MARTINI BONACINAE ... OPERA OMNIA NUNC PRIMUM IN TRES TOMOS...

Martino Bonacina, Josè Maria Fonseca de Evora, ...

Digitized by Google

37
30 E
12

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MARTINI BONACINÆ MEDIOLANENSIS,

SACRÆ THEOLOGIÆ, ET I.V.D.
COMITIS PALATINI, ET VTRIVSQVE
ſignaturæ Referendarij Apoſtolici,

OPERVM DE MORALI THEOLOGIA,
& omnibus conſcientiæ nodis,

TOMVS TERTIVS
De Cenſuris omnibus Eccleſiaſticis in particulari,

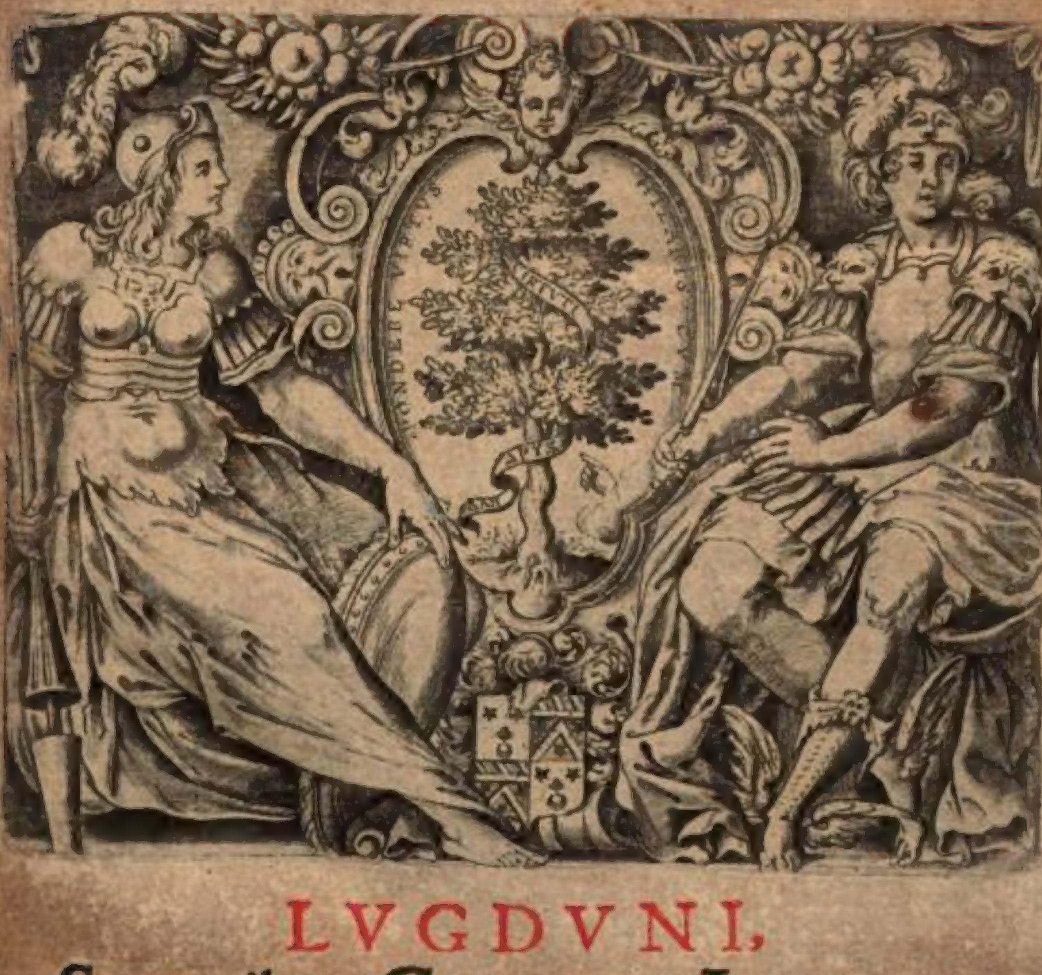
IN QVO

Non ſolùm de Cenſuris in Bulla Cœnæ, à S. D. N. Papa VRBANO VIII. *editis,*
verùm etiam de alijs omnibus excommunicationibus, ſuſpenſionibus, & interdictis,
à iure communi latis vſque ad annum M. DC. XXVII.
clara methodo ſingillatim, & accuratè diſſeritur.

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODIT.

Ad Vſum F. Bernardi Romani

Pertinet Ad Bibliothecam Aracœlitanã

B A

LVGDVNI,
Sumptibus CLAVDII LANDRY.

M. DC. XXIX.

Cum Priuilegiis ſacræ Cæſareæ Maieſtatis, & Chriſtianiſſ. Francorum Regis.

BEATISSIMO PATRI
VRBANO VIII.
PONT. MAX.

Martinus Bonacina F.

BEATISSIME PATER. Exilem ingenij mei fœtum, congeſtas in cumulum cenſuras auguſto tuo nomini inſcriptas, cur tibi offeram, tu met vides,& quiſquis diuinam animi tui vim perſpectam habet. Humanitas, quam innumeris erga me beneficentiæ argumentis declaraſti, & qua me iam pridem complexus es, induſtriam qualemcumque animi mei tenuit obæratam; ideo in auſpicando opere nil habuit antiquius, quàm vt quicquid exprimeret, ad teſtificandum ſui officij in tuam dignitatem obſequium expreſſum foret. Enimverò hæ cenſuræ ſunt, conſtans ſcilicet ad deterrendos ceruicoſos, & Apoſtolicæ veritati reluctantes coërcendos auctoritas, quæ ſanè penes quem vigeant magis, quàm apud ipſum Eccleſiaſtici Imperij moderatorem ſummum, & Chriſti Seruatoris Vicarium. Sacra enim orthodoxæ Religionis Maieſtas, quæ ad

† 2 verum,

verum, ſincerúmque Dei cultum retinendum in animos, & corda transfunditur, cœleſti Romani Pontificatus miniſterio ad remotiſſimas nationes, & conſequentes ætates propagatur. Religio autem, & auctoritas inſolubili quodam nexu copulatæ ita inter ſe cohærent, vt inermis, & nuda religio non raró deſpiciatur à contemptoribus regni cœleſtis, & recta regula politicæ gubernationis ſine altera deſtruatur. Quamobrem quicunque temerè vires acuere, lingua, calamíſque laſciuire auſi ſunt, ab ipſa Eccleſiaſtica poteſtate, apud qùam nullus fucus nudæ veritati lenocinatur, ex impura ſuperſtitione reuocati ſunt, & extremis vſque ſuppliciis coacti. Vt igitur fluuij extra immenſi Oceani munimenta ſe euoluentes magna vi, ac mole vndas agunt, at vbi diffuſi circumiectos rigauerunt campos, ſuas rurſus trahentes vndas ad eundem Oceanum recurrunt: ita compoſita cenſurarum ſeries à ſummis dumtaxat Pontificibus deriuata ad Maximum Pontificem redibit optimo iure, & in illius patrocinio placidiſſimè conquieſcet. Oſiridis, ac Cereris beneficia in mortales collata, quòd ab iis & viuendi leges, & agri colendi præcepta recepiſſet, agnoſcebat antiquitas, hos legiferos appellans, primitias frugum illis exhibens, atque, vt eſt apud Diodorum in ſacris Ægyptiorum literis, Oſiris Iupiter iuſtus pater, dux, & conſultor omnium colebatur. Operæ igitur pretium facturum me opinor, ſi tot deuinctus beneficiis Maximum Pontificem, ac cenſurarum, legúmque Authorem colam, & hoc laboris fronte

præſe

præferentis nomen VRBANI VIII. in Pontificiæ gratiæ ſpem fateor me libenter emittere. Excipe igitur læto vultu tua hæc ex opulentiſſimo Eccleſiæ promptuario, cuius tu clauem geris, multis tibi nominibus debita, & tuo conſpectui, ac pedibus ſubmiſſa dona, nec aſpernare tenuem hanc grati animi ſignificationem, ſed vt illam placido lumine adſpicias, ſupplex, & humi demiſſus rogo. Nam etiam æternæ mentis numini fuit aliquando accepta ſimplicitas eorum, qui cùm ampla donaria, magnificáſque faces inferre in templa non poſſent, ramos, ac rudes coronas intulerunt. Cæterùm mihi prouidendum ſemper, atque ſolicitè cogitandum erit, quid præſtare debeam pro eo, quod nunc rude, atque inconditum pietatis calor effudit, & quónam digniori tributo poſſit tenuitas mea profuſam tanti Pontificis liberalitatem venerari. id caput in poſterum, ea mihi ſumma futura eſt humanarum curarum. Valere te diu, ac feliciter Catholicæ Eccleſiæ proſpicientem ſanctitatem tuam ſerò in cœlum redire cupio. Romæ Idibus Aprilis 1628.

IN LIBRVM AVCTORIS
S. D. N.
VRBANO VIII.
DICATVM.

Ioannes Matthæus Caoryophylus Archiep. Iconien.

CRimina Romanis cenſoria virga notabat,
Virga Petri curat crimina percutiens.
Cenſuræ virgas te nunc Bonacina docentem,
Virgula cenſorum nulla notare poteſt.
Si notet, Vrbanum timeat; cui virga Simonis
Dat curare bonos, dat macerare malos.

AD
VRBANVM VIII.
PONT. MAX.

In dedicatione libri de Cenſuris.

SFORTIA MARCHIO PALLAVICINVS.

FVlmine Trinacriæ fabricato incudinis arte
Mentitum armarunt plectra Pelaſga Iouem:
Hoc Pater ille Deûm fertur domuiſſe Gigantes,
Dum ſtruerent ſuperis impia bella plagis.
Nimirum vani ſoboles inuiſa timoris
Neglectum, dempto fulgure, Numen erat.
Splendida ſed ſileant veteris mendacia Pindi;
Æternus nutu temperat aſtra Deus;
Hic, VRBANE, *tibi mortalem ſubdidit Orbem,*
Nec tua terribili fulmine dextra caret.
Ecce tibi æthereis adamante extructa caminis
Tela ſub aſpectum nobile præbet opus;
Ætneis ô quam præſtant tua tela ſagittis!
Hæc animos, illa membra caduca domant.
Quin tua nos etiam virtus cohiberet inermis,
Scilicet Imperium munus amoris habes.

DE

DE LIBRO AVCTORIS
SVMMO PONTIFICI
DICATO,

EPIGRAMMA.

Leuini Hielij Romani S. Theolog. & I.V.D.

HIc meret ara liber: nullo qui limite mundi
Clauſus, in occiduos prorogat vſque dies.
Scilicet Vrbana dedit hæc reuerentia frontis,
Et Barberini Numinis alma fides.
Illa facit pretium, placidi dum lumina vultus
Imprimit: hic, Domino ſi placet, inde valet.
Ergo ſecurus totum circumuolat orbem:
Qui tanti potuit Solis inire viam.
Nec timet inuidiam, nec iniqua fulmina mortis,
Inclyta quem viridi ſtemmate laurus obit.

AD SANCTISSIMVM,
ET AMPLISSIMVM PONTIFICEM
VRBANVM VIII.

EPIGRAMMA.

Auguſtini Terzagi S.Th.D. Protonotarij Apoſtolici, & Canonici Mediolanenſis.

CYclopum iurata manus reſcindere cælum,
Dum trepidis Diuis impia bella mouet,
Mulciberi fabricata manu capit impiger arma
Iuppiter, & furijs territat omne ſolum.
Semideus telluris Atlas quando aſpera tentat
Prælia, & iratus transfuga regna quatit.
Verſatum tractat Bonacina forcipe ferrum,
Romuleáque caput caſſide tectus ouat.
Sic firmat ſceptrum, ſubigit phantaſmata, ſectas
Vertit, & auerſos ſeditione ferit.
Nil trepides VRBANE, *vibret dum hæc dextera telum,*
Dum tibi ab Ætnæo ſuppetat igne Chalybs.

TRactatum de Cenſuris in Bullam Cœnæ Domini Perilluſtris, & Reuerendiſſimi D. Martini Bonacinæ, ex mandato Reuerendiſſ. P. Fr. Nicolai Rodulfij, ſacri Apoſtolici Palatij Magiſtri, libentiſſimè peruolui, nihílque in eo reperi, quod vel bonis moribus, vel religioni aduerſetur, quinimo ob egregiam doctrinam & eruditionem in eodem contentam dignum exiſtimo, vt ad publicam vtilitatem typis mandetur. In quorum fidem me propria manu ſubſcripſi Romæ hac die 5. Ianuarij 1627.

AVGVSTINVS BARBOSA.

Imprimatur. Fr. Nicolaus Rodulfius Ordinis Prædicatorum S. Palatij Magiſter.

TRactatum de Cenſuris omnibus Eccleſiaſticis in particulari, in quo non ſolùm de Cenſuris in Bulla Cœnæ, verùm etiam de aliis omnibus excommunicationibus, ſuſpenſionibus, & interdictis à iure communi latis vſque ad annum 1627. Perilluſtris, & Reuerendiſſimi D. Martini Bonacinæ, ex mandato Reuerendiſſ. P. Fr. Nicolai Rodulfij, ſacri Apoſtolici Palatij Magiſtri, libentiſſimè peruolui, nihílque in eo reperi, quod vel bonis moribus, vel religioni aduerſetur, quinimo ob egregiam doctrinam, & eruditionem in eodem contentam dignum exiſtimo, vt ad publicam vtilitatem typis mandetur. In quorum fidem me propria manu ſubſcripſi Romæ hac die 12. Februarij 1627.

AVGVSTINVS BARBOSA.

Imprimatur. Fr. Nicolaus Rodulfius Ordinis Prædicatorum S. Palatij Magiſter.

INDEX

INDEX
CONTINENS SINGVLAS DISPVTATIONES, QVÆSTIONES, SECTIONES, PVNCTA, PARAGRAPHOS,

& Difficultates, quæ in hoc tertio Tomo continentur.

DISPVTATIO I.

De Cenſuris in Bulla Cœnæ contentis. pag. 1

QVÆSTIO I.

De ijs, quæ in præmio huius Bullæ continentur, & communia ſunt cenſuris deinceps tradendis. ibid.

Punct. 1. DE varia huius Bullæ quoad nomen ſignificatione, & ipſius origine. ibid.
2. De cauſa efficiente Bullæ, ſeu cenſurarum, quæ in Bulla continentur. 2
3. De cauſa formali huius Bullæ, ſeu cenſurarum, quæ in Bulla continentur. 4
4. De cauſa materiali, & finali huius Bullæ, ſeu cenſurarum. 6
5. De duratione huius Bullæ, & multiplicatione cenſurarum, quæ in ea continentur. ibid.

QVÆSTIO II.

De prima excommunicatione in Bulla Cœna contenta contra hæreticos, legentes ipſorum libros, & ſchiſmaticos. 8

Punct. 1. Quid ſit hæreſis. ibid.
2. An ob hæreſim incurratur excommunicatio, & quis ab ea poſſit abſoluere. 11
3. Vtrùm qui recipiunt, credunt, aut fauent hæreticis, excommunicationem incurrant. 13
4. Vtrùm qui libros hæreticorum, aut aliorum prohibitos legunt, retinent, imprimunt, vel defendunt, ligentur excommunicatione. 14
5. De pœna excommunicationis contra ſchiſmaticos. 18

QVÆSTIO III.

De ſecunda excommunicatione, quæ in appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Papæ ad futurum Concilium fertur, his verbis: Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, *&c.* 22

Punct. 1. Quid ſit appellatio, & qua de cauſa hîc prohibeatur. ibid.
2. Quam pœnam incurrant appellantes ab ordinationibus Papæ. ibid.

QVÆSTIO IV.

De excommunicatione lata contra piratas, & eorum receptatores, ac fautores. 24

Punct. 1. Quænam perſonæ ligentur excommunicatione huius canonis. ibid.
2. Quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione prohibeantur. 27

QVÆSTIO V.

De excommunicatione lata contra eos, qui naufragantium bona ſurripiunt. 28

Punct. 1. Quódnam ſit ſubiectum iſtius cenſuræ latæ contra ſurripientes naufragantium bona. ibid.
2. Quænam ſit materia iſtius excommunicationis latæ contra ſurripientes naufragantium bona. 29
3. Quorum eſſe debeant bona, quæ rapiuntur, vt huius canonis cenſura incurratur. 31
4. Quandónam capientes naufragorum bona ab hac cenſura excuſentur. ibid.

QVÆSTIO VI.

De excommunicatione, quæ contrahitur propter impoſitionem, auctionem, vel exactionem pedagiorum, ſeu gabellarum. 33

Punct. 1. Quid ſit pedagium, gabella, portorium. ibid.
2. Quænam ſit materia huius canonis, ſeu quænam actiones ſub cenſura in hoc canone prohibeantur, imponendo pedagium, augendo, &c. ibid.
3. Quódnam ſit ſubiectum, ſeu in quas perſonas huius canonis cenſura feratur, ob impoſitionem, auctionem, & exactionem pedagiorum, & gabellarum. 34

QVÆSTIO VII.

De excommunicatione, quæ contrahitur ob falſificationem litterarum Apoſtolicarum. 37

Punct. 1. Quid nomine ſupplicationis, & litterarum Apoſtolicarum, & quid nomine falſificationis intelligatur. 38
2. Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actio ſub cenſura prohibeatur. ibid.
3. Quódnam ſit ſubiectum, ſeu in quas perſonas excommunicatio huius canonis feratur ob falſificationem litterarum Apoſtolicarum. 39

QVÆS

QVÆSTIO VIII.

De cenſura excommunicationis, quæ imponitur deferentibus, vel tranſmittentibus ad infideles, equos, arma, ferrum, ſeu metallum, lignamina, canapem, & ſimilia vſui bellico accommodata. 41

Punct. 1. Quænam ſit materia proxima huius cenſuræ, ſiue quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis cenſura interdicantur. ibid.
2. Quænam ſit materia, quæ deferri prohibetur, & quódnam ſit ſubiectum huius cenſuræ, ſeu quænam perſonæ excommunicationem incurrant ob actiones in primo puncto enumeratas. 42
3. De iis, ad quos arma, & alia præfata deferri, vel tranſmitti prohibentur. 47
4. De cauſis excuſantibus ab incurrenda cenſura in hoc canone contenta. 48

QVÆSTIO IX.

De excommunicatione lata contra eos, qui impediunt aduehentes victualia, & alia neceſſaria ad Romam Curiam. 52

Punct. 1. Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones, ſub cenſura prohibeantur, & quam malitiam habeant. ibid.
2. Quódnam ſit ſubiectum huius cenſuræ, ſeu quinam præfatam cenſuram incurrant impediendo victualia, & alia neceſſaria ad Romaná Curiá deferri. 54
3. De cauſis excuſantibus ab incurrenda huius canonis cenſura. 58

QVÆSTIO X.

De excommunicatione lata contra eos, qui accedentes ad Curiam Romanam, vel ab ea recedentes, vel in ea commorantes interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, vel detinent. 59

Punct. 1. Quænam ſit materia proxima huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione prohibeantur. ibid.
2. Quódnam ſit huius cenſuræ ſubiectum, ſeu contra quas perſonas iſta excommunicatio feratur. 66

QVÆSTIO XI.

De excommunicatione lata contra lædentes Romipetas, aut peregrinos ad Romanam vrbem deuotionis gratia proficiſcentes, vel in ea morantes, vel recedentes. 70

Punct. 1. Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione in hoc canone prohibeantur. ibid.
2. Quódnam ſit ſubiectum huius cénſuræ, ſeu quiſnam præſentis canonis excommunicationem incurrat occidendo, vulnerando, ſpoliando, &c. 72
3. Contra quas perſonas præfatæ actiones homicidij, vulnerationis, ſpoliationis, &c. fieri debeant, vt excommunicationis pœna incurratur. 73
4. Quibus de cauſis vexantes occidendo, vulnerando, ſpoliando Romipetas, ſeu peregrinos, ab iſtius excommunicationis cenſura excuſentur. 78

QVÆSTIO XII.

De vndecima excommunicatione, quæ contrahitur offendendo S.R.E. Cardinales, & alios Prælatos. 79

Punct. 1. Quænam ſit materia huius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur. ibid.
2. Contra quas perſonas occiſio, mutilatio, & aliæ actiones in hoc canone damnatæ fieri debeant, vt cenſura incurratur. 82
3. De ſubiecto huius cenſuræ, ſeu contra quas perſonas excommunicatio huius canonis feratur. 85
4. Vtrùm non ſolùm in hac Bulla, verùm etiam alibi iure communi, lata ſit excommunicatio, contra offendentes Cardinales, & Epiſcopos. 88

QVÆSTIO XIII.

De excommunicatione lata contra offendentes eos, qui ad Romanam Curiam recurrunt cauſa negotiorum. 89

Punct. 1. Quænam ſit materia huius canonis, ſeu quænam actiones hic fieri prohibeantur contra perſonas, quæ in Romana Curia cauſas agunt, vel negotia. ibid.
2. Contra quas perſonas præfatæ actiones occidendi, percutiendi, vel ſpoliandi fieri debeant, vt cenſura incurratur. 91
3. Quódnam ſit huius cenſuræ ſubiectum, ſeu contra quas perſonas excommunicatio huius canonis lata ſit. 93
4. Vtrùm cenſura huius canonis, alio in iure ſit expreſſa. 95

QVÆSTIO XIV.

De excommunicatione contra eos, qui prætextu appellationis à grauamine, aut executione litterarum Apoſtolicarum ad laicam poteſtatem recurrunt, & dictarum litterarum executionem impediunt, & accedentes ad Curiam Romanam pro negotijs proſequendis gratijs, & litteris impetrandis prohibent. ibid.

Punct. 1. Quænam ſit materia huius primæ partis, ſeu quænam ſint actiones in prima huius canonis parte prohibitæ, & quódnam ſit ſubiectum excommunicationis in hoc canone contentæ, contra recurrentes ad laicam poteſtatem, &c. 96
2. Quænam ſit materia ſecundæ partis, ſeu quænam actiones in ſecunda huius canonis parte, ſub excommunicatione prohibeantur, & quódnam ſit ſubiectum huius excommunicationis editæ contra impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum. 100
3. Quænam ſit materia tertiæ partis huius canonis, ſeu quænam actiones hic prohibeantur, & quódnam ſit ſubiectum huius excómunicationis editæ contra eos qui prohibent, ne quis ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis accedat, ne litteras impetret, vel ne impetratis vtatur, &c. 104

QVÆSTIO XV.

De excommunicatione contra eos, qui cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis auocant, vel earum curſum, aut executionem litterarum Apoſtolicarum, aliarúmque expeditionum impediunt. 106

Punct. 1. De materia huius excommunicationis, ſeu de actionibus, propter quas incurritur præſentis canonis excommunicatio, edita contra auocantes cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis, vel eorum iurium, aut expeditionem litterarum Apoſtolicarum impedientes, &c. 107
2. De ſubiecto, ſeu perſonis, quæ vinculo huius cenſuræ irretiuntur. 111

3. Vtrùm

3. Vtrùm hæc cenſura alibi expreſſa reperiatur. ibid.
4. Vtrùm auocantes cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus annexas, aut Apoſtolicarum litterarum executionem impedientes, poſſint aliquibus de cauſis ab excommunicatione huius Bullæ excuſari. 112
§.1. Vtrùm laici ex priuilegio Summi Pontificis auocantes cauſas Eccleſiaſticas, & ſpirituales à iudicibus Eccleſiaſticis à cenſura huius canonis incurrenda excuſentur. ibid.
§.2. Vtrùm impedientes cauſarum Eccleſiaſticarum curſum, aut executionem litterarum Apoſtolicarum, prætextu ſupplicationis Summo Pontifici exhibendæ, ab excómunicationis pœna excuſentur. 113
§.3. Vtrùm conſuetudo, ſaltem immemorabilis, excuſare poſſit laicos iudices cauſas Eccleſiaſticas ad ſe auocantes, ſéque in earum cognitionem intromittentes. 115
§.4. Vtrùm neceſſitas, ſeu defenſio, ſeu prætextus prohibendæ violentiæ, iniuriæ, ſeu damni excuſet laicos iudices ab excommunicatione Bullæ, auocando cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis, aut alia hic vetita faciendo. 115
§.5. Vtrùm prætextus Bullæ aliquibus in locis non publicatæ, aut non acceptatæ, ſufficientem excuſationis cauſam ab incurrenda excommunicatione afferat. 121

QVÆSTIO XVI.

De excommunicatione contra trahentes, vel trahi procurantes perſonas Eccleſiaſticas, ad ſeculare tribunal, & contra facientes ſtatuta, quibus Eccleſiaſtica libertas læditur, & diminuitur. 122

SECTIO I.

Circa primam canonis partem, in qua prohibetur violatio libertatis fori per tractionem perſonarum Eccleſiaſticarum ad laicale tribunal. ibid.

Punct. 1. Quid ſit libertas Eccleſiaſtica, quæ lædi prohibetur. ibid.
2. Quo iure libertas Eccleſiaſtica inducta ſit. 123
3. Quænam perſonæ appellandæ ſint Eccleſiaſticæ, ita vt libertatis Eccleſiaſticæ priuilegio gaudeant, & ad laicale tribunal trahi non poſſint. 126
4. Quibus actibus in prima huius canonis parte vetitis libertas Eccleſiaſtica violetur, ſeu quænam ſit materia huius canonis editi contra trahentes Eccleſiaſticos ad laicale tribunal, &c. 129
5. Quænam perſonæ contra libertatem in prima huius canonis parte præſcriptam faciant, trahendo, vel trahi faciendo Eccleſiaſticos ad ſæculare tribunal, ſeu quodnam ſit huius cenſuræ ſubiectum. 131
6. Vtrùm dentur aliqui caſus, in quibus laicus excommunicationis gladio non feriatur, Eccleſiaſticas perſonas ad ſuum tribunal trahendo. 136

SECTIO II.

Circa ſecundam huius canonis partem, in qua prohibentur aliquæ actiones, quibus libertas Eccleſiaſtica per ſtatuta, vel ordinationes, aut ipſarum vſum diminuitur. 142

Punct. 1. Quænam actiones in ſecunda huius canonis parte prohibeantur, ſeu quænam ſit materia excommunicationis in hac parte expreſſa. ibid.
2. Quænam decreta, vel ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticã, ſeu contra iura Eccleſiaſtica cenſeantur. 144
3. De ſubiecto iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ cenſura huius canonis afficiantur ob violationem libertatis Eccleſiaſticæ, & iurium Sedis Apoſtolicæ, aliarumque Eccleſiarum occaſione, ſtatutorum & decretorum. 151
4. Vtrùm excommunicationis pœna contra eos, qui libertatem Eccleſiaſticam ſtatutis, aut præceptis lædunt, alibi expreſſa reperiatur, & quomodo ab excommunicatione huius canonis differat. 155

QVÆSTIO XVII.

De excommunicatione contra impedientes Prælatos, ne ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica vtantur. 155

Punct. 1. Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones, Eccleſiaſticæ iuriſdictioni contrariæ, in hoc canone prohibeantur. ibid.
2. De ſubiecto, ſeu perſonis, contra quas huius canonis excommunicatio lata eſt, ob recurſum ad curias ſæculares, &c. 162
3. Vtra excommunicatio contra turbantes, ſeu impedientes iuriſdictionem Eccleſiaſticam alibi expreſſa reperiatur. ibid.

QVÆSTIO XVIII.

De excommunicatione, quæ contrahitur, tum ob vſurpationem iuriſdictionis, redditũum, fructuum, & prouentuum ad Summum Pontificem, vel ad alias perſonas Eccleſiaſticas pertinentium; tum ob eorumdem ſequeſtrationem ſine legitima ſuperiorum licentia. 164

Punct. 1. Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur, videlicet vſurpando, vel ſequeſtrando iuriſdictionem, reditus Eccleſiaſticos, &c. ibid.
2. Quænam res vſurpari, vel ſequeſtrari debeant, vt cenſura huius canonis incurratur. 165
3. De ſubiecto huius cenſuræ, ſeu contra quas perſonas huius canonis cenſura feratur ob vſurpationem iuriſdictionis, fructuum, &c. 171
4. Vtrùm bonorum Eccleſiaſticorum acceptatio, & vſurpatio non ſolùm in Bulla, verum etiam aliis in locis vetita, & interdicta ſit. 174

QVÆSTIO XIX.

De excommunicatione contra imponentes decimas, tallas, & alia onera Eccleſiaſticis perſonis, Eccleſiis, monaſteriis, & eorum fructibus. 175

Punct. 1. Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis pœna interdicantur. ibid.
2. Quodnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ excommunicationi huius canonis ſubiiciantur, imponendo tributa, aliave onera Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis, & prouentibus, aut impoſita recipiendo, aut alia ratione ad illorum exactionem concurrendo. 179
3. Quibuſnam tributa, ſeu onera imponi ſub excommunicationis pœna in hoc canone vetitum ſit. 181
§.1. Quibuſnam perſonis, locis, & bonis vetitum ſit onera imponere. ibid.
§.2. Quo iure vetitum ſit laicis collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere. 184
§.3. In quibus caſibus licitum ſit collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere. 186
4. Vtrùm excommunicatio contra imponentes collectas Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, non ſolùm in hac Bulla Cœnæ, verùm etiam alibi expreſſa reperiatur. 191

QVÆS

QVÆSTIO XX.

De excommunicatione contra iudices ſæculares, qui ſe interponunt in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas. 192

Punct. 1. Quænam ſit materia iſtius excommunicationis, & quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis pœna interdicantur. 193

2. Quódnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ, interponentes ſe in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticos, excommunicationi ſubiiciantur, procellando, banniendo, &c. 195

3. Vtrùm dentur aliqui caſus, in quibus interponentes ſe in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas ab excommunicatione iſtius canonis immunes fiant. 197

§. 1. Vtrùm Epiſcopo liceat familiam armatam habere ad exercenda ſuæ iuriſdictionis munera. 198

§. 2. Vtrùm Epiſcopus, aliúſve iudex ordinarius, vel delegatus, dum ſuam iuriſdictionem, ſeu ſententiam per ſuos miniſtros exercere non poteſt, brachium ſæculare implorare valeat, & ſæculares iudices ad præſtandum auxilium cogere queat. 199

§. 3. Vtrùm ſæculares teneantur auxilium Eccleſiaſtico iudici petenti concedere, etiam non examinata cauſa, aut viſo proceſſu. ibid.

QVÆSTIO XXI.

De excommunicatione contra inuadentes, & occupantes ciuitates, terras, loca, aut iura Eccleſiæ Romanæ, vel iuriſdictionem in illis vſurpantes, aut vexantes. 200

Punct. 1. Quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis pœna prohibeantur. 201

2. Quódnam ſit iſtius excommunicationis ſubiectum, ſeu quænam perſonæ cenſuram huius canonis incurrant, inuadendo, vel vſurpando bona, vel iura Eccleſiæ Romanæ, aut ſupremam illius iuriſdictionem perturbando, &c. 205

3. Quænam ciuitates, loca, iura, & iuriſdictiones inuadi, occupari, vexari, aut vſurpari in hoc canone interdicantur. 206

QVÆSTIO XXII.

De ijs, quæ pertinent ad durationem, abſolutionem, reuocationem priuilegiorum ac conſuetudinum, promulgationem & reuerentiam huius Bullæ. 207

Punct. 1. De duratione Bullæ. ibid.

2. De abſolutione cenſurarum, quæ in Bulla Cœnæ continentur. ibid.

3. De pœnis contra abſoluentes à caſibus Bullæ. 214

4. De iis, quæ obſeruanda ſunt in abſolutione ab excommunicationibus Bullæ recipienda ab eo, qui excommunicationem contraxit, vt abſolutio ſubſiſtat. 216

5. De reuocatione priuilegiorum, conſuetudinum, & præſcriptionum. 218

6. De publicatione Bullæ. 219

7. De obligatione, qua nonnulli tenentur tranſumptum Bullæ apud ſe tenere, legere, percipere, fidem habere, non infringere, aut violare. 221

DISPVTATIO II.

De excommunicationibus omnibus in particulari extra Bullam Cœnæ Domini. 223

QVÆSTIO I.

De ijs, quæ ſeruanda ſunt in monitorijs, vel edictis, ad aliquem denunciandum, vel ad reſtitutiones faciendas editis. 224

Punct. vnic. De excommunicatione quæ ab homine fertur ad reſtitutiones faciendas. ibid.

QVÆSTIO II.

De excommunicationibus nemini reſeruatis, quæ vtplurimùm ſunt communes omnibus. 227

Punct. 1. De excommunicatione contra laicos, qui oblationes, intra Eccleſiam factas, de Eccleſiis auferunt, & ſibi vſurpant. ibid.

2. De excommunicatione contra cogentes fœminam ad religionem. 228

3. De excommunicatione contra retrahentes fœminas à religione. 230

4. De excommunicatione contra impedientes viſitatores monialium in ſuo munere. ibid.

5. De excommunicatione contra eos, qui vocati ad dirigendas moniales in electionibus non abſtinent ab iis, ex quibus diſcordiæ oriri, vel ortæ nutriri poſſunt circa electiones. 231

6. De excommunicatione contra cogentes ad matrimonium. 232

7. De excommunicatione contra contrahentes matrimonium in caſibus prohibitis in *Clement. vnica, de conſang.* 235

8. De excommunicatione contra negantes matrimonia clandeſtina ante Tridentinum celebrata valida fuiſſe, aut matrimonium à filiisfamilias, inconſulto patre, celebratum, validum eſſe. 236

9. De excommunicatione contra raptores mulierum, & præbentes illis conſilium, auxilium, vel fauorem. 237

10. De excommunicatione contra procurantes abortum fœtus animati. 238

11. De excommunicatione contra prægnantes litteras à Papa conceſſas ante coronationem. 239

12. De excommunicatione contra perſequentes hoſtiliter Cardinales. 240

13. De excommunicatione contra vexantes Inquiſitores alióſque ſancti officij miniſtros. ibid.

14. De excommunicatione contra præſumentes docere, vel pertinaciter aſſerere, habenti conſcientiam peccati mortalis neceſſariam non eſſe confeſſionem ante ſumptionem Euchariſtiæ. 241

15. De excommunicatione contra eos, qui abſolutionem, vel reuocationem alicuius cenſuræ per vim, aut metum extorquent. 242

16. De excommunicatione contra imprimentes libros ſine ſuperiorum licentia. 243

17. De excommunicatione contra præſumentes edere gloſſas, commentarios, & annotationes in decreta Concilij Tridentini. 247

18. De excommunicatione contra impedientes iuriſdictionem Eccleſiaſticam, vel Eccleſiaſticos iudices, illa vtentes. 248

19. De

19. De excommunicatione contra eos, qui præſumunt per ſe, vel per alios grauare ſpoliando bonis, aut alias iniuſte perſequendo, Electores Eccleſiaſticos, ſeu electrices, vel ipſorum conſanguineos, vel Eccleſias, vel monaſteria, vel ipſorum bona, eo quòd noluerint eligere illum, pro quo rogabantur, ſeu inducebantur. ibid.
20. De excommunicatione contra laicos, qui compellunt perſonas Eccleſiaſticas ad ſubmittenda bona Eccleſiarum laicis, vel qui vſurpant aliquid vltra pactum, aut vltra naturam contractus ſubmiſſionis bonorum abſque legitima licentia Papæ, & conſenſu Capituli. 249
21. De excommunicatione contra exigentes, ſeu extorquentes pedagia, & alia tributa ab Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis. 251
22. De excommunicatione contra concedentes repreſſalias, aut extendentes conceſſas aduersùs perſonas Eccleſiaſticas. 252
23. De excommunicatione contra eos, qui in Eccleſiis, monaſteriis, aut piis locis regalia, cuſtodiam, aut titulum defenſionis de nouo vſurpare conantes, iura, aliáve bona earundem Eccleſiarum, & aliorum piorum locorum vacantium bona vſurpare præſumunt, & contra clericos earumdem Eccleſiarum, aliáſque perſonas eorumdem locorum piorum, quæ id fieri procurant. 253
24. De excommunicatione contra præſumentes impedire ſequeſtrationem ab Ordinario fieri circa beneficium poſt latam ſententiam in Curia Romana contra poſſeſſorem beneficij, qui beneficium per triennium pacificè non poſſedit, & contrà eos qui fructus ſequeſtratos occupare præſumunt. 254
25. De excommunicatione contra eos, qui moleſtiam inferunt Collegio, & deputatis fabricæ Sancti Petri. 255
26. De excommunicatione contra fœminas ſtatum Beguinarum aſſumentes, vel in eo perſeuerantes. 256
27. De excommunicatione contra profitentes fictam religionem Fratricellorum, Bizochorum, ſeu Beguinorum, & contra Prælatos, qui eos admittunt. ibid.
28. De excommunicatione contra eos, qui Fratres ordinis Prædicatorum conueniunt coram iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico, non propoſita priùs cauſa ſuperiori ipſorum fratrum ex Leone X. ibid.
29. De excommunicatione contra pingentes, vel inficientes Agnos Dei, vel retinentes ſic infectos, & venales proponentes. 257
30. De excommunicatione contra eos, qui ſcienter præſumunt ſepelire hæreticos, vel eorum receptatores, ac fautores. 258
31. De excommunicatione contra eos, qui tempore interdicti ſepeliunt mortuos in loco ſacro in caſibus à iure non conceſſis, aut qui etiam alio tempore ſepeliunt publicos excommunicatos, aut interdictos, aut vſurarios. 259
32. De excommunicatione contra Magiſtros, ſeu Doctores, qui religioſum poſtquam dimiſit habitum, medicinam, aut leges docere, aut in ſcholis retinere præſumunt. 260
33. De excommunicatione contra mandantes aliquem occidi per aſſaſinos, aut receptantes, defendentes, aut occultantes huiuſmodi aſſaſinos. 262
34. De excommunicatione contra eos, qui Cardinalibus in conclaui exiſtentibus litteras, vel Nuncium mittunt, vel ſecretò loquuntur. 263
35. De excommunicatione contra partem, quæ procurat vt conſeruator de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis, ſe intromittat. 265

36. De excommunicatione contra eos, qui aliquid confingunt, vel fraudem committunt, vt iudex ad fœminam perſonaliter ſe conferat, ad eius teſtimonium ferendum. 267
37. De excommunicatione contra Magiſtros, & ſcholares Academiæ Bononienſis, qui aliorum hoſpitium conducunt intra tempus conductionis ſine licentia inquilinorum. 269
38. De excommunicatione contra diuinatores, exercentes ſortilegia, inuocantes dæmonem, aut conſulentes diuinatores, &c. 269

QVÆSTIO III.

De excommunicationibus Papæ reſeruatis, quæ ſunt communes omnibus perſonis. 272

Punct. 1. De excommunicatione contra ambientes Papatum, aut tractantes de electione futuri Pontificis, viuente adhuc Pontifice, eóque inconſulto. ibid.
2. De excommunicatione contra facientes ſponſiones, ſeu excommiſſas ſuper vita, morte, & futura electione Summi Pontificis, aut ſuper promotionibus Cardinalium. 273
3. De excommunicatione contra eos, qui litteras, ſcriptum, nuncium, notam, aut ſignum ad exiſtentes in conclaui mittunt, vel recipiunt, vel è contra. 274
4. De excommunicatione contra habentes litteras Apoſtolicas falſas, ſi intra viginti dies, illas non deſtruant, vel non reſignent. ibid.
5. De excommunicatione contra eos, qui in litteris Apoſtolicis, vt illarum expeditionem gratis aſſequantur, fingunt ſe nepotes, fratres, aut familiares, continuos commenſales Cardinalium, aut aliorum, quorum litteræ ex priuilegio, vel conſuetudine gratis expediri ſolent. 276
6. De excommunicatione lata contra percuſſores Clericorum. ibid.

SECTIO I.

Quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur in hoc textu. ibid.

§. 1. In quo explicatur materia, ſeu actio principalis iſtius excommunicationis. 277
§. 2. In quo explicatur materia minus principalis, ſeu actiones acceſſoriæ, ob quas huius canonis excommunicatio incurritur. 278

SECTIO II.

De ſubiecto iſtius excommunicationis. 280

SECTIO III.

Quænam perſonæ gaudeant priuilegio canonis, ita vt, qui eas percutit, & vim infert, in excommunicationem huius canonis incidat. 281

SECTIO IV.

Quandónam injiciens manus violentas in Clericum excuſetur ab excommunicatione. 283

†† SECTIO

SECTIO V.

Qui poſſit abſoluere ab excommunicatione, ob clerici percuſſionem contracta. 286

7. De excommunicatione contra offendentes Cardinales, & Epiſcopos. 290
8. De excommunicatione contra ſcientes, & non reuelantes conſpirationem in perſonam alicuius Cardinalis. 291
9. De excommunicatione contra occupãtes bona Cardinalium in conclaui exiſtentium, aut etiam aliàs ipſorum domum inuadentes, & aliquid hoſtiliter diripientes, aut vulnerantes aliquem ibi exiſtentem. ibid.
10. De excõmunicatione contra occupantes bona Montium Pietatis, Eccleſiæ, Beneficij, aut alterius pij loci. 292
11. De excommunicatione contra eos, qui ſcripturas Cameræ Apoſtolicæ retinent, aut retinentes non reuelant. ibid.
12. De excommunicatione contra effringentes, & ſpoliantes Eccleſias. 293
13. De excommunicatione contra auferentes, vel retinentes lapides, vel alia ornamenta Eccleſiarum, aut præſtantes conſilium auferenti, vel retinenti, aut non reuelantes. 295
§. *Incidens.* De excommunicatione contra extrahentes relequias ex cœmeteriis, cryptis, vel catacumbis, intra, vel extra Vrbem exiſtentibus. ibid.
14. De excommunicatione contra imponentes, vel exigentes tributa à clericis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis. 296
15. De excommunicatione contra vexantes eos, qui cenſuram in aliquem tulerunt. ibid.
16. De excommunicatione contra violantes immunitatem Eccleſiaſticam locis ſacris conceſſam. 298
§. 1. Quid nomine immunitatis intelligatur, & cur Eccleſiaſtica nuncupetur. ibid.
§. 2. Quo iure introducta ſit immunitas Eccleſiaſtica. ibid.
§. 3. Quos effectus pariat immunitas Eccleſiaſtica. 299
§. 4. Quibus locis competat immunitas, ita vt delinquens ab illis extrahi non poſſit. 302
§. 5. Quænam perſonæ gaudeant immunitate Eccleſiæ. 306
§. 6. Vtrùm latrones, graſſatores viarum, & depopulatores agrorum immunitate priuentur. 309
§. 7. Vtrùm occidentes, vel mutilantes in Eccleſia immunitate gaudeant. 310
§. 8. Vtrùm proditoriè aliquem occidens Eccleſiaſtica immunitate careat. 312
§. 9. Vtrùm reus aſſaſſinij Eccleſiaſtica immunitate priuetur. 313
§. 10. Vtrùm reus hæreſis Eccleſiaſtica immunitate careat. 315
§. 11. Vtrùm reus criminis læſæ maieſtatis immunitate gaudeat Eccleſiaſtica. 316
§. 12. Vtrùm confugiens ad Eccleſiam tradendus ſit curiæ ſæculari in caſibus Bullæ. 317
§. 13. Quam culpam & pœnam incurrant violantes immunitatem. 320
§. 14. Quænam ſit materia & ſubiectum iſtius culpæ, & pœnæ impoſitæ contra violentes immunitatem. 321
§. 15. De cauſis excuſantibus ab hac excommunicatione contra violatores immunitatis impoſita. 323
§. 16. Quis poſſit ab hac excommunicatione abſoluere. 325
17. De excommunicatione contra exigentes iuramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel contraria libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Concilij Tridentini. 325
18. De excommunicatione contra præſumentes turbare, vel impedire ea, quæ ſtatuta ſunt pro Eccleſia Toloſana. 326
19. De excommunicatione contra impedientes executionem litterarum ſacræ Pœnitentiariæ. 327
20. De excommunicatione contra violantes interdictum in certis caſibus. ibid.
21. De excommunicatione contra participantes in crimine criminoſo. 331
22. De excommunicatione contra excommunicatos à delegato, perſeuerantes in excommunicatione per annum. 332
23. De excommunicatione contra abſolutos in articulo mortis, aut tempore impedimenti, non præſentantes ſe legitimo ſuperiori, à quo aliàs abſoluendi erant; & contra abſolutos à Papa, vel Legato ſub conditione, & onere; ſed poſtea conditionem, & onus non adimplent. ibid.
24. De excommunicatione contra ſimoniacos in ordine, & beneficio. 334
25. De excommunicatione contra committentes ſimoniam confidentialem in beneficiis, &c. 338
26. De excommunicatione contra petentes, vel exigentes aliquid in collatione, aliáve prouiſione beneficiorum Eccleſiaſticorum, vel admiſſione ad illorum poſſeſſionem. 341
27. De excommunicatione contra dantes, vel promittentes aliquid nunciantibus prouiſiones à Sede Apoſtolica factas, &c. 342
28. De excommunicatione contra eos, qui pro beneficiis obtinendis ſeipſos pro aliis in examine ſupponunt, aut beneficium impetrant pro aliis cum oblatione penſionis, aut cum ſpe annuæ penſionis, aut alicuius commodi temporalis, aut beneficia impetrant pro ſeipſis cum animo illa reſignandi in fauorem aliorum. 342
29. De excommunicatione contra dantes, vel recipientes aliquid ex pacto pro ingreſſu in religionem. 344
30. De excommunicatione contra eos, qui ob quæſtum publicant, vel concedunt indulgentiam, aut facultates abſoluendi. 347
31. De excommunicatione contra dantes aliquid, vel recipientes, promittentes, vel promiſſionem acceptantes pro gratia, vel iuſtitia obtinenda in Curia Romana. Item contra præbentes conſilium, auxilium, vel fauorem contra ſcientes, & non reuelantes eos, qui ex pacto tacito, vel expreſſo dant, vel recipiunt aliquid pro dicta gratia, vel iuſtitia obtinenda in Curia Romana. 348
32. De excommunicatione contra dantes, promittentes, recipientes, &c. pro gratia, vel iuſtitia etiam extra Curiam Romanam in locis Sedi Apoſtolicæ immediate, vel mediate in temporalibus ſubiectis. 358
33. De excommunicatione contra docentes fieri poſſe confeſſionem ſacramentalem per litteras, ſeu nuncium confeſſario abſenti, & abſolutionem à confeſſario abſente obtineri, &c. ibid.
34. De excommunicatione contra impugnantes Beatiſſimæ Virginis Mariæ conceptionem, & contra damnantes de hæreſi, vel mortali peccato eos, qui aſſerunt Beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe. 360
35. De excommunicatione contra impugnantes inſtitutum, & conſtitutiones Societatis Ieſu. 363
36. De excommunicatione contra conficientes libellos

los famoſos, aut aliqua ſcripta contra Ordinem Prædicatorum, aut Franciſcanorum, aut iniurias aliquas eis inferentes, aut recipientes apoſtatas, &c. 364

37. De excommunicatione contra impedientes, aut prohibentes ingreſſum religionis iis, qui ad congregationem Monachorum B. Mariæ montis Oliueti Ordinis S. Benedicti, ſe transferre cupiunt. 365

38. De excommunicatione contra fœminas ingredientes monaſteria religioſorum, & contra alios quoſcunque ingredientes monaſteria monialium. 366

39. De excommunicatione contra accedentes ad ſepulchrum Domini abſque licentia Papæ. ibid.

40. De excommunicatione contra eos, qui quoſlibet libros, & codices impij Thalmud, & alia quæcumque librorum volumina, & ſcripta à conſtitutione Summorum Pontificum damnata, habent, legunt, &c. ibid.

41. De excommunicatione contra ſuadentes Papæ, vt infeudet, aut alienet ciuitates, & loca S.R.E. quouis prætextu id faciant. 367

42. De excommunicatione contra extrahentes frumentum, blada, legumina, & alia id genus, extra ſtatum Eccleſiaſticum, aut à locis immediatè ſubiectis Eccleſiæ Romanæ ad loca mediatè ſubiecta. 368

43. De excommunicatione contra incendiarios. 373

44. De excommunicatione contra deferentes alumina ex partibus infidelium ad fideles. 374

45. De excommunicatione contra exenterantes corpora defunctorum, vt alibi ſepeliant. ibid.

46. De excommunicatione contra eos, qui Chriſtianos in locis Turcarum inuentos capiunt, aut liberè eos abire non permittunt. 376

47. De excommunicatione contra offendentes rectores, vel officiales prouinciæ Marchiæ Anconitanæ, ſubiectæ Sedi Apoſtolicæ. ibid.

48. De excommunicatione quę cauſa duelli contrahitur. 377

49. De excommunicatione contra eligentes aliquem in ſenatorem, rectorem, vel officialem vrbis Romæ abſque ſpeciali Summi Pontificis facultate, &c. 385

50. De excommunicatione contra falſificantes monetas in regno Franciæ, aut falſas ſcienter introducentes. 386

51. De excommunicatione contra reuocantes exules ab exilio, concedentes ſaluum conductum, receptantes, auxilium, conſilium, vel fauorem præbentes. 387

QVÆSTIO IV.

De excommunicationibus non reſeruatis contra clericos. ibid.

Punct. 1. De excommunicatione contra clericos in ſacris exiſtentes, qui matrimonium contrahere præſumunt. ibid.

2. De excommunicatione contra impugnantes in concionibus, aut diſputationibus montem pietatis. 387

3. De excommunicatione contra abſoluentes à caſibus in Bulla Cœnæ contentis. 388

4. De excommunicatione contra eos, qui in ciuitate diuerſarum linguarum, & rituum, munus adminiſtrandi ſuſcipiunt ſine conſenſu Epiſcopi. ibid.

5. De excommunicatione contra Sacerdotes præſumentes recipere præfecturam ſæcularem, cámque poſt admonitionem non dimittentes. 389

6. De excommunicatione contra Sacerdotes, alioſque clericos, dignitatem, aut perſonatum habentes, qui legibus, aut phyſicæ operam nauant. 390

7. De excommunicatione contra clericos intereſſentes agitationi taurorum, & ferarum. 392

8. De excommunicatione contra fictè reſignantes, vel permutantes beneficia. 394

9. De excommunicatione contra clericos, qui domos vſurariis alienigenis locant, aut alio titulo concedunt. ibid.

10. De excommunicatione contra clericos, & religioſos habentes curam Eccleſiarum, ſi procurauerint, vt regalia iura, & loca Eccleſiarum vacantium ab aliis occupentur. 395

11. De excommunicatione, & pœnis contra alienantes bona Eccleſiaſtica, aut illa recipientes ſine iuſta cauſa, & ſolemnitate, ac conſenſu Summi Pontificis. 396

QVÆSTIO V.

De excommunicationibus contra Clericos Papæ reſeruatis. 397

Punct. 1. De excommunicatione contra obtinentes Eccleſias parochiales cum iuramento inſeruiendi perſonaliter infra certum tempus, ſed poſtea iuramentum non adimplentes. 397

2. De excommunicatione contra Prædicatores, ſacram Scripturam interpretantes iuxta ſenſum contrarium proprio ſenſui, & interpretationibus Doctorum, ab Eccleſia, vel vſu approbatorum, aut prædicantes tempus præfixum Antichriſti, vel iudicij, aut ſuas inſpirationes, vel reuelationes. 398

3. De excommunicatione contra participantes cum excommunicatis à Papa, eóſque admittentes ad diuina officia. 399

4. De excommunicatione contra inducentes aliquem voto, iuramento, vel promiſſione ad eligendam ſepulturam apud eorum Eccleſias, vel non mutandam iam electam. 400

5. De duplici excommunicatione. Prima contra commiſſarios, & iudices delegatos Sedis Apoſtolicæ, concedentes alienationem bonorum Eccleſiaſticorum fieri in detrimentum Eccleſiarum. Secunda contra alios dolosè, vel ſcienter procurantes huiuſmodi alienationem, aut alienationis decretum. 401

6. De excommunicatione contra Eccleſiaſticos, qui perſonas Eccleſiaſticas coram iudice laico conueniunt. 402

7. De nonnullis aliis excommunicationibus præter ſuperiùs enumeratas contra clericos. 403

QVÆSTIO VI.

De excommunicationibus non reſeruatis contra Epiſcopos, & Prælatos Eccleſiaſticos. ibid.

Punct. 1. De excommunicatione contra Epiſcopum, qui in ciuitate, vel diœceſi diuerſarum linguarum, propria auctoritate ſuſcipit munus adminiſtrandi. ibid.

2. De excommunicatione contra maiorem Pœnitentiarium, & officiales Pœnitentiariæ præſumentes intromittere ſe in expeditionibus prohibitis in Bulla Pij IV. 404

3. De excommunicatione contra Nuncios Apoſtolicos, &

&c alios ex cauſa quauis tranſmiſſos ad Imperatorem, Reges, Duces, alióſque Principes impetrantes ab ipſis litteras, aut fauores vocales ad dignitates obtinendas. ibid.

4. De excommunicatione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Romam latenter venientes, & ab ea recedentes, non obtenta a Papa diſcedendi licentia. 406

QVÆSTIO VII.

De excommunicationibus reſeruatis contra Cardinales, Epiſcopos, Prælatos, & officiales Eccleſiaſticos. 408

Punct. 1. De excommunicatione contra delinquentes in electione Summi Pontificis, vel occaſione Papatus. ibid.

§. 1. De excommunicatione contra Cardinales committentes ſimoniam in electione Papæ. ibid.

§. 2. De excommunicatione Summorum Pontificũ Gregorij XV. & Vrbani VIII. contra Cardinales non ſeruantes formam, in eligendo Summo Pontifice præſcriptam, aut præſumentes aliquid facere, vel attentare contra ipſam Bullam, quæ incipit, *Æterni Patris.* 409

2. De excommunicatione contra Cardinales reuelantes ea, quæ Papa in conſiſtorio, aut alia occaſione ſub ſecreto tegenda expreſsè indicauit. 411

3. De excommunicatione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos, qui priuant beneficiis curiales, ſeu officiales Papæ, vel Sedis Apoſtolicæ. 412

4. De excommunicatione contra Epiſcopos, alióſque collatores beneficiorum, non ſeruantes ſuſpenſionem contractam ob indebitam admiſſionem reſignationis, vel collationis beneficij. 413

5. De excommunicatione contra Inquiſitores Epiſcopis inferiores, eorúmque ſubſtitutos, qui delinquunt in ſuo officio per omiſſionem, aut iniuſtam vexationem. 414

6. De excommunicatione contra officiales Pœnitentiariæ accipientes aliquid etiam ſponte oblatum, aut alia ratione occaſione conceſſionum, ſeu expeditionum. 416

7. De excommunicatione contra miniſtros Cameræ Apoſtolicæ, deficientes in reddendis integrè computis, & rationibus. 416

8. De excommunicatione contra Rectores, & Gubernatores ciuitatum, aliorúmque locorum ſtatus Eccleſiaſtici recipientes munera, præter eſculenta, & poculenta, & contra eos, qui præfata munera tradunt. 417

QVÆSTIO VIII.

De excommunicationibus non reſeruatis contra religioſos. 418

Punct. 1. De excommunicatione contra religioſos, qui ex vi ſuæ regulæ, ſeu profeſſionis bona, ſeu reditus ad congruam ſuſtentationem habere non poſſunt, ſi aliquem ad profeſſionem admittant, vel nouam domum, ſeu loca acquirant, vel iam habita alienent ſine licentia Sedis Apoſtolicæ. ibid.

2. De excommunicatione contra mendicantes recipientes nouas domos, vel alienantes iam receptas ſine licentia Papæ. 419

3. De excommunicationibus contra nonnullos religioſos ſine debita licentia transferentes ſe ad alias religiones, vel eos admittentes. 420

4. De excommunicatione contra religioſos fauentes ſtatum Beguinarum. ibid.

5. De excommunicatione contra religioſos profeſſos matrimonium contrahentes. ibid.

6. De excommunicatione contra religioſos profeſſos temerè habitum dimittentes. 421

7. De excommunicatione contra religioſos è clauſtro exeuntes ad audiendas leges, aut medicinam, & intra bimeſtre non redeuntes. 426

8. De excommunicatione contra religioſos ad ſtudia accedentes abſque licentia ſui Prælati, & conſilio conuentus, vel maioris partis. 429

9. De excommunicatione contra Monachos, & canonicos regulares adeuntes curias Principum ad nocendum ſuis Prælatis, aut monaſteriis. 431

10. De excommunicatione contra religioſos cuiuſuis ordinis, & alios prædicantes, vel priuatè pronunciantes indulgentias S. Mariæ ad populum in Vrbe extendi ad ſæculares viſitantes Eccleſias priuilegiatorum. 433

11. De excommunicatione contra fratres, & moniales S. Claræ vtentes Bullis Cruciatæ ſine ſuperiorum licentia. ibid.

12. De excommunicatione contra religioſos vſurpantes ſibi decimas, vel earum ſolutionem impedientes, vel non permittentes. ibid.

13. De excommunicatione contra retrahentes auditores à ſolutione decimarum, vel negligentes ſuadere vt ſoluant, & præſumentes prædicare nondum purgata præfata negligentia. 435

14. De excommunicatione contra religioſos non ſeruantes interdictum, vel ceſſationem à diuinis, quam ſeruari vident à cathedrali, vel à matrice, ſeu parochiali Eccleſia. 437

15. De excommunicatione contra religioſos mendicantes, & parochos non ſeruantes pacem inter ſe factam. 439

16. De excommunicatione contra monachos tenentes arma intra ſepta monaſterij. 440

QVÆSTIO IX.

De excommunicationibus contra religioſos Papæ reſeruatis. ibid.

Punct. 1. De excommunicatione contra religioſos mendicantes, tranſeuntes ad ordines monaſticos, exceptis Carthuſianis. ibid.

2. De nonnullis excommunicationibus contra nonnullos religioſos admittentes alios ad ſuam religionem ſine debita facultate, aut deferentes alienum habitum, aut detrectantes obedientiam ſuperiorum. 442

3. De excommunicatione contra detinentes in ſuis monaſteriis Apoſtatas ordinis Prædicatorum. 443

4. De excommunicatione contra Minores de Obſeruantia ſubornantes pro ſe, vel pro alio in electionibus, aut procurantes fauorem extra religionem ad officium in religione obtinendum. ibid.

5. De excommunicatione contra religioſos adminiſtrantes ſine ſpeciali parochi licentia ſacramenta Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ, vel ſolemnizantes matrimonium, aut abſoluentes ſine debita facultate ab excommunicationibus reſeruatis, aut à pœna, & culpa. 444

6. De excommunicatione contra fratres Minores, qui tempore interdicti admittunt fratres, vel ſorores tertij ordinis ad audienda officia. 448

7. De excommunicatione contra ſuperiores ordinum religioſorum non denunciantes ſuos religioſos hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos. 449

8. De

8. De excommunicatione contra religioſos euntes vltra mare ſine licentia ſui ſuperioris. 450
vlt. De excommunicatione ob violationem clauſuræ. 451

QVÆSTIO X.

De excommunicationibus non reſeruatis contra iudices, magiſtratus, & dominos temporales. ibid.

Punct. 1. De excommunicatione contra dominos temporales, alióſque rectores, & officiales ciuitatis, in qua electio Summi Pontificis facienda eſt, ſi obſeruari non faciant ea, quæ præſcribuntur *in cap. vbi periculum, de electione in 6.* ibid.
2. De excommunicatione contra violantes exemptionem ordinum mendicantium pro eorum perſonis, bonis, colonis, mercibus, & animalibus à ſolutione gabellarum, & quarumcumque contributionum, oneréque hoſpitandi milites. 452
3. De excommunicatione contra facientes ſeruari ſtatuta, & conſuetudines libertati Eccleſiaſticæ contrarias, vel non facientes deleri dicta ſtatuta de capitularibus ſuis infra duos menſes poſt ſcientiam eius, &c. ibid.
4. De excommunicatione contra dominos ſæculares, qui ſuis ſubditis interdicunt, ne cum Prælatis, aut aliis perſonis Eccleſiaſticis contractus ineant, vel communia obſequia exhibeant. 453
5. De excommunicatione contra eos, qui intra menſem poſt habitam criminis cognitionem obſeruari non faciunt conſtitutionem *c. felicis, de pœnis in 6.* contra inſequentes Cardinales. ibid.
6. De excommunicatione contra Principes, & alios dignitatem ſecularem habentes, qui poſt trinam admonitionem negligunt ſui officij munus obire. 454
7. De excommunicatione contra magiſtratus ſeculares non præbentes Epiſcopis auxilium circa clauſuram monialium. 455
8. De excommunicatione contra dominos temporales reſiſtentes Epiſcopis, & inquiſitoribus, ſeu impedientes officium ſanctæ Inquiſitionis. 456
9. De excommunicatione contra Magiſtratus, & officiales non obedientes Cardinalibus congregationis ſanctiſſimæ Inquiſitionis. 457
10. De excommunicatione contra Inquiſitores, & commiſſarios ipſorum, & Epiſcoporum, ſeu Capitulorum extorquentes pecuniam prætextu officij, aut applicantes fiſco bona Eccleſiæ. 458
11. De excommunicatione contra procuratores officij correctoris Cancellariæ Apoſtolicæ, & litterarum minoris iuſtitiæ, ſeu contradictarum intromittentes ſe in cauſis ipſis interdictis à Pio IV. 460
12. De excommunicatione contra Legatos, Vicelegatos, Gubernatores, iudices, officiales, & commiſſarios, qui præſumunt ſe in officiis notariatuum per Cameram venditis, aut vendendis, aut in ſcripturis in præiudicium Notariorum per ſe, vel per alios intromittere, aut Notarios illa officia ementes vexare. ibid.
13. De excommunicatione contra Rectores, Gubernatores, alióſque officiales, & miniſtros, qui pœnas, & mulctas pecuniarias, & confiſcationes alteri applicant, quàm Cameræ Apoſtolicæ. 461
14. De excommunicatione contra Doctores vniuerſitatum, gymnaſiorum, & alios facultatem doctorandi habentes, ſi patiantur aliquem ad cathedras, vel ad gradum aliquem promoueri non facta fidei profeſſione. 462
15. De excommunicatione contra dominos, alióſque officiales fouentes vſuras, aut compellentes ad ſolutionem vſurarum. 463
16. De excommunicatione contra deferentes, vel deferri concedentes in ſtatu Eccleſiaſtico arma breuioris menſuræ trium palmorum. 464
17. De nonnullis aliis excommunicationibus contra Principes, & dominos temporales. 465

QVÆSTIO VLTIMA.

De excommunicationibus reſeruatis contra Dominos temporales. 466

DISPVTATIO III.

De ſuſpenſionibus omnibus in particulari. ibid.

QVÆSTIO I.

De ſuſpenſionibus, quæ ob malam ordinum ſuſceptionem, vel ob illorum exercitium incurruntur. 467

Punct. 1. De ſuſpenſione contra recipientem ordines ante legitimam ætatem. ibid.
2. De ſuſpenſione contra eum qui ordines per ſaltum ſuſcepit. 469
3. De ſuſpenſione contra recipientes ordines extra tempora à iure præſcripta. 472
4. De ſuſpenſione contra recipientes ordines, non ſeruatis debitis temporum interſtitiis. 473
§. 1. De recipiente, vel conferente plures ordines eodem die. ibid.
§. 2. De ſuſcipientibus ordines non ſeruatis temporum interſtitiis. 474
5. De ſuſpenſione contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè. 475
6. De ſuſpenſione lata contra eum, qui ordines ſuſcipit, dum vinculo cenſuræ obſtrictus eſt. 477
7. De ſuſpenſione contra coniugatos ſuſcipientes ordines ſacros. 479
8. De ſuſpenſione contra recipientes ſacros ordines abſque vllo titulo. 481
9. De ſuſpenſione lata contra ſuſcipientem ordines ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renuntiauit. 487
10. De ſuſpenſione quæ incurritur ſuſcipiendo ordines, vel conſecrationem Epiſcopalem ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, irregulari, ſimoniaco, hæretico, vel ſchiſmatico. 489
11. De ſuſpenſione, quæ contrahitur ſuſcipiendo ordines ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprij Epiſcopi, & ſine litteris dimiſſoriis, aut commendatitiis, ſeu teſtimonialibus. 491
12. De ſuſpenſione, quæ contrahitur ſuſcipiendo ordines à proprio Epiſcopo extra diœceſim abſque licentia Epiſcopi, in cuius diœceſi ordines conferuntur. 495

QVÆSTIO II.

De ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, & alios Prælatos delinquentes in ordinatione, & Pontificalibus. 496

Punct. 1. De ſuſpenſione contra Epiſcopum præſumentem conferre primam tonſuram infanti. ibid.
2. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui iniuſtè ordinat inuitum. 497

3. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui ordinat ſacerdotem indignum, ſeu minus idoneum. ibid.
4. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, vel alium præſumentem conferre tonſuram illiterato. ibid.
5. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram coniugato. 498
6. De ſuſpenſione contra eum, qui clerico bigamo, aut ei, qui pœnitentiam publicam peregit, ordines confert. ibid.
7. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram, vel ordines alicui non ſibi ſubdito abſque licentia ſui ſuperioris. ibid.
8. De ſuſpenſione contra conferentem duos ſacros ordines eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio. 499
9. De ſuſpenſione contra conferentem ordines alicui ſine ſufficienti titulo, cum pacto, vt ordinatus nihil ab eo petat in defectum beneficij, vel patrimonij. ibid.
10. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui ordines confert alicui religioſo ante profeſſionem, ſeu votum ſolemne. ibid.
11. De ſuſpenſione contra conferentes ordines, vel tonſuram ſimoniacè. 500
12. De ſuſpenſione contra Epiſcopum exercentem Pontificalia in aliena diœceſi abſque expreſſa licentia ordinarij loci. 501

QVÆSTIO III.

De ſuſpenſionibus, quæ incurruntur, exercendo functiones ordinum contra iuris diſpoſitionem. 502

Punct. 1. De ſuſpenſione lata contra clericum exercentem functiones ordinum in loco interdicto, aut facientem in præfato loco celebrari. ibid.
2. De ſuſpenſione contra ſacerdotem, vel Epiſcopum omittentem ſine graui cauſa Miſſam iam inchoatam. 503
3. De ſuſpenſione contra ſacerdotem celebrantem Miſſam, & in ea non communicantem. 504
4. Contra confeſſarios non ſeruantes formam à congregatione Apoſtolica præſcriptam in confeſſionibus audiendis. 505
5. De ſuſpenſione contra parochum, vel alium ſacerdotem ſæcularem, vel regularem, qui ſponſos in matrimonium coniungit, vel benedicere audet abſque licentia parochi, ad quem hoc munus pertinet. 506
6. De ſuſpenſione contra recipientem oblationes ab vſurario, aut illum ſepelientem, & contra accipientem eleemoſynas à violatore, ſeu raptore publico Eccleſiarum, & contra aſſiſtentem ipſius ſepulturæ. 507

QVÆSTIO IV.

De ſuſpenſionibus ob delicta circa beneficia, ſeu occaſione beneficiorum, aut bonorum Eccleſiaſticorum. 508

Punct. 1. De ſuſpenſione contra eligentes Epiſcopos, aut curatores animarum, non ſeruata debita forma. 509
2. De ſuſpenſione contra admittentes reſignationem, non ſeruata forma Pij V. 510
3. De ſuſpenſione contra compromiſſarium eligentem indignum in Epiſcopum, vel ad dignitatem ſuperiorem Epiſcopatu. 511
4. De ſuſpenſione ſaltem comminatoria contra confirmantem electionem indigni ad curam animarum. 512
5. De ſuſpenſione, tam contra præſumentes eligere ad beneficia Eccleſiaſtica cum abuſu poteſtatis ſæcularis, quàm contra conſentientes huiuſmodi electioni. ibid.
6. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui electum ad Epiſcopatum, vel ad dignitatem Epiſcopatu maiorem confirmat, vel conſecrat, non præmiſſa inquiſitione, an is, qui appellationem in electione interpoſuerat apud Sedem Apoſtolicam, & poſtea renunciauerat appellationi, renunciauerit appellationi abſque prauitate. 513
7. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui religioſum abſque licentia ſui ſuperioris promouet ad clericatum, vel maiorem monaſterij in ſuo monaſterio conſtituit. 514
8. De ſuſpenſione contra electores Epiſcoporum, qui electionem electo non præſentant infra octo dies, poſtquam eam commodè illi præſentare potuerunt. 515
9. De ſuſpenſione contra impugnantes electionem, poſtulationem, vel aliam prouiſionem, opponendo aliquid in perſonam electi, vel prouiſi, ſed poſtea deficientes in probatione. 516
10. De ſuſpenſione contra Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Priores, alióſque monaſteriorum Prælatos, promotos à Sede Apoſtolica, aut ab ea recipientes munus confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis, & poſtea adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum ſine litteris Apoſtolicis recipientes. 517
11. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores non ſeruantes Extrauagantem, *Suſcepti regiminis*, quæ eſt Ioannis XXII. in tit. *ne Sede vacante*, circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium. ibid.
12. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos priuantes beneficiis eos, qui in Romana curia commorantur. 518
13. De ſuſpenſione contra Prælatos, tam ſæculares, quàm regulares, procurantes clericos capi à dominis temporalibus, vt beneficia reſignent, vel vt citati ad Sedem Apoſtolicam non accedant, & contra ipſoſmet citatos procurantes capi, ne ſtatuto tempore comparere valeant. 519
14. De ſuſpenſione contra eum, qui Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis debitis grauare præſumit. 521
15. De ſuſpenſione contra occupantes bona Eccleſiæ Sede vacante, pertinentes ad ipſam Eccleſiam, vel ad Prælatum defunctum, vel ad ſucceſſorem. 522
16. De ſuſpenſione cótra Prælatos, qui bona Eccleſiarum laicis ſubmittunt, & contra clericos, qui non denunciant Prælatos præſumentes præfata bona laicis ſubmittere. 524
17. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, vel Abbatem alienantem bona Eccleſiaſtica abſque licentia Summi Pontificis, aut non ſeruata forma Extrauag. *Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienand.* 525
18. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, & alios delegatos, conſentientes alienationi bonorum Eccleſiaſticorum per ſordes. ibid.

QVÆSTIO V.

De ſuſpenſionibus latis contra iudices Eccleſiaſticos, ſæculares, vel regulares in iudicijs, vel ſententijs ferendis delinquentes. ibid.

Punct. 1. De cenſura ſuſpenſionis, & interdicti contra ferentes cenſuram ſine debita ſolemnitate. 526

§. 1.

§.1. De cenſura interdicti per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, lata contra eum, qui excommunicationis ſententiam profert abſque præuia competenti admonitione. ibid.

§.2. De ſuſpenſione ab ingreſſu Eccleſiæ, & à diuinis per menſem contra iudicem Eccleſiaſticum ferentem cenſuram excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſine ſcriptis, vel ſine expreſſione cauſæ, aut non tradentem, ſi requiſitus fuerit, exemplar, id eſt, copiam ſententiæ intra menſem. 527

2. De ſuſpenſione ab officio contra conſeruatores, qui de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis ſcienter cognoſcunt. 530

3. De ſuſpenſione contra iudicem Eccleſiaſticum, qui per gratiam, vel ſordes aliquid facit in iudicio contra conſcientiam, & iuſtitiam in damnum partis. 531

4. De cenſura ſuſpenſionis, & interdicti contra viſitatores ordinarios, qui occaſione viſitationis aliquid vltra victualia accipiunt. 533

5. De ſuſpenſione ad ſex menſes ab officio doctorandi lata contra promouentes ad doctoratum, vel magiſterium, niſi iuramentum priùs extorqueant à promouendis, vt in ſolemnitate recipiendi doctoratum, vel magiſterium non expendant vltra ſummam trium millium Turonenſium argenteorum. 535

6. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui poſt celebrationem Concilij Prouincialis, non conuocat Abbates, presbyteros, & clericos, & vniuerſam ſuæ diœceſis plebem, vt illis referat geſta in Concilio Prouinciali. 536

7. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores, qui præſcriptis temporibus ad Apoſtolorum limina non accedunt. 537

8. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, & alios Epiſcopis ſuperiores, ob quæſtum publicantes, vel concedentes indulgentiam, vel facultates abſoluendi. 538

9. De ſuſpenſione contra Archiepiſcopum, vel Epiſcopum relaxantem incendiariis pœnam, ipſis impoſitam *in cap. peſſimam, 23 quæſt. 8.* ibid.

10. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores, vt Patriarchas, & Archiepiſcopos, qui ex odio, gratia, amore, vel lucro, ſeu commodo temporali omittunt procedere contra ſuſpectos, vel diffamatos de hæreſi, aut temerè vexant aliquem imponendo illi notam, vel ſuſpicionem hæreſis, vel impedimenti ab eo illati in officio Inquiſitionis. ibid.

11. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui neceſſariam correctionem non adhibet contra ſimoniacos in ſacramentis, vel ordinibus. ibid.

QVÆSTIO VI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, Prælatos, & alios, ob alia delicta diſtincta à præcedentibus. 538

Punct. 1. De ſuſpenſione contra Epiſcopum concubinarium non reſipiſcentem poſt admonitionem Synodi Prouincialis. 539

2. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Pontificali dignitate præditos ingredientes monaſteria monialium ſibi ſubiecta extra caſus neceſſitatis. ibid.

3. De ſuſpenſione, tam contra eos, qui iuramentum præſtant de tenendo ſchiſmate, quàm contra ipſos ſchiſmaticos. ibid.

4. De ſuſpenſione contra impugnantes immaculatæ, ac B. V. conceptionem, vel in alterutram partem diſputantes, aliam refellendo. ibid.

5. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Patriarchas locantes, aut alia ratione concedentes domos manifeſtis vſurariis alienigenis, ſcientes eos illis abuſuros ad fœnus, quaſi ex officio exercendum. 540

6. De ſuſpenſione contra clericos vtentes veſtibus prohibitis. 541

7. De ſuſpenſione comminatoria, & aliis pœnis contra eos, qui imagines eorũ, de quibus fama, vel opinio ſanctitatis, vel martyrij inualuit, proponunt cum laureolis, radiis, vel ſplendoribus, aut libros continentes geſta, miracula, reuelationes, vel beneficia, tanquam ipſorum interceſſionibus obtenta publicant, aut tabellas, ſeu imagines fictas, pictas, vel exſculptas appendunt, aut lampades, ſeu lumina ad ipſorum ſepulcra ſine debita facultate accendunt. 542

QVÆSTIO VII.

De nonnullis ſuſpenſionibus, quæ ab aliquibus Doctoribus aſſeruntur, & aſſeruntur; ſed ab alijs refelluntur, & reiciuntur. 543

Punct. 1. Vtrùm publicus peccator ſit ipſo facto ſuſpenſus. ibid.

2. Vtrùm committens nefandum Sodomiæ crimen ſit ipſo iure ſuſpenſus. 544

3. Vtrùm clericus raptor mulieris ſit ipſo iure ſuſpenſus. ibid.

4. Vtrùm clericus publicus, ſeu notorius concubinarius, vel fornicator ſit in ipſo iure ſuſpenſus. 545

5. Vtrùm ſimoniacus in beneficio, ſit ipſo iure ſuſpenſus. 546

6. Vtrùm clericus prouocans ad duellum, vel in eo pugnans, ſit ipſo iure ſuſpenſus. ibid.

QVÆSTIO VIII.

De ſuſpenſionibus contra religioſos. ibid.

Punct. 1. De ſuſpenſione contra religioſos, qui ad ordines ſacros nondum facta profeſſione promouentur. 547

2. De ſuſpenſione contra Abbates, alióſque Prælatos religionum à Sede Apoſtolica promotos, accipientes adminiſtrationem ſuarum Eccleſiarum abſque litteris authenticis eiuſdem Sedis. ibid.

3. De ſuſpenſione contra Abbates, & alios quoſcumque concedentes litteras dimiſſorias aliis, quàm religioſis ſibi ſubditis. ibid.

4. De ſuſpenſione contra religioſum coniungentem in matrimonium, aut benedicentem ſponſos alienæ parœciæ abſque facultate proprij parochi, vel ordinarij. 548

5. De ſuſpenſione contra religioſos mendicantes, qui admittunt aliquem ad profeſſionem nondum expleto probationis anno. ibid.

6. De ſuſpenſione contra religioſos pecuniam, vel munera in viſitatione recipientes. 550

7. De ſuſpenſione ab officio contra Prælatos religioſos præſidentes monaſteriis, prioratibus, Eccleſiis, vel adminiſtrationibus, ſi iura, reditus, aut poſſeſſiones alicui concedant. 551

8. De ſuſpenſione contra religioſos, qui iniquè ſibi vſurpant decimas Eccleſiarum, eáſque intra duos menſes non reſtituunt, aut prohibent eas ſolui, & intra menſem à prohibitione, ſeu impedimento non deſiſtunt. 552

9. De ſuſpenſione ab officio prædicandi contra religioſos non admonentes pœnitentes de onere ſoluendi decimas, poſtquam à rectoribus Eccleſiarum requiſiti fuerint, vt admoneant. ibid.

10. De ſuſpenſione contra Prælatos religioſorum non ſatisfacientes intra menſem partibus læſis, quoties ad ipſos præfatos aliquid peruenit occaſione exceſſuum commiſſorum à ſuis religioſis, & requiſiti ſatisfactionem infra menſem non præſtiterunt. 553

11. De ſuſpenſione, ſeu irregularitate contra apoſtatas à religione, &c. 554

12. De ſuſpenſione ab executione ordinum contra religioſum à religione eiectum. 556

13. De ſuſpenſione contra religioſos præſumentes introducere mulieres in monaſteria. ibid.

14. De ſuſpenſione contra monachos nigros non vtentes habitu, & veſtitu iuxta formam præſcriptam *in Clement.* 1. §. *ſi quis autem, de ſtatu monachorum.* ibid.

15. De ſuſpenſione contra monachos nigros, qui venationi, aut aucupationi clamoroſæ, aut aliàs cum canibus, aut auibus ex propoſito interiunt. 557

16. De ſuſpenſione contra Fratres Prædicatores, præſumentes perturbare officium Inquiſitionis contra hæreticos exercitum à Fratribus minoribus. ibid.

17. De ſuſpenſione contra Fratres ordinis Prædicatorum promotos ad Prælaturam, ſi poſtquam promoti fuerunt ad Epiſcopatum, vel ad aliam Prælaturam, ſuſcipiant conſecrationem, antequam reſtituant ordini libros, & alia, quæ tempore promotionis habebant. ibid.

QVÆSTIO IX.

De ſuſpenſionibus contra capitula, & conuentus. 558

DISPVTATIO IV.

De interdictis in particulari. ibid.

QVÆSTIO I.

De interdictis perſonalibus generalibus. ibid.

Punct. 1. De interdicto contra eos, qui cauſam dederunt interdicto locali. ibid.

2. De interdicto contra capitulum, quod Sede vacante litteras dimiſſorias concedit infra annum à die vacationis alicui, qui non ſit arctatus ratione beneficij recepti, vel recipiendi, ex Tridentino *ſeſſ.* 7. *cap.* 10. ibid.

3. De interdicto contra vniuerſitates imponentes, exigentes, vel recipientes taleas, decimas, ſeu alia tributa, aut conſilium, auxilium, vel fauorem præbentes, *cap. clericis, de immunitate.* ibid.

4. De interdicto contra vniuerſitatem; quæ concedit repreſſalias, vel conceſſas extendit contra perſonas Eccleſiaſticas, vel ipſarum bona, etiam prætextu cuiuſlibet conſuetudinis, niſi conceſſionem, vel extenſionem reuocet infra menſem. 559

5. De interdicto contra vniuerſitatem, capitulum, & collegium, quod à ſententiis Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut conſilium, vel fauorem præbet. ibid.

6. De interdicto contra præſumentes perturbare, vel impedire ea, quæ pro Eccleſia Toloſana ſtatuta ſunt in *Extrauag. ſalubriter, de præbendis.* ibid.

7. De interdicto contra Capitulum, vniuerſitatem, vel collegium non ſeruans conſtitutionem Ioannis XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, iuxta *Extrauag. vnicam, ne Sede vacante.* ibid.

8. De interdicto contra collegium, vel vniuerſitatem, quæ vſurariis manifeſtis permittit conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum. ibid.

QVÆSTIO II.

De interdictis perſonalibus ſpecialiter latis, & nonnullis etiam generalibus, ſeu mixtis. 559

Punct. 1. De interdicto contra ferentem excommunicationem abſque præuia admonitione, & teſtibus, *cap. ſacro, de ſent. excomm.* ibid.

2. De interdicto contra recipientem Epiſcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici. 560

3. De interdicto contra Epiſcopos, & Abbates, qui in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum non ſeruant formam præſcriptam in *Extrauag. Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienandis.* ibid.

4. De interdicto contra Epiſcopos, & Epiſcopis ſuperiores, aliquid ſibi vſurpantes ex redditibus Eccleſiaſticis vacantium, *cap. præſenti, de officio ordinarij in 6.* ibid.

5. De interdicto contra iudices Eccleſiaſticos, qui Officiales Romanæ Curiæ, aut aliàs in Romana Curia pro ſuis negotiis exiſtentes priuant beneficiis, eáque aliis conferunt, *Extrauag.* 3. *de priuilegiis.* ibid.

6. De interdicto contra quoſcunque, qui interdictum locale generale violant, celebrando, aut faciendo celebrare diuina in locis interdictis, aut qui admittunt excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam. ibid.

7. De interdicto contra Metropolitanum, qui per nuncium, aut litteras non defert intra tres menſes Epiſcopos ſuffraganeos, abſque iuſta, & rationabili cauſa non reſidentes vltra annum, & contra Epiſcopum ſuffraganeum antiquiorem reſidentem, qui non defert Metropolitanum vltra annum abſque legitimo impedimento, ſeu iuſta cauſa abſentem vltra annum. 562

8. De interdicto contra Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos accipientes occaſione viſitationis aliquid vltra victualia. ibid.

9. De interdicto contra Prælatos edentes, ſeu publicantes gloſſas, ſcholia, aut interpretationes circa Concilium Tridentinum abſque licentia Papæ. ibid.

10. De interdicto contra Presbyteros, Diaconos, vel Subdiaconos, qui in crimine fornicationis iacent. ibid.

11. De interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ contra capitula, collegia, ſocietates, congregationes, & locorum piorum ſuperiores, & alios, ad quos pertinet, ſi non auferunt capſam cum inſcriptione, *Pro eleemoſynis Miſſarum*, dum alio celebrandarum Miſſarum onere detinentur, aut ſi pecunias acceptas pro perpetuo onere celebrandarum Miſſarum non deponant apud ædem ſacram, vel perſonam fidei dignam, & idoneam, vt quamprimum in bonis immobilibus frugiferis implicetur. ibid.

12. De interdicto contra conferentes ordines ſimoniacè. 564

13. De

13. De interdicto contra Cardinales, Epiſcopos, & alios Prælatos recipientes beneficia, vel penſiones in confidentiam. ibid.

QVÆSTIO III.

De interdictis localibus generalibus, & ſpecialibus. 564

Punct. 1. De interdicto contra ciuitatem, cuius domini temporales, rectores, & officiales non obſeruant ea, quæ ſeruanda ſunt in electione Summi Pontificis, quoties Summus Pontifex mortuus eſt in illa ciuitate, & in ea futuri Pontificis electio facienda eſt. ibid.

2. De interdicto contra ciuitatem, caſtrum, vel locum, cuius collegium, aut vniuerſitas exigit, ſeu extorquet, aut ſoluere compellit per ſe, vel per alium, ſuo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, exceptis rebus, quas cauſa negotiationis deferunt. 565

3. De interdicto contra ciuitatem, quæ inſequentibus hoſtiliter Cardinales auxilium, conſilium, vel fauorem præbet, aut huiuſmodi delinquentes intra menſem punire negligit, dum punire poteſt, *cap. felicis, de pœnis in 6.* ibid.

4. De interdicto contra territorium, & loca illius, qui iniurioſè, aut temerè Epiſcopum percutit, capit, bannit, vel hoc fieri mandat, conſulit, vel ratum habet. 566

5. De interdicto contra regna, terras, & loca eorum, qui impedire præſumunt Legatum, ſeu Nuncium Summi Pontificis, ne terras ſibi ſubiectas ingrediatur. 567

6. De interdicto contra terras Eccleſiaſticorum, qui per menſem animo indurato perſtiterunt in cenſura contracta, eo quòd permiſerint vſurarium manifeſtum in terris ſuis commorari ad fœnus exercendum, ipſorum enim terræ Eccleſiaſtico interdicto ſubiiciuntur, quamdiu in illis terris vſurarij commorantur, *cap. vſurarum, de vſuris in 6.* 568

7. De interdicto contra locum, in quo ſcienter ſepultus fuit hæreticus, aut eius receptator, defenſor, vel fautor. ibid.

FINIS.

Generalia præcepta, quæ ſingulis excommunicationibus,& cenſuris accommodari poſſunt,in peculiari volumine tradidi. Nunc gradum facio ad explicandas ſingillatim cenſurarum pœnas, quæ iure communi latæ ſunt. & quia præcipuum tenent locum excommunicationes, quæ in Bulla Cœnæ continentur,ab ipſis exordium ſumam, relata priùs ſummaria tabella excommunicationum in præfata Bulla contentarum; ipſum verò Bullæ textum paulatim referam in explicatione ſingularum excommunicationum.

SVMMA

SVMMARIA TABELLA EXCOMMVNICATIONVM in Bulla Cœnæ contentarum.

EXCOMMVNICATIO PRIMA fertur

Contra
- Quoſcumque hæreticos, & apoſtatas à fide.
- Credentes hæreticorum.
- Receptatores.
- Fautores.
- Defenſores eorum.
- Legentes ſcienter, Retinentes, Imprimentes, Defendentes quomodolibet — Libros hæreticorum continentes hæreſim, aut tractantes de religione.
- Schiſmaticos, & ſubtrahentes ſe ab obedientia Summi Pontificis.

EXCOMMVNICATIO II.

Principaliter contra appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Papæ ad futurum Concilium generale.

Acceſſoriè contra dantes auxilium, & fauorem ad appellandum.

Singulares perſonæ excommunicantur; vniuerſitates verò, & capitula interdicuntur.

EXCOMMVNICATIO III.

Principaliter contra Piratas, Curſarios, & Latrunculos maritimos — Diſcurrentes mare Summi Pontificis, præcipuè à monte argentario ad Terracinam.

Acceſſoriè contra Fautores, Receptatores, Defenſores — Eorumdem piratarum, Curſariorum, & Latrunculorum maritimorum.

EXCOMMVNICATIO IV.

Contra ſurripientes bona Chriſtianorum naufragantium, etiamſi hæc bona exiſtant in ipſis nauibus, vel ſint eiecta, ſiue in mari, ſiue in littore inuenta, & hoc militat non ſolùm in mari Pontificio; verùm etiam in alio quolibet.

Priuilegium, conſuetudo, immemorabilis temporis poſſeſſio, aut alius quicumque prætextus ab hac cenſura non excuſat.

EXCOM

EXCOMMVNICATIO V.

Contra
- Imponentes noua pedagia, ſeu gabellas in terris ſuis.
- Eadem augentes.
- Exigentes prohibita imponi, vel augeri.

Excipiuntur ſupremam habentes poteſtatem in terris ſuis, ſeu qui hoc poſſunt iure ſibi permittente, vel Summo Pontifice concedente.

EXCOMMVNICATIO VI.

Contra
- Falſificantes,
- Falsò fabricantes,
- Falsò ſignantes
  - Litteras,
  - Supplicationes
    - Summi Pontificis.
    - Viceecancellarij.
    - Vices ipſorum gerentium .

EXCOMMVNICATIO VII.

Contra
- Deferentes, ſeu Tranſmittentes
  - Equos,
  - Arma,
  - Ferrum,
  - Filum ferri,
  - Stannum,
  - Chalibem,
  - Omnia genera metallorum,
  - Lignamina,
  - Canabem,
  - Funes ex canabe, vel alia materia,
  - Materiam funium,
  - & alia huiuſmodi, quibus Catholici impugnantur
    - Ad Saracenos.
    - Turcas,
    - & alios Chriſtiani nominis hoſtes.
    - Ad hæreticos expreſsè, vel nominatim declaratos à Sede Apoſtolica.
- Facientes certiores prædictos hoſtes de rebus concernentibus ſtatum Reipublicæ Chriſtianæ in damnum Chriſtianorum, aut Catholicæ religionis, ſiue certiores faciant per ſe, ſiue per alios.
- Dantes auxilium, Conſilium, Fauorem — Prædictis hoſtibus in damnum Chriſtianorum.

Priuilegia prædictis non ſuffragantur, quia reuocantur.

EXCOMMVNICATIO VIII.

Principaliter contra
- Impedientes eos, qui victualia, & alia ad vſum Romanæ Curiæ adducunt.
- Inuadentes eos, qui prædicta aduchunt.
- Prohibentes, ne prædicta deferantur.
- Perturbantes, ne adducantur.

Acceſſoriè contra defendentes per ſe, vel per alios, qui prædicta faciunt.

EXCOMMVNICATIO IX.

Contra
- Interficientes, Mutilantes, Spoliantes, Capientes, Detinentes, — Per ſe, vel per alios,
  - Venientes ad Curiam.
  - Morantes in Curia.
  - Recedentes à Curia.
- Vſurpantes ſibi iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam Summi Pontificis, vel iudicum ipſius ad præſtandas præfatas actiones contra morantes in Curia.

EXCOMMVNICATIO X.

- Principaliter contra
  - Interficientes,
  - Mutilantes,
  - Vulnerantes,
  - Detinentes,
  - Capientes,
  - Deprædantes
    - Romipetas, ſeu peregrinos ad Vrbem accedentes,
    - Morantes in Vrbe,
    - Recedentes ab Vrbe
      - Cauſa deuotionis, ſeu peregrinationis.

Acceſſoriè contra dantes auxilium, conſilium, vel fauorem præfatis delinquentibus.

EXCOMMVNICATIO XI.

- Principaliter contra
  - Interficientes,
  - Mutilantes,
  - Vulnerantes,
  - Percutientes,
  - Capientes,
  - Carcerantes,
  - Retinentes,
  - Hoſtiliter inſequentes,
  - Eiicientes ex diœceſibus, territoriis, terris, ſeu dominiis,
    - Cardinales.
    - Patriarchas.
    - Archiepiſcopos.
    - Epiſcopos.
    - Legatos Sedis Apoſtolicæ.
    - Nuncios.

- Acceſſoriè contra
  - Mandantes.
  - Ratum habentes.
  - Auxiliantes.
  - Conſulentes.
  - Fauentes.

EXCOMMVNICATIO XII.

- Principaliter contra
  - Occidentes,
  - Percutientes,
  - Spoliantes.
    - Per ſe, vel per alios,
      - Recurrentes ad Romanam Curiam ob lites, & negotia.
      - Procurantes in iiſdem cauſis, & negotiis.
      - Geſtores negotiorum.
      - Aduocatos.
      - Procuratores.
      - Agentes.
      - Auditores deputatos ſuper præfatis negotiis.
      - Iudices, videlicet ordinarios, vel delegatos.

- Acceſſoriè contra
  - Committentes id fieri,
  - Exequentes per alios,
  - Procurantes,
  - Dantes auxilium, conſilium, aut fauorem,
    - Directè, vel indirectè.

EXCOM

EXCOMMVNICATIO XIII.

Contra
- Recurrentes ad laicam poteſtatem prætextu appellationis à grauamine, vel futura executione litterarum Sedis Apoſtolicæ, & iudicum Apoſtolicorum.
- Facientes præfatam appellationem admitti à laica poteſtate, etiam inſtante fiſci Procuratore, vel Aduocato.
- Facientes capi litteras Apoſtolicas, citationes, inhibitiones, & alia decreta à laica poteſtate.
- Facientes præfata ab eadem poteſtate detineri.
- Impedientes, vel prohibentes prædictarum litterarum executionem, / Impedientes inſtrumenta, vel acta confici ſuper executione dictarum litterarum, / Impedientes illa tradi parti, cuius intereſt, — Per ſe, vel per alios, publicè, vel occultè.
- Capientes, / Percutientes, / Vulnerantes, / Carcerantes, / Retinentes, / Eiicientes ex ciuitatibus, locis, & regnis, / Spoliantes bonis, / Perterrefacientes, / Concutientes, / Comminantes, — Per ſe, vel per alios, publicè, vel occultè,
  - Partes actrices.
  - Agentes partium.
  - Conſanguineos.
  - Affines.
  - Familiares.
  - Notarios.
  - Executores.
  - Subexecutores dictarum litterarum.
- Præſumentes prohibere, / Præſumentes ſtatuere, / Præſumentes mandare, / Præſumentes retinere litteras Apoſtolicas apud ſe, vel apud Notarium, vel aliàs quomodolibet, — Directè, vel indirectè,
  - Ne quis ad Curiam accedat, vel recurrat,
  - Vel ne litteras impetret, vel impetratis vtatur.

Litteræ Apoſtolicæ non ſolùm ſunt Bullæ; verùm etiam breuia, litteræ ſacræ Pœnitentiariæ, iuxta probabilem ſententiam, citationes, inhibitiones, ſequeſtra, monitoria, proceſſus executoriales, & alia quælibet decreta Summi Pontificis, Legatorum, Nunciorum, Præſidentium, Auditorum Cameræ Apoſtolicæ, Commiſſariorum, iudicum, & delegatorum Apoſtolicorum.

EXCOMMVNICATIO XIV.

Principaliter contra omnes cuiuſcumque dignitatis Eccleſiaſticæ, vel ſæcularis, etiam Regiæ, & Imperialis, auctoritate propria, & de facto,
- Auocantes cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus adnexas, vt beneficiales, decimarum, & ſimilium,
  - Ab auditoribus Curiæ Romanæ.
  - A Commiſſariis Apoſtolicis.
  - Vel ab aliis iudicibus Eccleſiaſticis.
- Impedientes earumdem cauſarum
  - Curſum, vel audientiam, / Perſonas, / Capitula, / Conuentus, / Collegia, — Volentes proſequi prædictas cauſas.
- Interponentes ſe tanquam iudices de cognitione huiuſmodi cauſarum.
- Compellentes partes actrices, quæ committi fecerunt huiuſmodi cauſas ad reuocandum, vel reuocari faciendum,
  - Citationes.
  - Inhibitiones.
  - Alias litteras in huiuſmodi cauſis decretas.
- Compellentes eaſdem partes
  - Ad faciendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, abſolui à cenſuris, & pœnis in illis contentis.
  - Vel ad conſentiendum eos à prædictis cenſuris, & pœnis abſolui.
- Impedientes quomodolibet executionem litterarum Apoſtolicarum executorialium proceſſuum, & decretorum.

Acceſſoriè contra
- Præſtantes fauorem, conſilium, aſſenſum.
- Mandantes, ſeu facientes per alios actiones principaliter prohibitas, auctoritate propria, & de facto.

Ab hac cenſura non excuſat prætextus exemptionum, priuilegiorum Apoſtolicorum, violentiæ prohibendæ, aliarum prætenſionum, aut etiam ſupplicandi Papæ, niſi re ipſa ſupplicent, & ſupplicationem proſequantur.

EXCOMMVNICATIO XV.

Contra
- Trahentes, Trahi facientes, Trahi procurantes,
  - Directè, vel indirectè, Ex officio, vel ad inſtantiam partis, vel aliorum,
    - Perſonas Eccleſiaſticas, Capitula, Conuentus, Collegia,
      - Ad ſuum tribunal.
      - Audientiam.
      - Cancellariam.
      - Conſilium.
      - Parlamentum.
- Facientes, Ordinantes, Publicantes,
  - Statuta, Ordinationes, Conſtitutiones, Pragmaticas, Alia quæuis decreta,
    - Quibus Eccleſiaſtica libertas aliquo modo, directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſsè,
      - Tollitur.
      - Læditur.
      - Deprimitur.
      - Reſtringitur, aut iuribus Sedis Apoſtolicæ, vel aliarum Eccleſiarum præiudicatur.
- Vtentes ſtatutis, vel ordinationibus contra libertatem Eccleſiaſticam.

EXCOMMVNICATIO XVI.

Principaliter contra
- Impedientes
  - Epiſcopos, Prælatos, Aut alios iudices Eccleſiaſticos ordinarios,
    - Ne iuriſdictione ſua Eccleſiaſtica vtantur contra quoſcumque, iuxta diſpoſitionem ſacrorum canonum, & conſtitutionũ Eccleſiaſticarum.
- Recurrentes ad Curias ſæculares ad eludendum fori Eccleſiaſtici iudicium.
- Procurantes à Curiis ſæcularibus prohibitiones, ſeu mandata, etiam pœnalia contra ſententias dictorum iudicum ordinariorum, vel delegatorum.
- Decernentes dicta mandata, ſeu prohibentes.
- Exequentes huiuſmodi mandata.

Acceſſoriè contra
- Dantes in eiſdem auxilium.
- Conſilium.
- Patrocinium.
- Fauorem.

EXCOMMVNICATIO XVII.

Contra
- Vſurpantes, Sequeſtrantes, ſine legitima facultate,
  - Iuriſdictionem, Fructus, Reditus, Prouentus,
    - Pertinentes
      - Ad Summam Pontificem,
      - Ad Sedẽ Apoſtolicam,
      - Ad quaſcumque alias perſonas Eccleſiaſticas,
        - Ratione Eccleſiarum.
        - Monaſteriorũ.
        - Aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorũ.

EXCOMMVNICATIO XVIII.

Principaliter contra omnes cuiuſcumque omnino dignitatis
- Imponentes, & exigentes per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè,
  - Decimas, Collectas, Taleas, Præſtantias, Alia onera,
    - Clericis.
    - Aliis perſonis Eccleſiaſticis.
    - Bonis Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorũ Eccleſiaſticorum.
    - Fructibus.
    - Reditibus.
    - Prouentibus prædictorum.
- Recipientes ſic impoſita; etiamſi recipiant à ſponte dantibus.

Acceſſoriè contra omnes cuiuſcumque prorſus dignitatis
- Procurantes, Præſtantes,
  - Auxilium.
  - Conſilium.
  - Fauorem.

EXCOM

EXCOMMVNICATIO XIX.

Contra
- Quoſcumque Magiſtratus,
- Iudices,
- Notarios,
- Scribas,
- Executores,
- Subexecutores,
- Conſiliarios,
- Senatores,
- Præſidentes,
- Cancellarios,
- Vicecancellarios,
- Alios quouis nomine nuncupatos,

Interponentes ſe in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus, contra perſonas Eccleſiaſticas,
- Proceſſando,
- Banniendo,
- Capiendo,
- Proferendo ſententias,
- Exequendo,
- Excedendo terminos licentiæ Apoſtolicæ,
- Abutendo præfata licentia,

Sine licentia Sedis Apoſtolicæ
- Speciali.
- Specifica.
- Expreſſa.

EXCOMMVNICATIO XX.

Principaliter contra præſumentes
- Per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè, in totum, vel in partem,
  - Inuadere, Deſtruere, Occupare, Detinere,
    - Ciuitates, Terras, Loca, Iura,
      - Eccleſiæ Romanæ mediatè, vel immediatè ſubiecta.
  - Vſurpare, Perturbare, Retinere, Vexare,
    - Supremam iuriſdictionem in dictis locis.

Acceſſoriè contra
- Adhærentes, Auxiliantes, Conſulentes, Fauentes,
  - Quomodolibet.

EXCOMMVNICATIO XXI.

Contra abſoluentes à præfatis excommunicationibus, ſine debita facultate: quamquam iſta excommunicatio non eſt reſeruata ex vi Bullæ præcisè.

TRACTATVS DE CENSVRIS OMNIBVS ECCLESIASTICIS in particulari.

DISPVTATIO PRIMA

De cenſuris in Bulla Cœnæ contentis.

HÆc Bulla in tres diuiditur partes. Prima pertinet ad procemium, in quo Summus Pontifex cauſas, quibus ad has cenſuras ferendas maturo conſilio adductus eſt, aperit. Secunda continet cenſuras in particulari contra certum perſonarum genus, exercentium actiones in Bulla vetitas. Tertia nonnulla ad validam iſtarum excommunicationum abſolutionem, durationem, promulgationem, & reuerentiam pertinentia recenſet. Ego igitur, vt debito progrediar ordine, in primis, & ante omnia explicationem eorum aggrediar, quæ ad procemium pertinent, & communia ſunt cenſuris Bullæ, in particulari poſtea tradendis, & exponendis.

QVÆSTIO PRIMA.

De ijs, quæ in procemio huius Bullæ continentur, & communia ſunt cenſuris deinceps tradendis.

IN hac diſputatione quinque principaliter explicabo.

Primò variam Bullæ ſignificationem, & ipſius originem.

Secundò cauſam ipſius efficientem.

Tertiò formalem.

Quartò materialem.

Quintò durationem, & multiplicationem cenſurarum, quæ in hac Bulla continentur.

PVNCTVM PRIMVM.

De varia huius Bullæ quoad nomen ſignificatione, & ipſius origine.

1 *Quid ſit, & vnde dicatur Bulla, & de varia illius appellatione.*

2 *Quotuplex ſit genus proceſſus.*

3 *Vſus Bullæ quandónam, & à quo primùm inceperit.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 BVlla nihil aliud eſt, quàm ſcriptura in membrana deſcripta plumbo funibus pendente. Dicitur autem *Bulla* ob appoſitionem plumbi, in quo Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli capita impreſſa ſunt, ad differentiam Breuium, quibus plumbum non apponitur, ſed cera; litteræ enim Apoſtolicæ in duplici differentia ſunt. Aliæ dicuntur Breuia; quia breui, & compendioſa ſcriptura continentur, & ſola cera ſignantur annulo piſcatoris, id eſt, ſigillo, quod à Sancto Petro, qui piſcator erat, veriſimiliter creditur adhibitum fuiſſe. Aliæ dicuntur Bullæ à plumbea Bulla illis appenſa, & ob id non cenſentur expeditæ antequam illis appoſitum fuerit plumbum, eo verò appoſito perfectæ, & expeditæ exiſtimantur. Vt hoc clariùs intelligatur, obſerua *Bullam* ſignificare tumorem illum, qui ex aqua ebulliente, vel ex pluuia cadente formatur, & ſtatim deſinit, & euaneſcit, ex quo tritum illud ſermone prouerbium originem traxit, *Homo bulla*, ad indicandam humanæ vitæ breuitatem, & vanitatem.

Ruſum Bulla apud antiquos erat inſigne aureũ, quod viri triumphantes præſeferebant; ſed proceſſu temporis Bullam auream ad collum deferebant, vt humanæ vitæ memores eſſent. Bulla verò apud ſcriptores ſignificat ſigillum, quo vtimur ad muniendam ſcripturam. Ita Alex. *tom. 1. conſil.* 215. quem citat, & ſequitur Gregorius Sayrus *de cenſur. lib. 3. cap. 3. num.* 3. Alterius *lib. 5. diſp. 1. cap.* 5. Ludouicus Gomez *in regul. vtriuſque ſignaturæ compend. circa medium.* Duardus *lib. 1. cap. 1. quæſt. 4. n. 4.* Filliuccius

*tract.16.cap.1.num.*3.Rebuffus *de benef.tit.Bullæ noua,n.*11. *& ſeqq.pag.mihi* 144. Alterius *de cenſuris diſp.*1.*cap.*1.*lib.*5. *de excomm. Bulla.* Alexander Scotus *in dictionario iur. verb. Bulla.* Appellantur etiam *litteræ*; quia cùm omnia Principum reſcripta generico nomine litteræ dicantur,idem ſibi nomen iſtæ vendicare poſſunt.

Aliquando vocantur *litteræ*, cum addito *Apoſtolicæ*; quia factæ ſunt à Summo Pontifice,S.Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſore.

Vocantur etiam *proceſſus*, ſeu *litteræ proceſſus*; quia per modum proceſſus à Summo Pontifice fiunt. Vt hoc meliùs intelligatur,

2 Aduerte duplex eſſe genus proceſſus. Alterum fieri conſueuit examinatis teſtibus, & ſeruata ſolemnitate à iure præſcripta contra certas perſonas, quæ iam deliquerunt. Alterum fit in genere contra eos, qui in futurum nonnulla crimina perpetrauerint. hoc poſteriori modo, non priori, Bulla Cœnæ vocatur proceſſus, ſeu litteræ proceſſus: illa autem particula *proceſſus*,in ſingulari, & in plurali accipi poteſt.Si accipiatur in ſingulari,erit genitiui caſus, nec vlla adiicietur virgula inter,litteræ, & proceſſus: ſi in plurali,erit nominatiui caſus,& virgula adiicienda erit;ita vt hic ſenſus gignatur, litteræ, ſeu proceſſus.Hunc poſteriorem ſenſum magis approbat Leonardus Duardus *lib.*1. *c.*4.*quaſ.*1.*n.*1. Ego verò magis approbo primum;tum quia nulla ſolet interponi virgula:tum quia in Bulla non diceretur *lecta*, ſed *lecti*; adiectiuum enim proximiorem terminum, cui accommodatur, appellat. Verùm hæc quæſtio eſt de nomine.Denique vocatur *Bulla Cœnæ*,ſeu *Bulla in Cœna Domini*,quia feria quinta Hebdomadæ ſanctæ, in qua Chriſtus cœnam diſcipulis fecit, editur,& promulgatur,vt *puncto ſeq.* clariùs explicabo.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 VSus Bullæ antiquiſſimus eſt, & de ipſius origine non conſtat:ita DD.ferè communiter;quamquam Saytus *lib.*5. *cap.*1.*num.*1.& Duardus *lib.*1.*cap.*4. *quaſ.*1.*ad finem*, putant Toletum in hac fuiſſe opinione, vt ſenſerit hanc Bullam originem traxiſſe à Martino V.qui fuit anno 1420.ſed hoc falsò affingitur Toleto,cùm ipſe *lib.*1.*c.*19. *n.*4.in hæc verba loquatur:

Adnotandum eſt, proceſſus hos antiquos eſſe, & Romanos Pontifices ſolitos fuiſſe eos à multis annis publicare. nam in Vaticana bibliotheca reperiuntur proceſſus Gregorij XI.qui vixit anno Domini 1370. Imò alij Doctores ſimpliciter exiſtimant,huius Bullæ originem ignorari:nam Hoſtienſis *lib.*5. *de crimine falſ.* §.*qualiter committatur.v.porrò*, qui fuit anno 1255. meminit conſuetudinis edendi has litteras;cõſequenter ſignũ eſt,Bullam extitiſſe ante Gregorium XI.Duard.*loc.cit.*Sayr.*lib.*3.*c.*1.*n.*7.*& ſeq.* Filliucius *tract.*15.*cap.*1.*quaſ.*2. *n.*4. Alterius *diſp.*1. *cap.*3.

PVNCTVM II.

De cauſa efficiente Bullæ, ſeu cenſurarum, quæ in Bulla continentur.

1 *Quiſnam ſit cauſa efficiens huius Bullæ.*
2 *Quibus nominibus conditor Bullæ appelletur.*
3 *Cur ſeruum ſeruorum in Bulla Pontifex ſeipſum appellet.*
4 *An liceat præciſa Baptiſmi occaſione, nomen ſibi proprium priuata auctoritate immutare.*
5 *Liberũ eſt Summo Põtifici, quod ſibi velit nomen aſſumere.*
6 *Summus Pontifex non tenetur ſibi nomen immutare.*
7 *Mutatio nominis reſpectu Summi Pontificis initium traxit à Sergio Papa.*
8 *Qua de cauſa introducta fuerit nominis mutatio.*
9 *Summus Pontifex non debet ab alio nominis ſui mutationem expectare,ſed id ſibi ipſi imponere.*
10 *Bulla Cœnæ vim haberet,etiamſi Summus Pontifex in ea ſibi nomen non immutaret.*
11 *Cur Summi Pontificis nomen in Bulla ponatur.*
12 *Proponuntur rationes ad oſtendendum,non eſſe valida geſta Summi Pontificis ante coronationem.*
13 *Oppoſita ſententia eſt vera, & reſpondetur rationibus in contrarium.*

PRiùs oſtẽdam, vtrùm Summus Pontifex ſit cauſa efficiens Bullæ,& incidenter,quibus nominibus Summus Pontifex appelletur, indicabo. Secundò, vtrùm Summus Pontifex Bullam edere poſſit ſtatim ac electus eſt;etiamſi pontificatus inſignia in coronatione nondum acceperit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 CAuſa efficiens huius Bullæ eſt Summus Pontifex, qui eam pro tempore edit. Ratio eſt, quia ille dicitur cauſa efficiens Bullæ, à quo cenſuræ in ea contentæ imponuntur: cenſuræ autem in Bulla contentæ imponuntur à Summo Pontifice,pro tempore;vt conſtat ex iis verbis: *Vrbanus VIII.Epiſcopus ſeruus ſeruorum*, &c. & ex antecedentibus: *Litteræ proceſſus Sanctiſſimi Domini noſtri.*

Quæres quibus nominibus conditor Bullæ appelletur; in præcitatis enim verbis,multa nomina continentur.

Reſpondeo Summum Pontificẽ Bullę conditorẽ variis nominibus vocari; aliquando vocatur Chriſti Vicarius, quia Chriſti vices in terris gerit;aliquando vocatur Petri ſucceſſor,quia in locum B.Petri Principis Apoſtolorũ ſuffectus eſt. Aliis etiã nominibus aliquãdo appellatur:ſed his prætermiſſis,hîc ſolũ explicabo nomina, & ipſorũ cauſas, quibus Summus Pontifex ſe ipſum in hac Bulla nuncupat.

2 Primò igitur Summus Pontifex nomine Sanctiſſimi appellatur, vt patet ex illis Bullæ verbis, *litteræ proceſſus Sanctiſſimi D.N.*Duplici autem de cauſa hoc nomine vocatur. Prima eſt ratione muneris, & dignitatis, quia ad ipſum principaliter pertinet theſaurum indulgentiarũ,& ſuffragiorum Eccleſiæ diſtribuere,cenſuras ferre,& abſoluere,Chriſti gregem paſcere,& inſtituere,iuxta illa verba Chriſti,*paſce oues meas*,& ex iis, quæ ego tradidi *de indulgentiis*, & aliis in locis. Secunda eſt ratione ſanctitatis, qua cæteris antecellere debet:ſicut enim ſacerdotes, aliíque viri Eccleſiaſtici vitæ ſanctitate aliis prælucere debent, Matth.5. *Vos eſtis lux mundi*; ita Summus Pontifex ſanctimonia,probitate, vitæ exemplo, morum honeſtate, & integritate omnibus Chriſti fidelibus præire debet;hac de cauſa Leonem I. à Patribus Concilij Chalcedonenſis Sanctiſſimum, & Beatiſſimum primò appellatum fuiſſe, obſeruat Duardus *lib.*1.*c.*4.*quaſ.*2.*n.*10. Azorius 1.*p.lib.*4. *c.*4.*quaſ.*2.*ſub fin.* vbi hoc colligit ex epiſtola ad Hormiſdã Papã,quæ manuſcripta in bibliotheca Vaticana reperitur.

Secundò Summus Pontifex non ſolùm vocatur Sanctiſſimus,verùm etiam Dominus noſter,vt patet ex præcitatis verbis. Ratio eſt,tum quia Summus Pontifex ſupremam in hac militante Eccleſia poteſtatẽ habet;tum quia ipſe iudicat omnes, & à nemine iudicatur, *cap.cuncta per mundum.*9.*q.*3. tum quia ipſo præſente,reliquæ dignitates etiam ſęculares conquieſcũt,*c.volentes,de off.deleg.*vt fuſiùs proſequitur Duard.*loc.cit.*hoc titulo Hormiſdam Papã,in Concilio Epheſi congregato,Dominum noſtrum vocatũ fuiſſe,innuit Duard.*loc.cit.*Azor.2.*p.lib.*4.*cap.*4.*quaſ.*1.*&* 2.

Tertiò Summus Pontifex appellatur Papa,id eſt, Pater patrum,ipſe enim principem locum inter Patres,Epiſcopos,Archiepiſcopos,Patriarchas,alióſque primates tenet. & quamuis priſcis temporibus, nomen Papæ tribueretur etiã Epiſcopis;proceſſu tamen temporis,& Gregorij VII. præcepto, anno 1073. in Synodo Romæ habita, vj. Kal. Martij receptum eſt,vt nullus præter Romanum Pontificem, Papæ nomine vocaretur,teſte Azor.*loc.cit.quaſ.*1.*ſub finem*,Duardus *lib.*1.*cap.*4.*quaſ.*7.

Quartò appellatur Epiſcopus; ratio eſt, quia illi maximè conueniunt munera; & onera Epiſcoporum: nam Epiſcopi nomen à Græco in Latinum ſermonem tranſlatum,ſignificat ſpeculationem, *cap. clericus diſtinct.* 21. vel ſuperintendentem, *cap.qui Epiſcopatum* 8.*quaſt.*1.ſumpta etymologia ab iis,qui apud Ethnicos Epiſcopi vocabãtur.

Epiſcopi

Epiſcopi enim apud Ethnicos illi dicebantur, quibus cura panis, & aliarum rerum ad cibum pertinentium impoſita erat, vt patet ex *l. munerum. 2. ff. de muner.* vide Azorium *2. part. lib. 3. cap. 27. quæſito 1.* Summus igitur Pontifex iure merito Epiſcopus vocatur; quia eſt ſupremus ſpeculator, & ſuperintendens, ipſique cura paſcendi fideles incumbit, iuxta illud Ioannis cap. vlt. *paſce oues meas.*

Addo Epiſcopi nomen Summo Pontifici iure merito accommodari; quia iuriſdictionem, & poteſtatē Epiſcopalem in toto orbe exercere poteſt; ob id ipſe, & nō alius œcumenicus Epiſcopus, id eſt, vniuerſalis, ſupremus, ac ſummus Antiſtes vocari poteſt, vt pluribus oſtendit Azorius *lib. 4. cap. 4. quæſito 3.* Alias huius nominis congruentes rationes enumerat Duardus *lib. 1. cap. 5. quæſt. 2. num. 2. & ſeqq.* ſed allatæ mihi magis probantur.

3 Quintò ſolet ſe Summus Pontifex in Apoſtolicis litteris ſeruum ſeruorum vocare, vt ex ipſo huius Bullæ initio manifeſtè apparet. Ratio cur hoc ſe nomine appellet, deſumitur primò ex humili ſui ipſius exiſtimatione, & Chriſti exemplo, qui *ſe ipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens*, aliiſque hanc rationem præſcripſit, vt *qui maior eſt veſtrûm, fiat ſicut veſter miniſter*, & iuxta illud, *cùm omnia feceritis, dicite, quia ſerui inutiles ſumus.*

Secundò, quia Summus Pontifex vices gerit Apoſtolorum Petri, & Pauli, qui ſerui Dei iure merito vocari poſſunt; cùm autem Pontifex in hoc munere obeundo Apoſtolis inſeruire dicatur, potuit hac ratione ſeruum ſeruorum ſe appellare. Ita gloſſ. & alij *in proœmio 6. decret.* Hinc originem illa duo carmina traxerunt,

Seruiērant tibi Roma priùs domini dominorum,
Seruorum ſerui nunc tibi ſunt domini.

Alias congruentias percenſet Duardus *lib. 1. cap. 5. quæſt. 3.* quas apud ipſum conſulere poteſtis. præcipuæ enim ſunt illæ, quas attuli, & præſertim prima, propter quam Gregorius I. honorificas appellationes humilitatis affectu repudians ſeruum ſeruorum ſe ipſum appellare incepit, teſte Azorio *lib. 4. cap. 4. quæſito 2. ad finem.* Ioan. Andr. apud gloſſ. *in proœmio 6. decreti in v. ſeruus ſeruorum Dei.* Duardo *num. 7.* Botero *in dictis virorum illuſtrium*, & aliis.

4 Sextò Summus Pontifex, cuius Bullam explicandam ſuſcepimus, vocatur Vrbanus VIII. ad diſtinctionē aliorum Pontificum, qui hoc nomen, ſaltē quoad omnia, non habuerunt. Ratio impoſitionis huius nominis ab ipſa pendet Summi Pontificis voluntate; quia nominis impoſitio eſt ad placitum hominum, niſi humana lege prohibeatur: Summus autē Pontifex legi humanę quoad vim coactiuam ſubditus non eſt. Hac occaſione obiter obſerua, baptizando, rationis vſum habenti, aut ipſius parentibus, liberum quidem eſſe nominis electionē facere; præciſa tamen ea occaſione non licet ob periculum fraudis cuiquā ſibi nomē immutare, abſque ſuperioris facultate. nominis enim mutatio ad ſuperiorē pertinet, vt poſt Philippum Francū *in proœmio 6. decret.* obſeruat Duardus *lib. 1. cap. 4. q. 5. n. 14.* & alij, quos retuli *de Sacramentis diſp. 2. q. 2. puncto 4. num. 29.* Ex quo patet à fortiori licitam non eſſe fraudulentā nominis mutationem, præſertim cùm hęc interdicatur *l. 1. C. de mutat. nomin.* præſumitur autē fraudulenta nominis mutatio; quoties quis in particulari caſu curat eo ſe nomine appellari, quo generaliter, & vt plurimum vocari non conſueuit. Vide Francum *loco cit.* Bartol. *in l. demonſtratio. ff. de condit. & demonſt.* Duardum *loco cit.*

5 Ex dictis infertur liberum eſſe Summo Pontifici aſſumere quod ipſe voluerit nomen, abſque alterius licentia; quia nullum in terris ſuperiorem agnoſcit, nec in alicuius fraudem nomen ſibi immutat.

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm Summus Pontifex teneatur ſibi nomen immutare, dum ad pontificatum euehitur.

Reſpondeo negatiuè; ratio eſt, tum quia Summi Pontifices initio naſcentis Eccleſiæ nomen ſibi nō immutabāt; ergo ſignū eſt nullum circa nominis mutationem extare præceptum. tū quia non poteſt vllū ius naturale, diuinum, vel humanum afferri, quo nominis mutatio præcipiatur.

Obiicies primò, Chriſtus immutauit nomen Petro, cùm enim antea Simon vocaretur, Chriſtus illi nomen Petri impoſuit, Matth. 16. *Beatus es Simō Bariona*, &c. *& ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*; ergo Summus Pontifex obligandus videtur ex diuino præcepto ad mutandū ſibi nomen, dum ad Apoſtolicam Sedem promouetur; ex factis enim diuina obligatio colligitur, cùm omnis Chriſti actio ſit noſtra inſtructio, *cap. Deus omnipotens. 2. quæſt. 1. & cap. ſignificaſti, de elect.*

Reſpondeo negando cōſequentiam; non enim ex quolibet Chriſti facto colligitur obligatio, vt in ſimili docui *de Euchariſtia*; alioquin Euchariſtia ſemper in veſperis conficienda eſſet, & quoties conficitur, aliqui communicandi eſſent. Cur autem Chriſtus nomen Petro immutauerit, conſtabit ex dicendis.

Obiicies ſecundò, nullus Summorū Pontificum ſolet nominis mutationem prætermittere. nam Vrbanus VIII. vocabatur Maffeus, Gregorius XV. Alexander, Paulus V. Camillus, Clemens VIII. Hippolytus, Sixtus V. Felix, & ſic de cæteris. ergo ſignum eſt aliquam obligationem circa nominis mutationem extare.

Reſpondeo negando conſequentiam, tum quia nulla lex huiuſmodi obligationem continens aſſignari poteſt. tū quia ſicut ex omiſſione aliorū Summorū Pontificum, qui in primordiis Eccleſiæ nomen ſibi non immutabant, nullum arguitur peccatum, ita nullum affirmari debet præceptum ex nominis mutatione poſtmodū introducta, & vſu recepta, peccatum enim eſt contra præceptum.

7 Secundò dubium eſt, quandónam inceperit hæc nominis mutatio.

Reſpondeo præciſa mutatione nominis Petri, incepiſſe à Sergio Papa, cui cùm antea proprium nomen eſſet Oſporci, Sergij nomen impoſitum fuit, vt in Chronica Martini apud Archidiaconū *in proœm. 6. lib. decret.* & ab eo tempore reliqui Summi Pontifices nomē ſibi mutari curarūt.

8 Tertiò dubium eſt, qua de cauſa introducta fuerit hæc nominis mutatio.

Reſpondeo fuiſſe primò ad dimittendā alterius nominis turpitudinem, ſi fortè contingat, vt quis minus honeſto nomine antea vocaretur, vt de Sergio Papa dictū eſt.

Secundò ad indicandum aliquod myſterium dignitati conueniens, vt cum D. Petro factum fuit; cùm enim antea Simon appellaretur, Chriſtus Petrum in futurum vocari voluit, quia ipſi tanquam ſolidæ, & firmæ petræ Eccleſia, & vniuerſa fidelium congregatio inniti debebat. Matth. 16. *& ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.*

Tertiò ad oſtendendam anteactæ vitæ mutationem, & noui hominis inſtitutionem.

9 Quartò dubium eſt, vtrùm Summus Pontifex debeat ipſe ſibi nomen imponere, an potiùs ab alio nominis impoſitionem expectare debeat.

Reſpondeo ipſum debere ſibi nomen imponere. Ratio eſt, quia nominis impoſitio ad ſuperiorem pertinet: Summus autem Pontifex nullum in terris ſuperiorem agnoſcit. Ita Francus *loco ſuprà citato.* Duardus *num. 14.*

10 Quintò dubium eſt, vtrùm Bulla Cœnæ vim habeat, etiamſi nomen Summi Pontificis illam edentis non apponatur. Hanc difficultatē pluribus tractat Duardus *lib. 1. cap. 4. q. 6.* hac diſtinctione adhibita, vel conſtat de intentione Summi Pontificis volentis Bullam Cœnæ inſcribi abſque nomine, vel non conſtat. Si non conſtat, inualida eſt, quia præſumitur falſa; conſequenter qui eam non ſeruat, nō ligatur cenſuris in ea contentis. Si verò conſtat, valida eſt, quia Summus Pontifex nō tenetur ſtylo, vel conſuetudine Curiæ; ſed illam immutare & variare poteſt.

Ego verò breuiter reſpondendum cenſeo huiuſmodi Bullam à Summo Pontifice editam validam eſſe, conſequēter afficere, & obligare, præſertim ſi, vt moris eſt, eda-

tur Summo Pōtifice præſente, Cardinali Diacono publicationē faciente,& magna populi copia aſtante. Ratio eſt, tum quia lex vim habet ab intentione legiſlatoris, non ab expreſſione nominis ipſius cōditoris. tum quia de ratione legis non eſt ſcriptura, vt idem Duardus fatetur; ergo neque nominis expreſſio, tum quia in dubiis iudicandum eſt potius in fauorem actus, vt valeat, quàm pereat; tum quia nullo iure conſtat Summum Pontificem obligare ad huiuſmodi expreſſionem; cùm non ipſe facultatē à ſtylo, ſed ſtylus ſuas vires à Summi Pontificis cōſenſu accipiat.

Ex quo licet inferre primò contra Duardum, tranſgreſſorem ligari cenſuris in huiuſmodi Bulla expreſſis.

Secundò huiuſmodi Bullam in foro externo non eſſe præſumendam falſam, quoties conſtaret illam à Summo Pontifice editā fuiſſe; quamuis fortè aliquis de ipſius voluntate,& intentione dubitaret. Idem dici poteſt de aliis reſcriptis, quoties ſciretur, Summum Pontificem illa admiſiſſe,& conſenſiſſe; Summus enim Pontifex non ſolum verbis, verùm etiam factis derogare poteſt legibus,& ſuæ Curiæ ſtylo.

Si verò non conſtaret, à Summo Pontifice admiſſa, & conceſſa fuiſſe, judicium ferendum eſſet contra valorem huiuſmodi reſcriptorum, quia ex conſueto Curiæ ſtylo præſumerentur ſubreptitia,& falſa; quamuis is, cui de validitate reſcripti conſtaret, eo vti poſſet; fieri enim poteſt, vt quis conſcius ſit voluntatis Summi Pontificis, & valoris, quamuis illum in iudicio probare nequeat, ob conſuetum Curiæ ſtylum, vel aliis de cauſis præſumptionem contrariam inducentibus.

Tertiò etiamſi darem huiuſmodi Bullam defectu expreſſionis nominis, aut alia de cauſa non ſubſiſtere; nihilominus tranſgreſſores afficiuntur cēſuris, non vi præfatæ promulgationis, ſed præcedentium; cùm enim Bulla vim habeat legis, nec extinguatur morte conditoris, ſequitur Bullam vim obligandi habere, quatenus ab anteceſſoribus lata fuit; quamuis fortè detur caſus, vt inualida ſit, quatenus ab hoc Summo Pontifice emanat. Hoc tamen intelligendum eſt, niſi Bulla inualida ad aliquos caſus extendatur, quos præcedens non continebat, tūc enim perſpicuum eſt prçfatam Bullam, quoad illos caſus non obligare, quia actus inualidus nihil operatur, nec vllum præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum.

11 Sextò dubium eſt, cur Summi Pontificis nomen in Bullis apponatur.

Reſpondeo apponi vt ſciatur à quo emanauerint.

SECVNDA PROPOSITIO.

12 SI aliquis Summorum Pontificum Bullam ante coronationem ederet, validè ageret, illaquę ab omnibus ſeruāda eſſet, ac ſi poſt coronationem edita fuiſſet. Hæc propoſitio licet quoad Bullam, cuius explicationem proſequor, difficultate careat, cùm poſt accepta à S. D. N. Vrbano VIII. coronationis inſignia emanauerit; nihilominus hanc paucis hic explicandam duxi, tum ob caſum poſſibilem, tum ob dubia, quę circa alia Summorum Pontificum reſcripta ſuboriri poſſunt. Solutio autem iſtius difficultatis ab ea quæſtione pendet, in qua quæritur, vtrùm Summus Pontifex, ſtatim poſt electionem, ſummam habeat auctoritatem, eàque legitimè fungi poſſit, etiam ante coronationem.

Ratio dubitandi eſt primò, quia ſicut Archiepiſcopus, ſine pallio nec Archiepiſcopi nomē ſibi vendicat, nec ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, rectè exequitur, *cap. 3. extrà de auct. & vſu pallij, & cap. quod ſicut 28. extra de elect.* ita, &c.

Secundò, quia Imperator, corona nondum ſuſcepta, plenitudine poteſtatis caret, nec Imperator dicitur. *l. antepen. ff. de mil. teſtam.* ergo neque Summus Pontifex plenitudinem poteſtatis habet ante coronationem.

Tertiò, quia Summus Pontifex à duabus Cardinalium partibus electus, licèt ante coronationem reſcripta cōcedat; nihilominus non ſe ſubſcribit Epiſcopū, ſed electum Epiſcopum, nec vtitur Bulla pro ſigillo integra, ſed dimidiata: nam in ea parte, in qua Summi Pontificis nomen deſcribi ſolet, nihil imprimit; ergo aliquid poteſtatis Summo Pontifici deeſſe videtur ante coronationem.

13 His minimè obſtantibus, dicendum omnino eſt, Summum Pontificem poſſe poſt electionem omnia prçſtare, ac ſi coronationis inſignia accepiſſet. Ratio eſt primò, quia Imperator poſt electionē eſt legitimus Imperator, etiam nondum inunctus, vel coronatus, nec nouum ius per coronationem acquirit, vt patet exemplo Alberti, & Maximiliani, qui nec inuncti, nec coronati fuerunt, & tamen Imperij munus obierunt, vt pluribus oſtendit Reſtaurus Caſtaldus *in tract. de Imperatore q. 46. tomo 16. tractatuum.* Alterius *lib. 5. diſp. 22. cap. 8. ad finem. verſ. ad hanc.* Anton. Siculus *in tract. de poteſtate, & excellentia regia q. 88.* vbi teſtatur de communi. Martin. Laudenſis *in opuſc. de Principe, not. 25.* Corneus *conſil. 1. lib. 3.* contra Felinum *cap. eam te, de reſcriptis.* Baldum *in l. fin. C. de quadrien. preſcript.* & alios arbitrantes, Imperatorem poſt electionē habere generalem adminiſtrationem, non autem plenitudinem poteſtatis.

Secundò, quia præpotens Deus facta à duabus Cardinalium partibus Summi Pontificis electione, confert illi plenariam, & Apoſtolicam auctoritatem, *cap. in nomine Domini. 23. diſt.* ergo fruſtrà requiritur coronatio.

Tertiò, quia id expreſſè decernitur *in Extrauaganti vlt. de ſententia excom.* vbi contra eos, qui litteras ſuper quibuſcumque negotiis à Summo Pontifice ante coronationem conceſſas impugnare præſumunt, ſententia excommunicationis pronunciatur. Ita Epiſcopus Gerunden. *in lib. de corona fol. 27.* Sayrus *lib. 3. cap. 35. n. 19.* Suarez *de cenſur. diſp. 23. ſect. 6. n. 1. & ſeq.* Filliucius *tract. 14. cap. 5. quæſito 7.* Reſtaurus Caſtaldus *loco citato num. 3.* Alterius *loco citato*, & alij communiter.

Ad primam dubitandi rationem negatur conſequētia. Ratio diſparitatis eſt, quia de Archiepiſcopo ita in iure ſancitum eſt: non autem de Summo Pontifice, qui neminem in terris ſuperiorem habet, nec ad Pontificias ſanctiones ex vi coactiua tenetur.

Ad ſecundam patet reſponſio, ex prima ratione ad meam ſententiam comprobandam allata.

Ad tertiam negatur conſequentia; nam ex antecedenti propoſitione, non colligitur defectus poteſtatis, ſed voluntatis; Summus enim Pontifex vult ante coronationem cōſuetas Eccleſiæ ceremonias ſeruare,& aliquid coronationi, quæ magna cū pompa,& lætitia celebratur, deferre.

PVNCTVM III.

De cauſa formali huius Bullæ, ſeu cenſurarum, quæ in Bulla continentur.

1 *Quanam ſit cauſa formalis.*
2 *Cur Bulla vocetur* litteræ lectæ in die Cœnæ.
3 *Vtrùm hæc Bulla valeat, etiamſi non legatur.*
4 *Principes nequeunt promulgationem, aut acceptationem Bullæ impedire.*
5 *Bulla valida eſſet, etiamſi ederetur ſine data anni, & diei.*
6 *Si Bulla ederetur ſine data anni, & diei, non fidē faceret in iudicio apud eos, apud quos de ipſius editione nō conſtaret.*

VNICA PROPOSITIO.

1 CAuſa formalis ſunt verba, & ſolemnitas, quæ in ferenda Bulla ſeruatur. Hæc propoſitio patet ex dictis *de cenſuris in genere*; quibus autem verbis, & qua ſolemnitate hæc Bulla edatur, colligitur ex ipſius Bullæ contextu, & tenore: ſicut etiam ex dictis *de legibus* conſtat, quæ ſolemnitas, ſeu forma ſeruanda ſit in condendis legibus. hic ſolùm nonnullas difficultates explicabo, occaſione ſumpta ab ipſiſmet Bullæ verbis.

2 Prima difficultas eſt, cur iſta Bulla vocetur litteræ lectæ in die Cœnæ Domini.

Reſpondeo hoc nomine vocari, quia eo die legi, & promulgari conſueuerunt; antiquitus enim feria quinta in Cœna Domini, die Aſcenſionis, die dedicationis Baſilicæ Apoſtolorum Petri, & Pauli, & in octaua S. Martini generales quidam proceſſus contra hæreticã prauitatem edi, & promulgari conſueuerunt, ex gloſ. *clement.* 1. *de iudic.* Hoc verò tẽpore ſolum in die Cœnę, corã Summo Pontifice, magno populi cœtu adſtante, & vno ex Cardinalibus Diaconis publicationẽ faciente leguntur, & publicantur.

3 Secunda difficultas eſt, vtrum hæc Bulla valeat etiamſi non legatur.

Reſpondeo non valere, donec ſolemniter legatur, aut alia ratione promulgetur. Ratio eſt, quia de ratione legis eſt promulgatio, vt cum D. Thoma, Syluestro, Nauarro, Vaſquez, Azorio, Salas, Suarez. & aliis contra Panormitanum, & alios docui *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 4. *n.* 6. *& ſeq.* vbi etiam reſpondi ad *cap.* 1. *de poſtulat. Prælatorum.* vbi dicitur ad obſeruantiam legis ſufficere, vt ſufficienter edatur, aut promulgetur. Videnda ſunt, quæ ibi tradidi, ne aliena à propriis locis tradere videar. Ibi etiam docui, vtrùm lex obliget, vbi vſu recepta non eſt, & canone decimoquinto oſtendam, vtrùm Bulla obliget, vbi non eſt acceptata.

4 Sed modò dubium ſupereſt, vtrùm Principes, aut Reges promulgationem Bullæ Cœnæ, aut illius acceptationem, & obſeruantiam impedire poſſint in ſuo regno, ſeu principatu. Solutio iſtius difficultatis facile colligi poteſt ex dictis *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 3. *num.* 5. *& diſp.* 10. *quæſt.* 2. *puncto* 1. §. 1. *& ſeqq.* hic nihilominus breuiter, & in ſpecie examinanda eſt.

Reſpondeo Principes, aut Reges, etiamſi nullũ in temporalibus ſuperiorem agnoſcant, impedire non poſſe, quin Bulla in ſuo territorio publicetur, acceptetur, & obſeruetur. Ratio eſt, tum quia Principes, & Reges ſubditi ſunt poteſtati ſpirituali Summi Pontificis, iuxta illud Bonifacij VIII. *in extrauaganti, vnam ſanctam.* vbi ſic loquitur: *oportet gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſpirituali ſubiici poteſtati; & cap. nunquam* 96. *diſtinct. cap. ſi Imperator, & cap. cùm ad verum, eadem diſtinct.* Sed fulminatio cenſurarum pertinet ad poteſtatem Summi Pontificis ſpiritualem, vt patet ex dictis *de cenſuris*, & ex communi Doctorum ſententia; qualis enim eſt poteſtas ferẽdi cenſuras, talis eſt vſus illius poteſtatis: ergo Principes, & Reges ſubditi ſunt fulminationi cenſurarum; ergo illarum publicationem impedire non poſſunt, publicatio enim eſt medium conducens ad fulminationem cenſurarum, & ad vſum huius poteſtatis ſpiritualis, vt cenſuræ innoteſcant, timeantur, & euitentur. tũ quia ipſos Reges, & Principes Summus Pontifex ligare poteſt cenſuris, Chriſtus enim Petro, & eius ſucceſſoribus abſolutè dixit, *paſce oues meas. & quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis*; ergo à fortiori ligare poterit cenſuris alios inferiores, temporali Principum ſecularium poteſtati ſubiectos; ergo impediri non poterit in publicatione cenſurarũ. nam cui conceditur finis, concedi etiam debent media: tum quia ex communi Doctorum ſententia, quos retuli *de legibus loco citato*, Summus Pontifex poteſt condere, ſaltem indirecte, leges politicas, & ciuiles totum orbem obligantes in ordine ad ſalutem animarum. ergo à fortiori condere poterit leges Eccleſiaſticas, continentes cenſuras, quibus fuga peccatorum, emendatio delinquentium, & ſalus animarum ſpiritualis intenditur, & procuratur. tum quia totum orbem Summo Pontifici pro territorio inſeruire, commune eſt omnium axioma; quod colligitur ex *cap. nouit, de iudic.* (quilibet autẽ in ſuo territorio exercere poteſt actus, qui ſuæ iuriſdictionis limites non excedant.) tum quia hæc eſt communis Catholicorũ Principum conſuetudo, & nullus vnquam in Eccleſia extitit caſus, quo Principes ſeculares Catholici ſuam interponerent auctoritatem, cõtra Summi Pontificis in ſpiritualibus poteſtatem, & iuriſdictionem: & ſi praxis iudicandi circa ſpiritualia apud aliquos inualuit, priuilegio, & auctoritate Sedis Apoſtolicæ idipſum factũ eſſe inueniemus. Ita ſentire videntur Valentia, Vaſquez, Salas, Bellarminus, & alij, quos retuli *de legibus. & in octauo Decalogi præcepto locis ſupra citatis*; aſſerentes litterarum Apoſtolicarum executionem à laica poteſtate impediri non poſſe & in ſpecie Marius Alterius *tom.* 1. *lib.* 5. *diſp.* 1. *c.* 8. & Duardus *lib.* 2. §. 7. *quæſt.* 3.

Obiicies primò, nullus poteſt eſſe iudex in propria cauſa, *l.* 1. *C. ne quis in ſua cauſa iudicet*, ſed quæ in Bulla continentur, maiori ex parte pertinent ad propriam Summi Pontificis cauſam, nempe ad conſeruandam Sedis Apoſtolicæ auctoritatem, ergo Summus Pontifex non poteſt in caſibus Bullæ Cœnæ iudicare, aut punire; conſequenter Bulla inualida eſt, & conſequenter à Principibus reiicienda, & non admittenda.

Reſpondeo primò, negando Summum Pontificem non poſſe in iis, quæ præcipuam ipſius auctoritatem lædunt, iudicare; ſicut Reges, & ſeculares ius habent iudicandi, & puniendi eos, qui ſibi vim, vel iniuriam inferunt, ipſorùmque bona regio fiſco adiudicandi. *l. proximè. ff. de his, quæ in teſtamen. delentur.*

Reſpondeo ſecundò Summum Pontificem non iudicare in cauſa propria, ſed in delicto alieno, ad quod auertendum, & puniendum facultatem habet; quilibet enim legitimus ſuperior poteſt, iuxta limites ſuæ facultatis, crimina prohibere, bono publico conſulere, & violatores ſuæ poteſtatis punire.

Obiicies ſecundò, quæ continentur in Bulla non ſunt aliquid ſpirituale; non enim ſunt aliquid diuinitus inſtitutum, vt ſunt ſacramenta; ergo Principes ſeculares poſſunt illorum vſui, & publicationi obſtare.

Reſpondeo, quæ continentur in Bulla, pertinere ad poteſtatem ſpiritualem à Chriſto Eccleſiæ collatam; ſunt enim vſus, & exercitiũ iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quam Summo Pontifici à Deo immediatè communicatam eſſe, docui *de cenſuris diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 2. *initio, in tertia editione*, & colligitur ex *cap. nouit, de iud.* conſequenter Principes ſeculares nequeunt in materia cenſurarum ſuam interponere auctoritatem.

Obiicies tertiò, poteſtas Principum ſecularium prior eſt auctoritate Eccleſiaſtica; hæc enim ſolummodo cœpit poſt aſſumptam à Deo humanitatem; ergo illa non poteſt ab hac impediri; & conſequenter ſi Principes ſeculares Bullam Pontificiam ſuis ſubditis minus vtilem, aut perniciosam cõcordiæ Reipublicæ eſſe cognouerint, curare, & conari poterũt, ne promulgetur: alioquin in publica erga ſubditos adminiſtratione, & regimine impedire poſſent.

Reſpondeo, duplicem eſſe poteſtatem, vnam laicam, & ſecularem, alteram Eccleſiaſticam, & ſpiritualem; & licèt ſecularis prior ſit Eccleſiaſtica; tamen Eccleſiaſticæ poteſtati obeſſe, aut contraire non poteſt. quòd ſi fortè daretur caſus, in quo re ipſa Bullę promulgatio allatura eſſet communi Reipublicæ paci perturbationem & damnum, Principes ſeculares non poſſent ſibi ius facere, ſed ſupplices libellos Summo Pontifici exhibere, illiſque cauſam non promulgandæ Bullæ aperire deberent, vt infrà clarius oſtendam.

Obiicies quartò, Bulla fertur per modum proceſſus. ſed proceſſus factus ſine citatione eſt inualidus; ergo Bulla inualida eſt; ergo Princeps ſecularis non tenetur illi aſſentire, ſed poteſt illi tanquam inualidæ reſiſtere, contradicere, & curare, ne à ſuis ſubditis recipiatur, & in vſum reducatur.

Reſpondeo proceſſum factum ſine citatione inualidum eſſe, quoties ius defenſionis competit reo contra proceſſum. Hic autem, ſi pars adeſſet, non poſſet impedire Bullæ vſum; conſequenter ad hunc proceſſum non requiritur citatio; duplex eſt enim genus proceſſus, vnum in particulari contra certas, & determinatas perſonas quæ iam deliquerunt, alterum in genere contra futuros delinquentes, cuiuſmodi Bulla noſtra cenſetur. Ad primum genus

proceſſus requiritur citatio; non verò ad ſecundū: conſtat enim in cenſuris generaliter ferendis nullam citationem adhiberi. Ita Ioannes Monachus *in cap. 2. de conſtit. lib. 6.* & alij, quos citat, & ſequitur Alterius *loco cit. ad 4.* vbi etiam has obiectiones, & argumenta proponit, & diſſoluit.

5 Tertia difficultas eſt, vtrùm hæc Bulla obliget, ſi edatur ſine data anni, & diei.

Reſpondeo Bullam, ſi ſolemniter edatur, & publicetur eo pacto, quo nunc edi, & publicari conſueuit, validam videri; etiamſi data diei, & anni non apponeretur. Ratio eſt, tum quia Summo Pontifici non deeſt auctoritas, & facultas condendi leges, & obligandi, non ſeruata hac ſolemnitate; tum quia multæ leges in ſacris canonibus recenſentur, in quibus non extat data; tum quia in primo conſtitut. Cod. *in verb. & ſi quæ earum*, dicitur, *leges, ſeu conſtitutiones ſine die, & conſule valent.* tum quia non eſt præſumendum Summum Pontificem velle actum inualidum facere, & fideles deludere. tum quia Summus Pontifex non obſtringitur legibus Principū ſecularium, aut etiam Eccleſiaſticorum quoad vim coactiuam. ergo ipſius leges non fiunt irritæ ob omiſſam ſolemnitatem iure ciuili, vel etiam canonico in aliis legibus præſcriptam. Ita ex parte Bartolus *in tract. de repreſ. in verb. data*, vbi aſſerit hoc diligenter eſſe animaduertendum præter leges, & ſtatuta nonnullarum communitatum, contra Marium Alterium *in expoſitione Bullæ diſp. 22. cap. 8. clauſula vltima col. 5. verſ. hic quæri poteſt.* Duardum *lib. 1. cap. 4. quæſt. 9.* & alios aſſerentes leges antiquas validas eſſe, non autem leges, quæ de nouo emanant. Vide Alterium *loco citato*, vbi plura circa datam diei, & anni, & loci diſſerit.

Neque obſtat *l. ſi qua. C. de diuerſ. reſcript.* vbi dicitur priuilegia, quæ in corpore iuris non continentur, inualida eſſe, ſine die, & conſule. Reſpondeo enim ibi ſermonem eſſe de priuilegiis Imperialibus; nos autem loquimur de legibus Summi Pontificis, qui iure Cæſareo in ſuis legibus non ligatur.

6 An autem huiuſmodi litteræ fidem facerent in iudicio apud eos, quibus compertum non eſſet Summum Pontificem præfatam Bullam ſine data diei, & anni edidiſſe, alia ratio eſt; forum enim externum in præſumptione falſitatis fundari poteſt, de qua re videri poteſt Romanus *conſil. 231.* quem etiam citat Duardus *loco citato n. 7.*

PVNCTVM IV.

De cauſa materiali, & finali huius Bullæ, ſeu cenſurarum.

1 *Quænam ſit cauſa materialis excommunicationum Bullæ Cœnæ.*
2 *Quódnam ſit ſubiectum.*
3 *Quibus de cauſis Summus Pontifex hanc Bullam edere ſoleat.*

PRæmittendum eſt, cauſam materialem cenſuræ duplicem eſſe, proximam ſcilicet, & remotam; cauſa materialis proxima eſt illa, circa quam verſatur lex continens cenſuram. hæc autem eſt actio, quæ prohibetur, vel omiſſio, vt eſt, v.g. aſſenſus contra fidei articulos; inobedientia, &c. cauſa materialis remota eſt ſubiectum, cui prohibetur actio, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris diſp. 1. quæſt. 1. punct. 3.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 CAuſa materialis proxima huius Bullæ ſunt actiones, quæ in ea vetantur, vel præſcribuntur. Ratio eſt, quia illa eſt cauſa materialis alicuius legis, circa quam amplexandam, vel dimittendam verſatur lex: Bulla autem verſatur circa actiones in ea expreſſas, vt circa hæreſim, inobedientiam, &c.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 CAuſa remota, ſeu ſubiectum cenſurarum Bullæ, ſunt omnes, & ſingulæ perſonæ, quæ actiones in hac Bulla prohibitas exercent, ſiue ſint viri, ſiue fœminæ, ſiue laici, ſiue religioſi, vel Eccleſiaſtici; etiamſi Epiſcopatus, vel Cardinalatus dignitate fulgeant, vt patet ex dictis *de legibus, & cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 1. puncto 4.* cum Azorio, Salas, Vgolino, & aliis, quibus adde Filliucium *tract. 16. n. 21.* Alterium *diſp. 8. cap. 1. & diſp. 9. cap. 1. col. 4. & 5. verſic. ſtatue*, Duardum *canone 8. q. 10. num. 14.* & alibi pluribus in locis. Vgolinu, & alios Bullæ commentatores, quos in explicatione ſingulorū fere canonum adducam. An autem Reges, vel Imperator comprehendantur in iis caſibus, in quibus aliqua ratione non exprimuntur, infrà pluribus in locis explicabo, præſertim dum loquar de excommunicatione ob violationem clauſuræ.

TERTIA PROPOSITIO.

3 TRiplici de cauſa Summus Pontifex hanc Bullam edere ſolet. Prima eſt, vt pura, & integra ſeruetur fides Catholica, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, *ad Hebræos 11.* Hæc autem fides maximè ſeruatur prohibitione hæreſis, ſchiſmatis, lectionis librorum, errores contra fidem Catholicam continentium, vt habetur in prima clauſula primi canonis huius Bullæ.

Secunda eſt, vt ſeruetur vnio fidelium cum Chriſto, eiuſque Vicario in terris, quæ vnio violatur per ſchiſma, per receſſum ab obedientia Summi Pontificis, per negationem primatus, & appellationem ad futurum Concilium, per falſificationem litterarum Apoſtolicarum, per læſionem perſonarum Eccleſiaſticarum, per vim, & iniuriam illatam iis, qui ad Romanam Curiam accedunt, vel in ea commorantur, vel ad illam neceſſaria deferunt, per vſurpationem Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, per inuaſionem vrbis, aut alterius loci Eccleſiæ ſubiecti.

Tertia eſt, vt ſeruetur ſocietas ſine offenſione inter ipſoſmet fideles, ita vt alter alteri offenſionis cauſam non præbeat. Hæc autem ſocietas læditur deprædatione, & latrociniis maritimis, impoſitione onerum indebitorum, violatione immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ, & ſimilibus, quæ ſingillatim in ſequentibus explicabuntur.

PVNCTVM V.

De duratione huius Bullæ, & multiplicatione cenſurarum, quæ in ea continentur.

1 *Bulla tenet, donec alia edatur.*
2 *Cenſura Bullæ videtur potius lata à iure, quàm ab homine.*
3 *Cenſura Bullæ non iterantur iterata publicatione Bullæ.*
4 *Caſus aliàs expreſſi in iure, & ſimul in Bulla Cœnæ remanent ſub diſpoſitione iuris communis, ſi modò in Bulla reticeantur.*
5 *An caſus iuris in Bulla renouati acquirant reſeruationem Bullæ, remiſſiuè.*
6 *Qui excommunicationem contraxit ob crimen aliàs in Bulla expreſſum, remanet excommunicatus, donec abſoluatur; etiamſi poſtmodum caſus ille in Bulla non amplius exprimatur.*

DVo principaliter in hoc puncto explicabo.

Primò, quandiu duret Bulla, ſeu cenſuræ in ea contentæ.

Secundò, vtrùm cenſuræ multiplicentur multiplicata Bullæ promulgatione, & editione.

PRIMA PROPOSITIO.

1 BVlla vim habet, & perſeuerat, donec alia de nouo edatur, & promulgetur. Hæc propoſitio perſpicuè conſtat

conſtat ex illa eiuſdem Bullæ clauſula ſub finem, *volentes præſentes noſtros proceſſus durare quouſque alij publicentur.*

Hinc ſequitur primò, præcedentem Bullam non extingui condita alia, ſed nondum promulgata; quia Bulla viget donec alia publicetur.

Obiicies, in Bulla dicitur hos proceſſus durare, donec alij fiant, aut publicentur.

Reſpondeo particulam, *aut*, in hoc loco debere intelligi declaratiue, aut copulatiue, vt ſuo loco probabo.

Secundò, Bullam non extingui, dum Summus Pontifex à ſe Pontificatum abdicat, iuxta *cap. 1. de renunciatione lib. 6.* Bulla enim vim habet, donec alia promulgetur.

Tertiò, Bullam non extingui, ſi contingat Papam ab hoſtibus capi.

Quartò, Bullam non ceſſare morte Summi Pontificis.

2 Hinc colligi poteſt ſolutio illius quæſtionis, in qua quæritur, vtrùm cenſuræ, in Bulla Cœnæ contentæ, dici debeant latæ à iure, an potiùs ab homine.

Reſpondeo dici potius debere latas à iure, quàm ab homine. Ratio eſt, tum quia habent propriam legis, & conſtitutionis à iure latæ naturam; propria enim legis, ſeu conſtitutionis à iure latæ natura eſt, vt non extinguatur mortuo conditore. iſtæ autem cenſuræ non extinguuntur mortuo conditore, ſed eo extincto adhuc perſeuerant, donec alia Bulla edatur, vt apertè conſtat ex præfatis verbis, quæ in Bulla hiſce temporibus apponi conſueuerunt, *volentes præſentes noſtros proceſſus quouſque alij publicentur durare,* &c. tum quia multæ ex præfatis cenſuris in ſacris canonibus expreſſæ reperiuntur, vt eſt illa contra percuſſores Eccleſiaſticorũ, *cap. ſi quis ſuadente 17. q. 4.* contra eos qui Romipetis moleſtias inferunt, *cap. ſi quis Romipetas. 24. q. 3.* contra hæreticos, *cap. excommunicamus 1. & 2. de hæret.* contra imponentes noua pedagia, *cap. quoniam, de immunit. Eccleſ. in 6.* contra eos, qui prohibita ad hoſtes deferunt, *cap. ita quorundam, de Iudæis.* Ita Nauarrus *cap. 27. num. 73.* vbi ait ob perpetuitatem dicendas eſſe à iure. Viualdus *in explicat. Bullæ, clauſula, volentes.* Atiſmenus Tepatus, & Ioſeph. Ludouicus, quos citat, & ſequitur Ioannes Salas *de leg. diſp. 1. ſect. 9. n. 62. verſu, eſt ergo.* Alterius *lib. 5. diſp. 1. cap. 4. verſu, Dico ſecundò, & diſp. 2. cap. 1. verſu, volentes.* Duardus *lib. 1. cap. 3. quæſt. 7. concluſ. 3. n. 28.* Suarez *de legibus. lib. 1. cap. 10. num. 15.* licèt ex parte diſſentiat *de cenſuris diſp. 21. ſect. 1. num. 2.* Auila *2. part. cap. 1. dub. vnico, verſ. rogas.* Sayrus *cap. 4. num. 23.* licèt oppoſitum ſentiat *lib. 3. cap. 1. num. 18.* & alij, quos retuli *de cenſuris in genere diſp. 2. quæſt. 1. puncto 2. ad finem,* contra Becanum *in tractatu de fide cap. 15. quæſt. 8. num. 6.* Sotum *in 4. diſtinct. 22. quæſt. 2. art. 5.* Toletum *lib. 1. cap. 18.* & alios apud Filliucium *tract. 15. cap. 1. quæſito 4. num. 7.* apud Becanum *loco citato,* apud Alterium *loco cit.* & apud alios præcit. DD. & contra Reginaldum *lib. 9. n. 230.* vbi aſſerit nec eſſe propriè ab homine, nec propriè à iure; ſed medij cuiuſdam generis.

Obiicies primò, hæ litteræ vocantur *proceſſus*; ſententiæ autem in proceſſu latæ non dicuntur à iure, ſed ab homine.

Reſpondeo ad cognoſcendum, an aliqua cenſura dicenda ſit à iure lata, vel ab homine, non eſſe inſpiciendam nominis etymologiam, ſed potiùs rationem, & rei naturam. Iſtæ autem cenſuræ naturam habent pœnæ à iure latæ.

Obiicies ſecundò, veteres cenſuræ per nouæ Bullæ promulgationem ceſſant; conſequenter, ſi quid in poſteriori omittatur, ſtatim deſinit obligare, etiamſi expreſsè non reuocetur; ergo ſignum eſt iſtas cenſuras non à iure, ſed ab homine latas eſſe, cùm lex, & ius, etiamſi ſæpiùs, & ſæpiùs circa eandem rem feratur, non deſinat; niſi reuocetur per poſteriorem, aut niſi aliquid illi contrarium decernatur.

Reſpondeo ceſſare, quia Summus Pontifex, & vſus ita interpretatus eſt; non tamen hinc ſequitur, quin cenſuræ in Bulla Cœnæ dici non debeant à iure latæ, cùm ex ſe perpetuò duraturæ ſint, & ad perpetuam rei memoriam edantur.

Ex dictis colligitur differentia inter Bullas, quæ priſcis temporibus edebantur, & inter eas, quæ hoc tempore promulgantur, quòd illæ dicebantur ab homine, iſtæ à iure.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Cenſuræ non multiplicantur iterata publicatione, & editione Bullæ Cœnæ. Ratio eſt, quia antecedentes ceſſant adueniente nouæ Bullæ publicatione; ergo cenſuræ non multiplicantur iteratis publicationibus, alioquin antecedentes non ceſſarent; ſed adhuc vires haberent adueniente noua Bullæ publicatione. Addo neque cenſuras, quæ in corpore iuris continentur, & in hac Bulla reperiuntur, iterari, & multiplicari; conſequenter facientem aliquid, cuius prohibitio habetur in corpore iuris, & in Bulla Cœnæ, non ligari pluribus excommunicationibus (modò plura huius Bullæ capita non tranſgrediatur; tunc enim perſpicuum eſt ligari pluribus cenſuris; tum quia vnaquæque cenſura diſtincta eſt ab alia; tum quia cauſa diuerſa diuerſum producit effectum.) Ratio autem, cur faciens aliquid, quod in hac Bulla, & in corpore iuris vetitum eſt, vnam tantummodo cenſuram incurrat, eſt, tum quia conditores corporis iuris, & huius Bullæ eandem habent poteſtatem: quando autem aliquid ſub cenſura eiuſdem ſpeciei prohibetur à pluribus ſuperioribus, eandem poteſtatem habentibus, non multiplicantur cenſuræ, iuxta numerum ſuperiorum, vt docui *de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 1. puncto 4. num. 11. & ſeqq.* cum Vgolino, Suarez, Conincho, Filliucio, Sayro, & aliis. Tum quia proferens excommunicationem, quæ ob eandem cauſam etiam in iure lata eſt, non præſumitur velle nouam cenſuram ferre; ſed expreſſam in iure declarare, & ſuo præcepto quodammodo corroborare, ſeque illi accommodare, niſi aliud exprimat; nam pœnæ mitiùs explicandæ ſunt. Ita Nauarrus *in cap. ita quorundam, de Iudæis, notabili 11. in gloſ. vlt. num. 4. & 37.* Suarez *diſp. 21. ſect. 1. n. 3. & ſeq.* Reginaldus *lib. 9. num. 228. ad finem.* Filliucius *num. 13.* & alij, quos retuli *de cenſuris loco citato, num. 11. & 12.*

4 Sed modò dubium eſt primò, quid ſentiendum ſit de illis caſibus, qui iure communi, & ſimul etiam in Bulla aliàs continebantur; ſed modò, dum Bulla iteratur, ex parte, vel in totum in Bulla reticentur.

Reſpondeo illos remanere ſub diſpoſitione iuris communis eo pacto, quo vſu recepti erãt ante Bullæ conſtitutionem; cùm enim diſpoſitio, quoad illos caſus, ceſſet per iterationem alterius Bullæ, in qua non exprimuntur, vt ſuppono, ſequitur, antiquiora iura eum retinere ſtatum, quem ante Bullæ iterationem habebant. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 2. num. 5.* Filliucius *num. 16.* Nauarrus *loco citato n. 25. & ſeqq.* Reginaldus *lib. 9. num. 228.*

Imò Sayrus, & Filliucius addunt priora priuilegia, quibus per Bullam derogatum eſt, ſi Bulla iterum edatur, ſine derogatione priuilegiorum, reuiuiſcere, quia reuocatio priuilegiorum vim habebat ex diſpoſitione Bullæ; ergo ceſſante Bulla, per quam reuocata fuerant, ceſſat reuocatio.

Verùm hæc ampliatio, ſeu additio mihi diſplicet; quia illa priuilegia iam erant ſublata, & extincta per priores Bullas: priuilegium autem extinctum non reuiuiſcit, abſque noua ipſius conceſſione.

Ad rationem in contrarium reſpondeo, reuocationem priuilegiorum ſortitam fuiſſe ſuum effectum, ſtatim ac Bulla ipſorum reuocatoria publicata fuit: priuilegium autem reuocatum, & extinctum lapſu temporis non reuiuiſcit, niſi iterum concedatur. Quamobrem omiſſione clauſulæ reuocationis priuilegiorum, ceſſat quidem cauſa

deſtructionis ipſorum priuilegiorum; ſed non ſufficienter ponitur cauſa conſtructionis, & renuntiationis.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm caſus in iure expreſſi, qui in hac Bulla innouantur, reſeruationem Bullæ ſortiantur.

Reſpondeo varias eſſe in hac re Doctorum ſententias, de quibus infrà, vbi agam de nonnullis iuribus, quæ in hac Bulla innouantur, & de abſolutione ab his cenſuris.

6 Tertiò dubium eſt, vtrùm is, qui excommunicationem contraxerat, ob delictum in Bulla Cœnæ prohibitum, remaneat adhuc excommunicatus, & abſolutione indigeat, etiamſi poſtea contingat, vt Summus Pontifex, dum Bullam iterum edit, huiuſmodi delictum amplius in Bulla non comprehendat.

Reſpondeo remanere excommunicatum, donec abſoluatur, quia excommunicatio ſemel contracta ſecum trahit ſuum effectum, & ſemper ligat, donec per abſolutionem auferatur: ideo omiſſio illius cenſuræ efficit, vt delinquentes in futurum non ligentur excommunicatione, non autem vt illi, qui antea deliquerunt, abſoluti cenſeantur. Ita Alterius *lib. 5. diſp. 2. cap. 6. ad finem.* Reginaldus, Sayrus, Filliucius, & alij *locis citatis*, omiſſis alijs, quos retuli *de irregularitate quæſt. 5. puncto 1. num. 1. in 4. editione*, vbi in praxi ita ſeruandum eſſe innui; quamuis in contrarium nonnullæ rationes afferri poſſint, vt *ibidem* oſtendi.

QVÆSTIO II.

De prima excommunicatione in Bulla Cœnæ contenta contra hæreticos, legentes ipſorum libros, & ſchiſmaticos.

IN hac prima excommunicatione multa perſonarum genera comprehenduntur, nempe hæretici, eorundem credentes, receptatores, & fautores, legentes libros eorundem hæreſim continentes, aut de religione tractantes, tenentes huiuſmodi libros, aut imprimentes, ac denique ſchiſmatici, & inobedientes Summo Pontifici, vt patet ex ſequentibus Bullæ verbis:

Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, auctoritate quoque Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac noſtra, quoſcumque Huſſitas, Vviclephiſtas, Lutheranos, Zuinglianos, Caluiniſtas, Vgunottas, Anabaptiſtas, Trinitarios, & a Chriſtiana fide Apoſtatas, ac omnes, & ſingulos alios hæreticos, quocumque nomine cenſeantur, & cuiuſcumque ſectæ exiſtant, ac eorum credentes, receptatores, fautores, & generaliter quoſlibet illorum defenſores, ac eorundem libros hæreſim continentes, vel de religione tractantes, ſine auctoritate noſtra, & Sedis Apoſtolicæ ſcienter legentes, aut retinentes, imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes, ex quauis cauſa publicè, vel occultè, quouis ingenio vel colore: necnon ſchiſmaticos, & eos, qui ſe a noſtra, & a Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.

Vt gradatim incedam, quinque principaliter explicabo in hac quæſtione.

Primò, quid ſit hæreſis.

Secundò, an ob hæreſim incurratur excommunicatio.

Tertiò, an excommunicatio incurratur ob fauorem, & receptionem hæreticorum.

Quartò, an incurratur ob lectionem, retentionem, impreſſionem, & defenſionem librorum vetitorum.

Quintò an ob ſchiſma. Et quamuis hæc eadem alibi tradiderim, nihilominus quia huius loci ſunt maximè propria, hic eadem nonnullis additis referre decreui.

PVNCTVM PRIMVM.

Quid ſit Hæreſis.

1 *Quid ſit hæreſis.*

2 *An Catechumenus dici poſſit hæreticus.*

3 *An ſit hæreticus, qui dubitat circa fidei veritatem.*

4 *An ſit hæreticus, qui non credit articulum ſibi enunciatum.*

5 *An ſit hæreticus negans Chriſtum eſſe viſibilem.*

6 *An ſit hæreticus, qui ex ignorantia craſſa errat circa fidem, ſed eſt paratus corrigi cognita veritate.*

7 *An hæreſim committat, qui errat ex ignorantia craſſa, & adhuc erraret, ſi ſciret errorem illum eſſe contra fidem.*

8 *An Apoſtata ſit hæreticus, & quotuplex ſit Apoſtata.*

9 *Hæreticus eſt, qui negat hunc eſſe verum Papam.*

10 *An ſit de fide adeſſe nunc Chriſti corpus ſub ſpeciebus conſecratis in Eccleſia Dei.*

11 *Pontificum aliquis an fœmina fuerit.*

12 *An Papa poſſit eſſe hæreticus, & errare in rebus fidei.*

VNICA PROPOSITIO.

1 HÆreſis eſt voluntarius error intellectus cum pertinacia contra aliquam fidei veritatem. Dicitur *error voluntarius*, quia peccatum ſine conſenſu, & voluntate non committitur. hac de cauſa, qui circa res fidei errat inuoluntariè, non admittit peccatum hæreſis, & qui inuitus patitur tentationes hæreticas, ſeu contra fidem, non eſt hæreticus, quia defuit voluntarium. Signum autem ad iudicandum defuiſſe voluntarium, eſt triſtitia, quam tentatione hæreſis vexatus ſentit in ipſo conflictu, aut ſtatim poſt conflictum; nam qui alicui errori voluntariè cum pertinacia aſſentitur, non ita facilè reſipiſcit. Ita Sanchez *in ſumma lib. 2. cap. 7. num. 14.* Filliucius *tract. 16. cap. 2. num. 24. & 26.* & alij communiter.

Dicitur *error intellectus*, quia ſicut actus fidei eſt actus, ſeu aſſenſus intellectus; ita hæreſis, quæ eſt contraria fidei, eſt error ipſius intellectus: ex quo fit, vt ſi quis proferat propoſitionem hæreticam ſine aſſenſu intellectus, non dicatur hæreticus, nec ſubiaceatur excommunicationi latæ contra hæreticos. Ita communiter DD.

Dicitur *cum pertinacia*, quia ſi quis erret circa res fidei, etiam culpabilitèr, non dicitur hæreticus, niſi pertinaciam habeat. Pertinacia autem non eſt attendenda penes durationem temporis, aut ob firmam perſiſtentiam in errore; ſed ex cognitione & animaduerſione definitionis Eccleſiæ contraria illi errori; vnde ille dicitur hæreticus, qui aliquid ſentit contra fidem, ſciens contrarium teneri ab Eccleſia Catholica, quamuis non perſeueret in tali errore. Hæreticus etiam eſt, qui aliquid ſentit contra definitionem Eccleſiæ; ſed ita affectus eſt, vt contrarium ſenſurus ſit, ſi argumentis conuincatur, aut ſi res illi proponatur à viro docto; nam ille recedit a definitione Eccleſiæ, ſciens ab illa contrarium teneri. Ita Vaſquez 1. 2. *diſp. 26. cap. 4.* & alij.

2 Ex dictis colligi poteſt primò Catechumenum negantem aliquem fidei articulum dici poſſe hæreticum, iuxta Caſtro *de iuſta hæret. pun. cap. 8.* Suarez *tomo 5. diſp. 5. ſect. 2. num. 4.* Bannem 2. 2. *quæſt. 11. art. 2.* Ratio eſt, quia ſentit aliquid contra definitionem Eccleſiæ cum pertinacia, vt ſuppono. Iuxta verò Caietan. 2. 2. *quæſt. 10. art. 5.* Toletum *in ſumma cap. 3. lib. 4. num. 5.* Filliucium *tract. 16. cap. 2. num. 22.* Sayrum *lib. 3. cap. 6. num. 11.* Duardum *lib. 2. in canon. quæſt. 21. num. 3.* & alios, non eſt hæreticus. Sed iſti Doctores, meo iudicio, conciliari poſſunt hoc modo, vt primi dicant, eum eſſe hæreticum, qui ſimpliciter ſentit aliquid contra definitionem Eccleſiæ; ſecundi verò ſentiant illum eſſe hæreticum, qui ſentit aliquid contra definitionem Eccleſiæ, poſtquam ſolemniter profeſſus eſt fidem in Baptiſmo, vel Catechiſmo; cùm autem Catechumenus nondum ſit profeſſus fidem ſolemniter, non

poteſt dici hæreticus hoc ſecundo modo, ſed primo; verum tamen eſt ſecundum omnes Doctores, Catechumenum negantem aliquem fidei articulum non ſubiici pœnis ab Eccleſia latis contra hæreticos; quia nondum eſt ſubditus iuriſdictioni Eccleſiæ, vt patet ex dictis *de cenſuris*. Eodem pacto fictè, aut inualidè baptizatus non ſubiacet Eccleſiæ pœnis negando aliquem fidei articulum, vt patet ex ratione proximè allata.

3 Secundò eum, qui poſitiuè dubitat in rebus fidei, eſſe hæreticum; vt ſi dubitet aliquam rem fidei eſſe incertam, & dubiam. Ratio eſt, quia voluntariè errat contra fidei veritatem, iudicando incerta eſſe, & dubia, quæ certa ſunt, & vera. Ita Valentia 2.2.*diſp.*1.*quæſt.*11.*punct.*1. Syluester *v. hæreſis quæſt.* 3. Filliucius *num.* 28. Duardus *lib.*2.*in canon.*1.*quæſt.*23. Reginaldus *lib.*9.*num.*237. Azorius *lib.*8. *cap.*9.*quæſito* 6. Toletus, & alij.

4 Tertiò eum, qui non credit aliquem articulum ſibi ſpecialiter reuelatum, eſſe hæreticum, & affici pœnis hæreticorum; quia negat veritatem fidei cum pertinacia. Ita Sanchez *loco cit. num.* 32. contra Azorium *loco cit. quæſito* 4. exiſtimantem iſtum non affici pœnis hæreticorum, & contra nonnullos alios non improbabiliter exiſtimantes iſtum, in rigore loquendo, non eſſe hæreticum, quia nihil ſentit contra vllam veritatem ab Eccleſia propoſitam.

5 Quartò, illum præſumi hæreticum, qui negat propoſitionem, quæ deducitur euidenter ex vna propoſitione de fide, & altera naturali; nam propoſitio deducta ex his duabus propoſitionibus eſt de fide. Vnde, qui negat Chriſtum eſſe riſibilem, eſt hæreticus, quia hæc propoſitio deducitur ex vna propoſitione naturali: Omnis homo eſt riſibilis, & ex altera de fide; ſed Chriſtus eſt homo. ex quibus euidenter infertur; ergo Chriſtus eſt riſibilis. conſequenter negans Chriſtum eſſe riſibilem eſt hæreticus, & incurrit excommunicationem proferendo exteriùs hanc propoſitionem: Chriſtus non eſt riſibilis. Ita Sanchez *lib.*2.*cap.*8.*num.*12. & alij recentiores.

6 Quintò eum non eſſe hæreticum, qui ex ignorantia craſſa errat circa res fidei; ſed ita eſt affectus, vt ſit paratus corrigi, ſeu obedire Eccleſiæ, cognito errore, ſeu cognita rei veritate, ſeu definitione Eccleſiæ. Ratio eſt, quia hæreſis eſt error voluntarius cum pertinacia contra veritatem fidei; qui autem errat circa res fidei ex ignorantia craſſa, ſed eſt paratus obedire, & corrigi, cognito errore, non dicitur habere voluntarium errorem cum pertinacia, licèt admittamus illum errorem eſſe voluntarium in cauſa, & culpabilem, ſimulque habere malitiam, quæ reducitur ad hæreſim; ſicut alia peccata commiſſa ex ignorantia culpabili, reducuntur ad eam ſpeciem, ad quam pertinerent, ſi facta fuiſſent ſcienter, vt patet ex dictis *de peccatis*; non tamen admittimus illum errorem habere grauitatem hæreſis, quæ conſiſtit in voluntario errore cum pertinacia, contra definitionem Eccleſiæ.

7 Rogabis an hæreſim committat, qui ex ignorantia craſſa errorem aliquem profert contra fidem, quem adhuc voluntariè proferret, ſi ſciret illum eſſe contra fidem, & definitionem Eccleſiæ.

Reſpondeo affirmatiuè, quia cenſetur ſufficienter pertinax contra Eccleſiam; ex quo patet à fortiori, quid dicendum ſit de errore contra veritatem fidei contingente ex ignorantia affectata: vt ſi quis eligat neſcire res fidei, vt liberiùs erret in fide. hic enim dicitur habere ignorantiam affectatam, & eſt hæreticus poſtquam commiſit aliquem errorem contra fidem. Ratio eſt primò, quia ille error eſt voluntarius cum pertinacia, cùm proferens velit errare in fide, nec velit obedire Eccleſiæ. Secundò, quia talis ignorantia non minuit, ſed auget grauitatem delicti, vt patet ex alibi dictis. Si verò aliquis affectet, ſeu negligat neſcire res fidei, non vt liberiùs erret in fide, ſed ex tædio, & negligentia addiſcendi, vel ob aliam cauſam, non eſt verus hæreticus; non enim dicitur errare cum pertinacia, cùm ſit paratus corrigi ab Eccleſia, nec quidquam ſentire velit contra Eccleſiæ definitionem. Verum quidem eſt illum errorem reduci ad hæreſim, non tamen habet grauitatem hæreſis, nec ſubiicitur pœnis contra hæreticos latis, quia deficit pertinacia. Ita Arrag. 2.2.*q.*11.*art.*2. Sayrus *lib.*1.*cap.*9.*num.*20. & alij. Ex quo patet in confeſſione explicandum eſſe affectum, quem quis habebat, quando errorem protulit ex ignorantia craſſa, vel affectata; ſicut etiam inquit Valentia *diſp.*1.*quæſt.*10.*punct.*3. explicandus eſt numerus, & qualitas articulorum, quos quis negauit; ſicut explicanda eſt quantitas furti. Sed de hac re ſatis *in tract. de pœnitentia*.

8 Sextò colligitur apoſtatam à fide ſubiacere pœnis hæreticorum; nam apoſtata eſt verus hæreticus deſerendo veram fidem, Duardus *lib.*2.*quæſt.*13. Filliucius *num.*28. & alij.

Hac occaſione aduertendum eſt, triplicem eſſe apoſtaſiam. Prima eſt à fide, ſecũda à clericatu, tertia à religione. Apoſtata à fide dicitur ille, qui totam fidem Catholicam deſerit. Apoſtata à religione dicitur, qui facta profeſſione per tria vota deſerit religionis habitum, animo illum non ampliùs recipiendi: non tamen dicitur apoſtata ſi tranſeat ad aliam religionem.

An verò ſit excommunicatus non ingrediendo arctiorem, conſtabit ex infrà dicendis. Apoſtata à clericatu dicitur ille, qui clericalem habitum dimittit animo non ampliùs recipiendi. Vide quæ dixi *de beneficijs*, & quæ tradit Duardus *lib.*2.*in canon.*1.*quæſt.*13.*& ſeqq.*

9 Septimò probabiliter ſuſtineri poſſe, illum eſſe hæreticum, & conſequenter excommunicatum in Bulla Cœnæ, qui negat hunc Summum Pontificem Vrbanum VIII. eſſe verum Papam, & caput Eccleſiæ, poſtquam ſufficienter proponitur, ſeu poſtquam conſtat ipſum eſſe ritè, & canonicè electum. Ratio eſt, tum quia in ſententia multorum DD. de fide eſt, hunc eſſe verum Papam, & patebit ex rationibus proximè adducendis; ergo hæreſim committit, qui negat hunc eſſe verum Papam. negans enim propoſitionem de fide, hæreticus eſt. Tum quia, dum hæretici Eccleſiæ reconciliantur, ex conſtitutione Martini V. interrogari debent, an credant Pontificem pro tempore eſſe verum Pontificem, ſucceſſorem beati Petri, & Chriſti Vicarium; ergo ſignum eſt hunc eſſe fidei articulum. Tum quia tota Eccleſia credit, & tenet hunc eſſe verum Papam; ergo id credit fide diuina, non verò humana; alioquin falli poſſet, cùm fidei humanæ falſum ſubeſſe poſſit. Tum quia id, quod Summus Pontifex definit, & declarat tanquam de fide credendum, non eſt credendum fide humana, ſed diuina; ergo etiam fide diuina credendum eſt, ipſum eſſe verum Pontificem, Petri ſucceſſorem, & Chriſti Vicarium in terris; alioquin obligaremur ad credendum fide diuina iudicium huius Pontificis, quem fide ſolùm humana crederemus eſſe verum Papam, ſancti Petri ſucceſſorem. Præterea dum Summus Pontifex aliquid de fide credendum definit, infallibilem habet Spiritus ſancti aſſiſtentiam; alioquin poſſet nobis aliquid fide diuina credendum proponere, quod re ipſa credendum non eſſet; quod rectæ gubernationi Eccleſiæ, & diuinæ prouidentiæ aduerſatur. ſed qui habet infallibilem Spiritus ſancti aſſiſtentiam, eſt verus Papa, illique credere debemus: nam pſeudo-Papa non habet aſſiſtentiam Spiritus ſancti, illique non debemus credere; non enim credere debemus pſeudo-Prophetis, & pſeudo-Chriſtis, *Matth.*24. Tum quia ex vna propoſitione de fide, & altera moraliter certa, in ſententia multorum Doctorum, contra Suarez, & alios, inferri poteſt per ſyllogiſmum Theologicum concluſio, quæ fide diuina credatur, non quidem, vt illata per ſyllogiſmum, (aſſenſus enim concluſionis non eſt aſſenſus fidei,) ſed vt explicata per alias propoſitiones; talis autem concluſio eſt iſta: Qui canonicè electus eſt in Papam, eſt verus Papa; ſed hic canonicè electus eſt; ergo eſt verus Papa. Tum quia ſi fide non conſtat hunc eſſe

verum

verum Papam, neque cóſtare poteſt hoc eſſe verum Concilium: nam verum Concilium formaliter includit verum Papam; ſed negans hoc eſſe verum Concilium, eſt hæreticus, non minùs, ac ſi negaret, vera eſſe quatuor Euangelia, teſte Magno Gregorio; ergo, &c. Ita Azor 2. *part. lib.* 5. *cap.* 5. *quæſtio* 4. Suarez *in tract. de fide, ſpe, & charitate diſp.* 10. *ſect.* 5. *num.* 2. & alij recentiores Magiſtri Societatis Ieſu, contra Caietanum 2.2. *quæſt.* 1. *artic.* 3. *in reſponſione ad* 4. Bannem 2.2. *quæſt.* 1. *art.* 10. *in prioribus commentarys dub.* 2. *ad* 2. Cordubam *lib.* 1. *quæſt.* 17. §. 2. & alios, apud præcitatos DD.

Dixi, *poſtquam ſufficienter proponitur*; quia qui negaſſet hunc eſſe verum Papam, antequã ei ſufficienter proponeretur, non peccaſſet, nec fuiſſet hæreticus. nam qui facilè credit, leuis eſt corde: tunc autem ſufficienter proponitur, dum conſtat ritè, & verè electum eſſe; vel, vt ait Suarez *num.* 6. dum moraliter conſtat illum eſſe acceptatum à tota Eccleſia, & pacificè poſſidere primatum, atque adeò poſſe obligare omnes fideles ad credendum quidquid definierit.

10 Obiicies primò, non minus de fide eſt, nunc adeſſe Chriſti corpus ſub ſpeciebus conſecratis in Eccleſia Dei, in qua eſt verum ſacerdotium, ſacrificium, & ſacramentum, quàm eſſe verum caput Eccleſiæ; ſed non eſt de fide has ſpecies in particulari eſſe verè conſecratas, & verum Chriſti corpus continere; ergo neque de fide eſt, hunc eſſe verum Papam, caput Eccleſiæ, ſucceſſorem Beati Petri, & Chriſti Vicarium.

Reſpondeo, conceſſa maiori propoſitione, negandam eſſe conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia nullum ſequitur inconueniens ex ignorantia, quòd hæ ſpecies non ſint conſecratæ: magna autem in Eccleſia perturbatio ſequitur, ſi neſciatur, quiſnam ſit Eccleſiæ caput; via enim, & aditus aperitur ſchiſmaticis, & hæreticis, contendentibus ſuos paſtores veros eſſe paſtores, & caput Eccleſiæ. Propterea opus eſt, vt fide ſupernaturali, cui falſum ſubeſſe non poteſt, credatur hunc eſſe verum Eccleſiæ caput.

Obiicies ſecundò, non poſſumus credere fide diuina hunc eſſe verum Papam, niſi etiam credamus, eum eſſe baptizatum, ſacerdotem, & canonicè electum; ſed nobis non conſtat eſſe baptizatum, eſſe ſacerdotem, & canonicè electum. ergo neque conſtat fide diuina eſſe verum Papam.

Reſpondeo primò, ex hoc argumento dumtaxat ſequi Spiritum ſanctum, qui Eccleſiæ aſſiſtit, non permiſſurum, vt is in Papam eligatur, & habeatur in tota Eccleſia, qui non ſit baptizatus, ſacerdos, & legitimè electus.

Reſpondeo ſecundò non videri abſurdum, aſſerere de fide eſſe, P[illegible] eſſe baptizatum, & ſacerdotem; quia hic eſt articulus cum noſtro coniunctus: dato enim vno articulo fidei, dari etiam debent cætera cum illo neceſſariò connexa; ſicut dato tanquam de fide, quòd Chriſtus fuerit verus homo, concedendum eſt etiam de fide habuiſſe cor, ſanguinem in venis, & alia, quæ homini neceſſaria ſunt.

Reſpondet tertiò Suarez has conditiones per ſe primò non pertinere ad fidem, ſed eſſe quaſi concluſiones Theologicas, quæ conſecutione quadam inferuntur: ſicut enim ex fine arguuntur media; ita ex eo, quòd Deus Eccleſiæ conceſſit, vt nunquam erret in rebus fidei, & vera ſemper vtatur regula; ita etiam ſua infallibili prouidentia diſpoſuiſſe cenſetur, ne vnquam erret in electione illius, qui ad hanc dignitatem eligitur; ſed eligat eum, qui præditus ſit conditionibus ad eam neceſſariis. Hæc reſponſio quoad ſubſtantiã coincidere videtur cũ duabus, quas ego attuli, & in hoc ſolùm differre videtur, quòd Suarez negat concluſionem Theologicam eſſe obiectum fidei, quod à pluribus aliis DD. negatur; quamuis enim concluſio Theologica, deducta ex vna de fide, & altera moraliter certa, non ſit de fide, vt deducta, nihilominus vt explicata per alias propoſitiones poteſt eſſe obiectum fidei, vt alibi, Deo fauente, oſtendam.

Obiicies tertiò, ita ſe habet Summus Pontifex reſpectu eorum, quæ credenda Eccleſiæ proponit, ſicut ſe habet Concionator, qui fidem Barbaris explicat, & verbum Dei proponit; ſed barbari non credunt fide infuſa vera eſſe, quæ concionator proponit; ſed per coniecturas iudicant ipſum non fallere. ergo neque fide diuina credenda ſunt, quæ Summus Pontifex proponit; conſequenter neque fide diuina credendum eſt hunc eſſe verum Papam.

Reſpondeo negando paritatem; nam Summus Pontifex ſe habet, tanquam iudex, & interpres Dei; conſequenter illius iudicium falli non poteſt. Concionator verò non eſt certus iudex, & interpres, ſed fieri poteſt, vt fallatur, & proponat, tanquam de fide credendum, quod re ipſa credendum non ſit.

11 Obiicies quartò, qui vitas Pontificum ſcripſerunt, affirmant Ioannem VIII. fuiſſe fœminam, ſed fœmina incapax eſt ſacerdotij, & Papatus. ergo non eſt de fide hunc eſſe verum Papam; quia fidei non poteſt ſubeſſe falſum.

Reſpondeo id omnino fabuloſum eſſe, confictum ab hæreticis, & multis mendaciis adornatum, vt pluribus oſtendit Cardinalis Bellarminus *lib.* 3. *de Romano Pontifice cap.* 24. Honufrius *in annotationibus* apud Platinam, & fuſiſſimè Georgius Scherer ſacerdos Societatis Ieſu, qui hac de re peculiarem tractatũ Viennæ impreſſum edidit.

Obiicies quintò, Deus nunquam reuelauit hunc hominem eſſe verum Pontificem, & Eccleſiæ caput; ergo non eſt de fide hunc eſſe verum Papam; ergo non eſt hæreticus, qui hanc propoſitionem negat.

Reſpondeo, Deum reuelaſſe hunc eſſe verum Papam, dum reuelauit Petrum eſſe caput Eccleſiæ, dum enim reuelauit Petrum eſſe caput Eccleſiæ, ſimul etiam generaliter de omnibus eius ſucceſſoribus reuelauit, vt bene Suarez *in tractat. de fide diſput.* 10. *ſect.* 5. *num.* 6. & ſicut fide credendum eſt, hanc eſſe veram Eccleſiam, licèt Deus in indiuiduo, & in particulari hoc non reuelauerit, ſed in genere ita fide credendum eſt, hunc eſſe verum Eccleſiæ caput, & quilibet tenetur credere, poſtquam ritè, & ſufficienter propoſitum fuit.

Obiicies ſextò, aliquando contigit, vt is pro vero Pontifice haberetur, qui re vera non erat, vt tempore antipapatus; ergo non eſt de fide hunc eſſe verum Papam, quia hæc eſt res, cui poteſt ſubeſſe falſum: fidei autem falſum ſubeſſe non poteſt; alioquin Deus falſitatis auctor eſſe poſſet, quod eſt contra fidem.

Reſpondeo nunquam accidiſſe, vt tota Eccleſia exiſtimauerit, aliquem eſſe verum Papam, qui re ipſa talis non eſſet, licèt aliquoties pro tempore non agnouerit verum, & certum Paſtorem: aliud autem eſt, non agnoſcere verum Paſtorem, aliud conſpirare, & conſentire in aliquem, tanquam in Paſtorem, qui re vera non ſit. nam dum Eccleſia non agnoſcit verum Paſtorem, & caput, non exponitur periculo falſorum dogmatum (cùm ea, quæ tunc temporis fiunt, certa non exiſtimentur, donec per indubitatum Papam decernatur;) ſicut exponeretur, ſi falſum Paſtorem, tanquam verum, & certum agnoſceret, & reciperet.

Obiicies ſeptimò, negans hunc eſſe verum Papam, non punitur tanquam hæreticus; ergo re ipſa non videtur hæreticus.

Reſpondeo negando conſequentiam in noſtra ſententia. Ratio autem, cur non puniatur tanquam hæreticus, eſt, quia ſententia, quam ego ſequor, non eſt explicitè definita ab Eccleſia, & multos habet contrarios DD. In ſententia tamen omnium dicendum eſt, illum, qui negat hunc eſſe verum Papam, illique obedientiam præſtare negligit, ſchiſmaticum eſſe, & ſchiſmaticorum pœnis ſubiici, de quibus infrà *in hac quæſt. punct. vlt.*

12 Sed modò dubium eſt, vtrùm Summus Pontifex poſſit errare in fide, & in hæreſis crimen incidere. Pro ſolutione iſtius difficultatis

Notandum eſt primò, Papam dupliciter conſiderari poſſe. Primò vt Papam; ſecundò vt priuatam perſonam. Tunc conſideratur vt perſona priuata, quando aliquid dicit, vel facit tanquam priuatus auctor, vt ſi librum interpretetur, aut quæſtionem tractet, non dicens ſe Apoſtolica auctoritate loqui; imò quando definit aliquem articulum, illúmque aliqua verborum circumlocutione adornat, & nonnulla addit, quæ tanquam de fide definire non intendit, reſpectu eorum, quæ adduntur, dicitur priuatus Doctor.

Notandum eſt ſecundò, ea quæ definiuntur à Papa, eſſe in duplici differentia. Alia ſpectant ad totam Eccleſiam, vt ſunt definitiones fidei, & morum: alia ſpectant ad particulares perſonas, vt ſunt controuerſiæ facti; vt quando controuertitur, an talis ſit irregularis, &c. Hîc non loquimur de definitione in controuerſiis ad particulares perſonas pertinentibus; quia in iſtis poteſt Papa errare ex falſa informatione teſtium, aut alia ex cauſa, vt ſentiunt communiter DD. Sed loquimur de definitionibus ad totam Eccleſiam ſpectantibus. His poſitis

Reſpondeo primò, Papam poſſe tanquam priuatum Doctorem ex ignorantia in rebus fidei falli, & errare. Ratio eſt, quia non conſtat hoc ei priuilegium collatum eſſe, vt tanquam priuatus Doctor errare nequeat ex ignorantia, præſertim cùm Summi Pontifices non ſemper æquè docti ſint, & contrarias aliquando habeant opiniones, vt patet in Ioan. XXII. qui exiſtimabat animas non viſuras Deum ante diem Iudicij; non tamen hinc ſequitur ipſum eſſe hæreticum, quia hæreſis ſupponit contumaciam. Ob id

Reſpondeo ſecundò, Summum Pontificem non poſſe eſſe hæreticum, neque vt Pontificem, neque vt priuatum Doctorem; conſequenter neque poſſe in controuerſiis fidei, & morum errare, aut in hæreſim labi. Ratio eſt, quia Summus Pontifex eſt ſucceſſor D. Petri; ergo debet habere eandem auctoritatem, poteſtatem, & dignitatem, quam habebat D. Petrus; alioquin non diceretur D. Petri ſucceſſor: Petro autem collata fuit infallibilitas rerum fidei, Matth. 16. *Ego dico tibi; quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi*, id eſt, hæreſes, *non præualebunt aduerſus eam*; & Lucæ 22. *Oraui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* quomodo autem poſſet in fide fratres ſuos confirmare, ſi labe hæreſis infectus eſſet. Ita Suarez *in tract. de fide diſp.* 10. *ſect.* 6. *dub.* 4. *num.* 11. Pichius *lib.* 4. *hierarch. cap.* 8. Simancas *de Catholic. inſtitut. tit.* 12. *num.* 14. Bannes ex parte 2.2. *quæſt.* 1. *artic.* 10. *concluſ.* 4. Azor, Bellarminus, & alij *locis proximè citandis*, contra Turrianum *in tract. de fide diſp.* 16. *dub.* 1. Valentiam *in Analyſi fidei*; Caiet. & alios apud præcitatos DD. exiſtimantes, Papam vt priuatam perſonam, poſſe hæreticum eſſe.

Hinc colligi poteſt primò, nullum Romanorum Pontificum fuiſſe hæreticum, vt bene oſtendit Azorius *tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 5. Bellarminus *lib.* 4. *de Romano Pontifice cap.* 9. *& ſeqq.* & Baronius *tomo* 2. *&* 10. vbi reſpondent ad argumenta, & exempla nonnullorum Pontificum, quæ in contrarium afferri poſſent, vt de Marcello, Victore, Liberio, &c. quæ ego libens prætermitto, cùm apud præcitatos DD. videri poſſint.

Secundò non eſſe curandum de ea quæſtione, in qua quæritur, quid faciendum eſſet de Summo Pontifice, ſi in hæreſim laberetur, de qua Farinacius *in tract. de hæreſi.* nam in noſtra ſententia non poteſt eſſe hæreticus; ergo fruſtrà quæritur, quid de eo faciendum ſit, ſi in hæreſim incidat: non eſt tamen improbabilis ſententia nonnullorum exiſtimantium, Papam, vt priuatum hominem, poſſe in hæreſim incidere, hanc ſententiam ſequuntur Bannes, Caietanus, Valentia, Luiſius Turrianus, Canus, Sotus, & alij, vbi etiam oſtendunt Papam hæreticum deponendum eſſe, & quomodo Concilium in tali euentu poteſtatem in Papam haberet. Vide Suarez, Turrianum, Farinacium, Valentiam, & præcitatos DD. Neque obſtant nonnulli textus, qui contra nos afferri poſſent. Reſpondetur enim illos intelligendos eſſe, poſita probabili opinione aſſerentium Papam poſſe in hæreſim labi; non autem definiunt, an labi poſſit, necne.

PVNCTVM II.

An ob hæreſim incurratur excommunicatio, & quis ab ea poſſit abſoluere.

1 *Quibus pœnis hæreticus afficiatur.*
2 *An hæreticus incurrat excommunicationem.*
3 *A quónam hæreticus mentalis abſolui poſſit.*
4 *An ligetur excommunicatione hæreticus, qui non aperit caput ſacris imaginibus.*
5 *An ligetur excommunicatione hæreticus, qui dicit: Peream, ni ita eſt.*
6 *An excommunicationem incurrat, qui hæreſim pronunciat per verba æquiuoca.*
7 *An qualibet manifeſtatio hæreſis ſufficiat ad incurrendam excommunicationem.*
8 *An decretis Tridentini derogetur ſine illorum expreſſa mentione.*
9 *An hæretici vitandi ſint.*
10 *An hæreticus adhiberi poſſit ad ſuſcipiendum infantem de ſacro fonte.*
11 *Qui poſſit abſoluere ab excommunicatione ob hæreſim contracta.*

1 NOtandum multis pœnis affici hæreticum, vt pœna amiſſionis bonorum, irregularitatis, excommunicationis, &c. Hic tantùm agam de excommunicatione; quia hæc ſola ad rem præſentem facere videtur. Pœnam irregularitatis explicaui *in tract. de irregularitate.* Quæ de amiſſione bonorum dici poſſent, facilè colliguntur ex dictis *de contractibus, de confiſcatione bonorum.* Alias etiam pœnas ſuis locis explicaui; omnia enim ſuis locis tradenda ſunt, vt confuſionis tædium, & prolixitatis faſtidium euitetur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 HÆreticus, qui ſuam mentem exteriùs ſufficienter manifeſtat verbis, aut ſignis, incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ Papæ reſeruatam, etiamſi ſuam mentem occultè manifeſtet. Quòd incurrat excommunicationem, clarum eſt in iure *cap. ad abolendam, cap. excommunicatus, de hæreticis, cap. quicumque, de hæreticis, in* 6. & in hoc canone Bullæ Cœnæ. Vt hæc propoſitio clariùs intelligatur, examinandæ ſunt ſingulæ ipſius particulæ.

Dixi, *ſuam mentem exteriùs manifeſtat*, quia ſi quis interiùs aliquid ſentiat contra fidem, ſed nullum ſignum animi ſui exteriùs exhibeat, non incurrit excommunicationem. Ratio eſt, tum quia Eccleſia non habet iuriſdictionem in actus merè internos: tum quia Eccleſia numquam excommunicauit hæreticum purè mentalem; ergo ſignum eſt hæreticum purè mentalem non poſſe ab Eccleſia excommunicari; cùm Eccleſia omnem conatum adhibeat in amputandis hæreſibus. Ita Azorius 1. *part. lib.* 3. *cap.* 10. *quæſ.* 3. Sanchez *in opere morali lib.* 2. *cap.* 8. Duardus *lib.* 2. *in canon.* 1. *quæſt.* 24. & alij communiter, contra Roſellam, Gloſſam, & alios apud Azorium *loco citato.*

3 Hinc

3 Hinc ſequitur hæreticum purè mentalem poſſe à quolibet approbato confeſſario abſolui. Ratio eſt, quia hæreſis eſt reſeruata ſolum ratione excommunicationis. hæc autem non incurritur ab hæretico pure mentali. Ita Arragonius 2.2.*quæſt.*11.*art.*3. & alij communiter.

Dixi, *ſufficienter exteriùs manifeſtat*, quia ſi quis hæreſim mente reuoluens, aliquod ſignum exteriùs faciat, ex quo, attentis ſimul alijs circunſtantiis occurrentibus, non poſſit humano more cognoſci hæreſis, non incurrit excommunicationem, quia non ſufficienter exteriùs manifeſtat mentem ſuam, cùm per illud ſignum non poſſit hæreſis ab aliquo cognoſci, nec proferens iudicari hæreticus, conſequenter neque poteſt puniri pœna excommunicationis; nam illa hæreſis ita cenſetur occulta, ac ſi omnino eſſet interna, vt contingit quando aliquis fornicatur credens fornicationem licitam eſſe. Ita Azorius 1.*p.lib.*8.*cap.*9.*quæſ.*12. Bannes 2.2.*quæſt.*11.*art.*4. Duardus *num.*16. Filliucius *num.*29. Garzias *de benefic. part.*11. vbi in hanc ſententiam 24. Doctores percenſet, & alij contra nonnullos alios.

4 Ex quo inferunt DD. primò, non incurri excommunicationem ab eo, qui mente reuoluens ſuam hæreſim, non aperit caput imaginibus Sanctorum, vel auguſtiſſimo Euchariſtiæ ſacramento, aut non genuflectit, eo quòd non credat adeſſe corpus Chriſti, aut imagines eſſe adorandas. Secus dicendum eſt ſi non aperiat caput, dum hoſtia eleuatur; tunc enim illius hæreſis concipitur ab adſtantibus, & ipſe præſumitur hæreticus. Idem de eo ſentiendum putat Sanchez, qui ex interna hæreſi nunquam ingreditur templum. hic enim exteriùs ſufficienter præſumitur hæreticus ex omiſſione.

5 Secundò non incurri excommunicationem ab eo, qui mente reuoluens hæreſim profert verba imperfecta, vt ſi dicat, ita eſt, vel peream, ni ita ſit. Idem dic ſi annuat capite, aut femur percutiat; nam hæc ſigna ſunt indifferentia, cùm non magis ſignificent hæreſim, quàm aliquid aliud; quis enim hæc ſigna inſpiciens iudicaret hæreſim? Ita Doctores citati contra Garziam *num.*105.

Tertiò eum non eſſe excommunicatum, qui credens Chriſtum non eſſe hominem, hæc verba ſolùm profert: Verè non eſt homo. ſicut neque eſt excommunicatus, qui ſuam hæreſim exprimit per characteres, vel notas à ſe impoſitas, quando tales characteres à nullo alio percipi poſſunt. Idem dic de eo, qui ex interna hæreſi prorumpit in blaſphemiam non hæreticalem; nam blaſphemia non hæreticalis non ſignificat hæreſim, nec præſumitur hæreſis. Ita Sanchez *cap.* 8. *num.*14. *loco citato*, & alij communiter.

6 Quartò eum eſſe excommunicatum, qui ſuam hæreſim pronunciat per verba æquiuoca, ſeu amphibologica; quia vere manifeſtat hæreſim per verba ſufficienter exprimentia internam hæreſim. Ita Suarez *tom.*5. *de cenſuris diſp.*4. *ſect.*3. *num.*17. & alij.

7 Rogabis, an quælibet manifeſtatio hæreſis, quæ ſufficienter ſignificat hæreſim, ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, contra hæreticos latam.

Reſpondeo ad incurrendam excommunicationem ſufficere manifeſtationem, quæ animum oſtendit hæreticum; modò illa manifeſtatio proueniat ab interna hæreſi, cum qua integret vnum peccatum. Ex quo fit vt legens, tranſcribens, aut diſputando pronuncians hæreſim, quam antea tenebat, non incurrat excommunicationem, ſi eam legat, vel tranſcribat, vel pronunciet abſque animo aſſerendæ hæreſis; nam illa manifeſtatio non oſtendit animum hæreticum, nec eſt mala malitia hæreſis; excommunicatio autem contra hæreticos lata incurritur ob hæreſim manifeſtatam per aliquod ſignum externum, cui communicatur malitia hæreſis ab actu interno. Similiter ſequitur non eſſe excommunicatum, qui ſuam hæreſim manifeſtat amico, vel confeſſario, non animo aſſerendæ hæreſis; ſed animo capiendi conſilium, vel confeſſionis faciendæ, nam talis manifeſtatio non eſt peccatum exterius hæreſis; quamuis habere poſſit malitiam ſacrilegij, ſi fiat in confeſſione, ſine debito dolore requiſito ad Pœnitentiæ ſacramentum ſuſcipiendum. Præterea non eſt excommunicatus, qui dicit ſe alias talem hæreſim habuiſſe; ſicut non eſt peccatum periurij dicere ſe alias periuraſſe. Qui verò hæreſim profert in ſomnis, vel ebrietate, quam ante ſomnum interiùs conceperat, iuxta probabilem aliquorum ſententiam videtur excommunicatus, ſi antea cognouit ſe ſolitum eſſe hæreſim proferre, & non adhibuit diligentiam ad eam non proferendam. Ratio eſt, quia illa manifeſtatio eſt mala in cauſa proueniens ab interna hæreſi, & imputatur ad culpam hæretici; ſicut ad culpam imputantur cætera peccata, quæ præuidentur ſecutura in ſomno, vel ebrietate, niſi adhibeatur diligentia ad ea præcauenda: vnde ſicut percutiens Clericum in ſomnis eſt excommunicatus, ſi præuidit percuſſionem, & non cauit; ita excommunicatus videtur, qui hæreſim interiùs habuit, quam ſe in ſomnis prolaturum præuidit, & non cauit. Sed mihi probabilius videtur cum Sanchez *cap.*8. *num.*24. Duardo *quæſt.*24. *num.*19. & alijs non eſſe excommunicatum. nam excommunicatio videtur impoſita ob hæreſim formalem; non verò ob ſolam materialem, qualis eſt propoſitio hæretica in ſomnis prolata. Nec eſt eadem ratio de percuſſione Clerici contingente in ſomno, vel ebrietate. nam ipſa percuſſio per ſe, & directè eſt prohibita ſub excommunicatione; prolatio verò hæreſis non eſt prohibita ſub excommunicatione, niſi quatenus habet adiunctam malitiam hæreſis internæ, quam exteriùs prodit, & manifeſtat.

Dixi in propoſitione, *incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ*, vt aduertamus excommunicationem latam contra hæreticos non eſſe ex iure diuino, ſed humano, vt patet ex dictis *de cenſuris*, & ita ſentiunt plures DD. apud Azorium *cap.*10. *quæſ.*2. apud Sayrum *lib.*1. *cap.*4. *num.*8. & apud Duardum *lib.*2. *in canon.*1. *quæſt.*18. *num.*4. contra nonnullos alios apud præcitatos DD.

Dixi excommunicationem Papæ reſeruatam, quia abſolutio ab excommunicatione ob hæreſim reſeruatur Papæ in Bulla Cœnæ, ibi, *& cuiuſuis Concilij decreta*; vbi tollitur facultas Epiſcopis in Concilio conceſſa. Quamuis olim poſſent Epiſcopi per ſeipſos abſoluere ab hæreſi occulta, propter facultatem ſibi conceſſam in Trid. *ſeſſ.*24. *cap.* 6. *de reformatione*. vt clariùs conſtabit ex dicendis ad finem Bullæ.

8 Obiicies, decreto Tridentini non derogatur, niſi illius expreſſa mentio fiat; ergo Epiſcopi poſſunt adhuc ab excommunicatione ob hæreſim contracta abſoluere, modò delictum ſit occultum.

Reſpondeo negando antecedens. Vt hæc reſponſio meliùs intelligatur,

Obſeruandum eſt non leuem difficultatem inter DD. eſſe, vtrùm ad reuocationem alicuius decreti in ipſo Concilio contenti requiratur derogatio expreſſa, vel potiùs ſufficiat tacita, qualis hæc eſſe videtur, non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis. Nonnulli DD. quos retuli *de legibus diſp.*1. *quæſt.*3. *puncto* 8. §. 3. *num.*13. aſſerunt decreto Tridentini non cenſeri derogatum, niſi expreſſa mentio eiuſdem Concilij, vel ſaltem Conciliorum in genere, fiat. Sed contrariam ſententiam recentiores DD. Romanæ Curiæ ſectatores tuentur, aſſerentes decretis Concilij Tridentini cenſeri derogatum per clauſulam generalem, *non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis*; & multo magis ſi dicatur, *non obſtantibus cuiuſuis Concilij decretis*. Ratio deſumitur ex eodem Tridentino *ſeſſ.*25. *c.*21. vbi dicitur, *omnia, & ſingula, quæ ſub quibuſcumque clauſulis, & verbis in hoc ſacro Concilio ſtatuta ſunt, ſancta Synodus declarat, ita decreta fuiſſe, vt in his ſalua ſemper auctoritas Sedis Apoſtolicæ & ſit, & eſſe intelligatur.* Quamobrem dicendum cenſeo, expreſſam Concilij derogationem non requiri; quia dum Summus Pontifex aliquid decernit contra

Tridentini

Tridentini decretum, dicendus eſt potius vti facultate ſibi reſeruata, quàm aliquid contra Tridentini diſpoſitionem facere, vt ex praxi, & ſtylo Romanæ Curiæ obſeruat Gonzalez ad *reg.* 8. *gloſſ.*6. *num.*120. Filliucius *numero* 320. *tract.*16. Rota in vna Bononien. prioratus 9. Iunij 16: 6. coram R. D. Manzanedo. Idémque colligitur ex alia Rotæ deciſione in vna penſionis Sancti Angeli, 16. Decembris 1594. coram Cardinali Pamphilio, in qua deciditur, validam eſſe reſeruationem penſionis (modò Summus Pontifex conſcius ſit valoris) poſitam ſuper Epiſcopatu, cuius reditus ſummam mille ſcutorum aureorum non excedunt; etiamſi in Concilio Tridentino *ſeſſione* 24. *cap.* 13. habeatur, huiuſmodi Epiſcopatum nullis penſionibus, aut reſeruationibus fructuum grauandum eſſe. Imò Pius V. anno 1570. motu proprio, quem ad verbum refert Garzias *de benef.* 4. *parte cap.* 5. *numero* 53. declarauit, in conceſſionibus Apoſtolicis propria manu Papæ ſignatis, non opus eſſe ſpeciali, aut generali derogatione Concilij Tridentini. Idémque tenet Sacra Cardinalium Congregatio, teſte eodem Garzia *numero* 34. modò ſupplicatio manu Papæ ſignata fuerit. Ratio hæc eſſe poteſt, tum quia Summus Pontifex facultatem ſibi reſeruauit in Concilio Tridentino *loco cit.* Tum quia Summus Pontifex non præſumitur ignorare decreta Concilij Tridentini, quod ſinguli Prælati ſemper præ manibus habere debent.

Ex dictis igitur patet, Epiſcopos non poſſe hoc tempore ab excommunicatione ob hæreſim contracta, & ab aliis cenſuris in Bulla Cœnæ contentis, abſoluere; quia ad calcem eiuſdem Bullæ habetur clauſula, non ſolùm tacitè, verùm etiam expreſsè derogatoria cuiuſuis Concilij.

Dixi, *quamuis eam occultè manifeſtet*, vt ſciamus excommunicationem incurri ab eo, qui hæreſim ſolus profert, nullo alio præſente: nam illa hæreſis eo modo manifeſtata ſubiicitur iuriſdictioni, & iudicio Eccleſiæ; quamuis non poſſit in iudicio probari defectu teſtium, quod eſt per accidens, vt conſtat in aliis delictis prohibitis ſub cenſura, in quibus cenſura contrahitur, etiamſi delicta occultè perpetrentur. Ita Simanchas *de Catholic. inſtitut. tit.* 42. *num.* 7. Azorius *cap.*10. *quæſt.* 4. Filliucius *num.*28. Sanchez *in opere morali lib.*6. *cap.*16. *num.*103. & alij communiter.

9 Quæres, an hæretici, qui ſuam hæreſim ſufficienter exterius protulerunt, vitandi ſint, cùm ſint excommunicati, ſeu vtrùm poſſimus communicare cum hæreticis.

Reſpondeo huius quæſiti ſolutionem colligi ex dictis de excommunicatione in communi; nihilominus hic breuiter dico, non eſſe vitandos, niſi ſint nominatim denunciati excommunicati. Ratio eſt, quia in Concilio Conſtantienſi *in cap. ad euitanda*, conceſſum eſt fidelibus, vt non teneantur vitare excommunicatos, qui non ſunt nominatim denunciati, aut notorij Clericorum percuſſores; ergo non tenemur, quantum eſt ex vi excommunicationis vitare hæreticos, licèt notorios, vt Lutheranos, qui generaliter excommunicantur in Bulla Cœnæ; ſed poſſumus cum ipſis conſuetudinem habere, loqui, orare, ſacramenta recipere, ſecluſo ſcandalo, & intentione fauendi hæreticis, vt hæretici ſunt. Ita Suarez *tom.* 5. *diſp.*18. *ſect.*1. *concluſ.* 5. Filliucius *tract.*16. *cap.* 2. *num.* 30. Duardus *lib.* 2. *in canon.*1. *quæſt.*8. & alij communiter.

10 Addit tamen Azorius *libro* 8. *capit.* 11. *quæſito* 7. non poſſe adhiberi hæreticum ad ſuſcipiendum filium de ſacro fonte, quod etiam ego ſentio, quia ad patrinum pertinet inſtruere filium ſuſceptum in rebus fidei, quod non præſtabit hæreticus. Idem docet Sanchez *libro* 2. *cap.* 9. *numero* 12. vbi refert Nauarrum, & alios.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 ABſolutio ab excommunicatione ob hæreſim contracta, Summo Pontifici reſeruata eſt, vt patet ex verbis huius Bullæ ad finem; conſequenter nullus, quamuis Epiſcopali dignitate fulgeat, poteſt hoc tempore abſolutionem ab hæreſi conferre; quia priuilegium Epiſcopis conceſſum in Tridentino *ſeſſione* 24. *cap.* 6. reuocatum fuiſſe docui *de cenſuris diſput.*1. *quæſt.*3. *punct.*2. *num.* 2. cum Sanchez, Molina, & Farinacio, & in hoc puncto *num.*7. & conſtat ex illis Bullæ verbis, *& cuiuſcunque Concilij.*

Farinacius tamen *tractatu de hæreſi quæſt.* 92. §. 4. *numero* 52. poſt gloſſam *in cap. excommunicamus* 1. §. *credentes, ad finem verſ. & licet.* Hoſtienſem *numero* 24. *verſ. & dato*, Felinum & alios, obſeruat, Epiſcopos, licèt non poſſint hoc tempore ab excommunicatione ob hæreſim contracta in foro conſcientiæ directè abſoluere; nihilominus poſſe in foro externo, & in ſua diœceſi hæreticos inquiſitos, & pœnitentes ad fidem redeuntes recipere, Eccleſiæ reconciliare, illiſque pœnitentiam iniungere, talémque abſolutionem prodeſſe, etiam in foro interiori; ſic enim probat textus *in cap. vt officium, in principio, verſ. ſi verò, de hæreticis in* 6. illis verbis, *abſolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eidem, quod iungi talibus conſueuit.* hæc ſunt ipſiſſima Farinacij verba, qui idem aſſerit de Inquiſitore *numero* 54. dicens Inquiſitorem non poſſe quidem directè in foro conſcientiæ abſoluere; poſſe verò in foro exteriori, dum iudicialiter procedit, & cognita cauſa pœnitentem Eccleſiæ reconciliat, præmiſſa per pœnitentem abiuratione; eandem facultatem extendit erga credentes, receptantes, defenſores, & fautores hæreticorum, ex *cap. vt officium, citato*, vbi dicitur: *Si verò aliquis ex prædictis, hæretica labe primitus abiurata, venire voluerit ad Eccleſiæ vnionem, ei iuxta formam Eccleſiæ abſolutionis beneficium impendatis.* Vide Sanchez *in opere morali libro* 2. *cap.* 12. *numero* 1. *& ſeq.* Farinacium *loco citato numero* 54. Pegnam *loco citato*, alióſque DD. quos ad finem Bullæ adducam, vbi hanc quæſtionem fuſiùs explicabo *quæſt.* 12. *puncto ſecundo.*

PVNCTVM III.

Vtrùm qui recipiunt, credunt, aut fauent hæreticis, excommunicationem incurrant.

1 *An hæreticorum receptatores, fautores, defenſores, &c. ligentur excommunicatione.*
2 *Quinam veniant nomine receptatorum, fautorum, defenſorum, &c.*
3 *Vtrùm credens, recipiens, &c. ligetur excommunicatione ante ſecutum effectum.*

VNICA PROPOSITIO.

1 POEna excommunicationis, quæ lata eſt contra hæreticos, extenditur ad credentes, receptatores, fautores, & defenſores hæreticorum, ſecuto effectu. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ ſuprà citatis, & ex *cap. excommunicamus* 1. §. *credentes, de hæreticis.*

2 Quæres primò, quinam veniant nomine credentium, fautorum, receptatorum, &c.

Reſpondeo nomine credentium intelligi eos, qui fidem præſtant erroribus hæreticorum; conſequenter excommunicationi contra hæreticos latæ ſubiiciuntur, modò fidem, quam ipſorum erroribus adhibent, verbis, aut ſignis exteriùs manifeſtent. Item credentes hæreticorum dicuntur illi, qui licèt diſtinctè non præſtent aſſenſum

erroribus hæreticorum; confusè tamen putant illorum doctrinam eſſe veram; conſequenter aliquo pacto dici poſſunt hæretici, vt accidit quando quis dicit: Volo mori in fide Lutheri; nomine verò receptatorum, fautorum, & defenſorum intelliguntur, qui recipiant, fauent, vel defendunt hæreticos formaliter, id eſt, quatenus hæretici ſunt, ſeu ex motiuo hæreſis, ſeu intentione fauendi hæreſi. hoc eſt enim fauere hæreticis formaliter, vt inquiunt communiter DD. Vnde ſi quis beneficium faciat hæretico ratione amicitiæ, vel conſanguinitatis, vel metus, exempli gratia, illum occultando ob amicitiam, ne à iudice capiatur, non dicitur fauere hæretico, vt hæreticus eſt; quia non fauet intentione, ſeu ex motiuo hæreſis, ſed ob amicitiam. Quando verò dubitatur an aliquis receptauerit conſanguineum vt hæreticum, vel vt amicum, præſumitur receptaſſe vt amicum, ob naturalem affectionem, & inclinationem ad ſanguinem. Ita Graffius 1. *part. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 35. & alij. Secus ſi receptatus ſit extraneus, vt cum Azorio oſtendit Duardus *lib.* 2. *quæſt.* 28. *num.* 15. *& ſeq.* tunc enim non adeſt naturalis affectio, & inclinatio.

5 Quæres ſecundò, vtrùm credens, receptans, vel fauens incidat in excommunicationem, nondum ſecuto effectu hæreſis: vt ſi quis teſtimonium dixit in fauorem hæretici, aut ſi quis hæreticum occultauit, ne caperetur, vt poſſet hæreſim diſſeminare; ſed hæreticus captus, aut alia ratione impeditus non potuit diſſeminare hæreſes.

Reſpondeo non incidere in excommunicationem, nondum ſecuto effectu. Ratio eſt, tum quia ſicut mandans percuti Clericum non incurrit excommunicationem, non ſecuta percuſſione; ita, &c. Tum quia quando aliquis effectus prohibetur ſub excommunicatione, & minus principaliter prohibetur mandatum, vel conſilium, vel fauor, non incurritur excommunicatio ab eo, qui mandauit, vel conſuluit, &c. niſi ſecuto effectu, vt docui *de cenſuris in genere*. In noſtro autem caſu principaliter prohibetur hæreſis, & acceſſoriè fauor, & conſilium, vt patet ex contextu Bullæ, vbi primo loco enumeratur hæreſis, & poſtea in eius deteſtationem enumerantur fautores. Ita Suarez *tom.* 5. *de cenſuris diſput.* 21. *ſect.* 2. *num.* 8. Filliucius *num.* 30. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 9. & alij contra Sayrum *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 4. Duardum *lib.* 2. *in canon.* 1. *quæſt.* 31 *num.* 2. Non eſt tamen neceſſe, vt hæreticus, cui fauor præſtatur, ſit denunciatus excommunicatus: nam talis fauor non prohibetur ratione excommunicationis, ſed ratione hæreſis, & poteſt dari caſus, vt aliquis ſit hæreticus, licet non ſit excommunicatus: vt quando quis ſcit errorem ſuum eſſe contra definitionem Eccleſiæ, ſed neſcit latam eſſe excommunicationem contra hæreticos; in quo caſu fautor illius dicitur fautor hæretici, illique fauendo ex intentione hæreſis contrahit excommunicationem. Ita Suarez *loco citato num.* 9. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 2. *quæſito* 5. *numero* 36. & 39. Duardus *lib.* 2. *in canon.* 1. *quæſt.* 3. *verſ. ſecunda ſententia*, & Sanchez *in ſumma lib.* 2. *cap.* 10. *numero* 6. contra Vgolinum *de cenſuris Papæ reſeruatis* 2. *part. cap.* 1.

Vtrùm verò licitum ſit ſupplices libellos in fauorem hæretici exhibere, vt liberetur, conſtabit ex dicendis infrà *quæſt.* 9. *puncto* 3. *num.* 23.

PVNCTVM IV.

Vtrùm qui libros hæreticorum, aut aliorum prohibitos legunt, retinent, imprimunt, vel defendunt, ligentur excommunicatione.

1 *Quotuplices ſint libri hæreticorum.*

2 *An legens, aut retinens libros prohibitos ligetur excommunicatione.*

3 *An legens librum hæreſiarchæ excommunicatione ligetur.*

4 *An ligentur legentes libros, & ſcripta continentia diuinationes, & ſortilegia.*

5 *An legentes libros vetitos ob excitationem ad turpem libidinem veneream excommunicatione afficiantur.*

6 *An legentes ſcholia, ſeu additiones hæreticorum contenta in libris Catholicorum.*

7 *An incurrat excommunicationem legens, retinens, imprimens, aut defendens libros hæreticorum tractantes de religione, aut hæreſim continentes.*

8 *An ignorantia craſſa excuſet.*

9 *An excuſet ignorantia affectata.*

10 *A quónam obtinenda ſit facultas legendi libros hæreticorum.*

11 *An requiratur, vt aliquis legat per ſeipſum.*

12 *An ligetur excommunicatione, qui oculis tantùm percurrit.*

13 *An ad incurrendam excommunicationem requiratur, vt legens intelligat.*

14 *Paruitas materiæ excuſat.*

15 *Quomodo retinens libros prohibitos incurrat excommunicationem.*

16 *An retinens vnum folium incidat in excommunicationem.*

17 *Retinens librum hæreticum quandónam præſumatur hæreticus.*

18 *Habens librum hæreticum tenetur illum tradere Inquiſitoribus.*

19 *Quomodo impreſſores ligentur excommunicatione.*

20 *Quomodo defendens libros hæreticorum afficiatur excommunicatione.*

21 *Quomodo intelligatur particula*, libros hæreticorum.

22 *Quomodo intelligatur particula*, continentes hæreſim, aut tractantes, &c.

1 NOtandum libros prohibitos eſſe in duplici differentia. Alij ſunt hæreticorum, alij non hæreticorum. Rurſus libri hæreticorum, aut tractant de religione, aut hæreſim continent; aut neque tractant de religione, neque hæreſim continent. Libri hæreticorum continentium hæreſim, vel tractantium de religione, vetiti ſunt in Bulla Cœnæ; qui verò neque hæreſim continent, neque tractant de religione, non ſunt vetiti in Bulla Cœnæ, ſed in Indice librorum prohibitorum; vbi etiam ſub excommunicatione legi, vel retineri prohibentur libri aliorum auctorum damnati ob hæreſim, vel ſuſpicionem falſi dogmatis.

Verùm vt in hac re, quæ ſatis implicata videtur, clara methodo progrediar, priùs agam de prohibitione, & excommunicatione Indicis; poſtea de prohibitione, & excommunicatione Bullæ.

PRIMA PROPOSITIO.

2 QVi legit, aut retinet libros hæreticorum, vel alterius cuiuſuis auctoris, damnatos, atque prohibitos ob hæreſim, aut ob falſi dogmatis ſuſpicionem, incurrit excommunicationem Indicis. Hæc propoſitio conſtat ex Indice librorum prohibitorum, *regula decima*; vbi dicitur, *quod ſi quis libros hæreticorum, vel cuiuſuis auctoris ſcripta ob hæreſim, vel ob falſi dogmatis ſuſpicionem damnata, atque prohibita legerit, ſiue habuerit, ſtatim in excommunicationis ſententiam incurrat.* Hæc autẽ excommunicatio nulli reſeruata eſt; ſed iure communi poteſt à quolibet confeſſario auferri, quia in præfato indice librorum prohibitorum *regula* 10. *ad finem*, nulla imponitur reſeruatio; ab excommunicatione autem non reſeruata

quilibet

quilibet confeſſarius approbatus iure communi abſoluere poteſt, *cap. nuper, de ſententia excommunicationis*. Hoc tamen limita.

Primò, modò libri hæreticorum non contineant hæreſim, neque tractent de religione, quia ſi continent hæreſim, aut tractant de religione, incurritur excommunicatio Papæ reſeruata legendo, aut retinendo dictos libros, vt dicetur in ſecunda propoſitione.

Secundò limita, & intellige de libris prohibitis ob hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem, quia ſi alio nomine ſint prohibiti, non incurritur excommunicatio ab eo, qui illos legit, vel retinet, modò non ſint libri hæreticorum, vt dictum eſt. Ratio eſt, quia excommunicatio non incurritur, niſi ſit in iure expreſſa: in præfato autem indice nulla reperitur expreſſa excommunicatio contra eos, qui legunt, vel retinent libros interdictos alio titulo, quàm iam expreſſo; nam in præcitata indicis Bulla, poſt præallegata verba ſic habetur, *qui verò libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter mortalis peccati reatum, quo afficitur, iudicio Epiſcoporum ſeuerè puniatur*. Ex quibus verbis clarè colligitur non eſſe latam pœnam excommunicationis.

3 Ex dictis ſequitur primò legentem librum hæreſiarchæ ſubiacere huic excommunicationi; etiamſi præfatus liber non contineat hæreſim, neque tractet de religione. nam dicitur legere librum hæretici damnatum *in regula 2. indicis initio*. Idem valet in eo, qui legit librum alicuius hæretici nondum approbatum, & examinatum à Theologis Catholicis iuſſu Epiſcopi, & Inquiſitoris; hic enim dicitur legere librum hæretici prohibitum *in præfata regula 2. indicis, verſ. qui verò*. Rurſus idem militat in legente librum catholicè conſcriptum, cuiùs auctor in hæreſim poſtea lapſus eſt, & liber nondum ab Inquiſitore generali permiſſus eſt; huius enim auctoris liber dicitur, liber hæretici prohibitus *in præfata regula 2. indicis ad finem*.

4 Secundò eadem cenſura affici legentes libros, & ſcripta continentia diuinationes, & ſortilegia, vt ſunt libri, & ſcripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Piromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ; ſeu libros & ſcripta, in quibus continentur ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, & incantationes artis magicæ, quibus affertur modus recedendi à Catholica fide, adorandi Dæmones, & ſimilia veræ fidei contraria. Ratio eſt, quia huiuſmodi libri in indice *regul. 9.* vetiti ſunt ob hæreſim, vel ſaltem ob falſi dogmatis ſuſpicionem. Imò legentes huiuſmodi libros afficiuntur excommunicatione Bullæ Cœnæ, quoties iſti ſunt libri hæreticorum, ſimúlque hæreſim continent, vt conſtabit ex ſecunda propoſitione, & ita in dubio iudicandum eſt, quia auctores Necromantiæ in foro externo præſumuntur hæretici, ex Farinacio *tom. de hæreſi quæſt. 181. num. 36.* & Duardo *quæſt. 45. concluſ. 4. numero 16.* Idem autem eſt iudicium fori externi, & interni, dum forum externum falſa præſumptione non nititur: fieri tamen poteſt, vt legentes huiuſmodi libros non incurrant excommunicationem Bullæ, quoties veriſimiliter credunt auctores huiuſmodi librorum non fuiſſe verè hæreticos, id eſt, habuiſſe errorem in intellectu. Ratio eſt, tum quia ad incurrendam excommunicationem Bullæ opus eſt, vt libri in ea vetiti ſcienter legantur, id eſt, vt legens ſciat eſſe librum hæretici, & hæreſim continere, iuxta Vgolinum, & alios. tum quia quamplures Magi reperti ſunt, qui non fuerunt hæretici, eo quòd aſſenſum non præſtarent iis, quæ ſcripſerunt; ſed exiſtimarunt illa dogmata eſſe impia, & à vera fide aliena. Vide Duardum *loco citato concluſ. 4.* Vgolinum hîc *in expoſitione Bullæ* §. 2. Antonium de Souſa hîc *cap. 2. diſp. 13.* & Alterium *lib. 5. diſputatio. 2. cap. 6. ad finem, & cap. 7. dubio 3.*

5 Tertiò legentem libros vetitos ob excitationem ad turpem, & veneream libidinem, non ſubiacere vinculo excommunicationis, quia non legit libros hæreticorum, aut libros vetitos ob hæreſim, vel ob ſuſpicionem falſi dogmatis, ſed potiùs ob periculum ſuccumbendi venereæ voluptati. Ita Duardus *loco citato num. 19.* Alterius *lib. 5. diſp. 2. cap. 7. dubio 4.*

6 Quartò legentes ſcholia, ſeu additiones hæreticorum, quæ continentur in libris Catholicorum, ſubiacere excommunicationi latæ in indice, quia legit ſcripta damnata ob hæreſim, vel ob falſi dogmatis ſuſpicionem, vt dicitur *in regula 10. indicis*. Ita Duardus *lib. 2. in canon. 1. quæſt. 83. numero 4.* imò Suarez *tom. 5. de cenſuris diſp. 21. ſect. 2. num. 11.* & Alter. *in Bulla Cœnæ lib. 5. cap. 6. dubio 1. col. 5.* putant legentem huiuſmodi ſcholia affici excommunicatione Bullæ Cœnæ; quando ſcholia adeò copioſa, & multa ſunt, vt liber potius conſtituatur ex ſcholiis & annotationibus, quam ex textu. Sed oppoſitum mihi magis probatur, quia liber, cui multa ſcholia addita ſunt, nomen non accipit ab annotationibus, ſed ab auctore textus; quamobrem ſummam D. Thomæ non appellamus librum Caietani; quamuis maiori ex parte conſtet ex commentariis, illi à Caietano adiectis. Ita Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 10. num. 25.* Duardus *loco citato quæſt. 43. num. 2.* Nauarrus apud Suarez *loco cit.* Antonius de Souſa *in expoſitione Bullæ cap. 12. diſp. 13. num. 7.*

An verò legens librum vetitum excuſari poſſit à cenſura ob materiæ paruitatem, conſtabit ex infrà dicendis.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 QVi ſcienter, & abſque Summi Pontificis licentia publicè, vel occultè legit, aut retinet, aut imprimit, aut alio quouis modo defendit libros hæreticorum tractantes de religione, aut hæreſim continentes, incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ Papæ reſeruatam; quamuis legat, vel retineat, vel imprimat curioſitatis gratia, & abſque prauo animo. Hæc propoſitio patet ex ſuprà citatis Bullæ verbis. Sed vt clariùs intelligatur, nonnulla circa ſingulas huius propoſitionis particulas aduertenda ſunt.

8 Dixi *ſcienter*, vt aduertas eum, qui ex ignorantia craſſa legit libros, quos neſcit eſſe libros hæreticorum, aut ſcit quidem eſſe libros hæreticorum, ſed neſcit continere hæreſim, aut tractare de religione, non incurrere dictam excommunicationem, quia ad eam incurrendam requiritur ſcientia. Sanchez *lib. 2. cap. 10. numero 38.* Duardus *lib. 2. quæſt. 36. numero 3.* Vgolinus hîc §. 1. *verſ. primum*. Antonius de Souſa hîc *diſput. 13. numero 8. ad finem*. Alterius *lib. 5. diſput. 2. cap. 6. verſ. quare*.

9 Si quæras an ignorantia affectata excuſet. Reſpondetur non excuſare, iuxta Alterium *cap. 8. quæſito 3.* Suarez & alios; ſed mihi probabilior videtur ſententia Sanchez *cap. 10. numero 32.* Duardi *quæſt. 37. numero 5.* & aliorum aſſerentium ignorantiam craſſam, & affectatam excuſare. Ratio eſt, quia qui aliquid facit ex ignorantia, etiam affectata, non dicitur ſcienter facere; ſcientia enim quamlibet ignorantiam excludit. hoc tamen limita, modò ignorantia non ſit coniuncta cum ingenti temeritate; tunc enim cenſetur adeſſe ſcientia. Ingens temeritas dicitur, quando habetur magna ſuſpicio prauitatis libri.

10 Dixi, *abſque Summi Pontificis licentia*, quia, vt aliquis excuſetur à prædicta excommunicatione, requiritur licentia Summi Pontificis, vt patet tum ex verbis Bullæ Cœnæ: tum ex breui Iulij III. quod incipit, *cum meditatio*, & refertur ad finem Directorij Inquiſitoris *fol. 115.* & ex Bulla Pij IV. cuius initium eſt, *cum pro munere*. quibus reuocantur aliæ facultates etiam Epiſcopis,

Archiepiſcopis, & aliis conceſſæ legendi, & retinendi libros hæreticos, ſeu de fide ſuſpectos, exceptis Inquiſitoribus, Commiſſariiſque, ſuper hæretica prauitate ab Apoſtolica Sede, pro tempore deputatis, durante illa deputatione. Ex quo ſequitur non ſufficere licentiam Inquiſitoris, aut etiam Epiſcopi, ſecluſo caſu magnæ neceſſitatis, in quo Summus Pontifex adiri non poſſit; tunc enim Papa non præſumitur Epiſcopo facultatem diſpenſandi adimere, vt patet ex dictis *de legibus*. Ita Graſſius *loco citato num.* 4. Reginaldus *num.* 255. & alij apud Duardum *quæſt.* 53. Facultatem verò legendi libros vetitos, tantummodo per indicem Concilij Tridentini, per ſe loquendo, concedere poteſt Epiſcopus, & generalis Inquiſitor, quia hæc facultas ipſis in indice non aufertur: imò potiùs ipſis permittitur ius tradendi huiuſmodi libros viris doctis expurgandos, & conſequenter legendos. Ita Reginaldus *lib.* 9. *num.* 255. Alterius *lib.* 5. *diſput.* 2. *cap.* 6. *col.* 2. *verſ.* 3. Hoc tamen intellige, niſi adſit peculiaris aliqua prohibitio. Imò Antonius de Souſa *diſp.* 15. *num.* 5. poſt Pegnam *in directorio* 2. *p. com.* 3. *§. nihilominus, fol.* 9. putat ſubſtituros Inquiſitorum, ſeu Commiſſarios ab Inquiſitoribus deputatos poſſe libros hæreticorum legere, quia huiuſmodi Commiſſarij cenſentur à Sede Apoſtolica inſtituti. Sed hoc ego difficulter conceſſerim, quia facultas legendi libros hæreticorum conceditur Inquiſitoribus, & Deputatis à Sede Apoſtolica; Inquiſitor autem non eſt Sedes Apoſtolica: hoc tamen intellige primò, niſi Inquiſitor peculiare priuilegium habeat: tunc enim perſpicuum eſt, poſſe facultatem concedere iuxta præſcriptos priuilegij limites. Secundò intellige, modò non ſint Commiſſarij authoritate Sedis Apoſtolicæ creati; iſti enim excipiuntur in Bullis Iulij III. & Pij IV. Ita Alterius *cap.* 6. *col.* 5. *verſ. hæc prohibitio.* An autem, qui ab Epiſcopo, vel Inquiſitore facultatem habet legendi aliquem librum, poſſit eundem in alia diœceſi legere, conſtat ex dictis *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 3. *puncti.* 6. cum Sanchez, Nauarro, Suarez, & aliis, quibus adde Reginaldum *loco citato.*

11 Dixi in propoſitione *legit*, vt aduerterem, ad incurrendam prædictam excommunicationem requiri, vt aliquis per ſe ipſum legat; hic enim propriè dicitur legere. Ex quo ſequitur primò eos ab excommunicationis pœna excuſari, qui famulos, vel alios legentes audiunt; quamuis audiens ſit cauſa, cur famulus, vel alius ſibi audienti legat. nam Bulla loquitur de legente, non verò de audiente, vel conſulente, qui non dicitur propriè legere; ſicut nec dicitur legere, qui memoriter recitat; famulus verò, vel alius, qui iuſſu alterius legit dictos libros, non excuſatur à peccato, & ab excommunicatione, niſi hoc faciat ex metu graui; modò metus non ſit incuſſus in contemptum fidei, vel Eccleſiæ, vt patet ex dictis de cauſis excuſantibus à cenſuris. Ita Sayrus *lib.* 3. *cap.* 5. Antonius de Souſa *cap.* 2. *diſp.* 4. Reginaldus *num.* 251. Duardus *quæſt.* 48. Sanchez, Nauarrus, Vgolinus, & alij apud Filliucium *tract.* 16. *cap.* 2. *quæſit.* 8. *num.* 45. & apud alios præfatos Doctores contra Sayrum *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 14. & Graſſium *lib.* 4. *deciſ. cap.* 18. *num.* 34. Alterium *cap.* 6. *dub.* 2. exiſtimantes eum, qui in cauſa eſt, vt alter legat, vel in lectione perſiſtat, excommunicationis vinculo irretiri.

12 Secundò ſequitur, eum ligari excommunicatione, qui oculis percurrit, quæ in libro vetito continentur; etiamſi lingua nihil exprimat. hic enim iuxta communem loquendi vſum dicitur legere; nec lectio in prolatione verborum conſiſtit. Ita Graſſius 1. *part. deciſ. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 45. Vgolinus hîc *verſ. ac eorum libros.* §. 1. *verb. quanto.* Antonius de Souſa *diſp.* 13. *num.* 5. & alij.

13 Tertiò ſequitur excommunicationem ab eo incurri, qui prædictos libros legit; etiamſi non intelligat quæ legit. Ratio eſt, tum quia hic iuxta communem loquendi vſum dicitur legere: tum quia Bulla in deteſtationem hæreſis intendit penitus prohibere lectionem huiuſmodi librorum, cùm hæreſis ſerpat vt cancer: tum quia ſicut retinens incurrit excommunicationem, etiamſi non legat, nec intelligat; ita etiam legens licèt non intelligat. Et quamuis lectio non noceat legenti, quia non intelligit; poteſt tamen nocere audientibus. propterea imperitus Græcæ, ſeu Latinæ linguæ, legendo librum vetitum Latinè, vel Græcè conſcriptum, non videtur excuſandus ab excommunicatione; quamuis illum excuſet Sanchez *lib.* 2. *cap.* 10. *numero* 51. & Duardus *quæſt.* 47. *num.* 5. Vgolinus hîc *verſic. ac eorum libros.* §. 1. *verb. quinto,* Antonius de Souſa *diſput.* 13. *num.* 5. An verò retinens librum de rebus ſacris tractantem ſine nomine auctoris, incidat in excommunicationem Concilij Trident. *ſeſſ.* 4. *de editione ſacrorum librorum*, conſtabit ex dicendis ſuo loco, vbi oſtendam incidere, niſi liber examinatus, & approbatus fuerit ab Ordinario.

14 Sed modò dubium eſt, vtrùm paruitas materiæ excuſet.

Prima ſententia eſt Vgolini *verſ. octauo.* Toleti *lib.* 1. *in ſumma, in explicatione Bullæ excommunicatione* 1. *num.* 24. & aliorum exiſtimantium paruitatem materiæ non excuſare. Ratio eſt, quia fieri poteſt, vt aliquis legendo vnam ſolam lineam, vel duas, imbibat errorem.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, affirmat paruitatem materiæ excuſare. Ita Alterius *cap.* 6. *dub.* 4. & alij ſtatim citandi. Ratio eſt, quia, ſicut in reliquis materiis vtplurimum datur paruitas materiæ; ita etiam in lectione librorum: propterea qui legit tres, vel quatuor lineas, excuſatur à Reginaldo *num.* 254. Graſſio *loco cit. num.* 45. qui legit decem, excuſatur à Sayro *lib.* 3. *de excommunicatione cap.* 5. *num.* 12. imò Sanchez *cap.* 10. *num.* 31. & Duardus *quæſt.* 46. *num.* 4. excuſant legentem integram paginam. Sed hoc mihi non probatur, quia videtur materia grauis, ſi pagina grandior ſit.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo, ad incurrendam excommunicationem requiri, vt lex Eccleſiaſtica in materia graui violetur; non violatur autem in materia graui, ſi duæ paruæ lineæ legantur, etiamſi fortè ex illarum lectione graue damnum ſequatur.

15 Dixi in propoſitione, *retinet*, vt aduerterem iſtam excommunicationem non ſolùm incurri à legente, verùm etiam ab eo, qui retinet dictos libros, ſiue eos retineat curioſitatis gratia, ſiue ad eos confutandos; ſiue eos retineat in domo propria, ſiue in aliena, ſiue nomine proprio, ſiue alterius. his enim omnibus modis dicitur liber retineri. Hac de cauſa vendentes caſeum, vel aromata, incurrunt excommunicationem retinendo dictos libros, vt eorum foliis inuoluant caſeum, vel aromata. Ita Vgolinus *part.* 2. *cap.* 1. Graſſius 1. *part. deciſ. lib.* 4. *cap.* 18. Sanchez *num.* 52. Duardus *lib.* 2. *in canon.* 1. *quæſt.* 51. *num.* 17. Antonius de Souſa *diſp.* 15. *num.* 2. Alterius *lib.* 5. *cap.* 7. *verſ. tenentes*, & alij; excuſari tamen poteſt, qui dictos libros retinet ad breue tempus. e. g. ad vnam, vel alteram horam, vel etiam ad vnum, vel alterum diem, iuxta Sanchez *num.* 5. quamuis adſit opportunitas eos conſignandi ſuperiori; nam retentio vnius, vel duorum dierum, iuxta Sanchez *num.* 55. Duardum *quæſt.* 51. *num.* 33. Reginaldum *lib.* 9. *num.* 256. cenſetur materia modica, & breuis retentio; conſequenter non videtur ſufficiens ad incurrendam excommunicationem. Hinc fit à fortiori excuſandos eos, qui retinent dictos libros, expectantes opportunitatem illos conſignandi ſuperioribus, ille enim contra prohibitionem retinere dicitur, qui, oblata opportunitate, ad Inquiſitores non defert. Ita Antonius de Souſa *diſput.* 16. *num.* 2. & alij Doctores citati.

16 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta excommunicatio extendatur ad eos, qui partem tantùm, vel vnum folium dictorum librorum retinent.

Vgolinus & Filliucius *locis citatis* affirmatiuè reſpondent.

dent. Ratio eſt, tum quia, ſicut legens vnum folium incurrit excommunicationem, ita eam incurrit retinens: tum quia liber vnico folio contineri poteſt, præſertim ſi plicetur. Sanchez verò excuſat retinentem vnum tantummodo folium; quia folium videtur parua materia, reſpectu retentionis. Sed hæc ratio facilè ſoluitur, quia ſicut eſt materia grauis reſpectu lectionis; ita reſpectu retentionis.

17 Secundò dubium eſt, vtrùm retinens librum hæreticum, cenſendus ſit hæreticus.

Reſpondeo diſtinguendo, vel liber, qui apud aliquem inuenitur, ab eo compoſitus eſt, vel ab alio: ſi liber hæreticus ab ipſo compoſitus eſt, retinens in foro externo præſumitur hæreticus. Ratio eſt, tum quia, ſicut hæreticus eſt, & præſumitur, qui hæreſim cum pertinacia profert, iuxta illud Lucæ 19. *De ore tuo te iudico*, & Matthæi 12. *Ex abundantia cordis os loquitur. Ex verbis tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis*; ita etiam à fortiori, qui librum hæreticū componit. Maior enim animi firmitas, & obſtinatio illi ineſſe cenſetur, qui librum hæreticum componit, quàm qui data occaſione hæreſim ex animo profert. Si verò liber hæreticus non eſt compoſitus ab eo, apud quem inuenitur: is apud quem inuenitur, incurrit ſuſpicionem de fide, magis, vel minus, habita ratione circunſtantiarum concurrentium, perſonæ, qualitatis libri, & ſimilium. Ratio eſt, tum quia ſic habetur in Bulla Pij IV. quæ incipit, *Dominici gregis*; tum quia ſuſpicio deſumitur ex coniecturis; vna autem ex coniecturis inducentibus ſuſpicionem de fide, eſt amplecti, vel retinere apud ſe arma fidei contraria, qualis eſt liber hæreticus. Vide Pignam *in directorio commento* 3. §. *horum tamen ſententia*, & §. *ſed alter caſus*. Graſſium 1. *parte lib.* 4. *deciſ. cap.* 18. *num.* 36. Antonium de Souſa hic *cap.* 2. *diſput.* 16. Simancam *de Catholica inſtitut. cap.* 38. *num.* 23. Alterium *lib.* 5. *diſp.* 2. *cap.* 7. *col.* 2. *verſ. ſed dubitare poſſet quis*.

18 Tertiò dubium eſt, vtrum habens librum hæreticum teneatur illum tradere, vel ipſe poſſit eum comburere.

Reſpondeo, per ſe loquendo, teneri tradere Inquiſitoribus, vt conſtat ex quodam motu proprio Iulij III. qui incipit, *cum meditatio*. Ita Azorius *lib.* 8. *cap.* 16. *quaeſ.* 11. Sanchez *num.* 56. Duardus *quaeſt.* 52. Antonius de Souſa *diſput.* 15. *num.* 4. Alterius *diſput.* 2. *cap.* 7. *dub.* 2. & alij; quamuis non deſint, qui excuſent comburentes propria auctoritate, aut tradentes iis, qui eos legere poſſunt. nam fini legis hoc pacto ſatisfaciunt. Ita Campegius apud Zanchinum *de heret. cap.* 7. Fillucius *num.* 85. & alij. quorum opinio in hac materia probabilis eſt, quia aliquando fieri poteſt vt edictum iuſta de cauſa feratur, obligans ſub cenſura ad conſignandos actualiter libros ipſiſmet Inquiſitoribus. præceptum enim iuſta de cauſa latum obligat. Verùm ex vi Bullæ Cœnæ, qui librum hæreticum propria authoritate comburit, non ligatur hac cenſura, quia non dicitur retinere; niſi fortè antea retinuerit, & ob id cenſuram contraxerit. Ita Sanchez *loco citato*, Antonius de Souſa *loco citato*, & alij.

19 Dixi *imprimit*, vt aduerterem hanc excommunicationem extendi ad impreſſores.

Sed modò dubium eſt, quinam vocari debeant impreſſores.

Reſpondeo illos vocandos eſſe impreſſores, qui communi modo loquendi dicuntur imprimere, & ad impreſſionem proxime concurrunt, qualis dicitur primò auctor libri, vel alius tradens librum ad imprimendum. Secundò dominus officinæ, de cuius mandato liber imprimitur. Tertiò illi omnes, qui concurrunt ad componendos ſimul characteres, qui chartam humectant, vel typis excutiunt. Vide Saytum *lib.* 3. *cap.* 5. Vgolinum *loco citato*. Alterium *lib.* 5. *diſp.* 2. *cap.* 8. Fillucium *num.* 46. Duardum *quaeſt.* 54. *lib.* 2. *in can.* 1. Graſſium, Sanchez, & Toletum *locis citatis*, Antonium de Souſa hic *cap.* 2. *diſp.* 17. vbi contra Vgolinum *in verb. imprimentes*. §. 2. *verſ.* 2. nomine imprimentium putat etiam comprehendi eos, qui exemplar impreſſum, ſeu typos corrigunt. Idem aſſerit de eo, qui hæreticorum libros ſcribit, vt imprimantur. Sed hoc ſecundum non approbo, quia ſcribere non eſt imprimere; ſcribens tamen incurrit excommunicationem tanquam fautor hæretici.

20 Dixi, *aut quouis modo defendit*, vt aduerterem hac excommunicatione comprehendi eum, qui quouis modo ſcienter defendit libros hæreticorum, vt ſi affirmet illos non eſſe prauos, non eſſe ſubiiciendos igni, vel ſi impediat, ne ab Inquiſitoribus inueniantur, vel comburantur, vel ſi apologiam componat in defenſionem libri, & hoc extenditur ad eos, qui defendunt dictos libros diſputationis gratia: nam Bulla excommunicat defendentes quouis modo; non tamen videtur comprehendi, qui laudat ſtylum, & ingenium auctoris. non enim dicitur defendere librum hæreticum; ſicut neque dicitur defendere, qui laudat bonam doctrinam, quæ in eo continetur; ſed non quatenus in eo continetur: aut qui dicit, hic liber bonus eſſet, niſi hæreſis inſerta fuiſſet: aut hic liber bonus eſt, diſplicente mihi hæreſi; nam hic non dicitur propriè defendere, cùm ſimul indicet eſſe reprobatione dignum ob hæreſim, in eo libro contentam. Ita Vgolinus *in expoſitione Bullæ cap.* 1. *verſ. eorum quomodolibet*, *num.* 2. *ad finem*, Sanchez *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 58.

21 Dixi, *libros hæreticorum*, quia ad incurrendam excommunicationem Bullæ opus eſt, vt libri qui leguntur, retinentur, vel defenduntur, ſint libri, quorum auctores ſint hæretici.

Hinc ſequitur primò eos, qui legunt, vel retinent libros Magorum, ſeu magicæ artis, vt ſic, non ligari excommunicatione Bullæ, quia Magi præciſè non ſunt hæretici. quamquam tempore Pij V. hic caſus etiam in Bulla exprimebatur. An autem ligetur excommunicatione Indicis, ſuprà explicatum eſt.

Secundò eos, qui legunt, vel retinent libros Catholicorum, in quibus referuntur, vel inſeruntur errores, vel adnotationes hæreticorum, non affici excommunicatione Bullæ; etiamſi legant animo imbibendi errores, nam iſti non ſunt libri hæreticorum. Ita Suarez *loco citato*, *ſect.* 2. *num.* 10. Azorius *cap.* 16. *quaeſ.* 2. Sanchez *num.* 23. Reginaldus *lib.* 9. *num.* 253. Duardus *quaeſt.* 43. & 45. Fillucius *tract.* 16. *cap.* 2. *quaeſito* 8. *num.* 41. Antonius de Souſa *diſp.* 13. *num.* 7. & 8. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 2. *cap.* 6. *col.* 5. *dub.* 1. & alij.

Tertiò eos, qui legunt libros Catechumenorum, vel infidelium non baptizatorum, in quibus continentur errores contra fidem, non ligari excommunicatione Bullæ, iuxta Sanchez *num.* 22. Duardum *lib.* 2. *quaeſt.* 35. *numero* 3. & *ſeqq.* Antonium de Souſa *loco citato*, & alios, quia Catechumenus errans contra fidem, iuxta hos Doctores non eſt hæreticus; conſequenter eius libri, continentes errorem contra fidem, non dicuntur libri hæreticorum. Sed iuxta alios Doctores dicentes Catechumenum poſſe eſſe hæreticum, dicendum eſt comprehendi, exceptis iis libris, qui paſſim ſunt permiſſi; licet in iis aliqui errores ſint admixti.

Quartò in excommunicatione Bullæ comprehendi, qui legunt librum hæretici nondum typis impreſſum, ſiue legat prooemium libri, ſiue præfationem, ſiue epiſtolam ad lectorem, & hoc verum eſt, etiamſi hæreticus nondum ſit condemnatus, iuxta Sanchez *num.* 24. contra Graſſium *num.* 43. exiſtimantem requiri vt legatur liber hæretici condemnati, alioquin non incurritur excommunicatio Bullæ. Addit tamen Sanchez *numero* 29. Duardus *quaeſt.* 44. §. 6. Antonius de Souſa hic *cap.* 2. *diſp.* 13. *num.* 5. contra Vgolinum hic §. 1. *verſiculo*

mono, eum excuſari, qui legit epiſtolam, ſeu breuem aliquam compoſitionem, in qua ſit inſertus hæretici error, modò illa compoſitio, communi loquendi modo, vno folio contineatur, nec dicatur liber, nec ſit pars libri; nam verſamur in excommunicatione, quæ eſt odioſa, conſequenter reſtringenda. Sed de hac re ſuprà.

Quintò illum non comprehendi, qui legit librum Catholici, in quo per ignorantiam inſertus eſt aliquis error contra fidem. nam talis liber non dicitur liber hæretici, & hoc verum videtur, etiamſi auctor illius libri in hæreſim lapſus ſit, poſtquam illum librum edidit, quia hic non dicitur liber hæretici formaliter, ſed Catholici, qui poſtea reus hæreſis effectus eſt. Ita Antonius de Souſa *diſp.* 13. *n.* 11. incidit tamen in excommunicationem Indicis, qui huiuſmodi librum legit, vt patet ex ſupra dictis.

22 Dixi, *libros hæreſim continentes, vel de religione tractantes*, quia ad incurrendam excommunicationem Bullæ, non ſufficit vt legatur, vel retineatur liber cuiuſuis hæretici, ſed vt legatur liber hæretici, qui tractet de religione, vel contineat hæreſim, vt patet ex Bulla. Ille liber dicitur tractare de religione, in quo ex profeſſo, & non tantùm incidenter, ſeu obiter diſſeritur de re ſacra, vt de ſacra Scriptura, de articulis fidei, de rebus ad cultum Dei, vel Sanctorum ſpectantibus, vel de Theologia ſcholaſtica; ſecus ſi de hiſtoria, vel Philoſophia, vel inferioribus artibus. Suarez *num.* 10. Sanchez *num.* 34. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 12. Antonius de Souſa *diſp.* 13. *num.* 9. Duardus *lib.* 2. *quæſt.* 41. Alterius *lib.* 5. *diſput.* 2. *cap.* 6. *col.* 4. Ex quo ſequitur excommunicationem Bullæ ab iis incurri, qui legunt libros hæreticorum tractantes de religione, aut continentes aliquam hæreſim. Amplia primò, etiamſi legens ſit ipſe auctor libri, aut etiamſi liber vnam tantùm hæreſim contineat; adhuc enim dicitur legere librum hæretici continentem hæreſim. Ita Doctores citati.

Amplia ſecundò, etiamſi liber non tractet de hæreſi ex profeſſo, ſeu etiamſi argumentum libri non ſit de hæreſi; ſufficit enim vt hæreſim contineat, aut de religione tractet, vt patet ex verbis Bullæ. licèt Graffius *num.* 40. *&* 82. Antonius de Souſa *diſp.* 13. *num.* 2. *ad finem*, & alij velint, vt liber tractet de hæreſi ex profeſſo, aut de religione.

Amplia tertiò, etiamſi legatur ea pars libri, in qua hæreſis non eſt expreſſa; ſufficit enim, vt legatur aliqua pars libri, in quo hæreſis contineatur; nam adhuc dicitur legi liber hæretici.

Addo cum Alterio *cap.* 6. *verſ. quare*, Sanchez, & Suarez *locis citatis*, hoc verum eſſe, etiamſi hæreſis deleta ſit, vt patet in allata ratione; verùm ſi detur caſus, vt aliquis hæreticus varios tractatus ediderit redactos in diuerſa volumina, in quorum vno contineatur hæreſis, & non in alio, non incurritur excommunicatio legendo, vel retinendo volumen, in quo hæreſis non continetur, quia non dicitur legi liber continens hæreſim, vel tractans de religione.

Ex dictis in præcedentibus colligitur ad incurrendam excommunicationem Bullæ ob lectionem librorum vetitorum, tres conditiones requiri. Prima eſt, vt auctor libri, qui legitur, ſit hæreticus. Secunda, vt contineat hæreſim, vel tractet de religione; ideo ſi auctor libri eſt hæreticus, ſed liber hæreſim non continet, aut non tractat de religione, legendo non contrahitur excommunicatio. Tertia eſt, vt ſcienter legatur. omnes illæ conditiones in præcedentibus explicatæ ſunt.

Hìc agendum eſſet de obligatione, & pœnis confiſcationis bonorum contra hæreticos editis; ſed de his egi *in tract. de contractibus diſp.* 3. *quæſt.* 8. *punct. vlt.*

Ruſſus agendum eſſet de obligatione, & pœnis contra eos, qui hæreticos ſanctæ Inquiſitionis officio non denunciant; ſed ab huius rei explicatione ſuperſedeo, quia ſatis diſſerui *in lib. variar. tractationum diſp.* 6. *punct.* 2. ad ibi dicta me remitto.

PVNCTVM V.

De pœna excommunicationis contra Schiſmaticos.

1 *Quid ſit ſchiſma, quoad nomen.*
2 *Quid ſit ſchiſma, quoad definitionem, & eſſentiam.*
3 *Multa corollaria inferuntur ex dictis in definitione ſchiſmatis.*
4 *Schiſma eſt peccatum mortale ex ſuo genere.*
5 *Schiſma non poteſt eſſe peccatum veniale ex paruitate materia.*
6 *Vtrum ſchiſma vnam tantummodo malitiam habeat.*
7 *Quis poſſit ſchiſmaticum abſoluere.*
8 *Quibus pœnis ſchiſmaticus afficiatur.*
9 *An ſchiſmatici ſtatim priuentur iuriſdictione.*
10 *Schiſmaticus ligatur excommunicatione, & quando.*
11 *Schiſmaticus incurrit pœnam inhabilitatis ad beneficia.*
12 *Schiſmaticus non incurrit ipſo facto priuationem beneficiorum prius adeptorum præciſo alio delicto.*
13 *Schiſmaticus non incurrit irregularitatem, quandiu delictum non ſit notorium.*
14 *Quam pœnam incurrat ſuſcipiens Ordines, vel beneficia à ſchiſmatico.*

1 SChiſma eſt nomen Græcum, quod Latinè *ſciſſura* vertitur, vt ex Iſidoro *lib.* 8. *Etymologiarum cap.* 3. tradit ſanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 39. *art.* 1. Dicitur autem *ſciſſura*, quia ſeparat Chriſti fideles à ſuo capite, vt patet ex dictis *de charitate, in tractatu de legibus diſput.* 3. *quæſt.* 4. *puncto vltimo*, §. 5. quæ hìc paucis additis, vel mutatis, repetenda cenſeo, quia ad intelligentiam huius primi canonis, & excommunicationis in ſchiſmaticos latæ neceſſaria ſunt. Quamobrem hìc tria principaliter explicabo.

Primò, quid ſit ſchiſma.

Secundò, quale peccatum.

Tertiò, quibus pœnis puniatur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 SChiſma eſt voluntaria, & pertinax ſubtractio, & ſeparatio ab obedientia vniuerſalis Eccleſiæ, vel Summi Pontificis, qui principem in Eccleſia locum tenet. Ita communiter DD. cum S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 39. *art.* 1.

3 Hinc ſequitur primò religioſum, qui ſe ſubtrahit ab obedientia ſui Prælati, & ciuem, qui Principem ſuum denegat, non eſſe ſchiſmaticum, quia non ſe ſubtrahit ab obedientia vniuerſalis Eccleſiæ, vel Summi Pontificis. Ita Reginaldus *lib.* 17. *num.* 112. Sanchez *in ſumma lib.* 2. *cap.* 36. *num.* 6. & alij communiter.

Secundò eum, qui recedit ab obedientia Epiſcopi, vel particularis Eccleſiæ, ſeu diœceſis, non eſſe propriè ſchiſmaticum, quia ſchiſma eſt rebellis diuiſio, & ſeparatio ab Eccleſia vniuerſali, vel ab ipſius capite. Ita Vgolinus *de cenſuris Papæ reſeruatis* 2. *part. cap.* 1. *num.* 3. Reginaldus *loco cit.* Azorius 1. *part. lib.* 8. *cap.* 10. *quæſito* 4. Sanchez *loco cit. num.* 6. Duardus *in Bullam Cœnæ lib.* 2. *quæſt.* 56. *num.* 5. contra Valentiam 2. 2. *diſp.* 3. *quæſt.* 15. *punct.* 2. *poſt* 3. *propoſitionem*. Petrum de Lorca 2. 2. *quæſt.* 39. *art.* 4. *diſp.* 48. *num.* 11.

Tertiò eum, qui per peccatum mortale ſeparatur ab vnione charitatis, qua Chriſti fideles vinculo charitatis inter ſe cum Deo connectuntur, non mereri notam ſchiſmatici, quia hæc eſt impropria ſeparatio, & ſubductio ab Eccleſia, ſeu ab ipſius capite, vt caput eſt. Ita Reginaldus *lib.* 9. *num.* 158.

Quartò

Quartò eum non cenſeri propriè ſchiſmaticum, qui per excommunicationem arcetur à communi fidelium cœtu; hic enim non intendit ſe ab obedientia vniuerſalis Eccleſiæ, vel Summi Pontificis ſubtrahere; ſed in pœnam delicti repellitur ab hominum conſortio. Ita Reginaldus *lib.9. num.*258. Alterius *diſp.*2. *cap.9.col.*5. Antonius de Souſa *diſp.*18. *num.*7. & alij communiter.

Quintò eum non cenſeri ſchiſmaticum, qui ob offenſam, quam à Summo Pontifice paſſus eſt, non vult ipſius præceptis morem gerere; nam hic non dicitur rebellis Summo Pontifici, vt Pontifex eſt; ſed animo vindictæ, vel ex prauo in perſonam Summi Pontificis affectu retrahit ſe ab ipſius ſubiectione, quamuis recognoſcat ipſum tanquam Chriſti Vicarium, & Principem vniuerſalis Eccleſiæ, vt ſuppono. Ita Reginaldus *loco cit. n.* 259. Alterius *loco cit.* & alij.

Sextò eum non appellari ſchiſmaticum, qui rem à Summo Pontifice præſcriptam non vult adimplere, quia ſibi grauis, vel incommoda eſt: hic enim non recedit ab obedientia Summi Pontificis, vt Summus Pontifex eſt, vel vt caput Eccleſiæ; cùm ipſum adhuc recognoſcat tanquam ſuperiorem. Ita S. Thomas *loco citato*. Reginaldus *lib.9.num.*26. Caietanus 2.2.*quæſt.*39.*art.*1.*dub.*2. Bannes *ibidem ad finem*. Sanchez *num.* 3. Valentia *loco citato, propoſitione* 3. Azorius, & Vgolinus *locis cit.* Alterius *col.* 5. & Leonardus Duardus *loco citato*. Hoc tamen limitandum eſt, modò non præſtet aliquod opus, quo indirectè oſtendat ſe à Summo Pontifice ſubtrahere, hic enim eſt ſchiſmaticus.

Septimò ſubditum iuriſdictioni temporali Summi Pontificis non cenſeri propriè ſchiſmaticum, ſi nolit ipſi ſubiici, tanquam illius loci domino; ſed alteri Principi ſubiectionem & obedientiam præſtare intendat. hic enim non eſt rebellis à Summo Pontifice, vt eſt caput Eccleſiæ; ſed vt eſt illius loci Princeps: ſchiſma autem non eſt rebellio formaliter in Papam, vt Papa eſt, ſeu quatenus eſt ſupremus Chriſti Vicarius. Ita Vgolinus *loco citato, num.*4. Sanchez *num.*4. Azorius *quæſ.*4. & alij DD. citati.

Octauò illum non eſſe ſchiſmaticum, qui ſubtrahit ſe ab obedientia illius, quem probabiliter putat non eſſe legitimum Papam; hic enim non recedit ab obedientia Summi Pontificis, ſed huius perſonæ, quam putat ad Sedem Pontificiam non fuiſſe legitimè electam. Ita Valentia *loc. citat. propoſitione* 5. Alterius *lib.* 5. *diſput.*2.*cap.*9. *verſic. ſi tales*. Sanchez *num.*3. Azorius, Vgolinus, & alij *locis citatis*.

Secus dicendum eſt, ſi ab obedientia, & ſubiectione Pontificis canonicè electi ſe ſubtrahat, & adhæreat alteri non canonicè electo: aut ſi recedat ab vtroque, dum duo fuerunt electi, & non conſtat quiſnam legitime Pontificatum teneat; quamuis enim in dubio nequeat alteri eorum, tanquam certo Pontifici adhærere, (dubium enim pro certo non eſt habendum.) debet tamen vtrumque, tamquam dubium Chriſti Vicarium in terris habere, donec decernatur, quiſnam illorum legitimus, & verus ſit Petri ſucceſſor, & Pontifex: in dubio autem, quando non conſtat de legitima alterius electione, recurrendum eſt ad Concilium generale, vt ab ipſo diiudicetur, & definiatur, quiſnam ſit verus Pontifex; nullus enim congruentior modus aſſignari poteſt, ad hanc antipapatus litem dirimendam, quam Concilij generalis iudicium, cuius definitioni, qui ſtare noluerit, ſchiſmaticus habendus erit, & ſchiſmaticorum pœnis ſubiiciendus, *cap. licet, de elect.* vide Caietanum *verb. ſchiſma*. Sayrum *lib.*3.*cap.*5.*ad finem*. Reginaldum *lib.9. num.* 260. Duardum *in Bulla Cœnæ, num.*10. Alterium *loco citato, cap.*9. Sanchez & alios DD. citatos.

An verò Summus Pontifex, qui fuit canonicè electus, teneatur tempore ſchiſmatis cedere Papatui, ſi aliter pax in Eccleſia eſſe nequeat, videri poteſt apud Turrecrematã *lib.4.ſum.cap.*13. & apud Alterium *loco citato, verſic. quæris iterum*. Vbi docent non teneri ex iuſtitia, quia vtitur iure ſuo; teneri verò ex charitate, quia quilibet ſaltem ex charitate tenetur bonum commune præferre publico.

Nonò illum eſſe ſchiſmaticum, qui recedit à Summo Pontifice, aut auocat alios à ſubiectione Summi Pontificis, vt Summus Pontifex eſt, aut qui non vult cum aliquibus communicare hac ſolùm de cauſa, quia ſunt ſubditi Papæ, vt Papa eſt: nam hic facit aliquid intentione ſubtrahendi ſe à Sede Apoſtolica, & facto ipſo eſt reus ſchiſmatis. Ita Reginald. *lib.9.num.*259. Antonius de Souſa *diſp.*18.*num.*4. & alij.

Decimò illum eſſe ſchiſmaticum, qui, contempto Summo Pontifice, facit, aut facere intendit Synodos generales, aut qui gerit ſe vt Papam, & caput Eccleſiæ, cùm non ſit canonicè electus; hoc enim pacto ſubtrahit ſe à ſubiectione Summi Pontificis: ſicut enim reus eſt damni, qui damni cauſam dat, aut qui facit opus, ex quo damnum facilè ſequi poteſt; ita reus eſt ſchiſmatis, qui facit aliquid, ex quo ſequitur diuiſio, & ſeparatio ab vniuerſali Eccleſia, vel à capite. Ita Caietan. *verb. ſchiſma*. Valentia *loco citato*. Sanchez *num.*5. Bannes 2.2.*quæſt.*39.*art.*1.*dub.*1. *ad tertium argumentum*. Duardus *loco citato num.* 7. Reginald. *lib.*9. *num.*259. Vgolinus *loco citato*, §.1.*num.*1. Suarez *de cenſuris diſput.*21. *ſect.*2. *num.*13. Alterius *cap.*9. *citato col.*3. *verſic. ſecundò*. Antonius de Souſa *diſputat.* 18. *num.*4.

Vndecimò illum eſſe ſchiſmaticum, qui ſpirituales actiones facit, vt ieiunium, eleemoſynam, orationem, intendens illas facere, non vt eſt pars Eccleſiæ Catholicæ, ſed vt ſeiunctus ab Eccleſia, ac ſi ipſe quoddam totum ab Eccleſia ſegregatum conſtitueretur; hic enim recedit ab vniuerſali Eccleſia, conſequenter etiam à capite, cùm membra, & caput ſint inter ſe connexa. Ita Valentia *loco citato*. poſt primam propoſitionem. Sanchez *loco citato num.*2. & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SChiſma eſt peccatum mortale grauiſſimum ex ſuo genere. Ratio eſt, tum quia aduerſatur charitati, cuius proprium eſt vnire, & conciliare; tum quia grauiſſimis pœnis punitur, vt patebit ex dicendis in ſequenti propoſitione. Ita Valentia 2.2.*diſput.*3. *quæſt.*15. *puncto* 1.*propoſitione* 2.*& punct.*2.*in princip.* Sanchez *loco citato*. Reginald. *lib* 17.*num.*113. & alij communiter.

Dixi, *ex ſuo genere*, vt innuerem ob indeliberationem, & imperfectam aduertentiam fieri poſſe veniale, vt patet ex regulis generalibus traditis *in tractat. de peccatis*. Vtrùm verò ſchiſma ſit peccatum grauius hæreſi, videri poteſt apud S.Thomam 2. 2. *quæſt.*39. *art.*2. apud Valentiam *punct.*2. & apud alios commentatores S.Thomæ.

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ſchiſma fieri poſſit peccatum veniale ex paruitate materiæ.

Reſpondeo negatiuè, vt patet à ſimili in hæreſi, aut blaſphemia; nam ſchiſma conſiſtit formaliter in diuiſione, & rebellione ab vnitate vniuerſalis Eccleſiæ, aut capitis: rebellio autem, & diuiſio ab huiuſmodi vnitate, in quauis materia reperiatur, grauiſſimam continet inordinationem. Ita Valentia *loco citato punct.* 2. *in principio*, & Sanchez *loco citato*. Caietanus & alij apud Valentiam.

6 Dubium eſt ſecundò, vtrùm ſchiſma vnam tantummodo malitiam habeat.

Reſpondeo per ſe, & ex ſuo genere, continere malitiam contra charitatem, ſi præciſè ſpectetur ſchiſma, quatenus dicit ſeparationem à capite, vel ab vniuerſali Eccleſia ſine errore intellectus, aut ſine contemptu ſpeciali. nam addito ſpeciali contemptu, aut errore intellectus, contineret malitiam ſpecialis inobedientiæ, aut hæreſis. Fieri tamen poteſt, vt aliquis renuat ſubiici Summo Pontifici,

aut Eccleſiæ, etiamſi credat Summum Pontificem eſſe verum Chriſti Vicarium in terris, & fidem interiùs præſtet omnibus fidei articulis, qui ab Eccleſia credendi proponuntur; conſequenter fieri poteſt, vt ſchiſma reperiatur ſine hæreſi. quamuis hæreſis eſſe nequeat ſine ſchiſmate; omnis enim hæreticus recedit ab vniuerſali Eccleſia, quatenus renuit omnibus, & vniuerſis fidei articulis ab ea propoſitis aſſenſum præbere. Ita Reginald. *lib.* 17. *num.* 111. *& lib.* 9. *num.* 258. Sayrus *loco citato num.* 2. Turrianus 2. 2. *quæſt.* 39. *art.* 2. *dub. vnico.* Petrus de Lorca 2. 2. *quæſt.* 89. *art.* 4. *diſp.* 48. *num.* 7. Alterius *loco citato.* Duardus *lib.* 1. *quæſt.* 56. *num.* 4. & alij communiter, teſte Sanchez *loco citato numer.* 8. cum S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 39. *artic.* 1. *ad tertium.*

Hinc colligitur, habentes facultatem abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ, poſſe ſchiſmaticos abſoluere; tum quia hoc proprium eſt excommunicationis contractæ ob hæreſim, vt auferri nequeat abſque ſpeciali expreſſione, iuxta Suarez, & alios, quos retuli *de cenſuris diſput.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 1. *ſub finem*, quibus adhæret Sanchez *loco ibi allegato, & in Decalogo lib.* 2. *cap.* 36. *num.* 178. non requiritur ergo ſpecialis expreſſio ſchiſmatis in facultate abſoluendi. tum quia facultas generalis generaliter explicanda eſt.

TERTIA PROPOSITIO.

8 Schiſmaticus multis pœnis afficitur. Prima eſt pœna priuationis Eccleſiaſticæ poteſtatis, *cap. didicimus*, ſtatim citando. Vt hoc clariùs intelligatur, aduertendum eſt duplicem eſſe poteſtatem, vnam ordinis, alteram iuriſdictionis. Poteſtas ordinis fundatur in charactere, quem in anima indelebiliter & inſeparabiliter imprimi conſtat ex dictis *de pœnitentia, & de ſacramento Ordinis*; conſequenter dicendum eſt, ſchiſmaticum non priuari poteſtate Ordinis; etiamſi denunciatus ſit excommunicatus. Ita S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 39. *art.* 3. Bannes *ibid.* Duardus *num.* 14. Suarez *de cenſuris diſput.* 23. *ſect.* 3. *num.* 4. Azorius 1. *parte lib.* 8. *cap.* 20. *puncto* 9. & alij quamplures, quos citat, & ſequitur Valentia *tom.* 3. *diſput.* 3. *quæſt.* 15. *puncto* 3. *initio*, omiſſis iis, quos in ſimili retuli *de ſacramentis, locis citatis, & de cenſuris diſput.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 2. *§.* 4. *num.* 5. Poteſtas verò iuriſdictionis, qualis eſt facultas abſoluendi, excommunicandi, indulgentias concedendi, beneficia conferendi, &c. confertur ab Eccleſia, & hac poteſtate carent ſchiſmatici in pœnam tanti delicti, *cap. didicimus*, 24. *quæſt.* 1. vbi dicitur, *didicimus omnes hæreticos, & ſchiſmaticos nihil habere poteſtatis, & iuris.* Ratio eſt, quia cùm ſchiſmatici voluntariè ſe retrahant ab Eccleſia, & ab ipſius capite, par non eſt, vt fruãtur fructu iuriſdictionis, qui ab Eccleſia, & ab ipſius capite in Eccleſiæ membra deriuat.

Ex quo ſequitur inualidam eſſe ſacramentalem abſolutionem collatam à ſchiſmatico, ſaltem poſtquam nominatim denũciatus fuerit ſchiſmaticus: nam abſolutio collata ſine iuriſdictione non ſubſiſtit.

9 Dixi, *ſaltem poſtquam nominatim denunciatus fuerit ſchiſmaticus*; nam diſſenſio eſt inter Doctores, an ſchiſmaticus careat iuriſdictione, antequam nominatim denunciatus fuerit ſchiſmaticus. Azor enim *loco citato quæſito* 9. *ad finem*, cui adhærere videntur Valentia *loco citato, verſic. tertia ſententia*, & alij, putat ſchiſmaticos, quatenus tales ſunt, iuriſdictione carere; quamuis nondum denunciati fuerint. nam ſunt extra Eccleſiam, vtpote rebelles Eccleſiæ, nolentes ſe ipſos Eccleſiæ, aut ipſius capiti ſubiicere. Alij verò probabilius putant non carere iuriſdictione, niſi poſtquam denunciati fuerint; nam ex Concilio Conſtantienſi, cuius conſtitutionem refert Toletus *lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 2. Sotus *in* 4. *diſtinct.* 12. *quæſt.* 1. *art.* 4. & nouiſſimè Coriolanus *in compendio Conciliorum, in Concilio Conſtantienſi ſub finem*, colligi videtur nullum eſſe vitandum ex vi prohibitionis Eccleſiaſticę, niſi notorius ſit clerici percuſſor, aut niſi nominatim denunciatus ſit reus perpetrati delicti, cui adiuncta eſt communionis priuatio. Ita Duardus *in comment. Bullæ lib.* 2. *cap.* 56. *num.* 13. *ad finem*, & alij, quos tacito nomine refert Azorius *loco citato.* Alter. *cap.* 9. *col.* 5. *verſic. quæret tamen quis.* Idem ſentire videntur quamplures DD. apud Valentiam *loc. cit. verſ. hanc primam ſententiam.* Vide, quæ in ſimili dixi *de cenſuris diſp.* 2. *quæſt.* 5. *punct.* 2. *ſub finem.*

An verò valida ſit abſolutio, aut alius actus pertinens ad iuriſdictionem factus ab eo, quem populus communi errore, aut titulo colorato ſchiſmaticum eſſe ignorabat, patet ex dictis *de cenſuris diſp.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 2. *§.* 4. & ex dictis *de matrimonio quæſt.* 2. *punct.* 8. & præter Doctores ibi citatos idem nobiſcum tradit Valentia *loco citato puncto* 3. *verſic. & videtur.*

10 Secunda eſt pœna excommunicationis, quam ſchiſmaticus ipſo facto incurrit, vt patet ex Bulla Cœnæ *hîc excomm.* 1. *ſub finem*; quamuis alias in dubium verteretur, an omnes ſchiſmatici excommunicationis pœnæ ipſo facto ſubiicerentur.

Ex quo ſequitur eos, qui nolunt ſubiici Eccleſiæ, aut recedunt ab obedientia Papæ, vt Papa eſt, ligari vinculo excommunicationis; nam *hîc in Bulla Cœnæ, excommun.* 1. *ad finem*, dicitur, *excommunicamus, & anathematizamus ſchiſmaticos, & eos, qui ſe à noſtra, & à Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.*

Obſerua tamen primò eum, qui non obtemperat præcepto Papæ, eo quòd illius præcepti obſeruantia ſibi commoda non ſit, aut quia perſonam Summi Pontificis prauo animi affectu proſequitur, non ſubiacere excommunicationi, modò non intendat ſe ab illius obedientia ſubtrahere, vt Papa eſt; hic enim non eſt propriè ſchiſmaticus, nec dicitur formaliter recedere ab obedientia Papæ. Ita Vgolinus *loco citato num.* 9. Toletus *lib.* 4. *cap.* 11. *ad finem.* Azorius *loco citato quæſito* 5. Sanchez *loco citato num.* 12. Suarez *tom.* 5. *de cenſuris diſput.* 2. *ſect.* 2. *num.* 12. Turrianus *tomo de hæreſi quæſt.* 184. *num.* 39. Alterius *loco citato col.* 5. Duardus *num.* 16. vbi etiam agunt, an ſchiſmatici priuentur priuilegio fori, contra Antonium de Souſa *diſp.* 18. *num.* 5.

Dices, Summus Pontifex in Bulla Cœnæ non ſolùm excommunicat ſchiſmaticos, verùm etiam eos, qui recedunt ab obedientia Summi Pontificis; ergo ne dicamus Summum Pontificem ſuperfluè locutum fuiſſe (cùm recedentes ab obedientia Papæ, vt Papa eſt, nomine ſchiſmaticorum comprehendantur,) dicendum eſt, non ſolùm recedentes formaliter ab obedientia Papæ, ligari excommunicatione; verùm etiam alios quoſcumque, qui præceptis renuunt, quouis prætextu, obedire; alioquin fruſtrà adderentur illa verba, *& eos, qui ſe à noſtra, vel Summi Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt.*

Reſpondetur illa verba non ſuperfluè apponi; ſed maioris perſpicuitatis gratia, & ad maiorem terrorem incutiendum, vt homines retrahantur à peccato ſchiſmatis, quod vtplurimum contingit per receſſum ab obedientia Papæ. Ita Vgolinus, & Sanchez *locis citatis.* Alterius *in explicatione Bullæ cap.* 9. *verſic. dubium occurrit.* Leonard. Duardus *in expoſitione Bullæ lib.* 2. *quæſt.* 56. *num.* 16.

Obſerua ſecundò eum, qui ſolùm recedit ab obedientia alicuius particularis Epiſcopi, non ſubiacere huic excommunicationi, vt patet ex dictis in præcedentibus, ex quibus etiam patet, quid ſentiendum ſit in nonnullis aliis caſibus.

Obſerua tertiò ſchiſmaticum, qui ſolo animo intendit ſe ſubtrahere ab obedientia Papæ, non affici hac excommunicatione; nam ad incurrendam excommunicationem non ſufficit actus internus. Secus dicendum eſt de eo, qui ſchiſma factis, aut verbis, aut alio ſigno externo manifeſtat.

feſtat. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 5. num. 21. ad finem.* Sanchez *loco citato num.* 15. Toletus *lib. 1. cap. 20. ſub finem.* Duardus *n.* 17. ſchiſma enim ſatis conſummatur in externo opere. Ideo ligatur hac cenſura, qui facto exteriori indicat ſe recedere ab obedientia Papæ; quamuis in mente non intendat recedere. nam delictum ſchiſmatis conſiſtit in ſubtractione ab obedientia Papæ; ſubtractio autem contingere poteſt non ſolùm cum actu interno ſe ſubtrahendi, verùm etiam cum ſolo externo opere, vt conſtat ex illationibus ſuperiùs allatis.

Hinc patet primò, eos ligari hac cenſura, qui in Anglia externæ obedientiæ ſigna exhibent erga Regem, quibus indicare præſumuntur, ipſum eſſe Chriſti Vicarium in ſpiritualibus, qualem ipſe ſe iactat; etiamſi interiùs in mente ſentiant ipſum non eſſe Chriſti Vicarium. nam facto, & opere externo, ſeu indirectè recedunt à vero Eccleſiæ capite. Ita Sanchez *loco cit. num.* 14. Duardus *loc. cit. num.* 8. Suarez *de cenſuris diſp. 21. ſect. 2. n.* 13. Alterius *cap. 9. col. 6. verſ. idem explicat*, & alij.

Secundò patet differentia inter excommunicationem, quæ ob hæreſim contrahitur, & inter excommunicationem, quæ ob delictum ſchiſmatis incurritur; nam excommunicatio ob hæreſim non contrahitur, niſi adſit error in mente, (nullus enim eſt hæreticus, niſi aliquid in mente ſentiat contra fidem;) excommunicatio verò ob ſchiſma contrahitur ſolo exteriori opere. ſchiſma enim ſufficienter in ſua ſpecie completur per exteriorem actum; etiamſi non adſit intentio ſubtrahendi ſe ab obedientia Papæ, & ſchiſma ſufficienter committitur, non ſolùm directa intentione ſubtrahendi ſe ab obedientia Papæ; verum etiam indirecta, qua quis opere externo ita ſe gerit, ac ſi Papæ ſubiectus non eſſet. Ita Sanchez, Suarez, Duardus, & alij *locis citatis*, quibus adde Antonium de Souſa *hîc in Bulla Cœnæ diſp. 19. num.* 8.

Obſerua quartò, hac cenſura non ligari fautores, receptatores, aut defenſores ſchiſmaticorum: nam in odioſis non eſt facienda extenſio vltra verborum proprietatem, & ſignificationem; in Bulla autem Cœnæ non ſignificatur hac cenſura ligari fautores, & receptatores, ſicut exprimuntur fautores, & receptatores hæreticorum. Ita Suarez *loco citato num.* 14. Sanchez *loco citato num.* 16. Alterius *in expoſitione Bullæ cap. 9. ſub finem verſic. ſecundo.* Antonius de Souſa *diſput. 19. num.* 6. Duardus *loco citato num.* 8. & alij, quos in ſimili retuli *de cenſuris*; ligantur tamen excommunicatione contenta in conſtitutione Pauli IV. quæ incipit, *Cùm ex Apoſtolatus officio.* vbi etiam habentur aliæ pœnæ; hæc tamen excommunicatio Pauli IV. iure communi non eſt reſeruata, conſequenter eius abſolutio conferri poteſt à quolibet approbato Confeſſario, niſi alicubi extet peculiaris prohibitio, qualem Mediolani extare docui *de cenſuris diſp. 1. quæſt.* 3.

An verò participans, ſeu fauorem præſtans ſchiſmatico denunciato excommunicato incurrat excommunicationem, latam contra participantes in crimine criminoſo, patet ex *cap. nuper, de ſententia excommunicationis*, & ex regulis generalibus alibi traditis; vbi oſtenſum eſt incurrere, modò participet in crimine cum excommunicato vitando poſt extrauag. *ad euitanda.*

11 Tertia pœna eſt inhabilitas ad beneficia in futurum conſequenda, *cap. quia diligentia, de electione*; & hoc procedit, etiamſi ſchiſmaticus pœnitentiam delicti egerit; pœnitentia enim non tollit inhabilitatem, *cap. quia diligentia, citato.* eam tamen tollit diſpenſatio Summi Pontificis; ſicut enim Summi Pontificis auctoritate inducitur, ita etiam eiuſdem facultate aufertur.

Addo eam poſſe per Epiſcopum auferri, quamdiu delictum eſt occultum, iuxta Concilij Tridentini diſpoſitionem, *ſeſſio. 24. cap.* 6. Vbi decernitur, Epiſcopum poſſe in quibuſcumque caſibus occultis, etiam Papæ reſeruatis, abſoluere quoſcumque delinquentes. Ita Sanchez *loco citato num.* 18. Idem innuit Henriquez *lib. 13. cap. 56. num.* 1. *in gloſ. littera F.* dum aſſerit, quamlibet inhabilitatem ad beneficia in delicto occulto prouenientem, poſſe per Epiſcopum auferri. Videnda ſunt, quæ in ſimili dixi de abſolutione cenſurarum, & diſpenſatione irregularitatis.

12 Sed modò dubium eſt primò, verum ob ſchiſma non ſolùm incurratur inhabilitas ad beneficia in futurum conſequenda, verùm etiam inducatur ipſo facto priuatio beneficiorum, quæ ſchiſmaticus ante ſchiſma poſſidebat.

Reſpondetur negatiuè, ſi loquamur de ſolo ſchiſmate non habente annexum hæreſis crimen. Ratio eſt, quia non eſt imponenda pœna, niſi iure habeatur. Nec obſtat *cap. quia diligentia*, cùm non loquatur de beneficiis adeptis, ſed de adipiſcendis. Ita Sanchez *loc. cit. n.* 19. contra Rebuffum *in praxi beneficiorum, tit. de modis amittendi beneficia n.* 29. & alios.

Dixi, *ſi loquamur de ſolo ſchiſmate, non habente annexum hæreſis crimen*; nam quid ſentiendum ſit de crimine hæreſis, ſatis conſtat ex dictis *de hæreſibus*, & ex dictis *de legibus diſp. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 2. quæſt.* 1. vbi etiam oſtendi, an qui priuationem beneficij contraxit, teneatur ſe propria ſponte beneficio abdicare, non expectata ſententia criminis declaratoria.

Obſerua tamen, quòd licèt ſchiſma reperiri poſſit ſine hæreſi, vtplurimum tamen adiunctam habet hæreſim, propterea ſchiſmatici incurrunt ſuſpicionem hæreſis, conſequenter debent abiurare ſchiſma, vt docet Pegna & alij, quos citat, & ſequitur Duardus *hic lib. 2. q. 56. n. 12. in expoſitione Bullæ Cœnæ.*

13 Secundò dubium eſt, verùm ſchiſmaticus non ſolùm incurrat inhabilitatem ad beneficia, verùm etiam irregularitatem.

Reſpondetur negatiuè, modò crimen non ſit notorium. Ratio eſt, quia non eſt ponenda irregularitas, niſi in iure expreſſa habeatur; in iure autem nulla habetur irregularitas contra ſchiſmaticos. Ita Suarez *tom. 5. de cenſuris diſp. 43. ſect. 2. num.* 7. Sanchez *loc. cit. num.* 20. Sayrus *de cenſuris lib. 7. cap. 12. num.* 16. contra Maiolum *de irregularitate lib. 5. cap. 46. num.* 4. Azorium *loco citato quæſtio* 8. Duardum *lib. 2. quæſt. 56. num.* 11. & alios apud præcitatos DD.

Dixi, *modò delictum non ſit notorium*; nam commune eſt omnibus criminibus notoriis depoſitione dignis, vt irregularitatem pariant, donec infamia per pœnitentiam abſoluatur, vt docui *de irregularitate diſput. 7. quæſt. 3. punct.* 1. cum Nauarro, & aliis, quibus adhæret Sanchez *loco citato num.* 20.

14 Tertiò dubium eſt, quam pœnam incurrant, qui ordines, vel beneficia à ſchiſmaticis ſuſcipiunt.

Reſpondeo primò, ſuſcipientem Ordines incurrere ſuſpenſionem ab vſu Ordinum à ſchiſmaticis ſuſceptorum, *cap. 1. de ſchiſmatic.* vbi irritantur collationes Ordinum, non quia collatio Ordinum, quoad ſubſtantiam, non teneat; ſed irritantur quoad vſum, quatenus ſcienter recipiens Ordinem à ſchiſmatico impeditur, ne illos exerceat. Ita Duardus *num.* 14. Lorca *loco citato num.* 16. Suarez *de cenſuris diſput. 23. ſect. 3. num.* 4 Sanchez *loc. cit. num.* 20. & alij.

Reſpondeo ſecundò, ſuſcipientem beneficium, vel dignitatem à ſchiſmatico, priuandum eſſe beneficio, vel dignitate Eccleſiaſtica, *cap. 1. de ſchiſmaticis.* Vide Suarez & Sanchez *locis citatis.* An verò hæc procedant, quamdiu ſchiſmaticus non eſt denunciatus, patet ex dictis *num.* 8.

Hîc agendum eſſet de abſolutione excommunicationis, ob ſchiſma, aut ob alias cauſas in hoc canone expreſſas, contractæ; ſed de his aptior locus erit ad finem Bullæ: præterquam quòd *in tractatu de cenſuris in genere, de ſacramentis*, & ſupra *punct.* 2. & alibi de hac re ſufficienter actum eſſe videtur.

QVÆ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

QVÆSTIO III.

De ſecunda excommunicatione, quæ in appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Papæ ad futurum Concilium fertur, his verbis:

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, cuiuſcumque ſtatus, gradus, ſeu conditionis fuerint. Vniuerſitates verò, Collegia, & Capitula, quocumque nomine nuncupentur, interdicimus ab ordinationibus, ſeu mandatis noſtris, ac Romanorum Pontificum pro tempore exiſtentium, ad vniuerſale futurum Concilium appellantes, necnon eos, quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.

IN hac quæſtione duo principaliter explicabo.
Primò quid ſit appellatio, & cur vetita ſit in hac Bulla.
Secundò, quam pœnam incurrant appellantes, & ad illā cooperātes: ſeu quinā ligentur cenſura huius canonis.

PVNCTVM I.

Quid ſit appellatio, & qua de cauſa hîc prohibeatur.

1 *Quid ſit appellatio.*
2 *Cur appellatio ab ordinationibus Papæ vetita ſit.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 APpellatio eſt de minori iudice ad maiorem prouocatio. Ita gloſſ. *in cap. non putamus, de conſuetud. lib. 6.* & alij communiter *tit. de appellat.* Plura de appellatione, & conditionibus ad eam requiſitis, explicaui *de cenſuris in genere*, quæ ibi videri poſſunt, ſi lubet.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 APpellatio à mandatis, vel ordinationibus Summi Pontificis, prohibetur ob iniuriam, quæ Sedi Apoſtolicæ per huiuſmodi appellationem irrogatur; cùm enim appellatio fiat à minori iudice ad maiorem, appellans ab ordinationibus, vel mandatis Papæ ad futurum Concilium inducere videtur ſchiſma, & rebellionem in Eccleſia. Ob id Iulius II. *in extrauag. ſuſcepti regiminis*, huiuſmodi appellantes iubet, tanquam ſchiſmaticos, & malè de fide ſentientes haberi; indicat enim Concilium generale auctoritatem habere ſupra Papam, quod eſt falſum; cùm omnia Concilia Romanæ Eccleſiæ auctoritate facta ſint, & ab ea robur accipiant, vt dicitur *in cap. ſignificaſti, de elect.* Ita communiter Doctores.

PVNCTVM II.

Quam pœnam incurrant appellantes ab ordinationibus Papæ.

1 *Omnes appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Papæ ad futurum Concilium, vel præſtantes auxilium, vel fauorem, ligantur excommunicatione.*
2 *Appellantes ab ordinationibus Epiſcoporum non ligantur excommunicatione.*
3 *Non ſolum appellantes ab ordinationibus Papæ, vt Papa eſt; verùm etiam, vt Princeps temporalis, excommunicatione ligantur.*
4 *Appellans ad futurum Papam, vel ad Concilium generale præſens, non ligatur excommunicatione Bullæ.*
5 *Appellans ad Concilium Prouinciale, vel Synodale, non ligatur hac cenſura.*
6 *Appellans à Concilio Cardinalium ad futurum Pontificem, non ligatur hac cenſura.*
7 *Non ſolùm appellans, verùm etiam auxilium, vel fauorem præſtans, excommunicatur.*
8 *Appellatio principaliter prohibetur, auxilium, & fauor acceſſoriè.*
9 *Conſulentes appellationem non ligantur excommunicatione Bullæ, ſed excommunicatione Iulij II. à qua poteſt abſolutio conferri virtute priuilegiorum.*
10 *Appellans ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium ligatur excommunicatione; etiamſi appellet ab ordinationibus iniuſtis, ſecus ſi contradicat executioni ſententiæ.*
11 *Capitula, & Vniuerſitates appellantes ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium, ſubijciuntur interdicto perſonali, & hoc verum eſt, etiamſi Capitulum ipſum non appellet, ſed appellanti fauorem, vel auxilium præſtet.*
12 *Si Epiſcopus ſit vnus de Capitulo, & in appellatione à Papa ad Concilium concurrat, tanquam vnus de Capitulo non incurrit interdictum; ſi verò concurrat tanquam particularis perſona, excommunicationem incurrit.*
13 *Præſtans auxilium, vel fauorem ad reſiſtendum præceptis, poſt interpoſitam appellationem, non ligatur excommunicatione. Idem dico de ratum habente.*

VNICA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli, cuiuſcumque gradus, & conditionis ſint, appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Papæ ad futurum Concilium generale, aut fauorem, vel auxilium præſtantes, ligantur vinculo excommunicationis, quicumque illi ſint, modò non ſint Vniuerſitates, Capitula, vel Collegia; hæc enim ligantur interdicto. Hæc propoſitio potius explicatione indiget, quàm probatione, cum expreſsè habeatur in præcitatis Bullæ verbis.

Dixi, *omnes & ſinguli*, vt aduerterem hanc pœnam ad quoſlibet in hac re delinquentes extendi, vt patet tum ex regulis generalibus quæſt. 1. allatis, tum ex præcitatis Bullæ verbis.

2 Dixi, *ab ordinationibus Summi Pontificis*, ad diſtinctionem eorum, qui ab ordinationibus Epiſcoporū, aut aliorum appellant ad alios Epiſcopos; iſti enim non dicuntur appellare ab ordinationibus Papę ad futurum Concilium generale, vt dicitur in Bulla.

Dixi, *ab ordinationibus, ſeu mandatis*, vt indicarem cōprehendi non ſolùm appellantes à ſententiis particularibus, verùm etiam ab aliis generalibus quibuſcunque admonitionibus, cenſuris, pœnis; quia hæ omnes nomine ordinationum veniunt. Ita Alterius *in expoſit. huius canon. quæſt. 4.* Duardus *lib. 2. in canon. 2. q. 7. n. 6.* Vgolinus *ibid. verſ. quinto.*

3 Rogabis, vtrùm hac cenſura ligentur ij ſolùm, qui ab ordinationibus Summi Pontificis, qua Summus Pontifex eſt, appellant; an etiam qui appellant ab ipſius ordinationibus, vel mandatis, iuriſdictionem ipſius temporalem, ſeu qua Princeps temporalis eſt, concernentibus.

Reginaldus *lib. 9. diſp. 263. verſ. notandum tertiò*, putat eos ſolùm hac cenſura ligari, qui appellant à ſententiis Papæ in cauſis ſpiritualibus, aut in iis quæ ſunt ſpiritualibus adnexæ; quia iſtæ ſolæ pertinent ad Papam, vt Papa. Secus dicendum putat de cauſis temporalibus. Opinio Reginaldi his rationibus probari poteſt, tum quia verba formaliter accipienda ſunt; illa autem verba canonis, *Noſtris, ac Romanorum Pontificum*, &c. iuxta formalem ſignificationem intelligi non poſſunt niſi de Papa, vt Romanus Pontifex eſt. tum quia hæc cenſura impoſita eſt ad vitandum ſchiſma, & rebellionem in Eccleſia per appellationem ad futurum Concilium, cùm per huiuſmodi appellationem ſignificetur Summum Pontificem non habere

bere ſupremam in Eccleſia poteſtatem, ſed ipſum eſſe Concilio generali inferiorem; cum autem per appellationem in temporalibus non ſit periculum huiuſmodi ſchiſmatis, & rebellionis (non enim implicat Summum Pontificem in temporalibus ſubiici Principi temporali, cùm terras donatione acceperit à Principibus ſecularibus, qui potuiſſent eas ſub hac conditione donare, ſibique ius in hac parte reſeruare;) ſequitur appellantes in cauſis temporalibus ab ordinationibus Papæ, non ligari his pœnis: præſertim cùm in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda ſit. Propter has rationes, quæ mihi ex tempore occurrunt, non exiſtimo improbabilem Reginaldi opinionem.

Nihilominus probabilius arbitror appellantem ab ordinationibus, ſeu mandatis Summi Pontificis, etiam in cauſis temporalibus, ad Concilium generale, ligari hac cenſura. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex abſolutè excõmunicat appellantes à ſuis ordinationibus, ſeu mandatis, ibi, *ab ordinationibus, ſeu mandatis noſtris.* vbi autem ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. *l.1.§. generaliter. de leg. præſt. & l. de pretio. ff. de pub. in rem act.* tum quia, ſicut Summus Pontifex excommunicat piratas in mari Pontificio diſcurrentes, quod ad Summum Pontificem, vt Princeps temporalis, pertinet; ita non repugnat Summum Pontificem excommunicaſſe appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis ab ipſo factis, vt Princeps temporalis eſt. Ita ſentire videntur communiter DD. dum abſolutè, & ſine diſtinctione loquuntur.

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, verba accipi debere iuxta vniuerſalem, & abſolutam ſignificationem, quam præ ſe ferunt.

Ad ſecundam reſpondeo primò, cauſam finalem adæquatam præfatæ diſpoſitionis eſſe, vt euitetur iniuria auctoritatis Pontificiæ; inadæquatam verò, ſeu præcipuam, vt vitetur rebellio, & ſchiſma in Eccleſia: quamuis ergo per appellationem in cauſis temporalibus non ſubeſſet cauſa ſchiſmatis; tamen ſubeſſet periculum iniuriæ, cùm à ſupremo Principe non detur ad alium appellatio.

Neque obſtat quòd Summus Pontifex terras ſibi ſubditas donatione à Principibus ſecularibus acceperit; nam re ipſa ſimpliciter accepit, & abſolutè eſt Dominus, & ſupremus Princeps, illique fit iniuria per appellationem ad alium.

Reſpondeo ſecundò circa legis intelligentiam ſtandum eſſe verbis legis abſolutè prolatis, & iuxta propriam ſignificationem acceptis.

4 Dixi in propoſitione, *ad futurum Concilium.* nam ſi quis appellaret ad futurum Papam, vel ad Concilium generale præſens, excuſari poſſet ab hac cẽſura, quia in pœnis non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem, *cap. odia, de reg. iur. in 6.* Bulla autem, iuxta propriam verborum ſignificationem, intelligitur de appellantibus ad futurum Concilium, non verò ad pręſens, vel ad Papam ſucceſſorem: & quamuis etiam appellans ad Concilium generale præſens iniuriam Sedi Apoſtolicæ faciat, non tamen excommunicationis pœna ligatur, vt patet ex ratione proximè allata. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 6. num. 4.* Reginaldus *num. 263.* Filliucius *num. 56.* Duardus *quæſt. 7. num. 10.* contra Gambaruptam *hic cap. 2. num. 11.*

5 Dixi, *ad Concilium generale,* vt excluderem appellantes ad Concilium Synodale, vel Prouinciale; de his enim non loquitur Bulla, & in pœnis benigna, & ſtricta interpretatio facienda eſt. Ita DD. cit.

6 A fortiori non ligantur appellãtes à Collegio Cardinalium ad futurum Summum Pontificem, vel à Concilio ad Summum Pontificem. Secus ſi à Concilio, cui Papa intereſſet, appellarent ad aliud Concilium generale; tunc enim dicerentur appellare ab ordinationibus Papę ad futurum Concilium.

7 Dixi, *aut fauorem, vel auxilium præſtant,* quia non ſolùm appellantes, verùm etiam fauorem, vel auxilium quouis pacto præſtantes, (modò fauor, & auxilium influant ad appellandum) pœnam excommunicationis incurrunt, vt in Bulla dicitur.

8 Obſerua tamen cõtra Duardum *quæſt. 6.* hanc eſſe differentiam inter appellationem & auxilium, vel fauorem, quòd appellatio principaliter prohibetur, auxilium verò & fauor acceſſoriè, vt clarè conſtat, tum ex illis verbis, *quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.* tum ex re ipſa, cùm fauor, & auxilium interdicatur ſolùm ratione appellationis; conſequenter præſtans auxilium, vel fauorem, non ligatur excommunicatione, nondum ſecuta appellatione. nam ad incurrendam cenſuram neceſſarius eſt effectus, ſeu actio principaliter prohibita, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 1. puncto 3.* Ita Suarez *num. 16.* Duardus *lib. 2. in can. 2. quæſt. 2.* licèt oppoſitum ſentiat in caſu allato Nauarrus *cap. 27. num. 58.* Sayrus *loco citato num. 6.* Filliucius *num. 56.* Sebaſtianus Medices *in ſumm. peccat. Capu. tit. 9. quæſt. 78. num. 13.* Vgolinus *in expoſit. huius can. ad finem pag. mihi 124.*

Ex dictis ſequitur Aduocatos, tabelliones, teſtes, alióſque fauorem, vel auxilium præſtantes ad appellandum, in hanc cenſuram incurrere, ſecuta appellatione. Ita Vgolinus *loco citato, ſub finem pag. mihi 125.* Duardus, & alij præcit. Doctores.

9 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm conſulentes appellationem incurrant excommunicationem.

Reſpondeo non incurrere excommunicationem huius canonis, tum quia in hoc canone non exprimuntur conſulentes, & Summus Pontifex dum excommunicationem ad conſulentes extendi cupit, illos exprimit, vt patet in reliquis caſibus. tum quia ſi conſulentes exprimuntur, maximè illis verbis, *quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit*; cùm autem conſilium præciſè ſumptum diſtinguatur ab auxilio, & fauore (fauor enim, & auxilium, propriè loquendo, ſunt actiones externæ, quibus alter iuuatur ad aliquid faciendum; conſilium verò eſt opus ſpirituale, & ab intrinſeco dirigens intellectum) ſequitur conſulentes illis verbis non comprehendi. Ita Viualdus *loco citato.* Sayrus *num. 6.* Reginaldus *lib. 9. num. 263.* Vgolinus *in expoſitione huius canonis ſub finem, verſ. excipiuntur tamen.* Filliucius *num. 56.* Suarez *num. 17.* & alij Doctores citati contra Nauarrum *loco citato.* Vgolinum *loco citato, verſic. necnon eos.* & Gambaruptam hîc *cap. 2. num. 10.* Verùm, licèt conſulens non ligetur excommunicatione Bullæ Cœnæ; ligatur tamen excommunicatione Papæ reſeruata lata à Iulio II. *in extrauag. ſuſcepti regiminis.* & à Pio II. in Bulla, quæ incipit, *execrabilis,* anno 1459. Calendas Februarij. quanquam illius abſolutio conferri poteſt virtute priuilegiorum, virtute quorum non licet abſoluere à caſibus Bullæ, vt alibi oſtenſum eſt. Ita Filliucius, Sayrus, Viualdus *locis citatis.* Duardus *quæſt. 7. num. 8.* Vgolinus *verſic. quoad tertium.*

Hac eadem excommunicatione in extrauag. Iulij II. ligantur decernentes, deliberantes, vocem dantes, & approbantes aliorum dicta; vt ſi dicant poſſe, licere, aut debere appellare. Ita Doctores citati, qui ex præfata extrauag. obſeruant, eum, qui conſulit hoc licere, ligari excommunicatione, etiamſi appellatio ſecuta non fuerit.

10 Secundò dubium eſt, vtrùm appellans ab ordinationibus Summi Pontificis ad futurum Concilium ligetur hac cenſura, etiamſi appellet ab ordinationibus iniuſtis, aut factis ex ira, vel animi perturbatione.

Reſpondeo ligari, tum quia Bulla generaliter loquitur de appellantibus ab ordinationibus; tum quia militat eadem ratio, ob quam Summus Pontifex hanc pœnam tulit; & quiſque debet potius priuatum damnum pati, quàm grauem Sedi Apoſtolicæ iniuriam inferre. Ita Reginaldus *num. 263. ad finem,* (quamquam hic aliquam excuſationem admittit, dum iniuſtitia euidens eſt.) Filliucius

cius *num.*52. Suarez *diſput.*21.*ſect.*2.*n.*15. Duardus *quæſt.*7. *num.* 5. Secus dicendum arbitror de eo, qui executioni ſententiæ contradicit: vt ſi quis iniuſte priuatus ſit regno, & priuationis executionem per vim impediat; hic enim non dicitur appellare ad futurum Concilium generale, ſed vim vi repellere. Ita Vgolinus *loco cit.* §.1.*num.*6. *pag.*121. Duardus *q.*5.*n.*18. & alij.

11 Tertiò dubium eſt, quam pœnam incurrant Capitula, & Vniuerſitates contra hunc canonem delinquentes.

Reſpondeo ligari interdicto, vt patet ex verbis Bullæ; cùm enim Vniuerſitas non poſſit excommunicari, *cap. Romana, de ſentent. excommun. in* 6. poſſit autem interdici; meritò Summus Pontifex in Collegia, Vniuerſitates, & Capitula pœnam interdicti ipſo iure tulit; & hoc interdictum eſt perſonale, de quo plura Duardus *lib.*2. *in can.* 2.*quæſt.*4.*num.*6. quæ hic ego prætermitto, cùm ſufficienter ſuis locis explicata ſint. Hoc interdicto ligantur Capitula, etiamſi non omnes, ſed tantummodo maior pars concurrerit: nam factum à maiori parte cenſetur factum à toto Capitulo, *cap. cùm inter Canonicos, in princip. de elect.* Ita Vgolinus §.1.*v. vniuerſitates.* Duardus *quæſt.*7.*num.*22. & alij.

Addo cum Vgolino *loco cit. num.*3. Duardo *loco cit.* Capitulum hoc interdicto ligari, etiamſi ipſum Capitulum non appellet, ſed ſolùm præſtet fauorem appellanti, quia vna pars legis aliam declarat, & Summus Pontifex intendit non ſolum ligare appellantes, verum etiam auxilium, vel fauorem præſtantes.

12 Rogabis, vtrùm Cardinalis, vel Epiſcopus Canonicatum habens (fieri enim poteſt, vt Epiſcopus vnus ſit ex Canonicis, *cap. à collatione, de appell. in* 6.) ſi concurrat cum Capitulo, tanquam vnus de Capitulo, ad appellandum ab ordinationibus Summi Pontificis ad futurum Concilium, ligetur interdicto.

Reſpondeo negatiuè: quamuis enim interdicto Capitulo cenſeatur interdicti Clerici, aliique Capitulum conſtituentes; non tamen interdictus eſt Epiſcopus, qui ſit vnus ex Canonicis illius Capituli. Ratio eſt, quia Epiſcopus, & alij maiores Prælati non ligantur interdicto, niſi ſpecialiter exprimantur, *cap. quia periculoſum, de ſentent. excom. in* 6. In hoc autem canone, vbi ſermo eſt de interdicto, non exprimuntur Epiſcopi, ſed ſimpliciter Vniuerſitates, Capitula, & Collegia. Ita Sayrus *lib.*4.*cap.*12.*n.*2.4. & 5. Duardus *loco cit. q.*5.*n.*2. & *ſeqq.* Vgolinus *tab.*1.*c.*17. §.7.*n.*12. & alij apud præcitatos DD. omiſſis iis, quos ego ſuo loco retuli *in tract. de cenſur. in genere.*

Hoc tamen intellige, modò Epiſcopus ad appellationem concurrat tanquam vnus de Capitulo: nam ſi ſeorſim concurrat, tanquam particularis perſona, ligatur excommunicatione, vt ſi Epiſcopus concurrat dum Capitulum non eſt legitimè congregatum, ſeu quando multi ſeorſim concurrunt ad appellationem; tunc enim non concurrunt vt Capitulum, ſed vt ſingulares perſonæ: ſingulares autem perſonæ, quæcunque illæ ſint, appellantes, vel fauorem, aut auxilium præſtantes ad appellandum, ligantur excommunicatione huius Bullæ, vt ſuperiùs dictum eſt. Ita Duardus *loco cit. num.*5. & 28. & *ſeqq.* Sayrus *loco cit. num.*8. vbi ex communi DD. ſententia docet Epiſcopos ligari quidem excommunicatione lata à iure, vel ab homine abſque ſpeciali Epiſcoporum mentione; non verò interdicto, vel ſuſpenſione, quod etiam ego *de legibus, & de cenſuris in genere*, plurib. allegatis DD. cõprobaui.

13 Quartò dubium eſt, vtrùm præſtans fauorem, vel auxilium ad reſiſtendum præceptis poſt interpoſitam appellationem, ligetur pœnis huius canonis.

Reſpondeo negatiuè, quia in Bulla ſermo eſt de appellantibus, vel dantibus auxilium, vel fauorem ad appellandum, non verò de actionibus appellationem ſubſequentibus. idem valet in ratihabitione, ſeu approbatione appellationis iam interpoſitæ. Ita Suarez *loco cit. n.*16. Duardus *quæſt.*7.*num.*38. & alij.

QVÆSTIO IV.

De excommunicatione lata contra piratas, & eorum receptatores, ac fautores.

EXcommunicatio contra piratas, & ipſorum fautores his verbis habetur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes piratas, curſarios, ac latrunculos maritimos diſcurrentes mare noſtrum, præcipuè à monte Argentario vſque ad Terracinam, ac omnes eorum fautores, receptatores, defenſores.*

Occaſione huius cenſuræ duo principaliter explicanda ſunt.

Primum eſt, quænam perſonæ ligentur hac pœna.

Secundum, quæ actiones ſub excommunicatione prohibeantur.

PVNCTVM I.

Quænam perſonæ ligentur excommunicatione huius canonis.

1 *Subiectum huius cenſuræ ſunt piratæ, curſarij, & latrunculi maritimi.*

2 *Quinam dicantur piratæ.*

3 *Qui cauſa negotiationis nauigant, ſed oblata opportunitate deprædantur, non ligantur excommunicatione.*

4 *Non ſunt excommunicati, qui indicto bello, etiam iniuſto, deprædantur.*

5 *Qui clam ſurripit, aut ſuborta rixa alium in mari occidit, non afficitur excommunicatione Bullæ.*

6 *Latro vnde dictus ſit.*

7 *Recipiens aliquem in nauim, vt in altum ducat, & vita, vel rebus priuet, excommunicationem incurrit.*

8 *Qui nauigationem ſuſcipit cauſa nauigandi, & ſimul deprædandi, excommunicatus eſt; etiamſi animum habeat agendi prædas contra vnam ſolùm nationem.*

9 *Qui deprædantur ſolùm in lacu, aut flumio, non incurrunt excommunicationem; etiamſi naues ex mari venientes ibi expectent. Secus ſi naues per mare inſequantur, eáſque in flumen receptas ſpolient.*

10 *Agentes prædam contra infideles non baptizatos, non incurrunt excommunicationem. Idem valde probabiliter dici poteſt de ſpoliantibus hæreticos.*

11 *Spolians infideles aduehentes merces ad portum fidelium cum priuilegio, ſeu ſaluo conductu, excommunicationem incurrit, iuxta probabilem ſententiam.*

12 *Spolians infideles aduehentes merces in vtilitatem fidelium ligantur excommunicatione. Secus ſi ſpoliet aduehentes merces in damnum fidelium.*

13 *Spolians naues fidelium mercibus infidelium onuſtas non ligatur excõmunicatione, modò id faciat ſine damno fideliũ.*

14 *Pirata fidelis, ſi mare Pontificum diſcurrat animo ſolùm deprædandi infideles, non ligatur excommunicatione. Secus ſi animum habeat deprædandi quoſcunque.*

15 *Perſonæ acceſſoriæ iſtius excommunicationis ſunt receptatores, fautores, & defenſores.*

16 *Receptatores, vel fautores non ligantur excommunicatione antequam piratæ ingreſſi fuerint mare.*

17 *Præſtans opem piratis ex metu graui excuſatur à cenſura, licèt à peccato non excuſetur ſi auxilium ferat ad rem intrinſecè malam.*

18 *Remigantes in triremibus Turcarum aggredientium naues Chriſtianorum excuſantur à mortali, & à cenſura, ſi id faciant ex metu grauis damni.*

19 *Inſeruientes piratis excommunicationem incurrunt.*

20 *Occultans, vel retinens bona à piratis ablata, per ſe loquendo, non afficitur excommunicatione.*

21 *Excipiens piratam domi titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ, non ligatur excommunicatione.*

Perſonæ

PErſonæ quæ cenſura iſtius canonis afficiuntur, aliæ ſunt principales, aliæ acceſſoriæ; priùs loquar de principalibus, poſtea de acceſſoriis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 PErſonæ principales, quæ excommunicatione feriuntur in hoc canone, ſunt piratæ, curſarij, & latrunculi maritimi. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ præallegatis: vt autem clariùs intelligatur, nonnullæ difficultates explicandæ ſunt.

2 Prima difficultas eſt, quinam dicantur piratæ. Angelus *v. pirata,* putat omnes in mari, aut flumine deprædantes ſine bello iuſto, dici poſſe piratas; cum hac tamen differentia, quòd deprædantes in mari ſine iuſto bello ligantur excommunicatione huius canonis, non verò deprædantes in flumine, quia in Bulla dicitur *piratæ, vel latrunculi maritimi.*

Syluester *v. excom. 7. n. 55.* Graſſius *1. p. deciſ. lib. 4. c. 18. n. 63. & ſeq.* Caietanus *v. excom. c. 18.* putant, piratas, curſarios, & latrunculos maritimos idem ſignificare: piratæ enim vulgo dicũtur, *Corſari*; latrunculi verò maritimi ſunt parui piratæ, quaſi piratæ ſint maiores latrones, qui nauibus, aut biremibus, vel triremibus in mari vtuntur; latrunculi verò, qui exiguo nauigio, & paruo apparatu prædantur. Verum tamen eſt nonnullas conditiones ad conſtituendum piratam aſſignari à Syluestro, quas etiam enumerat, & ſequitur Duardus *lib. 2. in can. 3. q. 2. n. 4.* Sayrus *lib. 3. c. 7. n. 4.* eas tamen reiicit Suarez *diſp. 21. ſect. 2. n. 24. & ſeqq.* Reginaldus *lib. 9. n. 264.* Nauarrus ex parte *c. 27. n. 29.*

Quamobrem illis omiſſis, vt de more breuitati conſulam, arbitror cum Suarez *loco cit.* Sayro *n. 3.* Nauarro *loco cit.* illos dici piratas, vel latrunculos maritimos, qui quaſi ex officio, bello non indicto, nauticum latrocinium exercent, ſeu animo deprædandi ſe nauigationi dederunt, ſeu qui verſantur principaliter in agendis prædis in mari.

Ex hac definitione colligitur ſolutio multorũ caſuum.

3 Primò eos, qui nauigant cauſa negotiationis, ſeu mercaturæ, ſed oblata opportunitate deprædantur, non ligari hac pœna. Ratio eſt, quia piratæ, vel latrunculi maritimi, iuxta communem ſententiam, dicuntur illi, qui quaſi ex officio nauticũ latrocinium exercent, ſeu ſe nauigationi dederunt animo deprædandi: non autem illi, qui aliquando ſolùm, & incidenter deprædantur. Ita Suarez *loco cit. num. 25.* Filliucius *n. 74. ad finem, & 82.* Nauarrus *loco cit.* contra Reginaldum *lib. 9. n. 264. ad finem,* Sayrum *num. 3.* & alios, aſſerentes hos comprehendi ſub verbo *latrunculos maritimos,* eo quòd latrocinium maritimum committant.

4 Secundò eos non incidere in pœnas huius Bullæ, qui indicto bello iuſto, vel etiam iniuſto, res aduerſariorum capiunt. Ratio eſt, quia, licèt iniuſtitiam committant iniuſtè priuando aduerſarios bonis ſuis in bello iniuſto; nihilominus hoc delictum non dicitur propriè furtum, ſeu rapina, à qua denominatur quis pirata, vel latro: furtum enim, aut rapina fit ſolùm titulo rapiendi rem alienam; illud verò delictum non fit ſolo animo accipiendi rem alienam, ſed titulo belli, ſeu prætextu vindictæ, ſeu pœnæ, aut defenſionis; conſequenter deprædantes in bello iniuſto non dicuntur piratæ, vel latrones, ſed hoſtes, *l. hoſtes. ff. de capt. & l. hostes. ff. de verb. ſignif.* conſequenter non ligantur pœnis contra piratas, & latrunculos maritimos impoſitis. Ita Nauarr. *loco cit.* Filliucius *n. 82. & 83.* Suarez *loco cit. n. 24. ad finem.* Duardus *q. 2. n. 5. & 6.* Sayrus *num. 3.* contra Angelum, Caietanum, & Reginaldum *locis cit.*

Hinc patet quid dicendum ſit de Britannis, aliiſque Catholici Regis Hiſpaniarum hoſtibus, qui naues Indicas ingenti pecuniæ ſumma onuſtas deprædari conantur: ſi enim id faciunt tantummodo prætextu belli, excuſari poſſent ab hac excõmunicatione, quia in hac parte potius dici poſſent hoſtes, quàm piratæ; verùm quia hoc indifferenter agunt, notam excommunicationis non euadunt, ſunt enim piratæ, & maritimum latrocinium committunt. Ita Suarez *num. 24.* Filliucius *num. 84.* hoc tamen intellige iuxta dicenda *puncto ſequenti, difficultate tertia.*

5 Tertiò eos, qui recreationis gratia, vel alia de cauſa nauigant, ſed inter ipſos ſuborta rixa aliquem occidunt, non ligari pœna huius canonis, quia non dicuntur latrones maritimi, vel piratæ. Ita Alterius *cap. 3. dub. 5.* Duardus *quæſt. 8. can. 3.* & alij DD. citati.

Idem dic de eo, qui clam ſurripit, hic enim non vocatur latro, latrocinium enim importat vim, & violentiam, & latrones dicti ſunt à latendo, eo quòd lateant in locis occultis, & poſtmodum publicè aggrediuntur, & rapiunt. gloſ. *in l. hostes. ff. de verb. ſignif.* Alij etiam putant

6 Latrones dici à latere, eo quòd è latere aggrediantur ad prædandum, ſeu ſpoliandum viatores: hac de cauſa ſatellites Imperatorem olim comitantes, vocabantur latrones, quaſi laterones, ſeu aſſiſtentes à latere, vt inter alios obſeruat Duardus *quæſt. 2. num. 2.*

7 Quartò eum, qui aliquem in nauim recipit, hoc animo vt in altum deferat, ibique ipſum vita, vel rebus ſpoliet, ligari hac pœna, quia hic dicitur maritimum latrocinium committere, & mare diſcurrere animo occidendi, vel prædandi. Ita Alterius *c. 3. dub. 5.* Reginaldus *num. 265.* Duardus *q. 8.* vbi idem dicẽdum putant de eo, qui aliquem ſincerè in nauim admiſit, ſed poſtea mutata voluntate occidit, aut ſpoliat, hic enim vtitur mari ad ſuum delictum patrandum. Ego verò hunc caſum non facilè admiſerim, quia quaſi ex accidenti vtitur mari ad ſuum delictum. Secus ſi delinquens poſt voluntatis mutationem adhuc in altum duxerit eum quem occidit, vel ſpoliauit, animo occidendi, vel ſpoliandi: tunc enim dicitur pirata, cùm per ſe vtatur mari ad ſuum delictum.

8 Quintò eum, qui ſe nauigationi dedit, non ſolùm cauſa belli, verùm etiam cauſa diſcurrendi, vt videlicet non ſolùm hoſtes, verùm etiam alios prædetur, incurrere cenſuram huius canonis, quia huic conuenit ratio piratæ. Ita communiter DD.

Idem dic de eo, qui nauigationem inchoauit cauſa belli, vel mercaturæ, ſed poſtea incipit mare diſcurrere animo prædandi: hic enim ſtatim ac incipit hoc animo mare diſcurrere, piraticam exercet, & dicitur effectus pirata. Ita Filliucius *n. 82.* Reginaldus *n. 265.* & Suarez *loco cit.* qui iure merito idem extendunt ad eum, qui ſemel tantùm eam nauigationis actionem dirigit ad deprędandum, quia ex vnico actu poteſt quis pirata denominari. Idem valet in eo, qui nauigationem inſtituit animo deprædandi vnam tantùm nationem, e. g. Hiſpanos ex India venientes, huic enim piratæ nomen, vel ſaltem maritimi latronis, conuenit. Ita præcitati DD. contra Syluest. & alios *locis cit.*

9 Sextò eos, qui in lacu, aut in fluminibus ſolùm prædantur, non ligari excommunicatione Bullæ, quia hac ligantur ſolùm diſcurrentes mare, & latrocinium maritimum exercentes. Ita communiter DD. Idem, meo iudicio, ſentiendum eſt de iis, qui verſantur ſolùm in fluminibus in agendis prædis, ſed data, vel etiam expectata occaſione alicuius nauis è mari venientis, & flumen ingredientis, eam ſpoliant; iſti enim non diſcurrunt mare Pontificium, nec maritimum, ſed fluuiale latrocinium committunt. licèt oppoſitum ſentiat Reginaldus *n. 266.* quanquam huiuſmodi prædones fluuiales puniuntur *in c. 3. de raptoribus,* pœna excommunicationis comminatoria. ibi enim ferri mandatur excommunicatio contra eos, qui Romanos, aut alios Chriſtianos pro negotiatione, aut aliis honeſtis cauſis nauigio vectos aut capere, aut rebus ſuis ſpoliare præſumunt. Ita Suarez *n. 25.* Filliucius *n. 74. & 79.* Illi verò, qui nauim in mari inſequuntur, eámque ſpoliant, poſtquam ſe cauſa defenſionis in flumen, vel cauſa cibi, aut quietis ad terram recepit, adoriuntur, & bonis priuant, incurrunt iſtam excommunicationem, quia dicuntur piratæ mare diſcurrentes. Idem valet in iis, qui ſe in flumine, vel ſinu, aut ſcopulo abdiderunt vt nauigantes incautos, vel non

animaduertentes ipſorum inſidias, aggrediantur; iſti enim dicuntur piratæ, & latrunculi maritimi, quia mare ingreſſi ſunt animo deprædandi. Ita Filliuc. *n.*86. Reginald. *loco cit.* Alterius ex parte *c.*3. *dub.*2. *&* 3. Duardus *can.*3. *q.*9. *&* 10.

10 Secunda difficultas eſt, vtrum iſta excómunicatio non ſolùm feratur in eos, qui verſantur in prædis contra Chriſtianos, & fideles agendis, verùm etiam contra infideles.

Reſpondeo diſtinguendo, aut verſantur animo deprædandi tam fideles, quàm infideles, aut animo deprædandi tantummodo infideles. Si verſentur animo deprædandi vtroſque, ſeu quoſlibet indifferenter, ſubiiciuntur huic pœnæ, ob rationem ſæpiùs repetitam: ſi verſentur eo ſolùm fine, vt infideles ſpolient, non ſubiacent huic pœnæ, iuxta probabiliorem ſententiam. Ratio eſt, tum quia finis & intentio Summi Pontificis eſt, vt conſulatur indemnitati Chriſtianorum, mare Sedis Apoſtolicæ nauigantium: indemnitati autem Chriſtianorum conſulitur, excommunicando eos, qui Chriſtianos inſequuntur, & ſpoliant. tum quia par eſt vt æquitas, & iuſtitia ſeruetur, tam inter offendentes, quàm inter eos, qui offenduntur: ſicut ergo infideles, qui offenduntur, ſi piraticam exerceant, non incurrunt pœnam excommunicationis (infideles enim non baptizati non ſubiiciuntur iuriſdictioni Eccleſiæ ſpirituali, vt ſuo loco probatū eſt;) ita neque fideles piraticam exercentes contra infideles, pœnam excommunicationis incurrunt. tum quia inter Catholicos, Turcas, & hæreticos ſemper viget actuale, vel habituale bellum; qui autem aduerſarium ſpoliat indicto bello, non incurrit pœnam huius Bullæ, vt ſuperiùs dictum eſt. Ita Toletus *in explicatione Bullæ* §. 2. *in fine.* Suarez *num.*21. *verſ. in contrarium.* Filliucius *n.*78. Sayrus *cap.*8. *num.*7. Viualdus *in expoſitione Bullæ num* 29. Imò Filliucius *n.*97. Sayrus *n.*9. Reginaldus *num.* 270. Viualdus *num.*30. Duardus *quæſt* 5. *num.*2. putant vetitum non eſſe ſub cenſura ſpoliare hæreticos, præſertim illos, qui damnum Catholicis inferunt, quales ſunt hæretici Angliæ, & Flandriæ. Ratio eſt, quia æquum non eſt, vt qui Eccleſiam totis viribus oppugnant, armis Eccleſiæ ſpiritualibus protegantur, & defendantur. Hæc opinio valde probabilis eſt, quanquam ad iſtam rationem reſponderi poſſet hinc ſolùm colligi hos dignos eſſe, qui non protegantur, de facto tamen protegi ob legem vniuerſalem, qua piratæ excommunicantur.

11 Maius dubium eſt primò de Chriſtianis, qui ſpoliant infideles aduehentes merces ad portum, & terras Chriſtianorum, habentes ſecuritatis priuilegium, ſiue ſaluum conductum, vt vulgo dicimus.

Reſpondent Duardus *loco cit. in reſponſione ad tertium argumentum*, Suarez, & Filliucius *locis citatis*; ſpoliantes huiuſmodi infideles huic pœnæ non ſubiacere, licèt digni ſint pœna corporali, vel etiam ſpirituali, ab Eccleſiaſtico iudice infligenda, *cap. excommunicationi, de raptoribus.* Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, tum quia huiuſmodi deprædatio vergit in damnum, & iniuriam Principum, qui ſecuritatis fidem dederunt. tum quia iniuſtè ſpoliant, & faciunt contra Summi Pontificis intentionem, excommunicantis maritimos latrunculos. tum quia iſti iuxta communem loquendi modum dicuntur piratæ, vel ſaltem latrunculi maritimi. Ita ſentire videtur Vgolinus *loco cit.* §. 2. *ad finem*, loquens de ſpoliantibus Iudæos in terris Chriſtianorum pacificè viuentes.

12 Secundò dubium eſt, vtrùm Chriſtiani ſubiaceant huic pœnæ dum ſpoliant infideles aduehentes merces fidelium.

Reſpondeo diſtinguendo, vel aduehunt merces fidelium in ipſorum fidelium vtilitatem, & commodum, vel in detrimentum ipſorum fidelium. Si aduehunt merces fidelium in ipſorum vtilitatem, ſubiacent huic pœnæ, quia dicuntur potius piraticam contra fideles, quàm contra infideles agere, & potius Catholicos, quàm infideles ſpoliare, niſi fortè dum accipiunt, animo parati ſint ad reſtitutionem fidelibus faciendam, poſtquam cognouerint ad ipſos bona ablata pertinere. Si verò aduehunt merces fidelium in damnum, & iniuriam ipſorum fidelium, vt ſi abducant merces, quas Chriſtianis abſtulerunt, cenſeo pœnam huius Bullæ non incurrere. tum quia iſti non dicuntur prædas de fidelibus, ſed de infidelibus agere. tum quia nihil faciunt contra voluntatem dominorum: domini enim, quorum bona infideles abſtulerant, malunt ea bona à fidelibus, quàm ab infidelibus poſſideri; & quamuis fortè admitteremus ſubtrahentes ab infidelibus bona, quæ ipſi infideles iniuſtè à fidelibus abſtulerant, obligari ad reſtitutionem, (de qua re alibi egi) non tamen hinc ſequitur ſubtrahentes huiuſmodi bona ab infidelibus, ligari excommunicatione, quia hæc lata eſt in eos, qui iniuſtè ſpoliant, & latrocinium contra dominorum voluntatem exercent, non verò in eos, qui iniuſtè retinent. Ita Alterius *cap.*4. *dub.*6. Reginaldus *n.*267. *ad finem*, & alij. hoc tamen intelligitur, niſi mare diſcurrant animo deprædandi etiam fideles, nam tunc perſpicuum eſt hac de cauſa ligari, iuxta infrà dicenda.

13 Tertiò dubium eſt, vtrùm hanc pœnam euadant, qui nauim Chriſtianorum mercibus infidelium onuſtam inuadunt, & ſpoliant.

Reſpondeo diſtinguendo, vel id faciunt, non illato fidelibus damno, vel damno ipſis illato. Si hoc faciunt damno fidelibus illato, vt ſi non ſolùm bona infidelium, verùm etiam nauim, aut bona fidelium abduxerunt, ligantur excómunicatione, quia piraticam contra fideles agunt. Idem nonnulli Doctores ampliandū putant dum auferunt merces infideliū, pro quarum ſecuritate fideles fideiuſſionem præſtiterant, nec aliàs ipſis à Principe vetitum erat merces infidelium aduehere, aut pro ipſarū ſecuritate fideiubere, vt patet ex proximè allata ratione. Ita Reginaldus *n.*270. Alterius *c.*2 *col.*4. *in principio.* Sed quid mihi in hac ampliatione ſentiendum ſit, conſtabit ex dicendis *quæſt. proximè ſequenti.* Si verò nullum fidelibus damnum inferant, vt ſi merces tātummodo infidelium abducant, relicta fidelibus naui, aliiſque ipſorum mercibus, cenſuram ob huiuſmodi ſpoliationem non incurrūt, quia maritimum latrocinium non exercent contra fideles. Ita Reginald. *n.*267. *&* 270.

Hoc tamen limitari poteſt, modò nauis aſſecurata non ſit à fidelibus; tunc enim damnum inferretur fidelibus, cùm periculum rei aſſecuratæ ſtet penes aſſecurantem. Sed de hac limitatione infrà.

14 Quartò dubiū eſt, vtrum pirata fidelis ſpoliās alterum piratam excommunicationem huius canonis contrahat.

Reſpondeo diſtinguendo, vel pirata mare Pontificium diſcurrit intentione ſolùm deprædandi, occidēdi, vel ſpoliandi alterum piratam, vel intentione etiā ſpoliandi alios fideles, quos iuſtè ſpoliare non poteſt. Si mare diſcurrit intentione ſpoliandi, vel occidendi tantummodo piratā, non incurrit excómunicationem, tum quia licitum eſt piratas occidere, & ſpoliare *c. ſi quis* 23. *q.*5. tum quia piratæ æquiparantur hoſtibus fidei & Principis, ex Baldo *in authentica, nauigia. C. de furtis.* Si verò diſcurrit mare Pontificium animo ſpoliādi non ſolùm piratas, verùm etiam alios, incidit in excommunicationem, quia exercet actionem in Bulla vetitam ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda. Iuxta hanc diſtinctionem conciliari poſſunt Doctores, quorum nonnulli partem affirmantem, alij negantem tueri conantur. Vgolinus enim *c.*3. §. 2. *verſ.*2. Filliuc. *tract.*16. *cap.*4 *n.*91. Graſſius *loc. cit. n.*65. putant non ligari. Alterius verò *in expoſitione huius canonis c.*3. Gambarupta hic *c.*3. *n.*3. & Duardus *can.*3. *q.*6. *&* *can.*4. *q.*4. aſtici putant.

SECVNDA PROPOSITIO.

15 PErſonæ acceſſoriæ, quæ hac excommunicatione ligantur, ſunt receptatores, fautores, & defenſores piratarum, aliorúmque maritimorum latrunculorum per mare diſcurrentium. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ præcitatis.

16 Du

16 Dubium tamen eſt primò, vtrùm fautores, vel receptatores huiuſmodi piratarum ligentur hac pœna antequam illi, quibus auxilium præſtiterunt ad piraticam, ingreſſi ſint mare, & piraticam inceperint exercere.

Reſpondeo non ligari, antequam piratæ mare ingreſſi fuerint. Ratio eſt, quia cauſa acceſſoria non ligatur cenſura, nondum adimpleto actu principali, ob quem cenſura impoſita eſt: cenſura autem impoſita eſt ob latrocinium maritimum, vel ſaltem ob maritimam diſcurſionem animo patrandi latrocinij, vt clarius conſtabit ex dicendis *puncto ſequenti*. Contrarium docet Duardus *loco cit. quæſt. 12. num. 3.* putans fautores principaliter excommunicari, & excommunicatione ligari, non ſecuta diſcurſione. An verò conſulentes ligentur eadem pœna, qua fautores, patet ex dictis *puncto præcedenti*, vbi dixi non ligari. Ita Sayrus *num. 7.* contra Nauarrum *cap. 27. num. 59.* & Sebaſtianum Medices *part. 2. tit. 9. quæſt. 78. num. 151.* Gambarupta hîc *cap. 3. num. 4.*

17 Dubium eſt ſecundò, vtrùm qui per metum auxilium, vel opem præſtant piratis, incurrant pœnam excommunicationis.

Reſpondeo diſtinguendo, vel auxilium præſtant per metum grauem, vel ſine metu graui. Item vel præſtant opem in re indifferenti, vel in re intrinſecè mala: ſi opem per metum grauem præſtant, excuſantur ab excommunicationis pœna, quamuis grauiter peccent contra ius naturæ, ſi cooperentur damno alterius, ſeu ſi actionem intrinſecè malam exerceant. Ratio eſt, quia metus grauis excuſat ab incurrendis cenſuris, quamuis non excuſet à peccato contra ius naturæ, ſeu ab actione intrinſecè mala, vt dictum eſt *de cenſuris in genere, de reſtitutione, & de peccatis.* cenſura enim lata eſt ab Eccleſia, quæ non cenſetur velle cum graui detrimento ſub cenſura obligare, niſi aliter ex circumſtantiis appareat. Si verò ſine metu graui opem præſtant, ligantur pœna excommunicationis, quia Eccleſiæ præcepta obligant, ſaltem cum leui damno. Ita communiter DD. Vtrùm verò Eccleſia obliget aliquando, vel obligare poſſit ſub cenſura cum periculo grauis damni, aut vitæ, patet ex dictis *de cenſuris diſp. 1. quæſt. 2. punct. 3.* & ex dictis *de legibus diſp. 2. quæſt. 8. puncto 2.* & *de reſtitutione diſp. 1. quæſt. 2. puncto 10.*

18 Hinc ſequitur primò remigantes in triremibus Turcarum, aggredientium naues Chriſtianorum, non ligari pœna cenſuræ quoties graue damnum paterentur non remigando. Ratio eſt, tum quia actionem ex ſe indifferentem exercent, tum quia metu graui coguntur id facere: metus autem grauis excuſat à cenſuris. fieri tamen poteſt vt peccent contra ius naturæ ſi ad prædandum cooperentur, illa enim eſt actio intrinſecè mala. Ita Filliucius *num. 76.* Nauarrus *cap. 27. num. 63.* Sayrus *lib. 3. cap. 7. n. 8.* Gambarupta hîc *cap. 3. num. 4.* Suarez *diſp. 21. ſect. 2. n. 62.* Coninchus, Salas, & alij quos retuli *de cenſuris, & de legibus, locis cit.* contra Duardum ex parte *lib. 2. can. 3. quæſt. 13. concluſ. 3. num. 12. & ſeqq.* Sanchez & alios, quos retuli *de cenſuris, & de legibus, locis cit.*

19 Secundò ſequitur inſeruientes piratis, e. g. milites, gubernatores, aliosque ſimiles in hac excommunicatione comprehendi, quia etiam ipſi appellari poſſunt piratæ, vel ſaltem ad fautores, vel defenſores reuocantur. Ita Filliucius *num. 76.* Nauarrus, & Sayrus *locis citatis.*

20 Dubium eſt tertiò, vtrùm in hanc pœnam incurrant non ſolùm qui piratas recipiunt, vel defendunt; verùm etiam qui bona ab ipſis ablata occultant, vel retinent.

Reſpondet affirmatiuè Vgolinus *in expoſitione huius Bullæ cap. 3. §. receptatores num. 1.* poſt Rebuffum *in praxi beneficiorum, in expoſit. Bullæ art. 2. verſ. auxilium.* Ratio eſt, quia ſicut furti tenetur qui res furtiuas à fure ſciens accepit, *Inſtit. de oblig. quæ ex delicto naſcuntur. §. conceptum, in fine*; ita de latrocinio, & fauore piratarum tenetur qui res à piratis accepit.

Ego verò dicendum cenſeo accipientes huiuſmodi bona præciſè non ligari excommunicatione Bullæ, niſi piratæ ob id animoſiores fiant ad latrocinia maritima committenda, vel ſecuritatem inde arripiant, vel commodiùs res captas retinere poſſint. Ratio eſt, quia licet in foro externo puniantur tanquam participes latrocinij, & cooperatores piratarum; in foro tamen conſcientiæ non ligantur excommunicatione, niſi cum allata limitatione, quia ad incurrendam hanc pœnam opus eſt, vt faueant piratis formaliter.

21 Ex quo fit, vt ſi quis titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ piratam domo excipiat, habente res iniuſtè ablatas, non ligetur hac pœna, quia non dicitur fauere piratæ formaliter. hac eadem de cauſa vbi lege cautum eſt ſub excommunicatione ne Clerici tormentum igneum domi retineant, ſi conſanguineum, aut alium, qui huiuſmodi armorum genus deferre ſolet, in domum ſuam recipiat, non ligatur excommunicatione, quia tantummodo per accidens dicitur huiuſmodi tormentum domi retinere.

PVNCTVM II.

Quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione prohibeantur.

1 *Actiones hîc prohibitæ aliæ ſunt principales, & aliæ acceſſoriæ.*

2 *Ingreſſus in mare animo deprædandi, ſufficit ad incurrendam excommunicationem, etiamſi deprædatio actualiter ſecuta non fuerit.*

3 *Ingrediens mare animo deprædandi, toties excommunicationem incurrit, quoties exercet actiones diſcurrendi moraliter interruptas.*

4 *Solus diſcurſus piraticus in mare immediatè, vel mediatè ſubiecto Summo Pontifici, excommunicatione priuatur; non verò diſcurſus in alieno mari.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Actiones in hoc canone prohibitæ aliæ ſunt acceſſoriæ, & aliæ principales. Principales ſunt latrocinium maritimum, aut diſcurſus per mare Pontificium animo deprædandi. Acceſſoriæ ſunt fauor, defenſio, & receptio. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ, & ex dictis *puncto præcedenti.* Vt autem clariùs intelligatur, nonnullæ difficultates proponendæ ſunt, & diſſoluendæ.

2 Prima eſt, vtrùm ingreſſus in mare ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, etiamſi nondum ſecuta ſit ſpoliatio, mutilatio, vel occiſio.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, tum quia diſcurſus maritimus animo ſpoliandi factus, principaliter in hac Bulla prohibetur, vt patet conſideranti verba ipſius Bullæ ſuperiùs citata: cenſura autem incurritur adimpleto actu principaliter vetito ſub cenſura. tum quia dum Summus Pontifex ad incurrendam cenſuram requirit mutilationem, homicidium, vel ſpoliationem, id exprimere ſolet. Ita Reginald. *n. 265.* Suarez *diſp. 21. ſect. 2. n. 19. ad finem,* quamuis ipſe non audeat abſolutè de hoc iudicium ferre. Filliucius *n. 75.* Vgolinus *c. 3. §. 1. n. 1. pag. 121.* Graffius *1. part. lib. 4. cap. 18. n. 67.* Duardus *lib. 2. can. 3. q. 4. n. 2.* contra Sayrum *lib. 3. cap. 7. num. 5.* & alios apud Vgolinum *loco cit.*

Hinc patet differentia inter Bullam Iulij II. & Gregorij XIII. & inter Bullam Clementis VIII. & Pauli V. & ſubſequentium Pontificum, quòd in Bulla Iulij II. & Gregorij XIII. exprimebatur mutilatio, occiſio, deprædatio, & ſpoliatio; in Bulla autem Clementis VIII. & Pauli V. & ſubſequentium Pontificum non exprimitur; conſequenter non præexigitur ad incurrendam excommunicationis pœnam, ſed ſufficit ingreſſus in mare animo prædandi; cùm hæc ſit actio principaliter in hac Bulla prohibita, nec vllus alius effectus præſcribatur. Ita Suarez, & Filliucius *locis cit.*

Secunda difficultas eſt, vtrùm toties excommunicatio incurratur, quoties pirata mare Pontificium diſcurrit animo prædandi.

Reſpondeo toties incurrere, quoties exercet actiones diſcurrendi moraliter interruptas; nam quælibet actio vetita ſub excommunicatione ſufficit ad incurrendam excommunicationem, ſicut pluries Clericum percutiens plures contrahit excommunicationes. Ita communiter DD. quos retuli *de cenſuris in genere*, & *de irregularitate*, quibus adde Duardum *loco cit. quæſt.* 11. contra Vgolinum *loco cit. cap.* 3. §. 1. *num.* 1. *pag. mihi* 128. exiſtimantem excommunicationem iterari ſolùm per mutationẽ actuum voluntatis.

4 Tertia difficultas eſt, vtrùm ſub excommunicatione prohibeatur diſcurſus piraticus in quolibet mari, an tantummodo in Pontificio.

Reſpondeo ſub excommunicatione prohiberi ſolum diſcurſum in mari quod Sedi Apoſtolicæ immediatè, vel etiam mediatè ſubeſt. Ratio eſt, tum quia reliqua maria habent proprios dominos, à quibus cuſtodiuntur, & defenduntur. tum quia ſic colligitur ex propria verborum ſignificatione; in Bulla enim legitur, *piratas, & latrunculos maritimos diſcurrentes mare noſtrum, præcipuè à monte Argentario vſque ad Terracinam.* mare enim quod inter montem Argentarium, & Terracinam iacet, immediatè ſubiacet Sedi Apoſtolicæ, conſequenter piratæ illud diſcurrentes incidunt in excommunicationem. Imò etiam in eandem incidunt diſcurrentes mare mediatè ſubiectum Sedi Apoſtolicæ, vt clarè colligitur ex illa loquendi formula, *diſcurrentes mare noſtrum, præcipuè à monte Argentario vſque ad Terracinam.* ſupponit ergo Summus Pontifex non ſolùm diſcurrentes mare interiacens montem Argentarium, & Terracinam, quod immediatè ſubeſt ipſius cuſtodiæ, verùm etiam diſcurrentes aliud mare, quod ad Sedem Apoſtolicam aliqua ratione pertineat, quale nonnulli DD. dicunt eſſe mare Tyrrhenum, ſeu Ionicum, & Adriaticum, quod regnum Neapolitanum, Siciliam, Corſicam, & Sardiniam attingit. Ita Filliucius *num.* 75. Duardus *lib.* 2. *can.* 3. *quæſt.* 3. Vgolinus *in expoſit. huius Bullæ cap.* 3. §. 2. *verſ. tertio.* Toletus *lib.* 1. *cap.* 20. *verſ. aduertendum*, contra Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 18. *ad finem.* Graffium 1. *p. deciſ. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 67. Alterium *in expoſit. huius canon. c.* 2. & alios, arbitrantes piratas diſcurrentes quodcunque mare, ſaltem Chriſtianorum, & præcipuè Papæ, ligari excommunicatione.

Ex noſtra ſententia ſequitur diſcurrentes mare Venetorum, aut Indorum, non ligari hac cenſura, quia non dicuntur diſcurrere mare, quod ad Summum Pontificem immediatè, vel mediatè pertineat. Ita Vgolinus, & Duardus *locis cit.* contra Suarez, Graffium, & alios, quorum ſententia probabilis eſt.

QVÆSTIO V.

De excommunicatione lata contra eos, qui naufragantium bona ſurripiunt.

DVplex extat excommunicatio contra ſurripientes naufragantium bona.

Prima eſt *in cap. excommunicationi, de raptoribus.* vbi ſic habetur: *Qui Chriſtianos naufragium paſſos damnata cupiditate ſpoliant rebus ſuis, niſi ablata reddiderint, excommunicationi ſe nouerint ſubiacere.*

Secunda habetur in Bulla Cœnæ, in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, qui Chriſtianorum quorumcumque, nauibus tempeſtate, ſeu in tranſuerſum, vt dici ſolet, iactatis, vel quoquo modo naufragium paſſis, ſiue in ipſis nauibus, ſiue ex eiſdem eiecta, mari, vel in littore inuenta, cuiuſcumque generis bona, tam in noſtris Tyrrheni, & Adriatici, quàm in cæteris cuiuſque maris regionibus, & littoribus, ſurripuerint. Ita vt nec ob quodcumque priuilegium, conſuetudinem, aut longiſſimi, etiam immemorabilis temporis poſſeſſionem, ſeu alium quemcumque prætextum excuſari poſſint.*

Vt hic canon gradatim explicetur, quatuor explicanda propono.

Primum eſt, quódnam ſit ſubiectum huius cenſuræ, ſeu contra quas perſonas feratur iſta excommunicatio.

Secundum, quænam ſit materia huius excõmunicationis, ſeu quænam actio ſub excõmunicatione prohibeatur.

Tertium eſt, quorum eſſe debeant bona, quæ capiuntur, vt præſens excommunicatio incurratur.

Quartum, quandónam capientes bona naufragorum excuſentur ab hac pœna incurrenda.

PVNCTVM I.

Quódnam ſit ſubiectum iſtius cenſuræ latæ contra ſurripientes naufragantium bona.

1 *Omnes & ſinguli etiam hæretici ſurripientes bona Chriſtianorum naufragantium ligantur excommunicatione huius canonis.*

2 *Non ſolùm ſurripientes clam, & occultè huiuſmodi bona; verùm etiam rapientes per vim, hac excommunicatione afficiuntur.*

3 *Conſulentes, receptatores, & fautores ſurripientium huiuſmodi bona non incidunt in iſtiuſmodi excommunicationem.*

4 *Fautor, ſeu auxiliator incurrit iſtam excommunicationem cooperando contactu phyſico.*

5 *Accipiens huiuſmodi bona in cuſtodiam à ſurripientibus non incurrit hanc cenſuram.*

6 *Non afficitur excommunicatione qui bona titulo depoſiti accipit ab ipſo naufragium paſſo, etiamſi ea poſtea reſtituere nolit.*

VNICA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli, qui bona Chriſtianorum naufragorum, in mari, aut in littoribus exiſtentia ſurripiunt, contrahunt pœnam excommunicationis in Bulla Cœnæ. Hæc propoſitio perſpicua eſt ex verbis Bullæ.

Dixi, *omnes, & ſinguli*, vt indicarem hanc pœnam ad quoſcumque extendi, non ſolùm ad Catholicos, vt patet ex regulis generalibus ſuperiùs traditis; verùm etiam ad hæreticos Chriſtianorum bona ſurripientes, nam etiam iſti ſubditi ſunt poteſtati, & iuriſdictioni Eccleſiæ, conſequenter afficiuntur pœnis ab Eccleſia impoſitis. Secus dicendum eſt de infidelibus, qui ſanctum Baptiſma nondum ſuſceperunt; iſti enim non ſubiiciuntur legibus Eccleſiæ ſpiritualibus, vt ſuo loco oſtenſum eſt, conſequenter neque ligantur pœnis Eccleſiaſticis. Ita Vgolinus hîc *c.* 4. §. 1. *verſ. nam pirata.* Alterius hîc *cap.* 2. Duardus hîc *q.* 1. *num.* 2. Filliucius, Reginaldus, & alij *locis proximè citandis.* An verò communitas ſurripiens naufragorum bona ligetur hac cenſura, oſtendam *quæſt.* 6. *punct.* 3. *num.* 8.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm non ſolùm ſurripientes huiuſmodi bona clam, & occultè, verùm etiam rapientes per vim, ligentur hac pœna. Ratio dubitandi eſt, quia rapere eſt rem alterius per vim auferre. *l. quo naufragium, ff. de incend. ruin. naufrag.* ſurripere verò eſt clam, & occultè capere, ſeu latenter rem auferre, inuito domino, *l. quo naufragium, citata. & l. ſi debitor. ff. de furtis.* Summus autem Pontifex loquitur de ſurripientibus, ibi, *ſurripuerint*, & in pœnis non eſt facienda extenſio.

Reſpondeo non ſolùm clam auferentes, ſeu ſurripientes huiuſmodi bona; verùm etiam per vim rapientes vinculo huius cenſuræ obſtringi. Ratio eſt, quia licèt furtum, quod committitur ſurripiendo, non ſit rapina, vt docui *de reſtitut.* cum S. Thoma, & aliis, & conſtat ex *l.* 1. *ff. de furtis*; nihilominus rapina eſt furtum, quia includit furtum,

furtum, & peculiarem malitiam illi ſuperaddit ratione violentiæ, cum rapina committatur ſciente domino & contradicente. Ita Duardus *lib.2.can.4.q.16.n.4.& ſeqq.*

Ad rationem dubitandi reſpondeo Summum Pontificem loqui de ſurripientibus, conſequenter etiam de raptoribus, cùm rapientes ſint etiam fures, licèt non omnes fures dicantur rapientes; rapina enim non ſolum malitiam furti, verùm etiam grauiorem culpam, neceſſariò in confeſſione aperiendam includit.

3 Secundò dubium eſt, vtrum hæc pœna extendatur ad conſulentes, fautores, & receptatores ſurripientium huiuſmodi bona.

Suarez *diſp.21. ſect.2. num.32.* Filliucius *tract.16. cap.4. quæſit.14.n.101.* & Alterius hic *cap.3.* putant conſulentem non ligari; præſtantem verò auxilium, vel fauorem ligari, quia per ſe, ac proximè cooperatur tali crimini, conſequenter ſpoliator, ac latro dici poteſt.

Idem ſentiendum putat de receptatore, ſeu potiùs participe bonorum, quoties non eſt merus receptator perſonæ, ſed eſt particeps bonorum ſurreptorum, vt ſi inter ipſum, & ſurripientem bona ſurrepta diuidantur, ita tamen vt ſciat huiuſmodi bona ſurrepta fuiſſe iis, qui naufragium paſſi ſunt. Idem arbitratur de mandante.

Ego verò cenſeo huius canonis pœnam ad conſulentem, iubentem, mandantem, ratum habentem, præſtantem auxilium, vel fauorem, aut recipientem bona iam ablata non extendi. Ratio eſt, tum quia verſamur in materia pœnali, in qua non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem: ſurreptio autem iuxta propriam ſignificationem importare videtur actionem phyſicam, qua res aliena actu ſurripitur. tum quia Summus Pontifex dum vult cenſuras contra fautores, receptatores, alióſque morales cooperatores extendere, ſolet id exprimere, vt patet in aliis cenſuris huius Bullæ. Ita Vgolinus hic *cap.4.§.2.verſ.10.pag.145.* Duardus hic *q.23. num.44.*

Ad rationem Suarez reſpondeo huiuſmodi receptatorem, vel fautorem, vel mandantem non eſſe propriè ſpoliatorem phyſicè, ſed moraliter; ſicut etiam eſt conſultor, qui licèt reus ſit eiuſdem ſpeciei malitiæ, & in defectum cauſæ principalis obligetur ad reſtitutionem; tamen non ligatur pœnis contra fauentes impoſitis, cenſura enim loquens de cauſa phyſica, efficiente, non eſt ad moralem extendenda, & loquens de fauente, non intelligitur de mandante, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris.*

4 Hoc tamen limitandum eſt, modò fautor, ſeu auxiliator contactu phyſico non cooperetur ad rem alienam auferendam, nam qui hoc pacto cooperatur, propriè loquendo, dici poteſt ſpoliator, & latro: vt ſi famulus, aut alius opem ferat domino, aut alteri ad naufragorum bona auferenda: aut ſi quis funes, aut alia inſtrumenta deferat, alter aſſiſtat, & alius transferat. Idem probabiliter dici poteſt de eo qui nauim latroni accommodat ad bona ſurripienda cum pacto ea diuidendi.

Ex dictis in hac dubitatione colligitur primò conſultorem, aut fautorem, aut receptatorem raptoris huiuſmodi bonorum, non ligari pœna huius canonis.

5 Secundò eum non ligari, qui huiuſmodi bona in cuſtodiam accipit a ſurripientibus, nam licet peccet accipiendo (niſi fortè accipiat animo illa reſtituendi veris dominis, quibus ea reſtituere tenetur, iuxta *l.3. §. non tamen. ff. de incend. ruin. naufrag.*) non tamen incidit in hanc excommunicationem. Ratio eſt, tum quia non dicitur ſurripere, vt habetur in Bulla. tum quia dum Summus Pontifex intendit cenſura ligare eos, qui recipiunt bona ab aliis rapta, ſeu accepta, ſolet hoc exprimere, vt patet ex Bulla Gregorij XIII. qui hos expreſſit; reliqui verò Pontifices ſubſequentes non expreſſerunt. Ita Filliucius *n.98.* Additionator ad Quarantam *v. bona naufragantium, verſic. tertio limitatur,* contra Suarez *loco cit. num.33.*

6 Addo eum non ſubiici excommunicationi, qui bona titulo depoſiti accepit a domino naufragium paſſo, & poſtea denegat depoſitum, quod a domino per teſtes probari non poteſt. Ratio eſt, quia hic non dicitur ſurripere, cùm accipiat tradente domino, ſed iniuſtitiam committit contra obligationem depoſiti. Ita Additionator ad Quarantam *v. bona naufragantium verſ.3.* Duardus *quæſt.9. n.1.* quanquam ex parte diſſentiat *num.4.*

PVNCTVM II.

Quænam ſit materia iſtius excommunicationis latæ contra ſurripientes naufragantium bona.

1 *Simplex ſurreptio, id eſt, iniuſta acceptio bonorum naufragantium in mari, vel in littore inuentorum eſt materia huius cenſuræ.*

2 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem ſufficit ſurreptio, & non eſt neceſſaria mora in reſtituendo.*

3 *Surripiens bona naufragorum, & poſtea illorum reſtitutionem differens, ligatur excommunicatione Bullæ, & excommunicatione contenta* in cap. excommunicationi. de raptoribus.

4 *Non ſufficit quælibet acceptio ad hanc cenſuram incurrendam, ſed requiritur actio iniuſta contra paſſos naufragium.*

5 *Qui naufragorum bona accepit bona fide, comperta rei veritate tenetur reſtitutionem facere ſub excommunicatione contenta* in cap. excommunicationi. de raptorib.

6 *Surreptio bonorum facta ante naufragium, vel in ipſa naufragij trepidatione, non ſufficit ad iſtam excommunicationem incurrendam.*

7 *Iſta excommunicatio non incurritur ſurripiendo naufragorum bona in flumine, aut lacu, aut extra littus maris eiecta.*

8 *Non ſufficit qualibet ſurreptio, ſed ea quæ fit ex bonis nauium, quæ aliquo modo naufragium paſſæ ſunt.*

9 *Surripiens bona in mari leuandæ nauis gratia proiecta excommunicationem incurrit.*

10 *Excommunicatur qui nauim ipſam iam exoneratam, vel nauis inſtrumenta ſurripit.*

VNICA PROPOSITIO.

1 SImplex ſurreptio, id eſt, iniuſta acceptio bonorum naufragantium in mari, vel in littore inuentorum, eſt materia huius cenſuræ, hæc enim eſt actio ſub excommunicatione huius Bullæ prohibita. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ ſuperiùs allatis, in quibus actio ſurripiendi prohibetur, nec alterius actionis vlla fit mentio.

Occaſione huius propoſitionis quintuplex difficultas diſſoluenda occurrit.

Prima eſt circa illa verba, *ſimplex ſurreptio.*

Secunda eſt circa illa, *iniuſta acceptio.*

Tertia, quarta, & quinta circa illa, *naufragantium in mari, vel in littore inuentorum.*

2 Prima igitur difficultas eſt, vtrùm ad hanc cenſuram incurrendam ſola ſurreptio ſufficiat, an etiam requiratur mora in reſtituendo.

Reſpondeo ſufficere ſurreptionem, quia Summus Pontifex abſolute fert excommunicationem ob ſurreptionem, nulla facta mentione moræ in reſtitutione facienda. Ita Sayrus *lib.3. cap.8. num.3.* Suarez *loco citato, num.29.* Filliucius *quæſito 13. num.99.* Reginaldus *lib.9. num.168.* Toletus *lib.1. cap.21.* Gambarupta hîc *cap.4. num.3.* Duardus hic *quæſt.2. num.7.* Vgolinus *cap.4.§.1. verſ.11.* contra Caietanum *v. excommunicatio cap.23.* Nauarrum *cap.27. num.118.*

Ex quo ſequitur ſurripientem naufragantium bona, hac cenſura ligari, etiamſi fortè quamprimum reſtituat.

3 Rogabis, vtrùm qui bona naufragorum ſurripit, & poſtea diutius differt reſtitutionem, duplicem cenſuram incurrat, vnam in Bulla Cœnæ ob ſurreptionem, alteram *in cap. excommunicationi, de raptoribus*.

Ratio dubitandi eſt, quia non multiplicantur cenſuræ ob actiones prohibitas in iure, & in Bulla Cœnæ, vt ſuperiùs dictum eſt.

His non obſtantibus probabilius mihi dicendum videtur cum Suarez *loco cit. num.* 30. Filliucio *num.* 99. Duardo *lib.* 2. *can.* 4. *quaſt.* 2. *num.* 10. Alterio hic *cap.* 2. *col.* 1. duplicem cenſuram incurri. Ratio eſt, quia adeſt duplex delictum, & duplex contumacia ſub cenſura prohibita; nec eadem actio prohibetur in Bulla, *& in cap. excommunicationi, de raptor.* nam in Bulla ſub excommunicatione ſimpliciter prohibetur ſurreptio, ſeu latrocinium; *in cap. verò excommunicationi, de raptor.* interdicitur moroſa retentio. Hæc tamen differentia eſt inter excommunicationem Bullæ, & excommunicationem *cap. excommunicationi, de rapt.* quòd hæc nulli eſt reſeruata, illa verò Papæ.

Ad rationem dubitandi reſpondeo cenſuras non multiplicari, dum in Bulla fertur cenſura ob eandem cauſam, ob quam lata eſt cenſura in iure: in hoc autem caſu lata eſt ob diuerſam cauſam, illa ob ſurreptionem, hæc ob retentionem, quæ ſufficit ad hanc cenſuram incurrendam, quoties quis oblata reſtituendi occaſione non reſtituit; is enim dicitur eſſe in mora culpabili, ſufficiente ad cenſuram incurrendam, dum moraliter poteſt reſtituere, & non reſtituit. Ita Alterius hic *cap.* 1. Duardus, & Filliucius *locis citatis*.

4 Secunda difficultas eſt, vtrùm quælibet acceptio, vel ſurreptio ſufficiat ad hanc cenſuram incurrendam.

Reſpondeo negatiuè, niſi actio ſit iniuſta contra paſſos naufragium; nam de hac ſolùm ſermo eſt in Bulla. Quamobrem qui bona capit naufragorum, animo illa reſtituendi vero domino, in hanc cenſuram non incurrit, quia actio non eſt iniuſta, nec accipiens quidquam retinet inuito domino, qui nullum ob id damnum patitur.

Idem valet ſi ea interim vti velit, probabiliter credens ſe comperto domino potentem eſſe ad ſoluendum, nihil enim facere videtur cum notabili damno domini: ſecus ſi credat ſe non fore potentem ad reſtituendum comperto domino, aut dominum paſſurum damnum ex rei vſu, hic enim dicitur ſurripere cum damno domini. Ita Duard. *quaſt.* 10. Sayrus *num.* 4. & alij communiter.

5 Addo eum, qui aliquid accipit ſciens alienum, ſed neſciens eſſe naufragantium, non incurrere hanc cenſuram, quia non videtur formaliter agere contra hunc canonem, cùm probabiliter ignoret hæc eſſe naufragantium bona, vt ſuppono. Ita Suarez *n.* 29. Reginald. *n.* 268. *ad finē.* Obſeruat tamen Reginaldus iſtum, poſtquam cognouit hæc eſſe naufragorum bona, incidere in excommunicationem Bullæ, ſi ſtatuat huiuſmodi bona retinere. Ego verò arbitror non incidere in excommunicationem huius Bullæ, ſed in excommunicationem *cap. excommunicationi, de raptor.* Ratio eſt, quia in hac Bulla ſermo eſt de ſurripientibus, non de retinentibus; *in cap.* autem *excommunicationi* mentio habetur de retentione, ibi, *niſi ablata reddiderint*; conſequenter hic ligabitur excommunicatione, *cap. excommunicationi, de rapt.* quanquam poterit iure communi à quolibet confeſſario abſolui, iuxta *cap. nuper, de ſent. excomm.* Ita Sayrus *num.* 4. Caietanus, Nauarrus, & Suarez *locis cit.* Filliucius *num.* 95. Reginaldus *num.* 269.

6 Tertia difficultas eſt, vtrùm ſurreptio bonorum, facta ante naufragium, vel in ipſa naufragij trepidatione, vetita ſit ſub excommunicatione.

Reſpondeo negatiuè, quia Summus Pontifex loquitur de iis, qui ſurripiunt, nauibus in tranſuerſum iactatis, & naufragium paſſis, & cùm verſemur in materia pœnali, non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. Ita Vgolinus hic *c.* 4. §. 2. *verſ.* 9. *pag.* 144. Reginaldus *num.* 273. Graſſius *part.* 1. *deciſ. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 62. *verſ.* 6. contra Duardum hic *quaſt.* 7. *num.* 1. *& ſeq.* Ob id Reginaldus ab hac cenſura excuſat accipientem bona, quæ cauſa leuandæ nauis proiiciuntur à nautis, dum nulla eſt tempeſtas, ſed eam metuunt, vel nauis periculum abſque tempeſtate timent. Neque obſtat *l. Pedius ff. de incend. ruin. nauf.* vbi habetur, eos dici poſſe ex naufragio rapere, qui cùm nondum naufragium fiat, in ipſa naufragij trepidatione rapiunt. Reſpondetur enim non ſtrictè, & propriè dici poſſe ex naufragio rapere; ſicut etiam conſulens furtum dicitur furari, & tenetur ad reſtitutionem, ſed propriè non eſt fur, nec afficitur cenſuris contra fures latis, ſi quæ latæ eſſent.

7 Quarta difficultas eſt, vtrùm ſub excommunicatione Bullæ non ſolùm vetita ſit ſurreptio bonorum naufragantium in mari; verùm etiam ſurreptio bonorum naufragantium in flumine, vel lacu.

Reſpondeo vetitam eſſe tantummodo ſurreptionem bonorum in littore inuentorum, vel naufragantium in mari. Ita Filliucius *num.* 97. Reginaldus *num.* 270. *ad finem.* Duardus *quaſt.* 8. Ratio eſt, quia in legibus, præſertim in materia pœnali, non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem: in Bulla autem ſignificatur eos tantùm hac pœna ligari, qui ſurripiunt ex bonis in mari, aut in littore inuentis.

Hinc ſequitur primò ſurripientem naufragorum bona extra littus maris. e. g. in ciuitatem vi ventorum tranſmiſſa, non affici hac excommunicatione, quia in Bulla ſermo eſt de ſurripientibus naufragorum bona in mari, vel in littore inuenta. Ita Duardus *quaſt.* 8. contra Graſſium *num.* 74.

Secundò ſequitur contra Filliucium *loco cit.* eum hac pœna non ligari, qui ſurripuit bona in flumine inuenta, etiamſi naufragium factum ſit in ipſo fluminis ingreſſu, modò naufragium factum ſit intra alueum ipſius fluminis, & bona delata non ſint intra maris ambitum, vel ad littus maris. Ratio eſt, quia non dicuntur ſurripi bona naufragantium, in mari, aut in littore inuenta.

Secus dicendum eſt ſi naufragium fiat in portu, aut in alio maris loco, quodcunque mare illud ſit. nam verba Bullæ generalia ſunt, ibi, *tam in noſtris Tyrrheni, & Adriatici, quàm in cæteris cuiuſque maris regionibus, & littoribus.*

Nec obſtat quòd quis rapiat huiuſmodi bona in ſuo mari, vel in ſuo littore; ſufficit enim perſonam, quæ delinquit, ſubiectam eſſe poteſtati Summi Pontificis, cui totus orbis pro territorio inſeruit, *cap. nouit, de iudic.* Ita Vgolinus §. 1. *ad finem,* & alij communiter.

8 Quinta difficultas eſt, vtrùm ſub excommunicatione prohibeatur quælibet ſurreptio bonorum quacunque ratione in mari inuentorum.

Reſpondeo non prohiberi quamlibet ſurreptionem, vt dicetur in quarto puncto, ſed eam, quæ fit ex bonis nauium, quæ iactatæ ſunt, & quoquo modo naufragium paſſæ, vt ſi nauis naufragium fecerit, eo quòd appulerit in ſirtas, vel ſcopulum inculpabiliter, aut etiam ex incuria nautorum, vel vi ventorum fracta fuerit, aut vetuſtate in mari diſſoluta ſit.

Secus dicendum putat Filliucius *num.* 89. de bonis illius nauis, quæ bombardis ab hoſtibus diſrupta fuit, vel incendio periit.

Sed contrarium mihi probabilius videtur cum Vgolino *cap.* 4. §. 1. *verſ.* 5. Viualdo *caſu* 4. *num.* 28. Duardo hic *quaſt.* 6. *num.* 3. quia nauis hoc pacto diſrupta naufragium aliquod patitur: Summus autem Pontifex loquitur de quolibet naufragio, ibi, *quoquo modo naufragium paſſis.*

9 Addo idem ſentiendum eſſe de bonis, quæ gratia leuandæ nauis in mare proiecta ſunt. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex generaliter excommunicat ſurripientes bona è nauibus eiecta: tum quia hæc in mare proiiciuntur ob naufragij periculum; tum quia horum bonorum dominium remanet apud priores dominos, qui ea proiecerunt animo eadem poſtea perquirendi, & conſe-

quendi cùm potuerint. *l. qui leuanda. ff. ad leg. Rhodiam de iactu.* Ita communiter DD. Hoc tamen intelligendum eſt iuxta dicta *in 3. difficultate*, vbi hoc limitandum cenſui in acceptis ante naufragium.

10 Rurſus addo hoc idem valere non ſolùm ſi capiantur bona, quæ nauibus vehebantur; verùm etiam ſi capiatur ipſamet nauis iam exonerata, aut ipſius inſtrumenta, vt remi, anchoræ, funes. nam verbum illud, *cuiuſcunque generis bona*, generale eſt; & conſequenter omnia complectitur. Ita Vgolinus hîc §. 1. *verſ. quinto.* Alterius hîc *cap. 2. dub. 5.* Duardus *quæſt. 3. num. 3.*

PVNCTVM III.

Quorum eſſe debeant bona, quæ rapiuntur, vt huius canonis cenſura incurratur.

1 *Bona debent eſſe Chriſtianorum, vt cenſura huius canonis incurratur.*

2 *Hoc tamen limitatur, modò Chriſtiani ipſi non ſint piratæ, nec bona ad infideles deferant, contra Eccleſiæ prohibitionem.*

3 *Capiens bona infidelium non afficitur excommunicatione Bullæ.*

4 *Rapiens bona Chriſtianorum excommunicationem incurrit; etiamſi prædicta bona nauibus infidelium veherentur, vel etiamſi ab infidelibus fuerint aſſecurata.*

5 *Capiens bona hæreticorum non incidit in excommunicationem Bullæ.*

VNICA PROPOSITIO.

1 AD incurrendam huius Bullæ cenſuram, opus eſt vt ſurripiantur bona Chriſtianorum, quicunque illi ſint. Ratio eſt, quia de his tantummodo ſermo eſt in Bulla, ibi, *Chriſtianorum quorumcumque.*

2 Hæc propoſitio limitanda eſt primò, modò Chriſtiani, quorum bona ſurripiuntur, non ſint piratæ. nam piratæ ſunt diffidati, & hoſtibus æquiparantur, conſequenter bonis ſpoliari poſſunt, vt patet ex dictis *quæſt. præcedente punct. 1. prop. 1. dub. 4.* idemque tradit Filliucius *n. 91.* Duardus hîc *quæſt. 4.* & alij communiter. Hoc tamen ſublimita cum Duardo *quæſt. 4. num. 12.* niſi bona illa eadem numero eſſent Chriſtianorum, & iniuſtè à piratis ablata; tunc enim ſurripiens huiuſmodi bona poſt naufragium, animo ſibi applicandi, ligaretur cenſura, quia furtum committeret, & vſurparet ſibi bona Chriſtianorum.

Secundò limita, modò bona Chriſtianorum non deferrentur ad infideles contra Eccleſiæ prohibitionem, vt ſunt arma, & alia de quibus infrà.

3 Ex dictis ſequitur primò, capientem bona infidelium non affici cenſura huius Bullæ.

4 Secundò, hanc pœnam incurri, ſi rapiantur bona Chriſtianorum, etiamſi nauibus infidelium veherentur; parum enim refert, an bona Chriſtianorum nauibus fidelium, an infidelium veherentur. Ita Duardus *quæſt. 3.* Sayrus *loco cit.* Filliucius *num. 88.*

Hoc tamen nonnulli DD. limitant, niſi bona fidelium eſſent ab infidelibus aſſecurata, tunc enim damnum potius infidelibus, quàm fidelibus afferretur, cùm periculum rei aſſecuratæ ſtet penes aſſecurantem. Ita Reginaldus *num. 270.* Alterius hic *cap. 2. verſ. verum.* Duardus in ſimili *lib. 2. canone 10. quæſt. 3. num. 4.*

Verùm hæc limitatio reiici poſſet, dicendo Summum Pontificem excommunicare ſurripientes bona Chriſtianorum: hic autem capiuntur bona Chriſtianorum, quamuis Chriſtiani quaſi per accidens damnum non patiantur ob aſſecurationem infidelium. Ita Duardus *quæſt. 3. n. 13.* Vgolinus in ſimili *cap. 10. §. deprædantes. num. 3. pag. 274.*

Tertiò idem valere ſiue bona deferrentur biremibus, ſiue aliis nauibus grandioribus, vel etiam paruis, vt cymbis, & ſcaphis; nomen enim nauis hoc in loco generaliter accipitur pro quolibet nauigio. Ita Filliucius *loco cit.* Graffius *lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 71.* Reginaldus *lib. 9. n. 268.* Duardus *quæſt. 5. num. 1.*

5 Quartò capientem bona hæreticorum non incidere in hanc cenſuram. Ratio eſt, tum quia nomine Chriſtianorum in fauorabilibus non veniunt hæretici, *cap. ſicuti, de hæret.* tum quia præſumendum non eſt, per ſe loquendo, Eccleſiam velle eos, qui totis viribus ipſam oppugnant, ſpiritualibus Eccleſiaſticæ iuriſdictionis armis protegere, & tueri. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 8. num. 7.* Reginaldus *num. 270. ad finem.* Vgolinus *in expoſit. huius canonis.* Alterius hîc *cap. 2. dub. 7.* Viualdus *ibidem num. 30.* Filliucius *num. 90.* Duardus hîc *quæſt. 3. num. 6.*

PVNCTVM IV.

Quandónam capientes naufragorum bona ab hac cenſura excuſentur.

1 *Surripiens bona naufragorum excuſatur ab hac cenſura, quoties excuſatur à mortali culpa.*

2 *Qui rem modicam accipit, excommunicationem Bullæ non incurrit.*

3 *Probabile eſt ad incurrendam excommunicationem requiri valorem duorum aureorum.*

4 *Ignorantia iuris, & facti excuſat.*

5 *Accipiens animo reſtituendi vero domino non incurrit excommunicationem Bullæ; etiamſi poſtea reipſa non reſtituat, ſed afficitur excommunicatione* cap. excommunicationi, de raptoribus.

6 *Ab hac cenſura excuſatur accipiens bona, quæ probabiliter credit pro derelictis haberi.*

7 *Quænam bona pro derelictis haberi cenſeantur.*

8 *Ab hac cenſura non excuſat conſuetudo, vel priuilegium, niſi fortè iuſta de cauſa conceſſum ſit.*

9 *Summus Pontifex aliquando poteſt priuilegia, & leges Principum ſæcularium reuocare.*

10 *Surripiens naufragorum bona non excuſatur titulo præſcriptionis.*

11 *Prætextus non excuſat, & quid nomine prætextus intelligatur.*

VNICA PROPOSITIO.

1 SVrripientes bona naufragorum excuſantur ab hac cenſura, quoties excuſari poſſunt à mortali culpa, & iniuria contra naufragos. Ratio eſt, quia ad incurrendam excommunicationis pœnam requiritur mortalis culpa, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere.*

Hinc colligi poteſt ſolutio multorum caſuum.

2 Primò illum excuſari ab hac cenſura, qui rem modicam non ſufficientem ad mortale peccatum furti ſurriperet, niſi fortè etiam alij de communi conſenſu, vel ſcientia alieni furti modicas res auferrent, quæ ſimul ſumptæ materiam notabilem conſtituerent, iuxta dicta *de reſtitutione.* Ita Vgolinus §. 2. *verſ. 7.* Gambarupta *num. 7.* Filliucius *num. 95. ad finem.* Duardus *quæſt. 11. & 12.* quamuis à me diſſentiat ex parte, cuius fundamenta hic non reiicio, cùm ſufficienter ſolui poſſint ex dictis *de reſtitutione*; exiſtimat enim

3 Ad incurrendam excommunicationem requiri valorem duorum aureorum. Idem tenet Sayrus *de cenſuris lib. 1. cap. 9. num. 33.* Quaranta *v. bona naufragantium.* Filliucius in ſimili *de muneribus religioſorum.*

Neque obſtat Tridentinum *ſeſſ. 25. cap. 3. de reformat.* quia non loquitur ad rem noſtram, ſed de facultate, quam Epiſcopis permittit, excommunicandi eos, qui res iam ſubtractas, vel inuentas non reſtituunt. Valde tamen probabilis eſt Duardi opinio *quæſt. 1. num. 5.* & aliorum *locis cit.*

quam inferiùs probabiliter ſuſtineri poſſe oſtendam, nam ex Concilij conſtitutione non debet excommunicatio ferri pro re vulgari: res autem, quæ quantitatem duorum aureorum non attingit, vulgaris dicitur. *l. ſi oleum. §. finali, cum l. ſeq. ff. de dolo mal.* conſequenter neque Summus Pontifex præſumitur voluiſſe in re leuiori excommunicare.

4 Secundò illum excuſari, qui naufragorum bona ſurripuit, inuincibiliter ignorans vetitum eſſe ſub cenſura, aut probabiliter credens id eſſe licitum, aut credens quidem aliena eſſe, ſed neſciens eſſe naufragorum bona; hic enim formaliter non peccat contra naufragium paſſos, vt ſuperiùs dictum eſt cum Suarez, & aliis, contra Gambaruptam *cap. 4. num.* 8.

5 Tertiò illum excuſari, qui animo reſtituendi vero domino accipit, etiamſi poſtea mutata volũtate intendat ſibi retinere, hic enim ſub cenſura prohibetur ſurreptio, non retentio. quanquam hic incidat in excommunicationem *cap. excommunicationi, de rapt.* vt ſuperiùs dictum eſt *puncto* 1.

6 Quartò excuſari accipientem bona, quæ probabiliter credit pro derelictis haberi. Ratio eſt, tum quia nihil retinet inuito domino, cùm dominium ab ipſo ſit abdicatum. tum quia bona derelicta fiunt primi occupantis. *Inſtitut. de rerum diuiſ. §. alia ſanè.*

Neque obſtat quod in Bulla dicitur, ſurripientem nullo prætextu excuſari poſſe, tum quia Bulla loquitur de ſurripiente; accipiens autem bona derelicta non dicitur ſurripere. tum quia nomine prætextus intelligitur cauſa iniuſta; qui autem bona derelicta retinet, non habet cauſam iniuſtam retinendi.

7 Rogabis, quænam bona pro derelictis habeantur.

Reſpondeo id prudenti iudicio ex circumſtantiis colligendum eſſe.

Prima deſumitur ex verbis proiicientis, vt ſi proiiciens dixit, nolle ea amplius cum rebus ſuis haberi; nullum enim certius ſignum haberi poteſt, quàm proteſtatio ipſius domini.

Secunda ex tempore, vt ſi dominus bona ſua proiecit eo tempore, quo nullum grauis tempeſtatis periculum imminebat.

Tertia ex modo proiiciendi, vt ſi librum apertum in mari proiecit, aut veſtes omnino ſolutas. Secus ſi librum clauſum, aut pannis inuolutum abiecit.

Quarta ex loco, vt ſi dominus prope portum paſſus ſit naufragium, & poſtquam in portum ſe recepit, neque per ſe, neque per alios curet bona illa recuperare.

Quinta, iuxta multos Doctores eſt, ſi proiiciatur res, quæ facile peritura ſit, aut recuperatu difficilis, aut facilis ad corrumpendum: vt ſi in mare proiiciatur farina, vel ſaccharum, vel mala punica, ficus, & ſimilia, quæ diſſoluuntur, & corrumpuntur; aut ſi metallum abiiciatur, quod ob ſui grauitatem profundum petit. Ita Saytus *lib. 3. cap. 8. num. 9.* vbi plures alios DD. refert. Filliucius *loco citato numero* 93. *&* 96. Alterius *in expoſitione huius canonis cap. 2. dub. 9.* Vgolinus hic §. 2. *verſ. 12. pag.* 145. Graffius *lib. 4. cap. 18. num.* 74. Duardus hîc *quæſt.* 13. Reginaldus *lib. 9. num.* 271.

Verùm hæc quinta conditio mihi non probatur, quoties apparet proiicientem nolle illa bona pro derelictis habere, etiamſi alioquin facilè peritura ſint. Ratio eſt, tum quia nullus facile præſumitur velle ſuum prodigere, & iactare. *l. cum de in debito. ff. de condict. indebit.* tum quia res mea manet mea quamdiu conſumpta non eſt, vt docui *de reſtitutione diſp. 1. quæſt. 3. punct. 5. num. 6.* conſequenter domino reſtituenda eſt, ſoluto recuperanti debito laboris pretio. Ita Gambarupta *cap. 4. num.* 5. idémque tradit Vgolinus *in expoſit. huius canon. cap. 4. §. 2. num. 3. pag.* 141. Vinaldus *in Candelabro caſu 4. num. 34. in expoſit. Bullæ,* Duardus hic *quæſt.* 14. quanquam iſti DD. aliter ſentiendum putant de re, quæ talis naturæ eſt, vt ſi ablata non fuiſſet, domino extincta fuiſſet, nec ad littus peruenisſet.

8 Quæres, vtrum ab hac cenſura incurrenda excuſare poſſit conſuetudo, vel priuilegium capiendi huiuſmodi bona.

Reſpondeo non excuſare, quia in Bulla reuocantur quælibet priuilegia, abrogatur conſuetudo, & inualida redditur vſucapio non ſolùm longiſſimi, verùm etiam immemorabilis temporis.

Hinc ſequitur primò, priuilegium, alicui à Principe iniuſtè conceſſum ad acquirenda huiuſmodi bona, inualidum eſſe, ſicut etiam inualidæ ſunt leges, quibus Principes huiuſmodi bona fiſco addicunt; iuri enim naturæ aduerſantur, cùm ius naturæ non dictet afflictionem afflicto addendam, aut dominum ſine iuſta cauſa rebus ſuis ſpoliandum eſſe; conſequenter tuti non ſunt Principes, qui ea ſibi applicant, niſi fortè intentionem habeant reſtituendi dominis comparentibus: illis autem non comparentibus, tenentur ea in pios vſus erogare; cùm bona incerta cenſeantur, iuxta dicta *de reſtitutione.* Ita Caietanus *2. excommunicatio cap.* 23. Duardus *quæſt.* 19. *&* 20. Nauarrus *cap. 27. num.* 118. Tabiena *excom. 5. caſu* 25. Paludanus, & alij apud Sayrum *num.* 7. quanquam Paludanus, Tabiena, & Sayrus putant de conſenſu Epiſcopi applicari poſſe fiſco ad defenſionem dominis non comparentibus.

Dixi in illatione, *priuilegium à Principe iniuſtè conceſſum,* quia ſi priuilegium rationabiliter à Principe concedatur, non videtur inualidum: vt ſi accurrentibus cum vitæ periculo ad ſubleuandos nautas in euidenti ſubuerſionis periculo conſtitutos, & auxilium implorantes, priuilegium conceſſum ſit, quo aliqua bona naufragium paſſa retinere valeant; nam periculum, cui ſe accurrentes ſubiiciunt, pretio æſtimabile eſt, & præmium meretur. Idem valet ſi ſtatuto, vel conſuetudine id concedatur; quamuis enim recuperans aliena bona cum proprio vitæ periculo teneatur ad illorum reſtitutionem, detracta laboris, & periculi æſtimatione. hæc enim pretio digna ſunt, vt cum Nauarro, Rebello, Molina, & aliis innui *de reſtitutione diſp. 1. quæſt. 3. puncto 5. ad finem.* quibus adde Alterium *loco cit. dub. 1. & 2.* Duardum *quæſt.* 15. Vgolinum *§. 2. num.* 3. Graffium *loco cit.* nihilominus ſtatuto, vel conſuetudine induci poteſt, vt bona acquirantur accurrentibus ad ſaluandam vitam naufragorum auxilium implorantium. Ita Duardus *lib. 2. can. 4. quæſt. 17. num.* 4. Gambarupta *cap. 4. num.* 6. Vinaldus *num.* 34. & alij quamplures, quos ego retuli *de reſtitut. diſp. 1. quæſt. 3. puncto 4. ad finem.*

9 An autem Summus Pontifex reuocare poſſit priuilegia, vel leges à Principibus ſecularibus latas, patet ex dictis *de legibus,* poſſe quoties huiuſmodi leges, vel priuilegia ſunt contra ius naturæ, vel diuinum, ſeu quando id conducit ſaluti animarum. nam Summus Pontifex vniuerſalem habet iuriſdictionem in iis, quæ ad ſalutem animarum pertinent. Ita præter DD. *in tract. de legibus* relatos, docet Nauarrus *in cap. nouit, de iudic. notab. 3. num. 21. & ſeqq.* Ioan. Andreas *in cap. extirpandæ, de præbend.* Francus, & alij apud Duardum *quæſt. 18. num. 9. & ſeqq.*

10 Secundò ſequitur ſurripientem non iuuari titulo præſcriptionis, ſeu potiùs vſucapionis, quæ eſt poſſeſſio rei mobilis tempore à lege definito, nam Summus Pontifex prohibet hunc excuſationis titulum, præſertim cùm poſſeſſor malæ fidei nullo tempore præſcribat. An autem ſucceſſor ſingularis, aut alius, qui à fure emit, poſſit rem emptam ſpatio 30. vel 40. annorum vſucapere, conſtat ex dictis de præſcriptione *in tractat. de reſtitut.* cum Molina, Leſſio, Couarruuia, & aliis, quibus adde Duardum *loco cit. quæſt.* 21.

11 Tertiò non excuſari ſurripientem ab excommunicatione, etiamſi excuſatione dignum ſe arbitretur aliquo prætextu, id eſt, obtextu, ſeu velatione alicuius cauſæ fictæ, vel etiam veræ, ſed iniuſtæ, prætextus enim ſignificat cauſam, non ſolùm fictam, & ſimulatam; verùm etiam veram. *cap. ſuborta, de tranſact. & l. ſub prætextu. C. de tranſact.*

tranſact. hoc tamen intellige, modò prætextus, ſeu cauſa quæ allegatur, ſit iniuſta: nam ſi cauſa iuſta ſit, vt quia accepit bona derelicta, aut quia cum periculo vitæ præfata bona acquiſiuit, ſtatuto, vel conſuetudine id ſibi concedente, excuſatur, iuxta ſuperiùs dicta.

QVÆSTIO VI.

De excommunicatione, quæ contrahitur propter impoſitionem, auctionem, vel exactionem pedagiorum, ſeu gabellarum.

TOtam huius canonis materiam tribus punctis explicabo.

In primo oſtendam, quid ſit pedagium, ſeu gabella.

In ſecundo, quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones ſub cenſura prohibeantur.

Tertiò, quódnam ſit huius excommunicationis ſubiectum, ſeu in quas perſonas iſta excommunicatio feratur, quæ his verbis in Bulla continetur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris ſuis noua pedagia, ſeu gabellas, præterquam in caſibus ſibi à iure, ſeu ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia permiſſis, imponunt, vel augent, ſeu imponi, vel augeri prohibita exigunt.*

PVNCTVM I.

Quid ſit pedagium, gabella, portorium.

1 *Pedagium quid ſit.*
2 *Gabella quid ſit.*
3 *Portorium quid ſit.*
4 *Nomine pedagij, guidagij, portorij, ſeu gabellæ, ac vectigalis non venit taxa, talea, collecta, præſtantia, perticatus, domus panis, & his ſimilia.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 PEdagium, quod dicitur à pede, nihil eſt aliud, quàm quoddam tributum, quod pro tranſitu perſonæ per aliqua loca ſoluitur, ad reparationem, vel conſtructionem pontium, viarum, nauium. Solet etiam dici guidagium, quod eſt tributum, quod pro cuſtodia, & ſecuritate viarum à tranſeuntibus ſoluitur. Ita communiter DD.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 GAbella, ſeu vectigal, ſi propriè, & ſtrictè loquamur, nihil eſt aliud quàm tributum, quod pro delatione, ablatione, tranſlatione, aut venditione rerum, ſeu mercium ſoluitur, vel, vt alij dicunt, eſt tributum, ſeu vectigal, quod pro mercibus inuectis perſoluitur; vulgari, tritóque nomine appellatur datium, aut duana, ſeu dogana.

Dixi, *ſi propriè, & ſtrictè loquamur*, quia nomen gabellæ latiùs acceptum, extenditur ad penſionem, cenſum, guidagium, pedagium, portorium, taleas, collectas, & ſimilia. Quid autem ſit penſio, & cenſus, conſtat ex dictis ſuis locis; nihil enim aliud ſunt, quàm ius exigendi certam quantitatem ex bonis alienis. Quid verò ſit taxa, vel talea, ſtatim aperiam.

TERTIA PROPOSITIO.

3 POrtorium, quod à portu nomen accepit, eſt ſpecies gabellæ, ſeu vectigalis, quod ſoluitur pro rebus, quæ naui deferuntur ad aliquem locum, vel ab aliquo loco aſportantur, vel per aliquem locum transferuntur. Ita poſt Alex. *in l. cenſoria. ff. de verb. ſignif.* & poſt Syluestrum, Angelum, Tabienam, & alios *in v. gabella, & pedagium*, obſeruant Vgolinus *in expoſit. Bullæ cap. 5. num. 4.* Rebuffus *in praxi benef. in expoſit. Bullæ art. 3.* Toletus *ibidem excom. 3.* Sayrus *lib. 3. cap. 9. num. 4.* Duardus *lib. 2. can. 5. quæſt. 4.* Graſſius *1. part. deciſ. lib. 4. cap. 18.* Suarez ex parte *diſp. 21. ſect. 2. num. 41.* & alij communiter.

4 Ex dictis igitur licet inferre taxas, taleas, collectas, præſtancias, & his ſimilia, non contineri ſub nomine pedagij, ſeu gabellæ, ac vectigalis ſtricte accepti, vt patet ex natura, & fine huiuſmodi onerum, & tributorum; pedagium enim ſoluitur ad reparationem viarum, pontium, vel nauium: guidagium pro ſecuritate viarum: portorium pro portu, aut portus tranſitu: vectigal, ſeu gabella pro mercibus vehendis, vel inuectis. Talea verò, præſtantia, taxa, & collecta idem ſignificant, & nihil aliud ſunt, quàm pecunia, ſeu pretium, ſeu compoſitio, ſeu onus, ſeu tributum, quod ſoluitur ſeruata proportione ſubſtantiæ cuiuſque, vt bene obſeruat Sayrus *num. 10.* Duardus *q. 4. num. 7.* Suarez *diſput. 21. ſect. 2. num. 41. verſ. alia verba*, poſt Syluestrum, Tabienam, & alios *locis cit.*

Idem dic de onere, quod alicubi perticatus dicitur, aut de grauamine, quod pro domibus ſoluitur, & de his ſimilibus, quæ, propriè loquendo, ſub nomine pedagij, aut vectigalis non continentur.

Rurſus inferri poteſt, nomine pedagij, aut gabellæ non comprehendi domum panis, in qua dominus loci, vel communitas deponi mandat victualia, & facultatem ea vendendi vni concedit: nam huic non conuenit ratio vectigalis, & potius dici debet monopolium, quàm vectigal. Ita Filliucius *num. 110.* cum Hoſtienſi, & aliis contra Graſſium *loco cit. num. 79.* Duardum *num. 6.*

Hæc diligenter aduertenda ſunt pro ſolutione multorum caſuum.

Ex his enim colligitur legē pœnalem, & conſequenter hunc noſtrum canonem loquentem de pedagiis, & gabellis, explicandum eſſe tantummodo de pedagio, guidagio, vectigali, ſeu gabella, & portorio propriè acceptis, nō verò de taxa, taleis, collectis, præſtantiis, perticatu, grauamine domus, iuxta veriorem ſententiam, quam ſequitur Vgolinus *loco cit. §. 3. ad finem verſ. poſtremo.* Caietanus *v. excommunicatio cap. 71.* Duardus *loc. cit.* Suarez *diſp. 21. ſect. 2. num. 41. ad finem*, & Filliucius ex parte *num. 107.* vbi probabiliter ab excommunicatione iure communi excuſari poſſe putat communitatem recognoſcentem ſuperiorem, ſi collectam pro ſuis neceſſitatibus imponat. Reginaldus tamen *lib. 9. num. 284. & ſeq.* & Filliucius *num. 108.* putant imponentem collectas ſine licentia ligari hac cenſura, modò imponens ſupremam poteſtatem non habeat.

PVNCTVM II.

Quænam ſit materia huius canonis, ſeu quænam actiones ſub cenſura in hoc canone prohibeantur, imponendo pedagium, augendo, &c.

1 *Materia huius cenſuræ quænam ſit.*
2 *Quænam dicatur impoſitio noui pedagij, ſeu gabellæ.*
3 *Quid nomine auctionis intelligatur.*
4 *Ligatur hac cenſura is, qui obtenta facultate gabellam imponendi ſuper vna re, imponit ſuper alia.*
5 *Quid nomine exactionis intelligatur.*
6 *Exactio prohibetur eadem excommunicatione, qua impoſitio, & auctio.*

VNICA PROPOSITIO.

1 MAteria huius cenſuræ, ſeu actiones ſub hac cenſura prohibitæ, ſunt impoſitio noui pedagij, ſeu gabellæ

gabellæ auctio, & illius exactio. Hæc propoſitio conſtat ex illis Bullæ verbis, *imponunt, vel augent, ſeu imponi, vel augeri prohibita exigunt.* Vt ſingulæ iſtius propoſitionis particulæ clarè intelligantur, explicandæ ſunt ſubſequentes quæſtiones.

2 Quæres primò, quænam dicatur impoſitio noui pedagij, ſeu gabellæ, ſeu quódnam dicatur nouum pedagium, ſeu vectigal.

Reſpondeo illud dici nouum, de cuius impoſitionis initio non extat memoria, ſeu quod nunquam in eo loco fuit impoſitum: dicitur autem nouum reſpectu loci, in quo exigitur, non habita ratione alterius loci; fieri enim poteſt, vt alibi vetus ſit, & licitum, hîc autem nouum, & illicitum, vt bene Vgolinus hîc §. *ſeu imponi, verſic. tertiò*, *pag.* 162. Duardus *quæſt.* 9. & alij communiter. Illud verò vetus & antiquum vectigal dicitur, cuius impoſitionis origo memoriam hominum excedit: illa igitur illicita, & inualida ſunt vectigalia, quæ noniter impoſita ſunt ſine legitima facultate; illa verò licita, quæ à legitimo ſuperiore impoſita ſunt, vel quorum initium memoriam hominum tranſcendit. poſſeſſio enim immemorabilis arguit iuſtum titulum, nempe priuilegium, aut aliam iuſtam cauſam, vt communiter fatentur Theologi, & Iuriſperiti. Ita Sayrus *num.* 11. Vgolinus hîc *cap.* 5. *initio num.* 6. Graſſius 1. *part. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 79. Duardus hîc *quæſt.* 2. Alterius hic *cap.* 2. Filliucius *tractat.* 16. *cap.* 5. *num.* 14. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 16. *num.* 283. & hoc diligenter obſeruandum eſt pro iis, qui vectigalia exigunt, cùm alioquin ex ſe poteſtatem non habeant imponendi vectigalia: nam in habentibus facultatem imponendi vectigalia, non eſt inſpiciendum, an vectigal nouum ſit, an vetus, cùm ipſi ius habeant nouum imponendi, & vetus augendi: quibus autem hoc ius competat, conſtabit ex dicendis *in* 3. *puncto.*

Ex dictis igitur conſtat, quænam dicatur impoſitio noui vectigalis, quæ ſub excommunicatione in hac Bulla prohibetur.

3 Quæres ſecundò, quid nomine auctionis intelligatur, & vtrùm ſub eandem pœnam cadat auctio vectigalis, ſub quam cadit impoſitio.

Ad primam partem reſpondeo nomine auctionis intelligi augmentum grauaminis, ſeu tributi ſoluendi à tranſeuntibus, aut res aliquas vendentibus.

Ad ſecundam reſpondeo cadere ſub eandem excommunicationis pœnam, vt patet, tum ex verbis Bullæ; tum, quia vectigal, qua parte augetur, cenſetur nouum, cùm pars præexiſtens ſit illi accidentaria: ſicut autem prohibetur impoſitio noui vectigalis, ne ſubditorum pecuniæ à Principibus exhauriantur; ita par fuit, vt auctio veteris ſub eadem pœna interdiceretur. Ita Syluester *v. excommunicatio* 7. *num.* 19. Duardus *loco citato, & quæſt.* 8. *& quæſt.* 13. *verſic. decimo.* Graſſius *loco citato.* Suarez *loco citato.* Toletus *lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 11. Syluester *v. gabella* 3. *num.* 7. Reginaldus *num.* 274. & alij apud præcitatos DD. contra Armillam *in ſumma v. gabella num.* 8. & alios, quatenus arbitrantur auctionem tributi non eſſe impoſitionem tributi, conſequenter non ſubiacere pœnæ contra impoſitionem latæ, niſi exprimatur.

4 Hinc colligere licet, illum hac cenſura ligari, qui obtenta facultate imponendi gabellam ſuper vna re, imponit ſuper alia, vel qui imponit maiorem, quàm ſibi conceſſum fuerit, hæc enim eſt impoſitio noui vectigalis. Ita Filliucius *quæſit.* 3. *num.* 106. & alij DD.

5 Quæres tertiò, quid nomine exactionis intelligatur, & vtrùm exactio eadem excommunicationis pœna prohibeatur, qua impoſitio.

Ad primam quæſtionis partem reſpondeo, nomine exactionis in hoc loco intelligi actionem, qua quis ab inuito tributum noniter impoſitū ſine legitima imponendi auctoritate extorquet; nam *exigere* eſt aliquid extorquere ab eo, qui inuitus, ſeu inuoluntariè mixtè tradit, ſeu qui ſoluere nollet ſi poſſet. *l. ſoluendo, ff. de negot. geſtis.* Ita Sayrus *loco citato num.* 8. Caietanus *v. excommunicatio cap.* 39. *&* 71. Suarez *num.* 45. Filliucius *num.* 112. Reginaldus & Nauarrus *locis ſtatim citandis.* Duardus *quæſt.* 9. *num.* 1. & alij apud Sayrum *loco cit.* & apud Vgolinum *c.* 5. §. *quis caput. pag.* 163.

Is igitur inuitus ſoluere dicitur, regulariter loquendo; qui aliquid tradit petenti tanquam ſibi debitum, ſeu qui ſoluere nollet, ſi poſſet. Si verò tradat ex amore, vel animi liberalitate, aut ſponte, non rogatus, dicitur donare; conſequenter huiuſmodi receptio non eſt vetita, quanquam pauci ſunt, qui donare præſumantur, nullus enim fere traderet, niſi peteretur, tanquam ex debito, vel niſi periculum alicuius incommodi ſibi timeret. Ita Caietanus, & Sayrus *locis citatis.* Nauarrus *cap.* 27. *n.* 61. Duardus *quæſt.* 9. Reginaldus *num.* 276. *ad finem.* Toletus *lib.* 1. *cap.* 22. *n.* 13. Gambarupta hîc *cap.* 5. *n.* 10. & alij apud præcitatos DD.

6 Ad ſecundam quæſtionis partem reſpondeo exactionem eadem excommunicationis pœna vetari, qua impoſitio, & auctio. Probatur, tum ex verbis Bullæ ſuperiùs citatis, ibi, *vel augeri prohibita exigunt.* tum ex fine, & intentione Summi Pontificis; cùm enim Summus Pontifex intentionem haberet conſulendi indemnitati, & libertati ſubditorum, ne magis, quàm par ſit, grauarentur, & ne ipſorum pecuniæ exhaurirentur, operæ pretium fuit, vt non ſolùm impoſitio, vel auctio gabellæ ſine legitima auctoritate impoſitæ, ſub pœna excommunicationis interdiceretur, verùm etiam exactio, ſine qua vana, & inutilis redderetur impoſitio, & auctio gabellarum. hæc ratio potius indicat finem, & congruentiam diſpoſitionis, quàm diſpoſitionem ipſam, & excommunicationis impoſitionem, quæ magis ex prima, quàm ex ſecunda ratione colligitur.

PVNCTVM III.

Quódnam ſit ſubiectum, ſeu in quas perſonas huius canonis cenſum feratur, ob impoſitionem, auctionem, & exactionem pedagiorum, & gabellarum.

1 *Quinam incidant in hanc cenſuram.*
2 *Quinam gabellas imponere poſſint abſque periculo cenſuram contrahendi.*
3 *Ille poteſt vectigalia imponere, qui facultatem habet à ſupremo Principe.*
4 *Summus Pontifex poteſt alteri gabellam imponendi facultatem concedere, quoties bono ſpirituali expedire iudicauerit.*
5 *Probabile eſt tyrannos vſurpatione regni poſſe abſque excommunicatione gabellas imponere, quoties poſſident locum, cui aliàs competebat ius imponendi vectigalia.*
6 *Tyrannus ſolo regimine, & adminiſtratione, iuxta probabiliorem ſententiam excommunicatione ligatur, gabellas iniuſtè imponendo.*
7 *Princeps iuſtam habens cauſam imponendi gabellam in ſuo territorio, ſi eam praſcribat ſolui non ſolùm à laicis, verùm etiam à religioſis, in excommunicationem huius canonis incidit, iuxta probabiliorem ſententiam.*
8 *Communitas, quæ gabellam imponit, non incurrit excommunicationem, iuxta probabilem ſententiam.*
9 *Imponens gabellas in terris alienis non incurrit excommunicationem.*
10 *Iubens, mandans, vel conſulens noua tributa imponi, non ligatur hac cenſura, iuxta probabilem ſententiam.*
11 *Multi caſus ex præcedentibus inferuntur.*
12 *Qui gabellas antiquitus impoſitas, ſeu aliqua de cauſa intermiſſas de nouo exigit, non ligatur hac cenſura.*
13 *Qui pro fluminis tranſitu pecuniam exigit, non afficitur*

hac

hac cenſura. Idem valet in facultate concedendi, tenendi cymbam, qua viatores transferuntur.

14 *Excommunicatio non extenditur ad eos, qui viatores aggrediuntur, & pecunias ipſis extorquent, fingentes ſe gabellarum exactores eſſe.*

15 *Exactor vectigalium, qui aliquid ſupra taxam à Principe præſcriptam exigit, cenſuram huius canonis contrahit, iuxta probabilem auctorum ſententiam.*

16 *Qui capit defraudantes gabellas, ipſóſque ad exactores ducit, non ligatur excommunicatione.*

17 *Reformans vectigalia iam impoſita non ſubijcitur vinculo huius cenſuræ, modò rem aliam maioris valoris non exigat, aut ſolui imponat.*

18 *Exigens per metum grauem, aut probabiliter ignorans iniuſtitiam vectigalis, excommunicationem non incurrit.*

19 *An ſubditi dubitantes de iuſtitia vectigalis teneantur ad illius ſolutionem, remiſſiuè.*

VNICA PROPOSITIO.

1 OMnes, qui in terris ſuis imponunt, augét, vel exigunt pedagia, vel gabellas in caſibus ſibi à iure, vel ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ auctoritate non permiſſis, in excommunicationem huius canonis incidunt. Hæc propoſitio non indiget probatione, cùm euidenter conſtet ex verbis Bullæ, ſed potiùs explicanda eſt in ſolutionibus ſubſequentium difficultatum.

2 Prima difficultas eſt, quínam gabellas imponere poſſint, itaut hanc cenſuram non incurrant gabellas imponendo.

Reſpondeo illos poſſe gabellas imponere, qui in ſuis terris ſupremam habent facultatem, nullumque ſuperiorem in temporalibus agnoſcunt. Ratio eſt, quia, cùm huiuſmodi perſonæ ſupremam habeant poteſtatem circa regimen, & adminiſtrationem, & impoſitio vectigalium ſit effectus ſupremæ iuriſdictionis, *c. innouamus, de cenſib. & cap. ſuper quibuſdam, de verb. ſignific.* par eſt vt vectigal imponere valeant, quo alantur, & dignitatis onera ferre, & periculis occurrere poſſint. tum, quia in iure nulla extat contra huiuſmodi perſonas prohibitio. Ita DD. ſtatim citandi, & præterea Molina, Nauarrus, Toletus, Suarez, Vaſquez, & alij, quos retuli *de contract. diſput. 2. quæſt. 9. puncto 1.*

Hinc ſequitur primò, Duces, Comites, Barones, Marchiones, dominos, alióſque poteſtaté ſupremorum Principum non habentes, non poſſe gabellas imponere, conſequenter vinculo huius cenſuræ obſtringi gabellas imponendo. Ita Pius V. teſte Toleto *lib. 1. cap. 22. num. 10. ad finem.*

Secundò Summum Pontificem, Imperatorem, Regem, Ducem Florentiæ, alióſque ſupremos Principes, ſuperiorem non agnoſcentes, poſſe in ſuis terris vectigalia imponere, vt fuſius probat Sayrus *loco citato num. 15. & ſeqq.* Duardus *quæſt. 5.* Filliucius *num. 104.* Suarez *diſput. 21. ſect. 2. num. 36.* Toletus *lib. 5. cap. 73. num. 1.* Gambarupta hic *cap. 5. num. 4.* Alterius, & alij, quos retuli *de contract. diſputat. 2. quæſt. 9. puncto 1.* Eadem facultas conceditur Concilio generali *in cap. ſuper quibuſdam, de verborum ſignificat.*

Tertiò Reſpublicas liberas, & perfectas poteſtatem imponendi vectigalia habere, qualis eſt Reſp. Veneta, Ianuenſis, aliæque ſimiles Reſpublicæ, vel ciuitates, ſupremam auctoritatem habentes: ſicut enim huiuſmodi facultatem in Principem transferunt; ita eandem per ſe ipſas exercere poſſunt, modò maior communitatis pars conſentiat, & ſuam auctoritatem in Principem non tranſtulerint. Ita DD. cit. & alij apud Duardum *quæſt. 7. n. 4.* apud Gambaruptam *loco cit.* & apud alios præcitatos DD.

3 Quartò facultatem imponendi vectigalia competere iis, quibus data eſt à ſupremis ipſorum Principibus facultas illa imponendi: ſicut enim quis poteſt grauamen imponere; ita etiam illius imponendi facultatem alteri dare in locis ſibi de iure in hac re ſubiectis.

Idem dici poſſe de iis, qui huiuſmodi facultatem immemorabili conſuetudine præſcripſerunt, probabilis eſt multorum DD. opinio, quam ſequitur Medina *de reſtitut. quæſt. 13.* Sayrus *num. 17.* Reginaldus *num. 283.* Alterius hic *cap. 2.* Vgolinus hic *§. 1.* Duardus hic *quæſt. 2. num. 4. & quæſt. 6. num. 8. & 9. & quæſt. 7. num. 6.* Panormitanus, Syluester, & alij contra Bartolum, & alios apud Salas *de legibus diſp. 15. ſect. 10. num. 118.* apud Sayrum *loco cit.* & apud Vaſquez *in opuſc. cap. 6. §. 1. & 6. num. 65.* Nihil enim obſtat, quo minus iſta facultas præſcribi poſſit; ſed de hac re alibi.

4 Maius dubium eſt, verùm Summus Pontifex poſſit alteri in temporalibus ſibi non ſubdito facultatem ad gabellas imponendas concedere.

Reſpondeo poſſe, quoties id bono ſpirituali expedire iudicauerit, vt in ſimili probaui *de legibus.* & ex eo apertè deducitur, quòd Chriſtus Dominus, qui conſtitutus eſt à Patre Rex ſuper Sion montem ſanctum eius; ſuper ſanctam, inquam, Eccleſiam, conceſſit ſuo in terris Vicario, Romano Pontifici, generalem facultatem in ſpiritualibus, quantam ferunt illa verba, *Paſce oues meas*; & illa alia, *Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* & conſequenter conceſſit eidem ſuo Vicario, facultatem circa ea omnia, quæ ad ſpiritualis iuriſdictionis exercitium poſſunt neceſſaria, vel opportuna media eſſe; cuiuſmodi eſt hoc de quo agitur. Et ita plerique quos retuli *de legibus,* & hic *quæſt. 5. punct. 4. num. 9.*

5 Quintò ſequitur Tyrannos, iuxta probabilem nonnullorum ſententiam, quam ſequitur Filliucius *num. 109.* incidere in excommunicationem huius canonis, gabellam imponendi, quia carent poteſtate, & iure; (loquimur autem de Tyranno vſurpatione regni, ſeu principatus: nam de Tyranno ſolo regimine, & adminiſtratione, alia difficultas eſt, quam hic ſtatim explicabo.)

Dixi, *iuxta probabilem nonnullorum ſententiam,* vt aduerterem oppoſitum mihi verius videri. Ratio eſt, tum quia ad incurrendam hanc cenſuram opus eſt, vt imponens gabellam, eam imponat in terris ſuis: ſed loca, in quibus Tyrannus gabellas imponit, non ſunt ipſius Tyranni, alioquin dici non poſſet Tyrannus vſurpatione regni quod poſſidet, & occupat. tum quia, licet inique poſſideat regnum, nihilominus Reſpublica præſumitur ius illi conferre: ſicut enim Reſpublica poſſet leges ferre, & vectigalia imponere; ita præſumitur eandem facultatem in Tyrannum transferre ad vitanda grauiora incommoda, vt in ſimili docui *de legibus diſp. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 3. n. 12. & ſeqq.* cum Leſſio, Salas, Arragonio, Salonio, Banne, & aliis contra Sotum, & Suarez.

Secus dici poſſet de Tyranno, qui poſſidet aliquod oppidum, ſeu caſtrum, cui aliàs non competit ius imponendi vectigalia: ſicut enim huiuſmodi oppidum non poteſt gabellas imponere, vt ſuppono; ita neque facultatem ad illas imponendas in alterum transferre valet, iuxta vulgatam regulam, *Nemo plus iuris in alterum transferre poteſt, quam ipſe habeat*; conſequenter gabella ab ipſo impoſita non tenet. Valde tamen probabile mihi videtur, hunc ligari cenſura, quia non imponit vectigalia in terris ſuis.

6 Sed modò dubium eſt, vtrùm Tyrannus ſolo regimine, & adminiſtratione, qui ſcilicet iuſtè poſſidet regnum; ſed iniquè ſubditos vexat bonis ſpoliando, aut iniuſtè grauando, contrahat hanc pœnam, ſi vectigalia poteſtatem ſuam excedentia imponat, cùm aliàs gaudeat poteſtate ad gabellas iuſtè imponendas.

Eadem difficultas fieri poteſt in aliis Principibus, iniuſta vectigalia imponentibus. Vgolinus hic *§. 3. verſ. 4.* Toletus hic *lib. 1. cap. 22. num. 9. excommunicatione 5.* Filliucius *num. 105.* Reginaldus *n. 274.* Nauarrus *cap. 27. n. 61.*

Sayrus

Sayrus *cap. 9. num. 7. lib. 3.* putant non contrahere. Sed oppoſitum mihi verius videtur cum Suarez *diſput. 21. ſect. 2. num. 37. verſic. hinc verò.* Syluestro *v. gabella 3. num. 7.* S. Antonin. *2. part. tom. 1. cap. 13. §. 7.* Graſſio *1. part. lib. 4. cap. 18. num. 80.* Duardo hic *quæſt. 6.* & aliis arbitrantibus, Regem, ſeu Principem teneri hac cenſura, dum gabellas iniuſtè imponit. Ratio eſt, quia a Summo Pontifice ſimpliciter & abſolutè excommunicantur qui gabellas imponunt in caſibus ſibi à iure non conceſſis, vt diſertè conſtat ex verbis Bullæ. Sed Principi conceſſum non eſt in iure vt gabellas iniuſtè imponat, ius enim iniuſtitiam fouere, nec actus iure naturæ inualidos approbare, aut validare poteſt; ergo Princeps iniuſtè gabellas imponens excommunicatur.

7 Hinc ſolui poteſt illa difficultas quæ quæritur, vtrùm Princeps habens iuſtam cauſam imponendi gabellam in ſuo territorio, ſi eam imponat, ſimúlque præſcribat eam ſolui non ſolùm à laicis, verùm etiam a religioſis, ſeu clericis, incidat in hanc cenſuram.

Reſpondent Suarez, & alij *locis ſtatim citandis*, ex diſpoſitione huius canonis præcisè non incidere in hanc cenſuram, quia Rex imponit gabellam in ſuis terris in caſu ſibi permiſſo, id eſt, ex cauſa iuſta, vt ſupponitur, e. g. ad impediendos inimicorum incurſus, ad defenſionem regni, vel ad reparationem viarum, &c. conſequenter impoſitio gabellæ quoad ſubſtantiam eſt iuſta, licèt quoad modum, ſeu quoad perſonas dicatur iniuſta; Summus enim Pontifex non prohibet circumſtantiam modi ſub excommunicatione, ſed impoſitionem in caſu non permiſſo: caſus autem non permiſſus eſt ſi imponatur ſine poteſtate, ſeu ſine iuſta cauſa. Ita Graſſius *num.* 84. Reginaldus *num.* 276. Nauarrus *cap. 27. num.* 61. Suarez *num.* 40. Sayrus *lib. 3. cap. 9. n.* 11. Caietanus *v. excommunicatio cap.* 71. & alij apud Sayrum *loco citato.*

Idem dicendum cenſet Vgolinus *cap. 5. ad finem verſ. 3. pag.* 164. ſi Princeps habens iuſtam cauſam imponendi gabellam, eam imponat, illámque perſolui mandet à priuilegiatis, ſeu exemptis, vt patet ex illata ratione.

Secus dicendum eſt in omnium ſententia ſi Princeps nullam habens iuſtam imponendæ gabellæ cauſam, eam imponat, ſiue illam præcipiat ſolui tantummodo à ſubditis, ſiue etiam à clericis, ſeu exemptis; tunc enim dicetur gabellam imponere in caſu non permiſſo. Ita Suarez *num.* 40. Graſſius *num.* 84. Sayrus, & alij *locis citatis.*

Dixi, *ex diſpoſitione huius canonis præcisè*, quia præfati Doctores putant imponentes, vel exigentes gabellas à clericis incurrere cenſuram inferiùs explicandam *canone* 18. vel ſaltem cenſuram contentam *in cap. quanquam, de cenſibus*; hanc verò non incurrere.

Ego verò cenſeo præfatum Principem gabellam clericis imponentem, etiamſi alias ſimpliciter habeat cauſam imponendæ gabellæ, incurrere cenſuram huius canonis. Ratio eſt, quia Summus Pontifex generaliter excommunicat imponentes gabellas ſine Summi Pontificis licentia, in caſibus ſibi non permiſſis: ſed præfatus Princeps non imponit gabellas in caſibus permiſſis, ſed potiùs prohibitis, *cap. quanquam, de cenſibus. cap. non minus*, & in aliis textibus, *tit. de immunit.* ergo Summus Pontifex hunc excommunicat. Ita Caietanus *v. excommunicatio cap.* 71. Duardus hic *quæſt. 6. n. 16. & ſeq. & q. 10. n. 1.* Toletus *lib. 1. cap. 22. n.* 12.

Neque obſtat aliam excommunicationem haberi *canon. 18. huius Bullæ*, contra exigentes taleas à clericis; nam illa reſtringitur ad ibi expreſſa, vt loquitur de exigentibus taleas, & alia ibi expreſſa. hæc verò vniuerſalior eſt, & loquitur de quibuſcumque imponentibus, augentibus, vel exigentibus gabellas in caſibus non permiſſis.

Ad rationes in contrarium reſpondeo, præfatum Principem imponere vectigal in caſu non permiſſo; conſequenter ligari excommunicatione. Oppoſita tamen opinio probabilis eſt, & ſequens illam ſuſtinere poſſet exigentes noua tributa alioquin iuſta ex parte cauſæ materialis, & ex parte cauſæ efficientis; ſed iniuſta ex parte perſonarum, à quibus exigitur, vt quia plus ab vno exigitur, quàm ab alio, aut quia exigitur à priuilegiato, & exempto, non incidere in hanc excommunicationem; niſi fortè priuilegiatus ſit clericus: tunc enim perſpicuum eſt exigentem à clericis ligari ſaltem excommunicatione, *cap. quanquam, de cenſibus*; vt etiam oppoſita ſententia concedit.

8 Secunda difficultas eſt, vtrùm communitas imponens vectigalia incurrat excommunicationem. Ratio dubitandi eſt, quia communitas non excommunicatur, *cap. Romana, de ſentent. excommun. in 6.* licèt interdici poſſit, vt *in tract. de cenſuris*, oſtenſum eſt, Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæſtio 1. num.* 102. Reginaldus *num.* 275. Vgolinus hic §. 2. Alterius *in expoſitione huius canonis cap. 4. dub.* 3. Sayrus *loco cit.* reſpondent vniuerſitatem collectiuè ſumptam non excommunicari; ſingulos verò de communitate, culpam in hac re admittentes, excommunicari, quia ſufficienter determinantur per actionem, qua ad gabellæ impoſitionem cooperantur. Hæc opinio probabilis eſt, tum ob allatam rationem, tum ob praxim, de qua teſtatur Alterius *loco citato.* Quanquam oppoſita ſententia mihi non videtur improbabilis, ſicut neque improbabile eſt quod tradunt Vgolinus *cap. 4. §. 2. num.* 1. Duardus *lib. 2. in can. 4. quæſt. 23. num.* 45. & alij, quos ſuprà retuli, aſſerentes communitatem, naufragorum bona ſurripientem, non ligari excommunicatione lata contra ſurripientes naufragorum bona. Idem in terminis propoſitæ difficultatis tradit idem Duardus hîc *canon. 5. quæſt. 6. num. 6. & ſeq.* licèt trepidet, & in praxi ſuſtinendam putet oppoſitam ſententiam.

Ratio ergo cur communitas hac excommunicatione non ligetur eſt, tum quia non afficitur excommunicatione, niſi exprimatur, *cap. Romana, cit.* tum quia cùm ipſa communitas bonum publicum reſpiciat, & ex priuatis perſonis conſtet, non præſumitur velle pecuniam priuatorum exhaurire, conſequenter neque Summus Pontifex cenſetur velle illam excommunicare, niſi exprimat.

9 Tertia difficultas eſt, vtrùm imponens gabellas in terris alienis, excommunicationem huius canonis incurrat. Exemplum eſſe poteſt, ſi Rex extraneo facultatem concedat imponendi vectigalia in proprio ipſius Regis territorio, vel in alieno.

Reſpondetur negatiuè, quia Summus Pontifex excommunicat imponentes gabellas in ſuis terris: hic autem non imponit gabellas in ſuis terris, ſed alterius.

10 Quarta difficultas eſt, vtrùm iubentes, mandantes, vel conſulentes noua tributa imponi, ligentur excommunicatione huius canonis.

Reſpondetur negatiuè, quia non exprimuntur, & ex regulis generalibus conſtat, cenſuram latam contra facientes non extendi ad iubentem, mandantem, vel conſulentem. Ita Vgolinus hic *cap. 5. §. 3. verſ. quarto, pag.* 159. Duardus hic *quæſt. 6. num.* 10. Idem dicendum videtur de illis, qui mandant, vel conſulunt exigi; nam canon hic loquitur de imponentibus, augentibus, & exigentibus: qui autem mandat, vel conſulit exigi, non dicitur verè, & propriè exigere.

Neque obſtat regula, *Qui per alium facit, per ſe ipſum facere cenſetur*; non enim dicit, qui per alium facit, per ſe ipſum facit; ſed cenſetur facere per ſe, id eſt, interpretatiuè, & quaſi metaphoricè, ſeu moraliter. cùm autem verſemur in materia pœnali, non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. Quamobrem verum eſt mandantem, vel conſulentem grauiter delinquere, & grauiſſimis pœnis dignum eſſe, non tamen ex verbis noſtri canonis colligitur excommunicatum eſſe: nam Summus Pontifex id expreſſiſſet, dicendo, *per ſe, vel per alium*, ſeu *directè, vel indirectè.* Ita ex parte ſentire videtur Duardus hîc *q. 13. n. 4.* quamuis in fine oppoſitum innuat,

ſicut

ſicut etiam oppoſitum tenet Suarez *diſp.21.ſect.2.num.43.* Vgolinus hic *§.ſeu imponi, vel augeri.verſic.4.& 6.* Nauarrus *cap.27.num.61.* Graſſius *1.part. lib.4.cap.18.num.83.* Sayrus *cap.9.num.8.* Reginaldus *lib.9.n.276.* & alij communiter, aſſerentes hac cenſura ligari exigentes per ſe ipſos, aut famulos præpoſitos ad exigendum, alioſque miniſtros qui exactioni cooperantur, vt qui recipiunt pecunias, qui ſcribunt, qui explorant ea, quę feruntur, &c. Horum DD. opinio circa mandantem probabiliſſima eſt propter auctoritatem; imò in praxi ſuſtineri deberet, ſi conſtaret in praxi receptam eſſe. vſus enim & praxis eſt optima legis interpres.

11 Ex dictis in præcedentibus colligitur ſolutio multarum difficultatum.

Primò imponentes, vel augentes in terris ſuis vectigalia ſine legitima facultate, ligari excommunicatione: idem valet, iuxta meam ſententiam, ſi imponant, vel augeant ſine iuſta cauſa, vel ſi eam imponant ſoluendam ab exemptis, vt cõſtat ex dictis occaſione primæ difficultatis.

Secundò communitatem, iuxta probabilem ſententiam, non ligari hac pœna gabellas imponendo, quamquam fieri poteſt vt grauiter peccet, & alicubi peculiariter interdictum eſt taxas, aut gabellas imponere.

Tertiò imponentem gabellas in terris alienis, non ligari hac pœna. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex loquitur de imponentibus in terris ſuis. tum quia imponens gabellas in terris alienis faciliùs cohiberi, & ab iniuſta vexatione retrahi poteſt à legitimis ſuperioribus.

Quartò mandantem, vel conſulentem imponi, vel exigi gabellas, non teneri vinculo huius cenſuræ, vt in quarta difficultate probatum, & explicatum eſt.

Quintò imponentem taxas non ſubiacere huic pœnæ, vt patet ex dictis in prima propoſitione. Secus dic de imponente nouas gabellas ſine legitima facultate, aut illas exigente, id eſt, recipiente ab inuitis: qui autem nouas gabellas imponere dicantur, patet ex dictis *in 2.punčto.*

12 Sextò eos non affici hac excommunicatione, qui gabellas antiquitus impoſitas, ſed aliqua de cauſa intermiſſas, de nouo exigunt, vt ſi oppidum iniquè detentum fuit ab aliquo, aut diu caruit legitimo Principe, ob idque gabella non fuit ſoluta, ſed poſtea legitimo Principe comparente, vel conſtituto iterum exigitur; aliud enim eſt gabellam nouiter imponere, aliud antiquitus impoſitam nouiter exigere. Primum interdicitur, ſi fiat ſine facultate, ſecundum non prohibetur. Ita Vgolinus hic *§. 1. verſic.5.* Duardus *quæſt.13.n.7.verſic.4.* Sayrus *lib.3.cap.9. num.12.* poſt Siluestrum *verb.gabella 3.num.5.*

13 Septimò hac cenſura non comprehendi eos, qui prò fluminis tranſitu pecuniam exigunt; iſti enim pecuniam non recipiunt titulo gabellæ, ſed potiùs in mercedem, & ſtipendium proprij laboris, quem tranſeuntibus locare præſumuntur.

Ob id etiam nonnulli Doctores excuſandum putant terræ dominum, qui pretio facultatem alicui facit tenendi cymbam, & tranſuehendi viatores: ſicut enim id per ſe ipſum, vel per famulos facere poſſet; ita etiam, vt hoc à conductore fiat, concedere poteſt. Ita Ioannes Andreas, & alij, quos ſequitur Filliucius *tractat.16.cap.5.num.111.* Idem valet in eo, qui pecuniam à viatore accipit, vt ipſum per aliqua loca tutum, & ſecurum ducat; hoc enim non eſt vectigal, ſed pretium operæ, quam viatori locat, & ad quam locator non tenetur. Ita Vgolinus *cap.5. ſub finem verſic.6.pag.164.* Duardus *quæſt.13.ad finem verſic.ſextò limitatur.*

14 Octauò hanc pœnam non extendi ad eos, qui aggrediuntur viatores, & ab ipſis pecuniam extorquent, fingentes ſe gabellarum exactores eſſe. tum quia iſta excommunicatio videtur lata in eos, qui auctoritatiuè gabellas imponunt, aut exigunt, exiſtimantes eas ſibi iure deberi. tum quia iſti potius dicuntur furtum, & rapinam committere, quam gabellam exigere. Vgolinus *loco citato ad finem.* Duardus *loco citato.verſ.quinto.* Rebuffus *in expoſitione huius Bullæ.*

15 Imò non videtur improbabile exactorem vectigalium, qui aliquid plus exigit, quàm à ſuperiore præſcriptum ſit, non ligari excommunicatione, tum quia Rebuffus, & alij putant in Bulla excommunicari ſolùm imponentes vectigalia, vel augentes ſine legitima facultate, vel exigentes impoſita, vel aucta publica auctoritate abſque ſuperiorum licentia: iſte autem non exigit aucta publica auctoritate, ſed ipſe priuata auctoritate extorquet. tum quia hæc eſt potius rapina, & furtum, quàm exactio gabellæ, cuius repetitionem, & compenſationem à Principe petere poteſt is, qui ab exactore fuit iniuſtè damnificatus. hæc opinio mihi probabilis videtur, quamuis Filliucius *n.113.* & alij oppoſitum ſentiant.

16 Nonò eos, qui non exigunt gabellas, ſed capiunt defraudantes gabellas, ipſóſque ad exactores ducunt, non ligari excommunicatione; iſti enim non dicuntur exigere, licèt ad exactionem aliqua ratione cooperentur. Oppoſitum tamen valde probabile eſt, idémque ſuſtinet Vgolinus *verſ.ſeu imponi.v.quinto pag.162.* & Duardus hic *q.13.n.5.* & alij quos retuli *n.10.*

17 Decimò reformantem vectigalia iam impoſita, vt ſi loco tritici, aut olei, aut vini pecuniam æqualis valoris exigat, aut ſolui mandet, non ſubiici vinculo excommunicationis; hic enim propriè non dicitur nouum vectigal imponere, vel exigere, ſed aliquid circa modum immutare, contra prohibitionem iuris *in l.vectigalia,ff.de public.& vectigal.* Ita Filliucius *n.110.* Secus ſi pecuniam, vel rem aliam maioris valoris exigat, aut ſolui imponat; nam ratione exceſſus, & augmenti dicitur nouum vectigal imponere, vel exigere.

18 An verò exigentes per metum grauem, aut probabiliter ignorantes iniuſtitiam vectigalis excuſetur à cenſuris, & à peccato, patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere, & de peccatis.*

19 Vtrùm verò ſubditi dubitantes, vel probabiliter opinantes gabellas iniuſtas eſſe, teneantur eas ſoluere, & exactores Principum poſſint cum tali dubio illas exigere, conſtat ex dictis *de reſtitutione*, vbi explicaui ea, quæ faciunt ad obligationem ſoluendi gabellas, vel ad reſtituendum dum gabella non fuit ſoluta. Videri poſſunt quæ ibi tradidi, cùm huius loci propria non ſint.

QVÆSTIO VII.

De excommunicatione, quæ contrahitur ob falſificationem litterarum Apoſtolicarum.

TRia principaliter explicanda ſunt in hac quæſtione.

Primò, quid intelligatur nomine Bullæ, vel ſupplicationis, cuius falſificatio ſub excommunicatione prohibetur, & quid nomine falſificationis.

Secundò, quænam ſit materia huius excommunicationis, ſeu quænam actio ſub cenſura prohibeatur.

Tertiò, quódnam ſit ſubiectum, ſeu quínam ligentur hac cenſura, quæ in hæc verba profertur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falſarios litterarum Apoſtolicarum, etiam in forma breuis, ac ſupplicationum gratiam, vel iuſtitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S.R.E. Vicecancellarium, ſeu gerentes vices eorum, aut de mandato eiuſdem Romani Pontificis ſignatarum, necnon falsò fabricantes litteras Apoſtolicas, etiam in forma breuis, & etiam falsò ſignantes ſupplicationes huiuſmodi, ſub nomine Romani Pontificis, ſeu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum.*

PVNCTVM I.

Quid nomine ſupplicationis, & litterarum Apoſtolicarum, & quid nomine falſificationis intelligatur.

1 *Quænam dicantur litteræ Apoſtolicæ, breuia, & ſupplicationes.*
2 *Litteræ ſacræ Congregationis Pœnitentiariæ, Dataria, Epiſcoporum, &c. non comprehenduntur ſub nomine litterarum Apoſtolicarum.*
3 *Quid nomine falſificationis hoc in loco intelligatur.*
4 *Quot modis falſificatio contingat.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Litteræ Apoſtolicæ dicuntur illæ, quę nomine Summi Pontificis expediuntur, ſiue ſint Bullæ, ſiue breuia: hæc autem differentia eſt inter Bullas, & breuia, quod Bullæ plumbeo ſigillo expediūtur, breuia verò cera rubea annulo Piſcatoris ſignātur. Supplicationes verò dicuntur illæ petitiones, quæ in ſcriptis Summo Pontifici, aut Vicecancellario, aut alteri vicem ipſorum gerenti exhibentur, ad obtinendam gratiam. e. g. diſpenſationem, indulgentias, aut ad obtinendam iuſtitiam. e. g. vt cauſa alicui mandetur definienda. Ita Reginaldus *lib 9. cap.* 17. *num.* 287. Alterius hîc *cap.* 1. Suarez *diſput.* 21. *ſect.* 2. *n.* 45. Vgolinus hîc *pag.* 173. Duardus hîc *quæſt.* 1. *num.* 5. & alij communiter.

2 Hinc ſequitur litteras ſacræ Congregationis Cardinalium, aut Pœnitentiariæ, aut Epiſcopi, aut Nuntij, aut Legati à latere, aut Datarij, non comprehendi ſub nomine litterarum, vel ſupplicationum Apoſtolicarum, aut Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum, quia non expediuntur nomine Papæ, aut Vicecancellarij, ſed nomine ipſorum Commiſſariorum. Ita Nauarrus *cap.* 27. *num.* 62. Alterius *diſput.* 7. *lib.* 5. *cap.* 1. *verſicul. hinc ſequitur.* Suarez *num.* 49. Reginaldus *num.* 289. Duardus *lib.* 2. *canon.* 6. *quæſt.* 1. *num.* 5. *& quæſt.* 10. *num.* 16. Vgolinus hic §. 3. *num.* 6. Graſſius *num.* 94. Gambarupta hic *cap.* 6. *num.* 8. quamquam Duardus *quæſt.* 10. *num.* 17. dubitat, an falſificantes litteras Legati à latere incidant in hanc cenſuram, quia Legatus à latere vices gerit Summi Pontificis; ſed oppoſitum mihi probabilius videtur, dum litteræ Legati non expediūtur nomine Summi Pontificis, vt dictum eſt.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Nomine falſificationis in hoc loco intelligitur additio, mutatio, vel detractio aliqua à præfatis litteris, vel ſupplicationibus; nam falſa redditur ſcriptura quoties aliquid additur, vel minuitur, quod antea poſitum, ſeu conceſſum non erat; ergo illa dici debet falſificatio, qua aliquid additur, vel minuitur, quod antea non erat.

4 Hoc autem multis modis contingere poteſt. Primò aliquid addendo, ſeu ſcribendo, vel ſubſcribendo. Secundò radendo, ſecando, aut lauando. Tertiò ſigillum verum falſis litteris apponendo. Quartò fabricando falſas litteras, aut ſignando falſo ſigillo, vel etiam vero, ſed ſine conſenſu illius, ad quem ſpectat. Ita Vgolinus, Alterius, Duardus, Reginaldus, Suarez, Gambarupta, Sayrus & alij communiter in hunc canonem.

PVNCTVM II.

Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actio ſub cenſura prohibeatur.

1 *Materia eſt fabricatio, falſificatio, & ſignatio litterarum Summi Pontificis, &c.*
2 *Illa eſt materia ſufficiens huius cenſuræ, qua mutatur ſenſus à concedente intentus.*
3 *Ad cognoſcendam materiæ paruitatem, aut grauitatem, non eſt attendenda verborum quantitas, ſed ſignificatio.*
4 *Corrigens errorem Grammaticæ, non incurrit iſtam excommunicationem.*
5 *Addens aliquid licèt modicum mutans ſenſum à Summo Pontifice intentum excommunicationem incurrit; etiamſi parti, aut fiſco graue damnum inde non ſequatur.*
6 *Extendens tempus in litteris expreſſum excommunicatione ligatur.*
7 *Corrigens litteras, iuxta Summi Pontificis mentem, excommunicationem non contrahit.*

Dvo breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit materia, ſeu actio prohibita ſub cenſura.

Secundò, vtrùm quælibet materia, ſeu actio hîc prohibita, ſufficiens ſit ad incurrendam cenſuram.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia, ſeu actio prohibita ſub hac cenſura, eſt falſa fabricatio, falſificatio, & ſignatio litterarum, ſeu ſupplicationum Summi Pontificis, aut Vicecancellarij, vel alterius vices ipſorum gerentis. hæc propoſitio patet ex ipſo Bullæ textu; quid autem nomine falſificationis intelligatur, & quot modis contingat, dictum eſt *puncto præcedenti.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Illa materia, ſeu actio ſufficiens eſt ad hanc cenſuram incurrendam, qua mutatur ſenſus à concedente intentus. Ratio eſt, tum quia hæc cenſetur materia notabilis, & pertinens ad ſubſtantiam litterarum, vel ſupplicationum, quæ in verborum ſignificatione conſiſtit; tum quia hæc eſt vera, & formalis falſificatio. Materia autem huius cenſuræ eſt falſificatio litterarum, & ſupplicationū.

3 Ex quo ſequitur, ad cognoſcendam in hac re materiæ grauitatem ſufficientem ad cenſuram, non eſſe attendendam verborum quantitatem, quæ additur, vel detrahitur, ſed ſignificationē; nam fieri poteſt, vt additione vnius verbi, puncti, vel apicis mutetur ſenſus à Papa intentus; aliquando verò non mutetur mutatione nonnullarum litterarum; iuxta illud *in cap. ex conſcientia, de crimine falſi.* vbi dicitur propter paucarum litterarum raſuram, in loco non ſuſpecto reſcriptum non probari falſum; ergo non eſt attendenda verborum quantitas, ſed ſignificatio.

4 Secundò ſequitur, illum non ligari cenſura contra falſarios lata, qui errorem Grammaticæ corrigit, aut etiam, qui verba aliqua addit, vel detrahit, quibus additis, vel detractis, adhuc remanet ſenſus à Papa intentus. hęc enim non videtur materia ſufficiens ad incurrendam cenſuram; cùm non adſit formalis falſificatio, nec quidquam fieri videatur notabiliter contrarium intentioni Summi Pontificis. Secus ſi verborum ſenſus mutetur, aut Bulla ex inualida fiat valida, aut ex valida præſumatur magis valida. Ita Nauarrus *loco citato num.* 62. Graſſius *part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 78. Toletus *dub.* 3. Alterius hic *cap.* 2. Filliucius *num.* 190. Duardus hîc *quæſt.* 7. Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 46. Reginaldus *num.* 288. Vgolinus hic §. 2. Sayrus *num.* 11. Gambarupta hic *cap.* 6. contra Panormitanum *cap. ex litteris, de fide inſtrument.* & alios apud præcitatos Doctores.

Nec obſtat, quòd aliàs Summo Pœnitentiario priuilegium abſoluendi concederetur ab excommunicatione, etiam ſenſu non mutato; nam multa priuilegia conceduntur ad pacandam ſcrupuloſorum, vel contrariæ ſententiæ adhærentium conſcientiam. Aliam reſponſionem affert Duardus, quæ difficultatem non tollit.

5 Ter

5 Tertiò illum huic cenſuræ ſubiici, qui aliquid, quamuis modicum, addit, vel detrahit, cuius additione, vel detractione ſenſus verborum à Summo Pontifice intentus variatur; etiamſi fortè parti, vel fiſco graue damnum inde non ſequatur. Ratio eſt, tum quia ſequeretur nullum peccatum, vel cenſuram incurri, dum falſificantur litteræ Pontificis, quoties illarum falſificatio in nullius damnum vergit; tum quia hic eſt verè falſarius: tum quia licèt falſificatio, per ordinem ad partem, vel ad fiſcum, grauem iacturam non pariat; per ordinem tamen ad ſuperiorem, cuius auctoritas falſificatione formali litterarum contemni videtur, grauis ipſi iniuria irrogatur, ſufficiens ad excommunicationem incurrendam. Ita ſentire videtur Alterius *lib.5. diſputat.7. cap.2. verſicul. cum enim.* Oppoſitum tamen non ſine probabilitate docet Suarez *loco citato*, Graffius hîc *num.87.* Caietanus *verbo, falſarius*, Duardus *loco citato num.2. & quæſt.10. num.7.* Nauarrus *loco citato* & alij.

6 Quartò illum hac cenſura ligari, qui extendit tempus in litteris expreſſum: vt ſi Summus Pontifex litteras conceſſit ad triennium, & impetrans mutauit in quinquennium. Ita communiter DD.

7 Quintò illum probabiliter excuſari poſſe, qui litteras corrigit iuxta mentem Summi Pontificis: vt ſi ſcriptor aliquid aliter expreſſit, quam in ſupplicatione à Papa conceſſum ſit; tunc enim corrigens litteras, iuxta ſupplicationem à Papa ſignatam, non videtur propriè litteras falſificare, ſed potiùs falſitatem tollere: vt ſi in ſupplicatione dicebatur, Caio Bergomen. & ſcriptor ſcripſerit, Caio Brixien. vel ſi in ſupplicatione exprimebatur quartus conſanguinitatis gradus, & Notarius appoſuit affinitatis. tunc enim corrigens iuxta ſupplicationem non incurrit excommunicationem, quia non falſificat; ſed falſitatem tollit, & veritatem apponit. Ita Duardus, Sayrus, Reginaldus, Vgolinus, Gambarupta, & alij, contra Suarez *loco citato num.47. verſicul. alio modo.* Alterium *loco citato propoſitione 2. pag. mihi 512.* Quamquam cauendum eſt ne hæc correctio fiat propria auctoritate, ſed facienda eſt per Officiales, ſeu Notarios ad hoc in Curia deputatos; niſi fortè difficilis ad ipſos aditus eſſet, vt obſeruant præfati Doctores.

PVNCTVM III.

Quódnam ſit ſubiectum, ſeu in quas perſonas excommunicatio huius canonis feratur ob falſificationem litterarum Apoſtolicarum.

1 *Omnes falsò fabricantes, ſignantes, & falſificantes litteras Summi Pontificis, &c. ſubijciuntur huic excommunicationi.*

2 *Et hoc verum eſt, etiamſi falſificent litteras, quibus nullus vnquam vtetur. Secus ſi adſit paruitas materiæ, aut ſi litteræ iam euanuerint, modo ob falſificationem robur non acquirant.*

3 *Obtinens à Summo Pontifice litteras inualidas ob defectum expreſſionis, excommunicationem non incurrit.*

4 *Idem dic de impetrante litteras mentito ſibi nomine.*

5 *Idem valet in comburente, aut dilacerante litteras Apoſtolicas; ita vt ad vſum adhiberi nequeant alio ſenſu, quàm Summus Pontifex intenderit.*

6 *Retinens apud ſe litteras falſificatas non remanet excommunicatus excommunicatione Papæ, ſed potiùs Ordinarij, ſi ea ab Ordinario lata ſit, iuxta* cap. dura, de crimine falſi.

7 *Vtens litteris falſificatis non remanet excommunicatus excommunicatione Bullæ, ſed contrahit excommunicationem* cap. ad falſariorum, de crim. falſi. *modò vtens ſit laicus.*

8 *Fauens, conſulens, aut mandans falſificationem, non incurrit excommunicationem huius canonis, ſed excommunicationem capitis* ad falſariorum.

9 *Falſificans litteras Apoſtolicas incurrit excommunicationem; etiamſi præfatæ litteræ inualidæ ſint ob ſurreptionem.*

10 *Falſificans litteras à Summo Pontifice ſcriptas, tanquam à perſona priuata, immunis eſt ab hac cenſura.*

11 *Falſificans litteras Apoſtolicas excommunicatione afficitur, licèt illis poſtea non vtatur, modò litteræ iam ſint expeditæ.*

12 *Incipiens litteras falſificare, ſed non perficiens, excommunicationis pœnam euadit.*

13 *Falſificans litteras animo illis non vtendi, ſed perdendi, non incurrit excommunicationem, iuxta ſententiam auctoris.*

VNICA PROPOSITIO.

1 SVbiectum huius excommunicationis ſunt omnes falsò fabricantes, ſignantes, & falſificantes litteras, vel ſupplicationes Summi Pontificis, aut Vicecancellarij, aut gerentium vices ipſorum. Hæc propoſitio perſpicua eſt ex textu, & ex dictis in præcedentibus punctis. Ratio eſt, quia illud eſt ſubiectum huius cenſuræ, quod præſtat actiones in hac Bulla prohibitas; qui autem falsò fabricant, falsò ſignant, vel falſificant litteras Summi Pontificis, aut Vicecancellarij, aut gerentium vices ipſorum, præſtant actiones in hac Bulla vetitas.

2 Hæc propoſitio intelligenda & limitanda eſt, niſi paruitas materiæ excuſet, vt dictum eſt *puncto præcedenti*, vbi etiam explicatum eſt, quænam dici poſſit materia grauis. Secundò, niſi id caſu fiat; hæc enim non eſt vera falſificatio. imò Reginaldus *num.288. ad finem*, putat idem valere, cùm quis falſificat litteras, quibus nemo vnquam vtetur. idem ſentire videntur DD. quos retuli *puncto præcedenti num.15.* Sed hoc mihi diſplicet, quia hæc eſt vera falſificatio. Tertiò limitatur cum Nauarro, Viualdo, & aliis apud Reginaldum *num.289.* & ab Vgolino §.2. & Duardo *quæſt.6.* modò non falſificentur litteræ, quæ iam euanuerint; perinde enim eſt, ac ſi litteræ ampliùs non ſint, cùm iam euanuerint. hoc tamen ſublimita, modò non ita falſificentur, vt in futurum vtiles reddantur; tunc enim mutatur ſenſus à Papa intentus; conſequenter eſt vera litterarum Apoſtolicarum falſificatio: vt ſi Summus Pontifex priuilegium ad quinquennium conceſſit, & impetrans, eo elapſo, quinquennium mutauit in ſeptennium, decennium, &c.

3 Ex dictis in hac propoſitione colligi poteſt,

Primò, obtinentem à Summo Pontifice litteras, quæ inualidæ ſint ob taciturnitatem veri, vel expreſſionem falſi, non incurrere excommunicationem, quamuis illis vtatur; quia hic non dicitur falsò fabricare, ſignare, vel falſificare; ſed obtinere litteras, quæ verè Pontificiæ ſunt, licèt inualidè ob defectum expreſſionis. Ita Suarez *numer.50.* Gambarupta hic *num.7.* Nauarrus *cap.27. num.62.* Alterius hîc *cap.4. dub.4.* Reginaldus *num.190.* Silueſter, Caietanus, & alij quamplures apud Sayrum *lib.3. cap.10. num.5.* quos etiam ſequitur Duardus *quæſt.4. num.4. verſicul. vnde.* Vtrùm verò falſificans huiuſmodi litteras in hanc cenſuram incidat, dicam *num.9.*

4 Secundò impetrantes litteras mentito ſibi nomine, id eſt, ſub nomine alieno, quod ſibi falsò imponunt, non ligari hac cenſura, quia obtinent veras litteras Apoſtolicas; quamuis incurrant notam falſarij proprij nominis. Ita Filliucius *tract.16. cap.8. quæſito 2. num.186.* Duardus *quæſt.4. num.5. verſicul. ſecundò infertur*, & alij apud Sayrum *num.5.*

5 Tertiò comburentem, aut dilacerantem litteras Apoſtolicas non puniri pœna huius cenſuræ, quia non dicitur falſificare. Ita communiter Doctores. Hoc tamen ego intelligo, modò non auferatur pars aliqua modica, ex cuius ablatione vſus litterarum non tollatur; ſed adhuc ad vſum adhiberi poſſint alio ſenſu, quàm Papa intenderit. quamquam hæc potius dicitur mutatio, & falſificatio, quàm dilaceratio; dilaceratione enim propriè accepta tollitur valor, & vſus litterarum.

6 Quartò retinẽtem apud ſe litteras falſificatas non teneri excommunicatione huius canonis, quia in Bulla non eſt ſermo de retinentibus. quamquam fieri poteſt, vt excommunicationem ab Ordinario impoſitam incurrat quoties ea lata eſt ab Ordinario contra eos, qui dictas litteras intra viginti dies non deſtruunt, vel reſignant, iuxta *cap. dura, de crimine falſi.* Ita Duardus *quæſt.2.num.19.* Suarez *num.* 49. Reginaldus, Gambarupta, & alij *locis citatis.* & hæc excommunicatio, ſi lata ſit, reſeruatur Summo Pontifici, ex *cap.dura, cit.* Vide quæ infrà tradam *diſp.2.quæſt.3.* vbi de hac re ex propoſito agam in explicatione *cap.dura, cit.*

7 Quintò vtentem litteris falſificatis non ligari hac pœna, quia nulla de vtentibus mentio in Bulla reperitur. quamquam his ſcienter, vel cum ignorantia mortaliter culpabili vtens contrahit excommunicationem. *cap. ad falſariorum, de crimine falſi,* ſi laicus ſit; ſi verò clericus, priuandus eſt officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis, vt bene obſeruat Panormitanus *in dicto cap. numer.6.* Sayrus *numer.4.* Alterius *cap.4.dub.5. & cap.5.* Filliucius *num.185.* Duardus *quæſt.2.num.2.* & alij. Imò clerici qui per ſe falſitatem exercuerint, degradandi ſunt, & brachio ſeculari tradendi, vt iuxta conſtitutiones puniantur. Notandum tamen eſt illud verbum, *exercuerint*, quod frequentiam indicare videtur.

8 Sextò fautores, conſulentes, aut mandantes falſificationem, non comprehendi in hac Bulla, quia non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. Verum tamen eſt ligari excommunicatione *in cap. ad falſariorum,* contenta, quæ nulli reſeruata eſt, quia ibi excommunicantur non ſolùm qui per ſe, verùm etiam, qui per alium falſitatis vitium exercent cum fautoribus & defenſoribus. Ita Suarez *numer.48. & 49.* Filliucius *num.188.* Graſſius *1.parte deciſ.lib.4.cap.18.num.95.* Vgolinus hîc §. 2. Alterius hîc *cap.4. dub. 3.* Reginaldus *numer.289.* vbi contra nos addere videtur, mandantes non ſolùm ligari pœna *cap. ad falſariorum*; ſed etiam excommunicatione huius Bullæ, quod etiam ſentiunt Viualdus, & alij apud Sayrum *num.7.* & apud Duardum *lib.2.in canon.6.quæſt.3.initio.*

9 Septimò falſificantes litteras Apoſtolicas ſubiacere huic excommunicationi; etiamſi fortè huiuſmodi litteræ Apoſtolicæ ſint inualidæ ratione ſurreptionis, aut iniuſtitiæ, aut alia de cauſa, modò litteræ completæ ſint; nam hic verè dicitur litteras Apoſtolicas falſificare. Ita Alterius *cap.3. ad finem, & cap.4. dub.6.* contra Duardum *quæſt.5. numer.2. & quæſt.10. ad finem.* vbi aliter ſentit de falſificantibus litteras iniuſtas, aut alia ratione inualidas.

10 Octauò falſificantem litteras, quas Summus Pontifex, tanquam perſona priuata ſcribit, non ligari excommunicatione, vt ſi amico ſcribat, vt ad ſe inuiſendum accedat. Ratio eſt, quia iſtæ non dicuntur litteræ Apoſtolicæ, propriè loquendo, & in pœnis mitior interpretatio facienda eſt. Ita Vgolinus hic §.2. *num.5. verſicul.6.* vbi hoc notandum ait. Duardus *quæſt.10. num.15.* Secus ſi litteræ ſcribantur, tanquam à perſona publica, ſeu tanquam à Summo Pontifice; etiamſi Summus Pontifex tantummodo electus ſit, ſed nondum conſecratus, vt bene Vgolinus hic §.1 *.ad finem.* Duardus hîc *quæſt.10. verſic.tertio.* Ratio eſt, quia Summus Pontifex iuridictionem acquirit per electionem. Panormitanus *cap.licet, de electione*; conſequenter falſificans ipſius litteras poſt electionem, dicitur litteras Apoſtolicas falſificare.

11 Nonò illum affici excommunicatione, qui litteras, vel ſupplicationes falſificat, quamuis illis poſtea non vtatur; hic enim verus eſt falſificator. Ita communiter Doctores.

Quid autem ſentiendum ſit de eo qui falſificat animo ſtatim dilacerandi, oſtendam *num.13.*

Hoc tamen intelligendum eſt, modò litteræ iam ſint expeditæ, id eſt, ſignatæ, & munitæ ſigillo, ſeu plumbo. Ratio eſt, quia verſamur in materia pœnali, in qua ſtricta interpretatio facienda eſt. Summus autem Pontifex loquitur de falſificantibus litteras Apoſtolicas, & illæ non appellantur litteræ Apoſtolicæ, quæ nondum ſunt perfectæ, ſeu quibus deeſt aliqua conditio, vt litteræ Apoſtolicæ dicantur; ſicut illud non eſt teſtamentum, in quo eſſentialis defectus reperitur. *l. Paulus, ff.de verb. ſignific.* Ita Alterius *loco citato cap.4.dub.6.* Sayrus *loco citato num.11.* Duardus *quæſt.6. num.2. & q.10.n.21.* Vgolinus hic *§.2.ad fin.n.7.*

Dices, ergo neque ligabitur excommunicatione, qui falſificat litteras Apoſtolicas, quas obtinuit, tacendo id, quod exprimendum erat, aut falſum aperiendo, cùm iſtæ litteræ ſubreptitiæ ſint, & inualidæ.

Reſpondeo negando hanc conſequentiam, quia licèt iſtæ litteræ careant effectu, & validitate, ob ſubreptionem; nihilominus ſunt veræ litteræ Apoſtolicæ; conſequenter, qui eas falſificat, excommunicationem huius canonis incurrit. Ita Alterius *loco citato dub.6.* & alij. quidquid in contrarium ſentire videatur Duardus hîc *quæſt.10. ſub finem.*

12 Decimò illum non teneri excommunicatione huius canonis, qui litteras falſas fabricare cœpit; ſed pœnitentia ductus ab inchoato opere deſtitit, antequam litteras perficeret. Ratio eſt, quia non dicitur falſas litteras Apoſtolicas fabricaſſe, cùm illæ ſolùm Apoſtolicæ litteræ dicantur, quæ perfectæ ſunt, ſeu ad quas nihil aliud requiritur, iuxta Curiæ ſtylum, & conſuetudinem. Ita Alterius *cap.3. ſub finem.* Duardus *quæſt. 10. num.21.* Idem dici poteſt de eo, qui verbum aliquod abraſit animo addendi aliud, ſed pœnitentia ductus non addidit, ſed prius verbum iterum appoſuit. Ratio eſt, quia non dicitur propriè falſificator, cùm idem in litteris ſenſus perſeueret, appoſitione verbi antea ſubtracti. Ita Reginaldus *num.288.* Graſſius *num.94.* Duardus *quæſt.10. num.3.* Vgolinus §.1. *verſicul. tertio.* Dices, ſtatim ac prius verbum abraſum fuit, mutata fuit verborum ſignificatio; ergo ſtatim contracta fuit excommunicatio.

Reſpondeo non cenſeri mutatam verborum ſignificationem, quamdiu actio completa non fuit; actio autem non fuit completa ſolùm detractione primi verbi, quod ſubtractum fuerat, intentione addendi aliud, diſtinctam habens ſignificationem.

13 Addit Alterius hîc *cap.4. dubio 2. pag.516.* Duardus *quæſt. 10. num. 2.* poſt Silueſtrum *verb. excommunicatio 7. num.8.* eum, qui falſificat litteras animo illis non vtendi, ſed ſtatim perdendi, & deſtruendi, non affici excommunicatione, quia verè noluit corrigere, qui animum habuit ſtatim lacerandi; ſed oppoſitum mihi probabilius videtur, tum quia hic verè dicitur litteras Apoſtolicas falſificare: tum quia Eccleſia non punit animum internum, ſed actum externum peccaminoſum: tum quia, vbi ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus.

QVÆSTIO VIII.

De cenſura excommunicationis, quæ imponitur deferentibus, vel tranſmittentibus ad infideles equos, arma, ferrum, ſeu metallum, lignamina, canapem, & ſimilia vſui bellico accommodata.

EXcommunicatio iſtius canonis in hæc verba fertur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis hoſtes, & inimicos, vel hæreticos per noſtras, ſiue huius ſanctæ Sedis ſententias expreſſe, vel nominatim declaratos deferunt, ſeu tranſmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, chalybem omniáque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, lignamina, canapem, funes, tam ex ipſo canape, quàm ex quacumque alia materia, & ipſam materiam, aliáque huiuſmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant; necnon illos, qui per ſe, vel alios de rebus ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernentibus in Chriſtianorum perniciem, & damnum, ipſos Turcas, & Chriſtianæ religionis inimicos, necnon hæreticos in damnum Catholicæ religionis certiores faciunt, illiſque ad id auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtant. Non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, quibuſuis perſonis, Principibus, Rebuſpublicis per nos, & Sedem prædictam hactenus conceſſis, de huiuſmodi prohibitione expreſſam mentionem non facientibus.*

Quatuor principaliter explicanda ſunt in hac quæſtione.

Primò, quænam ſit materia proxima huius cenſuræ, ſeu quænam actiones hîc prohibeantur.

Secundò, quænam ſit materia quæ deferri prohibetur, & quódnam ſit ſubiectum huius prohibitionis, & cenſuræ, ſeu quænam perſonæ huic cenſuræ ſubiaceant.

Tertiò, erga quos homines præfatæ actiones, prædictis perſonis ſub excommunicatione interdicantur.

Quartò, vtrùm aliquis excuſari poſſit ab hac cenſura, titulo priuilegii, vel alterius cauſæ.

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia proxima huius cenſuræ, ſiue quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis cenſura interdicantur.

1 *Enumerantur actiones, quæ ſunt materia huius cenſuræ.*

2 *Actiones in hoc canone interdictæ maiori ex parte in iure ſunt expreſſæ.*

3 *Conſilium, auxilium, & fauor ſunt actiones in hoc canone principaliter prohibitæ, etiam præciſa delatione & tranſmiſſione armorum.*

4 *Auxilium & fauorem reuelatione ſecreti ſunt materia huius cenſuræ, modò reuelatione vera ſequatur.*

5 *Actiones in hoc canone prohibitæ continent malitiam ſacrilegii, & iniuſtitiæ.*

6 *Exercens actiones in hoc canone prohibitas, tenetur ad reſtitutionem damni Reipubl. Chriſtianæ.*

DVo explicanda ſunt in hoc puncto.

Primò, quænam actiones hîc prohibeantur.

Secundò, quot peccata contineant actiones hîc vetitæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ACtiones, quæ ſub excommunicatione, ipſo facto in hoc canone prohibentur, ad tria capita reuocantur.

Primum eſt deferre, vel tranſmittere equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, item lignamina, canapem, funes ex canape, vel ex alia materia, & ipſam materiam funium, & alia huiuſmodi, quibus Catholicæ religionis hoſtes Chriſtianos, & Catholicos impugnant.

Secundum eſt per ſe, vel per alios certiores facere Turcas, alióſve Chriſtianæ religionis inimicos, vel hæreticos de rebus ſtatum Reipublicæ Chriſtianæ concernentibus, in damnum Chriſtianorum, & Catholicæ religionis.

Tertium eſt auxilium, conſilium, & fauorem prædictis Chriſtianæ religionis hoſtibus in damnum Chriſtianorum præſtare. hæc propoſitio ex ipſius Bullæ verbis, quæ initio adduxi, clarè conſtat, & ex iis, quæ in ſequentibus punctis tradentur, euidentiùs eluceſcet.

2 Hîc ſolùm aduertendum cenſeo, præfatas actiones, ſaltem maiori ex parte vetitas etiam eſſe iure communi, *cap. ita quorundam, de Iudæis.* vbi ſub excommunicatione, & aliis pœnis prohibitum eſt, deferre arma, ferrum, & lignamina galearum ad Saracenos. In *cap. ſignificauit* excommunicantur, qui merces prohibitas ad Saracenos deferunt, ſiue per nuntios mittunt. In *cap. ad liberandum, eodem titulo*, excommunicantur vendentes triremes, vel naues; & *in Clementina 5. de Iudæis*, prohibetur arma, victualia, mercimonia in Alexandriam, ac loca Saracenorum terræ Ægypti deferre, portare, promittere, vel extrahere, vel permittere quòd extrahantur de partibus Chriſtianorum, vt eò deferantur, vel conſilium, vel auxilium dare. Ex quo patet deferre victualia, vetitum eſſe in hac Clementina, licet non ſit vetitum in Bulla Cœnæ, vt bene Suarez *num. 52.* contra Nauarrum *n. 63. in cap. ita quorundam, de Iudæis.*

3 Quæres, vtrùm conſilium, auxilium, vel fauor ſint actiones principaliter prohibitæ, an tantùm acceſſoriè ad delationem, & tranſmiſſionem. Nonnulli Doctores reſpondent acceſſoriè prohibitas eſſe, non verò principaliter, vt in ſimili dictum eſt de receptatoribus, & fautoribus hæreticorum; nam Summus Pontifex principaliter prohibet delationem, & tranſmiſſionem, & in illius deteſtationem eodem tenore verborum prohibet conſilium, auxilium, vel fauorem.

Sed longè verius eſt, iſtas actiones principaliter prohibitas eſſe, etiam præciſa delatione, & tranſmiſſione armorum. Ita Suarez *loco citato num. 59.* Filliucius *quæſito 12. num. 153.* Vgolinus *hîc.* Alterius *cap. 10. in verbo, illiſque.* Duardus *lib. 2. canon. 7. quæſt. 16. num. 4.* & alii communiter.

Ratio eſt, quia ſi Summus Pontifex voluiſſet ſolùm acceſſoriè prohibere conſilium, auxilium, & fauorem, dixiſſet, dantes conſilium, auxilium, vel fauorem ad ea, id eſt, ad ſupradictas actiones prohibitas; ſed cùm Summus Pontifex dixerit, *dantes auxilium, vel fauorem illis*, id eſt, infidelibus, de quibus proximè ſermo fuerat, *ad id*, hoc eſt, in damnum Chriſtianorum, videtur principaliter ad conſilium, auxilium, & fauorem reſpexiſſe, & eodem pacto has actiones prohibuiſſe, quo ad eundem finem præcedentes prohibuerat.

Hinc patet reſponſio ad rationem in contrarium, neque eſt eadem ratio de receptatoribus, & fautoribus hæreticorum; nam ex contextu huius canonis colligitur, conſilium, & fauorem in hoc canone principaliter prohiberi, non verò fauorem in materia hæreſis, vt ſuo loco oſtenſum eſt.

4 Maior difficultas eſt, vtrùm auxilium, vel fauor in reuelatione ſecreti hîc prohibeatur ſub cenſura, ſaltem acceſſoriè, hoc eſt, vtrùm adiuuans ad reuelandum vinculo huius cenſuræ obſtrictus maneat. Suarez *de cenſuris diſput. 21. ſect. 2. n. 58.* Filliucius *num. 150.* exiſtimant ipſam reuelationem infidelibus factam prohiberi ſub cenſura; non verò ſi reuelatio fiat Catholico, vt infidelibus reue-

let. nam in Bulla dicitur, *Necnon illos, qui per ſe, vel per alios de rebus ſtatum Reipublicæ concernentibus in Chriſtianorum perniciem, & damnum ipſos Turcas, & Chriſtianæ religionis inimicos, necnon hæreticos in damnum Catholicæ religionis certiores faciunt, illiſque ad id auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtant.* Ex quorum verborum contextu patet, particulam, *illiſque*, referri ad hoſtes, & infideles, conſequenter reuelantes infidelibus, & hoſtibus ligari cenſura; non verò eos, qui dant conſilium, vel fauorem alicui Chriſtiano, vt ſecreta infidelibus reuelet.

Sed mihi probabilius videtur, nõ ſolùm reuelantes ſecretum infidelibus, verùm etiam eum, qui eſt in cauſa, vt alter reuelet, ſubiici excommunicationi, modò reuelatio re vera ſequatur. Ratio eſt, quia in Bulla non ſolùm habetur clauſula, *per ſe, vel per alios*; ſed etiam particula, *quomodolibet*, quæ referri poteſt ad omnes actiones præcedentes prohibitas; cùm ergo in præcedentibus prohibita eſſet reuelatio ſecreti, videtur etiam prohibita cooperatio. Ita Vgolinus hic *verſic. ſecundo afficit.* Duardus *quæſt. 31. n. 2. ad finem, & quæſt. 34. n. 2.* Alterius *lib. 5. diſp. 8. cap. 10. col. 2. verſ. ſed modo perquirendum.* Filliucius *quæſ. 10. n. 154.* licet ſibi contrarius videatur *num. 150.* Ex quo patet à fortiori reuelantes per nuntium incurrere excommunicationem, vt patet, tum ex particula, *quomodolibet*, tum ex aliis verbis antecedentibus, *per ſe, vel per alios.* Ob id etiam nuntius incurrit, quia etiam ipſe reuelat, ſeu adiuuat, & cooperatur in fide, & auctoritate mittentis. Hac etiam de cauſa probabilius cenſeo, deferentem litteras, in quibus rationabiliter ſuſpicatur reuelationem ſecreti contineri, ſubiici huic cenſuræ; dicitur enim auxilium præſtare, & moraliter reuelare, ſicut, qui ignem admonet, & applicat, dicitur comburere. Ita Suarez *loco citato num. 58.* Filliucius *num. 150.* Duardus *quæſt. 31. num. 1. & quæſt. 38. num. 16.* Vgolinus hic *in verbo, necnon illos, verſic. ſecundo.* Idem probabiliter dici poteſt de eo, qui de præfatis cum aliis loquitur, præuidens ipſos infidelibus reuelaturos; quamuis hoc illis non mandet, vt in ſimili patet ex dictis *de irregularitate.*

Dixi, *modò reuelatio re ipſa ſequatur*; nam ſi nuntius in via captus ſit, aut occiſus, aut litteræ interceptæ, antequam ad hoſtes peruenirent, reuelans non ligaretur: vt in ſimili probabo de mandante; hic enim non dicitur certiores facere hoſtes. Ita Vgolinus, & Duardus *locis citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Actiones recenſitæ in prima propoſitione duas ſaltem ſpecie malitias continent. Prima eſt ſacrilegium, quia Summus Pontifex præfatas actiones prohibet, ne damnum Catholicæ religioni inferatur; actio autem ſuam malitiam à fine accipit. Sicut ergo actio contra religionem Catholicam impia eſt, & ſacrilega; ita etiam præfatas actiones ſacrilegij labem continere dicendum eſt. Ita Caietanus *verb. excommunicatio cap. 20.* Sayrus *lib. 3. cap. 11. num. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 6. n. 127.* & alij.

Secunda malitia eſt culpa iniuſtitiæ; opus enim iniuſtum contra Rempublicam agit, qui aliquam ex prædictis actionibus facit, in præiudicium Reipublicæ Chriſtianæ. Sicut contra iuſtitiam peccat, qui gladium Petro accommodat, præuidens ipſum ad necem alteri inferendam gladio abuſurum; cenſetur enim cauſa iniuſta damni Reipublicæ Chriſtianæ inde probabiliter euenturi. Hæc doctrina mihi probabiliſſima videtur, quam à fortiori ſuſtinere coguntur Medina, Petrus Nauarrus, Azor. Reginaldus, & alij, quos retuli *de contractibus diſputat. 3. quæſt. 2. punct. 5. num. 4.* & alibi, damnantes de peccato iniuſtitiæ eos, qui monopolium exercent, aut qui ad damnum cooperantur.

6 Hinc colligi poteſt exercẽtes præfatas actiones teneri ad reſtitutionem damni Reipublicæ Chriſtianæ ab hoſtibus ea de cauſa illati: nam cauſa iniuſta damni tenetur ad reſtitutionem damni; ſeruato tamen ordine, & regulis reſtitutionis, quas *in tractatu de contractibus* tradidi. ob id *in cap. ad liberandum, de Iudæis*, hæc pœna deferentibus arma, & alia neceſſaria ad impugnandos Chriſtianos imponitur, vt ſcilicet, ad gremium Eccleſiæ non admittãtur, niſi priùs in ſubſidium Terræ ſanctæ reſtituant totum id, quod lucrati ſunt in mercimonio, & tantundem de ſuo, & ſi non ſunt ſoluendo, ita puniantur, vt alij deterreantur. Eadem pœna imponitur *in extrauag. de Iudæis. cap. multa mentis.*

PVNCTVM II.

Quænam ſit materia, quæ deferri prohibetur, & quódnam ſit ſubiectum huius cenſuræ, ſeu quænam perſonæ excommunicationem incurrant ob actiones in primo puncto enumeratas.

1 *Materia ſunt equi, cameli, aſini, muli, boues, &c.*

2 *Item arma tam offenſiua, quàm defenſiua.*

3 *Cultri ad cibos, vel calamos ſcindendos non ſunt materia huius cenſuræ.*

4 *Inſtrumenta fabriferrariorum, agricolarum, &c. non ſunt materia remota huius cenſuræ.*

5 *Ferrum tam factum, quàm nondum perfectum, infidelibus deferri in hoc canone prohibetur. Idem dic de ſtanno, pecunia, & omni alio metallorum genere.*

6 *An victualia, & veſtimenta in hac Bulla comprehendantur.*

7 *Tradens lecticam, ſellam, & alia huiuſmodi ad animi relaxationem inſeruientia, excommunicationem huius canonis non incurrit.*

8 *Deferentes, vel tranſmittentes arma, & alia ſimilia, ſunt ſubiectum huius cenſuræ.*

9 *Et hoc verum eſt etiamſi deferant abſque praua intentione.*

10 *Idem extenditur ad perſonas cuiuſlibet dignitatis.*

11 *Deferens pecuniam ligatur hac cenſura, ſaltem ſi deferat tempore belli.*

12 *Alchimiſta tradens ſecretum conficiendæ pecuniæ, ligatur hac cenſura, quoties præuidet damnum inde Chriſtianis ſecuturum.*

13 *Chriſtiani militantes in caſtris, vel nauibus infidelium contra Chriſtianos, ſubijciuntur huic excommunicationi.*

14 *Chriſtiani decertantes in caſtris infidelium contra alios infideles non afficiuntur hac cenſura.*

15 *Permutans equos validos pro inualidis, aut arma apta pro ineptis cenſuram incurrit; etiamſi prædictos equos, vel arma è locis infidelium antea extraxiſſet.*

16 *Tradens, vel tradi conſulens oppidum, vel arcem infidelibus, cenſuram huius canonis incurrit.*

17 *An Chriſtianus vendens in ſua domo, vel ſtatu ſui Principis arma infidelibus, ſubijciatur huic cenſuræ.*

18 *Nautæ, muliones, & ſimiles, arma, & alia hic prohibita infidelibus deferentes, vel tranſportantes ipſos infideles cum ſuis armis, aut accommodantes naues, equos, vel ſeruos ad deferendum, gladio huius cenſuræ feriuntur.*

19 *Princeps Chriſtianus bellum inferens aduerſus alium Principem Chriſtianum, vt deſiſtat ab obſidione, vel bello contra Turcas, alióſque infideles, laqueo iſtius excommunicationis ſuſpenditur.*

20 *Idem militat in Principe, qui arma ex ſuis partibus extrahi permittit, ſciens illa infidelibus deferri.*

21 *Idem valet in Principe, qui tranſitum infidelibus ad deprædandos Catholicos proficiſcentibus permittit.*

22 Mun

22 *Mandans arma infidelibus deferri vinculo ligatur huius cenſuræ.*

23 *Mandans arma infidelibus deferri, non ligatur hac cenſura, ſi arma re ipſa non deferantur.*

24 *Conſulens infidelibus aliquid in damnum Chriſtianorum incurrit excommunicationem.*

25 *Vtrùm conſulens infidelibus aliquid in damnum Chriſtianorum excommunicationẽ huius canonis incurrat; etiamſi nullum damnum Chriſtianis inde ſequatur.*

26 *Conſulens non ligatur hac cenſura, quoties ſuo conſilio non influit, vt quia infideles parati erant damnum inferre.*

27 *An conſulens ſe tanquam excommunicatum gerere debeat, quoties dubitat, an ſuo conſilio influxerit in damnum.*

28 *Ratam habens delationem armorum ad infideles non obſtringitur cenſura canonis.*

29 *Certiores faciens infideles de ſtatu Reipubl. Chriſtianæ in damnum Chriſtianorum excommunicationem incurrit.*

30 *Idem valet in eo, qui certiores facit hæreticos de rebus ad ſtatum Reipub. pertinentibus in damnum catholicæ religionis.*

31 *Tradens arma infidelibus in terris Chriſtianorum excommunicationem incurrit, iuxta probabiliorem ſententiam.*

EXplicatis actionibus, quę ſunt materia proxima huius cenſuræ, explicanda modò eſt

Primò materia remota, ſeu circa quam illarum actionum.

Secundò materia ſubiectiua, ſeu potiùs ſubiectum huius cenſuræ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria, quæ deferri prohibetur, ſunt primò equi, vt expreſſum eſt in Bulla, item cameli, aſini, muli, boues. licet enim hæc animalia nomine equorum in rigore non veniant; comprehenduntur tamen ſub illis verbis, & alia huiuſmodi, & qui ea tranſmitteret ad infideles, auxilium illis præſtare proculdubio diceretur. Ita Alterius *lib. 5. diſp. 7. cap. 7. col.* 1. Duardus *canon. 7. quæſt.* 19. Vgolinus hîc *verbo arma, pag.* 207. Filliucius *num.* 134. Viualdus hîc *caſu 7. num.* 4. Sayrus *lib. 3. cap.* 11. *n.* 27. Graſſius *lib. 4. cap.* 18, Nauarrus *in manuali cap. 27. numero* 63. Gambarupta hic *caſu 7. num.* 10. contra Reginaldum *lib. 9. cap.* 18. *num.* 294.

2 Secundò arma ſiue offenſiua, ſiue defenſiua; verbum enim generale eſt. Nomine armorum intelliguntur inſtrumenta per ſe inſtituta ad vſum bellicum, ſiue publicum, ſiue priuatum: vt ſunt haſtæ, ſclopi, bombardæ, galeæ, enſes, pugiones, glandes, pilæ, puluis tormentarius, ſulphur, pix, ſal nitrum, fuſtes cuſpide munitæ, & ſimilia vſui bellico accommodata, ſiue ad offenſionem inſeruiant, ſiue ad defenſionem; ſecus dic de lapidibus, aut lignis, quia hæc non ſunt per ſe inſtituta & arte facta ad vſum bellicum, ſed ſunt inſtrumenta quaſi naturalia, nec iuxta communem loquendi vſum ſub armorum nomine veniunt.

3 Cultri verò ad cibos, vel calamos ſcindendos non comprehenduntur, ex communi Doctorum ſententia, quia iuxta communem loquendi modum non vocantur arma; niſi fortè culter adeò grandis ſit, vt in bello deſeruire poſſit: tunc enim ſub armorum genere comprehendi poteſt. Bartolus *in l. 1. §. 2. ff. ad leg. Iuliam de vi pub.* Abbas *in cap. clericum, de vita, & honeſtate clericorum, num. 7.* & alij apud Alterium *loco cit. col.* 3. & Duard. *quæſt.* 20. *n.* 5. Suarez *diſput.* 23. *ſect.* 5. *num.* 8. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 8. *num.* 142. Sayrus *lib. 3. cap. 33. num.* 29. Ex quo patet, quid dicendũ ſit de geſtantibus huiuſmodi cultros in iis locis, in quibus ſub excommunicatione, vel ſub aliis pœnis armorum delatio prohibetur.

4 Addo inſtrumenta, quibus fabriferrarij, fabrilignarij, agricolæ, aliíque artifices in ſuarum artium exercitio vtuntur, non comprehendi ſub armorum nomine; conſequenter illum, qui ea defert ad infideles, non ligari hac cenſura. niſi fortè tantæ quantitatis ſint, vt ex iis inſtrumenta bellica facilè fieri poſſint; tunc enim ligatur, quia ferrum, ſeu materiam vetitam ad infideles defert, ex Nauarro *in cap. quorundam, notabili 5. de Iudæis.* Filliucio *numero* 135. Vgolino *v. arma, n. 2. pag.* 209. Duardo *quæſt.* 20. Sayro *loco citato num.* 28. Gambarupta *caſu* 7.

5 Tertiò ferrum, ſiue factum ſit, ſiue nondum factum, vt ſunt virgæ, laminæ, & globi ferri. Idem dic de vena ferri, quia licèt ipſa non ſit ferrum actu, ſeu ferrum purum, & mundum; nihilominus ſaltem comprehenditur ſub illis verbis, *& alijs huiuſmodi*, quia maximè poteſt inſeruire ad impugnandos Chriſtianos. Ita Suarez *num.* 55. citans Siluestrum *excomm.* 7. Filliucius *num.* 138. Sayrus *loco cit. num.* 29. Vgolinus *loco cit. v. ferrum.* Alterius *loco cit. cap. 6. col. 5. dub.* 2. Duardus *quæſt.* 21. Coriolanus *in expoſitione Bullæ, verſ. adde*, & alij communiter; licèt non conueniant, an vena ferri ſub nomine ferri comprehendatur, vt Nauarrus *in cap. ita quorundam, notab. 6. num.* 8. & Reginaldus *num.* 296. Gambarupta *caſu 7. num.* 13.

Quartò omnia genera metallorũ, vt ſtannum, chalybs, argentum, aurichalcum, æs, & ſimilia. Idem cenſeo de pecunia, tum quia eſt aliquod metalli genus; quamquam oppoſitum oſtendere conatur Duardus *quæſt.* 22. *num.* 3. *& ſeq. & quæſt.* 38. *num.* 9. tum quia maximè inſeruit bello ad oppugnandos, & impugnandos hoſtes. Quapropter à Carolo V. roganti, Iacobus Medices, & Iacobus Triultius à Ludouico XI. Gallorum Rege, quid ad belli apparatum opus eſſet, pecuniis, repetito ter hoc nomine, opus eſſe dixerunt. tum quia prohibita frumenti tranſportatione, cenſetur etiam prohibita delatio farinæ, vt docet Viuius *in ſua ſyl. opin.* 65. quem citat, & ſequitur Vgolinus *in verb. omniaque alia metallorum genera. pag.* 216. ergo, &c. Ita Filliucius, Reginaldus, Gambarupta, Suarez *locis citatis*, Vgolinus, & alij.

An verò Alchimiſta tradens ſecretum conficiendi metalla comprehendatur in hac Bulla, conſtabit ex infra dicendis.

Quintò bellica inſtrumenta, vt tympana, tubæ, fiſtulæ, cornua, & alia huiuſmodi, quibus milites ad bellum excitantur, vel inſtruuntur. Item ſcalæ ad conſcendendos muros, currus, manus ferreæ, quibus naues detinentur, ne aufugiant. Ita Sayrus *num* 30. Duardus *quæſt.* 24. Vgolinus *in v. bellica inſtrumenta.* Alterius *cap. 7. col.* 7.

Sextò lignamina, funes, & materia funium, & alia huiuſmodi, quæ ad bellum deſeruire poſſunt, ſeu quibus infideles mediatè, vel immediatè vti poſſunt ad impugnandos Chriſtianos. Ita Doctores citati.

6 Sed modò dubium eſt, vtrum victualia, & veſtimenta in hac Bulla comprehendantur.

Nauarrus *in cap. quorundam, num.* 63. & Duardus *canon. 7. quæſt.* 29. exiſtimant victualia in hac Bulla prohiberi, quia in hac Bulla generaliter excommunicantur deferentes prohibita; cùm autem delatio victualium prohibita ſit *in Clement. 5. de Iudæis*, ſequitur deferentem victualia ligari cenſura huius Bullæ.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel victualia deferuntur eo tempore, quo, moraliter loquendo, nõ poſſunt bello inſeruire, vel eo tempore, quo moraliter poſſunt inſeruire. Si primum, victualia non comprehenduntur in hac cenſura, quia nullum verbum in Bulla reperitur, quod ad victualia, hoc pacto intellecta, extendatur. Ex quo patet reſponſio ad argumentum Nauarri; falſum enim eſt in Bulla extare verbum complectens ea omnia, quæ per alia iura vetita ſunt, vt bene obſeruat Suarez *num.* 53. *ad finẽ.* Coriolanus hîc *verſ. aduerte.* ob id deferens victualia non incurrit cenſuram reſeruatam in Bulla Cœnæ, ſed in Clementina cit.

Si ſecundum, id eſt, ſi victualia deferuntur eo tempore, quo, moraliter loquendo, inſeruire poſſunt ad impu-

gnandos Chriſtianos, comprehenduntur in Bulla Cœnæ; tunc enim ſunt quaſi inſtrumenta, & auxilia belli, & contineri videntur ſub illis verbis, atque bellica inſtrumenta, & funes, ex quacumque materia, & ipſa materia, & alia huiuſmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant; vel ſaltem continentur ſub illis verbis, *præſtantes auxilium*. Ita Suarez *num.* 56. Filliucius *num.* 139. Viualdus hîc *num.* 14. Duardus *quæſt.* 8. *num.* 3. *& quæſt.* 38. *n.* 9.

Hinc patet, quid dicendũ ſit de veſtimentis, & materiis eorum, ac denique de aliis omnibus, quibus tam in pace, quàm in bello infideles vtuntur; in his enim reſpondendum eſt, cum eadem diſtinctione; quamuis Viualdus, & Duardus multis in locis ex parte diſſentiant.

7 Approbo tamen quod tradit Viualdus hîc, *num.* 12. & Duardus *quæſt.* 26. *num.* 4. aſſerentes eum non affici hac cenſura, qui traderet lecticam, ſellam, aut nauiculas ad animi relaxationem inſeruientes, quia hæc non inſeruiunt ad impugnandos Chriſtianos. Imò Duardus *loco citato*, & alij exiſtimant tradentem naues, aut alia, hic ſolùm generaliter prohibita, non ligari cenſuris huius canonis, ſi tempore pacis abſque praua intentione tradat; ſed ego cum præfata diſtinctione cenſeo reſpondendum, cum in prædictis, tum in conſimilibus caſibus.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 SVbiectum huius cenſuræ ſunt, qui deferunt, vel tranſmittunt arma, equos, metalla, funes, & ſimilia, quæ in prima propoſitione explicata ſunt, ad Turcas, Saracenos, & alios Chriſtiani nominis hoſtes, vel etiam ad hæreticos expreſsè, vel nominatim à Summo Pontifice declaratos.

Secundo, qui per ſe, vel per alios certiores faciunt præfatos hoſtes, & hæreticos de rebus concernentibus ſtatum alicuius Chriſtianæ Reipublicæ, in damnum Chriſtianorum, & religionis Catholicæ; quid autem nomine ſtatus Reipublicæ Chriſtianæ, aut religionis Catholicæ intelligatur, conſtabit ex infrà dicendis.

Tertiò, qui prædictis hoſtibus, & hæreticis auxilium, conſilium, vel fauorem in damnum Chriſtianorum quomodolibet præſtant. Hæc propoſitio clare exprimitur in Bulla.

9 Amplia prædicta primò, etiamſi deferens abſque praua intentione deferat; defectus enim, ſeu carentia prauæ intentionis non tollit contumaciam, & tranſgreſſionem præcepti Eccleſiaſtici. Ita Nauarrus *in cap. quorundam, de Iudæis, notab.* 8. *num.* 11. *&* 41. *& in manuali cap.* 23. *num.* 63. Duardus hic *quæſt.* 2. *num.* 16. *& quæſt.* 38. *n.* 7. Hoc tamen intellige modò non adſit probabilis ignorantia, hæc enim excuſat, vt patet ex regulis generalibus.

10 Amplia ſecundo, ad quoſcumque præfata facientes, quacumque dignitate fulgeant, nam Bulla loquitur per particulam *omnes*, quæ omnes includit. *l. Iulianus.* ff. *de legatis* 2. & mentionem facit etiam de Principibus. Ita Duardus *quæſt.* 38. *num.* 2.

11 Hinc ſequitur primò, deferentes pecuniam, & alia, quæ in prima propoſitione recenſita ſunt, ligari hac cenſura, ſaltem ſi tempore belli deferant.

12 Maior difficultas eſt, vtrùm Alchimiſta, tradens ſecretum conficiendi pecuniam, vel alia metallorum genera, ligetur hac cenſura.

Reſpondeo ligari quoties præuidet ex reuelatione, ſeu traditione talis ſecreti damnum Chriſtianis ſecuturum: tunc enim dicitur auxilium, aut conſilium infidelibus præſtare in damnum Chriſtianorum. Ita Viualdus hic *num.* 10. *in vltima editione*, & Duardus *canone* 7. *quæſt.* 23. *ad finem*, vbi cenſet hunc ſolùm incurrere, ſi tempore belli malo animo formali, aut virtuali huiuſmodi ſecretum ad hoſtes tranſmittat.

13 Secundò ſequitur Chriſtianos militantes in caſtris, vel nauibus infidelium, contra Chriſtianos excommunicati in Bulla Cœnæ, quia dicuntur conſilium infidelibus dare, & hoc verum eſt, etiamſi præfati Chriſtiani ſint ſubditi ipſorum infidelium, quorum nomine bellum contra Chriſtianos geritur, vt patebit ex dicendis. An verò ob periculum grauis incommodi excuſari poſſint ab hac cenſura, conſtabit ex infra dicendis *puncto* 4. *num.* 7. Idem dic de Chriſtianis, qui ex Chriſtianorum exercitu fugiunt ad Turcas, ex Sayro *num.* 17. Reginaldo *num.* 300. Nauarro *notab.* 8. *num.* 33. Duard. *quæſt.* 38. *num.* 2.

14 Chriſtiani verò decertantes in caſtris infidelium contra alios infideles non afficiuntur hac cenſura, quia non dicuntur impugnare, vel auxilium præſtare infidelibus contra Chriſtianos. Ita Filliucius ex parte *num.* 131. *&* 141. Nauarrus *in cap. ita quorundam, notabili* 4. *num.* 15. *de Iudæis*. Alter. *lib.* 5. *diſp.* 8. *cap.* 2. *quæſito* 4. Idem dic de tradentibus arma præfatis infidelibus pugnantibus contra alios infideles, quoties rationabiliter putant ipſos non vſuros illis contra Chriſtianos, vt patet ex allata ratione; quamuis poſtea per accidens contingat, vt illis contra Chriſtianos vtatur. id enim per accidens ſequitur reſpectu tradentis, cùm id rationabiliter non timeret, nec tradiderit arma hoſtibus. Ita Filliucius *num.* 131. Duardus *quæſt.* 6. *num.* 9. *& quæſt.* 14. *num.* 2. Nauarrus *loco cit.*

15 Tertiò permutantes cum infidelibus equos validos pro inualidis, aut arma vtiliora, & aptiora pro ineptis, vel longe deterioribus, incurrere cenſuram, quoties talis permutatio in damnum Chriſtianorum vergere poteſt, & hoc verum eſt, etiamſi illa arma, vel equos antea extraxiſſet ex locis ipſorum infidelium, ſeu ea comparaſſet contractu emptionis, vel alio titulo; adhuc enim permutationem exercet cum damno Chriſtianorum, vt ſuppono. Ita Nauarrus *loco citato num.* 23. Sayrus *num.* 27. Filliucius *num.* 140. Azorius 1. *part. lib.* 8. *cap.* 23. *quæſito* 9. Duardus hic *quæſt.* 9. *numero* 1. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 18. *num.* 298. Viualdus hic *caſu* 7. *num.* 13. Gambacurta hic *caſu* 7. *num.* 12. *&* 17.

Secus ſi equum imbellem pro robuſto & domito, aut arma minus apta cum aptioribus commutaret, etiamſi valoris exceſſum pretio compenſaret. tunc enim non videretur actionem Chriſtianis noxiam exercere, neque diceretur arma Chriſti hoſtibus deferre, ſed potiùs auferre, vt bene Nauarrus *loco cit. notab.* 8. *num.* 23. *verſ.* 10. Sayrus *num.* 17.

16 Quartò eos, qui tradunt, vel tradi conſulunt arcem, vel oppidum infidelibus, incurrere cenſuram huius canonis, iuxta probabiliorem ſententiam, tum quia ſicut incurrunt tradentes arma, quibus arces oppugnantur, ita multo magis ex Summi Pontificis intentione excommunicari videntur, qui tradunt ipſas arces, oppida, vel ciuitates, præſertim cùm in ipſis arcibus, & oppidis, etiam arma, & inſtrumenta bellica reperiantur. tum quia dicuntur auxilium infidelibus ad impugnandos Catholicos dare. Ita Nauarrus *loco cit. num.* 34. Sayrus *num.* 17. *ad finem*. Filliucius *num.* 142. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 18. *n.* 300.

17 Quintò Chriſtianum ſubditum Principi infideli, aut Catholicum ſubiectum Principi hæretico nominatim declarato, non ligari, iuxta nonnullos Doctores, hac cenſura, ſi ex ſua domo, vel ciuitate transferat arma, ferrum, & alia ad infideles, vel hæreticos eidem Principi ſubiectos, quia hic non dicitur propriè deferre ad infideles, vel hæreticos, cùm præfata iam exiſtant in territorio, & dominio Principis infidelis. Vt autem quis cenſeatur deferre modo in hac Bulla vetito, debet habitare apud Chriſtianos, & non eſſe ſubditus Principi infidelium. Ita Filliucius *quæſito* 3. *num.* 132. Silueſter *v. excommunic.* 7. *num.* 64. Tabiena *excom.* 6. *n.* 7. Reginaldus *n.* 300. & alij apud Sayrum *n.* 19. quibus adde Alter. hic *diſp.* 8. *cap.* 2. *ad finem*. vbi conatur oſtendere, & probare Chriſtianos commorantes in terris Turcarum non ligari hac cenſura, ſi fabricent arma, & Turcis vendant, quia hæc prohibitio, & aliæ ſimiles non extenduntur ad ſubditos infidelium;

delium, ſed ad Principes Chriſtianos,& eorum ſubditos.

Sed mihi probabilius dicendum videtur, talem Chriſti fidelem hac cenſura ligari, quoties ex tranſlatione armorum damnum ſequitur Chriſtianis; quamuis enim admitterem illum non dici proprie deferre ad infideles, nihilominus dicitur præſtare auxilium in damnum Chriſtianorum; & ſicut Chriſtiani, qui Principi infideli ſubiecti ſunt, vinculo huius cenſuræ detinentur, quoties abſque rationabili cauſa eidem Principi in bello inſeruiunt contra Chriſtianos; ita etiam ligantur ſi arma deferant infidelibus eidem Principi ſubiectis cum damno Catholicorum, ſiue deferant ex oppido Chriſtianorum ad infideles, ſiue ex oppido infidelium ad aliud, modò iuſtam non habeant excuſationis cauſam. Ita Tolet. *lib.1.cap.23. n.6.* Duardus *lib.2. can.7. quæſt* 8. Reginaldus *lib.9.cap.*18. *num.*300. Nauarrus *notab.6.num.*27. Sayrus *num.*19. & alij quos referam *num.*31.

18 Sextò nautas, muliones, & his ſimiles deferentes arma, vel alia hic prohibita infidelibus, aut tranſportantes ipſos infideles cum ſuis armis, incidere in cenſuram; quia iſti deferunt, vel ſaltem adiuuant. ita Nauarrus, Reginaldus, Vgolinus, & alij. Idem dic de accommodantibus naues, currus, equos, vel ſeruos ad deferendum; quia fauent, & adiuuant, vt bene Vgolinus hîc *cap. 7. initio num.7. ad finem*, Duardus *quæſt.*15*.num.*6*.& quæſt.*38*.num.*3. & alij.

19 Septimò Principem Chriſtianum, qui bellum infert aduersùs alium Principem Chriſtianum, vt deſiſtat ab obſidione, vel bello contra Turcas, ligari hac cenſura; quia infidelibus auxilium ferre dicitur in damnum Chriſtianorum. Ita Alterius *cap.10.col.2.ad finem.* Nauarrus *notab.8. num.6.* & Duardus *quæſt.34.num.3.* Reginaldus *num.298.* qui hoc idem ſentiendum putat

20 Primò de Principe, qui arma extrahi permittit ex ſuis portibus, ſciens illa infidelibus deferri; ſed hoc ego non facilè admiſerim, quoties arma non ſunt ipſius Principis, aut quoties non tenetur ex iuſtitia damnum Chriſtianorum impedire, vt in ſimili patet ex dictis *de cenſuris diſp.7. quæſt.4.punct.8.num.37. & ſeqq.* quamquam non excuſatur à graui culpa, vt *ibidem*, & alibi pluribus in locis docui.

21 Secundò de Principe, qui tranſitũ infidelibus ad deprędandos Catholicos proficiſcentibus permittit, aut non prohibet. Sed mihi diſtinguendum videtur, vel petitus tranſitum concedit, vel non petitus negatiuè ſe habet, & non prohibet. Si petitus tranſitum concedit tacitè, vel expreſsè, ligatur hac cenſura; quia dicitur fauorem, vel auxilium infidelibus præſtare. Si non petitus negatiuè ſe habet, non incurrit, quia non dicitur auxiliũ, vel fauorem præſtare. nam fauor, conſilium, & auxilium importare videntur actionem, ſeu cooperationem phyſicam, vel moralem; hic autem negatiuè ſe habendo, ſeu permittẽdo, dum ex iuſtitia non tenetur impedire, non exercet actionem phyſicam, vel moralẽ in damnum Chriſtianorum; quamuis aliunde peccare poſſit contra charitatem, & contra ſtrictiſſimam naturæ obligationem de damnis proximi, & præſertim Catholicæ religionis impediendis.

22 Octauò mandantem arma infidelibus deferri, huius cenſuræ vinculo ligari; tum quia mandare, nihil eſt aliud, quàm per alios facere, ſeu tranſmittere. in hoc autem canone, non ſolùm excommunicantur deferentes, id eſt, portantes, ſiue facientes per ſe ipſos; verùm etiam tranſmittentes, id eſt, deferentes per alios, ſiue mandantes: tum quia, etiamſi daremus, hos non contineri ſub verbo, *transferentes*, dicendum ſaltem eſſet comprehendi ſub verbo *præſtantes auxilium, vel fauorem.* Ita Rebuffus *in explicatione Bullæ art.5.in v.deferunt,* quẽ citat, & ſequitur Vgolin. hîc *cap.7.n.3.* Azor. *loco cit.quæſito* 13. Alter. hic *cap.10.verſic.& primo, col.3.* Duard. *quæſt.15.n.2.& ſeqq.* contra Sayrum *lib.3. cap.11.num.25.* & Toletum *cap.23.n.7.verſ. aliud dubium.*

Obiicies, cenſura lata contra facientes non comprehendit mandantes, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris*, cum communi Doctorum ſententia, contra Silueſtrum *v.excommunicatio 7.num.24.* & Panormitanum *in cap.mulieres num.9. & ſeqq. de ſententia excommunic.* ergo neque cenſura lata contra deferentes, vel tranſmittentes extenditur ad mandantes.

Reſpondeo cenſuram, latam contra facientes, non extendi ad mandantes, quando dubium eſt, an ſuperior ligare voluerit mandantes, vel quando id ſufficienter non expreſſit. in noſtro autem caſu ſufficienter expreſſit mandantes, vt patet ex duplici ratione allata.

23 Maior difficultas eſt, vtrùm mandans arma deferri ligetur hac cenſura, ſi re ipſa non deferantur.

Reſpondeo negatiuè; tum quia actio, quæ hîc principaliter prohibetur, eſt adiuuare infideles: mandatum autem eſt actio acceſſoria ferenti opẽ immediatè, & cenſura non incurritur ob ſolam actionem acceſſoriam, ſeu non ſecuto effectu prohibito ſub cenſura; effectus autem non dicitur ſecutus, dum mandatum executionem nõ obtinuit; id eſt, quandiu mandatarius re ipſa non detulit. tũ quia deferens arma ad infideles, & non tradens, non ligatur; ergo neque ligatur mandãs, antequam mandatarius re ipſa detulerit. Ita Duard. *q.16.n.7.* Alter. *lib.5.c.10.col.3.verſic.nõ eſt autem.*

Vtrùm verò mandans, vel conſulens ligetur cenſura, reuocato mandato, vel conſilio, patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris*, & *de reſtitut.* & ex obiectione proximè ſequenti.

Obijcies, qui auxilium præſtat infideli, ligetur hac cenſura ex Vgolino hîc *in verbo, illiſque. verſ.poſtremo.* Duardo *quæſt.34. num.4.* Alterio *loco cit.col.2.initio*; etiamſi infideles damnum non inferant; ergo etiam ligatur, qui mandauit, licèt mandatarius non detulerit.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia qui dedit auxilium, præſtitit actionem principaliter hîc vetitam. Idem nonnulli Doctores ſentiendum putant de eo, qui conſilium dedit infideli ad damnum inferendum Catholicis; etiamſi infidelis non ſit motus eo conſilio. hic enim fecit actionem principaliter prohibitam. Sed quid ego ſentiam dicam *num.26.* Qui verò conſilium alteri commiſit, vt deferret infideli, cui poſtea non fuit delatum, ob reuocationem conſilij, vel alia de cauſa, non incidit in excommunicationem, vt patet, tum ex rationibus allatis de mandante; tum quia in textu dicitur, illis, qui ad id conſilium præſtant. hîc autem non dicitur conſilium infideli præſtitiſſe.

24 Nonò eum, qui conſulit infidelibus aliquid in damnum Chriſtianorum, incurrere præfatam excommunicationem: vt ſi conſulat turres ædificari, bombardas aſportari, & ſimilia; nam hæc vergunt in damnum Chriſtianorum. in Bulla autem excommunicantur, qui conſilium, auxilium, vel fauorem præſtant in damnum Chriſtianorum. Ita communiter DD.

25 Addunt primò Vgolinus *in verbo, illiſque n.1.verſic.poſtremo.pag.229.* & Duardus *quæſt.38.n.20.* conſulentem, vel auxiliantem ligari præfata excommunicatione; etiam ſi nullum Chriſtianis damnum ſequatur; tum quia deferens arma ligatur, etiamſi nullum damnũ ab infidelibus poſtea inferatur; tum quia Summus Pontifex ſimpliciter ſub excommunicatione prohibet conſilium, auxilium, & fauorem, nec reſpexit ad actuale damnum; ſed ſolum inſpexit conſilium, vel auxilium præſtitum eſſe, vt colligi videtur ex illa particula, *quomodolibet.* Idem etiã ſentiunt de reuelantibus ſecreta. Vgolinus hîc *v.necnon illos.verſ.6.* Duard. *quæſt.38.n.17.* & alij, quorum opinio valde probabilis eſt.

Oppoſita tamen opinio mihi non videtur improbabilis; tum quia cenſura nõ incurritur, niſi ſecuto effectu ſub cenſura prohibito. effectus autem ſub cenſura prohibitus in hoc canone non cenſetur adeſſe, donec ab infidelibus aliqua ratio Chriſtianis damnificatiua fiat, cuiuſmodi eſt, turrim ædificare, &c. tum quia mandans, vel conſulens percuti clericum non ligatur cenſura canonis, niſi ſecuta clerici percuſſione; ergo neque ligatur conſulens aliquid infidelibus in damnũ Chriſtianorum, niſi re ipſa ſequatur

aliqua actio, ex qua Chriſtianis damnum aliquod irrogatum eſſe cenſeatur; tum quia licet auxilium, & conſilium non ſit actio acceſſoria delationi, & tranſmiſſioni, vt ſuprà tradidi *punct.* 1. *num.* 3. eſt tamen acceſſoria damno, cuius intuitu prohibetur; vt patet ex illa particula, *ad id.* cenſura autem non incurritur ob ſolam actionem acceſſoriam, niſi aliud de mente legiſlatoris ex verbis diſpoſitionis ſufficienter colligatur. Ita ſentire videntur Suarez, & Sanchez, quos in ſimili retuli *de receptatoribus, & fautoribus hæreticorum.*

Hinc patet reſponſio ad rationes Vgolini, & Duardi.

Ad primam reſpondeo, deferentem arma ſtatim ligari; quia armorum, & aliorum in hoc canone expreſſorum delatio per ſe, & directè interdicta eſt ſub excommunicatione; modò infidelibus hæc tradita ſint, vt patet conſideranti ſenſum verborum.

Ad ſecundam reſpondeo, Summum Pontificem nolle ſimpliciter eum excommunicationi ſubiicere, qui conſilium, vel fauorem præſtat; ſed qui hoc facit in damnum Chriſtianæ Reipublicæ, & Catholicæ religionis, & illa particula, *quomodolibet*, adhibetur non ad excludendum actuale damnum, ſed ad indicandum hac cenſura ligari, eum, qui conſilium, auxilium, vel fauorem quauis ratione præſtat; id enim multis modis fieri poteſt, quos homo ſuo ingenio inuenit, ſed legiſlator non excogitauit, conſequenter nec ſpecialibus verbis exprimere voluit.

26 Addit ſecundò Vgolinus conſulentem ligari, etiamſi infideles abſque ipſius conſilio ad damnum inferendum parati eſſent. Sed oppoſita ſententia probabilior eſt; quia huiuſmodi conſilium nullum præſtat effectũ, nullúmque Chriſtianis damnum infert, nec perfectam concilij rationem habet, vt in ſimili probaui *de cenſuris in cõmuni diſp.* 7. *quæſt.* 4. *punct.* 8. *num.* 19. cum Auila, Henriquez, Coninckho, Sayro, & aliis, quibus adde Duardum hîc *quæſt.* 38. *n.* 20. *verſ. tertio.* Hoc tamen intelligendum eſt, modò conſulens non ſit in cauſa, vt infideles aliàs parati, citiùs, vel faciliùs, vel crudeliùs damnum inferant; tunc enim conſilium hac in parte efficax eſt.

27 Vtrùm verò cẽſendus ſit excommunicatus, qui conſilio infidelibus dato, dubitat infideles ipſius cõſilio motos eſſe ad inferendum damnum. Patet ex dictis in ſimili *de cenſuris diſp.* 7. *quæſt.* 1 *puncto* 4. *num.* 7. in primis editionibus; in poſterioribus verò *punct.* 5. *num.* 7. vbi cum Maſcardo, Sayro, & aliis oſtendi cenſendum eſſe excommunicatum, quia iuris præſumptio eſt contra ipſum.

28 Decimò eum, qui ratã habet delationem armorum ad infideles, non obſtringi cenſura huius canonis. Ratio eſt, tũ quia excommunicatio nõ incurritur, niſi præſtetur actio prohibita ſub cenſura; qui autem ratam habet delationem armorum, non præſtat actionem hîc prohibitam, nullum enim de ratificatione verbum in hoc canone habetur, & ratihabitio poſterior eſt actione prohibita. tum quia regula generalis eſt cenſuram, aliáſque pœnas Eccleſiaſticas non extendi ad ratum habentes, niſi exprimantur, vt patet ex dictis *de cenſuris.* vbi etiã explicaui, quandonam ratihabitio comparetur mandato. Ita in ſpecie Duardus *quæſt.* 17. *num.* 5. *& ſeqq.* Alter. hic *cap.* 1. *col.* 6. *ad finem. & 7. verſ. ſupereſt*; quamuis iſte non abſolute, ſed ſub diſtinctione loquatur.

29 Vndecimò eum, qui certiores facit infideles de ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ in damnũ Chriſtianorum, incidere in hanc pœnam. Obſerua tamen, ſtatũ, de quo certiores fieri non debent hoſtes infideles, eſſe ſtatum temporalem, nõ ſolùm totius Chriſtianitatis, ſed etiam vniuſcuiuſque particularis regni, prouinciæ, vel ciuitatis in particulari. nam in Bulla non dicitur de rebus concernentibus ſtatum totius Reipublicæ Chriſtianæ, ſed Chriſtianæ Reipublicæ; hoc autem verificatur de quolibet oppido, & communitate. Quamobrem, qui infideles aliquos admonet, talem arcem non eſſe ritè munitam, facileque capi poſſe, ligatur hac cenſura, quia certiores facit infideles de rebus ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernentibus in damnum Chriſtianorum. Secus, ſi certiores faciat ſolùm in damnum alicuius particularis perſonæ; nam cenſura fertur ob admonitionem pernicioſam Chriſtianis, id eſt, regno, prouinciæ, ciuitati, vel oppido. Ita Sayrus *cap.* 11. *num.* 35. Vgolinus hic *num.* 2. *pag.* 124. Duardus *quæſt.* 30.

30 Duodecimò eum, qui certiores facit hæreticos de rebus pertinentibus ad ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ in damnum Catholicæ religionis, ſubiici pœnæ excommunicationis: vt ſi admoneat eligendum eſſe Principem Catholicum, cuius electionem impedituri ſint hæretici, vt eligatur hæreticus; aut ſi hæreticis ſignificet in tali vrbe magnam eſſe rerum caritatem, & inopiam, quo cognito hæretici illam vrbem occupant. hoc enim valde vergit in detrimentum Catholicæ religionis, cùm ex dominio hæreticorum magnum Chriſtianæ religioni impendeat periculum; hæreſis enim graſſatur, & ſerpit vt cancer. Ita Vgolin. hic *n.* 2. Duard. *q.* 30. *n.* 2. Reginal. *lib.* 9. *c.* 18. *n.* 304.

31 Sed modò circa prædicta difficultas remanet, vtrùm qui arma, vel alia in Bulla expreſſa tradit infidelibus in terris Chriſtianorum vendendo, vel permutando, incurrat hanc cenſuram.

Prima ſententia eſt negatiua. Ratio eſt, tum quia in Bulla Cœnæ prohibetur delatio, vel tranſmiſſio; hic autem non videtur deferre, vel tranſmittere ad infideles, cùm eis vendat arma in terris Chriſtianorum, & in materia cenſurarum verba accipienda ſunt iuxta propriam ſignificationem, ne in pœnis latior interpretatio fiat. tum quia, etiamſi vendens præfata faciat contra finem legis Summi Pontificis; non tamen facit cõtra legem, quia non exercet actionem à Summo Pontifice in Bulla prohibitam; conſequenter non ligatur cenſura, quamuis fortè peccet contra ius naturæ obligans ad pugnandum pro patria, & ad eam non impugnandam. Ita Nauarrus *loco cit. num.* 41. Caiet. *loco cit. cap.* 20. Toletus *lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 5. *verſic primum dubium.* Sayrus *num.* 26. Azorius *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 23. *quæſito* 7. Gambarupta hic *caſu* 7. *num.* 18.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt Syluestri *v. excom. n.* 64. Filliucij *n.* 144. Duardi *quæſt.* 7. *n.* 3. *& quæſt.* 18. *n.* 2. Vgolini hic *n.* 4. Alterij hic *cap.* 2. *quæſito* 3. *col.* 3. *& cap.* 3. affirmantium incurrere. Ratio eſt, quia non ſolùm excommunicantur deferentes, vel tranſmittentes; verùm etiam præſtantes auxilium infidelibus ad impugnandos Chriſtianos: iſti autem præſtant auxilium tradendo arma, quibus infideles probabiliter iudicantur vſuri contra Chriſtianos, vt ſuppono.

Hinc ſequitur primò, vendentes nauem, ſiue triremem infidelibus in portu Chriſtianorum, incurrere hanc cenſuram, tanquam præſtantes auxilium. Ita Alterius *cap.* 3. *verſic. ſed dubitari poteſt.* Filliucius, & alij *locis citatis.* licèt Nauarrus, Caietanus, & Toletus oppoſitum ſentiant ex vi huius canonis; quamuis comprehendantur *in cap. ad liberandam. de Iudæis.* vbi non ſolùm excommunicantur deferentes, verùm etiam vendentes.

Secundò eos ligari hac cenſura, qui Romæ vendunt arma Iudæis, ibi habitantibus, quoties probabiliter ſuſpicantur arma ab ipſis emi in damnum Chriſtianorum. e.g. vt ea tranſmittant ad alios infideles: ſecus ſi vendant ad ſuos vſus. Ratio autem probabiliter ſuſpicandi arma à Iudæis emi in damnum Chriſtianorum, hæc eſſe poteſt, ſi Iudæi clanculum emant, ſi emant in magna quantitate, ſi emant haſtas, bombardas, & ſimilia; tunc enim veriſimile eſt, ab ipſis non emi in proprium ipſorum vſum, ſed ad impugnandos fideles, ſeu ad ea tranſmittenda infidelibus in damnum Chriſtianorum. Ita Reginald. *lib.* 9. *num.* 302. Nauarrus *loco cit. notab.* 4. Filliucius *num.* 129. Alter. *lib.* 5. *diſp.* 8. *cap.* 2. *col.* 3. *ad finem*, loquẽs de Sarracenis habitantibus in terris Chriſtianorũ, *& c.* 3. *col.* 2. Vendens verò enſem Saraceno, vel Turcæ, qui ſeruus eſt Chriſtiani, non ligatur hac cenſura, quia vendit ad illius vſum, nec vllum Chriſtianis damnũ ſequitur. Ita Alter. *c.* 2. *quæſ.* 3. *ad finem.*

PVN

PVNCTVM III.

De iis, ad quos arma, & alia præfata deferri, vel tranſmitti prohibentur.

1 *Ennmerantur varia perſonarum genera, ad quas arma, & alia hic prohibita deferri non poſſunt.*
2 *Infideles, qui non ſunt hoſtes Chriſtiani nominis, non comprehenduntur in hac Bulla.*
3 *Deferens arma ad hæreticos ab Epiſcopo, Nuncio, vel alio Prælato declaratos; non verò à Papa, vel ab eius officialibus, excommunicationem non incurrit.*
4 *Item non incurrit deferens arma ad hæreticos notorios, & manifeſtos, ſed nõ expreſſè, & nominatum à Sede Apoſtolica declaratos, licèt actu, vel habitu Catholicos impugnẽt.*
5 *Quinam dicantur hæretici expreſſè, vel nominatim à Sede Apoſtolica declarati.*
6 *Virum deferens arma ad Catholicos Principi infideli ſubiectos ligatur hac cenſura.*
7 *Deferens arma ad ſchiſmaticos pugnantes contra Eccleſiam non ligatur cenſura huius canonis.*

VNICA PROPOSITIO.

1 QVatuor perſonarum genera in hac Bulla exprimuntur, quibus vetitum eſt deferre arma, & alia in ſecundo puncto recenſita.

Primò, Saraceni, illi Mahumetanæ perfidiæ ſectatores, qui in Alexandria Ægypti, vel etiam in Aſia, præſertim verſùs maritimas partes degere conſueuerunt.

Secundò Turcæ, qui Aſiam, præſertim Meſopotamiam, Syriam, Arabiam, vel etiam alias orbis oras inhabitant.

Tertiò alij Chriſtiani nominis hoſtes, vt ſunt Tartari, Mauri, & Iudæi habitantes in terris infidelium, qui nomini Chriſti valde ſunt infenſi, & infeſti, & Eccleſiam acriter oppugnarent, ſi potentia, & viribus valerent. Idem dic de aliis infidelibus, & paganis, qui Chriſtianos deteſtantur, quia Chriſtiani ſunt; iſti enim ſunt Chriſtiani nominis hoſtes, quales ſunt nonnulli ex Indis. Idem valet in Atheis, in Apoſtatis à fide Chriſtiana. Ita Nauarrus *in cap. ita quorun dam, de Iudæis, notab.* 64. Sayrus *cap.* 9. *n.* 14. *& ſeq.* Filliucius *num.* 128. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 18. *num.* 293. Gambarupta hic *caſu* 7. *num.* 5. *& ſeq.* Alter. *lib.* 5. *cap.* 2. *col.* 3. Duardus *quæſt.* 3. *num.* 5. & alij communiter.

2 Illi verò infideles, qui non ſunt hoſtes Chriſtiani nominis, non comprehenduntur in hac Bulla; nam Bulla non prohibet præfata deferri ſimpliciter ad infideles, ſed quatenus ſunt hoſtes actu, vel habitu; tales autem ſunt, qui ob Chriſtianiſmum bellum cum Chriſtianis gerunt, vel geſſerunt, vel animo parati ſunt ad illud gerendum. Ita Rebuffus, quem citat, & ſequitur Suarez *num.* 56. Filliucius *num.* 129. *quæſito* 3. *&* 5. Alterius hic *cap.* 2. *col.* 3. Nauarrus *loco cit. notab.* 4. *num* 21. Reginaldus *num.* 293. Vgolinus §. 1. *num.* 7. Duardus *quæſt.* 3. *num.* 6. Gambarupta hic *cap.* 7. *num.* 9. Secus dicendum eſt de infidelibus, qui Chriſtianos impugnant, non ob Chriſtianam religionem; ſed ob iniuriam à Chriſtianis acceptam, vel ob iuſtam aliam cauſam, vt quia Chriſtiani bona ipſorum iniquè occuparunt. Ita DD. citati.

Obſerua tamen, illos etiam dici hoſtes, qui fœdere pacis cum aliquibus Chriſtianis coniuncti ſunt, non verò cum aliis, vt inter Venetos, & Turcas, ex Filliucio *n.* 148. Turcæ enim ſunt hoſtes Chriſtiani nominis, etiamſi pacem cum Venetis habeant.

Quartò hæretici expreſsè, vel nominatim declarati à Sede Apoſtolica; quamuis enim iſti non ſint inimici nominis Chriſti; ſunt tamen inimici Catholicæ religionis, eámque odio habent, proſequuntur, & totis viribus impugnare, & extirpare conantur, expreſsímque in Bulla hiſce temporibus continentur. quamuis in Bulla Gregorij XIII. non eſſent expreſſi, & ob id Nauar. & Toletus, qui tunc temporis viuebant, aliquando exiſtimarunt illos non comprehendi. Hinc ſequitur

3 Primò, deferentes arma ad hæreticos, qui non à Sede Apoſtolica, ſed ab Epiſcopo, vel Nuntio, vel Inquiſitore, vel alio Prælato, vel iudice declarati ſunt hæretici, non incidere in hanc cenſuram, quia Summus Pontifex hanc cenſuram extẽdit ſolùm ad eos, qui per ſententiam ipſius Summi Pontificis, & Sedis Apoſtolicæ declarati ſunt. Obſerua tamen nomine ſententiæ à Sede Apoſtolica latæ, non ſolùm intelligi eam, quę immediatè fertur à Papa; ſed etiam, quę fertur ab officialibus, aut delegatis Summi Pontificis intra Curiam Romanam, vel vbi Papa reſidet. nam quidquid iſti agunt, poteſtate, & iuriſdictione Papæ agunt; & Sedes Apoſtolica dicitur eſſe in loco, vbi Papa reſidet, vel vbi Curia remanet recedente Summo Pontifice, *Clement. ne Romani.* §. *ſane, de elect.* contingit enim aliquando Curiam alicubi eſſe, & alibi Summum Pontificem, *Clement. cit.* Ita Alterius *diſp.* 8. *lib.* 5. *cap.* 2. *col.* 5. *verſ. ſed quæret aliquis.* Duardus *quæſt.* 4. *num.* 6. Nauarrus, & alij, quos in ſimili retuli de datis, & acceptis pro gratia, vel iuſtitia in Romana Curia.

4 Secundò deferentes arma ad hæreticos notorios, & manifeſtos, non ligari hac cenſura, quia iſti non dicuntur hæretici expreſsè, vel nominatim à Sede Apoſtolica declarati. Ita Alterius *loco cit. quæſito vltimo.* Toletus, Filliucius, & alij DD. ſtatim citandi contra Vgolinum hic *n.* 6. Viualdum *num.* 2. Duardum *quæſt.* 4. quamquam hoc limitatur à Filliucio *num.* 132. ab Alterio, Duardo, & aliis, modò tales hæretici non impugnent actu, vel habitu Catholicos; tunc enim putant comprehendi ſub illa clauſula, *& alios Chriſtiani nominis inimicos.* Ego verò hanc limitationem non valde approbo; tum quia illa clauſula extendi videtur ſolùm ad infideles, & paganos, non verò ad hæreticos, qui poſtea in ſequentibus verbis exprimuntur. tum quia hæretici ſunt quidem inimici Catholicæ religionis; non verò Chriſtiani nominis, cùm & ipſi ſe Chriſtianos iactent.

5 Sed modò dubium eſt, quinam dicantur hæretici expreſsè, vel nominatim à Sede Apoſtolica declarati.

Duardus *quæſt.* 4. *num.* 2. *& ſequentibus*, Viualdus *loco cit. num.* 2. & alij, putant illos dici expreſsè declaratos, qui in genere declarati ſunt, vt ſunt Lutherani, Zuingliani, Caluiniſtæ, Huſſitæ. Nominatim verò, qui expreſſo nomine, vt Lutherus, Caluinus, Zuinglius. Ex quo infert idem Duardus deferentes arma Lutheranis, modò in Germania exiſtentibus, qui nominatim declarati non ſunt, ligari hac cenſura; quia Summus Pontifex loquitur per particulam diſiunctiuam, vel conſequenter ad incurrendam hanc cenſuram ſufficit alteram partem verificari, id eſt, arma deferri hæreticis nominatim, vel expreſsè declaratis; cùm autem Lutherani in genere declarati ſint expreſsè, id eſt, apertè, & manifeſtè, iuxta *cap.* 1. *de conſtit. in* 6. *& cap. ſi eui nulla, de præbendis*, ſequitur deferentes arma Lutheranis incidere in hanc cenſuram.

Sayrus *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 16. Toletus *lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 5. *verſic. aduerte.* Filliucius *num.* 26. arbitrantur eos ſolùm ligari, qui deferunt arma hæreticis expreſsè, & nominatim declaratis, vt fuit Regina Angliæ.

Ego verò cenſeo non opus eſſe, vt hæretici ſint nominatim, id eſt, expreſſo nomine declarati; ſed ſatis eſſe vt alio ſigno, æquiualente nomini proprio indicati ſint. vt ſi in ſententia excommunicationis dicatur: Declaramus hæreticum illum, qui fungitur tali munere, vel qui in tali loco verba hæretica protulit, vel qui tali libello auctoritatem Pontificiam impugnauit; hic enim dicitur expreſsè declarari, licet nomen ipſius proprium non exprimatur. Hoc pacto ritè ſaluatur textus Bullæ alternatiuè loquentis. Ita Alterius *loco cit. verſic. poſtremo.* Ad argumentum Duardi reſpondetur, Lutheranos, & ſimiles nondum eſſe nominatim, ſeu expreſsè declaratos, ſed in genere, cum

nulla

nulla ſententia extet, quæ manifeſtè declaret hos eſſe hæreticos; quamuis in genere manifeſte conſtet Lutheranos, aliosque hæreticos in Bulla Cœnæ excommunicari, & Lutherani in Concilio Tridentino non ſemel tamquam manifeſti hæretici pronuncientur.

6 Quæres primò, vtrùm deferens arma ad Catholicos Principi infideli, vel etiam hæretico nominatim declarato ſubiectos hanc cenſuram incurrat.

Reſpondeo negatiuè, modò putet ipſos Chriſtianos vſuros illis armis contra Principem infidelem, vel hæreticum. Ratio eſt, quia non dicitur arma deferre ad hæreticos, vel infideles, neque damnum Catholicis infert.

Hoc tamen limitandum eſt, modò probabiliter non credat Principem delatione illorum armorum potentiorem futurum ad impugnandos Chriſtianos, vt quia ſubditos ſpoliabit armis, vel compellet ad pugnam contra Catholicos; tunc enim deferentes incurrunt, quia auxilium mediatè præſtant Principi infideli, vel hæretico nominatim declarato, & in Bulla vetitum eſt auxilium quomodolibet præſtare infidelibus Chriſtiani nominis hoſtibus. Ita Alterius *verſic. poſtulabit quis*, Duardus *loco cit. quæſt. 4. ad finem, & quæſt. 6. num. 2.* Filliucius *num.* 129. Vgolinus hîc *num. 6. verſic. hæretici demum.*

Idem dicendum arbitror de eo qui arma, aut alia hîc prohibita defert ad Principem Chriſtianũ, qui fœdus habet cum infidelibus, præſtandi ipſis opem contra Chriſtianos, etiam occaſione religionis; hic enim ligatur, quoties rationabiliter timet præfatum Principem armis illis vſurum in auxilium prædictorũ infidelium contra Chriſtianos. Ita Nauarrus *in cap. ita quorundam, num. 27. de Iudæis*, Duardus *quæſt. 6. num. 6.*

7 Quæres ſecundò, vtrùm deferens arma ad ſchiſmaticos pugnantes contra Romanam Eccleſiam ligetur cenſura huius canonis.

Reſpondeo negatiuè, quia ſchiſmaticus, propriè loquendo, non eſt hæreticus declaratus, vt ſuppono, neque eſt Chriſtiani nominis hoſtis; ſed inobediens Summo Pontifici: verba autem in materia pœnali ſtrictè accipienda ſunt. Ita Duardus *lib. 2. can. 7. quæſt. 5. num.* 3. contra Viualdum *in expoſitione huius canonis, caſu 7. num.* 3. regulariter tamen ſchiſmatici ſunt etiam hæretici, vt patet ex dictis *quæſt. 2. puncto* 5.

PVNCTVM IV.

De cauſis excuſantibus ab incurrenda cenſura in hoc canone contenta.

1 *Paruitas materiæ excuſat.*
2 *Imperfectio actus excuſat.*
3 *Referens arma ad infideles, ſed non tradens, excuſatur ab hac cenſura.*
4 *Tradens ferrum artifici infideli, vt ex eo arma ſibi conficiat, non incidit in hanc cenſuram.*
5 *Admonens Turcas, alióſve infideles de rebus ipſis antea notes, excuſatur ab hac cenſura.*
6 *Metus grauis damni excuſat ab hac cenſura.*
7 *Chriſtiani in nauibus Turcarum metu mortis nauigantes excuſantur ab hac cenſura.*
8 *Hoc tamen probabiliter limitari poteſt, modò ipſis non remigantibus damnum Chriſtianis adhuc ſequeretur.*
9 *Detegens infidelibus ſecreta Chriſtianæ Reipubl. vi tormentorum, excommunicationem non euadit, iuxta probabiliorem ſententiam.*
10 *Præſtans auxilium, conſilium, vel fauorem infidelibus contra Principem Chriſtianum, ne ita fortis, & potens fiat, vt ei aucta potentia reſiſti nequeat, excommunicationem incurrit.*
11 *Nonnulli caſus per Epiikeiam excipiuntur, in quibus deferentes arma infidelibus ab hac cenſura excuſantur.*
12 *Deferens arma, pecuniam, & alia infidelibus pro redemptione captiuorũ, excuſatur, per ſe loquẽdo, ab hac cenſura.*
13 *Item deferens arma pro neceſſaria ſui, vel ſuorum defenſione, excuſatur ab hac cenſura.*
14 *Excuſatur deferens, ſeu permutans in vtilitatem Chriſtianorum.*
15 *Deferens ex priuilegio Summi Pontificis prædicta excuſatur.*
16 *Quandónam deferens merces, aut victualia infidelibus abſque priuilegio excuſetur.*
17 *Enumerantur pœnæ impoſitæ contra deferentes prohibita ad Saracenos.*

QVamuis ſolutio huius puncti facilè colligi poſſit ex dictis *de legibus, de peccatis, & de cauſis excuſantibus à cenſuris in communi*; hîc nihilominus occaſione nonnullarum difficultatum, quæ circa hunc canonem in ſpecie proponi ſolent, nonnulla breuiter attingam, & paucis diſſoluam.

Primum eſt, vtrùm paruitas materiæ excuſet.

Secundum imperfectio actionis. e. g. ſi quis arma deferat ad infideles; ſed non tradat: vel ſi conſilium præſtet; ſed nullum poſtea damnum ſequatur.

Tertium eſt metus.

Quartum eſt Epiikeia.

Quintum eſt priuilegium, omiſſis aliis cauſis, quas locis ſuprà citatis in genere tradidi.

PRIMA PROPOSITIO.

1 PAruitas materiæ excuſat ab hac cenſura incurrenda. Ratio eſt, quia ad incurrendam excommunicationis pœnam, requiritur grauis culpa; paruitas autem materiæ excuſare poteſt à graui culpa. Ita Nauarrus *in cap. ita quorundam, notab. 8. num. 31. de Iudæis.* Sayrus *loco cit. num.* 22. Viualdus *in expoſitione Bullæ Cœnæ num.* 12. Filliucius *quæſito 7. num.* 146. Duardus *can. 7. quæſt. 15. num.* 8. Reginald. *lib. 9. cap. 18. num.* 298. Quamquam magna prudentia opus eſt in diiudicanda materiæ paruitate, vel grauitate; illa enim cenſenda eſt grauis materia, ex qua notabile damnum ab hoſtibus iudicio prudentis viri afferri poteſt; leuis verò, ex qua leue damnum timetur. Hac de cauſa, qui titulo gratitudinis, vel ob negotia bene geſta pugionem, galeam, vel arcum, vel aliud id genus donaret infidelibus, non ligaretur cẽſura ob materiæ paruitatem. Nauarrus *num.* 22. Sayrus *num.* 17. Reginaldus *loco cit.* Secus ſi donaret equum, vel vnam hominis armaturam, vel nauim, vel triremem; hęc enim non videtur leuis materia. Idem dic ſi traderet galeam, vel aliquod armorum genus, quod apud infideles paſſim non habetur, indéque infideles occaſionem atriperent fabricandi, vel aliunde aduehendi conſimilia arma cum detrimento Chriſtianorum. Ita DD. citati. Addit Nauarrus *num.* 29. Duard. *quæſt. 15. num.* 8. Sayrus *num.* 23. eum, qui daret ferrum infideli in remotis Æthiopiæ regionibus, quo infidelis vſurus eſſet ad clauos domui perficiendæ neceſſarios, non affici hac cẽſura, quia hæc videtur materia parua, indéque damnum Chriſtianis non timetur. Sed hoc mihi non probatur, quia in legibus Eccleſiaſticis non eſt ſimpliciter ſpectandus finis præcepti, qui non cadit ſub præceptum; ſed materia, ſeu actio ipſa prohibita. hîc autem prohibetur delatio illius materiæ, qua infideles Chriſtianos impugnant. Ita ſentire videtur Alter. hîc *cap. 3. verſic.* 12. Vgolinus hîc *num.* 8. Duardus *quæſt. 14. num.* 3. & alij, exiſtimantes eum, qui defert arma infidelibus, non ad impugnandos Chriſtianos, ſed alia de cauſa, ligari hac cenſura.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 IMperfectio actus ſub cenſura prohibiti excuſat à cenſura incurrenda. Ratio eſt, tum quia materia cenſurarum eſt pœnalis, conſequenter odioſa, conſequenter

reitum

reſtringenda. *cap. odia, de regulis iuris in 6.* tum quia verba cum effectu accipienda ſunt, niſi aliud conſtet de mente legiſlatoris. Ita Nauarrus *loco cit. num. 29. verſic. decimoquinto.* Reginald *num.* 298. Syluester, Angelus, & Tabiena apud Sayrum *num.* 21. Filliucius *quæſito 7. num.* 143. Viualdus hic *in fine huius canonis.* Duardus *quæſt.* 10. *num.* 6. contra Alterium hic *cap. 4. propoſitione* 3. *&* 4. Vgolinum hic §. 1. *num.* 12. & alios.

3 Hinc ſequitur primò eum, qui arma ad infideles detulit, ſed non tradidit, non ligari hac cenſura, vt patet tum ex rationibus allatis, tum quia tranſlatio non dicitur perfecta, niſi res perueniat ad eum, ad quem deſtinata erat. Propterea litteræ non dicuntur ad me delatæ, vel tranſmiſſæ, niſi re ipſa mihi tradantur. Ita Doctores ſtatim citandi contra Vgolinum, & Alterium *locis citatis.* Secus ſi res tradita ſit infidelibus, ſed ſtatim repetatur; cenſura enim contracta eſt traditione rei, nec delictum deſinit eſſe perfectum ob recuperationem. Ita Nauarrus *n.* 29. Viualdus *num. 17. in nonis.* Vgolinus hîc *cap. 7. n.* 13. Sayrus *num. 17. verſic. ſic etiam.* Duardus *quæſt.* 10. *num.* 11. Reginaldus *num.* 298. & alij apud præcit. DD.

4 Maior difficultas eſt, vtrùm tradens ferrum artifici infideli, vt ex eo ſibi arma conficiat, ligetur hac cenſura.

Reſpondeo negatiuè, quia ferrum, moraliter loquendo, non dicitur traditum infideli iuxta mentem Summi Pontificis, nec dicitur tradi alteri, quod quis tradit animo ſtatim repetendi, & re ipſa ſtatim recuperaturus eſt. *l. aliud eſt capere. ff. de verbor. ſignific.* Ita Vgolinus hîc §. 1. *num. 7. ad finem pag.* 193. Duardus *quæſt. 14. ad finem.*

Secundò ſequitur eum, qui mandauit arma ad infideles deferri, non ligari cenſura, ſi mandatarius re ipſa non detulit, quia mandatum eſt acceſſorium actui principali, & effectus nondum eſt ſecutus, vt ſuprà *punct. 3. num.* 23. cum Alterio, & Duardo fuſiùs oſtendi.

Tertiò eum, qui reuelat alicui Chriſtiano ſecreta Reipublicæ Chriſtianæ, vt ea detegat infidelibus, non ligari cenſura, antequam Chriſtianus detegat. Ita Duardus, & Alterius *locis citatis*, & alij, quos *puncto 1. num. 4.* retuli.

5 Quartò hac cenſura non ligari eum; qui Turcas alióſve infideles certiores facit de iis, quæ ipſis iam nota erant, modò nihil noui addat. Ratio eſt, quia non facit actum completum ſub cenſura prohibitum, cùm non dicatur certiores facere infideles; nam qui certus eſt, certificari ampliùs non poteſt. *cap. eum, qui certus, de regulis iuris in 6.* Ob id à peccato detractionis excuſatur, qui de occultis alterius delictis loquitur cum illo, cui ea cognita, & perſpecta erant, vt patet ex dictis *de reſtitutione.* Ita Duardus *quæſt.* 33. *num.* 2. contra Vgolinum hîc §. 1. *n.* 12. *pagina mihi* 199. Alterium *lib. 5. diſp. 8. cap. 9. col. 5. verſic. ſed quæret aliquis, pag.* 552.

Obiicies, deferens arma ad infideles ligatur hac cenſura; etiamſi infideles illis armis non indigeant, aut illis armis non vtantur ad impugnandos Chriſtianos; ergo etiam ligatur referens ſecreta, infidelibus antea nota.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia ille præſtat actionem prohibitam ſub cenſura; defert enim arma ad infideles, quod principaliter vetitum eſt ſub excommunicatione. hic verò non dicitur certiores facere infideles, conſequenter non ligatur cenſura lata contra eos, qui certiores faciunt infideles.

TERTIA PROPOSITIO.

6 METus grauis damni excuſat ab hac cenſura, niſi fortè damnum valde graue Reipublicæ præponderet. Ratio eſt, quia Eccleſia ſuis præceptis, regulariter loquendo, non obligat cum graui damno, vel incommodo, vt alibi probaui.

An verò poſſit aliquando cum graui detrimento obligare, patet ex dictis *de cenſuris diſp. 1. quæſt. 2. punct.* 3. & fuſiùs *in tractatu de peccatis diſp. 2. quæſt. 8. puncto* 2.

7 Ex hac propoſitione ſequitur, Chriſtianum in nauibus Turcarum metu mortis nauigantem contra Chriſtianos excuſari poſſe ab hac cenſura, ſaltem ſi, ipſo non remigante, damnum nihilominus Chriſtianis inferretur, quia per metum grauem exercet actionem ex ſe indifferentem, vt cum Molina, Sanchez, Leſſio, Rebellio, Azorio, Reginaldo, Vaſquez, & aliis docui *de reſtitutione diſp. 1. quæſt. 2. punct. 10. num. 4. & diſp. 2. quæſt. 2. punct. vnico de peccatis, & de cenſuris locis cit.* contra Vgolinum *in expoſitione huius canonis* §. 1. *de nunciantibus verſic. tertiò afficit, pagina* 225. & alios, quos innui *locis citatis.* vbi etiam quæſiui, vtrùm teneatur ad reſtitutionem damni, inde ſecuti. Idem dici poteſt de iis, qui metu mortis, vel alterius grauis damni deferunt arma, vel alia prohibita ad infideles. Ita Nauarrus *in cap. ita quorundam, notabili* 8. *num.* 26. Sayrus *lib. 3. cap. 11. num.* 18. Duardus hic *quæſt.* 12. Idem etiam dici poteſt de iis, qui naues armis onuſtas, aut arcem armis inſtructam metu mortis aufugientes dimittunt, & derelinquunt, ita vt ab infidelibus cum detrimento Chriſtianorum capiatur. Ita Duardus *quæſt.* 13.

8 Dixi, *ſaltem ſi, ipſo non remigante, damnum Chriſtianis nihilominus inferretur*, quia ſi damnum, ipſo non remigante, impediretur, probabile quidem eſt non ligari cenſura huius canonis, vt patet, tum ex argumento allato, tum ex rationibus ad ſolutionem ſequentis difficultatis afferendis pro prima ſententia; probabile tamen etiam eſt ligari, quia licèt Eccleſia, regulariter loquendo, non obliget ad obſeruandum præceptum cum graui damno proprio; tamen poteſt obligare, & præſumitur obligare, quoties ex tranſgreſſione legis damnum longè maius Reipublicæ infertur, vt patet ex dictis *de cenſuris,* & *de peccatis, locis citatis*; bonum enim commune præponderat priuato, illiúſque intuitu probabile eſt, Summum Pontificem iniunxiſſe excommunicationem facientibus aliquid cum infidelibus in damnum Reipublicæ Chriſtianæ, vel Catholicæ religionis. Ita Reginaldus *lib. 9. cap. 18. num.* 299. Sanchez, & alij, quos retuli *de peccatis loco cit.* contra Sayrum *cap. 11. num.* 18.

9 Maior difficultas eſt primò, vtrùm, qui vi tormentorum detegit infidelibus ea, quæ ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernunt, hoc anathemate feriantur.

In hac difficultate ſententias aliorum proponam, deinde quid ego ſentiam explicabo.

Prima ſententia negatiua eſt Duardi *lib. 2. canon. 7. quæſt.* 32. Valentiæ, Salas, & aliorum, quos retuli *de peccatis*, & *de cenſuris, locis citatis.* Ratio eſt primò, quia hic non dicitur contumax contra præceptum Eccleſiæ, cùm Eccleſia non obliget cum graui damno. Secundò, quia in hoc canone excommunicantur, qui certiores faciunt infideles de rebus ad ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ ſpectantibus. hic autem non dicitur certiores facere infideles; ſed ſecreta vi tormentorum ab ipſo inueſtigantur, & extorquentur. *l. edictum. ff. de quæſt.* & is, in rigore loquendo, dicitur alterum certiorem facere, qui aliquid per nuntium, vel per litteras ſignificat, vt ex Cicerone, & Plauto conatur oſtendere Duardus *loco citato, num.* 4. in materia autem pœnali verba rigoroſè accipienda ſunt.

Secunda ſententia affirmatiua eſt Alterij *lib. 5. diſp. 8. cap. 9. col. 6. quæſito* 2. Vgolini hîc §. 1. *de nunciantibus, verſic. tertiò afficit, pag.* 225. Vaſquez, Sylueſtri, Azorij, Becani, & aliorum, quos retuli *de reſtitut. de peccatis,* & *de cenſuris, locis citatis.* Ratio eſt, tum quia Eccleſia poteſt obligare ſub cenſuris ad vitandum graue damnum commune, quod quilibet iure naturæ tenetur præcauere; cùm enim hic grauiter peccet contra ius naturæ, obligans ad non oppugnandam patriam, ſeu rempublicam, puniri poteſt pœna cenſuræ, oppugnando, ſeu aliquid faciendo cum graui damno communi; ergo etiam in hoc caſu Eccleſia præſumitur obligare, & tranſgreſſorem pœna cenſuræ

punire; cùm intendat præcauere damnum Chriſtianorum, & eos excommunicare, qui quouis modo auxilium, vel fauorem infidelibus præſtant in damnum Catholicæ religionis, vel Reipublicæ Chriſtianæ. tum quia is, qui præfata reuelat, non dicitur metum pati in reuelatione, cùm in ipſius poteſtate poſitum ſit vti verbis amphibologicis in quem voluerit ſenſum, ſicque interrogantes iure licito deludere, vt patet ex dictis *in* 8. *Decalogi precepto*; tum quia ſicut qui baptizatum rebaptizat per metum, incurrit irregularitatem, quia poſito metu poteſt baptizare, & non baptizare, cùm Baptiſmus non ſolùm pendeat ab actione externa, ſed etiam ab intentione, à qua baptizans poteſt deficere ſi velit, vt docui *de cenſuris diſp.* 7. *quæſt.* 3. *puncto* 3. *num.* 7. ita, &c.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel reuelans poteſt verbis amphibologicis eludere interrogantes, & ſic tormenta euadere; vel non poteſt: ſi poteſt eludere, & euadere tormenta, adhibitis verbis amphibologicis, incurrit cenſuram reuelando ſecreta. Ratio eſt, quia non dicitur ſecreta reuelare per metum grauem; is enim non dicitur vim, vel metum grauem pati, qui ab eo facili nogotio poteſt ſe liberare, vt patet ex dictis *de peccatis*, & *de matrimonio*. Si verò nequeat eludere, ſed rationabiliter credat ſe acriter torquendum ab infidelibus, donec ipſos de rebus ad Chriſtianæ Reipublicæ ſtatum pertinentibus certiores fecerit; probabile quidem eſt reuelantem ſecreta tormentorum metu, non ligari cenſura, quia Eccleſia non videtur obligare fideles ſub cenſura cum tam graui damno. Valde tamen etiam probabile eſt obligare, vt conſtat ex rationibus, quas in comprobationem ſecundæ ſententiæ adduxi.

Ad primam rationem primæ ſententiæ, quatenus huic noſtræ diſtinctioni obſtat, reſpondeo dici contumacem contra præceptum Eccleſiæ, quoties damnum Chriſtianorum æquiuocatione præcauere poteſt, vel quoties damnum valde graue Chriſtianorum ſua morte poteſt impedire.

Ad ſecundam rationem reſpondeo, iuxta communem loquendi modum, poſſe aliquem, non ſolùm per litteras, vel per nuntium, ſed etiam in præſentia certiorem fieri, ſiue denuncians ſponte aperiat, ſiue inuoluntariè mixtè, præſertim ſi ea, quæ vi tormentorum detexerat, tranſactis tormentis ratificet, & probet.

10 Secundò difficultas eſt, vtrùm excommunicatione ligetur, qui fautorem, auxilium, vel conſilium præſtat infidelibus contra Principem Chriſtianum, ne ita fortis, & potens fiat, vt ei aucta potentia reſiſti nequeat.

Ratio dubitandi eſt primò, quia licitum eſt Principi Catholico vti opera infidelium, illiſque arma tradere occaſione belli, quod ipſe gerit contra alium Catholicum Principem; ergo etiam licitum eſt auxilium præbere infidelibus contra Principem Catholicum, qui ſuperatis infidelibus probabiliter creditur arma ſuſcepturus contra alios Principes Catholicos, illóſque profligaturus, & ſuperaturus; nam par ratio videtur.

Secundò, quia licitum eſt cuique ſe, ſuáque tueri, & defendere, *l. vt vim. ff. de iuſt. & iure*; ſed qui præſtat auxilium infidelibus contra Principem Catholicum, ne potentior fiat, videtur ſe, aut ſua tueri; cùm hoc non faciat intentione præſtandi auxilium, & fauorem infidelibus in damnum Chriſtianorum, & Catholicæ religionis; ſed ne Principis Chriſtiani vires augeantur cum periculo aliorum Principum.

Tertiò, quia quidam Gallorum Princeps fœdus cum Turcis iniit, teſte Nauarro *in c. ita quorundam. notab.* 4. *n.* 17. *de Iudæis.* Vgolino, & Duardo *locis proximè citandis*; cùm autem in facto Principis delictum præſumi non debeat, dicendum videtur licitum eſſe fœdera cum infidelibus inire, illiſque opem, & auxilium præbere cõtra Principem Catholicum, de cuius potentia rationabiliter timetur.

Quartò, quia Principi Catholico contra alium Principem Catholicum prælianti opem ferre poſſum; ergo etiam Principi infideli, præſertim, ſi id faciam ad vitãdum graue mei Principatus, vel Reipublicæ incommodum.

His minimè obſtantibus contrarium longè verius, & ſuſtinendum arbitror. Ratio eſt, tum quia infideles, vtplurimum iniuſtum, & iniquum bellum contra Chriſtianos Principes gerunt; nullo autem iure conſtat licitum eſſe fauere, & cooperari actioni iniquæ, & iniuſtæ. tum quia Summus Pontifex in ſua Bulla excommunicat eos, qui infidelibus, vel hæreticis à Sede Apoſtolica denunciatis auxilium, vel fauorem quomodolibet præſtant. qua loquendi forma excludere voluit omnem tergiuerſandi rationem; tum, quia in præfato caſu non licet ipſis fidelibus bellum proprio nomine contra præfatum Principem Catholicum gerere; ergo neque licet infidelibus contra præfatum Principem auxilium, vel fauorem exhibere, cùm par ratio videatur; præſertim, cùm is, qui auxilium infidelibus contra Principem Chriſtianum præſtat, non ſolùm indirectè, ſed directè ipſum Principem lædere videatur; lædit enim ſuis armis, ſuis militibus, vel ſuis pecuniis. tum quia ſi hoc ei licitum eſt, maximè, vt ſe, ſuáque tueatur. Sed hæc ratio non obſtat, vt patet ex regulis generalibus traditis *de reſtitutione*, & *homicidio*; nam licitum eſt ſolùm alterum oppugnare, & vim inferre, dum vis ab altero ſibi iniquè infertur, ex communi Doctorum ſententia, quod hîc non accidit, vt ſuppono. Ita Vgolinus hic *cap.* 7. *§. vltimo ſub finem, num.* 4. Duardus hic *quæſt.* 35. *num.* 2. & alij.

Reſpondendum modò ſupereſt ad rationes dubitandi initio allatas.

Ad primam reſpondetur primò ab aliquibus Doctoribus, vt à Cacherano Oſaſcho *in diſp. An Principi Chriſtiano*, &c. & ab aliis, negari, licitum eſſe Principi Chriſtiano conuocare infideles ad bellum, conſequenter prima ratio in hac ſententia nihil probat; negato enim antecedente, nihil inferri poteſt, cùm concluſio in præmiſſis virtualiter ſaltem contineatur, vt ſuppono ex Philoſophia.

Reſpondeo ſecundò concesso antecedente, vt etiam conceſſi *in tract. de contract. diſp.* 2. *quæſt. vltima ſect.* 1. *puncto vltimo* §. 2. *quæſito* 2. cum Valentia, Reginaldo, Rodriquez & aliis, quibus adde Alterium *tom.* 1. *lib.* 5. *diſp.* 8. *cap.* 5. *col.* 8. *dub.* 7. vbi teſtatur de communi Theologorum ſententia, & Duardum *lib.* 2. *canon.* 7. *quæſt.* 36. *num.* 18. qui plures alios Doctores nominatim percenſet, conceſſo, inquam, antecedente, præciſo ſcandalo, & periculo fidei, nego conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, tum quia Princeps Catholicus, qui bellum iuſtum gerit, actionem iuſtam exercet: licitum autem eſt actioni iuſtæ cooperari, & aliorum auxilium ad illam exercendam implorare. Princeps verò infidelis, vtplurimum iniuſtè Chriſtianos oppugnat, & iniquè impugnat; tum quia iure naturali, ciuili, & canonico permittuntur ea, quæ ad ſui defenſionem neceſſaria ſunt. *l. vt vim. ff. ad leg. Aquil. cap. ſi verò, de ſentent. excommunic. & cap. dilecto, eodem tit.* Cui autem aliquid conceditur, cenſentur etiam conceſſa media: ſed aduocatio infidelium eſt medium ad ſui defenſionem; ergo. tum quia Summus Pontifex prohibet arma infidelibus tradi in damnum Chriſtianorum; Chriſtianus autem Princeps conuocans infideles in ſui defenſionem, & auxilium, non tradit arma, vel auxilium infidelibus in damnum Chriſtianorum, ſed in commodum, & vtilitatem: nam iuſtam ſui, ſuorúmque defenſionem principaliter intendit, licèt inde ſequatur damnum Principis Chriſtiani, nec poſtmodum arma infidelibus relinquit, præuidens ipſos præfatis armis in perniciem Chriſtianorum abuſuros, vt ſuppono, cum Nauarr. *in cap. ita quorundam, de Iudæis, num.* 15. Reginaldo *lib.* 9. *cap.* 18. *num.* 301. Duardo *loco cit. num.* 53. & aliis.

Ad ſecundam reſpondeo licitum eſſe, ſe, ſuáque tueri cum inuaſione, & morte inimici, dum vis ab eo infertur; non verò licitum eſſe inimicum præuenire, nec tranſgredi modera

moderamen inculpatæ tutelæ; in noſtro autem caſu non infertur vis Principi, qui auxilium infidelibus præſtat, nec ipſe iuſtum gerit bellum contra Principem, qui ab infidelibus oppugnatur, vt ſuppono.

Ad tertiam reſpondeo fœdus cum infidelibus contra Principem Catholicum a Principe Catholico iniri poſſe, dum iniquè ab eo impugnatur, vt ſupra probatum eſt, tunc enim fœdus initur ob neceſſitatem ſuæ defenſionem, nec obſtat probabilis ſuſpicio, quâ timeo damnum mihi à Principe Catholico inferendum, ſi victoriam ex infidelibus retulerit, quia non ſunt facienda mala, vt eueniant bona.

Ad quartam negatur conſequentia. Ratio diſparitatis eſt, quia Summus Pontifex ſub excommunicatione interdixit opem infidelibus ferre in damnum Chriſtianorum, non verò fidelibus contra fideles.

QVARTA PROPOSITIO.

11 IN iis caſibus, qui per Epikeiam cenſentur excepti, locus eſt excuſationi ab hac cenſura; lex enim non excedit legiſlatoris voluntatem, a qua robur, & vires accipit, vt cum Suarez, Salas, & aliis docui *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *pun.* *vltimo.* §. 2. *num.* 8. *& ſeq.* vbi etiam explicaui, primò ex quibus modis, & rationibus colligi poſſit caſum aliquem a legiſlatore per Epikeiam exceptum eſſe. Secundò in dubio quid faciendum ſit.

12 Ex dictis ſequitur primò deferentem ad infideles arma, pecuniam, vel alia pro redemptione captiuorum, non ſubiacere huic cenſuræ; tum quia hic caſus per Epikeiam exceptus eſt, cùm maius commodum Chriſtiani ſentiant ex redemptione captiuorum; tum quia vſu receptum eſt, vt captiui redimantur, delata ſaltem pecunia, quæ inter prohibita primum ſibi locum vindicare videtur; tum quia hoc clarè videtur expreſſum *in cap. ſignificauit, de Iudæis.* quamuis ille textus loquatur ſolum, poſt factam treugam. Ita Nauarrus *in cap. ita quorundam, notab.* 8. *num.* 26. *de Iudæis.* Viualdus hic *num.* 63. *in antiquo, in nouis* verò *n.* 16. Filliucius *tra.* 16. *cap.* 6 *quæſito* 7. *n.* 145. Alterius *diſp.* 8. *cap.* 5. *col.* 4. *&* 5. Reginaldus *n.* 299. Duardus hic *quæſt.* 11. *num.* 4. *& ſeqq.* Sayrus *num.* 34. *ad finem.* Vgolinus hic §. 1. *num.* 11. *pag.* 169. *& ſequentibus*, vbi hanc rem fusè proſequitur. (frequenter cito paginas Vgolini, quia, quæ ab ipſo traduntur, non facile poſſunt inueniri) quamquam multi ex præfatis Doctoribus id tempore belli minimè fieri poſſe exiſtimant.

Hoc tamen limitandum cenſeo, modò redimentes commodè nequeant captiuos redimere rebus non prohibitis; nam ſi aliis rebus non prohibitis redimere valeant, ex quibus damnum Chriſtianis inferri nequeat, arbitror redimi non poſſe delatione rerum prohibitarum; tunc enim non eſt locus exceptioni per Epikeiam, cum ceſſet neceſſitas deferendi.

Secundò, modò prohibita non tradantur in tanta quantitate, vt ex ipſorum traditione longe plus damni ſequatur Reipublicæ Chriſtianæ, quam commodi ex redemptione, vt ſi redimendus ſit vir imbellis, in re militari non verſatus, qui redimi nequeat ſine magna rerum prohibitarum quantitate. Ratio eſt, tum quia in tali caſu bonum commune præferendum eſt priuato; tum quia *in cap. ſignificauit*, permittitur aliquid deferri, qui modus loquendi non arguit permiſſionem magnæ quantitatis, ex Vgolino *loco cit. num.* 11. *ſub finem.* Duardo *num.* 11. Reginaldo *loco cit.* paruitatem autem, vel magnitudinem quantitatis in hoc caſu pendendam exiſtimo ex qualitate perſonæ, quæ redimitur ſpectatis temporis, & belli circumſtantiis; cùm enim Summus Pontifex quantitatem non definiat, illam viri prudentis iudicio definiendam, conſideratis conſiderandis, relinquit.

13 Secundò ſequitur deferentem arma pro neceſſaria ſui, vel ſuorum defenſione, vel pro rebus magni momenti conſeruandis, non incurrere in cenſuram, ſuperior enim non præſumitur obligare cum tanto rigore, vel incommodo, vt a ſimili patet ex dictis de metu. Ita Sayrus *lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 34. *ad finem, verſ. quarto.* Filliucius *loco cit. num.* 147. Vgolinus §. 1. *n.* 6. Duardus *quæſt.* 36. *& quæſt.* 38. *num.* 14.

14 Tertiò excuſari deferentem, ſeu permutantem in vtilitatem, & commodum Chriſtianorum, vt ſi permutet equum debilem pro ſtrenuo. Ita Nauarrus *n.* 23. *notab.* 8. Sayrus *loco cit. verſic. ſecundo.* Reginaldus *num.* 301. Gambarupta hic *cap.* 6. Filliucius, & alij, quos ſupra retuli. Ratio eſt, quia vtiliter geritur negotium Chriſtianorum, quorum intuitu decreta eſt præfata cenſura: conſequenter hic caſus videtur per Epikeiam exceptus. Pari de cauſa probabiliter aliqui ſentiunt, eum excuſari poſſe, qui arma Saracenis deferret, præuidens plus commodi ex pretio, & pecuniis armorum percepturos Chriſtianos, quam incommodi ex delatione armorum. Ita Reginaldus *n.* 301. Verum in hac re non ſunt laxandæ habenæ, quia fieri poſſet, vt multi hunc ſibi titulum excuſationis adſcriberent, allecti ſpe lucri, & a fortiori reiiciendam cenſeo Duardi opinionem *quæſt.* 38. *num.* 15. probabiliter exiſtimantis, non incurri excommunicationem, ſi arma infidelibus deferantur, dum infideles illis non indigent.

QVINTA PROPOSITIO.

15 QVi ex priuilegio Summi Pontificis arma, vel alia prohibita defert ad infideles, non ligatur hac cenſura, modò in ipſo priuilegio huius prohibitionis expreſſa mentio contineatur. Ratio eſt, quia excommunicatio pendet ab intentione, & voluntate Summi Pontificis; ſi ergo Summus Pontifex priuilegio aliquem eximat, dicendum eſt, exemptum manere eſſe ab excommunicatione, tum quia legitimus ſuperior, & legiſlator poteſt in ſuis legibus diſpenſare. *cap. per venerabilem, qui filij ſint legit.* & patet ex dictis *de diſpenſationibus*; ergo etiam Summus Pontifex poteſt in hac conſtitutione diſpenſare; tum quia Summus Pontifex aliàs cum Ianuenſibus diſpenſauit, teſte Tabiena *verb. excomm.* 6. *n.* 5. Alterio *cap.* 11. *col.* 2. Toleto *cap.* 23. *num.* 14. Gambarupta hic *cap.* 6. *ad finem*, & aliis; ergo ſignum eſt diſpenſari poſſe a Summo Pontifice, alioquin non diſpenſaſſet.

An autem licitè, aut validè diſpenſet, dum non habet iuſtam diſpenſandi cauſam, aut dum is, qui arma, aut alia prohibita defert ad infideles cum peccato contra ius naturæ; patet ex dictis de diſpenſationibus, validè quidem in ſua lege, ſed non licitè diſpenſare. In iure vero naturæ neutro modo diſpenſare, quia ius naturale ab eo non pendet, nec ipſius poteſtati ſubiectum eſt, vt probaui *de legibus.* vbi cum communi Doctorum ſententia excepi caſus iuramenti, voti, matrimonij rati, & ſimilium, quæ obligationem humanam adiunctam habent. quamobrem etiam in aliis caſibus, in quibus dubium eſt de obligatione iuris naturalis, declarare poteſt, ius naturale non obligare, & conſequenter aliquid permittere, vt bene Alterius hic *cap.* 11. *col.* 3. *dub.* 2.

Hinc ſequitur eum, qui ex priuilegio arma, & alia prohibita ad infideles defert, non ligari hac cenſura, licet fortè fieri poſſit, vt aliquando peccet contra ius naturale, & diuinum.

Dixi in propoſitione, *modò in ipſo priuilegio huius prohibitionis expreſſa mentio fiat*; quia priuilegium, in quo hæc prohibitio non exprimitur explicitè, vel æquiualenter, inualidum eſt; quia Summus Pontifex irritum reddit quodlibet priuilegium, aliter conceſſum, vt bene Toletus *lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 14. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 8. *cap.* 11. *col.* 2. Duardus *canon.* 7. *quæſt.* 37. *concl.* 5.

Hoc tamen intelligitur de priuilegiis ſpectantibus ad delationem eorum, quæ in hoc canone vetita ſunt, quæ ſcilicet vſui bellico mediatè, vel immediatè ſeruiunt. Quamobrem priuilegia exercendi commercia, aut deferendi

rendi merces,& victualia,& alia,quæ in hoc canone prohibita non ſunt, non requirunt præfatam mentionem, neque hîc reuocata cenſentur; cùm de huiuſmodi priuilegiis Summus Pontifex hîc non loquatur.

16 Vtrùm verò deferens merces, aut victualia infidelibus abſque priuilegio Summi Pontificis ligetur excommunicatione, patet ex ſupradictis cum diſtinctione *puncto 2. num. 6.* non ligati excommunicatione huius canonis, ſed alia, quæ habetur *in cap. quod olim, de Iudæis. & in extrauaganti, multa, de Iudæis*; & hoc valet etiamſi ea deferant ex priuilegio ſuorum Principum ſecularium, quia ſecularis Princeps diſpenſare non poteſt in iure Canonico, & Eccleſiaſtico. Ita Duardus, & Alterius *locis citatis*. Plura de poteſtate, & forma reuocandi priuilegia tradidi *de legibus*, quæ hîc opus non eſt repetere.

Ex dictis igitur in præcedentibus punctis conſtat, quandónam deferens arma, vel alia prohibita per ſe, vel per alios hoſtibus Chriſtiani nominis, & hæreticis expreſsè declaratis, aut præfatis ſecreta ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernentia reuelans, aut illis auxilium, conſilium, vel fauorem præbens, incidat in excommunicationem.

17 Prædictis addendum cenſui, præter excommunicationem, alias pœnas in iure latas eſſe contra deferentes prohibita ad Saracenos; nam ex *cap. ita quorundam, de Iudæis*, bonis priuari debent à Principibus, & in ſeruitutem à capientibus redigi, & *in extrauaganti multa, eodem titulo*, additur perpetua infamia, incapacitas teſtamenti actiua,& paſſiua, inhabilitas ad ſucceſſiones tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato. publica officia ipſis denegantur, non poſſunt vllos actus legitimos exercere; & tanquam excommunicati, & hoſtes Catholicæ fidei publicè denunciandi ſunt diebus Dominicis,& feſtiuis. Præterea iure ciuili *in l. nemo, C. quæ res aſport. non deb.* indicta eſt pœna publicationis bonorum contra eos, qui barbaris arma vendunt. Eadem pœna extenditur ad eos, qui barbaros,& Turcas ad conſtruendas naues inſtruunt. *l. fin. C. de pæn.* Vide Duardum *lib. 2. can. 7. quæſt. 1. num. 19. & q. 38. num. 9.* & Alterium *lib. 5. diſp. 8. cap. 2. col. 2.*

QVÆSTIO IX.

De excommunicatione lata contra eos, qui impediunt aduehentes victualia, & alia neceſſaria ad Romanam Curiam.

TENOR BVLLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, ſeu inuadentes eos, qui victualia, ſeu alia ad vſum Romanæ Curiæ neceſſaria adducunt, ac etiam eos, qui ne ad Romanam Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, ſeu perturbant, ſeu hæc facientes defendunt per ſe, vel alios, cuiuſcumque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & ſtatus, etiamſi Pontificali, ſeu regali, aut alia quauis Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate.

TRia principaliter in hac quæſtione explicabo.

Primò, quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones hic prohibeantur,& quam malitiã habeant.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum, ſeu quænam perſonæ hanc cenſuram incurrant.

Tertiò, quibus de cauſis ab hac cenſura incurrenda excuſari poſſint.

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones ſub cenſura prohibeantur, & quam malitiam habeant.

1 *Materia huius cenſuræ ſunt actiones in hoc canone ſub cenſura vetitæ, quarum aliæ ſunt principales, aliæ acceſſoriæ.*
2 *Quid ſignificet verbum,* impedire.
3 *Nolens res ſuas vendere, aut donare, vt ad Romanam Curiam deferantur, non comprehenditur ſub hac cenſura.*
4 *Retrahens metu, mendaciis, vel alia ſimili ratione adducentem victualia ad vſum Romanæ Curiæ, cenſuram huius canonis incurrit.*
5 *Quid ſit* inuadere.
6 *Quid ſit* prohibere.
7 *Quid ſit* perturbare.
8 *Quid nomine victualium intelligatur.*
9 *Quænam dicantur neceſſaria ad vſum Romanæ Curiæ.*
10 *Vtrùm litteræ, & conſequenter impedientes tabellarios ſub hac cenſura comprehendantur.*
11 *Quid veniat appellatione Romanæ Curiæ.*
12 *An incidat in hanc cenſuram impediens victualia conuehi ad Vrbem abſente Summo Pontifice.*
13 *Aſſignatur differentia inter excommunicationem Bullæ Cœnæ, & aliarum conſtitutionum editarum contra impedientes aduehi neceſſaria ad Vrbem.*
14 *Vtrùm nomine frumenti intelligatur farina, aut etiam panis.*
15 *Quam malitiam contineant actiones in hoc canone prohibitæ.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria proxima huius cenſuræ, ſunt actiones in hoc canone ſub cenſura vetitæ, vt ex regulis generalibus conſtat. Harum autem actionum aliæ ſunt principales, aliæ acceſſoriæ.

Principales ſunt, primò impedire, ſeu inuadere eos, qui victualia, ſeu alia ad vſum Romanæ Curiæ neceſſaria adducunt. Secundò prohibere, impedire, ſeu perturbare, ne prædicta ad Romanam Curiam aduehantur.

Acceſſoriæ ſunt per ſe, vel per alios defendere illos, qui prædicta faciunt, vt ſatis clarè in ipſamet Bulla declaratur. Vt autem ſingula clariùs, & diſtinctiùs intelligantur, explicabo ſingula verba in hac Bulla expreſſa.

2 Dubium ergo eſt primò, quid ſignificet verbum illud *impedire*.

Reſpondeo ſignificare actionem, qua quis alteri obſtat, ſeu detinet, ſiue hoc faciat per vim, ſiue per metum, ſiue alia ratione. Ita Vgolinus hîc *cap. 8. num. 1. pag. 232.* Duardus *canon. 8. quæſt. 2.* Alterius *diſput. 9. cap. 4. col. 2. verſic. item.*

3 Hinc ſequitur primò illum, qui non vult res ſuas vendere, vel donare, vt ad Romanam Curiam deferantur, non comprehendi ſub hac cenſura; etiamſi hoc faciat ne ad Curiam deferantur, nec aliæ adſint, quæ adduci poſſint. Ratio eſt, quia verba, præſertim in materia pœnali, propriè accipienda ſunt, *l. quidquid aſtringendæ. ff. de verb. oblig.* niſi oppoſitum conſtet de mente diſponentis. *l. non aliter. ff. de leg. 3.* Qui autem non vult vendere, vel donare, propriè loquendo, non dicitur impedire, cùm hoc verbum potius indicet actionem impedimenti, & moleſtiæ, quam negationem actionis. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 21. ſect. 2. num. 64. verſic. vt autem.* Duardus *loco cit. quæſt. 2. n. 2.*

Alterius *diſp.9.cap.4.col.2.verſic.item.* Nec obſtat praua intentio, quia ad incurrendam cenſuram requiritur actio ſub cenſura prohibita,& non ſufficit animus contra finem legis, niſi lex ipſa violetur per actionem in Bulla expreſſam, vt bene Alter. *loco cit.*

4 Secundò illum,qui mendaciis, metu, deceptione, aut alia ratione iniqua in cauſa eſt,vt adducens victualia,aut alia ad vſum Romanæ Curiæ neceſſaria, ab incepto deſiſtat,ligari hac cenſura, quia facit actionem in hoc canone interdictam;dicitur enim impedire.Ita Alterius *diſp.8. cap.1.col.4.verſic.Itaque excommunicatio.* Vgolinus,& Duardus *locis citatis.*

5 Dubium ſecundò eſt,quid ſit *inuadere.*

Reſpondeo idem eſſe,ac contra aliquem ire,id eſt,vim, ſeu impetum inferre,ſeu in aliquem irruere, ſeu aggredi, vt illum ſpoliet,interficiat,vel damnum, ſeu iniuriam inferat, iuxta illud Virgilij 2. Æneidos:

Inuadunt vrbem ſomno, vinóque ſepultam.

Ita Vgolinus *loco cit. num. 3. verſic. inuadere.* Duardus *loco cit.quæſt.2.num.6.* Gambarupta hîc *cap.8.num.4.*& alij.

Ex quo patet hoc verbum *inuadere* importare vim, ſeu actionem violentam in alterum. conſequenter eum, qui mulionem, vel nautas, victualia aduehentes ad Romanam Curiam interficit,ne præfata adducant,comprehendi ſub prohibitione huius canonis, quia verè inuadit, & vim infert adducentibus victualia,quatenus victualia deferunt, vt clariùs infrà explicabitur.

6 Tertiò dubium eſt,quid ſit *prohibere.*

Reſpondeo idem eſſe, ac verbis impedire, ſeu id fiat auctoritate publica, ſeu priuata. Ita Vgolinus *cap.8. §.3. verſic.decimo. pag.259.* Duardus *quæſt.7.num.1.& quæſt.10. num.8.* ob huius verbi ſignificationem cenſet Vgolinus dominum ciuitatis, qui ſuis militibus mandat, vt non permittant deferri victualia ad Romanam Curiam, incurrere cenſuram huius canonis;ſed quid mihi in hoc caſu ſentiendum ſit, infrà explicabo.

7 Quartò dubium eſt,quid ſignificet verbum *perturbare.*

Reſpondeo idem ſignificare, ac ſimpliciter impedire, ſeu quouis modo obſtare verbis, vel factis. Ita Vgolinus *cap.8.verſic.ac etiam eos.* Duardus *quæſt.7.num.1.*& alij.

8 Quintò dubium eſt, quid nomine victualium intelligatur, & quænam res ad vſum Romanæ Curiæ neceſſariæ dicantur.

Reſpondeo victualium nomine intelligi ea, quibus ad eſum,potum,& veſtitum vtimur,*l.verbo victus, & l.cætera, de verborum ſignif.*huiuſmodi autem ſunt triticum, farina, panis,legumina,oleum,olera, oua, caſeus, carnes, piſces, vua, iuncus, medicinæ,& his ſimilia; item ſericum, lana, linum,& ſimilia,quibus veſtes confectæ ſunt, vel confici poſſunt. Ita Alterius *diſp.9.cap.2.col.2.& 3.* Baldus, Cynus & Azorius, quos retuli *in quarto Decalogi præcepto diſp. 6. quæſt.vnica.punct.6.§.1.num.1.* Vgolinus, Duardus, Filliucius, & alij communiter.

9 Alia verò ad vſum Romanæ Curiæ neceſſaria dicuntur primò, quæ pertinent ad neceſſarium, vel decentem Curialium ſtatum, vt pecunia, equi, muli, fœnum, hordeum, paleæ, candelæ, ligna, ac denique alia ſpectantia ad victum, veſtitum, habitationem, vel etiam ad honeſtam recreationem ipſorum Curialium,vel familiæ.

Secundò ea, quibus Curiales vtuntur in ſuis muneribus obeundis, & negotiis exercendis, vt papyrus, cera, plumbum, ferrum, filum, & ſimilia. Ita Doctores citati; prædictorum tamen nomine non comprehenduntur canes, & accipitres venationi inſeruientes; quia non ſunt neceſſarij ad neceſſarium,vel decorum Curialium ſtatum; præſertim cùm venatio Eccleſiaſticis interdicatur, vt ſuo loco probaui. Idem dic de ſimiis, pſittacis, taxillis, aleis, & aliis huiuſmodi, quia non videntur neceſſaria ad decentem Curialium ſtatum; conſequenter, qui prohibet, ne præfata ad Romanam Curiam deferantur, non incidit in hanc cenſuram; quia cui verba diſpoſitionis non conueniunt, nec diſpoſitio conuenire debet. *l.4. §. toties. ff. de damno infecto.* Ita Duardus *q.5.n.4.* Vgolinus hic *§.4.col.3. & 4.* Alterius *c.4.col.3.& q.10.n.19.* addens idem ſentiendum eſſe de muſicis inſtrumẽtis,& aliis ad delectationem facientibus: ſed hoc mihi non probatur ſaltem de muſicis inſtrumentis,& ſimilibus,quæ ad honeſtam animi relaxationem faciunt; cum hæc vſui honeſtorum hominum conueniant,& natura noſtra relaxatione indigeat.

10 Maior difficultas eſt, vtrùm litteræ in hoc canone comprehendantur, conſequenter, vtrùm, qui tabellarios impedit,ne litteras Romam deferat, afficiatur hac cẽſura.

Reſpondendum videtur negatiuè cum præfatis Doctoribus,quia litteræ non pertinent ad victualia,vel ad vſum Romanæ Curiæ. Hoc tamen mihi limitandum videtur, niſi præfatis litteris inſerta ſint chirographa, quibus pecunia ad Curiam cambitur. nam huiuſmodi chirographa maximè neceſſaria ſunt vſui Curialium; & ſicut impediens deferentem pecuniam ad Curiam obſtringitur vinculo excommunicationis, vt præfati Doctores concedunt,ita obſtringi videtur impediens deferentem præfata chirographa, quibus pecunia Romam virtualiter transfertur, & tranſmittitur.

11 Sextò dubium eſt, quid veniat appellatione Romanæ Curiæ,cuius intuitu ſub excommunicatione prohibetur, ne victualia, & alia ad vſum Curiæ neceſſaria deferri impediantur.

Reſpondeo intelligi locum ſummi tribunalis, ſeu potiùs ſummum Eccleſiæ tribunal, ſeu audientiam Papæ, ipſo præſente,vel etiam abſente.Dico etiam *abſente*, quia fieri poteſt, vt Summus Pontifex in vno loco exiſtat, & alibi Curia. *Clement.ne Romani, §.ſanè,de electione. verſic.eo tamen adiecto.* Quamobrem ſi Summus Pontifex deambulandi cauſa,aliquem locum accedat ſine ſua audientia,dicitur ibi eſſe Summus Pontifex ſine Curia; quia ad Romanam Curiam cõſtituendam,non ſufficit perſona Summi Pontificis,contra Alterium *cap.3.*& Filliucium *loco cit.* Gambaruptam hîc *cap.8.num.6. ad finem.* Fieri tamen poteſt, vt Romana Curia duobus in locis reperiatur, vt ſi Summus Pontifex ad aliquem locum ſe transferat cum nonnullis officialibus, & miniſtris, & nonnullos etiam Romæ dimittat ad cauſas,& negotia expediendã. Quamobrem Pius II. Romanis,de ipſius diſceſſu ab Vrbe conquerentibus, ob timorem Curiæ amittendæ, ſtatuit, vt ipſe refert in ſuis conſtitutionibus, vt nonnulli Cardinales,Auditores Rotæ, Aduocati, & alij lites proſequentes, in Vrbe remanerent, quandiu ipſe abeſſet, indicans velle Curiam non minus Romæ, quàm ſecum eſſe.

Ex quo licet inferre Curiam Romanam conſtare, non ſolùm Summo Pontifice,tanquam capite, ſed etiam Cardinalibus, Auditoribus, iudicibus, aliíſque miniſtris, & officialibus audientiæ cauſarum, & litterarum Apoſtolicarum, ipſorum familiaribus, litigantibus, aliíſque Romam venientibus,ob negotia, coram officialibus Summi Pontificis expedienda; nam omnes iſti ad ſummum Eccleſiæ tribunal, ſeu ad audientiam Papæ, aliqua ratione pertinent. Vide Alterium *diſp.9.cap.3. col.4. verſic.his præmiſſis.* Duardum hîc *quæſt.6.* Vgolinum hîc *§.2.* Sayrum *lib.3.c.12.num.3.* Filliucium *tract.16.cap.7.quæſ.4.* Graffium *lib.4.deciſ.cap.18.num.95.* Reginaldum *lib.9.cap.19.n.306.* & alios,quos retuli de datis,& promiſſis in Romana Curia *in tract. de legibus diſp.10. quæſt.2. punct. 8. §.1. & infrà quæſt.10. puncto 1. num.2.*

Hinc ſequitur eum, qui, dum Summus Pontifex Ferrariæ, aut alibi cum ſua audientia, ſiue Curia reperitur, prohibet victualia ad eum locum deferri, ligari hac cenſura. Ita Vgolinus *§. 4.* Duardus *quæſt.10. num.19.* Gambarupta *cap.8.ad finem,*& alij Doctores citati. Idem dic de eo, qui tunc temporis prohibet victualia Romam deferri, abſente Summo Pontifice, modò, ipſo abſente, Romæ manſerint nonnulli officiales, vel iudices ad cauſas, nomine Summi Pontificis, expediendas; nam Curia

etiam Romæ exiſtit, cùm eadem ſit ratio totius,& partis. *l. quæ de tota. ff. de rei vendic.* Ita Vgolinus *cap.8.§.3. verſic. octauo.col.5.& §.4.verſic.4.* Duardus *quæſt.10.num.8.* & alij Doctores citati. Secus ſi abſente Summo Pontifice Curia ſimpliciter transferatur; tunc enim

12 Impediens, ne ad Vrbem victualia conuehantur, non incidit in hanc excommunicationem,quia Summus Pontifex non prohibet impediri delationem ad vrbem Romam ſimpliciter, ſed ad Curiam Romanam. tunc autem Romæ Curia non exiſtit, cùm alio tranſlata ſit, vt ſuppono. An verò aliam incurrat, patet ex conſtitutionibus Clementis VII. Pij V. & Gregorij XIII. nam in conſtitutione Clementis VII. in qua confirmat aliam Sixti IV.& Iulij II. cauetur, ne Barones, & Domicelli Romani, ac quæcumque aliæ perſonæ, tam Eccleſiaſticæ, quàm ſeculares, cuiuſcumque dignitatis exiſtentes,etiam Cardinalatus honore fulgentes, oppida, terras, & villas, infra quinquaginta milliaria à dicta Vrbe poſſidentes, ab eorum ſubditis frumenta, & blada, præterquam pro vſu, & neceſſitate victus domus eorum emere, & ad dictam Vrbem deferri interdicere, & prohibere præſumant, aut ad alia loca, quàm ad eandem Vrbem, abſque ſpeciali ipſius,ſeu Cameræ Apoſtolicæ licentia,quæ ipſi innotuerit,deferre audeant,vel in præmiſſis auxilium, conſilium, vel fauorem publicè, aut occultè, directè, aut indirectè, quouis quæſito colore præſtare attentet. Alioquin contrafacientes, videlicet Barones, ac communitatum, & vniuerſitatum ſingulares perſonæ excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrant, à qua ab alio,quàm à Summo Pontifice, & facta de eo ſpeciali, & expreſſa mentione, præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolui non poſſint. Archiepiſcopi verò,Epiſcopi,aut alij Prælati ſuſpenſionem à diuinis contrahant. Eandem conſtitutionem confirmarunt, & innouarunt Pius V. & Gregorius XIII.contra quoſcumque mediatè,vel immediatè ſubiectos Sedi Apoſtolicæ, extrahentes frumenta, legumina, &c. contra eos, qui per ſe, vel per alios aggrauant, vel impediunt illos, qui ea ad vrbem Romam afferunt, & contra eos,qui triticum,legumina,& cuiuſcumque generis frumentorum, & frugum quantitatem emunt, vltra vſum vnius anni pro ſe, ſuiſque familiis. Vide Alterium *diſp.9.cap.5.* & Duardum *canone 8.quæſt.1.& quæſt.10.n.10.* qui bene obſeruant ex his conſtitutionibus conſtare eos, qui triticum, vel alias fruges ad almam Vrbem deferri quouis pacto impediunt, ligari excommunicatione, etiamſi contingat Curiam ab vrbe Roma penitus diſcedere; nam iſtæ conſtitutiones in fauorem Vrbis directè conditæ ſunt.

13 Magna tamen differentia eſt inter excommunicationem Bullæ Cœnæ, & harum conſtitutionum. Primò, quia excommunicatio Bullæ Cœnæ omnes afficit; hæc verò ſolùm Barones, & Domicellos poſſidentes oppida, & terras infra quinquaginta milliaria ab Vrbe, vel iuxta conſtitutionem Gregorij XIII. omnes Sedi Apoſtolicæ mediatè,vel immediatè ſubiectos. Secundò excommunicatio Bullæ reſpicit delationem quarumcumque rerum ad vſum Curiæ neceſſariarum; hæc verò ſolùm triticum, legumina, & omnis generis frumenta, & fruges. Tertiò excommunicatio Bullæ reſpicit commodum Curialium; hæc verò omnium Romæ exiſtentium. Ob id impediens deferri prædictas fruges Romam,ſiue ad Curiales,ſiue ad alias quaſlibet priuatas perſonas,incurrit excommunicationem in his conſtitutionibus expreſſam. Quartò excommunicatio Bullæ non ligat ementes victualia vltra ſui,& familiæ vſum;niſi fortè id faciant malo dolo,id eſt, intentione impediendi delationem iſtorum ad Romanam Curiam;hæc verò afficit ementes vltra ſui,& familiarium vſum vnius anni,vel ad alia loca, præterquam ad Vrbem, ſine ſpeciali licentia transferentes.

14 Vtrùm verò nomine frumenti intelligatur etiam farina, aut panis ex ea confectus, diſſenſio eſt inter Doctores, de qua re ego infrà *in explicatione Bullæ Pauli V.* contra eos, qui frumenta, blada, legumina, & oleum extrahunt, vel extrahi faciunt à ſtatu Eccleſiaſtico, extra illum, vel etiam à locis immediatè ſubiectis Eccleſiæ Romanæ ad loca eidem Eccleſiæ mediatè ſubiecta. Loca immediatè ſubiecta Eccleſiæ Romanæ ſunt illa, quæ ab ipſa reguntur,ſeu ad quæ Eccleſia Romana mittit gubernatores,prætores,ſeu officiales; mediatè ſubiecta ſunt illa, quæ alteri domino data ſunt in feudum Eccleſiæ, vt bene Filliucius *tract.15.cap.6. quæſito 9. num.157.* & alij, quos referam *quæſt.21.*

In explicatione eiuſdem Bullæ Pauli V. oſtendam, vtrùm extrahentes frumentum ad proprium vſum, ſaltem vnius diei,incurrant excommunicationem. Præterea explicabo, vtrùm illa excommunicatio reſeruata ſit; dicam enim iure ſcripto reſeruatam non eſſe, quamquam ſtylo Curiæ, & Summi Pontificis approbatione factam fuiſſe reſeruatam,teſtatur Filliucius *tract.14.cap.6. quæſito 10. num.96.ad finem.*

Sed contrarium à viris fide dignis, confeſſiones in Vrbe excipientibus,accepi; licèt enim Filliucius, & alij putent iſtam excommunicationem ex conſuetudine reſeruatam fuiſſe; contrarium tamen alij ſentiunt, & abſoluunt. Tum quia conſuetudo eſt aliquid facti; conſequenter non præſumitur, niſi probetur, eáque non probata ſtandum eſt iuris diſpoſitioni, in qua huiuſmodi reſeruatio non extat. Tum quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio, & facilius eſt reſeruationem impoſitam per conſuetudinem auferre, quam non impoſitam inducere.

SECVNDA PROPOSITIO.

15 Actiones in hoc canone interdictæ ex vi huius prohibitionis malitiam ſacrilegij continere videntur. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex in commodum,vtilitatem,& honorem Curialium, Sedi Apoſtolicæ inſeruientium, vetuit,ne Romana Curia in victualibus offendatur. tum quia ſicut ſacrilegium ab eo committitur, qui ſibi bona Eccleſiaſticorum vſurpat, aut qui Eccleſiaſticos coram laico iudice conuenire contendit, vel ſimilia facit in damnum Eccleſiaſticorum; ita ſacrilegium ab eo incurritur, qui Sedem Apoſtolicam, ſeu Romanam Curiam in ſuis victualibus, aliiſque ad ipſius vſum pertinentibus lædit. Ita Caietanus *verb.excommunicatio cap.19.* Sayrus *lib.3.cap.2. num.2.* Filliucius *tract.16. cap.7.quæſito 1.num.155.* Reginaldus *lib.9.num.307.cap.19.* Duardus *quæſt.10.num.3.* & alij.

Dixi in propoſitione,*ex vi huius canonis*,quia ex natura actionis fieri poteſt, vt iniuſtitiæ labem vtplurimum adiunctam habeant,vt ſi quis minis,vi,metu,fraude, & alio ſimili pacto impediat victualia ad Romanam Curiam transferri. fieri etiam poteſt, vt alia ſpecie malitia huic peccato adiungatur pro diuerſitate circunſtantiarum, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis.*

PVNCTVM II.

Quódnam ſit ſubiectum huius cenſuræ, ſeu quinam præfatam cenſuram incurrant impediendo victualia,& alia neceſſaria ad Romanam Curiam deferri.

1 *Omnes iniuſtè impedientes, vel inuadentes eos, qui victualia, vel alia ad vſum Romanæ Curiæ adducunt, huic cenſuræ ſubijciuntur.*

2 *Impediens deferentes victualia non quatenus ad Romanam Curiam deferuntur, ſed alio titulo, excuſari poteſt ab hac cenſura, iuxta DD. hîc relatos.*

3 *Iſta excommunicatio extenditur ad omnes cuiuſcunque dignitatis.*

4 *Item*

4 *Item ad eos, qui impediunt deferentes oues, capras, gallinas, &c.*

5 *Idem valet de impedientibus eos, qui nondum deferre cœperant, ſed deferre volebant.*

6 *Idem militat, etiamſi ea, quæ deferuntur, emi non ſoleant à Curialibus, ſed ab alijs incolis eiuſdem loci.*

7 *Item ſi impediat auctoritate priuata, vel publica.*

8 *Gubernator prouinciæ, vel ciuitatis, qui triticum ex ſua ditione extrahi prohibet, nec ad Rom. Curiam deferri permittit, vt ſuæ prouinciæ conſulat, excuſatur ab hac cenſura.*

9 *Spolians pecunijs proficiſcentem ſine victualibus ad Rom. Curiam excuſatur ab hac cenſura.*

10 *Idem valet, ſi ſpoliet pecunijs proficiſcentem cum victualibus, modò victualia non auferat.*

11 *Excuſatur is, qui non vult res ſuas vendere Romam transferendas.*

12 *Non excuſatur ſpolians victualibus, quæ deferebantur ad vſum certæ perſonæ.*

13 *Compellens deferentem victualia ad ſolutionem vectigalis excuſatur ab hac cenſura.*

14 *Inuadens deferentem victualia ob priuatas inimicitias excuſatur.*

15 *Subtrahens è manibus furis equum ſibi furto ſublatum excuſatur.*

16 *Item excuſatur emens victualia ab eo, qui ea ad Curiam deferebat.*

17 *Item excuſatur tradens in carcerem deferentem victualia.*

18 *Impediens deferri piſces putridos ad Rom. Curiam excuſatur.*

19 *Princeps impediens deferri victualia ad Rom. Curiam abſque iuſta cauſa excommunicationem incurrit.*

20 *An Princeps, per cuius territorium victualia ad Rom. Curiam aduehuntur, poſſit impedire, & detinere, vt illa in ſuorum ſubditorum vſum impendat.*

21 *Mandans, vel conſulens prohiberi delationem victualium, iuxta probabiliorem ſententiam excuſatur ab hac cenſura.*

22 *Quas pœnas præter excommunicationem incurrant impedientes tranſlationem victualium ad Rom. Curiam.*

23 *Defendentes per ſe, vel per alios præfata facientes excommunicationem incurrunt.*

24 *Defendens, ſeu protegens poſt ſecutum effectum impedimenti, vel euaſionis, excuſatur ab hac cenſura.*

CVm duo perſonarum genera in hoc canone exprimantur, principales ſcilicet, & acceſſoriæ, de vtriſque per diſtinctas propoſitiones agendum eſt.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SVbiectum huius cenſuræ ſunt omnes iniuſtè impedientes, vel inuadentes eos, qui victualia, vel alia ad vſum Romanæ Curiæ neceſſaria adducunt, vel ne præfata ad Romanam Curiam deferantur, impediunt, vel prohibent, ſaltem quatenus ea ad Romanam Curiam deferuntur, vel per ſe, vel per alios hæc facientes defendunt. Hæc propoſitio ex verbis Bullæ, & ex iis, quæ puncto præcedenti tradidi, perſpicuè conſtat, & potius explicatione, & applicatione multorum caſuum, quàm probatione indiget.

Dixi, *omnes*, vt indicarem hanc cenſuram generalem eſſe, & ad quoſcumque extendi, excepto conditore, vt patet ex regulis generalibus.

Dixi, *iniuſtè impedientes*, tum quia, qui iure licito impediunt, non ligantur hac cenſura; nam cenſura non incurritur, niſi ob grauem culpam. tum quia, dum prohibetur moleſtiam, vel impedimentum afferri, intelligitur de iniuſto impedimento, quod praua intentione affertur, non verò de moleſtia iure illata. gloſſ. *in cap. 1. verb. inferatis, de ſtatutis monachorum*, Baldus, Alexander, Ruinus, & alij apud Alterium *diſp. 9. cap. 4. col. 1.* Vgolinus, Suarez, Duardus, Reginaldus, Saytus, Filliucius, & alij *locis ſtatim citandis.*

2 Dixi, *ſaltem quatenus ad Romanam Curiam deferuntur*, quia ſi quis alio titulo inuadat, vel impediat, vinculo huius cenſuræ, iuxta communem Doctorum ſententiam, non obſtringitur. Ratio eſt, tum quia verba formaliter accipienda ſunt. tum quia maleficia ex propoſito, & fine diſtinguuntur. tum quia ſicut recipiens domi hæreticum alio titulo, quàm fauendi hæreſi, non ligatur cenſura contra receptatores hæreticorum impoſita, vt ſuprà ſuo loco probaui; ita inuadens, vel impediens deferentem victualia, non animo impediendi victualium tranſlationem ad Romanam Curiam, ſed alio fine, non incidit in hanc pœnam. Ita Nauarrus *in manuali cap. 27. num. 64.* Caietan. *v. excommunicatio cap. 19.* Suarez *diſp. 21. ſect. 2. num. 63.* Filliucius *quæſito 2.* Saytus *lib. 3. cap. 12. num. 4.* Reginaldus *lib. 9. c. 19. num. 306.* Graffius *lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 96.* Duardus *quæſt. 10. num. 11. canon. 8. & quæſt. 32. n. 2.* Viualdus *num. 12.* in vltima impreſſione. licèt contrarium ſentire videatur Vgolinus, quem referam *num. 14.*

Dixi, *iuxta communem ſententiam*, quia quid ego ſentiam explicabo *quæſt. ſequenti.*

3 Ex dictis in hac propoſitione ſequitur primò, omnes cuiuſcumque dignitatis, & conditionis homines, qui præfatas actiones exercent, ligari hac cenſura, ſiue ſint Epiſcopi, ſiue Cardinales, ſiue regali, vel Imperiali dignitate præditi, vt in textu dicitur, nam dictio *omnes* neminem excludit. *l. textoribus, & l. Iulianus, ff. de legat. 3.* Ita Alterius *diſp. 9. cap. 1. col. 4. ſub finem.* Duardus *canone 8. quæſt. 10. num. 1. & ſeqq.* Toletus *lib. 1. cap. 26 num. 1.* & alij communiter. & hoc valet, primò etiamſi impedientes Summo Pontifici in temporalibus ſubiecti non ſint; nam Summus Pontifex iuriſdictionem ſpiritualem in totum orbem exercet, & ſacrilegium, quod impediendo delationem victualium ad Sedem Apoſtolicam committitur, poteſtati Summi Pontificis ſpirituali ſubiicitur. Ita Nauarrus *in cap. nouit, notab. 6. num. 40. de Iudicis.* quem citat, & ſequitur Duardus *quæſt. 10. num. 3.* Secundò valet, etiamſi deferentes ſolùm impediantur, & res ipſæ non auferantur; nam Summus Pontifex principaliter prohibet impedientes, vel inuadentes, nec requirit rerum delatarum ablationem. Duardus *num. 4. quæſt. 10.* Vgolinus §. 3. *verſic. 5.*

4 Secundò, eos ligari, qui deferentes oues, capras, gallinas, caſeum, lac, & alia ad vſum pertinentia, impediunt, ſiue deferant curru, ſiue nauibus, ſiue iumentis, ſiue humeris; nam verba textus his ritè accommodantur.

5 Idem dic non ſolùm de impedientibus eos, qui actu præfata deferunt, ſeu adducunt: ſed etiam de impedientibus eos, qui deferre volunt, ſed nondum deferre cœperunt, quia Summus Pontifex non ſolùm excommunicat impedientes deferentem, ſed etiam illos, qui prohibent, ne præfata adducantur, & afferantur. Ita Vgolinus *cap. 8. verſic. ac etiam eos, num. 1. pag. 243.* Duardus *quæſt. 10. num. 8. & 9.* Alterius *cap. 5. col. 3. verſic. octauò alia.*

6 Tertiò, eos ligari, qui deferentem victualia Romam impediunt, etiamſi fortè Curiales ea emere non ſoleant, ſed ſolùm alij incolæ illius loci, in quo Romana Curia reſidet: vt ſi quis impediat ferentem magnam piſcium, aut mercium copiam, quas mercatores, qui annonam faciunt, immediatè emere ſolent; non verò Curiales. Ratio eſt, quia hæc deferuntur ad vſum Romanæ Curiæ; nam ad vſum Romanæ Curiæ deferri dicuntur, non ſolùm ea, quæ immediatè Curialibus traduntur, ſed etiam, quæ vſui Curiæ inſeruiunt, vel quæ apta ſunt Curiæ inſeruire, & Romam deferuntur animo illas vendendi, ſeu tradendi Curialibus, aliiſque ea emere, vel recipere volentibus. Ita Filliucius *tract. 16. cap. 7. quæſito 2. num. 156.*

7 Quartò, eos ligari, qui victualia Romam transferenda impedit, ſiue impediat vi, ſiue metu, ſiue detentione

in carcere, ſiue auctoritate priuata, ſiue publica; cùm enim Bulla non diſtinguat, neque nos diſtinguere debemus. hoc tamen intellige, modò iuſtam non habeat detinendi, ſeu impediendi cauſam, vt ſupra dictum eſt. nam qui iuſtam habet impediendi cauſam, non dicitur iniquè impedire; ſed iure ſuo vtitur. Ita Vgolinus *loco cit.* §. 3. *ſub finem verſic. decimo.* Duard. *quæſt.* 10. *num.* 8. & alij.

Obſerua tamen Principem, aut alium impedientem non excuſari ab hac cenſura, quoties practicè dubitat de iuſta impediendi cauſa; cùm enim de præcepto Summi Pontificis conſtet, illúdque poſſideat, obſeruari debet, & in ipſius fauorem iudicandum. Ita Suarez *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 20. *ſect.* 2. *num.* 64. Duardus *quæſt.* 10. *num.* 11. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 7. *quæſito* 2. *num.* 156. & alij, quos retuli de conſcientia dubia *in tract. de peccatis.*

8 Quintò, gubernatorem alicuius prouinciæ, vel ciuitatis, qui triticum ex prouincia, vel ditione ſua extrahi prohibet, nec deferri permittit ad Romanam Curiam, vt ſuæ prouinciæ, vel ciuitati conſulat, non ligari hac cenſura, quia non impedit iniuſtè, ſed iure licito; cùm teneatur damnum ſuæ prouinciæ, vel ciuitatis præcauere. Et quamuis triticum, ob ipſius prohibitionem ad Romanam Curiam non adducatur; id tamen eſt quaſi per accidens, & præter ipſius intentionem; in moralibus enim attenditur id, quod eſt per ſe, non verò id, quod eſt per accidens. *l. non omnes, ff. ſi cert. pet.* Idem dic de gubernatore, vel cuſtode Vrbis, qui volentem ad Romanam Curiam, dum peſte laborat, proficiſci, prohibet, ne proficiſcatur, ſi periculum ſit, vt rediens Vrbem inficiat. Idem dic, ſi deferentem victualia impediat, ne in latrones, vel in flumẽ incidat, vel ne morbus, quo detinetur, ingraueſcat. Ita Alterius *loco cit.* Vgolinus *cap.* 8. Viualdus hic *num.* 6. *in noua editione*, Gambarupta *cap.* 8. *num.* 3. & alij Doctores citati.

9 Sextò, eum non ligari cenſura huius canonis, qui Romam proficiſcentem ſine victualibus, aliiſque ad Romanæ Curiæ vſum neceſſariis, ſpoliat pecuniis. Ratio eſt, quia non dicitur inuadere, vel impedire deferentem victualia, cùm illa pecunia, ſeu veſtes non deferantur ad vſum Curialium; ſed ad proprium deferentis commodum, & vtilitatem, vt ſuppono. Ita Alterius *diſp.* 9. *cap.* 2. *ad finem*, Viualdus, Saytus, & Reginaldus *locis citatis*, & hoc verum videtur, etiamſi is, qui ſpoliatur pecuniis, ſit Curialis; nam ex verbis Bullæ ſatis apparet, ad incurrendam hanc cenſuram requiri, vt is, qui inuaditur, vel impeditur, deferret victualia ad vſum Curiæ, id eſt, ad perſonas diſtinctas ab ipſo deferente; delatio enim ad Curiam importare videtur diſtinctionem perſonarum, nullus enim, propriè loquendo, dicitur aliquid deferre ad ſe ipſum, cùm ipſe in eius poſſeſſione iam exiſtat.

10 Sed modò dubium eſt, vtrùm qui deferentem victualia ſpoliat pecuniis, non ablatis victualibus, incidat in hanc cenſuram. Ratio dubitandi eſt, quia iſte dicitur inuadere deferentem victualia ad Romanam Curiam, & ad hanc cenſuram incurrendam non eſt opus, vt ipſamet victualia auferantur, vt ſupra dictum eſt. Ita Alterius, Duardus, & Vgolinus *locis proximè citandis.* Mihi reſpondendum videtur non incurrere cenſuram huius canonis. Ratio eſt, quia hæc cenſura incurritur ob ſacrilegium, quo Romana Curia offenditur in victualibus, & aliis ad ipſius vſum pertinentibus. In hoc autem caſu, non offenditur in victualibus, aut aliis ad vſum Romanæ Curiæ pertinentibus, cùm hæc non auferantur, vt ſuppono, & quaſi per accidens victualium delatio impediatur. Ita Viualdus *loco cit. num.* 13. *in nouis.* Reginaldus *num.* 307. Saytus *loco cit. num.* 4. contra Vgolinum §. 4. *verſic. tertio*, Alterium *diſput.* 9. *cap.* 4. *dub.* 1. & 2. Duardum *canone* 8. *quæſt.* 10. *num.* 18.

Hoc tamen intellige primò, modò non ſpoliet animo impediendi delationem victualium; tunc enim ligatur, ſi ob id ſpoliatus pecuniis, victualia ad Romanam Curiam non deferat. Ratio eſt, quia ſua actione iniuſtè impedit delationem victualium ad Romanam Curiam.

Secundò intellige, modò pecunia deferatur ad vſum, & commodum ipſius deferentis, non verò ad vſum alicuius Curialis; nam ſi deferatur ad vſum Curialis, ſpolians afficitur hac cenſura, quia offendit Curiam in iis, quæ ad ipſius vſum ſpectant.

Tertiò intellige, modò non interficiat, aut vulneret. hac enim actione dicitur propriè inuadere & impedire delationem victualium.

11 Septimò, eum non ligari, qui res ſuas vendere non vult, transferendas ad Romanam Curiam, etiamſi fortè deſint aliæ; nam hic non dicitur propriè impedire, cùm nullam actionem poſitiuam exerceat, ſed potiùs negatiuè ſe habere videatur. Ita Suarez, & Reginaldus *locis cit.* Alterius, & alij, quos retuli *punct.* 1. *dub.* 1.

12 Octauò, eum incurrere, qui ſpoliat aliquem victualibus, quæ ab ipſo deferebantur ad vſum certæ perſonæ, ſi ea ſit ex Curialibus, ſeu familia Curialium. Ratio eſt, quia dicitur impedire deferentem victualia ad vſum Romanæ Curiæ; Curia enim accipitur pro hominibus Curiam conſtituentibus. Ita Vgolinus *cap.* 8. §. 3. *verſic. ſexto*, & §. 4. *verſic.* 3. Alterius *diſp.* 8. *cap.* 4. *dub.* 2. nec puto diſſentire Viualdum *loco citato num.* 74. Duardum *quæſt.* 10. *num.* 6. & 18. Reginaldum *num.* 307. Saytum *n.* 4. contrarium aſſerentes ſine diſtinctione, & non ſine magna probabilitate.

Dixi, *ſi ea ſit ex Curialibus*, quia ſi is, ad quem deferebantur, Curialis non ſit, probabilius arbitror, non incurrere, quia non dicitur impedire deferentes victualia ad vſum Romanæ Curiæ. Ita Alterius, & alij præfati Doctores, contra Vgolinum *locis citatis*; an verò aliam excommunicationem incurrant, patet ex dictis *puncto* 1. *dubio* 6.

13 Nonò, non incurrere, qui deferentem victualia compellit ad ſolutionem vectigalis; etiamſi pro ſolutione vectigalis, aliquota victualium pars ſoluenda ſit; non enim iniuſtè impedit. Idem militat in exactore vectigalium, qui omnes res Romam deferendas aufert in pœnam non ſoluti vectigalis. Ita Viualdus *num.* 70. & *in nouis num.* 4. Reginaldus *num.* 307. Duardus *quæſt.* 10. *num.* 14. Gambarupta *cap.* 8. *num.* 5. Hoc tamen intelligendum eſt, modò vectigal ſit iuſtum, alioquin exactores, præciſa bona fide, non excuſarentur, quia non dicerentur iuſtam habere cauſam.

14 Decimò, non incurrere, qui ob priuatas inimicitias inuadit deferentem victualia ad Romanam Curiam. tum quia hic non impedit formaliter deferentem victualia; ſed primariò, & per ſe intendit ex illo, tanquam ex inimico vindictam capere: in moralibus autem attenditur id quod eſt per ſe, non verò, quod eſt per accidens. *l. non omnes. ff. ſi cert. pet.* tum quia recipiens domi hæreticum ob conſanguinitatem, vel amicitiam non animo fauendi illius hæreſi, non ligatur cenſura contra receptatores hæreticorum lata; ita inuadens, vel occidens deferentem victualia, non animo impediendi delationem victualium, ſed vt vindictam ex eo ſumat, non ligatur cenſura, contra impedientem tranſlationem victualium impoſita. Ita Viualdus *num.* 12. *in nouis.* & Saytus *loco cit.* Duardus *canon.* 8. *quæſt.* 10. *num.* 17. contra Vgolinum *cap.* 8. §. 4. *verſic. tertio.*

15 Vndecimò, eum non incurrere, qui equum ſibi furto ſublatum ſubtrahit è manibus furis, illum ad Romanam Curiam adducentis; non enim iniquè impedit, cùm ius habeat rem ſuam recuperandam, illámque repetere poſſit vbicumque exiſtat. *l. in ciuilem. C. de furtis*, & patet ex regulis generalibus traditis *de reſtit.*

16 Duodecimò, eum excuſari, qui emit victualia ab eo, qui ea ad Curiam deferebat; non ſolùm ſi ea emat in ſui, & familiæ vſum, verùm etiam ſi emat, vt vendat cum lucro. hic enim vtitur iure ſuo, ſibique conſulit, & per accidens

accidens dicitur impedire delationem victualium ad Romanam Curiam. Secus ſi emat hac intentione, ne ad Romanam Curiam deferantur. tunc enim principaliter agit contra hunc canonem, & propriè dicitur impedire. Ita Alterius *cap.4. col.3. verſicul. ſed ſi quæras aliquis.* Suarez *diſput.21. num.64. sect. 2.* Reginaldus *num.*307. Duardus *quæſt.*1 *.num.*2.

17 Decimotertiò, eum excuſari, qui deferentem victualia in carcerem trudit, vel detrudi facit ob patratum crimen, vel ob debitum ſibi ab eo perſoluendum. & hoc verum videtur, etiamſi occaſionem illum detrudendi in carcerem arripiat eo tempore, quo ille victualia Romam deferebat. Ratio eſt, quia vtitur iure ſuo, & impedimentum delationis victualium non eſt intentum; ſed per accidens ſequitur, præter impedientis intentionem. Ita Duardus *quæſt.*10.*num.*14.& alij.

18 Decimoquartò, eum excuſari, qui victualia corrupta, vt piſces putridos, ad Romanam Curiam deferri impedit, ne emptores decipiantur, vel damnum patiantur; tunc enim non dicitur iniquè impedire, nec damnum Curiæ inferre, ſed potiùs commodum. Ita Viualdus hîc *num.7. in nouis.* Duardus *quæſt.*10.*num.*15.

19 Decimoquintò, Principem hac cenſura ligari, qui deferentem ad Romanam Curiam victualia impedit, vel inuadit abſque iuſta cauſa, ſiue illa victualia ex ipſius territorio extraherentur, ſiue aliunde aduèherentur, vt ſi impediat, ne per ſuum territorium tranſeant. Ita Vgolinus *num* 2. Duardus *q.*2.*n.*5.

Dixi, *abſque iuſta cauſa*; nam iuſta interueniente cauſa, e.g. titulo impediendæ charitatis, & inopiæ in ſuo territorio, impedire poteſt, vt iam probatum eſt.

20 Sed modò dubium eſt, vtrùm victualia, quæ ex alieno territorio ad Romanam Curiam aduehuntur, poſſit Princeps, per cuius territorium & principatum tranſeunt, impedire, & detinere, vt ea in vſum ſuorum ſubditorum impendat, & inſumat, dum in ſuo principatu grauis annonæ caritas vrget.

Reſpondet affirmatiuè Vgolinus *cap.*8. *col.*3. *verſic. non dolo malo,* & Duardus *lib.2.canon.8.quæſt.4.num.*2. Ratio eſt, quia neceſſitas non habet legem, ſed ipſa ſibi legem facit. *cap. ſicut non, de conſecrat. diſt.*1. *& cap. quod non eſt licitum, de regulis iuris.* tum quia metus grauis incommodi excuſat à cenſuris. tum quia *cap. diſcipulus, de conſecrat. diſt.*5. Chriſtus excuſat diſcipulos euellentes, & edentes ſpicas, quia id fame coacti faciebant. tum quia ordinata charitas à ſe ipſo incipit, & à proximioribus, vt probatum eſt *in tract. de legib. diſp.3.q.3. punct.5. & 6.*

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel Curia maiori, vel pari laborat neceſſitate, vel non laborat. Item vel neceſſitas ſubditorum illius Principis eſt extrema, vel non eſt extrema.

Si neceſſitas eſt extrema, poteſt Princeps victualium tranſlationem impedire, & in vſum ſuorum ſubditorum inſumere; tum quia neceſſitas extrema facit omnia communia, vt cum S. Thoma, & aliis Doctoribus docui *de contractibus diſp.2.quæſt.8.punct.3.num.*3. tum quia id probant rationes Vgolini, & Duardi. Hoc tamen intelligitur, modò Curia in pari egeſtate non exiſtat, vt patebit ex ratione, & limitatione proximè tradenda.

Si verò neceſſitas ſubditorum Principis non eſt extrema, ſed tãtummodo grauis, probabile eſt Principem poſſe victualia, Romam deferenda, impedire ad vſum ſuorum ſubditorum, quia magnum ius Principibus à natura tributum eſt ad proſpiciendum bono communi, cuius curam ſuſceperunt. Hoc tamen intelligitur, cæteris paribus, id eſt, modò Curia Romana in ęquali neceſſitate non exiſtat; nam ſi Curia Romana, ad quam victualia deferebantur, pari, vel maiori neceſſitate laboret, cenſeo Principem non poſſe victualium delationem impedire. Ratio eſt, tum quia in pari neceſſitate melior eſt conditio poſſidentis, vel maius ius habentis, Curia autem ius maius habet, cùm in ipſius commodum victualia deferentur, & ipſius vſui deſtinata eſſent. tum quia priuatus non poteſt in graui neceſſitate res alienas ſibi applicare, vt patet ex dictis *de reſtitutione loco citato num* 5. cum probabiliori ſententia. ergo neque Princeps poteſt in præfato caſu victualia, quæ Romam in commune commodum aduehebantur, detinere, vt in ſuorum ſubditorum vſum impendat.

Ad rationes in contrarium, quatenus præfatæ diſtinctioni obſtare poſſunt.

Ad primam reſpondeo, neceſſitatem non habere legem, modò neceſſitas ſit extrema, & cætera ſint paria.

Ad ſecundam reſpondeo, metum grauem non ſemper excuſare, vt *quæſt. præced.* dictum eſt.

Ad tertiam reſpondeo diſcipulos excuſari, tum quia Chriſtus, qui ratione perſonæ diuinæ ſupremum, & eminens dominium habebat, poterat ius in Apoſtolos transferre. tum quia fieri poteſt, vt materia parua eſſet, ita vt domini non cenſerentur rationabiliter inuiti. tum quia diſcipuli extrema laborabant neceſſitate, cùm alium non haberent cibum.

21 Quæres primò, vtrùm mandans, vel conſulens prohiberi, vel perturbari delationem victualium, vel deferentem inuadi, vel impediri, incurrat in hanc cenſuram.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima eſt Vgolini *cap.8. num.2. verſicul. immediatè col.3.* affirmantis dominum, qui mandat ſuis militibus, vt victualia ad Romanam Curiam deferri non permittant, incurrere hanc cenſuram. Ratio eſt, quia hic propriè videtur prohibere, & dolo malo impedire. Quamobrem *in l.1. §. feciſſe ff. de eo per quem factum erit*, ſic habetur: *feciſſe dolo malo non tantùm is putatur, qui ſuis manibus, vel per ſuos retinuerit; verùm, qui alios quoque rogauerit.* Idem cenſet Viualdus de eo, qui alteri conſilium dat ad impediendos, vel inuadendos deferentes victualia.

Secunda ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, eſt Duardi *canon.8.quæſt.3. & 9. & quæſt.*10.*num.*21. negantis mandantem, vel conſulentem incurrere. Ratio eſt, tum quia cenſura lata contra facientes non afficit mandantes, vel conſulentes, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in communi*; nam qui mandat, non dicitur facere phyſicè, ſed moraliter; non enim ipſe facit, ſed præſcribit, vt fiat, & qui conſulit alteri, vt impediat, vel inuadat, non dicitur impedire, vel inuadere, propriè loquendo, ſed ſolùm moraliter, & remotè. tum quia Summus Pontifex volens huic excommunicationi eos ſubiici, qui defendi mandant delinquentes contra iſtam conſtitutionem, dixit, per ſe, vel per alios; cùm autem id non expreſſerit in aliis caſibus, ſatis indicauit, nolle mandantes hac cenſura ligari, præſertim cùm in materia pœnali verſemur.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo mandantem non dici propriè, & phyſicè impedire, ſed moraliter: ad incurrendam autem cenſuram non ſufficit actio, & cooperatio moralis, ſed requiritur phyſica, niſi aliud exprimatur.

22 Quæres ſecundò, vtrùm impedientes prædictorum tranſlationem ad Romanam Curiam, incurrant alias pœnas, præter cenſuram huius canonis.

Reſpondeo ex vi huius canonis incurrere ſolùm excommunicationem, quia nulla alia pœna hîc exprimitur; ex aliis verò iuribus Barones, aut alij, qui terras, vel oppida in feudum, vel alio titulo retinent à Sede Apoſtolica, priuantur dominio dictorum feudorum; terræ verò, & oppida ſubiiciuntur Eccleſiaſtico interdicto. Imò perſiſtentes vltra ſex menſes contumaciter in ſuo propoſito, ex tunc ipſo iure priuantur omnibus ciuitatibus, oppidis, villis, feudis, & iuribus, quæ ab Eccleſia Romana, vel ab aliis obtinebant, & ad illa, & alia obtinenda inhabiles efficiuntur. Ita Clemens VII. anno 1527. in Bulla edita pro abundantia rei frumentariæ, & agriculturæ exercendæ, quam conſtitutionem confirmauit Pius V. anno 1566.

motu

motu proprio *de priuilegiis artis agriculturæ*, & Gregorius XIII. anno 1578. Pontificatus ſui VI. in bulla edita contra extrahentes frumenta, legumina, &c. eandem extendit ad quoſcumque Sedi Apoſtolicæ mediatè, vel immediatè ſubiectos, qui per ſe, vel per alios directè, vel indirectè perturbare, vel prohibere audent, ne præfata ad vrbem Romam afferantur. Vide Alterium *lib.* 5. *diſput.* 9. *cap.* 5. Duardum hic *quæſt.* 1. *num.* 2. *&* *quæſt.* 10. *num.* 10. & ea quæ inferius tradam de excommunicatione contra extrahentes frumentum, blada, legumina, & oleum.

SECVNDA PROPOSITIO.

23 HAc cenſura ligantur, non ſolùm illi, qui præfata faciunt; ſed etiam, qui per ſe, vel per alios præfata facientes defendunt. Hæc propoſitio ſatis clarè, & diſtinctè in ipſamet Bulla explicatur.

Hinc ſequitur primò eum ligari excommunicatione, qui defendit, id eſt, protegit aliquem, vt tutò, & liberè inuadat deferentes victualia, aut impediat, ne præfata ad Curiam adducantur; hic enim propriè dicitur defendere. Ita Alterius *cap.* 5. *ad finem.*

Secundò eum hac cenſura ligari, qui præfata facientes defendi mandat, nam in Bulla dicitur, *hæc facientes defendunt per ſe, vel per alios*; qui autem mandat, facit per alios. Ita Duardus *canon.* 8. *quæſt.* 8. *ad finem*, referens Aulam *de cenſuris. p.* 2. *cap.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 2. *concluſione* 2.

Hoc tamen intelligitur primò, modò ſequatur effectus, id eſt, modò defendat eum, qui re ipſa inuadit, vel impedit delationem victualium, nam illa actio defenſionis eſt acceſſoria: excommunicatio autem lata ob actionem acceſſoriam non incurritur effectu non ſecuto, vt ſæpiùs dictum eſt. Ita Alterius *cap.* 5. *ad finem diſp.* 9. & alij, quos in ſimili retuli de excommunicatione contra fautores hæreticorum impoſita.

Secundò intellige de iis, qui facto impediunt; nam qui iure impedit, non ligatur, quia defenſio iuridica nulli denegatur. Ita Alterius *loco cit.* Gambarupta hic *cap.* 5. *n.* 29. vbi alios refert in ſimili loquentes de iniuſtè damnatis de hæreſi.

24 Addit idem Alterius eum, qui defendit, ſeu protegit ſolùm, poſt ſecutum effectum impedimenti, vel inuaſionis, non ligari hac cenſura, vt ſi eum defendat, ne ob inuaſionem factam, vel ob impedimentum illatum capiatur à ſatellitibus, vel non puniatur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui per ſe, vel alios defendunt hæc facientes, id eſt, inuadentes delatores victualium, vel impedientes, ne victualia ad vſum Curiæ deferantur; qui autem defendit poſt ſecutum effectum, non dicitur defendere inuadentes delatores victualium, vel impedientes ipſorum tranſlationem ad vſum Curiæ; cùm enim illa actio defenſionis, prohibita ſub cenſura, ſit acceſſoria principalibus actionibus, opus eſt ad incurrendam cenſuram, vt ipſa ordinetur, & fiat in ordine ad actiones principaliter prohibitas; ſecuto autem effectu inuaſionis, vel impedimenti delationis victualium, non poteſt defenſio ordinari ad actiones principaliter prohibitas, cùm actio principalis iam præceſſerit, ſuumque effectum ſortita ſit, conſequenter hæc dicitur potius defenſio perſonæ, quàm delicti.

Hæc opinio probabilis mihi videtur, ſed eam intelligendam cenſeo cum hac limitatione, modò delinquens ob huiuſmodi defenſionem non fiat animoſior ad huiuſmodi crimina in poſterum patranda. tunc enim defenſor id prævidens non euadit excommunicationem, quia non ſolùm dicitur defendere perſonam delinquentis, ſed etiam aliqua ratione in cauſa eſt, vt delictum ſub cenſura vetitum poſtea committatur.

PVNCTVM III.

De cauſis excuſantibus ab incurrenda huius canonis cenſura.

1 *Impediens ex iuſta cauſa non ligatur hac cenſura.*
2 *Vtrum impediens in dubio præſumendus ſit iuſtè, vel iniuſtè impediuiſſe.*
3 *Paruitas materiæ excuſat.*
4 *Quænam cenſeatur materia parua.*

SOlutio iſtius puncti facilè colligitur, tum ex regulis generalibus, tum ex dictis in quæſtionibus præcedentibus. Hic ſolùm difficultas eſſe poteſt,

Primò de impediente ex iuſta cauſa.

Secundò de paruitate materiæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 IMpediens ex iuſta cauſa non ligatur hac cenſura. Ratio eſt, quia cenſura grauis non incurritur, niſi ob mortale peccatum, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere*; qui autem iuſta de cauſa impedit, non peccat mortaliter. Hæc propoſitio multis exemplis explicata eſt *puncto præcedenti*, quæ hic iterum repetere opus non eſt.

An verò dubitans ſe iuſtam habere impediendi cauſam excuſetur, patet ex dictis *puncto præcedenti illatione* 4. *num.* 7. *verſic. obſerua.*

2 Sed modò difficultas eſt, vtrùm in dubio præſumendum ſit impedientem iuſtè impediuiſſe. Solutio iſtius difficultatis potius pertinet ad forum externum, quàm ad forum conſcientiæ, in quo ſtandum eſt dictis pœnitentis, vt dictum eſt *de ſacramento Pœnitentiæ.*

Alterius *lib.* 5. *diſp.* 9. *cap.* 1. *ad.* 3. *verſ. ſed poſtulabit*, cui adhærere videtur Duardus *canon.* 8. *quæſt.* 2. *num.* 5. *verſic. hac eadem*, reſpondet, ad eum qui fuit impeditus, & petit impedientem puniri, pertinere onus probandi impedimentum iniuſtè illatum fuiſſe. Ratio eſt, tum quia actori incumbit onus probandi, *cap. actor* 6. *quæſt.* 5. quilibet enim præſumitur bonus, niſi contrarium probetur, *cap. olim. de reſtitut. ſpoliat.* tum quia ſi Clericus ab oſtiario, ſeu officiali Principis percuſſus agat contra officialem, debet ipſe probare officialem ex odio percuſſiſſe, vt docet Innocent. *in cap. ſi vero* 1. *num.* 1. *de ſententia excomm.* ergo etiam, &c.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel qui impedit, publicam gerit perſonam, vel priuatam. Si publicam, præſumitur iuſtè impediuiſſe, niſi oppoſitum ex circumſtantiis colligatur; conſequenter probatio pertinet ad impeditum. Ratio eſt, tum quia in facto publicæ perſonæ, ſeu Principis, non præſumitur delictum; cùm enim iuriſdictione, & poteſtate publica gaudeat, præſumitur ſuo iure vſus. tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ pro ſententia Alterij. Si verò impediens priuata perſona ſit, ſufficit, vt impeditus probet ſe impeditum, dum victualia Romam deferret. Ratio eſt, quia cùm impediens ius non habeat impediendi, præſumitur iniuſtè impediuiſſe, ſtatim ac conſtat de ſubſtantia impedimenti, conſequenter ipſe probare debet ſe id de iure feciſſe.

Ad primam rationem in contrarium, reſpondeo actori incumbere onus probandi ſubſtantiam criminis, non verò illius qualitatem, quoties, probata ſubſtantia, qualitas ſufficienter præſumitur.

Ad ſecundam reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia officialis præſumitur id ex officio feciſſe iure ſibi permittente turbam arceri, vt patet ex dictis *de cenſura excommunicationis, quæ ob percuſſionem Clericorum contrahitur*; conſequenter aſſerens officialem iniuſtè percuſſiſſe, probare debet.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 PAruitas materiæ ab hac cenſura excuſat. Ratio eſt, quia paruitas materiæ excuſat a mortali culpa, vt

oſtendi

oſtendi *in tractatu de peccatis*. ergo excuſat etiam ab excommunicatione, quæ grauem culpam ſupponit.

4 Sed modò difficultas eſt, quænam cenſeatur paruitas materiæ.

Reſpondeo magnitudinem,& paruitatem materiæ iudicio prudentis viri definiendam eſſe; cùm enim Summus Pontifex illam non exprimat,prudentis viri arbitrio definiendum relinquit.

Hinc ſequitur primò,eum,qui impedit deferri ea, quæ ad conſtituendam quantitatem mortalis peccati in furto non ſufficiunt, non cenſeri materiam ſufficientem ad incurrendam iſtam excommunicationem. Imò multi Doctores arbitrantur eam quantitatem, quam quis per ſe ipſum defert, vel etiam vnum, vel alterum animal, quod quis ad vendendum ducit, non eſſe materiam ſufficientem. Ita Filliucius *tract.*16. *cap.*7. *quæſito* 3. *num.*160. vbi viros doctos Romæ ita ſenſiſſe teſtatur, & idem à ſimili ſentire videntur Nauarrus, & alij quos in ſimili retuli *in octauo Decalogi præcepto*, dum loquerer de excommunicatione, quæ contrahitur ob res datas, vel promiſſas pro gratia,vel iuſtitia in Romana Curia obtinenda. Et ratio hæc eſſe poteſt, quia Summus Pontifex hanc cenſuram impoſuit, vt conſuleret bono Curialium; bonum autem Curialium notabiliter non læditur ob defectum præfatæ quantitatis. Ob id *in tractatu de reſtitutione*, docui ad incurrendum mortale peccatum,ob damnum communitati illarum,materiam longè maiorem neceſſariam eſſe,quàm in damno contra priuatas perſonas.

Secundò ſequitur illum excuſari,per ſe loquendo, qui ſolùm per aliquas horas in cauſa fuit, vt victualium delatio differretur;paruitas enim materiæ nõ ſolùm ex quantitate rei, verùm etiam ex magnitudine temporis pendenda eſt. Ita Vgolinus §.3. *verſic.*9. Graffius *lib.*4.*cap.*18. *num.* 96. Reginaldus *lib.* 9. *cap.*19. *num.* 306. qui ſpatium vnius horæ modicum tempus in hac materia arbitrantur.

Tertiò eum ligari,qui in cauſa eſt,vt tot animalia non adducantur, quæ ad gregem conſtituendum ſufficerent; hæc enim eſt materia grauis. Ita Filliucius *loco cit.*

Quartò eum ligari hac excommunicatione, per ſe loquendo, qui deferri prohibet ea, quæ naui,vel curru deferuntur; hæc enim iudicio prudentis viri materia notabilis exiſtimatur.

Idem de ea quantitate, quam equus onuſtus Romam defert, ſentiendum putat Filliucius *loco citato num.*160. Sed hoc,vniuerſaliter loquendo,non approbo,nam ligna, calx, olera,& his ſimilia, quæ vno equo deferuntur, non videntur materia ſufficiens ad hanc cenſuram incurrendam. Ideo in caſibus particularibus ſtandum erit iudicio prudentis viri,vt ſuprà dictum eſt.

QVÆSTIO X.

De excommunicatione lata contra eos, qui accedentes ad Curiam Romanam, vel ab ea recedentes, vel in ea commorantes interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, vel detinent.

VErba iſtius canonis hæc ſunt:

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apoſtolicam venientes, & recedentes ab eadem, ſua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, detinent, necnon illos omnes, qui iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam à nobis, vel noſtris iudicibus non habentes, illam ſibi temere vendicantes, ſimilia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare.

Duo principaliter explicabo in hac quæſt.
Primò, quænam ſit materia iſtius canonis.
Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia proxima huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione prohibeantur.

1 *Materia huius cenſuræ eſt interficere, mutilare, ſpoliare, capere, detinere accedentes ad Sedem Apoſtolicam,vel recedentes.*
2 *Quid nomine Sedis Apoſtolicæ intelligatur.*
3 *Quinam dicantur venientes ad Sedem Apoſtolicam.*
4 *Is non dicitur veniens, qui arrepto iam itinere mutauit propoſitum, aut longo tempore ab inchoato itinere deſtitit.*
5 *Is non dicitur ad Sedem Apoſtolicam venire, qui Romam venit putans hîc Curiam adeſſe,cum alibi exiſtat ex ſuppoſitione.*
6 *Quinam dicantur recedentes.*
7 *Non ligatur hac cenſura occidens, vel mutilans vagabundum à Sede Apoſtolica recedentem.*
8 *Occidens, vel mutilans eum, qui in Curia morabatur, non afficitur excommunicatione.*
9 *An occidens,vel mutilans recedentem à Sede Apoſtolica in hanc cenſuram incurreret,ſi in Bulla de recedentibus nulla mentio fieret.*
10 *Quinam dicantur interficere.*
11 *An ligetur hac cenſura, qui non habet voluntatem interficiendi, ſed ſolùm leuiter percutiendi, ſi re ipſa homicidium ſequatur.*
12 *An ligetur hac cenſura leuiter percutiens ſi percuſſus ex propria culpa, vel incuria medicorum periyt.*
13 *An ligetur interficiens vnum dumtaxat hominem ad Romanam Curiam accedentem.*
14 *Quid ſignificet verbum* mutilare.
15 *Quódnam dicatur membrum.*
16 *Abſcindens aliquam carnis partem,aut verberans,&c. non afficitur hac cenſura.*
17 *Abſcindens membrum iam debilitatum excommunicationem incurrit.*
18 *Quid ſignificet verbum* ſpoliare.
19 *Clam ſurripiens, aut dolo curans ſibi pecuniam tradi ab accidentibus ad Sedem Apoſtolicam, non afficitur hac cenſura.*
20 *Exules,ſeu latrones,qui viatores ad Sedem Apoſtolicam accedentes ſpoliant, iſtam excommunicationem incurrunt.*
21 *An rapiens vxorem, filios, vel ſeruos, quos accedens ad Sedem Apoſtolicam ſecum ducebat, excommunicatione ligetur.*
22 *Familiares, quinam dicantur.*
23 *Quid ſignificet verbum* capere.
24 *An capiens aliquem ex familia accedentis, vel recedentis à Sede Apoſtolica excommunicatus ſit.*
25 *An depredantes muliones accedentium ad Curiam excommunicationem incurrant.*
26 *Qui perſonaliter aliquem comprehendit, ſed illum poſtea liberum dimittit, excommunicationem huius canonis incurrit. Secus ſi conatus eſt tantummodo capere, ſed non capit.*
27 *Iuſtè capiens accedentem ad Sedem Apoſtolicam non punitur pœna excommunicationis.*
28 *Quandónam debitor dicatur fugitiuus.*
29 *Capiens aliquem de mandato ſuperioris non incurrit excommunicationem.*
30 *Capiens aliquem, vel domo includens, ne ab hoſtibus capiatur, excommunicationi non ſubijcitur.*
31 *Paruitas materiæ excuſat,& quandónam contingat.*
32 *Quid ſignificet verbum* detinere.
33 *Qui præcepto impedit, ne domo quis, vel alio loco exeat, &*

conſe

conſequenter, ne ad Sedem Apoſtolicam accedat, excommunicationem non incurrit.

34 *Vſurpantes ſibi iuriſdictionem contra morantes in Curia Rom. eos occidendo, mutilando, ſpoliando, capiendo, detinendo, excommunicationem incurrunt, modò id auctoritatiuè faciant.*

35 *Facientes præfatas actiones contra accedentes ad Romanam Curiam priuata auctoritate excommunicationem incurrunt.*

36 *Facientes verò eaſdem priuatā auctoritate contra commorantes in Curia non incurrunt.*

37 *Epiſcopus, vel alius Prælatus, qui præfatas actiones præſtat contra aliquem ex ſibi ſubditis in Curia commorantem excommunicationem contrahit.*

38 *Officiales Papæ non ligantur excommunicatione præfatas actiones ferendo contra commorantes in Curia.*

39 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur ſcientia, & non ſufficit ignorantia.*

40 *Commorantes in Curia, quinam dicantur.*

41 *An Sedes Apoſtolica differat à Curia.*

42 *Suadens præfatas actiones fieri, excommunicationem incurrit.*

43 *Hoc tamen intelligitur, modò ſecutus ſit effectus.*

44 *Interficiens de mandato ſuperioris iuriſdictionem non habentis excommunicationem non incurrit.*

CVm iſta excommunicatio lata ſit in fauorem Sedis Apoſtolicæ, ne lædatur in perſonis, quæ ad ipſam confugiunt, vel in Curia morantur,

Primò loquar de actionibus, quibus vexantur accedentes ad Sedem Apoſtolicam, vel recedentes.

Secundò de actionibus quibus læduntur ij, qui in Romana Curia moram trahunt, vſurpata contra ipſos iuriſdictione.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria huius cenſuræ eſt ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica læditur interficiendo per ſe, vel per alios, mutilando, ſpoliando, capiendo, vel detinendo eos, qui ad ipſam Sedem Apoſtolicam veniunt, vel ab ea recedunt. Hæc propoſitio in ipſamet Bulla diſtinctè ſatis explicatur. Ratio autem huius diſpoſitionis eſt, tum quia ſi accedentibus, vel recedentibus à Romana Curia impunè damnum inferri permitteretur, non leue damnum Sedes Apoſtolica pateretur; nam extranei illius acceſſum pertimeſcerent, & à negotiis in Curia Romana pertractandis, & expediendis retraherentur. tum quia par eſt, vt qui ſe protectioni Eccleſiæ ſubiiciunt, Eccleſiæ armis protegantur, & defendantur.

Vt hæc propoſitio clariùs, & diſtinctiùs intelligatur, explicandæ ſunt ſingulæ ipſius particulæ.

2 Quæres igitur primò, quid nomine Sedis Apoſtolicæ hoc in loco intelligatur. Alterius *diſp.10.cap.2.dub.4.* Reginaldus *lib.9.num.308.* conatur oſtendere, nomine Sedis Apoſtolicæ intelligi Papam, vt Papa eſt, id eſt, quatenus eſt Paſtor, & caput totius Eccleſiæ Catholicæ, iuriſdictionem ſpiritualem à Chriſto acceptam exercens. Vel intelligi audientiam Papæ, vt Papę, id eſt, vt complectitur officiales, & miniſtros Sedis Apoſtolicæ. Ratio eſt, quia verba formaliter accipienda ſunt. *l. in delictis. §. extraneus. ff. ad legem Aquiliam.* Sedes autem Apoſtolica formaliter accepta eſt illa, quæ fuit à Chriſto inſtituta, antequam Papa regnum temporale acquireret. Idem tenent Nauarrus, & Molina, quos retuli *in 8. Decalogi præcepto diſput.10. quæſt.2. punct.8. §. vnico num.4. & ſupra quæſt.9. num.11.*

Ex hac ſententia ſequitur occidẽtem eos, qui ad Summum Pontificem accedunt, tanquam Principem temporalem, ſeu vt officium temporale conſequantur, non affici pœnis huius canonis.

Sed mihi dicendum videtur, nomine Sedis Apoſtolicæ intelligi Summum Pontificem quatenus iuriſdictionem habet non ſolùm ſpiritualem, verùm etiam temporalem. Ratio eſt, tum quia verba accipienda ſunt, iuxta communem loquendi vſum; tum, quia nomine Sedis Apoſtolicæ intelligitur Curia Romana, vt idem Papa clarè explicat in hoc canone: at Curia Romana non ſolùm ſignificat audientiam Papæ ſpiritualem, ſed etiam temporalem; ergo, &c. Ita Duardus hîc *q.1.n.2.* Filliucius *tract.15.cap.6. quæſ.3. num.139.* vbi teſtatur de praxi Pœnitentiariæ, *& tractat.16. cap.7. quæſito 6. num.164.* Azorius, & alij, quos retuli *in 8. Decalogi præcepto loco citato.* quamquam valde probabilem arbitror Alterij, & aliorum opinionem.

3 Quæres ſecundò, quinam dicantur venientes ad Sedem Apoſtolicam.

Reſpondeo illos dici, qui ratione Summi Pontificis, ſeu intuitu negotiorum in Curia tractandorum, iter inchoarunt animo accedendi ad Romanam Curiam, cauſa negotiorum apud Summum Pontificem, vt dictum eſt. Si verò alia de cauſa Romam accedant, quàm ratione negotiorum in Curia gerendorum, non dicuntur venientes ad Sedem Apoſtolicam, ſeu ad Curiam Romanam; verba enim formaliter accipienda ſunt. Ita Caietanus *verb. excommunicatio cap.14.* Nauarrus *in manuali cap.27. num.65.* Toletus *lib.1.cap.26. dub.1.n.3.* Saytus *lib.3.c.13. n.3.* Alterius *diſp.10.cap.1.col.4.* Duardus *canon.9.quæſt.1.* Coriolanus hîc *verſ. aduerte.* Vgolinus hîc *cap.9.* Filliucius *tract.16.cap.7.quæſ.6.n.164.*

Ex quo ſequitur primò eos, qui Romanam veniunt cauſa ſtationum, & indulgentiarum, aut cauſa Vrbis inuiſendæ, non appellari venientes ad Sedem Apoſtolicam. Idem dic de illis, qui Romam veniunt abſente Summo Pontifice, & ipſius Curia ab vrbe Roma. Ita DD. cit. quanquam qui hos vexant, alio titulo excommunicationem incurrant, vt conſtabit ex infrà dicendis.

Secundò, eos dici ad Sedem Apoſtolicam accedere, qui negotium cum Summo Pontifice mediatè, vel immediatè habent, vt ſi Romam veniant cauſa ſoluendi tributum, aut decimas Summo Pontifici debitas, vel cauſa impetrandi beneficium, penſionem, breue indulgentiarum, officium, vel gratiam, & quid ſimile, etiam temporale, vt dictum eſt contra Alterium *loco citato,* & contra Duardum ſibi contrarium *quæſt.37. num.7.* Reginaldum, & alios.

4 Sed modò dubium eſt, vtrùm illi dicantur venientes, qui arrepto iam itinere propoſitum veniendi mutarunt, aut longo tempore ab inchoato itinere deſtiterunt.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia in Bulla dicitur, *venientes, & recedentes,* quibus verbis ſignificatur actio, ſeu motus progreſſiuus continuus ad locum; qui autem veniendi voluntatem mutat, aut alienis negotiis longo temporis interuallo detinetur, non dicitur progredi, ſeu accedere ad locum; niſi reuocata voluntate, aut dimiſſis illis negotiis iterum Romam versùs iter arripiat.

Ex quo licet inferre, non incurri excommunicationem ab eo, qui interficit, ſpoliat, vel detinet eum, qui ſolùm decreuerat iter ſuſcipere ad Curiam, aut qui ad Curiam cauſa negotiorum in Curia accedebat; ſed veniendi voluntatem mutauerat, aut longo tempore iter intermiſerat. Ratio eſt, quia non dicebatur amplius Romam venire: ſtandum tamen eſt iudicio prudentis viri ad iudicandum, quódnam cenſeatur longum, vel breue tempus in hac materia, vt quis dicatur veniens, vel recedens; fieri namque poteſt, vt vnum, & idem temporis ſpatium breue, & longum cenſeatur ad conſtituendum vnum actum continuum, vel diſcontinuum, & interpolatum, vt bene cum Iaſone *in l.1. §. qui præſens. numer. 8. & 9. ff. de verborum obligat.* obſeruat Alterius *diſput.10. cap.2. verſic. quæres aliquis col.4.* Duardus *quæſt.1. num.3.*

In

In hac igitur materia licèt aſſignari non poſſit certus dierum numerus ad cognoſcendum longum, vel breue interuallum, ſed iudicio prudentis, vel ſuperioris ſtandum ſit, & in dubio petenda ſit abſolutio. *cap. venerabilibus, de ſententia excommunicationis, lib. 6. & cap. ſolet, eodem titulo.*

Nihilominus vir prudens, vel ſuperior, debet præcipue inſpicere cauſam interruptionis, & interualli. Quamobrem non cenſetur longum tempus, dum quis legitimo impedimento, ſeu neceſſitate detentus iter inchoatum proſequi non potuit, vt ſi in prauam incidit valetudinem; ob quam alicubi diutius commorari coactus fuit; nam legitimè impedito non currit tempus. Secus ſi legitimo ceſſante impedimento, vel cauſa, plures dies inſumpſit in re aliqua longè diuerſa ab itinere, nec ordinata mediatè, vel immediatè ad iter peragendum, ſeu ad finem cuius intuitu iter ſuſceperat. Vide Alterium *diſp. 10. cap. 2. col. 2. & 3. dub. 2.* per totum, vbi hanc rem prolixè proſequitur. Vgolinum *cap. 9. §. 2. num. 1.* & Duardum *canone 9. quæſt. 1. num. 2. & 3.*

Hinc patet, quid dicendum ſit de recedentibus.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm ille dicatur veniens ad Sedem, ſeu Curiam Apoſtolicam, qui Romam proficiſcitur, putans ibi Curiam eſſe, cuius intuitu Romam versùs iter arripit; cùm tamen Curia alibi ſit, vt ſuppono. Vgolinus *cap. 9. §. 1. num. 3. verſic. 7. ad finem.* Duardus *canone 9. quæſt. 37. num. 4.* affirmatiuè reſpondent, quia intentionem habet eundi ad Sedem Apoſtolicam, & vt ad illam ſe conferat iter arripit, eſto erret.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, conſequenter arbitror inferentem huic iniuriam non ligari cenſura huius canonis. Ratio eſt, quia ad incurrendam cenſuram requiritur factum prohibitum ſub cenſura; factum autem prohibitum ſub cenſura eſt iniuria contra accedentes ad Sedem Apoſtolicam; hic autem re ipſa non accedit ad Sedem Apoſtolicam, ſed ad Vrbem, in qua non eſt Curia Apoſtolica, vt ſuppono. Secus dic, ſi arripiat animo accedendi ad Sedem Apoſtolicam, vbicumque exiſtat; tunc enim animo, & re accedit ad Sedem Apoſtolicam.

Hinc patet quid dicendum ſit de eo, qui offendit aliquem, quem putabat Romam proficiſci, ſed re vera aliò progrediebatur.

6 Quæres tertiò, quinam recedentes dicantur in hoc canone, vtrùm ſcilicet illi omnes ſub excommunicatione comprehendantur, qui à Sede Apoſtolica diſcedunt; an illi tantùm, qui cauſa negotiorum ad Sedem Apoſtolicam acceſſerunt, deinde peractis negotiis ad ſuos reuertuntur.

Reſpondendum videtur illos ſolùm intelligi, qui ad Sedem Apoſtolicam acceſſerant cauſa negotiorum in Curià expediendorum. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex hoc canone intendit conſulere indemnitati eorum, qui ad Sedem Apoſtolicam confugiunt, ne timore damni in via inferendi, ab acceſſu retrahantur; potuiſſent autem retrahi non ſolùm, ſi periculum in acceſſu immineret, verùm etiam in receſſu. ob id iure merito Summus Pontifex voluit anathemati ſubiicere vexantes illos, qui negotiorum cauſa ad Curiam Romanam ſe contulerant, & peractis negotiis ad ſuos redeunt lares. tum quia ſi Summus Pontifex voluiſſet diuerſas perſonas indicare, vſus fuiſſet particula, *vel*, quæ poni ſolet inter diuerſa, ex Gonzalez ad *regulam 8. Cancel. gloſ. 48. n. 17. & gloſ. 52. num. 3.* Ferrer. *in conſtitut. Cathalon. gloſ. 4. num. 122.* & aliis apud Auguſtinum Barboſam *de dictionibus, dict. 360.* & apud Alterium *diſp. 10. cap. 2. verſ. 2.* Cùm verò Summus Pontifex vſus ſit dictione, *&*, quæ regulariter eſt coniunctiua, & copulatiua, vt ex *l. ſi quis ita ſtipulatus. ff. de verborum obligat. & l. Titia textores. §. nihil. ff. de legat. 1.* & aliis iuribus obſeruat Tuſcus *tom. 2. concl. 274. num. 1.* Menochius *conſil. 117.* & alij communiter, ſequitur Summum Pontificem nomine recedentium voluiſſe eos ſolùm exprimere, qui ad Sedem Apoſtolicam venerant, gratia ſcilicet negotiorum. tum quia verbum *recedo* opponitur verbo *accedo*, ſeu *venio*; ergo illi dicuntur recedentes, qui iam acceſſerunt; alij verò, qui non acceſſerant, non dicuntur, propriè loquendo, recedere, ſed diſcedere, proficiſci, vel abire. Ita Alterius *loco cit.* & Duardus *quæſt. 2. num. 5. & ſeqq.* Vgolinus §. 2.

7 Hinc ſequitur primò eum non ligari excommunicatione huius canonis, qui mutilat, vel occidit vagabundum à Sede Apoſtolica recedentem; nam ſtatim ac Roma egreſſus eſt animo redeundi, amittit priuilegium huius canonis; nam domicilium habere cenſetur, vbi reperitur, cùm nullibi certum habeat domicilium, ſed ipſi totus orbis inſeruiat loco domicilij. Ita Duard. *quæſt. 73. num. 14.* Vgolinus *cap. 9. §. 2.* & alij communiter.

8 Secundò ſequitur eum non affici hac cenſura, qui mutilat, occidit, vel ſpoliat aliquem diſcedentem à Sede Apoſtolica, ad quam non venerat ad negotia tractanda, ſed in Curia morabatur. Ita Doctores cit.

Neque obſtat ipſos Curiales poſitos eſſe ſub protectione Summi Pontificis, conſequenter hanc cenſuram extendendam eſſe ad illos, qui eos in receſſu à Curia vexant. Reſpondeo enim negando hanc extenſionem; tum quia Bulla loquitur de accedentibus ad Sedem Apoſtolicam pro negotiis; non verò de commorantibus in Curia. tum quia Gregorius XIII. in ſua Bulla expreſſit etiam commorantes in Curia, reliqui verò Pontifices non expreſſerunt, conſequenter non gaudent protectione huius canonis; mutatio enim verborum legis aliquid operari debet. Ita Alterius *loco cit. verſic. ſecundo*, & Duardus *loco cit. num. 11.*

Tertiò ſequitur, illum cenſura huius canonis affici, qui recedentem à Curia, ad quam venerat cauſa negotiorum, vexat, occidendo, mutilando, &c. nam hic ſub verbis canonis comprehenditur; in canone enim dicitur *venientes, & recedentes*, quæ dictio coniungit diuerſa, efficitque, vt vtrumque copulatum æquè principaliter vetitum ſit. *l. ſi mihi, & Titio, ff. de verb. obligat.* Menochius *conſil. 56. num. 35.* Bartolus *in l. Titia textores, §. 1. ff. de leg. 1.* & alij apud Barboſam *de dictionibus dict. 93. num. 4.* & apud Alterium *loco cit. verſic. ſecundò copula, ad finem.*

9 Obiicies contra dicta in tertio quæſito; verba non ſuperfluè ponuntur, ſed aliquid operari debent, *cap. ſolitæ, de maioritate, & obedientia*; ſed priuilegium eundi ad aliquem locum, cenſetur etiam conceſſum ad redeundum, quamuis nihil aliud exprimatur; nam ire, & redire æquiparantur in iure. *cap. magnæ, de voto. cap. finali, de treuga, & pace, & cap. quia diuerſitatem, de conceſſio. preb.* Felinus *in cap. finali, de treuga, & pace*; cùm ergo accedentes ad Sedem Apoſtolicam gaudeant priuilegio, ne offendantur in receſſu, quamuis nulla de receſſu mētio fieret in Bulla, ſequitur, per verbum, *recedentes*, non ſolùm intelligi eos, qui ad Romanam Curiam cauſa negotiorum acceſſerant, ſed etiam eos qui morabantur in Curia, ad quam non venerant cauſa negotiorum in Curia tractandorum.

Reſpondeo verbum *recedentes* non ſuperfluè poni, etiamſi ſolùm illud interpretemur, iuxta ſenſum à nobis traditum; ponitur enim ſaltem ad clariorem intelligentiam, & ad dubia, quæ in materia cenſurarum ſuboriri poſſent; controuerſia enim eſt inter Doctores, vtrùm vexans recedentem ligetur excommunicatione lata contra vexantes accedentem ad aliquem locum, ſi in cenſura non exprimatur vexās recedentes; quamuis enim Rebuff. *in explicatione huius canonis art. 5. in verbo recedentes*, Vgolinus hic §. 2. *num. 1.* Duardus *canone 10. quæſt. 14.* affirment incurrere, ob rationem in obiectione allatam; nihilominus oppoſita ſententia non caret probabilitate, quia in materia cenſurarum non valet extenſio de caſu ad caſum, vel à maiori ad minus, vel à minori ad maius; ſed verbis diſpoſitionis ſtandum eſt.

10 Quæres quartò, quinam dicatur interficere.

Reſpondeo illum dici, qui mortem alteri infert gladio, baculo, ſaxis, veneno, aut alia ratione.

11 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm interficiens accedentem ad Sedem Apoſtolicam, cuius interficiendi voluntatem non habebat, ſed ſolùm leuiter percutiendi, incurrat excommunicationem huius canonis.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, tum quia homicidium huic imputatur, cùm exercuerit actionem periculoſam, ex qua mors re ipſa ſecuta eſt, vt ſuppono. tum quia hic eſt irregularis ob homicidium; ergo etiam eſt excommunicatus. Ita Doctores quos retuli *de cenſuris diſp.7.quaſt.4.punct.8.& 9.* quidquid in oppoſitum ſentiat Duardus *lib.2. canon. 9. quaſt. 9.* & Alterius *diſp.10.cap.4. col.3. verſic. rurſus.*

Secus dicendum eſt de illo, qui accedentem ad Curiam ea ſolùm percuſſione percuſſit, quæ nullo modo apta erat ad mortem inferendam; ſed caſu accidit, vt percuſſus fugiendo lapſus ſit in parietem, & fracto capite interierit, modò hoc à percutiente præuiſum non fuerit, vt docui *de contractibus diſp.2. quaſt. vltima. ſect.2.punct.2. num.1.*

12 Vtrùm verò, qui leuiter percuſſit, ſed percuſſus ex propria culpa, vel ex incuria, & negligentia medicorum mortuus eſt, dicatur interficere, & conſequenter ligetur cenſura huius canonis, conſtat ex dictis *de contractib. loco cit.num.4. & de cenſuris diſp.7.quaſt.4.punct.7.num.16.* quæ per lectorem videri poſſunt.

Item ex dictis *de cenſuris loco cit. punct. 8. num. 28.* conſtat, vtrum omnes cooperatores homicidij ſint rei homicidij, & conſequenter cenſuræ huius canonis, ſiue omnes de communi conſenſu lethaliter percuſſerint, ſiue aliqui leuiter, & nonnulli grauiter, etiam abſque conſenſu. Videantur, quæ *ibi* tradidi, & præſertim Doctores *ibidem* à me relati; videri etiam poteſt Duardus *canone 9.quaſt.12.& 13.* & Alterius *diſp.10.cap.4.col.3. verſic. rurſus, & dub.3.*

13 Secundò dubium eſt, vtrùm interficiens vnum tantùm hominem ad Romanam Curiam accedentem violet hunc canonem, & ſubiiciatur cenſuræ in eo expreſſæ. Ratio dubitandi eſt, quia noſter canon loquitur in plurali, *qui ad Sedem Apoſtolicam accedentes, & ab ea recedentes*; in pœnalibus autem, & odioſis non eſt facienda extenſio.

Nihilominus ſuſtinendum eſt, occidentem vnum hominem, reum eſſe violationis noſtri canonis, conſequenter ſubiici excommunicationi in eo expreſſæ. Ratio eſt, tum quia ſequeretur etiam imponentem vnam tantummodo gabellam ſine legitima ſuperioris facultate non ligari cenſura Bullæ; in qua in numero plurali excommunicantur imponentes nouas gabellas; tum quia conſtitutio lata contra blaſphemantes Sanctos, afficit eum, qui vnum tantummodo ſanctum blaſphemat, licet nonnulli Doctores apud Duardum oppoſitum ſenſerint, & excommunicatio contra inicientem manus violentas in clericum, ligat eum, qui vna tantùm manu vim infert, & ſic de cæteris: tum quia hic eſt vſus, & praxis; vſus autem, ſeu praxis, & conſuetudo eſt legitima legis interpres. Ita Duardus *quaſt.11.*

Ad rationem dubitandi reſpondeo Summum Pontificem in numero plurali exprimere perſonas, quæ vexantur, non quia opus ſit ad incurrendam cenſuram plures numero perſonas vexari, ſed quia in numero plurali expreſſerat eos, qui vexant accedentes ad Sedem Apoſtolicam. Sicut ergo ad incurrendam hanc cenſuram non eſt opus, vt multi ſimul occidant, aut mutilent; ita neque requiritur, vt multi occidantur, vel mutilentur, &c. quamobrem ſingula ſingulis accommodanda ſunt, ita vt hæc cenſura incurratur non ſolùm, dum plures interficiunt plures, verùm etiam, dum ſinguli ſingulos, vt bene Duardus *loco cit. in reſponſione ad primum argumentum.*

14 Quæres tertiò, quid ſignificet verbum *mutilare.*

Reſpondeo ſignificare abſciſſionem, ſeu obtruncationem, & ſeparationem alicuius membri à corpore. Ratio eſt, tum quia ſic colligitur ex *cap. penultimo, de corpore vitiatis.* vbi manu altera priuatus dicitur mutilatus. tum quia mutilatio comparatur homicidio. *Clement. ſi furioſus, de homicidio.* hac ſcilicet de cauſa, quia eſt partialis, ſeu particularis occiſio, ſcilicet membri; non enim quælibet abſciſſio dici debet partialis occiſio, in rigore loquendo. Ita Alterius *diſp.10. cap. 3. col. 2. verbo mutilare.* Vgolinus hîc *in verbo mutilat.* Duardus hîc *quaſt.14.* Suarez *diſp.44. ſect.2.* Auila, Molina, & alij, quos retuli *de cenſuris diſp.7. quaſt.4. punct.8, num.3.* omiſſis quampluribus aliis apud præfatos Doctores, contra Panormitanum, *in cap. cùm illorum, de ſenten. excom.* Syluestrum *verbo homicidium 3. quæſito 3.* & alios arbitrantes mutilare, non eſſe membrum abſcindere, ſed impedire officium membri: vt ſi quis ita membrum alterius debilitet, vt eo vti non poſſit.

15 Sed modò dubium eſt, quódnam dicatur membrum, cuius mutilatione incurritur cenſura huius canonis.

Reſpondeo iuxta dicta *de cenſuris loco cit. num.3.* membrum appellari eam corporis partem, quæ proprium habet officium diſtinctum ab aliis partibus, vt eſt oculus, manus, pes, auris, virile membrum; non verò digitus, vngues, dentes, barba, capilli, teſtes, nares, pars aliqua carnis, aut copia ſanguinis, auricula, id eſt, cartilago illa externa, qua defenditur naris, & facies ornatur. Ita Suarez, & Duardus *locis cit.* Nauarrus, Couar. Auila, & alij quamplures, quos retuli *de cenſuris loco cit.* contra Alterium *cap.4.dub.5.* Caietanum, & alios, quibus adde Vgolinum hîc *de cenſuris Summo Pontifici reſeruatis cap.9. verb. mutilant. num.3. pag.152.*

16 Hinc ſequitur primò illum non ſubiici huic excommunicationi, qui partem aliquam carnis abſcindit, capillos, vel barbam, aut dentes euellit, aut digitum, vel aliquam alicuius membri partem abſcindit, aut verberat. Ratio eſt, quia non dicitur mutilare iuxta propriam verbi ſignificationem. Idem dic de illo, qui accedenti ad Sedem Apoſtolicam membrum debilitat ſine abſciſſione, etiamſi ob id membrum ad ſuam operationem inutile efficiatur; hic enim non dicitur mutilare, licèt is, qui hoc pacto debilitatus eſt, ſanus dici non poſſit, vt dicitur *in l. idem Offilius, ff. de ædilit. edict.* cuius legis auctoritate nituntur Panormit. & alij aduerſarij ad probandum, mutilare non eſſe membrum abſcindere, ſed ita percutere, vt membrum ad ſui officium maneat impeditum. Verùm ex dicta l. colligitur ſolùm non eſſe ſanum. Ita Doctores cit. Idem militat in eo, qui partem manus alteri abſcindit, qua conſanata abſciſſus non eſt inhabilis effectus ad operationes. Idem valet in eo, qui claudum efficit, nullo membro abſciſſo, aut qui lumen oculorum adimit, non erecto oculo. Idem contra Alter. *cap.4.dub.5.* Duard. *quaſt.15.num.22.* & alios, ſentiendum arbitror de eo, qui partem aliquam membri præcidit, qua præciſa membrum ad ſuam operationem inutile effectum eſt; hic enim, propriè loquendo, non dicitur mutilare, niſi fortè pars, quæ remanet, exigua ſit, & modica reſpectu abſciſſæ; hæc enim, communiter loquendo, dicitur mutilatio. Ita communiter Doctores, teſte Alterio *cap.3. verſic. mutilant.*

17 Secundò ſequitur illum affici excommunicatione, qui proficiſcenti ad Sedem Apoſtolicam abſcindit manum, vel aliud membrum iam aridum, & inutile ad ſuas operationes: nam hic dicitur hominem mutilare; cùm membrum, licet aridum, ſit membrum hominis, & pertineat ad integritatem, & decorem corporis. Ita Alter. *loco cit.* Duard. *q.18.* & alij, quos retuli *de cenſuris loco cit. puncti.8.* contra Suarez *tom.5.diſp.44.ſect.2.n.11.* cuius opinio probabilis eſt. Secus ſi præſcindat cadauer alicuius hominis, qui ad Sedem Apoſtolicam accedebat, & in via obiit.

Ratio

Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat mutilantes homines ad Sedem Apoſtolicam accedentes; hic autem non dicitur mutilare hominem, ſeu præſcindere membrum humanum, ſed cadaueris. Ita Suarez *loco cit.* Duard. *quæſt.* 19. & alij quos retuli *de cenſuris loco cit.* contra Maiolum *lib.* 5. *de irregular. cap.* 50. *num.* 8. & alios.

18 Quæres quartò, quid ſignificet verbum *ſpoliare*.

Reſpondeo idem eſſe ac inuitum exuere bonis fortunæ, vt veſtibus, pecuniis, armis, equis. *l. bona fides, verſ. latro ſpolia, quæ mihi abſtulit, ff. depoſit. & l.* 1. *ff. de donat. inter vir. & vxor.* Et quamuis verbum *ſpoliare*, aliquando ſignificet exuere bonis, non ſolùm mobilibus, verùm etiam immobilibus, *cap. transmiſſa, cap. ſæpe, de reſtitut. ſpoliatorum.* hoc tamen in loco ſignificat iniuſtè exuere bonis mobilibus; nam Summus Pontifex hunc canonem edidit, ne accedentes ad Romanam Curiam ſpolientur bonis, quæ ſecum deferunt. Verum tamen eſt aliquem bonis ſpoliari non ſolùm ſi pluribus, verùm etiam ſi vnica re exuatur: ſicut bona dicuntur rapta, etiamſi res vna tantùm rapta fuerit. *l. Prætor. §. bona rapta. ff. de vi bon. rapt.* Ita Alterius *diſp.* 10. *cap.* 3. *col.* 3. & 4. *verſic. ſpoliat.* Vgolinus hîc *cap.* 9. *verſic. ſpoliat. num.* 3. Duardus *canon.* 9. *quæſt.* 20.

Ex dictis ſequitur rapientem veſtem, pecuniā, equum, vel alia, quæ accedentes ad Sedem Apoſtolicam ſecum deferunt, ligari cenſura huius canonis (niſi materiæ paruitas, vel ignorantia excuſet, iuxta regulas generales.) nam hæc omnia nomine bonorum mobilium continentur. Idem ſentiendum arbitror de ſcripturis, quia bona mobilia appellari debent, cùm ſub dominio hominum exiſtant, & ad vſum hominum inſeruiant: & ſicut iura, & actiones vocantur bona. *l. bonorum. ff. de verborum ſignificat.* ita etiam vocari debent ſcripturæ, quibus bona acquiruntur, defenduntur, & conſeruantur. Ita Duardus *quæſt.* 22. & alij.

19 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm clā ſurripiens, aut dolo curans ſibi pecuniam tradi ab iis, qui cauſa negotiorum ad Sedem Apoſtolicam accedunt, dicatur ſpoliare, & conſequēter in cenſuram huius canonis incidere.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia ſpoliare non eſt furari, ſed potiùs rapinam, & deprædationem committere, quæ quoddam violentiæ genus importat, vt patet ex dictis *de reſtit.* & ex *cap. excommunicationi, de raptor.* Ita ſentire videtur Alterius *verſic. ſpoliat, citato, ſub finem.* Duardus *quæſt.* 21. quamuis idem Alterius *loco* ſtatim *citando* oppoſitum clare ſentiat.

20 Hinc ſequitur contra Vgolinum *loco cit. num.* 4. & Alter. *diſp.* 11. *cap.* 1. *col.* 5. *verſic. deprædantes*, illum non affici cenſura huius canonis, qui furtim crumenam ſubtrahit, quia non dicitur ſpoliare; latrones verò, vel exules, qui viatores ad Sedem Apoſtolicam proficiſcentes aggrediuntur, illiſque bona mobilia eximunt, in hoc canone comprehenduntur, ſaltem ſi hoc faciant in accedentes, vt accedentes ſunt, vt infra dicetur. Ratio eſt, quia dicuntur ſpoliare, & hoc verum eſt, ſiue ſubtrahant veſtes, ſiue pecunias, ſiue equos, vel alia, quæ accedentes ad Sedem ſecum afferunt, niſi paruitas materiæ excuſet, vt ſuprà dictum eſt. Idem ſentiendum arbitror non ſolùm, ſi bona, quibus ſpoliantur, iure dominij poſſideant, verùm etiam titulo depoſiti, vel cuſtodiæ, vel commodati; adhuc enim dicuntur ſpoliari. Et hoc verum videtur, etiamſi ſpolientur ab iis, qui ea bona ad talem vſum accommodarunt, vt patet ex dictis *de reſtitutione.* Idémque ſuſtinet Vgolinus hîc *in verbo ſpoliat. n.* 6. *pag.* 256. Duardus *canon.* 9. *quæſt.* 37. *num.* 3. & Alterius *diſp.* 10. *cap.* 4. *dub.* 6.

21 Secundò dubium eſt, vtrùm rapiens vxorem, filios, vel ſeruos, quos accedentes ad Curiam ſecum ducunt, ligetur cenſura huius canonis, tanquam ſpoliator, vel tanquam transgreſſor iſtius canonis.

Quatuor [illegible] tiæ in hac difficultate aſſignari poſſe videntur.

Prima ſententia eſt negatiua. Ratio eſt primò, quia hæc cenſura lata videtur contra eos, qui ſubtrahunt bona fortunæ; homo autem non videtur inter bona fortunæ computandus ob ipſius dignitatem, & excellentiam; alioquin in teſtamento, quo quis alteri omnia bona ſua relinquit, comprehenderentur vxor, filij, &c. quod falſum eſt.

Secundò, quia Summus Pontifex videtur hîc ſolùm voluiſſe prohibere ne furtum, vel rapina, homicidium, mutilatio, vel detentio contra accedentes ad Sedem Apoſtolicam committatur; ſubtractio autem vxoris, filij, vel ſerui non eſt furtum, vel rapina, &c. ſed peculiari nomine appellatur in iure plagium, quod præcipuis pœnis in iure punitur, vt bene oſtendit Molina Theologus *tract.* 2. *de iuſt. diſp.* 684. *num.* 7.

Tertiò, quia is dicitur ſpoliari, cui eripiuntur ea, quæ ſub ipſius dominio ſunt, ſed homo non eſt ſub dominio alterius.

Quartò, quia in materia odioſa facienda eſt ſtricta verborum interpretatio; verbum autem ſpoliandi, iuxta ſtrictam interpretationem, videtur ſolùm extendi ad ea, quæ aliqua ratione perſonam illius, qui ſpoliatur, tegunt, vel attingunt, vel ab ipſo, vel ab aliis de ipſius mandato deferuntur, dum ſimul iter peragunt, vt eſt pecunia, & ſimilia.

Secunda ſententia eſt Vgolini hîc, in verbo *ſpoliant, n.* 5. Duardi hîc *quæſt.* 23. & aliorum affirmantium, eum, qui aufert vxorem, filios, vel ſeruos, quos accedens ad Sedem Apoſtolicam ſecum ducebat, ligari cenſura huius Bullæ. Ratio eſt, tum quia is ligatur hac cenſura, qui accedenti ad Sedem violenter ſubtrahit ipſius bona: ſed vxor, & filij dicuntur eſſe in bonis præcipuis mariti, & patris; bona enim alicuius non ſolùm dicuntur ea, quæ ſub ipſius dominio ſtrictè accepto ſunt; ſed etiam illa, ad quæ habet actionem, petitionem, & proſecutionem. *l. bonorum.* 1. *ff. de verb. ſignific.* maritus autem actionem habet in vxorem; eſt enim caput vxoris, & vxor ſub mariti poteſtate exiſtit, quoad gubernationem, & obſequia domeſtica, Geneſis 3. *ſub viri poteſtate eris*; & vocatur quaſi famula viri, *cap. hæc imago, & cap. mulierem.* 33. *quæſt.* 5. Panormit. *in cap. non eſt, n.* 6. *de ſponſal.* Couar. 4. *decret.* 2. *part. cap.* 7. Sanchez *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 4. *n.* 9. & 10. tum quia ſubtrahens filiam reſiſtentibus parentibus, aut illis, ſub quorum cura eſt, committit raptum, vt docui *de matrimonio quæſt.* 4. *punct.* 18. *n.* 1. raptus autem eſt ſpolium; ſpolium enim eſt genus, ſub quo raptus, tanquam ſpecies ſub genere, continetur.

Tum quia ſubtrahens equum commodatum, quo vtitur is, qui ad Sedem Apoſtolicam accedit, incidit in hanc cenſuram; ergo etiam incidit abducens filium, vel vxorem, quorum opera vtitur maritus, & pater.

Tum quia Summus Pontifex conſulere voluit accedentibus ad Sedem Apoſtolicam, ne timore damni in via recipiendi retraherentur; non ſufficienter autem conſuluiſſet adiecta pœna illis, qui facultates eripiunt, non autem abducenti vxorem, vel filios, quorum iactura longè grauior eſt, & maior: plagium enim dictum eſt à plaga, & dolore, quo afficiuntur illi, qui rapiuntur, aut parentes, aut domini talium filiorum, vel mancipiorum, vt bene obſeruat Molina *loco cit. num.* 7.

Tertia ſententia eſt Alterij *diſp.* 10. *cap.* 2. *col.* 5. *verſic. quoad famulos*, & Duardi *quæſt.* 37. *num.* 5. *verſic.* 14. cum diſtinctione loquentium hoc pacto. Vel infertur iniuria illis, ſine quibus domini, & principales ad Sedem Apoſtolicam commodè venire non poſſunt; vel infertur illis, quorum opera domini, ſeu principales ad iter peragendum non indigent. Si infertur iniuria illis, ſine quibus principales ad Sedem Apoſtolicam commodè venire non poſſunt, inferens iniuriam occidendo, mutilando, vel ſpoliando, ligatur cenſura huius canonis. Ratio eſt, quia priuilegium domino conceſſum extenditur ad familiares, & domeſticos, quoties dominus ſine domeſticis, & familiaribus priuilegio vti non poteſt. *cap. licet, verſ. cùm conceditur, de priuil. lib.* 6. Si verò iniuria infertur illis, quorum opera domini, ſeu principales nō indigent ad iter peragendum, inſe-

inferens iniuriam non ligatur excommunicatione, quia priuilegium ſecuritatis ab Eccleſia conceſſum ad ipſos extendi non videtur, vt colligitur ex *cap. licet, cit.* Verùm quæ dicta ſunt in hac tertia ſententia, valent ad probandum ipſoſmet comitantes gaudere priuilegio huius canonis; non autem id quod hic diſputatur.

Hinc patet quid dicendum ſit de illis, qui comitantur euntem ad Sedem Apoſtolicam, ſed non ſunt familiares euntis.

22 Familiares vocantur perſonæ liberæ, quæ ſe ipſas mercede obſtringunt ad aliquod honeſtum ſeruitium, & obſequium, ex Franco *in cap. finali, n. 14. de verb. ſignific.* & ex aliis, quos ſequitur Alter. *loco cit. & diſp. 11. c. 4. col. 4. dub. 6.*

Quarta ſententia, quam ego conſtituendam puto, affirmat eum, qui rapit familiares, vel alios, quos dominus, intuitu negotiorũ in Curia tractandorum, ſecum ducit, vel Romam mittit, affici hac excommunicatione, non tanquam ſpoliatorem domini, ſeu principalis, vt vult ſecunda ſententia, ſed potiùs tanquam exactores accedentis ad Sedem Apoſtolicam. Ratio eſt, tum quia omnes iſti dicuntur ad Sedem Apoſtolicam venire, cùm ad eundem finem veniant, ob quem dominus, ſeu principalis Romam ſe confert; licèt ex primario fine obſequium domino præſtare intendant. Tum quia ſicut familiaris alicuius familiaris Papæ præſumitur familiaris Papæ, & inſeruiens Legato Summi Pontificis cenſetur Summo Pontifici inſeruire, ex Rota Romana in cauſa Romana S. Petri 8. Aprilis 1622. verſ. placebat etiam coram R. D. Pirouano; ita etiam inſeruiens venienti ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotiorum, dicitur venire cauſa negotiorum à domino tractandorum.

Idem ſentiendum arbitror non ſolùm de familiaribus pretio conductis, verùm etiam de patre, filiis, & vxore, modò cauſa negotiorum ducantur, vel mittantur; militat enim in omnibus eadem ratio.

Dixi, *cauſa negotiorum*, quia ſi dominus aliquem, e. g. filiam, vel filium Romam ducat, in monaſterio, vel collegio alendum, & inſtruendum, vel vt almæ Vrbis ornamenta inſpiciat, vexans huiuſmodi filium non videtur incidere in iſtam excommunicationem; quia non dicitur occidere, mutilare, capere, vel detinere accedentem ad Sedem Apoſtolicam, cùm hic alio fine Romam proficiſcatur, quàm cauſa negotiorum. neque incurreret tamquam ſpoliator ſubtrahendo patrem filio; quia verbum *ſpoliare*, iuxta communem loquendi vſum, non accipitur in hoc ſenſu, vt patet ex rationibus in prima ſententia allatis. Hinc patet idem dicendum eſſe de extraneis, qui dominum, ſeu principalem comitantur cauſa ſolùm vrbanitatis, vel obſequij, aut pretio conducti; modò ab iſtis non ſubtrahantur res domini; tunc enim dominus ipſe diceretur ſpoliari, ſi res ipſius auferrentur in ipſo comitatu, vt infrà dicetur de mulionibus.

Ad primam rationem primæ ſententiæ, quatenus nobis aduerſatur, reſponderi poſſet primò, iuxta ſecundam ſententiam, vxorem, & filios inter præcipua bona connumerari, & licèt non acquirantur illi, cui omnia bona defuncti relinquuntur, hoc accidit, quia morte teſtatoris ſoluuntur ab onere, & ſubiectione, qua erga ipſum antea tenebantur, & quia teſtator poteſt ſolùm in alterum tranſmittere ea, quorum dominium, & liberam diſponendi facultatem habet; non habet autem abſolutum dominium vxoris, & filiorum.

Reſpondeo ſecundò, iuxta meam ſententiam, præfatum delinquentem comprehendi hac cenſura, quoties vexat accedentes ad Sedem Apoſtolicam.

Ad ſecundam reſponderi poſſet primò, iuxta ſecundam ſententiam, Summum Pontificem ſub cenſura generaliter prohibuiſſe ſpoliationem accedentium ad Sedem Apoſtolicam: ſpoliatio autem contingit non ſolùm dum pecunia, aut veſtes, vel ſimilia per vim auferuntur; verùm etiam, dum vxor, vel filius, patri, vel marito repugnanti ſubtrahuntur; nam rapina, & plagium ſub ſpoliatione, tanquam ſpecies ſub genere continentur. An autem hoc crimen dicendum ſit rapina, vel plagium, conſtat ex propria cuiuſque nominis ſignificatione; nam plagium propriè committitur, dum aliquis rapitur, vt in ſeruitutem inique redigatur, aut vendatur. Vide Molinam *loco citato*, & Azorium 3. *part. lib. 5. cap.* 12.

Reſpondeo ſecundò, delinquentem ligari hac cenſura, quatenus ſpoliat, vel detinet accedentes ad Sedem Apoſtolicam.

Ad tertiã, & quartã patet reſponſio ex dictis: ſicut etiam ad rationes ſecundæ, & tertiæ ſententiæ, quatenus nobis aliqua ex parte opponuntur, facilè reſpondetur ex dictis.

23 Quæres quintò, quid ſignificet verbum, *capere*.

Reſpondeo omiſſis variis huius verbi ſignificationibus, quas refert gloſſa *in extrauag. vnica, verb. capere, de priuileg.* inter Extrauag. Ioannis XXII. hoc loco idem ſignificare, ac perſonaliter detinere, ſeu manibus comprehendere venientes ad Sedem Apoſtolicã, aut recedentes: ſicut etiam hoc eodem pacto accipitur *in cap. cùm Epiſcopus, de offic. ordin. lib. 6. cap. ad Apoſtolica, de re iudicata, cap. vt famæ, extrà de ſent. excommunic.* & alibi pluribus in locis, relatis à gloſſa *loco cit.* & ab Alterio *diſp. 10. cap. 3. col. 4. verſ. capiunt.*

Hinc ſequitur eum, qui perſonaliter comprehendit accedentes ad Sedem Apoſtolicam, vel recedentes, ſubiici pœnis huius canonis. Ita communiter DD.

24 Addo cum Alterio *loco cit.* Vgolino *in verbo, ſpoliant.* Duardo *quaeſt. 37. num. 3.* idem ſentiendum eſſe, ſi capiatur aliquis ex familia accedentium, vel recedentium à Sede Apoſtolica. Ratio eſt, tum quia ſicut ſpolians aliquem ex familia accedentium comprehenditur ſub diſpoſitione huius canonis, vt dictum eſt *dub.* 2. ita etiam capiens; tum quia priuilegium domino conceſſum, cenſetur cõceſſum familiæ, *cap. licet. §. finali, de priuileg. lib. 6.* tum quia familiares dicuntur venire ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotiorum; quamuis illa non ſint per ipſos immediatè tractanda, ſed à dominis, quibus inſeruiunt, & famulantur. Imò Duard. & Vgolin. *locis citatis* arbitrantur cenſuram iſtam extendi ad eos, qui deprædantur muliones accedentium ad Curiam, modò ſciant res illas eſſe accedentium ad Curiam.

25 Sed hoc mihi non probatur, quia non dicuntur ſpoliari accedentes ad Sedem Apoſtolicam, cùm muliones Romam adeant ad ſarcinas transferendas, non ad negotia, vt ſuppono. hoc tamen limita, niſi muliones ſint in comitatu dominorum; tunc enim ipſi domini cenſentur ſpoliari, dum accedunt ad Sedem Apoſtolicam, vt *quaeſt. ſequenti* oſtendam.

26 Sed modò dubium eſt, vtrùm, qui aliquem perſonaliter comprehendit, ſed illum poſtea liberum dimittit, dicatur capere, & conſequenter ligetur excommunicatione huius canonis.

Reſpondeo affirmatiuè, niſi iuſtè id egerit, aut niſi paruitas materiæ, iudicio prudentis, excuſet. Ratio eſt, quia actus perſonali comprehenſione fuit conſummatus. Ita Alter. *loco cit.* & alij, quos in ſimili retuli *quaeſt. 8. puncto 4. num. 2.* contra Duard. *quaeſt. 25. num. 1. & 3.* aliter ſentientem de eo, qui capit, ſed retinendi animum non habet.

Secus dicendum eſt de illo, qui conatus eſt capere, ſed actualiter non cepit. Ratio eſt, tũ quia *capere* eſt perſonaliter, & actualiter apprehendere: tũ quia verba legis intelligenda ſunt cũ effectu. *l. ſi per alium. §. docere. ff. ne quis eũ, qui in ius vocan. eſt. cap. hæc autem verba, de pœnit. diſt.* 1. Ita Alter. *loco cit.* & alij, quos retuli *in regulis generalibus de cenſuris*.

27 Dixi in reſponſione, *niſi iuſtè id egerit*; nam iuſtè capiens non ligatur cenſura, cùm hæc mortale peccatum ſupponat, vt ſuo loco probatum eſt.

Hinc ſequitur primò, illum non incidere in hanc cenſuram, qui accedentem ad Sedem Apoſtolicam perſonaliter capit ob delictum in ſua ditione p[illegible]um. Ratio eſt, quia non capit iniuſtè, ſed iuſtè, tanquam delinquentem,

cui

cui Summus Pontifex fauere non intendit. Ita Viualdus hic *num.*82. in veteri impreſſione, & in noua *num.*6. Reginald. *lib. 9. cap.19. num.*310. Alterius *loco cit. verſ. quæret.* Vgolinus *cap.9.§.1.num.4.* Duard. *quæſt.37.num.*8. & alij, qui hoc idem iure merito ſentiendum putant de Abbate, qui capit Monachum fugitiuum, & Apoſtatam aſſerẽtem ſe velle Sedem Apoſtolicam adire: aut de Vicario generali Epiſcopi capiente, vel retinente religioſum aliquem confugientem ad Sedem Apoſtolicam ſine licentia ſui ſuperioris, iuxta Bullam Sixti V. *de regul.* apud Viualdum *loco cit.num.*8. in nouis. Idem valet de eo, qui ſuum debitorem de fuga ſuſpectum, ad Sedem Apoſtolicam venientem, capit, priuata auctoritate, dum commodè iudicem adire non poteſt, vt de ipſius licentia capiat; videtur enim vti iure ſuo, cui non præſumitur Eccleſia velle damnum inferre; ſicut etiam ex communi Doctorum ſententia clericus de fuga ſuſpectus capi poteſt ſine excommunicatione, vt quamprimum Epiſcopo conſignetur, teſte Alterio *cap.4.dub.*7. vbi refert Iaſonem, Innocentium, Panormitanum, & alios. vbi etiam cum Baldo *in l.pignoris.C.de pignoribus*, Felino, Iaſone, & aliis docet debitorem vocari fugitiuum, non ſolùm quando actu fugit, verùm etiam dum præparat ſe ad fugam.

28 Imò etiam quando probabiliter dubitatur de fuga ex ſolis coniecturis, licèt aliter non probetur; ſed de hac re alibi.

29 Secundò ſequitur, eum non affici hac excommunicatione, qui de mandato ſuperioris, ſeu iudicis capit venientem ad Sedem Apoſtolicam, vt patet, tum ex rationibus allatis; tum quia non peccat mortaliter, vt ſuppono; tum argumento textus *in cap. ſi clericos, de ſentent. excommunicationis, lib.6. & cap. vt famæ, eodem titulo.* Ita Alterius *loco cit.* Vgolinus *num. 3. in verbo, detinent. pag.* 259. Viualdus, & alij.

30 Tertiò, eum non contrahere excommunicationem, qui accedentem ad Sedem Apoſtolicam violenter capit, aut domo includit, ne ab hoſtibus capiatur; tum quia non iniuſtè capit, vel detinet: tum quia vtiliter gerit negotium illius, in cuius commodum Summus Pontifex hunc canonem edidit. Ita S. Antoninus, quem in ſimili citat, & ſequitur Alterius *loco cit.*

31 Dixi, *aut niſi paruitas materiæ excuſet*; paruitas enim materiæ à mortali excuſat, & conſequenter à cenſura, ideo qui aliquem capit, ſtatim illum dimiſſurus, probabile eſt non obſtringi vinculo huius cenſuræ; quia, moraliter loquendo, non videtur capere. *l. non videtur. 52. de regul.iur.* Ita Duard. *loco cit.* Verùm quid mihi in hoc caſu ſentiendum ſit, conſtat ex dictis *quæſt.8. puncto 4. num.3.*

32 Quæres ſextò, quid ſignificet verbum *detinere.*

Reſpondet Duard. *quæſt.*25. idem eſſe, ac manu, vel ligamine tenere, ſeu cuſtodiæ, vel carceri tradere. Ego verò cenſeo idem eſſe, ac captum detinere, ſeu morari, & impedire; cùm enim fieri poſſit, vt accedens ad Curiam impediatur ab itinere, vel quia ab aliquo capitur, vel quia captus detinetur; Summus Pontifex voluit vtramque actionem capiendi, & detinendi ſub cenſura prohibere. Ita Alterius *loco cit. verb. detinere.*

33 Sed modò dubium eſt, vtrum qui præcepto impedit, ne domo, vel alio loco exeat, conſequenter, ne ad Sedem Apoſtolicam accedat, ligetur excommunicatione.

Reſpondeo negatiuè cum Duardo *loco cit. num.3. & 4.* contra Alterium *loco cit. & cap.4. dub.* 8. & Vgolinum hîc *in verb. detinent, num.1. pagina* 259. & eundem Duardum *quæſt.* 31. *num.* 2. exiſtimantes eum incidere in hanc excommunicationem, qui quacumque ratione dolo malo moratur venientes ad Sedem Apoſtolicam. Sed ratio mea eſt, quia *detinere* videtur importare actionem phyſicam violentam contra perſonam captam, & cùm verſemur in materia pœnali, extenſionem cauere debemus; impedire autem præcepto non eſt detinere, ſed potiùs arreſtare; arreſtatio enim contingit ſine manuum iniectione, captio fit cum manuum iniectione; detentio verò manuum iniectionem ſupponere videtur, ex Abbate *in Clement. multorum, de hæreticis, in verbo capere*, Duardo, & aliis.

Hinc patet, quid dicendum ſit de eo, qui non violenta actione, ſed tantummodo verbis minatoriis in cauſa eſt, vt aliquis ad Sedem Apoſtolicam non accedat; probabiliter enim ſuſtineri poſſe videtur, non incidere in hanc excommunicationem, licèt grauiter peccet. Contrarium docet Alterius *diſp.10. cap.4. dub.* 8. quem ſequi videtur Duardus *quæſt.31.num.2.& 3.* & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

34 Materia huius cenſuræ nõ ſolùm eſt ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica læditur occidendo, mutilando, ſpoliando, capiendo, vel detinendo accedentes ad Sedem Apoſtolicam, vel ab ea recedentes; verùm etiam eſt ſacrilegium, quo eadem Sedes offenditur, prædictas actiones exercendo auctoritatiuè, vſurpata temere iuriſdictione contra prædictas perſonas, in Curia Sedis Apoſtolicæ morantes, cauſa negotiorũ in ea expediendorum. Hæc propoſitio ſatis apertè conſtat ex textu, ibi, *Nec non illos omnes, qui iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam,* &c.

Dixi, *auctoritatiuè*, quia ſi quis morantes in Curia ſpoliet, vel alia ex præfatis actionibus tanquam priuata perſona vexet, nõ afficitur cenſura huius canonis; quia Summus Pontifex loquitur de iis, qui hæc faciunt auctoritatiuè, vendicantes ſibi iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam, quam non habent. Ita Caiet. *verb. excommunicatio, cap.15.* Sayrus *lib.3.cap.13.num.4.* Vgolin. hic *verſu, nec non illos, n.2.* Suarez *diſp.21.ſect.2.n.66.* Tolet. *lib.1.cap.26. n.4. verſ. aliud dubium.* Duard. *canon.9.quæſt.33.n.6.* Alter. *lib.5.diſp.10.cap.5.col.2.* Filliuc. *tract.16.cap.7. quæſito 5.*

Hinc ſequitur eum, qui commorantes in Curia ſuborta rixa interficit, aut furando ſpoliat, non affici hac cenſura, quia id non facit auctoritatiuè.

35 Ex quo patet differentia inter eum, qui prædictas actiones facit contra accedentes ad Curiam, vel recedentes, & inter eum, qui eas facit contra commorantes; nam qui eas facit contra commorantes, non incurrit excommunicationem, niſi eas faciat auctoritatiuè; qui verò eas facit contra accedentes, incurrit, ſiue eas faciat auctoritate priuata, ſiue publica. Ita DD. citati.

Dixi, *vſurpata iuriſdictione*, quia in textu dicitur, *iuriſdictionem ſibi temere vindicantes.* ideo ſi quis iuriſdictionem alibi quidem habeat, ſed non in Curia Romana, obſtringitur vinculo iſtius excommunicationis, ſpoliando, capiendo, vel detinendo commorantes in Romana Curia. Ratio eſt, quia hæc facit vſurpata iuriſdictione.

36 Hinc ſequitur Epiſcopum, vel alium Prælatum, qui aliquam ex præfatis actionibus præſtat contra aliquem ex ſibi ſubditis, in Curia commorantem, contrahere excommunicationem; tum quia vſurpat ſibi iuriſdictionem, quam in ſubditum, quandiu in Curia moratur, non habet; cùm ille ſub protectione Summi Pontificis exiſtat, & priuilegio venientium ad Sedem Apoſtolicam gaudeat, *cap. quia diuerſitatem, de conceſſ. præbend. & cap. ſtatutum, §. præſerendo, de reſcript. lib. 6.* tum quia Summus Pontifex excipit ſolùm eos, qui poteſtatem in prædictos exercent, habentes iuriſdictionem ab ipſo Papa, vel ipſius iudicibus: Epiſcopus autem non habet tunc iuriſdictionem à Papa, vel ab eius officialibus, vt bene obſeruat Alterius *loco cit. verſic. quæret quis.*

37 Ex quo licet inferre à contrario, officiales Papæ non ligari hac cenſura, ſi actiones aliquas prohibitas præſtent contra morantes in Curia, quia licèt iniquè agant, & iuriſdictionis ſuæ terminos excedant; nihilominus iuriſdictionem habent in Curia. Ita Alterius *loco citato*, Duard. *quæſt.33. ad finem.*

38 Dixi in propoſitione *temere*, quia ſi quis bona fide, vel etiam cum ignorantia vincibili, [illegible], vel affectata,

putans ſe iuriſdictionem habere, aliquam ex prædictis actionibus patraſſet contra morantes in Curia, non incidit in pœnam huius canonis, quia non temere ſibi vendicat iuriſdictionem; particula enim *temere*, includit ſcientiam, audaciam, fraudulentiam, ac dolum, *cap. per venerabilem, qui fil. ſint legit.* Ita Duardus *quæſt.* 35. *num.* 1. Viualdus *hic.* Alterius *cap.* 5. *col.* 3. *verſ. illum ſibi, & col.* 5. *verſ. audent,* Vgolinus *loco cit.* Sanchez, & alij, quos ſuo loco retuli *de cenſuris in genere,* & alibi contra Suarez, Filliucium, & alios.

Dixi, *contra prædictas perſonas in Curia morantes*, id eſt, exiſtentes in Curia ad peragenda negotia apud Sedem Apoſtolicam; nam Summus Pontifex de illis loquitur, qui ad Sedem Apoſtolicam veniunt negotiorum cauſa; ibique poſtea morantur intuitu negotiorum.

39 Quapropter nomine commorantium in Curia, hoc in loco, non intelliguntur illi, qui in Curia degunt, vt Summo Pontifici, Cardinalibus, Prælatis, vel alijs Curiæ officialibus inſeruiant, vel aliud quid agant; ſed qui in Curia reperiuntur ad negotia expedienda. nam ex præcedentibus verbis ſumitur explicatio, & intelligentia ſubſequentium. *l. ſi ſeruus plurium.* §. *fin. ff. de legat.* 1. in præcedentibus autem Summus Pontifex loquutus fuerat de accedentibus ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotiorum in Curia tractandorum; ergo etiam in ſubſequentibus agit de morantibus in Curia cauſa negotiorum. Ita Alterius *diſput.* 10. *cap.* 2. *col.* 1. *& cap.* 5. *col.* 4. *verſ. morantes,* Duardus *quæſt.* 34. *& quæſt.* 37. *num.* 13. Vgolinus *in verbo, necnon illos,* contra Toletum *lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 4. Filliucium, & alios.

Nomine Curiæ, hoc in loco, intelligitur Sedes Apoſtolica, vt patet, tum ex ipſo textu, tum ex ſupradictis.

40 Quamquam, in rigore loquendo, non eſt idem Sedes Apoſtolica, & Curia Romana; nam Curia accipitur pro audientia Papæ, ſeu pro tribunali Summi Pontificis, quod duobus in locis eſſe poteſt, ſcilicet Romæ abſente Papa, & alio in loco, vbi ſit Papa, vt ſæpius docui. Sedes verò Apoſtolica per antonomaſiam, iure antiquo accipi conſueuit pro Eccleſia Romana, cuius caput eſt Summus Pontifex, Vicarius Chriſti, & ſucceſſor Petri, & vno tantùm in loco exiſtit, nempe vbi Papa reperitur. vide Alterium *diſp.* 10. *cap.* 1. *col.* 2. *verſ. ad Sedem*; vbi hanc rem fusè proſequitur: vtplurimum tamen Sedes Apoſtolica accipitur pro Romana Curia.

41 Sed modò dubium eſt, vtrùm hac cenſura ligetur non ſolùm is qui præfatas actiones contra morantes in Curia facit; verùm etiam iudex qui eas fieri mandat.

Reſpondeo affirmatiuè ſecuta actione. Ita Alterius *diſp.* 10. *cap.* 5. *col.* 5. *verſic. ſed difficultas,* Filliucius *tract.* 16. *cap.* 7. *quæſt.* 5. *&* 8. Duardus *canone* 9. *quæſt.* 35. Ratio eſt, tum quia huiuſmodi actiones fieri conſueuerunt potius per alios, quam per ipſosmet iudices, iuriſdictionem ſibi vſurpantes: tum quia Summus Pontifex intendit illos excommunicare, qui eas actiones auctoritatiuè faciunt contra morantes in Curia, quas in præcedentibus fieri ſub excommunicatione vetuit contra accedentes ad Curiam, vel recedentes (nam Summus Pontifex vtitur his verbis, *ſimilia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare.* quæ loquendi forma refertur ad præcedentia, & indicat ſimilitudinem actionum, non ſolùm quoad ſubſtantiam, ſed etiam quoad modum; non enim afferri poteſt ratio, cur potius ad ſubſtantiam actionum, quàm ad modum referantur;) ſed in antecedentibus ſub excommunicatione fieri vetuit præfatas actiones, non ſolùm per ſe, verùm etiam per alios contra accedentes ad Curiam, vel recedentes. (inquit enim Summus Pontifex, *ſua, vel aliorum opera interficiunt*, &c.) ergo etiam excommunicare intendit non ſolum eos, qui præfatas actiones exercent per ſe; verum etiam qui eas fieri mandant, id eſt, per alios faciunt. Ita Alterius *diſput.* 10. *cap.* 5. *col.* 5. *verſic. ſed difficultas oritur.* Vgolinus hic *cap.* 9. *verſic. nec non illos. num.* 2. Duardus *canone* 9. *quæſt.* 35. *num.* 2. *& ſeqq.* Suarez *de cenſuris diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 66. *ad finem.*

42 Dixi, *ſecuta actione*, quia cenſura non incurritur, niſi ſecuto effectu prohibito ſub cenſura, vt patet ex regulis generalibus, effectus autem prohibitus ſub cenſura non eſt mandatum ſimpliciter, ſed interfectio, mutilatio, &c. facta per ſe, vel per alium. Ita Alterius *loco citato cap.* 5. *ad finem,* Duardus *quæſt.* 4. *num.* 2. Filliucius *loco citato* 8. *n.* 170.

43 Maior difficultas eſt, verùm interficiens de mandato ſuperioris iuriſdictionem non habentis a Papa, vel ab ipſius officialibus, ligetur hac cenſura. Ratio dubitandi eſt, quia executor non agit auctoritatiuè. nec ſibi iuriſdictionem vſurpat; Summus autem Pontifex loquitur de illis, qui præfatas actiones prohibitas agunt, non habentes iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam a Papa, vel ab eius officialibus.

His non obſtantibus, arbitror ligari cenſura, quia etiam ipſe dicitur agere auctoritatiuè, nempe auctoritate, & poteſtate accepta ab eo, qui præcipuè iuriſdictionem vſurpauit, cuius nomine delictum exequitur. hoc tamen intellige, modò non excuſetur ob aliquod ignorantiæ genus. nam in textu habentur hæc duo verba, *temere*, & *audent*, quæ indicant audaciam, ſcientiam, & dolum. Ita Alterius *loco citato*, Duardus *quæſt.* 26. *num.* 3. *& quæſt.* 35. *num.* 5. Suarez *loco citato num.* 66. *ad finem*, & alij communiter.

PVNCTVM II.

Quódnam ſit huius cenſuræ ſubiectum, ſeu contra quas perſonas iſta excommunicatio feratur.

1 *Huic cenſuræ ſubijciuntur omnes, qui actiones in præcedentibus expreſſas faciunt.*
2 *Mandans, vel iubens præfatas fieri, excommunicatur.*
3 *Mandans præfatas actiones excommunicationem incurrit; etiamſi in gratia exiſtat tempore executionis mandati.*
4 *Virum mandans verberare, incurrat excommunicationem, ſecuto homicidio, vel mutilatione.*
5 *Virium dans conſilium, auxilium, vel fauorem, ligetur excommunicatione.*
6 *Virium ratas habens præfatas actiones excommunicationem incurrat.*
7 *Virum, qui non impedit, excommunicationem contrahat.*
8 *An occultans arma accedentium ad Sedem Apoſtolicam remaneat excommunicatus ſecuta illorum morte, vel mutilatione.*
9 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem ſufficit vna ex præfatis actionibus.*
10 *An qui plures actiones præſtat, plures contrahat excommunicationes.*
11 *An occidens, vel mutilans plures vno ictu, pluribus afficiatur excommunicationibus.*
12 *An occidens, ſpolians, mutilans Turcam, aliúmve infidelem, cenſuram huius canonis incurrat.*
13 *An ad incurrendam iſtam excommunicationem opus ſit, vt prædictæ actiones fiant in accedentes ad Sedem Apoſtolicam, vt accedentes ſunt, & non ex alia cauſa.*

VNICA PROPOSITIO.

1 SVbiectum huius cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli, qui per ſe, vel per alios interficiunt, vel mutilant, vel ſpoliant, vel capiunt, vel detinent Catholicos accedentes ad Sedem Apoſtolicam, vel recedentes, aut qui vſurpata temere auctoritate præfatas actiones per ſe, vel per alios contra morantes in Curia audent perpetrare. Hæc propoſitio ſatis clare in ipſamet Bulla exprimitur; conſequenter potius explicatione ſingularum partium, quàm probatione indiget.

Dixi,

Dixi, *omnes, & ſinguli*, vt innuerem hac cenſura omnes cuiuſcumque conditionis homines cenſuræ capaces obſtringi, nam in textu habetur particula, *omnes*, quæ cum generalis ſit, generaliter intelligenda eſt. An vero afficiat Reges, & Imperatorem, patet ex dictis *de clauſura*, & alibi pluribus in locis.

2 Dixi, *per ſe, vel per alios*, vt innuerem non ſolùm illos, qui per ſe ipſos præfatas actiones exequuntur, ſubijci huic cenſuræ; verùm etiam illos, qui mandant, vel iubent: nam in textu dicitur, *ſua, vel aliorum opera*, &c. Ita Vgolinus hic §. 1. *num. 1. verſic. item excommunicatio*. Duardus *canone 9. quæſt. 4.* Alterius & alij.

Hoc tamen limita primò, modò ſecuta ſit actio homicidij, vel mutilationis, &c. quia cenſura non incurritur, nondum ſecuto effectu prohibito ſub cenſura, vt ſuo loco docui.

3 Secundò, modò mandatum reuocatum non fuerit; nam effectus, reuocato mandato, non imputatur mandanti; cùm ipſe non cenſeatur influere in effectum prohibitum ſub cenſura, modò reuocatio innotuerit mandatario: nam ſi mandans effectum, ſub cenſura mandanti prohibitum, & mandans conetur mandatum reuocare; ſed reuocatio non perueniat ad aures mandatarij, arbitror mandantem ligari cenſura, quia ſuo mandato influit in effectum ſub cenſura prohibitum, etiamſi eo tempore, quo mandatum executioni mittitur, mandans in gratia exiſtat, vt cum communi Doctorum ſententia docui *de cenſuris diſput. 1. quæſt. 1. puncto 6. num. 6.* contra Alterium *diſput. 8. cap. 10. & diſp. 10. cap. 3. col. 2. verſic. tertio.* Duardum *lib. 2. canone 9. quæſt. 5. num. 1. & ſeqq.* Auilam *2. part. cap. 5. diſput. 3. dub. 7.* Filliucium *tract. 11. cap. 8. quæſito 13. n. 167.* & alios.

4 Tertiò limitatur à Duardo *quæſt. 6.* modò mandans re ipſa mandauerit occidere, ſpoliare, &c. nam ſi mandauit tantùm verberare, mandans non videtur reus huius cenſuræ, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui ſua vel aliorum opera occidunt, mutilant, &c. ergo iſta excommunicatio extendi non debet ad mandantes verberari, etiamſi fortè occiſio, vel mutilatio ſequatur; ſicut enim verberans non dicitur interficere, vel mutilare; ita neque mandans verberare, dicitur mandarè interfici, vel mutilari. Neque eſt par ratio de irregularitate, quam perſpicuum eſt ab eo contrahi, qui expreſsè mandat aliquem verberare, expreſsè inhibendo ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur. nam hic caſus de irregularitate expreſſus eſt *in cap. fin. de homicid. lib. 6.* & in pœnalibus non eſt facienda extenſio à maiori ad minus, vel à minori ad maius, vt alias docui. Ita Duard. *loco citato*. Azorius, & alij, quos ego retuli *de reſtitutione diſputat. 1. quæſt. 2. puncto 6. num. 7.* contra Clauem Regiam, & alios. Verùm iſta tertia limitatio mihi diſplicet in hoc canone; tum quia, ſicut qui percutit, aut vulnerat, ſed non occidit, mutilat, ſpoliat, aut capit, ligatur hac cenſura, etiam in ſententia eiuſdem Duardi *quæſt. 11. num. 2.* quoties vulnera, aut verbera talia ſunt, vt vulneratus, aut percuſſus commodè nequeat, ſaltem per aliquod tempus, iter peragere: ita, &c. tum quia, quamuis mandans verberari accedentem ad Sedem Apoſtolicam non incurrat excommunicationem, tanquam mandator homicidij, vel mutilationis, videtur tamen eam incurrere tanquam mandans impedire; perſpicuum enim eſt huiuſmodi verberibus ineptum reddi ad iter commodè perficiendum, vt ſuppono.

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm auxilians, fauens, aut conſulens præfatas actiones, incurrat cenſuram huius canonis.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt; tum quia nullum in hoc canone verbum reperitur, quod ad conſulentes, vel fautores referatur. nam in hoc canone dicitur, *ſua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant*, &c. qui autem dat cõſilium, fauorem, vel auxilium ad occidendum, vel mutilandum, non dicitur ſua opera interficere, vel mutilare: nam hoc nomen, *opera*, iuxta propriam ſignificationem, non adhibetur ad ſignificandum conſilium, fauorem, vel auxilium, ſed actionem, induſtriam, aut laborem ipſius operantis, conſequenter hac cenſura ligatur is ſolùm, qui actionem mutilationis, vel homicidij exercet, vel qui actione alterius vtitur iubendo, vel mandando; non verò conſulendo, fauendo, vel auxiliando: tum quia in Bullis antiquioribus, vt in Bulla Gregorij XIII. extabant illa verba, *dantes auxilium, conſilium, vel fauorem; vel qui talia fieri mandant.* Cum autem ea verba à Sixto V. ablata ſint, conijcere poſſumus, Summum Pontificem nolle ampliùs hac cenſura ligare conſulentes, auxiliantes, vel fauentes; quando enim variantur verba, etiam diſpoſitio variari cenſetur, & quando ceſſant verba legis, etiam diſpoſitio ceſſare debet. *l. 4. §. prætor.* & ibi Alexander. *ff. de damn. infect.* tum quia, dum Summus Pontifex intendit excommunicationis vinculo ligare conſulentes, vel auxiliantes, ſolet eos exprimere, vt patet in quampluribus aliis caſibus noſtræ Bullæ, & alibi multis in locis. Ita Suarez *diſput. 21. ſect. 2. num. 66.* Alterius *diſput. 10. cap. 3. col. 1. & 2. verſic. ſed videndum.* Duardus *canone 9. quæſt. 4. numer. 5. & quæſt. 8. num. 12.* Filliucius *tractat. 16. cap. 7. quæſito 5. num. 163.* Hoc tamen intellige, modò non adſit cooperatio ad actionem hic prohibitam, interficiendo, vel mutilando; tunc enim perſpicuum eſt auxiliantem incurrere excommunicationem, vt per ſe patet. Ita Alterius, & Suarez *locis citatis*.

6 Secundò dubium eſt, vtrùm ratam habens aliquam ex præfatis actionibus, in hoc canone prohibitis, ligetur cenſura huius canonis.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia in hoc canone excommunicantur, qui per ſe, vel per alios occidunt, mutilant, &c. qui autem ratum habet homicidium, vel mutilationem, non dicitur occidere, vel mutilare. nam ratihabitio eſt poſterior facto; conſequenter illius cauſa eſſe non poteſt, cùm cauſa prior ſit effectu. Neque obſtat ratihabitionem comparari mandato: tum quia aliud eſt comparari, aliud eſſe; tum quia ratihabitio non comparatur mandato, niſi in caſibus in iure expreſſis, vt docui *de cenſuris*, & alibi pluribus in locis, cum communi Doctorum ſententia.

7 Tertiò dubium eſt, vtrùm qui non impedit actiones in hoc canone prohibitas, excommunicationem huius canonis incurrat.

Reſpondeo negatiuè; etiamſi aliàs teneatur ex charitate, vel iuſtitia impedire. Ratio eſt, quia etiamſi is, qui tenetur impedire, reus ſit culpæ non impediendo, nihilominus non afficitur cenſura contra exercentes aliquam actionem poſitiuam impoſita; in noſtro autem caſu, cenſura impoſita eſt contra eos, qui aliquam ex prænominatis actionibus præſtant; non verò contra eos, qui non impediunt: nam qui non impedit, non facit actionem hic prohibitam ſub cenſura; ſed negatiuè ſe habet. Ita Duard. *lib. 2. canone 9. quæſt. 8. num. 7. & ſequenti.*

Obiicies, qui non impedit homicidium, quod ex iuſtitia tenetur impedire, non ſolùm obligatur ad reſtitutionem, vt docui *de reſtitutione*; verùm etiam incurrit irregularitatem, vt oſtendi *de cenſuris diſput. 7. quæſt. 4. puncto 8. num. 37.* cum probabiliori ſententia: præterea, qui clerici percuſſionem permittit, quam impedire poteſt, incurrit excommunicationem latã contra percuſſores clericorum. *cap. quanta, de ſentent. excom.* ergo etiam, qui poteſt præfatas actiones impedire, incurrit excommunicationem non impediendo.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, tum quia ad obligationem reſtitutionis inducendam ſufficit mortale peccatum contra iuſtitiam cum damno proximi, & ad incurrendam irregularitatem ſufficit moralis cooperatio poſitiua ad homicidium; nam qui non præſtat actionem poſitiuam, quam erga aggreſſum

præſtare debet, priuat ipſum oppreſſum iure ſuo, & auxilio ſibi neceſſario, conſequenter videtur in ipſius homicidium influere, tum quia in irregularitate ita vſu, & conſuetudine receptum eſt; in dubiis autem ſtandum eſt vſui, & conſuetudini, cum hæc ſit legitima iuris interpres.

Ad id quod dicitur de permittente clerici percuſſionem, reſpondeo hunc eſſe caſum particularem in iure expreſſum, ſaltem pro foro externo, *in cap. quantæ*; in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio de vno caſu ad alium.

Ex dictis in hoc dubio ſequitur primò, eum, qui præfatas actiones non impedit, dum contra clericum fiunt, non ligari cenſura huius canonis, licet ligetur cenſura lata contra percuſſores clericorum. *cap. ſi quis ſuadente diabolo 12. quæſt. 4.* nam *in cap. quantæ, cit.* excommunicatio lata contra inicientes manus violentas in clericos, extenditur ad non impedientes, dum ex iuſtitia tenentur impedire, vt docui *de cenſuris diſputat. 2. quæſt. 4. puncto 3. num. 5.* cum Molina, & aliis; excommunicatio verò huius canonis ex nullo iure conſtat extendi ad non impedientes.

8 Secundò eum, qui arma accedentium ad Sedem Apoſtolicam occultat, aut illis denegat, præuidens fore, vt armis traditis potuiſſent ſe tueri contra aggreſſores, non incidere in hanc cenſuram; quamuis enim in foro conſcientiæ grauiter peccet, etiam contra iuſtitiam, dum iniuſtè renuit arma domino tradere; nihilominus ipſe non occidit, neque mutilat. Idem ſentiendum putat Duard. *num. 11* de eo, qui aſſiſtit homicidio, non vt feriat, ſed vt opem ferat delinquentibus. Sed hoc mihi diſplicet, ſi ob ipſius aſſiſtentiam delinquentes animoſiores fiunt ad occidendum, vel mutilandum; nam in hoc caſu comparatur homicidis, ipsique homicidium imputatur, non ſolùm quoad culpam, ſed etiam quoad actionem phyſicam.

9 Dixi in propoſitione, *interficiunt, vel mutilant*, &c. vt innuerem, ad incurrendam excommunicationem huius canonis, non requiri omnes præfatas actiones ſimul; ſed vnam earum ſufficere. Ratio eſt, quia licet Summus Pontifex explicitè non loquatur per particulam alternatiuam *vel*, tamen eundem ſenſum efficit, vt ſufficienter colligitur ex fine, ſeu ex ratione legis, quæ dicitur anima legis. *l. nō dubium, C. de legat.* Sicut enim corpus dirigitur ab anima; ita lex à ratione, ab eâque interpretationem accipit *cap. intelligentia, de verborum ſignificatione.* Ratio autem, ſeu finis huius legis, & canonis fuit cauere, ne accedentes ad Sedem Apoſtolicam impediantur; cùm autem per vnam, vel alteram ex præfatis actionibus impediri poſſint, fateri debemus ſenſum huius canonis alternatiuum eſſe, conſequenter vnam, vel alteram actionem ſufficere ad incurrendam iſtam excommunicationem; nam ad veritatem propoſitionis alternatiuæ ſatis eſt, alteram partem veram eſſe. *cap. in alternatiuis, de regulis iuris in 6.* Menochius *de præſumpt. lib. 6. quæſt. 83. num. 6.* & alij communiter.

10 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm qui plures actiones in hoc canone prohibitas facit, vnam, vel plures excommunicationes incurrat.

Reſpondeo ſolutionem huius difficultatis conſtare ex dictis *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 1. punct. 5. num. 2.* vbi oſtendi vnam tantùm incurrere, ſi eas actiones exerceat contra eandem perſonam, abſque morali interruptione; tunc enim cēſentur vna tranſgreſſio moraliter, & vnum delictum ex eodem motiuo prohibitum. Secus ſi cum morali interruptione; tunc enim cenſentur plura delicta, conſequenter tot cenſuræ incurruntur, quot ſunt actiones moraliter interruptæ. Ita Alterius *diſp. 10. cap. 4. col. 4. dub. 4.* Sayrus *lib. 1. cap. 10. num. 9.* Duardus hîc *q. 28.* Suarez, Vgolinus, & alij, quos retuli *de cenſuris loco citato.* Vide dicenda *q. ſeq. pun. 2. n. 16.*

11 Secundò dubium eſt, vtrùm qui aliquam ex præfatis actionibus contra plures ſimul exercet, vt ſi mandet plures interfici, aut ſi vno ſclopi ictu plures petat ad necem, plures excommunicationes incurrat. Alterius *loco citato cap. 4. col. 5. verſic. item plures.* Sayrus *lib. 1. cap. 10. num. 9.* Duardus *quæſt. 29.* Vgolinus hîc *v. detinent num. 4. col. 5. verſic. ad quid.* & alij reſpondent tot cenſuras incurrere, quot ſunt homines, qui occiduntur, vel mutilantur, vel detinentur. Ego verò *in tractatu de cenſuris loco cit. num. 7. quæſito 3.* cum Suarez docui probabiliter ſuſtineri poſſe, vnam duntaxat excommunicationem incurrere; quia videtur vnum tantummodo peccatum, & vnam numero tranſgreſſionem committere, vt *ibidem* multis exemplis probaui, vbi etiam nonnullas alias quæſtiones *ibidem* explicaui, à quibus hîc ſuperſedeo, cùm ad doctrinam *de cenſuris in genere* pertineant.

Dixi in propoſitione, *Catholicos accedentes*, &c. vt innuerem, hac cenſura obſtringi eum, qui præfatas actiones facit contra Catholicos cuiuſcumque gradus, & conditionis exiſtant; nam propoſitio indefinita æquipollet vniuerſali, vt pluribus docet Felinus *in cap. innouamus, de treuga, & pace.*

Vtrùm verò eandem cenſuram incurrat, qui iniuriam infert vxori, filiis, aut familiaribus accedentium ad Sedem Apoſtolicam, patet ex ſuprà dictis *puncto præcedenti num. 21. & ſeq.*

12 Maior difficultas eſt, vtrùm in eandem cenſuram incidat, qui præfatas actiones præſtat contra infideles, e. g. contra Iudæos, Turcas, hæreticos. In hac difficultate diſſenſio eſt inter Doctores.

Prima ſententia negatiua eſt Duardi *lib. 2. canon. 9. q. 24.* Couarruuiæ, Ambroſini, & aliorum, quos in ſimili retuli *in tract. de legibus diſp. 3. quæſt. 7. §. 3. num. 5.* & plures alios refert, & ſequitur Petrus Gambacurta *de immunitate Eccleſiarum lib. 4. cap. 7. & 8.* & Farinacius *de carceribus, & carceratis quæſt. 28. num. 68.* Ratio eſt; tum quia ipſi infideles non incidunt in hanc cenſuram, dum mutilant, ſpoliant, vel capiunt fideles ad Sedem Apoſtolicam accedentes: ergo neque fideles incidunt, dum mutilant, ſpoliant, vel capiunt infideles; par enim eſſe debet omnium ratio, & conditio. tum quia veriſimile non eſt, Eccleſiam velle eos, qui ſub ipſius poteſtate, & iuriſdictione non exiſtunt, graui cenſurarum gladio tueri, & par non eſt, vt is ab Eccleſia protegatur, qui eius gremio, tutelæ, ac fidei committere ſe ipſum recuſat, vt argumentatur Couarr. *2. var. cap. 20. num. 11. verſ. 13.*

Secunda ſententia affirmatiua eſt Alterij *diſp. 10. cap. 2. col. 4. dub. 3.* Vgolini *in expoſitione huius canonis in verbo ſpoliant num. 4.* Marij Italiæ *in tract. de immunitate lib. 1. cap. 3. §. 3.* Filliucij *tract. 16. cap. 5. num. 20.* Vitaldi hîc *caſu 9. num. 5. in nouis.* Syluestri *verb. immunitas 3. num. 2.* & aliorum, quos retuli *in tract. de legibus loco citato*, & nonnullos alios referam *quæſt. ſequenti puncto 2. num. 20.* Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex abſolutè, & indiſtinctè loquitur: vbi autem ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. gloſſ. *in l. de pretio. ff. de Publiciana in rem actione.* tum quia finis Eccleſiæ in hac conſtitutione eſt, vt illis, qui apud Summum Pontificem negotia tractaturi ſunt, liber, & ſecurus pateat aditus; cùm autem hic finis non ſolùm ſubſiſtat reſpectu fidelium ad Sedem Apoſtolicā confugientium; verùm etiam reſpectu infidelium (Eccleſia enim non ſolùm Chriſtianos, & Catholicos benignè, & humaniter excipit; verùm etiam infideles ad ipſum confugientes admittit, nullique gremium claudit, *cap. ſuper eo, de hæret. lib. 6. & cap. duo ſunt 23. quæſt. 4. & cap. ſedes, de reſcriptis*, vbi inquit Innocentius: *Sedes Apoſtolica conſueuit exhibere ſe petentibus liberalem*,) ſequitur non ſolùm fideles, verùm etiam infideles gaudere priuilegio ſecuritatis in hoc canone indiſtinctè conceſſo.

Hæc ſecunda ſententia mihi probatur; tum propter allatas rationes; tum quia, ſicut infideles confugientes ad Eccleſiam gaudent immunitate Eccleſiæ, dum fieri

volunt

volunt Chriſtiani, vt docui *de legibus loco cit.* cum Baiardo, Suarez, & aliis, quos etiam ſequitur Alexander Peregrinus *tract. de immunit. cap. 12. dub. 1.* ita etiam gaudere debent priuilegio ſecuritatis, dum ad Sedem Apoſtolicam negotiorum cauſa confugiunt.

Hinc patet quid dicendum ſit de excommunicatis, & aliis quauis cenſura obſtrictis. Imò etiam de hæreticis; quamuis iſti non gaudeant priuilegio immunitatis in crimine hæreſis, vt *loco cit.* oſtendi, ob exceptionem in Bulla Gregorij XIII. expreſſam. Vide tradenda *ſequenti quæſt. puncto 2. num. 20.*

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia infideles incapaces ſunt cenſuræ, & non ſubiiciuntur iudicio Eccleſiæ, iuxta illud 1. Corinth. 5. *Quid mihi de his, qui foris ſunt*; conſequenter non ligantur cenſuris Eccleſiaſticis. Chriſtiani verò vexantes fideles, vel infideles ad Romanam Curiam proficiſcentes, ſubiecti ſunt poteſtati Eccleſiæ; conſequenter etiam pœnis ab ea impoſitis, quoties crimen ſub pœna prohibitum perpetrare audent, conſequenter non eſt par omnium ratio: ſicut neque æqualis conditio in irregularitate ob homicidium; certum enim eſt fidelem, qui occidit infidelem, irregularem eſſe; infidelem verò, qui fidelem, vel alium infidelem interficit, non eſſe irregularem, vtpote irregularitatis incapacem ante Baptiſmum, vt docui *de irregularitate diſput. 7. quæſt. 1. in princ. num. 4.*

Ad ſecundam reſpondeo ex rationibus pro ſecunda ſententia allatis ſatis apertè nobis conſtare de mente Summi Pontificis, abſolutè loquentis, & humaniter admittentis quoſcunque ad ſe confugientes; conſequenter ex interpretatiua ipſius voluntate non leuem coniecturam deſumimus ad explicandam vniuerſaliter conſtitutionem, indiſtinctè, & generaliter ab ipſo editam.

Dixi in propoſitione, *accedentes ad Sedem Apoſtolicam*, vt indicarem hanc cenſuram non incurri, dum occiduntur proficiſcentes ad almam Vrbem alia de cauſa, quàm intuitu negotiorum in Curia Summi Pontificis tractandorum, vt patet ex dictis *puncto* 1. vbi nonnulla dubia explicaui.

13 Sed modò dubiũ eſt, vtrùm ligetur hac cenſura, qui aliquam ex prædictis actionibus facit in accedentes ad Sedem Apoſtolicam, non quatenus accedentes ſunt, id eſt, non quatenus ad Curiam Romanam proficiſcuntur cauſa negotiorum, ſeu non ob odium recurſus ad Sedem Apoſtolicam; ſed ob inimicitias aliunde contractas, ſeu ex ira, vel voluntate furandi, vel alia de cauſa.

Prima ſententia affirmat incurrere. Ratio eſt, tum quia iniurioſe percutiens clericum ligatur cenſura, etiam ſi non intendat percutere ex prauo affectu clericatus. *cap. ſi quis ſuadente diabolo* 17. *quæſt.* 4. ergo etiam interficiens, vel mutilans accedentem ad Sedem Apoſtolicam ligatur hac cenſura, quamuis non interficiat, vel mutilet intuitu acceſſus ad Sedem Apoſtolicam; ſed alia iniuſta de cauſa. tum quia vbi ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. *l. de pretio, ff. de Public. in rem actione.* & ius generaliter loquens, generaliter intelligendum eſt. *l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præſt.* Summus autem Pontifex videtur generaliter interdixiſſe ſub pœna excommunicationis ipſo facto, ne accedentes ad Sedem Apoſtolicam interficiantur, mutilentur, &c. alioquin non ſufficienter conſultum eſſet proficiſcentibus ad Romanam Curiam, ſi impunè vexari permitterentur. Hanc ſententiam ſequitur Vgolinus *cap. 9. §. 1. num. 3. verſic. 8. pag. 248.* Alphonſ. Viuald. hîc *num.* 81. in antiqua impreſſione; in nouis verò *num. 2.* licèt obſcurè loquatur. Reginald. *lib. 9. cap. 19. num.* 309. Alterius in ſimili *diſput. 11. cap. 1. ad finem verſic. neque opus*, affirmantes interficientem, mutilantem, ſpoliantem, capientem, vel detinentem eum, qui ad Romanã Curiam accedit, affici hac cenſura; quamuis id non faciat ex odio Romanæ Curiæ, ſeu intuitu acceſſus ad Romanam Curiam; ſed vel ob priuatas inimicitias, vel animo lucri, vel alia de cauſa.

Secunda ſententia aſſerit ad incurrendam hanc cenſuram opus eſſe, vt prædictæ actiones fiant in accedentes ad Sedem Apoſtolicam, vt accedentes ſunt, id eſt, ex odio Curiæ, ſeu in deteſtationem recurſus ad Curiam, vel ne aduerſarius ius ſuum in Curia proſequatur, vel ne ſibi moleſtiam inferat in Curia. Secus ſi id faciat ob priuatas inimicitias aliunde contractas, vel alia de cauſa. Ratio eſt, tum quia recipiens hæreticum non ligatur hac cenſura, niſi illum recipiat intuitu hæreſis, & qui impedit victualia deferentem ad Curiam, non incidit in excommunicationem, ſi ob inimicitias occidat, vel alia ratione impediat, quàm quia victualia defert ad Romanam Curiam, vt ſuprà dictum eſt *q. 9. punct. 2. num. 2.* &c. tum quia verba formaliter accipienda ſunt, præſertim in materia pœnali, in qua ſtricta interpretatio facienda eſt. Ita Duard. *can 9. n. 2. & can. 10. quæſt. 10. n. 2. & ſeqq.* Caietan. *verb. excommun. cap. 15.* Gambatupta hîc *cap. 9. n. 1.* Graffius, & alij apud Duardum *num. 4.* & alij quamplures, quos in ſimili retuli *quæſt. antecedenti punct. 2.* imò Duard. *quæſt. 37. n. 7.* & alij putant eum, qui iniuriam infert accedenti ad Papam, vt temporalem dominum, non incidere in excommunicationem huius canonis.

Vtraque ſententia probabilis eſt, & probabiliter ſuſtineri poteſt: quamquam ego probabiliorem, & in praxi conſulendam arbitror primam ſententiam. Qui tamen ſuſtinere cupit ſecundam,

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondebit, in iure ſimpliciter excommunicari percutientem clericum ſuadente diabolo; dicitur autem quis percutere ſuadente diabolo, quoties cum mortali cũlpa iniurioſe percutit; in noſtro verò caſu non excommunicãtur, qui ſimpliciter mutilant, vel occidunt homines; ſed qui mutilant, vel occidunt homines accedentes ad Sedem Apoſtolicam, cuius fauore, & intuitu lata eſt iſta excommunicatio.

Ad ſecundam reſpondebit, in lege generaliter, & indiſtinctè loquente locum eſſe interpretationi, diſtinctioni, & limitationi, quoties ita poſtulat ratio, aut formalis verborum ſignificatio. neque ob id negandum eſt, conſultum eſſe accedentibus ad Sedem Apoſtolicam; ſufficienter enim illis conſultum eſt impoſita excommunicationis pœna iis, qui eos vexant intuitu Romanæ Curiæ; ſi verò alio fine vexent aliis pœnis, punire debent pro quantitate criminis.

An verò occidens, vel mutilans accedentem ad Sedem Apoſtolicam, in dubio præſumendus ſit occidiſſe, vt accedentem.

Reſpondeo affirmatiuè, ſi ex habitu, colloquijs, vel alia via cognoſcebat illum, quem occidit, vel mutilauit, de iis eſſe, qui Sedem Apoſtolicam adeunt, vt patet ex dictis *quæſt. præced. punct.* 3. contra Alterium *ibi* citatum.

Qui verò ſuſtinere intendit primam ſententiam, ad primam rationem ſecundæ ſententiæ reſpondere poterit, negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia receptio hæretici non eſt principaliter prohibita, ſed ſolùm acceſſoriè in deteſtationem hæreſis, conſequenter recipiens alio fine non ligatur cenſura contra receptatores hæreticorum lata; actiones verò homicidij, mutilationis, ſpoliationis, &c. videntur in hoc canone principaliter prohibitæ, conſequenter quauis intentione iniqua fiant, ſufficiunt ad incurrendam excommunicationem.

Ad ſecundam reſpondeo ſaluari formalem verborum ſignificationem, quauis iniqua intentione præfatæ actiones fiant, quia verum eſt dicere, ſpoliatum, mutilatum, aut interfectum fuiſſe virum ad Curiam accedentem, etiamſi occiſus fuerit ob priuatas inimicitias. & cùm Sũmus Pontifex non loquatur cum reduplicatione, fruſtrà nos reduplicationẽ requirimus, & ſine ſufficienti ratione aſſerimus opus eſſe, vt iniuria inferatur accedentib. ad Sedẽ Apoſtolicam, vt accedentes ſunt. Vide dicenda *q. ſeq punct. 4. n. 3.*

Dixi

Dixi in propoſitione, *aut qui vſurpata temere auctoritate præfatas actiones per ſe, vel per alios contra morantes in Curia audent perpetrare*; quia excommunicatio non ſolùm incurritur ab iis, qui actiones in præcedentibus enumeratas faciunt contra accedentes ad Sedem Apoſtolicam; verùm etiam ab iis, qui eas præſtant contra morantes in Curia cauſa negotiorum, modò id ſcienter agant cum temeraria iuriſdictionis vſurpatione, vt patet ex dictis *in 1. punct. propoſ. 2.* vbi ſingulas ſecundæ partis iſtius propoſitionis particulas ſufficienter explicaui.

Hic modò agendum eſſet de cauſis excuſantibus ab hac cenſura; ſed quia iſtæ facilè colligi poſſunt ex dictis *quæſt. præced.* & *de cenſuris in genere*, gradum faciam ad explicandam decimi canonis excommunicationem.

QVÆSTIO XI.

De excommunicatione lata contra lædentes Romipetas, aut peregrinos ad Romanam vrbem deuotionis gratia proficiſcentes, vel in ea morantes, vel recedentes.

Decima excommunicatio Bullæ fertur in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, ſeu deprædantes Romipetas, ſeu peregrinos ad Vrbem cauſa deuotionis, ſeu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipſa recedentes, & in his dantes auxilium, conſilium, vel fauorem.*

Quatuor principaliter in hac quæſtione explicabo.

Primò, quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur in hoc canone.

Secundò, quódnam ſit huius cenſuræ ſubiectum.

Tertiò, contra quas perſonas actiones in hoc canone prohibitæ fieri debeant, vt huius cenſuræ pœna incurratur.

Quartò, quibus de cauſis exercentes præfatas actiones contra Romipetas ab iſtius excommunicationis vinculo excuſentur.

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione in hoc canone prohibeantur.

1 *Explicatur materia, ſeu actiones in hoc canone principaliter prohibita.*

2 *Iure antiquo vetitum erat ſub excommunicatione vexare peregrinos Hieroſolymitanos.*

3 *Quid ſignificet verbum* vulnerare; *& conſequenter quandonam vulnus infligi dicatur.*

4 *An extrahens modicam ſanguinis copiam ſua percuſſione excommunicationem incurrat.*

5 *Dubitans an ſua percuſſio ſufficiat ad conſtituendum vulnus, probabiliter non remanet excommunicatus.*

6 *Cur Summus Pontifex in hac Bulla expreſſerit interficientes, & mutilantes, cùm alioquin ſufficienter expreſſi cenſeantur in verbo,* vulnerantes.

7 Deprædari *quid ſignificet.*

8 *Obſidentes vias, & adorientes Romipetas, illiſque pecuniam, veſtes, & alia ſubtrahẽtes, excõmunicantur in hoc canone.*

9 *An filios, vel vxores Romipetarum abducens, quis in excommunicationem incurrat.*

10 *Qui clam, aut furtim pecuniam, aut alia Romipetis ſubtrahit, excommunicationem huius canonis non incurrit.*

11 *Excommunicationem non incurrit, qui peregrinum iam ab alio occiſum ſpoliat.*

12 *Spolians muliones Romipetarum ſarcinas deferentium excommunicationem incurrit, ſaltem ſi muliones comitabantur ipſos Romipetas.*

13 *Explicatur materia, ſeu actiones acceſſoriè prohibita.*

14 *Quiſnam dicatur auxilium, vel fauorem præſtare.*

15 *Præſtans auxilium, fauorem, vel conſilium, non incurrit excommunicationem, nondum ſecuta actione principaliter prohibita.*

CVm aliquæ actiones principaliter, & aliquæ acceſſoriè in hoc canone prohibeantur, primo loco agam de iis, quæ principaliter interdicuntur, ſecundo de iis, quę acceſſoriè vetantur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria principalis huius cenſuræ, ſeu actio principaliter prohibita, eſt ſacrilegium, quod committitur contra Romipetas, interficiendo, mutilando, vulnerando, detinendo, capiendo, vel deprædando. Hæc propoſitio ſatis clarè conſtat ex textu. Ratio eius hæc eſſe poteſt, quia cùm peregrini deuotionis gratia Romam proficiſcantur, & religionis ſpecimen exhibeant, iure merito Eccleſia debet illos gladio cenſurarum tueri, & in ſui protectionem ſuſcipere; conſequenter qui aliqua prædictarum, vel inferiùs aſſignandarum actionum eos vexant, ſacrilegij culpam, & huius canonis pœnam incurrunt, cum lædant eos, qui Eccleſiæ protectione, & ſecuritatis priuilegio gaudent. Ita Caietan. *v. excommunicatio cap. 13.* Sayrus *lib. 3. c. 14. n. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæſ. 7. n. 119.*

2 Hæc eadem cenſura iure antiquo lata erat, vt patet ex Bulla Martini V. apud Sylueſtrum *v. excom. 7. n. 24. excommunicatione 29.* ex Bulla Iulij II. apud Caietan. *v. excomm. cap. 13.* & ex Bullis aliorum Summorum Pontificum, quas innuunt Alterius *lib. 5. diſp. 11. cap. 1. & 6.* Duard. *canon. 10. quæſt. 1.* Sayrus *lib. 3. cap. 17.* Nauarrus *in manuali c. 27. n. 65.* & alij paſſim, qui hanc differentiam inter recentes, & inter antiquas Bullas obſeruant, quòd in antiquis excommunicabantur etiam vexantes peregrinos Hieroſolymitanos, & ipſorum bona fiſco addicta erant; in nouis verò excommunicari ſolùm conſueuerunt, qui Romipetas, ſeu peregrinos ad Vrbem cauſa deuotionis accedentes vexãt.

Vt allata propoſitio clariùs, & diſtinctiùs intelligatur, explicandæ ſunt actiones, quæ hîc principaliter prohibentur, omiſſa expoſitione horum verborum, *interficere, mutilare, capere*, & *detinere*, cùm de his *in præcedenti quæſt. punct. 1.* ſufficienter egerimus.

3 Quęres igitur primò, quid ſignificet verbum *vulnerare.*

Reſpondeo idem eſſe, ac ſauciare, ſeu vulnus infligere, ſiue, vt vulgò dicimus, ferire; tunc autem dicitur vulnus infligi, cùm pars aliqua corporis ictu ſcinditur, ſeu aperitur, & ſeparatur. *l. ſi ſeruus. §. inquit lex. ff. ad legem Aquil.* ex quo patet differentia inter vulnerationem, & percuſſionem, quòd percuſſio contingere poteſt ſine vulnere, id eſt, ſine ſciſſura, & ſeparatione in corpore cum ſolo tactu cutis violento; vulnus verò infertur dum cutis ſcinditur, & ictu aliquo pars corporis aperitur; cùm autem pars corporis aperiri non ſoleat ſine ſanguinis effuſione, ſequitur vulnus eſſe non poſſe ſine ſanguinis emiſſione, nec quemquam vocari vulneratum, niſi ita percutiatur, vt ex percuſſione ſanguis effluat, vt ex communi Doctorum ſententia *in c. propoſuiſti, de conſecr. Eccleſ.* obſeruat Alterius *diſp. 11. c. 1. col. 2.* Viuald. *in expoſit huius canonis n. 3.* Duard. hic *quæſt. 2. & q. 18. n. 10.* Gambarupta hîc *cap. 10. n. 6.*

Hinc ſequitur excommunicatione huius canonis non ligari eum, qui peregrinum ad Vrbem proficiſcentem verberat, ſeu percutit ſine vulnere, & ſanguinis effuſione, vt ſi virga, baculo, pugnis offendat. Ratio eſt, tum quia, dum Summus Pontifex excommunicationem contra percutientes

cutientes ferre intendit, addere ſolet *percutientes*. tum quia non eſt idem percutere, & vulnerare, vt oſtenſum eſt; ergo excommunicatio lata contra vulnerantes non ligat ſimpliciter percutientes: nam in pœnis verba ſtrictè, & in propria ſignificatione accipienda ſunt. *cap. in pœnis, de reg. iur. in 6.* & interpretatione legum pœnæ molliendæ ſunt potius, quàm exaſperandæ. *l. interpretatione ff. de pœn.* Ita Alterius *loco cit. cap. 1. col. 4. dub. 4.* Duard. *lib. 2. canon. 10. quæſt. 2. n. 2.* Vgolinus *cap. 10. verſ. vulnerantes n. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæſ. 9. n. 124.* Gambarupta *loco cit.* Viuald. hic *caſu* 10. *n. 3.* in nouis.

Amplia id procedere, etiamſi ex percuſſione aliqua carnis contuſio, tumor, liuor, vel macula in cute appareat; militant enim eædem rationes. Hoc tamen probabiliter limitari poteſt, niſi tumor talis ſit, vt eius cauſa cutis interiùs ita aperiatur, & neceſſe ſit medium adhibere, quod partem ictu percuſſam artificiosè adaperiat ad extrahendam ſaniem; tunc enim percuſſio cauſa eſt ſciſſionis, & ſeparationis in corpore. *l. ſi ſeruus, ff. ad legem Aquil.* Ita Duard. Gambarupta, & Alterius *locis citatis*.

Secundò contundentem ora pugnis, abſque vlla ſciſſione, & ſeparatione in corpore, non ligari cenſura huius canonis, quia, propriè loquendo, non dicitur vulnerare. Idem dici poteſt de eo, qui os in brachio, vel femore perfringit abſque ſciſſione carnis, & ſanguinis effuſione; hic enim non dicitur vulnerare. Ita Duardus, Viualdus, Gambarupta, & Alterius *locis citatis*.

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm is vulnerare dicatur, qui modicam ſanguinis copiam ſua percuſſione extrahit. Ratio dubitandi eſt; tum quia *in tract. de matrim. q. 4. punct. vlt. n. 10.* magnam ſanguinis copiam ad polluendam Eccleſiam requiri docui, iuxta communem Doctorum ſententiam; ergo etiam ad incurrendam excommunicationem ob vulnus inflictum peregrinis Romam deuotionis gratia proficiſcentibus, magna ſanguinis copia requiritur. tum quia ſtatutum puniens vulnus intelligitur de magno vulnere, non de leui, & modico. Bald. *l. vlt. C. de adilit. act.*

Reſpondeo non dici vulnerare, neque cenſuram incurrere, ſi ſanguinis effuſio adeò modica, & exigua eſt, vt iudicio prudentis viri ad mortalem culpam ſufficiens minimè cenſeatur. Ratio clara eſt, quia ad incurrendam excommunicationem mortalis culpa requiritur. Secus ſi ad mortalem culpam pertingat, ad quam, regulariter loquẽdo, pertingere ſolet præciſa inaduertentia, defenſione, & iuſta cauſa: nam Summus Pontifex indiſtinctè loquitur de vulnerantibus, nec vllum verbum de ſanguinis effuſione fecit; ſufficit ergo quælibet vulneratio mortaliter peccaminoſa, vt bene Alterius *loco cit. cap. 1. col. 3. dub. 1.* contra Gambaruptam *cap. 10 n. 5.*

5 Si verò adhibita debita diligentia dubitetur, an percuſſio ſufficiat ad conſtituendum vulnus. Alterius *loco cit.* exiſtimat percutientem cenſendum eſſe excommunicatum; quia tutior pars eligenda eſt. Idem ſentire videntur Suarez, Azor, Rebellus, & alij, quos retuli *de cenſuris diſp. 2. quæſt. 2. punct. 6. §. 2. n. 49.* Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, vt docui *loco cit.* cum Sanchez, & aliis: tum quia in dubio melior eſt conditio libertatis poſſidentis. tum quia in foro externo non præſumitur vulnerator, cùm in dubiis fauendum ſit reo. *reg. cùm ſunt, de reg. iur. in 6.* Dices, quando dubitatur an percuſſio clerici grauis ſit, vel leuis, iudicanda eſt grauis, Extrauaganti, quæ incipit, *perlectis*, apud Nauarrum *cap. 27. n. 91.* ergo etiam in hoc caſu, quando dubitatur, an percuſſio grauis ſit, & ſufficiens ad rationem vulneris, iudicanda eſt grauis, & ſufficiens ad vulnus conſtituendum.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia id ſpecialiter præſcribitur in præfata Extrauaganti; ſuppoſita tamen mortali culpa: in pœnis autem non eſt facienda extenſio ab vno caſu ad alium. Vide quæ tradidi *de cenſuris loco cit. & diſp. 2. q. 4. punct. 5. n. 2. & diſp. 7. quæſt. 1. punct. 4.* in primis editionibus, in poſterioribus verò *punct. 5.*

Ad primam rationem dubitandi reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia ad polluendam Eccleſiam requiritur ſanguinis effuſio: effuſio autem importat aliquam ſanguinis copiam, & abundantiam; vulnus verò ſubſiſtere poteſt abſque ſanguinis effuſione, cùm vulnus dicatur à ſciſſura, & ſciſſione in corpore; non verò à ſanguinis fluxu, & effuſione.

Ad ſecundam ex teſtimonio Baldi deſumptam reſponderi poteſt primò, hanc eſſe priuatam vnius Doctoris opinionem. Secundò Baldum loqui de pœnis in foro ſeculari, quæ ne iudicia, & lites nimium multiplicentur, pro leuibus delictis, vtplurimum non irrogantur. Tertiò ſtatutum puniens vulnus intelligi debere de magno vulnere, nõ de vulnuſculo, & leui raſura, quæ ad mortalem culpam non accedat, vt ſi vna tãtùm, vel altera gutta ex vulnuſculo fluxerit, ſeruato viri prudentis iudicio.

6 Secundò dubium eſt, cur Summus Pontifex in hac Bulla expreſſerit interficientes, & mutilantes, cùm iſti ſufficienter comprehendi videantur in verbo, *vulnerantes*; omnis enim qui interficit, vel mutilat, etiam vulnerat.

Reſponderi poteſt primò, dari poſſe caſus, in quibus aliquis occidi poteſt abſque vulnere, vt quando quis vinculo ad collum appoſito necatur, & ſine ſanguinis effuſione ſuffocatur, aut quando veneno interimitur.

Reſpondeo ſecundò, etiamſi omnis mutilatio ſub nomine vulneris comprehendatur; nihilominus Summus Pontifex eam clarioribus verbis indicare voluit progrediendo à grauioribus delictis ad leuiora. ob id primo loco expreſſit interficientes. Secundò mutilantes. Tertiò vulnerantes, & ſic deinceps, vt bene Alterius *diſp. 11. cap. 1. col. 3. quæſtio 2.*

7 Quæres ſecundò, quid ſignificet verbum, *deprædari*.

Reſpondeo idem eſſe, ac iniuſtè, & violenter rem alterius auferre. nam hoc verbum ſuam trahit originem à prædone; prædo autem is dicitur, qui bello non indicto graſſatur, & prædam per vim agit. Alio nomine vocatur latro, vt patet ex *l. hoſtes, ff. de verb. ſignif. & l. hoſtes, ff. de capt. & poſtlim. reuerſ.* vbi ſic habetur, *hoſtes ſunt, quibus bellum publicè populus Romanus decreuit, vel ipſi populo Romano; cæteri verò latrunculi, vel prædones appellantur.*

8 Hinc ſequitur primò, illos ſub cenſura huius canonis comprehendi, qui vias obſident, & adoriuntur Romipetas, illiſque per vim pecuniam, veſtes, vel alia bona ſubtrahunt. Ita communiter Doctores hunc canonem interpretantes. Imò Duard. hic *canon. 10. q. 3. n. 1.* idem ſentiendum arbitratur.

9 De eo, qui filios, vel vxores Romipetarum per vim abducit, quod ego in hoc caſu facilius admitto, quàm in excommunicatione præcedentis canonis, ob variam verborum ſignificationem: nam in præcedenti canone excommunicatio lata eſt contra ſpoliantes; in hoc verò contra deprædantes. prædo autem non ſolùm is dicitur, qui res aufert; verùm etiam, qui homines in ſeruitutem redigit, priuata auctoritate, vt ex præcitatis iuribus non obſcurè colligitur, & hoc à fortiori in ſententia omnium fatendum eſt, ſi vxor, & filij cauſa deuotionis Romam cum patre adibant; tunc enim in Romipetarum numerum adſcribendi ſunt; conſequenter priuilegio ſecuritatis Romipetis conceſſo gaudent. Vide quæ tradidi in ſimili *quæſtione præcedent. punctio 1. num. 21. & infra punctio 3. propoſit. 1.*

10 Secundò illos non ligari hac cenſura, qui furtim pecunias, vel alias res ſurripiunt. Ratio eſt, quia furari potius, quàm deprædari dicuntur, cùm res non violenter, ſed clam rapiat. Ita Vgolinus hic *cap. 10. verſic. deprædantes, n. 5.* Alterius *diſp. 11. cap. 1. col. 5.* Duardus *quæſt. 3. n. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæſ. 9. n. 124.*

Neque obſtat *l. ſi urbana prædia, ff. de condict. indebit. & l. ſi pignore, §. ſi prædo, ff. de pign. act.* in quibus quilibet iniuſtus,

&

& malæ fidei poſſeſſor, qui res alienas rapit, prædo appellatur; reſpondeo enim nomen prædonis in præcitatis iuribus metaphoricè, & non in propria ſignificatione vſurpari, vt bene Alterius *loco cit.*

11 Tertiò cum non affici hac cenſura, qui peregrinum iam ab alio occiſum veſtibus, vel pecuniis ſpoliat. Ita Doctores citati. Ratio eſt, quia mortuo nullam vim infert, nec deprædatur; vis enim, ſeu violentum eſt à principio extrinſeco reſiſtente paſſo, vt ait Ariſtoteles, & Philoſophi communiter.

12 Quartò cum incidere in hanc cenſuram, qui muliones Romipetarum ſarcinas, & bona deferentes deprædantur. Ratio eſt, quia ipſi Romipetæ ſpoliari cenſentur, cùm ipſis dominis inuitis, & contradicentibus damnum inferatur; alioquin nobiles viri, qui per alios veſtes, & alia bona deferunt, hoc priuilegio non gauderent, quod abſurdum videtur, vt bene argumentatur Vgolinus *loco citato nnm.* 3. Duardus *quæſt.* 3 *num.* 3.

Hoc tamen limitari poſſe videtur primò, modò muliones ſimul cum dominis iter agant: nam ſpolians mulionem ſeorſim iter agentem non videtur deprædari Romipetas, ſeu peregrinos cauſa deuotionis. nam ſpoliatio mulionis reſpectu domini non eſt deprædatio, cùm fiat ipſo abſente, & inſcio, vt ſuppono; ſicut etiam ſuppono ipſos muliones Romam non adire cauſa deuotionis.

Secundò limitatur à Duardo *num.*4. Vgolino *loco citato num.* 3. modò muliones periculum rerum, quas deferunt, in ſe non ſuſceperint: nam ſpolians muliones, qui periculum rerum in ſe ſuſceperunt, dicitur potius deprædari muliones, quàm dominos, qui periculum rerum in muliones reiecerunt. Sed quid mihi in hac limitatione ſentiendum ſit, patet ex ſupradictis in excommunicatione lata contra piratas *puncto* 2. *propoſitione* 3. *illatione* 2. vbi contrariam ſententiam cum præfatis Doctoribus in ſimili ſuſtinui.

SECVNDA PROPOSITIO.

13 MAteria minus principalis, ſeu actio in hoc canone acceſſoriè prohibita, eſt ſacrilegium, quod contra Romipetas, ſeu peregrinos deuotionis cauſa Romam pergentes committitur præbendo auxilium, fauorem, vel conſilium, ad occidendum, mutilandum, vulnerandum, capiendum, detinendum, ſeu deprædandum Romipetas, vt clarè conſtat ex ipſa Bulla.

14 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur auxilium, vel fauorem in hoc caſu præſtare.

Reſpondeo illum dici, qui opem aliqua ratione confert ad præfata delicta, modò in ipſamet delicta actualiter, & poſitiuè influat. Quamobrem, qui pecuniam, vel arma ad huiuſmodi delicti patranda commodat, aut, qui crimen perpetrantibus aſſiſtit, ne metu retrahantur, dicitur auxilium, aut fauorem præſtare; qui verò ſimul cum aliis vulnerat, capit, aut deprædatur, non dicitur ſolùm auxiliari, aut fauere; ſed cooperari ſubſtantiæ delicti, & delictum ipſum tanquam cauſa principalis committere. Ita Vgolinus *cap.* 10. *verſic.* & *in his dantes num.* 1. Duardus *quæſt.* 16. & Alterius *diſput.* 8. *cap.* 10. vbi de horum terminorum intelligentia copioſè diſſerit.

Vtrùm verò conſulens præfata crimina incidat in excommunicationem, quoties ipſius conſilium non fuit efficax, id eſt, quoties vulnerans, ſpolians, vel capiens eo conſilio motus non eſt ad crimen patrandum, patet ex regul. gener. traditis *de cenſuris*, & in ſimili in præcedentibus huius Bullæ excommunicationibus.

15 Secundò dubium eſt, vtrùm auxilium, fauorem, vel conſilium præbens ad vulnerandum, capiendum, vel ſpoliandum, ſtatim ligetur excommunicatione, nondum ſecuto delicto, cuius intuitu auxilium, fauor, vel conſilium datum fuit. In huius difficultatis explicatione duplicem ſententiam aſſignabo.

Prima eſt Durandi *lib.* 2. *canon.* 10. *quæſt.* 17. *num.* 2. vbi conatur oſtendere præſtantem auxilium, fauorem, vel conſilium, ſtatim ligari excommunicatione, nondum ſecuto effectu. Ratio ipſius præcipua eſt, quia auxilium, fauor, & conſilium æquè principaliter prohibētur, ac mutilatio, vulneratio, & deprædatio: nam Summus Pontifex iſtas omnes actiones coniungit per particulam, &; natura autem huius particulæ eſt copulare, & coniungere præcedentia cum ſubſequentibus, necnon efficere, vt copulatum æquè principaliter veniat, ex gloſſa *in cap. querelam, de ſimon.* Panormitano *ibidem num.* 5. Iaſone, & aliis. Si ergo iſtæ omnes actiones æquè principaliter prohibentur, ſequitur aliqua ipſarum præſtita ſtatim excommunicationem incurri.

Secunda ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, eſt Alterij *diſput.* 11. *cap.* 5. *ſub finem verſic.* & *in his dantes.* Vgolini *cap.* 10. *verſic.* & *in his dantes, num.* 1. & 2. Filliucij *tract.* 16. *cap.* 5. *quæſito* 10. *num.* 126. aſſerentium dantes conſilium, auxilium, vel fauorem non ligari excommunicatione, nondum ſecuta mutilatione, vulneratione, detentione, vel deprædatione. Ratio eſt; tum quia, qui Romipetam vulnerare, vel deprædari conatur, non ligatur hac cenſura ante vulnerationem, vel deprædationem; ergo neque præbens auxilium, fauorem, vel conſilium ligatur hac cenſura ante præfatas actiones. tum quia auxilium, fauor, & conſilium non per ſe primò, & principaliter prohibentur, ſed in deteſtationem mutilationis, vulnerationis, & aliarum actionum, quibus vis, & actualis violentia Romipetis infertur, vt apertè conſtat ex verbis Bullæ, ibi, & *in his dantes auxilium, conſilium, vel fauorem.* Ex regulis autem generalibus, traditis *de cenſuris in genere*, & alibi pluribus in locis, conſtat cenſuram non incurri ob actiones acceſſoriè, & minus principaliter prohibitas, nondum ſecuto effectu.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo auxilium, conſilium, vel fauorem non æquè principaliter prohiberi, ac mutilationem, vulnerationem, &c. nec obſtat particula illa copulatiua, &, tum quia ex verbis, & modo loquendi conſtat quo pacto iſtæ actiones prohibeantur; tum quia dictio, &, ſæpe ſumitur pro diſiunctiua, *vel*, ex Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 3. *numer.* 14. & aliis, quos recenſet Auguſtinus Barboſa *de dictionibus dictione* 93. *num.* 18. conſequenter diſiungit caſus, & diſpoſitionem ampliat ad diuerſa, iuxta ſubiectam materiam ex Doctoribus citatis, & ex Rota Romana apud Farinacium *deciſ.* 770. *num.* 4. in noſtro autem caſu hanc dictionem diſiunctiuè accipiendam eſſe, omnino fateri debet etiam ipſe Duardus, alioquin ſequeretur hanc cenſuram non incurri, niſi ab iis, qui occidunt, mutilant, vulnerant, capiunt, & deprædantur, & ſimul auxilium, conſilium, vel fauorem præſtant.

PVNCTVM II.

Quódnam ſit ſubiectum huius cenſuræ, ſeu quiſnam præſentis canonis excommunicationem incurrat occidendo, vulnerando, ſpoliando, &c.

1 *Explicantur perſonæ, quæ cenſuræ huius canonis ſubijciūtur.*
2 *Iuſtè occidens, vel ſpoliās non incurrit excommunicationem.*
3 *Romipeta, ſeu peregrinus excommunicationem incurrit occidendo, ſpoliando, &c. alium Romipetam, ſeu peregrinum.*

VNICA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli iniuſtè interficientes, mutilātes, vulnerantes, detinentes, capientes, deprædantes, Romipetas, ſeu peregrinos, ad Vrbem cauſa deuotionis, vel peregrinationis accedentes, vel in ea morantes, vel

receden

recedentes, vel in his dantes auxilium, conſilium, vel fauorem, excommunicationem præſentis canonis incurrunt. Hæc propoſitio a nullo negari poteſt, niſi ab iis, qui Summi Pontificis auctoritatem temere, & impudenter impugnant; innititur enim verbis à Summo Pontifice prolatis.

Dixi *omnes, & ſinguli*, vt innuerem hanc cenſuram extendi ad omnes cuiuſuis conditionis homines, modò cenſuræ capaces ſint, vt patet tum ex dictis in præcedentibus quæſtionibus. tum ex traditis *de cenſuris in genere*. An verò afficiat Reges, aut Imperatorem, patet ex dictis *de clauſura*, & alibi.

2 Dixi *iniuſte*, quia iuſtè vulnerans, vel occidens non ligatur excommunicatione, vt ſi occidat ad ſui defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel ſi tanquam exulem, & proſcriptum interficiat in territorio Principis, in quo impunè, & licitè exules occidi poſſint. Ita Vgolinus hic §. 2. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 5. *quæſito* 9. *num.* 122. Duardus *quæſt.* 18. *num.* 9. Viualdus *hic*. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 8. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 19. *num.* 311.

3 Hîc ſolum dubium occurrit explicandum, vtrùm Romipeta, ſeu peregrinus, qui alium peregrinũ iniuria afficit, in hanc cenſuram incidat; ſicut reliquos incidere diximus.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, tum quia clericus, qui alium clericum percutit, incurrit excommunicationem, *cap. ſi quis ſuadente diabolo* 17. *quæſt.* 4. ergo etiam peregrinus incurrit occidendo, vulnerando, capiendo, vel alias actiones in hoc canone prohibitas in alium peregrinum exercendo. tum quia Summus Pontifex generaliter, abſolutè, & indiſtinctè loquitur; ergo generaliter, & indiſtinctè intelligendus eſt.

Amplia, ſiue id faciat ex propoſito, & data opera, ſiue in rixa percitus ira, & calore iracundiæ motus; militant enim eædem rationes, modò non adſit tanta animi perturbatio, quæ animaduertentiam, & conſenſum ad mortale peccatum requiſitum auferat, vt patet ex regulis generalibus. Ita Duardus *quæſt.* 7. *num.* 1. Filliucius *num.* 123. Alterius *diſp.* 10. *cap.* 4. *dub.* 3. contra Viualdum *in expoſitione huius canonis ad finem num.* 13. vbi grauiſſimos Romanæ Curiæ Doctores ſuæ ſententiæ adhæſiſſe teſtatur: verùm quod ego dixi omnino ſuſtinendum eſt, cùm hoc tempore in Bulla Summi Pontificis non requiratur, vt iniuria ex propoſito inferatur; ſicut tempore Caietani, Nauarri, & Viualdi in Bulla Gregorij XIII. exprimebatur, & requirebatur; conſequenter nunc ſufficit iniuriam in hoc canone expreſſam peregrinis fieri cum aduertentia ad mortale peccatum ſufficiente: quamuis ex propoſito, & directo voluntario non fiat.

Obiicies, quod fauore alicuius inductum eſt, non debet in ipſius damnum retorqueri. *l. quod fauore. C. de leg.* ſed fauore peregrinorum lata eſt excommunicatio huius canonis; ergo non debemus aſſerere peregrinos contra præſentem conſtitutionem delinquentes excommunicatione huius canonis affici.

Reſpondeo hunc canonem fauore peregrinorum latum eſſe, ne iniuriis afficiantur, vel impediantur; non verò, vt iniuriis afficiant, vel impediant alios. hac enim in parte canon illis non ſuffragatur.

Alias difficultates, quæ hoc in puncto explicari poſſent, explicabo *in puncto ſubſequente*, cuius expoſitionem, Deo duce, aggredior.

PVNCTVM III.

Contra quas perſonas præfatæ actiones homicidij, vulnerationis, ſpoliationis, &c. fieri debeant, vt excommunicationis pœna incurratur.

1 *Vt cenſura huius canonis incurratur, opus eſt, vt homicidium, ſpoliatio, &c. fiant contra Romipetas, ſeu peregrinos ad Vrbem cauſa deuotionis accedentes.*

2 *Quis dicatur Romipeta hoc in loco.*

3 *Occidens, vel mutilans proficiſcentem ad Vrbem cauſa deuotionis excommunicationem incurrit; etiamſi ibi non exiſtat Papa.*

4 *Lædens ciuem Romanum ſacra Vrbis loca viſitantem, non incurrit excommunicationem, modo ille ciuis alibi non habitet.*

5 *Offendens famulos, ſeu familiares accedentis ad Vrbem, afficitur excommunicatione, quoties famuli, ſeu familiares ſunt in comitatu domini.*

6 *Vexans peregrinos ad ſanctum Iacobum Compoſtellanum, vel ad Domini ſepulcrum, vel ad ædem Lauretanam, non incurrit excommunicationem.*

7 *Vexans peregrinum volentem ſolum loca ſacra viſitare extra Vrbis mœnia exiſtentia, non incurrit excommunicationem iuxta ſententiam auctoris contra alios.*

8 *Quiſnam dicatur cauſa deuotionis, vel peregrinationis ad Vrbem accedere.*

9 *An limina Apoſtolorum idem ſignificent, quod Roma, ſeu Vrbs.*

10 *Quomodo differant deuotio, & peregrinatio.*

11 *Pergens Romam ad viſitandas Eccleſias dicitur peregrinus cauſa deuotionis.*

12 *Idem dic de eo, qui Romam adit cauſa adimplendi votum.*

13 *Secus de eo, qui cauſa negotij, vel litis Romam proficiſcitur.*

14 *Qui Romam venit cauſa negotij, & deuotionis ſimul, gaudet hoc priuilegio.*

15 *Quomodo poſſimus diſcernere finem principalem à minus principali.*

16 *Vexans eum, qui Romam proficiſcitur cauſa deuotionis, & ſimul cauſa negotij in Curia peragendi, vnam tantùm excommunicationem incurrit, iuxta ſententiam auctoris.*

17 *Afficiens iniurijs hîc vetitis clericum, ſeu religioſum peregrinationis gratia Romam proficiſcentem ſine licentia ſuperioris excommunicationem incurrit.*

18 *Clericis, & religioſis interdicta eſt peregrinatio ſine licentia ſuperioris ſuſcepta.*

19 *Clerici, & religioſi poſſunt peregrinationem Romam verſus ſuſcipere cauſa proſequendæ appellationis, aut vitandæ grauis, & iniuſtæ vexationis.*

20 *Occidens, mutilans, aut ſpolians Turcam, hæreticum, vel excommunicatum Romam deuotionis gratia proficiſcentem, excommunicationem incurrit.*

21 *Vexans actionibus prædictis commorantes in Vrbe cauſa deuotionis excommunicatur.*

22 *Vexans aliqua ex præfatis actionibus incolas vrbis Romæ non ligatur excommunicatione.*

23 *Vexans aliqua ex præfatis actionibus recedentes ab Vrbe, ad quam cauſa deuotionis venerant, ſubijcitur excommunicationi.*

24 *Qui Romam acceſſerat cauſa deuotionis, ſed poſtea nulla ibi pia opera exercuit, non fruitur priuilegio huius canonis, dum recedit.*

25 *Peregrinus, qui poſtquam loca inuiſit, nollet ea viſitaſſe, & peregrinationem ſuſcepiſſe, non fruitur priuilegio huius canonis, iuxta ſententiã auctoris, dum ad ſuos reuertitur.*

26 *Qui inchoato Romam verſus itinere domum reuertitur, vt aliquid ibi faciat, non fruitur hoc priuilegio, iuxta ſententiam auctoris.*

OB iniuriam triplici perſonarum generi illatam incurritur cenſura huius noſtri canonis.

Primum perſonarum genus ſunt peregrini Romam deuotionis gratia proficiſcentes.

Secundum iidem in Vrbe morantes.

Tertium, recedentes ab Vrbe. De ſingulis per diſtinctas propoſitiones in ſequentibus agam.

PRIMA PROPOSITIO.

1 VT cenſura huius canonis incurratur, opus eſt vt aliquæ ex præfatis actionibus fiant contra Romipetas,

petas,ſeu peregrinos ad Vrbem cauſa deuotionis, ſeu peregrinationis accedentes. Hæc propoſitio aliqua potius explicatione, quàm probatione indiget, cùm vnicuique textum inſpicienti clara ſit,& perſpicua.

2 Quæres primò, quiſnam dicatur Romipeta in hoc loco.

Reſpondeo illum dici, qui cauſa deuotionis Romam pergit; nam hoc nomen *Romipeta* dupliciter accipitur, primò latè, & vniuerſaliter pro eo, qui quauis de cauſa proficiſcitur ad Vrbem, vt ipſummet nomen apertè indicat. Secundò ſtrictè, & preſsè pro eo, qui Romam cauſa deuotionis accedit, vt ex ſubſequentibus verbis huius canonis apertè declaratur. Sicut etiam *peregrinus*, qui à peregrinando nomen duxit, dupliciter accipitur. Primò latè pro eo, qui extra patriam verſatur, & alio nomine vocatur extraneus, aduena, hoſpes, forenſis, *l.ciues. C.de incol.lib.*10. Secundò ſtrictè,& preſsè accipitur pro eo,qui cauſa deuotionis ad limina Apoſtolorum,vel ad alia loca ſacra accedit, vt clarè Summus Pontifex in Bulla exprimit. Romipetæ igitur,ſeu peregrini ſecundo modo accepti gaudent priuilegio huius canonis, & ſub protectione Sedis Apoſtolicæ ſecuri conſiſtunt. *cap. augusta.* 2. *quaſt.*6. & alibi pluribus in locis relatis ab Alterio *loco cit.* vbi peregrinorum priuilegia recenſet. Ita Caietan. *in ſumma v.excomm.cap.*13.*prope finem.* Saytus *de cenſuris lib.*3.*cap.*14. *num.*6. Filliucius *tract.*16.*cap.*5.*quaſ.*8.*num.*120. Alterius *diſp.*11.*cap.*2. *col.*1. *&* 2. Duardus *canon.*10.*quaſt.*4. Antonius de Souſa hîc *cap.*11. *num.* 4. & alij communiter. & hoc valet

3 Etiamſi Romæ, ad quam peregrini ſe conferunt, Curia Romana non exiſtat, vt ſi Summus Pontifex abſit, & ſecum Curiam transtulerit. Ratio eſt,quia Summus Pontifex loquitur de accedentibus ad Vrbem; non verò ad Curiam. Ita Caietan *verb.excommunic.cap.*12.*verſ.& nota.* Vgolinus hic §.1. *ad finem.* Reginaldus *num.*311. Duard. *quaſt.*4. *num.*4. Nauarrus *cap.*17. *num.* 65. Viualdus hîc *num.* 8. in noua impreſſione. Antonius de Souſa hîc *cap.*11.*num.*4.

4 Hinc ſequitur primò eum, qui aliqua prædictarum actionum lædit ciuem Romanum ſacra Vrbis loca viſitantem,non affici hac cenſura,quia non offendit peregrinum, ſeu Romipetam; qui verò ciuem Romanum alibi inhabitantem, ſed Romam, vbi domicilium habet, deuotionis cauſa venientem vexat, afficitur hac cenſura, quia Romipetam offendit;quamuis, ſtrictè loquendo, non dicatur offendere peregrinum: latius enim patet nomen Romipetæ, quàm peregrini, vt per ſe patet. Ita Doctores citati.

5 Secundò eum, qui offendit famulos, vel familiares, comitantes dominum deuotionis cauſa Romam proficiſcentem, affici excommunicatione, quia etiam ipſi ad Vrbem cauſa deuotionis peregrinari cenſentur. Ita Vgolinus, Duardus, Alterius, & alij, quos in ſimili *quæstione præcedente* recenſui. Imò Alterius *diſp.*11. *cap.*4. *dub.* 6. & Duardus *canon.*10.*quaſt.*16.*num.*5.

Idem ſentiendum putant, etiamſi prædicti familiares intentionem habeant non peregrinandi cauſa deuotionis,ſed ſolùm obſequij cauſa erga dominum; quia priuilegium domino conceſſum extenditur ad familiares. *cap. licet, de priuilegijs lib.*6.

Sed oppoſitum in hoc caſu mihi probabilius videtur, quia in materia pœnali, præſertim cenſurarum; non eſt facienda extenſio vltra verborum ſignificationem: verba autem huius canonis ſignificant, illos ligari excommunicatione, qui vexant accedentes Romam cauſa deuotionis; non verò cauſa famulatus. Neque ob id priuilegium inutile redditur, quia prodeſt famulis, & dominis accedentibus cauſa deuotionis, neque adeſt neceſſitas extendendi priuilegium ſecuritatis ad ipſos, dum cauſa deuotionis peregrinari non intendunt. Hinc patet reſponſio ad *cap. licet, cit.*

6 Tertiò eum, qui peregrinos ad ſanctum Iacobum Compoſtellanum, vel ad ſacrum Chriſti Domini ſepulcrum, vel ad ædem Lauretanam proficiſcentes offendit, non ſubiacere huic excommunicationi,quia iſti non ſunt Romipetæ,ſeu peregrini ad Vrbem; nomine enim Vrbis, per antonomaſiam, dicitur Roma, *cap. Alphenus.* 87.*ff. de verb. ſignif.* ſicut ſi ſermo ſit de iure ciuili ſimpliciter, ius Romanorum intelligitur, *Inſtitut.de iur.nat. gent. & ciuil.* §.*ſed ius quidem ciuile.* Ita Doctores citati.

7 Quartò eum, qui peregrinum cauſa deuotionis, volentem ſolum accedere ad ſanctum Laurentium extra mœnia Romæ, vel ad ſanctum Sebaſtianum, vel ad tres fontes, vel ad alias Eccleſias in territorio Romano exiſtentes, & Vrbi contiguas, & adiacentes offendit, vinculo huius cenſuræ obſtringi, iuxta probabilem nonnullorum opinionem, quam ſequitur Alterius *diſp.*11. *cap.*3. *col.*3. *quæſito* 2. Duardus *canone* 10. *quaſt.*5. *num.* 2. *& ſequentibus.* Ratio eſt, quia dicitur offendere Romipetam, ſeu peregrinum ad Vrbem deuotionis cauſa accedentem, quamuis Romam non ingrediatur; Vrbs enim, inquiunt ipſi, accipitur hoc loco pro territorio, non quidem vt territorium dicit comitatum, & diſtrictum, ſeu diœceſim; ſed vt dicit vniuerſitatem agrorum intra fines ciuitatis.

Dixi, *iuxta probabilem nonnullorum opinionem*, quia oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, quia verſamur in materia cenſurarum,ſeu pœnali,in qua verba accipienda ſunt iuxta arctiorem ſignificationem, *cap. ſtatutum, de elect.ione*, nomine autem Vrbis,iuxta propriam,& ſtrictam ſignificationem, ea tantùm loca veniunt, quæ intra mœnia continentur, ex Panormit. *in cap. Rodulphus num.* 4. Felino *num.*11. *de reſcript.* Quare licèt demus in materia fauorabili nomine Vrbis intelligi vniuerſitatem agrorum cuiuſque ciuitatis: hîc tamen verſamur in materia, quæ licèt fauorabilis ſit reſpectu peregrinorum;odioſa tamen eſt reſpectu delinquentium, conſequenter iuxta naturam pœnarum, & cenſurarum mitiùs explicanda eſt, conſequenter mihi probabilius videtur excommunicationem non incurri vulnerando eum, qui ſolùm decreuerat loca ſacra extra muros Vrbis exiſtentia inuiſere.

Obiicies, interdicta ciuitate cenſentur etiam interdicta ſuburbia;ergo etiam excommunicatio lata contra vexantes eos, qui ad Vrbem proficiſcuntur, cenſetur lata contra vexantes eos, qui ad ſuburbia,& loca contigua, & quaſi adiacentia pergunt.

Reſpondeo negando conſequentiam, quia à diſparatis non valet illatio,præſertim in materia pœnali. Ratio autem diſparitatis eſt,quia circa interdictum extat iuris diſpoſitio, & extenſio. *cap.ſi ciuitas, de ſententia excommunicationis in* 6.non verò in noſtro caſu.

8. & 9 Quæres ſecundò, quiſnam dicatur cauſa deuotionis, vel peregrinationis accedere ad Vrbem, ſeu Romam, ſeu etiam ad limina Apoſtolorum: (nam quando de peregrinatione agitur,pro eodem accipiuntur limina, & Roma, ſeu Vrbs; vbi verò de alia re tractatur, limina Apoſtolorum non accipiuntur pro vrbe Roma, in quaglorioſiſſima Sanctorum Apoſtolorum Petri,& Pauli corpora requieſcunt, ſed pro Papa, aut Curia Romana, iuxta materiam, de qua agitur *cap. ego N. de iureiur.* & ibi Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Alterius *lib.*5.*diſp.*11.*cap.*3.*col.*3.

Reſpondeo illum dici cauſa deuotionis, vel peregrinationis accedere,qui Romam pergit animo colendi Deum in ſe ipſo,vel in Sanctis.Deuotio eſt affectus circa ea,quæ ſunt diuini cultus, ſeu eſt actus religionis, quo voluntas intendit Deum colere,& honorare, vel,vt inquit S.Thomas 2.2. *quæſt.*82. eſt promptus voluntatis affectus ad aliquid efficiendum propter obſequium, honorem, & cultum Dei. hoc tamen in loco cauſa deuotionis non ſumitur, vt diſtincta à cauſa peregrinationis, ſed pro eadem vſurpatur, vt patet ex illa particula, *ſeu*, quæ cùm hîc ponatur

natur inter duo ſimilia, non disiunctiuè accipitur; ſed expoſitiuè ad declaranda præcedentia, vt notat gloſſ. *in cap. bona, de poſtulat. prælat.* Rota Romana apud Seraphinum *deciſ.* 193. *num.* 9. Panormit. *in dicto cap. bona, num.* 17. & alij apud Auguſtinum Barboſam *de diction. dictione* 312 *num.* 3. & apud Alterium *lib.* 5. *diſp.* 11. *cap.* 3. *col.* 4. *verſic. cauſa deuotionis.*

10 In hoc tamen differunt deuotio, & peregrinatio, quòd deuotio eſt actus interior religionis, peregrinatio eſt actus illius exterior, ſeu effectus, ac ſignum: nam ſi hominem more peregrinorum indutum, & Eccleſias viſitantem inſpiciam, illum Romam cauſa deuotionis aduenisse, & eſſe peregrinum confeſtim iudicabo. Ita Caietan. *verb. excommunicatio cap.* 13. Vgolinus *cap.* 10. *num.* 6. *circa medium.* Alterius *loco cit.* Duardus *quæſt.* 6. *num.* 2. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 5. *quæſito* 8.

11 Ex dictis ſequitur primò, illum, qui Romam pergit ad viſitandas Eccleſias, venerandas reliquias, vel indulgentias conſequendas, dici Romam pergere cauſa deuotionis, ſeu peregrinationis: nam iter ſuſcipit ex affectu inſeruiendi Deo, ſeu vacandi cultui diuino; conſequenter qui hunc vexat, ligatur excommunicatione. Ita Doctores cit.

12 Secundò eum, qui cauſa adimplendi votum, vel pœnitentiam à confeſſario, vel alio iudice Eccleſiaſtico impoſitam Romam adit, dici cauſa deuotionis Romam adire; tum quia voluntas adimplendi votum, vel pœnitentiam includit affectum exequendi aliquid, quod eſt diuini cultus. tum quia præſumendum eſt Summum Pontificem loqui iuxta communem loquendi vſum: peregrinus autem qui ad Vrbem accedit cauſa adimplendi votum, vel pœnitentiam, iuxta communem loquendi vſum, dicitur Romam accedere cauſa deuotionis, ſeu deuotam peregrinationem ſuſcipere. Ita Viualdus hic *num.* 9. Alterius *diſp.* 11. *cap.* 3. *ad finem.* Filliucius *tract.* 16. *cap.* 5. *num.* 120. quidquid dicat Duardus *quæſt.* 8. *num.* 7. *& ſeqq.*

13 Tertiò eum, qui cauſa proſequendæ litis, vel alterius negotij Romæ peragendi Romam venit, non dici ad Vrbem cauſa deuotionis venire, conſequenter eum, qui hunc vulnerat, cenſuram huius canonis non incurrere.

Dico *huius canonis*, quia fieri poteſt, vt cenſuram alterius canonis contrahat, iuxta dicta *quæſt. præcedenti*; ſi videlicet Romam tendat cauſa negotij in Curia tractandi, vt *ibidem* explicaui.

14 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm, qui Romam venit non ſolùm cauſa negotij, verùm etiam cauſa deuotionis, gaudeat priuilegio huius canonis, vt ſi veniat Romam, vt Eccleſias viſitet, & ſimul amici conſpectu fruatur, vel vt chirothecas emat, vel vt appellationem proſequatur, vel ob alia negotia.

Reſpondeo primò, ſi principaliter Romam adire intendit cauſa deuotionis, & ſecundariò, ſeu impulſiuè alia de cauſa, vexans huiuſmodi peregrinum incidit in excommunicationem, quia dicitur vexare Romipetam, ſeu peregrinum ad Vrbem cauſa deuotionis accedentem: nam ſecundarij fines, ſeu cauſæ impulſiuæ non tollunt rationem finis primarij, à quo actio ſpecificatur, & pendet; actio enim ſpecificatur ab eo, quod principaliter agitur. *l. qui iniuria, in principio. ff. de furtis, & cap. cum voluntate, de ſententia excommunic.* Idem ſentiendum arbitror, ſi peregrinus non ſolùm cauſa deuotionis, verùm etiam ſi ob alios fines æquè principaliter, vel etiam minus principaliter Romam adire intendit; nam etiam in hoc caſu vexans huiuſmodi Romipetam ligatur excommunicatione, tum quia dicitur vexare accedentem ad Vrbem cauſa deuotionis: nam vnus, & idem actus plures fines habere poteſt, nec ratio vnius finis deſtruit aliam; poteſt enim quis ob varia variarum virtutum motiua, ſeu fines præſtare vnum, & eundem actum, qui à ſingulis motiuis ſingularum virtutum honeſtatem induat, vt communiter concedunt Theologi: tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui peregrinos vexant, nec diſtinguit, an deinceps alia negotia peragant, præſertim cùm nullus ferè Romam veniat, quin ſimul aliquid aliud agat.

Reſpondeo ſecundò, ſi peregrinus Romam adire intendat, vt amici conſpectu fruatur, vel vt appellationem proſequatur, vel ob alia negotia principaliter, ſeu tanquam ob cauſam finalem; ſecundariò verò cauſa deuotionis, tanquam ob cauſam impulſiuam, vexans huiuſmodi peregrinum non afficitur iſta excommunicatione; quia non dicitur vexare peregrinum ad Vrbem cauſa deuotionis proficiſcentem: actio enim ſuam ſpeciem ſumit ab actu primario, non à ſecundario, & in qualibet actione inſpicitur id, quod principaliter agitur, *cap. cum voluntate, de ſententia excommunic.* Confirmatur, quia ſi veniens Romam principaliter cauſa negotiorum, & ſecundariò cauſa deuotionis, vocari poſſet peregrinus cauſa deuotionis, ſequeretur omnes Romam accedentes vocandos eſſe peregrinos; cõſequenter omnes priuilegio huius canonis gaudere, cùm nullus ferè Romam veniat, qui pro temporis opportunitate aliquas Eccleſias non viſitet, & aliquod pietatis, & deuotionis opus non præſtet. Ita Vgolinus *in explicatione huius canonis* §. 1. *num.* 1. Alterius *cap.* 4. *dub.* 7. Duardus *quæſt.* 6. *num.* 3. *& quæſt.* 9. *num.* 1. *& ſequentibus.* Viualdus hic *num.* 8. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 5. *quæſito* 8. Antonius de Souſa hic *cap.* 11. *num.* 5. quamuis iſti Doctores mecum in omnibus non conueniant: id enim ſolùm admittunt quando deuotio eſt cauſa principalis, vel æquè principalis; non verò quando eſt finis minus principalis.

15 Rogabis, quo pacto diſcernere poſſimus finem principalem à fine ſecundario, ſeu cauſam finalem à cauſa impulſiua, vt iudicium feramus, an peregrinus cauſa deuotionis, vel potiùs cauſa alieni negotij Romam veniat, & priuilegio huius canonis gaudeat. Omiſſa reſponſione Alterij, Nauarri, & aliorum, quæ mihi non probatur,

Reſpondeo finem illum dici, qui eſt cauſa ſubſtantiæ actionis, ſeu cuius gratia fit opus, & quo ſublato opus non fieret, vt ſi Canonicus choro interſit, vt percipiat diſtributiones, (poteſt enim hoc fine abſque ſimonia intereſſe; non quidem, vt illas percipiat, tanquam pretium diuini officij, alioquin labem ſimoniæ committeret; ſed vt quid adnexum diuino officio ad ſui ſuſtentationem) diſtributiones dicuntur cauſa finalis intereſſentiæ: quia ſublatis diſtributionibus non intereſſet; niſi fortè interſit ob diſtributiones, & ſimul ob diuinum cultum, cui principaliter vacare debet: nam eadem actio plures fines partiales habere poteſt, quorum ſinguli ſint ipſius actionis cauſa, ita vt actio ab omnibus tanquam à fine adæquato pendeat, vt ſuprà dicebam. Finis verò ſecundarius, ſeu cauſa impulſiua illa eſt, quæ non eſt cauſa actionis; ſed impellit, & excitat ad actionem, & ea cauſa non poſita adhuc actio fieret: vt ſi quis Romam eat, vt limina inuiſat, & amicum viſitet; ſed ita ſit affectus, vt limina inuiſeret, etiamſi amicus ibi non adeſſet: viſitatio liminum eſt cauſa finalis; viſitatio verò amici eſt cauſa impulſiua, ſi peregrinus ita ſit affectus, & animo paratus, vt Romam non adiret, niſi limina adeſſent. Hanc rem pluribus explicaui *de contractibus diſp.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 2. §. 2. *quæſito* 2. *num.* 8. *& ſequentib.* & alibi: propterea non eſt opus hîc diutius in explicatione horum terminorum immorari.

16 Secundò dubium eſt, vtrùm vexans eum, qui non ſolùm cauſa deuotionis, verùm etiam cauſa negotij in Curia peragendi ad Vrbem accedit, duplicem incurrat cenſuram: vnam ob iniuriam peregrino illatam; alteram ob iniuriam factam accedenti ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotij in Curia tractandi.

Reſpondent Viualdus hic *num.* 8. Duardus hic *quæſt.* 9. *num.* 1. *&* 2. duplicem cenſuram incurrere. Ratio eſt, quia delinquit contra vtrumque canonem. Imò ſi offendat

clericum Romam ob vtrumque finem accedentem, triplicem excommunicationem contrahit; duas ſcilicet in Bulla Cœnæ expreſſas, tertiam verò *in cap. ſi quis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4.*

Hoc tamen præfati Doctores limitant, modò peregrinus æque principaliter accedat Romam cauſa negotij, & cauſa deuotionis; nam ſi principaliter accedat cauſa negotij, ſecundariò cauſa deuotionis, incurrit ſolùm cenſuram præcedentis canonis: ſi accedat principaliter cauſa deuotionis, ſecundariò cauſa negotij, obſtringitur ſolùm vinculo huius cenſuræ; ſed quidquid ſit de hac modificatione, & limitatione, de qua dictum eſt ad calcem primi quæſiti,

Reſpondendum mihi videtur vnam tantùm cenſuram incurrere, quia vnum delictum committit, & vnam numero tranſgreſſionem ex eodem motiuo interdictam: nam Summus Pontifex ex eodem motiuo ſecuritatis intendit conſulere, & proſpicere accedentibus ad Vrbem cauſa negotiorum, & cauſa deuotionis, vt ſingulis ad Vrbem, vel ad Curiam ſecurus, & liber aditus pateat. Ob id Doctores communiter aſſerunt vexantes eos, qui Romam tendunt cauſa negotiorum, vel cauſa deuotionis, ſacrilegium committere, quia videlicet lædunt eos, qui ſub Eccleſiæ protectione conſtituti ſunt: ſicut ſurripiens in Eccleſia committit ſacrilegium, quia iniuriam loco ſacro facit, cuius intuitu res in Eccleſia exiſtentes tutas eſſe Summus Pontifex intendit, vt docui *de ſacrilegio in primo Decalogi præcepto.*

Oppoſita tamen opinio probabilis eſt, ad cuius rationem reſponderi poteſt, vtrumque canonem, ex eodem motiuo ſecuritatis præſtandæ Chriſti fidelibus Romam pergentibus, conditum eſſe: cenſuræ autem non multiplicantur ob multiplicationem legum ex eodem motiuo editarum. Secus ſi offendatur clericus; tunc enim peculiaris cenſura incurritur, quia percuſſio clericorum ſpeciali quadem ratione vetita eſt in honorem ordinis, & ſtatus Eccleſiaſtici, vt alibi dictum eſt.

Ex quo fit, vt qui clericum Romam cauſa deuotionis venientem vulnerauit, debeat in obtinenda abſolutione vtramque circunſtantiam explicare; alioquin abſolutus ſolùm remanet ab ea, cuius cauſam expreſſit. *cap. cui pro cauſa, de ſententia excommunicationis*, & patet ex dictis *de cenſuris, & diſpenſationibus.*

17 Tertiò dubium eſt, vtrùm iniuriis in hoc canone vetitis afficiens clericum, vel religioſum, peregrinationis gratia Romam proficiſcentem ſine ſuperiorum licentia, ligetur hac cenſura.

18 Pro ſolutione iſtius difficultatis aduertendum eſt, clericis interdictum eſſe peregrinari, & diſcedere à propria diœceſi, etiam deuotionis cauſa, abſque ſuorum Prælatorum licentia. *cap. non oportet, de conſecrat. diſtinct. 5.*

Amplia primò, etiamſi peregrinari intendat cauſa ſtudij. *cap. relatum, de clerico non reſid.* aut cauſa voti: ſicut enim illis vetitum eſt peregrinationem vouere; ita etiam à fortiori ſuſcipere ſine ſuperiorum licentia. *cap. magnæ, de voto, & cap. non oportet, citato.* Ita Burgas *in tract. de irreg. parte 5. in titulo de peregrinis, & ignotis, num. 5.* Alterius *diſp. 11. c. 4. col. 4. dub. 5.* Duardus *hic quæſt. 16.* Carolus de Graſſis *in tract. de effect. clericatus, effectu 25.*

Amplia ſecundò, non ſolùm in clericis ſimplicibus, verùm etiam à fortiori in iis, qui beneficia poſſident; cùm enim frequenter accidat, vt celebrationi diuinorum officiorum, & Sacramentorum adminiſtrationi operam dare debeant, iure merito interdicitur ipſis peregrinatio; quamuis ex ſua natura vtilis ſit, honeſta, & fructuoſa, vt patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. in principio, in decreto de inuocatione, & veneratione reliquiarum*, & pluribus docet Alterius *loco citato, cap. 2.* Et hoc multo magis militat in Epiſcopis, qui peregrinari nequeunt ſine licentia Papæ, vt patet ex allatis rationibus, & ex *cap. magnæ, de voto, & authent. de ſanctiſſ. Epiſcop. §. interdicimus.* Idem etiam aſſerendum eſt de religioſis, *cap. non oportet, & cap. magnæ, citatis.* Cum enim obedientiam ſuis ſuperioribus vouerint, par eſt, vt à ſuperiorum voluntate in ſuis actionibus morem gerant, & obſequantur. Ita Doctores. Imò in præcitatis iuribus cautum etiam eſt, ne laici, non obtentis ab Epiſcopo litteris commendatitiis, peregrinentur: nam Epiſcopi eſt ferre iudicium, an peregrinationem ſuſcipere expediat. quamquam in laicis hæc licentia potius ex honeſtate, & decentia, quàm ex præcepto requiritur, conſuetudine teſte.

19 Hæc tamen limitantur, niſi peregrinationem ſuſcipiant Romam versùs ad proſequendam appellationem, vel ad euitandam grauem, & iniuſtam vexationem; tunc enim licitum eſt Papam, non verò alium ſuperiorem adire, etiam inuito Prælato, *cap. omnes oppreſſi 2. quæſt. 6.* Ita Doctores citati. His præmiſſis,

Ad propoſitam difficultatem reſpondeo clericos, vel religioſos gaudere priuilegio huius canonis, & conſequenter eos, qui præfatis, Romam peregrinationis gratia proficiſcentibus, iniuriam inferunt, ligari excommunicatione. Ita Alterius *diſp. 11. cap. 4. col. 4. dub. 5.* contra Duardum *canone 10. quæſt. 15. num. 3. & ſequenti.* Ratio eſt, tum quia ſi clericus anno ſancto ſine licentia Epiſcopi Romam pergat, vt fruatur Iubileo, ipſius fructu non priuatur, ex Ioanne de Anna *in tract. de Iubil.* & aliis. Item qui tempore Iubilei delinquit ſpe obtinendi remiſſionem virtute Iubilei, frui poteſt Iubileo, vt docui *de pœnitentia*, cum communi Doctorum ſententia. Imò qui priuilegio abutitur, non ſtatim priuilegium amittit, licèt dignus ſit, qui eo priuetur, vt docui *de priuilegiis, ad finem.* Item ſcrupuloſus, qui vouit non emittere vota ſine confeſſarij conſenſu, validè poſtea vouet, non requiſito confeſſarij conſenſu, & qui iurat ſe domum non venditurum, validè eam vendere poteſt, licèt contra iuramentum faciat. Rurſus beneficiarius criminoſus, qui diuinum officium coram Prælato recitat, non ſolùm vt Deum laudet, verùm etiam, vt vir probus ab ipſo iudicetur, vel vt hac ratione beneficium extorqueat, ſatisfacit præcepto diuini officij, & dicitur actum orationis, vel etiam deuotionis præſtare; ergo à pari, &c. tum quia Summus Pontifex abſolutè, & indiſtinctè priuilegium ſecuritatis concedit accedentibus ad Vrbem cauſa deuotionis; ſed clericus accedit cauſa deuotionis, videlicet ex affectu ad Deum vt Deum laudet, ſacras Eccleſias viſitet, Sanctorum reliquias colet; ergo fruitur priuilegio. Neque obſtat peregrinationem fieri cum peccato; reſpondetur enim peccatum non tollere propriam actus peregrinationis rationem; alioquin etiam qui Romam pergit animo viſitandi ſacras reliquias, & ſimul ſubtrahendi pecunias ſociis in via, vel animo patrandi aliquod delictum in Curia, non diceretur Romam cauſa peregrinationis pergere, & priuilegio ſecuritatis gaudere, quod non videtur admittendum. Quamquam dignus eſt, vt priuilegio priuetur ob prauam intentionem, & circunſtantiam, quæ actum peregrinationis illicitum efficit, & peccaminoſum.

Hinc patet reſponſio ad rationes, quibus Duardus contrariam ſententiam fulcire, & ſuſtinere conatur.

20 Quartò dubium eſt, vtrùm vexans paganum, Iudæum, hæreticum, vel excommunicatum, vel alia obſtrictum cenſura, accedentem ad Vrbem cauſa conuerſionis, vel deuotionis, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo affirmatiuè cum Vgolino hîc *§. 1. num. 1. verſ. 4. 5. & 6. pag. 269.* Filliucio *tract. 16. cap. 5. quæſ. 8. n. 120.* Duardo *lib. 2. canon. 10. quæſt. 18. num. 2.* Alterio *diſput. 11. cap. 4. dub. 1. 2. 3. & 4.* Antonio de Souſa hîc *cap. 11. num. 2.* Ratio eſt, quia cui conuenit ratio diſpoſitionis, conuenit etiam ipſa diſpoſitio, argum. *l. nos accuſare. §. omnibus. ff. de accuſat. l. ſi verò. 65. §. de viro. ff. ſolut. matrim. & cap. cum ſecundum. §. fin. de hæret. lib. 6.* præfatis autem perſonis conuenit ratio diſpoſitionis, vt inductione in ſingulis clarè oſtendi poteſt.

Primò

Primò enim infideles Baptiſmo carentes poſſunt Romam venire, vt præcepta fidei doceantur, Baptiſmum ſuſcipiant; poſſunt Eccleſias inuiſere, in ipſis orationes ad Deum fundere, & diuinis officiis, etiam Miſſæ vſque ad certam partem, intereſſe, *cap. Epiſcopus, de conſecratione diſtinct.* 1.

Secundò hæretici Romam venire poſſunt, vt, abſolutione, & reconciliatione obtenta, ſacras Eccleſias viſitent, & alia quamplurima pietatis, & deuotionis opera in Vrbe præſtent.

Tertiò excommunicati, etiamſi communium Eccleſiæ ſuffragiorum, aut indulgentiarum capaces minime ſint, nihilominus poſſunt in Eccleſiis priuatim orare, vt patet ex dictis *de cenſuris*. Idem ſeruata proportione dicendum eſt de ſuſpenſo, vel interdicto, & à fortiori de irregulari, vt conſtat ex dictis *de cenſuris*, dum ſingulos harum pœnarum Eccleſiaſticarum effectus explicarem.

SECVNDA PROPOSITIO.

21 NOn ſolùm qui occidunt, mutilant, vulnerant, vel alias actiones in hoc canone vetitas faciunt contra accedentes ad Vrbem, ligantur excommunicatione huius canonis; verùm etiam, qui prædicta faciunt contra morantes in Vrbe cauſa deuotionis; ſic enim clarè habetur in hoc canone, cuius verba initio iſtius quæſt. retuli.

22 Hoc tamen intellige, modò morantes in Vrbe ſint Romipetæ, ſeu peregrini cauſa deuotionis ad vrbem Romam; quia de his tantùm ſermo eſt in noſtra Bulla, vt bene Caiet. *v. excommunicatio cap.* 13. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 11. *cap.* 5. *col.* 3. *verſic. quamobrem*. Viualdus hic *caſu* 10. *num.* 10. Duardus, Vgolinus, & alij communiter: quapropter, qui incolam Vrbis vulnerat, non ligatur hac cenſura, quia non offendit peregrinum, ſeu Romipetam cauſa deuotionis, & hoc verum eſt, etiamſi incola Vrbis ea opera exerceat, quæ ſunt propria peregrinorum; adhuc enim vocari non poteſt peregrinus. Ita Alterius *lib.* 5. *diſp.* 11. *cap.* 5. *quæſito* 3. Gambarupta *cap.* 10. Antonius de Souſa hic *cap.* 11. Duardus *quæſt.* 11. Vgolinus, Viualdus, & alij communiter.

Ex dictis ſequitur, ciuem Mediolanenſem, qui Romam peregrinatur cauſa deuotionis, non poſſe ſine excommunicatione vexari vulneratione, aut deprædatione, quamdiu Romæ commoratur cauſa peregrinationis. Idem dic de ciue Romano, qui, dum alibi habitationem habet, inde ſe transfert Romam cauſa deuotionis; vt ſic enim vocari poteſt Romipeta cauſa deuotionis, vt dixi *in prima illatione poſt primum quæſitum*. Si verò, abſoluta deuotione, intendat Romæ manere, non gaudet amplius hoc priuilegio, nec vocari poteſt Romipeta, ſeu peregrinus: nam Summus Pontifex hoc priuilegium peregrinis conceſſit ſolùm pro tempore, quo vocari poſſunt, & ſunt peregrini.

Quamobrem, qui Romam cauſa deuotionis ſe contulit, vt peregrinus, deinde Vrbis pulchritudine, vel etiam pietate allectus decreuit Romæ domicilium conſtituere, vt frequentiùs loca ſacra inuiſere poſſit, Sanctorum reliquias venerari, & ſimilia pietatis opera præſtare, non gaudet amplius priuilegio huius canonis, quia ſtatim, ac conſtituit domicilium, id eſt, ſtatim, ac incipit Romæ habitare, animo ibi perpetuò manendi, deſinit eſſe peregrinus, & fit incola, & habitator Vrbis, conſequenter, qui eum lædit, cenſuram huius canonis non contrahit. Ita Alterius, Duardus, Viualdus, Antonius de Souſa, & alij locis citatis.

TERTIA PROPOSITIO.

23 NOn ſolùm vexans peregrinos accedentes ad Vrbem, vel in ea morantes cauſa peregrinationis, ſeu deuotionis, incurrit excommunicationem; verùm etiam, qui vexat recedentes ab ea. Hæc propoſitio clarè conſtat ex textu, in quo Summus Pontifex idem priuilegium ad peregrinos ab Vrbe recedentes extendit, quod ad Vrbem deuotionis gratia proficiſcentibus conceſſerat. Ita communiter Doctores.

An verò peregrini ab Vrbe recedentes hoc priuilegio gauderent, ſi de ipſis nulla expreſſa mentio facta fuiſſet, conſtat ex dictis *quæſt. præcedente puncto* 1. *quæſ.* 3. *ad finem*, poſt tertiam propoſitionem.

24 Ex dictis colligi poteſt primò, eum, qui Romam cauſa peregrinationis, & deuotionis acceſſit; ſed dum ibi moraretur, nulla deuotionis opera fecit, non gaudere priuilegio huius canonis, dum ad ſuos reuertitur, conſequenter eum vulnerantem in excommunicationem huius canonis non incidere. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat vexantes peregrinos ad Vrbem cauſa deuotionis accedentes, vel recedentes: hic autem, ob propoſiti, & voluntatis mutationem, non vocatur amplius peregrinus cauſa deuotionis; ſicut is, qui iter inchoat animo accedendi Romam cauſa peregrinationis, quamdiu in hac voluntate perſiſtit, vocatur peregrinus; ea verò mutata, peregrini nomen non meretur, nec priuilegio huius canonis gaudet; quia principali ſublato tollitur acceſſorium, *cap. acceſſorium, de regul. iuris*. & ceſſante cauſa, ceſſant omnia, quæ ratione illius conceduntur, *cap. cùm ceſſante, de appellationib.* Ita Vgolinus hîc *in verbo, vel ab ipſa recedentes*. Alterius *diſp.* 11. *cap.* 5. *col.* 2. *quæſito* 2. Duardus *quæſt.* 13.

Obiicies contra iſtam illationem, is, qui cauſa deuotionis ad Vrbem acceſſit, ſed morbo correptus Eccleſias inuiſere, & pietatis opera, quæ decreuerat, exercere non potuit, réque infecta domum redire coactus eſt, gaudet priuilegio huius canonis, & qui eum in reditu vexat, incurrit excommunicationem; ergo incurrit etiam excommunicationem in propoſito caſu, cùm par ratio eſſe videatur.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia in primo caſu, qui Romam cauſa deuotionis acceſſit, ſed ibi nulla pietatis opera ſua culpa præſtitit, vocari non debet peregrinus cauſa deuotionis, cùm voluntatem, & propoſitum circa deuotionem mutauerit; deuotio enim formaliter conſiſtit in actu interno, ſeu in affectu circa pia diuini cultus opera; in ſecundo verò caſu eſt, & vocatur peregrinus, cùm ad Vrbem cauſa deuotionis acceſſerit, nec propoſitum mutauerit, licèt morbo impeditus opera exequi, & perficere non potuerit; conſequenter priuilegio peregrinorum priuari non debet. Ita Alterius *cap.* 5. *dubio* 1. Vgolinus, & Duardus *locis citatis*. Verum tamen eſt, hunc non conſequi indulgentias viſitantibus loca ſacra conceſſas; quia non præſtat opera ad conſecutionem indulgentiarum præſcripta, vt ſuppono; hoc enim indulgentiarum proprium eſt, vt non obtineantur, non præſtitis iis, quæ Summus Pontifex iniunxit; niſi aliud in priuilegio indulgentiarum expreſſum ſit, vt docui ſuo loco *de indulgentiis*, idémque ſuſtinent Alterius, & Duardus *locis citatis*.

Secundò ſequitur recedentem ab Vrbe, ad quam deuotionis gratia peregrinationem ſuſceperat, gaudere priuilegio huius canonis, donec ad ſuos redeat, etiamſi in reditu, vel acceſſu ad amicam diuertat, aut etiamſi diutius in itinere, vel in Vrbe moretur ob morbum, vel ob aliam iuſtam cauſam, iuxta dicta *quæſt. præcedente*. Ita Vgolinus *loco cit.* Filliucius *n.* 121. Sayrus *num.* 6. Duardus *quæſt.* 12. Antonius de Souſa hîc *diſp.* 69. *num.* 4. & alij. Ratio eſt, quia ſicut cenſetur accedens, & peregrinus ſtatim ac domo egreſſus, iter Romam versùs ſuſcipit; ita cenſetur reuertens, ſeu rediens quouſque Roma relicta domum reuerſus ſit: nam quod operatur propoſitum in propoſito, operari etiam debet oppoſitum in oppoſito, argum. *l. fin.* §. *fin. ff. de leg.* 3. Imò Vgolinus *loco cit.* exiſtimat

25 Huiuſmodi peregrinum redeuntem priuilegio huius

canonis frui, etiamſi poſtquam pia loca inuiſit, nollet viſitaſſe, & peregrinationem ſuſcepiſſe. Ratio eſt, quia deuotionis cauſa Romam venit, & quæ pietatis erant præſtitit, & quod factum eſt infectum reddi non poteſt. *l. in bello. §. infecta. ff. de capt. & poſtlim. reuerſ.*

Sed oppoſitum in hoc vltimo caſu mihi probabilius videtur, vt patet ex rationibus allatis in prima illatione; hic enim retractatione voluntatis vocari non poteſt amplius peregrinus cauſa deuotionis; conſequenter priuilegio, deuotionis cauſa peregrinis conceſſo, gaudere non videtur, quandiu in ea voluntatis retractatione perſeuerat: ſicut enim accedens, ſi inchoato itinere pœniteat iter ſuſcepiſſe, priuilegio non gaudet, licèt re ipſa deuotionis cauſa itineri ſe dederit, & dicatur peregrinus denominatione extrinſeca ab actu præterito; ita neque gaudet, qui peracto ad Vrbem itinere, renuit illud ſuſcepiſſe: nam quod operatur propoſitum in propoſito, operari debet oppoſitum in oppoſito.

Ad argumentum Vgolini reſpondeo, inde ſolùm colligi ipſum eſſe peregrinum denominatione extrinſeca, & gauiſum fuiſſe priuilegio; non verò nunc eſſe peregrinum cauſa deuotionis, illique ſecuritatis priuilegium ſuffragari; id enim ſuæ culpæ imputare, & adſcribere debet.

26 Tertiò eum, qui inchoato itinere domum reuertitur, vt aliquid faciat, vel accipiat, quod domi oblitus fuerat, non gaudere priuilegio huius canonis, quandiu domum reuertitur; conſequenter, qui eum in reditu vulneraret, in excommunicationem huius canonis non incideret. Ratio eſt, quia cui non conueniunt verba diſpoſitionis, neque diſpoſitio conuenire debet: huic autem non conueniunt verba huius diſpoſitionis, quia canon loquitur de vexantibus accedentes ad Vrbem, vel ab ea recedentes: hic autem non accedit ad Vrbem, cùm domum redeat, neque recedit ab Vrbe, cùm ad illam nondum peruenerit. Contrariam tamen ſententiam valde probabilem arbitror, quam ſequitur Vgolinus hîc *cap. 10. §. 1. verſic. tertiò afficit.* Duardus *quæſt. 12.* & eidem adhærere videtur Alterius *cap. 5. dub. 1.*

PVNCTVM IV.

Quibus de cauſis vexantes occidendo, vulnerando, ſpoliando Romipetas, ſeu peregrinos, ab iſtius excommunicationis cenſura excuſentur.

1 *Ignorantia inuincibilis iuris, facti, vel pœna excuſat.*
2 *Quo pacto ignorantia probabilis probetur.*
3 *Vexans peregrinum incurrit excommunicationem, etiamſi eum vexet non vt peregrinum ad Vrbem.*
4 *Iuſta cauſa vulnerãdi, capiendi, &c. excuſat ab hac cenſura.*
5 *Occidens, ſpolians, &c. peregrinum in adulterio deprehenſum cum propria vxore, vel filia, non excuſatur ab hac cenſura, iuxta mentem auctoris.*
6 *Paruitas materia excuſat.*

SOlutio iſtius puncti facilè colligi poteſt, tum ex dictis *de cenſuris in genere*; tum ex traditis in præcedentibus quæſtionibus. Ob id tria ſolùm in hoc puncto breuiter attingam.

Primò an ignorantia excuſet.

Secundò iuſta cauſa.

Tertiò paruitas materiæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 IGnorantia inuincibilis, & probabilis iuris, facti, vel etiam pœnæ, excuſat ab iſta excommunicatione. Ratio eſt, quia cenſuræ ferri conſueuerunt contra contumaces; contumax autem non eſt, qui probabili laborat ignorantia, vt patet ex regulis generalibus allatis *de cenſuris, & de peccatis.* vbi etiam oſtendi, & reprobaui ſententiam non ſolum Alterij pluribus in locis; verùm etiam quamplurium aliorum Doctorum arbitrantium ignorantiam non excuſare, quoties quis ignorat id, quod ſcire tenebatur. Vide quæ dixi *de peccatis diſp. 2. quæſt. 8. puncto 3.*

2 Quo verò pacto ignorantia probabilis probetur, & cui onus probandi incumbat, videri poteſt apud Alterium *lib. 5. diſp. 10. c. 4. dub. 1. col. 2.* apud Maſcard. *de probat. tom. 2. concl. 88.* Duardum *lib. 2. canone 9. quæſt. 17. num. 15.* & paſſim apud Iuriſtas, & alios quos retuli *in tract. de legibus diſp. 2. quæſt. 8. puncto 3. num. 13.*

Ex dictis in hac propoſitione ſequitur prædones, & graſſatores viarum excuſari poſſe ab excommunicatione, dum aliquem aggrediuntur, qui nullum peregrinationis ſignum exhibet, nec ipſis aliunde notum eſt peregrinum ad Vrbem eſſe. Secus ſi peregrinus conſueta peregrinorum inſignia, & habitum deferat: tunc enim graſſatores facilè conijcere poſſunt illum eſſe peregrinum ad Vrbem, vel ſaltem ſufficientem habent dubitandi rationem, an peregrinus ſit; conſequenter rei veritatem inquirere, & inueſtigare tenentur; conſequenter poſita cognitione cenſuræ contra vexantes Romipetas impoſitæ, excuſari non poſſunt ab excommunicatione.

3 Maior difficultas eſt, vtrùm excuſetur ab excommunicatione, qui poſita cognitione cenſuræ, & peregrinationis ad Vrbem vexat peregrinum, non vt peregrinus eſt ad Vrbem, ne ſcilicet Romam ſe conferat, peregrinationis, & deuotionis gratia; ſed ob priuatas inimicitias, vel alia de cauſa. Duardus *lib. 2. canone 10. quæſt. 10.* cum Viualdo, Nauarro, & Sayro conatur oſtendere non incurrere. Et hæc ſententia probari poteſt rationibus allatis quæſt. præcedenti de confugientibus ad Sedem Apoſtolicam *puncto 2. num. 13.*

Sed oppoſitam ſententiam probabiliorem, & in praxi conſulendam cenſeo, vt patet ex dictis *quæſt. 10. punct. 2. citato num. 13.* eámque ſequitur Reginaldus *lib. 9. cap. 19. num. 311.* Alterius *lib. 5. diſp. 11. cap. 1. ad finem verſic. neque opus eſt.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 IVſta cauſa vulnerandi, aut capiendi, aut alias actiones in hac Bulla expreſſas exercendi, excuſat ab excommunicatione. Hæc propoſitio patet ex ſupradictis *puncto 2.* & alibi pluribus in locis; ideo ſi iudex ſeruato iuris ordine peregrinum delinquentem detineri, vel ſuſpendi iubeat, aut ſi quis ad ſui defenſionem peregrinum cum moderamine inculpatæ tutelæ vulneret, vel occidat, non incurrit excommunicationem.

5 Idem ſentiendum putat Viualdus hîc *caſu 11. num. 5. in nouis*, & Duardus de eo, qui peregrinum in adulterio deprehenſum cum vxore, matre, ſorore, vel filia vulnerat, modò vulneret incontinenti, vt patet à ſimili de percuſſione Clerici turpiter cum præfatis inuenti, ex *cap. ſi verò, de ſententia excommunicationis.* Ratio eſt, quia Eccleſia iudicat percutientem ex magno paſſionis impetu id agere, & potius humano quodam modo ſe defendere, & proprium honorem tueri, quàm violentas, & iniurioſas manus in alterum iniicere. Ita Duardus *quæſt. 10. num. 10.* Viualdus *loco citato*, & alij quos in ſimili retuli, de vxoricidio *in tract. de matrim. quæſt. 3. punct. 14. num. 16.* & *de cenſuris*, dum loquerer de excommunicatione, quæ ob violentas manus in Clericos contrahitur, *diſp. 2. quæſt. 4. puncto 4. num. 5.*

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur ſaltem, dum vulneratur peregrinus turpiter inuentus cum alia, quàm cum propria vxore. Ratio eſt, quia *in cap. ſi verò, cit.* ſermo eſt de percutiente Clericum, non de percutiente peregrinum: diſpoſitum autem in vno caſu, non eſt trahendum ad alium in verbis diſpoſitionis non expreſſum. Vide dicenda *quæſt. ſeq. puncto 3. num. 5.*

An

An autem in dubio præſumendus ſit quis iuſtè, vel iniuſtè vexaſſe, conſtat ex ſupradictis de impedientibus delationem victualium ad Vrbem.

TERTIA PROPOSITIO.

6 PAruitas materiæ cenſetur cauſa ſufficienter excuſans ab excommunicatione in iis caſibus, in quibus paruitas materiæ dari poteſt. Ratio eſt, quia ſicut paruitas materiæ excuſat à mortali culpa; ita etiam ab excommunicatione, quæ mortalem culpam ſupponit. Magna tamen prudentia opus eſt in diiudicanda materiæ magnitudine, vel paruitate, præſertim cùm fieri poſſit, vt actio, quæ in vno caſu leuis exiſtimatur, grauis in alio iure merito cenſeatur.

Verùm verò detinens, ſeu vexans peregrinum graui metu compulſus, aut alia cauſa ductus excuſetur, patet ex ſæpiùs traditis aliis in locis, quæ inde petenda ſunt, & ſuis quæque locis accommodanda, ne ſæpiùs eadem repetere cogar.

QVÆSTIO XII.

De vndecima excommunicatione, quæ contrahitur offendendo S.R.E. Cardinales, & alios Prælatos.

EXcommunicatio vndecima his verbis exprimitur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hoſtiliter inſequentes S.R.E. Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Sedis Apoſtolica Legatos, vel Nuntios, aut eos à ſuis diœceſibus, territorijs, terris, ſeu dominijs eijcientes: nec non ea mandantes, vel rata habentes, ſeu præſtantes in eis auxilium, conſilium, vel fauorem.*

Quatuor præcipuè in hac quæſtione explicare conabor.

Primò, quænam ſit materia huius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

Secundò, contra quas perſonas præfatæ actiones fieri debeant, vt cenſura incurratur.

Tertiò, quódnam ſit ſubiectum huius canonis, ſeu quænam perſonæ ligentur excommunicatione.

Quartò, vtrùm cenſura huius canonis alibi etiam reperiatur.

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia huius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

1 *Explicatur in quónam conſiſtat materia principalis iſtius excommunicationis.*
2 *Quid ſit* percutere.
3 *Auferens pallium Cardinali, aut frangens, non ligatur hac cenſura.*
4 *Quid ſit* carcerare, capere, detinere.
5 *Inſultum faciens ad domum Cardinalis quandónam ligetur hac cenſura.*
6 *Quid ſit* hoſtiliter inſequi.
7 *Quid ſignificet* eiicere.
8 *An non admittens, vel impediens Legatos, vel Nuntios ingredi terras ſibi ſubiectas ligetur hac cenſura.*
9 *Quænam eiectio hoc in loco prohibeatur.*
10 *Quid nomine diœceſis intelligatur.*
11 *Quid nomine territorij.*
12 *Quid nomine terræ.*
13 *Quid nomine dominij.*
14 *Expellens Prælatum à domo Principis non ligatur hac cenſura.*
15 *Eijciens Nuntium, vel Epiſcopum à loco, in quo iuriſdictionem exercere poteſt, afficitur hac cenſura.*
16 *Eadem afficit eijcientes Cardinales ab Eccleſiis ſuis titularibus.*
17 *Eijciens Epiſcopum à terris patrimonialibus excommunicationem incurrit, iuxta probabiliorem ſententiam.*
18 *Eijciens Epiſcopum à regno, qui Epiſcopatui renunciauit, excommunicationem incurrit.*
19 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem ſufficit, vt eiectio fiat verbis, aut factis.*
20 *Explicatur materia minus principalis huius cenſuræ.*
21 *Quid ſit* mandare.
22 *Quid ſit* ratum habere.
23 *Verbum duplicem habens ſignificationem, genericam ſcil. & ſpecificam, in pœnalibus accipiendum eſt in ſpecifica ſignificatione.*
24 *Excommunicatio, quæ ob ratihabitionem incurritur, à quo tempore incurratur.*
25 *Qui factum in hoc canone prohibitum à principio improbauit, & poſtmodum approbat, excommunicationem incurrit, iuxta ſententiam auctoris.*
26 *Quid ſit* auxiliari.
27 *Quid ſit* conſulere.
28 *Vt excommunicatio propter conſilium incurratur, opus eſt vt influat in opus prohibitum.*
29 *Quid ſit* fauere.

CVm materia huius cenſuræ alia ſit primaria, alia ſecundaria, & acceſſoria, priùs agam de primaria, poſtmodum de acceſſoria, & ſecundaria.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria primaria huius cenſuræ eſt ſacrilegium, quo Cardinales, & alij Prælati in hoc canone expreſſi offenduntur per aliquam actionem hîc principaliter prohibitam. Ratio eſt, quia materia primaria alicuius cenſuræ eſt illa, quæ ſub cenſura primariò prohibetur; ſed id quod ſub cenſura in hoc canone primariò prohibetur, eſt præfatum ſacrilegium; ergo præfatum ſacrilegium eſt materia primaria huius cenſuræ. Ita Caietanus, Sayrus, Reginaldus, Graſſius, Filliucius, & alij communiter *locis infra citandis*.

Hoc autem ſacrilegium conſiſtit in actionibus hîc principaliter prohibitis, quæ ſunt interficere, mutilare, vulnerare, percutere, carcerare, detinere, hoſtiliter inſequi, & eiicere ex diœceſibus, terris, ſeu dominiis; quid autem vnaquæque iſtarum actionum ſignificet, patet ex dictis in præcedentibus quæſtionibus, exceptis nonnullis, quas hîc explicabo.

2 Dubium ergo eſt primò, quid ſignificet *percutere*.

Reſpondeo idem eſſe, ac cum dolore cædere, ſeu verberare, ſeu corporaliter pulſare manu, pugno, ſeu alapa, virga, baculo, ſaxo, flagello, vel alio inſtrumento. *l. lex Cornelia. ff. de iniur.* Ita Vgolinus *cap. 10. verbo vulnerantes, n. 1.* Duardus *lib. 2. canone 11. quæſt. 3.* Alterius *lib. 5. diſp. 12. cap. 4. col. 1. verſic. percutientes.*

3 Hinc colligi poteſt, eum qui pallium, quod Cardinalis defert, aufert, vel frangit, aut qui in faciem conſpuit, vel aquam in ipſum infundit, non ligari cenſura huius canonis, quia non dicitur ipſum percutere. An verò dicatur violentas manus iniicere, & ob id cenſuram canonis, *ſi quis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4.* contrahat, patebit ex dicendis ſuo loco incurrere, quia vim perſonæ infert: latiùs enim patet vim inferre, quàm percutere.

4 Dubium ſecundò eſt, quid ſit *carcerare, capere, & detinere.*

Reſpondeo *carcerare* nihil aliud eſſe, quàm aliquem in

 aliquo

aliquo loco cuſtodire, ne aufugiat, ſeu trudere in aliquem locum, & cuſtodire, ne exire poſſit; ad hunc enim finem carcer inuentus eſt. *l.1.ff.de cuſt.reor. & cap.quamuis,de pœnis,lib.6.* Ita Alterius *loco cit. col.2. verſ. carcerantes.* Vgolinus hîc *cap. 11. verſic. capientes, num.1. & ſeqq.* Duardus *quæſt.4.*

Capere idem eſt, ac aliquem comprehendere manu, vinculo, vel alia ratione.

Detinere idem eſt, ac morari, ſeu de facto aliquem tenere; etiamſi detinens illum non ceperit: fieri enim poteſt, vt quis aliquem capiat, illúmque alteri detinendum tradat. Ob id Summus Pontifex non ſolùm ſub excommunicatione vetuit capere; verùm etiam detinere, vel carcerare, & hoc verum eſt, ſiue id fiat publica, ſiue priuata auctoritate; quia Summus Pontifex ſine diſtinctione loquitur; conſequenter indiſtinctè intelligendus eſt. Ita Vgolinus, & Duardus *locis citatis.* Filliucius *tract.16.cap.9. quæſito 3. num.236.*

5 Qui verò inſultum facit Cardinali, vel alteri Prælato ad domum, vel illum in domo obſidet, non vt illum ibi cuſtodiat, ſed vt verecundiam inferat, vel contumeliis afficiat, non dicitur capere, carcerare, vel detinere; conſequenter comprehendi non videtur in hac Bulla. Ita Innocentius, & alij, quos citat, & ſequitur Sayrus *lib.3. cap.15.num.6.& quæſt.10.num.3.* Filliucius *tract.16. cap.9. quæſito 7. num. 245.* Duardus *quæſt.4. ad finem, & quæſt.5. num.3.* Vgolinus hîc *verbo, vel hoſtiliter inſequentes, num.5. & ſequenti.* Angelus, & alij apud Sayrum, contra Alterium hîc *lib.5.diſp.12.cap.4.col.5. verſ.hac opinio.*

6 Dubium eſt tertiò, quid ſignificet *hoſtiliter inſequi.*

Reſpondeo idem eſſe, quod hoſtili more proſequi aliquem, tanquam hoſtem capitalem, ſeu publicè, & manifeſtè: hoſtes enim publicè, & manifeſtè perſequuntur animo nocendi. Quamobrem hoſtiliter inſequi in hoc caſu, nihil aliud ſignificare videtur, quàm aliquem iniuſtè inſequi animo nocendi ipſo aduertente, ſibique cauente, ſeu fugiente, vt manus inſequentis euadat. Ita Syluester *verb. excommunicatio 7.num.23.* S. Antoninus *3.part.tit.24. cap.2.* Nauarrus *conſilio 31. num. 4. de ſententia excom.* Filliucius *tract.16.cap.9.quæſito 8. num.246.* Duardus *quæſt.5. num.1.* Sayrus *cap.14. num.7.* Antonius de Souſa *cap.12. diſp. 59. num. 2.* Vgolinus hic *verſ. vel hoſtiliter inſequentes.* Reginaldus *lib.9.cap.20.num.313.* Alterius ex parte *cap.4. citato, col.3.& 4.*

Hinc ſequitur primò, eum, qui aliquem inſequitur animo vulnerandi, vel capiendi, vel carcerandi, vel ſpoliandi, vel alia ratione lædendi, dici hoſtiliter inſequi, quia hæc hoſtes inſequentes faciunt; conſequenter, qui hoc pacto inſequitur, ligatur excommunicatione huius canonis; etiamſi actualis vulneratio, carceratio, vel ſpoliatio non ſequatur: ſola enim actio inſequendi ex ſe iniurioſa eſt, & hic principaliter prohibita. Ita Alter. *quæſito 3.* Duardus, Filliucius, & alij *locis cit.*

Secundò ſequitur eum, qui Cardinalem perſequens telum, vel ſaxum proiicit, vt ipſum interficiat, vel detineat, obſtringi vinculo huius cenſuræ, licèt ipſum non attingat; quia hæc eſt hoſtilis inſecutio. Idem dic de eo qui Cardinalem domi obſidet, vt eum detineat, mutilet, vel occidat, vt patet ex allata ratione. Secus ſi ſolùm paret ſe ad inſequendum, aut ſi obſideat, vel inſequatur ſolùm, vt verecundia, aut verbis contumelioſis afficiat; Summus enim Pontifex ſub excommunicatione prohibet actualem inſecutionem: actualis autem inſecutio non verba, ſed factum ſignificare videtur. Ita Vgolinus, Duardus, & alij *locis citatis*, contra Alterium *loco cit.* ex parte.

7 Dubium eſt quartò, quid ſignificet *eiicere.*

Reſpondeo idem eſſe, quod aliquem antè receptum expellere. Ex quo ſequitur, non idem eſſe eiicere, & non admittere; conſequenter excommunicationem latam contra eiicientes non afficere eos, qui non admittunt. Ita Filliucius, Vgolinus, Duardus, Alterius, & alij *locis proximè citandis.*

8 Extat tamen in extrauaganti, *ſupra gentes*, Ioannis XXII. *de conſuetudine, inter communes*, excommunicatio contra non admittentes, vel impedientes Legatos & Nuncios Apoſtolicos ingredi terras ſubiectas. hæc tamen excommunicatio non eſt reſeruata, & ſolùm afficit impedientes; non verò mandantes, conſulentes, &c. Ita Alter. *diſp.12.cap.4.ad finem.* Duardus hic *quæſt.9.ad finem.* Toletus *lib.1.cap.25. verſ.vndecima.*

9 Rogabis primò, quænam eiectio hoc in loco prohibeatur.

Reſpondeo prohiberi expulſionem è diœceſibus, territoriis, terris, ſeu dominiis ipſorum Prælatorum, ſic enim textus apertè indicat, ibi, *aut eos ex ſuis diœceſibus*, &c.

10 Nomine diœceſis, intelligitur vniuerſitas locorum, ſeu territorium, cuius iuriſdictio in ſpiritualibus, & gubernatio vnico Prælato demandata eſt. *cap. Epiſcopos 7. quæſt.1.cap.ſacrorum 63.diſt.& cap.1. de offic. ordin.*

11 Territorium, ſtrictè loquendo, eſt vniuerſitas agrorum, intra fines cuiuſque ciuitatis, terræ, caſtri, ſeu oppidi exiſtentium. *l.pupillus,§.territorium,ff.de verb.ſignificat.*

12 Appellatione terræ intelligitur ciuitas, villa, caſtrũ, oppidum, *cap. cùm in partibus,in fin. de verb.ſignific.*

13 Nomine dominij, ſignificatur locus, qui ſub iuriſdictione vnius domini exiſtit: nam dominium, & iuriſdictio æquiparantur. *l.qui furem,ff.de ſtat. hom.* voluit autem Summus Pontifex hæc omnia nomina percenſere, vt clarum, & manifeſtum fieret, quandónam cenſura ob eiectionem incurratur.

14 Hinc ſequitur primò, expellentem Prælatum à palatio Principis non ligari cenſura huius canonis; quia non dicitur expellere à territorio, terra, vel dominio ipſius Prælati eiecti. Ita Suarez *diſp.21.ſect.2. num.70.* Duardus *lib.2. canone 11.quæſt.4.num.6.* Sayrus *lib.3. cap.15. num.8.* Filliucius *num.248.* Reginaldus *lib.9.num.313.* Nauarrus *cap.27. num.67.*

15 Secundò eiicientem Epiſcopum, aut Nuncium è territorio, in quo iuriſdictionem habet, ſeu in quo munus, & officium ſuum obire debet, affici excommunicatione huius Bullæ, quia eiicit à diœceſi, territorio, aut terra ipſius eiecti; cùm enim Summus Pontifex dicat, *eyicientes eos à ſuis diœceſibus*, &c. illa particula *ſuis*, relationem, & ordinem dicit ad illam particulam *eos*, id eſt, Prælatos: diœceſes autem, & territoria dicuntur eſſe Prælatorum, quatenus in illis ius aliquod, vel iuriſdictionem habent, vel munus ſuum obire debent. Ita Panormit. *in cap.pro illorum,num.2. de præbend.* Alterius *cap.4. ſub finem, verſ. ſed petet aliquis.* Vgolinus hîc *§. 1. num. 4.* Duardus *quæſt.9.num.6. & ſeq. & quæſt.4. num.6.* contra Filliucium *tract.16. cap.9. quæſito 9. num.248.*

16 Tertiò ſequitur eiicientem Cardinales ab Eccleſiis ſuis titularibus excommunicationem incurrere; quia expellit à dominio, ſeu locis, in quibus iuriſdictionem, & dominium habent. Ita ſentire videtur Alterius *cap. 4. col.11. verſ. ſeu dominij.*

Quartò eiicientem prædictos Prælatos à locis, in quibus nullum habent ius, vel poteſtatem, non ligari excommunicatione huius canonis; quia non dicitur expellere Prælatos à ſuis diœceſibus, territoriis, vel dominiis. Ita Nauarrus *cap. 27. num. 67. verſ. quinta.* Filliucius *loco cit.* Alterius *loco cit.* & alij.

17 Maior difficultas eſt, vtrùm eiiciens præfatos Prælatos à terris, in quibus poteſtatem habent titulo patrimonij, ſeu hæreditatis, vel in quibus nati ſunt, vel domicilium habent, incidat in hanc excommunicationem.

Reſpondendum mihi probabilius videtur cum Alterio *loco citato*, contra Vgolinum, & Duardum *locis citatis*, in excommunicationem incidere, quia in hoc caſu verificantur verba canonis, abſolutè excõmunicantis eiicientem præfatos Cardinales, vel Prælatos à terris ſuis, terra

enim

enim, quæ alicui titulo patrimonij, hæreditatis, originis, vel domicilij competit, iuxta communem, & vulgarem loquendi modum, dicitur ſua.

Obiicies, Summus Pontifex iſtam excommunicationem impoſuit fauore dignitatum, alioquin ipſarum mentio fruſtrà hîc facta fuiſſet; ergo, vt quis excommunicationem contrahat, debet expellere Prælatum à loco, in quo ſpiritualem, vel temporalem iuriſdictionem habeat ratione dignitatis; non verò titulo patrimonij, vel alia ratione.

Reſpondeo, etiamſi Summus Pontifex in gratiam dignitatis hoc priuilegium conceſſerit; nihilominus, cùm abſolutè, & indiſtinctè loquatur, par non eſt, vt nos hoc priuilegium ad terras, ratione dignitatis aliqua ratione ſubiectas, reſtringamus.

18 Quintò ſequitur expellentem à regno Epiſcopum, qui Epiſcopatui renunciauit, affici excommunicatione Bullæ; etiamſi huiuſmodi Epiſcopus poſt renunciationem nullam ibi iuriſdictionem habeat ordinariam, vel delegatam; dicitur enim expelli à ſua diœceſi, vel terra, quia nomine terræ intelligitur locus, in quo Epiſcopus viuit, vel munus ſuum exercet. Ita Alterius *cap.3.dub.2.* Antonius de Souſa *diſput.67.num.3.* & alij apud Alterium *loco cit.* quamuis contraria opinio carere non videatur probabilitate.

19 Rogabis ſecundò, vtrùm eiectio hîc ſub excommunicatione prohibita, fieri debeat facto, an ſufficiat verbis, ſeu præcepto, ſeu minis.

Reſpondeo ſufficere verbis; quia ſolis verbis comminatoriis poteſt quis è loco expelli: requiritur tamen effectus, id eſt, vt Prælatus ob minas actu relinquat diœceſim, & recedat. nam verba intelligi debent cum effectu. *cap.relatum, de cleric.non reſid.* Ita Duardus & Alterius *locis cit.* Filliucius *n.248. & ſeq.*

Hinc ſequitur iudices præcipientes Epiſcopo, vt è regno, vel diœceſi, vel vrbe exeat, ſecuto effectu ligari excommunicatione. Idem dic de lictoribus mandata exequentibus, quia iſti omnes dicuntur Epiſcopum è ſua diœceſi, vel terra eiicere. Ita Doctores cit.

SECVNDA PROPOSITIO.

20 Materia minus principalis, ſeu acceſſoria huius cenſuræ eſt ſacrilegium, quo quis Cardinales, alióſque Prælatos, in hoc canone expreſſos, offendit, mandando, ratum habendo, auxilium, conſilium, vel fauorem præbendo in actionibus principaliter prohibitis, quas in prima propoſitione explicaui. Quamobrem actiones minus principales, ſeu acceſſoriæ ſunt mandatum, ratihabitio, auxilium, conſilium, vel fauor circa actiones principaliter prohibitas.

21 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit *mandare.*

Reſpondeo idem eſſe, ac munus, officium, ſeu onus alteri imponere, ſeu iubere, rogare, aut committere alteri aliquid fieri gratis, vel etiam pretio, tacitè, vel expreſsè, iuxta dicta *de reſtitutione, & de cenſuris*, quæ hîc non eſt opus repetere. Vbi etiam oſtendi, vtrùm mandans, reuocato mandato, vel facta mandati pœnitentia, ligetur excommunicatione, ſi effectus ſub excommunicatione prohibitus ſequatur vi prioris mandati.

22 Secundò dubium eſt, quid ſit *ratum habere.*

Reſpondeo idem eſſe, quod approbare aliquam actionem ſuo nomine factam. quod vt clariùs intelligatur,

Aduertendum eſt, ad incurrendam excommunicationem ob ratihabitionem nonnullas conditiones requiri.

Prima eſt, vt actio, quæ approbatur, facta ſit nomine approbantis; cùm enim ratihabitio dupliciter accipiatur, primò latè pro qualibet approbatione, & conſenſu in actum præteritum, *l.1.C.ſi maior factus ratum habuerit, & l. quod enim 11.ff.rem ratam habere.* Secundò ſtrictè, & preſsè pro approbatione alicuius actionis ſuo nomine factæ, *reg.9. & 10.de regul.iur.in 6. & cap.cùm quis, de ſententia excommunicationis.* In hoc loco ſermo eſt de ratihabitione ſecundo modo accepta, quæ propriè ratihabitio dicitur; cùm enim in materia pœnali verſemur, verba ſtrictè accipienda ſunt, iuxta propriam, & ſtrictam ſignificationem; & quando

23 Verbum aliquod duplicem admittit ſignificationem, vnam genericam, alteram ſpecificam, in pœnalibus, & odioſis ſumendum eſt in arctiore, & ſpecifica ſignificatione, ex Panormit. *in cap.Rodulphus num.3.de reſcript.*

Addo ad ratihabitionem propriè acceptam requiri, vt approbetur actio tanquam ſuo nomine facta. Quamobrem ſi quis approbet aliquam actionem, & de illa gaudeat, neſciens ſuo nomine factam, non dicitur propriè ratum habere, licèt grauiter peccet ob conſenſum, & affectum ad peccatum: nam ad ratihabitionem non ſolùm requiritur, vt approbetur materiale factum; ſed etiam ipſius qualitas, quòd ſcilicet factum ipſius nomine geſtum ſit, *cap.ratum, de regul.iur.in 6.* Ita Syluester *verb.conſenſus num.6.* Antonius de Souſa hîc *diſp.64.* Duardus hîc *quæſt.15.* Alterius *cap.6.col.7.* Reginaldus *n.314.* Nauarrus, Suarez, Molina, & alij, quos retuli *de cenſuris diſp.2.quæſt.4. puncto 3.num.8.ad finem.*

Secunda conditio eſt, vt factum approbetur aliquo actu externo, vt verbis, nutu, vel ſigno æquiualenti; cenſura enim non incurritur ob actum merè internum; quia Eccleſia non iudicat de merè internis, *cap.ex tuæ, de ſimon.*

Dixi, *vel aliquo æquiualente*, vt indicarem ad ratihabitionem non opus eſſe approbatione explicita; ſed ſufficere implicitam, quæ conſiſtit in aliquo facto, vel etiam omiſſione: vt ſi quis audeat Prælatum aliquem nomine alterius detinere, & is, cuius nomine detinetur, taceat, nec curet dimitti, cùm poſſit, & teneatur, vt ſuppono; hic enim facto approbat. *cap.1. vt lite non conteſtata.* Ita Sylueſter *loco citato.* Antonius de Souſa *cap.12.diſp.64.num.5.* Suarez *diſput.21.ſect.2.num.71.* Alterius *cap.6.col.6.* Filliucius *tract.16.cap.9.quæſito 4.ad finem.* Quamquam hic potius dicitur mandare, quàm ratum habere, quia ratihabitio videtur eſſe de præterito. Ita Vgolinus *verſic.vel rata habentes, ad finem.*

Tertia eſt, vt qui ratum habet factum ſub cenſura prohibitum, habilis fuerit ad illud perpetrandum; ſeu mandandum eo tempore, quo perpetratum eſt: nam ratihabitio fictione iuris retrotrahitur, & comparatur mandato, & virtuale quoddam mandatum cenſetur. Non poteſt autem rationem virtualis mandati habere; niſi is, qui mandauit, habilis eſſet tempore facti ad illud perpetrandum: cùm enim hæc ſit iuris fictio, par eſt, vt ſolùm ſuper materiam habilem, & poſſibilem cadat. Bart. *in l.ſi quis pro tempore, ff. de vſucap.* Sylueſter *loco citato.* Antonius de Souſa *cap.12.diſp.64.num.2.* Duardus hic *quæſt.15.* Nauarrus, Auila, Molina, & alij, quos retuli *de cenſuris loco citato.*

Hinc ſequitur primò eum, qui approbat percuſſionem, vel detentionem Cardinalis, ſua contemplatione factam, non ligari cenſura huius canonis, ſi percuſſio perpetrata fuit eo tempore, quo is, qui approbat, amens erat, vel infans. Verùm ſi Cardinalis contemplatione infantis diutius detineatur, donec infans ſufficientem rationis vſum nactus ſit, túncque cognoſcat Cardinalem ſuo nomine detineri, & ſciat ſe poſſe, & debere illum dimittere, vel remedium adhibere ad illum dimittendum, ex tunc afficitur hac cenſura; quia ratam habet detentionem ſuo nomine factam, vel potiùs eam tacitè mandat; conſequenter, licèt non incurrat excommunicationem approbando detentionem, vt ab initio factam, incurrit tamen approbando continuationem, id eſt, detentionem habentem tractum ſucceſſiuum: ſicut enim ſi carceratio, aut alia actio, habens tractum ſucceſſiuum, ab initio non ſit facta nomine alicuius, ſed poſtea nomine alicuius continuetur, is, qui nouit eam ſuo nomine continuari, afficitur

cenſura;

cenſura; quia ratam habet detentionem talis perſonæ, ex Suarez, Duardo, & Fillincio *locis proximè citatis*; ita, &c.

24 Obſerua tamen excommunicationem, quæ ob ratihabitionem incurritur, non contrahi ab eo puncto, quo delictum perpetratum eſt; ſed ab eo, quo ratum habetur crimen. Ratio eſt, quia cenſura eſt pœna: pœna autem non incurritur, antequam delictum committatur; cùm autem is, qui ratum habet crimen, non deliquerit ante ratihabitionem, ſequitur non ligari cenſura ante ratihabitionem, vt docui *de cenſuris loco cit. num.* 7. idémque præter Doctores ibi citatos, docent Tabiena *excommun.* 5. *caſu* 1. *num.* 45. Vgolinus, & Duardus *locis citatis*, Alterius *verſic. ſed quarum*, & alij communiter.

Obiicies, ratihabitio retrotrahitur, & comparatur mandato. *cap. ratihabitionem, de regul. iur. in* 6. ob id contractus ſub ratihabitione celebratus, accedente ratihabitione ſubſiſtit, ac ſi ab initio celebratus fuiſſet, ex communi Doctorum ſententia; ergo etiam excommunicatio ob ratihabitionem impoſita, accedente ratihabitione ligabit ab eo tempore, quo delictum perpetratum fuit.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia in contractibus conditionalibus id ſpeciali iure ſancitum eſt, vt ſuo loco oſtendi; cenſuræ verò hoc pacto retrotrahi non poſſunt, quia ſupponunt delictum, & non niſi patrato delicto incurruntur, ſuúmque effectum non ſuſpendunt, *cap. licet, de ſententia excommunic. & cap. paſtorali, de appell.*

Secundò à fortiori ſequitur eum non affici cenſura, qui detentionem Cardinalis, ſuo nomine factam, non approbat, ſed potiùs improbat; quia hic non dicitur ratum habere.

25 Maior difficultas eſt, vtrùm, qui à principio factum improbauit, poſtea verò approbauit, ligetur cenſura.

Reſpondent negatiuè Federicus de Senis *conſil.* 238. Marianus Socinus *in cap. ſicut tuis, num.* 17. *de ſimon.* & alij, quos citat, & ſequitur Alterius *loco cit. verſic. ſecundò obijcis*, Vgolinus *loco cit. num.* 6. & Antonius de Souſa *diſp.* 64. *n.* 5. Duardus *quæſt.* 16. loquens de actibus non habentibus tractum ſucceſſiuum. Ratio eſt, tum quia factum intelligitur de prima vice. *l. bonis.* §. *hoc ſermone. ff. de verb. ſignificat.* tum quia, ſicut qui ſtatim ab initio approbat, ligatur excommunicatione, etiamſi poſtea reprobet; ita non ligatur excommunicatione, qui ab initio reprobat, licèt poſtea approbet, vt quod operatur propoſitum in propoſito, operetur oppoſitum in oppoſito.

Sed oppoſitum mihi verius, & probabilius videtur. Ratio eſt, tum quia hic verè dicitur ratum habere delictum ſuo nomine factum; tum quia, ſicut irregularitatem contrahit, qui ab initio mandatum occidendi reſpuit, & illud poſtea acceptauit, & executioni dedit, vt cum eodem Vgolino, Suarez, & aliis docui *de irregul. diſp.* 7. *q.* 4. *puncto* 8. *num.* 27. ita, &c.

Ad rationes in contrarium reſpondeo, factum intelligi de prima vice, qua committitur: in noſtro autem caſu delictum committitur, dum approbatur, etiamſi poſtmodum reprobetur, vel antea reprobatum fuerit; tunc enim adimpletur conditio, ſub qua lata fuit cenſura; & ſicut, qui delictum ab initio approbat, ſtatim ligatur, quia cenſura ſecum trahit ſuum effectum; conſequenter deſinere non poteſt per retractationem ſubſequentem: ita ligatur cenſura, qui approbat, quamuis antea reprobarit; quia tunc conditio cenſuræ incurrendæ adimpletur, cuius effectus per reprobationem antecedentem non tollitur, nec impeditur.

26 Tertiò dubium eſt, quid ſit *auxiliari* in hoc caſu.

Reſpondeo eſſe actum, quo quis opem fert ad patrandum delictum in hoc canone damnatum: id autem contingere poteſt dando arma, vel alia inſtrumenta ad patrandum delictum, aut accommodando miniſtros, ſeu homines ad Prælatum. e. g. detinendum, aut exhibendo pecuniam, aut occultando aliquem, vt data opportunitate inde valeat exire ad aliquem Prælatum interficiendum. Ita Vgolinus hic *in v. præſtantes auxilium.* Duardus *q.* 17. Antonius de Souſa *diſp.* 62. *num.* 6. Alterius *diſp.* 12. *cap.* 6. *col.* 16. & 17. *verſ. ſeu præſtantes eis auxilium.*

27 Quartò dubium eſt, quid ſit *conſulere.*

Reſpondeo eſſe actum, quo quis ſuadet, verbis impellit, vel modum patrandi delictum docet, aut ſecuritatem aperit, aut vtilitatem ſecuturam oſtendit. *l. in actione. ff. de furt. & l. ſæpe. ff. de verb. ſignif.*

Hinc colligi poteſt, quandonam quis dicatur, conſulere actiones in hoc canone vetitas, & conſequenter cenſuram huius canonis incurrat.

28 Obſerua tamen ad cenſuram incurrendam opus eſſe, vt conſilium influat in effectum, id eſt, vt ſit cauſa effectus. Ob id, qui homicidium Epiſcopi conſulit alicui iam parato eundem occidere, non obſtringitur excommunicatione, modò re ipſa ſuo conſilio, nulla ratione moueat delinquentem ad patrandum crimen, vt patet ex dictis *de cenſuris, & de reſtitutione.* vbi etiam oſtendi eum, qui parato maius damnum alicui inferre, ſuadet minus eidem inferre, non eſſe reum delicti. Videnda ſunt, quæ ibi tradidi, ne ſæpiùs idem repetatur.

29 Quintò dubium eſt, quid ſit *fauere.*

Reſpondeo idem eſſe, quod commodum, ſeu vtilitatem præſtare, ſeu aliquid facere conferens, & iuuans ad finem ab alio intentum. Quamobrem, qui commendat, vel laudat delinquentem, vt delictum committat, aut, qui eundem tuetur, comitatur, vel alia ſimili ratione adiuuat, vt crimen tutò perpetret, dicitur fauere; conſequenter cenſuris contra fautores in tali crimine latis obſtringitur. Ita Vgolinus *v. vel fauorem.* Antonius de Souſa *diſp.* 62. *num.* 6. Duardus *diſp.* 17. *num.* 4. Alterius *diſp.* 12. *cap.* 6. *ſub finem verſ. vel fauorem.*

Opus tamen eſt, ad incurrendam cenſuram, vt fauor influat in effectum: nam ſi delinquens ſine illo fauore delictum adhuc commiſſurus erat, præſtans fauorem non ligatur cenſura, vt in ſimili dictum eſt de conſulente. Ita gloſſ. *in Clement.* 1. *verbo defenſauerit, verſ. circa tertium, de pœn.* Syluester *v. excommun.* 7. *num.* 44. *excommunicatione* 15. Alterius *cap.* 6. *col.* 22. *verſic. non incurritur.* Sayrus *cap.* 15. *num.* 13. & alij, quos in ſimili retuli de conſulente, & adiuuante, in materia irregularitatis.

PVNCTVM II.

Contra quas perſonas occiſio, mutilatio, & aliæ actiones in hoc canone damnatæ fieri debeant, vt cenſura incurratur.

1 *Ad incurrendam cenſuram opus eſt, vt actiones fiant contra perſonas in canone expreſſas.*

2 *Quid nomine Cardinalium intelligatur.*

3 *Rubeus galerus ad ſubſtantiam Cardinalitiæ dignitatis non pertinet.*

4 *Patriarcharum, Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum nomine quinam veniant.*

5 *Excommunicatio lata contra vexantes Epiſcopos, non afficit vexantes Archiepiſcopos, iuxta nonnullos DD. ſed oppoſitum auctori probabilius videtur.*

6 *Vexans Cardinalem non afficitur excommunicatione lata contra vexantes Epiſcopos præcisè.*

7 *Interficiens, vel capiens Epiſcopum tantummodo electum, & confirmatum, ſed nondum conſecratum, non afficitur excommunicatione.*

8 *Interficiens Epiſcopum ſuſpenſum, excommunicatum, vel degradatum, afficitur excommunicatione huius canonis.*

9 *Quinam veniant nomine Legatorum, & Nunciorum.*

10 *Legati, ſeu Nuncij an gaudeant hoc priuilegio, dum redeunt à legatione, & nunciatione.*

11 *Occidens, vel detinens clericum, vel religioſum de familia Card. Epiſcopi, vel Nuncij, non ligatur hac cenſura.*

12 *An*

12 *An ligetur excommunicatione* cap. felicis, de pœnis.
13 *Familiares Papæ, aut Cardinalium quinam dicantur.*

VNICA PROPOSITIO.

1 VT cenſura huius canonis incurratur, opus eſt, vt aliqua actionum hic vetitarum fiat contra perſonas hic expreſſas; cenſura enim non ligat vltra mentem conditoris verbis expreſſam: perſonæ autem hic expreſſæ ſunt Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Legati, & Nuncij, vt patet ex textu.

2 Quæres primò, quinam Cardinalium nomine intelligantur in hoc loco.

Reſpondeo nomine Cardinalium S. R. E. venire eos qui ad Cardinalatus gradum electi ſunt à Summo Pontifice, & conſenſum electioni præſtiterunt. nam electione, ſeu nominatione Summi Pontificis, & aſſenſu electi creantur Cardinales. Ita communiter Doctores.

3 Ex quo ſequitur primò rubrum galerum ad ſubſtantiam Cardinalitiæ dignitatis non pertinere; conſequenter mutilantem, capientem, vel hoſtiliter inſequentem Cardinales, affici excommunicatione huius canonis; quamuis Cardinales galerum nondum obtinuerint, aut in Conſiſtorio loqui non permittantur: nam re ipſa ſunt Cardinales, & ſuo ſuffragio ad Summi Pontificis electionem concurrere poſſunt, vt patet ex Bullis Summorum Pontificum, in quibus de Summi Pontificis creatione, Sede vacante, tractatur. Ita Palud. *in 4. diſtinct.* 18. *quæſt.* 3. *art.* 2. *caſu* 16. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 3. Duard. *canone* 11. *quæſt.* 6. *num.* 1. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 9. *quæſito* 5. *num.* 239. Antonius de Souſa *cap.* 12. *diſp.* 60. *num.* 1. Vgolinus hic *cap.* 11. §. 1. *num.* 1. *& ſequenti.*

Secundò ſequitur, interficientem Cardinales Eccleſiæ S. Iacobi Compoſtellani, vel Rauenatẽſis, aut Canonicos ordinarios Metropolitanæ Eccleſiæ Mediolanenſis, qui in antiquioribus ſcripturis Cardinales minores nuncupabantur, non affici excommunicatione huius canonis; quia iſti non ſunt Cardinales ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, vt dicitur in textu. Imò, etiamſi in textu non adderentur hæc verba, S. R. E. nihilominus tacitè ſubintelligerentur; quia nomine Cardinalium, communi modo loquendi, intelliguntur Cardinales S. R. E. Ita Marius Alterius *diſp.* 12. *cap.* 2. *col.* 2. Filliucius, & alij.

De Cardinalium poteſtate, & auctoritate, præſertim Sede vacante, nonnulla egi *in tractatu de legibus, diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *num.* 26. cum Sebaſtiano Medice, Salas, & aliis, quæ ibi videri poſſunt, dum opus fuerit, ſimúlque conſuli poterit Syluester *verb. Cardinales, & verb. electio.* 3. *quæſt.* 3.

4 Quæres ſecundò, quinam veniant nomine Patriarcharum, Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum.

Reſpondeo nomine Patriarcharum intelligi illos, qui pluribus prouinciis præſunt. alio nomine vocantur primates, *cap. prouinciæ diſt.* 99. & primum locum inter Epiſcopos, poſt Summum Pontificem, tenent: dicuntur autem Patriarchæ, quaſi ſummi Patres, *cap. cleros,* 21. *diſtinct.* Nomine Archiepiſcoporum, qui etiam Metropolitani nuncupantur, veniunt illi Epiſcopi, qui vni prouinciæ, & Epiſcopis eiuſdem prouinciæ præſunt. Epiſcopi verò dicuntur illi, qui vni ciuitati, & diœceſi præſunt, *cap. cleros.* §. *Epiſcopus, diſtinct.* 21. Ex quo patet Epiſcoporum ordinem (præciſo Summo Pontifice, qui Sacerdotum in hac vita degentium Princeps eſt) tripartitum eſſe, vnus eſt Patriarcharum, alter Archiepiſcoporum, poſtremus Epiſcoporum.

5 Hinc inferunt Alterius hic *cap.* 3. *col.* 1. Duardus hic *quæſt.* 6. *num.* 9. excommunicationem latam contra vexantem Epiſcopos, non ligare vexantem Archiepiſcopos, & Patriarchas, quia excommunicatio non excedit perſonas expreſſas; quamuis enim in iis, quæ ſpectant ad ordinem Epiſcopalem, ſeu ad officium Pontificale, nomine Epiſcoporum veniant Archiepiſcopi, & Patriarchæ tam in fauorabilibus, quàm in pœnalibus, (cùm enim omnes eundem ordinem habeant, nec inueniatur ordo ſuperior Epiſcopatu, ſequitur expreſſis Epiſcopis, cenſeri etiam expreſſos ſuperiores eundem ordinem habentes, in iis, quæ ad ordinem, & pontificale officium pertinent. ex gloſſa *in cap. quia periculoſum, verb. de Epiſcopis, de ſententia excommun.* Geminiano, & Franco *ibidem.*) nihilominus in iis, quæ ratione dignitatis, & perſonæ conceduntur, nomine Epiſcoporum non ſemper continentur Archiepiſcopi, & Patriarchæ; conſequenter, ſi Summus Pontifex in hac Bulla de Epiſcopis ſolùm mentionem feciſſet, interficiens Archiepiſcopum, vel Patriarcham, non incideret in excommunicationem Bullæ.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur; tum quia nomen Epiſcopi in genere ſumptum complectitur etiam Archiepiſcopos, & Patriarchas, cùm verè Epiſcopi ſint; tum quia hic canon etiam in ſententia Duardi *quæſt.* 8. Alterij *cap.* 3. & aliorum editus eſt intuitu conſecrationis, & ordinis Epiſcopalis, non ratione dignitatis, & iuriſdictionis, præciſè; alioquin interficiens Epiſcopum ſolùm confirmatum, ſed nondum conſecratum, ligaretur cenſura huius canonis, quod ipſi negant, eo quòd Epiſcopus confirmatus iuriſdictionem Epiſcopalem habeat, non verò ordinem: cùm ergo in iis, quæ ordinem, & Pontificalia reſpiciunt, appellatione Epiſcoporum comprehendantur Archiepiſcopi, & Patriarchæ; ſequitur, vexantem Patriarchas, & Archiepiſcopos ſubiici huic cenſuræ, etiamſi in Bulla dumtaxat de Epiſcopis fieret expreſſa mentio; non verò de Archiepiſcopis, & Patriarchis. Horum tamen omnium Summus Pontifex expreſsè meminit ad maiorem declarationem, & ad tollenda dubia, ne quis ignorantiæ prætextu ſe tueri prætendat. Secus dic, ſi de Cardinalibus explicite locutus non fuiſſet.

6 Quamuis enim Cardinalis Epiſcopum dignitate præcedat; nihilominus Cardinalis, vt ſic, non eſt Epiſcopus, ſed ab Epiſcopo formaliter differt; conſequenter, qui antiquioribus temporibus, dum in Bullis ſermo de Cardinalibus non habebatur, vexabat Cardinales, non ligabatur excommunicatione Bullæ Cœnæ. Ita Alterius, & Duardus *locis citatis.*

7 Sed modò difficultas eſt primò, vtrùm interficiens, vel capiens Epiſcopum electum tantùm, & confirmatum, ſed non conſecratum, ligetur excommunicatione Bullæ. Ratio dubitandi eſt, tum quia hæc conſtitutio fauorabilis eſt Epiſcopis; conſequenter extendenda videtur ad Epiſcopos, dumtaxat confirmatos, ſed nondum conſecratos. tum quia Epiſcopus confirmatus verè, & propriè videtur Epiſcopus; gaudet enim iuriſdictione Epiſcopali, & actus iuriſdictionis exercere poteſt, *cap. at ſi clerici. de iudiciis, & cap. nihil, de electione.* huius ſententiæ eſt Graſſius 1. *part. lib.* 4. *deciſ. cap.* 18. *num.* 102.

Sed oppoſita ſententia communior, & probabilior eſt Caietani *verb. excommun. cap.* 12. Nauarri *cap.* 27. *num.* 67. §. 8. Suarez *diſp.* 21 *ſect.* 2. *num.* 69. *ad finem.* Vgolini hîc *in verbo, ac Patriarchas, num.* 3. Alterij hîc *cap.* 3. *dub.* 2. *& ſeqq.* Sayri *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 4. Antonij de Souſa hîc *cap.* 12. *diſp.* 61 *num.* 3. Viualdi hîc *caſu vndecimo, num.* 8. Gambarupta hîc *cap.* 11. *num.* 11. Duardi hîc *quæſt.* 8. Reginaldi *lib.* 9. *cap.* 20. *num.* 313. Filliucij *tract.* 16. *quæſito* 5. *num.* 240. Panormit. Felini, Cardinalis, & aliorum apud Alterium, *locis cit. dub.* 2. & apud Souſam *num.* 4. aſſerentium Epiſcopum non conſecratum non gaudere priuilegio huius canonis, etiamſi poſſeſſionem adeptus ſit; conſequenter offendentem huiuſmodi Epiſcopum hac excommunicatione non ligari. Ratio eſt, tum quia Epiſcopus confirmatus, ſed nondum conſecratus, non eſt verè, & propriè Epiſcopus, cùm careat charactere Epiſcopali, qui per conſecrationem confertur. tum quia verſamur in materia pœnali cenſurarum, in qua non eſt facienda extenſio, *cap. odioſa, de regul. iur.* tum quia ſicut is, qui Archiepiſcopatum

patum adeptus eſt, non poteſt Archiepiſcopus appellari ante pallij receptionem. *cap. tranſmiſſam, de elect. & cap. niſi ſpecialis, de auctor. & vſu pallij.* conſequenter, qui illum offendit, non incurrit excommunicationem huius canonis (niſi fortè conſecratus ſit: tunc enim priuilegio Epiſcopi gaudet, vt bene Alterius *cap. 3. dub. 4.* Duardus hîc *quæſt. 8. num. 9.* & alij:) ita neque is, qui Epiſcopatum obtinuit, ſtrictè, & propriè loquendo, appellari poteſt Epiſcopus ante conſecrationem.

Ad rationes dubitandi facilis eſt reſponſio ex rationibus a me adductis ad noſtram ſententiam comprobandam.

8 Secundò difficultas eſt, vtrùm interficiens Epiſcopum ſuſpenſum, excommunicatum, irregularem, vel degradatum verbaliter, incidat in excommunicationem huius canonis.

Reſpondeo affirmatiuè, quia hic verè eſt Epiſcopus, cùm ordinem Epiſcopalem retineat, vt patet ex dictis *de ſacramento ordinis*; character enim indelebiliter imprimitur, & in anima permanet. Idem dicendum eſt de Epiſcopo, qui loco, Epiſcopatui, & dignitati renunciauit; hic enim characterem Epiſcopalem retinet, & ordines quoad ſubſtantiam validè confert. Ita Alterius *cap. 3. dub. 6.* Sayrus *lib. 3. cap. 15. num. 4.* Duardus *quæſt. 8. num. 5. & ſeq.* Reginaldus *lib. 9. n. 313.* Vgolinus hic *cap. 11 §. 1. num. 1. ad finem*, in ſimili loquens de Cardinali verbaliter ſolùm depoſito, vel hæretico, vel ſchiſmatico, antequam huiuſmodi criminis reus declaratus ſit. Secus dic de degradato realiter, quia hic omnibus clericorum priuilegiis priuatur, *cap. degradatio, in fin. de pœn. lib. 6.* Ita Vgolinus *§. 2. n. 12.* Duardus hic *quæſt. 22. n. 18. ad finem.* Alterius *cap. 3. dub. 6. verſic. quæres.*

9 Quæres tertiò, quinam appellatione Legatorum, & Nunciorum comprehendantur.

Reſpondeo eos comprehendi, qui ad Principes negotiorum gratia à Summo Pontifice mitti conſueuerunt: horum autem alij dicuntur Legati à latere, & hi Cardinales hoc tempore eſſe ſolent, *cap. ad eminentiam. de ſententia excommun.* Alij dicuntur nati, & hi ſunt, qui Epiſcopalem dignitatem conſequuntur, cui ex conceſſione Summi Pontificis adnexum eſt Legati priuilegium, *cap. 1. de offic. legat. & cap. 1. de appellat.* Alij verò ſunt miſſi, & hi proprio, & vſu recepto vocabulo, Nuncij appellantur *cap. 1. de offic. legat. in 6.* Ita Hoſtienſis *in ſumm. de offic. legat.* Vgolinus hîc *cap. 11. num. 9.* Duardus hîc *quæſt. 7.* Filliucius *num. 241.* Salas *de legibus diſput. 8. ſect. 11. num. 51.* iſti ergo gaudent priuilegio huius canonis, donec legationem compleuerint, vel dignitate priuati ſint, vt bene Alterius *cap. 3. dub. 6. ad finem.* vbi etiam idem Alterius *dub. 5.* Duardus, & alij poſt Gambaram *de offic. legat. lib. 1. cap. 2.* obſeruant.

10 Huiuſmodi Legatos, ſeu Nuncios, ſtatim ac Vrbis porta egrediuntur, gaudere priuilegiis, & prærogatiuis Legatorum, non ſolùm dum ad præfixum locum accedunt, verùm etiam dum redeunt; etiamſi interim alicubi moram trahant, quia priuilegium eundi ad aliquem locum, cenſetur etiam conceſſum ad redeundum. Sed hoc ego, vniuerſaliter loquendo, non facile admiſerim in materia ſaltem pœnali, & odioſa, in qua verba inſpicienda, & obſeruanda ſunt; cùm enim fieri poſſit, vt quis legationem compleuerit, vel dignitate priuatus ſit, dum Romam redit, aſſerendum non videtur, eum tunc temporis priuilegio huius canonis frui; niſi idem ſit Epiſcopus, & in hac parte priuilegio huius canonis gaudeat.

Ex dictis in hoc puncto colligi poteſt, quænam perſonæ priuilegio huius canonis gaudeant; hic enim canon illis tantummodo ſuffragatur, quorum mentionem Summus Pontifex fecit, non verò aliis. Ex quo fit, vt interficiens clericum, vel alium ſacerdotem, vel religioſum vinculo huius cenſuræ non obſtringatur, quia hic non eſt Cardinalis, Epiſcopus, &c.

11 Hîc ſolùm ſupereſt dubium, vtrùm in hanc excommunicationem incidat, qui clericum, vel religioſum de familia alicuius Cardinalis, Epiſcopi, vel Nuncij occidit, vulnerat, vel alia actione in hoc canone damnata vexat.

Reſpondeo non incidere; etiamſi id faciat coram Cardinali, Epiſcopo, vel Nuncio, & ipſorum intuitu, ſeu in contemptum ipſorum. Ratio eſt, quia cenſura non ligat vltra mentem cōditoris verbis expreſſam: hic autem non exprimuntur huiuſmodi familiares, ſed Cardinales, & alij Prælati, quibus hoc priuilegium, ratione dignitatum conceſſum eſt. quamuis ergo vulnerans familiarem alicuius Cardinalis, vel Epiſcopi, intuitu ipſius grauiter peccet, & iniuriam etiam ipſimet Cardinali, vel Epiſcopo inferre cenſeatur: non tamen cenſura huius canonis punitur; quia non eſt contumax contra hunc canonem, neque in hoc canone exprimitur; quod autem conſtitutio non dicit, neque nos dicere debemus. *l. ſi verò, §. de viro, ff. ſolut. matrim. & l. vnic. §. ad deficientes, C. de caduc. tollend.* Ita Marius Alterius hic *lib. 5. diſp. 12. cap. 3. dub. 7. col. 14.* Antonius de Souſa hic *cap. 12. diſſ. 66. num. 3.* Duardus *lib. 2. canon. 11. quæſt. 10. num. 1. & ſeqq.* contra Armillam *verb. excommunicatio, de excommunicatione 2.* contra inſectatores Cardinalium, Viualdum hîc *in Candelabro num. 86. in antiquioribus,* Sayrum *lib. 3. cap. 15. num. 3.* & alios.

12 Obſeruant tamen Doctores ferè communiter offendentem aliquem ex familia Papæ, aut Cardinalium affici excommunicatione *cap. felicis, de pœnis.* Hoc tamen intelligitur primò, modò qui offenditur, ſit clericus, vel religioſus; textus enim non loquitur de familiaribus laicis Cardinalium, aut Papæ, ſed de familiaribus clericis, & religioſis. Secundò intelligitur, & limitatur, modò ſint familiares Papæ, vel Cardinalium; de his enim ſermo eſt in præfato capitulo; non verò de familiaribus Patriarcharum, vel Epiſcoporum, contra Nauarrum *cap. 27. num. 69.* Antonium de Souſa *loco citato,* Duardum *quæſt. 22. num. 16.*

Addunt tamen hanc excommunicationem *cap. felicis, cit.* non eſſe Papæ reſeruatam; quia reſeruatio extendenda non eſt vltra caſus expreſſos: hæc autem reſeruatio non eſt ibi expreſſa. Ita Geminian. *in cap. felicis, cit.* Syluester, & alij, quos citat, & ſequitur Alterius *loco cit. dub. 7.* Duardus *quæſt. 10. ad finem,* contra Antonium de Souſa *loco cit.* Ego verò non ſolùm exiſtimo iſtam excommunicationem, ſi qua fortè lata eſt, contra offendentes familiares Papæ, aut Cardinalium, non eſſe reſeruatam; verùm etiam probabilius cenſeo nullam contra ipſos in præfato textu excommunicationem extare; quia nullum ibi verbum excommunicationis contra ipſos reperitur; ſed tantummodo decernitur, vt offendentibus familiares Papæ, aut Cardinalium imponatur pœna pro qualitate culpæ, ibi, *proportionetur pœna delicto, ita quod vindicta ex æquo exceſſui reſpondente, ab offenſa noſtrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis.*

13 Qui autem dicendi ſint familiares Papæ, aut Cardinalium, alibi pluribus in locis explicaui, & declaratur *in cap. fin. de verborum ſignific. in fine.* illi enim dicuntur familiares, qui ſeſe in obſequium alicuius Principis tradiderunt, & ab eo victum recipiunt; etiamſi extra domum degant, modò in neceſſariis domi, aut foris adſint. Hæc autem familiaritas, ſicut contrahitur conſenſu domini recipientis, & ipſius recepti; ita alterius renunciatione diſſoluitur, ſicque familiaritatis priuilegium ceſſat, argument. *l. item in legato, §. penult. ff. de legat. 3. & l. 2. & 3. ff. de aur. & argent. legat.* vide Geminianum *in cap. felicis, cit. num. 8. & 9.* Ancharanum *num. 3.* Gomezium *ad regul. Cancellar. quæſt. 13. verſic. eſt tamen vlterius.* Cochier *ad regul. 30. Cancellar. verb. beneficia familiaris Cardin. pag. 311.* Alterium *loco citato*, & deciſiones Rotæ infinitis in locis.

PVN

PVNCTVM III.

De ſubiecto huius cenſuræ, ſeu contra quas perſonas excommunicatio huius canonis feratur.

1 *Explicantur perſonæ, quæ ſubijciuntur huic cenſuræ.*
2 *Cardinalis, Epiſcopus, vel Nuncius occidens, vel capiens alium Cardinalem, Epiſcopum, vel Nuncium, ſubijcitur huic excommunicationi.*
3 *Cardinalis ſeipſum ferro, veneno, vel alia ratione occidens, percutiens, aut vulnerans, non incurrit excommunicationem, iuxta probabilem ſententiam auctoris.*
4 *Iuſtè occidens, vel percutiens Cardinales, &c. non ligatur hac cenſura.*
5 *Occidens, aut percutiens Cardinales, vel Epiſcopum turpiter inuentum cum propria matre, vxore, aut filia, excommunicationem incurrit, iuxta probabilem auctoris ſententiam.*
6 *Ad incurrendam huius canonis excommunicationem culpa grauis requiritur.*
7 *Ignorantia excuſat.*
8 *Ad incurrendam iuſtam excommunicationem neceſſarius eſt effectus.*
9 *Mandans, ratum habens, conſulens, fauens, & auxilians præfata delicta, excommunicationem incurrit.*
10 *Excommunicatio non incurritur ſtatim præſtito conſilio, auxilio, vel fauore, nondum ſecuto effectu principali.*
11 *Mandans percuti vnum Epiſcopum, non incurrit excommunicationem, ſi mandatarius alium Epiſcopum percutiat.*
12 *Defenſor, vel receptator percutientium Cardinales, vel Epiſcopos, non ligatur cenſura huius canonis, ſed* cap. felicis, & Clement. ſi quis, de pœnis.
13 *Iuſtè defendens præfatos delinquentes incurrit excommunicationem.*
14 *Qui non impedit percuſſionem Cardinalis, vel Epiſcopi, cùm poſſit impedire, non incurrit excommunicationem, iuxta ſententiam auctoris.*
15 *Qui non reuelat conſpirationem in Cardinales, excommunicationem incurrit latam à Pio V.*

CVm actiones in hoc canone prohibitæ, aliæ ſint principales, & aliæ acceſſoriæ, vt ſuprà dictum eſt, ſequitur etiam perſonas, quæ contra iſtam conſtitutionem delinquunt, alias aliquando principaliter, alias aliquando acceſſoriè in delictum influere, & excommunicatione ligari. Priùs loquar de perſonis primi generis, deinde poſterioris.

PRIMA PROPOSITIO.

1 OMnes ſine iuſta cauſa, & cum lethali culpa, contra hunc canonem occidentes, vulnerantes, capientes, carcerantes, detinentes, hoſtiliter inſequentes, vel à ſuis terris, vel dominiis eiicientes Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, vel Nuncios, in excommunicationem huius canonis incidunt, effectu ſecuto. Hæc propoſitio ſatis clara, & perſpicua eſt ex ipſo textu, qui vniuerſaliter, & indiſtinctè loquitur de iis, qui aliquas actiones in hoc canone damnatas præſtant.

Hinc ſequitur primò, homines, cuiuſcumque ſexus, & conditionis exiſtant, ligari hac cenſura, quoties delictum in hoc canone interdictum committunt, ſiue ſint maſculi, ſiue fœminæ, ſiue priuati ſint homines, ſiue publici, ſiue ſenes, ſiue adulti, ſiue infantes, modò rationis vſu polleant, nec per ignorantiam, vel aliam iuſtam cauſam excuſentur; textus enim abſolutè loquitur, & lex abſolutè loquens extenditur ad omnes ſubiectionis legum capaces; niſi fortè priuilegio excipiantur, aut peculiari nota digni ſint. Ita Vgolinus hic *cap.* 11. §. 1. *n.* 1. Duardus *can.* 11. *quæſt.* 22. *n.* 1. *&* 2. & alij, quos in ſimili retuli *de legib. diſp.* 1. *quæſt.* : *punct.* 6.

2 Secundò ſequitur Cardinalem offendentem aliqua iſtarum actionum alium Cardinalem, Epiſcopum, vel Nuncium, affici excommunicatione huius canonis; quia delinquit contra canonem; & licèt ipſe priuilegio gaudeat, ne ab aliis offendatur: non tamen priuilegium illi ſuffragatur, vt alios impunè offendere valeat. Ita Vgolinus *loco cit.* Duardus *loco cit.* & alij quos in ſimili retuli *quæſt. præced. punct.* 2. *num.* 3.

3 Tertiò probabiliter ſuſtineri poſſe, Cardinalem, qui ſe ipſum ferro, veneno, laqueo, vel alia ratione vulnerat, aut percutit, ſubiici huic excommunicationi; quia facit actionem in hoc canone interdictam ſub excommunicatione, nec ipſe cedere poteſt priuilegio huius Bullæ; quia hæc Bulla in fauorem dignitatis edita eſt: nullus autem cedere poteſt fauori, in gratiam alterius conceſſo, & ſicut clericus ſe ipſum percutiens non eximitur ab excommunicatione canonis, *ſi quis ſuadente diabolo*, 17. *quæſt.* 4. ita neque Cardinalis, Epiſcopus, vel Nuncius liber erit ab excommunicatione Bullæ, ſi ſe ipſum vulneret, vel percutiat; militat enim in his caſibus eadem ratio. Ita Vgolinus *loco citato*, Tabiena *in verbo*, *excommunicatio* 5. *caſu* 1. *num.* 32. Idem innuit Alterius *diſput.* 12. *cap.* 3. *dub.* 2. Duardus hîc *quæſt.* 8. *num.* 8. *&* *quæſt.* 22. *num.* 2.

Contrarium tamen mihi non videtur improbabile; tum quia ſcienti, & volenti non fit iniuria. *l. nemo præſumitur, ff. de regul. iur. & cap. ſcienti, eodem titulo in* 6. tum quia quod fauore alicuius inductum eſt, non debet in ipſius damnum retorqueri. *l. nulla iuris ratio* 24. *ff. de leg. l. quod fauore, C. eodem tit. & cap quod ob gratiam* 61. *de regul. iur. in* 6. tum quia Summus Pontifex in hoc canone loqui videtur de exercentibus iſtas actiones in diſtinctas perſonas; carceratio enim, hoſtilis inſecutio, & eiectio ſupponunt diſtincta ſubiecta. ergo idem dicendum videtur de vulneratione, & percuſſione; quia vna pars diſpoſitionis aliam explicat.

Ad rationem in contrarium reſpondeo, priuilegium huius canonis latum eſſe in fauorem dignitatis, quam Cardinales, Epiſcopi, & Nuncij ſuſtinent; nõ verò ſimpliciter, & abſolutè, & in genere in fauorem Eccleſiaſticæ dignitatis; alioquin offendens Abbates, & alios Prælatos Eccleſiaſticos, in hoc canone non expreſſos, ſubiiceretur huic excommunicationi, quod nullus dicere poteſt. Ex quo patet differentia inter hunc canonem, & illum, *ſi quis ſuadente diabolo.* Imò nonnulli Doctores arbitrantur, neque clericum affici excommunicatione canonis, *ſi quis ſuadente*, dum in ſe ipſum manus violentas iniicit.

4 Dixi in prima propoſitione, *ſine iuſta cauſa*, quia ſi quis iuſtam habeat percutiendi cauſam, vt ſi ad ſui, ſuorúmque defenſionem, pudicitiæ, vel bonorum, cum moderamine inculpatæ tutelæ, Epiſcopum, vel Cardinalem percutiat, vel occidat, eximitur ab excommunicatione; quia non percutit iniuſtè, & cum lethali culpa, cenſura enim ſupponit lethalem culpam. Ita Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 69. Vgolinus hic §. 1. Nauarrus *cap.* 27. *num.* 67. Duardus *quæſt.* 11. *&* 22. *num.* 16. Alterius hîc *cap.* 5. *dub.* 1. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 5. Gambarupta hic *cap.* 11. *num.* 5.

Item ſi quis Cardinalem, vel Epiſcopum obſideat, non vt illum detineat, vel in carcerem coniiciat, ſed vt caſtrum iuſtè obtineat, non ligatur hac cenſura, quia iuſtam habet cauſam id faciendi, iuréque ſuo vtitur, vt ſuppono. Si verò obſideat ad caſtrum iniuſtè obtinendum, probabilius cenſeo excommunicatione ligari; quia hæc videtur hoſtilis inſecutio: id enim hoſtes communiter peragere ſolent. Ita Alterius *diſput.* 12. *cap.* 4. *quæſito* 1. *col.* 6. *in fine*, contra Duardum *quæſt.* 22. *numer.* 23. quamuis

iſti Doctores alio nitantur fundamento, aliáque via incedant.

Sed modò dubium eſt, vtrùm cauſ[æ], quibus percutiens clericum excuſatur ab excommunicatione *in cap. ſi verò. 1. & 2. de ſentent. excommun.* iuſtæ, & ſufficientes cenſeantur ad excuſandum etiam percutientem Cardinales, Epiſcopos, & Nuncios: vt

5 Si quis occidat, aut percutiat Epiſcopum turpiter inuentum cum propria matre, vxore, vel filia.

Viualdus hic *num. 5. & ſeqq.* Vgolinus, & Duardus *locis citatis* affirmant ſufficere. Ratio eſt, quia qui Epiſcopum, vel alium in continenti percutit, in præfatis caſibus non præſumitur percutere ſuadente diabolo, aut violenter opprimere; ſed ex vehementi paſſionis impetu agere, & proprium honorem humano quodam modo tueri; conſequenter non videtur contumax contra Bullam.

Sed oppoſita ſententia tutior eſt, eámque ſequitur Alterius *diſputat. 12. cap. 5. dub. 3.* Ratio eſt, tum quia hic canon abſolutè excommunicat offendentes Cardinales, & alios Prælatos hîc expreſſos, abſque exceptione cauſarum *in cap. ſi verò 1. & 2. de ſententia excommunicationis* contentarum; ergo fruſtrà nos excipimus huiuſmodi cauſas; verba enim generaliter prolata, generaliter intelligenda ſunt, iuxta propriam verborum ſignificationem, etiam in materia pœnali, & odioſa. *l. de pretio, ff. de Public. in rem action. & cap. ſolita, in fin. de maioritate & obedientia.* tum quia percutiens clericum turpiter inuentum cum filia ligaretur excommunicatione canonis, *ſi quis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4.* niſi exciperetur *in cap. ſi verò 1. & 2. de ſententia excommun.* ergo etiam excommunicatione Bullæ ligatur percutiens Epiſcopum in huiuſmodi crimine inuentum, cùm hic nullibi exceptus reperiatur, & exceptio in vno caſu non ſit ad alium trahenda.

Hinc patet reſponſio ad rationem Viualdi, Duardi, & aliorum, quorum ſententia probabilis quidem eſt; ſed noſtra in praxi tutior & probabilior. Vide dicta in ſimili *quæſt. præced. punct. 4. n. 5.*

6 Dixi in propoſitione, *cum lethali culpa*, vt aduerterem, ad incurrendam excommunicationem, culpam grauem requiri, vt ſuo loco probaui. Quamobrem qui actionem aliquam venialiter tantùm culpabilem, ob materiæ leuitatem, facit, non ſubiicitur excommunicationi: vt autem materia, ſeu actio leuis cenſeatur, non ſolùm inſpicienda eſt corporalis læſio; verùm etiam iniuria, quæ per huiuſmodi actionem irrogatur: fieri enim poteſt, vt actio phyſicè, & entitatiuè leuiſſima ſit, & nihilominus ſecundùm moralem exiſtimationem, grauem iniuriam contra honorem inferat; conſequenter ad incurrendam excommunicationem ſufficiat, vt docui de excommunicatione, quæ ob violentas manus in clericos incurritur. Idémque docet Alterius hic *cap. 5. dub. 1.*

Dixi, *contra hunc canonem*, vt aduerterem non quamlibet grauem culpam ſufficere ad incurrendam huius canonis excommunicationem, ſed requiri lethalem culpam contra hunc canonem: tunc autem cenſetur lethalis culpa contra hunc canonem, quando quis illius cognitione habita lædit perſonas hic expreſſas, cognita ab ipſo lædente perſonæ qualitate. Secus ſi canonis, perſonæ, vel qualitatis ignorantia laboret, vt docui *de cenſuris in genere.*

7 Hinc ſequitur illum, qui percutit Cardinalem, probabiliter ignorans hanc diſpoſitionem, non affici excommunicatione; quia laborat probabili ignorantia iuris.

Item, ſi quis percutiat Cardinalem noctu incedentem, vel mutato habitu, neſciens illum eſſe Cardinalem, non ligatur excommunicatione huius canonis; etiamſi aliàs mortaliter peccet. Ratio eſt, quia ignorat qualitatem perſonæ; conſequenter non videtur contumax, & formaliter delinquens contra hunc canonem. Ita Suarez *diſputat. 21. ſect. 2. num. 69.* Alterius *diſput. 12. cap. 5. dub. 2.* Duardus hic *quæſt. 11. num. 2. & quæſt. 22. n. 18.* Vgolinus hîc *in verbo, ſeu præſtantes eis auxilium, num. 4.* Sayrus *num. 5.* & alij.

Vtrum verò intendens percutere Epiſcopum incurrat iſtam excommunicationem, ſi re ipſa eum non percutiat, ſed alium, dictum eſt *de cenſuris*; vbi etiam nonnullas alias difficultates, quæ hîc explicari poſſent, diſſolui. Sed ibi conſulendæ ſunt, cùm ad regulas generales de ignorantia excuſante ab excommunicatione pertineant.

8 Dixi in propoſitione, *ſecuto effectu*; quia verba cum effectu intelligenda ſunt, vt dictum eſt *in 1. puncto.* Quamobrem qui conatur percutere, capere, vel detinere, aut, qui proponit inſequi, vel eiicere, ſed re ipſa non inſequitur, vel non eiicit, iſtam excommunicationem non incurrit. Ita communiter Doctores.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Non ſolùm interficientes, vulnerantes, percutientes, capientes, detinentes, hoſtiliter inſequentes, vel eiicientes Cardinalem, & alios Prælatos, de quibus in hoc canone ſermo eſt, vinculo cenſuræ obſtringuntur; verùm etiam mandantes, ratum habentes, ſeu præſtantes in præfatis actionibus auxilium, conſilium, vel fauorem. Hæc propoſitio patet ex textu.

10 Quæres primò, vtrùm mandans, conſulens, auxilians, vel fauens, principaliter excommunicetur, ita vt ſtatim præſtito mandato, conſilio, vel auxilio ligetur vinculo excommunicationis; etiamſi nondum ſecutus ſit effectus mandati, conſilij, vel auxilij.

Reſpondeo non ligari, antequam mandatarius, vel conſultus rem perfecerit, & executioni tradiderit. Ratio eſt, tum quia, dum ſuperior principaliter excommunicat facientes, & in odium delicti conſtitutionem extendit ad mandantem, conſulentem, fauentem, vel auxiliantem, mandans, conſulens, auxilians, vel fauens excommunicationem non contrahit, nondum ſecuto effectu. In noſtro autem caſu, Summus Pontifex primò excommunicat interficientes, vulnerantes, percutientes, &c. Deinde excommunicationem extendit ad mandantes, &c. tum quia verba abſolutè prolata intelligenda ſunt cum effectu, *cap. relatum, de clerico non reſident.* tum quia Summus Pontifex excommunicat mandantes, vel conſilium, vel fauorem præſtantes ad ea, quæ antea ſub excommunicatione prohibuerat, ibi, *necnon ea mandantes*, &c. ſed antea prohibuerat ſub excommunicatione actualem occiſionem, vulnerationem, percuſſionem, &c. ibi, *interficientes, vulnerantes, percutientes*, &c. quæ actualem offenſionem important; ergo etiam in poſteriori parte videtur ſolum prohibere mandatum, conſilium, vel fauorem cum actuali occiſione, vulneratione, percuſſione, &c. præſertim cum illa dictio, *necnon*, quæ in textu habetur, reſoluatur in copulam, &, repetatque omnes qualitates præcedentes, ex Bartolo *l. Seio, ff. de fide inſtrument.* & aliis communiter. Ita Sylueſter *verbo, excommunicatio 7. num. 44.* Tabiena *verbo, excommunicatio 5. caſu 2. num. 4.* Viualdus hic *numer. 89.* in antiquis; in nouis verò *num. 9.* Alterius *diſputat. 12. cap. 6. col. 4. difficultate 1.* vbi refert Rebuffum, & alios. Vgolinus hîc *in verbo, necnon ea mandantes, §. 2. num. 1.* Sayrus *lib. 3. cap. 15. num. 9.* Antonius de Souſa *diſput. 63. n. 2.* & alij contra Duardum *lib. 2. can. 11. quæſt. 12. num. 1. & ſequenti*, exiſtimantem iſtas actiones principaliter prohiberi.

An verò mandans, vel conſulens incurrat excommunicationem, quoties mandatum, vel conſilium reuocauit, vel pœnitentiam delicti peregit, vel præmiſit diligentiam ad

ad reuocandum delictum, ſed reuocationem mandatario ſignificare non potuit, vel mortuus eſt ipſe mandans, antequam mandatarius rem perficeret, & executioni traderet, conſtat ex dictis *de cenſuris*, de excommunicatione, quę contrahitur ob clerici percuſſionem, & alibi pluribus in locis, a quorum repetitione abſtinendum cenſeo, cùm ibi commodè conſuli, & videri queant; faciunt enim ad regulas generales.

11 Hic ſolùm ſuboritur dubium, vtrùm mandans percuti vnum Epiſcopum, incurrat excommunicationem, ſi mandatarius percutiat alium Epiſcopum.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia, quæ mandatarius agit vltra terminos mandati, non imputantur mandanti. *l.diligenter, ff.mandati*; conſequenter mandans non tenetur de percuſſione huius Epiſcopi; conſequenter non ligatur excommunicatione impoſita contra mandantes percuſſionem Epiſcoporum. Ita Vgolinus hic *verbo, necnon ea mandantes. §.2.num.7.* Alterius *cap.6.col.3.& 4.verſ.oportet*, Marianus Socinus, & alij apud Vgolinum *loco citato num.7.* Azorius *3.part. lib.2. cap.8. verſic.6.* contra Duardum *quæſt.* 14. vbi oppoſitam ſententiam veriorem arbitratur.

Vtrùm verò conſulens, ratum habens, auxilium, vel fauorem præſtans, vinculo huius cenſuræ innodetur, patet ex dictis *puncto* 1.

12 Quæres ſecundò, vtrùm defenſor, vel receptator interficientis, vel percutientis Cardinalem, Epiſcopum, vel Nuncium, cenſura huius canonis obſtringatur.

Reſpondeo diſtinguendo, vel recipit, & defendit illum ante patratum delictum, vel patrato delicto. Si recipit illum, vel defendit ante patratum delictum, ligatur excommunicatione, quoties ex receptione, vel defenſione delictum committitur, vel in fieri conſeruatur. Ratio eſt, quia huiuſmodi receptator verè dicitur auxilium, & fauorem ſua receptatione, ſeu defenſione ad patrandum delictum præſtare; conſequenter incidit in excommunicationem huius canonis latam contra præſtantes auxilium, vel fauorem ad aliquod crimen in hoc canone expreſſum.

Si verò recipit, vel defendit illum poſt patratum crimen, vinculo huius excommunicationis non innodatur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex in hoc canone intendit eos excommunicatione afficere, qui auxilium, conſilium, vel fauorem præſtant ad patrandum delictum, vt patet ex illis verbis, *præſtantes in eis auxilium*, &c. qui autem recipit, vel defendit poſt patratum crimen, non dicitur auxilium præſtare ad patrandum delictum; etiamſi delinquentem recipiat, vel defendat. Suppono enim delictum iam patratum, & completum eſſe, neque nomine defendentis, vel receptantis commiſſum fuiſſe. Ita Nauarrus *cap.27.num.67. verſic.ſexta*, Alterius *diſput.12. cap.6.col.18.puncto 2. & col.22. verſic.ſed quæri.* Duardus *canon.11.quæſt.17.num.6.* Antonius de Souſa *diſputat.65. num.3.& 4.* Reginaldus *lib.9. num.314.* Suarez *diſput.21. ſect.2. num.72.* Filliucius *tract.16. cap.9. puncto 6.ad finem num.243.*

Excipe ab hac doctrina eum, qui recipit, vel ſcienter defendit inſequentem, percutientem, vel capientem Cardinalem; hic enim afficitur excommunicatione expreſſa *in cap.felicis, de pœnis in 6.* eadem excommunicatio extenditur ad eum, qui defendit percutientem, bannientem, aut capientem Epiſcopum, *Clement.1.ſi quis, de pœnis.* de qua re infra.

13 Hoc tamen intellige primò, de iniuſtè defendente: nam iuſtam defenſionem non præſumitur ſuperior velle prohibere, vt ſi quis putans reum criminis innocentẽ eſſe, intendat illum tanquã innocentem ex iuris diſpoſitione probare; licèt poſtea reus, & nocens re ipſa comperiatur. Ita Syluest. *verb.excomm.7.§.46.verb.3.* Cardin. *in Clemen.1. num.12.quæſito* 14. Duardus hic *quæſt.1.num.6.* gloſſ. *in cap. felicis, citato.*

Secundò intellige de iis, qui abſque iuſta cauſa recipiunt, vel defendunt: nam quod ex iuſta cauſa fit, prudenter fieri cenſetur, nec ad culpam, vel pœnam imputatur. Quamobrem qui reum huius criminis defendit, vel recipit, ne ab aliquo priuata auctoritate, & inique lædatur, non ſubiicitur pœnis *cap.felicis*, vel *Clement.1.cit.* nam quilibet poteſt opem ferre, ne proximus iniuria afficiatur. *cap.dilectus, de ſentent.excom.lib.6.* Ita gloſſ. Syluester & alij *locis citatis.*

Imò præfati Doctores idem ſentiendum putant de recipientibus delinquentes, non tanquam delinquentes; ſed titulo conſanguinitatis, & affinitatis, quia licet huiuſmodi recipientes non omnino abſoluantur; tamen non adeò graui pœna puniuntur ſicut extranei. *l.1. & 2. ff.de iis, qui latron.occult.* & patet ex dictis *de receptatoribus hæreticorum.*

14 Quæres tertiò, vtrùm qui percuſſionem, vel aliud delictum in Cardinalem, Epiſcopum, vel Nuncium committi non impedit, cùm alioqui commodè impedire valeat, in excommunicationem huius canonis incurrat. Vgolinus hic *in verbo, vel fauorem.* Alterius *lib.5. diſp.12. cap.6.col.10.propoſitione 1. & col.18.propoſitione 5.* Duardus hîc *quæſt.18. num.1. & ſequentibus*, exiſtimant incurrere. Ratio eſt primò, quia iſta excommunicatio afficit præſtantes fauorem; qui autem poteſt impedire, & non impedit, præſertim dum ex officio, vel ex iuſtitia impedire tenetur, cenſetur fauorem præſtare, & cooperari delicto, vt apertè colligitur ex *cap. quantæ, de ſententia excommunicationis.* vbi habetur, quòd hi delinquentibus fauere dicuntur, qui cùm poſſint, manifeſto facinori deſinunt obuiare, ex *cap. qui poteſt 23. quæſt. 3.* vbi dicitur, *qui poteſt obuiare, & perturbare peruerſos, & non facit, nihil aliud eſt, quàm fauere eorum impietati; nec enim caret ſcrupulo, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.* & ex *cap. non inferenda 23. quæſt.3.* vbi dicitur, *qui non repellit à ſocio iniuriam, ſi poteſt, tam eſt in vitio, quàm ille, qui facit.* Secundò, quia qui clerici percuſſionem non impedit, dum eam ex iuſtitia impedire tenetur; afficitur excommunicatione *can. ſi quis ſuadente*, vt patet ex *cap. quantæ, citato.* ergo etiam excommunicatione afficitur, qui delictum in hoc canone damnatum non prohibet, dum commodè poteſt prohibere. hæc ſententia probabiliſſima eſt.

Sed mihi probabilius videtur, eum, qui non prohibet delictum huius canonis, non affici excommunicatione huius canonis, non prohibendo præcisè; niſi fortè conſentiat cooperando, & auctoritatem præſtando. Ratio eſt, tum quia communiter approbari ſolet regul. iur. *in l.culpa caret, ff.de regulis iuris.* in qua dicitur, neminem ex ſola ſcientia, & notitia criminis teneri: tum quia in hoc canone excommunicantur patrantes delictum, vel præſtantes auxilium, conſilium, aut fauorem ad illud patrandum: qui autem non impedit, propriè loquendo, non præſtat auxilium, conſilium, vel fauorem, cùm negatiuè ſe habeat; auxilium verò, conſilium, & fauor poſitiuum influxum importare videntur. tum quia verſamur in materia pœnali, & odioſa, in qua ſtricta interpretatio facienda eſt. tum quia dum Summus Pontifex vinculo excommunicationis ligare intendit non impedientes, ſolet eos exprimere, vt *in cap.quantæ, de ſententia excommunicationis.*

Dixi, *niſi fortè conſentiat cooperando, aut auctoritatem præſtando.* nam ſi quis ſua taciturnitate in cauſa ſit, vt delinquentes animoſiores, & promptiores fiant ad patrandum delictum, ſeu auctoritatem ſuam præſtet, reus eſt excommunicationis; quia auxilium, & fauorem delicto præſtat.

Ad primam rationem in contrarium reſponderi poteſt, illam procedere ex præſumptione fori externi, aut dum auctoritas præſtatur delicto, quod non impeditur. Secus ſi non impediens negatiuè tantùm ſe habeat. hic enim, propriè loquendo, non dicitur fauorem præſtare.

Ad ſecundam reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt; quia circa non impedientem clerici percuſſionem extat peculiàris conſtitutio *in cap. quante, citato.* Quamquam etiam ad illum textum non improbabiliter reſponderi poſſet, procedere ſolum, vel quoad præſumptionem fori externi, vel dum auctoritas, & conſenſus præſtatur in percuſſionem, iuxta gloſſam *in cap. quante, cit. ad finem.*

15 Excipiendus tamen eſt ab hac ſententia caſus, in quo quis ſciens aliquem in perſonam alicuius Cardinalis conſpiraſſe, tacet, dum patefacere poteſt: hic enim incidit in excommunicationem, & pœnas à Pio V. inflictas in Bulla, quæ incipit, *infelicis ſæculi*, edita anno 1569. 14. Kalend. Ianuarij, occaſione mortis attentatæ contra D. Carolum Borromeum Eccleſiæ Mediolanenſis Archiepiſcopum, & S. R. E. Cardinalem. In qua conſtitutione præſcribitur, vt quiſquis quouis modo cognouerit, ſiue ex litteris, ſcripturis, cœtu, conatu, cócurſu, nuntiiſque, aliiſque ſignis, & indiciis qualemcumque ſcientiam habuerit, vel etiam cóiecerit, vel intellexerit quempiam auctorum, adminiſtrorum, vel conſciorum coniurationis, ſeu conſpirationis, aut commiſſi, committendive criminis in perſonam Cardinalis, teneatur quamprimum id Romano Pontifici, ſi in Curia fuerit, ſin autem, ordinario loci; vel ſi Cardinalis ipſe ordinarius extiterit, propinquiori Epiſcopo, etſi crimen nondum commiſſum fuerit, etiamſi ipſi Cardinali quanto citius reuelare, & quicumque etiam non ſubditus, & omnino extraneus hac in re defecerit, cuiuſcunque dignitatis fuerit, excommunicationis laqueo innodatus remaneat, paritérque maieſtatis reus infamiam, & omnes pœnas *in cap. felicis, de pœnis in 6.* inflictas eo ipſo incurrat.

Circa hunc caſum, ſeu conſtitutionem Pij V. hîc obiter quæri poſſet, vtrùm ſciens huiuſmodi conſpirationem in perſonam Cardinalis poſſit admonere conſpirantes, vt deſiſtant, ita vt, ſi ob admonitionem credat illos à patrando delicto deſtitutos, eximitur ab onere denunciandi delinquentem Summo Pontifici, vel Epiſcopo, vt dicitur in Bulla Pij V.

Duardus *loco cit. num. 15. & ſeqq.* exiſtimat præmittendam eſſe admonitionem delinquenti, dum ſperatur profutura, nec periculum eſt in mora. Imò ſentire videtur eum, qui correctione retrahit delinquentem à crimine, non eſſe reum excommunicationis, etiamſi crimen ipſum non denunciet.

Ego verò de rigore iuris exiſtimo eum, qui nouit huiuſmodi crimen in perſonam Cardinalis patrari, vel patratum eſſe, teneri delinquentem Summo Pontifici, vel Epiſcopo denunciare, vt dicitur in Bulla Pij V. Ratio eſt, quia, quoties denunciatio, vel accuſatio præcipitur in pœnam delinquentis, & ob commune bonum; facienda eſt, ſiue delinquens priuata correctione emendetur, ſiue non. In hac autem conſtitutione Pij V. præſcripta videtur reuelatio in pœnam delinquentis, & ob commune bonum, quod offenſione Cardinalium violatur, vt colligitur ex verbis conſtitutionis, quibus præcipiuntur delinquentes reuelari, non ſolum ante patratum crimen; verùm etiam crimine perpetrato. Ita Alterius *cap. 6. col. 20. verſic. Caietanus pag. 629.* & alij, quos retuli *de cenſuris*, dum loquerer de excommunicatione, quæ contrahitur non reuelando crimen.

Dixi in mea reſponſione *de rigore iuris*, quia ſi vſum, & praxim reſpiciamus, nonnulli DD. arbitrantur illam conſtitutionem non obligare; putant enim illam vſu receptam non fuiſſe ob præcepti difficultatem: nam homines ab huiuſmodi delationibus maximè abhorrent. Ita Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæſtio 11. n. 97. verſic. 8.*

An verò, qui cognitionem huiuſmodi criminis habet, illúdque nulla ratione probare poteſt, teneatur adhuc denuntiare, patet ex dictis *in 8. Decalogi præcepto diſp. 10. q. 2. punct. 5. n. 9. & ſeqq. & de cenſuris loco citato.*

PVNCTVM IV.

Vtrùm non ſolùm in hac Bulla, verùm etiam alibi iure communi, lata ſit excommunicatio, contra offendentes Cardinales, & Epiſcopos.

1 *Enumerantur iura, in quibus excommunicatio fertur ob cauſas in hac Bulla expreſſas.*
2 *Exercens aliquam actionem prohibitam in hac Bulla, & in aliis iuribus, non incurrit plures excommunicationes.*
3 *Cardinalis, Epiſcopus, vel Nuncius, quandónam declarari poſſit delinquentem in hanc cenſuram incurriſſe.*
4 *Quandónam poſſit quis in propria cauſa ius dicere.*

VNICA PROPOSITIO.

1 MVltis in locis lata eſt excommunicatio contra offendentes Cardinales, & Epiſcopos. Primò enim lata eſt *in cap. ſi quis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4.* vbi generaliter fertur excommunicatio, contra percutientes clericos. Nomine autem clericorum, in materia Epiſcopis fauorabili, comprehenduntur Epiſcopi, *l. presbyteros, C. de Epiſcop. audient.* Imò etiam Cardinales, præſertim cùm nullus ad Cardinalatus apicem euehatur, qui tonſura initiatus non ſit.

Secundò *in Clement. ſi quis ſuadente, de pœnis*, extat excommunicatio contra percutientes, capientes, & bannićtes Epiſcopos, & contra mandantes huiuſmodi actiones. Imò ad hoſce delinquentes extenduntur pœnæ, quæ *in cap. felicis, ſtatim citando*, latæ ſunt, contra offendentes Cardinales, vt mox oſtendam.

Tertiò *in cap. felicis, de pœnis in 6.* habetur excommunicatio contra eos, qui Cardinalem hoſtiliter inſequuntur, percutiunt, capiunt, vel hæc facientis, vel fieri mandantis ſocij ſunt, vel ratum habent, vel conſulunt, vel fauent, aut poſtea recipiunt, vel ſcienter defendunt.

Ex quo patet excommunicationem iſtius capitis latiùs patere, & vniuerſaliorem eſſe excommunicatione Bullæ, cùm illa ad receptatores, & defenſores extendatur, non verò iſta, vt *puncto antecedenti quæſito 2.* oſtendi. Vbi etiam explicaui quandónam receptator & defenſor, ob defenſionem, vel receptionem delinquentis contrahat excommunicationem.

Addo alias etiam grauiſſimas pœnas, vt infamiæ, banni, publicationis bonorum, priuationis beneficiorum, & ſimilium, adiici in præfato *cap. felicis*; in noſtra verò Bulla, ſola excommunicatio exprimitur.

An verò ciuitas, oppidum, & caſtrum auxilium, conſilium, vel fauorem præbens huiuſmodi delicto contra Cardinales, vel Epiſcopos, ligetur interdicto, patebit ex dicendis *de interdicto*, in caſibus particularibus.

Quartò per Bullam Pij V. quæ incipit, *infelicis ſæculi*, edita anno 1569. 14. Kal. Ianuar. excommunicatio, & pœnæ *cap. felicis*, extenduntur ad eos, qui conſpirationem in Cardinalem ſciunt, & non reuelant, de qua re *puncto præcedenti ad finem.*

2 Hic ſolùm quæri poſſet primò, vtrùm exercens aliquam actionem ſub excommunicatione prohibitam in hac Bulla, & in iure antiquo, tot excommunicationes incurrat, quot ſunt leges illam actionem ſub excommunicatione prohibentes.

Reſpondet negatiuè Alterius *lib. 5. diſp. 12. cap. 1. col. 6. ſub finem.* Sayrus *lib. 1. cap. 10. num. 11.* Duardus *canone 12. quæſt. 4. num. 3.* & alij. Ratio eſt, quia non tot cenſuræ incurruntur, quot ſunt leges eandem actionem ſub eadem cenſura prohibentes ex eodem motiuo, & cauſa, modò cenſuræ latæ ſint à ſuperiore eandem poteſtatem, & iuriſdictionem habente: in noſtro autem caſu cenſuræ

latæ

latæ ſunt à ſuperiore eiuſdem auctoritatis, nempe à Summo Pontifice, & ex eodem motiuo.

Hæc ſententia mihi placet, & eſt conformis iis, quæ ego tradidi *de cenſuris in genere*, cum communi Doctorum ſententia, quæ conſulenda ſunt, vt hæc doctrina melius percipiatur. Verum tamen eſt, eum, qui excommunicationem contraxit variis iuribus inflictam, acriori correctione dignum eſſe, & maiori pœnitentia plectendum: quamuis enim pluralitas legum ex eodem motiuo conditarum ſpecificam peccatorum diuerſitatem non inducat, grauiorem tamen culpam intra latitudinem eiuſdem ſpeciei indicat, ob prauum peccatoris affectum, qui duriorem, & obſtinatiorem habet voluntatem.

3 Quæres ſecundò, vtrùm Cardinalis, Epiſcopus, vel alius Prælatus percuſſus, vel aliter offenſus declarare poſſit offendentem pœnam excommunicationis incurriſſe.

Reſpondeo diſtinguendo, vel delictum eſt notorium, vel non eſt notorium. Si delictum non eſt notorium, Prælatus non poteſt declarare offendentem in excommunicationem huius canonis incidiſſe. Ratio eſt, quia in propria cauſa nemo iudex, aut arbiter eſſe poteſt. *l.* 1. *C. ne quis in ſua cauſa iud. l. penult. ff. de arbitr. & l. qui iuriſdictionem, ff. de iuriſdict. omnium iudic.* vbi habetur neminem poſſe iudicium exercere, ſeu ius dicere in cauſa propria, vel ſuorum, vt vxoris, liberorum, libertorum, vel cæterorum, quos ſecum habet.

Si verò delictum eſt notorium, poteſt Cardinalis, Epiſcopus, vel alius Prælatus offenſus in loco, in quo iuriſdictionem habet, declarare offendentem laqueo excommunicationis innodatum eſſe. Ratio eſt, quia licèt nullus, regulariter loquendo, poſſit in propria cauſa ius dicere contra offendentem; nihilominus id fallit, dum delictum eſt notorium, & pœna eſt à iure determinata: cùm enim in notoriis non exigatur cognitio cauſæ, *cap. manifeſtè* 2. *quæſt.* 1. aut alia probatio, vel ſententia in ſcriptis ſolemniter proferenda; ſed ſolùm declaratio. *cap. cùm ſecundum, in fine, de hæret. lib.* 6. non eſt à ratione alienum, vt offenſus iudicium exerceat in eum, qui publicè iniuriam intulit, & pœnam à iure determinatam ſuo delicto promeritus eſt: nam ipſe Prælatus non infligit pœnam, neque fert ſententiam condemnatoriam; ſed declaratoriam ſolùm, & denunciatoriam, neque eſt propriè iudex, ſed iuris executor: ſupponimus enim pœnas à ſacris canonibus inflictas aduersùs tales tranſgreſſores; conſequenter latam eſſe ſententiam, quæ ſecum trahit executionem, & reum per denunciationem non magis ligari, quàm antea eſſet, *cap. paſtoralis, de appellationibus.*

Si verò factum quidem notorium eſt, ſed aliqua ratione dubitatur, vtrùm excommunicatio contracta ſit, tutius, & conuenientius eſt huiuſmodi declarationem fieri à ſuperiore, vt omnis ſuſpicio iniquæ declarationis auferatur. Ita Francus *in cap. felicis citat. num.* 6. Alterius *loco citato col.* 3. *verſicul. ad hanc igitur.* Duardus *num.* 4. Videri poteſt Iaſon *in d. l. qui iuriſdictioni*, Panormitanus *in cap. ex parte, de verborum ſignificatione*, Innocentius *ibidem*, Francus *loco citato*, Geminianus *in cap.* 1. *de pœnis lib.* 6. Alterius hic *lib.* 5. *diſput.* 12. *cap.* 7. *col.* 1. *& ſequenti.* vbi etiam agit, vtrùm Cardinalis, & Prælatus priuilegiatus poſſit ab eadem excommunicatione abſoluere, Duardus hic *quæſt.* 20. & Doctores communiter *in cap. felicis cit.* vbi prolixè ſatis agunt;

4 Quandónam poſſit quis ius dicere in propria cauſa.

QVÆSTIO XIII.

De excommunicatione lata contra offendentes eos, qui ad Romanam Curiam recurrunt cauſa negotiorum.

TExtus Bullæ hic eſt: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per ſe, vel per alios perſonas Eccleſiaſticas, quaſcumque, vel ſeculares ad Romanam Curiam ſuper eorum cauſis, & negotiis recurrentes, ac illa in eadem Curia proſequentes, aut procurantes, negotiorúmque geſtores, Aduocatos, procuratores, & agentes, ſeu etiam auditores, vel iudices ſuper dictis cauſis, vel negotiis deputatos, occaſione cauſarum, vel negotiorum huiuſmodi occidunt, ſeu quoquo modo percutiunt, bonis ſpoliant, ſeu qui per ſe, vel per alios directè, vel indirectè delicta huiuſmodi committere, exequi, vel procurare, aut eiſdem auxilium, conſilium, vel fauorem præſtare non verentur, cuiuſcumque præeminentiæ, & dignitatis fuerint.*

Quamuis Summus Pontifex *canone* 9. excommunicationem tulerit contra eos, qui per ſe, vel per alios offendunt accedentes ad Romanam Curiam, vel in ea morantes, vel ab ea recedentes, vt ſuperiùs explicaui; nihilominus hîc excommunicationem extendit, non ſolùm ad eos, qui occidunt, percutiunt, vel ſpoliant accedentes per ſe ipſos Romam cauſa negotiorum, vel tranſmittentes, procurantes, negotiorum geſtores, Aduocatos, procuratores, & agentes, ſeu etiam auditores, vel iudices ſuper dictis cauſis, vel negotiis deputatos; verùm etiam ad eos, qui ad hæc facienda directè, vel indirectè cooperantur, aut auxilium, conſilium, vel fauorem præſtare præſumunt.

Ex quo patet differentia inter nonũ canonem, & hunc in ordine vndecimum, de quo hîc agere incipio, & quatuor gradatim quæram.

Primò, quęnam ſit materia huius excommunicationis, ſeu quænam actiones hîc fieri prohibeantur.

Secundò, contra quas perſonas præfatæ actiones fieri debeant, vt cenſura incurratur, ſeu quænam perſonæ huius canonis priuilegio gaudeant.

Tertiò, quódnam ſit huius cenſuræ ſubiectum, ſeu quinam huius canonis cenſura ligentur.

Quartò, vtrùm hæc cenſura in iure alibi reperiatur.

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia huius canonis, ſeu quænam actiones hîc fieri prohibeantur contra perſonas, quæ in Romana Curia cauſas agunt, vel negotia.

1 *Explicatur materia excommunicationis in hoc canone contenta.*

2 *Excommunicatio contrahitur percutiendo accedentem ad Rom. Curiam, ſiue percuſſio fiat pugnis, ſiue alapa, ſiue virga.*

3 *Conſpuens in faciem, aut aquam è feneſtra emittens contra proficiſcentem ad Rom. Curiam, excommunicationem non incurrit.*

4 *Subtrahens veſtes, pecuniam & alia proficiſcenti Romam, excommunicationi ſubiicitur; etiamſi proficiſcens eas res non ſecum deferret, ſed domi reliquiſſet.*

5 *Afficiens contumeliis, aut detrahens de proficiſcente ad Romanam Curiam, laqueo iſtius excommunicationis non innodatur.*

6 *Auferens bona proficiſcenti ad Curiam Romanam, non incidit in hanc cenſuram, quoties ea titulo iuſtæ compenſationis aufert.*

7 *Excommunicatio iſtius canonis non incurritur ob ſubtractionem bonorum, niſi ſubtractio fiat ratione cauſarum in Romana Curia agendarum.*
8 *Explicatur materia minus principalis.*

MAteria huius canonis, ſeu actiones in hoc canone damnatæ, aliæ ſunt principales, aliæ acceſſoriæ. Priùs agam de principalibus, poſtmodum de acceſſoriis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria principalis, & primaria huius canonis, eſt ſacrilegium, quod committitur occidendo, percutiendo, vel ſpoliando, confugientes per ſe, vel per alios cauſa negotiorum ad Sedem Apoſtolicam, vel ipſorum procuratores, actores, Aduocatos, vel iudices, vt *in 2. puncto* explicabo. Ratio cur his actionibus ſacrilegium committatur eſt, quia perſonæ ſub protectione Eccleſiæ exiſtentes offenduntur actionibus ſpecialiter in hoc canone interdictis. Ita Caietanus *in ſumm. verb. excommunicatio 15.* Filliucius *tract. 16. cap. 7. quæſito 9. num. 172.* Sayrus *lib. 3. cap. 15. num. 1.* Antonius de Souſa *cap. 13. in notationibus circa textum.* Alterius *diſp. 13. cap. 1. initio.*

Quid autem ſit *occidere, percutere, & ſpoliare*, patet ex dictis in præcedentibus quæſtionibus.

Hinc ſequitur primò actionem, qua quis alterum interficit gladio, veneno, aut alia ratione, ſubiici pœnæ huius canonis, quia exercet actionem in hoc prohibitam; dicitur enim occidere recurrentem ad Sedem Apoſtolicam pro ſuis negotiis, vt ſuppono.

2 Secundò percuſſionem in hoc canone prohiberi, ſiue fiat pugnis, alapa, fuſte, vel alia ratione, etiam ſine vulnere; quia hæc eſt vera, & propriè dicta percuſſio. Ita Vgolinus hîc *verſ. quoquo modo percutiunt n. 7.* Alterius *diſp. 13. cap. 5. col. 4. verſ. ſeu quoquo modo*, Duardus hîc *quæſt. 5. num. 1.* contra Viualdum hîc *num. 4.* exiſtimantem eum, qui alapa percutit, non ligari hac excommunicatione.

Addo à fortiori prohibitam cenſeri vulnerationem, aut mutilationem; percuſſio enim non ſolùm ea dicitur, quæ nullum vulnus, vel mutilationem infert; verùm etiam ea, quæ cum vulnere, vel mutilatione coniuncta eſt: ob id Summus Pontifex particulam illam adiecit, *quoquo modo percutiunt*, vt quemlibet percuſſionis modum complecteretur. Ita DD. citati.

3 Secus dicendum arbitror de actione conſpuendi in faciem, aut aquam ex feneſtra immittendi, aut rumpendi pallium, quia hæc faciens, iuxta communem loquendi modum, non dicitur percutere: excommunicationem tamen canonis, *ſi quis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4.* incurrit, ſi hæc in clericos faciat; licèt enim non dicatur, ſtrictè loquendo, percutere, dicitur tamen vim, ſeu violentas manus inferre. Ita Viualdus, Duardus, & alij *locis citatis.*

4 Tertiò actionem, qua quis alteri Romam proficiſcenti aufert veſtes, pecuniam, vel alias res mobiles, vel etiam immobiles, vt ſi aliquem priuet domo, agro, aut vinea, cadere ſub prohibitionem huius canonis, ſiue illas res ſpoliatus ſecum deferret, ſiue non. Idem dic de eo, qui ſpoliat iure, vel ſeruitute. Ratio eſt, tum quia canon abſolutè loquitur de ſpoliatione bonorum, facta occaſione negotiorum; ergo abſolutè intelligendus eſt de ſpoliatione quorumcumque bonorum. *l. de pretio, ff. de Publiciana in rem actione.* Tum quia interdicta eſt ſpoliatio recurrentium ad Curiam Apoſtolicam, vt liber illis ad eam aditus pateſiat. liber autem aditus illis ad Romanam Curiam non pateret, niſi etiam in bonis immobilibus, vel mobilibus domi relictis, & in iuribus, & ſeruitutibus priuilegio huius canonis protegerentur. nam timore bonorum, quæ domi reliquerunt, amittendorum retrahi facilè poſſent ab acceſſu, vel recurſu ad Sedem Apoſtolicam.

Ex quo patet differentia inter hunc, & nonum canonem, quòd in nono canone excommunicantur ſolum ſubtrahentes bona accedentium ad Sedem Apoſtolicam: cùm autem accedentes ad Sedem Apoſtolicam non deferant ſecum bona immobilia; ſequitur Summum Pontificem, ibi intelligi ſolum de bonis mobilibus, quæ accedentes deferunt. In hoc verò canone excommunicantur ſubtrahentes bona recurrentium ad Sedem Apoſtolicam, & cùm poſſit quis ad Curiam Romanam recurrere per alium, vel per litteras, ipſo domi remanente, par eſt, vt protegatur tam in bonis, quæ ſecum defert, quàm in iis, quæ domi relinquit, præſertim cùm Summus Pontifex abſolutè dicat, *bonis ſpoliant.* Ita Alterius *lib. 5. diſput. 13. cap. 1. col. 5. pag. 645.* Vgolinus hîc *in verbo, bonis ſpoliant, num. 1.* Duardus hîc *quæſt. 7. num. 1. & ſequentib.* vbi idem putat de ſubtrahente vxorem, ſeruos, vel filios. Sed quid mihi in hac re ſentiendum ſit, patet ex dictis *in expoſitione noni canonis, quæſt. 10. puncto 2. num. 21.*

5 Maior difficultas eſt, vtrùm in hoc canone prohibeatur actio, qua quis recurrentem ad Sedem Apoſtolicam verbis contumelioſis afficit, famam, vel honorem voce, vel ſcriptis ſubtrahit, ob talem recurſum. Ratio dubitandi eſt, tum quia in hoc canone excommunicantur ſpoliantes bonis; qui autem infamat, vel honorem ſubtrahit, dicitur bonis ſpoliare. nam bona ea dicuntur, quæ ſunt in noſtra poteſtate, & dominio: fama autem eſt in noſtro dominio, & libertate; quilibet enim eſt ſuæ famæ dominus, illámque aliquando prodigere poteſt, vt patet ex dictis *de reſtitutione.* Tum quia verbum, *ſpolio*, ad ſignificandam famæ ablationem adhiberi ſolet, ex Marco Tullio *in oratione pro Publio Quintio*, vbi ſic loquitur. *Neceſſe eſt, iſte, qui amicum, ſocium, affinem, fama, & fortuna ſpoliare conatus eſt, vanum ſe, & perfidioſum, & impium eſſe fateatur.*

His non obſtantibus probabilius cenſeo actionem, qua quis alterum infamat, vel honorem aufert, in hoc canone ſub excommunicatione non prohiberi. Ratio eſt, quia ex ſignificatione verborum, maximè inſpiciendus, & attendendus eſt communis loquendi vſus, & praxis: verbum autem *ſpoliare* communiter adhiberi non ſolet ad ſignificandam famæ ablationem, & cùm verſemur in materia pœnali, & odioſa cenſurarum, ſtricta verborum interpretatio facienda eſt iuxta communem loquendi vſum, vt patet ex dictis *de legibus.* Ita Alterius *diſput. 13. cap. 1. ſub finem verſic. ex his*, Duardus hîc *quæſt. 5. num. 53.* Vgolinus hîc *verbo, ſeu quoquo modo percutiunt*, Viualdus hîc *num. 4.* & in antiquioribus *num. 91.* Antonius de Souſa hîc *diſp. 70. num. 5.* licet contrariam ſententiam probabilem putet.

Ad rationes dubitandi reſponſio patet ex rationibus à me allatis; afficere enim aliquem contumeliis, non eſt ſpoliare, iuxta frequentiorem ſermonis vſum.

6 Secundò difficultas eſt, vtrùm actio qua quis alteri res aufert ad compenſationem ſibi faciendam, ſub prohibitionem, & excommunicationem huius canonis cadat.

Reſpondeo negatiuè, modò non accipiatur aliquid vltra debitum. Ratio eſt, tum quia in hoc canone vetita eſt ſpoliatio; actio autem, qua quis rem alienam ad compenſationem accipit, non eſt ſpoliatio, ſed compenſatio, ſeu acceptio rei ſibi debitæ. Tum quia in hoc canone fertur excommunicatio contra eos, qui ſpoliant recurrentes ad Sedem Apoſtolicam occaſione cauſarum, vt in tertia difficultate explicabo: hic autem non accipit occaſione cauſarum; ſed animo recuperandi quod ſibi debitum eſt. Imò etiamſi id occaſione cauſarum ageret, aliàs non facturus, non propterea excommunicationi ſubiiceretur; quia actionem iniuſtam non exercet, nec prauus animus actionem compenſationis iniuſtam reddit, modò notabiliter non excedat cum mortali culpa: tunc enim ligatur excommunicatione, ratione exceſſus,

cauſa

cauſa negotiorum facti, quia iniuſte ſpoliat cauſa negotiorum. Ita Alterius *loco cit. cap.* . *col.6. verſ. ex dictis patet.* Viualdus hic *caſu 4.num.8. & caſu 12. num.4. in nouis.* Duardus hic *quæſt. 7. num. 4.* Vgolinus hîc *verſ. bonis ſpoliant, num.2.* Antonius de Souſa *diſp.71. num.2.* & quamplures alij, quos in ſimili retuli *de cenſuris diſp. 2. quæſt.6. puncto 1. num.77.* dum loquerer de iis, qui non reuelant delinquentes, quos per edicta ſuperiorum denunciare iubemur.

Neque obſtat compenſationem cum ſcandalo fieri; quia ſcandalum reddit actionem illicitam, ſed non iniuſtam, nec compenſationis rationem aufert. Ita Antonius de Souſa *loco citato,* contra Duardum, Alterium, & Viualdum *locis citatis.*

7 Tertiò difficultas eſt, vtrùm quælibet iniuſta vſurpatio, & ſubtractio in hoc canone ſub excommunicatione prohibeatur.

Reſpondeo negatiuè, ſed opus eſſe, vt ſubtractio fiat occaſione cauſarum, id eſt, vt recurrens bonis ſpolietur; quia ad Sedem Apoſtolicã recurrit. Secus ſi ex aliis motiuis, & occaſionibus ſpolietur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex eos ſolùm excommunicat, qui recurrentes ad Sedem Apoſtolicam per ſe, vel per alios, ſuper eorum cauſis, & negotiis, occaſione cauſarum, vel negotiorum occidunt, percutiunt, vel ſpoliant; ergo opus eſt, vt præfatæ actiones intuitu cauſarum, ſeu negotiorum fiant. Ita Alterius *loco citato col.5. verſic. ex dictis,* Filliucius *tract.16. cap.7. quæſito 10. num.173.* Vgolinus hic §.1. *verſ.4.* Graſſius *lib. 4. deciſ. num. 104.* Viualdus *loco citato num.92.* in antiquis; in nouis verò *num.3.* Reginaldus *lib.9. cap.20. num.315.* Duardus *quæſt.7. num.3.* Antonius de Souſa hîc *in expoſitione textus, verſic. circa hanc,* Sayrus *cap.16. num.4.* Caietan. *cap.15.* Suarez *diſp.21. ſect.2. num.73.*

Hinc ſequitur primò, fures, aut latrones, qui recurrentes ad Sedem Apoſtolicam ſpoliant, vel occidunt, non affici excommunicatione huius canonis; quia id agunt animo deprædandi, non autem occaſione cauſarum, vel negotiorum, vt in textu dicitur. Ita Alterius, & Duardus *locis citatis.* Vgolinus hic *verſ. bonis ſpoliant, num.2.* Viualdus, Graſſius, & Reginaldus *locis cit.*

Secundò ſequitur eum, qui recurrentem ad Sedem Apoſtolicam occidit, non cauſa negotiorum, ſed ob priuatas inimicitias, aliunde ortas, non affici excommunicatione huius canonis; quia non occidit cauſa negotiorum. Ita Doctores citati. Secus ſi occidat intuitu diſpenſationis, conſecutionis beneficij, aut abſolutionis in Romana Curia obtinendæ: hic enim dicitur occidere cauſa negotiorum. Ita Vgolinus hîc *num.5,*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Materia minus principalis, & acceſſoria huius cenſuræ eſt ſacrilegium, quod committitur ab iis, qui occiſionem, percuſſionem, vel ſpoliationem prædictarum perſonarum præſumunt mandare, exequi, vel procurare, aut in eis auxilium, conſilium, vel fauorem præſtare. Hæc propoſitio clara eſt ex textu, & clarior fiet exemplis, & illationibus in tertio puncto adducendis.

An verò iſtæ actiones debeant in effectum poſitiuè influere, vt pœna huius cenſuræ puniantur, patet ex ſupradictis in ſuperioribus quæſtionibus, debere poſitiuè influere. Quamobrem conſulens delictum alicui, qui firmiter in mente ſua decreuerat illud delictum committere, non incurrit excommunicationem; quia non influit. quamquam ſi dubitetur, an ſuo conſilio influxerit, præſumitur influxiſſe, vt alibi docui. Idémque docet Alterius hîc *cap.2. dub.2.*

PVNCTVM II.

Contra quas perſonas præfatæ actiones occidendi, percutiendi, vel ſpoliandi fieri debeant, vt cenſura incurratur.

1 *Explicantur perſonæ, quæ in hoc canone offendi prohibentur.*
2 *Quiſnam dicatur ad Romanam Curiam recurrere.*
3 *Offendens infidelem ad Sedem Apoſtolicam recurrentem e... communicationem contrahit.*
4 *An recu... huius canoni... ad Sedem Apoſtolicam fruatur priuilegio*
5 *Vtrùm recurrenti ab... ſolutis ſuis negotijs. canonis ſuffragetur, ſe... Apoſtolicam priuilegium huius*
6 *Nomine Romanæ Curiæ veni... dum ad ſuos reuertitur lares. lium quatenus iuriſdictionem ...mus Pontifex non ſo... etiam temporalem. ...ſpiritualem, verùm*
7 *Quinam dicantur cauſam ſuam proſequi in ... ria, & quinam procurantes. ...ana Cu-*
8 *Quinam dicantur procuratores, negotiorum geſtores, & actores.*
9 *Quinam dicantur Aduocati.*
10 *Quinam dicantur Auditores.*
11 *Quinam dicantur Iudices.*
12 *Vtrum occidens, vel ſpolians iudicem, Aduocatum, vel procuratorem extra Romanam Curiam exiſtentem cauſa negotij, quod in Romana Curia peragitur, ligetur excommunicatione.*
13 *Percutiens, vel ſpolians conſanguineos recurrentis ad Romanam Curiam, non plectitur cenſura huius canonis.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Perſonæ, quæ in hoc canone offendi prohibentur, & priuilegio huius canonis gaudent, ſunt nouem. Primò recurrentes ad Romanam Curiam in ſuis cauſis, & negotiis, id eſt, confugientes ad tribunalia Summi Pontificis per viam appellationis, aut per viam principalis petitionis, aut cauſa diſpenſationis, vel conſecutionis beneficij, & ſimilium.

2 Rogabis quiſnam dicatur ad Romanam Curiam recurrere.

Reſpondeo non ſolùm illum dici ad Romanam Curiam recurrere, qui ſeipſum perſonaliter confert ad Romanam Curiam, vt ibi negotia ſua tractet; verùm etiam illum, qui alium tranſmittit, vel per litteras negotium tractat. Ratio eſt, tum quia, iuxta propriam verborum ſignificationem, is ad aliquem iudicem, vel ad aliquod tribunal recurrere dicitur, qui cauſas, vel negotia illic peragenda, & tractanda transfert; quamuis ſe ipſum illuc perſonaliter non conferat. *cap. licet ex ſuſcepto, de foro compet. cap. qualiter, de accuſat. & cap. tum ex litteris, de reſtit. ſpol.* Tum quia in textu dicitur, *recurrentes per ſe, vel per alios.* quæ verba, cùm bis ponantur, primo loco referuntur ad recurrentes, ſecundo ad patrantes crimina. Is autem dicitur per alium recurrere, qui alium tranſmittit, vel per litteras negotium tractat. Ita Doctores ſtatim citandi. Incola verò ciuitatis, vel loci, in quo eſt Romana Curia, non dicitur ad Curiam recurrens; conſequenter priuilegio huius canonis non gaudet; niſi fortè partes recurrentis agat. Ita Sayrus *in explicatione huius canonis lib.3. cap.16. num.5.* Antonius de Souſa *cap.13. diſput.68. num. 2.* Reginaldus *lib. 9. num. 316.* Duardus *canone 12. quæſt.3. num. 1.* Alterius *diſp.13. cap.3. verb. per ſe, vel per alios. & verſ. recurrentes,* Vgolinus ex parte §. 1. *verſ. 6.* licèt idem Vgolinus hic §.1. *num.3. verſ. quintò in excommunicationem,* arbitretur huic excommunicationi non ſubiici offendentem eos, qui per litteras negotia ſua agũt. Quæ opinio improbabilis non videtur, quoties quis tranſmittit litteras, vel conſilia ipſimet iudici; quia tunc probabiliter dici poteſt non recurrere ad Romanam Cu-

tiam per ſe, vel per alios; ſed per litteras & ſcripturas.

Ex dictis ſequitur primò offendentem eos, qui ad Romanam Curiam recurrunt pro negotiis, & cauſis, aſſici excommunicatione, ſiue offendat Romæ, ſiue alibi. hic enim dicitur offendere recurrentem ad Romanam Curiam, & hoc verum eſt, etiamſi is, qui offenditur, ſit laicus, vel Eccleſiaſticus, excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, irregularis, aut etiam hæreticus, modò ad Curiam ſe conferat, cauſa negotiorum in Romana Curia [illegible] dorum.

3 Imò idem ſentiendum arbitror, ſi [illegible] ndatur infidelis, nondum Baptiſmi lauacro in[illegible] currentibus ad Romanam Curiam. Pontifex abſolutè loquitur. [illegible] hic §. 1. *num.* 2. *verſ. quinto.* Alterius *diſp.* 15. *cap.* 3. [illegible] contra Duard. hic *quæſt.* 6. aliqui [illegible] offendente infidelem, nondum baptizatum [illegible] ſentien[illegible]

Secundò ſequitur non aſſici excommunicatione offendentem eum, qui ad Romanam Curiam accedit, non cauſa negotiorum; ſed alia de cauſa, vt animi gratia. Ita Vgolinus §. 1. *num.* 3. *verſ.* 3. Duardus *quæſt.* 9. *num.* 9. & alij.

4 Maior difficultas eſt, vtrùm priuilegio huius canonis gaudeat recurrens ad Sedem Apoſtolicam in ſuis negotiis, ipſis iam abſolutis & terminatis.

Reſpondeo non gaudere, quia Summus Pontifex priuilegium concedit recurrentibus ad Sedem Apoſtolicam: hic autem, abſoluta cauſa, non dicitur recurrens; ſicut in ſimili patet ex dictis de offendentibus peregrinos, qui cauſa deuotionis Romam acceſſerunt; ſed domum iam redierunt. Ita Antonius de Souſa *diſp.* 68. *num.* 3.

Ex quo ſequitur eum, qui huiuſmodi recurrentem, peractis iam cauſis, occidit, non ſubiici huic excommunicationi, etiamſi illum occidat intuitu negotiorum.

5 Secundò difficultas eſt, vtrùm recurrens ad Sedem Apoſtolicam, peractis, & terminatis negotiis, gaudeat priuilegio huius canonis, ſaltem donec domum redierit.

Antonius de Souſa *loco citato*, Duardus hìc *quæſt.* 8. Vgolinus hìc *verſ. ac illa pag.* 343. Alterius *cap.* 3. *col.* 4. putant gaudere; tum quia priuilegium alicui conceſſum ad eundum, cenſetur etiam conceſſum ad redeundum. tum quia non eſſet ſufficienter conſultum confugientibus ad Sedem Apoſtolicam, ſi abſoluto negotio impunè occidi, aut percuti poſſent: nam retrahi, & retardari poſſent ab acceſſu timore damni, terminata cauſa, incurrendi.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, quia, licet priuilegium eundi cenſeatur, regulariter loquendo, conceſſum etiam ad redeundum; nihilominus in materia cenſurarum ſtandum eſt verbis diſpoſitionis, & in ipſis ſtricta interpretatio facienda eſt; cùm autem is, qui negotium, & cauſam abſoluit, non dicatur ampliùs recurrens ad Sedem Apoſtolicam, ſequitur iſtum abſolutis negotiis nõ gaudere priuilegio huius canonis; etiamſi domum nondum redierit. tum quia, qui domi manſit, & cauſam per alium in Curia peragendam curauit, ſtatim abſoluta cauſa non dicitur amplius recurrens; ergo neque dici debet recurrens is, qui finito negotio domum reuertitur.

An verò is gaudeat priuilegio canonis noni, ibi explicatum eſt; ille enim loquitur etiam de recedentibus. Ita Alter. & Duardus *locis citatis*.

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, in materia cenſurarum ſtandum eſſe verbis cenſuræ, quæ ſtrictè explicanda ſunt; non verò amplianda vltra propriam ipſorum ſignificationem; conſequenter, ſi de accedentibus loquantur, non ſunt ad recedentes trahenda, & extendenda.

Ad ſecundam reſpondeo ſufficienter conſultum eſſe, iuxta mentem Summi Pontificis: Summus autem Pontifex intentionem ſolùm habuit auferendi impedimenta proxima, quibus acceſſus ad Romanam Curiam impeditur, non autem remota. Neque hinc ſequitur, recedentes impunè occidi, quia delinquentibus irrogatur pœna aliis iuribus ſancita, quamuis pœna huius canonis non plectantur.

6 Tertiò difficultas eſt, quid nomine Romanæ Curiæ intelligatur, ad quam recurrentes offendi prohibentur ſub excommunicatione.

Hæc difficultas in præcedentibus explicata eſt. hìc ſolùm remanet dubium, vtrùm nomine Romanæ Curiæ intelligatur audientia, ſeu tribunal Summi Pontificis, vt Pontifex eſt, an etiam, vt dominus, & Rex temporalis.

Reſpondeo intelligi tribunal Summi Pontificis, non ſolùm vt Summus Pontifex eſt, iuriſdictionem habens ſpiritualem; ſed etiam vt Rex, ſeu Princeps temporalis eſt. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex abſolutè loquitur de Curia Romana, nulla facta diſtinctione; ergo neque nos diſtinguere debemus. *l. de pretio. ff. de Publ. in rem act.* Tum quia conceſſiones temporales, vt feudales, expediuntur nomine Sedis Apoſtolicæ, cui applicatum, & adiectum fuit temporale dominium; ergo ſignum eſt, nomine Curiæ, vel Sedis Apoſtolicæ non intelligi tribunal Summi Pontificis, quatenus iuriſdictionem habet ſpiritualem; ſed etiam quatenus temporali dominio gaudet. Tum quia hic eſt vſus, & praxis ſacræ Pœnitentiariæ, teſte Filliucio *tract.* 16. *cap.* 7. *quæſito* 10. *num.* 176. cui adde alios, quos retuli de datis, & promiſſis pro gratia, vel iuſtitia in Romana Curia obtinenda, contra Molinam, Nauarrum, Alterium, & alios, quos non ſolùm ibi, verùm etiam in præcedentibus quæſtionibus adduxi.

Hinc ſequitur percutientem, vel ſpoliantem eum, qui ad Romanam Curiam confugit ob cauſas, ſeu negotia, in excommunicationem huius canonis incurrere, ſiue cauſæ illæ ſpirituales ſint, ſiue temporales, ſiue ciuiles, ſiue criminales. Ita Vgolinus §. 1. *verſ. ſeptimo.* Filliucius *loco cit.* Duardus *canone* 12. *quæſt.* 1. *num.* 4.

Et hoc verum eſt vbicunque Romana Curia exiſtat, ſiue Romæ, ſiue alibi, & ad quoſcunque iudices recurrat, modò ſint iudices Romanæ Curiæ. Ita Vgolinus hìc §. 1. *num.* 2. *verſ. ſexto.* Filliucius *num.* 174. & alij quos in ſimili in præcedentibus retuli.

Hinc transeamus ad explicandas alias perſonas, quæ priuilegio huius canonis gaudent.

7 Secundò igitur perſonæ quæ hoc priuilegio gaudẽt, ſunt proſequentes, aut procurantes cauſas, ſeu negotia in Romana Curia. Quamobrem, qui aliquem, actione hìc vetita, poſtquam recurſum habuit ad Curiam Romanam, offendit, incidit in excommunicationem. Illi dicuntur proſequentes, qui cauſam, ſeu negotium iam inchoatum agunt. Procurantes ij cenſentur, qui ſuam præſtant operam, ſeu opem, vel cooperationem, vt cauſa, ſeu negotium expediatur. Ita Vgolinus *loco citato num.* 7. Alterius *cap.* 3. *col.* 3. Duardus *quæſt.* 1. *num.* 5.

8 Tertiò, Procuratores, negotiorum geſtores, & actores. Hæc autem differentia eſt inter procurantes, & procuratores, quòd procurantes dicuntur omnes, qui ad negotij, vel cauſæ expeditionem cooperantur. Procurator verò, qui publico, & authentico inſtrumento conſtitutus eſt, & in iudicio comparere poteſt, agendo partes principalis, cuius vices gerit. Ita Sayrus *lib.* 3. *cap.* 16. *ad finem*, Duardus *loco citato num.* 5. Vgolinus hìc *verſ. negotiorum geſtores, num.* 3. Alterius *cap.* 3. *col.* 6. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 20. *n.* 317. Negotiorum geſtor, vel actor dicitur, qui negotia alterius tractat, etiamſi mandatum non habeat. Vide præcitatos Doctores.

Hinc ſequitur, eum, qui aliquem ad Romanam Curiam recurrentem, vel eius adminiſtros, & cooperatores ad cauſam, vel negotium expediendum offendit, ligari cenſura huius canonis, ſiue dicatur procurator, ſiue procurans, ſiue negotiorum geſtor, ſeu actor, ſeu agens, ſeu alio nomine vocetur. Summus enim Pontifex præfata nomina adiecit, vt oſtenderet hac excommunicatione non ſolùm ligari

ligari offendentem recurrentes ad Romanam Curiam; verum etiam ipſorum defenſores in Romana Curia, quouis nomine appellentur.

Ex quo patet, quid dicendum ſit de tutoribus, curatoribus, ſyndicis, aliiſque conſimilibus, qui cauſas recurrentium tuentur.

9 Quartò, Aduocati. Hi autem dicuntur, qui cauſæ patrocinium ſuſcipiunt, & quid de iure faciẽdum ſit, oſtendunt, *l. ſancimus, C. de aduocatis diuerſ. iudic. l. 1. ff. de poſtulat.* Ita Alterius *loco citato, verſ. aduocatos*, Duardus, & Vgolinus *locis citatis*; qui tamen bene obſeruant eum, qui Romam accedit animo exercendi munus Aduocati in genere, non gaudere priuilegio huius canonis, quia Summus Pontifex loquitur de illis, qui Aduocati munus exercent in fauorem eorum, qui recurſum actu habent ad Romanam Curiam, vt patet ex illo verbo *recurrentes*.

10 Quintò, Auditores. Illi autem ſunt, quibus cura demandatur cauſam audiendi, & examinandi, *cap. ſuper quæſtionum. §. intentionis. de offic. deleg.* non tamen poſſunt cauſam definire, niſi delegatam facultatem habeant. *Clement. auditor, de reſcriptis.* Plura ad Auditoris officium ſpectantia videri poſſunt apud Specul. *in titulo de auditore*, Zabarelam *in Clement. auditor.* Ioannem Andream *in cap. ſolet, de ſenten. excommunicationis.* Vgolinum hîc *verſ. ſeu etiam auditores*, Alterium, & Duardum *locis citatis*.

11 Sextò, Iudices. Iſti autem ſunt, qui cauſas iure ordinario, vel delegato cognoſcunt, & decidunt.

Ex quo ſequitur offendentem iudicem, qui cauſam recurrentis ad Romanam Curiam cognoſcit, aut definire debet, ligari excommunicatione, & hoc verum eſſe putant Alterius *diſp. 13. cap. 3. col. 7. verſ. vel iudices*, Vgolinus *cap. 12. ad finem, verſ. ſeu etiam auditores num. 3.* Reginaldus *lib. 9. num. 316.* Filliucius *num. 174.* non ſolùm ſi huiuſmodi iudex, vel etiam Aduocati, procuratores, actores, vel ſollicitatores Romæ exiſtant; verùm etiamſi

12 Extra Curiam degant; Summus enim Pontifex cauſas recurrentium ad Sedem Apoſtolicam frequenter remittere ſolet ad Epiſcopos, alióſve iudices ordinarios, vel ab ipſo delegatos extra Romanam Curiam; & cùm abſolutè, & indiſtinctè loquatur de iudicibus, Aduocatis, procuratoribus, & aliis, ſine diſtinctione intelligendus videtur. *cap. ſi Romanorum, diſtinct. 19. & l. de pretio. ff. de Public. in rem actione.*

Sententia iſtorum Doctorum mihi probatur; cum hac tamen limitatione, modò cauſa, ſeu negotium ab iſtis agatur, ſeu procuretur in Curia Romana. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur de offendentibus recurrentes ad Romanam Curiam, ac illorum negotia in eadem Curia proſequentes, aut procurantes, &c. vbi notanda eſt illa clauſula, *ac illa in eadem Curia*, quæ referri videtur ad omnia ſubſequentia, vt in ſimili alias docui cum Sanchez, & aliis.

Ex quo ſequitur primò eum, qui partes recurrentis ad Romanam Curiam agit, ſeu procurat non in Romana Curia, ſed alibi, non gaudere priuilegio huius canonis; conſequenter, qui eum offendit, nõ ligatur cenſura huius canonis; quia non offendit procurantes in Romana Curia. Secus ſi procurent in Romana Curia; licet fortè contigerit eos à Romana Curia recedere, poſt breue tempus ad eam redituros; negari enim non poteſt, quin iſti procurantes in Romana Curia cenſeantur. Ita Filliucius *num.* 174.

Secundò eum, qui offendit iudicem extra Romanam Curiam exiſtentem, cui de mandato Summi Pontificis impoſita eſt cauſæ cognitio, & definitio, contrahere excommunicationem; quia offendit iudices Romanæ Curiæ. Ita Doctores citati.

13 Quæres, vtrùm percutiens, vel ſpolians fratres, filios, aut alios conſanguineos recurrentium ad Sedem Apoſtolicam, vel procuratorum, auditorum, vel iudicum, ligetur excommunicatione huius canonis.

Reſpondeo negatiuè; etiamſi id faciat occaſione cauſarum, vel negotiorum. Ratio eſt, quia nullus de his ſermo eſt in hoc canone. Ita Filliucius *num. 177. ad finem.*

PVNCTVM III.

Quódnam ſit huius cenſuræ ſubiectum, ſeu contra quas perſonas excommunicatio huius canonis lata ſit.

1 *Explicantur perſonæ, quæ huic cenſuræ ſubiiciuntur.*
2 *Iuſtè occidens, vel ſpolians recurrentem ad Romanam Curiam excuſatur ab hac cenſura incurrenda.*
3 *Iniuſtè percutiens, vel ſpolians iniuſtè recurrentem ad Sedem Apoſtolicam, excommunicationem huius canonis incurrit, iuxta ſententiam auctoris.*
4 *Ignorantia ab hac cenſura excuſat.*
5 *Ratas habens actiones in hoc canone prohibitas, non obſtringitur vinculo huius cenſuræ.*
6 *Item non obſtringitur non impediens præfata delicta.*
7 *An faciens plures actiones in hoc canone damnatas plures excommunicationes incurrat remiſſiuè.*
8 *Percutiens clericum Romam cauſa negotiorum proficiſcentem duplicem incurrit excommunicationem.*

Sicut duo actionum genera in hoc canone prohibentur; ita etiam duplex perſonarum genus excommunicatur. Aliud eſt exercentium actiones principales, & primarias; aliud acceſſorias, & quaſi ſecundarias. De vtriſque in duplici propoſitione diſſeram.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Omnes, & ſinguli, cuiuſcunque gradus, & conditionis exiſtant, excommunicationem incurrunt, iniuſtè occidendo, percutiendo, aut bonis ſpoliando recurrentes ad Romanam Curiam cauſa negotiorum, vel illa proſequentes, procuratores, actores, Aduocatos, vel iudices, modò occidant, percutiant, vel ſpolient cauſa negotiorum, vt ex ipſo textu, & ex dictis in præcedentibus ſufficienter conſtat. Secus dicendum eſt de iis, qui abſque præuia occiſione, percuſſione, vel ſpoliatione impediunt, ne quis ad Curiam recurrat, vel cauſas, aut negotia apud Curiam proſequatur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non loquitur de impedientibus ſimpliciter, ſed de occidentibus, percutientibus, & ſpoliantibus, aliiſque ad hæc crimina cooperantibus. An verò prohibens, vel impediens, ne quis ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis accedat, excommunicationem alio titulo incurrat, patebit ex dicendis *quæſtione ſequenti*.

Dixi, *omnes, & ſinguli*, vt indicarem hanc cenſuram vniuerſalem eſſe, & ad quoſcunque extendi, ſiue maſculus, ſiue fœmina, ſiue ſenes, ſiue adoleſcentes, doli tamen capaces, ſiue infimæ ſortis homines, ſiue in dignitate conſtitutos, ſiue publica, ſiue priuata auctoritate id agant: Summus enim Pontifex abſolutè, & vniuerſaliter loquitur, vt patet, tum ex illis verbis canonis, *omnes illos*, tum ex illis, *cuiuſcunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint*. Ita communiter Doctores huius canonis interpretes.

2 Dixi, *iniuſtè*, vt oſtenderem non qualemcumque percuſſionem, occiſionem, vel ſpoliationem recurrentis ad Sedem Apoſtolicam, pœna excommunicationis puniri; ſed iniuſtam. Quamobrem, qui recurrentem ad Sedem Apoſtolicam, vim vi repellendo, ad neceſſariam ſui defenſionem occidit; non contrahit excommunicationem. Ratio eſt, tum quia non occidit iniuſtè, tum quia non dicitur occidere intuitu cauſarum, & negotiorum, vt dicitur in textu. Rurſus, qui aliquem criminaliter accuſat de vero crimine, & ob accuſationem cauſa eſt mortis, percuſſionis, vel ſpoliationis bonorum, aut qui accuſatum morti iudicialiter adiudicat, non ſubiicitur huic excommuni

nunicationi; quia vtitur iure ſuo, & iuſtè agit. Item qui proſcriptum ad Romanam Curiam venientem, ad quam venire non poteſt, non obtenta à Principe facultate, occidit, non remanet excommunicatus, quia id iure ſibi permittente agit, vt ſuppono ex dictis de homicidio *in tractatu de reſtitutione*, & hoc probabiliter ſuſtineri poteſt, non ſolùm ſi illum occidat, vt proſcriptum, ſeu bannitum; verùm etiam ſi illum occidat intuitu negotiorum, ſeu cauſarum tractandarum: hic enim principaliter inſpicienda eſt actio externa, quæ iure permittente, iuſta eſt; licèt interior affectus prauus ſit. Ita ſentire videtur Vgolinus hic §. 1. *num.* 5. Sayrus *cap.* 16. *num.* 4. Duardus *quæſt.* 2. *ad finem*, Alterius *diſput.* 13. *cap.* 1. *ad finem, verſ. minus quoque.* Antonius de Souſa hic *cap.* 13. *diſt.* 69. *num.* 2. Reginaldus *num.* 315. *notabili* 3. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 7. *num.* 179.

3 Maior difficultas eſt, vtrùm qui iniuſtè accuſat, percutit, vel ſpoliat recurrentem iniuſte ad Sedem Apoſtolicam, ſubiiciatur huic excommunicationi.

Rebuffus *in praxi beneficiorum, in expoſitione Bullæ, art.* 9. *in verbo, recurrentes*; Reginaldus *lib.* 9. *num.* 319. Duardus *quæſt.* 9. *num.* 9. *verſ.* 5. & Antonius de Souſa *cap.* 13. *diſt.* 69. *num.* 5. *& ſeq.* exiſtimant non ſubiici, modò percutiatur is, quem certò conſtat, non habere ius in foro externo, vel conſcientiæ confugiendi ad Sedem Apoſtolicam. Ratio eſt, quia ſicut non præſumitur Summus Pontifex velle cauſis iniuſtis fauere; ita neque iniuſtè recurrentibus: & ſicut recurrens iniuſte id facit, ita neque beneficio gaudet. Secus ſi cauſa dubia ſit; tunc enim ſuperiori competit ius decidendi, an recurſus iuſtus ſit, vel iniuſtus, & poſſeſſio pro recurrente ſtare videtur.

Ego verò probabilius ſentio eum, qui actionem hic vetitam facit contra iniuſtè recurrentem ad Sedem Apoſtolicam, ligari excommunicatione huius canonis. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex abſolutè, & indiſtinctè loquitur de recurrentibus ad Romanam Curiam ob cauſas, ſeu negotia; ergo indiſtinctè intelligendus eſt. *cap. ſolitæ. §. fin. de maior. & obed.* tum quia fieri poteſt, vt recurrens bona fide recurrat, putans ſe iuſtam proſequi cauſam: ergo par eſt, vt priuilegio huius canonis protegatur. tum quia percutiens in tali euentu peccat contra iuſtitiam, vt dictum eſt *de reſtitutione.* ergo ligatur pœna huius canonis, lata contra eos, qui iniuſtè percutiunt recurrentes ad Romanam Curiam. tum quia aperiretur via delictis, cùm pars paſſione ducta ferè ſemper exiſtimet, partem aduerſam nullum prorſus ius habere, & iniquè litem proſequi. Ita Alterius *diſp.* 13. *cap.* 3. *col.* 4. *verſic. Petrus Rebuffus.* Vgolinus hic §. 1. *num.* 5. *ſub finem, verſic. ſeptimò*, & alij.

Ad rationem in contrarium reſpondeo, Summum Pontificem abſolutè loqui; conſequenter præſumi quoſcunque ad Curiam Romanam recurrentes tueri, ne via delictis aperiatur.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 NOn ſolùm qui accedentes ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotiorum, vel alias perſonas ſuperiùs recenſitas occaſione cauſarum, vel negotiorum occidunt, percutiunt, vel bonis ſpoliant, cenſura huius canonis innodantur, vt ſuprà oſtenſum eſt; verùm etiam, qui per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè præfata delicta committere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium, conſilium, vel fauorem præſtare præſumunt; ſic enim in Bulla iiſdem ferè verbis habetur.

5 Hæc tamen propoſitio intelligitur primò, ſecuto effectu. Ratio eſt, tum quia quando aliquæ actiones principaliter, & aliquæ acceſſoriè prohibentur ſub excommunicatione, excommunicatio non incurritur, nondum ſecuto effectu principaliter ſub cenſura prohibito: effectus autem principaliter prohibitus eſt occiſio, percuſſio, & ſpoliatio; mandatum verò, auxilium, conſilium, & fauor acceſſoriè tantùm prohibentur, vt ſatis clarè patet ex illis verbis, *aut in eiſdem auxilium*, &c. aliud enim eſt auxilium, conſilium, vel fauorem præbere ad delicta committenda, aliud in ipſis delictis. tum quia verba intelligenda ſunt cum effectu, præſertim in materia pœnali, niſi aliter de mente diſponentis conſtet. Ita Alterius *lib.* 3. *cap.* 2. *col.* 2. *verſ. vel procurare*, Vgolinus hic §. 1. *ad finem, num.* 3. *verſic. poſtremo*; contra Duardum *canone* 11. *quæſt.* 9. *num.* 5. *& ſequent.*

6 Secundò intelligitur, modò id ſcienter fiat: nam Summus Pontifex vtitur his verbis, *præſtare non verentur.* quæ loquendi forma importat præſumptionem, & ſcientiam. Quamobrem qui ex inconſideratione conſilium præbet ad occidendum recurrentem ad Sedem Apoſtolicam, aut qui ex culpabili ignorantia neſcit aliquem ad Romanam Curiam recurrere, non ligatur excommunicatione, ſi illum occidat; quia Summus Pontifex ſcientiam requirit. Ita Duardus *quæſt.* 9. *num.* 9. *ad finem*, Alterius *cap.* 2. *ſub finem.* Reginaldus *num.* 317.

Hinc ſequitur primò hac excommunicatione non ſolùm ligari eum, qui per ſe ipſum huiuſmodi delicta perpetrare audet; verùm etiam, qui imponit, præcipit, iubet, vel mandat tacitè, vel explicitè; is enim dicitur per alios committere directè, vel indirectè.

Secundò eum, qui aliquem ad Romanam Curiam recurrentem iniuſtè de crimine accuſat, aut falſis teſtibus de aliquo crimine conuincit, incidere in excommunicationem, ſi ex illa accuſatione mors, percuſſio, vel bonorum ſpoliatio ſequatur illi, qui iniquè accuſatus eſt intuitu negotiorum in Curia agendorum. Ratio eſt, quia hic, ſaltem indirectè, cauſa eſt occiſionis, percuſſionis, vel ſpoliationis. Ita Reginaldus *num.* 318. Filliucius *num.* 179. Sayrus *cap.* 16. *num.* 4. & alij Doctores citati.

Tertiò eum, qui ad Romanam Curiam confugere volenti ſuadet, vt tali via, quam ſuadens nouit à latronibus, & graſſatoribus obſideri, tranſeat, ligari excommunicatione huius canonis, ſi confugiens ad Romanam Curiam à latronibus occidatur, percutiatur, vel ſpolietur. Ratio eſt, quia hic, ſaltem indirectè, cauſa eſt huiuſmodi. Idem à fortiori dicendum cenſeo de eo, qui equum proficiſcentis ad Romanam Curiam impellit in fluuium, in quem inſidens corruit, & aquarum copia opprimitur, & ſuffocatur. Ita Vgolinus hic §. *primo, num.* 1. *verſ.* 3. Duardus *canone* 9. *num.* 4. Reginaldus *num.* 318. Alterius hic *cap.* 1. *verſic. ſeu qui.* referens Bartolum, & alios, vbi etiam cum gloſſa idem optimè extendit ad eum, qui aliquem grauat, vel moleſtiis afficit ad hunc finem, vt huiuſmodi crimina perpetret. Idem militat in eo, qui de aliqua perſona apud alterum detrahit, & grauia mala narrat, quibus audiens mouetur ad perſonam illam occidendam, percutiendam, vel ſpoliandam. Ita Reginaldus *num.* 318.

7 Quæres primò, vtrùm ratas habens præfatas actiones, incidat in excommunicationem huius canonis.

Reſpondeo duplicem ſententiam in hac quæſtione aſſignari poſſe.

Prima eſt affirmatiua Alterij *diſp.* 13. *cap.* 2. *col.* 2. *verſ. quæret quis.* Ratio eſt, tum quia is, cuius intuitu delictum committitur, & illud poſtea ratum habet, videtur indirectè cauſa delicti: qui autem directè, vel indirectè eſt cauſa delicti in hoc canone prohibiti, cenſuram huius canonis incurrit. tum quia ratihabitio comparatur mandato, *regul. ratihabitionem, de regul. iur. in* 6. mandans autem ſubiicitur pœnæ huius canonis.

Secunda ſententia, quam veram, & ſuſtinendam cenſeo, eſt negatiua Duardi hic *canone* 11. *quæſt.* 9. *num.* 3. *verſ. imò Alter.* Vgolini hic §. 1. *num.* 1. *verſic. item locum.* Filliucij *tract.* 16. *cap.* 7. *quæſito* 12. *num.* 181. aſſerentium illum, qui ratas habet præfatas actiones, non ſubiici excommunicationi. Ratio eſt, tum quia in pœnis ſtricta interpretatio facienda eſt, iuxta propriam verborum ſignificationem:

tionem: in hoc autem canone nullum extat verbum indicans illum, qui ratas habet huiuſmodi actiones, puniri pœna excommunicationis; nam illa verba, *per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè*, connotant poſitiuum influxum, & cooperationem ad actum prohibitum. Rati autem habitio eſt poſterior actu; conſequenter in actum poſitiuè influere non poteſt. tum quia ratihabitio non eſt mandatum, ſed fingitur, & aſſimilatur mandato: in cenſuris autem non valet argumentari à ſimili; ſed ſtandum eſt verbis ipſis diſpoſitionis, vt docui *de cenſuris*.

Ex his duabus rationibus, patet reſponſio ad rationes primæ ſententiæ.

8 Quæres ſecundò, vtrùm qui non impedit præfata delicta, quæ alioquin impedire poſſet, vinculo huius cenſuræ irretiatur.

Alterius *loco cit. cap.2.col.3.dub.3.* Duard. *loco cit.num.7.* Filliucius *num.*182. aſſerunt perſonam publicam, quæ iuriſdictionem, & poteſtatem habet, vinculo huius cenſuræ irretiri, non impediendo, cùm alioquin impedire poteſt. Idem ſentiendum putant de perſona priuata, quoties dolo malo permittit; ſecus ſi permittat ex negligentia.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, vt in ſimili docui *quæſt. præcedenti.* Ratio eſt, quia ad hanc cenſuram incurrendam neceſſarius videtur actus aliquis poſitiuus in crimen prohibitum, vt examinanti verba textus liquidò conſtabit. Qui autem non impedit, nullum poſitiuum actum in crimen prohibitum exercet, cùm negatiuè ſe habeat, nec magis in delictum influat, non impediendo prauo animo, quàm ex ſola culpabili negligentia.

Hoc tamen intelligitur, modò quaſi auctoritatiuè non aſſiſtat, tunc enim delinquens animoſior fit ad delictum patrandum; conſequenter aſſiſtens cenſetur auxilium, vel fauorem præſtare.

9 Quæres tertiò, vtrùm faciens plures actiones in hoc canone damnatas, plures cenſuras incurrat.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis *de cenſuris in genere.*

10 Quæres quartò, vtrùm percutiens clericum, ad Romanam Curiam recurrentem cauſa negotiorum, non ſolùm ligetur excommunicatione huius canonis, verùm etiam *cap. ſi quis ſuadente diabolo* 17. *quæſt.*4.

Reſpondeo affirmatiue, tum quia duas leges, cenſuram excommunicationis continentes, & ex variis motiuis latas violat; hæc enim edita eſt non ſolùm fauore perſonarum recurrentium, verùm etiam cauſarum, ne ipſarum expeditio, vel executio impediatur, ſeu fauore Romanæ Curiæ, vt ad illam ſingulis liber aditus pateat. Illa verò *in cap. ſi quis*, condita eſt in honorem ordinis Eccleſiaſtici. tum quia, ſicut exercens aliquam actionem in multis canonibus huius Bullæ, & ex variis motiuis interdictam, ligatur multiplici excommunicatione; ita, &c. Alter. hîc *cap.*1. *col.*3. *verſ. ſed dicet aliquis.* Duardus *quæſt.*4. Toletus *lib.*1. *cap.* 27. *num.* 2. *verſ. dubium eſſe poteſt.* Vgolinus hîc *cap.*12. §.1. *num.*1. *verſ.*4. Viualdus *caſu* 11. *num.*2. *in nouis*, & alij communiter.

PVNCTVM IV.

Verùm cenſura huius canonis, alio in iure ſit expreſſa.

1 *Enumerantur textus, in quibus excommunicatio expreſſa reperitur contra vexantes proficiſcentes ad Rom. Curiam præter excommunicationem huius canonis.*

VNICA PROPOSITIO.

1 CEnſura huius canonis non ſolùm in hac Bulla, verùm etiam alibi promulgata reperitur.

Primò enim refertur in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.*15. *in cap.* quod incipit, *ſacroſancta Synodus*, & in Concil. Baſileenſi *ſeſſ.*1. *in cap. ſacroſancta generalis Synodus.* In quibus Conciliis eadem excommunicatio extenditur ad inuaſores, ſeu ſpoliatores accedentium ad Concilium generale, vel ab eo recedentium, adiectis ſimul aliis pœnis contra terras ſic impedientium, modò non vltra vnam diœceſim contineant. Item ciuitates, villæ, caſtra, oppida, & quælibet alia loca, in quibus patratores huiuſmodi exceſſuum, ſeu eorum receptatores, vel ipſis conſentientes, fauentes, aut dantes auxilium, conſilium, vel fauorem, publicè morantur, & loca in quibus perſonæ huiuſmodi detentæ fuere, ne venire poſſint ad Concilium, omnia ſupponuntur Eccleſiaſtico interdicto, & iubetur, vt ipſi impedientes omnibus diebus feſtis pulſatis campanis, & candelis accenſis denuncientur, nec ab alio, quàm à Romano Pontifice abſolui poſſint, excepto mortis articulo, modò etiam tunc ſufficientem præſtent cautionem obediendi Eccleſiæ. Eaſdem pœnas incurrunt illi, qui eos abſoluere præſumunt, & interdictum ab officio prædicationis, lectionis, adminiſtrationis ſacramentorum, & audiendarum confeſſionum incurrunt. Vide Cardinalem Iacobatium *lib.* 5. *de Concil. art.* 5. Alterium *lib.*5. *diſp.*13. *cap.*3. *ad finem.*

Neque obſtat dicere, Concilium Baſileenſe non fuiſſe legitimum, & à Summo Pontifice approbatum. Reſpondeo enim quoad illa acta, quæ ad cenſuras, irregularitatem, & cauſas beneficiales attinent, confirmatum fuiſſe à Nicolao V. teſte Azorio, & Coriolano, in Chronologico, vbi de hoc Concilio agit, & in compendio Conciliorum, & apertè conſtat ex Bulla Nicolai V. circa approbationem huius Concilij *col.* 2.

Secundò reperitur alia conſtitutio, aliquo tamen pacto à diſpoſitione noſtri canonis diuerſa, *in extrauaganti, diuina*, Eugenij IX. *de priuilegijs*, in qua præſcribitur, vt ordinarij, aliíve ſuperiores non procedant, nec excommunicare, ſuſpendere, interdicere, vel priuare officio, vel beneficio, vel aliam ſententiam ferre præſumant contra officiales, pro tempore exiſtentes in obſequiis Papæ, vel Sedis Apoſtolicæ, nec contra alios venientes ad Sedem Apoſtolicam pro ſuis, vel eorum cauſis proſequendis, nec in ea morantes, dum durat proſecutio cauſarum, vel ab ea recedentes, & ſi quæ attentant, ſunt irrita, & ſi quomodolibet priuant, vel priuatos declarant beneficiis, vel illa aliis conferunt, vel ad hoc ſe intromittunt, tam dantes, quàm recipientes, ipſo facto ſunt excommunicati, ſuſpenſi, & interdicti, non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis, vel Conciliis etiam generalibus.

QVÆSTIO XIV.

De excommunicatione contra eos, qui prætextu appellationis à grauamine, aut executione litterarum Apoſtolicarum ad laicam poteſtatem recurrunt, & dictarum litterarum executionem impediunt, & accedentes ad Curiam Romanam pro negotijs proſequendis gratijs, & litteris impetrandis prohibent.

EXcommunicatio huius canonis in hæc verba fertur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes tam Eccleſiaſticos, quàm ſeculares, cuiuſcunque dignitatis, qui prætexentes friuolam quandam appellationem à grauamine, vel futura executione litterarum Apoſtolicarum, etiam in forma Breuis,*

Breuis, tam gratiam, quàm iuſtitiam concernentium: necnon citationum, inhibitionum, ſequeſtrorum, monitoriorum, proceſſuum, executorialium, & aliorum decretorum à Nobis, & à Sede prædicta, ſeu Legatis, Nuncijs, Præſidentibus Palatij noſtri, & Cameræ Apoſtolicæ Auditoribus, Commiſſarijs, aliiſque Iudicibus, & Delegatis Apoſtolicis emanatorum, & quæ pro tempore emanauerint, aut aliàs ad Curias ſeculares, & laicam poteſtatem recurrunt, & ab ea inſtante etiam fiſci Procuratore, vel Aduocato, appellationes huiuſmodi admitti, ac litteras, citationes, inhibitiones, ſequeſtra, monitoria, & alia prædicta capi, & retineri faciunt, quive illa ſimpliciter, vel ſine eorum beneplacito, & conſenſu, vel examine executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarij ſuper huiuſmodi litterarum, & proceſſuum executione, inſtrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti cuius intereſt tradere debeant, impediunt, vel prohibent, ac etiam partes, ſeu eorum agentes, conſanguineos, affines, familiares, notarios, executores, ſubexecutores litterarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex ciuitatibus, locis, & regnis eijciunt, bonis ſpoliant, perterrefaciunt, concutiunt, & comminantur per ſe, vel alium, ſeu alios, publicè, vel occultè, quive aliàs quibuſcumque perſonis in genere, vel in ſpecie, ne pro quibuſuis eorum negotijs proſequendis, ſeu gratijs, vel litteris impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recurſum habeant, ſeu gratias ipſas, vel litteras à dicta Sede impetrent, ſeu impetratis vtantur, directè, vel indirectè prohibere, ſtatuere, ſeu mandare, vel eas apud ſe, aut notarios, ſeu tabelliones, vel aliàs quomodolibet retinere præſumunt.

Hic canon communiter à Doctoribus in tres partes diuidi ſolet.

In prima agitur de iis, qui prætextu appellationis à grauamine, vel futura executione litterarum Apoſtolicarum recurrunt ad laicam poteſtatem, ab eáque appellationem admitti, aut præfatas litteras capi, & retineri faciunt.

In ſecunda agitur de iis, qui dictarum litterarum executionem aliqua ratione impediunt, vel prohibent.

In tertia de iis, qui accedentes ad Romanam Curiam pro negotiis proſequendis, gratiis, vel litteris impetrandis, directè, vel indirectè prohibent, ne accedant, vel recurrant, vel ne impetratis vtantur, vel dictas litteras apud ſe, vel apud alios quomodolibet retinere præſumūt.

De his ſingulis in ſequentibus punctis ſingillatim agam, variato aliquantiſper ordine, quem in præcedentibus ſeruandum duxi.

Sed priùs obſerua hanc eandem excommunicationem latam eſſe *in cap. quoniam, de immunitate Eccleſiarum*, quæ pluribus verbis proponitur, & amplificatur, non tamen eſt reſeruata; ſed de hac alibi, præſertim *excommunicatione 16. puncto 3.*

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia huius primę partis, ſeu quænam ſint actiones in prima huius canonis parte prohibitæ, & quódnam ſit ſubiectum excommunicationis in hoc canone contentæ, contra recurrentes ad laicam poteſtatem, &c.

1 *Explicatur materia huius excommunicationis, quæ conſiſtit in ſacrilegio, quod committitur recurrendo ad laicam poteſtatem.*
2 *Quænam perſonæ incurrant excommunicationem recurrendo ad Curias ſeculares.*
3 *Friuolæ appellationis nomine quid intelligatur.*
4 *An liceat ad laicos confugere, dum Eccleſiaſticus iudex adiri non poteſt.*
5 *An liceat ad laicos confugere ad vim expellendam.*
6 *Conſuetudo immemorabilis cōfugiendi ad laicos non excuſat.*
7 *Implorare auxilium laicorum tanquam priuatarum perſonarum ad iniuriam repellendam, ſeu ad neceſſariam ſui defenſionem, non videtur in hoc canone interdictum ſub excommunicatione.*
8 *Laicus poteſt ad Eccleſiaſticum in defectum ſecularis iudicis confugere remiſſiuè.*
9 *Litterarum Apoſtolicarum nomine quod intelligatur.*
10 *Citatio quid ſit.*
11 *Inhibitio quid ſit.*
12 *Sequeſtrum quid ſit.*
13 *Monitorium quid ſit.*
14 *Proceſſus quid ſit.*
15 *Litteræ executoriales quænam dicantur.*
16 *Decretorum nomine quid intelligatur.*
17 *Supplicationes ſignatæ comprehendi videntur ſub nomine decretorum.*
18 *Nomine litterarum Apoſtolicarum non ſolùm intelliguntur illæ quæ à Summo Pontifice conceduntur; verùm etiam aliæ, quæ in hoc canone expreſſæ ſunt.*
19 *Collegium Cardinalium non venit nomine Apoſtolicæ.*
20 *Confugiens ad Curiam ſecularem, & ab ea petens admitti appellationem, non incurrit excommunicationem huius canonis.*
21 *Impediens apud iudicem laicum litteras iudicum Apoſtolicorum Romæ, vel alibi exiſtentium, incurrit excommunicationem.*
22 *Impediens executionem litterarum Pœnitentiariæ excommunicationem incurrit.*
23 *Item incurrit impediens litteras Congregationis Cardinalium, quæ de mandato Papæ ſcribuntur.*
24 *Non ſolùm interponens appellationem apud Curiam ſecularem, verùm etiam alia ratione recurrens, excommunicationem incurrit.*
25 *Laici facientes appellationem admitti ab Eccleſiaſticis iudicibus, excommunicationem non incurrunt.*
26 *Excommunicatio non incurritur recurrendo ad iudices laicos; etiamſi ſubditi ſint Eccleſiæ: imò etiamſi Eccleſiaſtici ſint, & temporali iuriſdictione gaudeant.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia huius primæ partis eſt ſacrilegium, quo Sedis Apoſtolicæ auctoritas violatur. Primò, recurrendo ad Curias ſeculares, & laicam poteſtatem, prætextu friuolæ appellationis à grauamine, vel futura executione litterarum Apoſtolicarum. Secundò faciendo admitti huiuſmodi appellationes à laica poteſtate, inſtante etiam fiſci procuratore, & Aduocato. Tertiò faciendo capi, vel retineri prædictas litteras ab eadem laica poteſtate. Hæc propoſitio ex verbis textus apertè conſtat, & potius aliqua ſingularium partium explicatione, quam probatione indiget.

Quòd huius canonis materia ſit ſacrilegiū, patet, quia ſacrilegium committitur, quoties Sedis Apoſtolicæ auctoritas, & iuriſdictio violatur: hic autem violatur auctoritas, & iuriſdictio Sedis Apoſtolicæ; quia ipſa negligitur, & poteſtati laicæ præfertur; appellatio enim non eſt à ſuperiore ad minorem, ſed à minori iudice ad ſuperiorem prouocatio, *cap. placuit. 2. quæſt. 2.* non è contra. Ita Caiet. *verbo excommunicatio, cap. 29.* Sayrus *lib. 3. cap. 17. n. 2.* Reginaldus *lib. 9. cap. 21. num. 320.* Fillиucius *tract. 16. cap. 8. quæſito 4. num. 192.* Duardus *hic*, & alij Doctores communiter, qui in huius canonis expoſitionem ſcripſere.

Quòd autem hoc ſacrilegium committatur recurrendo ad laicam poteſtatem, aut curando appellationem à laica poteſtate acceptari, vel litteras Apoſtolicas capi, vel retineri, perſpicuum eſt, tum ex huius canonis diſpoſitione, in qua huiuſmodi ſacrilegium anathemate punitur, tum ex ratione proximè allata, tum quia alibi etiam vetitum eſt ab Eccleſiaſticis iudicibus ad laicos appellare. *cap. qualiter, & quando, de iudic. cap. ſi quis clericum, & cap. clericum. 11. quæſt. 1.* & alibi.

Hinc

Hinc ſequitur primò non ſolùm prohibitam eſſe actionem, qua quis motu proprio ad Curiam ſæcularem recurrit, & ab ea obtinet appellationem admitti; verùm etiam illam, qua id facit conſilio, ſuaſione, & opera Aduocati, vel procuratoris fiſci: nam in textu dicitur, *& ab ea*, id eſt, à laica poteſtate, *inſtante etiam fiſci procuratore, vel Aduocato, appellationes huiuſmodi admitti*, &c. Ita Alterius *cap. 1. ad finem.* Duardus *quæſt.* 4. Vgolinus hic §. 1. *num. 1. verſ. ſeptimo.* Idem dic de actione, qua quis litteras Apoſtolicas capi, & retineri facit, vt in canone habetur, ibi, *litteras, & alia prædicta capi, & retineri faciunt.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Svbiectum cenſuræ huius canonis ſunt omnes, & ſinguli tam laici, quàm Eccleſiaſtici, qui prædictas actiones vetitas faciunt. Hæc propoſitio patet ex illis verbis, *anathematizamus omnes tam Eccleſiaſticos, quàm ſæculares cuiuſcumque dignitatis*, &c.

Amplia, non ſolùm ſi illas faciant auctoritate publica; verùm etiam priuata. Ratio eſt, quia non ſolùm excommunicantur recurrentes, ſed etiam facientes appellationem acceptare, capere, &c. ſed iſtæ actiones fieri ſolent à particularibus perſonis, cùm magiſtratus ad inſtantiam alicuius particularis hæc præſtent; ergo hìc comprehenduntur non ſolùm, qui præfata faciunt auctoritate publica; verùm etiam qui priuata. Ita Nauarrus *cap. 27. n. 68.* Vgolinus *verſic. quiue illa. col. 6. verſic. poſtremo*, Viualdus hìc *num. 95.* Antonius de Souſa *diſp. 72. num. 3.* Alterius, & alij.

3 Quæres primò, quid nomine friuolæ appellationis hoc in loco intelligatur.

Reſpondeo eam intelligi, quæ fit ſine legitima, & ſufficiente cauſa. *cap. cum appellationibus friuolis. de appellationibus lib. 6.* aut quæ inualida eſt, inanis, vana, & nullius momenti.

Ex quo ſequitur à contrario ſenſu illam non cenſeri friuolam, quæ ex iuſta cauſa, & validè fit. quamquam ferè nunquam contingere poteſt, vt adſit ſufficiens cauſa appellandi à iudicibus Summi Pontificis ad laicam poteſtatem; etiamſi reus putet ſe à Summo Pontifice iniquè vexari, & opprimi, vt cum Azorio, Farinacio, Deciano, Molina, Ambroſino, & Salas docui *de legibus diſput. 10. quæſt. 2. punct. 1. §. 1. num. 10. & ſequentib.* quibus adde Alterium hìc *diſp. 14. cap. 1. col. 2.* Duardum hìc *quæſt. 2. num. 1.* Filliucium hìc *cap. 8. quæſito 5.* Sayrum *cap. 17. num. 5.* ex parte. Mirandam *de ordine iud. quæſt. 30. art. 12. concluſ. 3.* vbi friuolam appellationem eam eſſe dicit, quæ vana eſt, & nullius momenti, Antonium de Souſa *diſp. 74. num. 2. & 3.*

Hinc ſequitur eum affici excommunicatione huius canonis, qui prætextu, ſeu ſpecie appellationis à violentia, ſeu grauamine, vel futura executione litterarum Apoſtolicarum recurrunt ad Curias ſæculares, vt dicitur in textu. & hoc verum cenſeo, etiamſi id faciant ad neceſſariam ſui defenſionem, vel ad manifeſtam iniuriam Eccleſiaſtici, & Apoſtolici iudicis propulſandam. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui quouis modo, in præiudicium iuriſdictionis Eccleſiaſticæ ad Curiam ſæcularem recurrunt, vt infrà oſtendam. tum quia friuolam prætexit appellationem, recurrendo ad laicam poteſtatem: friuola enim appellatio ea dicitur, quæ fit ſine iuſta cauſa, aut inualidè, inaniter, & iniquè. Appellatio autem, quæ fit à iudicibus Eccleſiaſticis ad Curias ſæculares, inanis eſt, iniqua, & inualida, & fit ſine iuſta, & ſufficienti cauſa. tum quia per huiuſmodi appellationem ordo iuriſdictionis perturbatur: nam legitima appellatio eſt illa, quæ fit ab inferiore ad ſuperiorem. *cap. omnis oppreſſus, cap. ſi quis, & cap. placuit 2. q. 6.* ergo illa non eſt legitima, ſed inanis, leuis, & friuola, quæ non fit ad ſuperiorem. iudex autem ſæcularis ad quem fit appellatio, non eſt ſuperior iudice Eccleſiaſtico. tum quia per huiuſmodi recurſum datur occaſio Curiæ ſæculari vſurpandi iuriſdictionem Apoſtolicam, vt colligitur ex *cap. ſi quando, de offic. delegat.* ideo, dum iudex Eccleſiaſticus iniuriam infert, adeundus eſt ſuperior Eccleſiaſticus, & in defectum omnium adiri debet Papa per viam appellationis, aut per ſupplices libellos; non verò adiri debet iudex ſæcularis, quia ius Eccleſiaſticæ libertatis violari non debet, etiam ad alicuius innocentis damnum impediendum: libertas enim Eccleſiaſtica in commune bonum Eccleſiaſtici ordinis inſtituta fuit, & bono priuatorum præponderat, damnóque innocentis occurri poteſt adeundo ſuperiores Eccleſiaſticos, aut Summum Pontificem.

4 Vtrùm verò, dum iudex Eccleſiaſticus, aut Summus Pontifex adiri non poteſt, liceat ad laicos confugere, patebit ex infrà dicendis, & conſtat ex dictis *de legibus loco proximè citando*, vbi etiam oſtendi quomodo ſe gerere debeat is, qui ſe à Summo Pontifice iniquè opprimi putat. Vide Filliucium *loco cit.* Alterium *diſp. 15. cap. 3.* Duardum, Azorium, & alios, quos retuli *diſp. 10. de legibus*, contra Couarr. & alios *ibidem* allegatos, vbi etiam oſtendi, an aliquando liceat clericis ad Curias ſæculares confugere, ſaltem in locis hæreticorum, aut aliorum infidelium, vbi nulla alia ſupereſt ſibi conſulendi via.

5 Obiicies primò contra ea, quæ diximus in hac illatione. Licitum eſt cuique vim vi repellere, & innocentis cauſam ſuſcipere, *l. vt vim. ff. de iuſtitia, & iure.* ſed iudex Eccleſiaſticus, aut Summus Pontifex vim infert, vt ſuppono; ergo repelli poteſt: non poteſt autem alia ratione repelli, quàm adeundo laicam poteſtatem; ergo licitum eſt laicam poteſtatem adire; conſequenter laica poteſtas poterit, & tenebitur innocentem ad ſe confugientem tueri, & appellationem admittere.

Reſpondeo primò iuxta dicta *de legibus*, licitum eſſe vim vi repellere, quoties id fieri poteſt ſine grauiori damno, & incommodo; grauius autem incommodum in tali euentu ſequitur adita ſæculari Curia; quia Eccleſiaſtica iuriſdictio læditur, & reipublicæ perturbatio inde facilè ſequitur: & ſicut innocens non poteſt ſe tueri occidendo aggreſſorem, quoties ex morte aggreſſoris notabile damnum reipublicæ ſequitur, vt docui *de homicidio* cum communi Doctorum ſententia; ita neque licet ad Curiam ſæcularem appellare, quoties ex huiuſmodi appellatione libertati Eccleſiaſticæ præiudicium affertur: hæc enim præferenda eſt bono priuato, vel etiam publico ſæculari, per ſe loquendo; quia, cæteris paribus, ius Eccleſiaſticum præſtantius eſt iure ſæculari, & libertas Eccleſiaſtica in commune bonum Eccleſiaſticorum inducta fuit.

Reſpondeo ſecundò, licitum eſſe vim vi repellere, modò ſeruetur moderamen inculpatæ tutelæ; hìc autem non ſeruatur moderamen inculpatæ tutelæ, quia inuaſus poteſt alia ratione ſe tueri confugiendo ad ſuperiores iudices Eccleſiaſticos, ad quos talis cauſæ cognitio ſpectat. Vide quæ tradidi de homicidio ad ſui defenſionem facto *in tract. de reſtitutione diſp. 2. quæſt. vltima ſect. 1. puncto 8.*

Obiicies ſecundò, Summus Pontifex hìc ſolùm excommunicare videtur eos, qui ad Curias ſæculares confugiunt prætexentes friuolam appellationem; ergo qui ad præfatas Curias confugiunt ad iniuriam propulſandam, non ſubiiciuntur excommunicationi, quia iſti friuolam appellationem non prætexunt, ſed veram; nam prætextus appellationis imaginem, & ſpeciem appellationis importat, non veram appellationem. prætextus enim eſt fictio, figura, ſpecies, ſeu velamen, quo quis adduci ſe fingit ad aliquid agendum; cùm tamen alia cauſa ducatur, & moueatur: in hunc enim ſenſum Suetonius *in vita Cæſaris, & in vita Tiberij*, vtitur verbo *prætextus*; & præterea Virgil. 4. Æneidos:

Coniugium vocat, hoc prætexit nomine culpam.
& Cicero *in Piſonem : Nemo poteſt exercitum apertè petere, vt non prætexat cupiditatem triumphi.*

Reſpondeo primò hîc prohiberi quemlibet recurſum à iudicibus Eccleſiaſticis ad laicam poteſtatem, vt infrà oſtendam.

Reſpondeo ſecundò cum Azorio 1. *parte lib. 5. cap.* 12. *col. 9. quæſito 1. ſub finem. verſic. vnum eſt*, Duardo hîc *quæſt.4.num.*10. Filliucio *tract.*16.*c.*10.*quæſito* 4.*num.*154. nomen *prætextus* adhiberi non ſolùm ad ſignificandam fictam cauſam; verùm etiam veram. *l. ſub prætextu. C. de tranſact. cap. inter monaſterium, de re iudicata, & cap. ſuborta, eodem tit.* conſequenter in hoc canone, non ſolùm excommunicantur illi, qui ficta, & ſimulata cauſa ad laicam poteſtatem appellant; verùm etiam qui id re ipſa faciunt cauſa iniuriæ iudicis Eccleſiaſtici propulſandæ. Ratio eſt, tum quia non habent iuſtam, & ſufficientem appellandi cauſam ab Eccleſiaſticis ad laicos: tum quia appellatio, quæ ab Eccleſiaſticis iudicibus ad laicam poteſtatem fit, friuola appellatio, ſeu prætextus friuolæ appellationis vocatur. Neque nomen friuolæ appellationis exuit, etiamſi ex aliqua cauſa, vtpote ad iniuriam Eccleſiaſtici iudicis propulſandam inſtituatur; adhuc enim ſacrilega eſt, iniurioſa, irrita, & inualida, cùm ab Eccleſiaſticis iudicibus ad laicos non detur appellatio; friuola enim appellatio idem eſt, quod appellatio vana, & nullius momenti; quamuis appellans ex aliqua cauſa, non tamen ſufficienti, moueatur ad eam interponendam. Propterea ille dicitur friuolam appellationem prætexere, qui appellationem vanam, & inutilem, & ſine ſufficienti cauſa adducit, quidquid in contrarium ſentire videatur Ceuallos, Antonius de Souſa, & alij *locis infrà citandis.*

6 Obiicies tertiò, alicubi extat conſuetudo immemorabilis confugiendi ad laicos ad propulſandam iniuriam ab Eccleſiaſticis illatam: conſuetudo autem immemorabilis damnanda non videtur, quia præſumptionem priuilegij parit, & vim priuilegij habet. *cap. ſuper quibuſdam, de verborum ſignificat. cap. vnico, de præſcript. in 6. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana, & æſtiua.* Præterea conſuetudine poteſt induci, quod priuilegio concedi poteſt, ex Cardin. Tuſco *tom. 2. litt. C. concluſ.* 808. Decio *conſil.* 589. *&* 649. & aliis. Sed priuilegio Summi Pontificis concedi poteſt facultas recurrendi ad laicam poteſtatem; ergo huiuſmodi facultas etiam conſuetudine induci poteſt.

Reſpondeo cum Azorio *loco citato col.*10. *verſic. ſed obijciunt.* Duardo hîc *quæſt. 5. num.* 4. Antonio de Souſa *diſput.*76. *num.* 5. & aliis non poſſe huiuſmodi conſuetudinem induci, vel inductam admitti, & tolerari abſque conſenſu Summi Pontificis. Ratio eſt, tum quia conſuetudo præſcribi non poteſt cum mala fide, & incapacitate ſubiecti, id eſt, dum ſubiectum non eſt capax illius, quod per conſuetudinem inducitur: ſed laicus non eſt capax Eccleſiaſticæ poteſtatis; ergo laicus non poteſt huiuſmodi poteſtatem acquirere per conſuetudinem. tum quia conſuetudo induci non poteſt; quoties ipſa reuocatur, & reprobatur: perpetuis autem ferè temporibus, iure antiquo, & ſingulis ferè annis in Bulla Cœnæ reiicitur, reprobatur, & reuocatur huiuſmodi conſuetudo, vt patebit ex infrà dicendis, & conſtat ex dictis *de legibus diſput.*10. *quæſt. 2. puncto* 1. §. 1. *& ſequentib.* vbi alias obiectiones, quæ hîc adduci poſſent, attuli, & diſſolui.

Ex quo patet priuilegium aliquando plus poſſe, & prodeſſe, quàm conſuetudinem. Ita Ioan. Andreas *in cap.*2. *de præb. in* 6. Filliucius *cap.*10. *num.*255. Innocentius, Panormit. Felinus, & alij apud Azorium *lib.5. cap.*12. *col.*10. *verſic. ſed obijciunt*, & complures alios enumerat Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus, effectu* 1. *num.* 375. *& ſeq.*

7 Rogabis, verùm qui ad repellendam iniuriam, ſeu ad neceſſariam ſui defenſionem, auxilium laicorum implorat, tanquam priuatarum perſonarum, incidat in excommunicationem huius canonis.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui ad Curias ſæculares, ſeu ad laicam poteſtatem recurrunt. Curia autem ſæcularis, ſeu laica poteſtas, formaliter loquendo, ea dicitur, quæ iuriſdictionem publicam exercet: hîc autem ſuppono, iſtum ad laicos confugere tanquam ad priuatas perſonas. tum quia defenſio licita eſt, & de iure naturæ, ſeruatis debitis conditionibus, *Clement. paſtoralis, de ſententia, & re iudicata.* Ita Rodriquez 1. *part. ſummæ cap.*156. *num.* 8. Vega *in ſumm. tom. 1. cap.* 29. *caſu* 1. *num. fin.* Duardus hîc *quæſt.*3. *num.*9. *& quæſt.*9. *num.*4. Antonius de Souſa hîc *diſput.*74. *num.*1. *& diſput.*75. *num.*5. *& ſequentibus.* Filliucius *tract.*16. *cap.* 8. *quæſito* 5. *num.* 200. Sayrus *lib.*3. *cap.*18. *num.*9. Idémque à fortiori ſuſtinere debent illi Doctores, qui arbitrantur licitum eſſe, dum ex litterarum Apoſtolicarum executione graue damnum alicui iniuſtè infertur, nec adeſt Eccleſiaſticus iudex, qui poſſit, & velit huic incommodo occurrere. licitum, inquam, eſſe ad Curiam ſæcularem recurrere ad huiuſmodi damnum impediendum, donec res Summo Pontifici deferatur. Ita Sayrus *loco cit.* Couarr. & alij apud Carolum de Graſſis *loco citato; num.* 390. *& ſeqq. &* 396. apud Antonium de Souſa *diſp.*75 *num.*3. *& diſp.*78. *num.*5. apud Ceuallos *tract. de cognit. per viam violentiæ, in proœmio cap.*10. *num.*29. apud Salas *diſput.*14. *ſect.*12. ſed de hac re infrà *quæſt. ſequenti.*

8 An verò ex oppoſito licitum ſit laico ad Eccleſiaſticum iudicem, in defectum iudicis ſæcularis, confugere, patet ex dictis *de legibus*, vbi affirmatiuè reſponſum eſt, idémque, præter Doctores *ibi citatos*, tenet Marta *de iuriſdict. parte* 3. *cap.*8. *num.*39. *& ſequenti*, Reginaldus *lib.*9. *num.*329. Andreas, & alij apud Antonium de Souſa *cap.*14. *diſput.*75. *num.*11. & apud Carolum de Graſſis *loco citato*; contra Ceuallos *pract. quæſt. tom.*4. *quæſt.*897. *in diſcurſu ad Regem num.*50.

9 Quæres quintò, quid nomine litterarum Apoſtolicarum, a quibus ad laicam poteſtatem appellare non licet, intelligatur.

Reſpondeo complures intelligi.

Primò intelliguntur Bullæ, quæ plumbeo ſigillo muniri conſueuerunt, vt alibi oſtendi.

Secundò Breuia, etiamſi gratiam, vel iuſtitiam contineant: cùm enim litteræ Apoſtolicæ aliæ ſint Bullæ, quæ primò, & principaliter litterarum Apoſtolicarum nomen ſibi vendicant, aliæ verò in formam Breuium conſcribantur, & cùm diſſenſio inter Doctores eſſe poſſit, an Breuia nomine litterarum Apoſtolicarum venire debeant, præſertim in materia pœnali cenſurarum, ideo Summus Pontifex ad dirimendas lites addit, *etiam in forma Breuis.* Et quia litterarum aliæ iuſtitiam continent, vt ſunt litteræ, quæ ad lites conceduntur: aliæ continent gratiam, vt ſunt litteræ, quibus Papa confert, aut conferri mandat beneficium, Summus Pontifex vtramque litterarum ſpeciem expreſſit; conſequenter excommunicationi ſubiicit eum, qui ad ſæcularem Curiam confugit, vt litterarum Apoſtolicarum executionem impediat, ſiue litteræ in forma Bullarum, ſiue in forma Breuis conſcriptæ ſint, ſiue gratiam contineant, ſiue iuſtitiam.

10 Tertiò, nomine litterarum Apoſtolicarum intelliguntur citationes. Citatio nihil aliud eſt, quàm vocatio in ius, ſiue fiat per nuncium, ſiue per epiſtolam, ſiue voce præconis, ſiue per edictum in loco publico. *l.* 1. *ff. de in ius vocand.* Ita Alciatus *in rubrica C. de in ius vocand.* Alterius *diſp.*14. *cap.*1. *col.*3. Vgolinus hîc *num.*1. Duardus hîc *quæſt.* 1. *num.* 2. Filliucius *tract.*16. *cap.* 8. *quæſito* 5. *num.*198. & alij.

11 Quar

11 Quartò, inhibitiones. Inhibitio autem eſt mandatum ſuperioris, quo prohibet, ne aliquid faciat, aut cœptum proſequatur. Ita Doctores citati.

12 Quintò, ſequeſtra. Sequeſtrum hoc in loco eſt mandatum, ſeu facultas auctoritate iudicis conceſſa ad rem aliquam, de qua controuerſia eſt, apud alium deponendam. Quamquam Duardus, Vgolinus, & Filliucius nomine ſequeſtri, rem ipſam apud ſequeſtrum depoſitam intelligant.

13 Sextò, monitorium. Monitorium autem eſt præceptum à iudice factum ſine cognitione cauſæ, cum clauſula, *ſi ſenſeris te grauatum.*

14 Septimò, proceſſus. Eſt autem proceſſus ſcriptura continens acta iudicij per publicam perſonam fideliter conſcripta. *cap. quoniam contra, de probat.* Ita Alterius *loco cit. col.* 4. Duardus *num.* 6.

15 Octauò, litteræ executoriales, quibus ſcilicet aliquid alteri committitur exequendum.

16 Nonò, alia decreta. Nomine autem aliorum decretorum intelliguntur ea omnia, quibus aliquid decernitur à Summo Pontifice, vel ab aliis iudicibus Apoſtolicis; etiamſi non ſint Bullæ, Breuia, citationes, & ſimilia. Vide præcitatos Doctores, ſi lubet.

17 Hinc ſequitur ſub præfatis litteris Apoſtolicis probabiliter comprehendi ſupplicationes ſignatas; quia ſaltem ſub generali nomine decretorum comprehendi videntur. Ita Filliucius *num.* 198. cuius opinionem probabiliſſimam cenſeo, contra Reginaldum *lib.* 9. *cap.* 21. *n.* 330. exiſtimantem, ſupplicationes Apoſtolicas concernentes gratiam, vel iuſtitiam, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarium, ſeu per gerentes eorundem vices, aut de mandato eiuſdem Romani Pontificis ſignatas, & datatas, hoc loco non comprehendi; conſequenter impedientem illarum executionem non affici excommunicatione lata in ſecunda parte huius canonis, contra impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum.

18 Sed modò dubium eſt, vtrùm nomine litterarum Apoſtolicarum hoc in loco, illæ ſolùm intelligantur, quæ ab ipſomet Summo Pontifice immediatè emanant, an etiam, quæ ab aliis iudicibus.

Reſpondeo intelligi eas, quæ à perſonis in hoc canone expreſſis emanarunt. Perſonæ autem hîc expreſſæ ſunt,

Primò ipſe Summus Pontifex, huius Bullæ auctor. Secundò Sedes Apoſtolica, cuius nomine intelliguntur reliqui Pontifices, à quibus præfatæ litteræ, ſeu decreta emanarunt, vel emanabunt.

19 Imò Alterius hîc *cap.* 1. *col.* 5. & Vgolinus hîc §. 1. *num.* 1. *verſic. quartò amplificatur*, Duardus hîc *quæſt.* 9. *num.* 3. nomine Sedis Apoſtolicæ comprehendi putant collegium Cardinalium; conſequenter eos vinculo excommunicationis ligari, qui ad impediendas litteras, vel decreta collegij Cardinalium ad Curiam ſæcularium recurrunt. Ratio eſt, tum quia Sedes Apoſtolica nunquam moritur. *cap. ſi gratiosè, de reſcriptis.* tum quia veroſimile non eſt Summum Pontificem voluiſſe priuilegium huius canonis concedere aliis iudicibus inferioribus, non autem collegio Cardinalium, quod præſtantioris dignitatis eſt, & excellentiæ.

Sed oppoſitum mihi probabile videtur; quia verſamur in materia pœnali, in qua ſtricta verborum interpretatio facienda eſt, iuxta propriam verborum ſignificationem. Nomine autem Sedis Apoſtolicæ, propriè loquendo, non intelligitur collegium Cardinalium: & licèt Sedes Apoſtolica non dicatur mori, mortuo Summo Pontifice; ſicut neque dignitas Epiſcopalis dicitur mori, mortuo Epiſcopo; nihilominus dicitur vacare, conſequenter non reſidet penes collegium Cardinalium. Hoc tamen limitandum eſt in iis, quæ collegium Cardinalium facit de mandato Papæ, ſeu ex facultate Sedis Apoſtolicæ, vt regulariter facere conſueuit: in his enim collegium Cardinalium venit ſaltem nomine iudicum, & delegatorum Apoſtolicorum, de quibus in Bulla ſermo eſt. conſequenter impediens executionem litterarum ſacri collegij excommunicationem incurrit.

Tertiò Legati, & Nuncij. Quis autem Legatus, & Nuncius dici debeat, conſtat ex dictis in præcedentibus quæſtionibus.

Quartò Præſidentes Palatij, & Cameræ Apoſtolicæ, quales ſunt Cardinalis, Camerarius, Clerici Cameræ, aliique officiales eiuſdem Cameræ.

Quintò Auditores, Commiſſarij, aliíque iudices, & delegati Apoſtolici, vt patet ex ipſiſmet Bullæ verbis.

20 Hinc ſequitur primò, eum, qui ad Curiam ſæcularem confugit, & ab ea petit admitti appellationem à decreto lato ab Epiſcopo, vel eius Vicario, vel ab alio Prælato, non affici cenſura huius canonis; quia non impedit executionem litterarum Sedis Apoſtolicæ, & eius officialium, de quibus in hoc canone ſermo eſt. Ita Vgolinus hîc §. 1. *num.* 2. *verſ.* 2. Alterius hîc *cap.* 1. *col.* 6. *verſ. hinc ſequitur.* Duardus hîc *quæſt.* 9. *num.* 3. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 8. *quæſito* 5. *num.* 200.

21 Secundò eum ligari excommunicatione, qui apud laicam poteſtatem impediri curat litteras iudicum Apoſtolicorum Romæ commorantium, aut alibi exiſtentium, vt ſunt Legati, Nuncij, & alij iudices à Sede Apoſtolica delegati. Ita Vgolinus §. 1. *verſ. quartò amplificatur*, Duardus hîc *quæſt.* 9. *num.* 3. Filliucius *num.* 198.

22 Idem probabiliter dicendum arbitror de litteris Pœnitentiariæ, tum ex conſtitutione Iulij III. *Rationi congruit.* tum quia expediuntur à Summo Pœnitentiario, tanquam à Præſidente, vel delegato à Papa. Ita Doctores citati, contra Reginaldum *lib.* 9. *num.* 330.

23 Idem probabilius dicendum arbitror de litteris Congregationis Cardinalium, expoſitioni Concilij Tridentini præfectorum, quoties de mandato Papæ ſcribuntur, cum obligatione ad illas executioni mandandas, & obſeruandas; etiamſi nomine Congregationis ſcribantur, & ab aliquo Cardinalium ſubſcribantur. Ratio eſt, quia huiuſmodi Cardinales in tali euentu ſunt iudices à Summo Pontifice delegati, non ſolùm ad declarandum, verùm etiam ad ius dicendum in tali euentu; conſequenter huiuſmodi litteræ emanare dicuntur à delegatis Apoſtolicis. Contrarium tenet Reginaldus *loco cit. num.* 331.

Dixi, *quoties de mandato Papæ ſcribuntur cum obligatione ad illas ſeruandas.* nam ſecus dicendum arbitror de litteris Congregationis, quibus ſimpliciter locus Concilij explicatur. Ratio eſt, quia ſacra Congregatio non intendit his litteris obligationem inducere; ſed liberam relinquit eas ſequendi facultatem, vt docui *de legibus quæſt.* 1. *puncto* 3.

24 Quæres tertiò, vtrùm non ſolùm qui appellationem apud Curiam ſæcularem interponunt; verùm etiam qui alia ratione ad ipſam recurrunt, incidant in excommunicationem huius canonis. Ratio dubitandi eſt, tum quia quamplures Doctores loquuntur ſolùm de appellantibus ad Curiam ſæcularem, & facientibus capi, vel detineri litteras Apoſtolicas: tum quia Summus Pontifex eorum tantummodo meminiſſe videtur, qui prætexentes friuolam appellationem recurrunt ad laicam poteſtatem, ab eáque appellationem admitti, ac litteras, vel alia decreta Apoſtolica capi, vel detineri faciunt.

His non obſtantibus cenſeo non ſolùm eum, qui appellationem interponit; verùm etiam qui alia ratione confugit ad laicam poteſtatem ad impediendam præfatarum litterarum executionem, vinculo huius cenſuræ obſtringi. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non ſolùm excommunicat prætexentes, & interponentes appellationem apud Curiam ſæcularem; verùm etiam alias recurrentes, id eſt, alio caſu, & alio quocunque modo. hoc enim ſignificat illa particula, *aliàs*, vt conſtat *ex l. denique.* §. *interdum. ff. de pecul. legat.* & *l.* 1. §. *fine autem. ff. de aqua quotidiana.*

diana, & aſtiua. Idémque notant Hondedeus *conſil.* 70. *num.* 32. *tom.* 2. Cænedus *pract. quæſt. ſingul.* 62. *num.* 5. Caputaquen. *deciſ.* 210. *num.* 5. *parte* 1. & alij apud Barboſam *de dictionibus, dictione* 9. apud Gratum *dictione* 9. & apud Alterium hîc *cap.* 2. *col.* 2. *ſub finem.*

Hinc ſequitur primò, eum puniri excommunicatione huius canonis, qui vt impediat executionem litterarum, aliorúmve decretorum Summi Pontificis, vel aliorum iudicum Apoſtolicorum, recurrit ad laicam poteſtatem appellando, aut ſupplicationem porrigendo, aut ſeculare brachium inuocando, aut alio quouis modo. Ita Alterius *loco citato.* Duardus hîc *quæſt.* 2. *num.* 1. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 8. *quæſito* 5. *num.* 199. Vgolinus hîc §. 1. *num.* 1. *verſ. ſecundo loco.*

Secundò ſequitur illum, qui ad laicos iudices recurrit ad impediendam litterarum Apoſtolicarum executionem, ligari excommunicatione huius canonis, ſiue appellationem apud ipſos interponat, ſiue ipſorum opera vtatur, vt ipſi auctoritatiuè faciant appellationes ab Eccleſiaſticis iudicibus admitti; hic enim dicitur ad laicam poteſtatem recurrere, prætextu appellationis. Et hoc valet, ſiue præfati iudices dictam appellationem ab Eccleſiaſticis iudicibus admitti faciant viua voce, ſiue litteris hortatoriis, auctoritatiuè, & ſub nomine officij ſcriptis. Secus ſi recurrens id fieri curet priuato ipſorum nomine, & titulo amicitiæ; quia tunc non dicitur recurrere ad Curias ſæculares, ſeu ad laicam poteſtatem formaliter. Ita Filliucius *num.* 190. *& ſequentib.* & alij, quos retuli in hoc *puncto primo, verſic. rogabis, num.* 7.

25 An verò ipſi iudices laici, dum præfatam appellationem ab Eccleſiaſticis iudicibus admitti faciunt, incidant in iſtam excommunicationem.

Puto non incidere; quia appellationem ipſi non admittunt, neque litterarum Apoſtolicarum executionem impediunt ſimpliciter, vel ſecundùm quid; quia videlicet non requirunt beneplacitum, proprium conſenſum, vel examen, vt dicetur in explicatione ſecundæ partis huius canonis.

Ex dictis igitur conſtat, non ſolùm eum, qui appellationem interponit; verùm etiam qui alia ratione confugit ad laicam poteſtatem pro impedienda litterarum Apoſtolicarum executione, ligari excommunicatione.

Amplia primò, ſiue recurrens ſit laicus, ſiue Eccleſiaſticus; quia de his omnibus canon hic noſter loquitur.

Amplia ſecundò, ſiue recurrat ad laicam poteſtatem in cauſis ſpiritualibus, ſiue in temporalibus, & profanis. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non diſtinguit, ſed abſolute loquitur; conſequenter neque nos diſtinguere debemus. *l. de pretio. ff. de Public. in rem actione.* Ita Vgolinus hic §. 1. *num.* 1. *verſic. quinto,* Filliucius *loco citato, num.* 199. & alij.

26 Amplia tertiò, etiamſi iudices laici, ad quos quis confugit, ſint ſubditi Eccleſiæ, & à Summo Pontifice conſtituti, vt ſunt gubernatores ciuitatum: nam iſti poteſtate laica gaudent; conſequenter ad ipſos recurri non poteſt. Ita Vgolinus *loco citato, verſic. poſtremo.* Filliucius *num.* 199.

Idem dicendum eſt de eo, qui ad Prælatum Eccleſiaſticum habentem ſolùm ditionem temporalem, & laicam, confugit. Secus ſi Eccleſiaſticam ſolam habeat, vel Eccleſiaſticam, & laicam ſimul, & ad illum non confugiat, quatenus laicam poteſtatem habet: nam Summus Pontifex loquitur de recurrentibus ad Curias ſæculares, & laicam poteſtatem; non verò ad iudicem Eccleſiaſticum. Ita Vgolinus *loco cit. num.* 1. *verſ. tertio,* Filliucius *num.* 199. Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 76.

Amplia quartò, etiamſi laicus iudex interpoſitam appellationem non admittat; Summus enim Pontifex abſolutè loquitur de recurrentibus ad Curias ſæculares, & laicam poteſtatem, & non requirit appellationis admiſſionem. Ita Filliucius *num.* 199. & alij, quos retuli *num.* 24.

Ad primam rationem dubitandi allatam *numero* 24. reſpondeo primò, præfatos Doctores, dum loquuntur de interponentibus appellationem non excludere confugientes alia ratione. Secundò, nomine appellationis intelligere quemlibet modum, & rationem, qua quis ad Curias ſæculares recurrit.

Ad ſecundam patet reſponſio ex illa particula, *aliàs recurrentes.*

PVNCTVM II.

Quænam ſit materia ſecundæ partis, ſeu quænam actiones in ſecunda huius canonis parte, ſub excommunicatione prohibeantur, & quódnam ſit ſubiectum huius excommunicationis editæ contra impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum.

1 *Explicatur materia iſtius excommunicationis.*

2 *Non incurrit excommunicationem, qui petit litteras Apoſtolicas ſibi exhiberi, vt illas praciſè examinet.*

3 *Litteris Apoſtolicis non obediens, aut conſenſum non præſtans, non incurrit excommunicationem.*

4 *Impediens litterarum Apoſtolicarum executionem in aliquo caſu, in quo rationabiliter putat illas locum non habere, non incurrit excommunicationem.*

5 *Affinium, & conſanguineorum nomine non comprehenduntur cognati cognatione legali, aut ſpirituali, aut habentes impedimentum publicæ honeſtatis.*

6 *Familiarium nomine quinam intelligantur.*

7 *Coloni non recenſentur inter familiares.*

8 *Ad incurrendam excommunicationem huius canonis* 13. *opus eſt, vt offendantur perſonæ hîc expreſſæ occaſione litterarum Apoſtolicarum, citationum, &c.*

9 *Explicantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*

10 *Impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum excommunicationem incurrunt, ſiue id faciant publica, ſiue priuata auctoritate.*

11 *Impedientes prædictarum litterarum executionem incurrunt excommunicationem, ſiue id faciant per ſe, ſiue per alios.*

12 *Ratum habens actionem impediendi executionem prædictarum litterarum non incurrit excommunicationem.*

13 *Conſulens impediri præfatam actionem non incurrit excommunicationem.*

14 *Princeps impediens poſſeſſionem beneficij capi abſque ſuo beneplacito excommunicationem incurrit.*

15 *Impediens ne executor, cui litterarum Apoſtolicarum executio demandata eſt, ciuitatem ingrediatur, excommunicationem incurrit.*

16 *Impediens executionem litterarum Apoſtolicarum iuri patronatus derogantium facit contra diſpoſitionem huius canonis.*

17 *Magiſtratus impediens litteras Apoſtolicas executioni mandari, antequam adueniat conſenſus ſui Principis remanet excommunicatus.*

18 *Clerici, ſeu Eccleſiæ Prælati non vtentes litteris à Summo Pontifice ſibi conceſſis, antequam accedat Principis, vel Magiſtratus beneplacitum, vel examen, excommunicationem huius canonis non incurrunt.*

19 *Princeps laicus, ſiue Magiſtratus dubitantes de veritate, vel falſitate litterarum Apoſtolicarum non excuſantur ab excommunicatione huius canonis incurrenda, ſi illarum executionem impediunt auctoritatiuè cum prætextu cognoſcendæ veritatis.*

20 *Laicus*

20 *Laicus non poteſt auctoritatiuè litteras cognoſcere, & illarum executionem impedire; etiamſi conſtet illas ſurrepititias, & inualidas eſſe.*

21 *Iudex laicus, cui conſtat litteras Apoſtolicas ſurrepititas eſſe, poteſt dum aditus ad ſuperiorem Eccleſiaſticum non patet, illam executionem impedire, & interim Summum Pontificem certiorem cum humilitate facere.*

22 *Principes laici non poſſunt litteras Apoſtolicas petere, vt illas auctoritatiuè cognoſcant.*

23 *Princeps laicus incurrit excommunicationem petendo litteras à Legato, vt ſciat an verus ſit Legatus, vel non.*

24 *Princeps laicus non incurrit excommunicationem petendo ſibi litteras exhiberi, vt eas examinet, & recognoſcat; non autem vt illorum executionem impediat.*

25 *Prohibens, vel impediens litteras executioni mandari, aut inſtrumenta ſub harum executione confici, vel confecta parti tradi, excommunicationem incurrit.*

26 *Licitum eſt Principis conſenſum petere, vt maior auctoritas, & facilior fides à populo litteris Apoſtolicis præſtetur.*

27 *Prohibens, vel impediens litterarum Apoſtolicarum executionem, excommunicationem incurrit.*

28 *Ad incurrendam huius partis excommunicationem requiritur ſcientia, ſeu præſumptio.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria ſecundæ partis iſtius canonis eſt ſacrilegium, quod committitur,

Primò ſimpliciter impediendo litterarum Apoſtolicarum executionem, id eſt, impediendo ſine vlla conditione, vel clauſula, ne præfatæ litteræ executioni tradantur.

Secundò impediendo ſecundùm quid, ne ſcilicet prædictæ litteræ executioni mandentur ſine beneplacito, conſenſu, vel examine poteſtatis laicæ.

2 Obſerua tamen primò, illum non delinquere contra hunc canonem, qui petit præfatas litteras ſibi exhiberi, vt illas examinet, modò hac ratione litterarum Apoſtolicarum executionem non impediat, vt infrà probabo.

3 Obſerua ſecundò, illum non affici excommunicatione huius canonis, qui ſimpliciter non paret litteris Apoſtolicis, aut ſuum conſenſum non præſtat; aliud enim eſt non parere litteris, aliud executionem illarum impedire, impediendo, e. g. illas publicari, aut parti intimari, aut fidem de publicatione dari: à diuerſis autem non fit illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.* Ita Nauarrus *conſil. 36. de ſententia excommunicat.* Alterius *diſput. 14. cap. 2. dub. 3. col. 4.* Duardus hic *quæſt. 9. num. 10. & ſequenti.* Reginaldus *lib. 9. cap. 21. num. 324.* vbi aſſerit hoc valere, etiamſi illi, contra quos litteræ Apoſtolicæ emanarunt, renuant illis hoc colore, ſeu titulo obedire, quòd Principis, ſeu Curiæ conſenſus non ſit obtentus. Ratio eſt, quia iſti, propriè loquendo, non dicuntur impedire, vel prohibere.

4 Obſerua tertiò illum non ligari hac excommunicatione, qui litterarum Apoſtolicarum executionem in aliquo caſu impedire conatur, in quo rationabiliter putat illas locum non habere. Ratio eſt, tum quia hic non peccat mortaliter; conſequenter neque ſubiicitur excommunicationi, quæ mortale peccatum ſupponit. tum quia ſequeretur Procuratores, Aduocatos, alióſque, qui præfatas litteras alio ſenſu intelligunt, quàm re ipſa intelligi debeant, affici excommunicatione, quod non videtur admittendum. *l. nam quod abſurdum. ff. de bonis libert.* Ita Duardus *quæſt. 9. num. 14.*

Tertiò hoc ſacrilegium committitur impediendo, ne tabelliones, & notarij conficiant acta, vel inſtrumenta ſuper executione huiuſmodi litterarum, & proceſſuum.

Quartò impediendo, ne inſtrumenta, vel acta confecta ſuper executione huiuſmodi litterarum tradantur parti, cuius intereſt.

Quintò capiendo partes actrices, vel ipſarum agentes, conſanguineos, affines, familiares, notarios, executores, vel ſubexecutores litterarum, aliorúmve decretorum Apoſtolicorum, de quibus *puncto præcedenti* egimus. Has perſonas Summus Pontifex expreſſit; quia contingere aliquando ſolet, vt qui ipſos impetrantes litteras Apoſtolicas vexare non poteſt, vexet conſanguineos, affines, vel familiares, vt hoc pacto litterarum Apoſtolicarum executionem impediat. Qui autem dicantur agentes, vel actores, omnibus perſpicuum eſt. Qui autem ſint conſanguinei, vel affines, explicaui *in tractatu de matrimonio quæſt. 3. puncto 5. & 12.* ad quem locum horum terminorum explanatio propriè pertinet.

5 Obſerua tamen nomine affinium, & conſanguineorum non comprehendi cognatos cognatione legali, aut ſpirituali, aut habentes impedimentum publicæ honeſtatis; quia iſti, propriè loquendo, non ſunt conſanguinei, ſiue affines, vt ex iis, quæ tradidi *de matrimonio quæſt. 3. citata*, manifeſtè conſtat; conſequenter qui occaſione litterarum Apoſtolicarum hos caperet, aut vexaret, in excommunicationem huius canonis non incideret. Et hoc idem ſentiendum putat Duardus *quæſt. 7. num. 7.* de offendentibus affines ex copula illicita. Sed oppoſitum mihi probatur; quia etiam iſti, iuxta communem loquendi vſum, & ſacrorum canonum ſenſum affines vocantur; conſequenter exercens contra ipſos actionem hîc prohibitam excommunicationem incurrit. ad quem autem vſque gradum affinitas ex illicita copula protendatur, ex dictis *de matrimonio* conſtat.

6 Maior difficultas eſt, quid nomine familiarium hoc in loco intelligatur.

Reſpondeo intelligi domeſticos, qui alicui, tanquam capiti ſubſunt, ab eóque victum recipiunt, & vitam ſimul degere conſueuerunt, cuiuſmodi ſunt vxor, filij, ſerui, famuli, vt in ſimili docui *de cenſuris diſp. 5. puncto 4. num. 21.*

7 Imò Duardus hîc *quæſt. 7. num. 11.* putat etiam colonos inter familiares connumerari; conſequenter eum, qui colonos prædictarum perſonarum capit, cenſura huius canonis obſtringi.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur; quia coloni nec in eadem domo degere, nec victum à domino, tanquam ab eiuſdem familiæ capite recipiunt, nec iuxta vulgarem loquendi vſum familiares vocari ſolent.

Sextò, hoc ſacrilegium committitur aliquam ex præfatis perſonis percutiendo.

Septimò, vulnerando.

Octauò, carcerando.

Nonò, detinendo.

Decimò, ex ciuitatibus, locis, & regnis eiiciendo.

Vndecimò, bonis ſpoliando, ſiue bona mobilia ſint, ſiue immobilia: nam in canone ſermo eſt abſolutè de bonis. Quid autem ſit *ſpoliare, eijcere, detinere, capere, vulnerare, & percutere*, in præcedentibus quæſtionibus explicatum eſt.

Duodecimò, perterrefaciendo, modò terror, ſeu metus grauis ſit, tum quia iura metus leuis rationem habere non ſolent, vt alibi cum communi Doctorum ſententia docui. tum quia excommunicatio ſupponit actionem mortaliter peccaminoſam. Ita Vgolinus *verſ. quiue illa col. 5. num. 2. verb. excommunicationem*, Filliucius *tract. 16. c. 8. quæſito 6. num. 201.* Alterius hîc *cap. 3. verſ. capiunt.*

Decimotertiò concutiendo, id eſt, nomine alterius metum inferendo.

Decimoquartò comminando.

8 Obſerua tamen ad incurrendam excommunicationem ob illas actiones opus eſſe, vt perſonæ, quas expreſſi

in verbo, *capiendo*, offendantur occaſione dictarum litterarum,citationum,&c. Secus ſi alia de cauſa offendantur: vt ſi occidantur ob priuatas inimicitias, ſpolientur lucri cauſa, è locis eiiciantur timore incommodi ab ipſis recipiendi, niſi eiiciantur, &c. Ratio eſt, quia ex verborum contextu apertè conſtat intentionem Summi Pontificis hanc eſſe,vt præfatæ perſonæ [illegible] offendantur occaſione prædictarum litterarum, citationum, &c. ergo ſi alia de cauſa offendantur,excommunicatio non incurritur;actus enim agentium non operatur vltra intentionem eorum. *l. non omnes. ff. ſi certum petatur*, & incluſio vnius eſt excluſio alterius. *l.cùm prætor. ff.de iudic.& cap.nónne,de præſumpt.* Ita Vgolinus hic *verſ.quive illa,ſub finem,verbo,excipitur tamen.* Toletus hic *excommunicatione 9.num.4.verſ.& intelligitur.* Coriolanus hîc *ad finem verſic. excipitur tamen.* Duardus hic *quæſt. 9. num.* 14. Reginaldus *lib. 9. cap.* 21. *num.* 320.

Ex dictis igitur conſtat materiam ſecundæ partis huius canonis eſſe actiones ſacrilegas contra libertatem Eccleſiaſticam hîc expreſſas: iſtæ autem ſunt prohibere, ſeu impedire executionem litterarum Apoſtolicarum ſimpliciter, vel ne executioni tradantur abſque conſenſu, vel beneplacito Principis, ſeu magiſtratus. Impedire ne acta, vel inſtrumenta ſuper executione prædictarum litterarum conficiantur, vel ne parti, cuius intereſt, tradantur, capere perſonas prædictas, vel eas percutere, vulnerare, carcerare,detinere,eiicere, bonis ſpoliare, perterrefacere, concutere, comminari.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 SVbiectum huius cenſuræ ſunt omnes illi, qui præfatas actiones præſtant.

10 Amplia primò, ſiue eas præſtent auctoritate publica, ſiue priuata. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutè loquitur de impedientibus, vel prohibentibus: non ſolùm autem magiſtratus, ſed etiam particulares perſonæ impedire poſſunt.Ita Nauarrus *cap.27.num.68.verſ.quinta,* Viualdus hîc *num.95. in antiquis.* Vgolinus hic *verſ.quive illa.col.6.verſic.poſtremo.* Antonius de Souſa *diſp.72.num.3.* Alterius *locis citatis.* Duardus *quæſt.9.num.5.* Reginaldus *num.* 328. contra Sayrum *lib. 3. cap.17. num. 6.* Graſſium *lib.4.cap.18.num.107.* Filliucium *tract.16.cap.8. quæſito 7. num.*202.quorum opinio non videtur improbabilis. Sicut enim recurrens ad laicos tanquam ad perſonas priuatas, non afficitur iſta excommunicatione, vt dictum eſt *puncto 1.num.7.* ita,&c. Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia Summus Pontifex in hac parte abſolutè loquitur.

11 Amplia ſecundò, ſiue hæc faciant per ſe, ſiue per alios, ſiue publicè, ſiue occultè: nam Summus Pontifex ad finem ſecundæ partis huius canonis adiecit hæc verba, *per ſe, vel alium, ſeu alios, publicè, vel occultè.* quæ verba referuntur ad omnes actiones in hac propoſitione expreſſas: hæc enim eſt natura clauſulæ in fine adiectæ, vt ad omnia antecedentia,in quibus eadem ratio militat,referatur. Libertas autem Eccleſiaſtica violari poteſt non ſolùm, dum quis præfatas actiones per ſe ipſum publicè, vel occultè exercet; verùm etiam, dum per alium, ſeu alios; conſequenter,qui præfatas actiones per ſe, vel per alium facit, publicè, vel occultè, vinculo huius cenſuræ irretitur.

Ex dictis ſequitur primò,non ſolùm eum,qui actu impedit, aut capit, aut ad Curiam ſæcularem, ſeu ad ſæcularem Principem recurrit, vt litterarum Apoſtolicarum executionem impediat,affici hac excommunicatione;verùm etiam illum, qui alteri mandat,vt recurrat, vel litterarum executionem impediat,capiat,&c. Ratio eſt, quia excommunicatio fertur in eos, qui per ſe, vel per alium, &c. Ita Alterius *loco citato, dub.4.* Filliucius *num.*202. Antonius de Souſa *diſput. 73. num. 3.* contra Viualdum hîc *num.93.in antiquis*, exiſtimantem mandantes hic non excommunicari.

12 Imò Vgolinus *verſ.quive illa,* Alterius *loco citato,* Nauarrus *conſil.57.de ſententia excommunicationis,* Coriolanus hîc *verſ. quæ excommunicatio*, idem ſentiendum putant de ratum habente: ſed hoc mihi diſplicet; quia ratihabitio non eſt mandatum, nec qui ratas habet præfatas actiones dicitur illas per ſe, vel per alium facere, ſed approbare quod alter ſuo nomine fecit, vt patet ex dictis in præcedentibus quæſtionibus. Ita Duardus hîc *quæſt. 9. num. 9.* ſed cum dubio.

13 Addo etiam conſulentem non ligari hac excommunicatione. tum quia non ſufficienter exprimitur, & dum Summus Pontifex excommunicationem ad conſulentes extendere intendit, ſolet id exprimere. Ita Viualdus, & Antonius de Souſa *locis citatis.* tum quia illa verba, *per ſe, vel per alium,* non verificantur de conſulente, vt aliàs docui. An verò conſulens ligetur excommunicatione ſubſequentis canonis *cap. quoniam, de immunit.* ſuo loco explicabo.

14 Secundò Principes,qui non permittunt clericos poſſeſſionem beneficij à Sede Apoſtolica obtenti capere abſque ſuo conſenſu, & beneplacito, affici excommunicatione huius canonis, niſi id faciant ex priuilegio Summi Pontificis. Ita communiter Doctores.

15 Tertiò illum affici excommunicatione huius canonis, qui prohibet, ne executor, cui litterarum executio demandata eſt, ingrediatur ciuitatem, vel locum, in quo executio facienda eſt. Ratio eſt, quia hic dicitur ſimpliciter prohibere litterarum Apoſtolicarum executionem. Ita Alterius *diſp.14. cap.2. col.3. verſ. poſtulabis.* Filliucius *num.*202.Duardus *quæſt.9.num.7.& ſequenti,* Vgolinus hic *verſ.quive illa, verbo quarto.*

Idem dic ſi parti principali, reſiſtenti executioni litterarum Apoſtolicarum,iudex laicus aſſiſtat, & ſua aſſiſtentia in cauſa ſit, vt executio impediatur. Ita Filliucius *num.*203.

16 Quartò ſequitur eum ligari excommunicatione, qui executionem impedit litterarum Apoſtolicarum iuri patronatus laicorum derogantium, aut continentium penſionem externis clericis ſoluendam, vt ſi penſio ſoluenda Italo per Hiſpanum præſcribatur. Ita Filliucius *tract.16.cap.8. quæſito 6. num.* 204. Duardus hîc *canone 9. quæſt.5.num.3.* & alij,quos retuli *de legibus diſp.10. quæſt.2. puncto 1.§.1 num.13.*vbi hoc prolixè ſatis explicaui, contra Couarruuiam *pract. quæſtionum cap.* 36. & alios apud Salas *loco ſuprà citato*, & apud Antonium de Souſa *diſp.75.* qui contrarium vſum in aliquibus locis receptum excuſant. tum ob immemorabilem conſuetudinem. tum ob priuilegium à Sede Apoſtolica conceſſum. Verùm hanc conſuetudinem admitti non poſſe oſtendi *puncto præcedenti*, in ſolutione ad ſecundam obiectionem. Præterea aſſerenti ſe habere priuilegium,incumbit onus oſtendendi, ſeu probandi: nam priuilegium non præſumitur, niſi probetur,ſaltem per famam.*cap.contra morem. diſtinct.*100. *cap.porrò,& cap.paſtoralis,de priuileg.* Ratio eſt, quia quilibet iuri communi ſubiectus cenſetur, niſi peculiari facultate eximatur, præſertim in hac materia, in qua ius Eccleſiaſticum poteſtati laicæ reſiſtit. Vide Martam *de iuriſdict.part.2.cap.5.& cap.40.n.18.* Azorium *loco cit.cap.12.* Carolum de Graſſis *effectu 1. num.*381. Duardum *loco cit. quæſt. 5. num.5.* Maſcardum *de probat.* Filliucium *tract.16. cap.1. num.*258.

17 Quintò magiſtratum, qui prohibet litteras executioni tradi, antequam adueniat ſui Principis conſenſus, vel examen,affici excommunicatione huius canonis. Ratio eſt, tum quia conſenſus magiſtratus & Principis pro eadem re accipitur, & quaſi vnum, & idem vtriuſque videtur eſſe tribunal. tum quia iſti dicuntur impedire vſum litterarum impetratarum, vt dicetur *in tertio puncto, in expoſitione*

poſitione tertiæ partis huius canonis. Ita Alterius *diſp. 14. cap. 2. col. 3. dub. 2.* Reginaldus *num. 322.* Duardus hic *quæſt. 9. num. 10.* Quamquam iſti Doctores alias rationes afferant, quæ non valde conuincunt.

18 Sextò clericos, ſeu Prælatos Eccleſiæ, ad quos frequenter litteræ Apoſtolicæ dirigi ſolent, non incidere in iſtam excommunicationem, ſi præfatis litteris non vtantur, aut executioni non tradant, antequam Principis, vel magiſtratus beneplacitum, conſenſus, vel examen accedat. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui impediunt, vel prohibent executionem, aut vſum, non verò eos, qui non exequuntur: aliud autem eſt impedire, vel prohibere, aliud non exequi. Ita Reginaldus *num. 327.* Alterius, Duardus, & alij, quos retuli *propoſitione prima verſic. obſerua ſecundo, num. 3.*

Ex quo inferri poteſt iudices inferiores, capitaneos, lictores, ſatellites, alióſque ſimiles rogatos ad ferendum auxilium pro dictarum litterarum executione, non ligari hac cenſura, ſi opem ferre renuant: iſti enim non dicuntur impedire, vel prohibere; ſed non exequi.

Idem valet in notariis, executoribus, & ſubexecutoribus prædictarum litterarum, qui acta, vel inſtrumenta ſuper illarum executione conficere, aut confecta parti recuſaret tradere, niſi habito Principis, vel magiſtratus beneplacito, vel examine; vt patet ex proximè allata ratione. Secus ſi impediant, vel prohibeant, ne inſtrumenta, vel acta ab aliis conficiantur, vel non tradantur parti, cuius intereſt, aut ſi impediant, vel prohibeant, ne alter litteras Apoſtolicas executioni ſimpliciter mandet, vel ſine conſenſu Principis, vel magiſtratus.

19 Sed modò difficultas eſt primò, verùm quando dubitatur litteras Apoſtolicas ſurreptitias eſſe, & inualidas, licitum ſit magiſtratui, ſeu Principi ſæculari prædictarum litterarum executionem impedire, donec cognoſcat, an veræ ſint, vel falſæ: vt ſi dubium ſit, an Summus Pontifex in conceſſione beneficij iuriſpatronatus, iuri patronorum derogare intendat.

Reſpondeo magiſtratum ſæcularem, ſeu laicam poteſtatem non poſſe in tali euentu litterarum Apoſtolicarum executionem impedire, aut de illarum validitate, auctoritatiuè diſcutere. Ratio eſt; tum quia id expreſsè colligitur ex verbis Bullæ, in qua prohibetur recurſus ad laicam poteſtatem prætextu appellationis à violentia, ſeu grauamine, vel executione litterarum Apoſtolicarum, ſimúlque cauetur, ne huiuſmodi litterarum executio impediatur. tum quia litteræ Apoſtolicæ, iuxta ſacros canones, & Eccleſiaſticas diſpoſitiones diſcutiendæ ſunt; ergo par eſt, vt illarum diſcuſſio, iudicium, & recognitio ab Eccleſiaſtico iudice fiat. tum quia cauendum eſt periculum violandæ libertatis Eccleſiaſticæ: magnum autem periculum violandi libertatem Eccleſiaſticam imminet conceſſa laicis facultate diſcutiendi, & cognoſcendi auctoritatiuè de veritate Bullarum, ſeu litterarum Apoſtolicarum. tum quia, ſicut vnus Rex non poteſt abſque peccato iniuſtitiæ litteras alterius Regis cognoſcere: ita multo minus cognoſcere poteſt litteras Apoſtolicas, cùm Papa iuriſdictionem ſuam à Chriſto habeat, non minus independenter à laica poteſtate, quàm Rex ſæcularis ab alio Rege. tum quia laicus non poteſt eſſe competens iudex inter perſonas Eccleſiaſticas, aut in cauſis Eccleſiaſticis, etiam ex prorogata iuriſdictione. *cap. nullus, & cap. ſi diligenti, de foro compet. cap. ſi clericus 11. quæſt. 1.* nec conſuetudo poteſt huiuſmodi iuriſdictionem conferre. Ita Panormit. *in cap. quando, de conſuetud.* Antonius de Souſa, Azor, Duardus, Felinus, & alij *locis citatis*, contra Couarr. *pract. quæſtionum cap. 35. num. 4.* Driedonem *lib. 2. de libert. cap. 2.* & alios *locis citatis*.

20 Addo laicos non poſſe auctoritatiuè cognoſcere, aut impedire litterarum Apoſtolicarum executionem, non ſolùm ſi dubitetur, verùm etiam ſi conſtet ipſas ſurreptitias eſſe, & inualidas, vt patet ex rationibus proximè allatis; niſi fortè executio litterarum impediatur, donec Summus Pontifex informetur, vt dicetur *quæſtione ſequenti*. Quamobrem, ſi dubitetur de validitate litterarum Apoſtolicarum, vel etiam de illarum inualiditate conſtet, non poſſunt laici litterarum executionem impedire; ſed de illarum ſurreptione, ſeu inualiditate opponere poſſunt coram Eccleſiaſtico iudice, cuius eſt Apoſtolicas litteras examinare, diſcutere, & recognoſcere, vel etiam Summo Pontifici ſupplicationem exhibere, modò ſupplicationem coram Sede Apoſtolica legitimè proſequantur. Ita Doctores citati contra Ceuallos *practic. quæſtionum quæſt. 897.* Couarr. & alios.

21 Verùm ſi detur caſus, vt aditus ad iudicem Eccleſiaſticum non pateat, periculúmque ſit in mora grauis damni, ſi litteræ Apoſtolicæ ſurreptitiæ, & inualidæ executioni tradi permittantur, concedi poteſt magiſtratum, cui manifeſtè conſtat litteras eſſe ſurreptitias, poſſe illarum executionem impedire, & interim de hac re cum humilitate, & obedientiæ affectu certiorem facere Summum Pontificem, vt in explicatione ſequentis canonis oſtendam. Ratio eſt, tum quia veroſimile eſt Summum Pontificem nolle in tali euentu excommunicationis gladio ferire eum, qui tuetur innocentem, graue damnum alioquin iniuſtè perpeſſurum, quod alia ratione vitari non poteſt, niſi à laica poteſtate protegatur, vt ſuppono. tum quia ſic colligitur ex *cap. ſi quando, de reſcriptis.* vbi decernitur reſcripto parendum eſſe, vel cauſam rationabilem aſſignari debere, cur non pareatur. Ita Simancas *de Catholicis inſtitut. tit. 25. de pœnis num. 34.* Victoria *de auctoritate Papæ propoſit. 22.* Antonius de Souſa *diſp. 76. n. 2.* Sayrus *lib. 3. cap. 17. num. 5.* Coriolanus hic *verſ. hoc ſuppoſito*, Graſſius *lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 108.* Reginaldus *lib. 9. num. 321.* Toletus *excommunicatione 9.* Ambroſinus, Decianus, & alij, quos retuli *in tract. de legibus diſp. 10. quæſt. 2. puncto 1. §. 1. num. 12.*

Hinc colligi poteſt ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, quid facere poſſit clericus, dum in locis hæreticorum moram trahit, vbi nulli ſunt iudices Eccleſiaſtici iuriſdictionem Eccleſiaſticam exercentes.

Reſpondeo adeundum eſſe Summum Pontificem, ſi adiri, & conſuli poteſt, vt remedium adhibeat, & neceſſitati conſulat. ipſe enim eſt ſupremus iudex, nec alius ibi propinquior adeſt, vt ſuppono, & hoc præſertim valet, dum caſus aliquis eſt durabilis, & valde generalis in aliqua prouincia. Si verò Summus Pontifex conſuli nequit, aut conſultus remedium nolit adhibere, aut locus non detur exequendi ipſius mandata, faciendum eſt, quod recta ratio dictat, quia caſus ad terminos iuris naturalis, vel gentium reuocatur, conſequenter faciendum eſt quod recta ratio, ſeu naturale lumen ſecundùm rectam rationem dictat. Ita Farinacius, Azor, Decianus, Molina, Salas, Ambroſinus, quos retuli *de legibus diſput. 10. quæſt. 2. punct. 1. §. 1. num. 12. ſub finem.* Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæſtio 5. num. 197.* Suarez *in tract. de fidei defenſione lib. 4. de immunit. cap. 34. num. 9.* Alterius *de cenſuris lib. 5. diſp. 15. cap. 3. col. 7. verſic. rurſus.* Addit Suarez clericum in tali euentu conueniri poſſe coram iudice laico iure defenſionis; quia hic eſt ſuauior modus ſe defendendi, conſeruandi ius ſuum, aut recuperandi, aut etiam communi bono conſulendi; idemque in fortioribus terminis admittunt Couarr. Diaz, Ceuallos & alij, quos ſuprà retuli. Verùm quid mihi in hoc caſu ſentiendum ſit, patet ex dictis in præcedentibus, & conſtabit ex dicendis *quæſt. ſequenti punct. 4.* Quamuis enim probabilis ſit ſententia Suarez & aliorum; nihilominus probabilius cenſeo clericum non poſſe coram laico iudice, tanquam iudice competente, iudicialiter conueniri. tum ob præiudicium libertatis Eccleſiaſticæ, quæ bono priuatorum, regulariter loquendo, præfertur. tum quia neceſſitas ſola non confert iuriſdictionem. tum quia non ſunt facienda mala, vt eueniant bona. Dico *iudicialiter*; quia ſi quis non intendat illum

iudicialiter conuenire, tanquam coram iudice, Eccleſiaſticam iuriſdictionem habente; ſed quaſi priuata iudicis opera vti, proculdubio excuſatur; etiamſi fortè iudex inde occaſionem arripiat iudicialiter, & ex officio procedendi; conueniens enim clericum in tali euentu non cenſetur actibus iudicialibus contra clericum cooperari; ſed permittere, vt ſibi conſulat, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis*.

22 Secundò difficultas eſt, vtrùm Principes laici poſſint litteras Apoſtolicas à Legato, vel Nuncio Summi Pontificis exigere, vt cognoſcant, an verus ſit Summi Pontificis Nuncius, vel Legatus.

Reſpondeo Principem laicum non poſſe huiuſmodi litteras, quaſi ex propria poteſtate exigere, non ſolùm dum vult illarum executionem impedire, vt ſuperiùs oſtenſum eſt; verùm etiam, dum illas auctoritatiuè recognoſcere intendit. Ratio eſt, quia auctoritatiua recognitio huiuſmodi litterarum ad Eccleſiaſticum iudicem ſpectat; laicus enim non eſt competens iudex inter Eccleſiaſticas perſonas, neque in cauſis Eccleſiaſticis, etiam ex prorogata iuriſdictione. *cap. nullus, & cap. ſi diligenti, de foro compet.*

Dixi, *vt auctoritatiuè recognoſcat*; quia ſi id ſolum faciat, vt ſciat, an verè Legatus ſit, petere poteſt à Legato litteras ſuæ iuriſdictionis.

23 Imò etiam ipſe Nuncius, ſeu Legatus tenetur litteras, ſuæ legationis teſtes, exhibere, non vt à Principe laico auctoritatiuè iudicentur, ſed vt ipſe Princeps, & populus cognoſcat eum eſſe Summi Pontificis Nuncium, ſeu Legatum; non enim veroſimile eſt Summum Pontificem velle, vt aſſerenti ſe ipſius Nuncium eſſe, ſtatim fides præſtetur, ante quam ſuæ legationis diplomata protulerit, & oſtenderit, præſertim cùm fieri poſſit, vt quis, falſis litteris, aut ſine litteris, legationis munus ſibi iniquè vſurpet. quòd ſi probabile dubium ſuboriatur, an huiuſmodi litteræ veræ ſint, vel falſæ, non tenebitur Princeps, aut populus ipſi tanquam Nuncio obedire, donec de litterarum Apoſtolicarum veritate cõſtet, vt docui *de legibus diſp.* 10. *quæſt.* 2. *puncto* 1. §. 1. *num.* 15. cum Azorio, cui adde Marcam *de iuriſdict.* 2. *part. cap.* 35. *num.* 1. *& ſequentibus*, Maſcardum *de probat. concluſ.* 491. Antonium de Souſa hîc *diſp.* 76. Duardum hîc *quæſt.* 5. *num.* 6. Coriolanum hîc *excommunicatione* 14. *ad finem verſ. petes.* Graffium 1. *part. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 120. & Alterium *lib.* 5. *diſp.* 12. *cap.* 3. *col.* 6. *dub.* 5. *verſic. quæret quis.* vbi cum Gambaro *lib.* 1. *de offic. legati*, *cap.* 3. Panormit. Bartolo, & aliis, differentiam aſſignat inter Legatum Apoſtolicum Cardinalem, & alium, qui Cardinalis non eſt, quòd Cardinali aſſerenti ſe Legatum viuę vocis oraculo creatum eſſe, aut litteras legationis amiſiſſe, credendum eſt, non verò alteri.

24 Sed modò dubium eſt, vtrùm Princeps laicus, ſeu magiſtratus ſæcularis incidat in excommunicationem huius canonis, ſi litteras Apoſtolicas petat ſibi exhiberi, non vt illarum executionem impediat; ſed vt illas examinet, & recognoſcat.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat impedientes ſimpliciter litterarum Apoſtolicarum executionem, aut prohibentes, ne prædictæ litteræ executioni tradantur ſine beneplacito, conſenſu, vel examine laicæ poteſtatis; non verò examinãtes.

25 Hoc tamen intellige, modò litterarum Apoſtolicarum executioni moram hac ratione non inducant, vel non intendant, vt non aliter executioni mãdentur, quàm poſt ipſorum examen, vel approbationem. Ita Antonius de Souſa *diſp.* 76. *num.* 9. Reginaldus *lib.* 9. *num.* 325. *& ſequenti.* Alterius *diſp.* 14. *cap.* 2. *col.* 3. *verſ. notandum eſt ſecundò*, & Duardus hîc *quæſt.* 5. *num.* 7. *ſub finem*, qui etiam addunt

26 Licitum eſſe Principis conſenſum petere, vt maior auctoritas, & facilior fides à populo litteris præſtetur, aut alia ſimili de cauſa; cõſequenter Principem in tali euentu poſſe ſubſcribere, *placet, fiat, exequatur*, & ſimilia. Quamobrem ſi Princeps ab alio requiſitus litteris Apoſtolicis ad maiorem cautelam, ſeu ad maius robur ſubſcribat, aut illis ſub temporalibus pœnis obtemperari præcipiat, & executoriales litteras ad hunc finem concedat, non obſtringitur vinculo huius cenſuræ; etiamſi ob huiuſmodi conſenſum, ſeu beneplacitum aliquam pecuniam exigi iubeat. Ita Reginaldus, & alij.

27 Tertiò difficultas eſt, vtrùm qui prohibent, vel impediunt præfatas litteras executioni mandari, aut inſtrumenta, vel acta ſuper huiuſmodi litterarum executione confici, aut confecta tradi parti, cuius intereſt, ligentur excommunicatione, non ſecuto reali impedimento, ſeu non poſito effectu: vt ſi quis prohibuit litteras Apoſtolicas executioni tradi, & tamen non obſtante prohibitione executioni traditæ ſunt. Ratio dubitandi eſt, quia verba, præſertim in materia pœnali, intelligenda ſunt cum effectu, vt patet ex regulis generalibus, niſi aliter ex verbis de mente legiſlatoris conſtet.

His non obſtantibus probabilius cenſeo ad incurrendam iſtam excommunicationem non requiri actuale, & reale impedimentum, ſeu effectum prohibitionis. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur ſub disiunctione, *impediunt, vel prohibent*; ergo non requirit, vt prohibitionem ſequatur reale impedimentum; ſed impedimentum ipſum attentatum, ſeu prohibitio ſola ſufficit: nam qui executionem litterarum prohibuit, dicitur prohibuiſſe; etiamſi litteræ Apoſtolicæ, non obſtante prohibitione, ſuum ſortitæ ſunt effectum.

Ex quo ſequitur, eum ſubiici huic excommunicationi, qui edicto, vel ſtatuto generali, vel particulari prohibet, ne litteræ Apoſtolicæ ſine ſuo conſenſu, vel beneplacito in executionem mittantur, aut ne inſtrumenta parti tradantur, &c. Ita Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 21. *num.* 323. vbi tamen ipſe opinatur,

28 Ad hanc cenſuram incurrendam requiri præſumptionem, quod ego non admitto; quia in textu dicitur, *impediunt, vel prohibent*. non autem dicitur, impedire, vel prohibere præſumunt, vel audent, vel non verentur, & ſimilia.

Ad rationem dubitandi reſpondeo ex verbis Bullæ ſatis conſtare, ad incurrendam iſtam excommunicationem non opus eſſe, vt prohibitionis effectus adſit, & vt prohibitionem ſequatur reale impedimentum; ſed alterutrum ſufficere.

PVNCTVM III.

Quænam ſit materia tertiæ partis huius canonis, ſeu quænam actiones hîc prohibeantur, & quódnam ſit ſubiectum huius excommunicationis editæ contra eos qui prohibent, ne quis ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis accedat, ne litteras impetret, vel ne impetratis vtatur, &c.

1 *Explicatur materia excommunicationis edita contra prohibentes, ne quis ad Romanam Curiam pro ſuis negotijs accedat, ne litteras impetret, vel ne impetratis vtatur.*

2 *Ad incurrendam huius tertiæ partis excommunicationem requiritur ſcientia, ſeu præſumptio.*

3 *Explicatur perſona, quæ huic excõmunicationi ſubijciuntur.*

4 *Non ſolùm prohibens, aut alias actiones hîc vetitas faciens, incurrit excommunicationem eas faciendo publica, verùm etiam priuata auctoritate.*

5 *Iuſtè impediens, ne quis ad Romanam Curiam accedat, non incurrit excommunicationem.*

6 *Iniuſtè impediens, ne quis ad Romanam Curiam accedat, non incurrit excommunicationem, niſi impediat ratione litterarum, vel gratiarum Apoſtolicarum.*

Non

7 *Non ſolùm impediens directè, verùm etiam indirectè recurſum ad Romanam Curiam, excommunicationis pœna punitur.*

8 *Non ſolùm impediens aliquem in particulari, ne ad Romanam Curiam accedat, excommunicationem incurrit, verùm etiam, qui in genere præſcribit, ſeu ſtatuit, ne aliquis accedat.*

9 *Impediens, ne aliquis ſuum negotium in Romana Curia tractet per litteras, quod tractare decreuerat, excommunicationi ſubijcitur.*

10 *Iniuſtè impediens, ne quis ad Romanam Curiam perſonaliter accedat, remanet excommunicatus; etiamſi impeditus idem negotium in eadem Curia tractet.*

11 *Scienter intercipiens litteras excommunicationem incurrit, ſi inde aduertat negotium in Romana Curia impediri.*

12 *Epiſcopus, vel etiam alius iniuſtè impediens, ne quis diſpenſatione aliòve priuilegio in Romana Curia obtento vtatur, excommunicationem non euadit.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria tertiæ partis huius canonis, quæ incipit ibi, *quíve alias*, eſt ſacrilegium contra Sedem Apoſtolicam, quod committitur aliqua iſtarum actionũ.

Prima eſt præſumere directè, vel indirectè prohibere, ſtatuere, aut mandare in genere, vel in ſpecie, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recurſum habeat pro quibuſuis eius negotiis proſequendis, ſeu gratiis, vel litteris impetrandis, ſeu ne gratias ipſas, vel litteras à Sede Apoſtolica impetret, ſeu ne impetratis vtatur.

Secunda eſt præſumere prædictas litteras apud ſe retinere, vel apud notarios, ſeu tabelliones, vel aliàs quomodolibet. Hæc propoſitio conſtat ex verbis Bullæ, & clariùs conſtabit ex dicendis in ſecunda propoſitione.

2 Hîc ſolum obſerua, non quamlibet iſtarum actionum ſufficere ad incurrendam huius canonis excommunicationem, niſi adſit præſumptio, temeritas, audacia, ſeu ſcientia. Ratio eſt, quia Summus Pontifex requirit præſumptionem, vt ſcilicet actio fiat ab eo, qui ſcit actionem, quam præſtat, vetitam eſſe ſub excommunicatione: præſumptio enim requirit ſcientiam; conſequenter excludit quamcunque ignorantiam, niſi fortè ignorantia cum ingenti temeritate coniuncta ſit, vt alibi cum Sanchez docui. Quamobrem qui aliquam ex præfatis actionibus præſtat ex ignorantia culpabili, craſſa, vel etiam affectata, vinculo huius excommunicationis non ligatur. Ita Duardus hîc *quaſt.9.num.17.* Alterius *diſput.14. cap.3. ad finem verſic. illud ſolùm.* Reginaldus *num.332.* Sanchez & alij, contra Filliucium *tract.16.cap.8.quæſtio 7.num.206.* exiſtimantem ignorantiam craſſam non excuſare.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 QVi auctoritate publica, vel priuata iniuſtè audent directè, vel indirectè, in genere, vel in ſpecie prohibere, ſtatuere, vel mandare, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recurſum habeat pro ſuis negotiis proſequendis, ſeu gratiis, ac litteris impetrandis, vel ne gratias ipſas, aut litteras à Sede Apoſtolica impetret, ſeu ne impetratis vtatur, aut qui audent prædictas litteras retinere apud ſe, vel apud notarios, ſeu tabelliones, vel aliàs quomodolibet, ſubiicitur excommunicationi huius canonis; ſic enim clarè ſatis, & apertè in hoc canone decernitur, & ſtatuitur.

4 Dixi, *qui auctoritate publica, vel priuata*, vt aduerterem, eum ſubiici excommunicationi, qui prædicta facit quauis auctoritate, publica ſcilicet, vel priuata, laica, vel Eccleſiaſtica; canon enim generaliter, & indeterminatè loquitur. Ita Nauarrus *cap.27. num.68.* Duardus *quaſt.9. num. 18.* & alij, contra Vgolinum hîc *verſic. quíve alias num.1.verb.quæ excommunicatio.* vbi exiſtimat in hac tertia canonis parte ſermonem eſſe de perſonis iuriſdictionem habentibus. Quamquam idem Vgolinus, ſi bene examinetur, in noſtram ſententiam trahi poteſt, ne contraria ſibi dixiſſe videatur.

5 Dixi, *iniuſtè*; quia ſi quis iuſta de cauſa impediat, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recurrat, non incidit in excommunicationem; quia excommunicatio lethalem culpam ſupponit. Quamobrem qui Titium impedit, ne ad Sedem Apoſtolicam ſe conferat, eo quòd timeat ipſum ab inimicis, aut à latronibus in via occidendum, vel ſpoliandum, non afficitur excommunicatione. Idem dic de Principe, qui edicto cauet, aut alia ratione prohibet, ne ſui ſubditi Romam pergant; quia nouit ibi peſtem graſſari, aut quia ipſorum opera ad præcauendum graue damnum indiget. Ita Alterius *diſput.14.cap.3.col.4. verſic.quartò notandum.* Duardus hîc *quaſt.9.num.16.verſ.ſic ampliata.* Vgolinus hîc *verſic.quíve alias. col.4. in verbo, excipitur.*

6 Addo ad incurrendam iſtam excommunicationem non ſatis eſſe, vt quis euntem ad Romanam Curiam iniuſtè ſimpliciter impediat; ſed opus eſſe, vt impediat occaſione litterarum, vel gratiarum Apoſtolicarum: nam Summus Pontifex non excommunicat impedientem abſolutè; ſed impedientem, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recurrat pro negotiis proſequendis, gratiis, vel litteris impetrandis, aut ne impetratis vtatur: ad incurrendam autem cenſuram neceſſaria eſt ipſamet actio cum ea qualitate, quam ſuperior præſcripſit. Ita Duardus, & Vgolinus *locis citatis*, & alij, quos in ſimili in præcedentibus retuli.

Dixi, *audent*; quia ad incurrendam excommunicationem ob actiones in hoc puncto expreſſas requiritur præſumptio, ſeu ſcientia, vt dictum eſt in prima propoſitione.

7 Dixi, *directè, vel indirectè*; quia Summus Pontifex non ſolùm intẽdit eum excommunicationis gladio ferire, qui aliquem directè ab acceſſu, vel recurſu ad Romanam Curiam auertit; verùm etiam qui indirectè in cauſa eſt, ne ad illam accedat, vel recurrat, vt ſi alicui litem iniquè intentet, vel impedimentum per ſe, vel per alium apponat, quo detineatur; ita vt ad Sedem Apoſtolicam accedere, vel recurrere non valeat. Ita Alterius *cap.3.col.3.& 4.verſic.hic animaduertendum*, Duardus hîc *quaſt.9.num.15.* Vgolinus hîc *verſic.quíve alias, verbo, quinto*, Filliucius *num.207.* contra Reginaldum ex parte *num.332.* quatenus aſſerit eos non excommunicari, qui quæſito aliquo colore, dolo, arte, & fraude impediunt aliquem, ne ad Romanam Curiam pro cauſis, vel gratiis accedat, aut gratias, vel litteras impetret.

8 Dixi, *in genere, vel in ſpecie*; quia non ſolùm excommunicatur is, qui huic, vel illi mandat, vel præcipit, ne ad Romanam Curiam accedat; verùm etiam qui edicto, vel mandato generali præſcribit, ne quis ad Romanam Curiam ſe conferat, ſeu ne alios iudices adeat. Ita Doctores citati.

Ex dictis ſequitur primò, eum puniri pœna excommunicationis, qui quouis pacto impedit aliquem, ne ad Romanam Curiam accedat, aut recurrat pro quolibet ſuo negotio, vel gratia, vel litteris impetrandis, vt pro beneficio, penſione, abſolutione, diſpenſatione, officio Eccleſiaſtico, vel etiam ſæculari, pro aſſignatione iudicis, vel pro alia cauſa gratiæ, vel iuſtitiæ: hæc enim omnia comprehenduntur ſub nomine negotiorum, gratiarum, & litterarum. Ita Vgolinus *loco cit. verſic.tertiò afficit*, Duardus *loco cit.num.15. verſic. quintò*, Alterius *loco cit. verſic.ſecundò adnotandum.*

Secus dicendum arbitror de impediente volentem ad Curiam accedere, vt Curiam inſpiciat, vt curialem amicum inuiſat, vt munus afferat, vel quid ſimile faciat. Ratio eſt, quia hic non impedit acceſſum, vel recurſum pro negotio apud Curiam tractãdo, vel pro gratiis, vel litteris

impe

impetrandis. Ita Alterius *loco citat.* contra Duardum, & Vgolinum, exiſtimantes illum affici excommunicatione, qui impedit volentem ad Curiam accedere, vt librum Romano Pontifici dicatum offerat, & dono det.

9 Secundò ſequitur hanc excommunicationem ab eo incurri, qui in cauſa eſt, ne quis negotium ſuum, quod per litteras in Romana Curia tractare decreuerat, non tractet. Ratio eſt, quia impedit recurſum ad Romanam Curiam pro negotiis: recurſus enim fit per litteras, vel Nuncium; etiamſi recurrens domo non exeat, vt in præcedentibus quæſtionibus oſtendi.

10 Idem probabiliter dicendum arbitror de eo, qui volentem ad Romanam Curiam cauſa negotiorum, vel gratiarum proficiſci, iniuſtè in cauſa eſt, ne proficiſcatur; etiamſi impeditus negotium per litteras, vel per Nuncium in Romana Curia poſtea tractet. Ratio eſt, quia Summus Pontifex alternatiuè loquitur de impediente accedentem, vel recurrentem: hic autem impedit accedentem; conſequenter iniquè cauſa eſt, ne liber huic ad Romanam Curiam aditus pateat.

11 Idem ob eandem rationem cenſeo de eo, qui alterius litteras ad negotium in Romana Curia tractandum ſcienter intercipit, & ob id in cauſa eſt, vt alter ab inchoato negotio deſiſtat, vel vt ad Sedem Apoſtolicam perſonaliter accedere cogatur, ne litteris in futurum interceptis damnum patiatur: hic enim indirectè ſaltem impedit recurſum; quamuis indirectè ſit cauſa perſonalis acceſſus.

12 Tertiò eum affici excommunicatione, qui præſumit impedire, ne quis gratias, vel litteras Apoſtolicas impetret, vel ne impetratis vtatur. Quamobrem ſi Epiſcopus ſpurium, qui diſpenſationem circa natalium defectum impetrauit, ad ordines admittere nolit, incidit in excommunicationem, modò aliud non obſtet, quo Epiſcopus adducatur ad non promouendum. Item ſi beneficij à Romano Pontifice collati poſſeſſionem capi iniquè impediat, aut ſi ad gratiam, quam quis à Summo Pontifice obtinuit, renuat admittere, in excommunicationem huius canonis incidit. Hoc tamen intellige, niſi Epiſcopus iuſta de cauſa id faciat; vt ſi aliqua ſigna falſitatis, vel ſurreptionis ſubeſſe dubitet: tunc enim ſuſpendere poteſt prædictarum litterarum executionem, donec admonito Summo Pontifice conſtiterit de veritate. Ita Vgolinus hîc *verſic. quive aliàs, num. 3.* Alterius *loco citato, verſic. ſextò notandum.* Duardus hic *quæſt. 9. num. 18.* Reginaldus *lib. 9. num. 328.*

Imò Reginaldus *loco citato* exiſtimat Epiſcopum, qui litteras Apoſtolicas abſque ſuo conſenſu, vel examine executioni tradi prohibet, non ligari excommunicatione, ſi id faciat, non vt litterarum Apoſtolicarum executionem impediat; ſed vt agnoſcat, an veræ ſint, vel falſæ. Ratio eſt, quia nihil agere videtur contra rationabilem Summi Pontificis intentionem, ne via fraudibus aperiatur. Hæc opinio mihi probatur, quoties litteræ ad ordinarios diriguntur, vel quoties aliqua ſubeſt iuſta, & rationabilis cauſa, quæ id licitè fieri ſuadeat. Secus ſi in litteris præſcribatur, vt non obſtante Epiſcopi voluntate in executionem mittantur: tunc enim Epiſcopus, id ſciens, executioni litterarum nulla ratione obſtare poteſt.

Quartò ſequitur eum contrahere excommunicationem, qui litteras Apoſtolicas non tradit illis, quorum intereſt, aut mandat eas apud publicos ſcribas, ſeu tabelliones, ſeu alios retineri, ne tradantur illis, ad quos pertinent. Ita Doctores citati. Ratio eſt, quia impedit ne litteris impetratis vtantur.

QVÆSTIO XV.

De excommunicatione contra eos, qui cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis auocant, vel earum curſum, aut executionem litterarum Apoſtolicarum, aliarúmque expeditionum impediunt.

TENOR BVLLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, qui per ſe, vel alios, auctoritate propria, ac de facto quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apoſtolicarum prætextu, beneficiales, & decimarum, ac alias cauſas ſpirituales, & ſpiritualibus annexas, ab Auditoribus, & Commiſſarijs noſtris, aliiſque iudicibus Eccleſiaſticis auocant, illorúmque curſum, & audientiam, ac perſonas, Capitula, Conuentus, Collegia, cauſas ipſas proſequi volentes impediunt, ac ſe de illarum cognitione tanquam iudices interponunt. Quíve partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas, & ad faciendum, vel conſentiendum eos, contra quos tales probibitiones emanarunt, à cenſuris, & pœnis in illis contentis abſolui, per ſtatutum, vel aliàs compellunt, vel executionem litterarum Apoſtolicarum, ſeu executorialium, proceſſuum, & decretorum prædictorum quomodolibet impediunt, vel ſuum ad id fauorem, conſilium, aut aſſenſum præſtant, etiam prætextu violentiæ probibendæ, vel aliarum prætenſionum, ſeu etiam donec ipſi ad nos informandos, vt dicunt, ſupplicauerint, aut ſupplicari fecerint, niſi ſupplicationes huiuſmodi coram Nobis, & Sede Apoſtolica legitimè proſequantur: etiamſi talia committentes fuerint Præſides Cancellariarum, Conſiliorum, Parlamentorum, Cancellarij, Vicecancellarij, Conſiliarij, ordinarij, vel extraordinarij quorumcunque Principum ſæcularium; etiamſi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate, aut Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Commendatarij, ſeu Vicarij fuerint.

HVius canonis explicationem quatuor punctis complectar.

In primo, agam de materia huius excommunicationis, ſeu de rationibus, propter quas iſta excommunicatio incurritur.

In

In ſecundo, de ſubiecto, ſeu perſonis, quæ vinculo huius cenſuræ irretiuntur.

In tertio, vtrùm hæc cenſura alibi expreſſa reperiatur.

In quarto de cauſis ab hac cenſura excuſantibus.

PVNCTVM I.

De materia huius excommunicationis, ſeu de actionibus propter quas incurritur præſentis canonis excommunicatio, edita contra auocantes cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis, vel eorum iurium, aut expeditionem litterarum Apoſtolicarum impedientes, &c.

1 *Explicatur materia iſtius excommunicationis.*

2 *Auocare cauſas quid ſit.*

3 *Qui conatus eſt cauſas a iudicibus Eccleſiaſticis auocare, ſed re ipſa non auocauit, excõmunicationem non incurrit.*

4 *Auocatio cauſarum auctoritatiuè fieri debet, vt cenſura incurratur.*

5 *Auocatio cauſarum an ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, ſiue fiat auctoritate laica, ſiue Eccleſiaſtica.*

6 *Auocatio cauſarum an ſufficiat ad incurrendam iſtam cenſuram, ſi propria fiat auctoritate abſque prætextu priuilegij Apoſtolici.*

7 *Auocatio cauſarum an vetita ſit ſub excommunicatione non ſolùm ſi fiat à iudicibus Sedis Apoſtolicæ; verum etiam ſi fiat ab alijs iudicibus.*

8 *Auocatio cauſarum ſpiritualium, vel eis annexarum ad laica tribunalia an vetita ſit, quando iudices Eccleſiaſtici negligentes ſunt in huiuſmodi cauſis cognoſcendis.*

9 *In quibus cauſis vetitum ſit à iudicibus Eccleſiaſticis auocare.*

10 *Cauſæ ſpirituales quanam ſint.*

11 *Cauſæ ſpirituales annexæ quanam dicantur.*

12 *Cauſa in qua de beneficij poſſeſſione agitur, an pertineat ad Eccleſiaſticum, an ad ſæcularem iudicem.*

13 *Cauſarum ſpiritualium curſus impediri non poteſt.*

14 *Impediens curſum cauſarum Eccleſiaſticarum non incurrit excommunicationem, niſi etiam ſe tanquam iudicem in earum cognitione interponat.*

15 *Cauſarum curſus auctoritate impediri debet, vt cenſura incurratur.*

16 *Interponens ſe in cognitionem cauſarum ſpiritualium excommunicatur.*

17 *Compellens partes actrices ad reuocandum, vel reuocari faciendum, &c. excommunicationem incurrit.*

18 *Nomine partis actricis quinam intelligantur.*

19 *Compellens auctoritatiuè partes actrices ad conſentiendum abſolutioni excommunicatur.*

20 *Inducens via iudiciaria, precibus, vel promiſſionibus ad conſentiendum abſolutioni, non incurrit excommunicationem.*

21 *Compellens iudicem ad impendendam abſolutionem non incurrit excommunicationem huius canonis, ſed illam, quæ habetur in capitulo vnico, de his, quæ vi, &c.*

22 *Impediens auctoritate iudiciaria executionem litterarum Apoſtolicarum excommunicationem incurrit.*

23 *An impediens non ſolùm executionem litterarum Apoſtolicarum, verùm etiam aliorum iudicum Eccleſiaſticorum excommunicationi ſubijciatur.*

24 *Mandans cauſas ſpirituales à iudicibus Eccleſiaſticis auocari, ipſarum curſum impediri, &c. excommunicationem ſubit.*

25 *Explicatur materia acceſſoria huius canonis.*

26 *Ratam habens auocationem cauſarum ſpiritualium à iudicibus Eccleſiaſticis non incurrit excommunicationem.*

27 *Eccleſiaſticus, qui ſponte patitur ſe trahi pro cauſis ſpiritualibus ad iudices ſæculares, non afficitur excommunicatione, iuxta ſententiam auctoris.*

28 *Conſulens, fouens, aut mandans cauſas ſpirituales, à iudicibus Eccleſiaſticis auocari, non incurrit excommunicationem effectu nondum ſecuto.*

MAteria huius cenſuræ alia eſt primaria, & principalis: alia quaſi ſecundaria, & acceſſoria. De vtraque diſtinctis propoſitionibus in hoc puncto diſſeram.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria huius cenſuræ eſt ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica in ſua iuriſdictione violatur per aliquas actiones in hoc canone expreſſas. Ita communiter Doctores. Actiones autẽ in hoc canone expreſſę ſunt iſtæ.

Prima, auctoritate propria, ac de facto auocare cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus adnexas ab Auditoribus, & & Commiſſariis Sedis Apoſtolicæ.

2 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit auocare cauſas.

Reſpondeo idem eſſe, quod cognitionem, ſeu definitionem cauſarum, apud alios iudices pendentium, ad ſe trahere, & reuocare. Hoc autem tripliciter contingere poteſt. Primò, expreſsè trahendo ad ſe cauſas apud alios pendentes, vt ſi iudex ſæcularis partes coram Eccleſiaſtico iudice litigantes actualiter citet ad proſequendam cauſam coram ſuo tribunali. Secundò prohibendo primo iudici, coram quo agitur, ne ampliùs in ea cauſa procedat, ſeu ne ſe ingerat, vel intromittat. Tertiò inhibendo partibus, ne cauſam coram primo iudice proſequantur. Ita Doctores *in cap. vt noſtrum, de appellationibus*, quibus adde Vgolinum hic *cap.* 14. §. 1. Alterium *diſp.* 15. *cap.* 1. Duardum hic *canone* 14. *quæſt.* 7. *num.* 1. *& ſequenti, & quæſt.* 13. *num.* 2. Filliucium *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 2. *num.* 245.

3 Hinc ſequitur primò, illos non affici hac excommunicatione, qui conati ſunt auocare; ſed re ipſa non auocarunt. Ratio eſt, tum quia in hoc canone ſermo eſt de auocatione. tum quia verba cum effectu intelligenda ſunt. Ita Vgolinus hic §. 1. *ad finem*, Duardus *quæſt.* 13. *num.* 7.

Secundò ſequitur, ad incurrendam excommunicationem, de qua hîc agimus, opus eſt, vt auocentur ad ſæculare tribunal cauſæ, quæ iam coram ſæculari tribunali introductæ fuerant: qui enim cauſas ſpirituales nondum introductas apud iudices Eccleſiaſticos agit, non dicitur illas à iudicibus Eccleſiaſticis auocare. Ita Duardus hîc *quæſt.* 5. *num.* 30. contra Vgolinum *loco citato, verſ. ſeptimo*, Filliuc. *num.* 253. & alios.

An autem hic contrahat excommunicationem ſubſequentium canonum agendo cauſas, quæ ad Eccleſiaſticos pertinent, inferiùs oſtendam contrahere.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm auocatio cauſarum auctoritatiuè fieri debeat, vt hæc cenſura incurratur.

Reſpondeo affirmatiuè: nam in textu dicitur, *auctoritate propria, & prætextu exemptionum, vel aliarum gratiarum, ac litterarum Apoſtolicarum*, quibus auctoritas conferri ſolet. Ita Antonius de Souſa hîc *diſp.* 77. *num.* 5. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 5. *ad finem*, Suarez *diſp.* 21. *ſectione* 2. *num.* 75. Duardus hîc *quæſt.* 3. *num.* 1. Coriolanus hîc *verſ. bene verum*, Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 22. *num.* 335. & alij communiter.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm auocatio cauſarum à iudicibus Eccleſiaſticis vetita ſit non ſolùm ſi fiat auctoritate laica, verùm etiam ſi fiat auctoritate Eccleſiaſtica; vt ſi Princeps ſæcularis, vel etiam Eccleſiaſticus, vt Epiſcopus, vel Cardinalis, iuriſdictionem Regis in ipſius Curia exercens, ad ſe trahat cauſam, quæ coram Nuncio, vel Commiſſariis Sedis Apoſtolicæ agitur, dicitur auocare cauſam auctoritate laica. Si verò ſimplex Epiſcopus auocet cauſam ad iudices Sedis Apoſtolicæ, vel ad alium Epiſcopum pertinentem, dicitur auocare auctoritate Eccleſiaſtica.

Reſpondeo triplicem ſententiam in hac difficultate aſſignari poſſe.

Prima eſt Reginaldi *loco cit. num.* 335. Filliucij *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 2. *num.* 253. & aliorum, quorum opinionem probabilem putat Sayrus *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 5. aſſerentium auocationem cauſarum vetitam eſſe quauis auctoritate fiat. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex generaliter loquitur de auocantibus ſine debita auctoritate cauſas apud iudicem Eccleſiaſticum pendentes, neque in textu eſt vllum verbum, quo hæc prohibitio ad exercentes laicam poteſtatem reſtringatur. tum quia materia huius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica, aut Eccleſia in ſua iuriſdictione violatur; at Sedes Apoſtolica, aut Eccleſia violari poteſt in ſua iuriſdictione, non ſolùm ſi auocatio fiat auctoritate laica; verùm etiam ſi fiat auctoritate Eccleſiaſtica: vtroque enim modo Eccleſiaſtica iuriſdictio lædi, & vſurpari poteſt. tum quia Summus Pontifex expreſſe excommunicat facientes vetita in hoc canone, ſiue ſæculari dignitate præfulgeant, ſiue ſint Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Commendatarij, ſeu Vicarij; ſed iſti auctoritate Eccleſiaſtica gaudent; ergo auocatio cauſarum vetita eſt non ſolùm ſi fiat auctoritate laica, verùm etiam ſi fiat auctoritate Eccleſiaſtica.

Secunda ſententia eſt Nauarri *cap.* 27. *num.* 70. Sayri *loco citato num.* 5. Sebaſtiani Medices *in ſumm. tit.* 9. *quæſt.* 78. *num.* 18. exiſtimantium auocationem cauſarum à iudicibus Eccleſiaſticis vetitam eſſe ſolùm ſi fiat auctoritate laica. Ratio eſt, quia in hoc canone ſermo eſt de auocantibus cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus adnexas à iudicibus Eccleſiaſticis. Et ſi canon iſte ritè perpendatur, iuxta Summi Pontificis intentionem, videtur editus ſolùm contra eos, qui laica fungentes poteſtate Eccleſiaſticam iuriſdictionem ſibi vſurpant prætextu exemptionum, & priuilegiorum Apoſtolicorum.

Tertia ſententia, quæ mihi probabilior videtur, diſtinguit, vel auocatio cauſarum à iudicibus Eccleſiaſticis fit per eum, qui fungitur auctoritate laica, vel per eum, qui fungitur auctoritate Eccleſiaſtica. Si fit per eum, qui fungitur auctoritate Eccleſiaſtica, non eſt ſufficiens ad incurrendam huius canonis excommunicationem, modò fiat ab eo quatenus Eccleſiaſticam iuriſdictionem exercet, vt patet ex ratione ſecundæ ſententiæ; quia Summus Pontifex in hoc canone loqui ſolùm videtur de iis, qui iuriſdictionem laicam exercent, auocando cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis.

Si verò auocatio fit per eum, qui fungitur auctoritate laica, perſpicuum eſt ſufficere ad incurrendam huius canonis excommunicationem; etiamſi fiat ab eo, qui aliàs habet iuriſdictionem Eccleſiaſticam; vt ſi auocatio fiat ab Epiſcopo, vel Cardinali, qui iure patrimonij laicalem Principatum habet, aut in Curia ſæcularis Principis temporalem adminiſtrat iuriſdictionem. Ratio eſt, tum quia hic offendit Eccleſiam, vel Sedem Apoſtolicam introductione alienæ poteſtatis. tum quia in hoc canone ſermo eſt etiam de Epiſcopis, Archiepiſcopis, Abbatibus, & Vicariis, &c. ſed iſti non comprehenduntur quatenus Eccleſiaſticam iuriſdictionem exercent; ergo ſaltem comprehenduntur quatenus laica poteſtate funguntur. Ita Alterius *diſp.* 15. *c.* 1. *verſ. omnes & ſingulos*, Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 76. Duardus hic *quæſt.* 4. *num.* 1. *concl.* 1. & 2. Antonius de Souſa hic *cap.* 15. *diſp.* 77. *num.* 3. & 4.

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondeo, Summum Pontificem loqui de iis, qui auctoritate laica cauſas iudicum Eccleſiaſticorum ad ſe trahunt.

Ad ſecundam reſpondeo, materiam huius cenſuræ eſſe ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica, aut Eccleſia offenditur ab iis, qui poteſtate laica iuriſdictionem Eccleſiaſticam in cauſis ſpiritualibus, vel illis annexis ſibi vſurpant.

Ad tertiam reſpondeo Summum Pontificem excommunicare non ſolùm laicos; verùm etiam Eccleſiaſticos, modò cauſas iudicum Eccleſiaſticorum ad ſe auocent quatenus auctoritate iudiciaria laica fulgent.

6 Quartò dubium eſt, vtrùm auocatio cauſarum facta auctoritate propria, abſque prætextu priuilegij Apoſtolici ſufficiat ad incurrendam iſtam excommunicationem.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe cum Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 75. Coriolano hic *verſ. bene verum*, ad incurrendam iſtam excommunicationem opus eſſe, vt prædictæ cauſæ auocentur, vel impediantur non ſolùm auctoritate iudiciaria; verùm etiam prætextu litterarum Apoſtolicarum. Ratio eſt, tum quia vtrumque proponitur ſub eadem continuata oratione, nec vlla dictio adiicitur, quæ iſta ſeorſim, & disiunctiuè accipi oſtendat. tum quia verſamur in materia pœnali cenſurarum, in qua ſtricta interpretatio facienda eſt, iuxta propriam verborum ſignificationem. Ideo dicendum eſt Summum Pontificem excommunicare eos, qui cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis auocant, vel illarum curſum impediunt auctoritate iudiciaria, prætextu litterarum, ac gratiarum Apoſtolicarum, ſeu exemptionum, quas Summus Pontifex ſupponit falsò confingi, vel eas reuocat, irritat, & nullius roboris eſſe declarat, niſi fortè priuilegia cum hac limitatione conceſſa ſint, vt reuocata non cenſeantur, niſi in reuocatione ſpecialis de ipſis mentio fiat, iuxta ea quæ tradidi de priuilegiis, *in tract. de legibus*. Idem ſentire videtur Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 2. *num.* 244. dum ait in hac Bulla excommunicari omnes auocantes cauſas prædictas tam ſub vero, quàm ſub ficto prætextu exemptionis, & priuilegiorum Apoſtolicorum; quia etiamſi Sedes Apoſtolica aliàs conceſſiſſet huiuſmodi priuilegia, in hac Bulla eadem reuocat, annullat, & nullius momenti eſſe declarat.

Ex hac ſententia ſequitur eum, qui prædictas cauſas auocat, vel illarum curſum impedit de facto, auctoritate propria, abſque prætextu priuilegij, iſta excommunicatione non ligari.

Contrarium docent Alterius hîc *diſput.* 15. *cap.* 1. *col.* 2. *verſic. quarumcumque exemptionum*, Duardus hic *quæſt.* 3. *n.* 2. & *quæſt.* 13. *num.* 1. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 12. *num.* 336. & alij, arbitrantes auocationem prædictarum cauſarum auctoritatiuè factam ſufficere ad incurrendam iſtam excommunicationem; etiamſi facta non ſit prætextu priuilegij Apoſtolici. Ratio eſt, quia excommunicatur is, qui hoc facit auctoritate propria: qui autem id faceret prætextu exemptionis, & priuilegij, non diceretur id facere auctoritate propria; ergo neceſſe non eſt ad incurrendam iſtam excommunicationem, vt id faciat prætextu priuilegij.

Verùm ad hanc rationem reſponderi poteſt eum id facere auctoritate propria; etiamſi id faciat prætextu priuilegij; cùm enim priuilegium nullum ſit, non dicitur alia ratione id facere, quàm propria auctoritate.

7 Quintò dubium eſt, vtrùm auocatio cauſarum ſpiritualium, vel quaſi ſpiritualium, vetita ſit ſub cenſura huius canonis, non ſolùm ſi cauſæ auocentur à iudicibus Sedis Apoſtolicæ; verùm etiam ſi auocentur ab aliis iudicibus Eccleſiaſticis.

Prima ſententia eſt auocationem vetitam eſſe; etiamſi cauſæ auocentur ab aliis iudicibus Eccleſiaſticis. Ratio eſt, quia verba generaliter prolata, generaliter intelligenda ſunt, iuxta propriam ipſorum ſignificationem. Summus autem Pontifex generaliter loquitur de auocatione cauſarum à iudicibus Eccleſiaſticis. Et ſi ſolam auocationem cauſarum à iudicibus Sedis Apoſtolicæ ſub excommunicatione interdicere voluiſſet, non dixiſſet à iudicibus Eccleſiaſticis, ſed à iudicibus Apoſtolicis, vel alia ſimili verborum forma vſus fuiſſet. Ita Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 1. *n.* 250. Antonius de Souſa hic *cap.* 15. *n.* 1. *verſ. contra nouem*, Duardus hic *canone* 14. *quæſt.* 7. *n.* 1. Hæc ſententia probabiliſſima eſt.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt Alterij hic *diſput.* 15. *cap.* 1. *col.* 4. *verſic. ſed poſtulabit*, Vgolini hic §. 1. *num.* 1. *verſ. tertiò in excommunicationem*, & aliorum, affirmantium ſolam auocationem cauſarum ſpiritualium, vel ſpiritualibus adnexarum à iudicibus Eccleſiaſticis

Sedis

Sedis Apoſtolicæ vetitam eſſe ſub excommunicatione. Ratio eſt primò, quia materia huius cenſuræ eſt ſacrilegium, quo iuriſdictio Sedis Apoſtolicæ violatur in ſua iuriſdictione, ex Caietan. *verb. excommunicatio cap.* 30. & aliis communiter: auocatio autem cauſarum à iudicibus, qui non ſunt iudices Sedis Apoſtolicæ, non eſt ſacrilegium, quo Sedis Apoſtolicæ iuriſdictio violatur.

Verùm ad hanc rationem, qui primam ſententiam ſequitur, reſpondere poterit materiam huius cenſuræ eſſe ſacrilegium, quo iuriſdictio Sedis Apoſtolicæ, vel etiam aliarum Eccleſiarum læditur: quamuis enim Summus Pontifex primariò intenderit conſulere iuriſdictioni Sedis Apoſtolicæ; nihilominus illius occaſione interdixit etiam, ne aliæ inferiores Eccleſiæ in ſua iuriſdictione offendantur: ſicut à ſimili patet in aliis caſibus, in quibus aliquid Principibus ſæcularibus contra Eccleſiam prohibere voluit; nihilominus eadem occaſione eandem prohibitionem ad priuatas perſonas extendit.

Secunda ratio eſt, quia Summus Pontifex hac loquendi forma vſus eſt, ab Auditoribus, Commiſſariis noſtris, aliiſque iudicibus Eccleſiaſticis. Vbi notanda eſt illa particula, *aliis*, quæ eſt repetitiua, & relatiua ſimilium. *l. ſi fugitiui. C. de ſeruis fugit. l. quidam relegatus ff. de rebus dubiis, cap. ſedes, de reſcript.* Idem docent communiter Doctores, quos maximo numero congerit Barboſa *de dictionibus, dictione* 17. *num.* 1. Angelus Gratus *dictione* 10. *num.* 1. & Cardinalis Tuſcus *tom.* 2. *concluſ.* 245. Sed Summus Pontifex in antecedentibus locutus fuerat de iudicibus ſuis; ergo etiam de iudicibus Summi Pontificis intelligenda ſunt verba ſubſequentia, quæ ad antecedentia relationem habent: & cùm Summus Pontifex non ſolùm habeat iudices Eccleſiaſticos, ad quos pertinet cognitio cauſarum ſpiritualium, vel ſpiritualibus adnexarum; verùm etiam laicos, quibus aliarum rerum cognitionem iniungit, eos ſolùm excommunicatione punit, qui auocant cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus adnexas à iudicibus ſuis Eccleſiaſticis.

Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet, particulam, *aliis*, non ſemper eſſe relatiuam, & repetitiuam ſimilium, ſed aliquãdo diuerſa ab expreſſis ſignificare. *l. ſi fundus ſub conditione, §. libertas, ff. de legat.* 1. Pariſius *conſil.* 79. *num.* 21. *lib.* 2. & alij quamplures, quos præcitati Doctores referunt. ſi quis enim reſcriptum contra Titium, & alios obtineat, huiuſmodi reſcriptum non ſolùm ad Titium, verùm etiam ad alios non expreſſos extenditur; quamuis igitur nonnulla antecedentia verba, & nonnulla ſubſequentia ſolùm de iudicibus Sedis Apoſtolicæ verificentur, non tamen hinc ſequitur omnia de ſolis Summi Pontificis iudicibus intelligenda eſſe.

Ex his patet ſecundam ſententiam, quæ mihi probabilior videtur, non adeò firmis niti rationibus; quin etiam valde probabiliter ſuſtineri poſſit prima ſententia, quæ iuriſdictioni Eccleſiaſticæ fauorabilior eſt. Quamquam ad ipſius rationem reſponderi poſſet Summum Pontificem non loqui ſimpliciter, & abſolutè de quibuſcunque iudicibus Eccleſiaſticis, ſed de iudicibus ſuis Eccleſiaſticis, vt patet ex rationibus ſecundæ ſententiæ.

An autem auocans cauſas ab aliis iudicibus Eccleſiaſticis excommunicationem ſubſequentium canonum contrahat, tanquam impediens iuriſdictionem Eccleſiaſticam, conſtabit ex infrà dicendis.

8 Sextò dubium eſt, vtrùm cauſarum ſpiritualium, vel eis adnexarum auocatio ad laica tribunalia vetita ſit; etiamſi iudices Eccleſiaſtici negligentes ſint in huiuſmodi cauſis cognoſcendis.

Reſpondeo etiam in hoc caſu vetitam eſſe. tum argumento textus *in cap. qualiter, & quando, de iudic.* vbi expreſsè prohibetur, ne pro defectu iuſtitiæ clerici ad ſæculare iudicium trahantur. tum quia laici incapaces ſunt iuriſdictionis in cauſis ſpiritualibus, vel eis adnexis, nec eam per conſuetudinem acquirere poſſunt, vt quæſtione præcedente docui. Ita Panormitanus, Alexander de Neuo, Farinacius, Ambroſinus, Azorius, & alij, quos retuli *in tract. de legibus diſp.* 10. *quæſt.* 2. *puncto* 1. §. 1. *num.* 12. quibus adde Alterium *diſp.* 15. *cap.* 3. *col.* 6. *verſic. ex his duabus*, Martam *de iuriſdict. puncto* 4. *caſu* 146. *& ſequenti*, Duardum hîc *canone* 14. *quæſt.* 8. *num.* 1. *& ſequenti*, Filliucium *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito*... Coriolanum hîc *verſic. dubitatur hîc, & verſic. propterea*, Reginaldum *lib.* 9. *cap.* 22. *num.* 338. & quamplures alios apud præcitatos Doctores, contra Bernardum Diaz *in ſua practica cap.* 102. Couar. *pract. quæſt. cap.* 35. Menochium *de retinenda poſſeſſione remedio* 3. *num.* 356. Ceuallos, & alios, quos quæſtione præcedenti adduxi.

Et hoc ampliandum eſſe putant Marta, Duardus, & alij *locis citatis*, non ſolùm in cauſis ſimpliciter Eccleſiaſticis; verùm etiam in cauſis mixti fori, quoties iudex Eccleſiaſticus cauſæ cognitionem præuenit: tunc enim non poſſunt huiuſmodi cauſæ ob negligentiam Eccleſiaſtici iudicis ad ſæculare tribunal reuocari, quia iuriſdictio fori præuenti extincta eſt ob præuentionem fori Eccleſiaſtici præuenientis: ſicut enim non datur appellatio ad aliquem iudicem fori præuenti; ita neque ob negligentiam iudicis præuenientis cauſa deuolui debet ad iudicem fori præuenti; ſed ad ſuperiorem iudicem fori præuenientis.

Sed quid mihi in hac ampliatione ſentiendum videatur, patet ex dictis *de legibus loco cit. num.* 32. cum Baldo, Iulio Claro, & aliis.

Obiicies primò contra dicta in reſponſione ad hanc ſextam difficultatem, *in cap.* 2. *de regul.* conceditur reclamatio ad Principem in cauſa Eccleſiaſtica.

Reſpondeo nomine Principis in eo cap. intelligi Papam. ad alios textus citand. *cap. filiis* 16. *quæſt.* 7. *cap. ſi quis cum clerico* 11. *quæſt.* 1. *cap. adminiſtratores, cap. Principes* 23. *quæſt.* 5. in quibus datur Principibus facultas cognoſcendi de cauſis Eccleſiaſticis, quoties Eccleſiaſtici iudices in eis cognoſcendis negligentes ſunt, vel in earum cognitione ſeſe intromittere nolunt.

Reſpondeo omiſſis aliorum Doctorum reſponſionibus, non dari in illis textibus facultatem Principibus ſæcularibus auocandi ad ſe cauſas Eccleſiaſticas; ſed ſolum ipſis licitum eſſe admonere iudicem Eccleſiaſticum de neglecta, vel inique adminiſtrata iuſtitia, vel dic admoneri Principes de obligatione qua tenentur Eccleſiaſticos iudices adiuuare. *cap. Principes* 23. *quæſt.* 5. Vel dic illos canones abrogatos eſſe in hac Bulla, & ab Innocentio *in cap. qualiter. de iudic.* nam antiquitus multa fuerunt permiſſa quæ poſtea iure merito mutata, reuocata, vel abrogata ſunt. Ita Salas, Azorius, & alij, quos retuli *loco cit. de legibus num.* 12. idémque docet Alterius *diſp.* 15. *cap.* 3. *col.* 7. *verſ. ad ea*, Farinacius *de inquiſit. quæſt.* 8. *num.* 46. Suarez *lib.* 4. *de immunitate cap.*.. poſt Panormitanum, Gloſſam, & alios.

Obiicies ſecundò, iudex Eccleſiaſticus, in defectum Principis ſæcularis negligenter ſe gerentis in iuſtitia erga ſuos ſubditos adminiſtranda, vel in cauſis cognoſcendis, poteſt illas cauſas cognoſcere, & ſuum cuique tribuere. *cap. licet, & cap. tranſmiſſa, de foro compet.* ergo etiam iudex laicus in defectum iudicis Eccleſiaſtici poteſt cauſas Eccleſiaſticas cognoſcere, & ius cuique ſuum tribuere: par enim in vtroque caſu ratio videtur.

Omiſſis reſponſionibus Duardi, Martæ, & aliorum, reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia iudex Eccleſiaſticus poteſtatem habet exercendi iudicia ciuilia, & poſitiua, ſaltem indirectè per ordinem ad ſalutem animarum ſpiritualem, vt docui *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 3. *num.* 5. cum Suarez, Salas, Toleto, & aliis. Laici verò incapaces ſunt iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, niſi expreſſo Summi Pontificis priuilegio capaces efficiantur. *cap. cauſam. de præſcript. & cap. Sacerdotibus* 11. *quæſt.* 1.

Alias obiectiones, quæ hic afferri poſſent, dilui quæſtione præcedenti, & nonnullæ diſſoluentur occaſione dicendorum *puncto* 4. vbi explicabo, vtrum licitum ſit cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis auocare prætextu violentiæ prohibendæ.

9 Septimò dubium eſt, quænam ſint cauſæ, quas ſub excommunicatione vetitum hic eſt, à iudicibus Eccleſiaſticis auocare, impedire, &c.

Reſpondeo eſſe cauſas ſpirituales, & ſpiritualibus annexas.

10 Cauſæ ſpirituales ſunt illæ, in quibus de re ſpirituali, ſeu de iure rei ſpiritualis agitur, vt de ſacramentis, cenſuris, decimis, oblationibus, primitiis, beneficiis, iure præſentandi, eligendi, & nominandi, & his ſimilibus. e. g. an ſacramentum tali forma adminiſtratum teneat, an hoc, vel illud matrimonium valeat, an hic ad decimarum ſolutionem teneatur, an huic competat ius nominandi, eligendi, vel præſentandi ad beneficia Eccleſiaſtica, an hic habeat ius ſepulturæ, ius decimarum, ius collationis beneficij.

Ex quo licet inferre non ſolùm eas vocari cauſas ſpirituales, in quibus agitur de rebus, quæ ſunt ſpirituales formaliter, ſeu quoad entitatem, & eſſentiam; verùm etiam illas, in quibus agitur de rebus, quæ antecedenter, vel conſequenter ſpirituales vocantur, vt explicaui *in tractatu de ſimonia.*

11 Cauſæ ſpiritualibus adnexæ ſunt illæ, quæ cum re ſpirituali connexionem habent, vt eſt ius patronatus, quod dicitur adnexum rei ſpirituali; quia dirigitur ad beneficium, ſeu ad conferendum alteri ius in beneficij fructus, quod eſt aliquid ſpirituale, vt patet ex dictis *de ſimonia*; conſequenter agere de ipſo iure patronatus pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum; ad iudicem verò laicum pertinere non poteſt, niſi acceſſoriè, vt ſi de vniuerſitate bonorum agatur, quibus adnexum eſt ius patronatus. acceſſoriè etiam de ipſo agitur, ſicut ſi bona, quibus adnexum eſt ius patronatus, vendantur, etiam ius patronatus eodem contractu in emptorem transfertur.

12 Vtrùm verò cauſa in qua de beneficij poſſeſſione agitur, vt ſi laicus vexet clericum, ne poſſeſſionem beneficij retineat, vel vt ipſum de poſſeſſione deiiciat; clericus verò contra laicum agat iudicio poſſeſſorio retinendi, vel recuperandi; vtrùm, inquam, iſta cauſa ſit ſpiritualis, diſſenſio eſt inter Doctores, de qua conſuli poteſt Marta *de iuriſdictione parte* 4. Couarruuias *pract. quæſtionum cap.* 35. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 15. *cap.* 3. *col.* 2. *& ſequentt,* Duardus hic *canone* 14 *quæſt.* 5. Panormitanus *in cap. litteras, de iuram. calum.* Azor 1. *part. lib.* 5. *cap.* 14. vbi de his, & ſimilibus caſibus plura diſſerunt. Et hunc eundem caſum ego explicaui *de legibus diſp.* 10 *quæſt.* 2. *puncto* 1. *§.* 1. *n.* 28. ideo ibi videri poteſt.

Hactenus explicauimus primam actionem ſacrilegam, qua Sedes Apoſtolica in ſua iuriſdictione offenditur.

13 *Secunda actio* eſt impedire cauſarum ſpiritualium, vel ſpiritualibus annexarum curſum, proſecutionem, audientiam, perſonas, Capitula, Conuentus, vel Collegia, quæ prædictas cauſas proſequi vellent.

14 Iſta tamen actio non videtur ex ſe ſufficiens ad incurrendam iſtam excommunicationem, niſi coniuncta ſit cum ſubſequente; quia Summus Pontifex loquitur per particulam, *ac*, quæ ſimultatem requirit, vt innuit Alterius hic *cap.* 2. *col.* 2. *verſic. ac ſe*; conſequenter qui ſolum impedit curſum prædictarum cauſarum, non videtur affici excommunicatione huius canonis, niſi etiam ſe tanquam iudicem in prædictarum cognitione interponat. Qui verò in cognitione prædictarum cauſarum ſe immiſceret, afficeretur excommunicatione ſubſequentium canonum; etiamſi curſum prædictarum cauſarum non impediret, vt ſuo loco explicabo.

15 Addo ad incurrendam iſtam excommunicationem opus eſſe, vt prædictæ cauſæ auctoritatiuè impediantur. Ideo ſi quis iſtarum cauſarum proſecutionem, aut executionem litterarum impediret, non tanquam iudex, ſed vt Aduocatus, vel procurator, vel alia ratione in iſtam excommunicationem non incideret; quia non diceretur auctoritate propria impedire, vt ſuprà dictum eſt. Ita Alterius *loco citato.*

16 *Tertia* eſt interponere ſe tanquam iudicem in prædictarum cauſarum cognitione. Secus ſi tanquam procurator, vel Aduocatus ſe ingerat: nam canon loquitur de interponente ſe tanquam iudicem. Ita Vgolinus hic §. 2. *num.* 2. *ad finem*, Duardus *quæſt.* 13. *num.* 5.

17 *Quarta* eſt compellere auctoritatiuè partes actrices, quæ prædictas cauſas committi fecerunt ad reuocandum, vel reuocari faciendum citationes, inhibitiones, aut alias litteras decretas ſuper huiuſmodi cauſis.

18 Nomine partis actricis intelligitur is, qui cauſas prædictas iudici Eccleſiaſtico committi fecit; etiamſi alioquin reus ſit; hac enim in parte eſt actor. Ita Vgolinus hic *verſic. quive partes actrices num.* 1. Duardus *quæſt.* 13. *num.* 8. quorum opinio probabilis eſt.

19 *Quinta* eſt compellere eaſdem partes actrices ad faciendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, abſolui à cenſuris, & pœnis in illis contentis, aut ad conſentiendum eos abſolui. Ad incurrendam tamen excommunicationem ob huiuſmodi compulſionem opus videtur, vt iſta compulſio auctoritate iudiciaria fiat. Quamobrem priuata perſona per vim, & metum compellens partem actricem ad reuocandas citationes, & inhibitiones, vel ad conſentiendum abſolutioni in iſtam excommunicationem non incidit. Ita Alterius *loco citato, verſic. quarta actio*, contra Filliucium *tractatu* 16. *cap.* 10. *quæſtio* 4. *num.* 253. Vgolinum hic *verſic. quive partes actrices, verbo, item vel tanquam iudices*, Duardum hîc *quæſt.* 13. *num.* 8.

Neque obſtat illa particula, *vel aliàs compellant*, quæ videtur omnem modum compulſionis publica, vel priuata auctoritate factam comprehendere. Reſpondeo enim comprehendere omnes alios modos compellendi auctoritate iudiciaria, ſiue compulſio fiat per ſtatutum, ſiue alia ratione.

20 Ex dictis ſequitur primò, eum, qui via iudiciaria, aut precibus, aut promiſſionibus, vel pecunia inducit partes actrices ad præſtandum prædictum conſenſum, non incidere in excommunicationem; quia non dicitur compellere: is enim compelli dicitur, qui ad aliquid agendum contra ſuam voluntatem iniuſtè inducitur, vt per vim, vel metum. *cap. conqueſtus, de foro compet.* Ita Vgolinus hic *verſic. quive partes actrices, in verbo, item excipitur.* Alterius *diſp.* 15. *cap.* 2. *col.* 3. *verſic. infertur*, Filliucius *loco cit. num.* 253. Duardus *quæſt.* 13. *num.* 9.

21 Secundò ſequitur eum non affici excommunicatione præſentis canonis, qui compellit iudicem, à quo excommunicatio, & aliæ pœnæ inflictæ ſunt, vt abſolutionem impendat. Ratio eſt, quia canon non loquitur de compellente iudicem, ſed de compellente partes actrices. Ita Doctores citati. Hic tamen non eſt liber ab alia excommunicatione, quæ habetur *in cap. vnico, de his, quæ vi, metuſve cauſa fiunt, lib.* 6. conſtat enim extorquentem per vim, vel metum abſolutionem excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti excommunicatione prædicti capitis innodari, de qua re infrà ſuo loco. Interea videri poteſt Reginaldus *lib.* 9. *num.* 346. vbi hanc excommunicationem fusè explicat.

22 *Sexta actio* eſt, auctoritate iudiciaria impedire executionem litterarum Apoſtolicarum, executorialium, proceſſuum, & decretorum, quomodolibet.

Vbi notanda eſt illa particula, *quomodolibet*, quæ omnem modum, quo litterarũ Apoſtolicarum executio impediri poteſt, includit, ex Pariſio *conſil.* 58. *num.* 10. *tom.* 1. Gozadin. *conſil.* 14. *n.* 22. & aliis communiter. Quamobrem qui

qui litteras Apoſtolicas non permittit recipi, vel publicari, vel iuxta ipſarum tenorem, vel alia ratione executioni tradi, gladio huius cenſuræ feritur. Ita Vgolinus *in verbo, vel executionem*, Duardus *quæſt.* 13. *num.* 10. Alterius *cap.* 2. *verſ. quomodoiubet.*

An verò prædictarum litterarum executionem aliquo prætextu impediens ab hac cenſura excuſetur, conſtabit ex dicendis *puncto* 4.

23 Addit Duardus *num.* 10. non ſolùm impedientem executionem litterarum Apoſtolicarum ligari excommunicatione huius canonis; verùm etiam impedientem executionem litterarum, & decretorum aliorum iudicum Eccleſiaſticorum. Ratio eſt, tum quia, ſicut in ſententia multorum auocans cauſas ab aliis iudicibus Eccleſiaſticis ſubiicitur excommunicationi; ita etiam impediens executionem decretorum. tum quia Summus Pontifex loquitur de impedientibus executionem decretorum, de quibus antea egerat, ibi, *ac decretorum prædictorum*; in præcedentibus autem egerat de decretis circa cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus adnexas, quæ auocantur à iudicibus Eccleſiaſticis: contraria tamen opinio probabilior mihi videtur; quia probabilius eſt hic ſolùm agi de cauſis ad Sedem Apoſtolicam pertinentibus; conſequenter etiam de decretis, quæ occaſione ipſarum cauſarum ab ipſa Sede emanarunt, vt colligitur ex his, quæ docui *dub.* 5. *num.* 7.

24 *Septima actio*, quæ prædictis addi debet, eſt mandatum ad aliquam ex præfatis actionibus faciendam. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *qui per ſe, vel per alios*; is autem per alium facit, qui mandat, ſeu per alium fieri curat. Ita Vgolinus hîc §. 1. *num.* 1. *verſic. item afficit*, Duardus hîc *quæſt.* 2. *num.* 1. & *quæſt.* 13. *num.* 4. Alterius *cap.* 2. *col. vltima, verſic. hinc ſequitur.* Quamquam mandatum dici potiùs debet actio acceſſoria, nec ſufficere videtur ad incurrendam iſtam excommunicationem nondum ſecuto effectu, vt patet ex ſæpiùs alibi dictis, & conſtabit ex dicendis *num.* 28.

SECVNDA PROPOSITIO.

25 Materia huius cenſuræ non ſolùm eſt ſacrilegium, quo iuriſdictio Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſiæ violatur actionibus principaliter prohibitis, quas in prima propoſitione explicaui, verùm etiam eſt ſacrilegium conſiſtens in actionibus acceſſoriis: actiones autem acceſſoriæ in hoc canone prohibitæ, ſunt fauor, conſilium, & aſſenſus auctoritatiuè præſtitus in actionibus principaliter prohibitis.

Ex quo ſequitur mandatum hîc prohiberi, etiamſi aliis verbis ſufficienter expreſſum non fuiſſet; continet enim aſſenſum, & fauorem.

26 Imò Duardus *quæſt.* 13. *num.* 10. Vgolinus hîc *verſic. quintò afficit, verbo, vel executionem*, Alterius *loco cit.* putant etiam comprehendi ratihabitionem. Sed hoc ego non approbo; quia ratihabitio eſt aſſenſus, & approbatio poſterior facto: hic autem prohibetur aſſenſus influens in factum.

Præterea Alterius hîc *cap.* 2. *col. fin.* Duardus *quæſt.* 13. & alij putant Eccleſiaſticos, qui ſponte patiuntur trahi pro cauſis ſpiritualibus ad iudices ſeculares, affici excommunicatione huius canonis, quia conſentiunt, conſulunt, vel fauent auocationi; ſed hoc mihi non probatur, per ſe loquendo; quia qui trahitur ad tribunal, vices rei ſuſtinet: reus autem auctoritatiuè non conſentit, fauet, vel conſulit.

In explicatione huius ſecundæ propoſitionis diutius non immorabor, quæ hîc de conſilio, aſſenſu, & fauore dici poſſent, ſufficienter explicata ſunt in præcedentibus quæſtionibus.

28 Hîc ſolum obſeruandum cenſeo iſtam excommunicationem non incurri ob conſenſum, fauorem, vel conſilium, nondum ſecuto effectu. Ratio eſt, tum quia verba cum effectu intelligenda ſunt. tum quia iſtæ ſunt actiones acceſſoriæ: ob actiones autem acceſſorias cenſura non incurritur nondum poſita actione principali. Contrarium tenet Duardus hic *quæſt.* 10. *num.* 10. *verſ. ſexto.*

PVNCTVM II.

De ſubiecto, ſeu perſonis, quæ vinculo huius cenſuræ irretiuntur.

1 *Explicantur perſonæ, quæ iſtam excommunicationem incurrunt auocando cauſas ſpirituales à iudicibus Eccleſiaſticis, aut illarum curſum impediendo, &c.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Omnes, & ſinguli, qui ſine ſpeciali Summi Pontificis facultate actiones in præcedenti puncto explicatas per ſe, vel per alios auctoritatiuè faciunt, in huius canonis excommunicationem incidunt. Et hoc verum eſt, etiamſi prædicta facientes ſint Præſidentes Cancellariarum, Conſiliorum, Parlamentorum, Cancellarij, Vicecancellarij, Conſiliarij, tam ordinarij, quàm extraordinarij, quorumcumque Principum; etiamſi regali, ducali, vel alia quacunque dignitate præfulgeant, aut Archiepiſcopi, aut Epiſcopi, aut Abbates, aut Commendatarij, aut Vicarij; & quamuis iſtæ perſonæ in fine canonis enumerentur, nihilominus extenduntur & referuntur ad omnia antecedentia, *cap.* 2. *de appellat.*

Dixi, *ſine ſpeciali Summi Pontificis facultate*; quia qui hæc faceret de ipſius licentia, non contraheret excommunicationem; quia non diceretur hæc facere propria auctoritate, & de facto, vt dicitur in textu; ſed auctoritate Summi Pontificis, hoc ius ſibi concedentis; conſequenter dici poſſet iudex Summi Pontificis, ſeu Sedis Apoſtolicæ.

Dixi, *prædicta facientes*, id eſt, actiones tam principales, quàm acceſſorias. Ex quo licet inferre perſonas huic cenſuræ ſubiectas, alias eſſe principales, alias acceſſorias, vt in ſimili in præcedentibus quæſtionibus explicaui, quæ hîc opus non eſt repetere.

PVNCTVM III.

Vtrùm hæc cenſura alibi expreſſa reperiatur.

1 *Enumerantur textus, in quibus aliqua ex parte cenſura huius canonis iure antiquo lata erat.*

2 *Impediens ne quis litteras à Sede Apoſtolica impetret, vel litiget coram iudice Eccleſiaſtico in cauſis Eccleſiaſticis excommunicationi ſubijciatur.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Hæc cenſura non ſolùm iure nouo in Bulla Cœnæ inducta fuit, verùm etiam ex parte iure antiquo. Primò *in cap. quoniam, de immunit. Eccleſiæ lib.* 6. vbi excõmunicatio fertur contra eos, qui in cauſis, ad forum Eccleſiaſticum de iure, vel conſuetudine pertinentibus,

2 Impediunt, ne quis litteras à Sede Apoſtolica impetret, vel litiget coram iudice Eccleſiaſtico, vel delegato, tam directè, quàm indirectè, per ſe, vel per alium. eadem excommunicatio afficit dantes conſilium, auxilium, vel fauorem, donec iudici Eccleſiaſtico, & parti impeditæ ſatisfactionem præſtiterint. Vide Reginaldum *lib.* 9. *cap.* 22. *verſ. notandum ſecundò.* & *num.* 345. *verſ. notanda ſunt*, vbi excommunicationem præfati capitis fuſiſſimè explicat.

Secundò, *in cap. quicumque, de ſententia excommunicationis, lib.* 6. extat excommunicatio impoſita contra eos, qui offendunt, aut licentiam offendendi concedunt, in

perſonis, vel in bonis illorum, qui cenſuram excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti tulerunt, vel quorum occaſione iſtæ cenſuræ latæ ſunt. Videri poteſt textus, vbi nonnulla alia ſub eadem excommunicatione prohibentur, de quibus nos infrà diſſeremus.

An verò extorquens reuocationem, vel abſolutionem excommunicationis, ligetur cenſura *in cap. vnico, de his quæ vi, metúſve cauſa fiunt*, patet ex ſupradictis *puncto* 1. in explicatione quintæ actionis, & clariùs conſtabit ex infrà dicendis ſuo loco.

PVNCTVM IV.

Vtrùm auocantes cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus annexas, aut Apoſtolicarum litterarum executionem impedientes, poſſint aliquibus de cauſis ab excommunicatione huius Bullæ excuſari.

NOnnullæ cauſæ percenſeri poſſunt, de quibus inter DD. ambigitur, & dubitatur, vtrùm ſufficiant ad excuſandos eos ab excommunicatione, qui huius canonis decreta non obſeruant, auocando cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis, aut illarum curſum impediendo, &c.

Prima cauſa eſt priuilegium Summi Pontificis, aut Epiſcoporum.

Secunda ſupplicatio Summo Pontifici exhibita. Tertia conſuetudo. Quarta neceſſitas, ſeu defenſio, ſeu prætextus violentiæ arcendæ. Quinta prætextus legis non publicatæ, vel non acceptatæ. Quæ autem occaſione iſtius puncti tradentur, accommodari etiam poterunt aliis caſibus, in quibus ſæculares iudices appellationem ab Eccleſiaſticis iudicibus ad ipſos recurrentium admittunt, aut Eccleſiaſticos ordinarios impediunt, ne iuriſdictione ſua Eccleſiaſtica vtantur; par enim eſt omnium ratio quoad violationem libertatis Eccleſiaſticæ. Quamquam de hac re in ſpecie infrà *quæſt.* 17. diſſerere debeo, vbi etiam loquar de cenſura excommunicationis impoſita non ſolùm contra iudices impedientes; verùm etiam contra ipſos recurrentes ad ſæculares Curias.

§. I.

Vtrùm laici ex priuilegio Summi Pontificis auocantes cauſas Eccleſiaſticas, & ſpirituales à iudicibus Eccleſiaſticis à cenſura huius canonis incurrenda excuſentur.

1 *Priuilegium Summi Pontificis excuſat ab excommunicatione facientes actiones in hoc canone expreſſas.*
2 *Aſſerenti ſe priuilegium habere incumbit onus probandi.*
3 *Priuilegij limites ſeruandi ſunt.*
4 *Priuilegium Epiſcopi, aliorúmque Prælatorum, non excuſat facientes actiones in hoc canone prohibitas.*
5 *Priuilegium non inducitur per tolerantiam Summi Pontificis.*
6 *Priuilegia ante huius Bullæ editionem conceſſa reuocata ſunt.*
7 *Priuilegium Principibus conceſſum reuocari poteſt.*

VNICA PROPOSITIO.

1 PRiuilegium Summi Pontificis legitimè conceſſum ab iſtius excommunicationis vinculo excuſat auocantes cauſas ſpirituales, & Eccleſiaſticas à iudicibus Eccleſiaſticis, vel illarum curſum impedientes. Ratio eſt, tum quia canon hic loquitur de auocantibus auctoritate propria: qui autem aliquid ex priuilegio facit, non dicitur auctoritate propria facere; ſed auctoritate concedentis priuilegium. tum quia res per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur, *cap. omnis, 27. quæſt. 2. & cap. omnis res, de regul. iur. in antiquis.* ſed hæc conſtitutio lata eſt voluntate Summi Pontificis. ergo eiuſdem voluntate, ſeu priuilegio diſſolui poteſt. tum quia ſicut Summus Pontifex poſſet hunc canonem in totum reſpectu omnium abrogare quoad prohibitionem Eccleſiaſticam, ita etiam poteſt in partem reſpectu eorum, quibus priuilegium concedit. Ita communiter Doctores. Huiuſmodi priuilegio Potentiſſimum, & Auguſtiſſimum noſtrum Hiſpaniarum Regem, & nonnullos alios gaudere in cauſis violentiæ arcendæ, & damni impediendi, affirmat Bannes 2. 2. *quæſt.* 67. *art.* 1. Iulius Clarus *lib.* 5. *§. vltimo, quæſt.* 36. *num.* 26. Menochius *de retinenda poſſeſ. remed.* 3. *num.* 354. Bellarminus *in tract. de Summo Pontifice contra Barclaium cap.* 35. *col.* 7. *verſic. addebat*, & alij, contra Ceuallos *in tract. de cognit.* pluribus in locis, vbi dum praxim tribunalis della fuerza tueri, & à peccato, & cenſura excuſare conatur, excuſationis cauſam aufert, negando Regem Hiſpaniarum, vel ipſius miniſtros, ac magiſtratus hoc facere ex priuilegio, vel ex conſuetudine priuilegio innixa.

2 Obſerua tamen primò aſſerenti ſe priuilegium habere incumbere onus probandi; quia præſumptio eſt in contrarium, cùm lex poſſideat: præſumptio enim ſtat pro poſſidente, vt cum Menochio, Sanchez, & aliis docui *in tractatu de peccatis*, dum loquerer de conſcientia dubia.

3 Obſerua ſecundò, priuilegij limites ſeruandos eſſe; quia quidquid vltra priuilegij præſcriptum agitur, propria, & vſurpata auctoritate agitur cum detrimento libertatis Eccleſiaſticæ; conſequenter peccatum, & pœna contra tranſgreſſores huius Bullæ impoſita incurritur.

Ex dictis igitur patet, Principes, priuilegium à Summo Pontifice habentes, excuſari ab excommunicatione huius canonis, auocando cauſas ſpirituales ad ſua tribunalia, aut litterarum Apoſtolicarum executionem impediendo, modò priuilegij formam ſeruent, & modò priuilegium reuocatum non fuerit, iuxta dicenda in ſolutione ſecundi dubij proximè ſequentis.

4 Dixi in propoſitione, *priuilegium à Summo Pontifice conceſſum*, vt aduerterem, priuilegium Epiſcopi, aliorúmque Prælatorum, aut Conciliorum non ſufficere; quia inferior in lege ſuperioris diſpenſare non poteſt, vt patet ex regulis generalibus traditis *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 3. & idem in ſpecie tradidi *ibidem diſp.* 10. *quæſt.* 2. *puncto* 1. §. 3. *num.* 2. *& ſeqq.* quod ibi videri poteſt cum Doctoribus *ibi* citatis, quibus adde Suarez *de immunit. lib.* 4. *cap.* 34. *num.* 20. Idem dic de concordia inter Reges, & Prælatos, vt bene Suarez *loco cit.*

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm tolerantia Summi Pontificis priuilegium inducat; & conſequenter ab hac cenſura excuſet.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia ſimplex tolerantia, ſaltem dum ſuperior commodè obſtare non poteſt, priuilegium non inducit. *cap. cùm iamdudum, de præbend.* tum quia nulla adeſt tolerantia, cùm Summi Pontifices excludant omnes prætextus. Ita Carolus de Graſſis *effectu* 1. *num.* 383. Caietanus *verbo excommunicatio, cap.* 30. *in fine*, Duardus hîc *canone* 15. *quæſt.* 13. *num.* 11. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 15. *cap.* 2. *col.* 5. *verſ. animaduertis*, Vgolinus hîc *in verb. vel executionem*, Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 4. *num.* 256. & alij apud præcitatos DD. contra Coriolanum *in explicatione Bullæ ad finem*, Gregorium Lopez *in l.* 13. *tit.* 13. *p.* 1. Auendanum, & alios apud Ceuallos *in tract. de cognitione, gloſſa* 6. *num.* 42.

6 Secundò dubium eſt, vtrùm priuilegia Summi Pontificis conceſſa, antequam hæc Bulla ederetur, hoc tempore poſt Bullæ editionem proſint, & ſuffragentur.

Reſpondeo negatiuè; quia in hac Bulla reuocantur, ibi, *quarumcumque exemptionum, vel aliarum gratiarum prætextu.* Idémque habetur *in canone* 19. ſaltem in cauſis crimina

criminalibus, de quibus ibi ſermo habetur, & ſub finem Bullæ, ibi, *non obſtantibus priuilegijs*, &c. Ita Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 75. *& in tract. de Catholicæ fidei defenſione lib.* 4. *de immunit. cap.* 34. *num.* 27. Alterius hic *cap.* 1. Duardus *quæſt.* 9. *num.* 7.

Hoc tamen intellige, niſi priuilegium confirmatum fuerit, aut niſi forte priuilegium ſub peculiari aliqua, & inuſitata forma conceſſum, vt per verba huius Bullæ reuocatum non cenſeatur: quælibet enim reuocatio non ſufficit ad abroganda ſingula priuilegia, ſub quauis forma conceſſa, vt patet ex dictis *de priuilegijs in tract. de legibus*, quæ hic neceſſe non eſt repetere, cum ad eum locum pertineant, ibique videri poſſint cum DD. ibi citatis, quibus adde Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 34. *num.* 27. *& ſeqq.* quamquam reuocatio priuilegiorum in hac Bulla generaliſſima eſt.

Hinc colligi poteſt primò ſolutio ad *cap. filijs, & nepotibus* 17. *quæſt.* 7. & ad alios textus, in quibus concedi videtur Principibus ſæcularibus facultas, & priuilegium cognoſcendi cauſas, ad Eccleſiaſticos pertinentes, dum Eccleſiaſtici in iis cognoſcendis, & delinquentibus puniendis negligentes ſunt. Reſpondeo enim huiuſmodi priuilegium abrogatum fuiſſe, vt patet ex ſupradictis *puncto* 1. *num.* 8. & ex infrà dicendis, vbi alias reſponſiones ad hunc textum afferam.

Non nego tamen, quin etiam hoc tempore quamplures caſus extent ad laicale forum pertinentes, de quibus *quæſt.* 16. *punct.* 6. latiſſimè diſſeram.

Secundò colligi poteſt, priuilegium cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticorum, Principibus conceſſum, reuocari poſſe; etiamſi per conſuetudinem immemorabilem, tali priuilegio innixum, obſeruatum fuerit. Ratio eſt; tum quia priuilegium ſubdito conceſſum reuocari poſſe communis eſt DD. opinio; ſed priuilegium cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas conceſſum eſt ſubdito; etiamſi conceſſum ſit Imperatori, aut Regibus; Papa enim eſt illis ſuperior, cùm Chriſtus generaliter, & indiſtinctè dixerit Petro, & conſequenter eius ſucceſſoribus, *paſce oues meas.* tum quia huiuſmodi priuilegium eſt odioſum, vtpote libertati Eccleſiaſticæ contrarium. ergo ſtrictè explicandum eſt; ita vt conceſſum cenſeatur illo modo, quo libertati minus præiudicet; conſequenter reuocari poteſt. tum quia hæc cenſetur iuriſdictio delegata, quæ reuocari poteſt, vt fusè probat Suarez *de immunitate lib.* 4. *cap.* 34. *num.* 27. Ceuallos *in tract. de cognit. in proœmio cap.* 10. *n.* 7. *& ſeqq.* Surdus *tom.* 3. *conſil.* 419. *num.* 15. Paulus Caſtrenſis *vol.* 1. *conſil.* 317. Card. Tuſcus *tom.* 5. *verſ. libertas Eccleſiaſtica, concluſ.* 342. & alij, quos retuli *de legibus*, vbi etiam oſtendi, an priuilegium conceſſum non ſubdito, vel per modum contractus aliquádo reuocari poſſit. Idem oſtendam infrà *quæſt.* 22. *puncto* 5. *num.* 3.

§. II.

Vtrùm impedientes cauſarum Eccleſiaſticarum curſum, aut executionem litterarum Apoſtolicarum, prętextu ſupplicationis Summo Pontifici exhibendæ, ab excommunicationis pœna excuſentur.

1 *Prætextus ſupplicandi, vel informandi Summum Pontificem, excuſare poteſt impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum.*

2 *Impediens malitiosè litterarum Apoſtolicarum executionem non excuſatur ab hac cenſura; etiamſi id faciat prætextu ſupplicationis Summo Pontifici exhibendæ.*

VNICA PROPOSITIO.

1 IMpedientes litterarum Apoſtolicarum executionem excuſari poſſunt ab excommunicatione huius canonis, ſi impediant prætextu informandi, aut ſupplicationem exhibendi Summo Pontifici, modò tamen ſupplicationem coram Sede Apoſtolica legitimè proſequantur. Ita expreſſe in hoc canone habetur, cum enim ſæpe contingat, vt quis litteras Apoſtolicas ſurreptitias eſſe, aut iniquum grauamen, vel ſimilia continere arbitretur, Summus Pontifex indulſit, vt impedientes litterarum Apoſtolicarum executionem, interpoſita apud ipſum ſupplicatione, immunes ſint ab excommunicatione, modò huiuſmodi ſupplicationem coram ipſo Summo Pontifice, & Sede Apoſtolica proſequantur.

2 Sed modò dubium eſt, vtrùm ab hac cenſura excuſetur is, qui nullam prorſus cauſam habet impediendi litterarum Apoſtolicarum executionem; ſed malitiosè id facit, ne is in cuius fauorem præfatæ litteræ conceſſæ fuerunt, ipſarum priuilegio, & fructu perfruatur, donec ipſe ſupplicationem Summo Pontifici exhibuerit, illámque proſecutus ſit.

Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt, quia Summus Pontifex ab iſta excommunicatione videtur illum abſolutè excipere, qui litterarum executionem impedit, prętextu ſupplicationis, & informationis Summo Pontifici faciendæ: prætextus autem non ſolùm importat cauſam veram, ſed etiam fictam, vt Doctores communiter fatentur.

His non obſtantibus, arbitror iſtum ab excommunicatione non excuſari. Ratio eſt, tum quia dolus, & propria culpa nemini patrocinari debent. *l. nec ex dolo. ff. de dolo. l. is, qui dolo. ff. de rei vendic. & cap. audiuimus. de colluſ. deteg.* tum quia Summus Pontifex eos ſolùm excuſat, qui ad ipſum informandum ſupplicant, vel ſupplicari faciunt, modò ſupplicationem legitimè proſequantur. Is autem, qui nouit nullam ſe prorſus habere cauſam impediendi litterarum Apoſtolicarum executionem, non poteſt ſupplicationem legitimè proſequi. Ita ſentire videtur Alter. *lib.* 5. *diſp.* 15. *c.* 2. *col.* 4. *verſ. ſed poſtulabit*, Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 4. *num.* 258. *verſ. infertur ſextò.*

Ad rationem dubitandi reſpondeo primò, Summum Pontificem, dum loquitur de ſupplicantibus, non vti nomine prætextus. Secundò etiamſi prætextus meminiſſet, explicandus eſſet de prætextu rationabili, ſaltem iuxta mentem ſupplicantis. Tertiò reſpondeo Summum Pontificem excipere ſupplicantes, modò ſupplicationem legitimè proſequantur: is autem, qui nullam habet cauſam, non poteſt ſupplicationem legitimè proſequi.

§. III.

Vtrùm conſuetudo, ſaltem immemorabilis, excuſare poſſit laicos iudices cauſas Eccleſiaſticas ad ſe auocantes, ſéque in earum cognitione intromittentes.

1 *Conſuetudo licèt immemorabilis non excuſat auocantes cauſas Eccleſiaſticas à iudicibus Eccleſiaſticis.*

2 *Vis quandónam repelli poſſit, & quas conditiones requirat.*

3 *Conſuetudo immemorabilis an vim priuilegij habeat.*

4 *Conſuetudo non ſemper idem operatur, quod priuilegium.*

VNICA PROPOSITIO.

1 PRincipes ſæculares, aliique iudices laici non poſſunt ſe prætextu conſuetudinis etiam immemorabilis excuſare, auocando à iudicibus Eccleſiaſticis cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus annexas, vel in cauſarũ Eccleſiaſticarum cognitione ſe intromittentes. Ita Azor, Antonius de Souſa, & alij, quos retuli *quæſt. præcedẽti punct.* 1. *quæſito* 1. *poſt ſecundam propoſitionem num.* 5. *& 6.* vbi etiam attuli differentiam inter conſuetudinem, & priuilegium. Idem tenet Nauarrus *cap.* 27. *num.* 69. Rota *deciſ.* 1. *de conſuet. in antiquis*, Farinacius *conſil.* 68. *in deciſ. cauſarum*

crimin. vbi refert deciſ. Rotæ *anno* 1595. Suarez *in tract. de fidei defenſione lib.* 4. *de immunit. cap.* 34. Filliuc. *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 4. *num.* 255. *& quæſito* 5. *num.* 264. Sayrus hic *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 8. Duardus *lib.* 2. *canone* 14. *quæſt.* 9. *num.* 5. *& canone* 15. *quæſt.* 11. *num* 59. *verſ.* 13. *& canone* 19. *quæſt.* 8. Reginaldus *lib* 9. *cap.* 22. *num.* 341. Alterius *diſp.* 15. *cap.* 3 *ad finem, & diſp.* 16. *cap.* 2. *col.* 7. *verſic. ad hanc*, & alij communiter, quos retuli *de legibus diſp.* 10. *quæſt.* 2. *puncto* 1. §. 3. contra Couarruuiam, Ceuallos, Diaz, & alios, quos ſuperius adduxi. Idem ſuſtinere videntur omnes Doctores, quos referam *quæſt.* 16 *puncto* 2. aſſerentes libertatem Eccleſiaſticam eſſe de iure diuino.

Ratio illius propoſitionis eſt,

Primò, quia, vt conſuetudo excuſet, debet eſſe legitima, & præſcripta; conſuetudo autem præſcribi non poteſt, quoties ſubiectum eſt incapax illius rei, quæ per conſuetudinem induci prætenditur. Panormitanus, & Felinus *in cap. cauſam, de præſcript. & in cap. quanto, de conſuet.* Decianus *in tract. crimin.* 1 *part. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 14. Baldus *in l. omnes. C. de præſcript.* 30 *vel* 40 *annorum*, Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effectu* 1. *num.* 380. & alij communiter; cùm ergo laici incapaces ſint iuriſdictionis ſpiritualis, & Eccleſiaſticæ, *cap. cauſam, de præſcript. & cap. ſolitæ, de maiorit. & obed.* ſequitur ipſos non poſſe hanc iuriſdictionem per conſuetudinem acquirere, conſequenter non poſſe prætextu conſuetudinis ſe tueri, & excuſare.

Secundò, quia libertas Eccleſiaſtica eſt de iure diuino, vt fusè probabo *quæſtione ſequenti puncto* 2. nulla autem conſuetudo contra ius diuinum legitimè induci poteſt, cùm homines iuri diuino derogare nequeant, vt Doctores communiter fatentur.

Tertiò, quia conſuetudo, quæ ſingulis ferè annis renocatur, & reprobatur, legitima eſſe non poteſt, vt patet ex dictis *de legibus*. prælata autem conſuetudo perpetuis ferè temporibus, & ſingulis fere annis renouatur, reuocatur, reprobatur. Imò conſuetudo contra libertatem Eccleſiaſticam reprobatur, non ſolum in Bulla Cœnæ, & in iure Canonico, *cap. nouerit, de ſent. excommunic. cap. Clerici, de iud. cap. cum terra, de electione*; verùm etiam iure ciuili *in authent. Caſſa. C. de ſacroſanctis Eccleſiis.*

Quartò, quia Summus Pontifex qualcunque exemptiones, prætextus, & alias prætenſiones excludit, excepto prætextu informationis, ſeu ſupplicationis coram Summo Pontifice exhibendæ, modò ſupplicatio exhibita non deſeratur; ergo Princeps, aliique iudices non poſſunt ſe prætextu conſuetudinis excuſare; exceptio enim firmat regulam in caſibus non exceptis. *l. nam quod liquidè*, §. *fin. ff. de penu legat. cap.* 2. *de coniug. lepros.*

Quintò, quia vel iſta conſuetudo nititur priuilegio, vel nullo priuilegio fulcitur. Si nullo priuilegio fulcitur, nullum ius confert, vt probatum eſt: ſi nititur priuilegio, adhuc non poteſt vtentibus ſuffragari. quando enim conſuetudo, licet immemorabilis, fundatur in priuilegio, non plus operatur, quàm ipſum priuilegium, cùm vires ab eo accipiat. *l. hoc iure*, §. *ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana*, *& æſtiua. cap. ſuper quibuſdam.* §. *præterea, de verb. ſignific.* idémque concedunt communiter Doctores. Cùm ergo priuilegium in hac Bulla ſublatum ſit; ſequitur iudices laicos, cauſas Eccleſiaſticas ad ſuum tribunal trahentes, vel illarum executionem impedientes, à peccato, & à cenſura non excuſari titulo conſuetudinis.

Sextò, quia ſi permitti poteſt huiuſmodi conſuetudo, maximè quia iure naturæ, & diuino licitum eſt vim vi repellere, & innocentem tueri. *l. vt vim. ff. de iuſt. & iur.* Sed hæc ratio, quæ eſt Achilles nonnullorum aduerſariorum, non militat in noſtro caſu; ergo huiuſmodi conſuetudo admitti non poteſt. Minor probatur; quia ex communi Doctorum ſententia

2 Non eſt licitum vim vi repellere, niſi cum duplici conditione.

Prima eſt, vt certò conſtet de iniuria illata: nam ſi dubium ſit, præſumendum eſt in fauorem ſuperioris Eccleſiaſtici. tum quia in facto Principis, ſeu ſuperioris non præſumitur delictum. tum quia iudices laici, dum ipſis certò non conſtat de iniuria alteri illata à iudice Eccleſiaſtico, periculo ſe exponunt inferendi iniuriam ſuperiori Eccleſiaſtico, ipſumque priuandi iure, quod habet in ſibi ſubditum: cùm autem iſta conditio vtplurimum deſit, dum iudices laici appellationem in cauſa Eccleſiaſtica admittunt (ipſis enim certò non conſtat de iniuria ab Eccleſiaſtico iudice illata, quod ex ipſo facto manifeſtè apparet, cùm appellationem admittant, ſeque interponant, vt iuridicè examinent, an vis inferatur, necne, vt bene obſeruat Suarez *de immunit. lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 35.) ſequitur iudices laicos criminis, & excommunicationis, vtplurimum, reos eſſe, niſi ex priuilegio id faciant.

Secunda conditio eſt, vt ſeruetur moderamen inculpatæ tutelæ: moderamen autem inculpatæ tutelæ non ſeruatur, dum laicus, aut Eccleſiaſticus ad laicos iudices recurrit, & appellationem apud ipſos interponit, quod tripliciter probo.

Primò, quia non ſeruatur moderamen inculpatæ tutelæ, quoties inuaſo alia competit ratio euadendi ab inuaſione, & iniuſta vexatione abſque maiori, vel æquali damno, quàm vim inferendo, vt communiter conceditur à Doctoribus, & patet ex dictis de homicidio ad neceſſariam ſui defenſionem patrato; ſed in noſtro caſu inuaſo competit alia ratio euadendi abſque maiori, vel æquali damno: poteſt enim recurſum ad Eccleſiaſticum iudicem habere, & in defectum vnius ſuperioris Eccleſiaſtici alium adire, iuxta ſacrorum canonum diſpoſitionem, vt etiam in foro ſæculari vſu, & praxi litigantium communiter receptum eſt.

Secundò, quia non ſeruatur moderamen inculpatæ tutelæ, quoties quis ſe ipſum, aut alium tuetur cum grauiori damno Reipublicæ: in noſtro autem caſu tuentur alium cũ grauiori damno publico, videlicet vſurpatione iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quæ maximi momenti exiſtimatur, & in commune commodum Eccleſiaſticorum iure diuino, canonico, & ciuili inducta fuit.

Tertiò, quia moderamen inculpatæ tutelæ non ſeruatur, quoties maior vis infertur, quàm opus ſit ad tuendum oppreſſum: in noſtro autem caſu maior vis infertur, quàm opus ſit, tum quia innocens defenditur publica auctoritate cum vſurpatione iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, dum priuatim defendi poteſt abſque læſione libertatis Eccleſiaſticæ. tum quia defendi poteſt admonendo ſuperiores Eccleſiaſticos, iuxta ſacros canones, aut ſupplicationem porrigendo Summo Pontifici, eámque legitimè proſequendo, vt in Bulla conceditur, non adito laico tribunali, vt in ſimili patet de culpa homicidij, & de irregularitate ob homicidium contracta; is enim à culpa homicidij, & pœna irregularitatis non excuſatur, qui vitæ aggreſſorem occidit, dum vitæ periculum euitare potuit fugiendo, aut tantummodo percutiendo, vel mutilando, vt bene Syluester *homicidium* 3. *quæſt.* 4. *in principio*, Maiolus *lib.* 5. *de irregular. cap.* 48. *num.* 6. Ludouicus Molina *tom.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 11. *num.* 2. Suarez, Reginaldus, Sayrus, & alij, quos retuli *de irregul. diſp.* 7. *quæſt.* 4. *puncto* 6. *num.* 2. *& de contract. diſp.* 2. *quæſt. vltima, ſect.* 1. *puncto* 8.

Quæ dicta ſunt in hac ſexta ratione quilibet adnotare debet, quia vera, ſolida, & firma ſunt, & omnia Ceuallos argumenta, & fundamenta funditus euellunt, & euertunt.

Neque obſtat dicere iuriſdictionis actum non exerceri, nec libertatem Eccleſiaſticam lædi, cùm id fiat via defenſionis, & poteſtatis extraordinariæ. Reſpondeo enim hoc à veritate longiſſimè alienum eſſe, vt §. ſequenti oſtendam.

2 Obiicies

2 Obiicies primò aliquibus in locis vſus, & conſuetudo immemorabilis inualuit confugiendi ad laicos iudices ad impediendam vim, & iniuriam, ab Eccleſiaſticis iudicibus illatam: conſuetudo autem immemorabilis vim priuilegij habet, & priuilegij præſumptionem inducit, *cap. ſuper quibuſdam, de verb. ſignific. & l. hoc iure. §. ductus aquæ ff. de aqua quotid. & æſtiua.*

Rurſus id conſuetudine ſaltem immemorabili poteſt induci, quod priuilegio concedi poteſt, Decius *conſil. 589. & 649.* & alij. Sed priuilegio Summi Pontificis concedi poteſt facultas recurrendi ad laicos iudices in cauſis Eccleſiaſticis; ergo eadem facultas conſuetudine ſaltem immemorabili induci poteſt.

Reſpondeo ſolutionem iſtius obiectionis conſtare ex ſupradictis *q. 14. punct. 1. num. 6.* vbi etiam rationes attuli, cur huiuſmodi conſuetudo induci nequeat, nec priuilegij rationem habeat.

Quamobrem hîc breuiter dico cum Azorio, Duardo, Antonio de Souſa, & aliis, quos ibi enumeraui, non poſſe huiuſmodi conſuetudinem induci, vel inductam admitti, & tolerari, niſi Summi Pontificis conſenſus accedat, vt patet, tum ex rationibus in propoſitione allatis, tum quia huiuſmodi conſuetudo multis in locis, præſertim in hac Bulla, damnatur, & reprobatur.

3 Ex quo licet inferre priuilegium, & conſuetudinem non idem operari; ſed priuilegium aliquando plus prodeſſe, quàm conſuetudinem, vt bene Ioannes Andreas *in cap. 2. de preb. in 6.* Innocentius, Panormitanus & alij apud Azorium *lib. 5. cap. 10. col. 10. verſ. & obijciunt*, & apud Carolum de Graſſis *de effectibus clericatus, effectu 1. num. 375. & ſeq.*

Obiicies ſecundò, conſuetudo ob commune bonum introducta permitti poteſt; ergo conſuetudo recurrendi ad laicos iudices permitti poteſt, dum commune bonum poſtulat aliquid fieri contra immunitatem Eccleſiaſticam: tunc enim hic caſus per epikeiam cenſetur in lege exceptus; vel ſaltem, quod lege prohibetur, neceſſitas permittit, & licitum facit, *cap. ſi quis propter neceſſitatem, de furtis. cap. peruenit, de immunit. Eccleſ. cap. filijs, vel nepotibus*, vbi gloſſa, *16. quaſt. 7. & cap. qualiter, & quando, de iudicijs.*

Reſpondeo commune bonum libertatis Eccleſiaſticæ poſtulare, vt huiuſmodi conſuetudo non admittatur.

Verùm ſi detur caſus, vt commune bonum poſtulet aliquid fieri, quod aliàs contra libertatem Eccleſiaſticam cenſeretur, non poteſt illud auctoritatiuè fieri, ſed priuata auctoritate, & per modum defenſionis: nam ſola neceſſitas non confert iuriſdictionem, & ſine iuriſdictione iudicium exerceri non poteſt, præſertim contra priuilegium fori Eccleſiaſtici, & cauſarum Eccleſiaſticarum. Quæ verò faciunt iudices laici, dum Eccleſiaſtici ad ipſos recurrunt, non faciunt auctoritate priuata, ſed iudiciali: vident enim acta proceſſus, & ferunt ſententiam; conſequenter libertatem Eccleſiaſticam offendunt; niſi hoc faciant ex legitimo Summi Pontificis priuilegio.

Ex dictis colligitur reiiciendam eſſe opinionem Ceuallos *in tract. de cognitione cap. 12. in proœmio*, & nonnullorum aliorum indiſtinctè aſſerentium, licitum eſſe recurſum ad laica tribunalia; eo quòd hic recurſus immemorabili conſuetudine receptus eſſet, antequam in Bulla Cœnæ ſub prætextu violentiæ prohiberetur. Ratio cur reiici debeat, eſt, quia huiuſmodi conſuetudo legitimè introducta non eſt, vt patet ex rationibus in propoſitione allatis.

An autem huiuſmodi conſuetudo teneat ob ſcientiam, & tolerantiam Summi Pontificis, conſtat ex dictis §. 1. *dub. 1.* vbi probatum eſt non tenere. Secus dicendum eſt, ſi legitimum adſit priuilegium.

§. IV.

Vtrùm neceſſitas, ſeu defenſio, ſeu prætextus prohibendæ violentiæ, iniuriæ, ſeu damni excuſet laicos iudices ab excommunicatione Bullæ, auocando cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis, aut alia hic vetita faciendo.

1 *Prætextus prohibendæ violentiæ non excuſat auocantes cauſas Eccleſiaſticas, aut litterarum Apoſtolicarum executionem impedientes.*

2 *Clerici, & Prælati Eccleſiaſtici à quibus puniendi ſint.*

3 *Epiſcoporum cauſæ criminales ad Summum Pontificem hoc tempore ſpectant.*

4 *Leges libertati Eccleſiaſticæ repugnantes irritæ ſunt, & inualidæ.*

5 *Reges ante Chriſti Domini aduentum non ſolùm temporalem; verùm etiam ſpiritualem iuriſdictionem habebant.*

6 *Moyſes non ſolùm temporale dominium, verùm etiam ſpiritualem iuriſdictionem habebat.*

7 *Iuriſdictio Eccleſiaſtica non poteſt ad laicam poteſtatem redire, tanquam ad ſuum principium.*

8 *Iuriſdictio ſpiritualis, & Eccleſiaſtica à Chriſto collata fuit.*

9 *Iuriſdictione Eccleſiaſtica vſi ſunt Eccleſiaſtici ante Conſtantini, & Syluestri tempora.*

10 *Principes non ſunt abſoluti domini omnium bonorum temporalium.*

11 *Index Eccleſiaſticus poteſt in defectum Principis iuriſdictionem exercere.*

12 *Iudex laicus poteſt auctoritate priuata periculo occurrere, & dominium impedire, dum periculum eſt in mora.*

13 *Iudex laicus damnum impedire poteſt auctoritatiuè, dum periculum eſt in mora, interpoſita legitima ſupplicatione apud Summum Pontificem.*

14 *Iudex laicus non poteſt litterarum Apoſtolicarum executionem impedire, ſi interpoſita ſupplicatione Summus Pontifex adhuc velit ſuas litteras executioni mandari.*

VNICA PROPOSITIO.

1 PRætextus prohibendæ violentiæ, ſeu iniuriæ, & damni impediendi non eſt titulus ſufficiens ad excuſandos eos, qui cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus adnexas à iudicibus Eccleſiaſticis auocant, aut litterarum Apoſtolicarum executionem impediunt, aliáve hîc vetita faciunt. Ita Suarez, Azor, Alterius, Duardus, Reginaldus, & alij *locis infrà citandis.* Ratio eſt primò, quia Summus Pontifex non obſtante huiuſmodi prætextu excommunicat eos, qui hæc præſtant.

Neque obſtat dicere Summum Pontificem loqui de iniuſto prætextu; non verò de iuſta defenſione. Reſpondetur enim hanc non eſſe iuſtam defenſionem, & prætextum, cùm non ſeruetur moderamen inculpatæ tutelæ, & Summus Pontifex abſolutè loquatur de quolibet prætextu, excepta ſupplicatione, vt in præcedentibus §§. explicaui.

Secundò, quia iure canonico pluribus in locis interdictum fuit, ne cauſæ Eccleſiaſticæ ad profanos, & ciuiles iudices deuoluantur; etiamſi Eccleſiaſtici iudices in adminiſtranda iuſtitia errauerint, aut negligenter ſe geſſerint. *cap. qualiter, de iudic. cap. ſi quis clericus, cap. placuit, cap. Chriſtianus, cap. clericum 11. quaſt. 1.*

Tertiò, quia violentia arceri, & iuſtè repelli non poteſt, niſi ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ. hic autem non ſeruatur moderamen inculpatæ tutelæ, vt in præcedenti §. euidentiſſimè demonſtraui, cùm alia via, & cum minori damno occurri poſſit violentiæ, iniuriæ, & damno ab Eccleſiaſticis illato, quàm iudices ſeculares adeundo.

Nec ego vlla ratione adduci poſſem ad credendum, ſæculares iudices in adminiſtranda iuſtitia diligentiores futuros, regulariter loquendo, Eccleſiaſticis. Quamobrem ſi vis, & iniuria ab aliquo iudice Eccleſiaſtico inferatur, poterit is, cui vis, & iniuria illata eſt, appellationem apud ſuperiorem iudicem Eccleſiaſticum interponere; aut iudex laicus ſupplicare poterit iudices Eccleſiaſticos, vt neceſſitati occurrant, & vno negligenter ſe gerente poteſt alium ſuperiorem adire, (ſicut etiam vſu receptum eſt in tribunalibus laicorum,) poteſt enim, iuxta ſacrorum canonum diſpoſitionem, aditum habere primò ad Epiſcopum, ſecundò ad Archiepiſcopum, tertiò ad Patriarchas, ſeu Primates, quartò ad Nuncios, & Legatos Apoſtolicos, quintò ad Summum Pontificem, *cap. quo iure, cap. ſi quis Epiſcopus 23. queſt. 3. cap. ſiluſ 16. q. 7.*

2 Hac etiam de cauſa, ſi clericus, vel Epiſcopus delinquat, non a laico, ſed à ſuperiori Eccleſiaſtico iudicandus, & puniendus eſt. Clericus enim coram Epiſcopo conuenitur, Epiſcopus coram Archiepiſcopo, Archiepiſcopus coram Primate, Primas coram Summo Pontifice, vt probaui *de legibus diſp. 10. quæſt. 2. punctio 1. §. 1. num. 10.*

3 Quamquam hoc tempore Epiſcoporum cauſæ criminales ad Summum Pontificem ſpectant, vel ad Epiſcopos à Summo Pontifice deputatos, vt infra oſtendam ex Tridentino *ſeſſ. 13. cap. 8. & ſeſſ. 24. cap. 5.* & ex ſacra Cardinalium declaratione.

Quartò, quia actus propulſandi auctoritatiuè iniuriam, eſt actus iuriſdictionis, ſed actus iuriſdictionis non poteſt exerceri in non ſubditos; ergo non poteſt a laicis exerceri in Eccleſiaſticos, qui laicæ poteſtati ſubditi non ſunt, ex communi DD. ſententia, *in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſtitut.* Confirmatur, quia nemo mittere debet falcem in meſſem alienam: cauſæ autem Eccleſiaſticæ non ſunt meſſis laicorum, ſed Eccleſiaſticorum, *cap. ſolitæ, de maior. & obed. cap. Eccleſia, de conſtit.*

Quintò, quia iudex laicus eſt inferior Eccleſiaſtico; ergo non poteſt illius defectum ſupplere: defectus enim ſuppleri debet à ſuperiore. ſicut appellatio non datur à ſuperiore ad inferiorem; ſed ab inferiore ad ſuperiorem.

Sextò, quia Rex Galliæ non poteſt ob iuſtitiæ defectum cauſas Regis Hiſpaniarum cognoſcere, vt concedunt etiam aduerſarij, ob diſtinctionem iuriſdictionum; ergo multo minus Principes ſæculares poſſunt prætextu arcendæ violentiæ in cauſis Eccleſiaſticis ſe intromittere, cùm iuriſdictio Eccleſiaſtica non minus diſtincta ſit a laica, quàm ſit iuriſdictio vnius Principis ſæcularis à iuriſdictione alterius; & ſicut iudex laicus non patienter ferret, laicum ſibi ſubditum in cauſa temporali conqueri coram iudice Eccleſiaſtico de iniuria ſibi ab iudice laico illata; ita multo minus Eccleſiaſticus iudex pati debet, vt Eccleſiaſticus coram iudice laico conqueratur de vi ſibi illata, vt bene argumentatur Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 34. num. 35. & 38.*

Septimò, quia ſi recurſus, & appellatio Eccleſiaſticorum ad Curiam ſæcularem permittenda eſt, maximè ob publicam neceſſitatem, & ad neceſſariam innocentis defenſionem; ſed hæc ratio non eſt ſufficiens, tum quia non adeſt neceſſitas, vt *§. precedenti* probaui. tum quia neceſſitas non confert iuriſdictionem, ſed legitimus ſuperioris conſenſus.

Neque obſtat dicere in cognitione per viam violentiæ non exerceri actus iuriſdictionis; conſequenter laicum non indigere iuriſdictione Eccleſiaſtica; hoc enim infrà reiicietur.

Octauò, quia, quod vna via prohibetur, altera permitti non debet, ſaltem dum ſimilis in vtraque ratio reperitur, *regul. cum quid, de reg. iur. in 6.* ſed appellatio, ſeu recurſus ad ſæcularia tribunalia, etiam in ſententia Ceuallos, & nonnullorum aduerſariorum, prohibetur via iuriſdictionis ordinariæ; ergo etiam prohibetur per viam extraordinariæ cognitionis, & defenſionis, cùm ſimilis in vtraque ratio reperiatur, vt conſtabit ex ratione proximè ſequenti.

Nonò, quia iſta extraordinaria cognitio, ſeu defenſio auctoritatiuè, & ordinariè exercetur; (licèt eadem omnino procedendi forma non ſemper adhibeatur, & ad tegendam vſurpatæ iuriſdictionis Eccleſiaſticæ labem nomine extraordinariæ iuriſdictionis, & defenſionis nuncupetur:) ſed ordinaria cognitio prohibetur, vt aduerſarij fatentur; ergo etiam extraordinaria. nam eadem vtriuſque ratio eſt, cùm vtraque libertatem Eccleſiaſticam lædat. Neque rationi conſentaneum eſt, vt prætextu extraordinariæ iuriſdictionis, & ſub ſpecie, ac nomine defenſionis naturalis Eccleſiaſtica iuriſdictio vſurpetur, & Eccleſiaſticæ immunitati damnum inferatur.

Dices primò cum Ceuallos *in tract. de cognit. gloſ. 7. n. 10.* nullum iuriſdictionis actum exerceri, cùm non agatur de iuriſdictione exercenda; ſed de vi tollenda.

Sed contra primò, quia, quæ Princeps facit prætextu violentiæ, facit ex proprio officio in ſententia aduerſariorum: quæ autem pertinent ad officium Principis, ſunt actus iuriſdictionis; in hoc enim diſtinguitur officium Principis ab officio perſonæ priuatæ.

Secundò, quia iuriſdictio dicta eſt à iure dicendo. *l. 1. §. damnus ff. de ſuſpectis tutoribus*; ſed iudices, ad quos fit recurſus, ius dicunt: nam vident acta proceſſus, ferunt ſententiam, teſte Ceuallos *gloſ. 6. §. 1.* & poſtquam cognouerunt appellantem nó habuiſſe iuſtam appellandi cauſam, condemnant ipſum in expenſis, & damnis alteri illatis, cogunt iudicem Eccleſiaſticum ad acceptandam appellationem, imò ipſummet iudicem, ſi in ſua perſiſtit ſententia, in expenſis condemnare conſueuerunt, vt fatetur ipſe Ceuallos *gloſ. 8. num. 11.* Gutierez *lib. 2. pract. quæſt. 29.* Seſſe *de inhibit. iuſt. cap. 8. §. 3.* & alij. Luce autem meridiana clarius eſt, iſtos eſſe actus iudiciales, vt bene Suarez *de immunit. lib. 4. cap. 34. num. 34.* & colligitur ex *cap. ingrauantium, de ſentent. & re iudic.*

Dices ſecundò cum eodem Ceuallos, libertatem Eccleſiaſticam non lædi, ſed protegi, augeri, & defendi, recurrendo ad laicos iudices ad propulſandam vim, & iniuriam; aliud enim eſt iuriſdictio, aliud protectio, & defenſio, vt colligitur ex Concil. Trident. *ſeſſ. 25. cap. 20.* vbi Reges Catholici conſtituuntur protectores quoad Concilij obſeruationem, licet iuriſdictionem non acquirant.

Sed contrà primò, quia ſi libertas Eccleſiaſtica hoc pacto protegeretur, Summus Pontifex, Collegium Cardinalium, aliique Primates Eccleſiæ non deteſtarentur huiuſmodi conſuetudinem, & praxim; ſed laudibus efferrent, commendarent, approbarent. An autem Summus Pontifex, aliique Primates Eccleſiæ huiuſmodi conſuetudinem approbent, aduerſarij conſulant Bullam Cœnæ Domini, aliáque decreta Eccleſiaſtica, vel potiùs (quia hæc alieno ſenſu ab ipſis extorquentur, & exponuntur) rogent Summum Pontificem, vt ipſos de ſua mente certiores facere dignetur, vt violandæ libertatis Eccleſiaſticę periculum euitent.

Secundò, quia iuriſdictio Eccleſiaſtica non protegitur, nec defenditur, dum cauſarum ad Eccleſiaſticos iudices pertinentium cognitio ad ſæculares Curias deducitur; hæc enim non eſt defenſio, ſed alienæ iuriſdictionis vſurpatio.

Dices tertiò, cauſam Eccleſiaſticam non indirectè cognoſci, ſed ſummariam informationem capi, & ſolùm indirectè de cauſa Eccleſiaſtica iudicari.

Sed contrà, primò, quia aduerſarij fatentur, vſu receptum eſſe, vt cauſæ Eccleſiaſticæ aliquando in totum cognoſcantur, & viſo proceſſu ſententia feratur.

Secundò, quia ſicut ex directa cognitione libertas Eccleſiaſtica directè violatur; ita ex indirecta indirectè: parum autem refert, quòd aliquid fiat directè, vel indirectè. *l. non dubium, C. de legib.* Quamobrem ad violandam libertatem

tatem Eccleſiaſticam ſatis eſt, vt aliquis articulus materiam Eccleſiaſticam concernat, & vt perſona Eccleſiaſtica ad ſæculare tribunal, tanquam rea in eodem articulo trahatur, vt bene Suarez *lib.4. de immunit. cap.34. num.34. ad finem.*

4 Obiicies primò, multis in locis leges, & ſtatuta reperiuntur, quibus approbatur, & fouetur vſus, & praxis recurrendi ad ſæculares Curias ad vim, & iniuriam ab Eccleſiaſticis illatam impediendam: cùm autem præſumendum non ſit, iſtas leges irritas eſſe, & ſacrilegas, dicendum videtur licitum eſſe recurſum ad laicos iudices ad vim impediendam.

Reſpondeo nullam rationem de huiuſmodi legibus habendam eſſe, ſi ab eo editæ fuerunt, qui facultatem, & priuilegium non habebat cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticorum ad violentiam impediendam, vt in ſimili dixit Marius Italia, loquens de legibus immunitati locorum Eccleſiaſticorum præiudicantibus in regno Siciliæ: nam leges, & ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam irrita ſunt, & inualida, vtpote ab eo lata, qui circa res Eccleſiæ, vel circa perſonas Eccleſiaſticas diſponendi facultatem non habet, vt ſuppono *cap.2. de indic. cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſtitut. & cap. bene quidem 96. diſtinct. l. priuilegia, & Authent. Caſſa. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Vide Bellarminum, ſi lubet, in reſponſione ad quendam libellum, occaſione interdicti contra Venetos editi *pag.17. verſic. mirabile*, Barronium *anno 452. & anno 453.* & Suarez *in tractat. de fidei defenſione lib.4. de immunit. cap.13. num.11. & cap.14. num.19.* aſſerentes Principes in condendis huiuſmodi ſtatutis, exceſſiſſe, Eccleſiaſticam iuriſdictionem ſibi vſurpando. Sed de hac re diſſeram *quæſt. ſeq. ſect.2. punct.1. & ſeqq.*

Obiicies ſecundò, qui facit aliquid, ad quod tenetur ex officio, non peccat; conſequenter neque cenſuram incurrit: materia enim cenſuræ eſt peccatum; non autem actio ex officio debita. Sed Principes, qui ſuperiorem in ſua temporali ditione non agnoſcunt, faciunt id ad quod tenentur ex officio, cognoſcendo cauſas per viam violentiæ; nam temporale dominium ipſis collatum fuit, hac conditione, & onere, vt populum vrgente neceſſitate tueantur. ergo non peccant; conſequenter cenſuram non incurrunt. Vt hæc obiectio intelligatur,

5 Aduertunt Ceuallos *in tractat. de cognitione, in prologo num.120. & ſeqq.* Couarruuias *pract. cap.4. num.3.* & alij, penes Reges, & Principes ſæculares ante Chriſti Domini aduentum non ſolùm temporalem, verùm etiam ſpiritualem iuriſdictionem extitiſſe, (vt patet in Moyſe, qui poteſtatem in laicos, & in Leuitas habebat,) ipſóſque ex quodam quaſi contractu inito cum populis, à quibus tributa, & ſubſidia recipiunt, obſtrictos fuiſſe ad defendendum populos à quauis violentia, quouis modo illata. Deinde ſpiritualem poteſtatem Chriſtus Dominus detraxit à Principibus ſæculi, eámque D. Petro, & eius ſucceſſoribus contulit. Quamquam Eccleſiaſtici hac iuriſdictione vſi non ſunt ante Conſtantini, & Syluestri tempora; ſed vtriuſque iuriſdictionis temporalis, & ſpiritualis vſum habebant Reges, aliique domini temporales.

Ex quo fit, vt ſi iudices Eccleſiaſtici facultate ſibi à Chriſto collata non ritè vtantur, ſed abutantur, inferendo aliis violentiam, facultas ſpiritualis, quæ à regali, & politica deſumpta eſt, redeat ad ſuum principium, id eſt, ad Principes ſæculares reuertatur; quælibet enim res de facili ad cauſam remeat primæuam. *l. qui res, §. aream. ff. de ſolution.* conſequenter Principes ſæculares poſſunt per viam protectionis clericos, & laicos ab iniuriis, & violentiis ab Eccleſiaſticis iudicibus illatis, defendere, & pœnam in temporalibus ipſiſmet iudicibus Eccleſiaſticis imponere, præſertim cùm Rex, abſolutus ſit in temporalibus dominus in ſuo regno.

Reſpondeo minorem propoſitionem omnino falſam eſſe; falſum enim eſt Principes, cognoſcendo cauſas per viam violentiæ facere id, ad quod tenentur ex officio: nam ex officio tenentur ſolùm ſuſcipere, & cognoſcere cauſas ſubditorum, non verò extraneorum; Eccleſiaſtici autem non ſunt ſubditi Principibus laicis, ſed Eccleſiaſticis, *cap. Eccleſia, de conſtitut.* Præterea tantum abeſt, vt Principes laici cognoſcendo cauſas per viam violentiæ faciant id, ad quod tenentur ex officio, vt potiùs faciant contra proprium officium; Principis enim officium eſt, quieti, paci, & bono publico conſulere, & ſuum cuique tribuere; dum autem Princeps laicus in cauſis Eccleſiaſticis ſe ingerit, falcem mittit in meſſem alienam, Eccleſiaſticam iuriſdictionem vſurpat, Eccleſiæ libertatem violat; conſequenter bonum publicum euertit; immunitas enim Eccleſiaſticorum à laica poteſtate in commune Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum bonum à Deo conceſſa fuit; ſicut etiam priuilegium canonis *17. quæſt. 4.* in commune Eccleſiaſtici ordinis decus, & honorem inductum fuit, vt alibi cum communi DD. ſententia docui.

Neque obſtat dicere temporale dominium collatum fuiſſe Principibus laicis hac conditione, vt ſubditos tueentur in qualibet neceſſitate.

Reſpondeo enim hanc conditionem in cauſis Eccleſiaſticis in pactum deduci non potuiſſe. tum quia populi non potuerunt Principem ad rem illicitam obligare, nec plus iuris in ipſum tranſtulerunt, quàm ipſi haberent. tum quia conditio de re turpi non obligat, nec approbatur à iure, ſed reiicitur, vt patet ex dictis *de matrimonio*, & *de contractibus.*

Præterea in diſcurſu, & explicatione ſecundę obiectionis multa falſa adiiciuntur, quæ ſilentio prætereunda non ſunt.

Primò enim falſum eſt, iuriſdictionem ſpiritualem extitiſſe penes Principes ſæculares, & deſumptam fuiſſe à laica poteſtate, vt pluribus oſtendit Suarez *in tractatu de fidei defenſione, contra Regem Angliæ lib.3. cap.7. & ſeqq.* Bellarminus *in tractatu de poteſtate Papæ, contra Barclaium cap.34.* Turrecremata *ſuper decreto 1.p. cap. ſacroſancta, diſtinct. 21. num.2.* & alij. Ratio eſt, tum quia dignius non dependet à minus digno; & quod poteſtatem creatam excedit, non poteſt ab ea deduci: poteſtas autem Eccleſiaſtica excedit poteſtatem laicam, & altioris eſt ordinis, vt bene probat Suarez *cap.8.* & Turrecremata *loco proximè citato.* tum quia ex nullo Scripturæ loco probari poteſt, Principibus ſæcularibus collatam fuiſſe ſpiritualem iuriſdictionem, ratione dominij temporalis; ſed eos, qui temporalem, & ſpiritualem iuriſdictionem exercuerunt, fuiſſe ſimul Reges, & Sacerdotes, vt patet in Moyſe, & aliis; ergo ſpiritualis iuriſdictio à temporali deduci non potuit. tum quia oppoſita ſententia damnatur in Concilio Conſtantienſi *15. canon. 9.* idémque tradit Turrecremata *in ſumm. de Eccleſ. 2. part. lib.4. cap.38. ad finem verſicul. Apoſtolis.* tum quia iuriſdictio ſpiritualis, & Eccleſiaſtica non potuit deſumi ab ea poteſtate, in qua nunquam fuit: iuriſdictio autem ſpiritualis nunquam extitit penes laicam poteſtatem vt ſic, vt bene Suarez *lib.3. cap.8.*

6 Ad id quod dicitur de Moyſe, qui temporale dominium habebat, & nihilominus iuriſdictionem in Leuitas, circa temporalia, cauſas, & iudicia exercebat, ex Couar. & aliis.

Reſpondeo Moyſem non ſolùm temporale dominium, verùm etiam ſpiritualem iuriſdictionem habuiſſe; quia Summi Sacerdotis dignitatem habebat: nam *Pſalm. 98.* dicitur, *Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus eius.* & *Exodi 40.* dicitur, incenſum Deo obtuliſſe, quod præcipuum Sacerdotum munus erat, vt bene oſtendit Bellarm. *in reſponſione cuiuſdam libelli,* occaſione interdicti contra Venetos editi *pag.9.* Suarez *lib.3. cap.9.* Duardus, & alij, quos referam *quæſt. ſeq. puncto 2.*

7 Secun

7 Secundò falſum eſt Eccleſiaſticam iuriſdictionem redire ad laicam, tanquam ad ſuum principium. tum quia id gratis aſſeritur. tum quia non poteſt redire ad id tanquam ad principium, à quo ſuam non duxit originem: iuriſdictio autem Eccleſiaſtica non duxit originem à laica, ſed a diuina, iuxta illud Apoſtoli, *Non eſt poteſtas, niſi à Deo*, vt bene Bellarm. & alij Doctores pluribus oſtendunt, vbi etiam probant,

8 Spiritualem, & Eccleſiaſticam iuriſdictionem à Chriſto collatam fuiſſe Petro, & eius ſucceſſoribus: *Paſce oues meas*, Matth. 21. *Tibi dabo claues regni cœlorum, quodcunque ligaueris*, &c. Matth. 16. *Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo*, Matth. 18. Conſequenter, ſi ſpiritualis iuriſdictio in Eccleſia deficeret, non ad laicos iudices, ſed potiùs ad Chriſtum, qui eam contulit, & vniuerſum iudicaturus eſt orbem, redire deberet. tum quia iuriſdictio Eccleſiaſtica, & ſpiritualis non poteſt redire ad perſonas ipſius incapaces: laici autem incapaces ſunt iuriſdictionis ſpiritualis, *cap. cauſam, de præſcript. cap. ſolitæ, de maiorit. & obed. cap. vnam ſanctam, de maiorit. cap. qualiter, & quando, de iudic.* Tum quia iuriſdictio, quæ ab alia ſuperiore deſumpta fuit, non ſtatim per illius abuſum deuoluitur ad ſuperiorem. nam ſi Imperator regnum alicui concedat, & Prætor alicuius vrbis a Rege conſtitutus iuriſdictione abutatur, ſubditos inique vexando, illa iuriſdictio non ſtatim deuoluitur ad Imperatorem; ſed recurſus gradatim faciendus eſt.

9 Tertiò falſum eſt Eccleſiaſticos vſos non fuiſſe iuriſdictione Eccleſiaſtica ante Conſtantini, & Syluestri tempora: nam D. Paulus *in epiſtola ad Timotheum Epheſinum Epiſcopum cap.* 5. mandat, vt accuſationem contra Presbyterum non recipiat, niſi duobus, vel tribus teſtibus probetur, ibi, *Aduerſus presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, vel tribus teſtibus.* & alibi, *Quid vultis? in virga veniam ad vos*; ſupponit ergo S. Paulus iuriſdictionis vſum penes Epiſcopos ſuo tempore extitiſſe, vt bene probat Bellarmin. *in reſponſione ad libellum, citatum.* & Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 13. num. 9.* Quamquam initio naſcentis Eccleſiæ, non ſolùm Eccleſiaſtici, verùm etiam laici in cauſis Eccleſiaſticis ſe immiſcebant; non quia hoc ipſis iure proprio competeret, ſed quia Summus Pontifex id dignis de cauſis permittebat, aut quia iudicibus laicis nondum perfectè conſtabat perſonas Eccleſiaſticas iure diuino exemptas fuiſſe, vt fusè oſtendit Suarez *in tractatu de fidei defenſione lib. 4. cap. 13. num. 8. 14. & 18.*

10 Quartò falſum eſt, Principes, & Reges eſſe dominos abſolutos omnium bonorum temporalium, in regno exiſtentium. Ratio eſt, tum quia alioquin pro ſuo libito poſſent taxas ſuper Eccleſiæ bonis imponere, ſine Sedis Apoſtolicæ conſenſu, quod omnino falſum eſſe infrà *quæſt.* 19. multis iuribus, & rationibus euidentiſſime demonſtrabo. tum quia dominium bonorum Eccleſiaſticorum, vel reſidet penes Eccleſiam, id eſt, penes congregationem fidelium, adminiſtratio penes Prælatos, & alios, quibus conferuntur ex Innocent. *cap. cum ſuper electione, de cauſa poſſeſſ. & propr.* vel penes Summum Pontificem, iuxta Flaminium Pariſium *lib. 2. de reſignat. quæſt. 4. num. 34.* Archidiaconum & Gonzalez apud Ioannem Hieronymum Sopranum *de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, tractat. 44. cap. 3. num. 3.* vel apud Deum immediatè, iuxta Suarez *lib. 4. de immunitate cap. 16. num. 11.* & alios, quos retuli *in lib. variarum tractationum diſput. 2.* ergo dominium bonorum Eccleſiaſticorum non reſidet penes Principem laicum, cùm duo domini inſolidum eiuſdem rei eſſe non poſſint. *l. ſi vt certo, §. ſi duobus. ff. commod.* Videri poſſunt, quæ infra tradam *quæſt.* 19. vbi fuſiſſime oſtendam bona Eccleſiaſticorum libera, & exempta eſſe à poteſtate laicorum, non ſolùm iure ciuili, & canonico, verùm etiam diuino; conſequenter poteſtati laicæ non ſubiici. Imò ibidem hanc ipſam quæſtionem in terminis explicabo *quæſt. 19. puncto 2. numer. 5. & diſputat. 2. quæſt. 4. puncto 11.*

Obiicies tertiò, iure naturæ dictante, licitum eſt cuique vim vi repellere; & innocentis cauſam ſuſcipere, & tueri. *l. vt vim, ff. de iuſtit. & iur.* ſi ergo iudex Eccleſiaſticus vim inferat, poterit ſæcularis iudex innocentem ad ſe confugientem tueri, eiúſque appellationem admittere.

Reſpondet primò gloſſa *in l. vt vim, citata*, licitum eſſe vim vi repellere, dum vis iniuſtè infertur ab aliquo priuato; non autem ab eo, cui ſubditi ſumus. *l. iniuriarum, §. 1. ff. de iniur. & l. qui reſtituere, ff. de rei vendicat.* Quamobrem ſi iudex nō ſupremus vim inferat, nullum ſupereſt remedium, quàm, vt ſeruato iuris ordine, ad ſuperiorem appellatio interponatur. Si iudex ſupremus iniquè vexet, nullum ſupereſt remedium, niſi vt pœna æquo, & patienti animo feratur, & ſuſtineatur.

Reſpondeo ego ſecundò, licitum eſſe vim vi repellere, modò euidenter conſtet de iniuria à ſuperiore illata, vt ſuprà oſtenſum eſt, & modò ſeruetur moderamen inculpatæ tutelæ: hoc autem non ſeruatur, dum inuaſus alia ratione ſine graui incommodo ſe tueri poteſt, quàm vim inferendo, vt in noſtro caſu accidit, in quo læſus ſe ipſum tueri poteſt, confugiendo ad ſuperiores iudices Eccleſiaſticos, ad quos iudicium ſpectat.

Reſpondeo tertiò, licitum eſſe vim vi repellere, quoties id fieri poteſt ſine grauiori damno communi; in hoc autem caſu grauius damnum commune ſequitur adeundo ſæculares iudices: nam Eccleſiaſtica iuriſdictio violatur, & perturbatio in iudiciis ſequitur; & ſicut innocens non poteſt aggreſſorem occidere, quoties ex morte aggreſſoris graue damnum reipublicæ ſequitur. bonum enim publicum præferendum eſt priuato; ita neque licet ſæculares iudices adire, quoties libertati Eccleſiaſticæ graue damnum inde infertur: libertas enim Eccleſiaſtica in commune bonum Eccleſiaſticorum à Deo conceſſa fuit; conſequenter, cæteris paribus, bono aliquorum priuato præferenda eſt: maximi enim momenti ab Eccleſia iure merito exiſtimatur. Vide tradita §. 3. *in ſexta ratione.*

Neque obſtat dicere, libertatem Eccleſiaſticam non lædi, cùm laici iudiciales actus non exerceant; ſed ſolius innocentis curam, & protectionem priuata auctoritate ſuſcipiant.

Reſpondetur enim hoc verbis à nonnullis laicis aſſeri; ſed contrarium re ipſa fieri, vt Eccleſiaſticæ libertati illudant, & alienam iuriſdictionem hoc prætextu ſibi vſurpent, vt conſtat ex ſuprà dictis.

Obiicies quartò, præcepta humana non præiudicant præceptis diuinis; ſed Reges tenentur ex præcepto diuino innocentes ab oppreſſione eripere, & tueri, Ierem. 22. *Iudicate manè iudicium, & eruite vi oppreſſos de manu calumniantis*, & cap. 22. *Audi verbum Domini Rex Iuda, qui ſedes ſuper ſolium Dauid; facite iuſtitiam, & liberate vi oppreſſos de manu calumniatoris.*

Reſpondeo primò, hæc, & ſimilia loca intelligi debere, ſeruatis ſeruandis: Deus enim iniqua non præcipit, naturæ ordinem non peruertit, nec iuriſdictiones confundit. Quæ autem ſeruanda ſunt in defenſione oppreſſi, patet ex ſupradictis *in 3. obiectione, & §. 3. in 6. ratione.*

Reſpondeo ſecundò, Reges debere iuſtitiam facere ſuis ſubditis; non autem Eccleſiaſticis, qui ab ipſorum iuriſdictione immunes, & exempti ſunt.

11 Obiicies quintò, iudex Eccleſiaſticus, in defectum Principis ſæcularis, deficientis in iure ſuis ſubditis tribuendo, & in cauſis cognoſcendis, poteſt illas cauſas cognoſcere, & ius cuique ſuum tribuere, *cap. licet, & cap. tranſmiſſa, de foro compet.* Panormitanus *cap. qualiter, num. 7. de iudic.* gloſſ. *ibidem verbo, prohibemus*, & alij communiter. ergo etiam iudex laicus, in defectum Principis Eccleſiaſtici, poteſt Eccleſiaſticorum cauſas cognoſcere, & ius cuique ſuum tribuere. tum quia par in vtroque

caſus

caſu ratio eſſe videtur. tum quia *in cap. filijs 16. quæſt. 7.* dicitur, ſi Prælatus ſit negligens, implorari poſſe Regem.

Reſponderi poſſet primò, ex hoc argumento ad ſummum ſequi, in caſu neceſſitatis id licitum fore, ſi vno iudice Eccleſiaſtico deficiente, nullus alius Eccleſiaſticus ſupereſſet, ad quem recurſus haberi poſſet, nec alia circumſtantia hunc recurſum vitiaret.

Reſpondeo ego ſecundò, conceſſo antecedente, falſam eſſe conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt; quia iudex Eccleſiaſticus poteſtatem habet exercendi, ſaltem indirecte, iudicia ciuilia, & politica per ordinem ad ſalutem animarum ſpiritualem, vt probaui *in tract. de legibus diſput. 1. quæſt. 1. puncto 3. num. 5.* cum Suarez, Toleto, Salas, & alijs; laici verò incapaces ſunt iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, niſi priuilegio Summi Pontificis capaces efficiantur, vt dictum eſt §. 1. tum quia ſic colligitur ex *cap. qualiter, & quando, de iudicijs.* tum quia ſæcularis eſt inferior; conſequenter ipſius negligentia ſuppleri poteſt per Eccleſiaſticum iudicem ex facultate iuris canonici, quod ita decernit ob animarum vtilitatem; iudex verò Eccleſiaſticus eſt ſuperior iudice laico; conſequenter laicus prius defectum ſupplere nequit; non enim hoc poteſt virtute propria, vt per ſe patet, neque virtute iuris ciuilis, cùm ius ciuile nullam habeat in clericum auctoritatem: neque virtute iuris canonici, cum hæc poteſtas, & auctoritas nullibi expreſſa reperiatur, vt bene argumentatur Suarez *loco citato num. 21.* Quamobrem ſi iudex laicus negligens ſit in iuſtitia adminiſtranda, is, qui iniuriam paſſus eſt, adire poteſt Eccleſiaſticum iudicem, qui laicum per cenſuras compellet, vt ſuo munere iuſte fungatur. *cap. administratores 23. quæſt. 5.* Si verò laicus iudex parere neglexerit, poterit iudex Eccleſiaſticus innocentem tueri, eique ius ſuum tribuere, tum in pœnam iudicis negligentis, tum iure naturali protectionis, quo vim vi repellere licet. *l. vt vim, ff. de iuſtit. & iur.* Ita Suarez *lib. 4. de immunitate cap. 14. num. 18.* Salas, Toletus, & alij *locis citatis.*

Ad caput *filijs*, reſpondeo, aut illud intelligi in ſpeciali caſu, quando Eccleſiæ bona per clericos dilapidantur, vt loquitur textus, aut adiri poſſe Regem, non tanquam iudicem, ſed tanquam protectorem, & defenſorem, vt moneat Prælatum, & interim bona tueatur, donec Summus Pontifex conſuli poſſit, vt bene Suarez *lib. 4. de immunit. c. 14. num. 21.* Azorius, & alij, quos *loco citato de legibus* adduxi.

Obiicies ſextò, iudex, qui innocentem iniquè vexat, priuatur iuriſdictione, eaque in alium transfertur, Matth. 21. *Auferetur à vobis regnum, & dabitur genti facienti fructus eius.* iſta autem gens, in quam huiuſmodi iuriſdictio transfertur, ſunt Principes laici, quibus boni communis cura demandata eſt, & à quibus Eccleſiaſtica iuriſdictio prius deducta fuit.

Reſpondeo eum, qui iniuſtè vexat innocentem, dignum eſſe, qui iuriſdictione priuetur, iuxta illud Eccleſiaſtici: *Regnum de gente in gentem transfertur propter iniuſtitias, & iniurias, & contumelias, & diuerſos dolos.* non tamen ſequitur ipſo facto transferri, & ad laicos deuolui, præſertim cum adſint alij iudices Eccleſiaſtici, qui iuſtitiam ritè adminiſtrare poſſunt; alioquin etiam ſequeretur iuriſdictionem ſæcularem à iudice laico amitti, ſtatim ac laicus iudex ſua poteſtate abutitur.

Ad id, quod dicitur, ex *Matth.* 21. reſpondeo primò, Chriſtum loqui comminatoriè, ſeu per verba futuri temporis. Secundò loqui de tranſlatione regni Dei ab Hebræis, quos alloquebatur, in gentes, quæ facient fructus eius; non verò de tranſlatione iuriſdictionis Eccleſiaſticæ in laicos, vt eum locum Ceuallos malè interpretatur.

Obiicies ſeptimò, Eccleſiaſtici ſunt ciues, & membra temporalis Reipubl. ex Bellarmino *lib. 1. de Clericis cap. 28.* Farinacio *de inquiſit. quæſt. 8. num. 30.* Molina *diſput. 31. concluſ.* [illegible] & alijs, ſed ciues, & membra Reipublicæ ſubiiciuntur Principi temporali, omnis enim anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita eſt, teſte D. Paulo, & qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit; ergo Eccleſiaſtici ſubiiciuntur Principi temporali; ergo tenentur legibus politicis, quæ commune Reipublicæ bonum reſpiciunt: ergo tenentur legibus Principum, editis ad violentiam arcendam; conſequenter retrahi poſſunt à Principe ab inferenda iniuria & violentia.

Reſpondeo primò ad maiorem propoſitionem cum Suarez, Bellarmino, & alijs contra Barclaium *cap. 34.* apud Bellarminum, contra Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, in proœmio cap. 4. num. 10.* & alios, Eccleſiaſticos eſſe ciues, & membra Reipublicæ, non tamen hinc ſequi eos ſubiici poteſtati laicæ; exemptio enim Eccleſiaſtica non efficit ipſos non eſſe ciues, & membra Reipublicæ, ſed immunes, & exemptos reddit à iuriſdictione Principis, qui Rempublicam in temporalibus regit, & gubernat, vt etiam ipſi aduerſarij concedunt in cauſis ſpiritualibus; ſicut ſi eiuſdem ciuitatis duo ſint Principes, quorum alter vnius partis ciuitatis dominus ſit, alter alterius, omnes illius ciuitatis incolæ vocari poſſunt ciues illius ciuitatis, licèt non ab vtroque, ſed ab altero tantùm Principe iudicari poſſint. Idem dic de Principe alicuius ciuitatis ciue, & poſtmodum in Principem eiuſdem ciuitatis electo, qui ob aſſumptionem ad principatum non deſinit eſſe ciuis, & nihilominus ab onere legum eximitur, nec ad illam obſeruantiam ex vi coactiua tenetur. Præterea in eodem Monaſterio reperiri poſſunt nonnulli religioſi, qui à poteſtate ſuperioris ordinarij illius Monaſterij exempti ſunt, licet omnes ſint religioſi, & omnes vocari poſſint membra eiuſdem Conuentus, ſeu Monaſterij.

Ad auctoritatem D. Pauli reſpondeo illam intelligendam eſſe reſpectiuè ad ſuos ſuperiores in ſuo foro: non enim quilibet eſt cuilibet Principi, vel Imperatori ſubditus; ſed proprio, vt bene Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 2. num. 9.* Bellarminus *in reſponſione cuiuſdam libelli*, & alij DD. Catholici.

An autem Eccleſiaſtici ex vi directiua teneantur legibus Principum in materia omnibus communi editis, vt ad ſeruandum tritici pretium, patet ex dictis *de legibus*, teneri: non tamen hinc ſequitur Eccleſiaſticos ſubiici poteſtati Principum. tum quia etiam Princeps ex vi directiua tenetur ſuis legibus in materia illi accommodata, & omnibus communi, vt probaui *de legibus*, & tamen non eſt ſibi ipſi ſubiectus. tum quia Eccleſiaſtici non tenentur legibus Principum, præcisè ob Principum auctoritatem; ſed vel ex honeſtate, & dictamine iuris naturalis, vel ad præcauenda ſcandala, vel ex diſpoſitione ſacrorum canonum, præcipientium huiuſmodi leges ſeruari, vt bene Suarez *lib. 4. de immunitate cap. 16. num. 5. vſque ad 25.* Bellarminus *de poteſtate Summi Pontificis, contra Barclaium*, & alij, quos retuli *in tract. de legibus diſp. 1. quæſt. 1. puncto 6.*

Reſpondeo ſecundò hoc argumentum eſſe contra ipſos aduerſarios: nam Summus Pontifex in ſententia ipſorum potuit clericos eximere à ſæculari poteſtate in rebus temporalibus, etiam inuitis Principibus temporalibus, vt concedit Ceuallos *in tractatu de cognitione per viam violentiæ, in proœmio cap. 6. num. 6.* Couarruuias *practic. quæſtionum cap. 31.* & alij, quos Ceuallos, Suarez, & Bellarminus allegant: exemptus autem non ſubiicitur illi, à quo exemptus eſt; alioquin implicantia in adiecto adeſſet.

Dices primò cum Ceuallos *in prologo num. 28.* Eccleſiaſticos exemptos eſſe à laica poteſtate quoad forum, non quoad protectionem. Propterea D. Paulus, qui ſe Romanum ciuem eſſe dixit, & Cæſarem appellauit, *cap.* [illegible]

[illegible]

intorum diſtinct. 10. non ſe ſubiecit poteſtati laicæ quoad forum, ſed quoad protectionem.

Reſpondeo Eccleſiaſticos, dum ipſorum recurſus ad laicos iudices admittitur, ſubiici poteſtati laicæ quoad forum; quis enim ignorat clericum quoad forum poteſtati laicæ ſubiici, dum appellatio in foro laico contra ipſum admittitur, ſententia in fauorem appellantis pronunciatur, & mulcta imponitur, perſpicuum enim eſt illum, in cuius damnum ſententia fertur, & mulcta imponitur, non protegi; ſed puniri, & poteſtati laicæ ſubiici, quæ omnia libertati Eccleſiaſticæ aduerſantur.

Ad id quod dicitur de D.Paulo, reſpondeo ipſum non appellaſſe à iudice Eccleſiaſtico ad laicum; ſed à laico ad laicum, vt ab eo eriperetur, & protegeretur, cùm aditum ad alium non haberet, quod à caſu noſtro longè alienum eſt. Præterea reſponderi poteſt cum Suarez *lib.* 4. *de immunitate cap.* 13. principio naſcentis Eccleſiæ aliquam iuriſdictionem Eccleſiaſticam de conſenſu Summorum Pontificum penes laicos Principes extitiſſe, vt dictum eſt in ſolutione ſecundæ obiectionis. Vide dicenda *quæſt.* 16. *puncto* 2. *in reſponſione ad ſecundam rationem.*

Obiicies octauò, Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus non eſt data facultas ad deſtructionem, ruinam, & excidium; ſed ad ædificationem, & vtilitatem, teſte D.Paulo, & *cap.* 1. *de offic. ordin.* ibi, *non ad præiudicandum, ſed potius ad ea, quæ Deo placita ſunt, proſequendum.* Si ergo Eccleſiaſtici, qui ſunt Apoſtolorum ſucceſſores, vtantur facultate in ruinam & deſtructionem, facultas, & iuriſdictio impediendæ ruinæ competet iudicibus laicis: in hoc enim caſu facultas laicorum, à qua deducta eſt facultas Eccleſiaſtica, ceſſare non videtur; ſicut ſi Summus Pontifex caſum aliquem ſibi reſeruet, nihilominus Epiſcopi facultas non ceſſat in caſu neceſſitatis; ſed poteſt ex facultate ordinaria, qua ante reſeruationem gaudebat, abſoluere, & diſpenſare, ac ſi reſeruatio lata non fuiſſet; & ſicut rerum diuiſio, quæ ob commune bonum inuenta fuit, ceſſat in caſu extremæ neceſſitatis, vnius etiam dumtaxat perſonæ, *cap. ſi quis propter neceſſitatem, de furtis*; ita iuriſdictio Eccleſiaſtica ceſſat in caſu violentiæ.

Reſpondeo negando conſequentiam: nam ex hoc argumento, ſi quid probat, ad ſummum ſequitur in extrema neceſſitate, dum nulla alia ſuppetit via conſulendi damno innocentis, licitum eſſe laicis innocentem tueri; id enim tantùm probat caſus allatus de reſeruatione, & extrema neceſſitate: nam ſi habens caſum reſeruatum, valeat Summum Pontificem, ſaltem per litteras adire, non poteſt ab Epiſcopo abſolui, vt docui *de cenſuris.* Item qui aliqua laborat neceſſitate, non poteſt res alienas ſibi vſurpare, præſertim dum aliunde ſibi valet conſulere, vt docui *de reſtitutione.* pari ergo ratione, ſi Eccleſiaſticus, vel laicus ab Eccleſiaſtico vexetur, & opprimatur, non poterit iudex laicus cauſam cognoſcere, ſeu iudicialiter ſe ingerere, dum aditus ad alium Eccleſiaſticum iudicem patet; & ſicut Eccleſiaſticis non eſt data facultas in ruinam, & deſtructionem; ita neque laicis. & ſicut dum vnus laicus facultate ſibi conceſſa abutitur, alij iudices laici non priuantur ſua iuriſdictione; ita etiam dum vnus iudex Eccleſiaſticus malè iudicat, cæteri Eccleſiaſtici non priuantur facultate ſibi conceſſa; conſequenter ad ipſos, non ad laicos aditus, & recurſus habendus eſt.

Obiicies nonò, id, quod iure canonico approbatur, non debet ad culpam imputari; ſed *in cap. Regum* 23. *q.* 5. indiſtinctè approbatur actus, quo Reges tuentur vi oppreſſos de manu calumniatorum; ergo, &c.

Reſpondeo primò huiuſmodi actum approbari, modò ſeruentur, quæ ſeruanda ſunt, nec aliena iuriſdictio vſurpetur.

Secundò huiuſmodi actum approbari, dum à Regibus exercetur circa ſæculares ſubditos, & in ſuo foro, vt bene Suarez *lib.* 4. *de immunitate cap.* 24. *num.* 38. *& ſequentibus.* & patet ex ipſomet textu, in quo ſermo eſt tantummodo de ſæcularibus; cauſæ autem, vel perſonæ Eccleſiaſticæ non ſunt ſubditæ ſæcularibus Principibus, nec de ipſorum foro, non ſolùm via iuriſdictionis ordinariæ; verùm neque extraordinariæ, ſeu defenſionis naturalis, dum aditus ad ſuperiorem Eccleſiaſticum patet.

Obiicies decimò, *in c. filijs & nepotibus* 16. *quæſt.* 7. *& cap. adminiſtratores* 23. *quæſt.* 5. Principibus laicis facultas datur cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas in defectum iudicum Eccleſiaſticorum.

Reſpondeo primò, in præfatis, aliiſque iuribus, quæ ſuprà *quæſt.* 15. *puncto* 1. *num* 8. retuli, & explicaui, non dari Principibus laicis facultatem cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas in defectum iudicum Eccleſiaſticorum; ſed admoneri, vt iudices Eccleſiaſticos certiores faciant de neglecta iuſtitia, vel vt auxilium præſtent iudicibus Eccleſiaſticis.

Reſpondeo ſecundò, illos textus reuocatos fuiſſe *in cap. qualiter, de iudic.* & in hac Bulla. Ita Alterius, Suarez, Farinacius, Salas, & alij, quos *loco citato* nominatim recenſui.

Ex dictis in hoc §. ſequitur, iudicem laicum non poſſe litterarum Apoſtolicarum executionem impedire, aut cauſas Eccleſiaſticas cognoſcere; aut eas à iudicibus Eccleſiaſticis auocare; etiamſi id faciat prætextu impediendæ violentiæ, & perturbationis in Republica vitandæ, vt patet ex dictis in propoſitione. Ita Alterius *diſputat.* 15. *cap.* 3. *col.* 8. *verſicul. ſed obijcies*, Azorius 1. *part. lib.* 5. *cap.* 14. *quæſito* 6. Duardus hic *quæſt.* 10. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 12. *num.* 338. Suarez, Bellarminus, & alij *locis ſuprà citatis*, contra Viualdum hîc *num.* 100. *in antiquis.* Couarr. & alios Doctores cit. omiſſis aliis apud Carolum de Graſſis, & apud Ceuallos *in tract. de cognitione per viam violentiæ, in prologo.*

12 Quæres, quid faciendum ſit, ſi detur caſus, vt periculum ſit in mora, & graui damno occurri non poſſit, niſi laicus iudex illius impediendi curam ſuſcipiat.

Reſpondeo iudicem laicum poſſe damnum, non quidem auctoritatiuè, ſed tanquam priuatam perſonam cum moderamine inculpatæ tutelæ, impedire. Ratio eſt, tum quia hoc non videtur rationabili Summi Pontificis intentioni contrarium. tum quia in hoc caſu valet illud axioma, *vim vi repellere licet, l. vt vim, ff. de iuſtit. & iur.* tum quia in hoc canone excommunicantur ij, qui cauſas auocant, vel litterarum executionem impediunt auctoritate propria, vt ſuprà dictum eſt; hic autem non videtur auctoritate propria impedire, cùm hoc non faciat auctoritatiuè, nec ſine tacito Summi Pontificis conſenſu. Ita Sayrus *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 6. *&* 9. quem Ceuallos *in tractatu de cognitione cap.* 12. *num.* 25. iniuſtè redarguit, Suarez *lib.* 4. *de immunitate cap.* 34. *num.* 9. Alterius *libr.* 5. *diſputat.* 15. *cap.* 3. *col.* 6. *&* 7. Duardus *quæſtio.* 10. *numer.* 1. *& quæſt.* 11. *numer.* 1. *& quæſt.* 13. *numer.* 11. & alij, quos retuli *quæſtione præcedenti puncto* 1. à fortiori Antonius de Souſa *diſputat.* 75. *&* 78. *numer.* 3. & 5. Couarruuias *practicarum quæſtionum cap.* 35. *num.* 3.

13 Addo in tali euentu iudicem laicum poſſe, etiam abſque periculo excommunicationis, auctoritatiuè litterarum executionem impedire, interpoſita apud Summum Pontificem ſupplicatione, modò eam poſtea legitimè proſequatur. Ratio eſt, quia hic caſus in Bulla excipitur, & laicis videtur hæc facultas in Bulla Cœnæ permitti, cum hac conditione, & limitatione, vt ſupplicationem legitimè, ſeu iuxta iuris ordinem proſequantur.

Obſerua

Obſerua tamen cum Reginaldo *num.* 344. ſi cauſa tractata ſit coram Auditoribus, & Commiſſariis Apoſtolicis, ſatis eſſe ſupplicationem ipſis exhibere, & coram ipſis proſequi: nam ipſi agunt nomine Sedis Apoſtolicæ; conſequenter parum refert ſupplicationem ipſis, vel Summo Pontifici exhiberi.

Addo etiam non improbabiliter ſuſtineri poſſe eum, qui litteras aliorum iudicum Eccleſiaſticorum impedit, poſſe ſupplicare ipſum iudicem Eccleſiaſticum, & coram ipſo ſupplicationem proſequi; hæc enim videtur intentio Summi Pontificis: nam ſicut impediens litteras Apoſtolicas debet ſupplices libellos Summo Pontifici exhibere, & coram Sede Apoſtolica ſupplicationem proſequi; ita qui litteras aliorum iudicum Eccleſiaſticorum impedit, poteſt ipſos iudices ſupplicare, & coram ipſis ſupplicationem proſequi. Hoc dictum ſit pro iis, qui putant hac excommunicatione ligari non ſolùm impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum; verùm etiam aliorum iudicum Eccleſiaſticorum, quanquam ego arbitror hos potiùs ligari excommunicatione 15. vel 16. canonis, vt conſtabit ex ibi dicendis.

14 Sed maior difficultas eſt, vtrùm ſi interpoſita ſupplicatione Summus Pontifex adhuc velit ſuas litteras executioni mandari, iudex laicus poſſit eas adhuc impedire, quoties litteræ manifeſtam continent iniuſtitiam, & iniquum grauamen.

Eadem difficultas eſt, vtrùm ſi daretur caſus, vt Summus Pontifex delicta impunita relinquat, aliorum iura occupet, innocentes iniuſtè vexet, & alia contra ius naturale, vel diuinum faciat, poſſit Princeps, aliique ſæculares innocentum iura tueri, & alia præſtare, quibus iniuriæ occurratur, & ius cuique ſuum tribuatur.

Victoria de poteſtate Papæ, & Concilij, *in propoſitione* 22. exiſtimat licitum eſſe, etiam auctoritate publica, facto, & vi reſiſtere Summo Pontifici, & ipſius mandata, & ordinationes impedire, quoties talia mandata, & ordinationes in deſtructionem vergunt: nam ius naturale permittit vim vi repellere. *l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. l.* 1. *§. vim vi. ff. de vi, c. ſignificaſti* 2. *de homicid. c. ius naturale, diſt.* 1. Idem ſentire videtur Couarr. & Antonius de Souſa *locis ſuprà cit.* Viualdus *n.* 102. Bernardus Diaz *in pract. cap.* 102. Reginaldus *num.* 340. Ceuallos *in tract. de cognitione per viam violentiæ, in prologo num.* 129. *& ſeqq.*

Ego verò reſpondeo neque in tali euentu, (quem potius mente concipi, quàm re ipſa futurum arbitror) poſſe Summo Pontifici auctoritatiuè reſiſti, & iuriſdictionem à ſæculari iudice in ipſum exerceri. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex nullum habet in terris ſuperiorem, à quo in ſua iuriſdictione impediri, aut iudicari poſſit; ſed à ſolo Deo iudicatur, *cap. nemo, cap. ipſi ſunt, & cap. cuncta* 9. *quæſt.* 3. *& cap. ſi Papa, diſtinct.* 46. tum quia, iure naturæ dictante, maior ſupplere debet iuriſdictionem minoris; non verò minor maioris; ergo naturæ ordo peruertitur, dum ſæculares Principes, qui Summo Pontifice inferiores ſunt, ſuam exercere volunt auctoritatem in Summum Pontificem, & in ipſius acta. Vide Alterium *loco cit. cap.* 3. *col.* 8. *&* 9. Martam *de iuriſdict.* 4. *part. caſu* 146. Azorium 1. *part. lib.* 5. *cap.* 14. *quæſito* 6. Caietanum *in opuſc. de poteſt. cap.* 27. Duardum hic *quæſt.* 12. Filliucium *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 4. *num.* 254.

Ad rationem Victoriæ, & aliorum, omiſſis aliorum ſolutionibus, reſpondeo iure naturæ permitti, vt vis vi repellatur, modò aliud ius naturæ non præualeat, aut grauius incommodum non ſequatur: ob id Doctores communiter, quos retuli *de homicidio*, negant licitum eſſe priuato dum à Principe inuaditur, vim repellere cum morte Principis, quoties ex morte Principis graue Reipublicæ damnum ſequeretur. Vide quæ tradidi *de legibus diſp.* 10. *quæſt.* 2. *puncto* 1. *§.* 1. *num.* 10. *& ſequentib. & de homicidio, in tract. de contract. & in hac quæſt. puncto* 3. *num.* 8. *& quæſt.* 14. *punct.* 1. *num.* 5. *& ſeq. & quæſt. proximè ſequenti.*

Vtrùm verò ipſimet recurrentes ad ſæculare tribunal contra Bullæ diſpoſitionem excommunicationem incurrant, patet ex dictis *quæſt.* 14. *puncto* 1. *num.* 2. *& ſeqq.* & conſtabit ex dicendis *quæſt.* 17. *puncto* 1. *num.* 22. *& ſeqq.* incurrere. præterea ex dictis *quæſt.* 14. *puncto* 2. *num.* 21. conſtat vtrùm in locis hæreticorum, in quibus aditus ad Eccleſiaſticos iudices nulla ratione patet, licitum ſit ad ſæculares iudices recurſum habere.

§. V.

Vtrùm prætextus Bullæ aliquibus in locis non publicatæ, aut non acceptatæ, ſufficientem excuſationis cauſam ab incurrenda excommunicatione afferat.

1 *Prætextus Bullæ alicubi non publicatæ non excuſat tranſgreſſores Bullæ.*

2 *Prætextus Bullæ non acceptatæ non excuſat tranſgreſſores ab excommunicatione.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 PRætextus legis, ſeu Bullæ non publicatæ in aliquibus locis, in quibus Bulla non obſeruatur, non excuſat tranſgreſſores ab excommunicatione. Ratio eſt, quia leges Pontificiæ obligant Chriſti fideles; etiamſi in ſola Romana Curia publicatæ ſint, vt pluribus docui *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 4. *num.* 16. *& ſeqq.* cum Syluestro, Valentia, Vaſquez, Azorio, & aliis. Idemque tenent Nauarrus *conſil.* 1. *de conſtitut. num.* 19. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *num.* 258. *verſ. infertur quartò*, Coriolanus *hic*. Ratio eſt, tum quia nullo iure cautum eſt, vt aliis in locis publicatio fiat. tum quia ſic vſu receptum eſt. tum quia alioquin ſequeretur multas decretales, quæ alibi publicatæ non fuerunt, extra Vrbem non obligare, & nihilominus conſtat eas tanquam obligatorias ſeruari. Videnda ſunt, quæ tradidi *de legibus*, vt repetitionis tædium euitem.

An autem Principes, Bullæ publicationem, acceptationem, & obſeruantiam in ſuo territorio impedientes grauiter peccent, fuſiùs explicaui *quæſt.* 1. *puncto* 3. *dub.* 3. & infrà *quæſt.* 17. explicabo, vtrùm excommunicationem huius Bullæ incurrant.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 PRætextus legis, ſeu Bullæ non acceptatæ in iis locis, in quibus non obſeruatur, non eſt titulus ſufficiens ad excuſandos tranſgreſſores ab excommunicatione. Ratio eſt, quia etiamſi ab aliquibus Doctoribus concedatur legem, non ſolùm ſæcularem, verùm etiam Eccleſiaſticam non obligare, vbi acceptata non eſt; id tamen fallit, vbi conſtat ſuperiorem velle independenter ab acceptatione obligare, vt cum Suarez, Vaſquez, Salas, Reginaldo, & aliis probaui *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 4. *num.* 29. *& ſeqq.* quibus adde multas Rotæ deciſiones, vt innui *de legibus, loco citato, in vltima impreſſione*. Sed Summus Pontifex vult independenter ab acceptatione Bullæ obligare: ergo, &c. Minor probatur, tum quia Summus Pontifex in Bulla excludit omnem prætextum, & prætenſionem. tum quia à viris fide dignis accepi, nonnullos Summos Pontifices de hac re interrogatos reſpondiſſe, contrariam ſententiam, quæ in legibus Pontificiis acceptationem requirit, explodendam, & reiiciendam eſſe. ergo Bulla Cœnæ independenter ab acceptatione obligat, quidquid Becanus, & alij in contrarium ſentiant. Obſerua tamen aliud eſſe, legem non eſſe acceptatam, aliud legem contrariam vſu abrogatam fuiſſe. Ego de primo loquor, non de ſecundo. de hoc enim egi *in tract. de legibus*.

De aliis cauſis ab excommunicatione incurrenda excuſantibus, vt ignorantia, obliuione, & ſimilibus, hîc opus non eſt agere, quia de illis ſufficienter actum eſt *de cenſuris in genere, de peccatis*, & alibi pluribus in locis. Neque hîc percenſere volo caſus, in quibus licitum eſt perſonas Eccleſiaſticas ad laicale tribunal trahere; quia proprius iſtorum locus eſt *in diſp. 16. puncto 4.* ſingula enim ſuis locis agenda ſunt.

QVÆSTIO XVI.

De excommunicatione contra trahentes, vel trahi procurantes perſonas Eccleſiaſticas ad ſæculare tribunal, & contra facientes ſtatuta, quibus Eccleſiaſtica libertas læditur, & diminuitur.

DEcimaquinta excommunicatio huius Bullæ in hæc verba fertur: *Quive ex prætenſo eorum officio, vel ad inſtantiam partis, aut aliorum quorumcunque perſonas Eccleſiaſticas, Capitula, Conuentus, Collegia Eccleſiarum quarumcunque coram ſe, ad ſuum tribunal, audientiam, Cancellariam, Conſilium, vel Parlamentum, præter iuris canonici diſpoſitionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quouis quæſito colore. Necnon, qui ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones pragmaticas, ſeu quæuis alia decreta, in genere, vel in ſpecie, ex quauis cauſa, & quouis quæſito colore, ac etiam prætextu cuiuſuis conſuetudinis, aut priuilegij, vel aliàs quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vſi fuerint, vnde libertas Eccleſiaſtica tollitur, ſeu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quouis modo reſtringitur, ſeu noſtris, & dictæ Sedis, ac quarumcunque Eccleſiarum iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſſè præiudicatur.*

Hic canon connectitur cum antecedente, & cum tribus aliis ſubſequentibus; quia ſub vna, & eadem verborum forma, excommunicationem continente, enunciatur: nam verba illa, *excommunicamus, & anathematizamus*, quæ initio cuiuſlibet canonis apponi ſolent, in hoc canone, & tribus ſequentibus non referuntur. Cùm autem hic canon, cuius explicationem aggredior, in duas diuidatur partes, in quarum

Prima prohibentur actiones, quibus libertas Eccleſiaſtica violatur, trahendo perſonas Eccleſiaſticas ad ſæcularia tribunalia.

In ſecunda interdicuntur actiones, quibus eadem libertas violatur per ſtatuta, vel ipſorum vſum; de vtriuſque generis actionibus diſtinctè, & gradatim agam in duabus ſectionibus proximè ſequentibus.

SECTIO I.

Circa primam canonis partem, in qua prohibetur violatio libertatis fori per tractionem perſonarum Eccleſiaſticarum ad laicale tribunal.

IN hac ſectione principaliter diſſeram,

Primò, quid ſit libertas Eccleſiaſtica.

Secundò, quo iure inducta fuerit.

Tertiò, quænam perſonæ priuilegio libertatis Eccleſiaſticæ gaudeant.

Quartò, quibus actibus ſub excommunicatione in hoc canone prohibitis Eccleſiaſtica libertas violetur, ſeu quænam ſit materia cenſuræ in hoc canone latæ.

Quintò, quænam perſonæ libertatem Eccleſiaſticam lædant, ita vt cenſuram huius canonis incurrant, ſeu quódnam ſit ſubiectum ipſius excommunicationis.

Sextò, vtrùm dentur aliqui caſus, in quibus non obſeruantes Eccleſiaſticam libertatem, ſeu trahentes Eccleſiaſticas perſonas ad ſæculare tribunal, ab excommunicationis pœna excuſentur.

PVNCTVM I.

Quid ſit libertas Eccleſiaſtica, quæ lædi prohibetur.

1 *Deſcribitur libertas Eccleſiaſtica.*

2 *Libertas Eccleſiaſtica quotuplex ſit.*

VNICA PROPOSITIO.

1 LIbertas Eccleſiaſtica eſt immunitas, & exemptio ab oneribus, vel à ſubiectione, vel coactione temporalis poteſtatis; ſeu eſt libera facultas faciendi quidquid fieri licet; ſeu eſt naturalis facultas faciendi quod libet, niſi iure prohibeatur. *l. libertas. ff. de ſtatu hominum.*

Ex quo ſequitur libertatem Eccleſiaſticam lædi, quoties laici aliquid clericis præcipiunt, quod iure diuino, vel canonico illis præceptum non eſt, aut quoties aliquid eis prohibent, quod ipſis nullo iure prohibitum eſt. hoc enim pacto auferunt Eccleſiaſticis liberam facultatem faciendi, quod aliàs ipſis liberè fieri licebat, ſiue hæc facultas competat illis ex iure diuino, ſiue canonico, ſiue ciuili. Quamobrem inquit Caiet. *v. excommunicatio cap. 31. notab. 5.* Duardus *quæſt. 19. num. 2.* & alij, libertas Eccleſiaſtica conſiſtit in omni eo, in quo Eccleſia, ſeu Eccleſiaſticæ perſonæ non ſunt ſubiectæ, aut arctatæ, ſiue illud ſpectet ad eſſe naturale, ſiue ad ſpirituale, ſiue ad operari, ſiue ad recipere, ſiue ad quodcunque aliud, ſiue id eis conueniat ex dono naturæ, ſiue ex dono gratuito, ſiue ex iure communi, ſiue ex priuilegio. Vt hoc clariùs intelligatur,

2 Obſerua libertatem, ſeu immunitatem Eccleſiaſticam triplicem eſſe.

Prima dicitur localis, quia competit locis, vt eſt priuilegium immunitatis conceſſum Eccleſiis, ne qui ad ipſas confugiunt, extrahi poſſint, & à laicis comprehendi.

Secunda eſt realis, qua gaudent bona Eccleſiarum, quæ à cenſu, tributo, ſeu collectis poteſtatum ſæcularium libera ſunt, & immunia.

Tertia eſt perſonalis, quæ perſonis ipſis Eccleſiaſticis conceſſa eſt, ne oneribus afficiantur: cùm enim perſonæ Eccleſiaſticæ cultui diuino addictæ, & mancipatæ ſint, iure merito ab oneribus, & iudiciis laicorum Principum immunes eſſe debent. De immunitate locali egi *in tractatu de legibus diſp. 3. quæſt. 7.* & de immunitate reali ab oneribus, & tributis diſſerui *in tract. de reſtitut. & de contract. diſput. 1. quæſt. 9. puncto 2.* & infrà, Deo fauente, agam.

Hîc ergo agendum ſupereſt de libertate, & immunitate perſonali, cuius definitionem iam tradidi; quamuis in ſecunda canonis parte generaliter mentio fiat de libertate Eccleſiaſtica, & de immunitate, ſeu iuribus Eccleſiarum, vt ex dicendis ſectione ſecunda conſtabit.

Hinc gradum facio ad oſtendendum, quo iure inducta ſit libertas Eccleſiaſtica, & quamuis hanc quæſtionem *in tractatu de legibus diſput. 10. quæſt. 2. puncto 1. §. 2. num. 2.* explicauerim; nihilominus eandem de verbo ad verbum nonnullis additis huc transferendam duxi, cùm huius loci propria ſit, & maximè conducat ad ſolutionem nonnullarum difficultatum infra explicandarum.

PVNC

PVNCTVM II.

Quo iure libertas Eccleſiaſtica inducta ſit.

1 *Clerici quoad cauſas ſpirituales exempti ſunt iure diuino.*

2 *Affertur ſententia aſſerens Eccleſiaſticos iure ciuili, & canonico, non verò diuino exemptos eſſe.*

3 *Summus Pontifex poſſet inuitis Principibus exemptionem inducere.*

4 *Adducitur ſententia aſſerentium libertatem Eccleſiaſticam inductam eſſe iure ciuili, & canonico iuri diuino valde conformi, & conſentaneo.*

5 *Affertur ſententia aſſerentium libertatem Eccleſiaſticam eſſe de iure diuino.*

6 *An clerici principio naſcentis Eccleſiæ ſubditi eſſent laicis.*

7 *Sanctus Paulus an peccauerit appellando Cæſarem.*

8 *Pilatus an ſupra Christum poteſtatem haberet.*

9 *Summus Pontifex an poſſit facultatem laico concedere cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas.*

10 *Epiſcopus an poſſit facultatem laicis concedere cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas.*

VNICA PROPOSITIO.

1 CLerici, aliíque Eccleſiaſtici iure ciuili, canonico, & diuino exempti ſunt à laica poteſtate, non ſolùm quoad cauſas ſpirituales; verùm etiam quoad temporales, & quoad perſonas. Quòd exempti ſint quoad cauſas ſpirituales patet, tum quia cauſæ ſpirituales cognoſcendæ, & definiendæ ſunt per poteſtatem ſpiritualem; omnis enim poteſtas operatur circa materiã ſibi ſubiectam, vel ſubordinatam: cauſæ autem ſpirituales, & Eccleſiaſticæ non ſunt materia ſubiecta poteſtati laicæ; cùm enim poteſtas ſæcularis diſtincta ſit ab Eccleſiaſtica, debet etiam habere materiam diſtinctam à materia Eccleſiaſtica, tum quia in Eccleſia eſt poteſtas iuriſdictionis, iuxta illud, *Paſce oues*, &c. *Quodcunque ligaueris*, &c. *Quid vultis? in virga veniam ad vos*, &c. ad Timotheum 5. *Aduersùs Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus.* Sed hæc poteſtas non competit laicis; ipſis enim data non fuit, ſed Eccleſiaſticis; cùm oſtendi non poſſit, quandónam laicis data fuerit, & cùm ſit ſuperioris ordinis, inferiori poteſtati ſubordinari non poteſt. Alias rationes, & textus afferam *quæſtione* 19. *puncto* 3. §. 2. ad hanc rem comprobandam, in qua Doctores Catholici conueniunt, & à fortiori patebit ex dicendis in cauſis ciuilibus, criminalibus, & temporalibus.

Quòd autem Eccleſiaſtici, quoad cauſas ciuiles, aut criminales, exempti ſint à laica poteſtate iure ciuili, canonico, & diuino, non certò conſtat inter DD. nam in duas ſententias diuiſi ſunt.

2 Prima ſententia eſt Eccleſiaſticos exemptos eſſe iure ciuili, & canonico; non verò diuino. Hæc ſententia tres habet partes.

Prima eſt Eccleſiaſticos exemptos eſſe iure ciuili (non quòd priuilegium exemptionis primam traxerit originem à Principibus, aut quòd illorum voluntas, ſeu donatio fuerit cauſa neceſſaria iſtius priuilegij; ſed quòd ipſis conſentientibus introductum, & ab ipſis conceſſum fuerit eo modo quo concedi potuit.) Hæc prima pars patet, tum ex *authen. vt clerici apud proprios iudices conueniantur*, ex *l. placet. C. de ſacroſanct. Eccleſ. & l. 2. C. de Epiſcop. & cleric. & l. 7. eodem tit.* ibi, *qui per iniuriam hæreticorum ad curiam deuocati ſunt, abſoluantur, & de cætero ad ſimilitudinem Orientis ad curias minimè aduocentur, ſed immunitate pleniſſima potiantur.* In quo loco licèt oſtendatur, occaſione hæreticorũ huiuſmodi priuilegium conceſſum fuiſſe, nihilominus abſolutè latum fuit, & ſupponitur antea latum fuiſſe in Orientali Eccleſia. tum ex verbis Caroli Magni *in ſuo capitulari libro, cap.* 109. ibi, *Clerici non ſecularibus iudicibus, ſed Epiſcopali audientiæ reſeruantur: fas enim non eſt, vt diuini muneris miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio.* tum ex facto Conſtantini Magni inferiùs allegando. Imò in hac re nulla eſt inter DD. controuerſia, teſte Azorio 1. *parte lib.* 5. *cap.* 12. *quæſt.* 4. *verſ. conuenit etiam.* Idémque multis probat Suarez *de immunit. lib.* 4. *cap.* 12.

Secunda pars primæ ſententiæ eſt Eccleſiaſticos exemptos eſſe iure canonico, quæ pars perſpicuè conſtat ex Mileuitano *in c. placuit*, Concilio Conſtantienſi cit. ex Chalcedonenſi *can.* 9. Carthaginenſi III. *canone* 9. ex Concil. Lateran. X. *ſeſſ.* 9. in Bulla reformationis, ex Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 20. *& cap. Chriſtianus, cap. non minus, de immunitate Eccleſiæ, cap. ſi Imperator diſt.* 99. & ex quàm pluribus aliis textibus relatis à nobis *de contract. loco cit.* & à Doctoribus ſtatim citandis, & infrà *quæſt.* 19. *punct.* 3. §. 2. vbi ex profeſſo oſtendi Eccleſiaſticos immunes eſſe à laica poteſtate quoad collectas, & tributa.

3 An autem Summus Pontifex, præciſa exemptione iuris ciuilis, aut etiam diuini, potuiſſet Eccleſiaſticos à poteſtate laica eximere, inuitis Principibus,

Reſpondeo affirmatiuè cum Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 11. Couarruuia *pract. quæſtionum cap.* 31. *concluſ.* 3. *&* 4. Henriquez *lib.* 7. *de indulgent. cap.* 14. Soto, Ceuallos, & aliis, quos ſuprà retuli. Ratio eſt, tum quia obſeruantia iſtius immunitatis præcipitur ſub cenſuris ipſis etiam Principibus temporalibus, *cap. nouerit, & cap. grauem, de ſententia excommunicationis, cap. quamquam, de cenſibus in* 6. *& cap. vltimo, de rebus Eccleſ. non alienand.* ergo ſignum eſt, Summum Pontificem poſſe immunitatem Eccleſiaſticam inducere, etiam inuitis ipſis Principibus. tum quia Petro, & eius ſucceſſoribus collata eſt facultas gubernandi Eccleſiam, ligandi, atque ſoluendi in omnibus, quæ ad bonum Chriſtianæ religionis, & Eccleſiæ regimen neceſſaria ſunt; ſed iſta exemptio eſt valdè neceſſaria religioni Chriſtianæ, vt res Eccleſiaſticæ cum debita veneratione tractentur; ergo Petro, & eius ſucceſſoribus data fuit facultas inducendi huiuſmodi exemptionem. tum quia huiuſmodi exemptio eſt conſentanea iuri naturali, vt patebit ex vltima ratione afferenda ad probandam ſecundam ſententiam; ergo eſt materia præcepti; ergo præcipi poteſt, inuitis Principibus.

Obiicies primò, Summus Pontifex non poteſt aliquem iure ſuo priuare; ſed Principes laici haberent ius in clericos in ſuo territorio exiſtentes, ſi immunitas Eccleſiaſtica iure diuino, vel ciuili inducta non fuiſſet; ergo exemptio non poſſet iure canonico præcipi, diſſentientibus Principibus laicis; alioquin iure ſuo priuari poſſent.

Reſpondeo primò ad minorem propoſitionem, Principes laicos ex vi ſui muneris nunquam habuiſſe iuriſdictionem in Eccleſiaſticos: ex nullo enim Scripturæ loco hanc iuriſdictionem probare poſſunt, vt oſtendi *quæſt.* 15. *punct.* 4. conſequenter introductione exemptionis, à Summo Principe facta, nullo iure priuarentur.

Reſpondeo ſecundò ad maiorem propoſitionem, ſummum Pontificem poſſe aliquem iure ſuo priuare, dum id neceſſarium eſt per ordinem ad rem præceptam; conceſſa enim iuriſdictione ad aliquem finem, cenſentur etiam conceſſa media. *l.* 2. *ff. de iuriſd. omn. iud.* Cùm ergo ſubtractio Eccleſiaſticorum à laica poteſtate (ſi admitteremus Eccleſiaſticos, præciſo exemptionis priuilegio, laicis Principibus ſubditos eſſe) neceſſaria ſit ad rectam Eccleſię gubernationem, dicendum eſt Eccleſiaſticos à Papa eximi potuiſſe; etiamſi, quaſi per accidens, damnum laicis Principibus inde ſequeretur.

Obiicies ſecundò, Epiſcopus non poſſet clericos in ſua diœceſi exiſtentes eximere, ſi exemptio ab aliis conceſſa non fuiſſet; ergo neque Papa. Conſequentia probatur, tum

tum quia poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, quod Papa in toto terrarum orbe. tum quia Epiſcopo deneganda non videtur poteſtas diſponendi ea, quæ ad conueniens Eccleſiæ ſuæ regimen ſpectant. Si ergo ab Epiſcopo in ſua diœceſi introduci non poſſet Eccleſiaſtica exemptio, hæcque neceſſaria non eſſet regimini ipſius Eccleſiæ, neque à Papa introduci poſſet.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, tum quia nuſquam legitur, hanc facultatem Epiſcopis conceſſam; cùm enim Epiſcopi ſuam iuriſdictionem non habeant immediatè à Deo, ſed à Summo Pontifice, non poſſunt in ſua diœceſi quidquid eis non prohibetur, ſed quidquid eis conceditur. tum quia exemptio Eccleſiaſticorum à laica poteſtate eſt res grauiſſimi momenti, & magna indiget auctoritate: cauſæ autem maiores Summo Pontifici reſeruatæ ſunt, *cap. maiores, de bapt.* tum quia Epiſcopus non poteſt priuilegium exemptionis augere; ergo neque poteſt introducere. tum quia ex huiuſmodi exemptione magna ſequi poſſent ſcandala, & perturbationes inter Principes, & Prælatos, niſi magna cum prudentia, & auctoritate fiat; ergo priuilegium inducendæ exemptionis videtur ad ſolam Summi Pontificis auctoritatem pertinere, vt bene argumentatur Suarez *loco citato, num.* 11.

Negandum tamen non videtur primò, quin Epiſcopus poſſit aliqua ſuis clericis præcipere, licèt inde aliquod damnum laicæ poteſtati ſequatur, vt ſi præcipiat ſuis clericis, vt in cauſis, in quibus liberum eſt ipſis iudicem eligere, eligant Eccleſiaſticum. Ratio eſt, tum quia huiuſmodi præceptum, in rigore loquendo, non videtur iuriſdictioni laicorum derogare, cum clericis liberum alias eſſet iudicem eligere. tum quia ſicut indecens eſt, fidelem coram infideli cauſam agere; ita indecens, & periculoſum videtur clericos à laicis puniri, vel iudicari; conſequenter hæc videtur materia præcepti ab Epiſcopo indicendi.

Secundò negandum non videtur, quin Epiſcopus poſſit obſeruantiam alicuius exemptionis, à Principe conceſſæ, præcipere: Epiſcopus enim poteſt priuilegium Eccleſiæ conceſſum acceptare, & illius obſeruantiam præcipere; ſic enim non priuat laicum iure ſuo, ſed ius Eccleſiæ tuetur, vt bene Suarez *num.* 13. & hæc de ſecunda parte primæ ſententiæ.

Tertia pars primæ ſententiæ eſt Eccleſiaſticos exemptos non eſſe iure diuino. Ratio eſt primò, quia ex ſacris litteris, aut Eccleſiæ traditione, vel ex teſtimonio Patrum non colligitur clericos iure diuino exemptos eſſe à laica poteſtate; ergo non ſunt exempti iure diuino. Secundò, quia principio naſcentis Eccleſiæ clerici ſubditi erant Principibus laicis, ad Romanos 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, & hoc propter ordinationem Dei*; ſupponit ergo D. Paulus, non ſolum laicos, verum etiam clericos ſubiectos eſſe laicæ poteſtati, cùm illa particula, *omnis*, neminem excipiat, & Actorum *cap.* 25. dicitur, *Ad tribunal Cæſaris ſto, vbi oportet me iudicari.* Præterea in antiquo Teſtamento Sacerdotes ſubiiciebantur Regibus, & Salomon priuauit Abiathar ſacerdotio, 3. *Regum cap.* 2. Tertiò quia Ioannis 19. Chriſtus dixit Pilato; *non haberes poteſtatem aduerſus me vllam, niſi data tibi eſſet deſuper*; ſi ergo Pilato conceſſa erat poteſtas aduerſùs Chriſtum, à fortiori dicendum videtur laicis iudicibus competere facultatem iudicium in clericos exercendi.

Quartò, quia Chriſti fideles per ſacramenta Baptiſmi, & Chriſmatis, quibus inunguntur, non ſubtrahuntur à laica poteſtate; ergo neque ſubtrahuntur clerici.

Quintò, quia priuilegium immunitatis à Conſtantino conceſſum fuit, teſte Baronio *anno* 130. ad inſtantiam Hilarij, qui in libro ad eundem in hæc verba loquitur: *Benefica natura tua prouideat, & decernat clementia tua, ne iudices poſthac præſumant, & vſurpent, ac putent ſe cauſas cognoſcere clericorum.* vbi notanda eſt illa particula, *poſthac*, quæ principium iſtius exemptionis indicat. ergo immunitas non eſt de iure diuino.

Sextò, quia licèt Principes conceſſerint clericis priuilegium exemptionis à ſuis iudicibus: non tamen exemerunt à ſua propria, & imperiali poteſtate, vt patet, tum ex *authent. nullus. C. de Epiſcop. & cleric.* vbi ſic dicitur: *Nullus Epiſcopus inuitus ad ciuilem, vel militarem iudicem in qualibet cauſa producatur, vel exhibeatur, niſi Princeps iubeat.* tum ex facto Caroli V. qui Hermanum Coloniæ Archiepiſcopum in ius ad ſe vocari iuſſit pro criminibus ipſi obiectis.

Septimò, quia ſi clerici iure diuino exempti eſſent, non poſſet Summus Pontifex libertatem Eccleſiaſticam reſtringere, & minuere, & clericorum cauſas laicis committere; cùm Summus Pontifex non poſſit in iure diuino diſpenſare. Ita Medina *C. de reſtitut. quæſt.* 15. Michaël Salonius 2. 2. *quæſt.* 67. *art.* 1. *controuerſia* 1. *concluſ.* 4. Bannes *ibidem*, Sotus *in* 4. *diſtinct.* 25. Couarr. *pract. quæſt. cap.* 31. Farinacius *de inquiſit. quæſt.* 8. *ſub initium*, Molina *tract.* 3. *diſp.* 49. & 31. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 33. *dub.* 4. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 22. *num.* 8. Menochius *de arbit. caſu* 438. *num.* 1. Bellarminus *tom.* 1. *controuerſ. lib.* 1. *cap.* 28. Ceuallos *locis infrà citandis*, Viualdus hîc *caſu* 15. *num.* 3. *in notis*, & alij.

4 Secunda opinio eſt aſſerentium clericos non eſſe exemptos iure diuino, ſed iure ciuili, & canonico, valde conſono iuri diuino. Quòd non ſint exempti iure diuino, conſtat ex argumentis allatis ad probandam tertiam partem primæ opinionis; ſicut etiam ex probatione primæ, & ſecundæ partis eiuſdem primæ opinionis colligitur, exemptos eſſe iure ciuili, & canonico. Quòd verò hoc ius ſit valde conforme iuri diuino, conſtabit ex rationibus in tertia opinione aſſerendis: quæ ad hoc probandum maximè conducunt: nam ius diuinum aliquando appellatur quidquid boni in ſacris litteris factum eſſe legitur; quamuis de eo nullum propriè præceptum extat. Ita Salonius *loco citato, concluſ.* 5. Salas *de legibus diſput.* 14. *ſect.* 11. *num.* 120. Molina, Leſſius, & alij *locis citatis*.

5 Tertia opinio, quæ mihi longè probabilior videtur, eſt, clericos non ſolùm iure ciuili, & canonico, vt patet ex argumentis primæ opinionis; verùm etiam iure diuino exemptos eſſe. Ratio eſt, tum quia *Pſalm.* 104. dicitur, *Nolite tangere Chriſtos meos.* quæ verba licet intelligantur de Patriarchis, qui erant vncti, & à Deo miſſi ad populum; intelligenda tamen etiam ſunt a fortiori de clericis & Sacerdotibus, qui vncti ſunt, diuino cultui peculiariter mancipati, & interpretes ad populum tranſmiſſi. tum quia *cap. Imperator diſt.* 96. habetur, Domino inſtituente, ad Eccleſiam pertinere, clericorum, & Eccleſiarum gubernationem, & curam, Deúmque voluiſſe clericos, & Sacerdotes ordinari, & diſcuti, non à poteſtatibus ſæculi, ſed à Pontificibus, & Sacerdotibus. Idem habetur *cap. quamquam, de cenſibus*, vbi Bonifacius VIII. ait Eccleſias, Eccleſiaſticáſque perſonas, & eorum bona, non ſolùm humano iure, verùm etiam diuino, à poteſtate ciuili eximi, & liberari. In *cap. relatum* 11. *quæſt.* 1. dicitur, taliter præuaricantes, præuaricati ſunt in Deum ſuum, & non obediunt præceptis eius. In *cap. nimis, de iureiuran.* ibi, *nimis de iure diuino.* quidam laici vſurpare nituntur, cùm viros Eccleſiaſticos, nihil temporale obtinentes, ad præſtandum ſibi fidelitatis iuramenta compellunt. In Concil. Lateran. ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. in Bulla reformat. Curiæ habetur, *cùm iure tam diuino, quàm humano laicis poteſtas nulla in Eccleſiaſticas perſonas attributa ſit*, &c. & in Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 20. abſolute, & ſine vlla diſtinctione habetur, Eccleſiæ, & Eccleſiaſticarum perſonarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis ſanctionibus conſtitutam eſſe. tum quia, cùm libelli, accuſationem contra clericos continentes, Conſtantino Magno delati eſſent, reſpondiſſe ferunt, ad ſe de huiuſmodi cauſis

iudicium

iudicium non pertinere: *vos enim*, inquit Conſtantinus, *à nemine iudicari poteſtis; ſed ad ſolius Dei iudicium reſeruamini*, vt habetur *cap. continua* 11. *quæſt.* 1. *& cap. futurum* 12. *quæſt.* 1. tum quia Dauid nunquam auſus eſt lædere Saulem, non ſolùm cauſa offenſionis; verùm etiam cauſa defenſionis, quia Saul vnctus erat; ergo neque licet lædere, vel punire clericos, & Sacerdotes, qui vncti ſunt, cuius vnctionis vmbra erat vnctio Saulis. tum quia præciſa diſpoſitione iuris canonici, verum eſt, Eccleſiaſticos eſſe patres, & paſtores ſæcularium, ſed non decet, vt paſtor iudicetur ab ouibus, & ſuperior ab inferiore, *cap. cum inferior, & cap. ſolitæ, de maiorit. & obed.* ergo non decet clericos iudicari à poteſtate ſæculari; ergo præciſa prohibitione iuris ciuilis, & canonici, dicendum eſt aliam prohibitionem, nempe diuinam, vel naturalem extare, qua cauetur, ne clerici poteſtati laicæ ſubiiciantur. Ita Syluester *verbo immunitas* 1. *quæſito* 4. Suarez *de immunit. lib.* 4. *cap.* 9. 14. *&* 15. Azor 1. *part. lib.* 5. *cap.* 12. *quæſito* 1. Ambroſinus *de immunit. cap.* 16. *num.* 4. Bellarminus *in controuer. de clericis cap.* 28. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 11. *quæſ.* 10. *n.* 316. Angelus *verb. immunitas, num.* 33. Clauis Regia *lib.* 12. *c.* 8. *num.* 6. Valentia, & alij quamplures, quos refert Ceuallos *communium contra communes quæſt.* 550. *& in tract. de cognitione per viam violentiæ, in proœmio cap.* 5. *num.* 1. *in prologo num.* 95. Proſper Farinacius *de inquiſit. quæſt.* 8. *num.* 2. *verſ. amplia primò.* Marta *de iuriſdict.* 2. *part. cap.* 6. Alter. *diſp.* 16. *cap.* 2. Duardus *canone* 15. *quæſt.* 18. *num.* 6. *& ſeqq.* Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effectu* 1. *num.* 2. Iulius Clarus *lib.* 1. *§. fin. quæſt.* 3. *num.* 2. & alij apud præcitatos DD.

Ad rationes aliarum opinionum, quatenus noſtræ ſententiæ aduerſantur, ad probandam libertatem clericorum non eſſe iure diuino præſcriptam, reſpondendum eſt.

Ad primam reſpondetur, libertatem clericorum colligi ex ſacris litteris, ex Conciliis, & ex textibus in iure expreſſis.

6 Ad ſecundam reſpondeo clericos, principio naſcentis Eccleſiæ, ſubditos fuiſſe paganis, non quia pagani iure diuino poteſtatem in clericos haberent; ſed quia Summi Pontifices iuſtis de cauſis hoc permittebant, aut quia clerici obedientiam illis præſtare debebant, ne detrimentum fidei, & religioni Catholicæ afferretur.

Vel dic ſubiectos fuiſſe de facto, non de iure. Vel dic clericos eſſe ſubditos Principibus quoad vim directiuam, non quoad vim coactiuam. Ita Azor *quæſito* 1. *ad finem*, & alij quos retuli *de legibus diſp.* 1. *punct.* 6.

Ad id quod dicitur de Sacerdotibus antiquæ legis, reſpondetur, Reges antiquæ legis maiorem poteſtatem habuiſſe, quàm Sacerdotes, vel etiam ipſos, qui iudicia in alios Sacerdotes exercuerunt, fuiſſe Sacerdotes, & Reges. Vide Duardum *num.* 29. & alios præcit. DD.

7 Ad id quod dicitur *Actorum* 25. reſpondetur, Paulum ad Cæſarem appellaſſe, non iure, ſed facto, non tanquam ad ſuperiorem ſuum, cùm ab eius iuriſdictione exemptus eſſet iure diuino; ſed quia nulla alia ratione poterat iniuſtam vexationem, & falſam accuſationem auertere: nam iure naturali poſſumus auxilium alterius implorare ad propulſandam vim, & redimendam iniuſtam vexationem, dum à legitimo ſuperiore auxilium ad noſtram defenſionem implorare non poſſumus. Ita Salonius *concl.* 5. *ad finem*, Duardus *canone* 15. *quæſt.* 18. *num.* 40. Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 10. *num.* 4. Bellarminus *cap.* 13. *ſuæ apologiæ.* Quamuis enim cauſa Pauli, quæ tunc agebatur, non eſſet ciuilis, ſed religionis, nempe de prædicatione ad gentes, *Actorum* 22. de reſurrectione mortuorum *cap.* 23. quòd eſſet ſectæ Nazaræorum defenſor *cap.* 24. & de aliis quæſtionibus ad Catholicam religionem pertinentibus *c.* 25. nihilominus malè non egit appellando ad iudicem laicum, & infidelem. tum quia huiuſmodi iudicium euitari non poterat. tum quia, cùm iam ſub inferiori iudice laico, & infideli conſtitutus eſſet, non videtur contra rectam rationem egiſſe appellando ad legitimum ſuperiorem eiuſdem inferioris iudicis, & accuſatorum, à quorum iniuſta vexatione aliter ſe redimere non poterat, quàm appellando ad Cæſarem, eo meliori modo, quo poterat.

Iſtam reſponſionem conatur Azor *cap.* 14. *quæſito* 6. *ad finem*, cum gloſſa refellere: mihi tamen probatur, ſi recurſus ad laicos fiat, tanquam ad priuatas perſonas, ſeu non tanquam ad ſuperiores Eccleſiaſticis, vt dictum eſt in expoſitione 14. canonis huius noſtræ præſentis Bullæ, vbi alias reſponſiones attuli; ſola enim neceſſitas non confert laicis iuriſdictionem in Eccleſiaſticos.

8 Ad tertiam, omiſſis aliis reſponſionibus, quas refert Salonius *concluſ.* 5. reſpondeo Pilatum habuiſſe ſupra Chriſtum poteſtatem facti, non iuris, quatenus à Deo permiſſum fuit, vt Chriſtus iniquo Pilati iudicio ſubiiceretur. Ita Azor *loco cit.* Duardus *loco cit. num.* 35. & alij. Vel dic Chriſtum ſe ſubiecisse iudicio Pilati, tanquam arbitri, non tanquam iudicis. Ita Salonius, S. Thomas, & Caietanus. Sed mihi magis placet prima reſponſio, quam etiam ſequitur Suarez *in tractatu de fidei defenſione contra Regem Angliæ lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 12. cum Chryſoſtomo, & Cyrillo.

Ad quartam reſpondeo negando conſequentiam: non enim eſt eadem ratio clericorum, & aliorum Chriſtianorum, cùm clerici ſint diuinis miniſteriis mancipati, & in ſortem, & hæreditatem Chriſti cooptati peculiari quadam ratione.

Ad quintam reſpondeo, inde ſolùm colligi, immunitatem Eccleſiaſticam eſſe etiam de iure ciuili eo modo, quo à laicis concedi potuit: id enim quod iure diuino, vel canonico præſcriptum, vel prohibitum eſt, poteſt etiam iure ciuili præcipi, vel prohiberi, vt patet in ſimili de crimine vſuræ, & aliis. Addo teſtimonium Hilarij, quod à Ceuallos adducitur *in tract. de cognitione per viam violentiæ, in proœmio cap.* 5. *num.* 11. noſtræ potius ſententiæ fauere, quàm aduerſari. Hilarius enim ad coërcendam nonnullorum audaciam petiit decerni, & prouideri, ne laici iudices vſurpent, & præſumant cognoſcere cauſas clericorum, vbi notanda ſunt illa verba, *vſurpent, & præſumant*, quæ ſupponunt antea indictam fuiſſe Eccleſiaſticam immunitatem: præſumptio enim, & vſurpatio iniquam, & iniuſtam actionem contra prohibitionem ſignificant, vt etiam bene aduertit Suarez *in tract. de fidei defenſione lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 6.

An autem Principes poſſint Eccleſiæ aliquod priuilegium circa rem temporalem ſibi ſubiectam concedere, certum eſt poſſe, vt patet ex donatione Conſtantini, & aliorum.

Ad ſextam reſpondeo Eccleſiaſticos abſolutè exemptos fuiſſe, vt ſuprà probatum eſt.

Ad authent. reſpondetur, illius diſpoſitionem in ea parte irritam eſſe, vtpote libertati Eccleſiaſticæ, iure diuino inductæ, contrariam.

Ad factum Caroli V. reſpondeo primò ab eo in ius vocatum fuiſſe Hermanum, non vt Archiepiſcopum, ſed vt Principem Imperij; feudatarius enim in cauſa feudali ſubiicitur domino feudi.

Reſpondeo ſecundò, Carolum V. fuiſſe protectorem cleri, & Academiæ Colonienſis, teſte Surio *anno* 1545. conſequenter potuiſſe Hermanum ad ſe vocare, non tanquam ad iudicem, ſed tanquam ad protectorem; conſequenter id non feciſſe auctoritate propria, ſed de licentia Summi Pontificis, qui eum protectorem conſtituerat.

Ad ſeptimam reſpondet Ambroſinus *cap.* 8. *num.* 1. *&* 8. Decianus *in tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 66. Clarus *lib.* 5. *quæſt.* 41. *num.* 8. Conarr. *loco cit. cap.* 30. Farinacius *loco cit.* & alij, Papam non poſſe legem vniuerſalem facere, qua clerici à laica poteſtate eximantur, poſſe tamen in aliquibus caſibus diſpenſare; quia Summus Pontifex poteſt in caſu aliquo particulari diſpenſare in iure diuino.

9 Sed mihi dicendum videtur cum Azorio *cap.12. quæſito 1. ad finem*, Ambroſino, & aliis, Summum Pontificem, dum laicis facultatem concedit cognoſcendi de cauſis clericorum, cenſeri laicis ea in parte facultatem delegare; hæc enim eſt poteſtas iuriſdictionis, non autem ordinis: poteſtas autem iuriſdictionis delegabilis eſt. Imò hanc facultatem fœminis delegari poſſe putant præfati DD. ſed de hac re quid nobis ſentiendum ſit, conſtat ex dictis *de legibus punct.3. num.35. & de cenſuris quæſt.1. punct.2.*

10 Obiicies, Epiſcopus, aliique Prælati inferiores Summo Pontifice non poſſunt hanc facultatem delegare laicis, aut etiam clericis coniugatis; ergo neque Summus Pontifex poteſt hanc facultatem laicis demandare, & delegare.

Reſpondeo negando conſequentiam; quamuis enim habens facultatem ordinariam poſſit eam alteri delegare; nihilominus Epiſcopus non poteſt hanc facultatem laico in criminalibus, aut in ciuilibus, excepta vrgenti neceſſitate, committere. Ratio eſt, tum quia impeditur à iure, *cap. nullus iudicum, & cap. ſi diligenti, 12. de foro compet.* tum quia clerici iure communi ſunt exempti à poteſtate laica: Epiſcopus autem non poteſt in iure communi diſpenſare, vt patet ex dictis *de diſpenſationibus*. Ita innuit Azor *loco cit. quæſito 1. verſic. ſed dubitari poteſt, ad finem*, & in terminis Decianus *loco cit. lib.4. cap. 9. num. 70.* Iulius Clar. *loco cit. quæſt.41. num.5.* Antonius de Souſa *cap. 20. diſput.96. num.3. ad finem*, Comitolus *lib. 6. quæſt.21.* Filliucius *tract.16. cap.11. quæſito 7. num.308. ad finem*, Reginaldus *lib.19. num.66.* Ambroſinus *cap.18. num.3.* vbi nonnullos alios DD. refert.

Neque obſtat *cap. clericum 11. quæſt. 1.* nam reuocatum fuit in iuribus citatis. Non nego tamen, quin Epiſcopus poſſit adhibere laicos aſſeſſores, aut clericum delinquentem per laicos capere, vt docui *de cenſuris*; aut etiam, quin probabile ſit Epiſcopum poſſe facultatem laico dare conueniendi clericum in ciuilibus. *cap. 1. 2. & 4. de foro compet.* iuxta Panormit. *cap. at ſi clerici, de iudiciis*, Clauem Reg. *lib.12. cap.8. num.9.* Farinacium *num.4. ad finem.* Decianum *num.70. & ſequentibus*, & alios, qui hoc idem ſentiunt de Abbate reſpectu ſui monachi exempti; nam Abbas reſpectu ſui monachi iuriſdictionem habet, quaſi Epiſcopalem.

PVNCTVM III.

Quænam perſonæ appellandæ ſint Eccleſiaſticæ, ita vt libertatis Eccleſiaſticæ priuilegio gaudeant, & ad laicale tribunal trahi non poſſint.

1 *Perſonæ Eccleſiaſticæ quænam ſint.*
2 *Clerici in minoribus conſtituti gaudent priuilegio fori.*
3 *Clericus coniugatus gaudet priuilegio fori, modò non ſit bigamus, & modo habitum, & tonſuram deferat.*
4 *Clericus non bigamus mortua vxore recuperat priuilegia clericalia, modò ſeruet præſcripta in Tridentino.*
5 *Clericus initiatus prima tonſura, vel ordinibus, gaudet priuilegio, etiamſi ordines ſuſceperit ſine dimiſſoriis, aut etiam eos ſuſceperit ab Epiſcopo excommunicato, &c.*
6 *Habitum clericalem ſuſcipiens præcisè, non gaudet priuilegio fori.*
7 *Famuli, aut familiares Cardinalium Epiſcoporum, aut aliorum clericorum, non gaudent priuilegio fori.*
8 *Vxor clerici Græci, vel etiam Latini, an poſſit coram laico conueniri.*
9 *Clericorum nomine veniunt omnes religioſi.*
10 *Item nouitii, etiam conuerſi.*
11 *Nouitii poſſunt in religione abſolui à cenſuris reſeruatis, à quibus abſolui poſſunt reliqui religioſi.*
12 *Laicus non gaudet priuilegio fori, quoties non mutato habitu ſe, ſuáque bona religioni mancipauit.*
13 *Moniales nouitiæ, vel etiam conuerſæ gaudent priuilegio fori.*
14 *Nouitius deſerens religionem, à quo puniri poſſit ob delictum in religione patratum.*
15 *Religioſus, qui patrato delicto religionis habitum ſuſcipit, an gaudeat priuilegio fori.*
16 *Equites S. Ioannis, S. Iacobi, & alii, an gaudeant priuilegio fori.*
17 *Tertiarii S. Franciſci, S. Dominici, &c. quandónam gaudeant priuilegio fori.*
18 *Eremitæ, vel etiam alii religioſum habitum aſſumentes, & locis piis inſeruientes, quandónam gaudeant priuilegio fori.*
19 *Capitula, Conuentus, Collegia Eccleſiarum veniunt nomine perſonarum Eccleſiaſticarum.*
20 *Hoſpitaliorum, & xenodochiorum Rectores an comprehendantur ſub nomine perſonarum Eccleſiaſticarum.*

VNICA PROPOSITIO.

1 PErſonæ Eccleſiaſticæ ſunt illæ, quæ ſub laicorum genere non comprehenduntur, & priuilegio fori gaudent: omnes enim perſonæ vel ſunt laicæ, vel Eccleſiaſticæ, *cap. duo ſunt genera hominum 12. quæſt.1.* Ita Sayrus *lib.3. cap.19. num.7.* Antonius de Souſa hic *cap.16. num.3.* Duardus hîc *quæſt.3. num.1.* Nauarrus *in manuali cap.27. num. 79.* Viualdus hîc *num.122. in antiquis*, Ambroſinus, Farinacius, Iulius Clarus, & alij, quos retuli *de legibus diſp.10. quæſt.2. puncto 1. §.2. & de cenſuris diſput.2. quæſt.4. puncto 1.* vbi ſequentes difficultates explicaui, & huc paucis mutatis, vel additis transtuli.

Hinc colligitur primò, nomine Eccleſiaſticorum intelligi Summum Pontificem, vt perſpicuum eſt inter omnes: præterea Cardinales, Epiſcopos, Patriarchas; iſti enim ſub laicorum genere non comprehenduntur.

Secundò Sacerdotes, aliosque ſacris initiatos.

2 Tertiò conſtitutos in minoribus, modò ſeruent ea, quæ in Concilio Trid. *ſeſſ.23. cap.6.* præſcribuntur: ſicut enim hoc nomine, iuxta communem loquendi modum, veniunt tonſura initiati; multo magis venire debent minoribus ordinibus inſigniti. Præterea omnes ordines minores dicuntur aliquo modo ſacri. *cap. erubeſcant 32. diſt.* Imò in noſtra ſententia ſunt ſacramenta, vt patet ex dictis *de ſacramento ordinis*; ergo conſtituti in minoribus gaudere debent priuilegiis conſtitutorum in ordinibus maioribus. quamquam hi peculiari quadam ratione ſacri dicuntur, vt ſuo loco docui. Ita Farinacius *tract. crimin. quæſt.8. num.5.* Decianus *tract. crimin. part.1. lib.4. cap. 9. num.21.* Carolus de Graſſis *effectu 1. num.77.* & alij communiter.

3 Adde hoc nomen, & hoc priuilegium extendi etiam ad clericos coniugatos. *cap. vnico, de clerico coniugato in 6.* ibi, *Præſenti declaramus edicto huiuſmodi clericos coniugatos pro commiſſis ab eis exceſſibus, vel delictis trahi non poſſe criminaliter, vel ciuiliter ad iudicium ſæculare.* Ita Marta *de iuriſdict. part.4. caſu 153.* Duardus *can.15. quæſt.4.* Alterius ex parte *lib.5. diſp.16. cap.1.* Carolus de Graſſis, Clarus, Farinacius, & alij *locis citandis*, contra Couarr. *pract. quæſtionum cap.31. num.7.* & alios, exiſtimantes huiuſmodi clericos gaudere priuilegio fori in criminalibus; non verò in ciuilibus.

Hoc tamen intelligendum eſt primò, modò clerici non ſint bigami bigamia vera, vel interpretatiua, vt in ſimili patet ex dictis *de cenſuris diſput.2. quæſt.4. puncto 1. num.5.* Quamquam Iulius Clarus *num.8. c.36.* Carolus de Graſſis *num. 998.* & alij oppoſitum ſentire videntur de bigamo bigamia interpretatiua. Hoc tamen ego reſtringerem ad bigamum minoribus ſolùm ordinibus initiatum: nam clericum ſacris ordinibus initiatum arbitror gaudere priuilegio fori; ſicut *in tractatu de cenſuris loco cit. puncto 4. num.12.* Dixi gaudere priuilegio canonis: nam *cap. vnico,*

de

de bigamis, ſermo eſt de bigamo in minoribus ſolùm conſtituto.

Secundò intelligitur, modò habitum, & tonſuram deferant, & alicuius Eccleſiæ miniſterio ab Epiſcopo deputati ſint, iuxta Tridentinum *loco cit.* Quamquam hoc tempore clerici coniugati non ſolent habitum, & tonſuram deferre, vt cum Fulgoſio obſeruat Iulius Clarus *num.* 11. & Farinacius *de inquiſit. quæſt.* 8. *num.* 60. *verſic. limita tertio*; conſequenter hoc priuilegio frui non conſueuerint.

4 Verum tamen eſt clericum, qui cum vna virgine contraxit, ea mortua lucrari omnia priuilegia clericalia, ſi ea ſeruet, quæ in Tridentino præſcribuntur: hic enim verus eſt clericus; conſequenter clericorum priuilegiis frui debet, ſi præſcripta in Concilio ſeruet. Ita Iulius Clarus §. *fin. quæſt.* 36. *num.* 15. vbi teſtatur de communi, Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effectu* 1. *num.* 90. Couarr. *pract. quæſtionum cap.* 31. *num.* 7.

Tertiò intelligitur, modò clericus coniugatus abſtineat ab armis deferendis; ſicut enim in ſententia nonnullorum clericus non coniugatus, qui ſe negotiationibus, & armis immiſcet, amittit hoc priuilegium; ita etiam amittere debet coniugatus. Ita Iulius Clarus *loco cit. num.* 10. vbi cum Bertrando teſtatur de communi, Farinacius *num.* 93. cum Boſſio & aliis, Scaccia *de iudic. part.* 1. *cap.* 11. *num.* 10. Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus effectu* 1. *num.* 87. Hoc tamen ego reſtringo ad clericum minoribus initiatum, & ſufficienter admonitum, iuxta tradita *de cenſuris quæſt.* 4. *puncto* 4. & iuxta regulas inferiùs tradendas.

5 Quartò nomine clericorum veniunt initiati prima tonſura; nam collatione primæ tonſuræ in ſortem, & hæreditatem domini aſſumuntur (clericus enim ſignificat ſortem, vel hereditatem) & à laica poteſtate ſubtrahuntur, *cap. clerici. & cap. cùm non ab homine, de iudic. & cap. nullus, de foro competenti.* Hoc tamen intelligendum eſt, modò habitu, & tonſura vtantur, & alia præſtent, quæ iuxta Tridentinum *loco citato* requiruntur. Ita communiter DD. idémque infrà §. 4. *num.* 13. *& ſequentib.* fuſiùs oſtendam.

Addo hoc priuilegium extendi ad clericos, qui prima tonſura, vel ordinibus ab alieno Epiſcopo ſine litteris dimiſſoriis initiati ſunt, adhuc enim vocantur clerici in Domini ſortem vocati, & è laicorum grege extracti. Ita Doctores citandi. Idem militat in eo, qui ordines ſuſcipit ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, depoſito, vel degradato.

Obiicies, in Concilio Trid. *ſeſſ.* 7. *cap.* 10. præſcribitur, clericum, qui Sede vacante cum litteris dimiſſoriis, ſeu reuerendis Capituli ad minores ordines promotus fuit, priuilegio clericali, præſertim in minoribus, non gaudere; ergo à fortiori non gaudet initiatus ordinibus ſine litteris dimiſſoriis.

Reſpondeo primò hanc pœnam reſpectu initiatorum minoribus non eſſe ipſo iure inflictam, quia Concilium vtitur verbo futuri temporis, *non gaudeant*. Ita Nauarrus *de tempor. ordinat. conſil.* 9. Sayrus *de tempor. ordinat. deciſ.* 21. Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 46. *num.* 18. Cæpolla *conſil.* 11. *num.* 10. *in crimin.* Baiardus & alij quos citat, & ſequitur Carolus de Graſſis *de effect. cleric. effectu* 1. *ampliat.* 92. *num.* 624. *& ſeq.* contra Maſcardum *de probat. concluſ.* 1140. *num.* 2. & alios.

Reſpondeo ſecundò Concilium non loqui de iis, qui ſimpliciter ſine dimiſſoriis ordinati ſunt; ſed de illis, qui Sede vacante ordines ſuſceperunt, obtentis litteris à Capitulo; à diuerſis autem non fit illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minoribus.* Ita Marta *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 149. Duardus *lib.* 2. *canone* 15. *quæſt.* 3. *num.* 7. *& ſeqq.*

6 Addit Ambroſinus *cap.* 22. *num.* 6. cum Deciano *tract. crim. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 17. hoc priuilegium extendi ad eos, qui ſuſcepto habitu, nondum verò accepta prima tonſura inſeruiunt Eccleſiæ animo aduolandi ad ſtatum clericalem, & hoc verificari putat Ambroſinus in diœceſi Mediolanenſi, in qua cupiens ad ſtatum clericalem admitti, obtenta ab Archiepiſcopo licentia habitus, per annum in habitu clericali incedit, antequam prima ei tonſura conferatur. Sed hoc mihi nulla ratione probatur. tum quia hic non gaudet priuilegio canonis; ergo neque gaudet priuilegio fori. tum quia in Tridentino *loco cit.* præſcribitur delatio habitus, & tonſuræ, vt clericus priuilegio fori gaudeat. tum quia non ſunt propriè perſonæ Eccleſiaſticæ. Ita innuit Reginald. *lib.* 9. *num.* 355.

7 Addit Iulius Clarus *lib.* 5. *quæſt.* 35. *num.* 11. hoc priuilegium extendi ad famulos, & ad domeſticos, ac familiares Cardinalium: nam Romæ obſeruari putat cum Zabarella *Clement. ne Romani, de elect.* vt Cardinalium famuli ad ipſos Cardinales puniendi remittantur. Sed contrarium hoc tempore ſeruatur, vt à viris fide dignis accepi, & teſtatur Farinacius *de inquiſit. quæſt.* 8. *num.* 46. Scaccia *in tract. de iudic. part.* 1. *cap.* 11. *num.* 22. Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effectu* 1. *ampliat.* 24. *num.* 147. *& ſeqq.* Hoc etiam priuilegium ad duos familiares Referendariorum vtriuſque ſignaturæ extendi aſſerunt Doctores ex motu proprio Pauli III. qui incipit, *debita conſideratione*, & eſt 23. in ordine §. 9. *folio mihi* 649. Verùm ſi prædicta Bulla ritè perpendatur, non eximit illos à laica poteſtate; ſed ab Eccleſiaſticis iudicibus, illóſque Summo Pontifici immediatè ſubiicit. Vide Bullam Pauli III. citatam.

Addunt etiam extendi ad famulos, ſiue familiares Epiſcoporum; quamuis ſint merè laici. *cap. dilecto fin. de officio Archi.* Ita Marta *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 111. Monteſprellus, Abbas, Boſſius, & Capicius, apud Iulium Clarum, Felinus, Burſatus, & alij apud Farinacium *quæſt.* 8. *num.* 46. & apud Ambroſinum *cap.* 22. *num.* 13. & apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *num.* 128. apud Marium Antoninum *lib.* 3. *var. reſolut.* 73. apud Auguſtinum Barboſam *de poteſtate Epiſcopi* 3. *part. cap.* 107. *num.* 9. vbi hoc extendit ad notarios Curiæ Epiſcopi, ad fiſcalem, cuſtodes carcerum, lictores alióſque conſimiles. Verùm cùm huiuſmodi famuli, ſeu familiares non ſint propriè perſonæ Eccleſiaſticæ, arbitror trahentem illos ad ſæcularia iudicia non affici excommunicatione Bullæ; verſamur enim in materia pœnali, quæ iuxta propriam verborum ſignificationem intelligenda eſt. Ita Alterius *diſp.* 16. *cap.* 1. *dub.* 6. Duardus *canone* 15. *quæſt.* 8. *num.* 3. *&* 14. Reginaldus *lib.* 9. *num.* 354. *&* 355. & alij. Neque obſtat *cap. dilecto.* nam ibi agitur de particulari caſu exemptionis familiæ Archiepiſcopi, & religioſorum à poteſtate cuiuſdam Archidiaconi, quem caſum Summus Pontifex definiri, & expediri mandat, iuxta pacificam illius loci conſuetudinem, nec vllum facit verbum de exemptione familiarium Epiſcopi à laica poteſtate.

8 Hinc patet quid dicendum ſit de famulis aliorum clericorum; quamquam multi diſſentiunt, vt videri poteſt apud Carolum de Graſſis *loco citato, num.* 146. *& ſeqq.* Decianum *p.* 1. *cap.* 9. & apud præcit. Doctores, & à fortiori conantur oſtendere, legitimam vxorem clerici Græci, vel etiam Latini in minoribus conſtituti non poſſe, viuente viro, coram laico conueniri; quia ſunt vna caro. Idem ſentiendum putant de filiis legitimis clericorum. Sed oppoſitum vſu receptum arbitror, quia ſunt verè laici; conſequenter iudicio laicorum ſubiiciuntur.

9 Quintò nomine clericorum in hac materia veniunt religioſi cuiuſcunque ordinis. Ratio eſt, tum quia in fauorabilibus appellantur clerici, vt cum Auila, Vgolino, Henriquez, & aliis innui *de cenſuris diſp.* 5. *puncto* 1. *num.* 11. Clerici enim alij dicuntur regulares, alij ſæculares. Sæculares dicuntur non quia ſint laici, & propriè ſæculares. *cap. clerici, vel ſæculares* 13. *quæſt.* 2. ſed quia militat laicorum propria bona poſſidentes, & in ſæculo viuunt, non facta vllius regulæ profeſſione; religioſi verò dicuntur qui regulam profitentur. tum quia Gregorius XIV. in ſua conſtitutione, quæ incipit, *cum alias nonnulli*, priuilegio liber-

tatis gaudere oſtendit non ſolùm perſonas ſæculares Eccleſiaſticas; verùm etiam perſonas cuiuſuis ordinis, vel militiæ, etiam ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & Regulares quoquo modo, vt clariùs infrà explicabo.

10 Hoc priuilegium extenditur non ſolùm ad profeſſos, verùm etiam ad nouitios; quamuis conuerſi nuncupentur. Ratio eſt, tum quia nouitij dicuntur perſonæ Eccleſiaſticæ. tum quia gaudent priuilegiis religioſorum. Ob id *in tract. de ſacramentis, diſp.* 5. *quaſt.* 7. *puncto* 5. §. 1. *num.* 18. docui,

11 Nouitios in religione abſolui poſſe à cenſuris reſeruatis, à quibus abſolui poſſunt profeſſi. Ita Decianus *loco cit. cap.* 9. *num.* 24. Farinacius *loco cit. num.* 46. Ambroſinus *cap.* 22. *num.* 11. Scaccia *de iudic. p.* 1. *cap.* 21. *num.* 21. Nauarrus *lib.* 3. *de regular. conſil.* 58. Azorius *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 3. *quæſito* 2. Rodriquez *quæſtionum regularium, quaſt.* 51. *art.* 12. *tom.* 3. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *ampliat.* 9. *n.* 79.

12 Secus dicendum eſt de laico, qui ſe, ſuáque bona alicui monaſterio, non mutato habitu, mancipauit, & poſtea delictum commiſit; hic enim non venit nomine religioſi, quia nullo iure conſtat hoc ei nomen competere. Ita Aufrerius *deciſ.* 8. Iulius Clarus *lib.* 5. *quæſt.* 35. *num.* 12. Duard. *canone* 15. *quaſt.* 3. *num.* 4. & alij.

13 Rurſus hoc priuilegium non ſolùm extenditur ad veros religioſos, verùm etiam ad moniales profeſſas, vel nouitias, licet conuerſas: nam hæ gaudent priuilegio religioſorum, vt patet ex dictis *de cenſuris, diſp.* 2. *quaſt.* 4. *puncto* 1. vbi locutus etiam ſum de Eremitis, & Equitibus.

14 Maior difficultas eſt primò, vtrùm nouitius, poſtquam religionem deſeruit, non habens beneficium, aut ſacros ordines, iudicari, & puniri poſſit à laica poteſtate ob delictum tempore nouitiatus perpetratum.

Molina *tom.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 49. *num.* 24. Nauarrus *titulo de regularibus, lib.* 3. *conſil.* 58. Ambroſinus *loco citato num.* 11. Farinacius *loco citato, verſic. amplia* 16. & alij, putant puniri, & iudicari poſſe; etiamſi delictum in monaſterio nouitiatus tempore commiſerit, modò Prælatus non inceperit cognoſcere de illo delicto, vel ſi incepit cognoſcere, non curet de iuriſdictione à ſe præuenta.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, tum quia ad cognoſcendum cui foro quis ſubiiciatur, inſpiciendum eſt delicti tempus, & ſtatus, in quo tempore delicti reperiebatur, ex Baldo *in l. affinitatis. C. comm. de ſucceſſ.* ſed hic tempore delicti erat nouitius, & conſequenter immunis à laica poteſtate; ergo remanet immunis à laica poteſtate ob delictum in nouitiatu commiſſum. tum quia qui tempore clericatus delictum commiſit, non poteſt relicto clericatu ob illud delictum à laico puniri, vt in Concilio Neapolitano iudicatum fuiſſe refert Graminat. *deciſ.* 10. *num.* 5. de clerico beneficiario, qui clericali ſtatu derelicto vxorem duxerat. Idem docet Sayrus in Claui Reg. *lib.* 12. *cap.* 7. *num.* 9. Clarus *quaſt.* 36. *verſ. ſed hic quæro*, Farinacius *loco cit. num.* 66. Abbas *cap. vnico, de obligat. ad ratiocin.* Cenedus *in collect. part.* 2. *collect.* 23. *num.* 2. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *ampliat.* 97. *num.* 647. & alij communiter; ergo neque nouitius puniri poteſt à laico.

Neque hinc ſequitur delictum remanere impunitum; quia poteſt à Prælato, vel à Summo Pontifice, qui omnium religioſorum caput eſt, puniri.

15 Secunda difficultas eſt, an religioſus, qui patrato delicto religionis habitum aſſumpſit, gaudeat priuilegio fori.

Reſpondeo non gaudere, quoties ad religionem admittitur, non adhibita a ſuperioribus inquiſitione, quam Sixtus V. præſcripſit, an videlicet aliquod delictum commiſerit, an ære alieno teneatur, &c. Ratio eſt, tum quia hoc peculiariter decernitur in Bulla Sixti V. quæ eſt 71. in ordine, & incipit, *cùm de omnibus*, & in caſibus particularibus conſulenda erit. tum quia præſumitur habitum in fraudem ſuſcepiſſe, vt in ſimili docui de Clerico. Vide Molinam *loco citato*, & Farinacium *num.* 104.

16 Tertia difficultas eſt, vtrùm Commendatarij, vt Equites S. Ioannis, S. Iacobi, & alij gaudeant priuilegio canonis, & fori; ita vt incurratur excommunicatio ab eo, qui illos percutit, vel ad ſæculare forum trahit.

Reſpondeo equites, qui ſunt verè religioſi, vt ſunt Equites S. Ioannis, qui in communi viuunt, & votum ſolemne caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt, gaudere priuilegio canonis; nam re vera ſunt religioſi, conſequenter gaudent priuilegiis religioſorum; religioſi autem gaudent priuilegio canonis, & fori. Ita Molina *tom.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 50. *num.* 5. Nauarrus *lib.* 3. *conſiliorum de regularibus conſil.* 13. Azor *part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 4. *quæſito* 4. Vgolinus hic *num.* 1. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *num.* 109. vbi plures Doctores enumerat, & alij apud Sanchez *in ſumma lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 11. Reliqui verò milites Commendatarij, qui non viuunt in Congregatione, nec vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ emittunt, non gaudent hoc priuilegio; quia verè non ſunt religioſi: ſecus ſi vota emittant, aut illis communicata ſint priuilegia clericalia, quales videntur Equites S. Iacobi, qui licèt non voueant perfectam caſtitatem, & paupertatem; nihilominus habent priuilegium canonis, & fori, niſi fortè alicubi contraria conſuetudine fuerit abrogatum: nam in aliquibus regnis vſu receptum eſt, vt equites nonnullarum religionum non fruantur priuilegio canonis, aut fori, & in fructibus commendarum fiat executio per iudicem ſæcularem ob debita ab ipſis equitibus contracta, teſte Marta *de iuriſdict. p.* 2. *cap.* 32. & Duardo *lib.* 2. *canone* 15. *quaſt.* 5. *num.* 13.

An autem huiuſmodi conſuetudo contra libertatem huiuſmodi perſonarum legitima ſit, patebit ex infrà dicendis. Vide Garziam *de benefic.* 1. *part. cap.* 4. *num.* 15. *& ſeq.* vbi fusè oſtendit, etiam Equites S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ non eſſe quidem, verè, & strictè loquendo, religioſos; eſſe tamen perſonas Eccleſiaſticas, & ſeruantes tria vota ſuo modo; conſequenter gaudere priuilegio canonis, & fori. Idémque valet in Equitibus ordinis Chriſti in Luſitania, S. Lazari in Sabaudia, & S. Stephani Florentiæ, aliiſque conſimilibus, qui priuilegio ſunt exempti, aut tria vota emiſerunt. Ita Nauar. *conſil.* 10. *de regul.* Filliucius *loco cit. num.* 14. *ad finem*, & alij apud Garziam, & apud Sanchez *locis citatis*, apud Martam *de iuriſdict. p.* 2. *cap.* 32. apud Duardum *canone* 15. *quaſt.* 5. apud Alterium *diſp.* 16. *cap.* 3. apud Vgolinum, & Azor. *locis cit.*

Quarta difficultas eſt, vtrùm Tertiarij S. Franciſci, vel S. Dominici gaudeant prædicto priuilegio.

17 Reſpondeo Tertiarios, qui domi viuunt extra Congregationem, non gaudere dicto priuilegio; etiamſi ſeruent regulam S. Franciſci, vel S. Dominici; nam iſti non ſunt religioſi. Illi verò, qui aſſumpto habitu monachali ſeſe manciparunt obſequiis alicuius approbatæ religionis ſub obedientia ſuperioris illius religionis, gaudent hoc priuilegio, quandiu ita viuunt: nam pro illo tempore cenſentur religioſi, & perſonæ Eccleſiaſticæ; ſicut cenſentur nouitij: nam religioſi nomen in hac re non ſolùm accipitur pro illis, qui profeſſionem emiſerunt; verùm etiam, qui illius ſtatus ſunt participes, vt ſunt Tertiarij gregatim viuentes, nouitij, & alij. Ita Rota ex Nauarro *cap.* 27. *num.* 79. *verſic. octaua*, Sacra Cardinalium Congregatio ex Filliucio *quæſito* 4. *num.* 14. Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 20. Alterius *loco citato cap.* 1. *quaſt.* 4. vbi hoc multis rationibus probat, Carolus de Graſſis *effectu* 1. *num.* 92. & alij communiter, teſte Coninchо *loco ſtatim citando*. contra Caietanum *verbo excommunicatio, verſic. nota ſeptimò*, & contra multos alios apud Carolum de Graſſis.

18 Hinc ſequitur illos homines, qui aſſumpto habitu religioſo adhibentur ad ſeruitia, & obſequia monialium, & ad petendam pro ipſis eleemoſynam, gaudere hoc priuilegio.

Ex

Ex quo vlteriùs patet, hoc priuilegium extendi ad Eremitas, qui in communitate viuunt in aliqua Congregatione gaudente hoc priuilegio, vel ad eos, qui viuunt in communi ſub aliquo Prælato ex tacita, vel expreſſa Summi Pontificis auctoritate; quamuis in ea religione non fiat profeſſio: nam iſti cenſentur religioſi. Ita Nauarrus *in manuali cap.27.num.76.* Syluester *verb.excommunicatio 6.num.3.* & alij, quos citat, & ſequitur Molina *loco citato diſp.50. num.4.* Auila *loco citando*, Suarez *num.22.* Filliucius *num.14.* Reginaldus *lib.1.num.214. & lib.9.n.353.* Coninchus *diſp.14. dub.15. num.164.* Carolus de Graſſis *effectu 1.num.104.* Marta *de iuriſdict.4.part.caſu 113.* Duardus *quæſt.6. num.2.* Alterius *cap.1. dub.5.* vbi hoc priuilegium extendi putat ad Eremitas, qui peculiarem viuendi modum tenent, habitum religioſum deferentes, alicui ſacro loco ex obligatione ſeruientes ſub obedientia Epiſcopi, vel alterius Prælati, quidquid nonnulli apud præfatos Doctores in contrarium teneant.

19 Quinta difficulta eſt, vtrùm nomine perſonarum Eccleſiaſticarum venire poſſint Capitula, Conuentus, & Collegia Eccleſiarum.

Reſpondeo affirmatiuè; quia hæc nihil aliud ſunt quàm cœtus, congregatio, ſeu multitudo perſonarum Eccleſiaſticarum ſimul cohabitantium, quæ multitudo alicubi appellatur Capitulum, vt eſt Capitulum Canonicorum; alicubi Conuentus, vt eſt Conuentus Monachorum; alicubi Collegium, vt ſunt Collegia Societatis Ieſu. Quamquam Conuentus aliquando accipitur pro loco, quem Monachi incolunt, & inhabitant; ſicut etiam Capitulum aliquando vſurpatur pro loco ad quem Canonici conueniunt, & Collegium pro loco in quo religioſi degunt.

Hinc colligi poteſt differentia inter huiuſmodi Congregationes, & perſonas particulares Eccleſiaſticas, quòd illæ vniuerſitatem important; conſequenter trahens illas ad iudicium, non trahit illas, vt ſingulas; ſed vt quandam communitatem, & vniuerſitatem. Perſonæ verò particulares ſingularia indiuidua indicant, & trahens illas ad iudicium, non trahit tanquam vniuerſitatem, ſed vt ſingulas, ſeu ſingulares perſonas. Vide Syluestrum *in verb. Collegium*, Abbatem *in cap. ex litteris, de conſtitut.* Vgolinum hîc *cap. 15. num. 2.* Duardum hîc *lib. 2. canone 15. quæſt.9.* Decianum *tract.crimin.part.1.lib.4. cap.9. num.41.* Carolum de Graſſis *de effectibus clericatus effectu 1. ampliat.19.num.126.*

20 An verò Rectores Xenodochiorum, & Hoſpitaliorum perſonæ Eccleſiaſticæ cenſendæ ſint, conſtat ex dictis, & videri poteſt apud Decianum *loco citato num. 39.* apud Carolum de Graſſis *loco citato ampliat.17. num.117.* & apud Duardum *loco citato.*

Ex dictis in hoc puncto colligi poteſt ſolutio multorum caſuum quos afferam *puncto 4.*

PVNCTVM IV.

Quibus actibus in prima huius canonis parte vetitis libertas Eccleſiaſtica violetur, ſeu quænam ſit materia huius canonis editi contra trahentes Eccleſiaſticos ad laicale tribunal, &c.

1 *Explicatur materia iſtius excommunicationis.*
2 *Actiones in hoc canone interdictæ tres ſunt.*
3 *Trahere ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis ad ſæculare tribunal, quid ſit.*
4 *Iudex non afficitur excommunicatione, dum clericus propria ſponte ſiſtit ſe coram iſtius tribunali.*
5 *Quid ſit tribunal.*
6 *Quid ſit audientia.*
7 *Cancellaria quid ſit.*
8 *Conſilium quid ſit.*
9 *Parlamentum quid ſit.*
10 *Trahens Eccleſiaſticos ad ſæculare tribunal non incurrit excommunicationem, niſi hoc auctoritatiuè faciat.*
11 *Pars, vel eius procurator curans Eccleſiaſticum ad ſæculare tribunal trahi, non incurrit excommunicationem.*
12 *Iudex non incurrit excommunicationem, dum amicabiliter, & non auctoritatiuè alicui Eccleſiaſtico ſuadet, vt ad ſuum tribunal accedat.*
13 *Iudex curans clericum ad tribunal alterius trahi, non incurrit excommunicationem.*
14 *Satellites capiendo Eccleſiaſticos, an incurrant excommunicationem huius canonis.*
15 *Trahens, vel trahi procurans indirectè perſonas Eccleſiaſticas ad ſæculare tribunal, excommunicationem incurrit.*
16 *Iudex iniquè vexans famulos, vel conſanguineos Eccleſiaſticorum, vt ipſi Eccleſiaſtici cogantur ad ſuum tribunal accedere, incurrit excommunicationem.*
17 *Iudex trahens, vel trahi procurans Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal, incurrit excommunicationem, licèt Eccleſiaſticus ille vinculo excommunicationis, aut irregularitatis teneatur.*
18 *Citatio per ſe non eſt materia huius excommunicationis.*
19 *Capiens præcisè perſonam Eccleſiaſticam non videtur incurrere excommunicationem huius decimi quinti canonis.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Materia huius canonis eſt ſacrilegium, quo auctoritas Sedis Apoſtolicæ offenditur exercendo aliquam actionem in hoc canone expreſſam contra libertatem fori, qua perſonæ Eccleſiaſticæ gaudent. Ita Caietan. *verb. excommunicatio cap. 29.* Antonius de Souſa hîc *cap.16.* Sayrus, Alterius, Duardus, Vgolinus, Filliucius, Suarez, & alij communiter.

2 Quæres primò, quænam ſint actiones, quibus libertas Eccleſiaſticarum perſonarum contra præſcriptum huius canonis offenditur.

Reſpondeo tres eſſe.

Prima eſt ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam aliorum directè, vel indirectè trahere perſonas Eccleſiaſticas, ſeu Collegia, Capitula, vel Conuentus Eccleſiarum ad ſuum tribunal, Audientiam, Cancellariam, Conſilium, vel Parlamentum, vt in canone habetur.

Secunda eſt trahi facere prædictas perſonas ad prædicta tribunalia.

Tertia eſt procurare, vt trahantur.

3 Sed modò dubium eſt primò, quinam dicatur trahere ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis.

Reſpondeo illum dici trahere ex prætenſo officio, qui nemine petente, quaſi hoc ei ex officio competat, aliquem ad ſuum iudicium, quaſi nolentem adducit; trahere enim actionem moraliter violentam, ſiue aliquam coactionem importat, vt bene obſeruant Suarez *diſput. 21. ſect.2.num.78.* & alij.

Ille dicitur aliquem trahere ad inſtantiam partis, ſeu aliorum, qui alio petente, ſeu inſtante, aliquem ad ſuum iudicium, quaſi per coactionem trahit, vt patet ex dictis *in 8. Decalogi præcepto*, dum loquerer de modo procedendi in iudicio. Videri poteſt Duardus *canone 15.quæſt.2.* Vgolinus hîc *§.1.num.1.verſic.ſecundo*, Alterius *diſp.16.*

4 Hinc ſequitur iudicem non affici excommunicatione huius canonis, dum clericus volens ſe purgare propria ſponte ſiſtit ſe coram ſeculari iudice; iudex enim non dicitur hunc trahere, vel trahi facere, aut procurare. Ita Sayrus *num.7.* Duardus *quæſt.10. num.4.* Alterius *diſp.16. cap. 1. col. 15. verſic. poſtulabit aliquis*, contra Filliucium *num. 260.* Ratio eſt, quia in hoc canone ſub excommunicatione prohibetur trahere, vel trahi facere ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis: hic autem non trahit,

nec

nec trahi facit. Verum tamen eſt acta in huiuſmodi iudicio irrita eſſe, & inualida; etiamſi clericus intendat iuri ſuo cedere: cùm enim priuilegium exemptionis conceſſum ſit in honorem ordinis, & ſtatus Eccleſiaſtici, certum eſt clericum non poſſe huiuſmodi priuilegio renuntiare.*cap. ſi diligenti, de foro compet.* Ita communiter Doctores, vt patet ex dictis *de priuilegijs.*

5 Secundò dubium eſt, quid ſit Tribunal, Audientia, Cancellaria, Conſilium, & Parlamentum.

Reſpondeo idem eſſe, quod iudicia ſæcularia, quæ, iuxta variam locorum conſuetudinem, variis nominibus appellantur. Quamquam hæc nomina vtplurimum, pro loco, in quo præfata iudicia exercentur, vſurpari ſolent: Tribunal enim eſt locus, in quo iudices ſedere ſolent, dum ius dicunt.*l.penultima ff.de iuſt.& iur.*

6 Audientia eſt locus, in quo cauſæ audiuntur, aguntur, vel decernuntur.

7 Cancellaria eſt locus, in quo reſcripta iudicum concedi, vel cauſæ tractari ſolent.

8 Concilium eſt locus, in quo iudices, ſeu Conſiliarij ad negotia tractanda congregantur.

9 Parlamentum eſt locus, in quo plures conueniunt ad iuſtitiam exercendam, & adminiſtrandam. Ita Duardus *quæſt.*10.& alij.

10 Tertiò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam huius canonis excommunicationem opus ſit, vt præfatæ actiones auctoritatiue fiant.

Reſpondeo opus eſſe, vt auctoritate iudiciaria fiant. tum quia in textu dicitur, *qui ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant.* vbi notanda eſt illa particula, *ex officio, vel ad inſtantiam partis*; hæc enim loquendi forma actionem auctoritatiue factam importat. tum quia in textu dicitur, *ad ſuum tribunal, audientiam,* &c. qui autem aliquid priuata auctoritate agit, non dicitur ad ſuum tribunal trahere. Ita Vgolinus hîc §.1. *num.*11. *verſ. nono*, Duardus hîc *quæſt.* 10. *num.*2. Sayrus *lib.*4.*cap.*19.*num.*6. Alterius *diſp.*16.*cap.*1.*col.penultima, verſ.hinc ſequitur*, Reginaldus *lib.*9.*num.*356.

11 Hinc ſequitur primò, partem, vel eius procuratorem, qui curat perſonas Eccleſiaſticas trahi ad forum ſæculare, non affici excommunicatione huius canonis; quia id non agit auctoritate iudiciaria, vt patet ex rationibus proximè allatis. Ita Doctores cit.

12 Secundò iudicem, qui non auctoritatiuè, ſed amicabiliter ad ſedandas lites alicui ſuadet vt ad ſuum tribunal accedat in foro conſcientiæ, non ligari excommunicatione; quia non dicitur trahere, ſaltem auctoritatiuè. Secus ſi id auctoritatiuè faciat minis, ſuaſionibus, vel alio quouis modo. Ita Sayrus, Alterius, Duardus, Reginaldus, *locis citatis.*

13 Tertiò iudicem, qui clericum ad tribunal alterius iudici à ſuo tribunali diſtinctum trahi procurat, non affici excommunicatione huius canonis; tum quia non videtur id auctoritatiuè facere, cùm nullam in alieno tribunali iuriſdictionem habeat, vt ſuppono. tum quia non trahit coram ſe ad ſuum tribunal, vt dicitur in textu; ſed ad alienum: in pœnis autem ſtandum eſt verbis diſpoſitionis, in propria, & ſtricta ſignificatione acceptis.

Quartò non ſolùm iudices, verùm etiam ipſorum miniſtros trahentes, vel trahi facientes prædictas perſonas ad ſæcularia tribunalia, vinculo huius cenſuræ obſtringi: nam miniſtri ſunt veluti pars quædam iudicum, & manus magiſtratus, & vnum tribunal conſtituunt. Ita Alterius *cap.* 1. *verſ. trahunt*, Sayrus *loco cit. num.* 6. Duardus *quæſt.*28.*num.*4. Reginaldus *num.*356.

14 Improbabile mihi tamen non videtur ſatellites, qui clericos capiunt, cenſura huius canonis non ligari; quia iſti, in rigore loquendo, non dicuntur trahere, vel trahi facere perſonas Eccleſiaſticas coram ſe ad ſuum tribunal; ſed trahunt ad iudicem, ſeu ad tribunal iudicis.

Dixi, *cenſura huius canonis*, vt exciperem cenſuram canonis, *ſi quis ſuadente diabolo* 17. *quæſt.* 4. hanc enim perſpicuum eſt a ſatellitibus incurri, dum perſonas Eccleſiaſticas præter iuris diſpoſitionem capiunt, & ad laicos iudices ducunt. An autem incurrant latam in canone 16. conſtabit ex ibi tradendis.

15 Quartò dubium eſt, vtrùm ad hanc cenſuram ſufficiat præfatas actiones fieri indirectè.

Reſpondeo affirmatiuè; quia in Bulla dicitur, *trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant, directè, vel indirectè, quouis quæſito colore*, ideſt, quouis modo iudex iniquè trahat perſonas Eccleſiaſticas ad ſuum tribunal.

16 Hinc ſequitur iudices huic excommunicationi ſubiici, dum iniquè vexant conſanguineos Eccleſiaſticorum, aut ipſorum famulos, vel colonos, aut ipſorum bona diripiunt, aut ſimilia iniuſtè agunt, vt ipſimet Eccleſiaſtici tribunal ipſorum ſæculare adire cogantur: hoc enim pacto perſonas Eccleſiaſticas coram ſe, & ad ſuum tribunal indirectè trahunt. Ita Suarez *diſp.*21.*ſect.*2.*num.*78. Alterius *diſp.*16.*cap.*1.*col.penult.verſ.hinc ſequitur.* Vgolinus hîc §.1 *num.*2.*verſ.poſtremo*, Duardus *quæſt.*12. *num.*1. Filliucius *tract.*16.*cap.*10.*quæſito* 6.*num.*261.

17 Quæres ſecundò, vtrùm præfatæ actiones vetitæ ſint ſub excommunicatione; etiamſi fiant in perſonas Eccleſiaſticas cenſurarum, aut irregularitatis vinculo obſtrictas, aut etiam verbaliter depoſitas.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia huiuſmodi pœnæ Eccleſiaſticæ non auferunt priuilegia clericalia, vt docui *de cenſuris.* Ita Panormit.*c.cum non ab homine n.*5. *de iudic.* Felinus *ibidem*, quos citat, & ſequitur Duardus *quæſt.*11 *num.*59.*verſ.vndecimo*, Alterius, Vgolinus, & alij, quos referam *quæſt.*19.

Secus dicendum eſt, ſi perſonæ Eccleſiaſticæ realiter degradatæ ſunt, vt conſtabit ex infrà dicendis.

18 Quæres tertiò, vtrùm citatio perſonæ Eccleſiaſticæ ad laicale tribunal ſit materia huius cenſuræ, ita vt iudex laicus citans Eccleſiaſticum, excommunicationis pœnam incurrat.

Reſpondeo citationem præcisè non eſſe materiam huius cenſuræ; quia ſimplex citatio non eſt tractio, & adductio ad ſæculare tribunal. Ita innuit Suarez *diſp.* 21. *ſect.*2. *num.*78. dum ait, trahere ad iudicium idem eſſe, ac inducere ad comparendum in iudicio, Vgolinus hic §.1. *num.*11. *verſ. decimo*, Duardus hîc *quæſt.*28. *num.*4. contra Filliucium *tract.*16.*cap.*10.*quæſt.*6.*num.*260.

Hoc tamen intellige de citatione ſimplici; quia ſi perſona Eccleſiaſtica virtute citationis corã iudice compareat, certum eſt iudicem in excommunicationem incidere; quia dicitur trahere, vel trahi procurare perſonam Eccleſiaſticam coram ſe.

19 Quæres quartò, vtrùm capere perſonam Eccleſiaſticam ſit materia huius canonis, ita vt iudex capi procurans incidat in excommunicationem.

Reſpondeo capere, præcisè, non eſſe materiam huius excommunicationis, ſeu actionem in hoc canone ſub excommunicatione interdictam, quia capere præcisè non eſt trahere, vel trahi facere coram ſe ad ſuum tribunal, &c. Secus ſi iudex curet Eccleſiaſticum capi, & ad ſe adduci, vel in carcerem trudi; tunc enim perſonam Eccleſiaſticam coram ſe trahi procurat.

Dixi *materiam huius excommunicationis*; quia capiens, aut capi procurans perſonas Eccleſiaſticas ob cauſas capitales, ſeu criminales, afficitur excommunicatione decimi noni canonis. quamobrem, vt hæc reſponſio rectiùs intelligatur, diſtinguendum eſt, vel perſona Eccleſiaſtica capitur ob cauſas criminales, vel ob ciuiles. Si ob ciuiles, capiens, vel capi mandans non incurrit excommunicationem Bullæ, vt patet ex ratione proximè allata, ſaltem ſi captus ſtatim dimittatur, & in carcerem non conijciatur (incurrit tamen excommunicationem canonis, *ſi quis ſuadente diabolo* 17. *q.*4. exceptis caſibus in iure permiſſis, de quibus infrà, & facit contra libertatẽ Eccleſiaſticam.)

Si

Si capitur ob cauſas criminales, capiens, vel capi mandans incidit in excommunicationem canonis decimi noni huius Bullæ. Imò etiam aliquando incurrit excommunicationem canonis decimi ſexti, vt ex illius expoſitione conſtabit.

Ex dictis in hoc puncto colligi poteſt ſolutio multorum caſuum, quos in ſequenti puncto enumerabo.

PVNCTVM V.

Quænam perſonæ contra libertatem in prima huius canonis parte præſcriptam faciant, trahendo, vel trahi faciendo Eccleſiaſticos ad ſeculare tribunal, ſeu quódnam ſit huius cenſuræ ſubiectum.

1 *Explicantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur trahendo, vel trahi procurando perſonas Eccleſiaſticas ad ſæculare tribunal.*

2 *Iudex Eccleſiaſticus incurrit excommunicationem trahendo auctoritate laica Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal.*

3 *Iudex Eccleſiaſticus non incurrit excommunicationem trahendo alium Eccleſiaſticum ſibi non ſubditum ad ſuum tribunal.*

4 *Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal; etiamſi illum trahat ob grauiſſima delicta.*

5 *Clericus ſacris ordinibus initiatus priuilegio fori gaudet; etiamſi non ſeruet ea quæ præſcribuntur in Concilio Tridentino* ſeſſ. 23. cap. 6.

6 *Clericus degradatus non gaudet priuilegio fori.*

7 *Clericus, qui dimiſſo habitu, & tonſura enormitatibus ſe immiſcet, an priuilegio fori gaudeat.*

8 *Iudex laicus ſubijcitur huic excommunicationi trahendo ad ſuum tribunal clericum ob delicta tempore laicalis ſtatus ab ipſo perpetrata.*

9 *Clericus, qui patrato delicto tempore laicalis ſtatus ſtatum clericalem aſſumpſit intentione ſubtrahendi ſe à laica poteſtate, an priuilegio fori gaudeat.*

10 *Clericalis ſtatus quomodo cognoſci poſſit aſſumptus in fraudem fori ſæcularis.*

11 *Votum fuiſſe emiſſum ante patratum delictum, quomodo probari poſſit.*

12 *Probandi onus, ſtatum clericalem per fraudem aſſumptum fuiſſe, cui incumbat.*

13 *Iudex laicus afficitur excommunicatione; etiamſi Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal trahat intentione ipſum abſoluendi.*

14 *Reges non poſſunt Epiſcopos auctoritatiuè conuocare.*

15 *Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo clericum ad ſuum forum ob falſum coram ſe depoſitum.*

16 *Iudex laicus non poteſt clericum ad ſuum tribunal trahere dum clericus tenetur de euictione.*

17 *Iudex laicus incurrit excommunicationem trahēdo ad ſuum tribunal clericum cauſa officiorum ſæcularium.*

18 *Iudex laicus non poteſt clericum ad ſuum tribunal trahere; etiamſi illum trahere intendat tanquam ſucceſſorem, & hæredem bonorum laici; etiamſi lis coram laico, cuius eſt hæres, inchoata fuiſſet.*

19 *Clericus non poteſt pro depoſito coram laico iudice conueniri.*

20 *Clericus, qui cum laicis delictum commiſit, conueniri non poteſt coram laico iudice.*

21 *Coram quo facienda ſit appellatio, dum cauſa ſemel fuit deciſa per duos iudices, vnum laicum, alterum clericum.*

22 *Clerico iniuriam inferens à quo puniri debeat.*

23 *Clericus à laica poteſtate capi non poteſt, dum ab ea puniri nequit.*

24 *Clericus in flagranti crimine deprehenſus capi poteſt à laico, ſi periculum ſit vt aufugiat.*

25 *Clericus incedens ad patrandum delictum capi poteſt à laico iudice Eccleſiaſtico conſignandus.*

26 *Clericus debitor de fuga ſuſpectus an capi poſſit.*

27 *Clericus deferens arma contra Principis edictum an capi poſſit.*

28 *Clericus licet illegitimus capi non poteſt, modo ſit ordinibus ſaltem minoribus initiatus.*

VNICA PROPOSITIO.

1 OMnes cuiuſcunque conditionis homines, qui auctoritate laica iniuſte trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directe, vel indirecte, quouis quæſito colore perſonas Eccleſiaſticas ad ſe, ſuumque tribunal, Audientiam, Conſilium, Parlamentum, delinquunt contra libertatem Eccleſiaſticam in hoc canone præſcriptam; conſequenter huius canonis excommunicationem incurrunt. Hæc propoſitio conſtat ex verbis Bullæ, & ex iis, quæ puncto præcedenti tradidi.

Ex hac propoſitione colligi poteſt primò, quoſcunque iudices auctoritate ſæculari trahentes, vel trahi procurantes ad ſuum tribunal perſonas Eccleſiaſticas, in excommunicationem huius canonis incidere.

2 Amplia non ſolùm in iudicibus laicis, verùm etiam in Eccleſiaſticis, quoties auctoritate laica perſonas Eccleſiaſticas ad ſuum ſæculare tribunal trahunt, vel trahi faciunt, aut procurant: nam ſi Cardinalis ſit Prorex alicuius regni, aut alicuius vrbis Gubernator à Rege conſtituatur, perſpicuum eſt ipſum in excommunicationem incidere, ſi ad ſuum tribunal ſæculare perſonas Eccleſiaſticas trahat, exceptis caſibus in iure permiſſis. Ita Caietan. *verbo excommunicatio, cap. 29.* Filliucius *tract. 16. cap. 10.* Duardus *canone 15. quæſt. 1. num. 1. & quæſt. 28. num. 1.* Reginaldus *lib. 9. cap. 23. num. 352. quæſito 6. num. 262.*

3 Limita, ſi iudex Eccleſiaſticus perſonam Eccleſiaſticam ad ſuum tribunal Eccleſiaſticum trahat; etiamſi perſona illa Eccleſiaſtica non ſit illi iudici ſubdita: nam hic canon intelligitur de iis, qui auctoritate laica trahunt, vel trahi faciunt ad ſæculare tribunal; Summus enim Pontifex conſuluiſſe videtur immunitati Eccleſiaſticorum contra laicos. Ita Caietan. *de excom. cap. 29. verſ. vbi nota,* Vgolinus hîc §. 1. *ad finem, verſic. poſtremo,* Duardus hîc *quæſt. 28. num. 6.*

Ex quo licet inferre, quòd quando Collegium, id eſt, multitudo hominum, quorum maior, vel æqualis pars eſt Eccleſiaſticorum, iudicat laicos, qui tunc cum Eccleſiaſticis iudicant, pœnam excommunicationis non incurrunt; quia præſumitur Collegium Eccleſiaſticum: dignius enim trahit ad ſe minus dignum, ex gloſ. *cap. quod in dubijs, de conſecrat. Eccleſiæ, in verbo conſecratio.* Ita Syluester *verb. Collegium, initio.* Duard. hîc *canone 14. quæſt. 9. num. 2.* Reginaldus *lib. 9. num. 352.*

4 Secundò colligitur iudices, qui auctoritate laica trahunt Eccleſiaſticos ad ſuum tribunal, affici excommunicatione huius canonis; etiamſi trahant, vel trahi faciant, aut procurent ob grauiſſima delicta, e.g. ob proditionem patriæ, blaſphemiam, hæreſim, crimen falſæ monetæ, Sodomiæ, & alia enormia delicta. tum quia id prohibetur ſub excommunicatione in hoc canone. tum quia actio examinandi, iudicandi, & puniendi ſupponit poteſtatem in eum, qui examini, iudicio, & pœnæ adiudicatur: laicus autem non habet poteſtatem, & iuriſdictionem in clericum; quia clerici iure diuino, & naturali exempti ſunt à laica poteſtate. Ita Farinacius *tract. crimin. 1. part. quæſt. 8. num. 3. & ſeqq.* Carolus de Graſſis *num. 668.* & alij. Hoc tamen intellige quandiu exempti remanent; quandiu autem exempti remaneant inferiùs explicabo, ex diſpoſitione Tridentini *ſeſſ. 23. cap. 6.* vbi Concilium loquitur ſolùm de clerico prima tonſura, vel minoribus ordinibus initiato.

5 Nã ſi loquamur de clerico ſacris ordinibus inſignito,

dicendum eſt ipſum gaudere priuilegio clericali, etiamſi non ſeruet ea quæ in Concilio Tridentino *loco citato* præſcribuntur, tum quia ex nullo iure colligitur ipſum hoc priuilegio priuari. tum quia ordinis ſacri ſuſceptione videtur perpetuo mancipatus ſeruitio Eccleſiæ, & addictus diuino obſequio, nec ampliùs ad ſæcularem ſtatum redire poteſt; ergo par non eſt, vt poteſtati laicæ ſubiiciatur. Vide Suarez *de cenſuris diſput.* 22. *num.* 11. Carolum de Graſſis *effectu* 1. *num.* 345. Decianum 1. *part. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 18.

Amplia, etiamſi homicidium contra Principem, vel contra alium, aut etiamſi hæreſim, aut alia enormia delicta committat, adhuc enim libertatem Eccleſiaſticam retinet; vt patet ex allatis rationibus. Vide Farinacium *num.* 28. *de inquiſit.* Martam *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 133. Alterium *canone* 19. *cap.* 2. *col.* 4. *verbo, reſpondeo*, Duardum *canone* 15. *quæſt.* 11. *num.* 30. *& ſeqq.* Carolum de Graſſis *num.* 916. *& ſeqq.*

6 Limita tamen primò, niſi ob patrata crimina degradetur, aut Curiæ ſæculari tradatur, iuxta *cap. cùm non ab homine, de iudic.* tunc enim iudicari, & puniri poteſt a laica poteſtate; quia clericus per degradationem amittit priuilegium. Imò facta reali degradatione poterit iuxta iuris ciuilis diſpoſitionem puniri, & iudicari; quia poteſtati ciuili ſubditus effectus eſt, *cap. ad falſariorum, de crimine falſi.* Ita Farinacius *quæſt. crimin. quæſt.* 8. *num.* 48. Panormitanus *cap. cùm non ab homine, de iudic. notabili vltimo.* Iulius Clarus *lib.* 5. *quæſt.* 36. *verſic. ſed an ſæcularis*, Ambroſinus *de immunitate cap.* 17. *num.* 27. Abbas, & alij apud præcitatos Doctores.

7 Limitant ſecundò Nauarrus, Ambroſinus, Farinacius, & alij DD. ſtatim citandi, quibus adde Reginaldum *lib.* 19. *num.* 70. niſi clericus dimiſſo habitu, & tonſura enormitatibus ſe immiſceat; nam ſi clericus, etiam ſacris ordinibus initiatus, dimiſſo habitu, & tonſura enormitatibus ſe immiſceat, amittit priuilegium fori, *cap. perpendimus, de ſentent. excommun.* ſaltem poſt trinam admonitionem, *cap. contingat, eodem titulo.*

Sed hæc limitatio mihi diſplicet; quia nullo iure ſufficienter probatur. Neque obſtat *cap. perpendimus*, citatum, vt obſeruat Coninchus *de ſacramentis diſput.* 14. *num.* 160. & Suarez *num.* 13. & alij apud Ambroſinum *cap.* 17. *n.* 12. nam ibi non eſt ſermo de priuilegio fori, ſed canonis; conſequenter ex illo cap. ſolùm colligitur, eum, qui abiecto habitu clericali tyrannidi, ac enormitati ſe inuerecundæ immiſcet, priuilegio canonis priuari, etiam ante omnem monitionem. Vide Couarr. *quæſt. practic. cap.* 32. *num.* 2. Farinacium *tit. de inquiſit. quæſt.* 8. *num.* 53. Iulium Clarum *loco citato quæſito* 36. Molinam *tractat.* 3. *diſput.* 49. *num.* 21. Ambroſinum *de immunit. cap.* 17. *num.* 12. Imò Nauarrus *cap.* 27. *num.* 81. Coninchus *diſp.* 14. *num.* 156. & alij apud Couarr. *num.* 2. apud Suarez *loco citato num.* 12. apud Farinacium *num.* 54. & apud Riccium *deciſ.* 606. *num.* 5. putant monitionem non requiri; quia *cap. perpendimus*, non meminit vllius monitionis. In ſententia tamen omnium dicendum eſt debere ſaltem omnino de criminis enormitate conſtare; quia qualitas conferens iuriſdictionem, ante omnia probari debet, vt iuriſdictioni locus ſit. *l. ſi quis aliena, ff. de iudic.* Ob id Farinacius *num.* 58. cum Ioanne Andrea, Cæpolla, & aliis putat opus eſſe, vt clericus in flagranti reperiatur. Hæc omnia de verbo ad verbum paucis additis tradidi *in tract. de legib. diſp.* 10. *quæſt.* 12. *puncto* 1. §. 1. *num.* 5.

8 Tertiò colligitur iudices laicos incidere in hanc cenſuram trahendo Eccleſiaſticos ad ſuum tribunal; etiamſi trahant clericos ob patratum delictum tempore ſtatus laicalis, quo delicto patrato effecti ſint clerici, aut religioſi. Ratio eſt, tum quia priuilegium explicandum eſt, quantum verborum ſenſus patitur, maxime in fauorem religionis, & ſtatus Eccleſiaſtici; ſed iura ſimpliciter eximunt perſonas Eccleſiaſticas Deo dicatas, nec reſtrictionem addunt ad crimina poſt clericatum, vel ante clericatum commiſſa; ergo fruſtrà limitatio, & reſtrictio additur. tum quia qui patrato delicto confugit ad Eccleſiam materialem, gaudet priuilegio immunitatis, nec poteſt à Curia ſæculari capi; ergo etiam priuilegio immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ gaudet, qui patrato delicto ſtatum clericalem aſſumit. tum quia priuilegium immunitatis conceſſum eſt clericis; quia dedecet ipſos à laicis iudicibus iudicari. Sed hæc ratio militat tam in delictis commiſſis ante aſſumptionem ſtatus clericalis, quàm pòſt; ergo, &c. tum quia, ſicut *in l. hos accuſare, ff. de accuſat.* decernitur Legatum Prouinciæ accuſandum non eſſe de illo delicto, quod ante legationem commiſit; ita à fortiori clericus, qui delictum tempore ſtatus laicalis perpetrauit, non videtur coram ſæculari iudice de crimine accuſandus. tum quia aſſumens aliquem ſtatum, ſicut tenetur ad onera illius ſtatus; ita etiam ſentire debet commoda, & priuilegia illius ſtatus. Inter commoda autem & priuilegia ſtatus clericalis enumeratur exemptio à laica poteſtate, tum quia laicus poteſtatem, & iuriſdictionem non habet in clericos, & Summus Pontifex excommunicat trahentes Eccleſiaſticos quouis quæſito colore. tum quia licèt in imponenda pœna attendi debeat tempus delicti. *l.* 1. *ff. de pœnis*; hinc tamen non ſequitur, quin mutato perſonæ ſtatu, mutetur etiam forus. *l. ſi filius* 1. Ita communiter DD. contra Antonium Gomezium 3. *variarum reſolutionum cap.* 10. *num.* 5. Vgolinum *cap.* 15. §. 1. *num.* 8. *verſic.* 6. & alios apud Ambroſinum *cap.* 19. apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *num.* 1072. & apud Clarum *loco* ſtatim *citando*, abſolutè aſſerentes, ſuſcipientem primam tonſuram poſt delictum iudicandum eſſe a iudice ſæculari.

9 Hanc illationem intelligendam putant DD. communiter, modò clericus ſtatum clericalem non aſſumpſerit intentione ſubtrahendi ſe à laica poteſtate. nam hic dicitur habitum per fraudem aſſumpſiſſe: fraus autem nulli debet patrocinari. Ita Zerola *verb. clericus num.* 6. Gomez 3. *variarum cap.* 10. Molina *tract.* 3. *diſput.* 49. *num.* 21. Couarr. *practicarum quæſt.* 32. *verſic. ſecunda concluſio*, Menochius *de præſumpt. lib.* 6. *quæſt.* 76. *num.* 35. Gutierez *lib.* 1. *pract. quæſt.* 5. Iulius Clarus *quæſt.* 36. *num.* 38. Additionator ad Iulium Clarum *ibidem litera* G, Farinacius *loc. cit. n.* 104. *limitatione* 9. Ambroſinus *cap.* 19. *num.* 5. & quamplures alij apud præcitatos DD.

Hæc limitatio probabilis eſt; quamuis ego probabilius ſentiam oppoſitum, tum quia dici poſſet iſtum vti iure ſuo, aſſumendo ſtatum clericalem; qui autem iure ſuo vtitur, nemini fraudem facit. tum quia hinc non ſequitur eum, qui ſtatum clericalem aſſumpſit hac intentione, priuari ipſo facto priuilegio clericali; licèt fortè dignus ſit, qui huiuſmodi priuilegio priuetur. Ita Suarez *lib.* 4. *de immunitate cap.* 15. *n.* 17. Communem verò Doctorum opinionem ego veram puto, quoties quis habitum clericalem aſſumpſit non animo perſiſtendi in ſtatu clericali, & Deo inſeruiendi, ſed hac ſola intentione, vt euitet forum ſæculare, hunc enim arbitror re vera aſſumere habitum in fraudem: eum verò, qui occaſione delicti perpetrati mouetur ad aſſumendum habitum animo ſeruiendi Deo, & ſimul vitandi forum ſæculare, non puto dici habitum in fraudem fori ſuſcipere; ſed potiùs vti iure ſuo, nec grauiter peccare, vt docui *de matrimonio quæſt.* 3. *puncto* 9. *num.* 6.

10 Difficultas eſt, quomodo cognoſcere valeamus, an ſtatus clericalis aſſumptus fuerit in fraudem fori ſæcularis.

Reſpondetur, licèt hoc tempore rarò fieri poſſit, vt quis clericalem ſtatum aſſumat in fraudem fori ſæcularis, quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. decreuit illis tantummodo primam tonſuram conferendam eſſe, quos probabiliter conſtat hunc vitæ ſtatum eligere, vt fidelem Deo cultum præſtent, non vt ſæculare iudicium effugiant; nihilominus clericalem ſtatum in fraudem fori ſæcularis aſſumptum fuiſſe probari poteſt,

Primò

Primò, ſi clericatus, ſtatum patrato delicto, aſſumptus fuit: nam ex vicinitate actuum magna deſumi conſueuit coniectura, niſi ſuſpicio grauiore præſumptione diluatur. Ita Maſcardus *tom. 2. concluſ.* 815. *num.* 4. Antonius Gabr. *communium opinio tum lib. de præſumpt. concluſ.* 13. *num.* 7. Ambroſinus *cap.* 19. *num.* 8. & alij apud Couarr. *practic. quæſt. cap.* 3. & apud Carolum de Graſſis *loco cit. & num.* 1127. *& ſeqq. &* 1144.

Secundò, ſi delinquens priùs fuerat diffamatus, vel delatus ad Curiam ſæcularem, vel iam condemnatus ob patratum delictum, aut ſi lis iam cœpta erat coram laico iudice per conteſtationem, vel citationem, hic enim metu pœnæ præſumitur ſtatum clericalem, vel religioſum elegiſſe ad vitandum laicale forum, & iuriſdictio cenſetur perpetuata coram priori iudice per citationem. Ita Clarus *loco citato num.* 39. *verſic. ſed in hoc*, vbi docet Senatum iudicaſſe, beneficium in fraudem obtentum fuiſſe ab eo, qui beneficium patrato delicto obtinuerat. Idem tradit Farinacius *num.* 110. Ambroſinus *cap.* 19. *num.* 10. Couarr. & Molina *locis cit.* & quamplures alij apud præfatos DD. præſertim apud Farinacium *num.* 110. apud Duardum *lib.* 2. *canone* 15. *quæſt.* 11. *num.* 4. *& ſeqq.* apud Mattam *de iuriſd. part.* 4. *caſu* 176. & apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *num.* 1080. *& ſeqq.*

Obſerua tamen primò eum, qui patrato ſcelere religioſum, vel clericalem ſtatum in fraudem fori ſæcularis, vel lite iam cœpta coram ſæculari iudice ſuſcepit, non poſſe à laico iudice corporali pœna puniri: nam per ſuſceptionem ſtatus Eccleſiaſtici effectus eſt de ſorte, & hæreditate Chriſti, & peculiari quadam ratione Deo, & Eccleſiæ ſeruitio addictus eſt; ergo par non eſt, vt poteſtati ſæculari corporaliter ſubiiciatur. Ita communiter DD. Probabile tamen eſt puniri poſſe pœna pecuniaria, & confiſcatione bonorum, vt abſolutè docet Clarus *loco citato*, cum Aufrerio, Viuio, Boſſio, & aliis, quibus adhæret Farinacius *loco citato num.* 107. *& conſil.* 77. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *num.* 1129. Duardus *canone* 19. *quæſt.* 7. *num.* 4. Ambroſinus, Couarr. & Molina *locis citatis*, & alij apud præfatos DD. nam probabiliter ſuſtineri poſſe diximus, aſſumentem ſtatum clericalem in fraudem fori ſæcularis ſubiici poteſtati ſæculari; ſed non ſubiicitur quoad pœnam corporalem; ergo ſubiicitur ſaltem quoad pecuniariam.

Ex dictis ergo in hac illatione conſtat clericum, qui hunc ſtatum, patrato delicto, aſſumpſit animo vitandi forum ſæculare, ſubiici poteſtati laicæ quoad pœnam ſolam pecuniariam, ſi verò bono animo, & abſque fraude aſſumpſit, non ſubiici poteſtati laicæ, neque quoad pœnam pecuniariam, neque quoad corporalem, quamobrem qui ſtatum clericalem ſuſcipit ob votum emiſſum ante patratum crimen, nulla ratione poteſt à laica poteſtate puniri; quia non dicitur ſuſcipere ſtatum clericalem in fraudem fori ſæcularis; quamquam in foro externo præſumitur ſtatum clericalem in fraudem fori ſuſcipere, ſi eum ſtatum patrato delicto, vel poſt diffamationem, delationem, vel accuſationem ſuſcipiat, niſi probet ſe illum ex voto ſuſcipere, ſeu ſe votum religionis, vel clericalis ſtatus ante patratum delictum emiſiſſe.

11 Hanc autem voti ante delictum emiſſionem aliqui Doctores probari poſſe putant iuramento ipſius clerici: nam quæ in animo conſiſtunt, probantur iuramento ipſius aſſerentis; votum autem in animo conſiſtit, cum mente, & voluntate concipiatur, & emittatur. Ita Decianus *loco cit. n.* 23. & alij apud Ambroſinum *n.* 12. & apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *num.* 1099. *& ſeqq.*

Alij verò probabilius putant non ſufficere iuramentum ipſius clerici, niſi etiam alias adducat coniecturas, quibus præſumatur verum eſſe ipſius iuramentum. Ratio eſt, tum quia quando agitur de graui præiudicio, non ſtatur iuramento aſſerentis, etiam in iis, quæ ab animo pendent; hic autem agitur de præiudicio laicæ poteſtatis, ad quam euitandam clericus allegat votum. tum quia tantus eſt euitandæ laicæ poteſtatis affectus, vt plures parati eſſent ad falsò iurandum, ſe ſtatum clericalem ex voto elegiſſe. Ita aliis citatis docet Farinacius *num.* 114. *fol.* 93. Couarr. & Molina *locis citatis.*

12 Obſerua ſecundò onus probandi ſtatum clericalem per fraudem aſſumptum fuiſſe, incumbere illi, qui contendit aſſumptum fuiſſe per fraudem; cum enim fraus non præſumatur, niſi probetur, *l.* 1. *ff. pro ſocio, & l. quoties, §. qui dolo, ff. de probat.* dicendum eſt ab eo probandam eſſe, qui aſſerit clericalem ſtatum per fraudem aſſumptum fuiſſe. *cap. licet cauſam* 1. *quæſt.* 1. Vide Farinacium *num.* 111. Maſcardum *de probat. tom.* 2. *concluſ.* 814. *num.* 5. quomodo autem probetur ſtatum clericalem aſſumptum fuiſſe per fraudem, conſtat ex dictis in difficultate proximè explicata.

Obſerua tertiò eum, qui ſtatum clericalem per fraudem aſſumpſit, degradandum eſſe, ſi ob delictum dignus ſit mutilatione, aut morte. Ita Molina *tract.* 3. *diſp.* 49. *n.* 21. *ad finem.*

13 Quartò colligitur iudices laicos affici excommunicatione latæ ſententiæ trahendo Eccleſiaſticos ad ſuum tribunal; etiamſi trahant intentione abſoluendi. Ratio eſt, tum quia abſolutio ſupponit ſubiectionem in eo, qui abſoluitur; clericus autem non eſt ſubditus poteſtati laicæ. tum quia Summus Pontifex excommunicat trahentes quouis quæſito colore.

Obiicies, quod fauore alicuius introductum eſt, non debet in ipſius damnum retorqueri. *l. quod fauore, C. de legibus.* ſed fauore clericorum introducta eſt exemptio; ergo exemptio non debet in ipſorum damnum retorqueri: ergo clerici poſſunt abſolui à laico iudice, ſi delictum committant, quod aliàs ad laicam poteſtatem pertinet; alioquin exemptio vergeret in ipſorum damnum.

Reſpondeo negando vltimam conſequentiam; nam magis fauorabile eſt ſtatui clericali omnino exemptum eſſe à laica poteſtate, quàm illi aliqua ratione ſubiectum eſſe: abſolutio autem ſupponit ſubiectionem. Ita Decianus *part.* 1. *cap.* 9. *num.* 9. *lib.* 4. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *num.* 207.

14 Quintò Reges, aut Principes non poſſe ſine periculo excommunicationis coram ſe, vel coram ſuo tribunali auctoritatiuè conuocare Epiſcopos, aut alios Prælatos; etiamſi id faciant prætextu libertatis, & ſalutis Eccleſiæ ſeruandæ. Ratio eſt, tum quia nullibi conſtat, hanc facultatem Principibus collatam fuiſſe. tum quia Summus Pontifex excommunicationis fulmen in hac Bulla iudices auctoritate laica trahentes, vel trahi facientes Eccleſiaſticos coram ſe ad ſuum tribunal, Audientiam, &c.

Nec obſtat Reges ab aliquibus canonici iuris interpretibus vocari patrones in Cathedralibus Eccleſiis, nomen enim patroni ab ipſis vſurpari puto pro defenſoribus, & protectoribus Eccleſiarum: non tamen hinc licet inferre ipſis poteſtatem auctoritatiuè conuocandi Eccleſiaſticos communicatam fuiſſe, vt bene docet Azor *loco citato cap.* 14. *quæſtio vlt.* contra nonnullos alios.

15 Sextò iudicem laicum vinculo excommunicationis obſtringi, trahendo clericum, qui falſum coram ſe depoſuit, ad ſuum tribunal, vt illum pœna corporali, vel pecuniaria puniat. Ratio eſt, tum quia clericus non poteſt trahi ad forum ſæculare. tum quia licèt laicus falſum deponens coram iudice Eccleſiaſtico puniri poſſit non ſolùm à iudice laico, verùm etiam ab Eccleſiaſtico, vt detur locus præuentioni, vt cum Bart. & quamplurimis aliis docet Iulius Clarus *lib.* 5. *q.* 38. *n.* 15. nihilominus iudex laicus non poteſt clericum coram ſe ipſo falſum deponentem punire; quia laicus non habet iuriſdictionem in clericos. Ita Farinacius *loco cit. q.* 8. *num.* 26. Iulius Clarus *q.* 38. *n.* 14. vbi aſſerit hanc eſſe communem canoniſtarum ſententiam, Ambroſinus *c.* 18. *n.* 21. Marta *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 128. *n.* 9. *&* 27. Duard. *q.* 11. *n.* 34. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *n.* 1147.

& quamplures alij apud præfatos Doctores, contra Baldum, Cynum, & nonullos alios apud Farinacium *num.* 26. *verſicul. amplia* 12. & apud Carolum de Graſſis *loco citato num.* 1146.

Neque obſtat lex, *nullum, C. de teſtibus*, in qua decernitur teſtem, qui aures iudicis offendit, poſſe ab eo iudice puniri, non obſtante quocunque priuilegio fori.

Reſpondetur enim clericos ea lege non aſtringi, cùm poteſtati laicæ non ſubiiciantur, nec legibus ciuilibus aſtringantur.

16 Septimò iudicem affici excommunicatione, trahendo clericum ad ſuum tribunal, etiamſi eum trahat in caſu, in quo clericus tenetur de euictione; clericus enim gaudet priuilegio fori. Si verò lis agatur contra laicum, qui rem à clerico emit, & clericus reſiſtat defenſioni emptoris, vt ritè cauſa agatur, non poteſt clericus trahere cauſam ad tribunal Eccleſiaſticum; quia principaliter agitur contra laicum, non contra clericum, qui ad iudicium ſuo nomine non accedit, ſed in defenſionem emptoris. Vide Couarruuiam *practicarum quæſtionum cap.* 8. Capicium *deciſ.* 197. Ambroſinum *cap.* 20. *num.* 23. & alios ab eo relatos, Duardum *quæſt.* 11. *num.* 46. & Martam *loco citato caſu* 34. Carolum de Graſſis *effectu* 1. *num.* 261.

17 Octauò iudicem laicum vinculo excommunicationis irretiri, trahendo clericum ad ſuum tribunal; etiamſi eum trahere intendat prætextu officiorum ſæcularium, quæ clericus exercet. Ratio eſt, tum quia Bulla vniuerſaliter loquitur, & ſolùm excipit caſus in iure expreſſos: exceptio autem firmat regulam in caſibus non exceptis. tum quia licèt clericus nequeat officia ſæcularia ſine ſuperioris diſpenſatione ſuſcipere, *cap. ſacerdos, ne cleric. vel monach.* nihilominus priuilegium clericale retinet, & exemptus eſt à laica poteſtate. *cap. fin. de vita & honeſtate clericorum.* Quamobrem clericus, qui officium tutoris, vel curatoris, vel adminiſtratoris bonorum exercuit, & in eo deliquit, non poteſt in iudicium à laico ad reddendam rationem vocari. quamuis enim delinquat aſſumendo huiuſmodi officium; non tamen amittit fori priuilegium. Ita Ambroſinus *cap.* 20. *num.* 54. Marta *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 148. Duardus *canone* 15. *quæſt.* 11 *num.* 26. *&* 38. & alij, contra nonnullos DD. Gallos.

18 Nonò colligitur clericum, qui tanquam hæres in bona laici ſucceſſit, non poſſe à iudice laico abſque excommunicatione ratione illorum bonorum ad laicale forum trahi. Ratio eſt, tum quia in Bulla excommunicantur trahentes, vel trahi procurantes quouis quæſito colore. tum quia quamuis laicus, in cuius bona clericus ſucceſſit, à laica poteſtate iudicari potuiſſet; non tamen à laica poteſtate iudicari poterit clericus, cùm hic exemptionis priuilegio gaudeat. Ita Doctores ſtatim citandi, & hoc valet, etiamſi lis inchoata fuiſſet contra laicum coram iudice laico, & lite pendente mortuus ſit laicus, in cuius bona clericus ſucceſſit. Ratio eſt, tum quia militat eadem ratio exemptionis. tum quia inutilis videretur ſententia contra clericum à iudice laico prolata; nam per laicum non poſſet executioni mandari, nec Eccleſiaſticus iudex cogi poſſet ad curandum, vt per ipſum executioni demandetur; cùm Eccleſiaſticus iudex poteſtati laicæ minimè ſubiiciatur. tum quia clericus non poſſet coram laico conueniri, ſi lis nondum inchoata fuiſſet; ergo neque conueniri poterit, lite iam inchoata; cùm præuentio laici iudicis poteſtati Eccleſiaſticæ derogare non poſſit. Ita Felinus, Abbas, Immola, & alij, quos citat, & ſequitur Ambroſinus *de immunitate cap.* 20. *num.* 45. & Rota Romana *deciſ.* 552. Marta *de iuriſdictione part.* 4. *caſu* 33. Duardus *canone* 15. *num.* 3. Alterius *lib.* 5. *diſputat.* 16. *cap.* 1. *col.* 12. *& ſeq. caſu* 2. contra Couarruuiam *practic. quæſt. cap.* 8. Farinacium *de inquiſit. quæſt.* 8. *num.* 46. Reginaldum *lib.* 9. *cap.* 13. *num.* 352. *verſic. monendum*, Carolum de Graſſis *num.* 1240. & alios aſſerentes clericum ſubiici foro laico quoad lites inchoatas contra hæredem, cui ſuccedit.

19 Decimò colligitur clericum, qui in iudicio ſæculari depoſitum recepit, non poſſe pro reſtitutione depoſiti coram laico iudice conueniri, vel cogi ad reſtituendum; exemptus enim eſt à laica poteſtate. conſequenter iudex laicus eum trahens ad ſuum tribunal excommunicationem incurrit. Ita Surdus *lib.* 3. *conſil.* 396. *num.* 33. Ambroſinus *loco citato num.* 53. & alij contra Baldum *l. acceptum num.* 4. *C. de vſuris*, Farinacium *num.* 123. & alios. Idem dicendum eſt de clerico, qui coram iudice laico fideiuſſit pro laico, vel etiam pro clerico. Ratio eſt, tum quia actus iudicialis factus coram iudice non ſuo, inualidus eſt. tum quia clericus exemptus eſt à laica poteſtate. Ita Socinus *cap.* 1. *de foro competent. num.* 45. Ancharanus, Marſilius, & alij apud Ambroſinum *cap.* 20. *numer.* 50. contra Bartolum, Salicetum, & alios apud præcitatos Doctores.

20 Vndecimò colligitur clericum, qui cum laico, vel etiam cum pluribus laicis delictum commiſit, iudicandum eſſe ab Eccleſiaſtico iudice; non verò à laico. alioquin laicus iudex excommunicationem incurrit; clericus enim non poteſt auctoritate laica trahi ad ſæculare tribunal, quia exemptus eſt à laica poteſtate. Imò non ſolùm ipſum clericum, verùm etiam ſocios criminis cum eo perpetrati ad Eccleſiaſticum iudicem remittendos eſſe teſtantur plurimi Doctores. Ratio eſt, tum ne continentia cauſæ diuidatur, & de eadem re diuerſæ, & contrariæ ferantur ſententiæ. tum quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum. *cap. quanto, de iudicijs.* Ita Farinacius *de inquiſit. quæſt.* 8. *num.* 151. Marta *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 118. *&* 122. Duardus *canone* 17. *quæſt.* 11. *num.* 48. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *num.* 232. & communiter Doctores ex Gomeſio *cap.* 1. *de reſcript. num.* 74. Boſſio *titulo de foro competente num.* 116. *in fine*, Menochio *de arbitrarijs caſu* 371. *num.* 12. Ambroſino *cap.* 20. *num.* 3. *& ſequentibus*, Deciano *tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 44. & quampluribus aliis, quorum ſententia probabiliſſima eſt.

Sed contrarium mihi probabilius videtur cum Iulio Claro *lib.* 5. *ſententiarum num.* 41. *verſic. euenit.* Couarruuia *quæſt.* 34. *num.* 1. Antonio Gomezio 3. *variarum cap.* 10. *num.* 6. Molina *tractat.* 3. *diſput.* 49. *num.* 23. & aliis apud præcitatos DD. præſertim apud Farinacium *num.* 151. apud Carolum de Graſſis *num.* 136. Ratio eſt, tum quia in praxi, præſertim Mediolani, aliter ſeruatur; hic enim laicus à laico, & clericus ab Eccleſiaſtico iudice iudicatur. tum quia cauſa diuidua eſt, & ritè ſubiici poteſt vtrique foro, ſeruato modo procedendi in vtroque foro, iuxta proprias regulas. tum quia *l. ſi quis vxori, ff. de furtis, in principio*, habetur, eum, qui præſtitit opem vxori ad ſurripienda mariti bona, puniendum eſſe pœna furis, nec gaudere priuilegio vxoris, quæ non punitur pœna furis; ergo non eſt abſurdum idem delictum, & cooperantes ad idem delictum diuerſimodè iudicari, vnumquemque à ſuo iudice pro conditione ſui ſtatus, quantitate culpæ, ac modo procedendi, & puniendi in diuerſis tribunalibus.

21 An verò appellatio facienda ſit coram laico, vel coram Eccleſiaſtico, quando cauſa ſemel fuit deciſa per duos iudices, vnum laicum, & alterum clericum, in quos cauſa fuerat compromiſſa.

Reſpondendum videtur faciendam eſſe coram Eccleſiaſtico iudice. tum quia dignior trahit ad ſe minus dignum. tum quia hîc agatur de actu ipſorum arbitrorum, quorum iudex non poteſt eſſe laicus, vt patet ex illatione proximè præcedente, dicendum eſt appellationem interponendam eſſe coram Eccleſiaſtico iudice. Ita Calcaneus *conſil. vlt.* Felinus *cap.* 1. *de præſcript. num.* 6. Aufrerius *tractat. de poteſtate Eccleſiaſtica ſuper laicos caſu* 13. Ambroſinus *cap.* 20. *num.* 6. & alij quamplures apud Couarruuiam 2. *variarum cap.* 12. *in principio*, contra ipſum Couarruuiam & alios.

22 Quæ

22 Quæres, vtrùm inferens iniuriam clerico puniri debeat ab Eccleſiaſtico, an à laico iudice. gloſſa apud Iulium Clarum *quæſt.36.n.42.verſ.quæro*, putat puniendum eſſe ab Eccleſiaſtico iudice. Alij verò arbitrantur dari locum præuentioni.

Ego cum Iulio Claro, Baldo *lib.3. conſil.260.* & aliis arbitror ab vtroque iudice iudicari, & puniri poſſe, non obſtante abſolutione, vel condemnatione facta in altero foro. Ratio eſt, tum quia vtrique foro illata fuit iniuria, cùm inferens iniuriam clerico deliquerit non ſolùm contra ius canonicum, verùm etiam contra ius ciuile, vt in præcedentibus probatum eſt. ergo ab vtroque iudicari debet, vt condigna delicto pœna imponatur. tum quia cùm alia ſit iuriſdictio fori laicalis, & alia fori Eccleſiaſtici, ſententia in vno foro lata non parit exceptionem in alio foro. tum quia fieri poteſt, vt aliquod delictum ſecundùm vnam rationem ſubiiciatur foro laico, ſecundùm aliam ſubiiciatur tantummodo foro Eccleſiaſtico, vt docet Molina *loco ſtatim citando*. Cauendum tamen eſt, ne grauior pœna imponatur, quàm delicti grauitas poſtulet: nam iuſtitia exigit delicta ſolùm puniri, iuxta ipſorum qualitatem. Quamobrem iudex poſterior ſolùm procedere debet ad ſupplendam pœnam, in qua iniungenda primus iudex defecit. Ita Molina *tom.4.tract.3.diſput.49.num.3.* Marta *de iuriſdict.part.4.caſu 119.ad finem*, Couarr.2. *variarum cap.10.num.6.* Duardus *in Bulla Cœnæ canone 16.quæſt.5.num.2.* Graſſius *1.parte lib.4. cap.18. numer.140.* & alij Doctores ſtatim citandi.

Obiicies, nullus duplicem pœnam pati debet ob idem delictum, *cap.non afferamus 24.quæſt.1.* nec Deus bis iudicat in idipſum; ergo qui ſemel in vno foro fuit condemnatus, non poterit in alio foro puniri.

Reſpondeo non imponi duplicem pœnam pro eodem delicto, nec bis iudicari in eodem foro; ſed vnam pœnam delicto condignam imponi. Vide Iulium Clarum *loco citato, & quæſt.57.num.14.verſic.ſed quæro*, Gomezium 3. *variarum cap.1. num.4.* Farinacium *lib.1. delict. quæſt.4.* Ambroſinum *cap.20.num.10. & ſequentibus*, Graſſium & Martam *locis citatis*, Couarr.2.*var.cap.11.num.25.* & Molinam *loco cit.num.3.*

Hinc patet quid dicendum ſit de eo, qui commiſſo ſacrilegio ad vtrumque forum fuit delatus, & inquiſitus.

23 Duodecimò colligitur clericum à laica poteſtate abſque excommunicatione capi non poſſe, & in carcerem detrudi, vel ad laicum iudicem adduci, quoties à poteſtate laica puniri non poteſt. Ratio eſt, quia clericus ad ſæculare forum trahi non poteſt, nec laicus poteſtatem in clericos habet, & ſicut poteſtas ad iudicandum, & puniendum requiritur; ita etiam ad capiendum.

24 Excipe primò, niſi capiatur in flagranti crimine graui, & periculum ſit, vt fugam arripiat. Ita Doctores ſtatim citandi contra Antonium de Souſa *cap.20. diſput.95. num.4.* & alios.

25 Secundò, niſi clericus illicitè incedat ad patrandum delictum: tunc enim capi poteſt, & detineri, vt Eccleſiaſtico iudici tradatur, vel vt delictum patrandum impediatur; modò diutius non detineatur, ſed ſtatim ac commodè poteſt iudici Eccleſiaſtico conſignetur. Ratio harum exceptionum eſt, inquit Clarus, tum quia Reipublicæ intereſt, vt delictum non remaneat impunitum, & delinquens non impunè abeat. tum quia nihil fieri videtur contra rationabilem Eccleſiæ voluntatem. Ita Menochius *de arbitrariis caſu 180. num.22. & ſequentibus*, Duardus *lib.2. canone 15. quæſt.11. num.55.* Carolus de Graſſis *num.888. & ſeq.* Iulius Clarus *lib.5. quæſt.28. num.6. verſic.ſi verò*, vbi teſtatur de communi, Farinacius *loco citato num.117. 120. & 122.* Decianus *num.118.* Ambroſinus *cap.18. num.31.* Reginaldus *lib.19. num.70.* & alij, contra Martam *de iuriſdictione parte 4. caſu 4.* & alios.

26 Addunt Decianus *num.10.* Farinacius *num.119.* Alterius *diſput.20. cap.1. col.9. dub.3.* & alij hoc idem procedere in clerico debitore, de fuga ſuſpecto: putant enim huiuſmodi clericum debitorem ex cauſa ciuili capi poſſe, modò quamprimum conſignetur ſuperiori Eccleſiaſtico, nec clericus ſufficientem pro debito præſtet cautionem, nec aditus ad iudicem Eccleſiaſticum pateat, periculúmque in mora ſit; ſicut enim licitum eſt ipſimet creditori clericum in tali euentu priuatim detinere, & à fuga impedire; ita etiam licitum eſt poteſtati laicæ.

Hæc opinio non eſt improbabilis; ſeruatis tamen limitationibus allatis, contra Martam *de iuriſd.part.4. caſu 42.* Duardum *canone 15.quæſt.11.num.54.*

27 Excipitur tertiò, quando clericus defert arma, quæ Principum edictis deferri prohibentur: in hoc enim caſu, inquiunt Iulius Clarus *lib.5. quæſt.36.num.22.* Farinacius *num. 96.* Couarr. *practicarum quæſtionum quæſt.33. num.7.* Alterius *loco cit.* Coriolanus *in explicatione Bullæ excommunicatione 19.ad finem*, Placha *apud Farinacium*, ſpoliari poteſt armis, & capi, vt iudici Eccleſiaſtico puniendus conſignetur.

Sed mihi diſplicet iſta exceptio. Ratio eſt, tum quia clerici non ſubiiciuntur poteſtati laicæ, nec tenentur ex vi coactiua legibus Principum ſæcularium. tum quia licèt clerici deferentes arma faciant contra canones, quibus armorum vſus clericis prohibetur: hoc tamen delictum non adeò graue reputatur, vt clericus poteſtati laicæ ſubiiciatur, vt bene obſeruat Decianus *in practic. crimin.lib.4.cap.9.num.140. ex l.1.C.vt armorum vſus*, Ambroſinus ex parte, Marta *de iuriſdict.part.4.caſu 7.num.20* Duardus *canone 15. quæſt.11. num.91.* Non nego tamen, quin Epiſcopus poſſit ſatellitibus fori ſæcularis dare facultatem capiendi clericos arma deferentes, vt captatos poteſtati Eccleſiaſticæ tradant: hoc enim nullo iure vetatur, cùm clerici capi non ſoleant, niſi à laicis; parum autem referre videtur, an capiantur à ſatellitibus, & miniſtris fori Eccleſiaſtici, an ſæcularis, modò capiantur de mandato Prælati Eccleſiaſtici.

28 Decimotertiò eum affici excommunicatione, qui auctoritate laica ad ſe trahit clericum illegitimum, aut alio canonico impedimento detentum, modò clericus ſit minoribus ſaltem ordinibus initiatus, & ea ſeruet, quæ in Tridentino *ſeſſ.23. cap.6.* præſcribuntur. Ratio eſt, quia huiuſmodi impedimentum non tollit characterem; conſequenter neque priuilegium ratione characteris conceſſum, licèt ordinis vſum impediat, vt ſuo loco oſtenſum eſt. Secus dic ſi clericus ſit tantummodo prima tonſura initiatus: hæc enim characterem non imprimit, & cùm ſit diſpoſitio ad ordines, ſupponit ſubiectum habile, iuxta ſacrorum canonum diſpoſitionem; conſequenter inualidè conferri videtur illegitimo, ſeu alteri canonicum impedimentũ ad ſuſcipiendos ordines habenti. Ita Sigiſmundus Scaccia *de iudic. parte 1.cap.11. num.19.* Maſcardus *de probat. concluſ.302.num.19. & ſeq.* & alij, quos citat, & ſequitur Carolus de Graſſis *de effectu cleric. effectu 1. ampliat.51.num.340. & ſeqq. & num.526. & ſeqq.* idémque ſentire videntur Garzias, Auila, Suarez, Saytus, & alij, quos retuli *de cenſuris diſputat.7. quæſt.1. puncto 1. num.4.* contra Patrem Aloyſium Bariolam. Quæ dicta ſunt in præcedentibus illationibus omnia ferè de verbo ad verbum, paucis mutatis, alias tradidi *in tract.de legib.diſp.10.quæſt.2. punct.1.§.1.*

PVNCTVM VI.

Verùm dentur aliqui caſus, in quibus laicus excommunicationis gladio non feriatur, Eccleſiaſticas perſonas ad ſuum tribunal trahendo.

1 *Epiſcopus an poſſit laico facultatem delegare trahendi Eccleſiaſticos ad ſuum tribunal.*
2 *Summus Pontifex poteſt laico facultatem concedere, iudicia exercendi contra perſonas Eccleſiaſticos.*
3 *Primus caſus in quo clericus poteſtati laicæ ſubijcitur, eſt degradatio.*
4 *Secundus eſt bigamia.*
5 *Tertius eſt ſuſceptio huius habitus in fraudem.*
6 *Quartus eſt cauſa feudi.*
7 *Clericus tenetur ſtare iuramento fidelitatis.*
8 *Quintus caſus eſt in cauſa reconuentionis in ciuilibus tantùm, & modò reconuentio fiat incontinenti.*
9 *Sextus eſt, iuxta nonnullos Doctores, dum clericus enormitatibus ſe immiſcet.*
10 *Septimus, dum clericus effectus eſt incorrigibilis: quamquam ſola incorrigibilitas, per ſe loquendo, non ſufficit, ſed adhuc requiritur vt clericus incorrigibilis brachio ſæculari tradatur.*
11 *In quibus caſibus clericus incorrigibilis amittat priuilegium; etiamſi brachio ſeculari non tradatur.*
12 *Annus, ſeu tempus à lege præſcriptum continuum eſſe debet.*
13 *Clericus, qui ob artem in lege prohibitam priuilegium fori amiſit, poteſt priuilegium per diſpenſationem Epiſcopi recuperare, poſtquam artem deſeruit.*
14 *Clericus negotia ſæcularia exercens, an priuilegium fori amittat.*
15 *Clericus lanionem, aut cauponem publicè agens, quandónam fori priuilegium amittat,*
16 *Clericus aſſaſſinij reus an priuilegio fori priuetur.*
17 *Clericus aſſaſſinus an poteſtati ſæculari ſubijciatur ante ſententiam criminis declaratoriam.*
18 *Sententia criminis declaratoria contra clericum aſſaſſinij reum à quo ferenda ſit.*
19 *Clericus quandónam fori priuilegium amittat ex præſcripto Concilij Tridentini.*
20 *Clericus prima tonſura initiatus ex conſuetudine alicubi recepta non priuatur priuilegio fori; etiamſi præſcripta in Concilio Tridentino non obſeruet.*
21 *Clericus habens beneficium gaudet priuilegio fori, licèt non ſeruet cætera in Concilio ſancita.*
22 *Licentia Epiſcopi an debeat eſſe expreſſa.*
23 *Clericus cui renouata eſt penſio, tanquam clerico, non gaudet priuilegio fori, dum habitum, & tonſuram non defert. Secus ſi habet patrimonium, vel aliquid aliud, quod in titulum dari ſolet.*
24 *Qui beneficij collationem obtinuit gaudet priuilegio fori, etiamſi nondum obtinuerit poſſeſſionem, licèt aliqui oppoſitum ſentiant.*
25 *Vt clericus fori priuilegio gaudeat, debet vt plurimum Eccleſiæ inſeruire, non autem rarò.*
26 *Qui conſuetudinem habet dimittendi habitum, ita vt publicè laicus exiſtimetur, amittit priuilegium fori. Secus ſi aliquoties dimittat, & clericus adhuc exiſtimetur.*
27 *Clericus minoribus initiatus, ſi habitum & tonſuram non deferat, amittit priuilegium abſque alia monitione: ſi verò beneficium habeat, aut ſacris ordinibus initiatus ſit, non amittit priuilegium, niſi ter ſpecialiter admonitus, vt habitum clericalem deferat.*
28 *Clericus, qui ob impotentiam, vel ob aliam iuſtam cauſam clericalem habitum non defert, non amittit priuilegium fori.*
29 *Clericus non deferens habitum, an grauiter peccet.*
30 *Clericus qualem habitum deferre debeat, vt fori priuilegio gaudeat.*
31 *Habitus cognitio ad quem iudicem pertineat, dum ſuboritur controuerſia, an clericalis ſit.*
32 *Clericalis ſtatus quomodo probari poſſit.*
33 *Clericus non ſeruans præſcripta in Concilio, an ſubijciatur non ſolùm foro laicali, verùm etiam Eccleſiaſtico.*
34 *Clericus minoribus initiatus non gaudet priuilegio fori, ſi inſeruiat alteri Eccleſiæ, quam Epiſcopus non præſcripſit.*
35 *Clericus, qui priuilegio fori priuatur, an etiam priuilegium canonis amittat.*
36 *Clericus gaudet priuilegio canonis, etiamſi habitum non deferat, & non ſeruet reliqua in Concilio Tridentino præſcripta.*

IN hoc puncto non quæram, verùm iudex laicus trahens Eccleſiaſticos ad ſuum tribunal prætextu priuilegij, vel tolerantiæ, incidat in excommunicationem; conſtat enim prætextum tolerantiæ, & priuilegij contra diſpoſitionem Bullæ non ſuffragari, vt *quæſt. præcedenti puncto* 4. probaui. Idem dic de conſuetudine; cùm enim libertas Eccleſiaſtica ſit de iure diuino, non poteſt per conſuetudinem auferri; quia conſuetudo contra ius diuinum induci non poteſt. Ita præter DD. *in præced. quæſt. citatos*, docent Alterius *diſput. 16. cap. 2. col. 7. & ſeqq.* Duardus *canon. 15. quæſt. 11 num. 59. verſic. 13.* Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæſito 6 num. 264.* & alij.

1 Multi tamen putant Epiſcopos poſſe in cauſis ciuilibus, & temporalibus facultatem laico delegare. Ita Syluester *verbo iudex 1. num. 4.* Toletus *lib. 1. cap. 27. verſic. ſecundus*, Alterius, & Duardus *locis citatis cap. 2. de iudic.* Contrarium tenent Bald. *in l. 1. circa finem, C. de indicta viduit.* gloſſa *in cap. ſignificaſti, de foro compet.* & alij apud Antonium de Souſa *diſput. 82. num. 6.* Ratio eſt, tum quia Epiſcopus diſpenſare non poteſt in iure communi. Eccleſiaſtici autem iure communi exempti ſunt à laica poteſtate. Neque conceditur Epiſcopis facultas diſpenſandi *in cap. 2.* quod ab aduerſariis affertur. tum quia *in cap. ſignificaſti, de foro compet.* habetur, clericum non poſſe in iudicem non ſuum conſentire, niſi fortè ſit perſona Eccleſiaſtica, & Epiſcopi diœceſani voluntas accedat; ſignum ergo eſt Epiſcopum non poſſe hanc facultatem laico demandare. Sed quidquid ſit de priuilegiis Epiſcoporum, concedendum ſaltem eſt,

2 Summum Pontificem vniuerſaliter poſſe laico facultatem concedere circa perſonas Eccleſiaſticas, non ſolùm in ciuilibus, & temporalibus; verùm etiam in criminalibus, & ſpiritualibus: tunc enim iudex laicus non iudicabit propria poteſtate; ſed auctoritate Summi Pontificis, tanquam ipſius miniſter, & delegatus. Vide Panormitanum *cap. 2. num. 5. de iudic.* Alterium hîc *cap. 1. col. 11, & 12. verſic. tertius caſus*, Duardum hîc *quæſt. 11. num. 59. & 93.* Baldum, & Antonium de Souſa *locis citatis*, & alios, quos retuli *quæſtione præcedenti puncto* 4. vbi etiam docui hoc priuilegium non præſumi, niſi probetur, aut niſi tot adſint coniecturæ, quibus huiuſmodi priuilegium præſumatur.

His ergo omiſſis, quæ ſuperiùs explicata ſunt, explicandum ſupereſt, in quibus caſibus licitum ſit laico iudici perſonas Eccleſiaſticas ad ſuum tribunal trahere, vel iudicare, cùm in hoc canone excommunicentur trahentes, vel trahi facientes ad tribunal ſæculare, præter iuris canonici diſpoſitionem. Et quamuis hæc alibi explicauerim; nihilominus cùm huius loci propria ſint, eadem huc de verbo ad verbum nonnullis additis transferenda cenſui.

VNICA PROPOSITIO.

PLures aſſignantur caſus, in quibus iudici laico conceſſum eſt perſonas Eccleſiaſticas abſque excommunicationis pœna ad ſuum tribunal trahere.

3 Primus eſt, cùm clericus fuerit degradatus, ſeu depoſitus realiter; tunc enim traditur brachio ſæculari iudicandus, & puniendus. *cap. degradatio, de pœnis in 6.* & per degradationem omnia clericorum priuilegia amittit. Ita communiter DD. quos citat, & ſequitur Iulius Clarus *lib. 5. § fin. q. 36. n. 35.* Ambroſinus *de immunit. cap. 17. num. 7.* Molina *tom. 4. tract. 3. diſp. 49. & 54. n. 10.* Farinacius *de inquiſit. q. 8. n. 71.* Scaccia *tract. crimin. cap. 11. n. 58.* Carolus de Graſſis *effectu 1. n. 813.* Duardus *canone 19. quæſt. 7. n. 1.* Alterius *lib. 5. diſp. 20. cap. 1. quæſito 6.* Clauis Regia, & alij *locis citatis*.

4 Secundus eſt, cùm clericus eſt bigamus, quando ſcilicet duxit viduam, aut quando mortua prima, quam virginem duxerat, ducit aliam; clericus enim bigamus, bigamia vera, vel interpretatiua omnia clericorum priuilegia amittit, *cap. vnic. de bigamis in 6.* in dubio autem, an vxor eſſet virgo, præſumitur virgo, vt bene Antonius Gomez *3. variar. cap. 10. num. 4.* Farinacius *loco citato num. 8.* Marta *de iuriſdict. part. 4. cap. 36.* Duardus *canone 15. quæſt. 11. n. 87.* & alij.

5 Tertius eſt, cùm clericus clericalem habitum ſuſcepit in fraudem, vt ſæculare iudicium effugeret, iuxta ſupra dicta *punctio 4. num. 9. & ſeqq.*

6 Quartus caſus eſt, in cauſa feudi: nam vaſallus, quamuis clericus, in iis, quæ pertinent ad feudum, ſubiicitur domino feudi, quamuis ſæculari. *cap. verum, de foro compet. & cap. cæterum, de iudiciis*, ſiue agatur petitorio, de proprietate ipſius feudi, ſiue poſſeſſorio, de ſola poſſeſſione feudi: nam in cauſa feudi non ſubiicitur iudicio domini feudi, tanquam perſona Eccleſiaſtica, ſed tanquam Princeps, Dux, Marchio, vel Comes à domino directo conſtitutus. Hæc eſt communior opinio Canoniſtarum, teſte Iulio Claro *lib. 4. § feudum quæſt. 90. num. 8.* quam ſequitur S. Antoninus *3. part. tit. 9. cap. 2. § 3.* Suarez *de immunitate lib. 4. cap. 14. num. 12.* Toletus *lib. 5. cap. 56.* Syluester *verb. iudex 1. quæſito 2.* Saytus in Claui Regia *lib. 12. cap. 8. num. 9.* Reginaldus *lib. 9. num. 351.* Farinacius *de inquiſit. quæſt. 8. num. 22. verſic. limita primò*, Menochius *de retinenda poſſeſſione remedio 3. num. 396. & ſeq.* Surdus *lib. 3. conſil. 396.* Ambroſinus *cap. 20. num. 56.* Sander *part. 1. quæſt. 2.* Marta *de iuriſdict. part. 4. caſu 89. num. 5. & ſeqq.* Duardus *canone 15. quæſt. 11. num. 68. & ſeqq.* Carolus de Graſſis *loco proximè citando*, & alij contra nonnullos alios, quorum opinionem putant eſſe communem Guido Papa *deciſ. 139.*

7 Ex quo licet inferre clericum teneri ſtare iuramento fidelitatis præſtito domino directo feudi. Ita Abbas *cap. nimis, de iureiurando*, Baldus, & alij apud Ambroſinum *num. 57.* apud Martam *de iuriſdict. part. 4. caſu 43. num. 17. & caſu 193.* & apud Carolum de Graſſis *effectu 1. num. 721. & effectu 2. num. 211.* Hæc tamen intellige ſolùm in cauſa feudi. nam ſi clericus aliquod delictum committat, non poteſt iudicari, vel puniri ab ipſo domino feudi laico: nam in materia odioſa, vtpote contra libertatem Eccleſiaſticam, non eſt facienda extenſio. Ita Abbas, & alij apud Farinacium *loco citato num. 22. ſub finem*, & apud Martam *part. 4. caſu 89. num. 18. & caſu 183. num. 6.*

8 Quintus caſus eſt in cauſa reconuentionis; nam ſi clericus in ciuilibus conueniat laicum coram iudice laico, poterit laicus conuentus reconuenire clericum in materia ciuili coram eodem iudice, dum arbitratur ſe aliquam actionem contra clericum in cauſa ciuili habere. *cap. 1. & 2. de mutuis petitionibus, & cap. accuſatores, verſicul. cuius in agendo, 3. quæſt. 8.* Ita communior Doctorum opinio, quam ſequitur Farinacius *de inquiſit. quæſt. 8. num. 99.* Decianus *tractat. crimin. lib. 4. cap. 9. num. 17.* Surdus *lib. 3. conſil. 396. num. 6.* Ambroſinus *cap. 20. num. 55.* Clauis Regia *loco citato*, Reginaldus *lib. 9. num. 359.* Graſſius *lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 114.* Marta *de iuriſdict. part. 4. caſu 107. ſub finem.* Duardus *canone 15. quæſt. 11. num. 66.* & alij apud præcit. DD. & apud Carolum de Graſſis *effectu 1. limit. 3. num. 745. & ſeqq.* contra nonnullos alios. Ratio eſt, quia neceſſe eſt hanc actionem laico conuento concedere, vt ius ſuum commodiùs contra clericum tueri poſſit, ne lites multiplicentur.

Amplia, etiamſi clericus deſiſtere velit ab actione contra laicum inchoata, adhuc enim videtur laico competere facultas proſequendæ litis contra clericum, cùm illius proſequendæ ius per reconuentionem acquiſierit. Ita DD. citati.

Ex quo ſequitur clericum teneri ſtare ſententiæ contra ſe latæ ab eo iudice, cùm per reconuentionem effectus ſit ipſi in hac parte ſubditus. Ita Clauis Regia, & alij.

Limitant tamen communiter DD. primò, modò reconuentio fiat incontinenti in principio litis, vel ſtatim poſt conteſtationem litis. Cum enim cauſæ conuentionis, & reconuentionis ſimul tractandæ ſint, neceſſe eſt reconuentionem fieri ante litis conteſtationem, vel in ipſa conteſtatione, vel ſtatim poſt litis conteſtationem. Vide DD. cit. licèt Carolus de Graſſis *num. 762.* cum aliis oppoſitum ſentire videatur.

Limita ſecundò in cauſa ciuili; ſicut enim clericus non poteſt laicum in cauſa criminali conuenire, iuxta dicta *de irregularitate*; ita neque poteſt à laico in cauſa criminali reconueniri, *cap. neganda 2. quæſt. 2.* Ita Reginaldus *lib. 9. num. 352.* Farinacius *num. 100.* Scaccia *in tract. crimin. part. 1. cap. 11. num. 93.* Carolus de Graſſis *num. 763.* & alij DD. citati.

Limita tertiò in cauſa reconuentionis, non verò in executione ſententiæ; quamuis enim clericus poſſit à laico reconueniri, & teneatur ſtare ſententiæ; nihilominus ſecuta ſententia non poterit à laico iudice cogi ad ſoluendum, quia coactio ſupponit iuriſdictionem; iudex autem laicus non habet iuriſdictionem in clericum præciſa occaſione reconuentionis. Ita Reginaldus, Graſſius, & alij *locis citatis*.

9 Sextus caſus eſt cùm clericus enormitatibus ſe immiſcet, iuxta ſententiam plurimorum Doctorum; ſed hunc caſum ſic abſolutè intellectum ſuperiùs reiecimus *puncto 4. num. 7.*

10 Septimus caſus eſt, dum clericus effectus eſt incorrigibilis. Ille cenſetur incorrigibilis, qui poſtquam condemnatus eſt, in ſimilia, vel peiora delicta labitur, & ſuperioris correctionem refugit. Vide Syluestrum *verb. incorrigibilis*, Reginaldum *lib. 9. cap. 23. num. 351.* & alios DD. ſtatim citandos.

11 Sed modò dubium eſt, an clericus incorrigibilis amittat priuilegium fori abſque alia declaratione, vel diſpoſitione.

Reſpondeo negatiuè, regulariter loquendo. Ratio eſt, tum quia nullo iure ſufficienter probatur ſola incorrigibilitate priuilegium clericale amitti. tum quia *cap. cum non ab homine*, præſcribitur, clericum deprehenſum in furto, homicidio, periurio, aut ſimili crimine, deponendum eſſe; deinde ſi poſt depoſitionem adhuc incorrigibilis ſit, excommunicandum eſſe, & creſcente contumacia anathematizandum, id eſt, ſolemniter, & cum ceremoniis, quas adhiberi in ferendo anathemate docui *de cenſuris*. Quòd ſi adhuc incorrigibilis ſit, Panormit. Scaccia, Boſſius, & alij, quos citat, & ſequitur Farinacius *loco citato num. 51. verſ. ſecunda ſit concluſio*, & Carolus de Graſſis *effectu 1. num. 809.* putant ipſo facto priuari priuilegio clericali, quia, inquiunt ipſi, *cap. cum non ab homine*, dicitur, poſtquam facta fuerint hæc omnia, comprimendum eſſe per poteſtatem ſæcularem, cùm Eccleſia non habeat vltrà quid faciat.

Sed mihi dicendum videtur requiri adhuc ſententiam iudicis Eccleſiaſtici, qui huiuſmodi clericum brachio ſæculari tradat. Ratio eſt, tum quia *in cap. cùm non ab homine, cit.* non dicitur iudicem ſæcularem poſſe ſua auctoritate huiuſmodi clericum ad ſuum tribunal trahere; ſed potiùs iudicem Eccleſiaſticum, poſtquam depoſuit, excommunicauit, & anathematizauit clericum incorrigiblem, debere illum per iudicem ſæcularem comprimere. tum quia *cap. vt famæ* habetur, non poſſe clericum incorrigibilem à laico comprehendi, niſi de mandato Prælati Eccleſiaſtici; ergo iudex laicus non poteſt quicquam in clericum incorrigibilem, niſi de mandato iudicis Eccleſiaſtici; ergo clericus incorrigibilis non amittit priuilegium ipſo iure. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 22. ſect. 1. num. 9.* Coninchus *diſp. 14. dub. 15. num. 159.* Duardus *canone 15. quæſt. 11. num. 87.* & alij apud Farinacium *quæſt. 8. cit. n. 51.* & apud Ambroſinum *cap. 17. num. 28.* contra Nauarrum *cap. 27. num. 79.* Carolum de Graſſis, Panormit. & alios præcit. Doctores.

Neque obſtat *cap. perpendimus, de ſententia excommunicationis*, cùm non ſit ibi ſermo de priuilegio fori, ſed canonis.

Dixi, *regulariter loquendo*, vt exciperem primò caſum expreſſum *cap. vnic. de vita, & honeſtate clericorum, in 6.* vbi habetur clericos ioculatores, hiſtriones, & ſcurras (id eſt, qui mimum agunt) ſi per annum artem illam ignominioſam exercuerint, aut ſi tempore breuiori, & tertiò moniti non reſipuerint; ipſo iure priuari priuilegio clericali. Ita Farinacius *de inquiſit. crimin. quæſt. 8. num. 97.* Suarez *loco citato num. 15.* Decianus *lib. 4. cap. 9. num. 86.* Reginaldus *lib. 19. num. 70.* Molina *tractat. 3. diſput. 49. num. 20.* Coninchus *num. 162.* Duardus *loco citato num. 88.* Carolus de Graſſis *effectu 1. num. 1234.* Filliucius *tractat. 16. cap. 11. quæſito 8. num. 314.* & alij apud Farinacium *loco citato.* & apud Ambroſinum *cap. 18. num. 24. & 25.* licèt ipſe Ambroſinus *loco citato*, cum Ioanne Monacho, & aliis putet diſpoſitionem capitis vnici citati procedere ſolùm in clerico minoribus ordinibus, non verò maioribus inſignito, cùm in clerico maioribus ordinibus decorato requiratur degradatio, antequam à laica poteſtate puniatur. Verùm caput citatum abſolutè loquitur, & vbi ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. Ita Decianus *num. 86.* & Farinacius *num. 97.*

12 Obſerua tamen cum Ambroſino *num. 27.* Diaz, Lopez, & aliis, annum, de quo ſermo eſt *in cap. vnico, cit.* debere eſſe continuum, & non ſufficere plures menſes diuerſorum annorum, qui ſimul vniti integrum annum conſtituant. tum quia in dubio, tempus à lege præfixum continuum eſſe debet, gloſſa *de diuerſ. & temp. præſcript.* Idémque in ſimili de anno Nouitiatus præcedente profeſſionem tradunt Flamin. *de reſignat. lib. 3. quæſt. 13. n. 11.* Nauarrus *conſil. 52. de regul.* & Henriquez *lib. 13. cap. 40. num. 2.* tum quia verſamur in materia odioſa, vtpote contraria libertati Eccleſiaſticæ, & conſequenter non extendenda.

13 Obſerua etiam huiuſmodi clericum poſſe priuilegium recuperare per diſpenſationem Epiſcopi, poſtquam hanc artem deſeruit, eámque pœnituit exercuiſſe, vt in ſimili docui *de cenſuris.*

Obſerua denique clericum poteſtati laicæ non ſubiacere, ſi abſoluatur, antequam à laico ob exercitium iſtius artis iudicetur, & ſufficienter puniatur, iuxta ſuprà dicta. Ita Ambroſinus *loc. cit.* Decianus *lib. 4. crimin. cap. 9. num. 86.* & alij.

14 Secundò nonnulli Doctores excipiunt etiam clericum negotia ſæcularia exercentem, ſi ter monitus non deſiſtat. Ita Farinacius *num. 93.* Ambroſinus *num. 23.* Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus, effectu 1. limitat. 6. num. 844.* & alij per ipſos allegati; ſed falluntur, quia *in cap. vlt. de vita & honeſtate clericorum*, non agitur de amiſſione priuilegij quoad perſonas, ſed quoad res, vt docui *de cenſuris, loco citato puncto 4. num. 7.* cum Molina, & aliis, & idem tenet Suarez *loco cit. num. 17.* & Coninchus *n. 161.* Clericus igitur negotia ſæcularia exercens non amittit ipſo facto priuilegium clericale quoad perſonam, etiam poſt tertiam monitionem.

15 Tertiò excipiunt clericum agentem publicè laniorem, aut cauponem, *Clement. 1. de vita, & honeſtate clericorum.* Obſerua tamen in dicta Clementina ſermonem tantummodo eſſe de clerico coniugato, aut de non coniugato, qui non gerit habitum, & tonſuram. Quamobrem clericus coniugatus, qui per ſe ipſum cauponis, vel macellarij officium exercet, ſi ter monitus non deſiſtat, aut ſi præmiſſa monitione deſtitit, ſed idem officium poſtea reſumit, priuatur omni priuilegio clericali. Si verò clericus non coniugatus habitum, & tonſuram deferens hoc officium exerceat, non amittit priuilegium clericale quoad perſonam; ſed ſolùm quoad res ſuas. Ita Coninchus *num. 161.* Molina, & alij, quos retuli *de cenſuris loco citato num. 9.* Duardus *num. 88.* Carolus de Graſſis *n. 850 & 968.* Decianus, Ambroſinus, Iulius Clarus, & Farinacius *locis cit.* quamuis Molina *tract. 3. diſput. 49. num. 20.* ſibi contrarius videatur.

16 Quartò excipiunt crimen aſſaſſinij: nam Marſilius, Grammaticus, & alij apud Ambroſinum *cap. 17. num. 5.* apud Carolum de Graſſis *effectu 1. n. 668. & ſeqq.* & apud Farinacium *de inquiſit. quæſt. 8. num. 82.* putant clericum ob aſſaſſinij crimen amittere priuilegium fori. Ratio eſt, quia *cap. 1. de homicidio in 6.* habetur pœna excommunicationis, depoſitionis à dignitate, ordine, officio, & beneficio ipſo facto, contra eos, qui aliquem occidi faciunt per aſſaſſinos, aut eos recipiunt, vel occultant, vel defendunt; etiamſi mors ſecuta non fuerit. Verùm hic caſus hoc tempore ad praxim reuocari non poteſt; quia non ampliùs extant aſſaſſini, de quibus ſermo eſt in præcitato cap. Quamuis enim hoc tempore nomine aſſaſſinorum veniant, qui pretio aliquem occidunt, aut occidi mandant, vt explicaui, de immunitate Eccleſiaſtica, *in tractat. de legibus*; nihilominus iure antiquo aſſaſſini ſolummodo dicebantur quidam infideles, qui pretio conducti Chriſtianos occidebant, vt multis Doctoribus citatis oſtendit Molina *diſput. 25. num. 2.* contra nonnullos alios, quos ſequitur Farinacius *num. 83.* & Carolus de Graſſis *loco citato.*

17 Verùm quidquid ſit de nomine aſſaſſini, ſaltem arbitror clericum aſſaſſinij reum non ſubijci poteſtati ſæculari, niſi poſt ſententiam criminis declaratoriam. Ratio eſt, tum quia depoſitio requirit aliquam actionem: reus autem non tenetur ante declarationem ſubire pœnam, quæ ad ſui executionem actionem hominis requirit. tum quia quandiu retinet beneficium, gaudet priuilegio fori, vt colligitur ex Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 6.* ſed retinet officium, & beneficium, ſaltem donec declaretur reus aſſaſſinij, cùm non teneatur ſponte ſe beneficio abdicare, vt patet ex dictis *de legibus*; ergo gaudet priuilegio fori, donec declaretur reus aſſaſſinij. Ita præter Doctores citatos *de legibus*, Farinacius *de inquiſitione quæſt. 8. num. 85.* Ambroſinus *cap. 17. num. 10.* Clarus *lib. 5. ſententiarum quæſt. 36. num. 31.* Marta *de iuriſdict. parte 4. caſu 129.* Duardus *canone 15. quæſt. 11. num. 13.* Couarr. Capicius, & alij apud præcitatos Doctores contra nonnullos alios negantes declarationem requiri.

18 Sed modò difficultas eſt, à quo ferenda ſit ſententia criminis declaratoria.

Reſpondeo ferendam eſſe ab Eccleſiaſtico iudice; cùm enim clericus reus aſſaſſinij gaudeat priuilegio fori, ſaltem donec declaretur reus aſſaſſinij, neceſſariò fatendum videtur ſententiam criminis declaratoriam ferendam eſſe ab Eccleſiaſtico iudice, vt patebit ex rationibus ſtatim adducendis. Ita Iulius Clarus *quæſt. 36. num. 31.* & alij apud Ambroſinum *cap. 17. num. 11.* & apud Farinacium

*de inquiſit. quaſt.8. num.*85. quibus adhæret Molina *tom.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 49. *num.* 5. vbi optime docet ſententiam ferendam eſſe à iudice Eccleſiaſtico, non verò à laico, dum quæritur, an talis clericus inter eos connumerandus ſit, qui priuilegio fori non gaudent: vocato tamen, & audito iudice, & aliis, qui cum priuilegio fori non frui contendunt. Ratio eſt, tum quia ſic decernitur *cap. ſi iudex, de ſententia excommunicationis lib.* 6. tum quia aliquem exemptum eſſe res eſt ſpiritualis: res autem ſpiritualis ad Eccleſiaſticum iudicem ſpectat. tum quia quando naſcitur inter iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem diſſenſio, ad quem ipſorum iuriſdictio pertineat, definitio pertinet ad Eccleſiaſticum iudicem ob maiorem ipſius auctoritatem. *cap. ſi iudex, cit.* vt cum communi DD. ſententia tradit Couar. *loco citato cap.*33. *num.*1. contra Clarum *quæſt.* 36. *num.* 21.

19 Octauus, & vltimus caſus, in quo clericus fori priuilegium amittit, habetur in Tridentino *ſeſſ.*23. *cap.*6. *de reformatione.* vbi decernitur clericum prima tonſura, aut etiam minoribus ordinibus initiatum, priuilegio fori non gaudere, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiat, vel in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſchola, vel vniuerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad maiores ordines ſuſcipiendos verſetur.

20 Obſerua tamen primò alicubi receptum eſſe, vt clericus prima tonſura initiatus à laica poteſtate non puniatur, vel capiatur; etiamſi de licentia Epiſcopi non degat in ſeminario, vel in aliqua ſchola, &c. Hanc conſuetudinem, vbi legitimè recepta, & præſcripta eſt, ſeruandam eſſe cenſeo. tum quia vergit in fauorem libertatis Eccleſiaſticæ. tum quia hæc exemptio potuit legitimo tempore præſcribi contra laicos. tum quia non videtur illi derogatum per Tridentini decretum, cùm huiuſmodi conſuetudinis nulla habeatur mentio in Tridentino. Ita ſentire videtur in ſimili Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effectu* 1. *num.*914. Suarez *lib.*4. *de immunit. cap.*14. *num.*16. & alij.

Obſerua ſecundò alicubi factam eſſe conuentionem, & concordiam circa iuriſdictionem de conſenſu Sedis Apoſtolicæ, & hanc conuentionem ſeruandam cenſeo: nam Summus Pontifex poteſt iuriſdictionem delegare.

Verùm cùm occaſione huius decreti plures emergant difficultates, eas hic breuiter conabor explicare.

21 Prima difficultas eſt, vtrùm ſit aliqua differentia inter clericum habentem beneficium, & eum qui inſeruit Eccleſiæ, aut degit in ſeminario, aut verſatur in aliqua vniuerſitate de licentia Epiſcopi.

Reſpondeo affirmatiuè; nam clericus habens beneficium gaudet priuilegio fori, etiamſi habitum, & tonſuram non deferat: Tridentinum enim disiunctiue loquitur per particulam, *aut.* Ita Iulius Clarus *lib.* 5. *ſententiarum, quæſt.* 36. *num.*19 Leſſius *lib.*2. *cap.*33. *dub.*5. *num.*38. Gutierez *lib.*1. *pract. quæſtionum, quæſt.* 7. Riccius *in ſua praxi deciſ.* 607. vbi plures alios Doctores refert, Rodriquez 1. *parte cap.*155. *concluſ.* 2. Auguſtinus Barboſa *in Tridentinum ſeſſ.* 23. *cap.* 6. & alij; quamuis Ambroſinus *cap.* 17. *num.*13. & Suarez *de cenſuris diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.*11. contrarium innuant; clericus verò, qui non habet beneficium, non gaudet hoc priuilegio, niſi deferat habitum, & tonſuram, ſimúlque inſeruiat alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi: hæc enim copulatiue præſcribuntur. Quamobrem ſimul cum habitu, & tonſura requiritur, vt clericus inſeruiat alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi; vel ſaltem commoretur in ſeminario clericorum, vel in aliqua ſchola, vel vniuerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad maiores ordines.

22 An autem licentia, ſeu mandatum Epiſcopi, de quo loquitur Trid. debeat eſſe expreſſum, Menochius *de præſumpt. lib.*6. *quæſt.*76. *num.*41. putat requiri expreſſum. Sed quid nobis ſentiendum ſit, conſtat ex dictis *de matrimonio quæſt.*2. *punct.*8. *num.*11. cum Rebello, & aliis.

23 Secunda difficultas eſt, vtrùm clericus, cui reſeruata fuit penſio, vt clerico, gaudeat priuilegio fori, dum habitum & tonſuram non defert. Ratio dubitandi eſt, quia beneficiarius gaudet; ergo etiam gaudet penſionarius, cùm penſio ſit velut beneficium, & obligationem inducat recitandi officium.

Reſpondeo huiuſmodi clericum non gaudere priuilegio fori, niſi habitum, & tonſuram deferat: nam clericus tonſura, vel minoribus initiatus non gaudet priuilegio fori, niſi habitum clericalem cum tonſura deferat, excepto clerico habente beneficium, vt colligitur ex Trident. *loco cit.* penſio autem non eſt propriè beneficium. Ita ſacram Cardinalium Congregationem ſenſiſſe teſtatur Ioannes Gallemartius, & Petrus Marzilla *ſeſſ.* 23. Carolus de Graſſis *num.* 1205. Garzias *de beneficijs* 1. *parte cap.*5. *num.*70. Gonzalez *ad regul.*8. *Cancel. gloſſa* 5. §. 5. *n.*6. Auguſtinus Barboſa *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *num.* 4. & alij contra Duardum *canone* 15 *quæſt.*11. *num.*64. Martam *de iuriſdict. part.*2. *caſu* 32. & alios apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *quæſito* 11. *num.*1198.

Ad rationem dubitandi patet reſponſio ex dictis. Secus dicendum eſt de beneficio, quamuis modici valoris, aut de præſtimonio, quod dari ſoleat in titulum, aut de alio, quod beneficium propriè nuncupetur. Ita Riccius *deciſ.* 388. & alij communiter: cùm enim hæc veniant nomine beneficij, par eſt vt beneficij priuilegium pariant. Idem tradit Barboſa *in rem ſ. ſeſſ.*23. *cap.*6. *num.*18. & Carolus de Graſſis *quæſito* 12. *num.*1224.

24 Tertia difficultas eſt, vtrum qui beneficij collationem obtinuit, nondum verò adeptus eſt illius poſſeſſionem, fruatur priuilegio, iuxta Tridentini decretum. Farinacius *de inquiſit. quæſt.* 8. *num.* 70. Menochius *tomo* 3. *conſilio* 350. Marcardus *concluſ.* 392. Carolus de Graſſis *num.* 1228. Iulius Clarus *loco citato*, & alij apud Farinacium putant non gaudere. Ratio eſt, quia non dicitur propriè beneficiarius, nec tenetur ad onera beneficij, iuxta ſententiam nonnullorum DD. quos retuli *de horis canonicis*; ergo neque fruitur priuilegiis beneficiario conceſſis; nam qui non ſentit onus, par eſt, vt neque ſentiat commodum.

Hæc opinio probabiliſſima eſt. Sed mihi probabilius dicendum videtur, clericum, qui beneficij collationem obtinuit, non verò poſſeſſionem, gaudere priuilegio fori, modò collatio valida ſit. Ratio eſt, tum quia hic iuxta communem loquendi modum dicitur beneficium obtinuiſſe, & dicitur habere ius ad beneficium, & titulum beneficij. tum quia verſamur in materia libertatis Eccleſiaſticæ, quæ fauorabilis eſt, & conſequenter extendenda. Ita Boërius, Zabarella, & alij apud Riccium *in praxi beneficiorum deciſ.* 388. vbi ſacram Congregationem idem ſenſiſſe teſtatur, dum non ſtat per ipſum, ne beneficij poſſeſſionem capiat, vt quando litem mouit contra intruſum, & beneficij poſſeſſionem capere non potuit, nondum lata ſententia. Eandem ſententiam tenet Couarruuias 3. *variar. cap.* 16. *in principio*, Cenedo *lib.*1. *pract. quæſtionum, quæſt.*4 *num.*21. & alij quamplures apud Auguſtinum Barboſam *in remiſſ. ſeſſione* 23. *cap.* 6. *num.*5. & 8.

25 Quarta difficultas eſt, vtrùm clericus tonſura initiatus priuilegio fori gaudeat, ſi bis, vel ter tantummodo inſeruierit Eccleſiæ, & poſtea deſtiterit.

Reſpondeo non gaudere: nam Tridentinum requirere videtur perſeuerantiam, & frequentiam ſeruitij, & is, qui à ſeruitio in futurum præſtando deſiſtit, aut raro inſeruit, propriè loquendo, non dicitur Eccleſiæ inſeruire: Tridentinum enim his verbis vtitur; *niſi clericalem habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiat.* Hoc verbum, *inſeruiat*, non videtur importare

portare ſeruitium vtplurimum intermiſſum; ſed potiùs importat moralem perſeuerantiam, ſaltem pro maiori parte. Ita Cenedo *lib.1. pract. quæſtionum 4. num.25.* Menochius *conſilio 912. num. 21.* Auguſtinus Barboſa *loco citato num. 13.* Riccius *in ſua praxi deciſ. 388.* Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus effectu 1. num.1183.*

26 Quinta difficultas eſt, an clericus, qui habitum, vel tonſuram aliquoties dimittit, amittat priuilegium fori.

Reſpondeo negatiuè, niſi conſuetudinem habeat non vtendi habitu, vel tonſura, ita vt publicè laicus exiſtimetur. Ratio eſt, tum quia Tridentinum non requirit continuam omnino habitus, & tonſuræ delationem, nec is habitum, vel tonſuram dimiſiſſe dicitur, qui aliquoties tonſuram, vel habitum exuit, non animo ſimpliciter dimittendi; ſed reaſſumendi. tum quia clericus tonſura, vel minoribus ſolum initiatus, non amittit priuilegium canonis, vt docet Suarez *de cenſuris diſp.22. ſect.1. num. 11. ad finem*, Bannes *2. 2. quæſt.12. art.1. difficult. 3. concluſ. vltima*, Coninchus *de ſacramentis diſp. 14. dub.15. num. 163.* niſi habitum, & tonſuram omnino deſerat, vel niſi continuata conſuetudine non vtatur habitu, & tonſura, & in habitu laicali perſeueret; ergo a fortiori non amittit priuilegium fori, quod difficilius amittitur, quàm priuilegium canonis, iuxta Suarez *loco citato num. 13.* Coninchum *loco citato*, Panormitanum *cap.1. de Apoſtatis, num. 6.* & alios contra Alexandrum de Neuo, & alios apud Riccium *deciſ. 607. num. 6.* tum, quia in ſacra Congregatione deciſum eſt, teſte Riccio *loco ſtatim citando*, & aliis, clericum, qui dimiſſo clericali habitu homicidium commiſerat, & ſine clericali habitu à laica poteſtate captus fuerat, remittendum eſſe ad forum Eccleſiaſticum; quia non præſumitur dimiſiſſe habitum animo illum deſerendi, ſed vt commodiùs delictum perpetraret. Ita Baldus *l. ſi qua, num.8. C. de Epiſcopis, & clericis.* vbi aſſerit, clericum, qui dimiſſo habitu delictum commiſit, gaudere priuilegio fori, ſi conſuetudinem illius deferendi habebat. Idem aliis citatis, docet Riccius *in praxi clericorum deciſ. 606. num.7.* Carolus de Graſſis *effectu 1. num.909. & ſequentibus*, & Farinacius *num. 68.* contra Maſcardum *de probat. concluſ.122.* de clerico, qui tonſuram, & habitum, quem tempore delicti dimiſerat, iterum aſſumit. Idem clarè innuit Suarez, Bannes, & Coninchus *locis citatis.*

Quæ hactenus diximus in expoſitione propoſitæ difficultatis, procedunt in clerico prima tonſura, vel minoribus ſolùm ordinibus initiato: nam ſi loquamur de clerico habente beneficium Eccleſiaſticum, aut ſacris ordinibus initiato, arbitror hunc gaudere priuilegio clericali, etiamſi habitum, & tonſuram dimiſerit: nullo enim iure probatur hunc amittere priuilegium clericale, niſi fortè ſit incorrigibilis, aut enormitatibus ſe immiſcuerit, iuxta ſuperiùs dicta. Ita ſentire videtur Coninchus, & Suarez *locis citatis*, Iulius Clarus *quæſt. 36. verſic. hac autem*, & Farinacius *quæſt. 8. citato num. 70.*

27 Sexta difficultas eſt, an clericus incedens ſine habitu, & tonſura, amittat priuilegium fori, etiamſi non admoneatur.

Reſpondeo diſtinguendo, vel loquimur de clerico prima ſolùm tonſura, vel minoribus ordinibus initiato, vel loquimur de clerico habente beneficium, vel ad ſacros ordines promoto. Si loquamur de clerico tonſura, vel minoribus ordinibus initiato, cenſeo non gaudere priuilegio fori; quamuis non admoneatur. Ratio eſt, quia licet iure antiquo, ſeu iure communi canonum, *cap. in audientia, & cap. cùm contingat, de ſententia excommunic.* neceſſaria eſſet triplex admonitio ad amittendum priuilegium, vt obſeruauit etiam ſacra Cardinalium Congregatio, cuius declarationem refert Ioannes de Gallemart. *ſeſſ.23. cap.6.* tamen iure nouo Concilij Tridentini *ſeſſ.23. cap. 6.* aliter ſancitum eſt, iurique antiquo derogatum fuit, vt pluriès per ſacram Congregationem declaratum fuiſſe teſtatur Riccius *in praxi clericorum deciſ.606. num.4.* & in hanc ſententiam plures adducit Doctores. Quamobrem clericus, qui cum habitu clericali incedere non conſueuit, ſubditur foro ſæculari, abſque alia monitione. Idem dic de clerico, qui cum habitu clericali incedit; ſed nulli Eccleſiæ inſeruit, vel non degit in aliqua ſchola, vel vniuerſitate de licentia Epiſcopi, iuxta Tridentinum *ſeſſ. 23. cap. 6.* in quo decernitur clericum prima tonſura initiatum, aut in minoribus conſtitutum, non gaudere priuilegio fori, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſeruiat, deferens habitum, & tonſuram, aut niſi verſetur in aliqua ſchola, vel vniuerſitate de licentia Epiſcopi, ſimúlque habitum, & tonſuram deferat.

Si verò loquamur de clerico habente beneficium Eccleſiaſticum, vel in ſacris conſtituto, cenſeo neceſſariam eſſe trinam admonitionem à iudice Eccleſiaſtico factam, antequam clericus fori priuilegium amittat. Ratio eſt, quia non receditur a iure communi ſacrorum canonum, niſi quatenus contrarium iure nouo exprimitur: iure autem ſacrorum canonum *cap. in audientia, & cap. cùm contingat*, &c. præſcribitur trina monitio ſpecialis, & nominatim facta, nec iure nouo in Tridentino *loco citato*, aliter decernitur circa clericum beneficium habentem, aut in ſacris conſtitutum. Ita Farinacius *num. 60.* Clarus *quæſt.36. verſic. hac autem*, & alij quamplures apud Farinacium.

Hoc tamen aliqui DD. limitant.

Primò, modò clericus non ſe immiſceat enormitatibus, hunc enim putant priuilegio fori priuari abſque illa admonitione; quamuis ſit ſacris initiatus. verùm de hac limitatione ſuperius egi *puncto 4. num.7.*

Secundò quod dictum eſt de neceſſitate trinæ monitionis, limitant, niſi monitio fiat in Synodo: tunc enim vna monitio facta ſub expreſſa comminatione amiſſionis priuilegij, ſi habitus clericalis non deferatur, videtur ſufficere; quia huiuſmodi monitio vim habet conſtitutionis: ad conſtitutionem autem non requiritur trina monitio, cùm ſemper admonere præſumatur, *cap. 2. de conſtitut. in 6.* Ita Iulius Clarus *quæſt.36. verſ. ſed quid ſi.* Hoſtienſis, Cæpolla, & alij apud Farinacium *num. 62.* & apud Carolum de Graſſis *effectu 1. num. 900.*

28 Septima difficultas eſt, an clericus, qui iuſta de cauſa clericalem habitum, vel tonſuram non defert, priuilegio clericali priuetur.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia pœna non eſt ſubeunda abſque culpa. tum quia hic caſus cenſetur per Epikeiam exceptus. Ita Doctores ſtatim citandi.

Hinc ſequitur, eum, qui in locis hæreticorum tonſuram, vel habitum clericalem non defert ad vitandam mortem, non incurrere priuationem priuilegij clericalis. Idem dicendum eſt de eo, qui ob paupertatem veſtes non habet, aut qui ob caluitiem, vel ob capitis debilitatem tonſuram non geſtat; etiamſi capitis debilitas, vel caluities propria culpa fuerit contracta, e. g. quia intemperanter vixit, aut morbum Neapolitanum luxurioſè viuendo contraxit, indéque in morbum incidit. Ita Iulius Clarus *lib.5. quæſt.36. verſic. quæro nunc, num.14.* Ambroſinus *cap.23. num.7.* Immola *Clementina 2. de vita, & honeſtate clericorum*, Riccius *in praxi clericorum deciſ.606. ad finem*, & ita in Curia Toletana deciſum fuiſſe teſtatur Clarus *loco citato*, Aufrerius *deciſ.256.* Farinacius *num. 67.* Carolus de Graſſis *effectu 1. num. 1171. & ſeqq.* & Decianus *num.109. cap.9. lib.4.*

29 An verò qui clericalem habitum, & tonſuram non defert, grauiter peccet, conſtat ex dictis *de ſacramentis diſp. 8. quæſt. vnica, puncto vltimo num. 2.* & clariùs conſtabit ex dicendis *in tractatu de obligationibus clericorum, & beneficiariorum.*

30 Octaua difficultas eſt, qualem habitum clerici deferre debeant, vt in habitu clericali incedere dicantur, & priuilegio fori gaudeant, iuxta Tridentini decretum *ſeſſ.* 23. *cap.* 6.

Reſpondeo clericos religioſos debere habitum, iuxta ſuæ religionis inſtitutum, deferre: clericos verò ſæculares debere ſe locorum conſuetudini accommodare, ita vt iis vtantur veſtibus, quibus clerici in ea regione vti conſueuerunt. licet enim in iure prohibeantur clerici quaſdam veſtes deferre, vt veſtes rubras, aut virides, biretum duorum colorum, de quibus Follerius *in pract. crimin. verbo, Audiantur excuſatores*, *num.* 42. *fol.* 64. nihilominus iura affirmatiue non præſcribunt veſtes à clericis deferendas, vt iis adhibitis in habitu clericali incedere dicantur: propterea iure optimo loci conſuetudinem inſpiciendam eſſe tradit Iulius Clarus *lib.* 5. *cap.* 36. *num.* 11. *verſic. dixi clericum*, Farinacius *de inquiſit. quæſt.* 8. *num.* 68. Ambroſinus *cap.* 23. *num.* 13. per ſe tamen loquendo illum priuilegio fori gaudere arbitror, qui eo vtitur veſtium genere, vt ſi à populo videatur, clericus iudicetur. Ita Iulius Clarus, & alij *locis citatis*.

31 Verùm ſi controuertatur, an habitus, cum quo inuentus eſt clericus, ſit clericalis, cenſeo hanc habitus cognitionem ad Eccleſiaſticum iudicem pertinere. Ratio eſt, tum quia ad Epiſcopum pertinet, habitum à clericis deferendum præſcribere; ergo ad eundem etiam ſpectat cognoſcere, an habitus ſit clericalis, quando notoriè non conſtat habitum non eſſe clericalem. tum quia ſicut laicus non poteſt iudicialiter cognoſcere, an aliquis ſit clericus, vt iudicet, an gaudeat priuilegio fori, vt docet Couarruuias *cap.* 33. *num* 1. Iulius Clarus *loco citato num.* 11. Molina *num.* 10. vbi teſtatur de magis communi, licèt ſummariam informationem poſſit aſſumere, vt eum Eccleſiaſtico iudici conſignet, ſi, aſſumpta ſummaria informatione, clericum eſſe cognouerit, vt multis citatis docuit Farinacius *loco citato num.* 34. ita non poteſt iudicialiter cognoſcere, an habitus ſit clericalis. Ita Couarruuias *practic. quæſt. cap.* 33. *initio*, Molina *num.* 10. Farinacius *loco citato*, Ambroſinus *cap.* 23. *num.* 15. Menochius *de præſumpt. lib.* 6. *quæſt.* 76. *num.* 341. Zerola *in praxi parte* 1. *verbo clericus*, *num.* 3. contra Iulium Clarum *lib.* 5. *quæſt.* 36. *num.* 11. Maſcardum *concluſ.* 961. *num.* 4. & alios.

32 Quo autem pacto probare quis poſſit ſe clericum eſſe, videri poteſt apud Farinacium *de inquiſit. quæſt.* 8. *num.* 38. *verſic. ſed quæro, & ſequenti*, & apud Maſcardum *tomo* 1. *concluſ.* 302. *& ſeq.* Obſerua tamen iudicem laicum, dum hæc coram iudice Eccleſiaſtico pendent, debere ſuperſedere. Ratio eſt, tum quia fieri poteſt, vt actus exerceat in perſonam exemptam. tum quia ſequeretur eluſoriam eſſe cognitionem Eccleſiaſtici iudicis. Ita Molina *tract.* 3. *diſp.* 39. *num.* 6. Farinacius *loco citato num.* 35. vbi relato Cæpolla, Rolando, & Couarruuia, teſtatur de communi, quidquid nonnulli apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *num.* 1257. *& ſequentibus*, in oppoſitum ſentire videantur.

33 Nona difficultas eſt, vtrùm clericus, qui tonſuram, e. g. non defert, vel non inſeruit Eccleſiæ de mandato Epiſcopi, aut in alia re deficit, quam Tridentinum præſcribit, vt priuilegio fori gaudeat, poſſit non ſolùm foro laicali ſubiici, verùm etiam Eccleſiaſtico.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, tum quia Eccleſia non abdicauit à ſe ius cognoſcendi de criminibus clericorum. tum quia ſic cenſuit ſacra Congregatio, teſte Riccio *in praxi clericorum deciſ.* 607. *num.* 3. Scaccia *part.* 1. *de iudic. cap.* 11. *num.* 101. Carolus de Graſſis *num.* 1289. Quamobrem licèt huiuſmodi clerici forum iudicis ſæcularis declinare non poſſint ex hoc decreto; tamen iſtud decretum non obſtat Epiſcopo, quominus iure ſuo vti poſſit in huiuſmodi clericos delinquentes, ſi adhuc clerici permanent.

34 Decima difficultas eſt, vtrùm clericus minoribus initiatus, ſi alteri Eccleſiæ inſeruiat, quam illi, cui Epiſcopus inſeruire præcepit, gaudeat priuilegio fori.

Reſpondeo negatiuè, quia Summus Pontifex præſcribit clerico volenti priuilegio fori gaudere, vt inſeruiat illi Eccleſiæ, quam ipſe deſignauit. Ita Carolus de Graſſis *effectu* 1. *quæſito* 1. *num.* 1170. nec ſatis eſt vt inſeruiat in temporalibus, ſed in ſpiritualibus inſeruire debet: de huius enim ſeruitij genere loqui cenſetur Concilium Tridentinum. Ita Couarruuias 2. *var. cap.* 1. *numero* 9. Carolus de Graſſis *loco citato*, *quæſito* 5. *num.* 1177. & alij.

35 Vndecima difficultas eſt, an qui, dimiſſo habitu, vel tonſura, vel ſeruitio Eccleſiæ, amittit priuilegium fori, amittat etiam priuilegium canonis; & è contra, qui aliqua de cauſa priuilegium canonis amittit, amittat etiam priuilegium fori.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia à diuerſis non fit illatio. *l. Papinianus. ff. de inducijs.* tum quia priuatio priuilegiorum, clericis in fauorem libertatis conceſſorum, eſt pœnalis; conſequenter odioſa, conſequenter non extendenda. tum quia ſic colligitur ex *cap. perpendimus*, *de ſententia excommunicationis*, vbi Summus Pontifex ab excommunicatione canonis excuſat quendam comitem, cuius mandato ſuſpenſus fuerat Sacerdos, qui abiecto habitu ſeditionem fecerat; non tamen illum excuſare videtur à culpa contra libertatem Eccleſiaſticam, dum pœnitentiam illi comiti iniungi præſcribit, vt obſeruat Coninchus *diſput.* 14. *dub.* 15. *num.* 160. Suarez *de cenſuris diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 12. *&* 13. & alij. tum quia Illuſtriſſimam Cardinalium Congregationem ita cenſuiſſe fertur. Ita Riccius *deciſ.* 607. *num.* 5. Comitolus *reſponſionum moralium lib.* 6. *quæſt.* 20. *num.* 2. Reginaldus *lib.* 19. *num.* 70. Ioannes de Gallemart *ſeſſione* 23. *cap.* 6. Gonzalez *ad regulam* 8. *Cancellariæ gloſſa* 5. §. 5. Cenedo *lib.* 1. *quæſt. pract. quæſt.* 4. *num.* 21. Molina *tract.* 3. *diſp.* 49. *num.* 3. & alij apud Auguſtinum Barboſam *in remiſ. ſeſſ.* 23. *cap.* 6. omiſſis iis, quos ego in ſimili retuli *de cenſuris diſp.* 2. *quæſt.* 4. *puncto* 4. *num.* 11.

Obiicies, priuilegium canonis videtur in priuilegio fori, tanquam pars in toto includi; ergo ex amiſſione priuilegij fori ritè inferri poteſt, inquit Coninchus *diſp.* 14. *num.* 163. amiſſio priuilegij canonis.

Reſpondeo negando antecedens; hæc enim ſunt duo priuilegia, quorum vnum amitti poteſt alio retento. Ita cenſuit ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Riccio *loco citato, deciſ.* 607. *num.* 5. Ioan. Gallemartio *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *in principio*, & aliis.

36 Hinc colligitur clericum, initiatum prima tonſura, vel minoribus ordinibus, gaudere priuilegio canonis; etiamſi habitum non deferat, vel tonſuram non geſtet, aut non inſeruiat Eccleſiæ, vel non verſetur in aliqua vniuerſitate, vel ſchola de licentia Epiſcopi; conſequenter percutientem huiuſmodi clericum affici excommunicatione lata contra iniicientes manus violentas in clericos. Ita Rodriquez *in ſumma cap.* 80. *num.* 17. Garzias *de beneficijs parte* 2. *cap.* 2. & alij apud Riccium *deciſ.* 607. *num.* 7. contra Felicianum de Solis *lib.* 2. *de cenſibus cap. vltimo, num.* 14. Clericus enim prima tonſura initiatus priuilegio canonis gaudet, cùm Trident. hoc priuilegium ipſi non abſtulerit.

Hoc tamen reſtringi debet primò ad clericum non coniugatum: clericus enim coniugatus non gaudet priuilegio canonis; imò neque fori, niſi habitum, & tonſuram deferat, & niſi contraxerit cum virgine, & alicui Eccleſiæ inſeruiat de mandato Epiſcopi, vt docui *de cenſuris loco citato*, *puncto* 1. *num.* 1. *&* 2. *& puncto* 4. *num.* 11. ex *cap. vnico, de clericis coniugatis*, & patet ex Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 6.

Secundò reſtringi poſſe videtur ad clericum, qui non omnino deſerit habitum, vel qui non habet beneficium,

vel

vel qui non eſt in ſacris conſtitutus: nam clericus prima tonſura, vel minoribus ordinibus initiatus, non ſolùm priuilegium fori ipſo facto amittit, dum habitum omnino deſerit, verùm etiam amittit priuilegium canonis, ſaltem poſtquam ab Epiſcopo, vel ab alio iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habente, ter fuit admonitus in generali, vel in particulari, vt habitum, & tonſuram deferat, *cap. contingit. 2. de ſententia excommunicationis, & cap. ſi vero. eodem titulo.* Ratio eſt, quia cùm ad ſtatum laicalem redeat, par non eſt, vt priuilegiis clericorum fruatur. Ita Coninchus *diſp.14. dub.15. num.163.* Farinacius *num. 50. ſub finem*, Suarez *de cenſuris diſp.22. ſect.1. num.11.* & alij, quamuis nonnulli alij, quos tacito nomine refert Coninchus *num. 163.* abſolutè volunt, clericum, qui omnino deſeruit habitum, ipſo facto priuari non ſolùm priuilegio fori, verùm etiam canonis.

An verò clericus habitum derelictum animo non ampliùs reaſſumendi, iterum aſſumere, eóque aſſumpto, iterum priuilegio clericali frui poſſit, colligitur tum ex dictis *in hoc puncto*, tum ex iis, quæ tradidi *de cenſuris loco citato, puncto 1. num.1.* cum Suarez, Sayro, & aliis, vbi docui frui poſſe. Idem innuit Molina *num. 20.* & Carolus de Graſſis *effectu 1. quæſito 17. num. 1232. & ſeq.* vbi alios Doctores refert. Hæc omnia de verbo ad verbum *in tract. de legibus*, paucis quibuſdam additis tradidi; ſed huc transferenda duxi, quòd huius non minus, quàm illius loci propria ſint.

SECTIO II.

Circa ſecundam huius canonis partem, in qua prohibentur aliquæ actiones, quibus libertas Eccleſiaſtica per ſtatuta, vel ordinationes, aut ipſarum vſum diminuitur.

IN hac ſectione quatuor præcipuè diſſeremus.

Primò, quænam ſit materia huius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hac ſecunda canonis parte prohibeantur.

Secundò, quandónam ſtatuta, vel decreta, circa quæ prædictæ actiones verſantur, contra libertatem Eccleſiaſticam cenſeantur.

Tertiò, quódnam ſit ſubiectum huius excommunicationis, ſeu contra quas perſonas iſta excommunicatio lata ſit.

Quartò, vtrùm iſta excommunicatio alibi in iure expreſſa reperiatur, & quo pacto differat ab excommunicatione huius canonis.

PVNCTVM I.

Quænam actiones in ſecunda huius canonis parte prohibeantur, ſeu quænam ſit materia excommunicationis in hac parte expreſſa.

1 *Explicatur materia huius excommunicationis.*
2 *Statuere ordinationes, vel decreta facere quid ſit.*
3 *Statutum faciens contra libertatem Eccleſiaſticam non incurrit excommunicationem, antequam ſtatutum promulgatum ſit.*
4 *Statutum edens excommunicatione ligatur; etiamſi ſtatuti executionem ſequatur.*
5 Ordinare *quid ſit.*
6 Publicare *quid ſit.*
7 *Princeps, qui ſtatutum non facit, ſed ab alio factum promulgari curat, incidit in excommunicationem.*
8 *Præcones aliique miniſtri inferiores, qui ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam publicant, vtrùm excommunicationem incurrant.*
9 *Statutis, vel decretis contra libertatem Eccleſiaſticam factis, quiſnam vti dicatur.*
10 *Statutis contra libertatem factis priuata vtens auctoritate, an excommunicationem incurrat.*
11 *Qui vnam ex actionibus in hoc canone prohibitis facit, excommunicationem incurrit.*

VNICA PROPOSITIO.

1 MAteria huius partis eſt ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica circa libertatem Eccleſiaſticam offenditur per aliquas actiones in ſecunda huius canonis parte expreſſas, & a me ſtatim exprimendas & explicandas. Ita Caietanus, & alij quos retuli *ſect.1. puncto 3.*

Actiones autem in ſecunda huius canonis parte expreſſæ, ſunt quatuor.

Prima eſt ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, ſeu quæuis alia decreta in genere, vel in ſpecie ex quauis cauſa facere, quibus libertas Eccleſiaſtica tollitur, ſeu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut reſtringitur, ſeu iuribus Sedis Apoſtolicæ, aut quarumcunque Eccleſiarum directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſsè præiudicatur.

2 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit ſtatuere, ſeu ſtatuta, ordinationes, vel decreta facere.

Reſpondeo eſſe aliquid per modum legis, vel decreti, ſiue præcepti conſtituere. Ita Vgolinus hîc *verſic. necnon qui ſtatuta col. 3.* vbi ait decreta, ordinationes, & ſtatuta hic pro eodem accipi, vt patet ex illa particula, *ſeu,* quæ antecedentia declarat.

Filliucius *tract.16. cap.20. quæſito 7. num.267.* & Alterius hîc *cap. 3.* obſeruant, non ſolùm decreta generalia, verùm etiam particularia hîc prohiberi: nam Summus Pontifex prohibet non ſolùm ſtatuta; ſed etiam quæcunque alia decreta in genere, vel in ſpecie; conſequenter in hoc canone prohibetur non ſolùm ſtatutum propriè dictum; verùm etiam præceptum, ſeu ſententia, aut quælibet alia ordinatio: nam ordinationes, ſeu ſententiæ iudicum, iuxta receptum loquendi vſum, decreta vocantur. *l. decreta, ff. de re iudic.* Vide Alterium *diſp.14. cap.1. col.5.* Addit Alterius *diſp.16. cap.3. col.4.* nomine decreti intelligi etiam mandatum. Idem innuit Duardus *quæſt. 22. ad finem.*

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur: cùm enim in materia pœnali verſemur, non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. ob id ſi iudex nullo edito decreto, mandet alicui, vt compellat Titium clericum ad ſoluendum tributum, non afficitur excommunicatione huius canonis; quia huiuſmodi mandatum non habet vim decreti: loquor enim de puro mandato. Secus ſi mandatum auctoritatiuè imponatur ad modum decretorum.

3 Dubium eſt ſecundò, vtrùm faciens ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam incidat in excommunicationem; etiamſi ſtatutum, ſeu decretum nondum ſit promulgatum.

Reſpondeo non incidere ante promulgationem. Ratio eſt, tum quia leges, & decreta non habent rationem legis, & decretorum antequam publicentur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de legibus, & de cenſuris;* vbi etiam differentiam attuli inter ſtatuta, & decreta. tum quia Summus Pontifex vſus eſt verbo, *fecerint,* quod rem perfectam indicare videtur. *l. 3. §. hac verba ff. de negot. geſt.* Ita DD. ſtatim citandi.

Ex quo patet à fortiori eum, qui cœpit ſtatutum facere, & poſtea deſtitit, non affici excommunicatione huius canonis. Ita Alterius *diſput. 16. cap. 3. col.6. dub.1. verſic. reſpondeo.* Filliucius *loco citato num. 266.* Vgolinus hîc *verbo necnon qui ſtatuta, §. 4. verſic. tertio,* Antonius de

de Souſa hîc *cap.* 16. *diſp.* 81. *num.* 2. Duardus hîc *quæſt.* 21. *num.* 1. *& ſeq.*

4 Tertiò dubium eſt, vtrùm ſecuta publicatione, qui ſtatutum edidit, vel ordinauit, ſtatim afficiatur excommunicatione, etiamſi ſtatuta nunquam executioni mandentur.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia adeſt actio, ſeu materia ſub cenſura prohibita. Ita Alterius *loco citato.*

Secunda actio eſt ordinare decreta, vel ſtatuta.

5 Sed modò dubium eſt, quid ſit *ordinare.*

Reſpondet Duardus *quæſt.* 22. *ſub finem, verſic. ad contrarium*, idem eſſe, quod mandare. Sed iſta expoſitio mihi non probatur. tum quia Summus Pontifex dixiſſet, *ordinat fieri.* nam imperfecta videtur loquendi forma, dum quis ait, *ordinat ſtatuta*, vel *decreta*, id eſt, mandat decreta, vel ſtatuta. tum quia dum Summus Pontifex prohibere intendit mandatum, ſolet id exprimere, aut clariſſimis verbis vti; non autem dubiis, & obſcuris.

Alij verò Doctores putant *ordinare* idem eſſe quod diſponere, ſeu componere, & Legiſlatoris mentem verbis explicare; fieri enim poteſt, vt Princeps, dum ſtatutum facere intendit, imponat conſiliario, aut alteri, vt illud componat, explicet, ſeu alia ratione ordinet, & in formam ſtatuti redigat, in quo caſu vterque ſecuta publicatione in cenſuram incidit, ſaltem ſi vterque auctoritatiuè id faciat, vt infrà dicam. Ita Alterius *cap.* 3. *col.* 5. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 7. *num.* 267. Vgolinus, & alij.

Tertia actio eſt ſtatuta, vel decreta publicare.

6 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit *publicare.*

Reſpondeo idem eſſe, quod promulgare voce præconis, ſeu expoſitione, & affixione decretorum in locis publicis, & conſuetis.

7 Secundò dubium eſt, vtrùm Princeps, qui non facit ſtatutum, ſed ab alio factum iterum promulgari curat, in excommunicationem incidat.

Reſpondeo affirmatiuè; quia cùm huiuſmodi promulgatio maius robur, & vim tribuat ſtatuto præcedenti, vim ſtatuti habet, præſertim ſi edatur nomine ipſius, qui illud promulgari curat; in canone autem excommunicantur quomodolibet facientes ſtatuta, vel decreta. Ita Alterius *loco citato.*

8 Tertiò dubium eſt, vtrùm præcones, ſeu miniſtri inferiores, qui de mandato Principis, ſeu magiſtratus ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam publicant, cenſuram huius canonis incurrant.

Reſpondet Alterius *loco cit. dub.* 2. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 7. *num.* 267. incurrere; quia ipſi verè, & propriè dicuntur ſtatuta publicare, & à Summo Pontifice excommunicantur quomodolibet publicantes; ergo afficiuntur pœnis, contra publicantes decreta in præiudicium libertatis Eccleſiaſticæ editis, niſi fortè titulo probabilis ignorantiæ excuſentur, neſcientes quicquam in illis decretis contra libertatem Eccleſiaſticam contineri, aut ignorantes latam eſſe excommunicationis pœnam contra publicantes, vt conſtat ex *regulis generalibus.* Hæc opinio probabiliſſima eſt, & confirmari poteſt ratione allata *ſectione præcedenti puncto* 3. *illatione* 4.

Non exiſtimo tamen improbabilem ſententiam aliorum, exiſtimantium præconem, alióſque miniſtros, qui de mandato ſuperioris, cuius eſt ſtatuta, & decreta facere, promulgant, non affici excommunicatione huius canonis. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicare intendit eos, qui auctoritatiuè promulgant; ſicut excommunicat auctoritatiuè facientes, vel ordinantes ſtatuta, vel alia decreta. Ita Suarez *de cenſuris diſput.* 21. *ſect.* 2. *num.* 79. Duardus hîc *quæſt.* 22. *canone* 15. *num.* 2.

Ad rationes in contrarium reſponderi poteſt, illud verbum *publicauerint*, non intelligi executiuè, ſed auctoritatiuè. Niſi fortè dicas iudiciale tribunal ex his omnibus miniſtris conſtare, & ſimul omnes concurrere ad ſtatutum ſuo modo edendum, & publicandum, vt in ſimili dictum eſt *ſect. præcedenti, puncto* 3. *illatione* 4.

Quarta actio eſt ſtatutis, ſeu decretis contra libertatem Eccleſiaſticam factis, vel ordinatis vti.

9 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur vti ſtatutis, ſeu decretis factis, vel ordinatis contra libertatem Eccleſiaſticam.

Reſpondeo illum dici vti ſtatutis, qui ea obſeruat, ſeu adhibet ad aliquem vſum. nam proprius legis vſus eſt eius obſeruantia. Quamobrem qui iudicat ſecundùm huiuſmodi ſtatuta, aut illa ſeruari facit, exigendo gabellam, e. g. clericis impoſitam, in iſtam excommunicationem incidit. Ita Saytus *lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 10. Alterius hic *cap.* 5. *col.* 8. *verſic. vel factis.* Duardus hîc *quæſt.* 24. *num.* 1. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *num.* 268. quidquid alij in oppoſitum ſentiant, quos infrà referam.

10 Maior difficultas eſt, vtrùm ad hanc cenſuram incurrendam opus ſit, vt quis huiuſmodi ſtatutis auctoritatiuè vtatur, ſeu auctoritatiuè obſeruet.

Saytus, Alterius, & Duardus negatiuè reſpondent: putant enim omnes huiuſmodi ſtatutis vtentes, etiamſi iuriſdictione careant, affici excommunicatione huius canonis. Quamobrem, qui virtute huiuſmodi ſtatutorum aliquid contra libertatem Eccleſiaſticam agunt, vel ſe contra eandem defendunt, in cenſuram huius canonis incurrunt. Ratio eſt, quia Bulla vniuerſaliter, & ſine diſtinctione loquitur. Hæc opinio valde probabilis eſt.

Sed probabile etiam videtur oppoſitum. tum quia iſta excommunicatio videtur lata contra eos, qui iuriſdictionem contra libertatem Eccleſiaſticam, & iura Eccleſiarum exercent. tum quia iſta excommunicatio videtur edita in confirmationem illius, quæ lata fuerat *in cap. nouerit, de ſententia excommunicationis.* illa autem lata fuerat in eos, qui huiuſmodi ſtatuta ſeruari faciunt, ibi, *qui de cætero dicta ſtatuta ſeruari fecerint.* quæ loquendi forma iuriſdictionem, & poteſtatem indicare videtur.

Ex dictis ſequitur primò, Principem, vel alium, qui facto ipſo, non ratione ſtatutorum, libertatem Eccleſiaſticam offendit, vt ſi abſque præuio ſtatuto tributum à clerico exigat, aut confugientem ad Eccleſiam extrahat, in cenſuram huius canonis non incidere; quia non vtitur ſtatutis, vel decretis contra libertatem Eccleſiaſticam, vt dictum eſt in explicatione dubij. Ita Vgolinus hîc §. 4. *verſic.* 5. Duardus *quæſtione* 28. *num.* 15. Reginaldus *lib.* 9. *num.* 361. Nauarrus *cap.* 27. *num.* 119. Alterius *cap.* 3. *col.* 5. *verſic. fecerat.* Idem probabiliter dici poteſt de eo, qui poſito ſtatuto aliquid facit contra libertatem Eccleſiaſticam non auctoritatiuè, ſed priuata auctoritate, aut non vigore ſtatuti; hic enim non dicitur vti ſtatuto iuxta Bullæ intentionem. An autem qui confugientem ad Eccleſiam extrahit, aut tributum exigit, excommunicationem alibi expreſſam incurrat, ſuis locis oſtenſum eſt.

Secundò non ſolùm iudicem, verùm etiam notarios, alióſque Curiæ officiales, qui ſtatutis, ſeu decretis contra libertatem Eccleſiaſticam editis vtuntur, vinculo huius excommunicationis obſtringi; quia iſtæ ſunt perſonæ publicæ, auctoritate publica gaudent, auctoritatiuè operantur, & ſtatutis contra libertatem Eccleſiaſticam vtuntur. Ita Alterius *cap.* 3. *col.* 7. *dub.* 4. Duardus *quæſt.* 13. *num.* 6. *verſic. iudices autem.*

11 Secundò dubium eſt, vtrùm quælibet prædictarum actionum ſufficiat ad incurrendam iſtam excommunicationem, vel omnes requirantur. Ratio dubitandi eſt; quia in Bulla tres primæ actiones exprimuntur, addita copula, *&*; dicitur enim, *fecerint, ordinauerint, & publicauerint.* proprium autem huius particulæ eſt copulare, & con

& coniungere antecedentia cum ſubſequentibus. *l. ſi quis ita ſtipulatus, ff. de verborum obligat. l. Titia textores, §. nihil, ff. de legat. 1. & l. ſi ita quis hæres, ff. de hæredib. inſtituen.* ibi, *quamuis, &, ſyllaba coniunctionem faciat.* His tamen non obſtantibus,

Reſpondeo quamlibet iſtarum actionum ſeorſim ſufficere ad incurrendam huius canonis excommunicationem. De quarta actione nullum eſt dubium; quia exprimitur per particulam, *vel*, ibi, *vel factis, vel ordinatis vſi fuerint.* De reliquis tribus probatur; quia particula, *&*, ſumitur pro diſiunctiua, *vel*, quoties ſubiecta materia iſtam ſignificationem admitti petit, ſeu quoties ponitur inter ea, quæ eundem effectum pariunt; ex Cenedo *pract. quæstionum. ſing. 50. num. 7.* & aliis apud Auguſtinum Barboſam *dict. 93. num. 18.* Subiecta autem materia hanc ſignificationem admitti petit. tum quia eſt fauorabilis Eccleſiæ. tum quia alioquin fere nunquam cenſura incurreretur ob violatam libertatem Eccleſiaſticam; cùm auctores ſtatutorum contra libertatem Eccleſiaſticam non ſoleant illa ordinare; ſed ab aliis ordinari curent. Præterea vnaquæque iſtarum actionum eundem effectum parit, quia vnaquæque libertati Eccleſiaſticæ aduerſatur. Ita Duardus hic *canone 15. quæſt. 1. ad finem,* Filiucius *tract. 16. cap. 10. quæſito 7. num. 200.* Alterius *diſp. 16. cap. 3. col. 4. & 5. dub. 1.* contra Duardum ſibi contrarium hic *quæſt. 21. num. 2.* Vgolinum hic *verſic. necnon qui ſtatuta, §. 4. col. 4. verſic. tertio.*

PVNCTVM II.

Quænam decreta, vel ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, ſeu contra iura Eccleſiarum cenſeantur.

1 *Statuta, & decreta contra libertatem Eccleſiaſticam quænam cenſeantur.*
2 *Priuilegia libertatis Eccleſiaſticæ quænam cenſeantur.*
3 *Statutum quo decernitur, ne litteræ Apoſtolicæ, quibus iuri patronatus laicorum derogatur, admittantur, vel ne penſio exteris ſoluatur, libertati Eccleſiaſticæ aduerſatur.*
4 *Statuens, ne clerici quid emant, aut vendant, violat libertatem Eccleſiaſticam.*
5 *Statutum, quo laici prohibentur, cum clericis contrahere inire, libertati Eccleſiaſticæ repugnat.*
6 *Idem dic de ſtatuto, quo clerici timidiores fiunt, & laici audaciores.*
7 *Idem de ſtatuto, quo perſonæ Eccleſiaſticæ, vel ipſorum bona poteſtati laicæ ſubmittuntur.*
8 *Statutum arctans expenſas in mortuariis faciendas, quandonam ſit contra libertatem Eccleſiaſticam.*
9 *Statutum quo cauetur, ne quis beneficii poſſeſſionem capiat, ſine licentia Principis, libertati Eccleſiaſticæ opponitur.*
10 *Idem dic de ſtatuto, quo prohibentur Eccleſiæ ſine licentia laici Principis ædificari.*
11 *Statutum præſcribens aliquam formam non ſolum a laicis, verum etiam a clericis in contractibus ſeruandam eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.*
12 *Clerici an teneantur ſaltem ex vi directiua ad ſeruandas leges Principum.*
13 *Clerici non ſeruantes leges Principum ſæcularium in commune bonum editas a quibus puniri debeant.*
14 *Contractus celebrati a clericis ſine ſolemnitate a Principibus ſæcularibus præſcripta, an validi ſint.*
15 *Statutum, quo in publicam vtilitatem decernitur, ne oriza prope vrbem ſeminetur, aut linum madefiat, non ligat clericos ex vi coactiua.*
16 *Statutum excludens Eccleſiaſticos a Collegio Doctorum eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.*
17 *Statutum, quo cauetur, ne bona immobilia ad Eccleſiaſticos, vel ad pia loca transferantur, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.*
18 *Idem dic de ſtatuto, quo decernitur, vt bona, quæ ad Eccleſiaſticos, vel ad pia loca peruenerunt, intra tantum temporis vendantur.*
19 *Idem dic de ſtatuto, quo decernitur, vt de re ad pias cauſas relicta aliquid fiſco, vel etiam alteri Eccleſiæ ſoluatur.*
20 *Statutum præſcribens bona in ſubditos alienari nulla Eccleſiaſticorum facta mentione libertati Eccleſiaſticæ non repugnat.*
21 *Statutum excludens ingreſſum, aut volentem ingredi religionem, aut alios Eccleſiaſticos à ſucceſſione, libertatem Eccleſiaſticam offendit.*
22 *Idem dic de ſtatuto prohibente laicis, ne ad Eccleſiaſticos appellent.*
23 *Idem dic de ſtatuto, præcipiente, vt oppreſſi ab Eccleſiaſticis ad ſæculares iudices confugiant.*
24 *Statutum, quo decernitur, vt pater filios etiam clericos coram iudice laico emancipet, quoties eos emancipare intendit libertati Eccleſiaſticæ derogare non videtur.*
25 *Statutum præcipiens, vt Eccleſiaſtici gabellas ſoluant pro rebus ad ſui, vel familiæ ſuſtentationem neceſſariis, Eccleſiaſticam libertatem lædit.*
26 *Princeps prohibens iuramentum adhiberi in contractibus ad vitanda periuria non videtur contra libertatem Eccleſiaſticam delinquere.*
27 *Laicus Princeps faciens ſtatutum, quo prohibet, ne ſæculares cum monialibus loquantur, etiam obtenta ab ordinario facultate contra libertatem Eccleſiaſticam peccat.*
28 *Statutum, quo cauetur, vt Eccleſiaſtici non gaudeant priuilegiis ſtatutorum, ab ipſo ſtatuente editorum, videtur contra libertatem Eccleſiaſticam.*
29 *Statutum, quo cauetur, ne illis, qui ſtatuenti ſubditi non ſunt, non ſuffragetur, libertati Eccleſiaſticæ non aduerſatur.*
30 *Statutum laicorum decernens omne debitum ſpatio quinque annorum intelligi præſcriptum libertati Eccleſiaſticæ opponitur, ſi de Eccleſiaſticis in ipſo ſermo ſit.*
31 *Libertas Eccleſiaſtica, vtrùm formaliter lædi debeat ad hoc, vt cenſura incurratur.*
32 *Excommunicatio incurritur; etiamſi libertas Eccleſiaſtica indirecte, & tacite, per ſtatuta, vel eorum vſum lædatur.*
33 *Statutum, quo emphyteutæ, ſeu coloni Eccleſiæ grauantur ratione bonorum, ſeu fructuum ex bonis Eccleſiæ perceptorum, libertati Eccleſiaſticæ aduerſatur.*
34 *Coloni Eccleſiæ, an ſtatutis laicorum ligentur.*
35 *Statutum, quo reuocatur priuilegium, ſeu aliud ſtatutum laicorum editum in fauorem Eccleſiæ, aut clericorum repugnat libertati Eccleſiaſticæ.*
36 *Statutum laicorum puniens concubinas clericorum libertati Eccleſiaſticæ aduerſatur in ſententia multorum Doctorum; ſed contrarium auctori probatur.*
37 *Statutum, repugnat libertati Eccleſiaſticæ, etiamſi tantum contra certas perſonas Eccleſiaſticas feratur.*
38 *Statutum laicorum repugnat Eccleſiaſticæ libertati, etiamſi prætextu boni communis feratur.*
39 *Libertas Eccleſiaſtica quænam dicatur.*
40 *Statutum faciens, ordinans, publicans, vel vtens illo contra iura totius Eccleſiæ, vel Sedis Apoſtolicæ, vel etiam particularis Eccleſiæ pœnam excommunicationis incurrit.*
41 *Epiſcopus, ſeu Ordinarius quomodo ſe gerere debeat, dum animaduertit aliquod ſtatutum libertati Eccleſiaſticæ aduerſari.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Illa ſtatuta, vel decreta contra libertatem Eccleſiaſticam, & iura Eccleſiarum cenſentur, quæ iuri, exemptioni,

ptioni, libertati, ſeu priuilegiis perſonarum Eccleſiaſticarum, vel Eccleſiarum præiudicant. Ita communiter Doctores.

Hoc tamen intellige, modò ſtatuta, ſeu decreta ex ſe, id eſt, ratione rei præſcriptæ, huiuſmodi iuri, exemptioni, ſeu priuilegiis præiudicent, & non ex ſola ſtatuentis intentione: non enim punitur ſola intentio, ſeu actus internus, ſed externus ſub cenſura prohibitus; ſi ergo actus externus, ſeu ſtatutum re ipſa non attingat res Eccleſiæ, ſeu Eccleſiaſticas perſonas, neque ipſarum exemptionem diminuat, non incurritur excommunicatio; licèt ſtatutarius ob prauam intentionem peccet, vt ex ſe clarum eſt, aut etiam licèt per accidens inde damnum Eccleſiaſticis, aut Eccleſiæ ſequatur: nam quæ per accidens ſunt, ab Eccleſia non conſiderantur. Ita Caietanus *verbo excommunicatio cap.* 31. Alterius *diſputat.* 16. *cap.* 3. *col.* 10. *verſic. quod verò ſpectas*, Reginaldus *lib.* 9. *numero* 359. Antonius de Souſa hîc *cap.* 16. *diſputat.* 84. *numero* 3. Suarez *diſputat.* 21. *ſect.* 2. *numero* 91. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 7. *num.* 270. Duardus hic *canone* 15. *quæſt.* 19. *num.* 5. Coriolanus hîc *verſic. ponderat*, contra Filliucium *loco citato*, *num.* 275. aliter exiſtimantem de ſtatuto, quod per accidens Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticis nocet.

Hinc colligi poteſt ſolutio multorum caſuum.

Primò illa ſtatuta, ſeu decreta libertati Eccleſiaſticæ aduerſari, quibus in genere, vel in ſpecie læduntur, vel reſtringuntur priuilegia à Deo, vel à iure communi canonico, vel ciuili Eccleſiaſticis perſonis, vel Eccleſiis concesſa, vel conſuetudine acquiſita.. Huiuſmodi priuilegia ſunt,

2 Ius decimarum, exemptio à foro, vel legibus laicorum, libera rerum Eccleſiaſticarum gubernatio, ius exercendæ iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, immunitas locorum ſacrorum, & ſimilia. ob id iudex laicus, qui ſuo decreto, vel ſtatuto lædit, ſeu reſtringit, vel impedit immunitatem locorum ſacrorum, liberam rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrationem, decimarum exactionem, exemptionem perſonarum Eccleſiaſticarum à laica poteſtate, publicationem Bullæ, ſeu executionem litterarum Apoſtolicarum, aut iuriſdictionem Eccleſiaſticam, incidit in excommunicationem huius Bullæ; quia ſtatuit, vel ordinat aliquid, quo libertas Eccleſiaſtica, vel ius Eccleſiarum læditur. Ita communiter Doctores.

3 Idem dic ſi ſtatuto caueatur, ne admittantur litteræ Apoſtolicæ, quibus iuri patronatus laicorum derogatur, vel ne externi ad beneficia Eccleſiaſtica admittantur, vel ne ſoluantur penſiones externis, vel vt cauſæ beneficiorum, iurispatronatus, decimarum, & ſimilium coram iudice laico tractentur. Ita Syluester, Archidiaconus, & Cardinalis apud Alterium *cap.* 5. *dub.* 2. Duardus, Carolus de Graſſis, & alij communiter.

4 Secundò ſtatutum, ſeu leges, per quas Eccleſiaſtici timidiores fiunt, libertati Eccleſiaſticæ aduerſari ex Bartolo *in authent. Caſſa. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* quem Canoniſtæ ferè communiter ſequuntur *in cap. nouerit. de ſentem. excommicat.* tunc autem Eccleſiaſtici dicuntur timidiores fieri, quoties priuantur iis rebus, quæ iure naturali, gentium, & ciuili communia ſunt ciuibus, aut quoties non permittuntur frui rebus, quibus reliqui ciues fruuntur, & Eccleſiaſtico ſtatui non repugnant, aut quoties fiunt deterioris conditionis, etiam in illis bonis temporalibus, quæ communia ſunt omnibus ciuibus. hoc enim pacto clerici timidiores fiunt; quia homines à ſtatu Eccleſiaſtico auertuntur, dum hæc fieri vident cum Eccleſiaſticis, eo quòd Eccleſiaſtici ſunt.

Hinc patet magiſtratus laicos ſtatuentes, ne clerici quid emant, aut vendant, ne alterius operas conducant, ne panem coquant, ne per talem pontem tranſeant, ne in ciuitate morentur, affici excommunicatione huius Bullæ, quia Eccleſiaſtici ob huiuſmodi ſtatuta deteriores fiunt. Ita DD. proximè citandi.

Idem dicendum cenſeo de ſtatuentibus, ne laici vendant clericis, ne molant, vel coquant panem, aut ne alia obſequia clericis præſtent. Ratio eſt, tum quia Eccleſiaſtici ob huiuſmodi ſtatuta timidiores fiunt. tum quia huiuſmodi actiones immunitati Eccleſiaſticæ aduerſari decernitur *in cap. finali, de immunitate Eccleſiarum, in* 6. tum quia libertas Eccleſiaſtica conſiſtit in facultate faciendi quidquid fieri licet; Eccleſiaſtici autem non poſſunt facere quidquid eis fieri licet, dum magiſtratus huiuſmodi decreta, vel ſtatuta edunt: non enim poſſunt vti opera eorum, quos ad ſui vſum aliàs adhibere, iure naturæ permittente, conceſſum eſt. Ita Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 23. *num.* 258. *& ſeq.* Filliucius *loco citato, num.* 271. Marta *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 6. Duardus *canone* 15. *quæſt.* 19. *num.* 83. Suarez *lib.* 4. *de immunitate cap.* 22. *num.* 16. *& ſeqq.* Carolus de Graſſis *de effect. clericat. effectu* 2. *quæſito* 44. *num.* 358. *& ſeqq.* contra Nauarrum *cap.* 27. *num.* 119. *verſic. ſeptimò.* Caietanum *loco citato*, Coriolanum *hic*, Vgolinum hic §. 3. *col.* 3. exiſtimantes Eccleſiaſticam libertatem non cenſeri læſam, niſi lædatur in iis, in quibus Eccleſia libera eſt, quatenus Eccleſia, ſeu Congregatio fidelium. hæc enim eſt libertas Eccleſiaſtica formaliter. Secus ſi lædatur in iis, quæ pertinent ad politicum conuictum, ſeu ad ſocietatem hominum: hæc enim non eſt libertas Eccleſiaſtica.

Sed formaliter quod nos aſſeruimus, ſuſtinendum eſt. tum quia Summus Pontifex abſolutè loquitur de libertate Eccleſiaſtica, qua videlicet gaudent perſonæ Eccleſiaſticæ; etiamſi verſetur circa rem communem laicis, & Eccleſiaſticis. tum quia Summus Pontifex conſulere intendit Eccleſiaſticis perſonis, ne à ſæcularibus magiſtratibus vexentur: graue autem damnum paterentur Eccleſiaſtici, ſi laici eos impune vexare poſſent in iis, quæ ad conuictum politicum ſpectant, vt in cibo emendo, in tritico molendo, & ſimilibus.

5 Hinc patet quid dicendum ſit de ſtatuto, quo laici prohibentur cum clericis contractus inire; conſtat enim irritum eſſe, & libertati Eccleſiaſticæ aduerſari, quia tollitur facultas Eccleſiaſticis vtendi iure ſuo. Ita Marta *caſu* 62. Duardus *num.* 127. Carolus de Graſſis *effectu* 2. *num.* 193. Alterius *cap.* 6. *dubio* 6. vbi etiam oſtendunt, vtrùm Eccleſiaſtici teneantur ſolemnitates in contractibus à laicis præſcriptas obſeruare, & reſpondent teneri dum volunt laicos ſibi obligare. Vide quæ tradidi *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 6. *de contractibus*, & alibi, & infrà in hoc puncto *num.* 11.

6 Tertiò à fortiori colligitur ſtatutum, quo decernitur, vt interficiens laicum pœna centum aureorum plectatur; occidens verò clericum pœnam quinquaginta ſolùm aureorum incurrat, libertati Eccleſiaſticæ aduerſari. Ratio eſt, tum quia homines ob huiuſmodi ſtatutum retrahuntur à ſtatu Eccleſiaſtico capeſſendo. tum quia Eccleſiaſticus grauari cenſetur, cùm laicis occaſio detur occidendi clericos ſpe mitioris pœnæ incurrendæ, & clericis libertas cum laicis conuerſandi aufertur, timore mortis, quauis ex cauſa à laicis recipiendæ. Ita Felinus *in cap. Eccleſia ſancta Maria*, Marta *de iuriſdictione part.* 4. *caſu* 60. *&* 62. Reginaldus *lib.* 9. *num.* 358. Carolus de Graſſis *loco* ſtatim *citando*, Filliucius *loco citato*, *num.* 270. Duardus hic *quæſt.* 19. *num.* 3. Angelus, Tabiena, Syluester, & alij communiter apud præcitatos Doctores, apud Carolum de Graſſis *de effectu cleric. effectu* 2. *num.* 75. *&* 444. & apud Suarez *loco citato*, *num.* 11. *& ſequentibus.*

Obiicies, huiuſmodi ſtatutum per accidens ſolùm libertati Eccleſiaſticæ aduerſatur; aliud enim eſt clericorum libertatem auferre, vel lædere; aliud non punire violantes libertatem, & iura Eccleſiaſticorum; ſicut aliud eſt

eſt beneficium, ſeu priuilegium non concedere, aliud derogare. quamobrem hinc ſolum inferri videtur, libertatem Eccleſiaſticam per accidens, & indirectè lædi, vt in ſimili docet Azor *part.1. lib.1. cap.13. quæſito 4.* Vgolinus ex parte hîc *num.3. col.2.*

Reſpondeo libertatem Eccleſiaſticam huiuſmodi ſtatuto per ſe lædi. Ratio eſt; quia cùm clerici non ſint deterioris conditionis aliis, iniquum grauamen per huiuſmodi ſtatutum illis imponitur, & ius ipſorum directè violatur.

7 Quartò ſtatutum, quo perſonæ Eccleſiaſticæ, ſeu ipſorum bona, & iura poteſtati laicæ ſubiiciuntur, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, quia perſonæ Eccleſiaſticæ à laica poteſtate exemptæ ſunt quoad perſonas, & bona. Ita communiter DD. & clariùs conſtabit ex dicendis *in explicatione canonis* 18.

8 Quintò ſtatutum arctans expenſas in mortuariis faciendas eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, quoties reſpicit eas expenſas, quæ ad Dei cultum immediatè, & ad ſalutem animæ defuncti ſpectant, vt ſi ſtatuto caueatur, ne plures candelæ adhibeantur, ne plures clerici conueniant, ne certa eleemoſyna clericis, aut pauperibus facienda excedatur, *cap. fin. de rebus Eccleſ. non alienandis.* vbi cauetur, ne laici diſponant de mortuariis; quia ſunt annexa ſpiritualibus, in quibus laici nullam habent iuriſdictionem. Si verò ſtatutum eam ſolùm reſtringat expenſarum partem, quæ ad mundanam pompam pertinent, non videtur eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam; quamuis inde per accidens Eccleſiaſtici damnum patiantur, vt ſi præſcribatur cubicula non ornari pannis nigris, aut ſolos filios nigris veſtibus indui, aut tot ſolùm ſeruos nigro habitu indutos adhiberi, aut rogum non erigi, aut pretioſas culcitras non fieri, aut talem modum in ædificandis ſepulcris ſeruari. Ratio eſt, quia huiuſmodi ſtatutum fieri videtur de re temporali, cùm per ſe dirigatur ad tollendam ambitionem, & pompam, quæ ad viuorum ſolatium, non ad Dei cultum, & animæ defuncti ſalutem pertinet, vt ſuppono, & per accidens eſt, Eccleſiaſticos inde damnum pati. Ita Caietanus *loco citato,* Nauarrus *cap.27. num.119.* Coriolanus *in expoſitione huius canonis ad finem,* Antonius de Souſa hîc *diſp.84. num.3.* Suarez *de cenſuris diſput.21. ſect.2. num.91.* Regnaldus *lib.9. cap.23. num.360.* Marta *de iuriſdict. p.4. caſu 54.* Alterius *diſput.16. cap.6. dub.3.* & quamplures alij apud præcitatos DD. & apud Carolum de Graſſis *effectu 2. quæſito 90. num.467. & ſequentib.* contra Filliucium *tractatu 16. cap.10. quæſito 8. num.273.* & alios.

9 Sextò ſtatutum, quo cauetur, ne quis beneficij poſſeſſionem capiat ſine licentia Principis, vel Præſidis, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam. Felinus *in cap. Eccleſia S. Mariæ, num.123.* Panormitanus *conſil.83.* quod incipit, *præſens dubium,* Alterius *lib.5. diſput.16. cap.6. dub.4.* contra Angelum *conſil.13.* cuius initium eſt, *nulla perſona,* & alios apud præcitatos DD. & apud Carolum de Graſſis *effectu 2. quæſito 47. num.368.*

10 Septimò ſtatutum, quo prohibetur Eccleſias ſine licentia Principum ſæcularium ædificari, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam. tum quia Eccleſia priuilegium habet ædificandi Eccleſias ſibi à Conſtantino Imperatore conceſſum, *cap. futuram 12. quæſt.1.* libertas autem Eccleſiaſtica violatur, quoties Eccleſia impeditur, ne ſuis priuilegiis vti poſſit. tum quia impediens Eccleſias ædificari, ſacrilegij reus eſt. *cap. ſunt quidam 1. quæſt.1.* ergo facit iniuriam Eccleſiæ; ergo libertatem Eccleſiaſticam lædit: ſacrilegium enim incurritur ob iuris Eccleſiaſti læſionem, & ob iniuriam Eccleſiis, vel rebus ſacris illatam. Ita Duardus hic *quæſt.19. num 68. & ſequentib.* & alij.

Obiicies, quilibet etiam priuatus impedire poteſt, ne Eccleſia in ſuo prædio ædificetur, ipſo non conſentiente: quilibet enim eſt rei ſuæ moderator, & arbiter. *l. in re mandata. C. mandati;* ergo à fortiori licitum erit Principi prohibere, ne Eccleſiæ in ſuo territorio, ipſo inconſulto, erigantur, & conſtruantur.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia priuatus dominium directum habet in ſuo prædio; conſequenter eo vti poteſt ad quem voluerit vſum; conſequenter etiam impedire poteſt, ne ſacellum in eo conſtruatur: Princeps verò non habet dominium directum, vt ſuppono, in ſuo territorio; ſed ſolùm habet iuriſdictionem, quam ad continendos in officio ſubditos, non autem ad diſponendum pro ſuo libito de bonis ſubditorum, exercere poteſt. Secus ſi Princeps dominium directum de bonis immobilibus ſui territorij habeat, quo dominio nonnulli Reges potiuntur.

11 Octauò ſtatutum, quo decernitur, vt non ſolùm laici, verùm etiam clerici teneantur aliquam formam, ſeu pretium, vel aliud onus ſeruare in contractibus venditionis, emptionis, locati, depoſiti, commodati, mutui, ſocietatis, aut in donationibus, teſtamentis, legatis, fideicommiſſis, & aliis huiuſmodi, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, quatenus clericos obligare intendit. Ratio eſt, quia Eccleſiaſtici à laica poteſtate exempti ſunt: quamuis enim ex vi directiua teneantur ad ſeruandas leges Principum ſæcularium, quoties ratio naturalis, & æquitas ſuadet, vt ab omnibus ſeruentur, aut quoties Eccleſiaſtici intendunt ſibi laicos, cum quibus contrahunt, obligare, vt ſuprà innui *num.5.* Nihilominus Princeps iuriſdictionem in Eccleſiaſticos exercere non poteſt; conſequenter non poteſt ipſos in ſua lege onerosa exprimere, aliquid ipſis præcipiendo, aut prohibendo; ſicut etiam non poteſt pœnam ab ipſis, dum ſuam legem non obſeruant, repetere; alioquin Eccleſiaſtici ſubiicerentur dominis temporalibus, & ab ipſis cogi poſſent ad ſuas leges, & ſtatuta ſeruanda, quod eſt falſum. Ita DD. *in cap. Eccleſia S. Mariæ,* & alij quamplures apud Carolum de Graſſis *de effectu cleric. effectu 2. num.3. 44. 191. & ſequentib. & 227. & ſequentib. & num.321.* præſertim *num.488.* contra multos alios, quos idem allegat *num.191.*

12 An verò Eccleſiaſtici teneantur ex vi directiua ad ſeruandas leges Principum ſæcularium, quoties libertati Eccleſiaſticæ non repugnant, patet ex dictis *de legibus diſputat.1. quæſt.1. puncto 6. num.29.* vbi docui, & probaui ex vi directiua teneri legibus commune bonum reſpicientibus, & libertati Eccleſiaſticæ non repugnantibus.

13 Addo Eccleſiaſticos, quoties ad leges ſæcularium dominorum ſeruandas obligantur ex iure naturæ, & vi directiua, vt in legibus pretia rerum taxantibus, cogi poſſe ab Epiſcopo ad eas ſeruandas. *cap. non minus, de immunitate Eccleſ. & cap.1. eodem in 6.* Ratio eſt, quia clerici à ſuperiore iuriſdictionem in ipſos habente compelli poſſunt ad ſeruandum ius naturæ. Vide Martam *de iuriſdict. p.4. caſu 4. & ſeq.* Alterium *lib.5. cap.5. difficultate 3. & 4.* Carolum de Graſſis *loco citato, num.112. & 227. & ſeqq.* præſertim *num.484.* Duardum *canone 15. quæſt.17. num.45. & ſequentib.* & alios, quos retuli *de legibus quæſt.1. puncto 6.*

Hinc ergo patet clericos directè, ex vi coactiua (quidquid ſit de vi directiua) non teneri legibus, ſeu ſtatutis, & decretis laicorum, & hoc valet ſiue clerici in legibus exprimantur, ſiue non: nam clerici poteſtati laicæ non ſubiiciuntur, & ſicut Princeps laicus non poteſt illos obligare, dum expreſſam illorum mentionem facit ex communiori ſententia apud Carolum de Graſſis *num.228.* ita neque obligat, vel obligare poteſt, dum clerici non exprimuntur; quia in generali diſpoſitione non veniunt ea, quæ in ſpecie diſponi non poſſunt. *cap. cùm in generali, de reg. iur. in 6.*

Ex

Ex quo ſequitur clericum non teneri lege ciuili, qua cauetur, vt bona aduentitia filiorum patri acquirantur. *l. cum oportet. C. de bonis quæ liberis.* Marta *part. 4. caſu* 26. & alij quos retuli *de contractibus, & de beneficijs.*

Præterea non teneri ſtatuto, quo alicubi præcipitur, vt occiſor non ſuccedat occiſo; quidquid in oppoſitum ſentiat Carolus de Graſſis *effectu* 2. *num.* 168. Rurſus non teneri lege, qua præſcribitur vt hæres, qui non confecit inuentarium, teneatur ad ſoluenda debita defuncti vltra vires hæreditatis. *l. ſi tamen bonis, & l. fin. C. de iur. delib.* ex Duardo, & aliis, contra plures alios, quos citat, & ſequitur Carolus de Graſſis *effectu* 2. *num.* 152. & ſic de conſimilibus legibus, ſtatutis, vel decretis iudicandum eſt, modò firmata non ſint iure diuino, naturali, vel canonico: tunc enim Eccleſiaſtici tenentur, & à Prælato Eccleſiaſtico cogi poſſunt ad illas leges, & decreta ſeruanda, non quatenus iure ciuili præciſè inducta ſunt, ſed quatenus vires, & robur habent à iure diuino, naturali, vel canonico. Vide præcitatos DD. & præſertim Martam, Alterium, & Carolum de Graſſis *toto effectu* 2. vbi plures de clericorum exemptione à laicorum legibus, & ſtatutis quæſtiones tractant.

14 Maior difficultas eſt, verùm contractus, à clericis celebrati ſine ſolemnitate à iure ciuili præſcripta, irriti ſint, & quomodo.

Reſpondeo cum Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 16. ſub finem*, Vaſquez 1. 2. *diſp.* 167. *cap.* 4. & aliis, irritos eſſe, non quatenus irritantur à poteſtate laica; ſed quatenus ius canonicum huiuſmodi leges acceptat quoad vim directiuam; conſequenter huiuſmodi irritatio fundatur potius in iuriſdictione Eccleſiaſtica, quàm in ciuili. Vide Suarez *loco citato.*

Hoc tamen limitandum eſt, modò ius canonicum alia via non ſuſtineat actum, vel in fauorem clerici, vel in fauorem actus: tunc enim ius canonicum ſeruatur. Quamobrem teſtamentum clerici factum ſine ſolemnitate à iure ciuili præſcripta ſuſtinetur; quia ius canonicum minori ſolemnitate contentum eſt. *cap. cùm eſſes, de teſtamentis.* Vide tradita *de contractibus ſine ſolemnitate iuris ciuilis celebratis.*

15 Nonò ſtatutum quo in publicam vtilitatem decernitur, ne oriza prope Vrbem ſeminetur, aut linum madefiat, ob periculum aëris inficiendi, & corrumpendi, non ligare clericos ex vi coactiua; conſequenter libertati Eccleſiaſticæ aduerſari, ſi in eo de Eccleſiaſticis ſermo habeatur: Eccleſiaſtici enim laicæ poteſtati non ſubiiciuntur. Ex vi tamen directiua Eccleſiaſtici tenentur ad huiuſmodi ſtatuta in communem vtilitatem edita, vt dictum eſt *de legibus loco citato.* Ita Vulpellus *in tract. de libert. Eccleſiaſtic. part.* 3. *num.* 16. Surdus *conſil.* 301. *num.* 4. Menoch. *conſil.* 800. & alij apud Carolum de Graſſis *de effectibus clericat. effectu* 2. *quæſito* 61. *num* 420. vbi ritè obſeruat cauendum eſſe à prædicto Menochij conſilio; quia libertati Eccleſiaſticæ repugnat.

16 Decimò ſtatutum excludens clericos, vel religioſos à collegio DD. repugnare libertati Eccleſiaſticæ, vt patet ex ratione ſæpiùs allata. Ita Berous *conſil.* 146. *num.* 18. Oſaſcus *deciſ.* 17. & alij apud Carolum de Graſſis *effectu* 2. *quæſito* 70. *num.* 435. contra Carpanum *in ſtatut. cap.* 414. *num.* 118. *lib.* 1. & alios apud Carolum de Graſſis.

17 Vndecimò ſtatutum, quo cauetur, ne bona immobilia ad Eccleſiaſticos, vel ad pia loca transferantur, vendantur, aut donentur, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam. Et hoc verum eſt, etiamſi bona feudalia ſint, aut ex ipſis tributum fiſco ſoluatur. Ratio eſt, tum quia huiuſmodi ſtatutum iuri, & priuilegio Eccleſiarum, & Eccleſiaſticorum derogat. *l. iubemus. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* tum quia edentes huiuſmodi ſtatuta ſubiiciuntur excommunicationi tanquam violatores libertatis Eccleſiaſticæ. *cap. eos qui, de immunit. Eccleſ. lib.* 6. Ita Marta *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 6. Duardus hîc *quæſt.* 19. *num.* 83. Carolus de Graſſis *effectu* 2. *quæſito* 41. *num.* 340. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 9. *quæſito* 4. *num.* 157. & alij, quos ipſi nominatim referunt; licèt Carolus de Graſſis *num.* 362. aliter ſentiat de bonis feudalibus, cuius opinio ſuſtineri poteſt, quoties huiuſmodi bonis adnexum eſt onus, quod à clerico præſtari non poteſt.

18 Præterea libertati Eccleſiaſticæ aduerſatur ſtatutum, quo præcipitur, vt bona, quæ ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas legato, aut alio titulo peruenerunt, intra tantum temporis vendantur, vel æſtimentur, & æſtimatio, ſeu pretium Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis tradatur. Ita Decius *in cap. Eccleſia S. Mariæ num.* 191. *de conſtitut.* Baldus, Hoſtienſis, & alij apud Duardum, & apud Carolum de Graſſis *loco cit. quæſt.* 42. *num.* 349. *& ſeqq. & quæſt.* 96. *num.* 479. & patet ex ratione ſæpiùs allata.

19 Idem dic de ſtatuto, quo decernitur, vt de re ad pias cauſas relicta ſoluatur aliquid fiſco, vel etiam alteri Eccleſiæ. Ratio eſt, quia laici facultatem non habent diſponendi circa relicta ad pias cauſas: hæc enim adnexa dicuntur ſpiritualibus; quia ad cultum diuinum, & Eccleſiarum vſum deputantur. *cap. fin. de rebus Eccleſ. non alien.* Ita Panormitanus *conſil.* 26. quod incipit, *Quidam officiales*, Felinus *in cap. Eccleſia S. Mariæ num.* 119. Marta 4. *part. caſu* 14. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 16. *c.* 6. *dub.* 2. Duardus *quæſt.* 18. *num.* 33. & alij.

20 Statutum verò præſcribens bona in ſubditos alienari, vel alienata æſtimari, & pretium emptoribus, ſeu dominis tribui, nulla Eccleſiaſticorum facta mentione, non eſt contra libertatem Eccleſiaſticam; quia huiuſmodi ſtatutum ad Eccleſiaſticos extendi non videtur; quamuis Eccleſiaſtici magis extranei ſint, quoad iuriſdictionem laicorum, quàm alienigenæ: nam in generali diſpoſitione non veniunt ea, quæ in ſpecie diſponi non poſſunt, *cap. cùm in generali, de reg. iur. l. Lucius. §. penult. ff. ad municip.* & diſpoſitio generalis non cadit in perſonas ſpeciale priuilegium habentes, vt patet ex dictis *de priuilegiis.*

Idem dic de ſtatuto, quo prohibentur arma vendi non ſubditis, & ſic de ſimilibus ſtatutis. Ita Alexander *conſil.* 210. *num.* 14. *vol.* 2. Marta *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 4. Hondedeus *conſil.* 3. *num.* 26. *lib.* 1. *& conſil.* 20. *num.* 7. *lib.* 2. Gozadinus *conſil.* 76. *num.* 12. Carolus de Graſſis *de effectibus cleric. effectu* 2. *num.* 10. *& ſeqq.* Alterius *cap.* 6. *dub.* 7. Duardus *quæſt.* 27. *num.* 18. & alij apud Martam *loco cit.* apud Seraphinum *in tract. de priuileg. iur. priuileg.* 77. *num.* 24. & apud Carolum de Graſſis *de effect. cleric. effectu* 2.

21 Duodecimò ſtatutum excludens ingreſſum, aut volentem ingredi religionem, aut alios Eccleſiaſticos à ſucceſſione parentum, agnatorum, vel aliorum, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam. tum quia impedit, ne bona locis piis, vel Eccleſiis acquirantur. tum quia retrahit Eccleſiaſticos à ſtatu clericali, & religionis; ſicut autem inualidum eſt legatum, quo volenti religionem ingredi legantur quinquaginta, centum verò manenti in ſæculo, *authent. de ſanctiſſimis Epiſc.* ita inualidum eſt huiuſmodi ſtatutum: licet enim argumentum facere inter legem, & vltimam voluntatem, §. *diſponat, auth. de nupt.* Ita Marta *caſu* 4. & 5. Alterius hîc *cap.* 5. *dub.* 7. Felinus *in cap. Eccleſia S. Mariæ num.* 101. Duardus & alij apud Carolum de Graſſis *effectu* 2. *num.* 124. Sed ipſe *num.* 269. *& ſeqq.* cum Marta, Pariſio, Macorello, & aliis oppoſitam ſententiam tuetur, ſi ſtatutum editum fuit, antequam fœmina religionem ingrederetur. Vide prædictum Carolum de Graſſis, vbi plures quæſtiones ad hanc rem pertinentes tractat.

22 Decimotertiò ſtatutum prohibens, ne laicis appellare liceat ad Summum Pontificem, vel ad alios Prælatos, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam. tum quia derogat iuri Eccleſiaſticorum, ad quos in aliquibus caſibus recurſus haberi poteſt, vt quando laicus alia ratione, quod ſuum eſt, obtinere non poteſt, *cap. licet ex ſuſcepto, de foro compet.* tum quia laici nullam habent in Eccleſiaſticos iuriſdictionem; ergo non poſſunt ipſorum iuriſdictionem impe

impedire. Vide Martam *de iuriſdict. part. 4. caſu 92.* Duardum *canone 8.num.129.& ſeqq.* Carolum de Graſſis *de effectibus clericatus effectu 2.quæſito 77.num.445.*

23 Decimoquartò ſtatutum præcipiens, vt oppreſſi ab Eccleſiaſticis ad ſæcularia tribunalia recurrant, vel vt iudices laici cauſas Eccleſiaſticas ad ſe auocent, dum Eccleſiaſtici in illis cognoſcendis negligentes ſunt, libertati Eccleſiaſticæ aduerſari, vt patet ex dictis *quæſt. præcedenti.* Ratio eſt, quia in hoc canone vetitum eſt ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam quouis prætextu, & colore edere. Idemque docet Azor *part.1.lib.5.cap.14.quæſito 6.* Duardus *loco cit.num.*80. *& ſeq.* Vgolinus hîc §. 3. & alij communiter.

24 Decimoquintò probabiliter ſuſtineri poteſt ſtatutum, quo decernitur, vt pater volens emancipare filios, etiam clericos, emancipationis actum coram iudice laico faciat, libertati Eccleſiaſticæ non derogare. Ratio eſt, quia non magis repugnare videtur hoc ſtatutum libertati Eccleſiaſticæ, quàm ipſe actus emancipationis: pater autem volens emancipare filium clericum, illum coram iudice ſæculari emancipare ſolet; quia emancipatio non eſt actus filij, ſed patris. Ita Rota *deciſ.178. aliàs 7. tit.de indic. in antiquis,* Ferretus *conſil.101.num.2.lib.1.* Aufrerius, & alij apud Carolum de Graſſis *de effectibus clericatus effectu 1.limitat.21.num.930.* Sed hoc apud me difficultate non caret; quamuis enim emancipatio ſit actus patris, & non filij; eſt tamen circa filium, & eum coram laico cogere videtur, ne quid à patre, ſecuta emancipatione, petere valeat; oppoſita tamen ſententia probabilis eſt ob auctoritatem DD. illam ſectantium.

25 Decimoſextò ſtatutum, quo præcipitur, vt Eccleſiaſtici ſoluant gabellas pro frumento, non pro aliis rebus, aut pro iis rebus, quas ad familiæ ſuſtentationem emunt; non verò pro iis, quæ ad proprium ipſorum vſum inſeruiunt, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam; quia libertas Eccleſiaſticorum hoc pacto læditur, & reſtringitur, vt in textu dicitur.

Idem dic de ſtatuto, quo decernitur, vt clerici ſoluant quidem vectigal; ſed non tantum, quantum laici: hoc enim pacto libertas Eccleſiaſtica læditur, & reſtringitur. Si verò in ſtatuto abſolutè dicatur, clericos eadem ratione ſubiici poteſtati Principis, ac laicos; certum eſt, libertatem Eccleſiaſticam violari, ſeu deprimi, vt in Bulla habetur. Ita Vgolinus hîc *verſic. necnon qui ſtatuta,* Duardus hîc *quæſt. 25. num.1. & ſeq.* & alij communiter.

Rurſus ſtatutum, quo decernitur, vt emptor gabellam ſoluat, etiam pro parte venditoris; etiamſi emerit ab Eccleſiaſticis, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam; quia onus Eccleſiaſticis imponitur, qui ob huiuſmodi ſtatutum res ſuas minori pretio vendere coguntur. Ita Florianus, & alij apud Carolum de Graſſis *de effectibus cleric. effectu 2.quæſito 98.num.481.*

Præterea ſtatutum, quo præcipitur, vt transferentes triticum extra portam ad molendinum ſoluant decem; transferentes verò per certam quandam portam, ſoluant quindecim, eo quòd extra illam portam exiſtant molendina Epiſcopatus, vel beneficiariorum, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, & non valere quoad molendina Epiſcopatus, vel beneficiariorum; quia vergit in præiudicium Eccleſiæ, & impedit clericis liberam adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum, de quibus ſæculares Principes diſponere non poſſunt. *cap. bene quidem, 96. diſtinct. & cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtitut.* Ita Ancharan. *conſil.12. & 13.* Felinus *in cap. Eccleſia S. Mariæ, num.135.* contra Calderinum *conſil.21.* & alios apud Felinum *loco citato,* & apud Alterium *diſp.16.cap.6. dub.10.* & apud Carolum de Graſſis *effectu 2. quæſt. 22. num.310. & ſequentibus.*

26 Decimoſeptimò Principem, qui nullum in temporalibus ſuperiorem agnoſcit, non eſſe reum violatæ libertatis Eccleſiaſticæ, dum ad euitanda periuria, quæ paſſim in contractibus committebantur, edicto cauet, ne iuramentum in celebratione contractuum adhibeatur, ſed eius loco addatur hæc loquendi forma, *ſub ſincera, & immaculata fide,* idémque quoad ciuilia operetur, quod iuramentum. Ratio eſt, tum quia ad Principem ſpectat formam in contractibus ſeruandam præſcribere, & immutare: iuramentum autem pertinet ad formam contractus; & ſicut Princeps præcipere poteſt iuramentum contractui addi, vt contractus maius robur, & vires habeat, ita etiam interdicere poteſt illud emitti: cuius enim eſt actum aliquem præcipere, eiuſdem etiam eſt illum prohibere, quoties expedire iudicauerit. tum quia licèt iuramentum ſit actus religionis, & vt ſic ſub laicam poteſtatem non cadat: nihilominus, vt eſt actus humanus, & quid acceſſorium contractui, qui ſub laicam poteſtatem cadit, præcipi, & prohiberi poſſe videtur: acceſſorium enim ſequitur naturam principalis. *l.etiam. C. de iure dot. & reg. acceſſorium 42. de reg. iuris in 6.* tum quia Princeps ſæcularis poteſt dies feſtos præcipere non tanquam ſacros, & ex virtute religionis, ſed prætextu ciuilis honoris, aut alio titulo, & tranſgreſſores punire poteſt, vt docui *de legibus diſp.5.quæſt.vnica puncto 1. num.4.* ergo etiam præcipere, vel prohibere poteſt iuramentum in contractibus, non vt eſt aliquid ſacrum, ſed vt aliquid ciuile, vel etiam, vt iniuria Dei euitetur. Præterea ſicut blaſphemia, quæ religioni opponitur, non ſolùm diuino, & canonico iure, verùm etiam ciuili prohibetur: imò blaſphemia, modò hæreticalis non ſit, eſt mixti fori, datúrque locus præuentioni, vt cum Panormit. Nauarr. Couarr. & aliis docui *in tract. de legibus diſp.3.quæſt.8.puncto 1.num.5.* ita non videtur à ratione alienum, vt laicus Princeps iubeat contractum ſine iuramento iniri ad vitandum periurium, & iniuriam Dei. tum quia libertas Eccleſiaſtica violatur, quoties Eccleſiaſticis aufertur facultas vtendi iure ſuo, ſeu faciendi, quod ab ipſis fieri licet, aut etiam quoties ſpiritualis, & Eccleſiaſtica iuriſdictio vſurpatur; in hoc autem caſu huiuſmodi facultas non aufertur, nec ſpiritualis poteſtas vſurpatur, nec iudices Eccleſiaſtici impediuntur, quin ſua auctoritate circa periurij crimen vtantur. tum quia iudex laicus ex vſu, & praxi communiter recepta defert reis iuramentum, ad veritatem extorquendam, & ad vitandum mendacium, & poſſet illud non deferre, ſi vellet; ergo multo magis Princeps prohibere poteſt iuramentum in contractibus emitti, vt periurium euitetur; conſequenter non videtur reus criminis violatæ libertatis Eccleſiaſticæ, hoc prohibendo. Ita in fortioribus terminis Gama *deciſ.247.num.2.* Valaſch. *conſil.99.* Pinell. *in l.2.C.de reſcind.vend. p.3.cap.1. num.11.* quamquam oppoſitam ſententiam ſuſtinent Ægidius Bellamera *in cap.cum contingat, de foro compet.* & nonnulli alij recentiores, quorum opinio probabiliſſima eſt.

Neque obſtat, quòd Princeps contractui, ſub ſincera, & inuiolata fide celebrato, tribuat robur, & effectum, quem parit contractus cum iuramento initus; non enim intendit huiuſmodi contractui conferre obligationem religionis erga Deum, quæ naturaliter profluit à iuramento, ipſúmque neceſſariò ſequitur, nec à voluntate Principis pendet; ſed effectus, & firmitatem iure ciuili introductam, & contractui vallato iuramento collatam communicare intendit, neque hac in parte ſæcularis poteſtatis terminos excedit. Hoc tamen limitandum eſt, modò id fiat ſine præiudicio libertatis Eccleſiaſticæ: quamobrem ſi Princeps prohibeat iuramentum contractui apponi, ne cauſæ temporales, prætextu vitandi periuria ad forum Eccleſiaſticum deducantur, à culpa non excuſatur; quia libertatem Eccleſiaſticam ſaltem indirectè offendit, vt bene Suarez *tom. 2. de relig. lib.1.cap.38. num.15.* nec diſſentit Molina *tom.2.diſp.271.verſic.addidimus.*

27 Decimooctauò ſtatutum, quo decernitur, vt nullus ſæcularium moniales alloquatur abſque licentia ſui officialis,

cialis, ad hoc à ſe deputati, etiamſi facultatem alloquendi ab ordinario prædictarum monialium alioquin habeat, libertati Eccleſiaſticæ aduerſari. Ratio eſt, tum quia per huiuſmodi ſtatutum libertas monialibus aufertur vtendi iure ſuo, & faciendi quod ab ipſis fieri licet. tum quia ex ſententia Bartoli *in Authent. Caſſa, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & ex communi Canoniſtarum ſententia libertas **Eccleſiaſtica læditur, quoties Eccleſiaſtici timidiores** fiunt, ſeu auertuntur à ſtatu Eccleſiaſtico, eo quod videant Eccleſiaſticos ita tractari a laicis: hoc autem **contingit in propoſito caſu. Ita ſentire debent Doctores, quos retuli** *num. 4. & 5.*

Neque obſtat dicere præfatum ſtatutum non ferri contra moniales, ſed contra ſæculares perſonas, quæ Principi laico ſubiiciuntur, & ipſius ſtatutis afficiuntur. Reſpondetur enim huiuſmodi ſtatutum directè ferri in laicos, ſed terminatiuè contra moniales, quæ ob huiuſmodi ſtatutum iure ſuo priuantur, & timidiores fiunt.

28 Decimononò ſtatutum, quo iudex laicus decernit, vt Eccleſiaſtici non gaudeant priuilegiis ſuorum ſtatutorum, **iuxta probabiliorem ſententiam eſſe contra libertatem** Eccleſiaſticam. Ratio eſt, tum quia repugnat priuilegiis, & iuribus Eccleſiaſticorum: Eccleſiaſticis enim ius **competit accommodandi ſe moribus aliorum, nec deterioris** eſſe debent conditionis aliis. tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ *num. 4 illatione ſecunda.*

Quamobrem ſi ſtatuto caueatur, vt extantibus maſcu**lis fœminæ non ſuccedant, clericus poteſt beneficio hu**ius ſtatuti gaudere, & fœminas excludere. Ita Panormitanus *in cap. conſtitutus, de in integrum reſtit.* **Felinus** *in cap. Eccleſia S. Mariæ num. 77. & ſequenti*, **& quamplures alij** apud Duardum hic *canone 15. quæſt. 19. num. 13. & ſeqq.* apud Marcam *de iuriſd. 1. p. 4. caſu 14. & 19.* contra Baldum *in cap. at ſi clerici, de iudic.* & alios, quos citat & ſequitur Carolus de Graſſis *de effectib. cleric. effectu 2. num. 15. 125. & ſeqq.* præſertim *num. 485. & num. 500.*

Obiicies, clerici non ſubiiciuntur legibus, ſeu ſtatutis **Principum ſæcularium,** *cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtitut.* ergo neque vti poſſunt priuilegiis huiuſmodi ſtatutorum; conſequenter huiuſmodi ſtatuta non videntur libertati Eccleſiaſticæ aduerſari: par enim eſt, vt qui legis onus **non ſentit, nec ipſius commodum & fructum recipiat.** *cap. quia fruſtrà, de vſuris.* **Imò** *in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtitut.* **decernitur ſtatuta laicorum circa perſonas, ſeu** res Eccleſiaſticas nullum robur habere; etiamſi in commodum Eccleſiaſticorum ſancita ſint, niſi ab Eccleſia approbentur.

Reſpondeo, Eccleſiaſticos non ſubiici legibus, & ſtatutis laicorum, quoad vim coactiuam; conſequenter huiuſmodi ſtatuta in hac parte nullam vim habere donec approbata fuerint ab Eccleſia: Eccleſiaſtici enim cogi non poſſunt ad ſtatuta laicorum ſeruanda, donec approbentur; cum laici iuriſdictione in clericos careant. non tamen hinc ſequitur, quin clerici frui poſſint priuilegio ſtatutorum à laicis conceſſo, iure communi, & conſuetudine id eis permittente, conſequenter ſtatutum, quo cauetur, ne clerici fauore huiuſmodi priuilegiorum fruantur, libertati Eccleſiaſticæ aduerſari videtur.

Secus ſi in ſtatuto habeatur, vt huiuſmodi ſtatutum Eccleſiaſticis non noceat: hoc enim ſtatutum libertati Eccleſiaſticæ non repugnat, ſed fauet.

29 Maior difficultas eſt, vtrùm contra libertatem Eccleſiaſticam cenſendum ſit illud ſtatutum laicorum, in quo ſuperior laicus præſcribit, vt ſtatutum non ſuffragetur, nec proſit illis, qui ſubditi non ſunt.

Reſpondeo eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, ſi ex **circunſtantiis appareat iudicem velle hoc priuilegium ad clericos extendi, vt patet ex rationibus proximè citatis.** Si verò de iudicis voluntate dubitetur, præſumendum eſt **huiuſmodi ſtatutum non eſſe contra libertatem Eccleſia**ſticam. tum quia aliud eſt derogare libertati, & priuilegiis, aliud nolle priuilegium concedere; in Bulla autem prohibetur derogare libertati, non vero nolle priuilegium concedere. tum quia in huiuſmodi ſtatuto nulla fit mentio Eccleſiaſticorum; etiamſi ipſi non ſint laicis ſubditi. ergo huiuſmodi ſtatutum non videtur contra libertatem Eccleſiaſticam: nam in generali diſpoſitione non comprehenduntur ea, quæ in ſpecie comprehendi, & fieri non poſſunt. *l. Lucius. § penult. ff. ad municip.* laicus autem non poteſt in ſpecie a priuilegiis, & beneficiis ſuorum ſtatutorum Eccleſiaſticos excludere. Ita ex parte ſentit Azor. *p. 1. lib. 1. cap. 15. quæſt. 4.* Bartolus, Baldus, & alij, quos citat, & ſequitur Carolus de Graſſis *effectu 2. num. 26. & ſeqq.* contra Duardum hic *quæſt. 19. num. 41.* & alios.

Vtrùm vero ſtatutum laicorum aliquid decernens contra clericos coniugatos inualidum ſit, & libertati Eccleſiaſticæ contrarium, colligi poteſt ex ſupradictis *puncto 3.* vbi oſtendi clericum coniugatum gaudere priuilegio canonis, & fori, ita vt percuti, vel ad laicale forum trahi non poſſit, ſeruatis conditionibus ibi traditis. Aliis verò priuilegiis clericorum non gaudet; conſequenter in aliis ligari poteſt ſtatutis laicorum. Vide DD. ibi citatos, & præterea **Alterium** *lib. 5. diſp. 16. cap. 6. dub. 9.* **Hoc tamen re**ſtringendum cenſeo ad clericos coniugatos in Eccleſia Latina. An autem clerici coniugati in Eccleſia Græca fruantur priuilegiis alibi oſtendam *in tractatu de benefic.* & patet ex dictis *de voto.*

30 Vigeſimò ſtatutum laicorum præſcribens omne debitum intelligi præſcriptum ſpatio quinque annorum, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, ſi in ipſo de Eccleſiaſticis fiat mentio: Eccleſiaſtici enim non ſunt laicæ poteſtati ſubditi. *l. placet. C. de Epiſc. & cler.* ſtatutum autem ſubditos ſolum ligat. *cap. vt animarum, de conſtitut. lib. 6. cap. multi 2. quæſt. 1.* Si verò in ſtatuto non fiat mentio Eccleſiaſticorum, validum eſt, & obligat alios, non verò clericos; conſequenter ſi clericus ſuccederet intra quinquennium laico, qui negligens fuiſſet in repetendo ſuo credito, non **amitteret ius ad repetendum illud creditum; etiamſi** quinquennium elaberetur, poſtquam ipſe ſucceſſit. Ita Anchar. *conſil. 208.* cuius initium eſt, *ſupradictum ſtatutum,* Felinus *in cap. Eccleſia S. Mariæ, num. 13. de conſtitut.* quos citat, & ſequitur Alterius *loco citato, dub. 12.* Marta *num. 4. caſu 4. ad finem,* Duardus *quæſt. 17. n. 55.* Carolus de Graſſis *effectu 2. quæſt. 57. num. 426. & 447.*

Ex dictis igitur in præcedentibus illationibus con**ſtat, quandònam ſtatuta contra libertatem Eccleſia**ſticam eſſe cenſeantur, vt cenſura huius canonis incurratur.

31 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ad incurrendam huius canonis excommunicationem opus ſit, vt lædatur libertas Eccleſiaſtica formaliter, id eſt, in iis rebus, in quibus Eccleſia libera eſt, quatenus Eccleſia, ſeu congregatio fidelium.

Reſpondeo hoc non opus eſſe, ſed ſufficere, vt lædatur in iis, quæ communia ſunt laicis, & Eccleſiaſticis, in quibus Eccleſiaſtici à laica poteſtate immunes, & exempti ſunt, vt patet ex ratione allata *in ſecunda illatione,* contra **Nauarrum, Vgolinum, Caiet. & alios, in his enim læditur** ius Eccleſiaſticorum.

32 Secundò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam huius Bullæ cenſuram ſufficiat libertatem Eccleſiaſticam per ſtatuta, vel eorum vſum indirectè, & tacitè lædi.

Reſpondeo affirmatiuè; quia in Bulla dicitur, *directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſſe præiudicatur.*

Hinc ſequitur primò cenſuram incurri, ſi ſtatuto pœna imponatur contra conſanguineos clericorum, qui iudicio clericorum ſubiici noluerunt: indirectè enim libertas **Eccleſiaſtica violatur; quia clerici timore damni, quod** conſanguineis imminet, quodammodo coguntur ſe ipſos **iudicio ſæcularium ſubiicere. Ita DD. ſtatim citandi, &** **alij apud Carolum de Graſſis** *effectu 2. num. 106. & 111. & 180.*

33 Idem dic de ſtatuto, quo emphyteutæ, ſeu coloni Eccleſiæ grauantur ratione bonorum, ſeu fructuum ex bonis Eccleſiæ perceptorum: nam indirectè læditur ius Eccleſiæ, quæ ob huiuſmodi onus viliori pretio ſua bona locare cogitur. Ita Federicus de Senis *conſil.* 111. Baldus *conſil.* 31. *tom.* 1. Filliucius *tract.* 16. *num.* 275. & alij apud Alterium *diſp.* 16. *cap.* 6. *dub.* 5. apud Martam *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 13. apud Surdum *conſil.* 301. *num.* 74. *& ſeqq. tom.* 3. & apud Duardum *quæſt.* 27. *num.* 2. vbi etiam oſtendunt,

34 Colonos Eccleſiæ ſtatutis laicorum non ligari; quod ego verum puto ſolùm circa bona, & fructus Eccleſiæ. Hac etiam de cauſa cenſeo ſtatutum laicorum concedens conductoribus prædiorum, vt prædia dimittere poſſint ſuis locatoribus, non extendi ad conductores bonorum Eccleſiaſticorum. Ita Bartolus *conſil.* 187. habens initium, *Domini priores artium*, quem citat, & ſequitur Felinus *in cap. Eccleſia S. Mariæ num.* 137. Alterius *diſp.* 16. *c.* 6. *dub.* 11. Marta 2. *part. caſu* 40. & alij apud præcitatos DD. & apud Carolum de Graſſis *effectu* 2. *num.* 179. *& ſeq. & num.* 293. vbi etiam oſtendit, vtrùm coloni partiarij poſſint partem fructuum colonicam è territorio contra Principis edictum extrahere, & aſſerit non poſſe; quia coloni Eccleſiaſticorum ſubditi ſunt Principibus, & ad illorum ſtatuta tenentur, quoties ex illorum obſeruatione damnum Eccleſiaſticis non ſequitur. Vide Carolum de Graſſis *loco cit.* An autem coloni partiarij poſſint pro parte colonica ad collecta & tributa obligari, conſtabit ex dicendis *quæſt.* 19.

35 Secundò probabilius eſſe, ſtatutum, quo reuocatur priuilegium, ſeu aliud ſtatutum laicorum, editum in fauorem Eccleſiæ, aut clericorum libertati Eccleſiaſticæ aduerſari. Ratio eſt, quia Eccleſia conceſſione illius priuilegij acceptati ius acquiſiuit: laici autem non poſſunt iuri Eccleſiæ derogare; quamuis poſſent ab initio huiuſmodi ius, ſeu priuilegium non concedere. tum quia priuilegium conceſſum non ſubdito, & ab eo acceptatum, regulariter tranſit in contractum. Quamobrem ſi extet ſtatutum antiquum laicorum, quo præſcribitur, vt ſingulis annis certa eleemoſyna in tali Eccleſia offeratur, non poſſunt laici nouum edere ſtatutum, quo decernant, illam eleemoſynam in poſterum non perſolui. Ita Felinus *in cap. Eccleſia S. Maria num.* 124. *de conſtitut.* quem citat, & ſequitur Alterius *lib.* 5. *diſp.* 16. *cap.* 6. *dub.* 1. Duardus hic *quæſt.* 27. *num.* 15. Marta *de iuriſdict. p.* 4. *cap.* 25. *num.* 14. *& ſeqq.* Sanchez, Suarez & Salas, quos retuli *de priuilegijs puncto* 8. §. 3. omiſſis quampluribus aliis, quos refert Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus effectu* 2. *num.* 14. *& ſeqq.* Carpanus *in ſtatut. Mediolani p.* 2. *cap.* 180. *num.* 20. contra Antonium de Souſa hîc *diſp.* 84. *num.* 6. Vgolinum hic *cap.* 16. *verſic. necnon qui ſtatuta*, §. 4. *col.* 3. Panormitan. *in cap. Eccleſia S. Maria num.* 24. *de conſtitut.* & alios apud præcitatos DD. exiſtimantes eum, qui priuilegium conceſſit, poſſe illud reuocare. ſicut enim poteſt reuocare legem; ita etiam priuilegium, modò à Summo Pontifice approbatum non ſit: nam priuilegium à Summo Pontifice approbatum cenſetur Eccleſiaſticum; conſequenter a laico reuocari non poteſt, vt concedit etiam Vgolinus, Antonius de Souſa, & alij *locis citatis*, quibus adde Pennam & alios quos citat, & ſequitur Ceuallos *in tract. de cognit. per viam violentiæ, in proœmio cap.* 10. *num.* 21. Vide quæ infrà dicam *quæſt.* 22. *puncto* 5. *num.* 5.

Addunt Marta *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 41. Alterius *diſp.* 16. *cap.* 6. *col.* 6. *dub.* 8. Duardus *loco cit. num.* 16. Felinus, Archidiaconus, & alij apud Alterium *loco citato*, & apud Carolum de Graſſis *de effectibus cleric. effectu* 2. *num.* 98. *& ſeq. & effectu* 1. *num.* 181.

36 Statutum laicorum puniens concubinas clericorum eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, tum quia concubinatus ab Eccleſia prohibetur. *cap. nemo blandiatur* 32. *q.* 4. & in Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 8. conſequenter puniri debet ab Eccleſia. tum quia fœmina, quæ turpem habet conſuetudinem cum clerico ſacris ordinibus inſignito, ſacrilegium committit: ſacrilegium autem fœminarum ab Eccleſiaſtico iudice punitur. *cap. virginitas* 27. *quæſt.* 1. *cap. cum ſit, de for. compet. & cap. quiſquis* 17. *quæſt.* 4. tum quia huiuſmodi fœmina eſt de familia clerici; ergo à iudice Eccleſiaſtico puniri debet.

Ego verò exiſtimo huiuſmodi ſtatutum non eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, modò in eo ſtatuto non tollatur Eccleſiaſticis iudicibus facultas de eodem delicto cognoſcendi. Ratio eſt, tum quia libertas Eccleſiaſtica læditur, quoties Eccleſiaſticis facultas aufertur vtendi iure ſuo, ſeu faciendi quod ab ipſis fieri licet; ſed in hoc caſu non aufertur Eccleſiaſticis facultas vtendi iure ſuo, ſeu faciendi, quod ab eis fieri licet; ius enim ipſis non competit retinendi concubinas. tum quia concubinatus vtroque iure damnatus eſt. 28. *diſt. per totam, & l. omnia priuilegia. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* tum quia etiamſi daremus concubinatum iure ciuili damnatum non eſſe, concedendum tamen eſſet interdici poſſe, & de facto prohiberi per huiuſmodi ſtatutum, ne fœmina turpiter cum clericis commiſceatur; ergo huiuſmodi ſtatutum non derogat libertati clericorum, cùm ipſi clerici non ſubiiciantur ſæculari, ſed fœminæ, iudicibus ſæcularibus ſubditæ. Ita Anchar. ex parte *conſil.* 196.

Ad primam rationem reſpondeo huiuſmodi concubinatum non ſolùm ab Eccleſia, verùm etiam à iudice laico puniri poſſe, poſito huiuſmodi ſtatuto.

Ad ſecundam eodem pacto reſpondendum eſt: nam concubinatus poſita prohibitione fori laicalis fit mixti fori: ſicut homicidium in Eccleſia commiſſum ab Eccleſiaſtico, & ſæculari iudice puniri poteſt.

Ad tertiam reſpondeo præfatam concubinam ab vtroque iudice puniri poſſe; etiamſi de familia clerici cenſeatur: non enim ob id gaudet priuilegio fori, vt ſuprà cum eodem Alterio, Duardo, & aliis oſtendi.

37 Tertiò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam huius canonis cenſuram opus ſit, vt prædicta ſtatuta, ſeu decreta ferantur in genere, vel in ſpecie contra omnes perſonas Eccleſiaſticas, vel contra aliquas tantùm.

Reſpondeo ſatis eſſe, ſiue in genere ferantur contra omnes Eccleſiaſticos, ſiue in ſpecie contra nonnullos tantùm, ſeu contra certam perſonam Eccleſiaſticam, vt ſi edicto decernatur à Canonicis talis vrbis, vel à poſſeſſore talis beneficij decimarum tributum, aut vectigal exigi: hoc enim eſt in ſpecie ſtatuere, ſeu decretum facere. Ita Doctores ſtatim citandi. Si verò in genere præcipiatur, vt omnes cuiuſcunque ordinis, & conditionis ſint, tributum, aut vectigal ſoluant, huiuſmodi ſtatutum non videtur contra libertatem Eccleſiaſticam; quia non cenſetur latum contra perſonas Eccleſiaſticas: nam in generali diſpoſitione non veniunt ea, quæ in ſpecie diſponi non poſſunt, vt patet ex dictis *illatione* 11. *&* 16. Ita Vgolinus hic *verſic. necnon qui ſtatuta.* §. 3. ibi, *quarto aſſerit.* Duardus *quæſt.* 20. *num.* 1. contra Alterium.

Hoc tamen limitatur, niſi ex circumſtantiis appareat Magiſtratum, ſeu iudicem voluiſſe ſuo generali decreto etiam Eccleſiaſticos contineri, vt ſi lato generali decreto, in quo Eccleſiaſticorum mentio facta non fuit, curet vectigal edicto præſcriptum non ſolùm à laicis, verùm etiam ab Eccleſiaſticis exigi: nam ſuo decreto libertatem Eccleſiaſticam lædit, & vſu indicat, quos ſuo decreto comprehendi voluerit.

38 Quartò dubium eſt, vtrùm cenſura huius canonis incurratur; etiamſi ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam, ſeu contra iura Eccleſiarum edatur prætextu boni communis, e. g. ad propulſandos inimicos, ad muniendas arces, ad retrahendum clericos ab iniuriis in laicos inferendis.

Reſpondeo incurri, quia Summus Pontifex excommunicationem abſolute fert contra ferentes quælibet decreta

decreta (ſiue illa vocentur ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticæ, ſiue alio nomine) ex quouis prætextu, & quouis quæſito colore, aut aliàs quomodolibet, vt in Bulla dicitur.

Idem dic, ſi præfata decreta fiant prætextu priuilegij, vel conſuetudinis. tum quia conſuetudo contra ius diuinum induci non poteſt. tum quia conſuetudo legitima non eſt, niſi legitimo tempore præſcripta ſit: conſuetudo autem contra libertatem Eccleſiaſticam præſcribi non poteſt, cùm Bulla ſingulis ferè annis innouetur, & contraria conſuetudo reprobetur, vt pluribus oſtendi *quæſt. 15. puncto 4.*

Secus dicendum eſt primò, ſi hoc fiat ex vero Summi Pontificis priuilegio: nam priuilegio Summi Pontificis concedi poteſt, vt quis Eccleſiis, & Eccleſiaſticis onera imponat, quæ eiuſdem Summi Pontificis auctoritate imponi poſſunt: hæc enim auctoritas delegabilis eſt, & quæ laicus in tali euentu facit, non iure proprio, ſed Pontificio præſtat, vt ſupra oſtenſum *puncto 4. citato. §. 1.*

Secus dicendum eſt ſecundò, ſi decreta à laicis fiant, in caſibus, in quibus hoc eis permittitur, vt ſi tributa à clericis coniugatis exigi concedant. Ratio eſt, tum quia id fit Eccleſia permittente, vt ſuppono, & conſtat ex ſupradictis. tum quia in his caſibus Eccleſiaſtica libertas lædi non cenſetur.

Quintò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam huius canonis excommunicationem ſatis ſit ſtatutum, vel decretum fieri, ordinari, vel publicari, vel vti contra iura alicuius Eccleſiæ, vel aliquorum Eccleſiaſticorum.

39 Pro ſolutione iſtius difficultatis,

Aduertendum eſt primò libertatem Eccleſiaſticam eſſe illam, qua tota Eccleſia fruitur, ſiue illam habeat ex priuilegiis à Deo, ſiue a Summo Pontifice, ſiue ab Imperatore conceſſis (ſolùm enim Imperatorem poſſe priuilegia temporalia toti Eccleſiæ concedere, docet Innocentius *in cap. cùm ad verum. diſtinct. 96.* conſequenter Reges, alióſque Principes non poſſe priuilegia generalia toti Eccleſiæ, ſed particularibus tantùm Eccleſiis concedere.) Ita Innocentius, & alij *in cap. nouerit, de ſententia excommunicationis.* Caietanus *verb. excommunicatio cap. 31. notabili 5.* Suarez *diſp. 21. ſect. 2.* Nauarrus *cap. 27. num. 119.* Reginaldus *lib. 9. cap. 23. num. 357.* Vgolinus hîc *verſic. necnon qui ſtatuta, §. 6.* Duardus, & Sayrus *locis proximè citandis.* Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæſito 7. num. 269.* omiſſis quampluribus relatis à Carolo de Graſſis *de effectibus clericatus effectu 2. num. 67. & ſeqq.*

Ex quo ſequitur libertatem Eccleſiaſticam non lædi ſtatutis, vel decretis contra iura aliquarum Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticorum editis; quia libertas Eccleſiaſtica eſt illa, qua tota Eccleſia gaudet. Si verò ſtatuta ſint contra iura, & priuilegia totius Eccleſiæ, læditur libertas Eccleſiaſtica, ſiue illa priuilegia conceſſa fuerint perſonis Eccleſiaſticis, ſiue Eccleſiis, vel locis piis, ſiue prædiis, & bonis ad Eccleſiam, ſeu clericos ſpectantibus; quia hæc ſunt priuilegia generalia, quibus tota Eccleſia gaudet.

Aduertendum eſt ſecundò in hoc canone latam eſſe excommunicationem non ſolùm contra illos, qui libertatem Eccleſiaſticam ſtatutis, ſeu decretis lædunt; verùm etiam contra illos, qui ſtatutis, vel decretis præiudicium inferunt iuribus Sedis Apoſtolicæ, aut quarumcunque Eccleſiarum. His poſitis ad propoſitam difficultatem

40 Reſpondeo eum, qui ſtatutum facit, ordinat, publicat, vel vtitur contra iura, & priuilegia, quibus tota Eccleſia gaudet, affici excommunicatione huius canonis; quia hic, propriè loquendo, dicitur libertatem Eccleſiaſticam lædere. Imò ſi hæc faciat contra iura Sedis Apoſtolicæ, vel particularis Eccleſiæ, adhuc afficitur excommunicatione; licèt enim libertatem Eccleſiaſticam non lædat; tamen iuribus Sedis Apoſtolicæ, aut Eccleſiarum præiudicat, vt in Bulla dicitur; conſequenter cenſuram huius canonis incurrit; licèt non contrahat excommunicationem latam *in cap. nouerit, de ſentent. excommunic.* vbi ſermo eſt de libertate Eccleſiaſtica. Ita Vgolinus *loco cit.* Sayrus *lib. 3. cap. 19. num. 9.* Reginaldus *num. 358.* Duardus *quæſt. 26. num. 1.* Coriolanus hic *verſic. nunc autem,* Carolus de Graſſis *loco citato,* vbi alios refert, contra Syluestrum *verbo immunitas 2. num. 1.* Caietanum *verbo excommunicatio cap. 31.*

Idem dicendum arbitror ſi ſtatutis, ſeu decretis violentur iura Canonicorum alicuius Eccleſiæ, quibus Canonici gaudent ratione beneficij, ſeu dignitatis. hæc enim dicuntur iura Eccleſiæ. Secus dicendum opinor, ſi priuilegia, ſeu iura ſint particularibus perſonis conceſſa; ita vt extincta perſona extinguantur. hæc enim non dicuntur iura Eccleſiarum, & multo minus ad Eccleſiaſticam libertatem pertinent. Ita ſentire videtur Vgolinus hic §. 6. *col. 3.*

41 Sextò dubium eſt, quomodo ſe gerere debeat ordinarius, & Epiſcopus, dum aliquod ſtatutum à laicis contra libertatem Eccleſiaſticam editum eſſe animaduertit.

Reſpondeo ſi dubium ſit, an illud ſtatutum libertati Eccleſiaſticæ aduerſetur, & damnum Eccleſiæ, & clericis inferat, Epiſcopus cogere poteſt conditorem ad declarandum expreſsè, tali ſtatuto clericos, & Eccleſias non comprehendi: hoc enim pacto occurrere poteſt damno Eccleſiarum, & clericorum. Ita Graſſius, Vgolinus, Alterius, & alij *locis proximè citandis.* Si verò perſpicuè conſtet illud ſtatutum eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, præcipere debet conditori, & iis ad quos pertinet, vt illud omnino tollant, & mandent non obſeruari, ipsíſque in hoc deficientibus debet ipſe auctoritate ſua tollere, & declarare huiuſmodi ſtatutum irritum eſſe, & inualidum; ipſi enim incumbit onus tuendi, & ſeruandi libertatem Eccleſiaſticam. Vide Felinum *in cap. Eccleſia S. Mariæ num. 145. de conſtitut.* Ioannem Andream *in cap. fin. de immunit. Eccleſ. lib. 6.* & Alterium *lib. 5. diſp. 16. cap. 6. dub. 14.* Graſſium *1. part. lib. 4. in expoſit. Bullæ num. 119.* Vgolinum hîc *verſ. nec non qui §. 3. col. 3. verbo 4. afficit,* & Carolum de Graſſis *de effectibus clericatus effectu 2. ſub finem, num. 512. & ſeqq.* Sayrum *lib. 3. cap. 34. num. 17.*

An verò abſolutio impendi poſſit, antequam huiuſmodi ſtatuta de libris deleantur, conſtabit ex dicendis ſub finem huius Bullæ *quæſt. vltima puncto 4.*

PVNCTVM III.

De ſubiecto iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ cenſura huius canonis afficiantur ob violationem libertatis Eccleſiaſticæ, & iurium Sedis Apoſtolicæ, aliarúmque Eccleſiarum occaſione, ſtatutorum & decretorum.

1 *Explicantur perſonæ, quæ ob violationem libertatis Eccleſiaſticæ cenſuram excommunicationis incurrunt occaſione ſtatutorum, & decretorum.*

2 *Communitas vtrum cenſuram excommunicationis incurrat faciendo ſtatuta.*

3 *Conſiliarij, qui de mandato Principis ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam faciunt, excommunicationem incurrunt.*

4 *Senatores, aut alij, qui ſuo voto ad legem contra libertatem Eccleſiaſticam condendam concurrunt excommunicationi ſubijciuntur.*

5 *Statuta contra libertatem Eccleſiaſticam facienti præſtans auxilium, conſilium, vel fauorem, non incurrit excommunicationem, niſi ſuo voto, vel alio ſimili modo ad ſtatutum concurrat.*

6 *Statutum fieri mandans contra libertatem Eccleſiaſticam vtrum ſententiam excommunicationis incurrat.*

7 *Statutum, vel decretum contra libertatem Eccleſiaſticam ſcribens non videtur reus excommunicationis.*

8 *Conſuetudinem inducens, vel ea vtens contra libertatem Eccleſiaſticam, excommunicationem non incurrit.*

9 *Conſuetudine acquiri non poteſt facultas condendi ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam.*

10 *Magiſtratus ſcientes ſeruari ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam, vtrum excommunicationem incurrant non impediendo.*

VNICA PROPOSITIO.

1 QVi ſtatuta, vel decreta quælibet in genere, vel in ſpecie ex quauis cauſa faciunt, ordinant, vel publicant, vel factis, aut ordinatis vtuntur, quibus libertas Eccleſiaſtica læditur, vel iuribus Sedis Apoſtolicæ, aut aliarum quarumlibet Eccleſiarum quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſſe præiudicium infertur, cenſuram huius canonis incurrunt. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ, & ſingulæ eius partes in præcedentibus explicatæ ſunt.

Hinc ſequitur primò quemlibet ſuperiorem, laica poteſtate fulgentem, affici excommunicatione huius canonis, faciendo ſtatutum, vel decretum, vel eo vtendo, ſiue is ſit Prætor, Princeps, vel iudex, ſiue ſit Epiſcopus, Cardinalis, vel alius: nam Summus Pontifex abſolutè, & indiſtinctè loquitur, & hi omnes cenſuræ capaces ſunt. Ita Socinus *in cap. nouerit, de ſententia excom. verſ. ſed circa hoc*, Vgolinus hic *verſ. necnon qui ſtatuta* §. 3. *num.* 1. *verbo, item excommunicatio*, Duardus *canone* 15. *quæſt.* 26. *ad finem*, & *quæſt.* 28. *num.* 7. & alij, quos in ſimili retuli *ſect. præcedenti*, vbi oſtendi hunc canonem loqui de iis, qui Eccleſiaſticos auctoritate laica ad forum ſæculare trahunt, & hanc pœnam extendunt etiam ad Reges, & Imperatorem. Sed quid ego in hac re ſentiam alibi explicaui.

Secundò non ſolùm Principes, & iudices, ſed etiam magiſtratus communitatis, Conſules, Rectores, Conſiliarios, Senatores, & alios quouis nomine vocentur, affici excommunicatione huius canonis, faciendo ſtatuta, vel decreta contra libertatem Eccleſiaſticam, vel contra iura Sedis Apoſtolicæ, vel Eccleſiarum. Ita Alterius hîc *lib.* 5. *diſp.* 16. *cap.* 3. *dub.* 4. *col.* 7. Suarez *de cenſuris diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 89. Duardus hic *quæſt.* 23. Antonius de Souſa *cap.* 16. *diſp.* 83. *num.* 5. & *ſeq.* Reginaldus *lib.* 9. *num.* 361. contra Vgolinum hîc *verbo, necnon qui ſtatuta*, §. 4. *verſ.* 6. exiſtimantem.

2 Excommunicationis cenſuram non incurri à communitate huiuſmodi ſtatuta faciente. Ratio noſtra eſt, tum quia licèt communitas, vt ſic, excommunicari non poſſit, vt patet ex dictis *de cenſuris diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 4. *num.* 8. ex *cap. Romana*, §. *in vniuerſitatem, de ſententia excommunicationis lib.* 6. Nihilominus ſinguli ex communitate facientes contra decretum ſub cenſura latum, excommunicationem incurrunt, vt *ibidem* explicaui, & clarè conſtat ex *cap. nouerit, de ſententia excom.* vbi expreſſè excommunicantur poteſtates, Conſules, Rectores, & Conſiliarij locorum, in quibus huiuſmodi ſtatuta facta ſunt. tum quia cenſura huius canonis fertur contra quomodolibet facientes ſtatuta, vel decreta contra iura Eccleſiarum, ſeu Eccleſiaſticorum; ſiue ergo illa faciant nomine proprio, ſiue nomine Principis, ſiue ſoli, ſiue cum aliis, per vota, & ſuffragia, incidunt in excommunicationem: nam probabile eſt illa verba, *vel aliàs quomodolibet fecerint*, non ſolùm referri ad quamlibet cauſam, colorem, & prætextum, quo ſæculares iudices mouentur ad ſtatuta, vel decreta facienda, contra Duardum hic *quæſt.* 22. *num.* 2. *verſ. ad ſecundum*, Vgolinum hîc *verſ. necnon qui ſtatuta*, ibi, *ſextò afficit*; verùm etiam referri ad omnem prorſus modum faciendi, in totum ſcilicet, vel in partem: hæc enim eſt dictio vniuerſalis, quæ omnem modum, & omnes caſus comprehendit, ex Menoch. *remed.* 6. *de recuper. num.* 15. Cenedo *pract. quæſt. ſing.* 95. *num.* 1. & *ſeqq.* Flaminio *de reſignat. tom.* 2. *quæſt.* 25. *num.* 4. & *ſeqq.* & aliis. Quamobrem notanda eſt illa loquendi forma, *aut aliàs quomodolibet fecerint*, &c. Illa particula, *aliàs*, denotat alium quemlibet prætextum, colorem, vel cauſam, qua Legiſlator mouetur ad faciendum ſtatutum; vel decretum. Illa verò particula, *quomodolibet*, denotat quemlibet modum faciendi, ordinandi, vel publicandi. Explicatis hoc pacto his verbis optimè ſaluatur Summi Pontificis intentio, & verborum ſuperfluitas euitatur: nam illa particula, *aliàs*, ex ſe ſignificat aliter, vel alio modo. *l. denique*, §. *interdum, ff. de pecul. legat. l.* 1. §. *iure, ff. de aqua quotid. & æſtiu.* Ita Bartolus *in l.* 1. *ff. de condit. & demonſt.* Corneus, Hondedeus, & alij apud Gratum *dict.* 9. & apud Barboſam *dictione* 9.

3 Tertiò Cenſores, & Conſiliarios, quibus Princeps mandat, vt legem in præiudicium libertatis Eccleſiaſticæ faciant, vel approbent, vinculo huius cenſuræ ligari. Ratio eſt, quia licèt ſolus Princeps propria auctoritate legem condat: nihilominus etiam Cenſores, & Conſiliarij eam ſuo modo condunt, vel ordinant; conſequenter excommunicatione afficiuntur, cùm hæc lata ſit in quolibet modo facientes, vel ordinantes legem, vel decretum contra libertatem Eccleſiaſticam. Ita Antonius de Souſa hic *cap.* 16. *diſp.* 83. *num.* 5. An autem hoc intelligendum ſit de quibuſlibet Conſiliariis, patebit ex dicendis illatione proxima ad finem.

4 Quartò Senatores, alióſque, qui ſuo voto, & ſuffragio ad legem condendam concurrunt, affici excommunicatione; quia hæc afficit quomodolibet facientes legem, vel decretum contra libertatem Eccleſiaſticam. Idem dic de illis, qui ſe legi ſubſcribunt; etiamſi ad illam condendam ſuffragium, & votum denegauerint. Ratio eſt, quia iſta excommunicationis pœna fertur in eos, qui quomodolibet ſtatuta, vel decretum faciunt contra libertatem Eccleſiaſticam: qui autem legi ſubſcribit, dicitur legem aliquo modo facere; lex enim conſtituitur nomine ſubſcribentis. Ita Antonius de Souſa *cap.* 16. *diſp.* 83. *num.* 7.

Secus dicendum eſt de Conſiliariis, qui modò conſilio perſuadent, ſeu inducunt Regem ad condendam legem contra libertatem Eccleſiaſticam; ipſi verò non approbant, non ordinant, non diſponunt, nec ſubſcribunt, nec voto deciſiuo concurrunt. Ratio eſt, quia iſti non dicuntur legem, vel decretum facere; ſed ſuadere, vt fiat, vt clariùs conſtabit ex dicendis in ſolutione difficultatis proximè ſubſequentis.

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm præſtantes auxilium, conſilium, vel fauorem ad faciendum ſtatutum, vel decretum contra libertatem Eccleſiaſticam incidant in excommunicationem huius canonis.

Reſpondeo negatiuè, niſi ſuo voto, & ſuffragio, vel alio ſimili modo ad ſtatuta, vel decreta edenda concurrant. Ratio eſt, tum quia ex regula generali ſæpiùs repetita conſtat, cenſuram latam in facientes, non extendi ad conſulentes, auxiliantes, vel fauentes. tum quia dum ſuperior iſtos ſuo præcepto comprehendi intendit, exprimit. Ita Duardus hic *quæſt.* 22. *num.* 1. *verſic. confirmatur.* Antonius de Souſa hîc *diſp.* 83. *num.* 4. & *cap.* 19. *num.* 5. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 19. *cap.* 4. *col.* 1. *verſic. necnon*, & alij contra Toletum *lib.* 1. *cap.* 29. *verſic. aduerte etiam*, vbi arbitratur excommunicationem latam *in canone* 14. 15. 16. & 17. extendi ad conſulentes, & ad fauentes; etiamſi in vnoquoque iſtorum canonum non exprimatur conſilium, fauor, &c. Ratio eſt, quia omnes iſtæ cenſuræ ſub vno contextu copulatiuè leguntur. verùm hæc ratio non obſtat, quia licèt iſtæ cenſuræ ſub vno contextu legantur; nihilominus per diuerſos §§. diſtinguuntur, & non idem in omnibus diſponitur.

6 Secundò dubium eſt, vtrùm mandans ſtatutum fieri contra libertatem Eccleſiaſticã huic cenſuræ ſubiiciatur.

Reſponderi poteſt negatiuè ſi loquamur de nudo, & ſimplici mandato; quia cenſura lata in facientes non ligat mandantes, vt patet ex regulis generalibus.

Probabilis tamen etiam eſt oppoſita ſententia, quam

ſequitur

ſequitur Duardus *queſt.22. num.2. ſub finem*, & Alterius *diſp.16.cap.3.col.4.* Ratio eſt, tum quia probabile eſt, verbum illud, *ordinare*, non idem eſſe, quod *diſponere*, ſed *mandare*, iuxta Duardum *loco cit.* conſequenter hac cenſura comprehendi mandantes, ſecuta ſtatuti publicatione. tum quia iſta excommunicatio videtur lata contra quomodolibet facientes ſtatuta: ille autem qui mandat fieri, dicitur facere, ſi non per ſe, ſaltem per alium. idem ſentire videntur Plotus, Iulius Clarus, & alij apud Carolum de Graſſis *effectu 2.num.63.*

7 Tertiò dubium eſt, vtrùm ſcriptores ſtatutorum, ſeu decretorum contra libertatem Eccleſiaſticam, vel iura Eccleſiarum, cenſuram huius canonis incurrant.

Reſpondendum videtur non incurrere cenſuram huius canonis, niſi fortè ſint Cancellarij, vel ſimiles, quos Princeps, vel communitas conſtituit ad facienda ſtatuta pro bono communi. Ratio eſt, tum quia iſta excommunicatio videtur lata contra eos, qui ſtatuta, vel decreta auctoritatiuè faciunt, vel ordinant; qui autem ſcribit, non auctoritatiuè facit, vel ordinat, niſi fortè ſint Cancellarij, vel ſimiles, qui ad hoc à Principe, vel communitate conſtituuntur. tum quia Summus Pontifex nullam de ſcribentibus mentionem hîc facit; ergo noluit eos excommunicationi ſubiicere, alioquin aliquam de ipſis mentionem feciſſet, ſicut fecit *in cap. nouerit*, in quo excommunicantur etiam ſcribentes ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam; ſed illa excommunicatio non eſt reſeruata, vt infrà dicam. Ita Duardus hîc *queſt.22.num.1. & ſeq.* Reginaldus *lib.9.num.362.* & alij, quos referam *puncto ſequenti*, contra Suarez *diſput.21.ſect.2.num.79.* Antonium de Souſa *cap.16. diſput. 81. num. 2.* Caietanum *verb.excommunicatio cap.31. notabili 3.* Alterium *diſput.16. cap.3. dub.3. col.7.* Filliucium *tract.16.cap.10.num.267.* ex parte. Quamquam multi ex iſtis in noſtram ſententiam cum præfata limitatione intellectam trahi poſſunt.

Obiicies, iſta excommunicatio lata eſt contra facientes, vel ordinantes, vel publicantes ſtatuta, vel decreta quomodolibet contra libertatem Eccleſiaſticam; qui autem ſcribit, videtur aliquo modo ordinare, vel publicare; quia ſcriptura eſt publicum inſtrumentum, quo lex, & ſtatuſa publicantur.

Reſpódeo iſtam excommunicationem latam eſſe contra eos, qui ex quauis cauſa, vel prætextu auctoritatiuè faciunt, vel ordinant, vel publicant ſtatuta, vel decreta: ſcriptor autem non ordinat, vel publicat auctoritatiuè; ligatur tamen cenſura lata *in cap.nouerit*, vt *puncto ſequenti* clariùs oſtendam.

8 Quartò dubium eſt, vtrùm conſuetudinem inducens, aut vtens conſuetudine iam introducta contra libertatem Eccleſiaſticam, in excommunicationem huius canonis incurrat.

Reſpondeo non incurrere cenſuram huius canonis; ſed illam, quæ reperitur *in cap.nouerit, de ſentent.excommun.* Ratio eſt, quia cui non conueniunt verba diſpoſitionis, neque diſpoſitio, & eius pœna conuenire debet: huic autem non conueniunt verba diſpoſitionis; quia Bulla loquitur de ſtatutis, & decretis: conſuetudo autem, propriè loquendo, non eſt ſtatutum, vel decretum, cùm alia ſit definitio ſtatuti, & decreti, alia conſuetudinis; & aliud ſit conſuetudinem inducere, vel inducta vti, aliud ſtatutum, vel decretum facere, vel vti prætextu conſuetudinis, vel priuilegij, vt in Bulla dicitur; & cùm verſemur in materia pœnali, verba ſtrictè, & propriè accipienda ſunt. Ita Suarez *diſp.21.ſect.2.num.86.* Duardus *canone 15.q.13. num.4. & quaſt.24.num.2.* Reginaldus *lib.9. cap.23. n.361. verſic.aduerte quoque*, Filliucius *tractat.16.cap.10.queſito 7. num.268.* contra Sayrum *lib.3.cap.19.num.10.* Antonium de Souſa hîc *cap.16. diſp.80. num.6.* Coriolanum hîc *verſic.ad incurrendam.*

Dixi non incurrere cenſuram huius canonis; ſed *cap. nouerit*; quia in prædicto cap. lata eſt excommunicatio contra vtentes conſuetudine contra libertatem Eccleſiaſticam; quæ tamen excommunicatio non eſt reſeruata.

9 An verò conſuetudine acquiri poſſit facultas condendi ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, conſtat ex dictis in antecedentibus quæſtionibus non poſſe; tum quia conſuetudo contra ius diuinum induci non poteſt. tum quia huiuſmodi cóſuetudo reprobatur in Bulla Cœnæ *in cap.nouerit, de ſentent.excommun. & in auth.Caſſa.C.de ſacroſanct.Eccleſ.* Ita Vaſquez *de ſucceſſ.§.10. num.651.* Surdus *conſil.301.num.55.lib.3.* Natta *conſil.495.num.14.lib.3.* Priuilegio tamen Summi Pontificis, non verò vllius Summo Pontifice inferioris, concedi poteſt facultas faciendi id, quod eo ſecluſo contra libertatem Eccleſiaſticam cenſeretur; Summus enim Pontifex hanc facultatem delegare poteſt, vt patet ex ſupradictis *quaſt.15. punct.4.* idémque in terminis innuit Filliucius *num.274.* Felinus *cap.2. de maiorit. & obed.* & alij apud Carolum de Graſſis *de effectibus cleric. effectu 2. num. 32.* vbi alios refert, & *num.148. & ſeqq.* vbi loquitur de ſtatutis laicorum confirmatis à Papa.

10 Quintò dubium eſt, vtrùm Magiſtratus, vel Rectores ciuitatis ſcientes ſeruari ſtatutum, vel decretum contra libertatem Eccleſiaſticam, & non impedientes, excommunicatione afficiantur.

Reſpondeo negatiuè; quia cenſura lata ob poſitiuam actionem non incurritur ob omiſſionem. Ita Caietanus *cap.31. verſic. tertiò nota*, Suarez *diſput.21. ſect.2. num.83.* Alterius *diſput.16.cap.4.difficultate 2.* Filliucius *tractat.16. cap.10.quaſito 7. num.268.* Duardus hîc *canone 15.quaſt.13. num.3.* contra Nauarrum *cap.27. num.119.* Reginaldum *lib.9.cap.23.num.364.ſub finem, & num.359.ſub finem.*

PVNCTVM IV.

Vtrùm excommunicationis pœna contra eos, qui libertatem Eccleſiaſticam ſtatutis, aut præceptis lædunt, alibi expreſſa reperiatur, & quomodo ab excommunicatione huius canonis differat.

1 *Explicatur excommunicatio* cap.eos, qui.de immunitate Eccleſ.

2 *Explicatur excommunicatio* cap. grauem, *edita contra non delentem de ſitis libris ſtatuta libertati Eccleſiaſtica contraria.*

3 *Excommunicatio* cap. grauem, *an ſit ipſo iure lata, vel ferenda.*

4 *Scriptores ſtatutorum, & alij violatores libertatis Eccleſiaſtica per ſtatuta, vel conſuetudines ligantur excommunicatione* cap.nouerit, de ſentent.excommun. *quod hîc explicatur.*

5 *Aſſignatur differentia inter excommunicationem* cap. nouerit, *& excommunicationem Bulla.*

6 *Statuta è capitularibus non delens an incurrat excommunicationem* cap. nouerit, *etiamſi illa obſeruari non curet.*

7 *Statuta de ſuis libris non amouens, ſed ſolùm indicans ſe illis ſtatutis noluiſſe libertati Eccleſiaſtica contraire, an ab excommunicatione eximatur.*

VNICA PROPOSITIO.

PLuribus in locis excommunicatio lata eſt contra violatores libertatis Eccleſiaſticæ.

1 Primò *in cap.eos, qui.de immunitate Eccleſ.in 6.* excommunicantur domini temporales, qui præcipiunt ſuis ſubditis, ne perſonis Eccleſiaſticis aliquid vendant, vel ab eis emant, vel ne communia obſequia exhibeant, ſcilicet ne coquant panem, molant triticum, &c.

Circa hanc excommunicationem obſerua primò, in

hoc

hoc cap. ſermonem non eſſe de ſtatutis; conſequenter Principem ſæcularem, qui non promulgato ſtatuto, vel decreto, interdicit ſuis ſubditis, ne præfata obſequia Eccleſiaſticis præſtent, in excommunicationem huius cap. incidere.

Obſerua ſecundò, in hoc cap. ſermonem eſſe tantummodo de dominis, ſæculare dominium habentibus, qui id ſuis ſubditis præcipiunt. Quamobrem ſi quis temporale dominium non habens interdicat ſuis ſubditis, ne obſequia Eccleſiaſticis præſtent, aut contractus ineant, non afficitur excommunicatione. Item ſi quis temporale dominium habens hoc interdiceret aliquibus non ſibi ſubditis, pœnam huius textus non contraheret; quia textus loquitur de habentibus temporale dominium, qui ſuis ſubditis interdicunt, ne contractus cum Eccleſiaſticis ineant, vel ne obſequia exhibeant.

Obſerua tertiò excommunicationem huius cap. nulli reſeruatam eſſe, vt patet ex regulis generalibus, quia nulla reſeruationis verba in hoc cap. habentur. Vide gloſſam *hic*, Nauarrum *cap.27. num.130. verſ. vigeſimatertia*, Sayrum *lib.3. cap.34. num.17.* Syluestrum *v. excommunic.8. num.50.* Filliucium *tract.14. cap.9. quæſito 4.*

2 Secundò *in cap. grauem, de ſententia excommunicat.* extat excommunicatio contra Conſiliarios, & officiales ciuitatis, qui non delent de ſuis libris ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam. Præterea ſtatutarij habentes feuda Eccleſiaſtica, illis priuantur.

3 Circa hanc excommunicationem obſerua dubium eſſe, vtrùm ſit ipſo iure lata. Ratio dubij eſt, quia in textu dicitur, *excommunicationis ſententiam promulgare procures*, quæ ſunt verba futuri temporis: verba autem futuri temporis non indicant cenſuram ipſo iure latam; ſed ferendam, vt ex regulis generalibus conſtat.

Nihilominus gloſſa *in præfato cap. verb. promulgare procures*, Alterius *diſp.16. cap.4. ſub finem, verſ. eadem excommunicatio*, & alij, quorum ſententia valde probabilis eſt, putant iſtam excommunicationem eſſe ipſo iure latam: ſenſus enim eſt, *excommunicationis ſententiam promulgare procures*; quia iam ſunt excommunicati *in cap. nouerit, de ſententia excommunicationis*, ſeu *procura promulgari*, ſeu *denunciari excommunicatos*; Summus enim Pontifex non ſolùm vult iſtos excommunicationi ſubiici, ſed etiam à iudice excommunicatos denunciari.

Ad rationem dubitandi reſpondeo, illa verba eſſe futuri temporis quoad promulgationem, & denunciationem; non autem quoad pœnam ipſam excommunicationis: nullus enim denunciari ſolet excommunicatus niſi priùs in excommunicationem lapſus ſit.

4 Tertiò *in cap. nouerit, de ſentent. excommunic.* habetur alia excommunicatio contra violatores libertatis Eccleſiaſticæ per ſtatuta, vel conſuetudines: excommunicantur enim primò ſtatutarij, & ſcriptores ſtatutorum; niſi fortè ſcribant in priuatam formam; huiuſmodi enim ſcriptores probabile eſt, in præfato cap. non comprehendi, iuxta ſanctum Antoninum *3. p. tit.24. cap.27. ad finem*, & Reginaldum *loco cit. num.363.* Sed oppoſitum probabilius videtur, quia textus ſimpliciter loquitur de ſcriptoribus; ij tamen, qui ſcribunt iudicata, debent illa in publicam formam ſcribere, vt cenſuram huius canonis incurrant. Ratio eſt, quia in textu id exprimitur. Ita Filliucius *tract.16. cap.10. quæſito 7. num.263.* & alij, quos retuli *puncto præcedenti dub.3.*

Secundò qui faciunt ſeruari ſtatuta edita, vel conſuetudines introductas contra libertatem Eccleſiaſticam, niſi prædicta ſtatuta de capitularibus ſuis fecerint amoueri.

Tertiò Conſules, Rectores, & Conſiliarij locorum, vbi huiuſmodi ſtatuta, & conſuetudines editæ fuerint, vel ſeruatæ, modò ſcilicet ad huiuſmodi ſtatutorum editionem, vel obſeruantiam concurrant: nullus enim ob peccatum alterius excommunicatur. Ita Reginaldus *lib.9. num.364.* Toletus *lib.1. cap.38. num.13.* Alterius hic *cap.4. difficult.2.* & alij, quos retuli *dub.2. ad finem.*

Quartò qui ſecundùm illa præſumunt iudicare, vel iudicata in publicam formam ſcribere.

5 Hinc facile colligi poteſt differentia inter excommunicationem *cap. nouerit*, & illam, quæ hîc in Bulla Cœnæ habetur.

Primò enim differt, quia excommunicatio *cap. nouerit*, extenditur ad ſcriptores ſtatutorum, & ad ſeruantes conſuetudinem introductam contra libertatem Eccleſiæ: in Bulla autem Cœnæ non eſt ſermo de ſcriptoribus, vel de ſeruantibus conſuetudinem; aliud enim eſt ſeruare conſuetudinem, aliud ferre ſtatutum, vel decretum prætextu conſuetudinis. in Bulla prohibetur hoc ſecundum, non primum.

Secundò excommunicatio *cap. nouerit*, non eſt reſeruata de iure communi; excommunicatio verò Bullæ reſeruata eſt.

Tertiò *in cap. nouerit*, excommunicantur qui ſtatuta ſeruari faciunt, niſi illa de capitularibus, id eſt, libris, in quibus ſtatuta ſcribuntur, fecerint amoueri: in Bulla autem excommunicantur qui præfata ſtatuta obſeruant, ſeu ſtatutis contra libertatem Eccleſiaſticam vtuntur, nec vlla mentio fit de illis, qui ea non curant de libris ſuis deleri. Ita præcitati DD. quamquam Reginaldus *num.361.* & alij volunt aliud eſſe ſeruare ſtatuta, aliud vti ſtatutis; is enim dicitur ſtatutum obſeruare, qui facit id, quod in ſtatuto decernitur; is verò dicitur vti, qui ſtatutum aſſumit ad aliquem ſui vſum, & commodum, e.g. agendo contra aliquem ex vi ſtatuti, repetendo eleemoſynam, reuocando donationem, & ſimilia.

Ego verò, licèt ſentiam non ſemper idem eſſe, ſeruare ſtatutum, & vti ſtatuto. nihilominus arbitror ſæpe fieri poſſe, vt is, qui ſeruat, vel ſeruari facit ſtatutum, dicatur illo vti, vt ſi iudex inferior iudicet ſecùndum ſtatuti formam, dicitur illo vti, & illud ſeruare. Quamobrem prudentis viri iudicio relinquitur, quandónam quis vti ſtatuto cenſeatur. Vide ſupradicta *puncto 2. num.9. & ſeq.* An verò poſſit quis abſolui antequam curet ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam edita deleri, conſtabit ex dicendis ſub finem Bullæ *quæſt.22. puncto 4.*

6 Hîc tamen dubium occurrit primò, vtrùm ad incurrendam excommunicationem *cap. nouerit*, ſatis ſit, vt quis ſtatuta è capitularibus non deleat; etiamſi ea obſeruari non curet, vel vtrùm opus ſit, vt quis illa obſeruari curet, & ſimul non faciat illa è capitularibus amoueri.

Reſpondeo vtrumque requiri ad iſtam excommunicationem incurrendam. Ratio eſt, tum quia cenſura non incurritur, niſi adſit opus prohibitum, & adimpleatur conditio ſub qua cenſura infertur; niſi autem vtrumque concurrat, non adeſt opus prohibitum ſub cenſura, neque adimpletur conditio, ſub qua cenſura lata eſt: nam in textu dicitur, *necnon & qui de cætero ſeruari fecerint ſtatuta edita, niſi ea de capitularibus ſuis fecerint amoueri*, vbi notanda eſt illa particula, *niſi*, quæ exceptionem ſignificat. *reg. peccatum, de regul. iuris in 6. & l. aliſione. C. de tranſact.* Præterea eadem particula conditionem importat, ex Rota Romana apud Farinacium *deciſ.167. num.7. tom.1. p.2.* & aliis apud Auguſtinum Barboſam *dict.184.* & apud Angelum Gratum *dict.137.* tum quia verſamur in materia pœnali, in qua benignior, & mitior interpretatio ſuſtinetur. Ita Caietanus *verbo excommunicatio cap.31.* Nauarrus *cap.27. num.119.* Suarez *diſp.21. ſect.2. num.80.* Duardus *canone 15. quæſt.14. num.2.* contra Alterium *diſp.16. cap.4. dub.1.* Filliucium *tract.16. cap.10. quæſito 7. num.268. & tract.14. cap.10. num.166. quæſito 2.* Toletum *lib.1. cap.38. num.13.* Reginaldum *lib.9. cap.23. num.362.* Angelum, Paludanum, Tabienam, & alios, quos citat, & ſequitur Sayrus *lib.3. cap.34. num.4. verſ. tertia excommunic.*

Concedo tamen eos, qui huiuſmodi ſtatuta ſeruant, præſumendo ſecundùm illa iudicare, affici excommunicatione

catione non ſolùm lata in Bulla Cœnæ; verùm etiam *in cap. nouerit*; quia in dicto cap. excommunicantur præſumentes iudicare ſecundùm illa ſtatuta, & in Bulla excommunicantur qui ſtatutis vtuntur. Ita Suarez *num.* 88. & probabile cenſet Filliucius *num.* 168. *ad finem.*

Obiicies contra reſponſionem primi dubij, qui conſuetudines contra libertatem Eccleſiaſticam introductas ſeruari facit, ligatur excōmunicatione *cap. nouerit*; etiamſi nihil de capitularibus deleri faciat; ergo etiam eandem excommunicationem incurrit, qui ſtatuta ſeruari facit; licèt ea de capitularibus ſuis amoueri non curet.

Reſpondeo negando conſequentiam; quia hæc conditio requiritur ſolùm in ſtatutis, non autem in conſuetudinibus.

7 Secundò dubium eſt, vtrùm in excommunicationem incidat, qui ſtatuta de ſuis libris re ipſa non amouet; ſed aliqua verba adiicit, quibus indicat ſe noluiſſe illis ſtatutis libertati Eccleſiaſticæ aduerſari, aut nolle illa amplius ſeruari, aut velle pro non ſcriptis haberi. Panormitanus *in cap. nouerit, cit. num.* 1. Alterius *cap.* 4. *col.* 6. Duardus *quæſt.* 13. *ad finem.* Filliucius *tract.* 14. *cap.* 10. *quæſito* 2. *n.* 166. Sylueſter, Felinus, & alij apud Sayrum, & Alterium *locis citatis*, reſpondent incidere, ſaltem ſi ea ſeruari faciat, & ſimul non curet de libris deleri. Ratio eſt, quia non facit id, quod ſub cenſura facere tenetur: tenetur enim ſub cenſura amouere, ſeu delere.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel dubium eſt, vtrùm ſtatutum libertati Eccleſiaſticæ aduerſetur, vel certum eſt. Si aduerſari dubitatur, ſatisfacit oſtendendo noluiſſe illis ſtatutis Eccleſiaſticos, vel Eccleſias comprehendi. Ratio eſt, tum quia canon loquitur de ſtatutis contra libertatem Eccleſiaſticam: huiuſmodi autem ſtatutum poſita tali declaratione non cenſetur contra libertatem Eccleſiaſticam, in dubiis enim ſtandum videtur verbis legiſlatoris ſuam mentem aperientis. Si verò conſtet ſtatutum eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, non ſufficit prædictam cautelam adhibere: quia *in cit. cap. nouerit, & in authent. Caſſa. de ſacroſanct. Eccleſ.* expreſsè præcipitur huiuſmodi ſtatuta è libris omnino auferri, vt ſcilicet ex hominum mentibus amoueantur, nec alicui occaſio in futurum detur eadem ſtatuta edendi.

Obiicies, is non peccat in legem, qui eam ſeruat per æquipollentia: nam voluntas inſpicienda eſt, non verba; conſtat enim verba intentioni deſeruire, non intentionem verbis, *cap. in his, de verb. ſignificat.* ergo qui prædicta cautione vtitur, non violat diſpoſitionem *cap. nouerit*, cùm idem ferè ſit, delere ſtatuta, & proteſtari ſe ea non feciſſe animo violandi libertatem Eccleſiaſticam, ſeu nolle ea ſeruari. Omiſſis aliorum ſolutionibus, ego

Reſpondeo negando conſequentiam: non enim hæc ſunt æquipollentia, vt patet ex ratione à me allata in ſolutione difficultatis.

QVÆSTIO XVII.

De excommunicatione contra impedientes Prælatos, ne ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica vtantur.

TENOR BVLLÆ.

Necnon qui Archiepiſcopos, Epiſcopos, alióſque ſuperiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoſcumque iudices Eccleſiaſticos Ordinarios quomodolibet hac de cauſa directè, vel indirectè carcerando, vel moleſtando eorum agentes, procuratores, familiares, necnon conſanguineos, & affines impediunt, quominus ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica contra quoſcunque vtantur, ſecundùm quod canones, & ſacræ Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, decreta Conciliorum generalium, & præſertim Tridentini ſtatuunt, ac etiam eos, qui poſt ipſorum Ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcumque ſententias, & decreta, aut aliàs fori Eccleſiaſtici iudicium eludentes ad Cancellarias, & alias Curias ſæculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam pœnalia, Ordinarijs, aut Delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant, eos quoque, qui hæc decernunt, & exequuntur, ſeu dant conſilium, patrocinium, & fauorem in eiſdem.

In hac quæſtione tria principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ huius canonis cenſuram incurrant, impediendo Eccleſiaſticos, ne ſua iuriſdictione vtantur.

Tertiò, vtrùm hæc cenſura alibi expreſſa reperiatur.

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones, Eccleſiaſticæ iuriſdictioni contrariæ, in hoc canone prohibeantur.

1 *Explicatur materia huius cenſuræ in genere.*

2 *Impediens directè, vel indirectè iudices Eccleſiaſticos ordinarios, ne ſua iuriſdictione vtantur, excommunicationem incurrit.*

3 *Iudici ſuadens, ne iuriſdictione ſua vtatur, non afficitur excommunicatione, ſi hoc faciat ſine vi, & metu.*

4 *Impediens iuſtè Prælatos, ne ſua iuriſdictione vtantur, non incurrit excommunicationem.*

5 *Iudici Eccleſiaſtico prohibens, ne excommunicationem contra aliquem ferat, aut mandans, vt excommunicationem latam reuocet, an excommunicationem incurrat.*

6 *Impediens Prælatum, quem dubitat iuſtè vti iuriſdictione, an in huius canonis excommunicationem incidat.*

7 *Impediens priuata authoritate iudicem Eccleſiaſticum, ne ſua iuriſdictione vtatur, an ligetur excommunicatione.*

8 *Lacerans, aut commaculans edictum Epiſcopi in loco publico affixum, an afficiatur excommunicatione Bullæ.*

9 *Impediens ordinarios Eccleſiaſticos, ne iuriſdictione laica vtantur, an excommunicationi ſubijciatur.*

10 *Impediens vſum iuriſdictionis delegatæ non incurrit excommunicationem huius canonis.*

11 *Impediens Abbates, Archidiaconos, & ſimiles, ne ſua iuriſdictione vtantur, excommunicationem incurrit.*

12 *Impediens Epiſcopos, ne iuriſdictionem exerceant in ijs caſibus, in quibus illam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati exercere valent, ex Concilij præſcripto excommunicationem incurrit.*

13 *Impediens Epiſcopum ne ſua iuriſdictione vtatur, excommunicatione afficitur; etiamſi Epiſcopus nondum ſit conſecratus.*

14 *Impediens iudicem Eccleſiaſticum ne ſua iuriſdictione vtatur, in cauſis mixti fori, quandónam excommunicationis cenſuram contrahat.*

15 Car

15 *Carcerans, aut alia ratione moleſtiam inferens agentibus, familiaribus, conſanguineis, vel affinibus Prælatorum ordinariorum, excommunicationem incurrit, ſi hoc pacto vſum iuriſdictionis eorum impediat.*

16 *Impediens Epiſcopum, ne abſolutionem ſacramentalem alicui conferat, non videtur excommunicationem incurrere.*

17 *Item non incurrit impediens Epiſcopum ne poteſtatem ordinis exerceat.*

18 *Impediens iudicem Eccleſiaſticum, ne iuriſdictione vtatur in cauſis in quibus iuriſdictio ex conſuetudine ad ipſum ſpectat, quandónam excommunicationem incurrat.*

19 *Impediens Prælatum, ne iuriſdictione vtatur, iuxta ſtatuta Conciliorum Prouincialium, an excommunicationem incurrat, diſſenſio eſt inter Doctores, quæ hic dirimitur.*

20 *Impediens per mandatum, ſeu per alium, ne iudex Eccleſiaſticus ordinarius ſua iuriſdictione vtatur, vtrùm excommunicationem incurrat.*

21 *Impediens iudices Eccleſiaſticos, ne iuriſdictione vtantur, an incurrat excommunicationem; etiamſi effectus impedimenti non ſequatur.*

22 *Recurrens ad Curias ſæculares, neglecto foro Eccleſiaſtico, an excommunicationem incurrat.*

23 *Recurrens ad iudicem ſæcularem incurrit excommunicationem; etiamſi recurrat poſt ſententias, vel antè.*

24 *Cancellaria, & Curia nomine quid intelligatur.*

25 *Sententia & decretum quid ſit.*

26 *Eludere iudicium fori quiſnam dicatur.*

27 *Recurrens à iudicibus Eccleſiaſticis ad laicos, incurrit excommunicationem; etiamſi ſententia contra recurrentem ab Eccleſiaſtico iudice lata iniuſtitiam contineret.*

28 *Recurrens ad Curias ſæculares, an excommunicationem incurrat; etiamſi à iudice laico, ad quem recurrit, nihil obtineat.*

29 *Recurrens ad Curias ſæculares, & ab illis obtinens prohibitiones, eáſque executioni mandari curans, an plures excommunicationes incurrat.*

30 *Decreta in Curia ſæculari edita ad inſtantiam iudicis Eccleſiaſtici, qui deleri curat, non incurrit excommunicationem.*

31 *Procurans decerni mandata à Curijs ſæcularibus contra iudices Eccleſiaſticos excommunicationem incurrit.*

32 *Prohibitiones, vel mandata, quæ contra iudices Eccleſiaſticos decerni procurantur, an debeant eſſe pœnalia.*

33 *Procurans prohibitiones, vel mandata contra iudices Eccleſiaſticos executioni mandari ligatur excommunicatione.*

34 *Faciens prohibitiones, vel mandata contra iudices Eccleſiaſticos excommunicationem incurrit.*

35 *Exequens prohibitiones, aut mandata contra iudices Eccleſiaſticos, excommunicationis pœna punitur.*

36 *Satellites, aut alij, qui mandata contra iudices Eccleſiaſticos exequuntur, in excommunicationem incidunt.*

37 *Auxilium, conſilium, patrocinium, vel fauórem præbens, ne iudices Eccleſiaſtici ſua iuriſdictione vtantur, excommunicationem incurrit.*

38 *Auxilium, conſilium, vel fauorem præbens ad impediendum Prælatos, ne iuriſdictione ſua vtantur, vel ad aliam actionem in canone 16. vetitam, incurrit excommunicationem.*

39 *Conſulens recurſum, vel aliam actionem in can. 16. principaliter prohibitam non incurrit excommunicationem, nondum ſecuta actione principali.*

CVm materia, ſeu actiones in hoc canone interdictæ aliæ ſint principales, & aliæ acceſſoriæ, non ſolùm hic agam de principalibus, verùm etiam de acceſſorijs.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria præcipua huius cenſuræ eſt ſacrilegium, quod committitur contra Eccleſiam, faciendo aliquam actionem principalem in hoc canone interdictam, qua Eccleſiaſtici impediuntur, ne ſua iuriſdictione vtantur. Ita communiter DD.

2 Prima autem actio eſt quomodolibet directè, vel indirectè impedire iudices Eccleſiaſticos ordinarios hoc animo, ne ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica contra quoſcunque vtantur, iuxta diſpoſitionem canonum, conſtitutionum Eccleſiaſticarum, & Conciliorum generalium, præſertim Tridentini, vt patet ex ipſomet Bullæ textu. Quid autem ſignificet verbum *impedire*, conſtat ex ſupradictis in præcedentibus quæſtionibus.

Hinc ſequitur primò eum, qui vi, vel metu in Eccleſiaſticum iudicem, vel in ſuos, vel in ſua bona, prohibet, ne iudex faciat ea, quæ ad ipſius iuriſdictionem ſpectant, vel ne facta executioni mittantur, vel vt executioni mandata reuocentur, in excommunicationem huius canonis incidere; quia impedit vſum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, vt in ſimili conſtat ex *l. fin. C. ſi quis aliquem teſtari prohibuerit.*

3 Secundò eum, qui ſine vi, & metu, ſed precibus, litteris hortatoriis, præmio, amore, aliáve ſimili ratione in cauſa eſt, ne iudex iuriſdictione ſua vtatur, non affici excommunicatione; quia non dicitur propriè impedire, ſed iudex volens deſiſtit, & ſubornatus, vel non inuitus ad aliquid iniuſtè agendum mouetur. *l. fin. citata.* Ita Vgolinus hic *num. 2. verſ. modi, §. 2. ad finem.* Graſſius *1. part. lib. 4. cap. 18. num. 124. & 138.* Duardus *canone 16. quæſt. 6. num. 3.* Filliucius *tractat. 16. cap. 10. quæſito 10. num. 278.* Alterius *diſput. 17. cap. 1. col. 8. verſic. tribus autem modis*, Coriolanus hic *verſ. hortatoriè.*

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ſub excommunicatione vetitum ſit iuſtè impedire Prælatos, ne ſua iuriſdictione vtantur. Ratio dubitandi eſt; quia Summus Pontifex excommunicat quomodolibet impedientes. illa enim particula, *quomodolibet*, quamlibet impediendi rationem comprehendere videtur: eſt enim dictio vniuerſalis, quæ omnes caſus, & omnem penitus modum includit, nullúmque caſum reſpuit, ex Menoch. *remed. 6. de recuper. num. 15.* Paritio *de reſignat. lib. 9. quæſt. 25. num. 6.* & aliis apud Auguſtinum Barboſam *dictione 282. num. 1. & ſequentibus*, & apud Antonium Angelum Gratum *dictione 218.*

His non obſtantibus reſpondeo vetitum eſſe tantummodo iniuſtè impedire. Ratio eſt, tum quia qui iuſtè impedit, non peccat: excommunicatio autem ſupponit mortale peccatum. tum quia interdictum eſt impedire Prælatos ordinarios, ne ſua iuriſdictione vtantur, iuxta canones, conſtitutiones Eccleſiaſticas, & Concilia generalia; dum autem Prælatus iuſtè impeditur, iuriſdictione Eccleſiaſtica non vtitur, iuxta canones; ſed potiùs contrà. tum quia alioquin dari poſſet bellum, vt ita dicam, vtrinque iuſtum, quod, regulariter loquendo, non admittitur. Ita Alterius *lib. 5. diſp. 17. cap. 1. ſub finem.* Vgolinus hic *num. 2. & §. 2. verſ. 4.* Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæſit. 10. num. 277.* Duardus hic *canone 16. quæſt. 1. num. 3.* Antonius de Souſa hic *cap. 17. num. 4.*

Hinc ſequitur primò, eum, qui Prælatum impedit, ne iuriſdictione vtatur in eum, qui non eſt illi ſubditus, non affici excommunicatione; quia canones concedere non ſolent iuriſdictionem in non ſubditum, *cap. ſententia 11. quæſt. 3. & cap. ad noſtram, de conſuetud.* Idem dic de eo, qui prohibet, ne iudex progrediatur in cauſa, in qua reus ad alium legitimè appellauit: iudicium enim per appellationem ad eum deuoluitur iudicem, penes quem legitima appellatio interponitur, vt docui de appellatione *in tractat. de cenſuris in communi.* Ita Duardus, Vgolinus, Alter. *locis citatis.*

Idem dic de impediente Prælatum excommunicatum vitandum, ne iuriſdictionem exerceat: excommunicatus enim vitandus per canones impeditur, ne iuriſdictionis actus faciat. Imò ipſius acta iuriſdictionis inualida ſunt, vt docui de effectibus excommunicationis *in tractatu de cenſuris.*

cenſuris. Idem militat in conſimilibus caſibus, in quibus Prælatus iuriſdictione caret, aut illa vtitur contra canones, & decreta Conciliorum generalium: nam Summus Pontifex excommunicat impedientem Prælatos ordinarios, ne iuriſdictione vtantur eo modo, quo illis canones, & conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & Concilia generalia concedunt; ergo ſi impediatur Prælatus, dum alio pacto, ſeu contra canones iuriſdictionem exercet, excommunicatione non ligatur: argumentum enim à contrario ſenſu validum eſt, quoties contrarium non eſt in iure expreſſum, nec abſurdum ſequitur. *l.1.§.huius rei, ff. de offic. eius, cui mand. eſt iuriſdict. l. 2. C. de condit. inſert. cap. cum virum, de regul. cap. à nobis 2. de ſent. excommun.* Euerardus *in topic. legal. loco* 4. Maſcardus *de probat. concluſ.* 1146. Mantica *de coniect. vltim. lib. 3. tit.* 14. Cardinalis Tuſcus *tomo 1. littera A. concluſ.* 498. & alij communiter.

Secundò ſequitur eum, qui iudicem Eccleſiaſticum præuenit in cauſa mixti fori, non affici pœna huius canonis; quia non impedit iniuſtè, cùm præuentio iure communi admittatur, & licita ſit. *l.ſi pluribus, ff. de legat.1. & l.1. ff. de offic. præſid.* Ita Vgolinus hîc *§.2. verſ.4.* Duardus hîc *quæſt.5. num.1.* Antonius de Souſa *diſp.85. num.4.* Filliucius *tract.16. cap.10. quæſito 10. num.280.*

Tertiò Principem ſæcularem, qui Eccleſiaſtico iudici prohibet, ne excommunicationem contra aliquem ferat, vinculo huius excommunicationis obſtringi; quia iniuſtè impedit vſum Eccleſiaſticæ iuriſdictionis. Ita Vgolinus hîc *num. 2. verſic. modi*, vbi hoc idem ſentiendum putat de eo, qui iudici Eccleſiaſtico mandat, vt excommunicationem latam reuocet.

5 Sed oppoſitum mihi in hoc caſu improbabile non videtur; quamuis enim extorquens abſolutionem cenſuræ, vel eius reuocationem, per vim, vel metum ligetur excommunicatione lata *in cap. vnico, de his, quæ vi, metuſve cauſa fiunt, lib. 6.* nihilominus non videtur affici excommunicatione huius canonis; quia in hoc canone excommunicantur impedientes iudices Eccleſiaſticos, ne vtantur iuriſdictione contra aliquos; non verò excommunicantur facientes vti iuriſdictione in fraudem alicuius.

Dices, qui curat per vim, vel metum acta iuriſdictionis reuocari, in excommunicationem huius canonis incidit; ergo etiam in eandem incidit, qui excommunicationis abſolutionem per vim extorquet.

Reſponderi poteſt negando conſequentiam; quia iudex excommunicando functus iam eſt iuriſdictione, & excommunicationis ſententia vim habuit in continenti, modò abſolutè, & non comminatoriè lata ſit; conſequenter qui abſolutionem excommunicationis ipſo iure latæ per vim extorquet, non videtur affici excommunicatione huius canonis. Secus ſi reuocari curet mandatum comminatorium excommunicationis.

Ad rationem dubitandi initio allatam reſpondeo, eum, qui quomodolibet impedit Prælatum, ne iuriſdictione ſua vtatur, iuxta diſpoſitionem conſtitutionum Eccleſiaſticarum affici excommunicatione; ſecus ſi alio pacto vtatur: nam illa particula, *quomodolibet*, licèt ex ſe vniuerſalis ſit, tamen per verba ſubſequentia reſtringitur, & ab illis interpretationem limitatam capit.

6 Rogabis, vtrùm impediens Prælatum, quem dubitat iuriſdictione iuſte vti, ſeu iuxta conſtitutiones Eccleſiaſticas, in excommunicationem huius canonis incidat.

Reſpondeo exponere ſe periculo incurrendi excommunicationem; quia fieri poteſt, vt Prælatus ſua iuriſdictione licitè vtatur, & in dubio cenſendus eſt licitè vti; quia in facto ſuperioris non præſumitur delictum. & ſicut impediens in foro externo iudicatur excommunicatus; ita etiam in foro conſcientiæ iudicari debet, niſi adhibita diligentia compererit, ſe Prælatum impediuiſſe, dum iuriſdictionem non exerceret, iuxta canones, & Eccleſiaſticas conſtitutiones. Ita ſentire videntur Alterius, & Duardus *locis citatis*, & alij, quos retuli *de cenſuris diſp. 2. quæſito 2. puncto 6. §. 2. num. 49. & ſeq. & diſp.7. quæſt.1. puncto 5. num.7.*

Obiicies, in dubiis fauendum eſt poſſidenti ſuam libertatem; ergo impediens non eſt præſumendus excommunicatus.

Reſpondeo fauendum eſſe illi pro quo ſtat poſſeſſio: poſſeſſio autem pro eo ſtat, pro quo ſtat iuris præſumptio: præſumptio autem ſtat pro Prælato, qui non præſumitur ſua iuriſdictione iniquè vti.

An verò impediens iuriſdictionis Eccleſiaſticæ vſum prætextu defenſionis & violentiæ prohibendæ, patet ex dictis *quæſt.15. puncto* 4.

7 Secundò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam huius canonis cenſuram neceſſe ſit impedire iudices Eccleſiaſticos auctoritate publica, an ſufficiat priuata auctoritate impedire.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe non ſufficere priuata auctoritate impedire; ſed opus eſſe publica. Ratio eſt, inquiunt Doctores ſtatim citandi, quia canon iſte continuari videtur cum antecedenti: in antecedente autem ſermo eſt de perſonis publicam auctoritatem laicam exercentibus, vt ſuprà dictum eſt. Ita Graſſius *part.1. lib. 4. cap.18. num.139.* Duardus hîc *quæſt. 3.* Nauarrus *in manuali cap. 27. num. 69. & 70.* Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæſito 10. num. 277.* Suarez *diſput. 21. num.75.* Alterius *cap.1. col. 1. verſic. necnon*, contra eundem Filliucium *tract.16. cap.10. quæſito 9. ad finem*, vbi ſibi contrarius videtur, Alterium *diſput. 17. cap.1. verſic. ſed dubitari poteſt*, Vgolinum hîc §. 1. *num. 1. verſic. quæ excommunicatio.*

An autem impediens iuriſdictionem auctoritate priuata incurrat excommunicationem *cap. quoniam, de immunit. Eccleſ. lib. 6.* Reſpondent Francus *ibi num.* 4. Geminianus *num.* 8. Anchar. *num.* 2. Alterius *loco citato* incurrere; quia licèt initio capitis, ſeu in narratiua ſermo ſit de illis, qui iuriſdictione temporali gaudent; nihilominus diſpoſitio generalis eſt: diſpoſitio autem, & deciſio legis attendenda eſt; ſed de hac re infrà.

8 Ex dictis ſequitur eum, qui noctu commaculat, vel dilacerat edictum Epiſcopi in loco publico affixum, non affici excommunicatione huius canonis; quia non dicitur impedire iuriſdictionem Epiſcopi auctoritate publica laicali. quamquam grauiter peccat, & graues pœnas meretur. Ita Graſſius, & Duardus *locis citatis.*

9 Tertiò dubium eſt, vtrùm huius canonis excommunicatio contrahatur impediendo ordinarios Eccleſiaſticos, ne iuriſdictione profana, & laica vtantur, vt ſi Epiſcopus Nouarriæ, vel alterius ciuitatis, dominium, & iuriſdictionem in aliquo loco temporalem habens in vſu iuriſdictionis temporalis impediatur.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia canon loquitur de impediente vſum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ: ergo ſecus dicendum eſt de impediente vſum profanæ, temporalis, & laicæ iuriſdictionis: limitata enim cauſa limitatum producit effectum. *l. cùm prætor. ff. de iudic.* Ita Vgolinus hîc *§.2. verſic.2.* Duardus hîc *canone 16. quæſt.7. num.6.* Antonius de Souſa hîc *cap.17. num. 5.* Alterius *diſp.17. cap.1. col.9. verſic. cùm autem.*

10 Quartò dubium eſt, vtrùm excommunicatio huius canonis incurratur impediendo vſum iuriſdictionis delegatæ, vel opus ſit, vt vſus iuriſdictionis ordinariæ impediatur. Pro ſolutione iſtius difficultatis,

Aduertendum eſt, iuriſdictionem delegatã eſſe illam, quæ cõceditur perſonæ, nec ei debetur ratione officij, ſeu dignitatis, vt ſi Epiſcopus alicui facultatem concedat ad cognoſcendam aliquam cauſam. Iuriſdictionem verò ordinariam eſſe illam, quæ alicui competit ex officio, vel ratione dignitatis, ſiue illi competat ex conceſſione iuris,

ſiue ex conſuetudine, ſiue ex præſcriptione. Quamobrem non eſt vocanda iuriſdictio propriè delegata; ſed potiùs ordinaria illa, quæ datur dignitati, ſeu perſonis ratione dignitatis, & in perpetuum, vt eſt illa, quæ in Concilio Tridentino *ſeſſione 6. cap. 3. de reformat.* Epiſcopis conceditur, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis ad corrigendos religioſos exemptos extra monaſterium delinquentes, aut illa, quæ *ſeſſ. 24. cap. 6.* datur Epiſcopis ad abſolutionem ſuis ſubditis impendendam, dum delicta occulta ſunt, & ad iudiciale forum minimè deducta. Hoc poſito,

Reſpondeo excommunicationem huius canonis non incurri impediendo vſum iuriſdictionis propriè delegatæ; ſed ordinariæ. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex loquitur de impedientibus Prælatos ordinarios, ne iuriſdictione ſua Eccleſiaſtica vtantur. tum quia ſi Summus Pontifex voluiſſet excommunicationem incurri impediendo iuriſdictionis delegatæ vſum, id expreſſiſſet; ſicut in excommunicatione contra recurrentes ad Curias ſæculares in hoc canone expreſſit. Ita Duardus *quæſt. 7. num. 4.* Alterius *diſp. 17. cap. 1. col. 6. verſic. ſequitur ſecundò*, & alij Doctores proximè citandi, contra Vgolinum hìc *§. 2. num. 10.*

11 Hinc ſequitur primò excommunicationem incurri impediendo Abbates, Decanos, vel Archidiaconos, ne iuriſdictione, illorum dignitati annexa, vtantur. hæc enim eſt iuriſdictio ordinaria. Idem dic de impediente Vicarij generalis iuriſdictionem, quæ illi tanquam Epiſcopi Vicario competit; hæc enim eſt iuriſdictio ordinaria, cùm illi ratione officij à iure concedatur. Ita Alterius *diſp. 17. cap. 1. col. 2.* Reginaldus *lib. 9. cap. 24. num. 367.* Filliucius *num. 279.* Duardus *quæſt. 7. num. 1.* Vgolinus hìc *§. 1. verſ. item afficit*, vbi hoc idem iure merito extendit, non ſolùm ad impedientem Cardinales, ne iuriſdictione vtantur in Eccleſia ſua titulari; (habent enim iuriſdictionem ordinariam in Eccleſia ſui tituli, vt alibi oſtendi.) verùm etiam ad impedientem Generales, vel Prouinciales ordinum. Imò idem ſentiendum putat de impedientibus Legatos à latere, vel Nuncios. tum quia ſunt Epiſcopi, de quibus in textu expreſſa mentio habetur. tum quia iuriſdictio iure ordinario ipſis competit.

12 Secundò excommunicationem contrahi impediendo Epiſcopos, ne iuriſdictionem exerceat, etiam in illis caſibus, in quibus Concilium Tridentinum illis tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis iuriſdictionem confert. Ratio eſt, tum quia hæc iuriſdictio ordinaria potius cenſetur, quàm delegata, cùm Epiſcopis concedatur ratione dignitatis, vt patet ex iis, quæ tradidi *de legibus diſput. 10. quæſt. 2. puncto 1. num. 3.* cum Azorio, Couarruuia, & aliis. tum quia in hoc canone excommunicatio fertur contra impedientes ordinarios, ne iuriſdictione Eccleſiaſtica vtantur, quatenus canones, conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & decreta Conciliorum generalium, præſertim Tridentini ſtatuunt; ergo excommunicatio incurritur impediendo Epiſcopos, ne iuriſdictionem exerceant in iis caſibus, in quibus Concilium eis facultatem concedit, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis. Ita gloſſa *in cap. irrefragabili, de offic. ordin.* Suarez *diſp. 21. ſect. 2.* Filliucius *tract. 11. cap. 2. quæſito 6.* Alterius *diſp. 17. cap. 1. col. 6.* Sayrus *lib. 3. cap. 20. num. 4.* Duardus *canone 16. quæſt. 2. num. 2.* Coriolanus hìc, *initio.*

Præterea excommunicationi ſubiicitur impediens Epiſcopum in iis, quæ ad viſitationem, ac morum correctionem ſubditorum ſuorum ſpectant; etiamſi fortè iuriſdictionem exerceat, tanquam Delegatus Sedis Apoſtolicæ, iuxta Concilij Tridentini diſpoſitionem *ſeſſ. 24. cap. 10.* Epiſcopus enim non ob id deſinit eſſe ordinarius, nec dicitur iuriſdictionem propriè delegatam exercere; cùm hæc iuriſdictio dignitati Epiſcopali concedatur, & perpetua ſit. Dicitur autem Delegatus Sedis Apoſtolicæ, vt ſubditis occaſio tollatur detrectandi obedientiam Epiſcopo prætextu exemptionis à conſueta Epiſcopi iuriſdictione. Deinde etiamſi darem Epiſcopum, dum aliquid, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus facit, vt dum Eccleſiam exemptam viſitat, iuxta conſtitutionem Concilij Tridentini *ſeſſ. 22. cap. 8. & ſeſſ. 24. cap. 9.* non dici iuriſdictionem ordinariam exercere. Nihilominus impediens illum immunis non eſſet ab excommunicatione contra impedientes Commiſſarios Apoſtolicos edita *canone 14.* Filliucius *tractatu 16. cap. 10. quæſito 10. num. 279.*

13 Tertiò impedientem Epiſcopum, ne ſua iuriſdictione vtatur, affici excommunicatione huius canonis; etiamſi Epiſcopus nondum ſit conſecratus. Ratio eſt, quia etiamſi admitterem illum ante conſecrationem non eſſe propriè Epiſcopum; negari tamen non debet, quin ſit iudex ordinarius: nam poſt confirmationem, iuriſdictionem habet ex gloſſa communiter recepta *in cap. tranſmiſſam, de elect.* Vgolino hìc *§. 1. verſic. verum.* Alter. *diſp. 17. cap. 1. col. 3.* Filliucio *quæſito 10. num. 279.* Duardo *quæſt. 7. num. 1.*

Secùs ſi impediat Epiſcopum electum, & confirmatum, antequam Epiſcopatus poſſeſſionem cœperit: nam Epiſcopus ante adeptam Epiſcopatus poſſeſſionem, non poteſt licitè, aut validè iuriſdictionem exercere, nec Epiſcopatus poſſeſſionem adipiſci, vel tanquam Epiſcopus recipi, vel admitti, antequam litteras Apoſtolicas obtineat: alioquin acta huiuſmodi Epiſcopi irrita ſunt, & inualida, & tam Epiſcopus, quàm illum recipientes incidunt in pœnas *extrauag. iniunctæ, de elect. in extrauag. commun.* Ita Duardus *loco cit. num. 1. verſic. bene verum.* Alterius *diſp. 17. cap. 1. col. 4. verſic. ſolutio.* Panormitanus *cap. qualiter, de elect.* & alij.

14 Quintò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam huius canonis pœnam ſatis ſit impedire iudices ordinarios Eccleſiaſticos in cauſis mixti fori.

Pro ſolutione notandum eſt illa crimina eſſe mixti fori, quę ab vtroque foro vetita ſunt; conſequenter ab vtroque iudice puniri poſſunt, vt rapina, vſura, adulterium, & ſimilia à laico perpetrata.

Dixi *à laico*; quia Eccleſiaſtici delinquentes non poſſunt à laicis puniri, vt pluribus oſtendi *quæſt. præcedenti*, idémque tradunt Panormitanus *in cap. cùm ſit generale, num. 3. de foro compet.* Nauarrus *in cap. nouerit, de ſent. excommun. notabili 6. num. 40.* Graffius *lib. 4. hìc num. 126.* Vgolinus hìc *§. 2. verſic. 4.* & alij communiter.

Notandum eſt ſecundò in cauſis mixti fori iure communi dari locum præuentioni; ita vt forum, quod priùs ad ſe cauſam auocat, ſententiam ferre debeat. Aliud verò forum ſupplet ſolum defectum primi iudicis, iniuncta pœna culpæ commenſurata, ſi priùs iudex in ea iniungenda defecit, vel eam executioni mandare non potuit, vt patet ex dictis *quæſtione præcedenti, ſect. 1.* His poſitis,

Reſpondeo eum, qui iudices ordinarios in cauſis mixti fori præuenit cognoſcendo cauſam, ſeu illam definiendam accipiendo, antequam ad iudicem Eccleſiaſticum deducta eſſet, non affici excommunicatione; quia non impedit iniuſtè, cùm præuentioni locus ſit, iuxta dicta *in ſecundo notabili.* Si verò impediat iudicem Eccleſiaſticum, dum Eccleſiaſticus laicum præuenit, aut dum ius habet cognoſcendi, non obſtante quauis laici iudicis præuentione, afficitur excommunicatione; quia impedit iudicem Eccleſiaſticum, ne ſua iuriſdictione vtatur, vt ſi laicus, qui præuenit, impediat iudicem Eccleſiaſticum, ne cenſuras contra delinquentem latas promulget. Ita Vgolinus hìc *§. 2. verſ. 4.* Duardus *quæſt. 5.* Antonius de Souſa *diſp. 85.* Graffius *loco citato*, Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæſito 10. num. 280.*

15 Sextò dubiũ eſt, vtrùm huius canonis cenſura incurratur nõ ſolùm directè, vel indirectè carcerando, aut moleſtando agẽtes, Procuratores, familiares, conſanguineos,

vel

vel affines Prælatorum, Ordinariorum; verùm etiam dum alia ratione iudices ipſi ordinarij in vſu iuriſdictionis ſuæ Eccleſiaſticæ impediuntur.

Reſpondeo incurri quouis modo iudices Eccleſiaſtici ordinarij impediantur in ſuæ iuriſdictionis Eccleſiaſticæ vſu. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat quomodolibet impedientes, & illa verba, *directè, vel indirectè carcerando, vel moleſtando*, addita fuerunt à Paulo V. & à ſucceſſoribus, non ad reſtringendam excommunicationis pœnam; ſed ad illam ampliandam, ne iudices Eccleſiaſtici à ſuo munere obeundo & iuriſdictione exercenda, indirectè retrahantur metu moleſtiæ ſuis agentibus, familiaribus, conſanguineis, vel affinibus inferendæ. Nonnulli enim laici cùm moleſtiam Prælatis inferre non poſſent, ipſorum conſanguineos, familiares, aliósve ipſis Prælatis aliquo titulo coniunctos vexare non verebantur, vt Prælati à ſui muneris vſu retraherentur; conſequenter ipſos Prælatos indirectè impedire dicebantur. Ad auferendum autem iſtud impedimentum Summus Pontifex iſta verba addidit, *directè, vel indirectè*, &c. Ita Duardus *canone 16. quæſt. 3.* Quidquid in oppoſitum ſentire videatur Antonius de Souſa hîc *cap. 17. num. 1. verſic. modi, quibus impediri non debent.*

16 Septimò dubium eſt, vtrùm cenſura huius canonis incurratur, impediendo Epiſcopum, ne abſolutionem ſacramentalem alicui conferat. Ratio dubitandi eſt, quia impedit iudicem ordinarium, ne ſua iuriſdictione vtatur: abſolutio enim ſacramentalis non ſolùm eſt actus ordinis; verùm etiam iuriſdictionis, vt ſuppono ex dictis *de ſacramentis*, cum communi Doctorum ſententia. His non obſtantibus,

Reſpondeo non incurri; quia in hoc canone ſermo eſt de impedientibus vſum iuriſdictionis fori externi, vt patet ex illis verbis, *iudices ordinarios*, ne iuriſdictione ſua Eccleſiaſtica contra quoſcunque vtantur. Adde hunc non dici impedire vſum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ contra aliquem, vt in Bulla dicitur; ſed potiùs impedire, ne iuriſdictio in gratiam, & vtilitatem alicuius exerceatur. Ita Vgolinus hîc *num. 3. ſub finem*, Duardus hîc *canon. 16. quæſt. 7. num. 7. verſic. 6.*

Idem à fortiori dicendum videtur de eo, qui Parochum impedit, ne alicui beneficium abſolutionis impendat, vt patet ex rationibus proximè allatis, ex quibus etiam colligitur reſponſio ad rationem dubitandi; abſolutio enim ſacramentalis non eſt actus iuriſdictionis fori externi, ſed interni.

17 Idem ſentiendum arbitror, ſi Epiſcopus impediatur, ne poteſtatem ordinis exerceat: poteſtas enim ordinis communiter à Doctoribus contradiſtingui ſolet à poteſtate iuriſdictionis. Ita Duardus, & Vgolinus *locis citatis*, contra Alterium *diſp. 17. cap. 1. col. 4. quæſito 2.*

18 Octauò dubium eſt, vtrùm cenſura huius canonis incurratur impediendo iudicem Eccleſiaſticum ordinarium, ne iuriſdictione ſua vtatur in cauſis ad iudicem Eccleſiaſticum ſpectantibus ex conſuetudine.

Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæſito 10 num. 280.* affirmatiuam ſententiam ſimpliciter, & abſolute ſuſtinet.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel iudex Eccleſiaſticus impeditur in cauſis ad ipſum ſpectantibus ex conſuetudine, quæ per ſacros canones non eſt approbata, & confirmata, & ſic impediens huius canonis excommunicationem non incurrit; quia non impedit Eccleſiaſticum iudicem, ne iuriſdictione ſua vtatur, ſecundùm quod canones, vel Eccleſiaſticæ conſtitutiones decernunt. Si verò impeditur in cauſis ad ipſum pertinentibus ex conſuetudine per ſacros canones, vel conſtitutiones Eccleſiaſticas approbata, & confirmata, impediens incurrit excommunicationem; quia impedit Prælatum, ne iuriſdictione ſua vtatur ſecundùm quod Canones, vel Eccleſiaſticæ conſtitutiones ſtatuunt. Quamobrem ſi clericus conueniat laicum pro rebus ſuis, vel Eccleſiæ coram Eccleſiaſtico iudice, vbi conſuetudine receptum eſt, vt clericus laicum pro huiuſmodi rebus coram Eccleſiaſtico iudice conueniat, impediens in tali euentu iudicem Eccleſiaſticum, ne iuriſdictione, per conſuetudinem in laicos acquiſita, vtatur, incidit in excommunicationem; quia huiuſmodi conſuetudo approbatur per ſacros canones, *cap. ſi clericus laicum 5. & cap. cùm ſit generale 8. de foro compet.* Item ſi quis impediat iudicem Eccleſiaſticum ordinarium, ne ſuam exerceat iuriſdictionem in cauſis ad forum Eccleſiaſticum ratione perſonæ, negotij, vel rei pertinentibus ex antiqua conſuetudine, incidit in excommunicationem; quia iſta conſuetudo approbari videtur *in cap. quoniam, de immunit. Eccleſ.* vt patebit ex dicendis *puncto 3.* Ex quo licet inferre ſententiam Filliucij, regulariter loquendo, veram eſſe.

19 Nonò dubium eſt, vtrum vetitum ſit ſub excommunicatione impedire Prælatum, dum ſua iuriſdictione vtitur, iuxta ſtatuta Conciliorum prouincialium. Antonius de Souſa hîc *cap. 17. num. 4. ad finem*, affirmatiuè reſpondet. tum quia nomine conſtitutionum Eccleſiaſticarum intelligitur quæcunque lex Eccleſiaſtica. tum quia etiam ſtatuta Conciliorum prouincialium vocantur Canones *§. porrò diſtinct. 3.*

Sed contrarium mihi probabilius videtur; quia nomine conſtitutionis Eccleſiaſticæ intelliguntur ſanctiones, & decreta Summorum Pontificum: ſicut enim libertas Eccleſiaſtica illa dicitur, quæ vniuerſaliter conceſſa eſt; ita etiam conſtitutio Eccleſiaſtica ea vocatur, quæ à Summo Pontifice tanquam ab vniuerſali Paſtore edita eſt. Ita Alterius *diſp. 17. cap. 1. col. penult. verſ. ſecundùm quod.*

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, negando nomine Eccleſiaſticarum conſtitutionum hoc in loco intelligi quamcumque legem.

Ad ſecundam reſpondeo nomen canonum in materia pœnali accipi ſtrictè, & propriè pro conſtitutione edita à Papa, ſeu ſancita in Concilio generali, vt *in cap. 1. de conſtitut.* & *ibi* Felinus *num. 1.* & alij.

20 Decimò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam huius canonis cenſuram ſatis ſit impedire per mandatum, ſeu per alium.

Reſpondeo affirmatiuè; quia in textu habetur dictio, *quomodolibet*, qua omnem impediendi modum comprehendi ſuprà ſæpiùs probaui. Ita Vgolinus hîc *§. 1. verſ. 3.* Duard. hîc *quæſt. 4. n. 2. verſ. ad contrarium, & quæſt. 7. n. 3.*

21 Vndecimò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit impedire iudices Eccleſiaſticos, ne ſua iuriſdictione vtantur: etiamſi effectus impedimenti non ſequatur, id eſt, etiamſi non obſtante tali impedimento iudex Eccleſiaſticus à ſuæ iuriſdictionis vſu non ceſſet.

Reſpondeo non ſatis eſſe hoc pacto impedire. tum quia præbens huiuſmodi impedimentum re ipſa non dicitur impedire, ne iudex iuriſdictione ſua vtatur. tum quia pœna ob aliquod delictum impoſita non incurritur, niſi delictum conſummatum ſit, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere, de affinitate*, & alibi. Ita Alterius *diſp. 17. cap. 1. col. 8. verſic. quominus, pag. 713.* Duardus hîc *quæſt. 7. num. 7. ad finem.*

An verò ad hanc cenſuram incurrendam opus ſit, vt impedimentū inferatur animo impediendi iuriſdictionis vſum, conſtabit ex dicendis in puncto proximè ſequenti.

Explicatis iis, quæ ad intelligentiam primæ actionis in hoc canone interdictæ faciunt, confero me ad reliquas actiones explicandas.

22 *Secunda actio* in hoc canone interdicta eſt recurrere ad Curias ſæculares, ſeu potiùs iudicium fori Eccleſiaſtici eludere, recurrendo ad Cancellarias, & alias Curias ſæculares animo impediendi ſententias, & decreta iudicum Eccleſiaſticorum ordinariorum, vel Delegatorum, vt patet ex textu Bullæ.

23 Amplia primò ſiue quis ad tribunalia iudicum ſæcularium recurrat poſt ſententias, & decreta Ordinariorum, vel quorumcunque Delegatorum, ſiue recurrat ante huiuſmodi ſententias, decreta, ſeu ordinationes, vt ſi quis timore alicuius decreti ab Eccleſiaſtico indice contra ſe ferendi recurrat ad ſæcularia tribunalia, & ab illis impetret mandata, & prohibitiones, ne quid contra recurrentem ab Eccleſiaſticis iudicibus decernatur. Ratio, qua moueor ad hanc ampliationem ſuſtinendam, eſt; quia in textu dicitur, *poſt ipſorum Ordinariorum, vel etiam ab eis Delegatorum quorumcunque ſententias, & decreta, aut aliàs.* dictio autem, *aliàs*, idem eſt, ac aliter, vel alio modo. *l. 1. §. iure, ff. de condit. & demonſtrat. & l. denique, §. interdum, ff. de priuileg. legat.* Ita Reginaldus *num.* 369. Filliucius *quæſito* 11. *num.* 283. contra Duardum hic *queſt. 1. verſic. nam in primis*, Vgolinum hic *verſic. ac etiam, num.* 1. Alterium hic *cap.* 2. *col.* 1. *verſ. quare.*

Amplia ſecundò non ſolùm ſi quis recurrat ad tribunal laicorum ad obtinendas inhibitiones, vel mandata contra iudices Eccleſiaſticos ordinarios; verùm etiam ad hæc obtinenda contra Delegatos; quia canon de his etiam in hac parte loquitur. Ex quo patet differentia inter primam actionem, & ſubſequentes, quòd in prima ſermo tantummodo eſt de impedientibus vſum iuriſdictionis ordinariæ; ſubſequentes verò extenduntur ad eos, qui aliquam ipſarum actionum faciunt contra iudices ordinarios, vel delegatos, vt ex ipſo canone clariſſimè conſtat. Ita communiter DD.

24 Sed modò dubium eſt primò, quid intelligatur nomine Cancellariæ, & Curiæ, quarum recurſus prohibetur.

Reſpondeo nomine Cancellariæ intelligi tribunal laicorum, quod alicubi Cancellaria vocatur.

Nomine Curiæ ſæcularis ſignificari tribunalia iudicum ſæcularium, quæcunque illa ſint: ob id enim in textu additur illa clauſula vniuerſalis, *& alias Curias ſæculares.* Ita Alterius *diſp.* 17. *cap.* 2. *col.* 2. *verſiculo, ad Cancellarias.*

25 Secundò dubium eſt, quid ſit ſententia, & quid decretum.

Reſpondeo ſententiam eſſe definitionem iudicis, qua litibus inuicem contendentium finis imponitur. *cap. inrgantium, de ſentent. & re iudic.*

Decretum verò ſignificat quamcunque iudicis definitionem, & ordinationem, ſeu mandatum, præceptum, & ſententiam tam definitiuam, quàm interlocutoriam. Alterius *loco citato col.* 1. *ad finem*, Duardus hic *canone* 16. *quæſt.* 7. *num.* 8. & alij.

26 Tertiò dubium eſt, quid ſit eludere, ſeu quiſnam dicatur eludens iudicium fori Eccleſiaſtici.

Reſpondeo illum dici eludentem, qui non habita ratione iudicij Eccleſiaſtici ad Curias ſæculares confugit in præiudicium poteſtatis, & iuriſdictionis, quam iudex Eccleſiaſticus contra confugientem exercuit, vel exercere debebat.

Ex quo ſequitur eum, qui poſt ſententiam, ſeu ordinationem, prouiſionem, vel præceptum ab Eccleſiaſtico iudice pronunciatum, ad ſæculares iudices recurrit, affici excommunicatione huius canonis; quia hic dicitur eludere iudicium fori Eccleſiaſtici ad tribunal laicorum recurrendo.

27 Et hoc verum arbitror, etiamſi ſententia contra recurrentem lata, violentiam, aut iniuſtitiam contineret; hic enim adhuc dicitur iudicium Eccleſiaſtici fori eludere, cùm ob iniuſtitiam ab Eccleſiaſtico iudice ſibi factam, non habeat ius ad laicos confugiendi; ſed alium ſuperiorem Eccleſiaſticum adire debeat, vt ex *cap. tranſmiſſa, & cap. licet, de foro compet.* & ex aliis iuribus *in quæſtione decimaquinta* explicatum eſt, contra Antonium de Souſa hic *cap.* 17. *num.* 3. Couarruuiam, Ceuallos, & alios, Hoc tamen limitari poteſt iuxta dicta *quæſt.* 15. *puncto* 4.

28 Quartò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam huius canonis pœnam ſatis ſit recurrere ad Curias ſæculares; etiamſi a iudice laico, ad quem recurritur, nil obtineatur, vel opus ſit, vt mandatum, ſeu prohibitio contra iudices Eccleſiaſticos obtineatur.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima eſt aſſerentium non ſatis eſſe recurrere à iudicibus Eccleſiaſticis ad ſæculares; ſed opus eſſe, vt prohibitiones, ſeu mandata contra præfatos iudices obtineantur, & executioni mandentur. Ideo ſi quis ab Eccleſiaſticis iudicibus ad ſæculares recurrat, non incidit in excommunicationem huius canonis; niſi etiam mandata, & prohibitiones contra Eccleſiaſticos iudices obtineat, & illa executioni mandari curet; ita vt prædictis iudicibus Eccleſiaſticis intimentur. Ratio eſt, tum quia nullum præiudicium Eccleſiaſticæ iuriſdictioni affertur ex recurſu ad ſæculares, niſi aliquid contra iudices Eccleſiaſticos decernatur; ſed præiudicium cenſetur ſolum attentatum. tum quia iſtæ tres actiones, recurrere, & procurare, decerni, & executioni mandari decreta, vel prohibitiones contra iudices Eccleſiaſticos, in textu exprimuntur addita inter ipſas dictione, *&*, quæ concurſum omnium copulatiuorum requirit. *l. ſi quis ita ſtipulatus, ff. de verb. oblìgat. l. ſi is, qui ducenta, ff. de rebus dub. & cap.* 2. *de reſcript.* tum quia verba cum effectu intelligenda ſunt. *l.* 1. *§. hac verba, ff. quod quiſque iuris, & l. quoties, ff. qui ſatiſdare cogantur.* Ita Viualdus *hîc*, Nauarrus *conſil.* 20. *de ſentent. excom.* Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſito* 12. *n.* 284. Vgolinus hic *verſic. ac etiam eos, num.* 2. Duardus hic *canone* 16. *quæſt.* 6. *num.* 3. *& ſeqq.*

Hinc ſequitur excommunicationem ab eo non contrahi, qui ad ſæcularem iudicem recurrit contra Eccleſiaſticos iudices, & alius eo inſcio, vel contradicente mandatum contra eoſdem obtinet, vel executioni mandari curat.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt affirmantium ſufficere, vt à iudicibus Eccleſiaſticis ad ſæculares recurratur animo petendi à ſæcularibus iudicibus auxilium, ſeu mandata, vel inhibitiones contra Eccleſiaſticos iudices; etiamſi poſtea re ipſa non obtineantur, vel obtenta executioni non mandentur. Ratio eſt, quia quælibet aliarum actionum in hoc canone expreſſarum ſufficit ad incurrendam huius canonis excommunicationem, etiamſi eis addatur copula, *&*; ergo etiam quælibet iſtarum ſufficit, cùm par ratio videatur, & copula illa, *&*, quamuis aliquando requirat omnia copulata adimpleri, nihilominus ſæpe ponitur inter diuerſa, & ſenſum diſiunctiuum facit, vt alibi probaui, & aperte conſtat ex aliis actionibus in hoc canone interdictis, quarum ſingulæ ad incurrendam excommunicationem ſufficiunt. Ita Alterius *diſp.* 17. *cap.* 2. *col.* 2. *& 3. verſic. verum hic oritur*, & Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 24. *num.* 369. *notabili* 5.

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo ſufficere præiudicium attentatum per recurſum; quia recurſus per ſe prohibetur.

Ad ſecundam rationem patet reſponſio ex ratione ſecundæ ſententiæ.

Ad tertiam reſpondeo facto recurſu adeſſe effectum ſub cenſura prohibitum. Secus ſi quis cogitet ſolum recurrere, vel conetur recurrere, ſed actu non recurrat; tunc enim non adeſt actio, ſeu effectus ſub cenſura prohibitus.

29 Vtrùm verò qui recurrit, & prohibitiones, & mandata obtinet, illaque executioni mandari curat, plures excommunicationes incurrat, conſtat ex dictis in quæſtionibus antecedentibus incurrere, quoties iſtæ actiones ſunt moraliter diſtinctæ; quidquid in contrarium ſentiat Alterius *loco citato col.* 3. quem à fortiori ſequi debent alij DD. ſuſtinentes iſtas tres actiones copulatiuè prohi

prohiberi, & conſequenter omnes requiri ad incurrendam huius canonis excommunicationem, ob recurſum ad Curias ſæculares.

30 Quintò dubium eſt, vtrùm excommunicatio ab illo contrahatur, qui curat deleri, & tolli decreta, in Curia ſæculari edita ad inſtantiam iudicum Eccleſiaſticorum, ſeu in confirmationem decretorum Eccleſiaſticorum. Reſpondeo, ſi præcisè curet præfata decreta in ſæculari Curia ſancita deleri, non incidit in excommunicationem. Ratio eſt, tum quia hic non dicitur recurrere, ſed potiùs trahi ab Eccleſiaſtico iudice ad ſæculare tribunal, ad quod Eccleſiaſticus iudex pro ſuorum decretorum confirmatione recurrit. tum quia cui non conueniunt verba diſpoſitionis, neque diſpoſitio conuenit. *l. 4. §. toties, ff. de damn. infect. l. quod constitutum, ff. de militari teſtam.* verba autem iſtius canonis non conueniunt huic caſui; quia in canone ſermo eſt de eludentibus iudicium Eccleſiaſticum, recurrendo ad Curias ſæculares, & procurando ab iis prohibitiones, vel mandata contra iudices Eccleſiaſticos, quod hìc non contingit, cùm recurrens ad Curias ſæculares conetur ſolùm impedire, ne in Curia ſæculari confirmatio decretorum Eccleſiaſticorum obtineatur, vel obtenta tollatur; non verò curet tolli decreta Eccleſiaſticorum iudicum. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 20. num. 5.* Duardus hìc *canone 16. quæſtione 6. num. 4.* Antonius de Souſa hìc *cap. 17. num. 5.* Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæſito 12. num. 285.* Coriolanus *in expoſitione Bullæ verſic. ſecundum eſt.*

Hinc colligi poteſt excommunicationem ab eo non contrahi, qui, Epiſcopo recurrente ad tribunalia ſæcularia pro confirmatione ſuarum ordinationum, vel decretorum, ad eadem tribunalia recurrit, inhibitiones impetrat, ſeu procurat, ne confirmatio concedatur Epiſcopo. Ita DD. citati.

31 *Tertia actio* in hoc canone principaliter prohibita, eſt procurare à Curiis ſæcularibus decerni mandata, vel prohibitiones contra prædictos iudices Eccleſiaſticos ordinarios, vel delegatos.

32 Sed modò dubium eſt, vtrùm neceſſe ſit, vt præfatæ prohibitiones, vel mandata, quæ contra iudices Eccleſiaſticos decerni procurantur, ſint pœnalia.

Reſpondeo cum Reginaldo *lib. 9. num. 369.* Alterio *diſp. 17. cap. 2. col. 2. verſ. & ab illis*, Duardo hìc *quæſt. 7. n. 9.* contra Vgolinum *verſ. ac etiam, num. 3.* Filliuciũ *num. 285. & ſeq.* probabilius mihi videri ſufficere quaſlibet prohibitiones, vel mandata ſimpliciter facta, etiam ſine appoſitione pœnæ. Ratio eſt, quia canon abſolutè, & generaliter loquitur, & illa particula, *etiam pœnalia*, non additur reſtrictiuè, ſed ampliatiuè, vt ex *l. 2. C. de teſtibus*, obſeruat Menochius *conſil. 31. num. 7. & conſil. 336. num. 17.* Rota Romana apud Farinacium *deciſ. 367. num. 1. tom. 1. part. 1.* Surdus *deciſ. 8. num. 12.* & alij, quos refert Auguſtinus Barboſa *dict. 95. num. 1.* vel dic per dictionem illam, *etiam*, idem ſignificari, quod *maximè*; ita vt ſenſus ſit, eum ligari excommunicatione, qui ad Curias ſæculares confugit, & ab illis impetrat prohibitiones, & mandata, maxime ſi pœnalia ſint, vt in ſimili tenet Baldus *lib. 3. conſilio 309.* & Antonius Angelus Gratus *dictione 60. num. 6.*

33 *Quarta actio* eſt procurare, vt prædictæ prohibitiones, vel mandata contra præfatos iudices Eccleſiaſticos executioni mandentur.

Vtrùm verò tres proximè dictæ actiones neceſſariæ ſint ad incurrendam huius canonis pœnam, vel earum vna ſine aliis ſufficiat, conſtat ex dictis *in expoſitione ſecundæ actionis, dub. 4. num. 28.*

34 *Quinta actio* eſt, prædictas prohibitiones, ſeu mandata facere contra prefatos iudices Eccleſiaſticos. Quamobrem iudex laicus, qui huiuſmodi mandata facit, ſtatim excommunicationis vinculo ligatur; etiamſi mandata executioni mandari non curet: nam *decernere* eſt actio diſtincta ab executione. Ita Vgolinus hìc *verſ. eos.*

35 *Sexta* eſt præfatas prohibitiones, ſeu mandata exequi, vt ſi quis huiuſmodi præcepta iudici Eccleſiaſtico intimet, vel pœnam exigat, aut alia ratione mandata exequatur.

36 Ex quo ſequitur ſatellites, alióſque iuſtitiæ miniſtros, qui dicta mandata exequuntur, in pœnam huius canonis incidere, niſi fortè metu grauis incommodi, vel probabilis ignorantiæ titulo excuſentur. Ita Vgolinus *loco proximè citato*, Alterius *diſp. 17. cap. 2. col. 4. verſic. eos quoque*, Duardus hìc *quæſt. 7. num. 9. verſic. 4. & 11.* Filliucius *num. 285.*

Quis autem metus grauis cenſeatur, & ſufficiat, ne quis excommunicationem contrahat, conſtat tum ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in communi*, tum ex ſupradictis quæſtionibus.

Hactenus explicaui actiones in hoc canone principaliter prohibitas. Actionum modò acceſſoriè interdictarum expoſitionem breuiter aggredior; quia quæ circa ipſarum intelligentiam dici poſſent, ex alibi dictis facilè deducuntur.

SECVNDA PROPOSITIO.

37 Materia minus præcipua, ſeu acceſſoria iſtius cenſuræ eſt *ſacrilegium*, quod committitur contra Eccleſiam faciendo aliquam actionem acceſſoriè hìc prohibitam.

Prima autem *actio* acceſſoriè prohibita eſt dare auxilium ad ſupradictas actiones principales in præcedenti propoſitione fuſiùs explicatas, e. g. tradendo pecuniam, quam recurrens tradat iudici laico, vt prohibitionem, vel mandatum obtineat, vel ſcribendo inhibitiones, & mandata, &c.

Secunda dare conſilium.

Tertia dare patrocinium, & licèt iſta actio implicitè contineatur in auxilio, & fauore: nihilominus Summus Pontifex voluit hoc clarioribus verbis exprimere, vt omnis dubitandi ratio è medio tolleretur. Quamobrem Aduocatus, vel alius, qui appellantis à decretis iudicum Eccleſiaſticorum ad Curias ſæculares patrocinium ſuſcipit, & apud iudicem laicum inſtat, illúmque rationibus, ſeu iuribus iniuſtè inducit ad ferendas prohibitiones, vel mandata contra Eccleſiaſticos iudices, vel ad illa executioni mandanda, pœnis huius canonis ſubiicitur. Ita Alterius *diſp. 17. cap. 2. col. 5. verſic. ſeu dant*, Vgolinus hìc *verſic. ſeu dant, num. 1.*

Quarta actio eſt dare fauorem, e. g. curando, vt facilis ingreſſus ad ſæculares Curias recurrenti pateat, vel quamprimum inhibitio concedatur.

38 Circa iſtas actiones acceſſorias dubium eſt primò, vtrùm ad excommunicationem huius canonis incurrendam ſatis ſit conſilium, auxilium, vel fauorem ad quamlibet prædictarum actionum principaliter prohibitarum.

Reſpondeo affirmatiuè, quia actiones acceſſoriæ prohibentur in ordine ad principales; ſed actiones principales alternatiuè, & disiunctiuè interdictæ ſunt, & vnaquæque illarum ſufficit, vt ſuprà dictum eſt; ergo etiam ſufficit aliquam actionem acceſſoriam circa prædictas principales ſeorſim ſumptas exercere.

Ex quo ſequitur eum, qui auxilium, vel conſilium dat recurrenti à iudicibus Eccleſiaſticis ad ſæculares, ligari excommunicatione ſtatim ac is, cui datum eſt conſilium, vel auxiliũ, recurſum ad Curias ſæculares habuit; etiamſi ab illis nullam prohibitionem, vel mandatum contra Eccleſiaſticos iudices obtineat, vel antequam mandatum obtentum executioni mandet. Ita Alterius *diſp. 17. cap. 2. ad finem*, contra Duardum *quæſt. 7. num. 9.* & alios, quos retuli in explicatione ſecundæ actionis principaliter prohibitæ *dub. 4.*

Secundò dubium eſt, vtrùm faciens aliquam actionem acceſſoriam incurrat excommunicationem, nondum ſecuta actione, ſeu effectu principaliter prohibito: vt ſi quis conſulat alteri recurſum ad Curiam ſæcularem cauſa obtinendi mandatum, vel prohibitionem contra iudicem Eccleſiaſticum, afficiatur excommunicatione, antequam recurrens obtineat mandatum, & eius executionem.

Reſpondeo non incurrere, nondum ſecuta actione principaliter prohibita. Ratio eſt, tum quia hoc eſt proprium actionum acceſſoriarum, vt ad cenſuram incurrendam non ſufficiant; niſi adſit actio principalis, cuius intuitu vetitæ ſunt actiones acceſſoriæ, vt alibi ſæpiùs dixi. tum quia Summus Pontifex excommunicat dantes conſilium, auxilium, vel fauorem in eiſdem, vt dicitur in textu; is autem non dicitur, propriè loquendo, dare conſilium, vel fauorem in aliqua actione, quæ nondum exiſtit. Ita Vgolinus hîc *verſ. ſeu dant, ad finem*, Alterius hîc *cap. 2. col. vltima, verſ. nihilominus*, Reginaldus *lib. 9. cap. 24. num. 369. notab. 5.* Coriolanus hîc *verſ. hic ergo*, contra Duardum hîc *quæſt. 7. num. 12.* vbi cenſet iſtas actiones non eſſe acceſſoriè, ſed principaliter prohibitas.

PVNCTVM II.

De ſubiecto, ſeu perſonis, contra quas huius canonis excommunicatio lata eſt, ob recurſum ad curias ſæculares, &c.

1 *Explicantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur.*
2 *Iudices Eccleſiaſtici auctoritate Eccleſiaſtica ſe inuicem impedientes non incurrunt excommunicationem.*
3 *Impediens iudices Eccleſiaſticos in ſua iuriſdictione non animo impediendi vſum iuriſdictionis, non incurrit excommunicationem.*
4 *Explicantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur ob actiones acceſſorias.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 SVbiectum huius cenſuræ ſunt omnes iniuſtè quomodolibet, directè, vel indirectè impedientes iudices Eccleſiaſticos ordinarios, ne ſua iuriſdictione contra quoſcunque vtantur.

Dixi *omnes*, vt indicarem hanc cenſuram extendi ad omnes impedientes cuiuſcunque gradus, & conditionis exiſtant: nam textus abſolutè loquitur. Ita communiter Doctores.

Ex quo ſequitur tam laicos, quàm Eccleſiaſticos ligari excommunicatione huius canonis, dum iniuſtè auctoritate laicali impediunt iudices Eccleſiaſticos, ne iuriſdictione ſua vtantur.

2 Si verò Eccleſiaſtici iudices ſe inuicem impediant auctoritate Eccleſiaſtica, vt via præuentionis, vel recurſus ad ſuperiores Eccleſiaſticos, non videntur in excommunicationem huius canonis incurrere; quia iſta excommunicatio videtur lata in deteſtationem auctoritatis, & poteſtatis ſæcularis, quæ adhiberi ſolet ad impediendum vſum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. Ita Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæſito 10. num. 277.* Alterius *diſp. 17. cap. 1. verſ. necnon.* Duardus hîc *quæſt. 7. num. 1.*

Dixi, *iudices Eccleſiaſticos ordinarios*, vt innuerem iſtam excommunicationem non incurri impediendo iudices delegatos, vt patet ex dictis *puncto præcedenti, in explicatione primæ actionis*, vbi etiam plures alias difficultates ad hanc rem facientes propoſui, & diſſolui.

Dixi, *contra quoſcunque*, vt ſciatur impedientem Prælatum, ne ſua iuriſdictione vtatur, affici excommunicatione, ſiue impediat, ne vtatur iuriſdictione contra Principes, magiſtratus, communitates, collegia, aut alios quoſlibet ſæculares, ſiue ne vtatur contra clericos, & Eccleſiaſticos in quibuſcunque cauſis ad forum Eccleſiaſticum ſpectantibus. Ita Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæſito 11. num. 282.* Alterius *diſp. 17. cap. 1. col. penultima, verſ. cum autem*, & alij.

3 Quæres vtrùm impediens iudices Eccleſiaſticos, ne iuriſdictione ſua vtantur alia de cauſa, quàm impediendi vſum iuriſdictionis, afficiatur excommunicatione huius canonis, vt ſi iudicem Eccleſiaſticum ob priuatas inimicitias vexet, aut vulneret, aut aliam inferat moleſtiam, ob quam præfatus iudex iuriſdictionem ſuam exercere non valeat.

Reſpondeo non affici excommunicatione. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *quomodolibet hac de cauſa.* vbi notanda eſt illa clauſula, *hac de cauſa.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum huius cenſuræ non ſolùm ſunt impedientes iudices ordinarios Eccleſiaſticos, ne ſua iuriſdictione vtantur, vt in prima propoſitione explicatum eſt; verùm etiam omnes illi tam laici, quàm Eccleſiaſtici qui iudicium fori Eccleſiaſtici eludentes ad Curias ſæculares recurrunt animo impediendi decreta, & ordinationes iudicum Eccleſiaſticorum ordinariorum, vel delegatorum, & qui à Curiis ſæcularibus procurant prohibitiones, vel mandata contra præfatos iudices Eccleſiaſticos decerni, aut contra illos exequi. Item huic cenſuræ ſubiiciuntur decernentes huiuſmodi prohibitiones, vel mandata, aut illa exequentes, aut dantes in his conſilium, auxilium, patrocinium, & fauorem. Hæc propoſitio ſatis conſtat ex iis, quæ puncto præcedenti dixi. Propterea in eius explicatione diutiùs non immorabor.

PVNCTVM III.

Vtra excommunicatio contra turbantes, ſeu impedientes iuriſdictionem Eccleſiaſticam alibi expreſſa reperiatur.

1 *Explicatur excommunicatio* cap. quoniam, de immunit.
2 *Aſſertur differentia inter excommunicationem Bullæ, &* cap. quoniam.
3 *Religioſi ordinis ſancti Franciſci de Obſeruantia incurrunt excommunicationem, dum ad Curias ſæculares recurrunt contemnentes ordinationes commiſſariorum ſui miniſtri Generalis.*
4 *Explicatur excommunicatio* cap. quicunque, de ſententia excommunicationis.
5 *Grauans, vel moleſtans ſuo proprio motu, iudices Eccleſiaſticos, qui cenſuram tulerunt, ſiue eos, quorum occaſione cenſura lata eſt, ſiue aliquem ſuorum, excommunicationem* cap. quicunque, *incurrit.*
6 *Suorum nomine quinam intelligantur.*
7 *Licentiam prabens iuſtè vexandi eum qui cenſuram tulit, vel eos quorum occaſione cenſura lata eſt, non incurrit excommunicationem.*
8 *Mandans iudicem Eccleſiaſticum, vel aliquem ſuorum grauari, incurrit excommunicationem.*
9 *Excommunicatio cap.* quicunque, *quandònam Summo Pontifici reſeruata ſit.*
10 *Aſſertur differentia inter excommunicationem Bullæ, & cap.* quicunque.

VNICA PROPOSITIO.

1 NOn ſolùm in hac Bulla, vt explicatum eſt; verùm etiam *in cap. quoniam, de immunit. Eccleſ.* lata eſt excommunicatio contra turbantes iuriſdictionem Eccleſiaſticam, nam *in cap. quoniam, cit.* excommunicatur qui in cauſis ad forum Eccleſiaſticum ratione rei, negotij, vel perſonæ

perſonæ pertinentibus de iure, vel antiqua conſuetudine impedit, ne quis litteras Apoſtolicas impetret, aut ne litiget coram iudice Eccleſiaſtico ordinario, vel delegato tam directè, quàm indirectè per ſe, vel per alium.

Excommunicantur etiam dantes conſilium, auxilium, vel fauorem, & ita excommunicatio perſeuerat, donec delinquens ſatisfactionem præſtiterit iudici Eccleſiaſtico, & parti quam impediuit, ſeu turbauit in proſecutione ſui iuris.

Quæ circa huius cap. intelligentiam dici poſſent, facilè colliguntur ex dictis in hac, & præcedentibus quæſtionibus.

2 Hic ſolùm breuiter notanda eſt differentia inter excommunicationem huius Bullæ, & illam, quæ *in cap. quoniam, cit.* habetur.

Prima differentia eſt, quòd excommunicatio Bullæ Summo Pontifici reſeruata eſt. excommunicatio verò *cap. quoniam,* non eſt reſeruata; ſed à quolibet Confeſſario approbato iure communi auferri poteſt, modò delinquēs iudici Eccleſiaſtico, & parti impeditæ ſatisfecerit. Ob id gloſſa *ibidem* obſeruat, delinquentem non poſſe abſolui, niſi effectualiter ſatisfecerit, quod etiam ego, per ſe loquendo, approbo; aliquando tamen fieri poteſt, vt quis licitè abſoluatur, nondum præſtita actuali ſatisfactione, vt patet ex iis, quæ tradidi *de cenſuris in genere, diſp. 1. q. 3. punct. 9.* vbi hanc difficultatem in terminis explicaui; ad ibi dicta vos remitto.

Secunda differentia eſt, quia in Bulla Cœnæ ſermo eſt ſolùm de impedientibus iudices Eccleſiaſticos ordinarios, ne ſua iuriſdictione vtantur; in cap. verò *quoniam,* ſermo eſt de impedientibus, ne quis litiget coram iudice Eccleſiaſtico ordinario, vel delegato.

Tertia differentia eſt, quia Bulla loquitur de impedientibus quomodolibet iudices Eccleſiaſticos directè, vel indirectè; cap. verò *quoniam,* loquitur de impedientibus alios, etiam laicos, ne litigent, vel conueniant alios coram iudice Eccleſiaſtico: regulariter tamen loquendo, qui alium impedit, ne coram Eccleſiaſtico iudice litiget, videtur etiam indirectè impedire iudicem Eccleſiaſticum, ne iuriſdictione ſua vtatur; conſequenter excommunicatione Bullæ affici videtur, niſi titulo ignorantiæ, aut alia iuſta de cauſa excuſetur. Vide Duardum *can. 16. q. 1. n. 5. verſ. adde,* & Alterium *diſp. 17. c. 1. ad fin.* vbi etiam explicant differentiam inter hunc decimumſextum canonem, & inter decimumtertium, & decimumquartum eiuſdem Bullæ, quam differentiam quilibet extrahere poteſt, ſi verba ſingulorum canonum ritè perpendat, & inter ſe conferat.

3 Quæres, vtrùm extent aliæ cenſuræ in hac materia.

Reſpondeo primò in quadam conſtitutione Gregorij XIII. cuius initium eſt, *Quoniam noſtro paſtorali,* extare excommunicationem Summo Pontifici reſeruatam contra Religioſos, vel Religioſas Ordinis S. Franciſci de Obſeruantia, qui ad Curias ſæculares recurrunt contemnentes ordinationes Commiſſariorum ſui miniſtri Generalis.

4 Reſpondeo ſecundò, *in cap. quicunque, de ſent. excom. in 6.* reperiri excommunicationem latam, primò contra eos, qui dant licentiam vexandi, vel grauandi in perſonis, vel bonis, iudices, qui cenſuram excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti tulerunt, aut aliquem ſuorum, aut aliquem eorum, quorum occaſione cenſura lata eſt, aut obſeruantes illam cenſuram, vel eos, qui cum affectis cenſura communicare nolunt.

Hoc tamen intelligitur, niſi is, qui licentiam dedit, re adhuc integra licentiam reuocauerit, aut ſi res non ſit integra, ſed ad bonorum captionem proceſſum ſit, niſi intra octo dies reſtitutionem, vel ſatisfactionem fecerint.

Secundò contra eum, qui præfata licentia vti audet moleſtando, vel grauando iudices Eccleſiaſticos, qui cenſuram tulerunt, vel eos, quorum occaſione cenſura lata eſt, vel aliquem ſuorum.

5 Tertiò contra eum, qui ſine licentia motu proprio moleſtat, vel grauat iudices Eccleſiaſticos, qui cenſuram tulerunt, vel eos, quorum occaſione cenſura lata eſt, vel aliquem ſuorum. Circa iſtam excommunicationem

6 Dubium eſt primò, quid nomine *ſuorum* in hoc cap. intelligatur.

Reſpondeo intelligi propinquos, vel familiares, vt conſanguineos, filios, famulos, alióſque domeſticos; iſti enim vocantur *ſui.* Ita gloſſa *in d. cap. quicunque, verb. ſuorum,* Caietan. *verb. excomm. cap. 36.* Nauarr. *cap. 27. n. 99.* Reginald. *lib. 9. cap. 24. n. 370.* Sayrus *lib. 3. cap. 29. n. 23.* & alij, quos in ſimili retuli *de cenſuris diſp. 7. q. 4. punct. 3. n. 4.*

Hinc ſequitur eum, qui prohibet, ne quis aliquid vendat, aut emat, aut molat frumentum iudici, qui excommunicationem tulit, vel eius familiæ, affici excommunicatione huius capitis *quicunque.* Ita gloſſa & alij *locis cit.* hic enim dicitur grauare perſonas in d. cap. expreſſas.

7 Secundò dubium eſt, vtrùm iuſtè vexans, ſeu iuſtè vexandi licentiam præbens afficiatur excommunicatione prædicti cap.

Reſpondeo negatiuè; quia, propriè loquendo, is grauari non cenſetur, cui aliquod onus, vel moleſtia iuſtè imponitur; iuſtè enim patitur, quod patitur. Et hoc verum eſt, etiamſi vexans ex odio, & vindicta vexet, modò re ipſa non plus vexet, quàm ratio iuſtitiæ ferat. Ratio eſt, quia ad incurrendam excommunicationem non attenditur actus internus; ſed externus ſub cenſura prohibitus. Ita DD. citati, & alij quos in ſimili adduxi de eo, qui clericum iuſtè verberat, quamuis id etiam ex ira faciat. Idémque ſuſtinere debent DD. quos hac quæſt. adduxi *punct. 2. dub. 1. n. 4.*

8 Tertiò dubium eſt, vtrùm dans mandatum ad aliquam ex præfatis actionibus faciendam incidat in excommunicationem.

Reſpondet affirmatiuè Syluester *verb. excommunicatio 7. n. 27. §. duodecima,* Sayrus *loco cit. n. 22.*

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel qui dat mandatum, publica vtitur auctoritate in eum, qui delictum committit, ita vt patrato delicto ei ſubiiciatur; vel nulla in ipſum auctoritate gaudet. Si nulla in eum auctoritate gaudet, cenſeo dantem mandatum non affici excommunicatione huius capitis; quia non dicitur, propriè loquendo, licentiam dare, & cùm in materia pœnali verſemur, verba ſtrictè interpretari debemus. Si verò auctoritate gaudet in delinquentem, arbitror dantem mandatum affici excommunicatione; quia huiuſmodi mandatum continet facultatem, & approbationem. Idem à fortiori dicendum eſt de iubente, & præcipiente, vt etiam præfati Doctores admittunt: nam iuſſio licentiam comprehendit.

9 Quartò dubium eſt, vtrùm excommunicatio *cap. quicumque,* ſit Summo Pontifici reſeruata.

Reſpondeo eſſe reſeruatam Summo Pontifici, ſi delinquens in excommunicatione manſerit per duos menſes; ante verò duos menſes non eſt Summo Pontifici reſeruata, vt apertè conſtat ex verbis dicti cap. Idémque obſeruat Sayrus, Reginaldus, & alij *locis citatis.*

10 Quintò dubium eſt, quæ differentia ſit inter excommunicationem Bullæ, & excommunicationem præfati *cap. quicumque.*

Reſpondeo hanc eſſe differentiam, quòd excommunicatio Bullæ lata eſt contra impedientes, aut procurantes impedire Prælatos, ne iuriſdictione ſua vtantur; conſequenter huiuſmodi excommunicatio vtplurimum fauet Eccleſiaſticæ iuriſdictioni exercendæ. Excommunicatio verò *cap. quicumque,* edita eſt contra eos, qui occaſione cenſurarum inflictarum vexant, vel dant licentiam vexandi infligentes cenſuras, vel eos, quorum occaſione cenſuræ latæ ſunt, vt iam explicatum eſt; conſequenter huiuſmodi excommunicatio directè fouet iuriſdictioni cenſurarum exercitæ.

QVÆSTIO XVIII.

De excommunicatione, quæ contrahitur tum ob vſurpationem iuriſdictionis, reddituum, fructuum, & prouentuum ad Summum Pontificem, vel ad alias perſonas Eccleſiaſticas pertinentium; tum ob eorundem ſequeſtrationem ſine legitima ſuperiorum licentia.

TENOR BVLLÆ.

Quive iuriſdictiones, ſeu fructus, redditus, & prouentus ad Nos, & Sedem Apoſtolicam, & quaſcunque Eccleſiaſticas perſonas, ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinentes vſurpant, vel etiam quauis occaſione, vel cauſa ſine Romani Pontificis, vel aliorum, ad id legitimam facultatem habentium, expreſſa licentia ſequeſtrant.

VT ordine conſueto progrediar, quatuor præcipuè explicanda propono in hac quæſtione.

Primò quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

Secundò circa quas res, actiones hic vetitæ fieri debeant, vt cenſura incurratur, ſeu quódnam ſit obiectum actionum in hoc canone interdictarum.

Tertiò quódnam ſit ſubiectum huius cenſuræ, ſeu contra quas perſonas hæc cenſura feratur.

Quartò vtrùm hæc cenſura alibi reperiatur.

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur, videlicet vſurpando, vel ſequeſtrando iuriſdictionem, reditus Eccleſiaſticos, &c.

1 *Explicatur in genere materia huius cenſuræ.*
2 *Materia huius cenſuræ ſpecialiter conſiſtit in vſurpatione iuriſdictionis, aut prouentuum Eccleſiaſticorum, vel eorum ſequeſtratione.*
3 Vſurpare *quid ſit.*
4 *Fures, qui fructus, vel prouentus Eccleſiaſticorum furantur, non incidunt in excommunicationem Bullæ.*
5 *Fructus Eccleſiaſticorum beneficiorum ab alio ſublatos, ſed apud ſe exiſtentes non reſtituens ex negligentia, non ligatur excommunicatione Bullæ.*
6 *Vſurpans ſibi bona à ſuis prædeceſſoribus Eccleſiæ tradita incurrit excommunicationem.*
7 *Vſurpans bona Eccleſiaſtica incurrere videtur excommunicationem quauis intentione vſurpet.*
8 Sequeſtrare *quid ſit.*
9 *Sequeſtratio quotuplex ſit.*

PRiùs explicabo materiam in genere, deinde in ſpecie, ſeu in quibúſnam actionibus ſpecialiter hæc materia conſiſtat.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria huius cenſuræ eſt ſacrilegium, quo Eccleſiaſticæ perſonæ in ſuis bonis Eccleſiaſticis, vel Eccleſiaſtica libertas, & auctoritas in præfatis bonis offenditur, & violatur. Ratio eſt, quia ſacrilegium committitur, dum vſurpantur bona Eccleſiaſtica, quibus Eccleſiæ miniſtri ad propriam ſuſtentationem, & ad temporalem cultum indigent. *cap. ſunt qui opes. & cap. quiſquis 17. quæſt. 4. cap. prædia, & cap. indignè 12. quæſt. 2.* Sed materia huius cenſuræ eſt præfata vſurpatio, & læſio; ergo materia huius cenſuræ eſt ſacrilegium, quo Eccleſiaſticæ perſonæ in ſuis bonis offenduntur. Ita Alterius *diſp. 18. cap. 1. col. 4. verſ. hinc ſequitur, ad finem.* Caietan. *verb. excommunicatio cap. 27.* Sayrus *lib. 3. cap. 21. num. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæſito 8. num. 209.* Antonius de Souſa *in expoſitione Bullæ cap. 18. num. 1.* & alij.

Vt hoc clariùs intelligatur, aduerte fructus beneficiorum dupliciter conſiderari poſſe.

Primò vt ſunt res quædam, quæ per contractum licitum à beneficiario in alium transferuntur, & hoc pacto efficiuntur profani, & ſub poteſtatem Regum, & Principum cadunt.

Secundò vt ſunt fructus beneficiorum, ſed quatenus ad Eccleſiaſticam perſonam pertinent, & hoc pacto immunes, & exempti ſunt à poteſtate laicorum, quia non ſolùm beneficia, quæ conſiſtunt in iure percipiendi fructus Eccleſiaſticos, ſunt ſacra; ſed etiam ipſamet prædia Eccleſiarum, vt talia ſunt, & ipſorum fructus; conſequenter qui abſque legitima facultate illos eripit, ſacrilegium committit. Vide Calderinum *in cap. noſtra, de reſcript. quæſt. 3.* & Felinum *ibidem num. 9.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 MAteria huius cenſuræ ſpecialiter conſiſtit,

Primò in vſurpatione iuriſdictionis, aut fructuum, reddituum, & prouentuum pertinentium ad Sedem Apoſtolicam, vel ad alias quaſlibet perſonas Eccleſiaſticas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, vel beneficiorum Eccleſiaſticorum.

Secundò in præfatorum ſequeſtratione, quauis occaſione fiat ſine legitima facultate. Hæc propoſitio clarè conſtat ex textu.

3 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit *vſurpare.*

Reſpondeo hoc verbum accipi pro actione, qua quis alienam ſibi adſcribit, tanquam propriam, ſeu tanquam ſibi debitam; licet ſciat ad alium pertinere, ex gloſſa *in cap. multi 2. quæſt. 1.* Vel, vt alij loquuntur, pro actione qua quis rem alienam rapit, non tanquam alienam; ſed tanquam propriam, ſeu ac ſi ad ſe pertineret. Quamobrem is dicitur vſurpare bona in hoc canone expreſſa, qui ea ſibi tanquam propria vendicat, quaſi poteſtatem in his habens, ſeu quaſi iure proprio vtens. Ita Caietanus *in ſumma verbo excommunicatio, cap. 27. verſic. ſecunda,* Alterius *diſputat. 18. cap. 1. col. 4. verſic. ad hunc modum.* Nauarrus *cap. 27. num. 69.* Toletus *lib. 1. cap. 28. in verb. tertia.* Duardus *canone 17. quæſt. 10. & 11. num. 1.* Suarez *diſp. 21. ſect. 2. num. 96.* Vgolinus hic *cap. 12. n. 4.* Filliucius *tract. 16. cap. 8. num. 225.* Antonius de Souſa *diſp. 87.* Reginaldus *lib. 9. cap. 25. num. 372.* & alij.

4 Hinc ſequitur primò fures, latrones, & milites, qui fructus, & prouentus Eccleſiaſticorum furantur, aut rapiunt, non incidere in cenſuram huius canonis, quia non dicuntur hæc bona vſurpare, iuxta ſtrictam, & formalem huius verbi ſignificationem, cùm hæc non ſubtrahant tanquam propria, ſeu ac ſi ad ſe pertinerent, ſeu ex prætenſo iure, ſed rapiunt tanquam aliena. Ita DD. citati, quamuis oppoſitum ſentire videatur Sayrus *lib. 3. c. 21. num. 4.* cuius ſententiam probabilem putat Filliucius *loco citato.* Quamquam idem Sayrus *num. 4. ad finem* noſtram ſententiam non reprobat.

5 Secundò enim, qui fructus Eccleſiaſticorum beneficiorum ab alio ſublatos, ſed apud ſe exiſtentes non reſtituit, ex negligentia ſoluendi, non ligari hac excommunicatione;

catione; quia non dicitur vſurpare, cùm illos non retineat tanquam ſibi debitos, ſeu ad ſe pertinentes, licet ſciat ab alio antea vſurpatos fuiſſe. Ita Alterius *loco citato cap. 1. dub. 2. ad finem*, poſt Cardinalem *in Clement. 1. num. 22. de decimis.* Secus ſi illos tanquam proprios retineat: tunc enim dicitur vſurpator, & parum refert eſſe primum, vel ſecundum vſurpatorem. Ita Filliucius *num. 224.* & alij quos referam *puncto 3. num. 3. & ſeq.*

6 Tertiò eum ligari excommunicatione, qui bona à ſuis prædeceſſoribus Eccleſiæ tradita ad diuina officia perſoluenda, ſibi vendicat, tanquam ad ſe pertinentia, putans diuina officia malè adminiſtrari, aut qui multas in bello fecit expenſas, quarum debitam à Principe compenſationem non accepit, & ob id bona Eccleſiaſticorum titulo compenſationis accipit tanquam ſibi debita: hic enim dicitur bona ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentia vſurpare, niſi fortè ob bonam fidem, & ignorantiam excuſetur. Ita Toletus *in expoſitione tertia partis excomm. nona cap. 29.* Reginaldus *loco cit. num. 372. verſ. ſecundum eſt*, & alij.

7 Rogabis vtrùm in hoc canone vetita ſit vſurpatio prædictorum bonorum quauis intentione fiat.

Reſpondent Caietanus, Alterius, & Nauarrus prohibitum eſſe hæc bona vſurpare, vel ſequeſtrare, non qualitercumque, ſed tanquam res Eccleſiaſticas, id eſt, vt ſunt res, prouentus, ſeu redditus Eccleſiæ. Ratio eſt, quia verba formaliter accipienda ſunt: non viderentur autem formaliter accipi, niſi bona Eccleſiæ prædicta intentione acciperentur.

Ego verò ſentio vetitam eſſe prædictorum bonorum vſurpationem, quauis intentione fiat, modò bona vſurpentur, id eſt, accipiantur, tanquam ad ſe pertinentia. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutè, & indiſtinctè excommunicat eos, qui prædicta bona vſurpant, id eſt, ſibi tanquam propria vendicant, ſeu appropriant: hæc enim eſt formalis interpretatio verbi *vſurpare*; ergo fruſtrà limitatio additur, aſſerendo opus eſſe, vt bona Eccleſiæ ſubtrahantur quatenus ſunt bona Eccleſiæ: ſatis ergo eſt ad incurrendam cenſuram, vt vſurpans ſciat hæc bona Eccleſiæ eſſe, & ea ſibi adſcribat, tanquam ſibi debita, & quaſi iure proprio, vt bene in hac parte Sayrus *loco citato num. 4.* quem reiicere prætendit Duardus *canone 17. quæſt. 11. num. 1.* & alij. Quamquam omnes iſti Doctores conciliari poſſe videntur hoc pacto, aſſerendo non opus eſſe, vt vſurpans accipiat illa bona, quatenus ſunt Eccleſiæ, ſeu, quia ad Eccleſiam pertinent; ſed vt ſunt Eccleſiæ, id eſt, vt accipiat illa tanquam ad ſe pertinentia, ſicut ad Eccleſiam pertinent. Ita Toletus *cap. 29. num. 7.* Filliucius *num. 223.* Antonius de Souſa, & alij.

8 Secundò dubium eſt, quid ſignificet verbum *ſequeſtrare.*

Reſpondeo in hoc loco idem eſſe, ac bona iuriſdictionaliter deponere, ſeu impedire, ne ab Eccleſiaſticis perſonis, ad quas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, vel beneficiorum pertinent, percipiantur. Sic enim colligitur, tum ex ſubiecta materia, de qua in hoc canone tractatur, contra violatores Eccleſiaſticæ immunitatis, & libertatis. tum ex ratione, & definitione ſequeſtri in genere; *ſequeſtrare* enim, in genere loquendo, nihil aliud eſt, quàm rem aliquam, de qua inter duos controuertitur, tradere alicui certæ perſonæ cuſtodiendam, vel etiam poſſidendam, donec lis dirimatur, & conſtet, cui de iure debeatur. *l. ſequeſter, ff. de verborum ſignificat. & l. intereſſe puto, ff. de acquirenda poſſeſſione.* Ita Suarez *num. 98.* Moneta *de diſtribut. 1. part. quæſt. 9. num. 1.* vbi fuſè de ſequeſtro diſſerit, Alterius *cap. 2.* Duardus hîc *quæſt. 10.* Reginaldus, Vgolinus, Souſa & alij *locis citatis.*

9 Obſerua tamen duplicem eſſe ſequeſtrationem, alteram voluntariam, quæ fit de conſenſu vtriuſque partis; alteram neceſſariam, quæ fit præcepto iudicis ad inſtantiam vnius tantùm partis, vel ex officio iudicis. Hoc in loco non eſt ſermo de ſequeſtratione primo modo; ſed ſecundo. nam Summus Pontifex cauere intendit damna, & iniurias Eccleſiaſticorum: nullus autem ſciens, & volens damnum, & iniuriam pati cenſetur, cùm ſcienti, & volenti non fiat iniuria, *cap. ſcienti, de regul. iur.* Ita Doctores citati per Panormitanum *in cap. dilectus num. 11. & ſeq. de ſequeſtr. poſſeſſ.* Curtium *in tractat. de ſequeſtr. quæſt. 1. num. 19.*

PVNCTVM II.

Quænam res vſurpari, vel ſequeſtrari debeant, vt cenſura huius canonis incurratur.

1 *Explicantur bona quorum vſurpatione cenſura huius canonis incurritur.*
2 *Quid, & quotuplex ſit iuriſdictio.*
3 *Vſurpans ſibi quamcunque iuriſdictionem excommunicationem incurrit.*
4 *Iuriſdictionem furtiuè exercens an excommunicationem incurrat.*
5 *Iactans, & oſtentans ſe Epiſcopum talis loci & Eccleſiæ, non incurrit excommunicationem.*
6 *Fructuum, & redituum nomine quid intelligatur.*
7 *Reditus vnde dicantur.*
8 *Prouentus vnde dicatur.*
9 *Pecunia ex venditione fructuum redacta an inter fructus, ſeu reditus computetur.*
10 *Diſtributionum vſurpatio an ſub excommunicatione vetita ſit.*
11 *Ad quoſnam pertinere debeant bona, quorum vſurpatione, vel ſequeſtratione cenſura huius canonis incurritur.*
12 *Vſurpans iuriſdictionem Epiſcopi ſpiritualem, vel etiam temporalem adnexam Epiſcopatui excommunicationem incurrit.*
13 *Vſurpans fructus monaſterij, vel etiam annuum reditum religioſo relictum de conſenſu Prælati, aut bona patrimonialia monacho à parentibus tradita, quorum adminiſtratio eidem a ſuperiore conceſſa fuit, excommunicationem incurrit.*
14 *Hæres, vel alius, qui bona monaſterio, vel Eccleſiæ relicta non conſignat, non incurrit excommunicationem.*
15 *Monaſterij nomine quid ſignificetur.*
16 *Vſurpans fructus alicuius Oratorij approbati, & deputati ad celebrandum in eo diuina officia, ligatur excommunicatione.*
17 *Secus ſi Oratorium ſit priuatum, id eſt, non approbatum, nec deputatum ad celebrandum in eo Miſſæ ſacrificium.*
18 *Vſurpans fructus alicuius cœmeterij an excommunicationem incurrat.*
19 *Vſurpans fructus, vel reditus hoſpitalis an excommunicationem incurrat.*
20 *Vſurpans iuriſdictionem alteri delegatam, incurrit excommunicationem.*
21 *Vſurpans fructus commendarum pertinentes ad equites ſancti Ioannis, vel ad alios Religioſos, incurrit excommunicationem.*
22 *Vſurpans ea quæ ſacerdos acquiſiuit occaſione audiendarum confeſſionum, vel funerum, vel concionum, & ſimilium, non ligatur excommunicatione.*
23 *Vſurpans fructus bonorum patrimonialium, ad quorum titulum ſacerdos ſacris ordinibus initiatus eſt, non incurrit excommunicationem.*
24 *Vſurpans fructus bonorum, quæ beneficiarius nomine proprio emit, non incurrit excommunicationem; etiamſi ea emerit ex fructibus beneficij.*
25 *Vſurpans fructus pertinentes ad ſacerdotem ratione alterius, ſeu capellaniæ, cuius titulum ipſe non habet, non ligatur excommunicatione.*

26 *Vſurpans fructus beneficij, quod alter beneficiarius conduxit, non incurrit excommunicationem.*
27 *Vſurpans iuriſdictionem Epiſcopo competentem titulo paternæ ſucceſſionis, ſeu titulo patrimonij, non incurrit excommunicationem.*
28 *Vſurpans prædia, Eccleſias, vel ipſamet beneficia, an incurrat excommunicationem.*
29 *Vſurpans prædia beneficij temporalis, non ſubijcitur excommunicationi.*
30 *Clerici cadentes arbores frugiferas ſuorum beneficiorum, an incurrant excommunicationem Bullæ, vel ſaltem extrauagantis Pauli II. vel Concilij Tridentini.*
31 *Vſurpans fructus, vel prouentus beneficij vacantis, an incurrat excommunicationem.*
32 *Vſurpans fructus Sedis Apoſtolicæ mortuo Summo Pontifice, incurrit excommunicationem.*
33 *Vſurpans fructus pertinentes ad Summum Pontificem, non vt Summus Pontifex eſt, ſed vt Princeps temporalis, an excommunicationem incurrat.*

VT ea, quæ hoc loco explicanda propoſui, clarè percipiantur, gradatim progrediar. Priùs enim explicabo, quænam bona vſurpanda, & ſequeſtranda ſint. Secundò ad quas perſonas hæc bona pertinere debeant, & qua ratione, ſeu titulo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 BOna, quorum vſurpatione, & ſequeſtratione præſens excommunicatio incurritur, ſunt iuriſdictiones, fructus, redditus, & prouentus, vt expreſſe dicitur in Bulla.

2 Quæres primò, quid, & quotuplex ſit iuriſdictio, cuius vſurpatione contrahitur excommunicatio.

Reſpondeo iuriſdictionem eſſe facultatem, ſeu poteſtatem iuris dicendi circa res, vel perſonas. *l. imperium, ff. de iuriſdictione omnium iudicum.* hæc autem iuriſdictio multiplex eſt, Eccleſiaſtica, & temporalis. Item alia eſt ordinaria, alia delegata, & alia acceſſoria, vt docui *de legibus, loco* ſtatim *citando.* Rurſus alia contentioſa, quæ fit cum ſtrepitu iudiciali, & in die feſto exerceri non poteſt, vt patet ex dictis *in tertio Decalogi præcepto.* Alia eſt gratioſa, & voluntaria, quæ nemine contradicente ſolet exerceri in omni loco, & tempore, vt pluribus in locis aliàs oſtendi. Videri poteſt Filliucius *tractat.* 16. *cap.* 8. *quæſito* 10. *num.* 219. Vgolinus *cap.* 17. *n.* 1. Duardus *lib.* 2. *canone* 17. *quæſt.* 3. & quæ ego tradidi *in tract. de legibus diſput.* 10. *quæſtio.* 2. *puncto* 1. *num.* 3.

3 Hinc ſequitur primò eum ligari cenſura huius canonis, qui iuriſdictionem quamcunque ſibi vſurpat, ſaltem ſi illam vſurpet tanquam propriam, & ad ſe pertinentem, & modò iuriſdictio, quam vſurpat, pertineat ad perſonas Eccleſiaſticas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum, vt infrà explicabo. Ratio iſtius illationis eſt, tum quia hic canon ſimpliciter loquitur de iuriſdictionibus; ergo de qualibet intelligendus eſt, iuxta regulas generales ſæpiùs repetitas. tum quia iuriſdictio cenſetur fructus illius dignitatis, cui adnexa eſt; ſicut etiam collatio beneficij dicitur eſſe in fructu menſæ Epiſcopalis, *cap. cùm olim, de maioritate & obedientia.* Ita Vgolinus *loco citato,* Suarez *diſputat.* 21. *ſect.* 2. *numer.* 95. Duardus *quæſt.* 3. *num.* 13. Antonius de Souſa *in relectione Bullæ cap.* 18. *diſputat.* 86. *num.* 2. Filliucius *loco citato,* contra Alterium *diſputat.* 18. *cap.* 1. *colum.* 1. *verſicul. iuriſdictiones,* exiſtimantem, & probantem hunc canonem intelligendum eſſe de iuriſdictione temporali; non verò de ſpirituali Prælatorum. Primò, quia, inquit ipſe, de ſpirituali egerat *canone* 14. 15. & 16. Secundò, quia hic agit de fructibus & prouentibus, qui ſunt res temporales; conſequenter etiam agere videtur de iuriſdictione temporali. Tertiò, quia vtitur numero plurali, *iuriſdictiones;* ergo videtur loqui de temporali; quia iuriſdictio ſpiritualis eſt vna correſpondens dignitati. Temporales verò iuriſdictiones plures, & variæ eſſe poſſunt, competentes eidem Prælato. Verùm iſtæ rationes mihi valde infirmæ videntur.

Ad primam, & ſecundam reſpondeo non ſolùm agere de prouentibus; verùm etiam de iuriſdictionibus abſque reſtrictione. Nec incongruum eſt hic iterum agere de iuriſdictione ſpirituali; quamuis de eadem in præcedentibus tractauerit, præſertim cùm hìc agat de fructibus, & iuriſdictio inter prouentus, & fructus beneficij Eccleſiaſtici recenſeri poſſit, ex Suarez *diſput.* 21. *ſect.* 2. *num.* 9.

Ad tertiam reſpondeo vti nomine plurali, vt non ſolùm temporalem, ſed etiam ſpiritualem iuriſdictionem complectatur.

4 Dixi in præcedente illatione, *ſaltem ſi illam vſurpet tanquam propriam;* quia ſi illam furtiuè exerceat, inquit Duardus *quæſt.* 3. *num.* 15. non incurrit excommunicationem, vt in ſimili dictum eſt de latronibus, & furibus. Sed hæc limitatio mihi diſplicet; quia quicumque iuriſdictionis actus exercet, iuriſdictionem non habens, videtur ſibi iuriſdictionem vſurpare, cum illam exercere ſoleat, quaſi proprio iure vtens, eamque ſibi adſcribens.

5 Secundò ſequitur eum, qui ſe verbis præciſè iactat, & oſtentat Epiſcopum talis Eccleſiæ, vel Prælatum, cùm re ipſa non ſit, non ligari cenſura huius canonis; quia cùm nullum iuriſdictionis actum exerceat, nec vlli damnum inferat, non videtur reus vſurpatæ iuriſdictionis. Secus dicendum arbitror de eo, qui ſibi Epiſcopatum, vel Prælaturam arrogat, vt infrà explicabo.

6 Quæres ſecundò, quid nomine fructuum, redditυum, & prouentuum hoc in loco intelligatur.

Reſpondeo intelligi emolumenta, & vtilitates, quæ ratione beneficiorum, monaſteriorum, vel Eccleſiarum ad Eccleſiaſticos ſpectant, ſiue ſuapte natura producantur, ſiue hominis induſtria concurrente proueniat: fructus enim alij naturales ſunt, alij induſtriales, & alij mixti, vt cum Menochio, Vaſquez, Molina, & aliis docui *de contractibus, diſput.* 1. *quæſt.* 3. *puncto vltim.* §. 1. *num.* 1. Cùm autem redditus, & prouentus nomen latius pateat, quàm nomen fructus in ſtricta ſignificatione acceptum, ex gloſſa *in cap. generali, de elect. in* 6. *& Clement.* 1. *de rebus Eccleſ. non alienand.* Surdo *conſil.* 162. *num.* 1. *tom.* 2. Alterio *diſput.* 18. *cap.* 1. *col.* 2. Duardo hic *quæſt.* 5. Moneta *de diſtribut.* 1. *part. quæſt* 7. *num.* 2. & aliis. Propterea Summus Pontifex volens excommunicatione obſtringi eos, qui emolumenta clericorum vſurpant, ad tollenda dubia, addidit fructus, reditus, & prouentus. Reditus verò ſunt annui fructus, dicti à verbo *redeo,* eo quòd ſingulis annis redeant, ex Tiraquello *in retract. lign.* §. 1. Nauarro *de redit. quæſt.* 1. *monit.* 1. Vgolino hic *cap.* 17. *n.* 3. Moneta, & Duardo *locis citatis.*

7 Vel etiam à verbo *reddo,* eo quòd fundus redditus ferat, ex Alterio *loco cit.* & aliis.

8 Prouentus dicitur à verbo *prouenio,* & eſt nomen vniuerſale, complectens omnia quocumque titulo prouenientia, ſiue ex multa, ſiue ex iuriſdictione, ſiue quocumque alio pacto, ex Innocentio *in cap. paſtoralis, num.* 4. *de donat.* Vgolino, Duardo, & Alterio *locis citatis.* Ex fructibus tamen detrahendæ ſunt expenſæ, quia fructus dicuntur illi, qui ſuperſunt, detractis expenſis factis gratia acquirendorum, colligendorum, & conſeruandorum fructuum. *l. ſi à domino,* §. *fructus, ff. de petit. hered. & l.* 1. *C. de fruct. & lit. expen.*

Hinc ſequitur vſurpantem glandes, oleas, ſyluas cæduas, fœnum, triticum, vuas, penſiones domorum, vel prædiorum, cenſus, decimas, & alia ad Eccleſiaſticas

cas perſonas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, vel beneficiorum pertinentia, ligari cenſura huius canonis; quia hæc omnia nomine fructuum, redituum, & prouentuum continentur. Ita Alterius, Duardus, Vgolinus *locis citatis*, qui putant idem ſentiendum de vſurpantibus, vel ſequeſtrantibus vecturas nauium, vel iumentorum, aut mercedes colonorum, aut ſeruorum operas ad perſonas Eccleſiaſticas prædicto modo ſpectantes; quia nomine prouentuum comprehenduntur.

Idem dic de vſurpante ius fruendi re aliqua fructifera; quia huiuſmodi ius ſignificatur nomine fructus. *l. vacca emptor. ff. de euict.* Ita Alterius *loco citato col.* 2. Idem militat de vſurpante fœtum animalium, pilum, lac, & lanam; quia hæc nomine fructuum comprehenduntur. *l. in pecudum, ff. de vſur. & l. vacca, citata.*

Hæc tamen intellige, modò Eccleſiaſticis perſonis competant ratione Eccleſiarum, vel beneficiorum, vt dicetur *in 2. propoſitione.* Quamobrem vſurpans animal fructuoſum pertinens ad ſacerdotem ratione Eccleſiæ, ſeu beneficij, ligatur hac cenſura ſtatim ac fructum ex illo animali percipit.

Secus dicendum eſt de animali infructuoſo, vel de aliis bonis mobilibus non fructuoſis: hæc enim non ſunt iuriſdictiones, fructus, vel prouentus, de quibus ſermo eſt in Bulla. Ita Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæſtio 9. num.* 216. & alij DD. citati.

9 Addunt Filliucius *num.* 221. & alij pecuniam, ex venditione fructuum, vel redituum redactam, computari inter fructus, ſeu redditus: ſubrogatur enim in locum fructuum. Et multo magis inter fructus recenſentur panni, panes, & alia ex frumento, aliiſque fructibus confecta: hæc enim ſunt redditus prædiorum.

Sed quod dicitur de pecunia apud me difficultatem habet, quia ipſa non eſt redditus, & prouentus; ſed ſubrogatur in locum fructuum, & prouentuum: verba autem in materia cenſurarum ſtricte intelligenda ſunt; alioquin etiam empta ex prædicta pecunia, vel quæſita ex commutatione rerum prædictarum computari deberent inter fructus, & prouentus, quod falſum eſt, vt idem Filliucius admittit.

10 Sed modò dubium eſt, vtrùm vſurpatio, vel ſequeſtratio diſtributionum hoc canone ſub excommunicatione prohibeatur.

Duardus *quæſt.* 5. *numer.* 15. affirmatiuè reſpondet, ſi diſtributiones ex fructibus alicuius beneficij percipiantur.

Sed mihi probabiliter dicendum videtur vſurpationem, vel ſequeſtrationem diſtributionum in hoc canone non comprehendi; conſequenter vſurpantem diſtributiones hac cenſura non ligari. Ratio eſt, tum quia in hoc canone ſub excommunicatione vetitum eſt vſurpare, vel ſequeſtrare bona ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentia ratione beneficij, Eccleſiæ, vel monaſteriorum; ſed diſtributiones non pertinent ad Eccleſiaſticos ratione beneficij, ſed ratione intereſſentiæ occaſione beneficij, & potius dici poſſunt merces, & ſtipendium beneficiarij, quàm fructus beneficij, licet fortè colligantur ex bonis, in quibus aliàs beneficium conſtitutum erat. tum quia in hoc canone ſermo ſolum eſt de fructibus, redditibus, & prouentibus: diſtributiones autem propriè acceptæ, regulariter loquendo, ſub nomine fructuum, redituum, & prouentuum non comprehenduntur, vt cum Boërio, Gonzalez, Garzia, & Gutierez docui de horis canonicis *diſp. 2. quæſt. 2. punct. 1 num.* 10. tum quia verſamur in materia pœnali cenſurarum; conſequenter odioſa; conſequenter reſtringenda. *l. cum quidam, ff. de lib. & poſthum. cap. reuocantes 22. diſtinct. & cap. odia, de regulis iuris in 6.*

An verò vſurpantes, vel ſequeſtrantes diſtributiones incidant in excommunicationem Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 11. patebit ex dicendis *puncto* 4.

Vtrùm verò vſurpans ipſoſmet fundos, Eccleſias, vel beneficia, incurrat excommunicationem huius canonis, conſtabit ex dicendis *puncto* 3.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Bona quorum vſurpatione, vel ſequeſtratione excommunicatio huius canonis incurritur, pertinere debent ad Summum Pontificem, ſeu Sedem Apoſtolicam, vel ad alias perſonas Eccleſiaſticas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, vel beneficiorum Eccleſiaſticorum: ſic enim expreſsè decernitur in hoc canone. Qui autem nomine Eccleſiaſticarum perſonarum intelligantur, alibi explicabo.

Hinc ſequitur primò vſurpantem fructus, vel reditus ad Summum Pontificem ſpectantes, vel ad Cardinales, Patriarchas, Epiſcopos, Abbates, Parochos, alióſque inferiores clericos, Eccleſiaſticis beneficiis gaudentes, vel ad religioſos, aut Equites ſancti Ioannis, aut alios Eccleſiaſticos, ligari hac cenſura, modò præfati fructus, vel reditus ad has perſonas pertineant ratione Eccleſiæ, vel beneficij, ſiue beneficium ſæculare ſit, ſiue regulare: ob id enim Summus Pontifex in Bulla addidit, *ratione monaſteriorum, vel beneficiorum*, vt vtrumque beneficij genus complecteretur. Quæ autem ſint beneficia Eccleſiaſtica ſæcularia, vel regularia, patet ex dictis *de beneficijs*; non enim neceſſe eſt hic ſingula perſequi, ne tractatus confundantur, & prolixitate obſcuritas gignatur.

12 Secundò eum, qui vſurpat iuriſdictionem Epiſcopi ſpiritualem, vel temporalem adnexam Epiſcopatui, cenſura huius canonis obſtringi. Secus ſi iuriſdictio temporalis illi non competat ratione Epiſcopatus; ſed ratione patrimonij, aut alio titulo: nam Summus Pontifex conſulere intendit perſonis Eccleſiaſticis in bonis Eccleſiaſticis, quæ ipſis ratione beneficiorum Eccleſiaſticorum, Eccleſiarum, vel monaſteriorum competunt; non verò in bonis, vel fructibus profanis, alio titulo, quàm Eccleſiarum, monaſteriorum, vel beneficiorum debitis, vt bene Caietanus *cap.* 27. Nauarrus *cap. 27. num.* 70. Duardus hic *quæſt. 3. num.* 14. Vgolinus *hic*, Alterius *diſput. 18. cap. 1. col. 3. verſ. ratione Eccleſiarum.*

Tertiò vſurpantem, vel ſequeſtrantem fructus, vel prouentus ad religioſos pertinentes ratione monaſterij, excommunicatione huius canonis obſtringi: nam iſti ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, & ad ipſos pertinet ius percipiendi fructus ratione monaſterij, ſeu beneficij regularis.

13 Addo non ſolùm vſurpantem fructus perceptos ex prædiis monaſterij ligari hac cenſura; verùm etiam vſurpantem annuum reditum religioſo relictum de conſenſu Prælati, aut vſurpantem bona patrimonialia Monacho à parentibus tradita, quorum adminiſtrationem ſuperior eidem Monacho conceſſit: hæc enim ſunt bona, ſeu redditus monaſterij; quia priùs cenſentur acquiſita monaſterio, deinde conceſſa adminiſtratio religioſo: nam quidquid Monachus acquirit, monaſterio acquirit. Ita Panormitanus *in cap. monachi, de ſtatu monachorum*, & Sylueſter *relig. 8. num.* 5. quos ſequitur Filliucius *num.* 215.

14 Secus dicendum eſt de hærede, vel alio, qui bona immobilia, vel mobilia, vel annuos redditus monaſterio, vel Eccleſiæ relictos non conſignat. Ratio eſt, quia cùm hæc ante conſignationem non poſſideantur à monaſterio, vel Eccleſia, non dicitur vſurpare fructus, vel prouentus pertinentes ad Eccleſiaſticas perſonas ratione monaſterij, vel Eccleſiæ. Ita Filliucius *loco citato num.* 218.

15 Nomine monaſterij ſignificantur Cœnobium, & locus, vel, vt vulgo dicitur, Conuentus, vbi Monachi, & religioſi communiter degunt, *cap. 2. 16. quæſt.* 1.

&

& quæſt. 7. & cap. monaſteria 18. quæſt. 2. Quamobrem nomine monaſterij non ſolùm intelligitur locus, in quo Monachi propriè accepti communiter viuunt; verum etiam cœnobium, ſeu conuentus Canonicorum, & Clericorum regularium, aliorúmque religioſorum: nam ex communi loquendi vſu, nomine monaſteriorum intelliguntur omnia monaſteria, in quibus religioſi viuunt in communi: verba autem legis explicanda ſunt, iuxta communem loquendi vſum, & conſuetudinem, vt patet ex dictis *de legibus*, & ex *l. liberorum*, *§. quod tamen Caſſius*, vbi Bartol. *ff. de legat. 3. & l. Labeo, ff. de ſupellect. leg.* Mantica *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 8. num. 1.* Gonzalez *ad regul. 8. gloſſ. 11. num. 68. & ſequent.* Duardus hic *quæſt. 8. num. 4.*

Addo intelligi etiam monaſteria religioſarum fœminarum, vt patet ex allata ratione, & in ſpecie tradit Vgolinus hîc *num. 6. & §. 1. verſicul. 3. ex cap. Ioannes, iuncto cap. cùm virum, de regul.* conſequenter fœminæ religioſæ gaudent priuilegio huius canonis, ratione bonorum ad monaſterium pertinentium; ipſæ enim ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, & fructus percipiunt ratione monaſteriorum: conſequenter vſurpans fructus ad ipſas, ratione monaſterij pertinentes, excommunicationem huius canonis incurrit.

16 Quartò vſurpantem fructus alicuius Oratorij publici à Summo Pontifice, vel ab Epiſcopo approbati, & deputati ad celebranda in eo diuina officia, ligari cenſura huius canonis; quia huiuſmodi Oratorium venit nomine Eccleſiæ, eſt locus religioſus, nec poteſt amplius ad profanos vſus conuerti, ex Panormit. *in cap. fin. de conſecrat. Eccleſ. vel altar.* Suarez *de cenſuris diſput. 34. ſect. 1. num. 7.* Duardo hîc *quæſt. 6. num. 6.* Alterio *diſput. 10. cap. 2. dub. 3. col. 5.* Syluestro *in verbo Eccleſia 2. num. 1.* Henriquez, & Filliucio quos in ſimili retuli *de cenſuris diſp. 5. puncto 3. num. 11.*

17 Secus ſi Oratorium ſit priuatum, id eſt, ab Epiſcopo non approbatum, nec deputatum ad celebrandum in eo Miſſæ ſacrificium: hoc enim non venit nomine Eccleſiæ, neque pius locus, ſtrictè loquendo, vocatur, ex Sanchez, quem retuli *de cenſuris loco citato num. 12.* Panormit. & Alterio *locis citatis*, Marta *de iuriſdictione part. 4. caſu 113. num. 7.* & Duardo *loco citato num. 3. & ſequentibus*, vbi hac ratione ductus affirmat, vſurpantem bona huiuſmodi Oratorij priuati, non ſolùm non ligari cenſura huius canonis; verùm neque cenſura Concilij Tridentini *ſeſſ. 22. cap. 11.* quia Concilium loquitur de locis piis, & cùm verſemur in materia pœnali cenſurarum, ſtricta interpretatio facienda eſt, *cap. odia, de regulis iuris in 6.*

18 Quintò vſurpantem fructus alicuius cœmeterij præcisè non affici excommunicatione huius canonis; licèt incurrat cenſuram Concilij Tridentini *ſeſſ. 22. cap. 11.* Ratio eſt, quia licèt cœmeterium dici poſſit locus pius; tamen, propriè loquendo, non eſt Eccleſia, neque monaſterium, neque beneficium, & cùm agatur de cenſuris, verba ſtrictè, & in ſignificatione propria accipienda ſunt.

Contrariam ſententiam in hoc caſu circa cenſuram huius canonis probabiliorem eſſe dicit Duardus *quæſt. 6. numer. 11.* cuius opinio mihi non probatur, vt patet ex allata ratione, niſi fortè cœmeterium conſtitutum ſit in monaſterio: tunc enim cenſetur pars monaſterij, & ipſius priuilegio gaudet; aut niſi cœmeterium non ſolùm principaliter conſtitutum ſit gratia ſepulturæ, verùm etiam, vt in eo Miſſæ ſacra celebrentur: tunc enim ſepulturæ, & Eccleſiæ rationem habet, vel ſaltem eſt acceſſorium Eccleſiæ, & ob id polluta Eccleſia pollutum remanet cœmeterium, non è contra: acceſſorium enim ſequitur principale, non è contra; conſequenter fructus huiuſmodi cœmeterij non ſolùm dicuntur fructus cœmeterij, verùm etiam Eccleſiæ, vt bene in hac parte Duardus *loco citato.*

19 Sextò vſurpantem fructus, vel redditus alicuius hoſpitalis, etiam fundati auctoritate Epiſcopi, ſubiici quidem excommunicationi Concilij Tridentini *loco citato*, non tamen excommunicationi huius canonis. Ratio eſt, quia hoſpitale nomine beneficij propriè appellandum non eſt, & ipſius fructus non ſunt conſtituti ad Eccleſiaſticas perſonas alendas; ſed in genere ad alendos pauperes. Neque vocari poteſt monaſterium, vel Eccleſia; licèt priuilegio Eccleſiarum gaudeat. *l. omnia priuilegia, C. de Epiſcopis, & clericis.* Panormitanus *in cap. ex litteris, de conſuetudinibus numer. 1. & 2.*

Contrarium tenet Alterius *diſp. 15. cap. 2. quæſito 4. col. 5.* Duardus hic *quæſt. 9. n. 6. & 9.* de Selua *part. 1. quæſt. 3. n. 9.* exiſtimantes hoſpitalia auctoritate Epiſcopi fundata appellari beneficia.

20 Septimò vſurpantem iuriſdictionem alicui delegatam non affici hac cenſura. Ratio eſt, quia huiuſmodi iuriſdictio non competit illi, cui delegata fuit, ratione beneficij, Eccleſiæ, vel monaſterij, ſed ex commiſſione; alioquin non diceretur delegata, ſed ordinaria, vt docui *in octauo Decalogi præcepto*, idémque ex parte ſuſtinet, & ex parte reprobare videtur Duardus *loco citato.*

21 Octauò vſurpantem fructus Commendarum, pertinentes ad Equites ſancti Ioannis, vel ad alios religioſos, ſubiacere huic excommunicationi; quia huiuſmodi Commendæ ſunt beneficia Eccleſiaſtica, iuxta dicta *de beneficijs.* Secus dic de Commendis pertinentibus ad illos Equites, qui non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, cuiuſmodi ſunt illi, qui non gaudent priuilegio fori, & in quorum Commendis fieri ſolet executio per iudicem ſæcularem pro debitis ipſorum Equitum, vt ex Marta *de iuriſd. part. 2. cap. 32. num. 34. & ſeqq.* notat Duardus hîc *quæſt. 9. num. 8.* Hoc tamen intelligendum eſt iuxta dicta *quæſt. 16. punct. 3.*

22 Nonò vſurpantem ea quæ ſacerdos acquiſiuit pro celebratione Miſſarum extra fructus beneficij, aut occaſione audiendarum confeſſionum, vel funerum, aut pro concionibus, aliiſque huiuſmodi functionibus non ligari hac cenſura; quia hæc bona non competunt illi ſacerdoti ratione beneficij, vel Eccleſiæ, ſed ratione propriæ induſtriæ, & laboris, in cuius ſtipendium traduntur, vt cum Nauarro, Garzia, Azorio, Leſſio, & Moneta docui *de beneficijs*, dum loquerer de obligatione, qua beneficiarij tenentur fructus beneficij in pios vſus expendere, *puncto 2. num. 13.* Idémque ſentire videtur Vgolinus hîc *§. 2. num. 1. verſic. 2.* Graſſius *lib. 4. num. 130.* & alij, quos referam *punct. 3. num. 5.*

23 Decimò vſurpantem fructus, quos ſacerdos percipere ſolet ex bonis patrimonialibus, ad quorum titulum promotus eſt ad ſacros ordines, non obſtringi hac excommunicatione; quia iſti fructus non competunt illi ratione Eccleſiarum, vel beneficiorum Eccleſiaſticorum: huiuſmodi enim bona non ſunt beneficia Eccleſiaſtica; licèt aliquibus priuilegiis gaudeant, & cùm Summus Pontifex loquatur de fructibus, & redditibus ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentibus, ratione beneficiorum Eccleſiaſticorum, reliquos excludit: nam incluſio vnius eſt excluſio alterius. *cap. nónne, de præſumpt. & l. cùm prætor, ff. de iudic.* Ita ſentire videntur Nauarrus *cap. 27. num. 71. verſic. ſexta.* Caietanus *in ſumma verbo excommunicatio cap. 27.* Sayrus *lib. 3. cap. 22. num. 4.* Suarez *loco citato num. 95.* Antonius de Souſa *diſput. 86. num. 3.* Toletus *lib. 1. cap. 28.* Graſſius *lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 130.* Filliucius *tractat. 16. cap. 8. num. 214. quæſito 9.* contra Vgolinum *cap. 17. §. 2. num. 1. verſic. 2.* Duardum hîc *quæſt. 5. num. 5. & quæſt. 13. num. 2. verſ. 4.* & Mattam *de iuriſd. part. 4. caſu 11. 49. 101.*

24 Idem

24 Idem à fortiori dicendum eſt de vſurpante fructus aliorum bonorum patrimonialium, aut aliorum, quæ beneficiarius emit nomine proprio, etiamſi illa emerit ex fructibus beneficij, ſeu Eccleſiæ: iſte enim non dicitur vſurpare fructus Eccleſiaſticæ perſonæ debitos ratione Eccleſiæ, vel beneficij. Ita Vgolinus *loco citato*, Duardus *quaſt.5.num.4. verſ. quo verò*, Caietanus, Nauarrus, Antonius à Souſa, & alij *locis cit.* omiſſis iis, quos retuli *de beneficijs loco allegato in 5. illatione.*

25 Idem ſentio de fructibus pertinentibus ad Sacerdotem ratione altaris, ſeu Capellaniæ, cuius titulum ipſe non habet: nam huiuſmodi altare non eſt beneficium, cùm ad nutum amoueri poſſit, & non ſit ius perpetuum, iuxta dicta *de beneficijs*. Neque dici poteſt Eccleſia, cùm dos illi aſſignata non ſit in titulum beneficij, vt b[illegible] Duardus hic *quaſt.9.num.7.*

Secus ſi huiuſmodi Capellæ auctoritate Epiſcopi inſtitutæ ſint, & propriam dotem habeant: tunc enim ſub nomine beneficiorum includuntur. gloſ. *Clement.2. de decim.* Decius *ibidem*, & Felinus *cap. ex parte num.2. de reſcript.* & alij, quos retuli *de beneficijs.*

26 Vndecimò vſurpantes, vel ſequeſtrantes fructus beneficij Eccleſiaſtici, quod alter beneficiarius conduxit, non affici excommunicatione; quia non dicitur vſurpare fructus pertinentes ad perſonam Eccleſiaſticam ratione beneficij; ſed ratione contractus conductionis: hic enim, qui conduxit, non percipit hos fructus, tanquam beneficiarius; ſed tanquam conductor. Ita Duardus *loco citato.*

27 Idem valet in vſurpante iuriſdictionem alicuius Epiſcopi, quam Epiſcopus habet, non ratione dignitatis Epiſcopalis; ſed ob paternam in feudo ſucceſſionem, vel ob alium titulum ipſi ratione perſonæ competentem, vt dictum eſt *in ſecunda illatione.* Ita Duardus *lib.2. canone 17. quaſt.3.num.13. verſic. dixi*, Suarez *diſput.21. ſect.2.num.95.* Filliucius *num.219.* Nauarrus, Caietanus, & alij *locis citatis.*

28 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm vſurpans fundos, prædia, Eccleſias, vel ipſamet beneficia, cenſuram huius canonis incurrat.

Prima ſententia eſt negatiua. Ratio eſt, quia cui non conueniunt verba diſpoſitionis, neque conuenit ipſa diſpoſitio. *l. dies cautioni. §. toties. verſ. cæterum. ff. de damn. infect. & l. ita autem. ff. de adminiſtr. tutor. l. quod conſtitutum. ff. de milit. teſt. & cap. indemnitatibus. §. penult. de elect. lib.6.* gloſſ. & Bartol. *in præcit. iur.* Card. Tuſcus *tom.8. littera V. concluſ.89.* Marius Antoninus *variar. reſolut. lib.3. reſol.9. num.4.* & alij paſſim. Verba autem huius canonis non conueniunt vſurpanti fundos, Eccleſias, vel beneficia; quia Summus Pontifex loquitur de vſurpantibus iuriſdictionem fructus, & prouentus. Huic ſententiæ adhæret Duardus hic *quaſt.4. num.18.* cum hac tamen limitatione, modò vſurpans prædia, Eccleſias, vel beneficia ſinat fructus, & prouentus percipi ab Eccleſiaſticis ad quos de iure pertinent: ſecus ſi ipſe ſibi fructus applicet. Idem ſentire videtur Vgolinus hic *cap.17. §.2. num.1.* dum in vtramque partem propendet, & nullam abſolutè probare audet.

Secunda ſententia eſt affirmatiua Alterij *lib.5. diſp.18. cap.1. col.5. dub.1.*

Probat hanc ſententiam Alterius *loco citato.* Primò, quia vſurpatio fructuum eſt cauſa excommunicationis; ergo multo magis occupatio beneficij, ratione cuius clericus habet ius ad fructus: nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis. Secundò, quia ſpectanda eſt potius intentio legis, quàm ipſius verba. *l. cùm pater. §. dulciſſimis. ff. de legat.2. cap. Marcion. 1. quaſt.1. & cap. fin. de regul. iur. lib.6.* intentio autem legis, & Legiſlatoris hæc fuit, ne fructus beneficiorum, vel ipſamet beneficia, vel Eccleſiæ vſurpentur. Tertiò, quia ſi Summus Pontifex de hac re interrogatus fuiſſet, ita reſpondiſſet; id autem pro lege habendum eſt, quod Legiſlator reſpondiſſet, ſi dum illam condebat, interrogatus fuiſſet, iuxta gloſſam ſingularem *in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis*; verùm, quia verſamur in materia pœnali cenſurarum, in qua non eſt argumentandum à minori ad maius, neque ſtandum eſt habituali Legiſlatoris voluntati (voluntas enim mente retenta nihil operatur. *l. ſi repetendi. ff. de condict. ob cauſam.* Rota Romana apud Farinacium *deciſ.354. num.6. vol.1. p.1.*) propterea hanc ſententiam, quam ego approbo, aliis rationibus ſic probo. tum quia vſurpans huiuſmodi prædia, vel bona, regulariter loquendo, fructus etiam, & prouentus ſibi conſueuit applicare, & hoc pacto cenſuram euitare non poteſt, vt etiam in hac parte auctores primæ ſententiæ concedere videntur. tum quia occupans huiuſmodi bona, vel Eccleſias, dicitur etiam vſurpare ſibi ius fruendi huiuſmodi bonis: nomine autem fructus non ſolùm ſignificantur fructus, qui ſuapte natura, vel concurrente hominis induſtria enaſcuntur; ſed etiam ſignificatur vſusfructus, ſeu ius fruendi. *l. vacca emptor. ff. de euict. & l. per ſeruum. §. ſi vſusfructus. ff. de vſu, & habitat.*

Ad rationem, quam ad probandam primam ſententiam adduxi; reſpondeo, verba huius canonis ritè accommodari noſtro caſui, quatenus vſurpans prædia, vel ipſas Eccleſias, vſumfructum ipſarum ſibi vſurpare cenſetur.

29 Secus dicendum eſt de vſurpante prædia beneficij temporalis. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur de vſurpantibus fructus, vel reditus pertinentes ad Eccleſiaſticas perſonas ratione beneficiorum Eccleſiaſticorum. beneficium autem temporale non eſt beneficium Eccleſiaſticum, vt patet ex dictis *de beneficijs.* Idémque ex Rebuffo *in pract. benef. de collation. §. præfati quoque ordinarij, in verb. beneficiorum Eccleſiaſticorum*, obſeruat Duardus *canone 17. quaſt.9. num.2.*

30 Secundò dubium eſt, vtrùm clerici cædentes arbores frugiferas ſuorum beneficiorum incidant in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia cùm ſua beneficia legitimè poſſideant, non poſſunt, propriè loquendo, dici vſurpatores. tum quia arbores frugiferæ non ſunt iuriſdictiones, fructus, redditus, & prouentus Eccleſiaſticorum; alioquin etiam ad ipſum beneficiarium pertinerent, & ſic beneficiarius non poſſet dici vſurpator; bona autem, quorum vſurpatione cenſura huius canonis incurritur, debent eſſe iuriſdictiones, fructus, vel redditus Eccleſiaſticorum. Ita Filliucius *tract.16. cap.8. quæſito 11. num.225.* vbi etiam quærit, vtrùm qui præfatas arbores cædit, incidat ſaltem in ſuſpenſionem, vel excommunicationem Extrauag. Pauli II. *de rebus Eccleſ. non alienandis*, & reſpondet affirmatiuè cum Nauarro *conſil.7. de rebus Eccleſiæ non alienand.* ſi cædens prædictas arbores, illas etiam alienauit vendendo, donando, vel alio modo. Ratio eſt, quia prædictæ arbores connumerantur inter bona pretioſa: in præfata autem Extrauag. prohibetur alienatio bonorum immobilium, vel etiam mobilium pretioſarum, quæ ſeruando ſeruari poſſunt. Sed quid mihi in hac re ſentiendum ſit, patet ex dictis *de contractibus diſp.3. quaſt.8. puncto 4. num.19. & in lib. variar. tract. quaſt.2.* vbi hanc difficultatem prolixiùs explicaui cum eodem Nauarro, Afflicto, Quaranta, Riccio, & aliis. An verò cædens præfatas arbores incurrat etiam excommunicationem Concilij Trident. *ſeſſ.22. cap.11.* conſtabit ex infrà dicendis *puncto vltimo.*

31 Tertiò dubium eſt, vtrùm vſurpans fructus, redditus, vel prouentus beneficij vacantis, incidat in hanc cenſuram.

Prima ſententia eſt negatiua Caietani *in ſumma verbo excommunicatio cap.27. verſic. tertia*, Toleti *lib.1. cap.29. num.5.* Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat vſurpantem iuriſdictiones, fructus, vel prouentus

pertinentes ad perſonas Eccleſiaſticas: mortuo autem Summo Pontifice, vel beneficiario, fructus non pertinent ad perſonas Eccleſiaſticas; conſequenter vſurpans præfatos fructus non ligatur excommunicatione huius canonis.

Secunda ſententia eſt affirmatiua Nauarr. *in manual. cap.*27. *num.*71. §. *ſexta*, Sayri *lib.*3. *cap.*21. *num.*4. Suarez *de cenſuris diſputat.*21. *ſect.* 2. *num.*97. Alterij *diſputat.*18. *cap.*2. *col.*4. *verſic. ex his quinque*, Reginaldi *lib.*9. *cap.*25. *num.* 372. *verſic. tertium eſt*, Fillincij *tractat.*16. *num.*217. Duardi *lib.*2. *canone* 17. *quæſt.*12. Vgolini *cap.*17. §. 1. *verſic. quinto*, Antonij à Souſa *diſput.*88. *num.* 2. Huic ſententiæ ego ſubſcribo. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex conſulere intendit libertati Eccleſiaſticæ, & bonis Eccleſiaſticis, ne impunè, & liberè vſurpentur: intentio autem Summi Pontificis valde fruſtraretur, & eluderetur, ſi fructus, & prouentus, beneficio vacante, impunè diſtrahi, & vſurpari poſſent; cùm tunc temporis maximum periculum impendeat bonis Eccleſiaſticis ob defectum Paſtoris, & poſſeſſoris: nullus enim maiorem curam habere conſueuit, quàm proprius Paſtor, qui fructus in ſui vſum, & commodum percipit. tum quia, beneficio vacante, adhuc verum eſt dicere, fructus illius pertinere ad perſonas Eccleſiaſticas, quia fructus beneficij vacantis ſunt ſucceſſoris. Neque opus eſt, vt dum fructus vſurpantur, pertineant ad perſonam determinatam; alioquin ſequeretur, vſurpantem fructus monaſterij non affici cenſura huius canonis; cùm huiuſmodi fructus non pertineant ad particularem, & determinatam perſonam; ſed ad hanc communitatem. Addo dici poſſe fructus tempore vacationis beneficij pertinere ad Commendatarium, vel œconomum, non tanquam ad veros dominos; ſed tanquam ad cuſtodes, vel depoſitarios, vt illos collato beneficio reddant ſucceſſori. nam quæ alicui titulo cuſtodiæ, vel depoſiti competunt, dicuntur ad illum pertinere. *l. verbum illud pertinere, ff. de verb. ſignificat.* Vel ſaltem dici poteſt, huiuſmodi fructus pertinere ad Summum Pontificem, tanquam ad ſupremum diſpenſatorem, qui poteſtatem habet præfatos fructus, tempore vacationis obuenientes, impendendi in ſuos, vel in aliorum vſus.

Ad rationem primæ ſententiæ reſponſio patet ex ſecunda ratione ſecundæ ſententiæ.

32 Hinc ſequitur primò à fortiori vſurpantem fructus Sedis Apoſtolicæ, mortuo Summo Pontifice, affici excommunicatione, tum ob rationes allatas de fructibus beneficij vacantis. tum quia vſurpat fructus pertinentes ad Summum Pontificem, iuxta ſenſum Bullæ, in qua dicitur, *ad Nos, & Sedem Apoſtolicam.* nam illa particula, *Nos*, refertur ad dignitatem, quæ non moritur, *cap. ſi gratioſè, de reſcriptis lib.* 6. Deinde etiamſi admitterem illam particulam, *Nos*, referri ad perſonam Romani Pontificis, nihilominus Summus Pontifex ad tollenda omnia dubia addidit, *& ad Sedem Apoſtolicam*, id eſt, ad Eccleſiam Romanam; etiamſi Summo Pontifice deſtituta eſſet & orbata. Ita DD. citati.

Secundò vſurpantem fructus alicuius monaſterij, in quo aut omnes religioſi mortui ſint, aut nulli tunc reperiantur, eo quòd aliò tranſlati ſint, innodari excommunicatione huius canonis. Ita Alterius, Suarez, Duardus, Antonius à Souſa, & alij *locis cit.*

33 Quartò dubium eſt, vtrùm vſurpans fructus & prouentus pertinentes ad Summum Pontificem, non vt Summus Pontifex eſt, iuriſdictionem habens circa ſpiritualia, & beneficialia; ſed quatenus eſt Princeps temporalis, poteſtatem temporalem exercens, incidat in iſtam excommunicationem. Ratio dubitandi eſt, tum quia reliqui DD. qui hunc canonem expoſuerunt, dixerunt hunc canonem præcipuè latum eſſe in defenſionem immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ, contra vſurpatores fructuum, & prouentuum Eccleſiaſticorum; ergo vſurpans fructus non Eccleſiaſticos, hac cenſura non innodatur: fructus autem pertinentes ad Summum Pontificem, tanquam Principem temporalem, non ſunt Eccleſiaſtici. tum quia vſurpans fructus alicuius Epiſcopi, vel Abbatis, competentes illi non ratione beneficij, ſed patrimonij, vel principatus laici, vel alio titulo, non incidit in iſtam excommunicationem; ergo neque incidit vſurpans fructus, vel prouentus ad Summum Pontificem tanquam temporalem Principem pertinentes. tum quia in canone dicitur, *ad Nos*, quod verbum referri debet ad Summum Pontificem huius legis conditorem: huius autem legis non eſt conditor vt Princeps temporalis; ſed vt ſpiritualem iuriſdictionem in totum orbem exercens, vt alibi oſtendi. tum quia in hoc canone non ſolùm dicitur *ad Nos*, ſed *ad Nos, & Sedem Apoſtolicam*, vbi notanda eſt illa particula, *&*, quæ cùm ſit copulatiua, & coniunctiua, requirit vtrumque ſimul verificari, & omnia copulata adimpleri. *l. ſi habeat.* §. *heredi plures. ff. de condit. inſtit. l. ſi quis ita ſtipulatus. ff. de verb. obligat. & l. Titia textor.* §. *nihil. ff. de legat.* 1. Caputaquen. *deciſ.*210. *num.*4. *p.*1. Gonzalez *ad regul.* 8. §. 7. *proœm. num.*123. Menochius *conſil.*117. *numero* 54. Tuſcus *tom.*2. *littera D. concluſ.* 274. *numero* 1. & Doctores communiter *in l.* 1. *in principio. ff. de iuſt. & iur.* vt igitur hæc cenſura incurratur, opus eſſe videtur, vt vſurpentur fructus, vel prouentus pertinentes ad Summum Pontificem, & ad Sedem Apoſtolicam, id eſt, ad Eccleſiam Romanam, ſeu ad Summum Pontificem, ſpirituali facultate fulgentem: Sedes enim Apoſtolica formaliter importare videtur auctoritatem à Chriſto inſtitutam, & Petro, ac eius ſucceſſoribus collatam, iuxta Nauarrum, Molinam, & alios, quos alibi adduxi.

Ob has rationes aliquis fortaſſe non improbabiliter adduci poſſet ad ſuſtinendum, vſurpantes fructus, vel iuriſdictionem Summi Pontificis, tanquam Principis temporalis, non incidere in cenſuram huius canonis.

Ego verò in hac difficultate, quam miror à nemine hactenus tractatam fuiſſe, cùm ad praxim non leuiter conducat, probabilius dicendum cenſeo, vſurpantem iuriſdictionem, fructus, vel prouentus Summi Pontificis, non ſolùm vt Summus Pontifex eſt; verùm etiam vt Princeps temporalis, ligari cenſura huius canonis; niſi ignorantia, vel alio iuſto titulo excuſetur. Ratio eſt, tum quia illa particula *ad Nos*, profertur ſine diſtinctione, & limitatione; ergo ſine diſtinctione, & limitatione intelligenda eſt. *l. ſi finita.* §. *de cæteris. ff. de damn. infect. l.* 1. §. *generaliter. ff. de legat. præſtan.* & alibi. ergo vſurpans fructus, iuriſdictiones, vel prouentus pertinentes ad Summum Pontificem, vt Princeps temporalis, vel vt ſpiritualis, vinculo huius cenſuræ obſtringitur. tum quia licet Summus Pontifex præcipuè intendat conſulere bonis Eccleſiaſticis, nihilominus cùm abſolutè loquatur de bonis ad ipſum pertinentibus, abſolutè intelligendus eſt; ſicut, licèt intendat conſulere immunitati, & libertati bonorum Eccleſiæ contra dominos temporales, & laicos iudices: nihilominus hic canon afficit etiam alios; quia generaliter loquitur, vt infrà dicetur cum Caietano, Reginaldo, & aliis. tum quia illa dictio, *&*, quamuis, regulariter loquendo, ſit copulatiua, & coniunctiua. nihilominus aliquando vſurpatur pro diſiunctiua, *vel*, ex Gonzalez ad *regul.* 8. *gloſſ.* 3. *num.*14. Cenedo *pract. & canonic. quæſt. ſingul.*50. *num.*7. & aliis. Quòd autem in noſtro caſu diſiunctiuè accipiatur, ſatis conſtat ex ſubſequentibus verbis, in quibus adiicitur particula, *&*, pro diſiunctiua, *vel*; alioquin vſurpans fructus alicuius ſacerdotis non incurreret hanc cenſuram, niſi fructus ad illum pertinerent ratione beneficij, & monaſterij ſimul, quod non eſt admittendum; licèt Summus Pontifex in canone dicat,

ratione

rationes monaſteriorum, Eccleſiarum, & beneficiorum; ſicut ergo vſurpans fructus alicuius Eccleſiaſticæ perſonæ, ligatur hac cenſura, ſiue fructus ad illam perſonam pertineant ratione monaſterij, ſiue beneficij; ita ligatur vſurpans fructus, & prouentus Summi Pontificis, ſiue ad illum pertineant, vt Principem Eccleſiaſticum, ſiue vt Principem temporalem.

Secus dicendum eſt de vſurpante fructus Summi Pontificis patrimoniales, vt perſona particularis eſt, quia verba canonis non conueniunt huic caſui; conſequenter neque conuenit diſpoſitio. nam illa verba *ad Nos, & ad Sedem Apoſtolicam*, auctoritatiuè proferuntur, & formaliter ſunt intelligenda.

Ad rationes dubitandi facilis eſt reſponſio ex rationibus, quas ego vltimo loco adduxi. ob id in reſponſione ad ſingulas non immoror, cùm illarum ſolutionem quiſque facilè deducere poſſit.

PVNCTVM III.

De ſubiecto huius cenſuræ, ſeu contra quas perſonas huius canonis cenſura feratur ob vſurpationem iuriſdictionis, fructuum, &c.

1 *Recenſentur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*

2 *Vſurpantes iuriſdictionem, fructus, vel prouentus Eccleſiaſticos, excommunicationem incurrunt, ſiue laici ſint, ſiue Eccleſiaſtici.*

3 *Qui retinet iuriſdictionem, vel fructus ab alio vſurpatos, incurrit excommunicationem, ſtatim ac eos tanquam proprios retinere incipit.*

4 *Idem militat in eo, qui fructus Eccleſiaſticorum ſequeſtratos ſurripit, & ſibi tanquam proprios adſcribit.*

5 *Vſurpans iuriſdictionem, vel fructus ad Eccleſiaſticos pertinentes titulo patrimonij, non incurrit excommunicationem.*

6 *Subtrahens clerico tantum ex fructibus beneficij, quantum reſpondet ſuo credito, non incurrit excommunicationem.*

7 *Explicantur perſonæ, quæ ob ſequeſtrationem iuriſdictionis, aut prouentuum Eccleſiaſticorum excommunicationem incurrunt.*

8 *Iudex cuius auctoritate ſequeſtratio fit in excommunicationem incidit.*

9 *Exequens ſequeſtrum incurrit excommunicationem.*

10 *Sequeſtrationem fructuum Eccleſiaſticorum ſibi concedi conſulens, mandans, vel procurans, non incurrit excommunicationem.*

11 *Sequeſtrum faciens ad tollendas lites non excuſatur.*

12 *Princeps, aliique iudices laici ſequeſtrantes fructus, & alia, excommunicationem incurrunt.*

13 *Sequeſtrans fructus de licentia iudicis ſecularis afficitur excommunicatione.*

14 *Sequeſtrandi facultatem quiſnam concedere poſſit.*

15 *Sequeſtrans ex ratihabitione non excuſatur.*

16 *Licentia petita, ſed denegata, non excuſat.*

17 *Iudex ſequeſtrandi facultatem concedens an excommunicationem incurrat.*

18 *Sequeſtratio in quibus caſibus licitè fieri poſſit.*

IN hoc puncto loquar priùs de vſurpantibus, deinceps de ſequeſtrantibus.

PRIMA PROPOSITIO.

1 OMnes vſurpantes iuriſdictiones, fructus, redditus, vel prouentus, ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentes, ratione monaſterij, Eccleſiæ, vel beneficij, ligantur excommunicatione, niſi ob ignorantiam, vel ob aliam cauſam excuſentur. Hæc propoſitio explicatione potius, quàm probatione indiget: nam pro ratione ſtat æqua, & rationabilis voluntas Summi Pontificis ita decernentis in commodum, & vtilitatem perſonarum Eccleſiaſticarum, ne in ſuis fructibus Eccleſiaſticis iniquè lædantur.

Dixi, *omnes*, vt indicarem hanc cenſuram vniuerſalem eſſe; conſequenter extendi ad quaſcunque præfatos fructus, vel iuriſdictionem iniquè ſibi adſcribentes, & vendicantes, quaſi iure ſibi debitos, vt patet ex vera huius verbi, *vſurpare*, etymologia, & ſignificatione: nam textus abſolutè, & indiſtinctè loquitur de vſurpantibus.

2 Ex quo ſequitur Principes, alióſque ſuperiores, vel inferiores, cuiuſcunque ſexus, & conditionis exiſtant, vſurpantes expreſſa in hoc canone incurrere cenſuram huius canonis. Ita Duardus, Vgolinus & alij *locis* ſtatim *citandis*, qui hoc etiam extendunt ad Reges. ſed de hac re alibi. Idem dic de perſonis Eccleſiaſticis prædicta facientibus, ſiue ſint clerici ſimplices, ſiue in dignitate conſtituti, vt Cardinales, Epiſcopi, aliique inferiores Prælati, vel clerici. Ratio eſt, quia vbi lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus: Summus autem Pontifex non diſtinguit de laicis, vel Eccleſiaſticis; ſed abſolutè loquitur de vſurpantibus iuriſdictionem, vel fructus, ad Eccleſiaſticos pertinentes ratione beneficij, vel Eccleſiæ; & quamuis Summus Pontifex præcipuè intenderit, conſulere bonis Eccleſiaſticorum, ne auctoritate laicorum offendantur; verba tamen generalia ſunt, nec ad alios reſtricta, & limitata. Ita Reginaldus *lib. 9. cap. 25. num.* 372. Vgolinus hic *cap. 17. §. 1. num. 1. verſic. quæ excommunicatio*, Duardus *lib. 2. canone* 17. *quæſt. 2. num.* 1. Filliucius *num.* 212. *tract.* 16. *cap.* 8. contra Antonium de Souſa *cap.* 18. *diſp.* 90. *verſic. reſpondendum*, vbi aſſerit Eccleſiaſticos non ligari hac cenſura, dum fructus Eccleſiaſticorum ſequeſtrant auctoritate Eccleſiaſtica; ſed ſolùm dum funguntur laica auctoritate, vèl dum præfatos fructus, tanquam ſæculari titulo ſibi debitos vſurpant; quia Summus Pontifex conſulere intendit immunitati Eccleſiaſticæ contra laicos, vt patet, inquit Souſa, ex præcedenti canone, cuius hic eſt pars. Idem tenet circa ſequeſtrationem Vgolinus hìc *verſicul. vel etiam col.* 3. *verbo excipitur etiam*, dum loquitur de ſequeſtrantibus. Idem innuit Duardus *quæſtione* 13. *verſic. ampliatur*, vbi loquitur ſolùm de iudicibus laicis, Alterius *cap. 2. col. 3. verſic. reſpondeo.* Filliucius *loco citato*; ſed quod nos aſſeruimus verius eſt, vt patet ex ratione à me allata.

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm, qui iuriſdictionem, vel fructus non vſurpauit; ſed retinet ſciens ab alio ereptos eſſe, incidat in excommunicationem, vt ſi filius retineat fructus Eccleſiaſticorum, ſciens illos à patre iniquè ſublatos eſſe.

Reſpondeo incidere ſtatim ac illos tanquam proprios retinere incipit. Ratio eſt, quia ex tunc dicitur vſurpare fructus Eccleſiaſticos; licet ipſe primò non vſurpauerit, ſed alius: idem enim eſt detinere, tanquam proprium, & inuadere, ſeu vſurpare alienum; ſicut idem peccatum furti committitur, iniuſtè detinendo, & ſurripiendo, *cap. ſæpe, de reſtitut. ſpoliat.* Ita Alterius *diſp.* 18. *cap. 1. ad finem col. 5. dub.* 2. Duardus *canone* 17. *quæſt.* 13. *num. 3. verſ. octauo.* Filliucius *num.* 224. Vide dicta *puncto* 1. *num.* 5.

4 Idem dicendum eſt de illo, qui fructus Eccleſiaſticorum legitimè ſequeſtratos ſurripit, ſibique tanquam proprios adſcribit: hic enim dicitur vſurpare fructus pertinentes ad Eccleſiaſticas perſonas; etiamſi non conſtet cuinam certò debeantur, *Clement. 1. de ſequeſtr. fruct.* & patet ex dictis in ſimili de vſurpante fructus beneficij vacantis. Ita Filliucius *num.* 230. & alij.

Secùs dicendum eſt de illo, qui fructus ab alio ereptos non intendit ſibi tanquam proprios retinere, ſeu appropriare; ſed ſolùm negligens eſt in reſtitutione facienda, aut ſolùm retinet, tanquam alienos. hic enim non dicitur vſurpare fructus Eccleſiaſticorum; conſequenter cenſuram contra vſurpantem fructus Eccleſiaſticorum impoſitam non incurrit; etiamſi contra iuſtitiam peccet iniuſtè detinendo, vt ſuprà dictum eſt.

Dixi in propoſitione, *iuriſdictiones, fructus, redditus, vel prouentus*, vt indicarem res ipſas, quarum vſurpatione cenſura incurritur, vt in primo, & ſecundo puncto explicatum eſt.

5 Dixi, *ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentes ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, vel beneficiorum*, vt oſtenderem ſubtrahentem iuriſdictionem, vel fructus Eccleſiaſticis non ſubiacere huic excommunicationi, niſi iuriſdictio, vel fructus ad Eccleſiaſticos pertineant ratione monaſterij, vel beneficij, vel Eccleſiarum. Quamobrem, qui fructus alicuius Epiſcopi, vel alterius clerici, ei titulo patrimonij competentes, quaſi proprio iure ſibi adſcribit, hanc cenſuram non contrahit.

Idem dic de fructibus, quos Sacerdos mercenarius, ſeu Vicarius alicuius Parochi in exercenda animarum cura percipit; hos enim non percipit titulo beneficij, vel Eccleſiæ, cùm ipſe titulo illius beneficij non gaudeat; ſed ratione ſtipendij, & mercedis ob laborem debitæ, vt dictum eſt *illatione 9. puncto præcedenti, num. 22. & ſeq.* Secus ſi ſubtrahat fructus ipſius Parochi, quos ex beneficij prædio collegit; etiamſi fortè illud prædium à laicis Eccleſiæ relictum ſit: nam eo ipſo, quòd Eccleſiæ acquiſitum eſt, cenſetur Eccleſiaſticum, & fructus inde colligi dicuntur ratione Eccleſiæ. Ita Nauarrus *conſil. 2. num. 2. de immunitate Eccleſ.* Alterius *lib. 5. diſput. 18. cap. 1. col. 3. verſ. quæret aliquis.* Antonius à Souſa *cap. 18. diſp. 86. num. 4.*

Dixi, *niſi ob ignorantiam excuſetur*; perſpicuum enim eſt ignorantiam tam iuris, quàm facti, vel etiam pœnæ in noſtra ſententia excuſare. Propterea fieri poteſt, vt multi, præſertim rudes homines, quibus hæc Bulla ſufficienter declarata non fuit, ab hac excommunicatione liberentur, vt bene Alterius hîc *cap. 2. col. 5. verſ. ſequitur*, Vgolinus hîc *§. 2. verſic. poſtremo*, & alij.

Dixi, *vel ob aliam iuſtam cauſam excuſentur*. nam multis de cauſis fieri poteſt, vt quis hanc cenſuram euadat, vt patet tum ex dictis *de cenſuris in genere*, tum ex traditis in præcedentibus quæſtionibus.

6 Hinc ſequitur eum, qui clerico tantum ex fructibus beneficij ſubtrahit, quantum reſpondet ſuo credito, non affici hac cenſura, modò ſummam ſui crediti non excedat. Ratio eſt, quia id facit iuſta de cauſa, nempe titulo compenſationis, quæ licitè fieri poteſt ſeruatis regulis, & conditionibus, quas *in tractatu de reſtitut.* recenſui. Ita præter DD. ibi citatos Nauarrus *conſil. 31. in conſil. de ſententia excommunicationis*, Alterius *lib. 5. diſp. 18. cap. 1. col. 4. verſic. hinc ſequitur*, Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæſito 11. num. 227.* Idem à fortiori dicendum eſt de eo, qui conſentiente beneficiario expreſsè, vel tacitè fructus ipſius ſubtrahit, vt in ſimili patet ex dictis *de furto*; quia iuſtam habet ſubtrahendi cauſam, nempe voluntatem beneficiarij, qui dominium fructuum beneficij habet, iuxta tradita *de beneficiis, & obligationibus beneficiariorum.* An verò tacita voluntas ſuperioris in ſequeſtratione ſufficiat, conſtabit ex dicendis in ſecunda propoſitione, vbi etiam oſtendam, vtrùm mandans, vel conſulens vſurpationem prædictorum, in hanc excommunicationem incidat.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Omnes, qui iuriſdictionem, fructus, vel prouentus ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentes ratione monaſterij, Eccleſiæ, vel beneficij quauis occaſione, vel cauſa ſequeſtrant, ſine Summi Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium, expreſſa licentia, excommunicatione huius canonis innodantur. Hæc propoſitio patet ex ipſo Bullæ textu, ex quo eadem ferè verba deſumpſi, & quoad omnes ferè partes in præcedentibus punctis explicaui.

Dixi *omnes*, vt indicarem hanc cenſuram extendi ad quoſcunque, vt in prima propoſitione dictum eſt, ſiue ſequeſtrans ſit iudex ordinarius, ſiue delegatus, ſiue ſit laicus, ſiue Eccleſiaſticus, qui facultatem ſequeſtrandi non habeat, quidquid Vgolinus, Duardus, Alterius, & Antonius à Souſa, quos ſuprà retuli, in oppoſitum circa Eccleſiaſticos ſentiant.

8 Ex quo patet iudices, quorum auctoritate ſequeſtratio fit, incidere in hanc cenſuram; ipſi enim dicuntur ſequeſtrare, cùm hoc verbum iuriſdictionem, & auctoritatem importet.

9 Idem ſentio de miniſtris exequentibus ſequeſtrum. tum quia ſunt veri ſequeſtratores. tum quia exequens, vnum cenſetur cum iudice mandante, & illius auctoritate operatur, & vnum eſt vtriuſque delictum. *l. athletas. ff. de falſ.* Bartol. *in l. hoc accuſare. §. lege Iulia. ff. de accuſat.* Filliucius *num. 229.* Cynus & alij apud Antonium de Souſa *diſp. 89. ad finem*, omiſſis iis, quos ego in ſimili ſuprà retuli *quæſt.... puncto....*

10 Sed modò dubium eſt, vtrùm conſulens, vel mandans, vel procurans, & inſtans apud iudicem ſæcularem, ſequeſtrationem Eccleſiaſticorum fructuum ſibi concedi, incidat in hanc cenſuram.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia excommunicatio lata contra facientes aliquid, non afficit procurantes, conſentientes, conſulentes, vel mandantes, niſi exprimantur, vt patet ex regulis generalibus, & ex communi DD. ſententia. tum quia in Bullis antiquioribus Clementis VII. & Pauli III. in hoc canone addebantur verba, quibus procurans, conſulens, mandans, & fauens comprehendebantur; cùm autem illa verba hiſce temporibus ſublata ſint, ſine dubio aſſerere poſſumus, procurantem, conſulentem, mandantem, vel fauentem excommunicationis cenſura hiſce temporibus non afficit: nam mutatio verborum, mutationem diſpoſitionis indicat. *l. 4. §. Prætor. ff. de damn. infect. & l. ſtatutum. ff. de adminiſtr. tutor.*

Neque obſtat in præcedentibus excommunicationibus ſermonem eſſe de mandantibus, & conſulentibus. Reſpondetur enim, verba præcedentium excommunicationum ad hunc canonem non referri, cùm ſint diſtincti canones, & ſenſum diſtinctum à præcedentibus faciant. Ita Nauarrus *conſil. 36. de ſentent. excommunicat.* Alterius *lib. 5. diſputat. 18. cap. 2. col. 3.* Additionator ad Stephanum Quarantam *in verb. bona Eccleſ. vſurpantes*, Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæſito 12. num. 228. & 232.* Vgolinus hîc *verſic. vel etiam col. 3. ſub finem*, contra Toletum *lib. 1. c. 30. num. 6. verſic. aduerte*, Duardum ex parte *canone 17. quæſt. 2. num. 1. & quæſt. 13.*

Dixi in propoſitione, *quauis occaſione, vel cauſa*; quia Summus Pontifex nullam ob cauſam vult ſequeſtrationem prædictorum fieri ab iis, qui legitimam ſequeſtrandi facultatem non habent.

11 Hinc ſequitur primò eum affici excommunicatione, qui ſequeſtrum facit ad tollendas lites, & diſcordias, vel ad ſeruandos fructus ne diſſipentur, vel ne poſſeſſor impotens fiat ad ſoluendum, vel alia quauis de cauſa: nam Summus Pontifex, vt incommodis occurreret, quæ ex ſequeſtratione facilè ſuboriri poſſunt, quamlibet ſequeſtrationem ſine legitima auctoritate factam, ſub excommunicatione interdixit. Ita Vgolinus hîc *verſicul. vel etiam col. 2. verb. poſtremo*, Alterius *cap. 2. col. 2. verſic. vel etiam*, Duardus *quæſtione 13. numero 7. verſic. tertio.*

12 Secundò ſequitur Principes, aut alios iudices laicos, qui fructus, vel alia in hoc canone expreſſa ſequeſtrant ſine legitima facultate, excommunicationem incurrere, etiamſi id faciant hac de cauſa, vt Eccleſiaſtici tædio affecti deſiſtant ab vſurpatione ſæcularis iuriſdictionis, quam ſuppono ab Eccleſiaſticis vſurpatam eſſe. Ratio eſt, quia Summus Pontifex prohibuit bona Eccleſiaſticorum quauis occaſione, vel cauſa ſine debita licentia ſequeſtrari. Neque iuriſdictio ſæcularis ab Eccleſiaſticis vſurpata confert ius laicis vſurpandi bona Eccleſiaſticorum ad ſeruandam æqualitatem in iudiciis; quia ſæculares incapaces ſunt Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, illiſque onus incumbit obſequendi Eccleſiaſticis; non verò auctoritas imperandi, *cap. bene quidem diſtinct. 96. & cap. laicis 16. quæſt. vlt.* Ita Marta *de iuriſdict. p. 4. caſu 11. num. 25. caſu 49. & 101.* quem ſequitur Duardus *lib. 2. canone 17. num. 3. & ſeqq.* Azor, & alij, quos in ſimili retuli *in 8. Decalogi præcepto.* contra Couarr. *pract. quæſt. cap. 35. num. 3.* & alios apud Martam, & apud Duardum *locis citatis.*

Dixi in propoſitione, *ſine Summi Pontificis, vel aliorum ad id facultatem habentium expreſſa licentia*; quia Summus Pontifex prohibet ſequeſtrationem aliter fieri. Quamobrem,

13 Qui vſurpat, vel ſequeſtrat Eccleſiaſticorum fructus de licentia iudicis ſæcularis, afficitur excommuuicatione, quia iudex ſæcularis legitimam facultatem ad id non habet. Ita Reginald. *lib. 9. cap. 25. num. 272.* & alij.

14 Sed modò dubium eſt primò, quinam facultatem ſequeſtrandi fructus Eccleſiaſticorum concedere poſſint.

Reſpondeo non ſolùm Summum Pontificem, vt in Bulla dicitur; verùm etiam Epiſcopos, & eorum Vicarios, Legatum Sedis Apoſtolicæ, vel Nuncium poſſe hanc facultatem concedere: ſicut enim ipſi ſequeſtrandi facultatem habent; ita etiam eandem aliis tribuere poſſunt. Ita Vgolinus *verſ. vel etiam col. 3.* Alterius *cap. 2. col. 1. & 2. verſic. ſine Romani,* Reginaldus *loco cit. num. 373. ad finem,* & alij.

Eandem etiam concedere poſſunt partes litigantes, de quarum intereſſe agitur, modò vtraque pars conſentiat: nam ſecundùm iura in ſequeſtrationem conſentire poſſunt, & ſequeſtratio non videtur Eccleſiaſticæ libertati, & immunitati contraria, interueniente conſenſu ipſorum Eccleſiaſticorum, ad quos iuriſdictiones, & fructus pertinent. Ita Antonius de Souſa *diſp. 89. num. 3.* Alter. Duardus, Reginaldus, & alij, dum aſſerunt in hoc canone vetitam eſſe ſequeſtrationem neceſſariam, non verò voluntariam.

15 Dubium eſt ſecundò, vtrùm ſufficiat ratihabitio illius, qui præfatam facultatem ſequeſtrandi concedere poteſt.

Reſpondeo negatiuè, ſiue ratihabitio ſit præſens, ſiue futura ſperetur, hoc eſt, ſiue quis ſequeſtret credens legitimum ſuperiorem de præſenti tacitè conſentire, ſiue credens ipſum in caſu aliquo licitè approbaturum, poſtquam id factum eſſe cognouerit. Ratio eſt, quia Summus Pontifex expreſſam licentiam requirit: licentia autem, quæ per tacitum conſenſum obtinetur, non dicitur licentia expreſſa, & multo minus dicitur licentia expreſſa, quæ ſolùm obtinetur poſt factum; dum enim licentia, vel conſenſus ad aliquem actum requiritur, opus eſt, vt actum ipſum præcedat. Panormit. *in cap. licet num. 11. de regul. & cap. ſua nos. num. 7. de Eccleſ. ædific.* Alterius *cap. 2. col. 2. quæſito 2.* Duardus *quæſt. 13. num. 7. verſic. nec ſatis,* & alij quamplures, quos in ſimili retuli *de pœnitentia,* & alibi.

16 Ex quo à fortiori patet, non ſatis eſſe, vt licentia petatur, ſed denegetur; licèt fortè iniuſtè denegetur: nam licentia petita, ſed non conceſſa, non poteſt vocari expreſſa licentia, neque ius confert. Quamobrem ſi Epiſcopus iniuſtè licentiam deneget, ſuperior adeundus eſt, vt ipſe facultatem tribuat, vel ad eam tribuendam Epiſcopum compellat, *cap. nullus, de iur. patron.* Ita Panormitanus *cap. relatum 1. de cler. non reſid.* Duardus *loco citato,* Alterius *loco citato quæſito 1.* & alij, quos in ſimili retuli *de pœnitentia.*

An verò licentia in ſcriptis obtineri debeat, patet ex dictis *de matrimonio, & de legibus diſp. 1. quæſt. 1. puncto 4. num. 49.*

17 Dubium eſt tertiò, vtrùm Epiſcopus, vel alius iudex ſequeſtrans fructus, vel ſequeſtrandi facultatem concedens, dum ſecundùm iura ſequeſtrare, vel ſequeſtrandi facultatem dare non poteſt, in hanc cenſuram incidat.

Vgolinus hic *verſic. vel etiam col. 3. verbo, excipitur etiam,* exiſtimat Epiſcopos, vel alios iudices Eccleſiaſticos non affici excommunicatione; etiamſi iniuſtè ſequeſtrent: nam etiam iniuſta ſententia tenet, *cap. ſacro, de ſentent. excommunicat. & cap. 1. de re iudic. lib. 6.* Idem ſentire debent Alterius, Duardus, & alij Doctores, exiſtimantes hunc canonem latum eſſe contra iudices laicos, non autem contra Eccleſiaſticos.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel ſequeſtratio de iure eſt inualida; quia ſcilicet facta eſt, dum validè fieri non poterat, vel cum licentia inualida: aut eſt valida, licèt fortè ſit iniuſta, ſeu illicita. Si ſequeſtratio de iure eſt inualida, cenſeo ſequeſtrantem incidere in excommunicationem, quia Summus Pontifex ad euitandam excommunicationem requirit ſequeſtrationem fieri ab habente auctoritatem ſequeſtrandi (ſiue illa auctoritas ſit delegata per licentiam expreſſam, ſiue ſit ordinaria; qui enim facultatem aliis tribuere poteſt, eadem etiam ipſe vti poteſt. *authent. multo magis. C. de ſacroſanct. Eccleſ.*) qui autem licentiam inualidè obtinuit, aut qui vltra terminos ſuæ poteſtatis ſequeſtrat, non dicitur habere poteſtatem ad ſequeſtrandum, ſeu ad id, vt dicitur in Bulla; poteſtas enim, & iuriſdictio ſuis terminis, & finibus clauditur, & circumſcribitur: ergo inualidè ſequeſtrans ob nullitatem licentiæ, vel ob defectum iuriſdictionis, incidit in iſtam excommunicationem, niſi titulo bonæ fidei excuſetur. Quando autem ſequeſtratio ſit inualida ob nullitatem licentiæ, vel ob defectum iuriſdictionis, colligi poteſt, tum ex regulis generalibus traditis *de legibus diſput. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 3. num. 1. & quæſt. 2. punct. 3. num. 8. & diſp. 10. quæſt. 2. punct. 4. num. 3. & ſeqq.* & alibi. tum ex natura ſequeſtrationis, quæ, regulariter loquendo, interdicta eſt. *l. vnica. C. de prohibita ſequeſtrat.* nihil enim innouandum eſt lite pendente. *cap. 1. vt lit. pend.* Excipiuntur tamen nonnulli caſus, in quibus ſequeſtratio à iudice Eccleſiaſtico fieri permittitur.

18 Primus eſt ad puniendam contumaciam, *cap. 2. de dolo, & contumacia.*

Secundus dum conſtat fructus dilapidari, vel timetur, ne recuperatio fructuum commodè fieri poſſit: tunc enim ſequeſtrari poſſunt. *cap. 2. de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fruct. & cap. fin. eodem titulo.*

Tertius eſt, cùm beneficium vacat. *cap. cùm vos, de offic. ordin.*

Quartus cùm poſſeſſio eſt attentata, quia capta lite pendente: tunc enim ſequeſtratio conceditur ante ſententiam, Caputaquen. *deciſ. 151. & 157. part. 3.* Creſcent. *deciſ. 3. de ſequeſtrat. poſſeſſ.* & alibi, Rota Romana pluribus in locis.

Quintus eſt in cauſa, quæ iudici iuſta videatur: tunc enim iudex poteſt ex officio ſequeſtrum apponere. Lancellot. *de attent. 2. part. cap. 12. limit. 12. & 3. part. cap. 29. num. 148.* Alios caſus recenſet Gonzalez *ad regul. 8. §. 7. proœm. num. 20. & ſeqq.* Carocius *part. 2. in tract. de ſequeſtr.* Franc. Curt. *in tract. de ſequeſtr. quæſt. 1.* Moneta *de diſtribut. part. 1. quæſt. 9. num. 5. & ſequentib.* & alij Iuriſperiti ex profeſſo de hac re agentes.

PVNCTVM IV.

Verùm bonorum Eccleſiaſticorum acceptatio, & vſurpatio non ſolùm in Bulla, verùm etiam aliis in locis vetita, & interdicta ſit.

1 *Vſurpatio bonorum Eccleſiaſticorum pluribus in locis interdicta eſt.*
2 *Quænam actiones in hoc canone prohibeantur.*
3 *Vſurpationis nomine quid intelligatur.*
4 *Quinam excommunicationem in hoc canone expreſſam incurrant.*
5 *Beneficiarius cadens arbores frugiferas an excommunicationem incurrat.*
6 *Laicus bona Eccleſiaſtica poſſidens ſine debita licentia excommunicationem incurrit.*
7 *Rectores piorum locorum excommunicationem incurrunt cædendo arbores, illáſque in proprios vſus conuertendo.*
8 *Vſurpans quotidianas diſtributiones excommunicationem incurrit.*
9 *Surripiens, vel ſequeſtrans fructus alicuius beneficij excommunicationem incurrit, etiamſi beneficium vacet.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Bonorum Eccleſiaſticorum inuaſio, & vſurpatio non ſolùm in Bulla Cœnæ vetita eſt; verùm etiam iure communi pluribus in locis, vt in Concil. Triburien. *cap.* 7. Concil. Aurelian. III. *cap.* 22. & Concil. V. *cap.* 15. in Concil. Pariſienſ. I. *cap.* 1. Moguntin. *cap.* 6. *&* 11. VVormatien. *cap.* 75. Aquiſgranen. *cap.* 88. Lateranen. ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. *&* 10. *cap. prædia, & ſeqq.* 12. *quæſt.* 2. *cap. attendendum eſt* 17. *quæſt.* 4. *cap. conqueſtus, de foro compet. cap. generali, de elect. in* 6. *cap. vnico, de iniur. & dam. dat. in* 6. In quibus teſtibus prohibetur vſurpatio iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, iurium, & bonorum, tam mobilium, quàm immobilium Eccleſiis applicatorum; etiamſi Eccleſia vacet. Sed inſtar omnium acceſſit decretum Concilij Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 11. *& vltimo*, vbi ſtrictiſſimè cauetur, ne quis alicuius Eccleſiæ, vel beneficij, vel loci pij bona mobilia, vel immobilia, cenſus, ac iura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, ſeu quaſcunque obuentiones, quæ in miniſtrorum, & pauperum neceſſitates conuerti debent per ſe, vel per alios, quauis arte, in proprios vſus conuertere præſumat, aut impediat, ne ab iis percipiantur, ad quos iure pertinent: alioquin incidit in excommunicationem, à qua abſolui non poteſt, niſi à Romano Pontifice, & facta reſtitutione. Imò ſi clericus, vel patronus ſit, alias etiam pœnas incurrit. Nam patronus Eccleſiæ, huius criminis reus, incurrit etiam ipſo iure priuationem iuriſpatronatus; clericus verò, qui huiuſmodi delicto cooperatur, aut conſentit, vltra dictas pœnas, priuationem beneficiorum, & inhabilitatem ad alia contrahit, & ab vſu ſuorum ordinum, etiam præſtita ſatisfactione, & obtenta abſolutione, arbitrio ſui ordinarij ſuſpendi debet.

Multa circa huius ſacroſancti Concilij decretum diſſeri poſſunt; ſed occaſione huius 17. canonis, quem explicandum ſuſcepimus, nonnullas ſolùm difficultates incidenter, & per tranſennam attingam, & breuiter diſſoluam, vt huiuſmodi decretum cum noſtro canone conferatur, & differentia inter vtrumque diſcernatur.

2 Difficultas eſt primò, quænam actiones in hoc decreto prohibeantur.

Reſpondeo tres præſertim prohiberi.

Prima eſt, conuerſio, & vſurpatio prædictorum bonorum in proprium vſum, vt patet ex verbis Concilij.

3 Nomine autem vſurpationis in hoc loco non ſolùm intelligitur actio, qua quis rem alienam, quaſi iure proprio, ſeu tanquam ſibi debitam vendicat, & adſcribit, vt in explicatione huius canonis Bullæ Cœnæ dictum eſt *puncto* 1. Sed intelligitur actio quælibet iniuſta, qua quis bona prædictorum locorum inuadit, & ſurripit, vt colligitur ex illis verbis, *quacunque arte, aut quocunque quæſito colore in proprios vſus conuertit.* opus tamen eſt, vt hæc ſcienter faciat, id eſt, vt ſurripiens ſciat, illa bona ad Eccleſias, ſeu beneficia, vel ad alia pia loca pertinere; Summus enim Pontifex præſumptionem requirit.

Hinc ſequitur fures, & latrones, prædictorum locorum bona ſurripientes, in hanc cenſuram non incurrere, ſi neſciant bona, quæ ſurripiunt, ad loca pia pertinere, & cognitionem huius prohibitionis non habeant. Ita Duardus *canone* 17. *quæſt.* 2. *num.* 3. & Illuſtriſſima Cardinalium Congregatio, quæ interpretationi Concilij præeſt, ſi credimus Gallemartio, Marzillæ, & aliis.

Secunda actio eſt impedire, ne bona, de quibus in præcedentibus mentionem fecimus, ab iis percipiantur, qui ius illa percipiendi habent. Quis autem dicatur impedire, patet ex dictis in quæſtionibus præcedentibus.

Tertia actio eſt mandatum ad prædictas actiones faciendas, vt patet ex illis verbis Concilij *per ſe, vel per alios.* quamquam mandans huiuſmodi actiones, non incurrit excommunicationem ob mandatum præcisè, ſed neceſſarius eſt effectus, vt patet, tum ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere.* tum quia verba Concilij non verificantur, non ſecuta prædictorum bonorum vſurpatione, & verba cum effectu intelligenda ſunt. *l.* 1. *§. hæc verba. ff. quod quiſque iuris. l. quoties. ff. qui ſatiſd. cog. l.* 4. *§. condemnatum. ff. de re iud. cap. relatum, de cler. non reſid.* vbi gloſſ. *& cap. ſi à iudice, de appellat. lib.* 6. Cardinalis Tuſcus *tom.* 8. *litt. V. concluſ.* 90.

4 Secunda difficultas eſt, quódnam ſit ſubiectum huius cenſuræ.

Reſpondeo omnes tam Eccleſiaſticos, quàm ſæculares, cuiuſcunque ſexus, & conditionis exiſtant, ſubiici huic cenſuræ, dum aliquam actionem in Concilio interdictam præſtant: ſic enim ex verbis Concilij generalibus apertè colligitur.

Hinc ſequitur primò cædentem arbores alieni beneficij, ſibíque illas vſurpantem, vinculo huius excommunicationis innodari: hic enim præſtat actionem in Concilio prohibitam, dum arbores alieni beneficij cædit, & ſibi vſurpat.

5 Dico *alieni beneficij*, nam ſi ipſemet beneficiarius, qui beneficium legitimè poſſidet, arbores etiam frugiferas incidat, & illas ad proprium commodum conuertat, non ligatur excommunicatione Concilij. Ratio eſt, tum quia licèt beneficiarius peccet incidendo, non tamen peccare videtur inciſas recipiendo; nam arbores inciſæ videntur fructus beneficij; conſequenter beneficiario cedere videntur, licèt ob perpetratum ſcelus grauiter puniri debeat. tum quia Concilium intelligitur de extraneis, non verò de poſſeſſoribus beneficiorum, qui extranei non ſunt, ex declaratione Illuſtriſſimorum Cardinalium, teſte Filliucio *tract.* 16. *cap.* 8. *quæſit.* 11. *num.* 225. Gallemartio, Marzilla, & aliis, qui declarationes ſacræ Congregationis collegerunt.

An verò beneficiarius, prædictas arbores cædens, incidat in excommunicationem Pauli II. aut huius noſtræ Bullæ, patet ex ſupradictis *punct.* 2. *dub.* 2. & ex dictis *de contractibus diſp.* 3. *de alienatione bonorum Eccleſiæ.* & ex dictis *in meo libro variarum tractationum quæſt.* 2.

6 Secundò ſequitur laicum poſſidentem beneficium, vel bona Eccleſiaſtica abſque legitima Summi Pontificis auctoritate; etiamſi illa bona ſint iuriſpatronatus proprij, excommunicationem Concilij contrahere; quia iniquè occupat bona Eccleſiæ, vel beneficij; conſequenter facit actionem in Concilio vetitam. Ita ſacram Cardinalium Congregationem ſenſiſſe præcitati DD. affirmant.

7 Tertiò

7 Tertiò Rectores piorum locorum cædentes arbores frugiferas, illáſque in proprios vſus conuertentes cum damno locorum piorum, incidere in excommunicationem Concilij, vt ex repetita ſæpiùs ratione liquidò conſtat: ipſi enim dominium non habent fructuum beneficij; ſicut habent beneficiarij. Si verò arbores frugiferas cædant, ſed in proprios vſus non conuertant, non ſubiiciuntur huic excommunicationi; quia non faciunt actionem in Concilio vetitam ſub excommunicatione; cùm non dicantur prædictas arbores in proprios vſus conuertere, vel vſurpare, vel impedire, ne ab iis percipiantur, ad quos pertinent. Ita ſacra Cardinalium Congregatio.

8 Quartò ſequitur iniquè ſequeſtrantes, vel vſurpantes quotidianas diſtributiones, affici cenſura Concilij; quia faciunt actiones, quibus excommunicationis pœnam Concilium adiunxit: Concilium enim excommunicationem impoſuit, tam impedienti, ne præfata bona percipiantur ab iis ad quos pertinent, quàm vſurpanti emolumenta, ſeu quaſcunque obuentiones, quæ in miniſtrorum neceſſitates conuerti debent. Nomine autem quarumcumque obuentionum, & emolumentorum, veniunt diſtributiones; quia emolumentum ſignificat quamlibet vtilitatem, quomodocunque ex aliqua re prouenientem, *cap. nemo, de ſimonia, cap. 1. de teſtibus*, ſicque colligitur ex *deciſ. Rotæ in vna Lucana penſionis* 10. *Ianuarij* 1612. idémque in terminis tradit Duardus *canone* 17. *quæſt.* 4. *num.* 12. *& ſequentibus.* Moneta, & alij, quos retuli *de horis canonicis diſputat.* 2. *quæſt.* 2. *puncto* 1. *num.* 2.

9 Quintò ſurripientem, vel iniquè ſequeſtrantem fructus alicuius beneficij affici excommunicatione Concilij; etiamſi beneficium vacet: hic enim dicitur fructus beneficij in ſe conuertere vſurpando, vel impedire, ne à dominis percipiantur, ſequeſtrando: *ſequeſtrare* enim eſt impedire, ex Suarez *diſput.* 21. *ſect.* 2. *num.* 98. Duardo *canone* 17. *quæſt.* 2. *num.* 1. *verſic. quinto, & ſexto.* Quamquam *impedire* latius patet, quàm *ſequeſtrare.* nam qui ſequeſtrat impedit, non autem omnis, qui impedit, ſequeſtrat.

An verò ad incurrendas huius Concilij pœnas, præter excommunicationem (hanc enim conſtat ipſo iure latam eſſe) requiratur ſententia iudicis, vel reus eas ſponte ſubire teneatur, patet ex dictis *de legibus*, quæ ibi videnda ſunt, vt prolixitatis, & repetitionis tædium euitemus.

Ex dictis igitur facilè cognoſci poteſt, in quibus canon Bullæ Cœnæ conueniat, vel differat cum decreto Concilij Trident. conuenit enim, quia vtrumque generale eſt, quoad perſonas, & quoad excommunicationem ipſo facto latam, & Summo Pontifici reſeruatam, licèt Epiſcopus ab excommunicatione Concilij abſoluere poſſit, quamdiu delictum eſt occultum, vt ſuo loco oſtendi; facta tamen reſtitutione.

Differt verò primò quoad pœnas, quatenus Bulla Cœnæ ſolùm excommunicationem iniungit, Concilium verò patronis, & clericis alias pœnas imponit.

Secundò quoad actiones, decretum enim Concilij vniuerſalius eſt, & plura prohibet, quàm prohibeat Bulla: nam in Bulla non prohibetur mandatum; ſed ſolùm vſurpatio propriè accepta, & ſequeſtratio iuriſdictionis fructuum, & prouentuum debitorum ratione Eccleſiæ, monaſterij, & beneficij. In Concilio verò prohibetur mandatum, impedimentum, & quælibet iniuſta inuaſio, & vſurpatio bonorum, iurium, fructuum, emolumentorum, & quarumcunque obuentionum, quæ in miniſtrorum, & pauperum neceſſitates conuerti debent, ſiue percipiantur ex aliqua Eccleſia, ſiue beneficio ſæculari, vel regulari, vel ex monte pietatis, aliiſque piis locis.

QVÆSTIO XIX.

De excommunicatione contra imponentes decimas, taleas, & alia onera Eccleſiaſticis perſonis, Eccleſiis, monaſteriis, & eorum fructibus.

TENOR BVLLÆ.

Quíve collectas, decimas, taleas, præſtantias, & alia onera clericis, Prælatis, & alijs perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum, & Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, illorúmque fructibus, redditibus, & prouentibus huiuſmodi abſque ſimili Romani Pontificis ſpeciali, & expreſſa licentia, imponunt, & diuerſis etiam exquiſitis modis exigunt, aut ſic impoſita etiam à ſponte dantibus, & concedentibus recipiunt. Necnon qui per ſe, vel alios, directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium, conſilium, vel fauorem præſtare non verentur, cuiuſcunque ſint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus; etiamſi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, ſeu Principes, Duces, Comites, Barones, & alij potentatus; quicunque etiam regnis, prouincijs, ciuitatibus, & terris, quoquomodo Præſidentes, Conſiliarij, & Senatores, aut quauis etiam Pontificali dignitate inſigniti. Innouantes decreta ſuper his per ſacros canones, tam in Lateranenſi nouiſſimè celebrato, quàm alijs Concilijs generalibus edita, etiam cum cenſuris, & pœnis in eis contentis.

QVatuor explicabo in hac quæſtione.

Primò, quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione interdicantur.

Secundò, quódnam ſit huius cenſuræ ſubiectum, ſeu quænam perſonæ afficiantur excommunicatione, imponendo, & exigendo tributa ab Eccleſiaſticis, vel Eccleſiis.

Tertiò, quibúſnam onera, & tributa imponere non liceat, & quibus liceat.

Quartò, vtrùm præfatæ actiones alibi prohibitæ reperiantur, ſeu an alibi vetitum ſit, onera perſonis Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis imponere.

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis pœna interdicantur.

1 *Explicatur materia huius cenſuræ.*

2 *Talearum, collectarum, & aliorum nomine quid intelligatur.*

3 *Tributorum, & aliorum onerum, tam realium, quàm perſonalium impoſitio an vetita ſit ſub excommunicatione.*

4 *Tributorum impoſitio vetita eſt ſub excommunicatione decimiquinti canonis, etiam præciſa exactione.*
5 *Exigens tributa à laicis impoſita excommunicationem incurrit.*
6 *Exigens aliquam pecuniam ab Eccleſiaſticis non incurrit excommunicationem Bullæ, ſed* cap. quamquam, de cenſibus, *quoties hoc onus non fuit Eccleſiaſticis impoſitum.*
7 *Exigens pedagia incurrit excommunicationem Bullæ, iuxta ſententiam auctoris.*
8 *Exigens aliquid ab Eccleſiaſticis non tanquam tributum, & onus, ſed tanquam pretium ſui laboris, non incurrit excommunicationem.*
9 *Exigens pretium à clerico pro tranſlatione, & tranſitu fluminis, non afficitur excommunicatione.*
10 *Recipiens tributum ab Eccleſiaſtico ſponte traditum non incurrit excommunicationem.*
11 *Exigens tributum animo reſtituendi non excuſatur ab excommunicatione.*
12 *Exigens minimum tributum excuſatur ab excommunicatione ratione paruitatis materiæ.*
13 *Latrones capientes clericos, eiſque taleas imponentes pro eorum redemptione, excommunicationem non incurrunt.*
14 *Gabellam imponi, & exigi mandans excommunicationem incurrit.*
15 *Imponens tributa alijs excommunicationem incurrit, quoties huiuſmodi impoſitio in grauamen Eccleſiaſticorum cedit.*
16 *Satellites aliique officiales cooperantes ad ſolutionem collectarum, & onerum, in excommunicationem incidunt.*
17 *Tradens pecuniam clerico ad ſoluendum pedagium, ſeu aliud onus, non incurrit excommunicationem.*
18 *Dans conſilium Eccleſiaſtico, vt ſoluat tributum, excuſari poſſe videtur ab excommunicatione; etiamſi id faciat in fauorem exactorum.*
19 *Qui non prohibet cùm aliàs prohibere poſſit impoſitionem, vel exactionem tributorum, & onerum contra Eccleſiaſticos, non videtur reus excommunicationis.*

Actiones, quæ in hoc canone interdicuntur, aliæ ſunt principales, & aliæ acceſſoriæ. Principales ſunt tres, videlicet tributa, ſeu onera imponere, & exigere, & impoſita recipere, etiam à ſponte dantibus. Acceſſoriæ ſunt, videlicet præfata per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè facere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem conſulere, auxiliari, vel fauere. Iſtas actiones ſingillatim explicabo.

VNICA PROPOSITIO.

1 Materia huius cenſuræ eſt ſacrilegium, quo immunitas Eccleſiaſtica offenditur aliqua actione in hoc canone expreſſa. Ita communiter DD.

Prima autem *actio* in hoc canone expreſſa, & interdicta, eſt imponere collectas, decimas, taleas, præſtantias, & alia onera perſonis Eccleſiaſticis, & eorum, & Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, fructibus, & prouentibus, abſque Summi Pontificis licentia, & eadem tributa, ſeu onera exigere.

2 Sed modò dubium eſt primò, quid nomine collectarum, decimarum, talearum, præſtantiarum, & aliorum onerum intelligatur.

Reſpondeo intelligi quælibet onera ſuper bonis, aut perſonis Eccleſiaſticis impoſita, ſiue nuncupentur collectæ, ſiue decimæ, ſiue taleæ, ſiue præſtantiæ, ſiue alio quouis nomine vocentur. ob id addita ſunt illa verba generalia, *& alia onera.*

Ex quo ſequitur imponentem gabellas, pedagia, guidagia, tributa, & his ſimilia perſonis Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis, aut fructibus, & prouentibus ſine facultate Summi Pontificis, affici excommunicatione huius canonis; quia ſine ſpeciali, & expreſſa Summi Pontificis licentia collectas, ſeu onera prædictis imponit. Ita Syluester *verbo gabella* 4. *in principio*, Duardus hîc *quæſt.* 2. *num.* 12. & alij communiter.

3 Rogabis, vtrùm in hoc canone vetitum ſit ſub excommunicatione, non ſolùm imponere tributa, & onera realia, verùm etiam perſonalia. Pro ſolutione, aduertendum eſt, onera in triplici differentia eſſe, alia ſunt perſonalia, quæ in ſola hominis induſtria, & labore conſiſtunt abſque diſpendio, & ſumptu rei familiaris, vt eſt munus tutelæ, ac curationis, & alia de quibus *in l.* 1. *§. illud tenendũ eſt, & l. fin. ff. de muner. & honor.* Alia ſunt mere realia, quæ conſiſtunt in ſumptibus, ſeu in dando abſque corporali labore. Alia denique ſunt mixta, quæ laborem corporis, & ſumptus rei familiaris complectuntur. His poſitis,

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe, in hoc canone vetitum eſſe ſub excommunicatione imponere onera merè realia, & mixta, qua parte realia ſunt, non verò perſonalia. Ratio eſt, tum quia perſonæ Eccleſiaſticæ oneribus realibus potiſſimum vexari ſolent; ergo ipſorum immunitati in his potiſſimum conſulendum fuit. tum quia in aliis iuribus, vt *in cap. quamquam, de cenſibus*, & alibi ſermo eſt de oneribus realibus; ergo etiam Bulla de iis intelligenda videtur: nam in dubiis intelligentia vnius legis ab alia lege deſumi poteſt. tum quia Summus Pontifex expreſſit ſolùm onera realia: nam collectæ, taleæ, præſtantiæ ſunt onera, quæ pecunia ſoluuntur. Ita Vgolinus hîc *cap.* 18. *num.* 2. *verſ. quoad tertium*, contra Duardum, Filliucium, & alios proximè citandos.

Dices, Summus Pontifex non ſolùm interdixit collectas, taleas, & præſtantias; verùm etiam decimas, & alia onera. Decimæ autem aliæ ſunt prædiales, aliæ mixtæ, aliæ perſonales. Præterea notanda eſt illa clauſula generalis, *& alia onera*, quæ rem diuerſam ſignificare ſolet. *l. ſi fundus ſub condit. §. libertas, ff. de legat.* 1. Bartol. *in l. ſi quis. §. fin. ff. de legat.* 2. Rota apud Farinacium *deciſ.* 714. *num.* 5. *vol.* 1. Decianus *conſil.* 55. *num.* 83. & alij apud Gratum *dictione, decima*, & apud Auguſt. Barboſam *dict.* 17. *num.* 3.

Reſpondeo decimas perſonales non conſiſtere in ſimplici labore, & induſtria, ſed in rebus, labore, & induſtria acquiſitis; illa verò clauſula generalis, *& alia onera*, ſimilitudinem denotat, & licèt rem diuerſam indicet; tamen eſt repetitiua ſimilium, & ſignificat rem eiuſdem qualitatis, cuius eſt antecedens, *l. quidam relegatus*, & ibi Bartol. *ff. de rebus dub. l.* 3. *C. de ſeruis fugit. & cap. ſedes, de reſcript.* Rota Romana apud Farinacium *deciſ.* 391. *num.* 5. *&* 663. *num.* 8. *tom.* 1. *p.* 1. *& deciſ.* 719. *num.* 5. *p.* 2. & alij apud Gratum, & Barboſam *locis citatis.*

Ex dictis ergo conſtat probabiliter ſuſtineri poſſe imponentem perſonis Eccleſiaſticis onera ſimpliciter perſonalia non affici excommunicatione huius canonis. Ita Vgolinus *loco cit.* Idémque à fortiori ſuſtinere debent Nauarrus *cap.* 27. *num.* 128. & Caietan. *verb. excommunicatio, cap.* 71. aſſerentes in hoc canone vetitum eſſe tantummodo imponere, & exigere onera, & tributa ratione bonorum, & prouentuum Eccleſiaſticorum, contra Alterium *diſp.* 19. *cap.* 2. *col.* 2. *verſ. ſed oritur difficultas*, Duardum *canone* 18. *quæſt.* 2. *num.* 13. *& ſeqq. quæſt.* 20. *num.* 1. quibus etiam adhærere videtur Suarez *de cenſur. diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 99. *ad finem, & diſp.* 23. *ſect.* 4. *num.* 23. Filliuc. *tract.* 14. *cap.* 4. *quæſito* 10. *num.* 62. *ad finem, & tractatu* 16. *quæſito* 2. *num.* 293.

Verum tamen eſt imponentem onera perſonalia Eccleſiaſticis rarò effugere excommunicationem canonis 15. vbi excommunicantur quomodolibet facientes ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, ſeu quæuis alia decreta contra libertatem Eccleſiaſticam: qui autem huiuſmodi onera Eccleſiaſticis imponit, facit ordinationem, ſeu præceptum contra libertatem Eccleſiaſticam; quia Eccleſiaſtici à poteſtate laica exempti ſunt. Ita ſentire videtur

Suarez

Suarez *diſp.*21.*ſect.*2.*n.*99.Duardus *quæſt.*4.*n.*3.& alij,quos *quæſt.*15.adduxi.

Vtrùm verò exigens onera realia non ratione bonorum,ſed ratione perſonarum impoſita,incidat in excommunicationem huius canonis, conſtabit ex dicendis in explicatione tertiæ actionis *dub.*2.

Secundò dubium eſt,vtrùm ad incurrendam huius canonis pœnam ſatis ſit tributa, ſeu onera Eccleſiaſticis, vel eorum bonis imponere, an etiam opus ſit, vt impoſita exigantur ab imponente,per ſe,vel per alios.

Reſpondeo ad incurrendam huius canonis cenſuram non ſatis eſſe imponere tributa, & onera; ſed requiri, vt exigantur. Ratio eſt, quia vtraque actio in hac Bulla copulatiuè exigitur, ibi, *imponunt, & diuerſis etiam exquiſitis modis exigunt.* Dictio autem copulatiua ex natura ſua poſtulat omnia copulata verificari, & ſimul eſſe, *l.ſi quis ita, ff.de verb. oblig.* Reliquæ verò actiones huius canonis per particulam alternatiuam, *vel,* prohibentur. Ita Duardus hic *quæſt.*4.*num.*1.*& ſeq.* Quaranta, Reginaldus, & alij, quos retuli *de contractibus diſp.*2. *quæſt.*9. *puncto* 2. *num.*13. contra Toletum hic *num.*4. Molinam *diſput.*670.*ad finem,* & alios.

4 Dixi, *ad incurrendam huius canonis cenſuram*; quia ad incurrendam excommunicationem canonis decimiquinti ſatis eſt imponere tributa perſonis Eccleſiaſticis, quia impoſitio huiuſmodi tributorum, & onerum, nihil eſt aliud, quàm ordinatio, qua Eccleſiaſtica libertas læditur: in canone autem 15. vetitum eſt ſub excommunicatione quomodolibet facere ordinationes, vel decreta contra libertatem Eccleſiaſticam, vel illis vti. Ita Suarez, & Duardus *locis citatis*, & alij,quos retuli *in explicatione excommunicationis decimaquinta huius Bullæ.*

Secunda actio in hoc canone expreſſa eſt tributa, ſeu onera Eccleſiaſticis, vel eorum bonis impoſita exigere: hæc tamen actio coniungitur cum antecedente, & cum ea connecti debet, vt imponens tributa, ſeu onera excommunicationi huius canonis ſubiiciatur:vtraque enim actio per copulam *&*,exprimitur,vt *dub.*2.explicatum eſt.

5 An autem ad incurrendam huius canonis pœnam ſatis ſit tributa,ſeu onera ab alio impoſita exigere; etiamſi exigens illa non impoſuerit.

Reſpondetur ſufficere; quia in textu adduntur alia verba, quæ hoc ſatis indicant, vt patebit ex dicendis in explicatione tertiæ actionis,& ſubſequentium.

Tertia actio eſt tributa,ſeu onera Eccleſiaſticis, vel eorum bonis impoſita recipere; etiamſi tradens ſponte tradat,& concedat.

6 Circa iſtam actionem dubium eſt primò, vtrùm extorquens aliquam pecuniam ab Eccleſiaſticis in iſtam excommunicationem incurrat, quoties hoc onus non fuit Eccleſiaſticis impoſitum.

Reſpondeo negatiuè; quia Summus Pontifex excommunicat recipientes tributa ſic impoſita, id eſt, impoſita Eccleſiaſticis,vel eorum bonis,& fructibus,ſeu prouentibus; ergo à contrario ſenſu extorquens aliquod tributum non impoſitum Eccleſiaſticis,vel eorum bonis, non afficitur excommunicatione huius canonis; argumentum enim à contrario ſenſu valet, vt alibi probaui, præſertim in materia pœnali, in qua ſtandum eſt propriæ, & ſtrictæ verborum expoſitioni. Ita Doctores ſtatim citandi.

Ex quo ſequitur cuſtodes portæ ciuitatis,aut fluminis, pontis,vel portus extorquentes pedagium, gabellam, ſeu tributum,ab Eccleſiaſticis,de quibus Princeps in impoſitione pedagij, ſeu tributi nullam mentionem fecit, non affici excommunicatione huius canonis, quia ad incurrendam iſtam excommunicationem opus eſt recipere onera impoſita Eccleſiaſticis, Eccleſiis, monaſteriis, vel ipſorum bonis. Verum tamen eſt præfatos cuſtodes affici excommunicatione *cap.quamquam,de cenſibus*; quia in dicto cap.ſermo ſimpliciter eſt de exigentibus, vel extorquentibus per ſe, vel per alium, vel compellentibus ad ſoluendum. excommunicatio tamen illius cap. non eſt reſeruata: nam ibi nulla reſeruationis mentio fit; conſequenter ab eo auferri poteſt, qui ab excommunicationibus Papæ non reſeruatis abſoluendi facultatem habet, iuxta *cap.nuper,de ſentent. excommun.* facta tamen prius reſtitutione,vt *in cap.quamquam,citato*, decernitur. Ita Sayrus *lib.*3.*cap.*22.*num.*10. Quaranta *verb. vectigal, verſic. vt autem exigentes.* Vgolinus hic *verſic.& diuerſis etiam,* Duardus *canone* 18.*quæſt.*15.*num.*1.*& ſeq.* Viualdus hic *num.*12. *in nouis*, Suarez *diſp.*23.*ſect.*4.*num.*22. Toletus *lib.*1.*cap.*21. *ad finem,* Reginaldus *lib.*9.*num.*376. *&* 381. Antonius de Souſa hic *cap.*19. *diſp.*93. *num.*4. Filliucius *tract.*14. *cap.*4. *quæſito* 10.*num.*62. & alij communiter, contra Alterium *diſp.*19.*cap.*3.*col.*2.*verſic.ſecundo animaduertendum,* vbi cenſet exactores,ſeu publicos miniſtros excommunicatione Bullæ affici, dum ab Eccleſiaſticis extorquent gabellas, ſeu tributa; etiamſi illa tributa laicis tantummodo impoſita fuerint. Idem innuit Reginaldus *lib.*9. *num.*377.

7 Secundò dubium eſt, vtrum exigens pedagia, quæ ſunt onera realia, à clericis, incidat in excommunicationem Bullæ.

Reſpondet Nauarrus,& Caietanus *locis in ſequenti dubio allegandis*, non incidere in excommunicationem Bullæ; ſed in excommunicationem *cap. quamquam, de cenſibus*; quia in Bulla vetitum eſt ſolùm exigere tributa, & onera ratione prouentuum Eccleſiarum.

Sed ego ſentio incidere; quia in Bulla vetitum eſt imponere onera, & tributa non ſolum bonis Eccleſiaſticis; verùm etiam perſonis Eccleſiaſticis, & ſic impoſita recipere, vt clarè conſtat ex illis verbis, *& alia onera clericis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis,ac eorum,& Eccleſiarum,Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, illorúmque fructibus, redditibus, & prouentibus.* Hinc patet reſponſio ad rationem in contrarium. Ita Alter.*cap.*3. *col.*4. *verſic.*4.*notandum.*

8 Tertiò dubium eſt, vtrùm exigens aliquid ab Eccleſiaſticis, non tanquam tributum, & onus, ſed tanquam pretium ſui laboris incidat in excommunicationem huius canonis.

Reſpondeo negatiuè; etiamſi hoc pretium indifferenter pro omnibus taxatum ſit. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur de exigentibus taleas,collectas, & alia onera, quatenus ſcilicet onera ſunt, non verò quatenus ſunt pretium iuſti laboris, & operis: verba enim formaliter accipienda ſunt; nec veroſimile eſt, Summum Pontificem voluiſſe aliquem obligare ad laborem, & operam ſuam gratis impendendam. Ita Alterius *diſput.*19. *cap.*3. *col.*4.*verſic.quinto notandum*, Filliucius *tract.*16.*cap.*11.*quæſito* 2.*num.*297.*& tract.*14.*cap.*4.*quæſito* 10. Suarez *diſp.*23. *ſect.*4.*num.*21.Duard.*quæſt.*15.*num.*2.*verſic.& tanto,* Panormitanus,Capra, Burſatus, Caſtro, & alij apud Belletum *de exempt.cleric.*§. 6 *num.*2.*& ſeqq.* Idemque in fortioribus terminis ſuſtinent Nauarrus *cap.*27.*num.*128. & Caietan. *verb.excommunicatio cap.*71.*& cap.*39.aſſerentes,exigentem pedagia à clericis non affici excommunicatione huius canonis; ſed ſolùm excommunicatione *cap.quamquam,de cenſ.*quod tamen ego *dub.*2.reieci.

9 Hinc ſequitur eum, qui clericum nauigio transfert, & pretium pro tranſlatione, & tranſitu fluminis recipit, excommunicationis vinculo non obſtringi; quia id non recipit, tanquam tributum, ſed tanquam ſtipendium ſui laboris. Secus ſi aliquid exigat, tanquam tributum, vt ſi ratione tranſitus exigat pedagium: hoc enim eſt tributum, quod ratione tranſitus ſoluitur. Ita Alterius, Suarez,Filliucius,& Duardus *locis proximè citatis.*

10 Quartò dubium eſt, vtrùm recipiens tributum, ab Eccleſiaſticis ſponte traditum, huius canonis excommunicationem incurrat. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt; quia in textu dicitur, *aut ſic impoſita, etiam à ſponte dantibus,& concedentibus recipiunt.*

Ratio

Ratio verò dubitandi pro parte negatiua eſt, quia quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter. *l. in re mandata. C. mandati.*

Pro ſolutione notandum eſt, ſpontaneum, & voluntarium duplex eſſe. Alterum eſt omnino voluntarium, quod videlicet fit abſque præuia coactione, aut metu, aut ignorantia. Alterum dicitur voluntarium mixtum; quia ſcilicet partim videtur voluntarium, & partim inuoluntarium. & quamuis ſimpliciter ſit voluntarium; nihilominus aliquid inuoluntarij includit, vt ſi Titius in naufragio ad leuandam nauim, & ſeruandam vitam aliquas merces in mare proiiciat, non dicitur illas omnino voluntariè in mare proiicere, ſed voluntariè mixtè; quia illas proiicit metu maioris incommodi, aliàs non proiecturus. Item ſi clericus exactoribus aliquod tributum tradat, quia illud impoſitum eſt, ſeu quia exactores impediunt tranſitum, donec tributum ſoluat, non tradit omnino voluntariè, ſed voluntariè mixtè, tradit enim quia impoſitum eſt, ſeu quia exigitur; etiamſi nulla ei alia vis, aut violentia inferatur. Hoc poſito,

Reſpondeo recipientem aliquid à clericis propria ſponte, & voluntate omnino libera tradentibus, non affici excommunicatione huius canonis. tum quia quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter. tum quia volenti non fit iniuria. *l. 1. ff. de iniurijs.* tum quia Summus Pontifex loquitur de recipientibus tributa, & onera impoſita: qui autem recipit aliquid ab iis, qui propria ſponte, & voluntate omnino libera tradunt, non dicitur recipere tributa impoſita, vt in notabili explicatum eſt. Qui ergo recipit aliquid à clericis, propria ſponte donantibus, ſeu voluntate omnino libera tradentibus, non incurrit excommunicationem. Secus ſi accipiat tanquam ſibi debitum, ſeu ob impoſitionem onerum; etiamſi recipiat abſque alia vi, vel coactione, vel præuia petitione; quia non recipit à tradente omninò liberè, & voluntariè; ſed tantùm voluntariè mixtè, & hoc pacto intelligenda eſt Bulla, dum excommunicat recipientes tributa, & onera; etiamſi recipiant à ſponte dantibus, & concedentibus. Ita Suarez *de cenſur. diſp. 21. ſect. 2. num. 99. & diſp. 23. ſect. 4. num. 21.* Alexander *conſil. 110. num. 10.* Bertach. *in tract. de gabel. part. 7. num. 23.* Viualdus hic *num. 117.* in antiquis; in nouis verò *num. 12.* Quaranta *verb. vectigal. verſ. vt autem*, Sayrus *lib. 3. cap. 22. num. 10.* Antonius de Souſa *c. 19. diſp. 93. n. 2.* Duardus *canone 18. quaeſt. 16.* Ruinus *conſil. 219. num. 9. lib. 1.* Carolus de Graſſis *de effectu clericat. effectu 3. num. 98.* & alij, quidquid nonnulli alij in contrarium ſentiant.

Hinc patet reſponſio ad rationes dubitandi.

11 Quintò dubium eſt, vtrùm exigens, aut mandans exigi tributa à clericis, animo reſtituendi in fine anni, in excommunicationem huius canonis incidat.

Reſpondeo incidere; etiamſi id faciat ad vitandas fraudes miniſtrorum exigentium gabellas. Ratio eſt, quia re ipſa præſtat actionem in hac Bulla ſub excommunicatione prohibitam, & clericis oneroſam. Ita Alterius *diſp. 19. cap. 3. ſub finem verſ. ſextò notandum*, & Duardus *quaeſt. 15. num. 3.* Quamquam Duardus putat iſtum excuſari, ſi in fine anni aliquid plus reſtituat in compenſationem incommodi, & intereſſe. Sed hoc ego non approbo, vt patet tum ex ratione allata. tum quia illa maior compenſatio non tollit excommunicationem antea contractam ob iniuſtam exactionem.

12 Sextò dubium eſt, vtrùm exigens minimam gabellam ab Eccleſiaſticis contrahat excommunicationem. Alterius *diſp. 19. cap. 3. ad finem*, exiſtimat contrahere, ſi à clerico modicam gabellam, quæ non ſit ſufficiens ad mortale peccatum, accipiat cum intentione exigendi ab aliis clericis vſque ad notabilem quantitatem.

Ego verò ſentio non incidere, niſi poſtquam ad notabilem quantitatem ad mortale peccatum peruenit. Ratio eſt, quia paruitas materiæ ſicut excuſat à peccato mortali; ita etiam excuſat ab excommunicatione, quæ ob mortale peccatum incurritur; & quamuis recipiens cum præfata intentione mortaliter peccet, ratione prauæ intentionis recipiendi ab aliis vſque ad notabilem quantitatem: nihilominus non afficitur excommunicatione; quia iſta non incurritur ob peccatum internum, ſeu ob intentionem exigendi gabellas; ſed ob ipſammet exactionem externam: illa autem externa exactio defectu paruitatis materiæ non ſufficit ad excommunicationem contrahendam.

13 Septimò dubium eſt, vtrùm latrones capientes clericos, illiſque taleas imponentes pro eorum redemptione, in excommunicationem huius canonis incidant.

Reſpondeo negatiuè, quia iſti non exigunt taleas, & onera, de quibus hìc ſermo eſt; in hoc enim canone ſermo eſt de collectis, & oneribus, quæ talia ſunt, iuxta communem loquendi vſum, & quæ tanquam debita exiguntur. Ita Vgolinus hic *verſ. & diuerſis etiam, num. 7.* Duardus hic *quaeſt. 20. num. 15.*

Idem dic de illis, qui domui clericorum incendium minantur, niſi tantam pecuniæ ſummam ſoluant, vt patet, tum ex ratione proximè allata, tum quia collectæ, onera, & tributa ea propriè dicuntur, quæ ob publicam neceſſitatem, vel vtilitatem imponuntur.

Quarta actio in hoc canone prohibita eſt per ſe, vel per alios directè, vel indirectè prædicta facere, id eſt, imponere, & exigere, vel ſic impoſita recipere, etiam à ſponte dantibus.

14 Ex illa particula *per ſe, vel per alios*, ſequitur, Principem, qui ſuo magiſtratui, ſeu Vicario mandat, vt gabellam Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis imponat, & exigat, affici excommunicatione; quia per alios imponit, & exigit. Magiſtratus verò, vel Vicarius, qui hoc de mandato Principis facit, in excommunicationem incidit; quia ipſe imponit, & exigit, vel recipit, vt ſuppono.

Idem dic de illo, qui per famulos exigit, aut per eos, quibus ius exigendi conceſſit contractu locationis, aut alia ratione: tam enim qui ius conceſſit, quàm ipſimet exactores, qui huiuſmodi ius acceperunt contractu conductionis, aut alia ratione, in excommunicationem huius canonis incidunt, ſecuta exactione, quia per ſe, vel per alios exigunt. Ita Vgolinus hic *cap. 18. in verbo necnon qui per ſe, num. 1. & ſeqq.* Alterius *diſp. 19. cap. 4. col. 2. verſic. illi*, Duardus hìc *quaeſt. 20. num. 4.* Filliucius *tract. 16. cap. 11. quaeſito 3. num. 299.*

15 Ex illa particula *directè, vel indirectè*, ſequitur, non ſolùm imponentes onera ipſiſmet Eccleſiaſticis, & eorum fructibus affici excommunicatione; verùm etiam imponentes aliis, quoties ex huiuſmodi impoſitione damnum ſequitur Eccleſiaſticis perſonis, vt ſi colonis Eccleſiaſticorum grauiora onera imponant, ex quorum impoſitione Eccleſiaſtici detrimentum patiantur, e.g. ſi coloni Eccleſiaſticorum ita grauentur collectis, vt Eccleſiaſtici ſua illis bona locare cogantur viliori pretio: huiuſmodi enim onera cenſentur indirectè imponi Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis.

Idem ſentiendum eſt, quoties grauiora tributa, & onera imponuntur conſanguineis, ſeu aliis, qui cum Eccleſiaſticis bona indiuiſa habent, ita vt damnum etiam in ipſoſmet Eccleſiaſticos redundet: tunc enim Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis onera indirectè imponi cenſentur. Secus ſi Eccleſiaſtici ex huiuſmodi impoſitione nullum damnum patiantur. Ita Vgolinus *loco cit. verſ. necnon, n. 2.* Menochius *de arbitr. caſ. 562. num. 54.* Alterius *cap. 4. col. 2. verſic. illi*, Duardus *quaeſt. 17. num. 1. & ſeq.* Azor *p. 1. lib. 5. cap. 15. quaeſito 7.* & alij quos referam *puncto 3. dub. 3.* & quamplures alios allegat Carolus de Graſſis *effectu 3. num. 50. 77. & 146. & ſeqq.*

Addo cum Alterio, & Vgolino *locis cit.* onus indirectè imponi Eccleſiaſticis, dum coguntur bona ſua vendere, niſi taleas, & collectas, quas laici ſoluunt, ſoluere velint; quia

quia indirectè compelluntur collectas ſoluere, niſi bona ſua vendant, quod eſt oneroſum Eccleſiaſticis. Ob id *quæſt.*16. docui ſtatutum, quo Eccleſiaſticis præſcribitur bona Eccleſiaſtica intra tantum temporis alienari, Eccleſiaſticæ libertati contrarium eſſe.

Quinta actio eſt prædicta per ſe, vel per alios directè, vel indirectè exequi. Hac de cauſa Principes, aut alij, qui mandant onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis impoſita exigi, aut qui huiuſmodi mandatum exequuntur, excommunicatione afficiuntur, vt in actione proxime præcedenti explicatum eſt.

Sexta actio eſt prædicta procurare, id eſt, mediatorem eſſe ad imponenda onera, & tributa, vel ad illa recipiẽda.

16 Ex quo ſequitur officiales, aut ſatellites, alióſve, qui Eccleſiaſticos citant ad ſoluenda onera, aut capiunt, aut pignus accipiunt, aut fructus ſequeſtrant, vel quid ſimile agunt, vt Eccleſiaſtici collectas, & onera ſoluere cogantur, in excommunicationem huius canonis incidere, niſi probabili ignorantia, vel alio iuſto titulo excuſentur. Ratio eſt, quia non verentur prædicta procurare, vt in Bulla dicitur. Ita Vgolinus *verſic. necnon, num.*4. Alterius *cap.*4. *col.*2. *verſic. quamobrem*, Duardus hîc *quæſt.*20. *num.*4.

Septima actio eſt auxilium in ſupradictis præſtare, id eſt, auxiliari ad imponenda, & exigenda, vel recipienda tributa, aliáve onera.

Ex quo ſequitur Notarios, qui edicta, & præcepta conſcribunt, aut, qui ea componunt, ſeu dictant, affici excommunicatione huius canonis; quia in prædictis auxilium præſtare dicuntur.

Idem valet in iis, qui exigentes comitantur, aut qui Eccleſiaſticos tranſeuntes manifeſtant, ne immunes abeant, aut qui vias cuſtodiunt, ne Eccleſiaſtici pedagio, alióve onere non ſoluto tranſeant; iſti enim auxilium ad onera exigenda præſtant. Ita Vgolinus hîc *verſic. aut in eiſdem*, *num.* 1. Alterius *cap.* 4. *col.* 2. Duardus *quæſt.* 20. *num.* 4. *verſic.* 9.

17 Secus dic de illo, qui clerico volenti pedagium, ſeu onus ſoluere, mutuam tradit pecuniam ad ſoluendum. tum quia hic non dicitur auxilium præſtare ad imponenda, vel exigenda onera, ſed ad ſoluenda. tum quia, ſicut clericus ſoluendo non incurrit, vt infrà oſtendam; ita neque incurrit, qui mutuat, vel donat pecuniam ad ſoluendum. Ita Vgolinus *loco cit. num.*1. Idem ſentiendum eſt de conſulente, & faciente.

Octaua actio eſt conſilium præſtare, id eſt, ſuadere, ſeu hortari ad imponenda, vel recipienda tributa, rationem, & modum præſcribere, quo imponi, vel exigi poſſint. Ita Alterius, Vgolinus, & Duardus *locis citatis*.

18 Addunt Vgolinus, & Duardus hanc excommunicationem incurri, non ſolùm ſi conſilium detur imponentibus, vel exigentibus; verùm etiam ſi conſilium detur ipſis Eccleſiaſticis, quibus onera impoſita ſunt, vt ſoluant, modò in fauorem exactorum hortatio fiat. Sed iſta ampliatio mihi non valde placet; quia Summus Pontifex excommunicat dantes conſilium in eiſdem, id eſt, in actionibus ſuperiùs expreſſis: inter actiones autem ſuperiùs expreſſas non recenſetur ſoluere; ergo dans conſilium ad ſoluendum non excommunicatur. neque obſtat verbum illud, *procurare*; quia potiùs adhibetur ad ſignificandum externum opus, quàm animi actionem, ſeu conſilium.

Nona actio eſt fauorem præſtare ad imponenda, & exigenda, vel recipienda tributa, aliáve onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis, vel fructibus impoſita.

Ex quo ſequitur eum affici excommunicatione, qui ſuam imponenti tributum pollicetur operam, dum aliquis contradixerit; aut qui volenti tributum exigere opem fert, aut aſſiſtit, vt Eccleſiaſtici ad ſoluendum inducantur; hic enim fauorem præſtat. Ita Vgolinus *loco cit. verſic. aut in eiſdem*, *num.*3.

19 Sed modò dubium eſt, vtrùm qui non prohibet, cùm aliàs prohibere poſſit, & debeat, cenſeatur fauere, conſequenter in excommunicationem huius canonis incidat.

Reſpondendum mihi videtur negatiue. Ratio eſt, quia excommunicatio impoſita propter actionem poſitiuam non incurritur propter actionis omiſſionem: aliud enim eſt actio, & aliud omiſſio. præſtatio autem fauoris eſt actio. Ita ſentire videtur gloſſa in ſimili *in cap. quanta, de ſent. excommunicationis*, contra Vgolinum *loco cit. num.*3. Duardum *quæſt.*20. *num.*4. *ad finem*, & Alterium *diſp.*19. *cap.*2. *col.*2. *& ſeqq. & cap.*4. *col.* 3. vbi etiam loquitur de Conſiliario tacente, & non curante contradicere Principi tributum Eccleſiaſticis imponenti, & contra Belletum *diſquiſit. clerical. part.*1. *tit. de exempt. clericorum, & bonorum*, §.9. *per totum*, præſertim *num.*4. *ad finem*, vbi Farinacium, Clarum, & alios allegat.

An verò ob fauorem, conſilium, auxilium, vel mandatum excommunicatio incurratur antequam principales actiones adimpleantur, patet ex dictis ſuprà in præcedentibus quæſtionibus, vbi ſæpiùs dictum eſt, excommunicationem ob actiones acceſſorias non incurri, antequam aliqua principalium actionum præſtetur.

PVNCTVM II.

Quódnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis, ſeu, quænam perſonæ excommunicationi huius canonis ſubiiciantur, imponendo tributa, aliáve onera Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis, & prouentibus, aut impoſita recipiendo, aut alia ratione ad illorum exactionem concurrendo.

1 *Enumerantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur.*
2 *Tyrannus iniquè regnum poſſidens huic excommunicationi ſubiicitur, tributum Eccleſiaſticis imponendo.*
3 *Succeſſores, ſeu hæredes imponentium gabellas Eccleſiaſticis, excommunicationem incurrunt illas exigendo.*
4 *Princeps temporalis non eſt abſolutus dominus bonorum in ſuo territorio exiſtentium.*
5 *Dominium bonorum Eccleſiaſticorum penes quem exiſtat.*
6 *Dominium bonorum Eccleſiaſticorum non pertinet ad congregationem fidelium.*
7 *Eccleſia particularis non habet dominium bonorum Eccleſiaſticorum.*
8 *Prælati Eccleſiaſtici imponentes onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis, excommunicationem incurrunt, iuxta probabiliorem auctoris ſententiam.*
9 *Soluentes tributa à laicis impoſita Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis, an excommunicationem incurrant.*

VNICA PROPOSITIO.

1 OMnes cuiuſcunque gradus, & conditionis homines, in huius canonis excommunicationem incidunt, dum per ſe, vel per alios directè, vel indirectè imponunt, & exigunt præfata tributa, vel onera, aut impoſita recipiunt, aut ad illorum exactionem concurrunt ſuo conſilio, auxilio, vel fauore. Ratio eſt, quia Bulla vniuerſaliter loquitur, & vtitur verbis, quodlibet perſonarum genus complectentibus, ibi, *cuiuſcunque ſint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus; etiamſi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, ſeu Principes, Duces, Comites, Barones, & alij Potentatus, quibuſcunque etiam Regnis, Prouinciis, ciuitatibus, & terris, quoquo modo præſidentes, Conſiliarij, & Senatores, aut quauis etiam Pontificali dignitate inſigniti.*

Hinc ſequitur primò, Principes, Barones, Adminiſtratores ciuitatum, alióſve, ſæculari poteſtate fulgentes, affici excommunicatione huius canonis, præfatas actiones faciendo.

2 Idem

2 Idem dic de Tyranno iniquè regnum poſſidente.

3 Secundò non ſolum imponentes, verum etiam ipſorum ſucceſſores, exigentes gabellas Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis ab anteceſſoribus impoſitas, pœna iſtius canonis affici, ſiue iſti ſucceſſerint ex teſtamento, ſiue ab inteſtato. Ratio eſt, quia faciunt actiones in hoc canone interdictas.

Tertiò quoſcumque alios prædicta procurantes, ſeu facientes, auctoritate publica, vel priuata huic cenſuræ ſubiici; ideo famuli Principum imponentium tributa, conductores vectigalium, & ipſorum miniſtri eandem excommunicationis pœnam ſubeunt; quia Bulla complectitur omnes cuiuſcumque ſtatus, & conditionis homines, Filliucius hic *num.* 299. & alij.

4 Obiicies contra propoſitionem, & primam illationem, Princeps ſæcularis eſt abſolutus dominus bonorum in ſuo territorio exiſtentium; ergo poteſt iuxta ſuum prudens arbitrium taleas, & collectas imponere.

Reſpondeo negando Principem ſæcularem eſſe dominum abſolutum bonorum Eccleſiaſticorũ intra ſui ipſius territorij limites exiſtentium.

5 Si quæras ſub cuius dominio bona Eccleſiaſtica exiſtant.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam. Prima eſt Nauarri *in Apologia de reditibus Eccleſ. quæſt.* 1. *monit.* 16. 21. & 40. & *quæſt.* 3. *monit.* 31. *num.* 7. in noua impreſſione, Suarez *lib.* 4. *de immunit. c.* 18. *n.* 7. & aliorum aſſerentium dominium bonorum Eccleſiaſticorum immediatè, & proximè eſſe ſub dominio Dei, & Chriſti, non per metaphoram, ſed per omnimodam proprietatem. tum quia offerens aliquid Eccleſiæ dicitur illud Deo offerre. tum quia huiuſmodi bona vocantur dominica, ſeu res dominicæ, ſeu patrimonium Chriſti, *canon.* 39. *Apoſtolorum*. tum quia huiuſmodi bona magis ſubiiciuntur Summo Pontifici, quàm Principi laico, cùm diuino cultui, ſeu ſuſtentationi miniſtrorum Dei inſeruire debeant; ſed Summus Pontifex non habet proprium dominium bonorum Eccleſiaſticorum, etiam illorum, quæ ſpecialiter ad Eccleſiam Romanam pertinent, *cap. non licet* 12. *quæſt.* 2. conſequenter ea non poteſt pro ſuo libito diſtrahere, & alienare; ſed ſolùm tanquam fidelis, & prudens adminiſtrator, & diſpenſator; ergo multo minus ſæcularis Princeps illorum dominium habet.

6 Ex hac ſententia ſequitur primò dominium bonorum Eccleſiaſticorum non pertinere ad congregationem fidelium, ſeu ad totam Eccleſiam vniuerſalem, eo quòd ipſi in ſuo cap. donata videantur. Ratio eſt, tum quia congregatio fidelium eſt inferior Summo Pontifice. tum quia huiuſmodi bona donata ſunt Chriſto, non ipſimet Eccleſiæ directè, & immediatè.

7 Secundò à fortiori Eccleſiam particularem, non ſolùm non habere dominium omnium bonorum Eccleſiaſticorum; verùm neque bonorum illius Eccleſiæ. Ratio eſt, tum quia ipſa eſt inferior Summo Pontifice, & ab eo pendet in ſuorum bonorum adminiſtratione. tum quia huiuſmodi bona non ſunt donata ipſiſmet Eccleſiaſticis miniſtris, ſed Chriſto, qui ea per ſuos miniſtros acceptat.

Secunda ſententia eſt Innocentij *cap. cùm ſuper elect. de cauſa poſſeſ. & propriet.* Turrecrematæ *cap. videntes* 12. *quæſt.* 1. *in artic.* 2. Caietan. 2. 2. *quæſt.* 54. *artic.* 8. & aliorum aſſerentium dominum bonorum Eccleſiaſticorum exiſtere penes Eccleſiam, vel vniuerſalem, vel particularem reſpectiuè, iuxta intentionem eorum, qui ea bona donarunt. Quamquam Eccleſia particularis non poteſt ad libitum de huiuſmodi bonis diſponere, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia, vel vniuerſalis Eccleſiæ conſenſu.

Verùm quidquid ſit de veritate iſtarum ſententiarum, ex neutra ſequitur Principem laicum poſſe tributa ſuper bonis Eccleſiaſticis imponere. tum quia licèt admittamus illa eſſe ſub dominio Papæ, vel Eccleſiæ; negari tamen non poteſt, quin huiuſmodi bona ad Chriſtum peculiari quadam ratione pertineant, cùm diuino ipſius cultui & honori oblata, & mancipata ſint, & Chriſti patrimonium cenſeantur; ergo non poſſunt aliis applicari, & tributis ſubiici. tum quia perſonæ Eccleſiaſticæ, ad quas, iuxta ſecundam ſententiam pertinet dominium huiuſmodi bonorum, non ſunt ſubditæ Principi laico; non enim dominium illorum bonorum habent, vt communitas ciuilis; ſed vt Eccleſiaſtica, & vt corpus Chriſti.

8 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm Prælati Eccleſiaſtici imponentes per ſe, vel per alios onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis, & impoſita exigentes, in cenſuram huius canonis incurrant.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima ſententia diſtinguit hoc pacto. Aut Eccleſiaſtici tributa imponunt auctoritate Eccleſiaſtica, aut laica; ſi imponunt auctoritate laica, vt quia dignitati adnexa eſt iuriſdictio temporalis, vel quia imponens vices Regis, aut Principis in aliquo territorio gerit, in excommunicationem incidit, vt ex Bullæ verbis clarè conſtat, ibi, *aut quauis etiam Pontificali dignitate inſignis*. Si verò imponit auctoritate Eccleſiaſtica, non incurrit excommunicationem; quia iſta excommunicatio lata eſt contra offendentes immunitatem Eccleſiaſticam: immunitas autem Eccleſiaſtica non offenditur ob actiones, ab Eccleſiaſticis Eccleſiaſtica auctoritate factas; etiamſi Eccleſiaſtici prædicta onera imponentes peccent, non ſolùm contra ſacros canones, 3. *quæſt.* 10. *cap. cum Apoſtolus. & cap. prohibemus, de cenſibus*; verùm etiam contra iuſtitiam, quia Eccleſiaſticos indebitè grauant. Ita Filliucius *tractat.* 16. *cap.* 11. *quæſito* 3. *ſub finem num.* 300.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, affirmat incurrere, quamuis auctoritate Eccleſiaſtici onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis imponant, & exigant, vel impoſita recipiant. Ratio eſt, tum quia Prælatus Eccleſiaſticus, ſi tanquam Prælatus Eccleſiaſticus conſilium, vel auxilium præſtet Principi ſæculari ad imponenda, & exigenda vectigalia, vt ſi excommunicationem, aut alias Eccleſiaſticas pœnas minetur non ſoluentibus tributum, à Principe Eccleſiaſticis impoſitum, proculdubio excommunicationem incurrit, ſi Eccleſiaſtici metu illarum pœnarum onera ſoluant. tum quia Bulla expreſsè, & abſolutè loquitur de Prælatis Eccleſiaſticis, ibi, *aut quauis etiam Pontificali dignitate inſignis*; vbi autem ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. *l. de pretio, ff. de public. in rem act. & l.* 1. *§. generaliter, ff. de leg. præſt.* Ita Duardus *canone* 18. *quæſt.* 18. *num.* 1. Alterius *diſput.* 19. *cap.* 4. *ſub finem, verſ. cuiuſcumque ſint*.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo, Summum Pontificem primariò quidem intendiſſe immunitati Eccleſiaſticæ contra laicos conſulere; nihilominus eadem occaſione voluiſſe etiam Eccleſiaſticos, & ipſorum bona tueri, ne ab vllo, etiam Eccleſiaſtico, oneribus grauentur.

Hinc ſequitur Epiſcopum, qui vt Epiſcopus clericis ſuæ diœceſis decimas, ſeu collectas ſine Summi Pontificis expreſſa licentia imponit, & exigit, vinculo huius excommunicationis obſtringi.

9 Secundò dubium eſt, vtrùm non ſolùm imponentes collectas, vel auxilium, conſilium, aut fauorem præſtantes ad eas imponendas; verùm etiam ipſimet ſoluentes, afficiantur excommunicatione huius canonis, aut ſaltem *cap. clericis, de immunit. Eccl. in* 6.

Alterius *diſput.* 19. *cap.* 5. *col.* 5. *verſiculo in omnibus*, affirmatiuè reſpondet. Idem ſentire videntur Vigulinus, & Duardus, quos retuli *puncto præcedenti in explicatione claus. actionis*. Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, vt oſtendam *puncto ſequenti* §. 3. *numer.* 18. & *puncto* 4. *num.* 3.

PVNCTVM III.

Quibúſnam tributa, ſeu onera imponi ſub excommunicationis pœna in hoc canone vetitum ſit.

IN hoc puncto tria principaliter explicabo.

Primò, quibuſnam perſonis, locis, & bonis vetitum ſit tributa, & onera imponere.

Secundò, quo iure id vetitum ſit, etiam præciſa huius Bullæ conſtitutione.

Tertiò, in quibus caſibus licitum ſit, tributa Eccleſiaſticis imponere, & impoſita exigere.

§. I.

Quibúſnam perſonis, locis, & bonis vetitum ſit onera imponere.

1 *Tributa imponi nequeunt Eccleſiaſticis.*
2 *Eccleſiaſticorum nomine quinam veniant.*
3 *Tributa imponi nequeunt Eccleſiaſticis, licèt irretitis cenſura, vel etiam verbaliter degradatis.*
4 *Onera, quæ à ſubditis ſoluuntur Principibus pro capite, ſoluenda non ſunt ab Eccleſiaſticis.*
5 *Tributum, ſeu onus hoſpitandi milites, &c. non poteſt Eccleſiaſticis imponi.*
6 *Imponens collectas, & onera famulis clericorum, non afficitur excommunicatione huius canonis.*
7 *Tributa aliáque onera colonis Eccleſiaſticorum quandònam imponi poſſint.*
8 *Coloni partiary, aut conductitij, an obligentur ad collectas, & onera.*
9 *Emphyteutæ bonorum Eccleſiaſticorum an teneantur ad collectas, & onera.*
10 *Bona emphyteuſi ſubiecta minori collecta grauanda ſunt.*
11 *Enumerantur bona, & loca pia, quibus collecta à laicis imponi nequeunt.*
12 *Bona patrimonialia Eccleſiaſticorum, vel ab ipſis acquiſita, immunia ſunt à tributis, & collectis, iuxta probabiliorem ſententiam.*
13 *Bona patrimonialia donata, vel aſſignata pro titulo ſacrorum ordinum gaudent priuilegio immunitatis à collectis, & oneribus.*
14 *An clericus teneatur bona ſibi pro titulo à patre aſſignata adducere in partitionem hæreditatis paternæ.*
15 *Bona donata Eccleſiis gaudent priuilegio immunitatis; etiamſi donans hoc animo donauerit, vt ex ipſis collecta non ſolueretur.*
16 *Bona ab Eccleſiaſticis empta immunia ſunt ab oneribus.*
17 *Bona Eccleſiaſticis acquiſita obnoxia ſunt tributis, quæ ipſis bonis ex prænio partium pacto impoſita fuerunt ipſis bonis, antequam Eccleſiaſticis acquirerentur.*
18 *Bona in Eccleſiaſticos translata oneri tributorum ſubijciuntur, quoties dominus illorum bonorum pro ſe, & ſuis hæredibus promiſit ſolutionem tributorum, antequam illa bona in Eccleſiaſticos transferrentur.*
19 *Tributum, ſeu gabella quo pacto ſoluenda ſit ex bonis, quæ in communi, & pro indiuiſo poſſidentur à clericis, & laicis ſimul.*
20 *An ſoluendum ſit tributum ex fructibus, ſeu reditibus Eccleſiaſticorum poſtquam in laicos tranſlati ſunt.*
21 *Exigens collectas ab iis, qui fructus Eccleſiaſticorum emerunt, non afficitur excommunicatione.*

IN hoc §. priùs loquar de perſonis, poſtea de locis, & bonis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 IN hac Bulla vetitum eſt primò tributa, vel onera Eccleſiaſticis imponere, & impoſita exigere. Hæc propoſitio ex verbis Bullæ ſufficienter conſtat, & ratio eſt, quia laici liberi ſunt in multis caſibus ab oneribus Eccleſiæ; ergo etiam par eſt, vt Eccleſiaſtici, & ipſorum bona ab oneribus laicorum eximantur.

2 Nomine Eccleſiaſticorum veniunt clerici prima tonſura, vel ordinibus inſigniti. Præterea religioſi tam nouitij, quàm profeſſi, & alij, de quibus ſuprà ſufficienter egi *quæſt. 16. puncto* 3.

3 Hinc ſequitur primò clerico, aut religioſo non poſſe auctoritate laica tributum imponi, etiamſi clericus ſit excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, vel irregularis, aut etiam verbaliter degradatus, ob id enim clericatum non amittit; conſequenter neque priuilegio clericorum, & Eccleſiaſticorum priuatur. Ita Alter. *diſput.* 19. *cap.* 6. *dub.* 11. Duardus *q.* 14. *n.* 3. Vgolinus §. 1. *verſ. quinto.* Secus ſi clericus actualiter depoſitus ſit, aut alia ratione priuilegium clericale amiſerit: tunc enim deſinit eſſe perſona Eccleſiaſtica; conſequenter Eccleſiaſticum priuilegium amittit, vt alibi docui. Idémque tradunt DD. præcitati.

An verò clericus, qui non ſeruat ea, quæ in Concilio Trid. præſcribuntur, gaudeat immunitate vectigalium, conſtabit ex dicendis §. 3. *caſu* 1.

4 Secundò ſequitur onera, quæ à ſubditis ſoluuntur Principibus pro capite, non eſſe ab Eccleſiaſticis ſoluenda: hæc enim onera Eccleſiaſticis imponi nequeunt à laicis abſque ſpeciali Summi Pontificis priuilegio. Idem dic de oneribus antiquis, quæ ab Eccleſiaſticis exigebantur, antequam ad ſtatum Eccleſiaſticum aſſumerentur; hæc enim ſunt onera perſonalia impoſita rebus intuitu perſonarum, vel impoſita perſonis ſubiectis intuitu bonorum: perſonæ autem Eccleſiaſticæ non ſunt laicis ſubiectæ. Ita Filliucius *tract.* 16. *cap.* 11. *quæſ.* 2. *num.* 294. & alij proximè citandi.

5 Tertiò onus hoſpitandi Principes, vel ipſorum Legatos, vel milites, non poſſe Eccleſiaſticis imponi, vel tolerari ex conſuetudine; quia vel onus imponitur ratione perſonæ, vel ratione bonorum: Eccleſiaſtici autem exempti ſunt à laica poteſtate quoad bona, & quoad perſonam, vt infrà probabo. Ita Baldus, Panormit. & alij apud Quarantam *verbo vectigal. verſ. ſextò*, & apud Belletum *de exempt. p.* 1. §. 3. *n.* 4. *& ſeqq.* apud Coriol. hîc *verſ.* 5. quibus adde Filliucium *n.* 351.

6 Quartò imponentes collectas, & onera famulis clericorum non affici excommunicatione huius canonis; quia in hoc canone vetitum eſt tãtummodo collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere: famuli autem clericorum non ſunt Eccleſiaſtici, vt patet ex dictis *quæſt.* 16. *punct.* 3. *n.* 7. vbi etiam locutus ſum de familiaribus Cardinalium, Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum. Ita Duardus *hic canone* 18. *q.* 14. *n.* 1. contra Filliucium *loc. cit. n.* 302.

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm coloni Eccleſiæ, ſeu Eccleſiaſticorum gaudeant immunitate à collectis, tributis, aliiſque oneribus, vel ad illa teneantur.

Reſpondeo quadruplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima affirmat teneri, quia coloni ſubditi ſunt Principibus laicis. Ergo tributa, & onera à Principibus impoſita ſoluere debent. Ita Oſaſch. *in deciſ. Pedem. deciſ.* 83. *&* 116. & alij.

Secunda negat teneri, quia huiuſmodi coloni videntur immunes à muneribus perſonalibus, & realibus. gloſſa *in l. ſi penes, in verb. recepta. C. de agricolis, & cenſit. lib.* 11. & alij. Ex quo infert Natta *conſil.* 409. colonos clericorum non teneri ad onera, quæ perſonis imponuntur pro rebus, cuiuſmodi ſunt angariæ, perangariæ, onus hoſpitandi, aut alendi milites, & alia conſimilia onera.

Q Idem

Idem tradit Abbas *conſil.9. in fine parte* 1. Belletus *diſquiſit. clerical. tit. de exempt. cleric.* §.7. *num.*1. Federicus de Senis *conſil.*3.*num.*10.*in fine*, Filliucius *tract.*16. *cap.*11.*quæſ.*4. *num.*302.

Tertia ſententia diſtinguit, aut onus imponitur colonis ſimpliciter pro fructibus, qui ex fundis Eccleſiaſticis percipiuntur, aut ſolum pro parte colonica. Si onus imponitur ſimpliciter pro fructibus, qui ex fundo Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticorum percipiuntur, coloni non tenentur ad huiuſmodi onera; ſed immunitate gaudent, quia huiuſmodi onerum impoſitio in damnum Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum vergit; conſequenter huiuſmodi onus cenſetur Eccleſiaſticis impoſitum. Si verò onus imponitur ſolùm pro parte colonica ad colonos pertinente, non ſunt immunes, quia fructus à ſolo ſeparati non ſunt amplius in dominio Eccleſiæ; ſed ad colonos pro rata, ſeu portione colonica ſpectant, conſequenter laicæ poteſtati ſubiici poſſunt. Ita Surdus *conſil.*301. *numero* 85. & 89. *lib.*3. Menochius *de arbitr. caſu* 180. *numero* 8. & *caſu* 562. *numero* 35. Belletus *loco citato numero* 4. Burſatus *conſil.*25. *num.*3. & *conſil.*42. *numero* 4. Federicus de Senis *conſil.*111. *numero* 9. Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus effectu* 3.*num.*56. Alterius *diſput.* 19. *cap.*6. *dub.*5. & alij quamplures apud præcitatos Doctores, omiſſis iis, quos retuli *puncto* 1. in explicatione quartæ actionis.

Quarta ſententia eſt aſſerentium collectas, & tributa imponi poſſe colonis pro parte colonica, modò ex impoſitione huiuſmodi onerum nullum Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis damnum ſequatur; alioquin Eccleſiaſtici indirectè grauarentur contra huius Bullæ, & ſacrorum canonum diſpoſitionem; ſicut etiam Prælatus, ſi ſua prædia colat per operarios, ad nullum onus tenetur pro parte ruſtica, quia fructus non ſunt operariorum, ſed ipſiuſmet Prælati, qui laicæ poteſtati ſubiectus non eſt. Ita Burſatus *conſil.*42. *num.*15. Ancharanus *in cap. quamquam, de cenſibus*, & alij apud Carolum de Graſſis *num.*70. & apud Belletum *loco citato*. Idémque in fortioribus terminis ſuſtinent Doctores relati pro ſecunda ſententia.

Verùm quid ego in hac re ſentiam, opus non eſt vt in medium afferam; ſcio enim hanc litem eſſe ſub iudice, & coram Sanctiſſimo acerrimè agitari. expectanda igitur eſt Summi Pontificis deciſio, illique acquieſcendum; nam ipſe inſpectis partium iuribus maturo conſilio ſuum cuique tribuet.

8 Secundò dubium eſt, vtrùm non ſolùm coloni partiarij, verùm etiam conductitij, & alij conductores bonorum Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum teneantur ad collectas, & onera.

Reſpondent nonnulli Doctores huiuſmodi conductores obligari poſſe ad tributa, & collectas pro fructibus, modò id fiat ſine damno Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum, quorum bona conduxerunt. Ratio eſt, quia fructus, pro quibus collecta, & onus imponitur, pertinent ad laicos conductores, vt præfati Doctores ſupponunt. Ergo collectæ, & oneri ſubiici poſſunt à laico Principe, cui etiam ipſi conductores ſubiecti ſunt. Secus dicendum eſt ſi gabella imponatur non ratione fructuum, ſed ratione prædiorum, & bonorum. nam bona Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticorum immunia ſunt, conſequenter tributum ipſis imponi non poteſt; ſicut neque imponi poteſt ſi Eccleſiaſtici ex impoſitione huiuſmodi gabellæ incommodum, & damnum patiantur: vt ſi ob impoſitionem huiuſmodi gabellæ difficile inuenire queant colonos, ſeu conductores, qui iuſto pretio prædicta bona conducant. tunc enim Eccleſiaſtici indirectè grauari cenſentur. Ita Portius *conſilio* 184. *numero* 9. Natta *lib.*1. *conſilio* 114. Decianus *tomo* 3.*conſilio* 51. *numero* 4. Federicus de Senis *conſilio* 111. *numero* 3. Menochius *de arbitrarijs conſilio* 562. *numero* 54. Belletus §.*citato* *num.*1. & 5. & §.8.*num.*1. Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus effectu* 3. *num.*71. & 147. & alij apud præcitatos Doctores.

Verùm quid ego in hac re ſentiam, ſtandum eſſe arbitror Summi Pontificis deciſioni, vt dictum eſt *dubio præcedenti*; ſolutio enim illius difficultatis affinis eſt præcedenti.

9 Tertiò dubium eſt, vtrùm emphyteutæ, qui bona Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticorum in emphyteuſim acceperunt, teneantur ad collectas, & onera.

Reſpondent multi Doctores teneri dum onera impoſita fuerunt ſolùm pro dominio vtili, vel pro fructibus. Ratio eſt, quia priuilegium immunitatis conceſſum eſt Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis, & fructibus: bona autem emphyteutica non ſunt Eccleſiaſticorum, quoad dominium vtile; quia per contractum emphyteuticum dominium vtile, quod eſt ſeparatum à dominio directo, in emphyteutam tranſlatum eſt; conſequenter ad ipſum pertinent fructus; conſequenter tam fructus, quàm dominium vtile ſubiectum eſt iuriſdictioni Principis ſæcularis, tum quia collectæ principaliter imponuntur perſonis, & ſecundariò rebus. *l. reſcripto*, & *l. fieri*, *ff. de muneribus & honoribus*. Sed emphyteutæ ſunt perſonæ laicæ Principibus ſubiectæ, vt ſuppono, & ad ipſas præfati fructus pertinent; ergo imponens ipſis collectas pro dictis bonis excommunicationem huius canonis non incurrit; collectæ enim non imponuntur pro dominio directo, ſed pro vtili, & fructibus, vt ſuppono. Ita Alterius *diſput.*19. *cap.*6. *dub.*6. Surdus *conſil.*338. *num.*13. & *ſequent. volum.*3. Filliucius *loco citato num.*302. Caualcanus *deciſ.*44.*num.*100.*verſic.*4. Carolus de Graſſis *effectu* 3. *num.* 77. & 151. Menochius *de arbitrarijs caſu* 180. & *caſu* 562. *num.*21. & alij, contra plures alios apud Carolum de Graſſis *num.* 77. & apud Belletum *loco citato* §.8.*num.*5.

Hoc tamen limitandum eſt, modò id fiat ſine damno domini directi, qui bona in emphyteuſim conceſſit; alioquin ipſe dominus directus indirectè grauari cenſeretur, vt ſi prædia ob huiuſmodi onus minori pretio in emphyteuſim concedere cogeretur. Ita Oddo *conſilio* 70. *num.*6. & 35. Decius *conſil.*48. Berous *conſil.*130. & 131. *lib.*1. Natta *conſil.*114. & alij apud Carolum de Graſſis *effectu* 3.*num.*81. quidquid aliqui in contrarium ſentiant apud Belletum *loco citato*.

10 Vbi etiam ex Purpurato, & aliis obſeruat res emphyteuſi ſubiectas minori onere, & collecta grauandas eſſe, propter onus canonis, alioquin emphyteuta plus cæteris grauaretur, aut ipſe dominus directus grauaretur; quia non poſſet conſueto pretio bona ſua in emphyteuſim concedere.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Laici prohibentur collectas, & onera imponere bonis Eccleſiaſticorum, Eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum, & impoſita exigere, vel recipere, etiam à ſponte dantibus: hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ, & ex rationibus allatis in præcedenti propoſitione.

Vtrùm verò Capellæ, hoſpitalia, & alia loca veniant nomine Eccleſiarum, vel beneficiorum Eccleſiaſticorum, in præcedentibus explicatum eſt *quæſt.*16.

Prætetea interdictum eſt præfatis oneribus grauare non ſolùm prædicta bona; verùm etiam fructus, reditus, & prouentus Eccleſiaſticorum, Eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum. Quamobrem non licet ex animalibus prædictorum, aut ex aliis rebus ipſorum mobilibus, vel immobilibus gabellam, collectam, vel aliud onus exigere, vt patet ex illis verbis Bullæ, *bonis, fructibus, reditibus, & prouentibus*.

12 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm bona patrimonialia

monialia Eccleſiaſticorum, ſeu Eccleſiaſticis acquiſita exempta ſint à tributis; ita vt imponens illis tributa, & exigens, vel impoſitas recipiens, excommunicationem huius canonis incurrat.

Reſpondeo duas eſſe in hac re Doctorum ſententias.

Prima eſt Purpurati *conſil.* 324. & aliorum negantium huiuſmodi bona exempta eſſe. Ratio eſt, tum quia huiuſmodi bona, laicalia ſunt, & poteſtati Principis ſubiecta. ergo tributis, & oneribus à ſæculari Principe grauari poſſunt. tum quia multis in locis vſu, & praxi receptum eſt, vt tributa, & onera bonis Eccleſiaſticorum patrimonialibus, aut aliunde acquiſitis imponantur.

Secunda ſententia eſt aſſerentium præfata Eccleſiaſticorum bona de rigore iuris, & præciſis in contrarium priuilegiis, immunia eſſe ab oneribus, & tributis; etiamſi huiuſmodi bona ſuperflua ſint Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis. Ratio eſt, tum quia in Bulla dicitur, *ac eorum, & Eccleſiaſticorum bonis*, vbi notanda eſt illa particula *eorum*, quæ refertur ad bona patrimonialia Eccleſiaſticorum; nam de bonis Eccleſiaſticis ſermo eſt in ſubſequentibus verbis. tum quia Bullæ diſpoſitio conformis videtur diſpoſitioni iuris antiqui; iure autem antiquo *in cap. quamquam, de cenſibus*, bona Eccleſiaſticorum patrimonialia exempta ſunt. tum quia onus tributorum immediatè, & proximè imponitur perſonæ pro rebus; conſequenter perſonæ principaliter grauantur, & ſecundariò bona. *l. reſcripto*, *& l. fin. ff. de muneribus & honoribus*. ſed perſonæ Eccleſiaſticæ gaudent immunitate, nec poteſtati laicæ ſubiiciuntur. ergo non poſſunt ipſis onera imponi, non ſolum pro bonis Eccleſiarum, verùm neque pro patrimonialibus. Ita Vgolinus hic *cap.* 18. §. 3. *numero* 1. Couarruuias *practicarum quæſtionum cap.* 31. *numero* 9. Toletus *lib.* 1. *cap.* 29. Saytus *lib.* 3. *de cenſuris cap.* 22. *numero* 9. Marta *de iuriſdictione part.* 4. *caſu* 49. *numero* 9. Carolus de Graſſis *effectu* 3. *numero* 19. *& ſequentibus*, Azor 1. *parte lib.* 5. *cap.* 26. *initio*. Molina *de iuſtit. diſputat.* 670. *verſic. aduerte*. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 33. *dub.* 3. Ioannes Salas *de leg. diſput.* 14. *ſect.* 11. *numero* 114. Alterius *diſput.* 19. *cap.* 2. *column.* 6. *& ſequentibus*. Filliucius *tractat.* 16. *cap.* 11. *quæſito* 3. *numero* 298. Duardus hic *canone* 18. *quæſt.* 5. *numero* 4. *& quæſt.* 6. *num.* 3. Medina *C. de reſtitut. quæſt.* 15. Suarez *de immunitate lib.* 4. *cap.* 24. *numero* 4. *& cap.* 25. Reginaldus *lib.* 4. *numero* 377. *&* 379. Belletus *de diſquiſit. cleric. parte* 1. *tit. de exempt. cleric. & bon.* §. 5. vbi plures alios allegat contra Purpuratum *conſil.* 324. & alios apud præcitatos DD.

Dixi in ſecunda ſententia, *de rigore iuris*, *& præciſis priuilegiis*, nam priuilegio Summi Pontificis id licitè fieri poſſe conſtat ex dictis *diſput.* 15. *puncto* 4. §. 1.

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondeo, ad legitimam tributorum impoſitionem non ſufficere vt bona temporalia ſubiecta ſint Principibus, quia onus, & obligatio tributorum non imponitur immediatè rebus, ſed perſonis pro rebus. Perſonæ autem Eccleſiaſticæ non ſunt ſubditæ Principibus laicis.

Ad ſecundam reſpondeo huiuſmodi conſuetudinem tolerari poſſe iis in locis, in quibus extat priuilegium Summi Pontificis. Vide ſupradicta *quæſtione* 15. *puncto* 4. §. 1.

13 Ex dictis ſequitur primò à fortiori bona patrimonialia ab extraneo donata, vel à patre aſſignata, vt ad illorum titulum clericus ſacris ordinibus initietur, gaudere priuilegio immunitatis. Ita Cardinalis Tuſcus *tomo* 1. §. *bona, concluſ.* 114. Felinus *in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ num.* 16. *&* 17. Belletus *loco citato num.* 9. Coriolanus hic *limit.* 3. Carolus de Graſſis *loco citato*. Duardus, Alterius, & alij *locis citatis*, contra Couarruuiam, & alios apud Belletum *loco citato*.

14 An autem clericis huiuſmodi bona ſibi pro titulo à patre aſſignata teneatur in partitione hæreditatis paternæ conferre, & in legitima computare, negat Marta *de iuriſdictione parte* 4. *caſu* 49. *numero* 7. Duardus hîc *canone* 18. *quæſt.* 6. *numero* 3. *ad finem*, & alij. Sed oppoſitum mihi probatur, vt docui, & probaui *de contractibus*, *diſputatione* 3. *quæſtione* 6. *puncto* 6. §. *vnico*, *numero* 5. Ad ibi dicta vos remitto. Sicut etiam ex dictis *de contractibus*, *diſputatione* 3. *quæſtione* 8. *puncto* 4. *numero* 33. patet vtrùm clericus poſſit huiuſmodi bona vendere, & alienare, antequam nouum titulum ſufficientem acquirat.

15 Secundò ſequitur bona Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis donata, immunitatis priuilegio frui, vt patet ex rationibus ſuperiùs allatis. Et hoc verum eſt, etiamſi donans hoc animo donauerit, vt donatarius ad collectarum ſolutionem ex bonis ſuis ampliùs non teneretur: hic enim iure ſuo vtitur, & ille re ipſa dominium bonorum in Eccleſias, vel Eccleſiaſticos tranſtulit, vt ſuppono.

Secus ſi animo non ſoluendi gabellas, Eccleſiaſticis donare confingat, ſed re ipſa non donet: tunc enim huiuſmodi bona immunitatem non acquirunt; quia ipſorum dominium non transfertur in Eccleſiaſticos, intuitu quorum immunitas bonis conceſſa eſt: nam ficta donatio non eſt donatio. Imò participes huiuſmodi fraudis tenentur ad reſtitutionem damni, quod reſpublica, ſeu Princeps ex huiuſmodi ficta donatione patitur circa collectarum exactionem: nam cauſa iniuſta damni, ad illius reſtitutionem obligatur, vt ſuo loco probaui. Idémque tradit Quaranta *verbo vectigal*, *limitatione* 2. Coriolanus hic *limitatione* 2. Duardus *quæſtione* 6. *numero* 11. Belletus *de diſquiſit. parte* 1. *de exempt. cleric.* §. 3. Alterius *diſputatione* 19. *cap.* 6. *dubio* 2. *ſub finem*; & alij quamplures, quos refert Belletus *loco citato*. & Carolus de Graſſis *effectu* 3. *numero* 288. *& ſequentibus*, vbi etiam plures coniecturas refert, ex quibus intelligi, & cognoſci poteſt donationem in fraudem tributorum factam fuiſſe.

16 Tertiò ſequitur bona ab Eccleſiaſticis empta, vel alio titulo acquiſita, tributis, & oneribus Principum ſæcularium non eſſe obnoxia, vt patet tum ex rationibus ſuperiùs allatis, tum quia per mutationem perſonæ mutatur qualitas inhærens rei ratione perſonæ. *l. locato*, §. *fin. ff. de publican. & vectigal. & l. per procuratorem* 89. *ff. de acquirenda hæreditate*. ergo tributa, & onera impoſita rebus ratione perſonarum mutari debent mutatione perſonæ Eccleſiaſticæ, in quam tranſeunt. tum quia *in cap.* 1. *de immunitate Eccleſiarum in* 6. habetur bona Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum perſonarum acquiſita, & acquirenda immunia eſſe à tributis. Ita Suarez *de immunitate lib* 4. *cap.* 25. *num.* 3. Gutierez *practicarum quæſtionum lib* 1. *quæſt.* 3. vbi plures alios refert, & alij Doctores proximè citandi.

17 Hoc tamen limitandum cenſeo, niſi huiuſmodi onera ex præuio partium pacto præfatis bonis impoſita eſſent, antequam in Eccleſiaſticos, ſeu in Eccleſias transferrentur: res enim tranſit cum onere, iuxta *cap. paſtoralis*, *& cap. cùm non ſit*, *de decimis*, *& cap. ex litteris*, *de pignorib.* Hac de cauſa ſi res, onere penſionis ſoluendæ ad certos annos obſtricta, tranſeat ad clericos antequam penſio ſoluatur, clerici tenentur ad penſionem non ſolutam; quia res tranſit cum onere, ex Felino, & aliis apud Alterium *diſput.* 16. *cap.* 5. *col.* 11. *dub.* 6. *ad finem*, omiſſis iis, quos magno numero retuli *de penſionibus puncto* 6. Idémque tradunt Reginaldus *num.* 380. *lib.* 9. Filliucius hic *num.* 298. Oldradus *conſil.* 169. Carolus de Graſſis *de effectibus cleric. effectu* 3. *num.* 255. vbi plures alios refert Quaranta, Purpuratus, Cardinalis Tuſcus, Panormitanus, & alij quos infrà referam §. 3. *caſu* 4. Belletus tamen §. 3. *num.* 3. Coriolanus hic *limit.* 4. Carolus de Graſſis *num.* 172. Azor *part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 13. *quæſito* 1. Marta *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 11. *num.* 38. *& ſeqq.* Duardus *q.* 6. *n.* 4.

Alterius *diſput.19. cap.6. col.3. & diſput.16. cap. 5. col.10. dub.6.* Filliucius *tractat.16. cap.11. quæſito 2. num.294.* & alij id ſolùm admittunt in tributis ordinarijs, & perpetuis; non verò in extraordinarijs, quæ iuxta negotiorum varietatem, & rerum neceſſitatem in maiori aliquando ſumma, & aliquando in minori imponi ſolent.

Alij verò Doctores, excepto Suarez, & Gutierez, generaliter iſtam limitationem admittunt; etiamſi onera abſque partium conſenſu impoſita fuiſſent præfatis bonis, antequam ad Eccleſiaſticos transferrentur.

18 **Secundò dubium eſt, vtrùm bona in Eccleſiaſticos** tranſlata oneri tributorum ſubijciantur, quoties dominus illorum bonorum, antequam in Eccleſiaſticos transferrentur, **promiſit pro ſe, & ſuis hæredibus ſe ſoluturum tributa, collectas, & onera, quæcumque imponerentur,** & ad hoc obligauit omnia ſua bona præſentia, & futura.

Reſpondeo huiuſmodi bona, oneri tributorum ſubijci. **Ratio eſt, tum quia poſita huiuſmodi promiſſione** contracta eſt obligatio realis, non ſolùm afficiens perſonas ipſas laicas; verùm etiam bona: onus autem reale bonorum tranſit ad ipſorum poſſeſſorem. tum quia ex communi ſententia, quam ſequitur Alterius *diſput.16. cap.5. col.10. dub.6. verſicul. excipitur.* Marta *loco citato caſu 14. ad finem*, **Azor, Duardus, & alij** *locis ſuprà citatis*, poteſt quis ſua bona Eccleſiaſticis legare hac conditione, vt onera, & tributa à Principibus imponenda ſoluant (quilibet enim eſt rei ſuæ moderator, & arbiter, & poteſt rem ſuam alteri donare iis conditionibus, & oneribus, quæ ſibi probantur.) ergo etiam poteſt quis ſe, & ſua bona obligare ad ſoluendum tributum pro tempore imponendum. **Ita Bartolus** *in l. reſcripto, §. ſciendum, ff. de muneribus & honorib.* Reginaldus *lib.9. num.380.* Suarez, & Gutierez *locis citatis*, & alij, contra Felinum *in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, numero 79.* Azorium *loco citato*, Alterium *diſputatione 16. cap. 5. dubio 6. colum. 10.* Duardum hic *quæſtio. 6. numero 10.* & alios.

Secus dici poteſt, ſi ſtatuto caueatur, vt omnia bona, quæ in territorio talis ciuitatis exiſtunt, obnoxia ſint tributis, & oneribus in futurum imponendis, & determinandis: tunc enim probabiliſſimum eſt Eccleſiaſticos non teneri ad tributa impoſita poſt tranſlationem bonorum in Eccleſiaſticos. **Ratio eſt, tum quia** huiuſmodi bona, quando Eccleſiaſticis acquiſita ſunt, non erant affecta onere tributi, cùm nondum illis impoſitum eſſet tributum; ſed tantummodo lata fuiſſet lex de illo imponendo, & dum tributum imponitur, bona immunia ſunt, & exempta. tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ *num.16.* Ita Alterius *diſput.16. cap.5. dub.6.* Abbas *in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſtitut. & cap. fin. de vita & honeſtate clericorum*, Duardus *canone 18. quæſt.6. num.8.* & alij communiter.

19 Tertiò dubium eſt, vtrùm bona quæ in communi, & in indiuiſo poſſidentur a clericis cum laicis, vt a clerico, & fratre laico, immunitate gaudeant; conſequenter exigentes gabellas pro huiuſmodi bonis excommunicatione afficiantur.

Marta *de iuriſdictione parte 4. caſu 12.* Duardus *canone 18. quæſt.9 num.1.* & alij affirmatiue reſpondent.

Ego verò cenſeo huiuſmodi bona, pro rata bonorum ad clericos pertinentium, gaudere immunitate Eccleſiaſtica. *l. fin. C. quemadmodum ciuil. mun. indi.* Ratio eſt, quia in hac parte ad Eccleſiaſticos ſpectant; conſequenter ipſorum priuilegijs gaudent. Pro rata verò bonorum ad laicos ſpectantium, non gaudent immunitate, niſi aliud ferat legitima conſuetudo. Ratio eſt, tum quia vtile per inutile non vitiatur, *de regulis iuris in 6.* tum quia immunitas Eccleſiaſticis conceſſa eſt, ne damnum, & grauamen ipſis à laicis imponatur: ipſis autem damnum, vel grauamen hac in parte non imponitur. Ita Speculator *in tit. de cleric. coniug. num.15 verſicul. quod ſi clericus*. Alterius *diſputatione 19. cap.6. col.4. dubio 2.* Natta *conſilio 280. numero 3.* Lambertinus, & alij quamplures apud Carolum de Graſſis *effectu 3. numero 185.*

20 Quartò dubium eſt, vtrùm fructus, & reditus Eccleſiaſticorum, immunitate à tributis gaudeant, etiam poſtquam in laicos tranſlati ſunt.

Reſpondeo negatiuè. **Ratio eſt, tum quia non ſunt** amplius bona Eccleſiaſticorum. tum quia, ſicut bona laicorum tranſlata in Eccleſiaſticos, priuilegium immunitatis à gabellis acquirunt, ita etiam bona Eccleſiaſticorum, **in laicos tranſlata, priuilegium amittunt: mutata enim perſona, quæ eſt cauſa priuilegij, extinguitur** priuilegium. *l. per procuratorem, & l. 1. C. de imponendis lucratiua deſcript. lib.10.* Ita Alterius *diſput.19. dub.5. ad finem. & dub.6.* Federicus de Senis *conſil.109.* & alij apud Alterium *loco citato dub.5.* apud Duardum hic *quæſtio. 11. ad finem*, apud Belletum *diſquiſit. clerical. parte 1. titul. de exempt. §.8. num.2.* apud Menochium *de arbitr. caſu 18... num.8. & caſu 562. num.43.* & apud Carolum de Graſſis *effectu 3. num. 89.* contra Boſſium *tract. iat. crimin. in tit. de Princip. num. 111.* & alios apud Belletum *num.4.* & apud alios.

21 Hinc ſequitur exigentes collectas ab iis, qui fructus Eccleſiaſticorum emunt, non affici excommunicatione iſtius canonis, vt patet ex rationibus allatis. Quamobrem excommunicatio non incurritur, ſi emptor huiuſmodi fructuum, dum illos in ciuitatem transfert, vectigal ad portam ſoluere cogatur. Ita Doctores citati. Hoc tamen intellige, modò dominium fructuum acquiſitum ſit laicis emptoribus; alioquin eſſent bona, & fructus Eccleſiaſticorum, quæ oneribus grauari non poſſunt, vt bene Menochius *caſu 562. num.56.* & Carolus de Graſſis *num.91.*

§. II.

Quo iure vetitum ſit laicis collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere.

1 *Eccleſiaſtici iure diuino immunes ſunt à laica poteſtate in cauſis ſpiritualibus.*

2 *Eccleſiaſtici quoad perſonas exempti ſunt à laica poteſtate iure canonico, & diuino.*

3 *Eccleſiaſtici iure ciuili, canonico, & diuino, exempti ſunt quoad collectas, & onera.*

VNICA PROPOSITIO.

Probabiliſſimum eſt Eccleſiaſticos iure humano, & diuino immunes eſſe à laica poteſtate; non ſolùm in cauſis Eccleſiaſticis, & ſpiritualibus, vt communiter conceditur à Doctoribus; verùm etiam in temporalibus, tam quoad perſonas, quàm quoad bona ſua. In hac propoſitione non conueniunt omnes Doctores; aliqui enim putant Eccleſiaſticos in temporalibus exemptos eſſe tantummodo iure ciuili, & canonico; non verò iure diuino, & horum rationes adduxi *in tractat. de legibus, diſput.10. quæſt.2. puncto 1. §.1. num.2.* & ſuprà *quæſt.16. puncto 2.*

Alij putant exemptos eſſe iure ciuili, & canonico valde conſono iuri diuino. tum quia *Pſalm.104.* dicitur, *Nolite tangere Chriſtos meos.* tum quia par eſt, vt Eccleſiaſtici ob dignitatem, & excellentiam a laica poteſtate eximantur. Ita Molina, Bannes, Salonius, Bellarminus, Leſſius, & alij, quos retuli *de legibus loco citato.* & ſuprà *quæſt.16. citata.*

Alij

Alij denique, quorum opinio mihi probabilior videtur, ſuſtinent Eccleſiaſticos à laica poteſtate immunes eſſe iure ciuili, canonico, & diuino, non ſolùm in cauſis ſpiritualibus, verùm etiam in temporalibus, tam quoad perſonas, quàm quoad bona ſua.

1 Quòd Eccleſiaſtici iure diuino immunes ſint à laica poteſtate in cauſis ſpiritualibus, communis eſt omnium Catholicorum opinio. Ratio eſt, tum quia poteſtas ſpiritualis eſt ſupernaturalis, & à Chriſto collata fuit non Regibus, aliiſque ſæcularibus; ſed Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus. *Quæcumque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis.* tum quia *in cap. quamquam, de cenſibus, & in cap. ſi Imperator 96. diſtinct.* habetur, *Ad ſacerdotes Deus voluit, quæ Eccleſiæ diſponenda ſunt, pertinere, non ad ſæculi poteſtates.* Idemque colligitur ex Concil. Conſtant. *ſeſſ.*8. ex Innocentio III. *cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ*, ex Eugenio III. *cap. decernimus, de iudic.* & alibi. Ita Couarruuias *practicarum quæſtionum cap.* 31. Farinacius *de inquiſit. quæſt.*8. Alterius *lib.*5. *diſput.*20. *cap.*2. *dub.*1. Ambroſinus *de immunitate cap.*16. Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus effectu* 1. *num.*9. Bellarminus *tom.* 1. *controu.* 5. *lib.* 1. *cap.*28. Salas *de leg. diſput.*14. *sect.*8. Suarez *lib.*4. *de immunit. cap.*2. *& ſeqq.* Molina *de iuſt. diſput.*31. & alij communiter, quos innui *de legibus diſputat.*10. *quæſt.*2. *puncto* 1. §.1. *num.*1. & ſuprà *quæſt.*14. *puncto* 2. vbi alias rationes adduxi.

2 Quòd Eccleſiaſtici quoad perſonas exempti ſint à laica poteſtate, tam iure ciuili, quàm canonico & diuino, patet, tum ex multis iuribus Imperialibus, tum ex multis Conciliis, & textibus per me adductis *loco citato de legibus*, & ſuprà *quæſtio.* 16. *puncto* 2. ad quæ Lectorem remitto, ne ſæpius eadem ſine cauſa repetam.

3 Quòd verò Eccleſiaſtici quoad collectas, & onera liberi ſint, tam iure humano ciuili, & canonico, quàm diuino, probatur; & quidem

Primò de iure ciuili conſtat ex *Authentic. nulla communitas, C. de Epiſcop. & cleric.* vbi collectas ab Eccleſiaſticis exigi vetatur, ex *l. placet, C. de ſacroſanctis Eccleſ. & l.* 2. *C. de Epiſcop. & cleric.* vbi clerici, & eorum bona ab oneribus, gabellis, collectis, & ſimilibus eximuntur.

Secundò de iure canonico idem patet ex *cap. non minus, & cap. aduersùs, de immunit. Eccleſ.* & alibi pluribus in locis, quos referam *puncto* 4. & præſertim in hac Bulla, in qua iura antiqua innouantur.

Tertiò de iure diuino idem colligitur, tum ex *Matth.* 17. vbi Chriſtus cum ſancto Petro hoc modo loquitur: *Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel cenſum à filiis ſuis, an ab alienis?* Deinde ſubdit, *ergo liberi ſunt filij.* Nomine autem filiorum hoc in loco non intelligitur tantummodo Chriſtus; quia in plurali loquitur, neque intelligendi ſunt omnes Chriſtiani; quia, communi vſu, & experientia teſte, Chriſtiani laici tributum Principibus ſoluunt; ergo intelligendi ſunt Eccleſiaſtici, vt bene Hieronymus *in eum locum*, & alij apud Suarez *lib.*4. *de immunit. cap.*8. *num.*16. tum ex *cap. quamquam, de cenſibus*, vbi ſic legitur: *Cum igitur Eccleſiæ Eccleſiaſticæq; perſonæ, ac res ipſarum non ſolùm iure humano, quinimo & diuino à ſæcularium perſonarum exactionibus ſint immunes*, &c.

Neque obſtat primò, dicere, hoc ibi non definiri, ſed obiter dici; reſpondetur enim, etiamſi hoc admitterem cum Bellarmino *loco citato*, & aliis, dicendum ſaltem eſſet, hanc fuiſſe doctrinam à Bonifacio VIII. in citato cap. traditam, & ab Eccleſia receptam, & approbatam.

Secundò non obſtat dicere in citato cap. ſermonem eſſe de cauſis Eccleſiaſticis, & ſpiritualibus; quia Summus Pontifex addit, *ac res ipſarum.* Ita Marta, Ambroſinus, & alij quamplures, quos retuli *quæſt.* 16. *puncto* 2. quibus adde Burſatum *conſil.* 42. *num.* 2. vbi teſtatur de magis communi, Filliucium *tractat.*16. *cap.*11. *quæſito* 10. *num.*316. Belletum *diſquiſit. cleric. part.*1. *titul. de exempt. cleric. & eorum bonorum*, §. 1. *num.*1. *& ſeqq.* Reginaldus *lib.*9. *num.*381. vbi hanc communem vocat Canoniſtarum ſententiam, Alterium *diſput.*19. *cap.*6. *dub.*12. Duardum hîc *quæſt.*10. *num.*5. *verſ. vndecimo.*

Ex dictis ſufficienter probata remanet propoſitio. Ex qua licebit inferre, conſuetudine induci non poſſe, vt Eccleſiaſticis tributa, & onera à laicis imponantur; quia Eccleſiaſtici iure diuino liberi ſunt ab huiuſmodi oneribus à laicis imponendis: nulla autem conſuetudo legitima contra ius diuinum induci poteſt, vt ſuo loco docui.

An autem priuilegio Summi Pontificis poſſint huiuſmodi onera imponi, patebit ex dicendis §. *ſequenti.*

Obiicies contra dicta de exemptione Eccleſiaſticorum iure diuino à tributis, & oneribus, Chriſtus *Matthæi* 17. præcepit ſolui tributum pro ſe, & Petro; ergo ſignum eſt Eccleſiaſticos, qui longè ſunt inferiores Chriſto, & Petro, teneri tributum ſoluere.

Reſpondeo ex eo loco potiùs colligi oppoſitum. tum quia Chriſtus iuſſit tributum ſolui, ne ſcandali anſam præberet. tum quia ex illis verbis hic ſenſus elicitur à minori ad maius. Filij Regum exiſtentes in paterno regno liberi ſunt, & immunes ab oneribus, & tributis Regis; ergo à fortiori immunis eſſe debet Chriſtus, qui eſt Filius ſupremi Regis, cui omnes Principes, & Reges ſubiiciuntur: Deus enim eſt Rex omnium Regum. Quamobrem cùm exactores tributorum ſcire vellent, cur Chriſtus tributum Cæſari non ſolueret, Chriſtus interrogauit Petrum, à quibuſnam ſoluendum eſſet tributum, à filiis, an ab alienis? Petrus reſpondit, *ab alienis*; ſubiunxit Chriſtus; *ergo liberi ſunt filij. Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & inuenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me, & te.*

Dices primò ex hoc loco non colligi exemptionem, ſed potiùs obligationem ſoluendi, quia Chriſtus innuit tributum ſoluendum eſſe ab alienis, non autem à filiis. Chriſtus autem ſecundùm humanitatem non erat Filius Dei: nam vel ibi ſermo eſt de filiis naturalibus, vel adoptiuis, vel de filiis quaſi per metaphoram ratione creationis. Non poteſt ibi eſſe ſermo de filiis adoptiuis, alioquin ſequeretur, omnes iuſtos eſſe à tributis exemptos, quod non eſt admittendum; iuſti enim, dum in gratia exiſtunt, ſunt filij adoptiui, & cùm in hac vita conſtare non poſſit, quinam in gratia exiſtant, dicendum eſſet omnes fideles exemptos eſſe, cùm omnes in ſtatu filiorum ſint, aut ſaltem illum habere poſſint, etiam inchoatum habeant per fidem, & per baptiſmum. Si Chriſtus locutus fuit de filiis per metaphoram, ratione creationis (creaturæ enim dici poſſunt filij Dei, Iob 38. 28. *qui eſt pluuiæ pater*, & Deuteron. 32. 6. *Hæccine reddis Domino popule ſtulte, & inſipiens; numquid non ipſe eſt pater tuus, qui creauit te.*) Sequitur omnes homines liberos eſſe à tributis; quod nullus rectè ſentiens admiſerit, cùm vniuerſali hominum praxi aduerſetur; ſi locutus fuit de filiis naturalibus, ſequitur ex eo loco Verbum diuinum, id eſt, ſecundam ſanctiſſimæ Trinitatis perſonam gaudere priuilegio immunitatis: non autem Chriſtum ſecundùm humanitatem, & multo minus alios Eccleſiaſticos.

Reſpondeo Chriſtum ibi locutum fuiſſe de filiis naturalibus, & propriis, vt patet, tum ex allatis rationibus, quæ ad hoc probandum faciunt; tum quia locutus fuit de illis filiis, quos Petrus intelligere poterat, & re ipſa intellexit: Petrus autem intellexit de filiis propriis, cùm illos contra diſtinguat ab alienis, & extraneis, qui non ſunt filij naturales: cùm autem Chriſtus non ſolùm vt Deus ſit filius proprius & naturalis Dei, verùm etiam, vt homo; ſequitur ipſum liberum fuiſſe à tributis, non ſolùm

vt Deum, verùm etiam vt hominem. Quòd autem Chriſtus ſit Filius Dei naturalis, etiam in quantum homo, patet. tum quia *Lucæ* 1. 35. dicitur, *quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei*, & ad Romanos 8. 32. *qui proprio Filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Sed Chriſtus non eſt natus ex Maria Virgine, & traditus pro nobis vt Deus, ſed quatenus homo; ergo eſt Filius Dei naturalis vt homo. tum quia Chriſtus in quantum homo, vel eſt filius naturalis, vel adoptiuus; ſed non poteſt dici filius adoptiuus: adoptio enim ex communi Theologorum, & Iuriſperitorum ſententia, eſt aſſumptio, ſeu acceptatio perſonæ extraneæ ad hæreditatem. ergo eſt filius naturalis. Ita S. Thomas 3. *part. quæſt.* 23. *artic* 4. Suarez 3. *part. de Incarnat. & in tract. de fidei defenſione lib.* 4. *de immunit. cap.* 5. *num.* 7. Salmeron *tom.* 6. *de miraculis Chriſti, tract.* 37. Becanus 3. *part. de Incarn. cap.* 18. *q.* 4. *&* 5. & alij.

Vt autem rectiùs intelligatur quo pacto dici poſſit, Chriſtum, in quantum eſt homo, eſſe Filium Dei naturalem, aduertendũ eſt, illam particulam, *in quantum homo*, dupliciter ſumi poſſe. Primò ratione perſonæ, ſeu ſuppoſiti. Secundò ratione naturæ. Si ſumatur ratione perſonæ, ſeu ſuppoſiti, certum eſt, Chriſtũ eſſe Filium Dei naturalem; quia illud ſuppoſitum, eſt Filius Dei naturalis, & natura humana Chriſti non habet aliud ſuppoſitum præter diuinum, nec illud ſuppoſitum, ex eo quòd in eo ſubſiſtit natura humana, deſinit eſſe Filius Dei naturalis. Si verò illa particula, *in quantum homo*, ſumatur ratione naturæ, dici poteſt primò Chriſtus Filius Dei naturalis, non per æternam generationem, ſed propter gratiam vnionis, per quam ipſa naturalis filiatio ſubſtantialiter coniuncta eſt humanitati.

Secundò, quia ratione vnionis hypoſtaticæ habet ius ad hæreditatem æternam; hoc autem ius non eſt adoptionis, quia non eſt datum perſonæ extraneæ, ſed eſt fundatum in ipſa vnione hypoſtatica; conſequenter dici poteſt connaturale; licèt enim datum ſit naturæ extraneæ: non tamen datum eſt perſonæ extraneæ, vt bene argumentatur Becanus *loco citato quæſt.* 5. *num.* 6.

Dices ſecundò ex præfatis Chriſti verbis non colligi, Petrum immunem eſſe à tributis; cùm ipſe non eſſet Filius Dei, nec comprehendatur ſub illis verbis, *ergo liberi ſunt filij.*

Reſpondeo primò, quamuis Petrus ſub illis verbis explicitè non comprehenderetur, ſufficienter tamen comprehenditur in ſubſequentibus, in quibus Chriſtus indicat à Petro ſoluendum tributum, ne ab aliis ſcandalum ſumatur, ſupponit ergo Petrum de iure liberum eſſe à tributis, & ad illud ſoluendum teneri ſolum ratione vitandi ſcandali.

Reſpondeo ſecundò, immunitatem Petri colligi etiam ex illis verbis hoc pacto intellectis, & explicatis: Filius Regis liber eſt à tributis; ergo etiam domeſtici, & familiares ipſius; ergo à fortiori liber eſt Petrus, qui eſt domeſticus, & familiaris Chriſti, eiúſque Vicarius, & ſucceſſor futurus.

Dices tertiò, hinc ſaltem colligitur alios Apoſtolos, & Eccleſiaſticos exemptos non eſſe a tributis, cum Chriſtus videatur ſolum voluiſſe eximere Petrum, ibi, *vt autem non ſcandalizemus eos, da pro me, & te.*

Reſpondent primò nonnulli, alios Apoſtolos tunc temporis non adfuiſſe; conſequenter opus non fuiſſe de ipſis ſermonem facere. Verùm quidquid ſit de hac reſponſione, quæ facilè reiici poteſt; tum quia ſolido caret fundamento. tum quia ex forma loquendi, in plurali prolata ab exactoribus tributorum, ſatis indicatur alios Apoſtolos adfuiſſe, ibi, *Magiſter veſter non ſoluit didrachma.*

Reſpondeo ſecundò illam exemptionem ſatis colligi ex reſponſione ſecundæ obiectionis; quia ſicut familiares filij Regis immunes ſunt à tributis; ita à fortiori familiares, & domeſtici Chriſti, qui eſt Rex regum, & Filius naturalis Dei.

Reſponderi poteſt tertiò Petrum, qui caput Apoſtolorum futurus erat, repræſentaſſe etiam alios Apoſtolos, & Eccleſiaſticos, & vicem totius Eccleſiaſtici ſtatus geſſiſſe, vt in ſimili eadem verba interpretatur S. Auguſtinus *ſermone* 6. *de verbis Apoſtoli.* Sicut ergo Petrus non debebat tributum ſoluere, niſi ratione vitandi ſcandali; ita neque alij Apoſtoli, & Eccleſiaſtici, quorum vices Petrus gerebat. Vide Suarez *lib.* 4. *de immunitate cap.* 5. *& cap.* 8. *num.* 16. *& ſequentibus.* & Salmeron *loco citato.*

§. III.

In quibus caſibus licitum ſit collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere.

1 *Clericus habitum aſſumens in fraudem vectigalium vectigal ſoluere tenetur, cum fingit clericalem ſtatum aſſumere; ſecus ſi re ipſa, & ex animo ſtatum clericalem aſſumit.*

2 *Clericus immunis videtur à tributis, etiamſi diuinis non inſeruiat, & alia in Concilio Tridentino* ſeſſ. 23. cap. 6. *præſcripta non ſeruet.*

3 *Clericus Latinus coniugatus non eſt immunis ab onere tributorum.*

4 *Clerici feudatarij tenentur ad tributa.*

5 *Clericus negotiationem lucratiuam exercens tenetur ad gabellas pro rebus, quas negotiationis cauſa defert.*

6 *Negotiationem lucratiuam, ſiue mercaturam quiſnam exercere dicatur.*

7 *An clericus teneatur oſtendere gabellario res, quas ad ſui vſum defert.*

8 *An clericus negotiator teneatur vectigal ſoluere ex rebus, quas negotiationis cauſa aduehit, antequam ter admoneatur.*

9 *Clericus negotiator amittit immunitatis priuilegium ſolùm quoad ea, quæ negotiationis cauſa tractat.*

10 *Controuerſia inter clericum, & exactores ſuborta quid faciendum ſit.*

11 *Iudex Eccleſiaſticus adeundus eſt, dum ſuboritur dubium inter Eccleſiaſticum, & exactores vectigalium.*

12 *Tributa, & onera imponi poſſunt à laicis de conſenſu Summi Pontificis.*

13 *Facultas imponendi collectas Eccleſiaſticis ceſſat ceſſante cauſa impoſitionis.*

14 *Laici non acquirunt ius imponendi collectas ob conſuetudinem.*

15 *Tributa, & onera non poſſunt à laicis imponi Eccleſiaſticis pro reparatione pontium, pro munitione caſtri, &c.*

18 *Tributa non poſſunt à laicis imponi Eccleſiaſticis de conſenſu Epiſcoporum, aliorúmve Prælatorum; etiamſi Princeps ea velit imponere ob publicam vtilitatem.*

17 *An tributa, & onera directè, & immediatè reſpicientia vtilitatem bonorum Eccleſiaſticorum ſoluenda ſint a clericis ſaltem ex æquitate, & vi directiua.*

18 *Clerici, aliíve ſoluentes taleas, ſeu collectas ex prouentibus, vel bonis Eccleſiaſticis, an excommunicationem incurrant.*

VNICA PROPOSITIO.

NOnnulli percenſentur caſus, in quibus Eccleſiaſtici à collectis, & oneribus ſæcularium immunes non ſunt.

1 Primus caſus eſt, quando quis habitũ clericalem aſſumit in fraudem vectigalium, ne ſcilicet ſoluat vectigalia, ſed re ipſa non eſt clericus. Ratio eſt, tum quia fraus patrocinari non debet fraudem committenti. tum quia immunitas conceſſa eſt Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis: hic autem non eſt Eccleſiaſticus, cùm habitu fingat ſe clericum, & re ipſa non ſit, vt ſuppono. Si verò re ipſa ſit

ſit clericus, prima tonſura initiatus, nec clericalem habitum dimiſerit, gaudet immunitate collectarum, & onerum; quia hic eſt perſona Eccleſiaſtica; conſequenter priuilegiis Eccleſiaſticorũ gaudet. Et hoc verum eſt, etiamſi clericalem ſtatum aſſumpſerit hoc animo, vt liber fieret ab oneribus tributorum, & onerum: vtitur enim iure ſuo ſtatum clericalem aſſumendo, & iſta intentio non tollit ſtatum clericalem; conſequenter neque immunitatem ratione ſtatus Eccleſiaſtici conceſſam. Et hoc ampliandum puto; etiamſi ad ſtatum clericalem aduolauerit animo poſtea dimittendi eundem ſtatum: nam illa intentio non tollit ſtatum clericalem ſubſequentem; conſequenter neque tollit priuilegium immunitatis clericali ſtatui conceſſum.

Nec eſt eadem ratio de illo, qui patrato delicto clericalem habitum aſſumit intentione vitandi ſæculare forum, & animo non perſiſtendi in ſtatu clericali, quem ſuprà diximus non gaudere priuilegio fori: nam ille propriè dicitur clericalem ſtatum capeſſere in fraudem fori ſæcularis, cùm ob præcedens delictum foro laicali ſubiiceretur, & cauſa vitandi forum ſæculare, ad clericalem ſtatum aduolet. Hic autem, de quo loquimur, ad ſtatum clericalem aſcendit, vt priuilegio clericali vtatur, dum in clericali ſtatu perſiſtit; conſequenter iure ſuo vti cenſetur, cùm in hac parte poteſtati ſæculari non ſubiiciatur, nec quidquam antea fecerit, propter quod iſto priuilegio gaudere nequeat tempore ſtatus clericalis. Hoc pacto intelligenda ſunt, quæ tradidi *de contractibus diſp. 2. quæſt. 9. puncto 2. num. 2.* cum Stephano Quaranta. Idemque ſuſtinet Duardus *canone* 18. *quæſt. 7. num.* 2. vbi hoc limitandum putat, modò huiuſmodi clericus diuinis inſeruiat, & reliqua in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. præſcripta ſeruet, alioquin non gaudet priuilegio immunitatis. Eandem limitationem admittit Reginald. *lib. 9. cap. 25. n.* 376. *notab.* 3. Suarez *lib. 4. de immunit. cap* 26. *num.* 14. Coriolanus hîc *verſic. quam amplius.* Sed hæc limitatio mihi diſplicet; quia etiamſi

2 Clericus ſimplex non habens beneficium, non gaudeat priuilegio fori, niſi habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiat, vel in Seminario clericorum, aut in aliqua ſchola de licentia Epiſcopi verſetur, iuxta Tridentinum *loco cit.* nihilominus aliis priuilegiis non priuatur; quia Concilium Trident. prædicta requirit ſolum in eo, qui priuilegio fori gaudere cupit; conſequenter non eſt facienda extenſio ad alia priuilegia.

3 Secundus caſus eſt de clerico coniugato: clericus enim Latinus coniugatus caret omnibus priuilegiis Eccleſiaſticis, excepto priuilegio canonis, & fori; hoc enim gaudet *cap. clerici, de cler. coniug. in* 6. modò ſeruet ea, quæ in Concilio Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. præſcripta ſunt. Ita Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effectu* 3. *num.* 4. Couar. *pract. quæſt. cap.* 31. *num.* 9. Panormit. *cap. ex parte, num.* 2. Alterius *diſp. 19. cap. 6. dub* 9. Duardus *quæſt.* 13. *num.* 1. Suarez *de immunit. lib.* 4. *cap.* 28. Belletus §. 6. *num.* 2. & alij, quos alibi adduxi contra nonnullos alios apud Carolum de Graſſis *loco cit.*

Secus dicendum eſt de clericis Græcis coniugatis: iſti enim ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ; conſequenter priuilegio immunitatis, Eccleſiaſticis conceſſo, fruuntur. Ita Carolus de Graſſis *effectu* 3. *num.* 46. *& num.* 137. vbi hoc priuilegium extendit etiam ad vxores, Quaranta *verbo vectigal. ſub initium*, Azor 1. *p. lib. 5. cap.* 12. Coriolanus hic *verſ. ſecundò amplia*, Duardus *loco cit.* & alij contra Cardinalem Tuſcum §. *bona, concluſ.* 114. & alios apud Carolum de Graſſis *num.* 45.

4 Tertius caſus eſt de clericis feudatariis: perſpicuum enim eſt Eccleſiaſticos feudatarios teneri ad onera ratione feudi impoſita; quia clericus in iis, quæ ad feudum pertinent, ſubiicitur domino feudi, licèt ſæculari, vt multis Doctoribus citatis docui ſuprà *quæſt. 16. punct. 5. num.* 6. Idémque in terminis tradũt Matta *de iuriſdict. p. 4. caſu* 10. *num* 13. Duardus hic *quæſt.* 10. Reginaldus *lib. 9. num.* 380. & alij quamplures apud Carolum de Graſſis *effectu* 3. *num.* 179. *& ſeqq.*

5 Quartus caſus eſt, quando clericus negotiationem lucratiuam exercet: tunc enim tenetur pedagia, & gabellas ſoluere pro rebus, quas negotiationis cauſa defert, vel deferri facit, vel tranſmittit, *cap. quamquam, de cenſibus.* Idem dic quando clericus aliis de cauſis priuilegia clericalia amiſit.

6 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur mercaturam exercere, ſeu negotiationem lucratiuam facere.

Reſpondeo illum dici, qui aliquid emit, vel contractu oneroſo acquirit, vt ex illius venditione lucrum referat. Secus ſi aliquid emat ad ſui, vel familiæ ſuſtentationem, & deinde data occaſione lucri, idem cum lucro vendat; cùm enim hoc non emerit ad vendendũ, vel permutandũ cum lucro, non dicitur iuxta communem loquendi vſum negotiari: attendi enim in hac re ſolet finis, ſeu prima deſtinatio, ob quam res contractu acquiritur, & venditio in caſu propoſito eſt quaſi per accidens. Ita Nauarrus *cap. 25. num.* 11. Quaranta *verbo vectigal, verſic. tertio quatenus*, Suarez *diſp. 23. ſect. 4. num.* 21. Molina *de iuſt. diſp.* 339. *&* 672. Duardus hic *quæſt.* 8. *num.* 17. Reginaldus *lib.* 9. *num.* 379. Belletus *de exempt. cleric. à mun.* §. 4. *num.* 5. & alij.

Addunt etiam multi DD. ad negotiationem requiri, vt quis res emat, vt eas non mutatas iterum vendat. Secus ſi res ſua cura, induſtria, aut labore mutatas vendat. Ita Reginaldus *loco cit.* Panormit. Roland. & alij apud Carolum de Graſſis *num.* 181. apud Belletum *loco cit.* §. 4. *ad finem*, plures alios ego referam *de obligat. clericorum.* Alij verò nomen negotiationis latiùs ſumunt, & extendunt etiam ad res aliqua induſtria mutatas à venditore.

Hinc ſequitur primò illum, qui gregem conducit, vt ex illo lac, & caſeum conficiat, & cum lucro vendat, cenſeri poſſe negotiationem exercere, ſaltem iuxta ſecundam ſententiam; conſequenter teneri ad onera cæteris negotiatoribus impoſita in eo negotij genere, quod exercet. Idem dic de illo, qui agrum conducit, vt fructus inde perceptos cum lucro vendat: hoc enim genus eſt negotiationis.

Secus ſi agrum conducat, vt ex illius fructibus ſe, & familiam ſuſtentet, is enim non dicitur negotiari, qui aliquid ad ſui, vel familiæ vſum accipit: ſicut etiam clericus conductori ſuccedens poteſt in conductione perſeuerare, donec locationis tempus finiatur, & interim agri cõducti fructus vendendo non dicitur negotiari; quia ipſe non accepit agrum, vt inde lucrum referret, ſed quia ius habet ſuccedendi primo conductori, cuius onus in ſucceſſorem tranſmittitur. Ita Leſſius *lib. 2. cap. 21. num.* 6. Molina *diſp.* 342. *num.* 7. Reginald. *loco cit.*

Secundò ſequitur, illum, qui equum emit hoc animo, vt illum locet, vocari poſſe negotiatorem; conſequenter ad gabellam, quæ ex tali contractu ſolui conſueuit, obligari, quia contractum oneroſum celebrat, vt inde lucrum recipiat. Ita Molina *diſp. 34. num.* 14. Quaranta *loco citato, verſic. ſimiliter.*

Tertiò illum non dici negotiari, qui vinum, oleum, & alia, quæ ex ſuo agro colligit, vendit, ſiue in eodem loco vendat, ſiue aliò transferenda curet, vbi cariùs vendere poſſit: nullus enim negotiari cenſetur, vendendo res ex propriis bonis Eccleſiaſticis, vel patrimonialibus collectas, ex Toleto, Syluestro, & aliis, quos retuli *de contract. diſp. 2. quæſt. 9. puncto 2. part.* 2. Quibus adde Carolum de Graſſis *effectu* 3. & Belletum *loco cit.* §. 4. Quidquid Bertachinus, Parpalius, & alij in oppoſitum ſentiant apud Carolum de Graſſis *num.* 178.

Quartò illum non vocari negotiatorem, qui animalia emit, illaque in propriis agris educat, & nutrit, vt poſtquam grandiora, vel pinguiora effecta fuerint, vendat,

veluti quoſdam fructus ex agro prouenientes. Ita DD. citati, qui hoc idem ſentiendum putant de eo, qui pullum emit, vt grandiorem effectum vendat. tum quia hoc induſtriæ, & artificij genus eſt potius, quàm negotiationis. tum quia id vſu permiſſum videtur, cùm indecentiam non arguat.

Hinc patet quid dicendum ſit de illo, qui in ſuo fundo venam ferri, vel metalli habet, indéque ferrum confici, & vendi curat; de qua re vide Nauar. *cap.*27.*num.*128. Molinam *diſp.*342. *num.*7. Carolum de Graſſis *loco cit. n.*108. vbi plures alios refert, Duardum *quæſt.*8. *cit. num.*16. qui arbitrantur iſtum cenſeri negotiatorem. Secus dicendum eſt in ſententia Reginaldi, Panormit. Belleti, & aliorum, qui cum non putant negotiatorem, qui aliquid emit, illúdque mutata forma vendit. Idem tenet Federicus de Senis *conſil.*107.

Quintò illum non appellari negotiatorem, qui vinum, panem, vel alia ad ſui, vel familiæ ſuſtentationem emit; conſequenter non teneri ad ſolutionem vectigalis negotiatoribus iniuncti. Ita Molina *loco cit.* Quaranta, & alij, quos retuli *de contract. loco cit. num.*4.

7 An autem clericus teneatur oſtendere gabellario res, quas ad ſui vſum ducit, licet ad gabellæ ſolutionem non teneatur, communis Iuriſperitorum opinio eſſe teneri. Ita Bald. *conſil.*79.*lib.*2. Roland. *conſil.*71. *num.*22.*lib.*4. & alij apud Achilem de Graſſis *effectu* 1.*num* 257. & apud Belletum §.6.*num.*1. Sed quid ego ſentiam patet ex dictis *de contract. diſp.*2.*quæſt.*9.*num.*5.*&* 6.

8 Secundò dubium eſt, vtrùm clericus negotiator teneatur ex rebus, quas negotiationis cauſa aduehit, vel tranſmittit, vectigal, & onus ſoluere, antequam ter moneatur, vt à negotiatione deſiſtat.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima eſt Molinæ *de iuſt. diſp.*342. *num.*10. Duardi hìc *quæſt.*8.*num.*9. Alterij *diſp.*19.*cap.*6.*col.*10.*quæſito* 3. Butrij, Panormit. Ferreti, & aliorum apud Carolum de Graſſis *effectu* 3.*num.*184. exiſtimantium teneri; etiamſi trina admonitio non præceſſerit. Ratio eſt, quia *in cap. quamquam, de cenſibus*, excipiuntur ab immunitate gabellarum, qui cauſa negotiandi res aliquas deferunt, vel deferri faciunt, vel tranſmittunt, nec vlla mentio fit trinæ admonitionis. Hæc ſententia probabiliſſima eſt.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt Rodriquez *in ſumm. cap.*73. *num.*11. Lopez *in inſtruct. p.*2. *cap.*41. Reginaldi *lib.*9.*num.*379.*ad finem*, Antonij de Souſa hìc *cap.*19.*diſp.*92. *num.*3. *ad finem*, & aliorum aſſerentium Eccleſiaſticos non teneri tributa ſoluere, antequam ter admoneantur, vt mercaturam non exerceant. Ratio eſt, tum quia *in cap. ex litteris. de vita, & honeſt. cleric.* decernitur, clericos exercentes negotia non gaudere priuilegio clericali, quoad facultates, ſed ſubiacere ſtatutis, & conſuetudini patriæ, ſi ter moniti non reſipiſcant; ſupponitur ergo huiuſmodi clericos priuilegio clericali immunitatis, & exemptionis, quoad facultates, gaudere, antequam ter admoneantur. tum quia clerici negotia exercentes verè ſunt Eccleſiaſtici; ergo Eccleſiaſticorum priuilegiis gaudent; donec illis priuentur: illis autem non priuantur, niſi poſt trinam admonitionem. *cap. ex litteris, citato.*

Ad argumentum primæ ſententiæ reſpondetur ſatis eſſe, vt mentio trinæ admonitionis fiat, *in cap. ex litteris, cit.* vnus enim textus alium declarat. Hoc pacto intelligenda ſunt, quæ tradidi *de contractibus, loco ſupra citato.*

9 Tertiò dubium eſt, vtrùm clericus negotia exercens amittat priuilegium immunitatis non ſolùm quoad bona, quæ negotiationis gratia tractat, ſed etiam quoad alia.

Reſpondeo amittere ſolùm quoad ea, quæ ad negotiationem pertinent. Ratio eſt, quia ita expreſsè ſancitum videtur *in cap. quamquam, de cenſ.* vbi ab exemptione pedagiorum, vel guidagiorum ea ſolùm excipiuntur, quæ cauſa negotiandi deferuntur, vel tranſmittuntur. Ita Alterius *loco cit. quæſito* 3. contra Ferretum *de gabellis n.* 582. Carolum de Graſſis *effectu* 3.*num.*177. vbi alios refert.

10 Quartò dubium eſt, quid faciendum ſit, quando inter clericum, & exactores vectigalium controuerſia oritur de clericatu, vel de fine ad quem res deferûtur, vtrùm ſcilicet cauſa negotiandi deferantur, an ad alium finem, vel an ſuæ ſint, vel alterius.

Reſpondeo ſtandum eſſe iuramento clerici, vel ipſius nunciorum, ſeu famulorum, dum clericus abſens eſt, niſi perſonarum qualitas, aut aliæ circonſtantiæ aliud ſuadeant. Ratio eſt, quia nimis graue foret Eccleſiaſticis pro huiuſmodi rebus ad iudices paſſim recurrere; ergo iuramento ipſorum, vel famulorum ſtandum eſt. Ita Stephanus Quaranta *verbo vectigal, verſic. & quia*, Duardus *canone* 18. *quæſt.*13. *num.* 3. *& quæſt.*16. *ad finem*, Belletus *diſquiſit. clerical. p.*1. *tit. de exempt. cleric.* §.6. *num.*1. Alterius *diſp.*16. *cap.*6. *col.* 10. *quæſito* 2. Baldus, Iaſon, & alij apud Carol. de Graſſis *effectu* 3.*num.*185.*&* 258. & apud Belletum *loco cit.*

11 Verùm ſi pro deciſione dubij iudicem adire contingat, adiri debet iudex Eccleſiaſticus, vt alibi oſtendi; quia clericus coram laico conueniri non debet. Ita Rolandus *conſil.*71. Duardus *quæſt.*13.*num.*3. Alterius *loco cit. quæſito* 2. vbi refert Cardinalem, & Ancharanum, omiſſis iis, quos ſuprà retuli *quæſt.*16. & plures alios refert Carolus de Graſſis *de effect. cleric. effectu* 1.*quæſt.*1.*num.*1268. & Belletus *loco cit. num.*1. ad finem.

12 Quintus caſus, in quo licitum eſt collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere, eſt, dum id fit de conſenſu, & expreſſa Summi Pontificis licentia: nam quod laici tunc temporis agunt, cenſentur agere ex facultate ſibi à Papa delegata, & conceſſa. Summus tamen Pontifex non ſolet hanc facultatem laicis concedere, niſi grauis neceſſitas, vel publica vtilitas, vel pietas id exigat. tum quia impoſitio tributorum iuſtam cauſam requirit. tum quia ſic colligitur ex *cap non minus, & cap. aduerſus, de immunit.* Vide Alterium *diſp.*19.*cap.*2.*lib.*5. Duardum hic *quæſt.*3. Nauarrum *in manuali cap.*17. *num.* 207. Carolum de Graſſis *effectu* 3.*num.*287. & Belletum §.2.

13 An verò ceſſante cauſa, ob quam Summus Pontifex facultatem laicis conceſſit imponendi Eccleſiaſticis collectas, & tributa, ceſſet etiam facultas laicorum.

Reſpondeo ſolutionem huius difficultatis ſatis conſtare ex dictis *de diſpenſat. & de priuilegijs quæſt.*3. *puncto* 8. §. 2. ad quæ me remitto. Præterea videri poteſt Alterius *diſp.*19.*cap.*2.*ad finem, verſic. quod ſi*, & Duardus hic *quæſt.*3. *ad finem*, vbi reſpondent ceſſare; quia veriſimile non eſt Summum Pontificem velle, vt huiuſmodi priuilegium duret ceſſante in totum eius conceſſionis cauſa, præſertim cùm illa conceſſio iuribus, & immunitati Eccleſiaſticorum, quæ valde fauorabilis eſt, aduerſetur.

14 Quæres primò, vtrùm conſuetudo tribuat ius laicis imponendi collectas, & onera Eccleſiaſticis.

Reſpondeo negatiuè; etiamſi conſuetudo ſit longæua, vel immemorabilis. Ratio eſt, tum quia probabiliſſimum eſt Eccleſiaſticos iure diuino immunes eſſe ab oneribus, & tributis laicorum: nulla autem conſuetudo poteſt iuri diuino derogare, vt probaui *de legibus.* tum quia huiuſmodi conſuetudo eſt contra libertatem Eccleſiaſticam: *in authent.* autem *Caſſa, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* caſſa, & irrita eſſe, denunciari per totam Italiam præcipiuntur omnia ſtatuta, & conſuetudines contra libertatem Eccleſiæ, & Eccleſiaſticas perſonas inductæ. tum quia laici incapaces ſunt iuris in Eccleſiaſticos, vt ſuperiùs probaui *quæſt.*15. *puncto* 4. poteſtas autem imponendi collectas, & onera Eccleſiaſticis, ſupponit ius in Eccleſiaſticos. tum quia Bulla non obſtante quauis conſuetudine excommunicat eos, qui collectas, & onera Eccleſiaſticis imponunt ſine ſpeciali Summi Pontificis facultate. Idémque expreſsè habetur *in cap. quamquam, de cenſibus.* Ita Ruinus *conſil.*117.

in

in fine tom. 4. Berous *conſil.* 31. *num.* 17. Surdus *conſil.* 41. *tom.* 1. Fillucius *tract.* 16. *cap.* 11. *quæſtio* 2. *num.* 295. Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 32. Reginaldus *lib.* 9. *num.* 381. Duardus *quæſt.* 20. *num.* 5. Panormit. Lupus, & alij apud Carolum de Graſſis *de effectibus cleric. effectu* 3. *num.* 110. *& ſeqq.* apud Alterium *cap.* 6. *dub.* 12. & apud Belletum *de exempt.* §. 6. *n.* 1. contra Bartolum *in l.* 1. *C. de auro coronario lib.* 10. & alios apud Vgolinum hic §. 1. apud Carolu de Graſſis *loco citato num.* 114. *& ſeqq.* Hoc tamen a Baldo, Riminaldo, & aliis, quos citat, & ſequitur Carolus de Graſſis *loco cit. num.* 119. limitatur, niſi conſuetudo introducta ſit, & obſeruata cum tolerantia Summi Pontificis: Summus Pontifex videtur huiuſmodi vſum, & conſuetudinem approbare.

Sed oppoſitum mihi probatur, quia Summus Pontifex circa finem huius Bullæ reprobat omnem conſuetudinem decretis huius Bullæ contrariam, & in hoc canone ſimpliciter, & indiſtincte excommunicat omnes imponentes Eccleſiaſticis perſonis, vel Eccleſiaſticorum bonis collectas, vel onera; ergo non præſumitur conſuetudinem approbare.

15 Quæres ſecundò, vtrùm Principes poſſint clericis imponere collectas, tributa, & alia onera pro reparatione pontium, vel murorum ciuitatis, pro munitione caſtri, pro conſeruanda via, pro arcendis hoſtibus, vel pro alia ſimili cauſa, publicam vtilitatem reſpiciente.

Reſpondeo Principes non poſſe propria auctoritate, & abſque conſenſu Summi Pontificis huiuſmodi onera clericis imponere; etiamſi cauſa publicæ vtilitatis imponat. Ratio eſt, tum quia clerici exempti ſunt a laica poteſtate quoad perſonas, & quoad bona, vt ſuperius probatum eſt. tum quia ſic decernitur *in cap. aduerſus, de immunitate.* tum quia bona Eccleſiaſtica ſacris vſibus deputata, non debent ad profanos, & communes vſus conuerti. Imò alia etiam bona, quibus Eccleſiaſtici aluntur, grauari non debent; quia communiter cedunt etiam in vtilitatem laicorum, aut ſaltem ſunt veluti accidentaria, & acceſſoria perſonæ; conſequenter exemptionem perſonæ participare debent, ne laici occaſionem arripiant grauandi Eccleſiaſticos. tum quia clerici pro communi populorum vtilitate laborant; ergo par eſt, vt communibus vtilitatibus perfruantur; etiamſi ad illas ſimpliciter non concurrant. tum quia clerici non debent eſſe deterioris conditionis militibus, & magiſtratibus: ſed iſti ab oneribus, & contributionibus eximi conſueuerunt, ergo etiam eximi debent clerici, qui non minus publicæ vtilitati inſeruiunt, quam milites, & magiſtratus, & ius publicum non ſolum conſiſtit in magiſtratibus, verùm etiam in ſacris, & in Sacerdotibus. *cap. ius publicum, diſt.* 1. ita Belletus *tit. de exempt. cleric.* §. 2. Alterius *cap.* 6. *dub.* 8. Marta *loco ſtatim citando*, Fillucius hic *num.* 296. Berous *conſil.* 31. *num.* 14. Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 26. *n.* 14. Alterius hic *diſp.* 19. *cap.* 1. Duardus hic *quæſt.* 4. *& quæſt.* 12. Molina *diſp.* 6. *n.* 72. Antonius de Souſa hic *diſp.* 92. *num.* 7. Purpurat. *conſil.* 355. *&* 485. Decianus *conſil.* 14. *num.* 50. Carolus de Graſſis *de effect. clericatus, effectu* 2. *num.* 230. *& ſeqq.* & alij communiter, quos præcitati Doctores referunt, omiſſis quàm pluribus aliis, quos ego adduxi *de contract. diſp.* 2. *quæſt.* 9. *n.* 3. contra Purpuratum ſibi contrarium *conſil.* 50. *per totum lib.* 5. *& conſil.* 324. Surdum *conſil.* 301. *num.* 3. *lib.* 3. & alios apud Belletum, apud Carolum de Graſſis *locis cit.* & apud Gutierez *lib.* 1. *pract. quæſt. cap.* 3.

Dixi *propria auctoritate, & abſque conſenſu Summi Pontificis*; quia de conſenſu Summi Pontificis prædicta onera imponi poſſunt ob publicam vtilitatem, quoties facultates laicorum non ſufficiunt ad conſulendum neceſſitatibus, & vtilitatibus ciuitatum, vel aliorum locorum. Ratio eſt, tum quia in canone huius Bullæ, cuius explicationem proſequor, ſimpliciter excommunicantur imponentes taleas, collectas, vel alia onera, ſine ſpeciali, & expreſſa Summi Pontificis licentia. tum quia idem expreſsè cautum eſt *in cap. clerici, de immunit. in cap. aduersùs, cit.* vbi dicitur in neceſſitatibus, & vtilitatibus ciuitatum, vel aliorum locorum, cum non ſufficiunt facultates laicorum, clericos conueniri non poſſe, niſi prius Summus Pontifex conſulatur; de conſenſu igitur Summi Pontificis collectæ, & onera clericis imponi poſſunt ob publicam vtilitatem, dum facultates laicorum non ſufficiunt.

16 Rogabis, vtrùm de conſenſu Epiſcoporum, aliorúmve Prælatorum, vel clericorum laicus Princeps poſſit Eccleſiaſticis, ob publicam neceſſitatem, & vtilitatem tributa, & onera imponere.

. Reſpondeo negatiuè; quia *in cap. aduerſus, de immunit. Eccleſ.* conſenſus Papæ poſtulatur. Quamquam ſi Epiſcopus, & clerus conſenſum præſtent inconſulto Papa, factum tenet, quia *in cap. aduerſus*, & in aliis iuribus non additur verbum irritans, & alioquin iure ordinario talem conſenſum præſtare poſſunt; quamquam ſi hoc faciant inconſulto Papa, delinquunt contra prædicatum textum, & iure merito puniri poſſunt. Ita Suarez *lib.* 4. *de immunitate cap.* 26. *num.* 17. *ad finem.*

Hoc tamen limitatur, niſi periculum ſit in mora; id eſt, niſi magna ſit neceſſitas, quæ recurſum, & aditum ad Papam ſine periculo, aut ſcandalo non permittat: nam ſi grauis neceſſitas ſuperueniat, nec Summus Pontifex commode conſuli poſſit, Epiſcopus vna cum clero poterit in impoſitionem, & exactionem prædictarum collectarum, & onerum, conſenſum præſtare; quia hæc ei facultas datur *in cap. non minus, de immunit.* Ita communiter Doctores.

Rogabis quid ſeruandum ſit, dum collectæ, & onera Eccleſiaſticis imponuntur ob publicam vtilitatem.

Reſpondeo tres conditiones ſeruandas eſſe.

Prima eſt, vt laicorum facultates non ſufficiant; alioquin Epiſcopus conſenſum præſtare non poteſt; quia hæc conditio requiritur *in cap. non minus, & in cap. aduerſus, iam citatis, de immunit.* Ita Marta 4. *part. cent.* 1. *caſu* 1. *num.* 52. Bortellus *conſil.* 74. *num.* 32. Belletus *loco cit.* §. 2. *num.* 3. Decianus *conſil.* 51. *num.* 31. *lib.* 3. Molina *diſp.* 672. Carolus de Graſſis *num.* 244. Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 26. *n.* 15. & alij communiter.

Secunda eſt, vt cauſa, ob quam collecta, ſeu onus clericis imponitur, principaliter, & immediatè reſpiciat Eccleſiaſticos, & non generali ſolùm ratione. Ratio eſt, quia alioquin ſequeretur Eccleſiaſticis ſemper imponi poſſe tributum, quoties laicis imponitur, cum tributum quatenus ob commune bonum imponitur, in Eccleſiaſticorum etiam vtilitatem aliqua ratione cedat. Ita Syluester *verbo immunitas* 1. *num.* 20. Antonius de Souſa hic *diſp.* 92. *n.* 7. Riminaldus ſenior *conſil.* 740. *num.* 8. Carolus de Graſſis *num.* 243. & alij.

Ex quo fit, vt clerici nequeant obligari ad tributum impoſitum pro ſumptibus factis in aduentu Regis, vel pro victoria ab hoſtibus reportata, vt bene Vgolinus hic *cap.* 18. §. 3. *num.* 2.

Tertia, vt cum aſſenſu Epiſcopi, ſimul adſit conſenſus clericorum; quia *in cap. aduerſus, & in cap. non minus, cit.* præſcribitur conſenſus Epiſcopi, & clericorum. Et ratio eſt, quia quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet, *Clement.* 1. *de cenſ. & cap. ad hoc, de offic. Archid. & cap. quod omnes, de regul. iur. in* 6. Nomine autem conſenſus cleri, Suarez *num.* 16. intelligendum putat conſenſum Epiſcopi cum Capitulo ſuæ cathedralis Eccleſiæ: clerus enim hoc nomine intelligi ſolet *cap.* 1. *de iis, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli.*

Ego verò nomine cleri in hoc loco intelligendam puto diœceſanam Synodum, vel ſaltem conſenſum præcipuorum ex tota diœceſi: nam quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet; ergo requiritur conſenſus omnium ſaltem primariorum, vt ſunt vicarij foranei, qui certis regionis partibus præficiuntur.

Ex quo patet conſenſum ſolius Epiſcopi non ſufficere.

Verum

Verùm ſi clerici in caſu vrgentis neceſſitatis conſenſum præſtare nolint,ſufficiet conſenſus Epiſcopi,& Princeps, ſeu populus in tali euentu poterit officium ſuperioris Eccleſiaſtici implorare, vt clericos ad collectam, & tributum ſoluendum compellat, arg. textus *in cap.nullus, de iure patron.* Ita Menochius *conſil.800.num.15.lib.7.* Belletus *loco citato* §. 2. *num.* 9. Natta *conſil.*311. *num.*4. Surdus *conſil.*301.*num.*67. Carolus de Graſſis *de effect.clericat.effectu* 3.*num.*241. & alij apud præfatos DD.

Ex dictis igitur conſtat clericis imponi non poſſe tributum, & onus à laica poteſtate, niſi Summi Pontificis conſenſus accedat,nec ſufficit cōſenſus Epiſcopi,& cleri, *cap.clericis, & cap. aduersùs, de immunit.* niſi caſus magnæ neceſſitatis ſuperueniat, & periculum ſit in mora. Ita vt aditus ad Papam non pateat concurrentibus etiam tribus aliis conditionibus ſuperiùs allatis.

17 Sed modò dubium eſt,vtrùm clerici ſaltem ex æquitate, & ex vi directiua teneantur ad onera, quæ non ſolùm in laicorum vtilitatem, verùm directè,principaliter, & immediatè in vtilitatem bonorum ipſorum clericorum diriguntur,vt ſi onus imponatur ad reparandum flumen, quod directè minatur ruinas agris clericorum, & laicorum: aut ſi onus imponatur ad reparandam cloacam, quæ per plateam, & ſimul per domum clericorum tranſit, vel ad reficiendam, ſeu aptandam viam prope agros clericorum ita deſtructam, vt clerici ad ſua prædia cum plauſtris accedere nequeant.

Suarez *lib* 4.*cap.*26.*num.*6.abſolutè ait non teneri ante cónſenſum,& decretum Epiſcopi cum clero:nam Eccleſiaſtici immunes ſunt ab oneribus laicorum; alij verò DD. quorum opinio eſt probabilis, reſpondent ex vi directiua teneri pro rata æris, & libræ, ad quam aſcendunt prædia, in quorum vtilitatem, & reparationem onus impoſitum dirigitur. Ratio eſt,tum quia qui ſentit commodum,par eſt,vt ſentiat onera.*cap.qui ſentit,de regul.iur.in* 6. tum quia ex communi ſententia clerici tenentur oneri ſoluendi mercedem ſaltuario, id eſt, campario,qui curam prædiorum laicorum, & Eccleſiaſticorum habet. Natta *conſil.*311. Burſatus *conſil.* 42. *num.*15. & alij apud Belletum §. 6 .*num.* 3. Præterea tenentur pecuniam conferre medico à communitate conducto, dum medici opera vti volunt, ex Caſtro *conſil.*424.& Belleto §.6.*num.*6. Rurſus tenentur ad expenſas factas in purgatione putei communis clericis,& laicis,ex Barbat. *conſil.*1.*num.*36.*& ſeqq. volum* 3. & aliis apud Belletum *loco cit. num.*7. ergo etiam ad onera in vtilitatem clericorum immediatè, & principaliter impoſita teneri videntur,non quidem titulo onerum,& collectarum præcisè; ſed potiùs titulo mercedis, & contributionis. Ita Alterius *diſp.*8. Duardus *q.*20.*n.*14. Vgolinus, Purpuratus, Belletus *locis cit.* Molina, & alij, quos retuli *de contractibus diſp.* 2. *quæſt.* 9. *puncto* 2. *num.* 3. omiſſis iis, quos *hac quæſt.* citaui *puncto* 1. *dub.* 3. quibus adde Filliucium *num.*296. vbi ait teneri ex iuſtitia, Reginaldum *lib.*9. *num.*380. *ad finem*, Coriolanum hîc *limit.*5. Verùm ſuſtinens ſententiam Suarez dicere poſſet clericos in præcitatis caſibus teneri pro rata; quia hæc non ſunt tributa,ſed pretium, & merces operis, & laboris: ad tributa autem clerici non tenentur; etiamſi ob commune bonum impoſita fuerint. Nec eſt eadem ratio impoſitionis tributorum, & aliarum legum in publicam vtilitatem editarum, ad quas clerici tenentur ex vi directiua: nam ille à ſacris canonibus approbaretur, iſte autem reiiceretur.

Dixi *ex vi directiua*; quia perſpicuum eſt clericos non teneri ex vi coactiua; conſequenter cogi non poſſunt à laicis ad huiuſmodi tributa ſoluenda, niſi adſint conditiones ſuperiùs allatæ. Ratio eſt, quia Eccleſiaſtici poteſtati laicæ non ſunt ſubiecti; conſequenter in edicto, quo tributa imponuntur, exprimi non poſſunt clerici. Quidquid Vgolinus §.5. *num.* 5. *verſic. quarto*, cum aliis, quos ipſe adducit,in contrarium ſentiat,exiſtimans eum, qui in prædictis caſibus onera Eccleſiaſticis imponit,excommunicationem huius canonis non incurrere. Sed contrarium longe probabilius eſt, tum ob allatam rationem. tum quia in hoc canone innouantur iura antiqua: iure autem antiquo ſtatutum fuit, vt tributa, & onera etiam in caſu neceſſitatis, & vtilitatis ciuitatis, vel aliorum locorum clericis imponi non poſſint, inconſulto Summo Pontifice,niſi neceſſitas aliud ſuadeat,& periculum ſit in mora, vt explicatum eſt *quæſito præcedenti.* Ex quo patet aliud eſſe concurrere ad expenſas immediatè, & principaliter in vtilitatem clericorum factas, aliud poſſe ipſis à poteſtate laica pro huiuſmodi expenſis collectas, & onera imponi.

18 Obiicies contra dicta in hac difficultate *cap. clericis, de immunit.* non ſolùm excommunicantur laici imponentes taleas, & alia onera Eccleſiaſticis, ſeu præſtantes ad hoc conſilium,auxilium, vel fauorem; verùm etiam omnes tam Eccleſiaſtici, quàm laici, qui taleas ex prouentibus, vel bonis Eccleſiaſticis ſoluunt, vel promittunt, vel conſentiunt ſe ſoluturos, ſub quouis titulo, prætextu, & colore id faciant; ergo probabiliter ſuſtineri non poteſt Eccleſiaſticos teneri ad præfata onera, cum nullus obligari poſſit ad id, quod licitè, & ſine excommunicatione præſtare non poteſt.

Reſpondeo primò *cap.clericis cit.* intelligi poſſe quando impoſitio onerum reſpicit ſolùm ſimpliciter,& in genere publicam vtilitatem, non verò quando reſpicit directè, principaliter,& immediatè priuatam vtilitatem,& neceſſitatem bonorum Eccleſiaſticorum.

Reſpondeo ſecundò prædictum textum intelligendum eſſe, quando in impoſitione onerum fit mentio Eccleſiaſticorum:tunc enim libertas Eccleſiaſtica læditur, & Eccleſiaſtici iniquè grauantur; quia laici non poſſunt leges in Eccleſiaſticos ferre, & eos cogere, vt *quæſt.*16. probatum eſt.

Reſpondeo tertiò illud *cap. clericis* reuocatum eſſe à Clemente V. *in Clement.vnica, de immunit. Eccleſiarum*, vbi reuocat prædictum textum, & vult ſeruari iura antiqua, id eſt, *cap.non minus, & cap.aduersùs, de immunit.*

Dices prædictum textum in Bulla Cœnæ cenſeri renouatum; quia in Bulla innouantur omnia decreta antiqua.

Reſpondeo primò in Bulla innouari decreta in Conciliis generalibus edita: caput autem *clericis* arbitror non fuiſſe decretum in Concilio generali; ſed à Bonifacio VIII. editum. Contrarium tamen tenent Toletus *lib.*1.*cap.*30.*num.*5.*ad finem*, & Alterius *diſp.*19.*cap.*5. *col.*5. *verſic. his omnibus*, exiſtimantes decretum Bonifacij locum habere,ac ſi in Bulla relatum eſſet.

Reſpondeo ſecundò innouari decreta antiqua, quoad ea, quæ hîc decernuntur, vt patet ex illa particula *ſuper his.* in Bulla autem nihil decernitur circa ſoluentes collectas; ergo præfatum caput non eſt innouatum, quoad ſoluentes;conſequenter ſoluentes collectas, & alia onera hoc tempore excommunicati non ſunt. Ita Toletus *lib.*1. *cap.*30.*num.*8.*verſ.poſtremo*, Antonius de Souſa hîc *diſp.*84. *num.*4.

Dices, etiamſi admitterem caput *clericis* non cenſeri in Bulla innouatum,negandum ſaltem non eſt,non fuiſſe innouatum in Tridentino *ſeſſ.*25.*cap*.. vbi innouātur ſacri canones,& Concilia generalia omnia,& aliæ Apoſtolicæ ſanctiones in fauorem Eccleſiaſticarum perſonarum, libertatis Eccleſiaſticæ, & contra eius violatores editæ.

Reſpondeo hoc pacto dici etiam poſſe,innouatā fuiſſe Clementinam Vnicam Clementis V. in qua ad tollendas controuerſias reuocatum fuerat *cap. clericis*, cùm etiam ipſum in fauorem Eccleſiaſticæ libertatis editum ſit, & excommunicationem ferat non ſolùm contra imponentes tributa,& collectas Eccleſiaſticis;verùm etiam contra dantes auxilium,conſilium,& fauorem,

Ex

Ex his ſequitur ſoluentes collectas non ſubiici excommunicationi. Ita Toletus *lib.1. cap.* 30. *num.* 8. Antonius de Souſa *diſp.*84. *num.*4.

PVNCTVM IV.

Verùm excommunicatio contra imponentes collectas Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, non ſolùm in hac Bulla Cœnæ, verùm etiam alibi expreſſa reperiatur.

1 *Enumerantur textus, in quibus interdictum fuit Eccleſiaſticis onera, & tributa à laicis imponi.*
2 *Succeſſores imponentium collectas excommunicationem incurrunt, dum ſunt in mora ſatisfaciendi.*
3 *Succeſſores imponentium tributa Eccleſiaſticis ad quam ſatisfactionem teneantur.*
4 *In Bulla innouantur ſolùm decreta aliorum Conciliorum generalium quo ad illas actiones, quæ in Bulla exprimuntur.*
5 *Soluentes collectas non afficiuntur excommunicatione Bullæ.*
6 *Succeſſor illius, qui gabellam impoſuit, non afficitur excommunicatione Bullæ non ſatisfaciendo intra menſem.*
7 *Recipiens collectas ab Eccleſiaſticis non afficitur excommunicatione Bullæ, ſi in impoſitione collectarum mentio nulla fiebat Eccleſiaſticorum.*
8 *Excommunicationes, ſeu pœnæ ſacrorum canonum, quæ in hac Bulla innouantur, non ſortiuntur reſeruationem Bullæ, iuxta probabiliorem ſententiam.*

EXplicatio huius puncti neceſſaria eſt non ſolùm, vt ſciatur, quandónam excommunicationis pœna incurratur; verùm etiam, vt intelligatur quinam canones in Bulla innouati cenſeantur: Bulla enim innouat canones Conciliorum generalium circa hanc materiam.

VNICA PROPOSITIO.

1 PLuribus in locis extat excommunicatio contra imponentes collectas, & onera Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis.

Primò in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. *in cap. non minus, de immunit. Eccleſ.* vbi imponentes collectas, vel alia onera Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, ſi moniti non deſiſtant, excommunicantur, tam ipſi, quàm eorum fautores, nec abſolui poſſunt, donec competentem ſatisfactionem præſtiterint: excipitur tamen caſus vtilitatis, vel neceſſitatis communis, in quo caſu ſi laicorum facultates non ſuppetant, datur facultas imponendi prædicta onera, interueniente conſenſu Epiſcopi, & cleri, & iſta excommunicatio non eſt in textu reſeruata.

Secundò in Concilio Lateran. ſub Innocentio III. *in cap. aduerſùs, de immunitate.* vbi innouata fuit diſpoſitio *cap. non minus*, ſub Alexandro III. ſublata tamen eſt prædicta facultas imponendi collectas, vel onera de conſenſu Epiſcopi, & cleri, niſi periculum ſit in mora, vt ſuprà explicatum eſt.

Præterea ſancitum fuit, vt huiuſmodi onera imponi nequeant, inconſulto Summo Pontifice; etiamſi adſit vtilitas, vel neceſſitas communis, nec ſuppetant facultates laicorum. Item definitum fuit, vt non ſolùm imponentes collectas, vel onera excommunicationi ſubiiciantur; verùm etiam ipſorum ſucceſſores in officio, niſi intra menſem ſatisfecerint: nam ſuccedit in onera, qui in honorem ſuccedit. & iſta excommunicatio in eo cap. non reſeruatur.

2 Obſerua tamen ſucceſſores non affici excommunicatione, niſi in mora ſint ſatisfaciendi: excommunicatio enim ſupponit mortalem culpam, vt bene Suarez *diſp.*21. *ſect.*2. *num.*101. Filliucius hic *num.* 322. Alterius *diſp.*19. *cap.*5. *col.*3. Duardus hic *quæſt.*19.

3 Rogabis quam ſatisfactionem præſtare teneantur ſucceſſores, ne excommunicatione obſtringantur.

Reſpondeo teneri inducere communitatem ad ſatisfaciendum, in cuius vtilitatem conceſſum eſt tributum, ſeu collecta; in defectum verò communitatis tenentur ipſi ſucceſſores ad reſtitutionem damni, quod Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ perſonæ ex impoſitione illius collectæ paſſæ ſunt: hoc enim eſt onus reale, conſequenter in ſucceſſores tranſmittitur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de reſtitutione.*

Hoc tamen intelligitur, modò ſucceſſores ſint hæredes prædeceſſorum, qui collectam impoſuerunt: hæredes enim tenentur ad onera defuncti realia. Si verò non ſint hæredes, ſed ſimpliciter ſucceſſores in officio, ſeu magiſtratu, vel conſulatu, non tenentur ex propriis, ſed ex bonis communibus, curando ſatisfactionem præſtari ab iis, quibus collectæ applicatæ ſunt. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *locis cit.*

An autem iſta excommunicatio contra ſucceſſores lata, cenſeatur in Bulla Cœnæ innouata, & reſeruata, conſtabit ex dicendis.

Tertiò *in cap. clericis, de immunitate*, à Bonifacio VIII. lata fuit excommunicatio Papæ reſeruata, non ſolùm contra imponentes collectas; verùm etiam contra ipſoſmet Eccleſiaſticos ſoluentes, promittentes, aut ſoluere conſentientes ſub quouis prætextu, titulo & colore.

Præterea communitates in hoc culpabiles ſubiiciuntur interdicto. Item recipientes, aut in prædictis conſilium, auxilium, vel fauorem præſtantes excommunicatione innodantur.

Verùm iſtam excommunicationem Benedictus XI. *in extrauag. quod olim, de immunit.* moderatus eſt, ita vt robur, & vires non habeat in ſoluentibus, vel recipientibus à ſponte dantibus. Deinde ſecutus eſt Clemens V. qui ad dirimendas controuerſias ortas occaſione *cap. clericis, & extrauag. quod olim*, vtramque diſpoſitionem abſtulit *in Clement. quoniam, de immunitate*, & omnia ad terminos Conciliorum Lateranenſium *in cap. non minus, & in cap. aduerſùs*, reduxit, volens tamen excommunicatione affici exigentes ab Eccleſiis, & Eccleſiaſticis collectas, ſeu alia onera, & ſimiliter ad id dantes auxilium, conſilium, vel fauorem.

Quartò in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. in Bulla reformationis Curiæ prope finem innouatæ ſunt omnes cenſuræ excommunicationis, interdicti, & depoſitionis, editæ contra imponentes onera Eccleſiaſticis, & exigentes etiam à ſponte dantibus & conſentientibus. Præterea delinquentes in prædictis inteſtabiles reddidit, & inhabiles ad omnes actus legitimos effecit.

Quintò *in cap. quamquam, de cenſibus*, Bonifacius VIII. excommunicat exigentes, vel extorquentes per ſe, vel per alium, ſuo, vel alieno nomine pedagia, vel guidagia ex rebus, quæ non deferuntur cauſa negotiationis. Si verò fuerit Vniuerſitas, vel Collegium, interdicitur, non obſtante quauis conſuetudine; nec abſolutio excommunicationis, vel interdicti impendi poteſt, nondum facta reſtitutione, & præſtita competenti ſatisfactione. De iſta excommunicatione nonnulla diſſeram infrà *de excommunicationibus non reſeruatis.*

Clemens verò V. in confirmationem, & executionem prædictarum cenſurarum *in cap. quamquam*, editarum, nouam conſtitutionem fecit in Clement. præſenti, de cenſibus, in qua præcipit, vt diœceſani locorum, poſtquàm ſciuerint aliquos in excommunicationem, vel interdictum incidiſſe ob tranſgreſſionem *cap. quamquam, de cenſibus*, omnino publicent, vel publicari faciant cenſuram cõtra prædictos latam. Addendum eſt in Concilio Trid. *ſeſſ.*25. *cap.* 20. innouari, & confirmari omnes ſacros canones, & Concilia generalia in fauoré Eccleſiaſticarum

perſo

perſonarum,& libertatis Eccleſiaſticæ edita. Quamquam in Concilio nulla peculiaris cenſura infertur. Sicut infertur in Bulla Cœnæ, in qua innouantur decreta Conciliorum generalium.

Sed circa prædictas cenſuras in præcedentibus caſibus expreſſas

4 Dubium eſt primò, vtrùm in Bulla Cœnæ innouentur omnia, quæ in prædictis textibus expreſſa ſunt.

Reſpondeo innouari ſolùm decreta Conciliorum generalium, quoad illas actiones, quæ in Bulla exprimuntur. Ratio eſt, quia in hoc canone dicitur, *innouantes decreta, ſuper his in Conciliis generalibus edita.* Ita Toletus *lib.1. cap.39. num.8. verſ. poſtremo*, Reginaldus *lib.9. num.375. ad finem*, Sayrus *lib.3. cap.22. num.11.* Duardus hic *quæſt.19.* Suarez *diſp.21. ſect.2. num.100. de cenſ.* Antonius de Souſa *cap.19. diſp.94. num.4.* contra Filliucium *tract.16. cap.11. quæſito 5. num.303. ad finem.*

5 Ex quo ſequitur primò ſoluentes collectas, vel onera non affici excommunicatione Bullæ, quia de his ſermo non eſt in Bulla Cœnæ, in qua innouantur ſolùm decreta Conciliorum, quoad actiones hic expreſſas. Ita Antonius de Souſa, & Toletus *locis cit.* An autem alia afficiantur excommunicatione, patet ex dictis *caſu 3. & puncto præcedenti n.18.*

6 Secundò ſequitur ſucceſſorem illius, qui gabellam impoſuit, iuxta dicta caſu ſecundo, non affici excommunicatione Bullæ, non ſatisfaciendo intra menſem; quia Bulla de illo non loquitur. Ita Suarez, & Antonius de Souſa *locis citatis.* Duardus *quæſt.19.* Alterius *diſp.19. c.6. vol.4. verſ. item quæri*, contra Filliucium *num.303. ad finem.* Secus ſi non ſolùm non reſtituat, verùm etiam aliquam actionem in hoc canone prohibitam faciat: tunc enim verum eſt excommunicationem Bullæ contrahere; quia contra Bullam delinquit.

7 Tertiò ſequitur recipientem collectas ab Eccleſiaſticis, de quibus in impoſitione collectarum, & onerum Princeps nullam mentionem fecit, non affici excommunicatione Bullæ, ſed excommunicatione *in cap. quamquam, de cenſibus in 6.* Ratio eſt; quia in Bulla excommunicantur exigentes collectas Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis, aut eorum bonis impoſitas; iſtæ verò collectæ non fuerunt Eccleſiaſticis impoſitæ, vt ſuppono. Quòd verò incurrant excommunicationem *cap. quamquam*, patet ex ſupradictis.

Neque obſtat dicere in Bulla innouari ſacros canones, conſequenter innouari caput, *quamquam*, citatum. Reſpondetur enim primò, innouari ſacros canones in Conciliis generalibus expreſſos: caput autem, *quamquam*, fuit editum à Bonifacio VIII. Reſpondetur ſecundò innouari ſacros canones quoad actiones in hoc canone prohibitas, ibi, *innouantes decreta ſuper his*; in hoc autem canone Bullæ vetitum non eſt ſub excommunicatione, exigere gabellas non impoſitas. Ita Toletus *loco cit. n.8.* & Duardus *quæſt.15. num.2.*

8 Secundò dubium eſt, vtrùm cenſuræ, & pœnæ ſacrorum canonum, quæ in hac Bulla innouantur, cenſeantur ob innouationem reſeruatæ; ſicut reſeruatæ ſunt excommunicationes Bullæ.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima affirmat. Ratio eſt, quia idem eſt innouare ſacros canones, ac illos de nouo edere, & ferre; ſed cenſuræ in Bulla editæ ſunt reſeruatæ; ergo etiam reſeruatæ ſunt in eadem Bulla innouatæ. Confirmatur ex vulgari axiomate: Omnia noſtra facimus, cuius auctoritate facimus. *l.1. C. de veter. iur. enuclean. & cap. ſi Apoſtolica, de præbend.* Ita Toletus *lib.1. cap.30. num.5.* Alterius *diſp.19. cap.5. col.5. verſ. his omnibus*, Filliucius *num.303.* Duardus *lib.1. canone 3. quæſt.3.*

Secunda ſententia, quæ mihi probabilis videtur, negat ſortiri reſeruationem Bullæ. Ratio eſt, tum quia innouare canones, non eſt reſeruare; ſed in priſtino ſtatu conſtituere, ac ſi aboliti non eſſent: in priſtino autem ſtatu non habebant reſeruationem Bullæ, vt ſuppono. tum quia verſamur in materia pœnali, in qua benigna interpretatio fieri ſolet.

Ex dictis patet reſponſio ad rationem primæ ſententiæ. Ad confirmationem reſpondeo, illud axioma valere, dum inferiorum decreta innouantur, vel confirmantur confirmatione eſſentiali: tunc enim vires habent, ac ſi ab eodem innouante, vel confirmante edita fuiſſent, vt patet ex dictis *de legibus*, cum Sanchez, & aliis. Idemque tradit Antonius de Souſa *hic cap.19. diſp.94. num.5. & ſeqq.*

Hinc ſequitur primò, eum, qui excommunicationem contraxit ignorans Bullæ decreta, ſciens verò prohibitiones ſacrorum canonum, poſſe iure communi à quolibet confeſſario approbato abſolui ab excommunicatione iure communi non reſeruata, licèt reſeruata ſit in Bulla Cœnæ; hic enim ab excommunicatione Bullæ Cœnæ ob ignorantiam excuſatur, vt ſuppono: non autem ab excommunicatione ſacrorum canonum quæ reſeruata non eſt, & cuius cognitionem habet, vt ſuppono; conſequenter à quolibet confeſſario approbato, iure communi abſolui poteſt.

Secundò eum, qui excommunicationem contraxit ob aliquē caſum non expreſſum in Bulla, ſed ſolùm in aliquo textu antiquo, poſſe à quolibet approbato confeſſario iure communi abſolui, ſi caſus ille iure antiquo reſeruatus non erat: iura enim antiqua innouantur ſolùm quoad ea, quæ in Bulla Cœnæ continentur, & ob Bullæ renouationem, peculiarem non acquirūt reſeruationem.

QVÆSTIO XX.

De excommunicatione contra iudices ſæculares, qui ſe interponunt in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas,

TENOR BVLLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoſcunque Magiſtratus, & Iudices, Notarios, Scribas, Executores, ſubexecutores quomodolibet ſe interponentes in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas, illas proceſſando, banniendo, capiendo, ſeu ſententias contra illos proferendo, vel exequendo, ſine ſpeciali ſpecifica, & expreſſa huius Sanctæ Sedis Apoſtolicæ licentia, quique eiuſmodi licentiam ad perſonas, & caſus non expreſſos extendunt, vel aliàs perperam abutuntur; etiam ſi talia committentes fuerint Conſiliarij, Senatores, Præſidentes, Cancellarij, Vicecancellarij, aut quouis alio nomine nuncupati.

IN hac quæſtione tria principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone interdictæ ſint.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis, ſeu contra quas perſonas hæc cenſura impoſita ſit.

Tertiò

Tertiò, vtrùm dentur aliqui caſus, in quibus excommunicatio non incurratur, interponendo ſe in præfatis cauſis contra Eccleſiaſticas perſonas.

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia iſtius excommunicationis, & quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis pœna interdicantur.

1 *In quónam conſiſtat materia iſtius excommunicationis.*
2 *Iudex, qui ſuo mandato, conſilio, &c. concurrit ad proceſſum, afficitur excommunicatione iſtius canonis.*
3 *Particula* quomodolibet, *quid ſignificet.*
4 *Cauſa capitalis quænam dicatur.*
5 *Cauſa criminalis quænam ſit.*
6 *Quid ſit* proceſſare.
7 *Iudex laicus, qui in cauſa criminali informationem iudicialiter capit contra perſonam Eccleſiaſticam, excommunicationem incurrit.*
8 *Iudex informationem verbaliter capiens non incidit in excommunicationem.*
9 *Iudex laicus qui proceſſum contra Eccleſiaſticos in cauſa criminali ex propoſito non inſtituit, non ſubycitur excommunicationi.*
10 *Banniens perſonam Eccleſiaſticam in excommunicationem incidet.*
11 Bannire, *ſeu* relegare *quid ſit.*
12 *Capiens, aut concurrens ad capiendum perſonas Eccleſiaſticas, excommunicationem incurrit.*
13 *Quid ſit* capere.
14 *Proferens ſententiam contra perſonas Eccleſiaſticas excommunicationem incurrit.*
15 *Quid ſit* proferre ſententiam.
16 *Laicus exequens ſententiam contra perſonam Eccleſiaſticam excommunicationem incurrit.*
17 *Extendens licentiam contra perſonas Eccleſiaſticas vltra caſus expreſſos in excommunicationem incidit.*
18 *Qualis eſſe debeat licentia interponentis ſe in cauſis Eccleſiaſticorum, vt excommunicationem euadat.*
19 *An ſufficiat licentia Legati ad interponendum ſe in cauſis criminalibus.*

VNICA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo iudices, & alij in hoc canone expreſſi libertatem Eccleſiaſticam offendunt, interponendo ſe contra Eccleſiaſticas perſonas in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus. Ita communiter interpretes iſtius canonis.

Quæres primò, quænam actiones in hoc canone exprimantur, & ſub excommunicationis pœna interdicantur.

Reſpondeo ſex actiones exprimi, licèt Duardus, Filliucius, Sayrus, & alij Doctores communiter ſeptem eſſe arbitrentur: putant enim interponere ſe quomodolibet in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus, eſſe actionem à reliquis diſtinctam.

Sed hoc mihi nõ probatur: nã interponere ſe in præfatis cauſis non eſt actio ſpecifica à reliquis diſtincta, ſed actio generica, quæ in alijs actionibus hic expreſſis imbibitur, & ab illis contrahitur tanquam genus à ſpecie. Summus enim Pontifex hoc pacto loquitur, *quomodolibet ſe interponentes in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas illas proceſſando, banniendo*, &c. qua loquendi forma Summus Pontifex vſus non fuiſſet, ſi actionem iſtam à reliquis diſtinguere, & ad contrahendam excommunicationem ſufficere voluiſſet; ſed in hæc, vel ſimilia verba loquutus fuiſſet, *quomodolibet interponentes ſe, proceſſantes, bannientes*, &c. aut hoc pacto effatus fuiſſet, *quomodolibet interponendo ſe, proceſſando, banniendo*, &c.

Prima igitur *actio* eſt, quomodolibet interponere ſe in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas, illas proceſſando.

2 Ex quo ſequitur iudicem, qui ſuo mandato, conſilio, auxilio, vel fauore concurrit, ad proceſſum in præfatis cauſis contra perſonas Eccleſiaſticas, excommunicatione illius canonis affici; quia illa particula,

3 *Quomodolibet*, omnem penitus modum includit, *c. indemnitatibus §. ſi qua verò, de elect. lib.* 6. Menoch. *de recuperand. remed.* 6. *n.* 15. Gozadinus *conſil.* 14. *num.* 22. Pariſius *conſ.* 58. *n.* 10. *tom.* 1. & alij communiter.

Hoc idem militat in quatuor actionibus proximè ſequentibus; quia illa particula, *quomodolibet*, afficit verbum *interponere*, quod eſt genus ad omnes iſtas actiones.

Sed pro maiori huius primæ actionis, & ſubſequentium intelligentia, nonnulla dubia proponenda, & diſſoluenda ſunt.

4 Dubium eſt primò, quænam dicatur cauſa capitalis, ſeu criminalis.

Reſpondeo cauſam capitalem illam dici, in qua de crimine capitali, ſeu de capitis diminutione agitur. diminutio autem capitis dupliciter contingere poteſt, primò naturaliter, vt ſi pœna mortis naturalis, vel mutilationis membri imponenda ſit.

Secundò ciuiliter, per amiſſionem ciuitatis, vt ſi agatur de crimine, cui pœna exilij, vel triremium adiuncta eſt: reus enim per huiuſmodi pœnam ſubtrahitur à ciuitate, & capitis diminutionem pati dicitur, *Inſtitut. de cap. diminut.* Ita Iaſon *l. tranſigere. C. de tranſact.* gloſſa *ibidem.* Alterius *lib.* 5. *diſp.* 20. *c.* 1. *col.* 3. *verſ. in cauſis*, Vgolinus hîc *n.* 1. Duardus hic *canone* 19. *q.* 4. *n.* 2. Antonius de Souſa hic *cap.* 20. *num.* 3.

5 Cauſa criminalis illa eſt, in qua agitur de pœna inferenda, vt iuſtitiæ vindicatiuæ ſatisfiat: cum enim iuſtitia vindicatiua poſtulet delicta à magiſtratu puniri, cauſa cenſetur criminalis, quoties in ea de huiuſmodi pœna in ſatisfactionem fieri, ſeu iuſtitiæ vindicatiuæ tractatur. Quando verò agitur de pœna applicanda parti, vt videlicet ſatisfactio parti præſtetur, iuxta regulas iuſtitiæ commutatiuæ præſcribentis ius ſuum cuique tribui, cauſa ciuilis nuncupatur. Ita Graſſius *lib.* 4. *deciſ. cap.* 18. *num.* 134. Antonius de Souſa *loco cit. num.* 3. Reginald. *lib.* 9. *cap.* 26. *num.* 384. Vgolinus hic *cap.* 19. *§.* 2. *verſ. item pœnam*, Coriolanus hic contra Duardum, & Alterium *locis cit.* latè nimis in hoc canone accipientes nomen *cauſæ criminalis*; illud enim extendunt etiam ad cauſas, in quibus ciuiliter tractatur.

6 Dubium eſt ſecundò, quid ſit *proceſſare*.

Reſpondeo variam eſſe in hac re Doctorum ſententiã.

Prima eſt Graſſij *lib.* 4. *deciſ. c.* 18. *n.* 134. Reginaldi *lib.* 9. *c.* 26. *num.* 384. & aliorum, exiſtimantium *proceſſare* idem eſſe, ac inquirere contra aliquem in ordine ad pœnam de crimine ſumendam.

Ex hac ſententia ſequitur eum, qui proceſſum contra Eccleſiaſticos facit, animo illum præſentandi non officialibus Regiis, ſed Summo Pontifici, aut Prælato Eccleſiaſtico, non affici excommunicatione iſtius canonis; quia non ſumit informationem in cauſis criminalibus animo inferendi pœnam.

Præterea excommunicatione huius canonis non ligatur, qui informationem capit de crimine alicuius Eccleſiaſtici, non vt pœnam inferat, ſed vt facti veritas cognoſcatur. Ita DD. citati, quibus adde Duardum *loco proximè citando.*

Secunda ſententia eſt Duardi hîc *canone* 19. *quæſt.* 5. *num.* 1. *& ſeqq.* Filliucij *tract.* 16. *cap.* 11. *quæſt.* 8. *num.* 312. Vgolini hic *cap.* 19. *num.* 2. aſſerentium *proceſſare* idem eſſe, ac informationem capere, ſeu actus iudiciales contra perſonam Eccleſiaſticam exercere, incipiendo à citatione;

proceſſus enim à citatione incipit, ex Bartolo, Iaſone, & aliis *in rubr. C. de in ius vocan.*

Ex quo ſequitur iudicem laicum, qui informationem capit de alicuius Eccleſiaſtici crimine, illúmque non citat, pœna excommunicationis non obſtringi; quia proceſſus à citatione initium ſumit.

Tertia ſententia cenſet *proceſſare* in hoc caſu idem eſſe, ac contra aliquem inquirere, ſeu factum alicuius inueſtigare in cauſis criminalibus. Ita Antonius de Souſa hîc *cap. 20. num. 3. ad finem, & diſputat. 95. num. 2. ad finem.*

Huic ſententiæ ex parte ſubſcribo. Quamobrem ego arbitror *proceſſare* idem eſſe, ac iudicialiter informationem contra aliquem accipere, ſeu alios actus iudiciales circa aliquam cauſam facere: nomine enim *proceſſus* intelligo omnes actus, qui in iudicio fiunt circa aliquam cauſam vſque ad ſententiam. Ratio eſt, quia circa verborum intelligentiam ſtandum eſt communi acceptioni: nomine autem *proceſſus*, vulgò, & communiter intelligitur quælibet iudicialis informatio, & inquiſitio contra aliquem accepta.

7 Hinc ſequitur primò iudicem laicum, qui in cauſa criminali iudicialiter informationem accipit contra perſonam Eccleſiaſticam, in excommunicationem huius canonis incidere; quia perſonam Eccleſiaſticam proceſſare dicitur in cauſa criminali. Et hoc verum eſſe iudico, etiamſi iudex laicus hanc informationem occultè ſumat animo præſentandi proceſſum Summo Pontifici, vel Prælato; adhuc enim contra Bullæ diſpoſitionem delinquit, cùm in ea ſimpliciter ſub anathematis diſtrictione interdicatur proceſſum contra perſonas Eccleſiaſticas in cauſa criminali inſtituere. Nec intentio præſentandi proceſſum ſuperiori Eccleſiaſtico confert iuriſdictionem ad informationem contra Eccleſiaſticos iudicialiter accipiendam, nec tollit rationem proceſſus, nec perſónas Eccleſiaſticas ſæculari autoritati ſubiicit; alioquin huiuſmodi proceſſus validus eſſet, quod nullus benè ſentiens hactenus dixit. Hæc tamen illatio intelligitur exceptis caſibus, de quibus infrà *punct. 3.*

8 Secundò ſequitur iudicem, qui informationem verbaliter, non verò iudicialiter accipit, in excommunicationem huius canonis non labi; quia proceſſus eſt actus iudicialis. Ita ſentire videtur Saytus hîc *cap. 23. num. 2.* Duardus hic *quæſt. 5. ad finem. & q. 8. n. 5.* & alij, qui illam particulam, *quomodolibet*, intelligendam putant iuridicè, vel auctoritatiuè.

9 Tertiò ſequitur iudicem laicum, qui non ex propoſito contra Eccleſiaſticos proceſſum inſtituit in cauſa criminali, ſed in proſecutione proceſſus comperit, delicti auctorem eſſe Eccleſiaſticum, non ſubiici excommunicationi huius canonis; quia hic, propriè loquendo, non dicitur Eccleſiaſticos proceſſare, ſed potiùs ex officio, vel ad inſtantiam partis procedere ad inquirendum criminis auctorem, quem rationabiliter ſuſpicari poterat eſſe virum laicum ſibi ſubditum.

Idem dici debet, dum iudex ſæcularis proceſſum facit circa crimen ad quod laicus, & Eccleſiaſticus cooperatus eſt: tunc enim iudex ſæcularis poterit dicta teſtium circa Eccleſiaſticum recipere, quatenus opus fuerit ad proceſſum perficiendum contra laicum; non verò contra Eccleſiaſticum, quia cauſa Eccleſiaſtici non agitur per ſe, & propriè coram laico iudice, ſed ſolùm incidenter, obiter, & ſecundariò. Ita ſentire videntur omnes præcitati DD.

Secus dicendum eſt ſi iudex laicus in curſu inquiſitionis comperiat delinquentem eſſe Eccleſiaſticum, & nihilominus inquiſitionem, & proceſſum proſequatur, præſertim ſi hoc faciat animo puniendi etiam ipſum Eccleſiaſticum: tunc enim verè, & propriè dicitur proceſſum contra Eccleſiaſticas perſonas facere.

Ad fundamentum primæ ſententiæ reſpondetur, de ratione proceſſus non eſſe, vt inquiſitio fiat animo infligendi pœnam, ſed ſatis eſſe, vt inquiſitio de crimine alterius iudicialiter fiat; etiamſi adſit animus non inferendi pœnam, vel permittendi, vt occaſione illius proceſſus ab alio pœna inferatur.

Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ reſpondetur proceſſum non ſemper à citatione initium ſumere: nam ſi facta iudiciali inueſtigatione de crimine alicuius, is de cuius crimine facta eſt inueſtigatio moriatur, antequam ad iudicium per citationem vocetur, perſpicuum videtur illam inquiſitionem vim proceſſus habere; quamuis citatio facta non fuerit.

Obiicies, citatio non eſt de ratione proceſſus incompletè ſumpti, ſed de ratione proceſſus perfectè, & completè accepti: ad incurrendam autem excommunicationem neceſſaria eſt actio completa, & perfecta, vt patet ex regulis generalibus; conſequenter neceſſe eſt, vt proceſſus ſit completus, & citationem contineat.

Reſpondeo ad incurrendam illam excommunicationem ſufficere actionem in hoc canone requiſitam: in hoc autem canone non requiritur proceſſus completus, nec id requirunt DD. ſecundæ ſententiæ, ſed ſufficit actus, quo quis quomodolibet proceſſat, ſeu interponit ſe proceſſando. Secus dicendum arbitror, ſi iudex ſæcularis admittat ſolum querelam in actis ſui tribunalis contra clericum productam, deinde iudicialiter de rei veritate non inquirat, nec alios iudiciales actus contra præfatum clericum exerceat: hic enim iuxta communem loquendi vſum non dicitur proceſſare, conſequenter iſtius canonis excommunicatione non afficitur.

10 *Secunda actio* in hoc canone principaliter expreſſa, & interdicta, eſt bannire perſonam Eccleſiaſticam, ſeu quomodolibet interponere ſe banniendo, vt in textu dicitur.

11 Sed modò dubium, quid ſit *bannire*, ſeu *relegare*.

Reſpondeo nihil aliud eſſe quam eiicere, ſeu priuare aliquem ciuitate, vel patria, perpetuò, vel ad tempus. *l. relegat. ff. de interd.* Ita Syluеſter *verbo bannum* §. 4. Alterius hic *diſp. 20. cap. 1. col. 8. verſ. banniendo*, Filliucius *loc. cit. n. 313.* Vgolinus hic *n. 3.*

Hinc ſequitur ſupremum magiſtratum, qui facta de clerici delicto inquiſitione iudiciali, vel extraiudiciali, eum eiicit de prouincia, quam regit, affici excommunicatione huius canonis; quia hoc eſt banni, & relegationis genus. Imò Filliucius *n. 312.* hoc verum eſſe putat; etiamſi ſola extraiudicialis inquiſitio proceſſerit, & eiectio non ſequatur. Sed hoc ego non approbo; quia non video, vbínam ſola extraiudicialis inquiſitio in hoc canone ſub excommunicatione interdicatur.

12 *Tertia actio* eſt capere, ſeu quomodolibet interponere ſe capiendo perſonas Eccleſiaſticas.

13 Sed modò dubium eſt, quid ſit *capere*.

Reſpondeo nihil aliud eſſe, quàm perſonaliter aliquem apprehendere, ſeu comprehendere: hoc autem fit, ſiue quis detineatur iniectis in ipſum manibus, ſiue etiam ſine manuum iniectione, ita vt cuſtodiatur, vt è loco in quo cuſtoditur, liberè exire nequeat. Ita Filliucius, & Alterius *locis citatis*, & Nauarrus *conſil. 33. de ſententia excommunicationis.*

14 *Quarta actio* eſt proferre ſententiam contra perſonas Eccleſiaſticas in cauſa criminali.

15 Quid autem ſit *proferre ſententiam*, omnibus exploratum, & notum videtur: nihil enim aliud eſt, quàm poſt proceſſum ferre decretum, ſeu præceptum.

16 *Quinta actio* eſt præfatam ſententiam exequi, id eſt, executioni mandare id, quod iudex laicus contra perſonam Eccleſiaſticam decreuit.

Obſerua tamen ad excommunicationem iſtius canonis incurrendam non opus eſſe, vt ſententia feratur, vel lata executioni mandetur, ſed ſufficit capere, proceſſare, vel

aliam

aliam quamlibet actionem in hoc canone vetitam facere; quia Bulla diſiunctiuè loquitur.

17 *Sexta actio* eſt licentiam, quam quis habet à Sede Apoſtolica ad faciendas prædictas actiones contra Eccleſiaſticos, extendere ad perſonas, & cauſas in licentia non expreſſas, vel illa licentia abuti, vt ſi iudex facultatem habeat proceſſandi, vel capiendi clericos reos criminis læſæ maieſtatis in perſonam Principis, dicitur facultatem ad perſonas, & caſus non expreſſos extendere, vel facultate abuti, ſi occaſione furti, fornicationis, periurij, falſificationis monetæ, vel alterius delicti clericos capiat, vel inquirat.

18 Sed modò dubium eſt, qualis eſſe debeat licentia, quam laicus iudex à Summo Pontifice habere debet, vt ſine excommunicatione in cauſis Eccleſiaſticorum criminalibus ſe interponere valeat.

Reſpondeo talem eſſe debere, qualem Summus Pontifex in hac Bulla præſcribit. Summus autem Pontifex præſcribit, vt licentia ſit ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa, per quam loquendi formam virtualiter reuocata cenſentur priuilegia, quæ ſpecialem, ſpecificam, & expreſſam de hac re mentionem non continent; ſicut in Bulla Gregorij XIII. explicitè reuocata fuerant omnia huiuſmodi priuilegia, quibuſcumque conceſſa, vt bene Suarez *diſputat.* 21. *ſectione* 2. *numero* 103. Duardus hîc *quæſt.* 6. Filliucius *num.* 314. Alterius hic *diſputat.* 26. *cap.* 1. *col.* 10.

Ex quo ſequitur primò licentiam genericam non ſuffragari. Propterea obtinens facultatem à Papa cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticorum, non poteſt ſe in cauſis criminalibus intromittere; quia huiuſmodi facultas non eſt ſpecifica, ſed generica, & communis ad cauſas ciuiles, & criminales. Imò nonnulli Doctores idem ſentiendum putant; etiamſi in priuilegio detur facultas cognoſcendi quaſlibet cauſas criminales; quia hæc licentia generica eſt, & non ſpecifica. Ita ſentire videntur præcitati DD. contra Alterium *loc. cit.* cuius opinio probabilis eſt. Quamobrem, vt priuilegium ſuffragetur, requiritur, vt in eo mentio fiat de tali delicto in ſpecie. hæc enim dicitur licentia ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa: non tamen opus eſt, vt hæc licentia ſit ſpecialis quoad perſonam, vel quoad delictum in indiuiduo, ſed ſatis eſt, vt facultas detur circa tale delictum in ſpecie; etiamſi facultas vniuerſalis ſit quoad perſonas Eccleſiaſticas, tempora, & loca, in quibus tale delictum perpetratum fuerit. ideo iudex laicus poteſt ſe intromittere in cauſa criminali, in ſuo priuilegio hoc pacto expreſſa: Facultatem tibi impertimur cognoſcendi quodlibet crimen homicidij in perſonam Principis, à quacumque perſona Eccleſiaſtica, quocumque in loco, vel tempore perpetratum fuerit: hæc enim facultas eſt ſpecialis, & ſpecifica, & expreſſa videtur, licèt non ſit expreſſa quoad crimen in indiuiduo, vel quoad perſonam Eccleſiaſticam, tempus, & locum; quia Summus Pontifex non requirit ſpecialem, & expreſſam mentionem indiuidui, ſed ſpeciei; in Bulla enim dicitur ſpecifica. Ita DD. cit.

Ex quo patet nonnulla priuilegia, ſub prædicta forma nonnullis iudicibus conceſſa, non cenſeri in hac Bulla reuocata. Ita Suarez, & Duardus *locis citat.* contra Alterium *diſputat.* 20. *cap.* 1. *ſub finem*, vbi quærunt, vtrùm excuſari poſſint nonnulli Galliæ iudices, qui pro delatione armorum, & nonnullis aliis caſibus clericos iudicant prætextu priuilegij, quam difficultatem etiam Nauarrus *cap.* 27. *num.* 71. proponit; ſed indeciſam relinquit.

Secundò ſequitur iudicem prædicta facientem prætextu tacitæ licentiæ non excuſari; ideo qui prædicta faciunt, ſciente, & non contradicente Summo Pontifice, non excuſantur; quia huiuſmodi taciturnitas non ſolùm non arguit conſenſum expreſſum, vt in Bulla præſcribitur; verùm neque tacitum, vt pluribus alibi docui, præſertim *de ſacramentis*, & *de legibus*. Idem docet Alterius hîc *cap.* 1. *col.* 10. *verſ. vni ſpeciali*.

19 Vtrùm verò licentia Legati à latere ſufficiat.

Reſpondent Alter. *loc. cit.* & Vgolinus hic §. 2. *num.* 1. & Duardus *quæſt.* 6. *ſub finem*, non ſufficere, quia Summus Pontifex licentiam Sedis Apoſtolicæ requirit. Ego verò cenſeo ſtandum eſſe facultati, & priuilegio Legati à latere, & iuxta vires priuilegij ferendum eſt iudicium. Ex quo patet à fortiori non ſufficere licentiam Epiſcopi, vel alterius Prælati, vt *quæſt.* 16. oſtendi, niſi fortè hæc fiant in ſubſidium ipſius Epiſcopi, vt infrà dicetur.

PVNCTVM II.

Quódnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ, interponentes ſe in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticos, excommunicationi ſubiiciantur, proceſſando, banniendo, &c.

1 *Explicantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
2 *Iudices quinam dicantur.*
3 *Notarij quinam dicantur.*
4 *Scribæ quinam dicantur.*
5 *Executores quinam dicantur.*
6 *Subexecutores quinam ſint.*
7 *Reges aliique Principes in huius canonis cenſuram non incidunt, proceſſando perſonas Eccleſiaſticas.*
8 *Iudices Eccleſiaſtici interponentes ſe in cauſis criminalibus excommunicationem non incurrunt.*
9 *Laicus interponens ſe in cauſis criminalibus contra clericum conſentientem excommunicationem incurrit.*
10 *Iudex laicus, qui non facit proceſſum, ſed tantummodo examinat clericum tanquam teſtem, non incurrit excommunicationem huius canonis, modò illum non examinet tanquam principalem, aut contra alium Eccleſiaſticum.*
11 *Accuſatores, aut alij interponentes querelam contra Eccleſiaſticam perſonam, excommunicatione huius canonis non afficiuntur.*
12 *Iudex laicus, aliive officiales ſæcularis Curiæ in excommunicationem non incidunt, proceſſando, capiendo &c. perſonas Eccleſiaſticas, dum id faciunt ad inſtantiam fori Eccleſiaſtici.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Subiectum huius cenſuræ ſunt omnes, & quicunque magiſtratus, & iudices, notarij, ſcribæ, executores, ſubexecutores, quomodolibet interponentes ſe, in quibuſcumque cauſis criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas, illas proceſſando, banniendo, capiendo, ſeu ſententias contra illas proferendo, vel exequendo, ſine ſpeciali, & expreſſa Sedis Apoſtolicæ licentia, aut præfatam licentiam ad perſonas, & caſus non expreſſos extendendo, vel aliàs perperam abutendo. Hæc propoſitio in textu perſpicuè continetur, & quoad actiones in hoc canone interdictas, in præcedenti puncto ſufficienter explicata eſt.

Dixi *omnes, & quicunque*, vt indicarem iſtam excommunicationem extendi ad quoſlibet hîc expreſſos, nempe ad magiſtratus, iudices, &c.

2 Iudices illi vocantur, qui ius populo dicunt; ſicut etiam magiſtratus ſunt perſonæ publicæ iura exercentes. *l. eum, qui. ff. de iuriſdict. omn. iud.* vt ſunt gubernatores ciuitatum, proreges, præſides prouinciarum, ſenatores, conſiliarij, prouinciæ, vel ciuitatis, & alij conſimiles, qui

qui non eodem nomine vbique appellantur. & hoc verum eſt, ſiue ſint magiſtratus ſupremi, ſiue medij, ſiue infimi; quia textus abſolute de magiſtratibus loquitur. Ita Filliucius *n.*310.

3 Notarij ſunt perſonæ publicæ, quibus inſtrumenta publica, & acta iudicij conficiendi facultas competit, quorum ſcripturis fides adhibetur. Acta autem iudicij ſunt citationes, dilationes, exceptiones, petitiones, reſponſiones, teſtium depoſitiones, inſtrumentorum productiones, appellationes, & ſimilia, quæ ex *cap. quoniam contra, de probat.* percenſentur à Duardo hîc *canone* 19. *q.*3. *ad finem.*

4 Scribæ ſunt ſubſtituti notariorum, illi ſcilicet, quos notarij adhibent ad proceſſus, vel ſententias ſcribendas, & vulgo *ſcrittori*, ſeu *ſcrivani* vocantur, & iſti excommunicationem contrahunt, etiamſi vnum tantummodo actum ſcribant; quia Bulla excommunicatione afficit quomodolibet interponentes ſe in cauſis criminalibus. An autem paruitas materiæ excuſet, patet ex alibi dictis.

5 Executores ſunt Curiæ officiales, & miniſtri, quibus onus incumbit exequendi mandata, vel ſententias iudicum, capiendo, banniendo, & alia in hoc canone vetita faciendo.

Ex quo fit, vt ſatellites, aliique iuſtitiæ miniſtri excommunicatione huius canonis afficiantur, capiendo, carcerando, ligando, ſuſpendendo pro qualibet cauſa criminali, vt bene Vgolinus hîc §.3.*n.*2. Duardus hîc *q.*8. *n.*4. Reginald. *lib.*9.*n.*185.

6 Subexecutores ſunt illi, quorum opera executores vtuntur in mandatis, vel ſententiis iudicum exequendis.

7 Quæres primò, vtrùm Reges, aliive Principes in huius canonis cenſuram incidant proceſſando, vel faciendo aliquam actionem in hoc canone expreſſam.

Reſpondeo non incidere; quia in Bulla exprimuntur ſolùm magiſtratus, & iudices, qui ſunt Principe inferiores, & ſunt illius miniſtri, & officiales. Præterea dum Summus Pontifex cenſuram ad hos extendere intendit, ſolet ſpeciali, vel ſaltem generali nomine exprimere, vt in excommunicationibus præcedentibus apparet. Ita Filliucius *tract.*16.*cap.*11. *quæſ.*7.*n.*308. *& ſequenti*, Sanchez, & alij, quos attuli *de excommunicatione, quæ ob violationem clauſuræ contrahitur.*

8 Quæres ſecundò, vtrùm iudices Eccleſiaſtici interponentes ſe in cauſis criminalibus, dum in illis ſe interponere non poſſunt, excommunicatione huius canonis afficiantur.

Reſpondeo negatiuè; quia Summus Pontifex excommunicationem huius canonis ferre ſolùm intendit contra iudices laicos, & alias perſonas hîc expreſſas, vt patet, tum ex illis verbis *contra Eccleſiaſticos*; ſupponere ergo videtur eos, qui prædictas actiones faciunt, non eſſe Eccleſiaſticos. tum ex illis verbis, *etiamſi talia committentes fuerint Conſiliarij, Senatores, Præſidentes, Vicecancellarij*, &c. quæ munera laici obire ſolent. Ita Vgolinus hîc §.2.*verſ. quinto*, Filliucius *loc. cit. n.*308. Duardus hîc *quæſt.*8.*num.*5. *verſ. quarto.*

Hoc tamen intelligendum eſt, modò Eccleſiaſtici prædicta non faciant vtentes poteſtate laica, vt ſi Epiſcopus id faciat, quatenus eſt Conſiliarius, vel Præſes Principis laici. tunc enim afficitur excommunicatione, ac ſi laicus eſſet, vt in ſimili *quæſt.*15. probaui, idémque præcitati DD. admittunt.

9 Quæres tertiò, vtrùm laicus interponens ſe in cauſis criminalibus contra clericum, conſentientem contra ſe inquiſitionem, ſeu proceſſum fieri, ſubiiciatur excommunicationi huius canonis.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia facit actionem ſub excommunicatione in hoc canone interdictam. Summus enim Pontifex abſolutè excommunicat interponentes ſe in cauſis criminalibus, niſi adſit licentia Summi Pontificis: exceptio autem firmat regulam in caſibus non exceptis, *l. nam quod liquide. §. fin. ff. de pen. legat. & c.*2.*de coniug. leproſor.*

Obiicies, quilibet cedere poteſt priuilegio, & fauori ſuo. *l. quod fauore. C. de leg.* & ſicut D. Paulus Cæſarem appellauit *Actor.* 25. ita etiam alij Eccleſiaſtici poſſunt conſenſum ſuum in iudicem laicum præſtare.

Reſpondeo in iis, quæ in honorem, & vtilitatem totius Eccleſiaſtici ordinis conceſſa ſunt, non poſſe conſentire, & iuri ſuo cedere; quia præiudicium aliis afferret, vt cum communi DD. ſententia docui *de priuilegijs*, & alibi pluribus in locis; immunitas autem Eccleſiaſtica in vtilitatem totius Eccleſiaſtici ſtatus conceſſa eſt, vt alibi docui: ſicut ergo clericus non poteſt in præfato caſu conſentire; ita neque iudex laicus poteſt contra ipſum inquirere.

Ad id, quod dicitur de D. Paulo, reſpondeo ipſum non appellaſſe ad Cæſarem tanquam ad proprium iudicem, ſed ad præcauendam Feſti tyrannidem, iniuriam, & iniuſtam vexationem. Vide dicta *q.*16.*punct.*2.

10 Maior difficultas eſſe videtur, vtrùm iudex, qui non facit proceſſum contra clericum, ſed illum tantummodo examinat, vt teſtem ad rei veritatem indagandam, in huius canonis cenſuram incidat.

Reſpondeo in cenſuram huius canonis non incidere, ſi præcisè illum examinet. Ratio eſt, quia huiuſmodi examen non eſt proceſſus contra Eccleſiaſticum. Secus, ſi illum examinet tanquam principalem, aut in cauſa criminali alterius Eccleſiaſtici, aut ſi illum in aliquo cubiculo, tanquam in carcere detineri curet, donec verum confeſſus fuerit: ſic enim dicitur proceſſare, vel capere Eccleſiaſticam perſonam. Ita Nauarrus *conſil.*53.*de ſententia excommunicationis*, Alterius *diſp.*20.*c.*1.*col.*8. *verſ. quæres quis*, Duardus hîc *q.*9.*ad finem.*

An autem præfatus iudex cenſuram ex alio titulo incurrat, patet ex dictis *in quæſtionibus præcedentibus*, præſertim *quæſt.*16.

11 Quæres quartò, vtrùm accuſatores, aut alij querelam contra Eccleſiaſticam perſonam coram iudice laico interponentes, excommunicatione huius canonis afficiantur.

Reſpondeo negatiuè, quia nullam actionem in hoc canone expreſſam faciunt, non enim dicuntur proceſſare, capere, bannire, ſententiam proferre, vel exequi. Idem dic de Aduocatis, Procuratoribus, teſtibus, aliiſque apud iudices inſtantibus, vt Eccleſiaſtica perſona capiatur, in exilium eiiciatur, vel inquiratur, vt patet, tum ex ratione proximè allata, tum quia Bulla tantùm loquitur de magiſtratibus, iudicibus, notariis, & executoribus; ergo non eſt ad alios caſus, vel perſonas extendenda. Ita Alterius *diſputat.* 20. *cap.* 1. *column.* 3. *verſ. hæc excommunicatio*, Filliucius *tract.*16.*cap.*11.*quæſ.* 8. *ad finem num.*313. Duardus hîc *canone* 19. *quæſt.*8. *num.*6. Vgolinus hîc *cap.*19. *ſub initium verſ. ſecundo.*

Vtrùm verò accuſator, teſtis, & alij contra Eccleſiaſticam perſonam in cauſa criminali agentes afficiantur excommunicatione canonis decimiquinti, & aliorum præcedentium, vel ſubſequentium, Duardus, Alter, Filliucius *locis citatis* affirmant. Sed quid mihi ſentiendum ſit, patet ex præcedentibus quæſtionibus, vbi omnia ſingillatim ſuis locis explicaui.

12 Quæres quintò, vtrùm iudex laicus, aut notarius, aut executores Curiæ ſæcularis in hanc cenſuram incidant, ſi ab Epiſcopo, vel ab alio Prælato requiſiti interponant ſe in cauſa criminali, contra Eccleſiaſticam perſonam, ſcribendo, proceſſando, capiendo, vel ſententiam ab Eccleſiaſtico iudice latam exequendo.

Reſpondeo non incurrere, quia prædicta faciunt tanquam miniſtri, & inſtrumenta Epiſcoporum; quibus aſſiſtere, & opem præſtare

tenen

tenentur, dum ipſorum auxilium ab Epiſcopis imploratur ad continendos in officio clericos. *cap. Princeps, & cap. prodeſt 23. q. 5. & cap. cum ad verum ventum eſt 96. diſtinct.* Ita Alterius *diſputat. 20. cap. 1. colum. 8. & 9. quæſt. 2.* poſt Innocentium *cap. 5. num. 2. de offic. ordin.* & Panomit. *ibidem num. 11.* Coriolanus hîc *verſ. quintus eſt*, Duardus hîc *quæſt. 6. ad finem*, Vgolinus hîc *cap. 19. §. 3. ad finem*, Reginaldus *lib. 9. n. 385. verſ. tertius caſus*, & alij, quos referam in §. poſt tertium punctum, occaſione octaui caſus. Epiſcopus tamen non poteſt laico facultatem inquirendi contra clericum dare, quia diſpenſare non poteſt in iure communi, vt patet ex regulis generalibus. An autem in ciuilibus hanc facultatem laico concedere poſſit, ſatis explicaui *q. 16.*

PVNCTVM III.

Vtrùm dentur aliqui caſus, in quibus interponentes ſe in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas ab excommunicatione iſtius canonis immunes fiant.

1 *Index laicus non incurrit excommunicationem proceſſando, vel capiendo Eccleſiaſticum degradatum, Curiæ ſeculari traditum.*

2 *Index laicus capiens, & proceſſans clericum perpetuò diffidatum, & bannitum ab Eccleſiaſtico iudice excommunicationem non incurrit.*

3 *Idem dic de capiente, vel proceſſante clericum bigamum.*

4 *Idem aſſerendum eſt de capiente clericum non deferentem habitum, & tonſuram.*

5 *Index capiens clericum, quem clericum eſſe ignorabat, tenetur illum ſub excommunicatione dimittere, vel ad Eccleſiaſticum iudicem remittere, poſtquam cognouit eſſe clericum.*

6 *Capiens clericum, qui minores ordines accepit intra annum à morte Epiſcopi cum litteris dimiſſoriis Capituli, non incurrit excommunicationem, modò clericus non eſſet arctatus.*

7 *Capiens clericum in flagranti crimine deprehenſum, vt ſuperiori Eccleſiaſtico conſignetur, non incurrit excommunicationem.*

8 *Capiens clericum debitorem fugientem non incurrit excommunicationem.*

9 *Capiens clericum turpiter inuentum cum matre, filia, ſorore, vel vxore, non incurrit excommunicationem.*

10 *Capiens clericum de licentia ſpecifica Summi Pontificis non afficitur excommunicatione.*

11 *Laicus capiens, aut ſententiam exequens contra Eccleſiaſticum non afficitur excommunicatione, dum id facit tanquam miniſter, & adiutor fori Eccleſiaſtici.*

RAtio dubitandi eſt, quia Summus Pontifex abſolutè excommunicat interponentes ſe in cauſis criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas, proceſſando, capiendo, banniendo, &c. excepto caſu, in quo quis hæc facit de conſenſu Summi Pontificis: exceptio autem firmat regulam in caſibus non exceptis, *auth. de non alien. §. vt autem, & l. Tribunum, §. vltimo ff. de teſtam. milit.* & alibi. His non obſtantibus, ſit

VNICA PROPOSITIO.

PLures percenſentur caſus, in quibus laici poſſunt ſine excommunicatione aliquas actiones in hoc canone expreſſas facere.

1 Primus caſus eſt, dum Eccleſiaſticus degradatus, & traditus eſt Curiæ ſæculari, quia per degradationem vniuerſa Eccleſiaſtica priuilegia amitit. *cap. degradatio, de pœnis in 6. & cap. cum non ab hom. de iud.* Vide quæ tradidi *de legibus diſputat. 10. quæſt. 2. punct. 1. §. 1. num. 5 limitat. 1. & §. 4. num. 1.*

2 Secundus caſus eſt, dum clericus eſt perpetuò diffidatus, & bannitus ab Eccleſiaſtico iudice: nam banniens facultatem concedit, vt bannitus impunè occidi poſſit. *l. reos, C. de accuſat.* Sicut ergo huiuſmodi clericus diffidatus, ſeu bannitus impunè, & licitè, præciſa praua intentione, & circunſtantia, occidi poteſt à priuato, ita etiam puniri poteſt à laica poteſtate. Ita Alter. hîc *diſp. 20. cap. 1. col. 6. quæſt. 7.* Vgolinus hîc *§. 2. verſ. quinto*, Duardus hîc *quæſt. 7. caſu 5.* & alij apud præcitat. DD. hic tamen caſus intelligendus videtur, modò banniens facultatem haberet priuandi clericum priuilegio clericali, & concedendi vt impunè occidi poſſet.

3 Tertius caſus eſt, dum clericus eſt bigamus; hic enim omnia clericorum priuilegia amittit. *cap. vnico, de bigamis in 6.* Idem dic de clerico coniugato, qui habitum, & tonſuram non defert, vt docui *de legibus loc. cit num. 20.* & ſuprà *quæſt. 16. punct. 5. & de cenſuris diſput. 4. quæſt. 4. punct. 4. num. 11.*

4 Quartus caſus eſt, dum clericus prima tonſura, vel minoribus ordinibus initiatus clericalem habitum, & tonſuram non deferat: hic enim priuilegio fori priuatur in Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 6. de reformat.* Quæ circa hunc caſum dici poſſent fusè à me petractata ſunt *de legibus loco citato. num. 9.* & ſuprà *quæſt. 16. punct. 5. num. 19. & ſeqq.*

5 Qui verò caperet clericum ſacris ordinibus initiatum, vel beneficium habentem, aut aliis qualitatibus in præfato Concilij cap. præſcriptis excultum, neſciens illum eſſe clericum, licèt ab excommunicatione ob ignorantiam excuſetur; nihilominus poſtquam conſtiterit de clericatu (cuius diſcuſſio facienda eſt apud iudicem Eccleſiaſticum, ex communi DD. ſententia *in cap. ſi iudex laicus, de immunit. in 6.*) tenetur illum dimittere, vel ad Eccleſiaſticum iudicem remittere, vt bene Molina *tom. 4. diſputat. 49.* Reginald. *lib. 9. num. 385. verſ. ſeptimus*, & alij. nam clericus ſacris inſignitus, aut præfatis qualitatibus ornatus, priuilegio fori gaudet, vt patet tum ex præcitato Concilij decreto. tum ex iis, quæ ego in præallegatis locis tradidi, quæ repetere opus non eſt. vbi etiam explicaui, vtrùm negotia exercens, aut publicè lanionem, aut cauponem agens, aut arma contra Principis conſtitutionem deferens, aut enormitatibus ſe immiſcens, aut clericalem ſtatum in fraudem aſſumens, priuilegium fori amittat.

Vtrùm verò priuilegio canonis priuetur, conſtat ex dictis *de cenſuris diſp. 2. q. 4. punct. 4.*

6 Quintus caſus eſt, dum clericus minores ordines intra annum à morte ſui Epiſcopi accipit cum litteris dimiſſoriis Capituli; hic enim priuilegio clericali, præſertim in criminalibus, non gaudet, niſi arctatus eſſet occaſione beneficij accepti, vel accipiendi: ſic enim in Concilio Tridentino *ſeſſ. 7. cap. 10.* diſponitur, niſi fortè dicas cum Nauarro *conſ. 19.* Sanchez *de matr. diſp. 46. n. 18.* Sayro *deciſ. 21. de temp. ordinand.* verbum *gaudeat* eſſe futuri temporis; conſequẽter non inducere priuationem ipſo facto.

7 Sextus caſus eſt, dum clericus in flagranti crimine reperitur, nec aliter à crimine remoueri, aut impediri poteſt, quàm illum capiendo: tunc enim ſeruato moderamine capi poteſt, hoc animo, vt ſuperiori Eccleſiaſtico conſignetur. Ratio eſt, tum quia hic caſus cenſetur in Bulla per Epiikeiam exceptus. tum quia Summus Pontifex loqui cenſetur de actionibus, quæ iniuſtè contra Eccleſiaſticos fiunt. tum quia capiens clericum in præfato caſu non dicitur interponere ſe in cauſa criminali contra Eccleſiaſticum, ſed impedire clericum, ne damnum inferat, illúmque tradere iudici Eccleſiaſtico, vt cauſam cognoſcat. tum quia iure naturæ dictante non ſolùm licitum eſt, ſeipſum defendere; verùm etiam innocentis cauſam tueri; dum autem quis clericum in

flagranti capit, vel capi præcipit, animo illum tradendi Eccleſiaſtico iudici, defendit propriam, vel innocentis cauſam. Ita Alter *diſp.20. cap.1. col.9. dub.3.* Vgolinus *hic §.1.verſ.item*, Duardus hîc *q.7. n.2 & quæſt.8. n.5 ad finem*, Viualdus hic *num.123.in antiquis*, Molina, Suarez, Filiiucius, & alij, quos retuli *de cenſuris diſput.2.quæſt.4.punct.4. num.1.in tertia editione, & ſeqq.* contra Antonium de Souſa hic *cap.20.diſp.95.n.4.*

8 Hinc ſequitur primò eum, qui capit, vel capi mandat clericum debitorem fugientem, vel fugam parantem, aut volentem alteri iniuriam inferre, aut ſua, vel aliena bona aſportantem, non affici excommunicatione huius canonis, aut etiam canonis, *ſi quis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4.* modò maiorem vim non inferat, quàm opus ſit, & modò clericum detineat animo illum tradendi iudici Eccleſiaſtico.

9 Quæres, vtrùm iudex, qui clericum turpiter inuentum cum matre, filia, ſorore, vel vxore propria incontinenti capit, vt iudici Eccleſiaſtico conſignet, excuſari poſſit ab excommunicatione.

Reſpondeo affirmatiue, tum quia id facit ad ſui defenſionem. tum quia difficillimum eſt in huiuſmodi caſu iſtum temperare dolorem; & conſequenter hic caſus ſaltem per Epikeiam exceptus videtur. Clericus turpiter inuentus dicitur non ſolum ſi inueniatur in actu carnalis copulæ; verùm etiam ſi inueniatur in alio quolibet turpi actu, vt in oſculis, amplexibus, vel tactibus impudicis, vel ſignis actui propinquis in loco ſuſpecto. Ita Viualdus *hic in explicatione Bullæ num. 124.* Antonius de Souſa hic *diſput.97.* Molina, Coninchus, Auila, Nauarrus, & alij, quos retuli *de cenſuris diſp.2.quæſt.4. punct.4. n.5.* Idemque à fortiori ſuſtinere debent Molina *de iuſt. diſp.7.tract.3.* & alij DD. aſſerentes clericum in tali caſu impunè, & ſine excommunicatione occidi poſſe, contra Couar. *in 4.decreſ. p.2.cap.7.§.7.n.12.* Nauarrum, & alios, quos retuli *de cenſuris loc.cit.*

10 Septimus caſus eſt, dum capitur Eccleſiaſticus de licentia ſpecifica, & expreſſa Summi Pontificis, vt *punct.1. ad finem*, explicatum eſt. Vtrùm verò conſuetudo excuſare poſſit ſaltem in caſibus particularibus, patet ex dictis *quæſt.14. punct.1. & quæſt.15. punct.4.* non poſſe. tum quia conſuetudo contra libertatem Eccleſiaſticam induci non poteſt. tum quia Concilium Lateranenſe ſub Leone X. conſtitut. quæ incipit, *regimini*, prohibet capere, & detinere perſonas Eccleſiaſticas, & cuilibet conſuetudini in contrarium derogat; ſicut etiam Summus Pontifex in hac Bulla reuocat omnes conſuetudines contrarias, & hoc verum eſt, etiamſi conſuetudo immemorabilis ſit, vt *quæſt.15. punct.4. & præcedenti quæſt.* probaui. Ita Alterius hic *cap.2. col. 3. dub. 2.* Rota *in antiquis titulo de conſuet. deciſ.10. n.4.* Duardus hic *quæſt.8.* & alij fere communiter, quos locis ſuprà citatis retuli contra Iulium Clarum *in praxi lib.5. §. fin. cap.36. n.2.* Couarruuiam, & alios aliter ſentientes de conſuetudine recepta circa caſus aliquos particulares; ſed rationes, & fundamenta iſtorum auctorum ſuperiùs reieci *q.14 punct.1. & q.15 punct. 4.*

Ad rationem dubitandi initio allatam,

Reſpondeo Summum Pontificem excommunicare interponentes ſe in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas, quandiu Eccleſiaſticum priuilegium non retinet, aut dum Eccleſiaſtici capiuntur iniuſtè, vel ſine Summi Pontificis expreſſa facultate.

Hîc agendum eſſet, vtrùm cenſura huius canonis alibi expreſſa reperiatur, ſed de hac re vide quæ ſuperiùs tradidi *q.12. punct.4. & q.15. punct.3.* ex quæſtionibus ſequentibus. Præterea conſuli poteſt *cap. inoluit, cap. placuit 11. quæſt.1. & cap. ſi quis diligenti, de foro compet.* in quibus locis conſtat Eccleſiaſticos priuilegio gaudere, vt apud laicos in cauſis ciuilibus, vel criminalibus conueniri non poſſint. ad hoc etiam facit *cap. ſi quis ſuadente 17.q.4.* vbi excommunicatio fertur contra eos, qui manus violentas in clericos iniiciunt: qui enim clericum iniuſtè capit, violentas manus in clericum iniicit, vide *tract. de cenſ. diſp.2. quæſt.4. punct.4.* vbi hunc textum fuſiſſimè explicaui, & iterum infra de excommunicationibus in particulari Summo Pontifici reſeruatis latè explicabo.

11 Octauus caſus eſt, dum id faciunt tanquam miniſtri, & auditores fori Eccleſiaſtici, à quo ipſorum ſæculare brachium, & auxilium imploratur.

Verum, vt hic caſus meliùs intelligatur, nonnulla dubia, quorum explicatio valde neceſſaria videtur, in ſequentibus §§. proponam, & diſſoluam.

Primum dubium eſt, vtrùm liceat Epiſcopo familiam armatam habere ad exercenda ſuæ iuriſdictionis munera.

Secundum, vtrùm Epiſcopus, aliúſve iudex Eccleſiaſticus ordinarius, vel delegatus, dum ſententiam per ſuos miniſtros exercere non poteſt, brachium ſæculare implorare valeat, & ſæculares iudices cogere ad auxilium præſtandum.

Tertiò, vtrùm ſæculares teneantur auxilium Eccleſiaſtico iudici petenti concedere, etiam non viſo proceſſu, & non examinata cauſæ iuſtitia.

§. I.

Vtrùm Epiſcopo liceat familiam armatam habere ad exercenda ſuæ iuriſdictionis munera.

1 *Epiſcopo licet familiam armatam habere.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Licitum eſt Epiſcopo familiam armatam habere. Ratio eſt primò, quia conceſſa alicui iuriſdictione, cenſentur etiam conceſſa ea omnia, ſine quibus iuriſdictio exerceri non poteſt. *l.2. ff. de iuriſd. omn. iud.* cùm autem Epiſcopis conceſſa ſit iuriſdictio ad continendum in officio ſibi ſubditos in iuriſdictione Eccleſiaſtica, ad iudicandos, & puniendos delinquentes, *c.1. de offic. ordin. c. ſtatuimus 16.q.1. cap. quoniam 18. diſt. c. in Archiepiſcopatu, de raptoribus*, & alibi, cúmque eos in officio cõtinere, & punire non poſſint niſi contra ipſos familia armata aliquando vtátur, ſequitur Epiſcopis familiam armatam concedendam eſſe. Secundò, quia vſu, & praxi in Eccleſia receptum eſt, vt contra delinquentes prius procedatur realiter, vel perſonaliter, & poſtremò per cenſuras, in iuris ſubſidium; Epiſcopus autem non poſſet hoc pacto procedere, ſi familia careret armata; æquitas enim, & honeſtas non patitur, vt Epiſcopi, vel clerici hoc munus per ſe ipſos obeant. ergo Epiſcopi familiam laicalem armatam habere debent, cuius opera vti valeant. Tertiò, quia in Concilio Trid. *ſeſſ.25. cap.3.* cui adſtiterunt Reges, & Principes ſæculares, ſancitum eſt; vt Eccleſiaſtici iudices valeant oppignorationes facere; aut perſonas capere per ſuos proprios, aut alienos executores. vbi notanda eſt illa particula, *vel*, quæ alternatiua eſt, & diſiunctiua; conſequenter ſupponit iudicibus Eccleſiaſticis familiam armatam competere, & conuenire; alioquin non poſſent per ſuos proprios executores capere.

Neque obſtat dicere Concilium intelligendum eſſe tãtummodo de iudicibus Eccleſiaſticis, temporale dominium habentibus. Reſpondetur enim Concilium abſolutè, generaliter, & indiſtinctè loqui, vt perſpicuè conſtat ex illis verbis: *In cauſis verò iudicialibus mandatur omnibus iudicibus Eccleſiaſticis cuiuſcunque dignitatis exiſtant*, &c. vbi autem Concilium generaliter, & indiſtinctè loquitur, generaliter, & indiſtinctè intelligendum eſt. *l. de pretio ff. de public. in rem action.*

Quartò, quia ſacra Cardinalium Congregatio de mandato Pij V. re diligenter perpenſa, & auditis hinc inde

præman

præſtantiſſimis Aduocatis, declarauit Epiſcopis licere familiam armatam habere. Ita Baldus *in l. 3. ff. de offic. præfect. vigil.* Autent. *de poteſt. ac iud. Eccleſ. ſuper laicis & eorum bonis. num.* 18. Rolandus à Valle *conſil.* 37. *lib.* 4. Franciſcus Pegna *in* 3. *p. direct. commento* 105. *verſ. poſtremo, pagina* 114. Decius *in cap. ſignificaſti num.* 19. *verſ. vnde infert*, Menochius *de arbit. caſu* 394. *num.* 70. Camillus de Curte, Vranius, Turrecremata, Salzedo ad Bernardum Diaz, & alij ferè communiter, quos citant, & ſequuntur Vgolinus *de poteſtate Epiſcopi cap.* 4. §. 12. Paulus Fuſcus *in tract. de viſit. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 16. *verſ. ſed an Epiſcopus.* Franciſcus Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 1. *cap.* 9. *num.* 23. *& ſeqq.* Sbrozius *de offic. vicar. lib.* 2. *quæſt.* 191. Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effectu* 1. *num.* 129. Cardinalis Tuſcus *lit. F. concluſ.* 153. *num.* 12. Belletus *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de fauore cleric. reali.* §. 1. *num.* 18. *& tit. de bonis cleric.* §. 14. *ad finem*, Marta *de iuriſdict.* 1. *p. quæſt.* 5. Campanil. *in diuerſ. iur. canonic. rubr.* 12. *cap.* 13. *num.* 88. Marius Antoninus *variar. reſol. lib.* 3. *reſol.* 14. Ludouicus Rodolfinus *de brachio ſeculari. num.* 45. Franciſcus Molinus *de brach. ſæcul. c.* 18. *n.* 12. *& ſeqq.* & alij contra Ceuallos *comm. contra commun.* 4. *p. quæſt.* 897. *num.* 79. *& ſeqq.* Iulium Clarum *lib.* 6. §. *fin. quæſt.* 37. *num.* 8. *& quæſt.* 96. *num.* 7. Panormit. Gemin. Anchar. Francum, & nonnullos alios apud præcit. DD. & apud Aug. Barboſam *de poteſtate Epiſcopi* 3. *p. allegat.* 107. *n.* 7. Rationes autem, quæ in contrarium adduci poſſent, referuntur à Molino *cap.* 18. eas autem hic non recenſeo; quia facillimè ſolui, & apud Molinum videri poſſunt.

§. II.

Verùm Epiſcopus, aliúſve iudex ordinarius, vel delegatus, dum ſuam iuriſdictionem, ſeu ſententiam per ſuos miniſtros exercere non poteſt, brachium ſæculare implorare valeat, & ſæculares iudices ad præſtandum auxilium cogere queat.

1 *Epiſcopi alique iudices Eccleſiaſtici brachium ſæculare implorare poſſunt.*

2 *Iudex Eccleſiaſticus, dum auxilio brachij ſæcularis indiget, cogere poteſt iudices ſæculares ad præſtandum auxilium.*

3 *Iudex ſæcularis negligens Eccleſiaſtico iudici petenti auxilium præſtare, qua pœna puniendus ſit.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Epiſcopi, aliíque iudices Eccleſiaſtici brachium ſæculare implorare poſſunt. Ratio eſt, tum quia ad actionem licitam, & honeſtam aliorum opem implorare licitum eſt. Ob id DD. communiter admittunt Principem poſſe in Bello iuſto infideles in ſuum auxilium conuocare, præciſa aliqua praua circumſtantia, vt docui *de contractibus.* tum quia id expreſsè colligitur ex *cap. periculoſum* 1. *de offic. ordin.* ex *cap. dilecto, de ſent. excomm.* & ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. ibi, *per ſuos proprios, aut alienos executores.* Ita Menochius *de arbit. lib.* 2. *caſu* 452. *num.* 4. Panormit. Iaſon, & alij, quos citat, & ſequitur Emanuel Rodriquez *quæſt. regul. quæſt.* 8. *art.* 4. Marcus Antonius Genuenſis *in praxi Curiæ Neapolit. cap.* 36. Farinacius *in praxi crimin. quæſt.* 97. *num.* 82. Alciatus, & Marta *locis ſuprà cit.* Cenedus *ad decret. collect.* 101. *n.* 12. *& ſeqq.* Auguſt. Barboſa *de poteſt. Epiſc.* 3. *p. alleg.* 107. *n.* 24. *& ſeq.* Riccius *in praxi implorationis brachij deciſ.* 320. in prima editione.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Iudex Eccleſiaſticus, dū auxilio brachij ſæcularis indiget, cogere poteſt iudices ſæculares ad præſtandum auxilium. Ratio eſt, tum quia Concilium Trident. cui Imperatores, Reges, & Principes interfuerunt, ſuumque conſenſum præſtiterunt, *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. dat facultatem iudicibus Eccleſiaſticis capiendi, vel quaſcunque oppignorationes faciendi, quoties expedire videbitur, per ſuos proprios, vel alienos executores; ſi ergo datur facultas capiendi, vel pignus faciendi per alienos miniſtros, & executores, cenſetur etiam data facultas cogendi ipſos executores ad præſtandum auxilium: nam conceſſa alicui facultate ad aliquid præſtandum, cenſentur etiam conceſſa illa omnia, quæ ad illam facultatem exercendam neceſſaria ſunt. *l.* 2. *ff. de iuriſd. omn. iud.* alioquin ea facultas inutilis eſſet. tum quia ſuperior poteſt inferiores ad actus licitos, & honeſtos obligare; ſed magiſtratus ſæcularis eſt inferior iudice Eccleſiaſtico. Ergo cogi poteſt ab Eccleſiaſtico iudice ad præſtandum ſibi auxilium in actibus iuſtitiæ, quos licitos, & honeſtos eſſe, nullus eſt ambigendi locus. Ita Farinac. *in praxi crimin. quæſt.* 97. *num.* 82. Decianus *in tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 10. *num.* 3. Menoch. *de arbit. lib.* 2. *caſu* 452. *num.* 2. Aualos *in direct. iud. Eccleſ.* 2. *p. cap.* 15. *num.* 32. Rodolphinus *tract. de brach. ſæcul. num.* 45. Emanuel Rodriquez *tom.* 1. *quæſt. regul. quæſt.* 8. *art.* 14. Franciſcus Molinus *de brachio ſæcul. cap.* 14. Cenedus *ad decret. collect.* 101. *num.* 12. Auguſtinus Barboſa *de poteſtate Epiſc.* 3. *p. alleg.* 107. *num.* 25. Abbas, Decius, Nauarr. & alij apud Marcum Antonium Genuenſem *cap.* 36. vbi teſtatur de communi Doctorum ſententia, & apud Iacobum Sbrozzium *quæſt.* 190. *num.* 5. *de offic. vicar.*

3 Addunt Menochius *loco cit.* Riccius *in praxi implorationis brachij* §. *notabilia n.* 2. iudices ſæculares, qui auxilium iudici Eccleſiaſtico, dum neceſſe eſt, præbere negligunt, ipſius arbitrio puniendos eſſe; quia in iure non eſt ſancita peculiaris pœna. Quamquam Franciſcus Molinus *de brachio ſæcul. cap.* 14. acriter reprehendit Menochium in hac parte.

Verumtamen eſt vſu, & praxi aliquibus in locis receptum eſſe vt præfati iudices ſola excommunicatione puniantur, donec debitam Eccleſiaſtico iudici obedientiam exhibuerint, & paruerint, teſte Menochio *loco cit.* Molino *cap.* 5. *&* 14. Aualos, & Rodriquez *locis citatis*; nulla enim facilior, & congruentior pœna imponi poſſe videtur, cùm pœnam pecuniariam, vel perſonalem Eccleſiaſticus iudex à laico magiſtratu, non niſi magna cum difficultate, vtplurimum, repetere valeat.

§. III.

Verùm ſæculares teneantur auxilium Eccleſiaſtico iudici petenti concedere, etiam non examinata cauſa, aut viſo proceſſu.

1 *Iudex ſæcularis tenetur auxilium præſtare iudici Eccleſiaſtico petenti, etiam non examinata iuſtitia cauſæ.*

2 *Et hoc valet etiam in cauſis mixti fori.*

3 *Præterea idem valet, etiam dum iudex Eccleſiaſticus aliquem ſæculari Curiæ puniendum tradit.*

4 *Iudex laicus non tenetur auxilium iudici Eccleſiaſtico præbere, dum conſtat de iniuſta ſententia.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Sæculares iudices tenentur auxilium Eccleſiaſtico iudici petenti concedere, etiam non examinata iuſtitia cauſæ, vel ſententiæ iudicis Eccleſiaſtici. Ita Alciatus *c.* 1. *de offic. ordinar.* Marta *de iuriſd.* 1. *p. q.* 51. Rodriquez, Marcus Antonius Genuenſis, & alij *locis cit.* contra Ceuallos *comm. opin.* 4. *p. quæſt.* 897. *num.* 89. Cenedum *ad decret. collectanea* 105. *num.* 13. & alios apud Auguſtinum Barboſam *loco cit. n.* 26. apud Riccium *in praxi implorat. brach.*

*reſolut.*286,*ad finem, in nonis*, apud Rolandum à Valle *conſil.*57.*num.*7. apud Sbrozzium *de vicario Epiſcopi quæſt.*190. *num.*7. & apud Molinum *de brach. ſecul. cap.*7. *num.*1. *& ſeqq. & cap.*9.*num.*24.*& ſeqq.* & apud Ceuallos *loco cit.* Ratio eſt, tum quia facultas cognoſcendi de iuſtitia cauſæ competit ſuperiori: magiſtratus autem ſæcularis non eſt ſuperior in cauſis Eccleſiaſticis. tum quia ſæculares non adſciſcuntur tanquam iudices, ſed tanquam executores ordinationis ab Eccleſiaſtico iudice factæ, vt dictum eſt *puncto* 2.*num* . . officium autem executoris non eſt cauſam cognoſcere, ſed exequi, quoties de iniuſtitia non conſtat. tum quia ſicut ſæcularis Princeps poteſt ſibi ſubditos ad bellum in neceſſitate compellere, & ſubditi tenentur ei obedire, quoties ipſis perſpicuum non eſt bellum iniuſtum eſſe; ita,&c. tum quia in dubio, præſertim in facto Principis, non præſumitur delictum. *l.merito. ff. pro ſocio.* ergo ſæculares vocati ad ferendam Eccleſiaſtico iudici [illegible] iniquè agunt, negligendo auxilium ferre, nondum . . ita iuſtitia cauſæ, & nondum examinatis actibus proceſſus; videntur enim delictum in facto iudicis Eccleſiaſtici præſumere. tum quia brachium ſæculare, vt plurimum, fruſtrà imploraretur, ſi auxilium à laicis præſtandum non eſſet, antequam acta proceſſus examinarentur; quamplures enim aſſerere auderent de iuſtitia proceſſus non conſtare. tum quia ſi diſſenſio, & controuerſia ſuper iuriſdictionis competentia, & præoccupatione oriatur inter ſæculares, & Eccleſiaſticum iudicem, ad iudicem Eccleſiaſticum pertinet iudicium ferre, an ipſi, vel potiùs ſæcularibus ea iuriſdictio competat, ex Couarr. *pract. quæſt. cap.*33. *num.*1. Molino *de brach. ſecul. cap.*9. *num.* 29. & aliis, quos retuli *diſp.*10. *de legibus*. ita etiam ſi dubium ſuboriatur inter Eccleſiaſticos, & ſæculares de iuſtitia cauſæ, aut proceſſus iuſtificatione, iudicis Eccleſiaſtici iudicio ſtandum eſt; conſequenter iudices ſæculares opem ferre tenentur, etiam non examinatis actibus proceſſus.

2 Hoc tamen limitatur primò à nonnullis Doctoribus in cauſis mixti fori. Ita Rodinus *in tract. de maieſt. Princip. num.*85. Rodriquez *loco citato*, & alij apud Iulium Clarum *in pract. crimin.* §. *fin. quæſt.*37. *&* 96. *verſ. quæro*; etiam *in fine*, apud Sbrozzium *loco cit. num.*9. & apud Molinum *de brachio ſeculari cap.*10.*num.*30.*& ſeq.*

Ego verò cum communi Canoniſtarum ſententia, neque in cauſis mixti fori hoc admittendum puto, vt patet ex allatis rationibus. Et hoc præſertim valet, dum Eccleſiaſticus iudex petit ſolùm familiam, qua executio ſententiæ, quam ipſe ferre intendit, faciliùs fiat, vt concedit idem Molinus *loco cit. cap.*10.*num.*32. cum Panormit. *in cap.*1. *de offic. ordin.* & Doctoribus aliis. Quamquam in cauſis mixti fori laicus iudex poteſt proprios proceſſus facere, & pœnam imponere, quatenus Eccleſiaſtici in debita delicto pœna imponenda defecerunt, vt patet ex dictis *in tract. de legibus*. & hic *in expoſitione Bullæ quæſt.*16. cum Iulio Claro, Farinacio, Couarruuia, & aliis communiter.

3 Secundò limitatur ab Auguſtino Barboſa *num.*17. & aliis, quos ipſe allegat, in caſu, quo iudex Eccleſiaſticus aliquem damnauit, cúmque ſæculari Curiæ puniendum tradidit: tunc enim ſæculares iudices non ſemper tenentur ſententiam iudicis Eccleſiaſtici exequi, non cognita cauſa, (excepta cauſa hæreſis, cuius cognitio Eccleſiaſtica eſt; conſequenter laicus ſententiam Eccleſiaſtici iudicis in cauſa hæreſis confeſtim exequi tenetur, ex communi Doctorum ſententia, teſte Claro §. *hæreſis num.*4. Molino & aliis, idémque conſtat ex *cap. vt inquiſitionis*, §. *prohibemus, de hæret.* & ex Bulla Bonifacij VIII. quæ incipit, *dilectus filius*, & refertur in fine decretorij Inquiſitorum.)

Sed hæc limitatio mihi diſplicet; quia reus non traditur iudicibus ſæcularibus puniendus tanquam iudicibus, ſed tanquam executoribus, adminiſtris, & adiutoribus fori Eccleſiaſtici; ſecus ſi tradatur ipſis tanquam iudicibus.

An autem in eo euentu ſtare poſſit proceſſui ab Eccleſiaſticis facto, colligitur ex dictis *de legibus diſput.*3. *quæſt.*7. §.6. *num.*3. licet in caſu ibi tradito aliter ſentiendum ſit.

Ex quo patet iudicem laicum teneri, abſque cognitione proceſſus fori Eccleſiaſtici, familiam accommodare, delinquentem in carcere, vel in triremibus detinere, quoties Eccleſiaſticus iudex id petit. Bald. *conſil.*91. *vol.*3. & alij communiter.

4 Limitatur tertiò, quoties conſtat de iniuſta ſententia iudicis Eccleſiaſtici: tunc enim iudex laicus brachium Eccleſiaſtico iudici præbere non tenetur. Hæc limitatio mihi probatur, tum quia nullus cooperari poteſt actioni iniquæ, & iniuſtæ: executio autem pœnæ, in ſententia iniuſta ſancitæ, eſt actio iniqua, & iniuſta. tum quia quod nullum eſt, nullam meretur executionem, *l.* 4. *ff. de re iud.* huiuſmodi autem ſententia irrita eſt, & nulla, vt probaui *in tract. de legibus*. Ita Menoch. *in tract. de retinend. poſſeſſ. remed.*3. *n.*360. *verſ. debet etiam iudex*, Iacobus Sbrozzius *de vicario Epiſcopi quæſt.*190. *num.*7. Molinus *de brach. ſecul. in cap.*9. *num.*27. *& cap.*11. *num.*35. *&* 45. Riccius *verbo praxis implorationis brachij, deciſ.*325. & alij communiter, quos præcitati Doct. referunt, & præſertim Molinus *num.*35. *citato*.

Hinc ſequitur primò, ſæculares iudices non teneri brachium Eccleſiaſtico iudici concedere ad aliquem puniendum, quem conſtat non ſeruato iuris ordine, aut abſque legitima probatione ab Eccleſiaſtico iudice damnatum fuiſſe, hæc enim ſententia iniuſta eſt. Ita Doctores communiter.

Secundò iudicem laicum non teneri opem præſtare iudici Eccleſiaſtico, dum eius brachium petitur, pendente legitima appellatione ad ſuperiorem: nam per legitimam appellationem cauſa ad ſuperiorem iudicem deuoluta eſt; conſequenter is, à quo legitimè appellatum fuit, iniquè, & iniuſtè procedit, cùm appellatione pendente nihil innouandum ſit. *l.*1. *ff. nihil nouari appell. pend.* Ita Oldradus *conſil.*84. & alij apud Sbrozzium *loco cit. n.*11. & apud Riccium *deciſ.*322.

QVÆSTIO XXI.

De excommunicatione contra inuadentes, & occupantes ciuitates, terras, loca, aut iura Eccleſiæ Romanæ, vel iuriſdictionem in illis vſurpantes, aut vexantes.

TENOR BVLLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per ſe, ſeu alios directè, vel indirectè ſub quocunque titulo, vel colore inuadere, deſtruere, occupare, & detinere præſumpſerint in totum, vel in partem, Almam Vrbem, Regnum Siciliæ, Inſulas Sardiniæ, & Corſicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Thuſcia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venuſinum, Sabinenſem, Marchiæ Anconitanæ, Maſſæ Trebariæ, Romandiolæ,

Campaniæ, & maritimas Prouincias, illarúmque Terras, & loca, ac Terras ſpecialis commiſſionis Arnulforum, ciuitatéſque noſtras, Bononiam, Caſenam, Ariminum, Beneuentum, Peruſium, Auinionem, ciuitatem Caſtelli, Tudertum, Ferrariam, Clomacum, & alias ciuitates, terras, & loca, vel iura ad ipſam Romanam Eccleſiam pertinentia, dictæque Romanæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiecta, necnon ſupremam iuriſdictionem in illis Nobis, & eidem Romanæ Eccleſiæ competentem de facto vſurpare, perturbare, retinere, & vexare varijs modis præſumunt, nec non adhærentes, fautores, & defenſores eorum, ſeu illis auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtantes.

IN hac quæſtione tria principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quodnam ſit iſtius excommunicationis ſubiectum, ſeu quænam perſonæ excommunicationem huius canonis incurrant, vſurpando terras, iuriſdictionem, & iura Eccleſiæ Romanæ, aut aliam actionem hic interdictam faciendo.

Tertiò, quænam bona, & iura inuadi, vſurpari, aut vexari prohibeantur.

PVNCTVM I.

Quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis pœna prohibeantur.

1 *Explicatur materia in genere iſtius excommunicationis.*
2 *Explicantur in ſpecie actiones in hoc prohibitæ.*
3 *Quid ſit* inuadere.
4 *Aggrediens iniuſtè aliquod oppidum Rom. Eccleſiæ, aut illud deſtruens, excommunicationem incurrit.*
5 *Inuadens partem oppidi, vel prouinciæ, excommunicationem incurrit.*
6 Deſtruere *quid ſit.*
7 *Occupans ciuitates, vel loca Eccleſiæ Romanæ, excommunicationem incurrit.*
8 *Qualibet iſtarum actionum ſufficit ad incurrendam excommunicationem huius canonis.*
9 *Aggrediens ciuitatem, ſeu oppidum Rom. Eccleſiæ, excommunicationem incurrit; etiamſi hoc faciat abſque animo ſubtrahendi illas ab Eccleſia Rom.*
10 *Factio inuadens vrbem ad opprimendam alteram factionem ibi exiſtentem, excommunicationem incurrit.*
11 *Deprædantes terras Rom. Eccleſiæ animo ſolum furandi, non incidunt in excommunicationem.*
12 *Inuadens, vel occupans ciuitatem, vel oppidum cauſa compenſationis faciendæ, aut iniuriæ vlciſcendæ, excommunicationem incurrit, ſi hoc iniuſtè faciat.*
13 *Vſurpans ſupremam iuriſdictionem Rom. Eccleſiæ excommunicationem incurrit.*
14 *Perturbans præfatam iuriſdictionem in excommunicationem incidit.*
15 *Vſurpans iuriſdictionem ſupremam, excommunicationem incurrit, ſiue iuriſdictio temporalis ſit, ſiue ſpiritualis.*
16 *Quid intelligatur nomine* ſupremæ iuriſdictionis.
17 *Impediens executionem ſententiæ à Summo Pontifice, vel alijs, qui præſunt conſultationi lata, excommunicationem incurrit.*
18 *Banniti, aut alij, qui ciuitatem ingrediuntur, aſſerentes ſe commiſſarios, vel legatos Summi Pontificis eſſe, excommunicationem incurrunt.*
19 *Vendens oppida ſtatus Eccleſiaſtici excommunicationem incurrit.*
20 *Impediens, aut vexans iudicem in aliqua ciuitate circa ipſius iuriſdictionem non incurrit excommunicationem.*
21 *Vſurpans, vel perturbans ſupremam Romanæ Eccleſiæ iuriſdictionem ſede vacante excommunicationem incurrit.*
22 *Vſurpans iuriſdictionem incurrit excommunicationem, etiam præciſis alijs actionibus.*
23 *Exercens, vel retinens ſupremam iuriſdictionem ex legitima conceſſione, non incurrit excommunicationem.*
24 *Rex Hiſpaniarum exercens ſupremam iuriſdictionem in Sicilia an excuſetur.*
25 *Vſurpans, vel inuadens loca Romanæ Eccleſiæ ex ignorantia, non incurrit excommunicationem.*
26 *Adhærens vſurpanti bona Romanæ Eccleſiæ excommunicationem incurrit.*
27 Adhærere *quid ſit.*
28 *Approbans vſurpationem, vel turbationem ſupremæ iuriſdictionis, aut locorum Eccleſiæ Romanæ ſubiectorum, excommunicationem incurrit.*
29 *Præſtans actionem acceſſoriam in canone prohibitam non incurrit excommunicationem, nondum ſecuta aliqua actione principali.*
30 *Faciens plures actiones ſub excommunicatione prohibitas tot excommunicationes incurrit, quot ſunt actiones moraliter interruptæ.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo Eccleſia Romana offenditur inuaſione, & occupatione terrarum, vel iurium temporalium ad ipſam pertinentium, aut vſurpatione, vel perturbatione ſupremæ iuriſdictionis, quam Romana Eccleſia in illis terris habet. Hæc propoſitio ex proximè dicendis perſpicuè conſtabit, & in ea conueniunt omnes DD. huius canonis interpretes.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 ACtiones, in quibus præfatum ſacrilegium conſiſtit, & quibus Eccleſia Romana in præfatis bonis temporalibus offenditur, ſunt octo principales, & quinque acceſſoriæ.

Prima actio principalis eſt per ſe, vel per alium, directè, vel indirectè, ſub quocunque titulo, & colore inuadere cum præſumptione terras, & loca in totum, vel in partem, aut iura ad Romanam Eccleſiam pertinentia, ipſique mediatè, vel immediatè ſubiecta.

Sed pro maiori iſtius actionis intelligentia nonnulla dubia explicanda, & diſſoluenda ſunt,

3 Dubium eſt primò, quid ſit *inuadere.*

Reſpondet Vgolinus hic *cap.* 20. *num.* 3. *verſ. quoad ſecundam*, Filliucius *tract.* 16. *num.* 62. Antonius de Souſa hic *cap.* 21. *num.* 2. Suarez *de cenſuris diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 104. *inuadere* idem eſſe, ac hoſtiliter aggredi. Quamobrem præfati DD. arbitrantur excommunicationem non incurri, niſi inuaſio, & aggreſſio hoſtilis ſit. Idem ſentire videntur de verbo *deſtruere*, nam ex Suarez *loco cit. inuadere*, & *deſtruere* ſignificant hoſtilem incurſum. Ratio eſt, quia Bulla, quæ hoc tempore promulgatur, conformis videtur Bullæ Sixti V. & Gregorij XIII. in Bulla autem Sixti V. & Gregorij XIII. verbis *inuadere*, & *deſtruere* addebatur particula *hoſtiliter.*

Sed

Sed mihi probabilius dicendum videtur, *inuadere* idem eſſe, ac iniuſtè aggredi; etiamſi hoſtiliter id non fiat. Ratio eſt, tum quia inuaſio ex ſua natura non importat hoſtilem incurſum, ſed iniuſtam aggreſſionem; ergo hoſtilis animus ad inuaſionem fruſtra requiritur. tum quia mutatio verborum mutationem diſpoſitionis arguit; cùm ergo in noſtra Bulla non addatur particula, *hoſtiliter*, cenſetur etiam mutata diſpoſitio; conſequenter illa particula hoc tempore ſine fundamento ſubintelligitur. Ex quo patet reſponſio ad rationem Suarez, Vgolini, & aliorum. Idem à fortiori dicendum eſt de verbo *deſtruere*.

4 Hinc ſequitur, illum qui oppidum aliquod Romanæ Eccleſiæ iniuſtè aggreditur, vel deſtruit in totum, vel in partem, conſentiente illius oppidi Gubernatore, affici excommunicatione iſtius canonis: hic enim licèt non videatur hoſtiliter inuadere, vel deſtruere, cùm pacificè, ſine armis, & de conſenſu Gubernatoris id faciat, vt ſuppono: quia tamen Gubernatoris conſenſus iniuſtus eſt, & inualidus, non tollit iniuſtitiam aggreſſionis, vel deſtructionis; licèt rationem hoſtilis incurſionis auferre videatur. Ita ſentire videtur Alterius hìc *lib.5. diſputat.21. cap. 1. col. 1. verſ. inuadere*, & Duardus hìc *canone 20. quæſt.4.*

5 Secundò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam huius canonis excommunicationem ſatis ſit partem prouinciæ, ciuitatis, vel oppidi inuadere.

Reſpondeo affirmatiuè; quia in textu diuiditur, *in totum, vel in partem.*

Tertiò dubium eſt, quomodo intelligenda ſint illa verba, *per ſe, vel per alium, directè, vel indirectè, ſub quouis prætextu, vel colore, cum præſumptione.*

Reſpondeo explicationem iſtorum verborum ſatis conſtare ex dictis in præcedentibus quæſtionibus, præſertim *quæſt.9.12.13.14.* & aliis.

Iſtæ omnes particulæ applicantur etiam omnibus aliis actionibus in hoc canone principaliter prohibitis, vt patet legenti textum.

Ex quo ſequitur, illum affici excommunicatione, qui inuadit per ſe immediatè, aut per milites, & exercitum; ſatis enim eſt inuadere, vel occupare, per ſe, vel per alium. Idem dic de eo, qui ciues cogit, ſuadet, vel ſubornat, vt ſe illi dedant, & ab Eccleſiæ poteſtate recedant; hic enim ſecuta traditione incurrit, quia ſatis indirectè inuadere videtur. Idem valet in eo, qui prætextu iniuriæ à ciuibus acceptæ, vel prætextu donationis, aut præſcriptionis vrbem inuadit, demolitur, vel retinet; ſatis enim eſt hoc agere quouis prætextu.

Secunda actio principaliter prohibita eſt deſtruere.

6 Rogabis, quid ſit *deſtruere*.

Reſpondeo idem eſſe, ac corrumpere, ſeu extructum diruere, ſeu demoliri, & deuaſtare, & hoc ſufficit ad excommunicationem contrahendam; etiamſi hoſtilis actio non adſit; ſufficit enim iniuſta demolitio, vt in explicatione primæ actionis dictum eſt.

7 *Tertia actio* eſt occupare: hoc autem nihil aliud eſt, quàm rapere, aut vſurpare, vel, vt alij Doctores communiter loquuntur, nihil aliud eſt, quàm captum vi tenere.

Quarta actio eſt detinere. Hoc autem ſignificat rem iniuſtè occupatam non reſtituere, vel, vt alij DD. communiter aiunt, nihil aliud eſt, quàm rem acquiſitam ſponte tenere; etiamſi ipſe detinens non inuaſerit.

Ex quo ſequitur hæredem illius, qui iniuſtè inuaſit, vel occupauit, vinculo huius canonis obſtringi, ſi rem à parente iniquè occupatam detineat.

Idem dic de legatario, vel donatario, vel emptore, cui legato, vel donatione, aut venditione terra antea iniquè occupata relinquitur, donatur, venditur, eámque legatarius, vel donatarius, vel emptor detinet; quia iſti omnes iniuſtè detinent, cùm nemo plus iuris in alium transferre poſſit, quàm ipſe habeat. Ita Vgolinus hìc, §.1. *verb.4.* Duardus *canone 20. quæſt.4. num.3.* Filliucius *tract. 16. cap.3. quæſito 7. num.64.* Alterius *diſputat.21. cap.1.*

8 Circa prædictas quatuor actiones dubium eſt primò, vtrùm quælibet ipſarum ſufficiat ad excommunicationem huius canonis incurrendam.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, tum quia particula, *&*, quæ in hoc canone apponitur, licèt, regulariter loquendo, & ex ſui natura ſit copulatiua, & coniunctiua; nihilominus diſiunctiuè accipitur, quoties ſubiecta materia id exigit, aut quoties ponitur inter ea, quæ incompatibilia ſunt. Gonzalez *ad regul.8.gloſ.3.num.14.* Cenedo *pract.quæſt.ſing.50.num.7.* & alij apud Auguſtinum Barboſam *dictione 93. num.18.* hic autem ſubiecta materia exigit, vt prædictæ actiones diſiunctiuè accipiantur; alioquin ſufficienter conſultum non eſſet bonis Eccleſiæ Romanæ; quia raro, & ferè nunquam iſtæ actiones ſimul fiunt. Præterea illa dictio, *&*, ponitur inter incompoſſibilia. nam deſtruere, & detinere incompoſſibilia ſunt: quod enim deſtructum eſt, occupari, & detineri non poteſt. tum quia noſtra Bulla in hac parte conformis eſſe debet Bullis aliorum prædeceſſorum; rationabiliter enim præſumi non debet Summum Pótificem Vrbanum VIII. voluiſſe derogare conſtitutionibus, in vtilitatem Romanæ Eccleſiæ ab aliis editis: in Bullis autem prædeceſſorum, præſertim Gregorij XIII. apponebatur particula alternatiua, & diſtinctiua, *vel.* Alterius *diſput.21. cap.1. col.8.verſ.dixi.* Suarez *de cenſuris diſput.21.ſect.2.num.105.* Duardus *canone 20.quæſt.2.num.2.*

Hinc ſequitur eum, qui inuadit ciuitatem, etiamſi illam detinere non poſſit, affici excommunicatione. Idem dic de eo, qui iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ in terris eiuſdem Eccleſiæ vexat, vel perturbat; etiamſi eam ſibi non vſurpet, vna enim actio ſufficit.

9 Secundò dubium eſt, vtrùm quælibet prædictarum actionum ad excommunicationem incurrendam ſufficiat; etiamſi fiat abſque animo ſubtrahendi terras, vel alia loca poteſtati, & iuri Eccleſiæ Romanæ ſubdita.

Reſpondeo ſufficere, etiamſi abſque præfata intentione fiat. Ratio eſt, quia Summus Pontifex prædictam intentionem, ad excommunicationem incurrendam, non requirit, ſed abſolutè loquitur; ergo fruſtrà, & ſine fundamento quis talem intentionem requirit. Ita Caiet. *de excommunicatione cap.17.* Suarez *diſput.21. ſect.2.num.105.* Reginaldus *lib.9. ad finem n.388.* Duardus hìc *canone 20. quæſt.5.* Alterius *diſput.21. cap.1.col.2.* Filliucius *tract.16. cap.3.quæſito 7.num.63.* Sayrus *lib.3.c.24.n.5.*

10 Hinc ſequitur, dum factio in ciuitatibus Papæ exiſtit, & altera factio extra vrbem exiſtens vrbem inuadit, milites, & Duces iſtius factionis inuadentis, excommunicationis pœna obſtringi; etiamſi vrbem inuadant animo opprimendi aduerſarios; non verò intentione ſubtrahendi vrbem à poteſtate Papæ. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex ſine reſtrictione loquitur. tum quia huiuſmodi inuaſio fieri non ſolet ſine aliqua ciuitatis deſtructione. Ita Sayrus *lib.3.cap.24.num.5.* & omnes alij præcitati DD.

Imò Alterius *lib.5. diſput.21. col.2. verſ. dubitari poteſt*, Sayrus *loco citato*, Duardus *loco cit. quæſt.5. ad finem*, exiſtimant hac eadem excommunicatione ligari bannitos, alióſque facinoroſos homines, qui terras Romanæ Eccleſiæ deprædantur, & incolas occidunt.

11 Sed oppoſitum mihi verius videtur, ſi id faciant animo ſolùm furandi, & ſurripiendi, ſeu intentione comparandi ſibi victum, aut vindictam de inimicis ſumendi: non autem intentione occupandi, & detinendi terras, in quibus prædas agunt. Ratio eſt, quia non dicuntur aggredi, ſeu inuadere, deſtruere, occupare, & detinere terras, & loca Romanæ Eccleſiæ, ſed potiùs ingredi terras, & in illis furta, & latrocinia committere, nec iuriſdictionem

impedire

impedire videntur, niſi per accidens. Ita ſentire videtur Vgolinus hic §. 1. *ſub finem*, Filliucius *tract.* 16. *quæſito* 9. *num.*68. & alij, qui ad inuaſionem, vel deſtructionem, hoſtilem incurſum requirunt.

Secus dic, ſi præfati homines ciuitatem, aut oppidum, propriè loquendo, inuadant, occupent, vel detineant, vel in totum, vel in partem illud deſtruant; tunc enim perſpicuum eſt excommunicatione ligari, quia actionem ſub excommunicatione vetitam agunt. Et in hac re multum facit modus, quo actionem præſtant; fieri enim poteſt, vt actio vno modo in hoc canone prohibeatur, non autem alio.

An verò banniti, aut alij, qui bannitos domi excipiunt, alia excommunicatione afficiantur, infrà oſtendam, dum loquar de excommunicationibus contra omnes.

12 Tertiò dubium eſt, vtrùm ad euitandam iſtam excommunicationem ſatis ſit aliquam ex præfatis actionibus facere cauſa compenſandi damni, aut prætextu alicuius iniuriæ vlciſcendæ ſibi ab aliqua ciuitate illatæ.

Reſpondeo non ſatis eſſe, quoties huiuſmodi prætextus rationem iniuſtæ actionis, & præſumptionis non aufert. Ratio eſt, quia Summus Pontifex prohibet prædicta fieri cum præſumptione, ſub quocunque titulo, vel colore. Ita ſentire videtur Vgolinus hic §. 1. *verſ.*4. Duardus hic *quæſt.*10. *num.*2. Viualdus hic *num.*1. Filliucius *num.* 67. aſſerentes excommunicationem contrahi ab inuadente, vel occupante, etiamſi dicat iniuriam, vel damna ſibi à prædictis locis fuiſſe illata, vel ſe ius in ipſis habere, aut titulo donationis, præſcriptionis, aut iure belli ſibi competere. Secus dicendum eſt, quoties titulus probabilis eſt, vt dicam *dub.* 4. poſt explicationem quatuor actionum proximè ſequentium.

13 *Quinta actio* eſt de facto vſurpare ſupremam iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ. Is autem vſurpare dicitur, qui aliquid tanquam ſibi debitum, & ad ſe pertinens accipit, vel tenet, vt alibi explicaui.

14 *Sexta* eſt præfatam iuriſdictionem de facto perturbare.

Septima eſt eandem retinere.

Octaua eandem vexare. Quid autem ſit *perturbare, retinere*, aut *vexare*, ex propria, & vſitata ipſorum verborum ſignificatione omnibus clarè conſtat, & in præcedentibus ſufficienter explicatum eſt.

15 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm nomine iuriſdictionis in hoc loco intelligatur ſpiritualis, an temporalis.

Reſpondeo intelligi temporalem. tum quia Summus Pontifex de ſpirituali ſufficienter egerat in præcedentibus, præſertim excommunicatione ſecunda. tum quia id apertè colligitur ex præcedentibus verbis iſtius canonis, in quibus Summus Pontifex de bonis, & iuribus temporalibus locutus fuerat; ergo etiam in ſubſequentibus Bulla intelligitur de iuriſdictione temporali. Ita communiter interpretes huius canonis.

16 Secundò dubium eſt, quid nomine *ſupremæ iuriſdictionis* intelligatur. Vgolinus hic *verſ. necnon num.*1. Filliucius *tract.* 16. *cap.*3. *quæſito* 9. *num.* 67. & Duardus hic *quæſt.* 8. intelligi putant dominium decretum, & vtile, quod Eccleſia in locis, & iuribus in hoc canone expreſſis habet.

Alter verò loco proximè citando, & alij nomine *ſupremæ iuriſdictionis* intelligunt merum imperium; hoc enim eſt ſuprema iuriſdictio, ex gloſſa *in l. imperium. ff. de iuriſdict. omn. iud. & cap. quod tranſlationem, de offic. deleg.* nihil autem aliud videtur eſſe merum imperium, quàm poteſtas gladij, quam Eccleſia habet ad puniendos in ſuo territorio facinoroſos. Ita Alterius *lib.* 5. *diſput.* 20. *cap.* 1. *col.* 3. *verſ. per ſupremam*, nec diſſentiunt in hac parte Vgolinus, & Duard. *locis citatis*. Quod autem nomine *iuriſdictionis* non intelligatur dominium directum & vtile, probatur, tum quia hoc ſatis exprimitur in præcedentibus verbis, ſaltem ibi, *loca, vel iura*. tum quia ſequeretur omnes habentes dominium directum, & vtile alicuius loci, dici poſſe ſupremam iuriſdictionem habere, quod falſum eſſe arbitror.

Ego verò nomine *ſupremæ iuriſdictionis* eam intelligo, quæ competit Summo Pontifici, vt Princeps eſt, circa res magni præiudicij, vt ſunt cauſæ ſtatus, cauſæ ſanguinis, confiſcationis bonorum, & ſimilia: hæc enim in ſtatu Eccleſiaſtico ad ſupremam Romanæ Eccleſiæ auctoritatem pertinent, & in his de re magni momenti agitur. Ita ſentire videntur Iaſon, & Bartol. *in l. imperium, citata*, vbi loquentes de maxima iuriſdictione, eam maximam appellant, ad quam pertinet tractatio rei magni præiudicij.

17 Hinc ſequitur primò, eum, qui executionem ſententiæ, cauſa punitionis corporalis, aut confiſcationis bonorum, à Summo Pontifice, vel ab Illuſtriſſimis Cardinalibus, qui conſultationi ſtatus Eccleſiaſtici, ex ordine Sanctiſſimi præſunt, latæ, impedit, ſeu perturbat, affici excommunicatione iſtius canonis; quia ſupremam iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ impedire dicitur.

18 Secundò ſequitur bannitos, & alios, qui aliquam Romanæ Eccleſiæ prouinciam, vel ciuitatem intrant, aſſerentes ſe commiſſarios, ſeu Legatos eſſe Summi Pontificis, excomunicationis pœna obſtringi; quia conſtitutio huiuſmodi commiſſariorum ad ſupremam Romanæ Eccleſiæ iuriſdictionem pertinet, conſequenter gerentes ſe tanquam commiſſarios, ſupremam iuriſdictionem vſurpant. Ita Sayrus *lib.* 5. *cap.* 24. *num.* 5. Duardus hic *q.* 8. *num.*2. & alij, qui ritè obſeruant ad incurrendam huius canonis excommunicationem non opus eſſe, vt iuriſdictio vi, & armis vſurpetur, perturbetur, aut vexetur; ſed ſatis eſſe, vt id fraude, & dolo fiat abſque vi: hoc enim pacto dicitur de facto vſurpari, aut vexari, vt in textu dicitur.

19 Tertiò vendentem ciuitates, vel oppida ſtatus Eccleſiaſtici affici excommunicatione huius canonis; quia venditio ciuitatum, & oppidorum res magni præiudicij eſt, & ad ſupremam pertinet iuriſdictionem. Hoc pacto intelligi poteſt Vgolinus, & Duardus.

20 Quartò ſequitur illum, qui iudicem in aliqua ciuitate vexat, & impedit circa ipſius iuriſdictionem, vel ipſius iuriſdictionem vſurpat, non affici excommunicatione iſtius canonis; quia non vſurpat ſibi, nec perturbat ſupremam iuriſdictionem, niſi fortè id faciat animo ſibi talem iuriſdictionem applicandi, eámque paulatim ſibi vſurpandi, ita vt Romana Eccleſia ea iuriſdictione priuetur: tunc enim diceretur ſibi iura Eccleſiæ Romanæ vſurpare, ac detinere, vt in præcedentibus explicatum eſt. Idémque in terminis tradit Alterius *diſput.* 21. *cap.* 1. *col.* 8. *in principio verſ. per ſupremam.*

21 Tertiò dubium eſt, vtrum vſurpans, vel perturbans ſupremam Romanæ Eccleſiæ iuriſdictionem, Sede vacante in huius canonis cenſuram incidat. Ratio dubitandi eſt, quia in Bulla dicitur, *ſupremam iuriſdictionem Nobis, & eidem Romanæ Eccleſiæ competentem*, vbi notanda eſt illa particula, *Nobis*; iuriſdictio enim non competit Summo Pontifici mortuo, quia ipſo mortuo, poteſtas quoad ipſum extinguitur; alioquin ſi à mortuis ad vitam miraculoſè excitaretur, creato nouo Pontifice, Pontificatus illi reſtituendus eſſet, quod non eſt admittendum, vt alibi docui.

His non obſtantibus cenſeo vſurpantem, aut perturbantem præfatam iuriſdictionem Sede vacante, in cenſuram huius canonis incidere; quia verba canonis in tali euentu ſufficienter verificantur: nam verbum illud, *Nobis*, verificatur de Summo Pontifice, à quo Bulla edita eſt, vel de futuro, & ponitur loco dignitatis Pontificiæ, quæ nunquam perit, licèt perſona pereat.

22 Quartò dubium eſt, vtrùm præfatæ quatuor actiones copulatiuè, an diſiunctiuè intelligendæ ſint.

Reſpondeo

Reſpondeo diſiunctiuè intelligendas eſſe, ſicut dictum eſt de quatuor primis proximè præcedentibus *dub.1.num.8.*

23 Quintò dubium eſt, vtrùm exercentes, ſeu retinentes ex priuilegio, & legitima conceſſione ſupremam iuriſdictionem in locis in hac Bulla expreſſis, afficiantur excommunicatione.

Reſpondeo negatiuè, quia Bulla excommunicat vſurpantes, perturbantes, vel retinentes de facto: qui autem hæc retinet, vel facit ex conceſſione, non dicitur retinere de facto, ſed de iure.

24 Hoc pacto excuſari poſſe Potentiſſimum noſtrum Hiſpaniarum Regem, qui ſupremam iuriſdictionem in Sicilia, & Sardinia obtinet, & Rempublicam Genuenſem, quæ eandem iuriſdictionem in Corſica exercet, teſtantur Vgolinus hic §.1. *col.*4. Reginald. *lib.9. num.*387. Filliucius hîc *tract.16.cap.3. quæſito 9. num.*68. Alter. *lib.5. diſput.21.cap.1.col.6 verſ.per illam,& cap.2.col.3.4.& 5.* vbi etiam oſtendit, quo pacto Genuenſes, & Rex Hiſpaniarum excuſari poſſint, etiamſi hoc tempore cenſum Sedi Apoſtolicæ non ſoluant: cenſus enim Genuenſibus remiſſus fuit a Lucio II. & veroſimile eſt Sardiniam a Bonifacio VIII. qui Iacobum ſecundum Aragoniæ Regem Pontificio diplomate Sardiniæ Regem creauit, liberè conceſſam fuiſſe, ſicque immunem ad Reges Aragoniæ perueniſſe, ac proinde ad Ferdinandum cognomento Catholicum, ad Carolum V. & ad Philippos eius ſucceſſores. Videri poteſt Alterius *loco citat. cap.2. verſ. de Inſulis Sardiniæ.*

Obiicies, omnia priuilegia ſub quacunque forma, etiam per modum contractus, conceſſa, reuocantur in hac Bulla ſub finem: ergo præfati Principes excuſari non poſſunt prætextu conceſſionis, & priuilegij.

Reſpondeo priuilegia reuocari quoad actiones ſub cenſura prohibitas in hac Bulla. in Bulla autem interdictum eſt præfata bona, vel ſupremam iuriſdictionem de facto vſurpare, perturbare, vel retinere. Qui autem ex legitima conceſſione retinet, non dicitur de facto vſurpare, vel retinere; alioquin ſequeretur etiam omnes conceſſiones feudales, & emphyteuticas per Bullæ publicationem irritari, & reuocari, quod dici non poteſt.

Maior difficultas eſt circa Monarchatum Auguſtiſſimi Regis in Sicilia, quem Baronius *anno* 1097. *pag.*677. eiuſque compendiatores Bzouius *eodem anno num.* 6. *pag.*266.*& ſeqq.*& præcipuè Spondanus *eodem anno à n.*1. *vſque ad* 45. reuicere, & euertere acerrimè conantur: aliud enim eſt ſuprema iuriſdictio, aliud Monarchia.

Oppoſitum tenent Faſſellus Siculus, Io. Lucas Barberius, & alij recentiores rerum Hiſpaniarum hiſtorici.

Verùm hæc ego miſſa facio; quia meum non eſt falcem mittere in meſſem alienam.

25 Sextò dubium eſt, vtrùm qui inuadunt, vſurpant, detinent, aut vexant prædicta loca, vel iuriſdictionem, ignorantes conſtitutionem huius Bullæ, aut prædicta bona ad Eccleſiam Romanam pertinere, in excommunicationem huius canonis incidant.

Reſpondeo non incidere; quia Summus Pontifex excommunicat præſumentes: præſumptio autem ſcientiam, aut ingentem temeritatem requirit, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere*, cum communi DD. ſententia.

Idem a fortiori iudicandum eſt, ſi prædicta fiant bona fide, & cum probabili titulo, iuxta prudentum hominum iudicium: tunc enim cum deficiat culpa, certum eſt non incurri pœnam, quæ grauem culpam ſupponit, vt bene Suarez *de cenſuris diſputat.21.ſect.2.num.*105. allegans Caietanum *in ſumma cap.*31. *verſ.*4. Duardus hic *canone* 20. *quæſt.*6.

Hactenus explicauimus actiones principales, modò ſupereſt, vt actionum minus principalium, & acceſſoriarum interpretationem aggrediamur.

26 *Prima actio acceſſoria* eſt adhærere delinquentibus prædicta facientibus. Is autem adhærere dicitur, qui alicuius factionem liberè ſequitur abſque præuio pacto ad diſtinctionem confœderationis, quæ pactionem requirit. Vide gloſſam *in cap. olim, de accuſat. & in cap. vt circa, de re iud.* & Felinum *ſuper rubr. num.*18. *de treuga, & pace.*

Hinc ſequitur eos, qui conſiliis huiuſmodi delinquentium aſſiſtunt, illiſque in ſua mente conſentiunt, licèt poſitiuè ad illorum conſilium non cócurrant, nec votum ferant, cenſura huius canonis obſtringi; quia adhærere dicuntur.

27 Idem dic de aliis alia ratione delictum approbantibus, antequam perpetretur. Dico *antequam perpetretur*; quia ſi quis perpetrato delicto, illud approbet, non videtur reus excommunicationis; quia nullam facit actionem in ordine ad delictum, intuitu cuius actiones acceſſoriæ interdictæ ſunt, niſi forte crimen tractum habeat ſucceſſiuum: tunc enim adhærens huiuſmodi actioni, aut ad illam aliqua ratione concurrens, excommunicationem incurrit. Imò dici poteſt participare in crimine criminoſo, vt ſi quis Vrbem Sedis Apoſtolicæ iniuſtè detineat, & alter adhæreat approbando huiuſmodi detentionem: tunc enim præſtat actionem acceſſoriam in ordine ad principalem; conſequenter excommunicatione ligatur. Et hoc verum arbitror, etiamſi huiuſmodi approbatio, ſeu adhæſio re ipſa non influat in delictum: poteſt enim quis alicui factioni adhærere, etiamſi contingat factionis auctores ipſius ope non vti, nec ad patrandum delictum ob ipſius adhæſionem moueri; alioquin ſi potiùs eius influxus exigeretur, fruſtrà addita fuiſſet hæc particula, *adhærentes*, cùm ij, qui aliqua ratione opem, & influxum exhibent, ſub verbis ſubſequentibus ſufficienter exprimantur. Additam autem exiſtimo particulam *adhærentes*, tum in deteſtationem peccati; tum ad præcauendum cooperationis, & damni periculum; quia facillimè fieri poteſt, vt qui mente adhæret, & voluntatem ſuam delinquentibus, aut aliis prodit, opem etiam, & auxilium præbeat. Contrarium tenet Filliucius *tract.16.cap.3. ad finem num.*69. vbi aſſerit adhærentes excommunicatione ligari, ſi præſumant aliquam ex prædictis actionibus prohibitis facere.

Secunda actio acceſſoria eſt fauere.

Tertia auxiliari.

Quarta conſulere.

Quinta defendere. Quid autem vnaquæque iſtarum actionum ſignificet, ſæpiùs in præcedentibus explicauimus.

Hinc ſequitur eum, qui equos, arma, milites, victualia, opes, pecunias, aut res alias præbet, aut conſulit, ſuadet, hortatur, aut tranſitum per ſua loca concedit ad faciendam aliquam actionem principaliter prohibitam, affici excommunicatione iſtius canonis; quia iſti non ſolùm adhærentes, verùm etiam ſequaces, & fautores vocantur.

28 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ad incurrendam excommunicationem quælibet actio acceſſoria per ſe ſufficiat, aut neceſſe ſit, vt aliqua actio principalis ſequatur.

Reſpondeo actionem acceſſoriam per ſe non ſufficere, niſi actio aliqua principalis ſequatur. Ratio eſt, quia cùm actiones acceſſoriæ intuitu principalium prohibeantur, excommunicatio non incurritur, nondum ſecuta aliqua principali actione, vt in præcedentibus quæſtionibus ſæpiùs dixi. Idemque in terminis tradidit Alter. hic *diſp.21. cap.1.col.7.verſ. meritò hic dubitari poteſt*, Filliucius *tract.16. cap.3.ad finem num.*69.

29 Secundò dubium eſt, vtrùm præſtans plures ex præfatis actionibus, tot excommunicationes incurrat, quot ſunt actiones, quas præſtat, vt, ſi inuadat, occupet, & deſtruat.

Reſpondeo tot excommunicationes incurrere, quot

ſunt

ſunt actiones moraliter interruptæ: tunc enim ſunt plures tranſgreſſiones moraliter, & plura numero peccata; conſequenter plures cenſuræ, quæ ob tranſgreſſiones, & peccata in hac Bulla prohibita incurruntur. Secus ſi tranſgreſſiones non ſint moraliter diſtinctæ, vt ſi quis vrbem inuadat, & ſtatim deſtruat: tunc enim eſt vnum numero peccatum; conſequenter vna excommunicatio contrahitur. Ita Alterius hîc *diſputat. 21. cap. 1. columm. 5. verſ. ſed dubitari*, Duardus hîc *quæſt. 3.* Suarez, & alij, quos retuli *de cenſuris in genere*, contra Vgolinum hîc §. 2. *num.* 4. Filliucium *tract.* 16. *c.* 3. *quæſ.* 9. *n.* 68. & alios.

PVNCTVM II.

Quódnam ſit iſtius excommunicationis ſubiectum, ſeu quænam perſonæ cenſuram huius canonis incurrant, inuadendo, vel vſurpando bona, vel iura Eccleſiæ Romanæ, aut ſupremam illius iuriſdictionem perturbando, &c.

1 *Enumerantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*

2 *Iuſtè inuadens, vel occupans bona Eccleſiæ Romanæ non incurrit excommunicationem.*

3 *Promulgatio Bullæ an ſufficiat ad interrumpendam præſcriptionem.*

4 *Poſſidens bona Eccleſiæ non tenetur illa ſuperueniente dubio reſtituere, niſi de rei veritate conſtet.*

VNICA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli, qui aliquas ex actionibus in præcedenti puncto explicatis, iniuſtè faciunt, excommunicationem iſtius canonis incurrunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex generaliter, & indiſtinctè loquitur, nec quemquam excipit; ergo generaliter intelligendus eſt. *leg.* 1. §. *generaliter. ff. de legat. præſtand.*

Ex quo ſequitur Reges, Principes, laicos, Eccleſiaſticos, alióſque cuiuſcunque conditionis, & ſtatus homines, cenſuræ capaces, excommunicatione illius canonis ligari, ſi aliquam ex prædictis actionibus præſtent. Ita Duardus hîc *quæſt.* 10. *num.* 4. *verſ. duodecimo*, Vgolinus hîc §. 1. *num.* 1. & alij. & licèt Reges, & Imperatores in hoc canone non exprimantur, tamen ſubintelliguntur; quia verba generalia ſunt, & plures iſtarum actionum ſunt propriæ Regum.

2 Dixi *iniuſtè faciunt*, quia ſi iuſta de cauſa aliquas ex præfatis actionibus faciant, non afficiuntur excommunicatione, vt ſi id faciant de conſenſu Summi Pontificis, aut alio iuſto titulo.

Ex quo ſequitur primò, habentem ciuitatem in feudum, quæ ab alio iniuſtè occupatur, aut quæ per rebellionem deficit à fide illius, cui in feudum data fuerat, non affici excommunicatione, illam inuadendo, capiendo, & detinendo; quia non iniuſtè agit, nec Summus Pontifex præſumitur velle iniuſtitiam alterius iniquè occupantis fouere, *cap. 2. de re iud. in 6. & l. meminerint. C. vnde vi.* Ita Vgolinus hîc §. 1. *colum.* 4. *verſ. non primò*, Antonius de Souſa hîc *cap.* 21. *num.* 3. Suarez *diſputat.* 21. *ſect.* 2. *num.* 15.

Neque obſtant illa verba, quæ in textu habentur, *ſub quacunque titulo, vel colore*. Reſpondetur enim, intelligi debere de colore, & titulo iniuſto, vt probatum eſt.

Secundò ſequitur eos, qui ex valida Sedis Apoſtolicæ conceſſione ciuitates, vel alia loca poſſident, cenſura huius canonis non obſtringi. Ita Vgolinus hîc §. 1. *columm.* 4. *verſ. nam primò*, Filliucius hîc *tractat.* 16. *cap.* 3. *quæſito* 9. *num.* 68. Reginald. *lib* 9. *num.* 387. vbi bene obſeruat Summum Pontificem voluiſſe iuribus Eccleſiæ Romanæ conſulere, ne detrimentum ipſis inferatur: non tamen voluiſſe ius Principum, ſi quod in præfatis terris habent, auferre.

Tertiò ſequitur eum, qui aliqua Eccleſiæ Romanæ bona, ſeu iura, bona fide, & proprio nomine poſſedit ſpatio centum annorum, ab excommunicatione iſtius canonis excuſari; quia non dicuntur bona Romanæ Eccleſiæ iniuſtè tenere, cùm ſpatio centum annorum res Eccleſiæ Romanæ præſcribantur, vt cum Maſcardo, Menochio, & aliis docui *de contractibus diſput.* 1. *quæſt. vltima, punct.* 2. §. 2. *num.* 12. & 28. & patet ex *cap. ad audientiam, cap. cùm nobis, cap. ſi diligenti, de præſcript. cap. nemo* 16. *quæſt.* 3. & ex *authent. quas actiones. C. de ſacroſanct. Eccleſ.*

Hoc tamen intelligitur, modò bona, quæ præſcribuntur, capacia ſint præſcriptionis: non enim omnia bona præſcribi poſſunt, vt *ibidem* docui cum Molina *diſput.* 79. Cardinali Tuſco, & aliis.

3 Rogabis, verùm excommunicatio, quæ ſingulis annis contra occupantes bona Eccleſiæ promulgatur, ſufficiat ad interrumpendam, & impediendam præſcriptionem.

Duardus *canone* 20. *quæſt.* 9. *num.* 7. Felinus *cap. cùm non liceat, de præſcript.* & alij exiſtimant præſcriptionem bonorum Eccleſiæ Romanæ interrumpi per excommunicationem Bullæ, quæ ſingulis annis promulgatur. Ratio eſt, quia præſcriptio interrumpitur per ſynodalem proclamationem, *cap. ſanctorum, de præſcript.* ergo multò magis interrumpi debet per editionem Bullæ, quæ magna cum ſolemnitate promulgatur.

Ego verò cenſeo, ſolam Bullæ promulgationem non ſufficere ad interrumpendam præſcriptionem, niſi malam fidem, aut dubium poſſidenti inducat. Ratio eſt, quia præſcriptio bona fide inchoata non interrumpitur, niſi mala fides, ſeu dubium ſuperueniat: vt docui *de contract. loco cit.* adeſt enim poſſeſſio, & bona fides. Sed poſita Bullæ promulgatione fieri poteſt, vt mala fides non ſuperueniat: vt ſi quis bona fide poſſideat aliqua bona Eccleſiæ Romanæ, clarè non expreſſa in Bulla, & ob id nullum concipiat dubium: aut ſi poſito dubio diligentiam adhibeat ad rei veritatem aſſequendam, eámque aſſequi non poſſit. ergo ſola excommunicatio, ſeu Bullæ promulgatio non ſufficit ad interrumpendam præſcriptionem. Ita Couar. *in cap. poſſeſſor malæ fidei* §. 12. *n.* 5. *de regul. iur. in* 6. Marius Alterius hîc *lib.* 5. *diſput.* 21. *cap.* 3. *col.* 3. *verſ. in hac quæſt.* vbi citat Ruinum *conſil.* 37. *num.* 17. *vol.* 4. & hanc difficultatem fuſiſſimè proſequitur.

Ad rationem in contrarium reſpondetur, præſcriptionem per ſynodalem proclamationem interrumpi, quoties mala fides ſuperuenit; ſecus ſi mala fides, vel dubium non ſuperueniat; quanquam in foro externo præſumenda videtur mala fides, quia conſtat de lege prohibente bona Eccleſiæ Romanæ detineri; conſequenter præſcriptionem interrumpi, & excommunicationem à poſſeſſore huiuſmodi bonorum incurri præſumitur.

4 An verò poſſidens bona Eccleſiæ teneatur in conſcientia, ſuperueniente dubio, rem Eccleſiæ reſtituere; etiamſi adhibita diligentia cognoſcere nequeat, an res ſua ſit, an Eccleſiæ. Alterius *loco cit. cap.* 3. *ad finem*, Sotus *lib.* 4. *de iuſtit. quæſt.* 5. *art.* 4. & alij putant teneri pro ratione dubij.

Sed oppoſitum alij probabilius arbitrantur, vt patet ex dictis *de contractibus*, & *de legibus*, cum Sanchez, & aliis; quia poſſeſſio ſuffragatur poſſidenti, & meliorem ipſius efficit conditionem; conſequenter poſſidens ſufficientem habere videtur deponendi dubij rationem, præmiſſa tamen priùs debita diligentia ad veritatem aſſequendam.

PVNCTVM III.

Quænam ciuitates, loca, iura, & iuriſdictiones inuadi, occupari, vexari, aut vſurpari in hoc canone interdicantur.

1 *Eccleſia Romana, ſeu Summus Pontifex, an dominium in totum orbem habeat.*
2 *Enumerantur ciuitates, & loca quorum inuaſio, occupatio, deſtructiõ, & detentio in hoc canone ſub excommunicatione prohibetur.*
3 *Loca immediatè, vel mediatè ſubiecta Rom. Eccleſiæ quanam dicantur.*
4 *Inuadens, deſtruens, vel occupans bona priuatorum, non incurrit excommunicationem Bullæ.*

ANtequam huius puncti explicationem aggrediar, præmittendum cenſui, Eccleſiam Romanam ius, & dominium temporale in aliquibus locis obtinere.

1 Dixi *in aliquibus locis*; quia, licet inter DD. diſſenſio ſit, vtrùm Summus Pontifex dominium in totum orbem habeat: mihi probabilius videtur non habere. tum quia Summi Pontifices dominium temporale donatione ab Imperatoribus, & Principibus acceptum referunt, *cap. Conſtantinus* 1. *&* 2. *diſt.* 96. *& cap. ego Ludouicus diſt.* 63. tum quia Summus Pontifex non plus iuris habet in bonis temporalibus, quàm Chriſtus, cuius vices gerit, in terris haberet: valde autem probabile eſt, Chriſtum quatenus homo eſt, non habuiſſe dominium temporale in hac vita, cùm aſſignari nequeat titulus, quo illud haberet; non enim habuit titulo hæreditariæ ſucceſſionis, aut titulo electionis, aut titulo iuſti belli, aut titulo donationis, vt pluribus oſtendit Bellarmin. *lib.* 5. *de Pontifice cap.* 4. Suarez *de incarnatione diſputat.* 48. *ſect.* 1. *concluſ.* 2. Martinus Becanus *de incarnatione cap.* 24. *num.* 5. contra Nauarr. Hoſtienſem, Panormitan. & alios apud præcit. DD. & apud Valentiam *de incarnatione quæſt.* 22. *punctio* 6. omiſſis aliis, quos ego retuli *de legibus diſputat.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *num.* 5. vbi docui, Summum Pontificem non habere directè iuriſdictionem temporalem in totum orbem. Quamuis ergo Summus Pontifex dominium temporale in totum orbem non habeat: negandum tamen non eſt, quin aliquibus in locis illud ei cõpetat titulo donationis ab Imperatore Conſtantino factæ Beato Syluestro, ne Pontificalis apex vileſceret. *cap. Conſtantinus, citato.* Aliæ etiam donationes Eccleſiæ factæ, vel confirmatæ fuerunt ab aliis Principibus, vt à Pipino Rege Francorum, Carolo Magno ipſius filio, & ab aliis, quos refert Sigonius *lib.* 3. *de regno Ital. anno* 773. Alterius *lib.* 5. *diſput.* 21. *cap.* 2. *per totum*, & alij, qui ſingillatim percenſent loca, quæ Romanæ Eccleſiæ ab Imperatoribus, aliiſque Principibus donata fuerunt. His poſitis,

Quærimus in hoc puncto, quænam ſint loca Eccleſiæ Romanæ, quæ inuadi, deſtrui, occupari, vel detineri in hac Bulla prohibentur.

VNICA PROPOSITIO.

2 CIuitates, & loca, quæ in hoc canone inuadi, deuaſtari, vel detineri prohibentur, ſunt illa omnia, quæ hic in ſpecie, vel in genere exprimuntur.

In ſpecie exprimitur primò Alma Vrbs; ſecundò Regnum Siciliæ; tertiò Sardinia; quartò Corſica; quintò terræ citra Pharum; ſextò Patrimonium; ſeptimò Ducatus Spoletanus; octauò Comitatus Venuſinus; nonò Comitatus Sabinenſis; decimò Marchia Anconitana; vndecimò Maſſa Trabariæ; duodecimò Romandiola; decimotertiò Campania; decimoquartò Maritimæ Prouinciæ; decimoquintò Terræ Arnulphorum; decimoſextò Bononia; decimoſeptimò Caſena; decimooctauò Ariminum; decimononò Beneuentum; vigeſimò Peruſium; vigeſimoprimò Auenio; vigeſimoſecundò Ciuitas Caſtelli; vigeſimotertiò Tudertum; vigeſimoquartò Ferraria; vigeſimoquintò Clomacum; vigeſimoſextò aliæ ciuitates, terræ, & loca Eccleſiæ Romanæ mediate, vel immediate ſubiecta.

His accedunt iura, & iuriſdictio ſuprema, de quibus in primo puncto [illegible].

3 Sed modò dubium eſt primò, quænam loca dicantur immediatè, vel mediatè ſubiecta Romanæ Eccleſiæ.

Reſpondeo illa dici immediatè ſubiecta, in quibus Summus Pontifex dicit, vel dicere poteſt ius per ſe ipſum, vel per Gubernatores à ſe miſſos, vel etiam per delegatos ab ipſis Gubernatoribus, vel Conſulibus, ſeu Præſulibus ciuitatum, ad quos Summus Pontifex gubernatores, vel iudices mittit. illa verò dicuntur mediatè ſubiecta, in quibus Eccleſia iuriſdictionem non exercet; ſed facultatem ius dicendi in alios tranſtulit, retento ſibi dominio directo, vt ſunt loca, quæ in feudum alicui tradita ſunt. Quamquam inter huiuſmodi loca differentia eſt, quod aliqua recognoſcunt Papam, tanquam ſuperiorem temporalem, vt eſt Ducatus Sermonetenſis, Signinus, Braccinenſis, & ſimiles; alia verò non recognoſcunt Papam, tanquam ſuperiorem temporalem actu, vt Ducatus Parmenſis, & olim Ferrarienſis, Vrbinatenſis, & alij antequam finita linea ad Sedem Apoſtolicam deuoluerentur, Ita ſentire videtur Alterius hic *diſputat.* 21. *cap.* 1. *col.* 4. *verſ. additur quoque*, Vgolinus hic *cap.* 10. *num.* 7. *quoad tertium*, Filliucius *tract.* 16. *cap.* 3. *quæſito* 8. *num.* 65. contra Duardum *canone* 20. *quæſtione* 7. exiſtimantem loca in feudum conceſſa non dici mediatè, ſed immediatè ſubiecta.

Hinc ſequitur excommunicatione iſtius canonis obſtringi primò eum, qui vrbes inuadit, deſtruit, vel detinet, ad quas Summus Pontifex gubernatores, vel iudices mittit. Ita communiter DD.

Secundò eos, qui vrbes, vel loca Domicellorum, & Baronum Romanorũ, qui Summum Pontificem in temporalibus ſuperiorem agnoſcunt. Ita communiter DD. Idem ſentiendum arbitror de eo, qui ciuitates, aut loca Ducis Parmenſis iniuſtè inuaderet, deſtrueret, vel detineret; quia hæc loca ſunt mediatè ſubiecta Romanæ Eccleſiæ; conſequenter gaudent priuilegio Bullæ. Hanc ſententiam probabilem putat Filliucius *loco citat. n.* 66. Ego verò certam arbitror, ſaltem dum inuadens aliquam ex præfatis actionibus iniuſtè facit, ex qua damnum Eccleſiæ, quæ dominium directum retinet, ſequi poſſit.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm inuadens, deſtruens, vel occupans bona priuatorum in terris Eccleſiæ Romanæ exiſtentia, pœnam huius canonis incurrat.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia in Bulla excommunicantur inuadentes, deſtruentes, vel occupantes loca, vel iura, ad Romanam Eccleſiam pertinentia: bona autem priuatorum, propriè loquendo, non dicuntur ad Romanam Eccleſiam pertinere, ſed ad particulares, & priuatas perſonas. Ita Alterius *lib.* 5. *diſp.* 21. *cap.* 1. *col.* 4. *verſ. ex hac clauſula*, Vgolinus *c.* 10. *§.* 1. *verſ.* 2. Duardus hîc *canone* 20. *q.* 10 *n.* 5. Filliucius *n.* 68.

Ex quo ſequitur primò fures, ſeu latrones, ac prædones viarum, qui domum, vel agrum alicuius priuati inuadunt, vel occupant, non ſubiici huic pœnæ, vt patet ex ratione proximè allata.

Secundò pœna iſtius excommunicationis non affici eos, qui inuadunt, deſtruunt, vel occupant loca, vel iura pertinentia ad Summum Pontificem, non quatenus Pontifex, & Rex temporalis eſt, ſed vt priuatus. Ratio eſt, quia non dicuntur inuadere, deſtruere, vel occupare loca, vel iura Eccleſiæ Romanæ, & Summi Pontificis; alioquin huiuſmodi bona non transferrentur in hæredes Summi Pontificis, ſed ad Pontificis ſucceſſores in dignitate deuoluerentur.

Nec

Nec obſtat illa particula, *Nobis*, quæ in textu ponitur. Reſpondetur enim illam particulam non referri ad Summum Pontificem, quatenus priuato iure gaudet, ſed quatenus eſt Princeps Eccleſiæ Romanæ in temporalibus, & hoc clariùs indicatur ex dictione, *&*, ibi, *Nobis, & eidem Eccleſiæ*; in Bulla enim ſermo eſt de bonis, quæ ad Summum Pontificem, & ſimul ad Romanam Eccleſiam ſpectant: nam dictio, *&*, copulatiua eſt; conſequenter veritatem vtriuſque extremi requirit: bona autem, quæ Summus Pontifex nomine priuato & proprio poſſidet, non pertinent ad Summum Pontificem, & ad Romanam Eccleſiam, nec implicat Regem bona duplici titulo poſſidere, vno vt rex, altero vt priuata perſona.

QVÆSTIO XXII.

De ijs, quæ pertinent ad durationem, abſolutionem, reuocationem priuilegiorum ac conſuetudinum, promulgationem & reuerentiam huius Bullæ.

AD maiorem Bullæ confirmationem, & obſeruantiam, Summus Pontifex nonnullas adiecit clauſulas, per §§. diſtinctas, circa durationem, abſolutionem, & alia quæ à nobis ſingillatim in hac quæſt. explicanda ſunt.

PVNCTVM I.

De duratione Bullæ.

1 *Bulla quamdiu duret.*
2 *Bulla præcedens non extinguitur, ſi alia fiat, ſed non publicetur.*
3 *Bulla præcedens extinguitur per publicationem nouæ Bullæ; etiamſi publicatio fiat alio die, quàm feria quinta.*

TENOR BVLLÆ.

Volentes præſentes noſtros proceſſus, ac omnia, & quæcunque his litteris contenta, quouſque alij huiuſmodi proceſſus à Nobis, aut Romano Pontifice, pro tempore exiſtente, fiant, aut publicentur, durare, ſuóſque effectus omnino ſortiri.

QVamuis huius puncti explicatio ſufficienter conſtet ex dictis *quæſt.* 1. *puncto* 4. nihilominus occaſione clauſulæ allatæ idem iterum breuiter oſtendam.

VNICA PROPOSITIO.

1 BVlla durat donec alia fiat, & publicetur. Hæc propoſitio perſpicua eſt ex textu.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm præcedens Bulla extinguatur, ſi alia fiat, ſed non publicetur. Ratio dubitandi eſt, quia Summus Pontifex diſiunctiuè loquitur per particulam, *aut*; ait enim proceſſus iſtius Bullæ durare, donec alij fiant, aut publicentur; ergo alterum ſufficit, iuxta naturam dictionis alternatiuæ, quæ verificatur, altera tantùm parte adimpleta. *cap. in alternatiuis, de regul. iur. in* 6.

Reſpondeo præcedentem non extingui, donec ſubſequens promulgetur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex intendit fideles ad obſeruantiam Bullæ obligare, donec alia fiat, quæ obliget; ſed ſubſequens Bulla non obligat, niſi publicetur (lex enim non obligat ante publicationem, vt pluribus docui *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 4. cum communi DD. ſententia;) alioquin ſequeretur aliquibus diebus proximè antecedentibus feriam quintam Cœnæ Domini, nullam eſſe Bullæ obligationem, dum typis excuditur illa, quæ feria quinta promulganda eſt: non enim obligaret prima; quia ſubſequens facta eſt, vt ſuppono: neque obligaret ſecunda; quia nondum promulgata eſt. cùm autem hæc admittenda minimè videantur, dicendum eſt præcedentem non extingui, donec ſubſequens promulgetur.

Ex quo ſequitur præcedentem Bullam non ceſſare per creationem noui Pontificis, aut per illius mortem ciuilem, vel naturalem, vt ſuprà *quæſt.* 1. *puncto* 4. dictum eſt.

Ad rationem dubitandi reſpondeo primò particulam, *aut*, quæ in hoc §. ponitur, accipi copulatiuè, & coniunctiuè: interdum enim hoc pacto accipitur. *l. ſæpe. ff. de verb. ſignificat. & l. cum quidam, eodem tit.* Ita Cenedus, & Vulpelius apud Barboſam *de dictionibus, dictione* 36. *num.* 2. Alterius hic *lib.* 5. *diſp.* 22. *cap.* 1. *ſub finem*, Nauarrus, Salas, & alij, quos retuli *de legibus loco cit. num.* 6.

Reſpondeo ſecundò particulam, *aut*, accipi expoſitiuè, & declaratiuè, quoties ſubiecta materia id exigit, vt hoc in loco. Ita Suarez *lib.* 3. *de leg. cap.* 16. *num.* 2. Duardus *in Bulla Cœnæ lib.* 1. *cap.* 4. *quæſt.* 8. *num.* 9. *& lib.* 3. §. 1. *quæſt.* 1. *num.* 11. Hondedeus *conſil.* 69. *num.* 28. *volum.* 2. Cardinal. Iacobat. *de Concil. lib.* 3. *art.* 1. *num.* 130. & hoc etiam pacto intelligendum eſt caput 1. *de poſtulat. Prælat.* vt oſtendi *de legibus loco citato.*

3 Secundò dubium eſt, vtrùm præcedens Bulla extinguatur per publicationem nouæ Bullæ factam alia die, quàm feria quinta Cœnæ Domini, qua die Bulla publicari conſueuit.

Reſpondeo extingui; quia Summus Pontifex abſolutè præſcribit præcedentem durare, donec alia publicetur, nec vllam de die mentionem facit; ergo quouis die Bulla ſubſequens promulgetur, ceſſabit prima; modò tamen ſubſequens vim, & rationem Bullæ Cœnæ habeat: nam Summus Pontifex vult omnia contenta in Bulla durare, & ſuum effectum ſortiri, donec alij huiuſmodi proceſſus fiant, & publicentur: particula autem, *huiuſmodi*, ſimilitudinem indicat, *l. denique. ff. de pignor. & cap. fin. de foro competent.* Antonius Angelus Grat. *dict.* 79. *num.* 2. Cardinal. Tuſcus *littera D. concluſ.* 287. *numero* 2. Auguſt. Barboſa *dict.* 69. *num.* 2. Duardus hic *lib.* 3. §. 1. *quæſt.* 2. *num.* 2.

PVNCTVM II.

De abſolutione cenſurarum, quæ in Bulla Cœnæ continentur.

1 *Solus Summus Pontifex auctoritate ordinaria poteſt ab excommunicationibus Bullæ abſoluere.*
2 *Epiſcopus non poteſt hoc tempore ab excommunicationibus Bullæ etiam occultis abſoluere.*
3 *Concilij Tridentini mentio neceſſaria non eſt in reuocatione decretorum ipſius.*
4 *Legatus à latere non poteſt ab excommunicatione Bullæ abſoluere.*
5 *Inquiſitores poſſunt ab excommunicatione ob hæreſim contracta abſoluere; etiamſi crimen hæreſis ad officium ipſorum delatum non ſit.*
6 *Inquiſitores poſſunt abſoluendi facultatem in crimine hæreſis alteri delegare.*
7 *Habens priuilegium abſoluendi ab excommunicationibus Bullæ abſoluere poteſt.*
8 *Priuilegium, ſeu facultas abſoluendi à caſibus Bullæ, quomodo concedenda ſit.*
9 *Quilibet Sacerdos poteſt in articulo mortis ab excommunicationibus abſoluere.*

10 *Laicus, aut clericus, nondum ſacerdotali ordine inſignitus, non poteſt etiam in articulo mortis ab excommunicationibus abſoluere.*
11 *Abſolutio ab excommunicatione impendi poteſt à Sacerdote, non ſolùm in articulo mortis, verùm etiam in proximo eius periculo.*
12 *Abſolutio ab excommunicationibus Bullæ impendi poſſet, etiamſi in Bulla articulus mortis non exciperetur.*
13 *Summus Pontifex valdè poteſt abſolutionem ſibi reſeruare, etiam in articulo mortis.*
14 *Iuriſdictio, quam ſimplices Sacerdotes in articulo mortis habent, non eſt ordinaria, ſed delegata.*
15 *Abſolutio impendi poteſt non ſolum in articulo mortis, verum etiam tempore impedimenti, quod aditum ad Sedem Apoſtolicam non permittit.*
16 *Hoc tamen intelligitur de Epiſcopis, vel de Sacerdotibus ab Epiſcopo approbatis.*
17 *Priuilegium habens abſoluendi circa caſus reſeruatos, & cenſuras, non poſſet ab excommunicationibus Bullæ abſoluere, etiam præciſo Bullæ decreto.*
18 *Abſoluendi facultas in quibuſdam caſibus reuocatur in decreto Clementis VIII.*
19 *Abſoluendi priuilegium habentes non poſſunt à caſibus Epiſcopo reſeruatis abſoluere; etiamſi caſus illi annexam habeant excommunicationem.*
20 *Habentes priuilegium abſoluendi, poſſunt à caſibus in decreto Clementis VIII. expreſſis abſoluere in Vrbe, & extra Italiam, non verò in Italia.*
21 *Abſoluendi priuilegium habentes in quibuſdam caſibus in indiuiduo expreſſis, poſſunt etiam hoc tempore abſoluere, non obſtante decreto Clementis VIII.*
22 *Abſolutio impendi poteſt ab Epiſcopo, vel ab ipſius delegato, dum irretitus cenſura non poteſt Romam adire.*
23 *Impedimentum legitimum quiſnam habere dicatur.*
24 *Vicarius Epiſcopi poteſt impeditos abſoluere.*
25 *Delegatio ſpecialis quænam dicatur.*
26 *Abſoluendus in articulo mortis, aut tempore impedimenti, quidnam præſtare teneatur.*

TENOR BVLLÆ.

Cæterùm à prædictis ſententijs nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, niſi in mortis articulo conſtitutus, nec etiam tunc, niſi de ſtando Eccleſiæ mandatis, & ſatisfaciendo, cautione præſtita; abſolui poſſit; etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorumuis ordinum, etiam Mendicantium, ac Militiarum regularibus, etiam Epiſcopali, vel alia maiori dignitate præditis, ipſiſque ordinibus, & eorum Monaſterijs, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hoſpitalibus, & locis pijs, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam Sedem, ac cuiuſvis Concilij decreta, verbo, litteris, aut alia quacunque ſcriptura in genere, & in ſpecie conceſſorum, & innouatorum, ac concedendorum, & innouandorum. Quòd ſi fortè aliqui contra tenorem præſentium, talibus, excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere de facto præſumpſerint; eos excommunicationis ſententia innodamus, grauius contra eos, ſpiritualiter, & temporaliter, prout expedire nouerimus, proceſſuri.

QVæ de abſolutione cenſurarum hic diſſeri poſſent, fusè à me diſputata ſunt *in tract. de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 3. puncto 1. & ſeqq.* Quamobrem hoc in loco ea ſolùm breuiter percurram, quæ ad Bullam Cœnæ pertinent. Et

Primo quidem loco oſtendam, quiſnam poſſit abſoluere auctoritate ordinaria.

Secundò, quis delegata extra mortis articulum.

Tertiò, quis poſſit in articulo mortis, vel legitimi impedimenti.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SOlus Summus Pontifex poteſt auctoritate ordinaria beneficium abſolutionis ab excommunicationibus in hac Bulla contentis, per ſe, vel per alium conferre. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutionem iſtarum excommunicationum ſibi reſeruat, adempta aliis omnibus abſoluendi facultate, vt ex præcitatis Bullæ verbis liquidò conſtat.

Hæc propoſitio intelligitur primò, modò Pontifex à ſe Pontificatum non abdicauerit per renunciationem: tunc enim Pontificalis ipſius dignitas ceſſat; conſequenter etiam ceſſat facultas abſoluendi à caſibus in Bulla expreſſis.

Secundò intelligitur, modò Summus Pontifex rationis vſu non deſtituatur: nam abſolutio eſt actus humanus, qui ab amente, & rationis vſu deſtituto exerceri non poteſt. Ita Vgolinus hîc *num. 5.* vbi addit in tali euentu dandum eſſe à collegio Cardinalium curatorem, qui à cenſuris abſoluat, & reliqua præſtet.

2 Sed modò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus poſſit in ſua diœceſi abſoluere ſibi ſubditos, contra Bullam delinquentes.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. opinionem.

Prima opinio affirmat poſſe, dum caſus occulti ſunt. Ratio eſt, tum quia Epiſcopus poteſt in ſua diœceſi, quod poteſt Papa in toto orbe. Secundò, quia ex decreto Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 6.* Epiſcopus in foro conſcientiæ poteſt per ſeipſum, aut per Vicarium ad id ſpecialiter deputatum, abſoluere à quibuſcunque caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis. Imò etiam in crimine hæreſis, ſed per ſeipſum.

Neque obſtat dicere, decretum Tridentini reuocatum eſſe, tum quia decreta Concilij generalis, præſertim noui, & moderni, cuiuſmodi eſt Tridentinum, non cenſentur reuocata, niſi illius Concilij expreſſa mentio fiat, ex Sanchez *de matrim. lib. 3. diſput. 26. num. 7. & lib. 8. diſp. 35. num. 17.* Henriquez *lib. 7. cap. 26. num. 3.* & aliis: hic autem Concilij Tridentini nulla fit expreſſa mentio. tum quia vitanda eſt legum correctio, quantum fieri poteſt, vt multis probat Sanchez *lib. 2. de matrim. diſp. 24. num. 6.* Vitamus autem legum correctionem, aſſerendo Bullam conformem eſſe diſpoſitioni Concilij Tridentini, in quo Epiſcopis datur ſolùm facultas abſoluendi à caſibus occultis Sedi Apoſtolicæ reſeruatis; non verò à non occultis. ergo eodem pacto intelligenda eſt Bulla Cœnæ; alioquin iurium correctio non vitaretur. quoties enim lex poſterior generaliter loquitur, limitanda eſt per ſpecialem antiquiorem, niſi expreſſis verbis illi contradicat; quamuis in lege noua addatur clauſula, *non obſtante lege contraria.* tum quia in Bulla Cœnæ non cenſetur reuocari facultas Cruciatæ abſoluendi in aliquibus caſibus;

ergo

ergo neque reuocari cenſetur facultas Epiſcoporum. Ita Bannes 2.2. *quæſt.* 11. *art.* 4. *dub.* 2. *poſt ſecundam concluſ. argumento* 3. Arragonius *ibidem art.* 3. *col.* 10. *verſ. ſed dubium,* Viualdus *in candelab. hîc numero* 141. in antiquioribus Nugnus *in addit. ad* 3. *part. quæſt.* 8. *art.* 5. *dub.* 10. *ad finem,* Antonius de Souſa hîc *cap.* 23. *diſp.* 100. Rodriquez, Vega, Emanuel Sa, & alij quamplures apud Sanchez *in opere morali lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 27. vbi hanc ſententiam fusè probat, apud Souſam *loco citato,* & apud Auguſtinum Barboſam *in remiſſ. ad ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *num.* 25. apud Farinacium *de hæreſi quæſt.* 92. §. 4. *num.* 52. *&* 61. & apud Garziam *de beneſ. p.* 11. *cap.* 10. *num.* 115. apud Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 3. *num.* 5. & Vgolinum hîc *verſic. etiam prætextu pag.* 480.

Ex hac ſententia ſequitur, Epiſcopum poſſe per ſe ipſum, non ſolùm ab hæreſi, verùm etiam ab aliis caſibus Bullæ abſoluere, dum caſus occulti ſunt: nam cui licet quod plus, licet etiam quod minus, *regul.* 54. *de regul. iur. in* 6.

Secunda ſententia, quæ mihi probatur, aſſerit Epiſcopum non poſſe hoc tempore à caſibus Bullæ, etiam occultis, abſoluere. Ratio eſt; tum quia in Bulla reuocantur omnia decreta cuiuſuis Concilij. tum quia Summi Pontifices Pius V. & Gregorius XIII. necnon ſacra Cardinalium Congregatio, quæ præeſt interpretationi ſacri Concilij, & ſupremæ Inquiſitioni, declararunt Epiſcopum non poſſe ab hæreſi abſoluere; conſequenter neque ab aliis caſibus in Bulla Cœnæ expreſſis: nam ſi decretum Concilij reuocatum eſt, quoad facultatem abſoluendi ab hæreſi; reuocatum etiam eſt, quoad alios caſus, cùm Bulla generaliter loquatur. Ita Molina *tom.* 4. *de iuſt. quæſt.* 64. *num.* 8. Azor 1. *part. lib.* 8. *cap.* 19. *quæſito* 3. *&* *cap.* 10. *quæſito* 10. Viualdus palinodiam recantans in recentiori edit. *p.* 1. *tit.* 11. *de abſolut. num.* 15. Sanchez, & Garzias *locis citatis,* & alij quamplures, quos ipſi allegant. Vide quæ ſuprà tradidi *quæſt.* 3. *puncto* 2. *num.* 8. *& ſequentibus.*

3 Neque obſtat dicere in Bulla non fieri expreſſam Concilij Tridentini mentionem; conſequenter ipſius decreta non cenſeri in Bulla reuocata.

Reſpondeo enim ad reuocationem decretorum Concilij Tridentini neceſſariam non eſſe ſpecialem, & indiuiduam ipſius mentionem; ſed ſufficere generalem derogationem. Ratio eſt, (inquit Gonzalez *loco proximè citando,* & Garzias 4. *part. cap.* 5. *num.* 30. *& ſequenti*) quia propter tanti Concilij auctoritatem nunquam ferè ſolet ſpecialiter derogari. Sed firmior ratio eſt, quia decreta Concilij Tridentini ſunt facta, ſalua Sedis Apoſtolicæ auctoritate, vt patet ex eodem Concilio *cap. fin. ſeſſ.* 25. ergo in præfato Concilio Summus Pontifex liberam ſibi reſeruauit diſpenſandi facultatem; conſequenter in reuocatione decretorum Concilij Tridentini neceſſaria non eſt ſpecialis, & indiuidua ipſius mentio. Ita Rota *in vna ſancti Angeli penſionis* 16. *Decembris* 1594. coram Cardinali Pamphilio, *& in altera Prioratus* 9. *Iunij* 1606. coram Reuerendiſſimo Manzanedo, Anaſtaſius Germon. *in tract. de indult. Cardinal.* §. *per quæ ſublatis, n.* 74. Hieronym. Gonzalez *ad regul.* 8. *gloſſ.* 6. *num.* 120. Garzias *loco citato,* & alij; licèt non deſint contrarium ſentientes, vt oſtendi *de legibus diſputat.* 1. *quæſt.* 3. *puncto* 8. §. 3. *num.* 13.

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondeo negando Epiſcopum poſſe in ſua diœceſi quidquid Papa poteſt in toto orbe: non enim diſpenſare poteſt in impedimentis matrimonij, & in aliis, quæ poteſtati Papæ reſeruantur; alioquin Epiſcoporum auctoritas, auctoritati Summi Pontificis ſubordinata non eſſet.

Ad ſecundam patet reſponſio ex dictis, nec eſt ſimile de priuilegio Cruciatæ; quia cùm hoc per modum contractus oneroſi concedatur, peculiarem ſui mentionem in reuocatione requirit, vt patet ex dictis *de legibus loco cit.* vbi etiam *num.* 2. *&* 11. oſtendi, vtrùm priuilegium per modum contractus conceſſum reuocari poſſit: dixi enim reuocari non poſſe abſque iuſta, & rationabili cauſa; iuſta verò concurrente cauſa reuocari poſſe: vt etiam infrà *quæſt.* 23. oſtendam.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm Legatus à latere poſſit abſolutionem à cenſuris in Bulla contentis impendere.

Ratio dubitandi eſt, tum quia poteſt abſoluere ab excommunicatione ob percuſſionem clerici contracta. *cap. ad eminentiam, de ſent. excomm.* quæ excommunicatio eſt Summo Pontifici reſeruata; ergo etiam ab iſta poteſt abſoluere. tum quia Legatus à latere poteſtatem habet ad omnia, quæ Papæ conueniunt. *cap.* 1. *de verb. ſignificat. in* 6. His non obſtantibus,

Reſpondeo Legatum à latere non poſſe ab his cenſuris abſoluere. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex hos caſus ſibi ſimpliciter reſeruauit, vt patet ex illis verbis; *Nullus per alium quàm per Romanum Pontificem,* &c. tum quia nullus textus, nec vlla ratio, qua contrarium ſufficienter probetur, afferri poteſt. Ita Felinus *cap. ad eminentiam num.* 5. *de ſent. excomm.* Francus *in cap. felicis num.* 5. *de pœnis in* 6. Alterius hic *lib.* 5. *diſp.* 12. *cap.* 7. *col.* 3. *& ſeqq. verſ. de his Legatis,* & alij, aſſerentes huiuſmodi Legatos non poſſe ab excommunicatione *cap. felicis, de pœnis,* contracta ob percuſſionem Cardinalium abſoluere, Duardus hic *lib.* 2. *canone* 11. *quæſt.* 22. *num.* 4. *& lib.* 3. §. 2. *quæſt.* 8. *num.* 4.

Ad primam dubitandi rationem reſpondeo negando conſequentiam: quamuis enim admitterem Legatum à latere poſſe ab excommunicatione ob percuſſionem clericorum leuem, vel etiam enormem abſoluere: non tamen ſequitur etiam poſſe ab excommunicationibus Bullæ.

Ad ſecundam reſpondeo, negando Legatum à latere poteſtatem habere ad omnia, quæ Papæ conueniunt: non enim poteſtatem habet ad ea, quæ excipiuntur, & ſoli Summo Pontifici reſeruantur. Nec contrarium decernitur *in cap.* 1. *de verb. ſignificat.*

Hinc patet, quid dicendum ſit de Nunciis, qui Legati nati vocantur.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm Inquiſitores poſſint ab excommunicatione, ob hæreſim contracta, abſoluere.

Reſpondeo cauſa cognita poſſe abſoluere, non ſolùm in foro conſcientiæ, verùm etiam in foro externo, vt fusè probat Emeritius *in direct. inquiſit.* 3. *p. quæſt.* 92. & Pegna *ibidem num.* 141. Sanchez *loco ſtatim citando,* Graſſius, Victorellus, & alij apud Garziam, *de beneſic. p.* 11. *cap.* 5. *n.* 120. contra ipſum Garziam, & alios.

Maior difficultas eſt, vtrùm Inquiſitor poſſit abſolutionem conferre, dum hæreticus eſt occultus, & ipſius crimen ad officium ſanctæ Inquiſitionis delatum non eſt.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri, Inquiſitores poſſe in delictis occultis abſolutionem excommunicationis ob hæreſim conferre in foro conſcientiæ. Ratio eſt, quia in conſtitutione Clementis VII. quæ incipit, *cum ſicut, verſic. vobis etiam,* quam refert Pegna *in director. inquiſit. in fine,* facultas abſoluendi in foro conſcientiæ conceditur Inquiſitoribus, & eorum Commiſſariis, præuia tamen hæreſis abiuratione, ſeu promiſſione non relabendi. Ita Rodriquez *in Bulla Cruciata* §. 9. *num.* 66. vbi hanc ſententiam in Hiſpania vſu receptam eſſe teſtatur. Graſſius 1. *part. deciſ. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 5. Gutierez *quæſt. canonica lib.* 1. *cap.* 13. *numero* 7. Duardus hîc *lib.* 3. *quæſtione* 12. *numero* 4. & alij apud Sanchez *in opere morali lib.* 2. *cap.* 12. *numero* 1. *& ſequentib.* vbi hanc opinionem probabilem eſſe arbitratur. Quid autem operetur abſolutio in foro conſcientiæ, patet ex dictis *de cenſuris in genere.*

Neque obſtare videtur decretum Clementis VIII. & declarationes Illuſtriſſimorum Cardinalium infrà citandæ. Reſpondetur enim in ipſis ſermonem eſſe de Sacerdotibus ſæcularibus, vel regularibus, non de Inquiſitoribus.

Hoc tamen limitandum eſt primò, niſi peculiaris aliqua prohibitio extet, de qua mihi adhuc non conſtat; ſecundò, niſi aliud vſu receptum ſit. nam aliquibus in locis hæc facultas ab Inquiſitore non conceditur.

6 Rogabis, vtrùm Inquiſitores poſſint prædictam facultatem abſoluendi alteri delegare.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia hæc facultas competit Inquiſitoribus ex officio; conſequenter eſt ordinaria: facultas autem ordinaria delegari poteſt. Ita Sanchez *loco cit. num. 5. ad finem*, Duardus *loco cit. num. 14. & ſeq.* Hoc tamen intellige primò, modò peculiaris aliqua prohibitio à Summo Pontifice non fiat, vt per ſe patet. Secundò, niſi extet vſus, & praxis in contrarium, vt dictum eſt numero præcedenti.

An autem abſolutio teneat, dum hæreticus fictè conuerſus eſt, aut dum aliquas hæreſes exprimit, aliis non manifeſtatis, patet ex dictis *de legibus diſp. 1. quæſt. 2. puncto 2. num. 11.* cum Suarez, Sayro & aliis, & videri poteſt Sanchez *loco cit. num. 8. & ſeqq.* & Duard. *loco cit. num. 19. & ſeqq.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Ille poteſt ab excõmunicationibus, in Bullæ Cœnæ contentis, abſoluere, qui priuilegium, & facultatem ab illis abſoluendi à Summo Pontifice obtinuit. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non ademit ſibi facultatem abſoluendi à cenſuris; ergo poteſt illam concedere: legiſlator enim legem ſuam ſoluere, & facultatem in ea diſpenſandi alteri delegare poteſt. Imò Summus Pontifex non ſolet per ſe ipſum abſoluere; ſed abſoluendi facultatem aliis delegare conſueuit.

Obiicies, in Bulla reuocantur omnia priuilegia, tam conceſſa, quàm concedenda; etiamſi concedantur ex iuſta cauſa; nam nomen *prætextus*, quod in hac Bulla ponitur, ibi, *prætextu facultatum*, non ſemper ſignificat velamen, & fictum colorem, ſed aliquando etiam ſignificat veram cauſam, *l. ſub prætextu. C. de tranſact.* & hic accipitur pro priuilegio, & facultate validè conceſſa.

Reſpondeo in hac Bulla non reuocari ſimpliciter omnia priuilegia conceſſa, & concedenda, ſed tantùm quæ in genere, & in ſpecie conceduntur; non verò quæ conceduntur cum derogatione Bullæ, aut expreſſis caſibus in indiuiduo.

An verò priuilegio Bullæ Cruciatæ, vel alteri per modum contractus conceſſo derogatum ſit quoad facultatem abſoluendi, patet ex dictis de priuilegiis *in tract. de legibus diſp. 1. quæſt. 3. puncto 8. num. 3.* vbi negatiuè reſponſum eſt.

8 Sed modò dubium eſt, qua forma concedendum ſit priuilegium, vt facultas abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ validè obtineatur.

Reſpondeo hoc tempore requiri, & ſufficere clauſulam derogatoriam Bullæ, ſeu expreſſam, & indiuidualem caſuum Bullæ Cœnæ mentionem. Quòd ſufficiat clauſula derogatoria patet, quia cuius eſt legem condere, eiuſdem eſt in eadem diſpenſare, & diſpenſandi facultatem dare: hoc autem fieri ſolet per derogationem legis, ſeu Bullæ. Quibus verò verbis opus ſit ad legem abrogandam, conſtat ex iis, quæ tradidi de priuilegiis *in tract. de legibus diſp. 1. quæſt. 3. puncto 8. §. 3.* & præter DD. ibi citatos videri poteſt, ſi lubet, Vgolinus hic *in verb. niſi in eis n. 3.* Duardus hic *lib. 3. §. 2. quæſt. 1. num. 37. & ſeqq.*

Ex quo ſequitur, illum poſſe à cenſuris Bullæ abſoluere, qui facultatem obtinuit abſoluendi ab omnibus caſibus Bullæ, non obſtante in contrarium eiuſdem Bullæ decreto; his enim verbis decreto Bullæ derogatur.

An autem facultas abſoluendi ab omnibus caſibus, etiam in Bulla Cœnæ, extendatur ad abſoluendum ab excommunicatione, ob hæreſim contracta, patet ex dictis *de cenſuris diſp. 1. quæſt. 3. puncto 1. num. 13.* vbi negatiuam partem tanquam probabiliorem ſuſtinui, quia excommunicatio ob hæreſim ſpecialiter reſeruatur.

Quòd verò etiam ſufficiat expreſſa caſuum Bullæ Cœnæ mentio in indiuiduo, colligi videtur ex ipſiſmet Bullæ verbis, in quibus reuocantur ſolùm priuilegia conceſſa, aut concedenda in genere, & in ſpecie; ergo non reuocantur priuilegia, in quibus in indiuiduo exprimuntur caſus Bullæ Cœnæ: lex enim vltra propriam verborum ſignificationem extendenda non eſt; alioquin ſequeretur eum, qui viua voce facultatem à Summo Pontifice obtinuit abſoluendi ab aliquibus caſibus Bullæ, expreſſis in ſingulari, re ipſa non obtinere facultatem abſoluendi, & à Papa decipi, quod non videtur admittendum. Ita Vgolinus *num. 3.* Duardus *num. 11.* Alterius hìc *diſp. 22. cap. 2. col. 34. verſ. ſed modò.*

Hinc ſequitur ſufficere, ſi in priuilegio hæc verba adiiciantur: Concedimus tibi facultatem abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ, ac ſi ad verbum expreſſi eſſent. iſta enim loquendi forma æquiualet expreſſioni in indiuiduo, & decreto Bullæ derogat.

Secundò validam eſſe facultatem abſoluendi, in qua vnus Bullæ caſus in indiuiduo exprimitur, & reliqui in genere: valida autem eſt quoad caſus in indiuiduo expreſſos; vt ſi dicatur: Concedimus tibi facultatem abſoluendi ab excommunicatione ob falſificationem litterarũ Apoſtolicarum, & ab aliis cenſuris Bullæ Cœnæ. Ratio eſt, quia fit mentio aliquorum caſuum Bullæ in indiuiduo; ergo ab illis abſolutio impendi poteſt; nam vtile per inutile non vitiatur, *de reg. iur.* ab aliis verò impendi non poteſt abſolutio, & multo minus ab hæreſi, niſi ipſa exprimatur, vt ſuprà dictum eſt.

Tertiò illum, qui facultatem abſoluendi obtinuit ab omnibus cenſuris, non poſſe à caſibus Bullæ Cœnæ abſoluere; quia hæc facultas generica eſt.

TERTIA PROPOSITIO.

9 Quilibet ſacerdos etiam cenſuris irretitus, aut degradatus, poteſt in articulo mortis abſolutionem ab excommunicationibus Bullæ impendere. Ratio eſt, tum quia hic caſus in Bulla excipitur. tum quia in articulo mortis nulla eſt reſeruatio, ex Trid. *ſeſſ. 14. cap. 7.* tum quia, quod in aliorum vtilitatem inſtitutum eſt, non debet in ipſorum damnum retorqueri, *l. quod fauore. ff. de regul. iur.* Sed reſeruatio inſtituta eſt in fauorem fidelium, vt retrahantur à peccatis, quæ gloriæ conſecutionem impediunt; ergo reſeruatio caſuum non debet in damnum fidelium retorqueri, conſequenter ipſis in articulo mortis exiſtentibus denegari non debet abſolutio reſeruatorum. Ita communiter DD. ſicque vſu fidelium receptum eſt.

Ampliatur hæc propoſitio, etiamſi ſacerdos, qui abſolutionem impendit, obſtrictus ſit aliqua cenſura, vel ſit degradatus; quia Concilium Tridentinum confert iuriſdictionem in tali euentu omnibus ſacerdotibus, nulla facta exceptione.

Neque obſtat *cap. ſubdiaconus 24. quæſt. 1. & c. præter 32. diſt.* vbi dicitur ſacramenta ab hæreticis, vel excommunicatis collata in periculo mortis, nullum effectum habere, dempto Baptiſmo.

Reſpondetur enim primò, illos textus cenſeri per Tridentini decretum abrogatos. Secundò intelligi poſſe, dum infirmus abſoluendus probabile peruerſionis periculum timet obtinendo abſolutionem ab hæreticis, vel aliis excommunicatis.

10 Limitatur hæc propoſitio, modò abſoluens re ipſa ſit ſacerdos. tum Concilium Tridentinum loquitur de ſacerdotibus; non verò de aliis. tum quia facultas abſoluendi à cenſuris in articulo mortis conceditur, vt quis à peccatis abſolui poſſit: qui autem ſacerdos non eſt, à peccatis abſoluere non poteſt.

Ex quo ſequitur,

Primò

Primò laicum non poſſe excommunicatum in articulo mortis exiſtentem abſoluere. Ita communiter DD. contra Syluestrum, & alios, quos retuli *de cenſuris diſp.* 1. *quæſt.* 3. *puncto* 3. *num.* 1.

Neque obſtat primò *cap. ſanctum, de conſecrat. diſt.* 4. vbi dicitur quendam naufragum in articulo mortis reconciliatum fuiſſe per laicum. Reſpondetur enim primò, ibi referri factum; non tamen approbari. Secundò ibi ſermonem eſſe de reconciliatione a pœnitentia publica, quæ illi impoſita fuerat ob relapſum; non verò de abſolutione ab excommunicatione, iuxta gloſſam *ibidem verſ. pœnitentia.* Secundò non obſtat *cap. quem pœnitet, de pœnit. diſt.* 1. vbi habetur pœnitentem poſſe in articulo mortis peccata ſua laico confiteri. Reſpondeo enim laicum poſſe confiteri peccata ſua laico, non vt obtineat abſolutionem à peccatis, vel à cenſuris; ſed ad propriam ſui confuſionem, & humiliationem, vt patet ex dictis *de ſacramentis.*

Secundò clericum tonſura, vel minoribus ordinibus, vel ſubdiaconatu, & diaconatu initiatum, non poſſe à cenſuris abſoluere, vt patet ex rationibus in limitatione allatis. Ita communiter Theologi, contra Sayrum *lib.* 2. *c.* 21. *num.* 2. Vgolinum hîc *verſ. niſi in mortis articulo* §. 2. *num.* 3. Syluestrum, & alios, quorum opinio ab aliquibus non improbabilis cenſetur; & multo minus improbabile eſt, Vicarium Epiſcopi, clericali ſolùm tonſura initiatum, poſſe in articulo mortis exiſtentes ab excommunicatione abſoluere, vt aſſeueranter docet idem Vgolinus *loco cit.*

An autem dum infirmus in articulo mortis exiſtit, eique aſſiſtunt duo ſacerdotes, alter approbatus ad confeſſiones excipiendas; alter verò ſimplex, & non approbatus, poſſit ſimplex confeſſionem excipere, explicaui *de cenſuris diſp.* 1. *quæſt.* 3. *puncto* 3. *num.* 3. vbi negatiuam partem, tanquam probabiliorem ſuſtinui. Eadémque ratio militat, dum præſens eſt ſimplex ſacerdos, & ſimul aditus ad ſuperiorem patet, aut dum adeſt obſtrictus cenſura, vel alio impedimento canonico, & alter huiuſmodi impedimento non obſtrictus, vel obſtrictus minori impedimento. Vide tradita *de cenſuris punct.* 3. *cit.*

11 Sed modò dubium eſt, vtrùm quilibet ſacerdos abſoluere poſſit, non ſolùm in articulo mortis; verùm etiam in periculo mortis. Vt ſolutio iſtius difficultatis intelligatur,

Aduertendum eſt, periculum mortis aliquando diſtingui ab articulo mortis: periculum enim mortis duplex eſt, proximum ſcilicet, & remotum. Proximum contingit, dum in tali periculo quis reperitur, in quo vtplurimum mors contingere ſolet, ſiue periculum proueniat à cauſa libera, ſiue à naturali, vt dum quis in naui exiſtit, & grauis tempeſtas inſurgit, ex qua veroſimiliter mors ſecutura timetur, aut dum febri correptus, aut ab alio vulneratus, mortem breui futuram rationabiliter ſuſpicatur, & huiuſmodi periculum mortis non videtur diſtingui ab articulo mortis: articulus enim mortis dicitur, dum mors proximè imminet ob cauſam naturalem, aut violentam. Periculum verò minus proximum, ſeu remotum contingit, dum quis in tali periculo exiſtit, ex quo vtplurimum mors ſequi non ſolet; vt ſi quis leui morbo, aut leui vulnere detineatur, aut ſi quis ad triremes damnetur: damnati enim ad triremes non in proximo, ſed in remoto mortis periculo reperiuntur. His poſitis ad propoſitam difficultatem

Reſpondeo quemlibet ſacerdotem poſſe non ſolùm exiſtentes in articulo mortis, verùm etiam exiſtentes in probabili, & proximo vitæ periculo, abſoluere. Ratio eſt, tum quia proximum mortis periculum, & articulus mortis idem ſunt, vt explicatum eſt. tum quia iura promiſcuè loquuntur de articulo mortis, & de periculo mortis, vt patet ex *cap. ſi quis ſuadente* 17. *quæſt.* 3. vbi aſſeritur excommunicatum ob clerici percuſſionem poſſe vrgente mortis periculo abſolui. & *cap. ea naſcitur, de ſent. excommunicat.* dicitur, prædictum excommunicatum poſſe infirmitatis tempore abſolui timore mortis. & *cap. non dubium, cap. de his, & cap. quamuis, de ſententia excomm.* habetur excommunicatum ob percuſſionem clerici poſſe in articulo mortis abſolui. tum quia exiſtens in graui mortis periculo tenetur confiteri; ergo par eſt, vt abſolutionem cenſurarum, quæ confeſſioni, & ſuſceptioni ſacramentorum obſtant, obtinere valeat. tum quia ex intentione ſuperioris priuilegium concedentis interpretatio, & intelligentia priuilegij deſumenda eſt: intentio autem Summi Pontificis facultatem concedentis abſoluendi excommunicatos, in articulo mortis exiſtentes, eſt ne quis detineatur obſtaculis, quibus quis impediri poteſt, ne ſalutem æternam conſequatur. hoc autem militat non ſolùm in articulo mortis; verùm etiam in probabili, & proximo vitæ periculo. Secus dicendum eſt, dum quis in remoto mortis periculo exiſtit: hoc enim non eſt articulus mortis, nec intentio Summi Pontificis, aut verba Bullæ ad huiuſmodi caſum extenduntur. Ita communiter Doctores, quos retuli *de cenſuris loco cit. num.* 4. quibus adde Azorium *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 19. Comitolum *lib.* 1. *quæſt.* 21. & 22. & *lib.* 5. *quæſt.* 4. Coninchum *de ſacramentis tom.* 2. *diſp.* 8. *num.* 90. & *ſeqq.* Reginaldum *lib.* 1. *num.* 58. & *ſeqq.* Duardum hîc *lib.* 3. §. 2. *quæſt.* 2. Alterium *lib.* 1. *diſp.* 6. *col.* 4. Graffium *lib.* 1. *part.* 1. *cap.* 11.

Ex dictis ſequitur primò, eum ab excommunicationibus Bullæ, à quolibet ſacerdote abſolui poſſe, cui mors imminet ob incendium, ob prælij conflictum, ob vulnus, ob inuaſionem inimicorum, ob grauem morbum, ob iudicis ſententiam, ob partum proximè futurum in fœmina, quæ aliàs non peperit, aut quæ aliàs cum vitæ periculo peperit, ob periculoſam nauigationem, ſeu naufragium. Et hoc verum videtur, etiamſi nauigatio propria ſponte ſuſcepta ſit; poſito enim quòd moraliter inchoauerit nauigationem ſatis periculoſam, à qua antea abſtinere poterat, dicitur improbabili, & proximo mortis periculo exiſtere. Hoc pacto intelligendum cenſeo Graffium, Duardum, & alios *locis citatis.*

Secundò damnatum ad triremes non poſſe ab excommunicationibus à quolibet ſacerdote abſolui; quia hic non dicitur in proximo mortis periculo exiſtere, niſi grauis tempeſtas ſuboriatur. Ita Sanchez *in opere morali lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 4. Duardus *lib.* 3. §. 2. *quæſt.* 2. *num.* 5. quidquid in contrarium dicat Emanuel Sa *verb. abſolutio num.* 4.

12 Secundò dubium eſt, vtrùm exiſtens in articulo mortis abſolui poſſit ab excommunicationibus in Bulla contentis; etiamſi articulus mortis in Bulla non excipiatur.

Reſpondeo poſſe. Ratio eſt, quia in articulo mortis nulla eſt caſuum reſeruatio, ex Tridentino *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. tum quia hic caſus cenſeretur ſaltem tacitè, & per Epiikeiam exceptus; non enim præſumendum eſſet, Summum Pontificem voluiſſe abſolutionem à cenſuris cum tanto fidelium periculo reſeruare, & abſoluendi facultatem ſacerdotibus adimere. Ita Vgolinus hîc *verſ. niſi in mortis articulo* §. 1. Duardus hîc *lib.* 3. §. 2. *quæſt.* 3. & alij.

13 Maior difficultas eſſe videtur, vtrùm Summus Pontifex poſſit excommunicationum abſolutionem ita reſeruare, vt nullus omnino poſſit abſolutionem in articulo mortis conferre, & ſi conferat irrita ſit.

Reſpondeo id non eſſe faciendum, quia impietatem redoleret: verùm ex ſuppoſitione, quòd fieret, irrita eſſet abſolutio. Ratio eſt, quia ſine iuriſdictione validè conferri non poteſt abſolutio: ſacerdotes autem in tali euentu iuriſdictionem non haberent; non enim illam haberent ex iure diuino, quia poteſtas iuriſdictionis confertur ab Eccleſia, ſeu à Chriſto, mediante Eccleſia, vt patet ex dictis *de ſacramentis*. neque illam haberent ab Eccleſia; quia Summus Pontifex ex facta ſuppoſitione illam ſibi ſoli reſeruaſſet. hæc enim eſt natura iuriſdictionis delegatæ, vt acquiſita non cenſeatur, niſi legitimus ſuperior eam conferre voluerit.

14 Iuriſdictio autem, quam ſimplices ſacerdotes in articulo mortis habent, eſt delegata: non enim, propriè loquendo, dici poteſt ordinaria, cùm ex vi muneris ſacerdotalis præcisè non proueniat, nec ſacerdotalem characterem per ſe conſequatur; poſſet igitur Summus Pontifex, ſi vellet, facultatem abſoluendi in articulo mortis aliis ſacerdotibus auferre; quamquam id malè ageret, & grauiter delinqueret.

Alij verò Prælati, Summo Pontifice inferiores, non poſſunt hanc facultatem ſibi reſeruare; quia huiuſmodi facultas ex conſuetudine, & conceſſione Summi Pontificis, in iure expreſſa, pendet: Prælatus autem inferior non poteſt facultatem, & conceſſionem ſuperioris, independenter à ſuperioris voluntate, abrogare. Ita Duardus *loco cit. quæſt.4.* Sotus *in 4. diſt. 18. quæſt. 4. art. 4. verſ. diſtinguitur,* & alij.

15 Tertiò dubium eſt, vtrùm non ſolùm exiſtentes in articulo, ſeu proximo periculo mortis; verùm etiam detenti impedimento, ob quod Sedem Apoſtolicam, ſeu alium, facultatem habentem abſoluendi ab excommunicationibus in Bulla Cœnæ contentis, adire non poſſunt, abſoluíque ab alio, quàm à Romano Pontifice. Ratio dubitandi pro parte negatiua eſt, quia in Bulla excipitur tantummodo mortis articulus, in quo ſingulis ſacerdotibus facultas abſoluendi competit; ergo extra mortis articulum non poteſt quis ab alio, quàm à Summo Pontifice, vel delegato ab ipſo, abſolutionem obtinere: nam exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. *l. nam quod liquidè §. fin. ff. de penu legat. l. cùm prætor. ff. de ind. & cap. 1. de coniugio leproſor. & cap. nónne, de præſumpt.*

Ratio verò dubitandi pro parte affirmatiua deſumitur ex benigna Summi Pontificis voluntate, qui non præſumitur velle caſum cum tanto fidelium incommodo reſeruare. Pro ſolutione

Aduertendum eſt, aut nos hîc loqui de Epiſcopis, aut de aliis ſacerdotibus. Priùs dicam, quid de aliis ſacerdotibus ſentiam, deinde quid de Epiſcopis *num. 22.*

16 Reſpondeo igitur ſacerdotes, qui non ſunt Epiſcopi, etiamſi aliàs priuilegium abſoluendi ab excommunicationibus Bullæ haberent, non poſſe hoc tempore ab excommunicationibus Bullæ impeditos abſoluere prætextu facultatis Apoſtolicæ. Ratio eſt, quia in Bulla reuocantur omnes facultates, & indulta conceſſa, vel concedenda in genere, vel in ſpecie, & conceditur facultas abſoluendi tantummodo in articulo mortis. tum quia in Concilio Trid. *ſeſſ. 14. cap. 7.* dicitur ſacerdotes nihil poſſe in caſibus reſeruatis extra mortis articulum; ergo abſoluere non poſſunt impeditos; alioquin aliquid poſſent extra mortis articulum.

17 Rogabis, vtrùm habentes priuilegia circa caſus reſeruatos, & cenſuras, poſſint, præciſo Bullæ decreto, in quo priuilegia reuocantur, ab excommunicationibus Bullæ abſoluere.

Reſpondeo non poſſe, vt patet ex decreto Clementis VIII. & ex declaratione Congregationis Illuſtriſſimorum Cardinalium *anno 1601. die 9. mènſis Ianuarij,* quæ incipit, *ſacra Congregatio,* & in alia eiuſdem Congregationis declaratione edita *anno 1602. die 26. Nouembris,* quæ incipit, *Cum autem dubia,* ac denique in alia, quam Paulus V. in confirmationem decreti Clementis VIII. & præcedentium ſacræ Congregationis declarationum edi præcepit *anno 1607. die 7. Ianuarij.* Quæ declaratio, & decreta referuntur à Naldo *verbo caſus reſeruatus, poſt num. 14.* à Stephano Quaranta *verbo caſus reſeruatus,* Gambarupta *de caſibus reſeruat. cap. 3. num. 5.* & à Duardo *in Bulla Cœnæ lib. 3. §. 2. q. 1. n. 16.* in quibus decretis, & declarationibus reuocantur omnia priuilegia antea cóceſſa, ibi, *Iubet, ac præcipit, ne quis prætextu priuilegiorum, indultorum, aut facultatum generaliter, vel ſpecificè, ſcripto, aut viuæ vocis oraculo, ab vllo ex caſibus clarè, vel dubiè in Bulla Cœnæ contentis, aut aliàs à Sede Apoſtolica reſeruatis, vel reſeruandis nullo caſu, etiam neceſſitatis, vel impedimenti, niſi in mortis articulo, abſolutionis beneficium de cætero impendere audeat.*

Circa iſta decreta, ſeu declarationes,

18 Aduertendum eſt primò, in ipſis non ſolùm reuocari priuilegia omnia quibuſcunque locis, vel perſonis conceſſa ad abſoluendum à cenſuris in Bulla Cœnæ; verùm etiam reuocari priuilegia abſoluendi ab excommunicatione contracta ob percuſſionem Clericorum, vel violationem clauſuræ monialium ad malum finem; ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ, iuxta conſtitutionem Gregorij XIII. quæ incipit, *cùm aliàs nonnulli,* ob prouocationem, & pugnam in duello, iuxta Tridentinum, & conſtitutionem Gregorij XIII. quæ incipit, *ad tollendum,* ob ſimoniam realem ſcienter contractam, ac etiam ob confidentiam beneficialem. Denique reuocantur priuilegia abſoluendi à caſibus, quos Ordinarij locorum ſibi reſeruarunt, vel in futurum reſeruabunt, vt clarè conſtat ex ipſiſmet decretis, & declarationibus.

Petes, vtrùm habentes priuilegia poſſint ab aliis cenſuris abſoluere, exceptis caſibus proximè narratis.

Reſpondeo poſſe, iuxta priuilegij tenorem. Ratio eſt, quia nullus afferri poteſt textus, in quo priuilegia in hac parte reuocata ſint.

Neque obſtat decretum Pauli V. vbi ſimpliciter reuocari videntur priuilegia abſoluendi à caſibus Sedi Apoſtolicæ, vel ordinariis locorum reſeruatis.

Reſpondeo enim decretum Pauli V. ſeu Congregationis Cardinalium, editum eſſe in confirmationem decreti Clementis VIII. eiuſdémque declarationis; conſequenter intelligendum, & limitandum eſſe ad caſus in præfato Clementis decreto, & declaratione contentos; & in hoc decreto clariùs explicari,

19 Neminem poſſe, prætextu priuilegij abſoluere, non ſolùm à caſibus reſeruatis, non habentibus adnexam excommunicationem, verùm etiam ab habentibus adnexam excommunicationem. Cùm in decreto Clementis VIII. mentio fieret de caſibus reſeruatis, dubitabatur, an illud intelligendum etiam eſſet de cenſuris ab Epiſcopo latis, & reſeruatis. Ita reſpondit ſacra Congregatio de hac re conſulta, teſte Duardo hîc *lib. 3. §. 2. q. 1. num. 35.*

Quamquam nonnulli arbitrantur priuilegia ſimpliciter reuocata fuiſſe non ſolùm, quoad omnes cenſuras, & caſus Ordinariis locorum reſeruatos; verùm etiam quoad alias omnes cenſuras Sedi Apoſtolicæ reſeruatas.

20 Aduertendum ſecundò in prædictis decretis, ſeu declarationibus ſermonem eſſe de ſacerdotibus per vniuerſam Italiam extra Vrbem commorantibus, & approbatis ad confeſſiones & abſolutiones, prætextu priuilegij Apoſtolici; non verò de exiſtentibus Romæ, aut extra Italiam, vt patet ex illis verbis, *ſacerdotibus omnibus, tam ſæcularibus, quàm regularibus per vniuerſam Italiam extra Vrbem degentibus ad confeſſiones audiendas probatis.*

Ex quo patet ſacerdotes in Vrbe, aut extra Italiam degentes, poſſe etiam à prædictis caſibus abſoluere virtute priuilegiorum ipſis conceſſorum, ſpectatis verbis vniuſcuiuſque priuilegij, exceptis tamen caſibus Bullæ Cœnæ; quia in illa indefinitè reuocantur omnia priuilegia, in quibus in genere, vel in ſpecie facultas datur abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ, niſi caſus Bullæ in indiuiduo exprimantur, vt notabili proximè ſequenti adnotabo.

Addo in prædictis decretis métionem non fieri de Epiſcopis, & facultatibus ab ipſis conceſſis; quia iſta decreta facta ſunt potiùs ad ſeruandam, quàm ad minuendam Epiſcoporum auctoritatem.

21 Aduertendum tertiò in prædictis decretis, ſeu declarationibus non reuocari priuilegia conceſſa ad abſoluendum à caſibus in indiuiduo expreſſis, vt ſi in priuilegio facultas detur abſoluendi ab excommunicatione in cauſa duelli contracta, vel ob falſificationem litterarum Apoſtolicarum, &c. Ratio eſt, quia in decreto Clementis

mentis VIII. reuocantur priuilegia in genere, vel in ſpecie concesſa; non autem in indiuiduo, ibi, *generaliter, vel ſpecificè.* Nomine autem *indiuidui* hoc in loco non appello ſimpliciter caſum ſingularem, qui iam contigit; ſed caſum in Bulla particulariter expreſſum, vt falſificationem litterarum Apoſtolicarum, impoſitionem vectigalium, &c. Ex dictis igitur conſtat ſacerdotes non poſſe hoc tempore abſolutionem cenſurarum Bullæ conferre iis, qui Romam ob legitimum impedimentum adire non poſſunt.

22 Maior difficultas eſt, verùm Epiſcopus, vel alius ab Epiſcopo delegatus poſſit à caſibus in Bulla Cœnæ reſeruatis abſolutionem conferre, quoties is, qui cenſura irretitus eſt, laborat aliquo impedimento, ob quod Romam phyſicè, vel moraliter adire non poteſt, iniuncto præcepto delinquenti præſentandi ſe Summo Pontifici, quàm primùm poterit.

Reſpondeo multos DD. affirmatiuè reſpondere. Ratio eſt, tum quia hic caſus per Epiikeiam exceptus videtur: cùm enim Summus Pontifex cenſurarum abſolutionem reſeruet in vtilitatem fidelium, non præſumitur velle beneficium abſolutionis illi denegari, qui legitimum habet impedimentum, ob quod ad Summum Pontificem ſe conferre nequit. tum quia *in c. ea noſcitur, cap. de his, & cap. eos, qui, de ſententia excommunicationis in 6.* expreſſis verbis in genere dicitur, eos, qui ob mortis articulum, vel ob aliud legitimum impedimentum, ad illum, à quo aliàs de iure abſoluendi fuerant, recurſum habere nequeunt, poſſe ab alio à ſententia canonis, vel hominis abſolui. tum quia dum Summus Pontifex intendit cenſuras reſeruare, etiam in caſu legitimi impedimenti, ſolet id exprimere, vt in decreto Clementis VIII. quod ſuperiùs allegaui. Ita Vgolinus hîc *verſ. niſi in mortis art.* §. 4. *num.* 1. Duardus hîc *lib. 3. §. 2. quæſt. 8. n. 9. & ſeqq.* Panormit. *in cap. de cætero. n. 1. de ſentent. excommunicat.* Alterius *lib. 5. diſput. 22. cap 2.* Nauarrus *in manuali cap. 27. num. 89.* Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 13. n. 36.* (vbi ſolùm excipit excommunicationem ob hæreſim contractam,) Coriolanus hîc *de abſolutione num. 4.* & alij quamplures apud præcit. DD. omiſſis iis, quos retuli *de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 3. punct. 2. num. 4. colum. 4. verſ. reſpondeo.*

23 Legitimum autem impedimentum quis habere cenſetur, quoties abſolutè, aut ſine graui ſuo, vel aliorum damno, ſeu periculo Romam adire non poteſt, & probabiliter timet huiuſmodi impedimentum diuturnum fore. Ita Vgolinus *loco citato* §. 4. *n. 2.* Duardus *loc. cit. num. 26.* Alter. *loco cit. quæſ. 2. col. 14. & ſeqq.* Coriolanus *loc. cit. num. 4.* & alij.

Ego verò probabilius cenſeo Epiſcopum, aut alium non poſſe, per ſe loquendo, hoc tempore abſolutionem excommunicationum Bullæ conferre habenti legitimum impedimentum, ob quod Romam adire non poteſt. Ratio eſt, tum quia in Bulla excipitur tantummodo articulus mortis, in quo cuilibet ſacerdoti facultas abſoluendi competit; ergo non licet abſolutionem conferre laboranti legitimo ſolùm impedimento. tum quia vſu ita receptum arbitror. tum quia contrarium nullo iure ſufficienter probatur, nec ſuffragatur in hoc caſu Epiikeia; quia expreſſè conſtat de contraria Summi Pontificis intentione. Ita in ſimili Suarez *diſput. 23. ſect. 5. n. 27.* Innocentius *in cap. quamuis. de ſent. excomm.*

Nec obſtant præcitati textus; quia *in cap. ea noſcitur, & cap. de his,* non eſt ſermo de caſibus Bullæ, ſed de excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem, & de eadem intelligendum videtur *cap. eos, qui, de ſent. excomm.* in quo non datur facultas abſoluendi, ſed ſolùm decernitur, eos, qui ob mortis articulum, aut ob legitimum impedimentum abſoluti ſunt ab alio, quàm ab eo, à quo fuerant abſoluendi, in excommunicationem reincidere, ſi legitimo ceſſante impedimento non ſe præſentent illi, à quo aliàs abſoluendi erant. tum quia, etiamſi admitterem *in præcit. cap. eos, qui, de ſentent. excommunicationis,* facultatem concedi ad abſoluendum legitime impeditos; nihilominus huiuſmodi facultas cenſetur in hac Bulla reuocata; ſicut etiam reuocatum eſſe Concilij Tridentini decretum *ſeſſ. 24. c. 6.* quoad facultatem Epiſcopis conceſſam, ſuperiùs oſtendi.

Ex dictis patet reſponſio ad rationes in contrarium allatas ad probandam Vgolini, Duardi, & aliorum ſententiam, quam non exiſtimo improbabilem. tum ob allatas rationes. tum quia probabile eſt excommunicatum neceſſitatem habentem celebrandi, ſeu communicandi, poſſe ab excommunicatione abſolui, antequam celebret, vt patet ex dictis *de ſacramentis diſp. 5. quæſt. 7. punct. 5. §. 3. n. 8.* ergo probabile eſt habentem legitimum impedimentum, poſſe abſolui. ob id dixi in mea reſponſione, *per ſe loquendo,* vt exciperem caſum grauis neceſſitatis, in quo quis abſolutione indiget, nec recurſum ad Summum Pontificem, vel ad alium facultatem abſoluendi habentem, habere poteſt. in hoc enim caſu admitti poteſt Epiikeia; ſeruata tamen magna circumſpectione, & iniuncto onere pœnitenti præſentandi ſe Summo Pontifici, quamprimum poterit.

24 Rogabis, verùm Vicarius Epiſcopi (ex ſententia eorum, qui putant Epiſcopum poſſe ab excommunicationibus Bullæ abſoluere habentem impedimentum, ob quod non poteſt Romam adire) poſſit impeditos abſoluere.

Reſpondeo affirmatiuè, ſiue loquamur de Vicario ſpecialiter deputato ad abſoluendum huiuſmodi impeditum, ſiue de generaliter deputato, qui Vicarius generalis vocatur.

Quòd Vicarius ſpecialiter deputatus poſſit abſoluere, ratio eſt, quia facultas abſoluendi impeditos competit Epiſcopo ratione officij, & vi dignitatis Epiſcopalis: facultas autem, quæ ratione officij competit, delegabilis eſt; ergo ſpecialiter delegatus poteſt abſoluere.

25 Specialis delegatio duobus modis contingit. Primò circa caſum ſpecialiter oblatum. Secundò circa omnes caſus Epiſcopo reſeruatos. Quouis modo fiat delegatio, poteſt delegatus abſolutionem conferre, vt in ſimili Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 11. num. 23.* vbi plures alios refert.

Quòd verò Vicarius generalis poſſit ex vi commiſſionis generalis abſoluere, ratio eſt, quia facultas Epiſcoporum delegabilis eſt, & priuilegium generaliter conceſſum, generaliter accipiendum eſt, niſi rei grauitas ſpecificam, & indiuidualem mentionem requirat. Ita Rodriquez, Nauar. Emanuel Sà, & alij quamplures apud Sanchez, *loco cit. n. 23.*

Ex quo patet à fortiori Vicarium generalem poſſe abſoluere à cenſuris, à quibus Epiſcopus abſoluere poteſt, ſi in facultate ei conceſſa exprimatur aliquid ex his, quæ ſpecialem mentionem requirunt, vt ſi detur facultas conferendi beneficia, deinde addatur clauſula generalis, videlicet, & omnia alia faciendi, quæ per nos poſſumus; etiamſi talia ſint, quæ ſpecialem mentionem requirant. Ita gloſſa *in cap. 2. de offic. vicar.* Duardus *lib. 3. §. 2. quæſt. 9. num. 17.*

26 Quartò dubium eſt, quid præſtare debeat, qui in articulo mortis, aut tempore neceſſitatis, & impedimenti abſoluitur ab alio, quàm à Romano Pontifice.

Reſpondeo teneri iurare ſe acceſſurum ad Summum Pontificem, ſeu ad eum, ad quem extra talem caſum pertinet abſolutio, ſéque eius mandatis pariturum. Quòd ſi ſublato mortis periculo, & ceſſante impedimento Papam, ſeu alium ſuperiorem, à quo aliàs abſolui poterat, non adeat, in excommunicationem reincidit, *cap. eos, qui, de ſentent. excommunicationis.* Præterea tenetur cautionem pignoratitiam, vel fideiuſſoriam confeſſario illam exigendi exhibere, quoties ad ſatisfactionem pecuniariam tenetur.

tenetur. Hæc tamen intelligenda ſunt, modò abſoluendus poſſit iuramentum & prædictas cautiones præſtare.

De hac re vide tradita *in meo tract. de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 3. puncto 3. num. 11. & ſeqq.* ibi enim regulas generales tradidi, quæ huic materiæ accommodantur, & quas hic repetere neceſſe non eſt.

PVNCTVM III.

De pœnis contra abſoluentes à caſibus Bullæ.

1 *Abſoluere præſumens ab excommunicationibus Bullæ excommunicationem incurrit.*

2 *Idem dic de laico, qui abſolutionem impendit fingens ſe Sacerdotem eſſe.*

3 *Confeſſarius fingens abſoluere, ſed re ipſa non abſoluens, non incurrit excommunicationem, iuxta probabilem ſententiam.*

4 *Abſoluens ab excommunicationibus Bullæ ex ignorantia non incurrit excommunicationem.*

5 *Abſoluens per metum grauem non incurrit excommunicationem.*

6 *Abſoluens excommunicatum à peccatis, non autem ab excommunicationibus Bullæ, non incurrit excommunicationem.*

7 *Abſoluens plures vnica abſolutione non incurrit plures excommunicationes.*

8 *Abſoluens ab excommunicationibus Bullæ non incurrit excommunicationem, ſed non reſeruatam in Bulla.*

9 *Incurrit tamen excommunicationem reſeruatam in decreto Clementis VIII. ſi abſoluat prætextu priuilegij.*

10 *Religioſi abſoluentes ab excommunicationibus reſeruatis incurrunt excommunicationem.*

11 *Abſoluens eum, qui excommunicationem reſeruatam in decreto Clementis VIII. contraxit, abſoluendo in caſibus ibi expreſſis, non incurrit excommunicationem in præfato decreto expreſſam.*

12 *Abſoluens ab excommunicationibus Bullæ non incurrit alias pœnas præter excommunicationem.*

TENOR BVLLÆ.

Quòd ſi fortè aliqui, contra tenorem præſentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere de facto præſumpſerint, eos excommunicationis ſententia innodamus, grauiùs contra eos, ſpiritualiter, & temporaliter, prout expedire nouerimus, proceſſuri.

PRiùs diſſeram de pœna excommunicationis, deinceps de aliis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 QVilibet præſumens abſoluere ab excommunicationibus Bullæ, ſine debita facultate, excommunicationem incurrit. Hæc propoſitio patet ex præcitatis Bullæ verbis, in quibus excommunicatione ligantur præſumentes abſoluere contra tenorem præſentium; etiamſi abſolutio irrita ſit, vtpote collata ſine iuriſdictione, & poteſtate.

Dixi *quilibet*, vt indicarem hanc cenſuram generaliter latam eſſe contra quoſcunque præſumentes abſolutionis beneficium conferre contra Bullæ diſpoſitionem.

Ex quo ſequitur primò, Epiſcopos, alióſque Prælatos, Confeſſarios, vel clericos huic excommunicationi ſubiici, ſi abſolutionem à cenſuris Bullæ ſine debita facultate conferre præſumant.

2 Idem ſentiendum arbitror de laico, qui abſolutionem impendit ſe fingens Sacerdotem, vel clericum: aut ſi priuilegium habens abſoluendi ab aliis cenſuris, & illius prætextu, etiam à caſibus Bullæ abſoluere audeat.

3 Secundò confeſſarium, aut alium, qui fingit abſoluere, ſed re ipſa non intendit abſoluere, non affici excommunicatione Bullæ, iuxta probabilem nonnullorum ſententiam. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non videtur eos excommunicare, qui ſolùm formam abſolutionis exteriùs proferunt, ſed qui beneficium abſolutionis, quantum eſt ex ſe, conferre intendunt: hic autem non dicitur beneficium abſolutionis impendere, ſed iocari, deludere, vel decipere. Ita Doctores ſtatim citandi. Quamquam oppoſitum non caret magna probabilitate, vt patebit ex dicendis *diſput. 2.* dum loquar de excommunicatione lata contra religioſos abſoluentes ab excommunicationibus reſeruatis. Item ſi pœnitens ſciat illum, à quo abſoluitur, eſſe laicum, & nullum habere priuilegium ad abſoluendum, non videtur laicus excommunicationem Bullæ incidere abſoluendo. tum quia beneficium abſolutionis non impedit, cùm de iure abſolutionis, & iuriſdictionis ſpiritualis incapax ſit; conſequenter Summus Pontifex de ipſo loqui non videtur. tum quia per huiuſmodi abſolutionem non derogatur fini Summi Pontificis; quia pœnitens illa abſolutione non vtetur, cùm ſciat illam nullius roboris eſſe, ſéque noua abſolutione indigere, perinde ac ſi illam ab ipſo non obtineret. Ita ſentire videtur Vgolinus hîc *part. 3. cap. 3. num. 3.* poſt Zabarellam *in Clement. 1. quæſt. 5. verſic. ex hoc infertur, de priuilegijs,* vbi laicos aliter puniendos eſſe dicit, Alterius *diſp. 22. cap. 3. col. 4. verſ. dices,* Duardus hîc *lib. 3. §. 3. quæſt. 5.* Antonius de Souſa hîc *cap. 24. diſp. 100. num. 4.* Hinc patet quid dicendum ſit de religioſo conuerſo, de moniali, aut alia fœmina, ſi abſolutionem ab ipſa impendi contingeret.

Dixi in propoſitione *præſumens*; quia Summus Pontifex non intendit excommunicatione quoſcunque ligare, ſed eos, qui præſumunt abſoluere, id eſt, abſoluunt ſcientes, ſe non poſſe abſoluere: cenſura enim non ligat vltra mentem conditoris verbis expreſſam.

Ex quo ſequitur primò illum excuſari ab hac cenſura, qui ex inaduertentia, obliuione, aut ex ignorantia non craſſa huius prohibitionis abſoluit. Ita communiter DD. Ratio eſt, quia non præſumit abſoluere: præſumptio enim dolum, & ſcientiam includit.

4 Addo idem ſentiendum eſſe, ſi abſoluat ex ignorantia craſſa & ſupina. Quamuis enim huiuſmodi ignorantia non excuſet à peccato, & à præcepti tranſgreſſione; excuſat tamen ab excommunicatione contra præſumentes lata. Ratio eſt, quia præſumptio dolum, & ſcientiam importat. præfata autem ignorantia excludit præſumptionem, eo quòd laborans huiuſmodi ignorantia, ſi legem prohibentem ſciret, eam obſeruaret. Ita Sanchez, Auila, & alij, quos retuli *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. punct. 3. n. 18. & quæſt. 2. puncto 1. num. 11.* Duardus hic *§. 3. quæſt. 3. num. 2.* contra Alterium hic *clauſula 3. diſp. 22. cap. 3. col. 3. verſ. hinc infertur,* Suarez *de cenſuris diſp. 4. ſect. 10.* Nauarrum *cap. 27. num. 74.* Antonium de Souſa hic *num. 3.* Vgolinum hic *num. 3.* & quamplures alios arbitrantes ignorantiam craſſam, vel affectatam non excuſare.

5 Secundò illum excuſari ab hac cenſura, qui abſolutionem impendit per metum grauem, vel apprehenſum vt grauem: nam actio, quæ per huiuſmodi metum fit, non dicitur ex præſumptione fieri. Ita Vgolinus *loco cit. num. 3.* Antonius de Souſa hic *num. 3.* Duardus hic *quæſt. 3. num. 3.* Alterius *loco citato col. 4. verſic. ex quo.* Hoc tamen limitari poteſt, modò intendat non abſoluere, ſed ſolùm verba materialiter proferre, vt in ſimili probaui *in tractatu de cenſuris diſput. 7. quæſt. 3. puncto 3. num. 7.* cum Suarez, Reginaldo, Henriquez, & aliis; quamquam Vgolinus, Duardus, & alij hunc caſum ſine diſtinctione admittunt.

6 . Quæres primò, vtrum præſumens abſoluere à peccatis, non autem ab excommunicationibus Bullæ, in excommunicationem Bullæ incidat.

Reſpondeo valde probabiliter ſuſtineri poſſe cum Zabarella *in Clement. 1. de priuilegijs n. 21. quæſt. 37.* Syluestro *verbo excommunicatio* 7. §. 36. *verſ.* 8. Vgolino hic 3. *p. cap.* 3. *num.* 3. *verſ. tertiò*, abſoluentem ſolùm a peccato, ob quod lata eſt excommunicatio, non verò ab excommunicatione, non affici excommunicatione Bullæ. tum quia Summus Pontifex videtur ſolùm excommunicare abſoluentes à cenſuris, vt colligitur ex illis verbis, *contra tenorem præſentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, &c. & in §. præcedenti*, ibi, *cæterùm à prædictis ſententijs, &c.* nomine autem *ſententiæ* non intelligitur peccatum, ſed excommunicatio, & vna pars legis declarat aliam, *l. vt gradatim. ff. de muner. & honor.* ergo abſolnens ſolùm à peccato, non videtur obſtringi excommunicatione Bullæ, incluſio enim vnius, eſt excluſio alterius, *cap. nónne, de præſumpt. & l. cùm prætor. ff. de iud.* & à diuerſis non fit illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.* tum quia excommunicatus non eſt incapax ſacramentalis abſolutionis, & fructus ſacramenti, ſi bona fide abſolutionem recipiat, iuxta communiorem ſententiam; ergo etiam ſacerdos, ſi illam conferat, validè confert, licèt peccet conferendo abſolutionem illi, quem nouit à ſacramentorum ſuſceptione ob excommunicationem repelli. tum quia in materia cenſurarum, vtpote pœnali, benignior interpretatio facienda eſt. *l. cùm iura, de reg. iur.* tum quia peccata ſub cenſura prohibita non reſeruantur per ſe, ſed ratione cenſuræ; ergo abſolutio vnius impendi poteſt abſque alio.

Non tamen hinc ſequitur, quin ſacerdos grauiſſimè peccet, & graues pœnas mereatur, hoc pacto abſoluendo. Præterea pœnitens non eximitur ab obligatione adeundi Summum Pontificem, vel alium legitima facultate munitum; quia excommunicationis reſeruatæ vinculo adhuc detinetur.

Dixi *valde probabiliter ſuſtineri poſſe*; quia oppoſitam ſententiam probabilem exiſtimo, eámque ſequitur Alterius hîc *diſp. 22. c. 3. col. 5. verſ. ad hanc dubitationem*, ſibi contrarius in ſimili *col. 9. verſ. quarto*, Antonius de Souſa *c. 24. num.* 5. Duardus hîc *quæſt. 4. num.* 5. ſibi contrarius in ſimili hîc §. 3. *quæſt. 1. num. 7. verſ. item.* Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex non loquitur tantummodo de abſoluente à cenſuris, ſed de abſoluente laqueatos excommunicatione, & anathemate: qui autem irretitum excommunicatione abſoluit à peccatis, re ipſa dicitur abſoluere laqueatum excommunicatione. tum quia cenſuræ per ſe non reſeruantur, ſed peccata cum cenſura. tum quia ex oppoſita ſententia fieri poteſt, vt aliquod incommodum ſequatur, cùm fieri poſſit, vt pœnitens ſe immunem ab excommunicatione arbitretur, & præcepta Bullæ paruipendat. Ob hanc præcipue rationem iſtam ſententiam in praxi ſuadendam cenſeo, quoties huiuſmodi periculum imminet. Nam ad alias rationes facilis eſt reſponſio ex dictis.

7 Quæres ſecundò, vtrùm qui plures vna abſolutione, ſine legitima facultate præſumit abſoluere, plures excommunicationes incurrat.

Reſpondeo ſolutionem huius quæſiti conſtare ex dictis *de cenſuris diſput. 1. quæſt. 1. puncto 5. quæſito 3. num. 7.* vbi docui vnam tantummodo cenſuram incurrere. Ratio eſt, tum quia tot ſunt cenſuræ, quot ſunt transgreſſiones ſub cenſura prohibitæ. Qui autem vnica abſolutione plures ſimul abſoluit, vnicam tranſgreſſionem committit. tum quia, qui plures clericos vno ictu percutit, vnam excommunicationem contrahit, vt *ibid.* docui cum Suarez, contra Nauarrum *cap. 6. num.* 18. Duardum hic §. 3. *q. 2. n. 3. & ſeq.* Antonium de Souſa hic *c. 24. n.* 2. Vgolinum hîc *num.* 2. ergo etiam vnam excommunicationem incurrit, qui plures vnica abſolutione abſoluit. Ita Duardus, Antonius de Souſa, & alij *locis citatis*, contra Vgolinum.

8 Quæres vtrùm excommunicatio, quam contrahit is, qui præſumit abſoluere irretitos excommunicatione Bullæ, ſit reſeruata Summo Pontifici; ſicut ſunt cæteræ excommunicationes eiuſdem Bullæ.

Reſpondeo non eſſe reſeruatam. Ratio eſt, tum quia excommunicatio contra abſoluentes à caſibus Bullæ ponitur poſt reſeruationem factam in præcedenti §. ergo illa reſeruatio extenditur ad caſus præcedentes; non verò ad hunc ſubſequentem, de cuius reſeruatione nulla mentio fit in Bulla. tum quia in Bullis antiquioribus, vt in Bulla Pauli II. adiiciebantur verba, in quibus hæc cenſura reſeruabatur, quæ verba hoc tempore non apponuntur; ergo ſignum eſt, Summum Pontificem nolle hanc cenſuram reſeruationi ſubeſſe: mutatio enim verborum mutationem diſpoſitionis arguit, vt alibi ſæpiùs probaui. Ita Nauarrus *in manuali cap. 27. num. 74. verſ. ſecunda*, Suarez *diſput. 21. ſect. 3. num.* 6. Toletus *in ſumma lib. 1. cap. 31. num.* 7. Saytus *lib. 3. cap. 25. num.* 7. Duardus hic *lib. 3. §. 3. quæſt. 1. num.* 2. Antonius de Souſa hîc *cap. 24. diſput.* 101. *num.* 3. Alterius hîc *diſput. 22. cap. 3. dub. 2. col.* 7. Coriolanus hic *de abſolutione n. 3. pag. mihi* 962. Filliucius *tract.* 16. *cap. 7. quæſito* 8. *num.* 124. contra Vgolinum hic *num. 4. verſ. quod ſi fortè*, Caiet. *in ſumm. verbo excommunicatio cap.* 77. Viualdum hic *ſub finem num.* 140. in antiquioribus, & alios.

Obiicies primò, excommunicationes Bullæ ſunt ab homine latæ: excommunicationis autem ab homine latæ abſolutio reſeruata eſt conditori excommunicationis, vel eius ſuperiori, *cap. paſtoralis, de offic. ordin.*

Reſpondeo primò, excommunicationes Bullæ latas eſſe à iure: facultas autem abſoluendi ab excommunicationibus iure latis, iure communi competit cuilibet confeſſario approbato, niſi addita ſit reſeruatio. *cap. nuper, de ſentent. excommunicationis.*

Reſpondeo ſecundò, etiamſi admitterem excommunicationes Bullæ ab homine latas eſſe, nihilominus dicendum eſſet, latas eſſe per ſententiam generalem: excommunicationes autem latæ per ſententiam generalem aſſimilantur excommunicationibus à iure latis, quoad abſolutionem, vt pluribus docui *de cenſuris in communi.*

Obiicies ſecundò, in extrauag. *etſi Dominici*, quæ eſt vltima in ordine, *de pænit. & remiſ.* impoſita eſt excommunicatio contra commutantes quinque vota, & abſoluentes à caſibus Bullæ, & nonnullis alijs, quæ excommunicatio eſt reſeruata: cùm enim Summus Pontifex in prædicta extrauaganti interdixiſſet abſolutionem à prædictis caſibus impendi, hæc verba ad finem extrauagantis ſubiungit, *contrafacientes excommunicationis ſententiam incurrant, à qua, niſi in mortis articulo, ab alio, quàm à Romano Pontifice, abſolui non poſſint.*

Reſpondeo Summum Pontificem ibi loqui ſolùm de abſoluente prætextu facultatum à Sixto IV. illius extrauagantis conditore conceſſarum, vt patet ex ipſamet extrauagante, quæ facultates, ſeu confeſſionalia iam expirarunt.

Obiicies tertiò, Summus Pontifex in Bulla ſibi reſeruat alias pœnas inferendas; ergo etiam ſibi reſeruare videtur præfatæ excommunicationis abſolutionem.

Reſpondeo negando conſequentiam: quamuis enim Summus Pontifex reſeruet ſibi facultatem imponendi alias pœnas, & poſſit etiam ſibi abſolutionem iſtius excommunicationis reſeruare; re ipſa tamen iſtam abſolutionem ſibi in Bulla non reſeruat; aliud enim eſt excommunicationem, & eius abſolutionem ſibi reſeruare: aliud reſeruare ſibi facultatem reſeruandi, & alias pœnas inferendi. Hoc ſecundum fecit Summus Pontifex, non primum.

9 Sed modò difficultas eſt, primò, vtrùm excommunicatio, quam contrahit præſumens abſoluere ab excommunicationibus Bullæ, ſaltem reſeruata ſit vi decreti Clementis VIII. quod incipit, *ſacra Congregatio*; licèt in Bulla reſeruata non ſit,

Duardus

Duardus *lib.3. §.3. quæſt.1. num.3.* abſolutè dicit incurrere cenſuram vt præfati decreti reſeruatam; Antonius verò de Souſa hic *cap.24. diſp.101 num.4.* abſolutè dicit non eſſe reſeruatam, ſed à quolibet confeſſario auferri poſſe.

Ego reſpondeo diſtinguendo, ſi abſoluens abſoluit prætextu facultatum, & priuilegiorum, à Sede Apoſtolica conceſſorum, excommunicationem in prædicto decreto reſeruatam incurrit, modò abſoluens ſit ſacerdos in Italia exiſtens extra Vrbem; ſic enim clarè colligitur ex prædicto decreto; ſi verò non abſoluit prætextu priuilegij, ſed ex malitiâ, vel humano reſpectu, vel ex culpabili negligentia, cenſeo non incurrere cenſuram in eo decreto reſeruatam; quia in eo ſermo eſt de præſumentibus abſoluere prætextu priuilegiorum, & facultatum. Ita Suarez *diſp.22. ſect.5. num.29. ſub finem*, Fillucius *tract.14. c.7. quæſit. 8. num.124. & tract.15. cap.7. quæſito 8. num.181.*

Hinc patet, quandónam ſimplex confeſſarius iure communi poſſit ab huiuſmodi excommunicatione abſoluere: poteſt enim in ſecundo caſu, non verò in primo; quidquid in contrarium dicant Antonius de Souſa, & Duardus *locis citatis.*

10 Addit Duardus *loco citato num.7.* Religioſos priuilegiatos affici excommunicatione abſoluendo: nam quicunque religioſi non priuilegiati, qui præſumunt abſoluere excommunicatos à canone, vel à ſententiis per ſtatuta prouincialia, vel ſynodalia promulgatis, exceptis caſibus in iure expreſſis, vel per priuilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſis, incurrunt excommunicationem Summo Pontifici reſeruatam *in Clement. religioſi, de priuileg. & exceſ. priuileg.* cuius expoſitio conſuli poteſt apud Caietanum *verbo excommunicatio cap. 64.* apud Sanctum Antoninum *3. p. tit.24. cap.54.* apud Suarez *diſp.22. ſect.5. num.28.* apud Alterium hic *diſput.22. cap.3. dub.3.* & apud Fillucium *tract.15. cap.8. quæſito 2.*

Verùm iſta additio, & ampliatio in hoc caſu mihi non probatur, ſi loquamur de religioſis abſoluentibus excommunicatum, qui non abſoluit prætextu priuilegij Apoſtolici; cùm enim excommunicatio, de qua loquimur, reſeruata non ſit, poteſt iure communi à quolibet confeſſario facultatem habente abſoluendi à mortalibus auferri, *cap. nuper, de ſent. excomm.* nec Summus Pontifex cenſetur religioſis hanc facultatem auferre, quia non videtur prohibere religioſis legitimæ poteſtatis vſum, ſed vſurpatæ iuriſdictionis abuſum: cuilibet autem ſacerdoti habenti facultatem abſoluendi à mortalibus competit etiam facultas abſoluendi ab excommunicationibus non reſeruatis. *cap. nuper, citato.*

Ad Clementinam citatam reſpondeo ibi excommunicari religioſos abſoluentes ſine debita facultate ab excommunicationibus reſeruatis per canones, aut Concilia Prouincialia, vel Synodalia; non autem abſoluentes à non reſeruatis, vt clarè colligitur ex illis verbis, *qui excommunicatos à canone*; præterquam in caſibus à iure expreſſis, vel per priuilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſis eiſdem, vel à ſententiis per ſtatuta prouincialia, aut ſynodalia promulgatis, excommunicationis ſententiam incurrunt ipſo facto per Sedem Apoſtolicam dumtaxat abſoluendi.

11 Secundò difficultas eſt, verùm abſoluens ſine priuilegio eum, qui excommunicationem contraxit, eo quòd abſoluerit prætextu priuilegij à caſibus Bullæ, incurrat excommunicationem præfati decreti Clementis VIII. Ratio dubitandi eſt; quia in præfato decreto excommunicantur præſumentes abſoluere ab excommunicationibus, ſeu caſibus in Bulla Cœnæ contentis: hæc autem excommunicatio in Bulla Cœnæ continetur.

His non obſtantibus probabilius cenſeo, non incurrere excommunicationem in præfato decreto expreſſam, & reſeruatam. Ratio eſt, quia in eo decreto excommunicantur præſumentes abſoluere in caſibus in Bulla Cœnæ reſeruatis, aut in futurum reſeruandis, vel ab aliis quinque caſibus ibi expreſſis: prædicta autem excommunicatio non eſt caſus in Bulla Cœnæ reſeruatus, ſed in decreto Clementis VIII.

Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

Addo ſacerdotem ſæcularem abſoluentem à cenſuris ſine debita facultate nõ incurrere excommunicationem, excepta excommunicatione à caſibus Bullæ, & à caſibus decreti Clementis VIII. Ratio eſt, quia nullibi extat excommunicatio contra ſacerdotes ſæculares. Ita Sayrus *lib.3. cap.29. num.17.* Viualdus *in expoſit. Bullæ num.143.* Alterius, Fillucius, & alij *locis citatis.*

Dico *contra ſacerdotes ſæculares*, nam contra regulares abſoluentes ab excommunicationibus reſeruatis lata eſt excommunicatio *in Clem. religioſi, de priuileg.*

Ex dictis colligitur primò, abſoluentem ſine legitima facultate ab excommunicationibus in Bulla expreſſis incurrere ex vi Bullæ excommunicationem Bullæ non reſeruatam, modò non abſoluat prætextu priuilegij; abſoluens enim prætextu priuilegij Apoſtolici incurrit excommunicationem Papæ reſeruatam in decreto Clementis VIII.

Secundò, abſoluentem ſine legitima facultate illum, qui excommunicationem reſeruatam contraxit, eo quòd abſolutionem prætextu priuilegij contulerit contra decretum Clementis VIII. in caſibus in eo expreſſis, non affici excommunicatione decreti Clementis VIII. quia hic non dicitur abſoluere à caſibus Bullæ, & ab aliis in eo decreto expreſſis. Idem dic de ſacerdote ſæculari, qui abſoluit excommunicatos ob alias cauſas, quàm ob expreſſas in præfato decreto; quamuis enim grauiſſimè peccet, & inualidè abſoluat, iure tamen communi lata non eſt excommunicatio contra abſoluentem ab excommunicationibus, exceptis caſibus Bullæ Cœnæ, & aliis in præfato decreto Clementis VIII. contentis, ſuprà à me enumeratis, exceptis etiam religioſis abſoluentibus ab excommunicationibus reſeruatis, vt dictum eſt ad calcem primæ difficultatis. Quamquam Fillucius *tract.15. cap.7. quæſ. 8. num.181.* cum aliis ſimpliciter exiſtimat abſoluentem à caſibus Papalibus, vel reſeruatis Ordinario, excommunicationem incurrere.

Dixi *iure communi*, vt aduerterem in aliquibus locis iure particulari latam eſſe excommunicationem, vt in Prouincia Mediolanenſi, in qua contra præſumentes abſoluere à caſibus reſeruatis lata eſt excommunicatio ipſo facto, & contra eos, qui hoc faciunt prætextu priuilegij, impoſita eſt ſuſpenſio in Concilio Prouinciali V. *tit. quæ pertinent ad pœnit. ſacramentum, cap. cum pro temporum ſynod. diœceſ. cap.18.*

SECVNDA PROPOSITIO.

12 PRæter excommunicationem nulla pœna ipſo facto imponitur abſoluentibus ab excommunicationibus Bullæ, ſed Summus Pontifex alias pœnas ſpirituales, & temporales, ſuo arbitrio decernendas minatur, & iure quidem antiquo in Bullis addebatur ſuſpenſio ab officio prædicandi, legendi, audiendi confeſſiones, & miniſtrandi ſacramenta, ſed hoc tempore ſublatæ ſunt, & iudicio Summi Pontificis, prout ipſe expedire iudicauerit, reſeruantur.

PVNCTVM IV

De iis, quæ obſeruanda ſunt in abſolutione ab excommunicationibus Bullæ recipienda ab eo, qui excommunicationem contraxit, vt abſolutio ſubſiſtat.

1 *Abſoluendus ab excommunicatione Bullæ propoſitum habere debet non relabendi.*

2 *Abſolutio ſolemnis quænam dicatur.*

3 *An*

3 *An alius præter Sacerdotem poſſit ſolemnem abſolutionem conferre.*

4 *Abſolutio quæ ad actum aliquem gerendum conferri ſolet, an proſit obſtrictis excommunicatione Bullæ.*

5 *Abſolutio, quæ ad aliquem actum gerendum cum reincidentia confertur, in quibúſnam caſibus non proſit.*

6 *Abſoluendus ab excommunicatione ob decreta contra libertatem Eccleſiaſticam, quid præſtare debeat.*

7 *Archiua & capitularia quidnam ſint.*

8 *Statuta quomodo publicè reuocentur.*

9 *Publicantes decreta contra libertatem Eccleſiaſticam, an illa reuocare teneantur, dum abſolutionem obtinere intendunt.*

10 *Tolerantia Summi Pontificis, an excuſet facientes ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam.*

TENOR BVLLÆ.

Declarantes, & proteſtantes quamcumque abſolutionem, etiam ſolemniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos ſub præſentibus comprehenſos, niſi priùs à præmiſſis cum vero propoſito vlterius ſimilia non committendi deſtiterint, ac quoad eos qui contra Eccleſiaſticam libertatem, vt præmittitur, ſtatuta fecerint, niſi priùs ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, & decreta huiuſmodi publicè reuocauerint, & ex archiuijs, ſeu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & caſſari, ac Nos de reuocatione huiuſmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter ſuffragari, quin etiam per huiuſmodi abſolutionem, aut quoſcunque alios actus contrarios tacitos, vel expreſſos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam noſtram, vel ſucceſſorum noſtrorum quantocunque tempore continuatam, in præmiſſis omnibus, & ſingulis, ac quibuſcunque iuribus Sedis Apoſtolicæ, ac S.R.E. vndecunque, & quandocunque quæſitis, vel quærendis, nullatenus præiudicari poſſe, aut debere.

IN Bulla primo loco proponitur, quid agere debeant ſinguli ab excommunicationibus Bullæ abſoluendi.

Secundò quid faciendum ſit ab iis, qui ſtatutum in præiudicium libertatis Eccleſiaſticæ condiderunt.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ABſoluendus ab excommunicatione, ob delictum in Bulla prohibitum contracta, verum propoſitum habere debet, ſimilia in poſterum non committendi, alioquin abſolutio non tenet. Hæc propoſitio clarè conſtat ex præcitatis Bullæ verbis, in quibus habetur abſolutionem aliter non ſuffragari.

Ex quo ſequitur illum, qui abſolutionem ab hæreſi obtinet, ſingens ſe conuerſum, aut voluntatem non habens non relabendi, non remanere abſolutum; quia non deſiſtit à crimine Bullæ cum vero propoſito vlteriùs ſimilia non committendi. Idem dic de eo, cui abſolutio impenditur ob vſurpationem bonorum Eccleſiaſticorum, ſed illa reſtituere non intendit.

Hæc propoſitio ampliatur non ſolùm in abſolutione priuata, verùm etiam in publica, & ſolemni; quia textus noſter de quacunque abſolutione loquitur.

2 Solemnis abſolutio eſt illa, quæ ſit ſeruatis cæremoniis, & recitatis precibus, quæ pro huiuſmodi abſolutione præſcribuntur ab Eccleſia *in Rituali, & in cap. cùm aliquis 11. quæſt. 3. & cap. à nobis 2. de ſent. excomm.*

Abſolutio verò non ſolemnis eſt illa, quæ ſine præfatis cæremoniis impenditur.

3 An autem ſolemnis abſolutio ab alio impendi poſſit, quàm à Sacerdote, diſſenſio eſt inter DD.

Sayrus enim *de cenſuris lib. 2. cap. 21. num. 1. ad finem*, Duardus *lib. 3. §. 4. quæſt. 2. num. 1. & 31.* & alij communiter, teſte Sayro *loco cit.* arbitrantur huiuſmodi abſolutionem non niſi à Sacerdote impendendam eſſe. Ratio hæc eſſe poteſt; quia in ſolemni abſolutione impendenda adhiberi ſolet ſtola, & quædam orationes recitantur, quæ ad Sacerdotem pertinent. Contrarium ſentire videtur Couarruuias *in cap. alma mater p. 1. §. 11. num. 10. de ſentent. excommunicat. lib. 6.* Ratio eſt, quia iudex, qui excommunicationem tulit, ſolemniter abſoluere poſſe videtur; ſicut publicè excommunicat: par enim eſt poteſtas ligandi, & abſoluendi. *l. qui condemnare. ff. de regul. iur. & cap. verbum, de pœnit. diſtinct.* 11. ſed fieri poteſt, vt ſuperior, qui excommunicationem tulit, non ſit Sacerdos; ergo neceſſe non eſt, vt ſolemnis abſolutio à Sacerdote conferatur.

Ego ſentio, regulariter loquendo, abſolutionem ſolemnem à Sacerdote impendendam eſſe, quia hic eſt vſus, & praxis Eccleſiæ. Quamquam aliquando impendi poteſt à non Sacerdote, vt quando Summus Pontifex alicui Prælato ſacerdotali ordine non inſignito facultatem ſolemniter abſoluendi concedit, aut quando publicæ vtilitati expedire iudicat per ſeipſum abſoluere: in his tamen caſibus Prælatus, ſeu iudex omittere debet ceremonias, quæ Sacerdotibus, vel initiatis ordine ſacro competunt, vt ſunt delatio ſtolæ, Dominus vobiſcum, & ſimilia. Hoc pacto conciliari poſſunt præcitatæ ſententiæ.

4 Quæres, vtrùm irretito excommunicatione Bullæ ſuffragetur abſolutio illa, quæ ad actum aliquem gerendum, vel ad validitatem conſecutionis reſcripti Apoſtolici confertur cum clauſula conſueta, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, &c.

Duardus hîc *§. 4. quæſt. 3. num. 6. & ſeqq.* aſſerit huiuſmodi abſolutionem ſuffragari; etiamſi is, qui abſolutionem conſequitur, propoſitum non habeat ſimilia non committendi: exceptis tamen nonnullis caſibus, ad quos abſolutio cum prædicta clauſula ex iuris diſpoſitione non extenditur, de quibus infrà.

Ego verò probabilius cenſeo huiuſmodi abſolutionem non ſubſiſtere non ſolùm in caſibus in iure exceptis; verùm etiam in aliis caſibus, in quibus excommunicatio Bullæ contracta eſt. Ducor hac ratione; quia Summus Pontifex in hac Bulla irritam reddit quamcunque abſolutionem, niſi verum propoſitum adſit, ſimilia in poſterum non committendi: præfata autem abſolutio, eſt aliqua abſolutio, licèt non ſit totalis.

5 Rogabis, quinam ſint alij caſus, in quibus abſolutio cum prædicta clauſula non prodeſt.

Reſpondeo plures à Doctoribus aſſignari. Primò aſſignatur hæreſis *cap. excommunicamus. §. credentes, de hæret.* Secundò aſſignantur caſus inſordeſcentiæ in cenſuris per annum, aut perſiſtentiæ in excommunicatione per quatuor menſes, in caſibus à Iulio III. expreſſis in quadam conſtitutione, quæ in hæc verba refertur: *Statuit, & ordinauit huiuſmodi abſolutionem non ſuffragari non parentibus rei iudicatæ, incendiarijs, violatoribus Eccleſiarum, falſificatoribus, & falſificari procurantibus litteras, & ſupplicationes Apoſtolicas, & illis vtentibus, receptatoribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus, violatoribus Eccleſiaſticæ libertatis vìa facti, auſu temerario Apoſtolicis mandatis*

mandatis non obtemperantibus, [illegible] nuncios, vel executores Sedis Apoſtolicæ, & eius officialium eis commiſſa exequentes impedientibus, qui propter præmiſſa, vel aliquod eorum excommunicati à iure, vel ab homine per quatuor menſes ſcienter excommunicationis ſententiam huiuſmodi ſuſtinuerint, & generaliter quibuſcunque alijs, qui cenſuris aliquibus, etiam alijs, quàm vt præfertur, quomodolibet ligati in illis per annum continuum inſorduerint. Vide Rebuffum *in praxi benefic. in declarat. nonæ praxis. §. seq. abſoluentes*, Mandoſium *in tract. de ſignat. grat. tit. de abſolut. ab excommunicatione, propè finem*, Duardum hîc *lib. 3. §. 4. quæſt. 3. num. 6. & ſequenti*, Vgolinum hîc *3. part. cap. 4. num. 3.* Alterium *diſp. 22. lib. 5. cap. 4. col. 4. verſic. quæ abſolutio.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 QVi ſtatuta, ordinationes, vel decreta contra libertatem Eccleſiaſticam fecerunt, non ſolùm propoſitum ſimilia non committendi habere debent; verùm etiam prædictas ordinationes, ſeu decreta debent reuocare, & de archiuiis, ſeu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, delere, & caſſare, & Summum Pontificem de huiuſmodi reuocatione certiorem facere.

7 Rogabis primò, quid ſint archiuia, & capitularia.

Reſpondeo, archiuia ea loca dici, in quibus ſcripturæ ſeruantur; capitularia verò ſunt libri ſtatutorum, in quibus ſtatuta, ſeu eorum capitula referuntur. Ita gloſſa *in authent. Caſſa. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & Duardus hîc *quæſt. 4. num. 1.*

8 Rogabis ſecundò, quomodo ſtatuta publicè reuocentur, ſeu irritentur, & declarentur nullius roboris eſſe.

Reſpondeo publicè reuocari per edicta in locis publicis affixa, ſeu voce præconis, edicentis populo, cui editio ſtatutorum innotuerat, huiuſmodi ſtatuta ſublata eſſe, aut etiam in conſilio, dum ſenatus congregatus eſt. Ita Vgolinus hîc *3. part. cap. 4. num. 4.* Duardus hîc *quæſt. 3. num. 5.* Antonius de Souſa hic *num. 2.* Alterius hîc *lib. 5. diſp. 22. cap. 4. col. 5. verſic. primo.*

9 Rogabis tertiò, vtrùm non ſolùm conditores prædictorum ſtatutorum, ſeu decretorum, prædicta ſtatuta reuocare debeant; verùm etiam illi, qui ea publicarunt, aut illis vſi ſunt.

Reſpondeo ſolos conditores, ex vi Bullæ ad hoc onus obligari; quia Bulla loquitur ſolùm de facientibus ſtatuta, pragmaticas, & decreta; quid verò de aliis ſentiendum ſit, conſtat ex dictis *quæſt. 16. puncto 4.*

10 Quæres, vtrùm facientes ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, aut alia ratione delinquentes contra Bullam, excuſari poſſint ab excommunicatione, vel tranſgreſſione Bullæ ob tolerantiam Summi Pontificis ſcientis, & non contradicentis, vel ob alios actus contrarios.

Reſpondeo non excuſari; quia Summus Pontifex declarat, affirmat, & omni meliori modo, quo poteſt, notum facit, (hoc enim ſignificat verbum *proteſtantes*) nolle per abſolutionem, aut tolerantiam, aut per alios quoſcunque actus iuribus Sedis Apoſtolicæ, & diſpoſitioni Bullæ præiudicare.

PVNCTVM V.

De reuocatione priuilegiorum, conſuetudinum, & præſcriptionum.

1 *Refertur tenor Bullæ.*
2 *Conſuetudo, vel prætextus priuilegij non excuſat delinquentes contra Bullam.*
3 *Priuilegij reuocatio à legitimo ſuperiore facta, valida eſt.*
4 *Priuilegium validè reuocari poteſt, etiamſi per modum contractus conceſſum ſit.*
5 *Priuilegia Eccleſiæ conceſſa reuocari non poſſunt.*
6 *Priuilegia in quibus aliquid contra huius Bullæ diſpoſitionem conceſſum fuit, cenſentur reuocata ſolùm quoad ea, quæ in Bulla continentur.*

TENOR BVLLÆ.

1 *Non obſtantibus priuilegijs, indulgentijs, indultis, & litteris Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus ſupradictis, vel eorum alicui, ſeu aliquibus alijs cuiuſcunque ordinis, ſtatus, vel conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, etiamſi, vt præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, ſeu quauis Eccleſiaſtica, & mundana præfulgeant dignitate, vel eorum Regnis, Prouincijs, ciuitatibus, ſeu locis à prædicta Sede, ex quauis cauſa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, & ſub quauis alia forma, & tenore, ac cum quibuſuis clauſulis, etiam derogatoriarum derogatorijs, conceſſis; etiam continentibus quòd excommunicari, anathematizari, vel interdici non poſſint, per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus proprijs, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem, necnon conſuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præſcriptionibus quantumcunque longiſſimis, & alijs quibuſlibet obſeruantijs, ſcriptis, vel non ſcriptis, per quæ contra hos noſtros proceſſus, ac ſententias, quo minus includantur in eis, ſe iuuare valeant, vel tueri. Quæ omnia quo ad hoc eorum omnium tenores, ac ſi ad verbum nihilo penitus omiſſo insererentur, præſentibus pro expreſſis habentes, penitus tollimus, & omnino reuocamus, cæteriſque contrarijs quibuſcunque.*

DE priuilegiis, & ipſorum reuocationibus ego aliàs ſufficienter egi. Propterea hîc breuiter ea ſolùm attingam, quæ ad Bullæ intelligentiam pertinent.

In hoc igitur puncto duo breuiter explicabo.

Primò, vtrùm poſſit quis prætextu conſuetudinis, aut priuilegij excuſari ab iis ſeruandis, quæ in Bulla præſcribuntur.

Secundò, vtrùm valida ſit priuilegiorum reuocatio.

PRIMA PROPOSITIO.

2 NVllus excuſari poteſt ab iis, quæ in Bulla diſponuntur, prætextu obſeruantiæ, ſeu conſuetudinis etiam immemorabilis, vel præſcriptionis, quamuis longiſſimæ, aut prætextu priuilegij ſub quacunque forma, vel cuiuſcunque perſonæ conceſſi. Ratio eſt, quia hæc omnia in hoc §. reuocantur. Quibus autem verbis vtendum ſit, vt priuilegia ſufficienter reuocata cenſeantur, conſtat ex iis, quæ tradidi *de legibus diſp. 1. quæſt. 3. puncto 7. §. 3. num. 11.*

Hinc ſequitur eos, qui contra huius Bullæ diſpoſitionem delinquunt, excuſari non poſſe; etiamſi priuilegium habeant fulcitum quacunque clauſula, qua excommunicari à Papa nequeant; omnia enim priuilegia in

Bulla reuocantur cuicunque conceſſa, & ſub quacunque forma.

Obiicies, præſcriptio ius tribuit, & conſuetudo immemorabilis vim pacti, ac tituli habet. gloſſa *in cap. ſuper quibuſdam.* Abbas *ibidem num.* 8. *de verb. ſignificat.* & alij communiter; ergo poteſt quis titulo præſcriptionis, vel conſuetudinis immemorabilis excuſari.

Reſpondeo negando conſequentiam; quamuis enim præſcriptio ius tribuat, dum ſubiectum capax eſt, & conſuetudo vim tituli, & priuilegij inducat; nihilominus in hac Bulla reuocantur, ſicut irritantur omnia priuilegia. Vide ſupradicta *quæſt.* 15. *puncto* 4. vbi de hac re fuſius egi.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Reuocatio cuiuſcunque priuilegij, à legitimo ſuperiore facta, valida eſt, ſaltem dum iuſta cauſa ſubeſt; etiamſi priuilegium in remunerationem, aut per contractum oneroſum conceſſum eſſet. Ratio eſt, quia priuilegium vires accipit à concedente; ergo etiam ab eo tolli poteſt, quandiu executioni mandatum non eſt: res enim per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur, & ſicut ſuperior potuit aliquem à lege eximere; ita etiam poteſt illum legi iterum ſubiicere, quoties expedire iudicauerit. Ita communiter DD. quos retuli *de legibus loco citato, num.* 1. *& ſeqq.* quibus adde Alterium, Duardum, Vgolinum, & Antonium de Souſa *in expoſitione huius canonis.*

4 Obiicies primò, iure naturali tenemur pacta ſeruare. *l.* 1. *ff. de pactis*; ergo tenemur etiam ſeruare priuilegia per viam contractus conceſſa, cùm hæc vim pacti habeant, nec auferantur ſine damno illius, cui conceſſa fuerant.

Reſpondeo pacta iure naturali ſeruanda eſſe, quandiu obligant, ſeu quandiu ius naturale dictat eſſe ſeruanda, ſeu quandiu non ſuboritur iuſta cauſa ad illa reuocanda: ius enim naturale non ſemper obligat, ſed mutatis aliquando circunſtantiis deſinit obligare, vt docui *in tract. de peccatis.* Quamuis ergo Papa nequeat priuilegia per viam contractus, vel remunerationis conceſſa reuocare ſine iuſta cauſa; nihilominus iuſta cauſa concurrente non ſolùm poteſt, verùm etiam aliquando tenetur; cùm enim in conſcientia bono communi conſulere teneatur, obligatur etiam ea, quæ boni communis conſecutionem impediunt, auferre; ſicut ergo Princeps poteſt priuatorum bona ſubtrahere ob grauem boni communis neceſſitatem; ita multo magis poteſt priuilegium per modum contractus conceſſum reuocare.

Et hoc à fortiori verum eſt, ſi ſuperior, qui priuilegium in remunerationem, aut per contractum conceſſum reuocat, aliquid aliud in compenſationem concedat, ex Panormit. *in cap. nouit, de iud.* Decio *ibidem numero* 6. Suarez *de legibus lib.* 8. *cap.* 37. Antonio de Souſa hîc *diſp.* 102. *num.* 3. Duardo hîc §. 5. *quæſt.* 1. *num.* 1. Alterio hîc *diſp.* 22. *cap.* 5. *ſub finem verſ. ex his.*

5 Obiicies ſecundò, Imperator, aliique Principes laici non poſſunt priuilegia Eccleſiæ conceſſa reuocare, ex Panormit. *in cap. ſuper* 2. *num.* 4. *de appellat.* Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 30. Alterio *diſp.* 22. *cap.* 5. *verſic. ex his*, Duardo hîc *quæſt.* 1. *num.* 2. & aliis; ergo neque Papa reuocare poteſt priuilegia laicis conceſſa, par enim videtur ratio, vt æqualitas ſeruetur.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia omnes Chriſti fideles ſunt Summo Pontifici ſubiecti: Eccleſia autem, & Eccleſiaſtici non ſunt ſubditi Principum laicorum; conſequenter priuilegia Eccleſiæ conceſſa à laicis reuocari non poſſunt; ſtatim enim ac priuilegium acceptatum eſt, vim habet, & ſuum operatur effectum; nec laici in Eccleſiaſticos poteſtatem habent.

Vt hæc diſparitas faciliùs intelligatur, ſupponendum eſt omnia bona Eccleſiaſtica, vt ſuperiùs probauimus *quæſt.* 19. *puncto* 3. §. 2. iure diuino libera, & immunia eſſe à poteſtate laica: cùm autem priuilegium Eccleſiæ conceſſum, ab eaque acceptatum inter bona Eccleſiæ connumeretur, ſequitur Principem laicum non poſſe priuilegium Eccleſiæ conceſſum reuocare; alioquin poteſtatem haberet ſuper Eccleſiaſtica bona, vt bene argumentatur Suarez *loco citato, num.* 10. Priuilegium verò laicis conceſſum ab Eccleſia non fit liberum, & immune à poteſtate Eccleſiaſtica; conſequenter ab Eccleſia reuocari poteſt. Vide ſupradicta *quæſt.* 16. *puncto* 2. *num.* 33.

6 Sed modò dubium eſt, vtrùm priuilegia, in quibus aliquid contra huius Bullæ diſpoſitionem concedebatur, ſimpliciter, & quoad omnia reuocentur.

Reſpondeo reuocari ſolùm quoad ea, quæ in hac Bulla prohibentur; vtile enim per inutile non vitiatur, *de regul. iur. in* 6. Ita Saytus *lib.* 3. *cap.* 25. *num.* 10. Duardus *loco citato.*

PVNCTVM VI.

De publicatione Bullæ.

1 *Refertur tenor Bullæ.*
2 *Publicatio Bullæ vbi facienda ſit.*
3 *Faciens aliquem actum in Bulla prohibitum poſt publicationem Bullæ afficitur excommunicatione; etiamſi Bulla nondum eſſet valuis Eccleſiarum affixa.*
4 *Publicatio Bullæ Romæ facta ſufficit ad inducendam vbique obligationem.*
5 *Bulla à quibùſnam publicanda ſit extra Vrbem.*
6 *Epiſcopi, aliique Prælati negligentes publicare Bullam grauiter peccant.*
7 *Publicatio Bullæ an ſemel tantùm in anno ex obligatione facienda ſit.*
8 *Epiſcopi non ſatisfaciunt curando Bullam publicari ſolùm in Vrbe.*
9 *Epiſcopi extra diœceſim exiſtentes non tenentur Bullam in loco, in quo tunc exiſtunt, publicare.*
10 *Cardinales an teneantur Bullam publicare in ſuis Eccleſiis.*
11 *Epiſcopi titulares non tenentur Bullam publicare.*
12 *Parochi, aliique Sacerdotes inferiores non tenentur ex vi Bullæ ad illius publicationem.*
13 *Epiſcopi aliique Prælati quandónam à publicatione Bullæ excuſentur ob metum, & minas.*
14 *Bulla quo tempore publicanda ſit in Eccleſiis.*

TENOR BVLLÆ.

1 *Vt verò præſentes noſtri proceſſus ad publicam omnium notitiam faciliùs deducantur, chartas, ſeu membranas, proceſſus ipſos continentes, valuis Eccleſiæ ſancti Io. Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe appendi faciemus, vt ij, quos proceſſus huiuſmodi concernunt, quòd ad ipſos non peruenerint, aut quòd ipſos ignorauerint, nullam poſſint excuſationem prætendere, aut ignorantiam allegare, cùm non ſit veriſimile, id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur. Inſuper, vt proceſſus ipſi, & præſentes litteræ, ac omnia, & ſingula in eis contenta eo fiant notiora, quo in pleriſque ciuitatibus, & locis fuerint publicata, vniuerſis, & ſingulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis,*

chiepiſcopis, Epiſcopis, & locorum Ordinarijs, & Prælatis vbilibet conſtitutis per hæc ſcripta committimus, & in virtute ſanctæ Obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, vt per ſe, vel alium, ſeu alios, præſentes litteras, poſtquam eas receperint, ſeu earum habuerint notitiam, ſemel in anno, aut ſi expedire viderint, etiam pluries in Eccleſiis ſuis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, ſolemniter publicent, & ad Chriſti fidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

CVm ex dictis *in tract. de legibus diſp. 2. quæſt. 8. puncto 3. & de cenſuris in communi diſp. 1. quæſt. 2. puncto 1.* perſpicuè conſtet ignorantem legem ab ipſius culpabili tranſgreſſione, & cenſura ob tranſgreſſionem impoſita, excuſari, ſiue ſit ignorantia legis, ſiue facti, ſiue etiam pœnæ in materia cenſurarum, iuxta nonnullorum ſententiam, iure merito Summus Pontifex in hoc §. Bullam publicari præcipit, ne quis excuſationem prætextu ignorantiæ afferat. In hoc igitur puncto tria breuiter explicabo.

Primò, vbi publicanda ſit Bulla vt obligationem inducat.

Secundò, à quibus.

Tertiò, qua occaſione.

PRIMA PROPOSITIO.

2 BVllæ publicatio Romæ facienda eſt. Ratio eſt, quia quælibet lex à Principe lata publicanda eſt in Curia Principis, iuxta receptum Curiæ vſum, vt cum Salonio, Valentia, Suarez, Salas, Azorio, & aliis docui *de legibus diſp. 1. quæſt. 1. puncto 4. num. 15. & ſequent.*; ergo etiam Bulla Romæ publicanda eſt: Romæ autem publicatur non ſolùm, dum coram Summo Pontifice à Cardinali Diacono alta voce legitur, & enunciatur; verùm etiam dum ad valuas Eccleſiæ ſancti Io. Lateranenſis, & ſancti Petri affigitur: Summus enim Pontifex in his locis, quos populus deuotionis gratia frequentare ſolet, publicè apponi præcipit, ne quis ignorantiam alleget: nam veroſimile non eſt id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur, vt in Bulla dicitur.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm qui lecta publicè Bulla coram Summo Pontifice, facit aliquid in Bulla prohibitum, antequam Bulla valuis prædictarum Eccleſiarum apponatur, in excommunicationem incidat.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, tum quia ſtatim ac Bulla coram Summo Pontifice, & populo adſtante publicè enunciata eſt, vim legis habet, & publicata cenſetur; (quamuis eam probabiliter ignorantes à culpa excuſentur, & cenſura non ligentur.) ergo obligat antequam prædictarum Eccleſiarum valuis affigatur. tum, quia præcedens Bulla obligat, donec alia fiat, & publicetur; ergo faciens actum in Bulla prohibitum, antequam Bulla ad valuas exponatur, afficitur excommunicatione Bullæ, ſi non ſubſequentis, quæ nondum expoſita eſt, ſaltem antecedentis, quam annis præcedentibus expoſitam eſſe ſupponimus. Prima tamen ratio congruentior eſt, dum Bulla editur aliquam mutationem à præcedente includens.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm ad legis obligationem inducendam ſatis ſit eam Romæ publicari.

Reſpondeo ſatis eſſe, vt probaui *de legibus loco citato, num. 16. verſ. reſpondeo tertiò.* Idémque præter DD. ibi citatos in ſpecie tradit Alter. hîc *diſp. 22. cap. 6. col. 6.* Quamobrem Chriſti fideles extra Vrbem degentes excommunicationibus Bullæ Romæ publicatæ afficiuntur, ſi actum in Bulla interdictum faciant, antequam in propria regione promulgetur.

Hoc tamen intelligendum eſt, niſi probabili ignorantia laborent; ignorantia enim à peccato excuſat; conſequenter etiam à cenſura, quæ ob peccatum incurritur; quamquam ignorantia in foro externo non præſumitur, niſi probetur: cùm enim hæc præſumptio non ſit iuris, & de iure, non excludit probationem in contrarium, vt bene Panormit. *cap. 1 num. 12. de poſtulat. Prælat.* & alij communiter: quomodo autem ignorantia probetur, aliàs docui cum Maſcardo, & aliis. Vide Alterium hîc *diſp. 22. cap. 6. col. 5. verſ. poſtulabit,* & Duardum hîc *quæſt. 1.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 BVlla extra Vrbem publicanda eſt à Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, locorum Ordinariis, & Prælatis vbilibet conſtitutis. Ratio eſt, quia ipſis in virtute ſanctæ obedientiæ à Summo Pontifice in Bulla præcipitur, vt per ſe, vel per alios Bullam publicent poſtquam eam receperint, aut illius notitiam habuerint; quamuis enim Bulla obliget, etiamſi ab Epiſcopis non publicetur; nihilominus Summus Pontifex vult eam publicari, vt clariùs omnibus innoteſcat.

6 Ex quo ſequitur Prælatos, qui Bullam publicare negligunt, grauiter peccare: faciunt enim contra præceptum in re graui obligans ſub mortali; tunc enim præceptum ſub mortali obligat, quando res, quæ præcipitur, grauis eſt, aut præcipitur in virtute ſanctæ obedientiæ, vt pluribus docui *de legibus diſput. 1. quæſt. 1. puncto 7. §. 4. num. 8. & ſequentibus.*

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm Prælati ſatisfaciant, Bullam publicando ſemel in anno.

Reſpondeo teneri ſub graui culpa toties publicare, quoties expedire iudicauerint: ſic enim in Bulla iubetur. Quamobrem Mediolani vſu receptum eſt, vt non ſolùm in die Cœnæ, verùm etiam in aliis ſolemnitatibus, ſaltem in partem, publicetur.

8 Secundò dubium eſt, vtrùm Epiſcopi, aliíque Prælati ſatisfaciant publicando Bullam in ciuitate, in qua degunt.

Alterius *diſp. 22. cap. 6. col. 6. verſic. 4.* putat Epiſcopos ſatisfacere publicando in Eccleſia Cathedrali, ſeu matrice, & maiore.

Ego verò probabilius cenſeo teneri etiam extra Vrbem in Eccleſiis ſuæ iuriſdictioni ſubditis, publicare ſaltem per alios, ſi ita expedire iudicauerint. tum quia in Bulla dicitur *in Eccleſiis ſuis*, non verò *in Eccleſia.* tum quia ex officio curare tenetur, vt ſubditi ſciant leges, & præcepta.

9 Tertiò dubium eſt, vtrùm Prælati extra ſuam diœceſim exiſtentes teneantur in loco, in quo pro tempore reperiuntur, Bullam publicare.

Reſpondeo negatiuè, quia obligantur Bullam in Eccleſiis ſuis publicare: Eccleſia autem, in qua tunc exiſtunt, non eſt ſua; ſed alteri Prælato ſubiecta, vt ſuppono: curare tamen tenentur, vt in Eccleſiis propriæ diœceſis publicetur; etiamſi à diœceſi longè abſint, quia præceptum ſub forma alternatiua imponitur.

10 Quartò dubium eſt, vtrùm Cardinales ad Bullæ publicationem in ſuis Eccleſiis teneantur.

Reſpondeo diſtinguendo, vel loquimur de Eccleſiis titularibus in Vrbe exiſtentibus, vel de Eccleſiis extra Vrbem. Si loquamur de Eccleſiis extra Vrbem, tenentur ad Bullæ publicationem in iis Eccleſiis, in quibus iuriſdictionem ordinariam habent cum animarum cura: textus enim loquitur de omnibus Prælatis, quibus animarum cura incumbit,

Si

Si verò loquamur de Eccleſiis in Vrbe,

Reſpondeo Cardinales ad huiuſmodi publicationem non teneri. tum quia Bulla ſufficienter in Vrbe publicatur per affixionem eiuſdem ad valuas Eccleſiarum ſanctorum Ioannis, & Petri Apoſtolorum Principis. tum quia Summus Pontifex non obligat Prælatos ad publicationem Bullæ in Vrbe faciendam, ſed extra Vrbem, ibi, *quo in pleriſque ciuitatibus, & locis*, &c.

11 Quintò dubium eſt, vtrùm Epiſcopi titulares teneantur Bullam publicare.

Reſpondeo non teneri ſaltem per accidens; cùm enim Eccleſia careant, non poſſunt Bullam in ſua Eccleſia publicare; conſequenter à Bullæ publicatione in ſuis Eccleſiis facienda eximuntur: cui enim verba diſpoſitionis non conueniunt, nec conuenit diſpoſitio. *l. toties. ff. de damn. infect.* Ita Vgolinus hic *p. 3. cap. 6. verſ. inſuper. num. 3.* Antonius de Souſa hîc *cap. 27. num. 4.*

12 Sextò dubium eſt, vtrùm Parochi, aliique Sacerdotes inferiores onere publicandæ Bullæ teneantur.

Reſpondeo non teneri ex vi Bullæ. Ratio eſt, quia cùm iſti iuriſdictione careant, Prælatorum nomine non veniunt: *Prælati* enim, propriè loquendo, illi dicuntur, qui iuriſdictionem aliquam in foro externo habent. *cap. decernimus*, iuxta gloſſam *verſic. Eccleſiarum Prælati, de iud.* in Bulla autem ſermo eſt de Epiſcopis, aliiſque Prælatis. Ita Alterius *diſput. 22. cap. 6. col. 7. verſic. 3.* Vgolinus hic *part. 3. cap. 6. verſic. inſuper, num. 3.* Antonius de Souſa *loco citato, num. 4.*

Dixi non teneri ratione Bullæ: nam ratione proprij muneris fieri poteſt, vt Parochi aliquando teneantur Bullam publicare, vt patet ex dictis *de legibus*.

13 Septimò dubium eſt, vtrùm Prælati à publicatione Bullæ excuſentur ob minas, ſeu metum, & impedimentum Principum.

Sayrus *lib. 3. cap. 25. num. 12.* in expoſitione huius §. reſpondet, non teneri, quoties publicatio Bullæ nullius eſſet fructus, ſed potiùs ſcandalum, vel maxima perturbatio ſequeretur: Summus enim Pontifex ad rem inutilem, vel impoſſibilem obligare non intendit. Idem docet Alterius hic *diſp. 22. cap. 6. ad finem.*

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel metus grauis eſt, vel leuis: ſi leuis, non excuſantur; quia metus leuis non excuſat à tranſgreſſione legis, & à cenſuris, vt docui *de legibus diſput. 2. quæſt. 8. puncto 2. & de cenſuris diſputat. 1. quæſt. 2. puncto 3. num. 2.* Si metus grauis eſt, excuſantur, vt *ibidem* probaui; modò tamen metus in odium fidei, ſeu religionis, aut Eccleſiaſticæ poteſtatis non incutiatur: tunc enim tenentur publicare; quia bonum religionis, fidei, & Eccleſiaſticæ poteſtatis præferendum eſt priuato. Vide tradita *locis citatis*, vbi etiam oſtendi quando metus grauis, aut leuis cenſeatur, & hanc rem pluribus exemplis explicaui.

TERTIA PROPOSITIO.

14 BVlla extra Vrbem publicanda eſt in Eccleſiis, dum in eis maior populi cœtus conuenerit: ſic enim in Bulla diſponitur; & ratio eſt, quia Bulla publicatur, vt ad plurium notitiam veniat: nulla autem ferè opportuniori occaſione ad plurium notitiam venire poteſt, quàm ſi Bulla publicetur, dum maior populi multitudo ad Eccleſiam cauſa diuinorum conuenerit.

Vtrùm verò Bullæ publicatio neceſſariò facienda ſit in die feſto, aut fieri poſſit in loco non ſacro, ad quem maior populi copia confluxerit cauſa concionis audiendæ, conſtat ex dictis in ſimili *de matrimonio quæſt. 2. puncto 6. num. 17. & ſeqq.*

Plura de publicatione Bullæ hîc diſſerere potuiſſem, niſi de hac re *in tract. de legibus, loco ſuprà citato*, ſufficienter egiſſem, vide ibi tradita.

PVNCTVM VII.

De obligatione, qua nonnulli tenentur tranſumptum Bullæ apud ſe tenere, legere, percipere, fidem habere, non infringere, aut violare.

1 *Refertur tranſumptum Bullæ.*
2 *Quinam teneantur tranſumptum Bullæ apud ſe habere.*
3 *Quandónam quis dicatur apud ſe tranſumptum Bullæ habere.*
4 *Bullæ tranſumptum non habens an grauiter peccet.*
5 *Tranſumptum Bullæ non habens non peccat, ſi caſus Bullæ memoriter teneat.*
6 *Parochus peccat non detinendo apud ſe tranſumptum Bullæ; etiamſi nondum ſacerdotali ordine inſignitus ſit.*
7 *Epiſcopi, Prælati, & Confeſſarij tenentur Bullam legere, & quæ circa ea continentur percipere.*
8 *Tranſumpto Bullæ fides adhibenda eſt.*
9 *Hoc tamen intelligitur, modò tranſumptum Bullæ munitum ſit manu publici Notarij, & ſigillo iudicis.*
10 *Dignitatem habere quænam perſonæ dicantur.*
11 *Bullam materialem perfringens, vel coinquinans, an peccet.*
12 *Verbum* contraire *quid ſignificet.*
13 *Infringens, aut impugnans Bullam præter grauem culpam, puniendus eſt pœna Summi Pontificis arbitraria.*

TENOR BVLLÆ.

1 *Cæterùm Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliique locorum Ordinarij & Eccleſiarum Prælati, nécnon Rectores, cæterique curam animarum exercentes, ac Presbyteri ſæculares, & quorumuis ordinum Regulares ad audiendas peccatorum confeſſiones, quauis auctoritate deputati tranſumptum præſentium litterarum penes ſe habeant, eáſque diligenter legere, & percipere ſtudeant. Volentes earundem præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, Notarij publici manu ſubſcriptis, & ſigillo iudicis ordinarij Romanæ Curiæ, vel alterius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eandem prorſus fidem in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibendam fore, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ excommunicationis, anathematizationis, interdicti, innouationis, innodationis, declarationis, proteſtationis, ſublationis, reuocationis, commiſſionis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri, & Pauli, Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo vigeſimoquarto, &c.*

IN hoc vltimo Bullæ §. quatuor præcipuè præſcribûtur. Primò, quinam tranſumptum Bullæ apud ſe habere teneantur.

Secundò, quinam teneantur Bullæ tranſumptum legere, & quæ in eo continentur percipere.

Tertiò, vtrùm fides huiuſmodi tranſumptis adhibenda ſit.

Quartò, vtrùm perfringentes Bullam, aut audentes illi contraire, grauiter peccent.

De his ſingulis per diſtinctas propoſitiones agendum eſt in hoc puncto.

PRIMA PROPOSITIO.

2 PAtriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliique locorum Ordinarij, & Eccleſiarum Prælati; præterea Parochi, aliique curam animarum habentes, necnon confeſſarij, tam regulares, quàm ſæculares, tranſumptum Bullæ apud ſe habere debent; ſic enim in Bulla decernitur.

3 Sed modò dubium eſt primò, quomodo quis Bullæ tranſumptum apud ſe habere dicatur.

Reſpondeo illum dici penes ſe Bullæ tranſumptum habere, qui illud habet in propria domo, ſeu in ſua Eccleſia: nam res aliqua penes me eſſe dicitur, quæ in domo mea eſt. *l. Titia cum teſtamento.* §. *Caius, de legat.* 3. & *ibi* Bartol. & alij. Et hoc verum eſt, etiamſi Bulla detineatur titulo depoſiti, vel commodati; Summus enim Pontifex præfatis perſonis præſcribit Bullam penes ſe habere; is autem aliquid penes ſe habet, qui illud detinet, ſiue detineat tanquam dominus, ſiue tanquam depoſitarius, vel commodatarius. Ita Alter. *lib.* 5. *diſp.* 22. *cap.* 7. Duardus hic *lib.* 3. §. 8. *quæſt.* 3. *num.* 2. & *ſeq.* & alij.

Ex quo ſequitur Parochum, aliúmve confeſſarium, qui Bullam domi, aut confeſſionali, in quo pœnitentum confeſſiones excipit, affixam detinet, ſatisfacere oneri Bullæ. Idem dic de confeſſariis religioſorum; etiamſi vnum tantùm Bullæ exemplar in monaſteriis detineant, modò illud exemplum exiſtat in loco monaſterij publico, ad quem liberum ſit monacho accedere, dum Bullam legere voluerit: tunc enim ſinguli religioſi, moraliter loquendo, dicuntur tranſumptum Bullæ penes ſe habere.

Secundò ſequitur confeſſarios non teneri Bullam præ manibus habere, aut in pera deferre; ſicut enim quis dicitur librum vetitum detinere, ſeu penes ſe habere, quamuis illum in pera non geſtet; ita, &c.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm prædictæ perſonæ peccent, non detinendo penes ſe tranſumptum Bullæ.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima eſt Antonij de Souſa hic *cap.* 18. *num.* 2. Alterij hic *diſp.* 22. *cap.* 7. *col.* 3. exiſtimantium ex vi Bullæ præciſè non peccare mortaliter. tum quia in Bulla nullum extat verbum præceptiuum, ſed tantummodo dicitur, *penes ſe habeant*, quæ loquendi forma potius conſilium, quàm præceptum denotat. tum quia in Bulla Pij V. adiiciebantur verba præceptiua, quæ hoc tempore ſublata ſunt: mutatio autem, & diuerſitas verborum mutationem diſpoſitionis indicat. *l. de pretio. ff. de publ.* & *l.* 1. §. *generaliter. ff. de legat. præſtand.* eiuſdem ſententiæ videntur eſſe Nauarrus, Saytus, Alfonſus de Caſtro, & alij, quos retuli *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 7. §. 4. *num.* 10. aſſerentes verba imperatiuo modo ſimpliciter prolata, in legibus non indicare obligationem ſub mortali, niſi cadant ſuper materiam ex ſe obligantem ſub mortali.

Dixi, *ex vi Bullæ præciſè*; quia aliunde fieri poteſt, vt obligentur, vt videlicet ſciant caſus Bullæ Cœnæ; cùm enim quilibet ea ſcire teneatur, quæ ad proprium officium pertinent, ſequitur confeſſarios alioſque ſupradictos Prælatos teneri, Bullam apud ſe habere, ne aliquis error contingat, ad ſciendum ea, quæ in Bulla continentur. Quamquam huic obligationi ſatisfacere poſſent, ſi Bullam apud alium exiſtentem legerent: poteſt enim quis contenta in Bulla noſſe, etiamſi Bullam penes ſe non habeat.

5 Ob id præcitati DD. arbitrantur, illum excuſari poſſe à peccato, qui caſus Bullæ nouit, etiamſi illam penes ſe non habeat; actus enim agentium non operatur vltra intentionem eorum. *l. in agris. ff. de acquir. rer. domin.* & *cap. fin. de præbend.* Summus autem Pontifex intendit Bullam detineri, vt contenta in ipſa non ignorentur.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit confeſſarios, alióſquo prædictos teneri ſub mortali, ex vi Bullæ, tranſumptum illius apud ſe habere. Ratio eſt, tum quia verba imperatiuo modo prolata in legibus præceptum continent, vt docui *de legibus loco cit. num.* 10. tum quia Bulla edita eſt per modum legis: lex autem ex ſui natura in materia graui obligat ſub mortali, & à conſilio contradiſtinguitur, vt patet ex dictis *de legibus.* Ita Vgolinus hîc 3. *p. cap.* 7. *num.* 3. Duardus *lib.* 3. §. 8. *quæſt.* 1. *num.* 3.

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondeo, verba imperatiuè prolata importare imperium, & præceptum.

Ad ſecundam reſpondeo, mutationem verborum mutationem diſpoſitionis indicare, quoties mutatio eſt ſubſtantialis, id eſt, quoties mutatur ſignificatio, & verba, quæ remanent, eandem vim non habent: hîc autem remanent verba vim præcepti habentia.

6 Tertiò dubium eſt, vtrùm Parochus, qui ſacerdotali ordine nondum initiatus eſt, grauiter peccet, ſi Bullæ tranſumptum penes ſe non habeat. Reſpondet Vgolinus *loco citato, num.* 2. ex vi Bullæ præciſè non peccare. Ratio eſt, quia Bulla loquitur de Prælatis, Confeſſariis, aliiſque curam animarum exercentibus: prædictus autem Parochus curam animarum non exercet, nec ſacramenta adminiſtrat.

Sed mihi probabilius videtur huiuſmodi Parochum ex vi Bullæ peccare; quia cui verba diſpoſitionis conueniunt, conuenit etiam diſpoſitio: Bulla autem verbum facit de Rectoribus, & exercentibus curam animarum: Parochus autem capta pacifica beneficij poſſeſſione dicitur rector animarum, & poteſt ea præſtare, quæ ad proprium Parochi officium ſpectant, exceptis iis, quæ ſacros ordines exigunt; poteſt enim matrimonio aſſiſtere, & ſimilia facere, quæ ad animarum curam pertinent. Ex quo patet reſponſio ad contrariam Vgolini rationem.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 EPiſcopi, Parochi, Confeſſarij, aliique in prima propoſitione expreſſi, non ſolùm tenentur Bullam penes ſe habere; verùm etiam legere, & quæ in ea continentur percipere. Ratio eſt, tum quia vana, & inutilis eſſet Bullæ detentio, niſi ad eam legendam, & percipiendam obligarentur: finis enim, & intentio Summi Pontificis eſt, vt præfatæ perſonæ caſus Bullæ intelligant, vt munus ſuum ritè obire valeant, & delinquentes excommunicationibus Bullæ irretitos non abſoluant. tum quia in Bulla dicitur, *eas diligenter legere, & percipere ſtudeant.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 TRanſumptis Bullæ fides adhibenda eſt, tam in iudicio, quàm extra, quæ ipſimet originali Summi Pontificis adhiberetur. Hoc tamen intelligitur, modò tranſumpta Notarij manu ſubſcripta ſint, & ſigillo iudicis ordinarij Romanæ Curiæ, vel alterius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munita ſint.

Ex quo ſequitur, cum qui negaret latam eſſe excommunicationem ob aliquem caſum in Bulla expreſſum, vt falſificationem litterarum Apoſtolicarum, aut ob noui vectigalis impoſitionem, conuinci poſſe, exhibito Bullæ tranſumpto manu Notarij publici ſubſcripto, & ſigillo iudicis ordinarij, aut alterius perſonæ in dignitate poſitæ munito, ſiue tranſumptum manu ſcriptum ſit, ſiue

typis

typis impreſſum, vt patet ex illa particula, *etiam impreſſis*.

9 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm tranſumpto Bullæ fides neceſſariò adhibenda ſit, ſi manu publici Notarij ſubſcriptum ſit: non autem munitum ſigillo iudicis, &c.

Reſpondendum cenſeo negatiuè; quia vtrumque in Bulla copulatiuè præſcribitur, ibi, *Notarij publici manu ſubſcriptis, & ſigillo iudicis*, &c.

Hoc tamen ego limitandum cenſeo, niſi de rei veritate aliunde conſtet: nam ſi iudici aliunde conſtet de caſibus Bullæ, neceſſariam non arbitror Bullæ authenticæ exhibitionem ad conuincendum reum.

10 Tertiò dubium eſt, quænam perſonæ cenſeantur in dignitate conſtitutæ; ita vt tranſumpto Bullæ, ipſius ſigillo munito, fides adhibenda ſit.

Reſpondeo nomine perſonæ in dignitate conſtitutæ, ſeu habentis dignitatem, illam intelligi, quæ præeminentiam habet cum adminiſtratione, vel iuriſdictione. *l. honor. ff. de muner. & honor.* Ita Panormitanus, Felinus, & alij *in cap. cùm acceſſiſſent, de conſtitut. & cap. ad aures, de reſcript.* Oldradus *conſil.* 150. quod incipit, *in Eccleſia Valentina*, quem citat, & ſequitur Alterius hic *diſp.* 22. *cap.* 7. *ad finem*, Duardus hic *lib.* 3. §. 8. *quæſt.* 4. *num.* 1. Rebuffus, Hoieda, & alij quamplures apud Gonzalez *ad regul.* 8. *gloſſ.* 5. §. 11. *num.* 4.

Ex quo ſequitur, Epiſcopos, Vicarios, Generales, Abbates, Priores, Guardianos, alióſque religioſorum præfectos, adminiſtrationem, & iuriſdictionem habentes vocari conſtitutos in dignitate. Secus dicendum eſt de Parochis, aliiſque ſimplicibus ſacerdotibus: iſti enim iuriſdictionem in foro externo non habent; conſequenter neque dignitatem. Idem ſentiendum putat Duardus de Archipresbyteris, Archidiaconis, Primiceriis, & his ſimilibus, qui ſolo nomine, iuxta loci conſuetudinem, dignitatem habere dicuntur: iſti enim, propriè loquendo, non dicuntur perſonæ in dignitate conſtitutæ. Contrarium tamen ſentire videtur Azor 2. *p. lib.* 1. *cap.* 13. *quæſito* 2. vbi oſtendit non ſolùm illos cenſeri in dignitate conſtitutos, qui iuriſdictionem habent; verùm etiam qui honorificum locum, & ſedem in choro tenent, in conſeſſu, in comitiis, in conuentibus; aut qui in ſententia ferenda, in publicis ſupplicationibus, in inceſſu cæteris antecellunt. Sed de hac re infrà, dum loquar de obligatione ad clauſuram ſeruandam cum Sanchez, & aliis.

QVARTA PROPOSITIO.

11 QVi Bullam ipſam materialem perfringit, aut contra ipſam ire præſumit, grauiter peccat. Ratio eſt, quia id vetitum eſt in Bulla ſub indignatione omnipotentis Dei, & Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli. Hæc autem loquendi forma indicat prohibitionem ſub mortali: indignatio enim Dei non incurritur, niſi ob grauem culpam; peccatum enim veniale non tollit gratiam, & amicitiam Dei, vt pluribus alibi docui, idémque in ſpecie tradit Vgolinus hic §. 2. *num.* 2. Duardus hic *quæſt. vlt.* Alterius *diſp.* 22. *cap.* 8.

Hinc ſequitur primò, illum, qui Bullam conſcindit, peccare grauiter, hic enim dicitur infringere. Idem dic de illo, qui Bullam inficere, coinquinare, aut delere præſumit: hic enim dicitur ire contra paginam Bullæ, vt in textu habetur.

Hoc tamen intelligitur primò, modò id ſciens, & volens faciat: ignorantia enim, & inaduertentia excuſant; quia in textu dicitur, *auſu temerario*.

Secundò intelligitur, niſi adſit paruitas materiæ: hæc enim à mortali excuſat, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis*, contra Duardum hic *quæſt.* 6. *num.* 1. & Alterium, aliter ſentientes in præſenti caſu.

Tertiò intelligitur, modò id fiat prauo animo, ſeu fine, aut ſine iuſta cauſa. Nam illa verba, *auſu temerario*, important dolum, & malitiam. Quamobrem qui abſque vllo prauo affectu Bullam apud ſe inuentam comburit, aut alia ratione deſtruit, eo quòd illa non indigeat, non videtur reus lethalis culpæ. Alter hic *cap.* 8. *col.* 2. *diſput.* 22. & alij.

Secundò ſequitur illum grauiter peccare, qui aſſerit Summum Pontificem non potuiſſe hanc Bullam edere, aut qui contra Bullam inſurgit, ſeu impugnat: hic enim dicitur Bullæ contraire. Idem ſentiendum putant Duardus, Alterius, Antonius de Souſa, Vgolinus, & alij *in hoc* §. de eo, qui contenta in Bulla non obſeruat: hic enim dicitur Bullæ contraire.

12 Ego verò ſentio verbum, *contraire*, potius adhiberi ad ſignificandam externam actionem in Bullam, quàm aliam actionem, præcedentium canonum diſpoſitioni contrariam; licèt enim, qui Bullæ diſpoſitionem non ſeruat, lethalem culpam, & cenſuram Bullæ incurrat; nihilominus non videtur contra hunc vltimum §. delinquere, tum quia hic editus videtur ad comprimendam illorum audaciam, qui iniurioſam aliquam actionem contra ipſummet Bullæ exemplar faciunt: nam ex huiuſmodi actione, animi maxime deprauati ſignum datur, & ea, quæ in Bulla continentur, paruipendendi occaſio exhibetur. tum quia Summus Pontifex in hæc verba loquitur. *Nulli omnino hominum liceat hanc paginam infringere, vel ei auſu temerario contraire.* nomine autem *pagina* non intelligitur ſimpliciter diſpoſitio Bullæ, ſed ipſum materiale exemplar, cui Summus Pontifex debitam reuerentiam exhiberi intendit.

Tertiò ſequitur, illum grauiter peccare, qui Bullam ad valuas Eccleſiæ affixam amouere, aut illam è manibus ſacerdotis volentis illam publicare, extrahere præſumit, ne publicetur: hic enim ſe opponit paginæ Bullæ. Idem ſentiendum putant Duardus *q.* 6. & Alter *hic* de eo, qui Bullam in terris ſuis non ſeruari contendit.

13 Rogabis, vtrùm infringens, aut impugnans Bullam, præter lethalem culpam, aliqua pœna puniendus ſit.

Reſpondeo puniendum eſſe pœna Summi Pontificis arbitraria. tum quia, qui contra Summi Pontificis conſtitutionem delinquit, pœnam meretur; cùm autem hæc pœna non ſit in Bulla taxata, & ipſo iure impoſita, vt patet ex illis verbis futuri temporis, *nouerit ſe incurſurum*, legitimo ſuperioris iudicio definienda erit. tum quia verbum *indignationis* abſolutè prolatum, pœnam arbitrariam ſignificare ſolet. Ita Baldus *in l. cunctos populos. C. de ſumma Trinit. & fide Cathol. in noua repetitione in lect.* Gloſſa *in extrauaganti* 1. *inter communes, verbo indignationem, de cenſib.* & alij, quos citat, & ſequitur Alterius hic *diſp.* 22. *cap.* 8. *col.* 4. & 5. Quamquam Martin. Laudenſ. *quæſt.* 18. & alij putant impugnantem, ſeu contrauenientem deponendum eſſe.

Et hæc de tota Cœnæ Domini Bulla ſatis, quæ peritiorum iudicio, & Sanctæ Matris Eccleſiæ correctioni, ac cenſuræ ſemper ſubiici, & ſubmitti volo.

DISPVTATIO II.

De excommunicationibus omnibus in particulari extra Bullam Cœnæ Domini.

IN enumerandis excommunicationibus hunc ordinem inſtituam.

Primò innuam regulas quaſdam in genere ſeruandas, dum iubemur certum delinquentium genus denuntiare, aut reſtitutionem facere.

Secundò enumerabo excommunicationes nemini reſeruatas, quæ vtplurimum ſunt communes omnibus.

Tertiò excommunicationes Papæ reſeruatas, quæ ſunt communes omnibus.

Quartò excommunicationes non reſeruatas contra clericos.

Quintò excommunicationes contra clericos Papæ reſeruatas.

Sextò excommunicationes non reſeruatas contra Epiſcopos, & Prælatos Eccleſiaſticos.

Septimò excommunicationes reſeruatas contra Cardinales, Epiſcopos, Prælatos, & officiales Eccleſiaſticos.

Octauò excommunicationes non reſeruatas contra religioſos.

Nonò excommunicationes contra religioſos Papæ reſeruatas.

Decimò excommunicationes non reſeruatas contra iudices, magiſtratus, & dominos temporales.

Vndecimò excommunicationes non reſeruatas contra dominos temporales.

QVÆSTIO I.

De iis, quæ ſeruanda ſunt in monitoriis, vel edictis, ad aliquem denunciandum, vel ad reſtitutiones faciendas editis.

HOc in loco priùs agendum eſſet de iis, quæ ſeruanda ſunt in monitoriis, aut edictis, dum iubemur aliquem denunciare; ſed quia hæc fusè ſatis explicata ſunt *in lib. variar. tract. diſp.* 6. vbi etiam expoſui obligationem denunciandi hæreticos, aut confeſſarios ad turpia in confeſſione ſollicitantes, opus non eſt vt in his explicandis iterum detineat, præſertim cùm Lector facilè poſſit conſulere, quæ ibi tradidi. hîc ſolùm explicabo excommunicationem quæ incurritur, dum ab homine iubemur ſub excommunicatione reſtitutionem facere.

PVNCTVM VNICVM.

De excommunicatione quæ ab homine fertur ad reſtitutiones faciendas.

1 *Excommunicatio ferri poteſt pro cauſa temporali, modò intentio ferentis ſit recta.*

2 *Quiſnam poſſit excommunicationem ferre ad reſtitutiones faciendas.*

3 *Vicarius Epiſcopi poteſt excommunicationem ferre contra eos, qui non reſtituunt.*

4 *Eadem facultas competit Vicario Capituli, Sede vacante, & aliis Prælatis exemptis, iuriſdictionem Epiſcopalem habentibus.*

5 *Excommunicatio, quæ ad reſtitutiones faciendas imponitur, ferri poteſt etiam contra perſonam determinatam.*

6 *Epiſcopus iuſta de cauſa poteſt perſonam laicam determinatam excommunicare.*

7 *Aſſignantur cauſæ, propter quas ferri poteſt excommunicatio pro cauſa temporali.*

8 *Aſſignantur cauſæ excuſantes ab incurrenda excommunicatione lata ad reſtitutiones ferendas.*

9 *Penſionarius qui termino præfixo non potuit penſionem ſoluere excuſatur ab excommunicatione.*

10 *Penſionarius à præfata excommunicatione, non ſoluendo penſionem donec is, qui ius penſionis habet, declaret cum decreto iudicis velle excommunicationem à penſionario incurri.*

12 *Penſionarius, qui ob ſolutam penſionem declaratur excommunicatus, non cenſetur excommunicatus à die qua eſt in mora ſoluendi, ſed ſolùm dum creditor declarat velle, vt debitor excommunicationem incurrat.*

13 *Prælatus an poſſit ſub cenſura obligare ad reſtitutionem, cum notabili debitoris incommodo.*

14 *Debitor, ſeu penſionarius, qui præuidet ſe non poſſe termino præfixo reſtituere, excommunicationem incurrit, ſi reſtitutionem non fecit, dum impotentiam futuram præuidit.*

15 *Debitor, qui termino præfixo ob impotentiam non reſtituit, tenetur adhuc ſub cenſura reſtitutionem facere, ſublata impotentia.*

QVamuis ea, quæ ad huius puncti ſolutionem faciunt, magna ex parte ſoluta remaneant ex alibi dictis, nihilominus quia iſta excommunicatio frequens eſſe ſolet, de ea hîc diſſeram. Explicabo igitur

Primò, vtrum excommunicatio ferri poſſit pro cauſa temporali.

Secundò, à quo ferri debeat.

Tertiò, vtrum contra perſonam determinatam ferri poſſit.

Quartò, quibus de cauſis ferri debeat.

Quintò, quibus de cauſis poſſit quis ab huiuſmodi excommunicatione excuſari.

PRIMA PROPOSITIO.

1 EXcommunicatio ferri poteſt pro cauſa temporali, modò intentio ferẽtis ſit recta, & non ſpectet rem temporalem, tanquam finem. Ratio deſumitur, tum ex praxi Eccleſiæ, tum ex Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de reform.* vbi aſſerit, hanc conſuetudinem eſſe in Eccleſia ferendi excommunicationem ad finem reuelationis, aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus, & hanc conſuetudinem honeſtam, & iuſtam eſſe ſupponit, ſed magna cum circumſpectione exercendam. tum quia vſus huiuſmodi excommunicationis vtilis eſſe poteſt non ſolùm illi, in cuius gratiam conceditur, verùm etiam illi, contra quem fertur, vt ſcilicet timore excommunicationis incurrendæ à culpa recedat, rem alienam reſtituat, & ſuperiori præcipienti debitam præſtet obedientiam.

Dixi, *modò intentio ferentis ſit recta, & non reſpiciat rem temporalem, tanquam finem.* Ratio eſt, quia, licèt materia præcepti Eccleſiaſtici, aut cenſuræ poſſit eſſe res temporalis, & materialis; nihilominus finis cenſuræ debet eſſe ſpiritualis. tum quia poteſtas Eccleſiaſtica directè verſatur circa ſpiritualia, & cenſura non eſt pœna temporalis, ſed ſpiritualis; ergo par eſt, vt ad ſpiritualia dirigatur, præſertim ad ſalutem delinquentis, iuxta illud 1. ad Corinth. 1. *vt reſurgat à peccato, & ſaluus fiat in die Domini.* Ita S. Thomas *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 1. *quæſtiuncula* 3. Suarez *de cenſuris, diſp.* 20. *ſect.* 1. *n.* 7. *& ſeqq.* Filliucius *tract.* 16. *cap.* 1. *quæſ.* 6. Alterius *lib.* 3. *diſput.* 1. *cap.* 6. *col.* 2. *&* 6. *verſ. ſed oritur difficultas.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 EXcommunicatio, quæ ad reſtitutiones faciendas imponitur, ferri debet à Summo Pontifice, vel ab Epiſcopo, non autem à Prælatis Epiſcopo inferioribus. Ratio eſt, quia licèt aliqui Prælati, Epiſcopo inferiores, iuriſdictionem ferendi cenſuras habeant, vt docui *de cenſuris in genere, quæſt.* 1. *puncto* 2. nihilominus Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. præſcribit, vt à nemine prorſus, præterquam ab Epiſcopo, huiuſmodi excommunicatio feratur. Ex quo ſequitur Viſitatores, Archipresbyteros, Archidiaconos, alióſque Epiſcopo inferiores non poſſe huiuſmodi excommunicationem ferre.

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm Vicarius Epiſcopi, aut Capitulum Sede vacante, aut Abbates, ſeu Prælati iuriſdictio

riſdictionem Epiſcopalem habentes, poſſint huiuſmodi excommunicationem ferre.

Reſpondeo Vicarium generalem Epiſcopi, aut etiam Vicarium, à Capitulo conſtitutum, Sede vacante, poſſe huiuſmodi excommunicationem ferre. Ratio eſt, tum quia, dum aliquid Epiſcopo conceditur, nulla facta mentione, vt per ſeipſum faciat, & non per alium, poteſt per alium facere; conſequenter poteſt hanc facultatem ſuo Vicario concedere; eſt enim vnum, & idem tribunal, & eadem iuriſdictio. *cap. 2. de conſuetud. in 6.* ſicque colligitur ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 6.* vbi Concilium volens excludere Vicarium dixit, *Epiſcopis tantum, & non eorum Vicarijs ſit permiſſum.* Idémque tenet Iacobus Sbrotius *de officio Vicarij lib. 2. quaſt. 43. num. 29.* Felinus, Francus, & alij apud Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 29. num. 16.* tum quia id expreſsè declaratum eſt ab Illuſtriſſima Cardinalium Congregatione 2. *Februarij* 1582. teſte Sbrotio, & aliis. tum quia cognitio cauſarum matrimonialium pertinet etiam ad Vicarium generalem Epiſcopi, licèt in Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 20.* ad ſolos Epiſcopos pertinere dicatur, & multis probat Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 29. n. 18.* ergo ad eundem etiam pertinet poteſtas excommunicandi. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 19. ſect. 1. num. 2.* Sanchez *loco cit. num. 16.* Gutierez *lib. 1. canonic. quaſt. cap. 11. num. 8.* Rodriquez *in ſumma 1. p. cap. 79. num. 1.* Henriquez *in ſumm. lib. 13. cap. 17. num. 4.* Iacobus Sbrotius *de offic. Vicarij lib. 2. quaſt. 171. per totam,* Sayrus *de cenſuris lib. 1. cap. 9. num. 33. verſ. primum eſt,* Filliucius *tract. 14. cap. 1. quaſito 1. num. 2.* & Alterius *loco citato col. 3.* contra Bannem 2. 2. *quaſt. 66. art. 6. fol. 404. col. 2.*

4 Imò eandem facultatem Vicario Capituli, Sede vacante conſtituto iuxta formam Tridentini competere cenſuit Illuſtriſſimorum Cardinalium Congregatio *anno* 1586. 14. *Auguſti*, cuius declarationis mentionem faciunt Sayrus, & Filliucius *locis citatis.* Eandem poteſtatem extendunt Suarez, Alterius, & Filliucius *locis citatis* ad Abbates, alióſque Prælatos exemptos, iuriſdictionem Epiſcopalem habentes; iſti enim iuriſdictione Epiſcopali gaudent. Quamquam contrarium ſuſtinent Henriquez, & Sayrus *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

5 EXcommunicatio, quæ ad reſtitutiones faciendas imponitur, licèt, regulariter loquendo, ferri debeat contra perſonas indeterminatas, quæcunque illæ ſint; nihilominus ferri etiam poteſt contra determinatam perſonam, præſertim ſi perſona ſit Eccleſiaſtica: cùm enim perſona Eccleſiaſtica iudicio Eccleſiæ ſubiiciatur, poteſt ab Eccleſia cogi, ſeu puniri pœna cenſurarum Eccleſiaſtica. Si verò perſona ſit laica, & certa, Epiſcopus poteſt contra illam, excommunicationem validè ferre; quia cùm cenſura grauis non feratur, niſi in delinquentes, & contumaces, & ad Eccleſiam pertineat quælibet delicta corrigere, *cap. nouit, de iudicijs*, ſequitur poſſe cenſuram contra huiuſmodi perſonam validè ferre. Dico *validè*, quia licitè non poteſt cenſuram contra perſonam laicam determinatam ferre, niſi rationabilis aliqua cauſa aliud ſuadeat; cùm huiuſmodi perſona coram ſuo iudice laico priùs conueniri debeat, *cap. cauſam, qui filij ſint legitimi*; cúmque huiuſmodi cenſuræ ferri ſoleant in ſubſidium iuris alterius, par eſt, vt ius habens, priùs ſuum ius coram iudice rei proſequatur, ne ordo gubernationis confundatur. Ita Doctores ſtatim citandi.

6 Dixi, *niſi rationabilis aliqua cauſa aliud ſuadeat.* nam iuſta concurrente cauſa poteſt Epiſcopus perſonam laicam determinatam excommunicare; quia quælibet delicta ſibi ſubditorum corrigere poteſt. Quamobrem Eccleſia poteſt excommunicare laicam perſonam certam, quoties laicus iudex contra huiuſmodi perſonam agere negligit; Eccleſia enim poteſt, in defectum laicæ poteſtatis, iuriſdictionem ſuam in non ſubditos exercere, vt patet ex dictis *de legibus, diſputat. 1. quaſt. 1. puncto 6.* neque in hoc caſu ordinem gubernationis confundit; quia id agit in defectum alterius. Idem valet, ſi perſona illa certa abeſt à territorio Principis, & ab eo ad reſtitutionem cogi non poteſt. Idem etiam militat in Principe, nullum in temporalibus ſuperiorem habente à quo iudicari, & cogi valeat: tunc enim Eccleſiaſticus iudex poteſt contra ipſum per cenſuras agere, vt ex ratione ſæpiùs repetita liquidò conſtat. Idémque docet Bellarminus *lib. 5. de Pontifice cap. 6. 7. & 8.* Suarez *de cenſuris diſp. 20. ſect. 1. num. 15. & ſequentib.* Filliucius *loco cit. quaſito 4. num. 8. & ſequentib.* Alterius *lib. 3. diſput. 1. cap. 6. columna 6. & 7. verſic. ſed hîc quarere poſſet.*

QVARTA PROPOSITIO.

7 CAuſa, ob quam huiuſmodi excommunicatio feratur, triplex aſſignari poteſt.

Prima eſt, vt delictum commiſſum emendetur, e. g. vt reſtituatur malè ablatum.

Secunda, vt malum, quod futurum timetur, euitetur, vt ſi excommunicatio hoc pacto feratur: Qui ſacrilegum furtum commiſerit, excommunicationem incurrat.

Tertia, vt damnum temporale alterius præcaueatur, vt ſi præcipiatur ſcripturas aliquas, ad ius alterius facientes, detegi. Vide Filliucium *loco citato, num. 4.* & Suarez *num. 4.* & Alterium *loco citato columna 4. & 5.* vbi etiam oſtendunt, vtrùm huiuſmodi excommunicatio ſupponat peccatum aliàs prohibitum, an ſatis ſit peccatum tunc temporis incurri ob tranſgreſſionem præcepti ſub excommunicatione impoſiti. Sed de hac re ſatis egi *in tract. de cenſuris in communi quaſt. 1. puncto 3.*

QVINTA PROPOSITIO.

8 MVltæ cauſæ à prædicta excommunicationis pœna incurrenda excuſantes aſſignari poſſunt.

Prima eſt ignorantia tam iuris, quam facti, vel etiam pœnæ, vt pluribus oſtendi *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 2. puncto 1. & de peccatis diſp. 2. quaſt. 8. puncto 3.*

Secunda eſt, legitima appellatio, de qua *in tract. de cenſuris in genere loco citato puncto 2.*

Tertia eſt, conſenſus illius, in cuius fauorem lata eſt excommunicatio; de qua re ſatis *de cenſuris loco cit. puncto 4. & diſp. 2. quaſt. 4. puncto 1. num. 24.*

Quarta eſt, metus grauis, de quo ſufficienter egi *de cenſuris loco cit. puncto 3. num. 2.*

Quinta eſt, iuſta compenſatio, de qua *puncto pracedenti, regula 10. num. 18. & ſeqq. & de contract. diſp. 1. quaſt. vltima, puncto 2. §. 2. num. 10. & ſeqq.*

Sexta eſt, impotentia phyſica, aut moralis, de qua *in tract. de cenſuris loco cit. puncto 3. num. 1. & de peccatis diſp. 2. quaſt. 8. punct. 1. & de reſtitutione diſp. 1. quaſt. vltima punct. 1. num. 10. & ſeqq.* Ratio eſt, quia impotentia tam phyſica, quàm moralis excuſat à peccato: impoſſibilium enim non eſt obligatio, *de regul. iur. in 6.* ergo etiam excuſat à cenſura, quæ ob mortale peccatum incurritur. Quid autem nomine impotentiæ phyſicæ, & moralis intelligatur, *ibidem* explicatum eſt.

9 Hinc ſequitur primò, eum, qui termino præfixo penſionem ſoluere non potuit, excommunicationis laqueo in conſcientia obſtrictum non remanere. Ratio eſt, tum quia impotentia excuſat à cenſuris incurrendis. tum quia cenſura incurritur ob contumaciam; qui autem reſtitutionem ob impotentiam omittit, non dicitur contumax: contumacia enim ſupponit voluntarium. hoc autem non reperitur in eo, qui ad reſtituendum impotens eſt; cùm hic inuoluntariè ſolutionem omittat. tum quia, qui ſe obligationi contrahendæ excommunicationis ſubmittit, cenſetur

cenſetur ſe ſubmittere cum hac tacita conditione, ſi voluntariè omiſero ſolutionem, ſeu modò ſim ſoluendo, vt benè Suarez *tom. 5. de cenſur. diſputat. 20. ſect. 2. num. 7. verſ. altera dubitatio*, Filliucius *tract. 14. cap. 1. quæſito* 8. *num.* 19. Alterius *lib. 3. diſput. 1. cap. 7. columm. 4. dub. 4.* & alij.

Addo idem defendi poſſe, etiamſi is, qui ad reſtituendum impotens eſt, ita ſit affectus, vt nollet reſtituere, etiamſi potens eſſet ad ſoluendum. Ratio eſt, tum quia promiſſio, qua ſe obligauit ad penſionem ſoluendam, retinet adhuc tacitam illam conditionem, modò ſim ſoluendo. tum quia omiſſio ſolutionis hîc, & nunc non prouenit ab illo affectu, ſed ab impotentia; conſequenter non ſubiicitur excommunicationi.

10 Secundò ſequitur, etiam illos, qui ſe in forma Cameræ obligarunt ad ſoluendam penſionem, in foro conſcientiæ non contrahere excommunicationem, ſi ob impotentiam ſolutionem penſionis termino præfixo omittant; militant enim eædem rationes, vt bene Suarez *tom. 5. de cenſuris diſputat. 20. ſect. 2. num. 7. verſ. altera dubitatio*, Filliucius *tract. 14. cap. 1. quæſito* 8. *num.* 19. Quamquam in foro externo præſumetur excommunicatus, quia conſtat de omiſſione ſolutionis, & reo incumbit onus probandi ſuam impotentiam. Gomez *de annal. poſſeſſ. quæſt.* 53. in foro verò conſcientiæ non ligatur, ſi re ipſa ſit impotens; ſi verò non ſit impotens, ligatur lapſo termino, & ſecuta ſententia. Quod vt meliùs intelligatur,

11 Obſerua circa hunc caſum, in quo excommunicatio contrahitur ob non ſolutam tempore præſcripto penſionem, vſu Curiæ receptum eſſe, vt elapſo termino ad ſoluendum præſcripto in prædicta obligatione in forma Curiæ excommunicatio contracta non cenſeatur, donec creditor declaret per ſententiam. eiuſdem Cameræ Apoſtolicæ, ſe velle, vt debitor excommunicationem incurrat; æquitati enim conſentaneum fuit praxim introducere, vt iſta excommunicatio non incurratur, donec creditor hoc pacto ſuam mentem declaret: cùm enim iſta excommunicatio in fauorem creditoris conceſſa fuerit, iure merito potuit hic vſus introduci, vt iſta excommunicatio non incurratur, donec creditor prædicta forma cum decreto iudicis mentem ſuam aperiat, & cum hoc rigore debitum petat. Ita Nauarr. *cap. 23. num.* 104. Couarr. *cap. Alma mater* 1. *p.* §. 10. *num.* 7. Suarez *loco cit. num. 10. verſ. atque ob hanc.* Filliucius *loco cit. num. 20. & ſeq.* Alterius *lib. 3. diſp. 1. cap. 7. dub. 4.* & alij, contra Gigantem *de penſionibus quæſt. 77. num. 1. & ſeq.*

12 Addunt tamen Nauarrus *loco cit.* & Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 27. num.* 151. prædictam excommunicationem retratrahi ad tempus, in quo debitor fuit in mora ſoluendi, vt ſi debitor non ſoluit in feſto Annunciationis, qui erat terminus ad penſionem ſoluendam determinatus, & creditor poſt ſex menſes per ſententiam Cameræ declaret debitorem excommunicatum, Nauarrus, & Leſſius putant excommunicationem retrotrahi ad feſtum Annuntiationis. Sed hoc mihi non probatur; cùm enim debitor ante præfatam declarationem non eſſet excommunicatus, vt ex ſtylo Curiæ probatum eſt, aſſerendum non eſt, excommunicationem ad prædictum tempus retrotrahi: nam ſi ad illum terminum retrotraheretur, id fieret fictione iuris. In foro autem conſcientiæ, præſertim in materia cenſurarum, non eſt locus fictioni, ſed veritati, vt bene Suarez *loco cit. n.* 11. Alterius *col.* 7. & Couarr. *loco cit. num.* 6. Sed de hac re plura, dum agam de excommunicatione, quæ ob ſimoniæ labem contrahitur.

Obiicies contra ſecundam illationem, qui obligatur in forma Cameræ, cedit iuri, quod ſibi competit, ex *cap. Odoardus, de ſolutionibus.* ergo penſionarius, qui ſe obligauit in forma Cameræ ad ſoluendum certo tempore penſionem, non excuſatur ab incurrenda excommunicatione ob impotentiam, non ſolùm in foro externo, verùm etiam in foro conſcientiæ, alioquin vana, & inutilis eſſet renunciatio iuris ſibi conceſſi *in cap. Odoardus, cit.*

Vt iſta obiectio faciliùs intelligatur, aduertendum eſt, *in cap. Odoardus, citato*, ad vitandam excommunicationem, & carcerum ſeruitutem, ſancitum eſſe, vt clericus, qui propter inopiam non poteſt debita ſoluere, non excommunicetur; ſed idoneam cautionem præſtet perſoluendi prædicta debita, ſi ad pinguiorem fortunam venerit. Ideo beneficiarius debitor petere ſolet à ſuo Ordinario, vt aſſignata ſibi congrua ſuſtentatione, reliquos fructus ad debita ſoluenda applicet, donec creditoribus integrè ſatisfactũ ſit; interim verò inhibeat, ne creditores ipsũ vexent.

Vis ergo obiectionis in hoc poſita eſt, ſi penſionarius obligat ſe ad ſoluendum, non obſtante *cap. Odoardus*, id eſt, non obſtante iure quo poſſet ſibi conuenientia ſuo ſtatui reſeruare, ſequitur ipſum penſionarium teneri ad penſionem, etiamſi ſoluta penſione ſibi non ſuperſit neceſſarium, vel congruum ad ſuſtentationem; conſequenter obſtringitur excommunicatione, etiamſi ob impotentiam non ſoluat.

Reſpondeo impotentiam duplicem eſſe, phyſicam, & moralem. Impotentia phyſica eſt illa, in qua debitor ſimpliciter ſoluere non poteſt; impotentia verò moralis eſt illa, in qua debitor ſine graui incommodo ſoluere non poteſt. Multi tamen DD. in impotentia morali latitudinem, ſeu varios gradus aſſignant.

Primus eſt, in quo non poteſt quis ſoluere ſine aliqua diminutione ſtatus.

Secundus, in quo non poteſt ſoluere ſine graui infamia, vel ſine graui indecentia ſtatus, ſeu ſine graui damno, ſeu ſine graui egeſtate.

Hoc ergo poſito, dico debitorem, qui *cap. Odoardus* renunciauit, non affici excommunicatione, ſi penſionem ſuo debitori non ſoluat ob impotentiam ſimpliciter: nam impotentia ſimpliciter, ſicut excuſat ab obligatione, & culpa, ita etiam à cenſura. Si verò ob impotentiam moralem ſoluere nequeat ſine ſtatus diminutione, vel etiam ſine egeſtate, non videtur excuſandus à culpa, & à cenſura, quoties poteſt ſe in eo ſtatu conſtituere ſine culpa; ceſſit enim iuri ſuo per renunciationem *cap. Odoardus*, quæ renunciatio valida videtur in caſu, quo licitè fieri poteſt: licitè autem poteſt quis renunciare propriæ ſuſtentationi, quoad ea, quæ non ſunt ſimpliciter neceſſaria ad vitam humanam ſuſtentandam, & quoad ea, quæ non vergunt in familiæ infamiam, vel damnum aliorum; iuri enim aliorum cedere non poteſt. Probabilem tamen etiam arbitror opinionem Suarez, & Filliucij aſſignantium plures gradus in impotentia morali; iſti enim arbitrantur clericum, qui ſoluere nequit ſine graui infamia, ſeu indecentia ſtatus, ſeu ſine notabili, & graui damno, excuſari poſſe ab excommunicatione; quia non cenſetur voluiſſe iuri ſuo renunciare cum tanto incommodo. Secus, ſi ſoluere poſſit cum aliqua ſolùm diminutione ſtatus: cùm enim huiuſmodi renunciatio non cenſeatur inutiliter facta, dicendum eſt renunciantem voluiſſe obligare ſe ad ſatisfaciendum, etiam in caſu, in quo ſatisfactionem præſtare non poteſt ſine aliqua ſtatus diminutione; cùm enim ſuſtentatio, quæ clerico debitori aſſignatur, ſoleat eſſe pinguis, & nimis ampla, retento ferè integro ſtatu, ſicut renuncians *cap. Odoardus*, cenſeatur voluiſſe cedere iuri ſuo quoad pinguiorem ſuſtentationem: non autem quo ad neceſſariam vitæ, famæ, & decentiæ ſtatus. Ita Suarez *de cenſuris diſput. 20. ſect. 2. num.* 12. Filliucius *tract. 14. cap. 1. quæſito* 9. *num.* 24. Alterius *loco citato col.* 8. qui etiam hac occaſione obſeruant, eum, qui ſe obligauit in forma Cameræ cum renunciatione *cap. Odoardus*, poſſe Auditorem Cameræ Apoſtolicæ adire, ab eóque congruam ſuſtentationem petere, in quo caſu probabile eſt Auditorem Cameræ poſſe, & debere congruam ſuſtentationem debitori aſſignare, magis quidem limitatam, ſed tamen ſufficientem ad decentiam ſtatus clericalis, & talis beneficij, vel dignitatis: hoc enim honeſtati conſentaneum eſt, nec ſolùm reſpicit perſonam,

perſonam, verùm etiam dignitatem, & decentiam ſtatus, & ordinis clericalis. Verum ſi clericus nolit Auditorem Cameræ adire, poteſt à Summo Pontifice reſcriptum impetrare, vt coram ſuo ordinario vti poſſit fauore *cap. Odoardus*, pro vt de iure poteſt: tamen vt hoc reſcriptum validum ſit, curare debet, vt in eo ponatur clauſula, *Non obſtante quacunque obligatione in forma Cameræ*; alioquin ab Auditore Cameræ cogi poterit ad ſeruandam ceſſionem, & promiſſionem; quia Summus Pontifex non cenſetur velle obligationi in forma Cameræ factæ derogare, niſi id exprimat, vt ex conceſſionibus plurium Pontificum Auditori Cameræ factis obſeruat Suarez *loco cit. num. 13. ad finem.*

Plura de beneficio *cap. Odoardus*, videri poſſunt apud Couar. *2. variar. c. 1.* & apud Riccium *in praxi cap. Odoard.* Sed modò difficultas eſt primò, vtrùm Prælatus poſſit ſub cenſura obligare ad reſtitutionem, etiam cum notabili incommodo, e.g. cum detrimento ſtatus.

13 Reſpondeo, regulariter loquendo, non obligare; quia præceptum humanum non magis obligat, quam naturale, aut diuinum: præceptum autem naturale, & diuinum reſtitutionis faciendæ, regulariter non obligat cum graui incommodo, vt patet ex dictis *de reſtitutione.* non nego tamen, quin obligare poſſit, quoties iuſta ſubeſt cauſa obligandi cum tanto incommodo. Ratio eſt, quia Princeps laicus poteſt aliquando ſuo præcepto cogere, & obligare ſuos ſubditos ad aliquid cum graui incommodo præſtandum, vt quando commune bonum id exigit, aut quando in cauſa particulari ita iudicat expedire; ergo etiam Prælato Eccleſiaſtico eandem poteſtatem competere dicendum eſt, dum iuſta ſubeſt cauſa ſic obligandi. Ita Couar. *cap. Alma, parte 1. §. 11. n. 11.* Filliucius *loc. cit. n. 17. & 37.* Corduba *1. quæſtion. q. 43.* & alij, quos retuli *de legibus diſp. 2. q. 8. punct. 2. n. 3. & ſeqq. & de cenſuris loc. cit. punct. 3. n. 2.* contra Nauar. *c. 27. n. 38.* Auilam *de cenſuris 2. p. diſp. 5. c. 5. dub. 1.* & alios abſolute aſſerentes, eum, qui legitimum habet impedimentum, non poſſe excommunicatione obſtringi.

14 Secunda difficultas eſt, vtrùm, qui præuidet ſe non poſſe termino præfixo reſtitutionem facere, quàm tamen potuit facere, dum impotentiam futuram præuidit, incidat in excommunicationem.

Reſpondeo elapſo termino præfixo incidere in excommunicationem; quia hic videtur contumax contra præceptum, vt patet ex dictis *de cenſuris diſp. 1. quæſt. 2. punct. 3. num. 1. verſ. maior difficultas*, vbi hanc difficultatem fuſiùs explicaui.

Ex quo patet à fortiori eum, qui malitioſè factus eſt impotens, non excuſari à cenſura, niſi forte congruo tempore ante lapſum termini conſtituti recurrat ad iudicem, ipſique ſuam impotentiam probet: tunc enim ſi reus ſatisfactionem, vel cautionem poſſibilem offerat, iudex poterit, & debebit excommunicationem ſuſpendere: ſicut enim dignè petenti abſolutionem cenſuræ contractæ non poteſt abſolutionem denegare; ita neque denegare poteſt ſubtractionem cenſuræ incurrendæ. Ita Suarez *diſput. 20. ſect. 2. ad finem*, Alterius *c. 7. ad finem*, & alij, quos retuli *de cenſuris loc. cit.*

15 Tertia difficultas eſt, vtrùm, qui termino præfixo ob impotentiam non reſtituit, teneatur adhuc ſub cenſura reſtitutionem facere.

Reſpondeo affirmatiuè cum Soto *4. de iuſtit. q. 7. art. 4.* Alterio *loco citato. col. 8.* Auila *loc. cit. verſ. petis*, Filliucio *loc. cit.* & aliis. Ratio eſt, quia terminus non fuit appoſitus ad finiendam, ſed ad ſolicitandam obligationem, ſeu ad differendam executionem. Hoc tamen intelligitur, modò adhuc vigeat præceptum, ſeu obligatio cenſuræ contrahendæ; nam ſi obligatio cenſuræ vim ſuam amiſit, cenſura non incurritur: vt ſi iudex, qui cenſuram ab homine tulerat, mortuus eſt, aut denunciatus eſt excommunicatus, vt patet ex dictis *de cenſuris in communi.*

QVÆSTIO II.

De excommunicationibus nemini reſeruatis, quæ vtplurimum ſunt communes omnibus.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra laicos, qui oblationes, intra Eccleſiam factas, de Eccleſiis auferunt, & ſibi vſurpant.

1 *Oblationes ad quem pertineant.*
2 *Oblationes de ſacris Eccleſiis auferens, ligatur excommunicatione, iuxta probabiliorem ſententiam.*
2 *Oblationes de ſacris altaribus auferens afficitur excommunicatione, etiamſi auferens non ſit Romanus.*
4 *Oblationum actualis ablatio requiritur ad incurrendam excommunicationem, & non ſufficit conatus.*
5 *Oblationes ſurripiens, non ligatur excommunicatione ſi ſit Eccleſiaſticus.*
6 *Laicus vſurpans ſibi oblationes extra Eccleſiam exiſtentes, non incurrit excommunicationem.*
7 *Excommunicatio lata contra auferentes oblationes de Eccleſiis, non eſt reſeruata.*

Iſta excommunicatio habetur *in cap. hanc conſuetudinem. 10. q. 1.* vbi dicitur, *Qui de cætero oblationes de ſacris Eccleſiis auferre molitus fuerit, ſub anathematis vinculo ſit colligatus, & condemnatus.*

Iſtam excommunicationem ſolutione ſeptem difficultatum explicabo.

1 Prima eſt, ad quem pertineant oblationes.

Reſpondeo huius difficultatis ſolutionem conſtare ex dictis de oblationibus *in tract. de legibus diſp. vltima q. 5. punct. vltimo n. 4.* ad ibi dicta vos remitto.

2 Secunda difficultas eſt, vtrùm præfata excommunicatio ſit ipſo iure lata, & ſtatim incurratur ab eo, qui oblationes de ſacris Eccleſiis aufert. Filliucius *tract. 16. cap. 3. quæſ. 4. n. 48.* innuit non ſtatim incurri, vel quia forte non ſit in vſu, vel quia credi poſſet, inquit ipſe, eſſe tantummodo ferendam, non latam.

Sed mihi probabilius dicendum videtur, eſſe ipſo iure latam, & ſtatim incurri. Ratio eſt, tum quia fertur per verba tẽporis præſentis, *ſit colligatus, & condemnatus.* tum quia iſta verba, *ſub excommunicationis vinculo ſit colligatus*, idem ſignificant, ac ſi diceretur, ſit ligatus anathemate, ſeu excommunicatione; ſed iſta indicant cenſuram ipſo iure latam, vt alibi docui cum communi DD. ſententia contra Sanchez, & alios; ergo etiam illa ſignificant cenſuram ipſo facto impoſitam. Ita Graſſius *lib. 4. deciſ. c. 24. num. 10.* quem citat, & ſequitur auctor excommunicationum, iuſſu Alexandri Ludouiſij Archiepiſcopi Bononienſis, & poſtmodum Papæ, editarum *c. 8. n. 14.* & Iulius Cæſar Raynerus *de excommunicationibus cap. 8. verſ. decima quarta.*

3 Tertia difficultas eſt, vtrùm iſta excommunicatio ſit vniuerſalis, & afficiat omnes laicos, ſibi vſurpantes oblationes. Gloſſa *in cap. conſuetudinem citato*, ſentire videtur, iſtam excommunicationem non eſſe vniuerſalem, nec omnes afficere, ſed tantummodo Romanos. Damaſus enim Papa, inquit gloſſa, prohibet in hoc cap. ne Romani auferant oblationes de altaribus, & comedant, ſed ſolùm ſacerdotibus relinquant.

Sed mihi dicendum videtur, hanc excommmunicationem vniuerſalem eſſe. Ratio eſt, quia Summus Pontifex vniuerſaliter loquitur, vt apertè colligitur ex illis verbis, *Hanc conſuetudinem, quæ contra ſanctam Eccleſiam Catholicam augeri videtur, omnino interdicimus, vt nullo modo vnquam oblationes, quæ intra ſanctam Eccleſiam aſſeruntur, ſub dominio*

laicorũ

laicorum detineantur. vbi notanda ſunt illa verba, *contra ſanctam Eccleſiam Catholicam*; nam ſancta Eccleſia Catholica non eſt Eccleſia particularis, ſed vniuerſalis.

4 Quarta difficultas eſt, vtrùm ad iſtam excommunicationem contrahendam requiratur effectus, id eſt, actualis ablatio, an ſufficiat conatus auferendi. Ratio dubitandi, ad probandum ſufficere conatum, eſt, quia in textu habetur verbum, *molitus fuerit*, quod ad conatum accommodari poteſt. His non obſtantibus,

Reſpondeo requiri effectum, id eſt, actualem ablationem; quia cenſura non incurritur, effectu nondum ſecuto, niſi aliud de mente diſponentis colligatur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris.*

Ad rationem dubitandi reſpondetur, negando verbum *molitus eſt*, ſignificare tantummodo conatum, & non effectum.

5 Quinta difficultas eſt, vtrùm iſta excommunicatio liget Eccleſiaſticos ſurripientes huiuſmodi oblationes.

Reſpondeo negatiuè, quia Summus Pontifex loquitur de laicis ſibi vſurpantibus præfatas oblationes.

6 Sexta difficultas eſt, vtrùm laicus incidat in iſtam excommunicationem, ſi prædictas oblationes non auferat de Eccleſiis, ſed illas extra Eccleſiam exiſtentes ſibi applicet, & vſurpet.

Reſpondeo negatiuè, quia Pontifex loquitur de illis, qui oblationes de ſacris Eccleſiis auferunt: in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. *cap. odia, de regul. iur. in 6.*

7 Septima difficultas eſt, vtrùm præfata excommunicatio ſit reſeruata.

Reſpondeo negatiuè; quia nullum reſeruationis verbum in præfato cap. habetur; conſequenter à quolibet confeſſario, pro peccatis mortalibus approbato iure communi auferri poteſt. *cap. nuper, de ſentent. excommunic.* Idem dicendum erit in aliis excommunicationibus in hac quæſt. afferendis, ob id eas poſui ſub titulo de excommunicationibus non reſeruatis.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra cogentes fœminam ad religionem.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
2 Cogere *quid ſignificet.*
3 *Metu leui cogens fœminam ad religionem, non incurrit excommunicationem.*
4 *Metum iniuſtum incutiens ad religionem, non incurrit excommunicationem.*
5 *Suadens fœminæ ingredi religionem, iniuncto metu priuationis alicuius boni, ad quod fœmina aliàs non habeat ius, non incurrit excommunicationem.*
6 *Non ſolùm cogens ad ingrediendum monaſterium, verùm etiam cogens ad ſuſcipiendum habitum, vel ad emittendam profeſſionem, laqueo excommunicationis ſuſpẽditur.*
7 *Cogens fœminam ad emittendum votum ingrediendi religionem, vinculo excommunicationis non obſtringitur.*
8 *Cogens fœminam ad ingrediendum religionem, non incurrit excommunicationem ſtatim præſtita actione coactiua, ſed requiritur actualis ingreſſus, vel ſuſceptio habitus, aut profeſſio.*
9 *Dans auxilium, conſilium, vel fauorem in ingreſſu monaſterij, vel ſuſceptionis habitus, vel profeſſionis alicuius fœminæ ad hoc coactæ, excommunicationem incurrit.*
10 *Conſenſum, vel auctoritatem præbens in præfatis actionibus, ligatur excommunicatione.*
11 *Aſpiciens obiter fœminam inuoluntariè ingredientem, non ligatur excommunicatione.*
12 *Conſilium, auxilium, vel fauorem præbens, dum fœmina inuoluntariè monaſterium ingreditur, non ligatur excommunicatione nondum ſecuto effectu.*
13 *Enumerantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
14 *Reges, vel Imperator non ligantur excommunicatione cogendo fœminam ad ingreſſum in monaſterio, aut aliam actionem hîc vetitam faciendo, iuxta probabilem nonnullorum ſententiam.*
15 *Cogens virum ad religionem, non incurrit excommunicationem.*

CVm ex inuito ingreſſu in monaſteria, vel ex religione inuoluntariè ſuſcepta, non leuia damna, & perturbationes ſequi ſoleant, experientia teſte, iure merito ſancitum eſt in Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 18. ne quis vllam audeat fœminam ad ingreſſum in monaſteria, ad ſuſceptionem habitus, vel ad profeſſionis emiſſionem cogere, vt patet ex ipſo Tridentini decreto; cuius occaſione duo principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis ſunt triplices actiones in hoc capite expreſſæ.

Prima eſt cogere fœminas ad ingrediendum monaſterium, vel ad ſuſcipiendum habitum religionis, vel ad emittendam profeſſionem.

2 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit *cogere.*

Reſpondeo idem eſſe, ac per vim, vel metum grauem iniuſtè inducere.

Dixi, *per vim, aut metum grauem,* vt innuerem vim modicam, ſeu metum leuem non ſufficere: verbum enim *cogere* ſignificat inducere nolentem per vim, vel metum grauem, vt ſtatim probabo.

3 Hinc ſequitur primò eos, qui cogunt per metum leuem, ſeu non cadentem in conſtantem virum, ab huius excommunicationis vinculo excuſari. Ratio eſt, tum quia, cùm iſta lex pœnalis ſit, ſtrictè intelligenda eſt de illo tantùm metu, de quo ratio habetur in iure: in iure autem ratio non habetur metus leuis. *l. nec timorem, ff. de eo, quod metus cauſa.* tum quia pœna conſtituta contra eos, qui metum inferunt, incurritur tantummodo ob illum metum, qui ſufficit ad reuocanda ea, quæ per metum fiunt, vt bene gloſſa, & alij, quos citat, & ſequuntur Sanchez *in opere morali lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 4. Suarez *de cenſuris diſp.* 23. *ſect.* 4. *num.* 11. & alij: metus autem, qui ſufficit ad reuocanda geſta, non eſt leuis, ſed grauis, vt dictum eſt *de matrim. quæſt.* 3. *puncto* 8. *& de contract. quæſt.* 1.

4 Secundò ſequitur excommunicationem non incurri, quando metus iuſtè incutitur; tunc enim non adeſt iniurioſa coactio. Idem militat quando fœmina inducitur precibus, etiam importunis, ſed ſine minis, vt patet ex dictis *de reſtitut. & de matrim.* nam huiuſmodi preces non inferunt vim, per ſe loquendo. Ita communiter Doctores.

5 Tertiò ſequitur excommunicationem ab eo non incurri, qui fœminæ religionem ingredi ſuadet, iniecto metu priuationis alicuius boni, ad quod fœmina aliàs non habeat ius: tunc enim non dicitur vis, aut metus inferri, ſed denegari id, quod in libera ipſorum poteſtate eſt tradere, & denegare. Ita Suarez *loco cit. ſect.* 7. *num.* 6. *ſub finem,* Sanchez *loco cit. num.* 6. *&* 7. vbi idem aſſerit de parentibus minantibus filiæ, fore, vt eam non præferant in ea parte, in qua alicubi parentes poſſunt fœminas meliorare, niſi religionem ingrediatur; cùm enim liberè poſſint quemlibet ex deſcendentibus in ea parte præferre, nihil ei iniuſtè denegant.

6 Secundò dubium eſt, ad quænam cogi debeat fœmina, vt huius decreti pœna incurratur.

Reſpondeo ad tria.

Primum eſt ad ingrediendũ monaſterium; quod tamen ego intelligendum puto per ordinem ad profeſſionem. Concilium enim in hoc cap. conſuluiſſe videtur libertati religionis;

religionis, propterea ſi metus incutiatur ad alium finem, vt ſi fœmina conſtituatur per metum in monaſterio, vt ibi educetur, donec nuptui apta ſit, excommunicatio huius cap. incurri non videtur. Ita Rodriquez *in ſumma 2. p. c.8. concl.5. n.*10. & Sanchez *loco cit. n.*12. Quamuis in hoc vltimo caſu, in quo fœmina per vim, vel metum collocatur in monaſterio, vt educetur, oppoſitum ſentit Suarez *diſp.* 25 *ſect.7. n.9.* & Filliucius *tract.14. c.6. quæſ.5. n.89.*

Neque obſtat Concilium ſimpliciter, & abſolutè loqui de ingreſſu in monaſterium. Reſpondeo enim ipſius mentem colligi ex ſubiecta materia, de qua in ea ſectione agitur.

Secundum, ad quod fœmina cogi debet, vt cenſura incurratur, eſt ad ſuſcipiendum habitum religionis, id eſt, ad ingreſſum ad modum nouitij.

Tertium eſt ad emittendam profeſſionem. Hæc tamen tria alternatiuè intelligenda ſunt; quia Concilium vtitur dictione, *vel*, conſequenter ſufficit, vt fœmina ad vnum ex dictis per vim, vel metum inducatur.

7 Rogabis, vtrùm cenſura incurratur cogendo fœminam ad emittendum votum ingrediendi religionem.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia hæc non eſt propria coactio ad vnum ex tribus iam explicatis, id eſt, ad ingreſſum in monaſterium, vel ad habitum, vel ad profeſſionem. tum quia vel coactio ad votum fit per metum grauem, aut per leuem. Si per grauem, votum non obligat, vt patet ex dictis *de voto*; conſequenter fœmina cogi non dicitur: ſi verò coactio fit per metum leuem, hæc non dicitur propriè coactio; cùm ratio metus leuis in iure non habeatur, & conſequenter huiuſmodi metus ad incurrendam cenſuram non ſufficiat. Idem dicendum eſt, etiamſi votum ingrediendi religionem confirmatum fuerit iuramento: adhuc enim fœmina non dicitur cogi ad vnum ex tribus iam explicatis; præſertim cùm iſtius voti diſpenſatio ab Epiſcopo facilè obtineri queat. Ita Sanchez *loc. cit. n.*13. Suarez, & Rodriquez *locis cit.* & alij.

8 Tertiò dubium eſt, vtrùm excommunicatio huius cap. incurratur ſtatim, ac præſtita eſt actio coactiua, id eſt, ſtatim, ac illata eſt vis, vel metus.

Reſpondeo negatiuè, ſed requiri actualem ingreſſum, vel habitus ſuſceptionem, aut profeſſionem; quia nemo poteſt dici cogens ingredi, habitum ſuſcipere, vel profiteri, niſi poſitus ſit actualis ingreſſus, vel ſuſceptio habitus, vel profeſſio: hæc eſt enim differentia inter cogere, & conari, quòd *cogere* importat effectum, *conari* verò dicit actionem per ordinem ad effectum. Ita Nauarrus, quem citat, & ſequitur Sanchez *loc. cit. n.*19. Rodriq. *loc. cit. n.9.*

9 *Secunda actio*, quæ eſt materia iſtius excommunicationis, eſt dare auxilium, conſilium, vel fauorem ad ingreſſum in monaſterium, vel ad ſuſceptionem habitus, vel ad emiſſionem profeſſionis, iuxta ea, quæ in præcedentibus dixi. Quot autem modis contingat auxilium, fauorem, aut conſilium dari, patet ex ſæpiùs dictis, præſertim in expoſitione Bullæ Cœnæ.

10 *Tertia actio* eſt interponere quoquo modo præſentiam, vel conſenſum, vel auctoritatem ſuam, modò id fiat ſcienter ab eo, qui nouit fœminam non ſponte ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere, aut profeſſionem emittere, vt in Concilio dicitur. Quamobrem, qui ſuam præſtat præſentiam, conſenſum, vel auctoritatem, ignorans fœminam ad prædicta cogi, ab hac cenſura incurrenda excuſatur, quauis ignorantia laboret. Secus dicendum eſt de cogente; quia Concilium hanc circunſtantiam reſpectu ipſius non requirit; conſequenter non excuſatur ob ignorantiam craſſam, ſupinam, vel affectatam, vt bene Sanchez *loc. cit. n.*20.

Ex quo ſequitur fieri poſſe, vt quamplures vinculo huius cenſuræ ligentur, vt Epiſcopus, Vicarius, ſuperiores, conſanguinei puellæ, qui ſcientes fœminam inuitò monaſterium ingredi, auctoritatem illi actui præbent, vel præſentiam. Contrarium circa parentes cogentes filios religionem ſuſcipere, vel ab ea prohibentes ſuſtinent nonnulli, quos tacito nomine refert Azorius 2. *p. lib.2. c.21. quæſ.15.* & idem à fortiori ſuſtinebunt de parentibus conſenſum, & auctoritatem præſtantibus. Ratio ipſorum eſt; quia veriſimile non eſt, hanc pœnam conſtitui in parentes, quibus incumbit onus conſulendi ſaluti vitæ, & commodis filiorum. Sed quod nos aſſeruimus verum eſt, & ſuſtinendum; quia Concilium generaliter loquitur.

11 Rogabis, vtrum huic cenſuræ ſubiiciatur, qui fœminam inuoluntariè ingredientem obiter aſpicit. Ratio dubitandi eſt, quia in textu dicitur, *quoquo modo eidem actui præſentiam interpoſuerit*; hîc autem dicitur aliquo modo præſentiam interponere.

His non obſtantibus, reſpondeo huic pœnæ non ſubiici. tum quia Summus Pontifex intelligendus videtur de interponente præſentiam ex propoſito, vt in ſimili dictum eſt de duello. tum quia hæc videtur materia leuis, conſequenter non ſufficit ad pœnam adeò grauem incurrendam. Ex quo patet reſponſio ad rationem dubitandi.

Idem ſentiendum eſt de eo, qui ibi adeſſet cauſa ſacri audiendi, aut gratia inſeruiendi ſuo domino, & multo magis, ſi ibi intereſſet gratia impediendæ profeſſionis, vt ſi à fœmina, quæ tunc profeſſionem emiſſura eſt, acceſſeretur in teſtem violentiæ: tunc enim non diceretur præſentiam illi actui præſtare, ſed reſiſtere, vel indifferenter ſe habere, vt bene Sanchez *loc. cit. n.*21.

12 Sed modò dubium eſt, vtrùm excommunicatio incurratur ſtatim dato auxilio, conſilio, vel fauore, vel præſtita auctoritate.

Reſpondeo non incurri, niſi ſecutus ſit effectus, id eſt, niſi fœmina ingreſſa fuerit religionem, vel habitum ſuſceperit, &c. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio fertur principaliter in cogentem, & acceſſoriè in dantes auxilium, præſtantes auctoritatem, &c. ſicut ergo excommunicatio non incurritur à cogentibus, niſi ſecutus ſit effectus; ita multo minus incurretur à dantibus auxilium, præſtantibus auctoritatem, &c. ante ſecutum effectum: quoties enim excommunicatio fertur in dantes auxilium, vel ob aliam actionem acceſſoriam, excommunicatio non incurritur, nondum ſecuto effectu, ob quem excommunicatio principaliter inflicta eſt, ex communi Doctorum ſententia.

SECVNDA PROPOSITIO.

13 OMnes, & ſinguli, qui fœminam cogunt ad ingreſſum in monaſterium, vel aliam ex præfatis actionibus præſtant, præterquam in caſibus in iure expreſſis, cenſura huius decreti obſtringuntur. Ratio eſt, quia Concilium vtitur generaliſſimis verbis, ibi, *omnes, & ſingulas perſonas*, &c.

14 Improbabile tamen non videtur Reges, & Imperatorem huic cenſuræ non ſubiici. tum quia ſpeciali nota digni videntur. tum quia dum Summus Pontifex intendit hos ligare, ſolet exprimere, vt infrà probabo. Idémque tenet Sanchez *loc. cit. n.*2. & alij, quos retuli *de clauſura*, contra Suar. *loc. cit. n.8. verſ. quæ cenſura eſt generaliſſima.*

Dixi, *præterquam in caſibus in iure expreſſis*; cogentes enim in his caſibus excommunicationem non incurrunt. Quamobrem ſi quis cogeret fœminam ad ingrediendum monaſterium in pœnam alicuius peccati, vel ad cautionem pudicitiæ, vel alia iuſta de cauſa à iure permiſſa, huius Concilij cenſuram non incurreret, vt bene Suarez *loco cit. num.9.* Filliucius *loco cit. n.89. verſ. tertio.* Ratio eſt, quia non delinquit contra Concilij diſpoſitionem.

15 Sed modò dubium eſt, vtrùm cogentes viros ad religionem, ligentur cenſura præfati decreti.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia Tridentinum loquitur ſolùm de cogentibus fœminas, & cùm excommunicatio ſit res pœnalis, & odioſa, extendenda non eſt

à cogentibus fœminas ad cogentes viros. Ita Suarez *loc. cit. num.* 8. Sanchez *loc. cit. n.* 5. Filliucius *loc. cit. n.* 89. *verſ. dico ſecundo.*

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra retrahentes fœminas à religione.

1 *Proponitur materia iſtius excommunicationis.*
2 *Veli, aut emiſſionis voti nomine, quid intelligatur.*
3 *Impediens fœminam, ne monaſterium ingrediatur, & religionem ſuſcipiat, incurrit excommunicationem.*
4 *Impediens fœminam ne votum faciat ingrediendi religionem, non incurrit excommunicationem.*
5 *Retrahens fœminam ſolis precibus à religione, non incurrit excommunicationem.*
6 *Fœminam dolo retrahens à religione, incurrit excommunicationem.*
7 *Impediens aliquem ne votum religionis committat, non ligatur excommunicatione.*
8 *Enumerantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubyciuntur.*

IN *c.* 18. Concilij Tridentini *ſeſſ.* 25. poſt excommunicationem latam in cogentem fœminas ad ingreſſum in monaſterium, vel ad ſuſceptionem habitus, vel ad emiſſionem profeſſionis, adicitur alia excommunicatio contra eos, qui fœminam impediunt, ne velum accipiat, ſeu profeſſionis votum emittat, ibi, *ſimili quoque anathemati ſubycit eos, qui ſanctam Virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo ſine iuſta cauſa impediunt.*

Circa iſtam excommunicationem duo breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit illius materia.

Secundò, quodnam illius ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis, eſt impedire fœminã, ne velum accipiat, aut votum emittat.

2 Sed modò dubium eſt primo, quid nomine *veli*, aut *emiſſionis voti* intelligatur.

Reſpondeo intelligi profeſſionem, quæ fit per ſuſceptionem veli, aut etiam ſine veli ſuſceptione cum tribus votis. Ita Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 7. *n.* 9. Filliucius *tract.* 14. *c.* 6. *quæſ.* 5. *ad finem n.* 90.

3 Secundò dubium eſt, vtrùm excommunicatio incurratur impediendo fœminam ne monaſterium ingrediatur, & nouitiatum ſuſcipiat.

Reſponderi poteſt affirmatiuè cum Suarez *loc. cit. n.* 10. Filliucio *loc. cit. n.* 90. contra Sanchez *loc. cit. n.* 15. Ratio eſt, quia nemo poteſt profiteri, niſi priùs habitum ſuſcipiat; conſequenter, qui ſuſceptionem habitus impedit, dicitur etiam impedire profeſſionem; conſequenter hanc cenſuram incurrit.

4 Tertiò dubium eſt, vtrùm impediens fœminam, ne faciat votum ingrediendi monaſterium, aut aſſumendi habitum religioſum, incidat in iſtam excommunicationẽ.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia hic videtur ſolum remotè, & indirectè impedire profeſſionem, tum quia ſi Concilium Trid. intelligeretur de impediente votum ſimplex, apertiùs, & clariùs locutum fuiſſet. Quamobrem illa particula, *voti emittendi*, addita videtur ad comprehendendum omnem modum, ſeu ſtatum religionum, ſeu perſonarum monialium: nam aliquæ profeſſionem emittunt ſuſceptione veli, aliæ ſtatum illum ſine veli ſuſceptione aſſumunt, vt bene Suarez, Filliucius, & Sanchez *locis citatis.*

5 Quartò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio incurratur ab eo, qui fœminam ſolis precibus à religione retrahit.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia non dicitur impedire voluntatem, cùm preces voluntarium non auferant; conſequenter fœmina ſponte nolit religionem, poſitis precibus, ſuſcipere.

6 Secus dicendum eſt, ſi dolo retrahatur. Ratio eſt, tum quia dolus voluntarium aufert, vt alibi oſtenſum eſt, tum quia Concilium Tridentinum expreſſe excommunicat impedientes quocunque modo: dolus autem genus quoddam eſt impedimenti. Ita Sanchez *in opere morali lib.* 4. *c.* 4. *n.* 1. *§. ad finem*, vbi refert Salonium 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 2. *controuerſia* 3. *in fine.*

7 Quintò dubium eſt, vtrùm impediens aliquem virum ne votum religionis emittat, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo negatiuè, vt patet ex dictis *in puncto proximè præcedenti.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 OMnes, & ſinguli iniuſtè impedientes fœminam, ne religionem aſſumat, ſeu profeſſionem emittat, excommunicationem huius decreti contrahunt. Ratio eſt, quia Concilium indiſtinctè, & indefinitè loquitur.

Dixi *iniuſtè*, quia Concilium loquitur de impedientibus ſine iuſta cauſa. Quamobrem, ſi coniux, aut pater, aut alius impediat fœminam, ne, conſummato matrimonio, religionem ingrediatur, non ſubiicitur huic excommunicationi, quia non impedit ſine iuſta cauſa, vt bene Sanchez *loco cit. n.* 10.

Vtrùm verò parentes impedientes filiam, ne profeſſionem emittat, præfatam excommunicationem incurrant, patet ex dictis *§. præcedenti n.* 10.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra impedientes viſitatores monialium in ſuo munere.

1 *Monialium viſitandarum munus ad quem pertineat.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Impedire intendens viſitatorem monialium non incurrit excommunicationem, quia requiritur effectus conſummatus.*
4 *Impediens viſitatorem monialium, non incurrit excommunicationem, ſi monitione præmiſſa ceſſet impedire.*
5 *Monitio ſpecialis an requiratur ad incurrendam excommunicationem dum quis impedit viſitatorem monialium in ſuo munere.*
6 *Monitio quotuplex requiratur, vt impediens viſitatorem monialium in ſuo munere ligetur excommunicatione.*
7 *Monitio à quónam fieri debeat, dum quis impedit viſitatorem monialium in ſuo munere.*
8 *Quænam perſonæ huic excommunicationi ſubyciantur impediendo viſitatorem monialium, in viſitationis munere.*

IN *Clementina, Attendentes, de ſtatu monach.* Summus Pontifex inter cætera ſtatuit, ne quis viſitatores monialium in munere viſitationis impedire audeat ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, vt patet ex illis verbis, *ſi qui vero viſitatores ipſos in præmiſſis impedire præſumpſerit, ſeu aliquo præmiſſorum (niſi moniti reſipiſcant) ipſo facto excommunicationis ſententiam ſe nouerint incurſuros; priuilegijs, ſtatutis, & conſuetudinibus quibuſcunque in contrarium minimè valituris.*

Multa hoc in loco diſputari poſſent circa viſitationem monialium, & religioſorum; ſed quia rem noſtram directè non attingunt, ea tantummodo hic percurram, quæ ad iſtius excommunicationis intelligentiam pertinent, reliqua videri poſſunt apud Rodriquez *quæſt. regul. tom.* 2. 3. *&* 4. vbi de hac re ſatis fusè diſputat. Hic ſolùm aduertere volo,

1 Munus

1 Munus viſitandi moniales in monaſteriis non exemptis ſpectare ad Ordinarium auctoritate ordinaria; in exemptis verò, & immediatè ſubiectis Summo Pontifici, pertinere ad eundem Ordinarium auctoritate delegata. ſic enim decernitur in hac Clementina, ibi, *hoc igitur ſacro approbante Concilio*, &c. In exemptis verò, quæ non ſunt immediatè ſubiecta Ordinario, ſed religioſis, aut aliis, ius viſitandi competit Prælatis ipſarum; ſicut enim illi ius habent cogendi clauſuram, vt infrà ſuo loco docebo; ita etiam ius habent viſitandi. Ita Suarez *diſput.* 23. *ſect.* 5. *num.* 9. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 5. *quæſito* 4. *num.* 73. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 14. Sanchez, Rodriquez, & alij quamplures, quos in ſimili retuli *de clauſura*. Hoc poſito explicabo materiam, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt impedire viſitatorem in iis, quæ pertinent ad monialium, circa voluptuoſam vitam, reformationem, & ad deuotum, & debitum virtutum famulatum Deo præſtandum, vt in textu dicitur: cùm autem multis modis fieri poſſit, vt huiuſmodi impedimentum inducatur, vt conſtat ex dictis in ſimili in expoſitione Bullæ Cœnæ, ſequitur tot modis incurri poſſe huius canonis excommunicationem, quot modis impedimentum circa prædicta præſtari poteſt.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta excommunicatio incurratur ob ſolum animum, aut conatum impediendi.

Reſpondeo negatiuè, quia ad incurrendam excommunicationem requiritur effectus conſummatus ſub cenſura prohibitus: effectus autem ſub cenſura prohibitus in hoc textu non eſt attentatio, animus, & conatus, ſed ipſummet impedimentum: in textu enim dicitur, *impedire præſumpſerint*.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio incurratur ſtatim, ac impedimentum in viſitatione monialium appoſitum fuit.

Reſpondeo negatiuè, ſed requiri monitionem, qua præmiſſa, ſi impediens non ceſſat impedire, aut non reuocat impedimentum, ſtatim excommunicationis pœna ligatur, ibi, *niſi moniti reſipiſcant, ipſo facto excommunicationis ſententiam ſe nouerint incurſuros*.

Obſerua tamen non ſufficere, vt iſta monitio fiat, antequam apponatur impedimentum, ſed ſubſequi debet poſitionem impedimenti, ita vt Prælatus admoneat ipſum impedientem, vt ceſſet ab impedimento. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *niſi moniti reſipiſcant*. is autem non dicitur reſipiſcere, qui non deliquit, ſeu non impediuit. Ita Sayrus *lib.* 3. *c.* 35. *n.* 14. Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 5. *n.* 9. Filliucius *loc. cit.* Nauar. *c.* 27. *n.* 140. *excomm.* 38. & alij.

Ex quo ſequitur iſtam excommunicationem non incurri, dum viſitator admonet moniales, vt parent ſe ad viſitationem, nec vlla viſitatorem impedire audeat; facta autem huiuſmodi admonitione, aliqua viſitatorem impedire præſumit. Ratio cur iſta excommunicatio in hoc caſu non incurratur, eſt, quia admonitio præceſſit impedimentum. Ita DD. citati.

5 Rogabis primò, vtrùm requiratur monitio ſpecialis.

Reſpondeo ſufficere generalem, & non requiri ſpecialem, & particularem. Ratio eſt, quia textus non præſcribit monitionem particularem, & ſpecialem, ſed ſimpliciter, & indiſtinctè loquitur de monitione; ergo ſufficit generalis: nam vbi ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. Ita Sayrus, Suarez, Nauar. & Filliucius *locis citatis*, & alij.

6 Rogabis ſecundò, quotuplex monitio fieri debeat.

Reſpondeo triplicem, vel vnam pro triplici. Ratio eſt, quia vbi ius monitionem iuridicam requirit, intelligendum eſt de monitione canonicè facienda: monitio autem canonica eſt trina, vel vna pro trina, niſi aliud neceſſitas ſuadeat, vt dictum eſt *de cenſuris in genere*. Ita Suarez, Filliucius *locis citatis*, & alij, quos retuli *de cenſuris in genere*, & alibi.

7 Rogabis tertiò, à quónam fieri debeat iſta monitio.

Reſpondeo faciendam eſſe ab ipſo viſitatore, vel ab eius ſuperiore in ea cauſa. Ratio eſt, quia monitio debet eſſe iuridica. illa autem dicitur iuridica, quæ fit à legitimo ſuperiore; legitimus autem ſuperior in ea cauſa eſt viſitator, vel etiam eius ſuperior in iuriſdictione. Ita ex parte Syluester *verbo excommunicatio* 9. *num.* 74. §. 39. Angelus *verbo excommunicatio* 7. *caſu* 39. Suarez, & Filliucius *locis citat.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Omnes, & ſinguli præſumentes impedire viſitatorem monialium in viſitationis munere, excommunicationis pœnam incurrunt, niſi poſt impedimentum, moniti reſipiſcant. Ratio cur iſti omnes excommunicationem contrahant, eſt quia textus generaliter loquitur. Ita communiter DD.

Ex quo ſequitur non ſolùm viros cuiuſcunque conditionis; verùm etiam fœminas, etiam ipſaſmet moniales, huic pœnæ ſubiici impediendo viſitatores, ne viſitationis munus exequatur.

Neque obſtat in textu apponi verba maſculini generis: nam in diſpoſitione iuris maſculinum concipit fœmininum, vt aliàs ſæpiùs dictum eſt.

Ad iſtam tamen excommunicationem incurrendam prærequiritur præſumptio, ibi, *præſumpſerint*; conſequenter quæuis ignorantia excuſat præter affectatam coniunctam cum ingenti temeritate.

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra eos, qui vocati ad dirigendas moniales in electionibus non abſtinent ab iis, ex quibus diſcordiæ oriri, vel ortæ nutriri poſſunt circa electiones.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
2 *Actio per quam oriri aut nutriri poſſunt diſcordiæ circa electiones iam factas non eſt materia iſtius excommunicationis.*
3 *Actio per quam oriri poteſt diſcordia in electionibus, faciendis in congregationibus fœminarum quæ vere non ſunt religioſæ, non eſt materia iſtius excommunicationis.*
4 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
5 *Aſſiſtens electioni monialium non incurrit excommunicationem non deſiſtendo à diſcordijs quoties ad dirigendas moniales vocatus non fuit.*

Iſta excommunicatio habetur *in cap. indemnitatibus. verſ. poſtremò, de elect. & elect. poteſt.* ibi, *poſtremò hi, quos ad dirigendas in huiuſmodi electionibus moniales eaſdem deinceps contigerit euocari, ab his prorſus abſtineant, per quæ inter eas ſuper faciendis ipſis electionibus oriri poſſit diſcordia, vel exorta nutriri*; circa quam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quæ ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones hîc fieri prohibeantur.

Secundò, quódnam ſit iſtius excommunicationis ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius excommunicationis eſt actio, per quã oriri poteſt diſcordia circa faciendas electio-

nes inter moniales, vel exorta conſeruari, ſeu foueri, ac nutriri, vt patet ex verbis præcitati textus.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrum actio per quam oriri, aut nutriri poteſt diſcordia circa electiones iam factas, ſit materia iſtius excommunicationis.

Reſpondeo negatiue; quia in textu dicitur, *ſuper faciendis ipſis electionibus.* in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. Ita Sayrus *c.19.n.3.* Suarez, Caiet. Nauar. Filliucius, & alij communiter *locis proximè citandis.*

3 Secundò dubium eſt, vtrùm materia iſtius excommucicationis ſit actio, per quam oriri poteſt diſcordia, aut exorta nutriri in electionibus faciendis, in congregationibus fœminarum, quæ veræ non ſunt religioſæ, vt ſunt quædam monaſteria, ſeu Congregationes ſanctæ Vrſulæ, quæ profeſſionem non emittunt, licèt in communi viuant.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia in textu ſermo eſt de electionibus, & diſcordijs inter moniales: præfatæ autem fœminæ non ſunt propriè moniales, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio. Suarez *diſp.23. ſect.4.n.9.* Filliucius *tract.14.c.4.quaſ.5.n.57.ſub finem,* contra Sylueſtrum *verbo excommunicatio 9.n.42.* Angelum *excom.7.caſu 16.* & alios.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum huius cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli, qui vocati, vt interſint electionibus monialium, aliquid faciunt ex quo poteſt oriri, aut nutriri diſcordia inter ipſas moniales ſuper ipſis electionibus faciendis.

Ex quo ſequitur primò, non ſolùm Prælatos, qui electionibus interſunt, tanquam ſuperiores, ſeu tanquam iuriſdictionem habentes, vel tanquam miſſi à ſuperiore, ſed etiam alios quoſcunque, qui ſunt accerſiti ad dirigendas in præfatis electionibus moniales, affici excommunicatione, ſi aliquid faciant, propter quod diſcordia oriri, vel exorta nutriri poſſit. Ita communiter DD. & hoc verum eſt primò, non ſolùm ſi vocati, ſint viri religioſi, aut clerici; verùm etiam ſi laici ſint, aut fœminæ: textus enim vniuerſaliter loquitur, & nomen maſculinum complectitur etiam fœmininum, vt alibi probatum eſt. Ita Caietan. *verbo excommunicatio cap. 38.* Nauarr. *cap.27.num.124.* Suarez *diſp.23.ſect.4. num.8.* Sayrus *lib.3. cap.35.num.3.* Filliucius *loco citato*, Sylueſter, & Angelus *locis citatis*, Paludanus, Tabiena, & alij apud Sayrum *loco cit.* Secundò verum eſt, ſiue vocati ſint ad moniales in electionibus dirigendas per conſilium, concionem, & hortationem, aut alia ratione, vt ſi vocatus ſit confeſſarius, concionator, Aduocatus, Doctor, Abbatiſſa, aut monialis, aut alia fœmina magnæ prudentiæ. Ita DD. citati.

Secundò ſuperiorem, qui ex officio intereſt, aut alium, qui eius vicem gerit, incidere in iſtam excommunicationem, ſi cauſa ſit diſcordiarum in electionibus faciendis; nam iſti dicuntur vocati ad dirigendas moniales à Prælato, vel à monialibus, vel à regula, vel ab ipſo officio. Ita Suarez *loc. cit.*

5 Tertiò eum, qui intereſt electioni, ſed non fuit vocatus ad dirigendas moniales, non ligari excommunicatione, etiamſi alioquin ſit cauſa diſcordiarum. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio complectitur ſolùm vocatos ad dirigendas moniales in electionibus: iſte autem non eſt vocatus, ſed ſponte ſe immiſcet. Ita Caietanus, Suarez, Sayrus, Filliucius, & alij *locis cit.*

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra cogentes ad matrimonium.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
2 Cogere *quid ſit.*
3 *Matrimonij celebrationem impediens non incurrit excommunicationem, iuxta probabiliorem ſententiam.*
4 *Quænam perſonæ huic excommunicationi ſubijciantur.*
5 *Cogens ad matrimonium celebrandum non videtur iuxta probabiliorem ſententiam excommunicationem incurrere, niſi cogens iuriſdictionem ſæcularem habeat.*
6 *Epiſcopus cogens aliquem ad matrimonium celebrandum non incurrit excommunicationem, iuxta probabilem ſententiam, niſi temporale dominium habeat.*
7 *Rex, Regina, vel Imperator incurrunt excommunicationem cogendo aliquem ad matrimonium; quamquam oppoſita ſententia probabilis eſt.*

CVm matrimonij iugum graue ſit, & diuturnum, par eſt, vt ſponte, & liberè ſuſcipiatur, & ipſius libertas non violetur. Quamobrem iure merito in Trident. *ſeſſ. 24. cap. 9.* cogentibus ad matrimonium celebrandum indicta eſt excommunicationis pœna, ipſo facto incurrenda, de qua licet egerim *in tract. de matrimonio quæſt. 3. punct. 8. n. 34.* nihilominus hic eam diſtinctiùs, & clariùs explicabo, & duo breuiter quæram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actio ſub excommunicatione prohibeatur.

Secundò, quódnam ſit iſtius excommunicationis ſubiectum, ſeu contra quas perſonas lata ſit iſta excommunicatio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt cogere quouis modo directè, vel indirectè ad matrimonium: ſic enim in Concilio Tridentino dicitur, ibi, *ne quouis modo directè, vel indirectè ſubditos ſuos, vel quoſcunque alios cogant, quominus liberè matrimonia contrahant.*

2 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit *cogere.*

Reſpondeo cum Suarez, & Filliucio *locis citandis*, idem eſſe, ac per vim, aut iniuriam inducere.

Ex quo ſequitur primò, eum qui graue malum alicui minatur, niſi matrimonium contrahat, excommunicationem incurrere; quia dicitur cogere. Secus, ſi leue malum minetur: nam in foro externo non habetur ratio metus leuis, vt docui *de matrimonio per metum celebrato.*

Secundò ſequitur excommunicationem ab eo contrahi, qui renuit alicui debitum magni momenti ſoluere, eo quòd nolit matrimonium contrahere: hic enim ſaltem indirectè dicitur cogere ad matrimonium. Ita communiter DD.

Tertiò excommunicationem ab eo non incurri, qui gratuita beneficia, ad quæ non tenetur ex iuſtitia, alicui denegat, eo quòd nolit matrimonium inire: hic enim, propriè loquendo, non dicitur cogere, ſeu vim inferre, cum ei liberum ſit gratuita beneficia conferre.

Quartò illum excommunicatione non ligari, qui officium aliquod, pecuniam, vel hereditatem promittit, vt matrimonium contrahat. hic enim non dicitur cogere; ſed allicere, & ſuauiter inducere, quod libertati matrimonij non aduerſatur. Ita communiter DD. Vide dicta *de matrimonio per vim, aut metum celebrato.*

3 Secundò dubium eſt, vtrùm in hoc cap. non ſolùm interdictum ſit ſub excommunicatione inducere per vim, vel metum ad matrimonium; verùm etiam à matrimonio retrahere. Ratio dubitandi eſt; quia hic textus editus eſt in fauorem libertatis matrimonij: hæc autem violatur non ſolùm inducendo, verùm etiam retrahendo. Ita ſentire videtur Sanchez *lib. 4. de matrim. diſp. 21. n.9.* & alij quos retuli *de matrim. loc. cit. n.34.*

Ego verò probabilius cenſeo in præfato decreto nõ eſſe latã excõmunicationẽ contra retrahentes, ſed contra inducentes

ducentes ad contrahendum. Ratio eſt, quia Concilium loquitur de cogentibus, & adigentibus matrimonium contrahere. Ita Perez, & Henriquez, quos retuli *de matrim. loc. cit.*

Ad rationem dubitandi reſpondeo hunc textum editum eſſe in fauorem libertatis matrimonij, ſed ipſius diſpoſitionem non excedere tenorem, & propriam verborum ſignificationem.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 OMnes, & ſinguli habentes temporale dominium incidunt in iſtam excommunicationem, ſi per vim, ſeu metum grauem, aliquam perſonam fœminam adigant ad contrahendum matrimonium. Hæc propoſitio patet ex decreto Concilij, vbi cum locutum fuiſſet de magiſtratibus, aliiſque temporale dominium habentibus, adiecit verba generalia, ibi, *præcipit ſancta Synodus omnibus cuiuſcunque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant.* &c.

5 Dixi *omnes, & ſinguli habentes temporale dominium*, vt diſſoluerem illam difficultatem, quæ quæritur, vtrùm iſta excommunicatio afficiat ſolum habentes iuriſdictionem, an etiam alios omnes adigentes aliquem ad matrimonium. In qua difficultate duplex eſt Doctorum ſententia.

Prima eſt Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 7. num. 6. verſ. quarta*. Filliucij *tract. 14. cap. 6. quæſito 4. num. 86.* affirmantium iſtam excommunicationem vniuerſalem eſſe, & omnes comprehendere. Ratio eſt, quia licèt in principio capitis ſermo ſit ſolum de dominis temporalibus, & magiſtratibus: nihilominus, dum fertur præceptũ. & cenſura, adhibentur verba generaliſſima, quæ omnibus accommodantur, ibi, *præcipit ſancta Synodus omnibus cuiuſcunque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, ne quouis modo directè, vel indirectè ſubditos ſuos, vel quoſcunque alios cogant, quominus liberè matrimonia contrahant.*

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit, iſtam excommunicationem eos ſolum afficere, qui temporale dominium, & iuriſdictionem in foro externo habent. Ratio eſt, quia Concilium de his tantummodo loquitur, vt patet ex præfatione illius textus, iuxta quam intelligendum eſt ipſum decretum. *l. fin. ff. de hered. inſtit.* Præterea, dum Concilium præfata decernit, vtitur particula, *quare*, quæ eſt cauſalis, & referri non videtur ad alias perſonas, quæ ibi non recenſentur. *cap. pœnæ, de pœnit. diſt. 2. & l. interpretatione ff. de pœnis.* Ita Molina *de iuſtitia, & iur. tract. 2. diſp. 176. verſ. ad ſecundam partem*, Rodriquez *in ſum. 1. p. cap. 2; 2. n. 7.* Sanchez *lib. 4. de matrim. diſp. 21. n. 9.* Gutierrez, Rebellus, Coninchus, & alij, quos retuli *de matrimonio loco cit. n. 34.*

Ad rationem primæ ſententiæ patet reſponſio ex noſtra ratione; quamuis enim Concilium in decreto, & cenſura ferenda vtatur verbis generalibus; nihilominus illa interpretationem, & reſtrictionem recipiunt ex præcedentibus, vt probatum eſt.

Ex quo ſequitur primò dominum cogentem ſua mancipia ad contrahendum matrimonium, excuſari poſſe ab hac excommunicatione, quia non habet iuriſdictionem in foro externo, vt ſuppono.

Secundò patrem cogentem filium, vel filiam ad matrimonium, huic cenſuræ non ſubiici, ob allatam rationem.

Tertiò Parochum huius cenſuræ vinculo non obſtringi; quia iuriſdictione caret in foro externo.

6 Quartò Epiſcopum cogentem aliquem ad matrimonium in iſtam excommunicationem incidere, iuxta Henriquez *lib. 11. de matrim. cap. 6. n. 5. in ſum.* Gutierrez *de matrim. cap. 79. n. 12.* Sanchez *loc. cit. num. 10.* & plures alios Theologos, & Iuriſperitos de hac re conſultos, teſte Henriquez *loc. cit.* Ratio eſt, quia Epiſcopus iuriſdictionem habet in foro externo.

Oppoſita tamen ſententia mihi non videtur improbabilis, quia Concilium loqui videtur de habentibus temporale dominium, & de magiſtratibus: iuriſdictio autem Epiſcoporum non eſt temporalis, ſed ſpiritualis, & in materia pœnali vitanda eſt extenſio: vnde illa verba, *cuiuſcunque gradus*, non videntur adiecta ad comprehendendos Eccleſiaſticos, ſed habentes poteſtatem temporalem cuiuſcunque gradus, & conditionis exiſtant. Secus dicendum eſt, ſi Epiſcopatui, aut bonis patrimonialibus Epiſcopi temporale dominium adnexum ſit; tunc enim Epiſcopus in excommunicationem incidit, quia in hac parte cenſetur dominus temporalis.

Quintò, Principem, Senatores, Prætores, iudices, alióſque tam viros, quam fœminas temporali iuriſdictione gaudentes, reos eſſe iſtius excommunicationis, cogendo ad matrimonium; etiamſi cogant viros, aut fœminas iuriſdictioni aliorum ſubiectas: nam Concilium Tridentinum vtitur hac loquendi forma, *ſubditos ſuos, vel quoſcunque alios cogant.*

7 Idem probabiliter dici poteſt de Rege, Regina, Imperatore, Imperatrice, quia Concilium adhibet generaliſſima verba, complectentia quoſcunque, temporalem iuriſdictionem habentes, cuiuſcunque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant.

Oppoſita tamen ſententia probabilis eſt Ratio eſt, tum quia iſtæ perſonæ videntur ſpeciali nota dignæ. tum quia, dum Summus Pontifex intendit hos ligare, ſolet eos exprimere, vt fecit in Tridentino *ſeſſ. 22. cap. 11. de reformat.* in Bulla Cœnæ, & alibi. Ita Sanchez *loc. cit. num. 10.* Gutierrez *loc. cit.* & alij, quos retuli de excommunicatione, quæ contrahitur ob violationem clauſuræ *quæſt. 7. puncto vltimo.*

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra contrahentes matrimonium in caſibus prohibitis *in Clement. vnica, de conſang.*

1 *Matrimonium ſcienter contrahens in gradibus conſanguinitatis excommunicationem incurrit.*

2 *Matrimonium ſcienter contrahens cum affine ligatur excommunicatione.*

3 *Matrimonium ſcienter contrahens cum moniali excommunicationem incurrit.*

4 *Matrimonium contrahens cum ea, quam putabat conſanguineam, affinem, vel monialem, cum reipſa non eſſet, excommunicationem incurrit.*

5 *Religioſus contrahens matrimonium excommunicationem incurrit.*

6 *Fœmina cum qua religioſus contrahit matrimonium excommunicatione non ligatur.*

7 *Clericus ſacris ordinibus initiatus excommunicationem incurrit celebrando matrimonium.*

8 *& hoc verum eſt, etiamſi matrimonium non ſit conſummatum.*

9 *Clericus matrimonium fictè celebrans non incurrit excommunicationem.*

10 *Matrimonium fictè celebrans, altero contrahente ex animo, in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem, imò neque illam incurrit celebrans matrimonium ex animo.*

11 *Matrimonium celebrans in præfatis caſibus cum impubere non incurrit excommunicationem.*

12 *Matrimonium celebrans per vim, aut metum, in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem.*

13 *Matrimonium celebrans per verba de futuro in caſibus prohibitis non incurrit excommunicationem.*

14 *Sponſalia celebrans cum aliqua in caſibus prohibitis non incurrit excommunicationem, etiamſi poſtea eam turpiter cognoſcat.*

15 *Matrimonium celebrans ſub conditione in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem.*

16 *Matrimonium contrahens in caſibus prohibitis, abſente parocho, vel teſtibus, non incurrit excommunicationem.*

17 *Matrimonium ex ignorantia contrahens in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem.*

18 *Matrimonium contrahens bona fide in caſibus prohibitis, altero mala fide contrahente, non incurrit excommunicationem, alter verò incurrit.*

19 *Contrahens matrimonium ex ignorantia in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem, etiamſi poſtea mala fide in matrimonio iam contracto perſeueret.*

20 *Matrimonium celebrans cum aliquo impedimento dirimente non incurrit excommunicationem, exceptis caſibus prohibitis* in Clementina vnica, de conſanguinitate.

21 *Matrimonij celebrationi aſſiſtens, fauens, vel conſulens, non incurrit excommunicationem, etiamſi matrimonium celebratum ſit in caſibus* in Clementina vnica *prohibitis*.

IN Clementina citata excommunicantur contrahentes matrimonium in quinque caſibus, ibi enim dicitur: *Eos, qui, diuino timore poſtpoſito, in ſuarum periculum animarum, ſcienter in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis, conſtitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur: nec non religioſos, & moniales, ac clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, matrimonia contrahentes refrænare metu pœnæ ab huiuſmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipſos excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubiacere.*

Iſta excommunicatio, & aliæ pœnæ contra inceſtuoſos confirmatæ fuerunt à Gregorio XIV. in Bulla, quæ incipit, *ſicut antiquus*, edita anno 1590. quam refert Sayrus *lib. 3. cap. 35. n. 18.* eam tamen in Bullario non inueni, ſed aliam Sixti V. 44. in ordine, incipit, *volentes*, in qua Summus Pontifex grauiſſimas pœnas temporales committentibus in ſtatu Eccleſiaſtico crimen inceſtus imponit.

Verùm iis omiſſis, cùm ad rationem noſtram non faciant, hìc ſolùm expendam, & examinabo quinque caſus in præfata *Clementina vnica, de conſanguinit.* expreſſos.

1 Primus caſus eſt, ſcienter contrahere matrimonium in gradibus conſanguinitatis iure canonico interdictis: iure autem canonico interdictum eſt contrahere cum conſanguineis vſque ad quartum gradum, vt probaui *de matrimonio q. 3. punct. 5. §. 1. n. 7.*

Ex quo ſequitur primò contrahentem matrimonium cum nepte, ſororis filia, aut matre, affici excommunicatione iſtius Clementinæ.

Dices, matrimonium cum matre, aut ſorore, aut filia, eſt irritum iure naturæ; ergo contrahens cum illis matrimonium non ligatur hac cenſura; quia textus loquitur de contrahente matrimonium in gradibus conſanguinitatis; hic autem non contrahit, quia matrimonium inualidum non eſt matrimonium.

Reſpondeo matrimonium cum præfatis non ſolùm eſſe vetitum iure naturæ, verùm etiam iure canonico; conſequenter celebrantem huiuſmodi matrimonium, etiam inualidum, pœnis huius canonis obſtringi. Ita gloſſa hic *verb. canonica.* S. Antonius, & alij apud Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 48. n. 15.*

Secundò ſequitur contrahentem matrimonium cum conſanguinea in quinto gradu non incidere in iſtam excommunicationem; quia iure canonico vetitum non eſt matrimonium in huiuſmodi gradu. An autem id procedat etiam in quinto gradu lineæ rectæ, patet ex dictis *de matrim. loc. cit.*

Tertiò ſequitur, non ſolùm virum contrahentem cum fœmina ſibi in quarto gradu conſanguinea, incidere in iſtam excommunicationem, verùm etiam fœminam cum viro contrahentem. Ratio eſt, quia vterque dicitur contrahere in gradibus cõſanguinitatis iure canonico prohibitis; hoc tamen intelligitur, modò vterque ſcienter contrahat; quia in textu dicitur *ſcienter*. Quòd ſi vnus ſcienter, alter cum ignorantia contractum matrimonij celebret, ſolus ſcienter celebrans hanc pœnam ſubit. Idem cum proportione dicendum eſt de contrahente cum affine, vel moniali.

2 Secundus caſus eſt, ſcienter matrimonium inire cum affine intra gradus prohibitos.

Vt hoc meliùs intelligatur, aduertendum eſt affinitatem aut oriri ex copula licita, aut ex illicita: quando oritur ex licita copula, inducitur impedimentum affinitatis vſque ad quartum gradum; quando verò ex illicita, vſque ad ſecundum tantùm, vt docui *de matrim. quæſt. 3. puncto 12. num. 6.* vbi etiam tradidi quid ad contrahendam affinitatem requiratur, & aliàs diſſerui, quæ ibidem videri poſſunt.

3 Tertius caſus eſt ſcienter contrahere cum monialibus. Quæ autem dicantur *moniales*, dictum eſt de excommunicatione quæ ob violationem clauſuræ contrahitur. Addo non ſolum contrahentem cum moniali affici excommunicatione iſtius Clementinæ, ibi, *aut cum monialibus*, verum etiam ipſammet monialem contrahentem, vt patet ex ſecunda huius canonis parte, ibi, *nec non religioſos, & moniales.*

4 Sed modò dubium eſt circa prædictos caſus, verùm contrahens cum aliqua, quam putabat conſanguineam, aut affinem, aut monialem, cùm re ipſa non eſſet, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo non incidere, licèt quoad affectum peccauerit, ac ſi re ipſa cum affine, moniali, vel conſanguinea contraxiſſet. Ratio cur in hanc cenſuram non incidat, eſt, tum quia ſicut ad incurrendam cenſuram canonis non ſufficit, vt quis percutiat aliquem, putans ipſum eſſe clericum, cùm re ipſa clericalem ſtatum nondum aſſumpſerit; ita, &c. tum quia ad incurrendam cenſuram requiritur effectus conſummatus ſub cenſura prohibitus: non adeſt autem effectus ſub hac cenſura prohibitus, dum re ipſa matrimonium non contrahitur cum conſanguinea, affine, aut moniali. tum quia ad hoc facit tritum illud ſermone prouerbium, *opinio non facit caſum.* Ita gloſſa hic *verb. ſcienter*. Syluester *verb. excommunicatio. 9. caſu 41. n. 77. dub. 3.* Petrus Ledeſma, Graffius, Tabiena, & alij apud Sanchez *loc. cit. n. 18.* & apud Sayrum *lib. 3. cap. 35. n. 16.* Verum tamen eſt, eum, qui matrimonium cum aliqua contraxit, quam exiſtimabat affinem, conſanguineam, vel monialem, teneri ſe tanquam excommunicatum gerere; quia conſcientia erronea obligat, quandiu ipſa durat, vt docui de peccatis *in tractatu de legibus.* Idem dicendum eſt pro foro externo, ſi exiſtimetur cum aliqua prædictarum contraxiſſe: tenetur enim ſe in foro externo, tanquam excommunicatum gerere, ne ſcandalum aliis ingerat. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 5. num. 17.* Filliucius *tract. 14. cap. 5. quæſito 6. num. 77.*

5 Quartus caſus eſt, dum religioſus matrimonium contrahit: cùm enim religioſus illicitè, & inualidè contrahat, iure merito hac pœna punitur in hac Clementina, ibi, *necnon religioſos.*

Religioſi dicuntur, qui religionem approbatam tacitè, vel expreſſe profeſſi ſunt.

Hinc ſequitur primò, religioſos Societatis Ieſu matrimonium contrahentes in hanc pœnam incidere, poſtquam ſimplicia biennij vota emiſerunt. Ratio eſt, quia licèt tunc ſolemnem profeſſionem non emittant, nihilominus ſunt veri religioſi per ſimplicia vota, vt patet ex Bulla Gregorij XIV. Ita Gregorius de Valentia *tom. 4. diſp. 10. de matrim. quæſt. 5. puncto 3. de impedimento voti, verſ. porrò qui*, Sanchez *loco cit. num. 17.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. quæſito 7. num. 144.*

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm non ſolùm religioſus, verùm etiam fœmina, cum qua religioſus contrahit, in hanc cenſuram incidat.

Reſpon

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio directè fertur in ipſoſmet religioſos, & clericos in ſacris conſtitutos, contrahentes matrimonium, nec vlla mentio fit de fœminis, cum ipſis contrahentibus. Quamobrem fœmina contrahens cum religioſo profeſſo, aut cum aliquo clerico ſacris ordinibus initiato, non incurrit huius canonis excommunicationem, licet graue ſacrilegium committat. Ita Nauarr. *num.* 141. Caietanus *verbo excommunicatio cap.* 47. Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 5. *num.* 22. Filliucius *loco cit. num.* 77. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 48. *num.* 2. vbi plures alios refert.

Dices, participat in crimine criminoſo. ergo excommunicationem incurrit, *cap. nuper, de ſent. excom.*

Reſpondeo ad incurrendam excommunicationem *cap. nuper*, requiri, vt is, cum quo alter participat, ſit denunciatus excommunicatus, vt infra ſuo loco oſtendam.

7 Quintus caſus eſt, dum clericus ſacris ordinibus initiatus matrimonium contrahit, vt patet ex illis verbis, *ne clericos in ſacris ordinibus conſtitutos.*

Prædicti caſus intelligendi ſunt cum ampliatione, & limitationibus proximè adducendis.

8 Ampliantur, etiamſi matrimonium non ſit conſummatum. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non punit copulam inceſtuoſam, ſed ipſummet matrimonij contractum, quem ſuppono initum eſſe ante conſummationem. Ita gloſſa hic *verb. contrahere*, Suarez, & Filliucius *locis citat.* Petrus Ledeſma *de matrim. quæſt.* 55. *artic.* 9. *dub.* 1. Angelus, & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.* 7. *q.* 48. *n.* 6. & Sayrus *loc. cit. n.* 16.

Limitantur primò, modò matrimonium celebratum non ſit cum valida diſpenſatione. tum quia iure canonico non eſt interdictum contrahere cum legitima diſpenſatione. tum quia iſta excommunicatio ſupponit culpam, & temeritatem: non committitur autem culpa contrahendo cum legitima diſpenſatione. Ita gloſſa *verb. eos*, Sanchez *n.* 16. Sayrus *lib.* 3. *c.* 35. *n.* 16.

9 Limitantur ſecundò, modò matrimonium celebratum ſit cum intentione contrahendi: nam fingens contrahere non dicitur matrimonialiter contrahere, vt in textu dicitur, & actus contrahendi non dicitur perfectus, ſi animus, & intentio deſit: contractus enim mutua contrahentium voluntate perficitur. Ita Couar. 4. *decret.* 2. *p. cap.* 3. *§.* 2. *num.* 8. gloſſa hic *verb. matrimonialiter*, Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 5. *num.* 17. *ad finem*, & 18. & 19. vbi obiectiones in contrarium proponit, & diſſoluit. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 5. *quæſito* 6. *n.* 27. Syluester, Tabiena, & alij apud Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 48. *n.* 9.

Qui verò matrimonium contrahit in præfatis caſibus, animo contrahendi, ligatur excommunicatione; quia dicitur matrimonialiter contrahere, iuxta Clement. cit. licet matrimonium irritum ſit, & inualidum.

10 Sed modò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio incurratur, ſi vnus ex animo intendat contrahere; alter verò ficte.

Reſpondendum mihi videtur non incurrere. Ratio eſt, quia non dicitur quis matrimonialiter contrahere cum aliquo, niſi etiam alter contrahat, matrimonium enim eſt mutuus contractus: quandiu autem alter ficte conſentit, non dicitur adeſſe contractus, ſed ſolùm matrimonij inchoatio; matrimonium enim claudicat ex parte ficte conſentientis. Ita Sanchez *loco cit. num.* 10. contra Petrum Ledeſmam *de matrimon. quæſt.* 55. *art.* 9. *dub.* 1. *circa ſolutionem ad tertium.*

Dices, in hac Clementina non punitur matrimonium ipſum actuale, ſed prauus affectus, & iniqua intentio contrahendi matrimonium, iure canonico interdictum: hic autem adeſt prauus affectus, & iniqua intentio, cùm is, qui ex animo conſenſit, præſtitit quantum in ſe fuit, vt matrimonium celebraret.

Reſpondeo puniri prauum affectum, & iniquam intentionem contrahendi, modò adſit conſenſus ſufficiens ad contrahendum matrimonium, niſi impedimentum ſubeſſet. Conſenſus autem ſufficiens ad contrahendum matrimonium debet eſſe mutuus.

Obſerua tamen illum, qui ex animo conſenſit, teneri ſe tanquam excommunicatum gerere, donec ipſi certò conſtiterit de fictione alterius: alter enim non præſumitur ficte conſentiſſe, cùm in celebratione contractus exteriùs indicauerit ſe conſentire.

11 Hinc licet inferre, contrahentē cum affine, vel conſanguinea furioſa, non incidere in hanc excommunicationem, ſi contraxit, dum illa lucidis careret interuallis. Ratio eſt, quia non dicitur adeſſe matrimonialis contractus. Idem dic de contrahente cum impubere: impubes enim non poteſt, iure diſponente, conſenſum ad matrimonium ſufficientem præſtare, ſed ipſius conſenſus interpretatione iuris in ſponſalia reſoluitur, *cap. vnico, de deſponſ. impub.* in Clementina autem citata ſub excommunicatione interdictus eſt matrimonialis conſenſus: non autem ſponſalia. Ita Petrus Ledeſma *loco cit.* Syluester *verb. excommunicatio* 9. *caſu* 41. *num* 78. *dub.* 7. Suarez *num.* 10. Angelus, Tabiena, & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *loco cit. num.* 11. Idem dic de contrahente cum eo, qui per metum cogitur matrimonium celebrare: conſenſus enim illius non eſt ſufficiens ad contrahendum.

12 Limitantur tertiò, modò matrimonium non ſit celebratum per vim, aut metum grauem, cadentem in conſtantem virum. Ratio eſt, tum quia Eccleſia non præſumitur obligare cum graui periculo. tum quia conſenſus per metum extortus non eſt ſufficiens ad contrahendum matrimonium. Ita Nauarr. *cap.* 27. *num.* 141. Syluester *loco cit. dub.* 5. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 15. Petrus Ledeſma *loco cit. in dub. circa ſolutionem ad quintum principale*, Sanchez *loco cit. num.* 12. vbi plures alios DD. refert. Idem valet, ſi vnus liberè, & alter per metum matrimonij contractum ineat, vt dictum eſt *num.* 10. de ficte conſentiente, altero verè conſentiente.

13 Limitantur quartò, modò matrimonium celebratum ſit per verba de præſenti: nam matrimonium per verba de futuro, non eſt matrimonium, ſed præparatio, & promiſſio futuri matrimonij. Ita communiter DD.

Dices, prohibitio matrimonij includit ſponſalia, *l. oratio. ff. de ſponſalibus, & cap. cum haberet, eodem tit.* ergo celebrans ſponſalia incurrit excommunicationem huius Clementinæ.

Reſpondeo negando conſequentiam; quamuis enim admittam cum gloſſa hic, *verbo contrahere*, prohibito matrimonio cenſeri etiam ſaltem indirectè prohibita ſponſalia, nihilominus non ſequitur eandem pœnam impoſitam eſſe celebranti ſponſalia; quia in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda eſt.

14 Sed modò dubium eſt, vtrùm celebrans ſponſalia cum aliqua in præcitatis caſibus, & poſtea illam carnaliter cognoſcens, incidat in hanc cenſuram.

Reſpondeo diſtinguendo; vel illam cognoſcit affectu maritali, vel non: ſi non cognoſcit affectu maritali, certum eſt non incurrere; quia in hoc canone non punitur copula inceſtuoſa, ſed ſacrilegum matrimonium. Si verò cognoſcit affectu maritali, cenſeo incurrere, ſi id faciat coram Parocho, & teſtibus; quod abſit, quia ſufficienter indicat maritalem conſenſum. Si verò id agat in abſentia Parochi, & teſtium, non incurrit; quia hic conſenſus non ſufficit ad matrimonium, vbi Tridentinum vſu receptum eſt, licèt iure antiquo ſufficeret; quia ſponſalia per huiuſmodi copulam tranſibant in matrimonium, Suarez *num.* 20. Nauarr. *loco cit.* Petrus Ledeſma *dub.* 1. *circa ſolut. ad* 7. *argumentum*, Filliucius *num.* 77. Sanchez *loco cit. num.* 7. & alij.

15 Limitantur quintò, modò matrimonium purè, & abſolutè contractum ſit: nam ſi initum ſit ſub conditione, quæ non ſubſiſtat, vel nondum completa ſit, excommunicatio non incurritur: vt ſi dicat, contraho tecum ſi poſ-

ſum, ſi adeſt diſpenſatio, vel ſi Papa diſpenſauerit; quia conſenſus ſuſpenditur, & non ſufficit ad contrahendum matrimonium, donec conditio adimpleatur. Ita Suarez, Filliucius, Sanchez, & alij *locis cit.*

Hoc tamen intelligendum eſt, modò matrimonium non celebretur ſub conditione, quæ reiiciatur à iure, ac ſi adiecta non fuiſſet: tunc enim adeſt ſufficiens conſenſus, conſequenter cenſura huius textus incurritur. de qua re vide dicta *de matrim. quæſt. 2. puncto 10. n. 16. & ſeq.*

16 Limitantur ſextò, modò matrimonium contractum ſit coram Parocho, & teſtibus: is enim non dicitur matrimonialiter contrahere, qui in abſentia Parochi, & teſtium contrahit. Ita Petrus Ledeſma *loco cit. in dub. circa ſolutionem ad quartum*, Sanchez *loco cit. num. 8.* & alij.

Limitantur ſeptimò, modò matrimonium non contrahatur ex ignorantia iuris, vel facti, vel etiam pœnæ, iuxta dicta *de cenſuris in genere*, nam in textu requiritur ſcientia, & temeraria audacia.

Hinc colligi poteſt ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, vtrùm ad incurrendam huius textus excommunicationem ſufficiat ignorantia vincibilis, craſſa, & ſupina iuris, aut facti, vel requiratur ſcientia.

Reſpondent Suarez, & Filliucius *locis cit.* in primis tribus caſibus non ſufficere ignorantiam, modò non ſit affectata; in poſterioribus verò ſufficere, quia in illis additur particula *ſcienter*, non verò in iſtis.

17 Ego verò probabilius cēſeo in omnibus iſtis caſibus non ſufficere ignorantiam; quia in prima parte textus ponitur particula, *ſcienter*; in poſteriore verò ponuntur verba æquipollētia, quæ ſupponunt ſcientiam, & contumaciam, ibi, *refrenare metu pœnæ ab huiuſmodi eorum temeritatis audaciam cupientes*, &c. vbi autem excommunicatio fertur in temere audentes, requiritur ſcientia, vel ignorantia cum ingenti temeritate. Quamobrem ſi religioſus, vel clericus, aut monialis, dum matrimonium contrahit, ignoret prohibitionem, aut habeat ignorantiam facti, id eſt, proprij ſtatus (quamquam nemo fere proprium ſtatum ignorare poteſt) ab hac cenſura excuſatur. Ita ex parte gloſſa hic, *verbo, contrahentes*, Syluester, Nauarrus *locis citatis*, Sanchez *num. 21.* Petrus Ledeſma *in dubio circa ſolutionem ad octauum argumentum*, & alij.

Addo probabiliter ſuſtineri poſſe contra Sanchez, Suarez, Saytum, & alios *locis cit.* ignorantiam affectatam in præfatis caſibus excuſare; quia habens ignorantiam affectatam non dicitur re ipſa ſcienter contrahere, modò tamen non adſit ingens temeritas, quæ contingit, dum quis vehementem habet ſuſpicionem delicti prohibiti: tunc enim reputatur ſciens, vt bene Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 10. num 38.* ſibi contrarius in loco ſupracitato *de matrimonio.*

18 Sed modò dubium eſt primò, quis in excommunicationem incidat, dum vnus bona fide contrahit, alter mala.

Reſpondeo illum incidere, qui mala fide contrahit; quia reſpectu ipſius adſunt omnia requiſita ad excommunicationem incurrendam. Ita gloſſa *hic*, Suarez *num. 16.* Saytus *lib. 3. c. 35. n. 15.* Filliucius *n. 77.* & alij communiter.

19 Secundò dubium eſt, vtrùm qui ignorans contrahit, ſed cognita rei veritate perſeuerat in cohabitatione, & copula, in excommunicationem incidat.

Reſpondeo negatiuè; quia non punitur cohabitatio, & copula inceſtuoſa, & ſacrilega, ſed contractus; hic autem iam præceſſit, vt ſuppono. Ita gloſſa hic §. *ſcienter*, Saytus *num. 15.* Nauarrus *cap. 27. num. 14.* & alij communiter.

Hoc tamen intelligendum eſt, modò copula non habeatur affectu maritali coram Parocho, & teſtibus, quia tunc cenſetur matrimonium de nouo contrahi, & adeſſe præſumitur ſufficiens conſenſus cum neceſſaria ſolemnitate, vt patet ex dictis *de matrim.* Addo primò huiuſmodi copulam ante Concilium Tridentinum fuiſſe ſufficientem ad matrimonium; conſequenter coniuges in præfatis caſibus cognoſcentes ſe carnaliter, etiam in abſentia Parochi, & teſtium, in hanc cenſuram incidiſſent; quia iure antiquo per huiuſmodi copulam perficiebatur matrimonium.

Addo ſecundò, etiam hoc tempore, vbi Concilium Tridentinum acceptatum eſt, probabiliter ſuſtineri poſſe huiuſmodi copulam affectu maritali habitam ſufficere ad matrimonium, & conſequenter ad incurrendam illam excommunicationem, modò matrimonium antea contractum fuerit coram Parocho, & teſtibus: cùm enim præceſſerit ſolemnitas, & modò adſit conſenſus, (actus enim animo maritali habitus, ſententia multorum DD. ſufficienter declarat nouum conſenſum) cenſetur matrimonium celebrari in caſibus in hac Clementina prohibitis. Ita Caietanus *verb. excommunicat. c. 47.* Suarez *loco cit. n. 21.* Petrus Ledeſma *in dub. circa ſolut. ad 9. argumentum*, Filliucius *num. 77. ad finem*, Sanchez ex parte *loco cit. n. 20.* & alij.

20 Quæres primò, vtrùm contrahens cum aliquo impedimento dirimente, vltra quinque caſus in hac Clementina expreſſos incurrat illam excommunicationem, vt ſi contrahat cum infideli conſanguinea, cum cognata cognatione legali, aut ſpirituali, vel cum impedimento publicæ honeſtatis, vel ſimili.

Reſpondeo non incurrere. Ratio eſt, quia diſpoſitio pœnalis extendenda non eſt vltra caſus in ea expreſſos. Ita Caietanus *verbo excommunicatio cap. 47.* gloſſa hic *verbo eos.* Nauarr. & Syluester *locis citat.* Suarez *num. 20. ad finem.* Petrus Ledeſma *loco cit.* Tabiena, & alij apud Sanchez *loco cit. num. 12.* Exiſtimo tamen, contrahentem cum infideli conſanguinea intra quartum gradum incidere in hanc cenſuram, non quatenus contrahit cum infideli, ſed quatenus celebrat matrimonium in caſibus in hac Clementina prohibitis; infidelis tamen non afficitur hac cenſura, quia cenſuræ incapax eſt. Ita Suarez *n. 9. ad finem.*

21 Quæres ſecundò, vtrùm mandans, fauens, vel conſulens huiuſmodi matrimonium, aut Parochus aſſiſtens in prædictis quinque caſibus, ligetur hac pœna.

Reſpondeo negatiuè; quia in textu nulla prorſus de his mentio habetur, ſed de ſolis contrahentibus ſermo eſt. Ita Suarez *num. 23.* Petrus Ledeſma *loco cit. in dub. circa ſolut. ad nonum argumentum*, Nauarr. *loco cit.* Sanchez *num. 3.* Filliucius *tract. 14. cap. 7. quæſito 6. num. 113.* & alij communiter, quidquid Caietanus ſentiat de ſacerdote aſſiſtente matrimonio.

Ex dictis ſequitur procuratorem nomine alterius in præfatis caſibus conſentientem, aut patrem, vel matrem nomine filij conſenſum præſtantem, non ſubijci huic pœnæ. Ita P. Ledeſma, & Sanchez *locis cit.*

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra negantes matrimonia clandeſtina ante Tridentinum celebrata valida fuiſſe, aut matrimonium à filiisfamilias, inconſulto patre, celebratum, validum eſſe.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*

2 *Parochus non eſt miniſter eſſentialis ſacramenti matrimonij.*

3 *Aſſerens matrimonium clandeſtinum celebratum in ijs locis, in quibus Tridentinum acceptatum non fuit, inualidum eſſe, excommunicationem incurrit.*

4 *Aſſerens matrimonium ſine conſenſu parentum celebratum, irritum eſſe, vel à parentibus irritari poſſe, afficitur excommunicatione.*

5 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

ISta excommunicatio habetur in Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 1. initio de reformatione matrimonij*, in hæc verba. *Tametſi*

metſi dubitandum non eſt clandeſtina matrimonia, libero contrahentium conſenſu facta, rata, & vera eſſe matrimonia, quandiu Eccleſia irrita non fecit; & proinde iure damnandi ſint illi, vt eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata eſſe negant, quique falsò affirmant matrimonia à filijsfamilias ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe: nihilominus ſancta Dei Eccleſia ex iuſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit.

Ex præcitatis Concilij verbis apertè conſtat, quænam ſit vtriuſque excommunicationis materia, & ſubiectum, quæ hic breuiter applicare aggredior.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria primæ excommunicationis eſt negare matrimonia ſine Parocho, vel teſtibus celebrata, non fuiſſe valida: cùm enim materia ſacramenti matrimonij conſiſtat in contractu, qui mutuo contrahentium conſenſu celebratur, ſequitur matrimonium occultè celebratum, validum eſſe, præciſa Concilij Tridentini prohibitione, & irritatione.

2 Hinc colligitur primò reiiciendam eſſe illorum DD. opinionem, qui aſſerunt Parochum eſſe miniſtrum eſſentialem ſacramenti matrimonij: nam ſi eſſet miniſter eſſentialis, nullibi poteſt, nec vnquam potuiſſet matrimonium validè celebrari; quia nihil ſubſiſtit ſine ſua eſſentia.

3 Secundò aſſerentem matrimonium clandeſtinum liberè celebratum in iis locis, in quibus Concilium Tridentinum acceptatum non fuit, inualidum eſſe, affici excommunicatione Concilij; quia huiuſmodi matrimonia irrita non fuerunt à Concilio, donec Concilium acceptetur. Concilium enim non intendit ad ſui obſeruantiam obligare ante acceptationem. Vide quæ tradidi *de matrimonio quæſt. 2. punčto 6. 7. & 8.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 MAteria ſecundæ excommunicationis eſt aſſerere matrimonia ſine conſenſu parentum celebrata irrita eſſe, aut à parentibus rata fieri, vel irritari poſſe: cùm enim contractus à voluntate contrahentium pendeat, nec filij in iis, quæ ad proprium vitæ ſtatum pertinent, teneantur, regulariter loquendo, patri obedire, dicendum eſt validitatem matrimonij à voluntate parentum non pendere, vt patet ex dictis *de matrimonio loco proximè citando*, cum Nauarro, Sanchez, Gutierez, & aliis.

An autem cupiens matrimonio coniungi, teneatur conſilium patris petere, aut illius conſilio ſtare, videri poteſt *in tract. de matrim. q. 4. punčt. 17. quæſ. 4. n. 15. & ſeqq.*

An autem validæ ſint leges ciuiles prohibentes matrimonium ſine conſenſu parentum celebrari, aut exhæredantes filias ſine conſenſu parentum ad nuptias aduolantes, patet ex dictis *de legibus diſp. 6. quæſt. vnica punct. 6. §. 3.* quæ videri poſſunt cum DD. ibi cit. quibus adde plures alios apud Ceuallos *comm. quæſt. 5. num. 2 & quæſt. 314. num. 3.* apud Sanchez *lib. 3. diſp. 47.* apud Barboſam *in remiſſionibus ad ſeſſ. 24. cap. 1. num. 2.*

TERTIA PROPOSITIO.

5 SVbiectum vtriuſque excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas propoſitiones aſſerunt. Ratio eſt, quia Concilium vtitur verbis generalibus, & indeterminatis, ibi, *illi qui*, &c.

PVNCTVM IX.

De excommunicatione contra raptores mulierum, & præbentes illis conſilium, auxilium, vel fauorem.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
2 *Rapere fœminam quiſnam dicatur.*
3 *Rapiens mulierem excommunicationem incurrit, etiamſi matrimonium cum ipſa non celebret, aut eam carnaliter non cognoſcat.*
4 *Conſilium, auxilium, aut fauorem præbens raptori mulieris excommunicationem incurrit.*
5 *Dictio ſeu particula, &, quandónam disiunctiuè accipiatur.*
6 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
7 *Fœmina rapiens virum non incurrit excommunicationem.*
8 *Excommunicatio lata contra raptorem mulieris non eſt reſeruata, iuxta communem ſententiam.*

IN Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 6.* plures pœnæ contra raptores mulierum conſtituuntur, de quibus diſſerui *in tract. de matrimonio quæſt. 4. punčto 18.* Inter cæteras autem pœnas extat excommunicatio, de qua hic agere intendo. Et tria breuiter quæram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, vtrùm iſta excommunicatio Summo Pontifici reſeruata ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis duplex eſt, alia principalis, & alia acceſſoria. Principalis eſt rapere fœminam; quid autem ſit rapere fœminam, patet ex dictis *de matrimonio loco cit. num. 1.* vbi dixi,

2 *Rapere* idem eſſe, ac fœminam diſſentientem, vel reſiſtentibus parentibus, aut illis, ſub quorum cura eſt, abducere ad libidinem explendam, vel ad contrahendum matrimonium. Ita Doctores proximè citandi, contra Salzedo apud Diaz *in pract. canon. cap. 38. verſ. Clemens*, & contra Alterium *tom. 2. diſp. 15. cap. 6. ad finem*, aſſerentes iſtam excommunicationem incurri ſolùm, dum raptor aliquam rapit cauſa contrahendi matrimonium. tum quia Concilium loquitur de matrimonio contrahendo inter raptorem, & raptam. tum quia ponit hoc decretum ſub titulo *de reformatione matrimonij*.

Ego verò ſentio iſtam excommunicationem contrahi, etiamſi fœmina rapta fuerit ſolùm cauſa turpiter explendæ libidinis, quia Concilium generaliter loquitur, & ſicut non vult matrimonium validè celebrari inter raptorem, & raptam, quandiu rapta in poteſtate raptoris exiſtit, etiamſi fortè non fuerit rapta cauſa matrimonij, ſed ſolùm animo illam turpiter deplorandi; ita etiam intendit huiuſmodi raptorem, & omnes alios auxilium, vel conſilium præbentes, vinculo excommunicationis obſtringi. Ex quo patet reſponſio ad rationes in contrarium.

3 Hinc ſequitur primò, illum, qui per vim abducit fœminam inuitam, vt illam violet, aut in matrimonium ducat, in iſtam excommunicationem incidere; quia hic propriè *raptor* dicitur, & hoc verum eſt, etiamſi poſtea pœniteat abduxiſſe, aut eam carnaliter non cognoſcat, aut matrimonium cum ipſa non celebret: adhuc enim dicitur raptor; conſequenter raptorum pœnis ſubiicitur. Ita Molina, Gutierez, & alij, quos retuli *de matrimonio loco cit. n. 5.*

Secundò eum, qui fœminam voluntariè precibus, aut blanditiis conſentientem abduxit, neſcientibus parentibus, non ſubiici huic pœnæ; quia, propriè loquendo, non dicitur raptor, raptus enim committitur vi. Secus ſi parentes ſciant, & contradicant: ipſis enim vis infertur. Ita Cardinalis Tuſcus, Henriquez, & alij contra Sanchez, & alios; quos retuli *de matrim. loco cit. n. 5.*

4 Actio acceſſoria eſt conſilium, auxilium, & fauor. Quot autem modis contingat hæc fieri, patet ex dictis *de irregularitate, de excommunicationibus Bullæ*, & alibi pluribus in locis, quæ noua repetitione non indigent.

Obſerua tamen primò, excommunicationem ob præfatas actiones acceſſorias non incurri, niſi in effectum influant, & effectus iam ſecutus ſit: actio enim acceſſoria prohibe-

prohibetur in odium principalis, vt alibi ſæpiùs dictum eſt, quandiu autem non adeſt actio principalis, effectus non dicitur completus.

Obſerua ſecundò illam particulam, *& fauorem*, non accipi copulatiuè, ſed diſiunctiuè. tum quia ſequeretur eos non incidere in iſtam excommunicationem, qui comitantur raptorem, aut alia ratione præbent auxilium, ſed conſilium non tradunt. tum quia

5 Particula, *&*. accipitur diſiunctiuè, quoties ſubiecta materia id poſtulat, vt in hoc caſu, ſeu quoties ponitur inter ea, quæ ſunt eiuſdem poteſtatis, & effectus, vt bene Gonzalez *ad regulam* 8. *gl.* 13. *num.* 14. Cenedo *pract. quæſt. ſing.* 50. *num.* 7. & alij, apud Auguſtinum Barboſam *dict.* 93. *num.* 18. *in remiſſion. Doctorum de diction. & clauſul.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 SInguli raptores, omnéſque dantes eis conſilium, auxilium, vel fauorem, in iſtam excommunicationem incidunt. Ratio eſt, quia Concilium indiſtinctè, indefinitè, & generaliter loquitur, ibi, *nihilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium, & fauorem præbentes.*

7 Sed modò dubium emergit, vtrùm non ſolùm vir rapiens mulierem, verùm etiam fœmina rapiens virum, incidat in excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè; quia Concilium loquitur de raptore, non de fœmina rapiente: in pœnis autem non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. Ita Sanchez, Gutierez, & alij, quos retuli *de matrim. loco cit. num.* 7. contra nonnullos alios, vbi etiam alia ad hanc rem facientia adduxi.

TERTIA PROPOSITIO.

8 PRæfata excommunicatio, quam raptor, & alij contrahunt, non eſt Summo Pontifici reſeruata: nam regula generalis eſt, vt quoties de reſeruatione non fit mentio expreſsè, vel ſaltem tacitè, cenſura non cenſeatur iure communi reſeruata, *c. nuper, de ſent. excom.* in Tridentino autem nullum de reſeruatione verbum reperitur. Ita Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 13. *num.* 1. Reginaldus *lib.* 22. *num.* 51. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 6. *num.* 85. vbi loquitur de excommunicationibus non reſeruatis, & alij, quos retuli *de matrimonio loco cit. num.* 11. contra Rodriquez *in ſumma tom.* 1. *cap.* 213. *num.* 7.

PVNCTVM X.

De excommunicatione contra procurantes abortum fœtus animati.

1 *Procurans abortum fœtus animati excommunicationem incurrit quouis pacto procurat.*
2 *Abortus fœtus animati non eſt interdictus ſub excommunicatione.*
3 *Abortus fœtus inanimati in aliquibus locis eſt caſus reſeruatus.*
4 *Procurans abortum fœtus animati videtur caſum reſeruatum incidere, etiamſi abortus reipſa non ſequatur.*
5 *Procurans abortum fœtus animati afficitur excommunicatione, ſiue procuret per ſe, ſiue per alium.*
6 *Procurans abortum fœtus animati non ligatur excommunicatione nondum ſecuto abortu.*
7 *Fœtus quandónam animatus cenſeatur.*
8 *Procurans abortum ante quadrageſimum diem, an teneatur ſe tanquam irregularem gerere.*
9 *Abortus cooperans incurrit excommunicationem.*
10 *Abortui cooperans ex ignorantia iuris, vel facti, non incurrit excommunicationem.*
11 *Abortui cooperans non ligatur excommunicatione nondum ſecuto effectu.*
12 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
13 *Fœmina ipſa prægnans ſocia, ſeu conſcia abortus, ſubijcitur excommunicationi.*
14 *Sterilitatis venena propinans alicui viro vt impotens fiat ad generandum, non incurrit excommunicationem.*
15 *Excommunicatio contracta ob procurationem abortus an ſit reſeruata.*
16 *Deputatus ſpecialiter ad aliquos caſus quinam cenſeatur.*

SIxtus V. in conſtitutione 87. in ordine, quæ incipit, *Effrenatam*, pœnam excommunicationis Papæ reſeruatam infert iis, qui abortum fœtus animati, vel etiam inanimati procurant, aut conſilio, fauore, ope, potione, aliáve ratione ad abortiendum fœtum animatum, vel inanimatum cooperantur, vt clarè conſtat ex ipſamet conſtitutione, quam hîc de verbo ad verbum referre non decreui, cùm longa ſatis, & prolixa ſit, & eam per vos conſulere poſſitis apud Bullarium *tom.* 2. *pag.* 643. vel apud Naldum *v. abortus*, vel etiam apud Sayrum *de cenſuris lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 24.

Verùm, quia iſta excommunicatio in praxi obſeruatu difficilis videbatur, Gregorius XIV. aliam edidit conſtitutionem, quæ incipit, *Sedes Apoſtolica, pia mater, &c.* in qua Summus Pontifex rigorem præcedentis duplici ex c. moderatus eſt. Primò, quoad reſeruationem abſolutionis. Secundò, quoad abortum fœtus tantummodo animati, vt ex dicendis liquidò conſtabit. Quamobrem circa propoſitam excommunicationem tria breuiter quæram.

Primò, quæ ſit illius materia.
Secundò, quódnam ſubiectum.
Tertiò, vtrùm hoc tempore ſit reſeruata, & cui.

PRIMA PROPOSITIO.

MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in præfatis conſtitutionibus expreſſæ.

1 Prima actio eſt procurare abortum fœtus animati percuſſionibus, veneno, medicamentis, potionibus, aut oneribus, mulieri prægnanti impoſitis, ac aliis etiam incognitis, vel maximè exquiſitis rationibus: ſic enim in præfata Sixti V. conſtitutione expreſsè habetur.

2 Dixi *abortum fœtus animati*; quia licet abortus fœtus inanimati ſub excommunicatione interdictus eſſet in Bulla Sixti V. nihilominus illa Bulla hac in parte abrogata eſt, & ad terminos iuris communis, ſacrorum canonum, & Concilij Tridentini diſpoſitionem redacta fuit per ſubſequentem Gregorij XIV. conſtitutionem. Propterea abortus fœtus inanimis hoc tempore ſub excommunicatione vetitus non eſt.

3 In aliquibus tamen diœceſibus, vt Mediolani, eſt caſus reſeruatus, cuius reſeruationem incurri poſſe, etiamſi

4 Abortus ſecutus non fuerit, valdè probabiliter ſuſtineri poſſe arbitror, vt docui *in tract. de peccatis*, & nouiſſimè *in tract. de contract. diſp.* 2. *quæſt. vltima ſect.* 1. *puncto* 7. *num.* 6. *ſub finem.* Ratio eſt, quia dici poteſt abortus procuratus; etiamſi re ipſa abortus ſecutus non fuerit. Ita Zechius *de caſibus reſeruatis caſu* 9. *verſ. quo verò*, Gambarupta, & alij contra Finellum, & Capeauillam, quos retuli *locis citatis.*

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm præfata excommunicatio incurratur, ſiue abortus per ſe procuretur, ſiue per alium.

Reſpondeo incurri quouis modo procuretur. Ratio eſt, quia in conſtitutione Sixti V. dicitur, *qui de cætero per ſe, aut per interpoſitas perſonas, &c.*

6 Secundò dubium eſt, vtrùm excommunicatio incurratur; etiamſi abortus fœtus animati re ipſa ſecutus non fuerit.

Reſpódeo negatiuè. Ratio eſt, quia Sixtus V. in ſua Bulla effectum requirit, ibi, *inde, vt re ipſa abortus ſecutus fuerit.*

Ex

Ex quo patet differentia inter excommunicationem, quæ propter abortum fœtus animati contrahitur, & inter reſeruationem, quæ ob ſimplicem abortus fœtus inanimati procurationem incurritur: ad hanc enim probabile eſt effectum nõ requiri, ſed ad illam, vt probatum eſt.

7 Tertiò dubium eſt, quomodo cognoſcere valeamus, an fœtus animatus fuerit, nec ne.

Reſpondet Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæſito 9. num. 95.* diiudicandum eſſe fœtum animatum ſaltem in mare, quando procuratio abortus contingit poſt quadraginta dies à conceptione; in fœmina vero non niſi poſt octoginta, iuxta probabilem medicorum ſententiam, quam etiam ſequitur Nauarrus, Henriquez, Naldus, & alij, quos retuli *loco cit. de contract. n. 4.*

Sed quid mihi in hac re ſentiendum ſit, conſtat ex dictis *de contractibus loco cit.* cum Azorio, & aliis, quæ ibi videri poſſunt.

8 Vtrùm verò, qui cauſa fuit abortus ante quadrageſimum diem, teneatur ſe tanquam irregularem gerere, patet ex dictis *de irregularitate diſput. 7. quæſt. 4. puncto 8. num. 27.*

9 Secundò actio principaliter prohibita in præfata Sixti conſtitutione eſt ſcienter cooperari ad abortum ope, conſilio, fauore, potione, vel alio cuiuſuis generis medicamento, aut iuuare ſcribendo litteras priuatas, vel apochas, aut alia ratione verbis, aut ſignis, ſic enim expreſsè dicitur in conſtitutione Sixti V.

10 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm præbens opem, conſilium, vel fauorem, vel potionem, ab hac cenſura eximatur, quoties hæc præſtat ex ignorantia iuris, vel facti.

Reſpondeo affirmatiuè, etiamſi ignorantia non ſit probabilis, ſed vincibilis, craſſa, ſupina, vel etiam affectata, modò cum ingenti temeritate coniuncta non ſit: Summus enim Pontifex adiecit particulam, *ſcienter*, quæ quamlibet ignorantiam excludit, modò cum ingenti temeritate coniuncta non ſit, vt alibi ſæpiùs dictum eſt.

An verò ignorantia pœnæ ſufficientem excuſationis titulum inducat, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 2. punct. 1. num. 13.*

11 Secundò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio incurratur ob prædictam actionem, effectu nondum ſecuto.

Reſpondeo ex ſupradictis conſtare non incurri: cùm enim ob actionem principaliter prohibitam hæc cenſura non incurratur ante ſecutum effectum, multo minus incurri debet ob acceſſoriam, quæ minus principaliter, & ſecundariò prohibetur.

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Omnes procurantes abortum per ſe, vel per alios, aut cooperantes ope, conſilio, vel alia ratione in præcedentibus explicata, excommunicationem Sixti V. contrahunt, cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, tam laici, quàm clerici ſæculares, aut regulares, cuiuſcunque ordinis; imò etiam mulieres ſæculares, vel profeſſæ: iſti enim omnes in Bulla exprimuntur.

13 Ex quo patet etiam ipſaſmet fœminas prægnantes, ſocias, ſeu conſcias abortus huic cenſuræ ſubiici: textus enim loquitur non ſolùm de cooperantibus, verùm etiam de ipſiſmet fœminis, quæ vel vt principales, vel vt ſociæ, conſciæ ſunt talis criminis per opem, conſilium, fauorem, potionem, &c. vt docui *de contractibus loco cit.* contra Naldum *verbo abortus.* idémque tenet Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæſito 9. num. 94.*

14 Sed modò dubium eſt, vtrùm, qui venena, ſeu pocula ſterilitatis alicui viro propinat, ita vt impotens fiat ad generandum, in hanc cenſuram incurrat.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur de procurante abortum: hic autem, propriè loquendo, non dicitur abortum procurare. Ita Filliucius *loco cit. num. 95.* Sayrus, & Capeauilla, quos retuli *de contractibus loco cit.* contra Petrum Gregorium *in ſyntagmate iuris part. 3. lib. 36. cap. 15. num. 20.* quem citat, & meritò reiicit Sayrus *lib. 3. cap. 35. num. 27.* Idem dicendum eſt de viro, qui in actu coniugali retrahit ſe à ſeminis emiſſione cauſa generationis impediendæ, aut qui potionem ſumit, ne fœmina concipiat; aliud enim eſt procurare abortum, aliud impedire conceptionem: abortus ſupponit conceptum fœtum. Ita DD. citati. Idem in ſimili dicendum eſt de fœmina.

Hac occaſione agendum eſſet de pœnis, quas Sixtus V. clericis huius delicti reis imponit, nempe de amiſſione priuilegij clericalis, dignitatum, beneficiorum, & inhabilitatis ad ea ſuſcipienda; ſed in horum explicatione non eſt neceſſe hic immorari, cum ſolas cenſuras explicemus, & quæ hac occaſione dici poſſent, facilè colligi queant ex regulis generalibus traditis *de legibus.* Vide Sayrum *loco cit. num. 28.* & præfatam Sixti V. Bullam, ſi lubet, in qua clericus præter prædictas pœnas, brachio ſæculari tradi decernitur, quæ pœna per Bullam Gregorij XIV. non eſt abrogata.

TERTIA PROPOSITIO.

14 Iſta excommunicatio, iuxta conſtitutionem Sixti V. reſeruata erat Summo Pontifici, vt patet ex conſtitutione eiuſdem Pontificis ad finem. Verùm hoc tempore Ordinarius, aut alius, per ipſum ad hos caſus ſpecialiter deputatus, in foro conſcientiæ abſoluere poteſt, ob conſtitutionem Gregorij XIII. ibi, *Quilibet presbyter tam ſæcularis, quàm cuiuſuis ordinis regularis, ad Chriſti fidelium confeſſiones audiendas, & ad hos caſus ſpecialiter per loci Ordinarium deputatus, plenam, & liberam in foro conſcientiæ tantum abſoluendi habeat facultatem*; quis autem dici poſſit ſpecialiter deputatus ad hos caſus, ex dictis in Bulla Cœnæ, & alibi facilè colligi poteſt.

Quamobrem hic breuiter dico, non ſolùm eum cenſeri ad hos caſus ſpecialiter deputatum, qui facultatem habet abſoluendi in indiuiduo ab excommunicatione propter abortum contracta, verùm etiam qui facultatem habet abſoluendi ab omnibus cenſuris, & excommunicationibus Epiſcopo reſeruatis: nam in huiuſmodi facultate hic etiam comprehendi videtur; illa enim particula, *ſpecialiter*, non eſt adiecta ad excludendam abſolutionem ab aliis cenſuris, ſed ad indicandum, non poſſe quem virtute alicuius facultatis abſoluere, niſi ea facultas ad hos etiam caſus extendatur: non enim ſufficit facultas abſoluendi ab aliquo caſu ab hoc diſtincto; facultas verò abſoluendi ab omnibus caſibus Epiſcopo reſeruatis, ſi diſtributiuè explicetur, proculdubio caſum abortus ſpecialiter comprehendit. Hac de cauſa cenſeo Pœnitentiarios Eccleſiæ Metropolitanæ Mediolani, priuilegium habentes abſoluendi ab omnibus cenſuris Epiſcopo reſeruatis, poſſe beneficium abſolutionis ab hac cenſura conferre. tum quia ſunt ſpecialiter deputati ad cenſuras, & caſus reſeruatos. tum quia ſic vſu receptum eſt. Quamuis ego aliàs de hac re non leue dubium haberem, dum Pœnitentiarij munus in præfata Eccleſia obirem.

PVNCTVM XI.

De excommunicatione contrà prægnantes litteras à Papa conceſſas ante coronationem.

1 *Summus Pontifex poteſtatem accipit à Deo, non ab hominibus.*

2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*

3 *Impugnans litteras Summi Pontificis non ligatur excommunicatione, niſi eas impugnet ex opinione quòd nequeat ſe*

ſe de prouiſionibus & gratiis faciendis intromittere ante ſuam coronationem.
4 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
5 *Impugnans litteras Summi Pontificis confectas ante coronationem, incurrit excommunicationem, etiamſi hoc tempore impugnet.*

IN Extrauaganti vltima inter communes, *de ſent. excommunicationis*, excommunicantur illi, qui putantes Summum Pontificem non habere Pontificiam auctoritatem, antequam coronationis inſignia acceperit, occaſionem hinc arripiunt temere impugnandi ipſius reſcripta, conceſſiones, ſeu litteras ſuper quibuſcunque negotiis confectis ante coronationem, vt patet ex ipſis præfatæ Extrauagantis verbis. *Quia nonnulli, prout accepimus, contra doctrinam Apoſtoli ſua prudentia, quin potius imprudentia innitentes, ac diſceptare de his, de quibus eis non expedit, ſatagentes aſſerere non verentur, quod Summus Pontifex ante ſuæ coronationis inſignia, ſe non debet intromittere de prouiſionibus, reſeruationibus, diſpenſationibus, & alijs gratijs faciendis, nec ſe in litteris ſimpliciter Epiſcopum, ſed electum Epiſcopum ſcribere, nec etiam vti Bulla, in qua nomen exprimatur ipſius. Nos talium temeritates compeſcere cupientes, ſingulos, qui occaſione huiuſmodi aliquas litteras noſtras, ſuper negotijs quibuſcunque confectas, quæ à Nobis ante donationis noſtræ inſignia emanarunt, auſi fuerint impugnare, excommunicationis ſententia innodamus.*

1 Hac occaſione agere poſſem, vtrùm auctoritas Summi Pontificis ab hominibus conferatur, an potiùs à Deo ſtatim poſt legitimam Cardinalium electionem, & vtrùm ſtatim facta electione Summus Pontifex poſſit Pontificia auctoritate fungi. Verùm quia hæc quæſtio ſufficienter explicata videtur in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt. 1. puncto 2.* ab ea hic ſuperſedebo. Hic autem ſolùm explicabo, quænam ſit materia, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt litteras Apoſtolicas, ſuper quibuſcunque negotiis confectas, præſumere impugnare, ex opinione, & errore, quòd Summus Pontifex non debeat ſe de prouiſionibus, & gratiis faciendis intromittere ante ſuam coronationem. Hęc propoſitio patet ex verbis Bullæ ſupracitatis.

3 Dixi *ex errore, ſeu opinione, quòd Summus Pontifex,* &c. quia ſi quis aliunde occaſionem arriperet præfatas litteras impugnandi, non incideret in hanc cenſuram; quia in textu excommunicantur præſumentes impugnare litteras ex prædicta occaſione, ibi, *qui occaſione huiuſmodi.* Ita Suarez *diſp. 23. ſect. 6. num. 2.* Nauarr. *num. 14.* Filliucius *tract. 14. cap. 5. quæſ. 7. num. 78.*

Ex quo ſequitur illum, qui litteras Summi Pontificis impugnat, eo quòd putet ipſum non eſſe legitimè electum, non incidere in hanc cenſuram; quia hoc non eſt delictum in hac Extrauaganti interdictum, & ad incurrendam cenſuram non ſufficit grauius crimen, ſed requiritur illud, quod ſub cenſura interdictum fuit, vt bene Suàrez *loco cit.* pœna enim non extenditur ad alios caſus. *l. factum cuique. §. in pœnalibus. ff. de reg. iur. & cap. in pœnis, de regul. iur. in* 6. Circa illam particulam, *præſumere*, aduertendum eſt, quamlibet ignorantiam excuſare, modò cum ingenti temeritate coniuncta non ſit, vt alibi ſæpiùs explicatum eſt.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 OMnes, & ſinguli, qui præfatas litteras ex prædicta occaſione impugnare præſumunt, excommunicationem iſtius Extrauagantis incurrunt. Hæc propoſitio patet ex illa particula, *ſingulos*, quæ vniuerſalis eſt.

5 Sed modò dubium eſt, vtrùm prædicta Extrauagans vires hoc tempore habeat, & liget. Ratio dubitandi eſt, tum quia Clemens V. cui hæc Bulla adſcribitur, (licèt alij alium auctorem agnoſcant, vt videri poteſt apud Sayrum *lib. 3. cap. 35. num. 19.*) loquitur de præterito, ibi, *litteras noſtras ſuper quibuſcunque negotijs confectas*; conſequenter hæc diſpoſitio extendi poſſe non videtur ad litteras in futurum concedendas. tum quia Summus Pontifex loquitur de impugnantibus litteras ab ipſomet confectas; non autem ab aliis, ibi, *litteras noſtras, quæ à nobis.* tum quia in materia pœnali benignior interpretatio facienda eſt.

His non obſtantibus exiſtimo hanc Extrauagantem etiam hoc tempore vires, & robur habere. Ratio eſt, tum quia diſpoſitio, quæ nomine dignitatis fertur, perpetua eſt, & vires habet etiam conditore extincto, vt ſuo loco probaui. tum quia ratio iſtius conſtitutionis ſemper durat; ergo etiam ipſa conſtitutio ſemper perſeuerat; quamuis edita fuerit occaſione Clementis V. & litterarum ſuarum, quæ impugnatæ fuerunt. Ita Suarez, & Filliucius *locis cit.* & alij.

Ad primam rationem dubitandi reſpondeo loqui de præterito, quia ad incurrendam iſtam cenſuram opus eſt, vt litteræ, quæ impugnantur, præceſſerint, & iam factæ ſint. Quod procedit non ſolùm reſpectu conditoris huius Extrauagantis; verùm etiam reſpectu omnium Pontificum ſubſequentium.

Ad ſecundam reſpondeo illam particulam, *à Nobis*, non accipi perſonaliter, ſed nomine dignitatis.

Ad tertiam reſpondeo in materia pœnali benigniorem partem accipiendam eſſe, niſi ratio, & auctoritas aliud ſuadeat, ſeu niſi aliter de voluntate diſponẽtis colligatur.

PVNCTVM XII.

De excommunicatione contra perſequentes hoſtiliter Cadinales.

1 *Iſta excommunicatio hîc innuitur, ſed alibi explicatur.*

1 ISta excommunicatio edita eſt *in cap. felicis, de pœn. in* 6. Verùm ab ipſius explicatione hîc ſuperſedeo, quia de ea ſatis in Bulla Cœnæ diſſeruimus.

PVNCTVM XIII.

De excommunicatione contra vexantes Inquiſitores, alióſque ſancti officij miniſtros.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Occidens, aut vexans denunciatorem, vel accuſatorem in cauſa ſancti officij incurrit excommunicationem.*
4 *Aſſignatur materia acceſſoria iſtius excommunicationis.*
5 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
6 *Excommunicatio quæ lata eſt contra vexantes aliquos in cauſa ſancti officij reſeruata non eſt.*

1 PIus V. in quadam Extrauag. quæ incipit, *ſi de protegendis*, & eſt 83. in ordine, excõmunicationem tulit contra eos, qui occiderint, aut vexauerint, quemlibet ex Inquiſitoribus, officialibus, ac miniſtris officij ſanctæ Inquiſitionis, vel Epiſcoporum, hoc munus exercentium, quique alias actiones ibi expreſſas fecerint, vt patet ex verbis Extrauagantis, ibi, *Hac igitur generali conſtitutione de fratrum noſtrorum conſilio ſancimus, vt quicunque ſiue priuatus, ſiue cuncta ciuitas, ſiue populus, ſiue dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiori titulo illuſtris, quemuis ex Inquiſitoribus, Aduocatis, procuratoribus, notarijs, aliiſque miniſtris prædicti officij, vel Epiſcoporum, id munus in ſua diœceſi; aut prouincia obeuntium,*

obeuntium, ſeu accuſatorem, denunciatorem, aut teſtem in cauſa fidei quomodocunque productum, vel euocatum occiderit, verberauerit, deiecerit, ſeu perterrefecerit, quive Eccleſias, ædes, aliáſve res ſiue publicas, ſiue priuatas officij, aut miniſtrorum expugnauerit, inuaſerit, incenderit, expilauerit, aut libros combuſſerit, &c. is ſit anathemate præſentis canonis auctoritate ligatus. Quamplures aliæ actiones in hac Bulla prohibentur, quæ ex dicendis conſtabunt. Quamobrem circa iſtam excommunicationem tria breuiter quæram.

Primò, quænam actiones hic fieri prohibeantur.

Secundò, in quas perſonas iſta excommunicatio fecatur.

Tertiò, vtrùm reſeruata ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Bulla interdictæ.

Prima actio eſt occidere Inquiſitorem, Aduocatum, Procuratorem, Notarium, aliúmve miniſtrum officij Inquiſitionis, vel Epiſcopi, id munus obeuntis, aut accuſatorem, denunciatorem, aut teſtem in cauſa fidei quomodocunque productum, vel euocatum.

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm occidens denunciatorem, aut accuſatorem, qui non accuſauit, vel denunciauit in cauſa fidei, ſed in alia, ad officium ſanctæ Inquiſitionis ſpectante, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo affirmatiuè; quia illa verba, *in cauſa fidei*, non referuntur ad denunciatorem, vel accuſatorem, ſed ad teſtem, vt ex ſerie verborum perſpicuè conſtat. ibi, *teſtem in cauſa fidei quomodocunque productum, vel euocatum*, &c.

Secunda actio eſt præfatos verberare.

Tertia deiicere, id eſt, expellere, ſeu officio priuare. nam vtramque ſignificationem hoc verbum poſtulare videtur.

Quarta perterrefacere.

Quinta Eccleſias, ædes, aliáſve res, ſiue publicas, ſiue priuatas officij, aut miniſtrorum expugnare, inuadere, incendere, expilare.

Sexta libros, litteras, auctoritates, exemplaria, ſcripturas, inſtrumenta ſiue publica, ſiue priuata comburere, dirumpere, interuertere, ſeu ex incendio, & direptione, aut alio quocunque modo aſportare, ſeu in direptione, vel incendio cauſam eſſe, vt capiantur, comburantur, vel ſupprimantur.

Septima eſt prohibere, vt perſonæ, aut res ſeruentur, ſeu defendantur.

Octaua carcerem priuatum, aut publicum perfringere; vinctum extrahere, ſeu dimittere, prohibere, ne capiatur, captum eripere, recipere, occultare, ſeu facultatem effugiendi dare, ſeu mandare hoc fieri.

Nona auxilium, conſilium, vel fauorem, publicè, vel occultè in quolibet prædictorum ſcienter dare.

Quæ circa intelligentiam iſtarum actionum hîc dici poſſent, iam explicata ſunt in expoſitione Bullæ Cœnæ, quæ non eſt neceſſe hîc iterum adducere; alioquin opus hoc nimium excreſceret, & tædium, à quo maximè abhorreo, ſtudioſis lectoribus facilè induceret.

4 Dubium hîc ſolum eſt, vtrùm auxilium, conſilium, ac fauor, principaliter prohibeantur; ita vt excommunicatio ſtatim præſtito conſilio, auxilio, vel fauore incurratur, etiamſi mors, verberatio, aut aliæ actiones ſuprà recenſitæ non ſequantur.

Reſpondeo ſtatim incurri; licèt enim excommunicatio ob conſilium, auxilium, & fauorem, regulariter loquendo, non incurratur ante præſtitum effectum, cuius intuitu hæc prohibentur; nihilominus id fallit, dum ſuperior aliud diſponit, vt oſtendi *de cenſuris in genere*. Quamobrem auxilium, conſilium, & fauor in hoc caſu videntur potius actiones principales, quàm acceſſoriæ, vt patet ex illis verbis, *Qui auxilium, conſilium, aut fauorem, publicè, vel occultè in quolibet prædictorum ſcienter præſtiterit, licèt nemo occiſus, nemo verberatus, nemo extinctus, nihil expugnatum, nihil extractum, nullum denique damnum re ipſa ſit ſecutum; nihilominus hic ſit anathemate præſentis canonis auctoritate ligatus.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Omnes, & ſinguli, qui aliquam ex præfatis actionibus præſtant, cenſuram huius conſtitutionis incurrunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex generaliter loquitur, ibi, *omnes cuiuſcunque dignitatis, & gradus ſint*, &c.

Ex quo ſequitur Iudicem, Prætorem, Gubernatorem, Comitem, Marchionem, Ducem, & quemlibet alium prædicta facientem, in præfatam excommunicationem incidere.

Prædictis adde præfatos delinquentes aliis pœnis affici: damnantur enim crimine læſæ maieſtatis, priuantur dominio bonorum, & ipſorum filij efficiuntur infames, & ſimilia, de quibus hîc agere non intendo, ne propoſitos limites excedam. Videri poteſt ipſa Bulla, & ea, quæ tradidi *de contractibus*, dum loquerer de confiſcatione bonorum, quæ hîc applicari & accommodari poſſunt. Alibi etiam explicaui, vtrùm infamia ipſo facto incurratur, vel ſententiam requirat, in qua repugnantes ſententias adduxi. quamquam ego valde probabiliter cenſeo ipſo facto incurri.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Iſta excommunicatio non videtur reſeruata. Ratio eſt, quia excommunicatio non eſt reſeruata, quoties de reſeruatione non fit mentio. *cap. nuper. de ſent. excomm.* in præfata autem conſtitutione mentio non fit de reſeruatione. Ita Filliucius *tract. 16. cap. 6. quæſito 7. num. 92.* contra Sayrum *lib. 3. cap. 31. num. 7. ſub finem.*

PVNCTVM XIV.

De excommunicatione contra præſumentes docere, vel pertinaciter aſſerere, habenti conſcientiam peccati mortalis neceſſariam non eſſe confeſſionem ante ſumptionem Euchariſtiæ.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Euchariſtiam ſumens in peccato mortali non incurrit excommunicationem.*
4 *Opinionem ſuſtinens Caietani aſſerentis confeſſionem non requiri ex iure diuino ante communionem, non incurrit excommunicationem.*
5 *Confeſſionem aſſerens neceſſariam non eſſe ante communionem in ijs locis, in quibus Tridentinum non eſt acceptatum, non ligatur excommunicatione.*

1 Iſta excommunicatio habetur in Concilio Tridentino *ſeſſ. 13. canone* 11. ibi, *Ne tantum ſacramentum indignè, atque adeò in mortem, & condemnationem ſumatur, ſtatuit, atque declarat ipſa ſancta Synodus, illis, quos conſcientia peccati mortalis grauat, quantumcunque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia confeſſarij, neceſſariò præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publicè diſputando defendere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.*

In explicatione iſtius canonis aliquantulum immorandum eſſet ad explicandum, vtrùm accedens ad Euchariſtiam, debeat eſſe in gratia per confeſſionem, vel ſufficiat per contritionem, & vtrùm ex præcepto diuino debeat

debeat eſſe in gratia per confeſſionem; verùm quia hæc alibi explicata ſunt, & peti poſſunt ex traditis in meo tractatu *de ſacramentis diſp. 4. quæſt. 6. punct. 1. num. 10. 35. & ſeq.* vbi probaui accedentem ad Euchariſtiam poſt commiſſum mortale peccatum teneri eſſe in gratia per confeſſionem, non ſolùm iure canonico, verùm etiam diuino. Quamquam Caietanus, & nonnulli alij, quos ibi adduxi, oppoſitum ſentiunt de præcepto diuino.

His ergo prætermiſſis, vel potiùs ſuppoſitis, in hoc puncto duo breuiter quæram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hoc canone prohibitæ.

Prima actio eſt, docere non eſſe neceſſariam confeſſionem accedenti ad auguſtiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum poſt patratum mortale peccatum. Quamobrem ſi magiſter hunc errorem doceret diſcipulos, ſtatim in excommunicationem incideret.

Secunda eſt prædicare: vt ſi quis, dum concionem ad populum habet, hanc falſam doctrinam populo ſequendam ſignificaret.

Tertia eſt pertinaciter aſſerere: vt ſi quis in publicis, vel priuatis cœtibus audeat hoc affirmare, ſciens ſub excommunicatione vetitum eſſe.

Quarta eſt, hunc errorem publicè diſputando defendere; quamuis enim alicui fortè probabilis videri poſſit opinio Caietani, & aliorum exiſtimantium, confeſſionem non eſſe de iure diuino præmittendam ante ſacram communionem; nihilominus in publica diſputatione defendi non poteſt confeſſionem ſimpliciter neceſſariam non eſſe, alioquin cenſura huius canonis incurritur; priuatim verò de hac re diſputationem inſtituere non videtur ſub excommunicatione interdictum, modò diſputantes hanc falſam doctrinam pertinaciter non aſſerant. Ratio eſt, quia Concilium loquitur de publica diſputatione (ex hac enim ſcandalum facilè ſequi poſſet) & diſpoſitio non eſt vltra ſuos terminos extendenda. *cap. in pœnis, de regul. iur. in 6.*

3 Ex dictis colligi poteſt primò, illum, qui poſt patratum graue peccatum accedit ad Euchariſtiam abſque præuia confeſſione, non incidere in iſtam excommunicationem; etiamſi alioquin haberet copiam confeſſarij. Ratio eſt, quia ſola ſuſceptione Euchariſtiæ cum peccato mortali non dicitur docere, prædicare, pertinaciter aſſerere, vel publicè diſputando defendere.

Amplia, etiamſi hoc faciat interiùs ſentiens ſolam contritionem ſufficere: militat enim eadem ratio. Addo id probabiliter ſuſtineri poſſe, etiamſi alij coniicerent ipſum huius eſſe opinionis, vt arbitretur confeſſionem neceſſariam non eſſe: quandiu enim verbis, ſeu nutibus ſuam opinionem non aperit docendo, prædicando, pertinaciter aſſerendo, vel in publica diſputatione defendendo, non videtur reus iſtius excommunicationis; quia in materia pœnali, verborum ſignificatio extendenda non eſt vltra propriam ipſorum ſignificationem. Ita Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæſito 3. num. 84.*

4 Secundò colligitur, eum, qui hoc tempore opinioni Caietani adhæreret, ſuſtinendo confeſſionem non requiri ex iure diuino ad communionem, non incidere in iſtam excommunicationem. Ratio eſt, quia aliud eſt dicere confeſſionem non eſſe neceſſariam de iure diuino, aliud confeſſionem non eſſe neceſſariam. Ita Suarez *loco cit.* & alij.

5 Maior difficultas eſt, vtrùm, qui aſſerit neceſſariò præmittendam non eſſe confeſſionem ſacramentalem in iis locis, in quibus Concilium Tridentinum non eſt promulgatum, vel vſu receptum, excommunicatione huius canonis ligetur. Suarez, & Filliucius *locis cit.* ſine diſtinctione reſpondent affirmatiuè.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel id aſſerit in loco, vbi Concilium eſt vſu receptum, vel vbi non eſt vſu receptum, ſi id aſſerit vbi Concilium non eſt vſu receptum, cenſeo non ligari, etiamſi firmam ibi Sedem non habeat: quandiu enim eo in loco exiſtit, non ligatur præceptis, & pœnis Concilij Tridentini, vt patet ex dictis *de legibus, & de matrimonio.* peccat tamen grauiter, quia falſam doctrinam docet in re maximi momenti. Si verò id aſſerit in loco, vbi Concilium acceptatum eſt, incurrit excommunicationem; quia actionem ſub excommunicatione vetitam in Concilio Tridentino facit in loco, vbi Concilium obligat, & fieri poteſt, vt occaſione iſtius aſſertionis, aliquis contra communem Eccleſiæ conſuetudinem, inducatur ad omittendam confeſſionem, ſaltem in iis locis, in quibus Concilium non fuit admiſſum.

PVNCTVM XV.

De excommunicatione contra eos, qui abſolutionem, vel reuocationem alicuius cenſuræ per vim, aut metum extorquent.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Metum incutiens Epiſcopo repetendi ſuum creditum niſi abſolutionem conferat, non incurrit excommunicationem.*
4 *Abſolutus ab excommunicatione ab Epiſcopo abſolutionem conferente ob timorem amittendi gratuita ſolita beneficia non ligatur excommunicatione.*
5 *Metum incutiens ad extorquendam abſolutionem non ligatur excommunicatione antequam abſolutio ſequatur.*
6 *Abſolutionem excommunicationis extorquens ligatur excommunicatione, etiamſi excommunicatio iniuſta eſſet.*
7 *Extorquens abſolutionem cenſuræ per vim, vel metum, ligatur excommunicatione, ſiue cenſura lata eſſet ab homine, ſiue à iure.*
8 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
9 *Abſolutionem cenſuræ per vim vel metum extorquens, mandans, vel conſulens, non ligatur excommunicatione ex ſententia auctoris.*

1 ISta excommunicatio habetur *in cap. abſolutionis, de his, quæ vi, metúſve cauſa fiunt, in 6.* ibi, *abſolutionis beneficium ab excommunicationis ſententia, vel quamcunque reuocationem ipſius, aut ſuſpenſionis, ſeu etiam interdicti per vim, vel metum extortam, præſentis conſtitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus; ne autem ſine vindicta, violentia creſcat audacia, eos qui abſolutionem, ſeu reuocationem huiuſmodi vi, vel metu extorſerint, excommunicationis ſententiæ ſubiacere decernimus.*

Quæ circa inualiditatem abſolutionis, vel reuocationis cenſuræ per vim extortæ hîc differi poſſent, ſufficienter à me pertractata ſunt *in tract. de cenſuris diſp. 1. quæſt. 3. puncto 8. num. 3. & ſeqq.* Quamobrem hîc ſolùm agendum erit de pœna excommunicationis, quam ipſo facto incurrit is, qui abſolutionem, ſeu reuocationem cenſuræ per vim, aut metum extorquet. Duo autem de more diſſeram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu ob quam actionem hæc cenſura incurratur.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum, ſeu quænam perſonæ eam incurrant.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quod committitur contra libertatem Eccleſiaſticam, extorquendo vi, aut metu abſolutionem,

vel

vel reuocationem cenſuræ. Ex quo patet actionem in hoc textu prohibitam, eſſe, vi, aut metu extorquere abſolutionem, vel reuocationem cenſuræ.

Hæc tamen propoſitio intelligenda eſt, modò metus grauis ſit, ſeu cadens in conſtantem virum. Ratio eſt, tum quia ius loquitur de illo metu, qui facit inuoluntarium, & abſolutionem irritam reddit. tum quia in iure non habetur ratio metus leuis, vt de matrimonio, & alibi ſæpiùs dictum eſt; alioquin omnia litibus plena eſſent, & hoc valet tam in foro interno, quàm in externo, vt dictum eſt *de matrimonio loco proximè citando.* nam ſicut in externo requiritur metus grauis; ita etiam in interno, cùm par ratio videatur. Ita Syluеſter *verb. excommunicatio.9.num.43.* Suarez *diſp.23.ſect.4.n.11.* Filliucius *tract.14. cap. 4. quæſito 7. num. 59.* & alij, contra Caietanum *verb. excommunic. cap.41.* Nauarr. *cap.27.n.125.* & Reginaldum *lib.9.num.346.*

Ex quo ſequitur primò eum, qui minatur Epiſcopo mortem, aut mutilationem, aut ſpoliationem multorum bonorum, niſi abſolutionem excommunicationis impendat, aut niſi reuocet præceptum continens cenſuram ſub conditione incurrendam, affici excommunicatione huius capitis, quia metu extorquet abſolutionem, vel reuocationem cenſuræ.

Et hoc verum videtur non ſolùm de excommunicatione maiori, ſuſpenſione, & interdicto, verùm etiam de minori excommunicatione; quia textus vniuerſaliter loquitur de quacunque reuocatione excommunicationis. Ita Suarez, Nauarrus, Vgolinus, & alij, quos retuli *de cenſuris loco citato.* Licèt contrarium de minori excommunicatione ſentire videatur Filliucius *num. 59. verſic. tertium notandum,* Sylueſter *verb. excommunic. 9. n. 43.* & Reginald. *lib.9.num.346.*

3 Secundò eum non ſubiici huic excommunicationi, qui Epiſcopo minatur repetitionem ſui crediti ſibi de iure debiti, niſi abſolutionem conferat. Ratio eſt, quia hic metus non videtur grauis, licèt fortè iniurioſus ſit per ordinem ad extorquendam abſolutionem, vt dictum eſt *de matrimonio quæſt. 3. punct. 8.*

4 Tertiò non affici excommunicatione illum, cui Epiſcopus abſolutionem impendit, timens fore; vt niſi eum abſoluat, reus non conferat ſibi ſolita gratuita beneficia: reus enim non dicitur abſolutionem per vim, aut metum extorquere, vt bene Caietanus *cap.41.* Reginaldus *n.346.* Sayrus *num.12.* & alij communiter. Idem dic quoties quis non ex metu ab alio illato, ſed ex metu intrinſeco, & innato abſoluit, vt patet ex ratione proximè allata.

Plures illationes ad hunc caſum facientes deſumi poſſunt ex dictis *loco cit. de matrimonio per metum celebrato,* & *de voto, per vim, aut metum emiſſo.*

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm excommunicatio incurratur ſtatim incuſſo metu, antequam abſolutio impendatur, vel antequam ſententia reuocetur.

Reſpondeo excommunicationem non incurri, antequam abſolutio, vel reuocatio ſequatur. Ratio eſt, quia ad incurrendam excommunicationem requiritur effectus completus, & conſummatus: effectus autem ſub cenſura prohibitus non eſt completus, niſi adſit abſolutio, vel reuocatio: nam in textu dicitur, *qui abſolutionem, ſeu reuocationem vi, aut metu extorſerint.* Ita Caietan. *verbo excommunicatio cap.41.* Suarez *diſp.23. ſect.4. num.12.* Filliucius *tract.14. cap.4. quæſito 7. num.19.* Sylueſter, Tabiena, Paludanus, Angelus, & alij apud Sayrum *lib. 3. cap. 34. num.12.*

6 Secundò dubium eſt, vtrùm excommunicatio incurratur, etiamſi extorqueatur abſolutio, vel reuocatio cenſuræ iniuſtæ.

Reſpondetur affirmatiuè, quoties cenſura iniuſta valida eſt: par enim ratio militat, & hic adhuc dicitur abſolutionem, vel reuocationem per vim, vel metum extorquere. Ita DD. citati.

Dixi, *quoties cenſura valida eſt.* nam ſi cenſura iniuſta inualida ſit, tam in foro externo, quàm in foro conſcientiæ, arbitror extorquentem abſolutionem non affici hac excommunicatione. Ratio eſt, tum quia, licèt iniuriam inferat ſuperiori, vim, aut metum incutiendo; tamen cùm illa abſolutione non indigeat, non videtur reus excommunicationis, nec videtur facere contra præcipuam legiſlatoris mentem: mens autem legiſlatoris magis attendenda eſt, quàm verba. *l. ſcire leges. ff. de legibus, & l. non aliter. ff. de legat. 3.* tum quia Summus Pontifex in eo textu loquitur de extorquente abſolutionem cenſuræ, quam ipſe viribus vacuat, & irritam reddit: hæc autem non eſt abſolutio, vel reuocatio cenſuræ; cùm cenſura nulla ſit, & illa, quæ extorquetur, non poſſit dici abſolutio, vel reuocatio cenſuræ: non enim cadit ſupra cenſuram, ſed ſupra materiam indebitam, vt ſuppono. Ita Filliucius *loco cit. verſic. quartum,* Suarez *loco cit. num.12.*

7 Tertiò dubium eſt, vtrùm id valeat tam in cenſura lata ab homine, quàm à iure.

Reſpondeo affirmatiuè cum communi Doctorum ſententia, quia verba textus generalia ſunt, & vbi lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. *l. de pretio. ff. de public. in rem act. & l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præſtand.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 SVbiectum huius cenſuræ ſunt omnes per vim, aut metum grauem extorquentes abſolutionem, aut reuocationem alicuius cenſuræ, modò abſolutio, aut reuocatio re ipſa ſequatur. Hæc propoſitio euidenter colligitur ex dictis in prima propoſitione. Ex quo ſequitur eum qui abſolutionem prioris cenſuræ per vim, aut metum obtinuit, duplici cenſura irretitum remanere, priore ſcilicet, qua iam obſtrictus erat, & poſteriore, quam contrahit extorquendo vi, aut metu abſolutionem prioris.

Sed modò dubium eſt primò, vtrùm mandans, vel conſulens abſolutionem, vel reuocationem cenſuræ per vim, vel metum extorqueri, incidat in hanc cenſuram.

Caietanus, Suarez *num.12.* Sayrus, Filliucius, Reginaldus, & alij *locis cit.* putant mandantem, id eſt, inferentem metum per alium affici hac excommunicatione, hæc opinio probabiliſſima eſt.

Sed contrarium mihi probabilius videtur; quamuis enim abſolutio, vel reuocatio cenſuræ inualida ſit, ſiue metus, & vis ab alio incutiatur, ſiue ab ipſomet cenſura obſtricto; (Summus enim Pontifex irritam ſimpliciter reddit abſolutionem, & reuocationem per vim, aut metum extortam) nihilominus excommunicationem non infert cuicunque, ſed extorquenti. Ex regulis autem generalibus conſtat, cenſuram latam contra facientes, non complecti mandantes, vel conſulentes. Quamobrem in præfato caſu ſolus exequens videtur cenſuram contrahere; quamuis mandans, & conſulens ſint rei eiuſdem culpæ, & grauibus pœnis afficiendi ſint.

Ex quo patet à fortiori, contra Sayrum, Reginaldum, & alios, ratam habentem extorſionem præfatæ abſolutionis, aut reuocationis ſuo nomine factam, non ligari hac cenſura, quia ratihabitio in materia pœnali non comparatur mandato, niſi in caſibus in iure expreſſis, vt patet ex dictis *de irregularitate,* & alibi pluribus in locis, præſertim in hoc tractatu.

PVNCTVM XVI.

De excommunicatione contra imprimentes libros ſine ſuperiorum licentia.

1 *Enumerantur textus, in quibus iſta excommunicatio continetur.*

2 *Aſſignatur differentia inter conſtitutiones prohibentes librorum editionem ſine licentia.*

3 *Explicatur materia iſtius excommunicationis.*
4 *Legens libros impreſſos ſine licentia non ligatur excommunicatione, modò illos apud ſe non retineat, aut liber non ſit ex alio capite prohibitus.*
5 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
6 *In imprimendis libris quænam conditiones ſeruandæ ſint.*
7 *Imprimens libros cum hac loquendi forma, De licentia ſuperiorum, non incurrit excommunicationem.*
8 *Additiones faciens dum liber imprimitur, non incurrit excommunicationem, ſi antea obtinuerat approbationem.*
9 *Liber imprimi debet cum nomine compoſitoris.*
10 *Liber imprimi poteſt cum nomine Academiæ, Collegij, vel ciuitatis.*
11 *Solemnitas præſcripta in libris imprimendis ſeruanda eſt etiam in edendis concluſionibus, & alijs ſcripturis.*
12 *Manuſcripta an communicari queant, non ſeruata ſolemnitate præſcripta in libris edendis.*
13 *Libros hæreticorum tranſcribens, aut aliò transferens, quibus pœnis afficiatur.*
14 *Libros Catholicorum corrumpens incurrit excommunicationem ſaltem comminatoriam.*
15 *Librum examinatum, & iam adprobatum non admittens, nullam pœnam incurrit, exceptis libris canonicis, & traditionibus Apoſtolicis.*
16 *Libros canonicos, aut traditiones Apoſtolicas non ſuſcipiens afficitur excommunicatione.*
17 *Canonici libri, & ſacri canones non ſunt idem.*

1 TRiplex conſtitutio in hac re, de qua agimus, reperitur.

Prima eſt in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ.* 10. vbi contra imprimentes, aut imprimi facientes librum ſine approbatione, extat decretum in hæc verba, *Statuimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, ſeu aliam quamcunque ſcripturam, tam in Vrbe noſtra, quàm alijs quibuſuis ciuitatibus, & diœceſibus imprimere, ſeu imprimi facere præſumat, niſi priùs in Vrbe per Vicarium noſtrum, & ſacri Palatij magiſtrum; in alijs verò ciuitatibus, & diœceſibus per Epiſcopum, vel alium habentem peritiam ſcientiæ libri, ſeu ſcripturæ huiuſmodi imprimendæ, ab eodem Epiſcopo ad id deputandum, ac Inquiſitorem hæreticæ prauitatis, ciuitatis, ſeu diœceſis, in quibus librorum impreſſio huiuſmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manu propria ſubſcriptionem, ſub excommunicationis ſententia gratis, & ſine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem ſecus præſumpſerint, vltra librorum impreſſorum amiſſionem, & illorum publicam combuſtionem, & pœnam pecuniariam, & anno continuo, exercitio impreſſionis ſuſpenſionem, excommunicationis ſententia innodati exiſtant.*

Secunda eſt in Indice librorum prohibitorum, *regula* 10. vbi decretum Concilij Lateranenſis confirmatum fuit, ſeu innouatum his verbis. *In librorum, aliarúmque ſcripturarum impreſſione ſeruetur quod in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 10. ſtatutum eſt. Quare in Alma Vrbe Roma, ſi liber aliquis ſit imprimendus, per Vicarium Summi Pontificis, & ſacri Palatij magiſtrum, vel perſonas à Sanctiſſimo D. N. deputatas priùs examinetur. In alijs verò locis ad Epiſcopum, vel alium habentem ſcientiam libri, vel ſcripturæ imprimendæ, ab eodem Epiſcopo deputandum, ac Inquiſitorem hæreticæ prauitatis eius ciuitatis, vel diœceſis, in quibus impreſſio fiet, eius approbatio, & examen pertineat, & per eorum manum propria ſubſcriptione gratis, & ſine dilatione imponenda ſub pœnis, & cenſuris in eodem decreto contentis approbetur, hac lege, & conditione addita, vt exemplum libri imprimendi authenticum, & manu auctoris ſubſcriptum apud examinatores remaneat.*

Tertia eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ. 4. ſub finem*, vbi prædictum decretum Concilij Lateranenſis innouatum fuit, & ampliatum ad actionem vendendi, & retinendi prædictos libros, modò de rebus ſacris agant, vt patet ex verbis Concilij Tridentini proximè ſequentibus. *Nullíque liceat imprimere, vel imprimi facere quoſuis libros de rebus ſacris ſine nomine auctoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primùm examinati, probatique fuerint ab ordinario, ſub pœna anathematis, & pecuniæ in canone Concilij nouiſſimi Lateranenſis appoſita. Et ſi regulares fuerint vltra examinationem, & probationem huiuſmodi, licentiam quoque à ſuis ſuperioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris, iuxta formam ſuarum ordinationum. Qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antea examinati, probatique fuerint, eiſdem pœnis ſubiaceant, quibus impreſſores, & qui eos habuerint, vel legerint, niſi prodiderint auctores pro auctoribus habeantur. Ipſa verò huiuſmodi librorum probatio in ſcriptis detur, atque adeò in fronte libri, vel ſcripti, vel impreſſi authenticè appareat, idque totum, hoc eſt, probatio, & examinatio gratis fiat, vt probanda probentur, reprobentur improbanda.*

Hæc omnia decreta ad verbum referre cenſui, vt alios eximerem ab ea moleſtia, & difficultate, quam ego aliàs in ijs inquirendis, & inueniendis ſubire coactus fui.

Antequam ad id, quod explicandum propoſui, accedam, aduertenda eſt quintuplex differentia inter decretum Concilij Lateranenſis, & regulam decimam, & inter Concilium Tridentinum.

2 Prima eſt, quòd Concilium Lateranenſe, & regula Indicis loquuntur de quibuſcunque libris, & ſcripturis; Concilium verò Tridentinum loquitur ſolùm de libris, & ſcriptis de rebus ſacris tractantibus.

Secunda Concilium Lateranenſe agit ſolùm de imprimentibus, vel imprimi facientibus; Concilium verò Tridentinum non ſolùm de imprimentibus, vel imprimi facientibus, verùm etiam de vendentibus, vel retinentibus apud ſe.

Tertia in Concilio Lateranenſi requiritur præſumptio; conſequenter non ligantur ignoranter imprimentes, aut imprimi facientes ex quauis ignorantia, modò coniuncta non ſit cum ingenti temeritate. Ex Concilij autem Tridentini decreto non requiritur ignorantia; conſequenter laborans ignorantia craſſa, ſupina, vel affectata ligatur hac cenſura.

Quarta in Concilio Lateranenſi, & *in regula* 10. ſermo eſt de libris, & ſcripturis imprimendis. In Concilio verò Tridentino ſermo eſt etiam de libris manuſcriptis; ita vt qui manuſcriptos libros nondum probatos, & examinatos communicant, aut euulgant, eiſdem pœnis ſubiiciantur, quibus afficiuntur impreſſores, modò tamen iſti libri de rebus ſacris agant.

Quinta differentia eſt, quòd in libris regularium, præter conſuetam approbationem, requiritur, vt adſit licentia ſuperioris, & recognitio libri, iuxta ordinationem cuiuſlibet religionis.

His præmiſſis, de more agam

Primò, quænam actiones in præfatis conſtitutionibus ſub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quódnam ſit illarum ſubiectum.

Tertiò, quænam forma ſeruanda ſit, vt præfata excommunicatio euitetur.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in præfatis conſtitutionibus expreſſæ.

Prima eſt imprimere libros, ſeu aliam ſcripturam ſine debita licentia, & approbatione. Quid autem ſit *imprimere*, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ, [illegible]

Secunda eſt imprimi facere, vt ſi auctor libri, aut alter curet librum typis mandari, modò impreſſio ſequatur; alioquin non dicetur imprimi facere.

Tertia

Tertia actio eſt vendere huiuſmodi libros carentes debita approbatione.

Quarta eſt apud ſe tales libros retinere. Obſerua tamen iſtas duas vltimas actiones, vendendi, ſcilicet, & retinendi, non eſſe materiam excommunicationis, niſi libri ſint de rebus ſacris. Quinam autem libri dicendi ſint de rebus ſacris agere, patet à ſimili ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ, *excommunicatione prima*, dum agerem de libris tractantibus de religione.

4 Ex dictis colligi poteſt legentem præfatos libros non ligari excommunicatione; quia nullam ex prædictis actionibus exercet, modò illos apud ſe non retineat, ſed apud alium exiſtentes legat. Ita Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 7. *num.* 2. & alij: fieri tamen poteſt, vt excommunicationem ex alio capite incurrat, vt ſi liber ſit hæretici, & tractet de hæreſi, vel de religione, vel aliqua contineat contra bonos mores, &c. De qua re, videnda ſunt quæ tradidi in expoſitione primæ excommunicationis Bullæ Cœnæ.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum huius cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas quatuor actiones prohibitas faciunt: nam in Concilio Lateranenſi habetur particula, *nullus*. In regula Indicis extat hæc loquendi forma, *ſi liber aliquis*. In Concilio verò Tridentino dicitur, *nulli liceat*, quæ verba ſunt generalia, & ſingulos afficiunt.

Ex quo patet non eſſe audiendum Caietanum, & alios apud Nauarrum *cap.* 27. *num.* 148. aſſerentes cenſuras poſitas in Concilio Lateranenſi poſtremo non eſſe vſu receptas: quamuis enim illæ tunc temporis in viridi obſeruantia non eſſent; nihilominus vſu poſtmodum receptæ fuerunt, accedente illius confirmatione in Indice, & in Concilio Tridentino, licet in Concilio Tridentino ſermo ſit tantummodo de libris, qui de rebus ſacris agunt.

TERTIA PROPOSITIO.

6 VT excommunicationis pœna in imprimendis libris euitetur, iſtæ conditiones ſeruandæ ſunt.

Prima eſt, vt ſi liber in Vrbe imprimendus ſit, adſit approbatio vicegerentis, & magiſtri ſacri Palatij. In aliis verò diœceſibus requiritur approbatio ordinarij, vel alterius ab eo deputati, habentis peritiam illius materiæ, de qua in eo libro agitur. Præterea requiritur approbatio Inquiſitoris hæreticæ prauitatis, quæ approbatio facienda eſt in fronte libri propria manu, & gratis, vt expreſſè habetur in præcitatis conſtitutionibus. Alicubi vſus inualuit, vt libri per conſilium Regium examinentur, & probentur, videntibus, & non contradicentibus Eccleſiaſticis, qui talem approbationem, tanquam ſufficientem admittere videntur, teſte Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 7. *num.* 1. *ſub finem*, Nauarro *cap.* 27. *num.* 148. Filliucio *tractatu* 14. *cap.* 6. *quæſito* 2. Alicubi etiam, vt Mediolani, in more poſitum eſt, vt liber primo loco per Eccleſiaſticos approbetur, deinde per temporales dominos, quoad res politicæ gubernationi inſeruientes. In his tamen locis, vbi hic mos approbandi per laicos, poſt Eccleſiaſticos receptus eſt, exiſtimo excommunicationem, de qua hic agimus, non incurri, ſi liber edatur cum ſola Eccleſiaſticorum approbatione, iuxta regulam Indicis; etiamſi laicorum approbatio deſit: pœnæ enim non ſunt extendendæ vltra propriam verborum ſignificationem. Vbi verò Eccleſiaſtici expreſſè non examinant, ſed conſilium Regium, probabilius arbitror cenſuram incurri, ſi liber edatur abſque vlla approbatione; quia cùm Eccleſiaſtici talem approbationem fieri ſciant, & taceant, cenſentur eam approbare; conſequenter ſi ea deſit, conſtitutiones violantur, & pœnæ incurruntur.

7 Rogabis primò, vtrùm typographus, ſeu impreſſor excuſetur à cenſura, ſi obtenta legitima approbatione non exprimat nominatim in libris impreſſis nomen ſuperiorum approbantium, ſed hac, vel æquipollenti forma vtatur, *de licentia ſuperiorum.*

Reſpondeo excuſari; quia in præcitatis iuribus non extat præceptum exprimendi nomen ipſorum approbantium, ſed ſolùm, vt approbatio in ſcriptis detur, atque adeò in fronte libri, vel ſcripti, vel impreſſi authenticè appareat.

8 Rogabis ſecundò, vtrùm ab hac cenſura excuſentur, qui authenticam approbationem, antequam typis liber mandaretur, obtinuerunt, ſed dum ederetur, nonnulla inſeruerunt, & imprimi curarunt, quæ in libro manuſcripto non continebantur.

Reſpondendum mihi videtur negatiuè; quia non dicuntur librum ſine ſolemnitate à iure præſcripta typis edere, niſi fortè ea, quæ inſeruntur, tanti momenti, & tantæ quantitatis exiſtunt, vt liber maiori ex parte ex illis additionibus conſtet: tunc enim cenſura incurritur; quia, moraliter loquendo, liber ſine approbatione imprimi cenſetur.

Hinc ſequitur eos, qui dum liber typis mandatur, aliquid corrigunt, addunt, vel detrahunt, à mortali excuſari, præſertim, ſi id faciunt de conſenſu approbantium. Hoc tamen intelligitur præciſa particulari conſtitutione, aliiſque prauis circunſtantiis, quæ hoc fieri vetent: hac de cauſa Inquiſitores hæreticæ prauitatis curare conſueuerunt, vt liber de recenti editus non diuulgetur, donec illius diuulgandi facultas ab ipſis obtineatur.

Secunda conditio eſt, vt præter prædictam approbationem, de qua egimus in prima conditione, reſpectu regularium adſit licentia ſuperiorum religionis: ſic enim in Concilio Tridentino *loco cit.* decernitur.

Tertia, vt adſit nomen auctoris, vt patet ex Concilio Tridentino *loco citato.* Hoc tamen intelligendum eſt in libris de rebus ſacris. Ratio eſt, quia de his Concilium loquitur.

9 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm requiratur nomen compoſitoris.

Reſpondeo affirmatiuè, per ſe loquendo; quia hic eſt propriè auctor libri.

Ex quo ſequitur eos non eſſe tutos in conſcientia, qui confictо, & ementito nomine librum imprimunt.

Dixi, *per ſe loquendo*, vt aduerterem, non videri mihi improbabile apponi poſſe nomen alterius, qui in ius compoſitoris ſuccedit, vt ſi quis titulo donationis, vel hæreditatis librum alicuius acquirat, illùmque ſuo nomine imprimi faciat. Ratio eſt, tum quia hic ſuccedit in ius compoſitoris; ergo ipſius iure vti poteſt. tum quia licèt hic, ſtrictè loquendo, non ſit auctor compoſitionis; nihilominus eſt auctor impreſſionis: Concilium autem non diſtinguit de auctore compoſitionis, vel impreſſionis; conſequenter ipſius intentioni ſatisfactum videtur poſito nomine illius, qui eum librum imprimi curauit.

Hoc tamen intelligendum eſt, præciſis aliis circunſtantiis: nam aliunde fieri poteſt, vt culpa incurratur, vt ſi liber nonnulla contra bonos mores contineat, & is, cui liber inſcribitur, in iis exiſtat locis, in quibus ad reddendam prauitatis rationem cogi nequeat; tunc enim Concilij mens violari videtur.

10 Secundò dubium eſt, vtrùm neceſſe ſit apponere nomen determinatæ perſonæ, vel ſufficiat nomen Academiæ, Collegij, ciuitatis, & vniuerſitatis.

Reſpondeo ſufficere nomen Academiæ, Collegij, ciuitatis, & vniuerſitatis. Ratio eſt, tum quia Collegium, ſeu vniuerſitas in iure venit nomine perſonæ, licet fictæ, & cum vniuerſitate celebrari poteſt contractus, & contra ipſam inquiri poteſt; ergo etiam illius nomen in librorum impreſſione apponi poteſt. tum quia Collegium, & vniuer-

vniuerſitas, realiter loquendo, nihil aliud eſt, quàm ipſæ ſingulares perſonæ: ſicut ergo poſſet poni nomen ſingulatium perſonarum; ita etiam nomen Collegij, &c. Ita Azor. *p.1.lib.8.cap.17.quæſito* 3. Alterius *in expoſitione Bullæ lib.5.diſp.2.cap.8. quæſito* 2.

11 Quæres, vtrum prædicta ſolemnitas ſeruanda ſit, non ſolùm in libris, ſed etiam in aliis ſcripturis, vt in edendis concluſionibus, poëmatibus, aut orationibus in alicuius laudem compoſitis.

Reſpondeo affirmatiuè, iuxta diſpoſitionem Concilij Lateranenſis, vbi dicitur, *quicunque liber, aut quæcunque alia ſcriptura*, &c. & iuxta regulam 10. Indicis, ibi, *in librorum, aliarúmve ſcripturarum impreſſione*. Ita Azor. *loco cit. quæſito* 2. Alterius *loco cit. quæſito* 1. Filliucius *tract.14.cap.6. quæſito 6. num.*83.

Alicubi tamen, vt Mediolani, vſu receptum eſt, vt conſultationes, & aliæ ſcripturæ, quibus litigantes in foro contentioſo vtuntur, abſque præuio ſuperiorum examine, & approbatione imprimantur. Quæ conſuetudo recepta videtur, ſcientibus, & fortè annuentibus locorum Ordinariis, & Inquiſitoribus; quia non vacat tempus ad hæc omnia examinanda, & periculum ſæpe eſt in mora, ex qua litigantes non leue damnum paterentur.

12 Maior difficultas eſt, vtrùm eadem ſolemnitas obſeruanda ſit in libris manuſcriptis; ita vt, qui eos communicat, aut euulgat, antequam probati, & examinati fuerint, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo diſtinguendo, vel huiuſmodi manuſcripta, quæ aliis communicantur, tractant de rebus ſacris, vel non: ſi non tractant de rebus ſacris, non incurritur excommunicatio; quia de huiuſmodi manuſcriptis nulla extat in præfatis iuribus prohibitio. Si verò tractant de rebus ſacris, incurritur excommunicatio Concilij Tridentini *ſeſſ.4. ad finem*, ibi, *qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antea examinati, probatique fuerint, eiſdem pœnis ſubiaceant, quibus impreſſores*. Ita Suarez, Azor, Alter, & Filliucius *locis citatis*.

Hoc tamen intelligendum eſt, modò huiuſmodi manuſcripta dici poſſint liber; quia in Tridentino mentio fit de libris: nomen autem *libri* ſtrictè accipiendum eſt pro opere completo, & integro, quale illud eſt, quod typis mandari, & in lucem edi ſolet: verſamur enim in materia pœnali, & odioſa, in qua ſtricta verborum interpretatio facienda eſt. *cap. pœna, de pœnit. diſtinct.*1.

Ex quo ſequitur communicantem alteri conciones, ſcripta theologica, priuatas orationes, prælectiones, annotationes, obſeruationes de rebus ſacris, non examinatas, & approbatas, iuxta ſuprà ſcriptam ſolemnitatem, non incidere in excommunicationem; quia Concilium loquitur de libris, qui ſcribuntur, vel eduntur, vt aliis communicentur, & diuulgentur; huiuſmodi autem manuſcripta non fuerunt ſcripta, vt diuulgentur per modum librorum, ſed ad priuatum vſum, & commodum. Ita Suarez *loco citato, num.* 3. Azor *quæſito* 4. Filliucius *loco citato, num.* 83. & Alterius *loco citato quæſito* 6.

Ex quo patet quid dicendum ſit de illis, qui litteras deciſionum, aut declarationum in ſui commodum, & vtilitatem tranſcribi curant.

Occaſione eorum, quæ hactenus tractauimus petere poſſet aliquis,

13 Primò, quibus pœnis ſubiiciantur tranſcribentes libros hæreticorum, eóſque aliis communicantes, aut de vno loco ad alium inuehentes.

Reſpondeo puniendos eſſe, tanquam hæreticorum fautores, & tanquam libros hæreticorum damnatos apud ſe retinentes, vt patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *excommunic.*1. Ita Azor *loco citato quæſito* 5. & 6.

14 Secundò, quibus pœnis puniantur, qui libros Catholicorum corrumpunt, & falſant, aut ſanam doctrinam hæreticorum dogmatibus deprauant.

Reſpondeo puniri pœna excommunicationis in VI. Synodo Conſtantinopolitana, *act.*13. ibi, *Præcipimus illos, qui falſauerint libros Catholicorum, anathemati ſubiici, & cum hæreticis anathematizari*. Ita Alterius *loco citato quæſito vltimo pag.*474. Exiſtimo tamen iſtam excommunicationem non eſſe ipſo iure latam, ſed ferendam; quia in præfatis verbis continetur præceptum excommunicandi, non autem ipſa excommunicatio: ob præceptum autem excommunicandi præcisè, non incurritur excommunicatio, vt patet ex regulis generalibus à me traditis *de cenſuris in genere*.

15 Tertiò, vtrùm aliquas pœnas incurrat, qui librum examinatum, & approbatum à legitimis ſuperioribus non admittit.

Reſpondeo in nullas, quas ego ſciam, ex hoc capite præcisè, incurrere, exceptis libris canonicis, & traditionibus Apoſtolicis. Ratio eſt, quia nullam hactenus in iure inueni: fieri tamen poteſt, vt aliunde peccet pro varietate circunſtantiarum, quæ in ſingulis ferè actibus reperiri poſſunt, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis*.

16 Dixi, *exceptis libris canonicis, & Apoſtolicis traditionibus*, vt aduerterem, eum, qui libros canonicos non ſuſceperit, aut traditiones Apoſtolicas ſciens, & prudens contempſerit, excommunicationem ipſo facto incurrere. Ratio eſt, tum quia hic cenſetur hæreticus, cùm negare videatur ea, quæ à Deo reuelata ſunt, & ab Eccleſia credenda proponuntur, tum quia ſic expreſsè decernitur in Tridentino *ſeſſ. 4. in decreto de canonicis ſcripturis*, ibi, *ſi quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur pro ſacris, & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas (id eſt, quæ Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis Spiritu ſancto dictante, quaſi per manus traditæ ad nos vſque peruenerunt) ſciens, & prudens contempſerit, anathema ſit.*

Verùm circa iſtam excommunicationem obſeruandum eſt primò, quòd licèt hîc reſeruata non ſit, nihilominus reſeruata eſt in Bulla Cœnæ, vbi excommunicantur hæretici, vt bene innuit Suarez *diſputatione 23. ſect.3. num.3. ad finem*, & Filliucius *tractatu 14. cap. 6. quæſito 2. ad finem*.

17 Obſeruandum eſt ſecundò, non idem eſſe libros canonicos, & ſacros canones: nam *ſacri canones* illi dicuntur, qui à Summo Pontifice conditi ſunt; *libri* verò *canonici*, ſeu *ſcriptura canonica* dicitur illa, quæ fide retinenda eſt, tanquam dictata à Spiritu ſancto. Vt autem aliqua ſcriptura dicatur canonica, duæ conditiones requiruntur.

Prima eſt, vt dictata ſit à Spiritu ſancto. Secunda vt adſit definitio Eccleſiæ, annumerantis illam inter ſcripturas canonicas: huiuſmodi autem ſunt non ſolùm vetus Teſtamentum, vt Geneſis, Exodus, Leuiticus, &c. verùm etiam nouum Teſtamentum, vt Euangelia, Actus Apoſtolorum, Epiſtolæ D. Pauli, D. Petri, Ioannis Apoſtoli, &c. quorum expreſsè meminit Concilium Tridentinum *loco citato*.

Quæ autem, & quotuplices ſint Apoſtolicæ traditiones, videri poteſt apud Becanum *in tract. de fide, ſpe, & charitate cap.* 4. apud Vaſquez, & alios, quæ ego alibi, fauente Deo, diſſeram, ne hîc diutius, quàm par ſit, immorari videar, & obſcuritatem nimia prolixitate afferam in re, quam incidenter ago.

PVNCTVM XVII.

De excommunicatione contra præſumentes edere gloſſas, commentarios, & annotationes in decreta Concilij Tridentini.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
2 *Adnotationes & gloſſas quiſnam dicatur edere.*
3 *Conſilium faciens circa decreta Concilij Tridentini, illúdque apud ſe retinens, non incurrit excommunicationem.*
4 *Deciſiones ſacræ Congregationis ſcribens, & alijs vendens, non ligatur excommunicatione.*
5 *Remiſſiones DD. circa Concilium Tridentinum, non videntur materia excommunicationis lata in Tridentino contra edentes adnotationes ſuper Concilij Tridentini decretis.*
6 *Edens librum in laudem Concilij Tridentini non ligatur iſta excommunicatione.*
7 *Edens aliquas adnotationes ſuper aliquo tantùm Tridentini decreto incurrit excommunicationem.*
8 *Statuens aliquid ſuper decretis Concilij Tridentini ligatur excommunicatione.*
8 *Enumerantur perſonæ quæ huic excõmunicationi ſubijciũtur.*
10 *Edens adnotationes, ſeu gloſſas circa alia decreta quæ in Concilio Tridentino non continentur, non ligatur excommunicatione.*

AD præcauendam peruerſionem, & confuſionem, quæ ſuboriri potuiſſet, ſi liberum cuique fuiſſet, decreta ſacri Concilij Tridentini interpretari, Pius IV. in Bulla, quæ incipit, *Benedictus Deus*, & eſt 73. in ordine, in hæc verba loquitur. *Apoſtolica auctoritate inhibemus omnibus, tam Eccleſiaſticis perſonis cuiuſcunque ſint ordinis, conditionis, & gradus, quàm laicis quocunque honore, ac poteſtate præditis, Prælatis quidem ſub interdicti ingreſſus Eccleſiæ; alijs verò quicunque fuerint ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne quis ſine auctoritate noſtra audeat vllos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, vllúmve omnino interpretationis genus ſuper ipſius Concilij decretis quocunque modo edere, aut quicquam quocunque nomine, etiam ſub prætextu maioris decretorum corroborationis, aut executionis, alióve quæſito colore ſtatuere.*

Circa iſtam Bullam duo breuiter quæram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio in præfata Bulla expreſſa.

Prima eſt præſumere edere quocunque modo vllos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, vllúmque omnino interpretationis genus ſuper ipſius Concilij Tridentini decretis.

2 Sed modò dubium eſt primò, quíſnam dicatur quouis modo edere annotationes, &c. ſuper decretis Concilij.

Reſpondendum mihi videtur, illum dici, qui tractatus, ſeu alias ſcripturas ex profeſſo agétes de Concilij Tridentini decretis, in lucem mandat, ſiue id faciat per ſe, ſiue per alium, ſiue ſit typographus, ſiue libri auctor, ſiue alius, ſiue id faciat nomine proprio, ſiue alieno: hoc enim indicat particula illa, *quouis modo*, quæ latiſſimam interpretationem poſtulat, & omnes modos complectitur. gloſſa *in Clement. ne Romana, de elect.* Natta *conſil. 436. n. 19.* & alij.

Ex quo ſequitur primò DD. qui Concilij decreta nonnunquam interpretantur, occaſione doctrinæ, de qua diſſerunt, non delinquere contra huius Extrauagantis prohibitionem; quia non dicuntur edere gloſſas, vel ſcholia, &c. cùm id quaſi incidenter, & quaſi per accidens faciant, occaſione aliunde ſumpta; alioquin nullus ferè liber Theologiæ, aut caſuum conſcientiæ imprimi poſſet, vt bene obſeruat Suarez *diſp. 23. ſect. 7. num. 12.* Sayrus *lib. 3. cap. 35. num. 21. ad finem*, Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæſito 6. num. 91.* & alij communiter.

3 Secundò ſequitur eos, qui aliquas obſeruationes, aut conſilia faciunt, circa ea, quæ in decretis Concilij continentur, illáque apud ſe retinent, & data opportunitate vtuntur, non incidere in excommunicationem iſtius Extrauagantis; quia non dicuntur edere, & in materia pœnali cenſurarum ſtricta interpretatio facienda eſt. Secus ſi ſcholia, & gloſſas, quales legimus in decretis iuris Pontificij, aut Cæſarei, circa Concilij Tridentini decreta in lucem mittant.

4 Tertiò eos, qui deciſiones ſacræ Congregationis, quæ interpretationi Concilij præeſt (Sixtus enim V. in quadam conſtitutione, quæ incipit, *Immenſa æterni Dei*, edita anno 1587. 11. Kalend. Februarij, Congregationem Illuſtriſſimorum Cardinalium pro interpretatione ſacri Cõcilij inſtituit; cùm hac tamen moderatione, vt eorum decretorum, quæ ad fidei dogmata pertinent, interpretationem Sūmo Pontifici tantùm reſeruet; Cardinalibus verò præfectis interpretationi, & executioni Concilij Tridentini, ſi quando in his, quæ de morum reformatione, diſciplina, ac moderatione, & Eccleſiaſticis [iu]diciis, aliiſque huiuſmodi ſtatuta ſunt, dubietas, aut difficultas euenerit, interpretandi facultatem; conſulto tamen Summo Pontifice impartitur) ſcribunt, & aliis vendunt, non affici excommunicatione huius Bullæ, quia hi, ſtrictè loquendo, non videntur edere, ſed vendere, & communicare. Si verò ſcire cupias quam vim habeant Illuſtriſſimorum Cardinalium declarationes, vide quæ tradidi *de legibus diſp. 1. quæſt. 1. puncto 3.*

5 Quartò eos ab hac cenſura excuſari poſſe, qui ſolas remiſſiones Doctorum circa Concilij Tridentini decreta edunt; quia iſti, propriè loquendo, non dicuntur edere annotationes, interpretationes, & commentarios ſuper decretis Concilij Tridentini, cùm nihil aſſertiuè dicant, vt ſuppono, ſed ſolùm innuant Doctores, qui ea de re incidenter agunt. Verùm quia ex huiuſmodi remiſſionum permiſſione fieri poteſt, vt alij occaſionem edendi annotationes, & commentarios arripiant, non ſine cauſa, nec ſine præſcio ſapientum conſilio, Romæ interdicti ſunt libri, in quibus huiuſmodi remiſſiones ex profeſſo continentur.

6 Quintò eum, qui librum in laudem Concilij Tridentini, aut hiſtoricam eorum, quæ tempore Concilij contigerunt, narrationem edit, hac cenſura non comprehendi; quia non dicitur edere annotationes, gloſſas, aut ſcholia ſuper decretis Concilij.

7 Dubium eſt ſecundò, vtrùm qui aliquas annotationes ex profeſſo edere præſumit, circa vnum tantùm Tridentini decretum, huic pœnæ ſubiiciatur. Ratio dubitandi eſt, quia in præfata conſtitutione dicitur, *ſuper decretis*, quæ pluralitatem ſignificant.

Ego verò longè probabilius cenſeo huic pœnę ſubiici, ſi ſeorſim, & non occaſione alterius tractatus edat. Ratio eſt, tum quia communis loquendi vſus eſt, vt quæ plurali numero exprimuntur, verificentur etiam in vno, in quo eadem ratio militat. tum quia ſequeretur eum, qui vnum accedentem ad Vrbem deuotionis gratia ſpoliat, occidit, vel militat, non ligari excommunicatione Bullæ Cœnæ, in qua fertur excommunicatio contra mutilantem, vel occidentem Romipetas: hoc autem falſum eſt, ex communi DD. ſententia; etiamſi in Bulla dicatur, *Romipetas.*

Secunda actio eſt quicquam ſtatuere ſuper decretis Concilij; etiamſi hoc fiat prætextu confirmationis, aut executionis, alióve quæſito colore: ſic enim dicitur in præfata Extrauaganti, cuius diſpoſitionis hæc ratio afferri poteſt; quia Concilium Tridentinum ſufficienti auctoritate editum eſt, nec maiori confirmatione indiget, ſed executione, & ſicut par in parem non habet imperium; ita multo minus in Concilium Tridentinum.

Hæc tamen intelligenda ſunt primò, modò fiant ſine conſenſu, & facultate Summi Pontificis. Ratio eſt, tum quia in præfata Bulla hic caſus excipitur, ibi, *ne quis ſine auctoritate Summi Pontificis.* tum quia ſicut ipſe declarandi, & ſtatuendi poteſtatem ordinariam habet: ita hanc facultatem alteri delegare poteſt. Secundò intellige, modò fiant ab eo, qui nouit prohibitionem: ignorantia enim excuſat, niſi coniuncta ſit cum ingenti temeritate; quia Summus Pontifex requirit præſumptionem.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 OMnes, & ſinguli, qui præfatas actiones agere præſumunt, excommunicatione ligantur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex vniuerſaliter loquitur, ibi, *omnibus tam Eccleſiaſticis, quam laicis.*

Hæc tamen differentia eſt inter Prælatos, & alios, quòd Prælati incurrunt interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; alij verò quicunque fuerint ſententiam excommunicationis ipſo facto contrahunt.

10 Quæres, vtrùm præfata excommunicatio liget ſolùm facientes præfatas actiones circa Concilij Tridentini decreta, an etiam circa alia.

Reſpondeo ligare ſolùm circa Tridentini decreta, quia de his tantùm in dicta Extrauaganti ſermo eſt. Obſeruat tamen Filliucius *loco cit. n. 91. ad finem.* ſimilem excommunicationem aliàs editam fuiſſe contra commentantes Clementinam *exiui, de verborum ſignificat.* quæ eodem modo explicanda eſt.

PVNCTVM XVIII.

De excommunicatione contra impedientes iuriſdictionem Eccleſiaſticam, vel Eccleſiaſticos iudices, illa vtentes.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur, ſimulque aſſignatur locus, in quo iſta excommunicatio alibi explicata fuit.*

1 ISta excommunicatio lata eſt *in cap. quoniam, de immunit. Eccleſ. in 6.* verùm quia, quæ in hoc cap. continentur, expreſſa ſunt in Bulla Cœnæ Domini *excommunicatione 13. & 14.* ideo opus non eſt hic iterum de ea diſſerere, cùm abundè ſatis in præfata Bulla Cœnæ de illa egerimus, & illa Summo Pontifici reſeruata ſit.

PVNCTVM XIX.

De excommunicatione contra eos, qui præſumunt per ſe, vel per alios grauare ſpoliando bonis, aut aliàs iniuſtè perſequendo, Electores Eccleſiaſticos, ſeu electrices, vel ipſorum conſanguineos, vel Eccleſias, vel monaſteria, vel ipſorum bona, eo quòd noluerint eligere illum, pro quo rogabantur, ſeu inducebantur.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Contumelijs afficiens electorem eo quòd noluerit eum eligere, pro quo rogabatur, non ligatur excommunicatione.*
4 *Spoliatio qualibet, vel perſecutio contra electorem non ſufficit ad incurrendam iſtam excommunicationem.*
5 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
6 *Spoliatio, vel perſecutio contra quas perſonas fieri debeat vt incurratur excommunicatio lata contra grauantes perſonas Eccleſiaſticas eo quod eligere noluerint eum pro quo rogabantur.*
7 *Iſta excommunicatio incurritur etiam grauando perſonas Eccleſiaſticas habentes ius præſentationis, inſtitutionis, confirmationis, & poſtulationis.*

1 ISta excommunicatio extat *in cap. ſciant cuncti, de elect. in 6.* vbi ſic habetur: *Sciant cuncti, qui clericos, vel quaſlibet alias perſonas Eccleſiaſticas, (ad quos in aliquibus Eccleſijs, monaſterijs, aut pijs locis ſpectat electio) pro eo, quod rogati, ſeu aliàs inducti, eum, pro quo rogabantur, ſiue inducebantur, eligere noluerint, vel conſanguineos eorum, aut ipſas Eccleſias, monaſteria, ſeu loca cætera beneficijs, ſiue alijs bonis ſuis, per ſe, vel per alios ſpoliando, ſeu aliàs iniuſtè perſequendo, grauare præſumpſerint, eſſe ipſo facto excommunicationis ſententia innodatos.*

Occaſione iſtius excommunicationis tria principaliter explicanda ſunt.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis.

Tertiò, contra quas perſonas præfatæ actiones fieri debeant, vt cenſura incurratur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo violatur libertas Eccleſiaſtica circa electiones, ſeu potiùs eſt iniuſtum grauamen, quod committitur ſpoliando, aut alio modo iniuſtè perſequendo Electores, ſeu electrices Eccleſiaſticas, eo quòd eum eligere noluerint, pro quo rogabantur, vel inducebantur. Hæc propoſitio patet ex præcitato textu.

Quid autem ſit *ſpoliare*, & quid *perſequi*, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ, vbi horum verborum ſignificationem fuſius explicaui.

Hinc ſequitur primò eum affici hac cenſura, qui bona mobilia, vel immobilia publicè, vel occultè ſubtrahit illi, qui noluit eum eligere, quem ipſe propoſuerat: hic enim dicitur grauare ſpoliando bonis ſuis. Ita Nauarr. Syluester, Sayrus, Filliucius, & alij, *locis ſtatim citandis.*

Secundò eum ſubiici excommunicationi, qui Electori, aut electrici venenum propinat, gladio ferit, vel pugnis petit, aut alia ratione vi oppugnat: nam hic dicitur Electorem grauare iniuſtè perſequendo.

3 Tertiò huius excommunicationis vinculo non ligari eum, qui Electorem verbis contumelioſis afficit, aut famam, & honorem ſubtrahit voce, aut ſcriptis: hic enim non dicitur ſpoliare, vt probaui in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt. 13. punct. 1. difficultate 1.* nec dicitur iniuſtè perſequi; quia perſecutio actionem externam indicare videtur.

Quartò hanc pœnam non extendi ad eum, qui Electori eleemoſynam, obſequium, vel beneficia denegat, eo quòd noluerit eum eligere, pro quo ipſe preces afferebat: hic enim non dicitur ſpoliare, nec iniuſtè perſequi, vt bene Suarez, Filliucius, & alij *locis proximè citandis.*

4 Sed modò dubium eſt, vtrùm quælibet ſpoliatio, vel perſecutio contra Electorem, aut electricem Eccleſiaſticam ſufficiat ad incurrendam præfatam excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè, ſed tria requiri.

Primò requiritur præſumptio; quia in textu dicitur, *grauare præſumunt.* Ob id ignorantia vincibilis etiam mortaliter, aut craſſa, ſupina, vel etiam affectata ab hac cenſura excuſat, modò cum ingenti temeritate coniuncta non ſit: præſumptio enim ſupponit dolum, & ſcientiam, vel ſaltem ingentem temeritatem, vt alibi ſæpius dictum eſt.

Secundò requiritur, vt præfatæ actiones iniuſtè fiant; alioquin

alioquin electores, aut electrices non dicerentur grauari, vt dicitur in textu. Quamobrem, qui electorem ſpoliat titulo iuſtæ compenſationis, non ligatur hac cenſura, quia non facit actionem iniuſtam, modo non excedat in facienda compenſatione, vt docui in Bulla Cœnæ, *loco cit.* Item qui ius habet bonis aliquem ſpoliandi, quibus ipſum non ſpoliaſſet, ſi electio iuxta ſuam mentem facta fuiſſet, non ligatur excommunicatione; quia ipſum non grauat, cùm actionem contra ipſum iniquam non exerceat. Ita Suarez *diſp.23.ſect.4.num.*3. Nauarr.*cap.27.n.*122. Syluester *verbo excommunicatio* 5. *caſu* 27. Filliucius *loco proxime citando,* Caietanus, Ledeſma, & alij apud Sayrum *lib.3.cap.34.num.*8.

Tertiò requiritur, vt præfatæ actiones fiant hoc prætextu, quòd electores noluerunt eum eligere, pro quo preces, ſeu petitiones fiebant, vt patet ex ipſo textu, ibi, *pro eo quod rogati,* &c.

Ex quo ſequitur eum, qui ob priuatas inimicitias aliunde ortas, quàm occaſione electionis, ſpoliat, vel perſequitur electorem, non eſſe reum iſtius pœnæ; quia in textu præſcribitur, vt grauamen inferatur hac de cauſa, quòd non ſit electus is, pro quo ſupplicatio interponebatur. Ita communiter DD.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum, ſeu perſonæ quæ vinculo iſtius excommunicationis ligantur, ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas electores, ſeu electrices Eccleſiaſticas grauare præſumunt, ſpoliando, aut iniuſte perſequendo per ſe, vel per alios, hoc titulo, quòd aliquem à ſe propoſitum eligere noluerunt. Ratio eſt, quia præfatus textus vtitur verbo generali, *ſciant cuncti.*

Ex quo ſequitur primò, non ſolùm laicos, verùm etiam clericos, quamuis ſint Epiſcopali, aut maiori dignitate præditi, incurrere excommunicationem præcitati capitis, præſtando aliquam actionem in eo vetitam. Ita gloſſa hic, *verſ. cuncti,* Sayrus *lib.3.cap.34.num.*7. Filliucius *num.*55.

Secundò eadem excommunicatione obſtringi non ſolùm exequentes, verùm etiam mandantes; quia in hoc textu excommunicantur non ſolùm qui ſpoliant, aut perſequuntur per ſe, verùm etiam qui per alios hæc faciunt: mandans autem dicitur per alios facere.

Conſulens verò non ligatur, quia, propriè loquendo, non dicitur per ſe, vel per alios facere, vt alibi docui; quis autem dicatur *mandans,* vel *conſulens,* patet ex dictis *de irregularitate,* & alibi pluribus in locis.

TERTIA PROPOSITIO.

VT cenſura huius capitis incurratur, opus eſt, vt præfatæ actiones fiant contra ſubſequentes perſonas, vel loca.

6 Primò contra perſonas Eccleſiaſticas, ad quas in aliquibus Eccleſiis, monaſteriis, vel locis piis ſpectat electio: ſic enim dicitur *in cap. ſciant cuncti, citato.* Quæ autem cenſeantur perſonæ Eccleſiaſticæ, alias explicaui *in tract. de cenſuris,* & in expoſitione Bullæ Cœnæ.

Hinc ſequitur eum, qui vexat laicum electorem etiam occaſione, & titulo electionis, non affici hac cenſura; quia non dicitur grauare perſonas Eccleſiaſticas. Ita Suarez *diſp.23.ſect.4.num.*4. Nauarrus, Sayrus, & alij *locis citatis,* Filliucius *tract.14.cap.4.quæſito 3.num.*55.

Ex quo infertur electiones, quæ à laicis fiunt vt à confraternitatibus, aliiſque congregationibus perſonarum, quæ non ſunt Eccleſiaſticæ, per ſe, & ex vi talis ſtatus; ſub diſpoſitione huius textus non comprehendi, vt bene Suarez, & alij communiter.

7 Sed modò dubium eſt, verùm ſufficiat aliquam ex præfatis actionibus facere contra perſonas Eccleſiaſticas habentes ius præſentationis, inſtitutionis, confirmationis, & poſtulationis.

Ratio dubitandi eſt, quia electio, in rigore loquendo, differt à præſentatione, inſtitutione, & confirmatione, vt docui *de beneficiis.* ergo grauans præſentantem, inſtituentem, confirmantem, vel poſtulantem, non ligatur excommunicatione huius textus: nam in materia pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem, ſed benignior pars accipienda eſt, *cap. odia, de regul.iur. in* 6.

His non obſtantibus dicendum videtur ſatis eſſe, vt præfatæ actiones fiant contra perſonas Eccleſiaſticas, habentes ius præſentandi, inſtituendi, &c. Ratio eſt, quia præſentatio, poſtulatio, confirmatio, vel inſtitutio, ſunt modus quidam electionis, & iuxta vulgarem loquendi modum, vocantur electio. ergo cadunt ſub diſpoſitionem iſtius capitis; præſertim cùm hæc diſpoſitio fauorabilis ſit in fauorem Eccleſiaſticæ libertatis; conſequenter extendenda potius, quàm reſtringenda. Ita Nauarrus *in manual. cap.*17. *num.*122. Suarez *de cenſuris diſput.*23. *ſect.* 4. *num.*4. Filliucius *tract.14.cap.4.quæſito 3. ad finem num.* 55. Ledeſma, Sebaſtianus Medices, & alij apud Sayrum *lib.3. cap.34. num.*8.

Ad rationem dubitandi reſponſio patet ex ratione à me allata ad probandam communem DD. ſententiam. Hinc redeamus ad tertiam propoſitionem.

Secundò fieri debet contra conſanguineos electoris; conſanguinei autem dicuntur, qui ab eodem ſtipite deſcendunt vſque ad quartum gradum; conſanguinitas enim iure canonico non extenditur vltra quartum gradum, vt docui *de matrimonio.* Ita Suarez *loco cit. num.* 5. Filliucius *quæſito* 3. *verſic. ſecundum notandum* contra Sayrum *loco cit. num.* 7. & alios, qui hunc textum extendunt ad conſanguineos vſque ad ſeptimum gradum.

Ex quo ſequitur eum, qui perſequitur, vel ſpoliat affinem, famulum, aut familiarem electoris, non comprehendi ſub excommunicatione iſtius capitis; quia iſti non ſunt conſanguinei.

Hoc tamen limitandum videtur, modò non perſequatur, vel ſpoliet affinem, aut alium intuitu, ſeu odio ipſius electoris, quoties enim id facit intuitu ipſius electoris, ita vt, prudentis viri iudicio, grauamen ipſimet electori facere cenſeatur, excommunicationem huius capitis incurrit. Ita Suarez *num.* 5. Filliucius *loco citato.* Ratio eſt, quia iſta excommunicatio non ſolùm incurritur ſpoliando electorem; verùm etiam alio quouis modo iniuſte perſequendo: nam illa dictio, *aliàs,* ſignificat aliter, vel alio modo. *l.1.§.fine ff.de aqua quotid.& æſtiu.& l.denique.§.interdum.ff.de pecul.legat.* qui autem perſequitur, vel ſpoliat affinem, aut familiarem electoris ex odio electoris, dicitur aliquo modo perſequi electorem.

Tertiò fieri debet contra ipſaſmet Eccleſias, aut monaſteria, aut loca pia.

Ex quo ſequitur eum, qui intuitu electionis ſpoliat aliquam Eccleſiam, vel monaſterium, eò quòd electio, iuxta ipſius ſpoliantis mentem facta non fuerit, affici excommunicatione.

PVNCTVM XX.

De excommunicatione contra laicos, qui compellunt perſonas Eccleſiaſticas ad ſubmittenda bona Eccleſiarum laicis, vel qui vſurpant aliquid vltra pactum, aut vltra naturam contractus ſubmiſſionis bonorum abſque legitima licentia Papæ, & conſenſu Capituli.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 Summitti bona laicis *quid ſignificet.*

4 *Quænam*

4 *Quanam bona ſummitti debeant laicis, & an compellens ad ea ſubmittenda ligetur excommunicatione.*
5 *Submiſſio bonorum ad breue tempus non ſufficit ad incurrendam excommunicationem latam* in cap. hoc conſultiſſimo.
6 *Monitio legitima quanam cenſeatur.*
7 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 IN *cap. hoc conſultimo, de rebus Eccleſ. non alienand. in 6.* duplex excommunicatio fertur. Prima eſt contra laicos, qui compellunt Eccleſiaſticos ad ſubmittenda bona immobilia, aut iura laicis abſque Capituli conſenſu, & ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia. Secunda contra eos, qui ex præfatis contractibus, ſeu occaſione dictorum contractuum aliquid ſibi vſurpant vltra naturam contractus, aut vltra pactum in contractibus expreſſum; ſic enim ibi dicitur. *Illi vero, qui de cætero Prælatos, vel perſonas eaſdem ad talia facienda compulerint, cuiuſcunque ſint conditionis, aut ſtatus, excommunicationis ſint ſententia innodati. Ex contractibus præterea ſuper præmiſſis (huiuſmodi licentia, & conſenſu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, ſeu occaſione illorum, laici vltra id, quod ex natura contractuum ipſorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non vſurpent. Qui verò ſecus egerint, niſi legitimè moniti ab huiuſmodi vſurpatione deſtiterint (reſtituendo etiam ea, quæ taliter vſurparunt) eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant, & ex tunc ad ſupponendum terram ipſorum, ſi opus fuerit, Eccleſiaſtico interdicto liberè procedatur.*

Circa iſtam excommunicationem duo principaliter quæram.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum, ſeu quænam perſonæ hac duplici excommunicatione ligentur.

Hic etiam agere poſſem de ſuſpenſione lata contra Prælatos, huiuſmodi bona ſubmittentes laicis, aut contra clericos, qui hæc non reuelant, ſed eam duxi recenſendam in enumeratione ſuſpenſionum: hic etiam locus eſſet diſſerendi de excommunicatione, quam laici, qui Eccleſiaſticos, ante huius canonis conſtitutiones, compulerunt ad huiuſmodi bona laicis ſubmittenda, ſi reſtitutionem non fecerunt, & bona Eccleſiaſtica eis ſubmiſſa poſt competentem admonitionem in ſua libertate non dimiſerunt. Sed quia hic caſus eſt de præterito, & de re fortè nunquam ad praxim reuocanda, illius explicationem prætermitto, & ad ea, quæ propoſui, explicanda me confero.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius canonis eſt duplex actio ſacrilega, qua libertas Eccleſiaſtica in bonis Eccleſiæ violatur.

Prima actio eſt compellere Prælatos, alióſque Eccleſiaſticos ad ſubmittenda bona immobilia Eccleſiarum, aut iura ipſarum laicis, abſque debita ſolemnitate, & Sedis Apoſtolicæ facultate: ſic enim apertè colligitur ex textu, additis verbis initio præfati textus poſitis.

Exiſtimo tamen ad hanc cenſuram incurrendam requiri effectum ſubmiſſionis bonorum; quia actio hic punita, & prohibita, non videtur completa, antequam ſubmiſſio bonorum ſequatur.

3 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit *ſubmittere bona laicis.*

Reſpondeo idem eſſe, ac ponere ſub aliqua laicorum poteſtate: hoc autem fit tribus modis, qui in hoc textu exprimuntur. Primò conſtituendo laicos patronos, ſeu ſuperiores. Secundò conſtituendo illos Aduocatos Eccleſiarum, vel, vt explicat gloſſa, recognoſcendo à laicis, tanquam ab Aduocatis: id enim iuxta gloſſam ſignificant illa verba textus, *ab ipſis eadem aduocando.* Tertiò recognoſcendo laicos tanquam patronos, ſeu recognoſcendo, ſiue profitendo bona Eccleſiarum à laicis, tanquam à ſuperioribus dependere. Ita communiter DD. & patet ex textu.

4 Secundò dubium eſt, quænam bona laicis ſubmitti debeant, vt laici compellentes ad ea ſubmittenda excommunicationem incurrant.

Reſpondeo debere eſſe bona immobilia Eccleſiarum, aut iura. in textu enim dicitur, *Eccleſias ſibi commiſſas, bona immobilia, ſeu iura ipſarum.* huiuſmodi autem ius cenſetur decimarum, ius primitiarum, & ſimilia, quæ inter bona immobilia computantur, & iura propriè vocantur.

Hinc ſequitur laicum, qui compellit Eccleſiaſticam perſonam ad ſubmittendum laicis bona mobilia, non ligari hac cenſura; quia de his bonis ſermo non eſt. Ita gloſſ. hic *verb. immobilia.*

An autem bona mobilia ſaltem pretioſa, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, alienari queant, patet ex dictis *de contractibus diſp. 3. quæſt. 8. punct. 4.*

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm ſubmiſſio ad breue tempus ſufficiat ad incurrendam iſtam excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè; quia in textu dicitur *perpetuò, aut ad tempus non modicum.* Modicum autem cenſetur tempus infra decennium, ſicut enim decennium cenſetur longum tempus, vt patet ex dictis *de conſuetudine*; ita ſpatium infra decennium, modicum, ſeu non longum exiſtimandum videtur. Ita Nauarr. Suarez, Filliucius, Sayrus, Alterius. Vel dic cum gloſſa hic, *verſ. non modicum*, & aliis, hoc arbitrio iudicis definiendum eſſe, cùm hic non definiatur, & determinetur.

An autem bona Eccleſiæ alienari poſſint ad aliquod tempus, patet ex dictis *de contractibus loco cit.* alienari non poſſe abſque debita ſolemnitate, de qua ibi ſufficienter egi.

Secunda actio hic principaliter prohibita eſt, ex præfatis contractibus ſubmiſſionis, legitimè celebratis, aliquid vſurpare, vltra id, quod ex natura ipſorum contractuum, aut vltra conuentionem debetur. Verum tamen eſt ob iſtam actionem præcisè, pœnam excommunicationis non incurri, niſi vſurpans legitimè monitus, ab vſurpatione deſtiterit, & vſurpata reſtituerit, ibi, *qui vero ſecus egerint*, &c.

6 Sed modò dubium eſt, quænam dicatur legitima monitio, ſeu quotuplex monitio requiratur, vt monitio legitima iudicetur.

Reſpondeo triplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima ſententia eſt Nauarri *cap. 27. num. 125.* Panormit. Decij, & aliorum, qui vnicam monitionem ſufficere arbitrantur. Ratio eſt, quia non ſolùm ad monitionem extraiudicialem, quam facit iudex, ad excommunicandum, ſufficit vnica monitio; verùm etiam ad ea, quæ in iudicio fit alteri, quàm partibus litigantibus. Iſta autem, de qua nos loquimur, eſt extraiudicialis, & non fertur ad ferendam excommunicationem, ſed ad incurrendam eam, quæ in iure lata eſt.

Secunda ſententia eſt gloſſæ hic *verſ. competentem*, & Suarez *diſp. 23. ſect. 4. num. 17.* exiſtimantium trinam monitionem requiri. Ratio eſt; quia in textu ſermo eſt de competente, & legitima monitione: nomine autem competentis, & legitimæ monitionis trina in iure intelligitur. *cap. de illicita. 24. quæſt. 3. & cap. ſacro, de ſent. excomm.*

Tertia ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit trinam requiri, niſi neceſſitas aliud ſuadeat. Ratio eſt, quia illa dicitur legitima monitio, quæ à lege præſcripta eſt: ius autem præſcribere ſolet trinam admonitionem, niſi aliud cogat neceſſitas, vt docui *de cenſuris in communi*, vbi oſtendi aliquem, regulariter loquendo, excommunicari non poſſe abſque præuia triplici admonitione, quoties excommunicatio fertur iuxta conſuetum Eccleſiæ vſum. Iuxta iſtam diſtinctionem, quam affert gloſſa *loco citato*, conciliari poſſunt omnes iſtæ ſententiæ.

Ad

Ad rationem enim Nauarri, & aliorum reſpondeo legitimam monitionem in materia pœnali, & coactiua à iure præſcriptam, regulariter loquendo, debere eſſe trinam, & iudicialem, vt patet ex præcitatis iuribus.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 LAici, qui ſine debita licentia compellunt Eccleſiaſticos ad ſubmittendas Eccleſias, vel bona immobilia, vel iura laicis, incidunt in primam excommunicanem. laici verò, qui ex huiuſmodi bonorum ſubmiſſionibus, ſeu alienationibus, de legitima ſuperiorum licentia factis aliquid vſurpant, præter id, quod ipſis ex natura contractus, vel ex conuentione debetur, afficiuntur excommunicatione, ſi poſt legitimam appellationem ab vſurpatione non deſtiterint, & reſtitutionem non fecerint. Hæc propoſitio ſufficienter explicata manet ex dictis in præcedente.

PVNCTVM XXI.

De excommunicatione contra exigentes, ſeu extorquentes pedagia, & alia tributa ab Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Impoſitio tributi præciſè non eſt materia excommunicationis latæ* in c.quamquam.
4 *Tributum exigens à ſponte dantibus non incurrit excommunicationem.*
5 *Tributum exigens à clericis excommunicationem incurrit, etiamſi tributum impoſitum ſit tantummodo laicis.*
6 *Tributum exigens ligatur vinculo excommunicationis, ſiue exequi per ſe, ſiue per alium, ſiue nomine proprio, ſiue alieno.*
7 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
8 *Abſolutio excommunicationis lata contra exigentes tributum ab Eccleſiaſticis ante præſtitam ſatisfactionem reſeruata eſt.*

1 *IN cap.quamquam, de cenſibus, & exactionibus, in 6.* excommunicantur à Bonifacio VIII. exigentes, vel extorquentes per ſe, vel per alium, ſuo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia ex rebus, quæ non deferuntur cauſa negotiationis, & contra vniuerſitatem, vel Collegium, quod huiuſmodi crimen committit, fertur interdictum locale. verba textus iſta ſunt. *Cùm Eccleſiæ, Eccleſiaſtica perſonæ, ac res ipſarum non ſolùm iure humano, quin imò & diuino à ſæcularium perſonarum exactionibus ſint immunes, conſtitutionem felicis recordationis Alexandri Papæ IV. prædeceſſoris noſtri, qui ſtatuit Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas ad pedagia, & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum, vel ſoluendum talia pro rebus ſuis proprijs, quas non cauſa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, ſeu transmittunt, volentes propter multorum inſolentiam, & abuſum pœnæ adminiculo adiuuare, adijcimus, diſtrictiùs inhibendo (contraria cõſuetudine quorumcumque, quæ dicenda eſt coruptela veriùs, non obſtante) vt nec collegium, nec vniuerſitas, nec aliqua etiam ſingularis perſona cuiuſcunque dignitatis, conditionis, aut ſtatus, præfatis Eccleſiis, aut perſonis pro perſonis ipſis, aut rebus prædictis talia exigat, vel extorqueat per ſe, vel per alium, ſuo nomine, vel alieno, aut eas ad huiuſmodi perſoluenda compellat. Qui verò contrà fecerint, ſi perſonæ fuerint ſingulares, excommunicationis; ſi autem collegium, vel vniuerſitas ciuitatis, caſtri, ſeu loci alterius cuiuſcunque; ipſa ciuitas, caſtrum, vel locus, interdicti ſententias ipſo facto incurrant, nec ab excommunicatione huiuſmodi abſolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter.*

In huius excommunicationis explicatione diutius immorandum eſſet, niſi de iis, quæ in ea continentur, prolixè ſatis, & fusè diſſeruiſſem in Bulla Cœnæ Domini *quæſt.*19. vbi non ſolùm explicaui textum illius Bullæ, verùm etiam alias cenſuras, quæ de hac materia in iure habentur. Ne tamen hunc canonem omnino ſilentio inuoluam, & prætercam, tria paucis attingam.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones hîc prohibeantur.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, vtrùm abſolutio iſtius excommunicationis ſit reſeruata.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium contra libertatem Eccleſiaſticam in exactione onerum, à quibus Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ immunes ſunt, & exemptæ.

Hoc autem ſacrilegium conſiſtit in triplici actione. Prima eſt exigere huiuſmodi tributum. Secunda extorquere. Tertia compellere ad illud perſoluendum.

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm imponere tributum ex ſe ſit materia iſtius excommunicationis.

Reſpondeo non eſſe materiam huius canonis, ſi impoſitio præciſè ſpectetur. Ratio eſt, quia in textu non eſt ſermo de imponente, ſed de exigente, extorquente, aut compellente. Quidquid in oppoſitum ſentire videatur Suarez *diſp.*23. *ſect.*4. *n.*21. & Filliucius *tract.*14. *cap.*4. *quæſito* 10. *n.*62.

Hoc tamen limitandum eſt primò, niſi ſuo edicto in cauſa ſit, vt tributum re ipſa exigatur: tunc enim dicitur per alios exigere, vel ſuo edicto compellere ad ſoluendum.

Secundò limitandum eſt, ſi diſpoſitio huius canonis præciſè ſpectetur. nam ſi decreta Bullæ Cœnæ attendantur, dicendum videtur, ſola impoſitione tributorum incurri excommunicationem Bullæ decimam quintam in ordine, vt ibi docui *q.*19. *punct.*1.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm excommunicatio incurratur recipiendo tributum à ſponte dantibus.

Reſpondeo negatiuè (modò tradens liberè, & ſua ſponte tradat; non autem ad remouendam moleſtiam, aut alia ſimili de cauſa) hoc enim propriè loquendo, non eſt exigere: nam hoc verbum ſignificat recipere, tanquam debitum.

Ex quo licet inferre eum, qui pecuniam à clerico tranſeunte recipit, tanquam ſibi debitam, ſeu, qui tranſitum clerici impedit, donec aliqua pecunia ſoluatur, ligari excommunicatione iſtius cap. quia non recipit à liberè, & ſponte dante, ſed quaſi ab inuito; conſequenter dicitur exigere, ſeu extorquere. Vide tradita in expoſitione Bullæ Cœnæ *q.*19. *punct.*1. *dub.*4.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio incurratur, ſi tributum à clericis exigatur, quod ipſis non fuit impoſitum, ſed tantummodo laicis.

Reſpondeo affirmatiuè, quia in hoc textu vetitum eſt ſimpliciter exigere pedagium, ſeu tributum à clericis, pro perſonis ipſorum, aut rebus, quas non negotiationis cauſa deferunt, vel deferri faciunt, ſeu tranſmittunt. Ex quo patet differentia inter iſtam excommunicationem, & illam Bullæ Cœnæ, quæ eſt decimaoctaua in ordine. Quando autem aliquid cauſa negotiationis deferri, vel tranſmitti dicatur, explicatum eſt in Bulla Cœnæ *q.*19. *punct.*3. §. 3. *caſu* 4. vbi etiam *dub.* 2. oſtendi vtrùm clericus teneatur ad ſolutionem vectigalis pro rebus, quas negotiationis cauſa aduehit, antequam ter moneatur, vt à negotiatione deſiſtat. Aliæ difficultates ad hanc rem facientes *ibidem* propoſitæ, & diſſolutæ fuerunt.

6 Quartò

6 Quartò dubium eſt, vtrùm excommunicatio incurratur, ſiue tributum exigatur ab ipſo imponente, ſiue à famulo, ſiue à conductore, ſiue nomine proprio, ſiue alieno.

Reſpondeo affirmatiuè, quia in textu dicitur, *per ſe, vel per alium, nomine proprio, vel alieno.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 OMnes, & ſinguli, qui pedagia, aut alia tributa per ſe, vel per alios, nomine proprio, vel alieno exigunt, extorquent, vel ad illud perſoluendum compellunt, excommunicatione huius capitis afficiuntur. Hæc propoſitio patet ex dictis in præcedentibus, & ex traditis in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt.* 19.

TERTIA PROPOSITIO.

8 AB excommunicatione, contracta ob actiones in prima propoſitione explicatas, abſolutio impendi non poteſt ante factam reſtitutionem; factà verò reſtitutione quilibet confeſſarius approbatus iure communi poteſt abſoluere, quia Summus Pontifex abſolutionem in hoc caſu non reſeruat, vt apertè conſtat ex verbis præcitati capitis, ibi, *Nec ab excommunicatione huiuſmodi abſolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter.*

PVNCTVM XXII.

De excommunicatione contra concedentes repreſſalias, aut extendentes conceſſas aduersùs perſonas Eccleſiaſticas.

1 Repreſſaliæ *quid ſint.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Repreſſalias, vel pignorationes concedens contra perſonas Eccleſiaſticas, aut eas extendens, ſubijcitur excommunicationi.*
4 *Repreſſalias, vel pignorationes concedens contra perſonas Eccleſiaſticas, non ligatur excommunicatione ſtatim poſt conceſſionem, ſed poſt menſem.*
5 *Facultatem alicui concedens vt tantundem poſſit à clerico ſibi debitore accipere, quantum ſibi debetur, non ligatur excommunicatione.*

1 VT iſta excommunicatio intelligatur, aduertendum eſt *repreſſalias*, ſeu pignorationes eſſe conceſſionem, ſeu facultatem alicui factam, vt pro re ab alio arrepta, vel pro damno ſibi illato poſſit rem æquiualentem propria auctoritate impunè accipere ab alia tertia perſona, etiam vim inferendo, ſi opus fuerit. Quod licèt aliquando iuſtè fieri poſſit, ſi ex legitima cauſa, & legitimè cognita fiat de conſenſu illius, qui huiuſmodi facultatem concedere poteſt; nihilominus contra perſonas Eccleſiaſticas iuſtè, ac licitè fieri non poteſt. tum quia hîc prohibetur. tum quia laicus Princeps poteſtatem in Eccleſiaſticos exercere nequit.

Hac ergo de cauſa *in cap. vnico, de iniurijs in* 6. iure meritò cautum eſt, ne huiuſmodi repreſſaliæ contra Eccleſiaſticas perſonas, aut ipſarum bona, ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda concedantur, vel conceſſæ ad illas extendantur, vt perſpicuè conſtat ex ipſo textu, vbi ſic dicitur: *Etſi pignorationes, quas vulgaris locutio* repreſſalias *nominat, in quibus alius pro alio pragrauatur, tanquam graues, legibus, & æquitati naturali contrariæ, ciuili ſint conſtitutione prohibitæ; vt tamen earum prohibitio in perſonis Eccleſiaſticis tanto amplius timeatur, quanto in illis ſpecialius inhibentur, eas concedi contra perſonas prædictas, ſeu bona ipſorum, aut quantumcunque generaliter, prætextu cuiuſuis conſuetudinis (quam potius reputamus abuſum fore) conceſſas ad illas extendi præſenti decreto diſtrictius inhibemus. Illi autem, qui contrafecerint, aduersùs perſonas eaſdem, pignorationes, ſeu repreſſalias concedendo, vel extendendo ad eas, niſi præſumptionem huiuſmodi reuocauerint à conceſſionis, vel extenſionis tempore infra menſem, ſi perſonæ ſingulares fuerint, ſententiam excommunicationis incurrant. Si verò vniuerſitas, Eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto.*

Circa hunc textum duo breuiter de more explicabo. Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium contra immunitatem Eccleſiaſticam, qua perſonæ Eccleſiaſticæ, & ipſarum bona gaudent, ne repreſſaliis grauentur: hoc autem ſacrilegium in duplici actione conſiſtit.

Prima eſt concedere repreſſalias, quod fieri ſolet publica poteſtate.

Secunda eſt illas extendere, quod ad priuatas perſonas pertinere ſolet, vt bene gloſſa hîc, Alterius, Filliucius, Caietanus, Nauarrus, Saytus, & alij communiter. Quamobrem ſi Princeps contra aliquam ciuitatem, in qua nonnulli Eccleſiaſtici exiſtunt, repreſſalias concedat, is autem cui repreſſaliæ conceſſæ ſunt, illas extendat ad perſonas Eccleſiaſticas, vel ad ipſarum bona, is, qui eas extendit, in cenſuram huius cap. incidit. tum quia id prohibetur *in præcit. cap.* tum quia ſicut laicus Princeps poteſtatem non habet in Eccleſiaſticos, & ipſorum bona; ita multo minus priuatus.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 OMnes tam concedentes pignorationes, ſeu repreſſalias contra perſonas Eccleſiaſticas, quàm illas extendentes, excommunicationem huius cap. incurrunt, niſi concedentes reuocauerint conceſſionem intra menſem, & exequentes intra menſem reſtituerint. Hæc propoſitio ſatis clara eſt ex verbis præcitati capitis, *verſ. illi autem*, quæ verba generalia ſunt. Intelligenda tamen eſt hæc propoſitio, modò delinquentes ſint perſonæ ſingulares, nam ſi vniuerſitas contra huius canonis conſtitutionem delinquat, Eccleſiaſtico ſubiicitur interdicto, vt in textu dicitur, *verſic. ſi verò vniuerſitas.*

Hinc ſequitur primò, non ſolùm Principes laicos, verùm etiam Eccleſiaſticos habentes iuriſdictionem temporalem, in hanc cenſuram incurrere, ſi repreſſalias contra Eccleſiaſticos concedant, ſaltem quando poteſtate laica gaudent.

Secundò non ſolùm viros, verùm etiam fœminas, quæ prædictas repreſſalias extendunt, affici hac cenſura.

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm concedens pignorationes, ſeu repreſſalias contra perſonas Eccleſiaſticas, incidat in excommunicationem ſtatim poſt huiuſmodi conceſſionem, aut ſaltem ſi intra menſem conceſſionis, is, cui conceſſæ fuerant repreſſaliæ, conceſſionem executioni dederit.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima eſt gloſſæ hîc *verb. menſem*, Syluestri *excommun.* 9. *num.* 63. Geminiani, Franchi, & aliorum communiter, teſte Alterio *diſp.* 12. *de interdicto cap.* 1. *verſic. tertiò animaduertendum*, aſſerentium, concedentem incurrere pœnam excommunicationis, ſi executor repreſſalias intra menſem conceſſionis fecerit. Ratio eſt, quia terminus menſis aſſignatur ad reuocandum, re integra. hîc autem res integra non eſt.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit concedentem huiuſmodi pignorationes, & repreſſalias non incidere ante lapſum menſem, etiamſi alter infra menſem

menſem repreſſalias fecerit contra Eccleſiaſticos. Ratio eſt, tum quia cenſura lata ſub conditione non incurritur, nondum adimpleta conditione; iſta autem excommunicatio lata eſt ſub hac conditione, ſi concedens repreſſalias, illas intra menſem à die conceſſionis reuocauerit. tum quia contumacia, ob quam iſta excommunicatio lata eſt, non cenſetur conſummata, nondum elapſo termino conceſſionis; etiamſi intra illud tempus ad executionem pignorationis veniatur. Ita Sylueſter, Filliucius, & Alterius *locis cit.*

Ad rationem primæ ſententiæ concedo terminũ menſis concedi ad reuocandum; non tamen cenſuram ante illum terminum incurri, etiãſi ad executionẽ deueniatur.

Idem cum proportione dicendum eſt de termino conceſſo exequenti: hic enim non incipit currere à die conceſſionis, ſed à die executionis; ita vt ſi intra menſem, à die executionis computandum reſtitutionem non fecerit, excommunicatione huius capitis ligetur, ſecus ſi intra menſem reſtituat; in materia enim pœnali non eſt facienda extenſio, vltra propriam verborum ſignificationem. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *locis cit.*

5 Secundò dubium eſt, vtròm in hanc cenſuram incidat is, qui alicui facultatem facit, vt poſſit à clerico ſibi debitore tantundem ſibi accipere, quantum ſibi debetur.

Reſpõdetur negatiuè. Ratio eſt, quia in repreſſaliis vnus pro alio grauatur: in hoc autem caſu clericus non grauatur pro alio, ſed pro ſuo debito, quod illicitum non videtur, ſi debito modo fiat. Ita gloſſa hîc, *verbo, pragrauatur, ad finem*, Caietanus *verbo excomm. cap.*32. Nauarr. *cap.*2. *num.*136. Suarez *diſput.*23. *ſect.*4. *num.*48. Filliucius *tract.*14. *cap.*4. *quæſito* 12. *num.*66. Alterius *tom.*2. *diſput.*12. *de interdicto cap.*1. *verſ. animaduertendum eſt primò*, Sayrus *lib.*5. *cap.*34. *num.*22. *& ſeq.* vbi plures alios recenſet contra Sylueſtrum *loco cit.*

Dixi *ſi debito modo fiat*; quia fieri poteſt, vt modus excedatur, vel debitus iuris ordo non ſeruetur, vel Eccleſiaſtica iuriſdictio à laico vſurpetur; conſequenter etiam excommunicatio Bullæ Cœnæ incurratur, de qua re ſuo loco dictum eſt.

PVNCTVM XXIII.

De excommunicatione contra eos, qui in Eccleſiis, monaſteriis, aut piis locis regalia, cuſtodiam, aut titulũ defenſionis de nouo vſurpare conantes, iura, aliáve bona earundem Eccleſiarum, & aliorum piorum locorum vacantium bona vſurpare præſumunt, & contra clericos earundem Eccleſiarum, aliáſque perſonas eorundem locorum piorum, quæ id fieri procurant.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Attentans vſurpare regalia, tributa, titulo defenſionis, vel ſimilem in Eccleſiis, vel pijs locis, ſimúlque attentans vſurpare bona, ſeu iura prædictorum locorum, incurrit excommunicationem.*
4 *Regalium nomine, ſeu cuſtodia, guardia, quid intelligatur.*
5 *Aſſignatur materia minus principalis iſtius excommunicationis.*
6 *Clerici non opponentes ſe iis qui regalia, cuſtodia, vel ſimilem titulum vſurpare conantur, ſimúlque locorum piorum bona occupare præſumunt.*
7 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
8 *Fœminæ conantes vſurpare regalia, cuſtodiam, aut titulum defenſionis in locis pijs, excommunicationi ſubijciuntur.*

1 ISta excommunicatio lata eſt *in cap. generali conſtitutione, de elect. in* 6. vbi ſic habetur. *Generali conſtitutione ſancimus vniuerſos, & ſingulos, qui regalia, cuſtodiam, ſiue guardiam, aduocationis, ſiue defenſionis titulum in Eccleſiis, monaſterijs, ſeu quibuſlibet alijs pijs locis de nouo vſurpare conantes, bona Eccleſiarum, monaſteriorum, aut locorum ipſorum vacantium occupare præſumunt, quantacunque dignitatis honore præfulgeant; clericos etiam Eccleſiarum, monachos monaſteriorum, & perſonas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant, eo ipſo excommunicationis ſententia decernimus ſubiacere.*

Circa hunc textum duo principaliter explicanda ſunt.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo libertas Eccleſiaſtica violatur in bonis Eccleſiarum, monaſteriormm, aliorúmque piorum locorum vacantium: hoc autem ſacrilegium ex duabus actionibus conſiſtit, quarum altera dici poteſt principalis, altera acceſſoria.

3 Quæres primò, quænam ſit actio principalis, id eſt, principaliter prohibita.

Reſpondeo actionem principalem eſſe conari vſurpare de nouo regalia, tributa, titulum defenſionis, vel ſimilem in Eccleſiis, aut piis locis, & ſimul præſumere occupare iura, aliáque bona earundem Eccleſiarum, ſeu locorum piorum vacantium. Vt hæc meliùs intelligantur,

Obſerua primò ad incurrendam huius textus excommunicationem non ſatis eſſe occupare bona Eccleſiarum, & aliorum locorum piorum, ſed ſimul requiri, vt iura aliqua prædictorum locorum piorum, quæ regalia, aut cuſtodiæ, aut titulus defenſionis vocantur in prædicto textu, de nouo vſurpentur, vel adſit conatus vſurpandi. Ratio eſt, quia textus vtrumque coniungit, ita vt ſimul vtrumque requirat. Quamobrem qui aliqua bona Eccleſiarum vacantium occuparet, non vſurpando, vel non conando vſurpare regalia, titulum, aut aliud ius, non afficeretur iſta excommunnicatione; ſicut etiam illa non obſtringeretur, qui aliquod ius ſibi vſurparet, non occupando bona Eccleſiæ vacantis, aut aliorum locorum piorum, vt patet ex proximè allata ratione. Ita Nauarrus *cap.*27. *num.*123. Caietanus *verbo excommunicatio cap.*38. Sayrus *lib.*5. *cap.*34. *numero* 10. Suarez *de cenſuris diſputat.*23. *ſect.*4. *num.*6. Filliucius *tract.*14. *cap.*4. *quæſito* 4. *n.*56. & alij, contra gloſſam hic *verſ. hoc præſuppoſito.* An autem alia excommunicatione afficiatur, patebit ex dicendis *quæſt. ſequenti.*

Obſerua ſecundò ad incurrendam iſtam excommunicationem requiri, vt vſurpatio iniuſtè fiat: nomen enim vſurpationis iniuſtam actionem indicat. Præterea opus eſt, vt vſurpatio de nouo fiat, in textu enim dicitur, *nouè vſurpando.* Ita Nauar. & alij DD. citati.

Ex quo ſequitur excommunicationem huius cap. ab eo non incurri, qui hoc facit titulo antiquæ præſcriptionis, vel conſuetudinis, vel fundationis, aut legitimæ conceſſionis.

Obſerua tertiò bona, quæ occupantur, debere eſſe Eccleſiæ vacantis, aut monaſteriorum, aliorúmve piorum locorum vacantium, ibi, *aut locorum ipſorum vacantium.*

Obſerua quartò, non ſatis eſſe quouis modo occupare, ſeu requiri præſumptionem, ibi, *occupare præſumunt.* Ex quo patet quamcumque ignorantiam excuſare, modò cum ingenti temeritate coniuncta non ſit, vt alibi ſæpiùs dixi. præſumptio autem requiritur in occupando, non autem in vſurpando, aut in procurando hæc fieri; quia verbum *præſumunt*, accommodatur ſolùm verbo, *occupare*, vt patet conſideranti textum.

Ex dictis ſequitur comitem, aut alium, qui Eccleſiæ vacantis cuſtodiam ſibi vſurpat, & illius fructus ſibi applicat, incidere in excommunicationem iſtius capitis, modò conſcius ſit iſtius prohibitionis, & ſciat illos eſſe fructus Eccleſiæ. Ratio eſt, quia hic videtur caſus expreſſus iſtius textus: adeſt enim iniuſta & noua vſurpatio cuſtodiæ, adeſt vſurpatio cum præſumptione, & bona, quæ occupantur, pertinent ad Eccleſiam vacantem.

4 Sed modò dubium eſt, quid intelligatur nomine regalium, cuſtodiæ, guardiæ, tituli aduocationis, defenſionis, & ſimilium.

Reſpondeo nomine regalium, iuxta gloſſam, & alios, intelligi tributum, quod ſit nomine Regis, ſeu collectam, quæ debetur Regi, vt ſi Rex, vel Imperator exigebat portus, & vectigalia, quæ poſtmodum Eccleſiæ, monaſterio, vel alteri pio loco conceſſit. Hæc vocantur regalia, quorum vſurpatione, & occupatione excommunicatio præſentis canonis incurritur. Ita gloſſa hîc *in §. regalia.* Filliucius *loco cit.* & alij. Quamquam aliqui putant regalia dici ea iura, quæ Rex habet in aliquibus Eccleſiis, quibus vacantibus Rex percipit fructus, & Eccleſiam confert. Sed hoc mihi non probatur; quia hæc non ſunt bona ad Eccleſiam vacantem pertinentia, quorum occupatio in hoc textu prohibetur.

Nomine verò cuſtodiæ, ſeu guardiæ intelligitur cura, quæ de re aliqua ſuſcipitur. Idem dic de titulo defenſionis, aduocationis, & ſimilibus, quæ iuxta diuerſas regiones diuerſa ſortiuntur vocabula, qualis eſt ille, qui in Eccleſia Parmenſi ſeruatur, vbi laici debent cuſtodire, donec Eccleſiæ prouiſum ſit, teſte Sayro *lib.3.c.34 n.9.* & Filliucio *loc.cit.*

5 Quæres ſecundò, quænam ſit actio minus principalis, & acceſſoria, quæ in hoc canone ſub excommunicatione ipſo iure lata prohibetur.

Reſpondeo actionem acceſſoriam eſſe procurare, vt aliqua bona prædictorum locorum piorum vacantium occupentur ab iis, qui regalia, cuſtodiam, aut alium defenſionis titulum vſurpare conantur.

Vt autem ob huiuſmodi actionem acceſſoriam cenſura incurratur, nonnulla requiruntur.

Primò, vt iſta actio fiat à clericis earundem Eccleſiarum, à monachis monaſteriorum, vel à perſonis prædictorum locorum. hæc enim pœna iure merito ad huiuſmodi perſonas extenſa eſt in pœnam infidelitatis; cùm enim præfatæ perſonæ teneantur impedire, ne prædictorum locorum bona iniquè vſurpentur, iure merito excommunicationis pœna puniuntur, ſi huiuſmodi crimen fieri procurent.

Secundò, vt actio ſi poſitiua: id enim indicat verbum illud, *procurant.* Quamobrem, qui poſitiuè non cooperantur, ſed negligentes tantummodo ſunt, indebitè permittendo prædictorum bonorum occupationem, non incidunt in huius canonis excommunicationem, ſed alia pœna, ſi clerici ſint, puniuntur. Papa enim prohibet, ne huiuſmodi clerici aliquid de prouentibus talium Eccleſiarum percipiant, ibi, *illos verò clericos, qui ſe, vt deberent, talia facientibus non opponunt, de prouentibus Eccleſiarum, ſeu locorum ipſorum pro tempore,* id eſt, ab eo tempore citra, vt bene gloſſa, ibidem, *quo premiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere diſtrictius inhibemus.*

6 An autem clerici, qui ſe talia facientibus non opponunt, teneantur hanc pœnam ſponte ſubire, eámque in ſe ipſis exequi ante iudicis ſententiam.

Suarez *diſp.23.ſect.4.n.7.* negat clericos teneri talem ſententiam in ſe ipſis exequi, ſed Prælatum, ſeu iudicem debere, iuxta hanc legem, eos punire. Idem in fortioribus terminis ſuſtinet Sanchez, & alij, quos retuli de excommunicatione quæ ob violationem clauſuræ contrahitur.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, quia hæc eſt pœna priuatiua, ad cuius executionem nulla hominis actio requiritur: ad huiuſmodi autem pœnam ſubeundam non eſt neceſſaria iudicis ſententia, vt pluribus docui *in tract. de legibus.*

Tertiò requiritur, vt ad huiuſmodi procurationem ſequatur actualis occupatio: hanc enim excommunicationem non incurrit procurans, niſi occupatio actu ſequatur. Ratio eſt, quia procuratio eſt actio acceſſoria; ob actionem autem acceſſoriam non incurritur cenſura nondum ſecuta actione principaliter prohibita; quia effectus ſub cenſura prohibitus nondum eſt conſummatus, vt in ſimili de receptatoribus, & defenſoribus hæreticorum, & alibi pluribus in locis docui. Ita Suarez, & Filliucius *locis ſuprà citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 SVbiectum huius cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones faciunt. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *omnes & ſinguli.* ex quo patet iſtam excommunicationem vniuerſalem eſſe.

8 Sed modò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio cadat etiam in fœminas prædictorum criminum reas. Ratio dubitandi eſt, quia licèt in fauorabilibus maſculinum concipiat fœmininum, *l.1.ff.de verb.ſignificat.* tamen in decretis pœnalibus, & odioſis ſub maſculino non comprehenditur fœmininum, vt alios referens tenet Decius *reg.fœmina num.114.ff.de regul.iur.* hoc autem eſt decretum pœnale & odioſum, cùm pœnam excommunicationis ipſo facto contineat.

His non obſtantibus dicendum eſt, iſtam excommunicationem cadere etiam in fœminas. Ratio eſt, quia maſculinum prolatum à canone complectitur fœminas, niſi excipiantur, vt apertè colligitur ex *can.ſi quis 16.q.4. & cap.mulieres, de ſent. excommunic.* & hæc eſt receptiſſima ſententia, quam ſequitur Menochius *de adipiſcenda poſſeſſione remedio 4. num. 61. & ſeqq.* Sanchez *in opere morali lib.6.cap.16.num.89.* & alij apud Decium *loco cit. num.110. verſ. tertia quæſt.* idémque in terminis tenent gloſſa hîc *verſ.vniuerſos,* Sayrus *lib.3.cap.34.num.10.* Filliucius *loc.cit.* & alij.

Ad rationem dubitandi reſpondeo, iuxta gloſſam *loc. cit.* verbum maſculinum probatum ab homine in materia odioſa non complecti fœmininum, ideo ſi pater exhæredet filium naſciturum, ſi naſcatur filia, non erit exhæredata. *l.1.§.ſed & ſi in incertum.ff.de ven.in poſſeſſ.mitt.* ſi verò maſculinum proferatur à lege, ſeu à canone, comprehendit fœminas, vt probatum eſt.

Hæc dicta ſint circa occupantes bona Eccleſiarum, & aliorum piorum locorum vacantium, iuxta diſpoſitionem *cap. in generali*, in quo lata eſt excommunicatio non reſeruata. Verùm de hac re latiùs, Deo duce, diſſeram *quæſt. ſequenti*, iuxta conſtitutionem Concilij Tridentini *ſeſſ.22.cap.11.* vbi vſurpatio bonorum Eccleſiaſticorum ſtrictiùs ſub excommunicatione Summo Pontifici reſeruata prohibetur.

PVNCTVM XXIV.

De excommunicatione contra præſumentes impedire ſequeſtrationem ab Ordinario fieri circa beneficium poſt latam ſententiam in Curia Romana contra poſſeſſorem beneficij, qui beneficium per triennium pacificè non poſſedit, & contra eos qui fructus ſequeſtratos occupare præſumunt.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*

3 *Sequeſtrationem impedientes circa beneficium, aut præſumentes vſurpare fructus ſequeſtratos, ſubyciuntur excommunicationi.*
4 *Abſolutio iſtius excommunicationis reſeruata eſt Summo Pontifici ante præſtitam ſatisfactionem.*
5 *Reſtitutionem fructuum cuinam facere teneatur is, qui eos vſurpauit tempore ſequeſtri.*

1 IN *Clementina vnica, de ſequeſtratione poſſeſſionum, & fructuum*, decernitur, vt lata apud Sedem Apoſtolicam vna ſententia definitiua in petitorio, vel poſſeſſorio contra poſſeſſorem beneficij, qui illud triennio pacificè non poſſedit, fructus beneficij apud idoneam perſonam ſequeſtrentur, vt finita lite tradantur, ei qui ſuperior in cauſa fuerit. Qui verò præſumpſerit huiuſmodi ſequeſtrationem impedire, aut fructus ſequeſtratos quoquo modo præſumpſerit occupare, anathematis vinculo feriatur, vt patet ex illis verbis præcitatæ Clementinæ. *Si quis autem ſequeſtrationem huiuſmodi impedire, vel fructus ſequeſtratos quoquo modo præſumpſerit occupare, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, à qua niſi impedimento priùs amoto, & occupatis per eum fructibus reſtitutis, nullatenus abſoluatur, & nihilominus, ſi de litigantibus fuerit, iure (ſi quod in huiuſmodi beneficio, vel ad ipſum forſitan competebat eidem) hoc ipſo ſe nouerit cecidiſſe.*

Quamuis ſequeſtratio hoc tempore frequentiſſima ſit, nihilominus iſtius Clementinæ rarus eſt vſus; quia ſequeſtratio nunc temporis fieri non ſolet per Ordinarium, ſed per Auditores Rotæ, qui aliam ferunt excommunicationem; conſequenter impediens ſequeſtrum, aut vſurpans fructus beneficij ab Auditoribus Rotæ ſequeſtratos, incurrit excommunicationem ab ipſis impoſitam; non autem latam in hac Clementina, de qua nos hîc loquimur, vt bene obſeruant Nauarr. Caietan. Suarez, Saytus, Filliucius, & alij expoſitores huius textus.

De quo tria breuiter inquiremus.

Primò, quænam ſit materia iſtius cenſuræ.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, à quónam abſolutio impendi poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio in hac Clementina expreſſa.

Prima eſt præſumere impedire ſequeſtrationem fieri per Ordinarium in caſu iam explicato.

Secunda eſt præſumere fructus ſic ſequeſtratos occupare.

Quis autem dicatur præſumere, infinitis in locis explicatum eſt, ſicut etiam in expoſitione Bullæ Cœnæ oſtenſum eſt, quid ſignificet impedire, & occupare.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 OMnes, & ſinguli, qui præfatam ſequeſtrationem impedire, vel ſequeſtratos fructus occupare præſumunt, excommunicationem huius Clementinæ contrahunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex vtitur particula generali, & indefinita, *ſi quis.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 ABſolutio huius excommunicationis ante ſublatum impedimentum, & præſtitam ſatisfactionem, eſt Summo Pontifici reſeruata. Ratio eſt, quia Summus Pontifex prohibet abſolutionem conferri ante adimpletas præfatas conditiones, ibi, *à qua niſi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus reſtitutis nullatenus abſoluatur.*

An autem abſolutio valida ſit, ſi ab Epiſcopo, vel ab alio approbato confeſſario impendatur, nondum ablato impedimento, vel non præſtita ſatisfactione, diſſenſio eſt inter DD. De qua re ſufficienter egi *in tract. de cenſuris in genere diſp. 1. q. 3. punct. 9. num. 3.* vbi oſtendi vtrùm hæc verba, *nullatenus detur abſolutio*, & ſimiles loquendi formæ ſignificent conditionem neceſſariam, vel non. Vide quæ *ibidem* tradidi.

5 Sed modò dubium eſt, cuinam facienda ſit reſtitutio fructuum ab eo, qui eos ſequeſtri tempore vſurpauit.

Reſpondeo ante finitam litem reſtitutionem faciendam eſſe illi, apud quem ſequeſtratio facta eſt; finita verò lite, reſtitutio facienda eſt beneficiario, cui ius fructuum ſequeſtratorum competit: reſtitutio enim facienda eſt in eius commodum, cui damnum fuit iniuſtè illatum. Ita ſentire videtur gloſſa hic *verbo reſtituat*, aſſerens eum, apud quem fructus ſequeſtri nomine depoſiti ſunt, non poſſe prædictos fructus in emptionem prædiorum pro beneficio, vel aliàs in vtilitatem beneficij conuertere, Saytus *lib. 3. cap. 35. n. 7.* Filliucius *tract. 14. cap. 5. quæſito 2. num. 69.*

PVNCTVM XXV.

De excommunicatione contra eos, quæ moleſtiam inferunt Collegio, & deputatis fabricæ ſancti Petri.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *An iſta excommunicatio etiam hoc tempore vigeat.*
3 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
4 *Deputatis fabricæ ſancti Petri moleſtiam inferens ſubycitur excommunicationi quicunque ille ſit.*

1 ISta excommunicatio, ſimul cum ſuſpenſione à diuinis, lata fuit in Extrauag. Pij V. quæ incipit, *exigit*, edita anno 1570. & in nouo Bullario refertur, poſt Bullam 98. licèt aliàs eſſet 113. in ordine. Verùm iſtam excommunicationem ad tempus latam fuiſſe, & ob id à Doctoribus prætermiſſam, exiſtimat Filliucius *loco ſuprà citato, verſ. quinta.*

2 Ego verò licèt probabile cenſeam, illam Bullam, quoad aliqua latam fuiſſe ad tempus, ad conſulendum iuribus & commodis fabricæ S. Petri, nihilominus, quoad ſuſpenſionem, & excommunicationem latam contra moleſtantes Collegium, ſeu deputatos fabricæ S. Petri, probabilius arbitror perpetuam eſſe; quia continet fauorem, & priuilegium Collegij fabricæ S. Petri, ibi, *diſtrictiùs inhibentes, quibuſuis locorum ordinarijs, etiam S. R. Eccleſiæ Cardinalibus, & alijs perſonis quauis auctoritate, etiam Apoſtolica, fungentibus, etiam cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub ſuſpenſionis à Diuinis, & excommunicationis latæ ſententiæ, aliiſque noſtro arbitrio moderandis, & infligendis pœnis, ne eoſdem, Collegium, & deputatos moleſtare poſſint, ſeu audeant, vel præſumant.* Priuilegium autem conceſſum Collegio, vel vniuerſitati, monaſterio, Religioni, & ſimilibus, perpetuum eſt. *l. forma. §. quamquam. ff. de cenſibus.* quòniam huiuſmodi perſonæ, ſunt perſonæ fictæ, quæ perpetuæ ſunt. *l. proponebatur. ff. de iud.* Vide Suarez *de legibus lib. 8. cap. 3. num. 4.* Sanchez, Barboſam, & alios, quos in ſimili retuli, in expoſitione excommunicationis latæ, occaſione violationis clauſuræ.

Ex verbis præcitatæ Bullæ facilè colligitur materia, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

3 Materia eſt moleſtare Collegium, ſeu deputatos practicæ ſancti Petri; quid autem ſit *moleſtare*, conſtat ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ. verum tamen eſt moleſtantem deputatum alia de cauſa, quàm occaſione fabricæ ſancti Petri, non ligari vinculo iſtius excommunicationis, tum quia verba formaliter accipienda ſunt,

& in materia pœnali non eſt facienda extenſio, tum quia finis Summi Pontificis fuit, vt bono fabricæ Sancti Petri conſulatur.

4 Subiectum ſunt omnes, qui præfatis deputati moleſtiam inferunt; nam Summus Pontifex generaliter loquitur, ibi, *quibuſuis locorum Ordinarijs, etiam S. R. E. Cardinalibus, & alijs perſonis*, &c.

PVNCTVM XXVI.

De excommunicatione contra fœminas ſtatum Beguinarum aſſumentes, vel in eo perſeuerantes.

1 *Beguinæ quænam fuerint.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Fœminæ ſtatum Beguinarum aſſumentes, vel ſectantes ſubijciuntur excommunicationi.*
4 *Fœminæ religioſè & piè viuentes in ſuis, vel alienis domibus, multis pœnis afficiuntur.*

IN *Clementina* 1. *de religioſis domibus*, excommunicantur quædam fœminæ aſſumentes ſtatum Beguinarum, aut in eo perſeuerantes. Eadem excommunicatio extenditur ad religioſos, qui præfatis Beguinis in hac re conſilium, auxilium, aut fauorem præbent.

1 *Beguinæ* fuerunt quædam mulieres, quæ nullam regulam approbatam profitebantur; conſequenter neque religioſæ erant; habitum tamen, qui dicitur *Beguinarum*, deferebant, & quibuſdam religioſis adhærebant. Præterea de Trinitate, & diuina eſſentia diſputabant, prædicabant, & multas opiniones fidei contrarias inducebant, ſicque plures ſub vmbra, & ſpecie ſanctitatis decipiebant, vt habetur in præcitata Clementina, quæ licèt hoc tempore ad praxim non faciat, cùm huiuſmodi fœminæ non exiſtant; nihilominus ſi aliquæ de nouo inuenirentur, huius canonis cenſura ligarentur.

Hac occaſione duo breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Clement. prohibitæ. quarum aliæ ſunt principales, aliæ acceſſoriæ.

Actionum principalium prima eſt, ſtatum Beguinarum aſſumere. Secunda in ſtatu aſſumpto perſiſtere.

Actionum acceſſoriarum prima eſt, aliquo modo præfatas fœminas, huiuſmodi ſtatum ſectantes, vel aſſumentes, admittere. & hoc pertinet ad religioſos.

Secunda eſt, dare conſilium, auxilium, vel fauorem ad aſſumendum huiuſmodi ſtatum, vel ad perſiſtendum in eo.

An autem excommunicatio incurratur ob actiones acceſſorias, antequam principalis adimpleatur, ſæpiùs, & ſæpius negatiue reſponſum eſt.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes mulieres præfatum ſtatum aſſumentes, vel aſſumptum ſectantes. Item omnes religioſi, qui eas admittunt, conſilium, auxilium, vel fauorem præbent. Hæc propoſitio pendet ex prima.

Ex dictis ſequitur primò, Tertiarias S. Franciſci, S. Dominici, aut Vrſulinas, vel ſimiles alias fœminas, quæ ſub regula tolerata viuunt, non eſſe Beguinas; cùm non præſtent actiones Beguinarum, nec ipſarum ſtatum aſſumant; etiamſi fortè habitus ipſarum ſimilis ſit habitui quo Beguinæ vtebantur.

Ob id non ſunt damnandæ, ſed commendandæ honeſtæ illæ fœminæ, quæ continentiæ votum emittunt, honeſtamque vitam religioſorum more in ſuis domibus traducunt. Addo huiuſmodi fœminas, ſi voto vitæ virginalis, aut cælibis ſimpliciter, & expreſsè ſe obſtrinxerint, gaudere priuilegiis ordinis, cuius habitum ſuſceperunt, & ab ordinarij iuriſdictione exempros eſſe; etiamſi in propriis domibus, vel ſeorſim habitent. Ita declarauit Sacra Cardinalium Congregatio, quæ interpretationi Concilij præeſt, teſte Filliucio *tract.* 14. *cap.* 5. *quæſito* 5. *num.* 75.

4 Secundò ſequitur, fœminas, quæ ſine vlla regula in ſuis domibus, aut in domo parentum, cognatorum, aut aliorum, obſequio Dei ſe mancipant, quatenus ab ipſo Deo afflatæ ſunt, non affici vlla pœna. tum quia iſtæ non ſunt Beguinæ. tum quia hoc ipſis promittitur in præfata Clementina ad finem. Ita Nauarr. *cap.* 27. *num.* 140. *verſ.* 39. Caietanus, & alij. Sed de hac re ſatis. Videri poteſt, ſi lubet, gloſſa hîc Caietan. *caſu* 6. Syluester *verb. excomm.* 9. *num.* 75. Sayrus *lib.* 3. *c.* 33. *n.* 33. vbi plures alios DD. adducit.

PVNCTVM XXVII.

De excommunicatione contra profitentes fictam religionem Fraticellorum, Bizochorum, ſeu Beguinorum, & contra Prælatos, qui eos admittunt.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Habitum nouum, ſeu nouam religionem aſſumens, ſeu inſtituens ſine Summi Pontificis facultate, non ſubijciuntur excommunicationi.*

1 IN *Extrauag. Sancta Romana*, Ioan. XXII. *de religioſis domibus*, fertur excommunicatio contra eos, qui fictam Fraticellorum, Bizochorum, ſeu Beguinorum religionem profitentur, illam de nouo ſumendo, vel in ea perſeuerando. Eadem excommunicatio extenditur ad Epiſcopos, & Prælatos, qui eos ſine Summi Pontificis facultate admittunt, vt patet ex ipſamet Extrauag. quæ videri poteſt, ſi lubet; ſed quia ad praxim non facit, cùm iſti falſi religioſi hoc tempore non exiſtant, nec vltra illos, & eorum ritum iſta conſtitutio extendatur, nolo in eius expoſitione immorari.

2 Hic ſolùm occurrit dubium, vtrùm, qui nouum habitum hoc tempore aſſumeret, & nouam religionem, ſeu nouum vitæ genus ſine Summi Pontificis facultate inſtitueret, huic excommunicationi ſubiiceretur.

Reſpondeo negatiuè; quia diſpoſitio ſuos terminos non excedit: grauiter tamen delinqueret, & grauibus pœnis afficiendus eſſet, vt bene Caietanus *verb. excommunicatio cap.* 5. Suarez *diſp.* 23 *ſect.* 6. *n.* 4. Filliucius *tract.* 14. *c.* 5. *quæſ.* 8. *n.* 79. & alij.

PVNCTVM XXVIII.

De excommunicatione contra eos, qui fratres ordinis Prædicatorum conueniunt coram iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico, non propoſita priùs cauſa ſuperiori ipſorum fratrum, ex Leone X.

1 *Religioſum ordinis Prædicatorum conueniens coram iudice ſæculari ligatur excommunicatione.*

1 IStam excommunicationem vſu receptam non fuiſſe teſtatur Filliucius *loc. cit. verſ. tertia*; propterea hîc eam ſolùm innuiſſe ſufficiet.

An

An autem conueniens religioſum, vel alium Eccleſiaſticum coram laico incurrat excommunicationem Bullæ ſuo loco explicam, & nonnulla infra adnotabo in explicatione cenſurarum contra religioſos.

PVNCTVM XXIX.

De excommunicatione contra pingentes, vel inficientes Agnos Dei, vel retinentes ſic infectos, & venales proponentes.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur, & aſſignatur cauſa finalis iſtius diſpoſitionis.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Pictura, ſeu infectio fieri debet circa ipſammet ceram benedictam, vt incurratur excommunicatio lata contra pingentes, vel reficientes Agnos Dei.*
4 *Agnos Dei pictos, vel deauratos detinens non videtur excommunicatus, niſi eos tamquam venales retineat.*
5 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
6 *Iſta excommunicatio ſaltem in Vrbe vſu recepta eſt.*

1 CVm par non ſit, vt res ſacræ à quolibet contrectentur, aut vendantur, iure merito Gregorius XIII. in quadam conſtitutione, quæ incipit, *omni certè ſtudio*, excommunicationem infert iis, qui pingunt, aliaſque actiones circa Agnos à Summo Pontifice pro tempore benedictos faciunt, vt patet ex ipſa Gregorij conſtitutione, cuius hic tenor eſt. *Statuimus, & ordinamus, ac ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda interdicimus, ne quiſquam, ſiue vir, ſiue fœmina, ſæcularis, aut Eccleſiaſticus; etiamſi regularis ordinis ille ſit, & quocunque gradu, conditione, ſtatu, nomine, dignitate, & honore præcellat, poſthac in perpetuum Agnos Dei per Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem benedictos depingere, inficere, minio notare, vel aurum, vel colorem aliquem illis imponere, aut quicquam aliud ſuperinducere, neque depingi, aut miniari facere, nec illos venales proponere, ſeu tenere, quouis prætextu, qualibétve de cauſa audeat, ſed eos albos, & mundos decenter, ac reuerenter à cunctis haberi, deferri, & cuſtodiri præcipimus.*

Circa præfatam conſtitutionem tria principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam eius ſubiectum.

Tertiò, vtrùm ſit in vſu.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Bulla interdictæ.

Prima actio eſt pingere Agnos Dei benedictos, (id eſt, lineas ſuper illis ducere,) inficere, aut etiam minio afficere, aut aurum, vel colorem aliquem illis imponere, vel quicquam aliud ſuperinducere, hæc enim omnia in præfata Bulla exprimuntur.

3 Sed modò dubium eſt primò vtrùm pictura, ſeu infectio, vel coloris ſuperinductio fieri debeat circa ipſammet ceram benedictam immediatè.

Reſpondeo affirmatiuè: alioquin iuxta communem loquendi modum non dicerentur ipſi Agni pingi, infici, aut aurum, vel color ſuperinduci. Quamobrem ſi quis theca, cryſtallo, aut charta, vel re alia ſimili Agnos includeret, & cryſtallum, thecam, vel chartam inficeret, huius conſtitutionis excommunicationem non incurreret.

Secundò dubium eſt, vtrùm ille qui ceram liquefieri curat, illique ſacrarum reliquiarum puluerem miſcet, in hanc cenſuram incidat. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt, quia dicitur inficere Agnos Dei. *Agnus* enim *Dei* nihil eſt aliud, quàm cera à Summo Pontifice benedicta cum certa quadam ſolemnitate. His non obſtantibus,

Probabilius dicendum arbitror non incidere, tum quia non inficiuntur Agni Dei, ſed cera liquefacta, quæ iuxta communem loquendi vſum non vocatur Agnus Dei; & licèt quoad ſubſtantiam, & quoad benedictionem ſit idem, non tamen eſt idem quoad formam, quam Summus Pontifex reſpexit, & minio notari, vel infici prohibuit. tum quia Summus Pontifex non prohibuit Agnos Dei confici ex cera, & alia materia, ſed confectos ex cera vetuit infici, aut minio, vel alio colore notari. ergo qui Agnos conficit in cera, & alia materia, non facit contra Summi Pontificis prohibitionem, conſequenter hanc cenſuram non incurrit.

Ex dictis patet reſponſio ad rationem dubitandi pro parte affirmatiua, reſpondeo enim non dici inficere, ſed diſſoluere, & iterum conficere.

Secunda actio eſt facere, depingere, vel miniari; excommunicatio tamen non incurritur, donec Agni pingantur, vel minio notentur: nullus enim dicitur facere depingere, vel miniari, donec id re ipſa ſequatur.

Tertia actio eſt, proponere illos venales. Quamuis enim Agnus benedictus ratione materiæ ſit pretio æſtimabilis, & abſque labe ſimoniæ ſecundùm ſe vendi poſſit, nihilominus ratione benedictionis hic vendi prohibetur. Imò Azor negat vendi poſſe, etiam ratione materiæ: vt enim pingendi Agnos occaſio eripiatur, Summus Pontifex vllo modo vendi prohibuit; artifices enim ſolent eos pingere, & deaurare vt vendant. Ita Azor 1. *p. lib. 9. cap. 9. poſt quæſitum 5. verſ. quares*, & alij, quos retuli *de ſimonia*, & alibi: contrarium tenet Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 34. num. 29.* exiſtimans Agnos benedictos, poſtquam picti, vel minio notati ſunt, vendi poſſe ratione ſolius materiæ, ex qua conficiuntur, & ratione laboris, & expenſarum in ipſis conficiendis, vel Roma aſportandis: nullum enim aſſignari poſſe videtur verbum in præfata Gregorij conſtitutione, ex quo liceat colligere vetitam eſſe venditionem, quæ aliàs ſimoniaca non erat. Sententia Sanchez mihi probatur: aliquando tamen Summi Pontifices ſolent ſpecialem edere conſtitutionem qua prohibent Agnos benedictos vendi.

Quarta actio eſt, huiuſmodi Agnos ſic depictos, deauratos minio, vel colore infectos retinere.

Hoc tamen limitandũ cenſeo, modò ſine Summi Pontificis licentia picti, vel deaurati fuerint. pictos enim, vel deauratos ex licentia arbitror retineri poſſe, aut etiam vendi, modò ſolius ceræ, deaurationis, & materiæ, non verò benedictionis ratio habeatur. tunc enim ſimoniæ culpa incurreretur, non cenſura iſtius conſtitutionis.

4 Addo probabiliter ſuſtineri poſſe præfatos Agnos retineri poſſe; etiamſi depicti, vel deaurati fuerint abſque licentia, modò non retineantur ad vendendum. Ratio eſt, tum quia, cùm Summus Pontifex non decernat, quid de huiuſmodi Agnis ſic benedictis fieri debeat, non videtur velle quamlibet retentionem prohibere: non enim ob id abiiciendi, deiiciendi, & contemnendi ſunt. tum quia verbum infinitiuum, *tenere*, non accipitur ſecundùm ſe præcisè, ſed coniungitur cum illo verbo, *venales*, ibi, *venales proponere, ſeu tenere*, id eſt, proponere, ſeu tenere venales. ergo huiuſmodi Agni retineri poſſunt, modò non retineantur ad vendendum. Ita Sanchez *loco cit. n. 28.* Vide quæ tradidi *de legibus diſp. 3. q. 1. punct. 4. n. 12. & ſequent.* vbi etiam oſtendi, vtrùm Agni benedicti, calices, & reliquiæ à laicis, aut clericis tangi poſſint abſque peccato.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 OMnes, & ſinguli, qui aliquam ex prædictis actionibus faciunt, cenſuram iſtius conſtitutionis incurrunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex verbis generalibus vtitur, ibi, *ne quiſquam ſiue vir, ſiue fœmina, ſæcularis, aut Eccleſiaſticus*, &c.

TERTIA PROPOSITIO.

6 ISta conſtitutio, ſeu cenſura in vrbe Roma vſu recepta eſt: ſic enim praxis in hac Vrbe indicat.

Extra Vrbem vero Fillucius *tract.14.cap.6.quæſito 8.ad finem n.93.* credit non fuiſſe receptam, vel ſaltem fuiſſe contraria conſuetudine abrogatam: paſſim enim inueniuntur Agni benedicti; quos veriſimile non eſt de licentia Papæ benedictos fuiſſe. Ego verò cenſeo etiam extra Vrbem ſaltem aliquibus in locis, vt Mediolani, vſu receptam eſſe: Agni enim ibi non depinguntur, ſed ab Vrbe Roma illuc tranſmittuntur.

Quid vero in aliis locis ſentiendum ſit, inſpicienda eſt cuiuſque loci conſuetudo, quæ cùm ſit aliquid facti, in diſputationem non cadit, ſed in probationem.

PVNCTVM XXX.

De excommunicatione contra eos, qui ſcienter præſumunt ſepelire hæreticos, vel eorum receptatores, ac fautores.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Sepultura Eccleſiaſtica quænam dicatur.*
4 *Sepeliens hæreticum nondum denunciatum, vel eius fautorem, non incurrit excommunicationem.*
5 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
6 *Sepelire, ſeu tradere Eccleſiaſtica ſepultura, quiſnam dicatur.*
7 *Explicatur quandònam abſolutio iſtius excommunicationis impendi poſſit.*
8 *Locus, in quo ſepultus fuit hæreticus, Eccleſiaſtica carere debet ſepultura quoad eam partem, in qua hæreticus ſepultus fuit.*

1 IN *cap. quicunque hæreticos, de hæret. in 6.* extat excommunicatio contra ſepelientes excommunicatos, vel ipſorum fautores, aut credentes, in hæc verba. *Quicumque hæreticos credentes, receptatores, defenſores, vel fautores eorundem ſcienter præſumpſerint Eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ, vſque ad ſatisfactionem idoneam, ſententiæ excommunicationis ſe nouerint ſubiacere, nec abſolutionis beneficium mereantur, niſi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiuſmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetua careat ſepultura.*

Quæ circa iſtam, & ſequentem excommunicationem dici poſſent, ſufficienter à me pertractata ſunt *in tract. de cenſuris in genere diſp. 2. quæſt. 2. punct. 3. §. 3.* Quamobrem hîc ſolùm breuiter innuam,

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.
Secundò, quódnam ſit ſubiectum.
Tertiò, à quónam abſolutio impendi poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſcienter, & cum præſumptione ſepelire in loco ſacro hæreticum, credentem, receptatorem, defenſorem, aut fautorem illius: hoc enim expreſſè conſtat ex præcitato textu. In quo notandæ ſunt illæ particulæ, *ſcienter*, & *præſumpſerint*, quæ quamlibet ignorantiam, niſi cum ingenti temeritate coniuncta ſit, excludunt, & dolum, ac voluntarium perfectum requirunt.

3 Sed modò dubium eſt primò, quænam dicatur ſepultura Eccleſiaſtica, quæ in hoc loco prohibetur.

Reſpondeo ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex dictis *de cenſuris in genere loc. cit. n. 3.* Quamobrem hîc breuiter dico, nomine *ſepulturæ Eccleſiaſticæ* intelligi ſepulturam in loco ſacro, in quo reliqui fideles ſepeliri ſolent.

Ex quo ſequitur non eſſe vetitum ſepelire in loco profano. Addo eum, qui in loco profano aliquem ex prætatis ſepelit, non affici excommunicatione huius capitis; etiamſi forte inter ſepeliendum aliquas orationes recitet, vel adhibeat alias ſolemnitates, & cæremonias Eccleſiaſticas, hæc enim non dicitur Eccleſiaſtica ſepultura. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 12. ſect. 4. n. 13.* & Sayrus *lib. 3. cap. 35. num. 6.* vbi plures alios Doctores congerit, contra Syluestrum, & alios apud Suarez *loco cit.* & contra Alterium *lib. 1. diſp. 14. cap. 2. column. 6.* & alios.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm ſub excommunicatione vetitum ſit ſepelire hæreticum, aut eius fautorem nondum denunciatum.

Reſpondendum videtur negatiuè; quia poſt Concilium Conſtantienſe non tenemur quemquam euitare prætextu cuiuſcunque ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ a iure, vel ab homine generaliter promulgatæ. *cap. ad euitanda.* Ita communiter DD.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 OMnes, & ſinguli, qui hæreticum credentes, aut eius fautorem Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradunt, in hanc cenſuram ipſo facto incidunt. Hæc propoſitiò claré conſtat ex dictis. Ratio eſt, quia textus indefinitè loquitur.

Hinc ſequitur, non ſolùm eum, qui ſolemni pompa, more fidelium, defert cadauer hæretici ad Eccleſiam, ibique ſepelit, affici hac cenſura; verùm etiam illum, qui cadauer hæretici in agro inuentum ad Eccleſiam, vel cœmeterium transfert, ibique ſub terra recondit, aut in tumulo reponit: hic enim dicitur hæreticum tradere Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Ita Sayrus *loco cit.* & alij.

6 Sed modò dubium eſt, quiſnam dicatur ſepeliens, aut tradens ſepulturæ.

Reſpondeo magnam eſſe in hac re DD. diſſenſionem.

Nonnulli enim arbitrantur, non ſolùm illum dici ſepelire, qui propriis manibus ſepelit, verùm etiam eum, qui defert, aut comitatur, aut mandat ſepeliri. Ita Suarez, Reginaldus, & alij, quos retuli *de cenſuris loc. cit. n. 8.* vbi hanc ſententiam non ſum amplexus, probabiliſſima tamen eſt.

Alij cenſent, illum dici ſepelire, qui aliquam facit actionem, ſine qua mortuus ſepultus non fuiſſet. Ita Vgolinus *in tract. de cenſuris tab. 2. c. 9. §. 6. n. 3.* Alterius *lib. 1. diſp. 14. cap. 3.* & Sayrus *loco cit. n. 13.* Sed hæc ſententia mihi non probatur. tum quia ſequeretur mandantem ſepeliri hæreticum, qui præciſo illius mandato ſepultus non fuiſſet, affici hac cenſura. quod mihi non probatur; quia cenſura lata in facientes non afficit mandantes, niſi exprimantur. tum quia ſequeretur aliquem ex ſepelientibus non incidere in hanc cenſuram, ſi plures ſimul ſepeliant eundem hæreticum, qui ab vno eorum tantum ſepultus fuiſſet, ſi alij abfuiſſent.

Ego igitur dicendum arbitror, illum dici ſepelire, qui propriis manibus tumulat. Ratio eſt, tum quia *ſepelire* ſignificat actionem phyſicam, & poſitiuam erga eum, qui tumulo reconditur. tum quia Summus Pontifex præcipit ſepelientem non abſolui, donec propriis manibus extumulet; ergo ſignum eſt, velle eos ſolum huic cenſuræ ſubiacere, qui propriis manibus hæreticum, vel eius fautorem ſepulturæ dederunt, vt ea ratione, qua delictum auſi ſunt perpetrare, eandem pœnam luant. Ita Nauarrus, Henriquez, & alij, quos retuli *de cenſuris loc. cit.* & referam *puncto ſequenti n. 8.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 ABſolutio excommunicationis contractæ ob actionem ſepeliendi hæreticum aut credentem, receptatorem, aut eius fautorem, iure communi poteſt à quolibet confeſſario approbato impendi, poſtquam is, qui

ſepeliuit propriis manibus, publicè extumulauit, & proiecit cadauera prædictorum. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutionem in hoc caſu non reſeruat. Antequam vero is, qui ſepeliuit, publicè extumulet, & cadauer proiciat, non poteſt quilibet confeſſarius abſoluere; quia reus non meretur beneficium abſolutionis, vt in textu dicitur: ſicut enim exhibuerunt membra ſua ſeruire iniquitati ad iniquitatem, ſic exhibere debent illa ſeruire iuſtitiæ ad iuſtitiam, *ad Rom.6.* Ob id etiam præcipitur publica extumulatio, vt peccatum publicum publica pœnitentia, & emendatione compenſetur.

Hoc tamen limitandum puto, modò hæreticus publicè ſepultus fuerit: nam ſi tumulatio ſecretò facta fuit, arbitror publicam extumulationem neceſſariam non eſſe, ſed ſecretam ſufficere: hic enim caſus per Epiikeiam excipitur, præſertim dum ex publica extumulatione ſcandalum timetur.

Vtrùm verò cadauer hæretici exhumandum ſit, dum ipſius oſſa cum oſſibus fidelium ita permixta ſunt, vt diſcerni nequeant, patet ex dictis *de cenſuris loco cit.*

8 Sed modò dubium eſt, vtrùm totus locus, ſeu tota Eccleſia, in qua aliquis prædictorum ſepultus fuit, perpetua carere debeat ſepultura; ita vt ampliùs expiari, aut reconciliari non poſſit.

Reſpondeo eam tantummodo loci partem, ſeu tumulum perpetua ſepultura carere, in quo aliquis prædictorum ſepultus fuerat, non autem totam Eccleſiam: verſamur enim in materia pœnali, in qua ſtricta interpretatio facienda eſt.

Alia excommunicatio ſimilis præcedenti habetur *in Clement. 1. de ſepulturis*, de qua hoc eodem loco ſtatim agendum cenſeo, ne caſus confundantur.

PVNCTVM XXXI.

De excommunicatione contra eos, qui tempore interdicti ſepeliunt mortuos in loco ſacro in caſibus à iure non conceſſis, aut qui etiam alio tempore ſepeliunt publicos excommunicatos, aut interdictos, aut vſurarios.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Sepeliens mortuos in loco ſacro tempore interdicti localis in caſibus non conceſſis, excommunicationem incurrit.*
4 *Sepeliens excommunicatum denunciatum, aut notorium clerici percuſſorem, afficitur excommunicatione.*
5 *Sepeliens in loco ſacro interdictos publicos excommunicatione afficitur.*
6 *Sepeliens vſurarios manifeſtos eandem pœnam incurrit.*
7 *Vſurarius manifeſtus quinam dicatur.*
8 *Excommunicatus, vel interdictus in loco ſacro, an exhumari debeat, remiſſiuè.*
9 *Aſſignantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
10 *Comitans ad ſepulturam cadauer vſurarij excommunicati, vel interdicti, non videtur ſubijci excommunicationi, iuxta probabiliorem ſententiam.*
11 *Abſolutio iſtius excommunicationis quandonam conferri debeat.*
12 *Satisfactio cuinam præſtanda ſit ab eo qui ſepeliuit excommunicatum vitandum, vel alium in caſibus prohibitis.*

1 Iſta excommunicatio expreſſa eſt *in Clement. 1. de ſepult.* in hæc verba. *Eos, qui propria temeritatis audacia defunctorum corpora non ſine contemptu clauium Eccleſiæ, in cœmeterijs interdicti tempore, in caſibus non conceſſis à iure, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, vel vſurarios manifeſtos ſcienter ſepelire præſumunt. Decernimus ipſo facto excommunicationis ſententiæ ſubiacere, à qua nullatenus abſoluantur, niſi prius ad arbitrium diœceſani Epiſcopi, eis, quibus per præmiſſa fuerit iniuria irrogata, ſatisfactionem exhibuerint competentem, nullo eis circa præmiſſa exemptionis, vel quouis alio priuilegio, ſub quacunque forma verborum conceſſo, aliqualiter ſuffragante.*

Circa iſtam excommunicationē tria breuiter quæram.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quidnam requiratur, vt abſolutio ob huiuſmodi crimen impendatur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt, ſcienter præſumere ſepelire in loco ſacro, in caſibus in hac Clementina expreſſis.

3 Primus caſus eſt ſepelire mortuos in loco ſacro tempore interdicti localis in caſibus non conceſſis. Quibus autem in caſibus licitum ſit mortuos in loco ſacro tempore interdicti ſepelire, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp.5. punct.5. n.6. & ſeqq.* vbi docui habentes priuilegium audiendi diuina, aut celebrandi, poſſe in loco ſacro tempore interdicti ſepelire. Idem probabiliter dici poteſt in iis feſtiuitatibus, in quibus tempore interdicti localis generalis diuina officia publicè celebrari poſſunt. Vide quæ *ibi* tradidi contra gloſſam, in hac Clementina *Cardinalem num.14.* Ancharanum *num.5.* quas ſequitur Alter. *de interdicto diſp.9. cap.4. col.12.*

4 Secundus caſus eſt ſepelire in loco ſacro excommunicatos publicos, id eſt, denunciatos, aut notorios clerici, aut religioſi percuſſores; iſti enim vitandi ſunt. Secus de excommunicato minori excommunicatione. tum quia nomine excommunicationis ſimpliciter prolatæ intelligitur maior. tum quia non tenemur huiuſmodi excommunicatum euitare.

5 Tertius eſt ſepelire in loco ſacro perſonaliter interdictos publicos, ideſt, vitãdos; nam hoc tempore licitum eſt cum tolerato participare. Addo licitum eſſe cum interdictis communicare in iis, à quibus non ſunt interdicti. Quamobrem ſi quis interdictus, ſeu ſuſpenſus ſit ſolùm à iuriſdictione, vel etiam ab aliquo ſpirituali exercitio: non autem à diuinis, non videtur illicitum cum eo in diuinis participare; conſequenter in loco ſacro ſepeliri poſſe videtur; quia in hac parte non videtur vitandus. Ita Innocentius, & Hoſtienſis, quos citat, & ſequitur Sayrus *lib.3. cap.35. num.9.*

6 Quartus eſt, ſepelire vſurarios manifeſtos.

7 Rogabis quinam dicendus ſit *vſurarius manifeſtus.* Filliucius *tract.14. cap.5. quæſito 3. num.71.* arbitratur illum dici publicum vſurarium, qui vſuras publicè exercet, & quem publicè conſtat talem eſſe, etiamſi nondum denunciatus ſit vſurarius. Idem tenent Nauarrus, Molina, Salas, & alij, quos retuli *de contractibus diſputat.5. quæſt.3. puncto vltimo num.2.*

Ex quo infert Filliucius ſepelientem vſurarium, qui vſuram publicè exercet, & qui pro vſurario communiter habetur, affici excommunicatione huius capitis; etiamſi præfatus vſurarius non ſit denunciatus: nam ſtandum eſt iuri antiquo, niſi aliter iure nouo ſtatuatur. nihil autem iure nouo circa hunc caſum ſtatutum reperitur. Idem docet Alterius *tom.2. diſp.11. cap.2. ad finem.*

Ego verò probabilius cenſeo excommunicationem hoc tempore non incurri, ſepeliendo vſurarium publicum, qui nondum denunciatus eſt vſurarius. Ita Suarez *diſp.31. ſect.2. n.10.* Ratio eſt, quia ex Bulla Concilij Conſtantienſis, quæ incipit, *ad euitanda*, & quæ auctoritate Martini V. circumfertur, & communiter probatur, non tenemur quemquam prætextu cuiuſcunque ſententiæ prohibitionis, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ à iure, vel ab homine generaliter promulgatæ, euitare; niſi ſententia, vel cenſura fuerit in, vel contra perſonam, Collegium, vniuerſitatem, Eccleſiam, vel locum certum, aut certum à

iudice publicata, vel denunciata ſpecialiter, vel expreſsè. Quandiu autem publicus vſurarius non eſt denunciatus, dici non poteſt; ſententiam contra ipſum ſpecialiter, vel expreſsè publicatam, vel denunciatam eſſe. Ob id etiam alibi oſtendi, eum, qui irregularitatem à iure latam contraxit, non eſſe vitandum, donec irregularis denuncietur.

8 Vtrùm verò excommunicatus, vel interdictus, aut etiam vſurarius manifeſtus exhumari debeat, ſi iam in loco ſacro ſepultus fuit.

Reſpondeo ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex dictis *de excommunicatione, & interdicto locis ſuprà citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

9 OMnes, & ſinguli, qui ſcienter præſumunt aliquem in præfatis caſibus ſepelire, excommunicationis vinculo irretiuntur. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur.

Ex quo ſequitur tam laicos, quàm clericos, tam viros, quàm fœminas huius criminis reas, in hanc excommunicationem incidere, modò tamen ſcienter, & cum præſumptione huiuſmodi delictum committere audeant: nam in textu ponuntur illæ particulæ, *ſcienter, cum audacia, & præſumptione.*

10 Sed modò dubium eſt, vtrùm comitans cadauer excommunicati, vſurarij manifeſti, vel interdicti, aut foueam extruens, aut mandans, vel conſulens ſepeliri, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo valde probabiliter ſuſtineri poſſe non incurrere, niſi propriis manibus ſepeliat. Ratio eſt, quia pœnæ non ſunt extendendæ, iuxta vulgata iura, *cap. ſtatutum, de elect. in 6. cap. pœna, de pœnis diſp. 1. cap. odia, de regul. iur. in 6.* ergo excommunicatio lata contra ſepelientes, non afficit comitantes, mandantes, conſulentes, aut cantantes, aut portantes crucem, aut foueam extruentes. Ita Nauarrus *cap. 27. num. 137.* Caiet. *verb. excommunicatio c. 46.* Alterius *tom. 2. de interdicto diſp. 9. cap. 4. colum. 12. verſ. gloſ.* Henriquez *lib. 13. cap. 45. num. 3.* Aula *2. p. cap. 6. diſput. 10. dub. 0.* & alij contra Suarez *diſput. 12. ſect. 4.* Coninchujn *diſp. 14. dub. 8. num. 68.* Vgolinum *tab. 2. de cenſuris cap. 9. §. 6.* Filliucium *tract. 11. cap. 4. num. 111.* & alios exiſtimantes hac cenſura comprehendi mandantem. Imò Reginald. *lib. 32. num. 19.* & Vgolinus *loco cit.* putant hac cenſura ligari etiam eos, qui non impediunt, dum poſſunt impedire. Sed hoc gratis aſſeritur; quia cenſura lata ob aliquam actionem non incurritur ob omiſſionem, vt alibi ſæpiùs dixi. Vide dicta *puncto præcedenti num. 5.*

TERTIA PROPOSITIO.

11 IS, qui præfatam excommunicationem contraxit, abſolutionis beneficium obtinere non poteſt, donec arbitrio Epiſcopi competentem dederit ſatisfactionem illis, quibus iniuriam irrogauit, aliquem in præfatis caſibus ſepeliendo. Hæc propoſitio perſpicuè conſtat ex ipſo textu, in quo interdicitur abſoluendi facultas, ante exhibitam competentem ſatisfactionem, ibi, *nullatenus abſoluantur.* Præſtita verò ſatisfactione quilibet approbatus confeſſarius iure communi poteſt abſoluere; quia abſolutio in hoc caſu non reſeruatur. An autem abſolutio collata ante præſtitam ſatisfactionem, teneat, patet ex dictis *de cenſuris in genere,* non tenere, quia in textu dicitur, *nullatenus abſoluatur,* quæ loquendi forma tollit facultatem aliter abſoluendi. Ita gloſſa *in Clement. 1. cit.* Nauarr. *cap. 27. n. 137.* Alterius *lib. 1. diſp. 14. cap. 2. column. 2.*

12 Sed modò dubium eſt, cuinam præſtanda ſit ſatisfactio, quæ in hoc textu præſcribitur.

Reſpondeo præſtandam eſſe illis, in quorum fauorem cenſura, vel ſententia lata fuerat, aut etiam illis, quibus facta fuiſſet reſtitutio, ſi vſurarius in loco ſacro ſepultus non fuiſſet. Ita gloſſa *in Clement. 1. cit. verſ. etiam, iubitur, de ſepult.* Alterius *tom. 2. diſp. 11. cap. 2. col. 1.* hæc enim cenſetur intentio Summi Pontificis.

PVNCTVM XXXII.

De excommunicatione contra Magiſtros, ſeu Doctores, qui religioſum poſtquam dimiſit habitum, medicinam, aut leges docere, aut in ſcholis retinere præſumunt.

1 *Enumerantur actiones ſub excommunicatione prohibitæ.*
2 *Docens ſcienter leges, vel phyſicam religioſum profeſſum poſt dimiſſionem habitus excommunicationem incurrit.*
3 *Quænam conditiones requirantur ad iſtam excommunicationem incurrendam.*
4 Legum *nomine quid intelligatur.*
5 *Doctor, ſeu Magiſter detinens religioſum in ſuis ſcholis qui habitum dimiſit excommunicationem incurrit etiamſi eum non doceat.*
6 *Retinere aliquem in ſcholis quiſnam dicatur.*
7 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem ſufficit actio docendi, vel retinendi.*
8 *Doctor, ſeu Magiſter retinens in ſuis ſcholis religioſum habitu exutum, non ligatur excommunicatione ſi eum retineat dum lectio non habetur.*
9 *Doctor, ſeu Magiſter docens aliquos dum nouit religioſum in domo propinqua ipſum audire, non ligatur excommunicatione.*
10 *Doctor, ſeu Magiſter quidnam facere teneatur dum aduertit religioſum adeſſe in ſua ſchola, qui dimiſſo habitu intendit ipſum audire.*
11 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
12 *Retinens religioſum poſt dimiſſum habitum in ſuis ſcholis non afficitur excommunicatione, ſi retinens non ſit Doctor.*
13 *Magiſtri, & Doctoris nomine quid intelligatur.*

IN *cap. vt periculoſa, ne cler. vel monach. in 6.* duplex habetur excommunicatio.

Prima eſt contra ipſos religioſos, qui habitum ſuæ religionis temere dimittere, vel ad ſtudia litterarum ſine licentia Prælati, & conſilio conuentus, vel maioris partis eiuſdem accedunt, & de hac excommunicatione infrà diſſeram, dum loquar de excommunicatione contra religioſos.

Secunda eſt contra Magiſtros, ſeu Doctores, qui religioſos, habitu ſuo dimiſſo, legem, vel phyſicam audientes ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere. Hæc ſunt ipſiſſima præfati capitis verba.

Circa quod de more duo principaliter explicabo.

Primò, quænam actiones hic prohibeantur.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum huius cenſuræ, ſeu quænam perſonæ huius capitis excommunicationem incurrant.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ACtiones ſub præfata excommunicatione prohibitæ, ſunt duæ.

2 *Prima* eſt ſcienter docere leges, vel phyſicam, ideſt, Medicinam, præfatos religioſos profeſſos, qui ſuæ religionis habitum dimiſerunt. Et hoc verum eſt, ſiue doceantur in ſcholis, ſiue extra ſcholas: quia in hoc cap. excommunicantur abſolutè docentes huiuſmodi religioſos. Quoad retinentes verò exigitur, vt in ſcholis retineant, vt bene Archidiacon. Franchus, Ioannes Andreas, & alij in expoſitione huius textus, quibus adhæret Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 8. num. 94.*

Hinc colligi poteſt primò, eum, qui præfatas ſcientias docet, religioſum, qui habitum non dimiſit, non incidere in excommunicationem iſtius canonis.

Secundò

Secundò eum non affici hac pœna, qui religioſum, poſtquam habitum dimiſit, docet Theologiam, aut alias facultates, quæ nomine legum, vel medicinæ non veniunt.

Tertiò cũ non ligari vinculo excommunicationis, qui religioſum profeſſum docet, quem ignorabat habitum dimiſiſſe, ſiue ignorantia ſit iuris, ſiue facti, ſiue ignorantia ſit craſſa, & ſupina, ſiue etiam affectata; licèt multi DD. de ignorantia affectata oppoſitum valdè probabiliter ſentiant. Ratio iſtarum illationum eſt, quia Summus Pontifex *in præcitato cap.* requirit, vt religioſus habitum dimiſerit, ibi, *habitu ſuo dimiſſo*; prætereà, vt magiſter doceat illum leges, vel medicinam, ibi, *leges, vel phyſicam*; denique, vt magiſter ſcienter doceat, ibi, *ſcienter docere*, Is autem dicitur ſcienter docere, qui non laborat ignorantia iuris, vel facti; etiamſi fortè religioſus ea laboret: is autem dicitur ſcienter docere, qui aliqua ignorantia laborat, niſi fortè adſit ingens temeritas, vt ſi Doctor probabiliter ſuſpicetur, & nolit veritatem certò inquirere. Ita Nauarr. *in manuali cap.27.num.*134.*verſ.*17. Caietanus *verb. excommunicatio cap.*61. Suarez *diſp.*23.*ſect.*4.*num.*39. Filliucius *tract.*14.*cap.*4.*quæſito* 11. *num.*63. Sayrus *cap.*35. *num.*5.

3 Hinc facilè colligi poteſt ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, quænam conditiones requirantur, vt aliqua ex præfatis actionibus ſufficiat ad incurrendam cenſuram huius capitis.

Reſpondeo tres conditiones requiri.

4 Prima eſt, vt magiſter doceat religioſum medicinam, aut leges. Nomine autem *legum* intelligendum puto ius ciuile, non autem canones; quia iſtorum ſtudium non dedecet religioſum.

Secunda, vt ſcienter doceat, vel retinere præſumat in ſcholis ſuis, vt dicetur in explicatione ſecundæ actionis.

Tertia, vt religioſus, qui docetur, vel retinetur, habitum dimiſerit. Ita communiter DD. contra gloſſam hîc *verb. dimiſſo.*

Ex quo ſequitur eum, qui docet, vel retinet religioſum apoſtatam, à quo habitus nondum fuit dimiſſus, vinculo huius excommunicationis non obſtringi; quia deficit tertia conditio.

Dices, ipſe religioſus, qui ad huiuſmodi ſtudia accedit ſine ſui Prælati licentia, ligatur excommunicatione, etiamſi habitum non dimiſerit. *cap. vt periculoſa cit.* ergo etiam illa obſtringitur Doctor, qui eum admittit, cùm delicto ipſius cooperetur.

Reſpondeo negando conſequentiam, niſi præfatus religioſus denunciatus ſit excommunicatus: nam poſt Concilium Conſtantienſe non incurritur excommunicatio participando cum excommmunicato tolerato, vt alibi dictum eſt, & infrà etiam fuſiùs oſtendam.

Dixi *niſi ſit denunciatus.* Nam ſi denunciatus ſit ob iſtud crimen, excommunicationem incurrit; quia participat in crimine criminoſo, *cap. nuper, de ſent. excomm.* Ita Nauarrus *cap.*27.*num.*134. Suarez *num.*36. Sanchez *lib.*6.*cap.*8. *n.*90. & alij. Imò in tali euentu, ſi doceat huiuſmodi excommunicatum, poſt dimiſſum habitum, duplicem excommunicationem incurrit, vnam *in cap. nuper*, & alteram in hoc text. *cap.*2. *ne cler. vel monach.* vt bene Sanchez *loco cit.*

5 *Secunda* actio eſt præſumere præfatum religioſum in ſuis ſcholis retinere, etiamſi non doceatur: nam textus iſtam actionem prohibet, ibi, *aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere.*

6 Sed modò dubium eſt, quiſnam dicatur aliquem in ſcholis retinere.

Reſpondent Suarez *num.*41. Filliucius *loco cit.* illum dici retinere, qui aliquem poſitiuum influxum, ſeu concurſum exercet, rogando, conſulendo, defendendo ſua auctoritate, & fauore, aut aliqua violentia.

Ego verò cenſeo illum dici retinere, qui locum in ſuis ſcholis concedit, ſeu eum in ſcholis ſuis commorari permittit, cùm alioquin poſſit expellere, eique cura ſcholæ incumbat. Quamobrem magiſter ſcholæ, in qua præcepta medicinæ, aut iuriſprudentiæ traduntur, ſi præfatum religioſum in ſua ſchola excipiat, aut in ſchola exiſtere permittat, in hanc cenſuram incidit.

Idem dicendum arbitror de rectore ſcholarum, qui prædictum religioſum non expellit: nam ipſe ad hoc tenetur ex officio, vt bene Sanchez *lib.*6. *cap.*8. *num.*97. & Suarez *loco cit.* Hoc tamen intelligendum eſt, modò ipſe ſit Doctor. nam in textu ſermo eſt tantummodo de Doctoribus & magiſtris, vt benè Suarez *num.* 41. & Sanchez *num.*92.

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ad incurrendam huius canonis excommunicationem requiratur, vt adſit vtraque actio docendi, & retinendi, vel alterutra ſufficiat.

Reſpondeo alterutram ſufficere; quia textus disiunctiuè loquitur. Quamobrem retinens huiuſmodi religioſum in ſuis ſcholis ligatur hac cenſura, etiamſi eum non doceat; ſicut etiam eadem afficitur, qui docet, ſed non expellit, dum hoc onus ipſi non incumbat. Hic enim non incurrit, eo quòd retineat, ſed quia docet, vt accidit in aliquibus collegiis, in quibus cura recipiendi, vel expellendi non pertinet ad magiſtrum, ſed ad rectorem, ſeu Doctorem Academiæ, vt bene Suarez *n.*41. Filliucius *n.*630. Sanchez *loco cit. num.*93.

8 Secundò dubium eſt, vtrùm retinens in ſuis ſcholis præfatum religioſum, dum lectio non habetur, incidat in hanc cenſuram.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia in textu excommunicatur magiſter, vel Doctor docens, vel retinens religioſum audientem leges, vel medicinam; audiri autem non poteſt, qui non loquitur.

9 Tertiò dubium eſt, vtrùm magiſter, qui aliquos docet, incidat in excommunicationem, dum nouit religioſos in domo ſcholis propinqua ipſum audire.

Reſpondeo negatiuè, tum quia dicitur quaſi per accidens docere quantum eſt ex ipſius voluntate. tum quia impedire non poteſt, ne in domo illa exiſtant. Ita gloſſa, Archidiaconus, Ioannes Andreas, & alij Doctores *hîc*, Syluester, & Tabiena *locu cit.* Sanchez *num.*95.

10 Quartò dubium eſt, quid facere teneatur Doctor, ſeu magiſter, dum aduertit aliquem religioſum in ſua ſchola adeſſe, qui dimiſſo habitu intendit ipſum audire.

Reſpondeo cum Syluestro *verb. excommunicatio* 9. *caſu* 26. *quæſito* 3. *num.*57. Tabiena *excommunicatio* 5. *caſu* 23. *quæſito* 4. & aliis contra Sanchez, Suarez, & alios *locu proximè citandis*, magiſtrum volentem lectionem ſuam proſequi, poſſe huiuſmodi religioſum aliqua vi expellere, præciſo tamen ſcandalo, aut alio graui periculo. Ratio eſt, quia ius prohibet illum admitti; ergo tacitè facultatem concedit expellendi. Si ergo alia ratione expelli nequeat, quàm aliqua vi, licitum videtur aliquam vim adhibere ad huiuſmodi religioſum expellendum. Quòd ſi religioſus admonitus exire nolit, aut ſine ſcandalo, vel graui periculo expelli nequeat, lectio dimittenda eſt; quia ſub excommunicatione vetitum eſt huiuſmodi religioſum docere. Contrarium docent Sanchez *num.*98. *& ſeq.* Suarez *num.*40. Filliucius *num.*63. & alij. Vide quæ tradidi *in tract. de cenſuris in genere diſp.*2. *quæſt.*2. *puncto* 3. §.1.*num.*11.*& ſeq.* & §.2.*num.*12.

Obiicies, ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur, vt magiſter ſcienter doceat præfatum religioſum. Doctor autem qui ſuam adhibuit diligentiam ad expellendum religioſum, non dicitur ſcienter illum docere, dum ſuam lectionem proſequitur ad docendos alios, ſed dicitur permittere, & tolerare; ſcientia enim requiritur, vt adſit plenum, & perfectum voluntarium: hoc autem non adeſt dum magiſter conatus eſt expellere, illúmque quaſi nolens permittit.

Reſpondeo magiſtrum ſcienter, & voluntariè docere: cùm enim non laboret ignorantia iuris, vel facti, & poſſit commodè

commodè deſiſtere, tenetur deſiſtere, & non deſiſtendo dicitur ſcienter admittere, & eſt ſufficienter contumax contra præceptum. Ita Syluester, & Tabiena *locis cit.* Roſella *verb. excommunic.* 1. *caſu* 16. *n.*8. & alij apud Sanchez contra ipſum Sanchez *num.* 9. & Suarez *loco citato*, *n.*40.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 SVbiectum huius excommunicationis ſunt magiſtri, ſeu Doctores, qui religioſum, habitu ſuo dimiſſo, legem, aut medicinam audientem ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis retinere præſumunt. Hæc propoſitio patet ex dictis in prima.

12 Sed modò dubium eſt, primò, vtrùm qui retinet aliquem in ſuis ſcholis, ligetur excommunicatione; etiamſi retinens non ſit Doctor.

Reſpondeo non ligari, niſi ſit Doctor, aut magiſter illius ſcholæ, in qua præfatus religioſus docetur, vel retinetur: in textu enim ſermo eſt tantummodo de magiſtris, ſeu Doctoribus.

13 Secundò dubium eſt, quid nomine *magiſtri*, & *Doctoris* hoc in loco intelligatur.

Reſpondet Sanchez *in opere morali lib.*6. *cap.*8. *num.*96. idem ſignificari ſub vtroque nomine; conſequenter Doctorem in hoc loco dici magiſtrum docentem, non verò inſignitum gradu Doctoratus, niſi ſimul doceat. Ratio eſt, tum quia verſamur in materia pœnali, quæ reſtringenda eſt, & non amplianda, quantum verba patiuntur: illa autem verba *Doctores*, ſiue *magiſtri* patiuntur hanc reſtrictionem; quia dictio illa, *ſiue*, intelligi poteſt declaratiuè, & non ſtat diſiunctiuè, vel ampliatiuè. *l. ſi quis ita. ff. de aur. & argent. legato*; conſequenter facit hunc ſenſum, docens ſiue ſit inſignitus Doctoratu, ſiue ſit ſimplex magiſter, afficitur excommunicatione docendo præfatos religioſos. Hoc pacto intellexiſſe videtur gloſſa *hic*. Nauarrus *cap* 27. *num.*134. & alij quamplures, qui ſolius Doctoris mentionem fecerunt, explicantes hunc textum. tum quia in textu dicitur, *aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere*; ſcholæ autem non ſolent eſſe inſignitorum laurea Doctoratus, ſed exercentium magiſtri munus; conſequenter ſoli docentes, & magiſtri in hoc textu comprehendi videntur. Hæc opinio probabiliſſima eſt.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Suarez *loco cit. num.* 39. *&* 45. & aliis, non idem ſignificari nomine magiſtri, & Doctoris, ſed nomen Doctoris adhibitum eſſe ad ſignificandum gradum Doctoratus; nomen verò magiſtri ad ſignificandum docendi officium. Ratio eſt, quia materia, licèt pœnalis, explicanda eſt, iuxta propriam verborum ſignificationem: nomen autem Doctoris non ſolet adhiberi ad ſignificandum docentem, ſed decoratum laurea Doctoratus; conſequenter ne ſuperfluè poſitum cenſeatur, hanc extenſionem admittit; conſequenter alternatiuam, & diſiunctiuam ſignificationem facit, ſicut dictio *aut*, ex Caualcanco *de vſufructu mulieri relicto cap.*9. *num.*48. quem refert Cenedus *pract. quæſt. ſing.*42. *num.*2. & Auguſtinus Barboſa *de dictionibus dict.*324 *n.*2.

Hinc patet reſponſio ad primam rationem in contrarium.

Ad ſecundam reſpondeo ſcholas aliquando eſſe docentium, aliquando Doctorum, qui actu non docent, ſed docendi munus in ipſis exerceri curant.

PVNCTVM XXXIII.

De excommunicatione contra mandantes aliquem occidi per aſſaſinos, aut receptantes, defendentes, aut occultantes huiuſmodi aſſaſinos.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 Aſſaſini *nomine quid intelligatur.*
3 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
4 *Aſſaſinum recipiens, defendens, vel occultans, ligatur excommunicatione, etiamſi mors non ſequatur.*
5 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
6 *Chriſtianus occidi faciens infidelem per aſſaſinos non incurrit excommunicationem.*
7 *Aſſaſinorum opera vtens ad occidendum hæreticum non ligatur excommunicatione.*

1 ISta excommunicatio habetur *in c. pro humani, de homicid. in* 6. ibi, *Cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorumdem aſſaſinorum domino impetrare: ſicque ab eo, non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam, ſacri approbatione Concilij ſtatuimus, vt quicunque Princeps, Prælatus, ſeu quæuis alia Eccleſiaſtica, ſæculariſue perſona quempiam Chriſtianorum per prædictos aſſaſinos interfici fecerit, vel etiam mandarit (quamquam ex hoc mors forſan non ſequatur,) aut eos receptauerit, vel defenderit, ſeu occultauerit, excommunicationis, & depoſitionis a dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſententias ipſo facto, & illa liberè alijs, per alios, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur, ſit etiam cum ſuis bonis mundanis, &c.*

Pro iſtius excommunicationis intelligentia

2 Aduertendum eſt *Aſſaſini* nomen hoc tempore accipi primò pro publicis latronibus viarum, qui ad deprædandos homines illos occidunt. Secundò pro illis, qui pretio aliquem occidunt, vel occidi mandant. Iure verò antiquo aſſaſini dicebantur quidam homines Syriæ infideles, qui ex præcepto ſuorum dominorum, aut etiam aliorum, à quibus pretio conducebantur, Chriſtianos occidebant. Hic textus non eſt intelligendus de aſſaſinis primi, & ſecundi generis, ſed tertij. Ratio eſt, tum quia loquitur de illis aſſaſinis, qui ſub aliquo infideli, temporale dominium habente, degebant, vt patet ex illis verbis, *cùm nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorundem aſſaſinorum domino impetrare*, & ibi, *ſit etiam cum ſuis bonis, tanquam Chriſtianæ religionis æmulus*, &c. tum quia iſta excommunicatio non fertur in ipſoſmet aſſaſinos interficientes, ſed in mandantes; ergo ſignũ non eſt, Summum Pontificem loqui de aſſaſinis Saracenis infidelibus, ad quos, tanquam cenſuræ incapaces, iſta excommunicationis pœna extendi non poteſt. Ita Couar. 2. *var. cap.*20. *num.*9. Nauarrus *cap.*27. *num.*136. Fillincius *tract.*14. *cap.*4. *quæſito* 10. *num.*65. Suarez *diſput.*23. *ſect.*4. *n.*47. Farinacius, Ambroſinus, & alij quos retuli *in tract. de legibus diſput.*10. *quæſt.*2. *punct.*1. §.4. *verſ.*4. contra Sayrum *lib.*3. *cap.*34. *num.*21. & alios, exiſtimantes eos hoc in loco vocari aſſaſinos, qui pro pecunia accepta homines interficiunt.

Hinc ſequitur in noſtra ſententia hanc excommunicationem hoc tempore non eſſe in vſu, cùm ſecundùm nos in hoc cap. ſermo ſit de certo infidelium genere, quod iam extinctum eſt. Secus dicendum eſt in ſententia Sayri & aliorum, qui nomen *aſſaſini* aliter accipiunt, quibus ex parte fauet Fillincius *loco cit.* probabiliter exiſtimans, eum, qui hoc tempore mandaret aliquem Chriſtianum occidi per infidelem habentem hunc vſum, vel pretio conductum, excommunicatione huius capitis obſtringi.

His præmiſſis breuiter explicandum eſt

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit eius ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hoc canone expreſſæ.

Prima eſt interfici facere, vel mandare; etiamſi mors non ſequatur: nam mandatum eſt per ſe, & principaliter in hoc loco prohibitum, non verò acceſſoriè, ibi, *quempiam Chriſtianum per prædictos aſſaſinos interfici fecerit, vel mandauerit,*

mandauerit, quamquam mors ex hoc forſitan non ſequatur.

Secunda eſt receptare huiuſmodi aſſaſinos.

Tertia defendere.

Quarta occultare.

Quid autem ſignificent verba, *interficere, defendere, receptare, & occultare*, iam ſuprà explicatum eſt in expoſitione Bullæ Cœnæ.

4 Sed modò dubium eſt, vtrùm ob tres vltimas actiones, videlicet ob receptionem, defenſionem & occultationem aſſaſini, excommunicatio incurratur; etiamſi mors non ſequatur, ſeu ſecutura non ſit.

Reſpondendum mihi probabiliter videtur affirmatiuè cum Filliucio *cap. 4. num. 65.* & aliis. tum quia omnes iſtæ actiones in deteſtationem tanti criminis principaliter prohibitæ videntur. tum quia verba illa, *quamquam mors ex hoc forſan non ſequatur*, accommodari poſſunt omnibus actionibus in hoc canone expreſſis: ſicut enim clauſula in fine adiecta refertur ad omnia antecedentia; ita etiam in principio poſita refertur ad omnia ſubſequentia, vt alibi cum Menochio, Sanchez, & aliis docui.

Dixi *probabiliter*; quia oppoſitum alicui fortaſſe non videbitur improbabile: cùm enim actiones huius canonis expreſſæ fuerint per particulam disiunctiuam, *vel*, quæ ſenſum disiungit, & ſeparat, ſequitur ſingula ſingulis accommodanda eſſe, ita vt diſtinctus conſtituatur ſenſus reſpectiuè ad connexa ſingulis actionibus disiunctiuè poſitis.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 OMnes, & ſinguli, qui aliquam ex prædictis actionibus præſtant, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrunt. Hæc propoſitio patet ex verbis textus, quæ generalia ſunt, & ad quaſcunque perſonas extenduntur, ibi, *vt quicunque Princeps, Prælatus, ſeu quæuis alia Eccleſiaſtica, ſæcularisue perſona quempiam Chriſtianum*, &c. Addo contra prædictas perſonas latam eſſe pœnam priuationis dignitatis, officij, &c. de quibus in textu.

6 Sed modò dubium eſt, vtrùm Chriſtianus faciens occidi infidelem per aſſaſinos contrahat huius canonis excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè; quia textus loquitur de faciente occidi Chriſtianum.

7 Maior difficultas eſt, vtrùm faciens occidi hæreticum per aſſaſinos huius canonis pœna ligetur. Ratio dubitandi eſt, quia hæreticus dicitur Chriſtianus, cùm ſacramento Baptiſmi initiatus ſit, ſéque Chriſtianum appellet.

Mihi reſpondendum videtur non ligari hac pœna. tum quia par non eſt, vt Eccleſiæ armis protegatur, qui Eccleſiam ſummopere oppugnat: hæreticus autem Eccleſiam oppugnat. tum quia hic radicaliter tantùm ratione Baptiſmi eſt Chriſtianus, re autem ipſa Chriſto maximè infenſus, & odioſus eſt. Ex quo patet reſponſio ad rationem dubitandi.

Hæc dicta ſint in gratiam eorum, qui putant iſtam excommunicationem hoc tempore ad praxim, & vſum reuocari poſſe, etiamſi natio illa infidelium hoc tempore non exiſtat.

PVNCTVM XXXIV.

De excommunicatione contra eos, qui Cardinalibus in conclaui exiſtentibus litteras, vel Nuncium mittunt, vel ſecretò loquuntur.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Litteras mittens Cardinali in conclaui exiſtenti non ligatur excommunicatione, ſi litteræ ad Cardinalem non peruenerint.*
4 *Litteras Cardinali in conclaui exiſtenti mittens ligatur excommunicatione, ſiue ſecretè, ſiue publicè mittat.*
5 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
6 *Cardinales in conclaui exiſtentes non ligantur excommunicatione ſecretè inter ſe loquendo, aut nuncium, & litteras inuicem ad ſe mittendo.*
7 *Cardinales recipientes nuncium, vel litteras, vel loquentes, cum ſecretò loquentibus, grauiter peccant, ſed non ligantur excommunicatione.*
8 *Cardinalium famulos in conclaui exiſtentes alloquens non ligatur excommunicatione.*
9 *Recipiens litteras in conclaue miſſas quandónam ligetur excommunicatione.*
10 *Mittens ſcripturam in conclaue ligatur excommunicatione, etiamſi ſcriptura non agat de Summi Pontificis electione.*
11 *Scripturam mittens in conclaue ligatur excommunicatione, etiamſi ea ſcriptura aliquid aliud inuoluat, aut credat fore vt non legatur.*
12 *Litteras, ſeu ſcripta deferens in conclaue non ligatur excommunicatione.*
13 *Scripturam breuem, ſeu modicum chirographum mittens in conclaue ligatur excommunicatione.*

1 ISta excommunicatio habetur *in cap. vbi periculum, de elect. in 6.* ibi, *Nulli etiam liceat ſit ipſis Cardinalibus, vel eorum alicui nuncium mittere, vel ſcripturam. Qui verò contrà fecerit, ſcripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipſorum ſecretè loquendo, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.*

Circa iſtam excommunicationem duo principaliter explicanda ſunt.

Primum, quænam ſit materia.

Secundum, quódnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis. reliqua ad clauſuram conclauis ſpectantia infra explicabo *quæſt. 7. punct. 1.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt tres actiones, quas Summus Pontifex interdixit, ne electio Papæ impediatur, aut perturbetur.

Prima actio eſt, mittere nuncium Cardinalibus in conclaui exiſtentibus.

Secunda mittere ſcripturam.

Tertia ſecretè loqui.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit mittere ſcripturam, vel nuncium, qui non perueniat ad eum, ad quem mittebatur, vt quia nuncius in conclaue, vel ad eius feneſtellam non fuit admiſſus, aut quia fuit alia ratione impeditus, ne fungeretur munere, cuius cauſa mittebatur.

Reſpondeo ex vi præfati textus opus eſſe, vt perueniat ad eum, ad quem mittebatur. Ratio eſt, tum quia verba cum effectu intelligenda ſunt. *l. 1. §. hæc verba. ff. quod quiſque iuris. l. quoties. ff. qui ſatiſd. cog. & cap. ſi à iudice, de appellat. lib. 6.* tum quia ſicut religioſus ſcribens litteras monialibus non incurrit excommunicationem editam contra quoſdam religioſos ſcribentes monialibus litteras, vt docui infrà de excommunicationibus, quæ ob violationem clauſuræ contrahuntur; ita, &c.

Ex quo ſequitur, eum non affici excommunicatione præfati capitis, qui litteras alicui Cardinali ſcripſit, ſed illæ ad Cardinalem non peruenerunt; etiamſi fortè is, qui eas intercepit, eidem Cardinali ſignificauerit, quid in ipſis contineatur. Ratio eſt, quia effectus ex parte mittentis non eſt conſummatus. Hoc tamen intelligitur, modò is, qui litteras intercepit, non ſignificet contenta in litteris de mandato illius, qui litteras miſerat: is enim munere nuncij fungeretur.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm ad iſtam excommunicationem incurrendam neceſſe ſit, vt nuncius, vel ſcriptura ſecretò mittatur.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima ſuſtinet opus eſſe, vt nuntius, vel ſcriptura ſecretò mittatur. Ratio eſt, tum quia ad incurrendam iſtam excommunicationem ob locutionem, non ſatis eſt publicè loqui, (in textu enim dicitur, *ſecretè loquendo.*) ergo neque ſatis eſt publicè mittere ſcripturam, vel nuncium. Hæc conſequentia probatur; quia quando in aliquo ſtatuto multa prohibita recenſentur, & vltimo prohibito adiungitur qualitas aliqua reſtrictiua, illa qualitas reſtrictiua refertur ad omnia priùs enumerata; ſed locutioni, quæ vltimo loco in præfato textu prohibetur, additur qualitas reſtrictiua, vt ſecretò fiat; ergo eadem qualitas refertur ad actiones priùs interdictas, id eſt, ad miſſionem nuncij, & ſcripturæ. tum quia in materia pœnali ſtrictior interpretatio facienda eſt, quantum patitur contextus verborum: contextus autem verborum patitur, vt illa particula, *ſecretò*, referatur ad omnia antecedentia. Ita Syluester *verbo excommun. 9. §. vndecima num.* 34. Angelus *verb. excommunic. 7. caſu* 13. Tabiena *excommunic. 5. caſu* 16. Geminian. Ioannes Andreas, & Archidiaconus *in cap. vbi periculum, cit.*

Secunda ſententia, quæ mihi vera videtur, aſſerit ad incurrendam præfatam excommunicationem non requiri, vt ſcriptura, vel nuncius ſecretò mittatur. Ratio eſt, quia miſſio ſcripturæ, vel nuncij abſolutè prohibetur, & illa particula, *ſecretè*, additur tantummodo locutioni, vt patet conſideranti verba textus. Ita Caiet. *verb. excommunic. cap.* 55. Nauarrus *cap. 27. num. 121. §. vndecima.* Suarez *de cenſuris diſput. 23. ſect. 4. num. 1.* Sayrus *lib. 3. cap. 35. num. 3.* Filliucius *tract. 14. cap. 4. quæſito 2. num.* 54. S. Antoninus, Paludanus, Martinus Ledeſma, & alij.

Ex noſtra ratione patet reſponſio ad argumenta primæ ſententiæ.

Prædictis addendum eſt, quòd licèt prima ſententia alicui probabilis fortè videri poſſit ex vi præcitati capitis; nihilominus ex diſpoſitione Pij IV. mittens nuncium, aut litteras, aut cuiuſuis generis ſcripta, ligatur excommunicatione, ſiue ſecretò mittat, ſiue publicè, vt ad finem huius puncti explicabo.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt illi, qui nuncium, vel ſcripturam mittunt, aut ſecretò loquuntur cum Cardinalibus in conclaui exiſtentibus, vt conſtat ex præcitato textu.

Hoc tamen intelligitur, & limitatur, niſi id faciat de conſenſu omnium Cardinalium in conclaui exiſtentium, circa ea, quæ pertinent ad electionem tunc inſtantem. Ratio iſtius limitationis eſt, quia in præcitato textu facultas datur Cardinalibus, vt poſſint aliquem de conſenſu omnium Cardinalium ibi præſtantium admittere pro iis, quæ ad electionis inſtantis negotium pertinent, vt ſi vocarent Iuriſperitum, tabellionem, vel religioſum cauſa electionis. Ita gloſſa *in cap. vbi periculum, §. vocarentur*, Sayrus *loco cit. num.* 2. Vide infra dicenda *quæſt. 7. puncto 1. §. 3.* vbi etiam explicaui, vtrùm requiratur conſenſus omnium Cardinalium in conclaui exiſtentium.

Ex dictis ſequitur primò, eum, qui ſcripturam defert, non affici excommunicatione huius textus, modò ipſe non loquatur ſecretò: aliud enim eſt deferre, aliud mittere, & à diuerſis, præſertim in materia pœnali, non valet illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minoribus. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de verborum obligat. & l. naturalem. §. nihilominus. ff. de acquir. poſſeſ.*

Secundò Epiſcopos, Principes, alióſve cuiuſcunque conditionis, & ſtatus, affici excommunicatione præcitati cap. mittendo publicè, vel ſecretò nuncium, vel ſcripturam, aut ſecretè loquendo; quia verba textus generalia ſunt.

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ipſimet Cardinales in conclaui exiſtentes afficiantur iſta excommunicatione, ſecretè inter ſe loquendo, aut famulum, vel ſcripturam mittendo.

Reſpondeo negatiuè; quia textus intelligitur de illis, qui extra conclaue exiſtunt, vt colligitur ex præcedentibus verbis, ibi, *nulli ad eoſdem Cardinales aditus pateat.* Ita Caietanus, Filliucius, Sayrus, & Suarez *locis citatis.*

7 Secundò dubium eſt, vtrùm ipſimet Cardinales recipientes nuncium, vel litteras, aut colloquentes cum ſecretò loquentibus, grauiter peccent, & afficiantur pœna excommunicationis præfati capitis.

Reſpondeo grauiter peccare, quoties aduertunt eum, qui ſecretò loquitur, aut qui nuncium, vel litteras miſit, non habuiſſe iuſtam, & ſufficientem cauſam ad hæc præſtanda. Ratio eſt, quia qui delicto alterius cooperatur, peccat pro qualitate delicti, cui cooperatur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis.*

Non tamen incurrunt excommunicationem, in præfato cap. contentam, quia ea lata eſt in mittentes nuncium, vel ſcripturam Cardinalibus, aut cum eis ſecretò loquentes, non verò in ipſos Cardinales recipientes nuncium, vel ſcripturam, vel ſecretò colloquentes, quantum eſt ex vi iſtius textus præcisè; incurrunt tamen aliam Pij IV. recipiendo nuncium, vel ſcripturam, de qua ſtatim diſſeram.

Dices, participant in crimine criminoſo, ob quod lata eſt excommunicatio; participans autem in crimine criminoſo incurrit eandem excommunicationem. *cap. nuper, de ſent. excomm.*

Reſpondeo iuxta alibi dicta ob participationem in crimine criminoſo non incurri excommunicationem à participante, niſi is, cum quo participat, iam contraxerit excommunicationem, & ſit excommunicatus vitandus, vt infrà oſtendam in explicatione *cap. nuper. de ſentent. excommunicat.* nam poſt Extrauagantem *ad euitanda*, licitum eſt participare cum excommunicato tolerato.

8 Tertiò dubium eſt, vtrùm ſecretò loquens cum famulis Cardinalium, in conclaui exiſtentibus, ligetur hac cenſura.

Reſpondeo negatiuè; quia in præfato textu excommunicantur ſecretò loquentes cum Cardinalibus, vel cum aliquo ipſorum; famuli autem Cardinalium non ſunt Cardinales: & in materia pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. *l. cùm quidam. ff. de lib. & poſth. cap. renouantes 22. diſtinct. 10. cap. odia, de regul. iur.*

Hoc tamen limitandum videtur, modò non loquatur cum famulis, imponendo eis, vt illud referant Cardinalibus: in hoc enim caſu ligari videtur excommunicatione, non tanquam ſecretò loquens cum Cardinalibus, ſed tanquam mittens nuncium; ſicut enim tradens famulo Cardinalis ſcripturam Cardinali deferendam, dicitur mittere ſcripturam Cardinali; ita etiam loquens cum famulo Cardinalis de re aliqua, vt eam referat Cardinali, dicitur mittere nuncium. Secus dicendum eſt, ſi loquatur cum famulo Cardinalis abſque præfata intentione, etiamſi fortè famulus, auditum ab ipſo ſignificet, & referat Cardinali: tunc enim non dicitur mittere nuncium, iuxta ſtrictam verborum ſignificationem.

Hæc dicta ſint ad intelligendum *cap. vbi periculum, de elect.* in quo extat excommunicatio non reſeruata.

Obſeruandum tamen eſt, præter dictam excommunicationem, aliam editam fuiſſe à Pio IV. anno 1561. in Bulla 63. in ordine, quę incipit, *Intelligendis Eccleſiarum Prælatis. §. litteras.* in qua conſtitutione Summus Pontifex ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, & Sedi Apoſtolicæ reſeruata, prohibet litteras, aut ſcripta cuiuſuis

generis

generis, ſeu nuncium, vel notam, aut ſignum ad eos, qui in conclaui ſunt, mittere, ſeu recipere, aut contrà, è conclaui ad eos, qui foris erunt, ibi, *Litteras verò, aut cuiuſuis generis ſcripta ad eos, qui in conclaui erunt, ſeu nuncium, vel notam, aut ſignum mittere, aut recipere, aut contrà è conclaui ad eos, qui foris erunt, nullo modo liceat. Qui contrafecerint quacunque dignitate, etiamſi Cardinalatus honore præfulgeant, pœna excommunicationis latæ ſententiæ ſubiaceant, abſoluendi facultate, pr[illegible]m in mortis articulo, ſoli Pontifici Maximo reſeruata, quo nihilominus pro qualitate delicti, vltra dictam excommunicationis pœnam, puniendi erunt.*

Ex quo patet differentia inter iſtam, & præcedentem excommunicationem.

Primò quòd iſta eſt reſeruata Summo Pontifici, illa nequaquam.

9 Secundò in iſta non ſolùm prohibitum eſt mittere litteras, ſcripta, & ſigna, verùm etiam illa recipere: in illa verò non imponitur excommunicatio recipientibus.

Tertiò in illa prohibitum eſt ſub excommunicatione ſecretè loqui; in hac verò conſtitutione prohibitum quidem eſt, ſed non ſub cenſura, vt patet ex illis verbis: *Clauſo conclaui nulli ad colloquium, etiam extra portam conclauis, etiam Principum oratores, niſi ex magna, & vrgenti cauſa à maiori parte collegij approbanda admittantur.* Quamobrem ſecretò loquens incurrit quidem excommunicationem, non tamen reſeruatam.

An verò hæc cenſura incurratur, antequam ſcriptura, vel nuncius ad eum perueniat, ad quem mittebatur, patet ex ſupradictis *num.* 2.

10 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ad iſtam excommunicationem incurrendam opus ſit, vt ſcriptura tractet de re ad Pontificis electionem pertinente.

Reſpondeo id non requiri, ſed ſufficere quamlibet ſcripturam. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex ad præcauenda pericula prohibet mitti, vel recipi ſcripta cuiuſuis generis, ibi, *Litteras verò, aut cuiuſuis generis ſcripta.* tum quia ſicut prohibetur quælibet locutio cum Cardinalibus; ita etiam cuiuſlibet ſcripturæ tranſmiſſio. Addo ſub eadem excommunicationis pœna prohibitum eſſe nuncium, notam, aut ſigna mittere; etiamſi illa ſigna, nota ſint tantummodo mittenti, & illi, à quo mittuntur: vt ſi quis cum aliquo, qui conclaue ingreſſus eſt, confingat quoſdam characteres, aut ſigna, vt alter intelligat illud ſignificari, quoties tale ſignum dederit.

11 Addo illum affici excommunicatione, qui aliquid ſcriptura inuoluit, illúdque in conclaue mittit, etiamſi putet fore, vt illa ſcriptura non legatur: adhuc enim dicitur mittere aliquod ſcriptum ad eos, qui in conclaui exiſtunt, & ſicut mercator retinens folia libri vetiti ad inuoluendum caſeum, afficitur excommunicatione lata contra retinentes libros vetitos, vt cum communi Doctorum ſententia docui in explicatione Bullæ Cœnæ; ita, &c. Secus ſi mittantur libri, aut chartæ typis impreſſæ. hæc enim non vocantur litteræ, vel ſcripta. Hoc tamen intellige, niſi mittantur tanquam ſignum ad aliquid ſignificandum ex præuia conuentione, vt dictum eſt *num.* 10.

12 Secundò dubium eſt, vtrùm deferens litteras, ſeu ſcripta, incurrat excommunicationem iſtius conſtitutionis.

Reſpondeo negatiuè; etiamſi alloquatur ipſum, ad quem litteras defert. Ratio eſt, quia aliud eſt mittere nuncium, ſcripturam, & ſignum, aut recipere; aliud verò deferre. Hic tamen incurrit excommunicationem *cap. vbi periculum,* ſi ſecretò loquatur.

13 Tertiò dubium eſt, vtrùm mittens, vel recipiens modicum chirographum, & valde breuem ſcripturam, vinculo huius cenſuræ obſtringatur.

Ratio dubitandi eſt, tum quia paruitas materiæ ſemper excuſat à mortali; conſequenter etiam ab excommunicatione, quæ ob peccatum mortale incurritur. tum quia legens octo, vel decem lineas libri ob hæreſim damnati, non afficitur excommunicatione, lata contra legentes libros hæreticorum, etiamſi in illis paucis lineis inſertus ſit error, cuius cauſa liber ille damnatus fuit; ergo multominus in præfatis caſibus incurrit excommunicationem mittens, vel accipiens breuiſſimum chirographum.

His non obſtantibus omnino ſuſtinendum eſt, tam recipientem, quàm mittentem breue chirographum in præfatis caſibus vinculo excommunicationis ligari. Ratio eſt, tum quia prohibitio generalis eſt; non ſolùm enim prohibentur litteræ, verùm etiam ſcripta cuiuſuis generis, notæ, & ſigna: huiuſmodi autem chirographum comprehenditur ſub nomine ſcripti cuiuſuis generis, vel ſaltem ſub nomine notæ, aut ſigni. tum quia, vbi eſt eadem ratio, debet etiam eſſe eadem iuris diſpoſitio. *l. illud. ff. ad legem Aquil. l. illud. C. de ſacroſanct. Eccleſ. & l. à Titio. ff. de furtis.* Ratio autem, ob quam iſta excommunicatio lata eſt, militat tam in breui chirographo, quàm in longiori, cùm inde arripi poſſit occaſio impediendi liberam futuri Pontificis electionem.

Ad primam rationem dubitandi, reſpondeo in hoc caſu non adeſſe paruitatem materiæ, ſed materiam ipſam ſufficientem ad mortale, & ad cenſuram incurrendam, vt patet ex rationibus à me allatis.

Ad ſecundam negatur conſequentia. Ratio diſparitatis eſt, quia illa excommunicatio lata eſt contra legentes libros hæreticorum: qui autem paucas lineas legit, non dicitur, moraliter loquendo, librum legere, conſequenter ratione paruitatis materiæ à mortali, & à cenſura excuſatur. Qui verò breue chirographum in conclaue mittit, vel recipit, dicitur recipere aliquod ſcriptum, notam, vel ſignum, quod eſt materia iſtius excommunicationis, conſequenter non excuſatur à mortali, & ab excommunicatione.

PVNCTVM XXXV.

De excommunicatione contra partem quæ procurat vt conſeruator de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis, ſe intromittat.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Procurans vt conſeruator intromittat ſe in alijs quàm in manifeſtis iniurijs, non ligatur excommunicatione antequam conſeruator ſe intromittat.*
4 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
5 *Abſolutio iſtius excommunicationis impendi non poteſt ante præſtitam integram ſatiſfactionem.*
6 *Conſeruator quiſnam eſſe poſſit.*
7 *Conſeruatoris officium quamdiu duret.*
8 *Conſeruator excedendo limites ſuæ poteſtatis ſuſpenſionem ab officio per annum incurrit.*
9 *Epiſcopus non incurrit pœnam ſuſpenſionis excedendo conſeruatoris poteſtatem.*
10 *Conſeruator Epiſcopo inferior non incurrit ſuſpenſionem excedendo terminos ſuæ poteſtatis ex ignorantia.*
11 *Ignorantia quando præſumatur.*
12 *Tempus, ſeu ſpatium anni, in quo ſuſpenſus remanet conſeruator ob exceſſum ſuæ poteſtatis, debet eſſe continuum.*

1 VT conſeruatores limites ſibi traditæ poteſtatis (quos frequenter excedunt) metu pœnæ diligenter obſeruent, Summus Pontifex *in cap. hac conſtitutione, de offic. legat.* in hæc verba decernit; *Vt ſi de alijs, quàm de manifeſtis iniurijs, & violentijs ſcienter ſe intromiſerint, ſeu ad alia quæ iudicialem indaginem exigunt, ſuam extenderint*

derint poteſtatem, eo ipſo per vnum annum ob officio ſint ſuſpenſi; pars verò, quæ hoc fieri procurabit, ſententiam excommunicationis incurrat, à qua non poſſit abſolui, niſi ei, quem ſic fatigauit indebitè, primò ſatisfaciat integraliter de expenſis.

Hanc conſtitutionem confirmauit Gregorius XV. in Bulla de conſeruato, quæ incipit, *Sanctiſſimus in Chriſto Pater*, publicata die 20. Septembris anno 1621. ibi, *quòd ſi qui conſeruatores in hac parte, ſiue aliàs quomodolibet ſuos limites exceſſerint, per annum ab officio conſeruatoris huiuſmodi ſuſpenſi ſint, & pars quæ hoc fieri procurauerit, ſententiam excommunicationis incurrat, iuxta formam alterius conſtitutionis, quæ incipit*, Hac conſtitutione, *quam ſanctitas ſua in his omnibus, quæ præſenti conſtitutioni non aduerſantur, innouauit, & innouat.*

Circa iſtam conſtitutionem quatuor principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quinam eam incurrant.

Tertiò, à quo eius abſolutio impendi poſſit.

Quartò, quam cenſuram incurrat conſeruator intromittendo ſe de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis. Sed priùs

Obſeruandum eſt vſu receptum fuiſſe, vt religioſis, aut clericis, à Sede Apoſtolica concederentur conſeruatores Epiſcopi, aut alij in dignitate conſtituti, qui eos tuerentur, & de manifeſtis iniuriis cognoſcerent; ſed quia nonnulli conſeruatores limites ſuæ poteſtatis excedebant, cognoſcendo cauſas occultas, Summus Pontifex ipſiſmet conſeruatoribus facultatem excedentibus pœnam ſuſpenſionis ab officio per annum iniunxit, vt dictum eſt de ſuſpenſionibus; parti verò procuranti excommunicationem impoſuit, vt ſtatim explicabo, de qua re conſulendum eſt præcitatum cap. & præterea Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 5.* & ea quæ tradam *num. 6. & ſequentibus.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt procurare vt conſeruator ſcienter ſe intromittat de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis, & violentiis, ſeu de aliis, quæ iudicialem indaginem requirunt. Sic enim in præfato textu decernitur. Ratio eſt, quia cùm huiuſmodi procurator in cauſa ſit, vt conſeruator alienam iuriſdictionem vſurpet, & alium iniuſtè vexet; par eſt vt excommunicationis pœna puniatur.

Hoc tamen limitandum eſt, modò conſeruator non habeat priuilegium cognoſcendi de huiuſmodi actibus; cùm enim conſeruator Summi Pontificis priuilegio conſtituatur, attendenda ſunt verba priuilegij, cuius vſu conſeruator non delinquit, niſi terminos in eo ſibi præſcriptos excedat, conſequenter, neque pars, quæ id fieri procurat, pœnam excommunicationis meretur, tunc enim procuratio non eſt mala, cùm actus procuratus, cuius intuitu procuratio prohibetur, non ſit malus, vt bene Nauarrus *cap. 27. numero 125.* Suarez *disputat. 23. ſect. 4. num. 10. ad finem.* Filliucius *tractatu 14. cap. 4. quæſito 6. numero 58. ad finem.* Moneta *de conſeruatoribus cap. 7. numero 587. ad finem quæſiti 12. & num. 605.*

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm procurans excommunicationem contrahat, antequam conſeruator intromittat ſe in aliis, quàm in manifeſtis iniuriis, ſeu in aliis, quæ iudicialem indaginem requirunt, & ſub ipſius poteſtatem non cadunt.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia excommunicatio non incurritur, niſi adſit effectus conſummatus, cuius intuitu actio prohibetur: procuratio autem prohibetur ratione iuriſdictionis, quam ſibi conſeruator vſurpat, excedendo limites ſuæ poteſtatis. Ita Nauarrus *cap. 27. n. 125. verſic. decimaſexta.* Moneta *loco citato, num. 587. & 605.* Suarez, Filliucius *locis cit.* Sayrus *lib. 3. cap. 35. num. 4.* vbi plures alios DD. refert.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius excommunicationis eſt pars, procurans vt conſeruator ſcienter ſe ingerat in iis, ad quæ ipſius iuriſdictio non extenditur, vt patet ex ipſo textu.

5 Ex quo ſequitur primò hanc cenſuram non eſſe vniuerſalem, nec cadere ſuper quoſcumque procurantes, ſed ſolùm ſupra partem, quæ eſt pars in iudicio. Quamobrem alij, qui non ſunt partes, non afficiuntur excommunicatione, procurando vt conſeruator ſe intromittat in iis, quæ ſub ipſius iuriſdictionem non cadunt. Ita Nauarrus *loco citato*, Caietanus *verb. excommunicatio cap. 60.* Sayrus *loco citato*, Moneta *num. 584.* Suarez, & Filliucius *locis citatis*, & alij communiter.

Secundò Epiſcopum, qui tanquam pars prædicta fieri procurat, affici excommunicatione, quia Epiſcopi non excipiuntur ab excommunicationibus latis generaliter. Ita Moneta *numero 585.* & alij communiter. Idem ſentiendum putat Moneta *numero 596.* de vniuerſitate, ſeu collegio, & eius ſyndico; quamuis enim vniuerſitas vt ſic non excommunicetur, nihilominus ſinguli de vniuerſitate afficiuntur excommunicatione, ſi delictum ſub excommunicatione prohibitum committant; ſed de hac re ſufficienter egi *de cenſuris in genere.*

TERTIA PROPOSITIO.

PArs, quæ præfatam excommunicationem contraxit, beneficium abſolutionis obtinere non poteſt, antequam expenſas parti, quam indebitè vexauit, integrè compenſet, vt in textu dicitur, niſi fortè alicui maior facultas à Sede Apoſtolica conceſſa ſit, vt patet ex dictis *de cenſuris in communi*; præſtita verò integra ſatisfactione, poteſt iure communi à quolibet confeſſario approbato abſolui, quia Summus Pontifex abſolutionem in hoc caſu non reſeruat, licèt contrarium doceat Moneta *de conſeruatoribus cap. 7. quæſ. 12. num. 591.*

Quæ hactenus dixi, pertinent ad partem, quæ procurat vt conſeruator intromittat ſe in iis, quæ ipſius facultatem excedunt. Hac tamen occaſione, vt maior in hac re cognitio habeatur, cenſui nonnulla circa conſeruatoris officium ſpectantia paucis explicare, quamuis de hac re fuſiùs egerit Moneta *in tractatu de conſeruatoribus.*

6 Dubium eſt primò, quiſnam eſſe poſſit conſeruator.

Reſpondeo iuxta diſpoſitionem huius textus, debere eſſe Epiſcopum, aut Epiſcopo ſuperiorem, aut Abbatem, aut alium habentem perſonatum, vel dignitatem in Cathedralibus, vel Collegiatis, ſic enim dicitur *in cap. hac conſtitutione, de offic. leg.*

Ex quo infertur, gloſſa *in eodem cap. verſic. obtinentem,* Canonicos Eccleſiæ Collegiatæ, aut etiam Canonicos Eccleſiæ Cathedralis, non poſſe eſſe conſeruatores, iuxta diſpoſitionem huius capitis, quia non dicuntur habere dignitatem, quamquam poſſunt eſſe delegati. Ita communiter DD. quos citat, & ſequitur Moneta *de conſeruatorib. cap. 5. num. 117.*

7 Secundò dubium eſt, quandiu duret, & quando finiatur conſeruatoris officium.

Reſpondeo durare vſque ad terminum in priuilegio præſcriptum. Quamobrem ſi priuilegium conceſſum eſt vſque ad quinquennium, vltra quod, regulariter loquendo, concedi non ſolet, vt multis probat Moneta *de conſeruatoribus*

*ſeruatoribus cap.*10. *quaeſ.*6. *num.*323. elapſo quinquennio, ceſſat etiam quoad negotia cœpta. Ratio eſt, tum quia iuriſdictio limitata ad certum tempus, eo elapſo expirat. *cap. de cauſis, de offic.deleg. & cap. ſi propter ſua debita. verſic. quinquennium, de reſcript. lib.* 6. tum quia ſi quoad negotia cœpta non expiraret, ſequeretur dari poſſe caſum, in quo iuriſdictio conſeruatoris protraheretur vſque ad aliud quinquennium,& vltrà, quod videtur contra Summi Pontificis voluntatem, tum quia permiſſum ad tempus, poſt illud cenſetur prohibitum. *l.*1. §. *ſi mulier. ff. de liberis agnoſcendis.* Ita probabilius putat Geminianus hîc *verſic. officium*, Ioannes Andreas *ibidem*, Alterius *in tractatu de cenſuris tom.*2. *de ſuſpenſ. diſput.*14. *cap.*2. *verſic. dubitat.* Rota Romana, Crauetta, Tiraquellus, & alij, quos citat & ſequitur Moneta *de conſeruatoribus cap.*10. *num.*334.

Obiicies, officium conſeruatoris non expirat morte concedentis priuilegium quoad negotia cœpta, vt expreſsè decernitur *in cap. hac conſtitutione, de officio leg.* vt multis oſtendit Moneta *de conſeruatoribus cap.* 10. *quaeſ.* 2. ergo neque lapſu termini expirat, quoad negotia cœpta.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia in præcitato cap. præſcribitur, vt officium conſeruatoris non expiret morte concedentis,quoad negotia cœpta, ſed quoad alia. Imò conſeruatorias litteras regularium non expirare morte concedentis, etiam quoad negotia non cœpta, multis probat Moneta *de conſeruatoribus, cap.*10. *num.* 327. *quaeſito* 6. non eſt autem argumentandum à morte concedentis, ad terminum in priuilegio præfixum, nam à diuerſis, & diſparatis non valet illatio, *l. Papinianus exuli*, ſæpiùs citata, *ff. de minor.*

QVARTA PROPOSITIO.

8 Conſeruator excedens ſuæ poteſtatis limites, afficitur pœna ſuſpenſionis per annum ab officio, modò ſcienter excedat. hæc propoſitio patet ex verbis textus, initio relatis.

Quos autem effectus pariat ſuſpenſio ab officio, explicatum eſt *in tractatu de cenſuris in genere, quaeſt. de ſuſpenſione*, & de hac re in ſpecie, fusè agit Moneta *de conſeruatoribus cap.*7. *quaeſ.*12. *num.*561. aliqui enim putant ſuſpendere ſolùm ab officio conſeruatoris,vt in eo puniatur, in quo deliquit. Suarez verò *diſp.*31. *ſect.*3. *num.*17. Moneta *loco citato, num.*561. & alij arbitrantur, ſuſpendere ſimpliciter ab officio: hoc enim importat nomen ſuſpenſionis ab officio abſolutè prolatæ. Sed prima opinio ſuſtinenda eſt poſt conſtitutionem Gregorij XV. in qua dicitur, *ab officio conſeruatoris.*

9 Rogabis primò,vtrùm Epiſcopus conſeruator,à Summo Pontifice conſtitutus,incurrat iſtam ſuſpenſionis pœnam, ſi poteſtatem conſeruatoris excedat.

Reſpondendum videtur negatiuè, quia Epiſcopi non afficiuntur cenſura ſuſpenſionis, niſi ſpecialiter ſint expreſſi, *cap. quia periculum, de ſentent. excommunicat. lib.*6. in hac autem pœna non ſunt expreſſi, licèt de ipſis in præcedentibus mentio fiat, dum agitur de iis qui conſeruatores conſtituendi ſunt. Ita Alterius *loco citato, verſic. ſed de hac ſuſpenſione.* Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 3. *num.* 17. Filliucius *tract.*17. *cap.*6. *num.*118. contra Monetam *loco citato quaeſ.*12. *num.*571. An autem Cardinalis, aut ſubconſeruator hac cenſura ligetur, explicabo infra,in explicatione ſuſpenſionum in particulari.

10 Rogabis ſecundò, vtrùm conſeruatores, Epiſcopo inferiores,in hanc cenſuram incurrant, ſi limites ſuæ poteſtatis ex ignorantia excedant.

Reſpondeo negatiuè, etiamſi ignorantia ſit craſſa, ſupina,& affectata,modò non adſit ingens temeritas. Ratio eſt, quia in textu ponitur particula *ſcienter*. Ita Sanchez & alij, quos alibi retuli. Suarez *diſput.*31. *ſect.*3. *num.*17. Filliucius *tract.*17. *num.*118. Moneta *cap.*7. *quaeſ.*12. contra gloſſam hîc *verbo ſcienter*, Alterium *loco cit. verſic. gloſſa tamen*, & alios.

11 An autem quis præſumatur ſciens, vel ignorans, diſſenſio eſt inter DD. Ego exiſtimo contra Monetam *loco citato, num.*578. & alios præſumi ſcientem, quia nemo præſumitur ius commune, & ea quæ ad proprium pertinent officium, ignorare. Quomodo autem probetur ignorantia, alibi docui, cum Maſcardo *verbo ignorantia*, & *v. ſcientia.* Menochio *præſumpt.*21. *& ſeqq. lib.*6. & aliis.

12 Rogabis tertiò, vtrùm annus, in quo ſuſpenſus remanet conſeruator,poteſtatis ſuæ terminos excedens,debeat eſſe continuus.

Reſpondeo affirmatiuè, quia in dubio tempus intelligitur continuum, gloſſ. ſing. *in rubr. ff. de diuerſ.* Moneta *loco citato, num.*616. Sanchez, Barboſa, & alij, quos alibi retuli.

Addo annum debere eſſe completum,etiam quoad vltimum diem, nam tempus ſaltem in materia odioſa completum eſſe debet de momento ad momentum, vt ex *l.*3. §. *minorem. ff. de minoribus*, & aliis iuribus alibi docui cum Sanchez, & aliis, quibus adde in ſpecie Monetam *loco citato, num.*617.

Verùm ſi conſeruator, intra illum annum ſuſpenſionis, iterum delinquat, excedendo limites ſuæ poteſtatis, ſtatim incipit annus ſecundæ ſuſpenſionis; cùm enim ſuſpenſio ipſo facto incurratur, debet ſtatim ſuum effectum ſortiri, etiamſi alioquin ſuſpenſus, alia de cauſa ſimili ſuſpenſione teneretur. *Clement. cum ſit.* vbi gloſſa *verb. ſequentes, de magiſt.* Ita Franchus *cap. eos, qui, de tempor. ordin. lib.* 6. Geminianus *ibidem*, Alterius *loco citato*, & alij.

Quot autem dies complectatur annus, licèt in biſſextum incidat, patet ex dictis *de ſuſpenſ. p.*3. *num.* 3. *& ſeq. & de ſacramento Ordinis, & infrà de ſuſpenſionibus.*

PVNCTVM XXXVI.

De excommunicatione contra eos, qui aliquid confingunt, vel fraudem committunt, vt iudex ad fœminam perſonaliter ſe conferat,ad eius teſtimonium ſuſcipiendum.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Fingens, vel fraudem committens, vt iudex ſe perſonaliter conferat ad fœminam, non ligatur excommunicatione effectu non ſecuto.*
4 *Iſta excommunicatio incurritur, ſiue inducatur iudex Eccleſiaſticus, ſiue laicus.*
5 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
6 *Fœmina confingens aliquid vt iudex ad ipſam perſonaliter ſe conferat, excommunicationem incurrit.*
7 *Iudex confingens caſum quo ſe transferat ad fœminam vt ipſius teſtimonium excipiat, excommunicationem incurrit.*
8 *Iudex non incurrit excommunicationem ſi ipſe non confingat caſum accedendi ad fœminam cauſa teſtimonij, ſed accedat ob alterius deceptionem.*
9 ... *& hoc verum eſt,etiamſi ad alterius fictionem aduertat.*
10 *Non ſolum confingens caſum,verum etiam eum ab alio conſilium proponens iudici, excommunicationem incurrit.*

1 In *cap. mulieres, de iudicijs in* 6. ob honeſtatem, & decentiam ſtatuitur ne fœminæ perſonaliter in iudicium, ad ferendum teſtimonium, accedere cogantur, exceptis caſibus in iure expreſſis; ſed cùm neceſſarium fuerit

fuerit earundem teſtimonium, decernitur, vt iudex expenſis partis producentis fœminas in teſtimonium, ad eas tranſmittat tabellionem, aut aliam perſonam idoneam, vel vt ipſemet accedat, quoties teſtimonium mulieris per alium excipere non poteſt; verùm ſi fingatur caſus, aut fraus committatur, vt iudex perſonaliter ſe conferat, fictor, vel fraudator ipſo facto pœnam excommunicationis incurrit, vt patet ex verbis textus, ibi, *prouiſo quòd caſus huiuſmodi (videlicet, vt iudex vadat perſonaliter) non fingatur, nec fraus interueniat in hac parte, alioquin fictor huiuſmodi, vel fraudator ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.*

Circa iſtam excommunicationem duo principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu ob quam actionem excommunicatio incurratur.

Secundò, quónam ſit ſubiectum, ſeu contra quas perſonas lata ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt fictio, ſeu actio fraudulenta, ob quam iudex perſonaliter ſe confert ad fœminam interrogandam. Hæc propoſitio patet ex verbis textus iam relatis.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm fictio, vel fraus ſit materia huius excommunicationis, etiamſi effectus non ſequatur, id eſt, vtrùm fingens caſum, vt iudex ad fœminam perſonaliter ſe transferat, in hanc cenſuram incidat, antequam iudex re ipſa perſonaliter vadat, fœminam per ſe ipſum interrogaturus.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia cenſura non incurritur, donec adſit effectus conſummatus, & completus, ſeu donec adſit actio ſub cenſura prohibita, & punita; actio autem hîc punita, & prohibita completur, & conſummatur, in acceſſu ad fœminam.

Hoc tamen limita primò, modò iudex re ipſa ad fœminam perueniat, etiamſi poſtea nolit eam interrogare; nam acceſſu ad fœminam conſummatur actio hîc prohibita. Ita Caietanus *verb. excommunicatio cap.* 59. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 125. *verſic. decima octaua.* Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 4. *num.* 13. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 4. *quæſito* 8. *num.* 60. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 13. & alij.

Secundò limita, modò iudex, ob illius fictionem, vel fraudem, re ipſa accedat: nam ſi ſolùm ſua malitia accedat, ſeu omnino decreuerat accedere antequam caſus aliquis confingeretur, cenſura non incurritur ab eo, qui caſum confingit. Ratio eſt, quia non influit in effectum.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm præfata fictio, vel fraus ſit materia iſtius excommunicationis, ſiue inducatur iudex Eccleſiaſticus ad perſonalem acceſſum ad fœminam, ſiue laicus.

Reſpondeo affirmatiuè, quia textus generaliter loquitur, & Summus Pontifex, tanquam vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor, poteſt in iis, quæ ad bonos mores pertinent, modum ſæcularibus iudicibus præſcribere. Ita Nauarrus, Suarez, & Filliucius *locis citatis.* Angelus, Syluester, Tabiena & alij apud Sayrum *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 13.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Qvilibet fingens caſum, aut fraudem committens, vt iudex ad fœminam accedat, ad illam interrogandam, excommunicationem incurrit. Hæc propoſitio conſtat ex verbis textus generalibus, & indeterminatis, ibi, *fictor huiuſmodi, vel fraudator.*

Hinc ſequitur primò, eum, qui fœminam in teſtem produxit, aut etiam alium quemcumque, qui caſum confingit, vt iudicem inducat ad transferendum ſe perſonaliter ad fœminam, ligari vinculo huius cenſuræ, hic enim dicitur deceptor, & fraudator. Ita communiter Doctor. Idem dic ſi plures confingant caſum, vel fraudent.

6 Secundò fœminam ipſam, quæ fingit, & decipit, vt iudex ad eam perſonaliter vadat, huic cenſuræ ſubiici; quia textus generaliter loquitur, & verba maſculini generis concipiunt etiam fœmininum in iis, quæ in legibus diſponuntur, vt alibi ſæpiùs probatum eſt. Ita Suarez *loco citato, num.* 14. & Filliucius *num.* 60.

Nec obſtat hunc textum videri inductum in fauorem ipſarum fœminarum, vt ipſarum pudicitiæ conſulatur. Reſpondetur enim textum generaliter latum eſſe, non ſolùm ad ſeruandam fœminarum pudicitiam, verùm etiam, vt iudicium ritè, & honeſtè exerceatur.

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ſi ipſe iudex confingat caſum, vt poſſit ad fœminam ſe transferre, cauſa ipſius teſtimonij excipiendi, reus ſit huius excommunicationis.

Reſpondeo affirmatiuè, modò re ipſa accedat. Ratio eſt, quia excommunicatio abſolutè fertur contra quemlibet confingentem caſum, aut fraudantem. Ita Suarez *num.* 13. & Filliucius *num.* 60.

8 Secundò dubium eſt, vtrùm iudex in hanc cenſuram incurrat, ſi cauſam accedendi ad fœminam non confingat, ſed ob alterius fraudem, & deceptionem accedat.

Reſpondeo negatiuè; quia excommunicatio non eſt lata ſimpliciter in accedentem, ſed in eum, qui ſua fictione, aut fraude in cauſa eſt, cur iudex ad fœminam perſonaliter vadat. Ita communiter DD.

9 Maior difficultas eſt, vtrùm iudex præfatam excommunicationem contrahat, ſi conſcius ſit fictionis, & fraudis alterius, à quo ſinit ſe decipi. Ratio dubitandi eſt, quia qui nouit fraudem, & non impedit, cùm alioquin teneatur impedire, cenſetur ad eam concurrere, & velle ſeipſum decipere, aut ſaltem fœminam decipit, dum ad eam ſub eo prætextu accedit: qui autem concurrit ad huiuſmodi fictionem, vel fraudem, excommunicationis pœna ligatur. His minimè obſtantibus,

Reſpondeo iudicem, qui poſitiuè non cooperatur ad fictionem, vel fraudem, ſed ſolùm ſinit ſe ea deceptione induci ad accipiendum perſonaliter teſtimonium à fœmina, vinculo huius excommunicationis non obſtringi; quia ipſe, propriè loquendo, non dicitur fictor, vel fraudator, quamuis malè faciat, alterius fraudem permittendo, & eius deceptione vtendo. Ita Nauarrus *loco cit.* vbi teſtatur de communi, Suarez, Filliucius, & alij *locis citatis.*

Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi: permiſſio enim fictionis non eſt fictio.

10 Tertiò dubium eſt, à quónam excommunicatio incurratur, dum quis caſum confingit, & alter eum proponit iudici.

Reſpondeo ab vtroque incurri. Ratio eſt, quia primus dicitur fictor, & alter fraudator. Ita Suarez, Filliucius, Sayrus, & alij *locis citatis.*

Exiſtimo tamen eum, qui caſum ab alio confictum proponit iudici cognoſcenti caſum non eſſe legitimum, ſed excogitatum, vanum, & fictitium, ab hac cenſura excuſari; quia is, propriè loquendo, non eſt fraudator, cùm ſcienti, & volenti fraus, & iniuria non fiat, nec dicitur fictor, cùm ipſe caſum non inuenerit. Quamquam fortè dici poſſet hunc non vocari fraudatorem reſpectu iudicis, ſed reſpectu fœminæ, vel iudicij, cuius honeſtati, decentiæ, & integritati Summus Pontifex intendit in hoc canone conſulere.

PVN

PVNCTVM XXXVII.

De excommunicatione contra magiſtros, & ſcholares Academiæ Bononienſis, qui aliorum hoſpitium conducunt infra tempus conductionis ſine licentia inquilinorum.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Magiſtri & ſcholares Academiæ Bononienſis excommunicationem incurrunt conducendo hoſpitium aliorum ſcholarium abſque ipſorum licentia ante finitum conductionis tempus.*
3 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
4 *Scholaris Academiæ Bononienſis conducens alterius domum abſque ipſius damno ante finitum locationis tempus non incurrit excommunicationem.*
5 *Iſta excommunicatio afficit ſolum magiſtros & ſcholares Academiæ Bononienſis, non verò aliarum vniuerſitatum.*
6 *Iſta excommunicatio non eſt reſeruata.*

1 ISta excommunicatio habetur *in cap. ex reſcripto*, quod eſt primum, *de locato, & conducto*, ibi, *Nullus magiſtrorum, ſiue ſcholarium ſuper conducendis aliorum hoſpitijs in læſionem, vel præiudicium habitantium, audeat hoſpitem conuenire, niſi prius conſtiterit tempus conductionis elapſum, vel inquilini in hoc ſuum fauorem præſtiterint, & conſenſum.*

2 Ex quo licet inferre primò, ſubiectum iſtius excommunicationis eſſe tantummodo magiſtros, & ſcholares; quia de his tantùm loquitur præcitatus textus. Quamobrem mercatores, vel alij non afficiuntur iſta excommunicatione, ſi domos ante finitum locationis tempus conducant. Idem ſentio de procuratoribus, ſcriptoribus, & aliis; quia iſti non veniunt nomine ſcholarium. Et hoc probabile cenſeo etiam de illis, qui ſcholaribus inſeruiunt, & priuilegiis ſcholarium gaudent: iſti enim non ſunt ſcholares, neque magiſtri, vt ſuppono, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. Contrarium in hoc vltimo caſu ſentire videtur gloſſa *in cap. ex reſcripto. §. ſcholarium, de locato, & conducto*, cuius opinio valde probabilis eſt, vt in ſimili dicam de excommunicationibus latis in fauorem religioſorum.

3 Secundò materiam iſtius excommunicationis eſſe conductionem factam in damnum magiſtrorum, vel ſcholarium ibi inhabitantium.

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta excommunicatio afficiat eos, qui ante finitum locationis tempus, domum, quam ſcholaris inhabitat, conducit abſque vllo damno priorum ſcholarium, vt ſi debitam cautionem præſtet de nulla moleſtia inferenda ſcholari ante finitum locationis tempus, aut etiam ſi promittat, & obliget ſe ad non expellendum ſcholarem, ſi ipſe, finito locationis tempore, voluerit eandem domum eodem pretio retinere.

Reſpondeo non afficere, ſi re ipſa nullum inferat primis ſcholaribus, ſiue magiſtris damnum. Ratio eſt, quia excommunicatio præfati capitis afficit ſolùm conducentes aliorum hoſpitia in læſionem, & præiudicium habitantium, vt ex verbis textus apparet, ibi, *in læſionem, vel præiudicium.*

5 Secundò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio non ſolùm cadat ſupra magiſtros, & ſcholares Academiæ Bononienſis, verùm etiam ſupra magiſtros, & ſcholares aliarum Academiarum, & vniuerſitatum. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt, quia eadem in omnibus ratio militat, vt tranquillitas, & quies in omnibus vniuerſitatibus ſeruetur.

Sed his non obſtantibus dicendum eſt, iſtam excommunicationem cadere ſolùm ſuper magiſtros, & ſcholares Academiæ Bononienſis. tum quia Summus Pontifex in præfato cap. confirmat excommunicationem in hac eadem re latam à duobus Legatis Apoſtolicis, qui cenſuram tulerant contra præfatos magiſtros, & ſcholares. tum quia in materia pœnali non valet argumentari à pari, nec eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem, vt bene obſeruat Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 3. num. 5.* Filliucius *tract. 14. cap. 3. quæſito 6.* Nauarrus *in manuali cap. 27. num. 114.* Palud. Angelus, Sylueſter, & alij communiter, quos citat, & ſequitur Saytus *lib. 3. cap. 35. num. 1.*

6 Tertiò dubium eſt, vtrùm præfata excommunicatio ſit reſeruata.

Reſpondeo negatiuè; quia nullum in præfato cap. reſeruationis verbum continetur. idem dicendum eſt de præcedentibus ferè omnibus excommunicationibus, quas in hac quæſtione explicaui.

PVNCTVM XXXVIII.

De excommunicatione contra diuinatores, exercentes ſortilegia, inuocantes dæmonem, aut conſulentes diuinatores, &c.

1 *Diuinatores exercentes ſortilegia, & his ſimiles, non ligantur ipſo facto excommunicatione, iuxta probabiliorem ſententiam.*
2 *Si verò aliquid contra fidem ſentiant, ligantur excommunicatione.*
3 *Diuinationem, ſeu natiuitatem faciens, quas pœnas incurrat.*
4 *Natiuitates hominum, vel iudicia faciens circa futuros effectus contingentes, reus eſt Aſtrologiæ iudiciariæ, ſi abſolutum ferat iudicium.*
5 *Prædicens ex aſtris præcipuè futuros effectus contingentes excommunicationem incurrit.*
6 *Conjecturas probabiles faciens ex aſtris & ex alijs cauſis non grauiter peccat.*

QVamuis ego ſentiam, iſtam excommunicationem non eſſe ipſo iure latam, nihilominus quia magna inter Doctores controuerſia eſt, vtrùm diuinatores, incantatores, aliíque ſimiles, excommunicatione ligentur, hanc difficultatem ſilentio prætereundam non cenſui.

1 Prima ſententia affirmatiua eſt Martini Delrij *lib. 4. diſquiſit. cap. 2. quæſt. 7. ſect. 4.* Reginaldi *lib. 17. num. 167.* Viualdi *in candelabro, excomm. 45. de excommunic. nulli reſeruatis*, & hanc ſententiam probabilem putat Suarez *tom. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 19. num. 5.* & alij.

Probatur primò ex *cap. 1. cauſa 26. quæſt. 5.* vbi dicitur, *ſi quis ariolos, aruſpices, vel incantatores obſeruauerit, aut philacterijs* (id eſt, chartis, in quibus continentur incantationes, teſte gloſſa *ibidem*) *vſus fuerit, anathema ſit.*

Secundò ex *cap. aliquanti, 26. quæſt. 5.* vbi ſermo eſt de auguriis, & diuinationibus, ibique ſic habetur: *hæc quicunque clericus, aut laicus detectus fuerit vel conſulere, vel docere, ab Eccleſia habeatur extraneus.*

Tertiò ex Bulla 13. Ioannis XXII. quæ incipit, *ſuper illius*, in qua Summus Pontifex excommunicat omnes, & ſingulos, qui præſumunt dæmones inuocare, aut illis imagines fabricare, aut eos in re aliqua alligare; his enim actionibus explicatis, Summus Pontifex in hæc verba loquitur. *Nos in omnes, & ſingulos, qui contra ſaluberrima monita, & mandata facere, de prædictis quicquam præſumpſerint, excommunicationis ſententiam promulgamus, quam ipſos incurrere volumus ipſo facto.*

Quartò ex Leone X. in Bulla 7. quæ incipit, *ſuperna diſpoſitionis*, vbi §. 41. *verſic. & cum*, Summus Pontifex ſic effatur; *& cum ſecundum leges ciuiles, & ſacrorum canonum cenſuras, ſortilegia per inuocationem dæmonum, incantationes, ac diuinationes, ſuperſtitionéſque prohibita ſint, ſtatuimus,*

decernimus, ac ordinamus, vt clerici, qui in præmiſſis culpabiles inuenti fuerint, arbitrio ſuperiorum infamia notentur; ſi verò non deſtiterint, deponantur, atque in monaſterium ad tempus arbitrio ſuperioris præfiniendum detrudantur, beneficijs, & officijs Eccleſiaſticis priuentur; laici verò vtriuſque ſexus excommunicationis, & alijs pœnis iuris, tam ciuilis, quàm canonici, ſubiaceant.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, negat vllam excommunicationem in præfatos delinquentes ipſo facto latam extare. Ratio eſt, quia nullum ius affertur continens excommunicationem ipſo iure latam, vel ſi aliquod ius afferri poteſt continens cenſuram ipſo iure impoſitam, ea tamen adhuc vſu recepta non eſt. Ita Azor 1. *parte lib. 9. cap. 26. quæſito* 3. Leſſius *lib. 2. cap. 43. dub. 5. num. 29.* Suarez *loco citato, num. 6.* Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 38. num. 91.* Toletus *lib. 1. cap. 41. num. 3. in nouis.* Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæſito 11. num. 97. verſic. tertia*, & alij.

Ad rationes primæ ſententiæ facilis eſt reſponſio.

Ad primam reſp. primò illam excommunicationem vſu receptam non fuiſſe. Secundò reſpondet Sanchez *loc. cit.* & alij, illa verba importare excommunicationem ferendam, non autem latam, quia verbum, *anathema ſit*, eſt futuri temporis optatiui modi. Aut ſaltem dubitatur, an ſit futuri temporis modi optatiui, vel temporis præſentis ſubiunctiui modi; in dubio autem mitior interpretatio facienda eſt in materia pœnali. Verùm hæc reſponſio mihi non probatur, vt docui *de legibus diſp. 3. quæſt. 5. puncto 3. num. 22.*

Ad ſecundam reſp. illa verba eſſe futuri temporis. Secundò non conſtare, an contineant completam excommunicationis pœnam.

Ad tertiam reſpondent Sanchez, & Suarez *locis citatis*, Bullam Ioannis XXII. non cenſeri ſufficienter promulgatam, cùm inter ipſius Extrauagantes in corpore iuris inſertas non habeatur. Verùm hæc reſponſio reiici poſſet, dicendo illam extare in Bullario; conſequenter inde argumentum ſumi poſſe de legitima ipſius publicatione. Ego verò cum Filliucio, Toleto, & alijs reſpondeo præfatam Bullam vſu receptam non fuiſſe. Eadem reſponſio accommodari debet quartæ rationi deſumptæ ex Bulla Leonis X. Ita Filliucius, & Toletus *locis citatis*, Caietanus, Nauarrus, Suarez, & alij, aſſerentes nullas ferè cenſuras in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. latas, vſu receptas fuiſſe.

Ex dictis igitur conſtat diuinatores, incantatores, maleficos, & his ſimiles non affici excommunicatione.

2 Hoc tamen intellige, modò non ſentiant aliquid contra fidem; tunc enim perſpicuum eſt ipſos eſſe hæreticos, & excommunicationem contra hæreticos latam incurrere quoties errorem aliquo ſigno externo ſufficienter manifeſtant, iuxta dicta de hæreſi in Bulla Cœnæ Domini *quæſt. 2.* Ob id confeſſarij, antequam huiuſmodi incantatores, vel dæmonis adoratores abſoluant, interrogare debent, an aliquid contra fidem ſenſerint, & errorem exteriùs indicauerint; quamquam adorator dæmonis, actu ipſo adorationis, ſufficienter indicat errorem, niſi re ipſa aliter in mente ſentiat, credens dæmoni honorem non deberi.

An autem diuinatores, incantatores, & alij grauiter peccent, etiamſi aliquid contra fidem non ſentiant, conſtat ex dictis *de legibus diſput. 3. quæſt. 5. puncto 3. num. 16. & ſequentibus.*

3 Maior difficultas eſt, quid ſentiendum ſit de illis, qui diuinationes, & natiuitates faciunt. Dubium enim eſt, vtrùm aliquam culpam, vel pœnam incurrant; & quanquam iſtius difficultatis ſolutionem innui *de legibus diſp. 3. quæſt. 5. puncto 3.* nihilominus peculiarem difficultatem faceſſit Bulla 17. Sixti V. incipit, *Cœli, & terra creator*, quam hic tradendam, & explicandam duxi; hæc autem Bulla non ſolum refertur in Bullario *tom. 2. fol. 510.* verùm etiam à Stephano Quaranta *v. Aſtrologia iudiciaria*, Antonio Naldo *v. Aſtrologus num. 3.* Suarez ex parte *tom. 1. de irreligioſitate lib. 2. cap. 11. num. 34.* à Molfeſio, & ab alijs DD.

Vt hæc difficultas ritè explicetur, aduertendum eſt, iudicium Aſtrologorum ex aſtris, aut ferri circa inclinationes hominum naturales, aut circa futuros effectus contingentes, ab humana voluntate pendentes. In hac difficultate ſermo nobis non eſt de iudicio circa inclinationes hominum; nam aliquale iudicium de huiuſmodi propenſionibus, & inclinationibus trahi poſſe ab aſtris, communis Doctorum opinio affirmat, quam ego ſecutus ſum *loco cit. num. 10.* cum Sanchez, Suarez, Reginaldo, & aliis.

Ratio eſt primò, quia ex cauſis naturalibus conijcere poſſumus naturales ipſarum effectus, inclinationes autem hominum ſunt effectus naturales ex aſtris prouenientes. Aſtra enim ex communi DD. ſententia influunt in corpora; conſequenter ſunt cauſa inclinationis, quæ in homine gignitur, iuxta varium aſtrorum influxum, & naturalem corporis diſpoſitionem.

Secundò, quia nullo iure vetita eſt huiuſmodi prædictio, modò non certius affirmetur, quàm ex aſtris, & naturali influxu coniici poſſit. Neque obſtat conſtitutio Sixti V. citata, quia loquitur ſolùm de iudicio circa futuros effectus contingentes, ab humana voluntate prouenientes, vt patet ex illis verbis, *exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus, fortuitiſque caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid euenturum affirmare audent*, &c.

Dubium ergo non eſt de prædictione circa inclinationes, ſed circa futuros euentus, vtrùm ſcilicet huiuſmodi prædictio ſub graui culpa prohibeatur ab Eccleſia, præſertim in præcitata Sixti V. Bulla.

Prima ſententia eſt affirmantium, Bullam Sixti V. ſolùm pro foro externo latam eſſe; non autem in foro conſcientiæ obligare. Ratio eſt, quia non dirigitur ad Aſtrologos, ſed ad Inquiſitores hæreticæ prauitatis, vt iudicialiter procedant contra facientes iudicia, & natiuitates, etiamſi ea quæ aſſerunt, ſolùm ſub dubio, & probabiliter euentura teſtentur. Ita Andreas Molfeſius *in ſumma tract. 11. cap. 7. num. 120.* Naldus *v. Aſtrologus num. 4.* Pro eadem ſententia citatur Valentia, & Martinus Delrius apud Sanchez *loco ſtatim citando*, & quamplures alij apud Homobonum *in commentarijs tract. 6. quæſt. 22. verſ. 4.* Pro eadem refertur etiam Suarez *lib. 2. de irreligioſitate cap. 11. num. 34.* Sed ſi ritè videatur, hanc ſententiam non abſolutè ſequitur, ſed potiùs oppoſitam; eidem ſententiæ quamplures Theologos Romæ ſubſcripſiſſe aſſerit Molfeſius *loco cit.* vbi etiam teſtatur de conſuetudine.

Ex hac ſententia ſequitur, eum, qui iudicium, ſeu natiuitates facit, prædicens futura tenuiſſima ſola coniectura, ſeu ea ſola certitudine, qua cognoſci poſſunt per aſtra, non peccare mortaliter, quia in foro conſcientiæ id nullibi vetitum reperitur.

Secunda ſententia eſt, Bullam Sixti V. in vtroque foro militare, non ſolùm, dum futura certò prænunciantur, verùm etiam, dum Aſtrologus declarat ſe id non aſſeueranter affirmare. Ita Io. Salas 1. 2. *tract. 5. diſp. 2. ſect. 3. num. 36.* Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 38. num. 34.* Homobonus *loco cit.* Filliucius *tract. 24. cap. 4. puncto 3. num. 84. ad finem.* Verùm quid ego ſentiam duplici reſponſione aperiam.

4 Reſpondeo primò, facientem iudicia, vel natiuitates hominum circa futuros effectus contingentes, ab humana voluntate pendentes, reum eſſe Aſtrologiæ iudiciariæ, & ſuperſtitioſæ, vetitæ non ſolùm iure Eccleſiaſtico, verùm etiam naturali diuino, ſi de his effectibus abſolutum iudicium ferat. Ratio eſt, tum quia hæc cognitio viribus naturæ haberi non poteſt, vt conſtabit ex ſecunda reſponſione; ergo tacitè ex diſciplina dæmonis comparatur, tum quia futura contingentia in ſententia Ariſtotelis non habent determinatam veritatem; ergo certò ſciri,

aut

aut prædici non poſſunt. Deinde etiamſi futura contingentia determinatam habeant veritatem, vt Becanus 1. *p. cap.* 10. *quæſt.* 6. & alij quamplures Theologi fatentur; ea tamen ab hominibus vi naturæ cognoſci non poteſt, vt ſuppono ex notis Philoſophiæ, ac Theologiæ principiis; ſed ſolùm à Deo, qui eminentem habet cognitionem, & intellectum infinite perſpicacem, quem nulla veritas latere poteſt. Ab hac reſponſione nullum claſſicum Doctorem diſſentire arbitror, imò omnes concedere debent, facientem hoc pacto iudicia, & natiuitates, reum ſuperſtitionis eſſe, ob tacitum, vel expreſſum cum Dæmone pactum, & conuentionem. Addo excommunicationi contra hereticos latæ ſubiici, ſi errorem habeat contra fidem, illúmque exteriùs ſufficienter prodat, & manifeſtet, vt patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ.

5 Reſpondeo ſecundò, prædicentes ex aſtris præcisè futuros effectus contigentes, ab hominum voluntate pendentes, grauiter delinquere contra conſtitutionem Sixti V. non ſolùm, dum affirmant illos certò euenturos, verùm etiam dum probabiliter ſolùm coniectant, ſeu leui coniectura futuros prænunciant. Ita DD. ſecundæ ſententiæ. Ratio eſt primò, quia id apertè colligi videtur ex Bulla Sixti V. ibi: *ſtatuimus, vt contra facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus, fortuitis caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent; etiamſi id ſe non certò affirmare aſſerant, aut proteſtentur,* &c. *inquirant, & procedant, & in eos ſeuerius canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animaduertant.* Secundò, quia pœna non debetur, niſi ob culpam contra legem, ſed Summus Pontifex mandat huiuſmodi diuinatores acriter puniri pœnis canonicis; ergo ſupponit latam eſſe legem, qua diuinatio ex aſtris ſub culpa prohibetur, vel ipſe diuinationem tacitè prohibet: ad cognoſcendam enim legis obligationem non leuis coniectura deſumitur ex pœna Eccleſiaſtica contra tranſgreſſores impoſita, vt docui *de legibus diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 7. §. 4. *n.* 30. cum Nauarro, Paludano, Sayro, & aliis communiter. Tertiò, quia Sixtus V. in vtroque foro permittere videtur iudicium ab aſtris circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam, de quibus non poteſt certò aliquid iudicari, ſed ſolùm ſub dubio, & probabiliter; ergo etiam in vtroque foro prohibere videtur prædictiones circa humanas actiones, quæ minus ab aſtris pendent. Quartò quia, qui ex aſtris plus prædicit, quàm ex ipſis naturaliter cognoſci poſſit, ſuperſtitionis labem incurrit, tacitè enim Dæmonis opem implorat, ab eóque futurorum cognitionem implicitè comparare ſtudet; ſed qui actiones hominum, & euentus contingenter futuros certò, vel probabiliter ex aſtris prædicit, plus prædicit, quàm ex aſtris naturaliter cognoſci poſſit (aſtra enim remotiſſimæ cauſæ ſunt, & maiori ex parte hominibus ignotæ, vt bene argumentatur Suarez *loco cit. num.* 31.) ergo qui actiones hominum, & euentus contingenter futuros certò, aut probabiliter ex aſtris prædicit, ſuperſtitionis labem incurrit: ſuperſtitio autem ex ſuo genere mortale peccatum eſt, vt ſuo loco probaui. Quintò, quia *Ieremiæ* 10. dicitur, *a ſignis cœli nolite metuere.* ergo ſignum eſt, ex aſtris probabile iudicium ferri nõ poſſe; alioquin timor ab aſtris rationabiliter concipi poſſet. Sextò, quia ab aſtris non poteſt de inclinatione hominis cognitio certa haberi, ſed ſolùm leuiſſima, & tenuiſſima; ergo multo minus haberi poterit certa, vel probabilis cognitio de effectibus particularibus ab inclinatione prouenientibus, qui variis modis humana libertate, & ingenio impediri poſſunt, vt patet exemplo Socratis, qui cùm quidam Aſtrologus ipſum flagitiis, & facinoribus deditum eſſe dixiſſet, reſpondiſſe fertur, ſe talem futurum fuiſſe, niſi prauos animi motus, & turpes corporis paſſiones Philoſophia duce ſuperaſſet.

In hac reſponſione conueniunt DD. ſecundæ ſententiæ, nec diſſentit Suarez *loco cit.*

Addo non ſolùm præfatos Aſtrologos, & diuinatores peccare contra conſtitutionem Sixti V. verùm etiam eos, qui diuinatoribus cooperantur, vt ſi Aſtrologi prodant ſigna, vel horam natiuitatis indicent, ad iudicium, ſeu natiuitatem faciendam, etiamſi gratia obſequij amico præſtandi hæc faciant. Ratio eſt, tum quia in Bulla ſermo eſt non ſolùm de facientibus iudicia, & natiuitates, verùm etiam de cooperantibus, & quouis modo in eis ſe intromittentibus. tum quia, qui abſque iuſta cauſa facit opus ex ſua natura indifferens, quo alter abuſurus eſt, reus eſt delicti ab altero patrandi, vt patet ex regulis generalibus traditis *in tract. de peccatis*; tradentes autem huiuſmodi ſigna faciunt opus ex ſua natura indifferens, quo alter abuſurus eſt; nec ratio obſequij amico præſtandi tanti momenti cenſetur, vt iuſtam, & ſufficientem excuſationis cauſam exhibeat; neque ſimilis eſt obſequio famuli, qui vinculo iuſtitiæ erga dominum tenetur.

6 Dixi in ſecunda reſponſione *prædicentes ex aſtris præcisè*, vt aduerterem in Bulla Sixti V. aut alio iure non prohiberi probabiles coniecturas, quæ non à ſolis aſtris, ſed etiam ab aliis cauſis, & circunſtantiis particularibus deſumuntur, vt ſi non à ſolis aſtris, ſed etiam ab ipſa corporis complexione, diſpoſitione, ſeu temperamento perſonæ, ab actionibus hominis, aliiſque conſimilibus circunſtantiis probabilis coniectura ſumatur. Ratio eſt,

Primò quia, ſicut pater, cui explorati ſunt filij ſui mores, facile conijcit futuras ipſius actiones, & euentus; ita etiam Aſtrologus, naturali cognitione ductus, eoſdem probabiliter coniicere poteſt.

Secundò, quia hæc non dicitur diuinatio, ſed potiùs prouidentia, & Aſtrologia naturalis: diuinatio enim contingit, quando prænotio rerum futurarum, ſeu occultarum, quæ viribus naturæ ab homine cognoſci non poſſunt, per media indebita acquiritur, ſeu inquiritur, & procuratur, ex D. Th. 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 1. viribus autem naturæ comparari poteſt probabilis aliqua rerum futurarum, ſeu occultarum coniectura, examinatis cauſis particularibus; inſpectiſque ſimul aſtris, tanquam aliquid ad huiuſmodi coniecturam facientibus. Ita Suarez *lib.* 2. *cit. c.* 11. *n.* 31. *ad fin.* Leſſius *lib.* 2. *c.* 43. *dub.* 6. *num.* 42. *ad finem.* Sanchez *in opere morali lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 33. *ad fin.* & alij, quos retuli *de legibus loco cit. num.* 11.

Hinc patet quid dicendum ſit de illis, qui probabili huic coniecturæ aliquo modo cooperantur, indicando, e.g. natiuitatis horam, corporis diſpoſitionem, valetudinem, & ſimilia: quoties enim excuſantur Aſtrologi, à fortiori excuſati poſſunt præbentes illis materiam, & inſtrumenta.

Hæc tamen intellige, modò iſti effectus non pronuntientur, ſeu prædicentur certò, ſeu abſolute, e.g. hunc futurum eſſe diuitem, furem, tali morte hoc tempore, vel loco periturum, & ſimilia: hæc enim viribus naturæ ſciri non poſſunt, & Aſtrologi ſæpiſſime decipiuntur, etiam in ſui damnum, vt clarè conſtat ex facto Ioannis Galeatij Mediolani Ducis, qui, dum quidam Aſtrologus mortem ei in virili ætate ſecuturam prænunciaſſet, ab eodem quæſiuit, an ipſe Aſtrologus longiorem vitam traducturus eſſet, quod cùm affirmaſſet, Galeatius nulla interiecta mora, vinculo ad collum appoſito, Aſtrologum necari iuſſit. Hinc illud Marſilij Ficini *lib.* 4. *cap.* 36. Quantum Aſtronomi metiũtur, tantum Aſtrologi mentiuntur.

Ad rationem primæ ſententiæ reſponſio patet ex rationibus in ſecunda reſponſione allatis: licèt enim Bulla Sixti V. ad Inquiſitores immediatè dirigatur, vt ab ipſis puniantur, qui iudicia, & natiuitates circa hominum actiones faciunt; nihilominus tacitè afficit etiam ipſos Aſtrologos, qui præfatas natiuitates faciunt; cùm nullus puniri debeat, niſi ob delictum, præterita, vel præſenti lege vetitum.

Ex dictis igitur conſtat primò, prædicentem ab aſtris hominum inclinationem præcisè non peccare; modò

non certius aliquid affirmet, quàm ex aſtris coniiciatur, vt docui *num.* 30.

Secundò facientem iudicia, & natiuitates circa futuros effectus contingentes ab hominum voluntate pendentes, reum eſſe Aſtrologiæ iudiciariæ, vetitæ iure naturali diuino, vt probaui *in prima reſponſione num.* 4. Imò grauiter peccat contra conſtitutionem Sixti V. etiamſi futuros effectus contingentes probabiliter ſolùm coniiciat, & leui coniectura futuros prænuntiet, vt oſtendi *num.* 5. Secus ſi coniecturas deſumat non ſolùm ex aſtris, verùm etiam ex aliis cauſis, vt patet ex dictis *num.* 6. Ex quo etiam conſtat, quid ſentiendum ſit de cooperantibus ad huiuſmodi coniecturas, iudicia, vel natiuitates, vt in præcedentibus explicatum eſt.

QVÆSTIO III.

De excommunicationibus Papæ reſeruatis, quæ ſunt communes omnibus perſonis.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra ambientes Papatum, aut tractantes de electione futuri Pontificis, viuente adhuc Pontifice, eóque inconſulto.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Ambiens, ſeu procurans Papatum, incurrit excommunicationem etiamſi id faciat viuente Summo Pontifice.*
4 *Quid ſit* ambire, *& vtrùm ambiens poſt mortem Summi Pontificis ligetur excommunicatione ſaltem ſi per ſimoniam procuret.*
5 *Electionem Summi Pontificis attentans ipſo viuente, ſeu inconſulto, excommunicationem incurrit.*
6 *Summi Pontificis electionem conſulens non incurrit excommunicationem.*
7 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 PAulus IV. in Bulla 16. in ordine, quæ incipit, *cùm ſecundùm Apoſtolum*, ad euitandum periculum captandæ mortis Summi Pontificis, & alia incommoda, primo loco confirmat cenſuras, & pœnas quomodolibet latas contra eos, qui Papatum ambiunt, & ſimoniam ea occaſione committunt. Deinde tractantes de eligendo futuro Pontifice, inconſulto Pontifice viuente, non ſolùm excommunicat, verùm etiam priuat omnibus dignitatibus, officiis, fructibus, voce actiua, paſſiua, inhabiléſque ad ea omnia reddit, & infamiæ notam iniungit. Rurſus eaſdem cenſuras, & pœnas extendit ad eos omnes, qui conſilium, auxilium, opem, vel fauorem præſtant, aut alio quouis modo ſe immiſcent, niſi hoc, quàm primùm commodè poterunt, per ſe, vel per alium reuelarint. Denique contra impugnantes hanc Bullam excommunicationem ipſo facto imponit, & contra ipſos, tanquam ſchiſmaticos, & hæreticos inquiri mandat. Hæc omnia prolixiùs exprimuntur in præcitata Pauli IV. Bulla. Circa quam priùs explicabo materiam iſtius excommunicationis, & poſtea ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Bulla expreſſæ.

3 *Prima actio* eſt ambire, ſeu procurare Papatum, præſertim ſi hac occaſione, & eius cauſa ſimonia committatur: nam Paulus IV. confirmat cenſuras, & pœnas à Pontificibus, & conſiliis impoſitas contra ambientes hoc pacto Papatum: vna autem ex pœnis eſt excommunicatio, vt patet ex tertia Bulla Iulij II. quæ incipit, *cùm tam diuino, quàm humano iure*, quam infrà explicabo dum agam de excommunicationibus contra Prælatos, vbi etiam diſſeram de contentis in Bulla Gregorij XV.

Hinc ſequitur eum, qui Papa viuente procurat, ſeu quodammodo ſubarrhat ſuffragia Cardinalium, vt in futurum Papam eligatur, affici hac excommunicatione, quia dicitur ambire Papatum.

4 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit ambire Papatum.

Reſpondeo idem eſſe, quod inordinata cupiditate Papatum quærere; *ambitio* enim, ex S. Thom. 2. 2. *q.* 131. *artic.* 1. & aliis Doctoribus communiter, eſt inordinata cupiditas honoris, & dignitatis; tunc autem cupiditas inordinata eſt, dum quæritur dignitas mediis illicitis, ſeu prohibitis, vt in noſtro caſu, in quo vetitum eſt procurare Papatum viuente Pontifice ob periculum captandæ illius mortis. Dicitur autem *ambitus* ab ambiendo, id eſt, circumeundo, eo quòd ambiens dignitatem nunc iſtum, nunc illum adeat, vt dignitatem conſequatur; & hoc dicitur crimen adfectati honoris, vetitum *in l. Iulia ambitus*, à Caio Cæſare Octauiano, teſte Suetonio.

Secundò dubium eſt, vtrùm excommunicatio incurratur tam ab eo, qui Papatum ambit viuente Pontifice, quàm eo mortuo.

Reſpondeo ambientem Papatum viuente Pontifice affici excommunicatione Pauli IV. ambientem verò poſt mortem Pontificis ligari excommunicatione Iulij II. in Bulla, quæ incipit, *cùm tam diuino*, vbi excommunicationem tulit contra Cardinales, qui Sede vacante ſimoniacè eligunt, dando, promittendo, vel recipiendo. Eadem Bulla recepta fuit in Concilio Lateranenſi *ſeſſ.* 5. ſub Leone X. cum excommunicatione contra ſimoniacè procurantes poſt mortem vnius Pontificis eligi in futurum Pontificem. Vide Concilium Lateranenſe citatum, & infrà tradenda, *quaſt.* 7. *punct.* 1. vbi etiam explicabo Bullam Gregorij XV. prolixiùs tamen de hac re egi in meo tractatu *de electione Pontificis*.

Vtrùm verò exoptans Papatum grauiter peccet, præſertim ſi animaduertat alios eſſe digniores, ſéque illis præferri velit, patet ex dictis de electione Romani Pontificis *q.* 1. *punct.* 2. *n.* 6. *& ſeqq.* & hæc de prima actione.

5 *Secunda actio* eſt tractare, vel tentare de electione futuri Pontificis, viuente adhuc, & inconſulto Papa. & hoc verum eſt, ſiue fiat per ſe, ſiue per alium, ſiue fiat verbis, ſiue ſcriptis, ſiue nuntiis: in textu enim dicitur, *Qui per ſe, vel alios Nobis viuentibus, & inconſultis, verbis, aut ſcriptis, aut nuntijs cum aliquo de futuro Pontifice eligendo hactenus tractarunt, vel tentarunt, ſeu in poſterum Romano Pontifice viuente & inconſulto tractabunt, vel tentabunt.* Vide Baldum *in l. quoniam liberi. C. de teſtibus.* Azorium 2. *p. lib.* 4. *cap.* 2. *q.* 15. Scorciam *in ſelectas conſtitut. theoremat.* 180.

Hinc ſequitur primò, eos affici excommunicatione, qui conuenticulas faciunt, ſeu tractant, quo pacto ſe gerere debeant, vt talis in Papam eligatur, ſeu quam rationem inire debeant, vt Cardinales ad iſtum eligendum inducantur, poſtquam hic, qui modò viuit, è viuis deceſſerit. iſti enim dicuntur tractare de futuro Pontifice eligendo, & rei ſunt criminis læſæ Maieſtatis, ex Baldo *loc. cit.* Idem dic de eo, qui curat ſibi fidem dari, ſeu promitti, quòd talem quis eliget. An autem hoc etiam vetitum ſit in Bulla Gregorij XV. conſtabit ex dicendis *q.* 7. *punct.* 1.

Secundò, eum non affici excommunicatione, qui interrogatur, vel interrogat, quiſnam futurus ſit ſucceſſor huius Pontificis: hoc enim non eſt tractare de futuro Pontifice eligendo, ſed ſpeculatiuè, & per coniecturas loqui.

Tertiò

Tertiò eum vinculo huius cenſuræ non obſtringi, qui affirmat talem Cardinalem excultum, & ornatum eſſe iis qualitatibus, quæ Pontifici ineſſe debent: hoc enim non eſt agere de futuri Pontificis electione, ſed de iis, qui digni ſunt, & eligi poſſunt: illud enim ad praxim pertinet, hoc ad ſpeculationem, ſeu ſimplicem narrationem.

Tertia actio eſt auxilium, conſilium, operam, fauorem, promiſſionem verbis, vel ſcriptis, re vel facto, aut alio quouis modo directè, vel indirectè, principaliter, vel incidenter præſtare, complices eſſe, ſeu quauis ratione ſe immiſcere circa electionem futuri Pontificis, Papa adhuc viuente, & inconſulto, niſi fortè id quamprimum commodè poterunt, reuelauerint Papæ pro tempore exiſtenti, aut alteri ad hoc deputato. Iſta actio pluribus verbis exprimitur in præcitata Bulla, ibi, *Quódque ſimiles ſententias, cenſuras, & pœnas reſpectiuè incurrerint, & incurrant ipſo iure, & facto, ac ſine alicuius ſententiæ prolatione, omnes, & ſinguli, etiam, vt præmittitur, qualificati, & dignitatibus huiuſmodi præditi, cuiuſuis ſexus, & ordinis exiſtant, qui per ſe, vel alium, ſeu alios à die noſtra ad ſummi Apoſtolatus apicem, aſſumptionis, vſque in hanc diem in præmiſſis, aut eorum aliquo quoduis auxilium, conſilium, vel fauorem, ſeu operam verbis, vel ſcriptis, aut re, vel facto, ſeu promiſſione, pollicitatione, ſuaſione, vel his omnibus inſimul, aut quouis alio modo directè, vel indirectè, principaliter, vel incidenter præſtiterunt, ſeu in futurum, quouis etiam ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum tempore, præſtabunt, aut in præmiſſis, mediatores, proxenetæ, nuncij, mandatarij, procuratores, ſeu trapezitæ fuerunt, vel in poſterum, vt præfertur, erunt, ſeu aliàs ſe in præmiſſis quouis modo intromiſerunt, vel immiſcuerunt, ſeu in poſterum, etiam tempore ſucceſſorum, huiuſmodi habebunt, niſi ea nobis, aut ſucceſſoribus noſtris, quorum tempore id continget, vel alteri, cui id per Nos, vel ſucceſſores prædictos commiſſum fuerit, per ſe, vel alium, ſeu alios, cùm primùm commodè potuerunt, reuelarint, etiamſi in præmiſſis aliquod aliud auxilium, conſilium, vel fauorem*, &c.

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm qui alteri conſilium dat, vt agat de electione Summi Pontificis, ſtatim in excommunicationem incidat.

Reſpondeo negatiuè; quia hæc eſt actio acceſſoria, vt patet ex illis verbis, *in præmiſſis, aut eorum aliquo quoduis auxilium, conſilium, vel fauorem*, &c. Ob actionem autem acceſſoriam non incurritur excommunicatio, nondum poſita actione principaliter prohibita.

Addo neque in excommunicationem incidere, ſtatim ac ſecuta eſt actio principalis, ſed quando commodè potuit admonere Pontificem, vel alium ad hoc deputatum, & non admonuit: cenſura enim non eſt impoſita abſolutè ob actiones acceſſorias, ſed ſub hac conditione, niſi hoc reuelauerint, cùm primùm commodè potuerint. Vide quæ in ſimili dixi de excommunicatione, quæ ob duellum contrahitur, infrà *puncto* 5.

Quarta actio eſt impugnare iſtam conſtitutionem dicendo eſſe iniuſtam, aut inualidam in totum, vel in partem. ſic enim in dicta Bulla decernitur §. 5.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, tam maſculi, quàm fœminæ, tam laici, quàm Eccleſiaſtici; etiamſi regia, vel imperiali dignitate fulgeant. nam Paulus IV. hos omnes apertiſſimis verbis exprimit, & comprehendit *in §. 2. verſic. necnon quoſcunque*, &c.

An autem præfati delinquentes, alias pœnas, in eadem Bulla ſancitas, ſtatim incurrant, conſtat ex dictis *de legibus*, & in ſuperioribus excommunicationibus.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra facientes ſponſiones, ſeu excommiſſas ſuper vita, morte, & futura electione Summi Pontificis, aut ſuper promotionibus Cardinalium.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Sponſio, vel quilibet alius contractus ſuper morte, vel futura electione Summi Pontificis, aut ſuper promotione alicuius Cardinalis, punitur pœna excommunicationis.*
4 *Sponſionem fieri permittens in ſuis terris ſuper vita, morte, vel electione Pontificis, aut promotione Cardinalis, punitur pœna excommunicationis.*
5 *Idem dic de conſulente, auxiliante, aut conſenſum præſtante.*
6 *Paruitas materiæ videtur ab hac cenſura excuſare.*
7 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
8 *Abſolutio an valida ſit nondum facta reſtitutione.*

1 GRegorius XIV. vt occurreret incommodis, quæ ex prædictis ſponſionibus facilè ſequi potuiſſent in Bulla, *cogit nos deprauata*, irritat omnes promiſſiones, etiam iuramento vallatas, efficit promittentes inhabiles ad acquirendum pecuniarum dominium; etiamſi ſolutæ, aut datæ, ſeu remiſſæ, aut condonatæ fuerint; ſed ad eas locis piis illius ciuitatis, in qua ſponſiones factæ fuerunt, vel potiùs vbi primùm detectæ fuerunt, reſtituendas obligat, etiam in foro conſcientiæ, ante ſententiam iudicis: nam Summus Pontifex ſtatuit huiuſmodi pecunias præfatis locis acquiri, & contrahentes ad reſtitutionem, ſeu elargitionem eiſdem piis locis, in vtroque foro teneri. An autem hæc Bulla fuerit cum tanto rigore in hac parte vſu recepta, quiſque poteſt praxim conſulere, licèt Azor 3. *p. lib.* 11. *cap.* 20. *dub.* 3. cenſeat vſu receptam non eſſe. Azor tamen loquitur de Bulla Pij IV. incipit, *In eligendis.*

Præterea idem Gregorius Eccleſiaſticas perſonas, huius criminis reas, priuat omnibus dignitatibus, beneficiis, & officiis, ac ad illa inhabiles reddit. Denique contra omnes delinquentes excommunicationem ipſo facto imponit, cuius abſolutionem Summo Pontifici pro tempore exiſtenti reſeruat, excepto mortis articulo cum præuia reſtitutione pecuniarum occaſione huiuſmodi ſponſionum perceptarum.

Hæc eſt ſummaria compilatio eorum, quæ in præfata Gregorij XIV. Bulla continentur; circa quam

Primo loco quæram, & explicabo materiam excommunicationis in dicta Bulla impoſitæ.

Secundò ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt triplex actio in hac Bulla expreſſa.

3 *Prima actio* eſt ſponſio, ſeu promiſſio, conuentio, pactum, ſeu contractus nominatus, vel innominatus ſuper vita, morte, futura electione Summi Pontificis, tam eo viuente, quàm Sede vacante, aut ſuper promotione Cardinalis. Iſta actio perſpicuè exprimitur in illis verbis, *Pij Papæ IV. prædeceſſoris noſtri, qui pariter hoc ipſum ſuper futura Pontificis electione fieri prohibuit, veſtigijs inhærentes, de tributæ Nobis à Domino poteſtatis Apoſtolicæ plenitudine, hac noſtra in perpetuum valitura conſtitutione damnamus, & reprobamus omnes, & quaſcunque ſponſiones, promiſſiones, ſtipulationes, conuentiones, aut pacta,*

excom

excommiſſas vulgo dictas, quouis nomine, aut vocabulo appellatas. Quas ſiue per cedulas, vt aiunt, vel apochas, aut alio quocunque publica, aut priuata ſcriptura, aut chirographi genere, vel per menſariorum, aut mercatorum libros, aut partitas, vt dicunt, ſeu verbo tantùm data fide, aut facto depoſito certa pecuniarum ſumma, vel cuiuſuis alterius rei pretio æſtimabilis, aut aliàs quoquomodo, vel ſub quauis nominati, aut innominati contractus forma, aut conditione in euentum vitæ, aut mortis, vel futuræ creationis Romani Pontificis, tam eo viuente, quàm Apoſtolica Sede vacante, aut in euentum promotionum S. R. E. Cardinalium poſthac in quibuſuis Chriſtiani orbis regnis, dominijs, prouincijs, ciuitatibus, terris, & locis vbilibet gentium, aut locorum inire quandocunque contigerit.

4 *Secunda actio* eſt reſpectu perſonarum publica auctoritate fungentium, quæ prædictas ſponſiones tacitè, vel expreſsè in locis ſibi ſubiectis fieri permittunt. Idem militat in Conſiliariis, Magiſtratibus, Poteſtatibus, Gubernatoribus præfatis, aut locum tenentibus prædictorum, & perſonarũ publicarum, vt patet ex illis verbis. *Vberiùs etiam in eos, qui talia patrare, & huic noſtræ conſtitutioni contrauenire præſumpſerint, tam ſi prædictis, quæ hîc pro expreſſis habeantur, quàm ſi quibuſuis mundanis, etiam Ducalibus, Regijs, Imperialibus dignitatibus fungantur, ac etiam in eoſdem, vel alios, qui id in terris, vel locis, ciuitatibus, ac dominijs ſibi ſubiectis tacitè, vel expreſsè fieri permiſerint, eorúmque Conſiliarios, Magiſtratus, Poteſtates, Gubernatores, Præfectos, aut locum tenentes.*

5 *Tertia actio* eſt, auxilium, conſilium, fauorem, aut conſenſum in præmiſſis præſtare, aut proxenetam, vel mediatorem eſſe. nam in Bulla dicitur, *eorúmque ſingulos, qui pariter conſenſum, auxilium, conſilium, vel fauorem in præmiſſis præſtiterint, ac in quoſcunque proxenetas, vel mediatores excommunicationis ſententiam per eaſdem præſentes ferimus, & promulgamus, eóſque ipſo facto abſque aliqua monitione, aut declaratione, ſeu iudicis decreto, aut miniſterio, excommunicationis ſententiam incurrere volumus, à qua eorum nullus ab alio, quàm à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, niſi in mortis articulo, & quoad eos, qui pecunias, vel aliud quidpiam præmiſſorum occaſione perceperint, etiam præuia reſtitutione integrè pecuniarum eiuſmodi occaſione perceptarum abſolui poſſit, aut debeat.*

An autem ob huiuſmodi actiones hoc tertio loco expreſſas ſtatim incurratur excommunicatio, non ſecuta ſponſione, patet ex ſæpiùs alibi dictis non incurri; quia ſunt acceſſoriæ. Idem dicendum cenſeo de ſecunda actione, ſeu potiùs omiſſione, quæ conſiſtit in permiſſione huiuſmodi ſponſionum: huiuſmodi enim omiſſio contingit, dum non impeditur actio, quæ alioquin impedienda fuiſſet.

6 An autem paruitas materiæ ab hac cenſura excuſet, patet ex regulis generalibus excuſare, vt etiam in ſimili docui de datis, vel promiſſis pro gratia, vel iuſtitia in Romana Curia obtinenda.

SECVNDÆ PROPOSITIO.

7 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, contra præfatam Bullam delinquentes: diſpoſitio enim generaliſſima eſt, vt apertè conſtat ex verbis textus in prima propoſitione relatis.

Nonnullæ difficultates circa pœnas, quæ in hac Bulla ponuntur, hic explicari poſſent. Verùm, quia textus ſatis clarus eſt, & huiuſmodi difficultatum ſolutio facilè colligitur ex regulis generalibus, traditis *de cenſuris in genere, de legibus, & de alijs cenſuris in particulari*, diutiùs hîc non inſiſtam.

Solùm mihi dubium ſuboritur primò, vtrùm is, qui pecuniam occaſione ſponſionum accepit, validè abſoluatur in articulo mortis, aut ab habente priuilegium abſoluendi, etiamſi nondum reſtituerit ea, quæ cauſa ſponſionum accepit.

Reſpondendum mihi videtur validè abſolui poſſe, modò pœnitens intentionem habeat reſtituendi quamprimum commodè poterit. Ratio eſt, tum quia non irritatur abſolutio aliter impenſa. tum quia ablatiuus ille abſolutus (etiam præuia reſtitutione integra pecuniarum huiuſmodi occaſione perceptarum) non importat conditionem neceſſariam, ſed præceptum, quo admonetur confeſſarius de eo, quod curare tenetur. Ita Azor in fortioribus terminis 3. *parte lib.* 11. *cap.* 20. *dub.* 2. vbi aſſerit ex conſuetudine non adeſſe obligationem reſtituendi lucrum acceptum, quia conſuetudo in hac parte derogauit Bullæ. Filliucius verò *tract.* 37. *cap.* 2. *quæſito* 7. negat adeſſe conſuedinem non reſtituendi, & Bullam Gregorij etiam in hac parte eſſe in viridi obſeruantia. Vide quæ tradidi *de cenſuris in genere diſp.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 9. *num.* 3. cum Sanchez, Auila, & aliis.

Secundò dubium eſt, vtrùm huiuſmodi ſponſiones præciſa Eccleſiæ prohibitione licitè fiant, & pretium ea occaſione acceptum retineri poſſit.

Reſpondeo licitas eſſe, & pretium retineri poſſe præciſa prohibitione, vt bene Azor 3. *part. lib.* 11. *cap.* 20. & Filliucius *tract.* 37. *cap.* 2. *quæſito* 7. Ratio eſt, quia huiuſmodi ſponſiones ſunt de re dubia & incerta, & hoc verum videtur, etiamſi alter ſpondentium audierit à ſecretario conſanguineo, vel amico fideliſſimo Summi Pontificis, illum, de cuius creatione ſpondet, creandum eſſe Cardinalem, aut etiam ſi aliam diligentiam adhibuerit ad hoc certò ſciendum. Ratio eſt, tum quia ſponſio adhuc dicitur eſſe de re dubia, vtpote pendente à libera Summi Pontificis voluntate; quæ ambulatoria eſt, & ſæpe mutari ſolet. tum quia notum eſt ſpondentibus magnam adhiberi diligentiam, vt quiſque rei veritatem comperiat. ergo nulli fit iniuria in huiuſmodi ſponſionibus. Imò nonnulli Doctores, quos tacito nomine innuit Azor. 3. *parte lib.* 11. *c.* 20. *dub.* 5. exiſtimant id verum eſſe, etiamſi hoc audierit ab ipſo Pontifice, vt patet ex rationibus proximè allatis. Oppoſitum ſuſtinet Azor *loco citato*, quia moraliter certus ſum illum creandum eſſe Cardinalem, quem Summus Pontifex mihi aſſeruit ſe velle in numerum Cardinalium cooptare, nec Summi Pontificis voluntas adeò facilè mutari ſoleat.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra eos, qui litteras, ſcriptum, nuncium, notam, aut ſignum ad exiſtentes in conclaui mittunt, vel recipiunt, vel è contra.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur, & innuitur locus, in quo alibi explicata fuit.*

1 ISta excommunicatio lata fuit à Pio V. in Bulla 63. quæ incipit, *in eligendis*, in cuius explicatione hîc detineri nolo, cùm eam ſufficienter explicauerim *in quæſt. præcedenti puncto* 34. occaſione alterius excommunicationis non reſeruatæ, latæ contra ſecretò alloquentes Cardinales in conclaui exiſtentes.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra habentes litteras Apoſtolicas falſas, ſi intra viginti dies illas non deſtruant, vel non reſignent.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Habentes litteras Apoſtolicas falſas non incurrunt excommunicationem Summi Pontificis, ſed Epiſcopis reſeruatur. tamen illius excommunicatio eſt à iure communis.*

3 *Aſſigna*

3 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
4 *Littera Apoſtolica falſa, cui conſignanda ſint, vt excommunicatio euitetur.*
5 *Tempus viginti dierum, quibus elapſis excommunicatio incurritur ab eo, qui litteras Apoſtolicas falſas detinet, à quo die computari debeat.*
6 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
7 *Litteras Apoſtolicas falſas apud ſe habentes excommunicationem incurrit, etiamſi ipſi eas non impetrauerint.*
8 *Litteras Apoſtolicas falſas habentes afficiuntur excommunicatione Papæ reſeruata, etiamſi ipſi in ſententia excommunicationis nominatim non exprimantur.*

1 PErſpicuum eſt falſificantes litteras Apoſtolicas contrahere excommunicationem, non ſolùm *in cap. ad falſariorum, de crimine falſi*, verùm etiam in Bulla Cœnæ, vt fusè explicaui *diſputatione 1. quæſtione 7.* per totam. Quamobrem de illa hìc ampliùs agendum non eſt, ſed de illa diſſeremus, quæ ab Epiſcopo imponenda eſt, iuxta *cap. dura, de crimine falſi*, vbi Summus Pontifex ſtatuit Epiſcopis, vt excommunicationem ferant contra eos, qui litteras Apoſtolicas habent, niſi infra viginti dies deſtruant, vel reſignent.

2 Aduertendum igitur eſt in præcitato cap. non imponi excommunicatione à Summo Pontifice, ſed mandari Epiſcopis, vt eam ferant contra retinentes falſas litteras Apoſtolicas; ita vt ſi eas non deſtruant, vel non reſignent intra viginti dies, ſubiiciantur excommunicationi, quæ Summo Pontifici reſeruata remaneat.

Ex quo licet inferre huiuſmodi excommunicationem non eſſe à iure communi, ſed ab Epiſcopo, ex præſcripto iuris communis; reſeruationem verò eſſe à iure communi, ex ſuppoſitione excommunicationis ab Epiſcopo latæ. Ob id iſta excommunicatio recenſetur inter excommunicationes à iure communi reſeruatas.

Hoc poſito duo breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectùm.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis eſt omiſſio deſtruendi, vel reſignandi litteras Apoſtolicas falſas intra viginti dies, poſtquam quis cognouit ſe tales litteras habere; modò tamen ab Epiſcopis lata ſit excommunicatio contra habentes huiuſmodi litteras falſas. Hæc propoſitio clarè conſtat ex verbis præcitatis *cap. dura, de crimine falſi*, vbi ſic habetur. *Statuimus, vt generalem excommunicationis ſententiam promulgetis, quam per ſingulas parochias faciatis frequentiùs innouari. Quòd ſi quis falſas litteras ſe habere cognoſcit, infra viginti dies litteras illas aut deſtruat, aut reſignet, ſi pœnam excommunicationis voluerit euadere, quam, niſi forſan in mortis articulo, ſine ſpeciali mandato noſtro à quoquam nolumus relaxari, nec etiam, ſi præſumpta fuerit contra hoc abſolutio, quicquam habeat firmitatis.*

Hinc patet Filliucium *tractatu 15. cap. 2. quæſito 4. numero 50.* nimis obſcurè locutum fuiſſe, aſſerendo materiam iſtius excommunicationis eſſe perſeuerantiam in excommunicatione Epiſcopi poſt viginti dies.

4 Sed modò dubium eſt primò, cuinam conſignandæ ſint litteræ, vt excommunicationis pœna euitetur.

Reſpondeo reſignari poſſe miniſtris Papæ, vel etiam Epiſcopo loci, aut etiam confeſſario, ne periculum grauis damni incurratur. Ob id gloſſa hìc *verbo, reſignet*, dicit reſignandum eſſe illi, qui poſſit prodeſſe, & non obeſſe: caueat tamen, ne illas alicui reſignet, qui illis abuſurus ſit; hic enim non diceretur reſignare, iuxta mentem Summi Pontificis, qui prædictarum litterarum deſtructionem, vel reſignationem præcipit, vt abuſus euitetur.

5 Secundò dubium eſt, à quo tempore computandi ſint viginti dies, quibus elapſis excommunicatio reſeruata incurritur.

Reſpondeo computandos eſſe à die, qua quis cognoſcit ſe falſas litteras habere: ſuppoſita tamen excommunicationis promulgatione facta ab Epiſcopo. Sed de hac re ſatis in præcedentibus, vbi etiam explicaui, an dies termini computandus ſit.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt illi, qui falſas litteras Apoſtolicas habent, & infra viginti dies illas non deſtruunt, vel non reſignant. Hæc propoſitio patet ex verbis textus, à me iam relatis.

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm omnes, qui falſas litteras apud ſe habent, afficiantur hac excommunicatione, etiamſi èas ipſi non impetrauerint.

Reſpondet Sayrus *lib. 3. cap. 29. num. 3.* eum, ad cuius manus præfatæ litteræ caſu peruenerunt, non affici excommunicatione.

Filliucius verò *tract. 15. cap. 2. quæſito 4. num. 50.* exiſtimat illos ſubiici excommunicationi, qui falſas litteras à Sede Apoſtolica impetrarunt. Ratio ipſius hæc eſſe poteſt, quia textus in præcedentibus verbis loquitur de impetrantibus litteras Apoſtolicas.

Ego verò cenſeo illos omnes, qui præfatas litteras habent, elapſis 20. diebus incidere in excommunicationem, (modò promulgata ſit ab Epiſcopo,) etiamſi dictas litteras non impetrauerint, & hoc verum eſt ſaltem dum præfatæ litteræ inſeruire poſſunt ad effectum in ipſis expreſſum. Ratio eſt, quia Summus Pontifex indiſtinctè loquitur de habentibus litteras, ibi, *quòd ſi quis falſas litteras ſe habere cognoſcit*; non autem dicit, ſe impetraſſe cognoſcit, & hic canon, ſeu ſecunda iſtius canonis pars, diſtincta eſt à præcedente, in qua ſermo eſt de volentibus litteras à Sede Apoſtolica impetrare. Secus dicendum eſt de habente apud ſe litteras falſas, quæ iam euanuerunt, nec ad vſum in ipſis expreſſum inſeruire poſſunt, perinde enim eſt, ac ſi non haberet, vt in ſimili docui in expoſitione Bullæ Cœnæ *q. 7. punct. 3. n. 2.*

8 Secundò dubium eſt, vtrùm habentes litteras Apoſtolicas falſas afficiantur excommunicatione iſtius cap. reſeruata Papæ, etiamſi in ſententia excommunicationis ipſi nominatim non exprimantur.

Reſpondeo affici, quia ſatis eſt, vt Epiſcopus tulerit generalem ſententiam excommunicationis contra habentes falſas litteras Apoſtolicas, eáſque non deſtruentes, vel reſignantes infra viginti dies, poſtquam cognouerint ſe tales litteras habere: in textu enim dicitur, *ſtatuimus, vt generalem ſententiam promulgetis.* Ita Suarez *diſputatione 22. ſectione 2. numero 3.* & Filliucius *loco cit. numero 51.* Hoc pacto explicandi ſunt Panormit. *in cap. dura, numero 8.* Sayrus *loc. cit. numero 3.* & alij arbitrantes non affici excommuicatione, niſi Epiſcopus ſpecificè excommunicationem contra ipſum tulerit, id eſt, niſi excommunicationem tulerit ſpecificè contra habentes falſas litteras Apoſtolicas.

PVNC

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra eos, qui in litteris Apoſtolicis, vt illarum expeditionem gratis aſſequantur, fingunt ſe nepotes, fratres, aut familiares, continuos commenſales Cardinalium, aut aliorum, quorum litteræ ex priuilegio, vel conſuetudine gratis expediri ſolent.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Fingentes ſe nepotes, vel familiares Cardinalium, aut aliorum, vt litterarum expeditionem gratis aſſequantur, ſubijciuntur excommunicationi; eidem etiam ſubijciuntur officiales complices huius delicti.*

1 ISta excommunicatio edita fuit priùs ab Innocentio VIII. in Bulla 9. in ordine, & incipit, *cum ſicut.* Deinde à Leone X. in Bulla 28. quæ incipit, *Inhærendo veſtigijs*, confirmata fuit, & extenſa ad officiales procurantes, ſeu permittentes huiuſmodi fictionem, adiecta ſimul contra huiuſmodi officiales ſuſpenſione per annum à perceptione emolumentorum ſui officij, vt patet ex verbis Bullæ eiuſdem Leonis, ibi, *Nos igitur fraudibus, & deceptionibus huiuſmodi, prout noſtro incumbit officio, de remedio opportuno prouidere volentes, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnes, & ſingulos cuiuſcunque ſtatus, gradus, vel conditionis fuerint, & quocunque nomine nuncupentur, qui ſe Vicecancellarij, aut aliorum Cardinalium, vel Abbreuiatorum, ſeu ſcriptorum eorundem, aut aliarum perſonarum quarumcunque ex qualitatibus, & priuilegijs, ſiue ex antiqua conſuetudine huiuſmodi litteras ipſas in toto, vel in parte gratis expedire ſolent, nepotes, fratres, aut familiares, & continuos commenſales in eiſdem litteris, & iam motu proprio conceſſis nominauerint, ſi reuera tales nepotes, aut fratres, vel familiares continui commenſales non fuerint. Necnon officiales præmiſſa fieri procurantes, ſeu niſi per Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem (articulo mortis excepto; ac debita ſatisfactione præuia) abſolui poſſint, auctoritate Apoſtolica per præſentes innodamus, eóſque excommunicationis ſententiam huiuſmodi in dictum euentum ex nunc, prout ex tunc, & è contra, incurriſſe declaramus, & pro talibus publicè indicari mandamus. Ac ipſos officiales procurantes, ſeu permittentes huiuſmodi à ſuorum officialium perceptione emolumentorum per annum continuum vltra alias pœnas, quas propterea incurrent, omnino ſuſpendimus.*

Ex quibus verbis facilè colligitur, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, & quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis in duplici actione conſiſtit.

Prima actio eſt mentiri perſonam, fingendo ſe fratrem, nepotem, vel familiarem continuum, commenſalem in litteris Apoſtolicis. Qui verò ſe fingeret conſanguineum in tertio, vel quarto gradu, aut affinem, vel etiam familiarem, ſed non continuum commenſalem, non incideret in hanc excommunicationem; quia verba legis non ſunt extendenda vltra propriam ipſorum ſignificationem. Quis autem dicendus ſit familiaris continuus commenſalis, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *de beneficijs*, & alibi.

Secunda actio reſpectu officialium, eſt complicem eſſe iſtius fictionis, procurando, aut permittendo. Secus dicendum eſt, ſi poſt factum non reclament, aut non deferant; quia in textu dicitur, fieri procurantes, ſeu permittentes.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius cenſuræ ſunt ipſimet fingentes, vel officiales procurantes, ſeu permittentes; quia de his ſermo eſt in Bulla, non verò de aliis; propterea ſi alius cooperaretur huiuſmodi delicto, non afficeretur pœna excommunicationis.

Obſeruat tamen Filliucius, iſtam excommunicationem à paucis recenſeri, vel quia non eſt in vſu, vel quia huiuſmodi fraus (quod ego faciliùs credo) hoc tempore vix contingere poteſt, eo quòd litteræ gratis non expediantur, niſi clarè cognoſcantur ij, qui eas gratis obtinere cupiunt.

PVNCTVM VI.

De excommunicatione lata contra percuſſores clericorum.

ISta excommunicatio lata eſt *in cap. ſi quis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4.* in hæc verba. *Si quis ſuadente diabolo manus violentas in clericum, vel monachum iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat, & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſoluere, niſi mortis vrgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandata recipiat.*

Occaſione iſtius textus explicabo

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum, ſeu quænam perſonæ vinculo iſtius excommunicationis obſtringantur. Qua occaſione oſtendam etiam, vtrùm percutiens volentem, ſeu clericus percutiens ſeipſum, huic cenſuræ ſubiiciatur.

Tertiò, contra quas perſonas præfatæ actiones fieri debeant, vt cenſura huius canonis incurratur.

Quartò, vtrùm iniiciens manus violentas in clericum excuſetur aliquando ab hac cenſura.

Quintò, de iſtius excommunicationis abſolutione diſſeram.

De his ſingulis agam in hoc puncto in quinque ſectiones diuiſo; quamuis enim puncta indiuiſibilia ſint, inquit Ariſtoteles, noſtra tamen puncta diuidi, & ſecari poſſunt, quia ſæpe magnam habent latitudinem.

SECTIO I.

Quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur in hoc textu.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*

1 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hoc canone expreſſæ, quarum vna eſt principalis, aliæ acceſſoriæ. Principalis eſt iniuriosè inijcere manus violentas in clericum, vel monachum, vt patet ex illis verbis, *Si quis violentas manus in clericum, vel monachum*, &c.

Actiones acceſſoriæ ſunt primò, mandare huiuſmodi manuum iniectionem, ſeu percuſſionem.

Secunda, conſilium, auxilium, vel fauorem ad huiuſmodi percuſſionem præbere.

Tertia, ratam habere, vt iſtæ actiones ritè percipiantur; ſingulas in ſequentibus §. §. explicabo.

§. I.

§. I.

In quo explicatur materia, ſeu actio principalis iſtius excommunicationis.

1 *Iniectio manuum violenta quid ſignificet.*
2 *Enumerantur conditiones requiſita ad incurrendam excommunicationem ob violentam manuum iniectionem.*
3 *Percuſſio cur violenta manuum iniectio nuncupetur.*
4 *Percuſſio leuis & non ſufficiens ad mortalem culpam non ſubycitur excommunicationi.*
5 *Rapiens aliquid è manibus clerici per vim, aut inferens violentiam rebus clerico adhærentibus, excommunicationem incurrit.*
6 *Venenum clerico propinans ligatur excommunicatione.*
7 *Surripiens clam crumenam clerico, aut dormientem veſtibus ſpolians, non ligatur excommunicatione.*
8 *Clerici veſtes lacerans non incurrit excommunicationem quoties illæ veſtes clerico non adhærent.*
9 *Detinens, vel detineri curans clericum in domo, vel cuſtodia, excommunicationem incurrit.*
10 *Iniurijs clericum afficiens non ligatur excommunicatione.*
11 *Clericum qui è fundo exire cogit per metum abſque vlla vi non incidit in excommunicationem.*
12 *Sclopum explodens in clericum qui ob terrorem ex hac vita decedit, excommunicationem incurrit, etiamſi pila eum non attingat.*
13 *Clerici percuſſio quandónam ſufficiens cenſeatur ad excommunicationem incurrendam.*

MAteriam principalem iſtius excommunicationis dixi eſſe violentam, & iniurioſam manuum iniectionem; hîc modò explicandum eſt, quid nomine violentæ iniectionis manuum intelligatur.

VNICA PROPOSITIO.

1 NOmine *violentæ iniectionis manuum* intelligitur actio externa iniurioſa, violenta, conſiſtens in facto, ſeu opere, & contingens perſonam Eccleſiaſticam.

2 Ex quo licet inferre tres conditiones requiri, vt huiuſmodi actio ſit materia excommunicationis.

Prima, vt ſit actio violenta, hoc enim ſignificant illa verba textus, *manus violentas iniecerit.* Nomine autem *iniectionis manuum* intelligitur quælibet percuſſio, & vis iniurioſa, ſiue fiat manibus, ſiue pedibus.

3 Dicitur autem *manus violenta*, deſumpta denominatione à manu, quæ eſt inſtrumentum conſuetum, per quod vis iniurioſa inferri ſolet, vt bene Suarez *diſputat. 72. ſect. 1.* Reginald. *lib. 3. numero 205.* & alij communiter.

Secunda conditio eſt, vt actio iniurioſa attingat clericum, vt colligitur ex illis verbis textus, *in clericum, vel monachum.* Quamobrem afficiens clericum verbis contumelioſis, excommunicationem non incurrit; quia hæc non eſt actio violenta, attingens clericum. Item qui conatus eſt percutere, ſed non percuſſit, non incidit in excommunicationem. tum quia non adeſt actio contingens clericum. tum quia punitur in hoc canone violenta manuum iniectio, non autem conatus; & verba, præſertim in materia pœnali, cum effectu accipienda ſunt. Neceſſe tamen non eſt, vt perſona clerici immediatè attingatur, ſed ſufficit mediatè: vt ſi actio violenta, & iniurioſa fiat circa rem adhærentem clerico, ſeu deferentem, vel continentem clericum, vt ſi fræno violenter detineatur equus, cui clericus inſidet, aut ſi oſtium cubiculi claudatur, ita vt clericus inde exire nequeat, vel non ſine magno dedecore: hæc enim cenſetur grauis iniuria in corpus, ex communi Doctorum ſententia, vt patebit ex illationibus proximè adducendis.

Tertia conditio eſt, vt actio violenta, & iniurioſa ſit mortaliter peccaminoſa. Ratio eſt, tum quia in textu dicitur, *ſuadente diabolo.* tum quia excommunicatio non incurritur, niſi ob mortalem culpam, neque ſufficit, vt procedat ab actu interno mortali, ſed requiritur, vt actus ipſe externus ſit capax mortalis culpæ; niſi enim grauis culpæ capax ſit, non poteſt graui pœna puniri.

4 Ideo qui clericum percutit ita leuiter, vt actus exterior, omnibus conſideratis, non cenſeatur ſufficiens ad mortalem culpam, non afficitur excommunicatione, quamuis mortaliter peccauerit in intentione, intendens grauiter percutere, ſeu grauem iniuriam inferre.

Ex oppoſito, qui leuiter percutit clericum, ita tamen, vt illa percuſſio cenſeatur valdè iniurioſa clerico, incurrit excommunicationem, vt accidit, quando quis conſpuit in clericum, aut virga percutit, aut illum includit in carcere, vel in alio loco, à quo non poſſit exire ſine dedecore, & pudore. nam hæc actio cenſetur grauiter violenta clerico, & eſt mortaliter peccaminoſa. Ita Suarez *loco cit. numero 26.* Filliucius *numero 17.* Coninchus *num. 165.* Reginald. *lib. 1. num. 206.* & alij communiter.

5 Ex dictis ſequitur primò, illum eſſe excommunicatum, qui rem aliquam violenter eripit è manibus clerici, aut violentiam facit rebus adhærentibus clerico, e.g. violenter iniiciendo manus in frænum equi, cui clericus inſidet, aut lacerando veſtem clerici, aut feriendo equum, aut frangendo frænum equi, dum clericus eo vtitur, &c. aut ita inſequendo clericum, vt cogatur ſe præcipitem dare in fluuium ad ſe eripiendum è manibus inſequentis. Secus ſi clericus cadat inter fugiendum: tunc enim inſequens non ligatur excommunicatione, eo quòd huiuſmodi caſus per accidens ſequatur, nec illi imputetur, niſi fortè eum præuiderit. Ita Syluester *verb. excommunicatio 6. n. 5.*

6 Secundò illum eſſe excommunicatum, qui occidit clericum per cibum, vel potum veneno infectum: nam huiuſmodi actio ita eſt violenta, vt diſſoluat compoſitum, & eſt magis violenta, & iniurioſa, quam ſit iniectio alapæ, aut pulueris, aut ſaliuæ. Ita Ludouicus Beia *1. parte caſu 14. folio mihi* 204. Molina *tract. 3. diſputat. 51.* Suarez *diſputat. 5. ſect. 1. num. 13. & 15.* Filliucius *tract. 11. cap. 5. quæſito 3. ad finem num. 126. & tract. 15. cap. 1. quæſito 5. num. 20.* & alij communiter, contra Auilam *2. part. cap. 5. diſp. 3. dub. 12.* vbi pro ſe citat Emmanuelem Sà, & alios. Exiſtimo tamen contra Suarez, & Filliucium, hanc cenſuram non incurri, antequam venenum operari incipiat; nam antea non aderat actio violenta; cùm venenum ſine vlla vi exhibitum fuerit, vt ſuppono. Secus dicendum videtur de moniali grauida, quæ ſibi propinat potionem mortiferam fœtui: nam iſta actio cenſetur violenta fœtui, non ipſi moniali, nec videtur iniurioſa ſtatui Eccleſiaſtico, conſequenter ex hoc titulo non incurrit excommunicationem. Ex decreto verò Sixti V. & Gregorij XIII. incurrit excommunicationem, ſi fœtus erat animatus, vt explicaui *quæſt. præcedenti.* Ita Sayrus *lib. 3. c. 23.* Auila *2. par. cap. 5. diſp. 3. dub. 12.* Molina *diſp. 51. num. 4.* & alij.

7 Tertiò illum non eſſe excommunicatum, qui clam furatur crumenam clerico, aut illum dormientem veſtibus ſpoliat, aut præſcindit cingulum, quo cingitur: nam iſtæ actiones non videntur violentæ. Ita Emmanuel Sà *de excommunicationibus Papæ reſeruatis n. 2.* Sayrus *loco cit. n. 26.* Reginald. *n. 208.* Suarez *diſp. 22. ſect. 1. num. 31.* Filliucius *tract. 15. c. 1. n. 20.* Coninchus *diſp. 14. dub. 15. n. 166.* vbi cum Innocentio id ampliat, etiamſi ob id clericus domi poſtea commorari cogatur ob priuationem veſtium: id enim per

accidens ex illo facto ſequitur. Secus dicendum eſt de eo, qui violenter detinet clericum, vt manu veſtibus, aut pedibus ſponet: tunc enim re vera dicitur manus violentas in clericum iniicere.

8 Quarto illum non incurrere excommunicationem, qui lacerat veſtes, vel alias res, quæ clerico non adhærent: tunc enim non videtur violentiam clerico inferre. Ita Molina *tom.4.tract.3. diſp.*51. Suarez *loc. cit.* Filliucius *n.*18. & alij communiter.

9 Quintò iudicem ſæcularem incidere in excommunicationem, detinendo, vel curando clericum detineri in cuſtodia, vel in domo, aut ponendo cuſtodes ad domum, qui clericum exeuntem capiant, ita vt clericus non poſſit liberè exire: nam hoc modo cenſetur violentiam in clericum inferre per ſe, vel per alium; qui autem violentiam clerico infert per ſe, vel per alium, maiorem incurrit excommunicationem, vt conſtabit ex dicendis *punct.*2. Ita Nauarrus *cap.*27. *num.*77. Pluhatel us *loco cit.* Sayrus *lib.*3.*cap.*26. *num.*13. Suarez *diſput.*22. *ſect.*1. *num.*29. Filliucius *tract.*14.*cap.*1.*quæſito* 5.*n.*17.*&* 32. Coninchus *n.*165. & alij.

10 Sextò illum non eſſe excommunicatum, qui verbis, aut etiam factis infert iniuriam clerico abſque violenta manuum iniectione in clericum, vt accidit, quando quis iniuriis afficit clericum, ſed illum non percutit.

11 Septimò illum non eſſe excommunicatum, qui per metum abſque vlla vi, vel tactu cogit clericum exire è fundo: non enim dicitur manus violentas in clericum iniicere, cum ſolis verbis illum terreat.

12 Similiter non videtur excommunicatus, qui obſidet caſtrum, aut domum, non vt faciat iniuriam clerico ibi exiſtenti, ſed vt iuſtè obtineat illud caſtrum; deficit enim tertia conditio. Ita Sayrus *loc. cit. num.* 13. Suarez *diſput.*22. *ſect.*1. *num.*30. *&* 31. Molina *loco cit. diſp.*51. *n.*1. & alij.

13 Octauò illum ſubiacere excommunicationi, qui ſclopum explodit in clericum, qui ob terrorem moritur, quamuis pila ne leuiter quidem tactus, vel læſus fuerit: hæc enim cenſetur actio violenta, & iniurioſa in clericum. Ita Filliucius *n.*17. *verſ.*3. & alij, quos in ſimili retuli *de irregularitate.*

Obiicies, inſequens clericum, qui præ timore fugit, non incurrit excommunicationem, ob huiuſmodi inſecutionem; ergo neque eam incurrit, qui ſclopum explodit, ſed clericum non attingit, etiamſi clericus ſtrepitu bombardæ, ſeu ſclopi perterritus moriatur.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia clericus fugiens nullam vim patitur ab inſequente, ſed ipſe, apprehenſione damni futuri, ſeu poſſibilis fugam arripit. Hoc tamen intellige, modò clericus nullam ob huiuſmodi fugam vim ab extrinſeco patiatur, vt dictum eſt *illatione prima*; ſtrepitus verò bombardæ attingit ipſum clericum, eique violentiam infert, experientia teſte, conſequenter ſufficit ad excommunicationem incurrendam, quoties inde notabilis læſio clerico ſequitur.

14 Rogabis, vtrum aſſignari poſſit aliqua regula, ex qua cognoſcere poſſimus, quandonam percuſſio clerici, ſeu actio iniurioſa in clericum ſit ſufficiens ad incurrendam maiorem excommunicationem.

Reſpondent Caietanus *de excommunicatione cap.* 10. Auila *loco cit. dub.*13. *concl.* 5. Emmanuel Sà *loco cit. num.* 2. & alij, poſſe hanc regulam aſſignari. Quoties actio eſt tam parua, & leuis, vt illata laico non videatur eſſe peccatum mortale, non ſufficit ad incurrendam excommunicationem. Qua de cauſa ab aliquibus DD. regulariter excuſantur pueri initiati prima tonſura, qui ſe pugno petunt, & ſanguinem è naribus eliciunt in parua quantitate.

Sed hanc regulam meritò negat eſſe ſimpliciter veram Suarez *loco citat. ſect.*1. *num.* 27. nam dari poteſt caſus, vt actio, quæ leuis eſt reſpectu laici, cenſeatur grauis, & valde iniurioſa reſpectu clerici; ideo iudicio prudentis viri ſtandum eſt in iudicanda grauitate actionis iniurioſæ.

Quare mihi dicendum videtur cum Molina *diſput.*51. *num.* 8. & Coninchio *diſputat.*14. *dub.*15. *num.*168. quoties actio, eſt iniectio manus violentæ, arbitrio prudentis viri, ſecluſa excommunicatione, eſſet ſufficiens ad peccatum mortale, eandem eſſe ſufficientem ad incurrendam excommunicationem poſitam ob violentam manuum iniectionem in clericos, hæc enim ſupponit peccatum mortale.

Ex quo ſequitur clericos impuberes inter ſe rixantes, ſeque percutientes non incurrere excommunicationem, quoties illa actio attenta qualitate perſonarum, & quantitate nocuméti non pertingit ad culpam mortalem. Hac de cauſa pueri ſæpe poſſunt ab excommunicatione excuſari, eo quod illorum percuſſio regulariter non reputetur grauiter iniurioſa inter huiuſmodi perſonas, vt patet ex *cap.*1. *de ſent. excomm.* Ita Molina *loc. cit. n.*8. Filliucius *n.*26. Auila *loc. cit.* Coninchus *n.*190. & alij.

§. II.

In quo explicatur materia minus principalis, ſeu actiones acceſſoriæ, ob quas huius canonis excommunicatio incurritur.

1 *Clerici percuſſionem conſulens, aut mandans, ligatur excommunicatione.*

2 *Percuſſionem clerici conſulens, aut mandans, non ligatur excommunicatione, niſi ſequatur percuſſio.*

3 *Item conſulens, vel mandans clerici percuſſionem non ligatur excommunicatione, niſi conſilio, vel mandato perfluxerit in percuſſionem.*

4 *Clerici percuſſionem mandans incurrit excommunicationem, etiamſi conatus fuerit mandatum reuocare, ſed re ipſa non reuocauerit.*

5 *Clerici percuſſionem mandans ligatur excommunicatione, etiamſi in gratiam ex illius dum mandatarius mandatum exequitur.*

6 *Percuſſionem clerici mandans, vel conſulens, aliquando ligatur excommunicatione etiamſi ea non ligetur executor, & è contra.*

7 *Percuſſionem clerici permittens ligatur excommunicatione dum obſtare tenebatur ex ſola charitate.*

8 *Percuſſionem clerici permittens incurrit excommunicationem dum eam impedire tenebatur ex iuſtitia.*

9 *Quinam teneantur ex officio impedire clerici percuſſionem.*

10 *Ratam habens clerici percuſſionem ſuo nomine factam incurrit excommunicationem.*

11 *Ratihabitio percuſſionis clerici quas conditiones habere debeat vt ſufficiens cenſeatur ad incurrendam excommunicationem.*

Actiones acceſſorias diximus eſſe mandatum, conſilium, fauorem, & ratihabitionem, vel etiam omiſſionem in impedienda percuſſione, dum ad eam tenemur ex iuſtitia impedire. de his ſingulis agendum eſt in ſequentibus propoſitionibus.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Conſilium, & mandatum, quo quis conſulit, aut tacitè, vel expreſsè mandat clerici, vel monachi percuſſionem, ſubiicitur huic excommunicationi, ſecuta tamen percuſſione. Ratio deſumitur ex *cap. quantæ, de ſent. excommunic.* vbi habetur, non ſolùm eos ſubiici huic excommunicationi, qui percutiunt, verùm etiam, qui conſentiunt. Is autem proculdubio conſentit, qui conſilium, aut mandatum præbet ad percutiendum.

Ita

Ita Nauarr. *cap.* 27. *num.* 51. Saytus *lib.* 3. *cap.* 26. *num.* 22. Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 55. Auila 2. *p. cap.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 6. Molina *tom.* 4. *diſp.* 52. *n.* 2. Syluester *verbo excommunicatio* 7. *numero* 24. Filliucius *tract.* 15. *cap.* 1. *quæſtio* 7. Coninchus *diſputatione* 14. *dub.* 15. *num.* 171. Reginald. *num.* 215. & alij communiter. Hoc tamen intelligitur cum duplici limitatione.

2 Prima eſt, modò ſequatur percuſſio, vt colligitur, tum ex *cap. mulieres, §. vltimo, de ſententia excommunicationis.* tum quia iſtæ ſunt actiones acceſſoriæ; ob actiones autem acceſſorias non incurritur excommunicatio, nondum ſecuta actione principali, quia in odium ipſius prohibentur.

3 Secunda eſt, modò conſilium, vel mandatum re vera influxerit in percuſſionem. Ratio eſt, tum quia ad incurrendam cenſuram requiritur effectus prohibitus ſub cenſura, tum quia Concilium, & mandatum prohibentur, quatenus ſunt cauſa percuſſionis.

4 Quæres vtrùm iſta excommunicatio incurratur ab eo, qui mandauit percuſſionem clerici, ſed poſtea pœnitentia ductus reuocauit mandatum, qua reuocatione non manifeſtata mandatario, adhuc ſecutus eſt mandati effectus.

Reſpondeo incurri: nam mandans reuera cenſetur ſuo mandato cauſa efficax percuſſionis; conſequenter etiam tenetur ad reſtitutionem omnium damnorum; quamuis curauerit reuocationem mandati innoteſcere mandatario, cui re ipſa non innotuit. Ita Leſſius *lib.* 2. *de iuſtitia cap.* 13. *dub.* 3. *numero* 17. Molina *loco citato numero* 3. Coninchus *num.* 176. *& ſeqq.* Reginald. *num.* 116. & alij, quos in ſimili retuli *de irregularitate*, vbi etiam diſſerui, vtrùm mandans, vel conſulens reuocato mandato, vel conſilio contrahat excommunicationem, ſi reuocatio peruenit ad aures mandatarij, vel eius, cui datum eſt conſilium.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm mandans incurrat excommunicationem, ſi exiſtat in gratia, dum mandatarius exequitur mandatum, percutiendo clericum.

Reſpondeo affirmatiuè cum Leſſio *loc. cit.* Syluestro *excomm.* 6. *quæſtio* 5. Reginaldo *num.* 216. & aliis. Ratio eſt, quia ad incurrendas cenſuras prærequiritur quidem, & præſupponitur peccatum mortale, non tamen neceſſe eſt vt peccatum mortale tunc committatur, quando cenſura incurritur, ſed ſufficit peccatum mortale prohibitum ſub cenſura commiſſum antea fuiſſe, vt in ſimili oſtendi de peccatis omiſſionis, *in tractatu de peccatis*, cum multis Doctoribus. Idem in ſimili docet Suarez *tomo* 5. *diſp.* 44. *ſectione* 3. *numero* 3. de eo, qui cauſam dedit homicidij, ſed ante ſecutum effectum mortis egit pœnitentiam ſui delicti: hic enim non excuſatur ab irregularitate; quia ſicut pœnitentia non tollit irregularitatem iam contractam, ita neque facit in prædicto caſu, ne contrahatur.

6 Tertiò dubium eſt, vtrùm dari poſſit caſus, in quo conſulens, vel mandans percuſſionem incurrat excommunicationem; eam verò non incurrat executor, vel è contra.

Reſpondeo affirmatiuè, vt accidit quando executor ignorat inuincibiliter illum, quem percutit, eſſe clericum, aut inuincibiliter ignorat, latam eſſe excommunicationem. Ita Molina *loco cit. diſp.* 52. *n.* 9. & alij. Ratio patet ex dictis de cauſis excuſantibus à cenſuris in communi.

Plura de mandante, & conſulente percuſſionem hîc dici poſſent, verùm quia hæc ſufficienter colliguntur ex dictis *de reſtitutione*, & *de irregularitate*, ibi videri poſſunt.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 OMiſſio, qua quis non obſtat percuſſioni clerici, non ſubiicitur excommunicationi, dum is, qui non obſtat, ex ſola charitate obſtare tenebatur, etiamſi re ipſa poſſit obſtare, & peccet non obſtando. Ratio eſt, tum quia illi, qui non obſtat, cum teneatur ex ſola charitate obſtare, non imputantur cætera damna, nec iniunguntur aliæ pœnæ; ergo neque debet iniungi, & imputari pœna excommunicationis. tum quia hoc non eſt in iure expreſſum; tum quia excommunicatio lata eſt ob actionem, non verò ob omiſſionem. Et hoc verum eſt etiamſi non obſtet propter odium, & prauum affectum: non enim punitur prauus affectus, ſed opus externum, vel eius omiſſio ſub cenſura prohibita. Ita Philiarchus *loco cit.* Nauarrus *numero* 78. Coninchus *loco cit. numero* 174. Reginaldus *lib.* 4. *numero* 221. Henriquez *lib.* 14. *cap.* 12. Molina *tom.* 4. *diſp.* 33. *&* 52. Auila *loco cit. dub.* 8. & alij, contra Caietanum *verb. excommunicatio cap.* 10. Suarez *tom.* 5. *diſputatione* 22. *ſectione* 1. *numero* 56. Medinam *C. de reſtitut. quæſtione* 7. Sayrum *loco citat. numero* 24. Filliucium *num.* 31. & alios, quos retuli *de reſtitut. quæſt.* 2. *punct.* 11.

8 Neque obſtat caput, *quanta*, vbi dicitur, *eos delinquentibus fauere*, interpretamur, qui cùm poſſint, manifeſto facinori deſinunt obuiare. nam ille textus aut intelligendus eſt de præſumptione fori externi, in quo puniendus eſt qui facilè & abſque incommodo potuit impedire, & non impediuit. Aut intelligendus eſt de aliis pœnis, non verò de excommunicatione, cùm hæc non incurratur niſi exprimatur ex communi Doctorum ſententia. Aut intelligendus eſt de excommunicatione comminatoria, cùm textus verbis futuri temporis vtatur, ibi, *facientes, & conſentientes pari pœna plectendos catholica condemnat auctoritas.* vbi notandum illud verbum, *plectendos*, quod eſt futuri temporis, & non ſignificat pœnam ipſo iure latam, ſed ferendam, & cùm verſemur in materia pœnali, non eſt facienda extenſio, ſed benignior interpretatio ſuſtinenda eſt. Aut intelligendus eſt de illo, qui non impediuit, cùm teneretur ex iuſtitia impedire: nam qui non obſtat, cùm poſſit, & teneatur obſtare ex officio, ſeu ex iuſtitia, incidit in excommunicationem; quia dicitur præſtare auctoritatem, illique imputatur percuſſio; ſicut imputantur reliqua damna. Ita Molina *diſputatione* 33. *membro* 5. *numero* 6. & alij DD. prææallegati, & citati *de reſtitut. loco citato.* Quamquam oppoſitum etiam in hoc caſu non caret probabilitate, dum non conſentit, nec auctoritatem præſtat; vt ſuprà innui in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſtione* 2. *puncto* 3. *numero* 14. Ratio eſt, quia excommunicatio lata ob actionem, non incurritur ob omiſſionem, nec vllus ex facto alterius remanet excommunicatus, niſi particeps ſit criminis, aut niſi mandatum, vel auctoritatem præſtet, iuxta gloſſam hic *verſ. interpretans, ad finem.* Ex quo patet ſolum conſenſum internum non ſufficere, niſi aliqua cooperatio in externam percuſſionem adſit. Et hoc pacto explicandum eſt caput, *quanta*, citatum.

9 Sed modò dubium eſt, quinam teneantur obſtare ex officio.

Reſpondeo eos teneri, quibus cura demandata eſt, vt ſunt Reges, iudices, & alij ſuperiores. Præterea patres, tutores, heri, pædagogi, Parochi, & alij ſimiles reſpectu filiorum, & ſubditorum, his enim commiſſa eſt cura ſuorum ſubditorum. Ita Sayrus *libro* 3. *cap.* 26. *numero* 24. Philiarchus *loco cit.* Auila, Filliucius, & alij *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

10 RAtihabitio, qua quis approbat percuſſionem clerici ſuo nomine factam, eſt materia iſtius excommunicationis. Pro intelligentia iſtius propoſitionis

Aduertendum eſt, illum dici ratam habere percuſſionem

nem clerici, qui approbat percuſſionem clerici factam ſuo nomine, & contemplatione ſui; quamuis approbans non dederit mandatum. Ita Philiarc. *loc. cit.* Suarez *loc. cit. num.* 55. Sayrus *loc. cit. num.* 52. Molina *diſp.* 52. *num.* 4. *& tom.* 4. *tractat.* 3. *diſputatione* 33. Nauarr. *loco citat.* Reginald. *num.* 218. & alij. Hoc poſito probatur allata propoſitio ex *cap. cùm quis, de ſent. excommunic. in* 6. vbi hoc expreſsè habetur, & ſimul hæc ratio aſſignatur; quia ratihabitio fictione iuris retrotrahitur, & comparatur mandato; ſicut ergo mandans percuſſionem clerici incurrit excommunicationem, ita ratam habens percuſſionem incurrit excommunicationem ab eo puncto, quo ratam habet percuſſionem; cùm enim ante ratihabitionem non commiſerit culpam, non eſt ratio, cur dicamus excommunicationem ab eo contrahi ante ratihabitionem, ſed dicendum eſt contrahi ab eo puncto, quo culpam admittit per ratihabitionem.

11 Obſerua tamen aliquas conditiones requiri ad incurrendam excommunicationem propter ratihabitionem.

Prima eſt, vt quia ratam habet percuſſionem clerici, potuerit mandare percuſſionem eo tempore, quo ſecuta eſt percuſſio. Quapropter approbans percuſſionem clerici factam eo tempore, quo ipſe approbator erat amens, vel infans, non incurrit excommunicationem, quia tunc temporis, quo facta eſt percuſſio, non potuit percuſſionem mandare. Secus ſi tunc dormiebat: tunc enim facilè poterat à ſomno excitari, & interrogari, an vellet ſuo nomine percuſſionem fieri. Ita Molina *loco cit. num.* 4.

Secunda eſt, vt ratam habeat percuſſionem per aliquod ſignum externum, e.g. per verba, aut nutus. Ratio eſt, quia actus merè internus non ſubiacet poteſtati Eccleſiæ; conſequenter non poteſt puniri pœna cenſuræ, niſi externo ſigno manifeſtetur.

Tertia eſt, vt percuſſio facta ſit nomine ipſius, ſciátque illam ſuo nomine factam eſſe: quare ſi de illa gaudeat neſciens factam eſſe ſuo nomine, non contrahit excommunicationem, niſi fortè velit illam factam eſſe ſuo nomine: nam ſecundùm proprietatem iuris non dicitur quis ratum habere id, quod non eſt factum ſuo nomine, nec dicitur facere ſuam præteritam actionem, *de regul. iur. in* 6. Ita Nauarr. *num.* 78. Suarez *loco cit. num.* 5. Auila *dub.* 9. Sayrus *loco cit. n.* 25. Molina *loc. cit. num.* 5. Filliucius *n.* 29. & alij communiter.

SECTIO II.

De ſubiecto iſtius excommunicationis.

1 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*

2 *Percutiens clericum excommunicationem incurrit, etiamſi impubes ſit.*

3 *Fœmina percutiens clericum, aut cooperans, excommunicationem incurrit.*

4 *Clerici percuſſionem mandans ligatur excommunicatione, etiamſi collegium, vel vniuerſitas ſit.*

5 *Percutiens clericum non conſentientem incurrit excommunicationem quoties percuſſio eſt iniurioſa.*

6 *Clericus conſentiens in ſui percuſſionem excommunicatus eſt.*

7 *Clericus percutiens ſeipſum excommunicatus eſt.*

IN hac ſectione tria explicabo.

Primò in genere, quinam ſubiiciantur excommunicationi, violentas manus in clericos iniiciendo.

Secundò, vtrùm percutiens clericum volentem, & conſentientem, in hanc cenſuram incidat.

Tertiò, vtrùm clericus, qui ſe ipſum percutit, vinculo huius excommunicationis obſtringatur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli, qui clericum, vel monachum percutiunt, aut aliam actionem in hoc canone vetitam agunt, in cenſuram iſtius canonis incidunt. Ratio eſt, quia in textu dicitur; *Si quis ſuadente diabolo manus violentas in clericum, vel monachum iniecerit*, &c. Vbi notanda eſt illa particula, *ſi quis*, quæ generalis, & vniuerſalis eſt, vt ex *l. qui filiabus. §. 1. ff. de legat.* 1. *& l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. ff. de pign. act.* obſeruat Tiraquel. *in l. ſi vnquam v. omnia, n.* 40. *C. de reuocand. donat.* quem citat, & ſequitur Barboſa *dict.* 322. *ad finem.*

2 Hinc ſequitur omnes homines baptizatos doli capaces ſubiici huic cenſuræ, ſiue ſint puberes, ſiue impuberes; ſiue ſint laici, ſiue ſint clerici, etiam in maxima dignitate conſtituti, excepto Papa; ſiue ſint ſuperiores, ſiue inferiores, modò ſuperiores id non agant ex officio, ſeu cauſa correctionis, vt conſtabit ex infra dicendis *de cauſis excuſantibus.*

3 Idem valet in fœminis percutientibus, aut alia ratione concurrentibus ad clerici, vel monachi percuſſionem. Ratio eſt, quia dictio, *ſi quis*, non ſolùm complectitur maſculinum; verùm etiam fœmininum, argum. *l. cum filijs. ff. de vulgar. & pupil.* Bertazol. *in l. ſi quis. C. de tranſact.* Bartol. & alij apud Gratum *dict.* 150. *num.* 1. & apud Barboſam *loco cit.*

4 Idem dicendum eſt de collegio, vel vniuerſitate, quæ clerici percuſſionem mandaret. Quamuis enim dictio, *ſi quis*, perſonam veram, & non fictam, qualis eſt communitas, & collegium, comprehendat, ex Bertazolio *loco cit. n.* 145. & Barboſa *loc. cit. n.* 1. *&* 2. nihilominus ſinguli de communitate, qui delicto cooperantur, afficiuntur excommunicatione, vt ſic enim ſunt perſonæ ſingulares.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 PErcutiens clericum volentem, & conſentientem, incurrit excommunicationem, quoties percuſſio eſt iniurioſa. Ratio eſt, tum quia excommunicatio incurritur propter percuſſionem clerici iniurioſam. tum quia ſic expreſsè habetur *in cap. contingit, de ſent. excomm.* & *ibi* DD. communiter, quos ſequitur Auila *loco cit. dub.* 11. Suarez *diſput.* 22. *ſect.* 1. *num.* 58. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 26. *n.* 18. Caietanus *verb. excommunicatio cap.* 10. Coninchus *diſp.* 14. *dub.* 15. *n.* 168 Filliucius *tract.* 15. *c.* 1. *quæſ.* 7. *n.* 38. Reginald. *lib.* 1. *n.* 222. & alij.

Dices, volenti, & ſcienti non fit iniuria; ergo percutiens clericum conſentientem, & volentem, non incurrit excommunicationem, eo quòd percuſſio non videatur illi iniurioſa.

Reſpondeo non fieri iniuriam conſentienti, quando conſentiens conſentit in iis, in quibus poteſt conſentire; clericus verò in hoc caſu non poteſt conſentire, cùm priuilegium de non percutiẽdo clerico ſub pœna excommunicationis, conceſſum ſit toti ordini, & ſtatui clericali, cui perſona priuata, qualis eſt vnus clericus, non poteſt præiudicare, & cedere: nam perſona priuata non poteſt cedere priuilegio conceſſo communitati, aut toti alicui ordini, vt patet ex dictis *de priuilegijs*; cùm ergo clericus non poſſit conſentire in ſui percuſſionem, eo quòd ipſius percuſſio vergat in damnum aliorum, ſequitur percutientem clericum conſentientem, facere illi iniuriam, & ſubiacere excommunicationi, vt habetur *in dicto cap. contingit, de ſentent. excommun.* Deinde etiamſi daremus percutientem clericum conſentientem non facere illi iniuriam, nihilominus facit iniuriam ſtatui clericali, & Eccleſiaſtico: excommunicatio autem non ſolùm incurritur, quando fit iniuria clerico, ſed etiam quando fit iniuria ſtatui Eccleſiaſtico, vt dicitur *in cap. contingit, citat.* ſicut peccatum homicidij non ſolùm committitur, quando

quando fit iniuria occiſo, ſed etiam quando fit iniuria Reipublicæ, etiamſi occiſus forte conſentiat in ſui necem, vt patet ex dictis *de reſtitutione q.2.* Ita Suarez *tom.5. diſp.22. ſect.1. num.58.* Sayrus *loc. cit. num.19.* Coninchus *loc. cit.* Filliucius *num.33.* & alij communiter, quos retuli *de reſtitut. q.2. punct.5.*

Ex quo ſequitur iudicem in cuſtodia detinentem clericum conſentientem, aut illum verberantem, ſubiacere excommunicationi, quia facit iniuriam ſtatui Eccleſiaſtico.

6 Quæres, vtrùm ipſe clericus conſentiens in ſui percuſſionem ſit excommunicatus.

Reſpondeo non eſſe ipſo facto excommunicatum, ſed excommunicandum, vt patet ex *cap. contingit. cit.* vbi habetur verbum, *excommunicetur*, quod eſt verbum futuri temporis indicans cenſuram ferendam, non verò ipſo iure latam. Ita Suarez *loco citat. num.57.* Nauarr. *cap.27. num.77.* Filliucius *quæſito 7. num.33.* Reginald. *lib.1. n.222.* vbi hoc valere oſtendit, etiamſi conſentiat ſe pluribus actibus ſucceſſiuis percuti; non enim incurrit excommunicationem *cap. ſi quis ſuadente*, cùm Summus Pontifex *in cap. contingit, cit.* dicat excommunicandum. neque incurrit excommunicationem latam in participantes in crimine criminoſo; quia illi omnes actus ſucceſſiue facti reputantur vna percuſſio, vnus actus: excommunicatio autem ob participationem in crimine criminoſo ſupponit contractam excommunicationem ab eo, in cuius crimine participat. Ita Sayrus, Auila, & alij *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 CLericus ſe ipſum percutiens maiorem incurrit excommunicationem. Ratio eſt, huiuſmodi percuſſio eſt iniurioſa ſtatui clericali, cui perſona priuata non poteſt cedere: excommunicatio autem incurritur propter percuſſionem iniurioſam ſtatui clericali. Ita Nauarr. *cap.27. num.78.* Sayrus *loco cit. num.20.* Auila *num.12. circa medium*, Suarez *loco cit. num.59.* Coninchus *num.170.* Reginaldus *lib.1. num.222.* & alij, quamuis non deſint oppoſitum ſentientes.

Hæc propoſitio intelligitur, modò clericus percutiat ſe ex ira, & percuſſio attingat grauitatem lethalis culpæ: nam excommunicatio maior ſupponit grauem culpam.

8 Hinc ſequitur maiori excommunicatione ligari eos, qui præ deſperatione, vel tædio vitæ ſe ipſos percutiunt, aut occidunt. Secus dicendum eſt de clericis, qui ob mortem parentum, vel amicorum ſeſe percutiunt, aut barbam, vel capillos euellunt: nam iſta actio non cenſetur iniurioſa ſtatui clericali. Idem dicendum eſt de illis, qui ſe cauſa mortificandæ carnis, aut ex deuotione flagellis petunt. Ita Auila *loco cit.* & plures alij, quos citat, & ſequitur Molina *diſp.51. n.4. tract.3.*

SECTIO III.

Quænam perſonæ gaudeant priuilegio canonis, ita vt, qui eas percutit, & vim infert, in excommunicationem huius canonis incidat.

1 *Clerici nomine quis intelligatur.*
2 *Clericus coniugatus quandonam gaudeat priuilegio canonis.*
3 *Percutiens clericum coniugatum qui cum virgine contraxit, & habitum gerit, excommunicationem incurrit.*
4 *Percutiens clericum degradatum verbaliter pœnam excommunicationis ſubit.*
5 *Percutiens clericum irregularem, vel excommunicatum, excommunicatione afficitur.*
6 *Percutiens clericum qui matrimonium contraxit poſt ſuſceptionem ſacrorum ordinum ligatur excommunicatione.*
7 *Monachus gaudens priuilegio canonis quinam cenſeatur.*
8 *Religioſus bigamus gaudet priuilegio canonis.*
9 *Equites religioſi, ſeu commendatarij, quandonam gaudeant priuilegio canonis.*
10 *Tertiarij quandonam gaudeant priuilegio canonis.*

EX canone *ſi quis ſuadente 17. quæſt.4.* apertè conſtat, perſonas, quæ priuilegio canonis gaudent, & percuti non poſſunt ſub pœna excommunicationis ipſo facto, eſſe clericos, & monachos. Tota difficultas in hoc poſita eſt, vt intelligatur, quinam veniant nomine clericorum, & monachorum: quam difficultatem in duabus proximè ſequentibus propoſitionibus explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 NOmine *clerici* intelligitur initiatus prima tonſura, aut aliquo ordine, etiamſi coniugatus ſit, modò gerat habitum clericalem, & tonſuram; & non ſit bigamus; bigamus enim priuatur priuilegio clericali. *c. clericus, diſt.21. & cap. cum contingat. de ætate, & qualitate. & cap. vnico, de clerico coniugato. in 6.*

2 Hoc priuilegio non priuatur clericus coniugatus, qui contraxit matrimonium cum virgine, quamuis deſeruit habitum, & tonſuram, ſed eam poſtea reaſſumpſerit: pœnitentia enim illi prodeſſe debet. Ita Syluester *verb. excommun.6. n.4.* Sayrus *lib.3. c.27.* Suarez *diſp.22. ſect.1.* Nauarrus *cap.27. n.79.* Filliucius *tract.15. c.1. quæſ.4. n.8.* Coninchus *diſp.14. dub.15. num.157.* & alij.

3 Hinc ſequitur primò, eum ſubiacere huic excommunicationi, qui percutit clericum coniugatum, qui contraxit matrimonium cum virgine: nam hic clericus non eſt bigamus; conſequenter gaudet priuilegio canonis dum gerit habitum, & tonſuram. & hoc verum videtur, etiamſi antea dimiſerit habitum, & tonſuram, ſed eam poſtea abſque fraude reaſſumpſerit. Vide quæ ſupra tradidi *diſp.1. q.16. punct.3. n.3. & ſeqq.*

4 Secundò ſequitur cum affici excommunicatione, qui percutit clericum degradatum verbaliter tantùm: clericus enim verbaliter degradatus gaudet priuilegio canonis. ſecus ſi percutiat degradatum realiter, *cap. degradatio, de pœnis in 6.*

5 Tertiò illum eſſe excommunicatum, qui percutit clericum irregularem, aut excommunicatum toleratum, aut vitandum, aut affectum alia cenſura; adhuc enim dicitur percutere clericum, qui per irregularitatem, vel cenſuram non amiſit nomen clerici, aut priuilegium canonis. Ita Molina *tom.4. diſput.56. num.12.* Nauarrus *cap.27. n.79.* Filliucius *tract.15. cap.1. quæſito 4. n.9.* Coninchus *loco cit.* Reginald. *lib.1. num.112. & 238.* & alij communiter. Secus dicendum eſt, quando quis percutit eum, qui ſuſcepit ordines ante Baptiſmum: ſuſcipiens enim ordines ante Baptiſmum non fruitur priuilegio, cùm ordines inualidè ſuſcipiat; ſicut etiam eos inualidè ſuſcipit, qui per vim abſolutam promouetur ad ordines abſque intentione ſuſcipiendi ordines, vt ſuo loco probaui. In his conſentit Molina *loc. cit. diſput.50. num.3. & 4.* Nauar. *cap.27. num.79.* Vgolinus *tab.1. cap.13. §.15.* Sayrus *lib.3. cap.26. & 27.* Philiarchus *lib.3. de officio Sacerdotis diſputat.33.* & alij.

6 Quartò illum eſſe excommunicatum, qui percutit clericum, qui poſt ſuſceptionem ſacrorum ordinum contraxit matrimonium. Ratio eſt, quia re vera dicitur percutere clericum gaudentem priuilegio canonis: clericus enim ordine ſacro initiatus non amittit priuilegium canonis, quamuis alias pœnas incurrat, & fiat bigamus, bigamia ſimilitudinaria, & ficta; non verò reali, vel interpretatiua, vt alibi explicaui. Ita Sayrus *cap.27. num.31.* Coninchus *loc. cit.* & alij apud Carolum de Graſſis *effectu 1. n.91. de effectibus clericatus.*

Obiicies, percutiens clericum bigamum non incurrit excommunicationem; ergo neque eam incurrit percutiens clericum, qui poſt ſuſceptionem ſacrorum ordinum ſit bigamus.

Reſpondeo percutientem bigamum bigamia verâ, & interpretatiua, non incurrere excommunicationem; quia huiuſmodi bigamus caret omni priuilegio clericali. *cap. vnico, de bigamis in 6.* percutiens verò bigamum bigamia ſimilitudinaria, incurrit excommunicationem, eo quòd huiuſmodi bigamus adhuc retineat canonis priuilegium, nec iura loquantur de huiuſmodi bigamo. Vide gloſſam *in cap. vnico citato.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 NOmine *monachi* gaudentis priuilegio canonis, intelliguntur non ſolùm religioſi profeſſi, licèt conuerſi, verùm etiam nouitij, ex communi DD. ſententia, & ex *cap. religioſo, de ſenten. excomm.* vbi hoc priuilegium ad nouitios extenditur.

Et hoc verum eſt, etiamſi nouitius admiſſus ſit ad religionem ante annos pubertatis; quamuis enim hic non ſit propriè nouitius, vt infrà de ſuſpenſionibus contra Religioſos oſtendam; nihilominùs vocatur nouitius, & in communi viuit ſub obedientia, validuſque eſt illius ingreſſus. *cap. religioſo, de ſent. excomm. in 6.* Secus dicendum eſt de infante religioni oblato, & admiſſo ante adeptum rationis vſum. hic enim nulla ratione eſt nouitius, donec acquiſito rationis vſu conſentiat; cõſequenter priuilegio religioſorum non gaudet. Idem ſentiendum puto cum Sanchez *in opere morali lib. 5. cap. 4. n. 24.* quotieſcumque ingreſſus inualidus eſt ob quamcumque cauſam; cùm enim admiſſio, ſeu ingreſſus inualidus ſit, nullum priuilegium confert; & ſicut clericus inualidè initiatus prima tonſura (vt quia eam recepit ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprij Epiſcopi) non gaudet priuilegio clericali, ita etiam nouitius inualidè religionem ingreſſus non gaudet priuilegio nouitiorum, vt ſi hermaphroditus, in quo præualeat fœmineus ſexus, ingreſſus ſit religionem virorum, aut ſi impubes recipiatur in religionem, in qua lege cautum ſit, vt impubes ad nouitiatum admitti nequeat, aut ſi alia ratione defectum ſubſtantialem habeat, ob quem ipſius ingreſſus irritus ſit.

Nomine *monachi* intelliguntur etiam moniales profeſſæ, vel conuerſæ, ac nouitiæ, modò non viuant domi propriæ, more laicorum. *cap. cùm illorum, de ſententia excommunicationis.*

8 Hoc eodem priuilegio gaudet Religioſus bigamus; nullo enim iure conſtat illum priuari priuilegio religionis, ſicut priuatur clericus bigamus. Ita Sylueſter *verb. bigamus quæſt. 8.* Sayrus *lib. 3. cap. 27. num. 32.* Molina *tom. 4. tract. 3. diſp. 54.* Suarez *diſputat. 22. ſect. 1.* Reginaldus *lib. 1. num. 114. & ſeqq.* & alij communiter. Eodem priuilegio gaudent commendatarij laici, vt ſunt milites Ordinis Chriſti, & S. Ioannis: gaudent enim priuilegio canonis, & fori, vt patet ex dictis in Bulla Cœnæ *quæſt. 16. punct. 3.* vbi docui equites, qui ſunt verè religioſi, vt ſunt equites S. Ioannis, qui in communi viuunt, & votum ſolemne caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt, gaudere priuilegio canonis: nam re vera ſunt religioſi; conſequenter gaudent priuilegiis religioſorum: religioſi autem gaudent priuilegio canonis, & fori. Ita Molina *tom. 4. tract. 3. diſp. 50. num. 5.* Nauar. *lib. 3. conſiliorum de regularibus conſil. 13.* Azor *part. 1. lib. 13. cap. 4. quæſito 4.* Vgolinus hic *num. 1.* Carolus de Graſſis *effect. 1. num. 109.* vbi plures DD. enumerat, & alij apud Sanchez *in ſumma lib. 4. c. 16. num. 11.*

9 Reliqui verò milites commendatarij, qui non viuunt in Congregatione, nec vota paupertatis, obedientiæ, & caſtitatis emittunt, non gaudent hoc priuilegio; quia verè non ſunt religioſi. Secus ſi vota emittant, aut illis communicata ſint priuilegia clericalia, quales videntur equites S. Iacobi, qui licet non voueant perfectam caſtitatem, & paupertatem; nihilominus habent priuilegium canonis, & fori, niſi forte alicubi contraria conſuetudine fuerit abrogatum: nam in aliquibus regnis vſu receptum eſt, vt equites nonnullarum religionum non fruantur priuilegio canonis, aut fori, & in fructibus commendarum fiat executio per iudicem ſæcularem ob delicta ab ipſis equitibus contracta, teſte Marta *de iuriſdictione part. 2. cap. 32.* & Duardo *lib. 2. canone 15. quæſt. 5. numero 13.*

An autem illa conſuetudo contra libertatem huiuſmodi perſonarum legitima ſit, patet ex dictis *in Bulla Cœnæ.* Vide Garziam *de benef. 1. par. cap. 4. n. 15. & ſeq.* vbi etiam fusè oſtendit equites S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, non eſſe quidem, verè, & ſtrictè loquendo, religioſos; eſſe tamen perſonas Eccleſiaſticas, & ſeruantes tria vota ſuo modo; conſequenter gaudere priuilegio canonis, & fori. Idem valet in equitibus ordinis Chriſti in Luſitania, S. Lazari in Sabaudia, & S. Stephani Florentiæ, aliiſque conſimilibus, qui priuilegio ſunt exempti, aut tria vota emittunt. Ita Nauar. *conſil. 10. de regul.* Filliucius *loco cit. num. 14. ad finem*, & alij apud Garziam, & apud Sanchez *locis cit.* apud Martam *de iuriſdict. part. 2. cap. 32.* apud Duardum in Bulla Cœnæ *can. 15. quæſt. 5.* apud Alterium *diſp. 16. cap. 3.* Vgolinum, & Azor. *locis cit.*

10 *In eadem Bulla Cœnæ, & in tractatu de cenſuris in communi,* explicaui difficultatem illam, qua quæritur, vtrùm Tertiarij S. Franciſci, vel S. Dominici gaudeant prædicto priuilegio.

Reſpondi Tertiarios, qui domi viuunt extra Congregationem, non gaudere dicto priuilegio; etiamſi ſeruent regulam S. Franciſci, vel S. Dominici: nam iſti non ſunt religioſi. Illi verò, qui aſſumpto habitu monachali ſeſe mancipãrunt obſequiis alicuius approbatæ religionis ſub obedientia ſuperioris illius religionis, gaudent hoc priuilegio, quandiu ita viuunt: nam pro illo tempore cenſentur religioſi, & perſonæ Eccleſiaſticæ, ſicut cenſentur nouitij: nam *religioſi* nomen, in hac re non ſolùm accipitur pro illis, qui profeſſionem emiſerunt; verùm etiam, qui illius ſtatus ſunt participes, vt ſunt Tertiarij gregatim viuentes, nouitij, & alij. Ita Rota ex Nauar. *cap. 27. n. 79. verſ. octaua.* Sacra Cardinalium Congregatio ex Filliucio *quæſito 4. num. 14.* Suarez *diſp. 22. ſect. 1. num. 20.* Alterius *loco cit. cap. 1. quæſ. 4.* vbi hoc multis rationibus probat. Carolus de Graſſis *effectu 1. num. 92.* & alij communiter, teſte Coninche *loco ſtatim citando*, contra Caietanum *verb. excom. verſ. Nona ſeptimò.* contra multos alios apud Carolum de Graſſis.

Hinc ſequitur illos homines, qui aſſumpto habitu religioſo adhibentur ad ſeruitia, & obſequia monialium, & ad petendam pro ipſis eleemoſynam, gaudere hoc priuilegio.

Ex quo vlteriùs patet hoc priuilegium extendi ad eremitas, qui in communitate viuunt in aliqua Congregatione gaudente hoc priuilegio, vel ad eos, qui viuunt in communi ſub aliquo Prælato ex tacita, vel expreſſa Summi Pontificis auctoritate; quamuis in ea religione non fiat profeſſio: nam iſti cenſentur religioſi. Ita Nauarr. *in manuali cap. 27. num. 79.* Sylueſter *verbo excommunic. 6. num. 3.* & alij quos citat, & ſequitur Molina *loco citat. diſputat. 50. num. 4.* Auila *loco citando*, Suarez *num. 22.* Filliucius *num. 14.* Reginald. *lib. 1. num. 214. lib. 9. n. 353.* Coninchus *diſp. 14. dub. 15. n. 164.* Carolus de Graſſis *effectu 1. num. 104.* Marta *de iuriſdict. caſu 113.* Duardus *quæſtione 6. numero 2.* Alter. *cap. 1. dub. 5.* vbi hoc priuilegium extendi putat ad Eremitas, qui peculiarem viuendi modum tenent, habitum religioſum deferentes, ſacro loco ex obligatione ſeruientes ſub obedientia Epiſcopi, vel alterius Prælati, quicquid nonnulli apud prætatos DD. in contrarium ſentiant.

SECTIO IV.

Quandónam iniiciens manus violentas in Clericum excuſetur ab excommunicatione.

1 *Clericum percutiens incontinenti vim vi repellendo excuſatur ab excommunicatione.*

2 *Percutiens clericum ex ignorantia probabili excuſatur ab excommunicatione.*

3 *Percutiens clericum per iocum non incurrit excommunicationem, niſi poſtea percuſſionem ex odio, vel ira proſequatur.*

4 *Percutiens clericum cauſa correctionis, & diſciplinæ, non incurrit excommunicationem, modò facultatem percutiendi habeat, & modo in percutiendo modum non excedat.*

5 *Clericus per quem percuti debeat quando percuti meretur.*

6 *Percutiens clericum turpiter inuentum cum matre, filia, vxore, vel ſorore, excuſatur ab excommunicatione, modò percutiat in continenti, & non ex interuallo.*

7 *Vxor filia, mater, ſoror quænam dicatur.*

8 *Percutiens clericum excuſatur ab excommunicatione, etiamſi non inuenerit in actu carnalis copulæ, ſed in alio turpi actu.*

9 *Percutiens clericum non deferentem habitum, & ter à legitimo ſuperiore admonitum vt habitum deferret, non ligatur excommunicatione.*

10 *Percutiens clericum implicantem ſe negotijs ſæcularibus, & ab ijs poſt trinam admonitionem non deſiſtentem, non ligatur excommunicatione.*

11 *Percutiens clericum effectum militem, aut immiſcentem ſe enormitatibus, non incurrit excommunicationem.*

12 *Percutiens clericum coniugatum exercentem officium cauponis, vel macellarij excuſatur ab excommunicatione quoties ille poſt trinam admonitionem à præfato officio non deſiſtit.*

13 *Percutiens clericum non deſiſtentem per trinam admonitionem à delatione armorum, vel ab arte mimica publicè exercenda, non incurrit excommunicationem.*

14 *Percutiens bigamum non incurrit excommunicationem.*

15 *Oſtiarius, ſeu officialis Principis non incurrit excommunicationem quoties turbam arcendo ſimul arcet Clericum.*

16 *Capiens clericum de mandato ſui Prælati non ligatur excommunicatione.*

MVlti caſus percenſentur à Doctoribus, in quibus percutiens clericum excuſatur ab excommunicatione incurrenda.

1 Primus caſus eſt, quando aliquis percutit clericum in continenti, vim vi repellendo, cum moderamine inculpatæ, ad defendendum ſe ipſum, vel rem ſuam, vel proprium honorem, *cap. ex tenore, & cap. ſi verò, de ſententia excommunicationis.* Ratio eſt, quia huiuſmodi percuſſio non cenſetur vis, aut vltio, ſed defenſio, quæ cuilibet iure naturæ licita eſt, modò non excedatur modus inculpatæ tutelæ cum aduertentia, & deliberatione; & hoc valet, etiamſi percutiens potuiſſet fugere, ſed fuga fuiſſet illi ignominioſa; adhuc enim non cenſetur vis iniurioſa, & vltio, ſed defenſio. Ita Suarez *loco citato num.* 33. Sayrus *cap.* 27. *num.* 20. Auila *loco citato dub.* 13. Angelus *verbo excommunicatio num.* 13. Molina *diſp.* 55. *num.* 1. Emanuel Sà *de excommunicationibus Papæ reſeruatis num.* 2. Reginald. *lib.* 1. *num.* 224. Coninch. *num.* 195. Filliucius *tract.* 15. *cap.* 1. *quæſito* 6. *num.* 22. Nauarrus *loco cit.* & alij. Imò multi DD. hanc doctrinam extendunt non ſolùm ad ſui defenſionem, verùm etiam ad defenſionem parentum, amicorum, filiorum, aut etiam extraneorum, modò hæc percuſſio fiat ad puram innocentis defenſionem; licitum enim eſt vim vi repellere, & innocentis cauſam ſuſcipere. Vide quæ dixi de homicidio *in tractatu de reſtit.* vbi etiam explicaui, quandónam ſeruari dicatur moderamen inculpatæ tutelæ, & rationes ad hoc facientes adduxi.

Dixi *incontinenti*, quia ſi clericus rem alterius ſurripiens eam aſportauit, & tranſtulit ad locum deſtinatum, non poteſt percuti abſque excommunicatione, vt oſtendi de homicidio; hæc enim non cenſetur defenſio, ſed vltio. Ita Molina *diſp.* 56. *num.* 3. Suarez, Filliucius, & alij communiter.

Ex dictis ſequitur primò, excommunicationem non incurri ab eo, qui debitorem fugientem, vel fugam parantem detinet, vt eum ſuperiori præſentet, ſuúmque creditum acquirat. Idem dico de inſequente in continenti clericum furem, qui ſua bona aufert, & aſportat; nam huiuſmodi inſecutio licita eſt; cùm fiat ad res ſuas recuperandas, & defendendas, vt conſtat ex dictis *de homicidio.*

Secundò non incurri excommunicationem ab ea fœmina, quam clericus non ſolùm verbis, ſed facto aggreſſus eſt, vt eam violaret, ipſa autem ſe defendit percutiendo clericum; hæc enim cenſetur iuſta defenſio caſtitatis, & honoris; hoc tamen intelligitur, modò fœmina non excelſerit aduertenter, & ex propoſito modum defenſionis, vt accidit quando potuit ſe ſolis verbis tueri, ſed ipſa adhibuit verbera. Ita Nauarr. *cap.* 27 *num.* 105. Molina *loco citato num.* 4. Suarez *loco citato*, Filliucius *num.* 22. Auila *loco cit.* Coninch. *num.* 194. & alij.

Tertiò illum excuſari ab excommunicatione, qui violenter repellit domo clericum, illam iniuſtè occupantem, quando repellens non poteſt aliter illam recuperare, quàm violenter clericum repellendo; tunc enim non peccat mortaliter, cùm vtatur iure ſuo; conſequenter non incurrit maiorem excommunicationem, quæ ſupponit peccatum mortale. Ita Molina *loco citato num.* 3. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 19. Syluest. *verb. excommunicat.* 6. *num.* 6. Filliucius *tract.* 15. *cap.* 1. *num.* 20. & alij.

Quartò denique, illum excuſari, qui licitè percutit inuaſorem ad defenſionem honoris, famæ, pudicitiæ, vel aliorum bonorum ſui, vel proximi, iuxta dicta *de homicidio.* Ita Molina *num.* 1. Filliucius *num.* 22. Suarez *loco cit.* & alij quos retuli *de homicidio.*

2 Secundus caſus eſt, quando aliquis percutit clericum, quem ignorantia probabili neſciebat eſſe clericum, vt patet ex dictis *de ignorantia excuſante à cenſuris*; vnde ſi quis inueniat noctu clericum, vel in loco tenebroſo, & obſcuro, ibíque eum percutiat, non aduertens eſſe clericum, non afficitur excommunicatione.

3 Tertius caſus eſt, quando quis percutit clericum per iocum, non ex odio, vel indignatione, *cap.* 1. *de ſent. excommunic.* Ratio eſt, quia huiuſmodi percuſſio, quamuis alioquin grauis videatur, non dicitur fieri ſuadente diabolo, vt dicitur *in canone, ſi quis.* 17. *quæſt.* 4. neque eſt iniurioſa, ac ſacrilega mortaliter, cùm fiat per iocum interiùs, & exteriùs.

Addo hoc verum eſſe, etiamſi fortè aliqualis ira interueniat, modò attenta qualitate percuſſionis, aliiſque circunſtantiis non pertingat ad culpam mortalem. Secus dicendum eſt, quãdo actio per iocum inchoatur: ſed poſtea mutatur in ſacrilegium mortale per indignationem, interueniente aduertentia ſufficiente ad mortale peccatum; nulla enim ſubeſt excuſationis cauſa, ſicut ſubeſt interueniente inaduertentia, & indeliberatione; certum enim eſt inaduertentiam & indeliberationem excuſare à peccato mortali, conſequenter ab excommunicatione; quapropter ſi Clericus, ioco, vel ſeriò proferat conuitium in Caium, & Caius ex ſubito motu, & abſque plena aduertentia clericum percutiat, vel illum impellat, non incurrit excommunicationem. Præterea excuſari poteſt ab excommunicatione Caius, qui cùm legeret epiſtolam, repulit ſocium clericum, petentem illam ad legendum; nam huiuſmodi percuſſio, vel repulſio excuſari poteſt aliquando à mortali, tùm propter ſubitum motum, tum quia inter familiares, conſuetudinem inter ſe familiaritez habentes, non magni penditur huiuſmodi percuſſio, nec ad mortale imputatur. Ita Molina *diſp.* 51. *num.* 7. & 8. Auila

loco citato, Suarez *loco cit. ſect.* 1. *num.* 50. Filliucius *num.* 26. Coninch. *num.* 190. & alij.

4 Quartus eſt, quando quis percutit clericum cauſa correctionis, & diſciplinæ, habens legitimam facultatem, & poteſtatem ad percutiendum; modò non ita excedat modum in percutiendo, vt exceſſus pertingat ad culpam mortalem, & modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira, *cap.* 1. *ex tenore, cap. vniuerſitatis, & cap. cum voluntate, de ſententia excommunic.* Si verò leuiter tantummodò excedat, excuſari poteſt ab excommunicatione, quia excommunicatio ſupponit peccatum mortale.

Dixi, *modo non percutiat principaliter ex odio, vel ira*, quia ſi principaliter ex odio percutiat, non excuſatur ab excommunicatione; nam huiuſmodi percuſſio fieri dicitur ſuadente diabolo cum peccato mortali. Secus dicendum videtur, ſi principaliter percutiat cauſa correctionis, etiamſi fortè admiſceatur peccatum mortale interni odij; nam illa externa percuſſio non eſt ſacrilega, ſed iuſta; cùm principaliter fiat cauſa correctionis ab eo qui poteſt illam infligere, quamuis ex malitia percutientis admiſceatur peccatum mortale odij. Ita Molina *diſp.* 56. *num.* 10. Angelus *verbo excommunicatio num.* 8. Auila *dub.* 13. *caſu* 1. Nauarrus *loc. cit.* Filliucius *quæſtio* 6. *verſ. ſecunda exceptio.* Reginald. *lib.* 1. *num.* 130. & alij.

Hinc colligi poteſt primò, patrē non incurrere excommunicationem, quando filium clericum cauſa diſciplinæ verberat. Idem dicendum eſt, quando clericus percutitur à propinquo, ad quem pertinet cura corrigendi clericum delinquentem, aut à Prælato, aut à magiſtro percutiente ſuum diſcipulum, modò non excedat modum notabiliter cum peccato mortali. Et hoc valet, inquit Nauar. *c.* 27. *n.* 82. Sylu. *loco cit. n.* 6. *caſu* 8. Tabiena *verbo excom. n.* 8. Filliucius *cap.* 1. *quæſ.* 1. *num.* 6. *tractat.* 15. *& quæſ.* 6. *num.* 25. Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 48. Coninchus *num.* 192. Reginald. *lib.* 1. *num* 231. Bannes 2. 2. *quæſt.* 65. *art.* 2. Valentia *ibidem quæſt.* 9. *puncto vnico.* Luiſius Turrianus *diſp.* 29. *dub.* 2. *num.* 8. & alij, contra Panormitan. *in cap. cum voluntate, de ſent. excomm.* & alios apud Molinam *diſp.* 56. *n.* 6. etiamſi clericus, qui percutitur, ſit maioribus ordinibus initiatus. Ratio eſt, tum quia *cap. cum voluntate, de ſent. excomm.* nulla fit diſtinctio de clerico maioribus, vel minoribus ordinibus initiato. tum quia filius non videtur ſubtrahi à diſciplina patris per ſuſceptionem ordinum maiorum. Nomine *magiſtri* intelligitur tam Eccleſiaſticus, quàm ſæcularis præceptor, cui commiſſa eſt cura inſtituendi, & docendi clericum, aut illum in officio continendi.

Secundò colligi poteſt, ſubmagiſtrum percutientem clericum cauſa correctionis non incurrere excommunicationem, etiamſi à magiſtro ſit illi vetitum quemquam percutere. Ratio eſt, quia prohibitio magiſtri, non aufert ius commune; iure autem communi conceditur ſuperiori, vt poſſit corrigere diſcipulos, illóſque cauſa correctionis, & diſciplinæ percutere. Ita Syluester, Auila, Filliucius, Suarez, & alij *locis citatis.*

Tertiò clericos ſeniores, aut etiam alios, tam laicos, quàm Eccleſiaſticos, qui ratione ſui officij eijciunt clericum minorum ordinum, turbantem diuina officia, non incurrere excommunicationem. Ita Molina *diſp.* 56. *num.* 8. Filliucius *num.* 7. Suarez *num.* 405. Coninch. *num.* 192. Reginald. *loco citato*, & alij communiter *in cap. veniens, de ſententia excommunicationis.* Aliqui etiam excuſant herum percutientem clericum famulum, modò clericus non ſit initiatus ſacris ordinibus; ſed de hac re in quarto Decalogi præcepto.

Quartò ſuperiores religionis poſſe ſibi ſubditos verberare, habent enim poteſtatem gubernandi, & hoc pœnæ genus bono communi frequenter conducit. Ita Bannes & Turrianus *locis citatis.*

5 Sed modo ſupereſt dubium, per quem percuti, & verberari debeat clericus, vel monachus, quando cauſa diſciplinæ meretur percuſſionem, & verbera.

Reſpondeo, de rigore iuris communis, percutiendum eſſe ab ipſimet ſuperioribus, dum ſunt inferiores Epiſcopo, vt ſe exprimit *cap. vniuerſitatis, de ſent. excomm.* alioquin tam ipſi Prælati, quàm percuſſores incurrunt excommunicationem, percutiendo per alios, quando per ſe ipſos commodè poſſunt percutere. Secus dicendum eſt, quando percutiunt per alios ex aliqua neceſſitate, nam vrgente neceſſitate poſſunt verberare clericos, vel monachos, per alios clericos, vel monachos, *cap. vniuerſitatis, citato.* addo id etiam licitum eſſe per laicos, deficientibus clericis, vel monachis, neceſſitas enim non habet legem, neque hic caſus cenſetur comprehenſus *in cap. vniuerſitatis, citato.*

Dixi, *qui ſunt inferiores Epiſcopo*, nam Epiſcopi non poſſunt per ſe ipſos extra neceſſitatem verberare, alioquin incurrunt excommunicationem, *cap. non inter, diſt.* 86.

Dixi, *de rigore iuris communis*, quia ſi reſpiciamus conſuetudinem, videtur permiſſum ſuperioribus, vt non ſolùm capiant clericos per laicos; ſed eos percutiant per alios clericos, aut etiam per laicos, potuit enim hæc conſuetudo introduci, eo quòd conueniencius ſit honeſtati, ne clerici, vel monachi tam vilem munus per ſe ipſos obeant. Vide Suarez *diſp.* 22. *num.* 45. Molinam *loco cit. num.* 5. & Nauarr. *lib.* 5. *de ſent. excomm. conſil.* 41. P. Nauarrum *lib.* 2. *de reſtit. cap.* 3. *num.* 474. Filliucium *tract.* 15. *cap.* 1. *quæſtio* 1. *num.* 6. Coninch. *diſp.* 14. *dub.* 15. *num.* 190.

6 Quintus caſus eſt, quando quis percutit, vel occidit Clericum inuentum in peccato, cum matre, filia, vel vxore, vel ſorore. modò percutiat incontinenti, & non ex interuallo, *cap. ſi verò, de ſententia excommunicationis*; quamuis enim percutiens in his caſibus grauiter peccet, percutiendo priuata auctoritate, nihilominus, eximitur ab excommunicatione, quia Eccleſia non reputat huiuſmodi percuſſionem factam eſſe ſuadente diabolo, ſed vehementi paſſione, cùm difficillimum ſit in huiuſmodi caſu iuſtum temperaſſe dolorem. Ita Molina *tom.* 4. *de iuſtitia tract.* 3. *diſp.* 7. *n.* 3. *& diſp.* 55. *num.* 6. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 84. Auila *loco citato caſu* 10. Emanuel Sà *de excommunicationibus Papæ reſeruatis, num.* 2. Filliucius *tract.* 15. *cap.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 22. & alij communiter. Et hoc verum eſt, inquit Molina *diſp.* 7. *citata*, contra Syluestrum, & Nauarrum apud eundem Molinam, etiamſi occidat, vel percutiat cum pleno iudicio, & deliberatione, vt colligitur ex *cap. ſi vero, cit.*

Hinc ſequitur primò, inquit Nauarrus *lib.* 5. *conſiliorum, de ſententia excommunicationis, conſil.* 41. *& in manuali loco citato*, Molina *diſput.* 55. *num.* 6. *ad finem*, Auila *loco cit.* Coninch. *num.* 196. & alij, maritum excuſari ab excommunicatione, quando de induſtria ſe abſcondit domi expectans clericum, hoc ignorantem, vt eum in flagranti deprehenſum occidat; adhuc enim dicitur occidere clericum turpiter inuentum cum vxore, &c. Hoc tamen intelligitur, modò id doloſè non faciat, facta conuentione cum vxore, quæ illum dolo vocet ad adulterium; nam iura non intendunt dolis, & fraudibus patrocinari.

Secundò ſequitur à fortiori, illum non incidere in excommunicationem, qui clericum in prædictis inuentum detinet, vt illum præſentet ſuo iudici Eccleſiaſtico. Ita Molina *loco cit. diſput.* 56. *num.* 2. Auila *dub.* 13. *caſu* 13. Coninch. *num.* 191. Nauarr. & alij.

Dixi in quinto caſu, *inuentum cum matre, filia, &c.* quia ſi quis percutiat clericum inuentum in peccato cum aliqua conſanguinea inferioris gradus, non excuſatur ab excommunicatione, tum quia nullo iure probatur excuſari, tum quia in his facilius dolor compeſcitur, & comprimitur.

7 Rogabis primò, quænam perſonæ intelligantur nomine vxoris, filiæ, matris, & ſororis.

Reſpondeo, nomine *vxoris* intelligi ſponſam de præſenti, cum qua contractum eſt matrimonium, quamuis non conſummatum, aut etiam inualidum, defectu alicuius impedimenti à marito ignorati; non verò intelligitur ſponſa de futuro, cùm ſponſa de futuro nondum ſit vxor,

quicquid

quicquid in contrarium ſentire videatur Sanchez *de matrim. lib.1. diſp.1.* Coninch. *de matrim. diſputat.21. dub.1. num. 5.* qui in hac re videndi ſunt, cum Gutierez *de matrim.cap.1.num.6.13.15.* Nomine *ſororis, matris, & filiæ,* intelligo veram, & propriam matrem, ſororem, & filiam, etiam illegitimam, ideſt, non ſuſceptam ex legitimo matrimonio. Non tamen intelligo filiam adoptatam; cùm verba textus propriè ſint accipienda, præſertim in materia pœnali, & odioſa, reſtringente priuilegia clericorum. Vt igitur percutiens clericum excuſetur ab excommunicatione, requiritur, vt percutiat clericum turpiter inuentum cum propria matre, vxore, filia, vel ſorore, non verò ſufficit, vt percutiat clericum inuentum cum aua, nepta, &c. Ita Molina *diſp.55. ad finem,* Filliucius *num.22.* Coninch. *num.196.* & alij communiter.

8 Rogabis ſecundò, vtrùm in prædictis caſibus requiratur, vt clericus, qui percutitur, inueniatur in actu carnalis copulæ.

Reſpondeo hoc non requiri, ſed ſufficere, vt inueniatur in quolibet alio turpi actu, vt in oſculis, vel amplexibus, vel in loco ſuſpecto, vt ſi ſolus inueniatur cum ſola, in loco apto ad turpes actus exercendos, & de illo adſit rationabilis ſuſpicio. Ita DD. citati.

Addit Syluester, quem ſequitur Coninchus *num.196.* & alij ſufficere, vt maritus percutiat clericum loquentem cum ſua vxore, abſque alio turpi actu, quando illum priùs ter admonuerat, & ipſe noluit deſiſtere.

Hoc tamen ego intelligendum cenſeo, interueniente rationabili ſuſpicione; in hoc enim caſu valere poteſt ratio textus, & rationabiliter iudicatur turpia tractare, vel ſaltem maritus cenſetur hoc agere ad ſui defenſionem.

9 Sextus caſus eſt, quando quis percutit clericum, qui ab Epiſcopo, vel eius vices gerente, vel ab alio iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in ipſum clericum habente, ter fuit admonitus in particulari, vel generali, vt tonſuram & habitum clericalem deferat, & ipſe clericus nihilominus non vult deferre. Ratio eſt, quia quandiu huiuſmodi clericus non geſtat habitum, caret priuilegio clericali, *cap. cùm contingit, 2. de ſentent. excomm.* Ita Sayrus *loc. cit. cap.27.* Sylueſter *verbo excommunicat. 6. num.6.* Auila *2. parte cap.5. diſp.3. dubio 13. caſu 5.* Molina *diſp.54. num.1.* & alij communiter, qui addunt non ſufficere vnam monitionem, pro tribus; nam in textu dicitur, *ter à te commonitis.*

Hinc colligi poteſt cum Graffio *lib.2. cap.403. num.7.* Reginaldo *lib.1. num.213. & 233.* & aliis, quos retuli *de legibus loco* ſtatim *citando*, non amitti priuilegium canonis, per ſolam dimiſſionem habitus clericalis, vel monachalis, vt deducitur ex *cap. contingit, citato,* & ex *cap. ſi verò, de ſentent. excommunicat.* nam dimittens habitum non ob id deſinit eſſe clericus, nec amittit priuilegium clericale, niſi ter fuerit admonitus, modo iam dicto, contra Coninchum *diſput.14. dubio 15. num.163.* Suar. *diſputat.22. ſect.1. num.11.* Bannem *2.2. quæſt.12. articul.1. difficult.3.* & Filliucium *num.10.* aſſerentes clericum minoribus initiatum non gaudere priuilegio canonis, dum habitum non defert, ex Trid. *ſeſſ.23. cap.6. de reform.* Sed hæc opinio mihi non arridet, quia Concilium loquitur de priuilegio fori. Vide dicta *de legibus diſput.10. quæſt.2. puncti.1. §.4.* Secus dicendum eſt de nouitio, qui egreditur animo deſerendi nouitiatum; hic enim deſinit omnino eſſe religioſus; conſequenter amittit priuilegium conceſſum religioſis, ſeu nouitiis, *in cap. religioſo, de ſentent. excommunicationis in 6.* Ita Molina *loco cit. num.3.* & alij.

10 Septimus caſus recenſeri ſolet, quando percutitur clericus, qui ſeſe implicat negotiis ſæcularibus mercaturæ, vel procurationibus & adminiſtrationibus perſonarum ſæcularium, & ter monitus non vult deſiſtere. Et hoc verum exiſtimatur à nonnullis Doctoribus, etiamſi deferat habitum, & tonſuram, *cap.1. de vita, & honeſtate clericorum.* Ita Nauarr. *loc. cit. num.86.* & alij. Sed contrarium mihi probabilius videtur, cum Molin. *loc. cit.* Coninchо *num.161.* Suarez *num.27.* & Filliucio *tract.14. cap.1. num.12.* & aliis, aſſerentibus huiuſmodi clericum implicantem ſe negotiis, gaudere priuilegio canonis, & fori, quia *in cap.1. citato* non priuatur hoc priuilegio, vt patebit legenti ipſum textum; ſed priuilegio quo ad res, & facultates. Vide quæ dixi *de legibus, diſput.10. quæſt.2. §.4. n.8.* cum Farinacio, & aliis, *& ſuprà in Bulla Cœna.*

11 Octauus caſus eſt, quando quis percutit clericum factum militem, aut ſe immiſcentem enormitatibus, vt graſſando, &c. nam per huiuſmodi delicta amittit priuilegium canonis. Imò aliqui volunt amittere etiam priuilegium fori. Vide Molinam *diſp.40. & 54. num.6.* Ambroſinum *de immunit. cap.17. num.12.* Reginald. *num.234.* & alios, quos retuli *de legibus loco citato.*

12 Nonus caſus eſt, quando quis percutit clericum coniugatum, publicè per ſe ipſum exercentem officium cauponis, vel macellarij, & ab illo officio non deſtitit intra terminum ab Epiſcopo præſcriptum, vel poſt trinam admonitionem, ſibi nominatim factam. Ratio eſt, quia clericus coniugatus amittit priuilegium clericale, non deſiſtendo à prædictis officiis. Secus ſi non ſit coniugatus, & gerat habitum, & tonſuram, *Clementin.1. citata, de vita, & honeſtate clericorum.* Ita Molina *diſput.54. num.7.* & alij, quos retuli *de legibus, loco cit. num. 8.* quibus adde Suarez Coninch. & Filliucium *locis citatis.*

13 Decimus caſus eſt, quando percutit clericum, qui poſt trinam admonitionem non deſiſtit à ferendis armis, vel ab arte mimica publicè exercenda. Ita Sayrus *loco cit. num.8.* Nauarrus *loco cit. num.80.* Molina *diſp.54. num.4.* qui hoc verum putant, etiam ſi clericus geſtet habitum clericalem, aut etiam ſi percutiens ſciat illum eſſe clericum. *cap. 1. de vita, & honeſtate clericorum.* Vide dicta *de legibus loco cit.* vbi alios DD. adduxi, quibus adde Reginaldum *loco citato num.235.*

14 Vndecimus eſt, quando quis percutit bigamum; bigamus enim amittit omnia priuilegia clericalia, *c. vnico, de clericis coniugatis lib.6. & cap. vnico, de bigamis in 6.* vbi ſermo eſt de bigamis initiatis ordinibus minoribus, non verò de conſtitutis in ſacris; conſequenter percutiens bigamum in ſacris conſtitutum incurrit excommunicationem, vt patet ex ſupradictis cum Vgolino; percutiens verò clericum coniugatum non bigamum geſtantem habitum, & tonſuram, incurrit excommunicationem; nam huiuſmodi clericus non amittit priuilegium clericale. Ita Sylueſter *verbo excommunicat. 6. num. 4.* Sanchez *lib.7. de matrimonio, diſp.46.* Molina *diſp.54. num.9.* Reginald. *lib.1. num.235.* & alij communiter.

Neque obſtat decretum Tridentini *ſeſſ.23. cap.3.* Concilium enim non loquitur de priuilegio canonis, ſed de priuilegio fori, quo priuantur clerici coniugati, vt docui *de legib. loc. cit. num.10.*

15 Duodecimus eſt, quando oſtiarius, aut alius officialis Principum, turbam arcendo, ſimul arcet clericum, *cap. ſi verò, 2. de ſententia excommunicationis.* Ratio eſt, quia huiuſmodi violentia reſpectu clerici cenſetur caſualis, cùm officialis non intendat violentiam clerico inferre; ſecus ſi hoc faciat, animo inferendæ iniuriæ clerico; tunc enim dicitur vim clerico inferre. Ita Sayrus *loco citato, num.35.* Auila *loc. cit.* & alij.

16 Decimus tertius eſt, quando ſæcularis capit clericum, illúmque tradit in carcerem, de mandato ſui Prælati. Ratio eſt, quia conceſſum eſt Prælatis capere clericos per laicos, quando ſubeſt cauſa, per quam clericus coniici poſſit in carcerem, *cap. ſi clericus, de ſententia excommunicationis in 6.* non tamen licitum eſt maiorem violentiam adhibere, quàm neceſſarium ſit ad illos capiendos, alioquin vis diceretur inferri. Ita Molina *diſputatione 56. num. 1.* & alij communiter. Vide quæ fuſiùs diſſerui *de legibus diſputat.10. quæſt.2. punct.1. §.1. & ſeq.* & in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt.15. & 20.*

SECTIO

SECTIO V.

Quis poſſit abſoluere ab excommunicatione, ob clerici percuſſionem contracta.

1 *Papa poteſt abſolutionem conferre ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem.*

2 *Legatus poteſt abſoluere ab excommunicatione contracta ob percuſſionem clerici.*

3 *Epiſcopus abſoluere poteſt ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem, modò percuſſio leuis ſit.*

4 *Vicarius generalis eandem facultatem habet.*

5 *Superiores monaſteriorum ab eadem excommunicatione abſoluere poſſunt.*

6 *Capitulum Sede vacante, an poſſit à præfata excommunicatione abſoluere.*

7 *Prælati & alij Sacerdotes Epiſcopis inferiores non poſſunt ab iſta excommunicatione abſoluere.*

8 *Percuſſio leuis, grauis, vel mediocris quænam dicatur.*

9 *Epiſcopus quandónam abſoluere poſſit ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem, etiamſi percuſſio mediocris ſit, vel enormis.*

10 *Impedimento legitimo detentus abſolui poteſt ab Epiſcopo ob clerici percuſſionem.*

11 *Mortis periculum eſt ſufficiens cauſa vt Epiſcopus abſoluere poſſit ab excommunicatione ob clerici percuſſionem contracta.*

12 *Filij impuberes abſolui poſſunt ab Epiſcopo ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem etiam enormem, etiamſi abſolutionem petant poſt pubertatem.*

13 *Fœminæ excommunicatæ ob clerici percuſſionem abſolui poſſunt ab Epiſcopo.*

14 *Filiusfamilias, aut ſeruus quandónam abſolui poſſit ab Epiſcopo ob excommunicationem canonis.*

15 *Impotens ad iter Romam versùs conficiendum obtinere poteſt ab Epiſcopo abſolutionem excommunicationis contractæ ob clerici percuſſionem.*

16 *Impedimentum perpetuum habentes abſolui poſſunt ab Epiſcopo.*

17 *Abſoluti ab Epiſcopo propter impedimentum temporale tenentur ſublato impedimento præſentare ſe Summo Pontifici, alioquin reincidunt in excommunicationem.*

18 *Impedimentum legitimum habens non accedendi ad Papam, non poteſt ab Epiſcopo abſolui quoties poteſt adire Legatum, vel alium facultatem Papalem habentem circa excommunicationem.*

19 *Epiſcopus poteſt abſoluere ſibi ſubditos ab excommunicatione contracta ob quamlibet percuſſionem, modò delictum ſit occultum.*

20 *Epiſcopus non ſolùm per ſe, verùm etiam per alium abſoluere poteſt ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem.*

21 *Vicarius generalis non poteſt in impedimentis matrimonij diſpenſandi poteſtatem alijs delegare, imò neque poteſt per ſeipſum.*

22 *Abſoluendi facultatem habens ſatisfacta parte an poſſit abſoluere pœnitentem, qui tantummodo ſatisfecit clerico percuſſo.*

23 *Clericus qui ſeipſum percuſſit, cuinam ſatisfactionem præſtare debeat, dum abſolutionem obtinere intendit.*

24 *Satisfactio cuinam præſtanda ſit dum obtinenda eſt abſolutio ob percuſſionem vel homicidium religioſi.*

25 *Abſolutionis imponendæ forma circa excommunicationem ob clerici percuſſionem quænam ſit.*

1 CErtum eſt primò Summum Pontificem poſſe abſolutionem huius excommunicationis conferre; nam ipſe ſupremam habet in Eccleſia poteſtatem. Imò iſtius excommunicationis abſolutio regulariter eſt illi reſeruata, *cap. ſi quis ſuadente diabolo. 17. quæſt. 4.*

2 Secundò certum eſt Legatum à latere poſſe ab hac cenſura abſoluere; quia hic Pontificia gaudet auctoritate. *cap. ad eminentiam, de ſentent. excomm.* Imo etiam Legati miſſi poſſunt abſoluere in prouincia, ad quam mittuntur, iuxta *cap. nennit. de offic. legat.* ſecus dic de Legatis natis, niſi peculiare priuilegium habeant.

3 Tertiò certum eſt, Epiſcopum poſſe per ſe, vel per alium abſoluere quando percuſſio eſt leuis. *cap. peruenit, de ſentent. excommunicationis.* Ratio cur per ſeipſum poſſit, patet ex facultate Epiſcopis conceſſa, *in dicto cap. peruenit.* Ratio verò cur Epiſcopus poſſit abſoluere per delegatum, eſt, quia facultas abſoluendi in percuſſione leui, eſt facultas ordinaria, quæ competit Epiſcopo ratione dignitatis; qui autem habet poteſtatem ordinariam, poteſt illam delegare, vt eſt communis Doctorum ſententia.

4 Addo etiam Vicarium Generalem poſſe per ſeipſum abſoluere, & dare aliis facultatem abſoluendi, quia ipſe eſt iudex ordinarius, & facit vnum Tribunal cum Epiſcopo. Ita Speculum *in Appendice dub. 1. ad finem*, Lazarius *tract. monit. ſect. 1. quæſt. 6.* Molina *tom. 4. tract. 3. diſput. 59. num. 2.* Reginald. *lib. 1. num. 258.* Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 7. num. 10. & diſp. 19. num. 16.* vbi ait, nomine *ordinarij* venire Vicarium Generalem Epiſcopi, quando non excluditur, & quando res competit illi ex officio, ſicut videtur illi competere facultas abſoluendi ab excommunicatione, adminiſtrandi Sacramenta, &c. Ratio eſt, tum quia Vicarius Generalis facit vnum, & idem Tribunal cum Epiſcopo, vt dictum eſt, & quod Vicarius Generalis facit, dicitur ipſe Epiſcopus facere. tum quia, quando Summus Pontifex concedit Epiſcopis aliquam facultatem, quam non intendit conferre Vicario Generali, ſolet hoc exprimere, vt patet ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 6. ad fin.*

5 Quartò certum eſt ſupremos monaſteriorum ſuperiores poſſe ex priuilegio ipſius conceſſo, *cap. cùm illorum, cap. canonici, de ſent. excommun.* abſoluere ſuos ſubditos ab excommunicatione, ob leuem percuſſionem contractam, ideo poſſunt abſoluere religioſos, non ſolùm profeſſos, ſed etiam nouitios, quamuis contraxerint excommunicationem ante nouitiatum. *cap. cùm illorum, cit.* Multi tamen Doctores putant nouitium egredientem teneri poſtea ſeſe præſentare illi, qui alias habebat facultatem abſoluendi, vt patet non ſolùm ex dictis de pœnitentia cum Reginaldo, & aliis, verùm etiam alibi. Vide dicta *de legibus diſp. 4. quæſt. 2. punct. 7. §. 4. num. 28.*

Hinc ſequitur, Abbatem, Priorem, Guardianum, ſeu Præpoſitum monaſterij, ſeu alium quemcumque, modò ſit ſupremus monaſterij ſuperior, poſſe à dicta excommunicatione abſoluere ſuos ſubditos. *cap. cùm illorum. & cap. canonici, de ſententia excomm.*

Addo, prædictos ſuperiores ſupremos monaſterij, poſſe non ſolùm per ſe ipſos abſoluere, verùm etiam per alios; ſupremus enim monaſterij ſuperior eſt in hac re iudex ordinarius. *cap. vltim. de officio iudicum ordinariorum.* Ita Syluester *verbo abſolutio 4. num. 3.* Molina *diſp. 59. & 60.* Reginald. *lib. 1. num. 258.* & alij.

6 Addit Molina *diſp. 59.* hoc priuilegium non competere Capitulo Sede vacante. Sed de hac re videri poteſt Sanchez *in ſum. lib. 2. cap. 11. num. 4. & 5. & de matrimon. lib. 8. diſputat. 2.* & alij, quos in ſimili retuli *de diſpenſationibus.*

7 Quintò certum eſt, Prælatos, alioſque Sacerdotes, Epiſcopis inferiores, non poſſe ab hac cenſura abſoluere, niſi ſpeciale priuilegium obtinuerint à Summo Pontifice. Et hoc verum eſt, etiamſi Prælati iuriſdictionem habeant quaſi Epiſcopalem. Ratio eſt, quia *in d. cap. peruenit,* dicitur, *Tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum*; nullus autem inferior Epiſcopo appellatur frater Summi Pontificis, ſed filius.

8 Sed modò difficultas eſt primò, quænam dicatur percuſſio leuis, in qua poteſt Epiſcopus abſoluere, & quænam dicatur mediocris, & enormis, ſeu grauis, in qua non poteſt abſoluere.

Reſpondeo

Reſpondeo ſtandum eſſe iudicio prudentis viri; vir autem prudens, leuem percuſſionem, regulariter loquendo, illam eſſe cenſet, quæ fit pugno, palma, manu, pede, digito, baculo, vel lapide, quæ nullam maculam, vel ſuggillationem carnium relinquit, vel quæ fit abſque abſciſſione membri, ſine extractione dentis, ſine euulſione multorum capillorum, ſine effuſione multi ſanguinis, vt patet Extrauaganti Ioannis XXII. quam refert Nauarr. *cap.27. num.92* Molina *diſp.57. num.1.* Saytus *lib.3. cap.203. num.8.* Philiarchus *1. parte lib.3. de officio ſacerdotis cap.33. folio mihi 172.* Filliucius *tract.11. cap.1. quæſito 8.* Suarez *diſp.22. num 88. & ſeqq.* Reginald *lib.1. num.241.*

Dixi, *regulariter loquendo*, nam ex circunſtantiis perſonæ, & qualitatis fieri poteſt; vt huiuſmodi percuſſio dicatur grauis: quamobrem, ſi quis manum iniciat in faciem alicuius grauis perſonæ, impingendo alapam, non dicitur leuiter percutere; cum huiuſmodi percuſſio grauiter iniurioſa cenſeatur.

Dicitur *percuſſio leuis*, non quia ſit peccatum veniale, ſed ita nuncupatur reſpectu mediocris, & enormis. Quare poteſt aliqua percuſſio habere malitiam lethalem, & nihilominus appellabitur leuis; vt bene Nauarrus *loco cit. num.91.* & alij communiter.

Mediocris percuſſio dicitur illa, quæ media eſt inter leuem, & enormem, qualis eſt illa, qua dens extrahitur, vel capillorum copia euellitur, aut ſuggillatio carnis relinquitur, aut ſanguinis copia effunditur, abſque graui læſione, vel abſque graui iniuria. Verum tamen eſt ad Epiſcopum, vel ad alium bonum virum, ſpectare iudicium, quandónam percuſſio ſit leuis, mediocris, vel grauis, vt dixi initio reſponſionis. Quando verò dubitatur vtrùm percuſſio ſit leuis, vel grauis, vel mediocris, iudicanda eſt grauis, vel enormis, vt patet ex Extrauaganti, quæ incipit, *Perlectis*, apud Nauarr. Saytum, Molinam, & Philiarchum *locis citatis*.

Grauis percuſſio dicitur illa, quæ coniuncta eſt cum graui læſione, vel graui iniuria. e.g. cum membri mutilatione, vel cum magna ſanguinis effuſione, quæ non prouenit e naribus, ſed aliunde, vel cum magno vulnere, aut ictu; quamuis parum ſanguinis exeat. talis etiam eſt illa, quæ fit in ſuum ſuperiorem, vel in alium Prælatum, in dignitate conſtitutum, vt in Epiſcopum, aut Abbatem, aut Priorem, qui eſt caput monaſterij; niſi forte percuſſio, ſeu violentia tam parua ſit, vt moraliter non cenſeatur enormis, vt patet a ſimili in peccatis, quæ contra Deum committuntur, non enim omnia peccata, quibus Deus ipſe offenditur, ſunt grauia, vel enormia, vt bene Suarez *loco cit. num.91.* Similiter cenſetur grauis percuſſio, quando percutitur clericus, & ex ea percuſſione oritur magnum ſcandalum, vt quando religioſus percutit clericum in publico, vel in clauſtro coram ſæcularibus, aut in Eccleſia, aut coram Prælato, aut coram alia perſona in dignitate conſtituta, aut quando percutitur ſacerdos ſacris veſtibus indutus, aut quando clericus diu iniuſte detinetur in deterrimo carcere, aut quando percuſſio eſt valde ignominioſa, attentis qualitatibus perſonarum, & aliis circunſtantiis, vt accidit, quando perſonæ graui impingitur alapa in facie, quamuis contrarium exiſtimet, Philiarchus *loc. cit.* aut quando laicus officialis percutit auctoritatiuè, quaſi vſurpans Eccleſiaſticam iuriſdictionem; hæc enim cenſetur grauis iniuria contra ſtatum Eccleſiaſticum. Ita Nauarrus, Molina, Suarez, Filliucius, Reginald. & alij *locis cit.*

Ex his patet, quænam dicatur percuſſio leuis, ita vt Epiſcopus, vel ſupremus monaſterij ſuperior poſſit in excommunicatione, ob ipſam contractam abſolutionem, impendere.

9 Secunda difficultas eſt, vtrùm dentur aliqui caſus, in quibus Epiſcopus abſoluere poſſit, etiamſi percuſſio ſit mediocris, vel enormis.

Reſpondeo affirmatiuè. *Primus caſus* eſt, de clericis collegialiter, ſeu communiter viuentibus, qui ſe mediocri, & non enormi percuſſione afficerunt. *cap. quoniam, de vita, & honeſtate clericorum, & cap. peruenit, de ſent. excomm.* Ita Nauarrus *loc. cit. num.91.* Sylueſter *verbo abſolutio 4. num.3.* Saytus *cap.203.* Molin. *diſp.62.* Suarez *n.71.* Filliucius *tract.15. cap.1. quæſ.8. num.39.* Reginald. *lib.1. num.251.* & alij. Idem dicendum videtur de religioſis ſeſe inuicem percutientibus; iſti enim abſolui poſſunt à ſuis Prælatis, *cap. cum illorum, de ſentent. excommunicationis*; vbi habetur, religioſum, qui alium religioſum percuſsit eiuſdem religionis, abſoluendum eſſe à ſuperiore; ſi verò percuſſit religioſum alterius clauſtri percuſſione mediocri, abſoluendus eſt non ſolùm à ſuo ſuperiore, ſed etiam à ſuperiore religioſi percuſſi; *cap. cum illorum, cit.* quamuis vnus ſuperior poſſit vices ſuas alteri committere. Si verò religioſus percuſſit clericum ſæcularem, debet ab Epiſcopo abſolui, quando percuſſio eſt leuis. *cap. religioſi, de ſententia excommunicationis in 6.* aut mittendus eſt ad Summum Pontificem, vt dicitur *cap. cùm illorum, citat.* Vide Molinam, Reginald. & Saytum *locis citatis*.

Maior difficultas eſt, verùm religioſus percutiens clericum ſæcularem abſolui poſſit ab Epiſcopo, etiamſi religioſus ſit exemptus.

Reſpondeo religioſum exemptum à iuriſdictione Epiſcopi hoc tempore abſoluendum eſſe à proprio Prælato iuxta limites poteſtatis, & iuriſdictionis, qua gaudet proprius eius Prælatus erga ſuos ſubditos. Ratio eſt, tum quia exemptio ſubtrahit religioſos à poteſtate Epiſcopi, ipſoſque ſubiicit magis Prælato ipſorum; tum quia Prælati ferè omnes religioſorum exemptorum hoc tempore habent priuilegium abſoluendi ſuos ſubditos, etiam ob enormem violentarum manuum iniectionem in alium, vt conſtat ex *compend. priuileg. fratrum minor. verb. abſolutio ordinaria quoad fratres*, & ex iis quæ tradit Hieronymus Sorbus Capucinus *eod. verb. num.7. & ſeqq.* Hoc eodem priuilegio gaudent religioſi, quibus communicata ſunt priuilegia aliorum habentium huiuſmodi priuilegia, vt benè Molina *tom.4. tract.3. diſp.62. num.6.*

An autem Prælatus religionis, vt Generalis, vel Prouincialis, poſſit hanc facultatem alteri delegare.

Reſpondeo affirmatiuè, quia huiuſmodi poteſtas eſt ordinaria; competit enim Generali, & Prouinciali ratione officij, cùm Summus Pontifex hanc facultatem perpetuò concedat illi, qui tale officium habet, vt ſuppono, & pluribus probat Sorbus *loco citato num.40. dub.2.* ex doctrina Bartoli, & Baldi, de qua re etiam ego alibi egi.

Grauius dubium emergit, vtrùm religioſi exempti poſſint hoc tempore abſolui, vel diſpenſari ab Epiſcopo in iis caſibus, in quibus ipſorum Prælati non habent priuilegium abſoluendi, vel diſpenſandi.

Reſpondeo hanc difficultatem à me ſolutam fuiſſe *in tractatu de legibus diſp.4. quæſt.2. punct.7. quæſito 4. num.9. & ſeq.* vbi reſponſum eſt affirmatiuè, dum adeſt expreſſa, vel tacita facultas Prælati religionis. Ratio eſt, tum quia exemptio non eſt inducta in damnum, & detrimentum religionis, ſed in fauorem, & commodum. tum quia religioſi exempti non debent eſſe deterioris conditionis cæteris; tum quia *in cap. luminoſo 18. q.2.* habetur Epiſcopum poſſe de conſenſu Abbatis iuriſdictionem exercere in monaſterio; ergo poteſt etiam illam exercere in monachum exemptum de conſenſu legitimi ſuperioris.

Si verò ſuperior nulla ratione conſentiat, Epiſcopus abſoluere non poteſt religioſum exemptum, etiamſi religioſus ipſe petat abſolutionem, niſi forte conſtet ſuperiorem iniuſte denegare conſenſum. Ratio eſt, quia exemptio inducta non eſt in fauorem ſolum alicuius religioſi, ſed in fauorem totius religionis, vel monaſterij; non poteſt autem priuata perſona cedere fauori, & priuilegio totius religionis, vel monaſterij, vt bene Panorm. *cap. ſi per ſi. clit. de foro compet.* Molina *tom.4. tract.3. diſp.61. num.3.* Sanchez

in

in opere morali lib.4. cap.39. Suarez & alij, quos retuli *loco citato de legibus*, contra Federicum, & alios apud Panorm. *loc.cit.* aſſerentes Epiſcopum poſſe abſoluere religioſum, eo ipſo, quòd petit abſolutionem, quia exemptio eſt in fauorem religioſi, qui non tenetur illo fauore vti, ſed illi cedere poteſt, & beneficium abſolutionis ab Epiſcopo obtinere.

Dixi, *niſi fortè conſtet ſuperiorem iniuſtè denegare conſenſum*; tunc enim religioſus abſolui poteſt ab Epiſcopo, etiam diſſentiente Prælato religionis, quia per Epikeiam credendum eſt Summum Pontificem velle religioſum in tali euentu abſolui ab Epiſcopo, ne religioſo detur occaſio egrediendi, & vagandi pro obtinenda à Summo Pontifice abſolutione. Verùm ſi dubitetur, an Prælatus iuſtè, an iniuſtè deneget huiuſmodi facultatem, & conſenſum, præſumitur iuſtè denegare, quia in dubio ſtandum eſt iudicio ſuperioris, nec ſuperior cenſendus eſt iniquè agere. Vide dicta *de legibus loco citato*.

Secundus caſus eſt, de ianitore, aut de officiali Principis, qui cauſa ſui officij, vel arcendæ turbæ, leui, aut mediocri percuſſione clericum percuſſit, *cap. ſi verò, de ſententia excommunicationis*. Ita Suarez *loco citato, num.69.* Nauarrus *cap.27. num.91.* Filliucius *num.39.* Reginald. *num.251.* & alij communiter.

10 *Tertius caſus* eſt, de habente legitimum impedimentum, propter quod excõmunicatus non poſſit Summum Pontificem adire, ſine graui periculo, vel damno. *cap. de cætero, de ſententia excommunicationis*; vnde ſi quis propter capitales inimicitias non poſſit Romam adire, etiam ſi inimicitias contraxerit ex ſua culpa, poteſt ab Epiſcopo abſolui, etiam propter enormem percuſſionem; non eſt enim credibile Summum Pontificem velle abſolutionem excommunicationis ſibi reſeruare, cum tanto fidelium incommodo, & periculo; ſublato tamen periculo percutiens tenetur Papam adire, alioquin nouam contrahit excommunicationem, vt patet ex dictis *de abſolutione cenſurarum in communi*, quæ in hoc caſu ſeruanda ſunt.

Quod autem ſit legitimum impedimentum, arbitrio boni, & prudentis viri, iudicandum eſt, argumento *c. de cauſis, de officio delegati*.

Aduertunt tamen aliqui DD. illum cenſeri impeditum, qui non poteſt perſonaliter adire pro obtinenda abſolutione, licèt poſſit alium mittere; ius enim non cogit ad mittendum alium, ſed ad eundum per ſe ipſum. Ita Nauarr. *num.90.* Sayrus *num.36.* Reginald. *lib.1.n.256.* Suarez, Sanchez, Auila, Henriquez, & alij, quos retuli *de abſolutione cenſurarum in comm.* Sed de hac re ſatis conſtat ex *ibi* dictis, & ex traditis *in hoc tractatu diſp.1.q.22.* & alibi.

11 *Quartus caſus* eſt, quando imminet proximum periculum mortis, vt quando excommunicatus graui laborat infirmitate; tunc enim poteſt à quolibet ſacerdote abſolui, non ſolùm ab excommunicatione, ob violentam manuum iniectionem in clericos, contracta; verùm etiam ab alia quacunque, vt patet ex dictis *de abſolutione à cenſuris in communi*.

12 *Quintus caſus* eſt, de filiis impuberibus; iſti enim abſolui poſſunt ab Epiſcopo, non ſolùm ab excommunicatione ob leuem, ſed etiam ob mediocrem, & enormem percuſſionem, factam tempore impubertatis. Et hoc verum videtur, etiamſi petant abſolutionem poſtquam facti ſunt puberes. *cap. vltimo, de ſentent. excommun.* Ita Molina *diſp.59.* Suarez, Filliucius, Reginaldus & Sayrus *locis cit.* Imò multi DD. apud Molinam *loc. cit.* & apud Suarez *num.67.* exiſtimant, iuuentutem eſſe cauſam ſufficienter excuſantem excommunicatum, ne Romam adeat; conſequenter iuuenem, quamuis puberem, poſſe ab Epiſcopo abſolui. Sed hoc mihi non probatur, niſi itineratio iuuenis ſit periculoſa, ſpectata conditione perſonæ, & aliis circunſtantiis, nec pateat aditus ad Sedem Apoſtolicam ſaltem per litteras, vt dictum eſt *de cenſuris in genere*.

13 *Sextus caſus* eſt, de mulieribus cuiuſcunque ſint ætatis, & conditionis. *cap. mulieres, de ſententia excommunicationis*, & hoc verum videtur etiamſi percuſſio coniuncta fuerit cum homicidio, *cap. mulieres, citato*.

Ex quo patet primò, moniales, quæ excommunicationem contraxerunt, poſſe ab Epiſcopo abſolui, *cap. de monialibus, de ſent. excomm.*

Secundò, mulieres poſſe ab Epiſcopo abſolui, etiam ſi ſint diuites, vel ſui iuris, & aptæ ad conficiendum iter. Ita communiter Doctores.

14 *Septimus* eſt de exiſtente in poteſtate alterius, qualis eſt ſeruus, & filiusfamilias, modò dominus inde graue damnum patiatur abſque ſua culpa, ex ſerui abſentia. Ita Sayrus *loco cit. num.28.* & alij communiter.

15 *Octauus* eſt, de aliis quibuſcunque impotentibus ad iter conficiendum, quales ſunt non ſolùm qui capitales habent inimicitias, vt ſuprà dictum eſt, ſed etiam ſenes, vel cæci, vel pauperes, qui non poſſunt Romam adire, niſi ſtipem oſtiatim quærant, quam antea quærere non conſueuerant, iſti enim poſſunt ab Epiſcopo abſolui, etiam propter grauem percuſſionem. Idem dicendum eſt de illis qui Romam non poſſunt adire, niſi familiam relinquant in magna neceſſitate, vt probaui *caſu 3. n.10.*

16 Circa prædictos caſus aduertendum eſt primò, habentes perpetuum impedimẽtum, propter quod non poſſunt adire Summum Pontificem, poſſe ab Epiſcopo abſolui, non ſolùm ab excommunicatione contracta, ob percuſſionem mediocrem, ſed etiam propter enormem; *cap. ex noſcitur, & c. de his, de ſententia excommunic.* Addo illis iniungendum non eſſe præceptum præſentandi ſe Apoſtolicæ Sedi; inutiliter enim & fruſtrà iniungeretur; propterea ſenes, mulieres, &c. poſſunt abſolutè abſolui ab Epiſcopo, non iniuncto præcepto præſentandi ſe Summo Pontifici.

17 Aduertendum eſt ſecundò, eos, qui abſoluti ſunt ab Epiſcopo propter impedimentum temporale, teneri, ſublato impedimento, præſentare ſe Summo Pontifici. *cap. eos qui, de ſentent. excomm.* hac de cauſa, quando impenditur abſolutio pœnitenti, iniungendum eſt præceptum cum iuramento, vt, ceſſante illo impedimento, accedat ad Sedem Apoſtolicam, *cap. quamuis, de ſentent. excomm.* Verum tamen eſt clericis collegialiter viuentibus, filiis impuberibus, religioſis, & officialibus Principum arcentibus turbam non eſſe iniungendum præceptum præſentandi ſe Sedi Apoſtolicæ in iis caſibus, in quibus dixi ipſos poſſe ab Epiſcopo abſolui; gaudent enim peculiari priuilegio, vt patet ex iuribus allatis Suarez *num.8.* Filliucius *num.41.* & alij.

Aduertendum eſt tertiò, illum cui iniunctum fuit idem præceptum præſentandi ſe ſuperiori, reincidere in excommunicationem, ſi oblata commoditate non ſe præſentauerit. *cap. eos, cit.* In eandem reincidunt illi, qui abſoluti ſunt à Papa, vel Legato, cum obligatione ſe præſentandi alicui, vel ſatisfaciendi iniuriæ, & poſtea non ſe præſentant, nec ſatisfaciunt, *cap. eos qui, de ſentent. excommunicationis*.

18 Aduertendum eſt quartò, eum qui non potuit Summum Pontificem adire, ob legitimum impedimentum, nõ poſſe ab Epiſcopo abſolui, quando poteſt ſaltem adire Legatum, aut alium habentem facultatem abſoluendi ab huiuſmodi excommunicatione reſeruata Summo Pontifici, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere*. Suarez *loc. citat. num.62.* Nauarr. *num.88.* Sayrus *cap.28. num.39.* Reginald. *lib.1. num.256.* & alij communiter.

19 Tertia difficultas eſt, vtrùm Epiſcopus poſſit quoſcunque ſibi ſubditos abſoluere ab excommunicatione, etiam propter enormem percuſſionem, quando delictum eſt occultum.

Reſpondeo affirmatiuè cum Molina *diſput.64. num.8.* modò delictum ſit occultum, nec ſit deductum ad forum contentioſum. Ratio deſumitur ex priuilegio Tridentin.

dentin. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. vbi conceditur Epiſcopis facultas abſoluendi à quibuſcunque cenſuris occultis, & non deductis ad forum contentioſum, nec iſtam facultatem conſtat reuocatam fuiſſe, vt patebit à ſimili, ex dicendis *de abſolutione ob duellum*. Idem ſentire videtur Reginaldus *lib.* 30. *num.* 91. Coninchus *tomo* 2. *diſp.* 8. *dub.* 8. Suarez *de cenſuris diſp.* 54. *ſect.* 2. *num.* 4. Henriquez & alij apud Auguſtinum Barboſam *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *num.* 10.

Ex quo patet, prædictum excommunicatum; ab Epiſcopo abſolutum, non teneri poſtea adire Papam, vel Legatum, nam ſimpliciter fuit abſolutus ex priuilegio Tridentini.

20 Addo, Epiſcopum non ſolùm poſſe per ſeipſum à prædicta excommunicatione abſoluere, verùm etiam poſſe alteri hanc facultatem, non ſolùm in caſu particulari, vt voluit Henriquez *lib.* 14. *cap.* 19. *in fine*, ſed etiam generaliter delegare alicui Vicario ad id ſpecialiter deputato. nam iſta facultas competit Epiſcopo iure ordinario, cùm non ſit electa induſtria perſonæ; nam quando aliquid conceditur Prælatis præſentibus, & futuris, non dicitur eligi induſtria perſonæ, vt bene Sanchez *de matrimon. lib.* 2. *diſput.* 40. *num.* 17. *&* *lib.* 3. *diſput.* 7. *num.* 20. vbi plures alios refert, Reginaldus *num.* 258. & alij, quos ſuprà retuli; facultas autem, quæ competit alicui iure ordinario, poteſt ab eo delegari, vt eſt communis DD. ſententia. hæc eadem ratio militat in Vicario generali.

Ex quo vlteriùs patet Epiſcopum in iis caſibus, in quibus neceſſitate vrgente diſpenſare poteſt in impedimentis matrimonij, poſſe facultatem diſpenſandi aliis dare; nam hæc facultas competit illi iure ordinario.

21 Vicarius verò generalis, non poteſt hanc facultatem diſpenſandi in impedimentis, aliis delegare, niſi ſpeciale priuilegium habeat. Imò videtur neque poſſe per ſeipſum in his impedimentis diſpenſare, ſecluſa ſpeciali commiſſione; nam ex generali facultate Vicarius non habet poteſtatem diſpenſandi, quamuis videatur habere facultatem abſoluendi à cenſuris, vt ſuprà dictum eſt cum Molina, & aliis. Ita Sanchez *lib.* 2. *diſput.* 40. *num.* 12. vbi quamplures Doctores adducit.

22 Quarta difficultas eſt, vtrùm habens priuilegium abſoluendi, ſatisfacta parte, poſſit abſoluere pœnitentem, qui ſolùm ſatisfecit clerico percuſſo, vel debeat aliam ſatisfactionem exigere.

Reſpondent Auila 2. *parte cap.* 7. *diſp.* 3. *dub.* 11. citans Nauarrum *in manuali c.* 18. *num.* 46. *&* *cap. inter verba*, Sayrus *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 9. Duardus *lib.* 3. §. 4. *quæſt.* 2. *num.* 5. poſſe abſoluere, quia præſtita ſatisfactione perſonæ, quæ paſſa eſt iniuriam, aut obtenta ab ea remiſſione, cenſetur ſatisfactum parti læſæ, conſequenter pœnitens, qui præſtitit ſatisfactionem clerico percuſſo, vel obtinuit ab eo remiſſionem iniuriæ, poteſt abſolui.

Neque obſtat, inquit Auila, percuſſionem clerici redundare in iniuriam ſtatus Eccleſiaſtici; nam quando damnum, e. g. infamiæ, principaliter tangit infamatum, & minus principaliter bonum publicum, ſufficit ſatisfactio, vel remiſſio principalis, *cap. quamuis pactum*, iuncta gloſſa, *de pactis in* 6.

Verùm doctrina Auilæ mihi non probatur; videtur enim ſupponere percuſſionem clerici tangere ſolùm ſecundariò bonum commune. præterea priuilegium canonis non eſſe priuilegium commune, quod eſt falſum, vt bene Suarez *lib.* 10. *de legibus cap.* 6. *num.* 2. & patet in clerico, quem conſtat non poſſe illi priuilegio cedere, imò ſeipſum percutiendo incurrere maiorem excommunicationem; ſicut etiam incurrit iudex ſecularis, qui clericum conſentientem trahit ad ſuum tribunal. Quare ad propoſitam difficultatem

Reſpondeo neceſſariam quidem eſſe ſatisfactionem clerici percuſſi, vel eius condonationem, quæ condonatio præſumitur adeſſe, quando clericus, qui aliàs magno tenebatur amicitiæ vinculo cum percutiente, recipit percutientem ad priſtinam familiaritatem.

Nihilominus exiſtimo etiam neceſſariam Eccleſiæ, & ſtatui Eccleſiaſtico ſatisfactionem; hanc autem ſatisfactionem delinquens, regulariter, exhibebit, ſi abſoluenti ſeipſum humiliter ſubiiciat, oſtendendo ſe paratum ad acceptandam pœnitentiam, quæ ſibi fuerit impoſita, cum iuramento obediendi Eccleſiæ, nec ampliùs in futurum percutiendi clericum, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere*, de cautione, quæ præſtanda eſt, antequam obtineatur abſolutio cenſurarum in grauioribus delictis.

23 Sed modò dubium eſt, vtrùm ſatisfactio præſtanda ſit à clerico qui ſeipſum percuſſit. Ratio dubitandi eſt, tum quia, vel tenetur ſibi ipſi ſatisfactionem præſtare, & hoc non. quia nullus percutiens ſeipſum, facit ſibi iniuriam, cùm ſcienti, & volenti non fiat iniuria. Vel tenetur alteri ſatisfactionem exhibere, & hoc neque videtur admittendum, cùm non conſtet, cui teneatur eam exhibere.

Mihi reſpondendum videtur teneri eam ſatisfactionem exhibere, quam iudex exhibendam iudicauerit, ſi res ad ipſum fuerit delata; illi enim ex officio incumbit cura conſeruandi boni communis, & honoris Eccleſiaſtici. Si verò res ad iudicem non fuerit delata, debet eam ſatisfactionem exhibere, quam confeſſarius, vel alius ſuperior abſoluens, iudicauerit exhibendam per ſalutares pœnitentias, cum iuramento obediendi Eccleſiæ in futurum, & non ampliùs relabendi, vt dictum eſt in præcedenti difficultate.

Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

24 Rurſus dubium eſt, cuinam præſtanda ſit ſatisfactio, dum percuſſus, vel occiſus fuit religioſus.

Reſpondeo reſtitutionem faciendam eſſe ſuperiori illius religionis, in qua vitam degit, vel degebat religioſus; cùm enim bona religioſi monaſterio acquirantur, & damnum religioſi in detrimentum religionis vergat, neceſſe eſt vt ſatisfactio præſtetur ſuperiori illius religionis. Ita Filliucius *loco cit. quæſito* 10. vbi hanc eſſe ſacræ Pœnitentiariæ praxim oſtendit.

25 Quæ autem in praxi ſeruentur Romæ à ſacra Pœnitentiaria in abſolutione, ob iſtam excommunicationem impendenda, videri poſſunt apud Filliucium *tract.* 15. *cap.* 1. *quæſito* 10. *num.* 45. ait enim requiri, primò, vt abſoluendus ſit præſens, aut abſentiæ cauſam afferat; ſecundò vt ſatisfactionem præmittat, vel amicabiliter componat cum parte læſa, aut ſi realem ſatisfactionem præſtare nequeat, præſtet ſaltem pignoratitiam, aut fideiuſſoriam, ſi poteſt; ſi non poteſt, ſufficit cauſa. Tertiò ſi denunciatus eſt excommunicatus ab ordinario, promittere debet ſe pariturum illius ſententiæ latæ, vel ferendæ, alioquin reincidat. Quartò vt ſi delictum publicum ſit, non gerat ſe in actionibus publicis tanquam abſolutum. nam abſolutio ſacræ Pœnitentiariæ ferri non ſolet pro foro externo; ſed pro foro conſcientiæ. Quintò ſi excommunicationem contraxit ob homicidium, admoneri debet, tam ipſum, quàm eius filios inhabiles eſſe ad beneficia. Rurſus tam ipſum, quàm eius filios perpetuò priuatos eſſe feudo, ſeu iure patronatus, ab Eccleſia, in qua clericus occiſus titulum habebat, ſi titulum in ea obtinebat. Denique ſi delictum eſt occultum, extorqueri debet iuramentum, vt ſi detegatur, conferat ſe ad quinque Eccleſias diſcalceatum, nudum, exceptis tamen femoralibus, ſimúlque virgam præ manibus, & corrigiam ad collum habens, publicè ſuum fateatur peccatum; ac denique ante fores dictarum Eccleſiarum verbera ſibi, per Pſalmum *Miſerere*, infligi curet, alioquin in excommunicationem relabatur. Hæc Filliucius *loco cit.* ex praxi ſacræ Pœnitentiariæ, quæ non ſolùm ipſis pœnitentiariis, verùm etiam ipſis pœnitentibus, & aliis deſeruient ad agnoſcendum, an excommunicatus ob

clerici percuſſionem relapſus ſit in excommunicationem, ob non præſtita illa, quæ pœnitenti fuerant iniuncta, in abſolutione ad reincidentiam.

Et hæc de excommunicatione ob clericorum, aliorúmve Eccleſiaſticorum percuſſionem.

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra offendentes Cardinales, & Epiſcopos.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
2 *Offendens Epiſcopos excommunicationem incurrit, quæ hoc tempore reſeruata eſt in Bulla Cœnæ.*
3 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
4 *Inſequens Cardinalem, vel Epiſcopum, ſtatim ligatur excommunicatione; vexans verò alia ratione ligatur excommunicatione ſecuta actione principali.*
5 *Summum Pontificem offendens, ligatur excommunicatione.*
6 *Offendens familiares Cardinalis, vel Papæ, an ligetur excommunicatione, remiſſiuè.*
7 *Princeps aliique officiales non facientes ſeruari conſtitutiones capitis* felicis, *ligantur excommunicatione.*

NOn ſolùm in Bulla Cœnæ, *canone* 11. verùm etiam iure antiquo, *in cap. felicis, de pœnis in* 6. lata fuit excommunicatio contra offendentes Cardinales. Et licèt de iſta excommunicatione prolixè ſatis egerim in expoſitione Bullæ Cœnæ *tota quæſt.* 12. nihilominus quia iſta excommunicatio *cap. felicis*, aliqua ex parte differt ab excommunicatione Bullæ, hîc breuiter tractare decreui, quænam ſit eius materia, & ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria excommunicationis *cap. felicis*, eſt ſacrilegium contra Cardinales, conſiſtens in actionibus expreſſis *in cap. felicis, citato.*

Prima autem *actio* eſt, hoſtiliter inſequi Cardinalem. quid autem ſit hoſtiliter inſequi, patet ex dictis *diſput.* 1. *quæſt.* 12. *citata, puncto* 1. *num.* 6. vbi etiam explicaui, vtrùm inſequens Cardinalem in excommunicationem incidat, etiamſi non percutiat.

Secunda actio eſt percutere.
Tertia capere.
Quarta ſociari hæc facientem, aut fieri mandantem.
Quinta ratum habere huiuſmodi delictum.
Sexta conſulere.
Septima fauere.
Octaua receptare.
Nona ſcienter defendere.

Quid autem vnaquæque iſtarum actionum ſignificet, patet ex dictis *loco citato*, vbi etiam explicaui *punct.* 3. *quæſito* 2. quandónam receptans, vel defendens huiuſmodi delinquentem incidat in excommunicationem Bullæ, vel iſtius capitis.

2 Huic excommunicationi affinis eſt alia *in Clement. ſi quis, de pœnis*, contra offendentes Epiſcopos; verùm in ipſius explicatione hîc immorari nolo, quia iam expreſſa & reſeruata eſt in Bulla Cœnæ, *canone* 11. vbi eam explicaui, & nonnulla breuiter infrà *de interdictis localibus* adiiciam.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes delinquentes contra iſtam conſtitutionem. Ratio eſt, quia Summus Pontifex vniuerſaliter loquitur, ibi, *ſi quis deinceps*, &c. dictio autem, *ſi quis*, omnes comprehendit, niſi quis ſpeciali nota dignus ſit. *l. qui filiabus. ff. de legat.* 1. *l. cum filio.* §. 1. *de vulgar. & pupillar. & l. ſi neceſſaria.* §. *ſi annua. ff. de pignorat. action.*

4 Obſeruandum hîc ſolùm cenſeo primò, in præcitato cap. *felicis, de pœnis*, inſequentes, vel manus inicientes, ſtatim ligari excommunicatione; alios verò ſolùm ſecuta actione principali, videlicet, inſecutione, vel percuſſione, vel detentione. Et ſi dicti delinquentes in contumacia permanſerint, ſingulis diebus Dominicis & feſtiuis publicè denunciandi ſunt excommunicati in Eccleſiis loci, in quibus delictum perpetratum fuit, & in Eccleſiis ciuitatum, & diœceſum vicinarum, & abſolutio Papæ reſeruatur. Hæc omnia conſtant ex illis verbis, *præſenti nihilominus adijcimus ſanctioni, vt ex inſecutione prædicta, ſicut ex iniectione manuum violenta ipſo facto excommunicationis ſententiam quis incurrat, & tam inſecutor, quàm alij ſupradicti tanti mali participes, quandiu in ſua contumacia perdurarint, ſingulis diebus Dominicis, & feſtiuis, pulſatis campanis, & candelis accenſis per omnes illius loci Eccleſias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon ciuitatum, & diœceſum vicinarum excommunicati publicè denuncientur, nec ab alio, quàm à Romano Pontifice poſſint abſolutionis beneficium obtinere, niſi dumtaxat in mortis articulo conſtituti.*

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm præfatæ excommunicationi ſubiiciatur is, qui præfatas actiones facit contra Pontificem.

Reſpondeo affirmatiuè, tum quia Summus Pontifex non eſt deterioris conditionis Cardinalibus, neque per aſſumptionem ad Papatum amiſit priuilegia Cardinalibus conceſſa. tum quia *in Extrauaganti, etſi Dominici, de pœnis, & remiſſionibus*, caſus conſpirationis in perſonam, vel ſtatum Summi Pontificis reſeruatur Papæ, & in facultatibus abſoluendi cenſetur exceptus. ergo prohibitus eſt ſub cenſura, vel ſi alibi prohibitus non eſt, in eadem Extrauaganti prohibetur, iuxta Filliucium *tract.* 15. *cap.* 4. *quæſito* 5. & quamuis ad illam Extrauagantem dici poſſit nullam in ea cenſuram imponi, ſed in ea reuocari confeſſionalia, ſeu priuilegia abſoluendi à Sixto conceſſa; nihilominus inde ſaltem colligi videtur huiuſmodi caſum antea reſeruatum fuiſſe, conſequenter pœna cenſuræ punitum.

6 Sed modò dubium eſt, vtrùm non ſolùm offendens Cardinalem, verùm etiam familiares ipſius, aut familiares Papæ, in hanc cenſuram incidant.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis in Bulla Cœnæ *quæſt.* 12. *puncto* 2. *ad finem*, vbi etiam explicaui, vtrùm hæc cenſura in hac parte reſeruata ſit, ſi lata eſt contra offendentem huiuſmodi familiares.

7 Tertiò dubium eſt, vtrùm excommunicatio *cap. felicis*, complectatur etiam alios, qui ad aliquam ex actionibus in prima propoſitione numeratis non concurrunt.

Reſpondeo in eodem cap. ſub finem latam eſſe excommunicationem, contra Principes, alióſque officiales, qui prædictam conſtitutionem ſeruari non faciunt; verùm illa non eſt reſeruata; conſequenter de ipſa ſeorſim agemus de excommunicationibus non reſeruatis contra Principes & magiſtratus. Ciuitas verò, & alia loca præter Vrbem, quæ conſilium, auxilium, vel fauorem dederint huiuſmodi delinquentibus, vel delinquentes punire noluerint, ſubiiciuntur interdicto, vt patebit ex dicendis *de interdicto.*

Quartò dubium eſt, vtrùm ſciens huiuſmodi delictum, & non reuelans, afficiatur excommunicatione Pij V.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis in Bulla Cœnæ *loco citato puncto* 3. *ad finem*, & ex dicendis *puncto proximè ſequenti.*

PVN

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra ſcientes, & non reuelantes conſpirationem in perſonam alicuius Cardinalis.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur, & aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*

1 DE conſpirationibus in perſonam Cardinalium ſub grauiſſimis pœnis prohibitis, non ſolùm agitur *in cap. felicis, de pœnis in 6.* & in Bulla Cœnæ *excommunicatione vndecima*, verùm etiam in Bulla 93. Pij V. incipit, *infelicis ſaculi*, in qua excommunicationem, & alias pœnas latas contra offendentes Cardinales, & offendentium fautores, conſultores, ratum habentes, & ſcienter defendentes, &c. extendit ad eos, qui quouis pacto huiuſmodi conſpirationem ſciuerint, intellexerint, vel coniecerint, niſi reuelauerint Romano Pontifici, ſi in Curia extiterint, ſin autem, ordinario loci; vel ſi Cardinalis ipſe ordinarius extiterit, propinquiori Epiſcopo, & ſi crimen nondum commiſſum fuerit, etiam ipſimet Cardinali; verùm quia de hac excommunicatione ſufficienter egi ſuprà in explicatione Bullæ Cœnæ, hîc eam ſolùm innuiſſe ſufficiat, cùm nulli oneroſum eſſe debeat nonnullas paginas in hoc eodem volumine reuoluere.

PVNCTVM IX.

De excommunicatione contra occupantes bona Cardinalium in conclaui exiſtentium, aut etiam aliàs ipſorum domum inuadentes, & aliquid hoſtiliter diripientes, aut vulnerantes aliquem ibi exiſtentem.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Inuadens domum alicuius Cardinalis non incurrit iſtam excommunicationem niſi etiam aliquid rapiat, an autem aliam incurrat, explicatum eſt puncto 7.*
4 *Inuadens domum Cardinalis armata manu, incurrit excommunicationem, etiamſi vox non prodierit ipſum in Papam electum fuiſſe.*
5 *Vulnerans aliquem in domo Cardinalis, poſtquam eam domum armata manu inuaſit, excõmunicationem incurrit.*
6 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
7 *Excommunicatio lata ob inuaſionem domus Cardinalis, an reſeruata ſit.*
8 *Inuadens domum Cardinalis quas pœnas præter excommunicationem incurrat.*

ISta excommunicatio lata fuit priùs in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ. 41. in decreto, omnis ætas*, contra eos, qui violenter occupant res electi in Papam, aut Cardinalium electorum, aliorúmque in conclaui exiſtentium; verùm quia fortè decretum Concilij Conſtantienſis omnino receptum non fuerat, Leo X. in Bulla 16. quæ incipit, *temerariorum*. confirmans conſtitutionem Honorij III. & Bonifacij VIII. *in cap. felicis, de pœnis in 6.* extendit dictam conſtitutionem ad eos, qui armata manu inuadunt domum alicuius Cardinalis, & aliquid violenter hoſtiliter rapiunt, aut aliquem ibi exiſtentem vulnerant, aut ad huiuſmodi delictum mandato, conſilio cooperantur, aut ratum habent, vt patet ex verbis Bullæ Leonis X. §. 3. ibi,

1 *Et nihilominus conſtitutiones eaſdem, cum omnibus & ſingulis in eis contentis cenſuris, & pœnis ad omnes, & ſingulas perſonas cuiuſcunque ſtatus, conditionis, & excellentiæ exiſtentes, qui alicuius dictorum Cardinalium domum, tam tempore dicti conclauis, etiamſi in Romanum tunc Pontificem ſit electus, quàm aliàs quandocunque, & ex quacunque cauſa armata manu inuadentes, vt in ea violenter hoſtiliter aliquid diripientes, aut quempiam ex inibi exiſtentibus vulnerantes, & eorum ſocios, & qui id fieri mandauerint, vel factum eius nomine ratum habuerint, ac ipſis inuaſoribus conſilium in præmiſſis, vel fauorem præſtiterint, & defenderint, extendimus, & ampliamus.*

Ex hoc textu facilè quiſque poteſt colligere, quænam ſit materia, & ſubiectum iſtius excommunicationis, cuius explicationem hîc proſequor.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis conſiſtit in actionibus in hac Bulla expreſſis.

Prima actio eſt, armata manu inuadere domum alicuius Cardinalis, & aliquid violenter, & hoſtiliter rapere; is autem dicitur hoſtiliter rapere, qui hoſtili more rapit, ſeu tamquam hoſtis; ſeu publicè, & manifeſtè, vt in ſimili dixi in Bulla Cœnæ *quæſt. 12. puncto 1. num. 6.*

3 Rogabis primò, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit, vt quis armata manu inuadat domum Cardinalis; an etiam requiratur, vt aliquid violenter tamquam hoſtis rapiat.

Reſpondeo vtrumque requiri, ſi loquamur de excommunicatione, quam hîc explicamus. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur per particulam coniunctiuam, &, ibi, *armata manu inuadẽtes, & in ea violenter hoſtiliter aliquid diripientes*; natura autem dictionis, &, eſt coniungere, & copulare antecedentia cum ſubſequentibus; non verò disiungere & ſeparare. *l. Titia textores. §. nihil. ff. de legat. 1. l. ſi hæredi plures ff. de condit. inſtit. & l. ſi quis ita ſtipulatus, ff. de verbor. oblig.*

Hinc ſequitur eum non affici excommunicatione Bullæ Leonis X. citatæ, qui aliquid è domo Cardinalis violenter, & hoſtiliter rapit, niſi etiam illam armata manu inuaſerit.

Secundò eum non ſubiici huic excommunicationi, qui titulo lætitiæ, & ex rationabiliter præſumpta voluntate Cardinalis in Papam electi domum ipſius diripit, quia hoc non facit tamquam hoſtis; in Concilio tamen Conſtantienſi citato id vetitum erat, etiamſi fieret prætextu lætitiæ.

Tertiò eum non ligari hac cenſura, qui ſpoliat cubiculum Papæ in conclaui conſtructum; nam Bulla Leonis loquitur de inuadentibus & diripientibus domum, quod verificatur de domo extra conclaue poſita.

Dixi in reſponſione, *ſi loquamur de excommunicatione, quam hîc explicamus*; nam ſi loquamur de excommunicatione lata contra hoſtiliter conſequentes Cardinales *in cap. felicis, de pœnis in 6.* quam Leo X. in hac Bulla confirmauit, perſpicuum eſt illum, qui hoſtiliter inuadit domum, in qua Cardinalis exiſtit, excommunicatione affici, etiamſi nihil violenter diripiat, vt patet ex dictis in Bulla Cœnæ, *canone 11. quæſt. 12. punct. 1. num. 6. & ſeqq.*

4 Rogabis ſecundò, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem opus ſit, vt inuaſio fiat, dum Cardinalis in conclaui exiſtit, & de ipſo prodit vox, quòd in Pontificem ſit electus.

Reſpondeo negatiuè, ſed ſatis eſſe, quouis tempore fiat, quia Leo X. generaliter loquitur, ibi, *qui alicuius dictorum Cardinalium domum, tam tempore dicti conclauis, etiamſi in Romanum tunc Pontificem ſit electus, quàm aliàs quandocunque, & ex quacunque cauſa.*

Secunda actio eſt vulnerare aliquem ex iis, qui in domo Cardinalis exiſtunt. quamobrem ſi quis armata manu inuadat domum Cardinalis, & aliquem ibi exiſtentem vulneret, afficitur excommunicatione, etiamſi nihil inde rapiat. Quid autem ſignificet verbum *vulnerare*, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ.

5 Rogabis vtrùm iſta excommunicatio incurratur ab omnibus, qui aliquem vulnerant in domo Cardinalis.

Ratio dubitãdi eſt, quia iſta actio eſt diſtincta à prima, & exprimitur per particulam diſiunctiuam, *aut*, ad verificandam

eandam autem propoſitionem diſiunctiuam, ſufficit alteram partem veram eſſe. *l. ſi heredi plures. ff. de condit. inſtitut. & l. ſi quis ita ſtipulatus, in fine. ff. de verbor. obligat.* His non obſtantibus,

Reſpondeo iſtam excommunicationem incurri ab iis, qui aliquem in domo Cardinalis exiſtentem vulnerant, poſtquam eam domum armata manu inuaſerunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur de iis, qui domum Cardinalis armata manu inuadunt, & ſimul aliquid hoſtiliter rapiunt, aut aliquem vulnerant. quapropter dictio illa, *aut*, non eſt diſiunctiua reſpectu inuadentium, ſed reſpectu rapientium, ita vt ſufficiat rapere, aut vulnerare poſt inuaſionem domus. hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

Tertia actio eſt, ſocium eſſe, id eſt, eſſe participem delicti, quod committitur aliqua prædictarum duarum actionum.

Quarta eſt mandare.

Quinta ratum habere factum ſuo nomine.

Sexta conſilium, vel fauorem præbere, & defendere.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt; nam Summus Pontifex in præfata Bulla generaliter loquitur, ibi, *ad omnes, & ſingulas perſonas, cuiuſcunque conditionis, ſtatus, & excellentiæ exiſtentes.*

7 Sed modò dubium remanet primò, vtrùm iſta excommunicatio reſeruata ſit. Ratio dubitandi eſt, quia nulla fit mentio de reſeruatione in præcitata Bulla.

Reſpondeo reſeruatam eſſe. Ratio eſt, quia excommunicatio *cap. felicis, de pœnis in 6.* eſt reſeruata Summo Pontifici; ergo etiam iſta. nam Leo X. extendit excommunicationem *cap. felicis*, cum omnibus ibi contentis, ad eos, qui aliquam ex actionibus in prima propoſitione explicatis faciunt.

8 Secundò dubium eſt, vtrùm præfati delinquentes, præter excommunicationem reſeruatam, alias pœnas incurrant.

Reſpondeo quamplures alias incurrere, vt bannum, infamiam, publicationem bonorum, priuationem beneficiorum, & alia, quæ *in cap. felicis citato*, recenſentur.

PVNCTVM X.

De excommunicatione contra occupantes bona Montium Pietatis, Eccleſiæ, Beneficij, aut alterius Pij loci.

1 *Innuitur textus in quo lata fuit iſta excommunicatio, ſimulque indicatur locus in quo alibi explicata fuit.*

1 OCcupatio, & inuaſio bonorum Eccleſiaſticorum, aliorumque locorum pluribus in locis, ſub excommunicatione vetita, & interdicta fuit, vt prolixè ſatis oſtendi ſuprà *diſp.* 1. in explicatione Bullæ Cœnæ *tota quæſt.* 18. hic ſolùm agendum eſſet de excommunicatione lata in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 22. *cap. vltimo*, vbi plures actiones prohibentur; verùm quia de illa, etiam in ſpecie diſſerui *in eadem quæſt.* 18. *punct.* 4. non eſt opus hic eadem repetere; vide *ibi* dicta.

PVNCTVM XI.

De excommunicatione contra eos, qui ſcripturas Cameræ Apoſtolicæ retinent, aut retinentes non reuelant.

1 *Refertur textus in quo excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Scripturas Cameræ Apoſtolicæ retinens, aut retinentem non reuelans, ſubycitur excommunicationi.*
4 *An iſta excommunicatio etiam hoc tempore liget.*

1 ISta excommunicatio contra retinentes, & non reuelantes ſcripturas lata fuit à pluribus Pontificibus, præſertim à Pio V. in Bulla 70. quæ incipit, *cùm de litteris*; cum hac tamen differentia, quòd Eccleſias, Capitula, Monaſteria, Conuentus, & Collegia Eccleſiaſtica, ciuitates item, prouincias, & loca quæcumque Eccleſiaſtico interdicto ſubiecit, perſonas verò ſingulares vinculo excommunicationis obſtrinxit. Verum tamen eſt, iſtam excommunicationem fuiſſe temporalem pro delictis præteritis, vt patebit legenti præfatam Pij V. Bullam, in qua obligat ad reuelandum præfatas ſcripturas cuidam Carolo Epiſcopo Montis Flaſconen. & Honuphrio Camaiano clerico Aretino, & Cameræ præſidenti.

Eandem excommunicationem motu proprio tulit Sixtus V. in Bulla 56. quæ incipit, *non ſine maxima*, in qua non ſolùm excommunicat detinentes ſcripturas publicas, vel priuatas Cameræ Apoſtolicæ, niſi reſtituant intra ſpatium ſex dierum, verùm etiam eos, qui non reuelant detentores, vt patet ex illis verbis. *In virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis maioris lata ſententia pœna, à qua non niſi à nobis, vel ſucceſſoribus noſtris Rom. Pontif. præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolui poſſint, priuationiſque omnium, & ſingulorum officiorum, & beneficiorum ſuorum, ſi quæ obtinent, inhabilitatiſque ad illa, & alia in poſterum obtinenda, iniungimus, & mandamus, vt intra ſex dierum proximè futurorum terminum, quorum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies pro tertio, & peremptorio termino aſſignamus, libros, ſcripturas, & inſtrumenta præfata, qui illos, & illa habent, dilecto filio Ioffredo Lomellino notario, & familiari noſtro, ac dictæ Cameræ generali commiſſario, cui, ſui officij ratione, huiuſmodi ſcripturarum cura, & pro illis procedendi facultas, per alias noſtras litteras præcipuè demandata eſt, reſtituant. Alij verò ſcientes, penes quos illa fuerint, vel ſint, eidem reuelent, & ſignificent cum effectu. Nos enim qui libros, ſcripturas, ſeu inſtrumenta præfata retinuerint, ſeu illa retinentes non reuelauerint dicto termino elapſo ipſo facto, & abſque alia citatione, & declaratione pœnas præfatas incurriſſe, & ad illarum executionem deueniri poſſe, & debere decernimus, & declaramus, ac volumus, & mandamus.*

2 Ex quibus verbis facilè colligi poteſt, quænam ſit materia, & ſubiectum iſtius excommunicationis. Materia enim eſt duplex actio.

Prima eſt detinere, ſeu non reſtituere præfatas ſcripturas. nam in textu dicitur, *qui illos, & illa habent, reſtituant.*

Secunda actio, ſeu potiùs omiſſio eſt, detentores huiuſmodi ſcripturarum occultare, ſeu non reuelare. An autem excommunicatio lata contra non reuelantes ſemper liget, patet ex dictis *in hac diſp.* 2. *quæſt.* 1. *puncto* 1.

3 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, tam Eccleſiaſtici, quàm ſeculares, cuiuſcunque ſtatus, gradus, conditionis, & dignitatis. nam Sixtus V. generaliter loquitur, vt patet ex Bullæ verbis, ibi, *omnes & ſingulas perſonas, tam Eccleſiaſticas, quàm ſeculares, & cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint*, &c.

4 Quæres, vtrùm iſta excommunicatio liget etiam hoc tempore auctores qui huius excommunicationis meminere, putant etiam hoc tempore ligare. Ego verò probabilius cenſeo non ligare præfatas perſonas non obſeruantes hanc Bullam, ſaltem poſt Sixti V. obitum. Ratio eſt, tum quia præcipit reſtitutionem, & reuelationem huiuſmodi ſcripturarum fieri cuidam Ioffredo Lomellino, quem conſtat obiiſſe. tum quia mandat præfatam reſtitutionem, & reuelationem fieri intra terminum ſex dierum proximè futurorum; ex qua loquendi forma indicat nolle pro futuris temporibus obligare, alioquin clariùs & expreſſiùs locutus fuiſſet.

PVNCTVM XII.

De excommunicatione contra effringentes, & ſpoliantes Eccleſias.

1 *Effringens, & ſpolians Eccleſias, videtur ipſo facto excommunicatus.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 Fractio *quid ſignificet.*
4 *Incendiarius Eccleſiæ ſubiicitur excommunicationi.*
5 Spoliationis *nomine quid intelligatur.*
6 Eccleſiæ *nomine quid intelligatur.*
7 *Sacriſtiam frangens, & res Eccleſiæ auferens, non ligatur excommunicatione.*
8 *Oratorium priuatum frangens non ligatur excommunicatione.*
9 *Frangens Eccleſiam non incurrit excommunicationem ob fractionem præcisè, niſi etiam aliquid furetur.*
10 *Frangens Eccleſiam, ſimileque damnum inferens frangendo aliquid, vel comburendo, ligatur excommunicatione.*
11 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
12 *Excommunicatio lata ob effractionem & ſpoliationem Eccleſiæ, reſeruata eſt Summo Pontifici.*
13 *Spolians, & frangens Eccleſiam, incurrit excommunicationem quæ Summo Pontifici reſeruata eſt, poſtquam ipſe delinquens denunciatus fuit excommunicatus.*
14 *Denunciatio excommunicationis contractæ ob fractionem Eccleſiæ, an debeat eſſe ſpecifica & particularis.*

1 CVm Summus Pontifex *in cap. conqueſti, de ſententia excommunicationis*, mandet denunciari excommunicatos eos, qui Eccleſias cuiuſdam Epiſcopatus perfregerant, & ſpoliauerant, controuerſia eſt inter Doctores, verùm effringentes, & ſpoliantes Eccleſias, ſint ipſo iure excommunicati. Ad quam difficultatem ego reſpondi affirmatiuè *in tractatu de legibus, diſp. 3. quæſt. 6. punct. vnico num.* 11. Ratio eſt, quia Summus Pontifex præcipit huiuſmodi delinquentes denunciari excommunicatos, ergo etiam fert excommunicationem, vel aliunde latam ſupponit; cùm autem non ſufficienter probetur aliunde latam eſſe, vt patebit ex ſolutione obiectionum, poſt quartum dubium proponendarum, ſequitur eam ferri *in citato cap. conqueſti*. ſenſus enim illorum verborum eſt, excommunicatos nuncietis; quia ex nunc excommunicatos eſſe volo, hic enim ſenſus in præfata loquendi forma continetur. ſicut etiam ſi Summus Pontifex dicat, qui hoc, vel illud fecerit, nouerit ſe excommunicatum, ſubintelligitur hic ſenſus, quia per hanc legem excommunicatur. Vel dic iſtam excommunicationem latam eſſe a Lucio Papa *in epiſtola decretali cap. omnes Eccleſiæ 17. quæſt.* 4. vbi licet ſermo ſit de omnibus raptoribus, & fraudatoribus Eccleſiarum, dici poteſt illum textum fuiſſe receptum ſaltem quoad fractores & ſpoliatores Eccleſiarum. Ita gloſſa hic *verſic. excommunicatos*, Azor. 1. *parte lib. 9. cap. 27. quæſt.* 12. Graſſius 1. *parte lib. 2. cap. 28. num.* 12. Suarez *de cenſuris diſp. 22. ſect. 2. num.* 10. Sayrus *lib. 2. cap. 29. num.* 14. Reginaldus *lib. 19. num.* 60. Filliucius *tract. 15. cap. 2. quæſito 6. num.* 55. Toletus *lib. 1. cap. 36. num.* 6. contra Hugonem, Nauarrum, Caietanum, & alios, quorum ſententiam probabilem putat Suarez *loco citato, num.* 10. aſſerentes in capitulo, *conqueſti*, non eſſe latam ipſo iure excommunicationem.

Hoc poſito explicandum eſt

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò; verùm iſta excommunicatio ſit reſeruata, & quando.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis, eſt ſacrilegium conſiſtens in effractione, & ſpoliatione Eccleſiæ; nam *in cap. conqueſti*, Summus Pontifex his verbis vtitur, *mandamus quatenus ſi ita eſt, memoratos ſacrilegos* (qui ſcilicet Eccleſias violenter confregerunt, eáſque ſpoliare minimè dubitarunt) *excommunicatos nuncietis*, &c.

3 Sed modò dubium eſt primò, quid nomine *confractionis* intelligatur.

Reſpondeo hoc in loco intelligi violentam actionem, quæ fit rumpendo parietem, ſeu valuas, ſeu feneſtram ligneam, vitream, vel etiam papyraceam, ſiue tectum, ſiue cardines, quibus valuæ ſuſtinentur; ita communiter Doctores.

Ex quo ſequitur

Primò, eum non affici hac excommunicatione, qui Eccleſiam ingreditur iam effractam, aut alia via apertam, aut qui Eccleſiam claue domino ſurrepta, aut ſimili, aut adulterina aperit; hic enim non dicitur frangere, cùm fractio violentam actionem indicet.

Secundò eum non affici excommunicatione, qui per impulſum facit debilem vectem cedere loco, ea tamen non perfracta; hic enim non dicitur frangere Eccleſiam. Contrarium docet Syluester *verb. excommun. 7. num.* 16. & Sayrus *loc. cit. num.* 16.

4 Tertiò incendiarium Eccleſiæ ſubiici huic excommunicationi, quia hic dicitur fractor, & ſimul etiam ſpoliator Eccleſiæ. Ita Nauarr. *cap. 27. num.* 94. Suarez *num.* 16. Filliucius *num.* 53. contra Toletum *lib. 1. cap. 36. num.* 5. & alios.

5 Secundò dubium eſt, quid nomine *ſpoliationis* intelligatur.

Reſpondeo hoc in loco accipi pro priuatione bonorum, ſeu pro rapina, vel furto, quod effringens Eccleſias committere non veretur. Ita communiter Doctores. Vide dicenda *num.* 10.

6 Tertiò dubium eſt, quid intelligatur nomine *Eccleſiæ*, cuius effractione, vel ſpoliatione hæc cenſura incurritur.

Nauarrus *cap. 27. num. 44. §. octauo*, Toletus *lib. 1. cap. 36. num.* 6. Panormitanus *hic*, Sayrus *n.* 18. Filliucius *tract. 14. cap. 2. quæſito* 6. quibus adhærere videtur Suarez *num.* 17. exiſtimant nomine *Eccleſiæ* intelligi non ſolùm templa publicè dicata, & conſecrata auctoritate Epiſcopi; verùm etiam monaſteria, hoſpitalia, & alia loca pia per Epiſcopum ſacrata, vel deputata ad diuina officia.

Ego verò nomine *Eccleſiæ* intelligo ipſum materiale templum auctoritate Epiſcopi deputatum ad diuina officia; nam in materia pœnali non eſt facienda extenſio. Verum tamen eſt nomine *Eccleſiæ* intelligi etiam capellam, & ſacriſtiam Eccleſiæ coniunctam, vt colligitur ex *cap. ſi ciuitas, de ſententia excommunic. in* 6. vbi habetur, nomine *Eccleſiæ* venire capellam, & cœmeterium contiguum, & ratio eſt, quia acceſſorium ſequitur principale; ſecus dicendum videtur ſi ſacriſtia ab Eccleſia diſiuncta ſit. nulla enim ratio cogit ad ſuſtinendum ſacriſtiam ſub Eccleſiæ nomine comprehendi.

7 Ex quo ſequitur primò perfringentem ſacriſtiam, & res Eccleſiæ auferentem, non ſubiici huic excommunicationi.

8 Idem dico de oratorio priuato, quod Epiſcopi auctoritate conſtructum non eſt; hoc enim non vocatur Eccleſia, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere*, idémque in ſpecie tradunt Suarez, Filliucius, & alij *locis citatis*. An autem ſpolians hoſpitalia, aut alia loca, incidat in excommunicationem Concilij Tridentini, inferiùs explicabo.

Secundò ſequitur perfringentem arcam, in qua res Eccleſiæ continentur, non affici hac cenſura, quia arca non eſt Eccleſia.

9 Quartò dubium eſt, verùm ad incurrendam iſtam excommunicationem altera iſtarum actionum ſufficiat, videlicet effractio, aut ſpoliatio, ſeu furtum.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur per particulam coniunctiuam, &, ibi, *confregerunt, eáſque ſpoliare minimè dubitarunt*; dictio autem coniunctiua, &, vtriuſque partis

partis veritatem requirit. *l. ſi quis ita ſtipulatus ff. de verbor. obligat. & l. ſi quis heredi plures. ff. de condit. inſtit.* & in materia pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. Ita præcitati Doctores.

Hinc ſequitur eum, qui effringit Eccleſiam, ſed non furatur, non ſubiici huic excommunicationi. Idem dic de eo, qui furatur, & ſpoliat Eccleſiam, ſed non effringit; licèt fortè ab alio fracta fuerit. Idem dic de eo, qui effringit Eccleſiam, & ſurripit crumenam alicuius in Eccleſia exiſtentis; hic enim non dicitur ſpoliare Eccleſiam, cùm illa crumena ad Eccleſiam non pertineat, vt ſuppono.

Dices contra iſtam illationem primò, quamuis fures abſque præuia effractione non excommunicentur in hoc capitulo, excommunicantur tamen *in cap. Canonica* 11. *quæſt.* 3. vbi excommunicantur violatores Eccleſiarum. ibi, *Eccleſiarum Dei violatores anathemate & iudicio ſancti Spiritus, è gremio ſanctæ Matris Eccleſiæ, & conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus.*

Reſpondent Hugo, & Archidiaconus, in eo textu non ferri excommunicationem ipſo facto, ſed tradi formam excommunicandi violatores Eccleſiarum, dum opus fuerit. Alij verò exiſtimant illum textum non reperiri in Concilio Arauſicano, à quo ferunt ipſum conditum fuiſſe. Alij denique, vt Suarez *loco citato, num.* 7. reſpondent illud Concilium fuiſſe prouinciale, conſequenter obligationem pro illa prouincia, non verò pro tota Eccleſia induxiſſe. Mihi placet reſponſio afferenda in ſequenti obiectione.

Dices ſecundò, iſtam excommunicationem haberi *in cap. omnes Eccleſiæ* 17. *quæſt.* 4. vbi dicitur, *omnes Eccleſiæ raptores, atque ſuarum facultatum alienatores, à liminibus ſanctæ Matris Eccleſiæ anathematizamus,* &c.

Reſpondeo primò, Lucium Papam in eo textu non ferre excommunicationem, ſed eam approbare, ſi feratur; non enim intendit ibi legem ferre, ſed doctrinam tradere. Secundò excommunicationem, ſi fortè ibi lata fuit, vſu receptam non fuiſſe; nam in præfato cap. ſermo etiam eſt de conſentientibus, quos tamen excommunicatos non eſſe communis eſt Doctorum opinio.

Dices tertiò, iſtam excommunicationem contineri *in cap. quiſquis.* 17. *quæſt.* 4. ibi, *ſi quis domum Dei violauerit, & aliqua ſine licentia illius, cui commiſſa eſſe dignoſcitur, inde abſtulerit, ſciat ſe communione eſſe priuatum.*

Reſpondeo primò non conſtare de cuius communionis priuatione in eo textu ſermo ſit. Secundò ex ſequentibus verbis colligi excommunicationem maiorem potius eſſe ferendæ ſententiæ, quàm latæ, ibi, *qui infringunt monaſteria, & loca Deo dicata, & Eccleſias, & depoſita, vel alia quælibet inde abſtrahunt, velut ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubiigantur.*

10 Rogabis vtrùm qui Eccleſiam perfregit, nihil tamen inde aufert, ſed ſolùm damnum infert, cōburendo aliquid Eccleſiæ, aut frangendo calices, veſtes, vel quid ſimile faciendo, in excommunicationem iſtius canonis incidat.

Reſpondeo affirmatiuè iuxta probabiliorem ſententiam. Ratio eſt, quia nomine *ſpoliationis* in hoc textu intelligitur quælibet actio damnificatiua in bonis Eccleſiæ, pertinentibus ad vſum, vel ornatum ipſius, vel ad facultates, vel ad theſaurum, ſiue iſta actio fiat per furtum, ſiue per aliam actionem iniurioſam damnificatiuam, qua Eccleſia dominio rei ſuæ iniuſtè priuatur. Ita Suarez *num* 11. Filliucius & alij *locis citatis.*

Hoc tamen intelligitur, modò vltra dictam actionem damnificatiuam adſit etiam confractio Eccleſiæ. nam ad incurrendam iſtam excommunicationem non ſolùm requiritur ſpoliatio; verùm etiam confractio, vt ſupra dictum eſt. Ita communiter DD.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes confringentes, & ſimul ſpoliantes Eccleſias; quamuis enim præfatus textus loqui ſolùm videatur de illis, qui Eccleſiam Reginen. confregerant, & ſpoliauerant, ibi, *memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis*; nihilominus dicendum videtur illam particulam, *memoratos*, non referri ſolùm ad perſonas ibi expreſſas, ſed ad qualitatem facti, & delicti, id eſt, ad eos omnes, qui tale ſacrilegium committunt, effringendo, & ſpoliando Eccleſias.

TERTIA PROPOSITIO.

12 Excommunicatio, quæ propter effractionem, & ſpoliationem Eccleſiæ incurritur, reſeruata eſt Summo Pontifici. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos arctius euitari, donec paſſis iniuriam congruè ſatisfaciant, & damna pro eis data reſarciant, & cum litteris veſtris rei veritatem continentibus, Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.*

13 Sed modò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio reſeruata ſit antequam delinquens denuncietur excommunicatus.

Reſpondeo negatiuè, tum quia Summus Pontifex loquitur hic de excommunicatis ab Epiſcopo denunciatis ob præfatum ſacrilegium; vult enim illos denunciari excommunicatos, & tanquam excommunicatos euitari, donec ſe præſentauerint conſpectui Summi Pontificis. Supponere ergo videtur ante denunciationem poſſe ab Epiſcopo, & à confeſſariis approbatis iure communi abſolui. tum quia verſamur in materia pœnali, in qua non eſt facienda extenſio, vt in prouincia Mediolanenſi ita vſu receptum eſt, vt patet ex libello caſuum reſeruatorum. Ita Caietanus *verb. excommunicatio, cap.* 21. Nauarrus, Sayrus, Reginaldus, Filliucius, & alij *locis citatis,* contra Panormitanum *hic.*

Ex quo ſequitur huiuſmodi excommunicationem ante denunciationem auferri poſſe ab Epiſcopo, imò etiam à quolibet confeſſario approbato, ſi ius commune ſpectemus, *cap. nuper. de ſententia excommunicationis*; poſt denunciationem verò reſeruatam eſſe Summo Pontifici, vt patet ex dictis *num.* 12.

14 Rogabis, vtrùm iſta denunciatio debeat eſſe ſpecifica, & particularis, an verò ſufficiat generalis.

Reſpondeo mihi probabilius videri ad incurrendam reſeruationem ſufficere generalem denunciationem, qua in genere denuncientur excommunicati, qui Eccleſiam confregerunt, & ſpoliarunt; quamuis enim Summus Pontifex vnum exprimat, & nominet; alios tamen non nominat, ſed ſimpliciter dicit, præfatos ſacrilegos denunciandos eſſe, & ſic ab aliis abſolui non poſſe, conſequenter fruſtrà nos requirimus ſpecialem, & particularem denunciationem, qua Petrus, e.g. vel Paulus nominatim denuncietur excommunicatus ob ſacrilegium confractionis & ſpoliationis Eccleſiæ. quamquam ad effectum euitandi talem excommunicatum, hoc tempore requiritur particularis denunciatio, iuxta Concilium Conſtantienſe *in Extrauaganti, ad euitanda.* Ita innuit Suarez *num.* 14. ſed oppoſitum poſtea expreſsè docet *num.* 19. Filliucius *num.* 53. & hoc pacto intelligendi ſunt Nauarrus, Sayrus, & alij, qui ſpecificam denunciationem requirunt.

Obiicies, ea denunciatio in textu præſcribitur, quæ ſufficit, & requiritur ad euitandum excommunicatum; in textu enim dicitur, *memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos arctius euitari.* Sed denunciatio requiſita ad euitandum excommunicatum eſt ſpecifica, & particularis; ergo requiritur denunciatio ſpecifica, & particularis.

Reſpondeo poſt Concilium Conſtantienſe requiri ſpecificam, & particularem denunciationem excommunicati, vt illum teneamur euitare; ante Concilium verò ſufficiebat cognitio excommunicationis, etiamſi excommunicatus expreſſe, vel nominatim denunciatus non fuiſſet.

PVNC

PVNCTVM XIII.

De excommunicatione contra auferentes, aut retinentes lapides, vel alia ornamenta Eccleſiarum, aut præſtantes conſilium auferenti, vel retinenti, aut non reuelantes.

1 *An iſta excommunicatio hoc tempore vigeat.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
4 *Auferens lapides, vel ornamenta Eccleſiarum, an incurrat excommunicationem, non ſolum ſi id faciat in Eccleſiis vrbis Romæ, verùm etiam alibi.*
5 *Eccleſia, ſeu loca, quibus ornamenta allata ab Eccleſiis vrbis Romæ applicantur, ſubijciuntur interdicto, donec reſtitutio fiat.*

1 Filliucius *tract.15.cap.5.quæſt.21.num.126.* opinatur hanc cenſuram abrogatam fuiſſe, tum ob ipſius ignorationem; tum quia hoc tempore non extat in Bullario nouo. tum quia videtur lata ad tempus, occaſione quorundam, qui lapides, & ornamenta Eccleſiarum almæ Vrbis abſtulerant. Hæc ſententia probabilis eſt. Alij tamen exiſtimant iſtam excommunicationem etiam hoc tempore vigere, tum quia vſu recepta eſt, teſtibus nonnullis confeſſariis almæ Vrbis. tum quia vim habet legis, quæ ex ſua natura perpetua eſt, & ſemper loquitur. tum quia Sixtus IV. non ſolùm intendit eos excommunicare, qui iam abſtulerant, & retinebant ornamenta, & lapides; verùm etiam, qui in futurum auferunt, vt colligitur ex illis verbis, *auſu ſacrilego abſtulerunt hactenus in dies auferre, &c.* ob id in libello cenſurarum, & caſuum reſeruatorum, iuſſu Archiepiſcopi Mediolani edito, inter cæteras excommunicationes hæc etiam recenſetur. Ideo ipſius materiam, & ſubiectum hic explicare intendo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis ſunt actiones expreſſæ in Bulla tertia Sixti IV. quæ incipit, *cum promida.*

Prima actio eſt auferre ab Eccleſiis porphyreticos, marmoreos, & alios diuerſorum generum, & colorum lapides, ad ipſarum vſum deputatos, aut alia ornamenta.

Secunda eſt, habere, ſeu retinere huiuſmodi ornamenta, poſtquam habita fuit huius Bullæ cognitio.

Tertia eſt auxilium, vel fauorem præſtare in huiuſmodi lapidibus, vel ornamentis ſurripiendis, ſeruandis, vel retinendis poſt habitam huius Bullæ notitiam. Iſtarum trium actionum veritas conſtabit ex verbis Bullæ in tertia propoſitione referendis.

Quarta eſt, non reuelare præfatos delinquentes. Huiuſmodi autem reuelatio fieri poteſt per ſeipſum, vel per alium, etiam per confeſſarios, ſeu minores pœnitentiarios, vt in præfata Bulla dicitur, ibi, *ſcientes verò reuelent, & ad notitiam noſtram ſaltem per minores pœnitentiarios deduci faciant.* fieri tamen poteſt, vt hæc Bulla in hac parte vſu recepta non ſit.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Svbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones faciunt, aut delinquentes non reuelant. Hæc propoſitio clarè conſtat ex ipſa Bulla, ibi, *omnes, & ſingulos, cuiuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, qui ex prædictis lapidibus, ſiue aliis ornamentis earundem Eccleſiarum, ſiue baſilicarum dictæ Vrbis habuerint, aut in ſurripiendo, ſeruando, & retinendo auxilium præſtiterint, vel fauorem, niſi à die habita præſentium litterarum notitia, ea reſtituant cum effectu; ſcientes verò reuelent, & ad notitiam noſtram ſaltem per minores pœnitentiarios noſtros deduci faciant, maioris excommunicationis ſententia, à qua (niſi in mortis articulo, & debita ſatisfactione præuia) à nullo, præterquam à Romano Pontifice, abſolui poſſint, arretitos eſſe.*

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta excommunicatio afficiat non ſolum eos, qui prædictas actiones faciunt in Eccleſiis vrbis Romæ, verùm etiam in aliis extra vrbem exiſtentibus.

Reſpondeo duplicem aſſignari poſſe in hac difficultatē Doctorum opinionem.

Prima eſt affirmatiua. Ratio eſt, tum quia Sixtus IV. conſulere intendit Eccleſiis omnibus, præcipuè vrbis Romæ, ibi, *nos, cui Eccleſiarum omnium cura diſpoſitione ſuperna commiſſa eſt, ne peruerſorum creſcente malitia eædem Eccleſiæ, & ſacra Dei templa, præcipuè almæ Vrbis, ſuis nudentur ornatibus*; vbi notanda eſt illa particula, *præcipuè*, quæ accipitur pro, maximè, & indicat legiſlatorem etiam aliis de cauſis adductum fuiſſe, nec cæteros caſus excludit. *l.1.ff.de teſtibus, & ibi gloſſa, verb. præcipuè,* Burgos *in rolect.l.2.Tauri num.23.* & alij apud Auguſtinum Barboſam *de dictionibus, & clauſulis, dict.230.* tum quia Sixtus IV. confirmat prædeceſſorum ſuorum conſtitutiones, in quibus lata erat excommunicatio contra eos, qui ornamenta Eccleſiarum auferebant, ibi *§ quamuis præmiſſorum occaſione nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum ſanctiores prohibitiones variè emanauerint temporibus retractis, quas, &c.* tum quia in libello cenſurarum, & caſuum pro diœceſi Mediolanen. iſta excommunicatio abſolutè, & abſque limitatione exprimitur.

Secunda ſententia eſt negatiua, quia Sixtus IV. dum fert excommunicationem, loquitur ſolùm de lapidibus, & ornamentis Eccleſiarum, ſiue baſilicarum almæ Vrbis. Hoc pacto intelligendæ etiam ſunt prædeceſſorum Pontificum conſtitutiones, nec in libello caſuum pro diœceſi Mediolanen. opus fuit limitationum in re dubia addere. Ita Filliucius *loco citato num. 126.* & Gambarupta *de excommunicationibus Papæ reſeruatis cap.7.num.19.*

Hinc patet reſponſio ad rationes primæ ſententiæ. An autem incurratur excommunicatio lata contra occupantes bona locorum piorum, patet ex ſupradictis *punct.11.*

5 Secundò dubium eſt, vtrùm aliqua pœna edita ſit contra Eccleſias, ſeu loca, quibus præfata ornamenta applicantur.

Reſpondeo præfata loca ſubiici interdicto, donec actualis, & omnimoda reſtitutio fiat Eccleſiæ, à qua fuerant ablata, ibi, *Eccleſias verò, & loca alia, quorum vſibus, & ornatus illa deputata fuerint, aut forſan (quod abſit) deputare contigerit in futurum, tam diu Eccleſiaſtico interdicto ſubiacere, quandiu ad loca, vnde priùs ablata fuere, abſque diminutione aliqua fuerint reportata, harum ſerie declaramus, &c.*

§. Incidens.

De excommunicatione contra extrahentes reliquias ex cœmeterijs, cryptis, vel catacumbis, intra, vel extra Vrbem exiſtentibus.

Excommunicationi præcedenti affinis eſt alia contra extrahentes reliquias ex cœmeteriis, cryptis, vel catacumbis, edita ab Illuſtriſſimo Cardinali Millino de mandato Summi Pontificis Pauli V. die 24. Auguſti 1613. ibi, *Che perſona alcuna di qualſiuoglia ſtato o conditione dell'vno e dell'altero ſeſſo, tanto Eccleſiaſtica come regolare, o ſecolare, non ardiſca, ne preſuma, ne poſſa eſtraere in alcuna delle Grotte, Catacombe, o Cimiterio, dentro, o fuori di Roma, ne da quelle eſtrahere reliquie anche in minima particella, ne in cio dare aiutto, o fauore in qualſiuoglia modo, ſotto pena della galera, & altre pecuniarie à noſtro arbitrio da incorrerſi ipſo facto, & da applicarſi*

carſi come nel ſequente capitolo, & anco di ſcommunica lata ſententia, dalla quale i tranſgreſſori non poſſino eſſere aſſoluti ſe non da ſua ſantita, eccetto che in articolo di morte, all' eſecutioni delle quali pene ſi procedera irremiſſibilmente.

E tutte le pene ſopradette tanto corporali come pecuniarie, & di ſcommunica late ſententia incorrono ipſo facto tutti quelli, ad inſtanza de quali ſi cauara, o ſi tentara di far cauare reliquie da detti Cimiterij, o ſarano complici, & tutti quelli che riceueranno reliquie ſapendo eſſer cauate da detti luoghi di qualſiuoglia grado, o conditione, ancor che poſſero tali, de quali ſi doueſſe far ſpecial mentione, dalle quali pene, & cenſure non poſſino eſſere aſſoluti ſe non da ſua ſantita, come di ſopra, dichiarando che li regolari che contra verano al preſente editto, oltre alle pene ſopradette, incorrono anco ipſo facto la priuatione di voce attiua, & paſſiua, & inhabilita alle dignita & gouerni delle loro religioni, da quali non poſſono eſſere aſſoluti, & habilitati, ſe non dalla ſantita di Noſtro Signore.

Hoc & ſimilia edicta confirmata fuerunt in alio edicto anno 1614. addita excommunicationis ſententia rectoribus, ſeu curatoribus Eccleſiarum, locorum piorum, cryptarum, & cœmeteriorum permittentium, vel conſentientium reliquias extrahi. In præfato etiam edicto prohibentur notarij, & alij quicumque, etiam regulares, fidem publicam, vel priuatam facere abſque licentia Illuſtriſſimi Vicarij circa extractionem, donationem, conſignationem, tranſlationem, aut alium quemlibet contractum, vel ſcripturam, in qua de reliquiis mentio habeatur. in hoc tamen caſu non imponitur excommunicatio, ſed priuatio officij, & aliæ pœnæ.

Ex dictis colligitur primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, materia enim conſiſtit in actionibus proximè ſequentibus.

Prima eſt extrahere reliquias ex præfatis locis, etiam in modica quantitate. paruitas enim materiæ in hac re non excuſat. tum quia quælibet particula reliquiarum magni momenti eſt. tum quia ita expreſſe in præfato edicto cautum.

Secunda actio eſt auxilium, vel fauorem præbere.

Tertia eſt mandare, aut alia ratione cooperari extractioni.

Quarta eſt permittere, vel conſentire extractioni, ſi permittens, vel conſentiens curam habeat loci, à quo extrahuntur.

Quinta eſt præfatas reliquias recipere, modò recipiens ſciat illas ex præfatis locis extractas fuiſſe abſque Summi Pontificis facultate.

Secundò colligitur omnes cuiuſcunque conditionis, & ſtatus homines huic cenſuræ ſubiici, aliquam ex præfatis actionibus faciendo. An autem Cardinales huic cenſuræ ſubiiciantur, conſtat ex ſolutione illius difficultatis, qua quæritur, vtrùm Cardinales ligentur legibus Illuſtriſſimi Vicarij de mandato S.D.N. editis.

Colligitur tertiò abſolutionem huius cenſuræ Summo Pontifici reſeruatam eſſe.

Quæ circa huius edicti intelligentiam hic diſſeri poſſent, iam explicata fuerunt *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. punct. 11.* & *de legibus diſp. 1. q. 1. punct. 6.*

Hic enim quæri poſſet primò, vtrùm hoc edictum liget non ſolùm commorantes Romæ, verùm etiam extraneos, Romam venientes, & breui receſſuros. Ratio dubitandi pro parte negatiua eſt, quia hoc edictum editum videtur ab Illuſtriſſimo Cardinali tanquam Vicario Generali Vrbis, & diœceſis Romæ: ſuperior autem alicuius territorij non ligat extraneos, intentionem non habentes ibi commorandi maiori anni parte.

Ratio verò dubitandi pro parte affirmatiua eſt, tum quia hoc edictum latum videtur auctoritate Papæ, cui totus orbis pro territorio inſeruit, eique abſolutio excommunicationis in præfato edicto reſeruatur. tum quia tranſgreſſores legum, ſeu ſtatutorum alicuius loci in foro externo puniuntur, etiamſi non habeant intentionem ibi manendi maiori anni parte. ergo tenentur ea ſeruare; conſequenter ligantur cenſuris in ipſis contentis.

Ego ſequor partem affirmatiuam, quia delinquit in rem in territorio Romæ exiſtentem; delinquens autem in rem exiſtentem in loco legiſlatoris, ſubiicitur legibus legiſlatoris. Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi pro negatiua.

Secundò quæri poſſet, vtrùm hæc cenſura euanuerit extincto Paulo V. de cuius mandato edita fuerat, aut ſaltem ceſſatura ſit poſt mortem Illuſtriſſimi Cardinalis Mellini, qui eam edidit ex ordinatione Sanctiſſimi. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt, quia hæc cenſura videtur ab homine lata; cenſura autem lata ab homine ceſſat mortuo conditore.

Ego dicendum cenſeo hoc edictum perpetuò duraturum, quia editum eſt per modum legis, & ſtatuti, vt patet ex ipſomet edicto, in quo Illuſtriſſimus Vicarius conqueritur conſimilia ſuorum prædeceſſorum edicta vſu abrogata fuiſſe, ideóque illa confirmat, & innouat vt in futurum inuiolabiliter obſeruentur. Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi; nam huiuſmodi edicta non ſunt lata ſimpliciter per modum ſententiæ, ſed potiùs per modum conſtitutionis nomine dignitatis, quamuis etiam perſonæ nomen ſimul exprimatur, vt à ſimili patet ex dictis in Bulla Cœnæ.

PVNCTVM XIV.

De excommunicatione contra imponentes, vel exigentes tributa à clericis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur, ſimulque aſſignatur locus in quo alibi explicata fuit.*

1 Iſta excommunicatio pluribus in locis iure antiquo lata fuit, præſertim *in c. clerici, de immunitate Eccleſiar. in 6.* & *in cap. quamquam, de cenſibus in 6.* verùm quia hæc & alia iura, prohibentia tributa, & collectas Eccleſiaſticis imponi, ſufficienter explicaui in Bulla Cœnæ *tota q. 19.* ideo hic ſolùm innuiſſe ſufficiat locum, in quo explicata fuerunt.

PVNCTVM XV.

De excommunicatione contra vexantes eos, qui cenſuram in aliquem tulerunt.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Reuocatio licentiæ datæ ad vexandum aliquem qui cenſuram tulerat, excuſat ab excommunicatione eum qui licentiam dederat, etiamſi is cui licentia data fuerat non excipiatur.*
4 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
5 *Vexans aliquem qui cenſuram inualidam tulerat, non incurrit excommunicationem.*
6 *Mandans vexari aliquem eo quòd cenſuram tulerit, an ligetur excommunicatione.*
7 *Ratam habens vexationem alicuius qui cenſuram tulerat non incurrit excommunicationem.*
8 *Quandònam iſta excommunicatio reſeruata ſit Summo Pontifici.*

1 Iſtam excommunicationem tulit Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi, & refertur *in cap. quicumque, de ſententia excommunic.* in fauorem libertatis Eccleſiaſticæ circa ferendas, & promulgandas cenſuras, circa quam explicabo

Primò, quænam ſit illius materia.

Secundò,

Secundò, quódnam ſit illius ſubiectum.
Tertiò, quandonam hæc cenſura reſeruata ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis ſunt actiones in præfato Concilio à Gregorio X. ſub excommunicatione prohibitæ.

Prima actio eſt, vexare occidendo, capiendo, aut alio modo in perſonis, aut bonis ſuis, vel ſuorum, eos, qui cenſuram contra aliquem protulerunt, ſeu quorum occaſione cenſura prolata fuit, aut qui eas cenſuras obſeruant, vel cum taliter excommunicatis communicare nolunt. hoc tamen limitatur, niſi re adhuc integra licentiam vexandi reuocauerint, aut niſi infra octo dies præſtita ſit ſatisfactio pro captione bonorum. ſic enim expreſsè decernitur in præcitato cap. vt patebit ex verbis eiuſdem textus, referendis in ſecunda propoſitione.

Ex dictis ſequitur, eum, qui aliquem ex prædictis, occaſione prolatæ cenſuræ vexauit in bonis, non affici excommunicatione, ſi re integra, id eſt, ante ſecutum effectum, licentiam reuocauit, aut ſi nondum elapſi ſint octo dies, infra quos præſtita non ſit pro dictis bonis ſatisfactio; vtraque enim conditio requiritur ad incurrendam cenſuram, dum grauamen in bonis factum fuit. Secus ſi damnum illatum ſit perſonis; nam ſtatim ac damnum perſonale illatum eſt, incurritur hæc cenſura; quia in textu aſſignatur ſpatium octo dierum ad faciendam reſtitutionem, vel ſatisfactionem pro bonis, non pro iniuriis perſonalibus; cùm enim iniuriæ perſonales grauiores ſint, & vtplurimum irreparabiles, iure merito dantes licentiam grauandi aliquem in perſonis occaſione cenſuræ excommunicantur ſtatim ſecuto effectu, ſi re integra, id eſt, ante ſecutum effectum, licentiam non reuocauerunt, vt bene gloſſa hîc *verſic. re integra.* Caietanus *verbo excommunicat. cap.* 36. Nauarrus *cap.* 27. *num.* 99. Suarez *diſput.* 22. *sect.* 3. *num.* 3. *verſ. atque hoc.* Filliucius *tract.* 15. *cap.* 3. *quæſ.* 3. *num.* 62.

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm reuocatio licentiæ ſuffragetur ad non incurrendam excõmunicationem, etiamſi poſtea is, cui licentia vexandi in perſonis, vel bonis data fuerat, eam exequatur.

Reſpondeo ſuffragari, quia cenſura ſub conditione lata non incurritur, non adimpleta conditione; in hoc autem caſu conditio non adimpletur, cùm reuocata fuerit licentia, vt ſuppono. Ita Suarez *num.* 3. & Filliucius *loco citato.*

Hoc tamen limitandum cenſeo, modò reuocatio licentiæ ante ſecutum effectum innotuerit illi, cui data fuerat; nam ſi reuocatio licentiæ non innotuit illi, non dicitur licentia reuocata, vt in ſimili tradunt DD. communiter de reuocatione mandati.

Secunda actio in hoc capite prohibita, eſt, temere vti præfata licentia, id eſt, exequi licentiam, vexando præfatas perſonas in perſonis, vel bonis ſuis, vel ſuorum; textus enim in hæc verba loquitur. *Eadem quoque ſententia ſint innodati omnes, qui auſi fuerint prædicta licentia data vti.*

Hoc tamen limitatur iuxta dicta in explicatione primæ actionis, modò is, qui grauauit in bonis, reſtitutionem, aut ſatisfactionem non fecerit intra octo dies. Cum hac etiam limitatione intelligenda erit tertia actio; quia Summus Pontifex ſub eadem conditione iſtas actiones prohibuit, ibi, *eadem quoque ſententia ſint innodati omnes, qui auſi fuerint prædicta data licentia vti, vel aliquid premiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus*, &c. vbi notanda ſunt illa verba, *eadem ſententia*, & *aliquid præmiſſorum*; hæc enim relationem dicunt ad diſpoſitionem præcedentem.

Tertia eſt, proprio motu, & abſque licentia ab alio accepta temere grauare in perſona, vel bonis ſuis, vel ſuorum aliquem ex enumeratis in prima actione; in textu enim dicitur, *eadem quoque ſententia ſint innodati omnes, qui auſi fuerint prædicta licentia data vti, vel aliquid præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, aliàs committere ſuo motu.*

Circa prædictas actiones hîc explicandum eſſet, quid nomine *ſuorum*, in præcitato textu intelligatur. Secundò vtrùm grauamen fieri debeat contra iuſtitiam, & non ſatis ſit contra charitatem ex odio, & prauo affectu.

Verùm iſtas difficultates in terminis propoſui & explicaui *diſp.* 1. *in explicatione Bullæ quæſt.* 17. *puncto* 3. *dub.* 1. & 2. & præter DD. ibi à me adductos, idem tenent Caietanus, Nauarrus, Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui præfatas actiones faciunt, etiamſi excommunicatio non contra ipſos, ſed contra alios prolata fuiſſet. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur, vt verba ipſius apertè indicant, quæ etiam Reges explicitè complectuntur, ibi, *quicumque pro eo, quod in Reges, Principes, Barones, Nobiles, Balinos, vel quoſlibet miniſtros eorum, aut quoſcunque alios excommunicationis, ſuſpenſionis, ſiue interdicti ſententia fuerit promulgata, licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, ſeu aliàs in perſonis, aut bonis ſuis, vel ſuorum grauandi eos, qui tales ſententias protulerunt, ſiue quorum ſint occaſione prolatæ, vel eaſdem ſententias obſeruantes, ſeu taliter excommunicatis communicare nolentes; niſi licentiam ipſam re integra reuocauerint, vel ſi ad bonorum captionem occaſione ipſius licentia ſit proceſſum, niſi bona ipſa fuerint infra octo dierum ſpatium reſtituta, aut ſatisfactio pro ipſis impenſa, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Eadem quoque ſententia ſint innodati omnes qui auſi fuerint prædicta licentia data vti, vel ad aliquid præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, aliàs committere ſuo motu.*

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm qui prædictas actiones faciunt occaſione cenſuræ inualidæ, in excommunicationem iſtius capitis incidant.

Reſpondet Suarez *num.* 7. negatiuè, quia illa ſententia non eſt ſententia in re, ſed nomine tantùm.

Hoc tamen ego limito, modò certò conſtet de iniuſtitia cenſuræ; in dubio enim fauendum eſt ſuperiori, & præſumptio ſtat pro valore actus.

6 Dubium eſt ſecundò, vtrùm mandans, & præcipiens aliquam ex præfatis actionibus, in iſtam excommunicationem incidat. Syluester, & Sayrus, quos retuli in expoſitione Bullæ Cœnæ *loco cit.* abſolutè affirmant. Sed mihi probabilis videtur ſententia negatiua, quoties is, qui mandatum præbet, non fungitur auctoritate publica; nam textus non loquitur de dante mandatum, ſed de dante licentiam; conceſſio autem licentiæ pertinet ad eum, qui auctoritatem publicam exercet, & in materia pœnali benignior interpretatio facienda eſt; negandum tamen non eſt eum, qui mandatum exequitur, huic excommunicationi ſubiici, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui aliqua ratione id faciunt, ibi, *aliàs committere ſuo motu*; notanda enim eſt illa dictio, *aliàs*, quæ omnem alium modum diſtinctum à licentia includit. *l.* 1. *§. illud. ff. de aqua quotid. & æſtiua, & l. denique. § vtrùm. ff. de peculio.*

7 Tertiò dubium eſt, vtrùm ratas habens aliquas ex prædictis actionibus, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo negatiuè, etiamſi eas ratas habeat tanquam ſuo nomine factas. Ratio eſt, quia excommunicatio extendenda non eſt ad actiones in hoc capite non expreſſas, & ex regula generali conſtat excommunicationem latam in facientes, non ligare ratum habentes. Ita Suarez *loco citato, num.* 5. Filliucius *loco citato, num.* 63. contra gloſſam hîc *verſ. alias*, cuius opinionem probabilem cenſet Suarez *loco citato, num.* 5. *ad finem.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 ISta excommunicatio reſeruatur Summo Pontifici, quoties delinquens in excommunicatione duorum menſium ſpatio perſeuerat; in textu enim dicitur, *quiautem in eadem ſententia permanſerint duorum menſium ſpatio, ex tunc ab ea non poſſint, niſi per Sedem Apoſtolicam, abſolutionis beneficium obtinere.* Ita communiter DD. quomodo autem ſpatium duorum menſium computandum ſit, alibi ſæpiùs explicatum eſt.

PVNCTVM XVI.

De excommunicatione contra violantes immunitatem Eccleſiaſticam locis ſacris conceſſam.

DE hac cenſura prolixè ſatis, & abundè diſſerui *in tractatu de legibus diſput.3.quaſt.7.* præſertim in duodecima, & nouiſſima impreſſione, & quia quæ ibi tradidi, maximè ad praxim faciunt, decreui huc illa eadem ad verbum transferre, ne in re tanti momenti defeciſſe videar.

§. I.

Quid nomine immunitatis intelligatur, & cur Eccleſiaſtica nuncupetur.

1 *Immunitatis Eccleſiaſticæ nomine quid intelligatur.*
2 *Immunitas, & libertas Eccleſiaſtica non ſunt idem.*
3 *Immunitas cur vocetur Eccleſiaſtica.*
4 *Eccleſia nomine, cui cõceſſa fuit immunitas, quid intelligatur.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 NOmine immunitatis Eccleſiaſticæ in genere intelligitur priuilegium, ſeu exemptio, per quam Eccleſiæ ſubtrahuntur ab oneribus, vel vſibus, vel operibus, eius ſanctitati, & libertati repugnantibus. Immunitas verò Eccleſiaſtica quoad locum, de qua hîc loquitur, eſt exemptio, ſeu priuilegium Eccleſiæ conceſſum, vt ibi exiſtentes tuti ſint à laica poteſtate. Dicitur autem immunitas Eccleſiaſtica quoad locum, non quia non pertineat etiam ad perſonas, ſed quia immediatè & primariò conceditur loco, ſecundariò perſonis in eo loco exiſtentibus. Ita Suarez *de relig. tom.1. tract.2. lib.3. c.12. n.2.* Marius Italia *lib.1. c.6. §.2. n.82.* Peregrinus *cap.14. n.2.* Gambacurta, Farinac. Ambroſinus, & alij, quos infra referam.

2 Ex quo patet non idem eſſe libertatem Eccleſiaſticam, & immunitatem. nam libertas Eccleſiaſtica eſt exemptio, ſeu priuilegium exemptionis conceſſum perſonis Eccleſiaſticis; immunitas verò eſt priuilegium Eccleſiarum, *extrauag.1. de priuilegiis, verſ. incendiarios,* Caietanus *verbo immunitas,* Farinacius *in tractatu de immunitate, cap.1. num.3. & ſeqq.* Mar. Italia *in tractatu de immunitate libr.1. cap.6. num.6. & ſeqq.* contra Couar. *2. var. cap.20. num.1.* Peregrin. *de immunitate cap.1. num.4.* & alios; quamquam libertatis nomen ſæpiùs accipitur pro immunitate, & nomen immunitatis pro libertate, vt in hac Bulla Gregorij XIV. contingit.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 PRæfata immunitas vocatur Eccleſiaſtica, tum quia ab Eccleſia conceſſa fuit; tum quia eſt priuilegium locorum ſacrorum, præſertim Eccleſiarum.

4 Nomine autem Eccleſiæ, cui conceſſa fuit communitas, hoc in loco intelligitur materialis domus publica, ſeu Templum auctoritate Epiſcopi fundatum, vt in eo fideles conuenire poſſint ad orationes Deo fundendas, ad ſacrificia offerenda, & ad recipienda Sacramenta. Quamuis enim Eccleſia iuxta propriam nominis ſignificationem à verbo Græco Ἐκκλησία deſumptam, indicet fidelium cœtum, & congregationem; nihilominus adhibetur etiam ad ſignificandum locum publicum, in quo fideles cauſa orationis, & ſacrificiorum conueniunt, vt benè Peregrinus *de immunit. cap.1. num.8. & ſeq.* & alij communiter, conſtatque ex *Deuter.23. 1. Iudic.20. 2. Pſalm.68.27. 1. Corinth.11. & 14.*

§. II.

Quo iure introducta ſit immunitas Eccleſiaſtica.

1 *Immunitas Eccleſiaſtica eſt de iure humano.*
2 *Immunitas Eccleſiaſtica, strictè loquendo, non eſt de iure naturali, aut diuino.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 IMmunitas Eccleſiaſtica iure humano conceſſa fuit Eccleſiis Chriſtianorum, aliiſque locis religioſis, de quibus infrà. Hæc propoſitio patet ex *cap. miror, cap. definiuit, cap. nullus 17. quaſt.4. cap. inter alia, de immunitate Eccleſiar.* & ex conſtitut. Gregorij XIX. quæ incipit, *cùm aliàs nonnulli*; & licèt nonnulla loca in hac Bulla non exprimantur, quæ iure antiquo expreſſa ſunt, non tamen ſequitur illa non gaudere immunitate, quia iſta Gregorij Bulla non fuit edita ad minuendam, ſed ad roborandam, & manutenendam immunitatem Eccleſiaſticam, & generaliter extenditur ad omnia loca ſacra, & religioſa, vt patet ex ipſa conſtitutione Gregorij, ibi, *ſuper abducendis, vel extrahendis ab Eccleſiis, monaſteriis, ſacellis, domibus, regularibus & ſæcularibus, locisue ſacris, aut religioſis*; & infrà, *vt laicis ad Eccleſias, locáque ſacra, & religioſa prædicta, &c.* Addo Eccleſiaſticam immunitatem iure Cæſareo confirmatam fuiſſe. *C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt.*

Obiicies. Eccleſia concedere non poteſt id, quod iure diuino prohibitum eſt; ſed delinquentibus iure diuino interdictum eſt in Eccleſiis commorari, iuxta illud, *Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis ſpeluncam latronum.* Ergo Eccleſia concedere non poteſt delinquentibus facultatem commorandi in Eccleſiis, & fruendi immunitatis priuilegio dum ibi commorantur.

Reſpondeo, Eccleſiam non concedere, vt in Eccleſiis nundinæ, mercatus, & fœneratitij contractus exerceantur, de quibus in præcitato loco Chriſtus loqui videtur; ſed facultatem ibi liberè manendi dare, vt qui ad Eccleſiam, & ad loca ſacra confugiunt, erga illa ritè affecti ſint, ibique Deum tutè precari valeant. Vide Anaſtaſium Germonium *de ſacror. immunit. lib.3. cap.16. num.15. & ſeqq.* & Decianum *in tract. crimin. lib.6. cap.25. num.2. & 7. & conſil.80. num.12. & ſeq.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 IMmunitas Eccleſiaſtica, ſtrictè loquendo, introducta non eſt iure naturali, vel diuino. Quòd non ſit introducta iure naturæ, perſpicuum eſt; tum quia non eſt intrinſecè malum extrahere delinquentem ab Eccleſiis, nec fit irreuerentia loco ſacro extrahendo, ſi ius naturæ præciſè ſpectemus, cùm actio extrahendi per ſe iniuſta ſit, neque fiat in cõtemptum loci ſacri, vt ſuppono; tum quia nullo in caſu liceret extrahere delinquentes, etiam Summo Pontifice permittente, cùm Summus Pontifex diſpenſare nequeat in iure naturali, vel diuino, quoties in ipſo humana actio non includitur, ſicut includitur in iuramento, voto, & matrimonio rato; ob id in ipſis diſpenſare poteſt.

Quòd verò non ſit introducta iure diuino, ſtrictè loquendo, conſtat, quia, vel ſpectamus ius antiquum, vel nouum;

nouum; ſi ſpectemus ius nouum, nullus Scripturæ locus afferri poteſt ad oſtendendam hanc immunitatem; ſi ſpectemus ius diuinum antiquum, dicendum eſt inde non colligi immunitatem noſtrarum Eccleſiarum. Ratio eſt, tum quia, dato quòd priuilegium immunitatis iure antiquo conceſſum eſſet templo, tamen illud priuilegium non extenditur ad noſtras Eccleſias, cùm priuilegium vni conceſſum non transferatur ad alia, & noſtræ Eccleſiæ longè differant à templis antiquæ legis; tum quia priuilegium illud antiquum pertinebat ad cæremonialia antiquæ legis, ſicut pertinebat ipſum altare, & tabernaculum, cui conceſſum fuerat: cæremonialia autem in Chriſti morte ceſſarunt, vt docui *de Sacramentis*. Ita Decianus *in tractat. crim. lib. 6. cap. 25. num. 2.* Abulenſis *in cap. 20. Ioſuè quæſt. 7.* Suarez *tom. 4. de relig. tractatu 2. libr. 3. cap. 8. num. 9.* Filliucius *tract. 15. cap. 6. quæſito 8. num. 149.* Gambacurta *in 1. impreſſione libr. 3. cap. 7.* antequam corrigeretur. Alexand. Ambroſinus *de immunit. cap. 1. num. 3.* & alij, contra Durandum *canone 15. quæſt. 18. num. 11. 23. & ſeqq.* Gutierrez *practicar. qq. lib. 1. quæſt. 1. num. 8.* Farinacium *in append. cap. 2. num. 19.* Marium Italiam *lib. 1. cap. 2.* vbi de hac re fuſiſſimè tractat, Germonium *de ſacror. immunitat. lib. 3. cap. 56. num. 6.* Cardinalem Tuſcum *tom. 3. verbo Eccleſia, concl. 8. num. 4.* & alios apud Peregrinum *cap. 2. num. 1.* & apud alios præcitatos Doctores.

Dixi in propoſitione, *strictè loquendo*, vt innuerem primò iſtam immunitatem eſſe ſaltem valdè conformem iuri diuino, & naturali; ſic enim recta ratio dictare videtur, & ad hoc facere poſſunt, quæ in iure antiquo adducuntur, & miracula, quibus Deus teſtatus eſt gratum ſibi eſſe locorum ſacrorum cultum, & venerationem, de quibus Bellarminus *in controuerſ. tom. 2. lib. 1. cap. 29. ad finem*, & Gambacurta *de immunit. lib. 3. cap. 7.* hoc pacto conciliari poſſent præcitati Doctores.

Secundò, vt indicarem ſuſtineri poſſe immunitatem eſſe de iure naturali, & diuino, in genere loquendo, ſicut decima in genere eſt de iure diuino, quota de iure canonico. Ieiunium in genere eſt de iure diuino, in particulari de iure Eccleſiaſtico. Ablatio rei alienæ in genere vetita eſt iure naturali diuino, nihilominus aliquando licita eſt. Idem dic de homicidio & ſimilibus. Ita immunitas ſacrorum locorum dici poteſt de iure diuino naturali: quia tamen ius naturale diuinum non eſt contrarium alteri iuri, quo delinquens ob commune bonum puniri præcipitur, ideo relicta videtur poteſtas Summo Pontifici declarandi, & facultatem concedendi, vt delinquentes aliquibus in caſibus extrahantur; tunc enim ius naturale, diuinum non obligat, & Pontifex declarat non obligare, vt benè Farinacius *in append. c. 22. n. 346.* docens Pontificem poſſe facultatem extrahendi aliquem dare, etiamſi non commiſerit delictum in Bulla Gregorij expreſſum. Peregrinus *c. 14. n. 4.* & alij. & hoc pacto explicari poſſet Concilium Trid. *ſeſſ. 25. c. 20.* vbi aſſerit immunitatem Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſticarum Dei ordinatione, & canonicis conſtitutionibus conſtitutá fuiſſe; quamquam Marius Italia *loc. cit. §. vnic. n. 3.* exiſtimat Concilium non loqui de immunitate locorum, ſed perſonarum, & rerum Eccleſiæ. Sed hoc mihi non probatur, quia Conciliū apertè loquitur de immunitate locorum, vt patet ex ipſo Concilij textu, ibi, *Eccleſiæ, & perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis ſanctionibus conſtitutam.*

An autem libertas Eccleſiaſtica ſit de iure diuino, conſtat ex dictis in Bulla Cœnæ, vbi ſententiam affirmatiuam ſuſtinui, & fuſè probaui.

§. III.

Quos effectus pariat immunitas Eccleſiaſtica.

1 *Immunitas priuilegium parit, vt quis capi nequeat in loco ſacro.*

2 *Exiſtens in Eccleſia, an cuſtodiri poſſit à laica poteſtate.*

3 *Prælati Eccleſiarum aliquando poſſunt laicorum auxilium implorare, vel etiam clericorum opera vti ad tuendam Eccleſiam.*

4 *Immunitas tunc effectum parit, vt exiſtens in Eccleſia impediri non poſſit, ne ad ipſum deferantur ea, quæ ad victum neceſſaria ſunt.*

5 *Immunitas exiſtenti in Eccleſia adeò ſuffragatur, vt à laica poteſtate cuſtodiri nequeat, donec declaretur, an Eccleſiaſtica immunitate gaudeat.*

6 *Exiſtenti in Eccleſia nulla vis, aut damnum inferri poteſt.*

7 *Exiſtens in Eccleſia ligari non poteſt auctoritate iudicis ſæcularis.*

8 *Exiſtens in Eccleſia damnari non poteſt ad pœnam, vel ad mortem corporalem.*

9 *Immunitas an proſit confugienti ad Eccleſiam, ita vt bonis, quæ extra Eccleſiam poſſidet, ſpoliari non poſſit quoties citatus à iudice ad comparendum negligit comparere.*

10 *Immunitas hunc effectum parit, vt per vim extractus ab Eccleſia reſtituendus ſit Eccleſiæ.*

11 *Iudex non ſatisfacit dando cautionem de impunitate extracti ab Eccleſia, ſed tenetur reum Eccleſiæ reſtituere.*

12 *Extractus ab Eccleſia reſtituendus eſt Eccleſiæ, etiamſi ipſe iuri ſuo cedere velit.*

13 *Extractus ab Eccleſia à laica poteſtate reſtituendus eſt Eccleſiæ, etiamſi poſt extractionem patrauerit delictum pertinens ad forum ſæculare.*

14 *Reſtitutio violenter extracti cui facienda ſit.*

15 *Fides cui præſtanda ſit, dum ſatellites fatentur ſe aliquem cepiſſe in loco profano, reus verò aſſerit ſe captum in loco ſacro.*

16 *Iudex quinam eſſe debeat in caſu, quo quis dicit ſe captum in Eccleſia, & ſatellites fatentur cepiſſe in loco profano.*

17 *Actus, quo delinquens extrahitur à loco ſacro, iuridicè nullus eſt.*

18 *Extractus ab Eccleſia poteſtate laica iuridicè iterrogari non poteſt.*

VNICA PROPOSITIO.

MVltos effectus parit immunitas, quos in ſequentibus explicabo.

1 Primus effectus eſt, vt exiſtens in Eccleſia capi nequeat in Eccleſia à laica poteſtate, vt clarè patet ex ipſa Gregorij Bulla.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm delinquens, dum in Eccleſia exiſtit, à laica poteſtate cuſtodiri poſſit eo fine vt Eccleſiaſticæ poteſtati tradatur, donec ab Epiſcopo declaretur, an Eccleſiaſtica immunitate gaudere debeat.

Reſpondent affirmatiuè Ambroſinus *cap. 11* Farinacius *de carcer. quæſt. 28. & in append. cap. 19. num. 298.* Marius Italia *lib. 1. cap. 6. §. 2. n. 51.* Tuſcus *verb. Eccleſia concl. 11. n. 33.* Germonius *de ſacror. immunit. lib. 3. c. 16. n. 93.* & alij.

Sed hoc ego non admiſerim ſine diſtinctione, præſertim attenta Gregorij conſtitutione, in qua cauetur ne aliquis è loco ſacro extrahatur, ſine expreſſa Epiſcopi, vel eius Officialis licentia, cum interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ ab eo auctoritatem habentis.

Negandum tamen non videtur, quin liceat iudici ſeculari extra locum ſacrum obſidere delinquentem in Eccleſia exiſtentem, vt illum capiat, dum ſe receperit extra locum ſacrum. Ratio eſt, quia non violatur immunitas loci ſacri, cùm iudex non obſeruet locum ſacrum, ſed profanum, vt reum, ſi in profanum locum ſe tranſtulerit, capiat, in quo ius capiendi habet, cùm locus profanus immunitate deſtitutus ſit. Ita Couarr. & Suarez *locis citatis*, Marius Italia *lib. 1. cap. 6. §. 2. num. 53.* Farinacius *in append. cap. 19. n. 299.* Peregrinus *cap. 13. n. 10.*

3 Secundò dubium eſt, vtrùm Eccleſiaſtici reſiſtere poſſint iudici ſeculari, volenti reum à loco ſacro extrahere.

Reſpondeo poſſe mediis licitis reſiſtere, vt deterrendo cenſuris, vel claudendo ianuas, nam licitum eſt mediis licitis,

licitis,& honeſtis vim vi repellere, & Eccleſiaſticam immunitatem defendere. Ita Suarez *lib.3.de relig.cap.13.n.4.* Marius Italia *lib.1.cap.6.§.2.num.45.* Farinacius *in append. cap.2.num.46.* Per ſe tamen loquendo licitum non videtur Clericis arma capere ad impediendum iudicem, ne reum extrahat. Ratio eſt, tum quia inde poſſent grauiora ſcandala ſuboriri, quæ non videntur permittenda ob extractionem alicuius ab Eccleſia: tum quia clericis maioribus ordinibus inſignitis, aut beneficium Eccleſiaſticum habentibus, non eſt licitum ſine Summi Pontificis diſpenſatione arma capere, vt docui *de contractibus diſp.2.q.vlt.pun. vlt.§.4.* Paſtores tamen Eccleſiæ poſſunt aliquando laicorum auxilium implorare, vel etiam vti opera Clericorum ſacris ordinibus nondum initiatorum ad tuendam Eccleſiam, ſi grauis neceſſitas id eis ſuadeat, nec inde magna ſcandala impendeant, licitum enim eſt vim vi repellere, & auxilium petere ad vim repellendam, ſeruato moderamine, & regulis prudentiæ. Ita Couar. *loco cit.cap.20.num.18.* Suarez *cap.13. num.5.* Remigius *de immunit.cap. 12.* Peregrinus *cap.14.num.11.* Farinacius *loco cit.num.47.*

4 Secundus effectus eſt, vt non apponatur impedimentum, propter quod exiſtenti in loco ſacro non deferantur alimenta, veſtitus, aut alia, quæ ad vitam neceſſaria ſunt, *l.praeſenti. C.de his qui ad Eccleſiam confugiunt*, vbi habetur, *nullum in Eccleſiis ita detineri, & conſtringi poſſe, vt ei aliquid victualium rerum, aut veſtis negetur, aut requies.* Ita Couar. *loco cit.num.16.* Suarez *de relig.lib.3.cap.13.num.2.& 4.* Farinacius *de carcer.& carcerat.cap.28.num.9. & in append. cap.19.num.295.& ſeq.* Ambroſinus *cap.11. num.7.* Clarus *loco cit.quaeſt.30.num.21.* Decian. *cap.27.num.6.* Panorm. *cap. inter alia.de immunit.* Marius Italia *lib.1.cap.6.§.2.num.52.* Gambacurta *lib.4.cap.22.num.4.* Ratio eſt, tum quia ſi exiſtens in Eccleſia poſſet hoc modo impediri, poſſet etiam extrahi: tum quia delinquens cogeretur ſeipſum ſeculari poteſtati tradere, aut morti ſuccumbere; conſequenter vanum, & inutile redderetur priuilegium immunitatis.

Ex quo præcitati Doctores inferunt delinquentem impediri non poſſe, quin Eccleſia exeat ad corpus exonerandum, modò ſtatim reuertatur, *cap.definiuit 17.quaeſt.4.*

5 Tertius effectus eſt, vt exiſtenti in loco ſacro nulla vis, aut damnum inferatur, ex *cap.definiuit 17.quaeſt.4.* & ex Concilio Tolet. XII. *c.19.* vbi ſancitur, *vt nullus audeat confugientes ad Eccleſiam, vel reſidentes inde abſtrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni inferre; aut impedire, vt extra Eccleſiam per triginta paſſus ſecurè exire non poſſit.*

Ex quo patet primò exiſtentem in loco ſacro non poſſe ligari, aut bonis, quæ ibi iuſtè poſſidet, priuari. Ita Marius Italia *cap.6.§.2.* Suarez & Couarr. *locis cit.* Peregrinus *c.13. num.2.* Farinacius *in append.cap.2.num.55. & cap.19.n.30.* & alij apud præcitatos Doctores. Ratio eſt, quia exiſtenti in loco ſacro nulla vis, aut damnum inferri poteſt.

6 Obſeruant tamen Marius Italia *num.51.* & Peregrinus *loco cit.* iudicem ſecularem non eſſe reum violatæ libertatis Eccleſiaſticæ ligando de licentia Epiſcopi exiſtentem in Eccleſia, quia hoc non dicitur facere auctoritate laica, ſed Eccleſiaſtica, iuxta vulgatum axioma: Omnia noſtra facimus, quibus auctoritatem impartimur. *l.1.§.ſed neque. C.de vet.iur.enucl.*

Sed hoc mihi non probatur, niſi iudex ſecularis id faciat bona fide, ſeu ad inſtantiam Epiſcopi, & non proprio nomine. Epiſcopus enim non poteſt in iure communi diſpenſare, & iudici laico facultatem violandæ immunitatis concedere; ſi verò id faciat auctoritate Epiſcopi, & ad eius inſtantiam, non violat immunitatem Eccleſiaſticam, quia id non facit nomine proprio, ſed nomine Epiſcopi. immunitas autem conceſſa eſt Eccleſiis, ne ibi exiſtentes capiantur à laica poteſtate, quamquam Farinacius *in append.cap.2.num.32.* cum Deciano, Abbate & aliis exiſtimat confugientem ad Eccleſiam non ſolùm non poſſe à ſeculari iudice extrahi, verùm neque ab Eccleſiaſtico, de qua re infrà.

7 Secundò patet confugientem ad Eccleſiam non poſſe ibi propriis veſtibus, vel armis, vel aliis bonis in Eccleſia ſpoliari à ſeculari iudice; bonis verò, quæ iniuſtè poſſidet, poteſt ab Eccleſiaſticis miniſtris ſpoliari, vt ſi ad Eccleſiam cõfugiat cum veſte furto ſublata, vel cum armis prohibitis. Ita Couarr. Decianus, Farinac. Suarez, Ambroſin. & Peregrin. *locis ſuprà cit.* ſicut etiam ſi ſeruus, ſeu famulus à domino iniuſtè aufugit, illi reſtituendus eſt, obtento iuramento, ſeu ſecuritate à domino illum non offendendi; dominus tamen non poteſt illum propria auctoritate extrahere, *c.nullus Clericorum 17.q.4.* Vide Azor. *2.p.lib.9.q.9.* Decianum *tract. crim. lib.6. cap.26. num.9.* Suarez *de ſtatu relig.lib.3.cap.10.* & Farinacium *in append.de immunit.cap.4. num.67.& ſeqq.* vbi de hac re prolixiùs agunt.

8 Quartus effectus eſt, vt dum reus in Eccleſia exiſtit, damnari nequeat ad mortem, vel ad pœnam, ſaltem ad corporalem. *cap.inter alia, de immunit. Eccleſiar.* vbi dicitur, *Neque damnari debet ad mortem, vel ad pœnam,* quem locum gloſſa intelligit de omni pœnarum genere, & opinio gloſſæ contra Panormit. *cap. inter alia, de immunit.* Decianum *cap.36.num.10.* Suarez *lib.3.de relig.cap.12.n.5.* Peregrinum *num.8.* Farinacium *in append.cap.21.* & alios. Confirmatur ex *cap.id conſtituimus 17.quaeſt.4.* vbi habetur, *de morte, debilitate, & omni pœnarum genere ſint ſecuri.*

Ex quo patet reum, dum in Eccleſia exiſtit, non poſſe damnari ad exilium, vel ad triremes, vel ad perpetuam ſeruitutem; nam iſtæ pœnæ computantur inter pœnas corporales; reus autem, dum in Eccleſia exiſtit, non poteſt à laica poteſtate ad pœnam corporalem damnari; vide, ſi libet, Gambacurtam *lib.4.cap.33. & ſeqq.* Marium Italiam *lib.1.cap.6.§.3.* Suarez *loco cit.* & Farinacium *in append.c.21. num.333.& ſeqq.* & quæ ego tradam *numero ſequenti.*

9 Maior difficultas eſt, vtrùm confugiens ad Eccleſiam poſſit à ſeculari poteſtate ſpoliari bonis, quæ poſſidet extra Eccleſiam, ſi citatus ſub pœna confiſcationis bonorum negligat coram iudice comparere.

Reſpondent negatiuè gloſſa *loco cit.* & Ioannes de Viſchis *tract.de immunit. n.57. verſ.nunquid,* & ita colligi videtur ex *cap.inter alia, citato,* ibi, *neque damnari debet ad mortem, vel pœnam.* Ego tamen valdè probabilem exiſtimo contrariam opinionem, quam ſequitur Panormit. Decian. Farinac. Suarez, Gambacurta, Peregrinus, & alij: tum quia iura loqui ſolùm videntur de pœna corporali, non verò de pecuniaria: tum quia hoc pacto non agitur contra ipſum ratione confugij, ſed ratione delicti, propter quod lex pœnam imponit. Imò Farinacius *in praxi crim. tom.2. de carcer.quaeſt.28.num.77.ad finem,* aſſerit, iudicem conſueuiſſe citare delinquentem, illúmque condemnare ad mortem, vel ad aliam pœnam, iuxta delicti qualitatem; & hæc praxis comprobari poteſt ratione proximè allata, non enim damnatur, vt mors, vel alia pœna corporalis executioni mandetur, dum reus in Eccleſia exiſtit, ſed dum licitè inferri poterit.

10 Quintus effectus eſt, vt delinquens per vim extractus ab Eccleſia, reſtituatur Eccleſiæ. Ratio eſt, tum quia iudex tenetur iniuriam Eccleſiæ illatam reſarcire, & reparare; eam autem non reſarcit, niſi iniquè extractum reſtituat. tum quia ſequeretur iudicem ex ſua iniquitate commodum reportare, ſi delinquentem per vim ab Eccleſia extractum retinere poſſet. tum quia *in cap. ſicut antiquitus 17.quaeſt.4. & cap.miror, ead.diſtinct.* habetur extrahentem compellendum eſſe per excommunicationem ad reſtitutionem. Ita Baiard. ad Clarum *quaeſt.30.n.26.* Marius Italia *lib.1.cap.6.§.2.num.41.* Card. Tuſcus *verb. Eccleſia concl.10. num.20.* Decian. *tract.crim.lib.2.c.28.num.7.* Azorius *2.part. cap.9.quaeſ.15.* Farinacius *in append.cap.2.num.48.* Suarez, Peregrinus, & alij infrà adducendi *effectu 6. num.17.*

11 Addo primò, iudicem, qui reum ab Eccleſia extraxit in caſibus in conſtitutione Gregorij non expreſſis, non ſatisfacere dando cautionem de impunitate, ſed teneri re ipſa reum Eccleſiæ reſtituere, quia Eccleſiæ immunitatem violauit,

violauit, pro qua debitam non præſtat ſatisfactionem, donec actualem faciat reſtitutionem. *c. miror 17. quæſt. 4.* Ita Couar. 2. *variarum cap. 20. n. 6.* Decianus *in tract. crim. lib. 6. cap. 25. n. 1.* Farinacius *in append. cap. 2. n. 50.* Suarez *tom. 1. de relig. tract. 2. lib. 3. c. 13. n. 6.* & alij. Imò Remig. de Gonny *de immunit. q. 15. vt ſ. venio ad noſtram quæſtionem.* Peregr. *c. 15. num. 21.* & alij, quorum opinio mihi probatur, idem ſentiendum putant, dum iudex extrahit aliquem in caſibus expreſſis in Bulla, ſed formam in Bulla præſcriptam non ſeruauit. Ratio eſt, tum quia Eccleſiæ immunitatem violauit extrahẽdo aliquem, cauſa nondum cognita; vel non obtenta ab Epiſcopo licentia: tum quia Eccleſia poteſt contra iudicem de ſpolio agere, ex Card. Tuſco *tom. 3. lit. E. concl. 10. n. 20.* & aliis. ergo ſignum eſt iudicem de ſpolio teneri. tum quia extractio iuridicè nulla eſt, vt in Bulla Gregorij deciditur, ibi, *Necnon irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his per quoſcumque quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.* ergo nulla ratione poteſt iudex in præfato caſu extractum retinere, cùm ex actu irrito, & inualido nullum ius acquiratur.

12 Addo ſecundò iudicem teneri extractum reſtituere Eccleſiæ, etiamſi extractus iuri ſuo cedere, & in poteſtate iudicis ſecularis permanere velit. Ratio eſt, quia hoc priuilegium immediatè conceſſum eſt loco ſacro; nullus autem cedere poteſt iuri alteri conceſſo, ob id clericus non poteſt conſentire in ſui percuſſionem, aut in iudicium contra ſe à laico iudice exercendum, cùm hoc priuilegium conceſſum ſit in fauorem ſtatus Eccleſiaſtici, cui perſona priuata cedere non poteſt. Ita Decianus *loco cit.* Suarez *num. 11.* Peregrinus *cap. 15. num. 1. verſ. & dato,* Marius Italia *lib. 1. cap. 6. §. 2. num. 23. & ſeq.* Farinac. *in append. cap. 2. num. 51.* & alij communiter. Idem ſentiendum eſt de eo, qui in loco ſacro exiſtit; quamuis enim hic poſſit volũtariè à loco ſacro exire, vt extra locum ſacrum capiatur; tamen conſentire non poteſt, vt à laica poteſtate in loco ſacro capiatur, vt patet ex ratione proximè allata. Idem docet Decianus *loco cit. cap. 26. n. 12.* Peregrinus, *loc. cit.* Marius Italia *lib. 1. cap. 6. §. 2. n. 82.* & alij. Idem ſentiendum arbitror cum præcitatis Doctoribus, dum reus legitimè extractus ab Eccleſia, nomine Epiſcopi in carceribus iudicis ſecularis detinetur; tunc enim, dum agitur, an legitimè extractus fuerit ab Eccleſia in caſibus in Bulla Gregorij expreſſis, non poteſt extractus immunitati cedere, quia fieri poteſt, vt extractus fuerit in caſibus, in quibus immunitas loco ſacro conceſſa fuit; ipſe autem non poteſt immunitati loci ſacri cedere. Ita Decianus, Marius Italia, & Peregr. *locis cit.* & alij.

13 Maior difficultas eſt, vtrùm reus, qui ab Eccleſia violenter extractus fuit à laica poteſtate, & poſt extractionem patrauit delictum pertinens ad forum ſeculare, poſſit priùs pro huiuſmodi delicto puniri, antequam Eccleſiæ reſtituatur.

Reſpondeo priùs reſtituendum eſſe Eccleſiæ, ſi commode, & abſque dilatione reſtitui poteſt. Ratio eſt, tum quia qui prior eſt tempore, potior eſt iure; tum quia par non eſt, vt Eccleſia ob iniuſtam iudicis ſæcularis extractionem detrimentum in ſua immunitate patiatur. Ita Marius Italia *loco cit. num. 41.* Farinacius *in append. cap. 2. num. 49.* Genuenſis *in praxi Neapolitana cap. 22. num. 7.* & Peregrinus *cap. 15. num. 25.* contra Ant. Gamam *deciſ. 52.*

14 Sed modò dubium eſt primò, cui facienda ſit reſtitutio violenter extracti ab Eccleſia.

Reſpondet Genuenſis *in praxi Neapolitana cap. 17. n. 8.* faciendum eſſe eidem Eccleſiæ, vel Epiſcopo.

Ego verò arbitror primò, ſufficere vt extractus reſtituatur eidem, vel alteri Eccleſiæ, in qua æquè tutus, & liber eſſe poſſit. Ratio eſt, tum quia, qui homicidij, aut mutilationis delictum in vna Eccleſia patrauit, poteſt in alia à miniſtris laicæ poteſtatis capi, & in vincula detrudi. ergo etiam captus in vna Eccleſia poteſt alteri reſtitui, in qua æquè tutus, & liber eſſe valeat: tum quia abſtractus nullum damnum patitur, ſed æquale commodum ſentit, quauis in Eccleſia conſtituatur, vt ſuppono; nec Eccleſia, ex qua fuit abſtractus, vllum detrimentum tulit, facta alteri Eccleſiæ reſtitutione. ergo nulli fit iniuria, quauis in Eccleſia conſtituatur: ergo poteſt alteri Eccleſiæ reſtitui. tum quia immunitas Eccleſiæ non magis reſpicit hanc, quàm alteram Eccleſiam, cùm omnibus Eccleſiis in vniuerſum conceſſa ſit.

Secundò arbitror probabiliter ſuſtineri poſſe, violantem immunitatem per extractionem hominis à loco ſacro ſatisfacere reſtituendo extractum Epiſcopo, vel eius Vicario. Ratio eſt, tum quia offenſa facta Epiſcopo dici poteſt facta Eccleſiæ. tum quia pœna pecuniaria impoſita violantibus immunitatem per extractionem, ſoluenda eſt Epiſcopo. *cap. ſi quis contumax 17. quæſt. 4. & cap. quamquam, de cenſibus in 6.* Ergo eidem fieri poteſt reſtitutio extracti: tum quia Epiſcopus repræſentat Eccleſiam. *cap. ſcire debes 7. quæſt. 1.* eique cura incumbit ſeruandæ immunitatis Eccleſiaſticæ. ergo Eccleſia non violatur, ſi violenter extractus Epiſcopo reſtituatur. Ita Genuenſ. *in praxi Neapolitan. loco cit. & c. 22.* Farinac. *in append. c. 2. n. 48. ad finem.*

Hoc tamen limitandum eſt, modò, hac reſtitutione facta, abſtractus ſit æquè tutus, ac ſi reſtitutio facta fuiſſet Eccleſiæ; cùm enim immunitas conceſſa ſit locis religioſis, vt ad ipſa confugientes tuti ſint, cúmque extractus per vim paſſus ſit iniuriam, & habeat ius petendi, vt ſuæ libertati reſtituatur, par eſt, vt in loco æquè tuto conſtituatur.

15 Secundò dubium eſt, an, & cui credendum ſit aliquem captum fuiſſe in loco ſacro, dum ſatellites aſſerunt eum cepiſſe in loco profano; captus verò teſtatur ſe captum fuiſſe in loco ſacro.

Reſpondent Decianus *tract. crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 29. num. 10.* Marius Italia *de immunit. lib. 1. cap. 6. §. 2. num. 98.* Farinacius *in append. cap. 2. num. 54.* Card. Tuſcus *verb. Eccleſia, concl. 10. num. 17.* & alij, non eſſe præſtandam fidem ſatellitibus, in præiudicium tertij, cùm huiuſmodi ſatellites multa ſcelera perpetrare ſoleant.

Ego verò cum Peregrino *cap. 13. num. 16.* & aliis cenſeo ſtandum eſſe iudicio prudentis iudicis, qui rem diiudicare debet ex coniecturis; nam in obſcuris quod vero ſimile eſt inſpici ſolet. *l. in obſcuris. ff. de reg. iuris.* huiuſmodi autem coniectura deſumitur primò, ſi omnes ſatellites id affirment, & præſertim ipſorum Dux, & Capitaneus. Secundò, ſi ſatellites non ceperint accepto ſtipendio, & mercede. Tertiò, ſi alij affirment ipſum captum fuiſſe in loco profano, &c.

16 Tertiò dubium eſt, ad quem iudicem ſpectet decidere & iudicare, an reus in loco ſacro, vel profano captus ſit, dum ſatellites aſſerunt cepiſſe in loco profano; reus verò teſtatur ſe captum in loco ſacro.

Reſpondeo ſpectare ad iudicem Eccleſiaſticum. Ratio eſt, tum quia *in cap. ſi iudex, de ſent. excomm.* habetur, quando controuertitur, an captus ſit Eccleſiaſticus, vel laicus, controuerſiam definiendam eſſe à iudice Eccleſiaſtico. ergo etiam in hoc caſu, cùm ſit par ratio. tum quia in hoc caſu agitur de immunitate Eccleſiaſtica, quæ ad Eccleſiaſticam iuriſdictionem pertinet. Ita Marius Italia *lib. 1. cap. 6. §. 2. num. 100. & ſeqq.* Gambacurta *lib. 4. cap. 22. num. 25.* Peregrinus *cap. 13. num. 18. & ſeqq.* Farinacius *in append. cap. 2. num. 54.* & alij quamplures, quos retuli *in 8. Decalogi præcepto, & in expoſitione Bullæ Cœnæ.*

17 Sextus effectus eſt, vt actus, quo delinquens à ſeculari iudice per vim extrahitur à loco ſacro, iuridicè nullus ſit; nam factus eſt ab eo, qui non habet iuriſdictionem extrahendi; & delinquenti competit ius, ne à loco ſacro inuitus extrahatur. Ita Syluester *verb. Immunitas 3. quæſ. 7.* Panormit. *cap. inter alia, de immunit.* Angelus *verb. Immunitas num. 20. verſ. vtrùm violenter.* Marius Italia *lib. 1. c. 6. §. 2. num. 21.* Ambroſinus *cap. 15. num. 7.* Peregrinus *cap. 15. num. 21.* Farinacius *tom. 2. de carcer. quæſt. 28. num. 5. & in*

append. cap.2. num.56. Suarez *tom.1. de relig. tract.2. lib.3. cap.13. num.6.* à quibus citatur Bartolus *in l. præſenti. C. de his, qui ad Eccleſiam,* & Oldradus *conſ.53.* & expreſsè colligitur ex verbis conſtitutionis Gregorij XIV. ibi, *nec non irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his, per quoſcumque, quauis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

Ex quo ſequitur actus factos à laico iudice erga delinquentem per vim extractum à loco ſacro, irritos eſſe, vtpote factos ſine iuriſdictione. Ita Suarez, & Farinacius, contra nonnullos alios, quos innuit Valentia, & Suarez *loco ſtatim citando.* Ratio noſtra eſt, quia iſti actus fundantur in captura, & retentione rei. Sed hæc iuridicè nulla ſunt, cùm non ſint actus iuriſdictionis, ſed violentiæ; ergo etiam actus iudicis laici, facti in delinquentem, per vim extractum, iuridicè nulli ſunt, quia non ſubſiſtente fundamento, neque ſubſiſtit id, quod in eo fundatur, ideo non poteſt iudex huiuſmodi delinquentem torquere, vel punire.

18 Imò neque poteſt iuridicè interrogare; conſequenter reus non tenetur interroganti reſpondere. Ratio eſt, tum quia iudex non habet iuriſdictionem in reum eo modo captum, & reo competit actio, & ius eximendi ſe ab ipſius poteſtate, & curandi, vt loco immuni liber conſtituatur. tum quia ſicut reus, dum in Eccleſia exiſtit, poteſt ſine culpa reſiſtere, ne extrahatur, & non tenetur iudici ſæculari interroganti reſpondere, cùm ſit extra ipſius territorium, & extra territorium ius dicenti impunè non pareatur. *l. vlt. ff. de iuriſd. omnium iudicum, & c.2. de conſtit. in 6.* ita neque tenetur reſpondere poſtquam per vim extractus fuit; cùm idem ius poſt extractionem retinere videatur, quod ſibi competebat ante extractionem. Ita Suarez *loco citato num.14.* Peregrinus *cap.15. ſub finem,* & Farinac. *in append. cap.2. ad finem num.56.* contra nonnullos alios, quos tacitè refert Valentia *loco ſtatim citando.*

§. IV.

Quibus locis competat immunitas, ita vt delinquens ab illis extrahi non poſſit.

1 *Eccleſia Epiſcopi auctoritate conſtructa gaudet immunitate.*
2 *Et hoc valet etiamſi nondum ſit benedicta, aut in ea celebrata ſint diuina officia.*
3 *Eccleſia auctoritate Epiſcopi fundata gaudent immunitate etiamſi polluta, aut interdicta ſint.*
4 *Eccleſia gaudet priuilegio immunitatis etiamſi diruta ſit.*
5 *Eccleſia nomine venit tota Eccleſiæ fabrica.*
6 *Immunitas extenditur ad fines, ſeu confinia Eccleſiæ vſque ad quadraginta paſſus.*
7 *Parochorum, Canonicorum, aliorúmque Eccleſiaſticorum domus exiſtentes intra triginta paſſus propè.*
8 *Paſſus quomodo metiendi ſint.*
9 *Nomine paſſus quid intelligatur.*
10 *Monaſteria, & domus religioſorum gaudent priuilegio immunitatis.*
11 *Palatium Epiſcopi gaudet immunitate Eccleſiaſtica.*
12 *Domus Cardinalium an gaudeant immunitate.*
13 *Palatia Oratorum, an gaudeant immunitate.*
14 *Oratorium auctoritate Epiſcopi conſtructum gaudet priuilegio immunitatis.*
15 *Oratorium, an in dubio præſumatur, auctoritate Epiſcopi dicatum.*
16 *Immunitas Eccleſiaſtica violatur dum capitur aliquis qui fracto carcere ſe receperat intra Eccleſiam, Oratorium, vel alium religioſum locum.*
17 *Immunitas illi ſuffragatur, quem ſatellites inſequebantur ad capiendum, ſed reus fugiens in Eccleſiam ſe recepit.*
18 *Epiſcopus non poteſt facultatem extrahendi dare in caſibus in Bulla non expreſſis.*
19 *Immunitate gaudet reus, qui clauſas Eccleſiæ ianuas, vel ſerram, vel quid ſimile apprehendit.*
20 *Confugiens ad Eccleſiam extrahi non poteſt per eam pallij partem, quæ extra locum ſacrum exiſtit.*
21 *Immunitas non ſuffragatur illi, qui iam captus ducitur per locum ſacrum.*
22 *Immunitate priuatur is, qui ſe ipſum voluntariè offert iudici, & a loco ſacro recedit.*
23 *Immunitas non violatur dum capitur is, qui ſemel aufugit à carceribus Eccleſiaſticis, vel etiam ſæcularibus in quibus nomine Epiſcopi detinetur.*
24 *Immunitas non violatur capiendo reum extra locum ſacrum dum iudex blanditijs aut promiſſionibus illum a loco ſacro extraxerat.*
25 *Immunitas violatur dum extra locum ſacrum capitur reus, quem priuatus extraxerat abſque iudicis, vel ſatellitum opera.*
26 *Statua Principis non gaudet immunitate.*
27 *Sacerdos deferens Euchariſtiam in rigore loquendo non gaudet immunitate locorum ſacrorum.*

Difficultas eſt
Primò de Eccleſiis.
Secundò, de Monaſteriis, aliiſque locis piis.
Tertiò, de domo, ſeu palatio Epiſcopi.
Quartò, de Oratoriis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Immunitas Eccleſiaſtica competit primò Eccleſiæ auctoritate Epiſcopi fundatæ, & conſecratæ, præſertim ſi in ea diuina officia celebrentur. Ratio eſt, tum quia hæc, propriè loquendo, dicitur Eccleſia, & eſt locus ſacer Deo perpetuò dicatus: tum quia ſic decernitur *in cap. Eccleſia, de immunit.*

2 Addo primò hoc priuilegium competere Eccleſiæ auctoritate Epiſcopi fundatæ, & diuinis obſequiis dicatæ, etiamſi nondum benedicta ſit, aut nondum in ea celebrata fuerint diuina officia, aut ibi non adſit ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum. Ratio eſt, tum quia hæc materia fauorabilis eſt, conſequenter extendenda: tum quia huiuſmodi Eccleſia verè dicitur Eccleſia: tum quia Oratoria auctoritate Epiſcopi conſtructa gaudent immunitate, iuxta Panormit. *in cap. Eccleſiæ, de immunit. cap. vltim. de cenſibus,* & alios Doctores, quos infrà referam, ergo etiam gaudent Eccleſiæ, auctoritate Epiſcopi fundatæ, quamuis nondum benedictæ ſint, nec in eis celebrata fuerint diuina officia, nec ibi adſit auguſtiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum. tum quia in huiuſmodi Eccleſia militat ratio capitis, *Eccleſiæ,* citati, vbi dicitur, *Eccleſiam diuinis obſequijs dicatam, nullis temerarijs auſibus profanandam eſſe.* Sed poteſt dari Eccleſia diuinis obſequiis dicata, etiamſi nondum benedicta ſit. Ergo huiuſmodi Eccleſia non poteſt in profanos vſus conuerti (hac de cauſa Eccleſia, in qua Epiſcopus primum lapidem poſuit, profanis vſibus deſeruire non debet;) ergo etiam huiuſmodi Eccleſia priuilegio immunitatis gaudet, nam vbi militat eadem ratio, ibidem etiam militare videtur eadem iuris diſpoſitio. tum quia ſi huiuſmodi Eccleſia polluatur effuſione ſanguinis, vel ſeminis, purificanda eſt. *cap. vlt. de conſecratione Eccleſiæ.* ergo ſignum eſt huiuſmodi Eccleſiam cenſeri locum ſacrum, & conſequenter gaudere immunitate, cùm enim ſint multa loca ſacra, quæ gaudent immunitate, & tamen non polluantur effuſione ſanguinis, aut ſeminis, ſequitur à fortiori Eccleſiam, quæ polluitur, eſſe locum ſacrum, & priuilegium immunitatis habere. Ita Sylueſter, & Angelus *verbo Eccleſia.* Suarez *loco cit. cap.9. n.2.* Farinac. *de carcer. quæſ.28. n.34. & in append. c.17. n.26. & 258.* Marius Italia *de immunit. lib.1. cap.4. §.3.* Iulius Clarus §. *fin. quæſt.30. num.40.* Peregrinus *cap.4. n.3. & 16.* Filliucius *tract.15. c.6. quæſ.5. num.150.* Tuſcus *tom.3. verb. Eccleſia concl.9. n.8.* vbi teſtatur de communi, & alij, contra Decianum *in tract. crim. lib.6. c.24. n.24.* Ambroſinum *loc. cit. cap.10.*

cap.10.num.2. & alios aliter ſentientes, quoties in Eccleſia non conſecrata, nondum celebrata ſunt diuina officia. Imò Iulius Clarus *num.30.* & Tuſcus *num. 16.* obſeruant aliquibus in locis, in quibus Euchariſtiæ Sacramentum non exiſtit, immunitatis priuilegium non ſeruari.

3 Addo ſecundò, cum communi Doctorum ſententia, teſtibus Suarez *n.6* Sylueſtro *verb. immunitas 1. quæſito 1.* Farinac. *in append. loco citato num.259. & de carcer. quæſt.28. num.35.* Card. Tuſco *loco citato num.9.* Mario Italia *lib.1. cap.4. §.3. num.7.* Peregrino *cap.4. num.13.* prædictas Eccleſias gaudere hoc priuilegio, etiamſi pollutæ ſint, aut interdictæ, quia pollutio, aut interdictum non tollit immunitatem Eccleſię, cùm non plus operetur, quàm ab Eccleſia præſcriptum ſit, vt patet ex dictis *de interdicto.*

4 Addo tertiò Eccleſiam gaudere hoc priuilegio, etiamſi diruta ſit, non enim deſinit eſſe locus ſacer, nec ob id amittit ſua priuilegia, vt docui *de indulgentijs quæſt.1. punct. 8. num.4. de matrimonio quæſt.4. punct. vlt. & de priuilegijs.*

Hoc tamen limita, modò non ſit diruta auctoritate Epiſcopi ſine ſpe reædificandi; nam Eccleſia diruta ſine ſpe reædificandi ſicut amittit indulgentias, ita etiam immunitatem. priuilegium enim eſt veluti accidens morale; accidens autem deſtruitur deſtructo ſubiecto. Ita Decianus *loco cit. n.22.* Clarus *§. final. quæſt.3. num.6.* Card. Tuſcus *tom.3. lit. E. concl.9. n.10.* Ambroſinus *cap.10. num.3.* Farinacius *de carceribus, & carceratis quæſt.28. num.70. & in append. cap.17. num.260.* Gambacurta *lib.4. cap.2. num.10.* Marius Italia *lib.1. c.4. §.3. num.13.* & alij, omiſſis iis, quos retuli *de indulgentijs, de matrimonio, & de priuilegijs.*

5 Addo quartò, non ſolùm interiùs Eccleſiæ corpus, verùm etiam totam Eccleſiæ fabricam, vt tectum, partes parietum exteriores, campanile, ſacriſtiam Eccleſiæ coniunctam, & ſimilia priuilegio immunitatis frui. Ratio eſt, tum quia verſamur in materia fauorabili, conſequenter extendenda: tum quia *l. quæ religioſis. ff. de rei vendicatione*, habetur, *quæ religioſis adhærent, religioſa cenſentur.* ergo, quæ adhærent loco ſacro, cenſentur ſacra; conſequenter gaudent immunitate loci ſacri: tum quia *cap. ſi quis in atrio, & cap. id conſtituimus 17. quæſt.4.* decernitur atrium Eccleſiæ, aut porticus gaudere immunitate Eccleſiæ: ergo etiam eodem priuilegio gaudet tectum, parietes, & alia ad Eccleſiæ fabricam pertinentia. Idem dicendum eſt de ſcalis Eccleſiæ, clauſtro, & cœmeterio, quia principale trahit acceſſorium: & hoc valet, ſiue cœmeterium ſit Eccleſię coniunctum, ſiue ſeparatum, ſiue ſit conſecratum, ſiue benedictum, ſiue etiam ſolum effectum ſacrum ob ſepulturam alicuius Chriſtiani cum diuinis officiis, & cum licentia Epiſcopi, & domini; tunc enim reputatur locus ſacer, & religioſus, vt bene Farinacius *de carcer. & carcerat. q.28. num.14. & in append. cap.17. n.262. 268. & ſeqq.* Suarez *loco cit. n.7.* vbi teſtatur de communi, Ambroſinus *loco cit. num.5. & 6.* Decianus *cap.25.* Marius Italia *lib.1. cap.4. §.7. num.28.* Peregrinus *cap.4. num.59.* Gambacurta *lib.4. cap.3. num.3. & ſeqq.* & alij quamplures apud Farinacium, & alios.

6 Addo quintò, immunitatis priuilegium iure communi extendi ad fines, ſeu confinia Eccleſiæ vſque ad quadraginta paſſus, ſi Eccleſia fuerit Maior, ſeu Baſilica, id eſt, Matrix, ſeu metropolitana; ſi verò fuerit Eccleſia minor, protenditur vſque ad triginta paſſus in locis ipſius Eccleſiæ. *cap. defiuunt, cap. ſicut antiquitus 17. quæſt.4.* Imò Archidiaconus, & alij apud Farinacium *in append. cap.18. num.287.* extendi putant etiam vltra triginta, vel quadraginta paſſus, vbi Eccleſia plus ſpatij habet, præciſa tamen legitima conſuetudine in contrarium; & exceptis Eccleſiis in ciuitate conſtructis, in quibus ob locorum anguſtiam id ſeruari non poteſt. *cap. quiſquis inuentus 17. quæſt.4.* Ita Suarez *loco citato cap.8. num.3. & cap.9. num.8.* Tuſcus *lit. E. concl.10. num.3.* Marius Italia *lib.1. cap.4. §.2.* Farinacius *in append. cap.17. num.280. & 290.* Ambroſinus, Filliucius, Gambacurta, & alij *locis citatis*; quamquam Tuſcus *tom.4. lit. I. num.18.* Peregrinus *cap.4. num.33.* Farinacius *num.294.* Marius Italia *lib.1. cap.4. §.2.* & alij putant conſuetudinem non obſtare quoad triginta, vel quadraginta paſſus, ſed de hac re infra.

7 Hinc factum eſſe arbitror, vt domus Parochorum, Canonicorum, aliorúmque Eccleſiaſticorum, exiſtentes propè Eccleſias intra præcitata confinia, gaudeant Eccleſiaſtica immunitate, quamuis eas inhabitent laici: nam priuilegium immunitatis directè conceſſum eſt locis, & non perſonis. Ita Decianus *in tract. crimin. lib.6. cap.25. num.16.* Ambroſinus *loco citato cap.10. num.8.* & alij, contra Marium Italiam *lib.1. cap.4. §.6. num.6.* Farinacium *in append. cap.17. num.260.* Peregrinum *cap.4. num.27.* & alios aliter ſentientes de domibus Eccleſiæ locatis laicis. Sed horum Doctorum opinio mihi diſplicet; tum quia immunitas eſt veluti accidens morale loco affixum; locatio autem eſt actio extrinſeca loco. tum quia ſequeretur in poteſtate locatoris eſſe auferre, vel concedere loco immunitatis priuilegium. tum quia immunitas conceſſa eſt loco ſacro, & exiſtentibus in tali loco; per accidens autem eſt, vt in tali loco habitet potius conductor, quàm dominus directus, vel vtilis. tum quia idem dicendum eſſet dum alicui domus non locatur, ſed gratis, & abſque pretio commodatur; par enim in vtroque caſu ratio eſt. tum quia loca ſacra immunitate gaudent, exceptis caſibus in iure expreſſis: hic autem caſus nullibi expreſſus, & exceptus reperitur. tum quia mea ſententia pluribus in locis vſu recepta eſt, & conſuetudine comprobata. Secus dicendum arbitror de viis publicis, & domibus laicorum, etiamſi proximè ſint Eccleſiis, cùm enim non pertineant ad Eccleſiam, non gaudent priuilegiis Eccleſiæ. Tuſcus *loco citato concluſ.9. num.8.* Marius Italia *lib.1. cap.4. §.6.* Peregrinus *num.34.* Farinacius *in append. cap.17. num 281. & 288.* vbi idem aſſerit de ſcalis Eccleſiæ, quod ego non facilè conceſſerim, niſi apertè conſtet ſcalas illas pertinere ad publicam viam, illiúſque partem eſſe.

8 Sed modò dubium eſt, quomodo metiendi ſint paſſus.

Reſpondeo paſſus, ad quos protenditur immunitas Eccleſiaſtica, deſumendos eſſe à muro Eccleſiæ, non autem à candelabro poſito in Eccleſia, alioquin Eccleſia non diceretur gaudere immunitate in tanta diſtantia, vt benè Ambroſinus *cap.10. num.4. in fine.* Peregrinus *cap.4. num.35.* Decianus *in tract. crimin. lib.6. cap.22. num.29.* Farinacius *in append. cap.18. num.285.* Gambacurta *lib.4. quæſt.1. num.18.* contra nonnullos alios.

9 Nomine paſſus intelligitur menſura quinque pedum: pes autem complectitur menſuram quindecim digitorum, iuxta gloſſam *in c. ſicut antiquitus 17. quæſt.4. in verb. paſſus.* Farinacium *loco cit. num.286.* Tuſcum *tom.4. lit. I. concl.59. num.2.* & alios. Couar. tamen *2. var. cap.20. num 5.* & alij putant pedem continere menſuram ſexdecim digitorum tranſuerſorum.

SECVNDA PROPOSITIO.

10 Monaſteria, domus religioſorum, tam regularium, quàm ſæcularium, aliaque loca ſacra, aut religioſa, gaudent priuilegio immunitatis. Hæc propoſitio patet ex Bulla Gregorij XIV. ibi, *Monaſterijs, Domibus, locíſque ſacris, aut religioſis.* Addo hoc priuilegium extendi ad totum clauſtrum, ſeu habitationem religioſorum, etiam ad viridarium. Ratio eſt, quia totus ille locus eſt ſacer, & religioſus, & reputatur vna, & eadem res cum monaſterio. Præterea extenditur ad Hoſpitale fundatum auctoritate Epiſcopi, quia in iure cenſetur locus ſacer. *cap. ad hæc, de relig. dom.* Ita Couar. *2. variar. cap.20. num.4.* Sayrus *lib.3. de cenſuris cap.29. num.16.* Innocentius, Panormit. & alij *in cap. Eccleſiæ, ſuperiùs citato.* Suarez *loco citato cap.9. num.9.* Gambacurta *lib.4. cap.4.* Peregrinus *cap.4. num.49. & ſeqq.* Filliucius *loco citato*, Farinacius in

*in append. cap.17. num.*265. Marius Italia *lib.*1. *cap.*4. §.8. Tuſcus *tom.*4. *concluſ.*59. *num.* 34. Idem dicendum eſt de ſeminario, quia ſeminarium eſt locus pius, & religioſus. Ita Genuenſis *in praxi Neapolitana cap.*17. *num.*10. & alij apud Peregrinum *num.*67. Idem valet in Oratoriis diſciplinatorum, ſeu confratrum affixis alicui Eccleſiæ, vel monaſterio; hæc enim ſunt loca pia, & religioſa, vt multis Doctoribus citatis probat Peregrinus *num.*64.

TERTIA PROPOSITIO.

11 PAlatium, ſeu domus Epiſcopi, gaudet immunitate Eccleſiaſtica. *cap. id conſtituimus* 17. *quæſt.*4. Hoc tamen probabiliter limitari poteſt, modò palatium Epiſcopi conſtructum ſit intra quadraginta paſſus Eccleſiæ ſuæ. Ita Iulius Clarus §. *final. quæſt.*30. *num.*3. Decianus *cap.*25. *num.*14. quem ſequi videtur Farinacius *loco citato q.*28. *num.*36. *in* 2. *impreſſione*. Ambroſinus *cap.*10. *n.*7. contra Suarez *loco cit. num.*9. Panormitanum *in c. Eccleſiæ n.*3. Filliucium *loco cit.* Gambacurtam *lib.*4. *c.*3. *num.*7. Marium Italiam *cap.*4. §.9. *n.*5. *& ſeqq.* Card. Tuſcum *tom.*3. *verb. Eccleſia concl.*9. *n.*11. Farinacium *loc. cit. & in append.*17. *n.*272. Zerolam *in ſua praxi verb. immunitas verſ.* 2. Peregrinum *cap.*4. *num.*69. & alios, quorum opinio probabiliſſima eſt, aſſerentes palatium Epiſcopi priuilegio immunitatis gaudere, etiamſi intra quadraginta paſſus non exiſtat, & contra Anaſtaſium Germonium *de ſacrorum immunitate lib.*3. *cap.* 16. *num.*45. *& ſeqq.* idem ſentientem, etiamſi Epiſcopus duo palatia habeat, nam *cap. id conſtituimus*, abſolute loquitur. Ratio verò Deciani, & aliorum Doctorum aſſerentium palatium Epiſcopi non gaudere priuilegio immunitatis, niſi intra præfatos limites exiſtat, eſt, quia domus Epiſcopi non debet diſtare ab Eccleſia, *cap. Epiſcopus, de conſecratione diſt.*3. *& c. Epiſcopus vilem, diſt.*41. Si ergo vltra quadraginta paſſus diſtet, non debet priuilegio immunitatis gaudere; ſed hæc ratio non conuincit, quia non quidquid fit contra ius, tollit immunitatem à iure conceſſam. Vrgentior ratio eſt; tum quia ſic vſu, & forenſi conſuetudine receptum eſſe teſtatur Decianus *loco cit.* & Couar. *loco cit. num.*5. tum quia immunitas conceditur palatio Epiſcopi ratione loci ſacri: non eſt autem locus ſacer, ſi ab Eccleſia diſtet vltra quadraginta paſſus, niſi fortè in palatio Epiſcopi conſtructum ſit oratorium, in quo diuina celebrentur; tunc enim cenſetur locus ſacer, ſaltem intra Oratorij ambitum; conſequenter immunitate gaudet. Decianus, Germonius, & Farinacius *locis citatis*. Ambroſinus *cap.*10. *num.*7. & alij.

Obiicies, *in cap. id conſtituimus, citato*, priuilegium immunitatis abſolutè, & ſine diſtinctione conceditur palatio Epiſcopi; ergo palatium Epiſcopi gaudet hoc priuilegio, etiamſi diſtet vltra quadraginta paſſus, nec in eo conſtructum ſit ſacellum, nam vbi ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus.

Reſpondeo, in dicto capite priuilegium immunitatis palatio Epiſcopi concedi, non ſecundùm ſe, ſed ratione loci ſacri; cùm autem non ſit locus ſacer, ſi diſtet vltra quadraginta paſſus, aut in eo non ſit conſtructum Oratorium, dicendum probabiliter videtur carere priuilegio immunitatis; conſequenter non habere ius diſtinguendi; tum ob allatam rationem, tum ob forenſem conſuetudinem.

12 Hinc patet quid dicendum ſit de domibus Cardinalium; nam domus Cardinalium, in quibus extat Oratorium, in quo diuina celebrantur, gaudere debent hoc priuilegio, ſaltem intra Oratorij ambitum, vt in ſimili dictum eſt de Epiſcopis. Ita Iulius Clarus §. *finali quæſt.*30. *verſ. Item adde.* Tuſcus *tom.*3. *lit. E. concluſ.*9. *num.*12. Decianus *lib.*6. *cap.* 25. *num.* 15. Marius Italia *lib.*1. *cap.*4. §.9 *num.*22. Peregrinus *cap.*4. *num.*75. Farinacius *in append. cap.*17. *num.*274. Gambacurta *lib.*4. *cap.*5. *verſ. de palatijs*, quamquam aſſerunt huiuſmodi priuilegium hoc tempore non ſeruari in vrbe Roma, vt conſulatur bono publico, & delinquentes puniantur, qui vix puniri poſſent, ſi huiuſmodi priuilegium in Vrbe ſeruaretur; quamobrem in hac re Summi Pontificis voluntati ſtandum eſſe arbitror.

13 An autem palatia Oratorum ſupremorum Principum, & Oratorum Cæſareæ Maieſtatis, aut Regis Hiſpaniæ Eccleſiaſtica immunitate gaudeant.

Reſpondeo non gaudere, tum quia non ſunt loca ſacra; tum quia immunitas Eccleſiaſtica huiuſmodi palatiis nullibi conceſſa reperitur; extra Vrbem tamē gaudere videntur immunitate ciuili ob reuerentiam ſupremi Principis, cuius perſonam repræſentant; ex violatione tamen iſtius immunitatis ciuilis cenſura nō incurritur, quia cenſura impoſita eſt ob violationem immunitatis loci ſacri.

QVARTA PROPOSITIO.

14 ORatorium auctoritate Papæ, vel Epiſcopi conſtructum, & perpetuò dicatum cultui diuino, gaudet immunitate Eccleſiaſtica. Ratio eſt, quia huiuſmodi Oratorium cenſetur locus ſacer, & religioſus, nec in vſus profanos transferri poteſt. Secus dicendum eſt, ſi Oratorium priuata auctoritate conſtructum ſit; hoc enim non eſt locus ſacer, nec religioſus, nec immutabiliter dicatus cultui diuino. Ita Panormit. *cap. vlt. de cenſibus n.*4. Iulius Clarus *lib.*5. *quæſt.*30. *num.*7. Syluеſter *cap.*9. *num.*10. Armilla *verb. immunitas num.* 19. Syluеſter *eodem verbo*. Farinacius *quæſt.*78. *num.*71. *& in append. cap.*17. *num.*267. Marius Italia *lib.*1. *cap.*4. §.4. Tuſcus *tom.*3. *lit. I. concluſ.*59. *num.* 24. Filliucius *loco cit. num.* 150. Peregrinus *cap.*4. *num.*62. *& ſeqq.* Gambacurta *lib.*4. *cap.* 1. *num.*3. *& ſeqq.* & alij, quorum aliqui benè addunt, Oratorium priuata auctoritate fundatum non gaudere priuilegio immunitatis, etiamſi Epiſcopus facultatem dederit in eo celebrandi, quia non ob id cenſetur perpetuò, & immutabiliter, ſeu ſimpliciter dicatum cultui diuino.

15 An autem in dubio præſumatur auctoritate Epiſcopi dicatum, conſtat ex dictis *de matrimonio punct. vltim. num.*9. vbi docui cenſeri auctoritate Epiſcopi erectum ſi campanam publicam habeat, aut ſi publicè in eo celebretur, admittendo quoſcumque ad diuina officia.

16 Ex dictis in his propoſitionibus colligitur primò committi ſacrilegium contra loci ſacri reuerentiam, & immunitatem, dum à ſatellitibus fori ſecularis capitur delinquens, qui fracto carcere recepit ſe intra Eccleſiam, vel Oratorium, vel Hoſpitale, auctoritate Epiſcopi conſtructum, vel in monaſterium religioſorum, vel palatium Epiſcopi, vel in domum parochi, aut Canonicorum, aliorumve Eccleſiaſticorum non diſtantem triginta paſſibus ab Eccleſia. Ita communiter Doctores. Idem dicendum eſt, ſi ad hæc loca liber confugit poſtquam ſe ipſum è manibus ſatellitum exemit, etiamſi tunc ad mortis ſupplicium duceretur; nam dum in loco ſacro exiſtit, gaudet priuilegio loci ſacri. Ita Decianus *loco cit. num.*29. Ambroſinus *num.*13. Suarez *loco citat. cap.*11. *num.* 18. Graſſius 1. *part. lib.*2. *cap.*48. *num.* 7. Farinacius *de carcer. quæſt.*28. *n.*44. *& in append. cap.*15. Gambacurta *lib.*4. *cap.*18. *num.*7. Peregrin. *cap.*5. *num.*4. *& ſeqq.* & alij communiter. Hæc tamen intellige, modò detineretur in vinculis ob delictum, pro quo Eccleſia immunitatem concedit, alioquin capi poteſt pro delicto, ob quod immunitas non conceditur, ſeruata tamen forma in Bulla Gregorij præſcripta, de qua infrà. Ita Farinacius *de carcer. quæſt.*28. *num.*46. Peregrinus *cap.*5. *num.*10. *verſ. eſt tamen*, & alij communiter.

17 Secundò colligitur à fortiori hoc priuilegium illi ſuffragari, qui ſe in locum ſacrum recepit, dum ſatellites ipſum inſequerentur ad capiendum. Ita communiter Doctores, ſicque quotidiana praxi receptum eſſe teſtatur Boſſius *de captura num.*22. Idem dicendum cenſeo de eo, qui cum iuramento promiſit ſe ad carceres rediturum;

quandiu

quandiu enim manet in loco ſacro, ad quem liber confugit, gaudet priuilegio immunitatis, & libertatis. Ita Syluester *verbo immunitas quæſtione* 3. Panormit. *cap. inter alia.* Ambroſinus *cap.* 10. *num.* 12. Suarez *cap.* 11. *num.* 20. Farinacius *quæſt.* 28. *num.* 43. *& in append. cap.* 15. *num.* 200. Peregrinus *cap.* 5. *num.* 10. Decianus *cap.* 28. *num.* 33. Couarruuias *loco citat. num.* 3. & alij communiter; qui tamen obſeruant Paſtorem Eccleſiæ, ſi obtenta cautione de immunitate pœnæ corporalis, moraliter ſciat reum non eſſe corporali pœna puniendum, poſſe facultatem dare ad capiendum huiuſmodi delinquentem qui cum iuramento promiſit ſe ad carceres, quibus iuſtè detinebatur, rediturum. Idem docet Syluester *v. Immunitas* 3. *quæſ.* 4. Suarez *loco citat. & cap.* 13. *n.* 3. cum aliis; ſicut enim reus tenetur redire, ita etiam Epiſcopus poteſt facultatem dare ad eum capiendum, ſi redire nolit. Secus dicendum putant, ſi reus iniuſtè detinebatur; ſicut enim delinquens obtenta iuramenti relaxatione non tenetur redire; ita neque paſtor Eccleſiæ poteſt illius capiendi facultatem dare.

18 Ego verò in neutro caſu, per ſe loquendo, arbitror Epiſcopum poſſe facultatem illius capiendi dare. Ratio eſt, tum quia non ſunt facienda mala, vt eueniant bona; tum quia reus gaudet priuilegio immunitatis, exceptis caſibus in iure expreſſis; tum quia Gregorius XIV. in ſua conſtitutione prohibet extractionem fieri pro quauis pace, & cauſa. Ita Gambacurta *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 20. Vide infra dicenda *punct.* 7. *dub.* 2.

19 Tertiò colligitur non poſſe capi reum, qui clauſas Eccleſiæ ianuas, vel ſerram, vel quid ſimile apprehendit. Ratio eſt, quia exiſtit in loco ſacro, & intra ſitum Eccleſiæ, vel ſaltem intra confinia Eccleſiæ, vbi vſu receptum eſt, vt triginta paſſus, quaſi pro cœmeterio concedantur. Ita Couar. *loco cit. n.* 18. Gambacurta *lib.* 4. *c.* 20. Suarez *c.* 9. *num.* 8. Farinacius *in append. cap.* 15. *& cap.* 17. *num.* 279. & alij, contra Ioannem de Viſchis *num.* 12. Idem ſentiendum eſt de eo, qui ſupra tectum, ſeu tegulas Eccleſiæ exiſtit. Ratio eſt, tum quia dicitur eſſe in loco ſacro, cum in eo loco quis dicatur eſſe, in quo pedes habet, tum quia ſic vſu receptum eſt; tum quia fauores ampliandi ſunt; tum quia domus non ſolùm conſtat ſolo, verùm etiam ſuperficie. *§. cum, qui, in principio, & ibi gloſſ. ff. de vſucap.* tum quia hic non minus dicitur eſſe in Eccleſia, quàm qui exiſtit in ſuperiori cubile, ſed exiſtens in ſuperiori cubile gaudet hoc priuilegio; ergo eodem gaudet exiſtens ſupra tectum. Ita Suarez *loco cit. num.* 8. Peregrinus *cap.* 4. Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 4. §. 9. *num.* 24. Farinac. *in append. cap.* 17. & alij.

Ex quo patet ſatellites capientes reum ſuper tectum exiſtentem, aut adhærentem valuis, aut ſerræ Eccleſiæ, peccare contra immunitatem; nam reus exiſtit in loco immuni.

20 Amplia tertiam illationem, etiamſi delinquens capiatur per eam pallij partem, quæ extra tectum, aut valuas, aut extra alium locum immunem prominet; hic enim a loco immuni extrahi dicitur. Ita Decianus *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 25. *num.* 17. Suarez *cap.* 9. *num.* 8. *& cap.* 12. *num.* 4. Peregrinus *cap.* 4. *num.* 18. Azor *loco citato, quæſtio* 5. Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 20. *num.* 16. & alij. Idem dicendum eſt ſi extrahatur per aliquam corporis partem, quam delinquens extra locum ſacrum habebat, vt ſi extrahatur brachio, vel pede extra locum ſacrum extenſo, reliquis præcipuis partibus corporis intra locum ſacrum exiſtentibus, hic enim dicitur extrahi loco ſacro. Ita Suarez *loco citato.* Secus dicendum videtur de illo qui ambobus pedibus in via publica exiſtebat, & humeris ſolùm attingebat parietem Eccleſiæ: ſecus ſi manibus apprehenderat ſerram, ſeu valuas Eccleſiæ, vt ſupra dictum eſt.

Obijcies, qui manibus apprehendit valuas ianuæ monaſterij Monialium, non dicitur eſſe in monaſterio Monialium, alioquin reus eſſet violationis clauſuræ Monialium. Ergo neque apprehendens valuas, aut ſerram ianuæ Eccleſiæ, dicitur eſſe in Eccleſia.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia clauſura non violatur, niſi ingreſſu intra clauſtra monaſterij. Immunitas verò Eccleſiæ non reſtringitur ad interiorem Eccleſiæ ambitum, ſed extenditur ad partes templi exteriores, conſequenter violatur capiendo aliquem in ianua exiſtentem, vel valuas apprehendentem; tum quia illa eſt materia pœnalis, hæc fauorabilis Eccleſiæ; conſequenter extendenda.

21 Quartò colligitur non committi ſacrilegium, nec violari immunitatem Eccleſiæ, dum reus extra locum ſacrum comprehenſus, ducitur ad carceres per cœmeterium, aut Eccleſiam, etiamſi per vim trahatur, & inde recuſet exire, hic enim non dicitur capi in loco ſacro, cùm liber ad Eccleſiam, vel cœmeterium non confugiat: Eccleſia autem tuetur eos, qui ad eam liberi confugiunt: *cap. inter alia, de immunit. Eccleſiar.* Ita Farinacius *loco citato, num.* 69. *& in append. cap.* 15. *num.* 201. Decianus *loco citato, num.* 30. Ambroſinus *loco citato, num.* 10. Couarr. *loco citato, num.* 13. Graſſius *loco citato.* Peregrinus ex parte *cap.* 5. *n.* 8. *& ſeqq.* & alij contra Clarum *loco citato, verſ. ſcias tamen,* & nonnullos alios apud præcitatos Doctores.

22 Quintò non committi ſacrilegium, nec violari loci ſacri immunitatem, dum capitur reus ſe ipſum voluntariè offerens, nolens loci ſacri immunitate frui. Ratio eſt, tum quia non dicitur violenter extrahi, tum quia ſcienti, & volenti non fit iniuria: licet enim priuilegium immunitatis immediatè conceſſum ſit loco ſacro, tamen mediatè redundat in fauorem hominum; quilibet autem cedere poteſt iuri ſuo. Ita Graſſius *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 47. Suarez *cap.* 13. *num.* 2. Nauar. *cap.* 15. *num.* 21. & alij. Hoc tamen limita, modò non capiatur in ipſo loco ſacro; ſed poſtquam exit, immunitas enim directè conceſſa eſt loco, cuius priuilegio non poteſt ipſe cedere. Ita Farinac. *in append. cap.* 19. *num.* 304. Suarez, & alij *locis citatis.*

23 Sextò immunitatem Eccleſiæ non violari, dum reus, qui in Eccleſia captus fuit, & in carcere, ſeu cuſtodia fori ſecularis, nomine Epiſcopi detinebatur, donec cognoſceret, an reus immunitatis priuilegio gaudere deberet, è carcere, ſeu cuſtodia fori ſecularis abſque ſuperioris culpa aufugit, & poſtea ab eodem foro iterum in vincula coniectus fuit, & morti adiudicatus, non expectata Epiſcopi ſententia; nam hac ſecunda vice captus non fuit in loco ſacro; ſibique imputare debet damnum, quod occaſione fugæ patitur, fuga enim illi abſtulit priuilegium primæ detentionis. Ita Farinacius *in append. cap.* 19. *num.* 306. *ad finem,* licet aliqui Doctores oppoſitum ſentiant. Vide Decianum *tract. crim. lib.* 6. *c.* 29. *num.* 7. Marium Italiam *lib.* 1. *cap.* 6. §. 2. *num.* 28 & Farinacium *n.* 52. *&* 306.

24 Septimò non committi ſacrilegium contra loci ſacri immunitatem, dum reus blanditiis, aut promiſſionibus ſine coactione extractus à loco ſacro, capitur extra locum ſacrum. Hic enim non dicitur capi in loco ſacro, nec fit violentia reo in loco ſacro; immunitas autem violatur per violentam extractionem. *cap. inter alia, de immunit.* Ita Farinacius *in append. num.* 302. Suarez, Nauar. & alij *locis citatis.*

Verum tamen eſt, eum qui extractus fuit dolo, ſeu data promiſſione impunitatis, aut reſtitutionis in eodem loco, reſtitui debere in eodem loco, illique fidem datam ſeruandam eſſe; alioquin grauis ei fieret iniuria, vt benè Nauar. Azor. Ceuallus, & alij apud Farinacium *in append. cap.* 19. *num.* 301.

25 Sed modo dubium eſt, vtrùm lædatur Eccleſiæ immunitas, dum iudex, ſeu ſatellites aliquem extra locum ſacrum inuentum capiunt, qui per vim extra locum ſacrum tractus fuerat à priuato homine abſque iudicis, vel ſatellitum cooperatione.

Nonnulli Doctores putant immunitatem non lædi, quia ſatellites exercent ſuam poteſtatem extra locum

ſacrum. Ita Suarez *loco citato, lib.3.cap.13.num.19 ad finem.*

Sed mihi dicendum videtur cum Valentia *tom.3.diſp.6. quæſt.15.punct.1. in reſponſione ad* 2. M. Ant. Genuenſe *in praxi Neapolitana cap.17. num.6.* Peregrino *cap.5.num.12.* lædi Eccleſiaſticam immunitatem, & reum hac ratione captum reſtituendum eſſe Eccleſiæ. Ratio eſt, tum quia extractio nulla eſt iuridicè. tum quia qui ad Eccleſiam confugit, non poteſt inuitus ab vllo priuatæ, vel publicæ auctoritatis homine extrahi à loco ſacro; iura enim generaliter loquuntur, conſequenter generaliter intelligenda ſunt. *l.1.§.generaliter. ff. de legatis præſtandis.* Vide infrà dicenda *punct.9.num.9.& ſeqq.*

26 Quæres primò, vtrum ſtatua Principis immunitate gaudeat, ita vt reus ad ipſam confugiens capi non poſſit.

Reſpondeo hoc tempore non gaudere, tum quia non eſt locus ſacer; tum quia non exprimitur in Bulla Gregorij; tum quia ſic vſu receptum eſt. Ita Card. Tuſcus *verb. Eccleſia concl.9. num.4.* Decianus, & alij apud Farinacium *in append.cap.17.num.278.*

27 Quæres ſecundò, vtrum ſacerdos deferens auguſtiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, priuilegio immunitatis gaudeat, ita vt reus ipſum amplexans à laica poteſtate capi nequeat.

Reſpondeo licitè capi non poſſe ob reuerentiam iure diuino debitam corpori Chriſti, cui nulla res præferri debet. *cap.multi.95.diſtinctione.*

Verùm ſi capiatur in rigore loquendo, non violatur immunitas Eccleſiaſtica, nec reus Eccleſiæ de rigore iuris reſtituendus videtur. Ratio eſt, tum quia ſacerdos non eſt locus ſacer, & religioſus; immunitas autem conceſſa eſt Eccleſiæ, & locis ſacris, & religioſis; tum quia in hac materia argumentandum non eſt à minori ad maius: ſed verbis diſpoſitionis ſtandum eſt, vt Doctores communiter fatentur; Gregorius enim priuilegium immunitatis ad vnicam reduxit formam: tum quia exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. *l.nam quod liquidæ.§.finali. 1.reſponſo. ff.de penu legat.& cap.2.de coniug.leproſor.* Sed generalis regula eſt, delinquentes priuilegio immunitatis non gaudere, exceptis caſibus in iure expreſſis. Hic autem caſus nullibi expreſſus reperitur, tum quia priuilegia non debent ad aliud trahi per conſequentiam; quamuis enim hoc priuilegium à Summo Pontifice concedi poſſit, & multa priuilegia concedantur locis ſacris intuitu Euchariſtiæ, nullibi tamen priuilegium immunitatis conceſſum reperitur Euchariſtiæ extra Eccleſias; tum quia communicans, & intra os recipiens Euchariſtiam, non gaudet immunitate, ex communi Doctorum ſententia, teſte Farinacio *loco ſtatim citando, num.*276. ergo multo minus immunitate gaudet amplexans ſacerdotem deferentem Euchariſtiam, aut alium, retinentem idem ſacramentum in ore, aut vaſe. Ita gloſſ. celebris *in cap. quæſitum 13.quæſt.2.* Couarruuias licet dubius *2.var. c.20. num.6.* contra Suarez *lib.3. de relig. cap.9. num.10. ad finem*, Farinacium *loco citato, num.11. & in append. cap.17. num.275.* Clarum *loco citato, num* 24. Ambroſinum *cap.10.num.9.* Anaſt. Germonium *de ſacrorum immunitat.lib.3.c.26. num.52.* Card. Tuſcum *verb. Eccleſia concl.10. num.33.* Marium Italiam *lib.1. cap.4 §.10.num.2.& ſeqq.* Peregrinum *cap.4.num.78.* Gambacurtam *lib.4. cap.6.* & alios plures apud præcitatos Doctores, quorum opinio maiori quidem Doctorum numero fulcita eſt, ſed nullo textu munita. Idem ad locum, in quo actu eſt corpus Chriſti, quamuis in tranſitu, extendi poſſe putat Suarez *loco citato*, aſſerens illum priuilegio immunitatis gaudere; ſed hoc ego non approbo, cum nullo iure ſufficienter probetur, præfatus enim locus non eſt ſacer, & religioſus.

Hæc tamen intelligenda ſunt præciſa conſuetudine in contrarium; cum enim hæc conſuetudo immunitati Eccleſiaſticæ non præiudicet, ſed faueat, nihil obſtat, quominus introduci potuerit immunitas, quæ ſuffragetur amplexantibus ſacerdotem Euchariſtiæ ſacramentum deferentem, aut exiſtentibus in loco, vbi auguſtiſſimum ſacramentum reperitur. Imò alicubi conſuetudine receptum audiui, vt amplexans ſacerdotem, quicumque ille ſit, etiamſi Euchariſtiam non deferat, tutus ſit, & in carcerem conijci non poſſit. Ex iuris tamen diſpoſitione hoc priuilegio non gaudent ſacerdotes, vel etiam Epiſcopi; conſequenter confugientes ad ipſos tuti non ſunt, quia nullum ius afferri poteſt ad probandum huiuſmodi priuilegium. Ita Gambacurta *lib.4. cap.6.verſ.contrariam ſententiam*, & alij.

§. V.

Quænam perſonæ gaudeant immunitate Eccleſiæ.

1 *Fideles omnes immunitate gaudent.*
2 *Immunitatis priuilegium extenditur ad perſonam interdictam.*
3 *Immunitatis priuilegio gaudet excommunicatus.*
4 *Clericus priuilegio immunitatis gaudet in ijs caſibus, in quibus alij à laica poteſtate capi poteſt.*
5 *Clericus à miniſtris Eccleſiaſticis extrahi poteſt à loco ſacro in ijs caſibus, in quibus laici a laica poteſtate extrahi non poſſunt; quamquam multi Doctores oppoſitum ſentiant.*
6 *Doctores in loco ſacro exiſtentes gaudent immunitate.*
7 *Fures etiam famoſi immunitate gaudent.*
8 *Raptores virginum gaudent immunitate.*
9 *Homicida gaudet immunitate, modo non occidat proditoriè, vel in Eccleſia.*
10 *Arma deferens in Eccleſia non gaudet immunitate.*
11 *Sacrilegus, aut periurus gaudet immunitate.*
12 *Simoniaco prodeſt immunitatis priuilegium.*
13 *Blaſphemi gaudent immunitate.*
14 *Sodomitæ non deſtituuntur priuilegio immunitatis.*
15 *Exules, ſeu banniti frui poſſunt priuilegio immunitatis.*
16 *Adulteri gaudent immunitate.*

QVamuis Eccleſiaſtica immunitas immediatè conceſſa ſit locis pijs, nihilominus indirectè conceſſa eſt etiam perſonis, vt ſuprà dictum fuit. Hoc igitur in loco quæremus, quibus perſonis, & quibus in caſibus immunitatis fauor competat.

VNICA PROPOSITIO.

1 OMnes fideles cuiuſcumque conditionis, & ordinis, exceptis caſibus in iure expreſſis, immunitatis priuilegio gaudent. Ratio eſt, tum quia iura abſolutè & ſine diſtinctione loquuntur, *cap. inter alia, extrà de immunit.cap. frater. cap.minor, cap.definiuit, & cap.ad conſtituimus.17. quæſt.4.* & nouiſſime Bulla Gregorij XIV. vbi autem ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, & propoſitio indiſtinctè prolata æquiualet vniuerſali. *l.1. ff.de legat. præſt.& cap. ſolitæ.de maiorit.& obed.* tum quia nonnulli ſolùm caſus in Bulla excipiuntur. Exceptio autem firmat regulam in caſibus non exceptis. *cap. Dominus 32.q.7.l.nam quod liquidæ.§ final. ff.de penu leg. & l.Tribunus.§.vlt.ff.de milit.teſtam.* Ita communiter Doctores.

Hinc ſequitur ſolutio plurimorum caſuum. Primò ſequitur, quemlibet delinquentem, qui delictum in Bulla Gregorij non expreſſum, & exceptum patrauit, immunitate gaudere, vt patet ex allatis rationibus.

2 Et hoc valet, etiamſi præfatus delinquens interdicti cenſura obſtrictus ſit. Ratio eſt, tum quia conſtitutio Gregorij, & alia præfata iura abſolutè loquuntur, neque hunc caſum excipiunt. tum quia Eccleſia non obligat interdictum cum tanto incommodo, quin ad Eccleſiam confugere poſſit, nec vllibi reperitur hic effectus, vt interdictus careat immunitate Eccleſiæ. tum quia Eccleſia

interdicta non caret priuilegio immunitatis ob interdictum locale; ergo neque interdictus priuatur fauore immunitatis ob interdictum perſonale. Et hoc valet etiamſi interdictus ſit ingreſſu Eccleſiæ, nam cenſura interdicti non priuat ingreſſu materiali, ſed formali ad audienda, vel celebranda diuina officia, vt patet ex dictis *de cenſuris*. Ita Suarez *loco citato, cap. 3. & 4.* Gambacurta *lib. 4. cap. 10. num. 4.* Filliucius *loco citato*, Peregrinus, & alij Doctores ſtatim citandi.

3 Idem militat in excommunicato, tum quia immunitas indefinitè conceſſa eſt locis ſacris abſque exceptione excommunicationis; tum quia nullo iure conſtat excommunicatum priuari immunitate; neque hæc pœna inter effectus excommunicationis reperitur, cùm excommunicatus non arceatur à materiali ingreſſu Eccleſiæ, vt patet ex dictis *de excommunicatione in genere*. Ita Iulius Clarus *lib. 5. §. final. quæſt. 30. num. 18.* Couarr. *loco citato, num. 11.* Suarez *cap. 10. num. 3.* Ambroſinus *cap. 20. ad finem*. Farinacius *de carcere quæſt. 28. n. 39. & in append. cap. 2. n. 44.* Peregrinus *cap. 12. n. 2.* Filliucius *loco citato*. Marius Italia *lib. 1. cap. 2. §. vnico*. Germonius *lib. 3. cap. 16. n. 72. & ſeqq.* Gambacurta *loco citato*, & quamplures alij apud præcitatos Doctores, contra Felinum *c. 2. de except.* & alios apud Farinacium *in append. cap. 2. n. 45. & 78.*

4 Secundò ſequitur, clericum in iis caſibus, in quibus aliàs capi poſſet extra Eccleſiam à laica poteſtate, gaudere immunitate, dum in loco ſacro exiſtit; ob id clericus, qui beneficium non habet, nec habitum, neque tonſuram defert, quamuis iuxta Tridentini decretum *ſeſſ. 23. cap. 6.* à iudice laico extra Eccleſiam capi poſſit, ſi delictum committat, tamen in Eccleſia capi non poteſt à iudice laico. Ratio eſt, quia in tali caſu ex Concilij diſpoſitione habetur tamquam laicus. Ergo frui debet priuilegio loci, quo laici fruuntur; tum quia non debet eſſe deterioris conditionis laico: laicus autem gaudet immunitate, tum quia nullus iudex poteſt iuriſdictionem extra ſuum territorium exercere, niſi conſtet hoc ei à ſuperiore alterius territorij concedi; ſed Eccleſiæ, & loca ſacra, ac religioſa non ſunt territorium iudicis ſæcularis. Ergo iudex ſæcularis non poteſt ibi iuriſdictionem exercere, niſi quatenus ei conceditur à Summo Pontifice; ſummus autem Pontifex nullibi conceſſit iudici ſæculari facultatem extrahendi clericos à loco ſacro, ſed ſolùm capiendi dum habitum, & tonſuram non deferunt, nec beneficium habent; quo in caſu Pontifex derogauit priuilegio perſonali clericorum, non verò priuilegio locali ſacrorum locorum iure communi generaliter conceſſo. Hoc tamen intelligitur niſi prædicti clerici commiſerint delicta in Bulla Gregorij XIV. expreſſa, tunc enim extrahi poſſunt, ſeruata eiuſdem Bullæ forma, & Concilij Tridentini decreto. Ita Nauarr. *in manuali cap. 25. num. 22.* Suarez *lib. 3. de relig. cap. 10. num. 7.* Ratio eſt, quia in tali euentu non gaudent priuilegio locali, aut perſonali, vt ſuppono, Filliucius *tract. 15. cap. 6 quæſt. 8. num. 151.* Gambacurta *lib. 4. cap. 11.* Farinacius *quæſt. 28. citata, num. 7. & in append. cap. 2. num. 34. & ſeqq.* Genuenſis *in praxi Epiſcop. cap. 22. num. 11.* Anaſtaſ. Germonius *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 26. num. 90. & ſeqq.* Marius Italia *lib. 1. cap. 3. §. 1.* ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Farinacio *in append. cap. 2. num. 36. ad finem*, & alij contra nonnullos alios apud præcitatos Doctores; præſertim apud Farinacium *num. 36.*

5 Sed modò dubium eſt, vtrùm clericus poſſit à miniſtris Eccleſiæ extrahi à loco ſacro, in illis caſibus, in quibus laicus extrahi non poteſt à Curia ſæculari.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima ſententia negat extrahi poſſe. Ratio eſt, primò quia clerici non ſunt deterioris conditionis laicis, & iura indiſtinctè, & abſolutè loquuntur: ſicut ergo laici extrahi non poſſunt non ſolùm à foro ſæculari, verùm neque ab Eccleſiaſtico, iuxta Baiard. *q. 30. n. 3.* Panormit. Decianum, & alios apud Farinacium *in append. cap. 2. n. 32.* ita neque extrahi poſſunt clerici. Secundò, quia legiſlator tenetur ſuam legem ſeruare, *cap. cum omnes, de conſtitut. Patere legem, quam tu ipſe tuleris.* Ergo etiam Eccleſiaſtici ſeruare tenentur legem de immunitate ab Eccleſia latam. Tertiò, quia *cap. nullus clericorum 17. q. 4.* dicitur, *Nullus clericorum ſeruum, aut diſcipulum ſuum fugientem ad Eccleſiam extrahere audeat, vel flagellare præſumat.* ergo multo minus clericus ab Eccleſia extrahi poteſt. Ita Innocentius *cap. inter alia, de immunit.* Cardinalis *ibidem quæſt. 6.* Decianus *loc. cit. cap. 26. n. 1.* Ambroſinus *cap. 12. n. 5.* Zerola *in ſua praxi verb. Immunitas, verſ. 8.* Marius Italia *lib. 1. c. 3. §. 1. n. 2.* Gambacurta *lib. 4. cap. 31. n. 5.* & alij apud Suarez *loco cit. n. 5.* apud Couar. *cap. 20.* Ambroſinum, Farinacium, & Decianum *locis citatis*.

Secunda ſententia, cui tamquam probabiliori adhæreo, affirmat clericos ab Eccleſiaſtico Prælato extrahi poſſe ab Eccleſia, etiam in illis caſibus, in quibus laici extrahi non poſſunt à ſæculari iudice. Ita Couarruuias *loco citato, num. 16.* Syluester *verb. Immunitas 3. quæſ. 3.* Panormitanus *cap. inter alia num. 13.* Clarus *loco citato*. M. Antonius Genuenſis *in praxi Neapolitana cap. 17. num. 11.* Suarez *loco citato, num. 5.* Nauar. *cap. 25. num. 22.* Peregrinus *cap. 13. num. 3.* Filliucius *loco citato*, & alij. Ratio eſt, tum quia immunitas Eccleſiæ non præiudicat poteſtati Eccleſiæ; & ſicut Princeps iuriſdictionem in locis ſibi ſubiectis exercere poteſt, ita etiam Prælati Eccleſiaſticis in locis ſibi ſubiectis, cuiuſmodi ſunt Eccleſiæ, & loca ſacra. tum quia maior eſt immunitas perſonalis conceſſa clericis ob ſtatum Eccleſiaſticum, quàm conceſſa fidelibus ratione loci ſacri; ſed immunitas perſonalis non obſtat, quominus clericus delinquens capi poſſit ab Eccleſiaſtica poteſtate; ergo neque obſtat immunitas quæ fidelibus conceſſa eſt ratione loci ſacri. tum quia ſequeretur religioſos rarò capi poſſe, cùm ferè ſemper degant in monaſteriis. tum quia ſic vſu receptum eſt pluribus in locis. tum quia in Bulla Gregorij nulla fit mentio clericorum, ſed tantummodo laicorum, ibi, *vt laicis ad Eccleſias*, &c. ergo clerici ſubiecti remanent poteſtati Eccleſiæ quouis in loco exiſtant.

Ad primam rationem, & fundamentum Innocentij, & aliorum, reſpondeo iura non indiſtinctè loqui, vt patet ex conſtitutione Gregorij XIV. in qua non reſtringitur poteſtas Eccleſiaſticorum erga ſibi ſubditos, ſed ſolum mentio fit laicorum, illis verbis, *ad vnam tantùm formam reducimus & moderamur, vt laicis ad Eccleſias, loca que ſacra, & religioſa prædicta confugientibus*, &c.

Ad ſecundam reſpondeo legiſlatorem tèneri ſuam legem ſeruare, quando materia legis eſt communis omnibus; in hoc autem caſu non eſt omnibus communis, cùm extractio à locis ſacris non ſit inducta contra poteſtatem Eccleſiaſticam, ſed contra ſæcularem; cùm enim iuri communi nullus poſſit iuriſdictionem in alieno territorio exercere, iure merito Summus Pontifex ſæcularibus interdixit iuriſdictionem in Eccleſia exercere extrahendo ad illam confugientes; non tamen hanc facultatem Eccleſiaſticis Prælatis in ſuis Eccleſiis ademit, cùm illæ ad ipſorum quaſi territorium ſpectent.

Ad tertiam reſpondeo ibi ſermonem eſſe de extrahente, priuata authoritate; cùm enim clericus iuriſdictionem in Eccleſia non habeat, non poteſt aliquem extrahere. Vide quæ infrà tradam *punct. 6. n. 11.* Hinc redeamus ad noſtras illationes, ad propoſitionem pertinentes.

6 Tertiò ſequitur, debitores in loco ſacro exiſtentes, gaudere priuilegio immunitatis. Ratio eſt, tum quia Eccleſia tuetur delinquentes ad ipſa confugientes in cauſis criminalibus; ergo à fortiori tueri debet debitorem ex cauſa ciuili. tum quia hic caſus non eſt in iure exceptus, vt patet legenti conſtitutionem Gregorij XIV. Ita Farinacius *de carcer. & carcerat. quæſt. 28. num. 32. & in append. cap. 3.* Decianus *c. 28. num. 34.* Suarez *c. 11. num. 3.* Couar. 2.

*variar. cap.*20. *num.*14. Ambroſinus *cap.*13. *num.*1. *& ſeq.* Panormit. *cap. inter alia num.*22. Cardinalis Tuſcus *tom.*3. *lit. E. concl.*11. *num.*3. Peregrinus *cap.*12 *num.*4. Gambacurta *lib.*4. *cap.*15. & alij communiter, contra Iaſonem *l. vnum. ff. ſi certum petatur. num.*5.

Amplia, etiamſi debitores obſtricti ſint debito publico, aut ſuſpecti ſint de fuga, aut decoxerint cum magno Reipublicæ detrimento; adhuc enim rationes allatæ valent. Ita Suarez, Ambroſinus, Peregrinus *locis citatis*, & alij communiter, teſte Anaſtaſio Germonio *de ſacror. immunit. lib.*3. *cap.*1. *num.*99. quicquid in oppoſitum ſentiat Iaſon in debitore de fuga ſuſcepto, & Decianus, Couar. & Farinacius ſibi contrarius de eo, qui negotiationem exercens, & operam vſuris nauans, decoxit lautè viuendo.

Obiicies primò, iura non intendunt derogare iuri alterius; derogarent autem iuri creditoris, ſi debitor tutus eſſet in loco ſacro.

Reſpondeo iura directè non derogare iuri alterius, ſed ſolum indirectè, & per accidens, quatenus in reuerentiam loci ſacri facultatem concedere nolunt extrahendi homines à loco ſacro, qua in re vtuntur iure ſuo.

Obiicies ſecundò, Eccleſia confugientem ad ſe intendit ſolum tueri a pœna corporali. *cap. inter alia, de immunit. Eccleſ. cap. id conſtituimus, & cap. definiuit* 17. *q.*4. non tamen impedit quominus debitor in Eccleſia capiatur.

Reſpondeo negando, Eccleſiam tueri tantummodo vitam a pœna corporali, ſed ſimpliciter concedit immunitatem, ne vlla ratione quiſpiam per violentiam extrahatur a loco ſacro, præter caſus in iure expreſſos.

Obiicies tertiò, immunitas conceditur, ne rei extrahantur à loco ſacro, *cap. id conſtituimus, citato*; debitores autem non ſunt rei, præterea in conſtitutione Gregorij citata ſolum fit mentio de reis. Ergo intentio Summi Pontificis eſt, vt immunitas ſuffragetur ſolùm reis, non verò debitoribus.

Reſpondeo negando immunitatem concedi ſolummodo reis propriè acceptis, qui rei criminum appellantur, ſed conceditur etiam alijs, qui lato nomine rei in iudicio nuncupantur. Vnde reus dicitur, qui in iudicium vocatur, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter, vt bene Suarez *cap.*11. *num.*3. Genuenſis *in praxi Neapolitana loco* ſtatim *citando*, & hoc pacto intelligendum eſt *cap. id conſtituimus*, 17. *quæſt.*4.

Ex quo patet etiam reſponſio ad conſtitutionem Gregorij XIV. quæ non ſolum extendenda eſt ad reos propriè acceptos, verùm etiam ad alios. Ratio eſt, tum quia abſolute loquitur, & ita per conſuetudinem, quæ legitima eſt legis interpres, recepta eſt. tum quia priuilegium immunitatis eſt Eccleſiæ fauorabile, conſequenter extendendum, conſequenter in dubio in fauorem immunitatis iudicandum eſt, ex Ambroſino *cap.*10. *num.*7. Mario Italia *lib.*1. *cap.*2. §. *vnico num.*1. Farinacio *in append. cap.*2. *num.*21. & alijs, contra Decianum *in tractatu crimin. lib.*6. *cap.*25. *num.*14. & alios. tum quia in lege, quamuis pœnali, facienda eſt extenſio vltra proprietatem verborum, quoties ex verbis in propria ſignificatione acceptis aliquod abſurdum ſequeretur, abſurdum autem eſſet extrahi poſſe innocentes, nocentes verò, & delinquentes non poſſe. Ita Genuenſis *in praxi Neapolitana cap.*17. *num.*2. & alij.

Obiicies quartò, Clemens VIII. anno 1595. Maij, & anno 1607. 11. Aprilis nonnullis nuncijs, & Prælatis per litteras ſignificauit, ne condemnatos, banditos, latrones, decoctores, debitores, aliosque id genus homines permitterent ab Eccleſiaſticis recipi, iniuncta recipientibus pœna. Ergo ſignum eſt debitoribus, aliiſque præfatis delinquentibus immunitatem Eccleſiarum non prodeſſe.

Reſpondeo negando conſequentiam, quia Clemens VIII. non abſtulit priuilegium immunitatis, nec voluit confugientes ad Eccleſiam Curiæ ſæculari tradi, ſed vult non recipi, & manu teneri, ſed potius repelli, vt bene Farinacius *in append. cap.*22. *num.*148. *& ſeq.* Genuenſis *in praxi Neapolitana cap.*22. *num.*2 Peregrinus *cap.*11. *n.*14. *& ſeqq.* contra Marium Italiam *lib.*1. *cap.*5. *num.*16. *&* §.8. *numero* 1.

7 Primò colligitur fures, etiam famoſos, immunitate gaudere, vt patet ex ſæpius repetita ratione, cùm hic caſus non excipiatur in Bulla Gregorij, quid autem ſentiendum ſit de latronibus, explicabo *puncto proximè ſequenti*. §.1.

Amplia præfatam illationem primo, etiamſi furati ſint in Eccleſia. nam huiuſmodi delictum non exprimitur in Bulla Gregorij. Ita Card. *in cap. finali, de immunit. Eccleſiarum*, & alij, quos citat, & ſequitur Peregrinus *cap.*12. *num.*9. contra Decianum *tom.*2. *lib.*6. *cap.*26. *num.*7. Farinacium *de carcer. quæſt.*28. *num.*47. ſibi contrarium *in append. de immunit. cap.*5. *num.*93. *&* 217. & alios apud Farinacium. Arbitror tamen huiuſmodi furem, alióſque in Eccleſia delinquentes, capi poſſe ab Eccleſiaſticis miniſtris, nam committunt ſacrilegium, quod eſt mixti fori. Ob id datur locus præuentioni, vt multis probat Farinacius *in append. cap.*22. *num.*364. Marius Italia *lib.*1. *cap.*5. §.14. *num.*7. & alij. Imò multi Doctores putant delinquentem in Eccleſia, ſi Epiſcopo videbitur, tradi poſſe poteſtati ſæculari, obtenta prius cautione, ſaltem iuratoria, de ſalute delinquentis quoad vitam, & corporis pœnam. *cap. id conſtituimus* 17. *q.*4. Nam huiuſmodi delictum eſt mixti fori, & fur non capitur intuitu laicæ poteſtatis, ſed Eccleſiaſticæ, cui Eccleſiarum immunitas minimè nocet, vt ſupra dictum eſt de clerico. Ita Suarez *de relig. tom.*1. *tract.*2. *lib.*3. *cap.*13. *num.*3. Syluester *verb. immunitas* 3. *quæſ.*4. Peregrinus *de immunitat. cap.*12. *dub.*9. *num.*9. *& cap.*6. *n.*28. Marius Italia *lib.*1. *cap.*5. §.3. *n.*75. *& ſeqq.* Farinacius *in append. cap.*16. *n.*117. *&* 256. Verùm quid ego in hac re ſentiam infra oſtendam.

Amplia ſecundò, etiamſi fur cum re ablata receperit ſe in Eccleſiam, eaque ibi vtatur; adhuc enim militat eadem ratio. Ita Couar. 2. *variarum cap.*20. *num.*15. Card. Tuſcus *tom.*3. *lit. E. concl.*11. *num.*16. *& ſeq.* Farinacius *in append. cap.*16. *num.*218. Peregrinus *loco citato, dub.*10. *num.*10. & alij, contra nonnullos alios. An autem res illa ſubtrahi poſſit, dictum eſt *puncti præcedentis*.

8 Tertiò colligitur raptores Virginum iure canonico non carere priuilegio immunitatis, vt patet ex ſæpiùs repetita ratione. Ita Farinacius *de carcer. quæſt.*28. *n.*17. Peregrinus *dub.*14. Tuſcus *verb. Eccleſia concl.*11. *num.*35. *& ſeq.* Marius Italia *lib.*1. *cap.*3. §.2. *n.*8. Azorius 2. *part. lib.*9. *c.*9. *verſ. quid verò*, contra Couarruuiam, Suarez, & alios *locis citatis*, aliter ſentientes, ſaltem vbi contrarium conſuetudine receptum eſt.

9 Quartò colligitur homicidam gaudere immunitate, modò non occiderit proditoriè, vel in Eccleſia, vt oſtendam *puncto ſequenti*; & hoc verum eſt, etiamſi occiderit clericum, aliúmve Eccleſiaſticum, nam hoc delictum non eſt exceptum. Ita Marius Italia *lib.*1. *cap.*5. §. *vnico n.*7. *&* §.3. *num.*80. Farinacius *in append. cap.*7. *n.*114. Boërius *deciſ.*100. *num.*7. *in fine*, Peregrinus *cap.*12. *num.*13. & alij, contra Decianum *loco citato, cap.*28. *num.*11. & alios, à quibus non diſſentit Farinacius *de carcer. q.*28. idem militat in eo, qui ſuum inimicum in duello occidit; hic enim caſus in Bulla exceptus non eſt, vt benè Farinacius *in append. c.*7. *n.*117. contra Marium Italiam *de immunit. lib.*1. *c.*5. §.4. *num.*42. *& ſeq.*

10 Quintò colligitur deferentem arma in Eccleſia contra Principis, vel Epiſcopi edictum, gaudere immunitate; conſequenter à foro ſæculari capi non poſſe; nam ob huiuſmodi delationem non amittit priuilegium immunitatis. Ita Peregrinus *loco cit. dub.*11. *num.*11. Farinacius *in append. c.*16. *n.*247. & alij, contra Couar. *loc. cit. n.*18. *verſ.*36. & alios apud Farinacium *num.*246.

11 Sextò colligitur periurum, aut ſacrilegum gaudere immunitate. Decianus *tom.*2. *lib.*6. *c.*28. *n.*20. Farinacius

in

in append.c.6.n.99. Peregrinus *cap.12.n.5.* & alij communiter contra Gutierrez *lib.3.q.1.n.33.* & alios aliter ſentientes de ſacrilegio.

12 Septimò ſimoniacos gaudere immunitate. Peregrinus *cap.11.dub.17.n.17.* Farinacius *in append.cap.13.n.177.* contra Decianum *tract. crimin. lib.6.c.26. n.5.* Hoc tamen intelligendum eſt, modò ſimonia non habeat adiunctam hæreſim; quamuis enim ſimonia in iure vocetur hæreſis, per ſe tamen non eſt hæreſis, conſequenter ſimoniacus priuilegio immunitatis gaudet, niſi hæreticus ſit; & hoc pacto intelligi poteſt Decianus *loco cit.*

13 Octauò colligitur blaſphemos gaudere immunitate Eccleſiæ, ita vt capi nequeant a laica poteſtate; iſti enim in iure non ſunt excepti, & regula firmat contrarium in caſibus non exceptis. Ita Nau. & Gambacurta *locis ſtatim citandis*, contra Farinacium *de carcer. quæſt.18.num.67.* ſibi contrarium *in append. cap.13. num.175.* Decianum *tract. crimin.cap.28.num.6.* Ambroſinum *cap.8.num.10.* & alios, quia par non eſt, inquiunt ipſi, vt qui delinquit in Eccleſiam, aut in caput Eccleſiæ, ab Eccleſia defendatur. Verùm hæc ratio non conuincit, alioquin dicendum eſſet immunitatem Eccleſiæ nulli vnquam prodeſſe, cùm omnia peccata ſint contra Deum. Quamobrem arbitror cum Nauarr. *cap.52.num.20.* & Gambacurta *4.cap.9.* blaſphemos ab Eccleſia extrahi non poſſe à laica poteſtate (etiamſi blaſphemiam hæreticalem protulerint, modò illi blaſphemiæ voluntariè, & deliberatè aſſenſum non præſtiterint; tunc enim hæretici eſſent, vt docui in explicatione Bullæ Cœnæ.) Ratio eſt, tum quia iura indefinitè loquuntur, nec in iure excipiuntur blaſphemi; tum quia immunitas Eccleſiæ fauorabilis eſt; conſequenter non eſt reſtringenda, & hoc verum cenſeo contra Marium Italiam *lib.1.cap.5.§.6.num.59.* & Peregrinum *cap.8.num.8.* *& cap.12.num.12.* etiamſi valde ſuſpectus ſit de hæreſi, vt patet ex allatis rationibus; quamuis enim Eccleſia poſſit contra ipſum procedere, ac contra hæreticum, non tamen ſequitur ipſum eſſe hæreticum, & à laica poteſtate capi poſſe in loco immuni; capi tamen poterit à miniſtris officij ſanctæ Inquiſitionis, vt patet ex alibi dictis, & docet Farinacius *in append.c.13.n.175.*

14 Nonò colligitur reos nefarij, & ſodomitici criminis immunitatis priuilegio non priuari, quia in Bulla Gregorij non exprimuntur. Ita Farinacius *in append. cap. 6. num.98.*

15 Decimò bannitos, ſeu exules priuilegio immunitatis gaudere, modò non commiſerint delictum immunitate priuans. Clarus *in prac.l.§.fin.quæſt.3. verſ.ſcias autem*, Mantica, Nauar. & alij apud Farinacium *in append. cap.2. n.37.& ſeqq.*

16 Vndecimò colligitur adulterum in loco ſacro exiſtentem, iure canonico capi non poſſe à iudice ſæculari. Ratio eſt, tum quia in iure non priuatur immunitate; & quamuis adulterium grauius ſit latrocinio ſecundùm ſe ſpectato, tamen in hac materia non eſt facienda extenſio ab vno ad alium caſum, ob parem, vel maiorem rationem. tum quia exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis; tum quia Gregorius XIV. dum in ſua conſtitutione nonnullos caſus excipit ab immunitate, dicit ſe velle omnes ad vnam tantùm formam reuocare, & moderare; particula autem, *tantum*, cùm ſit taxatiua, non admittit extenſionem ad alios caſus non expreſſos, vt benè Suarez *lib.3.de relig.cap.11.num.5.* Proſper Farinacius *conſil.76.num.13.& in append.cap.25. num.353.* & alij, apud Alexandrum Ambroſinum *de immunit. cap. 1. num. 14.* & apud Peregrinum *cap.5.num.7.* tum quia *cap. inter alia, de immunit.* conceditur immunitas reis, quamuis grauiſſima delicta commiſerint. tum quia in conſtitutione Gregorij præcitata aufertur facultas aliter iudicandi, & interpretandi, quæ loquendi forma tollit omnem extenſionem ad caſus non expreſſos. Ita Gutierrez *lib.3.pract.c.4. num.12. & ſequent.* Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici cap.13. n.23.* Suarez *de relig.lib.3.cap.11.n.5.* Farinacius *in append. c.22.n.353.* Anaſtaſius Germonius *de ſacror. immun.lib.13. cap.13.n.56.* Ambroſinus *cap.1.ad finem*, & alij contra Decianum *lib.6.cap.28.n.20.* & alios.

Duodecimò colligitur hæreticos, latrones publicos, graſſatores viarum, & proditorios homicidas immunitate non gaudere, quia in Bulla Gregorij excipiuntur, vt patebit ex dicendis *§.proximè ſequenti.*

§. VI.

Verùm latrones, graſſatores viarum, & depopulatores agrorum immunitate priuentur.

1 *Latrones publici non gaudent priuilegio immunitatis.*
2 *Latro publicus quinam dicatur.*
3 *Graſſatores viarum immunitate priuantur.*
4 *Monetarum tonſores, & fures ijs ſimiles, gaudent immunitate.*
5 *Depopulatores agrorum carent immunitate.*
6 *Depopulator agrorum quiſnam dicatur.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 PVblici latrones non gaudent priuilegio immunitatis. Hæc propoſitio perſpicuè conſtat ex *cap. inter alia, de immunitate*, & ex conſtitut. Gregorij XIV. ſuperiùs citata.

2 Sed modò dubium eſt, quiſnam dicatur latro publicus.

Reſpondeo latronem appellari eum, qui violenter aggreditur, & deprædatur. Publicus verò latro dicitur is, qui in viis publicis deprædatur, & ob frequentata latrocinia pro latrone communiter habetur, ſeu qui publicè, & palàm furatur, ſeu qui publicè tranſeuntes in viis inuadit, & ſpoliat, vel in mari palàm prædas agit. Ita Panorm. *loco ſtatim citando.* Farinacius *tom.2.de carcer. quæſt.28 n.5. & in append.cap.10.num.149.* Decianus *tract. crimin. lib.6. cap.28.num.2.* Peregrinus *cap.6.num.2.& ſequentibus*, Ambroſinus *de immunit. Eccleſiæ cap.2. num.4. & ſeq.* Marius Italia *de immunit. lib.1. cap.5. §.1.* Imò Farinacius *cap.12. n.166.* Decianus *loco cit.* putant etiam illos cenſeri latrones publicos, qui in domibus priuatorum cum violentia furantur: hoc tamen intelligendum eſt, modò delictum ſit publicum, Gregorius enim loquitur de publicis latronibus.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 GRaſſatores viarum Eccleſiaſtica immunitate priuantur. Ratio eſt, tum quia ſic habetur expreſſis verbis non ſolùm in Bulla Gregorij, verùm etiam *in cap. inter alia, de immunit.* tum quia graſſatores viarum nomine latronum comprehenduntur; quamquam à latronibus in hoc differunt quòd latro dicitur, qui vias extra vrbem obſidet: graſſator verò in vrbe. *l.capitalium. §.graſſatores ff. de pœnis.* Ita Decianus, & Ambroſinus *locis cit.* Farinacius *c.12.in append.* Graſſator igitur dicitur, qui vias in vrbe obſidet, & ſæpiùs hoc crimen commiſit. Graſſator publicus nuncupatur, qui ob frequentata in viis publicis delictorum crimina, fama publica talis exiſtimatur.

Ex quo inferunt Decianus *tract.crimin.lib.8.cap.28.n.2.* Farinacius *in append.cap.12.num.164.* Ambroſinus, & alij, eum non priuari immunitate, qui ſemel, aut bis aliquem ſpoliauit; hic enim non dicitur latro publicus. Idem dicendum putant de illo, qui ſemel tantum graſſatus eſt, quia graſſator is dici videtur, qui vias in vrbe obſidet, & ſæpius hoc crimen commiſit.

4 Secundò infertur tonſores monetarum, vel alios ſine armis, & violentia ſurripientes, ſeu occultè furantes, ſeu furantes in viis priuatis, vel etiam in via publica, non

non per inſidias, ſed quaſi ex accidenti, non priuari immunitate, quia non ſunt publici latrones, nec dicuntur obſediſſe vias frequentatas, iuxta *cap. inter alia, extrà de immunit.* & iuxta *l. 1. C. quando liceat vnic. ſine iud. ſibi ius dicere*, & iuxta conſtitutionem Gregorij XIV. vbi explicans, qui ſint graſſatores, in hæc verba loquitur, *viarúmque graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident.* Marius Italia *lib. 1. cap. 5. §. 1. num. 1.* Decianus, Ambroſinus, Farinacius, & Peregrinus *locis citatis*; quamuis Couar. *loco ſuprà citato, num. 14.* Suarez *c. 11. num. 4.* Filliucius *num. 152.* putant contrarium conſuetudine ex parte receptum fuiſſe de eo, qui in priuatis viis, aut alibi per inſidias aggreditur, & furatur.

TERTIA PROPOSITIO.

5 DEpopulatores agrorum priuilegio immunitatis non gaudent, vt patet ex *cap. inter alia, de immunit.* & ex conſtitutione Gregorij ſæpiùs citata, in qua facta eſt extenſio, nam *in cap. inter alia*, mentio ſolùm fiebat depopulatoris nocturni; in conſtitutione verò Gregorij ſermo eſt de quolibet agrorum depopulatore, non facta reſtrictione ad nocturnum.

6 Nomine depopulatoris agrorum intelligitur ille, qui diripit alienos agros, id eſt, qui ſegetes, ſeu fructus ſurripit, & agros, ſeu vineas vaſtat. *l. 1. C. quando liceat vnicuique ſine iud. ſibi ius dicere.* Vide Ambroſinum *cap. 4.* Tuſcum *verb. Eccleſia concl. 11. num. 1.* Marium Italiam *lib. 1. cap. 5. §. 1.* Peregrinum *cap. 6.* Suarez *de relig. lib. 3. cap. 11. num. 4.* Farinacium *in append. cap. 11.* Idem dic de incendente agros; hic enim vocari poteſt depopulator agri. Imò Decianus *tom. 2. lib. 6. cap. 28. num. 24.* Marius Italia *lib. 1. cap. 5. §. 3. n. 56. & ſeqq.* Peregrinus *cap. 12. n. 6.* & alij. Idem dicendum putant de aliis incendiariis, data opera incendentibus; ſed hoc mihi, per ſe loquendo, non probatur, quia non comprehenduntur in exceptionibus Gregorij.

Dixi; *per ſe loquendo*, quia ſi ex incendio ſequatur proditoria mors, vel aliud delictum expreſſum in Bulla Gregorij, perſpicuum eſt delinquentem immunitate non gaudere.

§. VII.

Vtrùm occidentes, vel mutilantes in Eccleſia immunitate gaudeant.

1 *Homicidæ, aut mutilatores in Eccleſiis, vel earum cœmeteriis, priuantur immunitate.*
2 *Occidens aliquem in Eccleſia exiſtentem priuatur immunitate, etiamſi eum occidat pila plumbea, vel ſaxo, dum ipſe extra Eccleſiam exiſtit.*
3 *Occidens aliquem extra Eccleſiam exiſtentem, non priuatur immunitate, etiamſi eum occidat dum ipſe in Eccleſia exiſtit.*
4 *Extrahens aliquem ab Eccleſia non priuatur ipſa immunitate.*
5 *Vulnerans lethaliter aliquem in Eccleſia priuatur immunitate ſi vulneratus ob id moritur in Eccleſia, aut extra Eccleſiam.*
6 *Mutilans in Eccleſia priuatur immunitate.*
7 *Vulneratio in Eccleſia præciſè non inducit priuationem immunitatis.*
8 *Membrum quid ſit.*
9 *Occidens, vel mutilans in Eccleſia non poteſt ob alia delicta capi in Eccleſia.*
10 *Mandans homicidium, vel mutilationem in Eccleſia, non priuatur immunitate.*
11 *Delinquentes in Eccleſia priuantur immunitate, excepto delicto homicidij, vel mutilationis patrato in Eccleſia.*
12 *Delinquens propè Eccleſiam ſpe immunitatis, gaudet immunitate.*

VNICA PROPOSITIO.

1 COmmittentes homicidia, vel mutilationes in Eccleſiis, aut earum cœmeteriis, carent immunitate. *cap. finali, de immunit. Eccleſ.* cui inhærere videtur Gregorius XIV. *in conſtit. citata.* Ratio iſtius diſpoſitionis eſt, quia par non eſt, vt immunitate Eccleſiæ fruatur, qui in Eccleſia delinquit, iuxta *cap. fruſtrà, de vſuris.* vbi dicitur, *Fruſtrà legis auxilium implorat, qui in legem delinquit*, & alibi dicitur, *In eo, in quo quis delinquit, puniri debet.* Cùm ergo committentes homicidia, vel mutilationes in Eccleſiis dicantur delinquere in Eccleſiis, puniri debent in Eccleſia pœna priuationis immunitatis. Ita Proſper Farinacius *in append. cap. 16. num. 205.* Tuſcus *tom. 3. litt. E. concluſ. 13.* Ambroſin. *cap. 5. num. 1. & ſeq.* & alij communiter, quamquam præfata ratio affertur potius ad probandam cauſam, qua legiſlator adductus eſt ad hanc conſtitutionem edendam, quàm ad oſtendendam rem ipſam, quæ à legiſlatoris mente pendet.

Amplia primò, etiamſi delictum in alia Eccleſia commiſerint; nam qui delictum in vna Eccleſia commiſit, & ad ſui ſecuritatem ad aliam confugit, non eſt tutus, quia adhuc verum eſt hunc perpetraſſe delictum in Eccleſia; iuxta iura citata. Ita Couar. *loco cit. n. 15.* Farinacius *de carcer. loco cit. n. 59. & in append. cap. 16. num. 219.* Azor. *2. part. lib. 9. c. 9. quæſ. 9.* Ambroſinus *cap. 5. n. 3.* Decianus *loco citato, num. 28.* Marius Italia *lib. 1. c. 5. §. 1. n. 20.* Peregrinus *cap. 6. n. 19.* Filliucius *tract. 15. c. 6. quæſ. 8. n. 152.* & alij apud præcitatos DD. quamuis nonnulli oppoſitum ſentiant.

Ampliatur ſecundò, etiamſi præfata delicta commiſſa fuerint in Eccleſia non conſecrata, nam ſi delinquens non gaudet priuilegio Eccleſiæ conſecratæ, multò minus gaudere debet priuilegio Eccleſiæ non conſecratæ. Ita Marius Italia *lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 25. & ſeqq.* Farinacius *in append. cap. 16. n. 228.*

Amplia tertiò, ſiue hæc delicta ſine ſpe immunitatis, ſiue cum ſpe immunitatis in Eccleſia commiſſa fuerint, nam Summus Pontifex indiſtinctè loquitur, nec reſpexit animum delinquentis, ſed delicti qualitatem, & periculum patrandi homicidia, alioquin omnes ferè homicidæ perpetrarent homicidia in Eccleſia, ſpe immunitatis Eccleſiaſticæ. Ita Suarez *cap. 11. num. 6.* & alij, contra Farinacium *in append. de immunitat. cap. 16. numero 240.* & alios.

Amplia quartò, ſiue præfata homicidia, ſeu mutilationes commiſſæ ſint ex propoſito, ſiue ex rixa; textus enim generaliter loquitur, Farinacius *num. 54. & in append. c. 16. num. 239.* Decianus *num. 5.* Peregrinus *cap. 6. num. 15.* Marius Italia *lib. 1. c. 5. §. 3. num. 7.* & alij contra multos alios apud Farinacium *n. 238.* Secus dicendum eſt de aliis delictis, Gregorius enim loquitur de homicidiis, & mutilatione in Eccleſia, vel cœmeterio perpetratis; non verò de aliis criminibus.

2 Ex dictis ſequitur ſolutio plurimorum caſuum. Primò eum, qui dum extra Eccleſiam exiſtit, ſagitta, aut plumbea pila per ſclopum emiſſa, aut baculo, aut ſaxo, aut alio inſtrumento mutilat, vel occidit exiſtentem in Eccleſia, priuari immunitate; nam dicitur in Eccleſia delictum mutilationis, vel occiſionis committere. Ita Couar. *loco citato, num. 15.* Suarez *loco citato, num. 7.* Farinacius *loco citato, n. 61. & in append. c. 16. num. 228.* Marius Italia *lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 47.* Ambroſinus *cap. 5. num. 9.* Decianus *num. 6. & 7.* & alij, quos in ſimili retuli *de cenſuris loco* ſtatim *citando*, contra alios nonnullos apud Farinacium.

3 Secundò ſequitur, eum non priuari immunitate, qui, dum in Eccleſia exiſtit, aliquem extra Eccleſiam exiſtentem mutilat, vel occidit. Ratio eſt, tum quia hic dici poteſt veritus committere homicidium in Eccleſia, iuxta conſtitutionem Gregorij, cùm non percuſſerit exiſtentem in Eccleſia, tum quia priuatio immunitatis non incurritur,

curritur, niſi in caſibus in iure expreſſis; in iure autem non eſt expreſſum, priuationem immunitatis incurri ob actionem homicidij, vel mutilationis membrorum inchoatam ſolùm in Eccleſia, vel ob quodlibet ſacrilegium in Eccleſia commiſſum, ſed ob homicidia, & mutilationes membrorum in Eccleſiis, vt dicitur *cap. vlt. de immunit. & in conſtitutione* Gregorij *citata*, quæ connotant actum completum, & perfectum in Eccleſia. tum quia cùm verſemur in materia pœnali, & odioſa, vtpote libertati delinquentium, & immunitati Eccleſiaſticæ contraria, non videtur facienda extenſio ad actum homicidij, vel mutilationis inchoatum in Eccleſia, vt in ſimili docui *de cenſuris quæſt.* 1. *puncto* 11. *num.* 11. alioquin etiam dicendum videretur, eum priuari immunitate, qui ſuborta in Eccleſia contentione, aut euaginato enſe in Eccleſia, inſecutus eſt aduerſarium, eúmque extra Eccleſiam interemit. Contrarium docuit Couarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 20. *num.* 15. Suarez *loco citato num.* 6. Panormit. *cap. final. de immunit. num.* 11. Alexander Ambroſinus *cap.* 5. *num.* 7. Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 5. §. 3. *num.* 48. Peregrinus *cap.* 6. *numero* 17. Gambacurta *lib.* 5. *cap.* 24. *num.* 2. & alij. Concedo tamen hunc capi poſſe ab Eccleſiaſticis miniſtris ob ſacrilegam vulnerationem in Eccleſia inchoatam; ſicut etiam poteſt ob alia delicta in Eccleſia perpetrata, vt benè docent Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 5. §. 3. *num.* 53. Farinacius *in append. cap.* 16. *num.* 209. & alij; à laica tamen poteſtate capi nequit, vt probatum eſt.

4 Tertiò ſequitur pœnam priuationis immunitatis non incurri ab eo, qui occidit aliquem extra Eccleſiam, quem violenter ab Eccleſia extraxit, quia in Bulla excipitur homicidium, & mutilatio in Eccleſia. Contrarium docent Syluester *Immunit.* 3. *quæſ.* 3. Azorius 2. *part. lib.* 9. *cap.* 9. *quæſito* 14. & alij, quos citat, & ſequitur Peregrinus *cap.* 6. *num.* 18. Farinacius *in append. cap.* 16. *num.* 232. An autem ligetur excommunicatione, infrà explicabo.

5 Quartò ſequitur illum priuilegio immunitatis non gaudere, qui lethaliter vulnerauit in Eccleſia, ſed vulneratus extra Eccleſiam mortuus eſt, vt patet ex dictis *de cenſuris diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 11. *num.* 11. *& de legibus.* Ratio eſt, quia delictum homicidij cenſetur commiſſum in Eccleſia. Ex ibidem dictis colligi poteſt, vtrùm occidens, vel mutilans extra Eccleſiam, priuetur immunitate, ſi vulneratus recipiat ſe in Eccleſiam, ibíque moriatur; colligitur enim non priuari immunitate, quia delictum in Eccleſia commiſſum non fuit.

6 Quintò ſequitur, priuationem immunitatis incurri, tam ab eo, qui ſolùm mutilauit in Eccleſia, quàm ab eo qui occidit; nam alterata actio ſufficit ad hanc pœnam incurrendam, & non vtraque requiritur. Ratio eſt, tum quia ſequeretur, nullos ferè homicidas priuari immunitate, tum quia quamuis Gregorius XIV. in ſua conſtitutione loquatur per particulam coniunctiuam, *&*, ibi, *quíve homicidia, & mutilationes membrorum in Eccleſiis, earúmve cœmeterijs committere non verentur*; tamen intelligendus videtur iuxta *cap. vltimum, de immunitate*, in quo occidentes, vel mutilantes priuabantur Eccleſiaſtica immunitate, nec abſurdum eſt legem poſteriorem explicari per antecedentem, vt patet ex dictis *de legibus.* Ita ſentire videtur Iulius Clarus § *fin. quæſt.* 30. *num* 13. *verſic. item quæro.* Farinacius *quæſt.* 28. *num.* 53. Peregrinus *cap.* 5. *num.* 14.

7 Sextò ſequitur priuilegium immunitatis non amitti ob quamlibet vulnerationem in Eccleſia factam. Ratio eſt, quia iura priuant immunitate occidentes, aut mutilantes; quælibet autem vulneratio non dicitur homicidium, vel mutilatio, vt patet ex dictis *de irregularitate puncto* 8. *num.* 6. Ita Farinacius *in append. cap.* 16. *num.* 227. *&* 249. & alij contra Marium Italiam *lib.* 1. *cap.* 5. §. 3. *num.* 18. *& ſequentibus.* Tuſcum *verbo Immunitas concluſ.* 59. & alios. Vt hæc illatio clariùs intelligatur, aduertendum eſt non idem eſſe vulnerare, & mutilare; omnis enim mutilatio dici poteſt vulneratio, non è contra; vulneratio enim ſignificat percuſſionem cum aliqua corporis ſciſſione, ſeu apertura, vt patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ; mutilatio verò ſignificat abſciſſionem membri.

8 Quid autem ſit membrum, patet ex dictis *de cenſuris diſput.* 7. *quæſt.* 4. *punct.* 8. *num.* 3. vbi dixi, membrum dici partem illam corporis, quæ proprium habet officium diſtinctum ab aliis partibus. Ita Bartolus *l.* 2. *ff. de publicis iudicijs.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 20. Couarr. *in Clementina ſi furioſus, parte* 3. Molina *tom.* 4. *diſput.* 69. *num.* 2. Auila *parte* 7. *diſputat.* 5. *ſect.* 2. *dub.* 1. & Suarez *de cenſuris diſp.* 44. *ſect.* 2. *num.* 6. Toletus *lib.* 1. *cap.* 71. Filliucius *tractatu* 19. *cap.* 9. *num.* 235. Reginaldus *lib.* 30. *num.* 91. & alij, contra Caietanum 2. 2. *quæſt.* 68. *artic.* 1. Sotum 5. *de iuſtitia quæſt.* 2. *artic.* 1. & alios aſſerentes illud eſſe membrum, quod habet officium disiunctum, vel coniunctum cum aliis membris, vt eſt digitus, ſecundùm ipſos. Verùm ſecundùm noſtram ſententiam, digitus, quamuis ſit pollex, vel index; non eſt propriè membrum, ſicut neque ſunt dentes, vngues, teſtes, barba, capilli, articuli digitorum, nares, pars aliqua carnis, vel aliqua copia ſanguinis, vel auricula, id eſt, cartilago illa externa, quæ tuetur aurem, & ornat faciem. Idem dicendum eſt de mamillis virorum, cùm non habeant actum proprium, & particularem, ſed potiùs videantur ad hominis ornatum inſeruire; oculus verò, manus, pes, auris, lingua, membrum virile, ſunt propriè membra, cùm habeant peculiares actus diſtinctos à cæteris membris. Idem dicendum eſt de mamillis fœminarum, eo quòd habeant proprium officium diſtinctum à cæteris, vt bene Vgolinus *de irregular. cap.* 4. §. 5. Molina *loco citato, numero* 6. Sayrus *lib.* 6. *cap.* 15. *num.* 18. Reginaldus *num.* 91. & alij, quamuis Couarr. Baldus & alij non exiſtiment mamillam fœminæ eſſe membrum, & Cepolla apud Giurbam *conſil.* 40. *num.* 6. ſentiat linguam non eſſe membrum corporis.

9 Septimò ſequitur eum, qui mutilauit, vel occidit aliquem in Eccleſia, non poſſe ob alia delicta capi in Eccleſia, niſi ſimul etiam capiatur ob delictum mutilationis, vel homicidij, nondum punitum. Ita Couarr. Boërius, & alij apud Gutierrez *lib.* 3. *pract. quæſt.* 1. *n.* 18. contra Ambroſinum *cap.* 5. *num.* 10. Decianum, & alios apud Farinacium *de carcer. quæſt.* 28. *num.* 64. *& in append. cap.* 16. *n.* 222. Ratio mea eſt, quia ob alia delicta non datur facultas extrahendi, & verba formaliter accipienda ſunt, vt in ſimili dic m de hæretico.

10 Octauò ſequitur mandantem homicidium, vel mutilationem in Eccleſia, priuilegio immunitatis non priuari, non ſolùm quando exiſtens in Eccleſia mandat committi homicidium extra Eccleſiam, vt docuit Decianus *num.* 7. Ambroſinus *cap.* 5. *num.* 9. Peregrinus *cap.* 6. *num.* 35. Farinacius *in append. cap.* 16. *num.* 231. & alij; contra Suarez *num.* 7. Gambacurtam *cap.* 25. & alios; verùm etiam quando exiſtens extra Eccleſiam mandat homicidium, vel mutilationem fieri in Eccleſia. Ratio eſt, quia hic, propriè loquendo, non dicitur occidere, vel mutilare, ſed mandare homicidium, vel mutilationem; ſicut autem cenſura lata contra facientes aliquid, non ligat mandantes, vel conſulentes, niſi in ſententia cenſuræ exprimantur; ita pœna priuationis immunitatis lata contra homicidas, vel mutilatores membrorum, non afficit mandantes, vel conſulentes. Contrarium ſuſtinet Gambacurta *numero* 6. Suarez *loco citato.* Farinacius *in append. de immunitat. cap.* 16. *num.* 229. Peregrinus *numero* 36. Syluester, & alij loquentes de mandante homicidium fieri in Eccleſia.

Obiicies primò, qui per alium facit, per ſeipſum facere cenſetur, *reg.* 72. *de regulis iuris in* 6. ſed occidens, vel mutilans in Eccleſia, priuatur immunitate; ergo eadem

etiam

etiam priuatur mandans homicidium, vel mutilationem. Neque hæc videtur extenſio legis pœnalis, ſed interpretatio iuxta legis diſpoſitionem.

Reſpondeo facientem aliquid per alium, cenſeri per ſeipſum facere, non realiter, ſed fictione iuris: pœna autem priuationis immunitatis impoſita eſt ob mutilationem realem, ſeu realem occiſionem, non verò ob eam, quæ fictione iuris talis reputatur. Summus enim Pontifex loquitur de homicidiis, & mutilationibus, & tollit facultatem interpretandi, & extendendi ſuam conſtitutionem ad alios caſus in Bulla non expreſſos.

Obiicies ſecundò, mandans extrahi aliquem incidit in excommunicationem iſtius Bullæ; ergo etiam mandans aliquem occidi in Eccleſia priuatur immunitate.

Reſpondeo negando conſequentiam, quia à diuerſis, & diſparatis non valet illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.* Ratio autem diſparitatis conſtabit ex dicendis §.9.

11 Nonò ſequitur ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, vtrùm committens alia delicta in Eccleſia, præter homicidia, vel mutilationes, priuilegio immunitatis priuetur; quamuis enim multi Doctores exiſtiment priuari, Nauar. *cap.25. num.*20. Couarr. *loco citato, num.*15. Suarez *cap.*11. *num.*6. Decianus *num.*7. Panormit. *cap. vlt. de immunit. num* 9. & alij communiter, qui ſua ſcripta ante conſtitutionem Gregorij XIV. typis ediderunt, quibus adhærere videtur Gambacurta *lib.* 5. *cap.* 18. Ratio ipſorum eſt, tum quia indigni ſunt qui defendantur ab Eccleſia; tum quia iura mentionem homicidij, vel mutilationis facere videntur, ſolùm gratia exempli. tum quia in eo quis puniri debet, in quo deliquit. *cap. final. de immunit.* ſed iſti deliquerunt in Eccleſia, vt ſupponitur; ergo puniri debent in Eccleſia, ita vt priuentur immunitate Eccleſiaſtica, & in Eccleſia capi poſſint à laica poteſtate.

Sed mihi dicendum eſt non incurrere. Ratio eſt, quia priuatio immunitatis non eſt tradenda ad caſus in Bulla non expreſſos, vt ſuperiùs dixi, & optimè tradit Farinacius *in deciſionibus conſil.*76. *num.*7. *&* 9. Peregrinus *cap.*12. *quæſito* 15. *num.*15.

12 Decimò ſequitur delinquentem propè Eccleſiam ſpe confugiendi ad Eccleſiam immunitatis priuilegio gaudere, etiamſi poſtea patrato delicto ſtatim ſe cum armis in Eccleſiam recipiat. Ratio eſt, tum quia qui tempore Iubilæi ſpe abſolutionis, virtute Iubilæi obtinendæ, patrat delicta reſeruata, vel adnexam excommunicationem habentia, poteſt abſolui, quandiu priuilegium abſoluendi perſeuerat; ergo, &c. tum, quia qui propè Eccleſiam ſine ſpe immunitatis patrat delicta, gaudet immunitate, ſi ad Eccleſiam confugiat; ergo eadem gaudere poteſt, etiam ſi patret delicta ſpe immunitatis, Summus enim Pontifex reſpexit delicti qualitatem, & iniuriam Eccleſiæ, non verò ſpem. tum, quia in eo loco quis puniri debet, in quo deliquit; ſed hic non deliquit in Eccleſia, ſed extrà; ergo puniri debet extrà; ergo non debet priuari immunitate Eccleſiæ. tum, quia non eſt facienda extenſio ad caſus in Bulla non expreſſos; in Bulla autem exprimuntur ſolùm patrantes homicidia, vel mutilationes membrorum in Eccleſiis, vel earum cœmeteriis. Ita Suarez *loco citato, cap.* 11. *num.* 9. Decianus *lib.*6. *cap.* .... *num.*5. Filliucius *tractat.*15. *cap.*6. *num.*132. Ambroſinus *cap.* 5. *de immunit. num.*4. Marius Italia *lib.*1. *cap.*4. §.7. *num.*16. Peregrinus *cap.*6. *num.*31. *& ſeq.* & alij, contra Couar. *lib.*2. *var. cap.*20. *num.*15. Menochium *lib.*5. *præſumpt.*10. Gambacurtam *lib.*5. *c.*19. *num.*4. Farinacium *in append. cap.*16. *num.*14. & alios apud Ambroſinum *cap.*5. *num.*4. apud Farinacium *de carcer. quæſt.*28. *numero* 56. *in deciſ. crim. conſil.*76. *in* 4. *dub. & in append. cap.*16. *num.*210. apud Peregrinum *cap.* 6. *num.* 30. & apud Gambacurtam *loco citato.*

§. VIII.

Vtrùm proditoriè aliquem occidens Eccleſiaſtica immunitate careat.

1 *Occidens proditoriè caret immmunitate.*
2 *Proditor quiſnam dicatur.*
3 *Immunitate caret occidens eum, cui ſe tanquam ſocium, & amicum coniunxerat.*
4 *Teſtis falſum deponens contra eum, qui damnatur ad mortem, non caret immunitate.*
5 *Occidens inimicum, iam ſibi reconciliatum, non priuatur immunitate, ſi occidat ob nouam cauſam.*
6 *Occidens proditoriè infidelem non priuatur immunitate iuxta nonnullorum ſententiam.*
7 *Vulneratio proditoria præcisè non inducit priuationem immunitatis.*
8 *Abortum fœtus animati procurans non caret immunitate, etiam ſecuto abortu, iuxta probabiliorem ſententiam.*
9 *Medicus non priuatur immunitate, præbendo pharmacum infirmo, ex quo mors ſequatur præter intentionem.*

VNICA PROPOSITIO.

1 PRoditoriè occidentes proximum ſuum, priuilegio immunitatis carent, ſiue occiderint fuſtibus, ſiue ferro, ſiue veneno, ſiue alia ratione. Ratio eſt, quia huiuſmodi homicidæ in præfata Gregorij conſtitutione excipiuntur, ibi, *aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint.*

Hoc tamen intelligendum videtur de illis, qui per ſeipſos homicidium proditoriè committunt, nam in textu dicitur, *qui proditoriè occiderint.* quamobrem, qui aliquem per inſidias ſeducit, vt ab alio occidatur, non videtur amittere priuilegium immunitatis. Contrarium docet Peregrinus *c.*7. *n.*9. cum Remigio de Gonny, & aliis.

An autem hic priuetur immunitate, tanquam aſſaſſinus, patebit ex dicendis §. *proximè ſequenti verſ. addo primò.*

2 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur proditor, ſeu proditoriè aliquem occidere.

Reſpondeo illum dici, qui aliquem occidit id non præuidentem, ſeu qui aliquem occidit, cum quo amicitiam ſimulabat, ſeu qui doloſè aliquem ſeducit, vt occidat.

3 Ex dictis ſequitur primò illum priuilegio immunitatis priuari, qui alterum, cui ſe tanquam ſocium, & amicum in via adiunxerat, nulla rixæ cauſa interueniente, occidit, hic enim eſt proditor; qui verò occidit inimicum, non dicitur proditor, in rigore loquendo; quamuis illum occidat à tergo, aut dormientem, aut per inſidias è feneſtra ſclopo petat ad necem; conſequenter immunitate gaudet, quia occiſus necem præuidere poterat, & illius præcauendæ occaſionem habebat. Ita Farinacius *conſil.*76. *n.*7. *& in append. c.*9. Antonius Gomez *variarum reſolutionum.* §. *de homicidio c.*3. *num.*5. Ambroſinus *cap.*6. *num.*3. *& ſeqq.* Suarez *loco cit. cap.*11. *num.*12. Peregrinus *cap.*7. *num.*20. & alij communiter, teſte Farinacio *loc. cit. num.*7. *verſ. ad tertiam dubitationem,* contra Marium Italiam *lib.*1. *cap.*5. §.4. & alios apud Farinacium *in append. n.* 143. & apud alios præcitatos Doctores.

Secundò ſequitur filium, qui patrem occidit, aut etiam patrem, qui filium interficit, priuari immunitate, ſi occiſus mortem præuidere non potuit.

4 Tertiò ſequitur teſtem, qui falſum in iudicio teſtimonium contra aliquem tulit, & ob id morti à iudice adiudicatur, immunitate non priuari, quia hic, propriè, & phyſicè loquendo, non occidit, ſed moraliter. Idem ſentiendum arbitror de iudice, qui aliquem iniuſta morte condemnat. Contrarium docet Marius Italia *lib.*1. *de immunit. cap.*5. §.5. *num.*145. & alij. Farinacius verò *in append. cap.*9. *num.*141. conſulendum ait Summum Pontificem, dum caſus acciderit. An autem priuetur immunitate, ſi id faciat accepta pecunia, conſtabit ex dicendis §. *ſequenti n.*8.

5 Quartò

5 Quartò ſequitur, eum non priuari immunitate, qui inimicum, cum quo pacem inierat, occidit, noua inimicitiæ, ſeu occiſionis cauſa poſt pacem, ſeu reconciliationem antea initam ſuperueniente; tunc enim occiſus cogitare potuit mortem ſibi inferendam. Quomodo autem huiuſmodi cauſa probari poſſit, videri poteſt apud Farinacium *3. part. q. 107. n. 435. & ſeqq.* vbi de hac re fusè diſſerit.

6 Quintò ſequitur probabiliter dici poſſe, eum qui dolosè, ſeu proditoriè occidit infidelem, nihil tale præuidentem, immunitate non priuari. Ratio eſt, tum quia, vt quis priuetur immunitate ob crimen aſſaſſinij, probabile eſt requiri vt occiſus Baptiſmi ſacramentum ſuſceperit; ergo etiam, vt quis ob homicidium proditoriè factum priuetur immunitate, requiritur vt occiderit hominem ſacro Baptiſmatis lauacro initiatum. tum, quia infidelis, ſtrictè loquendo, non videtur noſter proximus, cùm nobiſcum non communicet in fide, in ſacramentis, & in Eccleſia; priuatio autem immunitatis imponitur occidenti ſuum proximum, vt patet ex verbis conſtitutionis Gregorij XIV. ibi, *qui proditoriè proximum ſuum occiderint.* Ita Ambroſinus *cap. 7. num. 12.* contra Marium Italiam *lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 7. & ſeqq.* Peregrinum *cap. 7. num. 3.* Farinacium *in append. cap. 8. n. 120.* & alios, quorum opinio probabilis eſt.

7 Sextò ſequitur eum, qui attentat aliquem occidere, non priuari immunitate ob ſolam proditoriam vulnerationem. Ratio eſt, quia lex, præſertim in materia pœnali, & odioſa, explicanda eſt iuxta propriam verborum ſignificationem; verba autem conſtitutionis Gregorij XIV. *iuxta propriam ſignificationem*, non important ſolùm vulnerationem, ſed mortem, loquitur enim de illis, qui proditoriè proximum ſuum occiderint. Ita Rebuffus *de immunitate art. 1. quæſt. 5.* quem citat, & ſequitur Suarez *loc. cit. cap. 11. num. 14.* Marius Italia *lib. 1. cap. 5. §. 4. num. 22.* Decianus *tom. 2. lib. 6. cap. 28. num. 17.* Farinacius *in append. de immunit. n. 146.* Peregrinus *cap. 7. n. 15.* contra Ioannem Igneum *in l. 1. §. ſi dominus ff. ad Sylanianum, num. 7. & 20.* Couarr. & alios apud præcitatos Doctores.

8 Maior difficultas eſt, vtrùm procurans abortum fœtus animati priuilegio immunitatis priuetur, ſecuto abortu, vt ſi concubinarius potionem concubinæ, vel adulteræ tradidit, aut Medicus pharmacum præbuit intentione abortus.

Prima ſententia affirmat priuari immunitate. Ita Remigius de Gonny *de immunitate fallent. 14.* Farinacius *de immunit. in append. num. 158. & ſeq.* Peregrinus *de immunit. cap. 7. num. 8. & ſeq.* & alij. nam occiditur is, qui nullo pacto præuidit, vel præcauere potuit huiuſmodi mortis genus.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, negat immunitate priuari. Ratio eſt, quia huiuſmodi delinquens, iuxta communem loquendi formam, non vocatur proditoriè occidere; is enim dicitur proditoriè occidere, qui per inſidias, ſeu dolum aliquem id non præuidentem occidit; infans autem non dicitur in hoc caſu per inſidias, & dolosè occidi, cùm ipſe nullius rationis capax ſit, nec dolus in ipſum committatur; dolus enim eſt fraus ad aliquem decipiendum adhibita; infans autem decipi non videtur, cùm deceptio erga illum adhibeatur, qui dolum cognoſcere, & præcauere aliqua ratione poſſit. Ita Farinacius, Leo *in theſauro fori part. 1. cap. 13. num. 25. verſ. dubitari etiam poteſt.*

9 Hinc à fortiori colligitur primò, Medicum immunitatis iure non priuari, dum pharmacum fœminæ grauidæ præbet, non intentione abortus, ſed vt bonam recuperet valetudinem, quamuis mors animati fœtus ſequatur; actio enim ex ſua natura ſanitatis curatiua eſt, vel ita iudicatur à medico. Quando autem medicus peccet præbendo pharmacum, ex quo mors abortus, vel ipſius infirmi ſequi poſſit, conſtat ex dictis *de peccatis in tractatu de legibus.*

§. IX.

Vtrùm reus aſſaſſinij Eccleſiaſtica immunitate priuetur.

1 *Aſſaſſinij reus priuatur immunitate.*
2 *Aſſaſſini nomine quid intelligatur.*
3 *Aſſaſſinus non vocatur, qui ſine pretio, vel eius promiſſione aliquem occidit.*
4 *Miles occidens hoſtem non vocatur aſſaſſinus.*
5 *Aſſaſſinus non vocatur is, qui aduerſarium occidit ſocijs pecunia conductis.*
6 *Aſſaſſinij cooperatores priuantur immunitate.*
7 *Aſſaſſinium propriè committitur ex mandato ad occidendum, non verò ex mandato ad vulnerandum.*
8 *Index, aut teſtis priuatur immunitate, ſi pecunia accepta in cauſa ſint vt innocens ad mortem damnetur.*
9 *Aſſaſſinium committitur tam occidendo infidelem, quàm Chriſtianum, licèt alij contrarium ſentiant.*
10 *Infidelis non præſumitur occiſus, ſed potiùs Chriſtianus in locis Chriſtianorum.*

VNICA PROPOSITIO.

1 REi aſſaſſinij Eccleſiaſtica immunitate priuantur. Ratio eſt, quia in conſtitutione Gregorij XIV. excipiuntur, ibi, *aut aſſaſſinij rei.*

2 Sed modò dubium eſt primò, quid nomine aſſaſſini intelligatur.

Reſpondeo nomen aſſaſſini tripliter accipi. Primò pro quodam infidelium Saracenorum genere, qui hoc proprio, & communi vocabulo vocabantur, & quorum opera nonnulli Chriſtiani vtebantur ad alios Chriſtianos proditoriè occidendos, & de his aſſaſſinis non eſt nobis ſermo in præſenti materia, tum quia ſunt infideles, quos probabile eſt, iuxta multorum Doctorum ſententiam, priuilegio immunitatis non gaudere, vt ſuprà dictum eſt. tum quia huiuſmodi hominum genus hoc tempore non reperitur. Ita Suarez *loco ſuprà citato cap. 11. numero 15.*

Secundò nomen aſſaſſini accipitur pro illis, qui homines in viis publicis obſident, & deprædantur, & hos immunitate Eccleſiaſtica priuari patet ex ſupradictis.

Tertiò pro illis, qui pecunia, aut alio pretio accepto, vel promiſſo conducti, præuio mandato, occidunt homines incautos, ſeu nihil tale ab eis præcogitantes. Ita Probus, Ancharanus, & Imola *in cap. 1. de homicidio in 6.* Suarez *loco citato, cap. 11. num. 15.* Menochius *de arbitrariis lib. 2. centuria 4. caſu 360. num. 42.* Iulius Clarus *§. Aſſaſſinium, in principio,* Ambroſinus *cap. 7. num. 3.* Decianus *tract. crim. lib. 6. cap. 28. num. 18.* Maſcardus *tom. 1. concluſ. 138. num. 1.* Couarr. *2. var. cap. 20. num. 9.* Gutierrez *pract. quæſt. lib. 3. q. 7.* Farinacius *in append. cap. 8. num. 119. & 125.* Peregrinus *cap. 7. num. 27.* & alij. hæc enim eſt vulgaris intelligentia, & interpretatio huius vocis, *aſſaſſini*; vulgi autem interpretatio maximè attendenda eſt, vt patet ex dictis *de legibus.*

3 Hinc patet primò, illum non dici aſſaſſinum, qui ſine pretio, aut ſine præuia pretij promiſſione aliquem interficit, vt alteri rem gratam faciat; hic enim non dicitur aliquem incautum occidere, accepto, vel promiſſo pretio. Maſcardus *de probationibus tom. 1. concluſ. 138. num. 2.* Antonius Gabriel *com. op. tit. de malef. concl. 1. num. 34.* & alij, quos citat, & ſequitur Menochius *loco citato.* Peregrinus *cap. 7. num. 48.* Farinacius *in append. de immunit. cap. 8. num. 150.* & Alexander Ambroſinus *cap. 7. num. 8.*

Idem dici poteſt, ſi rem paruæ quantitatis accepit, vt thoracem, par caligarum, vel quid ſimile; hic enim non videtur pretio conductus, cùm parum pro nihilo reputetur, & res illa parua non videatur pretium; conſequenter delinquens aſſaſſinij, de quo loquimur, reus non eſt, iuxta

iuxta Farinacium *in append. cap.* 8. *num.* 176. Ambroſinum *cap.* 7. *num.* 9. & alios.

Secundò patet illum non cenſeri aſſaſſinum, qui alterum occidit præuiis ſolùm verbis vrbanitatis, ſeu præuia ſolùm promiſſione vaga, & iactatoria, vt ſi mandans homicidium dicat mandatario, ſe numquam defuturum in ipſius neceſſitatibus. Burſatus *lib.* 1. *conſ.* 10. *n.* 4. & Vulpel. *conſil.* 143. apud Ambroſinum *loco cit. num.* 9. & apud Farinacium *in append. cap.* 8. *num.* 131.

Tertiò illum non dici aſſaſſinum, qui nullo accepto, vel promiſſo pretio, alterum necat, ſpe alicuius præmij à mandatore obtinendi. Baldus & alij apud Ambroſinum *num.* 9. apud Farinacium *in append. cap.* 8. *num.* 129. & apud Peregrinum *n.* 48. contra Ioannem Andream *cap. penult. de clerico non reſidente*, & alios.

4 Quartò militem occidentem hoſtem non venire nomine aſſaſſini, tum quia non accipit mandatum ad occidendum aduerſarium, cum quo bellum geritur; tum quia non dicitur occidere incautum, occidendo aduerſarios. Alciatus apud Ambroſinum *num.* 7.

5 Quintò eum, qui aduerſarium, cum quo inimicitias gerebat, occidit ſociis pecunia conductis, non videri appellandum aſſaſſinum, quia non occidit incautum. Ita Ambroſinus *num.* 10. Farinacius *in append. cap.* 8. *num.* 132. Peregrinus *c.* 7. *num.* 45. & alij. Idem dic de eo, qui communem inimicum occidit, etiamſi ab altero pecuniam ad hoc acceperit. Ratio eſt, quia non occidit incautum, & qui pecuniam dedit, potius dicitur inſtigator, quàm aſſaſſinus. Ita Iulius Clarus, Farinacius, & alij apud Peregrinum *num.* 46. & apud Ambroſinum *num.* 10.

Sextò, eum, qui aliquem occidit, ſpe ſuccedendi in bona occiſi, aut vincendæ litis, non dici aſſaſſinum, quia occidit abſque præuia pecunia, vel promiſſione, vel abſque alterius mandato. Ita Peregrinus *num.* 51. Ambroſinus *num.* 10. & alij. An autem cenſendus ſit proditor, conſtat ex dictis §. 3.

Septimò, eum, qui pecuniam accipit pro expenſis in itinere faciendis, non appellari aſſaſſinum, quia non dicitur accipere pretium pro homicidio. Ita Vulpellus apud Ambroſinum *num.* 9. apud Peregrinum *num.* 50. & apud Farinacium *de homicidio quæſt.* 123. *num.* 158. *& in append. cap.* 8. *num.* 127.

Ex dictis patet, quiſnam appelletur aſſaſſinus, quem iura Eccleſiaſtica immunitate priuant. Obſeruandum tamen eſt, vt aſſaſſinus immunitate priuetur, debere conſtare plenè, aut per teſtes, aut per confeſſionem partis, pecuniam hac de cauſa datam fuiſſe; nam aliis de cauſis pecunia dari potuit. Peregrinus *num.* 49.

6 Secundò dubium eſt, vtrùm immunitate priuentur, non ſolùm, qui pecunia conducti occidunt incautum, verùm etiam alij cooperatores huiuſmodi criminis.

Reſpondeo etiam cooperatores aſſaſſinij immunitate priuari. Ratio eſt, quia Gregorius XIV. in ſua conſtitutione generaliter loquitur de reis aſſaſſinij.

Ex quo ſequitur primò, eum qui tradita pecunia mandat aliquem per aſſaſſinos occidi, immunitatis priuilegio non gaudere. Ratio eſt, quia dicitur reus aſſaſſinij. Ita Ambroſinus *cap.* 7. *num.* 1. Suarez *loco citato num.* 15. Decianus *tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 28. *num.* 18. Iulius Clarus, & alij apud Peregrinum *cap.* 7. *numero* 29. & apud Farinac. *de homicid. quæſt.* 123. *numero* 26. *& ſeq. & in append. cap.* 8. *num.* 128.

Addo hoc valere, etiamſi effectus non ſit ſecutus, ſed ſolùm actus effectui proximus, vt inſultus, aut vulneratio; adhuc enim reus dicitur aſſaſſinij, vt apertè conſtat ex *cap. pro humani, de homicid. in* 6. Ita Farinacius *de carcer. quæſt.* 28. *num.* 26. Gutierrez *pract. quæſt. lib.* 3. *quæſt.* 7. *n.* 26. *& ſeqq.* Idem Farinacius *in append. cap.* 8. *num.* 123. *ad finem.* Franc. Leo *in theſauro parte* 1. *cap.* 23. *num.* 27. Gutierrez *lib.* 3. *pract. quæſt.* 7. *num.* 20. & alij, contra Marium Italiam *lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. *num.* 130.

7 Si quæras, vtrùm aſſaſſinium committatur non ſolùm ex mandato ad occidendum, verùm etiam ex mandato ad vulnerandum, accedente pretio, vel promiſſione pretij.

Reſpondeo aſſaſſinium propriè committi, ſolùm dum mandatum datur ad occidendum. *cap. pro humani, de homicidio in* 6. Ita Antonius Gabriel *opinionum communium concl.* 1. *de delictis. num.* 30. Decianus *lib.* 9. *cap.* 30. *num.* 41. & alij apud Maſcardum *loco citato, num.* 2. apud Peregrinum *num.* 44. & apud Ambroſinum *num.* 11. & apud Farinacium *in append. cap.* 8. *num.* 134. contra nonnullos alios. Hoc tamen intelligitur, niſi aliud in aliquibus conſtitutionibus, & decretis decernatur, vt patet in bannimentis, quæ in vrbe Roma fieri conſueuerunt; in illis enim non ſolùm vocatur aſſaſſinus, qui pecunia, vel promiſſione aliquem occidit, verùm etiam qui vulnerat, vel offendit.

Ex dictis patet priuationem immunitatis non incurri ob mandatum ad vulnerandum, ſicut incurritur ex mandato ad occidendum, etiamſi homicidium re ipſa ſecutum non fuerat; ſed ſola vulneratio. Ita Ambroſinus *num.* 11. Peregrinus, & Farinacius *locis citatis*, & alij, quos in ſimili refert Maſcardus *loco citato num.* 4.

Secundò ſequitur fautores, auxiliatores, & receptatores aſſaſſinorum immunitatis priuilegio non gaudere, vt patet ex allata ratione. Ita Farinacius *num.* 27. *& in append. num.* 124. Gutierrez *num.* 53. Peregrinus *loco citato, num.* 35. & alij.

8 Tertiò ſequitur iuxta Marium Italiam *lib.* 1. *cap.* 5. §. 5. *num.* 144. *& ſeqq.* Peregrinum *loco citato numero* 42. *& ſeq.* & alios, iudicem, qui pecunia corruptus innocentem ad mortem damnauit, aut teſtem, qui pretio falſum depoſuit, & ob id innocens ad mortem damnatus fuit, priuilegio immunitatis priuari, nam cui competit definitio aſſaſſinij, competit etiam definitum. Hæc opinio, in rigore loquendo, mihi probatur, quamuis oppoſita ſententia probabilis ſit, & fauorabilis immunitati.

9 Tertiò dubium eſt, vtrùm aſſaſſinium committatur, tam occidendo infidelem, quàm Chriſtianum.

Reſpondendum mihi videtur, ſi rei natura ſpectetur, aſſaſſinium committi poſſe non ſolùm occidendo Chriſtianum, verùm etiam occidendo infidelem. Ratio eſt, quia de ratione aſſaſſinij eſt, vt homicida incautum occidat accepto pretio, vel præuia pretij promiſſione; poteſt autem aliquis occidere infidelem accepto pretio, vel pretij promiſſione. hanc ſententiam tuetur Decianus *lib.* 6. *cap.* 28. *num.* 18. Marius Italia *de immunit. lib.* 1. *cap.* 5. §. 4. *num.* 20. Peregrinus *cap.* 7. *num.* 39. Contrarium docent Iulius Clarus §. *aſſaſſinium, in principio.* Baiardus *in additione ad Iulium Clarum* §. *aſſaſſinium num.* 13. Maſcardus *tom.* 1. *concluſ.* 138. *num.* 13. Ambroſinus *cap.* 7. Boſſius, Corneus, Viuius, & alij apud Maſcardum *loco cit.* apud Farinacium *in append. cap.* 8. *num.* 122. & apud Ambroſinum *cap.* 7., qui teſtantur de communi, & de recepta conſuetudine. Sed data, & non abſolutè conceſſa opinione aſſerente ad aſſaſſinium requiri, vt occidatur Chriſtianus,

10 Difficultas ſuboritur, vtrùm in dubio præſumendum ſit occiſum fuiſſe Chriſtianum, an infidelem nondum baptizatum.

Reſpondeo præſumi occiſum Chriſtianum, ſi delictum in terris Chriſtianorum patratum fuit, niſi fortè appareat occiſum fuiſſe circunciſum, aut alia ratione appareat fuiſſe infidelem. Ratio eſt, quia fortiſſima præſumptio deſumitur ex communiter accidentibus, *l. certi.* §. *quoniam. ff. ſi certum petatur.* Rarò autem accidit, vt infideles in terris Chriſtianorum degant, exceptis illis regionibus, in quibus Iudæi paſſim permittuntur. Ita Iulius Clarus *loco citato*, contra Ioannem Andream, Alexandrum, Iaſonem, Antonium Gabrielem, & alios, quos citant, & ſequi videntur Ambroſinus *cap.* 7. *num.* 13. Maſcardus *loco citato, num.* 17. Gutierrez *lib.* 3. *pract. quæſt.* 7. *num.* 9. Farinacius *num.* 121.

§. X.

§. X.

Vtrùm reus hæreſis Eccleſiaſtica immunitate careat.

1 *Hæreſeos reus priuatur immunitate.*
2 *Hæreticus non caret immunitate ob crimina diſtincta ab hæreſi.*
3 *Infideles nondum baptizati gaudent immunitate ſaltem dum ex animo baptiſmum petierunt.*

1 REi criminis hæreſis priuantur Eccleſiaſtica immunitate; cenſeo autem reos hæreſis non ſolùm eos, qui cum pertinacia ſentiunt contra fidem; verùm etiam eos, qui auxilium, aut fauorem hæreticis præbent, iuxta dicta *de cenſuris diſp. 2. quæſt. 5. puncto* 3. Ratio iſtius proportionis eſt, tum quia ob criminis atrocitatem indigni ſunt immunitate; ſicut enim proditores hominum hoc fauore digni non ſunt; ita neque digni ſunt hæretici, qui proditores Dei, & Eccleſiæ iure optimo nuncupari poſſunt: tum quia ab eo non debet quis fructum capere, quod nixus eſt impugnare. *cap. non debet ex eo, de reg. iur. in* 6. tum quia immunitas Eccleſiæ non conceditur contra Eccleſiam, ſeu contra poteſtatem Eccleſiæ, vel contra Eccleſiaſticum iudicem; crimen autem hæreſis pertinet ad poteſtatem Eccleſiaſticam, conſequenter hæreticus in tali euentu capi cenſetur, vt poteſtati Eccleſiæ, ad quam pertinet huiuſmodi iudicium, tradatur. tum quia crimen hæreſis expreſsè excipitur in conſtitutione Gregorij XIV. Ita Couarr. 2. 2. *variar. reſolut. cap.* 20. *num.* 11 *in fine verſ.* 14. Suarez *tom. 1. de relig. tract. 2. c.* 10. *num.* 13. Decianus *lib.* 5. *cap.* 42. *num.* 7. Syluester *verbo Immunitas* 3. *quæſ.* 3. Ambroſinus *cap.* 8. *numero* 1. Gambacurta *lib.* 5. *cap.* 38. Filliucius *tractatu* 15. *cap.* 6. *quæſito* 8. *num.* 151. & alij communiter, qui addunt hoc idem valere, etiamſi nondum ſufficienter declarati ſint hæretici, ſed tales ſufficienter præſumantur.

Obiicies, ſæculares non poſſunt de crimine hæreſis iudicare, vt alibi probaui, & clarè conſtat ex Bulla Gregorij citata, ibi, *de crimine verò hæreſis cognitio ad forum Eccleſiaſticum tota pertineat.* ergo neque poſſunt hæreticum ab Eccleſia extrahere.

Reſpondeo negando conſequentiam; poſſunt enim extrahere, non vt iudicium de crimine hæreſis exerceant, ſed vt à foro Eccleſiaſtico iudicetur. Ita Farinacius *in append. cap.* 13. *ad finem num.* 178.

2 Sed modò dubium eſt, vtrùm hæreticus non ſolùm ob hæreſim, verùm etiam ob alia delicta diſtincta ab hæreſi, priuilegio immunitatis Eccleſiaſticæ careat.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam. Prima eſt affirmantium carere. Ratio eſt, tum quia hæretici nullo Eccleſiæ fauore digni ſunt, eóſque Eccleſia tanquam pertinaces aduerſarios omnino reiici, & repelli curat in deteſtationem hæreſis. tum quia in conſtitutione Gregorij XIV. rei hæreſis ſimpliciter excipiuntur à priuilegio immunitatis. Ita Couarr. *loco cit. num.* 11. Gambacurtá *lib.* 5. *cap.* 8. Ambroſinus *cap.* 8. *num.* 9. Decianus *lib.* 6. *cap.* 28. *num.* 4. Peregrinus *cap.* 8. *num.* 13. & alij.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt Farinacij *in append. cap.* 13. *num.* 172. Sylueſtri, Suarez, & Filliucij *locis citatis*, & aliorum negantium carere. Ratio eſt, quia in Bulla excipitur crimen hæreſis; conſequenter excipitur hæreticus tantùm ratione hæreſis; verba enim formaliter accipienda ſunt, & cùm immunitas Eccleſiaſtica fauorabilis ſit, reſtringi non debet abſque ſufficienti ratione, & fundamento.

Ex quo patet à fortiori hæreticos, qui ab hæreſi receſſerunt, gaudere immunitate, quia non ſunt amplius rei hæreſis, ſed per pœnitentiam reconciliati ſunt Eccleſiæ; conſequenter digni ſunt, qui ab Eccleſia per immunitatem protegantur. Ita Doctores citati.

Hinc patet quid dicendum ſit de ſchiſmaticis, apoſtatis, & credentibus hæreticorum; iſti enim priuantur priuilegio immunitatis, quoties ipſorum crimen cum hæreſi coniunctum eſt, & nondum reſipuerunt, vt bene Peregrinus *cap.* 8. *num.* 9. *& ſeqq.* Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 3. §. 1. *num.* 17. Farinacius *in append. cap.* 13. *numero* 169. Gambacurta *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 6. *& cap.* 38. *num.* 6. Secus ſi crimen ipſorum cum hæreſi, aut fauore hæreſis coniunctum non ſit, nam huiuſmodi crimen in Bulla Gregorij non excipitur.

3 Secundò dubium eſt, vtrùm infideles nondum baptizati priuilegio immunitatis gaudeant.

Gloſſa *cap. inter alia, de immunitate Eccleſiarum, verbo, extrahendus*, Hoſtienſis, & Ioann. Andreas *ibidem.* Felinus *in cap. Iudæi* 1. *de Iudæis*, Syluester *verbo Immunitas* 3. *n.* 2. Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. Card. Tuſcus *verb. Eccleſia concl.* 9. *num.* 18. Azorius 2. *parte lib.* 9. *cap.* 2. *quæſito* 9. & alij apud Couarr. *loco citato, num.* 11. apud Suarez *cap.* 10. *num.* 9. apud Clarum §. *finali quæſt.* 3. *num.* 17. & apud Farinacium *loco citato*, quorum opinio probabiliſſima eſt, putant infideles immunitate gaudere; tum quia fauores Eccleſiæ ampliandi ſunt; tum quia iura indiſtinctè, & indefinitè loquuntur; tum quia immunitas directè conceſſa fuit loco, perſonis ſolùm indirectè. ergo locus ſua immunitate gaudet, quamuis infidelis ibi exiſtat.

Alij ferè communiter, quos ſequitur Couarr. *loco cit. num.* 11. Io. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici cap.* 13. *num.* 13. Ambroſinus *loco cit. numero* 8. negant. Ratio eſt, quia par non eſt, vt ab Eccleſia protegatur, qui ſeipſum Eccleſiæ gremio renuit committere.

Alij verò, vt Baiardus *in addit. ad Iulium Clarum q.* 30. *num.* 23. Suarez *cap.* 10. *cit. num.* 11. Filliucius *tract.* 15. *cap.* 6. *quæſito* 8. *num.* 151. Marius Italia *de immunit. lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. Farinacius *in append. de immunit. cap.* 5. *n.* 83. Gambacurta *lib.* 2. *parte* 2. *cap.* 7. *numero* 88. & alij cum hac diſtinctione reſpondent, vel infideles fieri volunt Chriſtiani, vel non: ſi fieri volunt Chriſtiani, protegendi ſunt immunitate Eccleſiæ. Ratio eſt, tum quia ad hoc faciunt rationes primæ ſententiæ; tum quia par eſt, vt Eccleſia eum defendat, qui ſeipſum gremio Eccleſiæ committere non recuſat. tum quia leges ciuiles ſeruandæ ſunt, quoties iuri canonico non repugnant; iure autem ciuili *l.* 1. *C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt*, decernitur Iudæos ad Eccleſiam confugientes non eſſe defendendos, ſi fingant velle Chriſtianæ legi coniungi. ergo, à contrario ſenſu, ſi non fingant ſe velle Chriſtianos fieri, ſed ex animo petant Baptiſmum, protegendi ſunt; ſi verò fictè petant Baptiſmum, ſeu ſimulent ſe velle Chriſtianæ legi coniungi, non ſunt protegendi immunitate Eccleſiæ, vt patet, tum ex *l.* 1. *cit.* tum ex verbis Apoſtoli, *de his, qui foris ſunt, nihil ad nos*; tum quia ſufficientem rationem habemus, ita explicandi priuilegium immunitatis locis ſacris conceſſum.

Ex quo patet primò reſponſio ad rationes primæ ſententiæ, quæ valdè probabilis eſt.

Secundò patet, eum, qui petiit Baptiſmum, antequam confugeret ad Eccleſiam, gaudere priuilegio immunitatis; hic enim non præſumitur ſimulaſſe conuerſionem, vt gauderet immunitate; ſi verò petiit Baptiſmum ſolùm, dum ad Eccleſiam confugit, poteſt Eccleſia illum apud ſe cuſtodire, donec examinauerit, an infidelis ſimulauerit conuerſionem: quamquam ſi Eccleſia nequeat cognoſcere, an ſimulauerit conuerſionem, in dubio iudicandum eſt ſimulaſſe, quia præſumitur Baptiſmum petiiſſe ſolùm, ne caperetur, vt benè Decianus *cap.* 28. *num.* 2. Suarez *loco cit. num.* 12. Gambacurta *loco cit.* Peregrinus *cap.* 12. *num.* 1. & alij apud Alexandrum Ambroſinum *cap.* 8. *num.* 8. & apud Farinacium *cap.* 5. *num.* 84. Hæc tamen præſumptio non eſt iuris, & de iure, ſed iuris tantùm; conſequenter probationem in contrarium admittit, vt benè Suarez & Farinacius *locis citatis*.

§. XI.

Vtrùm reus criminis læſæ maieſtatis immunitate gaudeat Eccleſiaſtica.

1 *Crimen læſæ maieſtatis inducit priuationem immunitatis.*
2 *Principis nomine in materia immunitatis quis intelligatur.*
3 *Offendens vxorem, vel filium Regis, non priuatur immunitate.*
4 *Immunitatem non amittit offendens miniſtros Regis, ſeu Principis.*
5 *Conſpirans contra ſtatum præciſè non priuatur immunitate.*
6 *Monetam cudens non priuatur immunitate.*
7 *Offendens Oratores, alioſve miniſtros Principum, non priuatur immunitate.*
8 *Offendens Epiſcopum, aut Nuncium, non priuatur immunitate.*
9 *Cardinalem offendens non priuatur immunitate, iuxta ſententiam multorum Doctorum.*
10 *Crimen læſæ maieſtatis in perſonam Principis quandònam committi dicatur.*
11 *Crimen læſæ maieſtatis in perſonam Principis inducit priuationem immunitatis, etiam effectu non ſecuto.*
12 *Crimen læſæ maieſtatis præſtandum eſt à ſubdito, alioquin non inducit priuationem.*
13 *Immunitate non priuatur delinquens, niſi ob delicta, inducentia priuationem immunitatis.*

VNICA PROPOSITIO.

1 REi criminis læſæ maieſtatis in perſonam Principis priuilegio immunitatis non gaudent. hæc propoſitio patet ex verbis conſtitutionis Gregorij XIV. ibi, *læſæ maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei.*

Sed modò tres difficultates ſuboriuntur. Prima eſt, quis nomine Principis hoc in loco intelligatur. Secunda, quibus actionibus crimen læſæ maieſtatis incurratur, ſeu quandònam crimen læſæ maieſtatis in perſonam Principis committi cenſeatur. Tertia, à quónam actiones in perſonam Principis fieri debeant, vt crimen læſæ maieſtatis incurratur.

2 Primum ergo dubium eſt, quis nomine Principis, ob cuius offenſionem priuilegium immunitatis amittitur, hoc in loco intelligatur.

Reſpondeo illum intelligi, qui ſuperiorem in ſua iuriſdictione non agnoſcit, hic enim per Antonomaſiam Princeps nuncupatur. Ita communiter Doctores.

Hinc ſequitur primò, offendentem perſonam Summi Pontificis priuari immunitate, quia Summus Pontifex omnes alios Principes maieſtate ſuperat, nullúmque in temporalibus, vel ſpiritualibus ſuperiorem agnoſcit. Ita Iulius Clarus *§. læſæ maieſtatis, num.* 2. Decianus *tract. crim. lib.* 7. *cap.* 32. *num.* 7. Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 5. §. 7. *num.* 20. *& ſeqq.* Farinacius *pract. crimin. tom.* 2. *quæſt.* 112. *num.* 18. *tit. de crimine læſæ maieſtatis.* Peregrinus *de immunit. cap.* 9. *num.* 4. & alij communiter apud præcitatos Doctores.

Idem dicendum eſt de offendente perſonam Imperatoris, Regis, Principis, Marchionis, Comitis, vel Baronis plenum ius habentis, & ſuperiorem non agnoſcentis. Idem valet in offendente Ducem reipub. Venetæ, aut Ianuenſis, aut Magnum Magiſtrum Equitum S. Ioannis, aut Magnum Ducem Florentiæ, vel Sabaudiæ, vel Parmæ, hic enim dicitur reus criminis læſæ maieſtatis in perſonam Principis. Ita Marius Italia, Farinacius, Peregrinus, & alij Doctores citati.

3 Secundò ſequitur illum non priuari priuilegio immunitatis, qui offendit vxorem Regis, vel Principis, vel filium; quamuis enim hic committat crimen læſæ maieſtatis, non tamen eſt reus criminis læſæ maieſtatis immediatè in perſonam Principis, de quo in Bulla Gregorij ſermo eſt. Ita Marſilius, Burſatus, & alij quos citat, & ſequitur Farinacius *loco citato, num.* 45. *& in append. cap.* 14. *n.* 133. & Peregrinus *loco citato, num.* 6 *verſ.* 2.

4 Tertiò illum non amittere priuilegium immunitatis, qui offendit miniſtros Regis, aut alterius Principis, vt Vicarium, aut Conſiliarios ſupremos, aut Proregem, etiamſi forte Princeps appelletur, ſed reuera Princeps ſupremus non ſit; quamuis enim admittam hunc eſſe reum criminis læſæ maieſtatis, & grauiſſimis dignum pœnis, non tamen dicitur committere crimen læſæ maieſtatis in perſonam ipſius Principis, vt in Bulla Gregorij dicitur, cùm offendat eum, qui ſuperiorem agnoſcit, vt ſuppono. Ita Iulius Clarus *loco cit. n.* 3. Farinacius *loco cit. n.* 178. *& in append. cap.* 14. *n.* 187. Peregrinus *loco cit. n.* 6. *verſ.* 6. Marius Italia *loco cit.* & alij, contra Gambacurtam *lib.* 5. *c.* 45. *dub.* 3. *&* 4. & alios.

5 Quartò ſequitur conſpirantem, coniurantem, ſeu machinantem contra ſtatum, prouinciam, vel ciuitatem præciſe, priuilegio immunitatis non priuari. Ratio eſt, quia hic non dicitur coniurare in perſonam Principis, nec facit actionem in offenſam perſonæ, ſed dignitatis, quæ tali perſonæ competit; reus tamen eſt criminis læſæ maieſtatis, & grauiſſimis dignus eſt ſupplicis, vt per ſe patet. Ita Farinacius *conſil.* 76. *n.* 13. *& in append. n.* 190. Peregrinus *cap.* 10. *num.* 7. Marius Italia *num.* 45. & alij, contra Gambacurtam *de immunit. lib.* 5. *cap.* 44. *dub.* 5.

6 Quintò ſequitur offendentem ſtatuam Principis, aut cudentem monetam falſam, aut veram, ſed contra Principis edictum, ſeu imprimentem propriam imaginem, ſublata Principis imagine, non carere immunitatis priuilegio. Ita præcitati Doctores contra Gambacurtam *dub.* 3.

7 Sextò ſequitur offendentem oratores, alioſve miniſtros Principum, non priuari immunitate, vt patet ex ratione ſæpiùs allata contra Gambacurtam *dub.* 5. aliter ſentientem de offendente oratorem ex odio Principis, cuius perſonam repræſentat.

8 Idem dicendum arbitror de offendente Epiſcopum, aut Nuncium Summi Pontificis; Gregorius enim loquitur de offendente perſonam ipſiuſmet Principis. Ita Marius Italia *de immunit. lib.* 1. *cap.* 5. §. 7. *n.* 29. Farinacius *in append. cap.* 14. *num.* 145. & alij.

9 Maior difficultas eſt, vtrùm offendens Cardinalem priuilegio immunitatis deſtituatur.

Reſpondent communiter Doctores affirmatiuè, tum quia Cardinales æquiparantur Regibus, & Principes Eccleſiæ Romanæ vocantur, ob id Bonifacius VIII. *in cap. felicis, de pœnis in* 6. mandat huiuſmodi delinquentem puniri tanquam reum læſæ maieſtatis. tum quia Pius V. in Bulla 93. in ordine, quæ incipit, *infelicis ſæculi*, vult Cardinales protegi tanquam partes ſui corporis, ibi, *vt nobiliſſimæ corporis noſtri partes vndique protegantur*, vbi notandæ ſunt illæ particulæ, *vndique*, & *partes noſtri corporis*; violans autem corpus Summi Pontificis, immunitate priuatur. Ita Iulius Clarus *loc. cit. n.* 4. Farinacius *loc. cit. n.* 75. *& ſeq.* Peregrinus *c.* 9. *n.* 6. *& c.* 11. *n.* 1. *& ſeqq.* Gambacurta *lib.* 5. *c.* 44. *dub.* 2. *n.* 5. & alij communiter, quorum ſententia probabiliſſima eſt. Contrarium docent Farinacius *in append. cap.* 14. *n.* 185. & Marius Italia *loco proximè citato*, quia Gregorius loquitur ſolùm de reis criminis læſæ maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis; Cardinales autem non ſunt verè Principes, licèt regiam quaſi dignitatem habeant, & Principibus æquiparentur. *c. felicis, de pœnis in* 6.

10 Secundò dubium eſt, quandònam crimen læſæ maieſtatis committi dicatur in perſonam Principis, ita vt immunitatis priuilegium amittatur.

Reſpondeo tunc committi, quando exercetur actio in damnum & offenſam perſonæ Principis, vt occidendo, vulnerando, percutiendo, coniurando, machinãdo, hoſtiliter inſequendo perſonam Principis, reuelando hoſtibus ſecretum Principis, vt ab ipſis capiatur. Idem dic de cõſulentibus, auxiliantibus, fauorẽ præſtantibus; iſti enim omnes criminis læſæ maieſtatis in perſonã Principis rei ſunt.

Secun-

Secus dic de ratum habentibus, aut defendentibus delinquentes poſt factum, aut de ſcientibus delictum patrandum; ſed non reuelantibus. Ratio eſt, quia licet iſti vt plurimùm cenſeantur rei criminis læſæ maieſtatis, non tamen dicuntur rei criminis læſæ maieſtatis in perſonam Principis; notanda enim eſt illa particula, *in perſonam*, quæ indicat actionem poſitiuam: ratihabitio autem, & omiſſio reuelandi non important huiuſmodi actionem, & influxum poſitiuum. Ita Peregrinus *cap.* 10. *num.* 11. & alij contra Marium Italiam *lib.* 1. *c.* 5. §. 7. *n.* 52. & Farinacium *in append. c.* 14. *n.* 186.

11 Rogabis, vtrùm immunitatis priuilegium amittatur ab eo, qui crimen aliquod læſæ maieſtatis in perſonam Principis patrauit, etiamſi effectus ſecutus non ſit, vt ſi quis conſilium, aut mandatum percutiendi, vel occidendi Principem dedit, ſed percuſſio, vel occiſio ſecuta non fuit.

Reſpondeo priuilegium immunitatis amitti, etiam effectu non ſecuto. Ratio eſt, quia adhuc verum eſt dicere hunc eſſe reum criminis læſæ maieſtatis in perſonam Principis, vt dicitur in conſtitutione Gregorij. Vide Iulium Clarum *in pract.* §. *crimen læſæ maieſtatis, num.* 16. *verſ. ſcias autem.* Farinacium *tom.* 2. *in tit. de crimin. læſæ maieſtatis, quæſt.* 112. *num.* 91. *& quæſt.* 116. §. 4. vbi hæc alijs rationibus probat, & Peregrinum *c.* 10. *n.* 7. *& cap.* 11. *n.* 1. *verſ. quæ ampliatio.* ſecus dic de ratum habente; nam ratihabitio eſt poſterior facto, & in crimen non influit. Idem dic de ſciente, & non reuelante; hic enim non eſt reus huiuſmodi criminis in perſonam; cùm illa dictio *in*, importet actionem poſitiuam, non verò negatiuam, vt dictum eſt *num.* 10.

12 Tertiò dubium eſt, à quónam actio præſtanda ſit, vt crimen læſæ maieſtatis committi cenſeatur.

Reſpondeo præſtandam eſſe à ſubdito illius Principis, contra quem committi dicitur crimen læſæ maieſtatis; quamquam Summus Pontifex facilè poſſet & deberet priuilegio immunitatis priuare quemcumque delinquentem, qui tam graue ſcelus in perſonam alicuius Principis, vel Regis perpetrare auſus fuiſſet, etiam ſi aliàs ſubditus non eſſet illius Principis. nomine ſubditi hoc in loco intelligitur is, qui Principi ſubiicitur ratione domicilij, vel originis. Quamobrem delinquens in aliquo territorio, licèt efficiatur ſubditus ratione delicti, non tamen dicitur committere crimen læſæ maieſtatis, niſi ratione domicilij, vel originis ſit ſubditus Principi, in cuius perſonam delictum commiſit. Ita expreſsè colligitur ex *Clementina Paſtoralis, de appellation.* in qua inter cætera agebatur, an Rex Siciliæ commiſiſſet crimen læſæ maieſtatis; Summus autem Pontifex negatiuè reſpondet, quia non erat ſubditus Imperatori, ratione domicilij, vel originis. Ibi, *rurſus non eſt ſilentio relinquendum, quòd ipſe Rex noſter & Eccleſiæ Romanæ ratione regni prædicti notoriè ſubditus, hominque ligius, & vaſallus, ac in eodem regno, non vt præmittitur, in Imperio certum, continuum, ac notorium ſuum habens domicilium, ac originem inde trahens Imperatori eo modo non ſubfuit, quod in eum crimen læſæ maieſtatis commiſerit, quantumlibet omnia in ſententia ſupradicta contenta veritatem indubitam continerent.* Ita gloſſa *ibi in verb. non ſubfuit.* Decianus *lib.* 7. *cap.* 8. *num.* 3. Iulius Clarus *in pract. crimin.* §. *læſæ maieſtatis in* 6. *verſ. vidi quandoque.* Farinacius *loco citato, q.* 112. *n.* 240. *& ſequentibus, & in append. c.* 14. *n.* 191. Peregrinus *c.* 9. *n.* 5. Ambroſinus *de immunitate c.* 9.

Ex quo infertur à præcitatis Doctoribus crimen læſæ maieſtatis contra Papam committi poſſe ab omnibus tam laicis, quam clericis, quacumque dignitate præditis, vbicumque exiſtant, etiamſi Summo Pontifici in temporalibus ſubditi non ſint. Ratio eſt, quia territorium Summi Pontificis eſt vniuerſus orbis, cùm ipſe ſit Chriſti Vicarius, ſuamque iuriſdictionem in toto orbe exerceat. Idem de offendente Cardinalem (etiamſi offendens non ſit ſubditus in temporalibus) teſtatur Farinacius *loc. cit. num.* 100. Gigas *de crimin. læſæ maieſtatis lib.* 1. *rub. qualiter, & à quibus crimen læſæ maieſtatis committatur. quæſt.* 2. *n.* 10. Peregrinus *cap.* 9. *num.* 7. *verſ. de offendente,* & ratio deſumi poteſt ex ſupradictis *numero* 9. *verſ. maior difficultas eſt.* An autem offendens Cardinalem priuetur immunitate, patet ex dictis *num.* 9.

13 Sed modò circa præcedentes §§. vna ſupereſt difficultas, vtrùm delinquens, qui propter aliqua delicta priuatus eſt iure immunitatis, poſſit in Eccleſia capi non ſolùm propter illa delicta, verùm etiam propter illa, quibus non eſt adiuncta priuatio immunitatis, exempli gratia, vtrùm qui delictum homicidij, vel mutilationis commiſit in Eccleſia, aut qui conſpirauit in perſonam Principis, capi poſſit in Eccleſia non ſolùm pro homicidio, vel mutilatione, vel conſpiratione, verùm etiam pro furto, vel ſacrilegio, vel pro alio delicto, cui priuatio immunitatis Eccleſiaſticæ impoſita non eſt.

Omiſſis aliorum ſententiis reſpondendum mihi videtur negatiuè, niſi iudex intendat illum capere ob delicta, priuationem immunitatis inducentia. Ratio eſt, quia Gregorius XIV. in ſua conſtitutione omnino vetuit extrahi delinquentes, exceptis caſibus in ea conſtitutione expreſſis, ſublata facultate alteri interpretandi; tùm quia reliqua crimina non efficiunt delinquentem indignum immunitate, ergo propter illa non poteſt extrahi à loco ſacro, & in carcerem detrudi. Ita ſentire videtur Syluester, & Suarez, quos in ſimili ſuprà retuli §. 5. *n.* 2. dum loquerer de hæretico, Farinacius *de carceribus quæſt.* 28. *num.* 67. in ſimili loquens de blaſphemo. Couarr. Boërius, & alij apud Gutierrez *lib.* 3. *practic. quæſt.* 1. *num.* 28. contra Iulium Clarum *in practica* §. *finali, quæſt.* 30. *verſ. ſed quid,* Ambroſinum *cap.* 5. *num.* 10. Decianum *lib.* 6. *cap.* 18. *n.* 10. Peregrin. *cap.* 6. *num.* 20. & alios, quorum ſententiam ſatis rationabilem appellat Farinacius *de carceribus, & carceratis, quæſt.* 28. *num.* 60.

§. XII.

Vtrùm confugiens ad Eccleſiam tradendus ſit curiæ ſæculari in caſibus Bullæ.

1 *Prælati locorum tenentur delinquentes ad locos ſacros confugientes tradere curiæ ſæculari eos requirenti, modò conſtet de delicto priuante immunitate.*

2 *Epiſcopus an ligetur excommunicatione dum venit dare facultatem extrahendi delinquentes non gaudentes immunitate remiſſiuè.*

3 *Epiſcopus, vel eius Vicarius non poteſt facultatem dare extrahendi aliquem ab Eccleſia in caſibus in iure non expreſſis.*

4 *Quænam forma ſeruanda ſit dum aliquis ab Eccleſia extrahendus eſt.*

5 *Officialis Epiſcopi nomine, quiſnam intelligatur.*

6 *Epiſcopi nomine quis intelligatur.*

7 *Licentia debet eſſe expreſſa dum aliquis è loco ſacro extrahendus eſt.*

8 *Epiſcopo conſtare debet de delicto antequam concedat facultatem extrahendi.*

9 *Epiſcopus non tenetur ſtare proceſſui facto à laica poteſtate, dum quæritur vtrùm delinquens gaudeat immunitate Eccleſiaſtica.*

10 *Epiſcopus ſeruare debet iuris ſolemnitates, dum cognoſcit an aliquis immunitate gaudeat.*

11 *Appellatio an dari poſſit à ſententia Epiſcopi declarantis reum gaudere, vel non gaudere immunitate.*

12 *Epiſcopus non tenetur exigere cautionem de vita delinquentis, quem foro ſæculari tradit ob delictum priuans immunitatem.*

EXplicandum primò, vtrùm Prælati locorum immunium teneantur delinquẽtem curiæ ſæculari tradere.

Secundò quid ſeruandum ſit, antequam eum ſæculari curiæ tradant.

PRIMA PROPOSITIO.

1 PRælati locorum gaudentium immunitate tenentur delinquentes, ad locum immunem confugientes, conſignare curiæ ſæculari, eos requirenti, ſi cognouerint aliquod delictum ab eis commiſſum fuiſſe, propter quod immunitatis priuilegio gaudere non debent. Hæc propoſitio euidenter conſtat ex conſtitutione Summi Pontificis Gregorij XIV. nam vbi habemus Pontificiam conſtitutionem, non eſt cur vlterius inueſtigemus rationem. Baldus *in l. Gallus. §. ſi eum. ff. de liberis, & poſthum.* Corneus *lib. 4. conſil. 99. n. 2. & conſil. 121. n. 5.* Pariſius *lib. 2. conſil. 23. n. 12.* & alij apud Ambroſinum *c. 11. n. 1. ad finem.* Verba conſtitutionis Gregorij ſunt hæc, *Vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum, & monaſteriorum Prælatis tam ſæcularibus, quam cuiuſvis Ordinis regularibus diſtrictè præcipiendo mandamus, & præcipimus, vt laicos in caſibus prædictis delinquentes ad eorum Eccleſias, monaſteria, domos, & alia loca ſupradicta ſacra, ſeu religioſa reſpectiuè confugientes, & in eis ſe recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumve aliquod in loco ſuo commiſiſſe videbuntur, quando à curia ſæculari fuerint requiſiti, & quotiès eorum fuerit requiſitum, miniſtris, & officialibus curiæ ſæcularis abſque irregularitatis nota, aut alicuius cenſuræ Eccleſiaſticæ incurſu tradi, & conſignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & faciat.*

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm Epiſcopus renuens facultatem extrahendi dare in caſibus in hac Bulla expreſſis, in excommunicationem incidat.

Reſpondeo ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex dictis *punct. 9 dub. 4. n. 12.*

3 Secundò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus, vel eius Vicarius poſſit iudici laico dare facultatem extrahendi aliquem ab Eccleſia in caſibus in iure non exceptis.

Reſpondent Syluester *verbo Immunitas 3. quæſt. 4. num. 4.* Suarez *tom. 1. de relig. tract. 2. lib. 3. cap. 13. n. 5.* Peregrinus *c. 14. n. 3.* & alij, poſſe, obtenta priùs cautione, ſiue ſecuritate de ſalute innocentis, quoad vitam, membra, & omnem corporalem pœnam; hæc autem cautio debet eſſe iuratoria, dum non dubitatur de violatione iuramenti; ſi verò dubitetur, an iudex ſeruaturus ſit iuramentum, requiritur cautio fideiuſſoria, vt in ſimili colligitur ex *c. ...*, *de reſtitutione ſpoliat.* Ratio verò cur iudex in tali euentu non peccet, eſt, quia licet faciat violentiam perſonæ, quam extrahit, non tamen eam facit Eccleſiæ.

Ego verò oppoſitum ſuſtinendum cenſeo poſt conſtitutionem Gregorij. Ratio eſt, quia Gregorius XIV. facultatem extrahendi concedit mandatque ſolum in caſibus in ſua Bulla expreſſis, aliaſque omnes facultates abrogat, & ad vnam tantùm formam redacit, & moderatur, vt inquit idem Pontifex, ergo reus ad Eccleſiam confugiens gaudere debet immunitate, nec Epiſcopus illius extrahendi facultatem dare poteſt. Ita Cambacurta *lib. 8. c. 11. & 12. num. 4.*

Imò Cambacurta putat Epiſcopum in tali euentu incurrere excommunicationem, quia violat immunitatem in Bulla præſcriptam. Sed oppoſitum non videtur carere probabilitate, quia excommunicatio videtur impoſita contra violantes immunitatem per extractionem, non verò contra Epiſcopum dantem facultatem extrahendi.

Addo mihi valde probabile videri, Epiſcopum non incurrere excommunicationem, dando facultatem ſæcularibus miniſtris extrahendi aliquem ſuo nomine pro delictis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, immunitas enim Eccleſiaſtica non eſt inducta in præiudicium poteſtatis Eccleſiaſticæ, vt ſupra dictum fuit §. 4. *numero* 9. & §. 9. *numero* 12. quamuis Farinacius *in appendice, cap. 2. numero* 32. cum Deciano, & aliis oppoſitum ſentire videatur.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 ANtequam delinquens, qui ad locum ſacrum confugerat, curiæ ſæculari tradatur, illæ circumſtantiæ ſeruandæ ſunt. Prima eſt, vt obtineatur ab Epiſcopo, vel ab eius officiali, facultas expreſſa capiendi, & extrahendi delinquentem. Ratio eſt, tum quia in alieno territorio nemo iuriſdictionem exercere poteſt. *l. extra territ. ff. de iuriſd. l. omn. iud.* tum quia ſic expreſsè cauetur in dicta Gregorij conſtitutione. Imò idem ſeruandum eſt de iure ciuili. *Authent. ſi quis C. ad l. Iul. de adulter.* quanquam lex illa generalis non eſt in omnibus, vt bene Farinacius *in append. c. 22. n. 35.*

5 Nomine officialis Epiſcopi intelligitur Vicarius Generalis, vt ex *Clementina 2. de rebus Eccleſiæ non alienandis, gloſſa, verſ. officialis,* benè docet Sanchez *lib. 8. de matrimonio diſput. 27. n. 29.* & Suarez *de offic. Vicar. lib. 1. quæſt. 7.* vbi plures alios Doctores refert, alios etiam allegat Peregrinus *cap. 16. num. 25.*

6 Nomine verò Epiſcopi intelligitur verus Epiſcopus, & non alius Epiſcopo inferior, etiamſi ordinarius ſit, aut nullius diœceſis. Imò ſi caſus accidat, vt delinquens ſe recipiat in locum exemptum, & nullius diœceſis facultas obtinenda eſt ab Epiſcopo viciniori, vt patet ex præcitata Gregorij Bulla.

7 Sed modò dubium eſt primò, à quónam petenda ſit licentia in locis nullius diœceſis.

Reſpondeo petendam eſſe ab Epiſcopo iuniore, vt habetur in conſtitutione Gregorij. Verùm ſi detur caſus, vt duo Epiſcopi ſint proximi, ſed alter proximus quoad diœceſim, non verò quoad habitationem, alter proximus quoad habitationem, non quoad diœceſim, facultas petenda eſt ab Epiſcopo iuniori quoad habitationem, modò etiam ipſe proximam habeat diœceſim. Ratio eſt, tum quia Gregorius XIV. principaliter reſpexit perſonam Epiſcopi, ſecundariò diœceſim; ob id Pontifex non dixit ad Epiſcopum proximioris diœceſis, ſed *ad Epiſcopum viciniorem*, tum quia hoc pacto occurritur incommodis, quæ alias ſequi poſſent adeundo Epiſcopum in remotiori domo exiſtentem.

Hoc tamen intelligitur, modò Epiſcopus, qui aditur, habeat etiam ipſe diœceſim proximam; alioquin iudex poſſet licentiam petere ab Epiſcopo ſolùm titulari, vel ab alio in ſua domo, cauſa recreationis exiſtente, quod non videtur conforme voluntati Summi Pontificis, qui dum voluit facultatem ab Epiſcopo iuniore impetrari, videtur reſpexiſſe perſonam Epiſcopalem, & diœceſim Epiſcopi.

Secundò dubium eſt, quinam adiri poſſit pro facultate extrahendi, dum ſedes Epiſcopalis vacat ob Epiſcopi mortem, aut alia ratione.

Reſpondeo adiri poſſe Vicarium Capituli, Sede vacante; quia hic ſuccedit in iuriſdictionem Epiſcopi, & dum Gregorius requirit licentiam viciniores Epiſcopi, vel eius officialis, intelligendus videtur ſolum reſpectu loci nullius diœceſis, non verò reſpectu loci alicuius diœceſis, licèt Epiſcopalis ſedes vacet.

Tertiò dubium eſt, vtrùm licentia debeat eſſe expreſſa, an ſufficiat tacita.

Reſpondeo requiri expreſſam, quia hæc in Bulla Gregorij præſcribitur, ibi, *ſine expreſſa licentia.* Ex quo ſequitur nulla ratione audiendum eſſe Cambacurtam *lib. 8. cap. 10. n. 7. in prima editione*, aſſerentem ſufficere tacitam quamdam Epiſcopi licentiam ad extrahendum.

Secunda circumſtantia eſt, vt interſit perſona Eccleſiaſtica, facultatem habens ab Epiſcopo, vel ab ipſius Vicario, cum aliquis è loco ſacro extrahitur.

Ex quo patet non amplius liberum eſſe iudicibus propria

pria auctoritate delinquentes extrahere à loco ſacro; ſed neceſſariam eſſe Epiſcopi, vel eius Vicarij licentiam cum aſſiſtentia perſonæ Eccleſiaſticæ, auctoritatem ab eo habentis.

Hoc tamen limitandum eſt, modò Epiſcopus, & prædictæ perſonæ Eccleſiaſticæ requiſitæ, reos delictorum, in conſtitutione Gregorij expreſſorum, tradere, aut capturæ interuenire non recuſauerint, vt in prædicta Bulla cauetur. Ideo iudices, Epiſcopo recuſante, poſſunt delinquentem à loco ſacro abſtrahere, & abſtractum Epiſcopo conſignare, vt cognoſcat, an commiſerit delictum priuans immunitate. Ita Genuenſis *in praxi Neapolitana cap.17.* Marius Italia *libr.1.cap.6.§.2.num.80.& ſeq.* Farinacius *in append.cap.22.num.366.*

Tertia circumſtantia eſt, vt delinquens non ſtatim ac captus eſt, tradatur laicæ poteſtati, ſed in carcerem nomine Epiſcopi conijciatur, & detineatur, donec ab Epiſcopo, vel ab eius deputato cognitum fuerit, an reus ſit delicti, cui priuatio immunitatis impoſita eſt, vt patet ex illis verbis Bullæ, *Quòdque delinquentes laici prædicti poſtquam, vt præfertur, ab Eccleſiis, locisve ſacris extracti, & capti fuerint, ad eo certi curiæ Eccleſiaſticæ reponi, & inibi ſub tuto, & firmo carcere, ac opportuna cuſtodia, datis illis, ſi opus fuerit, per curiam ſæcularem, detineri debeant, nec inde extrahi, curiæque ſæculari prædictæ conſignari, nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum, an ipſi verè crimina ſuperius expreſſa commiſerint, tuncque demum de mandato Epiſcopi per iudicem Eccleſiaſticum curiæ ſæculari, quacumque appellatione poſtpoſita, conſignentur.* Vide Farinacium *in append. cap.22. num.367. & ſeqq.* & Marium Italiam *lib.1.cap.5.§.14.num.7.*

Ex quo patet delinquentem non eſſe tradendum curiæ ſæculari, donec Epiſcopo conſtet de patrato delicto, etiamſi alioquin delictum notorium ſit, vt benè M. Antonius Genuenſis *in praxi Neap.cap.22.n.5.* conſequenter audiendus non videtur Gambacurta *lib.6.c.14.n.2.* Decianus *lib.6.cap.29.num.4.* Couar. & alij apud Farinacium *in append.c.22.n.357.* oppoſitum ſentientes, ſicut etiam alias ſentit Farinacius *de carcer. quæſt. 28. num.75.* retractans ſeipſum *in append. loco citato.*

8 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm Epiſcopo, antequam delinquentem foro ſæculari tradat, debeat de delicto certò, & plenè conſtare, an ſufficiat vt illud per coniecturas, & præſumptiones cognouerit.

Reſpondeo debere certò, & euidenter conſtare. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex requirit, vt verè conſtet; quod autem cognoſcitur per coniecturas & præſumptiones, non dicitur verè cognoſci, ſed præſumi, & putari. Illa verò dicuntur ſciri, aut verè conſtare, quæ proprijs oculis inſpicimus, vel alias indubitanter nouimus. *c. cum cauſam, de iuram.calumn.* tum quia præſumptio ſtat in fauorem delinquentis; nam pro eo ſtat præſumptio, pro quo ſtat poſſeſſio, & qui pro ſe habet regulam, dicitur etiam pro ſe habere iuris præſumptionem *l. ab ea parte ff. de probat.* tum quia lex requirens probationem, intelligitur de plena, & vera; non verò de præſumptiua. nam quando ſolas præſumptiones & coniecturas requirit, hoc exprimit, vt patet ex *c. pro humani, de homicidio in 6. & l. non omnes, §. à barbaris. ff. de re milit.* Ita Farinacius *conſil.76. num.3. verſ. ad ſecundam dubitationem, & in append. num.374.* Ambroſinus *cap.11.num.4.* Gambacurta *lib.6.cap.14. & 15.* Marius Italia *libr.1.cap.6.§.1.num.80.* contra Giurbam, & alios, quos referam *dub.3.num.10.*

9 Secundò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus poſſit ſtare proceſſui facto à laica poteſtate, ita vt ſi ei per proceſſum à laico iudice factum conſtet delinquentem eſſe reum criminis priuantis immunitate, debeat delinquentem curiæ ſæculari tradere.

Reſpondeo negatiuè, ſed Epiſcopum debere nouas probationes recipere. Ratio eſt, tum quia proceſſus laicæ poteſtatis aliquam redolet ſuſpicionem, cùm exhibeatur in propria cauſa ipſius iudicis ſæcularis, de ſua iuriſdictione contendentis (niſi forte talis proceſſus à ſæculari iudice confectus eſſet antequam delinquens ſe reciperet in Eccleſiam, tunc enim non leuem veritatis fidem facit, cùm tunc de iuriſdictione ſæculari non controuerteretur, ex Farinac. *in append.c.22.n.375.* & alijs,) tum quia iudex Eccleſiaſticus, regulariter loquendo, non tenetur ſtare proceſſui facto à iudice ſæculari; vt cum Iulio Claro *§. finali quæſt. 30. verſ. vltimò quæro*, & Grammat. *conſil.46.* Proſper Farinacius *in deciſ. crimin. conſil. 76. in principio, verſic. & quidem aſſumendo.* tum quia Summus Pontifex dicit, *cognito priùs per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum, an ipſi crimina ſuperius expreſſa commiſerint*, ſed cui datur facultas cognoſcendi de aliqua cauſa, cenſetur etiam data poteſtas recipiendi probationes circa illam cauſam, vt probat Farinacius *in deciſ.criminal.conſil.76.* & Ambroſinus *cap.11. num.3.* ergo Epiſcopus, vel eius deputatus debet recipere probationes. Ita Marius Italia *libr.1. cap.6. §.1. num.79.* Ambroſinus *loco citato*, Farinacius *in append.c.22.num.373.*

10 Tertiò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus ſeruare debeat iuris ſolemnitates, dum cognoſcit, an reus ad Eccleſiam confugiens priuetur immunitate, & curiæ ſæculari tradendus ſit.

Reſpondeo affirmatiuè, quia cùm iudicialiter agat, iuris formam ſeruare debet; propterea nonnulli Doctores apud Farinacium *conſil.168. num.58. & ſeqq. & in append. c.22. num.376.* putant citandum eſſe ipſum reum, cùm de ipſius intereſſe agatur, & præterea dilationes concedendas eſſe, quamuis reſtringi poſſint, ac denique proceſſum publicandum eſſe, hæc enim forma in iudicijs ſeruari conſueuit. Contrarium docet Marius Giurba *conſil.100. de immunit.n.28.* putans ſufficere ſemiplenam iudicis cognitionem, etiamſi iudex illam deſumat ex proceſſu fabricato coram ſæculari iudice. Imò idem Giurba *loco citato*, Remigius *de immunit.quæſt.2.num.3.* Gratianus *diſp.596.n.26.* putant ſufficere informationem ſecretam, & ſine partis citatione; ſed hoc ego non approbo, quia cùm Epiſcopus iudicialiter agat, par eſt, vt iudicij formam ſeruet, alioquin periculum ſubiret inferendi damnum reo, de quo agitur, an immunitate gaudeat.

Obijcies cum Giurba *loco citato*: In conſtitutione Gregorij XIV. non præſcribitur forma ſeruanda in huiuſmodi cognitione; ſed generaliter & abſolutè dicitur, *niſi cognito prius per Epiſcopum, an ipſi verè crimina ſuperius expreſſa commiſerint.* Cùm ergo huiuſmodi verba generalia ſint, generaliter intelligenda ſunt, conſequenter in quauis cognitione verificantur. *l. cognitionem ff. de var. & extraord. cognit.* Præterea ſicut iudex, cui imponitur, vt cognitionem ſuſcipiat, poteſt cognitionem ſuſcipere per informationem abſque proceſſu, & extraiudicialiter, ex gloſſa in *l. ius alimentorum. §.1. verbo, cognitionem. ff. vbi pupillus educari debeat.* ita, &c.

Denique in quæſtionibus emergentibus ſufficit cognitio extraiudicialis, & non requiritur cognitio cauſæ plenaria, ex Bartolo, & Baldo *in l. ius alimentorum citata.*

Reſpondeo ſolutionem huius obiectionis conſtare ex dictis *n. 8. & 10.* cùm enim Epiſcopus iudicialiter agat in re magni momenti, iuxta Gregorij conſtitutionem, par eſt, vt ſolemnitates iuris ſeruet.

11 Quartò dubium eſt, an dari poſſit appellatio à ſententia Epiſcopi declarantis reum ad Eccleſiam confugientem gaudere, vel non gaudere immunitate.

Reſpondeo diſtinguendo, vel ſententia lata fuit in fauorem ſæcularis fori, iudicando reum immunitate non gaudere; vel lata fuit in fauorem rei, iudicando ipſum immunitate gaudere: ſi lata fuit in fauorem ſæcularis fori, non admittitur appellatio, quia Gregorius XIV. eam expreſſis verbis excludit, dicens, *per iudicem Eccleſiaſticum curiæ ſæculari, quacumque appellatione poſtpoſita, conſignentur.* Si verò ſententia lata fuit in fauorem rei, controuerſia eſt inter Doctores, an ſæculari foro competat appellatio.

Alexander Peregrinus *de immunit. cap.16. num.33.* exiſtimat non competere, quia eadem in vtroque caſu ratio militat.

Sed oppoſitum mihi dicendum videtur. Ratio eſt, quia iure communi datur appellatio ab inferiori ad ſuperiorem, niſi aliud in iure exprimatur. In Bulla autem Gregorij exprimitur tantummodò primus caſus, in quo appellatio denegatur, non verò ſecundus. Ita Farinacius *in append. cap.22. num. 372.* Gambacurta *de immunit. lib.6. cap.17. num.3.*

Ad rationem Peregrini reſpondeo primò, à paritate rationis argumentandum non eſſe ad legem extendendam; ſed verbis legis ſtandum.

Reſpondeo ſecundò, non militare eandem rationem in vtroque caſu, ſed diuerſam; Pontifex enim reiicit appellationem in primo caſu, ne forum ſæculare ſuo iure priuetur contra reum in Eccleſia exiſtentem; reus enim ſemper appellaret vt laicam poteſtatem eluderet, vel euitaret. In ſecundo verò caſu Pontifex appellationem non reiicit, tum quia probabilis præſumptio non eſt vt fiſcus, ſeu pars reo contraria friuolam, & fruſtratoriam appellationem interponat. tum quia reus interim graue damnum non patitur, cùm in Eccleſia, vel in carcere nomine Prælati Eccleſiaſtici detineatur, nec vitæ periculum interim incurrat.

12 Quintò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus, antequam delinquentem, qui priuilegium immunitatis amiſit ob aliquod delictum, tradat curiæ ſæculari, debeat exigere cautionem, qua iudex ſæcularis promittat delinquentem pœna ſanguinis non eſſe puniendum.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia Summus Pontifex hanc cautionem in ſua conſtitutione non requirit, ſed præcipit delinquentem trahi abſque nota irregularitatis, aut vinculi cenſuræ. Ita Farinacius *de carcer. & carcerat. quæſt.28. n.77. & in append. c.22. n.243.* Baiardus *in addit. ad Iulium Clarum quæſt.30. n.25.* Decianus *tract. crim. libr.6. c.29. n.6.* Peregrinus *cap.16. n.21.* Gambacurta *lib.6. c.26. num.5.* Ambroſinus *loco citato, num.5.* vbi alios Doctores refert, aſſerentes hanc cautionem fore ſuperfluam, quia iudices eam non ſeruarent ob criminis atrocitatem.

§. XIII.

Quam culpam & pœnam incurrant violantes immunitatem.

1 *Immunitatis violator quot peccata committat.*
2 *Extrahens aliquem ab Eccleſia blanditijs, vel precibus, non peccat contra iuſtitiam.*
3 *Immunitatis Eccleſiaſticæ violator quas pœnas incurrat.*

PRimo loco explicabo culpam.
Secundò, pœnam.

PRIMA PROPOSITIO.

VIolator immunitatis Eccleſiaſticæ per extractionem delinquentis à loco ſacro multa grauia peccata committit.

1 Primò peccat peccato ſacrilegij; tum quia grauem iniuriam facit loco ſacro, in cuius reuerentiam conceſſum eſt immunitatis priuilegium; faciens autem grauem iniuriam rei ſacræ, reus eſt mortalis ſacrilegij, cùm ſacrilegium ex ſuo genere ſit peccatum mortale; tum quia ſtrictiſſimè prohibetur extractio à loco ſacro adiectis grauiſſimis pœnis; ſtricta autem prohibitio, & grauis pœnæ impoſitio indicat obligationem ſub mortali, vt patet ex regulis generalibus traditis *de legibus.* Ita D.Thomas 2.2. *quæſt.92. articul.3.* Suarez *tom.1. de relig. tract.2. lib.3. cap.13. num.4.* Valentia *tom.3. dub.6. quæſt.15. punct.12.* Ambroſinus *cap.1. n.2. & c.15. num.1.* Card. Tuſcus *verbo Immunitas, concluſ.59. num.14.* Decianus *tom.2. libr.6. cap.25. num.8.* Farinacius *de carcer. quæſt.28. & in append. cap.10. num.310.* Peregrinus *cap.14. num.5.* & alij communiter.

Secundò grauiter peccat peccato iniuſtitiæ. Ratio eſt, tum quia delinquens, dum in loco ſacro exiſtit, poteſt iudici per vim extrahenti reſiſtere, ne extrahatur. ergo ſignum eſt extrahentem non habere ius extrahendi, ſed facere iniuriam delinquenti habenti ius reſiſtendi, alioquin daretur bellum ex vtraque parte formaliter iuſtum. tum quia laicus iudex non ſolùm peccat peccato ſacrilegij, verùm etiam peccato iniuſtitiæ, capiendo clericum, cùm in ipſum iuriſdictionem non habeat, ratione priuilegij, quo Eccleſiaſtici à laica poteſtate exempti ſunt; ergo etiam peccat peccato non ſolùm ſacrilegij, verùm etiam iniuſtitiæ, capiendo laicum in loco exempto; cùm in ipſum iuriſdictionem non habeat ob priuilegium immunitatis, quod licèt immediatè conceſſum ſit loco ſacro, tamen redundat in homines ad ipſum ſacrum locum confugientes, & cenſetur conceſſum loco, vt tuti ſint in eo exiſtentes. Ita Suarez *loco cit. num.9. & ſeqq.* Valentia *loco cit. punct.1. quæſ.2. verſ. nihilominus contrariæ ſententiæ,* vbi refert Turrecrematam, & Victoriam. Ambroſinus *cap.15. num.7.* contra nonnullos alios, quorum ſententia non videtur improbabilis, cùm eam ſuſtinuiſſe videatur S.Thomas *loco ſtatim citando.*

Hinc ſequitur eum, qui per vim extraxit delinquentem à loco ſacro, teneri ad reſtitutionem omnium damnorum, quæ inde paſſus eſt delinquens. Ratio eſt, quia ex peccato contra ius alterius conſurgit obligatio reſtituendi. Ita Ambroſinus *cap. 15. num.7.* Farinacius *in append. cap.20. num.321.* Peregrinus *cap.15. num.27.* Valentia, Suarez, & alij *locis citatis,* contra Decianum *libr.6. cap.28. num.6.* & alios apud Ambroſinum *loco cit. num.8.*

2 Dixi, *per vim,* quia ſi blanditiis, aut precibus rogauit illum, vt ſecum exiret, non peccauit contra iuſtitiam; quia ſcienti, & volenti non fit iniuria, & immunitas violatur ob violentiam alteri illatam.

Imò Sylueſter, Panormit. & alij apud Peregrinum *c.14. n.2.* idem ſentiendum putant de iudice, qui verbis iniurioſis, vel minis induxit reum ad egrediendum de Eccleſia, illúmque cepit extra Eccleſiam. Hæc opinio ſuſtineri poteſt quoad pœnam excommunicationis; hæc enim incurritur ob violentam extractionem, vel cooperationem ad illam; non verò quoad malitiam iuſtitiæ, quæ minis, & iniurioſis verbis adiuncta eſt.

3 Obiicies primò ex S.Thoma 2.2. *quæſt.99. art.1. ad 3.* extrahens à loco ſacro committit ſolùm deformitatem ſacrilegij, quia rem ſacram violat; ſed committens ſolùm ſacrilegium non tenetur ad reſtitutionem, cùm obligatio reſtituendi conſurgat ex violatione iuſtitiæ commutatiuæ; ergo extrahens delinquentem à loco ſacro, non tenetur ad reſtitutionem.

Reſponderi poteſt primò S.Thomam contrariæ opinionis fuiſſe.

Secundò, extrahentem committere principaliter ſacrilegium, quatenus facit contra reuerentiam locis ſacris debitam ob immunitatem; conſecutiuè verò facere contra iuſtitiam, quatenus conceſſa immunitate competit ius hominibus ad loca ſacra confugientibus, ne per vim ab ipſis extrahi poſſint.

Obiicies ſecundò, talis reſtitutio non videtur vſu recepta, & durum videtur obligare iudices ad hanc reſtitutionem.

Reſpondeo vſu recipiendam eſſe, ſi non eſt recepta, & obligationem reſtituendi imponendam eſſe iudicibus, non obſtante contraria conſuetudine; nam huiuſmodi conſuetudo eſt contra ius naturale, quamdiu perſeuerat priuilegium immunitatis locis ſacris conceſſum; non poteſt autem conſuetudo induci contra ius naturale. Ita Suarez *num.15.* & Valentia *loco citato, verſ. Ad primum argumentum.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Violator immunitatis Eccleſiaſticæ varias pœnas incurrit; nam de iure ciuili incidit in crimen læſæ maieſtatis, *l. 2. C. de his qui ad Eccleſiam confugiunt.* Imò iuxta *l. præſenti. C. de his qui ad Eccleſiam confugiunt*, puniendus eſſet pœna capitali, & vltimi ſupplicij, quamquam hæc pœna non videtur amplius in vſu, vt videri poteſt apud Decianum *lib. 6. c. 28. n. 4.* apud Clarum *in pract. §. fin. quæſt. 30.* apud Suarez *cap. 13. num. 6.*

De iure verò Canonico *cap. quiſquis 17. quæſt. 4.* contra violantem immunitatem Eccleſiarum iniungitur pœna nonaginta ſolidorum, præter pœnitentiam publicam iudicio Epiſcopi iniungendam; & quamuis Clarus, Decianus, & alij aſſerant hanc pœnam contraria conſuetudine abrogatam fuiſſe; nobis tamen contrarium ſuſtinendum eſt, propter decretum Tridentini *ſeſſ. 25. cap. 20. de reformatione*, & propter conſtitutionem Gregorij, in quibus canones ad Eccleſiaſticam immunitatem pertinentes innouantur. Ita Card. Tuſcus *verbo Eccleſia, concluſ. 8. num. 11.* Ambroſinus *de immunit. cap. 15. num. 3. & ſeqq.* Farinacius *in append. cap. 20. num. 319.*

Præter ſupradictas pœnas, ex iure Canonico recenſitas, impoſita eſt etiam pœna excommunicationis, *c. definiuit, cap. frater. cap. miror. cap. quiſquis. c. ſi quis contumax 17. quæſt. 4.* in quibus textibus non videtur impoſita excommunicatio ipſo facto, ſed comminatoriè, & ſub conditione, ſi violator immunitatis Eccleſiaſticæ non ſatisfaciat, & reum non reſtituat, vt notat Suarez *loco citato. c. 13. n. 7.* Zerola *in praxi. verbo Immunitas, verſ. 14.* Peregrinus *cap. 15. num. 3.* Idem ſentire videtur Syluester *verbo Immunitas 3. quæſ. 8.* aſſerentes extrahentem debere excommunicari, Socinus, & alij apud Farinacium *in append. cap. 20. n. 312.*

Verùm in conſtitutione Gregorij extat excommunicatio ipſo facto iis verbis, *Qui contra noſtræ conſtitutionis tenorem attentare præſumpſerit, declaramus eum ipſo facto cenſuras, & pœnas,* &c. Ita Farinacius *loco citato, num. 313.* & alij communiter poſt Gregorij conſtitutionem, & apertè conſtat ex decreto Sacræ Congregationis edito de mandato Clementis VIII. incipit, *Sacra Congregatio*, vbi abſolutio iſtius excommunicationis Papæ reſeruatur, non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis.

§. XIV.

Quænam ſit materia & ſubiectum iſtius culpæ, & pœnæ impoſitæ contra violantes immunitatem.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*

2 *Forma, quænam ſeruanda ſit, dum aliquis è loco ſacro extrahendus eſt.*

3 *Extrahere aliquem è loco ſacro quiſnam dicatur.*

4 *Immunitatem violans attentando aliquem capere, vel extrahere è loco ſacro, incurrit excommunicationem, etiam effectu non ſecuto.*

5 *Mandans aliquem extrahi è loco ſacro excommunicationem incurrit.*

6 *Iudex nolens extractum ab Eccleſia reſtituere ligatur excommunicatione.*

7 *Conſulens extrahi aliquem ab Eccleſia contra conſtitutionem Gregorij non ligatur excommunicatione.*

8 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur.*

9 *Immunitatem violat non ſolùm perſona publica, verùm etiam priuata extrahendo ab Eccleſia.*

10 *Iudex in carcerem conijciens aliquem per vim extractum à perſonis priuatis excommunicationem incurrit, etiamſi ipſe particeps non fuerit extractionis.*

11 *Epiſcopus aliique Prælati extrahentes, vel extrahi mandantes aliquem non ſeruata forma Bullæ Gregorij XIV. excommunicationem incurrunt, quoties auctoritate laica faciunt.*

12 *Epiſcopus, vel eius Vicarius non incurrit excommunicationem dum renuit laico iudici concedere facultatem extrahendi aliquem in loco ſacro exiſtentem.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius excommunicationis, & pœnarum contra violatores immunitatis Eccleſiaſticæ editarum, ſunt actiones in Bulla Gregorij expreſſæ.

Prima actio eſt capere exiſtentem in Eccleſia in caſibus non exceptis, vel non ſeruata forma in hac Bulla præſcripta.

Qui autem ſint caſus in hac Bulla excepti, patet ex ſupradictis *puncti 6.*

2 Forma verò in hac Bulla præſcripta eſt, vt adſit licentia Epiſcopi, vel eius Vicarij cum interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ ad hoc deputatæ. Si verò Epiſcopus, vel eius Vicarius recuſauerit facultatem capiendi, & extrahendi dare in caſibus præmiſſis, poterunt laici officiales, maiori qua poterunt modeſtia, delinquentem extrahere, vt patet ex ipſa Bulla, ibi, *volumus, dicláque auctoritate decernimus, & declaramus, vt curia ſecularis, eiúſque iudices, & officiales ab Eccleſiis, monaſterijs, locíſque ſacris prædictis lucum aliquem, vt præfertur, delinquentem in nullo ex caſibus ſupradictis ſine expreſſa licentia Epiſcopi, vel eius officialis, & cum interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos ſolos, & nõ alios, Epiſcopis inferiores, etiamſi alij ordinarij ſint, aut nullius diœceſis, aut conſeruatores, ab hac ſede ſpecialiter, vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat; occurrẽte autem caſu in loco exempto, & nullius diœceſis, tunc ad Epiſcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio, & non ad alios, capere, extrahere, aut incarcerare non poſſint, niſi eo caſu, quo ipſe Epiſcopus, & dicta perſona Eccleſiaſtica requiſita, illos in delictis ſuperiùs expreſſis culpabiles, tradere, aut capturæ, & carcerationi interuenire, & aſſiſtere recuſauerint, túmque reuerentia Eccleſiis, & locis ſacris debita, memores prædictos delinquentes minori quo id fieri poterit, cum ſcandalo, & tumultu extrahere curent.*

Ex dictis ſequitur miniſtros curiæ ſæcularis affici excommunicatione capiendo in loco ſacro abſque licentia Epiſcopi, vel abſque interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ ad hoc ab Epiſcopo deputatæ, dum Epiſcopus facultatem extrahendi conceſſit, vt benè in hac parte Gambacurta *lib. 8. c. 10. num. 8.* Ratio eſt, quia non ſeruat formam in hac Bulla præſcriptam.

Et hoc verum cenſeo primò, etiamſi hoc fiat ad bonum finem; nam Gregorius extrahi prohibet pro quauis cauſa. Ita Marc. Anton. Genuenſis *in praxi Neapolit. c. 22. num. 9.* Farinacius *in append. cap. 20. num. 325.*

Secundò idem verum cenſeo contra Gambacurtam *lib. 6. c. 10. num. 2. loco cit. num. 9.* etiamſi extrahatur aliquis, quem notoriè conſtet commiſiſſe aliquod delictum in hac Bulla expreſſum; adhuc enim, ſub pœna excommunicationis ipſo facto, ſeruanda eſt forma præſcripta; quia Summus Pontifex abſolutè, & indiſtinctè prohibet vllum capi, aut extrahi abſque licentia Epiſcopi.

3 *Secunda actio* eſt extrahere: is autem dicitur extrahere, qui per vim trahit aliquem. An autem ſuadens, aut rogans precibus, aut iniuriis, vel minis cogens aliquem exire, in excommunicationem incidat, patet ex ſupradictis §. 8. ſicut etiam ex dictis §. 3. conſtat, vtrùm extrahens illum, quem ducebat per cœmeterium, vel qui è carcere aufugerat, vel è manibus ſatellitum ſe ſubtraxerat, huic cenſuræ ſubiiciatur.

Tertia actio eſt incarcerare, id eſt, in cuſtodia publica detinere, quod variis modis contingere poteſt, vt explicatum eſt in Bulla Cœnæ Domini.

Quarta actio eſt, extrahere cum magno ſcandalo, dum ſine ſcandalo extrahi poteſt confugiens ad Eccleſiam, quem cõſtat patraſſe delictum, immunitatis priuationem indu

inducens, & Epiſcopus facultatem illius capiendi renuit concedere; tunc enim capere licet cum minori, quo fieri poteſt, ſcandalo. Ex quo probabiliter inferri poteſt excommunicationem tunc temporis incurri à miniſtris curiæ ſæcularis, capiendo magno cum ſcandalo exiſtentem in Eccleſia, quem alioquin ſine graui ſcandalo capere potuiſſent, vt ſi vulnera, aut necem infligant, cùm alioquin commodè viuum, & illæſum capere potuiſſent. Ita Gambacurta *lib.8.cap.10.num.11.*

Quinta eſt, captum, & extractum de licentia Epiſcopi, vel etiam ſine ipſius licentia, dum eam renuit concedere in caſibus in Bulla Gregorij expreſſis, reponere in carceribus curiæ ſæcularis. nam in Bulla præſcribitur reponi in carceribus curiæ Eccleſiaſticæ; quamobrem ſi miniſtri curiæ ſæcularis reponant in propriis carceribus, in excommunicationem incidunt, quia attentant aliquid contra formam in hac Bulla præſcriptam; hoc tamen ab aliquibus limitatur modò miniſtri curiæ ſæcularis id faciant propria auctoritate, & nomine proprio; nam ſi reponant in propriis carceribus nomine Epiſcopi, vt ibi tutiùs cuſtodiatur, putant non incurri excommunicationem, quia tunc cenſetur reponi in carceribus curiæ Eccleſiaſticæ; cùm ibi Epiſcopi nomine detineatur. Ita Gambacurta *loco cit. n.12.* ſed hoc ego non facilè conceſſerim, cùm Bulla præſcribat extractum reponi in carceribus Eccleſiaſticis.

Additur primò, poſt præfatam actionem, vt debita cuſtodia adhibeatur à curia ſæculari erga extractum ab Eccleſia, & repoſitum in carceribus curiæ Eccleſiaſticæ.

Verùm ego cenſeo hoc non præcipi ſæcularibus miniſtris, ſed potiùs permiſſiuè dici, ne reus interim aufugiat, vt patet ex forma loquendi, ibi, *ſub tuto, & firmo carcere, ac opportuna cuſtodia data illis, ſi quis fuerit per curiam ſæcularem,* &c.

Additur ſecundò, non licere miniſtris ſæcularis curiæ huiuſmodi delinquentem repoſitum in carceribus curiæ Eccleſiaſticæ inde extrahere, donec Epiſcopus, aut alius ab eo deputatus cognouerit, an commiſerit crimen priuans immunitate; quamobrem ſi ſecus fiat, excommunicatio incurritur à miniſtris curiæ ſæcularis.

Additur tertiò, huiuſmodi delinquentem conſignandum eſſe curiæ ſæculari, poſtquam Epiſcopus cognouerit, patratum ab eo fuiſſe delictum, propter quod immunitas non ſuffragatur; quamobrem ſi miniſtri curiæ ſæcularis propria auctoritate extrahant præfatum delinquentem à carceribus curiæ Eccleſiaſticæ, excommunicationem incurrunt, quia faciunt præter formam in hac Bulla præſcriptam.

Sexta actio eſt præfatas actiones, capiendi, extrahendi, &c. facere contra perſonas Eccleſiaſticas, etiamſi reæ ſint criminum expreſſorum in conſtitutione Gregorij; nam huiuſmodi perſonæ gaudent priuilegio libertatis Eccleſiaſticæ, quod eſt perſonale, & cõpetit perſonis ratione ſtatus Eccleſiaſtici. De qua re ſufficienter egi in expoſitione Bullæ Cœnæ, & in octauo Decalogi præcepto. Additur etiam in præfata conſtitutione actio cognoſcendi de criminibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus in caſibus, qui ex iuris diſpoſitione non permittuntur, de quibus ſufficienter egi *locis citatis.*

An autem clericus reus alicuius criminis, in hac Bulla expreſſi poſſit extrahi à loco ſacro in præcitatis caſibus, quoties alioquin clericus non gaudet priuilegio fori, explicatum eſt ſuprà *punct.4.*

Septima actio eſt, attentare aliquid contra, vel præter formam in hac Bulla præſcriptam. nam in textu dicitur, *ſi quis quicquam præter, aut contra huius noſtræ conſtitutionis tenorem, attentare præſumpſerit.*

An autẽ ob præfatas actiones excõmunicatio incurratur, ſi ignorãter fiant, conſtabit ex infrà dicendis *punct.10.*

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm excommunicatio incurratur, etiamſi extractio, ſeu incarceratio, vel captura ſecuta non fuerit.

Prima ſententia negatiua eſt Gambacurtæ *de immunit. lib.8.c.13.ad fin.* Ratio eſt, tum quia cenſura non incurritur, nondum ſecuto effectu; tum quia Pontifex in præcedentibus loquutus eſt de effectu completo, & poſtea nullum addit verbum indicans ſufficere conatum, & attentationem abſque opere completo. Idem ſentiendum putat Gambacurta de attentante extrahere reum de carcere Eccleſiaſtico, niſi ſecuta ſit realis extractio cum effectu.

Secunda ſententia communis Doctorum eſt ſufficere attentationem, id eſt, actionem qua quis opere externo tentauit capere, vel extrahere, vel in carcerem conijcere exiſtentem in loco ſacro. Ratio eſt, quia cenſura incurritur, dum exercetur actio ſub cenſura prohibita; actio autem ſub cenſura prohibita in hoc caſu eſt conatus, & attentatio externa capiendi, &c. nam in textu dicitur, *attentare præſumpſerint.* Delictum autem dicitur attentatum, etiam ſi effectu ipſo perpetratum non ſit, modò factus ſit aliquis actus conſummationi proximus. Ita Decian. *tom.2. lib.6.c.27.n.5.* Farinacius *tom.2. de carcer. quæſt.28.n.3.& in append.c.20.n.322.* Marius Italia *de immunit. libr.1.c.6.§.2. n.54. & ſeqq.* Peregrinus *cap.14. num.7.& cap.16.num.39.* Hinc patet reſponſio ad rationes primæ ſententiæ.

Tractatio tamen extrahendi non videtur ſufficere, quia hæc non eſt propriè & proximè attentatio. Vide Marium Italiam *lib.1.cap.6.§.2.num.54.& ſeqq.*

5 Secundò dubium eſt, vtrùm hanc excommunicationem incurrant mandantes extrahi reum à loco ſacro.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia Gregorius XIV. in ſua conſtitutione excommunicat omnes attentantes aliquid præter, vel contra formam ipſius Bullæ. Sed mandans extrahi reum à loco ſacro, non ſeruata conſtitutionis forma, dicitur attentare aliquid præter, vel contra formam ipſius Bullæ; ergo excommunicatur. Ita Farinacius *in append. cap.20.n.32.* Genuenſis *in praxi Neapolit. cap.17. num.7.* cuius opinio mihi probabiliſſima videtur, licèt fortè non deſint oppoſitum ſentientes.

6 Tertiò dubium eſt, vtrum hac excommunicatione afficiatur iudex, qui nec mandauit extrahi, nec extraxit, ſed extractum detinuit, aut Eccleſiæ reſtituere noluit, aut morti adiudicauit.

Reſpondeo affici, quia excommunicantur attentantes, ſeu facientes aliquid contra, vel præter formam Bullæ; hic autem attentat, ſeu facit aliquid contra formam Bullæ, dum non reſtituit extractum, cùm extractio iuridicè nulla ſit, & extractus reſtituendus ſit Eccleſiæ, vt gaudeat immunitate, vel reponendus ſit in carceribus curiæ Eccleſiaſticæ, donec cognitum fuerit, an delinquens patrauerit delictum, immunitate priuans. Ita Genuenſis *in praxi Neapolit. loco cit.* Farinacius *in append.c.20.n.324.* Marius Italia *lib.1. cap.6. §.2. num.38. & ſeqq.* Peregrinus *cap.14. num.9.* loquens de iudice, qui non ſuperſedet in cauſa, & aliquid innouat dum diſputatur, an qui confugit ad Eccleſiam, gaudere debeat immunitate.

7 Quartò dubium eſt, vtrùm conſulens aliquid contra, vel præter formam iſtius conſtitutionis, in excommunicationem incidat.

Reſpondeo negatiuè, tum quia cenſura lata in facientes, vel attentantes, non complectitur conſulentes; tum quia verſamur in materia cenſurarum, in qua benignior, & ſtrictior interpretatio facienda eſt.

Ex quo patet à fortiori habentẽ ratam aliquam ex præfatis actionibus non affici hac cenſura, quia ratihabitio eſt poſterior facto, & qui ratam habet huiuſmodi actionem non dicitur attentare, ſed approbare factum. Vide Marium Italiam *loco citato, cap.5.§.16.num.16.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 SVbiectum iſtius excommunicationis, ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones faciunt, cuiuſcumque gradus, & conditionis exiſtant, etiamſi hoc faciant prætextu

prætextu priuilegij. Ratio eſt, quia Summus Pontifex reuocat omnia priuilegia, & formam in hac Bulla præſcriptam ſeruari intendit ab omnibus cuiuſcumque ſtatus, & conditionis, ibi, *quòd ſi quis quacumque dignitate, & auctoritate præditus præmiſſorum, aut alio quouis prætextu, quicquam præter, aut contra huius noſtræ conſtitutionis tenorem attentare præſumpſerit, declaramus eum ipſo facto cenſuras, & pœnas eaſdem incurrere, quæ contra libertatis, iuris, & immunitatis Eccleſiaſticæ violatores per ſacros canones, & Conciliorum generalium noſtrorúmque prædeceſſorum conſtitutiones ſunt promulgatæ.* An verò mandans, vel conſulens ſubiiciatur huic cenſuræ, patet ex dictis *num.5.& 7.*

9 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm priuata perſona extrahens aliquem ab Eccleſia afficiatur hac cenſura.

Reſpondeo affirmatiuè; quia Bulla generaliter loquitur de facientibus aliquid contra, vel præter formam in ea præſcriptam. Idémque colligitur ex *cap. reum,* & ex *cap. definimus 17. quæſt.4.* Ita Suarez *tom.1. de relig. tract.2. lib.3. cap.13. num.17.* Genuenſis *in praxi Neapolitana cap.22. num.6.* Peregrinus *cap.14. num.10.* contra Gambacurtam *lib.8. cap.7. num.4.& 5.* aſſerentem eum, qui priuata auctoritate violat immunitatem Eccleſiæ, non affici hac cenſura, quia hæc Bulla, inquit ipſe, tota dirigitur contra miniſtros curiæ, ſed quaſi minus principaliter ad omnes prædicta attentantes extendi.

10 Secundò dubium eſt, vtrùm iudex, qui in carcerem coniecit aliquem, per vim extractum à perſonis priuatis, in hanc cenſuram incidat.

Reſpondeo incurrere ſaltem ſi particeps fuit extractionis, hic enim dicitur attentare aliquid contra, vel præter formam iſtius conſtitutionis. Ita Doctores citati; ſi verò non fuit particeps extractionis, Suarez *loco cit.* exiſtimat non incurrere, nec teneri quidquam Eccleſiæ, vel reo reſtituere.

Ego verò probabilius ſentio incurrere, & teneri captum Eccleſiæ, & damna, quæ reus ob actionem iudicis paſſus eſt reſtituere. Ratio eſt, tum quia illa extractio irrita eſt, & nulla; ergo extractus non potuit iuridicè in carcerem trudi, quamdiu per extractum non ſtetit, ne in loco ſacro reponeretur; tum quia Gregorius XIV. interdixit præfatas actiones per dictionem, *vel*, quæ eſt alternatiua, ibi, *capere, extrahere, aut carcerare*; propoſitio autem alternatiua verificatur, adimpleta altera parte.

11 Tertiò dubium eſt, vtrùm Epiſcopi, aliique Prælati extrahentes, vel extrahi mandantes aliquem contra formam præſentis conſtitutionis, has pœnas, & cenſuras incurrant.

Reſpondeo diſtinguendo, vel hoc faciunt quatenus vtuntur Eccleſiaſtica auctoritate ordinaria, aut delegata, vel quatenus vtuntur laica poteſtate. Si hoc faciunt, quatenus funguntur poteſtate laica; perſpicuum eſt affici excommunicatione; tunc enim procedunt tamquam laici, vt ſi Epiſcopus dominium temporale habeat, vel ſit officialis Principis, & hoc titulo procedat; ſi verò id faciant, quatenus vtuntur auctoritate Eccleſiaſtica, probabaliter cenſeo non incurrere, quia hæc conſtitutio edita fuit ad frænandam laicorum temeritatem & audaciam, qui confugientes ad Eccleſiam propria authoritate extrahebant.

Contrarium docet Gambacurta *lib.8. cap.9. num.7. & ſeqq.* Ratio ipſius eſt, tum quia, ſi Eccleſiaſtici immunitatem non ſeruent, neque eam ſeruabunt miniſtri curiæ ſecularis ob prauum Eccleſiaſticorum exemplum; tum quia Gregorius poſtquam in hac Bulla expreſſit nonnulla ſeruanda tam à laicis, quàm à clericis, abſolutè excommunicat omnes temerarios huius Bullæ tranſgreſſores, qui aliquid contra, vel præter formam hîc expreſſam attentare præſumunt.

Verùm ad primam rationem Gambacurtæ reſpondeo, ſeculares arrepturos occaſionem ſcandali ſi Eccleſiaſtici non ſeruent immunitatem, dum auctoritate laica funguntur; ſecus ſi fungantur auctoritate Eccleſiaſtica, immunitas enim locorum ſacrorum inducta eſt in fauorem confugientium, ne à laica poteſtate capiantur.

Ad ſecundam reſpondeo Gregorium excommunicare tranſgreſſores huius Bullæ, qui auctoritate laica aliquid attentare præſumunt. Vide quæ tradidi *punct.5. num.6.*

12 Quartò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus, vel eius officialis reiiciens facultatem extrahendi dare in caſibus, propter quos confugiens ad Eccleſiam immunitatis priuilegio gaudere non debet, afficiatur iſta excommunicatione. Reſpondet Gambacurta *lib.8. cap.11. num.3.* affici excommunicatione.

Sed contrarium mihi dicendum videtur, quia licèt Epiſcopus poſtquam cognouit confugientem ad Eccleſiam patraſſe delictum, cui impoſita eſt priuatio immunitatis Eccleſiaſticæ, debeat facultatem extrahendi dare, nihilominus non afficitur excommunicatione denegando licentiam extrahendi, quia excommunicatio impoſita eſt ob violationem immunitatis; hic autem non violat immunitatem, ſed eam nimium ſeruare prætendit.

§. XV.

De cauſis excuſantibus ab hac excommunicatione contra violatores immunitatis impoſita.

1 *Ignorantia excuſat ab hac excommunicatione.*
2 *Conſuetudo non poteſt auferre priuilegium immunitatis.*
3 *Conſtitutio Gregorij ſeruanda eſt etiam vbi non eſt acceptata.*
4 *Immunitatis violatores non ſeruantes conſtitutionem Gregorij non excuſantur etiam in ijs locis, in quibus delinquentes extrahebantur abſque debita licentia ante Gregorij conſtitutionem.*

QVatuor principaliter explicabo in hoc puncto. Primò vtrùm ignorantia excuſet ab hac cenſura. Secundò conſuetudo contraria. Tertiò non vſus, ſeu non acceptatio. Quartò titulus inobſeruantiæ, tam ante Gregorij conſtitutionem, quàm poſt ipſius promulgationem.

1 Dubium igitur eſt primò, vtrùm ignorantia excuſet ab excommunicatione.

Reſpondeo in foro conſcientiæ excuſare, quia Gregorius vtitur verbo *præſumſerint*, ibi, *contra huius noſtræ conſtitutionis tenorem attentare præſumſerint.* præſumptio autem ſupponit dolum, & ſcientiam, conſequenter excludit ignorantiam, niſi fortè ignorantia cum ingenti temeritate coniuncta ſit, vt alibi ſæpiùs docui cum Sanchez & aliis; idémque in terminis huius conſtitutionis tradit Marius Italia *lib.1. cap.6. §.2. n.88. & ſeqq.*

Dixi *in foro conſcientiæ*, quia in foro externo non ſine difficultate iſta excuſatio admittitur, cùm enim præſumptio ſtet pro lege, quam conſtat publicatam fuiſſe, & qua Gregorius intendit ita arctare, & afficere, ac ſi cuilibet perſonaliter intimata fuiſſet, vt dicitur in præfata Gregorij conſtitutione, ſequitur ignorantiam præfatæ conſtitutionis in foro externo allegari non poſſe. Ita Farinacius *in append. cap.10. num.326.* & alij, contra Marium Italiam *loco cit.*

2 Secundò dubium eſt, vtrùm per conſuetudinem tolli poſſit priuilegium immunitatis, ſeu an iudices laici poſſint per conſtitutionem acquirere facultatem extrahendi delinquentes à locis ſacris.

Reſpondeo ſolutionem iſtius difficultatis ſufficienter colligi ex dictis de conſuetudine, & de priuilegiis ſub finem, & ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ, vbi negatiuè reſponſum fuit. Idémque in terminis tradunt Gutierez *pract. quæſt.1. num.12.* Alexander Ambroſinus *de immunit.*

munis. cap. 15. *num.* 8. Farinacius *in append. de immunit. cap.*20.*num.*328. Peregrinus *cap.*2. Marius Italia *de immunit.lib.*1.*cap.*3.§.1.*num.*3.*& ſeqq.*& alij. Idem à fortiori ſuſtinere debent Doctores abſolutè aſſerentes immunitatem eſſe de iure diuino, vel naturali; nulla enim conſuetudo iuri diuino, aut naturæ derogare poteſt. Contrarium ſuſtinent Decianus, & alij. Sed ratio mea eſt, tum quia immunitas Eccleſiaſtica, quamuis quoad particulares caſus vel ſtrictè, & in rigore loquendo non ſit de iure naturali, & diuino, nihilominus eſt illi valdè conformis, & conſentanea: nulla autem conſuetudo induci poteſt contra ius naturale, vel diuinum, vt communiter fatentur Doctores; huiuſmodi enim conſuetudo potius corruptela, quàm conſuetudo dicenda eſſet, conſequenter rationabilis non eſſet, tum quia ad præſcribendum aliquid contra Eccleſiam in iis quæ ſimul ſunt contra ius commune, requiritur ſpatium quadraginta annorum cum titulo, aut ſaltem tempus immemorabile ſine titulo, ex Maſcard. Couar. Card. Tuſco, & aliis, quos retuli *de legibus diſp.vlt. quæſt.* 5. *punct.*5. hæc autem in præfata conſuetudine aſſignari non poſſunt; tum quia conſuetudo eſt quid facti: factum autem non præſumitur, niſi probetur ex communi ſententia; tum quia in conſtitutione Gregorij ponitur clauſula irritans aliter factum; conſequenter conſuetudo illi obeſſe non poteſt.

Imò etiamſi admitterem, huiuſmodi priuilegium per contrariam conſuetudinem amitti poſſe, nondum tamen potuit contraria conſuetudine abrogari in ſententia eorum, qui ad abrogandam legem Eccleſiaſticam per conſuetudinem, præſertim dum agitur de priuatione iuris Eccleſiæ, ſpatium quadraginta annorum requirunt. *cap.*1. *de præſcript. in* 6. nondum enim elapſi ſunt quadraginta anni, cùm hæc conſtitutio edita fuerit anno 1591. Vide dicenda *dub.*3.

3 Tertiò dubium eſt, verùm iſta conſtitutio obliget, vbi non eſt vſu recepta.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex regulis generalibus traditis *de legibus diſput.*1. *quæſt.*1. *punct.*4. *num.*27. *& ſeqq.* Quamobrem, iuxta ibi tradita probabilius in hoc caſu cenſeo obligare; tum quia Pontifex independenter ab acceptatione obligare intendit; tum quia irritum reddit quidquid ſecus factum fuerit; contra conſtitutionem autem, in qua ponitur clauſula irritans, allegari non poteſt non vſus, vt patebit ex dicendis *dubio ſequenti*, quamquam aliqui Doctores oppoſitum ſentiunt apud Farinacium *de carcer.quæſt.*28.*& in append.cap.*2.*num.*16.

4 Quartò dubium eſt, verùm miniſtri fori ſæcularis excuſentur, non ſeruando Gregorij conſtitutionem, ſaltem in iis locis, in quibus conſuetudo ante præfatam conſtitutionem inualuerat extrahendi delinquentes abſque debita facultate, & adhuc poſt editam præfatam conſtitutionem eadem conſuetudo ſemper perſeuerauit.

Nonnulli Doctores laicalis fori, exiſtimantes conſuetudinem non abrogari par legem poſteriorem, niſi ipſius mentio fiat in lege poſteriori, arbitrantur iudices laicos in iis locis, in quibus ante conſtitutionem Gregorij XIV. extabat conſuetudo extrahendi laicos à loco ſacro, non ſeruata debita forma poſſe etiam nunc extrahere. tum quia præfata cõſtitutio non eſt vſu recepta, inquiunt ipſi. tum quia in hac conſtitutione nulla fit mentio conſuetudinis, nec reuocatur conſuetudo contraria, ſed tantummodo priuilegia; conſuetudo autem particularis reuocata non cenſetur in lege vniuerſali, niſi eius mentio fiat in lege conſuetudini contraria, vt docui *de legibus*. Ita Gambacurta *de immunit.lib.*5.*cap.*8.*num.*4. Clarus, & alij apud Farinacium *de carceribus quæſt.*28. *num.* 71. *fol. mihi* 22. apud Peregrinum *de immunit. cap.*2. *quæſ.*5. & apud Ambroſinum *loco ſtatim citando.*

Sed oppoſitum mihi probatur. Ratio eſt, primò, quia opus non fuit renouare id quod introduci non poteſt; conſuetudo autem contra immunitatem introduci non poteſt, cùm immunitas ſaltem in genere eſt de iure naturali, & diuino, vel ſaltem ei conformis, vt ſuprà docui *punct.*2. nulla autem conſuetudo iuri naturali, vel diuino contraria, introduci poteſt, vt in confeſſo eſt apud omnes, & patet ex dictis *de legibus*.

Secundò, quia Summus Pontifex expreſsè non reuocat conſuetudinem, quia optimè nouerat nullam in terris Chriſtianorum extare, aut introduci poſſe conſuetudinem, qua liberè liceret à locis ſacris laicos extrahere, poſitis decretis iure ciuili, & Canonico ſeuerè prohibentibus abſtractionem, alioquin Principes non petiiſſent priuilegia extrahendi delinquentes, quæ Pontifex hoc in loco expreſsè reuocat.

Addo præfatam conſuetudinem, ſi quæ extitit, innixam fuiſſe priuilegiis; hæc autem eſt natura conſuetudinis innixæ priuilegio, vt reuocato priuilegio, cenſeatur etiam ipſa conſuetudo reuocata, vt docui in expoſitione Bullæ Cœnæ cum Ceuallo, & aliis communiter.

Tertiò licet Summus Pontifex expreſsè non reuocet conſuetudinem, tacitè tamen reuocat quatenus modum extrahendi à loco ſacro intendit ad vnicam formam reducere per dictionem, *tantùm*, quæ taxatiua eſt, & excludit omnem aliam formam per conſuetudinem, vel corruptelam introductam. *l. properandum. C. de iudicijs.* Præterea Pontifex aliter definiendi, & iudicandi quamlibet facultatem aufert, irritúmque reddit aliter factum, vt patet ex verbis Bullæ, ibi, *ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, in quauis cauſa, & inſtantia iudicari debere, nec non irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his per quoſcumque, quauis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

Quartò, quia contra conſtitutionem, in qua ponitur clauſula irritans, non ſolùm allegari non poteſt non vſus, verum neque contrarius vſus, ex Puteo *deciſ.* 50. *n.*5.*part.*1. Caſſadoro *deciſ.*2. *de reſeruat.* Capitaquen. *deciſ.*134.*n.*4. *part.*3. & aliis apud Farinac. *in append. de immunit.c.*2.*n.*15.

Quintò, quia alleganti conſuetudinem incumbit onus probandi; conſuetudo enim eſt quid facti, vt benè Surdus *lib.*3.*conſ.*354.*num.*24. & Menochius *tom.*1.*conſ.*37.*num.*92. *ex lege, in bello.* §. *facta, de capt. & poſtlimin. reuerſ.* & cùm mutabilis ſit, variáſque conditiones requirat, difficulter probari poteſt. Maſcard. *volum.*1. *concluſ.*423.*num.*1. cum Bart. Burſato, Aretio, & aliis.

Sextò, quia huiuſmodi conſuetudo ſufficienter reprobata videtur in Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 20. quatenus Concilium innouat, & exactè ab omnibus præcipit obſeruari ſacros canones, & omnia Concilia generalia, nec non Apoſtolicas ſanctiones in fauorem libertatis, & immunitatis Eccleſiaſticæ ſancitas: dum enim Concilium Tridentinum legem aliquam edit, iura antiqua innouando, aut contraria reuocando, reuocare cenſetur omnem contrariam conſuetudinem, quæ antiquis decretis aduerſatur, alioquin decreta antiqua innouari, & in priſtino ſtatu conſtitui non dicerentur, nec innouatione indigere.

Neque dicas in lege non cenſeri conſuetudines particularium locorum reuocari, niſi exprimantur.

Reſpondeo enim hoc fallere in legibus Concilij generalis; cùm enim generali Concilio intereſſe ſoleant Epiſcopi, & Prælati, ex omnibus prouinciis, conſuedines particulares non præſumuntur ignotæ Concilio, conſequenter cenſentur reuocatæ, dum aliquid in Concilio præfatis conſuetudinibus contrarium decernitur. Ita Gambacurta *lib.*5.*c.*8.*n.*3. Suarez, Azorius, & alij, quos retuli *de legibus diſp.*1.*q.*1.*punct.vlt.*§.3.*n.*38.*& ſeqq.* quamuis aliqui oppoſitum ſentiant, hac ratione ducti, quia generalia Concilia aliquando exprimunt conſuetudinem, quam reuocare intendunt. Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet, conſuetudinem aliquando exprimi abundantioris cautelæ gratia, abundans enim cautela non nocet. *l. teſtamentum. C. de teſtamentis.*

Hinc

Hinc licet inferre conſuetudinem extrahendi aliquem ab Eccleſia, præter caſus in Bulla Gregorij expreſſos, non prodeſſe, tum quia introduci non potuit, tum quia huiuſmodi conſuetudo nondum ſufficienter præſcripta fuit; nam ab eo tempore, quo editum fuit Concilium Tridentinum, vſque ad tempus, quo facta fuit conſtitutio Gregorij, nec dum elapſum erat tempus ſufficiens ad legitimam conſuetudinem introducendam, ſaltem in ſententia eorum, qui ad præſcribendum contra ius Eccleſiæ requirunt tempus immemorabile, aut ſpatium quadraginta annorum cum titulo. Idem dic de tempore conſtitutionis Gregorij vſque ad hanc diem. Videri poſſunt Farinacius *loco cit.* Marius Italia *lib. 1. cap. 3. §. 1.* Gutierez *pract. quæſt. 1. num. 12.* Franc. Leo *in theſauro part. 1. cap. 13. num. 27.* Peregrinus *loco citato, & cap. 4. dub. 8.* Ambroſinus *de immunit. cap. 14.* vbi latè de hoc caſu diſſerunt, (quamuis ipſorum diſcurſus aliquas exceptiones patiatur in afferendis conditionibus ad conſuetudinem legitimè introducendam requiſitis.) contra Suarez *lib. 3. de relig. cap. 11. num. 4.* Nauar. *cap. 25. num. 18.* Baiardum ad Clarum *quæſt. 30. num. 6.* & alios.

§. XVI.

Quis poſſit ab hac excommunicatione abſoluere.

1 *Abſolutio iſtius excommunicationis non poteſt ab aliquo, etiam virtute priuilegiorum alias conceſſorum, impendi.*

2 *Epiſcopus abſoluere poteſt ab excommunicatione contracta ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ, modò facta ſit reſtitutio, & ſatisfactio à delinquente.*

VNICA PROPOSITIO.

1 NVllus confeſſarius poteſt abſolutionem virtute alicuius priuilegij conferre, niſi facultatem ad hunc effectum obtinuerit poſt decretum Clementis VIII. Ratio eſt, quia in decreto, quod incipit, *ſacra Congregatio*, edito ſub Clemente VIII. anno 1601. & 1602. cautum eſt, ne vllus virtute priuilegiorum poſſit abſoluere ab excommunicatione contracta ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ in terminis conſtitutionis felicis recordationis Gregorij XIV. quæ incipit, *cùm alias nonnulli.*

2 Probabile tamen videtur Epiſcopum poſſe ab hac cenſura abſolutionem conferre, facta reſtitutione, & ſatisfactione ab eo, qui in excommunicationem inciderat, modò eam exhibere poſſit, iuxta regulas *de cenſuris in genere*, traditas. Ratio eſt, quia nullibi reperitur hic caſus Summo Pontifici reſeruatus, & in decreto Clementis VIII. non eſt imminuta poteſtas Epiſcoporum; ergo Epiſcopus, vel alius confeſſarius, ad hoc ab Epiſcopo deputatus, poteſt abſoluere, iuxta *cap. nuper, de ſentent. excommun.* Ita Genuenſis *in praxi Neapolitana, num. 4. & 12.* contra Graſſium *in conſil. vnico de immunitate*, arbitrantem hanc cenſuram reſeruatam in Bulla Cœnæ. Sed huius Doctoris opinio mihi non probatur, ſi præcisè loquamur de excommunicatione contracta ob violationem immunitatis localis, non verò de contracta ob violationem libertatis Eccleſiaſticæ contra ea, quæ in Bulla Cœnæ continentur: nam in Bulla Cœnæ non eſt ſermo de hac locali immunitate.

Dices, hunc caſum cenſeri Summo Pontifici reſeruatum, primò in præcitato decreto Clementis VIII.

Secundò in Bulla Cœnæ Domini, in qua reſeruatur abſolutio excommunicationis latæ contra violantes libertatem Eccleſiaſticam.

Ad primum reſpondeo in præcitato decreto non adimi facultatem ordinariorum, qualis eſt facultas Epiſcoporum; imò in illo decreto reſeruatur, & corroboratur poteſtas ordinariorum, quod ex eo quiſque conijcere poteſt. Primò, quia Summus Pontifex non vult quemquam virtute priuilegij Apoſtolici poſſe à caſibus ab ordinariis locorum reſeruatis abſoluere. Secundò, quia in illo decreto adimitur aliis confeſſariis facultas abſoluendi ab excommunicatione contracta ob violentam manuum iniectionem in clericos, & tamen Epiſcopum habere facultatem abſoluendi ab excommunicatione ob leuem percuſſionem perſpicuum eſt. Ita Genuenſis in praxi Neapolitana, *loc. cit.*

Ad ſecundum reſpondeo negando hunc caſum reſeruari in Bulla Cœnæ, cùm in ea quidem excommunicentur ſtatuentes, aut nonnulla alia facientes contra libertatem Eccleſiaſticam, non verò omnes facientes contra Eccleſiaſticam immunitatem; diſtinguo enim immunitatem à libertate. quamobrem caſus violatæ libertatis in hac Bulla expreſſi proculdubio reſeruati ſunt in Bulla Cœnæ, non verò caſus violatæ immunitatis localis, de quibus hic loquimur reſpectu Epiſcoporum.

Ex quo patet à fortiori Epiſcopum, aliúmve Confeſſarium ab eo ſpecialiter deputatū, poſſe ab hac excommunicatione abſoluere, dum crimen eſt occultum, iuxta decretum Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 6.* vt in ſimili docui *de cenſuris in genere*, cum multis Doctoribus ibi citatis.

Non nego tamen, quàm probabilis ſit, & in praxi tutior, & ſequenda opinio Peregrini *cap. 15. num. 18.* Farinacij *in append. de immunit. cap. 20. num. 315.* Graſſij, & aliorum ſimpliciter aſſerentium hanc cenſuram, ob violationem immunitatis contractam, reſeruatam eſſe Summo Pontifici; ſic enim in prætorio ſacræ Pœnitentiariæ deciſum fuiſſe, & Paulum V. cui de hac re factum fuit verbum, annuiſſe teſtantur.

PVNCTVM XVII.

De excommunicatione contra exigentes iuramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel contraria libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Concilij Tridentini.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*

3 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*

4 *Iuramentum illicitum, impoſſibile, vel damnoſum libertati Eccleſiaſticæ attentans extorquere, non ligatur excommunicatione niſi reipſa extorqueat.*

5 *Canonici omnes, in quorum Capitulo emittitur iuramentum illicitum, impoſſibile, vel contrarium libertati Eccleſiæ, aut decretis Concilij Tridentini, afficiuntur pœna interdicti, niſi contradicant.*

6 *Præſtans iuramentum illicitum, vel damnoſum, vel libertati Eccleſiaſticæ contrarium, non incurrit excommunicationem.*

1 VSu receptum erat, vt Prælati, & Canonici, cùm primò accederent ad Eccleſias, non admitterentur, non præſtito priùs iuramento obſeruandi ſtatuta illarum. Idem mos inualuerat in officialibus ciuitatum, caſtrorum, ac terrarum, qui ad officia non recipiebantur, niſi priùs iuraſſent obſeruantiam ſtatutorum illius loci; cùm autem frequenter accideret, vt aliqua ſtatuta eſſent illicita, vel impoſſibilia, vel contraria libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Sacri Concilij Tridentini, etiamſi fortè ignorarentur ab ipſis iurantibus (cùm ſæpe clauſa deſerrentur) iure merito Gregorius XIII. in Bulla 93. edita anno 1584. quæ incipit, *inter Apoſtolicos*, referens Bullam Nicolai III. in qua Nicolaus declarauerat huiuſmodi iuramenta, in genere præſtita, extendi ſolùm ad licita, poſſibilia, & Eccleſiaſticæ libertati non aduerſantia, decernit nulla iuramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Concilij Tridentini contraria præſtanda eſſe, reddenda, vel exigenda, vt patet ex

ex illis verbis, *præcipimus, & interdicimus Prælatis, Canonicis, & alijs ſupradictis, necnon Eccleſiarum capitulis, & monaſteriorum, cæteriſque conuentibus, ciuitatum quoque, caſtrorum, & terrarum communitatibus, & perſonis quacumque dignitate præditis, ne vlla omnino iuramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Concilij Tridentini obuiantia, ſiue ante, ſiue poſt electiones, confirmationes, prouiſiones, receptiones, admiſſiones, aut alios actus vbicunque, ac quocunque tempore, etiam prætextu cuiuſvis conſuetudinis, quantocunque tempore obſeruatæ, quæ potiùs corruptela eſt cenſenda, ſiue in genere, ſiue in ſpecie præſtare, reddere, vel exigere, néve ſuper præſtitis, redditis, vel exactis, huiuſque quemquam in iudicio, vel extrà inquietare audeant quoquomodo, vel turbare.* Deinde in eadem Gregorij Bulla additur cenſura contra tranſgreſſores, cuius cenſuræ materiam, & ſubiectum hic paucis explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius cenſuræ eſt exigere iuramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel Eccleſiaſticæ libertati, aut decretis Concilij Tridentini obuiantia; ſic enim expreſsè habetur in præcitata Bulla, vt patebit ex eius textu ad verbum referendo *in ſecunda propoſitione.*

Et hoc amplia primò, ſiue iuramentum exigatur antequam admittantur ad beneficia, vel officia, ſiue pòſt; nam in textu dicitur, *ſiue ante, ſiue poſt electiones, admiſſiones,* &c.

Amplia ſecundò, ſiue iuramentum præſtetur in genere, ſiue in ſpecie, etiamſi præſtetur prætextu cuiuſuis conſuetudinis, vt patet ex verbis Bullæ ſuperiùs citatis *num.* 1.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Subiectum iſtius cenſuræ ſunt omnes, qui præfata iuramenta exigere contendunt; cum hac tamen differentia, quòd Epiſcopi, aliíque antiſtites ſuſpenduntur à diuinis, Capitula & conuentus, eorúmque Eccleſiæ, & loca omnia Eccleſiaſtico interdicto ſubiiciuntur; regulares verò perſonæ excommunicationis gladio feriuntur, adiuncta etiam inhabilitate ad officia, vel beneficia obtenta, & obtinenda, vt clarè conſtat ex illis verbis, *illos enim, qui iuramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel Eccleſiaſticæ libertati, aut decretis dicti Concilij obuiantia exigere contenderint, Epiſcopos videlicet, & alios quoſcunque Pontificali dignitate præditos ſuſpendimus à diuinis; Capitula verò, & conuentus, eorúmque Eccleſias, & loca omnia interdicto Eccleſiaſtico ſupponimus, ac ſingulares perſonas excommunicationis ſententia innodamus, inhabileſque facimus ad obtenta, & alia obtinenda eo ipſo, nobiſque, & Romano Pontifici pro tempore exiſtenti relaxationem ſuſpenſionis, & interdicti, necnon abſolutionem ab excommunicationis ſententia huiuſmodi perpetuò reſeruamus.*

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta cenſura incurratur ab iis, qui conati ſunt huiuſmodi iuramentum exigere, ſed re ipſa extorquere non potuerunt.

Reſpondendum videtur negatiuè, quia cenſura non incurritur nondum ſecuto effectu, & in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda eſt. Neque obſtat illud verbum, *contenderint*; reſpondetur enim explicandum eſſe cum effectu, id eſt, cum exactione iuramenti, vt colligitur ex verbis eiuſdem Bullæ, relatis *num.* 1. nam vna pars legis aliam declarat.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm ſinguli Canonici, in quorum Capitulo huiuſmodi iuramentum emittitur, afficiantur pœna interdicti.

Reſpondeo affici, niſi contradicant; cùm enim capitulariter concurrant, cenſentur exigere iuramentum, niſi reclament. quem autem effectum pariat interdictum Capituli, patet ex dictis de ſuſpenſione lata contra ſimoniacos in ordine.

Addo hoc interdictum non ſolùm eſſe perſonale, verùm etiam locale, nam in textu dicitur, *Capitula, & conuentus, eorúmque Eccleſias, & loca omnia interdicto Eccleſiaſtico ſupponimus.*

6 Tertiò dubium eſt, vtrùm præſtantes præfata iuramenta huic cenſuræ ſubiiciantur.

Reſpondeo negatiuè, quia cenſura non excedit perſonas in lege expreſſas. Verumtamen eſt grauiter peccare, niſi ob ignorantiam excuſentur; quia adducunt Deum in teſtem rei illicitæ, vel impoſſibilis; de qua re vide tradita *de legibus diſp.* 4. *quæſt.* 1. *puncto* 4.

Addo non ſolùm grauiter peccare, verùm etiam priuatum ipſo facto remanere gratia, & commodo rei, cuius cauſa ſcienter iurauerunt: quamquam ad hanc pœnam non videntur in conſcientia obligandi ante ſententiam, vt patet ex regulis generalibus traditis *de legibus.*

Dixi, *ſcienter iurauerint*, vt excipiantur iurantes ex ignorantia legis, vel rei illicitæ. tum quia par eſt, vt vbi non eſt culpa, neque ſit pœna. tum quia hic caſus expreſsè excipitur in dicta Bulla, ibi, *decernentes eos, qui talia iuramenta ſcienter præſtiterint, vſu, & commodo rei, & gratiæ, cuius cauſa iurauerint, eo ipſo priuatos eſſe. Aliàs verò ignorantes ad præſtitorum iuramentum huiuſmodi obſeruationem non teneri; necnon irritum, & inane quidquid ſecus per quoſcunque, ſcienter, vel ignoranter attentatum eſt, hactenus, & deinceps contigerit attentari.*

PVNCTVM XVIII.

De excommunicatione contra præſumentes turbare, vel impedire ea, quæ ſtatuta ſunt pro Eccleſia Toloſana.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*

1 IN Extrauaganti *ſaluator. de præbend. & dignit.* Eccleſia Toloſana erigitur in Archiepiſcopatum, & de nouo eriguntur quatuor Cathedrales, quibus aſſignantur aliqui fructus Eccleſiæ Toloſanæ; adiiciuntur etiam nonnulla ſeruanda, donec fieret diſtinctio diœceſum, quarum diſtinctionem ſuppono eam factam fuiſſe, conſequenter ab iis enumerandis ſuperſedeo, & referam ſolùm præcipua verba ipſius textus, in quo fertur lex perpetuò valitura, & tranſgreſſores afficiuntur excommunicatione, ſi fuerint perſonæ ſingulares, interdicto, ſi fuerit vniuerſitas, & ſuſpenſione, ſi fuerit Capitulum, conuentus, ſiue collegium, ibi, *Hæc igitur per dictæ ſedis prudentiam circumſpectam ſic ſtatuta ſalubriter, & vtiliter ordinata, perpetuis eſſe valitura temporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes, auctoritate prædicta diſtrictiùs inhibemus, ne aliquis cuiuſcunque præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut ſtatus, etiamſi Archiepiſcopali, vel Epiſcopali, ſeu regia præfulgeat dignitate, huiuſmodi ordinationem Apoſtolicam, reſeruationem, & alia ſupradicta quouis modo turbare, ſeu quomodolibet impedire præſumat. Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam, quauis auctoritate contigerit attentari; & nihilominus in eos, qui ex certa ſcientia contrarium præſumpſerint, niſi infra octo dierum ſpatium poſt publicationem præſentium reſipuerint cum effectu excommunicationis in perſonas, & interdicti in vniuerſitates, ac ſuſpenſiones in conuentus, Capitula, ſeu collegia de conſilio, & auctoritate prædictos ſententias promulgamus, à quibus non niſi per Romanum Pontificem abſolutionis beneficium (præterquam in mortis articulo) valeant obtinere.* Quæ circa huius excommunicationis intelligentiam diſputari poſſunt, clara ſunt ex dictis in præcedentibus, & ex ipſomet textu. ideo opus non eſt hîc immorari, præſertim cùm hæc ad particularem Eccleſiam Toloſanam pertineant. Vide infrà dicta *de interdictis.*

PVNCTVM XIX.

De excommunicatione contra impedientes executionem litterarum ſacræ Pœnitentiariæ.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Impediens iuſta de cauſa litteras ſacræ Pœnitentiariæ non afficitur excommunicatione.*
4 *Litteras ſacræ Pœnitentiariæ nolens exequi non ligatur excommunicatione.*
5 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
6 *Iſta excommunicatio Summo Pontifici reſeruata eſt.*
7 *Facultatem habens abſoluendi ab omnibus cenſuris, exceptis excommunicationibus Bullæ, abſoluere poteſt ab excommunicatione lata contra impedientes executionem ſacræ Pœnitentiariæ.*

1 IVlius III. in Bulla prima in ordine, quæ incipit, *rationi congruit*, excommunicationem impoſuit contra eos, qui executionem litterarum ſacræ Pœnitentiariæ impediunt, vel ad id conſilium, auxilium, vel fauorem quomodolibet præſtant. Circa quam excommunicationem tria breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

Tertiò, vtrùm iſta excommunicatio reſeruata ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis conſiſtit in actionibus in præfata Bulla Iulij III. expreſſis, quarum.

Prima eſt, quomodolibet impedire, ne litteræ maioris Pœnitentiarij executioni demandentur. nam in Bulla dicitur, *Maioris Pœnitentiarij pro tempore exiſtentis litterarum executionem qualitercunque impedientes.*

Ex quo ſequitur illum affici excommunicatione, qui per ſe, vel per alium, directè, vel indirectè impedit, ne præfatæ litteræ executionem ſortiantur; quia in textu dicitur, *qualitercunque*, id eſt, quouis modo; hæc enim eſt dictio generalis, quæ omnem modum comprehendit. *l. penes. ff. de verb. ſignific.* Hondedeus *conſil. 55. num. 41.* & alij apud ipſum, & apud Gratium *dec. 194. num. 1.*

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm is, ad quem præfatæ litteræ diriguntur, ſi eas examinet, & iuſta de cauſa impediat, afficiatur excommunicatione.

Reſpondeo iuxta dicta in Bulla Cœnæ, non affici, quia Summus Pótifex cenſetur loqui de impedientibus iniuſtè.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm is, ad quem præfatæ litteræ diriguntur, vt eas expediat, & exequatur, afficiatur excommunicatione, ſi eas exequi nolit.

Reſpondeo negatiuè, quia aliud eſt impedire, aliud non exequi: illud enim importat actionem poſitiuam contra executionem litterarum, hoc autem ſignificat omiſſionem actionis; excommunicatio autem impoſita propter actionem non incurritur propter omiſſionem. Vide dicta in Bulla Cœnæ Domini *quæſt. 14. puncto* 1. vbi plura alia adduxi, quæ hic neceſſe non eſt repetere.

Secunda actio ſub excommunicatione prohibita; eſt, præbere conſilium, auxilium, vel fauorem ad impediendam executionem litterarum maioris Pœnitentiarij, vt patet ex illis verbis, *aut quominus dictæ litteræ iuxta illarum formam, & tenorem debitæ executioni demandentur, impedimentum, conſilium, auxilium, vel fauorem quomodolibet præſtantes.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt illi omnes, qui aliquam ex præfatis actionibus præſtant.

Ratio eſt, quia Summus Pontifex indiſtinctè, & illimitate loquitur; propoſitio autem indefinita æquiualet vniuerſali.

TERTIA PROPOSITIO.

6 ISta excommunicatio reſeruata eſt Summo Pontifici. Ratio eſt, quia Iulius III. contra præfatos delinquentes imponit omnes cenſuras, & pœnas editas in Bulla Cœnæ contra eos, qui litterarum Apoſtolicarum executionem impediunt, ibi, *prædictas, ac omnes, & ſingulas alias contra impedientes litterarum Apoſtolicarum in Bulla, quæ quotannis in Cœna Domini legi conſueuit, contentas, & latas ſententias, cenſuras, & pœnas, eo ipſo abſque aliqua alia declaratione deſuper perficienda, incurriſſe, & incurrere debere decreuit, & declarauit.* Cenſura autem, & pœna contra impedientes litterarum Apoſtolicarum executionem, eſt excommunicatio Summo Pontifici reſeruata; & licèt Iulius III. expreſſe non meminerit reſeruationis, implicitè tamen expreſſit in illis verbis, *omnes, & ſingulas ſententias, cenſuras, & pœnas*; reſeruatio autem eſt pœna in Bulla Cœnæ impoſita contra præfatos delinquentes, vt ibi explicaui *diſp. 1. quæſt. 1. punct. 1. num. 9. 22. & ſeqq.*

7 Maior difficultas eſt, vtrùm habens facultatem abſoluendi ab omnibus cenſuris, exceptis excommunicationibus in Bulla Cœnæ latis, & nonnullis alijs nominatim expreſſis, poſſit abſolutionem ab iſta excommunicatione lata à Iulio III. conferre.

Reſponderi poteſt affirmatiuè. Ratio eſt, tum quia probabile eſt iſtam excommunicationem, de qua loquimur, non eſſe latam in Bulla Cœnæ, ſed à Iulio III. ergo non cadit ſub exceptionem excommunicationis Bullæ Cœnæ. tum quia exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. *l. nam quod liquidè. §. fin. ff. de penu legat. l. quæſitum. §. idem reſpondit. ff. de fund. inſtructi. & cap. 2. de coniug. lepros.* hic autem caſus non eſt exceptus in præfata facultate. tum quia priuilegium Principis latè explicandum eſt, iuxta dicta de priuilegijs, *in tractatu de legibus.* Contraria tamen ſententia probabilis eſt, vt patet ex dictis in Bulla Cœnæ *diſp. 1. quæſt. 14. puncto 1. num. 21.* cum Reginaldo *ibi* allegato.

PVNCTVM XX.

De excommunicatione contra violantes interdictum in certis caſibus.

1 *Interdictum violans etiam hoc tempore excommunicationem incurrit ſi illud violet in caſibus*, in Clementina grauis, de ſententia excommunicationis *expreſſis.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Cogens aliquem quomodolibet ad celebranda diuina officia in locis interdictis excommunicationem incurrit.*
4 *Aſſignantur conditiones requiſitæ ad iſtam excommunicationem incurrendam.*
5 *Vocans aliquos ad diuina officia audienda in locis interdictis excommunicationi ſubijcitur.*
6 *Quænam vocatio requiratur ad iſtam excommunicationem incurrendam.*
7 *Interdicti localis tempore vocans aliquem ad audienda diuina extra locum interdictum non incurrit excommunicationem.*
8 *Vocans aliquem ad diuina officia audienda incurrit excommunicationem etiamſi euocet perſonam ſingularem.*
9 *Prohibens excommunicatos publicè, vel interdictos exire de Eccleſijs tempore Miſſæ dum à celebrantibus moniti ſunt exire, excommunicationem incurrit.*
10 *Neceſſe tamen eſt hoc tempore vt prohibeat excommunicatos, vel interdictos vitandos.*

11 *Eccleſiæ, à quibus publicè excommunicati, vel interdicti prohibentur ab aliquo exire, opus non eſt vt ſint interdicto ſuppoſitæ ad hoc vt excommunicatio incurratur ab eo qui prohibet excommunicatos publicè, vel interdictos exire ab Eccleſiis tempore Miſſæ.*

12 *Eccleſiæ nomine non intelliguntur oratoria priuata.*

13 *Excommunicatus, vel interdictus, aut nominatim monitus à celebrante, vt de Eccleſia exeat tempore Miſſæ, excommunicationem incurrit ſi nolit exire.*

14 *Opus non eſt vt Eccleſia, de qua excommunicatus, vel interdictus renuit exire, ſit interdicta.*

15 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*

16 *Vt iſta excommunicatio incurratur opus eſt vt aliqua ex actionibus hic prohibitis fiat à domino temporali.*

17 *Dominus temporalis faciens aliquam actionem prohibitam in hac Clem.* Grauis, *non incurrit excommunicationem, niſi eam faciat tanquam dominus temporalis.*

18 *Sufficit vna ex actionibus hic prohibitis ad incurrendam excommunicationem in hac Clementina impoſitam.*

19 *Cogens aliquem ad celebrandum tempore interdicti, aut faciens aliquam actionem hîc prohibitam, non incurrit excommunicationem effectu nondum ſecuto.*

20 *Ceſſationis tempore faciens aliquam actionem in hac Clem.* Grauis *prohibitam, non videtur in excommunicationem incidere, iuxta ſententiam auctoris.*

21 *Interdictum violans in alijs caſibus non expreſſis in Clem.* Grauis, *non videtur ipſo facto excommunicationem incurrere.*

DE pœnis violantium interdictum fuſiùs egi *in tract. de cenſuris in genere diſp. 5. punct. 7.* hîc ſolùm agendum eſt de excommunicatione *in Clementina, Grauis, de ſentent. excommunic.* impoſita contra violantes interdictum in quatuor caſibus, in præfata Clementina expreſſis; & licèt fortè aliquis ambigere poſſit,

1 Vtrùm præfata Clementina etiam hoc tempore vires, & locum habeat, eo quòd ſancita fuerit occaſione quorundam dominorum temporalium, qui delicta in præfata Clementina expreſſa perpetrabant, nihilominus dicendum eſt, etiam hoc tempore vigere, & futuris temporibus obligare, vt patet ex illis verbis, *qui in locis interdicto ſuppoſitis quemquam de cætero cogere*, &c. his poſitis, explicationem aggredior dictorum quatuor caſuum, qui ſub excommunicatione ipſo facto in præfata Clementina interdicuntur: & ne ab ordine conſueto recedam,

Primo loco inquiram materiam iſtius excommunicationis in ſingulis quatuor caſibus.

Deinde ſubiectum, id eſt, perſonas, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis in quadruplici conſiſtit actione, per quam obligatio circa interdictum violatur.

3 *Prima actio* eſt, cogere quomodolibet aliquem ad celebranda diuina in locis interdictis, ſiue interdicta ſint à iure, ſiue ab homine. iſta actio ſub illis textus verbis exprimitur, *qui in locis interdicto ſuppoſitis quemquam de cætero diuina celebrare officia quomodolibet cogere præſumpſerint.*

4 Ex quibus verbis quatuor conditiones eliciuntur, neceſſariæ ad incurrendam excommunicationem ob iſtam actionem.

Prima eſt, vt adſit coactio. ex quo ſequitur, inductionem, quæ fit rogando, promittendo, aut alia ſimili ratione, non ſufficere ad incurrendam iſtam excommunicationem, quia non eſt coactio, quæ inuoluntarium, & vim importat in eo, qui cogitur: vt ſi per vim, aut metum in bonis famæ, vitæ, vel bonorum temporalium trahatur ad celebrandum; non eſt tamen neceſſe, vt coactio fiat in ipſummet celebrantem; ſed ſatis eſt, vt fiat in perſonas coniunctas, ſiue per ſubtractionem bonorum, ſiue per metum verborum, ſiue per alium ſimilem modum, directè, vel indirectè; nam in textu dicitur, *quomodolibet cogere*; dictio autem, *quomodolibet*, denotat omnem modum, vt communiter fatentur DD. apud Barboſam *dict. 282.* & apud Gratum *dict. 218.* idemque in terminis tradunt Suarez, Filliucius, Sayrus, & alij *locis proximè citandis*, poſt gloſſam hic *in v. quomodolibet*, vbi ait, iſtam dictionem hoc in loco comprehendere omnem modum compulſionis, realem, perſonalem, directum, & indirectum, vt ſi res ipſorum occupent, conſanguineos grauent in perſonis, vel rebus. Hæc gloſſa.

Secunda conditio eſt, vt adſit præſumptio. Quamobrem ſi coactio proueniat à domino temporali, qui neſcit locum eſſe interdictum, aut pœnam excommunicationis latam eſſe contra cogentes, non incurritur excommunicatio. An autem ignorantia craſſa, vel etiam affectata excuſet, alibi ſæpiùs dictum eſt excuſare, niſi cum ingenti temeritate coniuncta ſit.

Tertia conditio eſt, vt quis per coactionem inducatur ad celebranda diuina officia. Quid autem nomine *diuinorum officiorum* intelligatur, patet ex dictis *de cenſuris in genere*. Hic ſolùm aduertendum eſt, hoc in loco nomine diuinorum officiorum non ſolùm intelligi Miſſæ ſacrificium; verùm etiam alia diuina officia, quia Summus Pontifex abſolutè loquitur de diuinis officiis, nec ſolùm intendit prohibere violationem interdicti circa Miſſæ ſacrum; verùm etiam circa alia diuina officia, vt patet ex illis verbis initio textus poſitis, *Miſſas, & diuina officia.* Ita Suarez *diſputat. 22. ſect. 4. num. 29.* contra Syluestrum, Angelum, & alios, apud Sayrum *num. 43.* arbitrantes, nomen diuinorum officiorum coarctari, & referri ſolùm ad Miſſæ ſolemnia, de quibus ſermo eſt in tertia actione.

Quarta conditio eſt, vt officia celebrentur in locis interdictis. Quamobrem ſi quis inducat aliquem, etiam perſonaliter interdictum, ad celebrandum in locis non interdictis, non incurrit iſtam excommunicationem; quia excommunicatio lata eſt ob coactionem ad celebrandum in locis interdictis, vt patet ex illis verbis, *in eorum terris interdicto ſuppoſitis.*

5 *Secunda actio* interdicta ſub excommunicatione in hac Clementina eſt euocare aliquos, præſertim excommunicatos, vel interdictos ad audienda diuina officia in locis interdictis, vt patet ex illis verbis, *aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos, excommunicationis præſertim, vel interdicti ligatos ſententia euocare præſumpſerint*; ex quibus verbis quatuor conditiones colliguntur neceſſariæ ad excommunicationem incurrendam ob ſecundam iſtam actionem.

Prima eſt, vt adſit euocatio, & hæc ſufficit, ſiue fiat per ſe, ſiue per alium. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non ſolùm intendit comprimere audaciam illorum, qui per ſe vocant; verùm etiam, qui euocari faciunt, vt patet ex illis præcedentibus verbis, *faciunt euocari*, & ex illis, *modo prædicto*, quæ relationem habent ad præcedentia.

6 Maior difficultas eſt, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem requiratur euocatio publica, quæ fit tuba, cornu, voce præconis, aut campanarum pulſatione; vel ſufficiat priuata, quæ fit clam, per ſe, vel per nuncium.

Reſpondeo ſufficere priuatam. Ratio eſt, quia textus indifferenter, & abſolutè loquitur de vocantibus aliquem ad diuina audienda, & illa verba, *modo prædicto*, referuntur ad modos euocandi poſitos in principio textus; in principio autem textus exprimuntur varij modi, quibus populi vocabantur ad diuina, ibi, *ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, interdum compellentes, hiſque*

non

non contenti exceſſibus per campanarum non ſolùm pulſationem, ſed & voce præconia populos, etiam interdictos, &c. ex quibus verbis indicatur exceſſus illorum nobilium, qui aliquando populos vocabant abſque voce præconis, vel pulſatione campanarum, aliquando voce præconis, & campanarum ſono; vox enim præconis, & campanarum pulſatio adhiberi ſolet ad conuocandos populos, non verò aliquos ſolùm, vt bene hunc textum perpendit Caietanus *verb. excommunic. cap. 42.* & Suarez *diſp. 22. ſect. 4. n. 28.* contra Nauarrum, Syluestrum, Angelum, & alios apud Sayrum *lib. 3. cap. 20. num. 43.*

Secunda conditio eſt, vt adſit præſumptio, iuxta dicta in expoſitione primæ actionis.

Tertia, vt euocatio fiat ad audienda diuina officia; quamobrem ſi euocatio fiat ad alium finem, excommunicatio iſtius Clementinæ non incurritur.

Quarta, vt diuina officia audiantur in loco interdicto. Propterea

7 Si quis tempore interdicti localis vocet aliquem ad audienda diuina officia, quæ celebrantur in loco non interdicto, non incurrit iſtam excommunicationem, etiamſi is, qui vocatur, ſit excommunicatus, vel interdictus; nam excommunicatio impoſita ob hanc ſecundam actionem, non incurritur ob violationem interdicti perſonalis; ſed ob violationem interdicti localis, vocando aliquem ad officia diuina audienda, quæ celebrantur in locis interdictis. hoc enim apertè indicat illa particula, *eadem officia*, quæ refertur ad officia, de quibus in verbis proximè præcedentibus ſermo fuerat; in verbis autem proximè præcedentibus ſermo fuerat de diuinis officiis, quæ in locis interdictis celebrantur, vt dictum eſt in expoſitione primæ actionis.

8 Sed modò dubium ſupereſt, vtrùm iſta cenſura incurratur, etiamſi non vocetur populus, ſed perſona aliqua particularis non excommunicata, nec interdicta, ad diuina officia in locis interdictis audienda.

Reſpondeo incurri, vt patet, tum ex illa particula, *aliquos*, quæ verificatur de particulari perſona, licèt in plurali pronuncietur, eo quòd etiam *vocantes* in plurali referantur; tum ex illa particula, *præſertim excommunicationis, vel interdicti ligatos ſententia.* Dictio enim, *præſertim*, non apponitur excluſiuè quoad alios ante relatos, ſed comparatiuè, & eſt idem, quod maximè, & præcipuè, vt multorum DD. auctoritate probat Auguſtinus Barboſa *dict. 230. & 233.* & Gratus *dict. 180.* idemque in terminis Sayrus *num. 43.* & alij ſuprà citati.

9 *Tertia actio* eſt, prohibere, ne excommunicati publicè, vel interdicti exeant de Eccleſiis tempore Miſſæ, dum à celebrantibus moniti ſunt, vt exeant; iſta actio continetur ſub illis verbis, *ſeu qui, ne excommunicati publicè, aut interdicti, de Eccleſiis, dum in ipſis Miſſarum aguntur ſolemnia, à celebrantibus moniti vt exeant, prohibere præſumpſerint.* Ex quibus verbis quatuor conditiones colliguntur.

Prima eſt, vt adſit prohibitio, ſiue particularis, ſiue generalis, ſiue per coactionem, ſiue per promiſſionem, vel fortè etiam per preces ſaltem importunas; textus enim ſimpliciter vtitur verbo, *prohibere.* Ita communiter DD.

Secunda eſt, vt prohibitio coniuncta ſit cum præſumptione, vt dictum eſt in expoſitione primæ actionis; nam verbum illud, *præſumpſerint*, quod vltimo loco ponitur in textu, refertur ad omnes actiones præcedentes, vt examinanti textum perſpicuè conſtabit.

Tertia conditio eſt, vt qui prohibentur exire, ſint publicè excommunicati, vel interdicti: & præterea moniti ſint à celebrante, vt exeant, ſiue monitio ſit generalis, ſiue particularis, & nominatim; quia textus in hac tertia actione non requirit particularem monitionem, cùm abſolutè dicat, *à celebrantibus moniti, vt exeant.* Ita Syluester, & Angelus, quos citat & ſequitur Sayrus *num. 43.* & Suarez *loco citato, num. 30.* Imò Suarez *num. 33.* addit

10 Hoc tempore neceſſarium eſſe, vt qui prohibentur exire, ſint excommunicati, vel interdicti vitandi; nam hi ſolùm videntur hoc tempore publicè excommunicati. Sed hæc limitatio Suarez apud me difficultate non caret; aliud enim eſt eſſe publicè excommunicatum, & interdictum, aliud eſſe vitandum, & cenſura huius Clementinæ lata videtur non ſolùm in deteſtationem communicantium cum excommunicatis, vel interdictis; verùm etiam in pœnam ipſorum delinquentium excommunicatorum, vel interdictorum violantium interdictum, vt dicam in expoſitione quartæ actionis.

Quarta conditio eſt, vt prohibeantur exire ab Eccleſiis tempore Miſſæ; Summus enim Pontifex loquitur de prohibentibus exire ab Eccleſiis, dum Miſſarum ſolemnia celebrantur. ex quo patet differentia inter iſtam actionem, & alias duas præcedentes; in hac enim ſermo eſt ſolùm de Miſſæ ſolemniis; in præcedentibus verò de diuinis officiis abſolutè, vt bene Caietan. *verb. excommunic. cap. 41.* Suarez *num. 29.* Filliucius *tract. 15. cap. 4. quæſit. 2. num. 74.* Sayrus *lib. 3. cap. 29. num. 43. verſ. quoad officia.*

11 Sed modò dubium eſt, vtrùm Eccleſiæ, à quibus publicè excommunicati, vel interdicti prohibentur exire, debeant eſſe in locis interdicto ſuppoſitis, & conſequenter etiam ipſæ debeant eſſe interdictæ.

Reſpondendum mihi videtur negatiuè; quia in hac tertia actione nullum extat verbum indicans Eccleſias debere eſſe interdictas; ergo non eſt facienda reſtrictio ad interdictas; ſicut neque ex eo, quòd in iſta actione exprimuntur ſolùm Miſſarum ſolemnia, non fit extenſio ad alia diuina officia, de quibus ſermo erat in præcedentibus. Oppoſitam ſententiam ſuſtinet Suarez *num. 30.* Filliucius *num. 74.* & alij; quorum opinio probabilis eſt. Ratio Suarez eſt, quia in hac Clementina ſermo eſt de terris interdicto ſuppoſitis, & conſequenter de Eccleſiis in eis exiſtentibus, ac proinde interdictis; vnde verba iſtius tertiæ actionis ex materia ſubiecta, & ex antecedentibus, & conſequentibus limitantur; verùm hæc ratio facilè ſoluitur tum ex ratione à me allata, tum ex dicendis circa quartam actionem.

12 Verum tamen eſt nomine *Eccleſiæ* intelligi Eccleſiam propriè acceptam, non verò oratoria priuata auctoritate conſtructa, & nondum benedicta, & auctoritate Epiſcopi deputata ad diuina officia. verſamur enim in materia pœnali, in qua non eſt facienda extenſio, ſed reſtrictio. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

13 *Quarta actio* ſub cenſura prohibita in hac Clementina eſt, nolle ab Eccleſia exire, dum publicè excommunicatus, vel interdictus nominatim monitus eſt à celebrante, vt exeat, & ipſe remanere præſumit; iſta actio patet ex illis verbis, *necnon excommunicatos publicè, & interdictos, qui in ipſis Eccleſiis, nominatim à celebrantibus, vt exeant, moniti, remanere præſumpſerint*; ex quibus verbis quatuor conditiones deſumuntur.

Prima eſt, nolle exire ab Eccleſiis.

Secunda, vt adſit præſumptio.

Tertia, vt nolens exire ſit nominatim monitus à celebrante, vt exeat tempore Miſſæ. ex quo ſequitur non ſufficere admonitionem alterius, aut admonitionem generalem, vel vt admoneatur exire tempore aliorum diuinorum officiorum. nam in textu dicitur, *à celebrantibus moniti vt exeant de ipſis Eccleſiis*, quæ verba relationem habent ad clauſulam immediatè antecedentem, in qua ſermo erat de celebrantibus Miſſarum ſolemnia. Ita Suarez *num. 33.* contra Caietanum *loco citato.*

Quarta, vt nolens exire, ſit publicè excommunicatus, vel interdictus. Imò Suarez, & Filliucius putant poſt Concilium Conſtantienſe, in Extrauaganti *ad euitanda*, opus eſſe, vt ſit euitandus, id eſt, vt ſit notorius clerici percuſſor, vel ſit nominatim denunciatus excommunicatus, vel interdictus. nam hoc tempore non tenemur niſi huiuſmodi delinquentes ex vi cenſuræ præcauere.

Sed contrarium mihi probabilius videtur, vt probaui in

in expoſitione tertiæ actionis, conditione tertia *num.* 9. quamuis enim celebrantes non teneantur poſt Extrauagant. *ad euitanda*, cauere conſortium illius, qui non eſt interdictus, vel excommunicatus vitandus; nihilominus ipſe excommunicatus, vel interdictus ſeruare tenetur excommunicationem, vel interdictum, etiamſi vitandus non ſit, quia Concilium Conſtantienſe nullum ei fauorem conferre intendit; conſequenter ſi admonitus exire nolit, excommunicationem iſtius Clementinæ incurrit, etiamſi vitandus non ſit.

14 Addit præterea Suarez *n.* 33. ad incurrendam iſtam excommunicationem opus eſſe, Eccleſiam, à qua præfati excommunicati, vel interdicti exire nolunt, debere eſſe interdictam; quia præſens clauſula relationem dicit ad præcedentes, in quibus ſermo eſt ſolùm de Eccleſiis, interdicto ſuppoſitis.

Sed contrarium mihi probabilius videtur, tum ob rationem allatam in expoſitione dubij propoſiti in tertia actione *num.* 10. tum quia alioquin ſequeretur etiam præfatos excommunicatos, vel interdictos non affici excommunicatione, dum proprio arbitrio, & non ex inductione, vel prohibitione aliorum nolunt exire; cùm in præcedentibus ſermo ſit de cogentibus, vel prohibentibus; hoc autem nullus dixerit, nec ipſe Suarez.

SECVNDA PROPOSITIO.

15 SVbiectum iſtius excommunicationis impoſitæ ob quartam actionem, ſunt omnes excommunicati, vel interdicti, qui à celebrantibus nominatim moniti, vt ab Eccleſiis tempore Miſſæ exeant, remanere præſumunt, & hoc valet etiamſi fœminæ ſint; textus enim indefinitè loquitur. Ita communiter DD.

Dixi *omnes excommunicatos, vel interdictos*, vt indicarem non ſolùm illos, qui vtroque vinculo, excommunicationis, & interdicti ſimul obſtricti ſunt, huic excommunicationi ſubijci; verùm etiam eum, qui altera tantùm cenſura innodatur, quamuis enim textus loquatur per dictionem, *&*, ibi, *excommunicatos publicè, vel interdictos*, nihilominus dictio, *&*, accipitur pro, *vel*, vt patet, tum ex clauſula præcedente, vbi Summus Põtifex per particulam diſiunctiuam, *vel*, loquutus fuerat, ibi, *excommunicationis, vel interdicti ligatos ſententia*. tum quia cẽſura iſtius Clementinæ nunquã fere ad praxim circa quartam actionem reuocaretur; tum quia ex doctrina Bartoli *in l. ſi is, qui ducenta. §. vtrum*, tractantis de virtute dictionis copulatiuæ, *&*, quam ſequuntur Anton. de Butrio, & Ioannes de Immola, *in Clementina, plerique. de elect. ſuper gloſſam, in verſ. poſtulo*, quoties dictio, *&*, copulat qualitates, nec expreſsè, vel per coniecturas apparet, an copulet illas reſpectu diuerſorum ſubiectorum, an eiuſdem, in dubio refertur potius ad diuerſa ſubiecta, quam ad idem, eiuſque diſpoſitio ampliatur, & plura comprehendit, cùm natura dictionis copulatiuæ ſit ampliare. *l. ea tamen adiectio. ff. de legat.* 3. ergo à fortiori in noſtro caſu, in quo ſufficientes attulimus coniecturas, ad diuerſas perſonas refertur; & hæc de ſubiecto quartæ actionis.

Subiectum excommunicationis contentæ in primis tribus actionibus ſunt domini temporales, qui in terris ſuis Eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto, cogunt aliquem ad diuina officia celebranda, vel aliquos vocant ad diuina audienda, vel prohibent, ne excommunicati, vel interdicti ab Eccleſia exeant, dum Miſſæ ſacrum celebratur, iuxta dicta in tribus primis actionibus.

Ex quo patet primò excommunicationem in tribus primis actionibus poſitam non eſſe vniuerſalem, ſed dominos dumtaxat temporales afficere, vt apertè colligitur ex illis verbis, *præſumptores præfatos*, quæ referuntur ad verba initio capitis poſita, in quibus ſermo eſt de quibuſdam nobilibus, & dominis temporalibus, qui hæc crimina in terris ſuis interdictis perpetrabant. Quamobrem priuatæ perſonæ, vel etiam in dignitate conſtitutæ, ſi hæc crimina in terris alienis perpetrare audeant, huic cenſuræ non ſubijciuntur. Ita communiter DD.

Secundò patet non ſolum dominos temporales in laicali ſtatu exiſtentes, verùm etiam poſitos in dignitate Eccleſiaſtica, in hanc cenſuram incidere, ſi aliquam ex præfatis actionibus facere non vereantur; textus enim abſolutè loquitur de dominis temporalibus. Ita gloſſa hic *verb. temporales*. Nauar. Suarez & Filliucius *locis citatis*, Alterius *tom. 2. de interdicto diſp. 9. cap. 4. columna 9. & 10.*

16 Sed modò dubium eſt primò, vtrum ad incurrendam iſtam excommunicationem opus ſit, vt faciens aliquam ex præfatis tribus actionibus ſit nobilis, & dominus temporalis ſimul.

Ratio dubitandi eſt, quia textus coniunctiuè loquitur, ibi, *Grauis ad nos Prælatorum querela perduxit, quòd nobiles quidam, & domini temporales*.

Reſpondeo virum nobilem non affici hac cenſura, niſi ſimul etiam ſit dominus temporalis, quia textus excommunicat facientem præfatas actiones in terris ſuis; ſi verò dominus temporalis hoc faciat, afficitur excommunicatione, etiamſi ratione originis non ſit nobilis. nam duplex eſt *nobilitas*, alia ratione originis, quæ trahitur à parentibus; alia ratione ſtatus, quæ conſequitur ſtatum honorificum. Summus Pontifex hoc in loco videtur potius reſpexiſſe ad nobilitatem ſtatus honorifici, & iuriſdictionis temporalis, quam ad nobilitatem originis; notanda enim eſt illa loquendi forma, *nobiles quidam, & domini temporales*, vbi illa particula, *domini temporales*, declarare videtur, de quibuſnam viris nobilibus Summus Pontifex loquatur. Ita Suarez *loco cit. num.* 31.

17 Secundò dubium eſt, quo titulo iſtæ actiones fieri debeant à dominis temporalibus, vtrùm videlicet fieri debeant ab ipſis tanquam dominis, an ſatis ſit ſi fiant à dominis quidem temporalibus, ſed non tãquam dominis.

Reſpondeo fieri debere à dominis temporalibus, tanquam iuriſdictionem in iis locis habentibus, vt innui *num.* 14. *in ſecunda illatione*. Ratio eſt, quia illa verba, *præfatos præſumptores*, referuntur ad verba initio capitis poſita, id eſt, ad dominos temporales; qui hæc delicta in terris ſuis committere præſumunt. Idem colligitur ex verbo, *prohibere*, quod indicat actionem propriam illius, qui præcipiendi poteſtatem habet, vt bene Suarez, Angelus, & alij *locis citatis*.

Hinc ſequitur, dominum temporalem aliquam ex præfatis actionibus facientem in terris alienis non affici hac cenſura, etiam ſi eam faciat cum ſuo ſubdito ibi exiſtente; Ratio eſt, quia non facit tanquam dominus in terris ſuis. Secus ſi id faciat in terris ſuis cum ſuo vaſallo, vel cum alio in terris ſuis verſante, vt bene Angelus, Sayrus, & Suarez *locis citatis*.

18 Tertiò dubium eſt, vtrùm faciens vnam tantum ex præfatis actionibus, excommunicationem iſtius Clementinæ incurrat.

Reſpondeo affirmatiuè, quia Summus Pontifex diſiunctiuè loquitur, & peculiarem in vnaquaque actione canonem facit.

19 Quartò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit cogere, euocare, vel prohibere, etiam ſi effectus ſecutus non fuerit.

Reſpondeo requiri effectum completum, & conſummatum; quia cenſura non incurritur, niſi adſit effectus completus principaliter prohibitus, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere*. Propterea qui metum incuſſit ad celebranda diuina officia in loco interdicto, vel euocauit ad diuina audienda, vel tentauit prohibere, ne publicè excommunicatus, vel interdictus ab Eccleſia tempore Miſſæ exiret, non incurrit excommunicationem, niſi re ipſa ſecutus ſit effectus, vt bene Suarez *num.* 32. *ad finem*. idem cum proportione dicendum eſt de quarta actione.

20 Quin

20 Quintò dubium eſt, vtrùm faciens præfatas actiones tempore ceſſationis incidat in iſtam excommunicationem. *Syluest. verb. excommunic. 7. excommunicatione 17.* Angelus, & alij apud Sayrum *lib. 3. cap. 29. num. 43. ad fin.* exiſtimant huic pœnæ locum eſſe in ceſſatione à diuinis generali; non verò ſpeciali, poſita in dictis terris; quia huiuſmodi ceſſatio generalis vim habet interdicti, *Clem. 1. §. in ceſſationibus, de ſentent. excommun.* Sed hoc ego non facilè conceſſerim; quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio ab interdicto ad ceſſationem. Neque obſtat *Clement. citata*, quia ibi ſermo eſt de religioſis non ſeruantibus ceſſationem, vt explicaui *in excommunicationibus contra religioſos editis.*

21 Sextò dubium eſt, vtrùm violans interdictum, præter caſus in hac Clementina expreſſos, incidat in excommunicationem. Ratio dubitandi eſt, quia in Extrauaganti, *& ſi Dominici, de pœnit. & remiſſ.* adimitur facultas abſoluendi ab interdicto, à Sede Apoſtolica impoſito; ergo ſupponitur lata cenſura contra violantes interdictum. cenſura enim reſeruari non ſolet, niſi ratione cenſuræ. Omiſſis reſponſionibus Filliucij *tract. 15. cap. 4. quæſito 5.*

Reſpondeo ex illo textu non colligi latam eſſe vniuerſaliter excommunicationem contra violantes interdictum; ſed ibi auferri facultatem abſoluendi ab interdicto, à Sede Apoſtolica impoſito, quoties adnexam habet cenſuram reſeruatam. Vt hoc meliùs intelligatur,

Aduerte multas facultates à Sixto IV. conceſſas fuiſſe, quas poſtmodum reuocauit in hac Extrauaganti, *& ſi Dominici*, citata, in qua Summus Pontifex non intendit ferre excommunicationem contra violantes interdictum à Sede Apoſtolica impoſitum; ſed adimit facultatem abſoluendi ab interdicto Sedis Apoſtolicæ in iis caſibus, in quibus habet adnexam cenſuram reſeruatam, vel in futurum reſeruandam; cùm enim fieri poſſit, vt Summus Pontifex interdictum aliquod ferat, & violationi excommunicationem reſeruatam adiungat, Sixtus IV. non vult hanc cenſuram relaxari, & abſolui poſſe virtute priuilegiorum, quæ priùs ipſe conceſſerat. Ita ſentire videtur Suarez *diſp. 22. ſect. 5. n. 28. & ſeq.* Nauarrus *cap. 27. num. 74. & 105.* Sotus, Syluester, & Angelus apud Suarez *loc. citat.* & alij quos ego retuli in expoſitione Bullæ Cœnæ. Idem reſponderi poſſet ad aliam excommunicationem, quam Filliucius *loco cit.* exiſtimat in præfata Extrauaganti, *& ſi Dominici*, latam eſſe contra conſpirantes in ſtatutum Romani Pontificis, quamquam in meo codice non dicitur, *conſpirationis in ſtatutum*, vt Filliucius legit, ſed *conſpirationis in perſonam, aut ſtatum Romani Pontificis*, in quo caſu perſpicuum eſt latam eſſe excommunicationem reſeruatam in Bulla Cœnæ, *canone* 11. *&* 20. ſicut enim ibi excommunicantur conſpirantes in vitam Cardinalium, & occupantes loca Sedis Apoſtolicæ; ita multo magis excommunicati ſunt conſpirantes in perſonam, vel ſtatum Summi Pontificis, vt ſuperiùs explicaui *puncto 1. & 8.* vbi hanc excommunicationem prolixiùs explicaui.

PVNCTVM XXI.

De excommunicatione contra participantes in crimine criminoſo.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Enumerantur conditiones requiſitæ ad iſtam excommunicationem incurrendam.*
4 *Quænam perſonæ huic excommunicationi ſubijciantur.*
5 *Communicare in crimine criminoſo quiſnam dicatur.*
6 *Epiſcopus ſcienter participans in crimine criminoſo cum nominatim excommunicato à ſe incurrit excommunicationem.*
7 *Criminis criminoſi excommunicatio à quonam auferri poſſit per abſolutionem.*

1 INnocentius III. interrogatus ab Epiſcopo Vratiſlauien. *in cap. nuper, de ſententia excommun.* vtrùm ſcienter communicans cum nominatim excommunicato abſolui poſſit à ſimplici ſacerdote, vel ab Epiſcopo, ſeu Archiepiſcopo, reſpondit abſoluendum eſſe ab eo, qui excommunicationem tulit, *cùm enim* (inquit Pontifex) *talis communicet crimini, & participet criminoſo, ac per hoc; ratione damnati criminis, videatur contra eum delinquere, qui damnauit, ab eo, vel eius ſuperiore merito delicti, tunc erit abſolutio requirenda; cùm facientes, & conſentientes par pœna conſtringat.*

Hoc poſito, explicandum eſt,

Primò, quænam ſit materia excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

Tertiò, à quonam abſolutio iſtius excommunicationis impendenda ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſcienter participare in crimine criminoſo cum nominatim excommunicato. Hæc propoſitio aperte habetur in præcitato *cap. nuper*, & vt melius intelligatur,

3 Aduerte, ad iſtam excommunicationem incurrendam nonnullas conditiones requiri.

Prima eſt, vt participatio ſit mortale peccatum; excommunicatio enim maior mortale peccatum ſupponit. Quamobrem ſi quis leuiter cooperetur peccato alterius, ita vt illa exterior cooperatio non cenſeatur ſufficiens ad mortale peccatum, hæc cenſura non incurritur. Ita communiter DD.

Secunda conditio, vt participatio fiat cum excommunicato; nam in præcitato textu ſermo eſt de participantibus cum excommunicatis. Ex quo ſequitur participationem fieri debere cum excommunicato, poſtquam excommunicationem contraxit; conſequenter illum non ſubijci huic excommunicationi, qui participat cum excommunicato in primo actu, ob quem delinquens principalis excommunicationem contrahit. hic enim non dicitur participare cum excommunicato.

Tertia conditio eſt, vt participatio contingat in eodem crimine, ob quod alter excommunicatus fuit, Summus enim Pontifex loquitur de participante in crimine criminoſo, ob quod is, cùm quo participat, excommunicatus fuerat, ibi, *ſcienter in crimine communicet criminoſo*, & ibi, *cùm talis communicet crimini, & participet criminoſo*; quid autem ſit *participare in crimine criminoſo*, oſtendam in ſecunda propoſitione.

Quarta conditio eſt, vt is, cum quo participat, ſit excommunicatus vitandus. Ratio eſt, quia poſt Concilium Conſtantienſe in Extrauagant. Martini V. non tenemur quemquam euitare, niſi ſit vitandus; is autem dicitur vitandus, qui eſt nominatim denunciatus excommunicatus, aut qui eſt notorius clerici percuſſor, vt explicaui *de cenſuris in genere*. Addo ad incurrendam iſtam excommunicationem *cap. nuper*, non ſolùm requiri, vt participatio fiat cum excommunicato vitando, verum etiam, vt participatio fiat cum excommunicato nominatim. Ratio eſt, quia *in cap. nuper, citato*, controuerſia erat de participante cum nominatim excommunicatis, ibi, *vtrùm, qui nominatim excommunicatis ſcienter communicant*, & ibi, *an is, qui nominatim excommunicato communicat.*

Ex quo ſequitur primò, eum non incidere in excommunicationem huius capitis, qui Caium hortatur, ne abſolutionem quærat, aut alienas res non reſtituat, ob quarum ablationem ſuppono Caium vinculo excommunicationis obſtrictum fuiſſe; non tamen nominatim, ſed generaliter, vt ſi lata fuit excommunicatio in genere contra iniuſtos rei alienæ detentores.

Secundò eum, qui participat cum notorio clerici percuſſore, non incidere in iſtam excommunicationem; quamuis enim notorius clerici percuſſor vitandus ſit,

ex conſtitutione Martini V. citata; nihilominus non eſt nominatim excommunicatus, vt ſuppono. conſequenter licèt participans etiam in crimine crimino ſo cum huiuſmodi excommunicato grauiter peccet, & minorem excommunicationem incurrat, hanc tamen excommunicationem non contrahit.

Quinta conditio eſt, vt quis participet cum excommunicato, quem nouit ob tale crimen vinculo excommunicationis obſtrictum fuiſſe. hæc conditio colligitur ex illis verbis, *ſcienter communicant*. & ex illis, *ſcienter communicant in crimine crimino ſo*.

Ex quo ſequitur quamlibet ignorantiam, etiam affectatam, excuſare ab hac cenſura, quia ignorantia qualibet excludit ſcientiam, niſi fortè coniuncta ſit cum ingenti temeritate. in præfatis conditionibus conueniunt Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp. 48. n. 3. & in opere morali lib. 2. cap. 10. num. 50.* Auila, Reginaldus, & alij, quos retuli *de cenſuris in genere diſp. 2. q. 2. punct. 6. §. 1. n. 8. & 9.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli ſcienter participantes in crimine crimino ſo cum excommunicato nominatim, & vitando. hæc propoſitio perſpicuè conſtat ex iis, quæ occaſione præcedentis propoſitionis dixi. quòd autem iſti omnes ſint ſubiectum iſtius excommunicationis, patet, quia præcitatus textus vniuerſaliter loquitur.

5 Sed modò dubium eſt, quid ſit *communicare in crimine crimino ſo*.

Reſpondeo idem eſſe, ac cooperari crimini, vel contumaciæ, ob quam alter excommunicatus eſt. Ita communiter Doctores. Hinc ſequitur

Primò, eum, qui concubinario nominatim excommunicato ob retentionem concubinæ, aut alteri nominatim excommunicato ob retentionem rei alienæ, præbet conſilium, auxilium, aut fauorem, ne concubinam dimittat, aut ne reſtitutionem faciat, affici hac cenſura, quia participat in crimine crimino ſo. Secus ſi eum tantummodo ſalutet, alloquatur, oſculum impingat, ſecum oret, vel aliud quid agat. hæc enim non eſt participatio in crimine crimino ſo, vt bene Innocentius III. *in præcitato capitulo, nuper, de ſent. excomm.*

6 Secundò Epiſcopum, qui ſcienter participat in crimine crimino ſo cum nominatim excommunicato à ſe, laqueo huius cenſuræ innodari; quia iſta excommunicatio vniuerſalis eſt, & omnes Summo Pontifice inferiores afficit. Epiſcopi enim ſubiiciuntur excommunicationi generaliter latæ; ſecus dicendum eſt de Summo Pontifice, quia legiſlator non ſubiicitur ſuis legibus ex vi coactiua. Ita Vaſquez, Auila, Suarez, Filliucius, & alij, quos retuli *de cenſuris loco citato num. 8.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 ABſolutio iſtius excommunicationis, contractæ ob participationem in crimine crimino ſo, ab eo impendenda eſt, à quo abſolui poteſt principalis excommunicatus, cum quo is participat. ſic enim expreſſè deciditur *in cap. ſi concubinæ, & cap. nuper, de ſenten. excomm.* ibi, *cum per hoc ratione damnati criminis videatur contra eum delinquere, qui damnauit, ab eo, vel ab eius ſuperiore merito delicti, tunc erit abſolutio requirenda*; & ibi redditur ratio; *quia facientes, & conſentientes par pœna conſtringit.*

Ex quo ſequitur eum, qui participat in crimine crimino ſo cum nominatim excommunicato à Papa, abſoluendum eſſe à Papa, ſi abſolutio erat ipſi reſeruata; ſi verò abſolutio ipſi reſeruata non erat, abſoluendus eſt ab Epiſcopo, vel eius delegato, vel etiam à quolibet confeſſario approbato, ſi ius commune ſpectemus. Idem cum proportione dicendum eſt de participante cum excommunicato ab Epiſcopo, ſeruatis tamen conditionibus in prima propoſitione enumeratis. Ita Nauar. *cap. 27. n. 112.* Suarez *diſp. 22. ſect. 1. n. 22.* Filliucius *tract. 15. c. 2. quæſ. 7. n. 56.* & alij communiter.

PVNCTVM XXII.

De excommunicatione contra excommunicatos à delegato, perſeuerantes in excommunicatione per annum.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio, ſeu potiùs reſeruatio iſtius excommunicationis continetur.*

2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*

3 *Excommunicati omnes à delegato Papæ perſiſtentes in excommunicatione per annum contrahunt reſeruationem.*

1 CVm delegatus Papæ, qui poſt ſententiam diffinitiuam excommunicauit nolentem obedire, poſſit ſententiam ſuam exequi vſque ad annum; non verò eo elapſo, ſequitur excommunicationem ab eo latam, elapſo anno reſeruatam manere, & auferendam eſſe à delegante, vt conſtat ex *cap. quærenti, de offic. & poteſt. iud. deleg.* verum tamen eſt, iſtam excommunicationem non eſſe à iure latam; ſed ab homine, quia ſupponitur lata à delegato per ſententiam. Neque eſt propria reſeruatio, ſed quaſi indirecta; quia conſequitur ceſſationem iuriſdictionis, & officij delegati. Quamobrem hîc non agam de materia iſtius excommunicationis, quæ non eſt à iure communi; ſed agam de ſola reſeruatione, quæ conſequitur ex ceſſatione officij delegati, qui excommunicationem tulerat contra inobedientes.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius reſeruationis eſt perſeuerantia per annum in excommunicatione lata à delegato Papæ; nam delegatus Papæ non poteſt elapſo anno iuriſdictionem ad exequendam ſententiam exercere, quia *in cap. quærenti, citato*, ipſius facultas vſque ad annum ſolùm prorogatur, ibi, *ſtatuimus, vt delegatus à nobis non ſolùm vſque ad quadrimeſtre tempus, quod ad ſoluendum debitum à lege reo conceditur, ſed vſque ad integrum annum iuriſdictionem ſibi commiſſam ad exequendum ſententiam valeat exercere.* ergo elapſo anno excommunicatio auferri debet à Summo Pontifice.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius reſeruationis ſunt omnes excommunicati à delegato Papæ, perſiſtentes in excommunicatione per annum; Summus enim Pontifex abſolutè, & indiſtinctè loquitur de excommunicatis à delegato Papæ perſiſtentibus per annum in excommunicatione. Ita Nau. *c. 27. n. 93.* Suarez *diſp. 22. ſect. 2. n. 1.* Filliucius *tract. 15. c. 2. quæſ. 2.* Sayrus *lib. 3. cap. 29. n. 1.*

PVNCTVM XXIII.

De excommunicatione contra abſolutos in articulo mortis, aut tempore impedimenti, non præſentantes ſe legitimo ſuperiori, à quo aliàs abſoluendi erant; & contra abſolutos à Papa, vel Legato ſub conditione, & onere; ſed poſtea conditionem, & onus non adimplent.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Aſſignatur materia primæ excommunicationis.*

3 *Abſolutus in articulo mortis, vel tempore legitimi impedimenti*

menti reincidit in excommunicationem, ſi ſublato impedimento, omittit ſe præſentare legitimo ſuperiori, modò iſta omiſſio ſcienter & malitioſè contingat.

4 *Excommunicatio in quam quis reincidit remanet reſeruata illi cui prior reſeruata erat.*

5 *Aſſignatur materia ſecundæ excommunicationis.*

6 *Commoditas quomodo intelligenda ſit.*

7 *Abſolutus à Sede Apoſtolicâ cum onere præſentandi ſe Epiſcopo, vel alteri, ſatisfacit præſentando ſe per procuratorem.*

8 *Abſolutus ad reincidentiam cum onere præſentandi ſe Epiſcopo vt ſatisfaciat parti læſæ, reincidit in excommunicationem, etiamſi renuat præſentare ſe Epiſcopo eo quod parti læſæ iam ſatisfecerit.*

9 *Abſolutus ab Epiſcopo, vel ab eius Vicario, ſub conditione, & onere ſatisfaciendi parti læſæ, non reincidit in excommunicationem, etiamſi oblata opportunitate renuit ſatisfactionem præſtare.*

10 *Cenſura in quam quis reincidit an ſit eadem numero cum præcedenti.*

1 ISta excommunicatio habetur *in cap. eos qui, de ſententia excommunicat.* vbi habens cenſuram latam à iure, vel ab homine, ſi propter mortis periculum, vel ob aliud impedimentum abſoluatur ab eo, à quo aliàs abſolui non poterat, ſi ceſſante mortis periculo, aut impedimento contemnat præſentare ſe illi, à quo erat abſoluendus, ad recipiendum mandatum, & ſatisfactionem, in eandem cenſuram reincidit ipſo iure. Item abſolutus à Papa, vel ab eius Legato, cum hoc onere, vt præſentet ſe ordinario, vel alteri ad pœnitentiam ab ipſo ſuſcipiendam, & vt ſatisfactionem parti læſæ præſtet, ſi hoc non impleat, dum commodè poteſt, in eandem pœnam reincidit.

Quæ circa iſtius capitis intelligentiam hic à me diſputari poſſent, abundè ſatis explicata ſunt *in tract. de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 3. puncto 3. à num. 11. vſque ad 19.* quamobrem hic ſolum explicare decreui materiam iſtius duplicis excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria primæ excommunicationis conſiſtit in omiſſione, quam abſolutus ob articulum mortis, aut ob legitimum impedimentum committit, ſublato mortis periculo, vel impedimento, omittendo præſentare ſe illi, à quo præciſo mortis articulo, & legitimo impedimento abſolui debebat. ſic enim expreſſe habetur in præcitato textu, vbi etiam affertur cauſa, ob quam ſe illi præſentare debeat, videlicet, vt ei obedientiam præſtent ſuper illis, pro quibus excommunicati fuerant, & debitam ſatisfactionem exhibeant.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm quælibet omiſſio culpabilis ſit materia iſtius excommunicationis.

Reſpondeo negatiuè, ſed requiri omiſſionem coniunctam cum ſcientia, & malitia, dum per tempus competit facultas adeundi præfatum ſuperiorem; nam textus in hac parte vtitur verbo *contempſerint*. ibi, *quàm citò commodè poterunt, contempſerint ſe præſentare.*

4 Dubium eſt ſecundò, vtrùm abſolutio iſtius excommunicationis, in quam quis reincidit, ſemper reſeruata ſit Summo Pontifici.

Reſpondeo negatiuè; ſed ſolùm quando quis tempore impedimenti, vel articuli mortis abſolutus fuit ab excommunicatione Papæ reſeruata; ſi verò non erat Papæ reſeruata, ſed Epiſcopo, illa cenſura, in quam reus ſublato mortis articulo, vel impedimento reincidit, non eſt reſeruata Papæ, ſed Epiſcopo: & ſi nulli erat reſeruata, reus in nullam reincidit; quia quilibet confeſſarius approbatus poteſt iure communi abſolutionem cenſurarum non reſeruatarum conferre, quoties illæ cenſuræ impediunt ſuſceptionem ſacramenti, vt docui *de cenſuris in genere.* In hoc autem capitulo Summus Pontifex loquitur de illis, qui aliàs abſoluendi facultatem non habebant. Ita Suarez *num. 11. ad finem.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 MAteria ſecundæ excommunicationis eſt omiſſio, quam committit abſolutus à Sede Apoſtolica, vel ab ipſius Legato, cum onere præſentandi ſe Epiſcopo, vel alteri, & debitam præſtandi ſatisfactionem parti læſæ; hic enim ſubiicitur eidem cenſuræ eodem pacto reſeruatæ, ſicut prior, ſi hæc non curauerit adimplere, cùm primùm commodè poterit; ſic enim expreſſe decernitur in ſecunda præcitati capitis parte, ibi, *idem ſtatuimus.*

6 Sed modò dubium eſt primò, quo pacto intelligenda ſit illa loquendi forma, *quamprimum commodè poterit.*

Reſpondeo non intelligi metaphyſicè, ſed moraliter, & prudentis viri arbitrio, vt in ſimili docui *de reſtitutione, & de voti adimpletione.* idemque docent Nauarrus *cap. 27. num. 113.* Suarez *diſp. 22. ſect. 3. num. 10.* Filliucius *tract. 15. cap. 3. quæſito 4.* & alij, quamquam in foro exteriori arbitrium iſtius commoditatis ad iudicem ſpectat, vt communiter conceditur à Doctoribus; in foro conſcientiæ ad confeſſarium pertinet, iuxta Suarez *loco citato*; ſed iuxta Nauarr. & alios, quibus ego adhæreo, pertinet ad ipſummet pœnitentem, cùm enim iſta actio præſtanda ſit à pœnitente, cùm primùm commodè poterit, ipſius eſt videre, quandonam commodè præſtare poſſit. quamquam, ne in cauſa propria decipiatur, tutius eſt prudentis viri conſilium petere, & illi acquieſcere.

7 Secundò dubium eſt, vtrùm pœnitens abſolutus cum præfato onere præſentandi ſe Epiſcopo, vel alteri, quamprimum commodè poterit, ſatisfaciat præſentando ſe per procuratorem.

Reſpondeo ſatisfacere, præſentando ſe per procuratorem, niſi ei mandatum ſit, vt perſonaliter compareat, nam quæ per procuratorem facimus, per nos ipſos facere cenſemur. Ita Caietan. *v. excommunic. cap. 69.* Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

8 Tertiò dubium eſt, vtrùm in cenſuram reincidat, qui obtenta abſolutione, ſatisfacit parti læſæ; ſed non vult præſentare ſe ſuperiori, cui ſe præſentare tenetur ex onere iniuncto ſibi à Papa, vel ipſius Legato.

Reſpondeo incidere, quia vtrumque onus per particulam coniunctiuam, &, iniungitur, vt patet ex verbis textus, ibi, *vt ordinariorum ſuorum, vel aliorum quorumlibet ſuſcepturi pœnitentiam ab eiſdem, ſe conſpectui repræſentent, & paſſis iniuriam, ſeu his, quibus propter hoc obligati exiſtunt, ſatisfactionem exhibeant competentem.* Idem dic de abſolutis in articulo mortis ab eo, qui aliàs abſoluendi facultatem non habebat, vt docui *de cenſuris in genere, diſp. 1. quæſt. 3. punct. 3. num. 12.* cum Sanchez, Suarez, & Couarr. contra Nauarr. Henriquez, & alios.

9 Quartò dubium eſt, vtrùm is, qui ab Epiſcopo, vel ab eius Vicario abſolutionem excommunicationis ipſi reſeruatæ obtinuit ſub conditione & onere ſatisfaciendi parti læſæ, incidat in eandem excommunicationem, ſi oblata opportunitate ſatisfaciendi renuat ſatisfactionem præſtare.

Reſpondeo negatiuè, quia verſamur in materia pœnali, in qua non eſt facienda extenſio vltra diſpoſitionem verbis expreſſam. Summus autem Pontifex in præcitato capite imponit onus reincidendi in eandem excommunicationem iis, qui abſoluti ſunt à Sede Apoſtolica, vel ab ipſius Legatis, ibi, *idem ſtatuimus de his, quibus (cum à Sede Apoſtolica, vel à Legatis ipſius abſolutionis beneficium à quibuſuis ſententiis conſequuntur) iniungitur,* &c. Ita Caietan. Nauarr. & Suarez *locis citatis.*

Obiicies, Summus Pontifex idem in hac ſecunda parte ſtatuit, quod ſtatuerat in prima parte; ſic enim loquitur, *idem ſtatuimus,* &c. ſed in priori parte generaliter loquutus

fuerat

fuerat de abſolutione in articulo mortis, vel tempore impedimenti collata à quolibet ſacerdote, Prælato, vel iudice, qui alias facultatem non habebat abſoluendi. ergo, &c.

Reſpondeo negando maiorem propoſitionem, quia Summus Pontifex in ſecunda parte apertè loquitur de abſolutis à Sede Apoſtolica, vel ab eius Legatis (quorum nomine intelligo etiam Summum Pœnitentiarium,) neque obſtant illa verba, *idem ſtatuimus*; quia non referuntur ad perſonas in prima parte comprehenſas, ſed ad ſimilem modum reincidendi in cenſuram, quoties non præſtantur præſcripta à Summo Pontifice, vel ab eius Legato, qui abſolutionem cenſuræ contulerit. Ita Suarez *num.* 11. & alij.

10 Quintò dubium eſt, vtrùm cenſura, in quam quis reincidit, ſit eadem numero cum præcedenti.

Reſpondeo ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex dictis *de cenſuris in genere diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *quæſito* 4. *num.* 16. quam hic repetere nolo. *Ibidem* etiam *num.* 18. oſtendi, vtrùm excommunicatus, qui ob præcedentem excommunicationem vitandus erat, vitari quoque debeat ob excommunicationem, in quam poſtmodum reincidit.

PVNCTVM XXIV.

De excommunicatione contra ſimoniacos in ordine, & beneficio.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
2 Ordinum *nomine quid intelligatur.*
3 *Prima tonſura an veniat nomine ordinum.*
4 Beneficij *nomine quid intelligatur.*
5 *Simoniacus in collatione, aut conſecutione penſionis non ligatur excommunicatione.*
6 *Simonia quænam requiratur ad incurrendam excommunicationem.*
7 *Simoniacus in ordine, vel beneficio, non ligatur excommunicatione effectu nondum ſecuto.*
8 *Excommunicatio incurritur ſtatim ac pretium traditur, vel accipitur, poſtquam ordo, vel beneficium ſimoniacè collatum fuit.*
9 *Excommunicatio contracta ob ſimoniam, an retrotrahatur ad tempus commiſſæ ſimoniæ.*
10 *Simonia etiam iuris humani in beneficio & ordine excommunicationem inducit.*
11 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
12 *Ratam habens ſimoniam in ordine, vel beneficio, non ligatur excommunicatione.*
13 *Cognoſcens beneficium acquiſitum fuiſſe per ſimoniam ab altero commiſſam, ipſo inſcio, tenetur quidem beneficium reſignare, ſed non incurrit excommunicationem illud retinendo.*
14 *Obtinens beneficium per ſimoniam ab altero contractam, ipſo inſcio, non incurrit excommunicationem; ſi cognita ſimoniæ crimine reſtituat pecuniam, quam alter pro conſecutione beneficij erogauerat.*
15 *Notarius, vel alij officiales accipientes aliquid pro literis dimiſſorijs, vel pro ſigillo, an incidant in excommunicationem, & an eandem incurrant qui aliquid ipſis tradunt.*
16 *Simoniam ſciens ab altero commiſſam in ordine, vel beneficio, abſolui non poteſt, niſi delinquentem denunciet.*
17 *Simoniam committens in qualibet materia, non incurrit excommunicationem.*
18 *Simoniaci in alijs materijs an ipſo iure incurrant pœnas, & cenſuras, quæ iure antiquo non erant ipſo iure latæ, ſed ferendæ ſententiæ.*
19 *Simoniacis quænam pœnæ impoſitæ ſint à iure.*
20 *Simoniaci abſolui debent à Summo Pontifice ob excommunicationem contractam in ſimoniaca collatione, vel receptione ordinis, vel beneficij.*

VT deteſtabile ſimoniæ vitium è medio tolleretur, Paulus Venetus Papa ſecundus, *in Extrauagant. cum deteſtabile.* 2. *de ſimonia*, pœnam ſuſpenſionis ab executione ordinum impoſuit ordinato per ſimoniam; alijs verò committentibus ſimoniam, aut ad illam cooperantibus in beneficiorum, vel ordinum collatione, ſeu conſecutione, excommunicationem iniunxit, cuius explicationem hic aggredior, iuxta ea quæ *in tractatu de ſimonia* de verbo ad verbum tradidi.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium in ordine, vel beneficio, quod in tribus, vel quatuor actionibus conſiſtit.

Prima actio eſt, dare temporale pro ſpirituali, vel è contra, in beneficio, aut etiam in ordine, iuxta communem Doctor. ſententiam ita explicantium illam Extrauagantem; hic enim punitur ſimonia externa: hæc autem non committitur, niſi dandò, vel paciſcendo temporale pro ſpirituali; non refert autem in hac re an pretium detur collatori ordinis, vel beneficij, an alteri, vt bene poſt Nauar. *cap.* 25. *num.* 68. & alios obſeruat Reginald. *lib.* 28. *cap.* 12. *num.* 174. adhuc enim ſimonia committitur.

Secunda actio eſt, accipere temporale pro ſpirituali, vel è contra, pro beneficio, aut etiam pro ordine, ſicut enim ſimoniacum eſt dare, ita & accipere.

Tertia eſt, mediatorem eſſe, ſeu procurare, vt temporale tradatur pro ſpirituali, vel è contra. iſtæ tres actiones apertè habentur in illis verbis, *qui quomodolibet dando, vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quod illa fiat, mediatores extiterint, ſeu procurauerint, ſententiam excommunicationis incurrant, a qua, niſi a Romano Pontifice pro tempore exiſtente, non poſſint abſolui*; exiſtimo tamen mediatorem, & procuratorem non ligari vinculo illius cenſuræ, donec effectus ſequatur; quia iſta actio videtur acceſſoriè prohibita.

2 Sed modò dubium eſt primò, quid nomine *ordinum* intelligatur.

Reſpondeo intelligi tam minores, quàm ſacros; omnes enim, propriè loquendo, ſunt ordines, & per vnumquemque peculiaris poteſtas confertur per ordinem ad ſacerdotium, in quo character ordinis completur.

3 Maior difficultas eſt, vtrùm prima tonſura veniat nomine ordinis, & conſequenter committens ſimoniam in prima tonſura incurrat excommunicationem.

Reſpondent negatiuè Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dubit.* 24. *num.* 133. & alij, quibus fauet ad hæc Reginaldus *lib.* 23. *cap.* 12. *num.* 174. Ratio eſt, tum quia tonſura, propriè, & ſtrictè loquendo, non eſt ordo; ſed diſpoſitio ad ordines. ergo cenſura impoſita ob ſimoniam commiſſam in ordine, non extenditur ad ſimoniam commiſſam in prima tonſura; pœnæ enim reſtringendæ ſunt, non ampliandæ. tum quia dum Summus Pontifex intendit punire ſimoniam tam in ordine, quam in prima tonſura, ſolet id exprimere, vt fecit Sixtus V. in Bulla contra male promotos, & Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *cap.* 1. *de reformat.* ibi, *quorumcumque ordinum, etiam clericalis tonſuræ.*

Sed communior, & probabilior Doctorum ſententia eſt, committentem ſimoniam in prima tonſura conferenda, vel recipienda, puniri pœna excommunicationis illius Extrauagantis. Ratio eſt, tum quia in hac Extrauag. dicitur, *quomodolibet dantes, vel accipientes.* quæ verba generalia ſunt, & complectuntur omnem ſimoniacam dationem, & acceptionem circa ordines quomodolibet. tum quia diſpoſitio pœnalis explicanda eſt iuxta vſitatam loquendi formam ſacrorum canonum, ſacri autem canones vocant primam tonſuram ordinem, *cap. cum contingat, de ætate, & qualitate*, clericus enim per primam tonſuram in ordine clericorum conſtituitur. Ita ſentire videntur, Rota Romana, Nauar. Garzias, Azor. Sayrus, & alij, quos retuli *de irregularitate, diſp.* 7. *quæſt.* 1. *punct.* 1. *n.* 4.

vbi

vbi oſtendi irregularitatem, quæ ſuſceptionem ordinum impedit, impedire etiam collationem primæ tonſuræ, & idem in propriis terminis huius propoſiti caſus ſuſtinent Vgolinus *de ſimonia tab.4.cap.3.num.2.& cap.4.num.1.* Salzedo ad Bernard. Diaz *in pract.canon.c.91.* Alterius *tom.2. diſp.15.cap.4.ad finem.* Suarez *tom.1.de relig.lib.4.de ſimonia cap.56.num.5.* Filliucius *tom.3.tract.45.cap.13. quæſ.4.n.9.* Reginaldus *lib.23. cap.12. num.174.* Azorius, Fornarius, & alij quos retuli *de ſacramentis diſputat.8.quæſt.vnica.puncto 4.num.26.*

4 Secundò dubium eſt, quid nomine *beneficij* hoc in loco intelligatur, cuius ocaſione iſta excommunicatio incurritur, dum ſimonia committitur.

Reſpondent Caietan. *v.excommunicatio cap.75.* Nauarr. *cap.27.num.116.* Suarez *tom.5.de cenſuris diſputat.22.ſect.5. num.24.& diſp.31.ſect.4. num.45.* Filliucius *tract.15. cap.4. quæſ.7.num.87.* & alij, intelligi non ſolùm beneficia propriè accepta; verùm etiam quodlibet munus ſpiritualis regiminis, vt eſt officium Prioris, Guardiani, aut aliud ſimile in aliquo regulari ordine. Ratio eſt, tum quia textus hic noſter generaliter loquitur, ibi, *per electiones verò, poſtulationes, confirmationes, promiſſiones, ſeu quaſuis alias diſpoſitiones, quas ſimoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant, in Eccleſiis, monaſterijs, dignitatibus, prioratibus, officijs Eccleſiaſticis, & quibuſuis beneficijs,* &c. & poſtmodum adiicitur excommunicatio. tum quia licèt huiuſmodi munus non ſit beneficium propriè acceptum, eſt tamen officium Eccleſiaſticum, quod beneficio comparatur.

Ego verò probabilius arbitror, nomine *beneficij* intelligi ea ſolùm, quæ propriè beneficia vocantur. Ratio eſt, quia ſi Summus Pontifex voluiſſet quælibet officia ſpiritualis regiminis cõplecti, clarius locutus fuiſſet. Quamobrem cùm in materia pœnali verſemur, verba non ſunt interpretatione amplianda, ſed potiùs reſtringenda. Ita Nauar. *cap.23. num.111. verſ ſeptimò,* Leſſius *lib.2. cap.35. dub.25.num.137.* Azor *3.parte lib.12.de ſimonia cap.21.q.6. ad finem. verſ.quæres.* Idem ſentire debent Angelus *v.ſimonia 6. num.9.* Sylueſter *eodem. v.quæſ.12.* Tabiena *quæſ.73.* & alij, aſſerentes excommunicationem non incurri, niſi ob ſimoniam in ordine, vel beneficio.

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, nomine *officiorum Eccleſiaſticorum* non intelligi quælibet officia Eccleſiaſtica, ſed beneficia, vt patet ex verbis antecedentibus, & conſequentibus; nam vt Summus Pontifex omnia beneficia generaliter comprehenderet, vſus eſt hoc nomine, quia fieri poteſt, vt aliquod beneficium aliquibus in locis officium vocetur. Ex quo patet etiam reſponſio ad ſecundam rationem; nam in materia pœnali non valet argumentari à pari, vel à minori ad maius; ſed proprietati verborum ſtandum eſt. Hinc ſequitur

Primò à fortiori ob officia temporalia, vt ob vicariam temporalem, excommunicationem iſtam non incurri.

5 Secundò ſimoniacum in collatione, aut conſecutione penſionis, non ſubijci huic cenſuræ, quia penſio non eſt beneficium. Ita Nauar. *cap.23. num.111.* Suarez *de relig. lib.4.de ſimonia cap.55.num.22* Leſſius *lib.2.cap.35.dub.28. num.130. & dub.25. num.137.* in primis editionibus. Reginald. *lib.23. cap.12. num.175.* Azor *loco citato, quæſito 8.* Garzias *de benef. quæſt.1. cap.5. num.20.* Filliucius *de ſimonia cap.13.n.8.& de penſionib.tract.42.quæſ.4.n.6.* An autem hoc militet etiam in ſimonia confidentiali, oſtendam *puncto ſequenti numero 10.* vbi negatiuam ſententiam ſuſtinebo.

6 Tertiò dubium eſt, quænam ſimonia requiratur ad incurrendam excommunicationem.

Pro ſolutione, præmittendum eſt ſimoniam triplicem eſſe, mentalem, conuentionalem, & realem. Quid autem vnaquæque ſit, patet ex dictis *de ſimonia.* hoc poſito,

Reſpondeo ſimoniam mentalem non ſufficere, quia Eccleſia non punit actum internum. imò neque ſufficit conuentionalis, quia ad incurrendam cenſuram requiritur effectus completus, & conſummatus; per ſimoniam autem ſolùm conuentionalem effectus non eſt completus, & conſummatus, ſed per realem. realis ergo requiritur & ſufficit. tum quia iſta excommunicatio lata eſt contra dantes, & accipientes, quæ verba indicant effectum ſimoniæ completum ex parte dantis, & accipientis. tum quia ſic vſu, ſtylo, & praxi Curiæ Romanæ receptum eſt, ſicque in Rota Romana ſuſtineri ſolet. Ita communiter DD.

7 Hinc ſequitur eum, qui tradidit pecuniam pro conſecutione beneficij, vel ordinis, non affici hac cenſura, antequam beneficium, vel ordo actualiter conferatur. Ita communiter DD. Idem dicendum arbitror, quoties ordo, vel beneficium conferatur, ex præuia conuentione ſimoniaca, ſed pretium nondum ſolutum fuit; quamdiu enim pretium non ſoluitur, non dicitur completum delictum ſimoniæ; verum quidem eſt collationem ordinis, vel beneficij fuiſſe ſimoniacam, ſed nego tunc cenſuram incurri, quia nondum conſummatum eſt delictum ſub cenſura prohibitum. Ita Caſſador. *deciſ.5.de conſtitut.* Gomez *in reg.de triennali q.12.* Leſſius *lib.2.c.35.dub.27.n.145.* Nauar. *c.23.n.103.* Vgolin. *de ſimon.tab.3.c.5.* Couar. *regul. peccatum 2.p.§.8.n.7.& ſeq.* Filliucius *tom.3.in tract.de ſimonia c.13. quæſ.5.n.15.* vbi teſtatur de praxi Rom. Curiæ, & ſacræ Pœnitentiariæ, contra Sotum *lib.9 quæſt.8.art.1.* Caietanum, Palud. & alios apud Suarez *de ſimonia lib.4. c.56. n.26.* quorum opinionem de rigore iuris veram putat Suarez, quamuis noſtræ ſententiæ poſtmodum adhæreat *n.35.* An autem hoc valeat in ſimonia confidentiali, explicabo puncto proximè ſequenti *num.8.* vbi oſtendam non requiri effectum ex vtraque parte completum.

8 Rogabis primò, vtrùm, dum ordo, vel beneficium ſimoniacè collatum fuit ex præuio pacto, ſed nondum tradita fuit res temporalis, excommunicatio incurratur ſtatim ac pretium traditur, & accipitur.

Reſpondeo affirmatiuè, quia tunc completur delictum ſimoniæ, ſub excommunicatione prohibitum. Ita communiter DD. imò Nauarr. *conſil.52. de ſimonia,* & Suarez *de ſimonia lib.4.cap.55.num.17. & cap.56. num.6.* id verum eſſe putant, etiamſi minima pars pretij ſoluatur; ſed hoc non caret difficultate in ſententia eorum, qui cenſent non quamlibet rem leuem eſſe materiam ſufficientem ad incurrendam cenſuram; etiamſi fortè ſufficiat ad incurrendum mortale peccatum, quatenus res ſpiritualis digna pretio exiſtimatur. Sed de hac re *in tractatu de ſimonia.* Interim non recedas ab opinione prædictorum Doctorum.

9 Rogabis ſecundò, vtrùm quando ſimonia priùs erat incompleta per traditionem rei ſpiritualis, & poſtea completur per traditionem pecuniæ, cenſura retrotrahatur, id eſt, incurratur non ſolùm à puncto traditionis pecuniæ; verùm etiam à die commiſſi criminis. Nauarr. *c.23.n.104.* Leſſius *loco cit.dub.27.n.151.* & alij affirmant.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur cum Suarez *cap.56.num.34.* & Filliucio *tom.3.de ſimonia cap.13. quæſ.5. num.17.* Ratio eſt, tum quia cenſura non incurritur, niſi adſit delictum completum, ſub cenſura prohibitum; pro tempore autem præterito delictum non erat completum. ergo cenſura ad tempus præteritum retrotrahi non poteſt, tum quia noſtra Extrauagans nullam de retrotractione mentionem facit; tum quia ſi excommunicatio retrotraheretur, ſequeretur ſacerdotem, qui celebrauit præterito tempore, ad quod cenſura retrotrahitur, affici irregularitate impoſita contra celebrantes in excommunicatione. hoc autem neque Nauar. & Leſſius admittunt; non nego tamen quin produci poſſint aliqui effectus, ac ſi excommunicatio ab eo tempore contracta fuiſſet. Sed hoc non eſt cenſuram, propriè loquendo, retrotrahi; in hac tamen re ſeruandus eſt Romanæ Curiæ ſtylus.

10 Quartò dubium eſt, vtrùm excommunicatio, quæ contra

contra ſimoniacos in ordine, & beneficio impoſita eſt, incurratur non ſolùm ob ſimoniam iuris diuini, & naturalis; verùm etiam ob ſimoniam iuris humani, (ex dictis enim de ſimònia conſtat aliquam ſimoniam non eſſe contra ius diuinum, ſed ſolùm contra ius canonicum, vt eſt permutatio beneficiorum inter duos beneficiarios facta propria auctoritate, reſeruatio penſionis ſine auctoritate Papæ, promiſſio beneficij pro ſuffragio in electione ad Epiſcopatum, &c.)

Reſpondeo excommunicationem incurri etiam ob huiuſmodi ſimoniam. Ratio eſt, tum quia ſimonia iure ſolùm canonico prohibita, eſt vera ſimonia; ergo afficitur pœnis contra ſimoniam generaliter editis. & ſicut committens ſacrilegium, iure ſolùm canonico prohibitum, non minus ſubiicitur pœnis generaliter latis contra ſacrilegos, quàm committens ſacrilegium iure diuino vetitum; ita, &c. tum quia in explicatione, & intelligentia iurium ſpectandus eſt vſus iurium; iura autem eodem nomine vtuntur, & ſub eadem voce inſequuntur, tam ſimoniam iure canonico prohibitam, quam iuri diuino contrariam, vt patet ex *cap. cùm olim, cap. quæſitum, de rerum permutat.* tum quia hæc noſtra Extrauagans 2. *de ſimonia,* ſic incipit, *Cum deteſtabile ſcelus ſimoniæ, tam diuinorum, quàm ſacrorum canonum auctoritas abhorreat, atque damnet,* &c. ergo Summus Pontifex non ſolùm intendit hîc punire ſimoniam iure diuino interdictam; verùm etiam prohibitam iure Eccleſiaſtico, ſtatim enim confirmat pœnas à prædeceſſoribus impoſitas, & pœnam excommunicationis adiicit quomodolibet dantibus, vel accipientibus, vt bene argumentatur Suarez *de ſimonia lib.4.cap.55.num.*10. Filliucius *de ſimonia cap.*13. idemque ſupponit Nauarrus *in cap. ſi quando, de reſcriptis,* licèt ab aliis citetur pro contraria ſententia. Redoanus 3.*part.cap.*8. Filliucius *de ſimonia cap.*13. *quæſ.*3. *num.*7. & alij quamplures, contra Aragon. 2.2.*quæſt.*100.*art.*6. *dub.penult.* Petrum Nauarrum *lib.*3. *de reſtitut. cap.*2. *num.*430. & alios, quorum opinionem probabilem putat Leſſius *lib.*2.*cap.*35. *dub.*25. *n.*141. & Reginaldus *lib.*25.*cap.*12.*num.*184.

Obiicies, verba legis pœnalis ſtrictè & rigoroſè accipienda ſunt. ergo lex puniens ſimoniam, intelligenda eſt de ſimonia iure diuino prohibita, quæ, ſtrictè, & rigoroſè loquendo, vocatur ſimonia.

Reſpondeo huiuſmodi verba ſtrictè, & propriè accipienda eſſe iuxta vſum legum, quæ pœnam imponunt.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli cuiuſcunque ſtatus, gradus, & conditionis exiſtant, etiam Cardinales, & Reges, qui ſimoniæ crimen in ordine, vel beneficio committunt, dando, vel accipiendo, vel procurando; textùs enim vniuerſaliter loquitur, ibi, *qui cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Epiſcopali, Regnali, aut alia quauis Eccleſiaſtica, ſeu mundana dignitatibus,* &c. *ſtatuentes præterea, quòd vniuerſi, & ſinguli, etiam præmiſſis dignitatibus præditi, quomodolibet dando, vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quòd illa fiat mediatores extiterint, ſeu procurauerint, ſententiam excommunicationis incurrant, à qua non niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente abſolui poſſint.* &c.

12 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm non ſolùm dantes, recipientes, & procurantes, huius excommunicationis vinculo ligentur, verùm etiam ratam habentes ſimoniam. e. g. Titius pecuniam ſoluit, vt Petrus beneficium conſequeretur, quæritur an Petrus in hanc cenſuram incidat, ſi cognito poſtmodum ſimoniæ delicto illud approbet.

13 Reſpondeo negatiuè, quia in hac Extrauagante ſermo non eſt de ratum habentibus; an autem Petrus, cognita ſimonia, teneatur beneficium reſignare, vtpote ſimoniacè acquiſitum, patet ex dictis *de ſimonia* teneri, etiamſi crimen ſimoniæ inſcio ipſo Petro commiſſum fuerit; non tamen incurrit excommunicationem, ſi reſignare nolit, cognita ſimonia ab altero facta Petro ignorante. quamuis enim peccet retinendo beneficium; non tamen committit ſimoniæ labem; conſequenter non incurrit excommunicationem contra obtinentes beneficium per ſimoniam, vt bene Suarez *de cenſuris diſput.*22. *ſect.*5.*num.*26.*ad finem,* poſt Couaruuiam *regul. peccatum* 2. *part.*§.8.*num.*7. Nauarr.*cap.*25.*num.*68. Henriquez *lib.*13. *cap.*37.*num.*4. Saytus *lib.*4.*cap.*14.*num.*6. Leſſius *lib.*2.*c.*35. *dub.*24.*num.*136. Addo neque teneri beneficium reſignare in duplici caſu ob ſimoniam ab altero commiſſam. *Primus* eſt dum crimen commiſſum fuit, Petro expreſsè contradicente, *cap. ſicut tuis litteris, de ſimonia.* *Secundus* ſi inimicus Petri per fraudem pecuniam hac intentione tradidit, vt collatio facta Petro irrita eſſet, *cap. nobis fuit.* & *cap. ſicut tuis, citato.* Verùm quicquid ſit de obligatione reſignandi beneficium ſimoniacè obtentum, de qua re ſuo loco egimus,

14 Magna adhuc difficultas ſupereſt, vtrùm Petrus, qui beneficium obtinuit per ſimoniam à Titio contractam, inſcio ipſo Petro, incidat in iſtam excommunicationem, ſi cognito ſimoniæ crimine reſtituat Titio pecuniam, quam Titius pro conſecutione beneficij erogauerat.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia Petrus non dicitur accepiſſe beneficium cum culpa ſimoniæ, quæ ipſi imputetur; nam traditio ſimoniaca pecuniæ reſpectu Petri eſt poſterior conſecutione beneficij, nec ipſam beneficij conſecutionem inficit, licèt infecta fuerit ob crimen Titij, quod iam tranſactum eſt, dum Petrus pecuniam tradit; Summus autem Pontifex illam ſimoniæ culpam excommunicatione punit, quæ inficit ipſam collationem, prouiſionem, ſeu diſpoſitionem, vt clarè colligi videtur ex verbis Extrauagantis, ibi, *per electiones verò, poſtulationes, confirmationes, prouiſiones, ſeu quaſuis alias diſpoſitiones, quas ſimoniaca contigerit labe fieri,* &c. Ita in ſimili Adrianus *quodlibeto* 9.*art.*3.*litt.*C. Suarez *lib.*4.*de ſimonia cap.*56.*n.*5. nec improbare videtur Leſſius *lib.*2.*cap.*35.*dub.*25.*n.*144. & Reginaldus *lib.*25.*cap.*12.*num.*174. contra Nauarr.*lib.*5. *conſil.*10. *de ſimonia.* Panormit. in ſimili loquentes de eo, qui ante beneficij conſecutionem expreſsè contradixit, ne pecunia ſolueretur; ſed poſtmodum obtento beneficio approbat ſimoniam, & pecuniam ab altero promiſſam ſoluit, vel ſoluta refundit, & reſtituit; ſed de hoc caſu *in tract. de ſimonia* diſſeram. Hinc patet, quid in ſimili dicendum ſit de eo, qui poſt ordines ſuſceptos tradit aliquid, vel de Epiſcopo, qui poſt ordinum collationem, aliquid gratis oblatum accipit; hic enim non afficitur excommunicatione, quia hæc nullibi expreſſa reperitur, licèt peccet contra Tridentini decretum *ſeſſ.* 21. *cap.*1. *de reformat.* ita Suarez *loco citato,* & Leſſius *loco citato dub.*24. *num.*133. qui

15 Idem aſſerunt de Notario, vel miniſtro, qui aliquid accipit pro litteris dimiſſoriis, vel pro ſigillo, putant enim iſtos non affici excommunicatione, vt patet ex allata ratione. Neque obſtat decretum Tridentini *ſeſſ.*21.*cap.*1. *de reformat.* vbi cùm Concilium prohibuiſſet quicquam accipi, vel dari pro collatione ordinum, etiam primæ tonſuræ, aut pro litteris dimiſſoriis, vel teſtimonialibus, aut pro ſigillo, aut alia quacunque de cauſa, ſubiungit, *ſi contra fecerint, tam dantes, quàm accipientes pœnas à iure inflictas incurrant.*

Reſpondent præfati Doctores, Concilium, dum loquitur de pœnis à iure inflictis, intelligendum eſſe de conferentibus, vel recipientibus ordines ſimoniacè; non verò de aliis, contra quos in iure non extat excommunicatio. Probabilis tamen etiam eſt contraria opinio aſſerens tradentem aliquid pro dimiſſoriis, vel pro ſigillo ante conſecutionem ordinum, vel etiam pòſt, ex præuio tamen pacto, affici excommunicatione; quia iſta actio eſt

ſimoniaca

ſimoniaca, ſaltem contra ius canonicum, & refertur ad ordines, conſequenter punitur excommunicatione lata contra ſimoniacos in ordine, ſecus ſi aliquid tradatur poſt collationem ordinum abſque præuio pacto, vt patet ex dictis. Ita Vgolinus *tab.4.cap.3.num.2. & cap.4.num.1.* Alterius *tom.2.diſp.15.cap.4. ad finem.* Salcedo *in addit. ad Benard. cap.91. verſic. 5.* Henriquez, & alij quos referam *de ſuſpenſionibus.*

16 Secundò dubium eſt, vtrùm ſciens ſimoniam ab alio commiſſam in ordine, vel beneficio, afficiatur excommunicatione, ſi non denunciet præfatos ſimoniacos.

Ratio dubitandi eſt, quia Summus Pontifex in præfata Extrauagante in virtute ſanctæ obedientiæ præcipit huiuſmodi delinquentes denunciari, & ſtatuit eos, qui non denunciant, abſolui non poſſe, donec prædicta reuelent.

Reſpondeo nullam extare excommunicationem contra non reuelantes; ſed præceptum, & reſeruationem imponi, vt abſolui non valeant, donec præceptum impleant; cùm enim præceptum ſemper obliget, donec impleatur, is non videtur ad ſacramentum ſufficienter diſpoſitus accedere, qui præceptum, ad quod tenetur, non adimplet; conſequenter is, cui noti ſunt ſimoniaci ex diſpoſitione iſtius Extrauagantis repellendus eſt, donec præceptum adimpleuerit. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 22. ſect. 5. num. 27.* Filliucius *tract. 15. cap. 4. quæſito 7. num. 82.* & alij communiter. Imò Nauarrus, Syluester, & alij, quos Suarez, & Filliucius ſequuntur, aſſerunt hoc præceptum afficere tantummodo curiales, quia iſta Extrauagans quoad curiales ſolùm eſt vſu recepta. imò nonnulli, quos retuli *de ſimonia*, exiſtimant iſtam Extrauagantem, neque quoad curiales circa obligationem denunciandi vſu receptam fuiſſe, & in hanc ſententiam valde propendet Filliucius.

17 Tertiò dubium eſt, vtrùm committens ſimoniam in qualibet materia incurrat excommunicationem iſtius Extrauagantis.

Reſpondeo negatiuè, quia excommunicatio non incurritur, niſi ſit in iure expreſſa; nullibi autem expreſſa eſt excommunicatio contra ſimoniacos in qualibet materia; ſed ſolùm in ordine, beneficio, & religionis ingreſſu, vt colligitur non ſolùm ex iſta *Extrauagante 2. de ſimonia*; verùm etiam ex conſtitutione Martini V. Pauli II. & Pij V. Ita Suarez *de ſimonia lib. 4. cap. 55. num. 6.* Vgolinus *tab. 1. cap. 12. & tab. 4. cap. 3.* Nauarrus *cap. 23. num. 111.* Salcedo apud Bernardum Diaz *in pract. canonic. cap. 91. verſic. 3.* Alterius *tom. 2. diſputatione 15. cap. 5. in principio.* Graſſius *1. parte deciſio. lib. 2. cap. 97. num. 3.* Filliucius *de ſimonia tractatu 48. cap. 13. quæſito 1. num. 2.* Syluester, Redoanus, Caietanus, & alij apud Suarez *loco citato, num. 5.* & apud Reginaldum *lib. 23. cap. 12. num. 175.* & apud Emanuelem Sà *verbo ſimonia, numero 6.* contra Sotum *lib. 9. de iuſt. quæſt. 8. artic. 2.* Paulum Burgas *de irregularitate, tit. de ſimonia. num. 91.* & alios.

Obiicies, in hac Extrauaganti excommunicantur quomodolibet dantes, vel accipientes aliquid ſimoniacè, vel procurantes. ergo committens ſimoniam in qualibet materia excommunicationem iſtius Extrauagantis incurrit, cùm illa particula, *quomodolibet*, omnem modum includat, vt alibi probaui.

Reſpondeo illam particulam, *quomodolibet*, referendam eſſe ad ſubiectam materiam, id eſt, ad actiones in hac Extrauagante prohibitas ſub excommunicatione, & iuxta illas limitandam eſſe; in hac autem Extrauagante prohibitum eſt ſolùm aliquid dare, vel accipere, vel procurare in beneficio, vel ordine. Videri poteſt Suarez *loco citato, num. 9.* vbi plures alias coniecturas ad hoc facientes adducit.

18 Rogabis, vtrùm ſimoniaci in aliis materiis incurrant hoc tempore cenſuras, & pœnas, ſaltem in iis caſibus, in quibus cenſuræ, & pœnæ, iure antiquo non erant ipſo facto latæ, ſed ferendæ ſententiæ.

Reſpondeo duplicem ſententiam aſſignari poſſe.

Prima eſt Soti, Burgaſij, Redoani, & aliorum apud Suarez *num. 7.* affirmantium incurrere. Ratio eſt, quia Summus Pontifex in hac Extrauagante confirmat, & innouat omnes; & ſingulas cenſuras, & pœnas excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, contra ſimoniacos publicos, vel occultos quomodolibet latas, quas ipſo facto incurri intendit, vt patet ex illis verbis, *quas ipſo facto eos incurrere volumus.* ergo ſimoniaci hoc tempore contrahunt ſaltem cenſuras, & pœnas iure antiquo impoſitas; alioquin illa verba fruſtrà fuiſſent addita.

19 Iſtæ autem pœnæ contra ſimoniacos, pluribus in locis expreſsè habentur. nam *in cap. erga. 1. 10. quæſt. 1.* decernitur abſolutè ſimoniacos deponendos eſſe; & *in cap. quicquid. 101.* fertur excommunicatio comminatoria contra clericos vendentes Baptiſmum, chriſmatis collationem, ſeu conſignationem, & promotionem clericorum, & *in cap. nullus Epiſcopus*, vendens communionem deponi præcipitur. Aliæ quoque pœnæ enumerantur in iure contra ſimoniacos, quas proſequitur Suarez *lib. 4. de ſimonia cap. 55. num. 4. & cap. 56. per totum*, Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 23. & ſeqq.* Azor. *3. parte lib. 12. cap. 21. de ſimonia.* Reginaldus *lib. 23. cap. 12. ſect. 1. & 2.* Redoanus, Vgolinus, & alij *in tractatibus de ſimonia.*

Secunda ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, ſuſtinet pœnas comminatorias, iure antiquo contra ſimoniacos ſancitas, iure nouo non incurri ipſo facto ex vi iſtius Extrauagantis. Ratio eſt, tum quia, in hac Extrauagante non imponuntur ipſo facto pœnæ iuris antiqui, ſed ſolùm iura ipſa antiqua innouantur, vt patet ex illis verbis, *confirmantes, & innouantes*; aliud autem eſt innouare iura, & ipſorum pœnas, aliud pœnas ipſo facto imponere; *innouare* enim eſt in priori ſtatu conſtituere, ſeu vires, ac rebus tribuere, quod aliàs habebant, vt docui in expoſitione Bullæ Cœnæ. tum quia ſi Summus Pontifex voluiſſet pœnas hoc tempore eſſe latæ ſententiæ, quæ olim erant comminatoriæ, id clariùs expreſsiſſet, ſicut expreſsit pœnam ſuſpenſionis contra ſimoniacos in ordine, quæ iure antiquo non erat ipſo iure lata. tum quia etiamſi daremus Summum Pontificem voluiſſe pœnas iure antiquo comminatoriè latas, ipſo facto ferre, nihilominus in hac parte obſtat conſuetudo, quæ legitima legis interpres nuncupatur; & vim habet abrogandi legem iam introductam. Ita Nauarrus, Graſſius, Vgolinus; & alij, quos retuli in ſolutione præcedentis dubij. quibus adde Suarez *loco citato de ſimonia cap. 55. num. 8. & de cenſuris diſp. 22. ſect. 5. num. 22.* Filliucium *tractatu 45. de ſimonia cap. 13. quæſ. 1. num. 2.*

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo illa verba referri ad ſimoniacum, tam occultum, quàm manifeſtum; cùm enim iure antiquo nonnullæ pœnæ latæ eſſent contra ſimoniacos, quæ iuxta communiorem ſententiam afficiebant tantummodo ſimoniacos publicos, Summus Pontifex ad tollendas difficultates voluit, illas ipſo facto cadere etiam in ſimoniacos occultos, vt apertè colligitur ex illis verbis, *& eorum quemlibet tam manifeſtum, quàm occultum, quas ipſo facto eos incurrere volumus, confirmantes & innouantes*, &c. Ita Felinus, quem citat, & ſequitur Suarez *loco citato.*

20 Quartò dubium eſt, quis poſsit ab hac cenſura abſoluere.

Reſpondeo reſeruatam eſſe Summo Pontifici. An autem Epiſcopus poſſit virtute Concilij Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 6.* abſoluere, dum crimen eſt occultum, conſtabit ex dicendis *de ſuſpenſionibus contra ſimoniacos, in ordine propoſitione 5.*

PVNCTVM XXV.

De excommunicatione contra committentes ſimoniam confidentialem in beneficiis, &c.

1 *Simonia confidentialis quænam dicatur.*

2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*

3 *Reſignatio beneficij ſub confidentia ſimoniaca, non eſt vetita ſub excommunicatione, ſed receptio beneficij.*

4 *Confidentia ſimoniaca in beneficio committitur, & excommunicatione punitur, etiamſi in pactum expreſſum non deducatur ex parte vtriuſque.*

5 *Beneficium recipiens abſque intentione recipiendi illud in confidentiam, non videtur affici excommunicatione, etiamſi alter ei beneficium reſignet cum ſpe, & confidentia.*

6 *Beneficiarius, cui beneficium reſignatur, quomodo cognoſcere poſſit beneficium ſibi in confidentiam reſignari.*

7 *Simonia confidentialis committitur etiam dum conferens, præſentans, aut eligens ad beneficium confidit, quod beneficiarius reſignabit beneficium iuxta ſuam voluntatem, aut fructus, vel eorum partem ſibi, vel alteri tradet; & hoc verum eſt, etiamſi conferat, præſentet, vel eligat perſonam alioquin dignam.*

8 *Simonia confidentialis inducit excommunicationem ſtatim ac penſio, vel beneficium ſub ſpe; & confidentia receptum fuit.*

9 *Simonia confidentialis inducit excommunicationem ſtatim poſt receptionem beneficij, etiamſi nondum capta ſit pacifica beneficij poſſeſſio.*

10 *Simonia confidentialis ita ſub excommunicatione vetita eſt in penſionibus, ac in beneficiis.*

11 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

12 *Cardinales & alij Prælati committentes ſimoniam confidentialem, videntur potius affici pœna interdicti, quam excommunicationis.*

13 *Simonia confidentialis quomodo dignoſci poſſit.*

CОntra ſimoniam confidentialem duæ præſertim conſtitutiones, excommunicationis Summo Pontifici reſeruatæ pœnam continentes, emanarunt, quarum prior eſt Pij IV. 85. in ordine, & incipit. *Romanum Pontificem*; altera eſt 85. Pij V. quæ incipit, *Intolerabilis multorum peruerſitas.*

1 Simonia confidentialis in beneficiis contingere ſolet in reſignatione, collatione, electione, vel præſentatione, hoc animo, vt beneficium, vel fructus in totum, vel in partem reſtituantur, vel reſeruentur ipſimet reſignanti, conferenti, eligenti, vel præſentanti, aut alteri iuxta ipſius electionem; quibus autem coniecturis hæc ſimonia probetur, infrà oſtendam. Hoc poſito duo explicanda propono in hoc puncto.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Sed priùs obſerua hanc excommunicationem non eſſe omnibus communem, ſed propriam clericorum. de illa tamen hîc agere decreui, quia valde affinis eſt præcedenti, & proximè ſequenti, quæ etiam ad clericos potius, quàm ad alios pertinet.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt receptio beneficij in confidentiam, quæ quatuor modis contingit.

Primus modus eſt, dum recipitur beneficium ab altero, qui hoc ipſi reſignat cum ſpe, & confidentia, quòd recipiens beneficium illud poſtea dimittet, vel ſoluet fructus in fauorem reſignantis, vel amici, vel alterius, quem reſignans nominauerit; iſta actio exprimitur ex illis verbis conſtitutionis Pij V. *Statuimus vt ſi quacumque auctoritate Eccleſiam, vel monaſterium, aliudve beneficium Eccleſiaſticum qualecumque ex reſignatione, vel ceſſione cuiuſcumque perſonæ, ſimpliciter, aut cum circuitu retroceſſionis, cum regreſſus, vel acceſſus, etiam ſola dimittentis intentione receperit, vt illa, vel illud etiam in euentum regreſſus, vel acceſſus, eidem dimittenti, vel alteri poſtea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars alij, vel alijs concedantur, vel penſiones ſoluantur ex eiſdem, hæc confidentia cenſeatur.*

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm tam reſignatio ſub prædicta confidentia vetita ſit ſub excommunicatione, quàm receptio.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia pœnæ non ſunt interpretatione extendendæ; non ſolùm autem Pius IV. verùm etiam Pius V. loquitur de recipiente, non verò de reſignante, ibi, *etiam ſola dimittentis intentione receperit.* Ita Suarez *de cenſuris diſp.22. ſect.6. num.15.* Nauarrus *cap.23. num.111.* Azor 3. *parte lib.12. cap.10.* Filliucius *tract.15. cap.5. quæſ.9. num.122.*

Ex quo patet Summum Pontificem voluiſſe rigorosè magis punire recipientem, quàm tradentem beneficium, quia homo promptior, & proclinior eſt ad recipiendum, quàm ad dandum; idem dicendum eſt in ſequentibus actionibus.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem opus ſit, vt iſta confidentia in pactum expreſſum deducatur, vel vt adſit ex parte vtriuſque.

Reſpondeo negatiuè, ſed requiri ſolùm, vt reſignans, cum hac ſpe reſignet, & reſignatarius iſtum reſignantis animum animaduertat, etiamſi recipiens hunc animum non habeat. Ratio eſt, tum quia in textu dicitur, *etiam ſola dimittentis intentione receperit*; tum quia eo ipſo, quo reſignatarius aduertens illum reſignantis animum recipit beneficium, cenſetur tacitè conſentire, & ſimoniam committere.

Obiicies, actus internus non punitur excommunicatione; ergo excommunicatio non incurritur, niſi confidentia illa, quæ eſt actus internus, in pactum deducatur.

Reſpondeo non puniri actum ipſum internum, præcisè; ſed externum ab interno procedentem, quatenus ſcilicet quis recipit beneficium, quod alter ſibi reſignat cum illa intentione; & recipiens illam intentionem animaduertit, vt bene Suarez *loco citato, num.15. ad finem.* & Nauarr. *cap.23. num.109.*

Ex dictis in hac ſecunda difficultate, ſequitur primò excommunicationem non incurri, dum recipiens beneficium non animaduertit ſpem, & confidentiam reſignantis; quia non dicitur recipere beneficium in confidentia, nec ſpes reſignantis inficit actionem recipientis, cùm receptio non ſit actus reſignantis, ſed recipientis, qui labem ſimoniæ in hoc caſu formaliter non participat. imò Nauarr. *loco cit.* excuſat etiam ipſum reſignantem cum tali fiducia, modò eam non aperiat ipſi reſignatario, vel collatori; ſicut neque ſimoniam committit, qui renunciat beneficium in manibus collatoris, confidens illud à collatore conferendum ei, quem ipſe reſignans deſignauerit poſt collationem liberè, & ſine vllo pacto factam. Idem aſſerit Nauarr. de eo, qui abſque vllo pacto procurat beneficium alicui conferri, ſperans fore, quòd beneficiarius illud ſibi, vel alteri in ſui fauorem reſignabit; verùm de hac re *in tractatu de ſimonia.*

Secundò illum non affici excommunicatione, qui recepit beneficium animo illud poſtea reſtituendi danti,

aut

aut eius amico, vel alteri; ſed reſignans non habebat hanc ſpem, & confidentiam. Ratio eſt, quia in hoc caſu non committitur ſimonia confidentialis, cùm ſimonia confidentialis originem trahat à ſpe,& confidentia ipſius reſignantis. Ita Suarez *loc. cit.* caueant tamen collatores, ne huiuſmodi beneficia iterum conferant reſignanti; vel ſuis, vel admittentium conſanguineis, vel affinibus, vel familiaribus, vt ſuo loco oſtendam.

Obiicies,in Bulla Pij V. poſt enumerationem quatuor caſuum, in quibus confidentia committitur, habetur, prauitatem confidentiæ contrahi, licèt ipſum confidentiæ crimen alterius tantùm partis conſcientia ſit admiſſum.

Reſpondeo primò,hæc verba intelligenda eſſe de conſcientia reſignantis, vt colligitur, tum ex verbis præcedentibus, ibi, *etiam ſola dimittentis intentione*; tum quia ob ſolam recipientis intentionem non committitur labes ſimoniæ confidentialis.

Reſpondeo ſecundò, iſta verba intelligi poſſe de probatione ſimoniæ in foro externo.

Tertiò ſequitur, illum non ligari vinculo excommunicationis, qui beneficium recepit, putans illud ſibi reſignari cum ſpe & fiducia reſtituendi illud eidem reſignanti, vel alteri in ipſius fauorem; ſed reſignans huiuſmodi ſpem, & fiduciam re ipſa non habebat. Ratio eſt, quia conſcientia erronea non inducit excommunicationem; ſed eam inducit delictum ſub excommunicatione prohibitum. Verum tamen eſt, eum, qui hoc pacto recepit, teneri ſe tanquam excommunicatum gerere, donec conſcientiam, ſeu dubium practicè depoſuerit cognita facti veritate, & deceptione, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis.* Huius autem facti, & deceptionis veritatem, in foro conſcientiæ cognoſcere poterit, his duobus modis, quorum alteruter ſufficit ad pacandam conſcientiam.

Primò, rite expendendo, an coniecturæ, quibus antea adducebatur ad credendum, reſignantem cum tali intentione reſignare, ſufficientes ſint ad hoc iudicium; nam ſi cognoſcat eas coniecturas non eſſe ſufficientes ad huiuſmodi iudicium, nec maiores habeat coniecturas, poteſt conſcientiam erroneam deponere, vt patet ex dictis de conſcientia erronea *in tract. de peccatis.*

Secundò, interrogando ipſum reſignantem, an talem haberet intentionem; nam ſi reſignans fide dignus neget ſe talem animum habuiſſe, dubium deponi poteſt; præſertim ſi reſignans hoc aſſerat cum iuramento, & nolit confidentiam, quam reſignatarius in mente ſua conceperat, executioni mandari; vt bene Suarez *loco citato, num.*17. & alij, quos in ſimili retuli *de irregularitate.*

5 Quartò ſequitur ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, vtrùm recipiens beneficium ab eo, qui cum ſpe, & confidentia illud ſibi reſignat; ſed recipiens non intendit illud recipere in confidentiam, afficiatur excommunicatione.

Suarez *loco citato, num.*18. reſpondet non affici excommunicatione, etiamſi animaduertat reſignantem cum hac fiducia beneficium ſibi reſignare. Ratio eſt, quia hic re ipſa non dicitur accipere beneficium in confidentia, etiamſi alter ita det; conſequenter actus in ſuo genere imperfectus eſt, nec malitiam habet ſimoniæ ex parte ſuſcipientis; cùm recipiens non annuat ſpei, & fiduciæ reſignantis.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicare intendit recipientem beneficium, quoties animaduertit illud ſibi in confidentiam reſignari, etiamſi ſolus reſignans intentionem confidentialem habeat, vt patet ex illis verbis, *etiamſi ſola dimittentis intentione receperit*; facto enim conſentit, quia exteriùs annuit recipere iuxta intentionem tradentis, licèt interiùs diſſentiat, aut voluntatem habeat decipiendi reſignantem, id eſt, non adimplendi confidentiam, ſeu non operandi iuxta ſpem, & confidentiam illius; in hoc enim caſu reſignatarium incurrere excommunicationem concedit etiam Suarez, quia participat labem ſimoniæ, illique cooperatur, cùm actu externo approbet alterius confidentiam, illámque acceptet, licèt nolit eam adimplere: ſicut enim aliud eſt promittere, aliud velle promiſſionem adimplere (hæc enim ſeparabilia ſunt;) ita aliud eſt velle recipere in confidentiam, aliud velle confidentiam adimplere. An autem idem militet in ſimonia reali, ſæpius in præcedentibus innui.

6 Rogabis, quomodo reſignatarius cognoſcere poſſit beneficium ſibi in confitentiam reſignari, ita vt abſtinere debeat à receptione talis beneficij, aut teneatur ſe tamquam excommunicatum gerere recipiendo huiuſmodi beneficium.

Reſpondeo in foro conſcientiæ ſtandum eſſe coniecturis, quibus adduci poteſt ad credendum, beneficium ſibi tradi in confidentiam: ſi enim coniecturæ ita graues ſunt, & vehementes, vt inducant ad credendum probabiliter, beneficium tradi in confidentiam, abſtinere tenetur à receptione talis beneficij; ſecus ſi coniecturæ leues ſint, vt ſi conſiderata perſonæ qualitate, & vitæ honeſtate non poſſit ſine temeritate credere confidentiam ab eo committi. nam à temerario iudicio, & temeraria ſuſpicione abſtinendum eſt; is autem temere iudicat, qui ex leuibus coniecturis prauam de altero concipit opinionem, vt patet ex dictis *de reſtitutione.*

Quintò ſequitur in præfatis conſtitutionibus non damnari confidentiam, qua Titius reſignat beneficium ſuum in fauorem Caij, vt Caius reſignet aliud beneficium,quod poſſidet,vel remittat penſionem,quam Titius debet, in fauorem ipſius Titij; quamuis enim iſta confidentia prohibita ſit iure canonico, tamen non comprehenditur ſub verbis prædictarum conſtitutionum. Ex quo vlteriùs ſequitur committentem ſimoniam in hoc caſu non affici hac excommunicatione, ſed alia; modò ſimonia ex vtraque parte completa ſit, iuxta dicta *puncto præcedenti de ſimonia reali.* Hactenus explicauimus primum modum ſimoniæ confidentialis.

Secundus modus, quo ſimonia confidentialis in beneficiis committitur, contingit, dum quis confert alteri beneficium, confidens quòd beneficiarius reſignabit beneficium iuxta voluntatem conferentis, aut fructus, vel eorum partem, vel penſionem tradet ſibi, vel alteri, vt patebit ex verbis textus, in quarto modo referendis.

Tertius modus eſt, dum quis eligit aliquem ad beneficium cum ſpe, & fiducia iam explicata in ſecunda actione, ſeu modo.

Quartus modus eſt, dum patronus, licèt laicus, aliquem præſentat cum præfata confidentia. Iſtæ tres vltimæ actiones, ſeu modi continentur in illis verbis Bullæ Pij V. *Itidem ſi ordinarius, vel alius collator contulerit antehac, aut conferat in futurum beneficium Eccleſiaſticum, quouis modo vacans, ea conditione tacita, vel expreſſa, vt poſtea in alterum pro arbitrio collatoris, ſeu alterius cuiuſcumque contra iuris communis ordinationem diſponatur, ſiue vt de eo prouiſus fructus illius, vel partem ad vtilitatem, vel libitum conferentis, vel cedentis, aut alterius relinquat, & remittat, ſeu penſionem illi, vel illis, quem, vel quos idem collator, aut cedens, vel alius per ſe, vel alium ſcripto, aut verbo iuſſerit, ſeu ſignificauerit, perſoluat, & pariter ſi patrono, etiam laico, vel alteri præſentatori, ſeu electori contigerit, aut contingat id fieri.*

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ſimonia confidentialis committatur, etiam dum conferens, præſentans, aut eligens ad beneficium cum præfata fiducia, confert, præſentat, vel eligit perſonam alioquin dignam.

Ratio dubitandi pro parte negatiua deſumitur ex illis verbis, *contra iuris communis ordinationem*; ex quibus verbis colligi videtur ſimoniam confidentialem committi ſolùm, dum beneficij collatio, præſentatio, & electio ſit perſonæ contra diſpoſitionem ſacrorum canonum.

Reſpondeo ſimoniam cõfidentialem committi, etiamſi perſona digna eligatur, quia huic conuenit definitio ſimoniæ confidentialis; cui autem conuenit definitio, conuenit etiam definitum.

Ad rationem dubitandi reſpondet Nauarr. hinc ſolùm colligi Pium V. non prohibuiſſe quicquam in hac Bulla, quod antea vetitum non eſſet, & ſimoniacum. Idem aſſerit Nauarrus de conſtitutione Pij IV. & alias coniecturas affert ad hoc probandum, quæ apud ipſum videri poſſunt.

Ego verò ſentio cum Suarez ſenſum prædictorum verborum hunc eſſe, videlicet, committi ſimoniam, contrariam diſpoſitioni iuris communis, quoties collatio, electio, vel præſentatio fit cum præfata intentione; etiamſi alioquin perſona digna ſit, & habilis, nec aliàs ſimonia confidentialis vetita eſſet; is enim contra ius commune delinquit, qui ſimoniam confidentialem aliquo ex prædictis modis committit.

8 Secundò dubium eſt, vtrùm excommunicatio, quæ in præfatis conſtitutionibus continetur, incurratur ſtatim ac quis recepit beneficium in confidentiam, vel potiùs requiratur effectus confidentiæ, id eſt, vt beneficiarius reſignet beneficium, vel conferat fructus, ſeu penſionem iuxta intentionem illius, qui beneficium ſibi in confidentiam reſignauit, aut contulit, aut elegit, aut præſentauit.

Ratio dubitandi pro parte negatiua eſt, tum quia in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda eſt. tum quia cenſura non incurritur, niſi adſit effectus completus, & ſicut excommunicatio impoſita ob ſimoniam realem in ordine, vel beneficio non incurritur, niſi adſit effectus completus ex vtraque parte, ita in hoc caſu. His non obſtantibus

Reſpondeo excommunicationem incurri ſtatim ac beneficium cùm præfata intentione acceptum eſt; receptio enim beneficij, vel etiam penſionis in confidentiam eſt actio ſub cenſura prohibita, nec aliud deſideratur, vt patet ex illis verbis; *omnes, & ſingulos, qui beneficia, penſiones, hoc intercedente vitio, receperint, vel quicquid tale admiſerint in futurum.* Ita communiter DD.

Ex quo patet reſponſio ad rationem dubitandi, & præterea conſtat differentia inter ſimoniam realem, de qua *puncto præcedenti num.*7. actum eſt, & confidentialem, de qua hic loquimur.

9 An autem iſta excommunicatio incurratur ſtatim poſt receptionem beneficij, ante captam illius pacificam poſſeſſionem,

Reſpondendum mihi videtur affirmatiuè, quia tunc completa videtur actio ſub cenſura prohibita, & beneficiarius dicitur beneficium recipere per collationem. Nec eſt eadem ratio de obligatione diuini officij, ad cuius recitationem non tenetur beneficiarius, ante captam pacificam illius poſſeſſionem, iuxta opinionem plurimorum Doctorum, de qua *in tractatu de horis canonicis.* alia enim eſt ratio in illo caſu, vt ibidem oſtenſum eſt.

10 Quod dictum eſt de ſimonia confidentiali in beneficiis, dici etiam debet de confidentia in penſionibus; quia conſtitutio Pij IV. complectitur beneficia, & penſiones, vt patet ex verbis ipſius *num.*8. relatis.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 SVbiectum excommunicationis, latæ ob ſimoniam confidentialem, ſunt omnes recipientes, vel retinentes, beneficia, vel penſiones cum ſimonia confidentiali; nam Bulla Pij V. vniuerſaliter loquitur de recipientibus, vt patet ex illis verbis, *omnes, & ſingulos*; de eiſdem etiam loquitur Bulla Pij IV. ibi, *recipere præſumant*; dantes verò, vel reſignantes, aut alij cooperatores, non ſubiiciuntur huic excommunicationi, quia diſpoſitio pœnalis extendenda non eſt vltra tenorem verborum. Ita Suarez, Filliucius, & alij *locis citatis.* Quamobrem non approbo ſententiam Stephani Quarantæ *verb. ſimonia, fol. penult. verſic. eſt & alia pœna*, & Nauarri *cap.*23.*num.*110. *verſic. adde nouè*, exiſtimantium mediatorem affici hac excommunicatione. An autem mediator in ſimonia reali afficiatur excommunicatione *Extrauag.* 2. *de ſimonia*, dictum eſt *puncto præcedenti.*

12 Maior difficultas eſt, vtrùm Cardinales, Epiſcopi, & alij Prælati afficiantur excommunicatione, an potiùs interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ.

Pariſius *in tractatu de confidentiis, quæſt.* 19. Auctor *lib. excommunicationum in Archiepiſcop. Bononien. cap.*2. *num.*5. & alij putant affici excommunicatione, quia in Bulla Pij V. generaliter fertur excommunicatio in iuris ſubſidium.

Adde Pium V. in ſecreto Conſiſtorio anno 1569. die 14. menſis Nouembris declaraſſe omnes pœnas & cenſuras præcedentis conſtitutionis extendi ad Cardinales, vt patet ex Bulla, quam refert Cherubinus ad finem Bullæ 85. eiuſdem Pij V. conſequenter pœna interdicti contenta in Bulla Pij IV. videtur commutata in excommunicationem; niſi dicere velis vtramquè cenſuram à Cardinalibus, & Prælatis incurri; ſed hoc rigoroſè diceretur.

Alij tamen cenſent Cardinales, & Prælatos non affici excommunicatione, ſed cenſura interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ Papæ reſeruati. Ratio eſt, tum quia cùm Summus Pontifex Pius V. approbet conſtitutionem Pij IV. in qua latum erat interdictum contra Cardinales, & Prælatos; contra alios verò lata erat pœna excommunicationis, ſignum eſt Pium V. dum loquitur de excommunicatione, non facta Prælatorum mentione, velle ſe diſpoſitioni Pij IV. accommodare. tum quia Pius V. excommunicat etiam illos, qui antea ſimoniæ confidentialis vitium commiſerant; ſed hoc non poteſt intelligi de Prælatis, cùm excommunicatio non extendatur ad præterita non prohibita ſub excommunicationis pœna; Prælatis autem non erat prohibita ſimonia confidentialis ſub excommunicationis pœna, ſed ſub pœna interdicti; ergo, &c. Ita innuit Nauarrus *cap.* 23. *num.*109. & 110. & in terminis hanc ſententiam approbat Azor. 3. *parte lib.*12. *cap.* 10. *quæſito* 4. *verſic. quinta*, Filliucius *tract.*15.*cap.*7.*quæſ.*7.*num.*179. Sayrus *lib.*5.*cap.*31.*num.*6. Sed prima opinio Pariſij & aliorum mihi probabilior videtur, ob declarationem Pij V. in Bulla quæ incipit, *Hodie in conſiſtorio.*

13 Quæres quomodo poſſimus cognoſcere ſimoniam confidentialem commiſſam fuiſſe, & conſequenter contractam eſſe pœnam excommunicationis.

Reſpondeo in foro conſcientiæ ſtandum eſſe dictis eorum, qui ſimoniam commiſerunt; quia in foro conſcientiæ creditur ipſi pœnitenti, tam pro ſe, quàm contra ſe, & in foro conſcientiæ parum prodeſt præſumptio, vbi veritas extat in oppoſitum.

Ad cognoſcendum verò in foro externo, quandónam ſimonia confidentialis commiſſa fuerit, variæ referuntur, & aſſignantur coniecturæ in Bulla Pij V.

Prima eſt, ſi is, qui beneficium auctoritate ſuperioris reſignauit, poſt reſignationem, captámque à reſignatario poſſeſſionem ſeſe in illo, vel rebus illius, per ſe, vel per alium de facto ingerat, aut fructus percipiat, aut ſi reſignatarius, ſeu quicumque ſucceſſor fructus, vel eorum partem remittat reſignanti, vel eius propinquis.

Secunda eſt, ſi reſignatarius conſtituit reſignantem, vel eius parentes, vel propinquos procuratores ad percipiendum,

dum, aut locandum fructus beneficij dimiſſi, & illi, vel illis, de fructibus perceptis, vel percipiendis donationem fecit.

Tertia eſt, ſi vel ſola procuratoris depoſitione, vel libris rationalibus menſariorum ex parte dimittentis, expeditio, quæ perſonam recipientis concernit, ſecuta ſit, ſimúlque expenſæ pro ea neceſſariæ ab illo factæ ſint.

Quarta eſt, ſi quis pro conceſſione alicui facta quacunque auctoritate de beneficio Eccleſiaſtico per ſe, vel alium, ſeu alias interceſſerit, vel alias in negotio conceſſionis ſeſe immiſcuerit quoquo modo; deinde aliquid de fructibus talis beneficij, de facto, etiam per manus poſſeſſoris, ac etiam ſimplicis donationis titulo perceperit, ſeu de illa poſtmodum ad voluntatem interceſſoris fuerit diſpoſitum quandocunque, ſic enim in præfata Bulla habetur.

Aliæ etiam coniecturæ, ſeu caſus, in quibus probari poteſt ſimonia confidentialis, recenſentur in eadem Bulla, quæ ibi videri poſſunt, & latiſſime explicantur à Pariſio *in tract. de confid. benefic.* præſertim *quæſt. 27. & ſeqq.* à Menochio *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 9.* à Maſcardo *de probat. concluſ. 1307.* & ab aliis.

PVNCTVM XXVI.

De excommunicatione contra petentes, vel exigentes aliquid in collatione, aliave prouiſione beneficiorum Eccleſiaſticorum, vel admiſſione ad illorum poſſeſſionem.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Enumerantur actiones ſub hac cenſura prohibitæ.*
3 *Iſta excommunicatio non incurritur ob ſolam fructuum petitionem, ceſſationem, &c. ſed requiritur ceſſio, vel traditio.*
4 *Iſta excommunicatio non videtur lata ob petitionem, vel exactionem alicuius rei in quolibet beneficio.*
5 *Iſta excommunicatio non incurritur dum in prouiſione beneficiorum exigitur aliquid conuertendum in pios vſus, iuxta conſuetudinem, vel conſtitutiones Eccleſiarum.*
6 *Aſſignantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*

1 CVm in aliquibus Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis ſtatuto, vel conſuetudine introductum eſſet, vt fructus, vel diſtributiones, vel ipſarum pars applicaretur menſæ Epiſcopali, vel Capitulari, aut pio loco, aut in communes vſus cederet, aut inter Canonicos, & perſonas Eccleſiæ, ſeu Capituli diuideretur, vt hæc ſimoniaca labes, aut ſordidæ auaritiæ ſuſpicio de medio tolleretur, & Concilij Tridentini decretum *ſeſſ. 24. cap. 14.* ad praxim reduceretur, Pius V. *in Bulla* 104. quæ incipit, *durum nimis*, graues cenſuras impoſuit contra facientes actiones in ipſius Bulla expreſſas, abrogat ſtatuta, & conſuetudines, irritat aliter factum, & tollit obligationem iuramenti, vt patebit ex duabus proximè ſequentibus propoſitionibus, in quarum vna explicabo materiam, ſeu actiones ipſas ſub cenſuris prohibitas, in altera ſubiectum earundem cenſurarum indicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 ACtiones ſub cenſuris prohibitæ ſunt,

Primò, retinere fructus, vel diſtributiones, vel eorum partem prouenturam ex beneficio primo anno à vacatione, aut longiore, vel etiam breuiore tempore.

Secunda actio eſt, quomodocumque petere, vel exigere renunciationem huiuſmodi fructuum, aut diſtributionum.

Tertia, petere, vel exigere quomodocumque dulciaria, vel quid aliud; ſufficit tamen *primò*, ſiue exigatur per ſe, ſiue per alium, ſiue directè, ſiue indirectè; quia illa particula, *quomodocumque*, omnem modum includit. *Secundo* ad incurrendam iſtam excommunicationem ſufficit altera iſtarum actionum; quia textus alternatiuè, & disiunctiuè loquitur per particulam, *vel*; fieri enim poteſt vt vnus petat, & alter recipiat.

3 Maior difficultas eſt, vtrùm petens fructus, ceſſionem, & cætera, cenſuram incurrat, etiamſi nihil obtineat.

Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt, tum quia adhuc verum eſt dicere petiiſſe. tum quia illæ duæ actiones, petere, & exigere, disiunctiuè ponuntur.

His non obſtantibus, probabilius reſpondeo non incurrere, non ſecuta ceſſione, vel traditione fructuum, &c. Ratio eſt, quia verba in materia pœnali, intelligenda ſunt cum effectu, niſi aliud exprimatur. ex quo patet reſponſio ad rationes dubitandi.

Quarta eſt inducere aliquem, ordinaria, vel Apoſtolica auctoritate prouiſum, ad præſtandum iuramentum de obſeruandis huiuſmodi priuilegiis, conſuetudinibus, & ſtatutis.

Quinta eſt præſtare iuramentum de prædictis obſeruandis. quanquam huiuſmodi iuramentum, & alia huiuſmodi, irritantur in hac Bulla, ibi, *decernentes huiuſmodi iuramenta non tenere*, &c.

Sexta eſt impedire, vel remorari poſſeſſionem illi, qui prædicta non facit.

Iſtæ omnes actiones exprimuntur in præfata Bulla §. 2. & 3.

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm cenſuræ huius Bullæ incurrantur, ſi præfatæ actiones fiant occaſione collationis, aut prouiſionis, ſeu poſſeſſionis cuiuſlibet beneficij.

Reſponderi probabiliter poteſt negatiuè, quia Bulla loqui ſolùm videtur de Eccleſiis Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis, & ratio huius diſpoſitionis hæc eſſe poteſt, quia fortè abuſus introductus tantummodo fuerat in prouiſionibus beneficiorum, quæ in præfatis Eccleſiis exiſtunt. ex quo inferri poſſe videtur, facientem præfatas actiones occaſione beneficij extra præfatas Eccleſias exiſtentis non affici excommunicatione huius Bullæ; ſecus ſi aliquam ex præfatis actionibus faciat occaſione Canonicatuum, aut aliorum beneficiorum in Collegiatis, vel Cathedralibus exiſtentium. Ratio eſt, quia Pius V. generaliter loquitur, ampliat, & extendit ſuam diſpoſitionem contra quælibet ſtatuta, & conſuetudines introductas in Eccleſiis Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis; cùm enim retuliſſet ea, quæ in Concilio Tridentino diſponuntur, & explicaſſet abuſum nonnullarum Eccleſiarum Cathedralium, & Metrapolitanarum, ac maiorum, nec non collegiatarum, hæc verba ſubiungit, *quod vacantibus ipſarum Eccleſiarum dignitatibus, Canonicatibus, prebendis, portionibus, beneficiis, & officijs*, &c.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm cenſura incurratur, dum aliquid ex Eccleſiarum conſtitutionibus, vel conſuetudinibus exigitur in prouiſione beneficiorum conuertendum in pios vſus.

Reſpondeo negatiuè, quia hic caſus excipitur in Trident. *ſeſſ. 24. cap. 14.* ibi, *vt quicumque huiuſmodi in vſus pios non conuertuntur.* Ita Cenedus *in decret. collect. 16. num. 2.* Barboſa *in remiſſ. 24. cap. 14.* idémque à ſacra Cardinalium Congregatione declaratum refert Gallemartius *ſeſſ. 24. cap. 14. verſ. admiſſione ad poſſeſſionem.*

Neque obſtat Bulla Pij V. quia Pius V. non videtur hoc prohibere ſub cenſura; ſed ſolum ſtatuit, vt vbicumque huiuſmodi fructus, & diſtributiones fabricæ, vel ſacriſtiæ, aut alterius pij loci vſibus, vltra ſemeſtre tempus reperiuntur conceſſi, horum dumtaxat dimidia pars ipſi ſacriſtiæ, vel fabricæ, aut pio loco deinceps tribuatur; alteram verò beneficiati prædicti integrè percipiant. hæc Pius V. in præfata ſua Bulla §. 4.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 SVbiectum cenſurarum huius Bullæ ſunt perſonæ in hac Bulla expreſſæ; diuerſa tamen ratione. nam Epiſcopi, aliique Antiſtites ſuſpenduntur à Pontificalibus, donec præſtita ſatisfactione, à Summo Pontifice abſoluantur; Capitula verò, & collegia ſubiiciuntur interdicto; aliæ verò perſonæ ſingulares vinculo excommunicationis obſtringuntur. hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ, ibi, *quicumque contrafecerint, ſi Eccleſiarum Antiſtites, tamdiu à Pontificalis officij exercitio ſint ſuſpenſi, donec ſatisfactione præuia, illis per Sedem Apoſtolicam ſuſpenſio relaxetur; Capitula verò, & collegia quæcumque Eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto, & ſingulares perſonæ in excommunicationis ſententiam incurrant, à qua niſi in mortis articulo conſtituti, ab alio, quàm à Summo Pontifice, abſolutionis beneficium nequeant obtinere*; quid autem operetur ſuſpenſio à Pontificalibus, & quem effectum pariat interdictum Capituli, patet ex regulis generaliter traditis *de cenſuris in communi*, & alibi pluribus in locis. Ex quibus etiam patet, an Epiſcopus poſſit à cenſuris Summo Pontifici reſeruatis abſoluere, quando delictum eſt occultum.

PVNCTVM XXVII.

De excommunicatione contra dantes, vel promittentes aliquid nunciantibus prouiſiones à Sede Apoſtolica factas, &c.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Iſta excommunicatio an hoc tempore vſu recepta ſit.*
3 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
4 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
5 *Nunciantes prouiſiones beneficiorum non incurrunt excommunicationem.*

1 IStius excommunicationis auctorem nonnulli DD. agnoſcunt Gregorium V. alij Gregorium XIII. Sed ego apud neutrum inueni, nec eam in Bullario reperire vnquam potui. Quamobrem relationi aliorum in hac re acquieſcam, & quidem

2 Filliucius *tract. 15. cap. 5. quaſ. 2.* opinari videtur, iſtam excommunicationem vſu receptam non eſſe. Sed contrarium ego probabilius dicendum arbitror, ſaltem in aliquibus locis & prouinciis. nam in libello cenſurarum & caſuum in prouincia, & diœceſi Mediolanen. reſeruatarum recenſetur in §. ex volumine collationis diuerſarum conſtitut.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis ſunt tres actiones.

Prima eſt, dare per ſe, vel per alium aliquid nunciantibus prouiſionem aliquam à Sede Apoſtolica factam de Eccleſia, vel monaſterio.

Secunda eſt, promittere. An autem promittens animo non promittendi, aut animo non ſoluendi, in excommunicationem incidat, patet ex dictis in præcedentibus punctis.

Tertia eſt, promiſſum ſoluere per ſe, vel per alium.

Hæc tamen intellige, modò tradat, vel promittat ob nunciationem huiuſmodi prouiſionum; ſecus ſi alia de cauſa. nam Summus Pontifex loquitur de primis, non de ſecundis.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones faciunt cuiuſcumque conditionis exiſtant. Ratio eſt, quia conſtitutio generaliter loquitur.

5 Sed modò dubium eſt, vtrùm ipſi nunciantes huiuſmodi prouiſiones in excommunicationem incidant.

Reſpondendum videtur negatiuè, quia excommunicatio non extenditur ad perſonas non expreſſas. Addo nunciantes huiuſmodi prouiſiones ex amicitia non peccare, quia non cooperantur vlli peccato, & nunciatio non eſt mala, niſi prohibita; huiuſmodi autem nunciatio non eſt prohibita. Idem dicendum cenſeo de agentibus Epiſcoporum, aut aliorum, qui de huiuſmodi prouiſionibus certiores faciunt Epiſcopos, aut alios; iſti enim non recipiunt ſtipendium ob huiuſmodi denunciationes, ſed ob alia negotia, vt ſuppono. Ita Filliucius *loco citato, n. 97.*

PVNCTVM XXVIII.

De excommunicatione contra eos, qui pro beneficiis obtinendis ſeipſos pro aliis in examine ſupponunt, aut beneficium impetrant pro aliis cum oblatione penſionis, aut cum ſpe annuæ penſionis, aut alicuius commodi temporalis, aut beneficia impetrant pro ſeipſis cum animo illa reſignandi in fauorem aliorum.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Penſionem pro altero impetrans animo poſtea aliquid paciſcendi circa penſionem, non ligatur excommunicatione.*
4 *Beneficium impetrans animo illud permutandi cum alio, aut illud poſſidendi donec pinguius obtinuerit, non afficitur excommunicatione.*
5 *Beneficium impetrans principaliter pro ſe, cum animo poſtea reſignandi in fauorem alterius, ligatur excommunicatione.*
6 *Et hoc verum videtur, etiamſi intentionem habeat reſignandi de conſenſu & facultate Papæ.*
7 *Beneficium procurans pro ſe intentione illud reſignandi, non incidit ſtatim in excommunicationem, niſi poſtea beneficium re ipſa conſequatur.*
8 *Enumerantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
9 *Procurantes beneficia extra Rom. Curiam cum animo illa reſignandi, non incidit in excommunicationem.*

1 PAulus IV. in Bulla 12. in ordine, quæ incipit, *Inter cæteras curas*, ad tollendas fraudes, dolos, & ſimoniacas labes, quæ in beneficiis procurandis committuntur, iſtam excommunicationem tulit contra ſupponentes ſe pro aliis in examine, aut impetrantes beneficia cum præfata oblatione, ſpe, aut intentione; præterea inualidas effecit prouiſiones, & diſpoſitiones hoc pacto obtentas; denique ſuam conſtitutionem extendit ad monaſteria monialium, & alia beneficia per moniales, aut alias mulieres obtineri ſolita, vt clarè habetur in ipſa Bulla, cuius tenorem quilibet conſulere poteſt in Bullario nouo *pag. mihi 731.* Quamobrem hic ſolùm explicabo materiam & ſubiectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Bulla expreſſæ, quarum

Prima eſt, ſimulare perſonam, ſéque pro alio examini ſubiicere cauſa beneficij conſequendi.

Secunda eſt, impetrare beneficium pro aliquo id ignorante; nam in textu dicitur, *aut beneficium, pro perſonis id ignorantibus*; hoc tamen intelligendum videtur, modò procurans beneficium pro altero hoc ignorante ſe ſubiiciat examini pro illo, vt dictum eſt in prima actione, aut modò intentionem habeat recipiendi aliquid ab eo, cui beneficium impetrat; nam diſpoſitio legis conuenit propoſitioni,

poſitioni, cuius cauſa lex edita fuit; propoſitum autem fuerat Summo Pontifici, nonnullos procurare beneficia pro aliis id ignorantibus, vt poſtmodum aliquem contractum cum ipſis ineant, & commodum aliquod reciperent, vt patet ex illis verbis, *aliis obtinere procurantibus beneficia, pro perſonis ſibi cognitis, & id ignorantibus, vt poſtmodum cum eis beneficia, etiam per ſimoniacam prauitatem contractare, & ſuper eis paciſci poſſint*, &c. Ex quo ſequitur

Primò, illum non affici hac cenſura, qui beneficium alteri, etiam hoc ignoranti, obtinet abſque præfata intentione.

Secundò, eum ſubiici huic pœnæ, qui conſequitur alteri, hoc ignoranti, beneficium, vt poſtmodum ille reſignet ſibi beneficium, quod poſſidet; hoc enim facit intentione contractandi beneficia, vt in Bulla dicitur.

3 Tertiò, eum, qui penſionem pro altero id ignorante impetrat animo poſtmodum paciſcendi aliquid circa penſionem, non ligari vinculo huius cenſuræ; quia textus loquitur de impetrante beneficium; à diuerſis autem & diſparatis non valet illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.*

Quartò illum non incidere in hanc cenſuram, qui cum præfata intentione procurat beneficium alteri, à quo mandatum generale, vel ſpeciale accepit procurandi ſibi aliquod beneficium, etiamſi nomen, aut qualitatem beneficij non expreſſerit; tunc enim non procuratur beneficium ignoranti.

An autem incurratur excommunicatio lata contra obtinentes beneficium per ſimoniam, patet ex dictis *puncto* 20. Hæc de prima, & ſecunda actione.

Tertia actio eſt, procurare pro ſe, vel pro aliis beneficium cum oblatione alicuius penſionis annuæ, vt ſi Titius dicat Caio: Procura mihi beneficium, & ego ſoluam tibi annuam penſionem.

Hoc tamen limitandum eſt, niſi iſta oblatio in impetratione beneficij aperiatur Summo Pontifici; nam ſi aperiatur, Summus Pontifex diſpenſare cenſetur.

Quarta actio eſt, obtinere beneficium pro aliis cum ſpe conſequendi ab eis annuam penſionem, vel aliud commodum temporale, etiam modicum, & hoc verum videtur, etiamſi huiuſmodi ſpem aliis non aperiat. nam quamuis ſpes ſit actus internus, nihilominus afficit actum externum, qui excommunicationi ſubiicitur.

Quinta eſt, procurare beneficium pro ſe ipſo, cum intentione illud poſtea reſignandi in fauorem alterius cum annua penſione, & commodo, aut etiam ſine eo.

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm impetrans beneficium animo illud permutandi cum alio, aut illud poſſidendi, donec pinguius obtinuerit, excommunicatione afficiatur.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio vltra legis diſpoſitionem; lex autem diſponit ſolùm, vt excommunicatione puniatur impetrans beneficium cum animo illud reſignandi in fauorem alterius; non autem cum animo permutandi, vel retinendi, donec pinguius inuenerit; niſi fortè ſimul intentionem habeat, vt inuento pinguiori, prius reſignet in fauorem alterius; tunc enim dicitur procurare beneficium cum intentione illud reſignandi.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm obtinens beneficium principaliter pro ſe, cum animo illud poſtea reſignandi in fauorem alterius ſine annua penſione, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo affirmatiuè cum Filliucio *tract.* 15. *cap.* 5. *quæſito* 4. *num.* 101. *verſ. quinta*. Ratio eſt, tum quia in Bulla Pauli IV. dicitur, *vel pro ſeipſis principaliter, animo, & intentione ea poſtmodum in fauorem aliorum, etiam quantumuis idoneorum, & benemeritorum, cum ſimili penſione, aut commodo, aut etiam ſine eo reſignandi, obtinere procurauerint*. tum quia Summus Pontifex intendit occurrere dolis, ac fraudibus, quæ in beneficiorum impetratione committuntur; hic autem committit dolum, ac fraudem. nam ſi Summus Pontifex ſciret iſtum non habere intentionem retinendi beneficium, non conferret; nam initio Bullæ teſtatur, hanc curam animo fixam habere, vt beneficia conferantur iis, qui velint, ac poſſint apud ea perſonaliter reſidere; tum quia in verbis Bullæ, præcedentibus diſpoſitionem, habetur, *de eis poſtmodum in fauorem aliorum cum ſimili penſione, aut commodo, aut ſine illa, vel illo*; & licèt in verbis ipſis diſpoſitionis non fiat expreſſa mentio penſionis, ſed tantummodo commodi temporalis, nihilominus implicitè cenſetur meminiſſe, aut quia diſpoſitio refertur ad propoſitionem, aut quia non fuit neceſſe penſionem exprimere, cùm penſio tunc temporis non eſſet aliquid ſpirituale, ſed temporale; penſioni enim nondum adnexum erat onus recitandi diuinum officium. contrariam tamen opinionem non exiſtimo improbabilem.

6 Rogabis, vtrum obtinens beneficium pro ſe, intentione illud poſtea reſignandi in fauorem alterius, de conſenſu, & legitima facultate Papæ, in iſtam excommunicationem incidat. Ratio dubitandi eſt, quia in hoc caſu non interuenit dolus, fraus, aut labes ſimoniæ. Paulus autem IV. videtur præfatas actiones prohibuiſſe ad præcauendam ſimoniæ labem, ſeu hæreſim, vt ipſe loquitur, ibi, *nos præmiſſis fraudibus, ac dolis, ac hæreſi ſimoniaca*. Sed contrarium longè probabilius eſt, quia videtur dolum, & fraudem committere recipiendo beneficium cum intentione illud reſignandi; nam Summus Pontifex, ſi conſcius eſſet huiuſmodi intentionis, illud non conferret.

7 Tertiò dubium eſt, vtrùm procurans beneficium cum præfata intentione, ſtatim incidat in excommunicationem, etiamſi poſtea beneficium re ipſa non conſequatur.

Reſpondendum videtur negatiuè, quia ad incurrendam cenſuram requiritur effectus completus, & perfectus, actus autem ſub cenſura prohibitus tunc completus cenſetur, dum beneficium obtentum eſt cum intentione reſignandi cum penſione, aut emolumento. Ita ſentire debent Doctores, quos in ſimili retuli *de excommunicatione contra procurantes abortum impoſita*.

Neque obſtat dicere, eum dici procuraſſe beneficium, qui diligentiam adhibuit ad illud obtinendum, ſed re ipſa non obtinuit. Reſpondeo enim, non dici procuraſſe, ſed conatum, & diligentiam adhibuiſſe ad procurandum.

Exiſtimo tamen ad incurrendam excommunicationem non requiri, vt poſtmodum re ipſa reſignet; ſed ſatis eſſe, vt beneficium cum præfata intentione procurauerit; tunc enim adeſt effectus ſub cenſura prohibitus, & Summus Pontifex non prohibet hîc reſignationem cum penſione de conſenſu Papæ factam, ſed impetrationem beneficij cum animo reſignandi cum penſione, vel etiam ſine commodo.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 HVic cenſuræ ſubiiciuntur omnes, & ſinguli, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt; nam Summus Pontifex generaliter loquitur, ibi, *omnes, & ſinguli, &c. cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtant, etiam ſi Epiſcopali, vel alia maiori dignitate Eccleſiaſtica, vel Cardinalatus honore, ſeu mundana, etiam regia, ducali, aut marchionali præeminentia præfulgeant.*

9 Sed modò dubium eſt, vtrùm huic excommunicationi ſubiiciatur non ſolùm is, qui aliquam ex præfatis actionibus facit in Curia Romana apud Datarium Papæ; verùm etiam, qui eam facit occaſione beneficiorum, quæ apud Epiſcopos, vel alios Prælatos extra Datariam, obtinentur.

Reſpondeo eos ſolùm affici, qui beneficia in Curia obtinent apud Datarium Papæ. quia Summus Pontifex intendit occurrere incommodis, quæ ſibi à Datario, & nonnullis Cardinalibus ſignificata fuerant committi in

conſecutione beneficiorum apud Curiam, ibi, *verum cum audiamus eoſdem Cardinales, & Datarium*, &c. hac de cauſa Filliucius *tract. 15. cap. 5. quæſt. 4.* putat iſtam excommunicationem non recenſeri ab omnibus, quia non eſt vniuerſalis, & in libello cenſurarum iuſſu Illuſtriſſimi Cardinalis Borromei, pro diœceſi Mediolanenſi, in §. ex volum. collectionis diuerſarum conſtitutionum, excommunicatio Pauli IV. non refertur quoad omnes actiones, ſed ſolùm quoad eos, qui ſe pro alio in examine ſupponunt, vt beneficium impetrent. Ex quo aliqua coniectura deſumi poſſe videtur, iſtam excommunicationem quoad reliquas actiones, vſu receptam non fuiſſe, ſaltem in omnibus, exceptis caſibus ſimoniæ realis, aut confidentialis, de quibus ſupra in præcedentibus punctis. Ego tamen hanc Bullam quoad omnia in praxi ſeruandam arbitror, donec conſtiterit vſu receptam non fuiſſe quoad alias actiones; nam in dubiis fauendum eſt poſſeſſori; lex autem a legitimo ſuperiore impoſita poſſidere cenſetur, donec de illius abrogatione, vel contrario vſu conſtiterit.

PVNCTVM XXIX.

De excommunicatione contra dantes, vel recipientes aliquid ex pacto pro ingreſſu in religionem.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Pecuniam tradens, vt in religionem admittatur, excommunicationem incurrit, etiamſi mentem ſuam recipienti non aperiat.*
4 *Simonia non committitur dum aliquid traditur, vel recipitur pro ſuſtentatione ingredientis religionem, licèt multi DD. oppoſitum ſentiant.*
5 *Religionum ſuperiores non poſſunt aliquem ad religionem admittere quoties ex conſuetis eius [illegible] commode non poteſt illum ſuſtentare.*
6 *Moniales nolentes aliquam in monaſterium admittere, niſi congruam dotem afferat, non ligantur excommunicatione.*
7 *Monaſterio an licitum ſit mutuam pecuniam, vel depoſitum, vel commodatum recipere à parentibus, vel curatoribus puellæ.*
8 *Abbatiſſa, quæ certam pecuniæ quantitatem paciſcitur, donec dos Conuentui promiſſa tradatur, an ſimoniam committat.*
9 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
10 *Suſpenſio lata contra collegium, vel conuentum ob ſimoniacam receptionem alicuius in religionem, quem effectum pariat.*
11 *Simonia committitur non ſolùm dum aliquid traditur, vel recipitur tempore profeſſionis, verùm etiam in ipſo ingreſſu, & receptione ad habitum; quamquam in hoc ſecundo caſu non incurritur cenſura.*
12 *Religionem ingrediens ſimoniam quidem committit, ſed excommunicationem non incurrit, dum aliquid ex pacto petit, vel accipit à monaſterio vt ingrediatur.*

1 AD tollendum ſimoniæ crimen, quod admittebatur occaſione ingreſſus in religionem cum magno aliorum ſcandalo, & non ſine graui damno nonnullorum ad perfectiorem vitæ ſtatum in religione aſpirantium, qui cùm tot expenſas, & ſumptus facere non poſſent, à religione capeſſenda retrahebantur, iure merito Vrbanus IV. *in cap. ſanè, extra de ſimonia*, excommunicationem impoſuit ſingularibus perſonis dantibus, vel recipientibus aliquid ex pacto pro ingreſſu in religionem; capitulis verò, & conuentibus pœnam ſuſpenſionis iniunxit. Circa iſtam Extrauagantem duo de more explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria excommunicationis, in hac Extrauaganti contentæ, ſunt duæ actiones ſimoniacæ.

Prima eſt, dare aliquid ex pacto pro religionis ingreſſu.

Secunda actio eſt, accipere aliquid ex præuio pacto. Iſtæ duæ actiones continentur in illis verbis, *diſtrictius inhibemus, ne tam à maribus, quàm à mulieribus volentibus ingredi eorum religionem, Eccleſias, monaſteria, Prioratus, domos, ſeu loca in earundem perſonarum receptionem, aut ante, vel poſt illam, quoſcumque paſtus, prandia, ſeu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias, etiam ad vſum Eccleſiaſticum, ſeu quemuis pium vſum alium deputata, vel deputanda, directè, vel indirectè, petere, vel exigere quoquomodo præſumant; ſed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu, & veſtitu, ſicut alias perſonas ſuarum Eccleſiarum, monaſteriorum, Prioratuum, domorum, & locorum, ſincera charitate pertractent. Illa duntaxat, quæ perſonæ ipſæ ingredientes purè, & ſponte, & plena libertate omnique pactione ceſſante, dare vel offerre Eccleſiis, monaſteriis, Prioribus, domibus, & locis huiuſmodi voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi.*

Ex quibus verbis colligitur, ad incurrendam iſtam excommunicationem opus eſſe, vt adſit præſumptio; nam in textu bis repetitur hoc verbum, *qui præſumunt*. præterea opus eſſe, vt datio, vel receptio fiat ex pacto pro ingreſſu in religionem.

Hinc ſequitur primò excommunicationem non incurri, quoties aliquid ſponte, & liberaliter, ſeu ſine pactione tacita, vel expreſſa traditur.

3 Idem arbitror dicendum de eo, qui pecuniam tradit hoc animo, vt admittatur in religionem, ſed mentem ſuam recipienti non aperit; quamuis enim traditio illius pecuniæ ſimoniaca ſit, vtpote procedens ab actu voluntatis interno ſimoniaco, & conſequenter puniri potuiſſet cenſura excommunicationis, nihilominus Summus Pontifex de facto huiuſmodi actum non punit, ſed ſolùm ſub excommunicatione interdixit dationem, vel receptionem ex pacto.

Dices, Summus Pontifex excommunicatione punit omnem dationem, quæ non fit purè, ſponte, & plena liberalitate, ibi, *illa duntaxat, quæ perſonæ ipſæ ingredientes, purè, ſponte, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare, vel offerre, cum gratiarum actione licitè recepturi*, &c. Sed actio, qua quis dat aliquid animo ingrediendi religionem, non fit purè, ſponte, & plenè liberaliter; nec alter licitè accipit; ergo excommunicatione punitur.

Reſpondeo actum illum externum eſſe purum, ſpontaneum, & liberalem, quamuis habita ratione actus interni, & mentalis inficiatur labe ſimoniacæ; quoties autem punitur actus externus malus, non cenſetur is puniri, qui ſolum eſt malus per habitudinem, & relationem ad actum internum, niſi id exprimatur, vel ex verbis diſpoſitionis ita colligatur; quod non accidit in noſtro caſu, in quo Summus Pontifex mentionem facit pactionis, ibi, *ceſſante omni pactione*; conſequenter ille actus externus; qui cum pactione coniunctus non eſt, cenſetur purus, ſpontaneus, & liberalis; conſequenter non eſt materia iſtius excommunicationis, etiamſi Summus Pontifex potuiſſet illum ſub excommunicatione prohibere, vtpote infectum culpa ſimoniæ, quam actus externus ab interno contrahit, vt bene ratiocinatur Suarez *de cenſuris diſp. 22. ſect. 5. num. 9.* Alterius *tom. 2. diſp. 18. cap. 2. col. 13.* in reſponſione ad primam dubitationem, & alij.

Secundò ſequitur illum, qui pecuniam tradit, vel accipit, vt obtineat, vel ferat votum, & ſuffragium pro ingreſſu in religionem, ſubiici excommunicationi, quia in Extrauaganti vetita eſt datio, & acceptio, tam directa, quàm indirecta, quouis modo pro ingreſſu in religionem, & hoc verum eſt, ſiue detur, vel recipiatur pecunia, ſiue paſtus, prandia, cœnæ, iocalia, aut aliæ res, ſiue detur in

vtilitatem

vtilitatem ſuperioris, vel alterius religioſi, ſiue ad vſum monaſterij, Eccleſiæ, ſiue in alium quemlibet pium vſum; hoc enim expreſsè decernitur in præfata Extrauagante.

4 Sed modò dubium eſt, vtrùm dans, vel recipiens aliquid pro ſuſtentatione ingredientis, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima eſt S. Thomæ 2.2. *quæſt.* 100. *art.* 3. *ad* 4. Caietani *ibidem, & in ſum. caſ.* 73. Nauarri *in manuali cap.* 27. *n.* 106. *excommunic.* 20. Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 5. *num.* 9. *& ſeq.* Alterij *loc. cit. col.* 11. *verſ. quare videtur*, Toleti *lib.* 1. *cap.*... *verſ. o..aua num.* 11. Filliucij *tract.* 15. *cap.* 4. *quæſito* 6. *num.* 84. *& ſeq.* & aliorum ferè communiter, diſtinguentium hoc pacto, vel monaſterium eſt inops, & pauper, vel non eſt pauper, & inops.

Si monaſterium eſt inops, ita vt commodè ipſum ſuſtentare nequeat, niſi aliquid pro ſuſtentatione adducat, non eſt illicitum dare, vel recipere ex pacto, pro ſuſtentatione. Ratio eſt, tum quia hoc eſt ius naturale, tum quia non eſt ſimonia, quoties temporale datur, vel recipitur pro temporali, ſed dum temporale pro ſpirituali; hîc autem datur temporale pro temporali.

Si verò monaſterium diues eſt, non poteſt quicquam licitè dari, vel accipi, & dando, vel accipiendo cenſura incurritur. Ratio eſt, quia bona religioſorum ſubiiciuntur diſpoſitioni Summi Pontificis; Summus autem Pontifex diſpoſuit, vt ipſorum bona liberaliter, & gratis inſumantur in alendis religioſis. *cap. quàm pio* 1. *quæſt.* 2. *& cap. quoniam, de ſimonia*; conſequenter abſtulit religioſis omne ius petendi aliquid ab ingredientibus, quoties videlicet facultates monaſterij ſuppetunt ad alendos religioſos.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt Soti, Syluestri, Mirandæ, & aliorum *locis ſtatim citandis*, aſſerentium iſtam excommunicationem non incurri dando, vel recipiendo aliquid pro ſuſtentatione ingredientis, etiamſi monaſterium diues ſit, & locuples. Ratio eſt, *primò*, quia quoties datur, vel accipitur temporale pro temporali, non committitur ſimonia; ſed in hoc caſu accipitur temporale pro temporali, cùm accipiatur pecunia, vel res alia pretio æſtimabilis pro ſuſtentatione religioſi, quæ pretio æſtimabilis eſt. ergo non committitur ſimonia. Sed hæc ratio militat tam in monaſterio diuite, quàm in paupere; cùm in vtroque idem pro eodem petatur. ergo ſicut monaſterium inops non committit ſimoniam recipiendo aliquid pro ſuſtentatione ingredientis, ita neque illam committit monaſterium diues, & locuples; conſequenter neque incurrit excommunicationem, quæ in iſta Extrauaganti poſita eſt contra ſimoniacos in ingreſſu monaſterij, vt conſtabit ex quarta ratione. *Secundò*, quia monaſterium, ſiue diues ſit, ſiue inops, non tenetur hunc recipere, & in ipſius ſuſtentationem bona ſua inſumere. ergo nullam cenſuram incurrit recipiendo ſuſtentationem in ipſius ingreſſu. *Tertiò*, quia ſicut vir diues, licèt non poſſit pecuniam pro ſacramento matrimonij exigere, eam tamen licitè poteſt recipere ad ſuſtinenda matrimonij onera. *l. pro oneribus. C. de iur. dot.* ita monaſterium, & conuentus, licèt nequeat pecuniam pro ingreſſu in religionem accipere, poteſt tamen recipere pro ſuſtentatione ingredientis, ſiue monaſterium ſit diues, & locuples, ſiue pauper, & inops. *Quartò*, quia, vt cenſura iſtius Extrauagantis incurratur, accipi, vel dari debet aliquid ſimoniacè; nam iſta excommunicatio fertur contra dantes, vel recipientes temporale in receptionem perſonarum ingredientium, quod eſt vitium ſimoniæ, nam in meo textu dicitur, *in earundem perſonarum receptionem*, id eſt, in pretium receptionis; idem enim eſt, pro receptione, & in receptionem; ſicut ex oppoſito aliud eſt in receptione, aliud in receptionem, ſeu in pretium receptionis. Confirmatur ex titulo iſtius Extrauagantis, qui inſcribitur, *De ſimonia*; dans autem, vel recipiens temporale pro ſuſtentatione ingredientis, non committit ſimoniam, vt patet ex prima ratione; ergo non incurrit iſtam excommunicationem. Ita Sotus *lib.* 9. *de iuſtitia, quæſt.* 6. *art.* 2. *ad* 4. Syluester *verb. ſimonia num.* 15. Miranda *in manuali Prælatorum, in tract. de monialibus quæſt.* 8. *art.* 7. *concluſ.* 2. & alij à me allegati in meo tractatu *de ſimonia*, quorum opinionem probabilem putat Suarez *num.* 12. & Filliucius *loco cit. num.* 84.

Ad rationem primæ ſententiæ, reſpondeo bona religioſorum eſſe Eccleſiaſtica, & illorum diſpoſitionem ad Summum Pontificem maximè pertinere; hinc tamen non colligitur acceptantem pecuniam pro ſuſtentatione ingredientis religionem affici excommunicatione, quia excommunicatio lata eſt contra dantes, vel accipientes aliquid pro ingreſſu, ſeu in receptionem alicuius in religionem; non verò pro ſuſtentatione.

Neque obſtant textus allati, quia in ipſis non fertur cenſura, nec in ipſis damnatur aliquid accipere pro ſuſtentatione. imò *in cap. quàm pio*, excipitur caſus dum accipitur aliquid ſubſidij gratia; *in cap.* verò, *quoniam*, prohibetur ſolùm ſimoniaca labes, quæ committitur accipiendo aliquid pro ingreſſu, etiamſi prætextu paupertatis accipiatur, vt patet ex ipſo textu, perſpicuum enim eſt, ſimoniam committi, accipiendo aliquid pro ingreſſu religionis, quouis prætextu iſta acceptio tegatur.

Hæc tamen ſecunda ſententia limitanda eſt primò, modò non adſit exceſſus, id eſt, modò non accipiatur aliquid ſuperans, & excedens onus ſuſtentationis; hoc enim nullo alio titulo accipi videretur, quàm pro ingreſſu; conſequenter eſſet ſimonia, quæ in præfata Extrauaganti punitur pœna excommunicationis; ſicut enim mutuans, qui non poteſt aliquid pro mutuo accipere, niſi fortè ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis, ſi plus accipiat, quàm ferat ratio lucri ceſſantis, vel damni emergentis, committit vſuram: ita cum proportione in noſtro caſu contingit. Ita ſentire debent omnes Doctores relati pro prima ſententia.

Secundò intelligenda eſt, præciſo ſcandalo, alióve peccato; nam ſi monaſterium locuples renuat virum pauperem, bonæ tamen indolis, & doctrinæ, hoc titulo recipere, quod non afferat, quæ neceſſaria ſunt ad congruam ſui ſuſtentationem, facili negotio ſcandali anſam præbebit, & illicitè videbitur eum impedire, qui alioquin in religione valde proficeret, & religioni non mediocriter prodeſſet. Verum tamen eſt ob huiuſmodi ſcandali peccatum, cenſuram iſtius Extrauagantis non incurri, quia excommunicatio impoſita eſt ob ſimoniacam dationem, vel receptionem in ingreſſu religionis, non autem propter ſuſpicionem auaritiæ, aut propter peccatum charitati, vel alteri virtuti contrarium. Imò Sotus, & Miranda *locis citatis*, addunt vix à peccato ſimoniæ excuſari moniales, quoties pecuniam recipiunt non pro monialis ſuſtentatione, ſed quia non eſt tam claro ſanguine nata, aut quia eſt aliqua labe infamiæ, vel aliqua deformitate, alióve defectu notata; & ex oppoſito aliam nobilem, vel formoſam, aut in arte muſica peritam admittunt, vt ſuam amplitudinem, & magnificentiam clariorem reddant, & pecuniam inde acquirant. Ego verò in his caſibus ſimoniæ labem facilè non agnoſco, quia non traditur, vel accipitur temporale tanquam pretium ſpiritualis, ſed conditio illa temporalis vim habet cauſæ allicientis, & attrahentis ad recipiendum vnum potius, quàm alium, vt clariùs conſtabit ex dicendis de ſimonia, quæ occaſione ingreſſus in religionem committitur.

Ex dictis in hac difficultate, præſertim iuxta ſecundam ſententiam, ſequitur primò, iſtam excommunicationem non incurri, accipiendo aliquid pro ſuſtentatione ab ingreſſuro religionem, quoties numerus religioſorum conſuetus iam expletus eſt, ſeu quoties monaſterium commodè non poteſt plures alere, aut quoties alij, qui religionem expetunt, nequeunt quicquam in ſuſtentationem afferre, vel quoties monaſterio conducit & expedit bona

monaſterij

monaſterij multiplicari, vt plures poſtmodum recipiantur, & religioſorum numerus cum ſuſtentatione congrua augeatur. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *locis citatis*.

5 Obiicies, *in c.vnico, §.ſanè, de ſtatu regul. in 6.* & in Tridentino *ſeſſ.25. cap.3. de reformat. regular.* ſtatuitur, vt is tantùm religioſorum virorum, vel mulierum numerus in monaſteriis conſtituatur, qui ex reditibus propriis monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari; ergo non videtur quiſquam recipi poſſe, etiam tradita pecunia pro ſuſtentatione, dum impletus eſt religioſorum, vel religioſarum numerus.

Reſpondeo hinc potiùs argumentum ſumi debere pro noſtra ſententia; cùm enim dos, ſeu pecunia, quæ pro ſuſtentatione traditur, inter monaſterij bona computetur, ſequitur non excedi numerum eorum, qui ex eleemoſynis conſuetis, & ex reditibus monaſterij ali poſſunt, dum aliquis recipitur in religionem, & in pactum deducitur, vt congruam dotem pro ſuſtentatione afferat; mens autem Concilij læderetur, ſi ad religionem abſque ſuſtentatione admitteretur. Vide Suarez *num.15.* Alterium *loco citato*, & Mirandam *de monialibus quæſt.8.art.6.* Nauarr. *de redditib. quæſt.1. monit.62.*

6 Secundò ſequitur, moniales, quæ nolunt vllam in monaſterium admittere, niſi congruam dotem afferat, non affici pœna iſtius excommunicationis, vt patet, tum ex rationibus à me allatis pro ſecunda ſententia, tum ob conſuetudinem legitimo tempore receptam, & toleratam poſt iſtam Extrauagantem. tum quia multi Pontifices exemerunt ab hac cenſura moniales accipientes dotem ob ingreſſum alicuius in monaſterium. nam Innocentius VIII. priuilegium conceſſit monialibus non incurrendi labem ſimoniæ (intellige quoad prohibitionem Eccleſiaſticam) in receptione aliarum in monaſterium, excepto duplici caſu, quorum vnus eſt, ſi pactum ineant de aliquo dando, vel ſoluendo pro ingreſſu in religionem; alter ſi recipiant inhabilem ob ſpem habendi aliquid; tunc enim ſufficienter conſtat inhabilem non recipi, niſi ob ſpem habendi aliquid pro ingreſſu; præterea ad tollendos ſcrupulos ſimoniæ, quibus moniales vexabantur in recipiendis fœminis in monaſterium, Clemens VII. indulſit monialibus, vt reæ non ſint labis ſimoniæ, dum conuentiones faciunt circa dotem recipiendarum pro congruenti, & ſufficienti ſuſtentatione. hæc priuilegia referuntur à Capucino *in compendio priuilegiorum, verb. moniales, num.16. & num.31. pag. mihi* 418. & à Ludouico Miranda *in tract. de monialibus quæſt.8. artic.7. concluſ.1.* imò Leſſius *lib.2. cap.35. dub.13. num.131.* Nauarrus, Suarez, Alterius, Reginaldus, Filliucius, & alij enumerant etiam alia priuilegia.

Exiſtimo tamen moniales exigentes aliquid vltra congruam ſuſtentationem, non excuſari ab hac cenſura, niſi aliud ferat conſuetudo, aut niſi liberaliter tradatur, & non ex pacto, vt bene Rodriquez *quæſt. regular. tom.2. quæſt.48. artic.6.* Reginaldus & alij. Ratio eſt, tum quia, tam iſta Extrauagans, quàm alia præcitata iura loquuntur de religioſis vtriuſque ſexus. tum quia Clemens VII. indulſit monialibus, vt ſimoniæ labem non incurrant recipiendo dotem pro congrua, & ſufficienti recipiendarum ſuſtentatione, vt patet ex verbis priuilegij ab eo conceſſi; ergo reatum ſimoniæ contrahunt, recipiendo aliquid vltra congruam ſuſtentationem, incluſio enim vnius, eſt excluſio alterius, *l. cum prætor. ff. de iudic. l. cum marit. C. de procur. & l. quamuis C. de pignor.* Excuſarem tamen moniales ab hac cenſura, dum exigunt paſtus, & prandia, quæ tradi conſueuerunt, non pro ipſa profeſſione, ſed pro ſuſtentatione ingredientis, & aliarum monialium, & pro ſolemnitate, & feſtiuitate profeſſionis, hęc enim videntur permiſſa ex conſuetudine, nec accipiuntur pro re ſpirituali. Ita Suarez *n.15.* & alij communiter, quos retuli *de ſimonia.* imò Leſſius *lib.2. cap.35. dub.23. num.131.* putat iſtam Extrauagantem ſimpliciter receptam non eſſe; ſed hoc ego non approbo.

Obiicies, Concilium Tridentinum *ſeſſ.25. cap.16. de reformat. ſub finem*, prohibet ſub anathematis pœna, ne ante profeſſionem, excepto victu, & veſtitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, quocumque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius, monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur; ergo non excuſantur moniales, quæ aliquid accipiunt, quouis titulo, & prætextu accipiant.

Reſpondeo primò Concilium non ferre excommunicationem ipſo facto, ſed comminatoriam. ibi, *præcipit ſancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc vllo modo fiat.*

Reſpondeo ſecundò, Concilium prohibere aliquid à præfatis perſonis tradi, ne nouitius, vel nouitia hac occaſione diſcedere nequeat, eo quòd totam, vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facile, ſi diſceſſerit, id recuperare poſſit, vt idemmet Concilium loquitur; nos verò loquimur de iis, quæ traduntur in ipſo ingreſſu, vel pro ſuſtentatione iure naturæ debita, vel etiam pro ſolemnitate profeſſionis iuxta receptam monialium praxim, vt bene Suarez, Alterius, & Filliucius *locis citatis*.

7 Hac occaſione rogabis, verùm licitum ſit parentibus, vel curatoribus puellę mutuam pecuniam, vel depoſitum, vel commodatum monaſterio dare. Ratio dubitandi eſt, quia in præfato Concilij textu cauetur, ne quicquam detur, quocumque prætextu, excepto victu, & veſtitu nouitiæ, vel nouitij.

Reſpondeo hoc in præfato Concilio non prohiberi; nam interpretatio legis ſæpe ſumitur ex fine legis, & iuxta illum reſtringi & limitari debet, cùm lex à voluntate legiſlatoris robur & vires accipiat; finis autem Concilij eſt, vt aliquid non tradatur monaſterio ante profeſſionem, ne poſtea nouitia, vel nouitius cogatur in monaſterio perſiſtere, eo quòd facile nequeat rem ſuam à monaſterio repetere, & recuperare, quod non accidit in hoc caſu, ſaltem dum cautio debita præſtatur, vt ſuppono. Ita Rodriquez *quæſtionum regularium tom.2. quæſtione 48. artic.5.* Miranda *in tractatu de monialibus, quæſt.8. artic.9. concl. vnica.*

8 Tertiò ex dictis in propoſita difficultate ſequitur, Abbatiſſam, quæ certam pecuniæ quantitatem paciſcitur, vel recipit, donec dos Conuentui promiſſa pro nouitia ingrediente ſoluatur, excuſari poſſe, ſi hanc pecuniam accipiat ratione damni emergentis, quod interim monaſterium patitur ob dotem non ſolutam, vt ſi cenſum redimere non poſſit ob dotem non ſolutam; hoc enim non eſt peccatum ſimoniæ, ſed potiùs vſuræ, quoties non ſeruantur debitæ conditiones, accipiendo aliquid ſupra ſortem in contractu mutui formalis, aut virtualis. Ita in terminis Rodriquez *loco citato. art.7.* Miranda *loco cit. art.10.* Idem proportionaliter dici poſſe videtur ſi exigat aliquid ratione lucri ceſſantis, quoties illa non ſtatim inſumenda erat, ſed emendum aliquid frugiferum. quamquam in hac re magna circumſpectione opus eſt ad vitandum ſcandalum, & vſuræ periculum.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 SVbiectum excommunicationis impoſitæ in hac Extrauaganti ſunt omnes ſingulares perſonæ, quæ aliquid dant, vel accipiunt pro ingreſſu in religionem, ſiue ſint viri, ſiue fœminæ; Collegium verò, vel Conuentus incurrit pœnam ſuſpenſionis. hæc propoſitio patet ex illis verbis: *Nos enim, qui ſecus egerint, ſi ſint ſingulares perſonæ, tam dantes, quàm accipientes huiuſmodi excommunicationis; ſi Capitulum, vel Conuentus fuerit, ſuſpenſionis ſententiis eo ipſo decernimus ſubiacere, à quibus præterquam in mortis articulo, abſolui nequeant.*

10 Sed

10 Sed modò dubium eſt primò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondere aliquis fortè poſſet ſuſpendere à receptione in religionem, quia par eſt, vt quis in eo ſuſpendatur, in quo deliquit.

Ego verò hanc reſponſionem non approbo, quia verba textus generalia ſunt; conſequenter dico huiuſmodi ſuſpenſionem ſuſpendere ab officio, & beneficio; ſuſpenſio enim abſolutè prolata, eſt ſuſpenſio totalis. Ita Nauarr. Saytus, & alij, quos infrà referam in explicatione ſuſpenſionum contra Conuentus, & Capitula; probabilis tamen eſt opinio Alterij *tom. 2. diſp. 17. cap. 2. ad finem*, & Suarez *tom. 1. de religio. lib. 4. de ſimonia cap. 56. num. 8.* & Filliucij, *de ſimonia cap. 13. n. 12.* exiſtimantium Capitulum ſuſpendi ab omni actu, ſeu officio capitulari, & communi, quod iuriſdictionem, vel adminiſtrationem Eccleſiaſticam requirit. Ratio eſt, quia Capitulum in communi non eſt capax alterius ſuſpenſionis, & tota illa comprehenditur ſub abſoluta ſententia ſuſpenſionis.

11 Secundò dubium eſt, vtrùm cenſuram incurrant non ſolùm qui dant, vel recipiunt aliquid tempore profeſſionis; verùm etiam qui dant, vel recipiunt in ipſo ingreſſu, & receptione ad habitum.

Reſpondeo committere quidem ſimoniæ culpam, quia ſuſceptio habitus ordinatur ad profeſſionem; nihilominus probabile eſt cenſuram non incurrere, donec profeſſio emittatur. Ratio eſt, quia cenſura non incurritur, niſi adſit effectus completus ſub cenſura prohibitus; effectus autem completus ſub cenſura prohibitus adeſt, dum adeſt traditio rei temporalis, & ſpiritualis; nempe profeſſio, ſeu admiſſio ad profeſſionem. Summus enim Pontifex prohibet aliquid dari, vel accipi in receptionem. ergo quamdiu receptio, id eſt, profeſſio, non emittitur, cenſura non incurritur. Ita Suarez *loco ſtatim citando*, contra Filliucium *num. 11. ad finem*. Ex quo ſequitur, excommunicationem non incurri, ſi receptio ad habitum fuit ſimoniaca, ſed profeſſio poſtea gratis admittitur, quia ſcilicet factum retractatur, & pecunia non recipitur, vel redditur; ſicùt ex oppoſito, ſi receptio ad habitum gratis facta fuit, ſed poſtea tempore profeſſionis aliquid exigitur, excommunicatio incurritur, quia tunc adeſt effectus completus ſub cenſura prohibitus, vt bene Suarez *tom. 1. de relig. lib. 4. de ſimonia c. 56. n. 7.* & Reginaldus *lib. 23. n. 137.* Filliucius *de ſimonia tract. 45. c. 13. quæſ. 4. n. 11.*

12 Tertiò dubium eſt, vtrùm cenſura iſtius Extrauagantis incurratur, quando ingrediens aliquid ex pacto petit, vel recipit à monaſterio, vt ingrediatur.

Reſpondeo negatiuè, quamuis enim ſimonia committatur, nihilominus cenſura non incurritur, quia Extrauagans imponit excommunicationem ſolùm, dum pecunia exigitur à volentibus ingredi; non autē dum traditur ingredienti, ſeu volenti ingredi, vel alteri qui curet ipſum ingredi. Ita colligo ex illis verbis, *diſtrictius inhibemus, ne tam à maribus, quàm à mulieribus volentibus ingredi earum religionem*, &c. Ita Suarez *loc. cit. n. 2.* & Filliucius *loco cit.*

PVNCTVM XXX.

De excommunicatione contra eos, qui ob quæſtum publicant, vel concedunt indulgentiam, aut facultates abſoluendi.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 Caſuum *nomine quid intelligatur.*
4 *Simoniaca publicatio, vel conceſſio alicuius facultatis non inducit pœnam cenſuræ, exceptis indulgentijs, & facultatibus abſoluendi.*
5 *Enumerantur perſonæ, quæ huic ſuſpenſioni, aut excommunicationi ſubijciuntur.*
6 *Indulgentias publicans, vel concedens ob quæſtum cenſuram incurrit, ſiue id per ſe faciat, ſiue per alium.*
7 *Ad iſtam excommunicationem incurrendam requiritur effectus publicationis.*
8 *Publicationi, vel conceſſioni indulgentiarum ob quæſtum cooperantes non ſubijciuntur excommunicationi.*
9 *Indulgentias de nouo conceſſas religioſus publicare non poteſt in ſua Eccleſia, abſque licentia ordinarij.*
10 *Eleemoſynis colligendis deputati quænam ſeruare debeant, ſeu quænam Ordinarij locorum in ipſius requirere debeant.*

1 PRaua quædam conſuetudo, & corruptela in Hiſpanijs inualuerat, qua, prætextu reparationum Eccleſiarum, & aliarum piarum cauſarum, ſoluentibus certam pecuniæ ſummam concedebatur indulgentia, & facultas eligendi confeſſarium, qui eum à caſibus reſeruatis abſolueret. Præterea concedebatur licentia ſumendi duos, vel plures compatres in Baptiſmo; denique priuilegium Miſſæ, & ſepulturæ tempore interdicti concedebatur. Ne autem iſtæ ſimoniacæ facultates in futurum à quoquam concedantur, Pius V. in Bulla 99. quæ incipit, *Quam plenum*, cenſura excommunicationis aliquibus, & aliquibus ſuſpenſionem contra delinquentes impoſuit, vt patebit ex dicendis in duabus proximè ſequentibus propoſitionibus, in quarum

Prima explicabo materiam iſtius cenſuræ.

In ſecunda ſubiectum.

RPIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius cenſuræ eſt ſacrilegium, quod committitur publicando, vel concedendo indulgentias, vel facultatem circa reſeruatos caſus ſoluentibus certam pecuniæ ſummam; nam in textu dicitur, *& ne talia de cætero à quoquam fiant, publicentur, vel concedantur, diſtrictius prohibemus, quicumque ſecus egerint*, &c.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm nomine *caſuum* non ſolùm intelligantur caſus ſimplices, verùm etiam habentes adnexam cenſuram.

Ratio dubitandi eſt, tum quia caſus reſeruatus diſtinguitur à cenſuris, vt alibi docui; tum quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio; conſequenter non valet argumentum à caſu ad alias cenſuras. His non obſtantibus,

Reſpondeo nomine *caſuum*, hoc in loco intelligi etiam eos, quibus cenſura adnexa eſt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur non ſolùm de caſibus Epiſcopo reſeruatis, verùm etiam de reſeruatis Summo Pontifici, ibi, *non in eis tantùm caſibus, in quibus ſimplex ſacerdos abſoluere poteſt, ſed etiam in ijs, quæ ſolis Epiſcopis reſeruata reperiuntur, aliquo præterea caſu admixto veluti ſimoniæ reatu, qui ad examen huius ſanctæ Sedis eſſet referendus.* Sed caſus referendus, ſeu ſpectans ad ſanctam Sedem non ſolet, regulariter loquendo, reſeruari, niſi ratione excommunicationis, vel alterius cenſuræ, vt alibi docui. ergo, &c.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm publicatio, vel conceſſio alterius facultatis ſimoniacè facta, puniatur pœna ſuſpenſionis, vel excommunicationis.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia cenſura non excedit terminos expreſſos, & in præfata Bulla dicitur, *& ne talia de cætero à quoquam fiant.* Vbi notanda eſt illa particula, *talia*, quæ non ſignificat ſimilitudinem, ſed eſt repetitiua certæ & determinatæ qualitatis. Rota Romana apud Seraphinum *deciſ. 822. num. 2.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 EPiſcopi, aliique Præſules, ſeu Antiſtites, etiamſi Cardinalatus dignitate præditi ſint, ſi præfata faciant, incidunt in ſuſpenſionem ab ingreſſu Eccleſiæ, &

à

à perceptione fructuum, reſeruatam Summo Pontifici, à qua abſolui nequeunt, niſi præſtita ſatisfactione; alij verò inferiores Epiſcopis incurrunt excommunicationem eidem Summo Pontifici reſeruatam. Hæc propoſitio clarè conſtat ex ipſa Bulla §.2. *verſ. quicumque.*

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm Prælati his pœnis puniantur, non ſolùm ſi per ipſos publicent huiuſmodi indulgentias, & facultates, verùm etiam per alios.

Reſpondeo affirmatiuè, quia in Bulla ſermo etiam eſt de iubentibus, ſeu mandantibus, ibi, *appendi iuſſerunt*; & licèt in illis verbis non imponatur cenſura, imponitur tamen in ſubſequentibus, quæ ad præcedentia relationem habent.

7 Secundò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus, aut alius, qui mandauit huiuſmodi facultates, vel indulgentias publicari, ſed re ipſa publicatæ non fuerunt, ſeu conceſſæ, afficiatur hac cenſura.

Ratio dubitandi eſt, quia cenſura fertur, tam in agentes, quàm in attentantes, ibi, *quicunque ſecus egerint, ſeu attentauerint.* Ergo non requiritur opus completum, & perfectum, ſed ſufficit attentatum. His non obſtantibus,

Reſpondeo præfatum Epiſcopum, vel alium, non affici cenſura, niſi re ipſa publicauerit aliquid ſoluentibus indulgentias, & facultates prædictas. Ratio eſt, quia excommunicatio non incurritur, niſi adſit opus perfectum, & completum ſub cenſura prohibitum.

Ad rationem dubitandi reſpondeo, illud verbum, *attentauerint*, adhiberi non ad excludendam actualem publicationem, ſeu conceſſionem, ſed ad indicandum cenſuram incurri, facta huiuſmodi publicatione, vel conceſſione; cùm enim huiuſmodi conceſſio irrita ſit, non poteſt dici validè conceſſa, ſed attentata, vt perſpicuè colligitur ex verbis Bullæ ſubſequentibus, ibi, *decernimus etiam irritum, & inane quicquid ſecus per quoſcumque, quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

8 Tertiò dubium eſt, vtrùm miniſtri Prælatorum, aut alij ad huiuſmodi publicationem, vel conceſſionem cooperantes huic excommunicationi ſubiiciantur.

Reſpondeo negatiuè, quia Bulla de his non loquitur, & in materia pœnali non valet argumentum à pari, vel à maiore ad minus, vel è contra.

Occaſione eorum, quæ in hoc puncto diximus, aduertendum eſt, ad tollendos prauos eleemoſynarum quæſtorum abuſus nonnulla in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 21. *cap. vlt.* ſancita fuiſſe.

Primò, vt indulgentiæ, & aliæ ſpirituales gratiæ debito tempore publicentur per ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, quibus datur facultas fideliter colligendi eleemoſynas, nulla prorſus mercede accepta.

9 Secundò, licèt ob hoc decretum nequeant ordinarij locorum prohibere, quominus religioſi, inconſultis ipſis ordinariis, publicent indulgentias olim ſibi à Summo Pontifice conceſſas, nihilominus nullus etiam religionis exemptus poteſt indulgentias de nouo conceſſas publicare in ſua Eccleſia abſque ordinarij licentia. Sic enim per ſacram Cardinalium Congregationem, quæ interpretationi Concilij præeſt, declaratum fuiſſe nonnulli DD. teſtantur *in ſeſſ.* 21. *cap.* 9. *citato, & ſeſſ.* 22. *cap.* 5.

Tertiò in præfato Concilij decreto prohibentur quidem praui eleemoſynarum quæſtores, imò vſus, & nomen ipſorum aboleri præcipitur; non tamen prohibentur collectores eleemoſynarum, qui eas in pios vſus conuertunt, ſeruatis quibuſdam conditionibus.

10 Rogabis quas conditiones ordinarij locorum requirere, vel præſcribere debeant iis, quibus colligendi eleemoſynas facultatem præbent.

Reſpondeo iſtas recenſeri à Zerola *in praxi* 1. *part. verb. queſtores*, ab Auguſtino Barboſa *in remiſſionibus ad Concilium ſeſſ.* 21. *c.* 9. à Petro Marzila *ibidem*, & ab aliis (quamquam iſtis Doctoribus fortè videbitur alicui nó magnam fidem præſtandam eſſe, cùm ipſorum libri circa Concilium, & declarationes Cardinalium prohibiti fuerint.)

Prima conditio eſt, vt ſint honeſtæ vitæ, & bonæ exiſtimationis.

Secunda, vt non ſint participes ipſarum eleemoſynarum.

Tertia, vt quæſtorum nomen non gerant, ſed collectores eleemoſynarum vocentur.

Quarta, vt non publicent indulgentias, nec circumferant ſua priuilegia, aut reliquias.

Quinta, ne eleemoſynas minis, aut imprecationibus extorqueant.

Sexta, ne campanas, aliáque inſtrumenta ſimilia quædam quæſtorum inſignia ferant.

Septima, vt non petant eleemoſynam tanquam debitam, aut dari ſolitam.

Octaua, vt non extorqueant eleemoſynam arte, aut ſpecie dicendi orationes, aut alio peruerſo more, ſed ſimpliciter, & modeſte eleemoſynam petant, eámque in loci pij vtilitatem conuertant.

PVNCTVM XXXI.

De excommunicatione contra dantes aliquid, vel recipientes, promittentes, vel promiſſionem acceptantes pro gratia, vel iuſtitia obtinenda in Curia Romana. Item contra præbentes conſilium, auxilium, vel fauorem contra ſcientes, & non reuelantes eos, qui ex pacto tacito, vel expreſſo dant, vel recipiunt aliquid pro dicta gratia, vel iuſtitia obtinenda in Curia Romana.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 Gratiæ *nomine quid intelligatur.*
3 Iuſtitiæ, *vel* gratiæ *nomine quid intelligatur.*
4 Sedes Apoſtolica *quid ſignificet.*
5 *Verba an ſemper formaliter accipienda ſint.*
6 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
7 *An omnes actiones in hac Bulla interdicta, vetita ſint iure naturæ, vel diuino.*
8 *Promiſſio ficta non inducit excommunicationem latam contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iuſtitia in Romana Curia.*
9 *Promittens aliquid pro gratia, vel iuſtitia in Romana Curia obtinenda, non videtur excommunicationem incurrere, niſi promiſſio acceptetur.*
10 *Promiſſio debiti ex gratitudine an puniatur pœna excommunicationis lata contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iuſtitia in Romana Curia obtinenda.*
11 *Promittens, vel tradens aliquid pro gratia, vel iuſtitia in Rom. Curia excommunicationem incurrit, etiamſi non pecuniam, ſed aliquid aliud.*
12 *Paruitas materiæ an excuſet ab excommunicatione lata contra promittentes, vel accipientes aliquid pro gratia, vel iuſtitia obtinenda in Curia Romana.*
13 *Quem valorem res habere debeat, vt incurratur excommunicatio lata contra permittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iuſtitia obtinenda in Romana Curia.*
14 *Iſta excommunicatio incurritur pro datis, vel promiſſis, etiamſi gratia, vel iuſtitia non obtineatur.*
15 *Tradens, vel accipiens aliquid poſt gratiam, vel iuſtitiam in Rom. Curia obtentum, non ligatur excommunicatione, modò det, vel recipiat ſolùm titulo gratitudinis, & liberalitatis.*
16 *Enumerantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
17 *Papa non ligatur excommunicatione dando, vel recipiendo aliquid pro gratia, vel iuſtitia.*

18. Denum

18 *Denunciationem delinquentis contra Bullam de datis, & promiſſis, omittens ligatur excommunicatione.*

19 *Non ſolum exiſtens in Rom. Curia denunciare tenetur delinquentem contra Bullam de datis, & promiſſis, verùm etiam exiſtentem extra Rom. Curiam.*

20 *Correctio fraterna præmittenda eſt, antequam denuncietur delinquẽs qui delictum aliquod perpetrauit cõtra Bullam de datis, & promiſſis, modò fructus ſperetur ex correctione.*

21 *Explicantur pœnæ latæ contra violatores Bullæ de datis, & promiſſis.*

22 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem non requiritur effectus conſummatus.*

23 *An ad incurrendam iſtam excommunicationem requiratur ſcientia.*

ISTam excommunicationem prolixè ſatis, & abundè explicaui *in tractatu de legibus diſp.* 10. *quæſt.* 2. *puncto* 8. §. *incidente*, ex quo loco, quæ ibi tradidi, de verbo ad verbum huc, paucis additis, vel mutatis, transferenda duxi. Quamobrem aduertendum eſt, in Extrauaganti Bonifacij VIII. *in rubrica, de ſententia excommunicationis*, quæ incipit, *Excommunicamus*, &c. latam eſſe excommunicationem, contra omnes facientes promiſſionem, vel pactum temporalium pro aliqua gratia, vel iuſtitia obtinenda in Curia Romana, & contra dantes, vel recipientes aliquid paruum, vel magnum, ex pacto, aut promiſſione occulta, vel manifeſta, facta etiam ſub generalibus verbis, & Papæ reſeruatur abſolutio.

Et quamuis hæc conſtitutio, teſte Nauarr. *in man. c.* 27. *num.* 106. *verſic. vigeſimatertia*, Angelo, Syluestro, & aliis apud Sayrum *lib.* 3. *de cenſuris cap.* 30. *num.* 12. & apud Molinam *tom.* 1. *de iuſt. diſp.* 92. reuocata fuerit à Clemente V. nihilominus confirmata fuit & aucta à Gregorio XIII. *in Bulla* 24. & à Clemente VIII. vt conſtabit ex dicendis *puncto ſequenti*. tenorem autem conſtitutionum Bonifacij VIII. & Gregorij XIII. referunt Virginius Boccatius *de pactis* 1. & 2. *parte, in principio*, Nauarrus *tom.* 3. *in commentario de datis, & acceptis, pag. mihi* 299. ex impreſsis Romæ, Molina *loc. cit.* & Quaranta §. *data & promiſſa pag.* 215. Naldus *verbo gratia, n.* 13. & Cherubinus ex parte *in Bullario tom.* 2. *pag.* 391. in prima impreſsione, his verbis:

1 *Ab ipſo Pontificatus noſtri principio, quàm maximè poſſumus, enitimur, atque contendimus, vt domus, & Curia noſtra à ſordibus expurgetur, cui rei ſalubri conſilio incumbẽs fel. record. Bonifacius Papa VIII. excommunicauit, & anathematizauit omnes Clericos, religioſos, & laicos vtriuſque ſexus, ſiue familiares Curiæ, ſiue vndecunque alios, qui aliquod pactum facerent, ſeu quid paruum, vel magnum promitterent, vel promiſſionem reciperent, aut ex pacto, vel promiſſione occulta, vel manifeſta, ſiue ſub verbis generalibus, & plenè non expreſſis, ſiue ſpecialibus, & apertè expreſſis facta, quicquam darent, aut reciperent pro iuſtitia, ſiue gratia, ſiue pro ſe, ſiue pro alio, in cauſis, vel iudicijs, ſeu aliàs, per litteras Apoſtolicas, & quibuſcunque alijs modis apud Sedem Apoſtolicam obtinenda, & eam ſententiam ad promittentes, & acceptantes, dantéſque, & recipientes duxit extendendam; illos etiam, qui ſibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa eſſe ſcirent, vel alicui, per quem ad ſe fideliter referretur, ſimili voluit ſententiæ ſubiacere. Ac decreuit, vt nullus hanc incurrens excommunicationis ſententiam, abſque ſpeciali mandato ſuo abſolutionis beneficium valeret obtinere, niſi in mortis articulo conſtitutus; ſed nec quiſquam admitteretur ad abſolutionis gratiam, niſi prius erogatum eſſet pauperibus, quantum ille dediſſet, vel etiam recepiſſet. Iuſtitiæ verò, ſiue gratiæ expeditiones ſic obtentæ nullius prorſus eſſent roboris, vel momenti, & ſcienter illis vtentes ſimili ſententia innodauit, ac reſeruauit ſibi abſolutionem eorum cum prædictis, quos ad pœnas ſimiles in omnibus obligauit. Sed hoc ſcelus ita hodie in mores inductum eſt, vt plerique cupiditate improbi quæſtus, potentiorum ſuffragationibus adnixi, huiuſmodi negotiorum expeditiones, hac illac conquirentes turpiſſimè nundinentur. Alij alios, quos gratia præſtare arbitrantur, donis, pollicitationibúſque ambiant. Quidam etiam ſe talium operam, atque induſtriam pretio, & muneribus quæſiſſe affingant. quæ cùm peſſima ſint, & Curiæ prædictæ exiſtimationem grauiſſimè offendant, in eos, qui ea agunt, animaduertendum fore arbitrati, conſtitutionem prædictam cum ſuis cenſuris, & pœnis omnibus innouamus, eaſdémque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum, quæ adſcripſimus, dantéſque illis, & alijs ſupradictis auxilium, conſilium, vel fauorem. Quin etiam eos omnes omni beneficio, & officio Eccleſiaſtico, & ſeculari, ſiue temporali, ſiue perpetuo, ipſo iure priuamus, ac priuatos eſſe declaramus, & præterea infamiæ ſubiectos perpetuò, ac inhabiles ad illa & alia eſſe volumus, à quibus etiam, pro vt quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris ſint exemplo; illis tamen, qui rem adhuc incognitam, complicéſque ac fautores, & ſocios retexerint, impunitas concedatur. Dat. Romæ anno* 1574. *Nonis Nouemb.*

Circa iſtam Extrauagantem quatuor principaliter quærenda propono.

Primò, quid nomine *gratiæ*, & *iuſtitiæ*, propter quas prohibetur aliquid promitti, dari, aut recipi, intelligatur.

Secundò, quænam ſit materia iſtius excõmunicationis, ſeu quænam actiones hic prohibeantur, vel præcipiantur.

Tertiò, quódnam ſit huius excommunicationis ſubiectum, ſeu contra quos feratur præſens conſtitutio.

Quartò, quibus pœnis præter excommunicationem afficiantur tranſgreſſores huius conſtitutionis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 NOmine *gratiæ* hoc in loco intelligitur non ſolùm id, quod à Sede Apoſtolica obtinetur per litteras, ſiue diplomata, ſiue reſcripta, ſiue breuia Pontificia; verùm etiam quod per ſignaturam, aut ſolo verbo, viuæ vocis oraculo concedi ſolet. Quamobrem qui aliquod horum delictorum committit, obtinendo, e.g. abſolutiones, diſpenſationes, beneficium, penſionem, indulgentias, aut alias gratias, etiam ſolo verbo, his pœnis procuuldubio ligatur; licèt enim, inquit Nauarr. per litteras Apoſtolicas ſolæ expeditæ intelligantur, vt *in Extrauaganti Iniunctæ, de electione, & gloſ. in reg. Cancellariæ* 69. hoc tamen in loco non ſolùm dicitur, *per litteras Apoſtolicas*, verùm etiam adduntur alia verba, quamlibet gratiam indicantia; nam in textu dicitur, *in cauſis, vel iudicijs, ſeu aliàs per litteras Apoſtolicas, & quibuſcumque alijs modis obtinenda*, &c. Qui autem totum dicit, nihil excludit. *cap. ſolitæ.* §. *fin. de maior. & obed.* Ita Nauarrus *in commentar. tom.* 3. *de datis & acceptis, notabili* 17. *n.* 29. Azor 3 *parte lib.* 12. *c.* 24. *quæſ.* 6. Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 92. *verſic. pœnæ huius.* Nomine verò *iuſtitiæ*, non ſolùm venit ſententia definitiua; verùm etiam interlocutoria, appellatio, liberatio à pœna, prorogatio, aut non prorogatio termini, extractio à carcere, & alia huiuſmodi, etiamſi in arbitrio iudicis poſita ſint. Ita Azor. & Nauarr. *locis cit.* Molina *diſp.* 92 *verſ. cæterum.* Filliucius *tract.* 15. *c.* 6. *quæſ.* 3.

Addo cum Nauarr. *n.* 19. Molina *loc. cit.* & Filliuc. *n.* 133. nomine *iuſtitiæ* nõ ſolùm venire ſententiã æquam, verùm etiam iniquam. *l. ius plurib. modis ff. de iuſt. & iur.* Quamobrem hac conſtitutione comprehenduntur, & pœnis huius Extrauagantis ligantur, qui promittunt, aut dant aliquid iudici pro auferenda, aut differenda iuſtitia alterius. Ratio eſt, tum quia dant pro ſentẽtia iniqua, quæ nomine *iuſtitiæ* venit in iure, vel ſaltem venit nomine *gratiæ*, reſpectu illius, qui hoc in ſui gratiam fieri cupit. tum quia Summus Pontifex intendit curiam ſuam à ſordibus expurgare; non eſſet autem à ſordibus expurgata, ſi liceret aliquid tradere, vt alteri iuſtitia auferatur, vel differatur.

3 Quæres, vtrùm nomine *gratiæ*, vel *iuſtitiæ* in hac conſtitutione intelligatur quælibet gratia, vel iuſtitia Romæ obtenta ſimpliciter, & abſolutè; conſequenter vtrùm quicumque Romæ obtinet, vel obtinere intendit aliquam gratiam, vel iuſtitiam, præuia promiſſione alicuius rei, vel traditione, vel acceptatione, irretiatur his pœnis.

Reſpondeo intelligi ſolùm iuſtitiam, vel gratiam obtinendam à miniſtris Papæ immediatis, aut etiam me-

diatis. Ratio eſt, quia verba Extrauagantis non ſunt extendenda vltra id, quod expreſſum eſt; in Extrauaganti autem exprimitur ſolùm his pœnis ligari eos, qui gratiam, vel iuſtitiam obtinent apud Sedem Apoſtolicam, ibi, *apud Sedem Apoſtolicam obtinenda*.

4 Sed modò difficultas eſt, quid nomine *Sedis Apoſtolicæ* intelligatur.

Reſpondent Nauarr. *loc. cit. notab. 18. verſ. 3.* & Molina *loco cit. verſ. iam verò*, intelligi Summum Pontificem, vt Summus Pontifex eſt, iuriſdictionem exercens à Chriſto acceptam; non verò quatenus eſt Rex, vel Princeps, iuriſdictionem habens temporalem in Vrbe, aliiſque nonnullis locis acquiſitam per donationem à Conſtantino, aliiſque Sedi Apoſtolicæ factam. Ratio Nauarri eſt, quia verba formaliter ſunt intelligenda. *l. in delictis §. extraneus. ff. ad legem Aquiliam*; Sedes autē Apoſtolica formaliter ſumpta importat ſpiritualem poteſtatem, & nō temporalem; conſtat enim Sedem Apoſtolicā extitiſſe, & inſtitutam fuiſſe antequam regnum, & adminiſtratio temporalis ei accederet. Non excluduntur tamen à nomine Sedis Apoſtolicæ reliqui miniſtri Summo Pontifici ſubordinati, poteſtatem ſpiritualem à Summo Pontifice acceptam exercentes in Curia Summi Pontificis, vel vbi Summus Pontifex eſt.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Azorio *loco citato puncti. 7.* Filliucio *tractatu 15. cap. 6. quæſito 3. num. 139.* vbi teſtatur hanc eſſe praxim ſacræ Pœnitentiariæ, & nonnullis aliis, quos tacito nomine refert Azorius *ibidem*, primò nomine *Sedis Apoſtolicæ* non ſolum intelligi Summum Pontificem, qua Summus Pontifex eſt, iuriſdictionem habens ſpiritualem, verum etiam quatenus iuriſdictionem habet temporalem. Ratio eſt, tum quia verba accipienda ſunt iuxta communem loquendi modum, vt docui *de legibus*; Sedes autem Apoſtolica iuxta communem loquendi modum accipitur pro Summo Pontifice, ſeu pro tribunalibus Summi Pontificis concernentibus ipſius iuriſdictionem, non ſolum ſpiritualem, verùm etiam temporalem. tum quia Summus Pontifex in hac Extrauaganti intentionem habuit expurgandi domum, & curiam ſuam à ſordibus, vt patet ex primis Bullæ verbis; nomine autem *domus*, & *curiæ* non ſolùm venit tribunal ſpiritualis iuriſdictionis, verùm etiam temporalis; nec domus, aut curia Summi Pontificis diceretur à ſordibus expurgata, ſi pateret aditus petendi, impetrandi, vel concedendi gratiam, vel iuſtitiam præuiis muneribus, vel promiſſionibus apud Summum Pontificem, quatenus iuriſdictionem temporalem habet.

5 Hinc patet reſponſio ad rationem Nauarri, & Molinæ; dico enim verba accipi formaliter, niſi communis hominum vſus aliter accipiat, aut niſi aliunde colligatur aliter accipi debere. Secundò dicendum eſt, nomine Sedis Apoſtolicæ hoc in loco intelligi etiam curiam ipſius Summi Pontificis; nam ex *Clementina ne Romani. §. ſane. de electione. verſic. eo tamen adiecto*, conſtat aliquando Summum Pontificem in vno loco exiſtere, & alio in loco curiam habere, *Clementina citata*, ibi, *ſi in certo loco cauſarum, & litterarum Apoſtolicarum audientia remanente, Papam alibi*, &c. Cùm autem Summus Pontifex intendat omnes ſordes à ſua domo, & curia remouere, dicendum videtur nomine *Sedis Apoſtolicæ* hoc in loco etiam curiam intelligi; conſequenter Summum Pontificem, velle actiones dandi, vel accipiendi pro iuſtitia, vel gratia obtinenda prohibere, ſiue fiant in curia, vbi Papa non eſt, ſiue fiant vbi Papa reperitur, etiamſi non ſit ibi curia. Ita Nauarr. & Molina *locis citatis*.

Ex dictis in ſolutione iſtius quæſiti, & ſubſequentis difficultatis colligitur,

Primò, his pœnis eos ligari, qui gratiam, vel iuſtitiam per munera, vel eorum promiſſionem obtinent à Summo Pœnitentiario, datario, & eius officialibus, à ſecretario breuium, ab officialibus Cancellariæ, Vicario Summi Pontificis, Auditoribus Rotæ Contradictorum, vel Cameræ, à cubiculariis, ſecretariis, aliiſque quibuſcumque miniſtris Papæ exiſtentibus in curia Papæ, vel in Vrbe, in qua Summus Pontifex reſidet; hic enim dicitur obtinere gratiam, vel iuſtitiam apud Sedem Apoſtolicam. Ita Nauarr. *loc. cit. verſ. 4.* Azor *loc. cit. quæſ. 7.* Filliucius *n. 136.* idem innuit Molina *loco cit.*

Secundò colligitur ex noſtra ſententia contra Nauarr. *loc. cit. verſ. ex quibus infertur*, & Molinam *loco cit.* impetrantem gratiam, vel iuſtitiam temporalem, præuia promiſſione, vel donatione, apud gubernatorem Vrbis, vel burgi, vel apud iudices Capitolij, vel ipſorum delegatos, apud ſenatorem, Cardinalem Camerarium, Clericos Cameræ, vel apud Summum Pontificem, quatenus eſt rex, id eſt, quatenus habet temporale dominium, cum Sede Apoſtolica, ſeu cum iuriſdictione ſpirituali per accidens coniunctum incurrere pœnas huius Extrauagantis; nam in noſtra ſententia dicitur obtinere gratiam, vel iuſtitiam in Curia Romana, ſeu apud Sedem Apoſtolicam. Quamquam oppoſita ſententia probabilis eſt; ſicut etiam probabiliſſimum eſt, eum non incurrere pœnas huius Extrauagantis, qui aliquid tradit maiori domus præfecto, ſeu magiſtro domus Summi Pontificis, vt in famulatum, & obſequium temporale inſtar aliorum famulorum, qui aliis Principibus inſeruiunt, admittatur; hoc enim, propriè loquendo, non videtur venire nomine *gratiæ*, vel *iuſtitiæ*. Secus ſi intendat obtinere munus, & officium adnexam habens exercendæ iuriſdictionis obligationem; nam conſecutio huiuſmodi officij ad gratiæ nomen reuocatur.

Tertiò eum non ligari pœnis huius Extrauagantis, qui pecunia ſibi comparat officium Auditoris, vel conſimile munus in Curia alicuius Cardinalis exercendum (modò hoc munus, & officium adnexum non ſit iuriſdictioni Papæ.) hic enim non dicitur obtinere gratiam, vel iuſtitiam apud Sedem Apoſtolicam; cùm iſtud officium ad Sedem Apoſtolicam non pertineat, niſi remotiſſimè, vt ſuppono, & Summus Pontifex hac ſua conſtitutione intendat ſolum remouere ſordes a domo, & Curia ſua.

Quartò his pœnis non affici eos, qui gratiam, vel iuſtitiam Auenionis, Anconæ, aut aliis in locis, iuriſdictioni Papæ ſubiectis, obtinent apud Legatos, & eorum iudices, abſente ab illis locis Papa, & ipſius Curia. Ratio eſt, quia non dicuntur obtinere gratiam, vel iuſtitiam apud Sedem Apoſtolicam; ſed extra Curiam, & vbi Papa non eſt. Ita DD. citati contra Boccatium *3. part. q. 97. & 98.* aſſerentem his conſtitutionibus non ſolùm ligari eos, qui tradunt, vel promittunt aliquid pro obtinenda iuſtitia, vel gratia in Curia Romana; verùm etiamſi tradant, vel promittant Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, & aliis iudicibus ſtatus Eccleſiaſtici. An autem alio titulo incurrant, vide tradenda *punct. ſequenti*.

Ex quo patet à fortiori impetrantes gratiam, vel iuſtitiam apud Epiſcopos extra Curiam Romanam exiſtentes, vel etiam à Legatis, vel Nunciis, Collectoribus, Inquiſitoribus, aliiſque delegatis, & ſubdelegatis, etiam ſpirituali auctoritate munitis, extra Curiam miſſis, non incurrere pœnas huius Extrauagantis, quamuis aliunde peccare poſſint. Ratio eſt, quia non dicuntur obtinere gratiam, vel iuſtitiam apud Sedem Apoſtolicam, cùm non obtineant intra Curiam Summi Pontificis, vel vbi Summus Pontifex eſt; propterea beneficia vacantia in manibus prædictorum Legatorum non dicuntur vacare apud Sedem Apoſtolicam, *Clem. 1. de ſequeſtr. poſſ. & c. 2. de prebend.* Si verò gratiam, vel iuſtitiam obtineant à præfatis Legatis Romæ exiſtentibus, incurrunt pœnas iſtius extrauagantis, quia apud Sedem Apoſtolicam, & vbi Papa eſt, dicuntur hæc obtinere, & impetrare, ex ſuppoſitione quòd Legati facultatem habeant faciendi gratiam, vel iuſtitiam in vrbe Roma, vt hîc ſuppono, gratia exempli, ad hanc rem ſolùm explicandam, ſi caſus daretur. Si verò tradant, vel promittant pecuniam Legato, vel alteri in Romana Curia exiſtēti, pro gratia, vel iuſtitia alibi obtinēda,

non

non incurrunt excommunicationem; quia non dicuntur tradere pro gratia, vel iuſtitia obtinenda apud Sedem Apoſtolicam.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Materia iſtius conſtitutionis, ſeu id, quod in hac conſtitutione prohibetur, ſunt actiones proximè ſequentes.

Prima eſt, pactio, quæ fieri ſolet cum tertio, vt ſibi gratiam, vel iuſtitiam procuret, vt patet ex ipſa Bulla, ibi, *qui aliquod pactum facerent.*

Secunda, promiſſio dandi aliquid, ibi, *ſeu quid paruum, vel magnum promitterent.*

Tertia eſt acceptatio promiſſionis, ibi, *vel promiſſionem reciperent.*

Quarta eſt datio ex pacto, vel promiſsione, ibi, *vel ex pacto, & promiſſione occulta, vel manifeſta, ſiue ſub verbis generalibus, & planè non expreſſis, ſiue ſpecialibus, & apertè expreſſis facta quicquam darent.*

Quinta eſt receptio ex vi pacti, vel promiſsionis, ibi, *aut reciperent.* hæc tamen intellige de promiſsione, aut receptione illicita, vt infrà probabo.

Sexta eſt promiſsio facta tertio, tanquam mediatori, in vtilitatem illius, qui gratiam impetrabit: vt ſi quis promittat Caio ſe daturum Titio centum, ſi Titius ſibi gratiam impetrauerit, vt colligitur ex illis verbis, *eandem ſententiam ad promittentes.*

Septima, acceptatio talis promiſsionis, ibi, *& acceptantes.*

Octaua, datio ſine promiſsione, ibi, *dantéſque.*

Nona, receptio ſine promiſsione, ibi, *& recipientes.*

Decima, eſt omiſsio denunciationis, ibi, *illos etiam, qui ſibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa eſſe ſcirent, vel alieni, per quem ad ſe fideliter referretur*; an autem iſta Bulla in hac parte afficiat tantummodo Curiales, & vtrùm omittens iſtam denunciationem hoc tempore afficiatur excommunicatione, infrà oſtendam.

Vndecima eſt vſus gratiæ, vel iuſtitiæ ſic obtentæ, modò id fiat ſcienter, ibi, *& ſcienter illis vtentes ſimili ſententia innodauit.*

Iſtæ actiones vetitæ etiam erant in Extrauaganti Bonifacij VIII. ſed per Extrauagantem Gregorij confirmatæ ſunt; quibus etiam aliæ actiones additæ ſunt, quarum tres ſunt principales, & aliæ tres acceſſoriæ.

Prima actio principalis, addita à Gregorio, eſt nundinatiorum, qui cupiditate lucri, expeditiones negotiorum conquirunt, innixi ſuffragationibus potentiorum.

Secunda eſt *actio* illorum, qui ambiunt pollicitationibus, aut donis, id eſt, accedunt ad eos, qui valent gratia, alliciendo donis, vel pollicitationibus, vt pro ſe, vel pro alio, gratiam, vel iuſtitiam apud Sedem Apoſtolicam obtineant; & cùm iſta actio principaliter prohibeatur, ſequitur exercentes huiuſmodi actionem incurrere pœnam excommunicationis, licèt effectus non ſit ſecutus, vel etiamſi alter, quem adiuit, pollicitationes, aut dona non acceptauerit, vt patebit ex dicendis.

Tertia eſt eorum, qui mentiendo confingunt ſe dediſſe pretium, vel munera pro opera præſtanda, vel præſtita ab iis, qui gratia valent apud eum, qui gratiam, vel iuſtitiam conceſſurus eſt; nam fingens ſe pecuniam dediſſe, vel promiſiſſe illi, qui acceptus, & charus eſt illi, à quo gratia, vel iuſtitia obtinenda eſt, poteſt hoc pacto permouere illum ad gratiam, vel iuſtitiam faciendam, quam alioquin non feciſſet; cùm autem hæc actio principaliter prohibeatur, ſequitur huiuſmodi mendacem affici pœna excommunicationis, etiamſi nullus alius effectus ſequatur, & mentienti nullum proueniat lucrum. Ita Molina *loco citato. verſic. tertia eſt.* Nauarrus *loco citato notab.* 29. *num.* 42. Filliucius *num.* 129. Hic tamen aduertenda eſt differentia inter iſtas tres actiones additas à Gregorio XIII. & alias, quæ in Extrauaganti Bonifacij VIII. continebantur, quòd ad incurrendam excommunicationem, & pœnas ob alias actiones in Extrauaganti Bonifacij contentas, (excepto vſu gratiæ, vel iuſtitiæ,) non requiritur audacia, ſeu præſumptio; conſequenter ſufficit, vt quis iſtas actiones cum ignorantia iſtius prohibitionis mortaliter culpabili, vel cum ignorantia craſſa, & ſupina exerceat, iuxta tradita à nobis *de cenſuris diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 1. *num.* 10. *&* 11. Ad incurrendam verò excommunicationem, & pœnas ob aliquam ex his tribus actionibus additis à Gregorio, requiritur audacia, ſeu præſumptio; conſequenter non ſufficit vt quis aliquam iſtarum actionum exerceat cum ignorantia culpabili craſſa, vel ſupina, vel etiam affectata; modò non ſit coniuncta cum ingenti temeritate, vt docui *de cenſuris loc. cit.* Nam in Extrauaganti dicitur, *conſtitutionem illam cum ſuis cenſuris, & pœnis omnibus innouamus, eaſdémque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum, quæ adſcripſimus.* Ita Molina *loco cit. verſic. cum Gregorius.* Nauarr. *loco cit. notab.* 23. *num.* 33. vbi refert Cardinalem communiter receptum.

Aliæ tres actiones acceſſoriæ, & minus principales additæ à Gregorio XIII. ſunt primò auxiliari, ſecundò conſulere, tertiò fauere in aliqua ex præcedentibus actionibus, contentis in Bulla Bonifacij VIII. vel additis in Extrauaganti Gregorij XIII. Circa præfatas actiones ſuboriuntur aliqua dubia, quæ in ſequentibus quæſitis explicabo.

7 Quæres primò, vtrùm omnes actiones, quæ hîc prohibentur, vetitæ ſint iure naturæ, aut diuino.

Reſpondent Nauarr. *loco cit. verſ. tertiò noto. num.* 4. Molina *diſp.* 92. *verſ. Nauar.* Ioannes Monachus *in Extrauaganti Bonifacij VIII.* quæ eſt prima *in tit. de ſententia excommunicationis.* & alij, actiones, quæ hîc vetantur, prohibitas eſſe iure naturæ, vel diuino. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex in hac conſtitutione intendit ſordes à domo, & curia ſua auferre; iſtæ autem ſordes ſunt peccata, iuxta illud Apocalypſis vltimo, *Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc*; ſed non erant ſordes, aut peccata per aliam prohibitionem, quàm per ius naturæ, & diuinum; cùm ante hanc conſtitutionem nulla alia iure humano inducta extaret, (conſtitutio enim Bonifacij VIII. reuocata fuerat à Clemente V. teſte Nauarr. Caietan. & aliis ſuperiùs citatis.) ergo actiones, ſeu ſordes, quas Summus Pontifex in hac conſtitutione intendit auferre, prohibitæ ſunt iure naturæ, vel diuino; alioquin ante hanc conſtitutionem non appellatæ fuiſſent ſordes. tum quia ex illis verbis, *quæ cùm peſſima ſint, & Curiæ exiſtimationem offendant*, &c. apertè colligitur, quæ hîc prohibentur, aliàs fuiſſe peccata, alioquin Summus Pontifex non appellaret illa peſſima, & exiſtimationis offenſiua; ſed non potuerunt eſſe peccata, niſi contra ius naturæ, & diuinum. ergo, &c.

Ego verò arbitror non omnes iſtas actiones vetitas eſſe iure naturæ, vel diuino. His rationibus ducor ad hoc aſſerendum; tum quia ſequeretur hanc conſtitutionem, quoad omnes actiones in ea vetitas, vbique ſub mortali ſeruandam eſſe, etiam vbi non eſt recepta, vt concedit idem Nauarrus *loco cit. verſic. tertio.* Nam ius naturæ idem eſt apud omnes, & omnes vbique obligat. tum quia perſpicuum eſt omnes iure naturæ, aut diuino non teneri intra triduum Sedi Apoſtolicæ deferre dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iuſticia obtinenda, ergo non omnes actiones in hac conſtitutione contentæ, vetitę ſunt iure naturæ, vel diuino. tũ quia ſi tradẽs aliquid alteri pro munere, dignitate, vel officio apud Sedẽ Apoſtolicam obtinẽdo, facit cõtra ius naturæ, vel diuinum; ſequitur etiam Summum Põtificem peccare vendẽdo officium auditoris, & ſimilia; cùm etiã Summus Pontifex iuri naturæ & diuino ſubditus ſit. præterea ſequeretur officia, per ſe loquendo, vendi non poſſe, contra Molin. Rebell. Suarez, & alios

à me adductos *de contractibus diſp.* 3. *q.* 2. *puncto* 2. *num.* 10. Sed hoc falſum eſt: ergo falſum eſt omnes aliquid tradentes pro officio, vel gratia in Romana Curia obtinenda, facere contra ius naturæ, vel diuinum; ergo non omnes actiones hîc vetitæ, prohibitæ ſunt iure naturæ, vel diuino. tum, quia accepta pro re turpi poſt factum iure naturæ, vel diuino, non ſunt obnoxia reſtitutioni; cùm autem hîc præcipiantur accepta reſtitui pauperibus, ſequitur actionem aliquam hîc præcipi, vel prohiberi, quæ non eſt vetita, vel præcepta iure naturæ, vel diuino.

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, Summum Pontificem habuiſſe intentionem auferendi peccata, & ſordes auaritiæ, & ſcandali, quæ promiſſionibus, aut donationibus in gratia, vel iuſtitia conſequenda admittebantur; non tamen hinc ſequitur, omnes actiones in hac conſtitutione poſitas, vetitas eſſe iure naturali, aut diuino. nam ad vitandum aliquod peccatum, & ad aliquod inconueniens auferendum fieri poteſt, vt aliquando præcipiantur, vel prohibeantur aliqua ex ſe indifferentia; ſicut ſi ad tollenda homicidiorum pericula prohibeantur arma noctu deferri, non ſequitur nocturnam armorum delationem eſſe intrinſecè malam; quamuis homicidia, ad quæ præcauenda prohibetur armorum delatio, vetita ſint iure naturæ, & diuino, vt in ſimili docui *de legibus*, & *de cenſuris in communi*.

Ad ſecundam reſpondeo huiuſmodi actiones peſſimas eſſe, & Curiæ Apoſtolicæ exiſtimationem minuere, dum aliquid obtinetur per ſimoniam, vel dum aliæ ſimiles circunſtantiæ interueniunt; non tamen hinc ſequitur omnes actiones iſtius Extrauagantis vetitas eſſe iure naturali, aut diuino.

8 Quæres ſecundò, vtrùm ficta promiſſio hîc prohibeatur; conſequenter vtrum qui fictè promittit animo non adimplendi promiſſionem, ſubiaceat pœnis huius conſtitutionis.

Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt, tum quia fingens mentiendo ſe aliquem inueniſſe, qui pretio, & muneribus gratiam obtineat, ſubiacet his pœnis; ergo etiam ſubiacet his pœnis qui fictè promittit. tum quia huiuſmodi promiſſio in cauſa eſt, vt iudex, vel gratiæ collator, intuitu promiſsionis gratiam, vel iuſtitiam conferat; ergo fictè promittens ſubiacet his pœnis, cùm finis harum conſtitutionum ſit, vt gratia, vel iuſtitia non conferatur ſpe lucri. tum quia acceptans huiuſmodi promiſſionem ſubiacet pœnis; ergo etiam promittens, nam correlatiuè ſe habent.

His non obſtantibus arbitror fictè promittentem non ſubiacere his pœnis. Ratio eſt, tum quia ficta promiſsio non eſt promiſsio, niſi oretenus, vt patet ex dictis *de contractibus.* tum quia verſamur in materia pœnali; conſequenter odioſa, conſequenter non extendenda. Ita in ſimili docet ſumma Corona *parte* 3. *de ſimonia num.* 14. *fol. mihi* 72. Leſsius *lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 11. *dub.* 1. Sotus *lib.* 9. *de iuſtitia quæſt.* 8. *art.* 1. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 9. *ad finem.* Hic tamen in foro externo præſumetur excommunicationem, aliáſque pœnas contraxiſſe, quia forum externum iudicat de externis.

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, hoc eſſe ſpecialiter conſtitutum in præfatis Extrauagantibus de eo, qui ſe fingit talium operam, atque induſtriam pretio quæſiuiſſe; in pœnis autem non eſt argumentandum à minori ad maius, ſed ſtandum eſt verbis legis.

Ad ſecundam reſpondeo huiuſmodi promittentem grauiter peccare, quia inducit ad peccata; non verò ſubiacere pœnis huius Extrauagantis.

Ad tertiam reſponderi poteſt primò, acceptantem huiuſmodi promiſsionem ſubiacere pœnis. tum quia quantum eſt ex parte ſua acceptat promiſsionem, & gratiam, vel iuſtitiam concedit intuitu promiſsionis; tum quia non implicat recipientem aliquid his pœnis ſubiacere, quamuis non ſubiaceat tradens, vt ſi recipiens acceptat pro gratia, tradens verò tradat alio titulo.

Reſponderi poteſt ſecundò, nec ipſum acceptantem ſubiacere pœnis, tum quia non dicitur acceptare promiſſionem (cùm ficta promiſsio non ſit promiſsio.) tum quia cùm hic ſit veluti contractus oneroſus, qui non ſolet claudicare (quamuis re ipſa non ſit verus contractus, cùm huiuſmodi promiſsio, etiamſi fiat animo adimplendi, inualida ſit, vtpote de re, quæ ſine peccato adimpleri nequit) acceptans non cenſetur acceptare, niſi alter velit promittere; propterea licèt acceptans peccet ob conſcientiam erroneam, & ob affectum ad peccatum, tamen excuſandus videtur à pœnis, quia promiſsionem non acceptat, nec quicquam recipit.

Hoc tamen limita, modò promittens, obtenta gratia, vel iuſtitia, aliquid mutata voluntate non tradat intuitu præcedentis promiſsionis; alioquin vtrumque ligari dicendum eſſet, vt patet ex verbis Extrauagantis.

9 Quæres tertiò, vtrùm promiſsio non acceptata prohibeatur in hac conſtitutione; conſequenter vtrùm promittens aliquid pro gratia, vel iuſtitia obtinenda, pœnas huius Extrauagantis incurrat, etiamſi is, cui promittit, non acceptet; ſed potiùs repellat promittentem.

Reſpondent affirmatiuè Molina *loco citato, verſic. cum omnes.* Virginius Boccatius 1. *parte de pacis num.* 33. *pag.* 16. & Farinacius 5. *parte crimin. quæſt.* 111. *artic.* 13. *num.* 315. Ratio eſt, quia promiſsio eſt actio principaliter prohibita in hac Extrauaganti, & non vetatur copulatiuè, ſed diſiunctiuè, vt patet ex illis verbis, *qui aliquod pactum facerent, vel quid paruum, vel magnum promitterent, vel promiſſionem reciperent.*

Sed mihi dicendum videtur promittentem non incurrere pœnas iſtius Extrauagantis, altero, cui fit promiſsio, non acceptante promiſsionem, niſi aliquos pollicitationibus ambiat, quos gratia præſtare arbitretur. Ratio eſt, quia de ratione promiſsionis eſt acceptatio, cùm promiſsio ſit datio fidei, & fides non dicatur data, niſi ſit acceptata; per hoc enim promiſſio differt à pollicitatione, quòd pollicitatio eſt ſolius offerentis promiſsio, vt patet ex dictis *de contractibus quæſt.* 11. *punct.* 1. & cùm in materia odioſa verſemur, non eſt facienda extenſio promiſsionis ad pollicitationem.

Neque obſtat ratio allata ad probandam Molinæ, & aliorum opinionem; nam licet promiſsio ſit actio principaliter prohibita, tamen non dicitur propriè promiſſio, niſi acceptata ſit, & illa formula diſiunctiua adhibetur, non ad excludendam promiſsionem propriè acceptam, ſed ad indicandum, promiſsione acceptata, non ſolùm promittentem, verùm etiam acceptantem his pœnis ſubiacere. Secus dicendum eſt de iis, qui aliquid dant alteri, vt fiat pactio, vel receptio pro gratia, vel iuſtitia obtinenda; iſti enim ligantur pœnis huius Extrauagantis, quia dando, vel recipiendo efficiunt actionem principaliter in hac Extrauaganti prohibitam. Ita Azor *loco cit. quæſito* 8.

Dixi, *niſi aliquos pollicitationibus ambiat, quos gratia præſtare arbitretur*; nam qui aliquos, quos apud gratiæ collatorem, vel iuſtitiæ auctorem valere putant, præmiis pollicitationibus inquirunt, vt ea ratione gratiam, vel iuſtitiam ſibi, aut aliis apud Sedem Apoſtolicam acquirant, ligantur his pœnis, etiamſi alter, cui ſit promiſsio, pollicitationem non acceptet. Nam hic caſus in Bulla exprimitur illis verbis, *alij alios, quos gratia præſtare arbitrantur donis pollicitationibúſque ambiant*; illa autem particula, *que*, non accipitur copulatiuè, ſed diſiunctiuè, pro particula, *vel*; conſtat enim Summum Pontificem voluiſſe non ſolùm excludere donationes; verùm etiam ſimplices promiſsiones, & pollicitationes, ne Curia Summi Pontificis offendatur, vt dicitur in textu. Ita Molina *loco cit. verſ. ſeruanda eſt.*

Vt hoc clariùs intelligatur, aduerte, pollicitationem in hoc differre à promiſſione, quòd pollicitatio eſt promiſſio non acceptata; promiſſio verò eſt acceptata. Conſequenter pollicitatio dicit ſolum actum promittentis; promiſſio verò non ſolùm dicit actum promittentis, verùm etiam acceptantis, vt patet ex dictis *de contractibus loco citato*. Quamobrem Summus Pontifex in hoc caſu vetuit non ſolùm promiſsionem acceptatam, verùm etiam ſimplicem pollicitationem, qua quis alterum præſtantem gratia allicit, vt ſibi, aut alteri gratiam, vel iuſtitiam apud Sedem Apoſtolicam acquirat.

10 Quæres quartò, vtrùm ſub huius conſtitutionis prohibitionem cadat promiſsio debiti ex gratitudine; conſequenter, vtrùm pœnas huius conſtitutionis incurrat, qui promittit aliquid debitum ex gratitudine, & iure animi grati, vt ſi dicat; Omnia quæ ego habeo, dicata erunt tuo obſequio, & voluntati, vel de me, meiſque rebus, iuxta animi tui ſenſa diſponere poteris, aut nunquam me ingratum experieris, vel nunquam te pœnitebit exhibiti beneficij, vel tuus ero inpoſterùm, vel tui memor ero apud Deum, vel te commendatum apud Deum habebo, vel gratus tibi ero, vel loco, & tempore gratias tibi referam, vel gratum me habebis, vel etiam ego tibi inſeruiam.

Reſpondent Nauarr. *loc. cit. de datis & acceptis, notab.* 11. & Filliucius *loco citato num.* 129. negando has pœnas incurrere, modò ciuilem obligationem ſibi non imponat, ſed tantummodo promittat iure animi grati, qui iure naturæ debetur conferentibus beneficium ſine animo aliter ſe obligandi, quàm ex ſola gratitudine. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex non præſumitur velle ea prohibere, quæ iure naturæ debentur; ſed iure naturæ gratitudo debetur iis, qui nobis beneficia conferunt, & de nobis bene meriti ſunt; ergo, &c. tum quia expreſsio eius, quod tacitè ineſt eo tantum modo, quo ineſt, non facit illicitam rem, alioquin licitam. *cap. ſi generaliter, de electione. & l. 3. ff. de leg.* Sed recipiens beneficium tacitè, & iure naturæ tenetur obligatione gratitudinis, ad antidora, & ad agendas debito loco, & tempore gratias; cùm benefacienti benefaciendum ſit, *cap. cùm in officijs, de teſtamentis, & l. ſi non ſortem. ff. ſi libertus, iuncta gloſſa verbo naturaliter*; ergo expreſsio illius obligationis ad antidora, quæ antea tacitè inerat petitioni gratiæ, non efficitur illicita per expreſsionem. Azor verò *3 parte lib.* 12. *cap.* 23. *puncto* 1. putat has pœnas incurrere, quoties huiuſmodi promiſsio talis eſt, vt moueat ad iuſtitiam, vel gratiam concedendam. Ratio eſt, quia Bonifacius, & Gregorius in ſuis conſtitutionibus prohibent quælibet pacta, vel promiſsiones occultas, vel manifeſtas, verbis generalibus, vel expreſsis conceptas. Idem ſentit Monachus, in gloſſa Extrauagantis Bonifacij VIII. *verb. ſub generalibus*, & Molina *loco cit. verſ. vnde quod.*

Mihi diſtinguendum videtur, vel hæc verba ſolùm proferuntur vrbanitatis gratia, abſque animo vllius obligationis ſibi imponendæ, vel proferuntur animo re ipſa promittendi, ſeu ſe obligandi. Si proferuntur ſolùm vrbanitatis gratia, cenſeo proferentem non incurrere pœnas a præfatis Pontificibus conſtitutas, vt patet ex rationibus pro ſententia Nauar. & Filliucij allatis. Si verò proferantur animo promittendi, & hoc pacto inflectendi iudicem, aut gratiæ collatorem, ad gratiam, vel iuſtitiam concedendam, arbitror promittentem ligari his pœnis. Ratio eſt, tum quia prohibita ſunt quælibet pacta, & promiſſiones, etiam generales, & occultæ. tum quia adminiſtratoribus iuſtitiæ, & collatoribus huiuſmodi gratiarum nihil ſimpliciter debetur ex gratitudine; cùm aliunde habeant ſtipendium, & ſuſtentationem, nihilque de ſuo conferant, & obligatio ex gratitudine potius oriatur ex eo, quod quis ex mera liberalitate confert, quàm quòd faciat id, quod ex officio, & munere ſuo præſtare debet. tum quia huiuſmodi promiſſiones nihil aliud ſunt, quam munera in ſpe oblata; vetitum eſt autem aliquid tradere cum tacita promiſsione pro gratia, vel iuſtitia obtinenda. Ita ſentire videtur Azor, Molina, & Monachus *locis citatis*. Hinc patet

Primò iudicem, aliúmve gratiæ collatorum, qui intuitu huiuſmodi promiſſionis aliquid facit, ſubiacere pœnis iſtius conſtitutionis; nam dicitur acceptare promiſſionem, vel donationem pro iuſtitia, vel gratia; & hoc præſertim valet in iudice, aut gratiæ collatore, qui nouit promittentem conſueuiſſe verba, ſeu promiſſionem opere implere. Ita Molina *loc. cit.* Ex allatis rationibus patet reſponſio ad rationes Nauarri, quatenus ſecundæ parti huius meæ diſtinctionis aduerſantur.

Secundò patet his conſtitutionibus prohiberi ea verba, quæ continent generalem promiſſionem: vt ſi quis dicat, recognoſcam labores tuos, vel non ero tibi ingratus, vel honeſtum eſt, vt laborans pro alio recognoſcatur. Hoc tamen intellige, modò hæc verba non adhibeantur ſolùm cauſa vrbanitatis, aut modò non adſit intentio conferendi ſtipendium labori debitum. Farinacius 3. *parte crimin. quæſtione* 111. *artic.* 3. *num.* 325. Virginius Boccatius *in tractatu de pactis*, 1. *parte num.* 26. Filliucius *loco cit. num.* 129.

11 Quæres quintò, vtrùm in hac conſtitutione prohibeatur ſolùm promiſsio, vel traditio pecuniæ; ſeu an ad incurrendas pœnas illius Extrauagantis neceſſe ſit, vt id quod datur, conſiſtat in pecunia.

Reſpondeo negatiuè, ſed ſufficit alia quælibet materia, modò ſit notabilis. Nam Bulla abſolutè loquitur de datis, & acceptis pro gratia, vel iuſtitia obtinéda. Quamobrem has pœnas incurrit, qui alteri pretioſam veſtem promittit, vel calicem, aut domum, vel longum iter in fauorem alterius, vel quid aliud, &c. Ita Nauar. *notab.* 16. *num.* 26. Molina *loco cit. verſ. porro*, Boccatius 1. *parte de pactis num.* 34. Farinacius *num.* 327.

12 Dixi, *modò ſit notabilis*, vt indicarem ſolutionem illius difficultatis, qua quæritur, vtrùm quælibet res parua, aut magna, promiſſa, data, vel acceptata, pro iuſtitia, vel gratia, cadat ſub præſentem conſtitutionem, & ſufficiat ad incurrendas iſtius Extrauagantis pœnas.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia modica res non inducit ſimoniam ſeu culpam ſufficientem ad incurrendas pœnas contra ſimoniacos conſtitutas, *cap. etſi quæſtiones, de ſimonia*; ergo neque ſufficit ad has pœnas incurrendas. tum quia de modicis non eſt curandum. *l. ſcio. ff. de reſtitutione in integrum, & cap. re vera, de conſecrat. diſtinct.* 2. quod (inquit Decius *ibi*,) procedit ſaltem in extraordinariis, & in quibus non militat eadem ratio, tum quia ad incurrendas iſtas pœnas requiritur peccatum mortale, vt patet ex dictis *de legibus diſputat.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 7. §. 4. & ex dictis *de cenſuris*; ſed peccatum mortale non incurritur ob parua munuſcula, & ob quamlibet rem modicam; ſuperior enim non ſtrictius hæc prohibet ſuis legibus, quam ius naturæ prohibeat ea, quæ ſunt intrinſece mala, in quibus dari poteſt paruitas materiæ excuſans a mortali; imò ſuperiorem non poſſe rem leuem ſub mortali prohibere, docui *de legibus diſput.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 7. §. 4. *num.* 15. ergo ad incurrendas iſtas pœnas non ſufficit quælibet res parua. Ita Azor *loco cit. quæſ.* 3. Molina *tom.* 1. *de iuſt. & iure, tract.* 3. *diſput.* 92. *verſ. vtrùm verò*, Nauar. *notab.* 3. *ad finem, & notab.* 10. *num.* 20. vbi refert S. Thomam. Idem ſentire debent DD. quos retuli *de legibus punct. cit.*

Obiicies, in Bulla dicitur, *aut aliquid paruum, vel magnum promitterent, vel promiſſionem reciperent*, &c. ergo quodlibet munuſculum, quamuis paruum, ſufficit ad has pœnas incurrendas.

Reſpondeo rem paruam ſufficere ad has pœnas incurrendas, modò non adeò parua ſit, vt non ſit ſufficiens ad mortale peccatum in hac materia; paruitas enim materiæ excuſat à mortali, & eſt incapax tantæ obligationis, & pœnæ. Ita DD. citati.

Hinc ſequitur, eum, qui rem modicam tradit animo impetrandæ gratiæ, non affici his pœnis. nam ad has pœnas incurrendas ſufficere non videtur, vt datio, vel receptio mortifera ſit ſecundùm intentionem, niſi etiam ſit ſecundùm rem. Ita Nauarr. *notab.* 10. *num.* 20. *verſ. per quæ omnia.* Idem tradit de ſimonia Molina *loc. cit.* & alij; intendens tamen aliquid dare, vel recipere, non ligatur his pœnis, niſi adſit aliquod verbum, vel pactum externum. Ita Nauar. *notab.* 8. *num.* 14. Boccatius 3. *part. num.* 79. Farinacius *n.* 353. & alij. Ratio eſt, quia actus merè internus, non ſubiicitur cenſuris ab Eccleſia impoſitis.

13 Maior difficultas eſt, quanti valoris res eſſe debeat, vt quis iſtis pœnis ligetur.

Reſpondent Menochius *de arbitrarijs lib.* 2. *centuria* 2. *caſu* 145. *num.* 4. Virginius Boccatius 1. *part. de pactis n.* 31. *pag.* 16. Azor, Molin. & Nauar. *locis citatis*, hoc relinquendum eſſe iudicio prudentis viri, ſpectata qualitate dantis, & recipientis, gratiæ, aut iuſtitiæ obtinendæ, aliiſque circunſtantiis concurrentibus. Vnde non eſt in hac re attendenda quantitas, quæ alias ſufficeret ad mortale peccatum furti, ſed inſpiciendum eſt, an res ſit tanti momenti, vt allicere, & peruertere poſſit accipientem; nam ſi ſpectatis omnibus circumſtantiis res non ſit tanti momenti, vt accipientem allicere poſſit, præſumendum non eſt, dantem, aut accipientem his pœnis irretiri. Imò, inquit Nauarr. tales perſonæ, & tali loco, & tempore poſſunt eſſe dans, & accipiens, vt traditio vnius equi non videatur ſufficiens ad has pœnas incurrendas. nam cauſa finalis huius Extrauagantis eſt, ne muneribus obtineatur gratia, vel iuſtitia; fieri autem poteſt, vt traditio vnius equi, ſpectatis circunſtantiis, notabiliter non moueat, nec probabiliter flexura præſumatur animum recipientis.

Ego verò ad pœnas huius Extrauagantis incurrendas eam rem ſufficere probabilius arbitror, quæ ad mortale peccatum furti ſufficit. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex abſolutè, & ſine diſtinctione has pœnas infungit dantibus, vel accipientibus, promittentibus, vel acceptantibus aliquid paruum, vel magnum; vbi autem ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, niſi adſit ſufficiens ratio diſtinguendi. tum quia ad has pœnas incurrendas, eam rem ſufficere cenſendum eſt, quæ in materia furti, vel ſacrilegij, aut in aliis materiis notabilis iudicatur; nec inconueniens eſt dicere id, quod eſt notabile, & magnum, in materia aliarum virtutum cenſeri magnum, aut ſaltem paruum in hac materia, iuxta mentem Summi Pontificis, prohibentis etiam promiſſionem rei paruæ. tum quia ferè nunquam conſtaret aliquem his pœnis irretitum eſſe, ſi certa rei quantitas ad has pœnas incurrendas aliqua ratione aſſignari non poſſet. tum quia idcirco aliquid notabile cenſetur in materia furti, quia eſt contra domini voluntatem (furtum enim eſt contrectatio rei alienæ inuito domino,) illique notabile incommodum affert, ſpectatis regulis à nobis aſſignatis *in tractatu de reſtitutione.* ergo illud idem cenſebitur notabile, vel ſaltem paruum, ſecundùm huius Extrauagantis tenorem, quod eſt iuxta recipientis voluntatem, illique notabile commodum afferre poteſt, ſpectatis iiſdem regulis traditis *de reſtitutione diſputat.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 1. *num.* 7.

Obiicies primò, Summus Pontifex in hac Extrauaganti intentionem habuit auferendi, & prohibendi abuſus, & ſordes, quæ in gratia, vel iuſtitia obtinenda committebantur per largitiones, & munera; ſed periculum non eſt, vt gratia, vel iuſtitia obtineatur, aut concedatur largitione, vel acceptatione rei, quæ ſolùm notabilis eſt in materia furti; ergo materia quæ notabilis eſt in materia furti, non eſt contra intentionem Summi Pontificis, nec ſub illius prohibitionem cadit.

Reſpondeo, data maiori propoſitione, negandam eſſe minorem; nam fieri poteſt, vt accipiens aliquid, quamuis modicum, re ipſa moueatur, & inducatur ad gratiam, vel iuſtitiam faciendam, quam alioquin non feciſſet; vel ſi re ipſa non mouetur, ſufficit, vt tradatur, vel acceptetur id, quod aptum eſt ad flectendum animum, modò tanti momenti ſit, vt materia ſufficiens peccati mortalis iudicetur.

Obiicies ſecundò, vbi ceſſat cauſa finalis legis, ceſſat etiam legis diſpoſitio; cùm autem cauſa finalis huius prohibitionis ſit, vt auctores gratiæ, vel iuſtitiæ, occaſione munerum, non inducantur ad gratiam, vel iuſtitiam faciendam, ſequitur huius legis diſpoſitionem ceſſare, niſi res tanti valoris tradatur, quæ ſufficiat ad mouendos animos ad gratiam, vel iuſtitiam obtinendam, vel concedendam; conſequenter non ſufficit res, quæ notabilis cenſeatur in materia aliarum virtutum.

Reſpondeo, ceſſante cauſa finalis legis in totum, ceſſare legis diſpoſitionem; ſecus ſi ceſſet reſpectu particularis perſonæ, vel in caſu particulari; alioquin ſequeretur Prælatum in Curia Romana accipientem mille aureos non ligari his pœnis, ſi nihil penitus moueatur mille aureis acceptis ad gratiam impertiendam. Quamobrem ad cognoſcendam grauem legis tranſgreſſionem, non ſolùm recurrendum eſt ad finem legis extrinſecum, quem docui *de legibus* non cadere ſub legis obligationem; ſed recurrendum eſt ad finem intrinſecum, ſeu ad rem ipſam, quæ præcipitur, vel prohibetur, vt patet ex dictis *de legibus quæſt.* 1. *punct. vlt.* finis autem intrinſecus, ſeu materia, quæ hic prohibetur, eſt promiſſio, vel acceptatio promiſſionis, traditio rei, vel receptio rei.

14 Quæres ſextò, vtrùm hæc conſtitutio prohibeat quamlibet dationem, & receptionem, antequam gratia obtineatur, conſequenter, vtrùm pœnis huius Extrauagantis ſemper afficiatur, qui aliquid dat, vel recipit, antequam gratiam obtineat, impetret, vel concedat.

Reſpondeo, per ſe loquendo, affici, quoties dat, vel accipit pro gratia impetranda, vel concedenda. Ratio eſt, quia à verbis legis non eſt recedendum, niſi aliqua iuſta cauſa ſuadeat; ex verbis autem legis conditæ, & confirmatæ à Gregorio XIII. colligitur his pœnis affici dantem, vel recipientem pro gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam obtinenda, etiamſi detur abſque præuia pactione, vel promiſſione, modò detur ad obtinendam gratiam, vel iuſtitiam. nam in Bulla abſolutè dicitur, *dantes, & recipientes.* Ita Nauarr. *not.* 21. *n.* 31. Boccatius 3. *parte n.* 78. Farinacius *n.* 348.

Quamobrem his pœnis afficitur, qui dat aliquid iudici, vt aliquid arbitrarium faciat, ad quod ex iuſtitia non tenetur, v. g. vt det, vel non det maiorem dilationem, differat, vel anticipet ſententiam, deferat, vel non deferat appellationem; quia dicitur dare pro gratia, vel iuſtitia. Ita Virginius Boccatius 3. *part. quæſt.* 95. *pag.* 78. Farinacius 3. *parte crimin. quæſt.* 111. *num.* 339. & Nauarr. *loc. cit. notab.* 9. *num.* 17.

Dixi in reſponſione, *per ſe loquendo*, vt aduerterem aliquos excuſari poſſe iis de cauſis, quas à cenſuris excuſari tradidi *de cenſuris diſput.* 1. *q.* 2. *& de peccatis ad finem*; hoc enim conſtat ex regulis generalibus, ibi traditis.

Dixi, *quoties dat, vel accipit pro gratia impetranda*, &c. nam ſi det, vel accipiat alia iuſta de cauſa, ab his pœnis contrahendis excuſandus eſt. nam leges non ſunt extendendæ vltra propriam verborum ſignificationem, & legiſlatoris voluntatem; legiſlator autem non vult, his pœnis affici dantes alia de cauſa, quàm pro iuſtitia, vel gratia impetranda, vel concedenda. Ita Nauarr. Azor. & Molina *locis citatis.*

Hinc ſequitur, excuſari primò eos, qui dant ob meram liberalitatem, vel beneuolentiam, ſiue dent ante gratiam obtentam, ſiue ea iam obtenta. Ita Nauar. *num.* 21. Azor *quæſ.* 4. Boccatius & Farinacius *locis citatis.*

Secundò, qui dant ad redimendam iniuſtam vexationem, vt à ſimili patet ex dictis *de ſimonia*; iſti enim non dicuntur dare ad obtinendam iuſtitiam, ſed ad redimendam

dam vexationem in iure iam quæſito; & quamuis adſit turpitudo ex parte iudicis recipientis, ac proinde iudex pœnas huius Extrauagantis incurrat; nulla tamen adeſt ex parte dantis. Ita Nauarr. Azor. & Molina *locis cit.* Farinacius *num.* 549. quamuis oppoſitum teneat Virginius Boccatius 3. *parte de pactis num.* 96. hac ductus ratione, quia aliquid datur, vel promittitur pro gratia, vel iuſtitia, & iudex iudicat intuitu remunerationis. Sed ad hanc rationem reſpondetur, non ſimpliciter dari pro iuſtitia, vel gratia, ſed pro vexatione remouenda.

Tertiò, qui dant, vel recipiunt xenia, vel ſportulas dari conſuetas, modò non adſit notabilis exceſſus vltra conſuetudinem, & hic exceſſus non dirigatur ad gratiam, vel iuſtitiam obtinendam. Quamobrem ſi exceſſus gratis detur, & non dirigatur ad gratiam, vel iuſtitiam obtinendam, vel conferendam, non videntur hæ pœnæ incurri, quia nihil datur, vel accipitur, quaſi in pretium pro gratia, aut iuſtitia obtinenda, vel vt ad illam concedendam proximè, aut remotè adducatur, qui gratiam conceſſurus eſt. Vide Molinam *verſ. quando aliquid.* Quamquam Boccatius, & Farinacius *locis ſtatim citandis* putant hac conſtitutione non prohiberi xenia, id eſt, eſculenta, & poculenta, quæ intra paucos dies conſumi poſſunt, modò magni valoris, & momenti non exiſtimentur. Ita Boccatius 1. *parte de pactis num.* 32. Farinacius 3. *parte crim. q.* 111. *art.* 13. *num.* 337.

Addo iudicem poſſe propinas, poſt ſententiam dari conſuetas, recipere, vt patet ex allata ratione. Ita Boccatius 3. *parte de pactis num.* 64. & Farinacius *num.* 358.

Quartò, qui dant ad compenſandum damnum, quod teſtis cauſa ferendi teſtimonium paſſus eſt.

Quintò, qui dant aliquid, tanquam ſtipendium laboris præſtiti, vt ſi dent aliquid Aduocato, vel Notario, vel Procuratori, ſeu ſollicitatori, modò non adſit notabilis exceſſus vltra id, quod dari ſolet; ſed tantummodo exigatur ſtipendium taxatum, aut boni viri arbitrio taxandum; imò etiamſi adſit notabilis exceſſus, qui tamen non detur, neque accipiatur pro iuſtitia, vel gratia obtinenda, ſed ſolùm, tanquam ſtipendium exceſſiuum miniſterij, & laboris præſtiti, non incurruntur prædictæ pœnæ, vt in ſimili patet ex dictis *de ſportulis*; nam hic exceſſus non datur ad alliciendum aliquem, vt ſententiam, vel gratiam concedat, vel obtineat in fauorem dantis; ſed datur tanquam ſtipendium exceſſiuum laboris, & miniſterij. Concedo tamen recipientem teneri ad reſtitutionem exceſſus, vtpote non debiti, ſed ſupra æqualitatem accepti, niſi aliter conſtet de expreſſa, vel rationabiliter præſumpta tradentis voluntate, iuxta dicta *de reſtitutione.* Vide Molinam *loco cit. verſ. quando aliquid.* Farinacium *num.* 356. Boccatium 3. *parte de pactis num.* 63. poſt Io. Monachum, & Nauarr. *locis citatis.*

Sextò excuſantur, qui dant, vel recipiunt ad compenſandum damnum, modò non adſit notabilis exceſſus. Hac de cauſa Nauarr. *loco cit. num.* 51. Azor *loco cit. quæſ.* 2. excuſant cubicularios, ſecretarios, alióſque familiares Principum, qui non recipiunt aliquid ob gratiam, vel iuſtitiam à Principe impetrandam; ſed ad compenſandum damnum, quod ea de cauſa patiuntur, vt ſi ob gratiam ſemel impetratam non audeant poſtea quidquam petere, vel ſaltem minus audeant petere, vel minus obtineant. Addunt etiam præfati DD. aliquid exigi poſſe ob maiorem induſtriam, & operam præſtitam, quam alioquin præſtare teneantur; licèt enim cubicularij, e. g. aut alij familiares Principum, vel iudicum, teneantur mediocri diligentia aditum ſupplicaturis permittere, vel ſupplices libellos referre, & reſponſa, vel libellos decreto munitos reddere, & conſequenter hac de cauſa nihil capere valeant, cùm hæc gratis præſtare teneantur, & ſtipendium aliunde recipiant; nihilominus ſi maiorem præſtent operam, quàm ex officio teneantur, poſſunt aliquid hoc titulo accipere, vt ſi humaniſſimè excipiant, vel doceant, vel moneant partes ſupplicantes quid facere, & quo ſe pacto gerere debeant, aut aditum faciliorem, aut frequentiorem, aut opportuniorem concedant in porrigendis libellis Principi, aut inſtent pro breui, & commoda expeditione, magis quàm ex officio teneantur; tunc enim non dicuntur quidquam accipere pro gratia, vel iuſtitia; ſed pro maiori opera, & diligentia, quàm alioquin ex officio præſtare tenerentur; modò nihil plus detur, vel accipiatur, quàm maior illa diligentia mereatur, iuxta dicta in aliis caſibus. Ob id etiam excuſantur Notarij, vel Procuratores, qui aliquid amplius recipiunt vltra conſtitutum ſtipendium, quoties vtiliori, & meliori modo functi ſunt officio ſuo, quam tenerentur, vt eundo ad aliquem locum, monendo aliqua, inſtando diligentius, & expediendo breuiori tempore, quàm ex officio tenerentur. Hæc ſunt eadem ferè verba Nauarr. *num.* 51. Secus dicendum eſt de iis, qui aliquid vltra iuſtum ſalarium tradunt Aduocato, vel Notario, arbitrantes ipſum ob familiaritatem, quam cum iudice habet, ſedulò acturum, & flexurum ad concedendam gratiam, vel iuſtitiam ferendam in ſui fauorem. nam exceſſum ſalarij tradunt ad obtinendam gratiam, vel iuſtitiam; quamuis titulo & ſpecie ſalarij palliare conentur; conſequenter à pœnis iſtius conſtitutionis cenſeo non eximendos, ſaltem in foro conſcientiæ; quia magis inſpiciendum eſt, quod verè agitur, quam quod ſimulatè, iuxta rubricam *C. plus valere quod agitur, quam quod ſimulatè concipitur, cap. ad audientiam, de empt. & vendit.* Ita Nauarr. *notab.* 21. *num.* 34. *verſ. nono dico.*

Item qui aliquid dat, vel promittit, vt iudex iſtius cauſam expediat, quàm alioquin expediret, ligatur pœnis iſtius conſtitutionis; quia re ipſa dat pro iuſtitia, vel gratia; contrarium tenet Nauarr. *notab.* 9. *num.* 16. & Farinacius *num.* 350.

Item dans aliquid pro iuſtitia auferenda, vel differenda, ligatur his pœnis, quia obtinet gratiam. Ita Boccatius 3. *parte de pactis num.* 77. Nauarr. *notab.* 9. *n.* 19. contra Farinacium 3. *part. q.* 111. *num.* 351.

15 Quæres ſeptimò, vtrùm traditio, vel receptio poſt gratiam interdicatur in hac Extrauaganti; conſequenter vtrùm pœnis iſtius Extrauagantis afficiatur, qui aliquid dat, vel recipit poſt gratiam, vel iuſtitiam impetratam.

Reſpondeo negatiuè, ſi det, vel recipiat ſolùm titulo gratitudinis, & liberaliter. Ratio eſt, tum quia pœnæ non ſunt extendendæ. tum quia hic non dicitur dare, vel accipere pro gratia, vel iuſtitia; ſed titulo gratitudinis, occaſione gratiæ, vel iuſtitiæ iam impetratæ, modò id non dirigat etiam ad aliam in poſterum obtinendam, aut modò non det, vel recipiat ob præuiam promiſsionem, aut pactum, vel ob iuſtitiam, vel gratiam iam obtentam; tunc enim afficitur his pœnis, quia in Bulla extenduntur hæ pœnæ ad promittentes, vel acceptantes promiſsionem, ad dantes, & recipientes. Ita Azor. *q.* 4. Nauarr. *notab.* 13. *n.* 22. *& notab.* 19. *n.* 21. *&* 29. Boccatius, & Farinacius *locis ſuprà citatis.* Molina *loc. cit. verſ. porrò qui.*

Explicata materia, ſeu actionibus vetitis, aut præceptis in hac conſtitutione, explicandum modò eſt ſubiectum, ſeu perſonæ, quas hæc conſtitutio complectitur, & punit.

TERTIA PROPOSITIO.

16 Svbiectum iſtius conſtitutionis, ſeu perſonæ, quas afficit hæc conſtitutio, ſunt non ſolùm laici vtriuſque ſexus; verùm etiam quicumque Clerici, & religioſi, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt, vt patet ex illis verbis, *excommunicamus, & anathematizamus omnes Clericos, religioſos, & laicos vtriuſque ſexus, ſiue familiares curiæ, ſiue vndecumque alios.*

Addo hac conſtitutione ligari Epiſcopos; imò etiam Cardinales, iuxta valde probabilem nonnullorum DD. opinionem. Ratio eſt, tum quia ipſi ſunt Clerici, & nomine

mine Clericorum veniunt. *cap. Cleros* 21. *diſt. cap. Conſtantinus*. 96. *diſt. & cap. duo ſunt*. 12. *quæſt*. 1. tum quia, in ſententia Nauarri, & Molinæ, actiones, quæ in hac Extrauaganti prohibentur, vetitæ ſunt iure naturæ, in cuius confirmationem, & comprobationem addita eſt præſens conſtitutio; ſed Cardinales ligantur iure naturæ. ergo ligantur hac conſtitutione. tum quia lex generalis omnes ligat. *cap*. 1. *de conſtitutionibus*; præſens autem conſtitio eſt lex generalis, vt conſtat ex illis verbis, *omnes Clericos, Laicos, & vndecumque alios*. tum quia Cardinales, iuxta communiorem DD. ſententiam, ſubiiciuntur legi fauorabili, etiamſi ipſorum non fiat mentio; ergo ſubiiciuntur etiam legi pœnali, niſi peculiari priuilegio ſubtrahantur. tum quia non poteſt ſufficiens ratio afferri in contrarium. Farinacius 3. *part. crimin. quæſt*. 111. *art*. 13. *n*. 306. & 307. *pag*. 126. Caputaquen. *deciſ*. 211. *lib*. 1. Flamin. Pariſ. *lib*. 12. *quæſt*. 4. *num*. 8. Virginius Boccatius 1. *part. de pactis num*. 12. & 13. *pag. mihi* 10. Molina *loco cit. verſ. pœnæ*. Ioann. Monachus *loc. cit*. Filliucius *tract*. 15. *cap*. 6. *quæſito* 2. *num*. 131. Sopranus apud Filliucium *tract*. 44. *cap*. 3. §. 4. Vgol. & alij, quos retuli *de cenſuris in genere diſput*. 1. *quæſt*. 1. *punct*. 4. *num*. 12. & *de legibus quæſt*. 1. *punct*. 6. *num*. 34. contra Nauar. *loco citat. notab*. 6. & alios apud Mandoſium *in regul. cancell. quæſt*. 2. *num*. 8. & 9.

Neque obſtat primò, quòd aliquando in legibus expreſſa Cardinalium mentio fiat, & ſpeciali nota digni videantur: nam fit expreſſa mentio ad tollendum omne dubium, & ad maiorem cautelam; abundans enim cautela non nocet. *l. teſtamentum. C. de teſtamentis*.

Neque obſtat ſecundò, nomine *Clericorum* in materia odioſa non venire Cardinales; reſpondetur enim hoc vniuerſaliter verum non eſſe, ſaltem dum aliter ex coniecturis, & ex aliis circunſtantiis apparet; alioquin neque huic cenſuræ ſubiicerentur Epiſcopi, & alij Clerici in dignitate conſtituti, vt Prælati, Canonici Eccleſiæ Cathedralis, & ſimiles, cùm etiam iſti nomine Clericorum in materia odioſa non comprehendantur, iuxta Abbatem *in rubrica de vita, & honeſtate Clericorum, num*. 4. Roſellam *v. clericus, initio*. Angelum, Syluestrum, & Tabienam apud Sanchez *in opere morali tom*. 2. *lib*. 6. *cap*. 15. *num*. 74. Dico igitur nomine *Clericorum* in hoc caſu intelligi etiam Clericos in dignitate conſtitutos, tum quia in textu dicitur, *omnes Clericos ſiue familiares Curiæ, ſiue vndecumque alios*. tum quia iſtam extenſionem, & explicationem poſtulat ſubiecta materia; nam Summus Pontifex intendit ſuam domum, & curiam à ſordibus expurgare; non expurgaretur autem à ſordibus, ſi Prælati non ſubiicerentur huic conſtitutioni; cùm domus, & Curia Summi Pontificis magna ex parte conſtet Prælatis, quibus vt plurimum darentur munera pro gratia, vel iuſtitia, niſi hoc eis a Sede Apoſtolica ſub excommunicationis pœna interdictum eſſet.

Hinc ſequitur Epiſcopos, aliquod crimen contra hanc conſtitutionem committentes, ſubiici pœnis in hac conconſtitutione poſitis, quamquam non exiſtimo improbabilem Nauarri, Molinæ, & aliorum opinionem, aſſerentium Cardinales, aut fortè etiam Epiſcopos, eximi ſaltem à pœna amiſſionis beneficiorum, & officiorum (modò obtenta non ſint per actionem aliquam in hac conſtitutione prohibitam, vt conſtabit ex dicendis *n*. 20.) præterea non ſubiacere infamiæ, & inhabilitati ad beneficia, & officia. Ratio eſt, tum quia veriſimile eſt Summum Pontificem noluiſſe tam grauem pœnam ad viros in tanta dignitate conſtitutos extendere; conſequenter dicere poſſimus illos per epiikeiam exceptos fuiſſe. tum quia Cardinales, aut etiam Epiſcopi in odioſis non veniunt nomine Clericorum, iuxta Tiraquellum *de nobilitat. cap*. 6. *num*. 52. Ambroſinum *de immunitate, cap*. 22. *num*. 3. & alios, quos retuli *de legibus punct*. 6. *n*. 34.

Dices, aut Cardinales his pœnis ligantur, aut nulla ratione in hac lege comprehenduntur, cùm Summus Pontifex abſolutè, & generaliter loquatur, nullis vlla in parte exceptis, ſciens in Romana Curia Cardinales adeſſe.

Reſpondeo primò, poſita Nauarri, & aliorum opinione probabili, non dedecere Cardinales hac conſtitutione aliqua in parte ligari, non verò in alia; cùm enim ipſos per epiikeiam & tacitam Summi Pontificis intentionem eximamus, non incongruum videtur Cardinales ab vna huius Extrauagantis parte eximere, alia generaliter omnino intellecta.

Reſpondeo ſecundò probabiliter ſuſtineri poſſe, Cardinales nulla in parte ligari hac conſtitutione; cùm hæc conſtitutio ſit pœnalis, & odioſa, & in odioſis Cardinales non veniant nomine Clericorum, nec ligentur legibus pœnalibus, niſi exprimantur, quamuis ligentur legibus diuinis, & naturalibus; noſtra tamen opinio tutior & probabilior eſt, & praxi Pœnitentiariæ comprobata.

17 Quæres primò, vtrùm ſi Summus Pontifex aliquid pro gratia, vel iuſtitia facienda reciperet, pœnis huius Extrauagantis irretiretur.

Reſpondeo negatiuè, quia Summus Pontifex non tenetur ſuis legibus quoad vim coactiuam, vt multis Doctoribus allegatis docui *de leg. q*. 1. *punct*. 6. *de irregularitate, & de ſimonia*.

Addo cum Molina *loco cit. verſ. illud aduertendum*, Nauarro *loc. cit*. Filliucio *num*. 131. ab his pœnis excuſari eum, qui aliquam actionem in hac Extrauaganti prohibitam facit cum Summo Pontifice; imò etiam eum, qui aliquam facit cum ipſius miniſtris de expreſſo, vel tacito Summi Pontificis conſenſu, tunc enim Summus Pontifex præſumitur diſpenſare, aut legem in ea parte abrogare. Idem ſentire videtur Leſſius, Salas, Suarez, Syluester, & alij, quos retuli *de legibus quæſt*. 1. *punct. vlt*. §. 3. *n*. 32. Vide quæ *ibidem*, & quæ *p*. 6. dixi.

18 Quæres ſecundò, vtrùm, qui nouit aliquod delictum committi contra hanc conſtitutionem, incurrat ipſo facto excommunicationem, non denunciando delinquentes.

Reſpondeo affirmatiuè, niſi intra triduum deferat Summo Pontifici, aut alteri, qui Summo Pontifici fideliter denunciet; ſic enim in Bulla præſcribitur. quamquam hoc parum eſt in vſu, vt viri grauiſſimi mihi aſſeruerunt.

19 Obſeruant tamen Syluester *v. excommunicatio caſu* 43. Nauarr. *notab*. 22. *num*. 37. Molina *loc. cit verſ. cum omnes*. Filliucius *tract*. 15. *cap*. 6. *quæſ*. 2. *num*. 129. & Azor *loc. cit. q*. 8. *ad finem*. eum ſolum, qui in Romana Curia exiſtit, ligari hac excommunicatione, niſi denunciet delinquentem. Ratio eſt, quia irrationabilis videretur conſtitutio, qua Summus Pontifex vellet pauperes ab extremis quaſi terræ finibus ad Sedem Apoſtolicam accedere ad denunciandos huiuſmodi delinquentes. Hanc opinionem exiſtimo probabilem, & tutam in praxi, ob grauem iſtorum Doctorum auctoritatem. Nihilominus probabilius arbitror hanc pœnam extendi etiam ad eos, qui extra Romanam Curiam reperiuntur (modò hæc denunciatio ſit in vſu, multi enim putant vſu receptam non eſſe.) Ratio eſt, tum quia lex generaliter loquitur; lex autem generaliter loquens generaliter intelligenda eſt; tum quia pœnas illius Extrauagantis non ſolùm incurrere poteſt, qui reliqua crimina in hac conſtitutione prohibita committit in Curia Romana; verùm etiam, qui extra Romanam Curiam committit, vt concedit etiam Molina *tom*. 1. *tract*. 2. *de iuſtit. diſp*. 92. *ad finem*, Nauar. & Filliuc. *locis citatis. num*. 131. fieri enim poteſt, vt commorans extra Curiam Romanam litteris Apoſtolicis per munera impetratis ſcienter vtatur, vel conſilium det, aut aliquid tradat, vel promittat ad illas impetrandas; ergo illas etiam incurrere poteſt, qui facientes contra iſtam conſtitutionem non denunciat. tum quia ſequeretur alias conſtitutiones, quibus aliquid intra certum tempus Summo Pontifici de-

nuncian

nunciandum præſcribitur, non ligare, dum intra illud tempus denunciatio fieri non poteſt; ſed conſequens eſt falſum. ergo etiam falſum eſt id, ex quô ſequitur; conſequenter falſum videtur commorantes extra Vrbem non teneri ad denunciandos delinquentes contra iſtam conſtitutionem, quàm primùm commodè poſſunt. Quamobrem præſcriptio termini tridui non apponitur ad finiendam obligationem; ſed ad eam ſollicitandam, ita vt, qui poteſt intra triduum denunciare, teneatur intra hunc denunciare; qui verò intra hunc terminum non potuit, aut noluit, teneatur adhuc elapſo hoc termino denunciare, vt in ſimili docui *de cenſuris diſp.2.q.6.punct.1.* cum Sanchez, & aliis.

20 Sed modò ſuboritur difficultas, vtrùm qui nouit aliquod delictum commiſſum contra hanc conſtitutionem, teneatur delinquentem fraterna correctione admonere, antequam denunciet.

Reſpondeo affirmatiuè, modò ex correctione fructum ſperet. Ratio eſt, quia Prælato non eſt obediendum contra Domini præceptum; nam Deo magis, quàm hominibus obedire oportet, *Actorum 7.* præceptum autem Domini eſt, vt frater delinquens prius priuatim corrigatur, quàm denuncietur, *corripe eum inter te, & ipſum ſolum*, inquit Chriſtus in Euangelio. Ita Nauar. *loc. citat. notab.22. num.37.* Azor, Vaſq. Syluest. & quamplures alij, quos retuli *de cenſuris loc.cit.num.17.& ſequentibus.*

QVARTA PROPOSITIO.

21 MVltæ pœnæ imponuntur tranſgreſſoribus iſtius Extrauagantis.

Primò imponitur excommunicatio, vt patet ex illis verbis, *excommunicauit, & anathematizauit*, contentis in Bulla Bonifacij VIII. quam Gregorius XIII. confirmauit. Hæc excommunicatio non eſt minor, ſed maior, quia nomine *excommunicationis* ſimpliciter prolato, intelligitur excommunicatio maior, *cap.penult. de ſententia excommunic.* Ita Nauar. *tom.3. in commentariis de datis & acceptis notab.4.num.8.* Ioann. Monachus *in Extrauagant. Bonifacij VIII.* Molina *diſp.92.verſ.vtrùm verò*, & alij communiter, quos retuli *in tract.de cenſuris in genere.*

Secundò imponitur irritatio gratiæ, vel iuſtitiæ contra præſcriptum huius conſtitutionis obtentæ.

Tertiò, vt is, qui gratia, vel iuſtitia, hoc modo obtenta ſcienter vtitur, ligetur excommunicatione, aliiſque pœnis, quibus cæteri huius legis tranſgreſſores puniuntur.

Quartò, vt qui aliquid accepit contra hanc conſtitutionem, abſolui nequeat, antequam reſtituat pauperibus quod accepit. Imò dicendum videtur, non ſolùm recipienti denegandam eſſe abſolutionem, nondum facta reſtitutione; verùm etiam danti. Nam in Bulla dicitur, *ſed ne quiſquam admitteretur ad abſolutionis gratiam, niſi prius erogatum eſſet pauperibus, quantum ille dediſſet.* hoc tamen intelligitur, & limitatur, modo per ipſum non ſtet, quin reſtituatur; nam ſi is qui dedit, rem traditam nondum recuperauit, nec aliud quidquam facere poteſt, vt re ipſa fiat reſtitutio, abſolui poteſt; idem dic de recipiente, vt probaui *diſp.1.q.3.punct.9.*

Addo non ſufficere, vt reſtitutio fiat tradenti; nam tradens dignus effectus eſt, qui priuetur re tradita, in pœnam delicti perpetrati, & Summus Pontifex reſtitutionem pauperibus fieri præcipit. Ita Nauarr. *notab.20.* Azor *quæſ. 8.* Molina *verſ. pœnæ*, Filliucius *quæſ.4. n.140.* Addo etiam non ſufficere, vt is, qui tradidit, condonet reſtitutionem accipienti; nam in pœnam criminis priuatur iure rei traditæ: nullus autem poteſt obligationem reſtituendi condonare, niſi habeat ius. Ita DD. citati. hæc tamen onera ſæpe condonantur à ſacra Pœnitentiaria, teſte Filliucio *num.140.*

Quintò, vt nullus abſolui queat extra mortis articulum, abſque ſpeciali mandato, vt patet ex textu, in quo dicitur, abſolutionem iſtius excommunicationis reſeruatam eſſe Summo Pontifici extra mortis articulum. An verò Epiſcopus, aliúſque ab Epiſcopo deputatus poſſit virtute priuilegij Epiſcopis conceſſis in Trid. *ſeſſ.24.c.6.* abſoluere, quandiu delictum eſt occultum, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp.1.q.3.punct.2.* vbi oſtenſum eſt poſſe, facta tamen reſtitutione.

Sextò imponitur priuatio ipſo facto omnis beneficij Eccleſiaſtici, & omnis officij, tam Eccleſiaſtici, quàm ſæcularis, tam perpetui, quàm temporalis, vt patet ex verbis Extrauagantis. An verò ad hanc pœnam incurrendam requiratur ſententia criminis declaratoria, ita vt reus non teneatur hanc pœnam ſponte ſubire ante ſententiam criminis, conſtat ex dictis *de legibus, vbi ſtatim citando*, ſententiam criminis declaratoriam requiri, antequam delinquens hanc pœnam pati teneatur. Ita præter DD. ibi citatos, Nauar. *comment. de datis, & acceptis not.51. n.44.* Azor *loc.cit. quæſ.8.*

Septimò, vt ſit perpetuò infamis. An verò infamia incurratur ante ſententiam iudicis, patet à ſimili ex dictis *de matrimonio.* Vide Azorium *loc.cit.* vbi aſſerit, huic pœnæ aliquem non ſubiacere, niſi conuictus, vel confeſſus ſit crimen in iudicio, vel niſi notorius ſit per euidentiam facti. Idem à ſimili colligi videtur ex traditis *de legibus diſputat.1.quæſt.1.punct.7.§.2.num.10.* imò requiri ſententiam criminis declaratoriam, putat Filliucius *quæſ.4.* ſed de hac re alibi.

Octauò imponitur inhabilitas ad illa omnia beneficia, & officia, & ad alia quælibet in poſterum obtinenda. Vtrùm verò hæc pœna incurratur ante ſententiam criminis declaratoriam, patet ex dictis *de legibus diſp.1.punct.7. §.2.n.7. & 9.* & Filliucius *n.140.* teſtatur has pœnas non eſſe admodum in vſu.

22 Quæres primò, vtrùm ad incurrendas huius Extrauagantis pœnas requiratur effectus, ſeu conſecutio gratiæ, aut iuſtitiæ, vel potiùs ſufficiat ſimplex pactum, vel promiſſio, vel receptio, non obtento effectu.

Reſpondeo ad incurrendas iſtius Extrauagantis pœnas non requiri effectum vltimum, ſed quamlibet iſtarum actionum ſufficere; etiamſi nihil poſtea detur, vel obtineatur. Ratio eſt, quia omnes iſtæ actiones, ſaltem excepto conſilio, auxilio, vel fauore, principaliter prohibentur verbis diſiunctiuè intellectis; ad verificandam autem propoſitionem diſiunctiuam ſufficit alteram partem verificari. *l. ſi hæredi plures. ff. de condition. inſtit. & cap. in alternatiuis, de regul. iur. in 6.* Ita Nauarr. *de datis & acceptis, notabil.8.num.13.* Molina *tom.1.diſp.92. verſ. porrò qui*, Azor *3.part.lib.12.cap.23.* Farinacius *3.part.crimin q.111.art.13. num.309.* Filliucius *num.130.*

Obijcies, pœna impoſita facienti aliquid, non ligat conantem facere, niſi ſequatur effectus; ergo qui promittit, vel acceptat promiſſionem, vel rem promiſſam, aut aliam actionem hîc vetitam facit, non ligatur pœnis iſtius conſtitutionis, effectu non ſecuto, ſeu nondum obtenta gratia.

Reſpondeo pœnam impoſitam facienti, non ligare conantem, modò conatus principaliter non prohibeatur; hîc autem principaliter prohibetur conatus ad acquirendam gratiam per pactum, promiſſionem, vel receptionem rei promiſſæ, vt patet ex forma verborum diſiunctiua. Ita Nauar. Molina, & Azor, *locis cit.* concedo tamen dantes auxilium, conſilium, vel fauorem, non ligari his pœnis, nondum poſita actione principali. Ratio eſt, quia iſtæ tres actiones videntur prohiberi tantummodo acceſſoriè ad impediendas actiones principaliter prohibitas, vt patet ex ipſa Bulla; quoties autem aliqua actio acceſſoriè ſolùm prohibetur ſub cenſura, non videtur cenſura incurri nondum poſita actione principali, in cuius deteſtationem prohibetur actio acceſſoria. Ita Molina *verſ. ad tres alias.* Nauar. *loc.cit.notab.50.num.43.* Azor *q.8.*

Farina

Farinacius *loc. cit. num.* 309. & alij, quos in ſimili adduxi *de cenſuris in communi diſp. 2. quæſt. 5. punct. 3.* Imò Azor putat dantem auxilium, fauorem, vel conſilium non affici his pœnis, niſi gratia ipſa obtenta ſit. Ego verò omnino arbitror affici, etiamſi ſola pactio, vel promiſſio, vel receptio ſecuta ſit. Ratio eſt, quia ad incurrendam cenſuram ſufficit actus principaliter prohibitus; ſed non ſola conſecutio gratiæ, verùm etiam pactio, vel promiſſio, vel donatio, vel receptio donationis, aut promiſſionis, principaliter prohibetur; ergo dans auxiliũ, fauorem, vel conſilium afficitur excommunicatione, ſecuta pactione, vel promiſſione, vel donatione, vel acceptatione promiſſionis, aut rei promiſſæ; etiam ſi gratia obtenta non ſit. Ita Nauarr. *loc. citat. notab. 3. num. 43. verſ. animaduertendum eſt*, & Molina *tom. 1. de iuſtitia art. 2. diſp. 92. ſub finem.*

23 Quæres ſecundò, vtrum ad incurrendas huius conſtitutionis pœnas requiratur ſcientia eiuſdem conſtitutionis, vel ſufficiat ignorantia mortaliter culpabilis, vel craſſa, vel affectata.

Reſpondeo requiri ſcientiam reſpectu illarum actionum, quæ additæ ſunt à Gregorio XIII. nam Summus Pontifex requirit audaciam ad has pœnas incurrendas, reſpectu actionum, ad quas præſentem conſtitutionem extendit; reſpectu verò aliarum actionum, quæ antea vetitæ erant, ſufficit ignorantia craſſa, vel ſupina, vel affectata, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere diſput. 1. q. 2. punct. 1. n. 10. & ſequent.* ad quæ vos remitto. excipe vſum gratiæ, vel iuſtitiæ per illicitam actionem obtentæ, vt ſuprà dictum eſt *n. 6. verſ. vndecima.*

PVNCTVM XXXII.

De excommunicatione contra dantes, promittentes, recipientes, &c. pro gratia, vel iuſtitia, etiam extra Curiam Romanam in locis Sedi Apoſtolicæ immediatè, vel mediatè in temporalibus ſubiectis.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iuſtitia, ligantur excommunicatione, non ſolùm dum aliquid tradunt, vel promittunt pertinens ad aliquam communitatem, vel locum ſtatus Eccleſiaſtici, verùm etiam in alijs caſibus expreſſis in conſtitutionibus Bonifacij VIII. & Gregorij XIII.*

CLemens VIII. in Bulla, quæ incipit, *Pro commiſſa nobis*, & eſt decima in ordine, vt bono publico, ac rectæ adminiſtrationi conſuleret, conſtitutiones Bonifacij VIII. & Gregorij XIII. confirmauit, illaſque extendit non ſolùm ad eos, qui actiones in præfatis conſtitutionibus prohibitas faciunt apud Sedem Apoſtolicam; verùm etiam ad eos, qui eas faciunt apud quæcumque tribunalia, & eorum iudices, etiam laicos in terris, & locis temporali ditioni Summi Pontificis mediatè, vel immediatè ſubiectis, vt patet ex verbis Bullæ eiuſdem Clementis VIII. ibi,

1 *Sed & conſtitutiones piæ memoriæ Bonifacij VIII. & Gregorij XIII. Rom. Pontif. prædeceſſorum noſtrorum contra paciſcentes, promittentes, aut recipientes quicquam paruum, vel magnum pro gratia, vel iuſtitia pro ſe, vel alijs obtinenda, & contra complices, vel dantes in præmiſſis auxilium, conſilium, vel fauorem, cum omnibus in eis contentis pœnis, cenſuris, & extenſionibus, quæ ſuprà dictis aggregata, & addita, non autem per eas imminuta, aut immutata cenſeantur, harum ſerie approbamus, & innouamus, ac ad omnes ſuperiùs expreſſas perſonas, etiam ſpeciali nota dignas, quæ contra vltimò dictas conſtitutiones, in quibuſuis caſibus per eas expreſſis, dando, recipiendo, promittendo, paciſcendo, conſentiendo, aut permittendo non ſolùm apud Sedem Apoſtolicam, ſed in quibuſuis tribunalibus, & eorum quibuſcumque iudicibus, etiam laicis almæ Vrbis, ac tam in Romana Curia, quàm extra eam, in quibuſlibet temporali ditioni noſtræ mediatè, vel immediatè ſubiectis prouincijs, ciuitatibus, oppidis, terris, & locis deliquerint, per eaſdem præſentes extendimus, & ampliamus, pœnis alijs à iure, vel per alias conſtitutiones Apoſtolicas, aut propria locorum ſtatuta, vel conſuetudines contra perſonas aliquid præmiſſorum committentes, vel omittentes forſan decretis, vel inflictis, nihilominus in ſuo robore permanſuris.*

2 Ex dictis colligi poteſt primò, quænam ſit materia iſtius cenſuræ; dicendum enim eſt materiam eſſe actiones prohibitas à Bonifacio VIII. & à Gregorio XIII. quas *puncto præcedenti in ſecunda propoſitione n. 6.* explicaui. Vide dicenda *num. 4.*

3 Secundò colligitur, quódnam ſit ſubiectum, ſeu quænam perſonæ huic excommunicationi ſubiiciantur. Dico enim eſſe omnes perſonas in Bulla Clementis expreſſas, vt patet ex illis verbis, *ac ad omnes ſuperiùs expreſſas perſonas, etiam ſpeciali nota dignas.*

Sed modò dubium eſt, quænam ſint iſtæ perſonæ ſuperiùs expreſſæ, ad quas iſta excommunicatio extenditur.

Reſpondeo eſſe non ſolùm officiales, gubernatores, iudices, vel præſides communitatum; verùm etiam ciues, oppidanos, incolas, aliaſque ſingulas perſonas communitatum. Ratio eſt, quia de his omnibus mentio fit in præfata Bulla.

4 Maior difficultas eſt, vtrùm præfatæ perſonæ in excommunicationem incidant, quoties recipiunt aliquid, vel paciſcuntur, vel promiſſionem acceptant pro gratia, vel iuſtitia, non ſolùm in caſibus, & actionibus in Bulla Clementis expreſſis; verùm etiam in aliis omnibus, qui continentur in conſtitutionibus Bonifacij VIII. & Gregorij XIII.

Ratio dubitandi eſt, quia materia pœnalis, & odioſa extendi non debet. *cap. ſtatutum, de elect. in 6. c. pœnæ, de pœnis, & cap. odia, de reg. iur. in 6.* Clemens autem VIII. loquitur ſolùm de perſonis ſuperiùs expreſſis; ergo etiam loqui ſolùm videtur in caſibus ſuperiùs in ſua Bulla expreſſis. His non obſtantibus probabilius dicendum arbitror omnes incidere, quoties apud Sedem Apoſtolicam, vel apud tribunalia, vel iudices ſtatus Eccleſiaſtici committitur aliqua actio prohibita in conſtitutionibus Bonifacij, & Gregorij. Ratio eſt, quia Summus Pontifex Clemens VIII. dictas conſtitutiones extendit ad omnes, qui aliquid faciunt, vt gratiam obtineant apud Sedem Apoſtolicam, vel apud alia tribunalia, vel iudices etiam laicos ſtatus Eccleſiaſtici, in quibuſuis caſibus, per dictas conſtitutiones expreſſis. Quamobrem Clemens VIII. præfatas conſtitutiones extendit ad omnes caſus in illis conſtitutionibus expreſſos, & ad omnia tribunalia, & iudices ſtatus Eccleſiaſtici.

Quoad perſonas verò limitat dictas conſtitutiones ad illos, quos in dicta Bulla expreſſerat, & quos ego enumeraui *num. 3.*

Neque obſtat, quòd Bulla Clementis edita ſit pro recta adminiſtratione bonorum communitatum, & conſequenter ligare ſolùm videatur dantes, promittentes, recipientes, aut permittentes dari, vel recipi aliquid pertinens ad aliquam communitatem, ſeu ciuitatem, vel locum ſtatus Eccleſiaſtici. Reſpondetur enim Bullam Clementis VIII. editam principaliter fuiſſe pro recta adminiſtratione bonorum communitatum; eadem tamen occaſione latam etiam fuiſſe pro bono regimine; bono autem regimini maximè conducit, vt liberè exerceatur, nec quidquam pro gratia, vel iuſtitia obtinenda tradatur, promittatur, vel recipiatur. Oppoſita tamen opinio probabilis eſt, eámque multi recentiores ſuſtinent. ob id in reſponſione difficultatis propoſitæ dixi, meam ſententiam probabiliorem eſſe, vt patet ex ratione ibi allata, quæ ſatis clarè conſtat ex verbis Bullæ Clementis VIII. *n. 1.* relatis.

An

An verò licitum ſit poſt factum aliquid accipere, & an paruitas materiæ excuſet, conſtat ex dictis *puncto præcedenti.*

PVNCTVM XXXIII.

De excommunicatione contra docentes fieri poſſe confeſſionem ſacramentalem per litteras, ſeu nuncium confeſſario abſenti, & abſolutionem à confeſſario abſente obtineri, &c.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Confeſſionem docens fieri poſſe in abſentia incurrit excommunicationem, etiamſi non dicat abſolutionem impendi poſſe abſente confeſſario, vel econtra.*
4 *Pœnitens an poſſit abſolui dum confeſſarium accerſiuit per internuncium, & adueniente confeſſario nullum peccatum exprimere poteſt, nec vllus adeſt qui petitæ confeſſionis fidem faciat.*
5 *Impreſſor non videtur ligari excommunicatione imprimendo propoſitionem aſſerentem confeſſionem fieri poſſe in abſentia.*
6 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
7 *Excommunicatio contracta ab eo, qui docet confeſſionem fieri poſſe in abſentia, aut hanc propoſitionem defendit, aut eam imprimi facit, reſeruata eſt Summo Pontifici, nec auferri poteſt virtute priuilegiorum.*

1 CLemens VIII. in quodam decreto, edito in generali Congregatione ſanctæ Inquiſitionis, hanc propoſitionem, videlicet licere per litteras, ſeu internuncium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ad minus vti falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnauit, ac prohibuit. Præterea in eodem decreto contra docentes, defendentes, imprimi facientes, de ea diſputantes alia de cauſa, quàm ad impugnandum, vel ad praxim deducentes huiuſmodi propoſitionem, addita eſt excommunicationis pœna his verbis. *Præcepitque, ne deinceps iſta propoſitio publicis, priuatiſve lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceantur, néve vnquam tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur; quòd ſi quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam diſputatiuè tractauerit (niſi forſan impugnando,) vel ad praxim directè, ſeu indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurras, à qua non poſſit (præter quam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, etiam S. R. E. maiori Pœnitentiario, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolui, alijs etiam pœnis arbitrio infligendis ſubiaceat.*

His poſitis breuiter recenſebo materiam, ſubiectum, & reſeruationem iſtius excommunicationis.

RPIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt iſtæ actiones.

Prima, eſt dicere confeſſionem poſſe fieri in abſentia confeſſarij, & ab eo abſente abſolutionem obtinere.

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm docens fieri poſſe confeſſionem, in abſentiâ, non autem dicens abſolutionem impendi poſſe à confeſſario abſente, vel econtra, incidat in iſtam excommunicationem.

Ratio dubitandi eſt, tum quia Clemens VIII. excommunicat docentes præfatam propoſitionem, quæ vtramque partem complectitur & enunciatur per dictionem, *&*, quæ ex ſua natura eſt copulatiua, & coniunctiua, & vocat propoſitionem in ſingulari. tum quia in materia pœnali cenſurarum ſtrictior interpretatio facienda. tum quia ſequeretur damnandam eſſe opinionem aſſerentem abſolui poſſe pœnitẽtem, qui accerſiuit confeſſarium per nuncium, & adueniente confeſſario ita obmutuit, & ita ſenſibus deſtitutus eſt, vt nullum peccatum exprimere, aut doloris ſignum exhibere poſſit, nullúſque tunc adſit, qui petitæ confeſſionis fidem faciat.

His non obſtantibus, probabiliter dici poteſt, eum excommunicatione ligarj, qui tuetur, vel docet abſolutionem in abſentia impendi poſſe, etiamſi neget confeſſionem fieri poſſe per litteras; ſeu internuncium confeſſario abſenti, vel è contra. Ratio eſt, tum quia propoſitio, qua quis affirmat abſolutionem pœnitenti abſenti impendi poſſe, eſt falſa, temeraria, & ſcandaloſa, vt patet ex rationibus, quas ego adduxi *in tract. tu de ſacramentis diſp. 5. quæſt. 4. puncti. 1.* ergo punitur pœna iſtius excommunicationis latæ ob huiuſmodi propoſitionem; nam vbi eſt eadem ratio, adeſt etiam eadem iuris diſpoſitio. Si ergo pœna excommunicationis punitur enuncians abſolutionem impendi poſſe abſenti, eadem etiam pœna puniri debet aſſerens licere in abſentia per litteras, vel internuncium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri; cùm vtraque actio eodem pacto, & ſub eodem ſenſu verborum prohibeatur. tum quia perſpicuum eſt, eum, qui alterutram præfatæ propoſitionis partem affirmat aſſerendo confeſſionem, aut abſolutionem in abſentia ſacerdotis licitam eſſe, peccare contra definitionem Clementis VIII. ergo excommunicationem incurrit.

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, illam propoſitionem eſſe vnam nomine, ſed re duplicem. nam eſt vna quatenus refertur ad primam partem; altera verò quatenus refertur ad ſecundam. Nec obſtat illa dictio *&*, quia licèt ex ſua natura ſit copulatiua, nihilominus accipitur pro diſiunctiua, quoties ex ſubiecta materia colligitur exercere officium dictionis diſiunctiuæ, vt alibi ſæpius docui.

Ad ſecundam reſpondeo in materia pœnali ſtrictiorem interpretationem faciendam eſſe, niſi aliud ex circunſtantiis, & ex ratione diſpoſitionis colligatur.

4 Ad tertiam reſpondeo primò ab aliquibus receptam non fuiſſe illam opinionem poſt decretum Clementis VIII. quoties nulli adſunt teſtantes petitam fuiſſe confeſſionem, & hoc pacto explicare Concilia, & rituale Romanum, in quo habetur præfato pœnitenti abſolutionem impendendam eſſe.

Verùm quia poſtmodum à Paulo V. confirmatum fuit rituale Romanum, & multi Doctores Romæ ſenſerunt impendendam eſſe abſolutionem, ideo reſpondeo ſecundò illum caſum ab hac regula cenſeri exceptum, quoties pœnitens nulla ratione poteſt adueniente confeſſario accerſito peccata exprimere; nullus enim ad impoſſibile obligatur, & multa in extrema neceſſitate permittuntur, quæ aliàs non permitterentur. tum quia melius eſt pœnitentem in tali caſu recedere cum abſolutione ſub cõditione collata, quàm abſque vlla abſolutione; (fieri enim poteſt, vt cum dicta abſolutione ſaluetur,) nec irreuerentia ſacramento irrogatur, cùm abſolutio ſub conditione impendatur ex cauſa neceſſitatis.

Secunda actio ſub excommunicatione prohibita, eſt, defendere præfatam propoſitionem tanquam probabilem in aliquo caſu. Hoc tamen intelligitur, niſi caſus ille ſit à Summo Pontifice approbatus, vt eſt caſus propoſitus in reſponſione ad tertiam rationem in dubio proximo allatam *num. 4.*

Tertia actio eſt, facere imprimi huiuſmodi propoſitionem.

5 Sed modò dubium eſt, vtrùm ipſemet impreſſor ligetur hac cenſura.

Reſpondendum mihi probabiliter videtur negatiuè. Ratio eſt, quia ſicut excommunicatio lata contra faciẽtes non

non afficit mandantes, niſi exprimantur; ita neque excommunicatio lata contra iubentes, vel mandantes afficit imprimentes. In textu autem dicitur, *imprimi fecerit*; grauiter tamen peccat, etiam contra præceptum iſtius decreti Clementis VIII. nam ibi dicitur, *præcipit, ne imprimatur*; in præfatis tamen verbis non continetur excommunicatio, vt patet legenti præfatum decretum ſuperiùs relatum. Non nego tamen quin oppoſita ſententia valde probabiliter defendi, & ſuſtineri poſſit.

Quarta actio eſt, diſputatiuè tractare de huiuſmodi propoſitione, niſi fortè diſputatio inſtituatur ad eam impugnandam; tunc enim licitum eſt de ea diſputare, etiamſi contraria argumenta proponantur. nam illa argumenta proponuntur, vt ex ipſorum ſolutione veritas clariùs, & diſtinctiùs cognoſcatur.

Quinta actio eſt huiuſmodi propoſitionem ad praxim directè, vel indirectè deducere. Ex quo ſequitur

Primò, eum, qui aliquem in abſentia abſoluit, affici excommunicatione, quia dicitur hanc propoſitionem ad praxim directè deducere.

Secundò, eum, qui alium inducit ad abſolutionem abſenti conferendam, vinculo huius cenſuræ ligari, quia indirectè ad praxim deducit.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Svbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui præfatas actiones faciunt. Ratio eſt, quia in præfato decreto dicitur, *ſi quis*. quæ loquendi forma generalis eſt, & omnes complectitur.

TERTIA PROPOSITIO.

7 Iſta excommunicatio reſeruata eſt Summo Pontifici, illique adeò reſeruatur, vt nullus quauis dignitate præditus, quamuis ſit maior Pœnitentiarius, abſoluere valeat, vt patet ex illis verbis, *à qua non poſſit, præterquam in articulo mortis, ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, etiam S.R.E. maiori Pœnitentiario, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolui.*

Ex qua loquendi forma inferri poſſe videtur, neminem poſſe virtute priuilegiorum ab hac cenſura abſoluere; quamuis enim explicitè non reuocentur priuilegia, tacitè tamen, & in genere reuocantur, ibi, *quacumque etiam dignitate*. & ſicut facultas abſoluendi adimitur maiori Pœnitentiario; ita multo magis cenſetur reliquis ablata.

Multa potuiſſem hîc diſputare de confeſſione, & abſolutione inter abſentes; verùm hæc à me ſufficienter pertractata fuerint *in tractatu de Sacramentis diſp. 5. quæſt. 4. punct. 5. & q. 5. ſect. 2. punct. 2. §. 4.* ad ibi dicta te remitto.

PVNCTVM XXXIV.

De excommunicatione contra impugnãtes Beatiſſimæ Virginis Mariæ conceptionem, & contra damnantes de hæreſi, vel mortali peccato eos, qui aſſerunt Beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur, & aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
2 *Affirmans hæreſim, vel mortale peccatum ab eo committi, qui credit Beatiſſimam Virginem ab originali præſeruatam fuiſſe, excommunicationem incurrit, etiamſi hoc proferat ore tenus, & non ex animo.*
3 *Legens, vel retinens libros docentes mortale peccatum committi, ab eo, qui credit Beatiſſimam Virginem immunem fuiſſe à peccato originali, non incurrit excommunicationem, ſi non habeat pro veris, ſed retineat, vt impugnet, vel ob alios fines.*
4 *Aſſerens illũ hæreticum, vel reum mortalis culpæ, qui tenet libros affirmátes Beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe, non incurrit excommunicationem.*
5 *Ignorantia excuſat ab hac cenſura.*
6 *Aſſerens hæreſim, vel mortale peccatum committi ab eo, qui tenet Beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe, incurrit excommunicationem.*
7 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
8 *Enumerantur actiones interdictæ ſub pœna ſuſpenſionis occaſione conceptionis Beatiſſimæ Virginis.*
9 *Diſputans in Academijs, aliiſque locis publicis de quæſtione conceptionis, non videtur ſuſpenſionem incurrere.*
10 *Refertur conſtitutio Pauli V. lata occaſione conceptionis Beatiſſimæ Virginis.*
11 *Suſpenſio lata à Paulo V. & Gregorio XV. occaſione conceptionis, quem effectum pariat.*
12 *Omnes delinquentes contra Bullam Pauli V. & Gregorij XV. afficiuntur pœnis ſuſpenſionis.*
13 *Abſoluere quis poſſit à ſuſpenſione contracta occaſione conceptionis.*

1 Sixtus IV. *in Extrauag. graue nimis, de relig. & venerat. ſanctorum*, ad tollenda ſcandala, quæ ex varia circa conceptionem opinione oriebantur, excommunicationem impoſuit ob nonnullas actiones contra vtramque ſententiam, negatiuam videlicet, & affirmatiuam. Quamobrem hîc

Primo loco enumerabo actiones contrarias negatiuæ ſententiæ, quæ negat Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe.

Secundò percenſebo actiones contrarias ſententiæ affirmatiuæ, quæ aſſerit Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam eſſe.

Tertiò explicabo, quódnam ſit iſtius excommunicationis ſubiectum.

Quartò in medium proferam alia iura, quibus nonnullæ aliæ actiones circa negationem, vel aſſertionem iſtarum ſententiarum in actibus publicis, vel priuatis prohibentur.

PRIMA PROPOSITIO.

Actiones ſub excommunicatione prohibitæ in fauorem ſententiæ negantis conceptionem Beatiſſimæ Mariæ in peccato originali, iſtæ ſunt.

Prima, aſſerere hæreſim, vel mortale peccatum ab eo committi, qui credit, aut tenet Beatiſſimam Virginem Mariam præſeruatam fuiſſe à peccato originali; ſecus dicendum eſt, ſi aſſerat eum venialiter peccare; hæc enim non eſt actio ſub excommunicatione prohibita, quia Sixtus IV. excommunicat aſſerentem hæreſim, aut mortale peccatum ab eo committi, qui credit, aut tenet Beatiſſimam V. Mariam ſine macula conceptam fuiſſe. An autem hic aliam pœnam incurrat, conſtabit ex dicendis in quarta propoſitione.

Secunda eſt, affirmare aliquod peccatum committi, celebrando officium conceptionis, aut audiendo conciones eorum, qui prædicant Beatiſſimam Virginem ſine peccati macula conceptam fuiſſe. & hoc verum eſt, etiamſi ſolùm aſſerat committi peccatum veniale; nam textus abſolutè loquitur de iis, qui aſſerunt alicuius peccati reatum incurri ab iis, qui præfatum officium celebrant, vel præfatam concionem audiunt; qui verò diceret, eum peccare mortaliter, qui feſtum conceptionis celebrat, non videtur iſtam excommunicationem incurrere; quia Papa loquitur de eo, qui peccati damnat celebrantem officium conceptionis; ſecus ſi implicitè velit eum damnare, qui tenet Beatiſſimam Virginem ſine peccato cõceptam fuiſſe, ſeu qui celebrat conceptionem vt immaculatam; tunc

cum

enim incurrit excommunicationem expreſſam in prima actione. Vide Suarez *diſput. 22. ſect. 5. num. 32. tomo 5. de cenſuris.*

2 Sed modò dubium eſt, vtrùm ob præfatas actiones excommunicatio incurratur, etiamſi ſolùm oretenus, & non ex animo proferantur.

Reſpondeo affirmatiuè, iuxta probabiliorem ſententiam, quam ſequitur Suarez *tom. 5. de cenſuris diſp. 22. ſect. 5. num. 35.* & Filliucius *tract. 15. c. 4. quæſ. 8. num. 91.* Ratio eſt, quia Summus Pontifex non intendit punire peccatum internum, ſed externam aſſertionem ad præcauendum ſcandalum; hæc enim eſt actio ſub cenſura prohibita, quicquid ſit de interno animi ſenſu. Ex quo patet iſtam externam aſſertionem grauius puniri, quàm externam propoſitionem hæreticam, prolatam ſine interno errore, & pertinacia contra Eccleſiam; hæc enim non ſubiicitur excommunicationi, vt ſuo loco docui, quamquam puniri poſſet excommunicatione.

Tertia actio eſt, legere, tenere, vel habere pro veris libros, in quibus præfata doctrina continetur, id eſt, in quibus aſſeritur eſſe mortale peccatum, aut hæreſim, credere, vel tenere Beatiſſimam Virginem ab originali præſeruatam fuiſſe, aut aliquod peccatum ab iis committi, qui celebrant officium Conceptionis, aut audiunt concionem eorum, qui eam prædicant ſine macula peccati conceptam. Iſtæ tres actiones euidentiſsimè exprimuntur in præcitata Sixti IV. Extrauag. ibi, *qui de cætero auſu temerario præſumpſerint in eorum ſermonibus, aut aliàs quomodolibet affirmare, huiuſmodi ſic per nos improbatas, & damnatas aſſertiones veras eſſe, id eſt, qui affirmare præſumpſerint eos, qui credunt, aut tenent eandem Dei Genitricem ab originalis peccati macula in ſua conceptione præſeruatam fuiſſe, alicuius hæreſis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut huiuſmodi officium Conceptionis celebrantes, ſeu huiuſmodi ſermones audientes alicuius peccati reatum incurrere) aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, poſtquam de præſentibus ſcientiam habuerint, excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrant, à qua ab alio, quam à Romano Pontifice, nequeant abſolutionem obtinere.*

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm legens, vel retinens præfatos libros, vt eos impugnet, vel vt inſpiciat prauam aliorum opinionem, vel ob alios fines, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo negatiuè, quia non legit, tenet, vel habet pro veris, vt ſupponitur. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

4 Secundò dubium eſt, vtrùm excommunicationem incurrat aſſerens illum hæreticum, aut mortaliter peccare, qui tenet libros affirmantes Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe.

Reſpondeo non affici excommunicatione, quia iſta actio non comprehenditur in tribus præcitatis.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm ignorantia excuſet ab hac excommunicatione.

Reſpondeo quamlibet ignorantiam excuſare, modò non ſit coniuncta cum ingenti temeritate. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *qui auſu temerario præſumpſerint*, is autem non dicitur auſu temerario præſumere, qui aliquid ex ignorantia facit, vt alibi ſæpiùs dixi cum Sanchez & aliis. Idem militat in actione explicanda in ſecunda propoſitione.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 ACtio ſub excommunicatione prohibita in fauorem ſententiæ, affirmantis Beatiſsimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe, iſta eſt, nempe aſſerere hæreſim, vel mortale peccatum committi ab eo, qui tenet Beatiſsimam Virginem Mariam in peccato originali conceptam fuiſſe; nam in præcitata Extrauaganti dicitur, *ſimili pœna, ac cenſuræ ſubiicientes eos, qui auſi fuerint aſſerere contrariam opinionem, tenentes videlicet glorioſam Virginem Mariam cum originali peccato conceptam fuiſſe, hæreſis crimen, vel peccatum incurrere mortale.*

Ex quo patet plures actiones in fauorem ſententiæ negatiuæ prohibitas fuiſſe, quàm in fauorem affirmatiuæ; propterea aſſerens illicitum eſſe, audire concionatores prædicantes Beatiſsimam Virginem in peccato conceptam fuiſſe, non ſubiicitur huic excommunicationi, item non incurrit excommunicationem tenens, aut legens libros defendentes Beatiſsimam Virginem ab originali præſeruatam fuiſſe, etiamſi huiuſmodi libros legat, vel retineat tanquam veros; hoc enim interdictum non eſt.

TERTIA PROPOSITIO.

7 SVbiectum excommunicationis impoſitæ ob actiones explicatas tam in prima, quam in ſecunda propoſitione, ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones faciunt. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur, modò adſit cognitio illius prohibitionis; hoc enim aperte conſtat ex verbis præallegatis illius Extrauagantis, quam poſtmodum Concilium Tridentinum *ſeſſ. 5. de peccato originali, ad finem*, Pius V. Paulus V. & Gregorius XV. confirmarunt; & quamuis occaſio faciendi iſtam conſtitutionem deſumpta fuerit ex quodam Prædicatorum abuſu, vt dicitur initio Extrauagantis: nihilominus diſpoſitio generalis eſt, & afficit quoſcumque præfata facientes in concionibus, aut alias quomodolibet.

QVARTA PROPOSITIO.

8 PRæter actiones in præcedentibus propoſitionibus explicatas, & in præfata Extrauaganti ſub excommunicatione prohibitas, nonnullæ aliæ a ſubſequentibus Pontificibus interdictæ fuerunt, non quidem ſub pœna excommunicationis, ſed ſub cenſura ſuſpenſionis à diuinis, & ſub aliis pœnis. Vt autem hoc ritè intelligatur, quid ſinguli Pontifices decreuerint, ſeorſim explicabo.

Pius V. in Bulla, quæ incipit, *Super ſpecula*, tres actiones ſub pœna ſuſpenſionis interdixit.

Prima eſt, de vna prædictarum ſententiarum in concionibus, vel locis, vbi promiſcuè adeſſe ſolent viri, & fœminæ, diſputare, affirmando vnam, alteram refellendo, vel impugnando; quamuis enim liberam cuique relinquat facultatem adhærendi cui velit opinioni; nihilominus prohibet, ne quis in præfatis locis vnam aſſerat, & alteram refellat.

Secunda eſt, de hac re vulgari ſermone ſcribere, prætextu pietatis, aut neceſſitatis. intellige refellendo, aut impugnando contrariam; nam illa verba, *de hac ipſa quæſtione*, relationem habent ad primam actionem, in qua prohibetur alteram ſententiam in præcitatis locis refelli. An autem hoc ſtrictiùs prohibeatur in Bulla Gregorij XV. conſtabit ex dicendis *num. 10.*

Tertia eſt, de hac re dictare prætextu pietatis, aut neceſſitatis, vt dictum eſt in ſecunda actione. Obſerua tamen ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem, & alias pœnas in hac Bulla expreſſas, requiri præſumptionem, vt conſtat ex ipſo textu, in quo hæc omnia continentur, ibi, *Statuimus, & ordinamus, ac per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus nemo cuiuſcumque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis exiſtat, in popularibus concionibus, vel vbicumque promiſcua virorum, & mulierum multitudo conuenire ſolet, de huius controuerſiæ alterutra parte diſputare, rationibus, vel Doctorum auctoritate aſſerendo propriam ſententiam, & contrariam refellendo, aut impugnando, vel de hac ipſa quæſtione, cuiuſuis pietatis, aut neceſſitatis prætextu, vulgari ſermone ſcribere, vel dictare præſumat. Qui contra fecerit, ſuſpenſionis pœnam a diuinis abſque noua declaratione ipſo iure incurrat, ſi modo fuerit in ſacris ordinibus, & quocumque præterea gradu, ſeu dignitate, vel adminiſtratione fungatur, illis omnibus ſit ipſo iure priuatus, & [illegible] vel ſimilia munera [illegible] perpetua [illegible]*

ipſo etiam facto ſit obnoxius, ſuper quibus, niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, diſpenſari, ſeu abſolui non poſſit.

9 Sed modò dubium eſt, vtrùm vetitum ſit in Academiis, aliiſque locis publicis de altera prædictarum ſententiarum diſputare, vnam aſſirmando, & alteram refellendo.

Reſpondeo in præfata Pij V. Bulla id vetitum non eſſe, tum quia loquitur de diſputationibus habitis in popularibus concionibus, vbi promiſcua virorum, & mulierum multitudo conuenire ſolet. tum quia hic caſus expreſsè excipitur in præcitata Bulla, modò diſputatio coram viris doctis inſtituatur, & ſcandali periculum deſit.

10 An autem, & quomodo hoc à cæteris Pontificibus interdictum ſit, conſtabit ex proximè dicendis.

Paulus V. ad vitanda ſcandala, iurgia, & diſſenſiones, quæ ex occaſione ſententiæ, aſſirmantis Beatiſſimam Virginem cum peccato originali conceptam fuiſſe, ſequebantur in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & actibus publicis, interdixit ſub pœnis ſuſpenſionis, & aliis contentis in Bulla Pij V. ne quis deinceps audeat in præfatis lectionibus, concionibus, concluſionibus, aliiſque actibus publicis aſſerere Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe. Præterea ſub iiſdem pœnis mandauit, vt ſuſtinentes negatiuam opinionem, defendentem Beatiſſimam Virginem Mariam in peccato originali conceptam non fuiſſe, in prædictis publicis actibus aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, ſeu tractent, vt patet ex ipſa Bulla Pauli V. quam ad verbum ſimul cum Bulla Gregorij X V. referam *diſp. 3. de ſuſpenſionibus.*

Verùm quia in præfatis conſtitutionibus nondum erat conſultum ſcandalis, diſſenſionibus, atque diſcordiis, quæ in ſermonibus priuatis oriebantur, vel oriri poterant occaſione opinionis aſſirmantis Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe, Gregorius X V. aliam edidit conſtitutionem, in qua tres actiones interdixit ſub pœnis contentis in Bulla Pij V. & Pauli V.

Prima actio eſt, in ſermonibus, vel ſcripturis etiam priuatis aſſerere Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe.

Secunda eſt de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, ſeu tractare, niſi fortè quis hoc faciat ex priuilegio Apoſtolico; quo pacto excuſantur Fratres Ordinis Prædicatorum, qui de hac re inter ſe diſſerunt. Gregorius enim X V. in Bulla, quæ incipit, *Eximii*, edita die 28. Iunij 1622. concedit Fratribus Ordinis Prædicatorum, vt in priuatis colloquiis, ſeu conferentiis inter ſe dumtaxat, & non inter alios poſſint de opinione aſſirmatiua Conceptionis Beatiſſimæ Virginis Mariæ diſſerere & tractare abſque vlla cenſura.

Verum tamen eſt ad incurrendas præfatas pœnas ob aliquam iſtarum duarum actionum requiri ſcientiam, & non ſufficere ignorantiam, niſi fortè cum ingenti temeritate coniuncta ſit; nam Gregorius X V. in ſua Bulla vtitur hac loquendi forma. *Neque in ſermonibus, & ſcripturis priuatis audeant aſſerere, quòd eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, ſeu tractare.*

Tertia actio eſt, vti alio nomine, quàm conceptionis in ſacrificio, vel officio celebrando, publicè, vel priuatim. Quamobrem celebrans Miſſæ ſacrum, aut recitans diuinum officium publicè, vel priuatim, non poteſt alio nomine vti, quàm Conceptionis, alioquin præfatas pœnas incurrit, vt expreſsè habetur in Bulla Gregorij, quam ad verbum referam *de ſuſpenſionibus in particulari.*

Ex dictis ſequitur primò, illum pœnis iſtius conſtitutionis affici, qui ſcribit, vel dictat ad probandum Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe. Ratio eſt, quia qui dictat, vel ſcribit librum, aſſerit quod ſcribit, vel dictat; Gregorius autem X V. ſuſpendit aſſerentem ſententiam aſſirmatiuam, vel agentem de illa, etiam in priuatis colloquiis, & ſcripturis. Ex quo patet hanc ſententiam non poſſe in ſcholis hoc tempore tradi, vel defendi abſque Summi Pontificis facultate.

Secundò illum ſubiici huic ſuſpenſioni, qui dicit defendi poſſe ſententiam affirmatiuam, aut qui rationes adducit ad eam probãdam, niſi fortè negatiuam ſuſtineat, & rationes affirmatiuæ ſententiæ adducat, vt illis reſpondeat, & refellat. Hac de cauſa excuſari poſſe videntur Scotiſtæ, aut Patres Societatis Ieſu, qui in ſuis ſcholis ſententiam negatiuam tuentur, & argumenta Thomiſtarum ſectantium aſſirmatiuam proponunt, vt ea diluant, & ſoluant. Ratio eſt, quia hoc non eſt agere de ſententia affirmatiua; ſed potiùs de negatiua, & proponunt contraria argumenta, vt veritas ſententiæ negatiuæ clariùs eluceſcat, & in diſcipulorum animis, magis, ac magis imprimatur. Idem dicendum arbitror de eo, qui ſcribit pro ſententia negatiua, & argumenta affirmatiuæ proponit, & diluit, vt iam dictum eſt.

Tertiò illum vinculo ſuſpenſionis obſtringi, qui aſſerit feſtum Conceptionis celebrari, quia Beatiſſima Virgo ſanctificata fuit. hoc enim pacto ſatis apertè aſſerit Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe, & poſtmodum ſanctificatam; ſanctificatio enim ſupponit priuationem ſanctitatis.

Quartò tradentem alteri librum, aut retinentem librum, in quo defenditur ſententia affirmatiua, aſtruens Beatiſſimam Virginem in peccati originalis labe conceptam fuiſſe, laqueo illius cenſuræ non innodari; quia non facit vllam ex actionibus prohibitis in præcitatis conſtitutionibus; ſecus ſi ipſe componat huiuſmodi librum, vel ſcripturam, vt ſuprà dictum eſt, *illatione prima, verſ. ex dictis.*

Quintò eum, qui tranſcribit, vel etiam tranſcribi facit ſententiam affirmatiuam, non puniri hac pœna; etiamſi tranſumptum illud alteri tradat. Ratio eſt, quia tranſcribere, non eſt aſſerere, aut agere, vel tractare de ſententia affirmatiua. Secus dicendum eſt, ſi hoc faciat, vt indicet, quid ipſe ſentiat; hoc enim eſt aſſerere in priuatis ſcripturis, & de ſententia affirmatiua aliquo modo agere.

Sextò eum, qui ſecum nullo præſente diſſerit, & probat Beatiſſimam Virginem originalis culpæ notam incurriſſe, non affici pœna ſuſpenſionis. Ratio eſt, tum quia ſuſpenſio lata eſt contra eos, qui ſententiam affirmatiuam ſuſtinent, vel de ea agunt, vel tractant in priuatis colloquiis, vel ſcripturis, quod hîc non accidit. tum quia in omnibus Summorum Pontificum decretis libera facultas cuique data fuit ſequendi quam velit opinionem, donec lis ab Eccleſia decidatur, & definiatur. Idem dicendum ſentio, ſi hæc proferat coram aliquo non audiente, aut ſermonis imperito, vt patet, tum ex allatis rationibus; præſertim cùm hîc non dicatur, propriè loquendo, agere. tum quia ceſſat finis, ob quem lata eſt hæc cenſura.

Hæc tamen illatio intelligenda eſt, modò non proferat aliquam propoſitionem damnatam in Extrauaganti Sixti I V. perſpicuum enim eſt, proferentem huiuſmodi propoſitionem, in excommunicationem illius Extrauagantis incidere; quia vetitum eſt ſub excommunicatione quouis modo affirmare veras eſſe propoſitiones in illa Extrauaganti damnatas, vt patet ex dictis *in prima, & ſecunda propoſitione*, vbi explicaui actiones in præfata Extrauaganti damnatas.

11 Sed modò dubium eſt primò, quem effectum pariat ſuſpenſio, quam incurrit delinquens contra conſtitutiones Pauli V. & Gregorio X V.

Reſpondeo ſuſpendere à diuinis, & priuare quacumque dignitate, gradu, vel adminiſtratione, nec non ad illa, vel ſimilia munera obtinenda ipſo facto inhabilem efficere, vt patet ex verbis Bullæ Pij V. ſuprà relatis. An autem priuatio dignitatum, & adminiſtrationum incurratur ipſo facto, ita vt delinquens teneatur à ſe illas abdicare ante ſenten

ſententiam iudicis, patet ex dictis de lege pœnali *in tract. de legibus*, vbi negatiuè reſponſum eſt. Secus probabilius dicendum eſt de inhabilitate ad illa munera obtinenda; hæc enim ipſo facto incurritur, vt patet, tum ex regulis generalibus, tum ex verbis præcitatæ Bullæ, quicquid alij in contrarium ſentiunt.

12 Secundò dubium eſt, vtrùm omnes delinquentes contra præfatas cóſtitutiones his pœnis afficiantur. Ratio dubitãdi eſt, quia Pius V. videtur ſolùm his pœnis afficere exiſtentem in ſacris, ibi, *ſi modo fuerit in ſacris conſtitutus.*

Reſpondeo omnes delinquentes contra Bullam Pauli V. & Gregorij XV. affici præfatis pœnis, quia Paulus V. vniuerſaliſſime loquitur, ibi, *mandat & præcipit omnibus, & ſingulis cuiuſcumque ordinis, & inſtituti, regularibus, & alijs quibuſcumque, tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus perſonis cuiuſcumque conditionis, ſtatus, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Eccleſiaſticæ, quàm ſecularis, etiamſi ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua earum eſſet neceſſario mentio facienda*, &c. & Gregorius XV. iſtam, & alias conſtitutiones, ac pœnas extendit ad actiones in ſua Bulla expreſſas, & prohibitas, vt patet ex ipſa Bulla, quam ad verbum referam, dum loquar *de ſuſpenſionibus.*

13 Tertiò dubium eſt, quis poſſit ab hac ſuſpenſione abſoluere.

Reſpondeo reſeruatam eſſe Summo Pontifici; conſequenter ab ipſo abſolutionem obtinendam eſſe, vt patet ex Bulla Pij V. quamquã Epiſcopus, & alij ab eo deputati abſoluere poſſunt virtute Concilij Trid. *ſeſſ. 24. c. 6.* quoties delictum eſt occultum, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere, & in hoc tractatu pluribus in locis.*

PVNCTVM XXXV.

De excommunicatione contra impugnantes inſtitutum, & conſtitutiones Societatis IESV.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Diſputans de rebus ad inſtitutum Societatis* IESV *pertinentibus, non incurrit excommunicationem, niſi diſputet ad impugnandum.*
4 *Diſputatio de inſtituto Societatis* IESV *cur vetita ſit ſub excommunicatione, ſi interdictum non eſt de rebus fidei diſputare.*
5 *Enumerantur actiones ſub excommunicatione prohibitæ, præter diſputationem.*
6 *Explicans conſtitutiones Societatis* IESV, *aut Bullam Gregorij abſque facultate, grauiter peccat.*
7 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 GRegorius XIII. in Bulla 89. edita anno 1584. die 14. menſis Iunij, quæ incipit, *Aſcendente Domino*, approbauit inſtitutum, & conſtitutiones religionis Clericorum regularium Societatis IESV, impoſita pœna excommunicationis, & inhabilitatis ad quælibet officia, & beneficia ſecularia, vel regularia, contra impugnantes Societatis inſtitutum, conſtitutiones, aut hanc ſuam Bullam, aut aliquem ipſius Bullæ, vel prædictarum conſtitutionum articulum. Qui autem ſint eius Bullæ, & conſtitutionum Societatis IESV articuli, quilibet colligere poterit ex præfata Bulla, & ex regulis, atque conſtitutionibus præfatæ Societatis. Hìc ſolùm obiter, & in genere afferam materiam, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex ſaltem actio.

Prima eſt, directè, vel indirectè impugnare inſtitutum Societatis IESV, vel eius conſtitutiones, vel iſtam Gregorij diſpoſitionem, vel aliquem iſtius diſpoſitionis, aut prædictarum conſtitutionum articulum, etiam ſi hoc fiat prætextu diſputandi, aut inquirendæ veritatis. nam in præfata Bulla dicitur, *præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, ne quis, cuiuſcumque ſtatus, gradus, & præeminentiæ exiſtat, dictæ Societatis inſtitutum, conſtitutiones, vel etiam præſentes, aut quemuis earum, vel ſupradictarum omnium articulum, vel aliud quid ſupradicta concernens, quouis diſputandi, vel etiam indagandæ veritatis quæſito colore, directè, vel indirectè impugnare, vel eis contradicere audeat.*

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ſemper vetita ſit diſputatio de rebus ad inſtitutum, & conſtitutiones Societatis pertinentibus.

Reſpondeo prohiberi ſolùm diſputationem, quæ inſtituitur ad impugnandum, vel contradicendum, etiamſi fiat prætextu indagandæ veritatis. Quamobrem diſputatio, qua illius inſtitutum, aut cõſtitutiones non impugnantur, nec contradicuntur, non prohibetur à Gregorio, etiamſi afferantur argumenta contraria, vt diſſoluantur, ſic enim colligitur ex illis verbis, *impugnare, vel contradicere audeant.* Ita Rodriquez *tomo 1. quæſt. reg. quæſt. 1. art. 5. ad finem.*

4 Secundò dubium eſt, qua de cauſa Summus Pontifex ſub excommunicatione prohibeat diſputare de inſtituto ſacræ Societatis, præſertim cùm vſu receptum ſit diſputare de myſterio ſanctiſſimæ Trinitatis, & de alijs fidei articulis, qui maioris momenti, & ponderis exiſtunt.

Reſpondeo id factum fuiſſe ad tollendas diſcordias, & ad compeſcendas maledicas maleuolorum hominum linguas, profectui tantæ religionis infenſas, vt in ſimili contingit in cauſa immaculatæ conceptionis. Ita Rodriquez *loco citato.*

Secunda actio, quæ non longè differt à prima, & intelligitur cum eius ampliatione, eſt, contradicere inſtituto, vel conſtitutionibus Societatis IESV, aut huic Bullæ Gregorij XIII.

Obſerua tamen ad incurrendam excommunicationem ob duas præfatas actiones, requiri ſcientiam iſtius prohibitionis, & non ſufficere ignorantiam, niſi fortè coniuncta ſit cum ingenti temeritate; nam in prædicta Bulla habetur verbum, *audeat*; is autem audere non dicitur, qui ignorantia laborat.

Ex dictis ſequitur primò, eum affici excommunicatione, qui affirmare audet non ritè conſtituta fuiſſe, quæ à religioſis Societatis IESV ſeruantur, aut ipſos non eſſe veros religioſos, & ſimilia; hic enim dicitur impugnare inſtitutum, ſeu conſtitutiones Societatis, & hanc Bullam.

Secundò, eum non affici excommunicatione, qui detrahit de aliquo religioſo dictæ Societatis; quia hic non impugnat eius inſtitutum, vel conſtitutiones. Idem dic de eo, qui aſſerit ſibi non placere, aut probari illum viuendi modum; hic enim non impugnat, nec contradicit, cùm impugnare, & contradicere ſint actus poſitiui contrarij inſtituto Societatis IESV; ſed ſolùm indicat negationem propenſionis ad illam religionem; ſecus ſi affirmare audeat, ſibi non probari, eo quòd ille viuendi modus non videatur cum iudicio inſtitutus, aut eo quòd præcipiantur nonnulla obſeruatu nimis dura, vt eſt obligatio denunciandi ſocium ſuperiori in caſibus etiam occultis.

Tertiò eum ſubiici huic excommunicationi, qui libellos famoſos facit contra Societatem; quia id facere non poteſt, niſi ſaltem indirectè cõtradicat, vel impugnet inſtitutum, vel conſtitutiones iſtius præclariſſimæ Societatis.

Dixi, *contra Societatem*, quia faciens libellum famoſum contra nonnullos Patres Societatis, licèt grauiſsime peccet, & maximas mereatur pœnas; nihilominus excommunicationem iſtam non incurrit, quia non impugnat inſtitutum, vel conſtitutiones Societatis, niſi fortè aliquid addat, propter quod directè, vel indirectè inſtitutum, vel conſtitutiones impugnare dicatur.

5 Quæres, vtrùm præter præfatas duas actiones, extent aliæ in hac Bulla ſub excommunicatione prohibitæ.

Reſpondeo in eadem Bulla, & in eodem §. nonnullas alias

alias actiones extare, quas Filliucius *tract. 13. cap. 6. quæſ. 6. num. 143.* putat eſſe materiam iſtius excommunicationis. Idem quamplures alios eiuſdem Societatis Patres ſuſtinere mihi viua voce teſtatus eſt Pater Marcheſius, vir eiuſdem Societatis præſtantiſſimus; ideo huic opinioni ego ſubſcribere decreui.

Prima actio eſt, facere notationes, declarationes, gloſſas, vel ſcholia vlla ſuper præfato Societatis inſtituto, conſtitutionibus, vel præſente Bulla, & hoc ampliatur, ſiue fiat extra, ſiue intra dictam Societatem. Limitatur tamen, niſi fiat de licentia generalis ipſius Societatis, aut inferiorum præpoſitorum, vt in dicta Bulla habetur.

Secunda actio eſt, interpretari præfata, vltra ipſum verborum ſonum.

Tertia de eis diſceptare, ſeu ſcrupulũ cuiquam iniicere.

Quarta reuocare in dubium, vel controuerſiam.

Quinta eſt legere gloſſas, ſiue interpretationes ad hoc pertinentes, ſiue ſcriptæ ſint, ſiue impreſſæ.

Sexta illas docere, aliiſque tradere.

Septima vendere.

Octaua apud ſe retinere; hæc tamen omnia intelliguntur, modò fiant cum præſumptione, & ſine licentia, vt dictum eſt. Ratio autem ad probandum iſtas omnes actiones ſub excommunicationem cadere, eſt, quia recenſentur in eodem §. & clauſula in principio poſita refertur ad omnia ſubſequentia, poſita in eadem propoſitione.

Obiicies contra dicta in hoc quæſito, excommunicatio iſtius Bullæ videtur ſolùm cadere in ea, quæ præcipiuntur in virtute ſanctæ obedientiæ, ibi, *præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub pœnis excommunicationis latæ ſententiæ*; iſtæ autem octo actiones non videntur præcipi in virtute ſanctæ obedientiæ, nec referuntur ad verbum præceptiuum, ſed ad verbum prohibitiuum, ibi, *diſtrictius inhibentes, ne quis, ſiue extra, ſiue intra dictam Societatem, niſi de illius generalis, aut inferiorum præpoſitorum licentia, notationes, declarationes, gloſſas, vel ſcholia vlla ſuper præmiſſis facere, vel ea, niſi quantum verba ipſa ſonant, interpretari, aut de eis diſceptare, ſeu ſcrupulum quemquam inijcere, vel in controuerſiam, aut dubium reuocare audeat, quocumque modo, nec gloſſas, nec interpretationes, ſiue impreſſas, ſiue ſcriptas ad id pertinentes legere, docere, aliiſque tradere, vendere, vel apud ſe retinere præſumat.*

Reſpondeo iſtas omnes actiones præcipi in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna; quia participium, *inhibentes*, ad quod immediatè referuntur, pendet à verbo, *præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis excommunicationis latæ ſententiæ.*

6 Rogabis, vtrùm explicans præfatas conſtitutiones, aut hanc Bullam abſque facultate, grauiter peccet.

Reſpondeo affirmatiuè, quia facit contra ſtrictam prohibitionem, vt patet ex illis verbis, *ſtrictius inhibentes*, & ex verbo, *præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ.* hoc tamen intellige, niſi id faciat incidenter, & occaſione alterius materiæ, quam tractare contingit, vt mihi accidit, qui in explicatione cenſurarum, iure communi editarum, coactus fui iſtius etiam mentionem quaſi obiter facere, ne tractatio, quam præ manibus habeo, manca, & imperfecta remaneat. Eadem de cauſa excuſatur Rodriquez *quæſtion. regul. tom. 1. quæſt. 1. art. 5.* qui peculiarem fecit articulum, inquirendo, an Societatis inſtitutum verè ſit religioſum.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui faciunt actiones, quas in prima propoſitione, & in præcedenti quæſito dixi eſſe materiam iſtius excommunicationis.

Ratio eſt, quia in Bulla Gregorij XIII. citata dicitur, *ne quis, cuiuſcumque ſtatus, gradus, & præeminentiæ exiſtat*, quæ loquendi forma generalis eſt, vt alibi probaui.

An autem conſulens, mandans, aut ratas habens præfatas actiones, huic cenſuræ ſubiiciatur, conſtat tum ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere*; tum ex ſupradictis in explicatione aliarum excommunicationum, vbi negatiuè reſponſum eſt, quia cenſura non extenditur ad caſus in lege non expreſſos, & pœna lata contra facientes aliquid, non ligat conſulentes, ratum habentes, &c.

PVNCTVM XXXVI.

De excommunicatione contra conficientes libellos famoſos, aut aliqua ſcripta contra Ordinem Prædicatorum, aut Franciſcanorum, aut iniurias aliquas eis inferentes, aut recipientes apoſtatas, &c.

1 *Dicens Ordinem Prædicatorum, & Minorum non eſſe in ſtatu perfectionis, excommunicationem incurrit.*

2 *Eijciens Prædicatores, vel Minores ab Vniuerſitate Pariſienſi, afficitur excommunicatione.*

3 *Violentiam faciens contra loca Prædicatorum, vel Minorum, aut impediens ne celebrent in ſuis Eccleſiis, vel prædicent, aut eleemoſynam recipiant, afficitur pœna excommunicationis.*

4 *Apoſtatas Ordinis Prædicatorum retinens punitur excommunicatione.*

5 *Libellos famoſos edens, retinens, vel publicans contra Prædicatores, vel Minores, excommunicationis laqueo ſuſpenditur.*

6 *Libellum famoſum conficiens contra aliquem religioſum, non incurrit excommunicationem.*

7 *Libellos famoſos conficiens contra religiones, quibus communicata ſunt priuilegia Prædicatorum, aut Minorum, excommunicationem incurrit.*

8 *Libellos famoſos conficiens contra alias perſonas excommunicandus eſt.*

9 *Libellos famoſos conficiens aliquibus in locis ipſo facto excommunicatur.*

BOnifacius IX. Eugenius IV. & Alexander IV. multa priuilegia religioſis Ordinis Prædicatorum, & Franciſcanorum conceſſerunt, impoſita pœna excommunicationis contra eos, qui actiones in ſequentibus caſibus enumerandas faciunt.

1 Primus caſus comprehendit eos, qui dicunt, & defendunt Ordinem Prædicatorum, & Minorum non eſſe in ſtatu perfectionis, aut eis non licere eleemoſynis vitam ſuſtentare, aut concionari, aut confeſſiones audire de licentia Papæ; per hoc tamen non excluditur, quin approbationem, & licentiam iuxta Concilij Tridentini decretum *ſeſſ. 5. cap. 2. verſ. ſi quæ verò*, ab ordinario loci impetrare teneantur, quoties extra Eccleſias ſuorum ordinum prædicare volunt. Idem dic de approbatione audiendi confeſſiones, vt docui *de Sacramentis*.

2 Secundus caſus comprehendit eos, qui præfatos religioſos eiiciunt ab Vniuerſitate Pariſienſi.

3 Tertius complectitur eos, qui violentiam exercent contra loca prædictorum religioſorum, aut impediunt, ne poſſint in ſuis Eccleſiis celebrare, aut prædicare, aut eleemoſynas recipere.

4 Quartus cadit in eos, qui apoſtatas Ordinis Prædicatorum retinent. imò Paulus IV. *in Bulla* 14. quæ incipit, *Poſtquam diuina bonitas*, generaliter excommunicat omnes cuiuſcumque gradus, & conditionis homines, qui recipiunt, ſeu nutriunt apoſtatas, aut auxilium, conſilium, vel fauorem præſtant, ne redeant ad ſuum monaſterium, domum, aliúmve locum regularem, ſi poſtquam ab ordinario loci, in quo degunt, admoniti à præmiſſis non deſtiterint. hæc tamen excommunicatio Pauli IV. iure communi non eſt reſeruata.

5 Quintus caſus eſt eorum, qui libellos famoſos, cantilenas, vel rhythmos edunt, retinent, vel publicant contra Ordinem Fratrum Prædicatorum, aut Minorum. Multa

hic diſputare poſſem de excommunicatione ob libellos famoſos contra religioſos impoſita; verùm quia de his ſufficienter egi *in tractatu de contractibus diſput.* 2. *q.* 4. *punct.* 9. ad ibi dicta te remitto.

6 Hic ſolùm breuiter explicabo.

Primò, vtrùm conficiens libellum famoſum contra aliquem religioſum in cenſuram incidat.

Reſpondeo negatiuè; quia excommunicatio lata eſt contra infamantes ordinem. qui autem aliquos religioſos infamat, non dicitur infamare Ordinem, niſi indirectè, ſecundariò, & minus principaliter; actus autem à fine principali ſpecificantur, & iudicantur, *l. ſi quis nec cauſam, ff. ſi certum petatur, & cap. cum voluntate, de ſententia excommunicationis.* Ita Nauarr. *cap. inter verba* 11. *quæſt.* 3. Medina, Salonius, Sayrus, & alij, quos retuli *de contractibus loc. cit. num.* 9.

Secundò dubium eſt, vtrùm conficiens libellos famoſos, aut alia ſcripta contra alias religiones, quibus communicata ſunt priuilegia Ordinis Prædicatorum, aut Minorum, in hanc cenſuram incidat.

Reſpondeo affirmatiuè, iuxta communem Doctorum ſententiam. Ratio eſt, quia cùm iſta excommunicatio lata ſit in fauorem, & priuilegium Prædicatorum religioſorum, ſequitur eos, quibus dictorum religioſorum priuilegia communicata ſunt, non poſſe libellis infamari; conſequenter qui eos infamant, pœna excommunicationis puniuntur: alioquin non viderentur aliis religioſis communicata ipſorum priuilegia. Ita Salonius *loco proximè citando pag. mihi* 587. Homobonus *tract.* 7. *cap.* 34. *verſ. honorem.* Filliucius *tract.* 15. *c.* 5. *q.* 11. *n.* 126. *ſub finem*, Gambarupta, & alij, quos retuli *de contractibus loc. cit. n.* 9.

7 Obiicies, in materia pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. in Bullis autem præfatorum Pontificum excommunicatio exprimitur ſolùm contra conficientes libellos famoſos, aut alia ſcripta in dedecus Ordinis Prædicatorum, & Franciſcanorum. Ergo, &c.

Reſpondeo iſtam extenſionem contineri in priuilegiis eorum, quibus communicata ſunt; non enim neceſſe eſt, vt extenſio fiat in ipſa lege, quæ extenditur: oppoſita tamen ſententia alicui fortaſſe non improbabilis videri poſſet ob iſtam obiectionem.

8 Quæres, an conficientes libellos famoſos contra alias perſonas ſint ipſo facto excommunicati.

Reſpondeo excommunicandos eſſe, *cap. quidam maligni, c. ſi quis inuentus.* 5. *q.* 1. *& cap. qui in alterius.* 5. *q.* 11. iure tamen communi non ſunt ipſo facto excommunicati, quia huiuſmodi excommunicatio nullibi expreſſa reperitur; & licèt Salonius 2. 2. *q.* 72. *art.* 2. *in tit. quomodo peccent conficientes libellos, concluſione* 2. cui ego aliàs nimiam præſtiti fidem, ſentiat conficientem libellos contra Papam, aut Cardinales eſſe ipſo facto excommunicatos ex quibuſdam Extrauagantibus, maximè Pij V. ego tamen hoc nullibi inuenio, nec Pius V. in Bulla 147. quæ incipit, *Romani Pontificis*, edita anno 1572. die 19. menſis Martij, contra componentes, dictantes, ſcribentes, exemplantes, retinentes, tranſmittentes, non imponit excommunicationem ipſo facto; ſed approbat, innouat, & extendit pœnas Eccleſiaſticas, & temporales ad eos, qui libellos famoſos, aut litteras monitorum, vulgo, *lettere d'auiſi*, continentes conuitia, iniurias, aut læſionem famæ, & honoris alicuius, componunt, dictant, &c. Idem dic de Bulla 4. Gregorij XIII. quæ incipit, *Ea eſt*, contra famigerantes, eorumque ſcripta recipientes, & famoſos libellos ſcribentes, & mittentes; ibi enim non imponitur cenſura, ſed pœnæ temporales.

9 Dixi, *iure communi*, quia iure particulari, vt in prouincia Mediolanenſi, lata eſt excommunicatio ipſo facto contra eos, qui libellum famoſum conficiunt, edunt, vel diuulgant, vt abundè ſatis explicaui *in meo tract. de contractib. diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 9. *propoſit.* 3. *n.* 9. vide quæ ibi tradidi.

Quas autem pœnas temporales incurrat conficiens libellum famoſum, ſcribens, edens, aut fieri mandans, aut reperiens, nec lacerans, ſeu aliter non conſumens, videri poteſt apud Iulium Clarum *lib.* 5. *q.* 68. & apud Ludouicum Molinam *de iuſt. tract.* 4. *diſp.* 39. *n.* 1. *& ſeqq.*

PVNCTVM XXXVII.

De excommunicatione contra impedientes, aut prohibentes ingreſſum religionis iis, qui ad congregationem Monachorum B. Mariæ montis Oliueti Ordinis S. Benedicti, ſe transferre cupiunt.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Impediens ingreſſum in religionem Monachorum montis Oliueti ſubiicitur excommunicationi.*
4 *Impediens aliquem ingredi religionem eorum, quibus communicata ſunt priuilegia religionis S. Benedicti, an ſubiiciantur huic excommunicationi.*

1 DE excommunicatione contra retrahentes fœminas ab ingreſſu in religionem, egimus *q.* 2. *punct.* 3. nunc agendum eſt de quadam excommunicatione in fauorem congregationis Monachorum montis Oliueti, edita à Iulio II. in Bulla 12. quæ incipit, *Etſi ad vniuerſos regulares*, ibi, *nec quiſquam perſonas, quæ de iure communi religionem ingredi non prohibentur, ex ſeculo fugientes, & ad dictam congregationem venire affectantes, verberibus, aut moleſtijs quibuſlibet impedire, vel prohibere, aut à monaſterijs, vel locis congregationis eiuſdem, præſentibus, vel futuris diuertere, aut ſuper hoc illis, vel eas recipientibus iniuriam, vel moleſtiam aliquam irrogare præſumant; contrafacientes verò præſentium notitiam habentes, vel qui eas ignorauerint, & poſtquam ad eorum notitiam deuenerint, à præmiſſis iniurijs, & violentijs non deſtiterint, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant, à qua præterquam in mortis articulo conſtituti, niſi à Sede præfata abſolutionis beneficium nequeant obtinere.*

Ex quibus verbis conſtat, quænam ſit materia, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

RPIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, prohibere, vel impedire moleſtiis, aut verberibus ingreſſum præfatæ religionis cupientibus eam ingredi.

Ex quo ſequitur primò, eum, qui precibus, conſilio & ſuaſionibus, abſque vi, & metu impedit aliquem, non affici hac cenſura; quia non dicitur impedire verberibus, aut moleſtiis, niſi fortè preces, aut ſuaſiones adeò frequentes, & importunæ ſint, vt iudicio prudentis viri moleſtiæ rationem induant. Item huic cenſuræ non ſubiicitur, qui multa temporalia bona pollicetur, ſi religionem illam non ingrediatur. Idem dic de auertente aliquem à religione, qui religionis capeſſendæ propoſitum habebat, ſed nondum firmiter decreuerat huius religionis habitum ſuſcipere. Ratio eſt, quia hic nõ affectabat ad dictã congregationem venire, vt in præcitata Iulij II. Bulla dicitur; affectatio enim ardens animi deſideriũ & propoſitũ indicat.

Secundò ſequitur eum, qui ære grauatum impedit, ne præfatam religionem ingrediatur, non incidere in hanc cenſuram, quia hic iure communi prohibetur religionem ingredi: Bulla autem loquitur de impediente eos, qui non prohibentur iure communi religionem ingredi; quomodo autem grauatus ære alieno prohibeatur ingredi religionem, explicaui *in tract. de contractibus.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui modo explicato prohibent, vel impediunt religionis ingreſſum in præfatam congregationem. nam in

Bulla dicitur, *nec quiſquam*, quæ loquendi forma æquiualet vniuerſali. gloſſa *in l. ſi neceſſaria. §. ſi annua, de pignor. actio.* & Baldus *in l. qui vnum. C. de fideiuſſor.*

4 Sed modò dubium eſt, vtrùm impediens aliquem ingredi religionem eorum, quibus communicata fuerunt priuilegia religionis ſancti Benedicti, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondet Filliucius *tract. 15. cap. 5. quæſ. 11. ad finem*, incidere in iſtam excommunicationem. Sed hoc mihi non probatur, quia hoc priuilegium non videtur directè conceſſum Ordini S. Benedicti; ſed congregationi montis Oliueti; ſecus dici poteſt, ſi loquamur de iis, quibus in ſpecie communicata ſunt priuilegia præfatæ congregationis, vt clariùs conſtabit ex dicendis in excommunicationibus contra religioſos editis, & patet ex dictis *in puncto præcedenti, num. 7.*

PVNCTVM XXXVIII.

De excommunicatione contra fœminas ingredientes monaſteria religioſorum, & contra alios quoſcumque ingredientes monaſteria Monialium.

1 *Referuntur conſtitutiones, in quibus iſta excommunicatio continetur, & innuitur locus vbi prolixè explicatur.*

1 ISta excommunicatio lata fuit in Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap. 5.* & à Pio V. & Gregorio XIII. verùm, quia de hac cenſura fuſiſſimè agendum erit *in quæſt. de excommunicationibus Papæ reſeruatis contra religioſos punct. vlt. ſect. 3. & 4.* ideo videri poſſunt, quæ ibi tradentur.

PVNCTVM XXXIX.

De excommunicatione contra accedentes ad ſepulchrum Domini abſque licentia Papæ.

1 *Refertur locus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Peregrinationem incipiens, ſed non perficiens verſus ſepulchrum Domini abſque licentia Papæ, non ligatur excommunicatione.*
4 *Sepulchrum Domini accedens abſque licentia Summi Pontificis alia de cauſa, quàm deuotionis, non ſubijcitur excommunicationi.*
5 *Peregrinationem vouens ad ſepulchrum Domini, an teneatur votum adimplere.*
6 *Vouens accedere ad ſanctum Domini ſepulchrum ſine licentia Papæ, an teneatur votum adimplere.*
7 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 ISta excommunicatio refertur in libro pœnitentiali ſummi Pœnitentiarij, eámque ſe vidiſſe teſtatur Archidiaconus apud Syluestrum *verb. excommunicatio 7. n. 91. caſu 55.* & S. Anton. *3. parte tit. 24. cap. 30. in fine.* & de illa meminit Nauarr. *cap. 27. num. 109.* Armilla *verb. excommunicatio, num. 69.* Suarez *diſput. 22. ſect. 6. num. 9.* Filliucius *tract. 15. cap. 5. ad finem.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt peregrinatio Hieroſolymitana, cauſa deuotionis facta abſque licentia Papæ; nam verba S. Antonini referentis iſtam excommunicationem hæc ſunt. *Accedens ad ſepulchrum Domini cauſa deuotionis ſine licentia Papæ, eſt excommunicatus, & eius abſolutio Papæ reſeruatur, vel ſummo Pœnitentiario.*

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm inchoans huiuſmodi peregrinationem, ſed non perficiens, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia textus, ſi Diuo Antonino credimus, loquitur de accedente; is autem dicitur ad terminum accedere, qui peracto itinere ad illum peruenit. tum quia excommunicatio, regulariter loquendo, non incurritur, niſi adſit effectus completus, & conſummatus. Addo iſtum non affici excommunicatione, ſiue propria voluntate non peruenerit ad Domini ſepulchrum, ſiue ob infirmitatem, ſiue alia de cauſa; adhuc enim militant præfatæ rationes.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm accedens ad ſepulchrum Domini alia de cauſa, quàm deuotionis, e. g. cauſa mercaturæ, aut cauſa alterius negotij cum aliquo peragendi, huic cenſuræ ſubiiciatur. Ratio dubitandi eſt, quia turpius eſt accedere cauſa mercaturæ, vel negotij temporalis, quàm cauſa deuotionis; ergo ſi excommunicatio incurritur ob peregrinationem cauſa deuotionis ſuſceptam, multo magis incurretur ob acceſſum ad illa loca intuitu negotij temporalis.

Reſpondeo non ſubiici huic cenſuræ, ſi alia de cauſa accedat, quam deuotionis. Ratio eſt, quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem; verba autem textus loquuntur ſolùm de accedente ad ſepulchrum cauſa religionis ad loca ſancta viſenda.

Nec obſtat ratio dubitandi, quia fieri poteſt, vt Summus Pontifex iuſta de cauſa motus fuerit ad huiuſmodi peregrinationem interdicendam, vt quia fortè accedentibus ad illa loca ſancta cauſa deuotionis magnum imminebat vitæ, aut peruerſionis periculum à Saracenis, & Turcis, à quo fortè periculo immunes erant accedentes cauſa negotiationis, &c. Prætetea mercatores raró ad ea loca ſe conferunt; ob id huiuſmodi acceſſus ipſis ſub cenſura prohibitus non fuit.

Hinc ſequitur accedentem ad præfata loca, cauſa negotiationis, non incidere in excommunicationem, etiamſi, poſtquam cauſa negotiationis ad ea loca peruenit, viſitet ſacroſanctum Domini ſepulchrum. Ratio eſt, quia non dicitur accedere ad ſepulchrum Domini cauſa deuotionis; ſed cauſa negotij, & data occaſione viſitare loca ſancta, quod non videtur contra Summi Pontificis intentionem.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm vouens peregrinationem ad ſanctum Domini ſepulchrum, teneatur votum adimplere.

Reſpondeo teneri adimplere, petita priùs à Summo Pontifice licentia; nam huiuſmodi votum eſt de re honeſta & bona; ergo obligat.

Dico, *petita à Summo Pontifice licentia,* quia ſine licentia accedere non poteſt; conſequenter tenetur licentiam petere vt votum adimpleat, quia qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media conducentia ad finem, niſi valde difficilia ſint, iuxta tradita *de legib. diſp. 2. quæſt. 8. punct. 1. quæſ. 2.*

6 Maior difficultas eſt, vtrùm faciens votum accedendi ad ſanctum Domini ſepulchrum abſque licentia Papæ, teneatur votum adimplere.

Reſpondeo negatiuè, ſi dum vouit, explicitè intendebat accedere ſine licentia. Ratio eſt, quia huiuſmodi votum, vt ſic, eſt de materia illicita, & turpi; ſi verò non cogitabat de licentia, cenſetur vouiſſe ſub hac tacita conditione, ſi Papæ placuerit, & accedendi facultatem dederit; cenſetur enim vouiſſe peregrinationem eo modo, quo eam licitè peragere poteſt, vt bene Suarez *loco cit. num. 10.* & alij communiter, quos retuli *de voto.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli accedentes ad Domini ſepulchrum ſine licentia Papæ. Ratio eſt, quia lex generaliter loquens, generaliter intelligenda eſt. An autem ignorantia, aut alia cauſa excuſare poſſit ab hac cenſura, patet ex regulis generalibus traditis *de legibus, & de cenſuris in genere.*

PVN

PVNCTVM XL.

De excommunicatione contra eos, qui quoſlibet libros, & codices impij Thalmud, & alia quæcumque librorum volumina, & ſcripta à conſtitutione Summorum Pontificum damnata, habent, legunt, &c.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
4 *Libri, & ſcripta Thalmud & Hebræorum, quænam retineri, legi, imprimi, exemplari, aduehi, emi, vendi, & donari prohibeantur ſub excommunicatione.*
5 *Principes, & rectores locorum negligentes in inquirendis per domos Iudæorum libris Thalmud, & inuentis comburendis, ligantur excommunicatione.*

1 ISta excommunicatio habetur in conſtitutione 20. in ordine Clementis VIII. quæ incipit, *Cùm Hebræorum malitia*, edita anno 1593. die 3. Aprilis, in qua præter ea, quæ hoc loco tradam, innouantur, & approbantur conſtitutiones aliorum Pontificum prædeceſſorum, qui impium Thalmud, & alia ſimilia reprobata, & deteſtanda ſcripta & volumina damnarunt, & retineri prohibuerunt. Verùm circa iſtam Clementis VIII. conſtitutionem tria explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quinam libri haberi, legi, ac retineri prohibeantur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones, quæ ſub excommunicatione in hac Bulla prohibentur; iſtæ autem ſunt,

Prima præfatos libros retinere.
Secunda habere.
Tertia legere.
Quarta edere.
Quinta typis excudere, ſeu imprimere.
Sexta deſcribere, vel exemplare.
Septima aduehere.
Octaua emere.
Nona vendere.
Decima donare.
Vndecima commutare.
Duodecima alias quomodolibet diſtrahere, vel alienare.
Tertiadecima, audere quoquomodo præſtare, aut impendere opem, conſilium, auxilium, vel fauorem Hebræis pro habendis, ſcribendis, ſeu imprimendis huiuſmodi libris, vel vndecumque afferendis, ſeu tranſuehendis, aut pro impetranda de cætero eorumdem legendorum licentia.

Iſtæ omnes actiones diſertis verbis exprimuntur *in præfata Bulla §. 6. verſ. præcipientes. & §. 7. verſ. néve.* Quid autem vnaquæque iſtarum actionum ſignificet, omnibus notum, penitúſque perſpicuum arbitror, tum ex clara ipſorum verborum ſignificatione, tum ex iis, quæ ego docui in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſputatione 1. quæſtione 2. punct...*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt ſinguli Chriſtiani, qui præfatas actiones faciunt, vt patet ex ipſa Bulla, in qua explicatis pœnis propoſitis, & enumeratis pœnis contra tranſgreſſores huius Bullæ impoſitis, hæc verba adduntur. *Nec non quoad Chriſtianos etiam excommunicationis maioris lata ſententia per vnumquemque contra facientem eo ipſo incurrenda, &c.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 LIbri, & ſcripta, quæ in hac Bulla retineri, legi, edi, imprimi, &c. prohibentur, ſunt libri, & codices impij Thalmud, vaniſſimi Cabaliſtici, & alij à prædeceſſoribus prohibiti, & condemnati. Item, opera commentaria, tractatus, volumina, & ſcripta quæcumque, tam lingua Hebraica, quàm quauis alia hactenus ſcripta, aut verſa, edita, & impreſſa, ac in poſterum conſcribenda, aut vertenda, edenda, vel imprimenda, continentia, ſeu continentes tacitè, vel expeſsè hæreſes, vel errores contra ſacras veteris legis, & Teſtamenti ſcripturas, nec non contumelias, impietates, blaſphemias contra Deum, Sanctiſſimam Trinitatem, & Saluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum; ſacramenta, ſacras imagines, ac contra Chriſti fideles, præſertim Epiſcopos, ſacerdotes, & alias Eccleſiaſticas perſonas, ac etiam contra nuper conuerſos ad fidem, & Neophytos, & alios contra religionem Catholicam; vel in quibus etiam impudicæ, & obſcœnæ narrationes memorantur, etiam ſub prætextu, quòd expurgata fuerint, vel donec expurgentur, ſiue quòd de nouo typis excuſa fuerint, mutatis nominibus, &c. Quæ omnia in præfata Bulla §. 2. ſingillatim recenſentur, & ego in ipſorum explicatione non immoror, quia per ſe clara ſunt, & magis eluceſcent viſis, & cognitis iis, quæ in Bulla Cœnæ *loc. ſupra cit.* fuſius tradidi.

5 Huic excommunicationi alia ſatis affinis hîc explicari poſſet, quæ recenſetur in Bullario *tom. 1. fol. mihi* 122. contra Principes, & rectores locorum quorumcumque, qui non faciunt diligenter inquiri per domos, & Synagogas Iudæorum libros Thalmud, & inuentos comburi; verùm neque in huius decreti expoſitione detinebor, quia omnia clara ſunt, nec certò conſtat, an vſu, & moribus prædictorum Principum, atque rectorum huiuſmodi decretum receptum ſit, teſte Filliucio *tractatu 14. cap. 10. quæſ. 8. n.* 178. licet ipſe huiuſmodi decretum in ſuo Bullario non extare fateatur.

PVNCTVM XLI.

De excommunicatione contra ſuadentes Papæ, vt infeudet, aut alienet ciuitates, & loca S. R. E. quouis prætextu id faciant.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Proponens oratorem mittendum ad Sedem Apoſtolicam, vt tractet de alienatione bonorum Sedis Apoſtolicæ, an excommunicationem incurrat.*
4 *Inſinuare quid ſignificet.*
5 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
6 *Alienationem bonorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ fiſco addictorum ob delicta procurans, non incurrit excommunicationem.*
7 *Procurans alienationem bonorum Romanæ Eccleſiæ, quæ Camera Apoſtolica emit à Baronibus, non ſubijcitur excommunicationi.*

1 ISta excommunicatio lata fuit à Pio V. in Bulla 35. quæ incipit, *Admonet nos*; circa quam de more duo quæram.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Sed priùs præmittendum eſt hanc Bullam confirmatam fuiſſe etiam à ſucceſſoribus Pontificibus, præſertim

à S.D.N. Vrbano VIII. in Bulla quæ incipit, *Sacroſancti*, edita anno 1623. pridie Kalend. Octobris.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt iſtæ actiones.

Prima eſt tractare, conſulere, aut alia ratione verba facere de alienandis, aut infeudandis bonis immediatè pertinentibus ad Eccleſiam Romanam; nam in textu dicitur, *tractantes, conſulentes, aut alias verba facientes de infeudationibus, aut alienationibus, de ciuitatibus, & locis præfatis, immediatè ad nos, & Sedem Apoſtolicam pertinentibus.*

Quæ autem loca dicantur immediate ad Eccleſiam Romanam pertinere, docui in explicatione Bullæ Cœnæ contra Vgolinum, & alios.

Amplia *primò*, etiamſi agatur de alienatione bonorum deuolutorum ad Sedem Apoſtolicam. *Secundò*, etiamſi huiuſmodi bona alias in feudum dari ſolita eſſent. *Tertiò* etiam ex cauſa permutationis. *Quartò* etiam ſub annuo canone, aut alia quauis ratione. *Quintò* etiam intuitu meritorum erga Sedem Apoſtolicam. *Sextò* etiam prætextu neceſſitatis, vel euidentis vtilitatis. *Septimò*, etiamſi agatur de poſtulandis aliquibus, vt eis titulus Ducis, Vicarij, Gubernatoris, aut alius gradus, in præfatis locis conferatur ad vitam, vel in perpetuum, vel ad longum tempus, vel etiam ad beneplacitum. hæc omnia expreſsè habentur in præcitata Bulla, in quibus explicandis non immoror, quia clara ſunt, tum ex ſe, tum ex regulis generalibus.

Limita primò, modò hac de cauſa eligantur Oratores, qui mittuntur ad Sedem Apoſtolicam; nam in textu dicitur, *ac propterea de eligendis Oratoribus ad nos & ſucceſſores noſtros ſuper præmiſſis, vel illorum occaſione mittendis proponentes.* eidem excommunicationi ſubijcitur actio, qua quis recipit munus huiuſmodi Oratoris, vt in præfata Bulla habetur.

Limita ſecundò iuxta dicenda in ſecunda propoſitione *num. 6. & ſeqq.*

3 Sed modò dubium eſt, verùm proponens Oratorem, prædicta de cauſa mittendum ad Sedem Apoſtolicam, aut Orator huiuſmodi onus recipiens, ligetur ſtatim excommunicatione, etiamſi poſtea hac de re nihil agatur cum Pontifice. Ratio dubitandi pro parte negatiua eſt, quia in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda eſt, & verba cum effectu intelligenda ſunt.

His non obſtantibus, probabilius dicendum cenſeo, ſtatim ligari excommunicatione, quia ſufficienter verificantur verba; conſequenter cenſetur adeſſe effectus ſub excommunicatione prohibitus. nam ſub excommunicatione non ſolùm prohibetur tractare de hac re cum Summo Pontifice; verùm etiam mittere hac de cauſa Oratores, vel huiuſmodi munus Oratoris ſuſcipere. Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

Secunda actio eſt, inſinuare, vel ſuadere huiuſmodi alienationem Summo Pontifici, ſiue id fiat per ſe, ſiue per alium; nam in textu dicitur, *aut alij quicumque alienationes huiuſmodi Romano Pontifici pro tempore exiſtenti, per ſe, vel alium, ſeu alios inſinuantes, vel ſuadentes, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant.*

4 Sed modò dubium eſt, quid ſit *inſinuare.*

Reſpondeo idem eſſe, quod declarare mentem ſuam eſſe, vt Summus Pontifex prædicta loca alienet, vel infeudet. Ita ſentire videtur Iulius Clarus *de donat. quæſt. 15. num. 5.* Leſſius *lib. 2. cap. 18. dub. 13. num. 97.* & alij quos in ſimili retuli *de contractibus*, dum loquerer de inſinuatione requiſita ad donationem; *ſuadere* autem eſt conſulere, aut aliquo prætextu, ſeu ratione permouere ad alienationes huiuſmodi faciendas.

An autem inſinuatio, aut ſuaſio puniatur pœna excommunicationis, etiamſi actualis alienatio non ſequatur, patet ex dictis *quæſt. 5. punct. 5. num. 9.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excómunicationis ſunt omnes, qui præſatas actiones agunt, ſiue ſint Eccleſiaſtici, ſiue ſeculares, cuiuſcumque dignitatis, & ordinis, etiam Epiſcopalis, vel maioris, etiam Cardinalatus honore fulgentes, ſiue id agant publicè, ſiue priuatim, ſiue id agant per ſe, ſiue per alium. Exprimuntur etiam in præfata Bulla communitates, & vniuerſitates; quamuis enim communitas, vt ſic, excommunicari non poſſit, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere*; nihilominus particulares perſonæ communitatis tractantes, vel conſulentes, & ob id Oratorem mittendum ad Sedem Apoſtolicam proponentes, vinculo iſtius excommunicationis innodantur. Vide Franciſcum Leonis *in theſauro fori c. 15. n. 12.* & Sopranum apud Filliucium *tract. 44. c. 3. §. 3. quæſ. 4. & 5.*

6 Limitanda eſt tamen iſta propoſitio primò quoad eos, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt ad procurandam alienationem, vel infeudationem bonorum fiſco addictorum ob delicta; nam bona confiſcata ob delicta non comprehenduntur ampliùs in Bulla Pij V. ex conſtitutione Gregorij XIII. in Bulla 65. quæ incipit, *Tanta, támque horrenda. §. 13. verſ. declarantes.* & ex conſtitutione Sixti V. in Bulla 5. quæ incipit, *Hoc noſtri Pontificatus initio. §. 8. verſ. duces, ſub finem dicti §.*

7 Præterea ſub prædicta Bulla Pij V. non comprehenduntur per triennium loca, quæ Camera Apoſtolica emit à Baronibus; hæc enim per triennium excipiuntur à Clemente VIII. in Bulla 41. quæ incipit, *Iuſtitiæ ratio. §. 14. verſ. ciuitates verò.*

Limitatur ſecundò, quoad eum, qui hoc facit de licentia Summi Pontificis, eius enim eſt legem abrogare, cuius eſt eam condere. Imò Sopranus apud Filliucium *tract. 44. cap. 3. §. 3. quæſ. 4.* illum eximit ab excommunicatione, qui Summum Pontificem adit, ipſúmque de hac re alloquitur, & ab eo non repellitur; nam eo ipſo, quo Summus Pontifex illum ad proponendum admittit, cenſetur cum eo diſpenſare, & facultatem tractandi concedere.

Hæc opinio probabilis eſt, modò Pontifex conſcius eſſet rei ab altero agendæ, antequam ille de ea re ageret; nam diſpenſatio præcedere debet actionem ſub excommunicatione prohibitam. Secus ſi Pontifex ignorabat de qua re acturus eſſet, aut ſi eum repulit poſtquam cognouit quid agere vellet; perſpicuum enim eſt iſtum excommunicationis vinculo innodari, ſi tractatum alienationis, poſtquam à Papa repulſus fuit, proſequatur; facit enim contra conſtitutionem, excommunicationis pœnam continentem.

An autem Summus Pontifex infeudans, aut alia ratione alienans bona Cameræ Apoſtolicæ grauiter peccet, & reus ſit violationis iuramenti, conſtat ex ſupra dictis *q. 4. punct. 11. ſect. 2. §...*

PVNCTVM XLII.

De excommunicatione contra extrahentes frumentum, blada, legumina, & alia id genus, extra ſtatum Eccleſiaſticum, aut à locis immediatè ſubiectis Eccleſiæ Romanæ ad loca mediatè ſubiecta.

1 *Enumerantur conſtitutiones in quibus iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Loca mediatè, vel immediatè ſubiecta Romanæ Eccleſiæ quænam dicantur, loca Baronum & aliorum exiſtentium in confinibus ſtatus Eccleſiaſtici quænam cenſeantur.*
4 *Farinam transferens extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel ad loca mediatè ſubiecta, ſubijcitur excommunicationi.*
5 *Panem extrahens an incurrat excommunicationem.*

6 *Oleum*

6 *Oleum transferens extra ſtatum Eccleſiaſticum, an ligetur excommunicatione.*
7 *Olei nomine, an intelligantur etiam oleæ.*
8 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
9 *Extractionem conſulens non ligatur excommunicatione.*
10 *Frumentum aſportans non incidit in excommunicationem, donec perueniat ad locum, ad quem frumentum deferri prohibeatur.*
11 *Triticum aſportans in ſui, vel familiæ vſum, an ligetur excommunicatione.*
12 *Triticum aſportans extra ſtatum Eccleſiaſticum in modica quantitate, excuſari videtur ab excommunicatione.*
13 *Materia parua, aut grauis reſpectu tranferentis triticum extra ſtatum, quanam cenſeatur.*
14 *Aſportans extra ſtatum magnam frumenti quantitatem, ſed ſingulis vicibus modicam, quandónam ligetur excommunicatione.*
15 *Prælati facientes contra conſtitutiones de non aſportando tritico extra ſtatum, non videtur hoc tempore ligari ſuſpenſione.*
16 *Excommunicatio lata contra aſportantes triticum, an hoc tempore ſit Summo Pontifici reſeruata.*
17 *Aſportans triticum, & aliud genus extra ſtatum, an grauiter peccet, & ad reſtitutionem teneatur.*

1 VT iſta excommunicatio intelligatur, breuiter notandum eſt, quid Summi Pontifices in hac materia decreuerint.

Clemens VII. in Bulla edita pro abundantia rei frumentariæ, & agriculturæ exercendæ, anno 1525. innouat, & confirmat omnes conſtitutiones Sixti IV. & Iulij II. & inter alia decernit, ne Barones, Domicelli Romani, & alij quicumque, tam ſæculares, quàm Eccleſiaſtici, etiam Cardinales, poſſidentes oppida, villas, & terras infra quinquaginta milliaria ab Vrbe, præſumant à ſuis ſubditis frumenta, & blada vltra ſui, & domus vſum, & neceſſitatem emere, aut prohibere, & impedire ad Vrbem deferri, aut ad alia loca, quàm ad Vrbem Romam, deferre, abſque Summi Pontificis, aut Cameræ Apoſtolicæ licentia, aut in his conſilium, auxilium, vel fauorem publicè, vel occultè, directè, vel indirectè præſtare, alioquin tranſgreſſores pœnam excommunicationis ipſo facto incurrant, exceptis Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Prælatis, quibus pœna ſuſpenſionis à diuinis impoſita fuit.

Pius V. anno 1566. in Motu proprio, de priuilegiis artis agriculturæ, & rei frumentariæ, eandem conſtitutionem confirmauit.

Gregorius XIII. ſimilem ferè conſtitutionem fecit anno 1579. impoſita excommunicationis reſeruatæ pœna contra ementes vltra ſui, ſuarúmque familiarum vſum pro vno anno, aut impedientes per ſe, vel per alium, directè, vel indirectè ea deferri è ſuis locis ad Vrbem, aut extrahentes frumenta. Imò in Bulla, quæ incipit, *Non ſine graui*, excommunicationem tulit contra diripientes animalia, & alia bona cuiuſcumque generis in ſtatu Eccleſiaſtico, aut ſcienter ementes illa furto ſublata, aut permutantes, aut recipientes, aut penes ſe habentes, ſeu cum præfatis contrahentes.

Clemens VIII. anno 1596. in Bulla, quæ incipit, *Paſtoralis noſtra*, abſtulit excommunicationem contra extrahentes è ſtatu Eccleſiaſtico frumenta, blada, legumina, & aliud annonæ genus in modica quantitate, & pro vſu proprio tantùm, non autem cauſa mercaturæ; anno verò 1597. in Bulla, quæ incipit, *Frumenti penuriam*, confirmauit conſtitutionem Gregorij, excepta excommunicationis pœna.

Paulus V. anno 1605. in Bulla 12. quæ incipit, *Inter grauiſſimas*, confirmauit conſtitutiones Pij V. Gregorij XIII. & Clementis VIII. non ſolùm quoad excommunicationem contra extrahentes frumentum, blada, legumina, & oleum; verùm etiam quoad alias pœnas, ob annonam aliarum rerum, & graſciam impoſitas; anno verò 1606. in Bulla, cuius initium eſt, *Pro peculiari*, vt præcedentem conſtitutionem declararet, illam extendit non ſolùm ad extrahentes prædicta extra ſtatum Eccleſiaſticum, verùm etiam ad extrahentes è ſtatu Eccleſiaſtico, ſeu locis immediatè ſubiectis Eccleſiæ, ad loca mediatè ſubiecta eidem Eccleſiæ, etiam tempore nundinarum, & emporiorum.

Sanctiſſimus verò Dominus noſter Vrbanus VIII. in Bulla, quæ incipit, *Superni*, edita anno 1624. duodecimo Kalendas Nouembris, confirmauit, & innouauit prædictas conſtitutiones Pij V. Gregorij XIII. Clementis VIII. & Pauli V. excepta excommunicatione, & aliis cenſuris, quas incurri ſolùm intendit ab iis, qui prædicta extrahunt cauſa mercaturæ extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel ad locum Principum, Comitum, Baronum, & aliorum, quorum dominia exiſtūt in confinibus ſtatus Eccleſiaſtici, vt patet ex Bulla præfati Summi Pontificis Vrbani VIII. ibi, *in quibuſlibet earum*, (videlicet conſtitutionum Pij V. Gregorij XIII. Clementis VIII. Pauli V. & aliorum, quorum ibi mentionem facit) *demptis tamen ex illis pœna excommunicationis, & alijs cenſuris Eccleſiaſticis, præterquam in caſibus, in quibus extra ſtatum noſtrum Eccleſiaſticum, vel ad loca Principium, Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, & aliorum, quorum dominia in confinibus dicti ſtatus noſtri Eccleſiaſtici exiſtunt, extractio mercimonij cauſa fiet, motu, ſcientia, & poteſtate paribus ſimiliter perpetuò approbamus, confirmamus, & innouamus*, &c. Idem ferè decreuerat Gregorius XV.

Ex quo licet inferre tres ſolùm Pontifices hoc tempore cenſuris ligare extrahentes frumenta, & alia id genus, nempe Gregorium XIII. Paulum V. & Vrbanum VIII. qui hoc tempore Pontificatus iura obtinet. Bulla verò Clementis VII. quoad cenſuras videtur in hac parte abolita, vt patebit ex infrà dicendis, ad finem huius puncti *num.* 15.

His præmiſſis duo de more hìc explicabo.

Primò, quænam actiones ſub excommunicatione prohibitæ fuerint à Gregorio XIII. & Paulo V. & quænam modò ſub excommunicatione ipſo facto interdictæ cenſeantur à Summo Pontifice Vrbano VIII.

Secundò, quódnam ſit iſtius excommunicationis ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria excommunicationis latæ à Gregorio XIII. & Paulo V. erant quatuor actiones proximè ſequentes.

Prima actio erat, emere frumenta, blada, & legumina vltra vſum, & neceſſitatem vnius anni pro ſe, & ſua familia; ſic enim habetur in præfata Bulla Gregorij XIII. quam Paulus V. confirmauit.

Ex quo ſequitur, eum, qui emit frumentum ad vendendum, vel vltra neceſſarium, ſeu condecentem vſum ſuæ familiæ pro vno anno, excommunicari in Bulla Pauli V. hoc tamen tempore non incurriſ, quia præfata Bulla quoad cenſuras in hac parte confirmata non fuit à S. D. N. Vrbano VIII.

Secunda erat, impedire ea deferri ad Vrbem. Ob iſtam actionem etiam hoc tempore excommunicatio incurritur ob diſpoſitionem Bullæ Cœnæ, de qua fusè diſſerui in explicatione Bullæ Cœnæ *q.9. punct.1. n.13. & punct.2. n.22.* cum Alterio, & Duardo.

Tertia erat exportare, ſeu conducere frumentum, bladas, legumina, & oleum extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel intra ſtatum Eccleſiaſticum, è locis immediatè ſubiectis ad loca mediatè ſubiecta. Quamuis enim Gregorius XIII. loquatur ſolùm de extrahentibus è ſtatu; nihilominus Paulus V. in declaratoria Bulla, edita anno 1606. excommunicationem & alias pœnas extendit etiam ad

extra

extrahentes è ſtatu immediato ad mediatum, ibi, à *quibuſuis prouincijs, & locis eidem Romanæ Eccleſiæ immediatè ſubiectis, ad ciuitates, terras, & loca eidem Eccleſiæ mediatè ſubiecta.* Eadem cenſura confirmatur, & innouatur à Sanctiſſimo D. N. Vrbano VIII. quoad extrahentem cauſa mercimonij.

Quarta eſt facere prædicta aſportari, vel conduci, per ſe, vel per alium, & hoc verum eſt, ſiue aſportentur equo, ſiue curru, ſiue naui; his enim omnibus modis frumentum, & alia aſportantur. Ob has duas vltimas actiones etiam hoc tempore excommunicatio incurritur, virtute Bullæ Summi Pontificis Vrbani VIII. ſi extractio, ſeu aſportatio fiat cauſa mercaturæ, vt patet ex verbis Bullæ ſuperiùs citatis.

3 Quæ autem dicantur loca mediatè, & immediatè ſubiecta Eccleſiæ, patet ex dictis in Bulla Cœnæ, *quæſt. 9. punct. 1 num. 14. & quæſt. 21. punct. 3. num. 3.* vbi ea dixi eſſe loca immediatè ſubiecta Eccleſiæ Romanæ, quæ ab ipſa reguntur, ſeu ad quæ Eccleſia Romana mittit gubernatores, prætores, ſeu officiales; mediatè verò ſubiecta, ſunt illa, quæ alteri domino data ſunt in feudum, vel quaſi in feudum, vt ſunt Baroniæ, Comitatus, & ſimilia, quæ reguntur ab iis, quibus data ſunt in feudum. Idem dici poteſt de aliquibus Abbatiis, quæ quaſi feudum alicui, quamdiu ipſe vixerit, traduntur.

Loca verò Baronum, & aliorum exiſtentia in confinibus ſtatus Eccleſiaſtici, de quibus ſermo eſt in Bulla Summi Pontificis Vrbani VIII. ea cenſentur, quæ fines habent communes, ſiue ſint mediatè ſubiecta Eccleſiæ, ſiue non. quamquam loca nulla ratione ſubiecta Eccleſiæ potius dici debent extra ſtatum Eccleſiaſticum, quàm in confinibus ſtatus. Ex dictis colligitur

Primò, transferentem triticum, ſegalem, hordeum, auenam, & ſimilia frugum genera è ſtatu Eccleſiaſtico ad ſtatum alterius Principis, aut è ſtatu immediato ad mediatum, ſeu ad loca contigua ſtatui Eccleſiaſtico, affici excommunicatione; id tamen hoc tempore intelligitur, modò extractio fiat cauſa mercimonij. hæc enim limitatio addita fuit à Summo Pontifice Vrbano VIII.

Secus dic de transferente poma, pyra, nuces, allium, cepas, & conſimiles fructus; hic enim non afficitur excommunicatione, quia hæc non veniunt nomine frumentorum, & aliarum frugum in his Bullis expreſſatum. Idem dic de extractione animalium, licet enim extractio animalium extra ſtatum Eccleſiaſticum interdicta eſſet à Gregorio XIII. ſub excommunicatione. Paulus tamen V. excommunicationem abſtulit, relictis in ſuo robore aliis pœnis contra extrahentes alias res ad annonam, & graſciam pertinentes. Idem dici poteſt de Bulla D. N. Vrbani VIII.

4 Secundò transferentem farinam ad præfata loca ſubiici excommunicationi. Ratio eſt, tum quia farina nihil aliud eſt, quàm triticum, nec molitura rationem, naturam, qualitates, & accidentia tritici tollit, licèt non eodem nomine ſemper vocetur, & demonſtretur. tum quia hæc videtur intentio Summi Pontificis, qui Summo ſtudio inopiam, & charitatem è ſtatu Eccleſiaſtico auertere conatur. tum quia ſi nomine frumenti, atque bladorum non comprehenderetur farina, lex facilè eludi poſſet, redacto in farinam tritico; vbicumque autem diſpoſitio, etiam pœnalis, facilè illudi poſſet, non facta extenſione, facienda eſt extenſio, *cap. quam, in fine, de reg. iuris, in 6.* tum quia, qui ſolis verbis legis contentus, eius mentem offendit, ſubiicitur pœnis illius. *l. non dubium. C. de legibus. l. fraus. & l. contra legem. eodem tit.* Ita Iulius Clarus *lib. pract. crimin. quæſt.* 82. Duardus *in Bulla Cœnæ lib. 1. cap. 3. q. 4. n. 9.* Azor *1 part. lib. 5. c. 26. quæſ. 2. verſ. quæres.* Filliucius *tract. 15. cap 6. quæſ. 9. num. 158.*

Contra Baldum *in l. non dubito. C. de legib.* Albericum, & alios apud Iulium Clarum, & apud præcitatos DD. exiſtimantes farinam ſub nomine frumenti non contineri; conſequenter extrahentes farinam non affici excommunicatione.

5 Obiicies, extrahens panem non incurrit excommunicationem; ergo neque extrahens farinam.

Reſpondeo primò, negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, tum quia panis ſpecie differt à tritico; conſequenter ſub prohibitione tritici comprehendi non poteſt. tum quia extractio panis non ſolet annonæ caritatem inducere, cùm difficile ſit panem in magna quantitate extrahere, nec panis diu durare poſſit, ſicut farina, & frumentum. tum quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio; ſed benignior interpretatio accipienda eſt. tum quia nomine materiæ non venit materiatum, id eſt, confectum ex materia. *l. qua filius. §. illud. ff. de leg. 3.* & nomine lanæ non venit lana neta, id eſt, in filum redacta, ſeu filata. *l. ſicut lana. ff. de leg. 3.* ergo ſub nomine frumenti contineri non poteſt panis, qui ex tritico conficitur, & tritici ſpeciem, & naturam exuit.

Reſpondet ſecundò Filliucius ſub prohibitione tritici comprehendi etiam panem; conſequenter non ſolùm extrahentem farinam, verùm etiam extrahentem panem huic excommunicationi ſubiici; tum quia connexorum eſt idem iudicium. *l. cùm actum. ff. de neg. geſt. & cap. tranſlato, de conſtitut.* & fruſtrà exprimitur, quod ſubauditur. *l. non rectè. C. de fideiuſſ.* tum quia extractio frumenti prohibetur propter panem; ergo multo magis cenſetur prohibita extractio panis, nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis. *Authent. multo magis. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.*

Mihi magis probatur prima reſponſio, & probabilius cenſeo extrahentem panem non affici excommunicatione, ſed aliis pœnis; nam in materia pœnali cenſurarum non eſt argumentandum à pari, vel à fortiori; ſed ſtandum eſt iuris diſpoſitioni, nec eſt eadem ratio panis, & farinæ; quia panis ſpecie, & eſſentia differt à tritico, non verò farina à tritico.

6 Tertiò colligitur, transferentem oleum extra ſtatum Eccleſiaſticum ad loca alterius Principis in hanc cenſuram incurrere, quia exprimitur in prima Bulla Pauli V. Probabile id etiam eſt ſi trāsferat oleum à ſtatu immediato ad mediatū; licèt enim in declaratione non exprimatur extractio olei, tamen illa Bulla declaratoria, non eſt irritatoria præcedentis Bullæ, ſed confirmatoria, & expoſitoria; præterquam quòd dici poteſt expreſſum in illis verbis, *id annonæ genus.* Ita Filliucius *loco citato n. 160.* vbi dicit hanc eſſe praxim ſacræ Pœnitentiariæ, & miniſtrorum annonæ; in dubio autem ſtandum eſt praxi, & conſuetudini, quæ legitima legis interpres nuncupatur. Hæc tamen illatio hoc tempore intelligenda eſt, modò extractio fiat cauſa mercimonij.

7 Maior difficultas eſt, vtrùm nomine *olei* intelligantur etiam oleæ, id eſt, baccæ, ex quibus oleum conficitur; conſequenter vtrùm prohibitio extractionis olei extendatur ad extractionem olearum.

Filliucius *loco citato* putat nomine olei intelligi oleas, & conſequenter prohibitionem extractionis olei ad extractionem olearum extendi.

Alij putant extendi, ſi oleæ extrahantur ad faciendum oleum; non verò ſi extrahantur ad comedendum, vel ſale condiendum, vt poſtea comedantur.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel oleæ ſunt maturæ, & iam aptæ ad faciendum oleum, vel ſunt acerbæ, & minus aptæ ad oleum; ſi ſunt maturæ, & aptæ ad faciendum oleum, cenſeo cadere ſub prohibitionem extractionis olei, vt patet ex rationibus allatis *num. 4. in ſecunda illatione,* dum loquerer de farina; ſi verò non ſunt maturæ, nec aptæ ad faciendum oleum, cenſeo non ſubiici huic excommunicationi, etiamſi fortè ſub aliis pœnis vetitum ſit illas extrahere. Ratio eſt, tum quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio. tum quia, ſicut vbi eſt eadem ratio, ibi militat eadem iuris diſpoſitio. *l. illud.*

ff. ad

ff. ad legem Aquil. ita vbi non eſt eadem ratio, nec idem nomen, neque debet eſſe eadem pœna, & diſpoſitio; ſicut enim valet propoſitum in propoſito, ita oppoſitum in oppoſito. *l. final. §. final. ff. de fund. inſtruct.*

Ratio autem, & finis extractionis olei eſt, ne inducatur caritas annonæ olei, quam, regulariter loquendo, non, inducit extractio olearum, quæ in parua quantitate fieri conſueuit.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 OMnes extrahentes, vel extrahi, aut aſportari, vel conduci facientes frumenta, blada, legumina, & oleum extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel ad loca in confinibus ſtatus Eccleſiaſtici exiſtentia, ſeu à ſtatu immediato ad loca Eccleſiæ Romanæ mediatè ſubiecta, afficiuntur excommunicatione. Hæc propoſitio patet tum ex illis verbis in declaratione Pauli V. poſitis; *De cætero etiam nec liceat quibuſuis communitatibus, vniuerſitatibus, & perſonis etiam qualificatis, & cuiuſuis ſtatus, gradus, & præeminentiæ exiſtant, ſub in eiſdem prioribus noſtris litteris expreſſis, & contentis pœnis, etiam prætextu quorumuis priuilegiorum,* &c. tum ex confirmatione Summi Pontificis Vrbani VIII.

Hæc tamen propoſitio hoc tempore limitatur, modò extractio fiat cauſâ mercimonij, vt dicitur in Bulla Summi Pontificis Vrbani VIII. & iam ſæpiùs aduerti.

9 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm conſulens prædicta aſportari, incurrat excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de aſportantibus, ſeu facientibus aſportare; excommunicatio autem lata in facientes non extenditur ad conſulentes; vt dictum eſt *de cenſuris in genere*; cùm aliud ſit facere, aliud conſulere. Secus dic de mandante aſportari, ſeu conduci. hic enim dicitur facere aſportari, ſeu conduci; & licèt per ſe ipſum non faciat, facit tamen per alium. Hoc tamen intelligitur, ſecuta aſportatione, & conductione, vt patebit ex dicendis in ſolutione dubij proximè ſequentis.

10 Secundò dubium eſt, vtrùm aſportans frumentum incidat in excommunicationem, antequam perueniat ad locum, ad quem deferri prohibetur.

Ratio dubitandi eſt, quia qui frumentum extrahit, & in itinere deprehenditur, antequam prouinciæ fines egrediatur, puniri debet, ac ſi frumentum extraxiſſet, ex Iulio Claro, Azorio, & aliis *locis citatis*. ergo etiam affici videtur pœna excommunicationis. Sed quicquid ſit de irrogatione pœnæ temporalis, de qua eſt inter Doctores controuerſia,

Reſpondeo aſportantem frumentum non affici excommunicatione, donec ad eum locum perueniat, ad quem triticum deferri prohibetur. Ratio eſt, quia cenſura non incurritur, non ſecuto effectu ſub cenſura prohibito, effectus autem ſub cenſura prohibitus eſt extractio frumenti extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel ad loca eorum, quorum dominia in confinibus ſtatus Eccleſiaſtici exiſtunt.

11 Tertiò dubium eſt, vtrùm exportans in vſum ſuum, ſeu familiæ, ſubiiciatur pœnis (hîc non loquor de pœna excommunicationis, quam conſtat hoc tempore poſt conſtitutionem Summorum Pontificum Gregorij XV. & Vrbani VIII. in hoc caſu non incurri, ſed de aliis pœnis) prædictarum conſtitutionum.

Bartolus, & Iaſon apud Iulium Clarum *lib. 5. recept. ſent. pract. criminalis quæſt.* 82. putant ſtatuta, quibus vetatur frumentum, & alia exportari, non ligare deportantes ad proprium vſum.

Sed mihi diſtinguendum videtur, aut is, qui aſportat, vel aſportare facit, hoc facit ex magna neceſſitate, cui aliter commodè conſulere non poteſt (vt ſi familiam ſuam aliter non poſſet alere ſine magna difficultate,) aut id facit ſine graui neceſſitate. Si facit ex magna neceſſitate, cenſeo excuſari, quia Summus Pontifex non intendit in tali euentu obligare; præcepta enim Eccleſiæ ſuauia ſunt, nec obligant cum graui incommodo, ex communi Doctorum ſententia; ſi verò non aſportat ob neceſſitatem, non excuſatur. tum quia Summus Pontifex vim obligandi habet, & obligare intendit. tum quia alioquin poſſet aliquis ad proprium vſum emere, & poſtea mutata voluntate cuilibet vendere. Ita ſentire debet Iulius Clarus, Azorius, & alij, *locis citatis*, exiſtimantes ſtatutum prohibens, & puniens extractionem frumenti, carnium, & animalium, afficere aſportantes ad proprium vſum, idque vſu, & praxi receptum eſſe teſtantur. Hinc ſequitur

Primò non ſolùm ab excommunicatione, verùm etiam ab aliis pœnis excuſari eos, qui extrahunt eam ſolùm quantitatem, quæ ad neceſſariam ſuſtentationem ſuam, & familiarum ſuarum vnius anni, ſiue vſque ad nouam meſſem ſufficiat.

Secundò excuſari pauperes, qui faſciculos ſpicarum, in agris relictarum, vnius diei labore collectos, pro victu, & neceſſitate tantùm ſua diurna extrahunt.

Tertiò excuſari religioſos mendicantes aſportantes granum, legumina, & alia ſimilia pro eleemoſynis data, pro victu conuentuum ſuorum communi.

Quartò excuſari ruſticos, & pauperes operarios, qui mercedem diurnam non niſi in grano, aut aliis annonæ generibus huiuſmodi conſequi poſſunt, aut qui ad mercatus pullos, oua, fructus, vel alia ſimilia in parua quantitate ferunt, & ex pretio rerum prædictarum panem, farinam, & alia ſimilia pro ſuo, & familiarum ſuarum vſu, & neceſſitate, dumtaxat in locis ſtatus prædicti immediatè ſubiecti, ad loca ſtatus mediatè ſubiecta, aut etiam extra ſtatum Eccleſiaſticum, extrahunt & aſportant, modò id fiat ſine dolo, & non cauſa mercaturæ, vt patet tum ex allatis rationibus; tum ex Bulla Gregorij XV. incipit, *Romani Pontificis*, edita 30. Iulij 1622. in qua præfatos caſus nominatim exprimit, & excuſat.

Quintò eum non excuſari à pœnis prædictarum conſtitutionum, qui triticum extrahit ad alendos extraneos non indigentes.

Et hoc verum cenſeo, etiamſi aſportet ad alendos homines ſubditos ſtatus immediati Eccleſiaſtici; tum quia eadem ratio militat; tum quia ſi haberetur ratio perſonarum, & non loci, ſequeretur transferentem triticum ab vno loco immediatè ſubiecto ad alium proximum, & immediatè ſubiectum ad alendos extraneos ibi exiſtentes, affici pœnis prædictarum Bullarum, quod durum videtur, quidquid in oppoſitum ſentire videatur Filliucius *n.* 164. Addit Filliucius extrahentem triticum ad alendos operarios conductos ad colendum agrum exiſtentem in loco mediatè ſubiecto, vel ad ſeminandum idem triticum in agro exiſtente in ſtatu mediato; non ſubiici pœnis contra extrahentes impoſitis, modò intentionem habeat referendi poſtea meſſem in ſtatum Eccleſiaſticum immediatè ſubiectum Eccleſiæ Romanæ; is enim adimplet cum fœnore voluntatem legiſlatoris, cùm extrahat ſtadium, e.g. vt referat ſex, vel octo.

Hæc opinio probabilis eſt; ſed oppoſitum mihi probabilius videtur. Quamobrem arbitror quidem hoc tempore poſt conſtitutionem Summi Pontificis Vrbani VIII. non affici excommunicatione; reum tamen eſſe aliarum pœnarum. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex confirmando prædeceſſorũ conſtitutiones cenſetur iuxta prædeceſſorum mentem abſolutè interdixiſſe extractionem, nec reſpexiſſe intentionem extrahentis; ſed actionem externam; præſertim cùm multis de cauſis extrahens impediri poſſit, ne poſtea meſſem in ſtatum Eccleſiaſticum referat. tum quia idem etiam dicendum eſſet de extrahente frumentum, vt illud ſeminet in agro extra ſtatum Eccleſiæ exiſtente, (quod Filliucius non eſt auſus dicere,) militat enim in vtroque caſu eadem ratio.

12 Quartò dubium eſt, vtrùm paruitas materiæ excuſet ab hac cenſura.

Reſpon

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, tum quia regula generalis eſt, paruitatem materiæ, vbi dari poteſt, excuſare à mortali, conſequenter etiam ab excommunicatione, quæ mortale peccatum ſupponit: tum quia idem declarauit Clemens VIII. anno 1596. in Bulla, *Paſtoralis*.

13 Sed modò difficultas eſt, quænam dicenda ſit materia parua, vel grauis, & ſufficiens ad excommunicationem incurrendam.

Reſpondet Filliucius eam videri modicam, quæ ſolùm ſufficit ad ſuſtentandam familia per vnum, vel duos dies. Alij cenſent materiam cenſeri paruam, quæ non excedit quartam partem rubli, id eſt, tria ſtadia; conſequenter iſti Doctores innuere videntur, magnam quantitatem fore, ſi tertiam rubli partem excedat.

Ego verò cenſeo paruitatem, & magnitudinem iudicio prudentis viri metiendam eſſe; cùm enim Summus Pontifex eam non definierit, prudentis viri iudicio definiendam reliquit, ſpectata non ſolùm rei quantitate ſecundum ſe, verùm etiam damno communi, ad quod præcauendum Summi Pontifices tot conſtitutiones ediderunt. Quamobrem vnum rublum ego vix materiam ſufficientem exiſtimarem. Ratio eſt, tum quia ſicut ea quantitas victualium, quæ per vnum equum defertur, non cenſetur materia ſufficiens ad incurrendam excommunicationem Bullæ Cœnæ, octauam in ordine, impoſitam contra impedientes victualia Romam deferri, iuxta eundem Filliucium *tract.16.c.7. quæſt.3.num.160.* vbi aſſerit viros doctos Romæ ita ſentire; ita vix arbitror vnum rublum, ſeu duodecim ſtadia, quæ per vnum equum deferuntur, eſſe materiam illius excommunicationis: tum quia ſicut in ſacra Pœnitentiaria non ſolet imponi obligatio reſtituendi pecuniam Cameræ debitam, quæ eſt vnus aureus pro rubio, niſi quantitas deportata rubium excedat, teſte eodem Filliucio; ita neque grauiſſima excommunicationis pœna contrahitur ob minorem quantitatem. Vide quæ tradidi in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt.9.punct.1.num.3.& ſeq.*

14 Maior difficultas eſt, vtrùm aſportans, vel aſportari faciens extra ſtatum Eccleſiæ magnam frumenti quantitatem, ſed ſingulis vicibus modicam, pœnam excommunicationis incurrat.

Filliucius *loco citato*, & Alterius *lib.5. diſp.19. cap.3. ad finem*, ſentire videntur ſtatim incurrere, ſi aſportare incipiat animo transferendi, & extrahendi materiam notabilem. Sed hoc mihi non probatur, quia tunc non adeſt materia ſufficiens. Quamobrem ego reſpondeo incurrere, quoties ad eam peruenit quantitatem, quæ ad peccatum mortale iudicio prudentis viri in hac materia ſufficiens cenſeatur. Ratio eſt quia iſtæ materiæ continuantur in ratione damni publici, ad quod euitandum Summus Pontifex in ſuis Bullis reſpexit: ergo extrahens tunc cum excommunicationem incurrit, dum paulatim materiam, ad mortale peccatum ſufficientem, extrahit, vt patet ex dictis *de reſtitutione*.

Amplia non ſolùm ſi ab initio intentionem habebat paulatim extrahendi notabilem quantitatem, verùm etiam ſi tunc præfatam intentionem non habebat, ſed poſtea paulatim extraxit; parum enim refert illa intentio, cùm ipſa ſit actus internus, nec ipſa cadat ſub cenſuram. Sed externa actio eſt culpabilis, & prohibita; conſequenter illa extractio, ob quam peruenitur ad materiam notabilem, ſubiicitur excommunicationi. Idem probabiliter dici poteſt, ſi poſt illam extractionem, modicum quid auferat; nam iſta ablatio continuatur cum extractione præcedente, quam ſupponimus eſſe materiam ſufficientem ob continuationem, & coniunctionem moralem cum præcedentibus. Oppoſita tamen opinio probabilis eſt, præſertim ob benignam Summi Pontificis intentionem.

Limita, niſi aliqua iuſta de cauſa quantitatem antecedentem aſportauerit, tunc enim antecedens quantitas iuſta de cauſa extracta non eſt materia peccati, neque continuari poteſt cum ſubſequenti ad conſtituendum mortale peccatum, & ad cenſuram incurrendam, vt ſi quantitas illa antecedens tranſlata fuerat ad ſui, & familiæ vſum, ſi non neceſſarium, ſaltem commodiorem; titulus enim ſui commodioris vſus videtur à culpa excuſare modicæ rei extractionem, & ſicut auferens quantitatem notabilem ad neceſſariam ſui, vel familiæ ſuſtentationem excuſatur à peccato mortali, & à cenſura, vt ſuprà dictum eſt; ita auferens modicam quantitatem ad commodiorem ſui, vel familiæ vſum, non videtur reus peccati, nec videtur facere contra rationabilem Summi Pontificis voluntatem, conſequenter ſi paulatim modicam quantitatem ad eundem finem auferat, grauiter non peccat, nec pœnas incurrit, licèt ad notabilem quantitatem paulatim perueniat: & multo minus hoc tempore excommunicationem incurrit, cùm non extrahat cauſa mercimonij.

15 Quintò dubium eſt, vtrùm Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alij Prælati hoc tempore incurrant ſuſpenſionem à diuinis latam à Clemente VIII.

Reſpondeo ob extractionem non incidere in ſuſpenſionem. Ratio eſt, tum quia illa cenſura iam videbatur abrogata, nec confirmata fuit à Summo Pontifice Vrbano VIII. tum quia illa ſuſpenſio videtur in excommunicationem commutata, ne duplex pœna ſpiritualis pro eodem delicto incurratur, vt in ſimili docui *de matrimonio*, cum Rebello, & alijs.

16 Sextò dubium eſt, vtrùm hæc cenſura reſeruata ſit.

Reſpondeo duplicem ſententiam aſſignari poſſe.

Prima eſt Filliucij *tract.15.c.6.quæſt.7.n.147.* exiſtimantis extrahentem frumenta, & alia prædicta extra ſtatum Eccleſiaſticum, obſtringi pœna excommunicationis reſeruatæ a Gregorio XIII. Ratio eſt, quia Paulus V. innouat, & confirmat conſtitutionem Gregorij, in qua extabat excommunicatio Summo Pontifici reſeruata, idémque obſeruari præcipit ſub pœnis, & cenſuris contentis in conſtitutionibus ſuorum prædeceſſorum. Imò idem Filliucius *tract.14. cap.6. quæſt.10. num 96. ad finem*, indiſtinctè ait; excommunicationem Pauli V. ſtylo Curiæ, & approbatione Summi Pontificis reſeruatam fuiſſe.

Secunda ſententia negantium hanc cenſuram reſeruatam eſſe, præſertim ſi frumentum extrahatur è ſtatu immediato ad mediatum. Ratio eſt, tum quia Summi Pontifices Paulus V. & Vrbanus VIII. iſtam excommunicationem non reſeruant; ergo non eſt reſeruata; ergo quilibet confeſſarius legitimè approbatus ad confeſſiones audiendas, iure communi poteſt abſoluere, *cap.nuper, de ſent.excommunic.* & licet Summi Pontifices Vrbanus VIII. & Paulus V. confirment, & in priſtinum reſtituant conſtitutiones Gregorij; cùm tamen de reſeruatione mentionem non fecerint, non cenſetur voluiſſe reſeruationem imponere; hac enim loquendi forma vtitur Paulus V. *ſub temporalibus, & Eccleſiaſticis pœnis, & cenſuris prædictis in illis contentis præcipimus, ſtatuimus, & ordinamus*; aliud autem eſt cenſura, & aliud reſeruatio (niſi fortè dicas reſeruationem contineri ſub verbo, *pœnis*.) tum quia à viris fide dignis, confeſſiones in Vrbe excipientibus accepi, vſu receptum eſſe, vt confeſſarij abſolutionem ab iſta excommunicatione impendant; licèt Filliucius oppoſitum *loco citato* ſentiat.

Obiicies, Summus Pontifex Vrbanus VIII. approbat, & innouat, non ſolùm conſtitutionem Pauli V. verùm etiam Gregorij XIII. *innouare* autem eſt in priſtino ſtatu conſtituere; ſicut ergo illa excommunicatio tempore Gregorij reſeruata erat, ita etiam hoc tempore; alioquin non diceretur innouari.

Reſpondeo innouari eo pacto, quo approbata [illegible] innouata fuerat in Bulla Pauli V. vt conſtabit [illegible] conſtitutionem ipſius Summi Pontificis Vrbani VIII. [illegible]

àntem Bulla Gregorij innouata non fuerat à Paulo V. quoad reſeruationem; ita neque quoad reſeruationem innouata cenſetur à Summo Pontifice Vrbano VIII.

Exiſtimo tamen valde probabilem ſententiam oppoſitam. hac de cauſa iſtam excommunicationem ſub titulo de excommunicationibus Summo Pontifici reſeruatis poſui.

17 Occaſione eorum, quæ in hoc puncto docui, poſſem hic in genere explicare, vtrum extrahens frumentum, & alia id generis, grauiter peccet, & ad reſtitutionem obligetur. Verùm ab ipſorum explicatione hic ſuperſedebo, quia iam explicata fuerunt *in tractatu de reſtitutione, quæſt.* 1. *punct.* 1 *num.* 5. *& ſeqq.* quæ ibi videri poſſunt.

PVNCTVM XLIII.

De excommunicatione contra incendiarios.

1 *Incendiarij excommunicationem ipſo facto incurrunt in ſententia auctoris, quamquam iſta excommunicatio non eſt reſeruata niſi poſt publicationem.*
2 *Incendiarij an ſint interdicti.*
3 *Incendiarij quinam dicantur.*
4 *Incendiarius an dici debeat qui ſemel tantum incendit.*
5 *Excommunicatio contra incendiarios lata, quandónam ſit Summo Pontifici reſeruata.*
6 *Excommunicatio lata contra incendiarios, an cenſeatur reſeruata, ſi publicatio excommunicationis fiat in genere contra incendiarios, & non contra determinatam perſonam.*
7 *Epiſcopi an teneantur excommunicationem ferre, vel publicare contra incendiarios.*

IN *cap. tua nos, de ſentent. excommunic.* habetur, incendiarios per ſententiam publicatos, a Summo Pontifice abſoluendos eſſe.

Circa quem textum difficultas eſſe poteſt,

Primò, vtrùm incendiarij ſint ipſo facto excommunicati.

Secundò, à quónam abſoluendi ſint, poſita excommunicatione, vel ſaltem publicatione.

PRIMA PROPOSITIO.

1 INcendiarij excommunicationem ipſo facto incurrunt.

In hac propoſitione non conueniunt omnes Doctores; nam

Prima ſententia eſt Caietani *verbo excommunic. cap.* 22. Nauarri *cap.* 27. *num.* 94. Toleti *lib.* 1. *cap.* 36. *num.* 5. Sayri *lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 8. Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 2. *num.* 1. Filliucij *tractatu* 15. *cap.* 2. *quæſito* 5. aſſerentium incendiarios nullibi excommunicatos eſſe ipſo iure, quia non poteſt afferri textus, quo id probetur; poſtquam tamen fuerint ab Epiſcopo excommunicati, abſolutio Pontifici reſeruata eſt.

Secunda ſententia eſt gloſſæ *hic ver. publicati.* Panormit. *hic*, Syluestri *excommunic.* 7. *num.* 13. 6. *ſeptima*, Tabienæ, Angeli, & aliorum apud Toletum, & apud Sayrum *locis citatis*, aſſerentium incendiarios Eccleſiarum eſſe ipſo iure excommunicatos; alios verò excommunicandos eſſe ab Epiſcopis, & illorum abſolutionem, poſtquam ab Epiſcopo excommunicati fuerint, Papæ reſeruatam eſſe. Hæc ſententia circa incendiarios Eccleſiarum, & locorum piorum vſu recepta videtur Mediolani, vt patet ex *libello caſuum reſeruatorum* 6. *cenſura & caſus*, qui aliquando Summo Pontifici, & aliquando Epiſcopis reſeruati ſunt.

Ego verò probabilius cenſeo omnes incendiarios ipſo facto excommunicatos eſſe; ſed excommunicationis abſolutionem non eſſe reſeruatam Summo Pontifici, niſi poſt publicationem, vt in ſecunda propoſitione oſtendam. Quòd ſint excommunicati probatur; tum quia Summus Pontifex confert incendiarios cum percuſſoribus clericorum; ſicut autem percuſſores clericorum ſunt ipſo facto excommunicati, ita etiam incendiarij; & ſicut illorum abſolutio reſeruata eſt Summo Pontifici, ita etiam abſolutio iſtorum poſtquam publicati ſunt excommunicati. tum quia Summus Pontifex non mandat Epiſcopis, vt excommunicent, ſed poſtquam ipſi publicauerunt incendiarios excommunicatos, reſeruat ſibi abſolutionem excommunicationis; cùm autem abſolutio excommunicationis ſupponat latam eſſe excommunicationem, dicendum eſt excommunicationem latam eſſe; ſed non eſt lata ab Epiſcopo (quamuis etiam ipſe excommunicare poſſit.) ergo à Papa; & licet forte alibi non conſtet latam eſſe ipſo iure excommunicationem contra incendiarios, dicendum eſt, eam latam eſſe in hoc *cap. tua nos, cit.* nam qui vult finem, cenſetur etiam velle media; propterea *cap. tua, citatum*, ita explicandum videtur, *fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd non ſolùm, qui in clericos temerarias manus iniiciunt, ſed etiam incendiarij* (qui iuribus antiquioribus excommunicati ſunt, vel hic a me excommunicantur,) *ex quo ſunt per Eccleſiæ ſententiam publicati, pro abſolutionis beneficio ad Apoſtolicam Sedem ſunt mittendi.*

2 Non nego tamen, quin probabiles ſint aliorum ſententiæ, aſſerentes iſtam excommunicationem, ſaltem reſpectu omnium incendiariorum, non eſſe latæ ſententiæ, ſed ferendæ; in iuribus proximè citandis, in quibus incendiarij licèt non ſint ipſo facto excommunicati, videntur ſaltem interdicti, *cap. peſſimam.* 23. *quæſt.* 8. ibi, *excommunicetur, & ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura.* & *in cap. ſi quis membrorum, eodem titulo.* ibi, *ab Eccleſia ſe priuatum agnoſcat; ſi verò poſt ſecundam, & tertiam conuentionem, cuncta, in quibus arguitur, non emendauerit, tanquam Ethnicus, & Publicanus ab omni Chriſtianorum collegio ſeparetur*, id eſt, excommunicetur; hic enim eſt effectus excommunicationis; quamquam arbitror hunc textum, ſaltem ex parte contrario vſu abrogatum fuiſſe; in eo enim ſermo eſt de truncantibus membra, & mandantibus, & conſentientibus incendio, & tamen nullus hoc tempore facere ſibi conſueuit conſcientiam interdicti, niſi fortè dicas hoc contingere propter ignorantiam legis, vel quia non tenemur euitare eos, qui denunciati non ſunt.

Ex dictis conſtat primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis; hæc enim eſt actio incendendi, ſiue incendantur templa, ſiue loca profana; textus enim abſolutè loquitur de incendiariis, nec reſpexit ad malitiam ſacrilegij, vt bene Suarez in hac parte, *num.* 16. & alij in prima ſententia relati.

Secundò conſtat, quódnam ſit ſubiectum; hoc enim ſunt incendiarij quicumque, tam locorum piorum, quàm profanorum, ſiue ſint viri, ſiue mulieres, vt bene Toletus, Caietanus, Suarez, Sayrus, Filliucius, & alij; qui verò præſtant conſilium, conſenſum, vel mandatum, non ſunt ipſo facto ſubiectum iſtius excommunicationis, ſed ſunt excommunicandi, *cap. ſi quis, & cap. peſſimam.* 23. *quæſt.* 8.

3 Sed modò dubium eſt, quinam dicantur incendiarij.

Reſpondeo eos dici, qui ſcienter, & prauo animo contra iuſtitiam incendunt. Ratio eſt, tum quia qui præter directam intentionem eſt cauſa incendij, non ſolet, proprie, & ſtrictè loquendo, incendiarius vocari, etiamſi fortè ex negligentia mortali ſecutum ſit incendium. tum quia id colligitur ex *cap. peſſimam.* 23. *quæſt.* 8. vbi eos vocat incendiarios, qui malo ſtudio, ſiue ex odio, ſiue pro vindicta ignem apponunt. Ita Caietan. *verb. excommun cap.* 22. Suarez *num.* 20. Filliucius *loco cit. num.* 53. Sayrus *num.* 10. & alij.

Dixi, *contra iuſtitiam incendunt*, vt aduerterem illum inter incendiarios non enumerari, qui ſuam domum propriam incendit; is enim de incendij crimine non tenetur, niſi fortè ſimul malo animo aliena bona incendat, vt bene Saytus *loco cit.* & alij.

4 Rogabis, verùm is dicendus ſit incendiarius, qui ſemel tantùm incendit, nec alias conſuetudinem incendendi habuit.

Reſpondeo affirmatiuè, tum quia ſicut homicida dicitur, qui vnum committit homicidium; ita incendiarius, qui vnum incendium. tum quia iſtæ conſtitutiones puniunt actum; non verò conſuetudinem. Suarez *n.* 21. Fillucius *loco cit.* & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 EXcommunicatio contracta ob incendium reſeruatur Summo Pontifici, poſtquam incendiarius denunciatus eſt excommunicatus. hæc propoſitio patet ex *cap. tua, de ſententia excommunicationis*, ibi, *ex quo ſunt per ſententiam Eccleſiæ publicati, pro abſolutionis beneficio ad Sedem Apoſtolicam ſunt mittendi.* Ita DD. ſuprà citati; quamquam nonnulli Doctores arbitrantur, incendiarios excommunicatos ab Epiſcopis, ab ipſis abſolui poſſe.

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ad incurrendam iſtam reſeruationem opus ſit, vt publicatio excommunicationis ſit contra determinatam perſonam, an ſufficiat generalis.

Reſpondeo ſufficere generalem contra incendiarios, quia textus abſolutè loquitur de publicatione ſententiæ contra incendiarios, ſub nomine ſumpto à tali vitio; non verò loquitur de perſonis in particulari, ſeu nominatim. Quamobrem incendiarius abſoluendus eſt à Papa, quoties Epiſcopus excommunicationem publicauit contra incendiarios, etiamſi nominatim eos non expreſſerit, vt in ſimili dictum eſt de effringentibus, & ſpoliantibus Eccleſias. Ita Suarez *num.* 18. Fillincius *n.* 53. & alij, contra Caietan. Nauarr. Saytum, & alios.

7 Secundò dubium eſt, vtrùm Epiſcopi teneantur ſententiam excommunicationis ferre, ſeu excommunicationem publicare contra incendiarios.

Reſpondeo ex hoc textu præciſè non teneri, quia nullum extat verbum præceptiuum, ſicut extat *in cap. conqueſti*, contra confringentes, & ſpoliantes Eccleſias, propterea hoc relinqui videtur arbitrio, & prudentiæ Epiſcoporum, qui in caſibus particularibus perpendere debent, an expediat ſententiam excommunicationis ferre, ſeu publicare excommunicationem ab incendiariis contractam fuiſſe; niſi fortè dicas præceptum ferendæ excommunicationis haberi *in cap. ſi quis membrorum, & in cap. peſſimam* 23. *queſt.* 8. vbi Summus Pontifex loquitur per verba imperatiui modi.

PVNCTVM XLIV.

De excommunicatione contra deferentes alumina ex partibus infidelium ad fideles.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Alumina conduci faciens ex partibus infidelium, vendens, emens, in illis laborans, ſeu circa illa ſe immiſcens, ſubijcitur excommunicationi.*

1 ISta excommunicatio adſcribitur Pio IV. in Bulla, quæ incipit, *Ex Apoſtolica*, & eſt 43. in ordine in Bullario antiquiori; verùm in Bullario nouo illam non inuenio, conſequenter non leuem coniecturam deſumo ad opinandum iſtam excommunicationem hoc tempore vſu receptam non eſſe. Quamobrem hîc breuiter ſolùm innuam ipſius materiam, & ſubiectum.

RPIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt iſtæ ſex actiones.

Prima conducere alumina ex partibus infidelium, vt Turcarum, vel Saracenorum, ad partem Chriſtianitatis. Nomine partium Chriſtianitatis non intelligo partes, & regiones hæreticorum, quia veriſimile non eſt Eccleſiam velle clypeo cenſurarum tueri hæreticos, quos ratione hæreſis deteſtatur, & odio proſequitur. Secus dicendum eſt, ſi alumina deferantur ad ea loca, in quibus catholici, & hæretici degunt.

Secunda eſt facere conduci, vt mandando.

Tertia eſt adducta vendere.

Quarta eadem emere.

Quinta operam ſuam in eis impendere, id eſt, in eis laborare.

Sexta in illis, aut circa illa ſe immiſcere, aſſecurando naues, & alumina, quæ nauibus aduehuntur.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui in præfatis delinquunt. Ratio eſt, quia Bulla generaliter loquitur de omnibus cuiuſcumque gradus, ſtatus, & conditionis.

PVNCTVM XLV.

De excommunicatione contra exenterantes corpora defunctorum, vt alibi ſepeliant.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Quenam conditiones ad iſtam excommunicationem incurrendam requirantur.*
4 *An qualibet actio hîc prohibita ſufficiat ad incurrendam excommunicationem.*
5 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
6 *Exenterans corpora infidelium non incurrit excommunicationem.*
7 *Cadauer exenterati vt aliò transferatur, punitur pœna priuationis ſepulturæ Eccleſiaſticæ.*
8 *Cadauer exenterati an carere debeat Eccleſiaſtica ſepultura ante ſententiam iudicis declaratoriam.*
9 *Sepeliens ante ſententiam corpus exenterati non videtur peccare.*

1 IN more poſitum fuit aliquando, vt cadauera nonnullorum exenterarentur, membratim conciderentur, coquerentur, & caro ab oſſibus ſepararetur, vt in alium locum tumulanda deferrentur. Ad hanc autem inhumanitatem, & ſæuitiam e medio tollendam Bonifacius VIII. excommunicationem impoſuit in Extrauagant. *de ſepult.* inter communes, cuius explicationem aggredior, animo aſſignandi ipſius materiam, & ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in iſta Extrauaganti expreſſæ, & prohibitæ.

Prima actio eſt exenterare, id eſt, inteſtina, ſeu interiora extrahere; ideo *exentera* vocantur inteſtina, eo quòd ex intra trahantur.

Secunda

Secunda membratim, vel in fruſta corpus defuncti concidere, id eſt, partiri, ſeu dilacerare.

Tertia coquere.

Quarta nudare oſſa.

3 Obſerua tamen ad incurrendam excommunicationem ob aliquam ex præfatis actionibus, quatuor conditiones requiri.

Prima eſt, præſumptio, quia textus vtitur verbo, *præſumpſerint*.

Secunda eſt, vt iſtæ actiones fiant, vt oſſa aliò ſepelienda deferantur; ſic enim colligitur, tum ex illis verbis, *eadem ad partes prædictas mittant, ſeu deferant tumulanda*, & ex illis, *in ſuis, vel alienis remotis partibus electa ſepultura*, tum ex ſummario, ſeu rubrica dictæ Extrauagantis, ibi, *vt ſorum ſepelienda*. Ex quo ſequitur excommunicationem non incurri, exenterando cadauera, vt balſamo inungantur, ex communi Doctorum ſententia, quamuis hoc intentum putet glossa, *in verb. exenterant*. Item excommunicationem non incurri ab eo, qui hoc facit animo vindictæ, vel odij, aut in executionem ſententiæ, aut cauſa anatomiæ, vel ad ſuperſtitionem, quia deficit ſecunda conditio. Idem ſentio de illo, qui hæc facit erga corpus in eodem loco ſepeliendum, quia id non facit vt ſepeliendum in alio loco, & quamuis eadem, vel maior culpa in hoc caſu committatur, nihilominus hæc culpa non punitur pœna excommunicationis, quia Summus Pontifex prohibuit hæc fieri circa cadauer aliò deferendum, reſpiciens ad prauum, & vſitatum, quo hæc fieri ſolent circa cadauera aliò ſepelienda, & in materia pœnali, præſertim cenſurarum, non eſt argumentandum à maiori ad minus, vel è contra; ſed ſtandum eſt diſpoſitioni verbis expreſſæ. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis*.

Tertia conditio eſt, vt fidelis moriatur in terris Catholicorum: ideò ſi in terris infidelium, vel hæreticorum moriatur, non videtur ſub excommunicationis ſententia vetitum præfatas actiones facere, vt cadauer aliò transferatur, & ſepulturæ donetur. Hæc conditio exprimitur in his verbis, *cum quis in continentibus, terris, locis, in quibus catholica fides cultum viget, diem ſuum clauſerit extremum*. Ratio cur iſta conditio adiecta fuerit, eſt, quia cadauera non poſſunt aliâ ratione in remotas regiones deferri, & cum maximum damnum cenſeatur carere Eccleſiaſtica ſepultura, datum eſt præfatas actiones permittere circa cadauer, quam priuari in bonis honoris, & animæ pace. Ita Caietan. Syluest. Nauarr. Suarez, & Filliucius, & Toletus *locis citatis*.

Dices, poteſt ibi ſepeliri, & poſtea aliò transferri, dum reddito in cineres cadauere fuerit, quod eſt remedium in hoc textu ſpecialiter ſcriptum.

Reſpondeo, interim caret Eccleſiaſtica ſepultura, quod eſt damnum præponderans præfatis actionibus circa cadauer. Ita communiter DD.

Quarta conditio eſt, vt iſtæ actiones fiant à fidelibus, erga fideles, quæ conditio probabiliter in limitatione aſſerenda eſt ſecunda propoſitione *num. 6*.

4 Sed modò dubium eſt, vtrum qualibet prædictarum actionum ſufficiat ad incurrendam iſtam excommunicationem.

Reſpondeo affirmatiuè, quia in textu dicitur, *qui aliquid contra huiuſmodi ſtatuti, & ordinationis tenorem præſumpſerint attentare*, &c. Ita Suarez, Filliucius, & alij contra Toletum *lib. 1. cap. 37. num. 10.*

Ex quo licet inferre, eum, qui carnem ab oſſibus excutit gladio, vel cultro, aut alio artis genere, aſſici hac cenſura, quia quælibet prædictarum actionum ſufficit ad excommunicationem incurrendam, licet cæteras autem actiones, carnis concidendo, ſeu excuſſio carnis ab oſſibus, nil ſortè ... intelligendum eſſe de nudatione, & excuſſione carnis aquis immerſis, & ignibus decoctæ.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes cuiuſcumque ſtatus, & conditionis homines, ſic enim in textu decernitur, ibi, *nos enim ſi prædicti defuncti executor, vel executores, aut familiares eius, ſeu quiuis alij cuiuſcumque ordinis, conditionis, ſtatus, aut gradus fuerint, etiamſi pontificali dignitate præfulgeant, aliquid contra huiuſmodi noſtri ſtatuti, & ordinationis tenorem præſumpſerint attentare, defunctorum corpora ſic inhumaniter, & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excommunicationis ſententiam ipſo facto ſe nouerint incurriſſe, à qua non niſi per Apoſtolicam Sedem poſſint abſolutionis beneficium obtinere.*

Ex quo manifeſtè apertè colligitur hanc cenſuram vniuerſalem eſſe, & non ſolum complecti facientes, verum etiam mandantes, ibi, *vel faciendo pertractari*, conſulentes verò, aut ratum habentes non comprehenduntur, quia non exprimuntur.

6 Hæc tamen propoſitio limitanda videtur, modò hæc fiant à fidelibus circa corpora aliorum fidelium, de his enim loquitur textus, ibi, *præfati namque fideles, huiuſmodi impietatis vtique conſuetudinis vitio intendentes, ſi quiſpiam ex eis, præſertim extra ſuarum partium limites diem ſuum clauſerit, in ſuis, vel alienis partibus ſepulturam electa*, &c. notanda autem eſt illa particula, *ſi quiſpiam ex eis*, id eſt, ex fidelibus.

7 Præfatis addendum eſt, non ſolum hæc facientes, vel fieri mandantes, puniri pœna excommunicationis, verùm etiam ipſummet cadauer puniri pœna priuationis Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ibi, *& nihilominus, &c. cuius corpus ſic inhumaniter tractatum fuerit, Eccleſiaſticâ careat ſepulturâ*, & ratio cur hæc pœna puniatur, hæc eſſe poteſt, tum in deteſtationem tanti criminis, tum quia præſumitur defunctum fuiſſe conſcium tanti criminis, cum enim ſciret hanc conſuetudinem, & nihilominus eligere voluerit in remotis locis ſepulturam, cenſetur occaſionem, vel conſenſum delicto præbuiſſe, electa in ſuis, vel alienis remotis partibus ſepultura, vt in textu dicitur.

8 Sed modò ſupereſt dubium, vtrum præfatum cadauer carere debeat Eccleſiaſtica ſepultura, etiam ante ſententiam iudicis, qua declaretur tale delictum ab eo commiſſum fuiſſe ante mortem.

Suarez *loc. cit. num. 4.* cuius opinionem probabilem putat Filliucius *loco cit. num. 78.* exiſtimat hanc pœnam non incurri ipſo facto, ſed expectandam eſſe iudicis ſententiam. Ego verò ſentio hanc pœnam ipſo facto incurri, tum quia hæc pœna etiam in ſententia ipſius Suarez eſt lata per modum cenſuræ, & eſt veluti quædam extenſio prioris cenſuræ ad corpus ipſius defuncti, cenſura autem prolata modo imperatiuo temporis præſentis, ipſo facto incurritur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere*, & cum hæc ſit extenſio prioris cenſuræ, quæ ipſo iure lata eſt, ita etiam iſta: nam ſicut vna lex poteſt aliam explicare, & limitare, ita vna pars diſpoſitionis, aliam eiuſdem diſpoſitionis partem. *l. ſi cuncta. ff. qui teſtam. fac. & l. quamuis ff. de vulg. &c.*

9 Concedo tamen hactenus non poſſe recidendo huiuſmodi corpus ſepulturæ ante condemnationem, quia poſt Extrauag. *ad euitanda*, non tenentur abſtinere ab aliquibus actionibus circa aliquem excommunicatum, niſi is ſit nominatim denunciatus per ſententiam, vel ſit notorius clerici percuſſor, vt alibi ſæpius dixi.

Addo etiam iudicem non teneri ſententiam condemnatoriam ferre, niſi tale delictum ſufficienter probatum ſit in iudicio. Ratio eſt, quia iudex ordinem ſeruare debet, dum iudicialiter agit, vt benè in hac parte Suarez *loco citato*.

PVNCTVM XLVI.

De excommunicatione contra eos, qui Chriſtianos in locis Turcarum inuentos capiunt, aut liberè eos abire non permittunt.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Capientes Chriſtianos in terris Turcarum, aut cogentes ad remigandum, aut taleam imponentes, aut ipſorum bona diripientes, ſubijciuntur excommunicationi quicunque illi ſint.*

1 ISta excommunicatio lata eſt à Pio V. in Bulla 149. quæ incipit, *Licet omnibus notiſſimum*, in dubium tamen reuocari poteſt, an etiam hoc tempore vigeat.

Filliucius enim *tract. 15. cap. 5. quæſito 8. num. 121.* exiſtimat iſtam excommunicationem etiam hoc tempore incurri poſſe ab eo, qui actiones in hac Bulla prohibitas faceret. Ratio hæc eſſe poteſt, tum quia lex fertur pro futuris temporibus, & ſemper loquitur, & obligat. tum quia in præfata Bulla dicitur, *nullus deinceps, ſiue ſacri fœderis miles, ſiue alius Chriſtianos capiat*; &c. vbi notanda ſunt primò illa verba, *ſiue ſacri fœderis miles, ſiue alius*; hoc enim verbum. *alius*, appoſitum non fuiſſet. Secundò notanda eſt illa dictio, *deinceps*, quæ hunc ſenſum facit, de cætero, ſeu in futurum. *l. biſſextus. ff. de verb. ſignific. l. nemo deinceps, C. de Epiſcopali audientia*, imò reſpicit quodcumque tempus futurum, & ſucceſſiuum, ex Rebuffo *in l. appellatione parentis. ff. de verb. ſignific.* Hondedeo *conſil. 71. num. 31. tom. 2.* & aliis.

Hæc opinio valde probabilis eſt, licèt oppoſita carere non videatur probabilitate, tum quia videtur lata ſolum occaſione claſſis, & belli contra Turcas tunc temporis parati, vt colligitur ex illis verbis, *licèt omnibus notiſſimum ſit bellum hoc, quod cum impio Turcarum Tyranno geritur, &c.* tum quia in Bulla dicitur, *declaramus ipſo facto in pœnam excommunicationis incidiſſe*, quæ verba cùm ſint de præterito, non videntur referri ad eos, qui futuris temporibus delinquent. Verùm ad hanc primam rationem reſponderi poteſt, iſtam Bullam editam fuiſſe occaſione belli tunc temporis parati contra Turcas; ſed illius diſpoſitionem generalem eſſe, & ad futura tempora extendi.

Ad ſecundam reſpondeo illa verba indicare cenſuram latæ ſententiæ, non autem ea ratione adhiberi, vt referantur tantummodo ad eos, qui iam deliquerunt, alioquin in ipſis verbis contradictio eſſet. His poſitis explicabo

Primò materiam iſtius excommunicationis.

Secundò ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt iſtæ actiones.

Prima capere, id eſt, in ſeruitutem redigere Chriſtianos in terris Turcarum repertos.

Secunda eſt, cogere ipſos inuitos ad remigandum, etiamſi merces ipſis ſoluatur.

Tertia eſt taleam imponere, tunc autem quis dicitur taleam imponere, dum non vult eum abire, donec tantum pretij ſoluatur.

Quarta eſt ipſorum bona diripere; additur etiam in Bulla, *vt amicabiliter tractentur, ac libere cum liberis ſuis, coniugibus, & bonis abire permittantur.*

Verùm iſtæ actiones, quatenus in præfatis quatuor actionibus non comprehenduntur, videntur poni potius per modum hortationis, quam præcepti, & prohibitionis ſub pœna excommunicationis; nam iſtæ actiones non ſubiiciuntur verbo *decernimus, & mandamus*; ſed diſtinctum habent conceptum, & ſenſum, vt patet legenti textum.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt; nam in Bulla dicitur, *nullus deinceps, ſiue ſacri fœderis miles, ſiue alius*, vbi notanda eſt illa particula, *nullus*, quæ vniuerſalis eſt, *l. ſi is, qui ducenta. §. cùm ita. ff. de rebus dubijs. & cap. ſi Romanorum. 18. diſtinct.*

Ex quo ſequitur non ſolùm milites exercitus, verùm etiam alios, quoſcumque affici excommunicatione, redigendo Chriſtianos in captiuitatem, aut aliquam actionem hic vetitam faciendo; præfatæ enim actiones diſiunctiuè ponuntur, & earum vnaquæque ſufficit ad incurrendam excommunicationem.

PVNCTVM XLVII.

De excommunicatione contra offendentes rectores, vel officiales prouinciæ Marchiæ Anconitanæ, ſubiectæ Sedi Apoſtolicæ.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
4 *Excommunicatio lata contra offendentes officiales Marchiæ, afficit tantummodo commorantes in prouincia.*
5 *Vniuerſitas, ſeu communitas offendens officiales prouinciæ Marchiæ, afficitur interdicto Eccleſiaſtico.*
6 *Contra quas perſonas fieri debeant actiones in hac Extrauaganti prohibita.*

1 IOannes XXII. ad comprimendam facinoroſorum hominum Marchiæ audaciam contra ſuos rectores, & officiales, excommunicationem, & alias grauiſſimas pœnas impoſuit *in Extrauag. durum, de pœnis*; quam hic breuiter explicabo, &

Primo quidem loco oſtendam materiam iſtius excommunicationis.

Secundo ſubiectum.

Tertio contra quas perſonas actiones hîc vetitæ fieri debeant, vt excommunicatio incurratur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Extrauaganti expreſſæ, & prohibitæ.

Prima eſt, occidere rectores, ſeu officiales Marchiæ Anconitanæ.

Secunda eſt inſequi ad offendendum.

Tertia eſt perſonaliter capere; ſecus ſi capiantur bona, quia pœnæ extendendæ non ſunt, & in textu ſolùm dicitur, *ceperit.*

Quarta, captiuare, id eſt, in cuſtodiam publicam, ſeu in vincula detrudere; hæc enim videtur propria iſtius verbi ſignificatio, quamuis gloſſa hîc *verb. captiuauerit*, latiùs interpretetur.

Quinta eſt, detinere, id eſt, immorari, & tenere qualitercumque inuitum; volenti enim non fit iniuria. *l. nemo. ff. de reg. iur. & l. condonationis. C. de tranſact.*

Sexta eſt percutere, id eſt, violentas, & iniurioſas manus iniicere.

Septima vulnerare. Quid autem ſit *vulnerare*, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt. 11.*

Octaua inſultum facere contra aliquem prædictorum officialium, vel in locum, vbi moram trahunt. Ex quo licet inferre, facientem inſultum in locum, vbi ipſi non exiſtunt, vel in alios, qui ſub nomine dictorum officialium non comprehenduntur, non ligari hac cenſura, quia in textu habetur, *qui in ipſorum aliquem, vel aliàs in locum, vbi moram traxerint, inſultum fecerit.* Quid autem ſit inſultum facere, explicatum eſt in Bulla Cœnæ.

Nona

Nona eſt obſidere,id eſt,detinere aliquem in aliquo loco per modum cuſtodiæ,ita vt inde liber euadere nequeat, vt ſi exiſtentem in aliqua domo, vel caſtro circundes cum aliqua virorum multitudine, vt inde quoties voluerit, egredi non poſſit. Vide dicta in expoſitione Bullæ Cœnæ.

Decima, expellere.

Vndecima, fugare.

Duodecima, ſocium eſſe facientis, id eſt, cooperari in delicto; hoc enim eſt eſſe ſocium facientis; ſecus ſi comitaretur hæc facientem, ſed nulla ratione conſenſum in malefacio præſtaret, nec in illud influeret.

Decimatertia, ſpoliare bonis, id eſt, priuare bonorum poſſeſſione, vt fuſiùs explicatum eſt in Bulla Cœnæ *quæſt.*10.

Decimaquarta, excitare populum illius prouinciæ, ſeu aliquos de illa prouincia ad ſeditionem contra præfatos officiales.

Decimaquinta, præſumere rebellionem, ſeu conſpirationem facere, vel procurare per ſe, vel per alium.

Decimaſexta, dare publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, auxilium, conſilium, vel fauorem ad aliquam ex præfatis actionibus.

An autem excommunicatio incurratur ob actionem acceſſoriam,antequam principalis actio ſequatur,alibi ſæpiùs explicatum eſt negatiuè.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes cuiuſcumque conditionis homines; nam in textu dicitur, *cuiuſcumque conditionis,ordinis,dignitatis, aut ſtatus Eccleſiaſtici,vel mundani fuerit,etiamſi Patriarchali, vel Archiepiſcopali, vel ſuperiori præfulgeat dignitate.* Ex quo patet etiam Cardinales huic cenſuræ ſubiici.

4 Hæc tamen propoſitio limitanda, & reſtringenda eſt primò ad perſonas commorantes in prouincia Marchiæ: nam in textu dicitur, *in ea prouincia moram trahens*. Quamobrem viator, vel aduena non afficitur his pœnis,vt patet ex allata ratione, & bene probat gloſſa hic *verb. moram trahens*, contra Filliucium *tract.* 15.*cap.*4.*quæſ.*9.*num.*93.

5 Limitanda, & reſtringenda eſt ſecundò ad perſonas ſingulares; nam contra ipſas fertur excommunicatio Papæ reſeruata. vniuerſitas verò,ſeu communitas,quæ deliquerit, ſubiicitur interdicto Eccleſiaſtico ſimul cum eius territorio,& diſtrictu; quamquam nulla ſit mentio de reſeruatione huiuſmodi interdicti.

TERTIA PROPOSITIO.

6 PErſonæ, contra quas præfatæ actiones fieri debent, vt cenſura incurratur, ſunt,

Primò rector, ſeu rectores, qui pro tempore præſunt prouinciæ Anconitanæ. Exiſtimo tamen opus eſſe, vt rector, qui offenditur, ſit rector ſimul in temporalibus, & in ſpiritualibus, & ſit auctoritate Papæ conſtitutus; conſequenter offendens Vicarium ſolùm in ſpiritualibus, non afficitur hac cenſura. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *rectorem, ſeu rectores, qui pro tempore regimini dicta prouinciæ in temporalibus, & ſpiritualibus auctoritate Apoſtolica præfuerint.* Ita gloſſa hic *verb. in ſpiritualibus*; licèt oppoſitum non improbabiliter ſuſtineri poſſe arbitretur.

Secundò Vicarius rectoris, ſeu rectorum.

Tertiò iudex.

Quartò theſaurarius prouinciæ.

Quintò locum tenens theſaurarij.

Prædictis addendum eſt, plures alias pœnas in præfata Extrauaganti extare ſimiles illis, quæ imponuntur contra vexantes Cardinales *in cap.felicis, de pœnis*, de quibus alibi, & dum caſus acciderit conſuli poteſt ipſa Extrauagans, quamuis fortè in vſu non ſit, ſaltem quoad excommunicationem, vt innuit Filliucius *loco cit.num.*93. Sed de hoc mihi non conſtat; conſtat autem de lege,quam Ioannes XXII.edidit,vt in perpetuum valeret, ibi, *hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus*, &c.

PVNCTVM XLVIII.

De excommunicatione,quæ cauſa duelli contrahitur.

1 *Duellum quot modis accipiatur.*
2 *Duellum quid ſit.*
3 *Bellum non eſt duellum.*
4 *Conflictus qui fiunt in bello inter hoſtes non ſunt duellum.*
5 *Conflictus qui ſubito iræ furore naſcuntur non ſunt duella.*
6 *Inuitans ad pugnandum ob priuatas inimicitias, non committit duellum.*
7 *Diffidantes ſe ad pugnandum in aliquo loco,quò ſtatim tendunt, duellum committunt.*
8 *Pugnam inchoantes in Eccleſia non videntur incidere in pœnas duellum committentibus propoſitas, ſi Eccleſiâ egrediantur ob ipſius reuerentiam, & pugnam extra Eccleſiam committant.*
9 *Duellum offerens alteri, illúmque eodem tempore aggrediens, duellum non committit.*
10 *Digladiantes cauſa ioci, vel exercitij, non committunt duellum.*
11 *Mulieres capillos adinuicem euellentes, aut pugnis, aut alio inſtrumento non periculoſo ſe petentes,non incurrunt pœnas ob duellum impoſitas.*
12 *Decertantes ſaxis, cultellis, baculis, & fuſtibus, committere poſſunt duellum, modò hæc pugna fiat ex recondito.*
13 *Duelli pœnas non incurrit qui domum accedit ad capienda arma, & nulla facta ad duellum prouocatione rediens inimicum diffidat,& ſtatim aggreditur.*
14 *Diffidans alterum non animo pugnandi, ſed cauſa honoris proprij defendendi, non afficitur excommunicatione.*
15 *Prouocantes ſe ad pugnandum, nullo ſtatuto loco, & tempore, non afficitur excommunicatione.*
16 *Deambulans ante inimicum, aut torua facie intuens, aut enſem diſtringens, & ſimilia, non afficitur excommunicatione.*
17 *Duellum proponens grauiter peccat, per ſe loquendo.*
18 *Duellum illicitum eſt, per ſe loquendo.*
19 *Duello dirimi non poteſt lis, etiamſi aliter dirimi nequeat.*
20 *Explicantur cenſuræ per duellum impoſitæ.*
21 *Clericus pugnans in duello quas pœnas incurrat.*
22 *Duello decertantes priuantur Eccleſiaſtica ſepultura,etiam ante iudicis ſententiam.*
23 *Enumerantur perſonæ quæ his pœnis ſubijciuntur.*
24 *Aſſignantur actiones cauſa duelli ſub cenſuris, & alijs pœnis prohibitæ.*
25 *Refertur Bulla contra duellum edita.*
26 *Princeps concedens locum in ſuo territorio duobus infidelibus, non incurrit excommunicationem.*
27 *Duellum mandans, vel conſulens, ligatur excõmunicatione.*
28 *Duellum conſulens, vel mandans, an ligetur excommunicatione, etiamſi non influat in effectum.*
29 *Duellum acceptans incurrit pœnam ſtatim ac acceptauit.*
30 *Spectator duelli ligatur excommunicatione.*
31 *Duello decertanti accommodans arma in pœnas incidit.*
32 *Narrans aliquid ex quo præuidet aliquos duelli occaſionem accepturos, non incurrit excommunicationem in ſententia auctoris.*
33 *Excommunicatio, & aliæ pœnæ an incurrantur ſtatim ac præſtita eſt aliqua actio,etiamſi duellum non ſequatur.*
34 *Libellum prouocatorium componens,ſed non affigens,non afficitur excommunicatione; ſecus ſi affigat, vel publicet.*
35 *Conſilium,vel mandatum præbens ad pugnandum in duello, non ligatur excommunicatione, ſi influxum ſui conſilij, vel mandati reuocauit ante prouocationem,& pugnam.*

36 *Conſulens, vel prouocans ad duellum, ligatur excommunicatione, etiamſi conatus fuerit influxum reuocare, ſed re ipſa non reuocauerit.*

37 *Ratum habens duellum non ligatur excommunicatione.*

38 *Quiſnam poſſit ab excommunicatione in cauſa duelli contracta abſoluere.*

39 *Epiſcopus abſoluere poteſt ab excommunicatione contracta ob duellum, modo delictum ſit occultum.*

40 *Religioſi an poſſint abſoluere ab excommunicatione ob duellum contracta.*

41 *An is, qui præmiſſa ob duellum prouocatione, contulit ſe ad locum conſtitutum, & altero non comparente diſceſſit, inciderit in excommunicationem, & abſolui poſſit à religioſis virtute priuilegiorum.*

42 *Religioſi abſoluere non poſſunt à caſibus duelli expreſſis in conſtitutione Gregorij, & decreto Concilij.*

VT debito progrediar ordine, quinque principaliter explicanda propono.

Primò, quid ſit duellum.

Secundò, vtrum committens duellum, vel ad illud aliqua ratione cooperans, grauiter peccet.

Tertiò, quibus cenſuris, ac pœnis afficiatur committens duellum, vel cooperans.

Quartò, quænam actiones ſub his cenſuris, & pœnis prohibeantur, & quænam perſonæ iis pœnis, & cenſuris afficiantur.

Quintò, quis poſſit ab his cenſuris abſoluere.

Sed antequam explicationem horum aggrediar,

Notandum eſt duellum dupliciter accipi.

1 Primò impropriè pro quocumque certamine armorum inter duos, etiam iuſto, & non prohibito, & appellatur monomachia, *cap. monomachiam 2. quæſt. 5.* id eſt, ſingularis pugna, à μόνος, id eſt, *vnus*, & μάχη, id eſt, *pugna*.

Secundò accipitur propriè pro pugna deliberata inter duos, vel plures, in pari numero, ex condicto, id eſt, ex pacto inuicem inito, ſtatuto tempore, & loco, cum periculo vulneris, aut mutilationis, aut mortis. Quare ſi aſſignetur locus, & non tempus, non eſt propriè duellum, ſicut neque eſt propriè duellum, quando aſſignatur tempus, & non locus.

PRIMA PROPOSITIO.

2 DVellum eſt pugna ſingularis deliberata ab vtraque parte, ſponte, & ex condicto ſuſcepta ſtatuto loco, & tempore, cum periculo occiſionis, mutilationis, aut vulneris. Ita Salonius *2. 2. quæſt. 6. art. 3. contr. 3. fol. 376.* Filliucius *tract. 29. cap. 8. quæſt. 1. num. 133.* & alij.

Ex hac definitione bene perpenſa, & examinata, plures caſus colligi poſſunt.

3 Primò, bellum non eſſe duellum, eo quòd non ſit ſingulare certamen, nec in bello ſeruetur pugna ex condicto, vel idem perſonarum numerus, ſicut ſeruatur in duello: nam in duello vnus contra vnum, vel duo contra duos, vel quinque contra quinque inter ſe decertare ſolent, quamuis ordinariè duellum ſit contra vnum, propterea ſolet appellari *monomachia*.

4 Si quæras, vtrum illi conflictus, qui fiunt in bello inter hoſtes, dum vnus dux mittit decem milites in arenam contra alios decem, ſint duellum.

Reſpondetur non eſſe propriè duellum, ſed partem belli, publica auctoritate ſuſcepti ob commune bonum; verum tamen eſt hunc conflictum non videri licitum, quando fit cauſa oſtentationis virium, & ob vanam gloriam, vel abſque iuſta cauſa: videtur enim temere exponi periculo vitæ paucorum militum, ex quorum morte victoria non dependet. Vide Clauem Regiam *loco cit. cap. 13. num. 16.* Petrum Nauarrum *lib. 2. cap. 3. num. 295. & ſeq.* Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 39. numero 11.* Reginaldum *lib. 21. num. 79.* Peregrinum *de duello quæſt. 2. ad finem.* Valentiam *loco cit.* & Lucam Floronum *cap. 3. de duello.*

5 Secundò colligitur, quotidianos conflictus, qui ſubito iræ feruore, vel ex altercatione naſcuntur, non eſſe duella, eo quòd non fiant ex condicto; etiamſi aggrediens dicat: Euagina enſem; volo tecum duello decertare. Floronus *cap. 1.* & alij, quos citat, & ſequitur Filliucius *tract. 15. c. 5. quæſ. 5. num. 107.* Tuſcus *tom. 2. concluſ. 805.* Sanchez *loco ſtatim citando*, Peregrinus *quæſt. 18. num. 9.*

6 Tertiò, milites, vel alios, qui ob priuatas inimicitias ſe ipſos inuitant ad pugnandum, & diſtrictis enſibus alter alterum occidit, non dici propriè committere duellum, nec incidere in pœnas pugnantibus in duello propoſitas: nam in duello requiritur aſſignatio temporis, cum determinatione loci, ex Bulla Gregorij XIII. quò pacto intelligenda videtur etiam Bulla Clementis VIII. quæ facta fuit ad roborandam, & augendam illam Gregorij, vt ait Floronus *cap. 2.* contra Peregrinum *quæſt. 20.* In hoc autem caſu non eſt aſſignatio temporis cum determinatione loci, vt ſuppono.

7 Quartò, iuxta Graff. *lib. 1. cap. 7. num. 22.* illos non videri incidere in pœnas pugnantium in duello, qui ſeſe obuiam habentes, diffidant ſe in tali loco, quò ſtatim tendunt, & ibi pugnant; nulla enim intercedit aſſignatio temporis, aut loci determinatio.

Sed contrarium mihi probabilius dicendum videtur cum Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 39. num. 28.* Filliucio *num. 112.* niſi excuſetur ignorantia; adeſt enim aſſignatio loci, & temporis præſentis. Qua de cauſa, qui dicit alteri: Veni ad talem locum, te ibi expecto; videtur incidere in pœnas duelli; ſicut etiam incidit, qui videt alterum enſe carere, illique dicit: Eas ad capiendum enſem, hîc te expecto, vel in tali loco. Ratio eſt, quia pugnam ineunt ex præuia conuentione, ſtatuto loco, & tempore. Idem dic de eo, qui alteri dicit, Inuito te ad duellum nunc in hoc loco; adeſt enim aſſignatio loci, & temporis: hoc tamen intelligendo, ſi hat ex compoſito, & non ex calore iracundiæ. Ita Peregrinus *quæſt. 15. num. 5.* Idem valet, dum quis alterum ad pugnam prouocat, cum prima vice ſibi occurrerit in Vrbe: adeſt enim aſſignatio loci, & temporis, illius ſcilicet, quo ſeſe obuiam habuerint. Si verò dicat inimico: Diſtringe enſem, vt pugnemus, non ſubiacet pœnis; quia non eſt aſſignatio temporis, & loci ex condicto. Rurſus, qui ad vitandam loci irreuerentiam, aut ſuum periculum, inimico, quem videt eſſe in Eccleſia, aut in loco ſibi periculoſo, vbi habet comitatum, vel famulos, dicit: Exi inde, non committit duellum, quia non deſtinatur propriè locus, ſed ſolum intenditur euitatio irreuerentiæ loci, &c. Si verò quis dicat inimico exiſtenti, e.g. in platea, vt inde exeat, ne pugna ab hominibus ibi exiſtentibus impediatur, dicitur committere duellum, quia ſtatuit locum; videlicet extra plateam, & ſtatuit tempus, videlicet præſens, & hoc facit præmeditatè, vt ſuppono, & non tantum in rixa, aut calore iracundiæ: nam inuitatio, quæ fit ex rixa, non dicitur inuitatio ad pugnam ex condicto, vt ex Farinacio aduertit Sanchez *loco cit. num. 28.* Graſſius *num. 18.* Peregrinus *quæſt. 18.* Floronus *cap. 1.* Filliucius *loco citato num. 111.* & alij.

8 Quintò, non committi duellum ab iis, qui pugnam in Eccleſia inchoarunt, & ob Eccleſiæ reuerentiam gladios non euaginarunt, ſed continuata moraliter rixa egrediuntur, ibique pugnæ finem imponunt. hæc enim non eſt pugna ex condicto, ſtatuto loco, & tempore; cùm inchoata ſit ex rixa, & principium actionis præcipuè inſpiciendum ſit.

Sextò, non committi duellum, ſed potiùs proditionem, quando quis accedit ad aliquem locum, vt ibi inimicum aggrediatur, vt patet ex definitione duelli.

9 Septimò, non committi duellum, quando Titius offert duellum Caio, illúmque eodem tempore, quo duellum offert, gladio aggreditur, & Caius cogitur ibi ſtatim pugnare.

pugnare. Ratio eſt, quia ex parte Titij dicitur potiùs aggreſſio, & ex parte Caij dicitur defenſio, quam non ſponte, ſed coactè ſuſcipit, nec adeſt aſſignatio loci & temporis. Ita Peregrinus *q.*25. Filliucius *n.*107. & 110. & alij.

10 Octauò, eos non dici duellum committere, qui digladiantur cauſa ioci, vel exercitij; ſicut nec ea propriè ſunt duella, quæ ſunt inſtituta ad diſcendam artem militarem. Imò non ſunt illicita, ſi fiant cum debita cautione, non enim adeſt periculum occiſionis, mutilationis, &c. cum periculum debita circumſpectione purgetur. Ita Salonius 2.2.*quæſt.*64.*art.*3.*controuerſ.*3. Lucas Floronus *de duello cap.*5.§.8.*n.*5. & alij communiter.

11 Nonò, non committi duellum à mulieribus, quæ non ſolùm verbis, verùm etiam euulſione capillorum inter ſe altercantur. Idem dic de viris pugnis, brachiis, vel inſtrumento non periculoſo ſe petentibus; quia huiuſmodi contentio non fit cum periculo mortis, vel mutilationis, aut vulneris, vt dictum eſt *n.* 2. Ita Vgolinus *de poteſt. Epiſcop. p.*1. *cap.*8. *num.* 2. Filliucius *tract.*15. *cap.*5. *quæſ.* 5. *num.*107. Floronus *cap.*5. §. 9. Peregrinus *quæſt.*9. Imò Peregrinus *quæſt.*9.*citata*, Vgolinus, & Floronus *locis cit.* idem dicendum putant, etiamſi ex huiuſmodi contentione pugnis facta aliquando mors ſubſequatur, tum, quia de rarò contingentibus lex non curat. *l.nam ad ea. ff. de legibus.* tum quia hæc potius dicitur pugna, quam duellum: nam duellum, regulariter loquendo, fieri ſolet armis, vel inſtrumentis, ex quibus vulnus, vel mutilatio, vel occiſio ſequi ſolet.

12 Secus dicendum eſt, ſi fiat ſaccis, aut cultellis, vel etiam baculis, & fuſtibus: nam hæc ſunt inſtrumenta, ex quibus vulnus, & occiſio ſequi ſolet. Ita Vgolinus, Lucas Floronus, & Peregrinus *locis cit.* & hoc à fortiori valet, ſi fiat enſe, haſta, ſclopo; etiamſi duellum committentes ſint armati, & arma defenſiua habeant, vt galeam, loricam, & ſimilia.

13 Decimò, illum non affici pœnis contra duellantes impoſitis, qui cum altero contendens, cùm armis deſtitutus ſit, domum adit ad capienda arma, nulla facta ad duellum prouocatione, & poſtmodum rediens ad inimicum, illum ita percitus diffidat, & ſtatim aggreditur. Ratio eſt, quia hæc non eſt pugna ex condicto, ſtatuto loco, & tempore; ſed potiùs dicitur pugna ex rixa. Ita Filliucius *num.*112. & alij.

14 Vndecimò probabile eſt eum, qui alterum diffidat, non animo pugnandi, ſed tantummodo cauſa honoris proprij defendendi, in foro conſcientiæ non affici excommunicatione, licèt fieri poſſit, vt aliunde peccet, cum inuitet alterum ad peccatum. Ratio iſtius illationis eſt, quia hæc non eſt diffidatio ex condicto cum periculo occiſionis, aut vulneris, aut mutilationis; duellum enim ſub cenſuris prohibetur ob periculum grauis læſionis. Ita Filliucius *loc.cit.* & Lucas Floronus *c.*6.§.2. contra Peregrinum *quæſt.*24. Imò Filliucius *loco cit.num.*113. probabile cenſet in foro conſcientiæ non affici excommunicatione, etiamſi ad locum conuentum accedant abſque animo verè pugnandi, ſed tantummodo inferendi aliquos ictus cum morali ſecuritate, quòd nullum vlli parti damnum ſecuturum ſit, ſed potiùs pax inde concilianda; hæc enim non eſt pugna cum periculo læſionis, vt ſupponitur: quamquam in foro externo præſumitur duellum; forus enim externus iudicium fert ex actione externa, & internas animi cogitationes non intuetur.

Duodecimò, Titium cui relatum fuit, Caium de ipſo male locutum fuiſſe, non affici excommunicatione, ſi ad Caium accedat coarguendo illum mendacij ſi ſuſtinere voluerit, quod ſibi relatum fuit, ſimulque manum enſi apponendo; hæc enim non eſt prouocatio ad duellum, quæ fit ex condicto, ſtatuto loco, & tempore, ſed potiùs iniuſta aggreſſio. Contrariam ſententiam tuetur Peregrinus *de duello quæſt.*25.*num.*2.

15 Decimotertiò, illos non affici excõmunicatione, qui ſe prouocant ad pugnandum, nullo ſtatuto loco, & tempore; hoc enim non eſt propriè duellum, de quo Summi Pontifices loquuntur. Ita communiter DD. contra Peregrinum *quæſt.*15.*num.*3.*& ſeq. & quæſt.*20.*num.*3. vbi probat nullam fieri prouocationem, ſeu diffidationem abſque ſtatuto tempore, & loco, ſi non expreſsè, ſaltem tacitè. Sed hoc mihi non probatur; alioquin excommunicatio incurrerétur ob quaſcunque diffidationes animo deliberato factas, quod videtur contra vſum, & praxim.

Obiicies, Clemens VIII. generaliter loquitur, & ſub cenſuris, ac pœnis prohibet duellum, quouis modo, & ſub quacumque forma fiat, nec vllam mentionem facit de aſſignatione loci, & temporis; ergo ad incurrendas pœnas Bullæ Clementis VIII. non requiritur aſſignatio loci, & temporis.

Reſpondeo Bullam Clementis VIII. intelligendam eſſe iuxta communem loquendi vſum, & iuxta ſeriem aliarum conſtitutionum, quas hic confirmat: in aliis autem conſtitutionibus ſermo eſt de pugna ex condicto ſtatuto loco, & tempore, vt bene obſeruat Lucas Floronus *c.*5. §.1.*verſ.tertium eſt.*

16 Decimoquartò, illum non affici excommunicatione, qui ante inimicum deambulat, aut torua facie intuetur, aut contumelioſis verbis afficit, aut enſem diſtringit, & ſimilia. Ratio eſt, quia hæc non eſt prouocatio ad duellum ſtatuto loco, & tempore, ſed potius eſt inuitatio ad pugnam, rixam, altercationem, & conflictum, qui duelli nomen non meretur. Secus, ſi nutibus, & ſignis proponeret duellum, vt ſi nutibus indicaret locum ad pugnandum; nutus enim, & ſigna vicem verborum ſuſtinent. Ita Peregrinus *quæſt.*22.*num.*2.

SECVNDA PROPOSITIO.

17 INuitans alterum ad duellum, aut pugnans in duello, regulariter loquendo, grauiter peccat. Ratio eſt, tum quia per duellum vita innocentis periculo temere exponitur; fieri enim poteſt, vt innocens occidatur, quod eſt intrinſecè malum contra ius naturæ, nec vlla conſuetudine poteſt fieri licitum, vt bene Alciatus, & alij, apud Floronum *cap.* 3. *num.* 9. & apud Peregrinum *quæſt.*17. tum quia non licet alium occidere priuata auctoritate; ergo multo minus licitum eſt occidere in duello. tum quia duellum, non ſolùm prohibitum eſt iure naturali, & diuino, cùm propria, vel aliena vita periculo mortis exponatur abſque ſufficienti cauſa, vt bene oſtendit Peregrinus *quæſt.*2. & 17. verum etiam iure canonico ſub excommunicatione, aliiſque grauiſſimis pœnis, vt colligitur ex Tridentino *ſeſſ.*25. *cap.*19. & ex variis Summorum Pontificum conſtitutionibus, Iulij II. Leonis X. Clementis VII. Iulij III. Pij IV. Gregorij XIII. & Clementis VIII. qui vltimas confirmauit prædeceſſorum ſuorum pœnas, & excommunicationem, eamque extendit ad Reges, Imperatores, & alios quoſcumque, qui publicè, vel etiam priuatim, etiam ſine chartulis, litteris prouocatoriis, vel patrinis duellum commiſerint, vel ſi conuenerint, vt non ſinguli cum ſingulis, ſed bini, terni, aut plures hinc inde pugnent.

Hinc patet quid dicendum ſit de cooperatoribus; participans enim in delicto alterius, peccat pro qualitate criminis, in quo participat, vt patet ex regulis generalibus.

18 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm duellum ſit ſemper illicitum.

Reſpondeo, per ſe loquendo, illicitum eſſe, vt patet ex rationibus in propoſitione allatis. Excipi tamen poſſunt duo caſus, quos adducit Azorius 3. *part. lib.* 2. *cap.*5. *quæſ.*3. Nauarrus *cap.*15. *num.*9. Toletus *lib.*5.*cap.*6. Sanchez *in ſumma lib.*2.*cap.*36.*num.*16. Becanus *in tract. de fide cap.*26.*quæſ.*3. Lucas Floronus *cap.*5. §.3. Filliucius *n.*109. Peregrinus *quæſt.*16. & alij.

Primus eſt, ad ſedandos duos exercitus contrarios; tunc

enim licitum eſt pugnam periculo duorum dirimere per duellum, quia pars periculo exponitur, vt totum ſeruetur.

Adde licitum eſſe acceptare duellum, ad conſeruandam exercitus exiſtimationem, aut ad debilitandas hoſtium vires: nam hic caſus videtur per epikeiam exceptus, vel dicas hanc potius eſſe belli partem, quàm duellum. Ita Sanchez *loc. cit. n.* 14. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 3. *q.* 17. *punct.* 1. Filliucius *tract.* 29. *cap.* 8. *n.* 142. Rodriquez, & alij.

Secundus caſus eſt, quádo aliquis compellitur ſub vitæ periculo acceptare duellum; quilibet enim poteſt conſulere vitæ propriæ, etiam cum morte inuaſoris. Ad defenſionem verò rerum propriarum videtur eſſe licitum acceptare duellum, quando aliquis eas inuadit, nec aliud adeſt remedium ad eas defendendas, præter acceptationem duelli; tunc enim non dicitur propriè duellum, ſed iuſta defenſio rerum propriarum. In quo caſu ſi inuaſus non habeat arma, quibus res proprias defendat, poteſt ab inuaſore petere, vt ſibi arma concedat, vt patet ex dictis *de homicidio*. Ita Nauarr. *cap.* 11. *num.* 39. nec diſſentire videtur Becanus *loco cit. quæſt.* 6. *&* 7. & Sanchez *cap.* 32. *loco cit.* non poteſt tamen duellum acceptari ad res proprias defendendas, niſi dum vis infertur rebus; quia non eſt licitum vim vi repellere à vita, & rebus propriis, niſi quando vis infertur, ſicut neque licet duellum acceptare ad defenſionem honoris, vt dictum eſt *de homicidio*. nam apud ſapientes, & prudentes honori adſcribitur reſpuere duellum ad ſeruandam legem diuinam; quamuis apud aliquos plebeios dedecus reputetur. Ita Sanchez *loc. citat.* vbi refert Nauarrum, Salonium, Bannem, & alios, quibus adde Becanum *quæſt.* 5. Peregrinum *quæſt.* 2. Reginaldum *num.* 80. Filliucium *tract.* 29. *cap.* 8. *quæſito* 6. contra nonnullos alios apud Sanchez *num.* 9.

Hinc ſequitur innocenti damnato ab iniquo iudice, vt vel mortem ſubeat, vel in duello pugnet, vt ſe probet innocentem, licitum eſſe acceptare duellum, non intentione probandi ſe innocentem per duellum, (hac enim ratione non licet ſuſcipere duellum, cùm aliquando innocens ſuccumbat, & præſumatur nocens,) ſed vt vitam propriam tueatur, ad quam tuendam habet ius, etiam cum damno alterius perſonæ: poteſt enim magis diligere vitam ſuam, quàm vitam proximi. Ita Caietan. 2. 2. *q.* 95. *art* 8. *ad* 3. Floron. *cap.* 5. §. 10. Petrus Nauar. 2. *p. lib.* 2. *c.* 3. *dub.* 13. *num.* 295. Toletus *lib.* 9. *cap.* 6. *n.* 32. Filliucius *n.* 109. Becanus *in tract. de fide cap.* 26. *quæſt.* 3. *num.* 4. *&* 6. & alij, contra Sylueſtrum, Armillam, & Tabienam apud præcitatos DD.

19 Secundò dubium eſt, vtrùm quando lis inter duos non poteſt aliter terminari, niſi in duello, licitum ſit litem duello dirimere.

Reſpondeo negatiuè: quia cauſa innocentis exponitur periculo: fieri enim poteſt, vt innocens occidatur, & præſumatur nocens. Hac de cauſa olim ſuſcipiebantur duella, vt victus putaretur nocens, & conuictus haberetur criminis obiecti. Ita Valentia *quæſt.* 17. *punct.* 1. Becanus, & alij *locis cit.*

TERTIA PROPOSITIO.

20 RElinquentes contra conſtitutiones Pontificias in deteſtationem duelli editas, præter confiſcationem bonorum, & alias pœnas pro qualitate perſonarum in Bulla expreſſas, afficiuntur excommunicatione; ciuitates verò, oppida, & loca, in quibus duellum commiſſum fuit ſcientibus, & permittentibus dictorum locorum dominis, Eccleſiaſtico interdicto ſubiiciuntur. Item decertantes, ſi in ipſo conflictu obierint, priuandi ſunt Eccleſiaſtica ſepultura. Hæc propoſitio clarè conſtat ex ipſis Bullis, præſertim ex Bulla Clementis VIII. ibi, *ſingulares certamine, &c.* Vide ipſum Bullæ textum, quem ad verbum referam *in* 4. *propoſitione.*

21 Quæres primò, quas pœnas incurrat Clericus pugnans in duello.

Reſpondeo ſuſpendendum eſſe ex *c.* 1. *de clericis pugnantibus in duello.* Ita Henriquez *lib.* 3. *de excommunicatione cap.* 39. *n.* 23. Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 4. *num.* 48. *verſ.* 6. *caſus*, Becanus *quæſt.* 8. Peregrinus *quæſt.* 6. *num.* 5. Floronus *cap.* 5. *num.* 22. *& ſeqq.* & alij. Rurſus in Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 19. excommunicatur ipſo iure. Præterea Pius IV. clericum pugnantem in duello, præter excommunicationem, priuat beneficiis, dignitatibus, & officiis Eccleſiaſticis, & facit illum inhabilem ad illa, vel alia in poſterum obtinenda.

Vtrùm verò ad has pœnas incurrendas requiratur ſententia iudicis, dictum eſt *de legibus*, & alibi. Addo etiam illos comprehendi in Bulla Clementis, ibi, *quàm alia Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate.*

Addunt Peregrinus *loco cit. num.* 6. Lucas Floronus *c.* 5. *n.* 25. & alij, huiuſmodi clericum eſſe irregularem. Quod etiam ego approbo, non ſolùm dum mortem intulit, aut mutilauit; verùm etiam quoties declaratur infamis ob cauſam duelli: infamia enim ſaltem poſt ſententiam declaratoriam inducit irregularitatem. Vide dicta *de irregularitate diſp.* 7. *quæſt.* 3. *punct.* 1. Quis autem poſſit in huiuſmodi irregularitate diſpenſare, patet ex dictis *de irregularitate.*

22 Quæres ſecundò, vtrùm pugnantes in duello priuentur Eccleſiaſtica ſepultura, etiam ante vllam iudicis ſententiam.

Reſpondeo affirmatiuè, ſi in duello moriantur, & notorium ſit ipſos in duello mortuos fuiſſe. Ratio eſt, tum quia priuatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ ipſo facto incurritur. tum quia ſic vſu Eccleſiæ receptum eſt, teſte Alexandro Peregrino *quæſt.* 7. *num.* 3. Si verò notorium non ſit delictum, ſed tamen publicè conſtet eos in duello mortuos fuiſſe, parochus non debet illos ſepelire, nec Eccleſiaſticam ſepulturam denegare, quia ipſe non eſt iudex; ſed rem ad Epiſcopum, vel ad ipſius Vicarium deferre debet, vt ipſe debitas aſſumat informationes, & ſententiam ferat. hoc enim eſt conforme diſpoſitioni Clementis VIII. qui impunitatem delinquentibus concedi prohibet.

Addo probabiliter ſuſtineri poſſe decertantem in duello priuandum eſſe Eccleſiaſtica ſepultura; etiamſi ob vulnus in duello acceptum non ſtatim, ſed alio die moriatur: aut etiamſi contritionis ſigna dederit, aut pœnitentiæ, vel Euchariſtiæ Sacramentum ſuſceperit. Ratio eſt, tum quia is dicitur mori in duello, qui ex vulnere in duello accepto moritur. tum, quia priuatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ inducta eſt in deteſtationem criminis, vt reliqui cognoſcentes duellum tam acriter puniri, terreantur, & ab huiuſmodi crimine arceantur. Quamobrem dici poteſt, priuationem ſepulturæ non infligi per modum cenſuræ, ſed per modum iuſtitiæ vindicatiuæ diſtinctæ à cenſura, alioquin opus non fuiſſet hanc pœnam exprimere, cùm priuatio ſepulturæ ſit effectus conſequens excommunicationem. tum, quia occidens ſe ipſum priuatur Eccleſiaſtica ſepultura. *cap. placuit* 23. *quæſt.* 5. *& cap. ex parte, extra de ſepulturis.* etiamſi fortè conſtet ante mortem pœnitentiæ ſigna dediſſe: nam præcitata iura generaliter, & indiſtinctè loquuntur; ergo, &c. Ita Peregrinus *quæſt.* 7. *num.* 4. Gutierrez *lib.* 2. *canonic. quæſt. cap.* 3. *num.* 8. Lucas Floronus *cap.* 5. *num.* 20. & alij apud præcitatos DD. contra Abbatem *cap. cùm ad monaſterium, de ſtat. monach. n.* 15. Armillam, & alios apud Floronum in ſimili loquentes de moriente in torneamentis.

QVARTA PROPOSITIO.

23 PRæfatis cenſuris ſubiiciuntur omnes, & ſinguli, qui aliquam ex actionibus prohibitis in præfatis Bullis faciunt. Ratio eſt, tum quia Concilium exprimit omnes,

omnes, etiam Imperatores, & Reges; & Clemens VIII. non ſolùm confirmat decretum Concilij Tridentini, verùm etiam generaliùs loquitur, ibi, *excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoſcumque*; & ibi, *tam ſi ſuperius enumeratis, quàm ſi alijs etiam maioribus Eccleſiaſticis, vel mundanis dignitatibus, gradibus, & præeminentijs excellant.* & infrà *tam ſuperiùs expreſſa, quàm alia Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate.* Ita Hotomus *de duello cap. 5. §. 1. num. 1. verſ. quintò pag. 62.* Alexander Peregrinus *q. 10.* & alij communiter.

24 Quæres quænam ſint actiones in præfatis Bullis prohibitæ, ob quas cenſuræ, & aliæ pœnæ a præfatis perſonis incurrantur.

Reſpondeo plures eſſe: eas autem breuitatis gratia ad quatuor capita reuocabo.

Primum eſt pugnantium in duello, diffidantium, vel acceptantium.

Secundum concedentium locum, aut non impedientium, ſi ſint domini qui valeant impedire, ne duellum in ſuis locis committatur.

Tertium eſt aliquo pacto cooperantium ad duellum, vt mandato, conſilio, auxilio, fauore, chartellis, intimatione, publicatione, & his ſimilibus; etiamſi poſtea prouocatio, aut duellum ſecutum non fuerit, niſi fortè per ipſoſmet cooperantes ſteterit, ne ſequeretur.

25 Quartum eſt ſpectantium ex induſtria. Iſtæ actiones, & perſonæ fuſiùs exprimuntur in ipſa Bulla, cuius tenorem in hac parte ad verbum referam: nam Clemens VIII. relatis aliorum conſtitutionibus in hæc verba loquitur. *Nos nefaria diaboli arma, ſalutari Eccleſiæ gladio, ad continendos in officio fideles nobis præcipuè ipſius Domini auctoritate tradito, retundere, atque à ceruicibus gregis Domini, noſtræ curæ crediti, quantum (eodem Deo adiutore) enití poſſumus, propulſare cupientes, prædictas omnes conſtitutiones, ac decretum Concilij Tridentini, cum omnibus, & ſingulis in eis contentis, cenſuris, & pœnis, decretis, extenſionibus, quarum, & quorum omnium tenores præſentibus haberi volumus pro expreſſis, & ad verbum inſertis, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, perpetuò approbamus, confirmamus, & innouamus. Ac inſuper, auctoritate, & tenore præmiſſis, decernimus, & declaramus, eaſdem conſtitutiones, ac decretum, locum habere vbique gentium, & terrarum, inter quaſcumque perſonas etiam armatas, & in caſtris, ſeu propugnaculis militantes, etiam vbi noſtrorum, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, aut Catholicæ fidei hoſtium furor impunè graſſatur, vel in dominijs per eos occupatis, & detentis. Idem quoque iuris cenſendum eſſe, ſi publico, & forſan iuſto bello indicto, miles aliquis alterum in aduerſariorum exercitu militantem, ſiue aliàs in hoſtium caſtris, præſidijs, aut terris degentem, priuatas ſimultates, atque inimicitias publica cauſæ intermiſcendo, etiam ducum permiſſu, ex condicto ad ſingulare certamen deſcendat, aut illum prouocet. Nec non ijſdem pœnis, decreto, & conſtitutionibus teneri eos, inter quos pactiones inita ſint de dirimendo certamine, cùm primùm alteruter vulneratus fuerit, ſeu ſanguinem effuderit, aut certus ictuum numerus, vtrinque illatus fuerit. Vel ſi conuenerint, vt non ſinguli cum ſingulis, ſed bini, terni, aut plures hinc inde pugnent. Et non ſolum locorum dominos, ſed etiam magiſtratus, præſides, locum tenentes, aut etiam militum Duces, & Capitaneos in caſtris, vel extra ea in alieno, vel hoſtili ſolo, vel cum militibus exercitus aduerſariorum monomachiam in quocunque caſu, per præſentem, vel alias conſtitutiones huiuſmodi prohibitio, permittentes, vel quantum in ipſis eſt non prohibentes, aut poſt admiſſum crimen, veniam, & impunitatem concedentes. Præterea pari ratione prohibemus omnia, & ſingula eius generis ſcripta, manifeſta, ſeu fides vulgo appellata, quæ etiam ſine expreſſa prouocatione ad certamen, tamen quaſi præparatoria quædam ad chartulas, ſeu libellos prouocatorios, & ad duellum, illorúmque veluti radices, aut ſemina, vtplurimum laceſſendi aliquem ad pugnam, & ſuſcitandæ ſimultatis, atque inimicitiæ materiam, & occaſionem præbent. dum ſcilicet in illis per modum epiſtolæ, libelli, aut publicæ atteſtationem, & intimationis, ſiue per authentica documenta, ſiue per vnius, pluriúmve chirographum, ſubſcriptiones, aut relationes, ſub prætextu proprij, vel alieni honoris, & famæ, more militari, atque, vt vulgo dicitur,* Cauallereſco, *tuendi, aut lædendi, ſiue ad illata, propulſatave contumeliæ, aut iniuriæ probationem, ſeu tollendam illius ſuſpicionem rei alicuius geſtæ ad id pertinentis, vel verborum, aut reſponſionum ſeries, & ordo narratur; vel ex ſimili abuſu, hac de cauſa aliquid tale adeò firmiter aſſeritur, aut negatur; vt qui contra dixerit, is ſiue nominatim, ſiue in genere mendacij arguatur, aut mentiri dicatur. Aut ad hunc effectum ex militari etiam conſuetudine quæritur, declaratur, aut reſpondetur, qua mente, aut quo ſenſu quippiam eiuſmodi, quod ad ſuperiùs expreſſa ſpectet, geſtum, dictúmve ſit. Vel denique offert ſe quiſquam contra certam, vel incertam perſonam, vel generatim contra quemcumque ad probandum armis, & veriſicandum etiam in ipſo certamine, an paratus eſſe, aut fuerit, vel non fuerit. Necnon quaſcumque etiam ſine ſcripto factas talium rerum ſupradicta quoquo modo concernentium, & ob huiuſmodi cauſas in locis publicis, vel priuatis, vbi hominum multitudo conuenire ſoleat, denunciationes, narrationes, declarationes, & teſtificationes, volentes eos omnes, & ſingulos, qui ſuo, vel alieno nomine ad effectum, de quo ſuperiùs dictum eſt, prædicta, vel his ſimilia, multóque magis ad certandum prouocatoria ſcripta, libellos, epiſtolas; eorúmve exempla dictauerint, compoſuerint, ſcripſerint, miſerint, detulerint, diuulgauerint, affixerint, exemplauerint, typis impreſſerint, ſubſcripſerint, intimauerint, vel etiam verbo denunciauerint, ſiue atteſtati fuerint. Quive alius ad ſingulare certamen, publicè, vel occultè ineundum, vel ad prouocandum aliquem ad pugnam, ſiue ad huiuſmodi ſcripta, quæ manifeſta, quæque chartulæ prouocatoriæ appellantur, ſcribenda, dictanda, mittenda, deferenda, diuulganda, auxilium, conſilium, operam, vel fauorem præſtiterint, ſiue id ſuaſerint, aut mandauerint; quive in præmiſſis, vel eorum aliquo ſe quomodolibet immiſcuerint, etiamſi neque pugna aliqua, nec certamen, aut effectus, nec acceſſus, aut actus, ad pugnam proximus, neque expreſſa, & aperta prouocatio ſubſecuta fuerint, neque ſcriptiones prædictæ, quæ manifeſta dicuntur, in publicum prodiderint, aut cuiquam intimata extiterint, ſi per eos non ſteterit, quominus publicatio, aut denunciatio fieret. Nihilominus cenſuris, & pœnis omnibus, in præſenti, & alijs prædictis conſtitutionibus, & decreto contentis, ſubiacere, tam ſi ſuperiùs enumeratis, quàm ſi alijs etiam maioribus, Eccleſiaſticis vel mundanis dignitatibus, gradibus, & præeminentijs excellant. Quinimo de nouo etiam per præſentes ex parte omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, excommunicamus, & anathematizamus, maledicimus, & execramur omnes, & quoſcumque publicè, vel priuatim, palàm, vel occultè, in quibuſcunque locis, modis, & formis, ac caſibus ſub præſenti noſtra, vel alijs prædictis conſtitutionibus, ad decreto comprehenſi ſingulare certamen, (quod* duellum *vulgo dicitur) ex compoſito ineuntes, nec non id ſcelus ſuadentes, aut prouocantes, opem, conſilium, vel fauorem præſtantes, equos, arma, & commeatus præbentes, aut comitantes, vel circa chartulas, ſeu libellos, litteras, nuncios, aut quæcumque alia ſcripta huiuſmodi quomodolibet peccantes, huiuſque delicti ſocios, de induſtria ſpectatores, patrinos, fautores, defenſores, quacumque tam ſuperiùs expreſſa, quàm alia mundana præfulgeant dignitate. Ita vt ſingulares etiam perſonæ cuiuſlibet communitatis, vniuerſitatis, Collegij, aut Reipublicæ, quæ huius criminis participes quoquomodo fuerint, nequaquam excuſentur, ſed ſupradictos omnes, eorúmque ſingulos ipſo facto, abſque vlla monitione, iudicis decreto, aut miniſterio perpetui anathematis, excommunicationis maioris, & maledictionis æternæ mucrone percuſſos, & damnatos, harum ſerie declaramus, & ſi in ipſo conflictu obierint, ſepultura Eccleſiaſtica perpetuò priuatos eſſe volumus. Ipſas verò ciuitates, terras, oppida, vel caſtra, & loca, in quorum territorijs id facinus, ſcientibus, & tacitè, vel expreſſè permittentibus, aut tolerantibus dominis, aut magiſtratibus, vel Senatu, aut Populo admiſſum fuerit, Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, cuius interdicti relaxationem, aut excommunicationis abſolutionem ab alio, quàm à nobis, aut pro tempore exiſtente Romano Pontifice, pœnitentia, & ſatisfactione congruè peracta*

peracta, niſi in mortis articulo conſtituti [illegible] *etiam prætextu* [illegible] *perſonis, tam Eccleſiaſticis,* [illegible] *Imperiali, Regali,* [illegible] *per Sedem Apoſtolicam* [illegible] *Quæ omnia* [illegible] *&c.*

Ex dictis ſequitur [illegible] non ſolum pugnantes in duello [illegible] verùm etiam dominos locorum, magiſtratus, locumtenentes, duces militum, [illegible] concedunt.

26 [illegible] Principem Chriſtianum conceden[illegible] locum [illegible] ad duel[illegible] non incidere in excommunicationem [illegible] [illegible]

27 [illegible] VIII.

28 [illegible]

Dixi, [illegible]

[illegible]

fuiſſe efficax, vt alibi probaui cum communi DD. ſententia, vbi etiam probaui, verum, qui conſilium, vel mandatum conatus eſt reuocare, ſed re ipſa non reuocauit, incurrat pœnas contra mandantes, vel conſulentes ia po[illegible]nas. Vide [illegible] dicenda *quæſt.* [illegible] *n.*[illegible]

29 Tertiò ſequitur eaſdem pœnas incurri ab acceptante [illegible] acceptauit, vt patet ex Bulla Clementis VIII. Ita Filliucius *tract.* [illegible] *num.* [illegible] Præterea his pœnis comprehenduntur committentes, niſi fortè conatentur, vt impediant; [illegible] opus virtutis [illegible] quod tenentur, vt bene Sanchez [illegible] & Filliucius *tract.* 29. *cap.* [illegible] *num.* 177.

Quartò ſub his pœnis comprehendi ſocios, patrinos, & ſpectatores ex induſtria.

30 Si verò aliquis illac tranſiens, aut [illegible] aſpiceret duellum, non incurrere[illegible] pœnas [illegible] Bulla loquitur de ſpectatore ex propoſito, [illegible] ex induſtria, vt bene Sanchez *in opere morali lib.* 2. *cap.* 39. *num.* [illegible] Reginald. *tom.* 2. *lib.* 22. *cap.* 7. *num.* [illegible] [illegible] *num.* 114. Peregrinus *loc. cit.* in expoſitione textus *num.* [illegible] & alij communiter. Ad [illegible] Peregrinus *quæſt.* [illegible]

[illegible]

31 [illegible] Lucas Fiorenza *cap.* 11. [illegible] Peregrinus *quæſt.* 14.

[illegible]

[illegible] Lucas Fio-

ronus

ronus *loco citato. numero 1. & ſequentibus.* & Peregrinus *quæſt.* 19.

32 Sextò eum, qui ſcripta, & narrationes prouocatorias ad duellum facit, in excommunicationem incidere. Qui verò narrat tantummodo aliquod factum, ex quo prænidet alios arrepturos occaſionem prouocandi ſe ad duellum, probabile eſt affici excommunicatione, vt innuit Peregrinus *quæſt.* 27. Sed mihi probabilius videtur oppoſitum, niſi hoc faciat, vt eos ad duellum, vel duelli prouocationem incitet. Ratio eſt, quia iſta actio non exprimitur in Bulla Clementis VIII. & in pœnis non eſt facienda extenſio vltra verborum ſignificationem: peccat tamen mortaliter non ſolùm contra charitatem; verùm etiam contra iuſtitiam, quia eſt cauſa actionis iniuſtæ.

Addit Peregrinus *quæſt.* 28. eos, qui audiunt, vel legunt narrationes, in quibus prouocatio ad duellum exprimitur, ligari vinculo excommunicationis. Sed hoc mihi durum videtur, tum quia hoc in Bulla non exprimitur. tum quia odia non ſunt amplianda, iuxta vulgata iura, *cap. odia, de regul. iur. in 6.* cum aliis.

33 Quæres primò, vtrùm excommunicatio, & aliæ pœnæ in hac Bulla expreſſæ incurrantur ſtatim, ac præſtita eſt aliqua prædictarum actionum, e. g. ſtatim ac datum eſt conſilium ad faciendas litteras prouocatorias ad duellum, vel ſtatim ac compoſitus eſt libellus, vel ſtatim ac quis commodauit arma ad pugnandum, &c. Pro ſolutione

Notandum eſt aliquas actiones in hac Bulla principaliter, & abſolutè prohiberi ſine conditione: alias quaſi minus principaliter, & ſub conditione. Actiones principaliter, abſolutè, & ſine conditione prohibitæ, ſunt, pugnare in duello, prouocare ad duellum, publicare, affigere, vel intimare libellum prouocatorium, accedere ad locum duelli. Ratio deſumitur tum ex illis verbis, *ad ſingulare certamen deſcendat, aut illum prouocet.* tum ex modo loquendi Clementis VIII. qui prohibet alias actiones, etiamſi neque pugna aliqua, neque certamen, aut effectus, aut acceſſus, aut actus ad pugnam proximus, neque expreſſa, & aperta prouocatio ſubſecuta fuerint; ſupponit ergo iſtas actiones eſſe ſimpliciter, principaliter, & abſolutè prohibitas; cùm enim dubium ſuboriri poſſet, vtrùm aliæ actiones eſſent principaliter prohibitæ, an acceſſoriè, & dependenter à primis illis actionibus, Summus Pontifex reſpondet eſſe prohibitas etiam independenter ab illis, id eſt, etiamſi aliqua illarum non ſequatur, modò per eos non ſteterit, &c. Idem dicendum eſt de acceptatione duelli. tum quia eſt actus proximus ad pugnam, & eſt pars duelli: actus autem proximus ſimpliciter, & abſolutè prohibetur. tum quia eſt correlatiuum ad prouocationem; correlatiuorum autem idem eſt iudicium, & diſpoſitum in vno, trahitur ad alterum. *l. 1. C. de tranſact. l. fin. ff. de acceptil. & l. ſi quis ſeruo. C. de furtis.* Ex quo ſequitur acceptantem duellum affici pœnis impoſitis contra prouocantes ad duellum, vt bene Peregrinus *quæſt.* 21.

Actiones verò quaſi minus principaliter, & ſub conditione prohibitæ, videntur eſſe aliæ omnes actiones prouocatoriæ ad duellum, vt componere libellos, conſulere, mandare, vt deferantur, vel duellum offeratur, commodare arma, & aliæ actiones, quæ exprimuntur, ab illis verbis, *volentes eos,* vſque ad ea, *nihilominus cenſuris, & pœnis,* &c. exceptis tamen actionibus principaliter, & abſolutè prohibitis, de quibus iam dictum eſt.

Hoc poſito ad quæſitum reſpondeo excommunicationem incurri, ſtatim ac aliqua actio principaliter, & abſolutè prohibita præſtatur; non verò ob actionem quaſi minus principaliter prohibitam. Ratio cur incurratur ob actiones principaliter prohibitas, eſt, quia tunc adeſt materia abſolutè prohibita; ergo præfatæ pœnæ ſtatim incurruntur. Ratio verò cur ob alias actiones, quæ non ſunt quidem acceſſoriè, ſed tamen quaſi minus principaliter prohibitæ, non incurratur ſtatim cenſura, ſed quandiu per eum, qui eam præſtitit, ſtare poteſt, ne aliqua actionum principaliter, & abſolutè prohibitarum ſequatur. Ratio, inquam, eſt, quia Clemens VIII. afficit excommunicatione præſtantes iſtas actiones ſub conditione, ſi per eos non ſteterit, quominus publicatio, aut denunciatio fieret; ergo non intendit his pœnis punire, quandiu per eos ſtare poteſt, ne aliqua prædictarum actionum abſolutè, & principaliter prohibitarum ſequatur, vt clariùs explicabo in ſolutione obiectionis. Et quamuis Peregrinus *quæſt.* 15. exiſtimet, illam clauſulam, *ſi per eos non ſteterit,* referri ſolùm ad proximas actiones, expreſſas ab illis verbis, *quive alijs ad ſingulare certamen,* mihi tamen probabilius videtur referri etiam ad alias expreſſas poſt illa verba, *volentes eos omnes.* Ratio eſt, tum quia clauſula in fine poſita refertur ad omnes actiones in eadem propoſitione contentas, *cap. ſecundò requiris, extrà de appellat.* tum quia eſt eadem ratio in omnibus; ergo etiam eadem diſpoſitio.

Nec obſtat, quòd in illis verbis conditionalibus mentio fiat ſolùm publicationis, aut denunciationis; reſpondet enim Peregrinus *quæſt.* 5. *num.* 8. *verſ. in quo* [illegible] verba non eſſe poſita reſtrictiuè, ſed exemplariter: exempla autem non excludunt ſimilia. *l. 1. §.* [illegible] *ff. de vi & vi armata. &* [illegible]

Reſpondeo ego ſecundò, nomine *denunciationis* intelligi etiam prouocationem ad duellum; conſequenter ea poſita ſtatim excommunicationem incurri, niſi ſteterit per eum, qui cooperationem ad prouocationem præſtitit ne prouocatio ſequeretur.

Obiicies primò, contra ſecundam partem reſponſionis allatæ in reſponſione ad quæſitum omnes iſtæ actiones in ſententia omnium DD. ſunt principaliter, & non acceſſoriè prohibitæ; ob actionem autem principaliter, & non acceſſoriè ſub excommunicatione prohibitam, ſtatim incurritur excommunicatio; ergo, &c.

Reſpondeo iſtas actiones eſſe quidem prohibitas principaliter, non tamen abſolutè, & ſimpliciter, ſed ſub hac conditione, ſi per eos non ſteterit, &c. ob id illas vocaui quaſi minus principaliter prohibitas.

Obiicies ſecundò, Clemens VIII. in verbis ſubſequentibus, abſolutè, & indiſtinctè ſub eadem loquendi forma excommunicat, non ſolùm pugnantes, & prouocantes; verùm etiam præſtantes auxilium, conſilium, & fauorem; ergo præſtans aliquam actionem hic prohibitam, excommunicationem ſtatim incurrit, quæcunque actio illa ſit.

Reſpondeo Clementem VIII. ibi iterum repetere, & epilogare, quæ in præcedentibus dixerat: repetitio autem, & epilogus intelliguntur iuxta formam, & conditiones in præcedentibus explicatas; verba enim dubia intellectum capiunt ab antecedentibus, & conſequentibus. *l. quæ ſiliabus. ff. de legat. 3. & l. ſi ſeruum. §. fin. ff. de legat. 1.*

Obiicies tertiò, non poteſt aſſignari tempus, in quo ob huiuſmodi actiones hoc pacto intellectas incurratur excommunicatio; ergo non ſunt hoc pacto intelligendæ, ſed abſolutè, ita vt excommunicatio ſtatim, præſtita qualibet actione, contrahatur, omiſſis opinionibus Peregrini *quæſt.* 5. *num.* 14. & 15.

Reſpondeo aſſignari poſſe illud tempus, in quo ſequi debuiſſet actio aliqua principaliter, & abſolutè prohibita, ad quam præſtita erat cooperatio: tunc enim purificatur conditio, & verum eſt dicere per eum ſtetiſſe, ne ſequeretur.

Ex dictis ſequitur primò, eum, qui conſilium præbuit ad prouocandum alterum ad duellum, incurrere excommunicationem ſtatim ac prouocatio ſequitur, vel ſequi debuiſſet, niſi alter obſtitiſſet, vel niſi aliunde impedimentum ortum fuiſſet.

Secundò commodantem arma Titio, qui iam prouocauerat Caium ad duellum, in excommunicationem

incidere

incidere, dum cum illis decertandum erat in duello, vel accedendum ad locum duelli; etiamſi ad locum duelli re ipſa non acceſſerint, nec pugna ſecuta fuerit, ob impedimentum ab alio poſitum, quam ab eo, qui arma commodauerat.

Verum tamen eſt in his caſibus decidendis magna opus eſſe prudentia, quia cùm tempus à legiſlatore non ſit ſimpliciter determinatum, vel ſaltem non ſemper facilè cognoſci poſſit, quónam tempore adimpleatur conditio, ſtandum eſt iudicio prudentis viri. *cap. de cauſis, de offic. deleg. & l. 1. ff. de iur. deliber.* prudens autem vir in dubio ſatis probabiliter iudicare poterit conditionem purificatam fuiſſe. tum quia tutior pars eſt eligenda. tum quia conſtat de actione iniqua præſtita, ex qua, vt plurimum ſequi ſolet effectus, conſequenter contra ipſum in hoc caſu ſtare videtur præſumptio.

Dices in pœnis benignior interpretatio facienda eſt, & in dubio fauendum eſt reo. *cap. odia, & cap. in pœnis. de regul. iur.*

Reſpondeo id verum eſſe, niſi rationabilis præſumptio in contrarium extet. Oppoſita tamen ſententia non videtur improbabilis; quia non conſtat delictum eſſe completum, niſi conſtet conditionem adimpletam, vel non adimpletam fuiſſe: nam actiones, de quibus nunc loquor, non ſunt ſimpliciter, & abſolutè prohibitæ, ſed dependenter ab euentu talis conditionis.

34 Tertiò ſequitur illum, qui libellum prouocatorium compoſuit, vel ſcripſit, ſed non affixit, nec intimauit, non affici excommunicatione, quia per ipſum ſtat ne publicatio, vel denunciatio ſequatur. Secus ſi iam affixit, vel publicauit; etiamſi poſtea libellum ſtatim dilaceret, vel impediat prouocantes ad duellum, ne re ipſa duellum committant. nam illa publicatio, vel affixio libelli eſt prouocatio ad pugnam, & eſt actio ſimpliciter, & abſolute prohibita; conſequenter appoſitæ pœnæ ſtatim incurruntur, vt bene Peregrinus *quæſt. 5. n. 3. & 8.*

35 Quartò illum non ligari vinculo excommunicationis, qui auxilium, conſilium, vel mandatum dedit ad pugnandum in duello, vel ad prouocandum ad duellum, ſed re integra ante prouocationem, & pugnam, influxum ſui conſilij, mandati, vel auxilij reuocauit. Ratio eſt, quia per ipſum ſtat ne prouocatio, & pugna ſequatur. Ita Peregrinus contra Floronum *cap. 10. §. 2.* Secus ſi impediat ſolùm, ne ſequatur pugna, non autem prouocatio, ad quam ipſe ſuo conſilio, auxilio, vel mandato influxit: nam per ipſum non ſtetit, ne ſequeretur prouocatio, qua poſita purificatur conditio, ſub qua aliæ actiones prohibitæ ſunt. Ita Peregrinus *quæſt. 29.*

36 An autem conſulens duellum, vel prouocationem, incidat in excommunicationem, ſecuto duello, vel prouocatione, etiamſi conatus fuerit reuocare, ſed re ipſa influxum non retraxerit, conſtat ex dictis *de reſtitutione, & de irregularitate*, incidere, quia ſuo conſilio cenſetur adhuc cauſa prouocationis, vel pugnæ. Contrarium in terminis docet Peregrinus *quæſt. 33.* ſed ipſius rationes non valde vrgent, nec cogunt me a communi ſententia recedere. Idem dicendum eſt de eo, qui mandatum dedit ad prouocandum alterum, ſed poſtea pœnitentia ductus conatus eſt reuocare mandatum, ſed reuocatio non innotuit mandatario, qui mandatum executus eſt. Ratio eſt, quia ſuo mandato influxit in prouocationem. Et hoc verum eſt; etiamſi mandans in gratia exiſtat, dum prouocatio ſequitur. Vide dicta *de cenſuris diſp. 1. quæſt. 1. punct. 6. n. 6. & ſeq. & de irregul. diſp. 7. quæſt. 4. punct. 8.* vbi plura ad hæc facientia diſſerui. & ſuprà de excommunicatione, quæ ob clerici percuſſionem contrahitur.

37 Quæres ſecundò, vtrùm ratam habens prouocationem, vel pugnam, vel aliam actionem hic expreſſam ſuo nomine factam, in has pœnas incidat.

Reſpondeo negatiuè, ſi de ratihabitione præcisè loquamur. Ratio eſt, tum quia ratihabitio eſt poſterior facto ſub cenſura prohibito. tum quia ſuperior dum vult pœnam ad ratihabitionem extendere, ſolet hoc exprimere, & ratihabitio non comparatur mandato in pœnis, niſi exprimatur, vt alibi ſæpiùs docui cum probabiliori, & communiori Doctorum ſententia: hic autem non exprimitur. Ita Lucas Floronus *de duello cap. 14. §. 3. num. 1.* contra Peregrinum *quæſt. 31. num. 3.*

QVINTA PROPOSITIO.

38 AB excommunicatione contracta ob aliquod delictum in caſu duelli poteſt abſoluere

Primò Summus Pontifex: nam ſicut ipſe tulit hanc pœnam; ita poteſt eam auferre, cùm etiam eius abſolutionem ſibi reſeruarit, vt patet ex Bulla Clementis VIII. & ex decreto ſacræ Congregationis infrà citando.

39 Secundò Epiſcopus poteſt abſoluere, quando delictum eſt occultum, vt patet ex priuilegio conceſſo Epiſcopis in Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 6.* quod non videtur abrogatum per Bullam Clementis VIII. cùm in ea nulla fiat mentio facultatis Epiſcoporum, aut illius Concilij, quæ mentio neceſſaria videtur, vt illud decretum cenſeatur reuocatum ex Rodriquez *tom. 1. quæſt. regular. quæſt. 8. art. 10.* Sanchez *loco cit. & lib. 3. de matrim. diſp. 26. num. 7. & lib. 8. diſp. 35. num. 17.* Henriquez *lib. 7. cap. 26. num. 2.* & aliis quampluribus apud Sanchez *loco cit. num. 27.* Suarez *de pœnitentia quæſt. 30. ſect. 2. n. 14.* Peregrino *loco cit. quæſt. 37. num. 3.* vbi citat Couarruuiam, & alios relatos *in meo tract. de legibus diſp. 1. quæſt. 3. punct. 8. §. 3. n. 13.* contra Graffium *loco cit. num. 20.* & alios quos ſuprà retuli de edictorum intelligentia; imò clauſula generalis reuocatoria priuilegiorum non extenditur ad priuilegia inſerta in corpore iuris, vt ait gloſſa *in l. 2. §. legatis. ff. de rei vendicat.* Poteſt igitur Epiſcopus iuxta ſententiam horum DD. (quamquam ratio ipſorum difficultatem patitur, vt patet ex dictis *de legibus*, vbi eam limitaui, & moderatus ſum, & ex dictis de abſolutione ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ) abſoluere, quando delictum eſt occultum, vel nondum eſt deductum ad forum contentioſum, vt patet ex Tridentino *loco cit.* Præterea quando pœnitens iuſto detinetur impedimento, ob quod non poteſt adire Papam, poteſt ab Epiſcopo abſolui, vt patet tum ex *cap. de cætero. de ſent. excomm.* tum quia non eſt maior ratio cur potius Epiſcopus non poſſit abſoluere pœnitentem in hoc caſu interueniente iuſto impedimento, quàm in aliis caſibus recenſitis de abſolutione cenſurarum *diſp. 1. quæſt. 3. punct. 2.* vide Sanchez *de matrimonio lib. 2. diſp. 4. num. 2. verſus finem*, & quæ dixi *quæſt. 5. punct. 2. de cenſuris in communi. & ſuprà de excomm. ob clerici percuſſionem ſect. 5. difficultate 2. verſ. tertius caſus.*

40 Tertiò, religioſi poſſunt abſoluere iuxta ſua priuilegia, modò reuocata non fuerint. ſicut de facto, reſpectu exiſtentium in Italia extra vrbem Romam, reuocata fuerunt in decreto ſacræ Congregationis quod incipit, *Sacra Congregatio.* quo ad prouocantes, aut pugnantes in duello iuxta decretum, & formam Tridentini, & Gregorij XIII. Cùm enim non omnia eodem modo ſub excommunicatione prohibeantur in Bulla Clementis VIII. & in conſtitutionibus Concilij, & Gregorij XIII. Clemens VIII. in præfato decreto ſacræ Congregationis, abſtulit religioſis facultatem abſoluendi ab excommunicatione impoſita iuxta formam Concilij Tridentini, & iuxta Bullam Gregorij XIII. vt bene Filliucius *tract. 29. cap. 8. quæſt. 14. num. 167.* Quamobrem cùm in Bulla Clementis prouocatio ad duellum abſolutè, & ſimpliciter puniatur excommunicatione, ſequitur illum, qui prouocat, ſtatim affici excommunicatione reſeruata in Bulla eiuſdem Clementis. Idem dic de eo, qui aliqua ratione cooperatur ad huiuſmodi actionem. In Tridentino verò, & in conſtitutione Gregorij punitur excommunicatione prouocatio ipſa ad duellum, & cooperatio ſi per ipſos met

prouocan

prouocantes, vel cooperantes non ſtetit, ne pugna ſequeretur. Ex quo fit, vt qui ſe prouocarunt, vel cooperati ſunt ad prouocationem, & per ipſos non ſtetit, ne duellum ſequeretur, non poſſint hoc tempore virtute priuilegiorum abſolui; quia contraxerunt excommunicationem, iuxta conſtitutionem Gregorij. Idem dic à fortiori, ſi pugnarunt, vel ad locum deſignatum acceſſerunt, & per ipſos non ſtetit, ne pugna ſequeretur. Qui verò prouocarunt ſe ad duellum, vel cooperati ſunt ad prouocationem; etiamſi per ipſoſmet prouocantes, vel cooperantes ſteterit, ne pugna ſequeretur, abſolui poſſunt virtute priuilegiorum; quia non contraxerunt excommunicationem contentam in decretis Tridentini, & Gregorij, ſed contentam in Bulla Clementis VIII. à qua religioſi, & alij habentes priuilegia abſoluendi ab excommunicationibus, Papæ reſeruatis, abſoluere poſſunt hoc tempore, per decretum ſacræ congregationis, licèt hæc facultas in Bulla Clementis VIII. antea ſublata fuiſſet.

41 Hinc patet ſolutio illius difficultatis, de qua alias interrogatus fui, vtrùm Titius, qui, præmiſſa cum Caio prouocatione ad duellum, ſeſe contulit tempore præfixo ad locum conſtitutum, ibique Caium expectauit, quo non comparente intra terminum conſtitutum diſceſſit, inciderit in excommunicationem, iuxta decretum Gregorij XIII. quod incipit, *Ad tollendam*, & conſequenter, an poſſit abſolui à religioſis, aliiſque habentibus facultatem abſoluendi, excepta excommunicatione contracta ob duellum, iuxta decretum Tridentini, & Gregorij XIII.

Reſpondeo non incidiſſe in excommunicationem Gregorij XIII. Ratio eſt, tum quia ad incurrendam excommunicationem Gregorij XIII. requiri videtur effectus pugnæ, vt patet ex illa clauſula, *monomachiam commiſerint*; excommunicatio autem lata ob aliquem effectum non incurritur, niſi ſecuto effectu. tum quia in Bulla Summi Pontificis Gregorij XIII. dicitur, niſi per ipſos ſteterit, quominus pugna committatur: in hoc autem caſu ſtat per ipſos, per illum videlicet, qui non acceſſit ad locum, non verò per alios, ſuppono enim impedimentum prouenisſe ab ipſiſmet duello decertaturis, ſeu cooperatoribus, non verò aliunde. tum quia verſamur in materia pœnali, & odioſa, quæ non eſt extendenda, ſed potiùs reſtringenda, quantum verba patiuntur; verba autem Bullæ Gregorij XIII. nullo modo patiuntur propoſitam extenſionem, ſed potiùs poſtulant allatam reſtrictionem, vt patet conſideranti illam clauſulam, *Qui ex condicto, ſtatuto tempore, & in loco conuento monomachiam commiſerint*. tum quia illa verba in fine Bullæ, *etiamſi illi, qui ad locum deſtinatum pugnaturi acceſſerint, impediti pugnam non commiſerint*, non ſunt referenda ad eos, qui ſe tantummodo diffidarunt, cùm excommunicatio feratur contra eos, qui monomachiam commiſerint: qui autem ad locum acceſſit, ibique non pugnauit, non dicitur monomachiam commiſiſſe, ſed dicitur voluiſſe monomachiam committere. Ita DD. ſtatim citandi.

Hinc patet reſponſio ad primum argumentum Peregrini *quæſt.41.num.1.fol.213.*

Neque obſtat ſecundum eiuſdem argumentum, quod hoc modo proponitur. Socij incurrunt excommunicationem, quamuis diffidantes ſe ad duellum, pugnam non commiſerint; ergo illam etiam incurrunt diffidantes ſe; quamuis pugna non ſit ſecuta.

Reſpondetur negando conſequentiam; nam in pœnis non valet argumentari a maiori ad minus, ſed ſtandum eſt verbis conſtitutionis, cùm pœna excommunicationis non incurratur, niſi ſit in iure expreſſa, vt omnes fatentur; ex verbis autem conſtitutionis non colligitur prouocantes ſe ad duellum eſſe excommunicatos, niſi ſecutus ſit effectus, ſicut colligitur ſocios eſſe excommunicatos, nondum ſecuto effectu.

Nec valet tertium Peregrini argumentum deductum ex Bulla Clementis VIII. nam Clemens VIII. extendit excommunicationem ad plures caſus, ad quos non extenditur decretum Tridentini, & conſtitutio Gregorij XIII. Ita Sanchez *lib.1. ſummæ cap.9. num.28.* Comitolus *lib.6. quæſt.18. num.7. & 8.* & præſertim *quæſt.13. num.5. verſic. quartum.* Filliucius *tract.15. cap.5. quæſt.5. num.106.* nec diſſentit à noſtra doctrina Graſſius *de caſibus reſeruatis lib.1. cap.7. num.10. & 26.* Quamuis oppoſitum ſentiant Peregrinus *in tract. de duello quæſt.4. num.5. & 7. in fine, & quæſt.41. per totam quæſtionem,* & præcipuè *num.2. verſ. primum probatur, & num.4.* Lucas Flotonus *in ſuo tract. de duello cap.1. §.1. num.3. folio 63. cap.3. §.1. num.14. fol.47.* vbi citat in ſuam ſententiam Vgolinum, *& cap.8. §.1. num.2. folio 84.* vbi citat Cardinalem Tuſcum.

Hinc patet hùnc caſum non eſſe reſeruatum religioſis per decretum ſacræ congregationis editum de mandato Clementis VIII. quod incipit, *Sacra congregatio*; conſequenter religioſos, alioſque facultatem habentes abſoluendi ab excommunicatione, excepta cauſa duelli, iuxta decretum Tridentini, & Gregorij XIII. poſſe abſoluere in propoſito caſu.

42 Sed modò dubium ſupereſt, vtrùm religioſi, & alij gaudentes priuilegio abſoluendi à cenſuris Summo Pontifici reſeruatis, poſſint virtute priuilegiorum abſoluere à caſibus duelli expreſſis in conſtitutione Gregorij, & decreto Concilij, excepta excommunicatione contracta ob pugnam, vel ob prouocationem, iuxta ſuperiùs explicata.

Ratio dubitandi eſt, quia decretum ſacræ congregationis videtur exorbitans, & contra priuilegia; conſequenter ampliandum non eſt, ſed ſtrictè explicandum, iuxta verborum proprietatem. cùm autem in præfato decreto habeatur ſolùm, non poſſe virtute priuilegiorum abſolutionem impendi in caſibus prouocantium, & pugnantium in duello, iuxta decretum ſacri Concilij Tridentini, & conſtitutionem felicis record. Gregorij Papæ XIII. incipientem, *Ad tollendam*, ſequitur præfatos religioſos, & priuilegiarios poſſe in aliis caſibus abſoluere, excepta excommunicatione contracta ob pugnam in duello, vel ob prouocationem ad duellum, quoties prouocatio talis fuit, vt excommunicatione puniatur, iuxta decretum Tridentini, & Gregorij, vt ſuprà explicaui. His non obſtantibus

Reſpondeo non poſſe ab vllis caſibus Concilij, vel Gregorij abſoluere. tum quia hoc innuit illa loquendi forma, *iuxta decretum, & conſtitutionem*; ſatis enim indicat reſeruari caſus in decreto Concilij, & conſtitutione Gregorij expreſſos. tum quia vſu, & conſuetudine ita receptum eſt; conſuetudo autem eſt optima legis interpres. *l. ſi de interpretatione. ff. de legibus. l. minimè, eodem tit. & cap. cum dilectus, de conſuetud.* Ita in terminis Alexander Peregrinus *in ſuo tractatu de duello quæſt.38. num.4. & ſequentibus.*

PVNCTVM XLIX.

De excommunicatione contra eligentes aliquem in ſenatorem, rectorem, vel officialem vrbis Romæ abſque ſpeciali Summi Pontificis facultate, &c.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Eligens aliquem in ſenatorem, vel officialem vrbis Romæ abſque licentia Papæ, ligatur excommunicatione, etiamſi ad tempus eligat.*
4 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 ISta excommunicatio exprimitur *in cap. fundamenta. de elect. & electi poteſt. in 6.* & licèt ad praxim rarò

euentura ſit, cùm electio eorum, qui regimini Vrbis præficiuntur, fieri ſoleat ab ipſo Summo Pontifice, nihilominus de illa breuiter inquiram materiam, & ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis, alia videtur principalis, alia acceſſoria; principalis eſt, nominare, eligere, aut aliàs aſſumere aliquem in ſenatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, ſeu ad eiuſdem Vrbis regimen, ſeu officium. Acceſſoria eſt, conſentire huiuſmodi electioni, aut nominationi, intromittere ſe, auxilium, conſilium, vel fauorem præbere.

3 Sed modò dubium eſt, verùm illa excommunicatio incurratur ob præfatas actiones, etiam ſi electio fiat ad tempus, & non in perpetuum.

Reſpondeo diſtinguendo, vel eligitur vir magnæ præeminentiæ, & dignitatis, ſeu eius frater, filius, vel nepos: aut eligitur alius. Si eligitur vir magnæ præeminentiæ, ſeu eius frater, filius, vel nepos, excommunicatio incurritur, etiamſi electio fiat ad tempus, & non in perpetuum; ſi verò eligitur alius, non incurritur excommunicatio, ſi ad annum dumtaxat eligatur in ſenatorem, rectorem, capitaneum, aut quouis nomine vocetur, ad regimen Vrbis. hæc omnia quiſque facile poterit ex ipſo textu intelligere, ibi, *de fratrum noſtrorum conſilio hac irrefragabili, & in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt quandocumque, & quotieſcumque ſenatoris electio, vel alterius quocumque nomine cenſeatur, quod quocumque modo, vel quocumque titulo ipſius Vrbis debeat præeſſe regimini, & in poſterum eminebit, nullus Imperator, ſeu Rex Romanorum, aut alius Princeps, Marchio Dux, Comes, aut Baro, vel quocumque alterius notabilis præeminentiæ, potentiæ, ſeu poteſtatis, excellentiæ, vel dignitatis exiſtat, frater, filius, vel nepos, eorum ad tempus, vel in perpetuum, ſeu quiuis alius vltra annale ſpatium, quouis modo, colore, vel cauſa, per ſe, vel per aliam perſonam, quomodolibet ſubmittendam, in ſenatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, vel ad eiuſdem Vrbis regimen, ſeu officium nominetur, eligatur, ſeu aliàs etiam aſſumatur abſque licentia Sedis Apoſtolicæ ſpeciali, per ipſius Sedis litteras, conceſſionem, licentiam huiuſmodi ſpecialiter exprimentes. Quod ſi ſecus factum fuerit, nominationem, electionem, & aſſumptionem huiuſmodi decernimus eſſe nullam, ac carere omni robore firmitatis, & non ſolùm nominatores, electores, aut aſſumptores, verùm etiam nominati, electi, & aſſumpti, ſi huiuſmodi nominationi, electioni, ſeu aſſumptioni conſenſerint, aut ſe de ipſis quolibet modo intromiſerint intendentes, & obedientes eiſdem, & in hoc omnes dantes ipſis nominatoribus, electoribus, aſſumptoribus, aut nominatis, electis, vel aſſumptis auxilium, conſilium, vel fauorem, publicè, vel occultè, cuiuſcumque dignitatis, vel præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus exſtiterint, eo ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui contra iſtam conſtitutionem delinquunt, vt patet ex illis verbis, *contemptores quoque, ſeu violatores præmiſſorum, vel aliquorum, vel alicuius eorum, ab huiuſmodi excommunicationis ſententia (præterquam in mortis articulo) abſolui non poſſint, niſi per Romanum Pontificem, vel de ipſius petita, & obtenta licentia ſpeciali.*

Excipiuntur tamen ciues Romani, oriundi ex vrbe Roma, & præterea habitatores continui in vrbe Roma, vel in eius territorio: iſti enim ad annum nominari, & eligi poſſunt ad regimen & officium, etiam ſi fratres ſint, filii, aut nepotes Principum, Baronum, vel alterius notabilis præeminentiæ, vel dignitatis, niſi forte extra Vrbem, & eius territorium habeant inſignem dignitatem, & iuriſdictionem; ita vt in hac conſtitutione comprehenſi rationabiliter cenſeantur, vt in præfato *cap. ad finem*, expreſsè decernitur.

PVNCTVM L.

De excommunicatione contra falſificantes monetas in regno Franciæ, aut falſas ſcienter introducentes.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
4 *Monetam falſam expendens in regno Franciæ ligatur excommunicatione.*

1 AD præcauendas fraudes, & damna, quæ ab adulteratoribus monetarum in regno Franciæ inferebantur, Ioannes XXII. *in Extrauagant. prodiens. de crimine falſi*, contra huiuſmodi facinoroſos homines excommunicationem tulit, cuius materiam, & ſubiectum hîc paucis explicabo; præſertim cùm Filliucius *tract. 15. cap. 4. quæſtio 4. num. 76.* opinari videatur, iſtam Extrauagantem latam fuiſſe ad tempus. Et hæc ratio afferri poteſt, quia Summus Pontifex, circa principium præfatæ Extrauagantis, mentionem facit de illis, qui falſam monetam ſub vero ſigno Caroli Regis Francorum, & Nauarræ ſtudioſè deprauabant, hoc autem tempore moneta non videtur ſub ſigno Caroli Magni; ſed Regis pro tempore exiſtentis, & regni iura tenentis.

Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet, diſpoſitionem præfatæ Extrauagantis vniuerſalem eſſe; neque ratio illa fuit cauſa adæquata iſtius conſtitutionis, ſed partialis tantùm; cùm etiam ex aliis ibi aſſignatis Summus Pontifex occaſionem arripuerit ad iſtam conſtitutionem faciendam.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones expreſſæ & prohibitæ *in dicta Extrauagant. prodiens, de crimine falſi.*

Prima actio eſt, falſificare monetas in ære, vel pondere, etiamſi verum ſignum, formam, & ſpeciem inſculpant.

Secunda eſt, emere extra regnum huiuſmodi monetam, vt eam in regnum transferant. Ex quo ſequitur non ſatis eſſe eam emere in regno, quia illud verbum, *emere*, refertur ad antecedentia, imò in ipſa conſtitutione dicitur, *præmiſſa emere.* In præmiſſis autem ſermo erat de ementibus extra regnum; non eſt tamen neceſſe ad incurrendam iſtam excommunicationem, vt emens ſimul etiam portet dictam pecuniam, vel expendat, quia textus diſiunctiuè loquitur.

Tertia eſt, portare dictam monetam ad prædictum regnum; exiſtimo tamen probabiliter iſtam actionem, præcisè, non ſufficere, niſi etiam is qui pecuniam portauit, ſeu introduxit, illam etiam expendat. Ratio eſt, quia in præmiſſis, ad quæ actio portandi relationem habet, ſermo eſt de portantibus, vendentibus, & expendentibus, ibi, *& poſt intra regnum ipſum eas portant, vendunt, & expendunt.* quæ verba coniunguntur per copulam, &; is tamen ſufficienter dicitur vendere, qui huiuſmodi monetas contractu oneroſo alicui tradit.

Verum tamen eſt, ad incurrendam ob præfatas actiones excommunicationem, requiri præſumptionem, & ſcientiam; conſequenter ignorantiam quamlibet, etiam affectatam, excuſare; ignorans enim ignorantia affectata non dicitur ſcire, & licèt ignorantia affectata non diminuat peccatum, tollit tamen ſcientiam requiſitam ad incurrendam excommunicationem iſtius

Extraua

Extrauagantis. Iſtæ omnes actiones clarè exprimuntur in verbis prædictæ Extrauagantis, ibi, *Nos igitur attendentes, quòd ijdem falſarij, & fabricatores monetarum talium, & emptores prædicti per hoc ſe dignos maledictione conſtituunt, eos qui (vt præmittitur) præmiſſa moliri, aut fabricare, aut emere, vel probare ad regnum prædictum ſcienter præſumpſerint, excommunicationis ſententia innodamus, abſolutione prædictorum nobis, & ſucceſſoribus noſtris, præterquam in mortis articulo, reſeruata.*

An autem paruitas materiæ excuſet, patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis*, & alibi ſæpiùs, vbi affirmatiue reſponſum eſt.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex, quoad perſonas, vniuerſaliter loquitur, vt patet ex illis verbis, *eos qui præmiſſa moliri*, &c.

Dixi *quoad perſonas*, quia quoad locum particularis eſt, & reſtricta, quia Summus Pontifex vult monetam falſam fabricari in regno Franciæ, vel in circumuicinis locis, aut extra regnum emi, vt intra regnum transferatur, aut ad prædictum regnum deferri.

4 Sed modò dubium eſt, verùm expendens falſam monetam in regno Franciæ, incidat in iſtam excommunicationem, etiamſi ipſe monetam non adulterauerit, nec extra regnum emerit.

Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt, quia Summus Pontifex excommunicat præſumentes præmiſſa moliri; in præmiſſis autem ſermo eſt de vendentibus, & expendentibus falſam monetam. His non obſtantibus,

Reſpondeo expendentem falſam monetam non affici excommunicatione, quia excommunicatio non excedit terminos, verbis expreſſos. Ad rationem dubitandi reſpondeo, illud verbum, *moliri*, referri ad eos, qui monetas falſificant in pondere, inſculpto vero ſigno; quia videlicet aſſumunt pecunias leuioris ponderis, iiſiſque ſignum Regis imprimunt,

PVNCTVM LI.

De excommunicatione contra reuocantes exules ab exilio, concedentes ſaluum conductum, receptantes, auxilium, conſilium, vel fauorem præbentes.

1 *Referuntur Bullæ iſtam excommunicationem continentes.*
2 *Simulque innuitur an reuocatæ fuerint.*

1 PRo communi ſtatus Eccleſiaſtici ſalute, & vtilitate multæ conſtitutiones, excommunicationis pœnam continentes, editæ fuerunt à variis Summis Pontificibus, vt à Pio II. Paulo II. Iulio II. Pio IV. Pio V. & Gregorio XIII. quas conſtitutiones refert Cherubinus *in Bullario*, & ſummatim innuit in Bulla ſexta Sixti V. quæ incipit, *Hoc noſtri Pontificatus initio.*

2 Verùm in earum explicatione opus non eſt, vt ego inſiſtam, & defatiger, quia excommunicatio contra bannitos, receptatores, aliósque conſimiles reuocata fuit à Sixto V. in præcitatâ Bulla, in qua innouat quidem omnium prædeceſſorum ſuorum conſtitutiones, ſed excommunicationis ſententiam excipit, ibi, *excepta excommunicationis ſententia.*

Neque obſtat iſtas excommunicationes adhuc referri, & recenſeri in catalogo cenſurarum, & caſuum pro vrbe, & diœceſi Mediolanenſi; nam ille catalogus factus fuit iuſſu ſancti Caroli, qui præceſſit, & obiit ante Pontificatum Sixti V.

Prædictis excommunicationibus addi poſſet excommunicatio contra non ſeruantes conſtitutionem Ioannis XXII. circa perceptionem fructuum *in Extrauaganti vnica, ne ſede vacante*, quam infra explicabo *de ſuſpenſionibus in particulari*, quia in eadem Extrauaganti fertur etiam cenſura ſuſpenſionis, & interdicti.

QVÆSTIO IV.

De excommunicationibus non reſeruatis contra clericos.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra clericos in ſacris exiſtentes, qui matrimonium contrahere præſumunt.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Clericus matrimonium celebrans, an ligetur excommunicatione, ſi ordinem ſacrum tempore amentiæ, infantiæ, vel impubertatis accepit.*

1 IN *Clement. vnica, de conſang.* extat excommunicatio contra eos, qui matrimonium in quinque caſibus ibi prohibitis contrahere audent, inter quos eſt caſus matrimonij celebrati ab exiſtente in ſacris. Verum quia hæc cenſura abundè ſatis in præcedentibus explicata fuit, hîc eam prætermitto, ibi videndam.

2 Hic tantùm dubium occurrit, verùm is, cui tempore amentiæ, ſomni, infantiæ, vel impubertatis ſacer ordo collatus fuit, incidat in excommunicationem, celebrando matrimonium.

Reſpondeo incidere, ſi poſtquam factus eſt pubes, & ſui compos, ordinem ratificauit. de qua re conſulenda ſunt tradita *de matrim.* & *de voto, in tractatu de legibus*, & præterea Sayrus *lib. 3. cap. 32. numero* 21. & Doctores ab eo relati.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra impugnantes in concionibus, aut diſputationibus montem pietatis.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Montem pietatis impugnantes ſubijciuntur excommunicationi.*
4 *Laicus impugnans montem pietatis non ligatur excommunicatione.*

1 CVm mons pietatis non ſolùm vſuræ labe careat, verùm etiam magnam pietatis ſpeciem præſeferat, iure merito Leo X. in Bulla, quæ incipit, *Inter multiplices*, & eſt 9. in ordine, excommunicat eos, qui montes pietatis in concionibus, vel diſputationibus, verbo, vel ſcripto impugnare audent, ibi, *Omnes autem religioſos, & Eccleſiaſticas, ac ſeculares perſonas, qui contra præſentis declarationis, & ſanctionis formam de cætera prædicare, ſeu diſputare verbo, vel ſcriptis auſi fuerint, excommunicationis latæ ſententiæ pœnam, priuilegio quocumque non obſtante, incurrere volumus, non obſtantibus*, &c.

Quæ circa iuſtitiam, & honeſtatem montis pietatis hîc dici poſſent, à me iam diſputata fuerunt *in tract. de contract. diſp. 3. quæſt. 3. punct. 12.* Quamobrem hîc ſolùm duo breuiter diſſeram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, audere impugnare montem pietatis: hæc autem impugnatio fit prædicando, ſeu diſputando, verbo, vel ſcriptis, montem non eſſe licitum, etiamſi fiat iuxta formam ab ipſo Leone X. præſcriptam, quæ verò forma ſeruanda præſcribatur in Bulla Leonis X. patet ex dictis *de contractibus loco cit. num. 1.*

Hinc ſequitur primò, eum, qui dubitat, vtrùm mons pietatis factus iuxta formam Leonis X. licitus ſit, vel illicitus, non affici excommunicatione, quia non dicitur diſputare, vel prædicare contra montem pietatis. Idem dic de eo, qui ab aliquo petit, an ſit licitus.

Secundò eum non affici excommunicatione huius Bullæ, qui ex ignorantia, etiam moraliter culpabili præfatæ conſtitutionis Leonis X. diſputat, vel prædicat contra montem pietatis. Ratio eſt, quia ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur ſcientia; nam Summus Pontifex impoſuit excommunicationem audentibus prædicare, vel diſputare contra formam ſuæ conſtitutionis; qui autem ignorantia laborat, quæcumque illa ſit, modò non ſit coniuncta cum ingenti temeritate, non audet; audacia enim ſcientiam ſupponit, vt alibi ſæpiùs dictum eſt.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes Eccleſiaſtici, qui prædictum pietatis montem impugnare audent; nam in textu dicitur, *omnes autem religioſos, & Eccleſiaſticas, ac ſeculares perſonas, &c.*

Hinc ſequitur primò, non ſolum ſacerdotes, confeſſarios, vel concionatores, verùm etiam clericos maioribus, vel minoribus ordinibus initiatos, affici excommunicatione, diſputando, vel prædicando contra montem pietatis, inſtitutum iuxta formam Leonis X. nam in Bulla ſermo eſt de omnibus religioſis, & Eccleſiaſticis; verba autem generalia generaliter intelligenda ſunt. *l. de pretio. ff. de public. in rem act. & l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præſtand.*

Secundò ſequitur, nouitium diſputantem, vel prædicantem contra prædictam montis pietatis formam ligari excommunicatione; licèt enim nouitius non ſit propriè religioſus, nihilominus eſt perſona Eccleſiaſtica, vt patet ex dictis in explicatione Bullæ Cœnæ *quæſt.* 16. vbi oſtendi quinam veniant nomine perſonarum Eccleſiaſticarum.

4 Sed modò dubium ſupereſt, vtrùm non ſolùm religioſi, aliique Eccleſiaſtici, verùm etiam laici, ligentur excommunicatione huius Bullæ prædicando, vel diſputando contra montem pietatis.

Reſpondet Filliucius *tract.* 14. *cap.* 7. *quæſito* 7. *num.* 122. tantummodo religioſos, & Eccleſiaſticos affici excommunicatione huius Bullæ. Ratio eſt, quia iſtis competere ſolet munus concionandi, & diſputandi; & licèt in textu exprimantur etiam ſeculares, nihilominus illud verbum, *ſeculares*, additum eſt ad diſtinguendas perſonas Eccleſiaſticas à religioſis; cùm enim etiam ipſi religioſi ſint Eccleſiaſtici, opus fuit aliquid addere, quo ſufficienter indicarentur aliæ perſonæ in hac Bulla comprehenſæ. Hæc opinio probabilis eſt, & ob id iſtam excommunicationem in hac quæſtione ſub titulo de excommunicationibus contra clericos editis, explicandam cenſui.

Sed mihi probabilius videtur, non ſolùm religioſos, alioſque Eccleſiaſticos huius Bullæ tranſgreſſores, ligari excommunicatione; verùm etiam laicos, ſi actionem in Bulla vetitam faciant. Ratio eſt, tum quia, licet munus concionandi conueniat religioſis, aliiſque Eccleſiaſticis; munus tamen diſputandi omnibus commune eſt; conſequenter non ſolùm religioſi, aliique Eccleſiaſtici, verùm etiam laici, huic cenſuræ ſubiiciuntur. tum quia verba accipienda ſunt, prout ſonant. tum quia ſi Summus Pontifex voluiſſet ſolùm comprehendere religioſos, alióſque Eccleſiaſticos, vt à religioſis diſtinguuntur, non addidiſſet verbum illud, *& ſeculares*, ſed dixiſſet, omnes religioſos, & Eccleſiaſticas perſonas ſeculares.

Ad rationem in contrarium reſponſio patet ex rationibus à me allatis.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra abſoluentes à caſibus in Bulla Cœnæ contentis.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Abſoluens à caſibus Bullæ prætextu priuilegij, incurrit excommunicationem reſeruatam.*

1 ISta excommunicatio continetur in Bulla Cœnæ *ſub finem*, & ego illam pluribus explicaui *quæſt.* 21. *punctio* 2. & 3. vbi etiam oſtendi, quam cenſuram, & pœnam incurrant abſoluentes prætextu priuilegij à cenſuris Bullæ, ab excommunicatione ob duellum contracta iuxta formam Gregorij XIII. & Concilij Tridentini, ob ſimoniam realem, ob violationem clauſuræ ad malum finem, ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ in terminis conſtitutionis Gregorij XIII. ob percuſſionem clericorum, & à caſibus ab ordinariis locorum reſeruatis. Videnda ſunt quæ ibi tradidi, & quæ infrà tradam *de excommunicationibus contra religioſos.*

2 Hæc tamen eſt differentia inter excommunicationem contractam abſoluendo à caſibus Bullæ, & aliis, quòd abſoluens à caſibus Bullæ abſque prætextu priuilegij, incurrit excommunicationem, ſed non reſeruatam; abſoluens verò prætextu priuilegij à caſibus Bullæ, vel ab aliis iam enumeratis, incurrit excommunicationem Papæ reſeruatam, vt *loco citato* explicaui.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra eos, qui in ciuitate diuerſarum linguarum, & rituum, munus adminiſtrandi ſuſcipiunt ſine conſenſu Epiſcopi.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Ingerere ſe quiſnam dicatur in ſacramentis adminiſtrandis.*
4 *Suſcipiens munus adminiſtrationis dum multi diuerſæ nationis, & linguæ, ſub eadem fide ad aliquem locum accedunt, in quo permanſuri non ſunt, non ligatur excommunicatione.*
5 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur.*

1 CVm in aliquibus ciuitatibus, vel diœceſibus permixti ſint populi diuerſarum linguarum, rituum, & morum ſub vna fide, Epiſcopi curare debent, vt ſingulis nationibus miniſtri idonei, & nationibus conformes tradantur, qui ſecundùm diuerſitatem rituum, & linguarum diuerſa illis officia celebrent, & ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo, & exemplo, vt dicitur *in cap. quoniam, de offic. iud. ordin.* cúmque munus deputandi huiuſmodi præſules, & miniſtros Epiſcopo incumbat, iure merito in eodem capit. excommunicatio fertur contra eos, qui ſe in huiuſmodi miniſterio ſine licentia Epiſcopi ingerunt. ibi, *Vnde ſi quis aliter ſe ingeſſerit, excommunicationis nouerit ſe mucrone percuſſum; & ſi nec ſic reſipuerit, ab omni miniſterio Eccleſiaſtico deponendum.*

Quamuis

Quamuis iſtius excommunicationis cognitio non ſit hoc tempore maximè, vt obſeruat Caietanus *verb. excommunic. cap.* 68. aut fortè, quia paucis in locis diuerſitas huiuſmodi nationum reperitur, aut quia diligentia, & vigilantia Epiſcoporum iam ſatis conſultum fuit, deputatione debitorum miniſtrorum; nihilominus, ne illam intactam omittamus, cùm fieri poſſit, vt ad praxim reducatur, præſertim in Gallia, Caſtella, & Nauarra, vbi huiuſmodi nationum diuerſitas reperitur, teſte Nauarr. *cap.* 27. *n.* 114. duo breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, ingerere ſe in celebrandis officiis, aut ſacramentis adminiſtrandis abſque conſenſu Epiſcopi, in iis ciuitatibus, vel diœceſibus, in quibus permixti ſunt populi diuerſarum nationum, diuerſo ritu, & linguæ iodiomate vtentium, ſub eadem fide. hæc propoſitio patet ex verbis præcitati cap.

3 Sed modò dubium eſt, quiſnam dicatur ſe in prædictis ingerere.

Reſpondeo illum dici, qui abſque licentia Epiſcopi munus adminiſtrandi ſacramenta, & celebrandi officia ſuſcipit. An autem tacita, & rationabiliter præſumpta Epiſcopi voluntas ſufficiat, ſaltem in caſibus neceſſitatis, patet à ſimili ex dictis *de pœnitentia.*

4 Secundò dubium eſt, vtrùm huic excommunicationi ſubiiciatur, qui præfatum adminiſtrationis munus abſque licentia Epiſcopi aſſumit, dum multi diuerſæ nationis, linguæ, & ritus ſub eadem fide ad aliquem locum accedunt, in quo permanſuri non ſunt.

Reſpondendum mihi videtur negatiuè, tum quia textus loquitur de illis locis, in quibus permixti ſunt populi diuerſarum linguarum: in hoc autem caſu populi non ſunt permixti, cùm extranei eundem populum non conſtituant. tum quia fieri poteſt, vt prædicti extranei ſecum ducant proprium ſacerdotem, qui ſuam iuriſdictionem ob breuem in aliquo loco moram in ſuos ſubditos non amittit, vt à ſimili patet ex dictis *de pœnitentia*, vbi quæſiui, vtrùm extraneus poſſit in aliena diœceſi confiteri proprio parocho, ibidem exiſtenti.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 OMnes, & ſinguli in præfatis ſe ingerentes ſine licentia Epiſcopi, excommunicationem huius capitis incurrunt. Ratio eſt, quia textus vtitur particula, *ſi quis*, quę vniuerſalis eſt. & indefinita, reſpectu ſcilicet clericorum; de his enim hic ſermo eſt, loquitur enim de exiſtentibus in miniſterio Eccleſiaſtico, & gaudentibus immunitate à laica poteſtate, quod Eccleſiaſticorū proprium eſt. Ita Nauarr. *c.* 27. *n.* 114. Caiet. *de excommunicatione c.* 68. Quamquam Saytus *lib.* 3. *c.* 32. *n.* 3. putat iſtam excommunicationem latam eſſe ſolùm contra Epiſcopos ſuſcipientes præſulatum, & gubernationem eorum, qui ſunt ſuæ linguæ, antequam Epiſcopus loci eum aſſumat in Vicarium. Eandem opinionem probabilem putat Filliucius *tract.* 14. *cap.* 9. *quæſt.* 2. *num.* 153. Ratio deſumitur ex verbis textus, ibi, *prohibemus, ne vna, eadémque ciuitas, ſiue diœceſis diuerſos Pontifices habeat.* & infrà, *Pontifex loci catholicum præſulem nationibus illis conformem prouida deliberatione conſtituat ſibi Vicarium.* Verùm quod ego dixi probabilius eſt, quia textus vniuerſaliter loquitur de vſurpantibus ſibi præfatum munus; qui enim propria auctoritate hoc munus ſuſcipiunt, conſtituunt ſe præſules; par autem non eſt, vt multi ſint præſules in eadem ciuitate, vel diœceſi.

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra ſacerdotes præſumentes recipere præfecturam ſecularem, eámque poſt admonitionem non dimittentes.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Sacerdotes non poſſunt officium Viceregis, Gubernatoris regni, vel prouinciæ, tamquam officiales Principum ſecularium percipere.*
4 *Sacerdotes non poſſunt munus conſiliarij apud Principem ſuſcipere, modo illud non exerceant in cauſa ſanguinis in caſu particulari.*
5 *Sacerdotes grauiter peccant ſuſcipiendo munus Regis, vel Præpoſiti ſæcularis.*
6 *Sacerdos ſuſcipiens munus Viceregis, ſeu Præpoſiti ſæcularis, non incurrit excommunicationem, niſi admonitus deſiſtere noluerit.*
7 *Iſta excommunicatio eſt ipſo iure lata.*
8 *Sacerdotes ſuſcipientes munus Viceregis, vel Præpoſiti ſæcularis, ſubijciuntur excommunicationi, etiamſi Prælati, vel Cardinales ſint: ſecus dicendum eſt de illis, qui ſacerdotali ordine inſigniti non ſunt.*

1 SAcerdotalem ſtatum dedecet, vt ſacerdos adminiſtrationem ſecularis Principis ſuſcipiat, & laicalem iuriſdictionem nomine ſecularis exerceat; ſic enim Principi ſeculari inſeruit, & debitum ordinem peruertit; conſequenter par eſt, vt ab Eccleſia metu alicuius pœnæ retrahatur. hæc autem pœna eſt excommunicatio, lata *in cap. clericis, ne monachi, vel clerici*, ibi, *Iubemus etiam ſub interminatione anathematis, ne quis ſacerdos officium habeat Vicecomitis, aut Præpoſiti ſecularis; ſi quis autem contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi ſubiaceat.*

Circa iſtam excommunicationē duo breuiter quæram.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quódnam ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, ſuſcipere officium Vicecomitis, ſeu Præpoſiti ſecularis; is autem huiuſmodi officium ſuſcipere dicitur, qui vices Regis, vel alterius Principis ſecularis iuriſdictione temporali ſuſtinet.

3 Ex quo ſequitur ſacerdotes nō poſſe creari Vicereges, aut Gubernatores regni, aut præſidentes cancellariarum, aut adminiſtratores prouinciæ, tanquam miniſtros, & officiales Principum ſecularium; quia iſtæ ſunt præpoſituræ ſeculares.

Dico, tamquam miniſtros, & officiales Principum ſecularium, quia nomine proprio, aut nomine Principis Eccleſiaſtici, abſque periculo excommunicationis hoc fieri poſſe videtur, vt ſi ſacerdos temporalem iuriſdictionem exerceat, vel quia illa ſit annexa beneficio Eccleſiaſtico, vel quia ei competat titulo patrimonij, aut quia hæc prouincia ei demandata ſit à Principe Eccleſiaſtico, qui hoc munus per ſeipſum obire poterat. hic enim non dicitur habere officium Præpoſiti ſecularis, ſed Eccleſiaſtici, cùm vices Eccleſiaſticæ perſonæ ſuſtineat, etiamſi fortè illi perſonæ, cuius vices gerit, hoc munus competeret titulo patrimonij, vt patet ex allata ratione.

Obiicies, in Hiſpania Epiſcopi fieri conſueuerunt Proreges, aut Præſides ſenatus regij; ergo non videtur illicitum officium Proregis, aut Præfecti ſecularis ſuſcipere.

Reſponderi poteſt, in Hiſpania id fortè fieri de licentia Summi Pontificis expreſſa, vel tacita; alioquin illicitè fieri, ex Caiet. Suarez, Sayro, & aliis *locis proximè citatis.*

4 Secundò ſequitur, non videri in hoc canone interdictum ſacerdoti munus conſiliarij apud Principem ſuſcipere circa publicam regni, vel prouinciæ adminiſtrationem, modò hoc munus in cauſa ſanguinis proximè, ſeu in particulari non exerceatur. Ratio eſt, tum quia hoc, in rigore loquendo, non eſt Vicecomitis, ſeu Præpoſiti ſecularis officium habere. tum quia id vſu receptum eſſe, & communi omnium Doctorum ſententia comprobatum teſtatur Sayrus *lib. 3. cap. 32. num. 7.* poſt Tabienam, Syluestrum, Henriquez, & alios.

Dixi, *modò hoc munus in cauſa particulari ſanguinis non exerceatur*, quia perſpicuum eſt, cooperantibus ad cauſam ſanguinis pœnam irregularitatis inductam eſſe, vt patet ex dictis *de irregularitate*; is verò, qui concurrit ſolùm ad legem condendam, in qua pœna ſanguinis delinquentibus imponitur, non incurrit irregularitatem, quia non dicitur concurrere ad cauſam ſanguinis proximè, ſeu in particulari. Vide tradita *de irregularitate*.

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrum lethalis culpa committatur, ſuſcipiendo munus Viceregis, vel Præpoſiti ſecularis.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia ſuſceptio huius muneris ſub excommunicatione prohibetur, vt patet ex verbis textus ſuprà citatis; quæ autem ſub excommunicationis pœna prohibentur, ſunt mortalia crimina.

6 Secundò dubium eſt, vtrum excommunicatio incurratur ſtatim ſuſcepto ſeculari munere.

Reſpondeo negatiuè, ſed admonitionem prærequiri; in textu enim dicitur, *ſi quis contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendari noluerit, excommunicationi ſubiaceat.*

7 An autem iſta excommunicatio ſit ipſo iure lata, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere, diſp. 1. quæſt. 1. punct. 1. num. 6.* vbi oſtendi hanc loquendi formam, *excommunicationi ſubiaceat*, continere cenſuram ipſo iure latam; quia ad eam incurrendam miniſterium alterius non requiritur; ſed vi iſtius prohibitionis, imperatiuo modo prolatæ, incurritur. Præter Doctores ibi citatos, idem tradit gloſſa hîc *verbo, excommunicationi ſubiaceat*. Caietan. *verb. excommunic.* 76. Nauarr. *cap. 27. num. 117. verſic. ſeptima.* Suarez *diſp. 25. ſect. 3. num. 22.* Fillucius *tract. 14. cap. 7. quæſt. 4. num. 106.* & alij, qui hanc cenſuram exponunt, tanquam ipſo iure inflictam, contra Syluestrum *verb. excommunicatio 9. num. 28.* & alios apud Suarez *num. 23.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 OMnes, & ſinguli ſacerdotes officium Viceregis, aut Præpoſiti ſecularis ſuſcipientes, excommunicationi huius capitis ſubijciuntur, ſi poſt admonitionem præfatum officium non dimiſerint. Ratio eſt, quia textus vniuerſaliter loquitur de ſacerdotibus, ibi, *ne quis ſacerdos.*

Ex quo licet inferre primò, non ſolum ſimplices clericos ſacerdotali ordine decoratos, verùm etiam Prælatos, Epiſcopos, & alios vinculo huius cenſuræ adſtringi. Idem valde probabiliter dicendum cenſeo de Cardinalibus; nam iuxta probabiliſſimam DD. ſententiam, quam tradidi *de cenſuris*, & *de legibus*. Cardinales ſubijciuntur cenſuris generaliter latis. Idémque in terminis docet Maiolus *de irregularitate*. quem citat, & ſequitur Sayrus *loco cit. n. 7.* hoc tamen intelligendum eſt, modò Prælati, Epiſcopi, & Cardinales, ſacerdotalem ordinem habeant; textus enim de ſacerdotibus loquitur.

Secundò infertur, Diaconos, vel Subdiaconos, non incurrere pœnam excommunicationis, ſuſcipiendo munus Vicecomitis, aut Præpoſiti ſecularis; quia Diaconi & Subdiaconi, propriè loquendo, non ſunt ſacerdotes, vt bene Suarez *loco cit. num. 21.* Sayrus *loco cit. num. 6.* Fillucius *loco cit. num. 16.* & alij contra Panormit. *in cap. clericis cit.* Syluest. Tabien. & alios apud præcitatos DD.

Obijcies, *in cap. 2. de cohabitatione clericorum, & mulierum*, nomine *ſacerdotis* intelliguntur etiam Diaconus, & Subdiaconus, ibi, *ſi quiſpiam ſacerdotum, id eſt, presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus*; ergo cenſura lata contra ſacerdotes afficit etiam Diaconos, & Subdiaconos.

Reſpondeo nomine *ſacerdotum*, propriè loquendo, non venire Diaconum, vel Subdiaconum, niſi exprimatur; ſicut eos re ipſa expreſſit Eugenius Papa *in præcitato cap. 2. de cohabit. cler. & mulier.*

Tertiò à fortiori infertur, Clericos minoribus initiatos hanc pœnam non incurrere, ſuſcipiendo munus Præpoſiti ſecularis. Ita communiter DD. contra Innocentium apud Syluestrum *verb. excommun. 9. num. 28. §. ſeptima*, & apud Sayrum *loco cit.* An autem peccent, ſaltem venialiter, patet ex dictis *de matrimonio*.

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra ſacerdotes, alióſque clericos, dignitatem, aut perſonatum habentes, qui legibus, aut phyſicæ operam nauant.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Sacerdotes, aliíque clerici dignitatem habentes, non ſtatim ligantur excommunicatione auditione legum, vel phyſicæ, ſed opus eſt vt auditio prædictarum ſcientiarum infra duos menſes non intermittatur.*
4 *Tempus duorum menſium, intra quod ſacerdotes ab auditione legum, vel phyſicæ deſiſtere debent, à quo die computandum ſit.*
5 *Sacerdotes aliíque Prælati phyſicam, vel leges domi priuatim audientes, non videntur incidere in excommunicationem.*
6 *Sacerdotes aliíque Prælati non incurrunt excommunicationem docendo alios phyſicam, vel leges.*
7 *Magiſtri non incurrunt excommunicationem docendo ſacerdotes phyſicam, vel leges.*
8 *Magiſter an teneatur ſacerdotem phyſicam, vel leges audientem è ludo expellere.*
9 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
10 *Canonici Eccleſiæ Cathedralis cenſentur perſonæ in dignitate conſtitutæ.*

1 VT ſacræ Theologiæ ſtudium, quod in Eccleſia Catholica ad impugnandas hæreſes, & ad fidem ſeruandam maximè neceſſarium eſt, non intermittatur, Honorius III. *in cap. ſuper ſpecula, ne clerici, vel monachi*, decreuit, vt excommunicatio, quam tulerat contra religioſos exeuntes ad audiendas leges, vel phyſicam, & intra duorum menſium ſpatium non redeuntes, extendatur ad ſacerdotes, Archidiaconos, & alios perſonatum habentes, niſi huiuſmodi ſtudium intra duos menſes dimiſerint.

Circa iſtam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quódnam ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, audire leges, vel phyſicam; quid autem nomine *legum*, vel *phyſicæ* intelligatur, explicabo, dum agam de excommunicationibus contra religioſos.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm qualibet auditione prædictarum facultatum incurratur excommunicatio.

Reſpondeo negatiuè, ſed opus eſſe, vt auditio prædictarum ſcientiarum intra duos menſes non intermittatur, in textu enim hic terminus aſſignatur, ibi, *niſi ab his infra ſtatutum præſcriptum deſtiterint*; quoties autem terminus ad incurrendam cenſuram præfigitur, cenſura non incurritur, nondum lapſo termino, vt patet ex regulis generalibus.

4 Roga

4 Rogabis, à qua die inchoandum, ac computandum ſit ſpatium duorum menſium, quod ad iſtam excommunicationem incurrendam præfigitur.

Reſpondeo computandum eſſe à tempore auditionis; inchoandum enim eſt ab eo tempore, quo delictum inchoatur: delictum autem inchoatur ab auditione facultatum prohibitarum. Nec obſtat ſimilitudo de religioſis, quorum ſpatium connumeratur ab exitu ex clauſtro. Reſpondetur enim in noſtro caſu locum non habere exitum è clauſtro; cùm clerici ſeculares clauſtrum non habeant, & exitus è propria domo impertinens videatur. Ita Suarez *num.* 19.

5 Secundò dubium eſt; vtrùm ſaltem domi licitum ſit præfatas ſcientias audire.

Reſpondeo cum Toleto *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 6. Calderino *conſil. fin. num.* 7. *de magis.* Ancharano, & aliis apud Toletum non videri ſub excommunicatione interdictum, præfatas ſcientias domi ſuæ audire. Ratio eſt, tum quia ex communi Doctorum ſententia, poſſunt ſacerdotes priuato ſtudio operam nauare legibus, & medicinæ; ergo etiam poſſunt domi ſuæ lectorem audire. tum quia ſacerdotes non videntur deterioris conditionis religioſis; ſed religioſi ex communi ſententia poſſunt in monaſterio has facultates audire; ergo etiam ſacerdotes. tum quia excommunicatio, quæ contra ſacerdotes, & alios clericos, perſonatum habentes, habetur *in cap. ſuper ſpecula, ne clerici, vel monachi*, eſt tantummodo extenſio illius excommunicationis, quæ contra religioſos in præcedentibus verbis edita erat, vt patet ex illis verbis, *ad Archidiaconos, & alios clericos perſonatus habentes, nec non presbyteros hoc extendi volumus*; ſed excommunicatio lata contra religioſos non afficit illos in monaſterio audientes, vt dictum eſt; ergo neque afficit ſacerdotes in propria domo audientes.

Contrariam ſententiam non ſine probabilitate tuentur Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 3. *num.* 19. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 7. *quæſ.* 3. *n.* 103. Nauarr. *cap.* 27. *n.* 116. & alij; nullum tamen ab ipſis affertur argumentum, quod me à prima ſententia retrahat.

Obiicies, Bonifacius VIII. *in cap.* 1. *ne clerici, vel monach. in* 6. referens conſtitutionem Honorij, dicit ab ipſo interdictum fuiſſe clericis audire leges, vel medicinam; non verò dicit, extra propriam domum. ergo ſacerdotes, & alij perſonatum habentes, non poſſunt dictas facultates in propria domo, etiam priuatim audire.

Reſpondeo Bonifacium VIII. verum aſſerere, dicendo Honorium interdixiſſe ſacerdotibus leges, & phyſicam; non tamen affirmat ipſum id prohibuiſſe etiam domi propriæ.

Ex dictis à fortiori patet, licitum eſſe priuatim operam ſtudio dictarum ſcientiarum nauare abſque vllius lectoris ope. Ita communiter Doctores.

6 Tertiò dubium eſt, vtrùm ſicut ſacerdotibus, aliiſque perſonatum habentibus interdictum eſt, leges, aut medicinam ſub excommunicatione audire; ita etiam eiſdem vetitum ſit, præfatas facultates ſacerdotes, & alios clericos docere.

Reſpondeo negatiuè, quia *cap. ſuper ſpecula*, loquitur de audientibus; non autem de docentibus, & in pœnis non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. Ita Nauarr. *cap.* 5. *ne clerici, vel monach. num.* 2. *& in manuali cap.* 27. *num.* 116. *verſ. ſexta.* Suarez *diſput.* 23. *ſect.* 3. *num.* 20. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 7. *quæſit.* 3. *num.* 104. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 32. *n.* 10. & alij contra S. Antonin. & Syluestrum, apud præcitatos Doctores.

7 Quartò dubium eſt, vtrùm magiſtris interdictum ſit ſub excommunicatione legem, vel phyſicam docere ſacerdotes, alióſque clericos, dignitatem, vel perſonatum habentes.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de clericis audientibus. Neque obſtat *cap. vt periculoſa, ne clerici, vel monach. in* 6. quia ibi non eſt ſermo de docentibus clericos, ſed de docentibus religioſos, qui habitum ſuæ religionis demiſerunt. Ita Tabiena *verb. excommunicatio.* 5. *caſu* 23. *quæſ.* 5. *num.* 6. & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *in opere morali lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 91.

Obiicies, vetitum eſt cooperari delicto alterius; ſed ſacerdos audiēs præfatas facultates delinquit. ergo etiam magiſter admittens ſacerdotes ad lectionem audiendam peccat; ſic enim ipſorum delicto cooperatur, conſequenter etiam excommunicationem incurrit. nam participans in crimine criminoſo afficitur excommunicatione, *cap. nuper, de ſententia excommunicationis.*

Reſpondeo vetitum eſſe ſub excommunicatione cooperari delicto ſacerdotis, leges, vel phyſicam audientis, quoties ſacerdos audiens denunciatus eſt hac de cauſa excommunicatus, iuxta *cap. nuper, de ſententia excommunicationis*; ſecus ſi non ſit denunciatus. nam, ex *c. ad euitanda*, facultas conceditur ſingulis communicandi cum excommunicatis toleratis.

8 Maior difficultas eſt, vtrùm magiſter teneatur ſacerdotem denunciatum excommunicatum expellere.

Reſpondeo magiſtrum legum, ſeu phyſicæ, teneri expellere huiuſmodi ſacerdotem, leges, vel phyſicam audientem, quoties commodè expellere poteſt. Ratio eſt, quia tunc nulla ſubeſt iuſta cauſa participandi cum ipſo; ſi verò commodè expellere nequeat, Sanchez *loco cit. n.* 99. Suarez, & Filliucius putant magiſtrum poſſe lectionem proſequi, & non teneri à lectione deſiſtere; quia lector in tali euentu non cenſetur illius delicto cooperari, ſed permittere, & tolerare, dum alios docet. Verùm quid mihi in hac re ſentiendum ſit, patet ex dictis de excommunicatione in communi, & infra de excommunicatione, quæ incurritur, admittendo religioſum, qui has facultates, dimiſſo habitu, audit.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt ſacerdotes, & alij clerici, dignitatem, vel perſonatum habentes. hæc propoſitio patet ex *cap. ſuper ſpecula, cit.* ibi, *ad Archidiaconos, Diaconos, plebanos, præpoſitos, cantores, & alios clericos perſonatus habentes, nec non presbyteros*; nomine *habentium perſonatum* non ſolùm intelliguntur illi, qui dignitatem habent, verùm etiam, qui honorificum locum habent in choro abſque iuriſdictione. Hinc ſequitur

Primò, Epiſcopum, Abbatem, Archidiaconum, Archipresbyterum, Decanum, alióſque clericos dignitatem habentes in hanc cenſuram incidere, audiendo phyſicam, aut legem, etiamſi ſacerdotali ordine nondum initiati ſunt.

10 Idem dici poteſt de canonicis Eccleſiæ cathedralis, quia cenſentur in dignitate conſtituti, ex Panormit. *rubrica de vita & honeſtate cleric. n.* 4. Sanchez *in opere morali lib.* 6. *cap.* 15. *n.* 74. & aliis.

Secundò præpoſitos, plebanos, habentes ſub ſe capellas, in quibus ſacerdotes perpetui inſtituuntur, non poſſe abſque pœna excommunicationis præfatas ſcientias audire, qui dicuntur habere perſonatum. *cap.* 1 *ne clerici, vel monach.* Idem dic de primicerio, theſaurario, præcentore, ſuccentore, & aliis conſimilibus, qui honorificum locum præ cæteris iuxta variam locorum conſuetudinem in choro habent; iſti enim perſonatu fruuntur.

Tertiò ſimplicem parochum, vel capellanum non ſubiici huic cenſuræ, modò ad ſacerdotium nondum promoti ſint. nam textus loquitur de habentibus perſonatum, & de presbyteris. Idem à fortiori ſentiendum eſt de Diaconis, Subdiaconis, aliiſque inferioribus clericis, perſonatum non habentibus; ſubiectum enim huius cenſuræ ſunt ſacerdotes, & clerici dignitatem, vel perſonatum habentes; propterea ſi in clerico præfatas ſcientias audiente deſit ſacerdotium, dignitas, vel perſonatus, cenſura non incurritur. Ita Panormitan. *in cap. ſuper ſpecula*,

Nauarr. *cap.27. num.*116. Toletus *lib.1. cap.38. num.*6. Portius *conſil.*16. *num.*26. Marta *de iuriſdict. part.*4. *cent.*2. *n.*2. *caſu* 168. Sayrus, Filliucius, & alij DD. ſuprà citati, omiſſis alijs, quos refert Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus, effectu* 29.

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra clericos intereſſentes agitationi taurorum, & ferarum.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Agitationi ferarum aſſiſtens an incurrat excommunicationem ipſo facto.*
4 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
5 *Beneficiarius ſubijcitur excommunicationi aſſiſtendo agitationi ferarum.*
6 *Clericus ſola tonſura, vel minoribus initiatus, non incurrit excommunicationem aſſiſtendo agitationi ferarum.*
7 *Religioſi profeſſi ſubijciuntur excommunicationi intereſſendo agitationi taurorum.*
8 *Nouitij intereſſentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione.*
9 *Religioſi militares non ſubijciuntur excommunicationi intereſſendo agitationi ferarum.*
10 *Moniales aſſiſtentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione in ſententia auctoris.*
11 *Religioſi, vel clerici agitantes, vel aſſiſtentes agitationi vituli, non incurrunt excommunicationem.*
12 *Curſus bubalorum non videtur interdictus.*
13 *Religioſi aſſiſtentes bellicis equitum ſimulacris non incurrunt excommunicationem.*
14 *Agitantes feras, vel tauros, incurrunt interdictum, ſeu priuationem Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſi moriantur in congreſſu; exceptis tamen laicis non agitantibus in die feſto.*
15 *Agitationis ferarum prohibitio non videtur reuocata.*
16 *Clerici aſſiſtentes agitationi aprorum aliarúmque ferarum, in loco aperto, & libero, non incurrunt excommunicationem.*

1 Pius V. *in Extrauagan.* 148. quæ incipit, *De ſalute gregis*, tulit interdictum, cum priuatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ contra milites, & alios congredi audentes in ſpectaculis agitationis taurorum, aut ferarum, contra Principes, magiſtratus, & gubernatores id permittentes in ſuis terris, etiamſi regali, aut imperiali dignitate fulgeant, excommunicationem inflixit. Eandem excommunicationem extendere videtur ad clericos beneficiarios, alioſque in ſacris conſtitutos, ſiue ſeculares, ſiue regulares, agitationibus taurorum, ſeu ferarum intereſſentes, ibi, *Clericos quoque tam regularibus, quam ſecularibus Eccleſiaſtica beneficia obtinentibus, vel in ſacris Ordinibus conſtitutis, ſub excommunicationis pœna, ne eiſdem ſpectaculis interſint ſimiliter prohibemus.* Videri poteſt Nauarr. *in manuali cap.* 15. *num.* 19. vbi hanc conſtitutionem Pij V. ad verbum refert.

Et licèt iſtam Extrauagantem Pij V. Gregorius XIII. moderatus ſit quoad ſeculares, auferendo pœnas, & cenſuras à Pio V. contra ſeculares editas; hac tamen conditione, modò agitatio non fiat in diebus feſtis, & modò gubernatores rerum publicarum debitam adhibeant diligentiam, ne cædes hominum ſequantur: nihilominus quoad Eccleſiaſticos in ſuo remanet robore. imò nonnulli Doctores iſtam cenſuram recenſere ſolent inter excommunicationes ipſo iure latas. propterea hîc eam nolui prætermittere, & indicare, quid ego ſentiam. Duo igitur de more explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt intereſſe agitationibus taurorum, ſeu ferarum; is autem dicitur intereſſe, qui adeſt tanquam ſpectator ex propoſito. Hinc ſequitur

Primò, eum, qui occaſione itineris peragendi, aut aliàs obiter inſpicit agitationem taurorum, ſeu ferarum, non affici excommunicatione; quia, propriè loquendo, non dicitur intereſſe agitationi taurorum. Vide quod in ſimili dixi de ſpectatoribus duelli.

Secundò ſequitur, clericum videntem agitationem taurorum è loco ita diſtante, vt, moraliter loquendo, non cenſeatur intereſſe, non peccare mortaliter, præciſa alia circunſtantia; conſequenter neque pœnam excommunicationis incurrere. Ita Auila *loco proximè citando, verſ. dico quartò.* vbi etiam *in verſ. dico tertiò*, ait eum, qui occultè aſſiſteret, non peccare mortaliter, quia huiuſmodi aſſiſtentia non eſt ita indecens ſtatui clericali, ſicut aſſiſtentia publica.

Sed oppoſitum in hoc caſu mihi probatur, quia facit contra legem prohibentem aſſiſtentiam ſub excommunicatione, & non diſtinguit de publica, vel occulta. Ita Rodriquez *num.* 3.

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio ſit ipſo iure lata.

Filliucius *tract.*14. *cap.* 7. *quæſ.* 8. *num.* 123. & nonnulli alij, qui cenſuras collegerunt, putant ipſo iure latam eſſe. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex, dum excommunicationem ipſo facto tuliſſet contra Principes, ac magiſtratus, & gubernatores permittentes agitationem taurorum, eandem excommunicationem extendit ad clericos intereſſentes, ibi, *ſimiliter prohibemus*; tum quia illa particula, *ſimiliter*, videtur relatiua cenſuræ ipſo iure latæ antea expreſſæ contra congredientes, & permittentes; hæc enim dictio eſt repetitiua præcedentium, & quandam æqualitatem denotat, *Authentica de nupt.* §. *veniunt. l. non omnes.* §. *huic autem. ff. de re militar.* Rota *deciſ.* 1384. *num.* 1. apud Seraphinum, Menochius, Surdus, & alij apud Barboſam *dict.* 316. & apud Gratum *dict.* 245. tum quia hoc pacto videtur vſu recepta, cùm inter excommunicationes ipſo facto referri, & recenſeri ſoleat.

Sed mihi probabilius videtur, iſtam excommunicationem non eſſe ipſo iure latam, ſed ferendam. Ita Ludouicus Lopez *in inſtructione conſcientiæ* 2. *parte. cap.* 31. *quæſt.*4. Auila *de cenſuris* 2. *parte cap.* 5. *diſputat.* 1. *dub.*4. Gutierrez *quæſt. canonic. cap.*7. Rodriquez *in ſumma cap.* 71. *n.* 3. Filliucius ſibi contrarius *tract.*29. *cap.*6. *quæſ.*6. *num.*109. & alij. Ratio eſt, tum quia verſamur in materia pœnali, in qua ſtricta verborum interpretatio facienda eſt, iuxta propriam ipſorum ſignificationem, *cap. odia, de regul. iur. in* 6. Verba autem Extrauagantis Pij V. in hac parte non important excommunicationem ipſo iure latam, ſed ferendam, vt patet ex illis verbis, *ſimiliter prohibemus ſub excommunicationis pœna.* tum quia nonnulli Doctores, qui cenſuras omnes diligenter collegerunt, non referunt iſtam excommunicationem inter excommunicationes ipſo iure latas, vt patet ex memoriali ſciendorum à clericis iuſſu Cardinalis Alexandri Ludouici Archiepiſcopi Bononienſis, & poſtmodum Gregorij Papæ Gregorij XV. in quo iſta excommunicatio prætermittitur.

Hinc patet reſponſio ad rationes Filliucij, & aliorum. Neque obſtat illa particula, *ſimiliter*, non enim denotat omnimodam æqualitatem, ſed aliquam ſimilitudinem, nec refertur ad excommunicationem ipſo iure latam, ſed ad prohibitionem; ſub diuerſa tamen pœnæ ratione: quia illa eſt ipſo iure lata, hæc ferenda, vt patet, tum ex modo

loquendi

loquendi ex propria verborum ſignificatione, & ex materia pœnali. tum à ſimili ex *cap. excommunicatos. 11. quæſt. 3.* vbi habetur participantem cum excommunicato ſimiliter excommunicationi ſubiacere. in quo caſu perſpicuum eſt participantem cū excommunicato non ſubiici maiori excommunicationi, ſed minori, niſi participet in crimine crimino ſo. Propterea illa dictio *ſimiliter*, denotat quidem excommunicationem, ſed non maiorem, conſequenter in noſtro caſu refert quidem excommunicationem, ſed non ipſo iure latam.

Ex dictis colligitur, clericum habentem beneficium, aut ſacris initiatum, ſi agitationi ferarum interſit, poſſe à Summo Pontifice, vel etiam ab Epiſcopo excommunicari, quia intereſſentia ipſius vetita eſt ſub excommunicatione. Ita Rodriquez *loco cit.* & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Svbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes clerici habentes beneficia, vel in ſacris conſtituti, & religioſi, ſiue interſint diebus feſtis, ſiue aliis. nam Bulla Pij V. abſolutè loquitur. nec Gregorius XIII. quoad Eccleſiaſticos quicquam immutauit, ſed ſolùm excepit ſeculares, modò debita circumſpectio à gubernatoribus adhibeatur, & modò id non fiat in die feſto; quod ego verum puto cum Petro Nauarro, & Rodriquez, ſiue dies feſtus indictus ſit à iure communi, ſiue ex conſuetudine, aut voto oppidi receptus. Secus ſi ex priuata alicuius deuotione, aut voto celebretur; hic enim iuxta communem loquendi vſum non vocatur dies feſtus. Ex dictis ſequitur

5 Primò, clericum habentem beneficium ſubiici huic prohibitioni, etiamſi ſacro Ordine initiatus non ſit. nam Pius V. diſiunctiue loquitur; & hoc verum cenſeo, etiam ſi beneficium valde modicum, & tenue ſit; adhuc enim dicitur habere beneficium, & ſicut priuilegiis beneficiariorum gaudet, ita etiam par eſt, vt ipſorum onera ſentiat. Contrarium tenet Auila *loco cit. verſ. dico ſeptimò*, & alij, quoties beneficium eſt valde tenue, ita vt beneficiarius non teneatur ad horas canonicas.

6 Secundò clericum ſecularem, tonſura, vel minoribus initiatum non delinquere contra hanc Bullam, modò beneficium non habeat.

7 Tertiò religioſos profeſſos eſſe ſubiectum iſtius prohibitionis, & hoc verum videtur contra Rodriquez, & Petrum Nauarrum, etiamſi fortè nondum initiati ſint prima tonſura; profeſſi enim vocari ſolent clerici regulares; in Bulla autem Pij V. excommunicantur clerici regulares. Idem dic de Patribus Societatis Ieſu, qui peracto biennio profeſſionem emiſerunt; iſti enim ſunt viri religioſi ex conſtitutione Gregorij XIII. etiam ſi nondum prima tonſura, vel minoribus ordinibus inſigniti ſint.

Obiicies, Pius V. loquitur de clericis, tam regularibus, quàm ſecularibus, habentibus beneficia, vel conſtitutis in ſacris. ergo religioſi non ligantur hac cenſura, niſi ſacris Ordinibus initiati ſint.

Reſpondeo cum Petro Nauarro *lib. 2. de reſtitut. n. 30. & ſeqq.* & Rodriquez *loco citato n. 4.* illam conditionem beneficij, vel Ordinis ſacri referri ſolùm ad clericos ſeculares, vt patet ex ipſo verborum contextu, ibi, *clericis quoque, tam regularibus, quàm ſecularibus, beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, vel in ſacris Ordinibus conſtitutis, ſub excommunicationis pœna prohibemus.*

8 Quartò ſequitur, nouitios ſub hac Bulla non comprehendi. Ratio eſt, quia nouitij non ſunt propriè religioſi, & in pœnis benignior interpretatio facienda eſt.

9 Idem dicendum eſt de laicis religioſis militaribus quorumcumque Ordinum; quamuis enim iſti religioſi ſint, nihilominus excipiuntur à Gregorio XIII. modò in ſacris non exiſtant. Religioſi verò clerici conuentuales ordinum militarium afficiuntur hac pœna, quia verè ſunt religioſi, & à Gregorio non excipiuntur.

10 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm moniales afficiantur hac pœna.

Auila *loc. cit. verſ. dico ſextò*, & alij putant comprehendi, quia ratio indecentiæ, qua Summus Pontifex adductus eſt ad hanc conſtitutionem faciendam, à fortiori militat in monialibus; vbi autem eſt eadem ratio, militat etiam eadem iuris diſpoſitio.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, tum quia Pius V. loquitur de clericis tam regularibus, quàm ſecularibus; moniales autem non ſunt clerici ſeculares, aut regulares. tum quia verſamur in materia pœnali cenſurarum, in qua ſtricta verborum interpretatio facienda eſt, & non valet argumentari à minori ad maius, vel è contra, ſed propriæ verborum ſignificationi ſtandum eſt, vt docui *de cenſuris*, cum Suarez, & aliis.

11 Dubium eſt ſecundò, vtrùm religioſus, vel clericus, qui in atrio, clauſtro, vel agro agitat, vel aſſiſtit agitationi vituli, ſub hac prohibitione comprehendatur.

Reſpondeo cum Nauarr. *cap. 15. num. 21.* & Auila *loco citato, verſ. dico octauò*, non comprehendi, etiamſi vitulus maiuſculus ſit. Ratio eſt, quia Pius V. intentionem habuiſſe videtur prohibendi illam taurorum, & ferarum agitationem, ex qua mors, vulnera, & alia huiuſmodi damna frequenter ſequi ſolent; hæc autem ſequi non conſueuerunt ex agitatione vituli. Idem militat in agitatione taurorum, vel aliarum ferarum, cum ea circumſpectione facta, vt probabiliter credatur, grauia damna perſonalia inde non ſecutura.

12 Ob id non damnatur curſus bubalorum cornibus ligatorum, aut equorum, & his ſimilium, qui frequenti hominum cœtu aſtante celebratur in vrbe Roma tempore Bacchanalium, etiam ſi forte aliquando inſidentes equis cadant, aut animalibus præcurrentibus quis occurrat, & notabile corporis nocumentum inde recipiat. Ob id etiam Nauarr. *loco citato*, & alij non damnant Principem permittentem taurorum agitationem, cuſpidibus cornuum præciſis, aliiſque tutis remediis conſtitutis, modò re ipſa graue damnum probabiliter non timeatur. Neque obſtat *c. 1. de torneamentis*, vbi torneamenta abſolutè prohibentur. Reſpondetur enim prohiberi, niſi cum debita moderatione, & circumſpectione fiant ad præcauenda grauia incommoda, quæ inde contingere valent. Nauarrus *loco citato. num. 21.* contra Rodriquez, & Gutierrez.

13 Hinc patet à fortiori religioſos non peccare mortaliter inſpiciendo bellica equitum ſimulacra, ex quibus cædes aliquorum ſequi ſolent; hæc enim non eſt agitatio ferarum, nec vllibi ſub mortali prohibetur. Ita Rodriquez *num. 5.* dicens hoc eſſe contra Nauarrum.

14 Dubium eſt tertio, vtrum ipſimet agitantes tauros, aut feras, excommunicationem incurrant.

Reſpondeo in Bulla Pij V. excommunicationem ipſo facto latam eſſe contra Principes, aliosque ſuperiores, agitationem in ſuis terris permittentes, ibi, *ſub excommunicationis, & anathematis pœnis ipſo facto incurrendis.*

Contra ipſos congredientes cum tauris, & aliis beſtiis, latum eſt interdictum, ſeu potiùs priuatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſi in congreſſu moriantur, ibi, *militibus quoque, cæteriſque alijs perſonis, ne cum tauris, & alijs beſtijs in præfatis ſpectaculis, ipſi tam pedeſtres, quàm equeſtres congredi audeant, interdicimus. quòd ſi quis eorum ibi mortuus fuerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura.*

Dixi, *in Bulla Pij V.* quia in Bulla Gregorij XIII. edita anno 1575. die 25. Auguſti excipiuntur ſeculares, modò agitatio non fiat in die feſto, & modò gubernatores debitam circumſpectionem adhiberi curent, ne cædes ſequatur.

15 Imò nonnulli Doctores aſſerunt conſtitutionem Pij V. reuocatam fuiſſe à Clemente VIII. ſed hoc ego

falſum

falſum puto; tum quia in Bullis, & conſtitutionibus Clementis VIII. nullam de hac re inueni reuocationem, licèt eam diligenter inquiſierim. tum quia nonnulli clerici agitationibus ferarum intereſſentes acriter puniti ſunt; quamuis ſe prætextu alicuius reuocationis, à Clemente VIII. factæ, ſe tueri conarentur, teſte Rodriquez *loco cit. n. 4.* vbi etiam affirmat Nuncium de huiuſmodi reuocatione interrogatum reſpondiſſe, ſibi nihil de huiuſmodi reuocatione conſtare.

16 Dubium eſt quintò, vtrùm clerici interuenientes venationi aprorum, taurorum ſylueſtrium, aliarumque ferarum in loco aperto, & libero, ita vt feris aditus fugiendi pateat, contra Pij V. conſtitutionem faciant.

Reſpondeo negatiuè, quia Pontifex loquitur de ſpectaculis, vbi tauri, vel feræ in circo, vel foro agitantur; verùm ſi tauri agitentur per vias ciuitatis, vel oppidi, portis clauſis, puto hanc conſtitutionem violari, quia iſta agitatio fieri cenſetur in circo, licet latiori, & inde grauia damna contingere poſſunt. Ita Rodriquez *loco citato num. 3.*

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra fictè reſignantes, vel permutantes beneficia.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Reſignatio beneficij facta extra Curiam, prætextu facultatis Apoſtolicæ, eſt materia iſtius excommunicationis.*
3 *Reſignatio facta in Curia, non eſt materia iſtius excommunicationis.*
4 *Reſignatio facta extra Curiam, non eſt materia iſtius excommunicationis, quoties non eſt facta prætextu facultatis Apoſtolicæ.*
5 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 IN Bulla Innocentij VIII. quæ incipit, *Sicut bonus*, excommunicantur fictè reſignantes, & concurrentes ad huiuſmodi reſignationem; verùm quia ego hanc Bullam non legi, nec in Bullario inueni, propterea innixus auctoritate eam citantium, duo breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quódnam ſit iſtius excommunicationis ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt reſignatio beneficij facta extra Curiam, & vltra duas diætas, prætextu facultatis à Sede Apoſtolica obtentæ. Ex quo ſequitur

3 Primò, reſignationem factam in Curia non eſſe materiam iſtius excommunicationis, quia non dicitur facta extra Curiam, & vltra duas diætas.

4 Secundò reſignationem factam ſimpliciter, & non prætextu facultatis Apoſtolicæ, etiam extra Curiam, non cadere ſub hanc cenſuram, quia Summus Pontifex loquitur de reſignatione facta prætextu facultatis. Imò ad reſignationem ſimpliciter, & abſolutè factam non requiritur Summi Pontificis facultas, ſicut requiritur in reſignatione facta in gratiam tertiæ perſonæ, vt patet ex dictis *de beneficijs, in quæſtione de reſignationibus.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt *primò*, tam reſignans, quàm is in cuius gratiam beneficium reſignatur. *Secundò* admittentes huiuſmodi reſignationem. *Tertiò* notarij rogantes, ſeu inſtrumentum reſignationis conficientes. *Quartò* teſtes concurrentes, modò conſcij ſint fictionis; perſpicuum enim eſt ignorantiam excuſare, vt patet ex regulis generalibus. Vide Filliucium *tract. 14. c. 7. quæſt. 7. n. 110. & ſeq.* & Viualdum *de excommunicationibus non reſeruatis n. 44.*

PVNCTVM IX.

De excommunicatione contra clericos, qui domos vſurariis alienigenis locant, aut alio titulo concedunt.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Vſurario extraneo non permittitur vſum domus concedi titulo locationis, precarij, vel alia de cauſa.*
4 *Vſurarium domi recipiens titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ, non peccat.*
5 *Vſurario domum concedens ad alium finem, quàm ad fœnus exercendum, non incurrit excommunicationem.*
6 *Vſurarium permittens conducere domum, vel habitare in terris ſuis, excommunicationem incurrit.*
7 *Tempus, intra quod Principes tenentur vſurarios è terris ſuis expellere, quandonam incipiat.*
8 *Alienigena quinam dicatur.*
9 *Vſurarium non expellens de terris ſuis, non ligatur excommunicatione, ſi præfatus vſurarius originem traxerit à loco ſubiecto eidem domino, qui eum non expellit.*
10 *Vſurarius manifeſtus quinam dicatur.*
11 *Eccleſiaſticæ perſonæ inferiores Epiſcopis locantes domum vſurariis alienigenis manifeſtis, ſubijciuntur excommunicationi.*

1 IN *cap. vſurarum, de vſuris in 6.* decernitur, ne vſurarij, publicè vſuram exercentes quaſi ex officio, & per modum publicæ negotiationis, aut exercere volentes, permittantur domos conducere, vel conductas habere, aut habitare; ſed infra tres menſes expellantur, nec vllus eis domum locet, aut concedat ad fœnus exercendum, vel alio titulo, alioquin tranſgreſſor huius canonis, ſi fuerit Epiſcopus, aut Epiſcopo ſuperior, ſuſpenſione punitur; ſi fuerit inferior Epiſcopo, excommunicatur; ſi fuerit collegium, ſiue alia vniuerſitas, interdictum incurrit, vt patet ex verbis textus, ibi, *generali conſtitutione ſancimus, vt ne collegium, nec alia vniuerſitas, vel ſingularis perſona, cuiuſcumque ſit dignitatis, conditionis, aut ſtatus, alienigenas, & alios non oriundos de terris ipſorum, publicè fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes: ad hoc domos in terris ſuis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare permittant; ſed huiuſmodi vſurarios manifeſtos omnes, infra tres menſes, de terris ſuis expellant, nunquam aliquos tales de cætero admiſſuri. Nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel ſub alio titulo quocumque concedat. Qui verò contrafecerint, ſi perſonæ fuerint Eccleſiaſticæ, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ſuſpenſionis; minores verò perſonæ ſingulares, excommunicationis; ſi autem collegium, ſeu alia vniuerſitas, interdicti ſententiam ipſo facto ſe nouerint incurſuros. Quam ſi per menſem animo ſuſtinuerint indurato, terræ ipſorum (quamdiu in eis ijdem vſurarij commorantur) ex tunc Eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto.*

Circa iſtam excommunicationẽ duo breuiter quæram. Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis. Secundò, quodnam ſit eius ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in præfato cap. expreſſæ.

Prima eſt, locare, vel alio quouis titulo concedere domos vſurario alienigenæ manifeſto ad fœnus exercendum, & hoc verum eſt, ſiue vſurarius ſit Chriſtianus, ſiue Iudæus. ius enim non diſtinguit. Vide Gemmianum hic *num. 6.*

num. 6. & Alterium *de interdicto, diſputatione* 12. *cap.* 1. Ex quo ſequitur

3 Primò, non eſſe licitum concedere vſum domus alicui vſurario extraneo, non ſolùm titulo locationis, verùm neque titulo precarij, aut alia de cauſa. nam in textu dicitur, *vel alio titulo quocumque.* Ita gloſſa *hic in verb. titulo.* Francus, Geminianus, & alij. An autem paruitas materiæ excuſare poſſit, patet ex regulis generalibus, poſſe, modò re ipſa materia ſit parua.

4 Secundò non eſſe illicitum recipere domi vſurarium titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ. Ratio eſt, tum quia hoc pacto non videtur ſub excommunicatione prohibitum excipere hæreticum, vt ſuo loco probatum eſt; ergo multo minus vetitum videtur excipere vſurarium, cuius crimen non eſt cæteris ita noxium & periculoſum. tum quia hoc non eſt locare, vel concedere domum vſurario ad fœnus, vt in hoc textu dicitur.

5 Ex quo patet ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, vtrùm locans, vel concedens domum ad alium finem, quàm ad vſuram exercendam, incidat in hanc cenſuram.

Reſpondet Filliucius *num.* 111. incurrere quoties ſcit vſurarium in ea domo fœnori daturum.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *ad hoc*, & infrà dicitur, *nemo illis ad fœnus exercendum.* Ita Gemin. *num.* 4. Alterius *loco citando col.* 6. *verſ.* 3. Sayrus *num.* 20. & alij. Quamquam in dubio locator præſumitur locaſſe ad vſuram, quia præſumitur domum locaſſe ad eum vſum, qui ab eo exerceri ſolet, cui domus locata fuit. Gloſſa hic *verb. ad fœnus.* Romanus *conſil.* 178. quem citat & ſequitur Alter *loco citando. verſ. quærit gloſſ. & de interdi. to. diſ.* 12. *c.* 1. *col.* 4. *verſ. quinto.*

Obiicies, in textu dicitur, *vel ſub alio titulo quocumque concedere.* ergo ſignum eſt, iſtam cenſuram incurri, etiamſi domus locetur, vel tradatur ad alium finem, quàm ad fœnus exercendum.

Reſpondeo illa verba, *vel ſub alio titulo quocumque*, appoſita fuiſſe ad comprehendendos varios modos traditionis; domus enim non ſolùm poteſt tradi titulo locationis, verùm etiam pignoris, donationis, venditionis, permutationis, precarij, & huiuſmodi; quouis ergo titulo domus huiuſmodi vſurario tradatur, cenſura incurritur, modò tradatur ad finem exercendi vſuras. Nam verbum *concedo.* commune eſt omnibus contractibus, & illa dictio *alio*, poni videtur non ſolùm ad ſignificandum titulum ſimilem locationi, ſed ad ampliandum, præſertim cùm addatur dictioni vniuerſali *quocumque.* Ita gloſſa hic *verbo titulo.* Francus hîc *n.* 8. Geminianus hic *n.* 8. Alterius *loc. cit. verſ. gloſſ.* & alij.

6 *Secunda actio* in hoc canone prohibita eſt, permittere, vt vſurarius manifeſtus domum in terris ſuis conducat, vel habeat, aut alias habitet.

Tertia actio eſt, non expellere huiuſmodi vſurarium.

Obſerua tamen primò, iſtas duas actiones non eſſe omnibus communes, ſed proprias eorum, qui iuriſdictionem externam habent. Ratio eſt, tum quia onus expellendi debet eis imponi, qui auctoritatem, & iuriſdictionem habent. tum quia in textu dicitur, *in terris ſuis.* Prima verò actio locandi, vel concedendi domum, poteſt ſingulis perſonis competere, & conuenire, quia quilibet poteſt domum ſuam alteri locare, vel concedere. Ita communiter DD.

Obſerua ſecundò, in hoc canone præfixum eſſe tempus trium menſium, infra quod præfati vſurarij expellendi ſunt.

7 Hoc tempus iuxta gloſſam incipit à tempore publicationis, ſcilicet conſtitutionis. Sed hoc mihi impertinens videtur. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 7. *num.* 102. putat cum eadem gloſſa inchoandum eſſe à publicatione vſurarum, quas huiuſmodi vſurarij exercent. Ego verò ſentio incipere à die, qua quis nouit vſurarium manifeſtum vſuras exercere, vt patet ex dictis de intelligentia edicti, obligantis intra certum tempus ad aliquem ſuperioribus denunciandum.

8 Sed modò dubium eſt primò, quis dicatur alienigena, & non oriundus de aliquo loco.

Reſpondeo illum dici, qui alibi natus eſt, nec originem habet in loco dominij, in quo habitare intendit, etiamſi fortè effectus ſit ciuis illius loci. Vt ſi Bergomenſis, Brixienſis, Venetus, Germanus, Flandrenſis, Romanus, aut Gallus Mediolani habitare velit, vbi natus non eſt, iſti enim omnes alienigenæ vocantur, quia nec ipſi, nec eorum patres originem inde duxerunt, vt ſuppono, oriundus enim de ciuitate dicitur ille, qui in ea natus eſt, vel cuius pater originem inde duxit. Secus de auo, *l. aſſumptio.* § *filius. C. ad municip.* Vide gloſſam hic *verb. alienigenas.* Francum *num.* 3. Alterium *tom.* 1. *de ſuſpenſ. diſ.* 16. *cap.* 2. *col.* 4. *verſ. ad declarationem.* Suarez *diſ.* 31. *ſect.* 5. *n.* 14. Sayrum *lib.* 3. *cap.* 32. *num.* 13. Ratio autem cur hæc conſtitutio facta ſit potius contra alienigenas, quam contra indigenas, hæc eſſe poteſt, tùm quia indigenæ difficiliùs expellerentur. tum quia homo procliuior eſt ad fœnus inter extraneos, quàm inter ſuos exercendum.

9 Rogabis, vtrùm qui non expellit fœneratorem de terris ſuis, incidat in hanc cenſuram, quoties fœnerator eſt oriundus è loco ſubdito ipſimet ſuperiori, cui expellendi vſurarios onus incumbit: vt ſi vſurarius ſit oriundus de terra alicuius domini, ſeque transferat ad habitandum in alia terra eiuſdem domini.

Reſpondendum videtur negatiuè. Ratio eſt, quia huiuſmodi fœnerator non videtur ſub diſpoſitione huius textus comprehendi; in hoc enim textu ſermo eſt de vſurariis alienigenis, & aliis non oriundis de terris ipſorum; hic autem eſt oriundus de terra ipſius, vt ſuppono. Ita Gemin. hîc *num.* 6. Alterius *loco cit. col.* 5. *verſ. dubitat*, Sayrus *num.* 14. & alij.

10 Secundò dubium eſt, quiſnam dicatur vſurarius manifeſtus.

Reſpondeo illum dici, qui publicè fœnori dat, ita vt factum nulla tergiuerſatione celari poſſit, ſeu quem conſtat per ſententiam vſuram exercere.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 SVbiectum iſtius cenſuræ ſunt Eccleſiaſticæ perſonæ inferiores Epiſcopis, domum vſurariis alienigenis manifeſtis locantes ad fœnus exercendum, vel ſub alio quocumque titulo concedentes, aut permittentes in ſuis terris domum conducere, vel habitare.

Ex quo patet, iſtam cenſuram non eſſe vniuerſalem, ſed ad ſolos Eccleſiaſticos Epiſcopis inferiores extendi. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *qui contra fecerint, ſi perſonæ fuerint Eccleſiaſticæ, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ſuſpenſionis; minores verò perſonæ ſingulares,* (id eſt, Eccleſiaſticæ, vt explicat gloſſ. *ibidem litt. K. verſic. minores*) *excommunicationis; ſi autem collegium, ſeu alia vniuerſitas, interdicti ſententiam ipſo facto ſe nouerint incurſuros.* & infrà, *cæterum ſi laici fuerint per ſuos ordinarios ob huiuſmodi exceſſus, omni ceſſante priuilegio, per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcantur.* Non eſt igitur ipſo iure lata cenſura contra laicos, licet oppoſitum ſuſtineat Alterius *loco cit. verſ. quinto. col.* 7. qui ſibi contrarius videtur de interdicto *diſput.* 12. *cap.* 1. *col.* 6. *verſ. Gemin. quæſ.* 2. Sed de hac re clariùs diſſeram de interdictis generaliter latis contra perſonas.

PVNCTVM X.

De excommunicatione contrà clericos, & religioſos habentes curam Eccleſiarum, ſi procurauerint, vt regalia iura, & loca Eccleſiarum vacantium ab aliis occupentur.

1 *Innuitur locus vbi iſta excommunicatio explicata fuit.*

1 In

1 IN explicatione iſtius excommunicationis detineri nolo, quia eam prolixe ſatis explicaui *in præcedente quæſt. punct. 4.* dum loquerer de iis, qui huiuſmodi bona occupare conantur. Procuratio autem eſt actio tantummodo acceſſoria; conſequenter ob procurationem excommunicatio non incurritur, niſi ſecutus ſit effectus, iuxta regulam generalem. Videnda ſunt, quæ *punct. citat.* dixi, ne idem ſine cauſa repetam.

PVNCTVM XI.

De excommunicatione, & pœnis contra alienantes bona Eccleſiaſtica, aut illa recipientes ſine iuſta cauſa, & ſolemnitate, ac conſenſu Summi Pontificis.

1 *Refertur textus, in quo illa excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia illius excommunicationis.*
3 Alienationis *nomine quid intelligatur.*
4 *Super bonis Eccleſiaſticis non licet abſque debita licentia contractum emphyteuticum, precarium, aliumve his ſimilem inire. Legati, vel hereditatis repudiatio an ſub nomine* alienationis *comprehendatur.*
5 *Locatio, & conductio bonorum Eccleſiaſticorum ad triennium interdicta non eſt.*
6 *Contractus emphyteuticus in bonis Eccleſiaſticis interdictus non eſt, ſi fiat in bonis, quæ in emphyteuſim concedi ſolebant.*
7 *Caducitas an remitti poſſit a beneficiario.*
8 *Alienatio fructuum licita eſt.*
9 *Alienandi promiſſio, ſeu tractatus interdictus non eſt.*
10 *Solemnitas quænam ſeruanda ſit in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum.*
11 *Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum facta cum hac conditione, ſaluo Summi Pontificis conſenſu, inualida eſt.*
12 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
13 *Ad incurrendam illam excommunicationem requiritur ſcientia, & ipſamet alienatio.*
14 *Alienans bona Eccleſiæ excommunicationem incurrere videtur iuxta probabilem auctoris ſententiam, etiamſi alienationem reuocet ante realem, & pacificam traditionem.*

1 IN *Extrauaganti, ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alienandis,* interdicitur alienatio bonorum Eccleſiæ, monaſteriorum, & locorum piorum, tam immobilium, quam mobilium precioſorum, quæ ſeruando ſeruari poſſunt. Imò alienatio dictorum bonorum ſine ſolemnitate facta, irritatur, & alienans ligatur excommunicatione, nec non priuatur beneficiis, officiis, & adminiſtratione bonorum, quæ alienare præſumpſit. Eadem excommunicatio extenditur ad recipientem. Si verò alienans ſit Epiſcopus, vel Abbas, incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſi per ſex menſes in interdicto permanſerit, ſuſpenſus remanet à regimine, & adminiſtratione Eccleſiæ, vel monaſterij, cui præſidet in temporalibus.

Illam excommunicationem prolixè ſatis, & fusè explicaui *in tractatu de contractibus diſp. 3. quæſt. 8. punct. 4. & in libro variar. tract. 11. quæſt. 2.* Ideo hic ſolùm explicabo materiam, & ſubiectum illius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria illius excommunicationis eſt alienatio bonorum Eccleſiaſticorum immobilium, vel etiam mobilium, pretioſorum, quæ ſeruando ſeruari poſſunt. Sic enim in præfata Extrauaganti habetur. Hoc tamen intelligitur, & limitatur

Primò, niſi fiat ex iuſta cauſa, & cum debita ſolemnitate.

Secundò, niſi fiat in cauſa locationis ad breue tempus, aut in cauſa emphyteuſis; in caſibus tamen à iure permiſſis, & de bonis in emphyteuſim ab antiquo dari ſolitis, atque in euidentem Eccleſiæ vtilitatem, vt conſtabit ex dicendis in illationibus.

Tertiò, niſi fiat de re leuis momenti. Res leuis momenti in hac materia cenſetur id quod decem aureos non excedit; imò aliqui putant rem parui momenti cenſeri id quod quinquaginta aureos non excedit; ſed de hac re alibi.

Quartò, niſi fiat de rebus quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, quia de his ſermo non eſt in præfata Extrauaganti.

Quintò, niſi fiat bona fide, aut niſi alienatio nondum perfecta ſit, vt conſtabit ex dicendis. Sed modò explicandum eſt

3 Primò, quid nomine *alienationis* hoc in loco intelligatur, & quid nomine *bonorum*, quæ hoc in loco alienari prohibentur.

Reſpondeo nomine *alienationis* in hoc loco intelligi actum, quo dominium rei, directum, vel vtile, aut vſusfructus, aut ius in alterum transfertur, vt ſunt venditio, aut alius contractus gratuitus, vel onerofus, quo rei dominium in alterum transfertur; hypotheca, locatio vltra triennium (modò locatio fiat de bonis, quæ ſingulis annis fructus reddunt. nam ſi alternis, vel ternis ſolùm annis fructus reddant, locatio pro rata protrahi poteſt, vt docui *de contractibus num. 32.*) infeudatio, & contractus emphyteuticus, exceptis caſibus à iure permiſſis. Ex quo ſequitur

4 Primò, non licere hoc tempore abſque iuſta cauſa, & ſine Summi Pontificis conſenſu, ſuper bonis Eccleſiaſticis inire contractum emphyteuticum, libellarium, feudalem, cenſualem, precarium, permutationem, pignorationem, hypothecationem, tam generalem, quàm particularem, obligationem, impoſitionem ſeruitutis, ceſſionem iurium, & actionum tranſactionem, & compromiſſum, per quod poſſeſſio in alium transfertur. hæc enim omnia nomine *alienationis*, in hac Extrauaganti interdictæ, comprehenduntur. Ita Redoanus *quæſt. 2.* Armilla *verb. alienatio.* Quaranta *verb. alienatio. num. 17.* & alij communiter.

5 Secundò non eſſe interdictam alienationem, & conductionem bonorum Eccleſiaſticorum ad triennium. hæc enim permittitur in hac conſtitutione: ſecus dic, ſi bona Eccleſiaſtica locentur ad longum tempus, aut vltra triennium, vt docui *de contractibus, & in lib. varia. tract. q. 2.*

6 Tertiò permitti contractum emphyteuticum, modò fiat in caſibus à iure permiſſis, & in bonis in emphyteuſim concedi ſolitis. nam hic caſus in Extrauaganti excipitur, ibi, *vel contractum emphyteuticum, præterquam in caſibus à iure permiſſis, ac de rebus, & bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis.*

7 Ex quo inferri poteſt licitum eſſe beneficiario caducitatem condonare, modò bona nondum ſint incorporata, & Eccleſiæ applicata, vt docui *de contractibus loco citato num. 39.*

8 Quartò validam, & licitam eſſe fructuum alienationem, quia hæc non eſt alienatio bonorum immobilium, aut pretioſorum, quæ ſeruando ſeruari poſſint.

9 Quintò in hac Extrauaganti non eſſe prohibitum tractatum, ſeu promiſſionem alienandi; aliud enim eſt alienatio, aliud alienandi propoſitum, promiſſio, & tractatus.

10 Secundò dubium eſt, quænam ſolemnitas ſeruanda ſit in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum.

Reſpondeo ſeruandam eſſe ſolemnitatem, quam explicaui *de contractibus loco cit. quæſ. 2. n. 7. & in lib. variar. tract. quæſt. 2. punct. 4.* hoc autem intelligitur, niſi Summus Pontifex diſpenſet, perſpicuum enim eſt, Summum Pontificem poſſe in hac re diſpenſare; conſequenter alienationem factam cum Summi Pontificis aſſenſu validam eſſe, abſque alia ſolemnitate, vt bene Stephanus Quaranta

verb.

verb.alienatio num.7. & alij, quos in ſimili retuli *de diſpenſationibus.*

11 Tertiò dubium eſt, vtrùm alienatio facta cum hac conditione, ſaluo Summi Pontificis conſenſu, valeat nondum obtento conſenſu.

Reſpondeo negatiuè, vt cum communi Doctorum ſententia probaui *de contractibus loco cit. num.7. verſic.caueant. & in lib.var.tract.loco citato.* Ratio eſt, tum quia proteſtatio eſt contraria facto, tùm quia aſſenſus ſuperioris debet contractum præcedere, cùm de illius forma ſit. Quamobrem qui bona Eccleſiaſtica vendit cum hac conditione, *ſaluo Sedis Apoſtolicæ conſenſu*, in excommunicationem incidit, ſaltem ſi bona re ipſa tradat, antequam beneplacitum Apoſtolicum obtineat.

SECVNDA PROPOSITIO.

12 OMnes, & ſinguli Eccleſiaſtici, tam ſeculares, quàm regulares, qui bona Eccleſiæ male alienare præſumunt, excommunicationem incurrunt (modò non ſint Epiſcopi, vel Abbates; iſti enim interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ, aut etiam ſuſpenſione puniuntur, vt initio innui) & clariùs conſtat ex dictis *de contract. & in lib. variar. locis citatis.* Hæc propoſitio patet ex generalibus verbis Extrauagantis, ibi, *Si quis contra huius noſtræ prohibitionis ſeriem*, &c. eadem excommunicatio extenditur ad recipientem; nam in textu dicitur, *tam qui alienat, quàm is, qui alienatas res & bona prædicta receperit, ſententiam excommunicationis incurrat.*

Limitanda tamen, & reſtringenda eſt hæc propoſitio primò, cum Zabarella *Clement.1. de rebus Eccleſ. non alienand. quæſt.21. num.28.* Felino, & aliis quos ſequitur Sopranus, præceptor meus eruditiſſimus, apud Filliucium *tract.44.cap.6.quæſ.4.num.4.* modò qui aliquid alienat, deſtruit, vel demolitur, adminiſtrationem habeat; nam *in Extrauagant.ambitioſæ*, ſermo eſt de Prælatis, beneficiariis, & aliis adminiſtrationem habentibus. Idem patet ex *Clement.1. de rebus Eccleſ. non alien.* Propterea religioſus ſubditus, aut alius quicumque, qui nullo iure adminiſtrationem habens, arbores incidit, domos demolitur, aut aliquid Eccleſiæ deſtruit, vel in alios diſtrahit, & alienat, aut fundos immutat, non ligatur iſta excommunicatione, ſeu pœnis Extrauagantis. An autem alio titulo ligetur excommunicatione, patet ex dictis *in lib.var.tract.quæſt.2.*

13 Limitatur ſecundò, modò alienans ſcienter alienet; nam in textu dicitur, *quicquam alienare præſumpſerit.* præſumptio autem ſupponit dolum, & ſcientiam, vt ſæpiùs in præcedentibus dixi.

Ex quo ſequitur alienantem ex ignorantia iuris, vel facti, ab hac cenſura excuſari, modò ignorantia non ſit coniuncta cum ingenti temeritate, hæc enim æquiparatur ſcientiæ, vt alibi ſæpiùs dictum eſt. Ita Nauarr.*conſil.19.de rebus Eccleſ.non alienand.* Quaranta *loco citato num.9.& 50.* Sopranus *tract.44.cap.6.quæſ.4.num.5.*

Limitatur tertiò, modò ſecuta ſit alienatio. Ratio eſt, quia pœna impoſita facienti non incurritur ob criminis attentationem, vt docui *de cenſuris in genere*, & conſtat ex dictis in præcedentibus.

Ex quo ſequitur hanc cenſuram non incurri ob tractatum, cogitationem, vel attentationem alienationis.

Nonnullas alias limitationes addit in prima propoſitione, quas hîc opus non eſt repetere.

14 Sed modò dubiũ eſt, vtrùm qui bona Eccleſiæ alienauit, ſed pœnitentia, aut alio titulo ductus, alienationem reuocauit ante realem, & pacificam traditionem, ab hac cenſura excuſetur.

Reſpondendũ mihi probabiliter videtur non excuſari, quia dicitur alienaſſe. nam contractus alienationis, locationis, conductionis, & ſimilium, mutuo contrahentium conſenſu perficitur, & poteſt quis dominium, vel ius in rem aliquam acquirere, etiam ante pacificam poſſeſſionem. ergo excommunicatio incurritur, antequam res alienata realiter, & pacificè tradatur, quia ante pacificam rei traditionem cenſetur completus, & conſummatus effectus ſub cenſura prohibitus, vt ſuppono.

Contraria tamen opinio probabilis eſt, quam ſequitur Couar.*2.var. cap.16.n.7.* Iaſon *in l.fin.n.132. C.de iur. emphyteut.* Nauarr.*conſil.18.de rebus Eccleſ.non alien.* Quaranta *loco citato n.50.* & Filliucius *tract.14.loco citato num.119.* & Sopranus apud Filliucium *tract.44.cap.6.quæſ.5.*

Obiicies primò, *In cap.ſi quis presbyteror.de rebus Eccleſ. non alien.* decernitur, vt clericus ſubſcribens alienationi bonorum Eccleſiaſticorum, excommunicetur, niſi alienans, & accipiens celeri reſtitutione ſibi proſpexerint. Is autem dicitur celeri reſtitutione proſpicere, qui reſtituit antequam Eccleſia ex tali alienatione læderur, iuxta gloſſam *ibidem in verb. celeri.* Ergo à fortiori excommunicationem euadit is, qui alienationem reuocat, antequam alter poſſeſſionem pacificam obtineat.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia in noſtro caſu incurritur excommunicatio ipſo facto per alienationem, & locationem, quæ mutuo conſenſu celebratur. In caſu autem *cap. ſi quis, citato*, non imponitur excommunicatio ipſo facto, ſed comminatorie, & ſub conditione, ſi reſtitutio celeriter non fiat; a diuerſis autem, & diſparatis non valet illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.*

Obiicies ſecundò. Pœna, ſeu cenſura impoſita contra facientem aliquid, non incurritur effectu nondum ſecuto. Ergo cenſura impoſita alienanti, non incurritur nondum ſecuto effectu, nempe reali, & pacifica traditione.

Reſpondeo effectum alienationis, ſeu alienationem cenſeri completam peracto inſtrumento, ſeu contractu, licèt emptor nondum pacificè poſſideat.

Qui plura ſcire cupit de alienatione bonorum Eccleſiaſticorum, conſulat meum librum var.tractat.*quæſt.2.* vbi hanc rem fusè, & accuratè, quãtum potui, proſecutus ſum.

QVÆSTIO V.

De excommunicationibus contra clericos Papæ reſeruatis.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra obtinentes Eccleſias parochiales cum iuramento inſeruiendi perſonaliter infra certum tempus, ſed poſtea iuramentum non adimplentes.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Beneficiarius obtinens beneficium à Papa cum obligatione, & iuramento obſidendi, & perſonaliter inſeruiendi, an ſemper ligetur excõmunicatione ſi poſtea perſonaliter nõ inſeruiat.*
4 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 ISta excommunicatio lata fuit in Bulla 87. Pij IV. teſte Sayro *lib.3.cap.31.num.5.* Filliucio *tract.15.cap.7. quæſ.1.& 7.* & aliis, & hæc Bulla incipit, *Inter multiplices curas, quibus ex paſtoralis officij debito*, &c. verùm in Bullario nouo eam non inueni, & ibi fortè prætermiſſa fuit, aut quia non erat vſu recepta, aut quia huiuſmodi iuramentum non ſolet nunc parochis, aliiſque obtinentibus beneficium cum animarum cura deferri.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt quadruplex actio.

Prima actio, ſeu potiùs omiſſio, eſt non adimplere iuramentum inſeruiendi perſonaliter infra certum tempus beneficio à Papa obtento cum præfato iuramento.

3 Rogabis, vtrùm hoc valeat in quolibet beneficio obtento à Papa cum obligatione reſidendi, & perſonaliter inſeruiendi.

Reſpondeo valere in quolibet beneficio parochiali, ſeu perpetua eius vicariæ, & aliis beneficiis habentibus adnexam animarum curam, per obitum vacantibus, & ad Papæ prouiſionem, & diſpoſitionem ſpectantibus; ſic enim in præfata Bulla decernitur.

Secunda actio eſt, dimittere huiuſmodi beneficia, reſignando, permutando, vel cedendo quouis modo, etiam occaſione litis, & moleſtiæ.

Tertia, acceptare huiuſmodi beneficia ſic reſignata; Bulla enim Pij IV. non ſolùm complectitur reſignantes, verùm etiam eos, in quorum fauorem beneficia reſignantur, & dimittuntur.

Quarta actio eſt, directè, vel indirectè præſtare auxilium, fauorem, vel conſilium in præfatis actionibus, modò huiuſmodi auxilium, fauor, vel conſilium ſcienter præſtetur; nam in Bulla dicitur, *directè, vel indirectè ſcienter præſtant.*

An autem excommunicatio incurratur ob conſilium, auxilium, vel fauorem, nondum ſecuta actione principali, ſæpiùs, & ſæpiùs explicaui.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius excommunicationis, quoad tres primas, & principales actiones, ſunt omnes clerici Epiſcopis inferiores. Ratio eſt, quia in præfata Bulla exprimuntur omnes inferiores Epiſcopis.

Dixi, *quoad tres primas, & principales actiones*, quia ſubiectum excommunicationis ob quartam actionem arbitror eſſe quemlibet, tam laicum, quam Eccleſiaſticum, quia Bulla generaliter loquitur, ibi, *& etiam illi, qui ad id auxilium*, &c.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra Prædicatores, ſacram Scripturam interpretantes iuxta ſenſum contrarium proprio ſenſui, & interpretationibus Doctorum, ab Eccleſia, vel vſu approbatorum, aut prædicantes tempus præfixum Antichriſti, vel iudicij, aut ſuas inſpirationes, vel reuelationes.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Interpretans, ſeu negans Scripturam contra proprium ſenſum, quandónam incurrat excommunicatione Bullæ Cœnæ.*
4 *Scripturam ſacram interpretari poſſumus præter proprium ſenſum à Patrib. acceptatum.*
5 *Senſus Scripturæ quotuplex ſit.*
6 *Senſus litteralis quinam dicatur.*
7 *Senſus myſticus quinam ſit, & quotupliciter diuidatur.*
8 *Scripturæ teſtimonia quotupliciter citari poſſint.*
9 *Concionator prædicare non poteſt tempus præfixum alicuius mali, vel aduentum Antichriſti, vel iudicij.*
10 *Miracula incerta, aut ficta prædicari non poſſunt; non tamen ob id excõmunicatio incurri videtur in ſententia auctoris.*
11 *Enumerantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubyciuntur.*
12 *Ignorantia excuſat ab hac cenſura.*
13 *Reuelationem aliquam recipiens, quo pacto ſe gerere debeat antequam illam publicet, vel populo denunciet.*

1 LEo X. in Bulla 21. quæ incipit. *Superna maieſtatis*, edita in Concilio generali Lateranenſi, *ſeſſ.* 11. iſtam excommunicationem Summo Pontifici reſeruatam tulit, & licèt nonnulli Doctores, vt Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 6. *num.* 8. & Filliucius *tract.* 15. *cap.* 7. *quæſ.* 6. *num.* 1[illegible]. valde dubitent, an iſta excommunicatio vſu recepta ſit, ſicut neque vſu receptæ ſunt omnes fere aliæ eiuſdem Concilij excommunicationes, teſte Caietano *verb. excommun. in fine cap.* 81. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 110. *& ſeq.* & aliis. Alij tamen, vt Naldus *verb. prædicare*, *num.* 5. referunt iſtam excommunicationem tanquam vſu receptam. Propterea ab illius explicatione hîc ſuperſedere nolo, quia continet doctrinam notatu dignam, & in praxi obſeruandam, etiamſi fortè ſub excommunicatione latæ ſententiæ obſeruari non conſueuerit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Bulla expreſſæ.

Prima actio eſt, explicare Scripturam contra proprium ipſius ſenſum, & interpretationem Doctorum ab Eccleſia, vel vſu diuturno approbatorum. nam in prætata Leonis X. conſtitutione ſic habetur, *mandantes omnibus, qui hoc onus ſuſtinent, quique in futurum ſuſtinebunt, vt Euangelicam veritatem, & ſanctam Scripturam iuxta declarationem, interpretationem, & ampliationem Doctorum, quos Eccleſia, vel vſus diuturnus approbauit, legendóſque hactenus recepit, & in poſterum recipiet, prædicent, & explanent, nec quicquam eius proprio ſenſui contrarium, aut diſſonum adyciant, ſed illis ſemper inſiſtant, quæ ab ipſius ſacræ Scripturæ verbis, & præfatorum Doctorum interpretationibus, ritè, & ſanè intellectis, non diſcordant.*

De hac eadem re extat decretum Concilij Tridentini *ſeſſ.* 4. in decreto de editione, & vſu ſacrorum librorum, vbi ſancta Synodus in hæc verba decernit, *vt nemo ſuæ prudentiæ innixus in rebus fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, ſacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum, quem tenuit, & tenet ſancta Mater Eccleſia cuius eſt iudicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum ſanctarum, aut etiam contra vnanimem conſenſum Patrum, ipſam Scripturam ſacram interpretari audeat, etiamſi huiuſmodi interpretationes nullo vnquam tempore in lucem edendæ forent. qui contra venerint, per ordinarios declarentur, & pœnis à iure ſtatutis puniantur.* Vide Azorium 1. *parte lib.* 8. *cap.* 2. *quæſito* 2.

3 An autem interpretans, ſeu negans Scripturam contra propriam ipſius ſignificationem excommunicationem Bullæ Cœnæ, tanquam hæreticus, incurrat, colligitur ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt.* 2.

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm licitum ſit interpretari Scripturam præter proprium ſenſum à Patribus acceptatum.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, tum quia in præfatis Conciliis prohibitum eſt interpretari Scripturam contra proprium ſenſum, non verò præter. tum quia Scriptura eſt admodum fœcunda, plures aliquando ſenſus admittens; ſi quis ergo Scripturam iuxta aliquem ſenſum vnanimi Patrum conſenſui minimè contrarium interpretetur, & amplectatur, nullum peccatum admittit. Ita Bannes 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 10. *dub.* 6. Azor. 1. *parte lib.* 8. *cap.* 2. *quæſ.* 3. Gabriel, Vaſquez 1. *parte, diſp.* 13. *cap.* 2. Becanus *in tract. de fide cap.* 3. *quæſ.* 6.

5 Vt hoc meliùs intelligatur, aduertendum eſt primò, ſenſum Scripturæ, alium eſſe litteralem, ſeu hiſtoricum, alium myſticum.

6 Senſus litteralis eſt ille, quem verba proximè, & immediatè ſignificant, ſiue illa verba ſint propria, ſiue metaphorica.

Dico, *ſiue illa verba ſint propria, ſiue metaphorica*, quia cùm quilibet Scripturæ locus admittat ſenſum litteralem, illũ voco ſenſum litteralem, qui proximè ſignificatur per verba, ſiue propriè, ſiue metaphoricè accepta. nam ad aliquid ſignificandum adhibentur aliquando verba propria, aliquando metaphorica; verum tamen eſt, verba Scripturæ accipienda eſſe iuxta ſenſum proprium, niſi ex ipſis in propria

pria ſignificatione acceptis abſurdum aliquod colligatur. Ita S. Auguſtinus *lib. 3. de doctrina Chriſtiana cap. 10. & 11.* illud vocatur abſurdum, quod rectæ rationi manifeſtè aduerſatur, vel alteri Scripturæ loco contrarium eſt.

Senſus myſticus eſt ille, qui non ſignificatur proximè per ipſa verba, ſed per rem ipſis verbis ſignificatam. Senſus myſticus ſubdiuiditur in allegoricum, anagogicum, & moralem, ſicut tres ſunt virtutes theologicæ, fides, ſpes, charitas; fidei respondet ſenſus allegoricus, ſpei anagogicus, charitati moralis. Allegoricus eſt ille, qui præter ſenſum litteralem ſignificat aliquid pertinens ad fidem, ſeu Eccleſiam militantem. Anagogicus eſt ille, qui præter ſenſum litteralem ſignificat aliquid pertinens ad ſpem, id eſt, ad vitam æternam, ſeu Eccleſiam triumphantem, quam ſperamus. Moralis eſt ille, qui præter ſenſum litteralem ſignificat aliquid pertinens ad mores, ſeu officia charitatis. hoc communiter explicari ſolet in voce *Hieruſalem*, quæ litteraliter ſignificat vrbem Palæſtinæ, allegoricè Eccleſiam militantem, anagogicè Eccleſiam triumphantem, moraliter animam hominis. Addo iſtos omnes ſenſus pro faciliori captu, ſeu memoriæ ſubſidio indicari ſolere illis duobus carminibus.

Littera geſta docet, quod credas allegoria,
Moralis quid agas, quo tendas anagogia.

8 Aduertendum eſt ſecundò cū Vaſquez, Azorio, & Becano *locis cit.* teſtimonia Scripturæ tripliciter citari poſſe.

Primò in ſenſu litterali intento à Spiritu ſancto, & fieri poteſt, vt idem Scripturæ locus plures ſenſus litterales admittat, ex S. Auguſt. *lib. 12. confeſſ. cap. 30. & 31.* & alijs communiter, teſte Azorio *quæſ. 11.* contra Michaëlem Medinam *lib. 6. de recta in Deum fide cap. 25.*

Secundò in ſenſu myſtico intento à Spiritu ſancto.

Tertiò per quandam accommodationem, quam quiſque pro ſuo arbitrio facere poteſt, modò id faciat ſine falſitate, vel abſurditate.

His poſitis, conſtat concionatores poſſe interpretari Scripturam, ſaltem per quandam accommodationem iuxta ſuum prudens iudicium, modò illam non retorqueant ad ſignificationem contrariam proprio, vel myſtico ſenſui, quem tenuit, & tenet ſancta Mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum ſanctarum, aut contrariam vnanimi Patrum conſenſui, vt in Concilio Tridentino ſanctiſſimè decernitur.

Et hæc circa primam actionem in conſtitutione Leonis X. poſitam.

9 *Secunda actio* eſt, vt concionatores non præſumant prædicere tempus præfixum alicuius mali, vel aduentus Antichriſti, vel iudicij; nam in præfata Bulla dicitur, *tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichriſti aduentum, aut certum diem iudicij prædicare, vel aſſerere nequaquam præſumant, cum veritas dicat, non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.*

Tertia actio eſt, vt concionatores nō præſumant prædicere alia futura tanquam reuelata, aut aſſeuerare alienas inanes diuinationes, in Bulla enim dicitur, *inhibentes omnibus, & ſingulis clericis ſecularibus, vel regularibus præfatis, ne de cætero in ſermonibus ſuis publicis, alia quoque futura ex litteris ſacris conſtanter prædicere, nec illa à Spiritu ſancto, vel diuina reuelatione ſe habuiſſe affirmare, & alienas inanes diuinationes aſſeuerando, aut alio quocumque modo tractando aſſumant.*

10 Addunt multi Doctores ſub eadem excommunicatione vetitum eſſe prædicare miracula incerta, aut ficta; ſed hoc ego non facile conceſſerim. Ratio eſt, quia licèt in narratione illius conſtitutionis mentio fiat de prædicantibus huiuſmodi miracula, nihilominus verba diſpoſitiua illos non complectuntur; diſpoſitio enim illius Bullæ incipit ab illis verbis, *ſacro approbante Concilio ſtatuimus, & ordinamus*, &c. nec vllo pacto exprimit denunciantes huiuſmodi miracula; in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio vltra verba diſpoſitionis. Ita Suarez *diſp. 22. ſect. 6. num. 8.*

SECVNDA PROPOSITIO.

11 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli prædicatores, tam ſeculares, quam regulares, qui aliquam ex præfatis actionibus contra præſentem iſtius Bullæ diſpoſitionem faciunt; nam textus generaliter loquitur, ibi, *ſi qui autem contra præmiſſorum aliquod committere quidquam auſi fuerint, vltra pœnas contra tales à iure ſtatutas, excommunicationis etiam ſententiam eos incurrere volumus*, &c.

Et quamuis præfata verba ſint generalia, nihilominus relationem habent ad præcedentia, in quibus ſermo eſt de prædicatoribus ſecularibus, & regularibus.

12 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ignorantia excuſet facientem aliquam ex præfatis actionibus.

Reſpondeo affirmatiuè, quia Leo X. vtitur verbo, *auſi fuerint*, quod denotat præſumptionem, & dolum.

13 Secundò dubium eſt, quo pacto ſe gerere debeat is, cui facta eſt reuelatio.

Reſpondeo debere huiuſmodi reuelationem, antequam eam publicet, vel populo denunciet, notificare Summo Pontifici, vt ab ipſo examinetur, niſi periculum ſit in mora, aut neceſſitas vrgeat; in moræ autem periculo, vel vrgente neceſſitate, debet eam notificare ordinario loci, vt ille adhibitis ſecum tribus, aut quatuor doctis, & grauibus viris, & huiuſmodi negotio cum eis diligenter examinato, licentiam concedere poſſit quando id expedire videbunt. Ita decernitur in præfata Bulla, vbi etiam aſſignatur ratio, cur huiuſmodi examen adhibendum ſit, tum quia res magni momenti eſt, tum quia non de facili credendum eſt omni ſpiritui; ſed ſunt probandi ſpiritus, teſte Apoſtolo, an ex Deo proueniant.

Quid autem faciendum ſit antequam imprimantur libri continentes geſta, reuelationes, vel miracula per interceſſionem alicuius viri, qui cum fama, vel opinione ſanctitatis ex hac vita deceſſit, conſtabit ex infrà dicendis *de ſuſpenſionibus quæſt. 5. ad finem.*

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra participantes cum excommunicatis à Papa, eóſque admittentes ad diuina officia.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Enumerantur conditiones ad iſtam cenſuram incurrendam.*
4 *Participantes cum excommunicatis à Papa, eóſque admittentes ad diuina officia, ſubijciuntur excommunicationi.*
5 *Religioſi non ligantur excommunicatione admittendo excommunicatos à Papa ad diuina officia.*
6 *Religioſi an interdictum incurrant admittendo excommunicatos ad diuina officia.*

1 CLemens III. *in cap. ſignificauit, de ſent. excom.* iſtam excommunicationem tulit contra clericos, ſcienter, & ſponte participantes cum excommunicatis à Papa, circa quam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quænam ſit ipſius materia.

Secundò, quódnam ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt participare cum excommunicatis à Papa, illóſque recipere in diuinis officiis, nam in textu dicitur, *qui participauerunt excommunicatis à nobis, & ipſos in officiis receperunt.*

Obſerua tamen ad incurrendam iſtam excommunicationem, ob huiuſmodi participationem, nonnullas conditiones requiri.

Prima conditio eſt, vt participans ſit clericus; textus

enim loquitur de clericis, ibi, *verùm clericos.* An autem nomine *clericorum* hoc in loco intelligantur etiam religioſi, conſtabit ex dicendis in ſecunda propoſitione.

Secunda, vt participet admittendo ad diuina officia; nam textus loquitur per particulam, &, ibi, *participauerunt excommunicatis à nobis, & ipſos in officijs receperunt.*

Ex quo patet non ſufficere quamlibet participationem; ſed eam requiri, quæ fit recipiendo in diuinis. hunc enim ſenſum important præcitata verba, coniunctiuè pronunciata. Propterea ſi clericus nón admittat ad diuina, ſed tanquam vnus de populo aſſiſtat diuinis officiis cum excommunicato, non incurrit iſtam excommunicationem; ſed minorem generaliter impoſitam contra participantes cum excommunicatis vitandis; nomine autem *diuinorum* intelliguntur Sacramenta, Miſſæ, & alia diuina officia.

Tertia, vt participet cum excommunicatis à Papa; in textu enim dicitur, *participauerunt excommunicatis à nobis.* Ex quo fit, vt participans cum excommunicatis ab Epiſcopo, vel ab alio inferiore Summo Pontifice, non incidat in iſtam excommunicationem.

Quarta, vt ſcienter participet; in textu enim dicitur, *qui ſcienter.* Ex quo patet quamlibet ignorantiam excuſare participantem ab hac cenſura.

Quinta, vt ſponte participet, id eſt, ſine metu, minis, vel timore. in textu enim dicitur, *qui ſcienter, & ſponte.*

Sexta, vt participet cum excommunicato vitando. nam poſt Concilium Conſtantienſe non tenemur quemquam excommunicatum euitare, niſi ſit vitandus; excommunicati autem vitandi ſunt illi, qui nominatim declarati, & denunciati ſunt excommunicati, aut notorij percuſſores clericorum.

Addo probabiliter ſuſtineri poſſe, non incurri excommunicationem, participando cum notorio clerici percuſſore. quia licèt hic ſit vitandus, tamen Summus Pontifex loqui videtur de participantibus cum excommunicatis à Papa per ſententiam, vel ſaltem denunciatis, ibi, *participauerunt excommunicatis à nobis.* Ita ſentire videtur gloſſa hic *verb. caſus.* Caietan. *verbo excommunicatio cap.* 58. Coninchus *diſp.* 14. *num.* 33. *& in præcedentibus,* conſentit Nauarrus *cap.* 27. *num.* 93. Suarez *diſp.* 10. *ſect.* 2. *num.* 9. Auila 2. *part. cap.* 6. *diſp.* 10. *dub.* 2. Gambarupta *de caſibus reſeruatis cap.* 6. Filliucius *tract.* 15. *cap.* 7. *quæſito* 2. *num.* 168. *& ſeq.* & alij communiter.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt clerici, qui participant cum excommunicatis à Papa, eóſque ad diuina admittunt. in textu enim ſermo eſt tantummodo de clericis.

Ex quo patet laicos non affici hac cenſura, quia excommunicatio non excedit perſonas in ſententia expreſſas.

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm huic cenſuræ ſubiiciantur religioſi admittentes præfatos excommunicatos ad diuina officia.

Filliucius *loco cit. num.* 168. affirmat hac cenſura comprehendi clericos, ſiue ſeculares, ſiue regulares; quia ad eos pertinet admittere ad diuina, cùm ipſi duntaxat miniſtri ſint.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, quia iuxta communem ſententiam religioſi non veniunt nomine clericorum, ſaltem in materia pœnali, in qua benignior interpretatio fieri ſolet. Ita Vgolin. *tab.* 4. *cap.* 11. §. 2. Sayrus *cap.* 13. *num.* 21. & alij.

6 Secundò dubium eſt, vtrùm religioſi afficiantur alia cenſura admittendo excommunicatos ad diuina officia.

Reſpondeo ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex dictis *de cenſuris in genere diſp.* 3. *quæſt.* 6. *punct.* 4. *num.* 18. vbi probaui, quam pœnam incurrant admittentes excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam, ibique reſpondi clericos, tam ſeculares, quàm regulares, etiam exemptos, incurrere interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, donec competentem præſtiterint ſatisfactionem ad arbitrium illius, cuius ſententiam contempſerunt. *cap. Epiſcoporum, de priuileg. in* 6. vbi ſic habetur, *Præſenti decreto duximus ſtatuendum, ne aliqui ſeculares, aut regulares, quantumcumque exemptionis, ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ priuilegijs communiti, &c. excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam admittant; qui vero contra præſumpſerint, præter alias pœnas à iure ſtatutas, ingreſſum Eccleſiæ ſibi nouerint interdictum, donec de tranſgreſſione huiuſmodi ad arbitrium eius, cuius ſententiam contempſerunt, ſatisfecerint competenter.* Exiſtimo tamen ad incurrendum huiuſmodi interdictum requiri,

Primò, vt qui admittit, ſit clericus ſecularis, vel regularis, quia horum eſt admittere ad diuina officia & ſacramenta. Imò Nauarr. Auila, Emanuel Sà, & alij putant clericum non affici hac cenſura, niſi ſit priuilegiatus.

Sed oppoſitum probabilius cenſeo, quia textus generaliter loquitur, ibi, *ne aliqui ſeculares, aut regulares quantumcunque exemptionis, &c.* quæ verba non ponuntur reſtrictiuè, ſed ampliatiuè. Vide quæ tradidi *de cenſuris loco citato.*

Secundò, vt qui admittitur ad diuina, & alia prædicta, ſit excommunicatus, vel interdictus vitandus, tum quia in textu dicitur, *excommunicatos publicè vel interdictos*; tum quia poſt Concilium Conſtantienſe tenemur ſolùm vitare eos, qui non ſunt tolerati.

Tertiò requiritur præſumptio, quia in textu adhibetur verbum *præſumpſerint.* ex quo licet inferre, ignorantiam iuris, vel facti ab hac cenſura excuſare.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra inducentes aliquem voto, iuramento, vel promiſſione ad eligendam ſepulturam apud eorum Eccleſias, vel non mutandam iam electam.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Sepulturam in ſua Eccleſia eligi, aut electam non mutari inducens voto, vel promiſſione, ſubijcitur excommunicationi.*
4 Religioſorum *nomine quinam intelligantur.*
5 *Parochus inducens aliquem ad eligendam ſepulturam in ſua Eccleſia, vel ad non mutandam iam electam, non ligatur excommunicatione,*

1 IN *cap. animarum periculis, de ſepulturis in* 6. interdicuntur Eccleſiæ, & cœmeteria religioſorum, & clericorum ſecularium, qui in ſuis Eccleſiis, vel cœmeteriis ſepeliunt aliquem, quem induxerunt ad vouendum, iurandum, vel promittendum, vt apud eorum Eccleſias ſepulturam eligat, vel ſemel electam non immutet; cum hac tamen conditione interdicuntur, niſi infra decem dies integrè reſtituant omnia, quæ occaſione ſepulturæ ad ipſas peruenerunt, vel etiam ipſum cadauer, ſi petatur.

De intelligentia iſtius interdicti plura diſſeram in ſtà de caſibus in quibus incurritur interdictum in particulari. hic ſolùm explicabo cenſuram excommunicationis, quæ in confirmationem, & comprobationem præfati *cap.* 1. *de ſepulturis,* edita eſt à Clemente V. *in Clement. cupientes, de pœnis,* vbi Pontifex contra inducentes voto, iuramento, vel promiſſione ad eligendam ſepulturam, vel electam non immutandam, excommunicationem Sedi Apoſtolicæ reſeruatam imponit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt actio inductionis, qua quis inducit aliquem ad vouendum,

iurandum,

iurandum, vel promittendum, vt ſepulturam apud eorum Eccleſias eligat, vel electam non immutet.

Obſerua tamen, ad incurrendam excommunicationem ob huiuſmodi actionem nonnullas conditiones requiri.

Prima eſt, vt inducat alterum ad faciendum actum obligatorium electionis ſepulturæ; quia in textu dicitur, *ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interpoſita, ſeu aliàs promittendum inducant.* votum autem, iuramentum, & promiſſio obligationem inducunt. Ex quo ſequitur

Primò, eum non affici hac cenſura, qui inducit aliquem ad propoſitum, & voluntatem inefficacem electionis ſepulturæ, vel mutationis circa iam electam. Ita Palud. & alij apud Saytum *lib. 5. cap. 12. num. 9.* apud Suarez *diſp. 22. ſect. 4. num. 25.* & apud Filliucium *tract. 15. cap. 7. quæſ. 3.*

Secundò eum affici excommunicatione, qui aliquem induxit ad promiſſionem de ſepultura eligenda, hic enim dicitur induxiſſe ad promittendum, vt ſepulturam eligat. Et hoc verum eſſe arbitror, etiamſi actualis electio nondum ſecuta fuerit, quia in hac Clementina excommunicatur inducens ad promittendum, vt eligat ſepulturam; non verò præſcribitur, vt inducat ad eligendam, vel mutandam electam. Quamobrem qui alteri perſuadet electionem ſepulturæ, ſed electio re ipſa ſecuta non fuit, ſed tantummodo promiſſio electionis, inducens incurrit excommunicationem. Contrarium tenent Cardinalis *hic.* Alterius *de interdicto diſp. 12. cap. 4. ad finem.*

Secunda conditio eſt, vt inducat ad eligendam ſepulturam in Eccleſia pertinente ad ipſummet inducentem. quia in textu dicitur, *vt ſepulturam apud eorum Eccleſias eligant.* ideo qui aliquem inducit ad eligendam ſepulturam in aliena Eccleſia, non incurrit excommunicationem.

Tertia conditio eſt, vt adſit præſumptio, quia iſta excommunicatio lata eſt in temerarios violatores, temeritas autem requirit ſcientiam, & dolum, vel ſaltem ingentem temeritatem, quæ ſcientiæ æquiparatur.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, tam religioſi, quàm clerici ſeculares, qui aliquem modo prædicto inducunt ad promittendum electionem ſepulturæ, apud eorum Eccleſias, vel ad mutationem ſepulturæ iam electæ, de his enim omnibus ſermo eſt *in dicto cap.* ex quo ſequitur laicos huic cenſuræ non ſubijci.

4 Sed modò dubium eſt primò, quinam veniant nomine *religioſorum.*

Reſpondeo illos venire, qui profeſſionem in approbata religione faciunt, ſiue ſint viri, ſiue fœminæ. quia *in cap. 1. de ſepulturis in 6.* dicitur, *vniuerſis religioſis,* & in hac Clementina, quæ præfatum caput confirmat, dicitur, *religioſis.* hoc autem nomen complectitur tam maſculinum, quàm fœmineum ſexum. Secus dicendum eſt de nouitio, vel nouitia; iſti enim in materia pœnali nomine religioſorum non veniunt.

5 Dubium eſt ſecundò, vtrùm parochi inducentes aliquem ſuæ parochiæ ad promittendam electionem in ſua parochiali Eccleſia, vel ad mutandam electionem, in hanc excommunicationem incidant.

Reſpondeo negatiuè, quia iſtæ conſtitutiones editæ ſunt in fauorem parochorum, quod autem in fauorem alicuius inductum eſt, non debet in ipſius damnum retorqueri. *l. nulla iuris ratio. ff. de legibus. l. quod fauore. C. eod. tit. & cap. quod ob gratiam, de reg. iur. in 6.* Ita communiter Doctores.

Addo parochum non ſolùm poſſe inducere ſibi ſubditum ad eligendam ſepulturam in ſua parochia, verùm etiam ad eligendam in alia, quia quilibet iuri ſuo cedere poteſt. *l. ſi quis in conſcribendo. C. de Epiſcop. & cler. l. penult. C. de pact. cap. ſi de terra, de priuileg. & cap. tuis, de teſtibus.*

PVNCTVM V.

De duplici excommunicatione. Prima contra commiſſarios, & iudices delegatos Sedis Apoſtolicæ, concedentes alienationem bonorum Eccleſiaſticorum fieri in detrimentum Eccleſiarum. Secunda contra alios doloſè, vel ſcienter procurantes huiuſmodi alienationem, aut alienationis decretum.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Alienationi bonorum Eccleſiæ conſentientes in grauamen Eccleſiæ, aut decretum, vel auctoritatem præſtantes, ſubijciuntur excommunicationi.*
4 *Iſta excommunicatio an incurratur ſtatim poſt conſenſum, vel decretum alienationis.*
5 *Aſſignatur materia ſecundæ cenſuræ.*
6 *Alienationem fieri procurans in detrimentum Eccleſiæ ligatur excommunicatione.*
7 *Alienationis decretum extorquens à commiſſarijs, vel ſubdelegatis, excommunicationem incurrit.*
8 *Enumerantur perſonæ, quæ ſecundæ excommunicationi ſubijciuntur.*
9 *Alienationis decretum extorquens in damnum Eccleſiæ, ligari videtur excommunicatione, etiam non ſecuta alienatione.*
10 *Extorquens, vel procurans decretum alienationis, & damnum Eccleſiæ, incurrit excommunicationem reſeruatam.*

1 IN Bulla 28 Pauli II. quæ incipit, *Cùm omnibus iudicijs,* præcipitur iudicibus, ſeu commiſſarijs deputatis ad examinandas cauſas a ſupplicantibus expreſſas vt examinent cauſas, propter quas Summus Pontifex adductus eſt ad concedendam in ſuis litteris facultatem alienandi; quòd ſi cõſenſum, vel auctoritatem præſtiterint alienandi bona Eccleſiæ in detrimentum Eccleſiæ, ſubiiciuntur excommunicationi, modò ſint inferiores Epiſcopis; Epiſcopi verò, aut ſuperiores Epiſcopis, incurrunt ſuſpenſionem per annum ab executione officij. quamquam iſta excommunicatio, & ſuſpenſio nõ eſt reſeruata Summo Pontifici.

Contra verò procurantes doloſè, vel ſcienter huiuſmodi alienationem, aut decretum alienationis, lata eſt excommunicatio Summo Pontifici reſeruata.

Ex quo patet duplicem, ſeu triplicem cenſuram hac de cauſa impoſitam fuiſſe, de quibus hîc agendum eſt, aſſignando materiam, & ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria primæ cenſuræ eſt duplex actio, facta in damnum Eccleſiæ.

Prima actio eſt, conſentire alienationi bonorum Eccleſiæ in grauamen Eccleſiæ.

Hinc ſequitur conſentientem alienationi, quæ non vergit in detrimentum, vel grauamen Eccleſiæ, ſed eſt æqualis conditionis, non affici excommunicatione, etiam ſi fortè faciat contra conceſſionem Pontificiam factam ſub conditione euidentis vtilitatis. Ita Suarez *diſput. 22. ſect. 6. num. 4.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. cap. 2. col. 4.*

Secunda actio eſt, auctoritatem, aut decretum ad huiuſmodi alienationem interponere; cum enim bona Eccleſiæ alienari nõ debeant, niſi in euidentem Eccleſiæ vtilitatem, iure merito impoſita eſt cenſura cõtra eos, qui cõſentiunt, vel decernunt alienationem fieri in damnum Eccleſiæ.

Addo iſtam cenſuram incurri, ſiue conſenſus, aut decretum, vel auctoritas præſtetur gratis, ſiue per metum, ſiue præuia pecunia, vel promiſſione; nam in Bulla Pauli II. dicitur, *Si quis autem commiſſarius, vel delegatus conſentientia ſua prodigus in grauamen, aut detrimentum Eccleſiæ per*

gratiam, aut timorem, vel ſordes, alienationi conſenſerit, aut decretum, vel auctoritatem interpoſuerit, inferior quidem Epiſcopo ſententiam excommunicationis incurrat; Epiſcopus verò, aut ſuperior ab executione officij per annum nouerit ſe ſuſpenſum.

Quid autem ſit conſenſum, auctoritatem, vel decretum interponere, clarum eſt ex vſitata loquendi forma; ſicut quid nomine *gratia*, vel *ſordium* intelligatur, conſtat ex dictis in expoſitione excommunicationis latæ, pro datis, vel promiſſis, pro gratia, vel iuſtitia obtinenda in Romana Curia, & infrà de ſuſpenſione contra iudicem Eccleſiaſticum aliquid facientem per gratiam, vel ſordes in damnum partis.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius cenſuræ impoſitæ ob præfatas duas actiones ſunt omnes commiſſarij, vel delegati à Sede Apoſtolica ad examinandas cauſas, propter quas in litteris Apoſtolicis cōceditur facultas alienandi. Hæc tamen eſt differentia, quòd ſi præfati delegati ſint inferiores Epiſcopis, afficiuntur cenſura excommunicationis; ſi fuerint Epiſcopi, vel Epiſcopis ſuperiores, incurrunt pœnam ſuſpenſionis per annum ab officij executione, vt apertè conſtat ex verbis Bullæ præcitatis.

4 Sed modò dubium ſupereſt, vtrùm præfati commiſſarij excommunicationem contrahant ſtatim poſt conſenſum, vel decretum alienationis, etiamſi alienatio ipſa nondum ſecuta ſit.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe cenſuram non incurri ante ſecutam alienationem. Ratio eſt, tum quia cenſuræ non incurruntur, niſi adſit actus perfectus, & completus. tum quia excommunicatio lata eſt ob conſenſum, vel decretum, ex quo Eccleſia patitur grauamen, & detrimentum; Eccleſia autem non patitur detrimentum, niſi actualis alienatio ſequatur. tum quia Summus Pontifex loquitur de præſtantibus conſenſum, auctoritatem, vel decretum alienationi; quandiu autem non ſequitur contractus alienationis, non dicitur alienatio, & actus futurus non eſt actus, niſi in potentia; in materia autē pœnali non eſt facienda extenſio à potentia ad actum.

Contraria tamen ſententia in praxi tutior eſt, tum quia poteſt quis conſenſum, & decretum alienationis præſtare, etiamſi alienatio ipſa non ſequatur; & licet damnum actu non ſequatur, ſufficit, vt delegatus ex ſua parte fecerit actionem ex ſua natura damnificatiuam. tum, quia extorquens decretum alienationis incurrit excommunicationem, etiamſi alienatio ipſa non ſequatur. ergo etiam concedens decretum alienationis excommunicationem incurrit, etiamſi alienatio ipſa non fiat.

Ad rationes in contrarium facilis eſt reſponſio; & hæc de prima cenſura, in Bulla Pauli II. contenta; nunc gradum facio ad ſecundam, editam contra complices huiuſmodi alienationis in detrimentum Eccleſiæ.

TERTIA PROPOSITIO.

5 MAteria ſecundæ cenſuræ eſt duplex actio Eccleſiæ noxia.

6 *Prima* eſt, procurare alienationē fieri in damnum Eccleſiæ, modò illa actio fiat cum dolo, aut ſcienter, in textu enim ſic habetur. *Is verò, qui dolo, vel fraude, aut ſcienter in detrimentum Eccleſiæ alienationem fieri procurauerit*; propterea neſciens alienationem eſſe in damnum Eccleſiæ, non incurrit excommunicationem.

7 *Secunda actio* eſt, extorquere ab ipſis commiſſariis, vel delegatis, decretum alienationis, per ſordes, id eſt, per iniquas donationes, vel promiſſiones, aut per impreſſionem, id eſt, per importunam perſuaſionem, vel deprecationem, vel ſimilem inductionem, in textu enim dicitur, *aut qui per ſordes, vel impreſſionem, alienationis decretum extorſerit.*

QVARTA PROPOSITIO.

8 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui procurant alienationem fieri, aut decretum alienationis extorquent. nam textus vtitur hac loquendi forma, *is verò*, quæ generalis eſt, & abſoluta.

Ex quo patet differentia inter iſtam, & præcedentem cenſuram, quòd præcedens afficit tantummodo Eccleſiaſticos deputatos à Sede Apoſtolica; iſta verò afficit omnes, ſiue ſint clerici, ſiue Epiſcopi, ſiue etiam laici, vt patet ex ratione proximè allata. quamquam Filliucius *tract. 15. cap. 7. quæſt. 4. ad finem*, probabiliter ſolùm exiſtimat hac cenſura laicos comprehendi.

9 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta excommunicatio incurratur nondum ſecuta alienatione.

Reſpondeo affirmatiuè iuxta probabiliorem, & tutiorem ſententiam, quia verba iſtius Bullæ verificari videntur, etiamſi actualis alienatio nondum ſubſecuta ſit; poteſt enim quis procurare alienationem, aut decretum alienationis extorquere, etiamſi alienatio ipſa realiter non ſequatur: probabile tamen eſt ob procurationem alienationis, excommunicationem non incurri ante ipſam actualem alienationem, vt patet, tum ex rationibus allatis *dub. præcedente num.* 4. tum ex dictis in expoſitione excommunicationis latæ contra procurantes abortum fœtus animati.

10 Secundò dubium eſt, vtrùm iſta cenſura ſit reſeruata Summo Pontifici.

Reſpondeo excommunicationem explicatam in tertia, & quarta propoſitione reſeruatam eſſe. quia in Bulla dicitur, *à qua niſi per Romanum Pontificem poſſit abſolui*; cenſura verò explicata in prima, & ſecunda propoſitione non eſt reſeruata, quia nulla de ipſius reſeruatione mentio fit in Bulla; conſequenter quilibet confeſſarius, ab ordinario approbatus, poteſt iure communi abſoluere, *cap. nuper, de ſent. excomm.*

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra Eccleſiaſticos, qui perſonas Eccleſiaſticas coram iudice laico conueniunt.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur, ſimulque innuitur locus, in quo de hac materia fuſius actum ſuit.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
4 *Excommunicatio lata contra Eccleſiaſticos conuenientes alios Eccleſiaſticos coram laico iudice, reſeruata eſt iuxta ſententiam auctoris.*
5 *Ignorantia excuſat ab hac cenſura.*

1 DE excommunicationibus editis contra eos, qui auctoritate laica trahunt, vel trahi faciunt perſonas Eccleſiaſticas ad forum ſeculare, aut qui iudicium fori Eccleſiaſtici eludunt recurrendo ad curias ſeculares, ſufficienter egi *diſput. 1. quæſt. 16. punct. 3. & 4. & quæſt. 17. punct. 1. num. 22. & ſeqq. & punct. 4. propoſitione* 2. verùm quia à nonnullis Doctoribus adduci ſolet cenſura edita à Martino V. anno 1428. in Bulla 10. quæ incipit, *Ad reprimendos*, eam hîc breuiter explicabo. quamquam in excommunicationibus Bullæ Cœnæ comprehendi videtur.

Summus ergo Pontifex in hac Bulla non ſolùm excommunicat laicos officiales, & alios complices, cooperantes ad cognitionem cauſarum Eccleſiaſticarum; verùm etiam perſonas ipſas Eccleſiaſticas, quæ alios Eccleſiaſticos conueniunt coram iudice laico in cauſis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus.

PRIMA

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteriæ iſtius cenſuræ, reſpectu Eccleſiaſticorum conuenientium alium Eccleſiaſticum coram laico, eſt directè, vel indirectè trahere perſonam Eccleſiaſticam, collegium, vel conuentum ad forum laicale, ſiue id fiat in actione reali, ſiue mixta, ſiue perſonali, ſiue ciuili, ſiue criminali; nam in Bulla dicitur, *quæ aliam perſonam Eccleſiaſticam, collegium, vel conuentum, in actione reali, mixta, vel perſonali, ciuili, vel criminali, etiam occaſione cuiuſcumque ſubmiſſionis, etiam iuramento vallatæ, vel aliàs ad forum, ſiue iudicium laicale, directè, vel indirectè trahere præſumpſerit.* Quomodo autem quis directè, vel indirectè dicatur trahere, patet ex dictis in Bulla Cœnæ; hic ſolum obſerua, verbum, *trahere*, adhiberi hoc loco ad ſignificandum *conuenire*, vt patet ex iis, quæ in Bulla proponuntur. agitur enim contra Eccleſiaſticos, qui in cauſis ad eorum forum pertinentibus, in foro laicorum litigare volebant.

Materia verò, reſpectu ipſorum officialium laicorum, vel complicum, ſunt multæ actiones in hac Bulla expreſſæ.

Prima eſt exercere iuriſdictionem laicam in cauſis Eccleſiaſticis.

Secunda eſt mandare.

Tertia rata habere facta ſuo nomine, & mandato; exiſtimo tamen ob ſimplicem ratihabitionem non incurri iſtam excommunicationem, quia in Bulla dicitur, *eorum nomine, & mandato facta rata habentes.*

Quarta dare conſilium, auxilium, vel fauorem.

Iſtæ quatuor actiones prohibentur etiam in Bulla Cœnæ *locis citatis.* propterea hic neceſſe non eſt eas iterum explicare.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius cenſuræ reſpectu quatuor vltimarum actionum, ſunt omnes, & ſingulæ perſonæ, tam priuatæ, quàm in qualibet dignitate conſtitutæ, quia de his omnibus ſermo eſt in præcitata Bulla; reſpectu verò primæ actionis ſunt omnes Eccleſiaſticæ perſonæ cuiuſcumque dignitatis, quia in textu dicitur, *tenore præſentium ſtatuimus, decernimus, ac etiam ordinamus, quod omnes, & ſingulæ perſonæ Eccleſiaſticæ, ſeculares, & regulares, ordinum quorumlibet, quacumque exemptione ſuffultæ, etiam Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, Abbatiali, vel alia quauis præfulgeant dignitate,* &c. In dubium tamen verti poſſet, an comprehendatur Cardinalis in hac Bulla, nam ex forma loquendi non videtur comprehendi, cùm in enumeratione dignitatum gradatim procedatur à dignitate Patriarchali ad alias inferiores.

Hæc tamen eſt differentia inter perſonas particulares, & capitula, ſeu conuentus, quòd ſingulares perſonæ afficiuntur excommunicatione; capitula verò, & conuentus incurrunt ſuſpenſionem, & interdictum. nam in Bulla dicitur, *ſingulares perſonæ, excommunicationis; capitula verò, & conuentus, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias incurrant ipſo facto,* &c.

4 Rogabis primò, an iſta cenſura ſit reſeruata.

Filliucius *tract.* 15. *cap.* 7. *quæſ.* 9. nonnihil dubitat, an iſta cenſura excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti reſpectu Eccleſiaſticorum reſeruata ſit in Bulla Martini V.

Reſpondeo reſeruatam eſſe Summo Pontifici; quia infrà ſubiiciuntur hæc verba; *nulluſque ab eiſdem ſententijs per alium, quàm per Romanum Pontificem abſolui valeat.* quæ verba, non verificarentur, niſi referrentur ad ſententiam excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſuperiùs expreſſam.

5 Rogabis ſecundò, vtrùm ignorantia excuſet ab hac cenſura.

Reſpondeo affirmatiuè, quia Summus Pontifex requirit, præſumptionem, & temeritatem, ibi, *aduerſus talia præſumentium temeritatem*, & alia conſimilia verba inferiùs adhibet.

PVNCTVM VII.

De nonnullis aliis excommunicationibus præter ſuperiùs enumeratas contra clericos.

1 *Abſoluens à caſibus contentis in decreto Clementis VIII. excommunicationem incurrit.*
2 *Simoniam confidentialem committens ligatur excommunicatione.*
3 *Examini ſe ſupponens pro alio vt beneficium conſequatur incurrit excommunicationem.*
4 *Clericus bona Eccleſiaſtica occupari conſentiens excommunicationem incurrit.*

1 PRima eſt contra abſoluentes à caſibus contentis in decreto iuſſu Clementis VIII. edito, quod incipit, *Sacra congregatio.*

In cuius explicatione non immorabor, quia de hac re ſufficienter egi ſupra in expoſitione Bullæ Cœnæ, *diſſ.* 1. *quæſt.* 22.

2 Secunda eſt contra committentes ſimoniam confidentialem, de qua egi ſuprà *diſputat.* 2. *quæſt.* 3. *puncto* 27. vbi etiam explicaui vtrùm iſta excommunicatio omnes alliciat.

3 Tertia eſt contra ſupponentes ſe in examine pro alio, vt beneficium conſequatur; de hac etiam egi in excommunicationibus, quæ ſunt communes omnibus, *diſput.* 2. *quæſt.* 3. *punct.* 30. quia iſta excommunicatio incurri poteſt non ſolùm à clericis, verùm etiam à laicis.

4 Quarta eſt contra clericos, qui in cauſa ſunt, vel conſentiunt, vt aliqui occupent bona, vel iura Eccleſiarum, locorúmve piorum; iſta excommunicatio habetur in Tridentino *ſeſſ.* 22. *cap.* 11. eámque ſuperiùs explicaui in excommunicationibus quæ ſunt communes omnibus, *diſp.* 2. *quæſt.* 3. *punct.* 11.

QVÆSTIO VI.

De excommunicationibus non reſeruatis contra Epiſcopos, & Prælatos Eccleſiaſticos.

HIc non enumerabo excommunicationes communes Epiſcopis, clericis, & aliis omnibus, quia de his in præcedentibus ſufficienter egi. proprias tantummodo Epiſcoporum, & Prælatorum hic recenſebo.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra Epiſcopum, qui in ciuitate, vel diœceſi diuerſarum linguarum, propria auctoritate ſuſcipit munus adminiſtrandi.

1 *Innuitur locus, in quo iſta excommunicatio alibi explicata fuit.*

1 IStam excommunicationem explicaui *quæſt.* 6. *puncto* 2. dum recenſerem excommunicationes latas contra clericos, præfatum munus ſine conſenſu Epiſcopi ſuſcipientes, iuxta conſtitutionem *cap. quoniam, de offic. iudicis ordinarij.*

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra maiorem Pœnitentiarium, & officiales Pœnitentiariæ præſumentes intromittere ſe in expeditionibus prohibitis in Bulla Pij I V.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Pœnitentiario maiori quænam conceſſiones interdicantur.*
4 *An iſta Bulla renouata fuerit.*
5 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 PIus I V. nonnulla interdixit maiori Pœnitentiario, aliiſque officialibus Pœnitentiariæ, & tranſgreſſoribus. Inter cæteras pœnas, excommunicationem latæ ſententiæ iniunxit in Bulla 53. in ordine, quæ incipit, *In ſublimi Beati Petri ſolio.* hoc poſito explicabo

Primo loco materiam iſtius excommunicationis.

Secundò ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, temere intromittere ſe in conceſſionibus, & expeditionibus in hac Bulla interdictis. iſta propoſitio conſtat ex ipſiſmet Bullæ verbis §.26. *verſ. diſtrictius inhibentes.*

Dixi, *temere*, vt indicarem excommunicationem iſtius Bullæ non incurri ob bonam fidem, vel ob ignorantiam, qualiſcumque illa ſit; modò cum ingenti temeritate coniuncta non ſit, iuxta alibi dicta. nam textus requirit audaciam, ſeu præſumptionem, ibi, *non audeant, ſeu præſumant.*

3 Sed modò dubium eſt, quænam conceſſiones, & expeditiones in præfata Bulla prohibeantur, in quibus Pœnitentiarius maior, aliique officiales Pœnitentiariæ ſe intromittere nequeunt.

Reſpondeo plures in præfata Bulla enumerari.

Prima eſt circa commutationem, & derogationem vltimarum voluntatum.

Secunda eſt circa vniones, ſuppreſſiones, tranſlationes, & applicationes beneficiorum.

Tertia circa conceſſiones iuris patronatus.

Quarta circa facultates fiendi extra monaſteria reſpectu monialium.

Quinta circa declarationem nullitatis profeſſionis reſpectu religioſorum, qui ſacros ordines in religione ſuſceperunt.

Sexta circa licentias commorandi extra monaſterium, niſi adſit licentia ſuorum ſuperiorum.

Septima circa Apoſtatas à religione, ne ſcilicet abſoluantur, niſi hac conditione, vt ad clauſtrum proprij ordinis redeant, vel ad alium ordinem, æqualis, vel arctioris obſeruantiæ tranſeant. prætereà illis facultas dari non poteſt obtinendi beneficia, aut illis inſeruiendi, aut extra clauſtrum degendi.

Octaua circa alienationes, vel permutationes bonorum Eccleſiaſticorum excedentium ſummam viginti ducatorum auri de Camera.

Nona circa abſolutiones in criminibus capitalibus. in his enim abſoluere nequeunt in foro fori; ſed ſolùm in foro conſcientiæ, ſi diſpoſitio huius bullæ præcisè ſpectetur.

Decima circa retentionem beneficij ſimoniacè obtenti, & eius fructuum.

Vndecima circa irregularitatem ob homicidium voluntarium, & retentionem beneficij reſpectu præfati homicidij.

Duodecima circa litteras promouendi ad ſacros ordines, aut circa ætatem promouendorum.

Decimatertia circa licentiam doctorandi reſpectu religioſi contra ſtatuta ordinis.

Decimaquarta circa abſolutionem à fructibus indebitè perceptis.

Decimaquinta circa abſolutionem ob vſurpatam iuriſdictionem, aut violatam libertatem Eccleſiaſticam; abſolutio enim conferri non poteſt, niſi cum clauſula, *ſatiſfacta prius parte læſa.*

Decimaſexta circa facultatem teſtandi.

Decimaſeptima circa confirmationem, & validitatem eorum, quæ geſta ſunt ab ordinariis, aliiſque inferioribus non habentibus facultatem ea gerendi.

Decimaoctaua circa caſus, qui in litteris ſuarum facultatum expreſſe non conceduntur, exceptis caſibus, qui iure communi ordinario conceſſi ſunt. Videri poteſt Bulla, vbi hæc fuſiùs proponuntur. quamquam Cherubinus hîc initio Bullæ putat

4 Eam renouatam fuiſſe à Pio V. in Bulla 83. quæ incipit, *In omnibus.* Ego verò cenſeo in hac parte renouatam non fuiſſe; quia Pius V. non renouat iſtam conſtitutionem, ſed facultates, priuilegia, & indulta Pœnitentiariæ, illamque ad nouam redigit formam.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt maior Pœnitentiarius, Regens, Correctores, ſcriptores, procuratores, reuiſores, ſigillatores, aliique Pœnitentiariæ officiales, qui audent intromittere ſe in expeditionibus, in hac Bulla interdictis. hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ. §.26. ibi, *diſtrictius inhibentes,* &c.

Sed modò dubium eſt verùm Datarius, Doctor in Theologia, & alter in decretis, de quibus ſermo eſt in conſtitutione 83. Pij V. quæ incipit, *In omnibus rebus*, & in qua reformatur Pœnitentiaria Apoſtolica, & eius officiales, afficiantur præfata excommunicatione, intromittendo ſe in conceſſionibus, & expeditionibus in Bulla Pij I V. prohibitis.

Reſpondeo affirmatiuè, quia in præfata Bulla ſermo etiam eſt de aliis officialibus; & licet Datarius aliique prædicti Doctores tunc temporis non eſſent Pœnitentiariæ officiales, nihilominus lex ſemper loquitur, & afficit non ſolùm exiſtentes tempore promulgationis legis, verùm etiam ſucceſſores, vt ſuo loco docui.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra Nuncios Apoſtolicos, & alios ex cauſa quauis tranſmiſſos ad Imperatorem, Reges, Duces, alióſque Principes impetrantes ab ipſis litteras, aut fauores vocales ad dignitates obtinendas.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Nuncij aliique miſſi à Summo Pontifice ſubijciuntur excommunicationi impetrando commendationes & alios fauores pro ſe, vel ſuis conſanguineis, & neceſſarijs.*
4 *Nuncij miſſi à Pontifice excommunicationem incurrunt impetrando fauores, etiamſi miſſi fuerint pro cauſa temporali.*
5 *Nuncij miſſi à collegio Cardinalium Sede vacante, non afficiuntur excommunicatione impetrando fauores, &c.*
6 *Nuncius impetrans commendationes, ſeu fauores ab Imperatrice, ſubijcitur huic excommunicationi.*
7 *Idem dic de Nuncio miſſo ad Ducem, vel Principem, & ab ipſius vxore impetrantem commendationes, ſeu fauores.*
8 *Secus dici debet, ſi impetret commendationes, vel fauores à filijs Regis, vel Principis ad principatum iura nondum promotis.*

9 *Nun*

9 *Nuncius miſſus ad rempublicam non videtur excommunicatione affici impetrando fauores ab aliquo illius magiſtratus.*
10 *Nuncius non ligatur excommunicatione, quoties Rex, ſeu Princeps, ad quem miſſus fuit, ſponte litteras ſcribit, vel per ſe ipſum, aut alium, Summum Pontificem rogat, vt gratiam Nuncio, vel eius conſanguineis conferat.*
11 *Nuncius ligatur excommunicatione, quoties ipſius conſanguinei inducunt Principem ad commendationes, & fauores conferendos, Nuncio hoc aduertente.*
12 *Nuncius non ligatur excommunicatione procurando fauores ad dignitatem obtinendam, non in Curia Summi Pontificis, ſed alterius Principis.*
13 *Nuncius non incurrit excommunicationem procurando fauores, pro amicis, vel affinibus.*
14 *Nuncius non ligatur excommunicatione impetrando fauores poſt expletum legationis munus.*

1 IN Bulla Pij IV. quæ incipit, *Et ſi Romanum Pontificem*, 96. in ordine, contra Nuncios, & alios ad Reges, Duces, vel Principes, ex quauis cauſa miſſos, lata eſt excommunicatio ipſo iure, & priuatio omnium dignitatum, beneficiorum & officiorum, & inhabilitas ad illa, & alia in futurū obtinenda, & denique infamia, ſi procurare præſumpſerint à Regibus, Reginis, Ducibus, vel Principibus ſecularibus, ad quos mittuntur, commendationes, fauores vocales, aut litteras, ad obtinendas dignitates; cùm enim huiuſmodi Nuncij negotia Sedis Apoſtolicæ apud Principes agant, non leue præiudicium negotiis Sedis Apoſtolicæ aliquando irrogaretur, relicta Nunciis libera facultate vtendi fauoribus prædictorum Principum; nam ſpe fauoris obtinendi negotia Sedis Apoſtolicę negligerent, aut non fideliter gererent, vt in præfata Bulla dicitur. Occaſione igitur illius excommunicationis duo breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quódnam ſit eius ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio in hac Bulla expreſſa.

Prima eſt, impetrare per ſe, vel per alium, directè, vel indirectè commendationes, preces, aut alios fauores vocales, aut in ſcriptis ad conſequendum dignitates Eccleſiaſticas, vel ſeculares, vel alios honores, & officia ſibi, aut conſanguineis, ſeu neceſſariis ſuis, quouis modo per ipſum Romanum Pontificem conferenda; ſic enim in præfata Bulla habetur.

Secunda actio eſt, vti illis commendationibus, ſeu fauoribus.

Obſerua tamen ad incurrendam excommunicationem, ob præfatas actiones requiri præſumptionem, & audaçiã; conſequenter ignorātiam quamlibet excuſare, modò cum ingenti temeritate coniuncta non ſit, vt alibi oſtendi.

Hæc omnia perſpicuè conſtant ex verbis Bullæ, ibi, *Auctoritate Apoſtolica harum ſerie diſtrictiùs inhibemus, ne deinceps ſimiles Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, aut aliorum Principum ſecularium commendationes, preces, aut alios etiam vocales, aut in ſcriptis fauores, ad aliquas Pontificias, aut alias dignitates ſeculares, vel regulares, aut etiam Cardinalatus, vel alios honores, & officia Eccleſiaſtica conſequendum, aut ſibi, vel alijs conſanguineis, & neceſſarijs ſuis, quoquomodo per ipſum Romanum Pontificem conferenda per ſe, vel alium, ſeu alios directè, vel indirectè quomodolibet ambire, ſeu procurare, néve illis etiam vltrò ſibi per Principes ſponte oblatis vti præſumant, vel audeant, eadem auctoritate, & præſentium tenore ſtatuentes, quòd omnes, & ſinguli in præmiſſis delinquentes, nulla alia monitione præcedente, & abſque proceſſu deſuper habendo ſententias, & pœnas præmiſſas irremiſſibiliter eo ipſo incurrant.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli Nuncij, & alij miſſi à Summo Pontifice ad quoſuis Imperatores, Reges, Reginas, Duces, & Principes; in Bulla enim dicitur, *vniuerſis, & ſingulis noſtris, & quorumuis Romanorum Pontificum ſucceſſorum noſtrorum Nuncijs, aliiſque ad quoſuis Imperatores, Reges, Reginas, Duces, & alios ſeculares Principes pro tempore ex quauis cauſa miſſis, cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & præeminentiæ ſint, etiamſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, vel alia maiori præfulgeant dignitate, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub maioris latæ ſententiæ, & priuationis, &c. diſtrictius inhibemus*, &c. Hinc ſequitur

4 Primò, Nuncios miſſos à Summo Pontifice affici hac cenſura, procurando fauores, &c. etiamſi miſſi fuerint pro cauſa aliqua temporali, in textu enim dicitur, *ex quauis cauſa miſſis*, aut etiamſi miſſi fuerint à Summo Pontifice tanquam domino temporali; adhuc enim dicuntur miſſi a Summo Pontifice, tum quia ille idem eſt Princeps temporalis, & ſimul Romanus Pontifex. tum quia militat eadem ratio diſpoſitionis. Ita ſentire debent Doctores, quos in ſimili retuli de datis, & promiſſis pro gratia, vel iuſtitia obtinenda in Curia Romana, & alibi in Bulla Cœnæ.

5 Secundò Nuncios, Sede vacante miſſos à Collegio Cardinalium, non affici hac cenſura, non ſeruando præſcripta in hac Bulla, quia hic ſermo eſt de Nunciis miſſis à Romanis Pontificibus.

6 Tertiò, Nuncium impetrantem commendationes, & preces ab Imperatrice, vinculo huius cenſuræ obſtringi; quia Imperatrix ſub nomine Reginæ continetur, etiam ſi fortè coronationis inſignia nondum acceperit, adhuc enim Regina dicitur, etiamſi mortuo marito in iura regni non ſuccedat, ob non accepta præfata inſignia.

7 Idem probabilius dicendum cenſeo de Nuncio ad Ducem, vel Principem miſſo, ſi ab ipſius vxore præfatas commendationess, ſeu fauores impetret; tum quia maſculinum concipit etiam fœmininum, præſertim vbi eadem ratio militat. tum quia ſi vxor Principis, mortuo Principe, iura principatus teneat, dicendum videtur Nuncium impetrantem ab ipſa fauores, ſubiici huic excommunicationi. ergo etiam ſubiicitur, dum huiuſmodi fauores ab illa impetrat, viuento Principe.

8 Secus dicendum arbitror, ſi commendationes obtineat à filiis Regis, vel Principis, ad iura principatus nondum promotis. Ratio eſt, quia textus non loquitur de filiis Principum, ſed de Principibus, ad quos Nuncij miſſi ſunt. In materia autem pœnali non eſt facienda extenſio vltra ſtrictam, & propriam verborum ſignificationem.

9 Quartò probabiliter ſuſtineri poſſe Nuncium miſſum ad rempublicam, quæ nullum habet Principem, ſeu Ducem, ſed à magiſtratu regitur, non affici hac cenſura, ſi ab aliquo illius magiſtratus, vel etiam ab ipſo magiſtratu commendationes, & fauores impetret; textus enim loquitur de obtinente præfatas commendationes à Regibus, Ducibus, & Principibus ſæcularibus; in praxi tamen, dum Nuncius litteras fauorabiles conſequitur à toto magiſtratu, ſeu ſub nomine magiſtratus, hanc ſententiam non conſulerem, tum ob periculum, vt Nuncius negotia Sedis Apoſtolicæ negligat, & infideliter tractet. tum quia veroſimile eſt, Summum Pontificem, ſi de hac re interrogaretur, reſponſurum hanc ſuam mentem eſſe, is autem contra legem peccat, qui verba legis amplectens; contra legiſlatoris nititur voluntatem, & legis mens magis attendenda eſt, quàm verba. *l. ſcire leges, ff. de legibus, l. non aliter, ff. de leg. 3. & l. nominis, & rei, ff. de verb. ſignificat.*

10 Sed modò difficultas eſt primò, vtrùm Nuncius iſtam excommunicationem incurrat, ſi Rex, ſeu Princeps propria ſponte ſcribat, aut per ſe ipſum, vel per

orato

oratorem ordinarium, vel extraordinarium roget Summum Pontificem pro gratia, Nuncio, vel eius conſanguineis, conferenda.

Reſpondeo negatiuè, quoties ipſe nulla ratione cooperatur, ſed ſolum negatiuè ſe habet. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio afficit præſumentes ambire, ſeu procurare, aut vti; qui autem negatiuè ſe habet, non ambit, procurat, vel vtitur. Quamobrem ſi Princeps inſcio Nuncio hæc officia faciat, aut fieri curet, Nuncius non afficitur excommunicatione; quia inaduertentia, & ignorantia excuſant, & textus loquitur de præſumentibus procurare, aut ſponte oblatis vti; inaduertentia autem, & ignorantia præſumptionem excludunt, modò ignorantia coniuncta non ſit cum ingenti temeritate. Item non afficitur excommunicatione, quoties aduertit hæc munera à Principe obiri, & Nuncius nõ contradicit; excommunicatio enim lata ob actionem, non incurritur ob amiſſionem, & aliud eſt ambire, procurare, & vti, aliud non impedire: quicquid ſit de foro externo, quod præſumptione vtitur.

11 Secus dicendum videtur, ſi Princeps ad hoc inducatur precibus à conſanguineis Nuncij, idque Nuncius aduertat; Nuncius enim non ſolùm incurrit, dum mandatum ad hæc facienda conſanguineis dedit (dicitur enim per alios procurare,) verùm etiam, dum ipſe mandatum non dedit, ſed nihilominus aduertit Principem intuitu & contemplatione Nuncij adduci ad has commendationes, & fauores tranſmittendos. Ratio eſt, tum quia in hoc caſu dicitur aliquomodo indirectè ambire, & procurare, vel vti. tum quia reus iſtius cenſuræ, & aliarum pœnarum in foro externo iudicabitur, vt patet ex illis verbis Bullæ §. 5. *Quódque ad illos, ſententias, & pœnas huiuſmodi damnabiliter incurriſſe, legitime probandum, & omnino conuincendum ſolæ Principum ipſorum litteræ, vel preces etiam per ſuos apud Sedem prædictam oratores verbo tenus porrectæ plenam, indubiam, & ſufficientem in iudicio, & extra fidem faciant, nec ad id alterius probationis adminiculum requiratur.*

12 Secundò difficultas eſt, vtrùm Nuncius procurans commendationes, & fauores ad dignitatem obtinendam, non in Curia Romani Pontificis, ſed alterius Principis, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de procurantibus fauores ad obtinendas dignitates, beneficia, vel officia, quoquo modo per ipſum Romanum Pontificem conferenda.

13 Tertia difficultas eſt, vtrùm ambiens, vel procurans fauores ad officia, ſeu dignitates obtinendas pro amicis, excommunicationem huius Bullæ contrahat.

Reſpondeo negatiuè, quia in Bulla dicitur, *ſibi, vel aliis conſanguineis, & neceſſariis ſuis.* amici autem non ſunt conſanguinei, aut neceſſarij. Neceſſariæ enim perſonæ dicuntur illæ, quæ ſanguine, vel affinitate nobis coniunctæ ſunt. *l. quamuis. 2. C. de adult.* & gloſſ. *l. Imperator Antoninus. ff. de pactis.* videri poteſt Paulus, & Caliſtratus *l. 1. & l. ſeq. ff. in ius vocati*, quos citat Simon Schardius *in ſuo lexico verſ. neceſſariæ*, & Iacobus Spiegelius *eodem verbo.*

14 Quartò difficultas eſt, vtrùm Nuncius impetrans fauores, & commendationes, expleto iam legationis munere, in hanc cenſuram incidat.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de Nunciis, & aliis pro tempore miſſis; iſti autem expleta legatione, non ſunt amplius Nuncij, ſeu miſſi.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Romam latenter venientes, & ab ea recedentes, non obtenta à Papa diſcedendi licentia.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Enumerantur conditiones requiſitæ ad iſtam excommunicationem incurrendam.*
4 *Epiſcopum, aliúmque Prælatum latenter, & praua intentione Romam venientem recipiens, non admonito Papa de illius aduentu, excommunicatione ligatur.*
5 *Idem dicendum videtur, etiamſi eum recipiat titulo conſanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ.*
6 *Idem ligatur excommunicatione ſi recipiat ſciens ipſum latenter Romam accedere cum praua intentione, etiamſi Prælatus promittat ſe perſonaliter ſignificaturum Papæ.*
7 *Epiſcopum latenter venientem bona fide recipiens, non ligatur excommunicatione, ſi non denunciet Summo Pontifici, poſtquam cognouit latentem eius ingreſſum, & prauam eius intentionem.*
8 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
9 *Epiſcopi latenter, & cum praua intentione Romam accedentes, ligantur excommunicatione, non verò alij Prælati.*

1 IN *Extrauagant. 2. vt Prælatorum, & in Extrauagant. 3. & ſi deceat, de maiorit. & obed.* fertur excommunicatio contra Epiſcopos ad Romanam Curiam latenter venientes, & ab ea recedentes non petita, & non obtenta licentia, & contra eos, qui hoc pacto latenter venientes recipiunt, niſi ante receptionem Summo Pontifici ſignificauerint. In his Extrauagantibus duplex perſonarum genus continetur. Primum eſt Prælatorum Romam accedentium, & recedentium ſine licentia. Alterum eſt recipientium. De vtriſque more conſueto hîc differendum eſt, &

Primò quidem loco explicabo materiam iſtius excommunicationis.

Secundò ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt primò, Romam venire, & ab ea recedere, non obtenta à Summo Pontifice diſcedendi licentia, vt clarè conſtat ex præcitatis Extrauagantibus.

3 Exiſtimò tamen, vt ob iſtam *actionem* excommunicatio incurratur tres conditiones requiri.

Prima eſt, vt Epiſcopus latenter veniat; quia in vtraque Extrauagante ſermo eſt de latenter, clanculò, & more nocturnæ Romam venientibus. Quamobrem Epiſcopus, qui à Metropolitano, vel eo abſente à ſuffraganeo Epiſcopo antiquiori tendente licentiam veniendi Romam obtinuit, iuxta decretum Concilij Tridentini *ſeſſ. 23. cap. 1. de reformatione*; aut qui poſtquam Romam venit, non veretur ſe omnium conſpectui dare, ſeu publicè incidere, non videtur reus iſtius excommunicationis, etiamſi non obtenta à Summo Pontifice licentia, ab Vrbe diſcedat; hic enim non dicitur latenter, & clanculò more nocturnæ ad Sedem Apoſtolicam declinare, vt dicitur *in Extrauagant. 3.*

Secunda conditio eſt, vt Epiſcopus praua aliqua intentione Romam ſe conferat. hæc conditio perſpicuè colligitur ex *Extrauagant. 3.* citata, in qua Summus Pontifex loquitur de iis, qui ob prauum finem ad Sedem Apoſtolicam declinant, deinde addit, *Nos igitur, & ipſius Sedis honori in hac parte proſpicere, ac talium inſolentijs finem imponere cupientes, &c.*

Tertia conditio eſt, vt recedat non adito Papa, nec obtenta ab eo diſcedendi facultate.

Ex dictis ſequitur primò, eos non affici hac excommunicatione, qui recta intentione Romam proficiſcuntur, etiamſi poſtea non obtenta licentia diſcedant; deeſt enim prima conditio.

Contrarium tenet Filliucius *tract. 14. c. 9. quæſit. 2. n. 154.* vbi has duas conditiones reiicere conatur. Ratio ipſius eſt,

eſt, quia licèt Summus Pontifex de illis tantùm loqui videatur, qui latenter tamquam noctuæ, præſertim habitu transformato, ad Sedem Apoſtolicam veniunt intentione mala; attamen, vt apparet ex *Extrauagant. 3. in fin.* vbi ponitur lex ipſa, & præceptum, Pontifex videtur abſolutè comprehendere quoſcumque venientes, & recedentes ſine licentia. Hæc Filliucius.

Verùm quod ego dixi probabile mihi videtur, nec obſtat ratio Filliucij, reſpondeo enim Summum Pontificem, dum fert excommunicationem contra præfatos delinquentes, ſatis indicare ſe loqui de venientibus latenter, & praua intentione, vt conſtat, tum ex verbis à me paulo antè citatis, & ex illis ſubſequentibus, in quibus Summus Pontifex exprimit perſonas, quas anathematis gladio ferire intendit, ibi, *nos quoſcumque Prælatos, quamuis etiam Patriarchali dignitate fulgentes, ſic ad Sedem Apoſtolicam accedentes, & ab illis, vt prædicitur, recedentes, &c.* vbi notandæ ſunt illæ particulæ, *ſic accedentes, &, vt prædicitur, recedentes*, quæ referuntur ad qualitates in præcedentibus expreſſas. idem colligo ex ſecunda Extrauaganti citata, ibi, *ſi quis verò Epiſcoporum, & ſuperiorum, huiuſmodi noſtræ inhibitionis contradictores extiterint, &c.* vbi notanda eſt illa particula, *huiuſmodi*, quæ refertur ad antecedentia, in quibus cauetur, ne quis latenter Romam ſe conferat. tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui huiuſmodi Prælatos recipiunt, niſi ante receptionem Summo Pontifici ſignificauerint aduentum illorum; veriſimile autem non eſt, Summum Pontificem velle eos excommunicare, qui recipiunt venientes palàm, & abſque praua intentione.

Secundò ſequitur illum affici excommunicatione, qui Romam latenter venit, & cum praua intentione, etiamſi poſtea publicè incedat, ſed non obtenta facultate recedat; ſecus ſi mutata voluntate ad Summum Pontificem ſe conferat, ab eóque diſcedendi facultatem petat; tunc enim deſideratur tertia conditio neceſſaria ad iſtam excommunicationem incurrendam, iuxta probabilem expoſitionem à me traditam.

4 *Secunda actio* eſt, Epiſcopum, aliúmve Prælatum latenter, & praua intentione Romam venientem recipere, non admonito priùs Papa de illius aduentu. Verum tamen eſt, ad incurrendam excommunicationem ob receptionem requiri præſumptionem, conſequenter ſcientiam, & dolum. nam in textu dicitur, *qui tales apud Sedem ipſam receptare præſumpſerint, niſi ante receptionem huiuſmodi, eidem Romano Pontifici ſignificauerint aduentum illorum*; propterea qui Epiſcopum eo pacto venientem recipit, ignorans iſtam conſtitutionem, aut neſciens Epiſcopum latenter, & praua intentione acceſſiſſe, non videtur reus excommunicationis; quia non dicitur recipere cum præſumptione.

5 Maior difficultas eſt primò, vtrùm recipiens Epiſcopum latenter venientem afficiatur excommunicatione, ſi eum recipiat tanquam conſanguineum, affinem, vel amicum; non autem animo fauendi illius prauæ intentioni.

Ratio dubitandi eſt, tum quia verba formaliter accipienda ſunt; non videntur autem formaliter accipi, ſi recipiat Epiſcopum alio fine, & illa particula, *tales*, indicare videtur qualitatem, ſub qua recipi debet. tum quia recipiens hæreticum alio fine, quàm fauendi illius hæreſi, non incurrit excommunicationem, iuxta communiorem Doctorum ſententiam; ergo neque illam incurrit, qui Epiſcopum clanculò venientem ad Sedem Apoſtolicam recipit, ſi eum recipiat tanquam conſanguineum, vel affinem, vel amicum, &c. tum quia iſta actio videtur acceſſoria principali, ſed principalis actio eſt, venire ad Romanam Curiam latenter, & prauo animo; ergo ſicut veniens Romam non afficitur excommunicatione, niſi latenter, & praua intentione veniat, ita neque recipiens excommunicatione afficitur, niſi eum recipiat, vt latenter, & cum praua intentione venientem, ſeu niſi eum recipiat, vt prauæ illius intentioni faueat.

His non obſtantibus, dicendum cenſeo recipientem præfatum Epiſcopum affici excommunicatione, quauis intentione recipiat, modò ſciat illum latenter, & cum praua intentione Romam venire. Ratio eſt, tum quia quauis intentione recipiat, dicitur recipere venientem Romam latenter, & cum praua intentione, ſicque verba formaliter accipiuntur; nec Summus Pontifex vtitur forma loquendi reduplicatiua, vt tales, ſed ſimpliciter dicit, *tales*, & non excommunicat recipientes hac, vel illa intentione, ſed ſimpliciter recipientes latenter venientem ad malum finem. tum quia iſta actio non eſt acceſſoria, ſed principaliter prohibita. nam Summus Pontifex æquali forma loquendi vtitur in prohibitione iſtius actionis, ibi, *nec non quoſlibet alios, qui tales apud Sedem ipſam receptare præſumpſerit.* præterea recipiens præfatum Epiſcopum incurrit excommunicationem, antequam Epiſcopus ipſe illam contrahat; Epiſcopus autem non contrahit excommunicationem ob latentem acceſſum ſimpliciter ad Sedem Apoſtolicam, ſed ob præfatum acceſſum, & ſimul ob receſſum ſine licentia Summi Pontificis, ergo receptio non eſt actio acceſſoria, ſed principalis. hæc enim eſt natura actionis acceſſoriæ, vt excómunicatio propter ipſam non incurratur, nondum poſita actione principali ſub cenſura prohibita, in cuius deteſtationem actio acceſſoria ſub eadem cenſura interdicta fuit. Ita in ſimili Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 4. num. 44.* Filliucius *tract. 14. cap. 9. quæſit. 5. n. 159.* Duardus, Vgolinus, & alij, quos in ſimili retuli *de excommunicatione Bullæ Cœnæ*, lata contra vexantes Romipetas.

Hinc facilis eſt reſponſio ad rationes dubitandi.

6 Secundò difficultas eſt, vtrùm recipiens Epiſcopum latenter, & cum praua intentione venientem Romam, incidat in excommunicationem, ſi eum recipiat, non admonito Papa, ſed intentionem habeat illum admonendi.

Filliucius *tract. 14. cap. 9. quæſ. 2. num. 154.* ait, recipientem non affici excommunicatione, ſi præſul ex improuiſo ad eum perueniat, vel ipſemet Epiſcopus promittat ſe perſonaliter ſignificaturum Papæ.

Ego cenſeo affici excommunicatione, ſi eum recipiat, conſcius latentis ipſius acceſſus, & prauæ intentionis. Ratio eſt, tum quia textus abſolutè, & indiſtinctè prohibet recipi huiuſmodi Epiſcopum, non admonito priùs Pontifice: tum quia illa tertia Extrauagans eſt correctoria præcedentis Extrauagantis; in præcedenti autem Extrauaganti, ſub excommunicationis pœna præcipiebatur, ne quis huiuſmodi Epiſcopum reciperet, niſi confeſtim hoc manifeſtare curaſſet Romano Pontifici, aut alteri, per quem hoc ipſum ad Summi Pontificis notitiam deduci crediďiſſet; in tertia verò Extrauagante Summus Pontifex præcipit hoc ſibi ſignificari ante receptionem; hæc autem Extrauagans non eſſet correctoria præcedentis, niſi obligaret recipientes ad denunciandum ante receptionem, cùm præcedens obligaret ad denunciandum confeſtim poſt receptionem.

Hoc tamen intelligitur, modò recipiens ſine notabili incommodo valeat denunciare; præcepta enim Eccleſiæ regulariter non obligant cum graui incommodo, vt ſuo loco docui.

Hinc patet quid dicendum ſit de caſibus à Filliucio propoſitis, quos ego non approbo, niſi cum præfata limitatione.

7 Tertiò difficultas eſt, vtrùm qui præfatum Epiſcopum bona fide recepit, & poſtea comperit, ipſum Romam latenter, & prauo animo acceſſiſſe teneatur illum ſub excommunicationis pœna Summo Pontifici denunciare.

Ratio dubitandi eſt, tum quia in materia pœnali facienda eſt ſtricta interpretatio. tum quia Summus Pontifex excommunicat eum, qui præfatum Epiſcopum recipit,

non

non admonito ipſo Summo Pontifice; hic autem non dicitur ampliùs recipere, cùm illum bona fide non antea receperit. His non obſtantibus

Reſpondeo iſtum incurrere pœnam excommunicationis. Ratio eſt, tum quia, moraliter loquendo, dicitur recipere, cùm receptio ſit actio, quæ tractum ſucceſſiuum habet, & ſemper verificatur, quandiu quis apud alterum commoratur. tum quia tertia Extrauagans eſt correctoria præcedentis, non vt præcedentis obligationem tollat, vel diminuat; ſed vt augeat, & confirmet, vt facilè intelliget, qui tenorem vtriuſque ritè perſpicere voluerit; in præcedenti autem Extrauaganti excommunicatur, qui antedictos recipit, niſi confeſtim curet, id ſciri à Summo Pontifice; illa autem particula, *confeſtim*, non eſt addita ad finiendam obligationem denunciandi, ſed ad ſollicitandam.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt

Primò Epiſcopi latenter, & cum praua intentione Romam accedentes, & ab ea recedentes, non obtenta à Summo Pontifice diſcedendi facultate.

Secundò ſunt illi, qui præfatos Epiſcopos recipere præſumunt, non admonito Summo Pontifice.

Hæc propoſitio patet ex dictis in præcedenti.

9 Hìc ſolùm ſupereſt dubium, vtrùm non ſolùm Epiſcopi, verùm etiam alij omnes Prælati, qui latenter, & cum praua intentione Romam ſe conferunt, afficiantur excommunicatione iſtarum Extrauagantum. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt, quia in tertia Extrauaganti ſermo eſt de quibuſcumque Prælatis, ibi, *quoſcumque Prælatos*; verba autem generalia, generaliter intelligenda ſunt, *l. de pretio. ff. de public. in rem action. & l. ſi ſeruitus. ff. de ſeruitut. vrban. prædior.*

His non obſtantibus, dicendum cenſeo, ſolos Epiſcopos affici excommunicatione iſtarum Extrauagantum, quantum eſt ex vi primæ actionis. Ratio eſt, quia non ſolùm in ſecunda Extrauaganti ſermo eſt tantummodo de Epiſcopis, & ſuperioribus Prælatis, id eſt, Archiepiſcopis, & Patriarchis, verùm etiam in tertia; loquitur enim de Prælatis præditis Pontificali dignitate, ſeu de Pontifice diœceſim habente; Pontifex autem in Eccleſia dicitur qui Epiſcopalem habet dignitatem. Ita ſentire videntur Doctores, quos in ſimili retuli *de cenſuris in genere diſp. 3. quæſt. 6. punct. 2. n. 2. & 3.*

Ad rationem dubitandi reſpondeo in tertia Extrauaganti ſermonem non eſſe ſimpliciter de quibuſcumque Prælatis; ſed de Prælatis habentibus diœceſim, & Pontificalem dignitatem; & illa verba, *quoſcumque Prælatos*, referuntur ad Prælatos diœceſim, & Pontificiam dignitatem habentes, vt conſtabit diligenter perpendenti, & examinanti verba præfatæ Extrauagantis.

QVÆSTIO VII.

De excommunicationibus reſeruatis contra Cardinales, Epiſcopos, Prælatos & officiales Eccleſiaſticos.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra delinquentes in electione Summi Pontificis, vel occaſione Papatus.

1 *Papatum ambiens, eiúſque cauſa ſimoniam committens, ligatur excommunicatione.*
2 *Papam eligens per ſimoniam ligatur excommunicatione.*
3 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
4 *Expiscatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
5 *Papa electionis formam non ſeruans excommunicationem incurrit.*
6 *Electionis Summi Pontificis forma quænam ſeruanda ſit.*
7 *Cardinales non ſeruantes formam præſcriptam in electione Summi Pontificis ligantur excommunicatione.*
8 *Abſolutio excommunicationis contractæ in electione Summi Pontificis non poteſt virtute alicuius priuilegij auferri.*
9 *Epiſcopus non poteſt abſoluere ab excommunicatione contracta ab eo, qui formam in electione Summi Pontificis non ſeruauit, ſeu conſtitutionem Gregorij XV. de electione Papæ trangreſſus fuit.*
10 *Religioſi non poſſunt hoc tempore virtute priuilegiorum abſoluere ab excommunicatione contracta in electione Papæ contra conſtitutionem Gregorij XV.*

1 PLures Summorum Pontificum extant conſtitutiones, in quibus imponitur excommunicatio ob aliqua delicta in electione Papæ, vel ob crimen in perſonam Summi Pontificis. Prima conſtitutio, eſt Pauli IV. Secunda Iulij II. Tertia Gregorij XV. quas omnes explicaui *in tractatu de electione Romani Pontificis.* huc ſolùm nonnulla ad verbum transferam, facientia directè ad cognitionem iſtius cenſuræ, omiſſa excommunicatione contra ambientes Papatum, contra quos lata eſt excommunicatio in Bulla Pauli IV. incipit, *Cum ſecundùm*, quam ſuperiùs explicaui in hac diſputatione *2. quæſt. 3. punct. 1. & in tractatu de electione Papæ.*

§. I.

De excommunicatione contra Cardinales committentes ſimoniam in electione Papæ.

2 IVlius II. in Bulla quæ incipit, *Cùm tam diuino*, non ſolùm prohibet electionem Papæ ſimoniacè fieri; verùm etiam electionem ſimoniacè factam abſolutè, & omnino irritat, grauéſque pœnas tam ſic electo, quàm eligentibus imponit, ac denique ſtatuentes, diſponentes, vel facientes, ſeu attentantes aliquid Sede vacante contra illam conſtitutionem, ſeu contrauenientes ſubiicit excommunicationi, circa quam hoc loco explicabo

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis ſunt ſacrilegæ actiones, in præfata Iulij II. Bulla prohibitæ, quarum

Prima eſt, contrauenire iis, quæ in ea Bulla conſtituuntur.

Secunda eſt, ſtatuere, diſponere, ordinare, facere, vel attentare aliquid Sede vacante contra ea, quæ in dicta Bulla continentur, in Bulla enim dicitur, *Inhibentes, ne Apoſtolica Sede vacante, prædictis contrauenire, vel contra præmiſſa, vel aliquid præmiſſorum, ſtatuere, diſponere, & ordinare, vel aliquo modo facere, ſeu attentare præſumant, quocumque exquiſito colore, vel cauſa, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam ipſo facto incurrant, & à qua non niſi per Romanum Pontificem canonicè electum abſolui poſſint, niſi in mortis articulo.*

Sed modò dubium eſt, quænam in dicta Bulla contineantur.

Reſpondeo primum, & præcipuum eſſe, cauere, ne electio Papæ fiat cum hæreſi ſimoniaca, dando aliquid, promittendo, vel recipiendo per ſe, vel per alium, alioquin Cardinales huius criminis rei, excommunicatione ligantur. Excommunicatio enim lata eſt contra Cardinales, qui prædictis contrauenire præſumunt, dando, promittendo,

mittendo, vel recipiendo pecunias, bona cuiuſcumque generis, caſtra, officia, vel beneficia, ſeu promiſſiones, & obligationes per ſe, vel per alium, ſeu alios cauſa electionis.

Crimen ſimoniæ vocatur hæreſis, quia, qui huiuſmodi crimen committit, ſpiritualia pretio æſtimat, vel æſtimare præſumitur.

Secundum eſt, vt non ſolùm huiuſmodi electio irrita ſit, nec conualidetur per inthronizationem, curſum temporis, ad orationem, aut obedientiam Cardinalium; verùm etiam ſic electus, ſit ipſo facto abſque alia declaratione priuatus Cardinalatu, dignitatibus, beneficiis, & penſionibus, ſit Apoſtaticus, & tanquam ſimoniacus, & hæreſiarcha, ad prædicta omnia, & ſingula, inhabilis habeatur; eandem priuationem Cardinalatus, dignitatum, & beneficiorum incurrant Cardinales ſimoniacè eligentes, niſi coniunxerint ſe aliis Cardinalibus infra terminum octo dierum, poſtquam fuerint ab eis requiſiti.

Tertium eſt, licere Cardinalibus omnibus, clero, populo Romano, & omnibus officialibus impune recedere ab obedientia Papæ ſimoniacè electi.

Quartum eſt, Cardinales poſſe brachium ſeculare implorare, ſi electus per ſimoniam ingeſſerit ſe regimini vniuerſalis Eccleſiæ.

Quintum eſt, vt omnes mediatores huiuſmodi electionis ſimoniacæ ſint ipſo facto priuati honoribus, beneficiis, & bonis, ad ſimilia inhabiles, tam actiuè, quàm paſſiuè inteſtabiles, & eorum bona fiſco inſtar reorum, criminis læſæ maieſtatis ipſo facto applicentur.

Sextum eſt, vt omnes obligationes ſimoniacæ in electione Papæ, irritæ ſint.

Septimum, vt Cardinales non complices electionis ſimoniacæ poſſint alium eligere, adhibitis etiam Cardinalibus complicibus ſimoniæ, qui ſe cum ipſis coniungere voluerint.

Ex dictis facilè colligitur Cardinales affici excommunicatione, non ſolùm ſi labem ſimoniæ committere præſumant in electione Papæ; verùm etiam ſi præſumant decernere, electionem Papæ ſimoniacam, non fuiſſe inualidam, aut licitum non eſſe recedere à ſic electo, & ſic de cæteris.

Rogabis, vtrùm iſta excommunicatio incurratur, quouis tempore præfatæ actiones fiant.

Reſpondeo incurri ſolùm, ſi fiant Sede vacante; ſic enim decernitur in præfata Iulij II. Bulla, ibi, *inhibentes omnibus, & ſingulis S. R. E. Cardinalibus, ne Apoſtolica Sede vacante prædicta contrauenire, vel contra præmiſſa ſtatuere*, &c. An autem incurratur excommunicatio lata à Paulo IV. patet ex dictis *quæſt. 3. puncto 1. num. 3. & ſeqq.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt Cardinales, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt Sede vacante, in Bulla enim dicitur, *inhibentes poſtremò omnibus, & ſingulis S.R.E. Cardinalibus, qui pro tempore erunt, & eorum ſacro Collegio, ne Apoſtolica Sede vacante*, &c. Vide quæ tradidi *de electione Papæ quæſt. 2. puncto 2. §. vnico.* vbi de ſimoniaca electione prolixè diſſerui.

§. II.

De excommunicatione Summorum Pontificum Gregorij XV. & Vrbani VIII. contra Cardinales non ſeruantes formam, in eligendo Summo Pontifice præſcriptam, aut præſumentes aliquid facere vel attentare contra ipſam Bullam, incipit, Æterni Patris.

Tria principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quis poſſit illius abſolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

5 Materia iſtius excommunicationis præcipua eſt, contrauenire formæ à Gregorio præſcriptæ in electione Summi Pontificis; quæ autem forma præſcripta ſit, conſtabit ex infrà dicendis, & patet ex ipſa Bulla, in qua non ſolùm traditur forma electionis præcisè, verùm etiam iuramenti, & deputationis Cardinalium, ad ſuſcipiendum infirmorum vota. Præterea ſub excommunicatione præcipitur, vt ſcrutinium bis ſingulis diebus peragatur, vt Cardinales non infirmi poſt tertium campanæ ſonum ad locum conclauis ſolitum conueniant, vt ſecretum ſeruent, vt à pactionibus, conuentionibus, promiſſionibus, aliiſque obligationibus, minis, ſignis, contraſignis ſuffragiorum, aliiſque huiuſmodi tam reſpectu incluſionis, quàm excluſionis, ſeu ſuffragio dando, vel non dando abſtineant, vt electio non fiat, niſi clauſo conclaui; alioquin non teneat, vt electio non fiat niſi per ſecreta ſchedularum ſuffragia, vel per viam compromiſſi, vel quaſi per inſpirationem iuxta formam ibi impoſitam, alioquin electio irrita ſit, & inualida. In his omnibus caſibus excommunicatio ipſo facto imponitur. Sub eadem excommunicationis pœna Cardinalibus prohibetur mutatio, alteratio, actio, vel etiam attentatio contra iſtā conſtitutionem, vel contra aliquid in ea contentum. Vt autem exactior habeatur cognitio, eorum, quæ in hac Bulla Cardinalibus præſcribuntur, ea hîc breuiter, & compendioſè percurram.

6 Quæres igitur, quænam in Bulla Gregorij XV. præſcribantur, & contineantur.

Reſpondeo multa præſcribi, & contineri, quorum hæc eſt breuis, & compendioſa compilatio, & enumeratio.

Primò, electio fieri non poteſt, niſi in conclaui iam clauſo, & poſt celebratum in eo prima die Miſſæ ſacrum, in quo Cardinales adſtantes Euchariſtiæ ſacramentum ſumere conſueuerunt. §. *matura.*

Secundò electio facienda eſt per ſcrutiniū, aut per ſcrutinium, & acceſſum, aut per compromiſſum, aut per inſpirationē, ſeruato modo in ſingulis iſtis formis præſcripto. Itaque ſi electio per ſcrutinium fiat, ſcrutinium peragi debet per ſecreta ſuffragia, & in eo concurrere debent duæ partes ſuffragiorum. §. *matura, & §. quòd ſi electio.*

Quando electio per compromiſſum facienda eſt, *Primò* compromiſſum iniri debet omnibus conſentientibus. *Secundò* eligendi ſunt plures compromiſſarij, & hi quidem, Cardinales in conclaui præſentes. *Tertiò* nullus poteſt ſe compromiſſarium inſtituere, nec vllus compromiſſarius poteſt ſe ipſum eligere. §. *quòd ſi electio.*

Quando electio peragitur per inſpirationem, *Primò* facienda eſt omnibus conſentientibus, & nemine diſſentiente. *Secundò* ſine tractatu de ſpeciali perſona. *Tertiò* conſenſus exprimendus eſt per verbum, *eligo*, intelligibili voce prolatum, niſi fortè eligens infirmus ſit; tunc enim ſufficit conſenſum exprimere, per verbum, *eligo*, ſcripto exaratum. §. *quòd ſi electio.* De his eligendi formis plura diſſerui *in tract. de electione.*

Tertiò electus non poteſt ſibi ſuffragium ferre, imò ipſius ſuffragium irritum eſt, dum ſibi ſuffragatur; ipſe tamen cōputandus eſt in numero Cardinalium eligentium; ſi duæ partes tantùm ſuffragiorum alicui tribuantur, aperienda eſt ſchedula electi, vt inſpiciatur; an ipſe ſibi ſuffragium dederit. nam ſi comperiatur ſibi ſuffragiū dediſſe, electio irrita eſt defectu debiti numeri ſuffragiorum. Propterea ſi quis electus ſit cum duabus partibus ſuffragiorum præcisè, electio habenda non eſt valida, donec explicata, & reſignata electi ſchedula conſtiterit ipſum ſibi ſuffragium non dediſſe. §. *numerum, & §. rurſus.*

Quartò ſi plures nominati ſint, & pares ſint in numero ſuffragiorum, nullus remanet electus; ſi verò impares ſint, is cenſetur electus, qui ſuperat alium in numero ſuffragiorum, etiamſi vno tantùm ſuffragio ſuperet, modò duas tertias partes ſuffragiorum tulerit. §. *ac ſi.*

Quintò iuramentum emittendum eſt à Cardinalibus in ſuffragio ferendo iuxta formam præſcriptã *in §. inſuper.*

Sextò electi nomen ſcribendum eſt immutato proprio charactere, & ſimul adducta certa nota, ſeu ſigno in ſchedulis tam ſcrutinij, quàm acceſſus, vt fraus vitetur, & illa pars ſchedulæ, in qua dicta ſigna apponuntur, complicanda eſt. §. *ſuffragiorum, & § poſtea.*

Septimò ſigna, & ſuffragia in media Capella conſcribi debent ad menſam ibi conſtitutam, & circumſeptam, vt ab aliis videri nequeat quod à ſuffragatoribus ſcribitur. Si quis vero ad menſam ſe conferre nequeat, ſchedulam conficiat, eámque vltimo ſcrutatori tradat. §. *quod autem.*

Octauò electione in ſcrutinio non ſecuta, inſtituendus eſt acceſſus, antequam Cardinales ad alia progrediantur; peracto enim ſcrutinio, quilibet poteſt ſemel alteri accedere: ſchedulæ autem acceſſus conficiendæ ſunt eo pacto, quo dixi conficiendas eſſe in ſcrutinio. Præterea in conficienda ſchedula acceſſus, qui alicui vult accedere, ſcribere debet nomen illius cui accedit; ſi nulli velit accedere, ſcribat: Nemini. §. *& vt acceſſus.*

Nonò, qui in ſchedula ſcrutinij plures nominauit, poterit in acceſſu vnum ex nominatis eligere. Is tamen, qui plures nominauit, in numero Cardinalium computandus eſt, ſed ipſius ſuffragium in ſcrutinio latum, inualidum eſt, ac ſi latum non fuiſſet. §. *nulli autem.*

Decimò, ſi in quis in acceſſu nominatus fuit aliquo ſuffragio, idem ſigillum, & eadem ſigna habente cum ſuffragio ſcrutinij, aperienda ſunt ſuffragia, vt inſpiciatur, an ab eo idem nominatus fuerit in acceſſu, qui in ſcrutinio. § *poſtea verò.*

Vndecimò, ſi ſchedula acceſſus notata ſit aliquo ſigno, quo notata non ſit ſchedula ſcrutinij, ſuffragium acceſſus nullum eſt. Præterea accedens ad aliquem, cui ſuffragium in ſcrutinio tulerat, inualidè accedit, & irritum eſt ſuffragium acceſſus. §. *at ſi.*

Duodecimò accedens ad aliquem, cui ſuffragium in ſcrutinio non tulerat, non cenſetur ab eo recedere, quem in ſcrutinio nominauerit. §. *neque in quolibet.*

Decimotertio ſchedulæ omnes diligentiſſimè, & palàm enumerandæ ſunt, antequam ſchedulæ ſcrutinij, vel acceſſus à ſcrutatoribus aperiantur, & ſi plures inuentæ fuerint, quàm ſint Cardinales in conclaui præſentes, omnes comburendæ ſunt, & iterum ad ſuffragium ſtatim accedendum. §. *inſuper.* & *in* §. *ſi quis*, imponitur excommunicationis pœna contra non ſeruantes ſupradicta.

Decimoquartò infirmus, qui ob infirmitatem ad ſcrutinium venire nequit, ſuffragium tradere debet Cardinalibus ad hoc deputatis, iuxta formam hic præſcriptam *in* §. *præterea ſtatuimus.* Verum ſi infirmus ob infirmitatem ſcribere non poſſit, ſcribere poteſt per alium, extorto iuramento de ſeruando ſecreto, quod ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ſeruari præcipitur. §. *præterea ſtatuimus.* Tres autem ſcrutatores pro votis infirmorum ſuſcipiendis extrahendi ſunt per vltimum Diaconum ante quodlibet ſcrutinium, & hi tenentur ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda ſecretò celare, quæ cognouerint in exercendo ſuo officio. Idem militat in recognitoribus. §. *ad hæc ſcrutatores.*

Decimoquintò ſcrutatores deferre debent folia ad infirmos, in quibus annotatus ſit numerus ſuffragiorum, quem quiſque tulit in ſcrutinio. Vide cæremoniale, *titulo de acceſſu, verſ. primus. pagina* 116.

Decimoſextò finito ſcrutinio, & acceſſu, ſorte extrahẽdi ſunt tres Cardinales, qui ſchedulas omnes recognoſcant, & ſchedulæ omnes ſtatim palàm cõburẽdæ ſunt. §. *ad hæc.*

Decimoſeptimò ſcrutinium bis ſingulis diebus peragẽdum eſt, ſemel mane poſt ſolitam Miſſam, & iterum poſt prandium, ad quod ſinguli ſub excommunicationis pœna ipſo facto poſt tertium campanæ ſonum conuenire debent, niſi praua valetudine impediantur. §. *ſimiliter.*

Decimooctauò ſecretum in iis ſeruari præcipitur, quæ circa ſuffragium ferendum, vel latum pertinent. §. *poſtremò ſtatuimus.*

Decimononò vetantur pactiones omnes, promiſſiones, ſigna, pacta, iuramenta, obligationes, intendimenta, & ſimilia ad aliquẽ, ſeu aliquos includẽdos, vel excludẽdos. §. *Cardinales*; vbi etiam irritantur iuramenta, & pacta circa prædicta. Imò non ſeruans prædicta pacta, conuentiones, vel iuramenta, non incurrit infamiam, ſeu notam violatæ fidei. Addit Sopranus Cardinalem, qui tranſgredienti tale pactũ audet exprobrare, notam violatæ fidei, vel perfidiæ, in pœnam excommunicationis ipſo facto incurrere. Sed hoc mihi durum videtur, nec clarè colligitur ex Gregorij conſtitutione; imò cùm verſemur in materia pœnali, verborum ſignificatio extendenda non eſt, ſed potiùs reſtringenda; Summus autẽ Pontifex aſſerit quidẽ non ſeruatem præfata pacta, ſeu iuramenta, notã perfidiæ non incurrere; non tamen ſufficienter explicare videtur exprobrantem notam violatæ fidei, excommunicationis pœnam ſubire.

Vigeſimò, Cardinales cenſuris irretiti, vel ſuſpenſi non ſunt ab electione, tã actiua, quàm paſſiua. §. *eminimus etiam.*

Vigeſimoprimò, cauendum eſt Cardinalibus ne aliquid contra iſtam conſtitutionem ſtatuere, diſponere, alterare, tractare, facere, vel attentare præſumant, quouis prætextu, cauſa, vel exquiſito colore, alioquin excommunicationis cenſuram ipſo facto incurrunt. §. *poſtremo ſtatuimus.* & *in* §. *vt autem*, ad obſeruantiam iſtius conſtitutionis deputantur Cardinales, qui ſingulis diebus curam habent agendarum congregationum.

Vigeſimoſecundò Cardinales, aſſecuto Cardinalatu, iuramentum præſtare debent de hac conſtitutione, & aliis ſimilibus ſeruandis. Idem facere debent Cardinales non ſolùm in prima congregatione poſt obitum Põtificis fieri ſolita, verùm etiam in congregatione poſt conclauis ingreſſum, vt patet ex §. *volumus quoque.*

Quæ in conſtitutionibus præcedentium Pontificum ſancita fuerunt, in ſuo relinquantur robore. §. *quibus conſtitutionibus*, exceptis iis, quæ in hac conſtitutione expreſſa ſunt. Ex quo infert Sopranus *lib. 2. c. 2. de electione*, iſtã conſtitutionem nõ eſſe derogatoriam præcedentiũ, ſed potiùs ſuppletiuam; nam conſtitutio, quæ præcipit omnia, quæ in aliis conſtitutionibus decernuntur, & præterea aliquid aliud, nõ eſt derogatoria, ſed ſuppletiua, & accumulatiua.

Ego verò cenſeo ex parte derogatoriam eſſe. Ratio eſt, tum quia in præcedentibus conſtitutionibus decernitur electũ à duabus partibus Cardinaliũ, quacumque forma, & quocumque in loco eligatur, verum Pontificem eſſe; in conſtitutione verò Gregorij irritatur electio alio in loco, quàm in cõclaui clauſo, aut alia forma, quàm hic præſcripta. ergo iſta Gregorij cõſtitutio derogatoria ex parte dici debet, nã illa conſtitutio dicitur, derogatoria alterius, quæ aliquid illi contrarium decernit. tum quia Gregorius in §. *non obſtant, & in* §. *quibus*, expreſsè dicit, ſe nolle conſtitutionibus aliorum Pontificum, & pœnis in eis contentis derogare, niſi in ſuperius expreſſis. Ergo dicendum eſt aliquid expreſſiſſe, in quo præcedentibus conſtitutionibus derogare intendit.

Hinc patet reſponſio ad rationem Soprani; reſpondeo enim eſſe derogatoriam, quatenus ſtatuit aliquid contrarium præcedentibus conſtitutionibus, vt patet ex prima ratione.

SECVNDA PROPOSITIO.

SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt Cardinales, contra iſtam conſtitutionem delinquentes, ipſi enim exprimuntur, & ab ipſis huius Bullæ obſeruatio exigitur.

7 Addi poteſt caſus, in quo alij, præter Cardinales, hac cenſura ligantur, nempe ob electionem inualidam, quando electio celebrata fuit conclaui nondum clauſo, aut non ſeruata forma ſcrutinij, acceſſus, compromiſſi, & quaſi inſpirationis; tunc enim non ſolùm Cardinales, verum etiam complices, & fautores laqueo excommunicationis

cationis irretiuntur. nam in Bulla dicitur, *Tam ipſe, quàm eligentes, eiúſque fautores, & complices, ſententiam excommunicationis, & anathema, aliáſque cenſuras, & pœnas inuaſoribus Sedis Apoſtolicæ à ſacris canonibus, & conſtitutionibus Apoſtolicis impoſitas, pariter ipſo facto incurrant.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 Abſolutio iſtius excommunicationis reſeruata eſt Summo Pontifici, nec vllus, excepto mortis articulo, etiam virtute alicuius priuilegij, poteſt ab ea abſoluere. nam in præfata Bulla dicitur, *A qua, ſicut ab alia quacumque in hac conſtitutione impoſita, & irrogata, ſeu infra imponenda, & irroganda pœna excommunicationis, tam ipſi, quàm quilibet alius, ſiue S. R. E. Cardinalis, ſiue alia perſona cuiuſcumque gradus, conditionis, dignitatis, & præeminentiæ à nullo, neque etiam à maiori Pœnitentiario, cuiuſcumque facultatis vigore, præterquam à Summo Pontifice, niſi in mortis articulo, abſolui poſſit.*

9 Hinc ſequitur primò Epiſcopum non poſſe abſolutionem impendere, etiamſi delictum ſit occultum; quamuis enim Epiſcopus poſſit à cenſuris Summo Pontifici reſeruatis, & ob delictum occultum contractis, abſoluere, ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 6.* nihilominus ab iſta non poteſt, quia Summus Pontifex abſoluendi facultatem abſolute ademit, etiam maiori Pœnitentiario.

Neque obſtat dicere in hac reſeruatione non fieri mentionem Concilij Tridentini, conſequenter non cenſeri derogatum priuilegiis Epiſcoporum in Tridentino conceſſis; reſpondeo enim primò, iuxta communiorem ſententiam non requiri mentionem Concilij Tridentini in conceſſionibus Summi Pontificis, vt patet ex dictis *diſp. 1. quæſt. 22.* dum loquerer de abſolutione ab excommunicationibus in Bulla Cœnæ. Reſponderi poteſt ſecundò in hac Bulla derogari omnibus conſtitutionibus, & decretis, etiam Conciliorum generalium, huic Bullæ contrariis, ibi, *non obſtantibus, quatenus opus ſit*, &c. quæ derogatio extendi etiam videtur ad reſeruationem huius cenſuræ, cùm derogatio ſit generalis, quatenus opus eſt.

10 Secundò ſequitur religioſos non poſſe hoc tempore virtute ſuorum priuilegiorum, ante iſtius Bullæ conſtitutionem conceſſorum, ab hac cenſura abſoluere, vt patet ex allata ratione. An autem abſolutio virtute Cruciatæ impendi poſſit, patet ex dictis *de legibus, de ceſſatione priuilegiorum*, & ex dictis *de abſolutione ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ.*

Tertiò ſequitur abſolutionem ab hac cenſura impendi poſſe, dum Summus Pontifex de nouo creatus dicit aliquibus conclauiſtis: Do vobis facultatem, qua abſolui poſſitis ab omnibus excommunicationibus, contractis occaſione conclauis, ſeu creationis Pontificis; tunc enim cenſetur data facultas confeſſario, vt patet ex dictis *de Sacramentis.*

Nonnullas alias excommunicationes, quæ occaſione Papatus, ſeu creationis Summi Pontificis incurruntur, ſuperiùs explicaui *quæſt. 3. punct. 1. 2. & 3.* quæ ibi videri poſſunt. Hic immorandum eſſet in explicandis iis, quæ hoc tempore ad electionem Summi Pontificis faciunt, præſertim iuxta Summorum Pontificum Gregorij XV. & Vrbani VIII. diſpoſitionem, incipit, *Æterni Patris*, edito anno 1621. Verùm quia hæc fusè ſatis explicaui *in tract. de electione Summi Pontificis*, ad ibi dicta te remitto.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra Cardinales reuelantes ea, quæ Papa in conſiſtorio, aut alia occaſione ſub ſecreto tegenda expreſsè indicauit.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Reuelans aliquid de quo Papa ſilentium indixit in conſiſtorio, aut alibi, excommunicationem incurrit.*
4 *Reuelans aliquid quod Papa ſub ſecreto tegendum præcepit, excommunicationem incurrit, etiamſi ex illius ſecreti manifeſtatione, nullum alteri damnum ſequatur.*
5 *Reuelans votum, aut aliquid aliud dictum, vel factum in conſiſtorio quod Papa ſub ſilentio tegendum non præcepit, excommunicationem non incurrit in ſententia auctoris.*
6 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
7 *Reuelans aliquid quod audiuit ab eo, cui Summus Pontifex ſilentium & ſecretum indixit, excommunicationem incurrere videtur in ſententia auctoris.*
8 *Cardinalis cui Summus Pontifex aliquid dixit ſub ſecreto, non videtur in excommunicationem incidere loquendo de ea re poſtquam ab aliis publicata fuit.*

1 LEo X. in Bulla 7. ſupernæ diſpoſitionis arbitrio, edita anno 1514. in Concilio Lateranenſi, in hæc verba loquitur, *Statuimus, ne quis Cardinalium vota in conſiſtorio data, & quæcumque ibi geſta, aut dicta, quæ in odium, aut præiudicium, aut ſcandalum alicuius redundare poſſint, ſcripto, aut verbo, vel quouis alio modo reuelet, ſub pœna periury, & inobedientiæ, & quotieſcumque à nobis, & Romano Pontifice pro tempore exiſtente ſpecialiter, & expreſſè vltra præmiſſa indictum fuerit ſuper aliqua re ſilentium: ſi quis contra fecerit, vltra pœnas, excommunicationem latæ ſententiæ incurrat*, &c. De hac igitur excommunicatione agentes explicabo

Priùs ipſius materiam.
Deinde ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt reuelatio illius, quod Summus Pontifex ſpecialiter, & expreſsè præcepit non reuelari; nam in Bulla dicitur, *& quotieſcumque à nobis, & Romano Pontifice pro tempore exiſtente ſpecialiter, & expreſſè vltra præmiſſa indictum fuerit ſuper aliqua re ſilentium, ſi quis contra fecerit, vltra pœnas, excommunicationem latæ ſententiæ incurrat.* Hinc ſequitur

3 Primò, eum affici excommunicatione, qui manifeſtat aliquid, de quo Papa ſilentium explicitè indixit, ſiue id, de quo ſilentium indixit, geſtum, aut dictum fuerit in conſiſtorio, ſiue alio in loco; nam Summus Pontifex generaliter loquitur de iis, de quibus ſpecialiter, & expreſsè ſilentium indixit, vltra ea, quæ in conſiſtorio geſta, vel dicta ſunt, notanda enim eſt illa loquendi forma, *vltra prædicta*, quæ indicat, tam geſta, & dicta in conſiſtorio, quàm alia occaſione reticenda eſſe ſub pœna excommunicationis, quoties Papa præcepit ea non reuelari. Ita Filliucius *tractatu 15. cap. 9. quæſito 3. num. 200.* contra nonnullos alios, aſſerentes iſtam excommunicationem incurri ſolùm, quoties reuelatur aliquid de actis ſecretò in conſiſtorio, quod Papa præcepit non reuelari. Imò auctor libri excommunicationum pro Archiepiſcopatu Bononienſi *cap. 1. de excommunic. num. 2.* Caietan. *verb. excommunic. in fine*, Suarez, Nauarr. & alij, quos in præcedentibus excommunicationibus retuli, dubitant, an iſta excommunicatio vſu recepta ſit.

Secundò ſequitur, reuelantem aliquid, quod Papa ad aurem, vel in ſecreto dixit, ſed de ſilentio ſeruando nihil explicitè loquutus fuit, non incidere in iſtam excommunicationem; quia Summus Pontifex excommunicare ſolùm videtur eos, qui reuelant aliquid, de quo ſpecialiter, & expreſsè indictum eſt ſilentium; Summus autem Pontifex hic & nunc non indixit ſilentium ſpecialiter, & expreſsè, ſed tacitè.

Tertiò ſequitur, excommunicationem ab eo Cardinali incurri, qui aliquid dictum, vel factum in conſiſtorio detegit, ſi Papa initio, aut etiam in fine conſiſtorij dixit, velle omnia, quæ in conſiſtorio agentur, aut acta, vel dicta ſunt, ſub ſilentio reticeri. Ratio illius illationis eſt, quia reuelat aliquid, de quo ſpecialiter, & expreſsè indictum eſt ſilentium. Neque opus eſt, vt Papa in quolibet particulari negotio præcipiat ſilentium, ſed ſufficit, vt in genere mandet dicta, vel audita, aut facta in conſiſtorio, ſilentio inuolui; adhuc enim dicitur ſpecialiter, & expreſsè indixiſſe ſilentium, cùm illæ dictiones, *ſpecialiter, & expreſsè*, non cadant ſuper res ſilentio tegendas, & tacendas, ſed ſuper ſilentium. Sed modò dubium eſt

4 Primò, vtrùm manifeſtatio alicuius rei, de qua Summus Pontifex ſilentium indixit, excommunicatione puniatur, etiamſi in nullum vergat alterius damnum, & præiudicium.

Reſpondeo affirmatiuè, quia Summus Pontifex hanc conditionem non requirit; ſed abſolutè loquitur de eo, qui reuelat rem aliquam, de qua ſpecialiter & expreſsè indictum fuerat ſilentium.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm reuelans votum, vel quid aliud dictum, vel factum in conſiſtorio, de quo Papa ſilentium ſpecialiter & expreſsè non indixit, in iſtam excommunicationem incidat.

Filliucius *loco citato* affirmatiuè reſpondet, quoties reuelat aliquid, quod in odium, aut præiudicium, aut ſcandalum alicuius redundare poteſt. Ratio ipſius deſumi poteſt ex illis verbis, *vltra premiſſa*, quæ hunc ſenſum pariunt, Summus Pontifex excommunicat non ſolùm reuelantes ea, de quibus ſpecialiter, & expreſsè ſilentium indixit, verùm etiam, qui ſcripto, aut verbo, aut alio quouis modo reuelat vota in conſiſtorio data, & quæcumque ibi geſta, aut dicta, quæ in odium, aut præiudicium, aut ſcandalum alicuius redundare poſſint.

Sed mihi dicendum videtur non incidere in excommunicationem, niſi Summus Pontifex ſpecialiter, & expreſsè ſilentium indixerit. Ratio eſt, quia verſamur in materia pœnali, & odioſa, in qua benignior interpretatio facienda eſt, *cap. odia, de reg. iur. in 6.* ita ſentire videtur auctor libelli caſuum, & cenſurarum pro Archiepiſcopatu Bononienſi.

Ad rationem, quam adduxi ad probandam Filliucij opinionem, reſpondeo, ex illis verbis hunc ſenſum elici: Qui dicta, vel geſta in conſiſtorio reuelat, ex quibus damnum, vel præiudicium alteri ſequi poſſit, reus eſt periurij, & inobedientiæ; ſi verò reuelet dicta, vel facta in conſiſtorio, aut alia occaſione, non ſolùm incurrit pœnam periurij, & inobedientiæ, verùm etiam cenſuram excommunicationis, ſi Summus Pontifex ſpecialiter, & expreſsè præceptum ſilentij de illis rebus impoſuit. hunc ſenſum quilibet legens verba textus, à me ſuperiùs relata, facili negotio elicere poterit.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt non ſolum Cardinales, verùm etiam alij omnes, qui rem aliquam reuelant, de qua ſpecialiter, & expreſsè indictum fuerat ſilentium à Romano Pontifice. Ratio eſt, quia Summus Pontifex generaliter, & indiſtinctè loquitur, ibi, *ſi quis contrà fecerit, vltra pœnas, excommunicationem latæ ſententiæ incurrat, à qua non poſſit abſolui, niſi à nobis, vel præfato Pontifice Romano*, &c. vbi notanda eſt illa dictio, *ſi quis*, quæ generalis eſt, & abſoluta. imò non ſolùm deſignat maſculinum ſexum, verùm etiam complectitur fœmininum. *l. cum filio. §. 1. ff. de vulgar. & pupillar. & l. hominis. ff. de verb. ſignific.*

Contrarium docent Filliucius, & auctor libelli caſuum & cenſurarum pro Archiepiſcopatu Bononienſi, aſſerentes ſubiectum iſtius excommunicationis eſſe tantummodo Cardinales. Ratio prædictorum auctorum hæc eſſe poteſt, quia de ipſis ſermo eſt in eo §. Horum Doctorum opinio probabilis eſt. quamquam ad rationem ipſorum patet reſponſio ex mea ratione, quia Summus Pontifex generaliter loquitur in eo §. ibique propoſitionem facit diſtinctam à præcedente, in qua de Cardinalibus tantummodo loquutus fuerat, vt patebit legenti textum ſimul cum ſubſequentibus §§. Maior difficultas eſt

7 Primò, vtrùm Titius, qui aliquid audiuit à Cardinali, vel ab alio, cui Summus Pontifex illud dixerat, iniuncta ſpecialiter, & expreſsè obligatione ſecreti, in hanc cenſuram incidat, aliis reuelando.

Reſpondendum probabiliter videtur affirmatiuè; quia cui conueniunt verba diſpoſitionis, conuenit etiam ipſa diſpoſitio; verba enim ſunt ſigna, & teſtimonia mentis. *l. Labeo. ff. de ſupellect. leg. & l. ſiue. ff. de tutor. & curat.* Huic autem conueniunt verba diſpoſitionis, quia reuelat rem aliquam, de qua ſpecialiter, & expreſsè indictum fuit ſilentium à Papa. Contrarium ſentire debent præcitati Doctores, aſſerentes ſubiectum iſtius excommunicationis eſſe tantummodo Cardinales, & horum Doctorum opinionem probabilem arbitror, potius ob praxim, & vſum, quàm ob rationem ex vllo iure deſumptam.

8 Secundò difficultas eſt, vtrùm Cardinalis, cui Summus Pontifex ſilentium indixit de re aliqua, incidat in excommunicationem, loquendo de ea re, poſtquam ab aliis publicata fuit.

Reſpondendum videtur negatiuè, ſaltem ſi de ea re loquatur ſolùm, quatenus ab aliis audiuit. Ratio eſt, tum quia ipſe non dicitur reuelare, ſed de re iam reuelata loqui. tum quia licitum eſt confeſſario loqui de auditis in confeſſione, non vtendo ſcientia confeſſionis, ſed cognitione extra confeſſionem habitam. ergo etiam, &c.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos, qui priuant beneficiis curiales, ſeu officiales Papæ, vel Sedis Apoſtolicæ.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Papæ officiales aliique venientes ad Vrbem pro ſuis negotijs, quónam priuilegio gaudere debeant, ex vi Eugenianæ.*
4 *Curiales conueniri non poſſunt extra curiam, non tamen alios conuenire & ad curiam trahere poſſunt.*
5 *Eugeniana in aliquibus locis non prodeſt curialibus, neque paſſiuè.*
6 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
7 *Eugenianam violans priuando curialem beneficijs, alia de cauſa, quam ratione beneficiorũ, ſimulque alijs conferendo incurrit excõmunicationem, ſuſpenſionem & interdictum.*

1 EVgenius IV. in *Extrauaganti, diuina, de priuileg.* in fauorem officialium pro tempore exiſtentium in obſequiis Papæ, vel Sedis Apoſtolicæ, & in fauorem aliorum venientium ad Sedem Apoſtolicam pro ſuis cauſis proſequendis, non ſolùm prohibuit, ne ordinarij, aliique ſuperiores, eos vexent, procedendo contra ipſos, vel excommunicando, ſuſpendendo, interdicendo, vel priuando officio, vel beneficio, vel aliam ſententiam ferendo; verùm etiam acta contra ipſos facta irritat, imò excommunicat, ſuſpendit, & interdicit tam ipſos ſuperiores, qui prædictorum beneficia aliis conferunt, quàm eos, qui huiuſmodi beneficia recipiunt, non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, conſtitutionibus, &c.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria harum cenſurarum eſt duplex actio in hac Bulla expreſſa.

Prima

Prima eſt, conferre aliis beneficia curialium.

Secunda eſt, illa recipere. Ratio eſt, quia in Bulla dicitur, *tam in dantes, quàm in recipientes, excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti latas ſententias promulgamus, quas volumus eos incurrere ipſo facto.* vbi notanda ſunt illa verba, *tam in dantes, quam in recipientes.*

Ex quo ſequitur, non videri approbandam ſententiam Filliucij *tractat.* 15. *cap.* 9. *quæſ.* 2. & aliorum, aſſerentium iſtam excommunicationem extendi non ſolùm ad eos, qui prædictorum curialium beneficia conferunt, vel recipiunt, verùm etiam ad eos, qui procedunt contra prædictos curiales, aut alios ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis venientes, aut in Curia morantes, vel ab ea recedentes. Imò Filliucius putat ordinarios, vel ipſorum delegatos, ſeu commiſſarios, affici excommunicatione Bullæ Cœnæ, vexando venientes ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis, aut morantes in Romana Curia, aut ab ea recedentes. Verùm Filliucius rigoroſè nimis loquitur, & cenſurarum pœnas nimium ampliat, & extendit. Vt hæc omnia ritè intelligantur,

3 Obſeruandum eſt primò, Eugenium IV. in præfata Extrauagante, quæ vulgo *Eugeniana* nuncupatur, officialibus Papæ, & venientibus Romam pro ſuis negotiis priuilegium conceſſiſſe, vt vexari non poſſint à ſuis ordinariis, vel eorum commiſſariis, & delegatis, alioquin omnia acta irrita ſint, & inualida; nihilominus vſu poſtmodum introductum fuit, vt præfata Eugeniana non proſit, niſi curialibus, videlicet officialibus Papæ, Cardinalibus, familiaribus Cardinalium, iudicibus, & his ſimilibus, de quibus videri poteſt Marcheſanus *part.* 2. *de commiſſione ſuper Eugeniana* §. *vnico, pagin. mihi* 453. *& ſeqq.*

4 Obſerua ſecundò cum eodem Marcheſano, *num.* 28. *&* 61. Rota in vna Mediolanenſ. bonorum, coram Illuſtriſſimo Card. Melino 28. Martij 1594. & aliis, Eugenianam prodeſſe curialibus paſſiuè tantùm, non verò actiuè, id eſt, curiales vi Eugenianæ conueniri non poſſe extra Curiam; non autem poſſe alios conuenire, & ad Curiam trahere.

5 Excipi tamen debent tres caſus, in quibus Eugeniana neque paſſiuè prodeſt.

Primus caſus eſt, quando quis à Curia receſſit animo non redeundi, aut longo tempore extra Curiam commoratur. nam tunc extra Curiam conueniri poteſt; quia par non eſt, vt priuilegio curialium fruatur. *l. fin. C. de agent. in reb. lib.* 12. & hoc verum eſt, etiamſi poſtquam citatus fuit, ad Curiam redire velit. Ratio eſt, quia videtur velle in fraudem citationis inde recedere. Ita Marcheſanus *loco cit. num.* 17.

Secundus caſus eſt, quando curialis gaudere non vult priuilegio Eugenianæ, quilibet enim priuilegio, & iuri ſuo cedere poteſt. Quamobrem ſi coram alio iudice competente extra Curiam conueniatur, & ante litis conteſtationem non apponat declinatoriam fori, in hoc ſibi damnum, & præiudicium infert, quia iuri ſuo cedere videtur. *cap.* 1. *de lit. conteſt. in* 6.

Tertius caſus eſt, de beneficiariis, quoad ea, quæ pertinent ad ipſorum beneficia, nam iſti, quoad ea, quæ ipſis competunt ratione beneficiorum, ab Eugeniano priuilegio excipiuntur in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *c.* 1. *prope finem. & ſeſſ.* 24. *cap.* 11. *ad finem*, ibi, *Quæ verò priuilegia reſidentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ conſtitutionis, aut familiaritatis Cardinalium competere ſolent, ea in ijs, qui beneficia Eccleſiaſtica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum minimè intelligantur; ſed ordinarij iuriſdictioni ſubiecti permaneant, non obſtantibus quibuſcunque inhibitionibus.*

His poſitis conſtat, quandónam Ordinarij locorum, aut ipſorum commiſſarij, & delegati cenſuras iſtius Eugenianæ incurrant; arbitror enim incurrere, quoties agunt contra curiales in cauſis non ſpectantibus ad beneficia, eóſque beneficiis priuant, & aliis conferunt; tunc enim tam dantes, quàm recipientes cenſuris ſubiiciuntur, quia verificantur verba Eugenianæ conſtitutionis; neque hic caſus in Concilio Tridentino exceptus eſt. hoc tamen intelligitur, modò curiales priuilegium curialium non amiſerint, aut priuilegio Eugenianæ conſtitutionis non ceſſerint, vt dictum eſt in caſibus ſuperiùs exceptis. Quando verò quis excommunicationem incurrat vexando eos, qui ad vrbem Romam cauſa negotiorum, vel pietatis veniunt, patet ex dictis *in Bulla Cœnæ.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Svbiectum iſtarum cenſurarum ſunt *primò* ordinarij locorum, commiſſarij, & delegati eorum, qui curiales beneficiis priuant, eaque aliis conferunt. *Secundò*, qui præfata beneficia recipiunt, exceptis caſibus in prima propoſitione explicatis. Ratio eſt, quia in præfata Extrauaganti Eugeniana ſic habetur, *nihilominus in omnes, & ſingulos ordinarios, ac officiales, commiſſarios, & delegatos eorum, qui ſe de dignitatibus, aut beneficijs Eccleſiaſticis quibuſcumque officialium, aut negotia huiuſmodi apud dictam Sedem proſequentium prædictorum, eos illis forſan priuando, aut priuatos decernendo, vel declarando, ſeu cuiuſcumque priuationis prætextu, illa perſonis alijs conferendo, ſeu de illis quomodolibet intromiſerint, tam in dantes, quàm in recipientes, excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias promulgamus, quas volumus eos incurrere ipſo facto, à qua quidem excommunicationis ſententia abſolui nequeant, niſi à nobis vel per nos deputandis, præterquam in mortis articulo conſtituti.*

7 Rogabis vtrùm faciens contra iſtam conſtitutionem afficiatur his omnibus cenſuris, nempe excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto.

Reſpondeo affirmatiuè, ſi faciat contra iſtam conſtitutionem, priuando curialem beneficiis, alia de cauſa, quàm ratione beneficiorum, ſimúlque aliis conferendo, vt ſuperiùs explicatum eſt. Ratio eſt, quia Eugenius IV. vnico verborum contextu, per dictionem coniunctiuam, *&*, in præfatos conferentes, & recipientes, has omnes cenſuras promulgat.

Probabilis tamen eſt opinio Suarez, & Filliucij *locis proximè citandis*, aſſerentium his omnibus cenſuris non ſingulos affici, ſed cum debita proportione, ita vt Epiſcopi, aliique ſuperiores ligentur ſolùm cenſura excommunicationis, non verò interdicti, vel ſuſpenſionis, cùm in regula generali habeamus Epiſcopos non ligari cenſuris interdicti, & ſuſpenſionis generaliter latis; reliqui verò inferiores ligantur cenſura interdicti & ſuſpenſionis, quia ſubiiciuntur cenſuris generaliter latis. Ratio autem ita ſentiendi, & ratiocinandi in hoc caſu, eſt, quia cùm iſtæ cenſuræ generalibus verbis ferantur contra omnes quacumque dignitate fulgeant, ſufficientem rationem habemus ita iudicandi. Hæc tamen eſt differentia, inter cenſuras ſuſpenſionis, interdicti, & excommunicationis in præfato capite expreſſas, quòd excommunicationis abſolutio reſeruatur Papæ, non verò ſuſpenſio, & interdictum, quia in eo cap. nulla fit mentio reſeruationis interdicti, vel ſuſpenſionis. Videri poteſt Suarez *diſput.* 37. *ſect.* 1. *n.* 8. Filliucius *tract.* 18. *n.* 148. & Alterius, quem retuli *de ſuſpenſionibus in particulari quæſt... punct...*

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra Epiſcopos, alióſque collatores beneficiorum non ſeruantes ſuſpenſionem contractam ob indebitam admiſſionem reſignationis, vel collationis beneficij.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 [illegible] *materia illius excommunicationis.*

3 *Epiſcopus, aut alij collatores, quænam ſeruare teneantur dum reſignationem admittunt.*

4 *Epiſcopus quænam ſeruare teneatur in conferendis beneficijs reſignatis.*

5 *Reſignationem admittens non ſeruata forma à Pio V. præſcripta excommunicationi ſubijciuntur.*

6 *Cardinales non ſeruantes formam præſcriptam in reſignatione beneficiorum, an ſuſpenſionem, & excommunicationem incurrant controuerſia eſt inter Doctores.*

7 *Suſpenſionem violans in caſibus non expreſſis in Bulla Pij V. de reſignationibus beneficiorum incurrit excommunicationem.*

1 PIus V. in Bulla quæ incipit, *Quanta*, præſcribit Epiſcopis, aliiſque facultatem admittendi reſignationẽ habentibus, modum admittendi reſignationem, & prohibet, ne Epiſcopi, aut alij collatores aliter admittant reſignationes, & ne beneficia reſignata conferant ſuis, aut admittentium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus. contrafacientes punit pœna ſuſpenſionis à collatione beneficiorum, & officiorum, electione, præſentatione, confirmatione, inſtitutione; & præſumentes violare huiuſmodi ſuſpenſionem afficit excommunicatione, modò ſint perſonæ particulares; Capitula verò, & conuentus vinculo ſuſpenſionis à diuinis obſtringit, vt patet ex ipſa Bulla, quam de verbo ad verbum retuli *in tractatu de reſignationibus beneficiorum punct. 2. & infrà, de ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, & capitula editis.* hîc ſolùm agendum ſupereſt de excommunicatione, quæ incurritur, violando præfatam ſuſpenſionem.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt violatio ſuſpenſionis contractæ, admittendo reſignationem beneficiorum, aut illa conferendo contra præſcriptum Bullæ Pij V. citatæ; ipſa autem ſuſpenſio violatur, temere conferendo beneficia, eligendo, præſentando, confirmando, vel inſtituendo, poſtquam ſuſpenſio contracta fuit, vt patet ex illis Bullæ verbis; *nihilominus in eos, qui ſic ſuſpenſi conferre, eligere, præſentare, confirmare, vel inſtituere auſi fuerint, excommunicationis ſententiam ipſo facto promulgamus, quibus nullus alius, quàm ipſe Romanus Pontifex, ſiue abſolutionis, ſiue relaxationis gratiam, excepto mortis articulo, valeat impertire.*

Obſerua tamen, violationem præfatæ ſuſpenſionis fieri debere cum præſumptione, vt patet ex illis verbis, *auſi fuerint.*

3 Sed modò dubium eſt primò, quænam ſeruanda ſint ab Epiſcopis, & ab aliis collatoribus dum reſignationem admittunt, vt ſuſpenſionem euadant, & conſequenter euitent excommunicationem, quæ ob præfatæ ſuſpenſionis violationem incurritur.

Reſpondeo huius difficultatis ſolutionem conſtare ex dictis *de reſignationibus punct. 2.* vbi de hac re pluribus egi cum Pariſio, Quaranta, Fuſco, Marco Antonio Genuenſe, & aliis, in quibus explicandis neceſſe non eſt hîc immorari; ſed lectori ſufficiet ipſummet Bullæ textum conſulere, quem infrà referam *de ſuſpenſionibus contra Epiſcopos,* illúmque retuli *de reſignationibus, loco cit.*

4 Secundò difficultas eſt, quænam ſeruanda ſint ab Epiſcopis, aliiſque collatoribus in conferendis beneficiis reſignatis, vt in ſuſpenſionem iſtius Bullæ non incidant, & conſequenter, neque contrahant iſtam excommunicationem.

Reſpondeo hæc ſeruanda eſſe, vt collator non conferat beneficium reſignatum ipſi reſignanti, aut ſuis, aut reſignantium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus, vt initio huius puncti breuiter aduerti, & patet ex præcitata Bulla, quæ in locis proximè allegatis conſului, & videri poteſt.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis, quæ contrahitur violando præfatam ſuſpenſionem, ſunt omnes Epiſcopi, & alij collatores, qui ſuſpenſionem in præcitatis caſibus violant; nam verba textus generalia ſunt, ibi, *qui contrà fecerint*, &c. conſequenter generaliter intelligenda ſunt de Epiſcopis, aliiſque collatoribus; exceptis tamen capitulis, & conuentibus. cùm enim capitulum, & conuentus, vt ſic, excommunicari non poſſit, contra ipſum fertur ſuſpenſio à diuinis, ibi, *excommunicationis quoad perſonas; quo verò ad capitula, & conuentus, à diuinis ſuſpenſionis ſententias ipſo facto promulgamus.*

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm Cardinales ſint ſubiectum iſtius ſuſpenſionis, & excommunicationis.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe, Cardinales non ſubiici huic cenſuræ; etiam ſi Cardinales Epiſcopali dignitate præditi ſint. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non videtur loqui de conſtitutis in qualibet dignitate, ſed de Epiſcopis, & aliis collatoribus. Cardinales autem non veniunt nomine Epiſcoporum, niſi aliud addatur, quia excellentiorem dignitatis gradum obtinent. Ita Azor *lib. 7. cap. 19. quæſ. 5. ad finem.* Archidiaconus, Gigas, & alij apud Mandoſium *in regul. cancellar. quæſt. 2. n. 8. & 9.*

Oppoſita tamen ſententia etiam valde probabilis eſt, quia cenſura generaliter lata comprehendit Cardinales, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere, diſp. 1. quæſt. 1. punct. 4. num. 11. & 12. & de legibus diſp. 1. punct. 6. num. 34. & ſupra quæſt. 3. punct. 31. num. 16.* ergo etiam lata contra collatores afficit Cardinales, quoties ad ipſos facultas conferendi pertinet.

7 Secundò dubium eſt, vtrùm qui ſuſpenſionem violant, ſaltem in conſimilibus caſibus, excommunicationem incurrant.

Reſpondeo non incurrere extra caſus in hoc puncto expreſſos. Ratio eſt, quia pœna non excedit legis diſpoſitionem, ſeu caſum legis. Ita Suarez *de cenſuris diſputat. 22. ſect. 6. num. 21.* Filliucius *tractat. 15. cap. 9. quæſ. 3. num. 201.* & alij.

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra Inquiſitores Epiſcopis inferiores, eorúmque ſubſtitutos, qui delinquunt in ſuo officio per omiſſionem, aut iniuſtam vexationem.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*

2 *Inquiſitores, aut alij officiales omittentes procedere ex odio, gratia, vel amore, aut lucro contra ſuſpectos, vel diffamatos de hæreſi, excommunicationem incurrunt.*

3 *Hæreſis notam alicui ex odio imponens excommunicationem incurrit, etiamſi paruum affectu, exterius non manifeſtet.*

4 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

5 *Epiſcopi non procedentes contra ſuſpectos de hæreſi, aut imponentes notam hæreſis, ligantur ſuſpenſione, & aſſignatur ratio, cur iſti ſuſpenſione ligentur, alij verò excommunicatione.*

6 *Abſolutio iſtius excommunicationis eſt reſeruata Papæ.*

7 *Item ſuſpenſio iſtius excommunicationis, eſt Papæ reſeruata.*

8 *Suſpenſio lata in puram pœnam in perpetuum, vel ad tempus, reſeruata eſt Summo Pontifici.*

9 *Abſolutio cenſuræ impendi poteſt in articulo mortis, etiam non præſtita ſatisfactione, quoties percurrens nullam ſatisfactionem, vel cautionem præſtare poteſt.*

OCcaſione iſtius excommunicationis tria explicabo.

Primò,

Primò, quænam ſit eius materia.
Secundò, quódnam ſit ſubiectum.
Tertiò, à quónam eius abſolutio impendi poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis conſiſtit in actionibus prohibitis *in Clementina* 1. *§ verùm, de hæreticis.*

Prima actio, ſeu potiùs omiſſio, in hac Clementina prohibita, eſt non procedere contra ſuſpectos, vel diffamatos de hæreſi. is dicitur non procedere, qui non fungitur officio ſuo, agendo contra huiuſmodi delinquentes, vbi fuerit procedendum; nam in textu dicitur, *omiſerint contra quemquam procedere, vbi fuerit procedendum ſupra huiuſmodi prauitate.*

2 Hoc tamen intelligendum, & limitandum eſt primò, modò omittat procedere ex odio, gratia, vel amore, lucro, aut commodo temporali, vt patet ex verbis præfatæ Clementinæ, ibi, *quòd ſi odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu,* &c.

Ex quo ſequitur eum, qui ex timore, vel metu omittit procedere, non affici hac cenſura, quia non omittit procedere obtentu odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis, &c.

Secundò limitandum eſt, modò non omittat iuſtè, vel bona fide; nam ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur, vt omittat contra iuſtitiam, & conſcientiam; nec ſufficit, vt omittat contra conſcientiam, non verò contra iuſtitiam, vel econtra, ſed opus eſt, vt faciat contra vtramque; quia in textu dicitur, *contra iuſtitiam, & conſcientiam ſuam omiſerunt.* vbi notanda eſt illa dictio, *&*, quæ eſt coniunctiua, & copulatiua. *l. ſi quis ita ſtipulatus, ff. de verb. obligat.*

Secunda actio in hac Clementina ſub excommunicatione prohibita, eſt, temere vexare aliquem, imponendo illi notam, vel ſuſpicionem hæreſis, aut ſe ab ipſo impeditum fuiſſe in officio inquiſitionis. hoc tamen intelligendum eſt, modò huiuſmodi nota, vel impedimentum imponatur ex odio, gratia, vel amore, lucro, aut commodo temporali; hæc enim omnia requiruntur in præfata Clementina, ibi, *aut obtentu eodem prauitatem ipſam, vel impedimentum officij ſui alieni imponendo, eum ſuper hoc præſumpſerint quoquomodo vexare.*

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm imponens alicui notam hæreſis ex odio, incidat in excommunicationem, etiam ſi odium exterius non prodat, & manifeſtet.

Reſpondeo affirmatiuè, quia facit actionem ſub excommunicatione prohibitam; & quamuis affectus odij internus non ſit materia excommunicationis ſecundum ſe; nihilominus eſt materia excommunicationis, quatenus afficit actum externum, cum quo coniungitur, vt patet ex dictis *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 5.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt Inquiſitores, & alij officiales ſanctæ Inquiſitionis inferiores Epiſcopis, qui propter odium, gratiam, amorem, lucrum, vel commodum temporale faciunt, vel omittunt facere præfatas actiones; Epiſcopi verò, aut ſuperiores Epiſcopis incurrunt ſuſpenſionem ab officio per triennium. nam in textu dicitur, *Epiſcopus, aut ſuperior ſuſpenſionis ab officio per triennium; alij verò excommunicationis ſententiam eo ipſo facto incurrant.*

Hinc ſequitur, Archiepiſcopos, vel Patriarchas facientes contra huius Clementinæ diſpoſitionem incurrere pœnam ſuſpenſionis ab officio per triennium, quia ſunt ſuperiores Epiſcopis; ſubſtitutos verò Epiſcoporum, vel Inquiſitorum, vel Capituli, Sede vacante, affici excommunicatione, quia ſunt inferiores Epiſcopis. Ita gloſſa hîc *verb. alij verò.* Nauarr. *c.* 27. *n.* 100. Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 5. *num.* 16. Sayrus *lib.* 4. *c.* 12. *num.* 50. Henriquez *lib.* 13. *c.* 38. *n.* 3. Filliucius *tract.* 17. *n.* 153. & alij.

5 Sed modò dubium eſt, cur inferiores Epiſcopis puniantur pœna grauiſſima excommunicationis; Epiſcopi verò pœna ſolùm ſuſpenſionis ab officio per triennium.

Reſpondet Cardinalis hîc *num.* 2. id factum eſſe, vt deferatur dignitati Epiſcopali. S. Thom. 2. 2. *q.* 63. *art.* 10. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 16. *cap.* 2. *ſub finem,* & alij alias afferunt reſponſiones, quibus omiſſis,

Reſpondeo id pendere à prudenti ſuperioris voluntate, qui ſpectatis circunſtantiis poteſt vnum vna pœna, alterum altera punire: nec ob id committit vitium acceptionis perſonarum, cùm pœnarum impoſitio a prudenti ipſius arbitrio pendeat; prudenter autem imponi poteſt Epiſcopo ſuſpenſio ab officio, impoſita inferioribus excommunicatione, quia fieri poteſt, vt Epiſcopus tantum pati cenſeatur damnum ex huiuſmodi ſuſpenſione, quantum patitur inferior ex cenſura excommunicationis, & fieri poſſet, vt inferior non tanti faceret ſuſpenſionem ab officio, quanti excommunicationem.

TERTIA PROPOSITIO.

6 ABſolutio iſtius excommunicationis reſeruata eſt Summo Pontifici, excepto tamen mortis articulo, qui communiter cenſetur exceptus; nam in dicta Clementina ſic habetur, *a qua quidem excommunicationis ſententia, qui eandem incurrerint, niſi per Romanum Pontificem, nequeant, præterquam in mortis articulo, & tunc ſatisfactione præmiſſa, abſolutionis beneficium obtinere.*

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm præfata ſuſpenſio ſit reſeruata Summo Pontifici, ſicut reſeruata eſt excommunicatio. Ratio dubitandi pro parte negatiua eſt, quia cenſura, de cuius reſeruatione non fit mentio, non cenſetur reſeruata; ſed poteſt à quolibet approbato confeſſario auferri, *cap. nuper, de ſententia excommunic.* His non obſtantibus

Reſpondeo huiuſmodi ſuſpenſionem cenſeri Summo Pontifici reſeruatam. Ratio eſt, quia dum ſuperior fert ſuſpenſionem ad certum tempus, tacitè declarat neminem poſſe ante illud tempus dictam ſuſpenſionem auferre; conſequenter videtur tacitè illam ſibi reſeruare. quando autem auctor cenſuræ abſolutionem illius ſibi reſeruat expreſsè, vel tacitè, inferior non poteſt abſolutionem conferre, *cap. nuper, citato.* Ita gloſſa hîc *verſ. excommunicationis ſententia, & in cap. cupientes. §. cæterùm. verb. ſuſpenſos, de electione in* 6. Panormit. *cap. iam litteris.* 33. *de teſtibus,* Couarruuias *in epitom.* 4. *decret.* 2. *part. cap.* 6. *num.* 16. Suarez *diſp.* 29. *ſect.* 1. *num.* 15. Filliucius *tract.* 17. *cap.* 4. *quæſ.* 6. *num.* 68. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 16. *cap.* 2. *ſub finem,* & alij communiter, qui hoc idem aſſerunt, quando

8 Suſpenſio fertur in puram pœnam, & non pro contumacia, ſiue feratur ad tempus, ſiue in perpetuum; pœna enim auferenda eſt per diſpenſationem ab eo, qui eam tulit.

An autem Epiſcopus poſſit à ſuſpenſione lata in perpetuum, vel ad tempus non in puram pœnam, ſed per modum cenſuræ, & pro contumacia abſolutionem conferre, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp.* 3 *punct. vlt. ad finem,* poſſe ſaltem quandiu delictum eſt occultum, vt patet ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de reform.*

Ad rationem dubitandi, omiſſis ſolutionibus Panormit. Suarez, Filliucij, & aliorum, reſpondeo ex temporis determinatione colligi tacitam reſeruationem.

9 Secundò dubium eſt, vtrùm in articulo mortis impendi poſſit abſolutio, dum pœnitens ſatisfactionem præſtare non poteſt. Ratio dubitandi eſt, quia Papa vtitur ablatiuo abſoluto, ibi, *& tunc ſatisfactione præmiſſa*; ablatiuus autem abſolutus importat conditionem. *l. a teſtatore*

tore. ff. de condit. & demonſtrat; conditio autem importat formam. *l. qui haredi. & l. Mænius. ff. eod.*

Reſpondeo extorquendam eſſe ſatisfactionem, ſi pœnitens eam præſtare poteſt, vel ſaltem cautionem de ea præſtanda, dum eam præſtare poterit, & ſufficit cautio iuratoria, dum pignoratitia, aut fideiuſſoria exhiberi non poteſt. quòd ſi pœnitens ita ſit morti proximus, aut ſenſibus ita deſtitutus, vt nullam ſatisfactionem, vel cautionem præbere poſſit, denegari non debet abſolutio, quam pœnitens per verba, vel ſigna petiit. Ratio eſt, tum quia ad impoſſibile nemo tenetur. *l. impoſſibilium. ff. de reg. iur. & cap. nemo poteſt ad impoſſibile. de reg. iur. in 6.* tum quia Summus Pontifex non præſumitur, velle in tali euentu abſolutionem denegare. Ita gloſſa hîc *verſ. & tunc.*

Ad rationem dubitandi reſpondeo, ablatiuum abſolutum importare tacitam conditionem aliquid faciendi, dum id fieri poteſt, nec aliud rationabiliter, & per epiikeiam præſumitur de legiſlatoris voluntate.

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra officiales Pœnitentiariæ accipientes aliquid etiam ſponte oblatum, aut alia ratione occaſione conceſſionum, ſeu expeditionum.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Pœnitentiariæ officiales pœnam excommunicationis incurrunt accipiendo aliquid occaſione expeditionum ſacræ Pœnitentiariæ, aut etiam accipiendo fructus, & emolumenta officij, dum officium non exercent.*
4 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 PIus V. in Bulla 83. quæ incipit, *In omnibus rebus*, ad præcauendum ſimoniæ, aut ſcandali periculum, iſtam excommunicationem edidit. circa quam paucis aſſignabo materiam, & ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt capere aliquid vltra fructus, & ſtipendium ſibi aſſignatum, etiamſi capiatur à ſponte dantibus, aut pro celeritate expeditionis, aut pro extraordinario labore, tam procurando, quàm ſcribendo, aut recognoſcendo, & examinando, ſiue accipiatur à ſponte dantibus, ſiue ab aliis, vt expreſsè decernitur in præcitata Bulla §. 12. ibi, *Omnes verò ſupradicti officia ſua per ſe ipſos cùm diligenter, tum etiam fideliter exerceant, ſolique præſentes, & actu exercentes, niſi legitimè impediti, fructus, & emolumenta percipiant, quorum ſingulis certum, ſtatumque aliunde ſtipendium cuique conueniens aſſignare intendimus, quo ſolo contenti eſſe debeant, nihilque aliud etiam ſponte oblatum, à partibus, aut aliàs, ſiue pro expeditionis celeritate, ſiue pro alio extraordinario labore, tam procurando, quàm ſcribendo, aut recognoſcendo, & examinando, capere poſſint. quicumque ſecus fecerint, officio ſuo huiuſmodi priuati, excommunicationis quoque ſententia innodati eo ipſo cenſeantur, cuius abſolutionis beneficium ab alio, quàm Romano Pontifice, excepto mortis articulo, nequeat obtinere.*

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm officiales ſacræ Pœnitentiariæ pœnam excommunicationis incurrant, non ſolùm accipiendo aliquid occaſione expeditionum ſacræ Pœnitentiariæ, verùm etiam accipiendo fructus, & emolumenta officij, dum officium non exercent.

Filliucius *tract. 15. cap. 9. quæſ. 8. num. 209.* affirmatiuè reſpondet. Ratio ipſius hæc eſſe poteſt, quia clauſula in fine poſita refertur ad omnia antecedentia, vt alibi cum Menochio, Sanchez, & aliis docui. ergo excommunicatio poſita in fine §. 12. iſtius Bullæ refertur ad omnes actiones præcedentes.

Hinc ſequi videtur officiales ſacræ Pœnitentiariæ vinculo excommunicationis ligari, exercendo ſuum officium per alium, aut non diligenter, aut non fideliter, aut recipientes fructus, & emolumenta, dum non exercent officium.

Sed contrarium aliqua probabilitate non caret; quamuis enim facientes præfatas actiones contra præſcriptum huius Bullæ graui pœna digni ſint, nihilominus pœna excommunicationis videtur tantummodo lata contra eos, qui dolum, vel fraudem faciunt, & contra recipientes aliquid occaſione expeditionis, vt dictum eſt *in prima propoſitione, num. 1.*

Ad rationem, quam attuli ad probandam Filliucij ſententiam, reſponderi poſſet, clauſulam in fine alicuius propoſitionis poſitam referri ad omnia antecedentia, in quibus eadem ratio militat; non militat autem eadem ratio in omnibus præfatis actionibus. præterea ſequeretur officiales ſacræ Pœnitentiariæ magnis ferè ſemper vexari dubiis contractæ excommunicationis, dubitando, an diligenter munus ſuum expleuerint; in praxi tamen non recederem à ſententia Filliucij, quam etiam Illuſtriſſimus Dominus meus Coccinus, digniſſimus Rotæ Romanæ Decanus, & ſacræ Pœnitentiariæ Regens, viua voce mihi de hac re ipſum interroganti comprobauit.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt perſonæ in præfata Bulla expreſſæ, vt patet ex illis verbis, *omnes verò ſupradicti*; ſupradicti autem ſunt, Pœnitentiarius maior, Regens, Datarius, Corrector, Magiſter in ſacra Theologia, Doctor in decretis, duo procuratores, duo ſcriptores, & vnus ſigillator, vt facilè intelliget, qui præfatam Bullam legere voluerit.

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra miniſtros Cameræ Apoſtolicæ, deficientes in reddendis integrè computis, & rationibus.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Cameræ Apoſtolicæ miniſtri retinentes aliquid titulo iuſtæ computationis non videntur ligari excommunicatione.*
4 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 PAulus III. ad præcauendum Cameræ Apoſtolicæ damnum, quod ex defectu exhibendarum integrè rationum ſequi conſueuit, excommunicationem Papæ reſeruatam tulit contra eos, qui non ſeruant præſcripta in Bulla 40. quæ incipit, *Cùm ſicut accepimus.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, deficere ab actionibus in præfata Bulla præſcriptis.

Prima actio eſt, integrè deſcribere computa, id eſt, integrum debitum, & integrum creditum.

Secunda eſt, directè, vel indirectè, quouis quæſito colore, retinere, vel retineri facere aliquid penes ſe, vel eorum miniſtros, aut dependentes ab eis.

Tertia eſt, dum ratio reddenda eſt, integrè deſcribere omne id, quod ad eorum, vel miniſtrorum, aut agentium ſuorum manus peruenit.

Quarta, omnia fideliter, & diligenter gerere, & adimplere. iſtæ omnes actiones in præfata Bulla exprimuntur, ibi, *Quòd omnes, & ſinguli prænominati, & alij quicumque in Camera Apoſtolica computa reddere debentes, computa huiuſmodi integrè, videlicet integrum debitum, & integrum creditum, deſcribere debeant, nec audeant aliquid penes ſe, vel eorum miniſtros,*

miniſtros, aut ab eis dependentes retinere, ſeu retineri facere, directè, vel indirectè, quouis quæſito colore. Et ſi contingeret eos cogi per Cameram Apoſtolicam, ad reddendum rationem de exactis, vel adminiſtratis ante tempus finitum, vel durante exactione, debeant totum id, quod tempore dationis, rationis, ſeu computorum, ad eorum, vel miniſtrorum, aut agentium ſuorum manus peruenit, integrè deſcribere, & tandem omnia fideliter, ac diligenter gerere, & adimplere. Et ſi ſecus factum fuerit, in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum contra facientes excommunicationis maioris, à qua niſi per nos, vel Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, niſi in mortis articulo abſolui nequeant, ac periurij, & falſi, &c.

3 Rogabis, vtrùm retinens aliquid titulo iuſtæ compenſationis, dum alia ratione nequit ſe indemnem ſeruare, incidat in iſtam excommunicationem, retinendo id, quod in iuſtam compenſationem accepit.

Reſpondeo in hac re non eſſe laxandas habenas; cùm multi amore lucri, & proprij commodi temporalis decipiantur, credentes, ſe poſſe aliquid titulo iuſtæ compenſationis retinere. Verùm ſi iudicio prudentis viri in titulum iuſtę compenſationis aliquid reciperet, ſeruatis regulis iuſtæ compenſatoinis, non videretur reus iſtius excommunicationis; ſi alia ratione, vel non ſine notabili incommodo ſe ipſum indemnem ſeruare non poſſet. Ratio eſt, tum quia in huiuſmodi caſu non videretur ſe infideliter gerere; cùm fidem, vel iuſtitiam non lædat is, qui retinet id, quod ſibi debetur. tum quia præcepta humana non obligant cum graui incommodo.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt perſonæ in hac Bulla expreſſæ, ibi, *Theſaurarij prouinciarum ſtatus Eccleſiaſtici, ſiue theſaurarij, mercatores Cameræ Apoſtolicæ, miniſtri, aliæque perſonæ computa adminiſtrationum, locationum, affictuum, partitorum, & exactionum reddere debentes*, & infrà, *omnes, & ſinguli prænominati, & alij quicumque in Camera Apoſtolica computa reddere debentes*, &c.

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra Rectores, & Gubernatores ciuitatum, aliorúmque locorum ſtatus Eccleſiaſtici recipientes munera, præter eſculenta, & poculenta, & contra eos, qui præfata munera tradunt.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Munera tradens Gubernatori locorum ſtatus Eccleſiaſtici præter eſculenta, & poculenta, excommunicationem incurrit, & quomodo poſſit hanc excommunicationem incurrere.*
4 *Gubernator ſtatus Eccleſiaſtici recipiens aliquid præter eſculenta & poculenta, non incurrit excommunicationem.*
5 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
6 *Cardinales accipientes aliquid præter eſculenta, vel poculenta, dum Rectoris, vel Gubernatoris officium gerunt, non ligantur excommunicatione.*
7 *Munera recipientes præter eſculenta & proculenta, dum Rectoris, vel Gubernatoris officium gerunt in ſtatu Eccleſiaſtico, quam pœnam præter excommunicationem incurrant.*
8 *Gubernatores, vel rectores ſtatus Eccleſiaſtici recipientes aliquid præter eſculenta & poculenta, tenentur rem acceptam & aliud tantundem reſtituere etiam ante iudicis ſententiam.*
9 *Cuinam præfata reſtitutio facienda ſit.*

1 PAulus II. ad præcauendum violandæ iuſtitiæ periculum, quod acceptione munerum incurritur (munera enim oculos ſapientum excæcant, & corda iuſtorum peruertunt, teſte ſacra Scriptura) in Bulla 3. quæ incipit, *Munera*, iure merito excommunicationem iniunxit non ſolùm gubernatoribus ciuitatum, & terrarum ſtatus Eccleſiaſtici, recipientibus munera, præter eſculenta, & poculenta; verùm etiam ipſiſmet tradentibus munera. eadem Bulla confirmata fuit à Sixto IV. in Bulla 15. quæ incipit, *Etſi. §. 3. verſ. & quæ.*

Hìc ergo breuiter explicabo

Primò, ob quas actiones iſta excommunicatio incurratur.

Secundò, quas perſonas afficiat.

PRIMA PROPOSITIO.

2 ISta excommunicatio ob duplicem actionem incurritur.

Prima eſt, recipere munera quæcumque illa ſint; nam in Bulla dicitur, *hoc perpetuo prohibemus edicto, ne quiſquam deinceps Rectorum, aut Gubernatorum quorumcumque officialium Romanæ Eccleſiæ*, &c. *aliquod genus muneris, nec aurum, nec argentum, aut veſtem, aut equum, vel aliquod cuiuſlibet ſpeciei munus accipiat, præter eſculenta, & poculenta, quæ breui tempore conſumi poſſunt, quod tempus ad biduum moderamur.*

Secunda actio eſt, tradere huiuſmodi munera; nam in præfata Bulla dicitur, *alioquin tam dantes, quàm recipientes*, &c.

3 Sed modò dubium emergit, quomodo potuerit iſta excommunicatio imponi contra dantes munera, cùm quilibet ſit rei ſuæ moderator, & arbiter. *l. in re mandata. C. mandati.* aut contra recipientes præfata munera, cùm recipiant à ſponte dantibus; conſequenter nulli faciant iniuriam, & traditio, aut receptio munerum ex ſua natura ſit actio indifferens, quæ non poteſt eſſe materia grauiſſimæ cenſuræ.

Reſpondeo iſtam excommunicationem iure merito impoſitam fuiſſe, *primo* contra recipientes; quia faciunt contra legem, iuſta de cauſa editam, vt iuſtitia integrè, & inuiolabiliter exerceatur. imò ſunt rei periurij, quia antequam ad officia admittantur, iuramentum præſtant de hac conſtitutione ſeruanda; ſic enim præcipitur in hac Bulla §. 12. *verb. mandantes. Secundò*, impoſita eſt contra tradentes munera, quia occaſionem præbent gubernatoribus faciendi contra proprium officium. imò etiam ipſi reatum periurij incurrunt, quia cooperans peccato alterius, reus eſt peccati eiuſdem ſpeciei, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis.*

Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

4 An verò tradens, vel accipiens munera modici momenti, præter eſculenta & poculenta, in hanc cenſuram incidat, patet ex regulis generalibus de cauſis excuſantibus à mortali, & à ſimili ex dictis de datis, vel promiſſis pro gratia, vel iuſtitia in Romana Curia obtinenda. ſicut etiam ex dictis *de iuramento* patet, vtrùm tradens, vel recipiens munera in modica quantitate, lethalem periurij culpam contrahat. Obſerua tamen iſtam excommunicationem non incurri ob periurium, ſed ob violationem iſtius conſtitutionis; periurium enim incurritur ob tranſgreſſionem iuramenti de iſta conſtitutione ſeruanda. quamquam contrarium ſuſtinet Filliucius *tract. 15. cap. 9. quæſ. 8. num.* 210.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli Rectores, aut Gubernatores, ſeu officiales ſtatus Eccleſiaſtici, recipientes aliquod munus à prouinciis, ciuitatibus, & terris, vel à ſingularibus perſonis ſuæ iuriſdictioni ſubiectis; nam in præfata Bulla dicitur, *ne quiſquam deinceps Rectorum, aut Gubernatorum quorumcumque officialium Romanæ Eccleſiæ, vel etiam Legatorum de*

latere

latere ad regimen, & gubernationem prouinciarum, ciuitatum, ac terrarum Romanæ Eccleſiæ deputatorum, vel deputandorum, à prouincijs, ciuitatibus, & terris, quibus præſunt, vel officia exercent, nec à ſingularibus ſuæ legationi, regimini, vel gubernationi ſuppoſitis, aliquod genus muneris. &c.

6 Amplia, etiamſi Epiſcopi ſint, exceptis tamen Cardinalibus; nam in dicta Bulla dicitur, *aliquintam dantes, quàm recipientes, etiamſi Pontificali præfulgeant dignitate (dummodo non ſint ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, qui in ſacro Collegio coram nobis ſponte ſua obtulerunt, & promiſerunt non recepturos huiuſmodi munera) ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, à qua abſolui non poſſint, niſi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo conſtituti.*

Limitatur primò, modò recipiant à prouinciis, vel locis, in quibus officia exercent, vel à perſonis ſuæ gubernationi ſuppoſitis. nam iſta exceptio expreſse adiicitur in præcitata Bulla, vt patet ex ipſius verbis *num.* 5. relatis. Limitatur ſecundò, modò non adſit paruitas materiæ, hæc enim excuſat à mortali, conſequenter etiam à cenſura. Quomodo autem habenda ſit ratio in iudicanda rei paruitate, conſtat ex dictis *de excommunicatione*, quæ contrahitur pro datis, vel promiſſis in Romana Curia.

Ex dictis ſequitur, recipientes munera extra ſtatum Eccleſiaſticum non affici hac cenſura; quia hæc lata eſt contra officiales ſtatus Eccleſiaſtici. Addo officiales ſtatus Eccleſiaſtici recipientes munera ab iis, qui ſuæ poteſtati ſubditi non ſunt, vel apud quos officia non exercent, non incidere in hanc cenſuram; quia iſta excommunicatio impoſita eſt contra recipientes munera, habito reſpectu ſubiectionis, vt bene obſeruat Suarez *diſputat.* 22. *ſect.* 6. *num.* 7.

7 Sed modò dubium eſt, vtrùm recipientes munera non ſolùm incurrant excommunicationem, verùm etiam alias pœnas.

Reſpondeo obligari ad reſtituendum id, quod acceperunt, & aliud tantundem; nam in Bulla dicitur, *& inſuper omne id, quod acceperint, & aliud tantundem reddere teneantur.*

8 Sed maior difficultas eſt primò, an teneantur ad reſtitutionem ante iudicis ſententiam, vel poſt ſententiam.

Reſpondendum mihi videtur cum probabiliori, & communiori Doctorum ſententia, teneri ad reſtitutionem ante ſententiam. Ratio eſt, quia licèt reus non teneatur pœnam, quæ actionem hominis requirit ad ſui executionem, ſubire ante iudicis ſententiam; nihilominus ab hac regula excipitur caſus, dum legiſlator intendit obligare, non expectata iudicis ſententia: tunc autem intendit obligare independenter à ſententia, dum hac, vel ſimili loquendi forma vtitur, in foro conſcientiæ ſit obligatus, aut reſtituere, vel reddere teneatur. Ita Nauarr. Sanchez, Leſſius, Suarez, Vaſquez, & alij, quos retuli *de legibus diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 7. §. 2. *n.* 15. *&* 19. *& in tract. de horis Canonicis diſp.* 1. *q.* 5. *punct.* 2. *num.* 7.

9 Secundò difficultas eſt, cuinam facienda ſit præfata reſtitutio.

Filliucius *tract.* 15. *cap.* 9. *quæſt.* 8. *num.* 210. putat rem acceptam reſtitui poſſe tradenti; aliud verò tantundem reſtituendum eſſe pauperibus.

Ego verò cenſeo integram reſtitutionem faciendam eſſe pauperibus, quia veroſimile non eſt, Papam velle quicquam reſtitui tradenti, tum quia tradens dominium rei à ſe abdicauit, tum quia indignus effectus eſt, cui vlla reſtitutio fiat. tum quia eadem excommunicationis pœna punitur. ergo etiam eiuſdem rei priuatione.

QVÆSTIO VIII.

De excommunicationibus non reſeruatis contra religioſos.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra religioſos, qui ex vi ſuæ regulæ, ſeu profeſſionis bona, ſeu reditus ad congruam ſuſtentationem habere non poſſunt, ſi aliquem ad profeſſionem admittant, vel nouam domum, ſeu loca acquirant, vel iam habita alienent ſine licentia Sedis Apoſtolicæ.

1 *Aſſignatur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Explicatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Religioſi, qui paupertatem in communi profitentur, ſubijciuntur excommunicationi admittendo aliquem ad profeſſionem, aut nouam domum acquirendo, aut loca iam habita acquirendo, ſine licentia Sedis Apoſtolicæ.*
4 *Nonnulli religioſi ab hac excommunicatione excipiuntur.*
5 *Religioſi nouum religionis ordinem inſtituentes non ligantur excommunicatione.*
6 *Habitum aliquem aſſumens humilitatis gratia non afficitur excommunicatione.*

1 GRegorius X. in Concilio generali Lugdunenſi, cuius diſpoſitio refertur *in cap. vnico, de religioſis domibus in* 6. ad vitandam confuſionem ex nimia religionum diuerſitate, ſanciuit, vt religioſi, quibus ex vi regulæ, ſeu profeſſionis interdictum eſt habere poſſeſſiones, ſeu reditus ad congruam ſuſtentationem, in poſterum non poſſent quemquam ad eorum profeſſionem admittere, vel domum, aut locum de nouo acquirere, aut domos, ſeu loca antea acquiſita alienare abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ facultate: præſumentes autem aliter facere, excommunicationi ſubiicit, & ipſorum acta irrita eſſicit.

Ex dictis quiſque facilè poteſt colligere, quæ ſit materia, & ſubiectum iſtius excommunicationis, vt clariùs conſtabit ex duplici propoſitione proximè ſequenti.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt tres actiones.

Prima eſt, admittere aliquem de nouo ad profeſſionem in iis religionibus, quæ paupertatem in communi profitentur, & quarum inſtitutio poſt Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. id eſt, poſt annum 1215. confirmata fuit.

Secunda eſt acquirere nouam domum, ſeu locum.

Tertia eſt alienare ſine ſpeciali facultate domos, ſeu loca, quæ habent.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt religioſi, qui paupertatem in communi profitentur (id eſt, qui reditus, & bona habere nequeunt, ex vi regulæ, ſeu profeſſionis, & victum oſtiatim quærere coguntur mendicando) ſi aliquam ex tribus præfatis actionibus præſtet.

4 Excipiuntur tamen ab iſtis duabus propoſitionibus. *Primò* Ordines Prædicatorum, & Minorum, ob euidentem Eccleſiæ vtilitatem, vt in textu dicitur. *Secundò* Ordines Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum, quia ipſorum conſtitutio præceſſit Concilium Lateranenſe citatum, vt in præfato textu habetur. *Tertiò* excipi debent Ordines, qui poſt diſpoſitionem Gregorij X. de licentia Summi Pontificis inſtituti, & approbati ſunt, vt ex priuilegiis ſingularum religionum facilè coniici poterit. Ob id excuſari poſſunt Ordines Teatinorum, Patrum Societatis Ieſu, & ſimilium, etiamſi paupertatem in communi ſaltem in aliquibus collegiis profiteantur.

Ex dictis colligi poteſt excommunicationem iſtius textus hoc tempore parùm vtilem eſſe. Ratio eſt, quia vel illa conſtitutio non fuit vſu recepta (quod non præſumitur, niſi probetur, vt dictum eſt *de legibus.*) & ſic non obligat, vel religio illa, de qua ſermo eſt *in cap. vnico, religionum, de religioſis domibus*, extincta eſt, cum ab eius conſtitutione lapſi iam fuerint ducenti, & quinquaginta anni; nam ſi ea vſu recepta fuit, neceſſe eſt, vt tanto temporis ſpatio religioſi illi è vita migrauerint, nec præſumendi ſunt voluiſſe quemquam ad profeſſionem inualidam admittere. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 4. n. 19.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. num. 132.*

Hoc tamen intelligendum eſt, niſi fortè noua ſimilis religio poſtmodum, abſque licentia Sedis Apoſtolicæ inſtituta fuerit, quæ paupertatem eodem modo profiteatur; hæc enim ſub diſpoſitione generali iſtius capitis comprehendi videretur, vt obſeruat Filliucius *n. 131.*

5 Sed modò dubium ſupereſt, vtrùm qui nouum religionis ordinem inſtituunt, aut nouum illius habitum accipiunt, excommunicatione illius textus afficiantur.

Reſpondeo non affici excommunicatione. Ratio eſt, quia licèt *in cap. ne nimis, de religioſ. dom.* & in hoc canone interdicatur nouum ordinem inſtituere, aut habitum nouæ religionis aſſumere, nihilominus hoc non prohibetur ſub excommunicatione; nam excommunicatio, quæ in ſecunda huius canonis parte imponitur, non extenditur ad iſtos, ſed ſolùm ad eos, qui aliquam ex actionibus in prima propoſitione recenſitis faciunt. Ratio patet, tum quia ſunt diuerſi contextus, ſeu leges. tum quia id clarè indicant ipſamet canonis verba; nam Summus Pontifex in prima parte canonis prohibuit noui ordinis adinuentionem, vel noui habitus ſumptionem, non iniuncta excommunicatione; in ſecunda verò parte tres actiones vetuit. *Primò* admittere aliquem ad profeſſionem in ea religione, in qua bona, ſeu reditus ex vi regulæ, ſeu profeſſionis non permittuntur. *Secundò* acquirere nouam domum, ſeu locum. *Tertiò* domum, vel locum acquiſitum alienare ſine licentia Summi Pontificis; poſt enumerationem autem harum trium actionum Summus Pontifex ſubiungit; *Si verò ſecus præſumptum fuerit, nec perſonarum receptio, nec domorum, vel locorum acquiſitio, aut ipſorum, cæterorúmque bonorum alienatio valeat, & nihilominus contrarium facientes ſententiam excommunicationis incurrant*; ex quibus verbis perſpicuè conſtat, illa verba, *ſi verò ſecus præſumptum fuerit*, ſolùm ad tres actiones ibi enumeratas referri, vt quiſque legendo textum faciliùs intelligere poterit. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis*, Caietanus *verb. excommunicatio cap. 5.* (contra Nauarr. *cap. 27. n. 127.* Sylueſtrum *excommunicatio 9. num. 45.* Saytum *lib. 3. c. 33. num. 5.* Angelum *verb. excommunic. 7. caſu 22.* & alios apud Saytum *loco citato*, exiſtimantes inſtituentem nouum ordinem, ſeu religionem, aut nouæ religionis habitum aſſumentem, excommunicatione huius textus affici.) imò nullibi extat huiuſmodi excommunicatio, quia nullus textus afferri poteſt, in quo hæc cenſura contineatur; licèt enim Panormitanus, & Sylueſter putent huiuſmodi excommunicationem latam eſſe à Ioanne XXII. in Extrauagante *de religioſis domibus*, nihilominus ex verbis illius Extrauagantis re ipſa non colligitur, vt bene obſeruat Suarez, & Caietanus *locis citatis*; nam in Extrauagante Ioannis XXII. quæ incipit, *Sancta, de religioſis domibus*, ſermo eſt de ſecta, ſeu religione Fratricellorum, ſiue Beguinorum, ſiue Bizochororum, de quibus ſuprà egimus.

6 Hinc patet a fortiori, eum, qui rudem aliquem habitum aſſumit humilitatis gratia, vel vt ſolitarius in ſua domo, vel in alio loco degat, non ſolùm non affici excommunicatione, verùm neque culpæ reum eſſe, quia hic non facit contra ſacrorum canonum diſpoſitionem; cùm non intendat nouum ordinem inſtituere, aut nouæ religionis habitum aſſumere, vt ſuppono. Verùm ſi publice cum eo habitu incedant, fieri poteſt, vt ab officialibus ſanctæ Inquiſitionis capiantur, & de ſua intentione, ac cauſa ſumptionis talis habitus interrogentur.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra mendicantes recipientes nouas domos, vel alienantes iam receptas ſine licentia Papæ.

1 *Aſſignatur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Explicatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Religioſi poſſunt antiquas domos reficere, vel augere.*
4 *Religioſi poſſunt in alio oppido domum acquirere, cauſa religionis, vel hoſpitij.*
5 *Religioſi aliqui transferentes, vel alienantes loca ante acquiſita non ſubijciuntur excommunicationi cap. vnici, de excommunicationib.*
6 *Religioſi mendicantes recipientes nouas domos, vel loca ad habitandum, ſine licentia Papæ, ligantur excommunicatione.*

1 IN *cap. vnico, de exceſſibus Prælat. in 6.* interdictum fuit à Bonifacio VIII. religioſis domos, vel loca acquirere, vel acquiſita alienare; ſed quia illa prohibitio non ſeruabatur, Clemens V. in confirmationem conſtitutionis Bonifacij VIII. excommunicationem tranſgreſſoribus adiecit *in Clementina cupientes, de pœnis*, ibi, *quæ religioſis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcumque de nouo recipere, receptáve hucuſque mutare, vel ea transferre in alios, cuiuſuis alienationis titulo, interdicit.*

Circa quam excommunicationem duo de more quæremus.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Clementina expreſſæ.

Prima eſt, recipere noua loca ad habitandum, vt patet ex illis verbis, *quæ religioſis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcumque de nouo recipere*, &c. Hoc tamen intelligitur, niſi adſit ſpecialis facultas Summi Pontificis. Ex quo inferri poteſt

3 Primò licitum eſſe religioſis antiquas domos reficere, vel augere; hoc enim non eſt recipere domos. & prohibitio pœnalis ſtricte accipienda eſt. Ita communiter Doctores.

4 Secundò licitum eſſe domum in alio oppido acquirere cauſa recreationis, vel hoſpitij. Ita gloſſa *hic*, Caietanus *cap. 55.* Suarez, Nauarr. Filliucius, & alij. Ratio eſt, quia hoc non eſt acquirere domum ad habitandum, vt in præcitatis iuribus habetur; præſertim *in cap. vnico*, ad cuius robur, & confirmationem præſens conſtitutio edita fuit.

Dixi in propoſitione, *niſi adſit ſpecialis facultas Summi Pontificis*, quia de licentia Summi Pontificis conceſſa poſt iſtas conſtitutiones perſpicuum eſt hoc eis licere. imò iſta licentia recipiendi, & ædificandi quaſlibet domos, & loca conceſſa fuit à Iulio II. Minimis, & conſequenter Minoribus, ac aliis gaudentibus eorundem priuilegiis, vt bene Nauarr. Saytus, Suarez, & alij *locis proximè citandis.*

Secunda actio eſt, loca recepta mutare.

Tertia eſt, alienare ſine licentia Papæ.

Obſerua tamen has duas actiones intelligendas eſſe de domibus receptis ante iſtas conſtitutiones; conſequenter non extendi ad loca acquiſita poſt conſtitutionem Clementis V. qui ex hac vita migrauit anno 1314. 20. Aprilis: cùm enim præfati Pontifices interdixiſſent recipi, & mutari recepta ad illud vſque tempus, de mutatione circa poſtea recepta nihil ſtatuerunt. Ita Ancharanus, & Do-

minicus *hîc*, Nauarr. *cap.* 27. *num.* 144. Suarez, & Filliucius *locis citatis*, & alij apud Sayrum *cap.* 33. *num.* 37.

5 Addo his conſtitutionibus quoad prohibitionem transferendi, vel alienandi loca antea acquiſita, derogatum fuiſſe à Leone X. qui Prouincialibus Minorum conceſſit priuilegium transferendi ex cauſa neceſſaria Eccleſias, & monaſteria, tam fratrum, quàm monialium ab vno loco ad alium, & conuertendi priora loca ad vſus humanos, prout expedire viſum fuerit; ita tamen, vt materia Eccleſiæ tranſlatæ ad alteram Eccleſiam ædificandam, iuxta antiquos canones conuerteretur. Ita Nauarr. *loc. cit.* *n.* 144. Suarez *de cenſuris diſp.* 23. *ſect.* 5. *num.* 35. idem innuit Toletus *lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 13. Filliucius *tract.* 14. *c.* 8. *quaſ.* 8. *n.* 145. qui hoc aſſerunt ex priuilegio Leonis X. relato in ſupplemento *fol.* 92. *conceſſ.* 277.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes religioſi mendicantes recipientes nouas domos, vel loca ad habitandum. Ratio eſt, quia Clemens V. dum excommunicationem imponit contra facientes præfatas actiones, generaliter loquitur de mendicantibus, ibi, *quæ religioſis mendicantibus*; ex quo patet conſtitutionem iſtius Clementinæ aliqua ratione diuerſam eſſe à conſtitutione Bonifacij VIII. *in cap. vnico, de pœnis in* 6. & ab excommunicatione Gregorij X. edita in Concilio Lugdunenſi, quam ſuprà explicauimus, in quibus conſtitutionibus nonnulli excipiuntur.

PVNCTVM III.

De excommunicationibus contra nonnullos religioſos ſine debita licentia transferentes ſe ad alias religiones, vel eos admittentes.

1 *Religioſi reformati nequeunt ad fratres conuentuales tranſire, nec conuentuales poſſunt eos recipere.*

2 *Capucini recipientes fratres Minores de Obſeruantia ſine facultate Summi Pontificis, excommunicationem incurrunt.*

3 *Religioſi P. Franciſci de Paula ligantur excommunicatione recipiendo ſine licentia Papæ fratres Ordinis Minorum de Obſeruantia.*

Nonnullæ conſtitutiones extant, quibus cauetur, ne aliqui religioſi ad alios ordines tranſeant.

1 Prima eſt Leonis X. in Bulla vnionis, in qua ſub excommunicatione latæ ſententiæ interdixit, ne fratres reformati tranſeant ad fratres conuentuales, vel recedant ab obedientia ſuorum miniſtrorum, præciſo caſu proximè referendo.

Eandem excommunicationem extendit ad omnes, ac ſingulos conuentualium, ſecundùm priuilegia viuentium, Prælatos, ac ſubditos, ſi aliquem ex præfatis reformatis recipere audeant.

Excipitur tamen caſus ab hac cenſura incurrenda, quando ſcilicet capitulum prouinciale minus malum eſſe arbitratur dimittere aliquem reformatum ad nondum reformatos, quàm ipſum inter reformatos retinere.

An autem id licitè fiat, etiamſi minus malum cenſeatur, videri poteſt apud Sorbum *in addit. ad collectorem verb. conuentuales fratres, n.* 2. vbi ex determinatione capituli generalis Meclinenſis oſtendit non eſſe licitum fratres familiæ Obſeruantiæ dimittere, ſed in propria religione puniendos eſſe, etiam pœna carceris; ſecus ſi antea profeſſi fuerant ſub conuentualibus, deinde ad fratres de Obſeruantia ſe tranſtulerant, & modò ſub conuentualibus iuxta Obſeruantiæ præſcriptum ſtare volunt.

Ex dictis facilè colligi poteſt, quænam ſit materia, & quódnam ſubiectum iſtius excommunicationis.

2 Secunda conſtitutio eſt Pauli III. edita anno 1537. & incipit, *Romani*, præterea Iulij III. in Bulla, quæ incipit, *Officij*, edita anno 1550. & denique Sixti V. in Bulla pro ea anno 1586. in qua præcedentes confirmantur, & excommunicantur non ſolùm Capucini recipientes fratres Minores de Obſeruantia ſine facultate Summi Pontificis, aut ſine licentia in ſcriptis eorum prouincialium miniſtrorum; verùm etiam ipſimet fratres de Obſeruantia præſumentes ſe ad congregationem Capucinorum transferre abſque præfata licentia. præterea receptio irritatur, & inhabilitas ad quælibet officia inducitur.

Hinc colligi poteſt primò, materiam iſtius excommunicationis eſſe duas actiones.

Prima eſt, recipere fratres de Obſeruantia ſine debita licentia.

Secunda tranſire ad religionem Capucinorum ſine præfata licentia.

Secundò colligitur ſubiectum iſtius excommunicationis eſſe ipſos fratres de Obſeruantia tranſeuntes ad Capucinos ſine debita licentia, & præterea ipſos Capucinos, qui recipiunt, ſiue ſint Prouinciales, ſiue Guardiani, Vicarij, Præſides, miniſtri domorum, aliique ſuperiores; de his enim omnibus ibi ſermo eſt. Vide Sorbum *in verb. recipere, verſ. pariter*, & Filliucium *tract.* 14. *cap.* 8. *quaſ.* 10. *num.* 150.

3 Tertia conſtitutio eſt Iulij II. in Bulla quæ incipit, *Exponi*, in qua Summus Pontifex excommunicat fratres S. Franciſci de Paula, qui Minimi nuncupantur, recipientes, vel retinentes ſine licentia Papæ fratres Ordinis Minorum de Obſeruantia. quæ circa iſtam excommunicationem dici poſſent, facilè colliguntur ex dictis in præcedentibus. Vide Viualdum *loco cit. num.* 40. & Filliucium *num.* 151. & præterea conſule quæ tradam quæſtione ſequenti *punct.* 1. & 2.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra religioſos fauentis ſtatum Beguinarum.

1 *Beguinarum ſtatum aſſumentes, & religioſi auxilium Beguinis præbentes, excommunicationem incurrunt.*

1 In *Clement.* 1. *de religioſis domibus*, non ſolùm excommunicantur fœminæ ſtatum Beguinarum aſſumentes; verùm etiam religioſi huiuſmodi Beguinis auxilium, vel fauorem præbentes. Verùm, quia iſtam excommunicationem ſufficienter in præcedentibus explicaui, dum agerem de excommunicationibus contra omnes latis, non eſt opus hîc iterum eadem repetere, ſed ſatis ſit adnotaſſe religioſos in præfata Clementina comprehendi, & excommunicatione affici, ſi mulieres ad ſtatum Beguinarum admittant, foueant in illo ſtatu, aut auxilium, vel fauorem ſuper hoc præſtent.

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra religioſos profeſſos matrimonium contrahentes.

1 *Religioſi profeſſi matrimonium contrahentes excommunicationem incurrunt, vt hic innuitur, & alibi fuſius ab auctore explicatur.*

1 In *Clement. vnica, de conſanguinit. & affinit.* extat excommunicatio contra contrahentes matrimonium in quibuſdam caſibus, quos enumeraui in excommunicationibus omnibus communibus, dum loquerer de contrahentibus matrimonium in caſibus prohibitis, inter quos recenſetur caſus matrimonij à religioſo profeſſo contracti.

contracti. Sed cùm hunc caſum ibi ſufficienter explicauerim, nec quicquam hîc addendum occurrat, ad ibi dicta te remitto, vbi etiam innui hanc cenſuram iure communi reſeruatam non eſſe, cùm in præfata Clementina nullum de reſeruatione verbum habeatur.

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra religioſos profeſſos temere habitum dimittentes.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Habitum ſuæ religionis, quiſnam dimittere dicatur.*
4 *Religioſus in omni loco, & tempore habitum ſuæ religionis deferre debet ſaltem ex honeſtatis debito.*
5 *Religioſus à monaſterio fugiens indutus ſuis veſtibus non afficitur excommunicatione, quamuis fugiat abſque ſuperioris licentia.*
6 *Apoſtata fugiens cum habitu ſuæ religionis, iure communi non afficitur excommunicatione.*
7 *Religioſus qui per ſententiam perpetuo carceri damnatus fuit, non ligatur excommunicatione fugiendo ſine veſtibus.*
8 *Religioſus qui nudus fugit, aut cum ſolis fœmoralibus, in excommunicationem incidit.*
9 *Religioſus excommunicationem incurrit non ſolùm dum totum ſuæ religionis habitum dimittit, verùm etiam dum partem detinet alia dimiſſa, ſed ex parte retenta nequit religioſus dignoſci.*
10 *Religioſus profeſſus excommunicationem incurrit induendo habitum nouitiorum, quoties nouitij diuerſo habitus genere vtuntur.*
11 *Religioſus excommunicationem incurrit occultando veſtes ſuæ religionis alio habitu ſuperimpoſito.*
12 *Religioſus excommunicationem incurrit accedendo ad aliquem locum ſine habitu, etiamſi facultatem à ſuo ſuperiore ad illum locum accedendi obtinuerit.*
13 *Religioſus non deferens habitum in ſuo monaſterio, excommunicationem incurrit, iuxta probabiliorem ſententiam.*
14 *Religioſus non incurrit excommunicationem ob quamlibet habitus dimiſſionem.*
15 *Religioſus excuſatur ab excommunicatione, dimittendo habitum cauſa ſeruandæ vitæ, dum per loca Turcarum, vel inimicorum tranſiturus eſt.*
16 *Religioſus non incurrit excommunicationem dimittendo habitum cauſa alicuius ludicræ actionis.*
17 *Religioſus aſſumens habitum alterius religionis ſtrictioris, non incidit in excommunicationem.*
18 *Religioſus aſſumens habitum alterius religionis contra iura, excommunicationem incurrit, licèt multi DD. oppoſitum ſentiant.*
19 *Religioſus dimittens habitum ſuæ religionis, ignorans prohibitionem, non incurrit excommunicationem.*
20 *Religioſus dimittens habitum incurrit excommunicationem, etiamſi animum habeat illud iterum aſſumendi.*
21 *Religioſus dimittens habitum breui tempore, non incurrit excommunicationem, etiamſi intentionem habuerit diutius dimittendi.*
22 *Aſſignatur quantitas temporis ſufficiens ad incurrendam cenſuram, ob habitus religioſi dimiſſionem.*
23 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
24 *Religioſus dimittens habitum ligatur excommunicatione, etiamſi ipſius ordo inſtitutus fuerit poſt cap. 2. vt periculoſa, de religioſis domibus.*
25 *Religioſi Societatis* IESV *ligantur excommunicatione, dimittendo habitum religioſum.*
26 *Religioſus promotus ad beneficium parochiale, incurrit excommunicationem dimittendo habitum ſuæ religionis.*
27 *Religioſus creatus Epiſcopus non tenetur ſub excommunicatione habitum ſuæ religionis deferre.*
28 *Idem dic de religioſo ad dignitatem Abbatis electo, habente propriam diœceſim nulli Epiſcopo ſubiectum.*
29 *Religioſus creatus Epiſcopus, vel Abbas, cum dignitate quaſi Epiſcopali, tenetur adhuc tribus votis religionis.*
30 *Religioſus ad Cardinalatus apicem, non ſubiicitur excommunicationi, non deferendo habitum ſuæ religionis.*
31 *Religioſus dimittens habitum ſuæ religionis excommunicationem incurrit, etiamſi phyſicam, vel leges ſine ſuperioris licentia audire non intendat.*
32 *Ad quem pertineat dare facultatem circa dimiſſionem habitus.*
33 *Abſolutio iſtius excommunicationis reſeruata non eſt.*

1 VT euagandi materia religioſis auferretur, *in cap. 2. vt periculoſa, de religioſis domibus*, decernitur ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, ne religioſus tacitè, vel expreſsè profeſſus temere habitum dimittat in ſcholis, aut alibi; in textu enim dicitur, *diſtrictius inhibemus, ne de cetero aliquis quamcumque religionem tacitè, vel expreſsè profeſſus in ſcholis, aut alibi temere habitum religionis ſuæ dimittat: ſi quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto.*

Circà iſtam excommunicationem duo diſſeram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt temere habitum ſuæ religionis dimittere, vt apertè conſtat ex textu iam allato.

3 Quæres primò, quiſnam habitum in hac materia dimittere dicatur.

Reſpondeo eum dici, qui habitum deponit ad ſic incedendum, vel ad ſe occultandum, ita vt eo depoſito nequeat religioſus dignoſci; cùm enim in hoc capite prohibita ſit habitus dimiſſio, vt anſa vagandi religioſis ſubtrahatur, is dici debet habitum dimittere, qui ita illum deponit ad ſe occultandum, vel incedendum, vt agnoſci nequeat, an ſit religioſus; inde enim occaſionem vagandi arripere poteſt, in cuius deteſtationem hic canon editus fuit. Ita ſentire videntur communiter DD.

Hinc ſequitur primò, illum non affici excommunicatione huius capitis, qui ſe veſtibus ſpoliat, vt dormiat, vt habitum purget, vel accommodet, vt meliùs ſtudeat, vel quieſcat, vt ludat, vt ſaltet, vt ſaxum deferat, vt liberiùs, & voluptuoſiùs peccet, &c. hic enim non dicitur habitum dimittere ad ſe occultandum, vel incedendum, ſed veſtibus ſe ſpoliare, & hoc verum eſt, etiamſi alium ad breue tempus aſſumat. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 4. num. 29.* Nauarrus *cap. 27. num. 131.* Rodriquez *quæſt. regul. quæſt. 76. art. 6.* Azor 1. *parte lib. 12. cap. 13. & 17.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. quæſito 4. num. 133.* Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 8. num. 55.* Sayrus *lib. 3. cap. 33. num. 13.* & alij, quos magno numero refert Sanctarellus *de apoſtaſia cap. 1. num. 6. & 7.*

Obiicies primò, dimittere habitum iuxta propriam verbi ſignificationem, ſignificat, deponere, relinquere, exuere. qui autem habitu ſe ſpoliat, dicitur eum dimittere, etiamſi id faciat cauſa dormiendi, vel ob alium finem.

Reſpondeo propriam verbi ſignificationem aliquando colligi ex fine legis, & ex materia, de qua agitur; cùm autem in hoc capite agatur de vitanda vagandi occaſione, verbum, *dimittere*, accipiendum eſt in ea ſignificatione, ex qua vagandi occaſio arripi poteſt; ex depoſitione autem veſtium ad dormiendum, ad ludendum, ad ſaxum deferendum, & ſimilia, non ſequitur occaſio vagandi, cùm præfatas actiones liberè facere poſſet religioſus, etiamſi habitum non dimitteret, niſi regula religioſorum id vetet, vt bene obſeruat Suarez *tom. 4. de relig. lib. 1. cap. 5. num. 8.*

4 Obiicies ſecundò, religioſus in omni loco ac tempore habitum ſuum deferre debet, *cap. vidua.20. quæſt.1. & cap. ſanctimoniales diſt. 23.* ergo ſignum eſt religioſum teneri quolibet loco, & tempore habitum deferre; conſequenter ſi ſpoliet ſe veſtibus religioſis, vt ludat, dormiat, vel quid aliud inutile agat, dicitur habitum dimittere; conſequenter excommunicationem iſtius capitis incurrit; præſertim cùm ex vno textu deſumi poſſit alterius cognitio; & intelligentia.

Reſpondeo religioſum teneri ex honeſtatis debito, non autem ex præcepto quouis loco, & tempore habitum deferre; non tamen hinc ſequitur ſpoliantem ſe veſtibus affici hac excommunicatione, quia textus non loquitur de ſpoliante; ſed de dimittente, vt bene obſeruat Nauarr. *in manuali c.27. num.131.* Syluester *verb. excommuni. atio 9. caſu 24. num.52.* & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *in opere morali lib.6. cap.8. num.49.* & Sanctarellus *in tractatu de apoſtaſia cap.1. num.5.* Suarez *tom.4. de relig. lib.1. cap.5. num.18.* Neque obſtant præcitata iura, quia non continent rigoroſum præceptum.

5 Secundò ſequitur, religioſum, qui ſuis veſtibus indutus à monaſterio abſque ſuperioris licentia fugit, non affici excommunicatione huius capitis. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio non eſt lata in fugitiuos, & apoſtatas, ſed in eos, qui habitum dimittunt; poteſt autem quis eſſe apoſtata, etiamſi habitum non dimittat, & poteſt quis habitum dimittere, etiamſi apoſtata non ſit; & quamuis ſponte dimittens habitum non admittatur ad allegandam quamcumque cauſam, ſed ad monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur, vt decernitur in Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap.19.* non tamen hinc ſequitur ipſum in foro conſcientiæ apoſtatam eſſe. Ita Nauarr. *loc. cit. num.133.* Bannes 2.2. *q.12. art.1. dub.1. concluſ. 6. de Apoſtaſia à fide,* Leſſius *lib. 2. de iuſt. cap. 41. dub.15. num.109.* & Sanchez *lib.6. cap.8. num.46.* Sanctarellus *num.19.*

6 Imò Leſſius *loco cit.* Sanchez *num. 20.* Bannes *dub. 2.* Suarez *de cenſuris diſp.31. ſect.6. num.1.* Suarez *tom.4. de relig. lib.3. cap.1. num.27.* & alij, quamplures apud Sanchez *num.20.* & apud Sanctarellum *de apoſtaſia c.3. dub.2. n.19.* contra Henriquez *in ſum. lib.13. cap.40. num.1.* Azorium *1. parte lib.12. cap.17. quæſit.6.* Armillam *verb. apoſtaſia 12.* Tabienam *verb. excommunic. 5. caſu 23. quæſ.1.* Alterium *tom.2. diſp.17. cap.2. col.8.* & alios, exiſtimant apoſtatam fugientem cum habitu iure communi non affici excommunicatione, quia hæc nullibi expreſſa reperitur; quamquam ex iure particulari, ſeu ex priuilegio nonnullarúm religionum apoſtatæ cenſuram excommunicationis incurrunt; in qua re ſinguli religioſi ſua priuilegia conſulere debent, & quilibet religioſus noſſe debet ſuas conſtitutiones, & præcepta.

7 Tertiò ſequitur, religioſum, qui per ſententiam perpetuo carceri damnatus, & adiudicatus fuit, non affici hac cenſura, fugiendo ſine veſtibus religioſis. Ratio eſt, quia hic non dicitur habitum dimittere, cùm eo iuſtè priuatus fuerit, ſed habitus priuationem patitur, quem ipſe licitè nequit aſſumere. Ita Rodriquez *quæſt. regul. tom. 2. quæſt.22. art.6.* Nauarr. *in comment. de regul. num.64. illat.5.* quos ſequitur Sanchez *loco cit. num.47.*

8 Quartò religioſum, qui nudus fugit, aut cum ſolis fœmoralibus, in excommunicationem iſtius capitis incurrere. Ratio eſt, quia hic dicitur habitum ſuæ religionis deponere ad ſe occultandum, vel ita incedendum, cum hoc pacto nequeat dignoſci, & à fuga, ſeu vagandi occaſione retrahi, & retardari. Ita ſentire videntur Suarez, & Filliucius *locis cit.* contra Sanchez *loco cit. n.51.* Emanuelem Sà *verb. excommunicatio, in tit. de excommunic. nulli reſeru. n.9. verſ. religioſi.* Valentiam 2.2. *diſp.1. quæſt.12. punct.1. ad finem.* Nauarr. *loc. cit. n.131.* & alios apud Sanchez *loc. cit.* aſſerentes religioſum, qui habitum dimittit, & alium non aſſumit, non affici excommunicatione, quia nudi, aut indecenter veſtiti communiter vagari non ſolent, & ad ea, quæ rarò contingunt legis diſpoſitio extendi non conſueuit, *l. nam ad ea. ff. de legibus.* Verum hæc ratio non obſtat, quia ex propria huius verbi, *dimittere,* ſignificatione ſatis conſtat ipſam huic caſui accommodari.

9 Quintò non ſolùm eum affici excommunicatione, qui totum habitum ſuæ religionis dimittit, verùm etiam illum, qui partem veſtium dimittit, & aliam retinet. Sed ex parte retenta cognoſci nequit tanquam religioſus; hic enim perinde ſe habet, ac ſi totum habitum dimiſiſſet; cùm non appareat habitum religioſum deferre, & vagandi occaſionem aſſumere poſſit. Idem dic ſi partem ſui habitus dimittat, & partem habitus alterius religionis aſſumat, quo aſſumpto cognoſci nequeat tanquam religioſus; militat enim eadem ratio. Secus ſi aſſumpta parte alterius habitus, & parte ſui retenta adhuc cognoſci poſſit religioſus ſui ordinis, ob partem habitus retentam; hæc enim nō videtur dimiſſio ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, nec inde liberè vagandi occaſio ſumi poteſt. Ita Suarez *de cenſuris diſp.23. ſect.4. num.28. verſ. ex his.* Filliucius *tract.14. cap.6. quæſ.4. n.134.* Sanchez *loco citato n.52.* Suarez *tom.4. de relig. lib.1. cap.5. num.11.*

10 Sextò profeſſum induentem habitum nouitiorum affici excommunicatione, quoties nouitij non eodem veſtium genere vtuntur, quo profeſſi. quod vt meliùs intelligatur, obſerua, nouitios alicubi à profeſſis diſtingui poſſe, aut quia diuerſo habitu vtuntur, aut quia eodem vtuntur, ſuperaddito ſolū aliquo ſigno diſtinctiuo in habitu ipſorum nouitiorum, vel in habitu profeſſorum. quando nouitij non adhibent idem veſtium genus, religioſus induens veſtes nouitiorum incurrit excommunicationem, tū quia dicitur habitū dimittere ſuæ religionis; habitus enim nouitiorum non eſt habitus ſuæ religionis, ſed tyronum experientium vtrùm ſibi religio placeat, vt in eā recipiantur. tum quia datur ſufficiens vagandi occaſio, in cuius deteſtationem hæc conſtitutio edita fuit; cùm enim nouitius liberè poſſit à monaſterio exire, & ad ſecularem ſtatum redire, induens nouitiorum habitum liberè vagari poterit, vel ad ſummum cogi, vt illum habitum exuat, vt bene in hac parte Sanchez *num.53.* & Sanctarellus *in tractatu de apoſtaſia cap.1. num.20.* ſi nouitij, & profeſſi vtantur eodem genere veſtium cum aliquo addito in veſtibus profeſſorum, quo profeſſi à nouitiis ſecernuntur, cenſeo profeſſum incurrere excommunicationem, ſi illud ſuperadditum dimittat, ita vt ab externis non cenſeatur profeſſus, ſed nouitius; hic enim habitum ſuæ religionis dimittit, & anſam vagandi arripit, vt dictum eſt, licèt in hoc caſu oppoſitum ſentiat Sanchez *loco cit.*

Si verò vtantur eodem veſtium genere, ſuperaddito ſolùm aliquo ſigno in veſtibus nouitiorum, vt a profeſſis diſtinguantur, arbitror profeſſum aſſumentem illud ſignum ſuperadditum non ſubiici huic excommunicationi. Ratio eſt, quia non dicitur habitum ſuæ religionis dimittere, ſed aliquid aliud aſſumere, etiamſi fortè vagandi anſam inde arripiat; nam in materia pœnali ſtandum eſt propriæ & ſtrictæ verborum ſignificationi. Ita ſentire debent Doctores aſſerentes religioſum non exuentem proprias ſuæ religionis veſtes, ſed illas aliis veſtibus tegentem, & occultantem, non affici pœna iſtius excommunicationis.

11 Septimò religioſum, qui habitum ſuæ religionis non exuit, ſed illum veſtibus ſecularibus ſuperimpoſitis ita occultat, vt religioſus cognoſci nequeat, non affici excommunicatione, iuxta probabilem multorum Doctorum opinionem. Ratio eſt, tum quia textus loquitur de dimiſſione habitus, non verò de occultatione; in materia autem pœnali ſtandum eſt propriæ verborum ſignificationi, & non valet argumentari à paritate rationis, vel à minori ad maius, vel è contra; tum quia ſi occultatio veſtiū ſufficeret ad hāc cenſurā incurrendā, ſequeretur religioſum in hāc pœnā incidere, incedendo in tenebris, vel intra currū, aut

aut velata, & cooperta facie; cùm hac ratione vagandi occaſio ſequatur: ſed hoc eſt falſum; ergo & antecedens. Ita Suarez *loco cit. num.* 4. *& de relig. tom.* 4. *cap.* 5. *num.* 12. Filliucius *loco cit. num.* 135. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 33. *num.* 9. & alij.

Dixi, *iuxta probabilem multorum opinionem*, vt aduerterem maiorem Doctorum partem contrariæ opinionis eſſe; aſſerunt enim excommunicationem incurri, quoties religioſus proprium habitum ita occultat, vt à circumſtantibus agnoſci nequeat, cuius ordinis religioſus ſit. Ita Iulius Clar. *lib.* 5. *recept.* §. *fin. in practica crimin. quæſt.* 76. *num.* 16. Nauarrus *cap.* 27. *num.* 131. Mandoſius *de ſignat. gratiæ verb. licentia, verſic. qui licentia non obtenta*, vbi teſtatur in Rota ita deciſum fuiſſe. Rodriquez *quæſt. regul. tom.* 1. *quæſt.* 30. *art.* 2. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 1. *quæſt.* 12. *punct.* 1. Bannes 2. 2. *quæſt.* 12. *artic.* 1. *quæſ.* 3. *dub.* 2. *concluſ. vltima.* Azor 1. *parte lib.* 12. *cap.* 13. *quæſito* 5. *& cap.* 17. *quæſito* 10. & quamplures alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *loco citato, num.* 63. & Sanctarellus *loco cit. num.* 8. Ratio eſt, tum quia licèt occultans habitum non dimittat illum materialiter, dimittit tamen formaliter, quia dimittit tanquam habitum, quo decerni poteſt, & cognoſci tanquam religioſus. & hoc pacto vagandi anſam arripere poteſt, ad quam vitandam hic canon editus eſt. tum quia diſpoſitio etiam pœnalis extendi poteſt, quoties ipſa diſpoſitio eluderetur, non facta extenſione, argumento *cap. quamquam, in fine, de vſur. in* 6. vbi irritatur teſtamentum vſurarij, & illa irritatio extenditur ad codicillum, & donationem cauſa mortis, ne diſpoſitio illa ad teſtamentum reſtricta eludatur. *& Clement.* 1. *de ſepulturis*, vbi diſpoſitio excommunicans ſepelientes tempore interdicti in cœmeteriis extenditur ad ſepelientes in Eccleſiis, ne facile illa diſpoſitio eludatur; neque hæc videtur extenſio, ſed tacita incluſio, ex gloſſa, & aliis, *in cap.* 1. *verb. Italiæ, de tempor. ordinand. in* 6.

Verùm ad has rationes facilis eſt reſponſio ex rationibus allatis ad probandam opinionem Suarez, & aliorum; quamuis enim occultans habitum ſuæ religionis peccet, non tamen dicitur habitum, propriè loquendo, dimittere, neque ob id conſtitutio huius noſtri capitis eluditur, cùm ſaltem valeat in iis, qui habitum re ipſa dimittunt, & arduum ſit religioſis, alienis veſtibus proprium habitum ita tegere, & occultare, vt à circunſtantibus diſcerni nequeant.

12 Octauò religioſum, qui obtenta à ſuperiore facultate accedendi ad aliquem locum, ad illum dimiſſo habitu accedit, in excommunicationem incidere, quia licèt hic non dicatur vagari, cùm facultatem à ſuperiore obtinuerit, nihilominus habitum ſuæ religionis dimittit, & vagandi occaſionem acquirit. Ita Syluester *excommunicatio.* 9. *caſu* 25. *num.* 55. Sayrus *loco citato, num.* 19. Sanctarellus *num.* 17. Tabiena, Ledeſma, & alij apud Sanchez *loco cit. num.* 60. contra Calcaneum *conſil.* 123. *num.* 7.

13 Nonò religioſum, qui intra priuatos ſui monaſterij parietes habitum ſuæ religionis non defert, vinculo iſtius cenſuræ obſtringi, iuxta probabiliorem Doctorum ſententiam, etiamſi poſtea non vagetur, nec monaſterio egrediatur. Ratio eſt, quia textus abſolutè loquitur de dimittentibus habitum, quouis in loco dimittant, ſaltem ſi hoc faciat ad ſic incedendum, vel ad ſe occultandum, vt patet ex illis verbis, *in ſcholis, vel alibi*, & quamuis re ipſa præfatus religioſus non vagetur, & ſecularium aſpectum fugiat, ſeque occultet, nihilominus ipſo facto vagandi poteſtatem acquirit, quam textus noſter ſub excommunicatione ſubtrahere intendit. Ita Nauarrus *cap.* 27. *num.* 131. Azor *loco citato, cap.* 17. *quæſito* 15. Sayrus *loco citato, num.* 11. Sanchez *loco cit. num.* 61. Sanctarellus *num.* 17. & alij, contra Calcaneum *loco cit.* Angelum *verbo excommunicatio.* 7. *caſu* 27. & alios, negantes dimiſſionem habitus intra priuatos monaſterij parietes ſubiici excõmunicationi. Idem ſuſtinent Rodriquez *quæſtion. regul. tom.* 3. *quæſt.* 76. *art.* 6. & alij, exiſtimantes religioſum in monaſterio dimittentem habitum ab excommunicatione excuſari, modò ſe-

ipſum conſpectui laicorum non exhibeat. Imò nonnulli Doctores, teſte Azorio *loco citat.* arbitrantur idem valere, ſiue religioſus in monaſterio, ſiue alibi habitum dimittat; ſed perſonam ſuam occultet, ſeque aliorum conſpectibus non offerat; hic enim non dimittit habitum animo vagandi. Sed quod nos diximus probabilius eſt, quia licèt dimiſſo habitu non vagetur, nihilominus ea dimiſſio vagandi præbet poteſtatem, quam Summus Pontifex ſub excommunicatione interdixit.

14 Quæres ſecundò, vtrum quælibet dimiſſio habitus religioſi ſufficiat ad incurrendam iſtam excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè, ſed requiri, vt dimiſſio ſit temeraria, quia in textu bis exprimitur hæc conditio, ibi, *temere dimittat.* & ibi: *ſi quis horum temerarius violator extiterit.* Vt autem dimiſſio temeraria cenſeatur, duæ conditiones requiruntur.

Prima eſt, vt non fiat ex cauſa rationabili, vera, vel apparente; nam ſi fiat ex cauſa rationabili, vera, vel apparente, non dicitur temeraria, ſed potius prudens, diſcreta, & rationabilis, cui temeritas aduerſatur.

15 Hinc ſequitur primò religioſum excuſari, qui cauſa ſeruandæ vitæ, dum per loca Turcarum, hæreticorum, vel aliorum tranſiturus eſt, habitum dimittit. Idem militat in eo, qui ob nimium timorem hoc facit ad tuendam propriam, vel alienam vitam, vbi re ipſa neceſſarium non eſſet; quamuis enim malè dimittat habitum, non tamen temere, ſed, vt ita loquar, timidè, imprudenter, vel ignoranter hoc facit, vt bene obſeruat Suarez *loco cit. num.* 19. *verſic. ſecunda regula.* Idem valet in eo, qui hoc facit cauſa defenſionis famæ propriæ, aut proximi, vel ad præcauendum ſcandalum.

Ex quo patet ſolutio illius caſus, in quo quæritur, vtrùm religioſus, qui neceſſitatem habet noctu exeundi, excuſetur ab excommunicatione, ſi ad præcauẽdum ſcandalum, & prauam ſuſpicionem, ſecularem habitum deferat. Reſpondeo enim excuſari, quoties talis ſubeſt neceſſitas induendi talem habitum, quæ ipſum à mortali excuſet. Secus ſi talis neceſſitas non ſubſit, vt ſi ſolùm cauſa viſitandi amicum, aut cauſa recreationis monaſterio egrediatur (modò tamen ob temporis, ſeu materiæ paruitatem non excuſetur, vt infrà oſtendam.) Ita Bannes 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 1. *de apoſtaſia dub.* 2. *poſt* 2. *concluſ.* Sanchez *num.* 60. & alij.

16 Secundò ſequitur, illum non affici excommunicatione, qui habitum dimittit, & alium induit ad ludicram aliquam actionem inter religioſos faciendam titulo cuiuſdam honeſtæ lætitiæ; quia non eſt temeraria dimiſſio. Ita Syluester *verb. habitus quæſ.* 2. Suarez *loco citato, num.* 19. *ad finem*, & alij.

17 Tertiò religioſum, qui habitum alterius religionis ſtrictioris aſſumit, non affici excommunicatione. Ratio eſt, tum quia hic non peccat, cùm ei permiſſus ſit ad arctiorem religionem tranſitus; excommunicatio autem ſupponit peccatum mortale. tum quia hæc non eſt temeraria dimiſſio, quam textus ſub excommunicationis pœna prohibuit. Ita communiter DD.

Hoc tamen intelligitur, modò religionem arctiorem re ipſa ingrediatur; nam ſi habitu ſuæ religionis dimiſſo, veſtes alterius religionis induat, eámque non ingrediatur, excommunicatione afficitur, quia re ipſa habitum ſuæ religionis illicitè dimittit, & vagandi facultatem acquirit. quamuis enim eo habitu iudicetur religioſus; tamen facilè probare poteſt ſe illius ordinis religioſum non eſſe, & vagandi occaſione vti. Ita Bannes *loco citato poſt* 2. *concluſ. illat.* 2. Rodriquez *loco citato artic.* 2. *notab...* Sayrus *num.* 17. Sanchez *num.* 65. & alij. Addunt Sanchez, & alij, hoc verum eſſe, etiam ſi huiuſmodi religioſus habitum ſuæ religionis dimittat, vt ad alias iſtius admittatur. Ratio eſt, quia habitum ſine iuſta cauſa dimittit, & euagandi occaſioni ſe exponit. Ego verò

in foro conſcientiæ exiſtimarem illum vt plurimum excuſandum eſſe ab excommunicatione, quia non videtur habitum temere dimittere, cùm id faciat zelo religionis, & ex cauſa apparente. Ita Tabiena *verb. excommunicatio. 5. caſu 23. quæſito 2. num. 2.* idémque ſentire videntur Suarez *loco citato, num.* 29. Fillucius *num.* 134. & Sanctarellus *num.* 2. dum aſſerunt cauſam veram, vel apparentem excuſare.

18 Maior difficultas eſt, vtrùm religioſus dimittens habitum ſuæ religionis, & habitum alterius religionis aſſumens contra iura, excommunicationem incurrat.

Reſpondeo incurrere. Ratio eſt, quia hic temere, & cum grauiſſimo peccato dimittit habitum ſuæ religionis; nam adhuc poſt ingreſſum prior religio eſt ſua religio iure, & obligatione, & licèt omnimodam vagandi occaſionem non habeat, nihilominus aliquam habet, quia ſi ex ſecunda religione ſaltem ante profeſſionem exire prætendat, id facere non poterit ſine aliquo euagandi periculo. Ita Nauarr. *cap.* 27. *num.* 132. Syluester *verb. excommunicatio. 9. caſu 24. num.* 54. Suarez *loco citato, num.* 32. *verſic. amplificatur*, præterea Fillucius *tract.* 14. *cap. 8. quæſ. 4 num. 134. ad finem*, Azor *loco cit. cap.* 14. *quæſ.* 10. & alij, contra Sanchez *loco cit. num.* 68 Rodriquez *loco cit. art. 4. notab.* 2. Sayrum *num.* 17. Leſſium *lib. 2. de iuſt. cap.* 41. *dub.* 13. *num.* 102. Sanctarellum *num.* 13. & quamplures alios apud Sanchez *loco citato*.

Secunda conditio neceſſaria, vt demiſſio habitus temeraria cenſeatur iuxta propoſita in ſecundo quæſito, eſt, vt fiat ex contemptu legis; nomine autem *contemptus* in hoc loco non intelligo contemptum formalem legis, ſed animum dimittendi habitum, non obſtante prohibitione legis, quam nouit latam eſſe.

19 Ex quo ſequitur, eum, qui habitum dimittit ignorans prohibitionem, non incidere in excommunicationem, etiamſi ignorantia ſit vincibilis, & mortaliter culpabilis, vel etiam craſſa, vel ſupina (modò non ſit quaſi ſcientia, & ingens temeritas.) hic enim non dicitur prohibitionem tranſgredi ex contemptu, ſeu ſcienter, & temere; nam illa dictio, *temere*, idem eſt, quod conſultò, ſeu ſcienter, vt alibi ſæpiùs dixi; idemque tenent Cardinalis *Clementina 1. §. ſi quis, notab. 1. de ſtatu monachorum.* Ancharanus *ibidem num.* 15. & alij apud Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 8. num.* 43. Sanctarellus *in tract. de apoſtaſia cap. 1. num.* 2. contra Nauarrum *in manuali cap.* 27. *num.* 28. & alios, exiſtimantes ignorantiam culpabilem non excuſare.

20 Quæres tertiò, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem opus ſit, vt dimiſſio habitus ſit perpetua, id eſt, vt religioſus habitum deponat animo illum ampliùs non aſſumendi.

Reſpondeo ſatis eſſe, vt ad tempus deponat. Ratio eſt, tum quia textus loquitur de illa dimiſſione habitus, quæ vagandi occaſionem præbet; occaſionem autem vagandi præbere poteſt dimiſſio habitus, etiamſi temporalis ſit, & non perpetua. tum quia in hoc capite excommunicantur religioſi dimittentes habitum in ſcholis, aut alibi; ſcholæ autem non ſolent eſſe perpetuæ. Ita Caietan. *in ſum. verb. excommunicatio cap.* 61. Suarez *num.* 30. Sanchez *loco citato, num.* 48. & alij communiter.

21 Sed modò dubium eſt, vtrùm dimiſſio habitus, modico & breui tempore facta, e. g. ad dimidiam, vel etiam ad integram horam, ſufficiat ad incurrendam huius canonis excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia ſicut paruitas materiæ excuſat a peccato mortali, vbi paruitas materiæ dari poteſt; ita etiam excuſat à cenſura, quæ peccatum mortale ſupponit. tum quia non dicitur dimitti, quod breui tempore ſumendum eſt. *l. diuortium ff. de diuortio.* Ita Nauarrus *cap 27. num.* 131. Suarez *de cenſuris diſp. 23. sect. 4. num.* 27. Azor *1. parte lib. 12. cap. 13. quæſito* 5. Sayrus *lib. 3. cap. 33. num.* 13. Emanuel Sa *de excommunicationibus nemini reſeruatis num.* 9. Sanchez *num.* 55. Sanctarellus *n.* 6. & alij communiter, contra ipſum Suarez *de relig. tomo 4. lib. 1. cap. 5. num.* 9.

Amplia primò, etiamſi dimittens habitum intentionem habuerit diutius dimittendi, ſed poſtea modico tempore re ipſa dimiſerit. Ratio eſt, tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ. tum quia materia iſtius excommunicationis non eſt animus dimittendi; ſed ipſa externa dimiſſio habitus, quæ licèt per relationem ad intentionem dimittentis ſit mortalis (actus enim voluntatis ſuam malitiam actui externo communicat;) nihilominus in ſe non eſt mortalis, nec materia ſufficiens excommunicationis, ſicut neque excommunicationem in percuſſores clericorum, aut in fures latam incurrit is, qui intentionem habet grauiter percutiendi clericum, aut magnæ rei quantitatem paulatim ſurripiendi; ſed poſtea re ipſa leuiter percutit; aut modicam rei alienæ quantitatem aufert, vt bene docet Sanchez *loco citato, num.* 54. & alij, contra Suarez *de cenſuris diſput. 23. sect. 4. num. 30. verſic. 3. regula*, exiſtimantem eum affici excommunicatione, qui habitum dimiſit animo diutius vagandi, licèt paulo pòſt mutata voluptate ad ſuum habitum reuertatur.

Obiicies cum Suarez, iſta excommunicatio fertur ob temerariam habitus dimiſſionem; hæc autem in modico tempore conſummatur, ſiue breuiùs, ſiue diutiùs poſtea duret.

Reſpondeo excommunicationem ferri ob dimiſſionem habitus ex ſe ſufficientem ad mortale peccatum; non autem ob quamlibet habitus dimiſſionem, vt in ſimili dictum eſt de percuſſione clerici, & de furto, ſi contra fures lata eſſet excommunicatio.

Ampliari ſecundò poteſt probabiliter, etiamſi dimiſſio habitus ad breue tempus fiat ex turpi cauſa, e. g. animo furandi, vel fornicandi, aut eundi ad lupanar. Ratio eſt, quia licèt illa dimiſſio ſit grauiter peccaminoſa pro qualitate finis, & circumſtantiæ; in ratione tamen dimiſſionis temerariæ, quæ hîc ſub cenſura prohibetur, non videtur mortalis ob paruitatem materiæ, & potius nomen diſpoſitionis meretur, quàm dimiſſionis habitus. Ita Azor *1. parte lib. 12. cap. 13. quæſito 5. caſu 16. verſic. is igitur.* Sanchez *loco citato, num.* 57. Emanuel Sà *loco citato*, & alij, contra Rodriquez *in ſum. 1. parte cap. 43. num. 1. ad finem*, Bannem *2. 2. quæſt. 12. art. 2. de apoſtaſia dub. 2. concluſ.* 2. Suarez *loco citato, num. 31. verſic. at verò*, Sayrum *num.* 15.

Ex dictis in hoc dubio ſequitur religioſum dimittentem habitum, non ſtatim ac illum dimittit, affici excommunicatione, ſed tunc affici, dum dimiſſo habitu in eo ſtatu perſiſtit tanto tempore, quod iudicio prudentis viri ſufficiens cenſeatur ad mortalem culpam. Ratio eſt, quia excommunicatio lata ob aliquem effectum non incurritur, effectu nondum ſecuto; iſta autem excommunicatio lata eſt ob dimiſſionem habitus, & cùm quælibet dimiſſio non ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, dicendum eſt excommunicationem incurri ob dimiſſionem tanti temporis, quæ iudicio prudentis viri notabilis exiſtimetur. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 33. num.* 11. Tabiena *verb. excommunicatio. 5. caſu 23. quæſito 1. num.* 2. Sanchez *num.* 54. contra Suarez *loco citato*, & alios exiſtimantes cenſuram contrahi in ipſo puncto dimiſſionis. Ratio Suarez & aliorum eſt, quia grauitas huius delicti non deſumitur ex duratione temporis ſecuta, vel mente concepta, ſed ex ipſamet dimiſſione habitus, quæ per ſe res grauis eſt, & ſufficiens ad mortale peccatum, & conſequenter ad incurrendam cenſuram, quæ ob ipſam habitus dimiſſionem impoſita fuit. Verùm licèt opinio Suarez ſit probabilis, & valde tuta, nihilominus probabilius mihi videtur, quod dixi cum Sanchez, & aliis. Et ex dictis facilis eſt reſponſio ad præfatam rationem Suarez, & aliorum.

22 Maior difficultas eſt in aſſignanda quantitate temporis

poris

poris ſufficiente ad mortale peccatum in hac cenſura. Caietan. *verb. excommunicatio cap.61.* Saytus *cap.33. num.14.* & alij exiſtimant dimittentem habitum ad horam, vel etiam toto die ex leuitate quadam, & domi manendo, non affici excommunicatione; verùm iſti loquuntur de dimittente habitum, ſed non exhibente ſe hominum conſpectui. Mihi dicendum videtur duas, vel tres horas ſufficere, quia hoc videtur tempus notabile ſecundùm ſe; vnam verò horam, vtplurimum non exiſtimarem notabile tempus in hac materia; licèt enim vna hora notabilis ſit reſpectu viginti quatuor horarum ad incurrendam lethalem culpam ob ſeruile opus in die feſto, vt ſuo loco docui cum Suarez, & aliis; in hoc tamen caſu, in quo non habetur ratio ad vnum diem, ſed ſimpliciter ad dimiſſionem habitus, notabilem, regulariter loquendo, non cenſerem, & obnoxiam excommunicationi dimiſſionem habitus per vnam horam contra hunc canonem, licèt ob alias circunſtantias fieri poſſit vt pluribus lethalibus culpis infecta ſit. Ita ſentire videtur Sanchez *n.55.* & alij, qui dum aſſerunt modicum tempus ab hac cenſura excuſare, exemplum afferunt ſpatij vnius horæ.

SECVNDA PROPOSITIO.

23 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli religioſi habitum ſuæ religionis temere dimittentes. Hæc propoſitio patet ex dictis in prima propoſitione, & ratio eſt, quia in textu ſermo eſt ſimpliciter de religioſis temere habitum dimittentibus.

24 Hinc ſequitur primò, religioſos habitum dimittentes ſubiici huic cenſuræ, etiamſi eorum ordo, & religio inſtituta ſit poſt editionem huius textus. Ratio eſt, quia lex generalis, & perpetua non ſolùm reſpicit, & obligat tunc natos, ſed etiam in poſterum naſcituros; cùm enim perpetua ſit, ſemper loquitur, & ſemper afficit. Ob id Suarez *de cenſuris diſp.31. ſect.6. n.7.* & alij docent ſuſpenſionem latam contra ſuperiores ordinum mendicantium, admittentes aliquem ad profeſſionem, nondum expleto nouitiatus anno, extendi ad mendicantes poſtea inſtitutos, & *diſputat.22. ſect. 5. num.16.* excommunicationem latam contra mendicantes tranſeuntes ad aliam religionem, quàm Carthuſianorum, extendi ad Patres Societatis Ieſu, qui finito nouitiatus biennio, vota ſimplicia emiſerunt; ſunt enim verè religioſi, & mendicantium priuilegiis gaudent ex conceſſione Pij V. in Bulla anno 1571. edita, & ex Gregorio XIII. in Bulla anno 1582. & 1584.

25 Secundò ſequitur religioſos Societatis Ieſu, qui, habitu dimiſſo, ſecularem induunt in Italia, vbi ſeculari habitu non incedunt, vinculo huius cenſuræ obſtringi; ipſi enim ſunt verè religioſi; conſequenter oneribus religioſorum ſubiiciuntur, ſicut etiam illorum priuilegiis fruuntur, & cùm lex non diſtinguat, neque nos diſtinguere debemus. Ita ſentire videtur Filliucius *tract. 14. cap. 8. queſ.4. num.133.* dum ſine diſtinctione ait, perſonas, quæ hac cenſura ligantur, eſſe omnes, & ſolos religioſos. Contrarium ex profeſſo ſuſtinet Sanchez *in opere morali lib.6. cap.8. num.70.* Ratio ipſius eſt, quia cùm textus loquatur de profeſſis dimittentibus habitum ſuæ religionis, ſupponit religionem illam habere peculiarem habitum, quo à cæteris diſtinguantur; Societas autem Ieſu non habet habitum peculiarem, & proprium; ſed adhibet habitum communem accommodatum vſui patriæ, vt patet ex *conſtitut. part.6. cap.2. §.15.*

Verùm hæc ratio non obſtat, quia licèt Societas Ieſu in genere non habeat habitum particularem; in ſingulis tamē regionibus habet habitum peculiarem ab aliis diſtinctum, & diſtinctiuum; conſequenter ſicut religioſus Societatis grauiter peccaret deferendo hic Romæ habitum ſæcularem, ita etiam afficeretur excommunicatione; quia diceretur habitum ſuæ religionis hic dimittere.

26 Tertiò ſequitur religioſum promotum ad beneficium parochiale alicuius Eccleſiæ, affici excommunicatione, dimittendò habitum ſuæ religionis. Ratio eſt, quia adhuc tenetur votis religionis, nec exemptus eſt ab obſeruantia regulari, dum eam commodè ſeruare poteſt vna cum parochiali munere. Ita Syluester *verb. religio.7. queſit.11.* ſanctus Antoninus *3. parte tit. 16. cap.5.* & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *in opere morali lib.6. cap.6. num.36.*

27 Maior difficultas eſt, vtrùm religioſus creatus Epiſcopus, vel Cardinalis, in iſtam excommunicationem incidat, dimittendo habitum ſuæ religionis.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima ſententia eſt affirmatiua. Ratio eſt, tum quia huiuſmodi religioſi tenentur habitum ſuæ religionis deferre, *cap. penult. de vita, & honeſtate cleric.* vbi textus enumerat veſtes, quas Epiſcopi deferre debent, exceptis Epiſcopis religioſis quos ad habitum ſuæ religionis obligat. ibi, *niſi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem.* quamquam hoc tempore poſt rituale Romanum iuſſu Clementis VIII. reformatum poſſunt Epiſcopi religioſi, retento colore habitus ſuæ religionis, accommodare ſe formæ veſtium, quas alij Epiſcopi adhibent. tum quia *in cap.2. ne clerici, vel monach. in 6.* excommunicatur Abbas religioſus aſſumens rochetum, id eſt, illam albam & candidam veſtem, quam Epiſcopi ſuperinduunt, & exteriùs deferunt. Ita Syluester *verb. religio. 7. queſit. 7.* Maiolus *de irregularitate cap.1. num.13.* Surdus *de alimentis tit. 8. priuileg. 79. num. 10.* & quamplures alij apud Sanchez *lib. 6. cap. 6. numero 23.* & apud Sanctarellum *num.15.*

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, negat huiuſmodi religioſos Epiſcopos in excommunicationem incidere. Ratio eſt, tum quia religioſus factus Epiſcopus eximitur ab omnibus regulis, & ſtatutis religionis, *cap. vnico 18. quæſt.1.* ibi, *Monachus, quem canonica electio à iugo regulæ monaſterij profeſſionis abſoluit*; ergo in nullam incidit culpam eas non obſeruando; cùm ergo religioſus teneatur habitum ſuæ religionis deferre, præcipuè ob regulas, & ſtatuta ſuæ religionis, ſequitur exemptum à regulis, & ſtatutis ſuæ religionis non teneri ex vi regularis obſeruantiæ ad habitum illius deferendum; conſequenter religioſum factum Epiſcopum non affici excommunicatione huius noſtri textus. tum quia in hoc textu ſermo eſt de religioſo regularis Obſeruantiæ ſubdito, & ſub obedientia ſuperioris exiſtente, vt clarè ex textu conſtare oſtendam in reſponſionibus ad rationes in contrarium. Ita Bonifacius *Clement.1. §. rurſus num.33. & ſeq. de ſtatu monach.* Rodriquez *tom.2. quæſt.58. art.3.* & alij, quos citat & ſequitur Sanchez *lib.6. cap.6. num.23.* & Sanctarellus *de apoſtaſia cap. 1. numero 15.* & hanc ſententiam probabiliorem cenſet Azor *tom. 1. lib. 12. cap.7. queſito 4.*

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, religioſum creatum Epiſcopum teneri quidem habitum ſuæ religionis deferre, ex *cap. penultimo, de vita, & honeſt. cleric. in fine*, non verò ex vi huius noſtri textus, in quo ſermo eſt de religioſis ſubditis obedientiæ ſuorum ſuperiorum; non verò de exempto, & abſoluto à iugo regulæ; conſequenter non tenetur habitum ſuæ religionis ſub excommunicatione deferre.

Ad ſecundam reſpondeo in præfato textu, cuius explicationem ego in hoc puncto tradidi, ſermonem eſſe de monacho ſubdito, non verò de exempto; cùm enim loquutus fuiſſet de religioſo habitum dimittente, in hæc verba loquitur. *Nec accedat ad quæuis ſtudia litterarum, niſi à ſuo Prælato cum conſilio ſui conuentus, vel maioris partis eiuſdem, ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa.* conſequenter Epiſcopus excommunicationem non incurrit deferendo rochetum, vel aliud genus veſtium, cùm hoc nullibi cautum ſit ſub excommunicatione.

28 Hinc patet quid dicendum ſit, primò de religioſo electo ad dignitatem Abbatis, habentem propriam diœceſim, nulli Epiſcopo ſubiectam; huiuſmodi enim Abbas iuriſdictionem habet Epiſcopalem, & aſſimilatur Epiſcopis, excepta conſecratione, & functione Ordinis Epiſcopalis, vt bene Sanchez *loc. cit. num.* 35. conſequenter etiam exemptionem à iugo regulæ, & ſtatutorum regularium acquirit; conſequenter non ligatur cenſuris contra religioſos impoſitis.

29 An autem præfatus religioſus creatus Epiſcopus, vel Abbas cum dignitate quaſi Epiſcopali eximatur à tribus votis religionis, alibi explicandũ eſt, interim breuiter dico nõ eximi, cum enim adhuc religioſus maneat, remanet etiam obſtrictus tribus votis, quæ ſunt de eſſentia ſtatus religioſi, *cap. cum ad monaſterium, in fine, de ſtatu monachorum.* imò ſi religioſus ad Pontificatum promoueatur, iiſdem votis detinebitur; & quamuis nulli teneatur obedire, hoc ideo contingit, quia nullum in terris ſuperiorem habet, ex Arragonio 2.2. *quæſt.* 88. *art.* 11. Sanchez *cap.* 6. *num.* 6. & aliis; ergo à fortiori iiſdem votis obſtrictus manet religioſus creatus Epiſcopus, vel Abbas. Quamobrem perſpicuum eſt huiuſmodi religioſum teneri voto caſtitatis, vt communiter concedunt DD. tenetur etiam voto obedientiæ, non quidem Prælatis religionis, cum à regulari obſeruantia, & obedientia Prælatorum religionis eximatur, *cap. vnico.* 18. *quæſt.* 1. ſed Summo Pontifici; religioſus enim, dum profeſſionem emittit, obedientiam potiſſimam ſpondet, & promittit Summo Pontifici: ab hac autem obedientia non eximitur, dum ad Epiſcopatum promouetur; conſequenter Summus Pontifex poſſet illi ea omnia præcipere, quæ in regulis illius religionis continentur; ſicut ea præcipere potuiſſet ſuperior religionis, antequam ille ad Epiſcopatũ promoueretur; conſequenter religioſus Epiſcopus tenebitur Summo Pontifici præcipienti obedire non ſolum ex generali obligatione, qua reliqui fideles, aut ſolum ex obligatione iuramenti, quo omnes Epiſcopi tenentur, ſed ex peculiari voto obedientiæ. Præterea huiuſmodi religioſus tenetur voto paupertatis, quia etiam iſta eſt de eſſentia ſtatus religioſi. Quamobrem religioſus ad Epiſcopatum aſſumptus non efficitur dominus redituum Eccleſiaſticorum, ſed adminiſtrator, vt eos in vſus decentes inſumat. Ita S. Thomas 2.2. *quæſt.* 88. *art.* 11. Arragon. *ibidem*, Rodriquez *tom.* 2. *quæſt. regularium quæſt.* 58. *art.* 3. Azor 1. *part. lib.* 7. *quæſt.* 2. Valentia 2.2. *diſput.* 10. *quæſt.* 3. *punct.* 8. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. *num.* 113. Sanchez *in opere morali lib.* 6. *n.* 2. *& ſeqq.* Sanctarellus *de apoſtaſia cap.* 6. *dub.* 5. & quamplures alij apud præcitatos DD. contra Angles *in flor.* 2. *parte, quæſt. vnica, de voto art.* 2. *poſt* 3. *difficultatem. dub.* 5. exiſtimantem religioſum creatum Epiſcopum eximi à tribus votis, & ad caſtitatem teneri ſolùm ratione ſacrorum ordinum; contra Vaſquez 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 4. *diſput.* 165. *c.* 8. *num.* 91. *&* 104. Sotum 7. *de iuſtitia quæſt.* 4. *art.* 2. *ad vltimum*, & alios, exiſtimantes religioſum Epiſcopum non teneri voto paupertatis; ſed effici dominum redituum Eccleſiaſticorum, ſicut efficiuntur Epiſcopi ſæculares.

30 Secundò patet, quid dicendum ſit de religioſis ad Cardinalatus dignitatem promotis; cenſeo enim hos non ſubiici huic excommunicationi non deferendo habitum religionis. Ratio eſt, quia licèt ſinguli religioſi, excepto Summo Pontifice, teneantur habitum ſuæ religionis deferre; tamen qui ad Cardinalatum aſſumuntur, non tenentur ex vi regularis obſeruantiæ illum deferre; cùm ab ea ſubtrahantur inſtar Epiſcoporum. nam etiam ipſi in Eccleſiis ſuis titularibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habent; conſequenter non afficiuntur excommunicatione impoſita contra religioſos habitum dimittentes. Ita Bonifacius *loc. cit.* Sanchez *num.* 34. & alij.

31 Sed modò ſupereſt dubium primò, vtrùm religioſi dimittentes habitum, vt excommunicationem incurrant, debeant etiam ſimul phyſicam, vel leges audire ſine ſuperioris licentia.

Ratio dubitandi eſt, quia Summus Pontifex in hoc textu loquitur de religioſo dimittente habitum, & accedente ad ſtudia ſine ſuperioris licentia cum conſilio conuentus, vel maioris partis, & videtur has duas actiones copulatiuè requirere ad incurrendam excommunicationem; nam in plurali ſubiungit, *ſi quis horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam*; religioſus autem, qui habitum dimittit, ſed ad ſtudium non accedit, non dicitur violator horum, ſed alterius actionis.

His non obſtantibus dicendum eſt, alteram iſtarum actionum ſufficere ad incurrendam iſtam excommunicationem; hæc enim eſt Summi Pontificis intentio. Ob id Doctores communiter has tanquam duas excommunicationes diſtinctas referunt. Ita gloſſa hîc *verb. horum*, Sanchez *lib.* 6. *cap.* 8 *num.* 39. Sanctarellus *num.* 19. & alij communiter, teſte Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 4. *n.* 26. contra nonnullos, quos tacito nomine refert. Anton. *cap. Deus qui, n.* 3. *de de vita, & honeſtate clericor.*

Ad rationem dubitandi reſpondeo illa verba, *ſi quis horum violator*, non intelligi collectiuè, ſed diſiunctiuè, & frequenter caſus pluralis adhibetur pro ſingulari, vt dictum eſt in explicatione Bullæ Cœnæ, & patet ex verbis Scripturæ. e. g. ex illis, *latrones conuiciabantur ei*, id eſt, vnus latronum, & ex inſtitutione, & miniſtris extremæ vnctionis apud Iacobum, *inducant presbyteros*, id eſt, aliquem ex presbyteris, vt explicaui *in tractatu de ſacramentis*, dum loquerer *de ſacramento extremæ vnctionis*, &c.

32 Secundò dubium eſt, ad quem pertineat poteſtas diſpenſandi circa delationem habitus.

Reſpondeo pertinere ad Summum Pontificem, quia obligatio deferendi habitum conſurgit ex iure canonico; facultas autem diſpenſandi in iure canonico, per ſe, & regulariter loquendo, pertinet ad Papam.

Dixi, *per ſe*, quia per accidens, acceſſoriè, & conſequenter dimitti poteſt habitus ex licentia Prælati conceſſa ad aliquod opus, quod exerceri commodè nequit cum habitu, vt ſi Prælatus mittat religioſum ad concionandum in locis, in quibus retento habitu id facere nequit, aut ſi corporale, ac laborioſum opus illi imponat, quod ſine habitus mutatione commodè exerceri non poſſit. Ita Nauarr. *de apoſtaſia conſ.* 7. *num.* 8. *& ſeqq.* & Suarez *tom.* 4 *de relig. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 16 *&* 17.

Obiicies, religioſus, cui à Prælato data eſt facultas peragendi aliquod opus, ſi dubitat, an ſibi liceat opus illud præſtare dimiſſo habitu, ſuperiorem adit, & ab ipſo inquirit an illud facere poſſit mutato habitu; ergo ſignum eſt ſuperiorem poſſe directè, & per ſe facultatem concedere non deferendi habitum.

Reſpondeo religioſum tunc temporis adire ſuperiorem, non vt ab ipſo directè circa delationem habitus diſpenſetur, ſed vt ipſe declaret, an tunc temporis licita ſit habitus dimiſſio, vt bene obſeruat Suarez *de relig. tom.* 4. *lib.* 1. *c.* 5. *num.* 17. Vide infrà dicenda *quæſt.* 9. *punct.* 9. *ſect.* 1. §. 2. *ad finem.*

Hæc eadem ad verbum tradidi in tractatu *de clauſura.*

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra religioſos è clauſtro exeuntes ad audiendas leges, aut medicinam, & intra bimeſtre non redeuntes.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
2 *Exire de clauſtro quiſnam dicatur.*
3 *Religioſus audiens medicinam, vel leges in eadem ciuitate, non incurrit excommunicationem.*
4 *Religioſus exiens de clauſtro alia de cauſa quam occaſione audiendi*

audiendi phyſicam, vel leges, non incurrit excommunicationem.

5 *Religioſus non exiens animo audiendi medicinam, vel leges, non videtur in excommunicationem incidere, etiam ſi poſtea extra clauſtrum permaneat animo eas audiendi.*

6 *Religioſus qui clauſtro exiuit animo audiendi phyſicam, aut leges, excommunicationem incurrit, etiam ſi poſtea illas non audiat, modo ad monaſterium intra duos menſes non reuertatur.*

7 *Religioſus monaſterio egreſſus intentione audiendi medicinam, vel leges, excommunicationem incurrit, etiam ſi poſtquam egreſſus eſt mutauerit intentionem illas audiendi.*

8 *Religioſus egrediens monaſterium ad docendum medicinam, vel leges, non incurrit excommunicationem, iuxta communiorem DD. ſententiam.*

9 *Docens leges, vel medicinam coram religioſo, non grauiter peccat, nec excommunicationem incurrit.*

10 *Religioſus qui clauſtro egreſſus eſt animo audiendi leges, vel phyſicam, non incurrit excommunicationem ſi intra duos menſes ad clauſtrum redeat.*

11 *Tempus, ſeu ſpatium duorum menſium, intra quod religioſus ad monaſterium redire debet, vt ab excommunicationis vinculo ſit exemptus, quo die computandum ſit.*

12 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

13 *Nouitius non incurrit excommunicationem exeundo è clauſtro ad audiendas leges, vel medicinam.*

14 *Votum habens ingrediendi religionem non incidit excommunicationem audiendo leges, vel medicinam.*

15 *Superior religioſorum non poteſt religioſis facultatem concedere audiendi leges, vel medicinam.*

VT euagandi, & ſtudiis à religioſo ſtatu alienis implicandi ſe, occaſio religioſis auferretur, Alexander III. *in cap. non magnopere, ne clerici, vel monachi*, excommunicationem impoſuit religioſis exeuntibus ad phyſicam, vel leges audiendas, & intra duos menſes non redeuntibus: quam excommunicationem Honorius III. *in cap. ſuper ſpecula, eodem titulo*, confirmauit, auxit, & ad clericos extendit, vt infra oſtendam. Hic verò duo principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.
Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excõmunicationis ſunt duæ actiones in his textibus expreſſæ, & religioſis prohibitæ.

Prima actio eſt, è clauſtro exire ad audiendas leges, vel phyſicam. per phyſicam intelligitur medicina, per leges ius ciuile, interpretatio iuris communis, inſtitutionum ciuilium, ſtatutorum alicuius regni, prouinciæ, vel ciuitatis.

Hinc ſequitur, religioſum phyſicæ, vel medicinæ ſtudentem in clauſtro, non affici pœna excommunicationis, quia non dicitur clauſtro exire ad audiendam phyſicam, vel leges.

2 Sed modò dubium eſt, quid ſit exire de clauſtro ad audiendas leges, vel medicinam; dubium enim eſt, vtrum ſatis ſit egredi monaſterio, & in eodem oppido prædictas ſcientias audire, & ad monaſterium finita lectione redire, vel opus ſit aliò ſe transferre ad habitandum, aut degere extra monaſterium, ibique præfatis ſcientiis ſtudere.

Reſpondent Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 3. num. 11.* Filliucius *tract. 14. c. 8. quæſ. 2. num. 128.* ſatis eſſe exire, & in eodẽ oppido præfatas ſcientias audire, & redire. Ratio eſt, tum quia iſta conſtitutio nullius ferè momenti eſſet, cùm religioſi non conſueuerint alia ratione de clauſtris ad audiẽdas doctrinas, etiã ſacras, exire. tum quia Honorius III. *in cap. ſuper ſpecula*, eandem excommunicationem extendit ad clericos ſeculares, præfatas doctrinas audientes. ergo eadem ratione videtur voluiſſe prohibere viris religioſis, etiamſi ad alium locum non ſe conferant ad habitandum.

3 Sed mihi probabilior videtur opinio Caietani *verb. excommunic. num. 50.* Nauarri *in manuali cap. 27. num. 107.* Toleti *lib. 1. cap. 38. num. 6.* Sayri *lib. 3. cap. 23. num. 2.* & Sanctarelli *in tract. de apoſtaſia cap. 2. num. 19.* aſſerentium religioſum non incurrere pœnam excommunicationis, audiendo medicinam, aut leges in eadem ciuitate, ſi domum ſerò redeant. Ratio eſt, quia præfati Pontifices excommunicationem ferunt contra religioſos exeuntes ad præfatas ſcientias audiendas, niſi ad clauſtrum ſuum intra duorum menſium ſpatium redierint. ergo indicare videntur opus eſſe, vt exeant ad habitandum extra clauſtrum; nam qui in monaſterio habitant, & ad ſcholas publicas accedunt, quotidie ad clauſtrum redire ſolent, vel ſaltem redeunt intra duos menſes.

Ad rationes in contrarium reſpondeo, ſatis eſſe, vt iſta excommunicatio locum habeat in iis caſibus, quibus verba textus accommodari poſſunt. ex quo patet differentia inter religioſos, & clericos hiſce ſtudiis operam nauantes, de quibus ſuo loco. nam in materia cenſurarum non eſt argumentandum à pari, vel à fortiori; ſed verbis diſpoſitionis ſtandum eſt, vt idem Suarez pluribus in locis *de cenſuris* concedit.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem opus ſit, vt religioſus exeat intentione audiendi præfatas ſcientias.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia in textu dicitur, vt non permittantur ad has ſcientias audiendas exire. ſi ergo alia de cauſa exeant, contra iſtam conſtitutionem non faciunt; licèt aliunde peccent pro qualitate finis, cuius gratia egrediuntur. Ita communiter DD. idem dicendum videtur, ſi principaliter alia de cauſa exeant, & minus principaliter ob præfatas ſcientias; actio enim ſpecificatur à fine principali. Quamobrem non ſolum à cenſura, verùm etiam à peccato excuſatur religioſus, qui monaſterio egreditur, vt ſua præſentia honoret amicum, concluſiones publicè ſuſtinentem, aut lecturam de legibus, vel de medicina inchoantem. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 33. n. 3. ad finem.* Panormitanus *in cap. ſuper ſpecula.* Toletus *lib. 1. c. 38. n. 8.* Sanctarellus *loco cit. num. 16.* & alij communiter.

5 Maior difficultas eſt, vtrum religioſus, qui non exiuit animo audiendi præfatas ſcientias; ſed poſtea mutata voluntate permanet extra clauſtrum principaliter animo eas audiendi, ſicque poſt huiuſmodi voluntatis mutationem duos menſes extra clauſtrum moratur, in hanc excommunicationem incidat.

Reſpondent affirmatiuè Panormitanus *in cap. non magnopere, ne clerici, vel monachi.* Suarez *diſp. 23. ſect. 3. num. 15.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. quæſ. 2. num. 127.* Sayrus *lib. 3. c. 33. num 3.* & alij communiter. Ratio eſt, quia licet prior exitus ad hoc ordinatus non fuerit, tamen exiſtentia extra monaſterium ad hoc ordinata fuit, & hoc eſt quod Summus Pontifex principaliter prohibere intendit, licet verbis ſufficienter non expreſſerit.

Sed mihi probabile videtur non incidere in excommunicationem. Ratio eſt, quia diſpoſitio pœnalis non videtur extendenda vltra mentem diſponentis, verbis expreſſam; mens autem diſponentis verbis expreſſa iſtam extenſionem non admittit, cum non loquatur ſimpliciter de exiſtentibus extra monaſterium animo ſtudendi præfatis ſcientiis; ſed de egredientibus eo animo & ſimul extra monaſterium hoc animo perſiſtentibus ſpatio duorum menſium. Quamobrem ipſemet Suarez, Filliucius, Sayrus & alij Doctores communiter ad iſtam excommunicationem incurrendam duas ſaltem conditiones requirunt. *Prima* eſt, vt religioſi exeant de clauſtris ſuis intentione audiendi præfatas diſciplinas. *Secunda*, vt ad clauſtrum intra duos menſes non redeant; nos autem ſupponimus religioſum hoc animo egreſſum non fuiſſe, conſequenter defectu primæ conditionis in excommunicationem non incurrere probabiliter exiſtimamus. quanquam oppoſita ſententia tutior eſt, & in praxi ſecurior.

Hinc patet reſponſio ad rationem Suarez, & aliorum.

6 Tertiò dubium eſt, vtrum religioſus, qui clauſtro egreſſus eſt animo audiendi præfatas ſcientias; ſed re ipſa non audiuit, hanc cenſuram incurrat.

Reſpódeo affirmatiuè, modò intra duos menſes ad monaſterium non reuertatur. Ratio eſt, tum quia alioquin ſequeretur religioſum, qui integros duos menſes conſumpſit in itinere intentione audiendi præfatas ſcientias in Academia maximè diſtanti, non ligari hac cenſura. tum quia iſta excommunicatio non eſt lata contra religioſos audientes, ſed contra religioſos egredientes animo audiendi præfatas ſcientias, & non redeuntes intra duos menſes. ergo cenſura incurritur, etiamſi auditio non ſequatur; adeſt enim effectus completus ſub cenſura prohibitus, etiam ſi auditio non accedat. Ita Suarez *loc. cit. numero* 14. & Sanctarellus *de apoſtaſia cap.* 2. *numero* 17. contra Caietanum *verb. excommunicatio cap.* 50. vbi cenſet auditionem requiri ad iſtam excommunicationem incurrendam.

7 Addo cum Panormit. *in cap. non magnopere, ne clerici, vel monachi.* contra Suarez, Sayrum, Toletum, Sanctarellum, & alios, præfatum religioſum excommunicatione ligari, etiam ſi poſt exitum e clauſtro intentionem mutauerit audiendi præfatas ſcientias. Ratio eſt, quia mutatio voluntatis non tollit in hoc caſu materiam excommunicationis; materia enim excommunicationis eſt egredi animo audiendi præfatas facultates, & non reuerti intra duos menſes; in textu enim dicitur, *ſi exierint, & non redierint*; non autem dicitur, ſi non mutauerint animum.

Hinc ſequitur religioſum, qui animo audiendi præfatas ſcientias monaſterio egreſſus eſt, & poſtea mutata voluntate extra monaſterium degit, vt rebus ludicris, vel etiam ſeriis, vel etiam Theologiæ incumbat, ligari cenſura huius excommunicationis, quia adſunt conditiones requiſitæ ad iſtam excommunicationem incurrendam. Contraria tamen opinio Suarez & aliorum probabilis eſt, & veroſimili diſponentis voluntati innixa, vt patebit ex obiectione ſtatim afferenda.

Obiicies. ſicut legiſlator non intendit hac pœna quoſlibet è clauſtro exeuntes punire, ſed exeuntes ad hunc finem, ita neque intendit perſeuerantes punire, niſi quatenus ad hunc finem perſeuerant; hoc enim ſignificari videtur illo verbo negatiuo, non redeundi. ergo religioſus non ligatur, ſi mutata poſt monaſterij egreſſum voluntate, non intendit legibus, aut phyſicè operam dare.

Reſpondeo negando paritatem antecedentis propoſitionis; Summus enim Pontifex ad incurrendam excommunicationem exigit egreſſum eo animo factum; ad excuſandum autem non expreſſit mutationem illius voluntatis ſufficere, niſi actu redeat; actualis autem regreſſus non contingit ſola mutatione voluntatis. Quamobrem ſicut religioſus deliquerat, & excommunicationis periculo ſe expoſuerat exeundo cum animo audiendi leges, aut phyſicam, ita par eſt, vt periculum purget non ſola mutatione voluntatis, ſed actuali regreſſu.

8 Quartò dubium eſt, vtrùm religioſus exiens ad docendum præfatas facultates, iſtam excommunicationem contrahat.

Reſpondent affirmatiuè S. Antonin. Hoſtienſis, Archidiaconus, & Syluester apud Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 3. *num.* 17. Ratio eſt, quia Alexander III. in Concilio Turonen. *in cap. non magnopere, ne clerici, vel monachi,* diſertis verbis excommunicat religioſos exeuntes ad legendam phyſicam, aut leges, ibi, *ſtatuimus, vt nulli omnino poſt votum religionis, & poſt factam in aliquo loco religioſo profeſſionem, ad phyſicam, legéſue mundanas legendas permittantur exire; verbum autem legere potius ſignificat docere, quàm audire.*

Ego verò cum benigniori, & communiori Doctorum ſententia cenſeo religioſum exeuntem ad docendum leges, vel phyſicam, non ligari excommunicatione. Ratio eſt, quia Honorius III. *in cap. ſuper ſpecula, citato,* loquitur ſolùm de exeuntibus ad audiendum legem, vel phyſicam. imò refert excommunicationem Alexandri III. tamquam latam in audientes, non verò in docentes, ibi, *contra religioſas perſonas de clauſtris exeuntes ad audiendum leges, vel phyſicam, Alexander prædeceſſor noſter ſtatuit in Concilio Turonen. vt niſi infra duorum menſium ſpatium ad clauſtrum redierint, ſicut excommunicati ab omnibus euitentur.* cùm ergo Honorius loquatur ſolùm de audientibus, & ſimul affirmet Alexandrum de audientibus locutum fuiſſe, proculdubio dicendum videtur, religioſos docentes non affici pœna excommunicationis. Ita Nauarr. *cap.* 27. *num.* 116. *verſ.* 6. Toletus *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 16. Suarez *loco cit. num.* 17. Filliucius *loco cit. n.* 129. Sanctarellus *n.* 18. Panormitanus, & alij apud Suarez *loco cit.*

Ad rationem contrariæ ſententiæ reſpondeo verbum *legere,* poſitum in conſtitutione Alexandri, idem eſſe, ac ſtudere, tum quia aliquando ſic vulgò accipitur. tum quia Honorius III. ita interpretatus eſt.

9 Quintò dubium eſt, vtrùm peccet, vel excommunicationem incurrat is, qui leges, vel phyſicam docet coram religioſo.

Reſpondeo negatiuè, niſi fortè religioſus habitum dimiſerit, vt ſuprà explicatum eſt in excommunicationibus quæ ſunt communes omnibus, & in illis, quæ latæ ſunt contra clericos, vide ibi dicta.

Secunda actio, ſeu potiùs omiſſio in hoc textu prohibita eſt, non reuerti intra duos menſes, vt patet ex vtroque textu ſuprà citato.

10 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm religioſus, qui clauſtro exiit animo audiendi leges, vel phyſicam, liber ſit ab excommunicatione, ſi intra duos menſes redeat.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia cenſura ſub conditione lata non incurritur, non adimpleta conditione; hæc autem excommunicatio lata eſt ſub conditione, niſi religioſi ad clauſtrum intra bimeſtre redeant, ibi, *ſi vero exierint, & ad clauſtrum ſuum infra duorum menſium ſpatium non redierint, ſicut excommunicati ab omnibus euitentur.* Eodem pacto intelligendum eſt *cap. ſuper ſpecula,* in quo Honorius III. ad tollendas varias quorundam opiniones, clarioribus verbis eandem excommunicationem ipſo facto iniunxit. Ita communiter Doctores. quamquam non improbabiliter ſuſtineri poteſt religioſos ſolo egreſſu excommunicationem incurrere ob verba textus *in cap. ſuper ſpecula, cit.* ibi, *nos volentes, vt de cætero ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant.* Verùm reſponderi pôteſt excommunicationem ipſo facto incurrere, niſi intra bimeſtre redierint; hoc enim ſpatium ibi non excluditur, cùm Honorius referat conſtitutionem Alexandri, & illam non reuocet, ſed confirmet, & clariùs indicet excommunicationem ipſo facto incurri, lapſo ſcilicet bimeſtri, iuxta conſtitutiònem Alexandri, quam ipſe refert.

11 Secundò dubium eſt à quo die computandum ſit ſpatium duorum menſium, intra quod, ſi religioſi ad clauſtrum non redierint, excommunicatione ligantur.

Reſpondet gloſſa *in cap. ſuper ſpecula, verſ. duorum,* computandum eſſe à tempore ſcientiæ huius conſtitutionis, ſiue publicationis. S. Antonin. 3. *part. tract.* 24. *cap.* 52. & alij putant numerandum eſſe à die, qua religioſi leges, vel phyſicam audire incipiunt; cùm enim egreſſus è monaſterio non ſit interdictus, niſi per ordinem ad auditionem prædictarum facultatum, metiendum videtur tempus à die, qua religioſi dictas facultates audire incipiunt.

Ego verò cum probabiliori, & communiori Doctorum ſententia exiſtimo tempus computandum eſſe à die, qua religioſus egreditur ad præfatas ſcientias audiendas. Ratio eſt, tum quia ſpatium inchoandum eſt à tempore tranſgreſſionis; tranſgreſſio autem inchoatur ab ipſomet egreſſu è monaſterio. tum quia in textu dicitur, *ſi exierint,*

&

& infra duorum menſium ſpatium non redierint. clarè igitur indicatur initium ab exitu è clauſtro deſumendum eſſe. Ita Panormit. *cap. ſuper ſpecula num.*8. Suarez *loco cit. n.*16. Filliucius *loc. cit. num.*129. Sayrus *lib.*3. *cap.*33. *num.*4. Sanctarellus *loco cit. num.*20. Angelus, Syluester, Tabiena, & alij apud præcitatos Doctores.

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Svbiectum iſtius cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli religioſi exeuntes è clauſtro ad præfatas facultates audiendas, niſi intra duos menſes redierint. Ratio eſt quia *in cap. non magnopere*, dicitur, *ſtatuimus, vt nulli omnino poſt votum religionis*, &c. quæ loquendi forma generaliſſima eſt. Hinc ſequitur

Primò huic cenſuræ ſubiici religioſos, non ſolùm antiquarum, verùm etiam recentiorum religionum. Ratio eſt, quia etiam iſti ſunt veri religioſi, & lex ſemper loquitur, ac ſucceſſores afficit. Ita Sanchez & alij, quos retuli puncto præcedenti de excommunicatione lata contra religioſos habitum ſuæ religionis dimittentes.

Secundò, Patres Societatis Ieſu, ſi contra iſtam conſtitutionem delinquant, in excommunicationem incidere, quia ſunt veri religioſi, vt patet ex conſtitutione Gregorij XIII. quæ incipit, *Aſcendente.* Suarez *n.* 9. Filliucius *n.*127. Sanchez *lib* 6. *cap.*8. *num.*74.

13 Tertiò nouitios ab hac cenſura immunes eſſe, tum quia non ſunt, propriè loquendo, religioſi. tum quia *cap. magnopere*, loquitur de religioſis poſt factam profeſſionem.

14 Quartò habentem votum ingrediendi religionem non incidere in hanc cenſuram, quia nondum eſt religioſus; conſequenter neque oneribus religioſorum afficitur.

Obiicies, *in cap. non magnopere, citato*, non ſolùm fertur excommunicatio contra religioſos profeſſos, verùm etiam contra habentes votum religionis, ibi, *vt nulli poſt factum votum religionis, & poſt factam in aliquo loco profeſſionem.* ergo habentes votum religionis incidere poſſunt in hanc cenſuram.

Reſpondeo illa verba eſſe ſynonyma, & ſequentia apponi ad declaranda magis præcedentia. alias reſponſiones afferunt Suarez *num.*9. & Panormitanus, quæ apud ipſos videri poſſunt, ſi lubet.

15 Sed modò dubium ſupereſt, vtrùm ſuperior religioſorum poſſit in hac re cum ſuis religioſis diſpenſare.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia inferior non poteſt in lege ſuperioris diſpenſare, niſi diſpenſandi facultas ei concedatur. tum quia in textu dicitur, *nulli omnino permittantur exire*, vbi notanda eſt illa dictio, *omnino*, quæ diſpenſationem prohibere videtur. Imò illa verba directè ad Prælatos religioſorum diriguntur, & prohibitionem continent permittendi quemquam exire ad præfatas facultates audiendas; ipſi tamen ſuperiores permittentes religioſos exire non incurrunt excommunicationem ipſo facto latam; quia in præfatis textibus contra ipſos non extat huiuſmodi excommunicatio. Vide tradita *in tractatu de clauſura*, vbi hæc eadem ad verbum attuli.

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra religioſos ad ſtudia accedentes abſque licentia ſui Prælati, & conſilio conuentus, vel maioris partis.

1 *Affertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Acceſſus ad ſtudia quiſnam cenſeatur ſub excommunicatione prohibitus.*
4 *Religioſus accedens ad ſtudia ſui oppidi ſine licentia ſui Prælati non incurrit iſtam excommunicationem.*
5 *Religioſus non afficitur excommunicatione accedendo ad aliud monaſterium ſuæ religionis, in quo ſtudia exercentur.*
6 *Religioſus transferens ſe ad aliud monaſterium ſuæ religionis intentione dandi operam ſtudiis, quæ extra monaſterium exercentur, non incurrit excommunicationem, ſi intentionem habeat degendi in monaſterio ſuæ religionis, & accedendi ad ſcholas iuxta receptum vſum.*
7 *Quænam licentia requiratur, vt religioſus immunis ſit ab excommunicatione accedendo ad ſtudia.*
8 *Generalis, aut Prouincialis poteſt facultatem concedere religioſo ſibi ſubdito accedendi ad ſtudia.*
9 *Religioſus accedens ad ſtudia ex licentia inualida, non eximitur ab excommunicatione.*
10 *Conſilium ſufficit vt petitum ſit à maiori parte conuentus, etiamſi non adſit conſenſus, dum ſuperior concedit religioſo facultatem eundi ad ſtudia.*
11 *Non eſt neceſſe totum conuentum conuocare, dum alicui religioſo concedenda eſt facultas exeundi ad ſtudia.*
12 *Religioſus non eximitur ab excommunicatione dum egreditur ad ſtudia non conuocato conuentu, etiamſi alioquin adſit conſilium maioris partis religioſorum.*
13 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
14 *Prælatus monaſterij non afficitur excommunicatione accedendo ad ſtudia ſine licentia.*
15 *Abſolutio iſtius excommunicationis reſeruata non eſt.*

1 IN *cap.* 2. *vt periculoſa, ne clerici, vel monach. in* 6. excommunicantur religioſi profeſſi accedentes ad quæuis ſtudia litterarum, niſi à ſuo Prælato cum conſilio ſui conuentus, vel maioris partis eiuſdem, ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa.

Circa iſtam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quænam ſit materia.

Secundò, quódnam ſit eius ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt acceſſus ad ſtudia abſque licentia ſuperioris cum conſilio conuentus, vel maioris partis, vt patet ex verbis textus proximè citatis.

3 Quæres primò, quiſnam acceſſus ad ſtudia ſub excommunicatione in hoc loco prohibeatur.

Reſpondeo prohiberi illum acceſſum, quo religioſus cauſa ſtudiorum proficiſcitur extra oppidũ ſui monaſterij. Ratio eſt, quia textus loquitur de proficiſcente alio cauſa ſtudendi. & hoc verum eſt, ſiue intendat dare operam ſtudiis aliàs prohibitis, vt legibus, aut phyſicæ, ſiue aliàs permiſſis, vt Theologiæ, aut ſacris canonibus; textus enim generaliter loquitur, ibi, *ad quæuis ſtudia.* Ita Palud. *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 3. *art.* 3. *num.* 42. Nauarr. *cap.* 23. *num.* 133. Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 4. *n.* 35. Sayrus *de cenſuris lib.* 3. *c.* 33. *n.* 20. Filliucius *tract.* 14. *c.* 8. *quæſ.* 4. *n.* 136. Sanchez *in opere morali lib.* 6. *cap.* 8. *n.* 76. Sanctarellus *in tractatu de apoſtaſia cap.* 2. *n.* 1. & alij communiter.

4 Hinc ſequitur religioſum, qui ſine licentia accedit ad ſtudia ſui oppidi, non affici excommunicatione huius capitis, ex communi Doctorum ſententia, & hoc verum videtur, etiamſi dum religioſus ſcholas ſui oppidi frequentat, extra monaſterium commoretur; nam ex vi huius capitis excommunicationem non incurrit, cùm textus loquatur de proficiſcente aliò. quamquam aliunde fieri poteſt vt grauiter peccet, manendo extra monaſterium abſque debita licentia, vt alibi oſtenſum eſt. Ita expreſsè Sanchez *loc. cit. n.* 76. Sanctarellus *n.* 2. idémque ſentire videntur alij præcitati Doctores.

5 Sed modò dubium eſt, vtrùm accedens ſine licentia ad monaſterium ſuæ religionis in alio oppido exiſtens,

vi-

vbi ſunt ſtudia intra clauſtrum, afficiatur excommunicatione.

Reſpondeo negatiuè, quia hic non dicitur accedere ad ſtudia, ſed potiùs mutare cœnobium & monaſterium, nec textus intendit quamcumque profectionem abſque licentia prohibere ſub excommunicatione; ſed profectionem ad ſtudia extra clauſtrum ſita. Ita communiter Doctores.

6 Maior difficultas eſt, ſi transferat ſe ad alium ſuæ religionis conuentum intentione dandi operam ſtudiis, quæ extra monaſterium exiſtunt.

Reſpondeo neque in hoc caſu in excommunicationem incidere, ſi intentionem habeat manendi in monaſterio, & iuxta modum ordinarium ad ſcholas accedendi; hæc enim dicitur potius mutatio cœnobij, quam profectio ad ſtudia, nec ordinarius modus accedendi ad ſtudia, habitando in proprio conuentu, prohibitus eſt ſub cenſura in hoc textu. Ita communiter Doctores. Secus dicendum eſt ſi religioſus intentionem habeat accedendi ad aliud oppidum, in quo ſunt ſtudia, & ſimul manendi extra conuentum; hæc enim eſt vera profectio ad ſtudia; conſequenter eſt materia iſtius excommunicationis, ſi fiat ſine debita licentia. Idem dicendum cenſeo de illo, qui ſine licentia ad aliud oppidum ſe transfert cauſa ſtudiorum, animo tamen habitandi extra conuentum, ſed accedendi ad ſtudia, quæ intra ſuæ religionis clauſtrum ſunt; hic enim non dicitur mutare cœnobium, ſed ad ſtudia proficiſci, cùm in conuentu habitare non intendat, niſi occaſione ſtudiorum. Ita Sanchez *loco cit. n.* 75. & Sanctarellus *loco cit. num.* 2.

7 Quæres ſecundò, quænam licentia requiratur, vt religioſus in iſtam excommunicationem non incidat, accedendo ad ſtudia.

Reſpondeo requiri licentiam proprij Prælati immediati, cum conſilio conuentus, vel maioris partis; in textu enim dicitur, *niſi à ſuo Prælato cum conſilio ſui conuentus, vel maioris partis*, &c. Prælatus autem, qui conuentum habet, eſt Prælatus immediatus. nomine autem *Prælati conuentus*, non ſolùm intelligitur ipſe Abbas, verùm etiam locum ipſius tenens, qui verè eſt illius religionis Prælatus. Ratio eſt, quia hic Prælati iuriſdictionem exercet, & ipſius vices in omnibus gerit, vt ſuppono. Ita Tabiena *verb. excommunicatio.* 5. *caſu* 23. & alij, quos citat, & ſequitur Sayrus *lib.* 3. *cap.* 33. *num.* 23. Sanchez *loco cit. num.* 88. & Sanctarellus *num.* 5.

Hæc tamen intelligenda ſunt, modò Prælatus immediatus, vel ipſius locum tenens, per conſtitutiones religionis non prohibeatur hanc facultatem concedere cum conſilio conuentus; Summus enim Pontifex non videtur velle conſtitutionibus derogare, ſeu facultatem ampliare, ſed potiùs reſtringere, & coarctare, vt ſi facultatem concedendæ huiuſmodi licentiæ habeant, nequeant concedere ſine conſilio conuentus, vel maioris partis. Ita Suarez *de cenſuris diſp.* 23. *ſect.* 4. *num.* 37. vbi ſic loquitur. In religionibus, in quibus Prælatus non habet hanc poteſtatem, nec cum conſenſu capituli poterit dare hanc facultatem, quia hoc ius non intendit illis dare poteſtatem, ſed illa ſuppoſita ponit modum in vſu; conſequenter vbi hoc fuerit reſeruatum generali, vel prouinciali, ad illum pertinebit dare hanc facultatem. Idem tenet Sanchez *loco citato num.* 77. *ad finem*. Subdit tamen Suarez, eum, qui facultatem obtinuit à ſuo Prælato cum conſilio conuentus, excuſari ab excommunicatione huius textus, etiamſi Prælatus iuxta inſtitutum ſuæ religionis nequeat hanc facultatem concedere. Ratio eſt, quia licèt hæc licentia non ſufficiat iuxta conſtitutiones religionis, nihilominus ſufficit ad euitandam iſtam excommunicationem. quod duplici ratione probatur, tum quia ſeruatur forma iſtius textus. tum quia accedens ad ſtudia cum huiuſmodi licentia non dicitur temerarius violator iſtius canonis. Verùm quid ego ſentiam, explicabo *dub.* 2. *num.* 9.

8 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ſufficiat licentia Generalis, aut Prouincialis. Ratio dubitandi pro parte negatiua eſt, quia in textu præſcribitur licentia Prælati conuentus, ibi, *à ſuo Prælato cum conſilio ſui conuentus*. Generalis autem, aut Prouincialis, propriè loquendo, non habet conuentum. His non obſtantibus

Reſpondeo Generalem, & Prouincialem poſſe hanc facultatem concedere. Ratio eſt, quia non minori poteſtate gaudet Generalis, vel Prouincialis, quàm Abbas, ſeu Prælatus conuentus. Idem dic de Epiſcopo reſpectu religioſorum non exemptorum, niſi aliud ferant ipſorum conſtitutiones; nam Epiſcopus eſt ſuperior immediato Prælato non exempto, ſicut eſt Generalis reſpectu exempti. Ita Syluester *num.* 55. Sanchez *num.* 87. & Sanctarellus *loco citato num.* 3.

Addo Generalem, aut Prouincialem, vel etiam Epiſcopum in caſu propoſito poſſe hanc facultatem concedere abſque conſilio conuentus. Ratio eſt, tum quia Generalis, aut Prouincialis non dicitur propriè habere conuentum; dum autem textus requirit conſilium conuentus, loquitur de Prælato proximo, & immediato, qui conuentum habet. tum quia Summus Pontifex voluit ſolùm Prælati immediati poteſtatem coarctare, vt in concedenda exeundi facultate maturo conſilio procedat. Ita Nauarr. *cap.* 27. *num.* 133. Caietan. *verb. excommunic. cap.* 61. Azor 1. *parte lib.* 12. *cap.* 15. *quæſ.* 5. Sayrus *loco cit. n.* 21. Sanchez *n.* 77. Suarez *n.* 73. & alij communiter.

9 Secundò dubium eſt, vtrùm ad excuſandum ab hac cenſura ſufficiat licentia inualidè obtenta, vt ſi obtenta ſit per dolum, vel metum grauem, vel à ſuperiore non habente facultatem eam concedendi, vt ſi Prælatus per conſtitutiones ſuæ religionis nequeat hanc facultatem concedere.

Reſpondeo huiuſmodi licentiam non ſufficere. Ratio eſt, tum quia idem eſt facere aliquid cum licentia inualida, ac facere ſine licentia. tum quia ſicut contrahens matrimonium cum conſanguinea intra gradus prohibitos incurrit excommunicationem, ſiue contrahat abſque vlla prorſus licentia, ſiue contrahat cum diſpenſatione inualida, modò ignorantia non excuſet. *Clement.* 1. *de conſanguinitate, & affinitate.* ita excommunicationem incurrit religioſus, qui ſtudia petit abſque vlla licentia, vel cum licentia inualida, ſiue licentia inualidè obtenta ſit à Prælato immediato, ſiue à mediato, vt à Prouinciali, vel Generali; militat enim in omnibus eadem ratio; licèt non eadem in omnibus forma ſeruanda ſit, cùm ad licentiam Prælati immediatè requiratur etiam conſilium conuentus, vel maioris partis; ad licentiam verò Prælati mediati non requiritur huiuſmodi conſilium, vt dictum eſt *num. præcedenti*. Quamobrem Summus Pontifex in hoc textu duo requirere videtur. *Primum* eſt, vt religioſus ſtudia non petat abſque licentia, ne vagandi anſa tribuatur. *Alterum* eſt, vt dum licentia à Prælato immediato petitur, ſimul etiam conſilium conuentus petatur. Ita Sanchez *loco cit. num.* 79. & Sanctarellus *num.* 5. quamuis Suarez *n.* 73. diſſentiat in caſu quem ex ipſo attuli *quæſ.* 2. *ad finem num.* 7.

10 Quæres tertiò, vtrùm dum licentia accedendi ad ſtudia obtinetur à Prælato immediato cum conſilio conuentus, ſatis ſit, vt Prælatus conſilium conuentus, ſeu maioris partis audierit, an etiam neceſſe ſit, vt conuentus, ſeu maior eius pars conſentiat.

Reſpondeo non requiri conſenſum; ſed ſufficere conſilium conuentus, ſeu maioris partis. Ratio eſt, quia in textu non dicitur cum conſenſu, ſed *cum conſilio*; dum autem conſilium ad aliquam rem præſcribitur, ſatis eſt illud petere, & expectare, non verò eſt obligatio illud ſequendi, vt docui de matrimonio, dum loquerer de matrimonio contracto à filiofamilias abſque conſenſu patris, quod præſertim valet in hac materia, quæ oneroſa eſt, & pœnalis; conſequenter non amplianda. Ita Francus hic *num.* 5.

*num.*3.*&* 5. Suarez *tom.*5. *diſput.*23.*ſect.*4.*num.*37. vbi refert Nauarrum,& Caietan. contra Sanchez *num.*82. Sayrum *lib.*3.*cap.*33. *num.*20. Sanctarellum *loc.cit.n.*8. & alios apud Sanchez *loco cit.*

11 Rogabis, vtrùm neceſſe ſit conuocare totum conuentum ad conſilium petendum.

Reſpondeo, præciſa peculiari religionis conſtitutione, ſatis eſſe maiorem conuentus partem conuocare, quia in textu dicitur cum conſilio conuentus, vel maioris partis; fruſtrà autem conuocaretur totus conuentus, cùm totius conuentus conſilium neceſſarium non ſit. Ita Suarez *loco cit.* contra Monachum in expoſitione huius textus *n.* 2. & Sanchez *num.*80.

12 An autem ſufficiat petere conſilium à maiori parte religioſorum non conuocato conuentu, conſtat ex alibi dictis non ſufficere, quia hoc non eſt conſilium conuentus, ſed ſingulorum.

SECVNDA PROPOSITIO.

13 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes religioſi profeſſi ſubditi Prælato immediato conuentus, accedentes ad ſtudia ſine debita licentia; textus enim de his indiſtinctè loquitur.

Hinc ſequitur nouitium non affici hac cenſura, quia textus loquitur de profeſſo, vt patet ex illis verbis, *tacitè, vel expreſsè profeſſus.*

Secundò religioſum Societatis Ieſu affici hac cenſura, ſi ſtudia ſine debita facultate petat. Ratio eſt, quia religioſus Societatis Ieſu emiſſa poſt biennium profeſſione eſt verè religionis profeſſus; conſequenter tenetur oneribus religioſorum; conſequenter ſi ad ſtudia accedere velit, licentiam habere debet à legitimo ſuperiore, vt à Rectore, Prouinciali, vel generali. Ita Sanchez *num.*74.

14 Tertiò Prælatum monaſterij non affici hac cenſura proficiſcendo ad ſtudia ſine licentia, etiamſi fortè aliunde peccet. Ratio eſt, quia hæc licentia neceſſaria eſt religioſo, qui ſubditus eſt Prælato habenti conuentum, vt patet ex illis verbis, *à ſuo Prælato, cum conſilio ſui conuentus.* huiuſmodi autem Prælatus non eſt ſubditus Prælato habenti conuentum. Ita Nauarr. *cap.*27.*num.*133. Sayrus *loco cit. num.* 22. Suarez *num.* 38. Filliucius *tract.*14. *cap.*8. *quæſ.*4. *num.* 136. Azor *loco citato quæſ.* 5. *caſu* 16. Sanchez *num.*85. Sanctarellus *loco citato num.* 7. & alij apud præcitatos Doctores contra Syluestrum *verbo excommunicat.*9. *caſu* 25.*num.*55.

15 Ex dictis colligi facilè poteſt, quænam conditiones requirantur, vt religioſus excommunicationem huius textus contrahat.

Prima eſt, vt ſit religioſus profeſſus.

Secunda, vt accedat ad ſtudia, quæcumque illa ſint, abſque licentia Prælati, & conſilio conuentus, vel maioris partis. Aliqui, vt Armilla *verb.excommunicatio caſu* 53. *ad finem*, addunt requiri, vt accedat, habitu dimiſſo; ſed hoc falſum eſt, vt probaui in expoſitione proximè præcedentis excommunicationis *num.*31.

PVNCTVM IX.

De excommunicatione contra monachos, & canonicos regulares adeuntes curias Principum ad nocendum ſuis Prælatis, aut monaſteriis.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Recenſentur conditiones neceſſariæ ad iſtam excommunicationem incurrendam.*
4 *Monachus, qui bono animo curiam ingreſſus eſt, ſed poſtea in curia commoratur intentione damnum inferendi ſuis Prælatis, vel monaſterijs, excommunicationem non videtur incurrere, iuxta probabilem auctoris opinionem.*
5 *Religioſus ad Curiam Principum accedens animo damnum inferendi, ligatur excommunicatione, etiamſi nullum damnum re ipſa inferat.*
6 *Religioſus accedens ad curias Principum intentione damnum inferendi ſuis Prælatis, vel monaſterio, ſubijcitur excommunicationi, etiamſi ad præfatas Curias accedat cum licentia ſui Prælati.*
7 *Licentiam ſpecialem, quiſnam habere cenſeatur.*
8 *Religioſus quibúſnam perſonis intentionem nocendi habere debeat, vt incurrat excommunicationem latam contra accedentes curias Principum animo nocendi.*
9 *Religioſus accedens ad curiam animo nocendi alteri religioſo, qui non ſit Prælatus, non incidit in excommunicationem.*
10 *Religioſus habens intentionem nocendi alteri religioni, aut alteri monaſterio, non obſtringitur excommunicationis vinculo.*
11 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
12 *Monachi omnes, & canonici regulares non habentes adminiſtrationem, ligantur excommunicatione dum ad curias Principum accedunt animo nocendi ſuis Prælatis, vel monaſterijs.*
13 *Vt monachi præfatam excommunicationem incurrant, debent adminiſtrationem habere.*
14 *Monachus accedens ad curias Principum animo nocendi, excuſatur ab excommunicatione, ſi hoc faciat ex ignorantia.*

1 IN *Clement.*1. *in agro, de ſtatu monachorum*, fertur excommunicatio contra monachos, & canonicos regulares accedentes ad curias Principum, his verbis, *Nos eorũ in hac parte reprobis auſibus obuiare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne monachi, aut regulares canonici, adminiſtrationem aliquam non habentes, ad curias Principum abſque ſpeciali Prælatorum ſuorum licentia ſe conferre præſumant, quòd ſi, vt ſuis Prælatis, aut monaſterijs damnum aliquod inferant, ad dictas curias ſe conferre præſumpſerint, excommunicationis ſententiam eos incurrere volumus ipſo facto.*

Circa hunc textum duo explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, accedere ad curias Principum animo nocendi ſuis Prælatis, aut monaſteriis, ex quo licet inferre, ad incurrendam iſtam excommunicationem duas conditiones requiri.

3 Prima eſt, acceſſus ad curias Principum.

Secunda eſt intentio nocendi ſuis Prælatis, aut monaſteriis. Quomodo autem iſta intentio, ſeu actus internus puniri poſſit pœna excommunicationis, cùm ſub humanam poteſtatem cadere non videatur, patet ex dictis *de legibus*, & *de cenſuris in genere.*

Ex his duabus conditionibus colligi poteſt ſolutio multorum caſuum.

Primò eum non affici hac cenſura, qui animum habet nocendi ſuis Prælatis; ſed ſe ipſum ad præfatas curias non confert, vt ſi mittat procuratorem, vel etiam ſi neminem mittat; textus enim loquitur de conferentibus ſe, vt patet ex illis verbis, *ad dictas curias ſe conferre præſumpſerint.*

Secundò eum, qui inchoat iter ad curias Principum, ſed pœnitentia ductus animum nocendi mutat, & curiam alio animo ingreditur, non affici excommunicatione, quia textus non loquitur de inchoante iter cauſa nocendi, ſed de conferente ſe ad curiam; is autem dicitur ſe ad curiàm conferre, qui curiam ingreditur. Idem valet in eo, qui eo prauo animo egreſſus fuerat monaſterio,

ſed

ſed morbo, aut alio impedimento detentus non potuit curiam ingredi; hic enim non dicitur conferre ſe ad curiam Principum.

Tertiò eum, qui cauſa negotiorum in vtilitatem monaſterij in curia agendorum iter inchoat, ſed in itinere ſtatuit, & decernit damnum monaſterio, vel ſuis Prælatis inferre, affici excommunicatione, ſi hoc animo curiam ingrediatur.

4 Maior difficultas eſt, vtrùm excommunicatione ligetur is, qui bono animo curiam ingreſſus eſt, ſed dum in curia commoratur, vult ibi permanere, vt damnum inferat.

Suarez *de cenſuris diſp.23. ſect.5. n.6.* Filliucius *tract.14. cap.8. quæſ.6. num.*141. putant ligari, quia in hoc textu non tam prohibetur acceſſus ratione itineris, ſeu motus, quàm ratione exiſtentiæ, ſeu aſſiſtentiæ in curia ad nocendum. hæc ſententia probabiliſſima eſt; ſed oppoſitum mihi probabile videtur, quia in materia pœnali non eſt faciẽda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem; aliud enim eſt conferre ſe ad curias, aliud in curia exiſtere, & ſicut excommunicationem contrahit, is qui curiam ingreditur animo nocendi ſuis Prælatis, etiamſi ſtatim ac curiam ingreſſus eſt, mutet animum, ita non debet is excommunicationem incurrere, qui bono animo curiam ingreſſus eſt, ſed animo mutato ibi perſiſtit intentione nocendi; conſequenter ſignum eſt, Summum Pontificem noluiſſe excommunicatione punire perſiſtentiam in curia, ſed acceſſum ad curiam cum præfata intentione; alioquin in primo caſu excommunicatio non incurreretur, quod nullus Doctorum conceſſit, nec concedere poteſt.

5 Quartò colligitur, religioſum accedentem ad curiam Principum ſecularium intentione damnum inferendi, ſubiici huic excommunicationi, etiamſi reipſa nullum damnum inferat. nam hic facit actionem ſub cenſura prohibitam, etiam ſi damnum reipſa non ſequatur; actio enim prohibita ſub cenſura eſt acceſſus animo nocendi. Ita Suarez, & Filliucius *locis cit.* Toletus *lib.1. cap.40. n.7.*

6 Quintò religioſum, qui ad curias Principum ſecularium ſe confert animo nocendi ſuis Prælatis, vel monaſterio, in excommunicationem incidere, etiam ſi fortè accedat de licentia ſui Prælati. Ratio eſt, quia licèt in hoc textu præſcribatur, vt nullus monachus, vel canonicus regularis ad curias Principum ſe conferre præſumat abſque ſpeciali licentia, nihilominus, dum imponitur excommunicatio accedentibus animo nocendi, nulla de licentia fit mentio; conſequenter ſiue accedat, obtenta licentia, ſiue non obtenta licentia, excommunicationem incurrit, modò accedat eo prauo animo; duo enim prohibentur in hoc textu. *Primum* eſt accedere ad curias Principum ſine ſpeciali licentia, exceptis iis, qui adminiſtrationem habent, quia ipſis ſæpe opus eſt cauſa adminiſtrationis curiam adire. *Secundum* eſt, accedere ad curias Principum animo nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis, ſiue licentia obtenta ſit, ſiue non. Ita Panormitanus, Syluester, Caietan. Nauarr. & alij, quos citat, & ſequitur Suarez *loco cit. n.6.* Filliucius *loco cit. num.*140. Sayrus *lib.3. cap.34. num.27.*

7 Is dicitur ſpecialem licentiam habere, cui à ſuperiore data eſt facultas accedendi ad curiam Principis, vel ad curias Principum. Secus ſi data ſit facultas eundi quò velit; hæc enim non eſt licentia ſpecialis, ſed generalis; conſequenter monachus cum hac generali licentia conferens ſe ad curias Principum, non excuſatur à peccato; conſequenter neque à cenſura, ſi animo nocendi accedat. Ita Sayrus *loco cit.* & alij.

8 Sed modò dubium oritur, erga quas perſonas animum nocendi habere debeat is, qui ad curias ſe confert, vt cenſuram huius textus incurrat.

Reſpondeo debere animum nocendi habere ſuis Prælatis, vel monaſterio, ibi, *vt ſuis Prælatis, aut monaſteriis.*

Ex quo ſequitur, primò accedentem ad curiam animo nocendi ſuo Abbati, vel Generali, in hanc cenſuram incurrere; vterque enim eſt ſuus Prælatus. Idem dic, ſi animum nocendi habeat toti religioni. hoc enim pacto intendit etiam nocere ſuo monaſterio; damnum enim totius religionis eſt etiam damnum ſui monaſterij, & qui prohibet damnum inferri parti, multo magis prohibet inferri toti, vt bene Suarez *loco citato num.7.* & Filliucius *num.*141.

9 Secundò ſequitur, accedentem ad curiam animo nocendi alicui religioſo ſui monaſterij, qui Prælatus non ſit, non affici hac excommunicatione; quia textus loquitur de habente animum nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis; hic autem non eſt Prælatus, vt ſuppono, neque eſt monaſterium, ſeu damnum monaſterij; quia damnum particularis perſonæ non cedit in damnum religionis, vel monaſterij ſecundùm ſuam communitatem. Quòd ſi aliquando id contingit, accidentarium eſt, & alioquin non opus fuiſſet hîc exprimere Prælatos, quorum damnum magis in communitatem redundat, quàm damnum priuatorum.

10 Tertiò habentem intentionem nocendi alteri religioni, aut alteri monaſterio, non affici excommunicatione, etiamſi alterum monaſterium ſit eiuſdem religionis; textus enim loquitur de nocentibus ſuis Prælatis, aut monaſteriis, vbi notanda eſt illa particula, *ſuis*, quæ ſtrictè, & propriè accipienda eſt, prout habet relationem ad ipſummet religioſum delinquentem; alterum autem monaſterium eiuſdem religionis non eſt ſuum. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Svbiectum iſtius excommunicationis ſunt monachi, & canonici regulares non habentes aliquam adminiſtrationem, ſi ad curias Principum accedant intentione nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis. hæc propoſitio clarè conſtat ex verbis textus initio allatis.

Hinc ſequitur hac cenſura non ligari quoslibet religioſos, ſed tantummodo monachos, & canonicos regulares; tum quia textus illorum ſolùm meminit, & verba in materia pœnali, & odioſa non ſunt amplianda; ſed reſtringenda. tum quia fruſtrà exprimerentur canonici regulares, cùm perſpicuum ſit omnibus, iſtos eſſe religioſos. Ita communiter DD.

12 Maior difficultas eſt *primò*, vtrùm omnes, & ſinguli monachi ſubiiciantur huic excommunicationi.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima cenſet non omnes monachos huic excommunicationi ſubiici, ſed ſolùm nigros, id eſt, Benedictinos. Ratio eſt, quia licet textus abſolutè, & ſine limitatione loquatur, nihilominus, ſi attentè legatur, ſolùm de monachis nigris loquitur. nam in principio illius diſpoſitionis meminit tantummodo monachorum nigrorum, vt patet ex illis verbis, *quia verò nonnulli monachorum ipſorum*, id eſt, nigrorum, ſeu Benedictinorum, *per curias Principum vagando diſcurrunt*, &c. conſequenter dum excommunicat monachos ad curias ſe conferentes, intelligendus eſt de illis monachis, de quibus antea locutus fuerat. Ita Angelus *verb. excommunicatio 7. caſu* 58. Suarez *loco cit. n.4.* Filliucius *loco cit. num.*139.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt omnes monachos huic excommunicationi ſubiici, quia textus abſolutè, & ſine limitatione loquitur; quamuis enim Summus Pontifex ab euagatione monachorum nigrorum occaſionem arripuerit edendi hanc conſtitutionem, nihilominus, dum excommunicationem impoſuit, eam indiſtinctè poſuit contra monachos, & contra canonicos regulares, de quibus antea mentionem non fecerat. Ita Panormit. hic *num.9.* Sylueſter *excommunicatio.9. n.*78. Toletus *lib.1. cap.40. num.8.*

13 *Secundò*

13 *Secundò* difficultas eſt, vtrùm ſinguli monachi, vel regulares canonici transferentes ſe ad curiam Principum cum præfata intentione, ligentur hac cenſura.

Reſpondeo ligari, modò adminiſtrationem non habeant; textus enim de his tantùm loquitur, & licèt in iis verbis, in quibus excommunicatio continetur, expreſſa mentio non fiat de habentibus adminiſtrationem, nihilominus ex ſerie, & contextu verborum clarè conſtat textum de his loqui. Nomine autem *adminiſtrationis* non intelligo ſolùm temporalem, verùm etiam ſpiritualem; textus enim abſolutè loquitur per verba excludentia quamlibet adminiſtrationem, ibi, *adminiſtrationem aliquam non habentes*; habens autem adminiſtrationem ſpiritualem, dicitur aliquam adminiſtrationem habere, & ſæpe contingit, vt non ſolùm habentes iuriſdictionem temporalem neceſſe habeant ſe conferre ad curias Principum; verùm etiam habentes iuriſdictionem ſpiritualem, vt experientia docet; conſequenter in vtriſque militat ratio, & exceptio. Ita gloſſa, & Panormitan. *hic.* Suarez *loco citato, num.* 5. contra Angelum *loco cit.* & Cardinalem *hic.*

14 *Tertiò* difficultas eſt, vtrùm ignorantia excuſet.

Reſpondeo affirmatiuè, quia textus loquitur de præſumentibus ſe conferre. & hoc verum eſt, etiamſi ignorantia craſſa, & ſupina ſit, modò non ſit coniuncta cum ingenti temeritate; hæc enim comparatur ſcientiæ, vt alibi ſæpiùs oſtenſum eſt.

PVNCTVM X.

De excommunicatione contra religioſos cuiuſuis ordinis, & alios prædicantes, vel priuatè pronunciantes indulgentias S. Mariæ ad populum in Vrbe extendi ad ſeculares viſitantes Eccleſias priuilegiatorum.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Religioſi cuiuſvis ordinis, & alij prædicantes, aut priuatim nunciantes indulgentias ſanctæ Mariæ ad populum, in vrbe Roma percipi poſſe à ſecularibus viſitantibus Eccleſias priuilegiatorum, ſubijciuntur excommunicationi.*

1 IStam excommunicationem tulit Leo X. in Bulla quæ incipit, *Dudum per nos*, teſte Viualdo *in excommunicationibus non reſeruatis num.* 43. *pag. mihi* 345. *in nouis,* & Filliucio *tract.* 14. *cap.* 8. *quæſito* 11. *ad finem*; hæc tamen Bulla, & excommunicatio non reperitur in Bullario, & à paucis refertur, vel quia fortè ad tempus lata fuit, vel quia eſt ſpecialis contra aliquos religioſos, licèt Viualdus tanquam vniuerſaliter latam referat, vel quia ceſſauit periculum, & cauſa, ob quam lata fuerat.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt prædicare, aut priuatim nunciare indulgentias S. Mariæ ad populum in Vrbe percipi poſſe à ſecularibus viſitantibus Eccleſias priuilegiatorum.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt fratres cuiuſvis ordinis, & alij præfatam actionem facientes, ſi credimus Viualdo *loco cit.* ego enim Bullam Leonis non vidi, nec inuenire potui.

PVNCTVM XI.

De excommunicatione contra fratres, & moniales S. Claræ vtentes Bullis Cruciatæ ſine ſuperiorum licentia.

1 *Aſſignatur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Fratres & moniales ſanctæ Claræ vtentes Bullis Cruciatæ, aliiſve ſimilibus contra obedientiam ordinis, excommunicationi ſubijciuntur.*

1 ISta excommunicatio lata fuit à Leone X. in priuileg. ordin. Minor. contra fratres, & moniales S. Claræ, ſeu tertiæ regulæ, vtentes gratiis, & immunitatibus Bullarum Cruciatæ, vel aliarum conſimilium contra obedientiam ordinis, & ſine ſpeciali ſuorum ſuperiorum licentia. Et licet iſta excommunicatio non extet in Bullario, nihilominus imputatur à Viualdo *in candelabro in tit. de excommunicationibus non reſeruatis num.* 42. & à Filliucio *tract.* 14. *cap.* 8. *quæſito* 11.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt vti Bullis Cruciatæ, aliiſve conſimilibus contra præceptum ſuperioris.

3 Subiectum, ſunt fratres, & moniales ſanctæ Claræ, & hæc circa iſtam excommunicationem breuiter prænotaſſe ſufficiat; præſtita præfatis Doctoribus fide, cùm ipſam Leonis X. conſtitutionem ego non legerim.

PVNCTVM XII.

De excommunicatione contra religioſos vſurpantes ſibi decimas, vel earum ſolutionem impedientes, vel non permittentes.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Nouàlia quæ nam dicantur.*
4 Decima *quid ſignificet.*
5 *An ad incurrendam iſtam excommunicationem ſufficiat qualibet actio hîc expreſſa.*
6 *Quotuplex monitio requiratur ad incurrendam excommunicationem in religioſo, qui decimas ſolui prohibet, aut non permittit.*
7 *Ignorantia excuſat ab hac cenſura.*
8 *Religioſus appropians, vel vſurpans ſibi decimas Eccleſiis debitas, aut prohibens, vel non permittens illas ſolui, ſubijcitur excommunicationi.*
9 *Religioſus non ſoluens decimas, non ligatur excommunicatione.*
10 *Religioſus vſurpans ſibi decimas, vel prohibens eas ſolui, non poteſt abſolui ante præſtitam ſatisfactionem.*
11 *Religioſus qui contraxit excommunicationem vſurpatione decimarum, non remanet abſolutus ſtatim præſtita ſatisfactione, ſed adhuc abſolutione indiget.*

1 IN *Clementina* 1. *de decimis*, excommunicantur religioſi, qui decimas Eccleſiis debitas ſibi vſurpare præſumunt, niſi reſtitutionem intra duos menſes fecerint, aut qui decimarum ſolutionem impediunt, niſi poſt monitionem factam ab iis, quorum intereſt, impedire deſtiterint intra menſem; hæc tamen eſt differentia inter religioſos contra hunc canonem delinquentes, quòd religioſi habentes officia, adminiſtrationes, & beneficia ſuſpenſionem incurrunt à prædictis adminiſtrationibus, & beneficiis; qui verò adminiſtrationes, vel beneficia, non habent, incurrunt excommunicationem, quia ſuſpenſio, qua reliqui puniuntur, ipſis infligi non poteſt, cùm non habeant officia, vel beneficia, à quibus ſuſpendantur, vt bene obſeruat Cardinalis hic *num.* 25.

& Alterius *tom.2. de ſuſpenſionibus diſp.17. cap.2. col.5. queſ.5. ad finem.*

In explicatione iſtius excommunicationis de more procedam, duo præcipuè explicando.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis, ſeu actiones in hoc capite prohibitæ, ſunt quatuor.

3 *Prima* eſt, appropriare ſibi nouaiia, aut decimas Eccleſiis debitas. nomine *nouaiium* intelliguntur agri, qui ab hominum memoria antea culti non fuerant, & Eccleſia nullum, aut modicum ex huiuſmodi agris fructum antea percipiebat; modò autem ad culturam redacti ſunt. Vide Monetam *de decimis cap. 4.* Innocentium *in cap. quid per nouale, de verb. ſignific.* & Alterium *loco cit. col.3. notab.4.*

4 Nomine *decima* intelligitur quota bonorum, id eſt, certa bonorum pars debita Eccleſiæ miniſtris in ipſorum ſubſidium, vt explicaui *in tract. de legibus diſputat. vltima quæſt.5. punct.1.*

Secunda actio eſt ſibi vſurpare noualia, ſeu decimas, modò ad vſurpantem legitima de cauſa non pertineant, vt in textu dicitur, ibi, *aut alias decimas Eccleſiis debitas, ad eos ex aliqua cauſa legitima non ſpectantes.* Quid autem ſignificet verbum *appropriare, & vſurpare,* patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ.

Tertia actio eſt, non permittere, vt ſoluantur, non quidem negatiuè ſe habendo, vt bene ait gloſſa hic *verbo, non permiſerint,* ſed aliquo facto, vt ſi metu, aut alia ratione, decimas animalium a familiaribus, & Paſtoribus ſuis ſolui non permittant, vt clarè in textu habetur.

Quarta eſt prohibere, id eſt, verbis obſtare, ne ſoluantur, vti ſi dicant, decimam non debere.

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm poſita aliqua prædictarum actionum, excommunicatio ſtatim incurratur.

Reſpondeo negatiuè, nam vſurpantibus decimas aſſignatur bimeſtre ad ſatisfactionem præſtandam, qua intra bimeſtre non præſtita, excommunicationem incurrunt; prohibentibus verò, ſeu non permittentibus aſſignatur ſpatium vnius menſis poſt admonitionem factam ab iis, quorum intereſt. cenſura igitur non ſtatim incurritur, ſed elapſo certo tempore. Tempus ad deſiſtendum à prohibenda, & non permittenda decimarum ſolutione eſt ſpatium vnius menſis, ibi, *niſi à præmiſſis deſtiterint infra menſem*; conſequenter cenſura non incurritur, nondum elapſo menſe, quia cenſura non contrahitur, nondum adimpleta conditione, ſub qua lata fuit; tempus verò ad præſtandam debitam ſatisfactionem ab iis, qui huiuſmodi decimas, vel noualia ſibi vſurpare præſumpſerunt, eſt ſpatium duorum menſium, vt patet ex illis verbis, *aut ſi de iis, quæ contra prædicta vſurpare, vel retinere præſumpſerint, infra duos menſes damnificatis Eccleſiis emendam non fecerint competentem*; ex quo patet ſpatium duorum menſium in religioſis appropriantibus, & vſurpantibus decimas incipere à die, qua vſurpare præſumpſerunt; in prohibentibus verò & non permittentibus incipit à die requiſitionis, & monitionis. Ita Sayrus *lib.3. cap.34. num.24.* idem innuit Nauarrus *c.27. num.138. verſ. trigeſimaquinta,* & alij, contra Gloſſam, Alterium, & Suarez *locis* proximè *citandis,* qui requiſitionem in his omnibus caſibus requirunt; conſequenter nolunt vſurpantes, vel appropriantes ſibi decimas excommunicatione affici, niſi poſt duos menſes ab admonitione.

Obiicies, admonitio non ſolùm præſcribitur contra prohibentes, vel non permittentes; verùm etiam contra appropriantes, & vſurpantes; clauſula enim poſita in principio refertur ad ſequentia. *cap.2. requiris. de appellat.*

Reſpondeo admonitionem deſiderari ſolùm in prohibentibus, vel non permittentibus, quia iſti ſunt diuerſi textus, & diuerſæ diſpoſitiones, vt patebit attentè legenti; conſequenter clauſula in vno textu poſita non extenditur ad alium; conſequenter mirum non eſt tempus diuerſimodè computari. Ita DD. citati (hoc pacto intelligi poſſunt quæ tradidi de ſuſpenſionibus contra religioſos latis *punct.1. §.4. num. 6.*) contra gloſſam hic *verbo, duo menſes, ad finem,* Cardinalem hic *num.24.* Alterium *de ſuſpenſione diſp.17. cap.2. col.4. verſ.6.* Suarez *de cenſuris diſp.31. ſect.6. num.9.*

Quamobrem inter hos duos textus hæc eſt differentia, quòd in prohibentibus, & non permittentibus decimas ſolui requiritur admonitio, in vſurpantibus verò requiritur præſumptio. iſti enim ſunt duo textus, qui ſub varia loquendi forma editi ſunt.

6 Rogabis primò, quotuplex requiſitio, ſeu monitio facienda ſit, vt religioſus cenſuram incurrat, non permittendo, aut prohibendo.

Reſpondeo vnam ſufficere. Ratio eſt, quia hæc non eſt monitio canonica, & textus in ſingulari loquitur, ibi, *niſi poſt requiſitionem.* Ita gloſſa hic *verb. facta,* Suarez *loco cit.* Nauarr. *cap.27. n.138. ad finem,* & alij.

7 Secundo dubium eſt, vtrùm ignorantia ab hac cenſura excuſet.

Reſpondeo affirmatiuè, quia textus requirit præſumptionem, & conſequenter ſcientiam in appropriante, & vſurpante; in prohibente verò præſcribit requiſitionem, ſeu monitionem factam ab eo, cuius intereſt; ignorantia autem poſt requiſitionem adeſſe non poteſt, niſi fortè delinquens poſita huiuſmodi monitione dubium deponat rationabili aliqua de cauſa, vel requiſitionis obliuiſcatur, tunc enim dicitur laborare ignorantia.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes religioſi appropriantes, vel vſurpantes ſibi ſine iuſta cauſa decimas Eccleſiis debitas, aut prohibentes, vel non permittentes eas ſolui. hæc propoſitio patet ex ipſo textu, ibi, *religioſi quicunque.*

Hæc tamen propoſitio intelligitur de religioſis non habentibus adminiſtrationem, vel beneficia; nam habentes adminiſtrationem, vel beneficia non incurrunt excommunicationem, ſed ſuſpenſionem, vt ſuprà dictum eſt *num.1.*

Hinc ſequitur non ſolùm viros religioſos, verùm etiam fœminas religioſas, vt Ciſtercienſes, Hoſpitalarias, Benedictinas, & huiuſmodi, aſſici hac excommunicatione, ſi actiones in hoc canone expreſſas faciant. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur, ibi, *religioſi quicumque;* nomen autem *religioſi* generaliter prolatum extenditur etiam ad religioſas fœminas; maſculinum enim concipit etiam fœmininum. Ita gloſſa hic *verb. quicumque,* Suarez *loco cit.* Fillucius *num.138.* Sayrus *lib.3. cap.34. num.24.* & Alterius *de ſuſpenſionibus diſp.17. cap.2. col.3. verſ. notandum tertio.*

Addo iſtam excommunicationem extendi ad equites militares, qui verè ſint religioſi, vt patet ex allata ratione. Ita Suarez *diſp.31. ſect.6. num.9.*

Secundò clericos, aut laicos non affici hac cenſura, quia non ſunt religioſi. Ita communiter DD.

Tertiò religioſos translatos ad Eccleſiam ſecularem, vt eius bona, & fructus adminiſtrent, non ſubiici huic excommunicationi. Ratio eſt, quia nomen religioſi formaliter accipiendum eſt de religioſis in ſuo ſtatu viuentibus. Ita Syluester *excommunicatio. 9. caſu 36.* Nauarr. *cap.27. num.138.* vbi refert Felinum, Suarez *loco citato num.9.*

9 Quæres primò, vtrùm religioſi non ſoluentes decimas ligentur hac cenſura.

Reſpondeo negatiuè, modò non prohibeant aliis, vt non ſoluant. Ratio eſt, quia textus non loquitur de non ſoluente, ſed de vſurpante, vel prohibente, ſeu non permittente ſolui; nec religioſi in hac parte ſunt deterioris conditionis laicis, qui principaliter ad ſoluendas decimas obligari videntur, cùm ab Eccleſiaſticis miniſtris ſacramenta accipiant. Ita communiter DD.

10 Quæres ſecundò, vtrùm præfati religioſi delinquentes abſolui poſſint ante præſtitam ſatisfactionem.

Reſpondeo non poſſe; conſequenter iſtam excommunicationem ante præſtitam à delinquente ſatisfactionem, eſſe Summo Pontifici reſeruatam, vt patet ex illis verbis, *ante ſatisfactionem condignam nullatenus abſoluendi.*

11 An verò religioſi habentes adminiſtrationem, & beneficia, qui ſuſpenſionem huius textus contraxerunt, præſtita debita ſatisfactione, ſtatim maneant abſoluti abſque alia abſolutione, patet ex dictis de ſuſpenſione *in tract. de cenſuris in genere.* videri poteſt gloſſa hic *verb. donec*, & Alterius *loco citato, col.5. quæſ.2.* aſſerentes huiuſmodi religioſos non ſtatim remanere abſolutos. Ratio, inquit gloſſa, eſt, quia quando quis ſuſpenditur ad tempus incertum, hoc modo, *donec ſatisfeceris*, ſemper dubitari poteſt an ſatisfecerit, donec conſtet de abſolutione. Secus quādo ſuſpenditur ad tempus determinatum, vt ad menſem, ad annum, &c. Sed quicquid ſit de hac ratione, aliam ego affero, quæ deſumitur ex hoc textu, ibi, *ante ſatisfactionem condignam nullatenus abſoluendi*; indicare igitur videtur abſoluendos eſſe præſtita ſatisfactione; ſenſus enim illorum verborum eſt, ante ſatisfactionem abſoluendos non eſſe; præſtita verò ſatisfactione abſoluendos eſſe.

PVNCTVM XIII.

De excommunicatione contra retrahentes auditores à ſolutione decimarum, vel negligentes ſuadere vt ſoluant, & præſumentes prædicare nondum purgata præfata negligentia.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
2 *Religioſus ſcribens epiſtolam alicui, ne decimam ſoluat, non ligatur excommunicatione.*
3 *Religioſus mandans alicui vt hortetur alterum ad non ſoluendam decimam, non ligatur excommunicatione.*
4 *Religioſus proferens ex inaduertentia, vel ignorantia, aliqua verba, quibus alter retrahitur à ſolutione decimarum, non incurrit excommunicationem.*
5 *Religioſus proferens aliqua verba, quibus auditores à ſolutione decimarum retrahuntur, non incurrit excommunicationem, niſi id fecerit intentione retrahendi.*
6 *Religioſus in ſententia auctoris incurrit excommunicationem retrahendo auditores à ſolutione decimarum parochis, ſeu miniſtris Eccleſiæ debitarum.*
7 *Religioſus non incurrit excommunicationem niſi retrahat auditores à ſolutione decimarum ex iuſtitia debitarum.*
8 *Religioſus in ſententia auctoris incurrit excommunicationem proferendo aliqua verba intentione retrahendi auditores à ſolutione decimarum, etiamſi re ipſa & actualiter non retrahat.*
9 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
10 *Religioſæ fœminæ retrahentes à ſolutione decimarum non incurrunt excommunicationem in ſententia auctoris.*
11 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis latæ contra præſumentes prædicare poſtquam negligentes fuerunt in admonendis confitentibus de obligatione ſoluendi decimas.*
12 *Recenſentur conditiones requiſitæ ad incurrendam iſtam excommunicationem.*
13 *Religioſi qui contracta ſuſpenſione ob negligentiam in admonendis confitentibus de obligatione ſoluendi decimas prædicare audent, cenſuram excommunicationis incurrunt.*
14 *Religioſi quandónam dicantur commoditatem habere admonendi confitentes de obligatione ſoluendi decimas.*

15 *Religioſi quibus conſcientiam facere teneantur obligationis ſoluendi decimas, vt à cenſura ſuſpenſionis, & excommunicationis eximantur.*
16 *Religioſi non tenentur admonere confitentes de obligatione ſoluendi decimas, quoties certò ſciunt admonitionem non profuturam.*

IN hoc puncto duas excommunicationes, quæ in Clementina, *cupientes, de pœnis*, referuntur, explicabo, & vtriuſque materiam, & ſubiectum ſeorſim inquiram, & expendam.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria primæ excommunicationis editæ contra retrahentes auditores à ſolutione decimarum eſt, proferre aliquid, quo auditores retrahantur à ſolutione decimarum Eccleſiis debitarum. hæc propoſitio clarè conſtat ex ipſis verbis textus, ibi, *illos etiam religioſos, qui aliqua, vt audientes à decimarum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, in ſermonibus ſuis, vel alibi, proferre præſumunt, excommunicationis ſubiacere ſententia decernimus ipſo facto.* Hinc colligi poteſt

2 Primò, religioſum non affici excommunicatione, dum epiſtolam alicui ſcribit, ne decimam ſoluat. Ratio eſt, quia hic non dicitur proferre aliquid in ſermonibus, vel alibi, ſed ſcribere; verba autem in materia pœnali, in propria & ſtricta ſignificatione accipienda ſunt. & hoc militat, etiamſi religioſus, dum epiſtolam ſcriberet, ore ſenſum exprimeret, aut ſcriptori dictaret. nam textus non loquitur de qualibet prolatione, ſed de prolatione facta immediatè ad ipſoſmet auditores, qui ad ſolutionem decimarum tenentur.

3 Secundò religioſum non affici excommunicatione, dum alicui mandat, vt alteri, qui decimarum onere tenetur, ſuadeat, ne ſoluat; hic enim non dicitur aliquid proferre ipſis auditoribus, qui decimas ſoluere debent, vt bene Suarez *diſp.23. ſect.5. num.37.* Filliucius *tract.14. cap.8. quæſito 8. num.146.*

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit præfata verba proferre ex inaduertentia, aut ex ignorantia.

Reſpondeo negatiuè, ſed requiri dolum, & ſcientiam; nam in textu dicitur, *proferre præſumunt.*

5 Addo non ſufficere, vt ſcienter proferantur; ſed requiri, vt proferantur intentione retrahendi auditores à ſolutione decimarum. Ratio eſt, tum quia in textu dicitur, *vt audientes à decimarum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant*; qui autem alio fine profert, non dicitur proferre, vt retrahat. tum quia verba formaliter accipienda ſunt, & textus non loquitur de qualibet inductione, ſed de inductione formali. Ita Toletus *lib.1. cap.40. num.13.* Nauarrus *num.145.* Suarez, & Filliucius *locis citatis.* Sayrus *lib.3. cap.33. num.40.* & alij communiter.

6 Secundò dubium eſt, vtrùm excommunicatio incurratur, retrahendo à ſolutione decimarum, paſtoribus, ſeu parochis debitarum.

Ratio dubitandi pro parte negatiua eſt; quia in textu ſermo eſt de decimis, quæ debentur Eccleſiis, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio. Ita ſentiunt Caietanus *verb. excommunic. cap.65.* & Nauarr. *cap.27. num.145.* His non obſtantibus

Dicendum cenſeo, excommunicationem incurri retrahendo à ſolutione decimarum miniſtris Eccleſiæ debitarum. Ratio eſt, quia omnes decimæ Eccleſiaſticæ, propriè loquendo, primò & per ſe debentur Eccleſiis. Secundariò miniſtris, quibus per Eccleſiæ paſtores iam ſunt applicatæ. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

Secus dicendum eſt, ſi decimæ non debeantur Eccleſiis; ſed aliis locis, vel perſonis priuatis ratione priuilegij, aut feudi, aut alia ratione. Ita Sayrus, & alij.

7 Tertiò dubium eſt, de quibus decimis hæc conſtitutio intelligenda ſit.

Reſpondeo intelligendam eſſe de debitis ex iuſtitia, hoc enim eſt verum debitum, & in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda eſt, & verba in potentiori ſignificatione accipienda ſunt. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis*.

Ex quo ſequitur, iſtam conſtitutionem intelligendam non eſſe de decimis debitis ex voto, ſeu religione, vel gratitudine; quamobrem qui volentem decimas ex pietate, ſeu ex voto ſoluere retrahit, hanc cenſuram non incurrit. Ita DD. citati.

8 Quartò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit aliqua verba proferre animo retrahendi auditores à ſolutione decimarum, etiamſi poſtea re ipſa non retrahantur.

Filliucius *loco cit. verſ. notandum tertiò*, in ſententiam negatiuam propendet. Ratio eſt, quia cenſura non incurritur, nondum ſecuto effectu ſub cenſura prohibito; effectus autem ſub cenſura prohibitus in hoc canone eſt retractio, & auocatio à ſolutione decimarum, vt patet ex illo verbo, *retrahant*.

Ego verò cenſeo excommunicationem incurri ſtatim prolatis verbis animo retrahendi, etiamſi audientes à ſolutione decimarum re ipſa non retrahantur. Ratio eſt, tum quia excommunicatio imponitur pro ipſa perſuaſione, ſeu verborum prolatione. ergo non requiritur alius effectus; aliud enim eſt proferre aliquid, vt audientes retrahantur, aliud re ipſa retrahere; alioquin Summus Pontifex dixiſſet, *retrahunt*, non, *vt retrahant*; tum quia ſicut excommunicatio lata contra monachos accedentes ad curiam, vt nocumentum ſuis Prælatis, vel monaſteriis inferant, incurritur, etiamſi re ipſa nullum damnum ſequatur, vt ſuperiùs probatum eſt cum eodem Filliucio, & aliis. Ita, &c. cùm in vtroque caſu Summus Pontifex eadem loquendi forma vtatur. Ita Suarez *loco citato, num. 37. ad finem*.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes religioſi proferentes aliquid ad retrahendum auditores à ſolutione decimarum. Ratio eſt, quia textus in hac diſpoſitione, de religioſis loquitur ſine diſtinctione, etiamſi in præcedentibus verbis loquutus fuerit de mendicantibus, contra quos alia de cauſa excommunicationem tulerat. Ita Suarez, Toletus, Filliucius *locis citatis*. Hinc colligi poteſt

Primò fratres ordinis Prædicatorum, Patres Societatis, & alios religioſos, qui prædicta faciunt in concionibus, vel etiam in priuatis locutionibus, ſubiici huic excommunicationi.

10 Secundò non ſolùm viros religioſos, verùm etiam fœminas iſtam conſtitutionem tranſgredientes, ligari hac cenſura, iuxta Toletum *loco citato*, qui refert Bonifacium VIII. Ratio eſt, quia maſculinum concipit fœmininum, & cenſuræ contra religioſos generaliter prolatæ etiam ad fœminas religioſas extenduntur.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur in hoc caſu, quia textus loqui tantummodo videtur de viris religioſis, quorum proprium eſt ſermonem habere, & fidelibus aliqua ſuadere. Ita gloſſa *hic*, Nauarrus *cap. 27. num. 145. verſic. quadrageſimaquarta*.

Tertiò colligitur ſacerdotes ſeculares, clericos, aut laicos non affici hac cenſura, quia non ſunt religioſi. Ita communiter DD.

TERTIA PROPOSITIO.

11 Materia ſecundæ excommunicationis eſt, præſumere prædicare, nondum admonitis confitentibus, quos religioſus de obligatione ſoluendi decimas admonere tenebatur, poſtquam à rectore Eccleſiæ requiſitus fuerat, vt eos admoneret.

Vt iſta excommunicatio, & eius materia ritè intelligatur, aduertendum eſt, *in cap. cupientes, de pœnis*, præcipi religioſis ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto ab officio prædicationis, vt confitentibus conſcientiam faciant de ſoluendis decimis, quoties à rectoribus Eccleſiarum ad hoc requiruntur; ſi autem ſcienter negligant confitentibus conſcientiam facere de ſoluendis decimis, dum à rectoribus Eccleſiarum requiruntur, ſuſpenſionem incurrunt, quæ ſuſpenſio durat, donec confitentibus conſcientiam fecerint, quòd ſi interim antequam negligentiam oblata opportunitate purgent, id eſt, antequam conſcientiam confitentibus faciant, præſumpſerint prædicare, vinculo excommunicationis obſtringuntur. Hæc clariùs conſtabunt ex dicendis *de ſuſpenſionibus contra religioſos*.

12 Hinc colligi poteſt, ad incurrendam iſtam excommunicationem duo requiri. *Primò*, vt religioſi requiſiti ſint à rectoribus Eccleſiarum, & ſcienter non admonuerint pœnitentes de ſolutione decimarum. Quamobrem ſi non admoneant, dum requiſiti non ſunt, excommunicationem non incurrunt. Ita Syluester *verb. excommunicatio. 9. num. 89.* Tabiena *verb. excommunicatio. 5. caſu 45.* Angelus *verb. excommunicatio. 7. caſu 44.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. quæſtio 8. num. 147.* Alterius *tom. 2. diſp. 17. cap. 2. col. 6.* & alij apud Sayrum *lib. 3. cap. 33. num. 42.* contra Caietanum *verb. excommunicatio cap. 66.* Nauarrum *cap. 27. num. 145.* *Secundò*, vt prædicare præſumant, nondum purgata negligentia; ſi verò purgata negligentia concionentur, excommunicationem non incurrunt; quia in textu dicitur, *ſi prædicare præſumpſerint, prædicta negligentia non purgata*. Ita Caietanus, Sayrus, Filliucius, & alij.

Hoc tamen limitatur à Tabiena, & Ledeſma apud Sayrum, modò commoditatem habuerint illius purgandæ; Summus enim Pontifex non videtur excommunicare concionantem, qui nondum habuit facultatem admonendi pœnitentem; hæc limitatio, & expoſitio mihi probatur, licèt ex ſerie verborum non ſatis clarè colligatur eam debere concionanti accommodari, re tamen ipſa illi accommodari debet, aliàs ex eo textu recta interpretatio non deſumitur.

QVARTA PROPOSITIO.

13 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt religioſi, qui contracta ſuſpenſione ob non factam confitentibus conſcientiam de ſoluendis decimis, prædicare audent. hæc propoſitio clara eſt ex textu.

Limitatur tamen primò iſta propoſitio in religioſis monaſteriorum, vel rectoribus Eccleſiarum percipientibus decimas, Summus enim Pontifex noluit hos comprehendere, tanquam in re propria delinquentes, vt patet ex verbis textus, ibi, *ad religioſos tamen monaſteriorum, vel rectores Eccleſiarum decimas percipientium nolumus hac extendi*.

Limitatur ſecundò, modò opportunitatem habuerint admonendi confitentes, & re ipſa non admonuerint; nam excommunicatio non incurritur non adimpleta conditione ſub qua lata fuit. Vide dicta *num. præcedenti, ad finem*.

14 Sed modò dubium eſt primò, quandónam religioſi dicantur commoditatem admonendi habere.

Reſpondeo id iudicio prudentis viri relinquendum eſſe; cùm certa regula aſſignari nequeat, præſertim cùm reſpectu omnium non ſit eadem commoditas, & opportuna occaſio, ſpectata ſtatus religioſi decentia, & honeſtate. Quamobrem ſi illi, qui ad ſolutionem decimarum tenentur, alio in loco exiſtant, vel etiam in eodem oppido, & religioſi nequeant ſe ad ipſos transferre ſine magna euagatione, aut difficultate, non faciunt contra huius

textus

textus diſpoſitionem, non admonendo, quia in textu dicitur, *ſi hoc ipſum ſibi dicendi commodè facultatem habuerint.*

15 Dubium eſt ſecundò, quibúſnam religioſi conſcientiam facere teneantur, vt ab his pœnis eximantur.

Reſpondeo teneri ipſiſmet, qui decimarum onere tenentur, vt ex textu patet; nõn tamen opus eſt, vt ſingulos omnino moneant, ſed ſufficit admonere principales domus, id eſt eos, quibus cura domus demandata eſt; his enim cura ſoluendi incumbit. quamquam ſi principalis negligat, alij non eximuntur; conſequenter etiam illi admonendi ſunt, cùm etiam ipſi teneantur, vt ſuppono. Ita ſentire videtur Martinus Ledeſma 2.4. *q.* 28. *art.* 2. §. *quadrageſimaſexta.* Tabiena *verb. excommunicatio.* 5. *caſu* 45. Sayrus *loco cit. num.* 45.

16 Dubium eſt tertiò, vtrùm religioſi teneantur conſcientiam facere, quoties certò ſciunt confitentes nulla ratione decimam ſoluturos.

Reſpondeo non teneri, quia nullus obligatur ad opus inutile; ſecus ſi dubitent de ſolutione facienda, tunc enim poſſeſſio ſtat pro præcepto; conſequenter adimplendum eſt, vt in ſimili cum Syluestro, Auila, & aliis docui *diſput.* 2. *quæſt.* 1. *punct.* 1. de intelligentia edictorum, quibus aliquid ſub excommunicationis pœna denunciare iubemur.

PVNCTVM XIV.

De excommunicatione contra religioſos non ſeruantes interdictum, vel ceſſationem à diuinis, quam ſeruari vident à cathedrali, vel à matrice, ſeu parochiali Eccleſia.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Recenſentur conditiones requiſitæ ad iſtam excommunicationem incurrendam.*
4 *Interdictum locale generale quódnam dicatur.*
5 *Epiſcopus non poteſt interdictum ſpeciale generale in Eccleſiis exemptis ponere.*
6 *Eccleſia matrix quænam dicatur.*
7 *Religioſi an teneantur interdictum ſeruare dum vident illud ſeruari ab Eccleſia cathedrali, non verò à parochiali loci.*
8 *Ignorantia craſſa & ſupina non excuſat ab iſta excommunicatione incurrenda.*
9 *Religioſi non ſeruantes interdictum, vel ceſſationem à diuinis, incurrunt excommunicationem quoties interdictum, aut ceſſatio obſeruatur à cathedrali, vel parochiali, modo impoſita fuerint authoritate Sedis Apoſtolicæ.*
10 *Religioſi non poſſunt tempore interdicti localis generalis celebrare virtute priuilegiorum conceſſorum ante Clementinam* ex frequentibus.
11 *Priuilegium religioſorum ad celebrandum tempore interdicti localis an reuocatum ſit in Concilio Tridentino.*

1 IN *Clementina* 1. *ex frequentibus, de ſententia excommunicationis*, ad præcauendas perturbationes, & incommoda, quæ tempore interdicti generalis, aut ceſſationis à diuinis religioſis illa violare præſumentibus oriebantur, iure merito ſancitum eſt, vt religioſi ad eadem obſeruanda teneantur, ſub pœna excommunicationis ipſo facto.

Circa quam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quænam ſit eius materia, ſeu ob quam actionem incurratur.

Secundò, quódnam ſit eius ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt violare, ſeu non ſeruare interdictum generale, aut ceſſationem à diuinis quoties hæc impoſita fuerunt auctoritate Sedis Apoſtolicæ, vel ab ordinariis locorum, vel à Concilio prouinciali, & quoties obſeruantur à cathedrali, vel matrice, ſeu parochiali Eccleſia, hæc omnia perſpicuè habentur in verbis præfatæ Clementinæ, adducendis infrà in propriis locis.

3 Ex quibus elicio quatuor conditiones, ad iſtam excommunicationem incurrendam neceſſarias.

Prima eſt, vt interdictum ſit generale, vt patet ex illis verbis, *ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum generalia interdicta.*

4 Interdictum locale generale, de quo hic textus loquitur, eſt illud, quo interdicitur locus vniuerſalis, vt regnum, prouincia, diœceſis, ciuitas, villa, aut caſtrum; vt patet ex dictis de cenſuris in genere *diſputat.* 5. *puncti.* 1. *num.* 5. *& ſeqq.*

Hinc ſequitur religioſos non ſeruantes interdictum latum contra Eccleſiam Cathedralem, vel matricem, ſeu parochialem, non affici excommunicatione; quia hoc non eſt interdictum generale, niſi fortè nomine Cathedralis Eccleſiæ intelligas totam ciuitatem, & nomine matricis, ſeu parochialis totum ambitum parochiæ, vt patet ex dictis de cenſuris *loco cit. num.* 6. Idem dicendum eſt de interdicto ſpecialiter lato auctoritate Sedis Apoſtolicæ contra Eccleſiam religioſorum; hoc enim non eſt interdictum generale, conſequenter non ſufficit ad incurrendam iſtam excommunicationem; licèt ſufficiat ad incurrendas alias pœnas latas contra violatores interdicti, de quibus egi *in tractatu de cenſuris loco cit. punct.* 7. *num.* 4.

5 Dixi, *auctoritate Sedis Apoſtolicæ*, vt innuerem Epiſcopi auctoritate non poſſe interdictum ſpeciale imponi in Eccleſiis exemptis, vt dictum eſt *loco cit. de cenſuris, n.* 21. conſequenter religioſi non ſeruantes huiuſmodi interdictum ſpeciale non ſubiiciuntur huic cenſuræ.

Secunda conditio eſt, vt interdictum generale ſeruetur ab Eccleſia cathedrali, vel vbi non eſt cathedralis à matrice, ſeu parochiali Eccleſia.

6 Matrix dicitur Eccleſia maior, & baptiſmalis, in qua confertur ſacramentum Baptiſmi; ſicut enim quæ nos generat dicitur mater, ita illa, ex qua per Baptiſmum regeneramur, vocatur matrix, vt bene gloſſa hic *verb. matricem*, & alij communiter. Hinc ſequitur

Primò religioſos non ſeruantes interdictum generale, non affici hac cenſura, quoties illud à cathedrali, vel matrice non ſeruatur; cenſura enim non incurritur, niſi adſit conditio, ob quam cenſura impoſita fuit: hic autem impoſita eſt cenſura ob violationem interdicti, quod præfata Eccleſia ſeruat.

Verum tamen eſt, religioſos in huiuſmodi caſu non ſeruantes interdictum validè latum, affici aliis pœnis; incurrunt enim ſuſpenſionem ab officio, iuxta communiorem ſententiam, interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, priuationem electionis actiuæ, & paſſiuæ, ac denique irregularitatem, ſi violent interdictum per exercitium ordinis ſacri, vt probaui *de cenſuris diſp.* 5. *punct.* 7. *n.* 4. cum Soto, Caietan. Syluestro, Sayro, Suarez, & aliis.

Secundò religioſos non ſeruantes interdictum generale, quod ſeruatur à cathedrali, vel parochiali Eccleſia, affici excommunicatione, etiam ſi illud interdictum fortè ſit inualidum. Summus enim Pontifex obligat religioſos ſub eadem pœna ad ſeruandum interdictum locale generale, etiamſi appellatio interpoſita ſit, aut alio pacto ſit inualidum, vt patet ex illis verbis, *non obſtantibus quibuſcumque appellationibus, antea etiam ad eamdem Sedem, vel alium, ſeu alios interiectis, & aliis obiectibus quibuſcumque.* Ita gloſſa hîc *verb. appellationibus*, Sayrus *lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 48. Alterius *tom.* 2. *diſputat.* 9. *cap.* 4. Toletus *lib.* 1. *cap.* 40. *ſub finem*, & alij. Verum tamen eſt religioſos in hoc caſu non affici aliis pœnis contra violantes interdictum impoſitis, quia hic non dicitur violare interdictum, cùm hoc validum non ſit, nec præſtet impedimentum quod de iure non ſortitur effectum, *de reg. iur. in* 6. Sicut etiam quando interdictum non eſt validum, nec

ſeruatur ab Eccleſia cathedrali, vel parochiali, non incurritur à religioſis cenſura huius Clementinæ, aut aliæ pœnæ.

Tertiò non affici hac cenſura religioſos non ſeruantes interdictum, quoties in Eccleſia cathedrali, ſeu parochiali celebrantur diuina officia, non ſeruata circumſpectione præſcripta pro tempore interdicti, ſiue celebrentur à toto clero, ſeu capitulo, ſiue etiam à parte. nomine enim *Eccleſiæ* in materia interdicti localis intelligitur ipſa materialis Eccleſia, & ipſius Eccleſiæ parietes. cùm ergo ibi celebrentur ſaltem ab aliquibus diuina officia, ianuis apertis, &c. non dicitur interdictum in ea Eccleſia ſeruari; conſequenter religioſi non ſeruantes interdictum in tali euentu, non videntur excommunicationi ſubiici; præſertim cùm ſtricta interpretatio in materia pœnali facienda ſit. Ita gloſſa hic *verb. matricem.*

Afficiuntur tamen aliis pœnis contra violantes interdictum impoſitis, vt ſuprà dictum eſt.

Quartò religioſos vinculo excommunicationis non obſtringi, non ſeruantes interdictum latum in totam prouinciam, ſeu regnum, quoties illud non ſeruatur à cathedrali, licèt ſeruetur à Metropolitana; nam in textu ſermo eſt de cathedrali, aut matrice loci, vt bene gloſſa hic *verb. matricem.* hoc tamen intelligendum eſt, modò Eccleſia Metropolitana non ſit matrix illius loci, ſeu ciuitatis, vt eſt, e. g. Eccleſia Metropolitana Mediolani reſpectu ciuitatis Mediolani; tunc enim ſeruari dicitur à matrice. Ita gloſſa, Sayrus, & alij *locis citatis.*

7 Maior difficultas eſt, vtrùm religioſi teneantur ſub excommunicatione interdictum ſeruare, quoties vident illud ſeruari à cathedrali, non verò à parochiali loci, intra cuius ambitum, ipſorum monaſterium continetur.

Reſpondeo teneri, quia textus alternatiue, & diſiunctiuè loquitur per particulam, *vel*, conſequenter ſufficit interdictum ab altera ſeruari, ibi, *cùm cathedralem, vel matricem, ſeu parochialem loci Eccleſiam illa viderint, aut ſciuerint obſeruare.*

Quintò religioſos non ſubiici huic excommunicationi, non ſeruando interdictum locale, latum contra aliquod oppidum particulare, quoties in illo oppido, intra cuius terminos monaſterium exiſtit, non reperitur Eccleſia cathedralis, vel parochialis; ſed exiſtit in alio oppido proximo non interdicto. ligantur tamen aliis pœnis. Ita gloſſa, & Sayrus *locis citatis.* Idem dicendum arbitror, quoties interdictum eſt oppidum, in quo non reperitur Eccleſia cathedralis, ſed multæ parochiales, quarum nulla principalior eſt; ſed in ſingulis ſacramenta ſuis parochianis adminiſtrantur; tunc enim, ſi in aliquibus ſeruatur interdictum, & non in aliis, cenſeo religioſos non ſeruantes interdictum non obſtringi pœna excommunicationis, etiamſi parochialis, intra cuius ambitum poſitum eſt monaſterium, ſeruet interdictum. Ratio eſt, tum quia non eſt verum dicere, parochialem illius loci interdictum ſeruare; ſed aliquam ſeruare, aliam non ſeruare; in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio. tum quia huiuſmodi cenſura lata eſt ad vitanda incommoda communitatis; hic autem non vitantur, religioſis non ſeruantibus interdictum, cùm adſint aliæ Eccleſiæ parochiales illud non ſeruantes. Secus ſi omnes illæ parochiales ſeruent interdictum; tunc enim verum eſt dicere parochialem illius loci ſeruare interdictum, & incommoda ſequi poſſe, religioſis illud non ſeruantibus. Ita gloſſa *loco citato.* Toletus *loco citato*, & alij communiter, teſte Sayro *loco cit. num.* 46.

Tertia conditio eſt, vt religioſi ſciant interdictum ſeruari à cathedrali, vel matrice, ſeu parochiali; nam in textu dicitur, *cùm illa viderint, aut ſciuerint obſeruari.*

Hinc ſequitur religioſos hac cenſura obſtringi non ſeruando interdictum generale, quoties vident diuina officia in cathedrali, vel parochiali Eccleſia celebrari ſubmiſſa voce, ianuis clauſis, excluſis excommunicatis, & interdictis; iſti enim vident ſeruari interdictum. Idem dic, ſi hoc à viris fide dignis acceperint; tunc enim ſciunt ſeruari; ſecus ſi bona fide, vel etiam cum ignorantia moraliter culpabili non obſeruent, aut neſciant à cathedrali, vel parochiali obſeruari, iſti enim non vident, nec ſciunt, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 2. puncto* 1.

8 Maior difficultas eſt, vtrùm ignorantia craſſa, vel ſupina excuſet. Ratio dubitandi ad oſtendendum excuſare, eſt, quia Summus Pontifex iſtam excommunicationem tulit occaſione eorum religioſorum, qui generalia locorum interdicta tranſgredi præſumebant, vt patet ex illis verbis, *locorum generalia interdicta præſumptione damnabili violare præſumunt*; præſumptio autem ſupponit ſcientiam, vel ſaltem ingentem temeritatem, quæ ſcientiæ comparatur.

His non obſtantibus, probabilius dicendum cenſeo, ignorantiam craſſam, & ſupinam, & multo minus affectatam, non excuſare. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutè excommunicat religioſos non ſeruantes interdictum generale, nec requirit præſumptionem, vt patet ex illis verbis, *inuiolabiliter conſeruent, alioquin non ſeruantes excommunicationis ſententiæ hoc ipſo volumus ſubiacere.* Ita Cardinalis hic *num.* 29. Alterius *tom. 2. de interdicto diſp. 9. cap. 4. verſic. octauo*, & alij.

Ad rationem dubitandi reſpondeo, iſtam excommunicationem latam quidem eſſe occaſione præſumptionis, quam alias religioſi committebant; non autem ob præſumptionem, tanquam ob materiam; Summus enim Pontifex pro materia iſtius excommunicationis non requirit præſumptionem, vt iam probatum eſt, ſed violationem interdicti moraliter culpabilem.

Quarta conditio eſt, vt interdictum latum ſit auctoritate Sedis Apoſtolicæ, vel ab ordinariis locorum, vel auctoritate Conciliorum prouincialium, vt patet ex illis verbis, *circa interdictorum obſeruantiam prædictorum, auctoritate Sedis Apoſtolicæ, vel à locorum ordinariis poſitorum*, &c.

Hinc ſequitur primò religioſos affici excommunicatione non ſeruando interdictum latum ab Epiſcopo, vel ab eius Vicario generali, vel ab Abbate exempto, habente quaſi diœceſim, & iuriſdictionem Epiſcopalem; hic enim vocari poteſt ordinarius loci, vt alibi ſæpiùs oſtenſum eſt.

Secundò ſequitur, religioſos non ſeruantes interdictum generale, latum à delegato à Papa, affici excommunicatione; quia huiuſmodi interdictum latum eſt auctoritate Sedis Apoſtolicæ; ſecus ſi latum ſit à delegato ab Epiſcopo; delegatus enim ab Epiſcopo non eſt ordinarius loci, niſi fortè ſpeciale mandatum haberet ad huiuſmodi interdictum ferendum; tunc enim videtur latum ab Epiſcopo.

Idem dicendum eſt de religioſis non ſeruantibus ceſſationem generalem à diuinis, impoſitam auctoritate Concilij prouincialis, aut à capitulo, collegio, vel conuentu ſecularium, vel regularium Eccleſiarum, habente facultatem ferendi huiuſmodi ceſſationem ex conſuetudine, vel alia ratione, vt patet ex ipſo textu, ibi, *quod etiam in interdictis, & ceſſationibus à diuinis indictis per Conciliorum prouincialium ſtatuta, vel ipſorum auctoritate volumus obſeruari; in ceſſationibus verò generalibus à diuinis ciuitatum, terrarum & aliorum locorum, quas aliquando ex conſuetudine, vel aliàs capitula, collegia, vel conuentus, ſecularium, vel regularium Eccleſiarum ſibi vendicant, idem intelligimus obſeruandum.* Obſerua tamen, quòd licèt excommunicatio in his verbis non repetatur, nihilominus ex connexione verborum apertè ſubintelligitur, ibi, *idem intelligimus obſeruandum.*

Tertiò ſequitur religioſos non ſeruantes ceſſationem à diuinis, latam à particulari perſona, non affici excommunicatione, quia textus loquitur de ceſſatione lata à Concilio prouinciali, capitulo, collegio, vel conuentu.

SECVN

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli religioſi non ſeruantes interdictum, iuxta dicta in prima propoſitione. Hæc propoſitio patet ex ipſo textu, qui generaliter, & indiſtinctè loquitur de omnibus religioſis tam exemptis, quam non exemptis, ibi, *diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus religioſi quicumque, tam exempti, quam non exempti cuiuſcunque ordinis, & conditionis exiſtant, &c.*

Ex quo licet inferre clericos ſæculares non ſeruantes interdictum, nó affici excommunicatione, ſed aliis pœnis.

10 Sed modò dubium eſt, vtrùm religioſis proſint priuilegia celebrandi, & laicos ad diuina admittendi tempore interdicti.

Reſpondeo non prodeſſe, ſi hæc priuilegia conceſſa fuerunt ante *Clementinam, ex frequentibus, de ſentent. excom.* editam à Clemente V. qui ad Pontificatum euectus fuit anno 1305. 6. Iulij, & obiit anno 1314. 20. Aprilis. Ratio eſt, quia priuilegia reuocata ſunt in præfata Clementina, ibi, *non obſtantibus priuilegijs, conuentionibus, ſtatutis, & conſuetudinibus quibuſlibet.*

11 Maior difficultas eſt de priuilegiis poſt illam Clementinam conceſſis, vtrùm ſcilicet reuocata ſint in Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap. 12. de regularibus*, vbi ſic habetur, *cenſuræ, & interdicta ne dum à Sede Apoſtolica emanata, ſed etiam ab ordinarijs promulgata, mandante Epiſcopo, à regularibus in eorum Eccleſijs publicentur, atque ſeruentur.*

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima eſt aſſerentium reuocata fuiſſe. Ita Nauarr. *in manuali cap. 27. n. 190. ſub finem*, & latiùs *in conſil. 7. de priuileg.* Garzias *de beneficijs. 3. part. cap. 2. n. 278. & ſeqq.* ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Garzia *loco cit. n. 280. & part. 5. cap. 8. n. 87. dub. 8.* vbi refert declarationem ſacræ congregationis in hæc verba, *priuilegia, ſi ante Concilium conceſſa fuerunt, vtique reuocata exiſtunt.*

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit reuocata non fuiſſe. Ratio eſt, quia priuilegium ſpeciale non cenſetur reuocatum, niſi exprimatur, in Concilio autem Tridentino *loco citat.* nulla reuocatio exprimitur. Ita Henriquez *lib. 13. cap. 48. n. 1.* Emanuel Rodriquez *quæſt. reg. tom. 2. q. 112. art. 3.* Sayrus *de cenſuris lib. 5. c. 13. n. 24. & 25.* Ioann. Cruz *de ſtat. relig. c. 7. dub. 2. concl. 2.* Sorbus *in compend. priuileg. verb. interdictum 3. in principio.* Bartholom. Medina, Lopez, & alij apud Garziam *loco cit. n. 279.* & apud Barboſam *in remiſſionib. ad Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. c. 12. n. 1.* Neque obſtat declaratio ſacræ congregationis, tum quia eſt innixa doctrinæ Nauarri, quem ego non ſequor. tum quia non facit legem. tum quia cenſentur ſolùm reuocata generalia quædam priuilegia, ſeu potiùs explicata priuilegia, quibus religioſi putabant ſe immunes eſſe ab interdictis generaliter latis ab ordinario, cùm id in ipſorum priuilegiis non eſſet ſufficienter expreſſum; nos autem loquimur de priuilegiis hoc exprimentibus conceſſis ante Tridentinum, & à fortiori de conceſſis poſt Tridentinum. Videri poteſt Sayrus, Sorbus, & Rodriquez *locis citatis.*

PVNCTVM XV.

De excommunicatione contra religioſos mendicantes, & Parochos non ſeruantes pacem inter ſe factam.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Religioſi mendicantes, & parochi non ſeruantes pacem inter ſe factam in partibus Germaniæ ſubijciuntur excommunicationi.*
4 *Iſta excommunicatio ante præſtitam ſatisfactionem eſt reſeruata.*

1 Cvm religioſi mendicantes, & Eccleſiarum parochialium rectores, in partibus Germaniæ, præſertim in oppido Eſlingen Conſtan. diœceſis, maximis diſcordiis agitarentur, ſéque magnis afficerent opprobriis, & contumeliis, Summus Pontifex Sixtus IV. *in Extrauaganti 2. de treug. & pace*, ad dirimendas in futurum lites, ad pacem, & concordiam, quam ope nonnullorum Cardinalium inuexerat, pœnam excommunicationis ipſo facto tranſgreſſoribus impoſuit, vt patet ex illius verbis, *iniungentes nihilominus Archiepiſcopis, Epiſcopis, plebanis, rectoribus, curatis, nec non prioribus, Guardianis, & ſingulis fratribus ordinum mendicantium ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, &c.* Circa iſtam excommunicationem, quæ à pluribus Doctoribus omitti ſolet, eo quòd ſit particularis, & lata ſit ſolùm pro partibus Germaniæ, tria breuiter attingam.

Primò, quænam ſit materia.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

Tertiò, vtrùm hæc cenſura reſeruata ſit, ſeu à quo poſſit eius abſolutio impendi.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis reſpectu mendicantium eſt, *Prima* prædicare parochianos non teneri Miſſam in parochia diebus feſtis, & diebus Dominicis audire. *Secunda* inducere laicos ad eligendā ſepulturā apud ipſos religioſos. Eadem prohibitio extenditur ad ipſos curatos inducentes laicos ad eligendam ſepulturam apud ſe, id eſt, in propria Eccleſia; ſepultura enim libera eſt; conſequenter iure merito, tam fratribus mendicantibus, quàm ipſiſmet curatis, inducentibus laicos ad eligendam ſepulturam apud ſe, excommunicatio imponitur. *Tertia*, prædicare parochianos non teneri peccata ſua, ſaltem in Paſchate, proprio ſacerdoti confiteri (ſaluis tamen manentibus priuilegiis ad excipiendas quouis tempore confeſſiones.) *Quarta* eſt inter fratres mendicantes, & curatos, non ſeruare conſuetudinem antiquam quoad effectum prædicandi, horas cantandi, & campanas pulſandi, aut horam commutare in prædicationibus faciendis abſque partium conſenſu, & hæc actio communis eſt etiam ipſis Parochis. *Quinta* eſt in concionibus detrahere Prælatis, & parochis. *Sexta* eſt quouis modo retrahere populos à frequentia, & acceſſu Eccleſiarum parochialium.

Materia verò iſtius excommunicationis ex parte Rectorum Eccleſiarum parochialium eſt, *Prima* dicere hæreſes à mendicantibus proceſſiſſe. *Secunda* inducere ad eligendam ſepulturam apud ſe, vt dictum eſt *in 2. actione præcedenti. Tertia* eſt non ſeruare conſuetudinem circa horas cantandi, aut campanas pulſandi, vt dictum eſt *in 4. actione præcedenti. Quarta* aliquo modo detrahere mendicantibus, aut illis fauorem non præſtare, dum poſſunt. & in iſta actione comprehenduntur non ſolùm parochi, verùm etiam Prælati, vt clarè conſtat ex verbis præfatæ Extrauagantis, ibi, *& vice verſa ipſi rectores, & Prælati aliquo modo non detrahant mendicantibus; ſed illum fauorem, quem poſſunt, eis impendant, &c.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Subiectum iſtius excommunicationis quoad ſex actiones primo loco expreſſas ſunt religioſi prædicatores, Minores, & Carmelitæ, inter hos enim, & parochos, & alios Eccleſiarum Prælatos diſſenſio ſuborta fuerat: quoad quatuor actiones poſteriores ſubiectum ſunt rectores Eccleſiarum, & quoad vltimam ſunt etiam ipſi Prælati, vt patet, tum ex præcitatis verbis, tum ex illis, *iniungentes nihilominus Archiepiſcopis, Epiſcopis, plebanis, rectoribus, curatis, nec non prioribus, Guardianis, & ſingulis fratribus ordinum mendicantium ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam contra facientes. & quemlibet eorum contrafacientem incurrere volumus ipſo facto.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 EXcommunicatio iſtius Extrauagantis reſeruata eſt ante præſtitam ſatisfactionem, & expreſſum partis læſæ conſenſum; conſequenter non poteſt à quolibet approbato confeſſario auferri, niſi præſtita ſit ſatisfactio, & adſit expreſſus conſenſus partis læſæ. hæc propoſitio patet ex illis verbis, *à qua abſolui nequeant, niſi de expreſſo conſenſu partis læſæ, & debita ſatisfactione præuia.* An autem in nullo caſu, excepto mortis articulo, poſſit huiuſmodi abſolutio impendi, conſtat ex regulis generalibus traditis de cenſuris in genere.

PVNCTVM XVI.

De excommunicatione contra monachos tenentes arma intra ſepta monaſterij.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Monachus afficitur excommunicatione tenendo arma in monaſterio, vel in alio loco intra monaſterij ſepta exiſtente.*
4 *Monachus tenens ligna, vel lapides in ſuo cubiculo, non incurrit excommunicationem.*
5 *Ignorantia excuſat ab hac cenſura.*
6 *Explicatur, quódnam ſit ſubiectum iſtius excõmunicationis.*

1 IN *Clementina, ne in agro. §. quia verò, ad finem, de ſtatu monach.* fertur excommunicatio contra monachos infra ſepta monaſteriorum ſine licentia Abbatum ſuorum arma tenentes.

Occaſione iſtius excommunicationis duo quæram.

Primò, quæ ſit eius materia.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt tenere arma intra ſepta monaſterij; excommunicatio enim fertur contra tenentes arma. Quis autem dici debeat tenere arma, patet ex dictis in ſimili in explicatione Bullæ Cœnæ *quæſt.* 2. dum loquerer de tenentibus libros prohibitos, ſicut etiam *ibidem quæſt. 8. punct. 2. num. 1. & 3.* patet quid nomine *armorum* intelligatur, & ex dictis de excommunicationibus, quæ ob violationem clauſuræ conſtat, quænam dicantur monaſterij ſepta; diximus enim illa dici monaſterij ſepta, ad quæ monachus non poteſt fœminas introducere abſque violatione clauſuræ, ſeu è quibus non licet monacho exire abſque licentia, vt communiter DD. in hunc textum exponunt. Ex quo ſequitur

3 Primò monachum affici excommunicatione iſtius conſtitutionis, tenendo arma in cubiculo, in cella vinaria, in ſtabulo, aliiſque locis intra monaſterij fines exiſtentibus, etiam ſi ea teneat animo neminem offendendi; intentio enim non tollit rationem armorum. Secus ſi teneat in alio monaſterio, vel alia domo; quia tunc non retinet intra monaſterij ſepta. Ita communiter DD.

4 Secundò monachum tenentem ligna, vel lapides in ſuo cubiculo non ſubiici huic excommunicationi, quia hæc non ſunt arma, cùm ex ſe non ſint inſtituta, & arte facta ad vſum bellicum publicum, vel priuatum, ſed ſunt inſtrumenta quaſi naturalia. Neque obſtat, quòd monachus ea teneat animo aliquem offendendi, adhuc enim ex ſe non ſunt arma, niſi ex intentione retinentis; in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio. Ita Sylueſter *verb. excommunic. 9. §. trigeſima octaua.* Nauarr. *cap. 27. num. 139. verſ. trigeſimaſeptima*, Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 5. num. 8* Toletus *lib. 1. c. 40. num. 8.* Filliucius *tract. 14. cap. 8 quæſt. 6. num. 142.* Sayrus *lib. 3 cap. 34.* & alij, quos retuli in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt. 8. punct. 2. n. 3.* vbi etiam oſtendi, vtrùm cultri ſub nomine armorum comprehendantur.

Tertiò monachum venientem ad monaſterium cum armis, non animo tenendi, non affici excommunicatione. Ita Toletus, Sayrus, & alij.

5 Quæres, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem requiratur præſumptio, ſeu ſcientia, vel ſufficiat ignorantia craſſa, & ſupina.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe requiri præſumptionem, ſeu ſcientiam; conſequenter non ſufficere ignorantiam craſſam, ſupinam, vel affectatam, niſi coniuncta ſit cum ingenti temeritate. Ratio eſt, quia licèt textus dicat, *arma tenentes*, non verò arma tenere præſumentes, nihilominus ſubintelligitur in illis verbis, præfatæ ſententiæ; cum enim in antecedentibus lata fuiſſet excommunicatio contra monachos, & canonicos regulares, præſumentes ad curias Principum accedere, animo nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis, eadem præſumptio in hoc caſu requiri videtur; illa enim loquendi forma, *præfata ſcientia*, relationem habet ad præcedentem diſpoſitionem. Ita ſentire videtur Caiet. *verb. excommunicatio. cap. 63.* Nauarr. *cap. 27. n. 139. verſ. trigeſimaſeptima*, Suarez, Filliucius, & Sayrus *locis citatis.*

Ex quo patet à fortiori, bonam fidem, aut iuſtam, & rationabilem cauſam ab iſta cenſura excuſare, quia præſumptionem excludunt. Hinc ſequitur

Primò, eum, qui ex obliuione, vel tranſitoriè tantùm, quia ſcilicet de foris venit, nec commodè potuit arma aliò deferre, non ligatur excommunicatione, quia non retinet arma cum præſumptione. Ita DD. citati.

Secundò eum, qui arma in monaſterio tenet ad neceſſariam ſui defenſionem, non ſubiici huic cenſuræ, quia retinet ex iuſta cauſa, nec dicitur præſumere; conſequenter hic caſus ſaltem per epikeiam cenſetur exceptus. Ita Angelus *excommunicatio. 7. caſu 38.* Nauarrus, Suarez, Toletus, Filliucius, & Sayrus *locis citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt monachi; in textu enim dicitur, *monachos.* Ex quo ſequitur canonicos regulares, aut alios religioſos non affici hac cenſura, quia diſpoſitio, præſertim pœnalis, extendenda non eſt vltra verborum ſignificationem, *cap. odia, de reg. iur.* & licèt alia excommunicatio, quæ in eodem textu lata fuerat, extenderetur ad monachos, & canonicos regulares, hæc tamen non extenditur; quia textus in hac excommunicatione meminit tantummodo monachorum. Ita communiter DD.

Maior difficultas eſt, vtrùm iſta excommunicatio afficiat omnes monachos, vel tantummodo nigros, ſeu Benedictinos.

Reſpondeo cum Syluestro, Toleto, Sayro, *locis citatis*, contra Suarez, Filliucium, & alios afficere omnes monachos, quia textus generaliter loquitur de monachis, vt probaui *in hac quæſt. punct. 9. num. 12.*

QVÆSTIO IX.

De excommunicationibus contra religioſos Papæ reſeruatis.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra religioſos mendicantes, tranſeuntes ad Ordines monaſticos, exceptis Carthuſianis.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*

3 *Religio*

3 *Religioſis Ordinis mendicantium ad quóſnam religioſos ordines tranſire prohibeatur.*

4 *Religioſus mendicans tranſeundo ad ordinem monaſticum excommunicatione afficitur ſolùm dum ad illum ordinem tranſit prætextu priuilegij.*

5 *Religioſi mendicantis receptio & admiſſio in ordinem mendicantium non ſolùm eſt illicita, verùm etiam inualida.*

6 *Præpoſitus Societatis Ieſu facultatem concedere poteſt ſuis religioſis tranſeundi ad alias quaſlibet religiones.*

7 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

8 *Religioſi qui poſt Extrauagantem Martini V. in ordinem mendicantium adſcripti ſunt, ligantur excommunicatione tranſeundo ad ordinem religioſorum non mendicantium.*

9 *Religioſus ordinis mendicantium eiectus in perpetuum à religione poteſt in ſententia auctoris abſque periculo excommunicationis ad alium ordinem tranſire.*

1 MArtinus V. vt conſeruationi ordinum mendicantium prouideret, in Extrauaganti, *viam ambitioſa, de regular. & tranſeunt. ad relig.* impoſuit excommunicationem religioſis mendicantibus aduolantibus ad religionem non mendicantium, abſque ſpeciali Summi Pontificis licẽtia, excepto Carthuſienſium ordine. In hoc igitur puncto explicabo materiam & ſubiectum iſtius excommunicationis; quamuis Leſſius *lib. 2. cap. 41. dub. 13. num. 104.* & Sanctarellus *de apoſtaſia c. 8. n. 27.* putant præfatam Extrauagantem vſu receptam non fuiſſe quoad licentiam Sedis Apoſtolicæ, aut ſaltem intelligi ſolùm dum quis ad laxiorem religionem tranſit abſque iuſta cauſa.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio in hac Bulla expreſſa.

Prima eſt, tranſire ad religioſos monaſticos ſine ſpeciali Summi Pontificis licentia; nam in præfata Extrauaganti dicitur, *in futuris autem nullus ex profeſſoribus alicuius ex ordinibus mendicantium huiuſmodi, in aliquem monaſticum ordinem (Carthuſienſium dumtaxat excepto) poſſit, aut debeat per quemcumque recipi, vel admitti virtute alicuius licentiæ, vel indulti, abſque Sedis huiuſmodi licentia ſpeciali, ſub dictis pœnis.*

Dices, in præcitatis verbis non prohibetur tranſitus, ſed receptio, & admiſſio. ergo religioſo mendicanti vetitum non eſt ſub excommunicatione tranſire ad ordines monaſticos; in pœnis enim non eſt facienda extenſio.

Reſpondeo prohiberi non ſolùm receptionem, ſed etiam tranſitum, tum quia vna pars diſpoſitionis aliam explicat. tum quia præcitata verba relationem habent ad præcedentia, vt conſtat ex illa loquendi forma, *ſub dictis pœnis*; ſed in præcedentibus verbis ſermo eſt, non ſolùm de recipientibus, verùm etiam de receptis, ibi, *ſub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quàm recepti ipſo facto incurrant.* ergo, &c. ita ſupponere videntur omnes Doctores qui huius cenſuræ meminerunt.

Secunda actio eſt, recipere, ſeu cooptare religioſum mendicantem in ordinem monaſticum abſque ſpeciali Summi Pontificis licentia, vt patet ex verbis relatis in prima actione.

3 Sed modò dubium eſt primò, quinam ſint Ordines, ad quos tranſitus mendicanti prohibetur ſub excommunicatione.

Reſpondeo eſſe ordines monaſticos, qui in præfata Extrauaganti enumerantur, qualis eſt ordo S. Benedicti, & ſimilium; nam in dicta Extrauaganti dicitur, *tam S. Benedicti, quàm Ciſtercienſis, Camaldulenſis, Vallis Vmbroſæ, Canonicorum regularium, S. Auguſtini, vel aliorum monaſticorum ordinum.*

Hinc ſequitur ex vi huius iuris non eſſe vetitum ſub excommunicatione tranſitum mendicantis ad alium ordinem mendicantem; quia tranſitus ad hunc ordinem ex vi iſtius Extrauagantis non prohibetur, vt bene Sanchez *lib. 6. cap. 7. num. 110.*

Dico, *ex vi iſtius Extrauagantis*, quia ex priuilegiis particularibus nonnullarum religionum fieri poteſt, vt ob huiuſmodi tranſitum excommunicatio incurratur, vt patet tum ex priuilegiis ordinum prædicatorum, & Societatis Ieſu, tum ex aliis, de quibus infrà *punct. 2. & quæſt. præcedenti punct. 3.*

4 Secundò dubium eſt, vtrùm admiſſio tranſitus mendicantis in ordinem monaſticum ſub excommunicatione prohibeatur, ſiue fiat prætextu alicuius priuilegij, ſiue non.

Reſpondendum mihi videtur ſub excommunicatione hoc loco prohiberi ſolùm, ſi fiat prætextu priuilegij; quia in Extrauaganti dicitur, *recipi, vel admitti virtute alicuius licentiæ, vel indulti*; in materia autem pœnali ſtandum eſt ſtrictæ verborum interpretationi, niſi aliud conſtet de mente diſponentis, aut niſi aliud ferat conſuetudo. Ita Sanchez *lib. 6. cap. 7. num. 110.*

An autem religioſus ordinis mendicantium tranſiens ex propria malitia, & abſque vllo priuilegio ad ordinem monaſticum incurrat excommunicationem latam contra religioſos dimittentes habitum, patet ex dictis *quæſt. præcedenti punct. 6.*

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm receptio, & admiſſio religioſi mendicantis in ordinem monaſticum valida ſit.

Reſpondeo non ſolùm eſſe illicitam, & ſub excommunicatione prohibitam, verùm etiam eſſe inualidam, quia in hac Extrauaganti dicitur, *nihilominus ſecus facta non teneant ipſo iure.*

Excipiendus eſt tamen duplex caſus. *Primus* eſt, dum quis tranſit ad ordinem Carthuſienſium, nam hic ordo excipitur in dicta Extrauaganti, ibi, *Carthuſienſium dumtaxat excepto.* ad hoc facit illud Ioannis Maioris in 4. diſtinct. 28. quæſt. 21. *Carthuſia religionum optima.*

Secundò excipitur, ſi hoc fiat de ſpeciali Summi Pontificis licentia, quia in textu dicitur, *abſque Sedis huiuſmodi licentia ſpeciali*; illa autem cenſetur licentia ſpecialis, in qua religioſis mendicantibus datur facultas conuolandi ad ordines monaſticos, etiamſi fortè nomen particularis perſonæ non exprimatur, quicquid in contrarium dicat Suarez *diſp. 22. ſect. 5. n. 18.* Filliucius *tract. 15. cap. 8. quæſ. 3. n. 91.* poſſet enim Summus Pontifex non ſolùm perſonæ particulari, verùm etiam omnibus religioſis Franciſcanis non reformatis, vulgo *Zoccolanti*, facultatem concedere aduolandi ad ordinem S. Benedicti, vel ad quemlibet ordinem monaſticum, & hæc facultas valida eſſet, etiamſi nullius religioſi in particulari mentio fieret; aliud enim eſt ſpecialis licentia, aliud expreſſio perſonæ particularis. Ad ſpecialem igitur licentiam ſufficere videtur expreſſio mendicantium (cum his enim diſpenſatur,) & expreſſio religionis non mendicantis, ad quam tranſitus conceditur, ſiue iſta religio exprimatur ſpeciatim, ſiue ſub communi aliqua ratione pro qualitate licentiæ amplæ, aut reſtrictæ, vt bene in hac parte Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

Hinc ſequitur non ſufficere licentiam Prælati religionis, quam religioſus mendicans derelinquere intendit, vt aduolet ad non mendicantes, quia Martinus V. requirit licentiam ſpecialem Sedis Apoſtolicæ.

6 Excipi tamen debet Præpoſitus Generalis præclariſſimæ Societatis Ieſu, cui ſpecialiter conceſſum fuit, vt facultatem concedere valeat ſuis religioſis, etiam ſolemniter profeſſis, tranſeundi ad alias quaſlibet religiones, vt patet ex conſtitutionibus Pauli III. anno 1549. & Gregorij XIII. anno 1582. in Bulla, quæ incipit, *Cum aliàs,* editis in fauorem illius Societatis.

Verum tamen eſt, hoc priuilegium non ſuffragari aliis religionibus, titulo communicationis, quia ſpecialiter,

&

& incommunicabiliter huic Societati conceſſum fuit, & participatio cum aliis religioſis explicitè prohibetur in præfata Bulla Gregorij XIII. §. 3. *verſ. non obſtantibus*. Ita Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 7. num. 31.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Svbiectum iſtius excommunicationis ſunt non ſolùm religioſi mendicantes tranſeuntes ad aliquem ordinem monaſticum, ſuperiùs enumeratum, abſque licentia ſpeciali Summi Pontificis; verùm etiam ſuperiores ordinum monaſticorum recipientium mendicantes abſque præfata Sedis Apoſtolicæ licentia. hæc propoſitio perſpicuè conſtat ex dictis in explicatione vtriuſque actionis, quæ vtrique iſtius propoſitionis parti reſpondet.

8 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm religioſi qui poſt editionem iſtius Extrauagantis auctoritate Apoſtolica cooptati ſunt in numerum mendicantium, ſubiiciantur huic excommunicationi, tranſeundo ad ordinem religioſorum non mendicantium.

Reſpondeo affirmatiuè, quia lex ſemper loquitur, & omnes ſucceſſores afficit, vt patet ex dictis *de legibus*.

Hinc ſequitur religioſos Societatis Ieſu, qui poſtquam ſolemniter profeſſi ſunt, aut qui poſt biennium vota ſimplicia emiſerunt, ſubiici huic excommunicationi tranſeundo ad ordinem monaſticum abſque ſpeciali facultate Summi Pontificis, aut ſui Præpoſiti, iuxta dicta in ſecunda exceptione *num. 6.* nam Societas Ieſu adſcripta eſt in numerum mendicantium, & gaudet priuilegiis, indultis, & gratiis fratribus mendicantibus conceſſis, vt patet ex Bulla Pij V. anno 1571. & ex Bulla Pij IV. anno 1565. vide Suarez *loco cit. n. 16.* & Sanchez *num. 117.*

9 Secundò dubium eſt, vtrùm religioſus ordinis mendicantium à religione eiectus, & habitu priuatus poſſit abſque ſpeciali Summi Pontificis facultate ad quemlibet ordinem monaſticum tranſire.

Suarez *loco cit. n. 20.* & Filliucius *loco cit. n. 191.* negant poſſe, tum quia hoc eſt priuilegium ſpecialiter conceſſum Generali Societatis Ieſu à Gregorio XIII. vt Generalis illius Societatis poſſit emiſſis facultatem tranſeundi ad aliam religionem concedere. tum quia religioſus eiectus adhuc eſt verus religioſus talis religionis, illique ſubiicitur, ita vt ſi reuocetur, redire teneatur. ergo adhuc nequit ad aliam religionem tranſire abſque ſpeciali Summi Pontificis facultate.

Contrarium tenet D. Antoninus 3. *part. tit. 16. c. 4. §. 4.* vbi teſtatur hanc fuiſſe peritorum ſententiam; quia religioſus eiectus non videtur cogendus in ſæculo remanere; conſequenter ei liberum videtur ad quam velit religionem aduolare.

Mihi diſtinguendum videtur, vel eſt eiectus in perpetuum, vel ad tempus in pœnam alicuius criminis. Si eſt eiectus ad tempus, non poteſt abſque ſpeciali facultate Sedis Apoſtolicæ tranſire ad aliam religionem; vt patet ex rationibus Suarez. Si verò eſt eiectus in perpetuum, cenſeo poſſe ad aliam religionem tranſire. Ratio eſt, tum quia veroſimile non eſt Summum Pontificem velle viam ad perfectiorem ſtatum occludere. tum quia Martinus V. iſtam conſtitutionem edidit ad conſeruandum ordinem mendicantium, ibi, *volentes etiam conſeruationi ordinum mendicantium prouidere.* in hoc autem caſu ordo mendicantium nullum patitur detrimentum, cùm non ſit repetiturus religioſum, quem in perpetuum eiecit.

Hinc patet reſponſio ad rationes Suarez, quatenus ſecundæ iſtius diſtinctionis parti aduerſantur.

Ad primam enim reſpondeo in præfata Bulla Gregorij contineri non ſolùm facultatem dandæ licentiæ ingrediendi aliam religionem de conſenſu ſuperioris loci, & in ea profitendi impoſita excommunicatione latæ ſententiæ contra monachos, alioſque regulares audentes aliquid attentare contra illius Bullæ tenorem, verùm etiam contineri facultatem expellendi ab ipſa Societate illos, quos Præpoſitus Generalis emittendos iudicauerit, quod non adeò facilè concedendum fuit reliquis religioſis, & ob id participatio iure merito prohibetur.

Ad ſecundam reſpondeo adhuc eſſe religioſum quoad tria vota ſubſtantialia, & teneri primo ſuperiori obedire, quandiu in eo ſtatu perſiſtit vt illi obedire poſſit, non verò teneri à religionis ingreſſu abſtinere, ſi à prima eiectus eſt in perpetuum. Vide quæ tradidi de verbis à religione *in lib. variarum tractationum*, vbi hæc etiam ad verbum attuli.

PVNCTVM II.

De nonnullis excommunicationibus contra nonnullos religioſos admittentes alios ad ſuam religionem ſine debita facultate, aut deferentes alienum habitum, aut detrectantes obedientiam ſuperiorum.

1 *Religioſi ordinis Humiliatorum admittentes aliquem ad ſuam religionem, excommunicationi ſubijciuntur.*

2 *Religioſi cuiuſcunque ordinis recipientes aliquem ex Patribus Societatis Ieſu ſine licentia, excommunicationem incurrunt, exceptis Carthuſianis.*

3 *Religioſi clauſtrales recipientes Minimos ſine licentia, excommunicationem incurrunt.*

4 *Religioſi Minores recipientes fratres ordinis Prædicatorum ſine debita licentia laqueo excommunicationis obſtringuntur.*

5 *Religioſi Minimi ſubtrahentes ſe ab obedientia correctorum, in pœnam excommunicationis incidunt.*

6 *Tertiarij Eremitæ deferentes habitum Minorum excuſantur.*

Sequentes excommunicationes breui compendio percurram, tum quia pertinent ad particulares religiones. tum quia conſtitutionum tenores, in quibus præfatæ excommunicationes continentur, non vidi, cùm in Bullario nouo non reperiantur, excepta ea, quæ contra Humiliatorum Ordinem edita fuit.

1 Prima eſt contra profeſſos ordinis Humiliatorum, admittentes aliquem ad habitum, vel profeſſionem ſui ordinis. iſta excommunicatio edita fuit à Pio V. in Bulla, quemadmodum occaſione nefandi ſceleris attentati à Farina religioſo illius ordinis contra ſanctum Carolum, quem ſclopo ad necem petere intendebat; ſed cum Deus euidenti miraculo illæſum, & incolumem ſeruauit. Propterea vi huius Bullæ ordo Humiliatorum paulatim extinctus fuit; conſequenter mihi adempta eſt occaſio diſſerendi de hac excommunicatione.

2 Secunda eſt contra religioſos cuiuſcunque ordinis recipientes Patres Societatis Ieſu ſine licentia ſui ſuperioris, exceptis tamen Carthuſianis, & contra ipſoſmet Patres Societatis ſine dicta licentia ingredientes aliam religionem, quàm Carthuſianam, & contra dantes auxilium. iſta excommunicatio lata fuit à Pio V. in Bulla quæ incipit, *Æquum reputauimus.* Obſeruant tamen Suarez *diſp. 22. ſect. 5. num. 21.* & Sanchez *num. 20.* ſuperiorem Societatis Ieſu ex priuilegiis Pij IV. & V. poſſe ab hac cenſura abſoluere. Vide ſupradicta *quæſt. præcedente puncto vltimo, & in hac quæſtione puncto primo.* vbi etiam oſtendi, an Pater Generalis Societatis Ieſu poſſit facultatem dare Patribus ſuæ Societatis ingrediendi quamlibet religionem. Addo cum Sanchez religioſos Societatis neque poſſe ad Carthuſiam tranſire, niſi obtenta à ſuperioribus licentia, quam licentiam Pater Generalis ſibi reſeruauit. Ratio eſt, quia Patres Societatis Ieſu gaudent priuilegiis Carmelitarum ex priuilegio Pij V. Carmelitis autem conceſſum fuit priuilegium à Paulo V. die 3. Aprilis 1610.

ne

ne ad Carthuſiam tranſire valeant ſub excommunicationis pœna ipſo facto.

3 Tertia eſt contra clauſtrales recipientes Minimos ſine licentia Summi Pontificis. iſtam excommunicationem impoſuit Iulius II. in Bulla, quæ incipit, *Virtute conſpicuos*.

4 Quarta contra Minores recipientes fratres ordinis Prædicatorum, volentes ad ipſos tranſire ſine expreſſa licentia Papæ, vel ſuorum ſuperiorum. iſta excommunicatio lata fuit à Clemente, teſtibus S. Antonino 3. *parte. tit.* 24. *cap.* 70. Suarez *de cenſuris diſp.* 22. *ſect.* 5. *num.* 17. Armilla *excommunic.* 67. Filliucio *tract.* 15. *c.* 8. *quaſ.* 7. *num.* 197. quamquam Filliucius eam recenſet inter excommunicationes reſeruatas; Suarez verò aſſerit in indulto Clementis nullam fieri mentionem reſeruationis huius excommunicationis.

Addit Suarez hac excommunicatione non ligari fratres Minores tranſeuntes, quia Clemens excommunicat recipientes, non verò tranſeuntes. Videri poſſunt, dum opus fuerit, ſingula priuilegia religioſorum, in quorum fauorem præcedentes excommunicationes latæ ſunt, & ex dictis in antecedentibus excommunicationibus quiſque facile poterit ſolutionem occurrentium difficultatum haurire.

5 Quinta eſt contra Minimos, qui ſe ab obedientia correctorum ſubtrahunt. hæc cenſura dicitur lata à Paulo III. in Bulla, *Cum ſicut*.

6 Sexta eſt contra Tertiarios Eremitas, deferentes habitum Minimorum. Leo X. in Bulla, *Licèt alias*, &c.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra detinentes in ſuis monaſteriis Apoſtatas ordinis Prædicatorum.

1 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
2 *Religioſi, quorum auctoritate in ſuo monaſterio detinentur Apoſtata ordinis Prædicatorum, ſubijciuntur excommunicationi.*
3 *Apoſtata à religione iure communi non eſt excommunicatus.*
4 *Apoſtata ex priuilegio nonnullarum religionum ſunt excommunicati, vt ex priuilegio Societatis Ieſu.*
5 *Apoſtatæ religionum participantium priuilegia Societatis Ieſu non ligantur excommunicatione.*

IN explicatione iſtius excommunicationis non immorabor, tum quia non eſt valde vniuerſalis. tum quia Bullam Bonifacij, in qua iſta excommunicatio continetur, in Bullario non inueni. Breuiter igitur innixus teſtimonio S. Antonini 3. *part. tit.* 24. *cap.* 7. & aliorum, innuam materiam, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt detinere in ſuis monaſteriis apoſtatas ordinis Prædicatorum. Quis autem dicatur detinere, patet à ſimili ex ſupradictis in hac diſputatione *quæſt.* 2. *punct.* 34. *num.* 6. de iis, quæ detinent religioſos in ſcholis poſt demiſſum habitum.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt religioſi, quorum auctoritate apoſtata in ſuis monaſteriis detinetur.

Hinc ſequitur religioſum, qui alloquitur, aut inſeruit apoſtatæ in monaſterio iam commoranti, non affici excommunicatione, quia hic non dicitur detinere.

3 Hic obiter inquiri poſſet, an apoſtata à religione ſit excommunicatus.

Reſpondeo ex vi iuris communis, ob apoſtaſiam præcisè, non eſſe excommunicatum, quia iſta excommunicatio in iure non reperitur, vt cum Sanchez, & aliis docui *quæſt. præcedenti punct.* 6. *num.* 6. quibus adde Leſſium *lib.* 2. *de iuſtitia cap.* 41. *dub.* 15. *num.* 109. Bannem 2. 2. *q.* 12. *art.* 1. *dub.* 1. *concluſ.* 2. Arragonium *ibidem*, & Sanctarellum *de apoſtaſia cap.* 3. *dub.* 2. contra Azor. 1. *part. lib.* 12. *cap.* 17. *quæſ.* 6. & alios.

4 Dixi, *ex vi iuris communis*, quia apoſtatæ in nonnullis religionibus ex peculiari priuilegio ipſarum religionum ſunt excommunicati, vt patet ex priuilegiis Societatis Ieſu conceſſis à Gregorio XIII. anno 1584. in Bulla 89. quæ incipit, *Aſcendente Domino*, §. 22. *verſ. denique*, vbi religioſi Societatis deficientes à religione excommunicantur ipſo facto, & apoſtatarum pœnis ſubiiciuntur, & abſolutio iſtius excommunicationis impendi non poteſt ab alio, quàm à Summo Pontifice, aut à Præpoſito Generali Societatis, vt *ibidem* dicitur.

5 Rogabis, vtrùm apoſtatæ aliarum religionum participantium priuilegia Societatis Ieſu, in hanc cenſuram incidant.

Reſpondeo negatiuè, quia Gregorius *in præfata Bulla* §. 29. *verſ. præſentis*, communicationem illius conſtitutionis, & gratiæ fieri prohibet. Vide quæ tradidi *in lib. variar. tractat.* vbi hæc etiam ad verbum adduxi.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra Minores de Obſeruantia ſubornantes pro ſe, vel pro alio in electionibus, aut procurantes fauorem extra religionem ad officium in religione obtinendum.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Religioſus ſubornans pro ſe, vel pro alio in electionibus, aut procurans fauorem extra religionem ad officium in religione obtinendum, ſubijciuntur excommunicationi.*
4 *Iſta excommunicatio quandónam reſeruata cenſeatur.*

1 ISta excommunicatio lata fuit à Pio V. anno 1571. in Bulla 128. quæ incipit, *Paſtoralis officij*, & poſtmodum declarata, & in hac parte confirmata à Gregorio XIII. anno 1573. & 1579. in Bullis, quæ incipiunt, *Conſueuit Romanus*.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excõmunicationis eſt duplex actio, quæ in hac Bulla prohibetur.

Prima actio eſt, ſubornare pro ſe, vel pro alio in electionibus, ſiue id fiat in actu electionis, ſiue etiam ante electionem, infra ſex menſes; nam in Bulla Pij V. dicitur, *qui verò in electionibus, vel ante eas per ſex menſes pro ſe, vel pro alio ſubornauerit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, ac voce actiua, & paſſiua perpetuò careat*. Idem confirmatum fuit à Gregorio.

Secunda actio eſt, procurare fauorem extra religionem ad officium in religione obtinendum; nam in Bulla Pij V. dicitur, *qui autem ad officium obtinendum quorumuis fauorem extra religionem procurauerit, vltra prædictas pœnas* (id eſt, excommunicationis, & priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ) *per menſem carceri mancipetur*; idem confirmatum, & auctum fuit à Gregorio *in præcitatis Bullis*.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes religioſi ordinis Minorum S. Franciſci de Obſeruantia,

uantia, qui præfatas actiones faciunt. Ratio eſt, quia de his ſermo eſt in præcitatis Bullis.

TERTIA PROPOSITIO.

4 ISta excommunicatio ex vi conſtitutionis Pij V. reſeruata eſt Summo Pontifici; nam ibi dicitur, *à qua, niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præterquam in mortis articulo, abſolui non poſſit.*

Dixi, *ex vi conſtitutionis Pij V.* quia Gregorius XIII. anno 1573. indulſit, vt tam miniſter, quam Commiſſarius Generalis valeant abſoluere, quando de ipſis non agitur, ibi, *facultatem quoad caſus prædictos Romano Pontifici dumtaxat per dictum prædeceſſorem reſeruatam, etiam miniſtro, & commiſſario generalibus, quando de ipſis non agitur, in omnes euentus prædictos impartimur.*

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra religioſos adminiſtrantes ſine ſpeciali parochi licentia ſacramenta Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ, vel ſolemnizantes matrimonium, aut abſoluentes ſine debita facultate ab excommunicationibus reſeruatis, aut à pœna, & culpa.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Religioſus adminiſtrans ſacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ ſine licentia, excuſatur ab excommunicatione, quoties id facit credens parochum ratam habiturum adminiſtrationem.*
4 *Religioſus adminiſtrans ſacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ exiſtenti in articulo mortis, non incurrit excommunicationem.*
5 *Religioſus excuſatur ab excommunicatione adminiſtrando ſacramentum Euchariſtiæ, vel Extremæ vnctionis, ſiue ſibi data ſit licentia, ſiue illi, cui Sacramenta adminiſtranda ſunt.*
6 *Licentia generalis conceſſa parochiano ad recipiendum ſacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ, à quolibet religioſo, excuſat religioſum ab excommunicatione, adminiſtrando præfata ſacramenta.*
7 *Religioſus vt excuſetur ab incurrenda excommunicatione, à quonam licentiam obtinere debeat adminiſtrandi ſacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ.*
8 *Religioſus obtinens facultatem à parocho adminiſtrandi ſacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ, excuſatur ab excommunicatione.*
9 *Vicarius etiam amouibilis curam animarum gerens facultatem concedere poteſt religioſo adminiſtrandi ſacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ.*
10 *Epiſcopus, aut eius vicarius, præfatam facultatem concedere poteſt.*
11 *Religioſus non incurrit excommunicationem, conferendo Baptiſmum, aut pœnitentiam, aut confirmationem, vel ordinem.*
12 *Religioſus conferens ſacramentum Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, vel Extremæ vnctionis alteri religioſo, non incurrit excommunicationem.*
13 *Matrimonium ſolemnizare quiſnam dicatur.*
14 *Religioſus benedicens, ſeu ſolemnizans matrimonium ſine licentia, an incurrat excommunicationem, & ſuſpenſionem ſimul.*
15 *Religioſus abſoluens ab excommunicatione canonis, aut Concilij Prouincialis, aut Synodalis, excommunicationem incurrit.*
16 *Abſoluens à caſibus Bullæ Cœnæ, & ab alijs nonnullis caſibus, excommunicationem incurrit.*
17 *A quibus cenſuris abſolutio impendi debeat, vt religioſus excommunicationem incurrat abſoluendo.*
18 *Religioſus excommunicationem incurrit non ſolùm ſi abſoluat ab excommunicationibus Papalibus, verùm etiam ſi abſoluat ab excommunicationibus Concilij Prouincialis, vel Synodalis; ſecus ſi abſoluat ab alijs cenſuris, iuxta communiorem DD. ſententiam.*
19 *Religioſus abſoluens ab excommunicatione lata à Legato à latere, non videtur excommunicationem incurrere.*
20 *Religioſus abſoluens ab excommunicatione minori, non incurrit excommunicationem.*
21 *Religioſus abſoluens à peccatis, non ab excommunicatione, non incurrit excommunicationem.*
22 *Religioſus abſoluens ab excommunicatione non reſeruata, non afficitur excommunicatione.*
23 *Abſoluere à culpa & pœna quiſnam dicatur.*
24 *Religioſus impendens indulgentiam plenariam excommunicationem incurrit.*
25 *Religioſus conferens indulgentiam plenariam ligatur excommunicatione, etiamſi eam non conferat ex animo, ſed fingat eam conferre.*
26 *Religioſus fictè præbens Extremam vnctionem, vel Euchariſtiam incurrit pœnam excommunicationis.*
27 *Religioſus adminiſtrans Extremam vnctionem, vel Euchariſtiam ſine licentia, ligatur excommunicatione, etiamſi ipſe non ſit religioſus exemptus.*
28 *Nouitius adminiſtrans Euchariſtiam, vel Extremam vnctionem ſine licentia, non ligatur excommunicatione.*
29 *Religioſus parochus non afficitur excommunicatione adminiſtrando ſacramentum Euchariſtiæ, vel Extremæ vnctionis, ijs qui ſuæ curæ commiſſi ſunt.*

1 IN *Clement. 1. religioſi, de priuileg. & exceſſ. priuileg.* extat generalis prohibitio, & excommunicatio contra religioſos abſoluentes ab excommunicationibus reſeruatis, aut à pœna, & culpa, aut Extremam vnctionem, vel Euchariſtiam adminiſtrantes, aut matrimonia ſolemnizantes ſine parochi licentia. Circa quam excommunicationem duo de more quæram.

Primò, quænam ſit ipſius materia.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt vſurpata iuriſdictio conſiſtens in actionibus hic expreſſis. *Prima actio* eſt, miniſtrare ſacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ, laicis, aut clericis ſine licentia curatoris animarum; in textu enim dicitur, *religioſi, qui laicis, aut clericis ſacramentum Vnctionis extremæ, vel Euchariſtiæ miniſtrare præſumpſerint.*

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm adminiſtrans iſta ſacramenta clericis, vel laicis ignorans iſtam conſtitutionem, aut probabiliter credens parochum ratam habiturum adminiſtrationem, incidat in excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio lata eſt contra præſumentes adminiſtrare iſta ſacramenta; qui autem ea miniſtrat ex ignorantia, aut probabiliter credens parochum ratam habiturum adminiſtrationem, non dicitur præſumere, vt bene Suarez, Henriquez, Nugnus, & alij, quos retuli *de ſacramentis diſp. 4. q. 5. punct. 1. n. 9. & ſeq. & diſp. 7. q. vnica punct. 4. n. 6.*

4 Idem dic dum ſacramentum adminiſtratur exiſtenti in articulo mortis. Ratio eſt, tum quia præceptum Eccleſiæ non obligat cum tanto proximi periculo, tum quia cenſetur adeſſe conſenſus parochi, vel ſaltem Summi Pontificis, vel Epiſcopi, etiamſi fortè parochus in tali euentu inuitus eſſet. Ita Suarez, Nauarrus, Henriquez, Nugnus, Coninchus, Reginaldus, Toletus, & alij, quos retuli *de ſacramentis loco citato*, quibus adde Alterium, & Filliucium *locis proximè citandis*; contra Sayrum *lib. 3. cap. 29. num. 29.* Sylueſtrum *excommunicatio. 7. num. 32. dub. 3.* & alios, arbitrantes excommunicationem incurri à religioſis,

gioſis Euchariſtiam, ſeu viaticum in articulo mortis adminiſtrãtibus;quia hoc non eſt ſacramentum neceſſitatis.

Obiicies, in textu præſcribitur licentia ſpecialis; ad licentiam autem ſpecialem non ſufficit ratihabitio.

Reſpondeo ratihabitionem ſupplere vicem ſpecialis licentiæ, quoties de rationabili mente concedentis conſtat;aliud enim eſt licentia ſpecialis,aliud expreſſa: Summus Pontifex non requirit licentiam expreſſam,& explicitam, ſed ſpecialem.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm ad euitandam iſtam excommunicationem, ſatis ſit, vt licentia data ſit illi, cui ſacramenta adminiſtranda ſunt, an potiùs dari debeat ipſimet religioſo.

Reſpondeo ſufficere, vt cuilibet detur; quouis enim pacto tradatur, religioſus non dicitur illa ſacramenta adminiſtrare abſque licentia.

6 Addunt bene gloſſa in hac Clementina, *verbo ſpeciali.* Suarez *num.7.* & alij, ſufficere licentiam generalem, datam parochiano, vt poſſit illa ſacramenta recipere a quolibet religioſo,quem ipſe voluerit; ſicut etiam ſufficit,vt religioſo facultas detur adminiſtrandi præfata ſacramenta cuilibet. Quamobrem licentia ſpecialis dicitur ea, in qua exprimitur facultas adminiſtrandi ſacramenta,etiamſi ex parte perſonæ,quæ adminiſtrare debet,aut cui ſacramenta adminiſtranda ſunt,ſit generalis. Ex oppoſito verò non videtur ſufficere licentia generalis ad exercendam animarum curam, quia hæc eſt licentia potius generalis, quam ſpecialis. Caietanus tamen *verb.excommunic.cap.64.* ait ſufficere facultatem ad omnia ſacramenta miniſtranda; quia Summus Pontifex intendit ſolùm,licentiam debere eſſe talem, vt ex ea ſatis conſtet dari tali perſonæ ad talem actum, ſiue per ſpecialia verba, ſiue per generalia exprimatur. Verùm ex ſententia Caietani non ſatis explicatur illud verbum *ſpeciali*, nec quidquam operaretur, ſi licentia generalibus verbis conceſſa ſufficeret, vt bene obſeruat Suarez *num.27.* probabilis tamen eſt opinio Caietani in caſu, quem ipſe proponit.

7 Tertiò dubium eſt,à quo præfata licẽtia obtinenda ſit.

Reſpondeo obtinendam eſſe à parocho,id eſt,ab eo,qui curam habet illarum animarum, quibus præfata ſacramenta adminiſtranda ſunt; nam in textu dicitur, *non habita ſuper his parochialis presbyteri licentia ſpeciali.*

8 Rogabis primò, vtrùm ſufficiat licentia parochi, qui nondum promotus eſt ad ſacerdotium. Ratio dubitandi eſt,quia in textu dicitur, *parochialis presbyteri licentia*;presbyter autem dicitur, qui ſacro presbyteratus ordine initiatus eſt. His non obſtantibus

Reſpondeo, præfatam licentiam ſufficere. Ratio eſt, quia conceſſio iſtius licentiæ eſt actus poteſtatis parochi, quem actum alteri delegare poteſt, ſiue parochus initiatus ſit ordine ſacro, ſiue non; nomine enim *presbyteri parochialis* hoc in loco intelligitur is, qui animarum curæ præeſt, & dicitur presbyter, quia animarum cura demandari ſolet illi, qui presbyter eſt, vel breui ad presbyteratum promouendus. Ita Nauarr. Sanchez, Coninchus, & alij, quos in ſimili retuli *de matrimon.quæſt.2.punct.8.n.16.* contra Rodriquez, & alios; idémque in terminis docet gloſſa hic *verb.presbyteri,* & Sayrus *loco cit. num.33.*

9 Addo ſufficere licentiam Vicarij, etiam amouibilis, gerentis curam animarum in locum proprij parochi; hic enim parochi vices gerit, & non eſt deputatus tantùm ad aliquem caſum particularem, vt ſuppono. An autem Vicarius delegatus ad curam animarum exercendam poſſit vniuerſitatem cauſarum delegare, id eſt, alicui licentiam dare, vt omnia parochialia munera exerceat, patet ex dictis *de matrimonio* non poſſe, præciſa legitima conſuetudine in contrarium.

10 Rogabis ſecundò, vtrùm ſufficiat licentia Epiſcopi, aut Vicarij generalis. Ratio dubitandi iam allata eſt,quia in textu dicitur, *parochialis presbyteri licentia*;nullus autem iſtorum eſt presbyter parochialis. His non obſtantibus

Reſpondeo cum gloſſa hîc, *verbo, presbyteri*, Sanchez, Henriquez,& aliis,quos in ſimili retuli *de matrimonio q.2. punct.8.n.10.* præfatam licentiam ſufficere. Ratio eſt,quia diœceſis eſt parochia Epiſcopi. Idem dicendum cenſeo de Cardinalibus in Eccleſiis ſuorum titulorum,& de Abbatibus exemptis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem; militat enim in omnibus eadem ratio. Ita Sanchez, Reginald. Henriquez,& alij,quos retuli *de matrim.loco cit.*

11 Quartò dubium eſt, vtrùm religioſus incurrat excommunicationem conferendo ſine debita licentia Baptiſmum, aut Pœnitentiæ ſacramentum, aut confirmationem,vel ordinem.

Reſpondeo negatiuè, quia textus de his non loquitur, neque facienda eſt extenſio vltra expreſſa in diſpoſitione. Ita Ioannes Andreas,& gloſſa hîc in *verb. ſpeciali.* Nauarr. *cap.27.n.102.* Suarez *num.13.* Filliucius *tract.15.c.8.quæſ.2. num.188.* Syluester *loco cit.num.42.* Sayrus *num.35.*

12 Quintò dubium eſt,cuinam præfata ſacramenta impendi debeant, vt excommunicatio incurratur.

Reſpondeo impendi debere clericis,vel laicis, vt patet ex illis verbis, *religioſi qui clericis, vel laicis.*

Hinc ſequitur religioſum non incidere in hanc cenſuram conferendo Extremam vnctionem, vel Euchariſtiam aliis religioſis; quamuis ſint religioſi alterius religionis. Ratio eſt,quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem; nomine autem *clericorum,& laicorum*,de quibus in hac Clementina ſermo eſt,non veniunt religioſi,præſertim in materia pœnali, & odioſa. Ita Caietanus *verb.excommunicatio cap.64.* Nauarrus *cap.27.num.101.* Angelus,Tabiena,& alij,quos ſequitur Sayrus *lib.3.cap.19.num.28.*

Secunda actio ſub excommunicatione interdicta in hac Clementina eſt, ſolemnizare matrimonia ſine ſpeciali licentia.

13 Is dicitur ſolemnizare matrimonium, qui ſolemniter benedicit,ſiue ſolemniter benedicat primis,ſiue ſecundis nuptiis.Quamuis enim ſecundæ nuptiæ benedici non debeant,vt docui *de matrimonio q.4.punct.6.n.4.* nihilominus religioſus impendens benedictionem ſine ſpeciali licentia,excommunicationem contrahit,ſiue impendat benedictionem in primo,ſiue in ſecundo matrimonio, contracto à coniugibus,qui aliàs benedictionem obtinuerant.

Dixi, *ſine ſpeciali licentia*; quia hæc præſcribitur in religioſo adminiſtrante ſacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ, vel ſolemnizantis matrimonium.

Ex dictis colligi poteſt, religioſum aſſiſtentem matrimonio abſque parochi licentia non affici excommunicatione,quia non dicitur ſolemnizare matrimonium; aliud enim eſt aſſiſtere,aliud benedicere.Verum tamen eſt aſſiſtentem ſine licentia affici ſuſpenſione lata in Concilio Trident. *ſeſſ.24.cap.1.ſub finem,* vbi ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto interdictum eſt parocho, aliiſque ſacerdotibus, tam regularibus, quàm ſecularibus, ne alterius parochiæ ſponſos ſine parochi licentia in matrimonium coniungere, aut benedicere audeant; alioquin ſuſpenſi maneant, donec abſoluantur ab ordinario illius, qui matrimonio intereſſe, vel benedictionem conferre debebat.

14 Sed modò dubium eſt,vtrùm religioſus ſine ſpeciali facultate benedicens, ſeu ſolemnizans matrimonia hoc tempore,incurrat vtramque cenſuram,ſcilicet excommunicationem latam *in Clement. citata*, & ſuſpenſionem in Concilio Tridentino *loco citato* impoſitam.

Reſpondeo diſſenſionem eſſe inter Doctores. Nauarrus enim *tom.2.conſil.1.de pœn.lib.5.* & alij affirmant vtramque incurrere. Rebellus verò *in tract. de contract.lib.& reſtitut. poſt 4.lim.ſect.3.num.83.* in declarationibus Cardinalium, Henriquez, Sayrus, Suarez,Filliucius, & alij, quos retuli *de matrim.quæſt.2.punct.8.num.12.& quæſt.4.punct.6.n.3.& de cenſuris diſp.3.quæſt.6.punct.4.num.20.* in vltimis editionibus,aſſerunt affici ſola ſuſpenſione Concilij Tridentini, in quam excommunicatio illius Clementinæ,in hac parte

commutata videtur. tum quia ita declarauit ſacra Cardinalium congregatio. tum ne duplex pœna ob idem delictum incurratur.

15 *Tertia actio* eſt abſoluere ab excommunicationibus à canone latis, vel impoſitis in Conciliis Prouincialibus, vel Synodalibus.

Vt excommunicatio ob iſtam actionem impoſita faciliùs intelligatur, aduertendum eſt, iure communi non eſſe generaliter impoſitam excommunicationem contra abſoluentes a cenſuris, exceptis

16 Primò caſibus Bullæ Cœnæ, à quibus nemo ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ facultate abſoluere poteſt; alioquin abſoluens in excommunicationem incidit, quam tamen reſeruatam non eſſe docui in expoſitione Bullæ *q.22. punct.3.num.*8.

Secundò exceptis caſibus expreſſis in decreto ſacræ Congregationis de mandato Clementis VIII. edito anno 1601. quod incipit, *Sacra congregatio*, in quo imponitur excommunicatio Papæ reſeruata *primo* contra abſoluentes a caſibus Bullæ Cœnæ. *Secundo* contra abſoluentes ab excommunicatione, ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ in terminis conſtitutionis Gregorij XIV. quæ incipit, *Cùm alias nonnulli*. *Tertio* contra abſoluentes ab excommunicatione ob violationem clauſuræ monialium ad malum finem. *Quarto* contra abſoluentes ab excommunicatione contracta ob prouocationem, & pugnam in duello, iuxta decretum Tridentini, & conſtitutionem Gregorij XIII. quæ incipit, *Ad tollendum*. *Quinto* contra abſoluentes ab excommunicatione ob percuſſionem clericorum, iuxta canonem, *ſi quis ſuadente.17.quæſt.4*. *Sextò* contra abſoluentes ab excommunicatione ob ſimoniam confidentialem, aut realem in beneficiis ſcienter contractam. *Septimo* contra abſoluentes à caſibus, reſeruatis ab ordinariis locorum. Nomine autem *caſuum* non ſolùm ij intelliguntur, qui nùllam habent adnexam cenſuram; verùm etiam habentes adnexam cenſuram, vt patet ex declaratione Pauli V. quam retuli *diſputat.1.* in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt.22 punct.2.num.*19.

Obſerua tamen abſoluentem à præfatis caſibus, expreſſis in decreto Clementis VIII. non affici excommunicatione, niſi abſoluere audeat ſub prætextu priuilegij Apoſtolici, ideo abſoluens ſolùm ex malitia, & non prætextu priuilegij, non videtur reus excommunicationis, iuxta communiorem Doctorum ſententiam, contra Duardum, & alios, quos retuli *loco citato* in expoſitione Bullæ Cœnæ.

Hæc dicta ſint circa generalem prohibitionem abſoluendi à præfatis caſibus in Bulla Cœnæ, & in decreto Clementis VIII. expreſſis.

In hac autem Clementina non extat generalis prohibitio contra omnes, ſed contra religioſos, qui ſi excommunicatos à canone (verbis textus vtor) præterquam in caſibus à iure expreſſis, vel per priuilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſis eiſdem, vel à ſententiis per ſtatuta Prouincialia, aut Synodalia promulgatis, ſeu à pœna, & culpa abſoluere quemquam præſumpſerint, excommunicationis incurrunt ſententiam ipſo facto, per Sedem Apoſtolicam dumtaxat abſoluendi.

17 Quæres primò, à quibus cenſuris abſolutio impendi debeat, vt excommunicatio iſtius Clementinæ incurratur.

Reſpondeo abſolutionē impendi debere, vel ab excommunicatione iure communi lata per ſtatutum, (nam in textu dicitur, *excommunicatos à canone, exceptis caſibus in iure expreſſis*; excommunicatio autem à canone lata, dicitur lata à iure, ſeu per legem, aut conſtitutionem generalem ex ſua natura perpetuam,) vel à ſententiis Concilij Prouincialis, vel Synodalis promulgatis, vt clarè conſtat ex præcitatis Clementinæ verbis *num.16.ad finem*.

Hinc ſequitur, religioſum abſoluentem ab excommunicatione contracta, e.g. ob duellum, iuxta formam conſtitutionis Clementis VIII. aut ob data, vel promiſſa pro gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam obtinenda, affici excommunicatione iſtius Clementinæ, quia dicitur abſoluere excommunicatos à canone.

Secus ſi abſoluat ab excommunicatione lata ab homine per ſententiam particularem, aut generalem; quia hæc non dicitur lata à iure, ſeu per canonem, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem; quæ autem cenſura dicatur lata per canonem, ſeu à iure, vel ab homine per ſententiam generalem, vel particularem, patet ex dictis *de cenſuris in genere*, vbi etiam differentiam inter has cenſuras aſſignaui. Ratio verò, cur Summus Pontifex voluerit potius religioſos excommunicationi ſubiici, abſoluendo à cenſuris latis à iure, quàm ab homine, hæc aſſignari poteſt, quia huiuſmodi abſolutio rarius datur, & is, qui eam tulit, facilè conqueri poſſet, & pœnam à legitimo ſuperiore contra ſic abſoluentem obtinere. Ita Alterius *lib.5. diſp.22. cap.3. col.9. verſ.1.* Suarez *num.*14.

Secundò ſequitur, religioſum abſoluentem ab excommunicationibus latis, & reſeruatis in Conciliis Prouincialibus, vel Synodalibus, in excommunicationem iſtius Clementinæ incidere; imò etiam incidit in excommunicationem decreti Clementis VIII. ſi abſoluat prætextu priuilegij; iſti enim dicuntur caſus reſeruati ab ordinariis locorum.

18 Maior difficultas eſt, vtrùm diſpoſitio iſtius Clementinæ extendatur non ſolùm ad religioſum abſoluentem ab excommunicatione; verùm etiam ad abſoluentem ab aliis cenſuris.

Reſpondeo, ſi loquamur de cenſuris Papalibus extendi ſolum ad abſoluentem ab excommunicationibus; quia in textu dicitur, *excommunicatos à canone*; ſi verò loquamur de cenſuris in Conciliis Prouincialibus, vel Synodalibus editis, diſſenſio eſt inter DD.

Gloſſa enim hic *verb. ſententijs*, & alij apud Syluestrum, *verbo excommunicatio 7.n.38. dub.10.* putant religioſum abſoluentem, tam ab excommunicatione, quàm a ſuſpenſione, & interdicto lato in Conciliis prouincialibus, vel Synodalibus, affici excommunicatione, quia textus abſolutè loquitur de abſoluente à ſententiis; nomen enim *ſententiæ* conuenit omnibus cenſuris.

Alij verò ferè communiter, quibus ego adhæreo, exiſtimant religioſum abſoluentem ab aliis cenſuris non ſubiici huic excommunicationi. Ratio eſt, quia verba textus formaliter accipienda ſunt, & textus loquitur de religioſis abſoluentibus excommunicatos à canone, vel à ſententiis latis in præfatis Conciliis; qui autem abſoluit à ſuſpenſione, vel interdicto, non dicitur abſoluere excommunicatum. Ita Syluester *loco citato* Angelus; Tabiena, & alij, quos ſequitur Suarez *diſp.22. ſect.4.n.16.* Caiet. *verb. excommunicatio cap.64.* Alterius *lib.5. diſput.22. cap.3. col.9. verſ.3.* Sayrus *lib.3. cap.29. num.27.* Filliucius *tract.15. cap.8. quæſ.2. num.*189.

Ad rationem in contrarium reſpondeo, verbum illud, *à ſententijs*, non generaliter accipi, ſed reſtringi per verbum illud, *excommunicatos*, ad quod refertur, vt clarè patebit expendenti textum.

19 Tertiò ſequitur religioſum abſoluentem ab excommunicatione lata à Legato à latere non affici excommunicatione. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio non dicitur lata à canone, vel per ſtatuta Prouincialia, vel Synodalia, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. Ita Tabiena *verb. excommunicatio 5. caſu 11.* & alij contra Sylueſtrum *loco cit. num.* 36. Suarez *num.* 18. Sayrum *num.* 27. & alios ferè communiter.

20 Quartò ſequitur, religioſum abſoluentem ab excommunicatione minori non puniri pœna iſtius excommunicationis. Ratio eſt, tum quia nomine *excommunicationis* ſimpliciter prolatæ intelligitur excommunicatio maior, non verò minor ex communi Doctorum ſententia.

tum

tum quia Summus Pontifex intelligendus eſt de abſoluente ab excommunicationibus reſeruatis; excommunicatio autem minor auferri poteſt à quolibet confeſſario approbato, vt ſuo loco docui. Ita Panormitanus, Syluester, Angelus, Tabiena, & alij, quos citat, & ſequitur Sayrus *loco citato, num.* 36. Suarez, Alterius, & Filliucius *locis citatis*.

21 Quintò religioſum abſoluentem ſolùm à peccatis, non autem ab excommunicatione pœnitentem obſtrictum excommunicatione, non incidere in hanc cenſuram. Ratio eſt, quia verba formaliter accipienda ſunt, & textus loquitur de abſoluente excommunicatos à canone, & à ſententiis. Ita Syluester *loco citato, num.* 36. Sayrus *num.* 37. Alterius *verſic. quarto notandum*. Suarez *num.* 14. Filliucius *num.* 189. vide tradita in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp.* 1. *quæſt.* 22. *punct.* 3. *num.* 6.

22 Sextò religioſum abſoluentem ab excommunicationibus non reſeruatis, non affici excommunicatione. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex excommunicare intendit abſoluentes ab excommunicatione in caſibus in iure non expreſſis; ex iure autem, & conſuetudine ſufficienter colligitur quemlibet approbatum confeſſarium poſſe à cenſuris non reſeruatis abſoluere, *cap. nuper, de ſententia excommunicationis*. tum quia Summus Pontifex non prohibet legitimæ facultatis vſum, ſed vſurpatæ iuriſdictionis abuſum. Ita Suarez, Alterius, Filliucius, Sayrus, & alij *locis citatis*.

Quarta actio ſub excommunicatione probibita in hac Clementina eſt, abſoluere à culpa, & pœna.

23 Sed modò dubium eſt, quid ſit abſoluere à culpa, & pœna.

Reſpondet Caietanus *verb. excommunic. cap.* 64. idem eſſe ac remittere culpam, & pœnam, ſeu conferre remiſſionem à culpa, & pœna, quod alias in indulgentiis adhiberi ſolebat, teſte Caietano, ad ſignificandum aliquid longe maius indulgentia plenaria.

Syluester verò *loco citato*, & alij, quos ſequitur Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 4. *num.* 19. Alterius *loco cit. verſ. 6. notandum*, & Filliucius *num.* 189. putant nomine *abſolutionis à culpa, & pœna*, ſignificari cõceſſionem indulgentiæ plenariæ, quam hoc nomine aliàs ſignificare conſueuerant; quamuis enim, ſpectata propria verborum ſignificatione Summus Pontifex videatur velle eos excommunicare, qui abſoluunt à pœna, id eſt, cenſura, & culpa, id eſt, peccato, vt etiam indicat illa particula, *ſeu*, quæ ſignificat verba æquiualentia præcedentibus, in quibus ſermo fuerat de abſoluentibus ab excommunicatione; nihilominus in hoc caſu non facit eum ſenſum, ſed diſiunctiuum, iuxta eam loquendi formam, quæ tunc temporis vſu recepta eſt.

24 Hinc ergo ſequitur primò religioſum impendentem indulgentiam plenariam, ſeu ab omni pœna, ſubiici huic excommunicationi; & hoc verum videtur, etiamſi non abſoluat à culpa; abſoluere enim à culpa, & pœna, non eſt impendere abſolutionem ſacramentalem à culpa, ſed conferre indulgentiam plenariam, quæ ſupponit culpam remiſſam per ſacramentum Pœnitentiæ in re, vel in voto, vt bene Syluester *loco cit.* Suarez *num.* 20. Alterius *verſic. 6. notandum*, nec eſt facienda vis in illis verbis, *à pœna, & culpa*, quia Summus Pontifex vim in verbis facere non intendit; ſed accommodare ſe communi modo loquendi, apud vulgus, & apud religioſos tunc temporis recepto, vt patet ex illis verbis textus, *vt illorum verbis vtamur*.

Secundò ſequitur, confeſſarium religioſum approbatum ad confeſſiones, qui ſacramentaliter abſoluit, & poſtmodum plenariam indulgentiam concedit, in excommunicationem incidere, non quatenus abſolutionem ſacramentalem confert, ſed quatenus indulgentiam concedit. Ita Suarez *loco citato*.

Tertiò religioſum non affici excommunicatione, impendendo indulgentiam non plenariam, e. g. indulgentiam ſeptem annorum. Ratio eſt, quia non dicitur abſoluere à culpa, & pœna, iuxta expoſitionem à nobis factam. Ita Suarez *loco citato*.

25 Secundò dubium eſt, vtrùm religioſus conferens indulgentiam plenariam, non animo eam conferendi, ſed fingens eam conferre, in excommunicationem incidat. Eadem difficultas fieri poteſt de eo, qui fingit abſoluere, ſed re ipſa non intendit abſoluere, aut de eo, qui Euchariſtiam, vel Extremam vnctionem adminiſtrare confingit.

Reſpondeo religioſum, qui indulgentiam plenariam confert, affici excommunicatione, etiamſi eam conferat animo decipiendi, & non conferendi indulgentiam. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non intendit prohibere, vt indulgentia validè conferatur, cùm perſpicuè conſtet eam validè conferri non poſſe ab eo, qui facultatem illius conferendæ non habet; ſed intendit prohibere actionem illam externam, qua quis exteriùs profitetur ſe indulgentiam concedere. Idem dic de abſoluente ab excommunicatione. Summus enim Pontifex prohibet vſurpationem iuriſdictionis, qua quis abutitur abſoluendo illos, in quos huiuſmodi iuriſdictionem non habet.

26 Idem probabilius dicendum cenſeo de eo, qui fictè præbet Extremam vnctionem, vel Euchariſtiam, tradendo hoſtiam non conſecratam. Ratio eſt, quia Summus Pontifex intentionem habuit coërcendi religioſos, vſurpantes iuriſdictionem parochorum, decipientes fideles, & ſcandala inferentes; hæc autem æquè fiunt ab eo, qui validè intendit miniſtrare, & ab eo qui, intendit decipere, & præfatas actiones exteriùs exercere, fingens ſe eas ex animo facere. Ita ſentire videtur Syluest. & alij contra Suarez *loco citato, num.* 23. aliter ſentientem de eo, qui fingit miniſtrare Extremam vnctionem, aut Euchariſtiam cum hoſtia non conſecrata, & contra multos alios Doctores, quos retuli *diſp.* 1. *quæſt.* 22. *puncto* 3. *num.* 3.

Obiicies primò, Summus Pontifex excommunicat religioſum miniſtrantem Euchariſtiam, Extremam vnctionem, &c. ſed qui fingit hæc facere, non miniſtrat Extremam vnctionem, quia ſacramentum non ſubſiſtit ſine intentione miniſtri, & qui hoſtiam non conſecratam confert, non dicitur miniſtrare Euchariſtiam, & qui non intendit abſoluere, non dicitur abſoluere. ergo religioſus, qui hæc facit animo decipiendi, hanc pœnam non incurrit; ſicut fictè rebaptizans non contrahit irregularitatem contra baptizantes impoſitam, & proferens hæreſim abſque animo recedendi à fide, non ſubiicitur excommunicationi contra hæreticos latæ.

Reſpondeo Summum Pontificem excommunicare eos, qui hæc præſtant iuxta communem vſum, exercendo exteriùs illam actionem, qua indicant ſe parochorum miniſterium exercere. Propterea Syluester, & alij aſſerunt, illa verba, *miniſtrare, & abſoluere*, non adhiberi ad ſignificandum legitimum poteſtatis vſum, ſed vulgari modo, prout idem eſt, quod exhibere. Secus dicendum eſt de fictè rebaptizante, aut hæreſim proferente; nam pœna irregularitatis afficit eum, qui quantum eſt ex ſe rebaptizat, non verò qui fictè, & excommunicatio ligat hæreticos, non verò proferentes ſolùm hæreſim, vt patet ex dictis de excommunicatione contra hæreticos lata, *diſp.* 1. *quæſt.* 2.

Obiicies ſecundò, fingens ſe abſoluere ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ, non incurrit excommunicationem in Bulla Cœnæ latam; ergo neque excommunicationem iſtius Clementinæ incurrit, qui actiones in ea prohibitas fictè facit.

Reſponderi poteſt primò, negando abſoluentem ab excommunicationibus Bullæ, non affici excommunicatione Bullæ.

Reſpondeo ſecundò, negando conſequentiam, quia iſta excommunicatio lata eſt ſimpliciter ob externam actionem, qua vſurpari ſignificatur miniſterium parochorum.

SECVNDA PROPOSITIO.

SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt religioſi, qui præfatas actiones ſine debita facultate præſtare præſumunt. Ratio eſt, quia textus indiſtinctè loquitur de religioſis.

27 Hinc ſequitur, religioſum adminiſtrantem Extremam vnctionem affici excommunicatione, etiamſi religioſus, qui hæc facit, non ſit exemptus; nam textus indiſtinctè loquitur. Et quamuis titulus iſtarum Clementinarum ſit, de religioſis priuilegiatis; nihilominus diſpoſitio textus non reſtringitur ad exemptos, & aliud eſt eſſe priuilegiatum, aliud exemptum. Omnes religioſi habent priuilegia, ſed non omnes exempti ſunt. Ita Sylueſter, & Angelus, quos ſequitur Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 4. *num.* 4. & Filliucius *num.* 186.

Hic obiter aduerte (ne putes me hic contraria dicere iis, quæ tradidi *de Sacramentis diſp.* 7. *quæſt. vnica punct.* 4. *num.* 6. ibi, *addo religioſos exemptos*,) textum illum mendoſum eſſe, legi enim debet, *religioſus licèt exemptus*. quamquam multi Doctores re ipſa iſtam conſtitutionem intelligunt ſolùm de religioſis exemptis.

Secundò religioſos militares affici excommunicatione, faciendo præfatas actiones ſine licentia; nam religioſi, qui tria vota emittunt, ſunt veri religioſi; conſequenter pœnis contra religioſos latis ſubiiciuntur. Ita Alterius *lib.* 5. *diſp.* 22. *cap.* 3. *col.* 8. *verſ. ad clariorem.*

Idem dic de religioſis miniſtrantibus Euchariſtiam, aut impendentibus indulgentiam plenariam, etiamſi præfati religioſi nondum ſint ſacerdotali ordine inſigniti. Ita Syluester, & Angelus *locis citatis*, quos ſequitur Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 4. *num.* 5. Filliucius *num.* 186. vbi hoc idem ſentiendum putant de monialibus, quoad actiones, quæ per ipſas exerceri poſſunt, vt ſi concederent indulgentias. Ratio eſt, quia maſculinum generaliter prolatum, concipit etiam fœmininum. Sed oppoſitum mihi valde probabile videtur cum Anchatano, & Cardinali *hic*, quia verba iſtius textus dirigi videntur ad religioſos, qui ſacramenta adminiſtrare ſolent.

28 Tertiò nouitium, præfata facientem, non affici excommunicatione, quia non eſt religioſus, & in materia pœnali, in qua ſtricta interpretatio fieri ſolet, nouitius non venit nomine religioſi. Ita Panormitanus, & alij, quos ſequitur Suarez *loco cit. num.* 3. Filliucius *num.* 185. contra Nauarr. *cap.* 27. *n.* 102. Syluestrum *verb. excommunic.* 7. *n.* 31. Alterium *loco cit. verſ. ad clariorem.* Sayrum *loco cit. num.* 27.

29 Quartò religioſum parochum præfata facientem erga eos, quorum ipſi cura demandata eſt, non affici excommunicatione; quamuis enim hic ſit religioſus, non tamen in hac Bulla comprehenditur; quia iſta excommunicatio edita eſt ad comprimendos religioſos, iuriſdictionem parochi vſurpantes. Secus ſi præfatus religioſus parochus prædictas actiones faciat erga eos, quorum ipſe curam non habet; nam ipſe eſt religioſus, & aliorum iuriſdictionem in hac parte vſurpat. Ita Suarez *num.* 15. Syluester, & Alterius *locis citatis*, contra Nauarr. *loco citato.*

Quintò clericos, ſeu ſacerdotes ſeculares prædicta facientes, non incidere in iſtam excommunicationem, etiam ſi fortè fingerent ſe ſacerdotes; nam textus loquitur de religioſis.

Dixi in propoſitione, *ſine debita facultate*; nam religioſi, qui Euchariſtiam, & abſolutionem excommunicationis reſeruatæ conferunt, aut alia hîc expreſſa faciunt ex legitima facultate, excommunicationis pœnam non incurrunt; tunc enim non dicuntur alienam iuriſdictionem vſurpare, ſeu peccare peccato vſurpatæ iuriſdictionis alienæ, in cuius defenſionem hæc Bulla edita fuit.

Hinc patet religioſos ferè communiter adminiſtrantes hoc tempore Euchariſtiam non affici excommunicatione, quia religioſi ferè omnes priuilegiũ habent adminiſtrandi Euchariſtiam, excepto Paſchatis die, teſte Nauarr. *cap.* 21. *n.* 51. *& cap.* 27. *num.* 102. & Sayro *loco cit. num.* 31. Verùm in hac re quilibet religioſus ſua priuilegia conſulere debet.

Dixi in propoſitione, *præſtare præſumunt*, quia textus hoc verbo vtitur.

Ex quo ſequitur religioſum, qui præfata facit ex aliqua ignorantia, etiam craſſa, vel affectata, modò cum ingenti temeritate coniuncta non ſit, vinculo excommunicationis non obſtringi; verbum enim, *præſumunt*, indicat dolum, malitiam, & ſcientiam.

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra fratres Minores, qui tempore interdicti admittunt fratres, vel ſorores tertij Ordinis ad audienda diuina officia.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Fratres Minores admittentes Tertiarios tempore interdicti ad diuina officia in aliena Eccleſia, ſubijciuntur excommunicationi.*
4 *Fratres & ſorores tertij Ordinis quinam dicantur.*
5 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
6 *Nouitij admittentes fratres, vel ſorores tertij Ordinis ad diuina officia tempore interdicti, non ligantur excommunicatione.*
7 *Religioſi, quibus communicata ſunt priuilegia fratrum Minorum, ſeu Mendicantium, non incurrunt excommunicationem admittendo Tertiarios ſua religionis ad diuina officia tempore interdicti.*

1 CLemens V. ad tollendum ſcandalum, & animi perturbationem, quam nonnulli percipiebant ex eo, quòd Tertiarij S. Franciſci tempore interdicti recipiebantur à fratribus Minoribus in ſuis Eccleſiis ad diuina officia audienda, aliis excluſis, excommunicationem iniunxit fratribus Minoribus, ne in futurum prædictos fratres, vel ſorores ad diuina tempore interdicti admittant, non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, quouis modo admittere Tertiarios ad diuina tempore interdicti; in textu enim dicitur, *ne de cætero aliquem, vel aliquos prædictorum ad diuina in ſuis Eccleſiis tempore interdicti quoquomodo admittat.* Quid autem nomine *diuinorum* intelligatur, patet ex dictis pluribus in locis.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm fratres Minores admittentes Tertiarios tempore interdicti ad diuina in aliena Eccleſia, ſubiiciantur huic cenſuræ.

Reſpondeo negatiuè, quia in præfata Clementina dicitur, *in ſuis Eccleſiis.*

An autem religioſi violantes interdictum, excommunicationem incurrant, patet ex ſupradictis *punct.* 14. *quæſt. præcedenti.*

4 Secundò dubium eſt, quinam ſint fratres, & ſorores tertij Ordinis, qui ad diuina tempore interdicti admitti prohibentur.

Pro ſolutione aduertendum eſt cum gloſſa hic *verb. cum ex eo, & verb. tertio*, tres eſſe ordines B. Franciſci. *Primus* fuit fratrum Minorum, qui ſtrictam voueant paupertatem, nec bona poſſident priuatim, & in particulari, aut in communi. *Secundus* fuit monialium S. Claræ, qui adeò arctus non eſt, cùm bona in communi habere poſſint. *Tertius* fuit laxior, tam pro fœminis, quàm pro viris etiam coniugatis domi propriæ degentibus iuxta formam à S. Franciſco præſcriptam. Iſti ergo ſunt fratres, vel ſorores tertij Ordinis, de quibus Clemens V. loquitur, eóſque continentes, ſeu de pœnitentia nuncupat.

SECVN

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excomunicationis ſunt fratres Minores, qui præfatos Tertiarios ad diuina recipiunt in ſuis Eccleſiis; in Bulla enim dicitur, *eiſdem fratribus Minoribus diſtrictius inhibemus.*

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm nouitij admittentes præfatos Tertiarios, in hanc cenſuram incidant.

Reſpondeo negatiue, quia ipſi non ſunt fratres Minores, nec verè ſunt religioſi, antequam profeſſionem emittant. Clemens autem V. loquitur de fratribus Minoribus religioſis, vt patet, tum ex præcitatis verbis, tum ex verbis antecedentibus, ibi, *quod religioſi viri fratres Minores.*

7 Secundò dubium eſt, vtrùm alij religioſi, quibus fratrum Minorum, ſeu mendicantium priuilegia communicantur, iſtam excommunicationem incurrant, admittendo ad diuina officia Tertiarios ſuæ religionis (nam aliquæ religiones præter religiones Minorum Tertiarios habent,) vel Tertiarios Minorum.

Reſpondeo negatiuè, ex vi iſtius Clementinæ. Ratio eſt, quia ipſi non ſunt fratres Minores, neque diſpoſitio iſtius Clementinæ eſt priuilegium, & fauor; ſed odium, & pœna.

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra ſuperiores ordinum religioſorum non denunciantes ſuos religioſos hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos.

1 *Refertur Bulla, in qua iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Superiores ordinum religioſorum incurrunt excommunicationem non denunciando religioſos ſui ordinis, non autem non denunciando alios.*
4 *Superior religionis prohibens, ſeu retardans religioſum, ne alterum de hæreſis labe infectum denunciet, excommunicationem incurrit.*
5 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
6 *Religioſus inferior non ligatur excommunicatione non denunciando alium religioſum de hæreſis labe infectum.*
7 *Superior religionis eximitur ab excommunicatione quoties alium religioſum de hæreſis labe ſuſpectum denunciat per ſe, vel per alium.*

1 PAulus V. in Bulla 26. edita anno 1606. quæ incipit, *Romanus Pontifex*, reuocat omnes facultates quibuſcunque religioſorum ordinum Prælatis, quouis modo conceſſas, cognoſcendi cauſas ad ſanctum Inquiſitionis officium pertinentes, ſimúlque mandat, vt religioſi hæretici, vel de hæreſi ſuſpecti denunciari valeant, & debeant Inquiſitoribus, vel ordinariis locorum vicinioribus iniuncta ſuperioribus ordinum excommunicatione, ſi denunciationem prædictorum impediant, aut eos ipſi non denuncient.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio in hac Bulla prohibita.

Prima actio prohibita eſt, non denunciare Inquiſitoribus, aut ordinariis locorum vicinioribus eos, quos Prælati religioſorum hæreſis labe infectos, vel ſuſpectos cognouerint; ſic enim expreſsè decernitur in præfata Pauli V. Bulla.

3 Quæ circa obligationem denunciandi hîc dici poſſent, ſufficienter explicata ſunt *in lib. variar. tract. diſp. 6.*

Hîc ſolum oritur dubium, vtrùm excommunicatio ex vi præſentis Bullæ incurratur ob omiſſionem denunciationis cuiuſlibet.

Reſpondeo incurri ſolùm non denunciando profeſſores fratres, & religioſos cuiuſcunque ſint ordinis, & inſtituti, ex quo ſequitur Prælatum religionis non teneri, ex vi iſtius excommunicationis denunciare laicum hæreſis labe infectum, vel ſuſpectum. Idem dici poſſe videtur de nouitio; quamuis enim Prælato religionis non competat ius agendi de huiuſmodi crimine contra nouitium, ſed teneatur illum Inquiſitoribus, vel ordinariis locorum vicinioribus denunciare; nihilominus non videtur hanc pœnam incurrere non denunciando; quia non incurrit excommunicationem ob omiſſionem denunciationis præcisè, niſi omittat denunciare profeſſores, fratres, & religioſos; laici autem, vel nouitij non ſunt profeſſores, fratres, & religioſi.

Dixi, *ob omiſſionem denunciationis præcisè*, quia ex alio capite poſſunt excommunicationem incurrere, nempe ſi religioſum, volentem denunciare aliquem de hæreſi ſuſpectum Inquiſitori, aut ordinario loci, impedire, vel retardare audeant, ne denuntiet. Ratio patebit ex dicendis in expoſitione ſecundæ actionis.

4 *Secunda actio*, quæ ſub excommunicatione prohibita videtur in hac Bulla, eſt impedire, vel retardare religioſum volentem aliquem denunciare Inquiſitoribus, vel ordinariis locorum, ne illum denuntiet. Ratio, qua moueor ad aſſerendum iſtam actionem ſub excommunicatione prohiberi, eſt, quia Summus Pontifex excommunicat generales, & alios Prælatos, non obedientes huic conſtitutioni, ibi, *quod ſi generales, aliique prædicti præſentibus litteris non paruerint, eos omnes.* &c. Prælatus autem non paret præſentibus litteris, præſumendo impedire denunciationem, quam alter religioſus facere volebat; nam in his litteris inter cætera præſcribitur, vt religioſi denuncient huiuſmodi delinquentes, & à ſuperioribus non impediantur, vt patet ex illis verbis, *volentes, & expreſſè mandantes, vt ipſi religioſi poſſint, & debeant omnes etiam ordinum huiuſmodi profeſſores de hæreſi ſuſpectos Inquiſitoribus, vel ordinariis locorum vicinioribus liberè denunciare, abſque eo quòd ſuperiores prædicti perſonas denunciandas, & cauſas perquirere, vel quoquo modo id impedire, vel retardare audeant, vel præſumant.*

Dices, iſta excommunicatio incurritur à ſuperioribus ſolùm, dum non parent huic conſtitutioni; ſuperiores autem non parent huic conſtitutioni ſolùm, dum non denunciant religioſos de hæreſi ſuſpectos; nam illud verbum, *non paruerint*, refertur ſolùm ad actiones ſuperioribus religionum proximè præceptas, vt videlicet omnia acta, & proceſſus ad cauſam inquiſitionis pertinentes remittant inquiſitoribus, aut ordinariis locorum.

Reſpondeo illa verba, *præſentibus litteris non paruerint*, eſſe generalia, & totum complecti; qui autem totum dicit, nihil excludit.

Verum tamen eſt ad actionem impediendi requiri audaciam, ſeu præſumptionem, quia in Bulla dicitur, *quoquo modo id impedire, vel retardare audeant, vel præſumant.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt Prælati religioſorum non denunciantes huiuſmodi ſuſpectos, vel præſumentes impedire alios religioſos, ne denuncient. Ratio èſt, quia Summus Pontifex pœnas, & cenſuras iſtius conſtitutionis dirigit ſolùm ad Generales, ſuperiores, & Prælatos, vt patet ex illis verbis, *prætereà ipſis generalibus, ſuperioribus, & Prælatis, pari auctoritate præcipimus, atque mandamus, vt omnes proceſſus, & acta cauſarum huiuſmodi, Inquiſitoribus, ſeu ordinariis prædictis reſpectiuè remittant, & conſignent, nec non profeſſores, fratres, & religioſos ſupradictos, quos hæreſis labe infectos, vel ſuſpectos, etiam in viſitatione eſſe nouerint, abſque alia conſultatione cum propriis ſuperioribus facienda eiſdem Inquiſitoribus, vel ordinariis locorum vicinioribus reſpectiuè denuntient; quòd ſi generales, aliique prædicti præſentibus litteris non paruerint,* &c.

6 Hinc ſequitur, religioſum inferiorem non affici hac cenſura, non denuntiando. Ratio eſt, quia licet faciat contra iſtam conſtitutionem, non denuntiando; non tamen incurrit excommunicationem, quia hæc lata eſt ſolùm contra ſuperiores, & Prælatos religionis. Idem dicendum arbitror de iis ſuperioribus monaſterij, qui rebus domeſticis præſunt, ſed iuriſdictione carent; nam Summus Pontifex loquitur de ſuperioribus iuriſdictionem habentibus, vt patet, tum ex ſubiecta materia; tum ex modo loquendi, ibi, *ipſis generalibus, ſuperioribus, & Prælatis*; gradatim enim progreditur, incipiendo a generalibus vſque ad Prælatos incluſiuè.

7 Sed modò dubium eſt, vtrùm ſuperior excommunicationis pœnam euadat, ſi per ſeipſum non denuntiet religioſum, quem hæreſis crimine ſuſpectum eſſe audiuit; ſed curet eum denuntiari ab eo, à quo id audiuit.

Reſpondeo euadere, quia ſatisfacit fini, & intentioni legis; cùm denuntiatio ſuperioris non pariat maiorem notitiam, & cognitionem, vt ſuppono in hoc caſu.

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra religioſos euntes vltra mare ſine licentia ſui ſuperioris.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Licentia tacita non excuſat religioſum euntem vltra mare ſine licentia ſui ſuperioris, ſed licentia debet eſſe in ſcriptis expreſſa.*
4 *Religioſus transferens ſe ſine licentia ad partes tranſmarinas vbi eſt maior fidelium pars, non ligatur excommunicatione.*
5 *Superior concedens facultatem alicui religioſo litterato, ſed non prouido, vel experto transferendi ſe ad partes tranſmarinas, non eximitur ab excommunicatione.*
6 *Superior concedens licentiam religioſo alterius ordinis eundi vltra mare, non ligatur excommunicatione.*
7 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
8 *Superior alicuius ordinis non incurrit excommunicationem transferendo ſe vltra partes tranſmarinas ſine licentia.*
9 *Religioſus conferens ſe ad partes tranſmarinas ſine licentia, excommunicationem incurrit, etiamſi id faciat abſque prauo animo, vel ſcandali periculo.*

1 IOannes XXII. cùm intellexiſſet nonnullos religioſos ſe transferre ad partes tranſmarinas, in quibus pauci fideles reperiebantur, vt eos deciperent, & in errorem inducerent, vel retinerent, ſub excommunicatione interdixit in Extrauaganti, *Ad noſtrum*, ne vlli religioſi accedant ad huiuſmodi loca ſine licentia ſui ſuperioris, & ne ſuperiores huiuſmodi facultatem concedere audeant quibuſuis fratribus ſui ordinis, exceptis fratribus ſcientia, prudentia, & experientiæ vſu præditis. hoc poſito explicabo materiam, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio, *vna* ex parte religioſi inferioris, *altera* ex parte ſuperioris.

Prima igitur *actio* eſt transferre ſe ad partes tranſmarinas abſque licentia ſuperioris; nam in Bulla dicitur, *ne ipſorum aliquis abſque ſuperioris ordinis ſui licentia, ſibi per ipſius litteras patentes conceſſa, de cætero ad partes ante dictas ſe transferat.*

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm ſufficiat licentia tacita, vel etiam expreſſa, ſed non in ſcriptis conceſſa. Ratio dubitandi eſt, tum quia taciti, & expreſſi eadem eſt conditio, & natura; tum quia de ratione, & ſubſtantia priuilegij non eſt ſcriptura, vt probaui in tractatu *de legibus*.

His non obſtantibus, arbitror licentiam expreſſam & ſcriptis exaratam requiri, quia Pontifex in ſua Bulla hoc explicitè petit, ibi, *per ipſius litteras patentes conceſſa*, & excommunicat aliter præſumentes, ibi, *præſumentes contrarium quouis modo.*

Ad rationes dubitandi reſpondeo eas procedere, quoties non conſtat de contraria legiſlatoris voluntate, vt in noſtro caſu conſtat.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm transferens ſe abſque licentia ad partes tranſmarinas, vbi eſt multitudo fidelium, ligetur vinculo iſtius excommunicationis.

Reſpondeo negatiuè, ſi ibi maior ſit pars fidelium, quàm infidelium; nam in Bulla ſermo eſt de transferentibus ſe ad partes tranſmarinas, in quibus pauci fideles reſpectu infidelium commorantur.

Secunda actio ex parte ſuperioris, eſt concedere licentiam accedendi ad partes tranſmarinas aliis, quàm viris doctis, & expertis; nam in Bulla dicitur, *ſuperioribus ipſis nihilominus iniungentes, ne quibuſuis ſui ordinis fratribus (niſi dumtaxat viris litteratis, prouidis, & expertis) huiuſmodi licentiam impertiri præſumant.*

Ex quo ſequitur ſuperiorem affici excommunicatione, ſi huiuſmodi licentiam concedat fratri ſui ordinis inexperto, aut illiterato, niſi fortè id bona fide, vel ex ignorantia agat; textus enim vtitur verbo, *præſumant.*

5 Maior difficultas eſt primò, vtrùm ſuperior incurrat iſtam excommunicationem, concedendo licentiam alicui, quem nouerat litterarum ſcientia valde inſtructum, non tamen prouidum, vel expertum.

Reſpondeo incurrere, quia textus requirit triplicem conditionem in eo, cui facultas concedenda eſt, nempe ſcientiam, prudentiam, & peritiam, ſeu experientiam; loquitur enim per dictionem coniunctiuam, *&*, ibi, *litteratis, prouidis, & expertis.*

6 Secundò difficultas eſt, vtrùm iſta excommunicatio incurratur à ſuperiore concedente huiuſmodi licentiam fratribus alterius ordinis, & religionis.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de concedente licentiam fratribus ſui ordinis, ibi, *ne quibuſuis ſui ordinis fratribus.* Verum tamen eſt fratres transferentes ſe vltra mare cum huiuſmodi licentia, in excommunicationem incidere, tum quia huiuſmodi licentia irrita eſt, vtpote obtenta ab eo, qui eius concedendæ poteſtatem non habet. tum quia Summus Pontifex excommunicat religioſos transferentes ſe vltra mare abſque licentia ſuperioris ordinis ſui; hic autem non eſt ſuperior ordinis ſui.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli religioſi cuiuſcumque ordinis, & religionis transferentes ſe ad præfatas partes tranſmarinas abſque licentia ſui ſuperioris; nam in Bulla dicitur, *vniuerſis, & ſingulis religioſis, cuiuſcumque conditionis, religionis, ordinis, vel ſtatus exiſtant*, &c. Idem dicendum eſt de ſuperioribus. textus enim vniuerſaliter loquitur, tam de ſuperioribus, quàm de religioſis ſubditis, ibi, *nos enim quoſcumque præſumentes contrarium quouis modo excommunicationis ſubiacere ſententiæ volumus ipſo facto, à qua nullus ab alio, quàm à Romano Pontifice poſſit abſolutionis beneficium obtinere.* Verum tamen eſt ad iſtam excommunicationem incurrendam requiri præſumptionem, conſequenter ignorantiam excuſare; quia textus vtitur verbo, *præſumentes.*

8 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ſuperior ordinis accedens ad huiuſmodi loca ſine licentia, pœna iſtius excommunicationis obſtringatur.

Reſpon

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de religioſis ſubditis accedentibus ſine licentia ſuperioris ordinis; nomine autem *ſuperioris ordinis* non intelligo guardianum, aut rectorem conuentus, ſed generalem, vel æqualem in iuriſdictione, vel alium ab ipſo delegatum ad hanc facultatem concedendam; hic enim per antonomaſiam ſuperior ordinis nuncupatur.

9 Secundò dubium eſt, vtrùm religioſus accedens ſine licentia ad huiuſmodi loca abſque animo inducendi aliquem in errorem, & ſine ſcandali periculo, pœnam excommunicationis contrahat.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, tum quia licèt Summus Pontifex ob huiuſmodi periculum inductus fuerit ad faciendam iſtam conſtitutionem, nihilominus in diſpoſitione generaliter loquitur; fieri enim poteſt, vt quis ob caſum particularem moueatur ad faciendam legem vniuerſalem. tum quia quando finis legis ceſſat ſolùm in particulari caſu, lex adhuc obligat, vt docui *in tract. de legibus*, cum probabiliori, & communiori Doctorum ſententia.

Prædictis excommunicationibus nonnullæ aliæ aliis de cauſis contra religioſos latæ hic addi poſſunt; verum quia, vel in Bullario non referuntur, vel ſunt propriæ particularium religioſorum, ab ipſarum explicatione hîc ſuperſedebo, qui eas ſcire cupit, ex ipſis conſtitutionibus, aliiſque ſæcularium religionum decretis commodè noſſe, & ex dictis à nobis in præcedentibus facilè intelligere poterit.

PVNCTVM VLTIMVM.

De excommunicatione ob violationem clauſuræ.

DE hac cenſura quę incurri ſolet à monialibus exeuntibus è clauſtro, aut à fœminis ingredientibus monaſteria religioſorum virorum, aut ab ipſis religioſis fœminas in monaſterium admittentibus, aut ab aliis quibuſcumque ingredientibus clauſtra monialium, fuſiſſimè diſſerui *in tract. de clauſura*, quem edidi antequam tractatus iſte typis mandaretur, ad ibi dicta me remitto.

QVÆSTIO X.

De excommunicationibus non reſeruatis contra iudices, magiſtratus, & dominos temporales.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra dominos temporales, alióſque rectores, & officiales ciuitatis, in qua electio Summi Pontificis facienda eſt, ſi obſeruari non faciant ea, quæ præſcribuntur *in cap. vbi periculum, de electione in 6.*

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſsignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Domini temporales, & rectores, aliique officiales illius loci, in quo Summus Pontifex moritur, excommunicationi ſubijciuntur non ſeruando in electione Summi Pontificis ea quæ præſcribuntur in cap. vbi periculum, de electione in 6.*

1 IN præfato cap. ſtatuitur, vt domini, & officiales illius ciuitatis, in qua mortuus eſt Summus Pontifex, & in qua electio noui Pontificis facienda eſt, præſtent iuramentum perſonaliter coram clero, & populo ciuitatis, quo iurent ſe obſeruaturos, & obſeruari facturos ea, quæ in præcitato textu habentur, & ſi ea non obſeruauerint, cuiuſcunque ſint ſtatus, & conditionis, omni ceſſante priuilegio, excommunicationem ipſo facto incurrant, ſint perpetuò infames, inhabiles ad dignitates, & officia, feudis, & bonis Eccleſiaſticis priuati, & ciuitas ſit interdicta, & priuata Epiſcopo.

Si quæras quænam in præfato cap. contineantur, quorum obſeruantiam domini temporales procurare debent.

Reſpondeo plura contineri.

Primò, vt electio poſt decem dies ab obitu Pontificis celebretur in ciuitate, in qua Pontifex cum ſua curia reſidebat. Si verò periit extra ciuitatem, in qua cum ſua curia reſidebat, electio fiat in ciuitate, in cuius territorio Pontifex ex hac vita migrauit, niſi forſan ea ciuitas interdicta ſit, aut rebellio contra Romanam Eccleſiam, tunc enim electio facienda eſt in alia proximiori ciuitate, quæ huiuſmodi vitio non ſit infecta.

Secundò, vt nullus ad Cardinales in conclaue accedat, exceptis ſeruientibus, nec ipſum ſecretò alloquatur, vel nuncium mittat, vt ex dicendis puncto proximè ſequenti conſtabit.

Tertiò, vt ſi Cardinales intra tres dies, poſtquam conclaue ingreſſi fuerunt, Pontificem non elegerint, vnum ferculum tam in prandio, quàm in cœna quinque dierum ſpatio recipiant, quibus diebus elapſis, ſi electio ſecuta non fuerit, panis ſolùm, vinum, & aqua tribuatur, donec electionem perfecerint.

Exiſtimo tamen Cardinales non teneri ſub mortali hanc regulam de abſtinentia à cibis obſeruare; quia Pontifex non vtitur forma loquendi præceptiua ſub mortali; ait enim, *vno ferculo ſint contenti*, & infra, *ex tunc tantummodo panis, vinum, & aqua miniſtretur eiſdem, donec eadem prouiſio ſubſequatur*. Ergo ſi aliquid aliud ipſis miniſtretur, veſci poſſunt, quia potius vetitum eſt miniſtrare, quàm recipere, & frui.

Quartò, vt Cardinalis ſuperueniens poſt ingreſſum aliorum in conclaue, & nondum facta electione admittatur in eodem negotio in illo ſtatu, in quo ipſum inuenerit. Vide præcitatum textum *§. hoc ſacro.* his poſitis, in hoc puncto paucis explicabo materiam, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis conſiſtit Primò in omiſſione, ſeu negligentia ad faciendum, obſeruare ea, quæ in præfato capite circa Summi Pontificis creationem præſcribuntur; verum tamen eſt non ſufficere quamlibet negligentiam, ſed requiri grauem, ſufficientem ad mortale peccatum. Excommunicatio enim non incurritur, niſi ob mortale peccatum.

Secundò in commiſſione fraudis in iis, vel circa quæ in prædicto cap. circa præfatam creationem decernuntur. hæc propoſitio patet ex illis verbis, *quod ſi præmiſſa diligenter non obſeruauerint, aut ſi fraudem in eis, vel circa ea commiſerint, cuiuſcumque ſint præminentiæ, conditionis, aut ſtatus, omni ceſſante priuilegio, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant, & perpetuò ſint infames*, &c.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes domini, aliique rectores, & officiales illius loci, in quo Summi Pontificis electio facienda eſt, delinquentes contra iſtam conſtitutionem, vt patet, tum ex præcitatis verbis, *cuiuſcumque ſint præminentiæ*, &c. tum ex illis, *Domini, aliiſque rectores, & officiales ciuitatis illius.*

Hinc ſequitur non ſolùm laicos, verùm etiam Eccleſiaſticos contra iſtam conſtitutionem delinquentes affici excommunicatione iſtius capitis, quia textus generaliter loquitur de dominis, rectoribus, & officialibus illius

ciuitatis, in qua Romani Pontificis electio facienda eſt, cuiuſcunque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus; quæ autem in hoc capite præſcribantur, ob quorum omiſſionem, & fraudem præfati domini excommunicationem incurrunt, videri poſſunt in præcitato capite, & prætereа in cæremoniali facto ſub Gregorio X V. circa electionem Papæ, vbi conſtitutiones, & decreta circa Papæ electionem ſeruanda referuntur. præterea conſuli poteſt Caietanus *verb. excommunicatio cap. 54.* & Syluеſter *verb. excommunicatio. 9.* vbi de Summi Pontificis electione fuſius tractant, & quæ ego ſuperius tradidi *q. 7. punct. 1.*

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra violantes exemptionem ordinum mendicantium pro eorum perſonis, bonis, colonis, mercibus, & animalibus à ſolutione gabellarum, & quarumcumque contributionum, oneréque hoſpitandi milites.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Exemptio mendicantium ordinum in quo conſiſtat.*
4 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
5 *Principes, Gubernatores, aliique ſimiles non prohibentes exemptionem ordinum mendicantium violari, non incurrunt iſtam excommunicationem.*

1 IStam excommunicationem tulit Pius V. in Bulla, *Dum ad vberes*, 11. in ordine, in qua eximit ordines mendicantes vtriuſque ſexus à quibuſlibet gabellis, oneribus, & contributionibus quauis ex cauſa impoſitis, vel imponendis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt contrauenire huic conſtitutioni, in Bulla enim §. 6. dicitur *diſtrictius, etiam in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ac duorum millium ducatorum pœnis eo ipſo, ſi, & quoties contrà factum fuerit incurrendis, inhibentes, &c.* Is autem contrauenire dicitur, qui exemptionem ordinibus mendicantibus, tam viris, quàm monialibus conceſſam, violat imponendo taxas, onera, & tributa quauis ex cauſa.

3 Sed modò dubium eſt, in quonam conſiſtat iſta exemptio, cuius violationem Pius V. in præfata Bulla ſub excommunicatione interdixit.

Reſpondeo in hoc conſiſtere, vt ipſi fratres, monachi, moniales, & aliæ regulares perſonæ, nec non ipſorum bona, mobilia, vel immobilia, item ipſorum laboratores, coloni, locatarij, affictuarij, negotiorum geſtores, immunes ſint à qualibet collecta, contributione, tributo, taxa, gabellis, aliiſque oneribus, tam ordinariis, quàm extraordinariis, vt clarè diſponitur in ipſa Bulla, ibi, *quòd ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus omnes, & ſinguli mendicantium ordinum huiuſmodi fratres monachi, & dilectæ filiæ in Chriſto moniales, ſeu ſorores, aut aliæ vtriuſque ſexus perſonæ regulares, vbilibet per totum Chriſtianum orbem diffuſi, & conſtituti, illorúmque monaſteria, cœnobia, domus, conuentus, Eccleſiæ, Capellæ, Oratoria, & alia loca etiam vnita, ac membra, & dependentia, nec non terræ cultæ, & incultæ, poſſeſſiones, prædia, agri, & alia omnia, & ſingula mobilia, & immobilia, ac ſe mouentia, & vbilibet, & in quibuſcunque rebus conſiſtentia bona, nec non eorum in dictis bonis laborantes, coloni, arrendatarij, locatarij, & affictuarij, negotiorúmque ſuorum geſtores vniuerſi quomodolibet nuncupati, nunc, & pro tempore exiſtentes in perpetuum ab omnibus, & ſingulis exactionibus, tam vrbanis, quàm ruſticis, nec non datijs, gabellis, pedagijs, vectigalibus, collectis, impoſitionibus, & oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, ac tam realibus, quàm perſonalibus, meris, & mixtis, etiam ſubſidio triennali, & augmento, ac focularibus equorum taxis, militúmque hoſpitijs, ac alias quibuſcumque nominibus nuncupatis, quauis auctoritate quomodolibet impoſitis, & imponendis, & quæ laicis, ac alijs quibuſuis quomodolibet imponi conſueuerunt, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcumque mercium, & rerum cuiuſcunque generis, vel qualitatis exiſtentium, tam per mare, & aquam dulcem, quàm per terram vndecumque, & quomodocumque pro tempore delatarum, nec non animalium quorumcumque mortuorum, & viuorum, & quæ alias quomodolibet, & ex quauis cauſa, ac ſuper quibuſcumque rebus, tam in alma vrbe noſtra, quàm extra eam vbilibet locorum exiguntur, & in futurum exigentur, nec non à contributionibus, & ſolutionibus in illis faciendis, ac tam pro victu, & veſtitu, quàm quocumque alio vſu ſuo tantum, ac tam emendo, quàm vendendo, & alias quomodolibet negotiando, nec non etiam à ſolutione quadrantis pro ſingulis libris carnium de animalibus, quæ nunc, & pro tempore ex armentis occidi contigerit, nec non etiam, quæ in ſuis ædibus, prædijs, & poſſeſſionibus priuatim detinent, & nutriunt, ac à contributione ſumptuum, & expenſarum, quæ aliquando pro pontibus, vijs, aquaductibus, muris, mœnibus, aliiſque machinis ſtruendis, & reparandis, ſeu reficiendis, ac ciuitatum, terrarum, & locorum quorumcumque fortificationibus, necnon etiam alias in omnibus, & per omnia, ac tam in dicta vrbe, quàm extra eam vbilibet penitus, & omnino liberi, immunes, & exempti, ac liberæ & exemptæ, liberaque, immunia, & exempta ſint, & eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneantur, & reputentur.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui huic conſtitutioni contrauenіunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex indefinitè, & indiſtinctè loquitur, ſi, & quoties contrafactum fuerit.

An autem is, qui ſæpius contra iſtam conſtitutionem delinquit, plures excommunicationes incurrat, patet tum ex dictis *de cenſuris in genere*, vbi oſtendi toties incurrere, quot ſunt actiones moraliter interruptæ. tum ex illa dictione, *quoties*, quæ in hac Bulla ponitur.

5 Solum mihi dubium oritur, vtrùm Principes, Gubernatores, rectores locorum, aliíque ſimiles non prohibentes fieri contra iſtam conſtitutionem, incidant in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè, tum quia excommunicatio lata in facientes non afficit omittentes, ſeu non impedientes. tum quia Summus Pontifex his quidem præcipit, vt hanc conſtitutionem obſeruari faciant, non tamen conſtat excommunicationis pœna punire.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra facientes ſeruari ſtatuta, & conſuetudines libertati Eccleſiaſticæ contrarias, vel non facientes deleri dicta ſtatuta de capitularibus ſuis infra duos menſes poſt ſcientiam eius, &c.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignantur actiones & perſonæ, contra quas iſta excommunicatio lata ſuit.*

1 ISta excommunicatio continetur *in cap. nouerit, de ſent. excommunic.* eámque explicaui *diſput. 1. quæſt. 16. punct. 1. n. 9.* & fuſiùs *punct. 4. n. 4. & ſeqq.*

2 Quamobrem hic ſolum breuiter adnotabo iſtam excommunicationem latam eſſe,

Primò contra facientes ſeruari conſuetudinem, contra libertatem Eccleſiaſticam introductam.

Secundò contra facientes ſeruari ſtatuta edita contra liberta

libertatem Eccleſiaſticam, niſi ea fecerint è capitularibus ſuis deleri.

Tertiò contra ſtatutarios.

Quartò contra ſcriptores ſtatutorum.

Quintò contra poteſtates, conſules, rectores, & conſiliarios locorum, vbi prædicta ſtatuta edita ſunt, vel obſeruata, modò participes delicti fuerint; nullus enim ob peccatum ſimpliciter alienum excommunicatur.

Sextò contra præſumentes iudicare iuxta prædicta ſtatuta.

Septimò contra eos, qui iudicata redigunt in formam publicam.

Hæc omnia perſpicuè conſtant ex verbis præcitati *cap. nouerit, de ſent. excommunic.* vbi poſt latam contra hæreticos excommunicationem, ſic habetur. *Nec non & qui de cætero ſeruari fecerint ſtatuta edita, & conſuetudines introductas contra Eccleſiæ libertatem; niſi ea de capitularibus ſuis intra duos menſes, poſt huiuſmodi publicationem ſententiæ, fecerint amoneri. Item excommunicamus ſtatutarios, ſcriptores ſtatutorum ipſorum, nec non poteſtates; conſules, rectores, & conſiliarios locorum, vbi de cætero huiuſmodi ſtatuta, & conſuetudines edita fuerint, vel ſeruata, nec non & illos, qui ſecundum ea præſumpſerint iudicare, vel in publicam formam ſcribere iudicata.*

Quæ circa huius textus intelligentiam hîc dici poſſent, iam à me explicata fuerunt *in quæſt. 16. citata punct. 4. n. 4. & ſeqq.* quæ ibi videri poſſunt, ne ſæpiùs eadem ſine vrgenti neceſſitate repetam.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra dominos ſeculares, qui ſuis ſubditis interdicunt, ne cum Prælatis, aut aliis perſonis Eccleſiaſticis contractus ineant, vel communia obſequia exhibeant.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Domini temporales interdicentes ſuis ſubditis ſolo verbo, ne contractus, vel obſequia perſonis Eccleſiaſticis exhibeant, excommunicationem incurrunt.*
4 *Dominus interdicens alicui extraneo ne obſequia præſtet Eccleſiaſticis, non incurrit excommunicationem.*
5 *Explicatur quódnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 IN *cap. eos qui, de immunitate Eccleſiarum in 6.* extat excommunicatio ipſo facto contra obtinentes dominium temporale, dum ſuis ſubditis interdicunt, ne Prælatis, aut clericis, ſeu perſonis Eccleſiaſticis quicquam vendant, aut emant, neque ipſis bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere præſumant.

In explicatione iſtius excommunicationis non immorabor, quia de illa ſufficienter tractaui *diſput. 1.* in expoſitione Bullæ Cœnæ tota *quæſt. 16.* & præſertim *punct. 4. n. 1.* vbi eam ex profeſſo explicaui. Quamobrem hîc breuiter duo de more oſtendam.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo libertas Eccleſiaſtica violatur interdicendo ſubditis, ne quicquam Eccleſiaſticis vendant, aut ab eis emant, aut bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia præſtent.

Ex quo patet materiam iſtius excommunicationis eſſe, interdicere, ne aliquid prædictorum fiat cum perſonis Eccleſiaſticis.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit interdicere verbo, an requiratur, vt decretum, vel ſtatutum fiat.

Reſpondeo ſatis eſſe verbo interdicere, quia textus abſolute, & ſimpliciter vtitur verbo, *interdicunt.*

Ex quo patet differentia inter eum, qui ſimplici præcepto, ſeu prohibitione auctoritatiuè interdicit, & inter eum, qui prohibet per ſtatuta, vel ordinationes, aut decreta, quòd ille incurrit excommunicationem iſtius canonis non reſeruatam; hic verò afficitur excommunicatione Bullæ Cœnæ, vt *loco citato* explicaui. hac de cauſa iſtam excommunicationem ſub titulo de excommunicationibus reſeruatis poſui.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm interdicens præfata fieri, excommunicationi ſubiiciatur, etiam ſi interdicat extraneo, ne prædicta cum Eccleſiaſticis faciat.

Reſpondeo negatiuè, ſed opus eſſe, vt hæc interdicat ſuis ſubditis; in textu enim dicitur, *ſuis ſubditis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt domini temporales præfata interdicentes. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *qui temporale dominium obtinentes.* Ex quo ſequitur

Primò, iudicem, qui temporale dominium non habet, non incidere in iſtam excommunicationem, prohibendo ſuis ſubditis, ne prædicta præſtent. Ratio eſt, quia præfatus iudex non habet temporale dominium, vt ſuppono, licèt habeat temporalem iuriſdictionem.

Secundò herum, qui ſuo famulo præcipit, ne contractum cum Eccleſiaſticis ineat, aut alia obſequia præſtet, non affici excommunicatione iſtius canonis, quia non dicitur habere temporale dominium. & hoc verum eſt, etiamſi hoc præcipiat mancipio, ſeu ſeruo. Idem militat in Epiſcopo, alióve Prælato Eccleſiaſtico, niſi fortè principatum ſæcularem habeat, & vt ſic præfata fieri interdicat. Vide tradita *in Bulla Cœnæ loco cit. punct. 4. n. 1.*

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra eos, qui intra menſem poſt habitam criminis cognitionem obſeruari non faciunt conſtitutionem *c. felicis, de pœnis in 6.* contra inſequentes Cardinales.

1 *Innuuntur loca in quibus iſta excommunicatio aliàs explicata fuit.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Principes, Conſules, aliique officiales, quænam præſtare teneantur, vt excommunicationem cap. felicis incurrant.*
4 *Tempus, ſeu ſpatium intra quod Principes temporales curare debent vt contenta* in cap. felicis, *obſeruentur, quomodo computandum ſit.*
5 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 DE inſequentibus Cardinales, aut præſtantes auxilium, vel fauorem in huiuſmodi crimine, latis egi in expoſitione Bullæ Cœnæ, *quæſt. 12. punct. 2. 3. & 4* & nonnulla attigi, dum loquerer de excommunicationibus reſeruatis contra omnes. hîc ſolùm breuiter explicabo, quænam ſit materia, & ſubiectum iſtius excommunicationis in hac parte quoad eos, qui contenta in præfato capite obſeruari non faciunt.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt peccatum omiſſionis, quo Princeps, aut alij domini, ſeu rectores, non curant infra menſem à die ſcientiæ obſeruari, quæ in præfato *cap. felicis,* continentur contra inſequentes Cardinales.

3 Quæres

3 Quæres primò, quænam ſint ea, ad quorum obſeruationem præfati Principes, vel domini, ſeu rectores tenentur.

Reſpondeo ea eſſe, quæ ibi præſcribuntur contra hoſtiliter inſequentes ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, aut cooperantes, mandantes, ratum habentes, conſulentes, fauentes, recipientes, aut ſcienter defendentes; præſcribitur autem, vt huiuſmodi delinquens ſit infamis, inteſtabilis, non habeat ius ſuccedendi, eius domus deſtruatur, bona fiſco applicentur, priuationem ipſo facto incurrat feudorum, locationum, officiorum, vel beneficiorum ſpiritualium, vel temporalium ipſius filij, & deſcendentes per rectam lineam ipſo facto priuentur beneficiis, & dignitatibus, & inhabiles fiant ad beneficia, & officia etiam temporalia in futurum obtinenda, in iudiciis non audiantur, & alia quæ in præcitato capite recenſentur.

Eadem pœna pro qualitate criminis plecti debent, qui huiuſmodi crimen committunt contra aliquem de clericis, vel religioſis familiæ Papæ, vel Cardinalium, vt in præcitato textu habetur. de qua re vide dicta in Bulla Cœnæ *loco citato*.

4 Quæres ſecundò, quomodo computandum ſit ſpatium menſis, intra quod Princeps, & eius officiales curare debent prædicta fieri.

Reſpondent Geminianus hîc *n.4. verſ. quápropter*. Anchiaran. *num.* 8. Francus *n.* 2. computationem faciendam eſſe de momento ad momentum à die notitiæ, etiam per famam habitæ; cùm enim hæc conſtitutio edita ſit in odium tanti criminis, præfatum tempus non eſt dilatandum, ſed coarctandum. *cap. ſtatutum, de electione lib.6.* Verùm quid ego ſentiam, docui in ſimili *de cenſuris in genere diſp.3. quæſt.6. punct.3. num.2. & ſeqq. & de ſacramentis diſp.8. quæſt. vnica punct.5. n.19. & ſeqq.* & ſuprà *diſp.2. q.1. punct.1.*

Obſeruant tamen Suarez *diſp.22. ſect.3. num.15.* Nauarrus, & alij eum non affici excommunicatione, qui cauſam, ſeu proceſſum ante lapſum menſem incepit, quia hic non dicitur non obſeruare ea, quæ in præfato textu præſcribuntur, cùm enim verſemur in pœnalibus, benignior interpretatio facienda eſt.

Hoc tamen limitatur, modò bona fide id faciat, & intentionem habeat progrediendi, & perficiendi cauſam, & proceſſum; alioquin dici non poſſet præſcripta intra menſem obſeruare, ſed potiùs cenſuram eludere, vt bene Suarez *loco citato*.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt Principes, Senatores, Conſules, Poteſtates, domini, ſiue rectores, & eorum officiales, qui præfatam conſtitutionem obſeruari non faciunt intra menſem, poſtquam de crimine cognitionem habuerunt; in textu enim dicitur, *ſi Princeps, Senator, Conſul, Poteſtas, vel alius dominus, ſiue rector contra præſumptores prædictos præſentis conſtitutionis tenorem non fecerit obſeruari, tam ipſe, quàm officiales ipſius, infra menſem, poſtquam res ad notitiam eorum peruenerit, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant.*

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra Principes, & alios dignitatem ſæcularem habentes, qui poſt trinam admonitionem negligunt ſui officij munus obire.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Principes, & alij dignitatem ſæcularem habentes incurrunt excommunicationem ipſo facto quoties munus ſui officij obire negligunt poſt trinam admonitionem.*
3 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
4 *Princeps, aliique officiales ſæculares non incurrunt excommunicationem non defendendo Eccleſias, pupillos, aut viduas dum probabiliter credunt ſe ad hoc onus non teneri.*
5 *Admonitio, quomodo, quotuplex, & quibus temporibus fieri debeat, remiſſiuè.*
6 *Principes aliique ſecularium dignitatum adminiſtratores incurrunt excommunicationem, quoties poſt trinam admonitionem tueri perſonas Eccleſiaſticas, & loca Eccleſiaſtica negligunt.*
7 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
8 *Principes, aliique dignitatem ſecularem habentes, non ligantur excommunicatione, dum negligentes ſunt in illis actionibus, ad quas tenentur ex ſola charitate.*
9 *Principes & poteſtates ſeculares negligentes munus ſui officij obire, remanent excommunicati donec condignam præſtent ſatisfactionem.*
10 *Præfati Principes, præſtita ſatisfactione non ſtatim cenſentur abſoluti, ſed noua indigent abſolutione.*

1 IN *cap. adminiſtratores*, extat pœna priuationis ab omni communione (id eſt, excommunicationis) contra Principes, ſeu ſæculares poteſtates (quos ille textus vocat adminiſtratores ſæcularium dignitatum) ſi requiſiti ab Epiſcopis, & ab aliis viris Eccleſiaſticis negligant Eccleſiam, pupillos, & viduas defendere, & latrocinia, & ſimilia vitia extirpare; in textu enim ſic habetur, *adminiſtratores planè ſæcularium dignitatum, qui ad Eccleſiarum tuitionem, pupillorum, ac viduarum protectionem, rapaciúmque refrenationem conſtituti eſſe proculdubio debent, quoties ab Epiſcopis, & Eccleſiaſticis viris conuenti fuerint, eorum querimonias attentiùs audiant, & ſecundùm quod neceſſitas expetierit, abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant. quod ſi Dei timorem præ oculis non habentes negligere, poſt ſecundam, & tertiam admonitionem inuenti fuerint, omni ſe nouerint communione vſque ad condignam ſatisfactionem priuatos.* Circa hunc textum tria principaliter quæram.

Primò, vtrùm contineat excommunicationem ipſo facto.

Secundò, quænam ſit eius materia.

Tertiò, quódnam ſit eius ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 IN hoc textu lata eſt excommunicatio ipſo facto. Ratio eſt, quia cenſura, quæ fertur per verba, præſentis, vel præteriti temporis, non eſt ferenda, ſed lata, vt patet ex regulis generalibus; hîc autem fertur cenſura per verba præteriti temporis, ibi, *omni ſe nouerint communione priuatos*. Ita gloſſa hîc *in verb. priuatos*. Suarez *diſput.23. ſect.2. num.3.* Filliucius *tract.14. cap.10. quæſ.2.* contra Turrecrematam hîc, & alios, exiſtimantes eſſe ferendam; exponunt illa verba, *communione priuatos*, id eſt, priuandos; verùm iſta expoſitio ſuſtinenda non eſt, alioquin nihil certi in cenſuris definiri poſſet.

Obſeruat tamen Toletus *lib.1. cap.38. num.1.* iſtam excommunicationem non eſſe ferè in vſu. Idem tradit Suarez *loco cit. num.3.* aſſerens huiuſmodi adminiſtratores iuſtitiæ ſæcularis non haberi pro excommunicatis in ſimilibus caſibus, donec à Prælato Eccleſiaſtico excommunicentur; conſequenter iſtam excommunicationem non eſſe inter eos computandam, quæ ipſo iure latæ ſunt. Verùm quicquid ſit de vſu iſtius excommunicationis, de quo mihi non conſtat, ſufficit mihi iſtam excommunicationem ex vi verborum ipſo iure latam eſſe, & afficere adminiſtratores negligentes in ſui officij functione, vbi hæc cenſura vſu recepta eſt.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis eſt negligentia in defendendis Eccleſiis, pupillis, & viduis, & in

in corrigendis rapacibus perſonis, modò tamen negligentia, ſeu omiſſio committatur poſt ſecundam, & tertiam admonitionem, vt patet ex verbis præcitati textus.

4 Sed modò dubium & primò, vtrùm iſta excommunicatio afficiat eum, qui poſt admonitionem non defendit Eccleſias, pupillos, aut viduas, non ex pertinacia, ſed quia probabiliter putat ſe ad hoc non teneri, neque ad ſuum munus pertinere.

Reſpondeo non afficere, ſi ſufficientem habeat rationem ad credendum ſe ad hoc non teneri, & adhibita debita diligentia practicè deponat dubium; tunc enim dicitur habere probabilem opinionem, ſeu laborare probabili ignorantia, quæ à mortali excuſat, & conſequenter à cenſura: nec admonitio inducit obligationem; ſed illam ſupponit, vt bene argumentatur Suarez *loc. cit. n. 2.* & Filliucius *loco citato.* Sanchez, & alij, quos retuli in regulis generalibus traditis *de peccatis.*

5 Secundò dubium eſt *primò*, vtrùm iſta admonitio iudicialiter fieri debeat. *Secundò*, vtrùm fieri debeat diuerſis temporibus. *Tertiò*, vtrùm vna ſufficiat, aſſignato certo dierum numero pro vnaquaque admonitione.

Reſpondeo ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 1. punct. 9.*

6 Tertiò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio afficiat adminiſtratores ſecularium dignitatum, ſi poſt admonitionem negligant tueri perſonas Eccleſiaſticas, & loca Eccleſiaſtica. Ratio dubitandi eſt, quia de ipſis nulla mentio fit in præcitato capite, & cùm verſemur in materia pœnali, & odioſa, non eſt facienda extenſio vltra verborum ſignificationem. His non obſtantibus

Reſpondeo afficere. Ratio eſt, quia huiuſmodi omiſſio vergeret in damnum Eccleſiæ; cùm Eccleſia lædi cenſeatur in ſuis bonis, & perſonis. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt adminiſtratores ſecularium dignitatum, id eſt, Princeps, ſeu poteſtates ſeculares, qui renuunt prædicta facere poſtquam ter admoniti, & requiſiti fuerunt ab Epiſcopis, & viris Eccleſiaſticis.

8 Quæres, vtrùm iſta excommunicatio locum habeat, non ſolùm dum præfati adminiſtratores negligentes ſunt in actionibus, ad quas tenentur ex iuſtitia; verùm etiam dum negligentes ſunt in illis actionibus, ad quas tenentur ex ſola charitate.

Reſpondeo locũ habere ſolùm in actionibus debitis ex iuſtitia, nã textus loquitur de actionibus, ad quas cõſtituti ſunt: iſtæ autem ſunt debitæ ex officio; & cùm verſemur in materia pœnali, non eſt facienda extenſio ad actiones aliunde debitas. Non nego tamen, quin Epiſcopus poſſit ſua actoritate præceptum iudici imponere ſub pœna excommunicationis ad faciendam actionem ex charitate debitam, quoties id neceſſarium iudicauerit; nam iſta actio eſt materia præcepti Eccleſiaſtici. Ita Suarez *num. 4.* & Filliucius *loco cit. quæſt. 2. num. 164. ad finem.*

9 Quæres ſecundò, quandiu præfati adminiſtratores remaneant excommunicati.

Reſpondeo remanere excommunicatos, donec condignam ſatisfactionem præſtiterint; condignam autem ſatisfactionem præſtabunt parendo Eccleſiaſtico præcepto, & ſatisfaciendo Eccleſiis, pupillis, & viduis, & ob damnum, quod ob negligentiam Principis paſſæ ſunt; nam qui ex officio tenetur damnum impedire, & non impedit, ad illius reſtitutionem obligatur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de reſtitutione.*

10 Sed modò dubium eſt, vtrùm præfati adminiſtratores ſtatim præſtita ſatisfactione abſoluti cenſeantur, an noua abſolutione indigeant. Ratio dubitandi ad oſtendendum remanere ſtatim abſolutos, eſt, quia ſuſpenſio hoc pacto lata ſtatim cenſetur ablata, poſita ſatisfactione. tum quia cenſura non afficit vltra diſpoſitionem verbis expreſſam; in hoc autem textu diſponitur, vt delinquens contra diſpoſitionem iſtius capitis priuatus maneat omni communione vſque ad condignam ſatisfactionem, vbi notanda eſt illa particula, *vſque*, quam taxatiuam eſſe, & non progredi vltra terminum expreſſum, docet Baldus *conſil. 218. in fine lib. 2. & conſil. 316. in principio lib. 3.* Rota in vna Spoletana ſpolij 3. Decembr. 1565. coram Grato apud Farinacium *deciſ. 3. n. 2. volum. 1.* His non obſtantibus

Reſpondeo huiuſmodi adminiſtratores adhuc indigere abſolutione. Ratio eſt, quia excommunicatio non aufertur lapſu temporis, aut actione pœnitentis, ſed abſolutione legitimi ſuperioris; per hoc enim diſtinguitur à ſuſpenſione ad certum tempus impoſita, quæ ſolo temporis lapſu diſſoluitur, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 3. punct. vltimo, num. 1. & 2.*

Hinc patet reſponſio ad primam rationem dubitandi.

Ad ſecundam reſpondeo illam particulam, *vſque*, eſſe taxatiuam non extinctionis excommunicationis, ſed denegandæ abſolutionis, quia ſcilicet adimpleta conditione præſtitæ ſatisfactionis impendi poteſt abſolutio, quæ antea concedi non poterat; conſequenter illa excommunicatio ante præſtitam ſatisfactionem reſeruata erat, ea verò præſtita auferri poteſt iure communi à quolibet approbato confeſſario, & deſinit eſſe reſeruata.

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra magiſtratus ſeculares non præbentes Epiſcopis auxilium circa clauſuram monialium.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Magiſtratus ſeculares non præbentes auxilium circa clauſuram monialium ſubijciuntur excommunicationi.*
4 *Magiſtratuum ſecularium nomine quinam intelligantur.*
5 *Eccleſiaſtici habentes iuriſdictionem ſecularem, ligantur excommunicatione, quoties ab Epiſcopo requiſiti renuunt auxilium ferre circa clauſuram monialium.*

1 Iſta excommunicatio habetur in Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap. 5. de regular.* vbi Concilium curam clauſuræ monialium imponit Epiſcopis cum facultate implorandi, ſi opus fuerit, brachium ſeculare, & iniuncta magiſtratibus, nolentibus auxilium præbere, excommunicationis pœna, ibi, *quod auxilium vt præbeatur, omnes Chriſtianos Principes hortatur ſancta Synodus, & ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda omnibus magiſtratibus ſecularibus iniungit.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis conſiſtit in omiſſione præbendi auxilium, dum Epiſcopus illud ſibi præberi petit à magiſtratu ſeculari.

Hoc tamen intelligendum eſt, modò omiſſio ſit mortaliter culpabilis; excommunicatio enim grauem culpam ſupponit. Quamobrem ſi magiſtratus mandet ſatellitibus, vt in auxilium Epiſcopi ſe conferant, illi verò confingant accedere, ſed re ipſa non accedant, magiſtratus excuſatur ab excommunicatione.

Hac occaſione agendum eſſet, vtrùm ſeculares Principes, & magiſtratus teneantur iudici Eccleſiaſtico brachium ipſorum imploranti opem ferre etiam non viſo proceſſu, & ſententia iudicis Eccleſiaſtici; verùm de hac re ſufficienter egi in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp. 1. q. 20. §. 2. & 3.* quæ ibi videri poſſunt, dum opus fuerit.

Præterea hîc agere poſſem de obligatione monialium ad

ad clauſuram; ſed de hac re ſuprà diſſerui, dum explicarem cenſuram, quam moniales contrahunt violatione clauſuræ.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli magiſtratus ſeculares, non præbentes auxilium circa clauſuram; in textu enim dicitur, *omnibus magiſtratibus ſecularibus.*

4 Sed modò dubium eſt primò, quinam ſint magiſtratus ſeculares.

Reſpondeo eſſe perſonas publicas quæ iuriſdictionem ſecularem exercent. *l. eum qui. ff. de iuriſd. omn. iud.* Vt hoc clariùs intelligatur, aduerte, aliàs varios fuiſſe magiſtratuum ordines, alij enim erant magni, alij medij, alij minimi, & infimi, de quibus agit Bartolus *in l. 1. ff. de offic. eius, cui mand. ua eſt iuriſdictio.* Speculator *tit. de iuriſdictione omn. iud.* Alterius in Bulla Cœnæ *lib. 5. diſp. 2. cap. 1. col. 2. verſ. magiſtratus.* Duardus in Bulla Cœnæ *can. 19. q. 2. n. 2.*

In hoc loco excommunicantur omnes magiſtratus ſeculares, cuiuſcumque generis, & ordinis exiſtant; quia illa dictio, *omnibus*, eſt vniuerſalis, & nullum magiſtratum excludit. *l. Iulianus, & l. teſtamentum, in principio ff. de legat. 3. & l. hoc articulo, ff. de hered. inſtit.* Ex quo ſequitur

Primò, prætores, iudices, Rectores ciuitatum, Præfectos Prouinciarum, & alios iuriſdictionem ſecularē exercentes, ſubiici huic excommunicationi, quia ſub generali magiſtratuum nomine comprehenduntur.

Secundò Principes, non præbentes auxilium in clauſura monialium, non affici excommunicatione, tum quia Concilium non cogit Principes, ſed illos hortatur ad præbendum auxilium; cogit verò magiſtratus, id eſt, eos, qui ab alio conſtituti ſunt ad iuriſdictionem exercendam, nam qui proprio iure ius dicunt, & ſuperiorem in temporalibus non agnoſcunt, non vocantur magiſtratus, ſed Reges, vel Principes. Ita Nauar. & Sanchez, quos retuli in explicatione excommunicationis contra moniales clauſuram violantes *ſect. 1. §. 6. num. 2.*

5 Sed modò dubium eſt, vtrùm Eccleſiaſtici ſecularem iuriſdictionem exercentes, vinculo excommunicationis innodentur, ſi ab Epiſcopo requiſiti ad ferendam opem, eam ferre detrectent.

Reſpondeo innodari, quoties huiuſmodi iuriſdictionem exercent titulo ſecularis poteſtatis, vt ſi à Principe conſtituantur Præſides, vel Conſiliarij alicuius magiſtratus, à quo ciuitas, vel prouincia gubernatur; tunc enim veniunt nomine magiſtratus ſecularis, Concilium enim non reſpexit ad circunſtantiam perſonæ præciſè, ſed ad qualitatem muneris, & officij, a quo magiſtratus nomen deſumitur.

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra dominos temporales reſiſtentes Epiſcopis, & Inquiſitoribus, ſeu impedientes officium ſanctæ Inquiſitionis.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Domini temporales, ſeu iudices recipientes hæreticos condemnatos, excommunicationem incurrunt quoties punitionem differunt.*
4 *Dominus temporalis non incurrit excommunicationem recipiens aliquem de hæreſi condemnatum, ſi eum recepit animo non puniendi, ſed poſtea mutata voluntate punit.*
5 *Dominus temporalis non incurrit excommunicationem deferendo executionem ſententiæ illius, quem Inquiſitor vult puniri, Epiſcopo diſſentiente, niſi fortè præcipuum munus procedendi pertineat ad Inquiſitorem.*
6 *Hæreſis criminis cognitio pertinet ad forum Eccleſiaſticum.*
7 *Liberans à carcere captum pro crimine hæreſis abſque licentia excommunicationem incurrit.*
8 *Executionem ab Epiſcopo, vel Inquiſitore iniunctam renuens adimplere, punitur excommunicatione.*
9 *Impediens iudicium Epiſcopi, vel Inquiſitoris, ligatur pœna excommunicationis.*
10 *Impediens executionem Epiſcopi, vel Inquiſitoris, incidit in excommunicationem, etiamſi hoc faciat ex odio talis perſonæ, & non ex odio fidei, vel fauore hæreſis.*
11 *Præbens auxilium, conſilium, vel fauorem in præfatis actionibus, excommunicationem incurrit.*
12 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*

1 ISta excommunicatio exprimitur *in cap. vt inquiſitionis, 18. de hæreticis in 6.* Circa quam duo diſſeram.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in præfato capite expreſſæ.

Prima eſt, non parere diœceſanis Epiſcopis, & Inquiſitoribus, non intendendo, cùm ab eis requiſiti ſunt, in inueſtigatione, captione, ac cuſtodia diligenti hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum ipſorum; ſic enim dicitur in præfato textu.

Obſerua tamen iſtam excommunicationem non incurri à Principe, qui præfatam operam, & diligentiam non adhibet, dum ab Inquiſitoribus, vel Epiſcopis non requiritur, quia in textu dicitur, *cum ab eis fuerint requiſiti*; diſpoſitio autem pœnalis extendenda non eſt vltra propriam verborum ſignificationem, neque extenſionem admittit, ſed potiùs reſtrictionem, *cap. odia, de reg. iur.* Quis autem dicatur hæreticus, credens, fauens, receptans, vel defendens, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt. 2.*

Secunda eſt, nolle ſtatim recipere huiuſmodi perſonas, de hæreſi ab Epiſcopo, vel Inquiſitore condemnatas, ſuæ iuriſdictioni commiſſas ad puniendum; in textu enim dicitur, *vtque de hæreſi à diœceſano Epiſcopo, vel Inquiſitore, ſeu Inquiſitoribus condemnatos, præfati poteſtates, domini temporales, ſiue rectores, vel eorum officiales, ſeu nuncij ſibi relictos ſtatim recipiant, indilatè animaduerſione debita puniendos.*

Neque obſtare debet appellatio, quia hæreticis denegatur appellatio iure canonico, & iure ciuili, vt in hoc textu dicitur, ibi, *non obſtantibus appellationibus.*

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm præfati iudices, vel procuratores ſeculares in excommunicationem incidant, ſi hæreticos condemnatos recipiant; ſed punitionem differant.

Reſpondendum eſt incidere in excommunicationem. Ratio eſt, tum quia receptio hæreticorum præcipitur, vt ſtatim puniantur; conſequenter non minus præcipitur punitio, quam receptio; ſicut ergo nolens recipere præfatos hæreticos ad puniendum, excommunicatione afficitur, ita multo magis nolens eos punire; nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis. tum quia Summus Pontifex in ſubſequentibus verbis excommunicat detrectantes promptè facere executionem ſibi a diœceſano, vel ab Inquiſitore iniunctam.

4 Secundò dubium eſt, vtrum dominus temporalis, qui condemnatum de hæreſi, ſibi commiſſum ab Inquiſitore, recipit animo non puniendi, afficiatur excommunicatione, ſi poſtea mutata voluntate puniat.

Reſpondeo non affici excommunicatione. Ratio eſt, quia Eccleſia non punit intentionem, ſed externam omiſſionem receptionis, & punitionis; hîc autem non adeſt externa omiſſio.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm dominus temporalis in

excom

excommunicationem incidat, non puniendo condemnatum de hæreſi, quoties inter Inquiſitorem, & Epiſcopum diſſenſio ſuboritur, vno petente puniri, altero volente relaxari.

Reſpondeo in tali euentu ſuperſedendum eſſe, donec Summus Pontifex conſulatur. Ratio eſt, tum quia non eſt maior ratio, cur vni potius, quàm alteri obedire teneatur in re tanti momenti, in qua de vitæ diſcrimine agitur. & licèt Summus Pontifex in hoc textu loquatur diſiunctiuè de condemnatis ab Epiſcopo, vel Inquiſitoribus; nihilominus intelligendus eſt cum hac limitatione, modò non ſit inter ipſos diſſenſio, ita vt ab vno ſit condemnatus, & ab altero innocens adiudicatus. tum quia alioquin exponeret ſe periculo interficiendi innocentem. Ita gloſſa hic *verb. puniendos.* Nauarrus *cap.* 27. *num.* 135. Caietanus *verb. excommunic. cap.* 2. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 29. Filliucius *tract.* 14. *c.* 9. *quæſ.* 5. *num.* 159. Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 4. *num.* 44. vbi obſeruat in præfato caſu ſuperſedendum eſſe, niſi ex Summi Pontificis declaratione conſtaret, præcipuum munus procedendi pertinere ad Inquiſitorem; Epiſcopum verò habere tantummodo ius ad ſuffragium in tali conſilio; tunc enim iudicio tribunalis ſancti Officij ſtandum erit.

6 *Tertia actio* eſt, cognoſcere, ſeu iudicare de crimine hæreſis; cùm enim hoc crimen ſit merè Eccleſiaſticum, vt omnes Theologi, & iuris periti fatentur, & expreſſe habetur in hoc capite, iure merito pœna excommunicationis puniuntur ſeculares iudices de hæreſi cognoſcentes.

Amplia, etiamſi cognoſcant incidenter, quamuis enim laicus iudex poſſit incidenter cognoſcere, quod non cognoſcit principaliter, vt probat gloſſa hîc *verſ. quoquomodo*, nihilominus hic caſus excipitur, quia textus vtitur particula, *quoquomodo*, quæ vniuerſalis eſt, & complectitur omnem modum, qui excogitari poteſt. *l.* 1. *verſ. quoquomodo. ff. de teſtament. milit.* iuncta gloſſa *ff. de fideicommiſſis.* Rota 1. *parte diuerſ. deciſ.* 505. *num.* 19. Menochius, Decius, & alij, quos referunt Gratus *dict.* 221. & Barboſa *dict.* 286. Quamobrem hac excommunicatione afficitur iudex laicus, qui hæreticum capi facit ob cauſam hæreſis, illúmque de illo crimine interrogat; hic enim dicitur principaliter cognoſcere de crimine hæreſis. Idem dic, ſi hæreticum alia de cauſa capi fecit, ſed oblata in proceſſu occaſione illum de crimine hæreſis interrogat. Ita gloſſa, Sayrus, Barboſa, Filliucius, & alij *locis citatis*, omiſſis quampluribus aliis, quos retuli in expoſitione Bullæ Cœnæ.

7 *Quarta actio* eſt, à carcere liberare captos pro crimine hæreſis abſque licentia, ſeu mandato Inquiſitoris, vel Epiſcopi: ſufficit tamen licentia vnius, licèt non adſit mandatum, & facultas alterius; quia textus diſiunctiuè loquitur, ibi, *ſiue captos pro eodem crimine abſque dictorum Epiſcoporum, ſiue Inquiſitorum, aut ſaltem alterius eorundem licentia, vel mandato à carcere liberent.*

8 *Quinta actio* eſt, renuere executionem ab Epiſcopo, vel Inquiſitore iniunctam promptè facere, ſeu adimplere.

Hoc tamen intelligendum eſt primò, quatenus ſpectat ad ipſius officium; nam hæc limitatio in textu apponitur, ibi, *prout ad ſuum ſpectat officium*; quamobrem ſi iudici laico conſignetur hæreticus ob hæreſis crimen ſuſpendendus, iudex non tenetur propriis manibus ſuſpendere, quia hoc non ſpectat ad ipſius officium, ſed curare debet, vt à iuſtitiæ miniſtro hoc munus fiat.

Secundò intellige, modò diutiùs differat; paruitas enim materiæ excuſat, & licèt in textu addatur illa particula, *promptè*, nihilominus intelligenda eſt moraliter, ita vt longa non intercedat dilatio.

9 *Sexta actio* eſt, præſumere impedire directè, vel indirectè iudicium, ſententiam, ſeu proceſſum Diœceſani, vel Inquiſitoris.

Quomodo autem quis dicatur, directè, vel indirectè impedire, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ.

Septima actio eſt, præſumere opponere ſe Epiſcopo, vel Diœceſano incumbẽti in negotio fidei; iſtæ omnes actiones clarè exprimuntur in textu.

Addo eum, qui ſe opponit, aut impedit Epiſcopum, vel Inquiſitorem in præfatis actionibus, affici excommunicatione Bullæ; ſi fauor hæreticorum inde ſequatur, iuxta dicta in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt.* 2.

10 Sed modò dubium ſupereſt, verùm impediens præfatam executionem, ſententiam, vel proceſſum, aut opponens ſe Epiſcopo, vel Inquiſitori ob inimicitias, & odium talis perſonæ, non ex odio fidei, vel fauore hæreſis, in excommunicationem incidat.

Reſpondeo affirmatiuè, tum quia Summus Pontifex excommunicat ſimpliciter facientes illas actiones; non autem facientes hac, vel illa intentione. tum quia qui præfatas actiones faceret ex amore alicuius perſonæ, vel ob lucrum, & non in fidei deteſtationem, afficeretur hac cenſura; ergo etiam illa afficitur, qui præfatas actiones facit ob inimicitias, vel in deteſtationem Epiſcopi, vel Inquiſitoris. tum quia in textu non ſolùm excommunicantur impedientes directè, verùm etiam impedientes indirectè, hic autem ſaltem indirectè dicitur impedire, vt bene Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 4. *n.* 43. Filliucius *loco cit. num.* 159. contra Syluestrum *verb. excommunic.* 9. *caſu* 28. *num.* 58.

11 *Octaua actio* eſt, in prædictis ſcienter dare auxilium, conſilium, vel fauorem. Verum tamen eſt

Primò iſtam actionem acceſſoriam eſſe; conſequenter non ſufficere ad incurrendam excommunicationem nondum poſita actione principali, cuius intuitu actio acceſſoria adhibetur, vt patet ex regulis generalibus.

Secundò ad iſtam excommunicationem incurrendam requiri, vt actio acceſſoria ſcienter præſtetur; conſequenter ignorantia quælibet, modò cum ingenti temeritate coniuncta non ſit, ab hac cenſura excuſat.

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli domini temporales, & Rectores prouinciarum, ciuitatum, vel aliorum locorum, & eorum officiales, ſeu baliui, qui aliquam ex præfatis actionibus principalibus faciunt; ſic enim ex verbis textus colligitur, ibi, *ſi quis verò de prædictis poteſtatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, ſeu baliuis contra prædicta fecerit*, &c.

Addo ſubiectum iſtius excommunicationis, quoad actiones acceſſorias eſſe omnes perſonas excommunicationis capaces, quæ conſilium, auxilium, vel fauorem in prædictis actionibus ſcienter præbent. Nam Summus Pontifex in hac parte vniuerſaliter, & indiſtinctè loquitur, vt patet ex illis verbis, *necnon & qui ſcienter in prædictis dederit auxilium, conſilium, vel fauorem, excommunicationis ſe nouerit mucrone percuſſum.*

PVNCTVM IX.

De excommunicatione contra magiſtratus, & officiales non obedientes Cardinalibus congregationis ſanctiſſimæ Inquiſitionis.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Magiſtratus & officiales excommunicationem incurrunt non tranſmittendo ad carceres Inquiſitionis delinquentem delatum ad ſanctum officium Inquiſitionis, & in carceribus ipſorum magiſtratuum exiſtentem.*
4 *Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
5 *Domini ſupremi locorum, vt Reges, Comites, &c. non ligantur excommunicatione, non tranſmittendo delinquentem ad carceres ſancta Inquiſitionis.*

1 PIus V. in Bulla, quæ incipit, *Sanctiſſimus D. N.* & eſt prima in ordine in Bullario nouo, ſub excommunicatione latæ ſententiæ, & alijs pœnis arbitrarijs præcipit, vt magiſtratus, & officiales omnes Cardinalibus Congregationis ſanctiſſimæ Inquiſitionis pareant. Hoc poſito in expoſitione iſtius Bullæ duo de more diſſeram.

Primò, quænam ſit materia huius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt inobedientia, id eſt, omiſſio obediendi Cardinalibus ſanctiſſimæ Inquiſitionis, in iis, quæ officium ſanctæ Inquiſitionis concernunt, vt clare conſtat ex illis Bullæ verbis, *ſtatuit, decreuit, ordinauit, ac mandauit ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ac indignatione ſuæ ſanctitatis, & alijs arbitrio ſuæ ſanctitatis & ſucceſſorum & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium Inquiſitorum, Generalium imponendis, & exequendis pœnis, vt eiſdem Cardinalibus Inquiſitoribus, ac eorum præceptis, & mandatis, in quibuſcumque officium ſanctæ Inquiſitionis concernentibus pareant, & obediant.* Hinc ſequitur

3 Primò, magiſtratus, & officiales non tranſmittentes ad Cardinales, & carceres Inquiſitionis delinquentes, ad officium ſanctæ Inquiſitionis delatos, & in carceribus ipſorum magiſtratuum, ſeu officialium exiſtentes, affici excommunicatione, ſi præfati Cardinales præcipiant eos ad ſe tranſmitti. Ratio eſt, tum quia tenentur ſub excommunicatione latæ ſententiæ obedire Cardinalibus Inquiſitoribus Generalibus, in iis, quæ ad ſanctum Inquiſitionis officium pertinent; hoc autem pertinet ad ſanctum Inquiſitionis officium. tum quia id expreſſè decernitur in hac Bulla per dictionem, *nec non*, quæ copulatiua eſt, & repetit qualitates omnes præcedentes. Bartolus *in l. Seio. §. Caio. ff. de ſup. lec. instrument.* & alij Doctores communiter. Sicut ergo in præcedentibus lata erat excōmunicatio contra eos, qui præfatis Cardinalibus non obediunt, ita etiam eadem impoſita eſt iis, qui præfatos delinquentes, ad præfatos Cardinales, & Inquiſitionis carceres non tranſmittunt, donec cognita cauſa ad ſanctum Inquiſitionis officium ſpectante, remittantur ad eoſdem officiales pro aliorum criminum expeditione, vt in præfata Bulla habetur, ibi, *necnon carceratos quoſcunque pro quibuſuis delictis, etiam atrocibus apud dictum Inquiſitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, ſuſpenſa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eoſdem Cardinales, & inquiſitionis carceres, ibidémque ad criminis hæreſis tantùm cognitionem, & expeditionem retinendos, & poſtea ad eoſdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, ſine mora tranſmittant.*

Secundò eos, qui non obediunt Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus in iis, quæ ad ſanctum Inquiſitionis officium non pertinent, non affici excommunicatione, quia pœnæ vltra ſuos terminos extendendæ non ſunt.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli magiſtratus, & officiales non ſolum ſtatus Eccleſiaſtici; verùm etiam totius orbis, non obedientes Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus in iis, quæ officium ſanctæ Inquiſitionis concernunt; Bulla enim vniuerſaliter loquitur de huiuſmodi magiſtratibus, & officialibus, ibi, *omnibus, & ſingulis almæ Vrbis, eiúſque diſtrictus, Gubernatori, Senatori, Vicario, Cameræ Apoſtolicæ auditori; & quibuſcumque alijs Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus Prouinciarum, & terrarum ſuæ ſanctitati, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ mediatè, & immediatè ſubiectarum, ac eorum loca tenentibus officialibus, Barigellis, & alijs miniſtris, nec non alijs locorum ordinarijs, cæteriſque magiſtratibus, & officialibus, ac cuiuſuis conditionis, & ſtatus hominibus, in omnibus, & ſingulis terris, oppidis, & ciuitatibus, ac in tota republica Chriſtiana exiſtentibus, &c.*

5 Dixi in propoſitione, *magiſtratus, & officiales*, vt indicarem ſub hac cenſura non comprehendi ſupremos locorum dominos, quia Summus Pontifex hos non cogit, ſed rogat. ibi, *Reges verò, Duces, Comites, Barones, & quoſuis alios Principes ſeculares, in Dei nomine rogauit, vt iiſdem Cardinalibus Inquiſitoribus, eorúmque officialibus faueant, auxiliúmque præbeant, & à ſuis magiſtratibus ſubditis auxilium præberi faciant in negotijs ad dictum officium ſpectantibus.*

PVNCTVM X.

De excommunicatione contra Inquiſitores, & commiſſarios ipſorum, & Epiſcoporum, ſeu Capitulorum extorquentes pecuniam prætextu officij, aut applicantes fiſco bona Eccleſiæ.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Extorquens iuramentum & alia præter pecuniam occaſione officij ſanctæ Inquiſitionis incurrit excommunicationem, iuxta communem DD. ſententiam, licet fortè contraria opinio aliqua probabilitate carere non videatur.*
4 *Cogens aliquem prætextu officij Inquiſitionis ad mutuandum ſibi pecuniam, non videtur in excommunicationem incidere.*
5 *Attentans bona Eccleſiarum applicare fiſco etiam Eccleſiaſtico prætextu officij Inquiſitionis non incurrit excommunicationem, ſi re ipſa non applicauit.*
6 *Inquiſitores & alij ſubijciuntur excommunicationi extorquendo pecuniam prætextu officij Inquiſitionis, aut applicando fiſco bona Eccleſiæ.*
7 *Commiſſarij qui nam dicantur.*
8 *Epiſcopi extorquentes pecuniam prætextu officij Inquiſitionis, aut applicantes fiſco bona Eccleſiæ, non incidunt in iſtam excommunicationem.*
9 *An iſta excommunicatio reſeruata ſit.*
10 *Impotens ad ſatiſfaciendum extra mortis articulum an abſolui poſſit.*

1 ISta excommunicatio impoſita eſt *in Clement. 1. de hæreticis*, in hæc verba, *& tam ipſorum, id eſt, Inquiſitorum, quàm Epiſcoporum, ſeu Capitulorum, Sede vacante ſuper hoc deputatis commiſſarijs quibuſcumque, diſtrictius inhibentes, ne prætextu officij Inquiſitionis quibuſuis modis illicitis, ab aliquibus pecuniam extorqueant, nec ſcienter attentent Eccleſiarum bona ob clericorum delictum, prædicti occaſione officij, fiſco etiam Eccleſiæ applicare. quod ſi ſecus in his, vel eorum altero fecerint, excommunicationis ſententiæ eos ſubiacere decernimus ipſo facto, à qua non poſſint abſolui, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorſerint, plenè ſatisfecerint de pecunia ſic extorta.* hæc ibi. Circa quæ tria explicanda ſunt.

Primò, quæ ſit iſtius excommunicationis materia.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

Tertiò, an iſta excommunicatio ſit reſeruata, & quando.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis in duabus actionibus conſiſtit.

Prima eſt extorquere ab aliquo pecuniam modò illicito, prætextu officij Inquiſitionis. Ex quo licet inferre tres conditiones, ad incurrendum excommunicationem ob iſtam actionem requiri. *Prima*, vt pecunia extorqueatur. *Secunda*, vt per modum illicitum. *Tertia* prætextu officij Inquiſitionis. Is autem dicitur extorquere, qui quaſi per vim, ſeu ab inuito pecuniam exigit. Hinc ſequitur

Primò,

Primò, illum non affici excommunicatione iſtius capitis, qui pecuniam à ſponte dante accipit, etiamſi animaduertat eam ſibi dari prætextu officij Inquiſitionis; hic enim non dicitur extorquere, vt patet ex dictis de exigentibus tributa ab Eccleſiaſticis.

Secundò eum, qui pecuniam extorquet ob laborem, ſeu tanquam pretium, & mercedem operis à ſe in alterius obſequium exhibiti, non ſubiici huic cenſuræ; quia non accipit modo illicito, cùm omnis labor optet præmium, & operarius dignus ſit cibo ſuo.

Tertiò eum, qui pecuniam prætextu pecuniæ mutuo datæ, vel alterius crediti, vel alio titulo, etiam iniuſto, ſibi tradi curat, non incidere in iſtam excommunicationem, quia non extorquet pecuniam prætextu officij Inquiſitionis.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm extorquens frumentum, vinum, veſtes, eſculenta, poculenta, aut alia pretio æſtimabilia, in excommunicationem iſtius Clementinæ incidat.

Reſpondendum probabiliter videtur nõ incidere, quia verba formaliter, & in propria ſignificatione accipienda ſunt; præſertim in materia pœnali, in qua benignior interpretatio fieri ſolet; textus autem expreſsè loquitur de pecunia, non verò de alia re pretio æſtimabili, quæ dicitur pecunia virtualiter, & æquiualenter.

Contraria tamen ſententia in praxi tutior eſt, eamque ſequitur gloſſa hic *verb. pecuniam.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 142. Caietanus *verb. excommunic. cap.* 4. Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 5. *num.* 25. Syluester *verb. excommunic.* 9. *num.* 81. Angelus *verb. excommunic.* 7. *caſu* 42. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 25. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 10. *quæſito* 3. *num.* 169. & alij communiter.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm cogens aliquem prætextu officij Inquiſitionis ad tradendam ſibi mutuo pecuniam, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondendum videtur negatiuè, tum quia nomine *extorſionis*, in rigore loquendo, intelligi videtur receptio pecuniæ ab inuito, animo retinendi, & non reſtituendi. tum quia non extorquet ſimpliciter pecuniam; cùm illam redditurus ſit, ſed extorquet mutuationem, quæ ſecundùm ſe non eſt pretio æſtimabilis, alioquin pro mutuo præcisè aliquid ſupra ſortem recipi poſſet à mutuante. Ita Suarez *loco citato*, vbi hoc limitat, modò poſtea pecuniam mutuo acceptam reſtituat, alioquin excommunicationem incurrit; ſed hæc limitatio mihi non probatur, quoties is, qui mutuum extorſit, intentionem habebat reſtituendi. Ratio mea eſt, quia non reſtituendo non dicitur extorquere, ſed non reſtituere; excommunicatio autem lata ob actionem non incurritur propter omiſſionem actionis.

Hinc patet quid dicendum ſit de illis, qui prætextu officij Inquiſitionis cogunt aliquem ad ineundum ſecum contractum onero ſum; iſti enim non ligantur excommunicatione, modò accipiant ſolùm pecuniam ſibi debitam. Secus ſi pecuniam ſupra debitum accipiant, vt ſi cogant emptorem ad tradendam ſibi pecuniam ſupra iuſtum pretium.

Secunda actio eſt, ſcienter attentare bona Eccleſiarum, prætextu officij Inquiſitionis, applicare fiſco, etiam Eccleſiæ, ob delictum clericorum.

Obſerua tamen ad incurrendam iſtam excommunicationem quatuor conditiones requiri, quæ ex præcitatis verbis colliguntur. *Prima* eſt, vt hoc ſcienter fiat; in textu enim dicitur, *ſcienter*. *Secunda*, vt bona, quæ applicantur, ſint Eccleſiarum, vt ſi bona ſint beneficialia, aut empta nomine Eccleſiæ, vel ex pecunia Eccleſiæ, vt alibi docui. Secus ſi bona ſint clericorum propria, vt bene gloſſa hic, *verb. Eccleſiarum*; in textu enim dicitur, *Eccleſiarum bona*; nomine autem *bonorum* non ſolùm veniunt immobilia; verùm etiam mobilia. *Tertia*, vt applicentur fiſco, ſiue ſit fiſcus ſecularis, ſiue Eccleſiaſticus; hoc enim clarè indicant illa verba, *fiſco etiam Eccleſiæ*; illa enim dictio, *etiam*, additur ampliatiuè, & extenſiuè. *l.* 2. *C. de teſtibus.* Menoch. *conſil.* 331. *num.* 7. Rota apud Farinacium *deciſ.* 567. *num.* 1. *tom.* 1. *part.* 1. & alij communiter, apud Gratum *dict.* 60. & apud Barboſam *dict.* 95. qui verò præfata bona ſibi applicat, non videtur reus excommunicationis; quia non dicitur applicare fiſco. Ita Suarez *num.* 26. contra Sayrum *loco citato.* An verò incurrat tanquam extorquens, dictum eſt in explicatione primæ actionis. *Quarta* eſt, vt applicatio fiat prætextu officij Inquiſitionis, ibi, *prædicti occaſione officij.*

5 Sed modò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio incurratur ab eo, qui conatus eſt applicare, ſed re ipſa non applicauit, quia reus ſe ipſum defendit, aut alia ratione.

Reſpondeo negatiuè, quia verba, præſertim in materia pœnali, intelligenda ſunt cum effectu. *l. quoties. ff. qui ſatiſdare cogantur. & l.* 1. *§. hæc verba. ff. quod quiſque iuris.* Neque obſtat illud verbum, *attentent*, quod de conatu ſufficienter intelligitur etiam præciſo effectu; reſpondeo enim verbum, *attentent*, adhiberi non ad excludendam actualem applicationem, ſed ad indicandum applicationem inualidam eſſe, & ob illam, excommunicationem incurri, etiamſi inualida ſit. Ita Suarez *loco cit. num.* 26.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt,

Primò Inquiſitores; his enim præfatas actiones ſub excommunicatione prohiberi patet, tum ex fine, ob quem Summus Pontifex iſtam excommunicationem tulit. tum ex illis verbis, *& tam ipſorum*, &c. vbi notanda eſt illa particula, *&*, quæ coniunctionem, & relationem habet ad verba immediatè antecedentia, in quibus exprimuntur Inquiſitores. Ita communiter Doctores.

Secundò commiſſarij Epiſcoporum, Inquiſitorum, aut capitulorum, Sede vacante deputati circa Inquiſitionis officium.

7 Sed modò dubium eſt primò, quínam dicantur commiſſarij.

Reſpondeo illos dici, qui aliorum in tali munere vices gerunt, ſiue ſint ordinarij, ſiue ad tempus. Ita communiter Doctores.

8 Secundò dubium eſt, vtrùm Epiſcopi, qui præfatas actiones faciunt, in cenſuram huius capitis incidant.

Reſpondeo negatiuè, quia de ipſis nulla mentio fit, nec diſpoſitio pœnalis vltra perſonas in ea expreſſas extendenda eſt. Ita gloſſa hic *in verb. commiſſarijs.* Suarez *num.* 24. Sayrus, Filliucius, & alij *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

9 ISta excommunicatio reſpectu illius, qui pecuniam extorſit, reſeruata manet, quandiu plenè ſatisfecerit, vt patet ex illis verbis, *à qua non poſſint abſolui*, &c. præſtita verò ſatisfactione abſolutio iure communi conferri poteſt à quolibet approbato confeſſario, quia deſinit reſeruatio; nam in textu dicitur, *à qua non poſſint abſolui præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorſerint, plenè ſatisfecerint de pecunia vi extorta*, vbi notanda eſt illa particula, *donec*, quæ eſt limitatiua, & reſtrictiua temporis, ex Menochio, Surdo, Burſato, & aliis apud Barboſam *dictione* 76. & apud Gratum *dictione* 45.

Dixi in propoſitione, *reſpectu illius, qui pecuniam extorſit*, vt innuerem iſtam excommunicationem non videri reſeruatam reſpectu illius, qui bona Eccleſiarum applicauit fiſco. Ratio eſt, quia conditio ſatisfactionis ante abſolutionem videtur ſolùm ad eum referri, qui pecuniam extorſit, vt patet examinanti, & perpendenti præcitata verba; quamuis enim etiam applicans bona fiſco teneatur

plenè ſatisfacere; nihilominus ſi propoſitum ſatisfaciendi habeat; oblata opportunitate, abſolui poteſt. Ita Suarez *loco citato, num. 27.* contra Sayrum *lib. 3. cap. 34. num. 27.* Nauarrum *cap. 27. num. 141. verſ. quadrageſimaprima,* & alios.

10 An verò impotens ad ſatisfaciendum poſſit extra mortis articulum abſolui, diſſenſio eſt inter Doctores. Nauarrus enim *loco citato* affirmat, Suarez verò negat. Sed quid mihi ſentiendum ſit, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 1. quaeſt. 3. puncto 2. num. 4. & puncto 9. quaeſ. 2. & hic diſp. 1. quaeſt. 22. puncto 2. num. 15. & ſeq.*

PVNCTVM XI.

De excommunicatione contra procuratores officij correctoris Cancellariæ Apoſtolicæ, & litterarum minoris iuſtitiæ, ſeu contradictarum intromittentes ſe in cauſis ipſis interdictis à Pio IV.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Explicatur ſubiectum iſtius excommunicationis.*
4 *Corrector Cancellariæ Apoſtolicæ an ſubyciatur excommunicationi intromittendo ſe in cauſis interdictis à Pio IV.*

1 PIus IV. in reformatione officij correctoris Cancellariæ Apoſtolicæ interdixit correctori, & procuratoribus contradictarum, ne intromittant ſe in cauſis ab ipſo prohibitis in Bulla 54. in ordine, quæ incipit, *Vniuerſi gregis Dominus.*

Circa quam Bullam duo breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum, ſeu contra quas perſonas iſta excommunicatio lata ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, temerè quouis modo intromittere ſe in expediendis cauſis, negotiis, & expeditionibus, quæ in Bulla Pij IV. citata interdicuntur, ſic enim expreſſe in præcitata Bulla decernitur, ibi, *ne de cauſis, negotÿs, & expeditionibus per præſentes interdictis, ac aliis quouis vt præfertur, etiam prætextu quorúmuis priuilegiorum, & indultorum, eis, & eorum officio quomodolibet conceſſorum, aut conſuetudinis, vel quaſi poſſeſſionis in ſimilibus motis & prohibitis expediendis ſe intromittere quoquomodo audeant, vel præſumant.*

In quibus autem cauſis, & negotiis vetitum ſit intromittere ſe, videri poteſt in ipſa Bulla citata.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt procuratores litterarum contradictarum, qui ſe in cauſis, negotiis, & expeditionibus intromittere quouis modo audent; dum enim excommunicatio in hac Bulla fertur, ſermo eſt de procuratoribus.

4 Sed modò dubium eſt, vtrùm non ſolùm procuratores litterarum minoris iuſtitiæ, ſeu contradictarum afficiantur hac cenſura; verùm etiam ipſemet corrector Cancellariæ Apoſtolicæ.

Filliucius *tract. 14. cap. 10. quaeſ. 8. num. 178. verſ. quinto, & tract. 15. cap. 9. quaeſ. 8. num. 209 ad finem,* affirmatiuè reſpondet. Sed contrarium ſuſtinendum eſt, quia excommunicatio extendenda non eſt vltra perſonas, ad quas legiſlator in ſua conſtitutione extendit; Summus autem Pontifex non extendit iſtam excommunicationem ad correctorem, ſed ad procuratores, & correctorem coërcere intendit ſub pœna indignationis Apoſtolicæ, non verò excommunicationis, vt conſtabit examinanti verba ipſius Bullæ, ibi, *diſtrictiùs inhibentes præfato, ac pro tempore exiſtenti correctori ſub indignationis noſtræ; procuratoribus verò præſentibus, & futuris, ſub excommunicationis latæ ſententiæ, necnon priuationis officiorum, & beneficiorum quorumcumque per eos obtentorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, aliiſque noſtris, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis arbitrio inferendis, & applicandis pœnis, ne de cauſis, negotÿs, & expeditionibus, &c.*

Alia præcedenti ſimilis excommunicatio habetur in Bulla 56. eiuſdem Pontificis Pij IV. quæ incipit, *Inter multiplices paſtoralis officÿ,* edita anno 1562. 4. Iunij, contra locum tenentes, iudices, & Notarios præſumentes ſe intromittere in expeditionibus, decretis, & aliis in præfata Bulla prohibitis, aut ea immutare, vel alterare; quæ autem in præfata Bulla prohibeantur, videri poſſunt in præfata Bulla, quam etiam Paulus V. in Bulla, *Vniuerſi, 44.* aliàs 71. confirmauit, quoad ea, quæ ipſius conſtitutioni non aduerſantur.

PVNCTVM XII.

De excommunicatione contra Legatos, Vicelegatos, Gubernatores, iudices, officiales, & commiſſarios, qui præſumunt ſe in officiis notariatuum per Cameram venditis, aut vendendis, aut in ſcripturis in præiudicium Notariorum per ſe, vel per alios intromittere, aut Notarios illa officia ementes vexare.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubyciuntur.*

1 ISta excommunicatio lata eſt à Pio IV. in Bulla, quæ incipit, *Superna prouidentia.* circa quam duo de more diſſeram.

Primò, quænam ſit materia.

Secundò, quódnã ſit ſubiectũ iſtius excõmunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Bulla prohibitæ.

Prima actio eſt, temere quouis colore, vel prætextu intromittere ſe in officiis, & ſcripturis Notariorum, officia ementium, in præiudicium ipſorum Notariorum.

Secunda eſt diſponere de huiuſmodi officiis, vel ſcripturis.

Tertia eſt, Notarios, qui illa officia pro tempore emerunt, moleſtare, perturbare, vel impedire, aut contra eos procedere. Amplia, ſiue hæc faciant per ſe, ſiue per alios, iſtæ omnes actiones explicitè, & clarè in præfata Bulla §. 11. continentur.

Quid autem vnaquæque iſtarum actionum ſignificet, conſtat ex iis, quæ in Bulla Cœnæ, & in explicatione aliarum cenſurarum tradidi.

Dixi in propoſitione, *temere,* quia ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur audacia, & præſumptio; quia in Bulla dicitur, *ne audeant, vel præſumant.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt communitates, collegia, & aliæ particulares perſonæ, & Legati pro tempore, Vicelegati, Gubernatores, Poteſtates, officiales, iudices, & commiſſarij, quouis priuilegio, & dignitate gaudeãt, ſic enim expreſſe decernitur in præfata Bulla §. 11. *verſ. diſtrictius inhibentes,* vbi non ſolum enumerantur actiones ſub cẽſura prohibitę, verùm etiã perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiciuntur, ibi, *diſtrictius*

inhibentes

inhibentes quibuſuis communitatibus, collegijs, & alijs particularibus perſonis pro tempore exiſtentibus, Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Poteſtatibus, officialibus, iudicibus, & commiſſarijs, quibuſcumque auctoritate, poteſtate, facultatibus priuilegijs, indultis, prærogatiuis, præeminentijs, & dignitatibus munitis, ne ſub indignationis noſtræ, & excommunicationis latæ ſententiæ, alijſque, quoad inferiores Legatis, & Vicelegatis prædictis, eiuſdem theſaurarij arbitrio moderandis, applicandis, & infligendis pœnis, quouis quæſito colore, ingenio, vel prætextu audeant, ſeu præſumant ſe vlteriùs in eiſdem Notariatuum officijs, tam per cameram venditis, quàm deinceps vendendis, ac alijs præmiſſis, vel eorum interpretatione, ac originalibus ſcripturis officia huiuſmodi, ipſorumque Notariorum præiudicium concernentibus, per ſe, ſeu eorum cancellarios, ſeu ſecretarios, aut ſcribas, vel alium, ſeu alios intromittere, aut de illis quomodolibet diſponere, ſeu Notarios illa pro tempore ementes moleſtare, perturbare, vel impedire, aut contra eos procedere. Decernentes, & declarantes detentores prædictos ſpoliatos eſſe, dici, & cenſeri, aut illis actionem ſpolij propterea competere, aut deſuper agere.

Obiicies primò contra dicta in propoſitione quoad communitates, & collegia, vniuerſitas excommunicari non poteſt. *cap. Romana, de ſentent. excommunicationis.* ergo neque communitates, & collegia. ergo communitates non ſunt ſubiectum iſtius excommunicationis.

Reſpondeo vniuerſitatem, & communitatem, abſolutè, & vagè ſumptam, excommunicari non poſſe; poſſe verò ſingulos de communitate, & vniuerſitate delinquentes, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. puncto 4. verſ. 4. conditio.*

Obiicies ſecundò. Legati, & Vicelegati non afficiuntur aliis pœnis arbitrariis in hac Bulla impoſitis. ergo neque afficiuntur excommunicatione.

Reſpondeo negando conſequentiam; iſti enim excipiuntur ab aliis pœnis arbitrio theſaurarij applicandis, & infligendis; non autem ab indignatione Apoſtolica, & excommunicatione latæ ſententiæ.

PVNCTVM XIII.

De excommunicatione contra Rectores, Gubernatores, alióſque officiales, & miniſtros, qui pœnas, & mulctas pecuniarias, & confiſcationes alteri applicant, quàm Cameræ Apoſtolicæ.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Applicatio pœnarum & confiſcationum alteri facta quàm fiſco eſt materia excommunicationis latæ in Bulla Pij IV.*
3 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
4 *Applicantes pœnas, aut confiſcationes alteri quàm fiſco, aut Cameræ Sedis Apoſtolicæ; ligantur excommunicatione, vel ſuſpenſione, prout ipſi elegerint.*

1 PIus IV. in Bulla, quæ incipit, *Decet Romanum Pontificem*, & eſt 43. in ordine, contra Prælatos tulit cenſuras excommunicationis, & ſuſpenſionis ſub diſiunctione. Circa quam Bullam

Primo loco quæram, quænã ſit huius cenſuræ materia.
Secundò, quódnam ſit ſubiectum.
Tertiò, quam pœnam incurrant qui contra iſtam conſtitutionem delinquunt.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius Bullæ, ſeu cenſuræ, eſt applicatio pœnarum, & mulctarum, aut confiſcationum alteri, quàm fiſco, & Cameræ Sedis Apoſtolicæ. hæc propoſitio præcipuè conſtat ex verbis præcitatæ Bullæ, ſtatim referendis.

Ampliatur hæc propoſitio primò, pro quouis crimine mulctæ, & confiſcationes debeantur; ſic enim colligitur ex illis verbis, *pro quibuſuis criminibus.*

Ampliatur ſecundò, in pœnis, mulctis, & confiſcationibus, tam impoſitis à iure communi, quàm municipali, vel per decreta Rectorum, Gubernatorum, aliorúmque officialium; textus enim de his omnibus loquitur, vt patet ex illis verbis, *pro quibuſuis criminibus à iure communi, vel municipali, ſiue etiam per decreta, edicta, proclamata, aut bannimenta inflicta, &c.*

Limitatur primò, modò pœnæ, & confiſcationes ſoluendæ, & luendæ ſint in ciuitatibus, & locis Summo Pontifici immediatè ſubiectis; iſtæ enim cedunt fiſco, & Cameræ Apoſtolicæ, vt apertè habetur in illis verbis; *hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt in omnibus, & ſingulis ciuitatibus, terris, & locis, vt præfertur, nobis, & Sedi Apoſtolicæ ſubiectis.*

Limitatur ſecundò, modò præfatæ pœnæ, & confiſcationes ex titulo verè oneroſo, pecunia actualiter numerata alteri, applicatæ non fuerint; nam ſi alteri ex præfato titulo oneroſo debentur, Summus Pontifex præcipit illas per officiales Cameræ Apoſtolicæ exigi, & poſtmodum cum præuio dictæ Cameræ mandato tradi iis, quibus applicatæ fuerant, vt in præfata Bulla decernitur §. 4. *verſ. ne autem.* Idem diſponitur in pœnis, mulctis, & confiſcationibus, quæ applicatæ ſunt pro reparationibus, murorum, pontium, & viarum, & præſertim Eccleſiarum, & piorum locorum, aliiſque rebus publicis, vt in præcitato §. 4. decernitur.

Ex dictis igitur conſtat, pœnas, confiſcationes, & mulctas impoſitas à iure, vel per decretum, & ſententiam pro quouis crimine in locis Sedis Apoſtolicæ, ſoluendas eſſe Cameræ, modò ex titulo oneroſo alteri non debeantur, aut applicatæ nõn ſint pio loco, aut pro bono publico.

Limitatur tertiò in pœnis, & mulctis, quæ pro reparatione damnorum in agris, vineis, aut ſyluis debentur. iſtæ enim abſolutè excipiuntur in §. 2. ibi, *illis tantùm, quæ pro damnis in poſſeſſionibus, vineis, agris, ſyluis, & nemoribus illatis impoſitæ fuerunt, exceptis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius Bullæ, ſeu cenſuræ ſunt omnes rectores, præſidentes, officiales, & miniſtri ciuitatum, & locorum ſtatus Eccleſiaſtici, qui alteri, quàm fiſco Cameræ Apoſtolicæ, prædictas pœnas, confiſcationes, & mulctas applicare audent. hæc propoſitio patet ex illis verbis, *Rectoribus, & Prouinciarum Præſidibus, ſeu Gubernatoribus, ſiue Legatis, cæteriſque officialibus, & iuſtitiæ miniſtris*, & ad has perſonas reſpexit Summus Pontifex, dum excommunicationem impoſuit in §. 3.

Obſerua tamen contra Filliucium *tract. 14. c. 10. quæſ. 7. n. 177.* iſtas cenſuras non extendi ad Legatos; quamuis enim etiã iſti grauiter peccent, cùm faciant contra Summi Pontificis diſpoſitionem in materia graui, & illius indignationem incurrant, non tamen ſubiiciuntur pœnis, & cenſuris huius Bullæ, vt quiſque facilè coniicere poterit, ritè perpendendo præcitatæ Bullæ verba in §. 3. *inhibentes vniuerſis, & ſingulis Legatis, ſub indignationis noſtræ, ac rectoribus, & alijs ſupradictis ſub excommunicationis, ſeu ſuſpenſionis à diuinis, aliiſque arbitrij noſtri pœnis eo ipſo incurrendis.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 DElinquentes contra iſtam conſtitutionem, præter pœnam arbitrariam afficiuntur pœna excommunicationis, vel ſuſpenſionis, prout ipſi delinquentes elegerint. Ratio eſt, quia quando cenſuræ ſub forma diſiunctiua feruntur, in poteſtate delinquentis eſt vnam cenſuram, quam velit, eligere, vt docui *de cenſuris diſp. 1. q. 1. punct. 7. num. 4. & 5.* in hac autem Bulla fertur cenſura excommu

communicationis, & ſuſpenſionis ſub forma disiunctiua, ibi, *ſub excommunicationis, ſeu ſuſpenſionis à diuinis, aliiſque arbitrij noſtri pœnis eo ipſo incurrendis*, &c. quamquam Filliucius *loco citato* opinari videtur excommunicationem incurri à laicis, ſuſpenſionem verò à clericis. Vgolinus verò, Henriquez, & alij, quos retuli *de cenſuris loco citato*, exiſtimant nullam cenſuram incurri, quoties ſub diſiunctione fertur. Vide quæ tradidi *de cenſuris loco citato*, vbi etiam oſtendi, quam cenſuram ſub diſiunctione latam incurrat delinquens, qui neutram cenſuram eligit.

PVNCTVM XIV.

De excommunicatione contra Doctores vniuerſitatum, gymnaſiorum, & alios facultatem doctorandi habentes, ſi patiantur aliquem ad cathedras, vel ad gradum aliquem promoueri, non facta fidei profeſſione.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Enumerantur perſonæ quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
4 *Doctoratus gradum ſuſcipientes non facta fidei profeſſione non ligantur excommunicatione, iuxta probabiliorem DD. ſententiam.*

1 ISta excommunicatio habetur in quodam motu proprio Pij IV. qui incipit, *In ſacroſancta*, in quo motu præcipitur, vt qui artem aliquam litterariam ſuſcepturi ſunt, e.g. Medicinam, Theologiam, Grammaticam, etiamſi eam priuatim in domibus docere velint, (vt patet ex illis verbis, *in quibuſuis ſtudiorum generalium vniuerſitatibus, aut gymnaſiis publicis, aut alibi*,) fidei profeſſionem faciant, alioquin irritus ſit gradus, & promotio; illi verò, qui promotioni præſunt, aut doctorandi facultatem habent, non poſſunt quemquam promouere, ſeu pati, vt promoueatur, non facta fidei profeſſione, alioquin non ſolùm priuationem dignitatum, & officiorum, & inhabilitatem ad illa, verùm etiam excommunicationem incurrunt, niſi ſint antiſtites; iſtis enim non eſt impoſita excommunicatio, ſed interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, vt patet ex verbis præcitati motus, ibi, *Ac omnibus, & ſingulis earundem vniuerſitatum, & gymnaſiorum Rectoribus, Doctoribus, & alijs ſuperioribus, ac aliàs facultatem doctorandi habentibus, cuiuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, & præeminentiæ, etiamſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, vel maiori dignitate, etiam Cardinalatus honore, ac Ducali, vel alia, etiam Regia, & Imperiali auctoritate præfulgeant, ne quem in vniuerſitatibus, ciuitatibus, oppidis, vel alijs locis, ſibi in ſpiritualibus, vel temporalibus ſubiectis, aliter cathedras, aut alias lectiones retinere, conſequi, vel ad gradus promoueri reſpectiuè patiantur, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ, quoad antiſtites; quo verò ad inferiores, ſub excommunicatione latæ ſententiæ, nec non priuationis omnium, & ſingularum dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum Eccleſiaſticorum per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, eo ipſo per contra facientes incurrendis pœnis diſtrictius inhibemus, ac quaſcumque promotiones, electiones, & admiſſiones, abſque proceſſu, certâque de religione, & fide Catholica notitia, ac dicta fidei profeſſione, ſic (vt præfertur) præcedente, pro tempore factas, nullas, inualidas, nulliúſque roboris, vel momenti eſſe, neque cuiquam in iudicio, vel extra ſuffragari poſſe, ſicque per quoſcumque iudices, & commiſſarios iudicari debere, &c. non obſtant.* &c.

Hinc quiſque facilè poterit colligere

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum, etiamſi Doctores non conueniant inter ſe, vt ex dicendis clarè conſtabit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt promotio, & permiſſio promotionis alicuius, ad cathedras, lectiones, vel gradus, non facta fidei profeſſione; ſic enim habetur in præcitato Pij IV. motu, ibi, *aliter cathedras, vel alias lectiones retinere, conſequi, vel ad gradus promoueri reſpectiuè patiantur.*

Ex quo ſequitur eum, qui aliquem ad gradum doctoratus, magiſterij, baccalaureatus, vel licentiaturæ admittit, vel promoueri permittit abſque fidei profeſſione, in excommunicationem incidere.

Hoc tamen intelligi poſſe videtur cum hac limitatione, ſeu conditione, modò permittens promoueri ſit Rector, Doctor, vel ſuperior gymnaſiorum, vel vniuerſitatum, in quibus fit promotio, aut facultatem habeat doctorandi, vt patet ex illis verbis, *ac aliàs facultatem doctorandi habentibus.*

Ex quo ſequitur aſtantes, teſtes, alióſque functioni doctoratus intereſſentes abſque facultate doctorandi, non affici cenſura iſtius conſtitutionis, modò non ſint vniuerſitatum, ac gymnaſiorum Rectores, Doctores, vel ſuperiores.

Secundò intelligitur, modò permittens alium ad doctoratum euehi, hoc permittat in locis ſibi ſubiectis ſpiritualiter, vel temporaliter, vt patet ex illis verbis, *in vniuerſitatibus, ciuitatibus, oppidis, vel alijs locis ſibi in ſpiritualibus, vel temporalibus ſubiectis.* Quamobrem ſi ego, qui ampliſſimum doctorandi priuilegium ab Auguſtiſſimo Imperatore Matthia obtinui, aliquem in locis mihi non ſubiectis laurea doctoratus cohoneſtarem, vel ab alio cohoneſtari permitterem, ab hac cenſura immunis eſſem, vt patet ex allata ratione; non tamen liber eſſem à lethali culpa promouendo ad doctoratum; quia in eadem Bulla ſub initium, interdictum eſt Comitibus Palatinis, & aliis facultatem doctorandi habentibus, ne quemquam ad doctoratum, vel gradum admittant ante fidei profeſſionem, & præterea admiſſio, & promotio irrita redditur, & inualida, vt patet ex verbis ſub finem Bullæ relatis, quæ generalia ſunt, & ad quoſcumque promouentes extenduntur. Imò etiam probabile eſt, admittentem aliquem ad doctoratum in locis non ſuis, ſubiici excommunicationi; quia dici poteſt, illa verba, *in locis ſibi ſubiectis*, referri ad eos, qui retinent habentes cathedras in ſuis locis, non facta fidei profeſſione.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt Rectores vniuerſitatum, ac gymnaſiorum, & alij facultatem doctorandi habentes, qui aliquem permittunt retinere, vel conſequi cathedras, vel lectiones, aut ad gradus promoueri, non facta fidei profeſſione. Hoc verum eſt, ſiue promouentes ſint laici, ſiue Eccleſiaſtici, in quacumque dignitate conſtituti, vt patet ex verbis præcitati motus, ibi, *cuiuſcumque ſtatus, gradus*, &c. hæc tamen eſt differentia inter antiſtites, & alios, quòd antiſtites afficiuntur interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ; alij verò puniuntur pœna excommunicationis, & priuationis omnium dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum Eccleſiaſticorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda.

4 Sed modò dubium eſt, vtrùm illi, qui recipiunt cathedras, vel gradus, non facta fidei profeſſione, ſubiiciantur huic cenſuræ. Rodriquez *tom. 2. quæſt. regular. quæſt. 72. art. 2.* Filliucius *tract. 14. cap. 10. quæſ. 1. num. 163. & quæſ. 5. num. 174.* affirmatiuè reſpondent.

Sed oppoſitum mihi verius, & probabilius videtur; cenſeo enim iſtam excommunicationem extendi ſolùm ad promouentes & promoueri permittentes, tum quia ſic clarè colligitur ex præcitato motu, in quo verba, in

quibus

quibus cenſura continetur, referri ſolùm videntur ad promouentes, ſeu promoueri permittentes. tum quia in materia pœnali benignior interpretatio facienda eſt. Ita Sorbus *in compendio priuilegiorum, verb. profeſſio fidei, ſub finem.* Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 5. num. 4.* & alij, quos ego retuli *de legibus diſp. 3. quæſt. 2. punct. 3. num. 14.*

Addit Sanchez *loco citato*, iſtum motum non eſſe in omnibus locis receptum, conſequenter vbique non obligare.

PVNCTVM XV.

De excommunicatione contra dominos, alióſque officiales fouentes vſuras, aut compellentes ad ſolutionem vſurarum.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.*
3 *Iudex ferens ſententiam in fauorem vſurarij vt ei ſoluatur vſura, vel ſoluta non repetatur, ligatur excommunicatione.*
4 *Scribens, vel dictans ſententiam, qua præſcribitur vt vſuræ ſoluantur, vel ſolutæ non repetantur, non ligatur excommunicatione.*
5 *Statuta non delens, quibus decernitur vſuras ſolui, vel ſolutas non reſtitui, ligantur excommunicatione ſi is qui non delet poteſtatem habeat delendi huiuſmodi ſtatuta.*
6 *Statuta præfata non delens ligatur excommunicatione, etiamſi omittat delere abſque ſcientia & præſumptione.*
7 *Non delens ſtatuta de ſoluendis vſuris facta poſt iſtam conſtitutionem, non ligatur excommunicatione, iuxta ſententiam auctoris.*
8 *Præſumens ſeruare ſtatuta, vel conſuetudines de vſuris ſoluendis editas, poſt Clementinam vnicam de vſuris, ligatur excommunicatione.*
9 *Excommunicatio lata contra ſeruantes ſtatuta, vel conſuetudines de ſoluendis vſuris, afficit ſolùm poteſtates, indices, & alios officiales.*
10 *Vnaquæque actio in hac Clementina expreſſa ſufficit ad incurrendam excommunicationem.*
11 *Actiones fouentes vſuras non ſunt materia iſtius excommunicationis, niſi illæ actiones in hac Clementina expreſſæ ſint.*
12 *Enumerantur perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubijciuntur.*
13 *Communitas, ſeu reſpublica faciens ſtatuta de ſoluendis vſuris, vel de ſolutis non repetendis, ſubijcitur excommunicationi, non vt communitas eſt, ſed quatenus ſingulares perſonæ delictum committunt.*
14 *Eccleſiaſtici facientes ſtatuta de ſoluendis vſuris, vel de ſolutis non repetendis, ligantur excommunicatione, quoties id faciunt auctoritate laica.*
15 *Principes temporales, aut alij officiales à Principe conſtituti, facientes aliquam actionem in hac Clementina vnic. de vſuris, expreſſam, iuxta tutiorem ſententiam excommunicationem incurrunt.*

1 ISta excommunicatio habetur *in Clementina vnica, de vſuris*, ibi, *Nos igitur pernicioſis his auſibus obuiare volentes, ſacro approbante Concilio, ſtatuimus, vt quicumque communitatum ipſarum poteſtates, capitanei, Rectores, Conſules, Iudices, Conſiliarij, aut alij quiuis officiales, ſtatuta huiuſmodi de cætero facere, ſcribere, vel dictare, aut quòd ſoluantur vſuræ, vel quòd ſolutæ cùm repetuntur, non reſtituantur plenè, ac liberè, ſcienter iudicare præſumpſerint, ſententiam excommunicationis incurrant; eandem etiam ſententiam incurſuri, niſi ſtatuta huiuſmodi hactenus edita de libris communitatum ipſarum (ſi ſuper hoc poteſtatem habuerint) infra tres menſes deleuerint, aut ſi ipſa ſtatuta, ſiue conſuetudines, effectum eorum habentes, quoquomodo præſumpſerint obſeruare.*

Ex quibus verbis quilibet facilè poteſt colligere materiam, & ſubiectum iſtius excommunicationis, de quibus maioris perſpicuitatis gratia in duabus proximè ſequentibus propoſitionibus breuiter diſſeram.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt ſex actiones hic prohibitæ.

Prima eſt, facere ſtatuta de ſoluendis vſuris, vel non reſtituendis, cùm repetuntur. Quid autem *ſtatutorum* nomine intelligatur, conſtat ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ.

Secunda eſt, ſcribere præfata ſtatuta.

Tertia eſt, huiuſmodi ſtatuta dictare.

Quarta, ſcienter iudicare, ſeu ſententiam ferre, vt ſoluantur vſuræ, vel vt non reſtituantur plenè, & liberè, cùm ſolutæ repetuntur.

Obſerua tamen circa præfatas quatuor actiones, excommunicationem non incurri, niſi fiant cum præſumptione; textus enim vtitur verbo, *præſumpſerint*; conſequenter ignorantia quælibet excuſat, niſi forte cum ingenti temeritate coniuncta ſit, vt alibi ſæpiùs dixi. Ex quo ſequitur eum, qui ſententiam fert in fauorem vſurarij, ignorans latam eſſe excommunicationem, aut neſciens pecuniam, quam vſurario adiudicat, eſſe pretium mutui formalis, aut virtualis, non incidere in iſtam excommunicationem; quia non iudicat ſcienter, nec præſumit.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iudex ferens ſententiam in fauorem vſurarij, vt illi vſura ſoluatur, vel ſoluta non repetatur, incidat in iſtam excommunicationem, etiamſi iudicet ex propria voluntate, nec adſit vllum ſtatutum fouens vſuras, iuxta quod ſententiam ferat.

Reſpondeo incidere, quia actio iudicandi diſtincta eſt à reliquis, & ipſa ſufficit ad excommunicationem incurrendam, etiam præciſis ſtatutis, & aliis actionibus in hoc textu interdictis. Ita Suarez *diſp. 23. ſect. 5. num. 28.* & Filliucius *tract. 14. cap. 10. quæſ. 4. num. 171.*

4 Secundò dubium eſt, vtrùm ſcribens, vel dictans, præciſè, ſententiam, in qua continetur, vt vſuræ ſoluantur, vel ſolutæ non repetantur, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè, quia cenſura extendenda non eſt vltra perſonas, & actiones in diſpoſitione expreſſas; hîc autem non exprimuntur ſcribentes, vel dictantes ſententiam, ſed iudicantes, neque valet ratio à pari de ſcribentibus, aut dictantibus ſtatuta, quia in materia cenſurarum non valet argumentari à paritate rationis, vel à maiori ad minus, & è contra; & actiones dictandi, & ſcribendi prohibentur circa ſtatutum, non circa ſententiam. Ita Suarez *diſp. 23. ſect. 5. num. 28.* & Filliucius *loco citato.*

Quinta actio, ſeu potiùs omiſſio eſt, non delere infra tres menſes huiuſmodi ſtatuta de libris communitatum.

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta excommunicatio afficiat omnes non delentes præfata ſtatuta.

Reſpondeo afficere eos tantummodo, qui poteſtatem habent delendi huiuſmodi ſtatuta, quam poteſtatem habere ſolent conditores ſtatutorum, ſeu officiales communitatis; in textu enim dicitur, *ſi ſuper hoc poteſtatem habuerint.*

6 Secundò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam excommunicationem ob præfatam omiſſionem requiratur ſcientia, & præſumptio vt in reliquis actionibus.

Reſpondeo negatiuè, quia in textu habetur ſolùm verbum, *deleuerint*; conſequenter non quælibet ignorantia excuſat ab hac cenſura, iuxta regulas generales traditas *de cenſuris in genere.*

7 Tertiò dubium eſt, vtrùm qui non delet ſtatuta facta poſt editionem iſtius Clementinæ, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de iis, qui infra tres menſes non delent ſtatuta hactenus edita; illa autem dictio, *hactenus*, deſignat tempus præteritum vſque ad

ad præſens, in quo profertur *l.1.in principio. ff. de noui operis nunciat.* Rota apud Farinacium *deciſ.223.part.2.* Tuſcus *lit. D. concluſ.283.* Rolandus, & alij apud Gratum *dict.72.* & apud Barboſam *dict.92.*

Contrarium tenet Filliucius *tract.14. cap.10. quæſit.4. num.171.* & Suarez *diſputat.23.ſect.5. num.30.* exiſtimantes iſtam actionem reſpicere etiam ſtatuta futura; conſequenter qui ea non delet intra tres menſes, excommunicationem incurrit; quia hic etiam habet ſpatium trium menſium, computandum à principio ſui officij. tum ob ſimilitudinem rationis. tum ob rationabiliter præſumptam Summi Pontificis intentionem.

Sed quod ego dixi probabilius eſt, quia verba textus ſatis clarè meam ſententiam indicant.

Sexta actio eſt, præſumere ſeruare huiuſmodi ſtatuta, vel conſuetudines vim ſtatuti habentes.

8 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm hoc militet etiam in ſtatutis, vel conſuetudinibus editis, vel introductis poſt præfatam Clementinam.

Reſpondeo affirmatiuè, quia textus vniuerſaliter loquitur in hac parte de obſeruantibus ſtatuta, vel conſuetudines, effectum ſtatutorum habentes.

9 Secundò dubium eſt, vtrùm iſta excommunicatio afficiat omnes, & ſingulos, qui præfata ſtatuta, vel conſuetudines obſeruant.

Reſpondeo afficere ſolùm poteſtates, iudices, alióſque officiales; quia de his tantùm ſermo eſt in præcitato textu. Quamobrem ſi aliquis de plebe præfata ſtatuta, vel conſuetudines ſeruaret, in excommunicationem non incideret, licèt in hoc aliàs peccaret, vt bene Suarez *n.29.* & Filliucius *loco citato.*

10 Tertiò dubium eſt, vtrùm quælibet prædictarum actionum ſufficiat ad incurrendam excommunicationem.

Reſpondeo affirmatiuè, quia textus disiunctiuè loquitur. Idem dic de omiſſione deletionis; hæc enim diſtincta clauſula prohibetur.

11 Quartò dubium eſt, vtrùm actiones fouentes vſuras, non tamen expreſſæ in hac Clementina, puniantur pœna iſtius excommunicationis.

Reſpondeo negatiuè, quia pœnæ ampliandæ non ſunt vltra ſuos terminos. Quamobrem ſi feratur lex permittens tale officium, in quo exerceri ſolent vſuræ, aut ſi feratur ſtatutum, quòd nullus pro vſura recipiat vltra tantam quantitatem, non incurritur excommunicatio. Ratio eſt, quia huiuſmodi ſtatutum non cogit ad ſoluendas vſuras, vel ad eas non reſtituendas, cùm exiguntur, ſed vetat in maiori quantitate recipi, & permittit in minori quantitate exigi, quod in hac Clementina interdictum non eſt ſub excommunicatione. Ita gloſſa hîc *in verb. fouere*, & Suarez *diſp.23.ſect.5.num.31.* Secus dicendum eſt, ſi in ſtatuto decernatur, vt ſoluatur tanta quantitas, & non maior, vel vt repetentes vſuras non audiantur in iudicio infra talem quantitatem, e. g. infra ſex pro centum. huiuſmodi enim ſtatutum vetitum eſt in hoc capite, quia præcipit ſolui vſuras, aut prohibet illarum repetitionem. Ita Suarez *loco citato.*

SECVNDA PROPOSITIO.

12 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt officiales locorum, & communitatum, qui aliquam ex prædictis actionibus faciunt; in textu enim dicitur, *ſtatuimus, vt quicumque communitatum ipſarum poteſtates, capitanei, rectores, conſules, iudices, conſiliarij, aut alij quiuis officiales.*

13 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm communitas, ſeu reſpublica faciens huiuſmodi ſtatuta, ſubiiciatur huic excommunicationi.

Reſpondeo illos ſubiici, qui ſuo voto, & ſuffragio ad condenda huiuſmodi ſtatuta concurrunt. Quamuis enim communitas, vt ſic, excommunicari non poſſit, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere*, nihilominus ſingulares perſonæ, quæ delictum ſub cenſura prohibitum committunt, excommunicationem incurrunt; ſingulares enim perſonæ ſunt ſubiectum excommunicationis. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

14 Secundò dubium eſt, vtrùm Eccleſiaſtici delinquentes contra præfatam conſtitutionem, excommunicationi ſubiiciantur.

Reſpondeo affirmatiuè, quoties id faciunt auctoritate laica, vt ſi clericus temporale dominium habeat, vel domini ſecularis vices gerat; iſti enim comprehenduntur ſub nomine poteſtatum, communitatum, iudicum, rectorum, conſiliariorum, aut aliorum quorumuis officialium, de quibus in Bulla ſermo eſt.

15 Tertiò dubium eſt, vtrùm Princeps temporalis, aut alij officiales à Principe conſtituti, in iſtam excommunicationem incidant, faciendo aliquam ex præfatis actionibus.

Reſpondendum probabiliter videtur negatiuè, quia textus loquitur de communitatibus, & officialibus communitatum, ibi, *quorundam communitates locorum*, & ibi, *quicumque communitatum ipſarum poteſtates, &c.* & infrà, *de libris communitatum ipſarum.* Princeps autem non eſt communitas, & rectores, conſiliarij, iudices, aliíque officiales ab eo conſtituti, non dicuntur iuxta communem loquendi modum officiales communitatum. Ita ſentire videtur gloſſa & Ioann. Andreas hîc in titulo iſtius Clementinæ. Oppoſita tamen ſententia valde probabilis eſt, & in praxi tutior, vt patebit ex obiectione proximè afferenda.

Obiicies, Princeps poteſtatem accepit à communitate; ergo ipſe, & officiales ab eo conſtituti, vocari poſſunt poteſtates & officiales communitatis; conſequenter ligantur excommunicatione.

Reſpondeo negando conſequentiam; cùm enim reſpublica poteſtatem in Principem tranſtulerit, vt ſuppono, non poteſt ipſa poteſtates conſtituere, niſi ei concedatur à Principe, vel niſi facultatem ſibi reſeruauerit. Præterea officiales conſtituti à Principe non dicuntur officiales communitatum effectiuè, ſed ſubiectiuè, quia non habent auctoritatem à communitate, ſed à Principe, & iuriſdictionem exercent in communitatem quæ illis ſubiecta eſt. Oppoſita tamen ſententia in praxi tutior eſt, & probabilior, cámque ſequitur Salas *in tractatu de vſuris dub.47. num.12.* quem ego ſecutus ſum *in meo tractatu de contractibus diſp.3.quæſt.3 punct.15.num.12.*

PVNCTVM XVI.

De excommunicatione contra deferentes, vel deferri concedentes in ſtatu Eccleſiaſtico arma breuioris menſuræ trium palmorum.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Officiales & miniſtri locorum ſtatus Eccleſiaſtici quandónam ligentur excommunicatione concedendo facultatem deferendi arma breuioris menſuræ trium palmorum.*

3 *Arma breuioris menſura trium palmorum deferentes in ſtatu Eccleſiaſtico excommunicationem incurrunt, ſi deferant virtute facultatum, exceptis tamen cultellis aptis ad ſcindendum panem.*

4 *Extranei deferentes arma breuioris menſura dum per ſtatum Eccleſiaſticum tranſeunt, non ligantur excommunicatione.*

5 *Concedentes, vel deferentes arma breuioris menſura in ſtatu Eccleſiaſtico, non ſolum ligantur excommunicatione, verùm etiam ſuſpenſione a diuinis.*

1 PIus I V. in Bulla, quæ incipit, *Cùm ciues*, & eſt 49. in ordine in Bullario nouo, ſub pœna ſuſpenſionis à diuinis, & excommunicationis latæ ſententiæ, & aliis pœnis

pœnis arbitrariis, prohibet Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Rectoribus, Præſidibus, aliiſque officialibus almæ Vrbis, ciuitatum, aut locorum ſtatus Eccleſiaſtici, ne facultatem concedant deferendi quoquo modo, etiam in itineribus, aut etiam prætextu militiæ, vel executoriæ ſententiæ, tormenta ignea, *archibuſeta* vulgariter nuncupata, breuioris menſuræ duorum palmorum, aut alibi retinendi, vendendi, emendi, aut quoquo titulo recipiendi. Rurſus in eadem Bulla contra eos, qui prædicta tormenta prætextu dictarum licentiarum deferunt, vel retinent, non ſolùm crimen læſæ maieſtatis, ac rebellionis, & aliæ pœnæ latæ à iure promulgantur, verùm etiam pœna ſuſpenſionis à diuinis, & excommunicationis infligi videtur.

Verùm, quia bono publico ſufficienter cautum non erat per iſtam Pij IV. conſtitutionem, Pius V. in alia Bulla 145. in ordine, quæ incipit, *Cùm vices,* non ſolùm præfatã conſtitutionem innouauit, & pro hîc inſerta haberi voluit; verùm etiam ſuſpenſionem à diuinis, & excommunicationem latæ ſententiæ, aliáſque pœnas arbitrarias extendit *primò* contra eos, qui facultatem concedunt deferendi in ſtatu Eccleſiaſtico cultellos, pugiones, & quodlibet aliud armorum genus breuioris menſuræ trium palmorum. *Secundò* contra eos, qui præfata arma deferunt ſub clypeo illarum facultatum, id eſt, virtute illarum licentiarum; eas enim Summus Pontifex viribus priuat, & inualidas penitus reddit. His poſitis duo explicabo.

Primò, quinam huic cenſuræ ſubiiciantur concedendo licentiam deferendi præfata arma.

Secundò, quinam iſtam excommunicationem incurrant deferendo hæc arma.

PRIMA PROPOSITIO.

2 OMnes, & ſinguli miniſtri, & officiales ciuitatum, ſeu locorum ſtatus Eccleſiaſtici huic cenſuræ ſubiiciuntur, concedendo facultatem deferendi pugiones, cultellos, aut quoduis aliud armorum genus breuioris menſuræ trium palmorum in Vrbe, ciuitatibus aliiſque locis ſtatus Eccleſiaſtici, vt conſtabit ex verbis Bullæ ſtatim referendis.

Amplia primò, quouis prætextu, ſiue colore concedant, ibi, *ſub quouis colore.*

Amplia ſecundò, etiamſi facultas detur ad breue tempus, ibi, *ad quodcumque etiam breuiſſimum tempus concedere.*

Limita, modò adſit præſumptio, & audacia; in textu enim dicitur, *ne ſub ſuſpenſionis à diuinis, ac excommunicationis latæ ſententiæ, aliiſque arbitrio noſtro pœnis, cuiquam tale genus armorum ſub quouis colore deferendi licentiam, & facultatem ad quodcumque, etiam breuiſſimum, tempus concedere audeant, vel præſumant.*

Ex quo patet ignorantiam, tam iuris, quàm facti excuſare. An autem ignorantia pœnæ excuſet, dictum eſt *de cenſuris in genere.*

Hæc propoſitio cum præfata limitatione, & ampliationibus manifeſtè conſtat ex verbis conſtitutionis Pij V. ibi, *inhibentes, prout tenore præſentium inhibemus omnibus, & ſingulis, etiam de latere noſtro Legatis, ne ſub indignationis noſtræ, & quibuſcumque Vicelegatis, gubernatoribus, rectoribus, Præſidentibus, & alijs miniſtris, & Sedis Apoſtolicæ, ſeu ciuitatum, & terrarum præfatarum officialibus, ne ſub ſuſpenſionis à diuinis, ac excommunicationis latæ ſententiæ, aliiſque arbitrio noſtro pœnis, cuiquam tale genus armorum, ſub quouis colore deferendi licentiam, & facultatem ad quodcumque, etiam breuiſſimum, tempus concedere audeant, vel præſumant.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 DEferentes præfata arma in ſtatu Eccleſiaſtico excommunicationem huius Bullæ incurrunt.

Limita primò, in cultellis aptis ad ſcindendum panem, iſti enim excipiuntur in hac Bulla, ibi, *exceptis cultellis aptis ad incidendum panem, qui tamen eſſe non poſſint maioris longitudinis vnius palmi, & ſine cuſpide, &c. vt vulgo dicitur,* ſpuntati. Quamquam iſtam Bullam quoad cultellos ſine cuſpide contrario vſu abrogatam eſſe putat Filliucius *tract. 14. cap. 10. quæſ. 7. num. 176.*

Limita ſecundò, modò virtute prædictarum facultatum præfata arma deferant; nam in textu dicitur, *eos, qui ſub illarum clypeo dictum genus armorum detulerint, pœnam præfatam omnino incurſuros, illóſque irremiſſibiliter puniendos fore.* Ex quo inferendum videtur, eo, qui propria ſponte, & ex propria malitia, abſque vlla prorſus licentia, præfatum armorum genus deferunt, non incidere in excommunicationem. Quamuis enim in præcedentibus verbis prohibita ſit prædictorum armorum delatio quouis modo, nihilominus dum Summus Pontifex pœnam, de qua nos agimus, imponit, loquitur ſolum de illis, qui præfata arma ſub clypeo facultatum deferunt. Negandum tamen non eſt, quin aliis pœnis puniendi ſint, præſertim ſi tormenta ignea contra Pij IV. conſtitutionem geſtent, vt ex ipſius Bulla initio huius puncti adnotauimus.

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm hanc cenſuram illi ſolùm incurrant, qui in ſtatu Eccleſiaſtico degunt, an etiam illi, qui per Eccleſiaſtica loca tranſeunt.

Reſpondeo in hac re ſeruari poſſe regulas, quas ego tradidi in tractatu *de legibus diſp. 1. quæſt. 1. puncto 6. num. 55. & de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 1. punct. 9. num. 20. & ſeqq.* vbi docui extraneos non affici cenſuris in alieno territorio latis, dum per huiuſmodi territorium tranſeunt. Quamobrem ſi extraneus Romam deuotionis, vel alicuius negotij breuiter expediendi cauſa ſe conferat, non videtur reus iſtius excommunicationis, deferendo in itinere præfata arma. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex non tulit iſtam excommunicationem generaliter pro toto orbe; ſed pro ſtatu Eccleſiaſtico; ex regulis autem generalibus traditis *de legibus,* conſtat accedentem ad aliquem locum, in quo extat peculiaris aliqua lex, quæ lata non eſt pro ſuo territorio, non teneri ſub mortali ad eam ſeruandam, dum tranſit per locum, in quo præfata lex obligat, indéque breui diſceſſurus eſt. tum quia viator non ſortitur forum loci, per quem tranſit. *l. heres abſens. §. proinde. ff. de iudiciis.* tum quia qui tranſit, aut breuiter commoratur in aliquo loco, non dicitur moraliter eſſe in eo loco. *l. quæſitum. §. fin. ff. de legat. 1.* vide quæ in præfatis tractatibus tradidi.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm perſonæ, quas in duabus propoſitionibus diximus huic cenſuræ ſubiici, afficiantur cenſura ſuſpenſionis à diuinis, & excommunicationis ſimul.

Reſpondeo affirmatiuè, quia Summus Pontifex vtramque cenſuram imponit copulatiue per particulam, *ac*; natura autem iſtius dictionis eſt copulare, & coniungere præcedentia cum ſubſequentibus, & ponitur pro, *&. l. 2. §. & cùm placuiſſet. ff. de origine iuris. l. 2. §. fin. Cod. de ſumma Trinitate.*

PVNCTVM XVII.

De nonnullis aliis excommunicationibus contra Principes, & dominos temporales.

1 *Repreſſalias concedens contra perſonas Eccleſiaſticas incurris excommunicationem.*

2 *Agitationem taurorum, ſeu ferarum permittens, ligatur excommunicatione remiſſiuè.*

3 *Locum in cauſa duelli concedens ligatur excommunicatione.*

4 *Retinens nomen Vicarij Imperatoris ligatur excommunicatione.*

5 *Cogens ſubditum ne matrimonium liberè contrahat incurrit pœnam excommunicationis.*

Multæ

MVltæ recenſentur excommunicationes, quæ præfatos Principes, & dominos temporales afficiunt, in quarum explicatione non immorabor, quia eas in præcedentibus explicaui.

1 Prima eſt contra eos, qui repreſſalias cōcedunt aduerſùs perſonas Eccleſiaſticas, *c. vnico, de iniurijs in 6.* vide ſupradicta *diſp. 2. quæſt. 2. punct. 22.* de excommunicationibus non reſeruatis, quæ ſunt omnibus communes.

2 Secunda eſt contra permittentes agitationem taurorum, ſeu ferarum, ex Bulla Pij V. quæ incipit, *De ſalute*, & eſt 47. in ordine. Vide quæ ſuprà dixi de excommunicationibus contra clericos, vbi hanc Bullam pluribus explicabi, & ſimul oſtendi, an hoc tempore quoad excommunicationem afficiat permittentes agitationem, & ipſoſmet decertantes.

3 Tertia eſt contra concedentes locum cauſa duelli ex Tridentino *ſeſſ. 25. c. 19. de reform.* verùm iſta excommunicatio hoc tempore reſeruata eſt, tum in decreto ſacræ Congregationis, quod incipit, *Sacra Congregatio.* tum in Bulla Clementis VIII. edita cauſa duelli, de qua ſuprà, dum loquerer de excommunicationibus reſeruatis omnibus communibus *diſp. 2. quæſt. 3. punct. 50.*

4 Quarta contra retinentes nomen Vicarij Imperatoris. Vide tradita *de excommunicationibus, quæ ſunt omnibus communes.*

5 Quinta eſt contra cogentes ſubditos, ne matrimonium liberè contrahant, ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 9. de reformat.* Vide quæ ſuprà dixi *de excommunicationibus omnibus communibus quæſt. 2. punct. 6.*

Sexta eſt contra dominos temporales impedientes Legatos Apoſtolicos ne terras ſibi ſubiectas ingrediantur, *Extrauag. ſuper gentes, de conſuet.* Vide tradita *diſp. 1. q. 12. punct. 1. num. 8.*

QVÆSTIO VLTIMA.

De excommunicationibus reſeruatis contra Dominos temporales.

1 *Dominus temporalis cogens aliquem ad celebrandum tempore interdicti pœnam excommunicationis contrahit.*

2 *Banniens, ſeu proſcribens perſonam Eccleſiaſticam, afficitur pœna excommunicationis.*

3 *Domini temporales prohibentes ſubditis ne obſequia Eccleſiaſticis præſtent pœna excommunicationis puniuntur.*

4 *Bannitos recipiens in terris Eccleſiæ ſubiectis hoc tempore non incurrit excommunicationem.*

5 *Duellum permittens in terris ſuis gladio excommunicationis ferituri.*

PRæter excommunicationes in præcedentibus quæſtionibus explicatas, hic paucis nonnullas reſeruatas attingam, quæ dominorum temporalium propriæ ſunt.

1 Prima eſt contra dominos cogentes aliquem ad celebrandum tempore interdicti, vel prohibentes ne obſtricti vinculo excommunicationis ab Eccleſia exeant tempore diuinorum.

Iſta excommunicatio habetur *in Clement. grauis, de ſent. excommunicationis*, eámque ſuperius explicaui, ideo neceſſe non eſt eam hic iterum explicare.

2 Secunda eſt contra bannientes, relegantes, aut proſcribentes perſonas Eccleſiaſticas.

Iſta excommunicatio non ſolùm impoſita fuit ab Vrbano VI. in Bulla 3. quæ incipit, *Quia ſicut*; verùm etiam quotannis edi ſolet in Bulla Cœnæ *canone 19.* eámque ego explicaui *diſput. 1. quæſt. 20.* ideo à noua illius explicatione hîc ſuperſedebo.

3 Tertia eſt contra dominos temporales prohibentes ſuis ſubditis, ne vendant Eccleſiaſticis, vel ab eis emant, ne molant triticum, coquant panem, & alia communia obſequia præſtent, quæ referuntur *in cap. fin. de immunitat. Eccleſ. in 6.*

Iſta excommunicatio referenda eſt inter excommunicationes Bullæ Cœnæ, quoties domini ſeculares habentes temporale dominium prohibent hæc fieri per ſtatutum, vt patet ex dictis in Bulla Cœnæ *quæſt. 14. punct. 2. illatione 2.* Si verò prohibent abſque ſtatuto, vel decreto, incidunt iſtam excommunicationem, quæ tamen in hac parte non eſt reſeruata. Quamobrem materia iſtius excommunicationis quatenus reſeruata non eſt in præfato *cap. fin.* eſt præcipere, ne ſubditi emant, aut vendant Eccleſiaſticis, aliáque communia obſequia præſtent, modò illa prohibitio non fiat per modum ſtatuti, & decreti formalis, vt explicaui in Bulla Cœnæ *quæſt. 14. punct. 1. poſt primam actionem dub. 1.*

Subiectum iſtius excommunicationis ſunt tantummodo domini ſeculare dominium habentes, qui præcipiunt ſuis ſubditis, ne præfata faciant cum Eccleſiaſticis. Vide tradita in Bulla Cœnæ *quæſt. 14. citata punct. 4. num. 1. & quæſt. præcedente punct. 4.* vbi hanc excommunicationem in terminis explicaui.

4 Quarta eſt contra recipientes bannitos in terris Eccleſiæ ſubiectis.

Iſta excommunicatio lata fuerat à Pio V. in Bulla, *Ex ſuperna*, & plures perſonas complectebatur; ſed poſtmodum à Sixto V. in Bulla, quæ incipit, *Hoc noſtri*, ſublata fuit, vt ſuperius adnotaui; ideo hic de illa opus non eſt diſſerere.

5 Quinta eſt contra permittentes duellum in terris ſuis.

Iſta excommunicatio lata fuit in Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap. 19. de reform.* & in Bulla Clementis VIII. quæ incipit, *Illius vices*, quam pluribus ſuprà explicaui in excommunicationibus, quæ ſunt communes omnibus *q. 2. punct. 50.* eamque innui *quæſt. præcedenti punct. 17.* ad ibi dicta me remitto.

DISPVTATIO III.

De ſuſpenſionibus omnibus in particulari.

DISPVTATIONEM de ſuſpenſionibus, nouem quæſtionibus complectar.

In prima agam de ſuſpenſionibus, quæ ob malam ordinum ſuſceptionem, vel ob illorum exercitium incurruntur.

In ſecunda de ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, alióſque Prælatos delinquentes in ordinum collatione, vel pontificalibus.

In tertia de ſuſpenſionibus ob delicta occaſione functionis ordinum perpetrata.

In quarta de ſuſpenſionibus ob delicta circa beneficia, ſeu occaſione beneficiorum, aut bonorum Eccleſiaſticorum.

In quinta de ſuſpenſionibus contra Prælatos, & iudices delinquentes in iudicio, vel in ferendis ſententiis, vel in proprio officio.

In ſexta de ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, Prælatos, & clericos ob alia delicta diſtincta à præcedentibus.

In ſeptima de quibuſdam ſuſpenſionibus dubiis.

In octaua de ſuſpenſionibus contra religioſos.

In nona de ſuſpenſionibus contra capitula, & conuentus.

QVÆSTIO I.

De ſuſpenſionibus, quæ ob malam ordinum ſuſceptionem, vel ob illorum exercitium incurruntur.

PLures de hac re ſuſpenſiones extant, quarum

Prima eſt contra recipientes ordines ante legitimam ætatem.

Secunda contra eum, qui ordines per ſaltum ſuſcepit.

Tertia contra recipientes ordines extra tempora præſcripta.

Quarta contra recipientes ordines non ſeruatis debitis temporum interſtitiis.

Quinta contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè.

Sexta contra eum, qui ordines ſuſcipit dum vinculo cenſuræ obſtrictus eſt.

Septima cõtra coniugatos ſuſcipientes ordines ſacros.

Octaua contra ſuſcipientes ordines ſacros abſque vllo titulo.

Nona contra recipientem ordines ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciauit.

Decima contra ſuſcipientes ordines, vel conſecrationem Epiſcopalem ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, irregulari, ſimoniaco, hæretico, vel ſchiſmatico.

Vndecima contra ſuſcipientes ordines ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprij Epiſcopi, & ſine litteris dimiſſoriis, aut commendatitiis, ſeu teſtimonialibus.

Duodecima contra ſuſcipientes ordines a proprio Epiſcopo extra diœceſim abſque licentia Epiſcopi, in cuius diœceſi ordines conferuntur.

PVNCTVM I.

De ſuſpenſione contra recipientem ordines ante legitimam ætatem.

1 *Recipiens ordines ante legitimam ætatem pœnam ſuſpenſionis ab executione ordinum incurrit, ſpectato iure nouo.*

2 *Modo tamen recipiat aliquem ordinem ſacrum.*

3 *Et cum lethali culpa: ſecus ſi bona fide recipiat.*

4 *Ætas ad ſingulos ordines recipiendos requiſita.*

5 *Dies biſſexti computandus non eſt in ætate, quam iura præſcribunt ad ſuſceptionem ordinum.*

6 *Ætas legitima computanda eſt à die natiuitatis, non conceptionis. quomodo probetur. n.7.*

8 *Suſpenſio contracta per ſuſceptionem ordinum ante legitimam ætatem, arcet ab executione ordinis ſuſcepti ante legitimam ætatem, non item ab executione aliorum.*

9 *Recipiens ordines ante legitimam ætatem, incurrit irregularitatẽ exercendo functiones ordinũ tempore ordinationis.*

10 *Epiſcopus recipiens conſecrationem Epiſcopalem ante legitimam ætatem, non incurrit iſtam ſuſpenſionem.*

11 *Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ob ſacrorum ordinum ſuſceptionem ante legitimam ætatem, impendi poteſt ab Epiſcopo, vel ab alio ab ipſo ad hoc deputato.*

12 *Suſpenſio contracta ex ſuſceptione ordinum ante legitimam ætatem, non ceſſat ſtatim adepta legitima ætate.*

13 *Qui functiones ſacrorum ordinum exercet ante legitimam ætatem, eſt duplici titulo irregularis, poteſtque à ſuſpenſione contracta abſolui, manente irregularitate.*

DVo principaliter explicabo in hoc puncto.

Primò, vtrùm recipiens ordines ante legitimam ætatem pœnam ſuſpenſionis incurrat.

Secundò, à quo ſuſpenſionis abſolutionem obtinere debeat.

PRIMA PROPOSITIO.

1 REcipiens ordines ante legitimam ætatem, pœnam ſuſpenſionis ab executione ordinum incurrit. hæc propoſitio clara eſt, & perſpicua, ſi ius nouum ſpectemus in Bulla Pij II. incipit, *Cum ex ſacrorum*, vbi Pius II. expreſſe ſuſpendit ordinatos ante legitimam ætatem, & præſumentes miniſtrare in ordine ſuſcepto ante legitimam ætatem vinculo irregularitatis obſtringit, ibi, *ſtatuimus, & ordinamus, quod omnes, & ſinguli, qui abſque diſpenſatione canonica, aut legitima licentia, ſiue extra tempora à iure præſcripta, ſiue ante ætatem legitimam, vel abſque dimiſſoriis litteris, etiam citramontanis, ad aliquem ex ſacris ordinibus ſe fecerint promoueri, a ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint, & ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante, in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant.*

Dixi, *ſi ius nouum ſpectemus*, quia ſi iura ſolum antiqua inſpiciamus probabiliſſimum eſt non extare ſuſpenſionem propriè dictam ipſo iure latam contra promotos ante legitimam ætatem. Ita S. Antonin. 3. *part. tit.* 14. *cap.* 16. §. 15. Couarr. *Clement. ſi furioſus part.* 1. §. 1. *num.* 4. *de homicidio.* Nauarr. *in manuali cap.* 25. *num.* 70. Diaz *in pract. canonic. cap.* 26. *initio*, Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 23. *& ſeqq.* Alterius *tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 1. *col.* 4. *&* 5. & alij, contra nonnullos alios, quos innuit Lopez Salzedo apud Diaz *loco cit. verſ. ſi verò.*

Obiicies, Honorius III. *in cap. vel non eſt compos, de temporibus ordinationum*, ſuſpendit quendam puerum tredecim annorum ordinatum in Diaconum.

Reſpondeo cum præcitatis DD. Honorium III. non tuliſſe legem generalem, ſed ſuſpendiſſe puerum in iniuriam ordinantis, & hæc ſuſpenſio non fuit cenſura propriè dicta, ſed particulare impedimentum, propter quod ordinatus licitè non poterat ordines exercere antequam ad legitimam perueniret ætatem.

2 Limitari poteſt primò præfata propoſitio, modò recipiat aliquem ſacrum ordinem ante legitimam ætatem. Ratio eſt, tum quia in Bulla Pij II. ſermo ſolum eſt de recipientibus ordines ſacros: tum quia ad recipiendos ordines minores non eſt præſcripta ætas, vt conſtabit ex infra dicendis. Ita Suarez *loc. cit. num.* 22. Toletus, Quaranta, & alij *locis infra cit. citandis.*

Ex quo ſequitur eum, qui minores ordines in infantia, vel alio tempore ſuſcepit, nõ illico irregularitate exercendo functiones minorum ordinum, etiam in ſententia illorum, qui admittunt irregularitatem incurri ab eo, qui cenſuram violat per exercitium minorum ordinum. Ratio eſt, quia non incurritur cenſura ſuſcipiendo minores ordines in qualibet ætate ergo non incurritur irregularitas exercendo functiones minorum ordinum, cum nulla cenſura violetur per exercitium ordinis.

3 Limitatur ſecundò, modò receperit ſacros ordines cum lethali culpa, nam grauis ſuſpenſio non incurritur abſque mortali peccato. Imò Nauarr. *cap.* 27. *num.* 155. Suarez *loco citato num.* 26. *ad finem.* Alterius *loco cit. colum.* 8. *dub.* 1. & alij putant excuſari, niſi intercеſſerit dolus, ſeu præſumptio, nam in Bulla Pij II. habetur verbum, *præſumpſerint*, quod ſupponit ſcientiam, ſeu dolum. Ego verò cenſeo ad incurrendam ſuſpenſionem non requiri dolum & ſcientiam, ſed ſufficere ignorantiam ſupinam, vel affectatam, iuxta dicta *de cenſuris in genere.* Ratio eſt, quia Pius II. non requirit præſumptionem ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem; ſed ad incurrendam irregularitatem, vt patet ex contextu verborum, ibi, *qui ante legitimam ætatem ad aliquem ex ſacris ordinibus ſe fecerint promoueri, à ſuorum ordinum executione, ipſo iure ſuſpenſi ſint, & ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant.* Ex dictis patet

Primò, eum, qui bona fide ante legitimam ætatem ordines ſacros ſuſcepit, putans ſe legitimam ætatem habere, aut ignorans legem, ſub pœna ſuſpenſionis prohibentem

bentem ſuſceptionem ſacrorum ordinum ante legitimam ætatem, non affici pœna ſuſpenſionis, ſuſcipiendo ſacros ordines; conſequenter neque irregularem fieri, functiones ſuſceptorum ordinum exercendo, etiamſi forte, dum functiones ordinum exercet, animaduertat ſe ordines ſacros ſuſcepiſſe ante legitimam ætatem; hic enim non violat ſuſpenſionem per exercitium ordinis ſacri, cùm ſupponam ipſum in ſuſceptione ordinum non contraxiſſe ſuſpenſionem. Ita præcitati DD. Verum tamen eſt, eum, qui ante legitimam ætatem functiones ſacrorum ordinum exercet, cognito ætatis defectu, mortaliter peccare, etiamſi illos bona fide ſuſceperit; nam facit contra prohibitionem Eccleſiæ in re graui, & contra irregularitatem; defectus enim legitimæ ætatis inducit irregularitatem, quæ poſtea ceſſat adueniente legitimo ætatis termino, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 7. quæſt. 2. punct. 4. num. 1.* cum Nauarro, Sayro, Toleto, Vgolino, & aliis, quibus adde Suarez *tom. 5. diſp. 31. ſect. 1. n. 23.* & Garziam *de benefic. 2. part. cap. 5. num. 51.*

Secundò ſequitur, eum, qui mala fide ordines ſacros ſuſcepit ante legitimam ætatem, affici pœna irregularitatis, vtendo ſuſceptis ordinibus ante abſolutionem ſuſpenſionis; nam violat ſuſpenſionem per exercitium ordinis ſacri.

4 Sed modò dubium eſt primò, quænam ætas requiratur ad ſuſcipiendos ordines.

Reſpondeo ad ſuſcipiendam primam tonſuram requiri ſeptennium. *cap. nullus, de temp. ordinat.* vbi vetitum eſt conferre tonſuram infanti, infans autem dicitur, qui nondum compleuit ſeptennium. *l. ſi infanti. §. vltim. & l. potuit. C. de iur. deliber.* Quamobrem ſi non conſtaret de hora natiuitatis, expectandus eſſet totius diei exitus; ſi non conſtaret de die, ſed de ſolo menſe, expectandus eſſet totius menſis exitus; ſi non conſtaret de menſe, ſed de anno, expectandus eſſet totius anni exitus; cùm enim poſſeſſio ſtet pro lege, præſcribente certum tempus completum, in fauorem ipſius iudicandum eſt, ita vt nullus ad primam tonſuram admittatur, quem non conſtet compleuiſſe ſeptem annos. Ita Sfortius Oddo in ſimili, *tract. de reſtitutione in integrum, part. 1. quæſt. 2. art. 9.* Ad minores ordines non eſt certa ætas præſcripta, ſed quilibet elapſo ſeptennio poteſt prudenti arbitrio Epiſcopi, minoribus ordinibus inſigniri, ſeruatis interſtitiis, prout Epiſcopo viſum fuerit, vt patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 11. de reformat.* quamquam iure antiquo, *cap. in ſingulis diſt. 77.* præſcripta eſſent interſtitia ſeruanda in ſuſceptione minorum ordinum. Ad ſubdiaconatum requiruntur viginti duo anni inchoati. Ad diaconatum viginti tres inchoati. Ad presbyteratum viginti quinque, etiamſi per medium tantum diem inchoati ſint, ex Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 12.* quòd licèt mentionem non faciat anni completi, vel incompleti; ſic tamen intelligitur communiter à DD. & ita vſu comprobatur. Ad Epiſcopatum requiruntur triginta anni completi. *cap. cùm in cunctis, de electione.* Ita communiter DD.

5 Rogabis primò, vtrùm dies biſſexti computandus ſit in ætate, quam iura præſcribunt ad ſuſceptionem ordinum.

Reſpondent nonnulli DD. non eſſe computandum. Ratio eſt, tum quia annus à iure præfixus, in odioſis conſtat 365. diebus. tum quia ſicut ille annus 1582. ex quo Gregorius XIII. abſtulit decem dies à menſe Octobris, iuxta Kalendarium nouum, cenſebatur annus integer, ita ſentientibus Theologis, & iuris peritis apud Henriquez *loco* ſtatim *citando*, contra Fornarium *cap. 3. num. 5.* & alios; ita, &c.

Ex quo deduci poteſt quid dicendum ſit de anno probationis, ſeu nouitiatus, aut de anno ſuſpenſionis, quando quis per annum ſuſpenditur. Idem præter DD. relatos *de cenſuris diſp. 3. punct. 3. num. 5.* tenet expreſſe Syluester *verb. ætas. quæſ. 3. & verb. religio. 3. quæſ. 10.* Henriquez *lib. 10. cap. 19. in commentario lit. K.* Martinus Fornarius *de ordine cap. 3. num. 4.* fauet Suarez *de cenſuris diſputat. 29. ſect. 1. num. 6. & ſeqq.*

Sed contrarium mihi probabilius videtur. tum quia dies illa biſſexti eſt complementum quadriennij præcedentis, & deſerat ad complementum integri circuli Solis per Zodiacum. tum quia duo illi dies pro vno computantur. *cap. quæſiuit, de verb. ſignific. & l. 3. §. minorem. ff. de minor. & l. cùm biſſextus. ff. de verb. ſignific.* tum quia anni computandi ſunt iuxta ritum, & vſum Eccleſiæ, vt in ſimili tradunt communiter DD. de interſtitiis. Vſu autem Eccleſiæ receptum eſt, vt annus biſſexti computetur; alioquin non ſolum non eſſet computandus dies præſentis anni biſſextilis, verùm neque annorum præcedentium biſſextilium, quod puto contra vſum & praxim multis in locis receptum, vbi ad ſacerdotium non admittitur qui eadem hora, qua habetur ſacra ordinatio, complet 24. annum, non habita ratione annorum biſſextilium. Vide Molinam *de contractibus diſp. 573. num. 3.* Sanchez *in opere morali lib. 4. cap. 35. num. 3. & 4.* Monetam *de conſeruationibus cap. 7. ad finem num. 019.* Sfortium Oddo *loco ſupra citato num. 35.*

6 Rogabis ſecundò, vtrùm ætas computanda ſit à die natiuitatis, an à die conceptionis.

Reſpondeo computandum eſſe à die natiuitatis, quia communi vſu receptum eſt, vt ætas à die natiuitatis computetur; dies tamen natiuitatis non ſolum dicitur is, quo quis naturaliter ex vtero matris prodit, verùm etiam ille, quo quis ſecto matris vtero in lucem editur. Ita Couar. *4. decret. 2. part. cap. 8. §. 2. num. 3.* Mandoſius *de ætate minori cap. 1. num. 25.* Sanchez *in opere morali lib. 4. cap. 35. num. 4.* contra Sfortium Oddo *de reſtitutione in integr. 1. part. q. 2. art. 2. num. 48.* & alios, arbitrantes ætatem computandam eſſe à die conceptionis, dum fauorabile eſt proli ita computari. Secus dum eſt odioſum, vt in hoc caſu. Sed quod ego dixi, ſuſtinendum videtur.

7 Rogabis tertiò, quomodo legitima ætas probetur.

Reſpondeo in hac re conſulendum eſſe Menochium *de præſumpt. præſumpt. 51.* & Marſcardum *de probationibus, tom. 2. concluſ. 667.*

8 Secundò dubium eſt, quem effectum pariat ſuſpenſio, quam quis contraxit ſuſcipiendo ordines ante legitimam ætatem.

Reſpondeo arcere ab executione ordinis ſuſcepti ante legitimam ætatem. Ratio deſumitur, tum ex *cap. vel non eſt compos. de temp. ordinat.* vbi quidam puer, qui ſuſceperat diaconatum ante legitimam ætatem, ſuſpenditur à diaconatu, nulla mentione facta ſubdiaconatus. tum ex Bulla Pij II. vbi imponitur irregularitas miniſtrandi in in ordinibus ſuſceptis ante legitimam ætatem, ibi, *& ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, irregularitatem incurrant.* ergo ſupponuntur ſuſpenſi ſolùm ab ordinibus ante legitimam ætatem ſuſceptis, alioquin fierent irregulares etiam miniſtrando in aliis ordinibus, quod non eſt admittendum, præſertim cùm verſemur in materia pœnali, in qua benigna interpretatio facienda eſt. Ita Alterius *tom. 2. diſp. 10. c. 1. dub. 2.*

Ex quo ſequitur, eum, qui presbyteratum ante legitimam ætatem ſuſcepit, non repelli ab executione diaconatus, vel ſubdiaconatus legitimo tempore ſuſcepti; qui verò ſubdiaconatum, vel diaconatum accepit ante legitimam ætatem, non poteſt ad ſacerdotium promoueri. nam qui ordines ante legitimam ætatem ſuſcepit, non ſolùm ſuſpenſus eſt ab vſu ordinis ſic ſuſcepti, verùm etiam à ſuſceptione ſuperiorum ordinum, etiamſi iam ad legitimam ætatem peruenerit; ſed abſolutionem ſuſpenſionis nondum obtinuerit. Ratio eſt, tum quia cui non licet quod minus, nec ei licere debet quod maius. *cap. cùm illorum, de ſentent. excommunic.* tum quia ordo ſuperior virtualiter continet inferiorem. ergo ſuſpenſus à functione minoris ordinis, ſuſpẽſus eſt etiam à ſuſceptione maioris,

cùm

cùm ordo ſuſcipiatur, vt exerceatur. Ita Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 31. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 2. *col.* 4. *verſic. his præmiſſis.* Filliucius *tract.* 17. *cap.* 5. *part.* 6. *num.* 85. & alij communiter, quos retuli *de cenſuris in genere diſp.* 3. *quæſt.* 6. *p.* 2. *num.* 7.

9 Rogabis, vtrùm clericus recipiens ſacros Ordines ante legitimam ætatem, incurrat etiam irregularitatem, non ſolùm ſi functiones ordinum exerceat poſt completam ordinationem; verùm etiam ſi eos exerceat tempore ordinationis, vt ſi diaconus in Miſſa ordinationis canat Euangelium, aut ſi ſacerdos poſt acceptam ſacerdotalem conſecrationem conſecret hoſtiam ſimul cum Epiſcopo, vt communiter fieri conſueuit.

Reſpondeo affirmatiuè iuxta probabiliorem ſententiam. Ratio eſt, quia facit duplicem actionem prohibitam, vnam ſub cenſura ſuſpenſionis, ſuſcipiendo ſacros Ordines, alteram ſub pœna irregularitatis exercendo Ordinem ſacrum iam ſuſceptum. Ita Nauarr. *conſil.* 5. *de cleric. non ordinat.* Salſedo apud Diaz *in pract. cap.* 26. *in ſcholijs verſ.* 5. Sorbus *verb. Ordines ſacri, verſ. Item notandum ſecundò,* & alij apud Stephanum Quarantam *verb. ordo, verſ. colligitur.* contra Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 20. Sayrum *lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 23. *& lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 11. Quarantam *loco cit. verſ. ampliatio illa* Rodriquez *in ſumma* 1. *part. cap.* 68. *concluſ.* 2. Auilam 3. *parte diſp.* 5. *dub.* 7. *verſic. dico ſecundò.* Henriquez *lib.* 13. *cap.* 10. *litt.* F. *& lib.* 14. *cap.* 3. *num.* 6. Alterium ex parte *tom.* 2. *diſp.* 9. *cap.* 4. *col.* 12. *& ſeq.* quorum opinio valde probabilis eſt.

Obiicies primò, ſi quis celebraret in aliqua capella, in qua vetitum eſſet ſub excommunicatione celebrare, non fieret irregularis prima vice in ea capella celebrando. ergo neque, &c.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia celebrando prima vice in ea capella non dicitur violare cenſuram contractam, ſed tunc contrahit cenſuram quæ non incurritur ante completam celebrationem.

Obiicies ſecundò, ſacerdos ordinatus ante legitimam ætatem, ſi poſtea non celebrauit, ex ſtylo curiæ, & cancellariæ non diſpenſatur, tanquam irregularis, ſed abſoluitur ſolum à ſuſpenſione. ergo non contrahit irregularitatem conſecrando hoſtiam cum Epiſcopo.

Reſpondeo tacitè etiam diſpenſari in irregularitatè, quam huiuſmodi ſacerdotes poſt præfatam ſuſpenſionem contrahere ſolent; vel dic ideo non concedi peculiarem diſpenſationem irregularitatis, quia oppoſita ſententia non caret probabilitate.

10 Tertiò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus recipiens conſecrationem Epiſcopalem ante legitimam ætatem, incurrat iſtam ſuſpenſionem.

Reſpondeo negatiuè, iuxta probabiliorem DD. ſententiam, tum quia Pius II. in præcitata Bulla loquitur de recipientibus Ordines ſacros, Epiſcopatus autem, propriè, & ſtrictè loquendo, non eſt ordo, vt cum probabiliori DD. ſententia docui *de ſacramentis diſp.* 8. *quæſt. vnica puncto* 1. *num.* 3. tum quia ſuſpenſio generaliter lata non afficit Epiſcopos, niſi exprimantur. *cap. quia periculoſum, de ſentent. excommunic. lib.* 6. in Bulla autem Pij II. non exprimuntur Epiſcopi. Ita Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 2. *num.* 29. Alter. *tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 1. *dub.* 3.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ob ſacrorum Ordinum ſuſceptionem ante legitimam ætatem, impendi poteſt ab Epiſcopo, vel alio ab ipſo ad hoc deputato. Ratio eſt, quia in Bulla Pij II. non reſeruatur abſolutio ſuſpenſionis, aut diſpenſatio irregularitatis, ſed ſimpliciter dicitur; *à ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint, & ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante, in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant. præterea vltra alias pœnas in tales generaliter à iure inflictas, beneficijs Eccleſiaſticis poſſint iure priuari.*

Neque obſtat Bulla Sixti V. contra malè promotos, in qua reſeruatur abſolutio. Reſpondetur enim illam, vtpote ſatis rigoroſam, ad terminos iuris communis redactam fuiſſe à Clemente VIII. vt ſuperiùs adnotaui.

12 Sed modò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio ceſſet ſtatim adepta legitima ætate.

Reſpondeo negatiuè, quia cenſura abſolutè lata non ceſſat lapſu temporis, ſed tollitur per abſolutionem. Secus dicendum eſt de irregularitate, qua quis ab ordinibus ſuſcipiendis, & ab illorum vſu repellitur ante legitimam ætatem; nam huiuſmodi irregularitas ceſſat adueniente legitima ætate, vt docui *de cenſuris in genere diſp.* 7. *quæſt.* 2. *puncto* 4. *num.* 1. cum Nauarro, Toleto, Vgolino, Sayro, & aliis. Ex quo ſequitur

13 Primò eum, qui functiones ſacrorum Ordinum exercet ante legitimam ætatem, duplici titulo irregularem eſſe: vno ob defectum ætatis, altero ob violationem ſuſpenſionis contractæ ob ſuſceptionem ordinum ante legitimam ætatem.

Secundò illum, qui ab Epiſcopo, vel ab alio abſolutus fuit à ſuſpenſione, contracta ob ſuſceptionem ordinum ante legitimam ætatem, non poſſe ante legitimam ætatem in præfatis ordinibus miniſtrare, non defectu ſuſpenſionis, quam ſuppono ablatam fuiſſe, ſed ob irregularitatem ex defectu legitimæ ætatis, in qua Epiſcopus non diſpenſat. Ita declarauit ſacra Cardinalium congregatio apud Garziam 2. *part. cap.* 5. *num.* 51.

PVNCTVM II.

De ſuſpenſione contra eum qui ordines per ſaltum ſuſcepit.

1 *Suſcipiens ordines per ſaltum, incurrit ſuſpenſionem.*
2 *Necnon & irregularitatem, ſi functiones ordinis per ſaltum promoti exerceat.*
3 *Quis dicatur ordines per ſaltum ſuſcipere.*
4 *Recipiens ordines per ſaltum, validè recipit.*
5 *Recipiens ordinem non ſuſcepto Baptiſmo, inualidè ordinatur. Qui verò recipit ante confirmationem, illicitè quidem, ſed tamen validè recipit.*
6 *Epiſcopus recipiens conſecrationem Epiſcopalem antequam recipiat alios ordines, non incurrit ſuſpenſionem latam contra promotos per ſaltum.*
7 *Conſecratio Epiſcopi quæ fit prætermiſſo ſacerdotio, inualida eſt. non item alijs ordinibus prætermiſſis.*
8 *Obtinens dignitatem nondum obtentis ordinibus ad illam dignitatem requiſitis, non incurrit ſuſpenſionem.*
9 *Suſpenſionis lata contra promotos per ſaltum tres effectus.*
10 *Promotus per ſaltum non eſt ſuſpenſus ab ordinibus ritè antea ſuſceptis.*
11 *Quis cenſeatur ritè promotus.*
12 *Epiſcopus diſpenſare poteſt in ſuſpenſione contracta ex ſuſceptione ordinum per ſaltum.*
13 *Ac etiam quoties ordinatus per ſaltum non miniſtrauit in ordinibus.*
14 *Diſpenſatus ad ſuſcipiendum ordinem prætermiſſum, cenſetur etiam diſpenſatus ad exercendum ordinem ſuſceptum per ſaltum, & ad ſuſcipiendum ordinem ſuperiorem.*
15 *Ordinatus per ſaltum ex ignorantia non mortali, non incurrit ſuſpenſionem.*
16 *Non tamen poteſt exercere functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, nondum ſuſceptis inferioribus.*
17 *Nec ſuperiorem ante inferiores ſuſcipere.*

DVo principaliter in hoc puncto explicabo.

Primò, vtrùm recipiens ordines per ſaltum, pœnam ſuſpenſionis incurrat.

Secundò, à quo diſpenſari poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SVſcipiens ordines per ſaltum afficitur ſuſpenſione. Hæc propoſitio probatur.

Primò ex *cap.vnico, de clerico per ſaltum promoto*, vbi indicatur ſubdiaconum, qui per ſaltum promotus fuerat ad ſacerdotium, non poſſe diaconatum antea prætermiſſum ſuſcipere abſque diſpenſatione. ergo ſignum eſt ipſum contraxiſſe ſuſpenſionem, qua prohibetur ordinem prætermiſſum capere abſque diſpenſatione.

Secundò, quia ſubdiaconus, qui prætermiſſo diaconatu ad ſacerdotium aſcendit, non poteſt, ſuſcepto poſtea diaconatu, functiones ordinis ſacerdotalis per ſaltum ſuſcepti exercere abſque diſpenſatione, ſeu miſericordia, vt *in citato.cap.vnico*, habetur, ibi, *mandamus quatenus condignam pœnitentiam pro huiuſmodi negligentia iniungas eidem, qua peracta ipſum in Diaconum ordinare procures, & ſic de miſericordia eundem miniſtrare permittas in ordine ſacerdotij*. ergo ſupponitur ſuſpenſus.

Tertiò probatur ex Concilio Tridentino *ſeſſ.23.cap.14. ad finem*, vbi datur Epiſcopo facultas diſpenſandi cum promotis per ſaltum, ibi, *cum promotis per ſaltum ſi non miniſtrauerint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare*. ſed diſpenſatio ſupponit vinculum; ergo promotus per ſaltum detinetur aliquo vinculo. Hoc autem vinculum non eſt aliud, quàm ſuſpenſio, qua promotus per ſaltum prohibetur ordinem antea prætermiſſum ſuſcipere, & in ſuſcepto per ſaltum miniſtrare, vel ad ſuperiorem aſcendere, antequam diſpenſetur. ergo promotus per ſaltum detinetur vinculo ſuſpenſionis. Ita Sotus *in 4. diſt.25. q.1. art.3*. Nauarr. *in manuali cap.27.n.242*. Salſedo apud Diaz *cap.24*. Rodriquez *in ſumma 2.p. cap.17.n.7*. Suarez *de cenſuris diſp.31.ſect.1. n.35. & ſeqq*. Alterius *tom.2.diſp.10.c.5. col.3. & 4*. Filliucius *tract.17.cap.5.quæſ.8.n.92*. Auguſtinus Barboſa *de offic.& poteſt.Epiſcopi.2.parte allegat.47.n.1*. contra Archidiaconum *in cap. ſolicitudo diſt. 52*. Turrecrematam *ibidem.art.4*. Parpolitum & alios, quos citat, & ſequitur Bernardus Diaz *in pract. canonic.cap.24.n.2*. aſſerentes huiuſmodi promotum non poſſe quidem licitè functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti exercere, vel ad ſuperiorem ordinem aſcendere, antequam ordinem prætermiſſum capiat, non tamen affici pœna ſuſpenſionis ipſo iure lata.

2 Hinc ſequitur ordinatum per ſaltum incidere in irregularitatem ſi functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti exerceat. Ratio eſt, tum quia violat cenſuram ſuſpenſionis per exercitium ordinis ſacri, vt ſuppono. tum quia ſic colligitur ex Trident. *loco cit*. vbi dat Epiſcopo facultatem diſpenſandi, modò promotus per ſaltum non miniſtrauerit; ſupponere igitur videtur promotum per ſaltum affici pœna irregularitatis, cuius diſpenſatio ad Papam pertinet, ſaltem in delictis publicis. Ita Sotus, Suarez, Alterius, Barboſa, & alij, contra alios præcitatos DD. quam autem pœnam incurrat ſuſcipiendo abſque diſpenſatione ordines prætermiſſos, aut aſcendendo ad ſuperiores, conſtabit ex infrà dicendis.

3 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur ordines per ſaltum ſuſcipere.

Reſpondeo illum dici, qui non gradatim promouetur; ſed ad ſuperiorem aſcendit intermiſſo inferiori, vt ſi capiat diaconatum intermiſſo aliquo minori ordine, aut ſacerdotium intermiſſo diaconatu, vel ſubdiaconatu. Ita communiter DD.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm recipiens ordines per ſaltum, validè illos recipiat.

Reſpondeo affirmatiuè, quia ſinguli ordines ſunt ſacramenta, quæ characterem imprimunt, nec eſſentialem, & neceſſariam habent connexionem. Propterea iure antiquo clerici presbyteratum accipiebant aliis inferioribus ordinibus prætermiſſis, nam ordo ſuperior virtualiter cōtinet inferiorē, nec eſſentialiter ab eo pēdet. Ita DD. citati.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm ſicut recipiens ordinem ſuperiorem, omiſſo inferiori, validè illum recipit, ſed pœnam ſuſpenſionis incurrit, ita validè ordinetur, & pœna ſuſpenſionis afficiatur, qui ordinem recipit prætermiſſo Baptiſmo, vel confirmatione.

Reſpondeo & dico primò, recipientem ordinem non ſuſcepto Baptiſmo grauiter quidem peccare, cùm faciat contra inſtitutionem ſacramentorum in materia graui; non tamen validè ordinatur, quia character ordinis neceſſariò ſupponit characterem Baptiſmi, qui eſt ianua omnium ſacramentorum, vt ſuo loco docui cum communi DD. ſententia. Neque afficitur pœna ſuſpenſionis, tum quia hæc pœna nullibi expreſſa reperitur, tum quia cenſura ferri non poteſt in eum, qui Eccleſiæ ſubiectus non eſt, iuxta illud, *de his qui foris ſunt, nihil ad nos*; qui autem Baptiſmi ſacramento nondum initiatus eſt, non eſt ſubiectus Eccleſiæ. Vide dicta *de cenſuris in genere diſputat.1. quæſt.1 punct.4.n.6.& ſeqq*.

Dico ſecundò recipientem ordinem, vel tonſuram ante confirmationis ſacramentum grauiter peccare, quia facit contra conſuetudinem, & Concilij Trident. decretum *ſeſſ. 24. cap. 4.* in materia graui, vt docui de ſacramentis *diſp.8. quæſt.vnica punct.5.n.10*. Idémque ſentiunt Salſedo apud Diaz *cap.24*. Maiolus *lib.4. de irregularitate c.22.n.9*. Alterius *tom.2.diſp.10.cap.5.col.1*. Barboſa *de officio & poteſt. Epiſcopi 2.part.allegat*. contra Sotum, & Coninchum *locis ſtatim citandis*. Validè tamen recipit, quia character ordinis non neceſſariò ſupponit characterem confirmationis. Neque ſuſpenſionis pœnam incurrit, quia cenſura non incurritur, niſi in iure expreſſa habeatur. Vide Suarez *de ſacramentis diſp.38.ſect.1*. Sotum *in 4.diſt.22.q.2.art.4*. Maiolum, & Salſedo *locis cit*. Nauarr. *cap.26.n.9*. Henriquez *lib.10.cap.14*. Coninchum *tom.1.q.72.art.8.n.90. & tom.2. diſp.20.dub.10.n.102*. Reginald. *lib.28. n.24*. Alter. *tom.2. diſp.10.cap.5.col.1.& 2*. Barboſam *loco cit*.

6 Quartò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus recipiens conſecrationem Epiſcopalem, antequā recipiat alios ordines, incurrat ſuſpenſionem latam contra promotos per ſaltum.

Reſpondeo negatiuè cum Suarez *de cenſuris diſp.31.ſect.1.n.53*. & Filliucio *tom.1.tract.17.c.5. quæſ.8. n.92*. contra gloſſam *in cap.vnic.de clerico per ſaltum promoto*, & Alterium *loco cit.col.8. verſ. quoad primam*. Ratio eſt, tum quia Epiſcopatus non eſt propriè ordo, iuxta ſententiam plurimorum DD. quos retuli *de ſacramentis*. ergo recipiens conſecrationem Epiſcopalem per ſaltum non ligatur ſuſpenſione lata contra promotos per ſaltum; tum quia cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti non ligat Epiſcopos, niſi exprimantur, *cap.quam periculoſum,de ſent.excomm*. in ſuſpenſione autem lata contra promotos per ſaltum, non exprimuntur Epiſcopi.

7 Maior difficultas eſt, vtrùm valida ſit conſecratio Epiſcopi facta per ſaltum.

Reſpondeo inualidam eſſe, ſi fiat prætermiſſo ſacerdotio. Ratio eſt, tum quia character Epiſcopalis neceſſariò ſupponit characterem ſacerdotalem; eſt enim vnus, & idem character, qui per conſecrationem Epiſcopalem extenditur ad peculiares functiones, Epiſcopi proprias. tum, quia Epiſcopus validè conſecratus ordinare poteſt ſacerdotes; cùm autem Epiſcopus ſacerdotali ordine carens, ſacerdotium aliis conferre nequeat, (nullus enim alteri dare poteſt quod non habet;) ſequitur ipſum non eſſe validè conſecratum, conſequenter non poſſe Pontificalia exercere, antequam nouam recipiat conſecrationem. Ita Maiolus *lib.4.c.12*.& alij DD. ſtatim citandi; contra Abbatem, & Hoſtienſem *in cap.vnico, de clerico per ſaltum promoto*, & alios, quos ſequitur Barboſa *de poteſt. Epiſcop. 2. parte alleg.1.n.38*. Si verò conſecratio Epiſcopi fiat ſuſcepto ſacerdotio, aliis tamen ordinibus prætermiſſis, cenſeo validam eſſe conſecrationem. Ratio eſt, quia ſicut ordo ſacerdotalis neceſſariò non pēdet ab ordinibus inferioribus, ſed illos virtualiter cōtinet, ita character Epiſcopalis,

quem

quem diximus identificari cum charactere ſacerdotali, licet ſit maior extenſiuè; conſequenter conſecratio Epiſcopi valida eſt; conſequenter Epiſcopus hoc pacto conſecratus, validè poteſt ordines conferre. Ita gloſſa vlt. *in cap. vnico, de clerico per ſaltum promoto.* Syluester *verb. ordo. 2. §. 1.* Alberic. *in ſuo diction. verb. ordinatus. 2. in fine.* Suarez *loco cit. n. 53.* Henriq. *lib. 10. c. 7. n. 1.* Alterius *loco cit. col. 8. verſ. quoad primam.* Filliucius ex parte *loco cit. num. 92.* & alij aſſerentes huiuſmodi Epiſcopum poſſe quidem omnes alios ordines conferre, non tamen illum, quem ipſe non ſuſceperat.

8 Quintò dubium eſt, vtrùm obtinens dignitatem nondum obtentis ordinibus ad illam dignitatem requiſitis, ſuſpenſionem incurrat: vt ſi quis creetur Epiſcopus ante ſusceptionem ſacri Ordinis; Concilium enim Tridentinum *ſeſſ. 22. cap. 2.* decernit, vt nullus ad cathedralem Eccleſiam aſſumatur, niſi antea per ſex menſes in ſacro Ordine conſtitutus ſit, & iuxta Bullam Gregorij XIV. editam 15. Maij 1590. ex qua Barboſa *loco* ſtatim *citando*, & alij colligunt promouendum ad Epiſcopatum debere omnibus ſacris Ordinibus initiatum eſſe.

Reſpondeo etiamſi admitterem hunc cenſeri promotum per ſaltum, iuxta Salſedo apud Diaz *in pract. canonic. c. 24. verſ. dicitur etiam.* Maiolum *de irregularitate lib. 4. c. 12. n. 5.* Alterium *loc. cit. col. 10. verſ. modò inquirendum.* Barboſam *de poteſtate Epiſcopi 2. part. allegat. 1. n. 37.* & alios; nihilominus non incurrit pœnam ſuſpenſionis, quia hæc non eſt in iure expreſſa, quamuis vetitum ſit huiuſmodi dignitatem obtinere, non obtento priùs ordine in iure præſcripto.

9 Sextò dubium eſt, quem effectum pariat ſuſpenſio lata contra promotos per ſaltum.

Reſpondeo ſuſpendere *primò* à ſusceptione ordinum prætermiſſorum, vt patet tum ex *cap. vnico, de clerico per ſaltum promoto*, vbi Innocentius III. mandat Epiſcopo, vt illi, qui ſacerdotium omiſſo diaconatu ſuſceperat, pœnitentiam iniungat, eáque peracta ad diaconatum promoueat. Ita Suarez, Filliucius, & alij *locis* ſtatim *citandis*, contra Sylueſtrum *verb. irregularitas quaſ. 11.* Alterium *col. 5.* & alios arbitrantes hanc cenſuram ſuſpendere ſolùm ab ordine male ſuſcepto. *Secundò* ſuſpendit ab executione ordinis per ſaltum ſuſcepti, vt patet ex *cap. vnico, citato*, vbi datur Epiſcopo facultas concedendi licentiam in miniſterio ordinis ſacerdotalis per ſaltum ſuſcepti, ibi, *& ſic de miſericordia eundem miniſtrare permittas in ordine ſacerdotij.*

Addo ſuſpendere etiam conſequenter ab ordine ſuperiori, vt ſi quis diaconatum, omiſſo ſubdiaconatu, recepit, non poteſt ad ſacerdotium promoueri antequam diſpenſetur, & ordinem prætermiſſum recipiat. Ratio eſt, tum quia ex regula generali ſuſpenſionis conſtat, ſuſpenſum ab vno ordine, ſuſpenſum etiam eſſe à ſuperiori, cùm ordo ſuperior, virtualiter contineat inferiorem; tum quia ligatus cenſura non poteſt ordinem recipere, alioquin nouam cenſuram incurrit, iuxta multos DD. quos referam *puncto 5. ampliatione 2.*

10 Rogabis, vtrùm promotus per ſaltum ſuſpenſus ſit etiam ab ordinibus ritè antea ſuſceptis, exempli gratia, vtrùm ſubdiaconus, qui omiſſo diaconatu ſacerdotalem ordinem obtinuit, functiones ordinis ſubdiaconatus exercere non valeat.

Reſpondeo non remanere ſuſpenſum ab ordinibus ritè antea ſuſceptis. Ratio eſt, quia nullo iure ſufficienter probatur hunc remanere ſuſpenſum ab ordinibus ritè ſuſceptis, & cùm iura, quæ iſtius ſuſpenſionis meminerunt, obſcurè loquantur, non eſt facienda extenſio, ſed mitior interpretatio. Ita in fortioribus terminis Syluester *loco cit.* Sotus *in 4. diſt. 25. q. 1. art. 3. verſ. tertius.* Diaz *in pract. canon. cap. 29.* Suarez *loco cit. num. 48.* Henriquez *lib. 14. c. 6. num. 3.* Alterius *diſp. 10. cap. 5. colum. 5.* Campanil. *in diuerſ. iur. canon. rubr. 10. cap. vnico.* Barboſa *loco citato, num. 10.* contra Maiolum *lib. 14. cap. 12.* & Nauarrum *cap. 27. num. 242.* aſſerentes abſolutè ſuſpenſum eſſe.

11 Septimò dubium eſt, vtrùm is præſumatur ritè promotus, & non per ſaltum, qui probat ſe ſacerdotali ordine inſignitum eſſe.

Reſpondeo, regulariter loquendo, præſumi ritè promotum, quoties probat ſe ſacerdotium ab eo accepiſſe, qui ſcrutinium, & diligentiam in iure præſcriptam in admittendis ad ordines clericis adhibuiſſe videtur. Ratio eſt, tum quia de viro diligenti non facile præſumitur delictum; tum quia ſicut is, qui titulum doctoratus probat ſufficienter, etiam indicat ſe licentiatum; ita, &c. Abbas *in cap. niſi, num. 3. de præbend.* Innocent. *in cap. 1. de cleric. peregrin.* Salſedo apud Diaz *cap. 24.* & alij contra Alterium *cap. 5. citato ad finem.*

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Epiſcopus in hac ſuſpenſione diſpenſare poteſt; ſic enim habetur in Concilio Trident. *ſeſſ. 23. cap. 4.*

Ampliatur hæc propoſitio etiam reſpectu illius, qui ordines per ſaltum ſcienter ſuſcepit, aut etiamſi delictum publicum ſit, aut etiamſi maiores ordines per ſaltum acceperit, nam Concilium generaliter loquitur.

Limitatur tamen, modò non miniſtrauerit, id eſt, modò functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, aut prætermiſſi non exercuerit; nam Concilium dat Epiſcopo facultatem diſpenſandi cum hac conditione, & limitatione, niſi miniſtrauerit, vt patet ex verbis Concilij ſuperiùs citatis. Ratio autem iſtius moderationis, & limitationis additæ à Concilio hæc eſſe poteſt. tum quia ſuſpenſus cùm nouum peccatum addat, in cauſa eſt, vt Summus Pontifex ſuſpenſionem illam efficiat magis indiſpenſabilem. tum quia ſicut ſuſpenſus exercendo functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti incurrit irregularitatem, in qua Epiſcopus non diſpenſat, niſi delictum ſit occultum; ita ſi ordines prætermiſſos, aut ſuperiores accipiat, contrahit impedimentum, propter quod Epiſcopus diſpenſare non poteſt.

Hæc tamen limitatio intelligenda videtur, modò promotus per ſaltum ſcienter, aut culpabiliter mortaliter miniſtrauerit; nam ſi cum ignorantia excuſante à mortali culpa miniſtrauit, arbitror Epiſcopum diſpenſare poſſe cum promoto per ſaltum; cùm enim ceſſet culpa, ceſſare etiam videtur reſeruatio. Ita Nauarrus *cap. 27. num. 242.* Suarez *diſp. 31. ſect. 1. num. 52.* contra Alterium *col. 5. verſic. hoc in loco.* Barboſam *de offic. & poteſt. Epiſcop. 2. part. allegat. 47. num. 6. & ſeqq.* & alios.

13 Rogabis, vtrùm ordinatus per ſaltum diſpenſari poſſit ab Epiſcopo, quoties ipſe ordinatus non miniſtrauit in ordinibus, ſed ſolùm ordines prætermiſſos ſuſcepit, antequam diſpenſationem obtineret.

Reſpondeo poſſe diſpenſari, quia non miniſtrauit. Contrarium docent Suarez *num. 52.* Alter. *col. 7. verſ. ſed quæris.* Auguſt. Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſc. 2. part. allegat. 47. n. 11.* ducti hac ratione, quia ſuſcepit ordines, dum cenſura obſtrictus eſſet. Verùm an hæc ratio ſubſiſtat, & quænam pœna tunc incurratur, conſtabit ex dicendis *puncto 5. n. 2.*

14 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm diſpenſatus ad ſuſcipiendum ordinem prætermiſſum, cenſeatur etiam diſpenſatus ad exercendum ordinem ſuſceptum per ſaltum.

Reſpondeo affirmatiuè; ſic enim colligitur ex *cap. vnico*, ſæpiùs citato, vbi datur Epiſcopo facultas conferendi ordines prætermiſſos, & ſic permittendi miniſtrare in ordine per ſaltum ſuſcepto.

Addo cenſeri etiam diſpenſatum ad recipiendum ordinem ſuperiorem, quia ab ordine ſuperiori repellebatur ſolùm conſequenter, quatenus erat ſuſpenſus ab ordinibus inferioribus; ergo ſublata ſuſpenſione circa inferiores, ceſſat etiam circa ſuperiores; acceſſorium enim ſequitur principale. *l. etiam. C. de iur. dot. & regul. acceſſorium. 42. de reg. iur. in 6.*

Addo etiam illum, qui diſpenſationem obtinuit ad exercendas functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, cenſeri quoque diſpenſatum in ſusceptione ordinum prætermiſſorum;

miſſorum; quia Papa diſpenſare nequit, vt quis functiones ordinis ſuperioris exerceat, nondum ſuſceptis inferioribus (Papa enim diſpenſare non poteſt in iis, quæ ad ſacramentorum inſtitutionem pertinent.) ergo cenſetur tacitè conſentire, vt inferiores ordines prætermiſſos capiat, cùm alia ratione diſpenſare nequeat. Ita Suarez *n.* 50. *&* 47. Alterius *col.* 6 *verſ. hinc infertur.* Campani. *loco citato, num.* 6. *& ſeq.* Barboſa *loco citato, num.* 12.

15 Secundò dubium eſt, vtrum ordinatus per ſaltum ex ignorantia, ſuſpenſionem incurrat, & conſequenter indigeat diſpenſatione.

Reſpondeo non incurrere ſuſpenſionem, niſi ignorantia fuerit culpabilis mortaliter. Ratio eſt, quia cenſura grauis ſupponit mortale peccatum. Ita ſentire videntur Maiolus, Bernardus Diaz, Suarez, Nauarrus, Alterius, & alij *locis ſuprà citatis.*

16 Verum tamen eſt primò promotum hoc pacto per ſaltum, non poſſe abſque mortali culpa exercere functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, nondum ſuſceptis inferioribus prætermiſſis, quia ordo ſuperior virtualiter includit inferiorem; & ſicut non poteſt quis ordinem ſuperiorem capere omiſſo inferiori; ita neque poteſt functiones ordinis ſuperioris exercere nondum ſuſceptis inferioribus.

17 Secundò verum eſt, non poſſe ſuperiorem ordinem ſuſcipere nondum ſuſceptis inferioribus prætermiſſis, alioquin ſemper dicetur promotus per ſaltum quandiu non ſuſcepit ordines prætermiſſos. Ita communiter DD.

PVNCTVM III.

De ſuſpenſione contra recipientes ordines extra tempora à iure præſcripta.

1 *Tempus legitimum miniſtrandi & recipiendi ordines.*
2 *Prima tonſura conferri poteſt quolibet anni die.*
3 *Conſecratio Epiſcopi fieri poteſt qualibet die Dominica.*
4 *Recipiens cum lethali culpa ſacros Ordines extra tempora conſtituta, cenſuram ſuſpenſionis iure nouo ſtatim incurrit.*
5 *Huius ſuſpenſionis effectus.*
6 *Epiſcopus abſoluere poteſt à ſuſpenſione contracta per ſuſceptionem ordinum extra tempora.*

TRia principaliter, & breuiter agam in hoc puncto.
Primò, quo tempore ſuſcipi debeant ordines.
Secundò, an ſuſpenſionem incurrat ſuſcipiens ordines extra tempora à iure præſcripta.
Tertiò, à quónam abſolui poſſit qui ordines extra tempora ſuſcepit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ORdines ſacri, præciſo diplomate, & priuilegio Pontificio, miniſtrandi, & recipiendi, ſunt tantummodo in Sabbatis quatuor temporum, aut Sabbato ſancto, aut Sabbato proximè præcedente Dominicam paſſionis. Hæc propoſitio conſtat ex *cap. vlt. diſt.* 75. & clariùs ex *cap. de eo, de temp. ordinat.*

Obſeruant tamen nonnulli DD. dies Sabbatorum, à ſacris canonibus præſcriptos ad ſuſcipiendos ſacros Ordines, in duplici caſu transferri poſſe in proximè ſequentem Dominicum diem. *Primus* eſt, ſi ab ordinante, & ordinandis ſeruetur ieiunium vſque ad diem Dominicum. *Secundus*, ſi tantus adſit ordinandorum numerus, vt omnes die Sabbati ordinibus initiari non poſſint. In hoc duplici caſu putant ordines die Dominico conferri poſſe. Syluester *verb. ordo* 2. *quæſito* 6. Diaz *in pract. cap.* 26. *verſic. iſta autem.* Maiolus *de irregularitate lib.* 3. *cap.* 24. *verſ. iſta autem*, & alij, quos citat, & ſequitur Alter. 2. *part. diſp.* 10. *cap.* 2. *col.* 3.

Sed hoc mihi non placet, tum quia nullo iure probatur, tum quia conſuetudo in contrarium obſtare videtur.

Ordines minores poſſunt vni, vel duobus conferri diebus Dominicis, & aliis feſtiuis diebus, ſi iuris antiqui diſpoſitionem præcisè ſpectemus, *cap. de eo, de temp. ordinat.* vbi dicitur, *licitum eſt Epiſcopis Dominicis, & alijs feſtiuis diebus vnum, vel duos ad minores ordines promouere*, vſu tamen, & conſuetudine alicubi receptum videtur, vt iis tantummodo diebus conferantur, quibus conferuntur ordines ſacri. Vide Henriquez *lib.* 10. *cap.* 12. *num.* 2. Filliucium *tract.* 9. *cap.* 4. *num.* 83. Alterium & alios Doctores proximè citandos.

2 Prima tonſura conferri poteſt quolibet anni die, quia iura non præſcripſerunt tempus, quo prima tonſura conferri valeat, & vſu receptum eſt, vt quolibet die tribuatur. An autem tonſura conferri poſſit ab Epiſcopo extra propriam diœceſim, oſtenſum eſt *quæſt. præcedenti num.* 10 *2 lt.*

3 Conſecratio verò Epiſcopi fieri poteſt qualibet Dominica die. Vide Rebuſſ. *in praxi benefic. part.* 2. *tit. de clericis ad ſacros Ordines malè promotis.* Sylueſtrum *v. ordo, num.* 6. Vaſquez *tom.* 3. *in* 3. *parte diſp.* 240. *cap.* 5. Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 30. Maiolum *de irregularitate lib.* 3 *c.* 24. Henriquez *lib.* 13. *c.* 12. *num.* 2. Alterium *de cenſuris diſp.* 10. *cap.* 2. Stephanum Quarantam *verb. ordo.* Graffium *tom.* 2. *lib.* 3. *deciſ cap.* 12. *num.* 20. Rodriquez 1. *parte cap.* 26. *num.* 3. Emanuelem Sa *verb. ordo, num.* 13.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 REcipiens cum lethali culpa ſacros Ordines extra tempora conſtituta, cenſuram ſuſpenſionis iure nouo ſtatim incurrit. Hæc propoſitio expreſſe habetur in Bulla Pij II. incipit, *Cum ex ſacrorum*, in qua eodem pacto ſuſpenduntur qui ordines extra tempora à iure præſcripta ſuſcipiunt, & qui eos ſuſcipiut ab alieno Epiſcopo ſine litteris dimiſſoriis, aut ante legitimã ætatem; propterea quæ tradidi de recipiẽte ordines ante legitimã ætatem, vel ſine litteris dimiſſoriis iuxta diſpoſitionem Pij II. huic etiam ſuſpenſioni ſeruata proportione accommodari debent.

Dixi in propoſitione, *cum lethali culpa*, quia cenſura grauis non incurritur abſque mortali culpa. Imò Nauarr. Alter. & alij putant non ſufficere culpam coniunctam cum ignorantia vincibili, craſſa, vel ſupina; exiſtimant enim requiri dolum, & præſumptionem.

Verùm quid mihi ſentiendum ſit, conſtat ex dictis de ſuſpenſionibus contractis ob ſuſceptionem ordinum ſine litteris dimiſſoriis, & ante legitimam ætatem.

Dixi, *ſacros Ordines*, tum quia ad ſuſcipiendos minores ordines non extant tempora conſtituta, vt patet ex *cap. de eo*, iam citato, *de temp. ordinat.* tum quia Bulla Pij II. expreſſe loquitur de ſacris Ordinibus; in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. *cap. odia, de reg. iur. in* 6.

Dixi, *iure nouo*, vt aduerterem ſuſpenſionem iure antiquo non fuiſſe ipſo iure latam, ſed ferendam. *cap. ſane, de temp. ord.* vbi etiam cõſuetudo in contrarium in probanda dicitur, *& cap. cum quidam, & cap. conſultationi, eodem titulo.*

5 Quæres quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo impedire executionem ordinum ſuſceptorum extra tempora, vt docui *puncto* 1. *num.* 8. *dub.* 2. *de ſuſpenſione contracta ob ſuſceptionem ſacrorum Ordinum ante legitimam ætatem*, ad ibi dicta me remitto.

TERTIA PROPOSITIO.

6 SVſpenſio quam quis contraxit ſuſcipiendo abſque diſpenſatione Apoſtolica ſacros Ordines extra tempora, tolli poteſt per abſolutionem Epiſcopi. Ratio eſt, quia in Bulla Pij II. nulla ſit mentio reſeruationis.

Obiicies, *in cap. litteras veſtras, de temp. ordinat.* ſuſpenditur Epiſcopus Bononienſis à collatione ordinum diaconatus, & presbyteratus, eo quòd illos duobus diebus continuis extra tempora contuliſſet; ordinatus verò

ſuſpen

ſuſpenditur ab executione officij ſacerdotalis, & abſolutio vtriuſque reſeruatur Papæ. ergo Epiſcopus ab hac ſuſpenſione abſoluere non poteſt.

Reſpondeo illam ſuſpenſionem latam fuiſſe ab homine, illamque Papæ reſeruatam fuiſſe. Nos verò loquimur de ſuſpenſione lata à iure, quam nullibi reſeruatam inuenio. Ita Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 32. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 2. *ad finem*, Sayrus *lib.* 7. *cap.* 10. *n.* 36. Filliucius *tract.* 17. *cap.* 5. *quæſ.* 6. *num.* 85.

PVNCTVM IV.

De ſuſpenſione contra recipientes ordines, non ſeruatis debitis temporum interſtitijs.

DVobus modis fieri poteſt, vt quis ordines recipiat non ſeruatis debitis interuallis, primò recipiendo plures ordines eodem die; ſecundò recipiendo diuerſis diebus, non tamen ſeruato interuallo vnius anni inter vnum, & alterum ordinem; priùs loquar de primo modo, poſtea de ſecundo.

§. I.

De recipiente, vel conferente plures ordines eodem die.

1 *Recipiens plures ordines ſacros eodem die abſque diſpenſatione Papæ, ſuſpenſionem incurrit.*

2 *Similiter & qui ſine debita facultate ſuſcipit aliquem minorem ordinem cum ſubdiaconatu. Non item qui plures minores ſimul ſuſcipit.*

3 *Recipiens eodem die ſacrum aliquem ordinem & conſecrationem Epiſcopalem, non incurrit ſuſpenſionem.*

4 *Epiſcopus conferens plures ordines eodem die, ſuſpenditur à collatione ordinum.*

5 *Effectus ſuſpenſionis, quam incurrit is, qui eodem die plures ſacros ordines, aut minores cum aliquo ſacro recipit.*

6 *Epiſcopus poteſt dare facultatem ſuſcipiendi omnes minores ea die qua Eccleſia conferre permittit, non item ſuſcipiendi plures ordines ſacros.*

7 *Diſpenſatio in ſuſpenſione contracta ab eo qui plures ſacros ordines, aut minores cum ſubdiaconatu eodem die recepit, reſeruata eſt Papæ. Quandònam Abbas, & Epiſcopus diſpenſare poſſint.*

VNICA PROPOSITIO.

1 SVſcipiens plures ordines ſacros eodem die abſque diſpenſatione Papæ, ſuſpenſionem incurrit, iuxta communiorem & probabiliorem DD. ſententiam. Hæc propoſitio patet, primò ex *cap. litteras, de temp. ordinat.* vbi recipiens duos ſacros ordines eodem die, ſeu diaconatum die ſabati, & ſacerdotium die Dominico continuato ieiunio (tunc enim propter continuationem ieiunij fictione canonica reputatur vnus dies, vt in præfato capite dicitur) ſuſpenditur ab executione officij ſacerdotalis; & quamuis in præfato textu ſermo tantummodo ſit de caſu particulari, nihilominus conſuetudo, DD. teſtimonio fulcita, diſpoſitionem illius textus vniuerſalem effecit; conſuetudo enim, ſicut legem abrogare, ita etiam inducere poteſt.

Secundò patet ex *cap. innotuit, de eo, qui furtiuè ordinem ſuſcepit*, ibi, *reſpondemus quòd ordinati in ſuſceptis ordinibus de iuris rigore miniſtrare non debent.* Ita Sylueſter *verb. ordo* 2. *num.* 7. Nauarr. *in manuali cap.* 25. *n.* 71. *& cap.* 27. *n.* 241. Gutierrez *lib.* 1. *canonic. quæſt. cap.* 26. *n.* 31. Armilla *verb. ordo n.* 6. Reginaldus *lib.* 3. *n.* 28. Salſedo apud Diaz *cap.* 25. Maiolus *lib.* 4. *cap.* 11. Alter. *de cenſuris tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 4 *columna.* 4 *& ſeqq.* Emmanuel Sà *verb. ordo num.* 17. & alij licèt Suarez *diſputatione* 31. *ſect.* 1. *num.* 41. non audeat hanc ſententiam abſolutè affirmare, ſed eam dubiam vocat.

2 Quæres primò, vtrùm eadem ſuſpenſione afficiatur qui minores ordines ſuſcipit, aut aliquem minorem ordinem cum ſubdiaconatu.

Reſpondeo ſuſcipientem plures minores eodem die abſque debita facultate, non affici ſuſpenſione, quia nullus textus afferri poteſt, in quo hæc cenſura expreſſa reperiatur; grauiter tamen peccare videtur faciendo contra diſpoſitionem ſacrorum canonum in materia graui; vetitum enim eſt *in cap. quicumque diſt.* 77. & in Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 11. minores ordines non ſeruatis interſtitiis ſuſcipere. Ita gloſſa *in cap. quicumque. verb. acolytus.* Salſedo apud Diaz *cap.* 25. Alterius *loco cit. col.* 7. *&* 8. & alij communiter. Idem dicendum arbitror de ſuſcipiente primam tonſuram & minores ordines; hic enim grauiter peccat, vt patet ex allata ratione. Si verò ſuſcipiat minores ordines, ſeu aliquem minorum ordinum cum ſubdiaconatu, vel primam tonſuram cum ſubdiaconatu (tonſura enim nomine ordinis, in iure canonico accipitur) aut cum alio ſacro ordine, cenſeo iuxta communiorem ſententiam affici ſuſpenſione ab executione ordinis ſubdiaconatus, ſeu alterius ordinis ſacri, quem eo die ſuſcipere non poterat; ſic enim decernitur *in cap.* 2. *cum N. de eo, qui furtiuè ordinem ſuſcepit*, vbi ſuſcipiens minores ordines cum ſubdiaconatu permittitur in minoribus ordinibus miniſtrare, non autem in ſubdiaconatu. Si ergo non poteſt miniſtrare, ſignum eſt ſuſpenſum eſſe ab ordinum miniſterio. Ita Maiolus *lib.* 4. *de irregular. cap.* 11. Alter. *loco citato columm.* 5. Nauarr. & alij contra Suarez *num.* 41. qui in hac re ambigit.

Hoc tamen intelligitur, modò non extet conſuetudo in contrarium; nam ſi conſuetudo alicubi inualuit recipiendi minores ordines cum aliquo ſacro ordine, arbitror ſuſpenſionis pœnam non incurri; tum quia conſuetudo legem humanam abrogare poteſt, nec huiuſmodi conſuetudo abrogata fuit in Concil. Trident. *loco citato*, cùm nulla ibi mentio conſuetudinis fiat. tum quia ita declarauit ſacra Cardinalium congregatio, teſtibus Suarez *loco citato.* Alterio *loco citato col.* 5. contra Maiolum, & Salſedo *locis citatis.*

3 Quæres ſecundò, vtrùm recipiens eodem die ſacrum aliquem ordinem, & conſecrationem Epiſcopalem, incurrat ſuſpenſionem.

Reſpondeo negatiuè, tum quia Epiſcopatus in præcitatis iuribus non enumeratur inter ſacros ordines, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio. tum quia ſuſpenſio generaliter lata non afficit Epiſcopos niſi exprimantur. *cap. quia periculoſum, de ſentent. excommunicat.* Ita Abbas *in cap. litteras num.* 3. *de tempor. ordinat.* Alterius *loco citato columna* 4. Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 40. & alij.

4 Rogabis, quam pœnam incurrat Epiſcopus conferens plures ordines eodem die.

Reſpondeo ſuſpendi à collatione ordinum. *cap. litteras veſtras, cap. dilectus filius, ad finem. de temp. ordinat.*

Ex quo patet differentia inter conferentes plures ordines eodem die, & inter recipientem, quòd recipiens plures ordines eodem die abſque debita licentia ſuſpenditur ſolùm ab executione illius ordinis, quem illegitimè ſuſcepit; conferens verò abſolutè ſuſpenditur à collatione ordinum, donec à Papa diſpenſetur. Ratio autem cur maiori pœna puniantur ordinantes in hoc caſu, quàm ordinati, eſt, tum quia illi magis delinquunt, cùm in proprio munere peccent, & cæteris prudentia atque exemplo præire debeant; tum vt reliqui arceantur ab huiuſmodi criminibus. Ita gloſſa *in cap. litteras, verb. deliquit, de temp. ordinat.* Alterius *loco citato col.* 10. *quæſ.* 2.

5 Quæres tertiò, quos effectus pariat ſuſpenſio, quam incurrit recipiens eodem die plures ſacros ordines, aut minores cum aliquo ſacro.

Reſpondeo ſuſpendere ab executione illorum ordinum, qui eo die illegitimè ſuſcepti ſunt. *cap. litteras, de temp. ordinat.* ibi, *executione officij ſacerdotalis tandiu volumus manere ſuſpenſum, donec de illo aliter diſponamus*; idem apertè colligitur *cap. cùm N. 2. de eo, qui furtiuè ordinem ſuſcepit.* Ex quo ſequitur

Primò eum, qui eodem die in temporibus ſuſcepit minores ordines, & ſubdiaconatum, repelli ſolùm ab executione ſubdiaconatus, non autem minorum ordinum.

Secundò, eum qui eodem die ſuſcepit ſubdiaconatum, & diaconatum, poſſe fungi ſubdiaconatu, non autem diaconatu. Ita Nauarr. *cap. 25. num. 71. verſ. octauò peccat.* Alterius *loco cit. col. 8.* & alij. An autem ſuſpenſus ab executione vnius ordinis, poſſit ſuperiorem ordinem ſuſcipere, patet ex ſupradictis *punct. 2. num. 9.* non poſſe, vt ibi probaui.

6 Quæres quartò, quis poſſit facultatem ſuſcipiendi plures ordines eodem die conferre.

Reſpondeo Epiſcopum poſſe facultatem dare ſuſcipiendi omnes minores ea die, qua Eccleſia ordines conferre permittit; ſic enim colligitur ex Trid. *ſeſſ. 23. c. 11.*

Ordines verò ſacri non poſſunt, niſi de licentia Papæ, eodem die conferri. Ratio eſt, quia ſic decernitur *in cap. dilectus, de temp. ordinat.* vbi Epiſcopus conferens eidem plures ordines ſacros vna die, ſuſpenditur à poteſtate ordinandi, etiamſi hoc fecerit de licentia metropolitani. ergo ſignum eſt facultatem conferendi plures ſacros ordines eodem die, ad Summum Pontificem pertinere, non ad Epiſcopum, alioquin Epiſcopus pœna ſuſpenſionis non puniretur. Ita gloſſ. *in cap. quicumque, verb. acolytus. diſt. 77.* Alterius *loco citato col. 8. verſ. remanet igitur.*

7 Quæres quintò quis poſſit diſpenſare in ſuſpenſione contracta ab eo, qui plures ſacros ordines, aut minores cum ſubdiaconatu eodem die recepit, aut contulit.

Reſpondeo diſpenſationem reſeruatam eſſe Summo Pontifici. *cap. litteras, & cap. dilectus filius, de temp. ordinat.* vbi reſeruatur diſpenſatio conferentis, ibi, *ipſum tam diu ab ordinandi ſuſpendimus poteſtate, donec noſtram meruerit gratiam obtinere. & cap. litteras veſtras, eodem titulo,* vbi reſeruatur Papæ diſpenſatio conferentis, & recipientis, ibi, *præfatum Epiſcopum à collatione ordinum; alterum vero ab executione officij ſacerdotalis tandiu volumus remanere ſuſpenſos, donec de illis aliter diſponamus.* Ita gloſſa *in cap. dilectus, citato, verb. noſtram,* Alterius *col. 9.*

Excipitur tamen caſus, in quo Abbas, & Epiſcopus diſpenſare poſſunt, cum eo, qui plures ordines eodem die ſuſcepit; quando ſcilicet ordinatus religionem ingreſſus eſt, & peracta pœnitentia laudabiliter in religione vixit, *cap. cum N. & cap. innotuit, de eo, qui furtiuè ordinem ſuſcepit.* Vide gloſſam, & Panormitanum *in cap. 3. citat.* Maiolum *lib. 4. de irregularitate cap. 11. num. 2. & ſeq.* & Alterium *loco cit. col. 9. quæſ. 1.*

§. II.

De ſuſcipientibus ordines non ſeruatis temporum interſtitiis.

1 *Conferens, aut ſuſcipiens ordines in temporibus, diuerſis diebus, ſed non ſeruatis interſtitijs, grauiter peccat, non tamen incurrit ſuſpenſionem.*

2 *Interſtitia in ſuſceptione ordinum ſeruanda, quomodo computanda ſint.*

3 *Epiſcopus in interſtitijs circa minores ordines diſpenſare poteſt cum ſubditis: non item in alijs interſtitijs, ſecluſa neceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ.*

4 *Leuiores cauſæ ſufficiunt in diſpenſatione interſtitiorum circa aliquos ordines, quàm circa alios.*

5 *Facultas diſpenſandi in interſtitijs competit capitulo, Sede vacante, eiuſve vicario.*

6 *Competit etiam probabiliter Abbatibus in quibuſdā caſibus.*

7 *Epiſcopus, qui nouit ordinandum indigere diſpenſatione interſtitiorum, cenſetur in illis diſpenſare, cùm illum ad ſacros ordines admittit, aut dat dimiſſorias non factâ mentione interſtitiorum.*

8 *Poteſt & interdum diſpenſare in interſtitijs religioſorum.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Conferens, aut ſuſcipiens ordines in temporibus, diuerſis diebus, ſed non ſeruatis interſtitiis, grauiter quidem peccat, quia facit contra leges Eccleſiaſticas, præſertim Concilij Trident. *ſeſſ. 23. cap. 11.* quicquid dicat Henriquez *lib. 6. c. 10. n. 3.* Non tamen incurrit pœnam ſuſpenſionis, quia cenſura non incurritur, niſi ſit in iure expreſſa. Ita Zerola *in praxi 2. verb. ordo num. 8.* Ricius *in collect. deciſ. p. 3. collect. 576.* Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 1. num. 43.* Alterius *2. part. diſp. 10. cap. 4. col. 2.* Barboſa *de poteſtate Epiſcopi 2. part. alleg. 18. num. 11.*

2 Sed modò dubium eſt primò, quomodo computanda ſint interſtitia, quæ in ſuſceptione ordinum ſeruanda ſunt.

Reſpondeo ita computanda eſſe, vt inter vnum, & alterum ordinem annus integer intercedat; hic tamen annus non eſt computandus mathematicè, ita vt ordinandus nequeat ordines ſuſcipere, niſi inter ordinem proximè ſuſceptum, & alterum ſuſcipiendum interceſſerit mora, & interuallum duodecim menſium completorum; ſed computandus eſt moraliter, & iuxta ritum, & morem Eccleſiæ, e.g. à Pentecoſte ad Pentecoſtem, à primis temporibus Quadrageſimæ ad tempora ſubſequentis Quadrageſimæ futura; hic enim cenſetur annus moraliter, & iuxta ritum Eccleſiæ. Ita ſacra Cardinalium congregatio, teſte Barboſa *in remiſſ. ad Concil. ſeſſ. 23. cap. 11.* Quaranta *verb. ordo ſub finem.* Fornarius *de ordin. cap. 3. n. 4.* vbi aſſerit à ſacra Cardinalium congregatione ita declaratum fuiſſe, Vgolin. *de poteſtat. Epiſcop. cap. 26. §. 27. num. 6.* Sorbus *verb. ordines ſacri, verſ. circa id,* & alij communiter.

3 Secundò dubiū eſt, quis poſſit in interſtitiis diſpēſare.

Reſpondeo Epiſcopum in interſtitiis circa minores ordines diſpenſare poſſe cum ſibi ſubditis iuxta ſuum prudens arbitrium, ex Tridentino *ſeſſione 23. cap. 11.* ſicut etiam iuxta ſuum prudens arbitrium diſpenſare poteſt in interſtitiis circa diaconatum, ex Trident. *ſeſſ. 23. cap. 13.* in interſtitiis verò inter minores ordines, & ſubdiaconatum, & interſtitiis inter diaconatum, & ſacerdotium diſpenſare non poteſt, niſi adſit neceſſitas, vel vtilitas Eccleſiæ, iudicio ipſius Epiſcopi; ſic enim decernitur in Trident. *ſeſſ. 23. cap. 11. ad finem, & cap. 13. & 14.*

4 Ex quo patet contra Nauarr. *conſil. 12. num. 2. de temp. ordinat.* & Alterium *loco cit. colum. 2. & 3.* leuiorem cauſam ſufficere in diſpenſatione interſtitiorum circa minores ordines inter ſe, & inter diaconatum, & ſubdiaconatum, quàm in interſtitiis inter ordines minores & ſubdiaconatum, & in interſtitiis inter diaconatum & ſacerdotium; nam Concilium in diſpenſatione interſtitiorum ad minores ordines, & ad diaconatum requirere videtur ſolum arbitrium; in diſpenſatione verò interſtitiorum inter minores ordines, & ſubdiaconatum, & inter diaconatum & ſacerdotium requirit neceſſitatem, vel vtilitatem Eccleſiæ. An autem requiratur neceſſitas & vtilitas ſimul, vel alterutra ſufficiat, diſſenſio eſt inter DD.

Ego reſpondeo Concilium vtramque requirere, dum quis promouetur à diaconatu ad ſacerdotium, Concilium enim in hoc caſu coniunctiuè loquitur *cap. 14.* ibi, *niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, ac neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur.* Inter minores verò, & ſubdiaconatum ſufficit neceſſitas, vel vtilitas, quia Concilium in hoc caſu vtitur forma loquendi disiunctiua. *cap. 11.* ibi, *niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ vtilitas iudicio Epiſcopi aliud expoſcat.* Vide dicta *de ſacramentis diſp. 9. quæſt. vnica punct. 6. num. 2.* cum Sorbo, Rodriquez, & aliis, quibus adde Carolum de Graſſis *de*

*effectu in prælud. n.*334. Barboſam *de officio & poteſt. Epiſcopi 2. part. allegat.* 18. *num.* 4. *& ſeq.* & alios DD. ſuprà citatos.

5 Eadem facultas diſpenſandi in interſtitiis competere videtur Capitulo Sede vacante, ſeu ipſius Vicario, quia regulariter ſuccedit in iuriſdictione ordinaria Epiſcopi, niſi prohibeatur. Ita Carolus de Graſſis *loco cit. num.* 339. Quaranta *verb. cap. verſ. quæro* 10. Riccius *in praxi deciſ.* 715. *num.* 1. *in prima editione*, & alij apud Barboſam *de officio & poteſt. Epiſcop.* 2. *part. allegat.* 18. *num.* 6.

6 Probabile etiam eſt Abbates, in iis caſibus, in quibus tonſuram, & minores ordines conferre poſſunt, poſſe cum eiſdem diſpenſare in interſtitiis circa minores ordines. Ratio eſt, quia hæc facultas videtur acceſſoria habenti poteſtatem conferendi ordines. neque Concilium illis hanc facultatem adimere præſumitur. Ita Miranda *in manuali tom.* 1. *quæſt.* 38. *art.* 7. Campanil *rubric.* 12. *cap.* 13. *num.* 43. & Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcopi allegat.* 18. *num.* 3. *&* 11.

7 Rogabis primò, vtrùm Epiſcopus cenſeatur in interſtitiis diſpenſare, ſi aliquem ad ſacros Ordines admittat, aut dimiſſorias concedat, non facta mentione interſtitiorum.

Reſpondeo affirmatiuè, ſi nouerat ordinandum indigere diſpenſatione interſtitiorum, & nondum elapſum eſſe debitum tempus. Ratio eſt, quia præſumendum non eſt Epiſcopum velle delinquere; conſequenter præſumitur tacitè diſpenſare. Secus ſi ignorabat nondum elapſum eſſe debitum tempus; tunc enim nulla ſubeſt ratio credendi Epiſcopum diſpenſare. Ita Carolus de Graſſis *num.* 342. Menochius *de arbitrar. caſu* 563. *num.* 10. Maiolus *lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 14. Salſedo apud Diaz *cap.* 25. *in fine.* Alterius *loco citato, col.* 3. Auila, Henriquez, Sayrus, Suarez, Vgolinus, & alij, quos retuli *de irregularitate diſp.* 7. *quæſt.* 5. *p.* 1. *quæſ.* 3. *num.* 9.

8 Rogabis ſecundò, vtrùm Epiſcopus diſpenſare poſſit in interſtitiis religioſorum.

Reſpondeo poſſe diſpenſare etiam cum religioſis ex cauſa ſibi a ſuperioribus ipſorum per atteſtationem expreſſa. Ita declarauit ſacra Cardinalium congregatio ex Riccio *in praxi deciſ.* 81. *in prima editione.* Quaranta *verb. ordo. verſic. quæritur.* Barboſa *ad ſeſſ.* 23. *cap.* 11. Henriquez *lib.* 10. *cap.* 23. *num.* 4. & alij apud Barboſam *de poteſt. Epiſcop. allegat.* 18. *num.* 10. Ratio eſt, quia religioſi non ſunt deterioris conditionis cæteris.

PVNCTVM V.

De ſuſpenſione contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè.

1 *Suſceptio ordinum cum vitio ſimoniacè commiſſo ab ipſo ſuſceptore ordinum, vel illi quoad culpam imputato, eſt materia huius ſuſpenſionis.*
2 *Quæ non incurritur cum vitium ſimoniæ committitur à tertia perſona, inſcio ipſo ordinando.*
3 *Nec item incurritur ab eo qui bona fide ſuſcepit ordines ſimoniacè, etiamſi poſt ordinationem ratificet ſimoniam ab altero commiſſam.*
4 *Ad incurrendam hanc ſuſpenſionem requiritur vt ſimonia ſit completa.*
5 *Subiectum huius ſuſpenſionis ſunt omnes cuiuſcumque gradus & conditionis homines, ſuſcipientes ordines ſimoniacè.*
6 *Mediatores ſimoniæ incurrunt excommunicationem Papæ reſeruatam, non tamen ſuſpenſionem.*
7 *Niſi ſint præſentatores ad ordinem.*
8 *Effectus huius ſuſpenſionis eſt ſuſpendere ab exercitio & executione ordinum ſuſceptorum, & ab alijs ſuſcipiendis.*
9 *Non tamen ſuſpendit ab officio.*
10 *Suſpenſio lata contra ſimoniacos in ordine, perpetua eſt.*
11 *A qua poteſt abſoluere Epiſcopus, ſpectato iure antiquo, non autem nouo.*
12 *Simoniacus in beneficio non incurrit ſuſpenſionem.*
13 *Etiamſi non poſſit fructus beneficij percipere, & beneficium validè conſequi.*

NOn ſolùm excommunicatio, verùm etiam ſuſpenſio contrahitur ob ſimoniam, tam ab eo, qui ordines ſimoniacè confert, quàm ab eo, qui ordines per ſimoniam ſuſcipit. In hoc puncto non agimus de ſuſpenſione, quam contrahit is, qui ordines ſimoniacè confert; ſed de illa, quam contrahit recipiens ordines cum labe ſimoniæ, omiſſa pœna excommunicationis, de qua *diſp.* 2. *q.* 3. *p.* 24. fuſiùs egi; hîc ergo explicabo

Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.
Secundò, quódnam ſit eius ſubiectum.
Tertiò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.
Quartò, quandiu duret.
Quintò, quis ab ea valeat abſoluere.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt ſuſceptio ordinum cum vitio ſimoniæ commiſſo ab ipſo ſuſceptore ordinum, vel illi quoad culpam imputato; hæc propoſitio patet, tum *Extrauag.* 2. Pauli II. *de ſimonia*, ibi, *Omnes illi, qui ſimoniacè ordinati fuerint, à ſuorum ſint ordinum executione ſuſpenſi*; tum ex Bulla Sixti V. contra malè promotos, quæ incipit, *Sanctum, & ſalutare*, ibi, *Clericos poſt hoc malè promotos ab executione, miniſterio, & exercitio ordinum, & ab omni ſpe, & facultate aſcendendi ad alios ſuperiores perpetuò ſuſpenſos declaramus.*

Obiicies, Clemens VIII. abſtulit præfatam Sixti conſtitutionem, illámque ad terminos iuris communis redegit; ergo recipiens ordines per ſimoniam non afficitur pœnis illius Bullæ.

Reſpondeo Clementem VIII. moderatum fuiſſe præfatam conſtitutionem quoad reliqua in ea Bulla contenta; quoad vitium verò ſimoniæ illam in ſuo robore, & validitate reliquiſſe, vt bene obſeruant Leſſius, & Suarez *locis* proximè *citandis*, Sayrus *lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 6. & alij communiter.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur, etiamſi vitium ſimoniæ committatur à tertia perſona inſcio ipſo ordinando, vt ſi tertius tradidit pecuniam Epiſcopo, inſcio ordinando.

Reſpondeo negatiuè, quia hoc eſt proprium cenſuræ, in pœnam delicti impoſitæ, vt non incurratur, niſi ob culpam; hic autem caret culpa, vt ſuppono. Ita Nauarrus *cap.* 25. *num.* 68. Suarez *lib.* 4. *de ſimonia cap.* 56. *num.* 9. *& de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 1. *& ſect.* 4. *num.* 40. Sayrus *loco citato.* Coninchus *diſp.* 15. *num.* 37. Henriquez *lib.* 13. *c.* 37. *num.* 4. Filliucius *cap.* 7. *num.* 129. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 9. *cap.* 4. *ſub finem.* Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 24. *num.* 136. contra S. Thomam 2. 2. *quæſt.* 100. *art. vlt. ad* 3. Arragonium *ibi concluſ.* 4. Felinum *in cap. per tuas, de ſimonia.* Syluestrum *verb. ſuſpenſio, num.* 7. Auilam 3. *parte diſp.* 5. *dub.* 9. *concluſ.* 2. & alios, arbitrantes remanere ſuſpenſum ab ordine ſic ſuſcepto.

3 Addo accipientem ſimoniacè ordines bona fide, non affici ſuſpenſione, etiamſi poſt ordinationem ratificet ſimoniam ab altero commiſſam. nam ſuſpenſio impoſita eſt ob ſimoniam in ſuſceptione ordinum; hic autem in ſuſceptione non commiſit ſimoniam, ſed illam approbat poſt factum, vt ſuppono. Ita Alterius *loco citato*, Gouarr. Nauarr. Henriquez, Suarez, Sayrus, Leſſius & alij, quos retuli, dum explicarem excommunicationem latam contra ſimoniacos in ſuſceptione ſacrorum ordinum; contra Auilam, & alios *locis citatis.* Secus dicendum eſt, ſi antequam ordines ſuſciperet, animaduertit ſimoniam ab altero commiſſam fuiſſe, occaſione ordinis à ſe ſuſcipiendi; tunc enim volens recipere ordines, retrahere debet influxum alterius ſimoniacum, & abſtinere tenetur ab ordinis ſuſceptione, quatenus illi cauſam dedit is, qui ſimoniam

commiſit, alioquin in ſuſpenſionis pœnam incidit, quia dicitur ordines ſimoniacè ſuſcipere, cum eos ſuſcipiat ob ſimoniacam alterius actionem, vt ſuppono.

4 Secundò dubium eſt, vtrum ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem opus ſit, vt ſimonia ſit completa.

Reſpondeo affirmatiuè, vt probaui *de excommunicatione lata contra ſimoniacos diſput.2. quaſt.3.punct.4.* quia cenſura non incurritur, niſi adſit effectus completus ſub cenſura prohibitus.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes cuiuſcumque gradus, & conditionis homines, ſuſcipientes ordines ſimoniacè, etiamſi regali, vel alia quauis Eccleſiaſtica, vel mundana dignitate præfulgeant; ſic enim in præcitata Extrauaganti habetur.

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm mediatores ſimoniæ ſuſpenſi ſint.

Reſpondeo cum Suarez *de cenſuris diſp.31 ſect.4.num.19.* in præfata Extrauaganti non eſſe latam ſuſpenſionem contra mediatores ſimoniæ; ſed excommunicationem Papæ reſeruatam. Ex quo patet differentia inter mediatores, & ſuſcipientes ordines ſimoniacè, illi enim non ſunt ſuſpenſi, ſed excommunicati; iſti verò non ſolùm ſunt excommunicati, verum etiam ſuſpenſi, ſi communem DD. ſententiam ſequamur.

7 Dixi, *in præfata Extrauaganti*, vt aduerterem alibi extare ſuſpenſionem, non contra quemlibet mediatorem, ſed contra præſentatorem ad ordinem; nam *in cap. penult. de ſimonia*, lata eſt ſuſpenſio per triennium ab ordinum executione contra præſentatorem ad ordinem per ſimoniam; probabile tamen eſt diſpoſitionem illius textus ſpecialem eſſe, & non extendi ad alios caſus, vt aſſerit Leſſius *lib.2.cap.25.dub.24.n.134.* contra Suarez, & alios. De qua re infrà *quaſt.2.punct.11.*

Quæres, vtrùm ſicut ſimoniacus in ordine ſuſpenſionem incurrit, ita eam incurrat ſimoniacus in beneficio.

Reſpondeo negatiuè, vt infrà probabo *num.12. propoſitione quinta.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 EFfectus, quem parit iſta ſuſpenſio, eſt ſuſpendere ab exercitio, & executione ordinum ſuſceptorum, & ab aliis ſuſcipiendis. Ratio eſt, tum quia Extrauagans Pauli II. abſolutè, & indiſtinctè loquitur, tum quia id apertè declarauit Sixtus V. in ſua Bulla; vt patet ex verbis ipſius ſuprà relatis. Ita communiter DD. licèt Leſſius *loco citato*, Suarez *de cenſuris diſp.31.ſect.4.num.33.* Filliucius *de ſimonia cap.13. n.12.* probabile exiſtiment, remanere tantummodo ſuſpenſum ab executione ordinum, ſimoniacè ſuſceptorum, vt in eo puniatur, in quo peccauit. Sed hoc ego non approbo, vt patet, tum ex allatis rationibus, tum quia ſuſpenſus ab executione ordinis inferioris ſuſpenditur etiam à ſuſceptione ſuperioris, vt ſupra docui *punct.2. num.9.*

9 Rogabis, vtrùm iſta ſuſpenſio non ſolùm ſuſpendat ab executione, & ſuſceptione ordinum; verùm etiam à beneficio, & officio.

Reſpondeo non ſuſpendere ab officio, quia hoc nullo iure probatur, nec Sixtus V. hanc pœnam impoſuit; ſed ſolùm adiecit, vt ſi ſic ſuſpenſi miniſtrauerint, fiant irregulares, & priuati beneficiis, quoad ſeculares; quoad religioſos verò, vt ſint priuati voce actiua, & paſſiua, & fiant incapaces ad illa, & ad alia in futurum obtinenda, vt patet ex ipſa Bulla Sixti V. *verſ. nihilominus*, quam de verbo ad verbum cum moderatione Clementis VIII. refert Sayrus *lib.4.cap.17.ad finem.* ergo ſignum eſt huiuſmodi ſuſpenſionem non ſuſpendere ab officio, & beneficio, alioquin ſuſpenſus non poſſet eligere, aut facere fructus ſuos, etiam antequam miniſtret in ordinibus. Ita Suarez, Coninchus, Filliucius, & alij *locis citatis*, contra nonnullos alios, quos tacito nomine innuit Suarez *loco citato de ſimonia num.17.*

Obiicies, *in Extrauaganti 2. de ſimonia*, imponuntur ipſo facto pœnæ, quæ aliàs erant ferendæ ſententiæ, ibi, *quos ipſo facto eos incurrere volumus*; iure autem antiquo prohibita erat ſimonia ſub pœna depoſitionis, & ſuſpenſionis ab omni officio, & beneficio. *cap. 2. de confeſſis, & cap. erga ſimoniacos 1 1 c.quaſt.1.*

Reſpondeo iſtam obiectionem ſuprà ſolutam fuiſſe, dum loquerer de excommunicationibus contra ſimoniacos. Quamobrem hîc breuiter in hac Extrauaganti dico non ferri ipſo facto pœnas, quæ iure antiquo erant ferendæ ſententiæ; ſed ſolùm illas pœnas, quæ contra ſimoniacos publicos erant ipſo iure latæ, extendi etiam ad ſimoniacos occultos in ſuſceptione ordinum. Quid autem nomine *ordinum* intelligatur, explicatum eſt ſuprà, dum loquerer de excommunicationibus contra ſimoniacos in ordine *diſp.2.q.3.punct.24.*

QVARTA PROPOSITIO.

10 SVſpenſio lata contra ſimoniacos in ordine perpetua eſt. Ratio eſt, quia iura abſolutè loquuntur, vt patet ex verbis præfatæ Extrauagantis, & Bullæ Sixti V.

Obiicies. Pius V. in Bulla 5. contra ordinatum ſimoniacè ſic decernit, *Quicunque deteſtabile vitium ſimoniacæ prauitatis conuictus fuerit commiſiſſe in conſequendis ordinibus, eo ipſo ab illorum executione per decennium ſine ſpe diſpenſationis ſit ſuſpenſus, & per annum carceribus mancipetur.* ergo ſignum eſt, iſtam ſuſpenſionem non eſſe perpetuam.

Reſpondeo Pium V. noluiſſe in ea Bulla rigorem antiquorum canonum lenire, & mitigare, ſed potiùs augere hoc pacto, vt ſuſpenſus, poſtquam condemnatus fuerit de crimine, careat ſpe diſpenſationis per decennium; tranſacto verò decennio liberum ſit Pontifici iure ordinario abſoluere; iure verò antiquo auferebatur ſpes obtinendæ diſpenſationis; conſequenter Pontifex iure ordinario diſpenſationem ante decennium concedebat. Ita Suarez *lib.4.de ſimonia cap.58.num.10.*

QVINTA PROPOSITIO.

11 SI ius antiquum ſpectemus Epiſcopus abſoluere poteſt ab hac ſuſpenſione. Ratio eſt, quia licèt in Extrauaganti ſecunda abſolutio excommunicationis reſeruetur Papæ, non tamen reſeruatur abſolutio iſtius ſuſpenſionis; reſeruatio autem aſſerenda non eſt, niſi ſit expreſſa.

Dixi, *ſi ius antiquum ſpectemus*, quia ſi inſpiciamus conſtitutionem Sixti V. non poteſt Epiſcopus abſoluere ſaltem in delicto publico. Ratio eſt, quia Sixtus V. reuocat omnes facultates, & conceſſiones, etiam Cruciatæ, abſoluendi huiuſmodi ſimoniacos; præciſa tamen hac Bulla Sixti V. Epiſcopus abſoluere poſſet etiam ab excommunicatione ob ſimoniam, in ſuſceptione ordinum commiſſam, vt bene Leſſius *loco citato*, Sayrus *lib.4.cap.17.ad finem*, & alij, præſertim ſi delictum ſit occultum, iuxta facultatem Epiſcopis conceſſam in Tridentino *ſeſſ.24. cap.6.* Ita Henriquez *cap.39. de excomm.* & Suarez *de ſimonia cap.61. n.11.* aſſerentes Epiſcopum poſſe abſoluere ab excommunicatione & ſuſpenſione contracta ob ſimoniam in caſibus occultis, & non deductis ad forum contentioſum, quia Concilium generaliter loquitur. Imò idem Suarez *loco citato*, & Garzias *de beneficijs part.8. cap.1. num.74.* adducunt declarationem ſacræ Congregationis, in qua dicitur Epiſcopum non poſſe quidem rehabilitare ſimoniacum ad beneficia in poſterum obtinenda, aut ad ea retinenda, quæ per ſimoniam occultam obtinuit; poſſe tamen abſoluere

abſoluere ſuum ſubditum in ſimonia occulta, & rehabilitare ad ordines,& beneficia antea obtenta.

Ampliat Leſſius *loco citato num.*136. etiamſi delictum ſimoniæ cum ipſomet Epiſcopo perpetratum fuiſſet. Ob id enim Epiſcopus non eſt priuatus ſua poteſtate, vel ab ea ſuſpenſus,donec denunciatus fuerit excommunicatus. Verùm hæc ratio probat ſolùm poſſe validè abſoluere, non verò licitè; cum enim ſit excommunicatus ob ſimoniam in ordine commiſſam, non poteſt propria ſponte cum aliis communicare, & actus iuriſdictionis exercere, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in communi*; obſeruat tamen Leſſius *num.*134. *ad finem*, Bullam Sixti V. pluribus in locis ignorari, conſequenter vſu receptam non eſſe. Sed hoc ego non facilè admitto,ſaltem in Italia, & aſſerenti legem non fuiſſe vſu receptam, incumbit onus probandi; lex enim poſſidet, cùm perſpicuè conſtet latam eſſe,conſequenter in dubio iudicandum eſt in fauorem legis.

12 Quæres, vtrùm ſicut ſimoniacus in ordine incurrit ſuſpenſionem,ita eam incurrat ſimoniacus in beneficio.

Reſpondeo negatiuè, quia cenſura non incurritur, niſi ſit in iure expreſſa. Ita Nauarr. *in manuali cap.*25.*num.*111. *verſ.*3. Innocentius, Panormitanus, & alij, quos citat, & ſequitur Suarez *lib.*4.*de ſimonia cap.*56.*num.*16.*& de cenſuris diſp.*31.*ſect.*4.*num* 42. Filliucius *de ſimonia tract.*45.*c.*13. *quæſ.*4.*num.*12. Auila 3.*parte diſp.*5. *dub.*9. *concluſ.*5. contra Syluestrum *verbo ſuſpenſio quæſt.*7. Alterium *tom.*2.*diſp.*15. *cap.*5. *colum.*3. *verſ. ad hanc dubitationem.* Henriquez *lib.*3. *cap.*37.*num.*5. & alios aſſerentes, incurrere ſuſpenſionem ab ordine, & beneficio.

Obiicies primò, in Extrauaganti 2.*de ſimonia* infliguntur ipſo facto pœnæ,quæ iure antiquo erant ferendæ ſententiæ; ſed iure antiquo poſita erat ſuſpenſio. ergo.

Reſpondeo ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex dictis de excommunicatione lata contra ſimoniacos in ordine & beneficio, *diſp.*2.*q.*3.*punct.*2.*n.*19.*ad finem.*

13 Obiicies ſecundò,ſimoniacus in beneficio non poteſt fructus beneficij percipere, & beneficium validè conſequi, *Extrauag.*2.*de ſimonia*.ergo ſuſpenſus eſt à beneficio.

Reſpondeo negando conſequentiam. nam in præcitata Extrauaganti non inducitur propriè ſuſpenſio, ſed irritatio, & priuatio collationis beneficij per ſimoniam obtenti; conſecutio enim beneficij per ſimoniam inualida eſt Extrauagant. 2. citata; conſequenter non tribuit ius acquirendi fructus illius; hæc tamen pœna non eſt ſuſpenſio propriè dicta, quia ſuſpenſio à beneficio ſupponit titulum, & propietatem beneficij, & priuat illius vſu, & vſufructu; aliud autem eſt irritatio collationis beneficij; aliud priuatio vſusfructus beneficij validè obtenti, vt bene Suarez *loco cit. de ſimonia n.*19. *& de cenſuris loco citato.* Auila *loco cit.concluſ.*6. Henriquez *lib.*13. *cap.*13.*n.*5.

Obſerua tamen, in Extrauaganti citata ſermonem eſſe tantummodo de beneficiis quæ ſimoniacè obtinentur, de quibus in dicta Extrauaganti dicitur, *nec inde faciat aliquis fructus ſuos*; non verò ſermo eſt de aliis antea legitimè obtentis. Propterea probabilius eſt in aliis non incurri vllam ſuſpenſionem, ſeu priuationem fructuum, vt bene Suarez *locis citatis*,contra Sylueſtrum *verb. ſuſpenſio num.*7. Abbatem *c.tanta n.*5. Angelum *verb.ſimonia n.*6. Alterium *loco citato c.*5. *ad finem*, & alios. quamquam clericus ſimoniacus in ordinibus, vel ſacramentis excommunicandus eſt.*cap.quicquid*, 1.*quæſt.*1.

An autem ſimoniacus in beneficio incurrat excommunicationem, oſtenſum eſt *diſp.*2.*q.*3.*punct.*24.

PVNCTVM VI.

De ſuſpenſione lata contra eum, qui ordines ſuſcipit, dum vinculo cenſuræ obſtrictus eſt.

1 *Excommunicatus ob clerici percuſſionem, incurrit ſuſpenſionem, vel irregularitatem ſuſcipiendo ordines ante obtentam excommunicationis abſolutionem. Idem probabile eſt de excommunicato alia quauis de cauſa.*

2 *Hæc pœna non extenditur ad ſuſpenſum, vel interdictum, ſicut neque ad eum qui ordines in excommunicatione ſuſcipit, bona fide; aut per vim, aut ex graui metu.*

3 *Excommunicatum probabile eſt ſuſpenſionem non incurrere, ſuſcipiendo primam tonſuram.*

4 *Non item incurrit, recipiendo conſecrationem Epiſcopalem.*

5 *Suſpenſio, quam incurrit excommunicatus ſuſcipiendo ordines antequam abſoluatur, reſpectu clerici ſecularis ſuſpendit ab executione ordinis in excommunicatione ſuſcepti.*

6 *Sed non impedit executionem inferiorum ordinum ante excommunicationem ſuſceptorum.*

7 *Abſolutio iſtius ſuſpenſionis reſpectu clerici ſecularis reſeruata eſt Papæ, quomodocunque contracta ſit.*

TRia principaliter explicabo in hoc puncto.

Primò, quinam obſtrictus cenſura incurrrat ſuſpenſionem ſuſcipiendo ordines.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, a quónam diſpenſatio iſtius ſuſpenſionis obtineri debeat.

PRIMA PROPOSITIO.

1 EXcommunicatus ob clerici percuſſionem incurrit ſuſpenſionem, vel, vt alij volunt, irregularitatem ſuſcipiendo ordines ante obtentam excommunicationis abſolutionem. Hæc propoſitio patet ex *cap. cum illorum, de ſentent. excommunic.* vbi habetur clericos ſeculares, qui tempore excommunicationis ordines ſuſcipiunt, à ſuſceptis ordinibus deponi; religioſos verò ſuſpenſos remanere ab ordine ſuſcepto, & officio. Ita communiter DD. Quamquam aliqui hanc propoſitionem aliis textibus probant, vt ex *cap.*1.*de eo, qui furtiuè ordinem ſuſcepit*, & ex *cap.*1.*&* 2. *de Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui.* Verùm probatio ex illis textibus deſumpta mihi non probatur, quia in illis caſibus ſermo eſt de caſu diſtincto; in materia autem pœnali argumentandum non eſt à ſimili,neque facienda eſt extenſio ad alios caſus. Ita Couarr. *cap.alma mater part.*1.§.6.*num.*6. Sylueſter *verb. irregularitas quæſ.*2. Nauarr. *cap.*27. *num.*241. Henriquez *lib.*14. *cap.*6. *num.*4. Valentia *tom.*4. *diſp.* 7. *quæſt.*19. *punct.*3. Suarez *de cenſuris diſp.*31 *ſect.*1.*num.*57. Coninchus *de ſacramentis diſput.*14. *num.*32. Sayrus *lib.*7. *cap.*10. *num.*12. Toletus *lib.*1.*cap.*66. *n.*1. Filliucius *tract.*17.*cap.*5.*n.*94. Auila *part.*7.*diſp.*9.*ſect.*1. *dub.*6. Rodriquez *in ſumma* 1.*part.c.*168. *concl.*4. Reginald. *lib.*30.*tract.*2.*n.*181. Alterius *tom.*2.*diſp.*10. *cap.*6. Maiolus *lib.*4.*cap.*34.& alij. quamquam iſti DD. in hoc diſſentiunt, quòd Nauarrus, Sylueſter, Sayrus, Henriquez, Auila, Toletus, Maiolus, Valentia, Rodriquez, & alij, quorum opinio probabilis eſt, exiſtimant iſtam eſſe irregularitatem; Suarez verò, Alterius, Coninchus, Filliucius, & alij, quorum opinio de rigore iuris mihi probabilior videtur, putant iſtam eſſe pœnam ſuſpenſionis, quia proprium ſuſpenſionis eſt repellere ab executione officij, vel ordinis; iſta autem ſuſpenſio repellit ab executione ordinis & officij eum, qui ordines in excommunicatione capit, vt conſtabit ex dicendis *propoſitione* 2.

Ampliari probabiliſſimè poteſt iſta propoſitio. Primò non ſolùm ad excommunicatum ob clerici percuſſionem, verùm etiam ad excommunicatos alia quauis de cauſa. nam licèt Summus Pontifex *in cap.cum illorum*, ſpecialiter loquatur de excommunicato ob clerici percuſſionem, nihilominus Summus Pontifex, dum rem definit, vniuerſaliter loqui videtur. Ita præcitati DD.

Hoc tamen intelligendum eſt, modò ſit excommunicatus maiori excommunicatione, nam excommunicatus minori excommunicatione, licèt faciat contra prohibitionem cenſuræ in materia graui, non tamen afficitur ſuſpen

ſuſpenſione, vel irregularitate, ſuſcipiendo ordines. Ratio eſt, tum quia ſicut excommunicatus minori excommunicatione non afficitur irregularitate celebrando, ita neque ſuſcipiendo ordines. tum quia pœna non incurritur, niſi ſit in iure expreſſa. Ita communiter DD.

2 Ampliatur, & extenditur ſecundò ab aliquibus DD. etiam ad ſuſpenſum, vel interdictum. hunc enim putant affici noua ſuſpenſione, vel irregularitate ſuſcipiendo ordines. Ita Couarr. & Maiolus *locis cit.* Marius Alterius *loco cit. col. 2. verſ. ad probandam*, & alij.

Verùm iſta ampliatio nullo ſufficienti textu probatur, quia *cap. cùm illorum*, loquitur de excommunicato, nec aliud ius afferri poteſt, in quo iſta ſuſpenſio contineatur. Ita Sylueſter, Auila, Henriquez, & alij, quos retuli *de irregularitate diſput. 7. quæſt. 3. punct. 3. num. 2.* vbi hanc rem fuſius explicaui.

Ampliatur tertiò non ſolùm ad capientem ordines maiores, verùm etiam ad eum, qui minores ordines aſſumit. Ratio eſt, quia *cap. cùm illorum*, citatum generaliter loquitur de ſuſcipientibus ordines tempore excommunicationis. Ita Suarez, Alter. Filliucius, & alij, contra Nauarr. *conſil. 28. de ſententia excommunicat.* Auilam *part. 7. ſect. 1. dub. 6.* & alios.

An autem extendatur ad capientem primam tonſuram, vel conſecrationem Epiſcopalem tempore excommunicationis, conſtabit ex infrà dicendis.

Limitatur tamen præfata propoſitio primò ad eum, qui ordines in excommunicatione capit ex probabili ignorantia, vel inaduertentia ſuæ excommunicationis, vel prohibitionis Eccleſiæ; hunc enim arbitror in foro conſcientiæ probabiliter excuſari poſſe, quia par non eſt, vt pœnam ſubeat qui culpam non commiſit; in foro tamen externo non præſumitur ignorantia; quia factum graue eſt, & ius valde manifeſtum. Panormitan. *in cap. cum illorum num. 15. de ſentent. excommun.* Hoſtienſis *ibidem*, Sylueſter *verbo irregularitas quæſ. 7.* Suarez *loco citato n. 59.* Filliucius *loco citato*, contra Couarr. *cap. alma mater part. 1. §. 6. num. 6.* Maiolum *lib. 4. cap. 34. num. 4.* Alterium *loco citato dub. 2.* & alios exiſtimantes ignorantiam non excuſare in vllo foro.

Obiicies, *in cap. cùm illorum, citato*, fertur ſuſpenſio Papæ reſeruata contra excommunicatum ſuſcipientem ordines, etiam ſi non recordetur ſe excommunicatum, aut neſciat excommunicato interdictam eſſe promotionem ad ordines; ergo inaduertentia, & ignorantia non excuſant.

Reſpondeo ſuſpenſionem ferri in eum, qui non recordatur ſe excommunicatum, aut neſcit prohibitionem, modò ignorantia ſit craſſa, ſupina, vel affectata; ſecus ſi talis non ſit, nam ignorantia excuſat à cenſuris.

Limitatur ſecundò in excommunicato, qui per vim, aut metum cadentem in conſtantē virum ordines accepit. Ratio eſt, quia metus grauis excuſat à peccato mortali cōtra prohibitionem Eccleſiaſticam; conſequenter excuſat etiam ab incurrendis cenſuris, vt ſuo loco probaui; Eccleſia enim non obligat cum graui incommodo. Ita Sylueſter *verb. irregularitas §. 9. quæſ. 7.* Suarez, Filliucius *locis citatis*, & alij, contra Alterium *tom. 2. diſput. 10. cap. 5. ſub finem*, Maiolum *lib. 4. de irregularitate cap. 16. n. 4.* & alios.

Obiicies, baptizatus, qui per vim, aut metum Baptiſmum iterum capit, non excuſatur ab irregularitate, vt docui *de cenſuris in communi diſput. 7. quæſt. 3. punct. 3.* ergo neque excommunicatus excuſatur à ſuſpenſione ſuſcipiendo ordines per vim, aut metum; ſicut enim qui rebaptizatur, poteſt habere animum non ſuſcipiendi Baptiſmum; conſequenter impedire poteſt Baptiſmi reiterationem, & ſacrilegium ex parte ſua; ita etiam excommunicatus habere poteſt intentionem non recipiendi ordines.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, tum quia qui rebaptizatur tenetur ex ſtrictiſſimo præcepto naturali diuino abſtinere ab iterata Baptiſmi receptione, quam impedire poteſt ſola voluntate non ſuſcipiendi Baptiſmum; excommunicatus verò non tenetur abſtinere ab ordinibus ſuſcipiendis ex præcepto naturali diuino, ſed Eccleſiaſtico; Eccleſia autem non obligat ad obſeruantiam ſuorum præceptorum cum notabili incommodo, & ſicut non obligat excommunicatum abſtinere à celebratione, quoties graue damnum pateretur non celebrando, ita neque obligat ad abſtinendum à ſuſceptione ordinum, quoties graui damno exponeretur non ſuſcipiendo ordines. tum quia non poteſt quis in hoc caſu exteriùs ordines ſuſcipere, & interiùs habere intentionem non ſuſcipiendi ordines, quia maius ſacrilegium committeretur, & grauiora incommoda ſequerentur ex ficta ſuſceptione ordinum. Ita Sylueſter *verb. irregularitas quæſ. 7.* Suarez *num. 60.* Filliucius *n. 94.* contra Maiolum *lib. 4. cap. 16.* Alterium *loco cit.*

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm excommunicatus ſuſpenſionem incurrat, recipiendo primam tonſuram.

Reſpondeo valdè probabiliter ſuſtineri poſſe, non incurrere. Ratio eſt, tum quia tonſura, ſtrictè loquendo, non eſt ordo; tum quia excōmunicatus recipiens primam tonſuram non poteſt affici effectibus iſtius ſuſpenſionis, cùm tonſura non habeat proprium actum, à quo ſuſpendatur. Ita Suarez *n. 58.* Alterius *loco cit. dub. 1.* Filliucius *n. 94.* Nauarr. Auila, & alij *locis ſupra citatis*.

Dixi; probabiliter ſuſtineri poſſe, quia oppoſitum probabilitate non caret, cùm prima tonſura nomine ordinis veniat iuxta vſitatam apud canones loquendi formam, vt alibi ſæpiùs oſtendi, & licèt tonſura non habeat functiones ordinis, habet tamen peculiaria priuilegia.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm excommunicatus recipiens conſecrationem Epiſcopalem, incurrat iſtam ſuſpenſionem.

Reſpondeo negatiuè iuxta probabiliorem ſententiam. tum quia Epiſcopatus, ſtrictè loquendo, non eſt ordo. tum quia ſuſpenſio generaliter lata non afficit Epiſcopos, niſi exprimantur. Ita Suarez *diſp. 31. ſect. 1. num. 58.* Filliucius *tract. 17. cap. 5. quæſ. 9. num. 94.* & alij quos retuli *de ſacramentis*, contra Alterium *tom. 2. diſp. 10. cap. 6. col. 3. dub. 1.* Valentiam, Bellarminum, & alios, quos nominatim recenſui *de ſacramento ordinis*.

Ex dictis in præcedentibus conſtat excommunicatum recipientem maiores, vel minores ordines, affici ſuſpenſione, niſi recipiat ex ignorantia non craſſa, vi, vel metu graui, tunc enim non afficitur; ſicut non afficitur ſi recipiat primam tonſuram, aut conſecrationem Epiſcopalem.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Svſpenſio, quam incurrit excommunicatus, ſuſcipiendo ordines, antequam abſoluatur, reſpectu clerici ſecularis ſuſpendit ab executione ordinis in excommunicatione ſuſcepti. Ratio eſt, tum quia par eſt, vt quis in eo puniatur, in quo deliquit. tum quia ſic apertè colligitur ex *cap. cum illorum, de ſententia excommunicationis*. ibi, *ſi fuerint ſeculares clerici, à ſuſceptis ordinibus cenſemus in perpetuum deponendos.*

Neque obſtat illud perſpicuum, *deponendos*, quod eſt futuri temporis, & non videtur continere cenſuram ipſo iure latam, ſed ferendam. Reſpondeo enim continere cenſuram ipſo iure latam, tum quia coniungitur cum illo verbo *cenſemus*, quod eſt temporis præſentis, & illud verbum *deponendos*, non adhibetur ad ſignificandam ſuſpenſionem comminatoriam, ſed ad ſignificandum eos, qui in futurum poſt editionem illius textus, ordines capient in excommunicatione, cenſuræ ſuſpenſionis obnoxios eſſe. tum quia vna pars diſpoſitionis aliam explicat. *l. 2. ff. de reb. dubijs.* ſed in eadem Bulla fertur ſuſpenſio ipſo facto contra religioſos; ergo etiam ipſo facto fertur contra clericos ſeculares. tum quia in præcitato cap. denegatur Epiſcopis facultas diſpenſandi; ergo cenſura cenſetur ipſo iure

iure lata; alioquin fruſtrà denegaretur diſpenſandi facultas.

Dixi in propoſitione, *reſpectu clerici ſecularis.* nam iſta ſuſpenſio reſpectu religioſi ſuſpendit ab executione tam ordinis in excommunicatione ſuſcepti, quàm officij, vt patet ex præcitato textu, ibi, *ab executione ſuſcepti ordinis, & officij decernimus manere ſuſpenſos.*

An autem ſuſpenſus ab executione ordinis in excommunicatione ſuſcepti, maneat etiam ſuſpenſus à ſuſceptione ordinum ſuperiorum, conſtat ex dictis *punct.* 2. *num.* 7. remanere ſuſpenſum à ſuſceptione maioris ordinis, conſecutiuè, & acceſſoriè. nam ſuſpenſus ab executione ordinis inferioris, ſuſpenſus etiam eſt à ſuſceptione, & adminiſtratione ſuperioris, non è contra.

6 Sed modò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio impediat etiam executionem inferiorum ordinum, quos quis ſuſcepit ante excommunicationem.

Reſpondeo negatiuè, quia cùm in illorum ſuſceptione non deliquerit, non videtur pœnam circa illorum executionem pati; & quamuis in vna parte textus abſolutè dicatur à receptis ordinibus, nihilominus in alia parte dicitur ab executione ordinis ſuſcepti; conſequenter vna pars aliam declarat, & indicat diſpoſitionem illius textus intelligendam eſſe cum propoſitione pœnæ, & culpæ. Ita Alter. *tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 5. *col.* 2. *dub.* 1.

Hinc ſequitur eum qui diaconatum in excommunicatione ſuſcepit, poſſe obtenta excõmunicationis abſolutione, miniſtrare in ſubdiaconatu, aut minoribus ordinibus, etiamſi diſpenſationem ſuſpenſionis nondum obtinuerit.

TERTIA PROPOSITIO.

7 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis reſpectu clerici ſecularis reſeruata eſt Papæ, ſiue iſta ſuſpenſio contracta fuerit ſcienter, ſiue ignoranter, ignorantia craſſa, ſupina, vel affectata; ſic enim expreſsè decernitur *in cap. cùm illorum, citato*, ibi, *in reliquis caſibus, tam Archiepiſcopi, quàm Epiſcopi abſque mandato Sedis Apoſtolicæ ſpeciali, diſpenſandi facultatem ſe nouerint non habere.*

Hoc tamen intelligitur, modò delictum ſit publicum; nam ſi delictum ſit occultum, Epiſcopus diſpenſare poteſt, ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6.

Dixi in propoſitione, *reſpectu clerici ſecularis*, vt contrà diſtinguerem ab abſolutione religioſi; nam religioſus abſolui poteſt à ſuo Abbate, modò ex inaduertentia facti, vel ignorantia iuris deliquerit, & modò factum non ſit graue & notabile, vt in præcitato textu dicitur.

An autem in foro conſcientiæ indigeat abſolutione, dum inaduertentia, vel ignorantia non fuit culpabilis mortaliter, craſſa, vel ſupina, patet ex ſupradictis *limitatione prima.*

PVNCTVM VII.

De ſuſpenſione contra coniugatos ſuſcipientes ordines ſacros.

1 *Vir coniugatus illicitè ſuſcipiens aliquem ſacrorum Ordinum, tam ante, quàm poſt conſummatum matrimonium, incurrit ſuſpenſionem & irregularitatem.*

2 *Secus de eo qui licitè ſuſcipit.*

3 *Varij caſus, in quibus licet viro coniugato, etiam durante matrimonio Ordines ſacros ſuſcipere.*

4 *Coniugatus ſuſcipiens ſacros Ordines ex ignorantia, aut bona fide, excuſatur à ſuſpenſione.*

5 *Sicut & ſacerdotes Græci.*

6 *Qui, ſi poſt initum matrimonium ad noſtras regiones tranſirent, non eſſent ordinandi.*

7 *Coniugatus ſuſcipiens minores ordines non incurrit ſuſpenſionem.*

8 *Suſpenſio lata contra coniugatos ſuſcipientes aliquem ſacrorum Ordinum, ſuſpendit ab executione ordinis ſuſcepti, à ſuſceptione ſuperiorum Ordinum, à beneficio & officio.*

9 *Non tamen ab exercitio ordinum ſuſceptorum ante matrimonium.*

10 *Suſpenſio & irregularitas lata contra coniugatos ſuſcipientes aliquem ſacrorum Ordinum, perpetua eſt.*

11 *Abſolutio prædicta ſuſpenſionis & irregularitatis reſeruata eſt Papæ.*

12 *Diſpenſare tamen poteſt Epiſcopus, ſi crimen ſit occultum.*

Qvatuor breuiter explicabo in hoc puncto.

Primò, vtrùm coniugatus recipiens ordines incurrat ſuſpenſionem.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, quamdiu duret.

Quartò, à quonam illius abſolutio obtineri poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Vir coniugatus illicitè ſuſcipiens aliquem ſacrorum Ordinum, tam ante, quàm poſt conſummatum matrimonium, incurrit ſuſpenſionem, imò etiam irregularitatem. Quòd incurrat ſuſpenſionem, patet ex *Extrauag. antiqua, vnica, de voto, & voti redemptione*, vbi poſtquam prohibitum fuit, virum coniugatum ſacros ordines ſuſcipere, additur ſuſpenſio, ibi, *quòd ſi ſecus à quoquam forſitan attentatum fuerit, ordinamus, quòd nec matrimonio ſoluto, in ſic ſuſcepto ordine miniſtrare valeat*; proprium autem ſuſpenſionis eſt directè impedire executionem ordinum.

Quòd incurrat irregularitatem, patet tum ex eadem Extrauagant. *antiquæ concertationi, de voto, & voti redemptione*, vbi coniugatus repellitur ab ordinum ſuſceptione, ibi, *diſtrictius inhibentes, ne quiſpiam durante matrimonio, nondum etiam conſummato aliquem de ſacris ordinibus præſumant ſuſcipere, niſi prout ſacris canonibus nouerit conuenire*; & infrà, coniugatus ſuſcipiens ſacros ordines impeditur promoueri ad ſuperiores ordines, ibi, *nec ad ſuperiores ordines promoueri*; proprium autem irregularitatis eſt directè impedire ſuſceptionem ordinum. tum quia ita poſtulat decor, & honeſtas ſacrorum ordinum; par enim non eſt, vt qui rei vxoriæ operam impendit, myſteriis ſacri altaris applicetur. Hoc tamen adducitur potius pro congruentia, quàm pro ratione obligante, alioquin Græci coniugati irregulares eſſent, nec ſacros ordines ſuſcipere poſſent. Ita communiter DD. Vide dicta *de cenſuris in genere diſp.* 7. *quæſt.* 3. *punct.* 4. *num.* 9.

2 Dixi in propoſitione, *illicitè ſuſcipiens*, vt exciperem eum, qui licitè ſuſcipit, nam pœnâ cenſuræ puniri non debet, qui culpam non commiſit.

Ex quo ſequitur primò virum coniugatum ſuſcipientem ordines ex legitima Papæ facultate, non affici ſuſpenſione, tum quia non ſuſcipit ordines illicitè, vt ſuppono. tum quia Summus Pontifex in iure communi poteſt diſpenſare, & cenſurarum, aliarúmque pœnarum canonicarum vinculum auferre; nam res per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur.

Secundò ſequitur virum coniugatum aduolantem ad ſacros ordines in caſibus in iure permiſſis, non ligari vinculo huius cenſuræ; tum quia non ordinatur illicitè. tum quia in præcitata Extrauaganti excipiuntur caſus à iure conceſſi, ibi, *niſi prout ſacris canonibus nouerit conuenire.*

3 Sed modò dubium eſt primò, quandónam liceat viro coniugato etiam durante matrimonio, ordines ſacros ſuſcipere.

Reſpondeo licere. Primò quando matrimonium nondum fuit conſummatum; tunc enim licitum eſt coniugi religionem ingredi, & profeſſionem in ea emittere, & facta profeſſione ſacros ordines ſuſcipere, quia per profeſſionem diſſoluitur matrimonium; conſequenter ceſſat impedimentum ſuſcipiendi ordines.

Secundò

Secundò, quando vxor, conſummato matrimonio, ingreditur religionem, & in ea profitetur de conſenſu vtriuſque coniugis; tunc enim licitum eſt viro ſacros ordines ſuſcipere, etiamſi matrimonium adhuc ſubſiſtat. *cap. Epiſcopus benedictionem, diſt. 27.*

Tertiò, quando vxor caſtitatis votum emittit de conſenſu viri, illique licentiam concedit ſuſcipiendi ſacros Ordines; tunc enim licitum videtur viro ſacros Ordines ſuſcipere, etiamſi ipſius vxor in ſeculo remanere velit, *cap. ſeriatim, & apertè, diſt. 32. cap. coniugatus, de conuerſ. coniug. & cap. Agathoſa 27 quæſt. 2.* Hoc tamen intelligendum eſt, modò vxor ſit ſenex, & non timeatur incontinentiæ periculum. nam ſi iuuenis ſit, hoc non permittitur, niſi religionem ingrediatur.

Idem dicendum videtur, quando vir coniugatus ad Cardinalatus dignitatem promouendus eſt; par enim ratio videtur, cùm Cardinalatui adnexus eſſe ſoleat ordo ſacer, nec aliquid peculiare in hac re ſancitum ſit à iure. Ita Sanchez *lib. 7. diſp. 41. n. 4.* contra Marolum *de irregularitate lib. 1. cap. 34. num. 2.* Ioannem Andream *in cap. ſanè, de conuerſ. coniug.* & alios, aſſerentes ſemper requiri, vt dum quis ad Cardinalatus dignitatem promouendus eſt, ipſius vxor religionem ingrediatur. Imò gloſſa *in cap. ſanè, de conuerſ. coniug.* Sotus *in 4. diſt. 27. q. 1. art. 4. ad finem,* Alter. *tom. 2. diſp. 10. cap. 7. col. 3. & 4.* & alij exiſtimant idem ſufficere, & requiri, dum vir coniugatus ad Epiſcopatum promouetur; videlicet vt vxor religionem ingrediatur, ſi iuuenis eſt, aut voueat caſtitatem, ſi eſt ſenex. Sed probabilius mihi dicendum videtur, ſemper neceſſarium eſſe, vt vxor religionem ingrediatur, dum vir ad Epiſcopalem dignitatem promouendus eſt, ſic enim expreſsè decernitur *in cap. ſanè, de conuerſ. coniugat.* Idemque docent Couar. *4. decret. 2. p. c. 6. §. 3. n. 3.* Marolus *loco cit. n. 2.* Azor *lib. 13. c. 13. quæſ. 7.* & alij communiter, teſte Sanchez *lib. 7. diſp. 41. n. 2.*

Quartò quando per ſententiam factum eſt diuortium, quoad torum & habitationem; tunc enim licitum eſt viro innocenti, etiam inuita coniuge religionem ingredi, aut ſacros ordines ſuſcipere; coniugi verò adultero in tali euentu non licet ingredi religionem, aut ordinem ſuſcipere, abſque tacito, vel expreſſo conſenſu coniugis innocentis; cum innocenti coniugi competat ius concedendi gratiam reconciliationis, & nocentem repetendi, & reuocandi. hæc ſummatim, & compendioſè dicta ſufficiant. Videri poteſt Sanchez *lib. 7. diſputat. 38. & ſeqq. & lib. 10. diſp. 11. n. 6.* Henriquez, Perez, Coninchus, Ledeſma, & alij, quos retuli *in meo tract. de matrimonio quæſt. 3. punct. 9. n. 18. & quæſt. 4. punct. 5. n. 23.*

4 Secundò dubium eſt, vtrùm vir coniugatus ſuſcipiens ſacros ordines ex ignorantia, aut bona fide, excuſetur à ſuſpenſione.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia in præfata Extrauagant. ſermo eſt de præſumentibus, ibi, *de ſacris ordinibus præſumant ſuſcipere*; præſumptio autem ſupponit ſcientiam, & dolum. Ita Suarez *n. 56.* Filliucius *loco cit.* contra Alterium *loco cit. col. 5.*

Hinc ſequitur virum coniugatum, qui bona fide ſacros ordines ſuſcepit, poſſe, diſſoluto matrimonio, functiones ordinum abſque diſpenſatione exercere, quia non detinetur vinculo ſuſpenſionis; conſtante verò matrimonio non poteſt vti ſacris ordinibus. tum quia non decet; tum quia ſicut prohibetur ordines ſuſcipere, ita etiam prohibetur exercere. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *locis cit.*

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm ſacerdotes orientales, vt Græci, incurrant ſuſpenſionem ſuſcipiendo ſacros ordines poſt contractum matrimonium.

Reſpondeo negatiuè, quia eis permiſſum videtur ſacros ordines ſuſcipere; & vti matrimonio antea contracto, cùm non voueant continentiam. *cap. aliter diſt. 31. cap. Nicæna Synodus. & cap. aliter, diſt. 31. & cap. vt clericorum, de vit. & honeſtate cler.*

6 Verùm ſi Græcus coniugatus in noſtras regiones ſe conferret, non eſſet promouendus ad ordines, tum ad vitandum ſcandalum, tum ne ritus confundantur, tum quia ordinibus ſacris apud nos adnexum eſt caſtitatis votum. Imò ſacerdos Græcus coniugatus non poſſet apud nos beneficium capere abſque diſpenſatione Papæ, vt patet ex duabus primis rationibus.

An autem ſacerdos Græcus accedens cum vxore ad noſtras regiones vti poſſit vxore, patet ex dictis *de legibus*, poſſe, præciſo tamen ſcandalo. Vide Panormit. *in cap. cum olim, de cleric. coniug. & cap. cùm ſecundum, de tempor. ordinat.* Alterium *loco citato cap. 7. ad finem,* Sanchez, Bellarm. Rebellus, & alios quos retuli *de matrim. q. 3 punct. 9. n. 13.*

7 Dixi in propoſitione, *aliquem ſacrorum Ordinum.* nam ſi coniugatus minores ſuſcipiat, non afficitur ſuſpenſione, quia Extrauagans citata loquitur de ſuſcipiente ſacros ordines, nec aliud ius afferri poteſt, quo id ſub pœna ſuſpenſionis prohibeatur. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 1. n. 54.* Alter. *tom. 2. diſp. 10. c. 7. col. 7.* Filliucius *tract. 17. cap. 5. num. 93.* & alij; licitè tamen conferri non poſſunt ordines minores, vel prima tonſura viro coniugato, niſi religionem ingrediatur. *c. nullus, de temp. ordin. lib. 6. cap. diuerſis fallacijs, de clericis coniugat.* Ita gloſſa *cap. coniugatus, de conuerſ. coniug.* Alterius *loco cit. col. 4. verſ. ſed dubitari,* & alij. An autem, & quando coniugatus vti poſſit ordinibus antea ſuſceptis, & priuilegio clericali gaudeat, probatum eſt in hoc tractatu *diſp. 1. & de cenſuris in genere, & de legibus.*

Dixi in propoſitione, *tam ante, quam poſt conſummatum matrimonium*, quia Extrauagans *antiqua*, citata, extendit iſtam ſuſpenſionem ad ſuſcipientem ordines, etiam matrimonio non conſummato, vt patet ex verbis ipſius Extrauagantis ſuperiùs citatis.

Obiicies, coniux poteſt ante conſummatum matrimonium ingredi religionem, & profeſſionem in illa emittere. ergo poteſt etiam ordines ſacros ſuſcipere.

Reſpondeo, quidquid ſit, de antecedente, de quo ſatis egi *in tract. de matrimonio*, neganda eſt conſequentia. Ratio diſparitatis eſt, quia coniugatus ſub pœna ſuſpenſionis, & irregularitatis repellitur ab ordinibus ſacris; validè tamen illos recipit cùm adſit materia, & forma, vt ſuppono, & ſubiectum non ſit incapax ex diſpoſitione iuris naturalis, vel diuini, alioquin Græci coniugati inualidè ordinarentur.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 SVſpenſio lata contra coniugatos ſuſcipientes aliquem ſacrorum ordinum, ſuſpendit ab executione ordinis ſuſcepti à ſuſceptione ſuperiorum ordinum (& in hac parte vim irregularitatis habet,) & à beneficio, ac officio. ſic enim expreſsè decernitur *in Extrauag. citata*, ibi, *quòd ſi ſecus à quoquam forſitan attentatum fuerit, ordinamus, quod nec matrimonio ſoluto in ſic ſuſcepto ordine miniſtrare, nec ad ſuperiores ordines proueh[i], nec ad aliquod beneficium, vel officium Eccleſiaſticum valeat promoueri.*

9 Quæres, vtrùm iſta ſuſpenſio repellat etiam ab exercitio ordinum ſuſceptorum ante matrimonium.

Reſpondeo negatiuè, quia in textu dicitur, *in ſic ſuſcepto ordine.*

Ex quo ſequitur ſubdiaconum, qui ſine diſpenſatione matrimonium contraxit, poſſe, ſaltem mortua coniuge, in ſubdiaconatu miniſtrare. quia hic non eſt ſuſpenſus ab ordine ante matrimonium contracto.

Dixi, *ſaltem mortua coniuge*, quia viuente coniuge non videtur poſſe functiones ſubdicaconatus exercere. Sicut enim coniugatus non poteſt ſacros ordines ſuſcipere; ita nec illos exercere, cùm ſuſceptio ordinum præcipuè interdicatur ob ipſorum vſum. Ita ſentire videntur Suarez *n. 49. ad finem,* Alterius, & Filliucius *locis cit.*

TERTIA PROPOSITIO.

10 SVſpenſio, & irregularitas lata contra coniugatos ſuſcipientes aliquem ſacrorum Ordinum perpetua eſt.

eſt, & durat donec per diſpenſationem auferatur. Ratio eſt, tum quia hæc eſt materia ſuſpenſionis, & irregularitatis abſolutè latæ, vt perpetuò duret, donec per abſolutionem tollatur. tum quia in præfata Extrauaganti dicitur, *nec matrimonio ſoluto in ſic ſuſcepto miniſtrare, nec ad ſuperiores ordines prouehi*, &c.

Ex quo ſequitur coniugem, qui conſtante matrimonio ordines ſuſcipit, remanere ſuſpenſum, ſiue matrimonium diſſoluatur morte vxoris, ſiue diſpenſatione Summi Pontificis (Summus enim Pontifex aliquando diſpenſare poteſt in matrimonio rato, vt docui *de matrimonio*) ſiue diſſoluatur profeſſione in approbata religione, matrimonium enim ratum, ſed non conſummatum diſſoluitur profeſſione in approbata religione, licèt non diſſoluatur ſuſceptione ſacrorum ordinum, vt ſuo loco probaui, & patet ex Extrauaganti *antiquæ*, citata.

QVARTA PROPOSITIO.

11 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis, & irregularitatis reſeruata eſt Papæ; ſic enim clarè colligitur ex ipſa Extrauag. *antiquæ*, ſæpiùs citata, in qua Summus Pontifex ſibi facultatem tacitè reſeruat; conceſſa Epiſcopo facultate abſoluendi ſolùm quando coniugatus, qui ordinem conſtante matrimonio ſuſceperat, ingreditur religionem, & in ea profitetur; tunc enim Epiſcopus diœceſanus diſpenſare poteſt, niſi aliud canonicum impedimentum extet, vt in præfata Extrauag. dicitur.

12 An autem Epiſcopus diſpenſare poſſit, dum crimen eſt occultum, patet ex Concilio Trid. *ſeſſ.24. cap.6.* poſſe; diſpenſatus tamen non propterea poterit durante matrimonio miniſtrare in ſacris ordinibus; quia licèt ablata ſit ſuſpenſio, & irregularitas contracta ob ſuſceptionem ſacrorum ordinum tempore matrimonij, non tamen ablata fuit diſpoſitio ſacrorum canonum, prohibentium coniugato ſacrorum ordinum ſuſceptionem, & conſequenter illorum vſum; ſicut enim Epiſcopus aliquando poteſt abſoluere ab excommunicatione ob clerici percuſſionem, lata *in cap. ſi quis ſuadente, quæſt.17.* non tamen diſpenſare poteſt in ipſo canone, ita vt percutiens clericum excommunicationi non ſubiiciatur; inferior enim diſponere non poteſt in lege ſuperioris. Ita in ſimili Suarez *de cenſuris diſp.31. ſect.1. n.23.* Garzias *de benef. 2. p. cap.5. n.51.* & alij.

Hinc patet quid dicendum ſit de pœnitentiariis, aliiſque confeſſariis deputatis ad abſoluendum à cenſuris in delictis occultis.

PVNCTVM VIII.

De ſuſpenſione contra recipientes ſacros ordines abſque vllo titulo.

1 *Recipiens culpabiliter ſacros ordines abſque vllo titulo, ſuſpenditur ab executione ordinum.*

2 *Similiter & qui aliquem ſacrum ordinem ſuſcipit inito pacto cum ordinante, aut præſentante non petendi ſuſtentationem, beneficium, aut vnde ali poſſit.*

3 *Clericus qui nullo præuio pacto cum ordinante, vel præſentante, ordines ſine titulo accipit, ſuſpenſionem contrahit, titulum patrimonij confingendo.*

4 *Qui fuit ordinatus ſubdiaconus abſque vero titulo, & obtenta ſuſpenſionis abſolutione accedit ad diaconatum, aut ſacerdotium ſine nouo titulo patrimonij, vel beneficij, iterum ſuſpenſione afficitur.*

5 *Qui ficto titulo obtinuit litteras dimiſſorias, duplicem incurrit ſuſpenſionem, ſuſcipiendo ſacros ordines.*

6 *Suſcipiens ſacrum ordinem abſque titulo, incidit in irregularitatem, ſi functionem ordinis ſuſcepti exerceat, antequam abſoluatur.*

7 *Non incurrit ſuſpenſionem is qui aſſignato ſibi vero patrimonio, ſacrum ordinem ſuſcipit, eóque ſuſcepto retrodonat, & renunciat patrimonium donatori, aut alteri; idque etiamſi poſt huiuſmodi renunciationem ad ſuperiores ordines aſcendat.*

8 *Neque is cui facta fuit aſſignatio patrimonij cum pacto vel iuramento reſtituendi patrimonium donatori, dummodo non reſtituat ante ordinationem, nec tale pactum inierit cum ordinante, vel præſentante.*

9 *Qui ad minores ordines promouetur abſque titulo, non ligatur pœna ſuſpenſionis.*

10 *Neque is qui ad patrimonium, aut penſionem ſufficientem ad ſuſtentationem ordinatus eſt.*

11 *Suſpenſionem incurrit is, qui ordinatur ad titulum beneficij, quod actu non poſſidet, ſed ſolum in potentia.*

12 *Qui inualidè beneficium obtinet, ſuſpenſionem incurrit, ſi ad illius titulum promoueatur.*

13 *Titulus, ad quem aliquis promoueri poteſt abſque ſuſpenſione, triplex eſt, nimirum beneficij Eccleſiaſtici, patrimonij, & profeſſionis. num.17.*

14 *Nomine patrimonij intelliguntur bona, arte, hæreditate, & vera donatione acquiſita. Bona frugifera, aut penſio ſuper re frugifera poſſunt pro titulo aſſignari, non autem bona mobilia.*

15 *Qui donat alicui patrimonium, vt ad illius titulum ordines ſuſcipiat, poteſt apponere pactum reſtituendi ſibi patrimonium illud, cum ordinatus adeptus fuerit vnde ſe ſuſtentare valeat.*

16 *Qui ad titulum patrimonij ordinatur, ære alieno ita grauatus, vt ſoluto debito non ſuperſit ei ſufficiens ſuſtentatio, ſuſpenſionem incurrit, ſi patrimonium illud ſit hypothecæ ſubiectum pro debito.*

17 *Profeſſio eſt titulus ſufficiens vt quis promoueatur ad ſacros ordines.*

18 *Doctor, aut Baccalaureus non poteſt ſub titulo ſuæ literaturæ, aut gradus ordinari.*

19 *Qualibet penſio, patrimonium, & beneficium, non ſufficit pro titulo promouendorum. Sed requiritur quantitas ad ſuſtentationem ſufficiens.*

20 *Arbitrio Epiſcopi definienda.*

21 *Qui non habet titulum beneficij ex ſe ſufficientem, poteſt ad ſacros ordines promoueri, ſi habeat patrimonium, quo beneficij defectum ſuppleat. modo redditus qui pro titulo aſſignantur ſint certi.*

22 *Titulus, ad quem clericus ordinatur, debet eſſe perpetuus reſpectu ipſius clerici.*

23 *Nec poteſt iuxta aliquos Doctores, obtento beneficio alienari, abſque facultate Epiſcopi.*

24 *Vicaria temporalis & alia beneficia non perpetua, non ſufficiunt ad titulum; ſecus de vicaria perpetua.*

25 *Varij caſus, in quibus ordinans & præſentator ſuſpenduntur ab executione ordinum.*

26 *Epiſcopus ordinans aliquem abſque titulo, non tenetur illum ſuſtentare, ſi ordinatus patrimonium habeat.*

27 *Neque eum cui bona fide contulit beneficium poſtea euictione amittendum. Secus ſi mala fide contulerit.*

28 *Quis prouidere teneatur ordinato ſine ſufficienti titulo quoties quis ordinatur ab alieno Epiſcopo de licentia proprij Epiſcopi.*

29 *Qui ordinatus eſt ſine titulo, mortuo Epiſcopo ordinante, alendus eſt à ſucceſſore Epiſcopi.*

30 *Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ſuſcipiendo ſacros ordines ſine titulo regulariter poteſt impendi ab Epiſcopo.*

31 *Epiſcopus ordinãs cũ pacto, elapſo triẽnio remanet abſolutus.*

32 *Vtrum confeſſarius generalem habens facultatem abſoluendi à cenſuris, poſſit abſoluere à ſuſpenſione contracta ob defectum tituli, varia Doctorum placita.*

TRia principaliter explicabo in hoc puncto.

Primò, vtrùm recipiens ordines abſque titulo ſuſpenſionem incurrat.

Secundò, quas pœnas incurrat conferens ordines abſque titulo.

Tertiò, quis poſſit abſolutionẽ iſtius ſuſpẽſionis cõferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 RECipiens culpabiliter ſacros ordines abſque vllo titulo, ſuſpenditur ab executione ordinum. Hæc propoſitio probatur

Primò ex *cap.neminem diſt.70.* vbi decernitur, vt nullus abſque titulo ordinetur; deinde ſubiungitur, *eos autem, qui abſolutè, (id eſt, ſine titulò) ordinantur, decreuit ſancta Synodus vacuam habere manus impoſitionem, & nullum tale factum valere ad iniuriam ipſius, qui eum ordinauit*; idem decernitur *in cap.ſanctorum, eadem diſtinctione*, vbi dicitur, *decernimus, vt ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur.*

Dices, iſti duo textus abrogati fuerunt *in cap.Epiſcopus, & cap.cùm ſecundùm, de præbendis.*

Reſpondeo primò non fuiſſe ſimpliciter abrogatos in præfatis textibus, vt infrà probabo.

Reſpondeo ſecundò confirmatos, & innouatos fuiſſe in Concil.Trid. *ſeſſ.21.c.2.ad finem, de reform.* vt conſtabit ex dicendis in ſecunda ratione.

Secundò igitur probatur ex Concil. Trid. *ſeſſ 21.cap.2. cit.ad finem, de reformat.* Vbi prohibetur ordines ſacros ſine titulo ſuſcipere, deinde innouatur pœna antiquitus impoſita, ibi, *antiquorum canonum pœnas ſuper his innouando*; perſpicuum autem eſt *cap.neminem,& cap.ſanctorum*, eſſe canones antiquos, cùm editi fuerint in Concilio Chalcedonenſi, & ab Vrbano II. qui obiit anno 1099. die 29. Iulij. antiqui ergo canones, quorum pœnas Concilium innouat, non ſunt *cap. cùm ſecundùm Apoſtolum*, neque aliæ Epiſtolæ, quæ in Decretalibus compilatæ ſunt, ſed *cap.neminem, & cap.ſanctorum*, aliíque textus conſimiles, qui in Decretis continentur, ex Gabriele Vaſquez 3. *part.tom.3. diſp.146.n.6.*& aliis infrà citandis.

Tertiò probatur ex Bulla 75. Pij V. edita anno 1568. die 12. Nouembris, incipit, *Romanus Pontifex ſacrorum*, in qua Bulla Summus Pontifex ſupponens in Concilio Tridentino *ſeſſ.21.cap.2.* innouatam fuiſſe ſuſpenſionem, contra clericos ſeculares ſine titulo promotos, extendit diſpoſitionem eiuſdem Concilij ad religioſos ante profeſſioné promotos abſque titulo, ipſoſque inhabiles reddidit ad ordines exercendos, & exercentes efficit irregulares, quod etiam militat in nulliter profeſſis, vt bene ſacra Cardinalium Congregatio declarauit, teſte Garzia *de beneficijs.2.p.c.5.n.10.& ſeqq.* Nauarr.*de regular. comment.4. n.72, verſ.non obſtat*, & Sanchez *de matr.lib.7.diſp.37.n.43.* tum quia non habet titulum, tum quia caret litteris dimiſſoriis legitimi Prælati; Patriarchis verò, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, qui præfatos religioſos ad ſacros ordines ante validam poſeſſionem ſine titulo admittunt, ſuſpenſionem à collatione talium ordinum, per annum imponit. Idem Pius V. cuius Bulla videri poteſt, eamque in hac parte retuli *queſt.2.punct.10.de cenſuris in particulari.*

Quartò probatur ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, in qua ſuſpenſionem imponit clericis, ordines ſacros ſuſcipientibus abſque titulo beneficij, vel patrimonij, & hæc Bulla non videtur in hac parte abrogata à Clemente VIII. quia Clemens VIII. reduxit illam Bullam ad terminos iuris communis; iure autem communi lata eſt ſuſpenſio contra clericos, & religioſos, qui ſine titulo ſacris ordinibus initiantur.

Prædictis adde pro diœceſi, & prouincia Mediolanenſi in Concilio Prouinciali VI. *tit. quæ ad ordines*, extare ſpecialem ſuſpenſionem ab ordine ad arbitrium Epiſcopi contra eum, qui ad patrimonium in Prouincia Mediolanenſi malè promouetur. Ex dictis ſequitur

2 Primò à fortiori, eum, qui ad aliquem ſacrum ordinem promouetur, inito pacto cum ordinante, vel cum præſentante non petendi ſuſtentationem, aut beneficium, aut aliquid aliud, vnde ali poſſit, ſuſpenſionem incurrere ab executione ordinis ſuſcepti. Ratio eſt, tum quia hic recipere videtur ſacros ordines ſine titulo. tum quia etiamſi titulus reipſa validus eſſet, nihilominus hic caſus expreſsè definitus eſt *in cap.penult.de ſimonia*, vbi dicitur, *eum, qui ſic ordinatur, manere ſuſpenſum ab ordine ſuſcepto, donec diſpenſationem ſuper hoc obtinere meruerit.* Idem habetur *in cap.per tuas nobis 3.de ſimonia.* vbi ordinatus hoc pacto repellitur ab executione ordinis ſic ſuſcepti, & ab aliis ſuſcipiendis. Imò gloſſa *in dicto cap.per tuas, verb. intellexit*, Alterius *de cenſuris tom.2. diſp.10. cap.3. col.6.verſ. poteſt*, exiſtimant iſtum à ſuſpenſione non excuſari, etiamſi ignorantiam iuris haberet, id eſt, etiamſi neſciret vetitum eſſe ab Eccleſia ordines hoc præuio pacto ſuſcipere; nam in præfato capite ſuſpenſio extenditur ad illum, qui *nec ſe in hoc aliquid illicitum egiſſe intellexit*, vt in præfato textu dicitur. Ego verò probabilius arbitror, in foro conſcientiæ excuſari poſſe, ſi re vera ignorantia interceſſit, quicquid ſit de præſumptione fori externi. tum argumento *cap. ſi qui à ſimoniacis*, tum quia cenſura grauis ſupponere ſolet grauem culpam. Ita Suarez *de cenſuris diſp.31.ſect.1.n.34.*

3 Maior difficultas eſt, vtrùm clericus, qui nullo præuio pacto cum ordinante, vel præſentante, ordines ſine titulo accipit, ſuſpenſione afficiatur, vt ſi quis titulum patrimonij confingat, mentiendo, aut falsò probando habere quod non habet, vel plus habere, quàm habeat; cùm tamen id quod habet ad ſuſtentationem non ſufficiat, aut ſi fictam donationem ab aliquo accipiat.

Reſpondeo duplicem in hac re Doctorum ſententiam extare.

Prima eſt nonnullorum negantium clericum ordinatum ſine titulo, vel patrimonio, affici ſuſpenſione, quoties nullum init pactum cum ordinante, vel præſentante petendi quidquam. Ratio eſt, tum quia nullo iure probari poteſt huiuſmodi ſuſpenſio. nam *cap.neminem,& cap. ſanctorum diſtinct.70.* reuocata fuerunt *in cap. cùm ſecundum Apoſtolum, de præbendis*, nec innouata ſunt in Tridentino *ſeſſ.21.cap.2.* cùm in eo innouari tantummodo videatur *cap. cùm ſecundum Apoſtolum, citat.* quod nondum ſublatum erat, vt ex declarationibus Illuſtriſſimorum Cardinalium docet P. Marzila in Trident. *loco citato verſ. antiquorum.* tum quia quamplures ſacræ Congregationis deciſiones pro hac parte adducuntur à Gonzalez *ad regulam 8.Cancellariæ gloſſa 5.§.10. num.22.* à Marzila, & aliis. Eidèm opinioni adhæret Gutierrez *lib.12.pract.quæſt.65. num.11. verſ.nec opinio*, Henriquez *in ſumma lib.13.cap.37. num.3.* vbi pro hac ſententia duodecim auctores allegat. Emanuel Sa *verb.ſuſpenſio. num.10.* Auila *3.p.diſp.5. dub.5. concluſ.2.* Toletus *lib.1. cap. 49. num.5.* Fornarius *de ordine cap.8.num.8.* & alij apud Stephanum Quarantam *verb.ordo, verſ. & conſtitutio*, & apud Garziam *de beneficijs 2. part. cap.5.num.21.& ſeqq.*

Secunda ſententia ſimpliciter affirmat dolosè ordinatum abſque titulo, ſuſpenſionem ipſo facto incurrere ab ordine ita ſuſcepto. Hæc opinio ſufficienter probatur, tum rationibus in propoſitione allatis. tum quia in Bulla Summi Pontificis Vrbani VIII. incipit, *ſecretis æternæ prouidentiæ*, edita 11. Decembris 1624. impoſita eſt ſuſpenſio perpetua contra promotum ficto, falſo, ſeu fiduciario patrimonio, ibi, *Promoti verò perpetuæ ſuſpenſionis pœnam abſque ſpe diſpenſationis à Sede Apoſtolica obtinendæ incurrant, eo ipſo inſuper promotos huiuſmodi, ac etiam eos, qui cum falſis, vel fictis, aut fiduciarijs patrimonij titulis ſcientes ſe ad ordines huiuſmodi promoueri fecerint, non ſolùm prædictis, verùm etiam maioribus arbitrio noſtro, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis infligendis pœnis.* quamquam in præfatis verbis ſermo videtur eſſe tantummodo de Hiſpanis, Luſitanis, Gallis, vel Germanis, aliiſque vltramontanis. Hanc ſecundam ſententiam ſequitur Nauarrus *conſil.14. & 46. de temporibus ordinationum, & in manuali cap.27.numero 158.* Bernard. Diaz *in pract.crim.cap.18. in principio*, Suarez *de cenſuris diſputatione 1 ſect.1. numero 31. & ſeqq.* Maiolus *lib.4.de irregularit.cap.15.* Graffius *lib.2.deciſ. cap.97. num.56.* Alterius *tom.2. diſputat.10. cap.3.col.3.*

Sanchez *de matrim. lib.6. diſp.* 32. *num.* 8. Rodriquez, Comitolus, Zerola, & alij, quos retuli *de Sacramentis diſp.* 8. *quæſt. vnica puncto* 5. *num.* 34. omiſſis aliis quamplurībus apud Garziam *num.* 24. & apud alios præcitatos DD.

Si quæras quiſnam dicendus ſit titulus fiduciarius.

Reſpondeo illum dici, quem quis alteri aſſignat extorta promiſſione reſtituendi bona poſt ordinationem. *l. Seius Saturni. ad Treb. & l. dotem. de collat. bonorum.*

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſponſio patet ex rationibus in propoſitione allatis. Neque obſtat *cap. cùm ſecundùm Apoſtolum.* quamuis enim admitterem in eo cap. reuocari diſpoſitionem *cap. neminem, & cap. Sanctorum.* (quamquam Nauarrus, & Alterius *locis citatis* conantur pluribus oſtendere præfatos textus in eo cap. non reuocari, reſpectu eorum, qui dolosè promouentur ficto patrimonio; ſed ſolùm decerni, vt ordinatus non afficiatur ſuſpenſione, ſi abſque fraude, & malitia fateatur ſe titulum non habere, ſicque permittat ſe ordinari; ordinator verò, ſi in tali euentu ordines ſacros illi ſponte conferat, obligetur ad alendum ordinatum, donec ei beneficium conferat) nihilominus aſſerimus præfatos textus in Concilio Tridentino innouari, quia illi ſunt verè canones antiqui.

Ad ſecundam reſpondeo primò, declarationes ſacræ Congregationis non facere ius, & non ſemper omnibus caſibus accommodari poſſe.

Reſpondeo ſecundò, iuxta ſacram Cardinalium congregationem innouari in Concilio Tridentino *cap. cùm ſecundum*; non tamen excludi videtur, quin etiam innouentur alia præcitata iura, quæ maximè antiqua ſunt; ita tamen vt contrarietas non admittatur. propterea ordinans aliquem, ſciens ipſum non habere titulum, tenetur ipſum alere, & ſuſtentare, & hoc pacto admitti poteſt in Concilio, & innouari. *cap. cùm ſecundùm Apoſtolum, de præbendis.* iuxta declarationem ſacræ Congregationis; ordinatus verò mala fide ſine titulo ſuſpenſionem incurrit. & hoc pacto innouatur. *cap. neminem, & cap. Sanctorum, diſt.* 70. Nauarr. & Alterius *locis citatis.*

4 Secundò ex dictis in propoſitione ſequitur, ſubdiaconum, qui ſubdiaconatus ordine inſignitus fuit abſque vero titulo, & poſtmodum obtenta ſuſpenſionis abſolutione accedit ad diaconatum, vel ad ſacerdotium ſine nouo titulo patrimonij, vel beneficij, iterum affici ſuſpenſione. Ratio eſt, quia hic dicitur ſacros ordines ſuſcipere ſine vero titulo, & iura abſolutè ſuſpendunt ſuſcipientem ſacros ordines ſine titulo. Ita ſacra Cardinalium congregatio, teſte Fornario *de ordine cap.* 8. Suarez *loco cit. num.* 39. Alterius *loco cit. cap.* 3. *ad finem.* Stephanus Quaranta *verb. ordo. verſ. an verò.* Henriquez, & alij.

Tertiò ſequitur, ſuſcipientem ſacros ordines abſque titulo affici ſuſpenſione, ſiue ordinetur à proprio, ſiue ab alieno Epiſcopo, etiam cum litteris dimiſſoriis proprij Epiſcopi; adhuc enim militat eadem ratio, & eadem iuris diſpoſitio, nec litteræ dimiſſoriæ conferunt titulum.

5 Addo eum, qui ficto titulo obtinuit litteras dimiſſorias, recipiendo ſacros ordines, affici duplici ſuſpenſione, vnam, quia recipit ordines abſque titulo; alteram; quia dicitur ordinatus ab alieno Epiſcopo ſine litteris dimiſſoriis; huiuſmodi enim litteræ irritæ ſunt, vtpote per dolum obtentæ, quo dolo cognito ſuperior dimiſſorias non conceſſiſſet. Ita Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 36. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 3. *col.* 12. *dub.* 7. Idem probabilius dicendum arbitror de eo, qui ſacros ordines recipit cum licentia ſui Epiſcopi impetrata ad titulum patrimonij donati: ſed ordinandus illud ante ordinationem renunciauit; hic enim incurrit ſuſpenſionem, tum quatenus ordinatur abſque litteris dimiſſoriis; cenſetur enim licentiam, ſeu dimiſſorias per dolum, dantem cauſam licentiæ, obtinuiſſe; tum quatenus ordinatur abſque titulo ſufficienti, cùm probabile ſit renunciationem illius tituli factam ante ordinationem validam eſſe, iuxta Suarez *num.* 37. Garziam *loco cit. n.* 170. & Sanchez *lib.* 6. *de matrimonio diſp.* 32. *n.* 8. & alios, contra Nauarrum *in manuali cap.* 27. *num.* 158. Felinum, & alios, apud Alterium *loco citato.* An autem renunciatio facta poſt ordinationem teneat, conſtabit ex dicendis *illatione* 5.

6 Quartò ſequitur ſuſcipientem ſacrum ordinem abſque titulo, incidere in irregularitatem, ſi functionem ordinis ſuſcepti exerceat, antequam abſoluatur. nam hic contraxit ſuſpenſionem, vt probatum eſt; violans autem ſuſpenſionem per exercitium ordinis ſacri, pœnam irregularitatis incurrit, vt ſuo loco probaui.

7 Quintò ſequitur, eum non affici ſuſpenſione, qui aſſignato ſibi vero patrimonio, ſacrum ordinem ſuſcipit, eòque ſuſcepto, retrodonat, & renunciat patrimonium donatori, aut alteri, aut victum non petit ab eo, qui titulum ſibi aſſignauerat. Et hoc militat, etiamſi facta huiuſmodi retrodonatione, & renunciatione ad ſuperiores ordines aſcendat. Ratio eſt, quia hic non dicitur ſacros ordines ſuſcipere ſine titulo, nam illa retrodonatio irrita eſt & inualida ex decreto Tridentini *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. vbi dicitur, talem titulum ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſe, vbi notanda eſt illa particula, *nullatenus*, quæ tollit potentiam, & nullitatem actus ipſo iure inducit. *l. vlt. C. de teſtament. milit. Authent. ſi qua mulier,* & ibi gloſſa *verſ. nullatenus. C. ad SC. Velleianum. Clement. vnica, verb. nullatenus. de ſequeſtrat.* Idémque in terminis tradunt, Nauarr. *conſil.* 21. *de temp. ordinat.* Henriquez *lib.* 13. *cap.* 37. *num.* 2. Auila *de cenſuris* 3. *parte diſp.* 5. *dub.* 5. Quaranta *loco citato*, Garzias *de beneficijs* 2. *part. cap.* 5. *num.* 175. *& ſeqq. & num.* 182. addens limitationem, quæ mihi non valde probatur. Molina *tomo* 1. *de iuſtitia tract.* 2. *diſp.* 238. *ad finem.* Gratianus *diſcept. forenſ. cap.* 159 *num.* 18. Sayrus *de cenſuris lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 23. & alij, contra Sanchez *lib.* 6. *de matrim. diſp.* 32. *num.* 8. & alios.

8 Maior difficultas eſt, vtrùm ſuſpenſione afficiatur is, cui facta fuit aſſignatio patrimonij cum pacto, & iuramento reſtituendi patrimonium donatori, ſeu non fruendi bonis donatis, ſeu non petendi quidquam.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe non affici ſuſpenſione, modò non reſtituat ante ordinationem, vt dictum eſt *illatione* 3. *num.* 5. & modò pactum non inierit cum ordinante, vel præſentante ad ordines, vt dictum eſt *illatione* 1. ex *cap. per tuas, & cap. penult. de ſimonia.* Ratio eſt, quia cùm aſſignatio valida ſit (dominium enim tranſlatum eſt in donatarium, vt ſuppono) non dicitur ordinatus ſine titulo. Ita Toletus *lib.* 1. *cap.* 49. *verſ.* 5. *num.* 5. Auila *loco cit.* Garzias *num.* 161. & alij, quos retuli *de Sacramentis diſp.* 8. *quæſt. vnica p.* 5. *num.* 20. contra Sanchez *de matrimonio lib.* 6. *diſp.* 32. *n.* 8. & Suarez *n.* 37. & alios apud Garziam *num.* 153. quorum opinionem hoc tempore approbo poſt conſtitutionem Vrbani VIII. quia titulus videtur fiduciarius. Si verò patrimonium fictè aſſignatum fuit, vt ſi quis fictè recepit patrimonium à Caio, non habente intentionem donandi, ſeu aſſignandi, perſpicuum eſt ordinatum cum huiuſmodi titulo ſuſpenſum eſſe, quia hæc non eſt donatio, ſed donationis fictio; conſequenter ordinatus dicitur ordines ſine titulo ſuſcepiſſe. imò ſi fidem dedit, ſeu promiſit aſſignanti reddere bona, cùm promotus fuerit, Sanchez *loco citato* putat teneri ad reſtitutionem patrimonij eo pacto aſſignati; cùm enim clericus ad illa bona ius non acquiſierit, non poteſt illa retinere; neque obſtat decretum Tridentini *loco cit.* quia loquitur de obtinentibus patrimonium, ſeu penſionem; in noſtro autem caſu hic nunquam obtinuit patrimonium, cùm illa non fuerit vera donatio; ſed fictio donationis. Ita Sanchez *loco cit.* & quamplures alij apud Garziam *n.* 166. quorum opinio mihi non diſplicet quoties conſtat donationẽ fictè factam fuiſſe; ſecus ſi conſtet, vel etiam dubitetur illam validam fuiſſe, tunc enim iudicandum eſt in fauorem actus, & ſtatus Eccleſiaſtici, vt patet ex dictis aliàs *de Sacramentis loco cit. n.* 20. cum Toleto *lib.* 1. *c.* 49. *num.* 5. Auila & aliis, quibus adde Ledeſmam, Henriquez, & alios apud Garziam *n.* 164.

An verò qui in vera patrimonij aſſignatione iurauit ſe nihil petiturum, aut reſignaturum patrimonium, teneatur iuramentum ſeruare, patet ex dictis alias *de Sacramentis loco cit. num.* 21. non teneri; contra Toletum, & alios.

Sextò illum non affici ſuſpenſione, qui promouetur ad titulum beneficij, cuius fructibus potiri, & frui non poterit, niſi poſt obtentum presbyteratum; hic enim non dicitur promotus ſine titulo. Ita ſacra Cardinalium congregatio, teſte Garzia *de beneficijs 2. part. cap. 5. num.* 110.

9 Septimò ſequitur eum, qui ad minores ordines promouetur abſque titulo, non ligari pœna ſuſpenſionis. tum quia Concilium Tridentinum *ſeſſ. 21. cap. 2.* Pius V. & Sixtus V. loquuntur ſolum de recipientibus ordines ſacros, tum quia vſu, & praxi receptum eſt, vt titulus ad minores ordines non requiratur. Petrus Ledeſma *de ſacramento ordinis cap. 7. ad finem.* Paſſius *de reſignat. lib. 2. quæſt. 6. num.* 4. Salſedo apud Diaz *cap.* 18. *num.* 5. Vgolinus *de irregularitate cap.* 61. *num.* 2. Garzias *de beneficijs 2. parte cap. 5. num.* 4. Comitolus *lib. 6. quæſt.* 38. Alterius *loco citato column. 7. dub.* 1. & alij, contra gloſſam *in cap. non liceat, de prabendis.*

Nec obſtant *cap. neminem, & cap. ſanctorum diſt.* 70. in quibus ſimpliciter præſcribitur titulus in ſuſcipiente ordines. Reſpondetur enim conſuetudinem addidiſſe illis textibus moderationem, vel interpretationem: conſuetudo enim eſt optima legis interpres. *cap. cum dilectus, de conſuetudine, & l. ſi de interpretatione. ff. de legibus.*

10 Octauò eum, qui ad patrimonium, vel penſionem ſufficientem ad ſuſtentationem ordinatus eſt, à pœna ſuſpenſionis liberari, quia non dicitur ordinatus ſine titulo; penſio enim, & patrimonium rationem habent ſufficientis tituli. *cap. tuis, de prabendis.* Addit Suarus *de alimentis, tit. 7. quæſt.* 37. *num.* 2. aliquem ordinari poſſe abſque titulo, ſi patrem diuitem habeat; ſed hoc ego non approbo, quia Concilium Tridentinum *loco citato*, non vult, quemquam ad titulum patrimonij, vel penſionis promoueri, niſi patrimonium, vel penſio verè ab eo obtineatur. Ita Garzias *de benefic. 2. part. cap. 5. num.* 91.

11 Nonò eum, qui promouetur ad titulum beneficij, quod actu non poſſidet, ſed ſolùm in potentia, pœnam ſuſpenſionis contrahere, tum quia ordinatur ſine titulo. tum quia Concilium Tridentinum *ſeſſ. 21. cap.* 2. non vult quemquam ad ordines promoueri, niſi beneficium pacificè poſſideat; propterea non poteſt quis ordinibus initiari ad titulum de futuro, & in ſpe certa, vt ſi iam præſentatus, poſtulatus, ſeu nominatus fuit, ſed pacificam beneficij poſſeſſionem nondum cœpit. Ita Ledeſma *loco citato, poſt octauam concluſionem.* Sayrus *de cenſuris lib. 4. cap. 14. num.* 19. Garzias *de beneficijs loco cit. num.* 130. Cenedus *pract. lib. 1. quæſt. 4. num.* 23. Barboſa *in remiſ. ſeſſ. 21. cap. 2. num.* 4. Probabile tamen eſt eum, cui beneficium collatum fuit, ſed eius poſſeſſionem nondum cœpit, non affici ſuſpenſione, recipiendo ordines ad titulum illius beneficij. Ratio eſt, quia hic non dicitur abſolutè ordines recipere ſine titulo, & licet Concilium præſcribat beneficiarium non admitti ad ſacros ordines ante pacificam poſſeſſionem; nihilominus nullam pœnam imponit, ſed pœnas iuxta diſpoſitionem antiquorum canonum innouat, in ſacris autem canonibus non eſt impoſita ſuſpenſio beneficiario ſacros ordines recipienti ante pacificam beneficij poſſeſſionem. Ita Paſſius *lib. 2. quæſt. 6. num.* 7. Salſedo apud Diaz *in practic. cap.* 18. *num.* 7. Garzias *loco cit. num.* 133. & alij.

12 Secus dicendum eſt de eo, qui coadiutoriam perpetuam obtinuit cum futura ſucceſſione, hic enim non dicitur beneficium pacificè poſſidere, conſequenter ſi ordines ſacros ſine alio titulo accipiat, afficitur ſuſpenſione, niſi fortè in conſtitutione coadiutoriæ perpetuæ aſſignata ei fuiſſet certa quantitas ſufficiens ad ſuſtentationem. tunc enim poteſt ordinibus initiari, non tanquam ad titulum beneficij, ſed potiùs tanquam ad titulum penſionis in eo beneficio fundatæ, vt bene Garzias *loco cit. num.* 132. P. Ledeſma *loco cit. cap. 7. concluſ. 11. dub.* 2. & alij apud Garziam *loco citato*, & apud Barboſam *num.* 15.

Decimò ſequitur eum, qui beneficium inualidè obtinet, affici ſuſpenſione, ſi ad illius titulum promoueatur. Ratio eſt, quia hic re vera non habet beneficij titulum, ſed eſt intruſus, vt ſuppono; ergo non euadit pœnam ſuſpenſionis, etiamſi fortè beneficium pacificè, & abſque lite poſſideat. Contrarium ſuſtinet Garzias *loco citato, num.* 148.

Sed modò nonnullæ ſuperſunt difficultates in ſequentibus quæſitis explicandæ.

13 Quæres igitur primò, quotuplex ſit titulus, ad quem aliquis promoueri poteſt, ne ſuſpenſionis pœnam incurrat.

Reſpondeo triplicem eſſe.

Primus eſt beneficij Eccleſiaſtici, vt patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 21. cap.* 2. ex quo ſequitur aliquem promoueri poſſe ad titulum parochialis Eccleſiæ, aut Canonicatus, aut capellaniæ fundatæ auctoritate Epiſcopi, & collatæ in titulum perpetuum. Idem dic de patrimonio in titulum perpetuum collato, & habente adnexum obſequium ſpirituale; hæc enim ſunt beneficia Eccleſiaſtica.

Secundus titulus eſt patrimonij, ſeu penſionis, vt patet ex eodem Concilio Tridentino *loco citato*; quamquam Epiſcopus non poteſt quemlibet pro ſuo libito ad titulum patrimonij, vel penſionis ordinare, ſed requiritur Eccleſiæ neceſſitas, vel vtilitas, vt in eodem Concilio iure optimo ſancitur. Regulariter tamen loquendo adeſſe ſolet neceſſitas, vel commoditas Eccleſiæ, præſertim, dum vir doctus, & probatæ vitæ ad ordines promouendus eſt; conſequenter poteſt quis, regulariter loquendo, ad titulum patrimonij, vel penſionis promoueri. Ita Flamin. Paril. *de reſignat. lib. 2. quæſt. 6. num.* 8. Garzias *loco citato num.* 75. & alij.

Addo eum, qui ad verum patrimonij, vel penſionis titulum ſine cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis promouetur, nullam cenſuram incurrere, quia hæc in iure expreſſa non reperitur. Ita Garzias *num.* 89.

14 Rogabis primò, quid nomine *patrimonij* intelligatur.

Reſpondeo intelligi tam bona propria arte, vel hereditate, quàm donatione acquiſita, modò donatio ſit vera, & non ficta.

Ex quo ſequitur eum, cui certa bona frugifera pro titulo ab aliquo aſſignantur, poſſe ordinibus ſacris initiari, hæc enim veniunt nomine *patrimonij*. Idem dicendum arbitror, ſi aſſignetur penſio, ſeu ſtipendium ſuper re frugifera, ad modum cenſus duraturi ad vitam ordinandi, ſeu donec ordinandus beneficium Eccleſiaſticum, aut alia bona ſufficientia obtinuerit. Ratio eſt, tum quia huiuſmodi ſtipendium, ſeu penſio, ſeu annuus redditus eſt ius reale proprium illius cui aſſignatur; conſequenter ad illius titulum ordinari poteſt. tum quia ſicut clericus ordinari poteſt ad titulum cenſus, non ſolùm perpetui, verùm etiam vitalitij, (nam annui redditus inter bona immobilia recenſentur. *Clement. exiui. §. cùmque annui redditus, de verborum ſignificatione*;) ita etiam ordinari poteſt ad titulum annui redditus, ſibi ab aliquo aſſignati ſuper ſuis bonis, modò bona ſint frugifera, & certis finibus definita, vt innuit ſacra Cardinalium congregatio, cuius declarationem citat, & ſequitur Garzias *2. part. cap. 5. num.* 96. Imò Garzias *loco citato*, & alij arbitrantur titulum conſtitui poſſe ſuper cenſu temporali & redimibili; adhibita tamen hac cautione, vt ſi contingat cenſum redimi, pecunia collocetur apud idoneas perſonas, & in res frugiferas conuertatur.

Ego verò id facilè non admitterem, quia dari poteſt caſus, vt redempto cenſu pecunia otioſa remaneat, aut pereat, & conſequenter ordinatus debitis alimentis careat. Ita Vgolinus *de officio Epiſcopi cap. 26. §. 10. num. 2. & §. 12. num.* 3.

Ex

Ex quo licet etiam inferre, non poſſe aliquem, habentem ſolùm bona mobilia, ordinari ad titulum illorum bonorum; tum quia bona mobilia fructus reddere non ſolent. tum quia facilè conſumuntur, & pereunt. Propterea recipiens ordines ad titulum huiuſmodi bonorum ſuſpenſione ligatur, vtpote ordinatus ſine legitimo titulo. Ita Azorius 2. *p. lib.* 3. *c.* 4. *quæſ.* 7. Garzias *n.* 105. & alij.

15 Rogabis ſecundò, vtrùm donans alicui patrimonium, vt ad illius titulum ordines ſuſcipiat, apponere poſſit pactum reſtituendi ſibi præfatum patrimonium, cùm ordinatus adeptus fuerit beneficium, aut aliunde habuerit, quo ſe valeat ſuſtentare.

Reſpondeo affirmatiuè, quia huiuſmodi pactum non videtur aduerſari diſpoſitioni Concilij Trident. Ita Garzias *de beneficijs* 2. *p. cap.* 5. *n.* 169. hoc tamen limitari debet, modò adſit conſenſus Epiſcopi, iuxta dicenda *n.* 24.

16 Rogabis tertiò, vtrùm qui ad titulum patrimonij ordinatur, ſed ære alieno ita grauatus eſt, vt ſoluto debito ei non remaneat patrimonium ſufficiens ad ipſius ſuſtentationem, ſeu ad titulum conſtituendum, incidat in pœnam ſuſpenſionis, ſi ad titulum patrimonij promoueatur.

Reſpondeo diſtinguendo, ſi patrimonium, ad cuius titulum promouetur, hypothecæ ſubiectum eſt pro debito, afficitur ſuſpenſione, quia non dicitur habere legitimum titulum; nam bona tranſeunt cum onere hypothecæ; poſito autem onere hypothecæ non poteſt ordinatus ali, & ſuſtentari ex iis bonis, ſi creditor velit ſolutionem ſibi fieri, nec Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *c.* 2. prohibens alienationem patrimonij, ad cuius titulum quis promotus eſt, tollit obligationem antea contractam, aut iuri alteri quæſito derogat. Ita Nauarr. *conſil.* 18. *de tempor. ordinat.* & alij DD. ſtatim citandi. Si verò bona non ſunt hypothecæ ſubiecta, arbitror titulum in huiuſmodi bonis validè conſtitui poſſe; conſequenter ordinatum ad illorum titulum ſuſpenſionis vinculo non ligari. Ratio eſt, quia ordinatus habet dominium illorum bonorum, & ius ad fructus, ergo titulus in præfatis bonis validè conſtituitur. Sicut enim valida eſſet illorum bonorum alienatio; ita valida eſt tituli conſtitutio; quamuis fortè fieri poſſit, vt grauiter peccet, ſi aliunde nequeat creditoribus ſatisfacere, vt alibi docui. Ita Suarez *de cenſuris diſp.* 4. *ſect.* 3. *n.* 25. *verſ. contrariè*, cui adde Nauarrum ex parte *loco citato*, Garziam *de benefic.* 2. *p. c.* 5. *n.* 139. *& ſeqq.* Pariſium *loco cit. q.* 6. *n.* 12. loquentes ſub variis diſtinctionibus.

Hinc patet quid dicendum ſit de bonis alicui donatis, vt ad illorum titulum ordinari poſſit; cenſeo enim in ipſis validè conſtitui poſſe titulum, etiamſi fortè donatarius ære alieno detineatur. Ita Garzias *loco cit. num.* 143. vbi refert Genuenſem, & plures alios in additionibus, apud quos hæc non inueni.

Obijcies contra ſecundam partem diſtinctionis à me allatæ, bona alicuius dicuntur ea, quæ ſuperſunt deducto ære alieno. *l. mulier bon. t. ff. de iur. dot. l. non poſſunt. ff. de iure fiſci. & l. ſubſignatum. §. bona. ff. de verb. ſignific.* ſed deducto ære alieno non ſuperſunt huic bona ſufficientia ad ſuſtentationem, & ad titulum; ergo titulus fundari, & conſtitui non poteſt ſuper huiuſmodi bonis, quæ deducto ære alieno non ſufficiunt ad ſuſtentationem, & ad legitimum titulum conſtituendum.

Reſpondeo illud axioma intelligendum eſſe moraliter, & non phyſicè; perſpicuum enim eſt, bona illius eſſe phyſicè, & naturaliter, quorum habet ius, & dominium, alioquin ea validè in alios transferre non poſſet.

17 Tertius titulus eſt profeſſionis; religioſus enim profeſſus promoueri poteſt ad ſacros Ordines, quia religio ipſum alere tenetur. Ob id etiam Patres Societatis Ieſu ad ſacros Ordines promoueri poſſunt peracto probationis biennio; quamuis enim ſtatim poſt biennium non emittant profeſſionem ſolemnem, ſed ſimplicem; nihilominus profeſſio illa cum triplici voto ſimplici, in hac parte ſufficit, & ſufficientem titulum præbet ex priuilegio, & conceſſione Gregorij XIII. cuius meminit Suarez *de cenſuris diſput.* 31. *ſect.* 1. *num.* 38. Fornarius *de Ordine cap.* 8. *num.* 8. Reginaldus *lib.* 3. *num.* 34. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 21. Alterius *tom.* 2. *diſputat.* 16. *cap.* 1. *columm.* 7. Emanuel Rodriquez *quæſt. regul. tom.* 3. *q.* 23. *art.* 5. *& in ſumma* 2. *p. c.* 15. *n.* 1. Garzias *de beneficijs* 2. *p. c.* 5. *n.* 13. Auguſtinus Barboſa *in remiſſ. ad ſeſſ.* 21. *c.* 2. *n.* 3.

18 Ex dictis in hoc quæſito ſequitur primò, Doctorem, aut Baccalaureum non poſſe ſub titulo litteraturæ, ſeu ſui gradus ordinari, quia hic non eſt titulus beneficij, patrimonij, aut profeſſionis. Ita ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Garzia *loco cit. num.* 128. contra Gonzalez *ad regulam* 8. *gloſſ.* 4. *n.* 56. & alios apud Garziam *loco cit.* & apud Barboſam *num.* 14.

Secundò ſequitur clericum non poſſe hoc tempore ordinari ad titulum alieni beneficij, aut ſtipendij ab Epiſcopo ſibi aſſignandi ſuper fructibus ſuæ menſæ, tum quia hic non eſt titulus ex præfatis tribus. tum quia ſic declarauit ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Garzia *n.* 93.

19 Quæres ſecundò, vtrùm quodlibet beneficium, ſeu quælibet penſio, & patrimonium ſufficiat pro titulo promouendorum ad ſacros ordines.

Reſpondeo negatiuè, ſed requiri eam patrimonij, penſionis, aut beneficij quantitatem, quæ ad vitæ ſuſtentationem ſufficiat; ius enim præſcribit titulum, ne Clericus cum dedecore ſtatus Eccleſiaſtici mendicare cogatur. Ideo ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Garzia *n.* 121. cenſuit habentem beneficium, etiam curatum, non ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem, non poſſe, nec teneri ad eius titulum ſacros Ordines ſuſcipere.

20 Rogabis primò, quænam quantitas ad vitæ ſuſtentationem ſufficiat.

Reſpondeo quantitatem arbitrio Epiſcopi diiudicandam eſſe; nã determinatio eorum, quæ à iure præſcribuntur, ſed non definiuntur, prudentis viri iudicio relinquuntur. *cap. de cauſis, de officio delegat. & l.* 1. *de iur. delib.* Ita ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Fornario *de Ordine cap.* 8. *num.* 10. Obſerua tamen hanc quantitatem non eſſe definiendam iuxta gradum, nobilitatem, & ſaltum ordinandi; ſed ſimpliciter, ita vt talis quantitas aſſignetur, qua quis ſuſtentari poſſet, ſi vellet. Ita P. Ledeſma *de ſacramento ordinis cap.* 7. *concl.* 7. Garzias *loco citato n.* 114. *&* 206. Pariſius *lib.* 5. *quæſt. vlt. num.* 155. & alij, contra Salſedo *in practic. cap.* 19. *num.* 4. Rebuffum, Zerolam, & alios apud Garziam, exiſtimantes attendendam eſſe qualitatem ordinandi.

21 Rogabis ſecundò, vtrùm qui non habet titulum beneficij, ex ſe ſufficientem, poſſit nihilominus ad ſacros ordines promoueri, ſi habeat patrimonium, quo beneficij defectum ſupplere poſſit.

Reſpondeo affirmatiuè, quia ex beneficio, & patrimonio, vel penſione conflari poteſt vnus titulus ſufficiens. Ita ſacra Cardinalium Congregatio, teſtibus Quaranta *verb. ordo verſ.* 2. *extende.* & Garzia *locis* ſtatim *citandis*.

Hoc tamen intelligitur, modò patrimonium, ſeu redditus, qui pro titulo aſſignantur, ſint certi, & ab aliorum voluntate non pendeant, vt colligitur ex Tridentino *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. vbi ſtatuit poſſe aliquem ad patrimonij, vel penſionis titulum promoueri, ſi re vera conſtet ipſum poſſidere patrimonium, vel penſionem; redditus autem, & prouentus incerti re vera non poſſidentur. Idem ſacra Cardinalium Congregatio declarauit, teſtibus Quaranta *loco citato*, Garzia *num.* 111. *&* 126. & aliis, ob id non poteſt quis promoueri ad titulum eleemoſynæ, vel anniuerſariorum, vel alterius ſtipendij ſuo labore, & induſtria obtinendi, vt quia muſicam, picturam, aliámve licitam artem, vel profeſſionem exercet. Ratio eſt, quia iſti ſunt redditus incerti. Ita communiter DD.

22 Rogabis tertiò, vtrùm titulus, ad quem clericus ordinatur, perpetuus eſſe debeat.

Reſpondeo debere eſſe perpetuum reſpectu ipſius clerici; ſic enim colligitur ex Tridentino *ſeſſ.21.cap.2.* vbi decernitur beneficium, ad cuius titulum quis promouetur, reſignari licitè, aut validè non poſſe, niſi conſtet reſignantem aliunde habere, quo viuere commodè valeat. Ibidem etiam ſancitur, patrimonium, vel penſionem, ad cuius titulum promotus eſt, alienari non poſſe abſque licentia Epiſcopi, donec beneficium obtineat, aut aliunde habeat, vnde viuere poſſit.

23 Imò aliqui DD. putant præfatum patrimonium, obtento beneficio, alienari non poſſe abſque facultate Epiſcopi. Ita Cenedus *pract. lib.1. quæſt.11. num.9.* & alij. Sed oppoſitum ſuſtinet Garzias *loco citato.* Ceuall. *comm. opin. quæſt.527. num.8. & q.561. n.30.* Menochius, Gratianus, & alij apud Garziam *loco citato*, & apud Barboſam *in remiſſ. ſeſſ.21. cap.2. num.2. & de dictionibus dict.76. num.2.* Ratio eſt, quia illa particula, *donec*, eſt reſtrictiua temporis, & ſuſpendit facultatem ad tempus. *l. legatum. ff. de annuis legat.* Nomine *alienationis* intelligitur etiam permutatio: res enim, quæ cum alia permutatur, dicitur alienari cùm alteri traditur. Ita Gonzalez *ad regul.8 gloſſa 5.§.10. num.35.* Barboſa *loco citato num.18.* Garzias *2. parte cap.5. num.216.* vbi plura diſſerit de reſignatione patrimonij, vel beneficij, ad cuius titulum quis promotus fuit.

24 Ex dictis ſequitur, vicariam temporalem, & alia beneficia manualia, ſeu non perpetua pro titulo non ſufficere; ſecus dic de vicaria perpetua; hæc enim legitimum titulum inducit. *cap. constitutus, cap. Michaël, de filijs presbyterorum, & cap. poſtulaſti, de reſcriptis.* Ita Bernardus Diaz *in pract. canonic. cap.18. num. 8.* Garzias *loco citato num...* Alterius *tom.2. diſput.10. cap.3. colum.8. dub.3.* Gonzalez *ad regul. 8. gloſſa 5. §.3. num. 42.* Parilius *de reſignat. lib.2. quæſt.6.* Gonzalez *ad regul.8. gloſſa 5.§.3. n.42.* Quid autem dicendum ſit de coadiutoria, patet ex dictis *illatione 9. num.12.*

Hîc agendum eſſet primò, an bona patrimonij, ad quorum titulum quis promotus fuit, gaudeant priuilegio bonorum Eccleſiaſticorum; ſed de hac re alibi ſæpiùs egi, videri poteſt Menochius *de recuperanda poſſeſſione remed.15. num.21.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.159.* Cenedus *pract. lib. 1. quæſt. 11. num. 9.* Ceuallos *quæſt. 527. num.4.* Carolus de Graſſis *de effectu clericat.* Alterius *loco cit. colum.10. quæſ.2.*

Secundò agendum eſſet, an bona à patre in titulum aſſignata, adducenda, & computanda ſint in diuiſione paternæ hereditatis; ſed de hac re egi *in tract. de contractibus diſp.3. quæſt.6. punct.6. §. vnico num.3. & 4.* vbi affirmatiuè reſpondi. Idem tradit Couarr. *cap. Raynaldus, de teſtam. §.2. n.7.* Salzedo apud Diaz *in pract. cap.18. n.16.* Rodriquez, Gutierez, & alij apud Garziam *loco citato, num.159.* & apud Barboſam *num. 25.* contra Anton. Gomez *in l. 29. Tauri num.21.* Stephanum Gratianum, & quamplures alios apud præcitatos DD.

SECVNDA PROPOSITIO.

25 Ordinans religioſum nondum profeſſum ſuſpenditur per annum a collatione talis ordinis, vt infrà probabo. Item ordinans aliquem abſque titulo, cum pacto, vt ordinatus nihil ab eo petat, ſuſpenditur per triennium à collatione ordinum; præſentator præſentans cum præfato pacto ſuſpenditur per triennium ab executione ordinum, ſic enim expreſsè decernitur *in cap. ſi quis ordinauerit, de ſimonia*, vbi ſuſpenſio in deteſtationem criminis ſimoniæ imponitur. Præterea ordinans aliquem ſine titulo tenetur eum alere, donec ei de competenti beneficio prouideatur per ipſum ordinantem, vel per alium, etiamſi ordinans nullum pactum cum ordinato inierit, *cap. cum ſecundum Apoſtolum, de prabend. & dignitat.*

26 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm Epiſcopus teneatur eum, quem ſine titulo ad ſacros ordines promouit, alere, ſi ordinatus patrimonium habeat, quo ſe valeat ſuſtentare.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia *in cap. Epiſcopus ſi aliquem, de prabend. & dignit.* decernitur teneri ei, quem ſine titulo ordinauit, neceſſaria ſubminiſtrare, niſi ordinatus de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere. Ita Hoſtienſis *cap. poſtulaſti, de reſcriptis*, & alij, quos citat gloſſa *cap. ſi Epiſcopus, verſ. titulum, de prabend. lib.6.* contra Innocentium, & alios, aſſerentes ordinatum habere actionem petendi neceſſaria ad victum ab ordinante.

27 Secundò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus, qui beneficium alicui contulit, & ad eius titulum ſacris ordinibus inſigniuit, teneatur illum alere, ſuſtentare, ſeu prouidere, ſi beneficium euictione, aut alia ratione amittatur.

Reſpondeo diſtinguendo, vel Epiſcopus mala fide contulit ſacros ordines, ſciens beneficium euincendum, ſeu amittendum eſſe, vel bona fide contulit. Si bona fide contulit, non tenetur alere, & ſuſtentare. tum quia nullam in hoc ipſe culpam admiſit; conſequenter neque pœnam luere debet. tum quia ſic colligitur ex *l. ad res donatas. ff. de adilitio edicto. & l. quæritur. §. vlt. eodem tit.* Si mala fide contulit, tenetur alere, & prouidere, quia cenſetur ordinaſſe ſine ſufficienti titulo, & ſicut recipiens ſacros ordines conſcius conditionis beneficij euincendi, ligatur ſuſpenſione iuxta probabiliorem ſententiam, vt ſupra dictum eſt, ita conferens ordines conſcius eiuſdem conditionis, obſtringitur onere alendi. Ita gloſſ. *in cap. cum ſecundum, cit. ad finem.* Nauarr. *lib.1. conſil.14. de temp. ordinat.* Alter. *tom.2. diſp.10. cap.3. dub.4.* contra Hoſtienſem *in ſum. lib.3. tit. de prabend.* & alios apud Alterium *loco citato*, & apud Garziam *de benefic. 2. part. cap.5. num.33.*

28 Tertiò dubium eſt, quiſnam prouidere teneatur ordinato ſine ſufficienti titulo, quoties quis ordinatur ab alieno Epiſcopo de licentia proprij Epiſcopi.

Reſpondeo illi onus alendi, & prouidendi competere, qui licentiam dedit promouendi aliquem in particulari; quia ipſi onus incumbebat inſpiciendi, an titulum haberet. Secus ſi proprius Epiſcopus dedit alteri licentiam generalem conferendi ordines in ſua diœceſi, nullis perſonis in particulari explicatis; in hoc enim caſu tenetur ordinans, quia ipſius erat proſpicere & præuidere, an titulum haberet. Hic caſus cum allatis rationibus expreſsè habetur *in cap. ſi Epiſcopus, de prabend. in 6.*

29 Quarto dubium eſt, vtrùm ordinatus ſine titulo, mortuo Epiſcopo ordinante alendus ſit à ſucceſſore, vel potiùs ab hæredibus Epiſcopi mortui.

Reſpondeo alendum eſſe à ſucceſſore, quia ſic decernitur *in cap. cum ſecundum Apoſtolum, de prabend.* ibi, *Nos tamen benigniùs agere cupientes, tamdiu per ordinatores, vel ſucceſſores eorum prouideri volumus ordinatis, donec per eos Eccleſiaſtica beneficia conſequantur.* contrarium tenet Abbas *in cap. cum ſecundum, cit. num.11.* putans cum Hoſtienſi potius teneri heredes defuncti, quàm ſucceſſores in dignitate.

TERTIA PROPOSITIO.

30 Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ſuſcipiendo ſacros ordines ſine titulo impendi poteſt ab Epiſcopo. Ratio eſt, quia iure communi non eſt reſeruata.

Hæc tamen propoſitio limitatur primò, modò clericus non fecerit pactum cum ordinante, vel præſentante non petendi quidquam; nam ſi huiuſmodi pactum iniit, abſolutio conferenda eſt à Papa, quia ei reſeruatur *in cap. ſi quis ordinauerit, de ſimonia*, vbi ordinans cum huiuſmodi pacto ſuſpenditur à collatione ordinum per triennium, præſentator ab executione ordinum per triennium: ordinatus verò perpetuò ſuſpenditur ab ordine, niſi à Sede Apoſtolica diſpenſetur, vt in præcitato textu dicitur, ibi, *ordinatus ab ordine ſic ſuſcepto donec diſpenſationem ſuper hoc per Sedem Apoſtolicam obtinere meruerit.*

Hæc

Hæc tamen limitatio ſublimitari poſſe videtur, modò delictum ſit publicum, nam Epiſcopus in delicto occulto diſpenſare poteſt, ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de reformat.*

31 An autem præfatus Epiſcopus ordinans cũ pacto ſuperiùs expreſſo, elapſo triẽnio ſtatim remaneat abſolutus, patet ex dictis *de cenſuris in genere*, vbi doctrinã generalem tradidi, & affirmatiuè reſpondi; quia cenſura non ligat vltra voluntatem conditoris. Neque obſtat conſtitutio Sixti V. contra malè promotos, in qua abſolutio ſuſpenſionis ſtrictè reſeruatur Papæ. Reſpondetur enim illam Bullam ad terminos iuris communis à Clemente VIII. reuocatam fuiſſe, vt ſæpiùs in præcedentibus adnotaui.

Limitatur ſecundò in ſuſpenſione contracta poſt conſtitutionem Summi Pontificis Vrbani VIII. incipit, *Secretis diuina prouidentia* hæc enim eſt reſeruata Papæ. Ratio eſt, quia Summus Pontifex in præfata conſtitutione contra promotos cum falſo patrimonij titulo eas pœnas imponit, quas impoſuerat Vltramontanis ordinatis ſine litteris dimiſſoriis recognitis à Nunciis, vel collectoribus, vel etiam à Vicario Summi Pontificis in Vrbe, dum in Italiam ſe conferunt; Vltramontano autem ordinato ſine præfatis litteris impoſita erat perpetua ſuſpenſio abſque ſpe diſpenſationis a Sede Apoſtolica obtinendæ, ergo, &c. quamquam hæc reſtrictio, & reſeruatio afficere videtur ſolùm Vltramontanos de quibus Papa ibi loquitur.

32 Maior difficultas eſt, vtrùm confeſſarius, generalem habens facultatem abſoluendi à cenſuris, poſſit abſoluere à ſuſpenſione contracta ob defectum tituli, ſeu ob malam ordinum ſuſceptionem.

Reſpondent multi Doctores affirmatiuè, quia ſuſpenſio eſt cenſura. Ergo habens facultatem generalem abſoluendi à cenſuris, poteſt etiam abſoluere in foro conſcientiæ à ſuſpenſione, etiamſi contracta ſit ob defectum tituli, vel ob malam ordinum ſuſceptionem. Ita Medina, Lopez, Bannes, & alij quamplures, quos citat Henriquez *in ſumma lib.* 7. *c.* 13. *n.* 3. *in comment. litt. Y. & Z.* & ſequitur Ledeſma *de ſacramento ordinis cap.* 7. *dub.* 5. Garzias *de beneficijs* 2. *parte cap.* 5. *n.* 48. *& ſeqq.* contrarium ſuſtinent Emanuel Rodriquez *in ſumma* 1. *p. c.* 164. *n.* 5. Henriquez *loc. cit.* in textu, & alij, quia Pontifex magna cum difficultate huiuſmodi abſolutionem confert. Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet, Summum Pontificem magna cum difficultate diſpenſare in vtroque foro; Confeſſarium verò abſoluere ſolùm in foro conſcientiæ. Ita Garzias *num.* 52.

PVNCTVM IX.

De ſuſpenſione lata contra ſuſcipientem ordines ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciauit.

1 *Materia iſtius ſuſpenſionis eſt recipere ſacros Ordines ab Epiſcopo, qui renunciauit dignitati Epiſcopali.*
2 *Qui ſuſciperet ſolos minores, non ſubiaceret huic ſuſpenſioni.*
3 *Secus de eo qui ſubdiaconatum reciperet.*
4 *Duplex modus renunciandi Epiſcopatui, quoad locum ſcilicet, & quoad dignitatem.*
5 *Qui recipit Ordines ab Epiſcopo, qui loco & dignitati renunciauit, ſuſpenditur, etiamſi ordines ſacros recipiat de licentia propriȷ Epiſcopi.*
6 *An recipiens ordines ab Epiſcopo abſque licentia ſui Epiſcopi, ſuſpendatur etſi Epiſcopus non renunciarit Epiſcopatui quoad locum vel dignitatem, remiſſiuè.*
7 *Qui renunciauit Epiſcopatui, cenſetur in dubio renunciaſſe quoad locum tantum.*
8 *Collatio Ordinum ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui quoad dignitatem, eſt valida.*
9 *Subiectum huius ſuſpenſionis ſunt hi qui Ordines ſacros ſuſcipiunt ab Epiſcopo qui dignitati renunciauit.*
10 *Vtrùm prædictus Epiſcopus incurrat aliquam cenſuram conferendo Ordines.*
11 *Recipiens Ordines ab Abbate qui ſuæ dignitati renunciauit, non incurrit hanc ſuſpenſionem, neque item qui reciperet ordines minores ab Epiſcopo, qui dignitati renunciauerit.*
12 *Neque etiam qui reciperet conſecrationem Epiſcopalem ab Epiſcopo, qui renunciauit dignitati.*
13 *Pœna impoſita ſuſcipienti ordines ſacros ab Epiſcopo qui renunciauit Epiſcopatui quoad locum & dignitatem habet potius rationem ſuſpenſionis, quam irregularitatis.*
14 *A quo tollatur hæc ſuſpenſio.*
15 *Nomine Pontificis intelligitur Epiſcopus.*

Qvatuor principaliter in hoc puncto diſſeram. Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis, ſeu ob quam actionem illa ſuſpenſio incurratur.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum iſtius ſuſpenſionis.

Tertiò, vtrùm hæc pœna dicenda ſit ſuſpenſio, an potiùs irregularitas.

Quartò, quis poſſit abſolutionem ab hac ſuſpenſione conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt recipere ſacros ordines ab Epiſcopo, qui renũciauit dignitati Epiſcopali. Hæc propoſitio expreſsè habetur *in c.* 1. *requiſiuit, de ordinatis ab Epiſcopo, qui renũciauit Epiſcopatui.* ibi, *ſi enim à tali (id eſt, ab Epiſcopo, qui loco, & dignitati renunciauit) ordines vſque ad ſubdiaconatum aliquis acceperit, quia & huiuſmodi Ordines à non Epiſcopis quandoque conferuntur, & in illis deſeruire poteris, & ad maiores (ſi idoneus fuerit) promoueri; ſanè ſi ab eodem ſacros ordines ſcienter quis receperit, quia indignum ſe fecit, executionem officij non habebit.*

Ex quibus verbis nonnullæ conditiones eliciuntur requiſitæ ad hanc pœnam incurrendam.

2 Prima conditio eſt, vt ordo, qui ab huiuſmodi Epiſcopo recipitur, ſit ſacer, vt patet ex textu, ibi, *ſacros Ordines.* Ex quo

Sequitur primò, recipientem minores ordines ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciauit, ſuſpenſionem non incurrere, tum quia in textu excipiuntur minores ordines, vt colligitur, tum ex verbis proximè citatis, tum ex illis, *ſi à tali ordines vſque ad ſubdiaconatum aliquis acceperit*; & ratio, cur huiuſmodi pœna non incurratur recipiendo minores ab huiuſmodi Epiſcopo, hæc in textu aſſignatur; quia Epiſcopus renuncians Epiſcopatui, cenſetur ſolùm renunciare dignitati, quæ eſt propria Epiſcopi, non verò quatenus conuenit etiam aliis, qui non ſunt Epiſcopi; collatio autem ordinum minorum, non ſolùm conuenit Epiſcopis, verùm etiam Abbatibus. Ita communiter DD. in hunc textum.

3 Secundò ſequitur recipientem ſubdiaconatum ab huiuſmodi Epiſcopo ſubiici huic ſuſpenſioni. Ratio eſt, quia ſubdiaconatus eſt ordo ſacer. *cap. à multis, de ætate, & qualitate.*

Obiicies, in textu excipiuntur ab hac pœna recipientes ordines vſque ad ſubdiaconatum; ſed illa dictio *vſque*, accipitur incluſiuè. *cap. à ſubdiacono diſt.* 93. *& l. vltima.* §. *ſenatores. ff. de ſenatoribus. l. patronus.* 35. §. *Sempronio. ff. de legat.* 3. *& l. poſt dies. C. de aduocat. diuerſ. iud.* ergo recipiens ſubdiaconatum excipitur ab hac pœna.

Reſpondeo illam dictionem aliquando accipi incluſiuè, vt probatum eſt, & aliquando excluſiuè, vt *in l. aut prætor. ff. de his qui notant. infam.* Mantica *de tacit. lib.* 4. *tit.* 9. *n.* 10. Gonzalez *ad regul.* 8. *gloſſa.* 12. §. 1. *n.* 11. *&* 12. in hoc autem caſu accipitur excluſiuè, vt patet ex verbis præcitati textus, in quo iſta pœna generaliter fertur contra recipientes à præfato Epiſcopo ſacros ordines. Ita gloſſa, Panorm. Suarez, Alterius, & alij expoſitores iſtius textus.

SS 4 Neque

Neque opus eſt, vt quis plures ordines ſacros à præfato Epiſcopo ſuſceperit, ſed ſufficit vnum ſuſcepiſſe. tum quia licèt in textu dicatur, *ſacros Ordines*, nihilominus in iure frequenter ponitur plurale pro ſingulari. tum quia ratio textus tam militat in recipiente vnum, quàm in recipiente plures, in textu enim dicitur, *quia indignum ſe fecit*.

Secunda conditio eſt, vt ordines recipiantur ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui, quoad dignitatem.

4 Vt hoc meliùs intelligatur, aduertendum eſt Epiſcopatum dupliciter renunciari poſſe. *Primò* quoad locum tantùm, vt ſi quis Epiſcopatum reſignet in fauorem alicuius, ſeu alia ratione dimittat in manibus Pontificis. *Secundò*, non ſolùm quoad locum, verùm etiam quoad dignitatem, id eſt, quoad iuriſdictionem, officium, & vſum ordinis Epiſcopalis. Recipiens ordines ab Epiſcopo, qui ſolùm renunciauit Epiſcopatui quoad locum, non incurrit ſuſpenſionem; nam Epiſcopus licitè poteſt alicui de licentia ipſius Epiſcopi ordines conferre, vt expreſsè in hoc textu habetur, ibi, *in primo caſu ordines, vt antea rogatus ab Epiſcopo aliquo poteris de ratione conferre.* abſque licentia verò licitè non poteſt, vt alibi oſtendam. Si verò Epiſcopus, quantum eſt in ſe, poteſtatem etiam ordinis, & iuriſdictionis dimiſit, ſéque eius vſu priuauit, ordinatus incurrit ſuſpenſionem ab executione ordinis ab eo ſuſcepti; cùm enim præfatus Epiſcopus abdicauerit à ſe vſum ordinis Epiſcopalis, quantum eſt in ſe, meritò Eccleſia talis ordinis vſum impedit in recipiente.

5 Rogabis primò, vtrùm recipiens ordines ab Epiſcopo, qui loco, & dignitati renunciauit, afficiatur hac pœna, etiamſi ordines ſacros ab eo recipiat de licentia proprij Epiſcopi.

Reſpondeo affirmatiuè, quia Epiſcopus non poteſt diſpoſitionem iuris communis abrogare, aut relaxare renunciationem Epiſcopatus à Summo Pontifice acceptatam; renunciatio autem Epiſcopatus à Summo Pontifice acceptanda eſt, nec ſuum habet effectum, donec acceptetur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de legib.* idémque in terminis ſuſtinent Suarez *diſp.*31.*ſect.*1. Nauar. *c.*27. *n.*241. Maiolus *lib.*4. *de irregularitate cap.*20. *n.*6. Alterius *loco citato ad finem*.

6 An autem recipiens ordines ab Epiſcopo abſque licentia ſui Epiſcopi afficiatur ſuſpenſione, etiamſi Epiſcopus non renunciauerit Epiſcopatui quoad locum, vel quoad dignitatem, conſtabit ex infrà dicendis affici ex diſpoſitione aliorum iurium, non autem ex vi huius textus, quia ſuſpenſio in hoc textu fertur tantummodo contra recipientes ordines ſacros ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui, quoad locum, & quoad dignitatem. Ita Alterius *tom.*2 *diſp.*9.*cap.*1.*col.*2.*&* 3. Suarez *diſp.*31.*ſect.*1. *n.*3. & alij, contra nonnullos alios arbitrantes ſuſpenſionem iſtius textus ab eo incurri, qui ordines abſque licentia proprij Epiſcopi accipit ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui ſolùm quoad locum.

7 Rogabis ſecundò, vtrùm qui renunciauit Epiſcopatui, in dubio cenſeatur illi renunciaſſe quoad locum & dignitatem, an quoad locum tantùm.

Reſpondeo videri ſolùm renunciaſſe quoad locum; quia quilibet præſumitur velle ſibi quàm minimum præiudicium afferre, ſicut non præſumitur quis velle ſuum prodigere. Ita ex parte Panormitanus hic *n.*8. contra Hoſtienſem *hic*, & Alterium *loco cit.cap.*1.*ſub finem*, aſſerentes præſumi Epiſcopum renunciaſſe dignitati quando renunciauit propter crimen; quando verò renunciauit ob aliam cauſam, vt propter vtilitatem Eccleſiæ, præſumitur renunciaſſe ſolùm quoad locum.

8 Rogabis tertiò, vtrùm collatio ordinum ſuſceptorum ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui quoad dignitatem, valida ſit.

Reſpondeo validam eſſe quoad ſubſtantiam, quia collatio ordinis pendet à charactere Epiſcopali. Character autem Epiſcopalis indelebiliter in anima imprimitur, nec amitti poteſt, vt ſuo loco probaui. Ita Suarez *loco cit. n.*1. Alter.*verſ.eamdem*, & alij communiter.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt illi, qui ordines ſacros ſuſcipiunt ab Epiſcopo, qui dignitati renunciauit. hæc propoſitio clarè conſtat ex dictis in prima.

10 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm præfatus Epiſcopus incurrat aliquam cenſuram, conferendo ordines.

Reſpondeo ex vi textus huius præcisè non incurrere, tum quia cenſura non cenſetur contra aliquem lata, niſi conſtet. tum quia iſta ſuſpenſio lata eſt contra recipientem ordines ſacros, non autem contra conferentem. Ita Alterius *loco cit.cap.*1.*ad finem*.

11 Secundò dubium eſt, vtrùm recipiens ordines ab Abbate, qui ſuæ dignitati renunciauit, iſtam ſuſpenſionem incurrat. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt, quia in vtroque caſu militat eadem ratio; conſequenter etiam militare debet eadem iuris diſpoſitio. His non obſtantibus

Reſpondeo non incurrere ſuſpenſionem, quia in materia pœnali non eſt argumentandum à paritate rationis, ſed ſtandum eſt diſpoſitioni ſuperioris, qui poteſt aliquid in vno caſu diſponere, & non in alio. Ita Suarez *loco cit.n.*4.*ad finem*. Alterius *loco cit.col.*3.*verſ.ſi poſtulet*.

Hinc patet quid dicendum eſſet de recipiente minores ordines ab Epiſcopo, qui renũciaſſet dignitati, & vſui poteſtatis Epiſcopalis, non ſolùm quoad collationem ſacrorum Ordinum, verùm etiam minorum; dicendum enim videtur hunc non videri reum pœnæ iſtius textus, in quo ſermo eſt de recipiente ordines ſacros ab Epiſcopo qui dignitati renunciauit, non verò de recipiente minores, quamquam in vtroque caſu grauiter peccat. Sicut enim Epiſcopus grauiter peccat conferendo minores ordines in tali euentu; ita alter grauiter peccat illos recipiendo. Ita innuit Suarez *n.*4.*ſub finem*.

12 Tertiò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus conſecrationem accipiens ab alio Epiſcopo, qui dignitati renunciauit, afficiatur iſta ſuſpenſione.

Reſpondendum alicui videbitur affirmatiuè, quia Epiſcopatus eſt ordo ſacer, ſeu extenſio ordinis ſacerdotalis, & eadem ratio militat. Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, quia Epiſcopi non afficiuntur ſuſpenſione generaliter lata, niſi exprimantur. *cap.quia periculoſum, de ſent. excommunic.*

TERTIA PROPOSITIO.

13 POEna impoſita ſuſcipienti ordines ſacros ab eo, qui Epiſcopatui, quoad locum, & dignitatem, renunciauit, potius rationem ſuſpenſionis habet, quàm irregularitatis. Ratio eſt, tum quia in dubio in materia pœnali mitior interpretatio facienda eſt; ſuſpenſio autem eſt mitior pœna. tum quia irregularitas impedire ſolet executionem omnium ordinum ſimpliciter; pœna autem in hoc textu impoſita, non impedit executionem omnium ordinum, ſed illorum, quos à tali Epiſcopo accepit, vt colligitur ex illis verbis, *non habebit executionem officij, ſcilicet officij ſuſcepti per ordinationem à tali Epiſcopo.* verba enim accipienda ſunt iuxta materiam, de qua agitur; vt communiter fatentur DD. in hunc textum. nam in eo quis puniri debet, in quo deliquit; cùm autem deliquerit, ſuſcipiendo tales ordines ab eo, qui illorum vſum conferre non poterat, par eſt vt illorum executione priuetur. tum quia proprium ſuſpenſionis eſt impedire executionem officij iam ſuſcepti, vt patet ex dictis *de ſuſpenſione*. & colligitur ex *cap.inquiſitionis, de accuſationibus*, vbi ex conſimili verborum forma arguitur ſuſpenſio in eo, qui ordines ſuſcipit ab Epiſcopo excommunicato; proprium verò

irregulari

irregularitatis officium eſt impedire ſuſceptionem ordinis; conſequenter verò illius executionem. cùm ergo pœna in hoc textu impoſita directè impediat executionem ordinum ſuſceptorum, dicenda eſt potius ſuſpenſio, quàm irregularitas, & potius rationem ſuſpenſionis, quàm irregularitatis habet. Ita gloſſa hic *verb. executionem*. Abbas hic *n.6.* Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *sect.* 1. *n.* 7. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 9. *c.* 1. *col.* 5. *verſ. ad hanc difficultatem*. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 29. *num.* 1. Sayrus *cap.* 14. *num.* 7. Filliucius *tract.* 19. *n.* 76. & alij, contra Maiolum *lib.* 4. *de irregularitate cap.* 20. *num.* 5. & alios.

Obiicies, Summus Pontifex in textu aſſerit in hac pœna diſpenſari aliquando poſſe ab Epiſcopo; ſed diſpenſatio cadit in irregularitatem, non in ſuſpenſionem, quæ propriè tollitur per abſolutionem, non per diſpenſationem. ergo hæc pœna rationem potius irregularitatis habet, quàm ſuſpenſionis.

Reſpondeo *primò*, ſicut aliquando dicitur aliquis abſolui ab irregularitate, licet abſolutio ſit propria peccatorum, & cenſurarum; ita aliquando dicitur aliquis diſpenſari in vinculo ſuſpenſionis, licèt diſpenſatio conueniat irregularitati.

Reſpondent alij *ſecundò*, ſuſpenſionem, quæ eſt propriè cenſum relaxari per abſolutionem; illam verò, quæ eſt tantummodo pœna, vel impedimentum, tollitur per diſpenſationem, & in hoc conuenit cum irregularitate. Ita Suarez, & Alterius *locis citatis*.

QVARTA PROPOSITIO.

14 ISta ſuſpenſio tolli, & auferri debet à Papa, dum quis ordines ſacros ſcienter, vel ex ignorantia craſſa, vel ſupina recepit ab Epiſcopo, qui dignitati renunciauit; dum verò ſuſcepit ignoranter ignorantia vincibili, aut etiam inuincibili, tolli poteſt ab Epiſcopo. Ratio eſt, quia in textu expreſſa datur facultas Epiſcopo abſoluendi ab hac pœna, modò in ſuſceptione ordinum non interceſſerit ſcientia, aut ignorantia craſſa, & ſupina, vt patet ex illis verbis, *vbi autem non ſcienter, poterit (niſi craſſa, & ſupina fuerit ignorantia) diſcretus Pontifex diſpenſare.*

15 Nomine autem Pontificis intelligitur Epiſcopus, qui Pontifex eſt, ſed non Summus.

Obiicies, probabile eſt cenſuram non incurri, niſi delictum ſub cenſura prohibitum perpetratum fuerit ſcienter, vel ſaltem cum ignorantia craſſa, vel ſupina, ex Sanchez, & Nauarro, quos retuli *de cenſuris in genere diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 1. *n.* 10. ergo fruſtrà dicimus facultatem relaxandi hanc ſuſpenſionem, dum ordines ſuſcepti ſunt ignoranter ex ignorantia non craſſa & ſupina, Epiſcopo competere.

Reſpondent aliqui *primò* cenſuram iure communi latam incurri ob ignorantiam vincibilem mortaliter culpabilem, & diſtinctam ab ignorantia craſſa & ſupina; nam ex dictis *de cenſuris in genere*, conſtat dari poſſe ignorantiam vincibilem mortaliter culpabilem diſtinctam ab ignorantia craſſa, vel ſupina.

Reſpondeo *ſecundò* iſtam ſuſpenſionem non eſſe cenſuram propriè dictam, ſed potiùs habere rationem cuiuſdam impedimenti, & defectus conſurgentis in ordinato ex ordine ſuſcepto ab Epiſcopo, qui dignitati Epiſcopali renunciauit; cùm enim iure Eccleſiaſtico huiuſmodi Epiſcopo prohibeatur adminiſtratio & vſus ordinis Epiſcopalis, par eſt vt recipiens ab illo ſacros Ordines, illorum vſum non recipiat; nullus enim dat quod non habet. *cap. Daibertum* 1. *quæſt.* 7. & pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non poteſt. *cap. quod autem, de iure patronat.* conſequenter ordinatus ab huiuſmodi Epiſcopo indiget diſpenſatione, vt executionem ordinis habere poſſit. Vide Suarez *n.* 12. & Alterium *loc. cit. verſ. eandem col.* 6. Alias rationes afferunt Innocentius, gloſſa, & alij in hunc textum.

PVNCTVM X.

De ſuſpenſione quæ incurritur ſuſcipiendo ordines, vel conſecrationem Epiſcopalem ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, irregulari, ſimoniaco, hæretico, vel ſchiſmatico.

1 *Recipiens Ordines ab excommunicato, ſuſpenſo, vel interdicto vitando, incurrit ſuſpenſionem ab executione ordinum ab eo ſuſceptorum. Similiter & qui recipit Ordines ab Epiſcopo irregulari, ſimoniaco declarato per ſententiam, depoſito, degradato, hæretico, aut ſchiſmatico.*

2 *Quod intellige de Epiſcopo qui vitandus ſit.*

3 *Et modo Epiſcopus tali cenſura affectus ſit ob quam ordines conferre nequeat.*

4 *Qui ignorat Epiſcopum excommunicatum, ſuſpenſum, interdictum, aut irregularem, ligatur nihilominùs iſta ſuſpenſione.*

5 *Idq; etiamſi per vim aut grauem metum ordinetur ab huiuſmodi Epiſcopo.*

6 *Epiſcopus conſecrationem recipiens ab Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo, &c. afficitur hac ſuſpenſione.*

7 *Non eſt iterum ordinandus qui ab eiuſmodi Epiſcopo eſt ordinatus.*

8 *A quo auferri debeat hæc ſuſpenſio tum ab Epiſcopis, tum à Religioſis, aut ab alijs clericis contracta.*

DVo principaliter explicabo in hoc puncto.
Primò, quandónam iſta ſuſpenſio incurratur.
Secundò, à quónam auferri poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 REcipiens ordines ab excommunicato, ſuſpenſo, vel interdicto vitando, incurrit ſuſpenſionem ab executione ordinum, ab eo ſuſceptorum; hæc propoſitio patet ex *cap.* 1. & quamplurimis alijs textibus, qui habentur 9. *quæſt.* 1. & ratio eſt, quia huiuſmodi Epiſcopus priuatur vſu, ſeu executione ſui ordinis, ita vt licitè nequeat Pontificalia exercere. ergo qui ordines ab eo recipit, non recipit illorum executionem, nullus enim alteri conferre poteſt quod non habet. *cap. Daibertum* 1. *quæſt.* 7. Ita S. Antonin. 3. *p. tit.* 27. *c.* 4. Panormit. *c.* 2. *n.* 1. *de ordin. ab Epiſcop. qui renunc. Epiſcopatus*. Syluester *verb. irregularitas* §. 9. *verſ.* 7. Tabiena *verb. irregular.* 4. *n.* 6. Nauarr. *c.* 25. *n.* 69. Bernard. Diaz *in pract. canon. c.* 28. Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *sect.* 1. *n.* 61. & *diſp.* 41. *n.* 4. *ſub finem*. Emanuel Sa *verb. ſuſpenſio. n.* 7. Sayrus *lib.* 4. *c.* 14. *n.* 1. Aula *dub.* 8. Coninch. *diſp.* 15. *dub.* 5. *n.* 3. Alterius *de cenſuris tom.* 2. *diſp.* 9. *cap.* 2. Filliucius *tract.* 17. *n.* 80. & *tract.* 20. *c.* 7. *quæſ.* 6. *n.* 199. & alij communiter apud præcitatos DD.

Idem valet primò in recipiente ordines ab Epiſcopo irregulari; nam iura vniuerſaliter loqui videntur.

Secundò in recipiente ordines ab Epiſcopo ſimoniaco per ſententiam declarato, vt patet, tum ex *cap. ſi quis à ſimoniacis*, tum ex iuribus citatis, quorum ratio ad hoc idem probandum maximè conducit.

Idem dic de ordinato ab Epiſcopo depoſito, degradato, hæretico, aut ſchiſmatico, *c.* 1. & 2. *de ſchiſmat. in 6.* & alibi pluribus in locis; militat enim in omnibus eadem ratio, ſaltem quatenus ſunt excommunicati, aut ſuſpenſi.

2 Limitatur hæc propoſitio primò, modò ordines capiantur ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, irregulari, ſimoniaco, ſchiſmatico, vel hæretico vitando. Ratio eſt, quia poſt Concilium Conſtantienſe, *in Extrauagant. ad euitanda*, ſublata eſt prohibitio Eccleſiaſtica euitandi toleratos; & ipſimet tolerati vſu iuriſdictionis non ſunt ampliùs priuati; conſequenter recipiens ordines ab huiuſmodi Epiſcopo tolerato, ſuſpenſionem non incurrit. Ita Suarez, & alij *locis citatis*.

Quis

Quis autem dicendus ſit excommunicatus, ſuſpenſus, aut irregularis vitandus, patet ex dictis *de cenſuris in genere.*

Hinc ſequitur ordinatum ab Epiſcopo, hæretico, ſchiſmatico, ſimoniaco, vel alia ratione excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, vel irregulari, etiam manifeſto, & notorio, non affici hac ſuſpenſione, niſi per ſententiam ſit nominatim declaratus talis. Ratio eſt, quia huiuſmodi Epiſcopus poſt Concilium Conſtantienſe, non dicitur vitandus ex vi prohibitionis Eccleſiaſticæ. Ita Nauarr. *conſ.* 10. *n.* 2. *de hæret.* Sotus *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 1. *concluſ.* 3. & alij DD. citati, contra Alterium *diſp.* 9. *c.* 3. *col.* 4. *& cap.* 4. aliter ſentientem de recipiente ordines ab Epiſcopo manifeſtè, & notoriè ſimoniaco, hæretico, vel ſchiſmatico.

3 Limitanda videtur ſecundò, modò Epiſcopus tali cenſura, ſeu canonico impedimento affectus ſit, ob quod ordines conferre nequeat. Quamobrem ſi Epiſcopus non ſit ſuſpenſus a collatione ordinum, recipiens ordines ab ipſo non videtur hanc ſuſpenſionem incurrere. Ratio eſt, tum quia non eſt facienda extenſio vltra legiſlatoris intentionem. tum quia non videtur interdictum in tali euentu ordines ab huiuſmodi Epiſcopo ſuſcipere; cùm in hac parte vitandus non ſit, vt ſuppono; ergo neque incurri videtur pœna, ordines ab ipſo ſuſcipiendo.

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ignorans Epiſcopum excommunicatum, ſuſpenſum, interdictum, aut irregularem, ligetur iſta ſuſpenſione, recipiendo ordines ab huiuſmodi Epiſcopo.

Reſpondeo duplicem eſſe in hac re DD. ſententiam.

Prima eſt Innocentij *in cap.* 1. *n.* 4. *de ſchiſmat.* Panormit. *in cap. veritatis n.* 46. *de dolo, & contumacia.* Alfonſi à Caſtro *lib.* 2. *de poteſt. leg. pœnal. cap.* 15. *concluſ.* 3. Rodriquez *in ſumma* 2. *part. cap.* 19. Coninchi *de ſacrament. diſp.* 15. *n.* 32. & aliorum, negantium incurrere. Ratio eſt, quia iſta ſuſpenſio lata videtur à iure in pœnam; pœna autem ſupponit culpam; ſed qui ordines recipit ignorans Epiſcopum excommunicatum, ſuſpenſum, &c. non committit culpam; ergo non incurrit pœnam ſuſpenſionis.

Secunda ſententia, cui adhæreo, eſt Couarr. *cap. alma. part.* 1. §. .. *n.* 6. Diaz *in pract. cap.* 28. *n.* 3. Suarez *n.* 63. Sayri, Filliucij, Alterij, & Auilæ *locis cit.* & aliorum apud præcitatos DD. aſſerentium ignorantiam etiam probabilem, & inuincibilem non excuſare ab iſta ſuſpenſione. Ratio eſt, tum quia nemo dare poteſt, quod non habet. *cap. Daibertum.* 1. *quæſt.* 7. Sed Epiſcopus excommunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus vitandus, non habet vſum ordinum; ergo neque illum conferre poteſt. ſicut enim recipiens ordinem ab eo, qui non eſt Epiſcopus, non recipit ordines, quamuis putet illum eſſe Epiſcopum, ita qui recipit ordines à vero Epiſcopo, putans illum non eſſe affectum cenſura, ſeu canonico impedimento, ob quod arcetur ab vſu ordinum, non recepit vſum ordinum. Sicut enim Epiſcopus indiget charactere, vt characterem imprimat; ita opus eſt, vt habeat characterem, habilem ad operandum, vt alteri conferat characterem habilem, & expeditum ad ſuam operationem. tum quia Eccleſia hunc defectum induxit non ob culpam ordinati, ſed ordinantis, cuius acta irritare intendit, quantum poteſt; cùm autem in hoc caſu irritare poſſit eius acta quoad ordinum executionem in ipſo ſuſcipiente, iure merito ſuſcipientes ordines ab excommunicato, ſuſpenſo, vel interdicto vitando, priuat executione ordinum ſuſceptorum.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo iſtam ſuſpenſionem non habere propriam rationem pœnæ, ac cenſuræ reſpectu ipſius ſuſcipientis ordines, ſed potiùs habere rationem defectus, & impedimenti prouenientis ex culpa conferentis, & ex carentia poteſtatis ordinis in ipſo ordinante, qui ab Eccleſia prohibetur ordine Epiſcopali fungi.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm ordinatus ab huiuſmodi Epiſcopo per vim, ſeu metum cadentem in conſtantem virum, afficiatur iſta ſuſpenſione.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima eſt Sylueſtri, *verb. irregularitas.* §. 9. *verſ. ſecundum.* Nauarr. *cap.* 27. *n.* 244. Alterij *dub.* 3. Auilæ *loco cit.* & aliorum negantium affici. Ratio eſt, quia ſuſpenſio ſupponit culpam; qui autem ordines recipit per vim, aut metum cadentem in conſtantem virum, non committit culpam; cùm Eccleſia non obliget cum graui incommodo.

Secunda ſententia, cui adhæreo, eſt Maioli *de irregularitate lib.* 4. *cap.* 25. *n.* 2. Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 63. & aliorum affirmantium affici. Ratio eſt, tum quia hæc ſuſpenſio non habet propriè rationem cenſuræ, ſed potiùs eſt impedimentum, & defectus conſurgens ex carentia poteſtatis in ordinante, qui defectus, ſeu carentia poteſtatis non tollitur propter vim, aut metum. tum quia ignorantia non excuſat, ab hac ſuſpenſione; ergo neque metus.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo fieri poſſe, vt recipiens ordines à præfato Epiſcopo excuſetur à culpa, non tamen excuſatur ab hoc defectu, ſeu impedimento, vt probatum eſt.

6 Tertiò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus conſecrationem recipiens ab Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo, &c. afficiatur hac ſuſpenſione.

Reſpondeo affirmatiuè, vt colligitur ex ratione, & iuribus ſuprà citatis; hæc enim non eſt cenſura, ſeu pœna, quæ ob paritatem rationis ad hunc caſum extendatur, ſed eſt defectus poteſtatis in conferente ordines; cum enim ipſe Epiſcopus, quantum eſt ex diſpoſitione Eccleſiæ, non habeat vſum ordinum, non poteſt illum aliis conferre.

Ex quo licet inferre conſecratum à præfatis remanere ſuſpenſum, etiam ſi neſciuerit conſecrantem excommunicatum eſſe; hic enim eſt defectus conferentis, non recipientis. Ita S. Antoninus *loco ſuprà citato cap.* 4. *col.* 4. *verſ. circa quam diſpenſationem.* Maiolus *loco citato cap.* 22. *num.* 2. Alterius *tom.* 2. *diſput.* 9. *cap.* 2. *col.* 4. *verſ. dixi autem.* Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 65. Sayrus, Filliucius, & alij; à quo autem præfatus Epiſcopus diſpenſari poſſit, conſtabit ex dicendis *in ſecunda propoſitione, verſ. ſecundò ſequitur.*

7 Quartò dubium eſt, vtrùm ordinatus à præfato Epiſcopo iterum ordinandus ſit.

Reſpondeo negatiuè, quia collatio ordinum valida eſt, vtpote proueniens à charactere Epiſcopali, qui in anima indelebiliter imprimitur. Ita communiter DD.

Hoc tamen intelligitur, modò ordines collati ſint ſeruata forma Eccleſiæ; quoties enim in collatione ſacramentorum mutatio formalis, ſeu ſubſtantialis contingit, perſpicuum eſt ſacramentum non confici, neque characterem imprimi, vt patet ex regulis generalibus traditis *de ſacramentis.* Idémque præter DD. ibi citatos aſſerunt gloſſa *in cap. dominus declarauit.* 1. *quæſt.* 1. & Alterius *loc. cit. cap.* 3. *col.* 3. *verſ. hac autem.*

Obiicies, *in cap. ordinationes.* 9. *quæſt.* 1. & alibi, dicitur, quòd ordinatio, quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omnino vires obtineat, nec etiam conſecratio appellanda ſit.

Reſpondeo non habere vires quoad vſum, & executionem, non autem quoad ſubſtantiam & validitatem actus. Ita Turrecremat. *in cap qui perfectionem.* 1. *q.* 1. Suarez *n.* 61. Alterius *loco cit.* & alij communiter.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Iſta ſuſpenſio auferri, & relaxari debet à Papa, quoties quis eam contraxit, ſciens, vel ignorans ignorantia craſſa, vel ſupina Epiſcopum, à quo ordines recipiebat, eſſe excommunicatum, ſuſpenſum, vel interdictum, &c. Hæc propoſitio ſuſtinetur à S. Antonino 3. *part. tit.* 27. *cap.* 4. *verſ. circa quam*, Sylueſtro *loco cit. verſ. ſeptimò quæritur.* Couarr. *cap. alma mater.* 1. *part.* §. 6. *n.* 6. *de ſent. excommunic. lib.* 6. Maiolo *lib.* 4. *cap.* 25. *n.* 1. Diaz *cap.* 28. *num.* 3. Alterio *loco cit. dub.* 2. Suarez *n.* 63. *ad finem*, & alij communiter,

niter, à quorum ſententia recedere non audeo. Ratio eſt, quia recipiens ordines ab huiuſmodi Epiſcopo, ſuſpenſus remanet ab ordinum ſuſceptorum executione, ob defectum poteſtatis in conferente; ſed hunc defectum non poteſt quis Papa inferior ſupplere; (nullus enim in lege ſuperioris diſpenſare poteſt abſque ſuperioris facultate.) ergo, &c.

Obiicies, quilibet ſacerdos approbatus ad confeſſiones audiendas iure communi abſoluere poteſt ab excommunicatione, & aliis cenſuris nemini reſeruatis. *cap. ſuper. de ſentent. excommunic.* & in Concilio Trident *ſeſſ. 24. cap. 6.* datur Epiſcopo facultas diſpenſandi, & abſoluendi ſuos ſubditos in ſua diœceſi ab irregularitatibus, ſuſpenſionibus, & aliis caſibus occultis; ergo poterit etiam in hoc caſu.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia hæc non eſt ſuſpenſio, vel irregularitas conſurgens ex proprio delicto, de quibus ſermo eſt in Concilio Trident. ſed eſt quoddam impedimentum conſurgens ex defectu conferentis, etiamſi recipiens ordines nullam culpam committat. Hinc

Sequitur primò non ſolùm eum, qui ſcienter, aut cum ignorantia craſſa, & ſupina ordines recepit ab huiuſmodi Epiſcopo, debere diſpenſationem à Papa obtinere; verùm etiam qui recepit ignoranter, ignorantia vincibili, aut inuincibili; militat enim eadem ratio, tam in recipiente ordines culpabiliter, quàm inculpabiliter.

Neque obſtat *cap. 1. de ordinatis ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciauit*, nam ibi ſermo eſt de caſu particulari, qui ad alios ſimiles non eſt trahendus; quamquam alij DD. communiter, quorum opinio probabiliſſima eſt, putant ordinatum ignoranter ab Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo, &c. poſſe diſpenſationem à proprio Epiſcopo obtinere, modò ignorantia non fuerit craſſa, vel ſupina. *cap. 2. de ordinat. ab Epiſcop. qui renunc. Epiſcopat. cap. ſtatuimus, & cap. ſi quis à ſimoniacis. 1. quæſt. 1.* quamuis enim in his textibus hoc generaliter & expreſſe non aſſeratur, nihilominus fauor ob paritatem rationis ampliari poteſt.

Secundò ſequitur Epiſcopum, qui conſecrationem ab Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo obtinuit, diſpenſandum eſſe à Summo Pontifice, tum ob rationem in propoſitione allatam; tum quia Epiſcopus immediatè ſubiicitur Papæ. Ita Alter. *diſp. 9. cap. 2. col. 4. verſ. 3.* Quamquam Suarez *loco cit. num. 65. ad finem*, exiſtimat huiuſmodi Epiſcopum, ſi haberet Patriarcham, vel alium Primatem, quem recognoſceret vt ſuperiorem, quoad ſimiles actus, ab eo diſpenſari poſſe in caſu ignorantiæ.

Tertiò religioſum, qui ante, vel poſt religionis ingreſſum ordines ab huiuſmodi Epiſcopo ſuſcepit, diſpenſari debere à Papa, non autem à propriis Prælatis, niſi peculiaria priuilegia habeant; quamquam Bernardus Diaz *in pract. crimin. cap. 28. in addit in fine.* Alter. *loco cit. dub. 2. ad finem.* & alij, putant religioſum poſſe diſpenſationem à propriis Prælatis obtinere.

PVNCTVM XI.

De ſuſpenſione quæ contrahitur ſuſcipiendo ordines ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprij Epiſcopi, & ſine litteris dimiſſoriis, aut commendatitiis, ſeu teſtimonialibus.

1 *Suſcipiens ordines ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprij ſuſpenſionem ab executione ordinum ita ſuſceptorum incurrit.*

2 *Non autem irregularitatem.*

3 *Idem dicendum de monachis & religioſis exemptis, qui abſque ſuperiorum licentia ordinantur.*

4 *Ac etiam de ijs qui ab aliquo Abbate, aut alio habente iura Epiſcopalia ordinantur. & de ſuſcipientibus minores ordines.*

5 *Tum denique de clericis Romæ commorantibus qui exeunt recepturi ordines.*

6 *Recipiens ordines ab alieno Epiſcopo non incurrit ſuſpenſionem, quando proprius Epiſcopus ſuſpenſus eſt, quòd alterius ſubditum abſque licentia ordinarit.*

7 *Neque familiaris Epiſcopi, qui per triennium ſecum commoratus ſit.*

8 *Qualitas tamen familiaritatis plenè probanda eſt.*

9 *Sed ſufficit vt triennium inceperit etiam antequam ille eſſet Epiſcopus.*

10 *Qui debet ſtatim conferre beneficium huiuſmodi ordinato.*

11 *Quem poteſt etiam ordinare ſub titulo penſionis, vel patrimonij, ſi ita expedire iudicauerit.*

12 *Quid dicendum ſit ſi Epiſcopus non det eiuſmodi ordinato beneficium, aut ſtatim moriatur.*

13 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum familiari triennali, ſuper interſtitijs temporum.*

14 *Ordinatus ab alieno Epiſcopo ſub ratihabitione, non incurrit ſuſpenſionem iuxta nonnullos Doctores.*

15 *Nec etiam qui ordinatur ab alieno Epiſcopo, bona fide.*

16 *Qui mala fide ordines abſque debita facultate recepit non incurrit irregularitatem niſi mala fide poſtea ordinibus vtatur.*

17 *Iſta ſuſpenſio incurritur etiam ab eo qui minores ordines ab alieno Epiſcopo abſque debita facultate recipit.*

18 *Secus de eo qui ſolam primam tonſuram ſuſcipit.*

19 *Epiſcopus conferens primam tonſuram ſubdito alterius diœceſis abſque licentia proprij Epiſcopi, ſuſpenditur per annum à collatione tonſuræ clericalis.*

20 *Et qui eam ſic ſuſcipit, caret priuilegio clericali.*

21 *Qui proinde non poteſt beneficium vel penſionem ſine diſpenſatione Apoſtolica obtinere.*

22 *Qui habet à Papa priuilegium recipiendi ordines à quolibet Epiſcopo, non eget literis dimiſſorijs proprij Epiſcopi, licèt egeat commendatitijs.*

23 *A quo obtineri debeant litteræ dimiſſoriæ ad vitandam ſuſpenſionem.*

24 *Duo caſus, in quibus Capitulum Eccleſiæ Cathedralis poteſt concedere dimiſſorias.*

25 *Quid ſeruandum ſit in concedendis literis dimiſſorijs.*

26 *Literæ dimiſſoriæ non expirant morte concedentis.*

27 *Conceſſæ à Capitulo proſunt etiam finita Capituli auctoritate.*

28 *Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ſuſcipiendo ordines abſque dimiſſorijs poteſt dari ab Epiſcopo.*

TRia in hoc puncto principaliter explicabo.

Primò, quandónam iſta ſuſpenſio incurratur.

Secundò, in quibus caſibus non contrahatur.

Tertiò, à quónam abſolutio iſtius ſuſpenſionis obtineri poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SVſcipiens ordines ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprij, ſeu ſine literis dimiſſorijs, ſuſpenſionem ab executione ordinum ita ſuſceptorum incurrit. Hæc propoſitio probatur.

Primò ex *cap. 1. & 3. diſt. 71.* vbi dicitur, *conſtituimus, vt quicumque ex alia parochia voluerit alienum miniſtrum, ſine conſenſu Epiſcopi ipſius, & ſine voluntate ordinare, non ſit rata ordinatio eius.* afferuntur etiam à DD. alia iura antiqua, ſed quia valde controuerſum eſt, an iure antiquo inducta eſſet ipſo facto hæc ſuſpenſio, ideo hanc propoſitionem textibus recentioribus comprobandam cenſeo.

Probatur igitur ſecundò ex Bulla Pij II. ſeptima in ordine, incipit, *Cum ex ſacrorum*, in qua fertur ſuſpenſio ab executione ordinum contra eos, qui abſque licentia ordinantur extra tempora, aut ante legitimam ætatem, vel abſque literis dimiſſoriis, vt patet ex verbis ipſius Bullæ, ibi, *ſtatuimus, ordinamus, quòd omnes, & ſinguli, qui abſque*

diſpenſa

diſpenſatione canonica, aut legitima licentia, ſiue extra tempora à iure ſtatuta, ſiue ante ætatem legitimam, vel abſque dimiſſorijs litteris, etiam citramontanis (præterquam in hoc vltimo caſu per Cameram Apoſtolicam iuxta illius ſtilum ordinati fuerint) ad aliquem ex ſacris ordinibus ſe fecerint promoueri, à ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint, & ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant.

Tertiò probatur ex Concilio Tridentino *ſeſſ.23. cap.8. de reformatione*, vbi dicitur, *Si quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei, etiam cuiuſuis generalis, aut ſpecialis reſcripti, vel priuilegij prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi eius probitas, ac mores ordinarij ſui teſtimonio commendentur; ſi ſecus fiat, ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum ordinum executione quamdiu proprio ordinario videbitur expedire ſit ſuſpenſus.*

Ex quo ſequitur ordinatum abſque litteris dimiſſoriis affici pœna irregularitatis, ſi poſtea functiones ordinum ſacrorum abſque dimiſſoriis ſuſceptorum exerceat, antequam abſoluatur à ſuſpenſione. Ratio eſt, tum quia irregularitas incurritur ab eo, qui functiones ordinum exercet, dum vinculo cenſuræ detinetur. tum quia ſic declaratum fuit à ſacra Cardinalium Congregatione, teſte Suarez *de cenſuris diſp.31. ſect.1. n.19. ad finem.* Alterio *tom.2. diſp.9. c.6. col.3.* Filliucio *tract.17. c.5. quæſ.3.* & aliis, qui hac occaſione obiter aduertunt,

2 Pœnam latam contra promotos ab alieno Epiſcopo ſine litteris dimiſſoriis, non eſſe irregularitatem, ſed ſuſpenſionem. nam irregularitas non incurritur ab eo, qui celebrat in irregularitate, ſed ab eo qui ordines ſacros exercet, dum cenſura obſtrictus eſt, vt patet ex dictis *de cenſuris in communi.* Ita Suarez. & Alterius *locis citatis.* Auila, & alij, contra Maiolum *lib.4. de irregularitate cap.20.* & alios, arbitrantes eſſe irregularitatem.

Ampliatur, & extenditur iuxta probabiliorem ſententiam præfata propoſitio.

3 Primò, etiam ad monachos, & religioſos exemptos, qui ſine ſui Abbatis, ſuorúmque ſuperiorum licentia ordines recipiunt ab Epiſcopo illius, vel alterius diœceſis. Ratio eſt, tum quia monachus abſque præfata licentia ordinatus, non dicitur ordinatus à proprio Epiſcopo; nam Epiſcopus etiam eiuſdem diœceſis cenſetur extraneus; niſi ordinet religioſum de licentia ſuperiorum. tum quia in Tridentino generaliter fertur ſuſpenſio contra promotos ad ordines abſque teſtimonio ordinarij commendantis probitatem & mores ordinandi. Ita Alterius *loco citat.* vbi refert gloſſam *in cap. nullus ad Eccleſiaſticum. diſt.58.* & alij, quamquam illi non loquuntur in ſpecie in hoc caſu.

4 Ampliatur, & extenditur ſecundò, etiam ad eos, qui ab aliquo Abbate, aut alio habente iura Epiſcopalia ordines recipiunt; iſti enim non dicuntur ordinati à proprio Epiſcopo, aut ab alio de licentia proprij ordinarij, vt ſuppono, iuxta diſpoſitionem Concilij Tridentini *loco citato.* Quamuis enim Abbas iam benedictus, & ſacerdotali ordine inſignitus poſſit religioſis ſibi ſubditis in propria Eccleſia primam tonſuram, vel etiam minores ordines iuxta terminos ſuæ facultatis, & dignitatis conferre; nihilominus alios ad ordines promouere nequit, ex Trid. *ſeſſ.23. c.10.* Rota apud Seraphinum *deciſ.985. p.1.* vbi deciſum fuit Abbatem non poſſe ordines alicui conferre, etiam ſi hoc faciat de licentia Epiſcopi illius, cui ordines confert; hoc enim illi vetitum eſt in Trident. *ſeſſ.23. c.10.* à cenſura tamen videtur excuſandus ſi hoc facit cum litteris dimiſſoriis Epiſcopi. Hoc pacto intellige quæ alibi de hac re docui. Vide Maiolum *de irregularitate cap.* 20. gloſſam *in cap. Abbates*, & ibi Archidiaconum, Henriquez *lib.13. cap.38. num.2.* Geminianum *de priuilegijs lib.6.* Quarantam *verb. ordo, verſ. Abbatibus.* Alterium *loco cit. verſ. clericorum.* & Iacobatium *de Concil. lib.1. artic.12.* Barboſam *de poteſt. Epiſcop. 2. p. allegat.3. num.11. & ſeqq.* Praxim Epiſcop. *p.1. c.1. num.6.* vbi etiam loquuntur de Cardinalibus, qui minores ordines conferunt ſibi ſubditis in Eccleſiis ſui tituli; habent enim poteſtatem Epiſcopalem in Eccleſiis ſui tituli, neque hoc priuilegium reuocatum videtur in Tridentino.

Ampliatur tertiò etiam ad ſuſcipientem minores ordines, vt conſtabit ex infrà dicendis *dubio primo.*

5 Ampliatur quartò in clericis Romæ commorantibus, ſi extra Vrbem ſe conferant ad recipiendos ordines, niſi priùs in Vrbe fuerint examinati, & approbati, & licentiam in ſcriptis à Summo Pontifice, vel eius Vicario obtinuerint, alioquin incurrunt ſuſpenſionem ab executione ordinum Papæ reſeruatam, vt patet ex decreto Camilli Cardinalis Burgheſi edito anno 1603. die 24. menſis Nouembris de mandato Clementis VIII. in hæc verba: *Vniuerſis, & ſingulis clericis nunc & in futurum pro tempore in Vrbe commorantibus, & ad minores, vel ſacros etiam presbyteratus ordines promoueri volentibus, de mandato S. D. N. D. Clementis Papæ VIII. viuæ vocis oraculo deſuper facto edicimus, & præcipimus ne de cætero extra eadem Vrbem etiam vigore litterarum dimiſſorialium ſuorum ordinariorum, vel cuiuſuis alterius facultatis ad dictos ordines promoueri ſe faciant, niſi prævio examine ab examinatoribus in Vrbe deputatis, idonei reperti & approbati fuerint, ac à nobis licentiam in ſcriptis obtinuerint, qui ſecus fecerint, ab ordinum executione eo ipſo ſuſpenſi ſint & exiſtant, donec à S. D. N. Papa & ſancta Sede Apoſtolica abſolutionis, & habilitatis gratiam obtinuerint.*

Obſerua tamen ſuſpenſione in hoc decreto contenta non affici eum, qui primam tonſuram curat ſibi extra Vrbem conferri, quia hoc decretum cadit in clericos, id eſt, initiatos prima tonſura volentes promoueri ad minores, vel ad ſacros ordines.

Limitatur tamen præfata propoſitio iuxta ea, quæ tradam in ſecunda propoſitione.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 NOnnulli tamen percenſentur caſus, in quibus recipiens ordines ab alieno Epiſcopo ſuſpenſionem non incurrit.

Primus caſus eſt, quando proprius Epiſcopus ſuſpenſus eſt eo quòd ſubditum alterius diœceſis ſine debita licentia ordinauerit; nam ſi eius ſuſpenſio manifeſta ſit, ipſo iure conceditur ipſius ſubditis, vt ab alio ordines recipere valeant ſine licentia ſui Prælati (modò reliqua ſeruentur, id eſt, modò præcedat debitum examen, ſcrutinium, & tempora debita, vt decernitur *in cap. eos qui, de temp. ordinat. in 6.*) par enim eſt, vt in eo puniatur, in quo delinquit. Ita gloſſa *in cap. eos qui, citato.* Syluester *verb. irregularitas §.9.* Maiolus *lib.4. cap.2. num.6.* Suarez *loco cit. n.15.* Alterius *loco cit. verſ. primus*, & alij. Opus tamen eſt vt ſuſpenſio ſit manifeſta, ſcilicet per euidentiam facti, vel per iudicis ſententiam; ſic enim ex præcitato textu colligitur.

Secus dicendum eſt in dubio; cùm enim poſſeſſio ſtet pro Prælato, in dubiis fauendum eſt Prælato poſſidenti, vt bene gloſſa *loco cit. verſ. manifeſta.* propterea Bernardus Diaz *in pract. crimin. cap.26. in ſcholijs*, Salſedo, & alij apud Alterium *loco cit.* ſentiunt ordinato incumbere onus probandi ſuſpenſionem Epiſcopi per ſententiam Metropolitani; quia præſumptio non eſt contra Epiſcopum.

7 Secundus caſus eſt, quando Epiſcopus ordinat ſuum familiarem, qui ſecum per triennium commoratus fuit; hic enim caſus expreſsè habetur in Concilio Tridentino *ſeſſ.23. cap.9. de reformat.* ibi, *Epiſcopus familiarem ſuum non ſubditum ordinare non poſſit, niſi per triennium ſecum fuerit commoratus, & beneficium quacumque fraude ceſſante, ſtatim re ipſa illi conferat.* In quibus verbis tres conditiones requiruntur, vt Epiſcopus ſuo familiari, aliàs non ſubdito, ordinem licitè conferre valeat.

Prima conditio eſt, vt ſit familiaris, ſecúmque commoratus ſit per triennium. Ex quo ſequitur Epiſcopum non poſſe alicui, qui ſibi in alia ciuitate, ſeu loco diſtante inſeruit,

ſeruit, licèt eius ſumptibus viuat, ordines conferre. Ratio eſt, tum quia hic non dicitur ſecum commorari. tum quia ideo Concilium facultatem Epiſcopo præbet ordinandi ſuum familiarem triennalem, quia Epiſcopus tanto temporis ſpacio rectè noſſe poteſt mores ſui familiaris, ſibi aſſiſtentis, non verò exiſtentis in remota regione, etiamſi ab ipſo alatur, & ſuſtentetur. Ita P. Ledeſma, Sayrus, Suarez, Garzias, Henriquez, Riccius, Barboſa, Quaranta, Rodriquez, Zerola, Reginaldus, Auila, & alij, quos retuli *de ſacramentis, diſputat. 8. quæſt. vnica punct. 4. num. 15. & ſeqq.*

Secunda eſt, vt Epiſcopus ſit ordinarius, & diœceſim habeat; propterea Epiſcopus titularis non poteſt ſuum commenſalem, & familiarem ad ordines promouere. tum quia Concilium intelligendum eſt de Epiſcopo habente diœceſim, vt communiter fatentur DD. tum quia Epiſcopo titulari hoc expreſſe interdicitur ſub pœna ſuſpenſionis ab executione Pontificalium per annum, & ordinatus remanet ſuſpenſus ab ordinum executione, donec ſuo Prælato viſum fuerit, ex Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 2.* Ita Henriquez, & Quaranta *locis cit.* Alterius *verſ. ſecundum.* Vide Concilium Trid. *ſeſſ. 14. cap. 2.* vbi loquitur de ordinatis ab Epiſcopo titulari abſque litteris dimiſſoriis.

Tertia conditio eſt, vt familiaris triennio commoratus ſit cum Epiſcopo. Imò probabiliſſimum eſt, vt triennio continuo cum eo manſerit; nam dum iura tempus aliquod requirunt, regulariter loquendo intelligenda ſunt de tempore continuo. Ita Maiolus *lib. 4. cap. 2. n. 5.* Alterius *loco cit. verſ. tertius caſus.*

8 Addit Paritius *tom. 4. conſ. 137. n. 31.* Bellamer. *deciſ. 747.* & alij, qualitatem familiaritatis plene probandam eſſe, nec fidem Epiſcopo affirmanti eſſe adhibendam, cùm quilibet in facto, & cauſa propria, ſuſpicione non careat.

9 Sufficit tamen, vt hoc triennium inceperit etiam antequam ille eſſet Epiſcopus, quia Concilium Trident. dat ſimpliciter Epiſcopo facultatem ordinandi ſuum familiarem, qui ſecum per triennium commoratus eſt. Ita Garzias *de benefic. 2. p. cap. 5. n. 83.* Auila, Henriquez, Barboſa, & alij *locis cit.* idémque declarauit ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Garzia *loco cit.* Ex dictis ſequitur

Primò, Epiſcopum poſſe ſuo familiari triennali primam tonſuram, & minores ordines conferre. Concilium enim ſimpliciter vtitur verbo *ordinare.* Hoc tamen intelligitur, iuxta Rotam *diuerſ. deciſ. 371. n. 15. vol. 1.* Quarantam *verb. ordo, verſ. limita,* & alios.

10 Modò ſtatim conferat beneficium ei, cui maiores, vel minores ordines contulit. Quamobrem ſacra Cardinalium Congregatio, teſtibus Paritio *lib. 4. de reſignat. q. 2. num. 92.* & Garzia *2. p. cap. 5. num. 85.* declarauit illum Epiſcopum non ſatisfeciſſe decreto Tridentini, qui familiarem ſuum ordinauit, & poſt vndecim menſes beneficium contulit.

11 Secundò ſequitur Epiſcopum poſſe ſuum familiarem triennalem ordinare ad titulum patrimonij, vel penſionis, ſi ita expedire iudicauerit. Ita Flaminius Pariſius *lib. 4 q. 2.* Auguſt. Barboſa *in remiſſ. ad Concilium ſeſſ. 23. c. 9.* Genuenſis *in praxi, cap. 81. n. 3.* Garzias *2. p. cap. 5. n. 80.* vbi plures alios allegat, & in hoc caſu Epiſcopus non tenetur beneficium conferre. Concilium enim obligare videtur Epiſcopum ad conferendum ſtatim ordinato beneficium, vt ordinatus, ceſſante familiaritate, habeat, quo ſe alere queat, ne ſtipem contra ſtatus clericalis dignitatem mendicando quærere cogatur; qui autem ad titulum patrimonij, vel penſionis ordinatus eſt, habet quo ſe alere queat.

12 Rogabis primò, vtrùm familiaris ordinatus ab Epiſcopo, cuius eſt familiaris, ſuſpenſus remaneat ab ordinis executione, ſi Epiſcopus beneficium ei ſtatim non conferat, aut ſi Epiſcopus moriatur, nondum collato beneficio.

Reſpondeo negatiuè, ſi bona fide cum ſpe beneficij ſtatim obtinendi ordinatus eſt. Ratio eſt, quia vbi culpa non eſt, par eſt vt neque ſit pœna. Ita Alterius *loco citato, verſ. tertius.*

13 Rogabis ſecundò, vtrùm Epiſcopus poſſit non ſolùm conferre ordines ſuo familiari triennali, verùm etiam cum eo diſpenſare ſuper interſtitiis temporum, aut illum legitimare, & habilem efficere ad minores ordines.

Reſpondeo negatiuè, quia facultas ad vnum conceſſa, non trahitur ad diſparata, & diuerſa. Vide Nauar. *conſ. 17. & 28. de temp. ordinand. in antiq.* Antonium Genuenſem *in pract. cap. 81. n. 3.* Garziam *loco cit. num. 86.*

14 Tertius caſus, iuxta nonnullos DD. eſt, quando Epiſcopus ordinat ſubditum alterius ſub ratihabitione, id eſt, credens, fore, vt Epiſcopus alterius, cognita ordinatione, approbet factum. Ratio deſumitur, tum ex facto ſancti Epiphanij, qui ordines contulit nonnullis ſubditis Epiſcopatui Diui Ioannis Chryſoſtomi abſque expreſſa ipſius facultate, vt habetur *in cap. final. 9. q. 2.* tum quia ordinans alienum ſubditum ſub ratihabitione proprij Epiſcopi, dici poteſt aliquo modo ordinare nomine proprij Epiſcopi. Ita Maiolus *lib. 2. cap. 2. num. 7.* Suarez *loco citato, num. 17.* Barboſa *in remiſſ. ſeſſ. 23. cap. 8. n. 11.* Alterius *loco cit. col. 6. & 7.* & alij apud Salſedo.

Sed oppoſita ſententia mihi probabilior videtur, & ſuſtinenda ſaltem ante factum. Ratio eſt, tum quia in iis, quæ ſunt contra ius, & iuriſdictionem alterius, non facilè præſumitur ratihabitio, nullus enim facile præſumitur cedere iuri ſuo. Imò Maiolus *lib. 3. cap. 23. num. 10.* docet Diuum Chryſoſtomum ægrè tuliſſe, quòd Epiphanius in ſua Eccleſia ipſo neſciente ordinationem habuiſſet. tum quia ex oppoſita ſententia arripitur occaſio perturbandi iuriſdictionem, & Epiſcopis datur anſa promouendi extraneos prætextu, ac titulo ratihabitionis. tum quia nullus ratum habere poteſt id, quod ſuo nomine geſtum non eſt, *cap. cum quibus, de ſentent. excommunic. & reg. 9. ratum, de reg. iur. in 6.* tum quia non formatur tractu temporis, quod ab initio non ſubſiſtit; *reg. 30. de reg. iur.* ſed ordo collatus abſque licentia proprij Epiſcopi irritus eſt ex iuris diſpoſitione, videlicet quoad vſum, & executionem. ergo firmari non poteſt ſuperueniente proprij Epiſcopi approbatione. Ita Bernardus Diaz *in ſua pract. canon. cap. 26. in ſcholijs.* Lopez de Salſedo apud Diaz *loco cit. verſ. ſecundus,* Mandoſius, Rebuffus, & alij apud Quarantam *verb. ordo, verſ. amplia.*

Hinc patet reſponſio ad rationes contrariæ ſententiæ.

Ad factum Epiphanij reſpondeo ipſum in foro conſcientiæ excuſari poſſe ratione bonæ fidei, aut quia oppoſitam ſententiam ſuſtinebat.

15 Quartus caſus eſt, quando quis bona fide ordines recipit ab alieno Epiſcopo, vt ſi neſciat prohibitum eſſe ordines ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprij Epiſcopi ſuſcipere, aut ſi ignorantia inculpabili exiſtimet Epiſcopum habere debitam facultatem ordinandi, ſeu tales litteras dimiſſorias eſſe ſufficientes. Ratio eſt, quia iſta ſuſpenſio lata eſt per modum cenſuræ in Bulla Pij II. & in Concilio Trident. *citato.* cenſura autem non incurritur abſque lethali culpa. Ita Nauarr. *in manuali, cap. 27. num. 155. & in cap. receptæ, de reſtitutione ſpoliat. propoſitione 8. num. 52.* Suarez *de cenſuris, diſput. 31. ſect. 1. num. 15.* Alterius *tom. 2. diſp. 9. cap. 6. verſ. aliqui cenſent.* Auila *parte 7. diſput. 9. ſect. 1. dub. 7.* Toletus *lib. 1. cap. 48.* Henriquez *cap. 38. numero 1.* Sayrus *lib. 4. cap. 14.* Emanuel Sà *verb. ſuſpenſio, num. 2.* Coninchus *diſputat. 14. num. 36.* Filliucius *tract. 19. n. 175.* & alij.

Ex quo ſequitur illum, qui bona fide ordines ab alieno Epiſcopo ſine debita facultate ſuſcepit, non affici irregularitate, ſi ſuſceptorum ordinum functiones exerceat. Ratio eſt, quia irregularitas incurritur ab eo, qui functiones ordinum exercet, dum vinculo cenſuræ detinetur; hic autem non detinetur vinculo cenſuræ, cùm eam non contraxerit, excuſante ipſum bona fide, vt probatum eſt.

16 Rogabis, vtrùm is, qui ſuſpenſionem contraxit, ſuſcipiendo mala fide ordines abſque debita facultate, incurrat irregularitatem, ſi poſtea ſuſceptis ordinibus vtatur bona fide, vel etiam cum ignorantia vincibili.

Reſpondeo non incurrere irregularitatem, niſi mala fide ordinibus vtatur. nam ad incurrendam iſtam irregularitatem ex Bulla Pij II. requiritur ſcientia, ſeu præſumptio, ibi, *ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante in iiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerit, eo ipſo irregularitatem incurrat.* Ita Nauarrus, Suarez, Alterius, Filliucius, & alij *locis citatis.* quorum opinio mihi vera videtur, ſi ſolam Pij II. Extrauagantem inſpiciamus. Idem dicendum eſt de eo, qui miniſtrat in ordinibus ſuſceptis ante legitimam ætatem, vel extra tempora a iure ſtatuta; hic enim non adijcitur pœna irregularitatis, niſi ſcienter, & cum præſumptione miniſtret, quia Pius II. in præfata Extrauaganti idem in hoc caſu diſponit, vt patet ex verbis ipſius initio huius puncti relatis. Vide ſupradicta *puncto* 1. *&* 3.

17 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur non ſolum ab eo, qui maiores ordines ab alieno Epiſcopo abſque debita facultate ſuſcipit, verùm etiam ab eo, qui minoribus ordinibus initiatur.

Reſpondeo primò non incurri ſuſpenſionem contentam in Bulla Pij II. quia in ipſius Bulla ſermo eſt de promotis ad ſacros ordines, neque ex diſpoſitione *cap.* 4. *de temp. ordinat. lib* 6. tum quia loquitur ſolùm de ſacris ordinibus, iuxta Nauarr. *conſil.* 31. & Lopez, Salſedo apud Bernardum Diaz *in pract. cap.* 26. tum quia loquitur ſolùm de Epiſcopo Italiæ præſumente ordinare clericum vltramontanum, vt patet ex illis verbis, *Nullus Epiſcoporum Italiæ de cætero aliquem vltramontanum clericum ordinare præſumat, eos verò, quos contra præmiſſa contigerit ordinari, manere volumus abſque ſpe diſpenſationis ſuper hoc a Sede Apoſtolica obtinendæ ſuſpenſos.* Idem habetur in Bulla S. D. N. Vrbani VIII.

Reſpondeo ſecundò incurrere ſuſpenſionem ex decreto Concilij Tridentini *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. vbi Concilium generaliter loquens his verbis vtitur, *à ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.*

18 Maior difficultas eſt, vtrùm recipiens primam tonſuram ab alieno Epiſcopo abſque debita facultate, ſuſpenſionem incurrat.

Reſpondent negatiuè Toletus *lib.* 1. *cap.* 44. *num.* 4. & Zerola *verb. dimiſſoria, 1. parte.* Ratio eſt, quia iſta ſuſpenſio nullibi expreſſa reperitur, & præcitata iura loquuntur ſolùm de ordinibus; tonſura autem non eſt ordo. & in materia pœnali non eſt facienda extenſio. tum quia ſuſpenſio, de qua hic agimus, repellit ab executione ordinum; prima autem tonſura non habet executionem ordinum.

Oppoſitam ſententiam tenent Rebuffus, Leſſius, Azor, Fornarius, Vgolinus, Salſedo, Reginaldus, & alij, quos ſuprà retuli *diſp.* 2. *quæſt.* 3. *puncto* 24. *num.* 3. *& de ſacramentis diſp.* 8. *quæſt. vnica punct.* 4. *num.* 26. *& de cenſuris in genere diſp.* 7. *quæſt.* 1. *punct.* 1. vbi pluribus probaui, primam tonſuram in iure canonico venire nomine ordinis; conſequenter recipientem, vel conferentem primam tonſuram; affici pœnis contra recipientes, vel conferentes ordines impoſitis.

Ex quo ſequitur ſuſcipientem primam tonſuram ab alieno Epiſcopo grauiter peccare, ſicut etiam grauiter peccat Epiſcopus illam conferendo. Ratio eſt, tum quia ſuſpenſio ſupponit grauem culpam. tum quia facit contra diſpoſitionem ſacrorum canonum in materia graui, *cap. primatus* 7. *diſt.* 91. & *ibi* gloſſa *in verb. obtineat, & in cap. eos qui, de temper. ordinat.* vbi gloſſa *in verb. ordinare.* tum quia

19 Epiſcopus conferens primam tonſuram ſubdito alterius diœceſis abſque licentia proprij Epiſcopi, incurrit ſuſpenſionem per annum à collatione tonſuræ clericalis, vt expreſsè decernitur *in c. nullus Epiſcopus, de temp. ordinat.* ibi, *nullus Epiſcopus, vel quiuis alius infanti, (niſi fortè religionem intraret) ſeu illiterato. ſed nec abſque ſui ſuperioris licentia, homini diœceſis alienæ clericalem præſumat conferre tonſuram; qui verò contra fecerit,* &c. conſequenter Epiſcopus conferens alicui non ſibi ſubdito primam tonſuram grauiter peccat, cùm ſuſpenſio graue peccatum ſupponat, conſequenter etiam grauiter peccat, recipiens ab eo primam tonſuram abſque licentia, quia alieno peccato graui cooperatur.

20 Addo illum, qui primam tonſuram ſine licentia ſui Epiſcopi ab alio Epiſcopo accepit, carere priuilegio clericali, ex *cap. illud quoque, & cap. ſi quis auſus, diſt.* 71. vbi irritatur ordinatio aliter facta: & ratio eſt, quia collatio tonſuræ, in rigore loquendo, eſt actus iuriſdictionis; iuriſdictio autem exerceri non poteſt in alienum ſubditum abſque licentia ipſius ſuperioris. Ita Rebuffus *in tractat. nominat. quæſt.* 14. *num.* 42. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 9. *cap.* 4. *verſic. ex dictis.* Azor. 3. *parte lib.* 3. *cap.* 4. *quæſ.* 4. Fornarius *de ſacramento ordinis, cap.* 5. *num.* 4. & alij, quos retuli *de ſacramentis diſp.* 8. *quæſt. vnica puncto* 4. *n.* 29. contra Guidonem Papam *deciſ.* 449.

21 Ex quo licet inferre, eum, qui primam tonſuram ſine debita facultate accepit, non poſſe beneficium, vel penſionem ſine diſpenſatione Apoſtolica obtinere; perinde enim eſt ac ſi tonſuram non haberet, cùm irrita ſit tonſura; collatio autem beneficij facta non habenti primam tonſuram, inualida eſt. Ita Rebuffus *loco citato*. Ioannes Cephalus *conſil.* 682. Salſedo apud Diaz *cap.* 26. Oldradus *conſil.* 215. quos citat, & ſequitur Alterius *loco citato, verſ. vnde ſequitur.* Addo huiuſmodi clericum non gaudere priuilegio fori; ſecuta tamen prius ſententia, vt patet ex Bulla Summi Pontificis Vrbani VIII. incipit, *Secretis æternæ prouidentiæ,* vbi ſtatuitur Italos promotos ab alieno Epiſcopo ad primam tonſuram, vel ad minores ordines cum falſis dimiſſorijs non gaudere priuilegio fori ſecularis poſt ſententiam iudicis Eccleſiaſtici, ibi, *Italos verò, ſi quos in poſterum clericali charactere inſigniri, vel ad minores ordines promoueri ab alieno Epiſcopo cum falſis dimiſſorijs contigerit, etiamſi qualitatibus per Concilij Tridentini decretum cap.* 16. *ſeſſ.* 23. *requiſitis præditi ſint, nihilominus, ſecuta tamen prius deſuper iudicis Eccleſiaſtici declaratione, fori priuilegio minimè gaudere, ſed ſeculari iuriſdictioni vt antea, plenè in omnibus ſubiacere, & ſubiectos eſſe reſpectiuè volumus, ſicque, & non aliter,* &c.

22 Secundò dubium eſt, vtrùm qui à Summo Pontifice reſcriptum, ſeu priuilegium obtinuit, quo valeat ordines recipere à quolibet Epiſcopo, poſſit impunè ordinari abſque vllis litteris proprij Epiſcopi.

Reſpondeo poſſe tunc temporis ordinari abſque litteris dimiſſorijs, non autem abſque commendatitiis, quia ordinans ſuſpenditur à collatione ordinum per annum, & ordinatus ſuſpenſionis pœnam ab ordinum ſuſceptorum executione incurrit; ſic enim expreſsè decernitur in Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. *ad finem*, ibi, *nullatenus id ei, etiam cuiuſvis generalis, aut ſpecialis reſcripti, vel priuilegij prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi eius probitas ac mores ordinarij ſui teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat, ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus*; videri poteſt, ſi licet, Henriquez *in ſumma lib.* 13. *cap.* 28. *num.* 2. Quaranta *verb. ordo, verſ. ſuſpenſionis pœnam.* Toletus *lib.* 1. *cap.* 49. *num.* 4. Fornarius *de ordine cap.* 4. *num.* 3.

23 Tertiò dubium eſt, à quónam obtineri debeant litteræ dimiſſoriæ, vt culpa, & pœna ſuſpenſionis euitetur.

Reſpondeo poſt editionem Concilij Tridentini *ſeſſ.* 23. *cap.* 10. obtinendas eſſe ab Epiſcopo, vel ab eius Vicario, ſpeciale mandatum habente. Ratio eſt, quia ſolus Epiſcopus eas concedere poteſt, aut etiam ipſius Vicarius ad hoc ſpeciale mandatum habens. Vide Concilium Trid. *ſeſſ.* 7. *cap.* 10. *& ſeſſ.* 23. *cap.* 10. vbi de hac re agit ex profeſſo.

24 Faci

24 Excipitur tamen duplex caſus, in quo Capitulum Eccleſiæ cathedralis concedere poteſt dimiſſorias, Sede Epiſcopali vacante. *Primus* eſt, dum Sedes vltra annum vacauit; tunc enim elapſo anno Capitulum poteſt dimiſſorias concedere, quia ius antiquum in hac re non videtur immutatum in Tridentino *ſeſſ.7.cap.*10. conſequenter ius antiquum ſeruari poteſt. *l. præcipimus. C. de appellat. Secundus caſus* eſt, quando quis ratione beneficij obtenti, vel obtinendi arctatus eſt ad ſacros ordines ſuſcipiendos, vt in præcitato Concilij Tridentini decreto habetur; tunc enim Capitulum poteſt per Vicarium electum litteras dimiſſorias concedere.

Addo à fortiori Capitulum poſſe Sede vacante concedere litteras teſtimoniales, etiamſi aliàs nequeat concedere dimiſſorias; nam litteræ teſtimoniales non ſunt dimiſſoriæ. Ita Nauarr.*conſil.*27.*de temp.ordinat.*& alij. Vide, ſi potes, Maiolum *lib.*4.*cap.*20.*de irregular.* Lopez, Salſedo apud Diaz *in pract.canon.cap.*26.*verſ.poterit tamen.* Zerolam *in praxi verb.Capitulum.* Quarantam *verb.Capitulum,verſic. decimoquarto,* & Barboſam *in remiſſ. deciſ.*7. *cap.*10. Henriquez, Suarez,& alios, quos retuli *de ſacramentis, diſput.*8. *quæſt.vnica punct.*4.*num.*22.

25 Rogabis primò, quid ſeruandum ſit in concedendis litteris dimiſſoriis.

Reſpondeo requiri *primò* legitimum examen, & approbationem, ex Tridentino *ſeſſ.*23.*cap.*3. ibi, *ſubditos ſuos non aliter, quam iam probatos, & examinatos, ad alium Epiſcopum ordinandos dimittat.* Secundò, vt in litteris dimiſſoriis addatur cauſa, ob quam proprius Epiſcopus per ſeipſum ordines conferre nequit; quamquam pluribus in locis vſu receptum eſt, vt huiuſmodi cauſa non exprimatur, teſte Rebuffo *in pract.benefic. de litteris dimiſſoriis, n.*18. *Tertiò* exprimendi ſunt ordines, ad quos ſuſcipiendos Epiſcopus litteras dimiſſorias concedit. Quamobrem facultas ſuſcipiendi ordines ſimpliciter, non extenditur ad maiores. *cap.*1.*de temp. ordinat. Quarto* exprimendum eſt, an Epiſcopus intendat facultatem generalem recipiendi ordines à quocumque Epiſcopo concedere, an ſpecialem tantùm ab aliquo Epiſcopo. nam ſi facultatem ſpecialem recipiendi ordines a tali Epiſcopo concedat, non poſſunt ordines ab alio ſuſcipi; alioquin pœna ſuſpenſionis incurritur; conceſſio enim vnius, eſt excluſio alterius. *cap. nónne, de præſumpt. l.cùm prætor. ff. de iudic. l.cùm maritus. ff. de procurator. & l.quamuis. C.de pignoribus.*

26 Rogabis ſecundò, vtrùm litteræ dimiſſoriæ expirent morte concedentis.

Reſpondeo negatiuè, quia gratia facta nõ expirat morte concedentis. *cap. ſi cui. de præbend. lib.*6. & pluribus docui *de legibus*,& hæc ratio militat, non ſolùm in litteris ab Epiſcopo conceſſis, verùm etiam in obtentis à Capitulo Sede vacante, dum Capitulum eas concedere poteſt. nam

27 Conceſſa à Capitulo, proſunt etiam finita Capituli auctoritate, *cap.his quæ.de maiorit.& obed.& cap.vnico, eodem titulo in* 6. Ita Federicus de Senis *conſil.*16. Rebuff.*in pract. benefic. de formula dimiſſoriarum, num.*40. Nauarr.*cap.placuit. num.*163.*de pœnitent.diſp.*6. Henriquez *lib.*10.*cap.*22.*ad fin.* Gonzalez *ad reg.*8.*cancell.gloſſ.*12.*num.*37. Quaranta *verb. Capitulum dub.*2. Gutierez *lib.*2.*canonic.cap.*17.*num.*12. vbi conſilium præbet Epiſcopis, ad quos dimiſſoriæ diriguntur, vt ſi tempore præſentationis litterarum dimiſſoriarum nouerint à nouo Prælato atque ſucceſſore captam fuiſſe Epiſcopatus poſſeſſionem, vel ipſum in Epiſcopatu adeſſe, illas non admittant, niſi confirmatæ, ſeu niſi nouæ litteræ conceſſæ fuerint ab ipſo, vel ab eius officiali ad hoc ſpeciale mandatum habente.

TERTIA PROPOSITIO.

28 Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ſuſcipiendo ordines abſque litteris dimiſſoriis, obtineri poteſt ab Epiſcopo. Ratio eſt, tum quia in Bulla Pij II. non reſeruatur abſolutio ſuſpenſionis, imò neque diſpenſatio irregularitatis, licèt oppoſitum ſentiat Nauarr. loquens de irregularitate. tum quia licèt Sixtus V. in Bulla quæ incipit, *Sanctum,& ſalutare,* abſolutionem ſibi reſeruauerit; nihilominus illa Bulla per poſteriorem Clementis VIII. Bullam, quæ incipit, *Romanum Pontificem decet*, reuocata fuit ad terminos iuris communis. tum quia hæc facultas datur Epiſcopo in Concilio Tridentino *ſeſſ.*23. *cap.* 8. *ad finem,* ibi, *ordinatus à ſuſceptorum ordinum executione; quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.* Ita Syluester *verb. ſuſpenſio.* §.8.*dicto* 3. Alterius *diſp.*10.*cap.*1. *dub.*4. *tom.*2.

An autem exercens functiones ordinum abſque licentia ſuſceptorum, diſpenſari poſſit ab Epiſcopo, ob irregularitatem per exercitium ordinum contractuum, patet ex dictis de cenſuris in genere diſpenſari poſſe, quamdiu delictum eſt occultum, ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 6 *de reformat.*

PVNCTVM XII.

De ſuſpenſione, quæ contrahitur ſuſcipiendo ordines à proprio Epiſcopo extra diœceſim abſque licentia Epiſcopi, in cuius diœceſi ordines conferuntur.

1 *Suſcipiens ordines à proprio Epiſcopo in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi illius diœceſis, ſuſpenſionem incurrit.*
2 *Idem probabiliter dici poteſt de prima tonſura. oppoſitum eſt etiam probabile.*
3 *Quamuis ratio ad probandum adducta, non conuincat.*
4 *Vltrà recipiens ordines ſacros in aliena diœceſi abſque Epiſcopi loci, & in eadem Miſſa functionem illius ordinis exercet, incurrat irregularitatem, remiſſiuè.*
5 *Iſta ſuſpenſio non eſt Pontifici reſeruata.*

Dvo principaliter in hoc puncto explicabo. Primò, à quonam iſta ſuſpenſio incurratur. Secundò, à quonam obtineri poſſit abſolutio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Non ſolùm ſuſcipiens ordines ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprij Epiſcopi, pœnam ſuſpenſionis ab executione ordinum incurrit, vt puncto præcedenti probatum eſt; verùm etiam ſuſcipiens ordines à proprio Epiſcopo, ſed in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi, in cuius diœceſi ordines conferuntur. Ratio eſt, quia ſic expreſsè habetur in Concilio Trident. *ſeſſ.*6.*cap.*5. cùm enim Epiſcopus nequeat Pontificalia in aliena diœceſi abſque expreſſa licentia ordinarij loci exercere, iure merito ſuſpenſionis pœna punitur, & ordinatus ab executione ordinum ipſo iure ſuſpenditur in præfato Concilio, ibi, *nulli Epiſcopo liceat, cuiuſuis priuilegij prætextu Pontificalia in alterius diœceſi exercere, niſi de ordinarij loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem ordinario ſubiectas tantum. Si ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab executione ordinum ſint ipſo iure ſuſpenſi.* Vide Maiolum *lib.*4. *cap.* 21. *de irregular.* Suarez *diſp.*31. *ſect.*1. *num.*21. & Alter. *tom.*2.*diſp.*9.*cap.*4.*ad finem.*

Ampliatur hæc propoſitio, etiamſi ordines recipiantur ab Archiepiſcopo. tùm quia Concilium generaliter loquitur de Epiſcopis, ibi, *nulli Epiſcopo.* tùm quia eadem ratio militat in ſuſcipiente ordines ab Epiſcopo, & ab Archiepiſcopo, cùm etiam Archiepiſcopus nequeat in diœceſi Epiſcopi ſuffraganei Pontificalia, & iuriſdictionis actus exercere, exceptis quibuſdam caſibus, de quibus alibi diſſerui. Ita gloſſa *in cap. Romana, notabili* 2. *de officio ordinarij in* 6. Couarr. *pract. cap.*9.*num.*2. Zerola *verb. Archiepiſcopus, verſic.ad ſecundum.*

Ampliatur ſecundò, non ſolùm in maioribus, verùm etiam in minoribus ordinibus; nam Concilium generaliter loquitur.

2 Addo idem probabiliter dici poſſe de prima tonſura, vt in ſimili dictum eſt *puncto praecedenti dub.* 1. Rebuffus *in pract. benefic. tit. de clericis ad ſacros ordines malè promotis, gloſſa* 1. *num.* 4. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 2. *colum.* 2. *verſic. quod ſi*, & alij.

Oppoſita tamen ſententia non caret probabilitate, iuxta Henriquez *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 6. & alios, exiſtimantes tonſuram ab Epiſcopo conferri poſſe ſuis ſubditis extra diœceſim, quia tonſura ad actus Pontificales pertinere non videtur, cùm priuatim conferri poſſit in cubiculo.

3 Hæc tamen ratio non conuincit, alioquin liceret etiam Epiſcopo extra propriam diœceſim benedicere calices, vel corporalia, & his ſimilia; cùm hæc etiam in cubiculo benedici valeant, & nihilominus perſpicuum videtur huiuſmodi benedictionem pertinere ad actus Pontificales. Ita Zerola *in praxi Epiſcop.* 2. *parte verb. Epiſcopi, verſic.* 2.

4 Quæres, vtrùm recipiens ordines ſacros in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi loci, ſimúlque in eadem Miſſa functionem eiuſdem ordinis exercens incurrat irregularitatem, eo quòd cenſuram violare cenſeatur per exercitium ordinis ſacri.

Reſpondeo hanc difficultatem infrà ſoluendam eſſe.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Iſta ſuſpenſio non eſt Summo Pontifici reſeruata, ſed iure communi poteſt ab Epiſcopo auferri. Ratio eſt, quia in Concilio Tridentino nulla ponitur reſeruatio; in cenſura autem non reſeruata Epiſcopus, & alij ab Epiſcopo ad hoc approbati & deputati abſoluere poſſunt. *cap. nuper, de ſentent. excommunic.*

Nonnulla alia ad hanc ſuſpenſionem pertinentia, infrà *quæſt.* 2. *puncto* 12. explicabo, vbi ex profeſſo diſſeram de ſuſpenſione lata contra Epiſcopum exercentem Pontificalia in alia diœceſi.

QVÆSTIO II.

De ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, & alios Prælatos delinquentes in ordinatione, & Pontificalibus.

In enumerandis ſuſpenſionibus, in hac quæſtione propoſitis, hoc ordine progrediar.

Primo loco enumerabo ſuſpenſionem latam contra Epiſcopum præſumentem conferre primam tonſuram infanti.

Secundò contra Epiſcopũ, qui iniuſtè ordinat inuitum.

Tertiò contra Epiſcopum, qui ordinat ſacerdotem indignum, ſeu minus idoneum.

Quartò contra Epiſcopum, vel alium præſumentem conferre tonſuram illiterato.

Quintò contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram coniugato.

Sextò contra eum, qui clerico bigamo, aut ei, qui pœnitentiam publicam peregit, ordines confert.

Septimò contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram alicui non ſibi ſubdito abſque licentia ſui ſuperioris.

Octauò contra conferentem duos ſacros ordines eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio.

Nonò contra conferentem ordines alicui ſine ſufficienti titulo, cum pacto, vt ordinatus nihil ab eo petat in defectum beneficij, vel patrimonij.

Decimò contra Epiſcopum, qui ordines confert alicui religioſo ante profeſſionem, ſeu votum ſolemne.

Vndecimò contra conferentes ordines, vel tonſuram ſimoniacè.

Duodecimò cõtra Epiſcopum exercentem Pontificalia in aliena diœceſi, abſque expreſſa licentia ordinarij loci.

PVNCTVM I.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum præſumentem conferre primam tonſuram infanti.

1 *Qui confert primam tonſuram infanti, ſuſpenditur, niſi hic religionem intret.*
2 *Nomine infantis intelligitur qui non attigit ſeptennium.*
3 *Non poteſt conferri tonſura ei, de quo dubitatur an ſit ſeptennis.*
4 *Hæc ſuſpenſio arcet per annum à collatione primæ tonſuræ.*
5 *Vtrum Epiſcopus incurrat irregularitatem ſi tonſuram anno nondum elapſo conferat.*
6 *Epiſcopus & quiuis alius tonſuram conferens infanti ſubiacet huic cenſuræ.*
7 *A qua ſolus Papa poteſt abſoluere.*
8 *Ac etiam (ſaltem in foro conſcientiæ) confeſſarius facultatem habens abſoluendi à cenſuris Papæ reſeruatis.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Præſumens conferre tonſuram infanti, ſuſpenſionem incurrit, niſi fortè infans religionem intret; ſic enim decernitur *in cap. nullus, de temp. ordinat.*

Dixi, *tonſuram*, quia ſi conferat ordines, non afficitur iſta ſuſpenſione, vt oſtendam *puncto* 7. *num.* 3.

Dixi, *niſi religionem intret*. nam ſi infans, cui tonſura confertur, religionis habitum ſuſcipiat, is, qui ei tonſuram confert, ſuſpenſionem euadit, quia hæc exceptio ponitur *in præcitato cap. nullus*, vbi hoc in fauorem religionis ſancitum videtur; quamuis enim infans profeſſionem in religione emittere non poſſit; nihilominus poteſt de conſenſu parentum, ſeu tutorum religioni offerri, & in ea educari, ex S. Thoma 2. 2. *q.* 189. *art.* 5. Gregorio *lib.* 2. *dialogorum, cap.* 2. gloſſa *hic verb. intret.* Alterio *tom.* 2. *diſp.* 16. *c.* 1. *col.* 2. Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 5. Sayro *lib.* 4. *c.* 12. Filliucio *tract.* 17. *cap.* 3. *quæſ.* 2. *n.* 140. & aliis communiter.

2 Sed modò dubium eſt primò, quis nomine infantis intelligatur.

Reſpondeo intelligi eum, qui ad ſeptennium nondum peruenit. Ita gloſſa *in dicto cap. verb. infanti.*

Ex quo inferri poteſt cum dicta gloſſa, tonſuram puero habenti ſeptem annos conferri poſſe.

3 An autem quando dubitatur, an aliquis ſeptennium nactus ſit, licitè poſſit tonſuram recipere, aut Epiſcopus ei conferre, patet ex dictis *de contractibus diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 2. § 1. *num.* 11. non poſſe, quia poſſeſſio ſtat pro lege.

4 Secundò dubium eſt, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo ſuſpendere per annum à collatione primæ tonſuræ; ſic enim habetur *in cap. nullus, citato*, vbi dicitur, *qui contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit, puniatur) per annum à collatione clericalis tonſuræ dumtaxat nouerit ſe ſuſpenſum.*

5 An autem Epiſcopus irregularitatem incurrat, ſi tonſuram anno nondum elapſo conferat, patet ex dictis in præcedentibus incurrere, ſi dicamus collationem tonſuræ eſſe actum ordinis Epiſcopalis. Secus dicendum eſſet, ſi oppoſita ſententia ſuſtineretur. Sed de hac re ſuprà *puncto præcedenti, num.* 2. *puncto* 11. *num.* 18. *& ſeq.*

6 Tertiò dubium eſt, quis huic cenſuræ ſubiiciatur.

Reſpondeo ſubiici Epiſcopum, & alium qui tonſuram huiuſmodi infanti confert; nam in textu dicitur, *nullus Epiſcopus, vel quiuis alius*, &c.

7 Quartò dubium eſt, quis poſſit ab hac cenſura abſoluere.

Reſpondeo Summum Pontificem, non verò Epiſcopum, quia iſta ſuſpenſio lata eſt per annum; in ſuſpenſione autem lata ad tempus, Epiſcopus non diſpenſat, niſi fortè delictum ſit occultum, elapſo verò anno ceſſat abſque alia abſolutione.

8 An autem confeſſarius facultatem habens abſoluendi à cenſuris Summo Pontifici reſeruatis, abſoluere poſſit ab hac ſuſpenſione, alibi dictum eſt; aliqui enim, vt Rodriquez, negant, alij, vt Henriquez, Ledeſma, & Garzias, affirmant in foro conſcientiæ, quia iſta ſuſpenſio eſt cenſura, ergo facultatem habens abſoluendi à cenſuris, poteſt etiam ab hac abſoluere, cùm in facultate abſoluendi excepta non fuerit, vt ſuppono.

PVNCTVM II.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui iniuſtè ordinat inuitum.

1 *Epiſcopus iniuſtè ordinans inuitum, Miſſas per annum celebrare prohibetur.*

2 *Suſpenſus à Miſſæ celebratione poteſt Pontificalia exercere extra Miſſa celebrationem.*

3 *Secus de ſuſpenſo ab officio ſacerdotali.*

VNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus iniuſtè ordinans inuitũ, Miſſas per annum celebrare prohibetur, *cap. Epiſcopus, diſt.* 74. Exiſtimo tamen hanc pœnam potius vim prohibitionis, quàm ſuſpenſionis habere; nam in præfato cap. ſic dicitur, *Epiſcopus, qui inuitum, aut reclamantem præſumpſerit ordinare, annuali pœnitentiæ ſubditus Miſſas facere non præſumat.* Alij tamen DD. communiter, vt Syluester, Angelus, Tabiena, & alij, quos ſequitur Henriquez *lib.* 13. *cap.* 38. *num.* 3. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 16. *cap.* 1. *colum.* 7. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 13. hanc pœnam inter ſuſpenſiones enumerant.

Dixi, *iniuſtè ordinat.* nam iuſtè ordinans inuitum, non ligatur hac pœna; quia pœna ſupponit culpam. Quamobrem Epiſcopus cogens clericum ad ordines recipiendos, excuſatur, quoties ille clericus habet beneficium, cui ordo annexus eſt, aut quoties Eccleſiæ neceſſitas, vel vtilitas poſtulat, vt quis cogatur ordines ſuſcipere. Ita Syluester *verb. ordo* 3. §. 10. Panormitanus *in cap. quæris, num.* 9. *de ætat. & qualit.* Alterius *loco citato.*

2 Rogabis, vtrùm ſuſpenſus à Miſſæ celebratione poſſit Pontificalia exercere extra Miſſæ celebrationem.

Reſpondeo affirmatiuè, quia in materia pœnali ſtandum eſt propriæ verborum ſignificationi, & aliud eſt celebratio Miſſæ, aliud Pontificale munus extra Miſſæ ſacrificium.

3 Secus dicendum eſt de ſuſpenſo ab officio ſacerdotali; hic enim non poteſt Pontificalibus vti, quia Pontificalia ſupponunt & includunt officium ſacerdotale, & ſicut ſuſpenſus à minori ordine, nõ poteſt maiorem exercere, quia minor virtualiter continetur in maiori, ita neque ſuſpenſus ab officio ſacerdotali poteſt Pontificale munus obire. Ita gloſſa *in cap. quia Pontificale, de offic. deleg.* Alterius *tom.* 2. *diſp.* 16. *cap.* 3. *col.* 6. gloſſa, & alij.

PVNCTVM III.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui ordinat ſacerdotem indignum, ſeu minus idoneum.

1 *Epiſcopus qui ſacerdotem indignum, aut minus idoneum ordinat, ſuſpenditur à collatione ordinis.*

2 *Probabile tamen eſt ſuſpenſionem hanc non eſſe iure latam.*

3 *Hæc ſuſpenſio arcet à ſola collatione ordinis ſacerdotalis.*

4 *Nec incurritur pro quolibet ordine collato perſonæ indignæ.*

VNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus, qui ſacerdotem indignum, aut minus idoneum ordinat, ſuſpenditur à collatione ordinis. *cap. ſi qui Epiſcopi* 1. *quæſt.* 1. vbi dicitur, *ſi qui Epiſcopi talem conſecrauerint ſacerdotem, qualem non liceat, ordinationis ius vlterius non habebunt;* quis autem licitè ordinari non poſſit, patet ex dictis *de ſacramento ordinis, diſp.* 8. *quæſt. vnica, p.* 5. *n.* 7. *& ſeqq.*

2 Sed modò dubium eſt primò, verùm iſta ſuſpenſio ſit ipſo iure lata.

Reſpondendum mihi probabiliter videtur non eſſe ipſo iure latam, ſed ferendam, quia textus vtitur verbis futuri temporis. Ita Suarez *de cenſuris, diſput.* 40. *ſect.* 8. *num.* 5. contra Sayrum *lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 17. *verſic. ſextus.* Alterium *tom.* 2. *diſp.* 16. *cap.* 1. *col.* 6. *verſic. ſecundus,* & alios.

3 Secundò dubium eſt, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondent Alterius *loco citato,* & alij, ſuſpendere ſimpliciter à collatione omnium ordinum, quia in textu ſimpliciter dicitur, ordinationis tamen ius alterius non habebunt.

Sed mihi probabilior videtur opinio gloſſ. *hic verb. illi,* Sayri *lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 17. & aliorum, aſſerentium, ſuſpendere ſolùm à collatione ordinis ſacerdotalis, tum quia hoc pacto pœna commenſuratur delicto, vt in eo puniatur, in quo deliquit. tum quia in præfato textu adduntur verba, quæ explicant præcedentia, & ſatis indicant iſtam cenſuram ſuſpendere ſolùm à collatione ſacerdotalis ordinis, ibi, *nec illi vnquam ſacramento intererunt, quod negiecto diuino iudicio immerito præſliterunt.*

4 Tertiò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur, quoties quilibet ordo confertur indigno.

Reſpondeo negatiuè, quia *in cap. ſi qui Epiſcopi,* ſermo tantummodo eſt de collatione ordinis ſacerdotalis, vt patet ex verbis textus ſuperiùs allatis.

PVNCTVM IV.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, vel alium præſumentem conferre tonſuram illiterato.

1 *Qui confert tonſuram illiterato, ſuſpenditur per annum à collatione tonſuræ.*

2 *Illiteratus dicitur qui neſcit fidei rudimenta, nec legere & ſcribere.*

VNICA PROPOSITIO.

1 HÆc ſuſpenſio lata eſt *in cap. nullus, de temp. ordinat.* vbi fertur ſuſpenſio per annum à collatione primæ tonſuræ, contra conferentem tonſuram illiterato, vt patet ex verbis *in* 1. *puncto dub.* 2. relatis, eadem enim verba hunc etiam caſum comprehendunt, vt legenti textum perſpicuè conſtabit. ideo quæ dicta ſunt in expoſitione præcedentis ſuſpenſionis, huic etiam accommodantur. quamquam Emanuel Sà *verb. ſuſpenſio, num.* 13. aſſerit hanc ſuſpenſionem hoc tempore vſu receptam non eſſe.

2 Rogabis, quis nomine *illiterati* hoc in loco intelligatur.

Reſpondet gloſſa *in cap. illiteratos, diſtinct.* 36. intelligi eos, qui litteras prorſus ignorant. Ego verò cenſeo nomine *illiterati* intelligi eum, qui fidei rudimenta ignorat, quique ſcribere, & legere neſcit, hæc enim ſcientia requiritur in eo, qui clericali tonſura initiandus eſt, ex decreto Concilij Tridentini *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. *de reformat.* Ita Salſedo apud Diaz *in practic. cap.* 21. *verb. diſpenſare.* Sayrus *lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 8. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 38. *num.* 2. Toletus *lib.* 1.

lib.1.cap.48. Alterius *tom.2.diſput.16.colum.2.* & alij. Vide quæ in ſimili tradidi *de irregularitate*, qua detinetur omnino illiteratus, vbi etiam explicaui, quis in dicta irregularitate diſpenſare poſſit.

PVNCTVM V.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram coniugato.

1 *Conferens tonſuram coniugato incurrit ſuſpenſionem à collatione primæ tonſuræ per annum.*
2 *Niſi coniugatus ingredi velit religionem, aut ſacros ordines iuxta canones ſuſcipere.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Conferens tonſuram coniugato incurrit ſuſpenſionem à collatione primæ tonſuræ per annum. *cap.nullus, de temp. ordinat.* vbi ſub eodem fere contextu verborum fertur ſuſpenſio contra conferentem tonſuram infanti illiterato, non ſubdito, & coniugato, vt patet ex verbis textus in primo puncto relatis; propterea quæ in expoſitione primæ ſuſpenſionis dicta ſunt, huic etiam accommodari debent, addita limitatione proximè ſequenti.
2 Hoc tamen intelligitur, & limitatur, niſi vir coniugatus, qui tonſuram recipit, velit religionem ingredi, aut ſacros ordines recipere iuxta ſacrorum canonum diſpoſitionem; nam *in præcit. cap. nullus*, ſic dicitur, *nec etiam coniugato, niſi volenti religionem intrare, aut ad ſacros ordines promoueri, prout eſt ſacris canonibus definitum*; quatenus autem viro coniugato liceat ordines ſuſcipere, aut religionem ingredi, patet tum ex dictis *de matrimonio*, tum ex ſupradictis *quæſt. præced. punct. 7.*

PVNCTVM VI.

De ſuſpenſione contra eum, qui clerico bigamo, aut ei, qui pœnitentiam publicam peregit, ordines confert.

1 *Conferens ordines bigamo, aut pœnitenti publico, prohibetur per annum integrum Miſſas celebrare.*
2 *Sed hæc ſuſpenſio eſt potius prohibitio quædam, quàm cenſura.*
3 *Textus quo habetur hæc prohibitio non complectitur collationem tonſuræ.*
4 *Quis dicatur pœnitens publicus, & cur repellatur.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Conferens ordines bigamo, aut pœnitenti publico, prohibetur per annum integrum Miſſas celebrare. *cap. nullus pœnitentem, diſt. 55.*
2 Dubium tamen eſt primò, vtrùm hæc ſit ſuſpenſio propriè dicta.

Reſpondendum mihi videtur habere potius rationem prohibitionis, quàm cenſuræ; in textu enim dicitur, *quicumque ab hac die contra ea, quæ ſuperius ſunt comprehenſa, clericum ordinare præſumpſerit, ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno integro Miſſas facere non præſumat.*
3 Secundò dubium eſt, vtrùm hic textus complectatur collationem tonſuræ.

Reſpondeo negatiuè, quia loquitur de præſumente ordinare clericum; ſupponit ergo illum clericali tonſura inſignitum.

An autem grauiter peccet conferens tonſuram bigamo, aut alia ratione irregulari, patet, tum ex traditis *de irregularitate*, tum ex ſupradictis *punct. 5.* grauiter peccare. Sicut etiam ex dictis *punct. 5.* patet, an incurrat ſuſpenſionem *cap. nullus, de temp. ordin.*

4 Tertiò dubium eſt, quis dicatur pœnitens publicus, & cur huiuſmodi pœnitens repellatur.

Reſpondeo pœnitentem publicum in hoc caſu illum dici, qui pœnitentiam publicam, & ſolemnem agebat; hæc tamen pœnitentia non eſt amplius in vſu; conſequenter ceſſare videtur diſpoſitio iſtius textus, vt explicaui *de irregularitate diſp. 7. quæſt. 3. punct. 2.*

Ratio autem cur is, qui pœnitentiam ſolemnem peregit, ab ordinum ſuſceptione repellatur, multiplex eſt. *Prima* eſt, quia ſic exigit dignitas ordinum. *Secunda* eſt rubor, & confuſio anteactæ vitæ, ob quam ſubditos corrigere non auderet. *Tertia* timor relabendi. *Quarta* periculum ſcandali, quod ex memoria præteritorum ſcelerum ſuboriri poteſt. Ita S. Thomas *in 4. diſt. 14. quæſt. 1. art. 5. quæſtiuncula 1. ad 3.* Couarr. *in Clement. ſi furioſus, p. 1. n. 10. de homicid.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. cap. 1. col. 7. verſ. quartus.* Henriquez *lib. 13. cap. 38. num. 5.* Suarez, & alij, quos retuli *de irregularitate, loco citato.*

PVNCTVM VII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram, vel ordines alicui non ſibi ſubdito abſque licentia ſui ſuperioris.

1 *Conferens tonſuram non ſibi ſubdito ſuſpenditur per annum à collatione primæ tonſuræ.*
2 *Sed non à collatione aliorum ordinum.*
3 *Conferens ordines infanti, illiterato, coniugato, aut non ſibi ſubdito, non ſuſpenditur ex vi capitis* nullus, de temp. ordinat.
4 *Conferens ordines maiores, aut minores, ſub quouis colore, ſubditis alienis, ſuſpenditur à collatione ordinum.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Conferens tonſuram non ſibi ſubdito, ſuſpenditur per annum à collatione primæ tonſuræ, *cap. nullus, de temp. ordinat.* cuius tenorem ad verbum retuli in expoſitione primæ ſuſpenſionis. quæ ibi dicta ſunt, huc etiam referri poſſunt, cùm eadem ſuſpenſio ſub iiſdem verbis concipiatur, & enuncietur. Quis autem dicendus ſit ſubditus, ita vt Epiſcopus poſſit ei tonſuram & ordines licitè conferre, patet ex dictis *in præcedentibus diſput. 2. quæſt. 1. punct. 11.* vbi locutus ſum de ſuſpenſione, quam incurrit is, qui ordines ab alieno Epiſcopo ſuſcipit; propterea opus non eſt in expoſitione iſtius ſuſpenſionis diu immorari.
2 Sed modò dubium eſt, vtrùm conferens tonſuram alieno ſubdito, ſit tantummodo ſuſpenſus à collatione tonſuræ, an etiam à collatione omnium aliorum ordinum. Ratio dubitandi eſt, quia *in cap. eos, qui, de temp. ordin.* conferens ordines ſubditis alterius diœceſis ſuſpenditur per annum à collatione omnium ordinum, tonſura autem nomine ordinis venit. His non obſtantibus

Reſpondeo ſuſpenſum eſſe tantummodo à collatione tonſuræ. Ratio eſt, quia *in cap. nullus*, ſermo eſt tantummodo de collatione tonſuræ clericalis, quæ laico conferri ſolet, *in cap. verò eos, qui*, ſermo eſt de eo, qui ordines confert clericis, tonſura autem non confertur clericis, nec eſt propriè ordo. Ita Geminianus *in cap. eos, qui, num. 5.* Francus *ibid. num. 4.* Suarez *diſp. 31. ſect. 5. num. 5.* Alterius *loco cit. col. 4. dub. 2.*
3 Sed modò dubium eſt, vtrùm conferens ordines infanti, illiterato, coniugato, aut non ſibi ſubdito, ſuſpenſionem incurrat, ſicut eam incurrit conferens primam tonſuram.

Reſpondeo ex vi *cap. nullus, citato*, non incurrere ſuſpenſionem, quia in præfato textu ſermo eſt ſolùm de conferente primam tonſuram; in materia autem pœnali non

eſt

eſt argumentandum à paritate rationis, vel à minori ad maius, ſed ſtandum eſt verbis diſpoſitionis. Ita Alterius *loco cit. col. 3. dub. 1.* Suarez *diſp. 31. ſect. 5. num. 3.* & alij, contra Syluestrum *verb. ſuſpenſio. §. 6. verſ. nono.* Sotum *in 4. diſtinct. 25. quæſt. 1. art. 2. ſub finem*, & alij apud præcitatos Doctores.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 CONferens ordines maiores, vel minores quouis quæſito colore ſubditis alienæ diœceſis abſque licentia proprij ordinarij, afficitur ſuſpenſione à collatione ordinum; quod probo quadruplici textu.

Primò ex *cap. eos, qui, de temp. ordin.* vbi fertur ſuſpenſio à collatione ordinum per annum, & hæc ſuſpenſio repellit à collatione non ſolùm ordinis, quem alieno ſubdito contulit; verùm etiam ab aliis omnibus, quia textus generaliter loquitur, ibi, *per annum à collatione ordinum decernimus eſſe ſuſpenſos.* Ita gloſſa hîc *verb. ordinum*, Suarez *diſp. 31. ſect. 5. num. 5.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. cap. 1. col. 3. dub. 2.* & alij apud gloſſam *loco cit.* contra Dominicum, Archidiaconum, & alios *in cap. eos, qui, citato.*

Secundò probo ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 8.* vbi ordinans alienum ſubditum abſque teſtimonio ſui ordinarij de probitate, & moribus, abſolutè ſuſpenditur à collatione ordinum per annum, & ordinatus ſuſpenditur ab executione ordinum ſuſceptorum, donec proprio ordinario expedire viſum fuerit, vt patet ex dictis *quæſt. 1. puncto 11.*

Tertiò probo ex eodem Concilio *ſeſſ. 14. c. 2. de reform.* vbi fertur ſuſpenſio à Pontificalibus per annum contra Epiſcopum titularem, qui vigore cuiuſuis priuilegij, etiam familiaritatis, promouet aliquem ad ordinem, vel primam tonſuram abſque expreſſo conſenſu, aut litteris dimiſſoriis ſui proprij Prælati, de qua re ſuperiùs egi *quæſt. 1. punct. 11.*

Quartò idem contra ordinantem Vltramontanum, & ipſummet ordinatum abſque litteris dimiſſoriis recognitis, probo ex conſtitutione S. D. N. Vrbani VIII. in Bulla, *ſecretis æternæ prouidentiæ*, edita anno 1624. vbi conferens ordines, vel tonſuram Vltramontano abſq; litteris dimiſſoriis non approbatis à Nunciis, ſeu collectoribus illorum locorum, eiſve approbatis in Vrbe à Vicario Papæ, generaliter ſuſpenditur per annum à Pontificalibus. Ipſi verò ordinati perpetuò ſuſpenduntur, vt patet ex ipſa Bulla, ibi, *Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis in Italia exiſtentibus tenore præſentium prohibemus, ne quouis prætextu, & ex quacumque cauſa, Hiſpanos, Luſitanos, Gallos, vel Germanos, alióſque quoſcumque Vltramontanos, & ex quibuſuis locis extra Italiam oriundis, non ſolùm ad ſacros; ſed neque etiam ad minores ordines, vel clericalem characterem promouere audeant, ſeu præſumant, niſi dimiſſoriales ſuorum ordinariorum litteras à noſtris, & huius ſanctæ Eccleſiæ Nuncijs, ſeu collectoribus in illis partibus commorantibus recognitas, & ſubſcriptas habeant, eorundémve nunciorum, ſeu collectorum ſubſcriptiones, à dilecto filio noſtro in alma Vrbe Vicario in ſpiritualibus, generali ſimiliter examinata, recognita, & probata fuerint, alias promouentes ad annum ab exercitio Pontificalium; promoti verò perpetuæ ſuſpenſionis pœnam abſque ſpe diſpenſationis à Sede Apoſtolica obtinendæ incurrant eo ipſo.* Vide ſupradicta *quæſt. 1. punct. 11.*

PVNCTVM VIII.

De ſuſpenſione contra conferentem duos ſacros ordines eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio.

1 *Conferens duos ordines ſacros eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio, incurrit ſuſpenſionem à collatione vtriuſque ordinis.*

VNICA PROPOSITIO.

1 CONferens duos ordines ſacros eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio, incurrit ſuſpenſionem à collatione vtriuſque ordinis, donec abſolutionem, & diſpenſationem à Sede Apoſtolica obtinuerit, *cap. litteras, de temp. ordinat.* Accedit decretum Concilij Trid. *ſeſſ. 23. cap. 13.* vbi prohibentur duo ſacri ordines eodem die conferri, non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis; ibi tamen nulla fertur cenſura.

Quæ circa iſtius ſuſpenſionis intelligentiam dici poſſent, ſufficienter à me explicata fuerunt *quæſt. 1. punct. 4.* occaſione ſuſpenſionis contra recipientem ordines, non ſeruatis debitis interſtitiis, ideo hîc immorari opus non eſt.

PVNCTVM IX.

De ſuſpenſione contra conferentem ordines alicui ſine ſufficienti titulo, cum pacto, vt ordinatus nihil ab eo petat in defectum beneficij, vel patrimonij.

1 *Conferens ordines cum huiuſmodi pacto, ſuſpenſus manet per triennium à collatione ordinum.*

VNICA PROPOSITIO.

1 COnferens ordines ſine titulo cum huiuſmodi pacto ſuſpenſus remanet per triennium à collatione ordinum, *cap. ſi quis ordinauerit, de ſimonia.* Vide dicta *diſputat. 3. quæſt. 1. punct. 5. & 8.* vbi hanc ſuſpenſionem explicaui.

PVNCTVM X.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui ordines confert alicui religioſo ante profeſſionem, ſeu votum ſolemne.

1 *Epiſcopus conferens ordines religioſo ante profeſſionem, aut votum ſolemne, cuiuſcumque ordinis ſit religioſus, ſuſpenditur per annum à collatione illorum ordinum, quos religioſo contulit.*

VNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus conferens ordines religioſo ante profeſſionem, aut votum ſolemne, cuiuſcumque ordinis, vel religionis ſit religioſus, cui ordines confert, afficitur ſuſpenſione per annum à collatione illorum ordinum, quos præfato religioſo contulit. nam ita ſancitum fuit in Bulla Pij V. 75. in ordine, incipit, *Romanus Pontifex*, in qua Bulla Pius V. decretum Concilij Trident. *ſeſſ. 21. c. 2. de reformat.* de non promouendis clericis ſecularibus ſine titulo, vel beneficio, extendit ad religioſos, vt pluribus ſuprà explicaui *quæſt. 1. punct. 8.* dum agerem de ſuſpenſione contra recipientes ordines ſine titulo; deinde idem Pontifex pœnam ſuſpenſionis à collatione talium ordinum ipſo facto imponit Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, qui ordines præfatis religioſis non profeſſis conferunt, ibi, *necnon omnibus, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris, Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis gratiam, & communionem Sedis Apoſtolicæ habentibus, vt ordines ipſos huiuſmodi religioſis perſonis impendere, niſi obſeruata forma dicti decreti, nos in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ pœna interdicimus ac prohibemus, ac contra facientes per annum à præſtatione talium ordinum ipſo iure ſuſpendimus.*

Excipiendi tamen ſunt Epiſcopi, qui ordines conferunt Patribus ſacræ Societatis Ieſu peracto biennio, etiã ſi

ſolemne profeſſionis votum nondum emiſerint; iſti enim Patres peculiari priuilegio gaudent, vt ante ſolemnem profeſſionẽ ordinibus initiari valeant, ex Gregorio XIII. in Bulla edita anno 1582. cuius ſupra memini; idem docent Henriquez *lib. 13. cap. 37. num. 1.* Sayrus *lib. 4. cap. 12. num. 21.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. cap. 1. col. 7.* Suarez, Filliucius, & alij, quos ſuprà retuli, vbi etiam plura de ordinato, vel ordinante ſine titulo diſſerui.

PVNCTVM XI.

De ſuſpenſione contra conferentes ordines, vel tonſuram ſimoniacè.

1 *Suſpenſio lata contra conferentem ordines, aut primam tonſuram ſimoniacè.*
2 *Subiectum huius ſuſpenſionis, ſunt Epiſcopi aliique ordinum, vel tonſuræ collatores.*
3 *Quinam ſit effectus ſuſpenſionis latæ à Pio V. contra conferentes ordines, vel tonſuram ſimoniacè.*
4 *Huiuſmodi conferens poteſt iuriſdictionis actus exercere.*
5 *Quam pœnam incurrat ſimoniacus collator ordinum, & primæ tonſuræ, ſi prædictam ſuſpenſionem, & interdictum non ſeruet.*
6 *Abſolutio prædictarum pœnarum obtinenda eſt à Summo Pontifice.*
7 *Non ab Epiſcopo.*

CVm ſimoniæ crimen, præſertim in ordine, valde perniciosum ſit in Eccleſia, iure merito Summi Pontifices contra patrantes huiuſmodi crimen acriter inuehuntur, & ſicut excommunicationem, & ſuſpenſionem tulerunt contra ipſos promotos, & ordinatos ſimoniacè, ita eaſdem pœnas impoſuerunt contra conferentes ſimoniacè primam tonſuram, & ordines. quamquam in dubium vertitur, vtrùm contra huiuſmodi ſimoniacos iure antiquo lata eſſet ſuſpenſio. In hoc igitur puncto quæremus

Primò, vbinam extet iſta ſuſpenſio.

Secundò, quinam eam incurrant, ſeu quódnam ſit illius ſubiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis eius abſolutionem conferre poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 IVre nouo in Bulla Sixti V. quæ incipit, *Sanctum, & ſalutare*, lata eſt ſuſpenſio contra conferentes ſimoniacè ordinem, vel primam tonſuram, & quamuis hæc Bulla reuocata ſit in alia Bulla Clement. VIII. anno 1595. pridie Kalendas Martij, & ad terminos iuris communis redacta, quoad alia, quæ in ipſa Bulla continentur; quoad collationem tamen, aut ſuſceptionem ordinum ſimoniacam, non fuit immutata, ibi, *præterquam contra ſimoniacè ordinantes, & ordinatos inflictas pœnas volumus in ſuo robore permanere.* Præter ſuſpenſionem imponitur etiam in eadem Bulla interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ contra conferentes ordines, vel primam tonſuram ſimoniacè.

Ampliatur iſta propoſitio, ſiue hoc vitium ſit publicum, ſiue occultum, quia Extrauagans abſolutè loquitur.

Dixi, *iure nouo.* nam in dubium vertitur, an iure antiquo lata eſſet ſuſpenſio; probabile tamen eſt, etiam iure antiquo impoſitam fuiſſe ſuſpenſionem contra ſimoniacos, tam occultos, quàm publicos in collatione ordinum, vt colligitur ex *cap. 45.* quod eſt penultimum, *de ſimonia*, vbi tam collator, quàm præſentator ad ordinem extorquens promiſſionem ab ordinando, qua promittit ſe non petiturum ab illo prouiſionem, ſuſpenditur per triennium, collator quidem ſuſpenditur per triennium à collatione, præſentator ſuſpenditur ab executione ordinum per triennium; ordinatus verò ſuſpenditur ab ordine ſic ſuſcepto, donec diſpenſetur. Ita Innocent. Panormit. Felinus, Nauarrus, & alij apud Suarez *de ſimonia, lib. 4. cap. 56. num. 13. & de cenſuris, diſp. 31. ſect. 4. num. 25.* Aula *3. parte diſp. 5. dub. 9. concluſ. 4.* Henriquez *lib. 13. cap. 37.* Filliucius *tract. 17. c. 7. n. 128.* Leſſius tamen *lib. 2. c. 35. dub. 24. n. 134.* & alij exiſtimant diſpoſitionem illius textus eſſe ſpecialem, & procedere ſolùm in caſu ibi expreſſo; nam pœnæ non ſunt interpretatione extendendæ, ſed reſtringendæ, & mitigandæ. Vide ſupradicta *quæſt. 1. punct. 5. num. 7.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Epiſcopi, aliique ordinum, vel tonſuræ collatores, qui ſimoniacè ordines, vel tonſuram conferunt. Hæc propoſitio patet tum ex *cap. penultimo, de ſimonia*, vbi ſermo eſt generaliter de collatoribus, tum ex Bulla Sixti V. ibi, *cæterùm ſi quis Antiſtes, vel Abbas ſeruatis quidem cunctis præmiſſis, & cæteris omnibus, quæ in ipſius tonſuræ, & ordinum collatione obſeruari debent, perſonas habiles, & idoneas, ſed tamen recepta ab ijs, quibus tonſuram, aut ordines conferret, pecunia, pretio, vel præmio, ſimoniacè in futurum inſignuerit, vel promouerit, volumus, vt præter alias cenſuras, & pœnas contra ſimoniacè ordinantes, & ordinatos à ſacris canonibus, & conſtitutionibus Apoſtolicis aliàs inflictas, & irrogatas, quibus nequaquam derogare intendimus, etiam omnia, & ſingula ſupradicta in ſic promouentibus, & promotis locum habeant*, &c.

An autem ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem, requiratur ſimonia ex vtraque parte completa, patet ex dictis *diſp. 2. q. 3. punct. 24.* vbi affirmatiuam ſententiam ſuſtinui.

TERTIA PROPOSITIO.

3 SVſpenſio lata in conſtitutione Sixti V. contra conferentes ordinem, vel tonſuram ſimoniacè, ſuſpendit à collatione ordinum & primæ tonſuræ, & à Pontificalibus, nec non interdicit ab ingreſſu Eccleſiæ, vt patet ex verbis præcitatæ conſtitutionis, ibi, *à collatione quorumcumque ordinum, atque adeò ipſius primæ tonſuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipſo ſuſpenſus, & ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus exiſtat.*

Hinc ſequitur collatorem ordinum per ſimoniam non poſſe ſacramentum confirmationis, aut ordines conferre, conſecrare, calices, Eccleſias, altaria, Abbates, Virgines, veſtes ſacras, & alias ſolemnes, & Pontificales benedictiones facere, quia hæc ad Pontificale munus pertinent. *gloſſa vltima in cap. tranſmiſſum, de elect. & cap. 1. diſt. 25.*

4 Poteſt tamen iuriſdictionis actus exercere, quia exercitium iuriſdictionis non venit nomine Pontificalium. Ita Suarez *lib. 4. de ſimonia, cap. 56. num. 18.* Leſſius *loco cit. num. 134.* & alij communiter.

5 Rogabis quam pœnam incurrat ſimoniacus collator ordinum, vel primæ tonſuræ, ſi præfatam ſuſpenſionem, & interdictum non obſeruet.

Reſpondeo incurrere ſuſpenſionem à regimine, & adminiſtratione Eccleſiæ, & perceptione fructuum, ibi, *quòd ſi ſpreta huiuſmodi ſuſpenſione, & interdicto in præmiſſis ſe temere ingeſſerit, etiam à regimine, & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, ſeu monaſterij, & à perceptione fructuum menſæ eiuſdem, ac quorumcumque beneficiorum per eum in titulum, vel commendam, ſeu aliàs obtentorum, ſuſpenſionem eo ipſo incurrat, eiúſque interdicti, aut ſuſpenſionis relaxationem, aut pœnarum remiſſionem ab alio, quàm à Romano Pontifice pro tempore exiſtente nequeat obtinere.*

An autem violans ſuſpenſionem, vel interdictum per exercitium ordinis ſacri, incurrat irregularitatem, patet ex regulis generalibus, traditis *de irregularitate*, incurrere.

QVARTA PROPOSITIO.

6 ABſolutio, & remiſſio prædictarum pœnarum obtinenda eſt à Summo Pontifice. Ratio eſt, quia Summus

Summus Pontifex in præcitata Bulla reuocat in hac parte omnes facultates, & priuilegia, etiam ſub nomine Iubilæi, vel Cruciatæ conceſſa; mandátque abſolutionem non ab alio, quàm à Sede Apoſtolica obtineri, vt patet ex verbis ipſius Bullæ relatis *in tertia propoſitione, verſic. Rogabis.*

7 Ex quo ſequitur Epiſcopum non poſſe abſolutionem impendere. Idem ſentiendum putant multi Doctores, etiamſi delictum ſit occultum; nam priuilegium Epiſcopis conceſſum in Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 6.* illis non ſuffragatur in hoc caſu, vt ex Bulla Sixti V. obſeruant Leſſius *loco cit.* & Sayrus *lib. 4. cap. 17. ad finem.* Contrarium docent Suarez, Henriquez, & alij, quos retuli *§. præcedenti, num. 11.* Vide quæ ibi tradidi *num. 11.* In confeſſo tamen eſt apud omnes Doctores, ſuſpenſionem *cap. penultimi, de ſimonia*, auferri poſſe ab Epiſcopo. Imò lapſo triennio opus non eſt abſolutione, quia ſuſpenſio lata ad tempus, eo elapſo ceſſat abſque alia abſolutione, vt in præcedentibus ſæpiùs dixi. quamquam Alterius *tom. 2. diſp. 15. cap. 4. col. 3.* cum pluribus aliis Doctoribus, quos ipſe adducit, exiſtimat illam ſuſpenſionem *cap. penultimi, de ſimonia*, perpetuam eſſe.

PVNCTVM XII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum exercentem Pontificalia in aliena diœceſi abſque expreſſa licentia ordinarij loci.

1 *Epiſcopus exercens Pontificalia in aliena diœceſi abſque licentia ordinarij loci, aut in non ſubditum, ſuſpenditur ipſo iure ab exercitio Pontificalium.*

2 *Quid intelligatur nomine Pontificalium.*

3 *An huiuſmodi Epiſcopus ſuſpenſus poſſit tonſuram conferre, remiſſiuè.*

4 *Ordinarij nomine quid intelligatur.*

5 *Vicarius generalis non poteſt licentiam concedere huiuſmodi Pontificalia exercendi.*

6 *Epiſcopus non poteſt in aliena diœceſi de licentia Epiſcopi illius loci ordinare perſonas ſubditas huic Epiſcopo.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Epiſcopus exercens Pontificalia in aliena diœceſi abſque licentia ordinarij loci, aut in perſonas eidem ordinario non ſubiectas, ſuſpenditur ipſo iure ab exercitio Pontificalium, ex Tridentino *ſeſſ. 6. cap. 5.* vbi dicitur, *nulli Epiſcopo liceat cuiuſvis priuilegij prætextu Pontificalia in alterius diœceſi exercere, niſi de ordinarij loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem ordinario ſubiectas tantùm; ſi ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab executione ordinum ſint ipſo iure ſuſpenſi.*

Huc referri poſſet *cap. Epiſcopus 7. quæſt. 1.* vbi Epiſcopus præſumens in aliena diœceſi ordinare clericos, aut altaria conſecrare, præcipitur abſtinere à celebratione per vnum annum, quo in loco nonnulli DD. putant latam eſſe ſuſpenſionem.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, tum quia textus non vtitur verbis ſufficienter indicantibus ſuſpenſionem propriè acceptam. tum quia vtitur verbo *ceſſabit*, quod eſt futuri temporis, & potius indicat ſuſpenſionem ferendam, quàm ipſo iure latam.

Dixi, *abſque licentia expreſſa*, quia ſi adſit expreſſa Epiſcopi loci licentia, ordines in eius diœceſi conferri poſſunt ſubditis Epiſcopi concedentis licentiam, aut etiam ſubditis ipſius ordinantis. Quando autem licentia cenſeatur expreſſa, dictum eſt in præcedentibus.

2 Rogabis primò, quid nomine *Pontificalium* intelligatur.

Reſpondeo intelligi vſum inſignium Pontificalium, vt mitræ, baculi paſtoralis, & pallij. Propterea ſuſpenſus à Pontificalibus repellitur ab vſu auctoritatiuo mitræ, baculi, & pallij, id eſt, ab actibus ordinis Epiſcopalis, qui cum præfatis inſignibus, regulariter loquendo, fieri conſueuerunt. Addit Campanile *in diuerſ. iur. canon. rubric. 9. cap. 3. num. 3.* & Barboſa *de poteſtate Epiſcopi 2. part. alleg. 6. num. 9.* nomine *Pontificalium* intelligi etiam dalmaticas, ſandalia, muzzetam, cappam Pontificalem, & galerum ex lana, & ſerico viridi ornatum. Ego tamen cenſeo ſuſpenſum à Pontificalibus non repelli à quolibet vſu iſtarum veſtium, ſed ab vſu auctoritatiuo, id eſt, ab iis actibus, qui cum præfatis inſignibus fieri conſueuerunt.

Hinc ſequitur primò, Epiſcopum, qui Pontificalia in aliena diœceſi habuit, non poſſe abſque diſpenſatione confirmare, ordines conferre, conſecrare virgines, calices, Eccleſias, vel corporalia, quia hæc ad Pontificalia pertinent. Ita Zerola *in praxi Epiſcop. 2. parte verb. Epiſcopi. verſ. 2.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. cap. 3. col. 6.* & alij.

3 An autem poſſit tonſuram conferre, diſſenſio eſt inter DD. de qua ſuprà *diſp. 3. quæſt. 1. puncto vltimo, num. 2.* Doctores enim qui arbitrantur Epiſcopum poſſe tonſuram extra propriam diœceſim ſuis ſubditis abſque licentia ordinarij conferre, admittere etiam debent ſuſpenſum à Pontificalibus non eſſe ſuſpenſum à collatione primæ tonſuræ. ſed de hac re ſuprà *loco cit.*

Secundò ſequitur Epiſcopum ſuſpenſum à Pontificalibus poſſe baptizare, confeſſiones audire, Miſſæ ſacrum facere, iuxta morem aliorum ſacerdotum inferiorum, hæc enim non ſunt Pontificalia. Ita DD. citati.

Tertiò Epiſcopum ſuſpenſum à Pontificalibus poſſe cenſuras ferre, beneficia conferre, & alios iuriſdictionis actus exercere, quia hæc non ſunt Pontificalia. An autem, & quando Epiſcopus poſſit extra ſuam diœceſim cenſuras, etiam abſque licentia ordinarij loci ferre, patet ex dictis *de cenſuris in genere*, videri poteſt Gonzalez *ad reg. 8. gloſſa 61. num. 12. & ſeq.* Stephanus Gratianus *diſcep. forenſ. cap. 127.* Suarez, Vgolinus, Auila, Coninchus, Sayrus, & alij, quos retuli *de cenſuris in genere, diſp. 1. quæſt. 1. punct. 9. num. 3.*

4 Rogabis ſecundò, quid intelligatur nomine *ordinarij*, de cuius licentia Pontificalia in aliena diœceſi fieri poſſunt.

Reſpondeo intelligi *primò* Epiſcopum, in cuius diœceſi conſtitutus eſt locus, in quo Pontificalia exercenda ſunt, vt per ſe patet. *Secundò* intelligitur Capitulum Sede vacante; hoc enim ſuccedit in locum Epiſcopi, exceptis quibuſdam caſibus, de quibus alibi; conſequenter Capitulum Sede vacante concedere poteſt licentiam extero Epiſcopo exercendi Pontificalia in eorum Eccleſia, & conferendi ordines tam clericis arctatis illius diœceſis, iuxta Tridentinum *ſeſſ. 7. cap. 10.* quàm aliis dimiſſorias habentibus à propriis Epiſcopis; ſic enim nonnulli ferunt declaratum ab Illuſtriſſima Cardinalium Congregatione. Vide Barboſam *de pot. Epiſcopi part. 2. allegat. 6. & 7.* & alios præcitatos Doctores.

An autem Capitulum Sede vacante concedere poſſit dimiſſorias, aut litteras teſtimoniales, ſuperiùs explicatum eſt, iuxta Tridentini formam *ſeſſ. 6. cap. 10.* *Tertiò* intelligitur Prælatus iuriſdictionem Epiſcopalem habens in loco nullius diœceſis; ſic enim Gregorius XIII. declarauit. Secus ſi Prælatus exiſtat in loco intra fines alicuius diœceſis; tunc enim petenda eſt licentia ab Epiſcopo diœceſis, etiamſi alioquin Prælatus prætendat ſe exemptum à iuriſdictione illius Epiſcopi. Ratio eſt, tum quia aliud eſt exemptio à iuriſdictione, aliud eſt poteſtas circa Pontificalia. tum quia ſacram Cardinalium Congregationem ita declaraſſe nonnulli DD. fatentur occaſione Concilij Trident. *ſeſſ. 6. cap. 5. de reformat.* & colligitur ex *cap. cùm nullus, de temp. ordinat. in 6.* Imò neque Epiſcopus habens in aliena diœceſi Eccleſiam cum iuriſdictione, poteſt in ea abſque licentia ordinarij illius loci ordines conferre,

conferre, vel alia Pontificalia exercere; aliud enim eſt iuriſdictio, aliud vſus Pontificalium.

5 Petes, vtrùm Vicarius generalis poſſit huiuſmodi licentiam exercendi Pontificalia concedere.

Reſpondeo negatiuè, niſi ſpeciale mandatum habeat; quamuis enim Vicarius generalis nomine ordinarij veniat, nihilominus ſicut ei ſpecialiter interdicitur ne dimiſſorias concedat abſque ſpeciali mandato, ex gloſſa *in cap. cùm nullus, eo. verſ. non extendat.* ita etiam eidem interdictum videtur concedere facultatem extraneo Epiſcopo exercendi Pontificalia, niſi ſpeciale mandatum habeat. Ita deciſum referunt Petrus Marzilla, & Ioann. Gallemartius.

6 Rogabis tertiò, vtrùm Epiſcopus poſſit in aliena diœceſi de licentia Epiſcopi illius loci ordinare perſonas non ſubditas illi Epiſcopo.

Reſpondeo negatiuè, quia in Concil. Trid. *ſeſſ. 6. cap. 5.* permittitur ſolùm, Pontificalia exercere in aliena diœceſi de licentia ordinarij loci, & in perſonas eidem ordinario ſubiectas tantùm, vt patet ex verbis Concilij ſuperiùs citatis.

Hoc tamen intelligitur, niſi ordinandus dimiſſorias generales habeat recipiendi ordines a quolibet Epiſcopo; tunc enim nulli fit iniuria; conſequenter neque cenſura huius capitis incurritur.

Rogabis quartò, vtrùm Epiſcopus viſitans loca nullius diœceſis, & ibi exercens Pontificalia de conſenſu titularis, & tanquam Apoſtolicæ Sedis delegatus, vti vicinior, iuxta formam Concilij *ſeſſ. 24. cap. 9.* poſſit per illa loca contigua ſuæ diœceſi peragendo, populum benedicere, & mozetam deferre.

Reſpondeo poſſe, quandiu in loco illo exempto cauſa viſitationis exiſtit. Ratio eſt, tum quia Epiſcopus in actu viſitationis vices gerit Epiſcopi, & Epiſcopali poteſtate gaudet, etiam dum Eccleſiam exemptam viſitat. nam illam tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ viſitat, iuxta decretum Concilij Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 9. de reformat.* conſequenter ibi Pontificalia exercere poteſt. tum quia ita declarauit ſacra Cardinalium congregatio in Trid. *ſeſſ. 6. cap. 5. de reformat.* teſte Petro Marzilla *ibi*, & Armandoro apud Barboſam *de poteſt. Epiſcopi 2. part. allegat. 6. n. 13.*

Rogabis quintò, quis poſſit in hac ſuſpenſione abſoluere.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis in præcedentibus. hæc enim ſuſpenſio lata eſt abſque temporis determinatione, & ſine reſeruationis mentione; conſequenter Epiſcopus facultatem habet abſoluendi.

QVÆSTIO III.

De ſuſpenſionibus, quæ incurruntur, exercendo functiones ordinum contra iuris diſpoſitionem.

PRima ſuſpenſio in hac quæſtione explicanda eſt contra clericum exercentem functiones ordinum in loco interdicto, aut facientem in præfato loco celebrari.

Secunda contra ſacerdotem, vel Epiſcopum omittentem ſine graui cauſa Miſſam iam inchoatam.

Tertia contra ſacerdotem celebrantem Miſſam, & in ea non communicantem.

Quarta contra confeſſarios non ſeruantes formam à congregatione præſcriptam circa confeſſiones.

Quinta contra parochum, vel alium ſacerdotem ſecularem, vel regularem, qui ſponſos in matrimonium coniungit, aut benedicere audet, abſque licentia parochi, ad quem hoc munus pertinet.

Sexta contra recipientem oblationes ab vſurario, aut illum ſepelientem, & contra accipientem eleemoſynam à violatore, ſeu raptore publico Eccleſiarum, & contra aſſiſtentem ipſius ſepulturæ.

PVNCTVM I.

De ſuſpenſione lata contra clericum exercentem functiones ordinum in loco interdicto, aut facientem in præfato loco celebrari.

1 *Celebrans, aut celebrari faciens in loco interdicto, incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ.*

2 *Quid hic intelligatur nomine diuinorum officiorum.*

3 *Vtrùm celebrans in cœmeterio dum Eccleſia eſt interdicta, aut in hac, dum illud eſt interdictum, incurrat iſtud interdictum, remiſſiuè.*

4 *Qui celebrat, aut celebrari facit in loco interdicto, non incurrit hanc pœnam, ſi locus non eſt nominatim denunciatus interdictus.*

5 *Interdictum hoc ſemper incurritur celebrando, aut celebrari faciendo in loco interdicto nominatim denunciato.*

6 *Cui reſeruata ſit abſolutio huius cenſuræ.*

7 *Qui eſt abſolutus à prædicto interdicto, non indiget noua diſpenſatione.*

DE pœnis contra violantes interdictum egi *diſput. 2. quæſt. 2. pun. 1. 20. & de cenſuris in genere, diſp. 5. punct. 7. n. 3. & ſeqq.* hic ſolùm diſſeram de pœna interdicti, quam incurrit violans interdictum celebrando, aut celebrare faciẽdo diuina in loco interdicto. Duo breuiter explicabo.

Primò, quandónam iſta cenſura incurratur.

Secundò, à quonam eius abſolutio impendi poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 CElebrans, aut celebrari faciens in loco interdicto, incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; ſic enim habetur *in cap. Epiſcoporum, de priuilegijs in 6.* vbi hæc pœna fertur contra celebrantes, vel celebrari facientes in locis interdictis, & præterea contra eos, qui admittunt excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam. Alij textus afferuntur ab aliquibus DD. ad probandam hanc propoſitionem, ſed non faciunt ad rem, quia loquuntur de alia materia, vel de alia pœna, vt eſt *cap. is qui, de ſententia excommun.* vbi impoſita eſt irregularitas. Vide Suarez *diſput. 31. ſect. 2. num. 2. & ſeqq.* Alterium *tom. 2. diſp. 11. cap. 1.* & Filliucium *tract. 17. cap. 6. quæſ. 2.*

Ampliatur & extenditur hæc propoſitio, non ſolùm contra priuilegiatos, verùm etiam contra alios quoſcumque, quia textus generaliter loquitur, tam de ſecularibus, quàm de Eccleſiaſticis, ibi, *ne aliqui ſeculares, aut regulares quantumcumque exemptionis, ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ priuilegijs communiti, cuiuſcumque ordinis, religionis, ſtatus, vel conditionis exiſtant*, &c. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis*, contra Auilam *part. 5. diſput. 5. dub. 4.* Emanuelem Sà *verb. ſuſpenſio, num. 18.* Henriquez, & alios, aſſerentes hanc ſuſpenſionem, ſeu potiùs interdictum, afficere ſolùm priuilegiatos, & exemptos.

Limitatur præfata propoſitio, niſi fiat ignoranter. nam *in cap. Epiſcoporum*, ponitur verbum, *præſumpſerint*, quod indicat ſcientiam, ſeu dolum.

2 Sed modò dubium eſt, primò quid nomine diuinorum officiorum, quæ in hoc textu fieri prohibentur in locis interdictis, & ad quæ non licet admittere excommunicatos, vel interdictos, intelligatur.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis *de cenſuris in genere, diſp. 5. punct. 4. num. 1. & ſeqq.*

3 Secundò dubium eſt, vtrùm celebrans, vel celebrari faciens in cœmeterio, dum Eccleſia eſt interdicta, aut in Eccleſia, dum cœmeterium eſt interdictum, incurrat iſtud interdictum.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis *de matrimonio quæſt.4.punct.vlt.num.21.*

4 Tertiò dubium eſt, vtrùm celebrans, vel celebrari faciens in loco interdicto, afficiatur hac pœna, etiamſi locus non ſit declaratus, ſeu nominatim denunciatus interdictus.

Reſpondeo negatiuè, quia poſt Extrauagantem, *ad euitanda*, non tenemur quemquam ex vi prohibitionis Eccleſiaſticæ euitare, niſi præceſſerit denunciatio nominatim, excepto notorio clerici percuſſore. Ita Suarez *de cenſuris, diſp.34.ſect.4.num.14.* & alij; locus autem cenſetur ſufficienter denunciatus, quando ſuperior generaliter interdicit aliquam vrbem, vel diœceſim; conſequenter tunc licitum non eſt celebrare in locis particularibus, quia ſunt pars loci nominatim interdicti. Excipi poteſt ab hac regula, Eccleſia violata, ſeu polluta, dum publicè conſtat pollutam eſſe. nam vſu receptum eſt, vt diuina in huiuſmodi loco non celebrentur, donec benedicatur, & reconcilietur.

An autem admittens ad diuina excommunicatum, vel interdictum non denunciatum peccet, & pœnam iſtius cap. incurrat, patet ex præfata Extrauag. *ad euitanda*, non peccare, nec pœnam incurrere, quia non tenemur hoc tempore ex vi prohibitionis Eccleſiaſticæ quemquam euitare, niſi ſit denunciatus, vel notorius clerici percuſſor.

5 Quartò dubium eſt, vtrùm ſemper iſtud interdictum incurratur celebrando, aut celebrari faciendo in loco interdicto nominatim denunciato.

Reſpondeo affirmatiuè, quoties diuina fiunt extra caſus à iure conceſſos, & non ſeruata forma à iure præſcripta. nam *in cap. Epiſcoporum, de priuileg. in 6.* dicitur, *niſi quatenus eis à iure conceditur*; quæ autem forma, ſeu moderatio ſeruanda ſit, dum diuina officia tempore interdicti celebrantur, patet ex dictis *de cenſuris in genere, diſputat.5. punct.4.num.6.& ſeqq.* quæ videri poſſunt, & præterea *ibid.* tradita *punct.7.num.3.& ſeqq.* vbi plura diſſerui de violantibus interdictum cum Sayro, Henriquez, & aliis, quibus in hoc caſu in ſpecie adde Suarez *diſp.31.ſect.2. num.2.& ſeqq.* Alterium *tom.2.diſp.11.cap.1.* Filliucium *tract.17.c.6. quæſ.2.num.98.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 ABſolutio iſtius cenſuræ reſeruata eſt Papæ, niſi ſatisfactio à delinquente præſtetur ad arbitrium illius, cuius ſententia violata eſt; ſic enim decernitur *in cap. Epiſcoporum, citato*, ibi, *qui verò contra præſumpſerint, præter alias pœnas à iure ſtatutas, ingreſſum Eccleſiæ ſibi nouerint interdictum, donec de tranſgreſſione huiuſmodi ad arbitrium eius, cuius ſententiam contempſerunt, ſatisfecerint competenter.*

7 Sed modò dubium eſt, vtrùm is, qui præfatum interdictum contraxit, præſtita dicta ſatisfactione ſtatim remaneat abſolutus, nec noua indigeat diſpenſatione.

Reſpondeo ſtatim remanere abſolutum abſque alia abſolutione, quia ſuſpenſio lata ad certum tempus, ceſſat lapſo eo tempore, & non afficit vltra intentionem conditoris. Vide dicta *de cenſuris in genere, diſp. 3. punct. vlt. §.vlt.num.1. & diſp.5. punct. vlt. num.1.* cum Sayro, Auila, Conincho, Reginaldo, Filliucio, & aliis.

PVNCTVM II.

De ſuſpenſione contra ſacerdotem, vel Epiſcopum omittentem ſine graui cauſa Miſſam iam inchoatam.

1 *Sacerdos qui Miſſam inchoatam ſine graui cauſa dimittere præſumit, incurrit ſuſpenſionem à corpore & ſanguine Chriſti.*
2 *Cauſæ excuſantes ſacerdotem à prædicta cenſura.*
3 *Suſpenſio quam incurrit ſacerdos omittens Miſſam inchoatam excludit à ſumptione corporis & ſanguinis Chriſti.*
4 *Niſi more laicorum.*
5 *Hæc cenſura eſt ſuſpenſio partialis propriè accepta.*
6 *Eius abſolutio impendi poteſt ab Epiſcopo.*

TRia breuiter explicabo in hoc puncto.

Primò, vtrùm ſacerdos omittens Miſſam inchoatam incurrat ſuſpenſionem.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, à quo auferri poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SAcerdos, qui Miſſam inchoatam ſine graui cauſa dimittere præſumit, incurrit ſuſpenſionem à corpore, & ſanguine Chriſti. Ita DD. ſtatim citandi, contra gloſſam *hic*, & Filliucium *tract.17.cap.6.num.103.* hæc propoſitio deſumitur ex *cap. nullus Epiſcopus, de conſecrat. diſtinct.1.* ibi, *cùm ingreſſus fuerit Epiſcopus, aut presbyter ad Miſſarum ſolemnia celebranda, niſi paſſio aliqua interceſſerit, nullo modo audeat data occaſione recedere, vt ab alio Epiſcopo, vel presbytero Miſſarum ſolemnia ſuppleantur; ſi quis verò præſumpſerit, præter quod poſuimus; agere, à ſacro corpore, & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſit ſuſpenſus.* Ita Doctores ſtatim citandi.

Hæc propoſitio non improbabiliter limitanda videtur, primò, modò is, qui Miſſam inceptam dimittit, ad hunc finem dimittat, vt ab alio perficiatur; nã in textu dicitur, *vt ab alio Epiſcopo, vel presbytero Miſſarum ſolemnia ſuppleantur*, ideo qui abſque hac intentione dimittit, non videtur reus iſtius ſuſpenſionis.

Hanc tamen limitationem non videntur admittere Nauarr. *de orat. miſcell.52.* Maiolus *lib.3.cap.13.* Sayrus *de cenſuris, lib.4.cap.16.num.1.* Alterius *tom.2.diſput.11.cap.3.* qui huius cenſuræ meminerunt, ſed abſolutè loquuntur. Imò Alterius, & alij putant iſtam ſuſpenſionem ſemper incurri, dum poſt conſecrationem Miſſa incompleta ex quauis cauſa relinquitur, & ſacerdos poſſet illam perficere.

Secundò intelligitur, niſi dimittat ob aliquam paſſionem, vt quia morbo corripitur, aut metum mortis patitur, ſi Miſſæ ſacrum perficiat, aut quia audit adeſſe hoſtes, qui eum quærunt ad necem, aut quia in carcerem truditur, & ſimilia; nam in textu expreſsè additur hæc limitatio, *niſi paſſio aliqua interuenerit*, & *in cap. nihil 7.q.1.* ex Concil. Tolet. VII. *cap.3.* dicitur, *nullus abſque prætextu patentis moleſtiæ miniſter, vel ſacerdos, cùm cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere.*

2 Sed modò dubium eſt, vtrùm hac cenſura ligetur qui Miſſæ ſacrum incompletum relinquit alia de cauſa, quàm ob infirmitatem, vt quia ſuperuenit excommunicatus denunciatus, qui non vult exire, aut quia aduertit ſe lethalis culpæ reum eſſe, aut vinculo cenſuræ obſtrictum, aut non ieiunum, aut Eccleſiam pollutam, vel interdictam eſſe.

Reſpondendum mihi videtur non ligari, quoties cauſa talis eſt, vt ſacerdos bona fide ſibi perſuadeat neceſſarium eſſe Miſſam inchoatam dimittere. Ratio eſt, tum quia tunc dicitur interuenire aliqua paſſio, videlicet ſynderesis, & ſtimulus conſcientiæ, qui viris timentibus Deum magnam vim inferre ſolet. tum quia iſta ſuſpenſio lata eſt contra præſumentes; præſumptio autem ſupponit dolum, quem in hoc caſu ſupponimus non adeſſe, cùm ſacerdos bona fide Miſſam dimittat.

An autem, & quando ſacerdos poſſit omittere ſacrum, adueniente excommunicato vitando, aut dum Eccleſia polluitur, vel interdicitur, aut dum ſacerdos animaduertit ſe excommunicatum, aut lethali culpa infectum, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere, diſp.2 quæſt.2. punct.3.§.1.num.11.& ſeqq. & de ſacramentis, diſp.4.quæſt.6. punct.2.*

punct.2. ſicut etiam ex dictis *in eodem tractatu de ſacramentis* conſtat, vtrùm ſacerdos poſſit Miſſam inchoatam interrumpere, vt baptizet infantem morientem, vel poſſit Miſſam inceptam iterum à capite inchoare, dum vir magnæ auctoritatis ad Miſſam accedit, vel dum ſuperuenit cœtus peregrinorum, qui Miſſa carerent. Vide Nauarr. *de orat. cap.16. num.51.* Maiolum *loco cit.* Alterium *loco cit. col.4.* & quæ ego tradidi *de ſacramentis*, vbi hæc explicaui ex profeſſo.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVſpenſio, quam incurrit ſacerdos omittens Miſſam inchoatam, excludit à ſumptione corporis, & ſanguinis Chriſti, in textu enim dicitur, *à ſacro corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſit ſuſpenſus.* & ratio iſtius ſuſpenſionis eſt, quia par eſt, vt quis in eo puniatur, in quo deliquit.

4 Sed modò dubium eſt, vtrùm ſacerdoti, qui hanc ſuſpenſionem contraxit, licitum ſit Euchariſtiam ſumere more laicorum?

Reſpondeo affirmatiuè, modò ritè diſpoſitus ſit. Ratio eſt, tum quia ſuſpenſio fertur in clericos; conſequenter eos repellit à functionibus clericorum; ſuſceptio autem Euchariſtiæ more laicorum non eſt functio propria clericorum, ſed communis clericis, & laicis. tum quia in textu dicitur, *à ſacro corpore. & ſanguine*; ſoli autem ſacerdotes ſumunt corpus & ſanguinem. tum quia ſacerdos punitur in quo deliquit, ſed deliquit in celebratione Miſſæ; ergo punitur in celebratione Miſſæ. ergo non priuatur ſacramento Euchariſtiæ more laicorum.

5 Hinc ſolui poteſt illa quæſtio, vtrùm hæc cenſura ſit excommunicatio, an potiùs ſuſpenſio.

Archidiaconus *in cap. nihil 7. quæſt. 1.* putat iſtam eſſe excommunicationem minorem, quia *in cap. nihil, citato*, dicitur, *nullus abſque præuentu patentis moleſtia miniſter, vel ſacerdos, cum cœperit imperfecta officia, præſumat omnino relinquere; ſi quis hoc temere præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit*; ſed hæc excommunicatio non eſt excommunicatio maior; ergo eſt minor, quæ priuat receptione ſacramentorum.

Maiolus *lib.2.c.16. in fine*, Alterius *loco cit. col.2. & 3.* putant iſtam eſſe excommunicationem maiorem, quia ſeparatio à corpore Chriſti, vel à dominico Altari, ſæpe vocatur anathema. *cap. Engeltrudam 3. quæſt.4. & cap. nemo per ignorantiam, de conſecrat. diſt.1.*

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Nauarr. *in miſcellan. de orat. miſcell.52.* Filliucio *num.104.* Speculatore, & aliis hanc eſſe ſuſpenſionem partialem propriè acceptam, quia impedit executionem ordinis ſacerdotalis circa ſumptionem corporis, & ſanguinis Chriſti; proprium autem ſuſpenſionis eſt impedire exercitium ordinis, vel iuriſdictionis.

Ad rationem Archidiaconi reſpondeo in eo textu ſermonem eſſe de excommunicatione comminatoria. Ad rationem Maioli, & Alterij reſpondeo nomen *anathema* per antonomaſiam accipi pro excommunicatione, poſſe tamen aliquando accipi pro ſuſpenſione, quia *anathema* latinè vertitur *ſurſum poſitio, ſeu ſuſpenſio*, vt explicaui *de cenſuris in genere, in principio.*

TERTIA PROPOSITIO.

6 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis impédi poteſt ab Epiſcopo. Ratio eſt, quia in iure nulla fit mentio reſeruationis; à cenſura autem non reſeruata poteſt Epiſcopus abſoluere, etiamſi delictum ſit publicum, *cap. nuper, de ſentent. excommunicationis.* An autem confeſſarius approbatus ad excipiendas confeſſiones abſoluere poſſit, patet ex ſupradictis.

PVNCTVM III.

De ſuſpenſione contra ſacerdotem celebrantem Miſſam, & in ea non communicantem.

1 *Sacerdos, qui Miſſam celebrat, & in ea non communicat, ſuſpenſionem incurrit.*
2 *Secus, ſi ſaltem in vna ſpecie communicet.*
3 *Aut non ſumat omnes ſanguinis particulas.*
4 *Sacerdos qui tempore ordinationis celebrat cum Epiſcopo, non ligatur hac cenſura, licèt non ſumat Euchariſtiam in ea Miſſa.*
5 *Suſpenſio quam incurrit ſacerdos celebrans, & non communicans, excludit per annum à participatione Euchariſtiæ.*
6 *Poteſt tamen communicare modo laicorum.*
7 *Ad quem pertineat abſolutio huius ſuſpenſionis.*
8 *An parochus vel alius confeſſarius abſoluere poſſit à ſuſpenſione lata ad tempus.*

TRia breuiter explicabo.

Primò, vtrùm ſacerdos non communicans in Miſſa, ſuſpenſionem incurrat,

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, quis poſſit abſolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SAcerdos, qui Miſſam celebrat, & in ea non communicat, ſuſpenſionem incurrit. hæc propoſitio patet ex *cap. relatum, de conſecrat. diſt.2.* ibi, *quicumque ergo ſacerdotum deinceps diuino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe à communione ſuſpenderit, ab ipſa, qua ſe indecenter priuauit, gratia communionis anno vno repulſum ſe nouerit.* Vide Maiolum *de irregular. lib.3. cap.16.* Bernardum Diaz *in pract. capitulo 42.* Alterium *tom.2. diſp.11. cap.3. col.3.* & Sayrum *lib.4 cap.16. num.3.*

Hoc tamen intelligendum eſt de eo, qui propria culpa non communicat; nam cenſura imponi non ſolet, niſi ob culpam. Quamobrem ſi hoſtia miraculoſe eripiatur, aut ab hæreticis auferatur, aut ſacerdos alia ratione impediatur, ne hoſtiam, vel ſanguinem ſumat, non afficitur hac cenſura.

Ex dictis ſequitur primò, eum, qui in die natalis, duas, vel tres Miſſas celebrat, & in vltima tantùm communicat, ligari vinculo iſtius cenſuræ; ſic enim expreſsè habetur *in cap. relatum, citato.*

Secundò ſequitur, ſacerdotem hoc modo ſuſpenſum ligari irregularitate, celebrando, antequam abſoluatur. Ratio eſt, quia hic eſt effectus conſequens violationem cenſuræ per exercitium ordinis ſacri, vt ſuo loco docui.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm qui in vna tantùm ſpecie conſecrauit ex inaduertentia, vel etiam ex malitia, & conſequenter ſumit vnam tantùm ſpeciem conſecratam, incurrat ſuſpenſionem.

Reſpondeo negatiuè. tum quia textus loquitur de eo, qui ſuſpendit ſe à communione illius, quod obtulit, & ſacrauit; hic autem non ſuſpendit ſe à communione illius quod ſacrauit, cùm hoſtiam conſecrauerit, & eam ſumat, vt ſuppono. tum quia præcipua intentio Concilij Toletani *in cap. relatum, citato*, eſt, vt ſacerdos ſacrificet, & particeps ſit ſacrificij; hic autem eſt particeps ſacrificij, cùm ſumat ſpeciem, quam ſacrauit. Secus dicendum eſt de illo, qui conſecrauit vtramque ſpeciem, ſed poſtea vnam tantùm ſumit; hic enim ex vi præcitati textus directè ſuſpenſus eſt à communione illius ſpeciei, quam culpabiliter prætermiſit. Ratio eſt, tum quia hic dicitur ſuſpendere ſe à communione illius ſpeciei. ergo par eſt, vt nouerit ſe vno anno repulſum, ab ipſa gratia communionis, qua ſe indecenter priuauit, vt in textu citato dicitur. tum quia hic textus præcipit, vt quotieſcumque ſacrificans corpus, & ſanguinem Ieſu Chriſti Domini noſtri

in altario immolat, toties perceptionis corporis & ſanguinis Chriſti participem ſe præbeat; ſed hic immolauit corpus, & ſanguinem, vt ſuppono: ergo debet vtrumque ſumere; alioquin peccat contra diſpoſitionem iſtius textus, conſequenter ſuſpenſioni in hoc textu impoſitæ ſubiicitur.

3 Secundò dubium eſt, vtrùm hác ſuſpenſione ligetur, qui aliquas ſanguinis particulas non ſumit.

Reſpondeo negatiuè, quia in hoc textu non præcipitur ſub pœna ſuſpenſionis, vt ſacerdos integrè ſumat omnes partes, quas conſecrauit, alioquin non poſſet vllas hoſtiarum particulas pro communione aliorum ſeruare, quod eſt contra vſum & praxim Eccleſiæ; fieri tamen poteſt, vt ſacerdos negligenter ſe gerens in ſumptione ſanguinis, vel etiam particularum hoſtiæ, grauiter peccet, iuxta dicta *de Euchariſtia*; ſicut etiam graue ſacrilegium committunt qui in vna tantùm ſpecie conſecrant; faciunt enim contra Chriſti inſtitutionem, & huius ſacroſancti ſacrificij repræſentationem.

4 Tertiò dubium eſt, vtrùm ſacerdotes qui tempore ordinationis celebrant cum Epiſcopo, ligentur iſta ſuſpenſione, ſi Euchariſtiam in ea Miſſa non ſumant. Ratio dubitandi eſt, quia textus generaliter loquitur de quolibet ſacerdote, ibi, *quicumque ergo ſacerdotum*. His non obſtantibus

Reſpondeo non ligari, tum quia praxis eſt in contrarium, ſaltem circa ſumptionem ſub vtraque ſpecie. tum quia textus intelligendus eſt de ſacerdote principali, qui in hac re eſt Epiſcopus, cum quo reliqui ſacerdotes, quaſi per modum vnius concurrunt, licèt admittant ſingulos eſſe cauſas totales, non partiales, vt plurimi Philoſophi concedunt.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVſpenſio, quam incurrit ſacerdos celebrans, ſed non communicans, excludit per annum à participatione corporis, & ſanguinis; hoc enim ſignificant illa verba textus, *ab ipſa, qua ſe indecenter priuauit, gratia communionis anno vno repulſum ſe nouerit*.

Quomodo autem annus computandus ſit, ſæpiùs in præcedentibus dictum fuit.

6 Sed modò dubium eſt, vtrùm ſacerdos, qui præfatam ſuſpenſionem contraxit, poſſit intra illum annum, in quo ſuſpenſus eſt à corpore, & ſanguine, communicare more laicorum.

Reſpondeo poſſe. tum quia ſacerdos in præfato textu punitur in eo, in quo peccauit, ibi, *ab ipſa, qua ſe indecenter priuauit gratia communionis, anno vno repulſum ſe nouerit*. Sed peccauit in celebratione; ergo punitur in celebratione; ergo non repellitur à communione more laicorum. tum quia ſuſpenſio eſt pœna clericorum propria; ergo inducere debet effectus clericorum proprios; communicare autem more laicorum commune eſt laicis. Ita Alterius *tom. 2. diſp. 11. cap. 3. ad finem.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 IStius ſuſpenſionis abſolutio pertinet ad Papam, ſi communiorem ſententiam ſequamur, quamquam alicui non improbabile videbitur conferri poſſe ab Epiſcopo. Ratio eſt, quia in textu nulla fit mentio reſeruationis. Ita in ſimili Hoſtienſis *in cap. cùm inhibitio, de clandeſt. deſponſat.* Ioannes Andreas *ibid. num. 11.* Imò anno elapſo abſque alia abſolutione ceſſat, quia ſuſpenſio lata ad tempus, eo elapſo ceſſat; cùm non liget vltra intentionem conditoris.

8 An autem proprius parochus, vel alius confeſſarius abſoluere poſſit à ſuſpenſionibus non reſeruatis, diſſenſio eſt inter DD. aliqui enim negant, & excipiunt ſolam excommunicationem, quia abſolutio excommunicationis neceſſariò præmittenda eſt ante abſolutionem peccatorum; alij verò affirmant, ob *cap. nuper, de ſentent. excommun.* in quo licèt ſermo ſit de excommunicatione, tamen eadem ratio videtur de ſuſpenſione non reſeruata. Verùm quid mihi ſentiendum ſit, conſtat ex dictis in aliis ſuſpenſionibus, vbi docui parochum, vel alium confeſſarium non poſſe abſoluere à ſuſpenſione lata ad tempus. Sicut enim Epiſcopus non poteſt iuxta probabilem multorum DD. ſententiam ab huiuſmodi ſuſpenſione lata ad tempus abſoluere; ita neque parochus, vel alius confeſſarius.

PVNCTVM IV.

Contra confeſſarios non ſeruantes formam à congregatione Apoſtolica præſcriptam in confeſſionibus audiendis.

1 *Confeſſarijs vetitum eſt ne confeſſiones aliquorum abſque licentia in ſcriptis illuſtriſſimi Vicarij, aut vices gerentis audiant in domibus illorum, vel aliorum. Aliqui hinc excipiuntur.*

2 *Quid ſeruandum ſit confeſſario, mulieris confeſſionem in ædibus excipienti.*

3 *Quid dum in Eccleſia confeſſiones audit.*

4 *Quid cum infirmorum confeſſionem excepit.*

IN decreto congregationis viſitationis, edito die decima Iulij 1625. nonnulla præcipiuntur à confeſſariis ſeruanda ſub pœna ſuſpenſionis, ipſo facto, à confeſſionibus audiendis, & aliis pœnis arbitrio ipſius congregationis infligendis.

1 Primum eſt, vt confeſſiones aliquorum abſque licentia in ſcriptis illuſtriſſimi Vicarij, aut vices gerentis non audiant in domibus illorum, vel aliorum.

Excipiuntur tamen primò infirmi laborantes infirmitate, qui videlicet non poſſunt ob infirmitatem, vel ob periculum, vt infirmitas grauior efficiatur, ad Eccleſiam ſe conferre; aliàs opus erat vt infirmitas grauis eſſet; ſed hunc rigorem congregatio poſtea moderata eſt.

Secundò excipiuntur Cardinales, oratores Regum, & magnorum Principum, Duces, & nepotes Romani Pontificis pro tempore exiſtentis.

Duces hoc in loco intelliguntur illi, qui de aliquo ducatu inueſtiti ſunt. *c. 1. quis dicatur dux, in vſibus feudorum.*

Nepos verò hoc in loco non ſolùm accipitur pro filio filij, vel filiæ, aliiſque deſcendentibus, *Inſtit. de patr. poteſt. §. fin. & l. 3. in fine, de grad.* Verùm etiam intelliguntur filij, aliique deſcendentes ex fratre, vel ſorore, iuxta vulgarem loquendi formam, & iuriſperitorum praxim. Ita Bud. *in l. Gallus. §. inſtituens. & §. idem, de lib. & poſthum.* Pratcius *in ſuo lexico verb. Nepos.*

Tertiò excipi poſſunt illi, quorum confeſſiones in via, vel in agro audiuntur; quia decretum loquitur de confeſſione in ædibus. nomine autem *ædium* non intelliguntur viæ publicæ, aut ager, pratum, nemus, vinea, & ſimilia; ſed domus, & aliæ omnes ædificij ſpecies, ex Caio *in l. qui ædes. 9. ff. de incend.*

Quartò excipiuntur confeſſarij extra Epiſcopatum Romanum exiſtentes; nam hoc decretum editum non eſt auctoritate Papæ, vt Papæ, iuriſdictionem in totum orbem exercentis, ſed auctoritate Papæ conceſſa congregationi viſitationis intra præſcriptos limites viſitationi ſubiectos.

2 Secundum, quod præcipitur, obſeruandum eſt, vt confeſſarij, dum mulierum confeſſiones in ædibus excipiunt, cubiculi ianuam apertam, & velum leuatum ſemper habeant, ita vt conſpici, non autem audiri poſſint.

3 Tertium, vt confeſſarij ſeculares, dum confeſſiones in Eccleſia audiunt, induant ſuperpelliceum, & ſtolam, regulares verò ſtolam. In ſacriſtia tamen, aut alio decente loco poſſunt ſacramentum abſque ſtola, & ſuperpelliceo miniſtra

miniſtrare. Imò Summus Pontifex Vrbanus VIII. abſtulit hanc prohibitionem, vt à viris fide dignis audiui.

4 Quarto, vt confeſſarij in iis caſibus, in quibus confeſſiones infirmorum vigore facultatum audierunt, admoneant parochum, ante, vel ſaltem eadem die, qua confeſſionem audierunt, & abſolutionem contulerunt.

Si quæras, an præfata ſuſpenſio reſeruata ſit.

Reſpondetur negatiue, quia nulla de reſeruatione mentio habetur in præfato congregationis decreto.

Quem autem effectum pariat ſuſpenſio à confeſſionibus audiendis, & vtrum ſuſpenſus hoc pacto irregularitatem incurrat confeſſiones audiendo, conſtat ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere.*

PVNCTVM V.

De ſuſpenſione contra parochum, vel alium ſacerdotem ſecularem, vel regularem, qui ſponſos in matrimonium coniungit, vel benedicere audet abſque licentia parochi, ad quem hoc munus pertinet.

1 *Parochus, vel alius ſacerdos aſſiſtens matrimonio, vel benedicens ſponſos alterius parochiæ abſque licentia parochi ſponſorum, ipſo facto ſuſpenſus eſt.*

2 *Modo vterque ſponſus ſit alterius parochiæ.*

3 *Secus eſſet de diacono, ſubdiacono, aut alio clerico.*

4 *Parochus, vel alius dans alteri licentiam aſſiſtendi, vel benedicendi ſponſos non ſibi ſubditos non ſuſpenditur.*

5 *Aſſiſtens matrimonio cum licentia per dolum obtenta incurrit iſtam ſuſpenſionem.*

6 *Sacerdos regularis aſſiſtens matrimonio abſque parochi licentia non incurrit excommunicationem Clementina 1. de priuileg.*

7 *Suſpenſio quam incurrit parochus, vel alius ſacerdos aſſiſtendo matrimonio, aut benedicendo abſque parochi licentia, ſuſpendit ab officio & beneficio.*

8 *Abſolutio huius ſuſpenſionis ad quem pertineat.*

9 *Clericus ſecularis, vel regularis aſſiſtens matrimonio clandeſtino non incurrit ſuſpenſionem latæ ſententiæ.*

10 *Sacerdos benedicens ſecundas nuptias nullam vt ſic incurrit cenſuram.*

IN hoc puncto tria principaliter explicabo.

Primò, an parochus, vel alius ſacerdos aſſiſtens matrimonio, ſeu benedictionem impendens ſponſis alterius parochiæ, abſque licentia proprij parochi, ſuſpenſionem incurrat.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, à quo impendi poſſit abſolutio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 PArochus, vel alius ſacerdos aſſiſtens matrimonio, vel benedicens ſponſos alterius parochiæ abſque licentia parochi ſponſorum, ipſo facto ſuſpenſus eſt ex decreto Concilij Tridentini *loco ſtatim citando.*

Ampliatur hæc propoſitio, etiamſi parochus, vel ſacerdos aſſiſtens, vel benedicens ſit ſecularis, aut regularis, aut etiam ſi aliàs extaret conſuetudo, vel priuilegium hæc faciendi; ſic enim expreſsè decernitur in Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 1. de reformat. ſub finem.* ibi, *quòd ſi quis parochus, vel alius ſacerdos, ſiue regularis, ſiue ſecularis ſit, etiam ſi id ſibi ex priuilegio, vel immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius parochiæ ſponſos, ſine illorum parochi licentia matrimonio coniungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure tandiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab ordinario eius parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſoluatur.*

Limitatur hæc propoſitio primò, niſi hoc fiat ex inaduertentia, vel ignorantia, licèt craſſa, vel ſupina. Ratio eſt, quia Concilium requirit audaciam, ibi, *auſus fuerit*; audacia autem includit dolum, & ſcientiam, aut ſaltem ingentem temeritatem, quæ cum ignorantia ſtare non poteſt. Ita Henriquez *in ſumma lib. 13. c. 23. num. 3.* Sanchez, & alij, quos ſæpiùs in præcedentibus diſputationibus retuli, contra Alterium *tom. 2. diſp. 11. cap. 5. colum. 6. verſic. hoc autem*, & alios, quos alibi adduxi, aſſerentes ignorantiam craſſam non excuſare a cenſura, lata contra præſumentes, audentes, vel temere aliquid facientes.

2 Secundò limitatur, modò vterque ſponſus ſit alterius parochiæ; nam ſi vnus ſponſus ſit ſubditus illius parochiæ, cuius parochus aſſiſtit, vel licentiam præbet aſſiſtendi, cenſeo parochum, vel ſacerdotem aſſiſtentem matrimonio, vel benedicentem excuſari à ſuſpenſione, quia ſicut ad validitatem matrimonij ſufficit aſſiſtentia parochi viri, aut fœminæ; ita etiam ſufficit licentia parochi viri, vel fœminæ. tum quia Concilium præſcribit matrimonium contrahi coram parocho, & non diſtinguit de parocho viri, aut fœminæ. tum quia quilibet iure ordinario poteſt ſacramenta ſuis ſubditis miniſtrare; ergo etiam intereſſe poteſt ſacramento matrimonij; etiamſi fortè alter ſponſus ſit alterius parœciæ; tunc enim parochus non intendit parocho alterius parochiæ præiudicium afferre; ſed vtitur iure ſuo erga ſuum ſubditum, quo iure vti non poteſt, niſi adſit etiam alter ſponſus; cùm matrimonium ſit mutua corporis traditio inter ſponſum & ſponſam. Ita declarauit ſacra Cardinalium congregatio apud Rebellum *lib. 2. quæſt. 8. & lib. 8. in declarat. Cardinal. ſect. 3. num. 34.* apud Gutierez *de matrimon. cap. 106. num. 8.* quibus adhæret Riccius *in praxi deciſ. 244.* Sanchez *lib. 3. de matrimonio diſp. 19.* Marzilla *in declarationibus Cardinalium.* Cenedus *collectan. ad decretales 81. num. 8.* Nauarrus, Farinacius, & alij apud præfatos DD. contra Ceuallum *in pract. quæſt. commun. contra commun. quæſt. 604. num. 148.* Paulum Fuſcum *de viſitatione lib. 2. cap. 4. num. 21. verſ. benedictionem.* Auguſtinum Barboſam *in remiſſ. ad Tridentin. ſeſſ. 24. cap. 1. de reformat. num. 64.* & alios, aſſerentes ſemper requiri, vt parochus fœminæ aſſiſtat matrimonio, & benedictionem impendat, & hoc putant declaratum fuiſſe à ſacra Cardinalium congregatione, quam declarationem ego hactenus non vidi; conſentaneum tamen honeſtati videtur, vt potius parochus fœminæ, quàm viri matrimonio aſſiſtat, & benedictionem impendat; nam pudori & honeſtati fœminarum aduerſatur vt fœminæ aliò ſe conferant ad quærendum virum.

3 Quæres primò, vtrùm ſubdiaconus, vel diaconus, aut alter clericus ſacerdotali ordine nondum inſignitus ligetur hac cenſura aſſiſtendo matrimonio, vel benedicendo.

Reſpondeo negatiuè; etiamſi hoc faciat abſque licentia, niſi fortè ſit parochus. Ratio eſt quia Concilium loquitur de parocho, vel ſacerdote; hunc autem ſuppono non eſſe ſacerdotem, vel parochum. Nomine autem *ſacerdotis* in materia pœnali non venit diaconus, & alij clerici, qui ad presbyteratus ordinem nondum promoti ſunt. Ita Alterius *tom. 2. diſp. 11. cap. 5. colum. 8. quæſito 1. ad finem, & quæſito 2.* Sanchez *de matrimonio lib. 3. diſput. 49. num. 3.* & alij.

4 Quæres ſecundò, vtrùm parochus, vel alius dans licentiam alteri aſſiſtendi, vel benedicendi ſponſos non ſibi ſubditos, hac ſuſpenſione ligetur.

Reſpondeo negatiuè, quia in Concilio ſermo eſt de aſſiſtentibus, & benedicentibus, non autem de mandantibus, vel conſulentibus; cenſura autem lata contra facientes non afficit mandantes, vel conſulentes, vt alibi ſæpiùs docui; idémque in ſpecie tradit Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 49.* Alterius *loco citato.*

5 Quæres tertiò, vtrùm aſſiſtens matrimonio cum licentia per dolum obtenta, incurrat iſtam ſuſpenſionem.

Reſpondeo affirmatiuè, ſi licentia extorta fuit per dolum, ſeu mendacia verſantia circa cauſam finalem; nam

huiuſmodi

huiuſmodi licentia irrita eſt; ſacerdos autem, qui ſine licentia valida matrimonio aſſiſtit, vel benedicit, ſuſpenſionem incurrit. Vide dicta *de matrimonio, quæſt.2.punct.8.* vbi plura diſſerui de eo, qui matrimonio aſſiſtere debet, aut aſſiſtendi licentiam concedere poteſt.

6 Quæres quartò, vtrùm ſacerdos regularis aſſiſtens matrimonio abſque parochi licentia, non ſolùm incurrat ſuſpenſionem Concilij, verùm etiam excommunicationem latam *in Clementina prima, de priuileg.* vel an potiùs excommunicatio illius Clementinæ commutata ſit in ſuſpenſionem.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe incurrere ſolùm ſuſpenſionem, in quam illa excommunicatio commutata videtur. tum quia ſic declarauit ſacra Cardinalium Congregatio. tum ne duplex pœna pro vno delicto inferatur. tum quia quando leuior pœna fertur, in noua lege pro eodem delicto, quod acriùs in lege veteri puniebatur, ceſſare debet durior pœna. Ita Rebellus *poſt 4. lib.declarat.ſect.2.num.83.* Henriquez *lib.13.cap.38.num.2.* Sayrus *de cenſuris, lib.4.cap.15.num.10.* Suarez in ſimili *de cenſuris, diſputat.12.ſect.4.num.13.ad finem*, & alij, contra Maiolum *de irregularitate, lib.3.cap.25. numero 12. verſ.clandeſtinum matrimonium*, Nauarrus *conſil.1.de pœnis, lib.5.* Alterium *tom.2.diſput.11.cap.5.colum.6. & 7. verſ.ſed quæret*, & alios.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 SVſpenſio, quam incurrit parochus, vel alius ſacerdos, aſſiſtendo matrimonio, aut benedicendo abſque parochi licentia, totalis videtur; conſequenter ſuſpendit ab officio, & beneficio. Ratio eſt, quia Concilium abſolutè loquitur; ſuſpenſio autem abſolutè lata, abſolutè, & generaliter intelligenda eſt; conſequenter eſt totalis, & ſuſpendit ab officio ordinis, & iuriſdictionis, & à beneficio, vt docui *de cenſuris in genere, diſp.3.q.6.punct.2.* vbi etiam explicaui quem effectum pariat ſuſpenſio ab officio, & beneficio, & præter DD. ibi citatos videri poteſt Sanchez *lib.3. diſp.51.* vbi loquitur de ſuſpenſione ferenda contra ſacerdotem, qui matrimonio clandeſtino interfuit.

Probabilis tamen etiam eſt opinio Suarez *diſp.31.ſect.3. num.18.* Filliucij *tract.17.num.101.* aſſerentium, iſtam ſuſpenſionem ſuſpendere ſolùm ab officio ſacerdotali, quia ex conſueta canonum praxi pœna determinatur iuxta ſubiectam materiam, vt in eo quis puniatur, in quo deliquid; ſed hic deliquit in officio ſacerdotali. ergo punitur in officio ſacerdotali. ergo ſuſpenditur ab officio ſacerdotali.

TERTIA PROPOSITIO.

8 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis pertinet ad Epiſcopum, ſeu ordinarium eius loci, cuius parochus matrimonio aſſiſtere, vel benedictionem cõferre debebat; ſic enim in Concilio decernitur, ibi, *quamdiu ab ordinario eius parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſoluatur.*

Hinc ſequitur primò, ſacerdotem, aut religioſum, qui in aliena diœceſi aſſiſtit matrimonio abſque debita licentia, non poſſe abſolui à ſuo Epiſcopo, ſed ab Epiſcopo illius diœceſis, cuius eſt parochus, ad quem pertinebat aſſiſtere, & benedicere.

Secundò Vicarium generalem poſſe ab hac cenſura abſoluere, & abſoluendi facultatem concedere, quia eſt ordinarius illius loci, ex gloſſa *in cap.ordinarij, de offic.ordin. in 6.* & aliis communiter. Idem dic de Vicario capituli Sede vacante, vt alibi ſæpiùs docui. Ita Sanchez *de matr. lib.3.diſp.42.num.4.* Alterius *tom.2. diſp.11.cap.5.ad finem.* Barboſa *loco cit.* & alij.

Occaſione eorum, quæ hactenus explicaui de ſuſpenſione, quæ contrahitur aſſiſtendo matrimonio, vel benedicendo, duplex difficultas incidenter explicanda occurrit.

9 Prima difficultas eſt, vtrùm clericus ſecularis, vel regularis aſſiſtens matrimonio clandeſtino incurrat ſuſpenſionem.

Reſpondeo non incurrere ſuſpenſionem latæ ſententiæ, quia Concilium loquitur de matrimonio, quod in facie Eccleſiæ fit; incurrit tamen ſuſpenſionem ferendæ ſententiæ, *cap.cùm inhibitio, de clandeſt.deſponſat.* vbi fertur ſuſpenſio ab officio per triennium contra parochum contemnentem prohibere matrimonia clandeſtina, & contra clericos etiam regulares præſumentes illis intereſſe; de qua re extat etiam prohibitio in Concil. Trid. *ſeſſ.24. c.1.* ſed abſque ſuſpenſione. Quando autem matrimonium cenſeatur clandeſtinum, patet ex dictis *de matrimonio*, & videri poteſt Maiolus *lib.3. de irregularitate, cap.25.* Alter. *tom.2.diſp.11. cap.5.* Bernard. Diaz *in pract. canonic.cap.73.* vbi de hac re fusè diſputant; ego verò hæc prætermitto, vt digreſſiones, quæ tractatibus obſcuritatem, & confuſionem pariunt, euitem.

10 Secunda difficultas eſt, vtrùm ſacerdos benedicens ſecundas nuptias, incurrat aliquam cenſuram.

Reſpondeo negatiuè, ex hoc capite præcisè, quod benedicit ſecundis nuptiis. Ratio eſt, quia licèt vetitum ſit, ſponſos aliàs benedictos benedicere, cùm benedictio ſequatur perſonam; nihilominus lata non eſt cenſura ipſo facto contra benedicentem: neque obſtat *cap.capellanum, de ſecundis nuptijs*, quia, vel continet diſpoſitionem in caſu particulari, vt ait Alterius *diſp.11.cap.4. col.4.* vel continet cenſuram tantummodo ferendam, vt communiter explicant DD. gloſſa *ibid.* Bernardus Diaz *in pract. cap.74.* Henriquez *lib.13.cap.39.num.3.* Couarr.*4.decret.2.p.cap.8. §.11.n.2.* Sanchez *lib.7. de matrim. diſp.82. n.27.* plura hic diſputare poſſem de prohibitione benedicendi ſecundis nuptiis, aut de obligatione ſponſorum ſuſcipiendi benedictiones, ſed de hac re ſufficit egiſſe *in tract.de matr. q.4. punct.6.n.2. & ſeqq.* & videri poteſt Sanchez *lib.7. diſp.82.* Diaz, Couarr. & Alterius *locis cit.*

PVNCTVM VI.

De ſuſpenſione contra recipientem oblationes ab vſurario, aut illum ſepelientem, & contra accipientem eleemoſynas à violatore, ſeu raptore publico Eccleſiarum, & contra aſſiſtentem ipſius ſepulturæ.

1 *Accipiens oblationes ab vſurario manifeſto, aut illum ſepeliens ligatur ſuſpenſione.*
2 *Quis dicatur vſurarius manifeſtus.*
3 *Quid nomine oblationum intelligatur.*
4 *Comitans cadauer vſurarij manifeſti ad ſepulturam non ligatur hac ſuſpenſione.*
5 *Accipiens oblationes ab vſurario ſuſpenditur ab officio.*
6 *A quo impendi debeat iſtius ſuſpenſionis abſolutio.*
7 *Qui accipit oblationes à raptoribus Eccleſiarum, incurrit ſuſpenſionem.*
8 *At etiam clerici, qui huiuſmodi rapina participes fuerunt.*
9 *Excommunicatur, qui accipit bona, fructus, emolumenta, & quaſcunque obuentiones Eccleſiarum, aut locorum piorum.*

QVatuor breuiter explicabo.

Primò, vtrùm recipiens oblationes ab vſurariis, aut eos ſepeliens, incurrat ſuſpenſionem.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, quis poſſit abſolutionem conferre.

Quarto loco nonnulla addam de pœnis contra recipientem eleemoſynas à raptore Eccleſiarum, aut aſſiſtentem eius ſepulturæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ACcipiens oblationes ab vſurariis manifeſtis, aut eos ſepeliens, ligatur ſuſpenſione; ſic enim habetur *cap. quia in omnibus, de vſuris.* vbi tres actiones prohibentur. *Prima* eſt, admittere ad communionem altaris. *Secunda* ſepelire. *Tertia* oblationes accipere; ſed duæ tantùm vltimæ ſub pœna ſuſpenſionis interdici videntur, vt conſtabit ritè perpendenti textum, ibi, *conſtituimus, vt vſurarij manifeſti, nec ad communionem admittantur altaris, nec Chriſtianam; ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam, ſed nec oblationes eorum quiſquam accipiat; qui autem acceperit, vel Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ, & quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium Epiſcopi ſatisfecerit, ab officij ſui maneat executione ſuſpenſus.*

Ex quibus verbis colligitur hîc ſermonem eſſe tantummodo de vſurario, qui nondum̨ reſipuit, nec ad meliorem rediit frugem.

2 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicendus ſit vſurarius manifeſtus, cuius oblationes, & ſepultura interdicuntur.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex ſupradictis *diſputat. 2. quæſt. 2. punct. 31. num. 7.* vbi explicaui excommunicationem latam contra ſepelientem manifeſtum vſurarium.

3 Secundò dubium eſt, quid nomine *oblationum* intelligatur.

Reſpondeo, iuxta dicta *de legibus, quæſt. vlt. punct. vltim. num. 3.* intelligi id, quod offertur Deo in recognitionem diuinæ excellentiæ; quod verò traditur miniſtris Eccleſiaſticis ad ipſorum ſuſtentationem, vel in ſtipendium, vel tanquam aliquid debitum, non venit nomine *oblationis.* hac de cauſa accipiens ab vſurario decimas, vel pecuniam, vt pro ipſo oret, non videtur reus iſtius ſuſpenſionis; quia non dicitur accipere oblationes propriè dictas. Ita Suarez *diſput. 31. ſect. 2. num. 9.* Quicquid in oppoſitum tradat Alterius *tom. 2. diſput. 11. cap. 2. colum. 3.* cum gloſſa, & aliis.

4 Tertiò dubium eſt, vtrùm comitans cadauer vſurarij manifeſti ad ſepulturam, ligetur iſta ſuſpenſione.

Reſpondeo negatiuè, vt probaui ſupra *punctio 31. citato, num. 10.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 ACcipiens oblationes ab vſurario ſuſpenditur ab officio, vt patet ex *cap. quia, citato*, ibi, *ab officij ſui maneat executione ſuſpenſus.*

Quid autem operetur ſuſpenſio ab officio, patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere, diſput. 3. q. 6. punct. 2. num. 9.* in vltimis impreſſionibus.

TERTIA PROPOSITIO.

6 IStius ſuſpenſionis abſolutio impendi debet à Papa, niſi fortè delinquens iam ſatisfecit ad arbitrium Epiſcopi. Ratio eſt, quia Summus Pontifex vult iſtum remanere ſuſpenſum, donec præfato modo ſatisfaciat, vt patet ex verbis in prima propoſitione allatis.

An autem accipiens oblationes ab vſurariis, teneatur in conſcientia reſtituere ante iudicis ſententiam, patet ex regulis generalibus traditis *de reſtitutione*, non teneri, ſi earum dominus erat vſurarius; ſecus ſi earum dominus non erat vſurarius, aut ſi eas accepit in fraudem creditorum. Vide Suarez *de cenſuris, diſputat. 31. ſect. 2. num. 6. & 9.* & tradita *de reſtitutione*, ne tractationes rerum confundantur.

7 Quæres, vtrùm eadem pœna ſuſpenſionis afficiat accipientem oblationes, ſeu eleemoſynas à raptoribus Eccleſiarum.

Reſpondeo affirmatiuè, ſi ſpectemus diſpoſitionem iuris antiqui *in cap. ſuper eo, 2. de raptorib.* vbi fertur ſuſpenſio ab ordinis executione contra clericum aſſiſtentem ſepulturæ, aut eleemoſynam accipientem à raptore, ſeu violatore publico Eccleſiarum, quoties præfatus raptor, ſeu violator reſtituere, & pœnitentiam agere noluit ante obitum. Verùm hoc tempore cenſeo id vſu valde receptum non eſſe, vel ſaltem hic textus intelligendus eſt cum moderatione Extrauagantis ad euitanda, ſi ſcilicet raptor, ſeu violator Eccleſiarum nominatim declaratus, & denunciatus fuit; nam poſt huiuſmodi Extrauagantem non tenemur quemquam in ſacris, aut in aliis euitare, niſi ſit notorius clerici percuſſor, aut niſi ſententia lata ſit contra eum, quem euitare iubemur, vt in ſimili Suarez *diſp. 31. ſect. 2. num. 10.* contra Alterium *tom. 2. diſp. 11. cap. 2. ad finem.*

8 Eadem ſuſpenſio extenditur ad clericos, qui huiuſmodi rapinæ participes fuerunt, ibi, *ſeu huiuſmodi rapinæ participes inuenti fuerunt, ordinis ſui damnum irrecuperabiliter patiantur, & Eccleſiaſtico beneficio careant.*

9 Hæc pœna aucta fuit in Concilio Tridentino *ſeſſ. 22. cap. 11. de reform.* vbi fertur excommunicatio contra vſurpantem bona, fructus, emolumenta, & quaſcumque obuentiones Eccleſiarum, aut locorum piorum, & eadem excommunicatio fertur contra clericum conſentientem vſurpationi.

Additur etiam in eodem Concilio pœna ſuſpenſionis, quæ tamen ex forma loquendi comminatoria videtur, ibi, *à ſuorum ordinum executione, etiam poſt integram ſatisfactionem, & abſolutionem ſui ordinarij arbitrio ſuſpendatur*; verùm de vſurpantibus bona Eccleſiarum, vel locorum piorum, fuſiùs, & prolixiùs in præcedentibus egi.

QVÆSTIO IV.

De ſuſpenſionibus ob delicta circa beneficia, ſeu occaſione beneficiorum, aut bonorum Eccleſiaſticorum.

PRima ſuſpenſio in hac quæſtione explicanda, eſt contra eligentes Epiſcopos, aut curatores animarum, non ſeruata debita forma.

Secunda contra admittentes reſignationem non ſeruatâ formâ Pij V.

Tertia contra compromiſſarium eligentem indignum in Epiſcopum, vel ad dignitatem ſuperiorem Epiſcopatu.

Quarta contra confirmantem electionem indigni ad curam animarum.

Quinta tam contra præſumentes eligere ad beneficia Eccleſiaſtica cum abuſu poteſtatis ſecularis, quàm contra conſentientes huiuſmodi electioni.

Sexta contra Epiſcopum, qui electum ad Epiſcopatum, vel ad dignitatem Epiſcopatu maiorem confirmat, vel conſecrat, non præmiſſa inquiſitione, an is, qui appellationem in electione interpoſuerat apud Sedem Apoſtolicam, & poſtea renunciauerat appellationi, renunciauerit appellationi abſque prauitate.

Septima contra Epiſcopum, qui religioſum abſque licentia ſui ſuperioris promouet ad clericatum, vel maiorem monaſterij in ſuo monaſterio conſtituit.

Octaua contra electores Epiſcoporum, qui electionem electo non præſentant infra octo dies, poſtquam eam commodè illi præſentare potuerunt.

Nona contra impugnantes electionem, poſtulationem, vel aliam prouiſionem, opponendo aliquid in perſonam electi, vel prouiſi; ſed poſtea deficientes in probatione.

Decima contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Epiſco-

pis

pis ſuperiores, non ſeruantes Extrauagantem, *ſuſcepti regiminis*, quæ eſt Ioannis XXII. *in tit. ne ſede vacante*, circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium.

Vndecima contra Epiſcopos, aliósque Prælatos priuantes beneficiis eos, qui in Romana curia commorantur.

Duodecima contra Prælatos tam ſeculares, quam regulares procurantes clericos capi à dominis temporalibus, vt beneficia reſignent, vel vt citati ad Sedem Apoſtolicam non accedant, & contra ipſoſmet citatos procurantes capi, ne ſtatuto tempore comparere valeant.

Decimatertia contra eum, qui Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis debitis grauare præſumit.

Decimaquarta contra occupantes bona Eccleſiæ Sede vacante, pertinentia ad ipſam Eccleſiam, vel ad Prælatum defunctum, vel ad ſucceſſorem.

Decimaquinta contra Prælatos, qui bona Eccleſiarum laicis ſubmittunt, & contra clericos, qui non denunciant Prælatos præſumentes præfata bona laicis ſubmittere.

Decimaſexta contra Epiſcopum, vel Abbatem alienantem bona Eccleſiaſtica abſque licentia Summi Pontificis, aut non ſeruata forma Extrauag. *Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alien.*

Decimaſeptima contra Epiſcopos, & alios delegatos, conſentientes alienationi bonorum Eccleſiaſticorum per ſordes.

PVNCTVM I.

De ſuſpenſione contra eligentes Epiſcopos, aut curatores animarum, non ſeruata debita forma.

1 *Quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.*
2 *Quænam forma ſeruanda ſit in beneficiariorum electione.*
3 *Hæc ſuſpenſio non incurritur ob præſentationem, aut nominationem indigni.*
4 *Licèt eligens indignum incurrat ſuſpenſionem, tamen poſtulans non incurrit, ex vi capitis,* cùm in cunctis.
5 *Ignorantia à mortali excuſans, excuſat & ab hac cenſura.*
6 *Alleganti ignorantiam, incumbit onus eam probandi.*
7 *Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici qui eligunt non ſeruata forma.*
8 *Clericus eligens indignum, ſuſpenditur per triennium à beneficiis Eccleſiaſticis, &, pro ea vice, à poteſtate eligendi.*
9 *Idque ipſo facto.*
10 *Ad quem ſpectet abſolutio huius ſuſpenſionis.*

IN *cap. cùm in cunctis, de electione*, præſcribitur certa forma ſeruanda in electione non ſolùm Epiſcoporum, verùm etiam aliorum beneficiariorum, curam animarum habentium, iniuncta tranſgreſſoribus pœna ſuſpenſionis, circa quam quatuor explicabo.

Primò, quænam ſit materia illius ſuſpenſionis.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis in ea diſpenſare poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis, ſeu actio in citato capite ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto prohibita, eſt, eligere aliquem indignum ad Epiſcopatum, vel ad ſuperiorem dignitatem, vel etiam ad inferiora beneficia, quibus annexa eſt animarum cura, non ſeruata forma in hoc textu expreſſa: ſic enim expreſsè *in dicto cap. ſtatuitur.*

2 Sed modò dubium eſt, primò, quænam forma in hoc textu ſeruanda præſcribatur.

Reſpondeo in electione Epiſcopi hanc formam præſcribi. *Primò*, vt nullus in Epiſcopum eligatur, qui trigeſimum annum nondum expleuerit. *Secundò*, vt Epiſcopus qui eligitur, ex legitimo matrimonio natus ſit. *Tertiò*, vt vitæ honeſtate, & ſcientia polleat; nam in textu dicitur, *nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui iam trigeſimum annum ætatis exegerit, & de legitimo matrimonio ſit natus, qui etiam vita, & ſcientia commendabilis demonſtretur.*

In electione verò ad beneficium, cui annexa eſt animarum cura, e. g. ad Decanatum, Archidiaconatum, & aliud beneficium parochiale, requiritur, vt is, qui eligitur, inchoauerit vigeſimumquintum ætatis annum, & præterea moribus, & ſcientia commendandus exiſtat, vt in ipſo textu dicitur.

Hinc ſequitur eum, qui deliquit in electione Epiſcopi, aut curatoris animarum, affici hac ſuſpenſione, ſi deficiat in forma hic præſcripta.

Secus ſi ſeruata forma hic præſcripta alio pacto delinquat in electione; poteſt enim quis alia ratione deficere, & errare in electionibus, etiamſi omnia hic præſcripta obſeruet.

3 Secundò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur ob præſentationem, aut nominationem indigni.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de eligentibus; in pœnis autem non eſt facienda extenſio. *l. interpretatione. ff. de pœnis. & cap. pœnæ. de pœnit. diſt. 1.*

Hinc ſequitur, eum, qui nominauit indignum, ſed antequam electio ſequeretur, nominationem reuocauit, non ligari hac cenſura, quia non dicitur elegiſſe indignum, cùm electio nondum ſecuta fuerit, vt ſuppono. Quid autem ſit electio, inſtitutio, poſtulatio, præſentatio, & confirmatio, patet ex dictis de beneficiis.

4 Hinc patet ſolutio illius difficultatis, vtrùm ſicut eligens indignum incurrit ſuſpenſionem, ita etiam incurrat poſtulans.

Reſpondeo ex vi cap. *cùm in cunctis*, non incurrere ſuſpenſionem, quia *in dicto cap.* ſermo eſt de eligentibus.

Dixi, *ex vi cap. cùm in cunctis*, quia ſi ſpectemus *cap. diſpendiis*, quod eſt *in Extrauaganti vnica, de poſtulat. prælat.* dicemus ſuſpendi per triennium à beneficiis, ſi non ſeruet præſcripta in dicta Extrauaganti, vbi decernitur, vt nullus ſecularis poſtuletur ad Epiſcopatum ante vigeſimumſeptimum annum, & præterea, vt nullus religioſus cuiuſuis ordinis mendicantium ad vllam Eccleſiam inferiorem cathedrali poſtuletur extra ſuum ordinem ante vigeſimumſeptimum annum, alioquin ſcienter poſtulantes ſuſpenduntur ipſo facto à beneficiis, quæ poſſident in illa Eccleſia, ad quam huiuſmodi poſtulationem fecerunt, & priuantur ea vice poſtulandi, & eligendi facultate. Vide præfatam Extrauagantem, in qua etiam adiiciuntur pœnæ contra ſic poſtulatos, qui ſuam poſtulationem in Romana curia non proſequuntur.

5 Tertiò dubium eſt, vtrum ignorantia excuſet ab hac cenſura.

Reſpondeo affirmatiuè, ſi ignorantia ſit talis, vt à mortali excuſet. Ratio eſt, tum quia pœna ſupponit culpam, tum quia ſic colligitur ex *cap. innotuit, de elect.* vbi Innocentius III. declarat electores cuiuſdam Epiſcopi illegitimè incidiſſe in iſtam ſuſpenſionem, niſi ignorantiam probauerint; cùm enim teneantur ex officio inquirere de vita, & moribus, non præſumuntur ignoraſſe, niſi ignorantiam probent.

6 Alleganti enim ignorantiam, in facto etiam alieno, in quo tenebatur ex officio inquirere, incumbit onus probandi ignorantiam. Ita Panormitanus *cap. cùm in cunctis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici, qui præfatam electionem faciunt, non ſeruata forma *cap. cùm in cunctis, citato*; in textu enim dicitur, *clerici ſanè, qui contra formam iſtam quemquam elegerint, &c.*

Hinc ſequitur primò Imperatorem, Regem, aut alios laicos eligentes indignum non ligari vinculo iſtius cenſuræ, quia in textu ſermo eſt de clericis.

Secundò ſequitur, Cardinales non affici hac ſuſpenſione in electione Papæ, quia hic textus loquitur de clericis eligentibus Epiſcopum indignum, aut alium ad beneficium, quod curam animarum habeat adnexam. Papatui autem licet adnexus ſit Epiſcopatus & cura animarum, nihilominus peculiari expreſſione indiget.

Tertiò Epiſcopos non ſubiici huic ſuſpenſioni: tum quia Epiſcopi non comprehenduntur in interdictis, aut ſuſpenſionibus generaliter latis, niſi exprimantur. *cap. quia periculoſum. de ſent. excomm.* tum quia Epiſcopus eligens indignum, aut conſentiens electioni alia pœna punitur in hoc eodem cap. videlicet poteſtate conferendi dictum officium, vel beneficium. Eadem pœna *in c. nihil. de elect.* imponitur Epiſcopo confirmanti indignum ad regimen animarum; ergo fruſtra dicimus puniri pœna ſuſpenſionis, cum hoc nullo iure probetur, & aliam pœnam ob illud delictum incurrat.

TERTIA PROPOSITIO.

8 ISta ſuſpenſio ſuſpendit clericum, eligentem indignum, per triennium à beneficiis Eccleſiaſticis, & pro ea vice priuat poteſtate eligendi; nam in textu dicitur, *clerici ſanè, ſi contra formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi tunc poteſtate priuatos, & ab Eccleſiaſticis beneficijs triennio nouerint ſe ſuſpenſos.*

Sed modò dubium eſt primò, vtrùm præfati clerici remaneant ipſo facto priuati poteſtate eligendi.

Reſpondeo affirmatiuè, tum quia textus vtitur verbis temporis præteriti, ibi, *eligendi tunc poteſtate priuatos ſe nouerint*, tum quia ſic colligitur ex *cap. innotuit, de elect.*

An autem in conſcientia teneantur hanc pœnam pati ante ſententiam iudicis, & vtrùm electio teneat, patet ex regulis generalibus traditis *de legibus.*

Secundò dubium eſt, vtrùm clericus faciens contra huius textus diſpoſitionem, ſuſpenſus ſimpliciter remaneat ab omnibus beneficiis, an ſolùm à beneficiis, quæ poſſidet in ea Eccleſia, contra quam deliquit, eligendo indignum.

Reſpondeo remanere ſuſpenſum tantummodo à beneficiis, quæ in ea Eccleſia poſſidet, tum quia hoc pacto punitur in eo, in quo deliquit. tum quia ſic decernitur *in cap. ſi compromiſſarius. de elect. in 6.* ibi, *reſtringitur dicta pœna ſolum ad ea beneficia, quæ ſic peccans in illa obtinet Eccleſia, quam taliter eligendo ſpecialiter noſcitur offendiſſe.*

Obiicies primò, lex generaliter loquens, generaliter intelligenda eſt, & vbi ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus; ſed *cap. cum in cunctis.* generaliter loquitur, & non diſtinguit. ergo.

Reſpondeo nos non debere diſtinguere, quoties nullam habemus diſtinguendi rationem, hic autem habemus rationem diſtinguendi; tum quia iniuria illata eſt ſolùm illi Eccleſiæ. tum quia *cap. ſi compromiſſarius*, ſufficienter præbet diſtinguendi rationem; cùm hæc diſpoſitio in eo textu habeatur.

Obiicies ſecundò, ſi ſuſpenderetur ſolùm à beneficiis, quæ in dicta Eccleſia poſſidet, ſequeretur eum, qui in dicta Eccleſia non habet beneficium, ſed alibi, aut nullibi, nullam pœnam incurrere, quod æquum non videtur.

Reſpondeo ſic delinquentem, qui in dicta Eccleſia beneficium non habet, ſed alibi, aut nullibi, non affici hac ſuſpenſione; cum pœna proprium legis caſum non excedat, *cap. pœnæ. de pœnit. dist. 1.* ſed puniendum eſſe pœna iudicis arbitraria, vt bene Alterius *tom. 2. diſp. 12. cap. 1. column. 4. dub. 1.* & alij.

QVARTA PROPOSITIO.

9 ABſolutio huius ſuſpenſionis intra triennium reſeruata eſt Summo Pontifici, ſi communiorem DD. ſententiam ſequamur, de qua in præcedentibus ſæpiùs mentionem fecimus; ex quibus peti poſſunt ea, quæ de iſtius ſuſpenſionis abſolutione differere poſſemus. Multi tamen Doctores exiſtimant, Epiſcopum poſſe abſoluere, ſi delictum ſit occultum, iuxta Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 6.* idem ſentiunt de confeſſariis habentibus facultatem abſoluendi à cenſuris.

PVNCTVM II.

De ſuſpenſione contra admittentes reſignationem, non ſeruata forma Pij V.

1 *Quinam, & quomodo ſuſpendantur admittentes reſignationem non ſeruata forma.*

2 *Quæ forma ſeruanda ſit in reſignationibus, & collationibus beneficiorum reſignatorum, remiſſiue.*

3 *Tenor Bullæ Pij V.*

VNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopi, & alij facultatem habentes admittendi reſignationes, ſi reſignationem admittant, contra formam præſcriptam in Bulla Pij V. incipit, *Quanta Eccleſiæ*, edita anno 1568. Kalend. Aprilis, ſuſpenduntur à collatione, confirmatione, præſentatione, vel inſtitutione, quæ ipſis competit. quòd ſi tempore huiuſmodi ſuſpenſionis beneficia conferre, eligere, præſentare, confirmare, vel inſtituere præſumpſerint, excommunicationem Papæ reſeruatam ipſo facto incurrunt, vt in præfata Bulla decernitur.

Huius etiam abſolutio ſuſpenſionis eſt Papæ reſeruata, quia in dicta Bulla dicitur, *à beneficiorum, & officiorum collatione, &c. tamdiu ſuſpenſi remaneant, donec remiſſionem à Romano Pontifice meruerint obtinere.*

Hæc eadem ſuſpenſio extenditur ad capitula, vt patet ex ipſa Bulla. Vide ſupradicta *diſp. 2. quæſt. 7. punct. 4.*

2 Hic ſolum explicandum eſſet, quænam forma ſeruanda ſit in reſignationibus, & collationibus beneficiorum reſignatorum; ſed quia iſtam difficultatem prolixe ſatis explicaui *in tractatu de reſignationibus*, quem me ſpero breui editurum: propterea hic contentus ero relatione Bullæ Pij V. ne quis eam mendicare cogatur, dum ipſius tenore indiguerit.

3 *Quanta Eccleſiæ. &c. Epiſcopi, & alij facultatem habentes, eorum autem exàs reſignationes beneficiorum recipere, & admittere poſſunt, qui aut ſenio confecti, aut valetudinarij, aut corpore impediti, vel vitiati, aut crimini obnoxij, cum aliàs que Eccleſiaſticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Eccleſiæ, vel beneficio inſeruire, ſeu qui vnum aliud, vel plura beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoueri, religionem quoque ingreſſuri, vel matrimonium contracturi, ſi ſtatim poſtea id re ipſa exequantur. demùm eum, qui ex aliis cauſibus accipierit, qui conſtitutione felicis recordationis Innocentij Papæ III. de dimittendis Eccleſiis Cathedralibus edita continentur. Qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in ſuo beneficio reſidere ſecuri. Sed nec eorum vllus ſacro ordini mancipatus, niſi religionem ingreſſurus, valeat vllo modo beneficium, vel officium Eccleſiaſticum reſignare, niſi aliunde ei ſit, vnde in vita poſſit commodè ſuſtentari. Ad hæc beneficiorum, & officiorum permutationes admittere, quæ canonicis ſanctionibus, & Apoſtolicis conſtitutionibus permittuntur. Caueant autem Epiſcopi, & alij prædicti, itémque omnes electores, præſentatores, & patroni, tam Eccleſiaſtici, quàm laici, quicunque ſint, ne verbo quidem, aut nutu, vel ſigno futuri in huiuſmodi beneficiis, & officiis ſucceſſores ab ipſis reſignantibus, aut aliis eorum ſignificatione, vel hortatu deſignentur, aut de his aſſumendis promiſſio inter eos, vel etiam intentio quælibet cumque intercedat. Præcipimus inſuper, & interdicimus, vt ipſi Epiſcopi, aut alij collatores de beneficijs, & officijs reſignandis prædictis, aut ſuis, aut admittentium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum: vt exactores*

collatio

collationem, audeant prouidere; quòd ſi ſecus, ac etiam quicquid præter, vel contra formam prædictorum fuerit à quocumque temerè attentatum; id totum ex nunc vires, & effectum decernimus non habere. Qui verò contra fecerint, vt in eo in quo deliquerunt, puniantur, à beneficiorum, & officiorum collatione, nec non electione, præſentatione, confirmatione, & inſtitutione, prout cuique competierit, tamdiu ſuſpenſi remaneant, donec remiſſionem à Romano Pontifice meruerint obtinere. & qui talia beneficia, ſeu officia receperint, eos prædictis pœnis volumus ſubiacere, & nihilominus in eos, qui ſic ſuſpenſi, conferre, eligere, præſentare, confirmare, vel inſtituere auſi fuerint, excommunicationis quoad perſonas, quo verò ad capitula, & conuentus, à diuinis ſuſpenſionis ſententiam ipſo facto promulgamus, quibus nullus alius, quàm ipſe Romanus Pontifex, ſiue abſolutionis, ſiue relaxationis gratiam (excepto mortis articulo) valeat impertire. Vide quæ tradidi de migrationibus beneficiorum *punct.2. num.13.& ſeqq.* vbi de hac re ſufficienter egi.

PVNCTVM III.

De ſuſpenſione contra compromiſſarium eligentem indignum in Epiſcopum, vel ad dignitatem ſuperiorem Epiſcopatu.

1 *Materia huius ſuſpenſionis eſt electio indigni in Epiſcopum, aut ſuperiorem dignitatem facta à compromiſſario.*
2 *Non item in inferiorem dignitatem Epiſcopatu.*
3 *Vtrum ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem neceſſe ſit indignum ſcienter eligi. duplex ſententia.*
4 *Subiectum huius ſuſpenſionis ſunt compromiſſarij eligentes indignum in Epiſcopum, aut ſuperiorem dignitatem.*
5 *Compromittentes non ligantur hac ſuſpenſione, etſi ratam habeant compromiſſarij electionem.*
6 *Effectus huius ſuſpenſionis.*
7 *Non ſuſpendit ab omnibus beneficiis, quæ compromiſſarius vbique poſſidet.*
8 *Cui reſeruata ſit eius abſolutio.*

Iſta ſuſpenſio lata eſt *in c. ſi compromiſſarius, de elect. lib.6.* cuius quam quatuor de more explicabo.
Primò, quænam ſit eius materia.
Secundò, quodnam ſit ſubiectum.
Tertiò, quem effectum pariat.
Quartò, quis poſſit abſolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt electio indigni in Epiſcopum, vel in ſuperiorem Epiſcopo dignitatem, facta à compromiſſario. Hæc propoſitio certa eſt apud omnes, & clarè conſtat ex *cap. ſi compromiſſarius, citato*, quis autem cenſeatur indignus, ſuperius explicatum eſt.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm electio indigni ad beneficium, ſeu dignitatem inferiorem Epiſcopatu, ſit materia iſtius cenſuræ.

Reſpondeo negatiuè, quia in textu dicitur, *huiuſmodi pœna in aliorum, quàm in Epiſcoporum, & ſuperiorum ipſorum electionibus, cum peccatur in ipſis, vendicat ſibi locum.*

3 Secundò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem opus ſit, vt electio indigni ſcienter fiat à compromiſſario, id eſt, vt compromiſſarius eligat aliquem, quem nouit eſſe indignum.

Reſpondeo duplicem eſſe DD.ſententiam.

Prima eſt gloſſæ hic *verb. eligitur*, & aliorum aſſerentium ſuſpenſionem non incurri, niſi ſcienter eligatur indignus. Sicut enim Nicolaus III. *in cap. compromiſſarius, citato.* non intendit punire compromittentes, niſi ſcienter ratam habuerint electionem indigni, ita neque punire videtur compromiſſarium pœna ſuſpenſionis, qui non eligit ſcienter indignum: hæc opinio probabilis eſt.

Secunda ſententia communior eſt. Suarez *diſput.31. ſect.3.num.8.* Alterij *tom.2.diſp.13.cap.2.col.1. & 3.* & aliorum, aſſerentium compromittentem quidem non puniri in hoc textu, niſi ſcienter ratam habuerit electionem indigni; compromiſſarium verò puniri, etiamſi ex negligentia culpabili, & non ſcienter deliquerit. Ratio eſt, tum quia cùm ad ipſum compromiſſarium pertineat inquirere de habilitate, & ſufficientia electi, ipſius culpæ imputatur, quòd indignum eligat; conſequenter pœna dignus eſt. tum quia in hoc textu nuſquam reperitur exigi, vt compromiſſarius ſcienter eligat indignum; ergo ſufficit, vt indignum eligat ex negligentia craſſa, & ſufficiente ad mortalem culpam.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt compromiſſarij eligentes indignum in Epiſcopum, vel ad ſuperiorem dignitatem, vt patet ex *cap. ſi compromiſſarius, citato*; excipiuntur tamen Epiſcopi, ſi ipſi conſtituantur compromiſſarij ad eligendum. Ratio eſt, tum quia expreſſè excipiuntur in hoc textu. tum quia Epiſcopi non ligantur cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti, niſi exprimantur, *cap. quia periculoſum, de ſent. excomm. in 6.*

5 Maior difficultas eſt, vtrùm ipſi compromittentes ligentur hac ſuſpenſione, ſi ratam habeant electionem indigni.

Reſpondeo duplicem eſſe DD.ſententiam.

Prima eſt gloſſæ *hic*, Alterij *tom.2.diſp.13.cap.2.col.4.* & aliorum affirmantium ligari. Ratio eſt, quia ſuſpenſio iſtius textus eſt eadem cum illa, quæ lata fuit ab Alexandro III. in Concilio Lateranenſi, *cap. cum in cunctis, de electione*, ſed illa lata fuit contra eligentes ſcienter indignum. ergo etiam iſta lata eſt contra compromittentes, qui ſcienter approbant electionem indigni, à compromiſſario factam.

Secunda ſententia, cui magis adhæreo, eſt Suarez *diſp.31.ſect.3.num.9.* & aliorum, negantium compromittentes ratam habentes huiuſmodi electionem, affici pœna ſuſpenſionis. Ratio eſt, tum quia non poteſt aſſignari textus, in quo huiuſmodi pœna contra compromittentes lata reperiatur, vel ſaltem dubium eſt, an pœna ſuſpenſionis edita *in cap. ſi compromiſſarius*, extendatur ad compromittentes; in dubio autem in materia pœnali, & odioſa ſtrictior, & benignior interpretatio facienda eſt. tum quia licèt in hoc textu habeatur, compromittentem ratam habentem electionem indigni puniri; non tamen dicitur puniri pœna ſuſpenſionis; ſed pœna paulo ante in textu expreſſa, videlicet facultate eligendi pro ea vice; in textu enim habetur, *compromittentes nequaquam puniri, niſi, vt præmittitur, ratum habuerint*, id eſt, non puniuntur pœna ſuſpenſionis; ſed facultate eligendi ſuperiùs expreſſa, ſi ipſi ſcienter ratam habuerint electionem indigni. tum quia iſta cenſura lata eſt in auctorem electionis indigni, ibi, *vt pœna ſuum auctorem teneat*; ſed auctor electionis eſt compromiſſarius, qui eligit, non autem is, qui ratum habet; cùm ratihabitio ſit poſterior facto. perpendendus eſt diligenter textus, vt iſtæ rationes ritè percipiantur.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Suſpenſio, quam incurrit compromiſſarius eligendo ſcienter indignum, in Epiſcopum, vel ſuperiorem Epiſcopo, ſuſpendit triennio à beneficiis, nam *in cap. ſi compromiſſarius*, dicitur, *ſed ipſe*, id eſt, compromiſſarius, *(vt pœna ſuum auctorem teneat) à beneficijs Eccleſiaſticis triennio, iuxta Lateranenſe Concilium, ſuſpenditur ipſo iure.*

7 An autem iſta ſuſpenſio ſuſpendat ab omnibus beneficiis, quæ compromiſſarius vbique poſſidet.

Reſpondeo negatiuè, quia ſuſpenſio Concilij Lateran.

cap. cùm in cunctis, de electione, reſtringitur in hoc *cap. ſi compromiſſarius, de electione in 6.* ad beneficia, quæ delinquens poſſidet in ea Eccleſia, quam offendit, ibi, *reſtringitur etiam dicta pœna ſolùm ad ea beneficia, quæ ſic peccans in illa obtinet Eccleſia, quam taliter eligendo ſpecialiter noſcitur offendiſſe.*

QVARTA PROPOSITIO.

8 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis reſeruata eſt Summo Pontifici, antequam triennium elabatur, elapſo verò triennio, ceſſat. Hæc propoſitio ſufficienter probata, & explicata fuit in præcedentibus.

PVNCTVM IV.

De ſuſpenſione ſaltem comminatoria contra confirmantem electionem indigni ad curam animarum.

1 *Confirmans electionem indigni ad curam animarum priuatur poteſtate confirmandi ſucceſſorem illius, & ſuſpendendus eſt à fructibus beneficij.*

2 *Hac pœna non videtur iure lata, neque afficit Epiſcopos.*

VNICA PROPOSITIO.

1 COnfirmans electionem indigni ad curam animarum, non ſolùm priuatur poteſtate confirmandi ſucceſſorem illius, cuius electionem confirmauit, verùm etiam ſuſpendendus eſt à fructibus beneficij, *cap. nihil eſt, de elect.*

2 Obſerua tamen primò probabiliſſimum mihi videri hanc ſuſpenſionem non eſſe ipſo iure latam. quia textus vtitur verbis, *careat*, & *ſuſpendatur*, quæ ſunt futuri temporis, licèt oppoſitum ſentiat gloſſa hic *verb. careat.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. cap. 2. initio.* Henriquez *lib. 13. c. 39. n. 2.* Sayrus *lib. 4. cap. 12. num. 35.* & alij.

Obſerua ſecundò huic pœnæ non ſubijci Epiſcopos, quia de ipſis non fit mentio in hac parte. An autem Epiſcopi ligentur ſuſpenſione promouendo indignum ad ordinem, conſtat ex ſupradictis ex *c. cum in cunctis, de elect.*

PVNCTVM V.

De ſuſpenſione, tam contra præſumentes eligere ad beneficia Eccleſiaſtica cum abuſu poteſtatis ſecularis, quàm contra conſentientes huiuſmodi electioni.

1 *Præſumens eligere aliquem ad beneficium per abuſum poteſtatis ſecularis, ſuſpenditur ab officijs & beneficijs, & poteſtate eligendi tunc priuatur.*

2 *Quandónam electio fiat per abuſum poteſtatis ſecularis.*

3 *Hac ſuſpenſio non eſt ipſo iure lata.*

4 *Eligens per metum cum abuſu poteſtatis ſecularis non ſuſpenditur.*

5 *An electio facta per metum irrita ſit, varia ſententia.*

6 *Diſpoſitio textus vetantis huiuſmodi electiones cadit in electiones ad qualibet beneficia, & in quoſlibet electores Eccleſiaſticos.*

7 *Quam pœnam incurrat qui conſentit electioni de ſe factæ ab electoribus Eccleſiaſticis cum abuſu poteſtatis ſecularis.*

8 *Conſentiens eiuſmodi electioni poteſt ad canonicatum & alia quædam beneficia promoueri.*

9 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum qui eiuſmodi electioni de ſe factæ conſenſit.*

IN *cap. quiſquis, de elect.* duo ſtatuuntur. *Primum* contra eligentes cum abuſu poteſtatis ſecularis. *Secundum* contra acceptantes huiuſmodi electionem. De vtroque hic diſſeram. Sed priùs aduertendum eſt aliud eſſe electionem fieri à ſeculari poteſtate, ſeu beneficium de manu laicorum accipere; aliud electionem fieri a clericis per abuſum ſecularis poteſtatis. Hîc loquar de electione facta à clericis per abuſum poteſtatis ſecularis, iuxta *cap. quiſquis, citato*, non autem de electione facta à laicis, & acceptata ab aliquo clerico. De qua ſermo eſt *in cap. ſi quis deinceps 16. quæſt. 7. & cap. quoniam, ibidem*, vbi fertur ſuſpenſio, ſeu potiùs interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ contra recipientem Epiſcopatum, vel Abbatiam de manu laici non habentis debitam facultatem conferendi. Hoc poſito, ſit

PRIMA PROPOSITIO.

1 PRæſumens eligere aliquem ad beneficium per abuſum poteſtatis ſecularis ſuſpenſione ab officiis, & beneficiis punitur, & poteſtate eligendi tunc priuatur. Ita decernitur *in cap. quiſquis, de electione, ibi, qui verò electionem huiuſmodi, (factam ſcilicet, per ſecularis poteſtatis abuſum) quam ipſo iure irritam eſſe cenſemus, præſumpſerint celebrare, ab officijs, & beneficijs penitus ſuſpendantur per triennium, eligendi poteſtate tunc priuati.*

Circa quem textum nonnulla explicanda occurrunt. Primò, quid ſit eligere per abuſum poteſtatis ſecularis. Secundò, an iſta ſuſpenſio lata contra eligentem, per abuſum huiuſmodi poteſtatis, ſit ipſo facto impoſita.

Tertiò, vtrùm hac ſuſpenſione puniri debeat eligens per metum.

Quartò, an hæc pœna ferri debeat contra eligentem ad quodlibet beneficium.

2 Quæres igitur primò, quandónam electio fiat per abuſum poteſtatis ſecularis.

Reſpondeo tunc fieri, quando electores Eccleſiaſtici eligunt cum interuentu, ſeu aſſiſtentia, & auctoritate laicorum. Ita communiter DD.

Hoc tamen limitatur, niſi laici ius eligendi habeant ex priuilegio Papæ; tunc enim nullus eſt abuſus, nec libertas Eccleſiaſtica violatur, cùm laici tunc temporis iure ſibi conceſſo vtantur, *cap. Adrianus, diſt. 63.* Ita Innocentius, & Panormitan. *hic*, Alterius *tom. 2. diſp. 31. ſect. 4. n. 13.* & alij communiter. Idem ſentiendum putat Innocentius, dum laici hoc faciunt ex conſuetudine.

Sed oppoſitum rectiùs ſuſtinent Abbas, & Alterius, quia laici non poſſunt per conſuetudinem ius ſpirituale acquirere, & huiuſmodi conſuetudo eligendi reſpectu laicorum corruptela eſt, *cap. Maſſana, de elect.* Sed de hac re plura *in præcedenti, diſp. 1.*

3 Quæres ſecùdò, vtrum iſta ſuſpenſio lata ſit ipſo iure.

Reſpondeo negatiuè, quia textus vtitur verbo, *ſuſpendantur*, quod eſt futuri temporis. Ita communiter Doctores, licet aliqui eam enumerent inter ſuſpenſiones ipſo iure latas.

Neque obſtat, quòd in textu citato, eligentes dicantur priuati poteſtate eligendi.

Reſpondetur enim priuationem illius poteſtatis non induci, niſi poſita ſuſpenſione, eáque poſita perſeuerare per triennium; nam illa dictio, *tunc*, reſpicit triennium, in quo ſuſpenſio durat, & qua inflicta ipſo facto inducitur priuatio poteſtatis eligendi, iuxta gloſſam hic *verbo tunc*. Alterium *loco citato, cap. 5. ſub finem*, & alios. Suarez tamen *loco cit. num. 12.* putat electores ipſo facto remanere priuatos poteſtate eligendi quoad illum actum, ſicque ſuſpenſionem in hac parte eſſe ipſo iure latam.

4 Quæres tertiò, vtrùm eligens per metum cum abuſu poteſtatis ſecularis, hac ſuſpenſione puniatur.

Reſpondeo negatiuè, ſi per metum grauem eligat. Ratio eſt, tum quia metus grauis, regulariter loquendo, excuſat à cenſuris: tum quia in textu dicitur, *præſumpſerint huiuſmodi electionem celebrare*; qui autem eligit per metum, non dicitur præſumere, præſumptio enim connotat

notat actum voluntatis merè liberum. Ita Panormit. hîc *num.*6. Suarez *num.*14. Alterius *loco cit.col.*6.& alij, contra Innocentium.

5 An autem electio facta per metum, irrita ſit, diſſenſio eſt inter DD. nam gloſſa hîc *verb.libertatem*, putat irritam eſſe, quia non adeſt liber conſenſus.

Innocentius *in cap.quod ſicut, de elect.* exiſtimat electionem factam per metum non eſſe irritam ipſo iure.

Panormitanus verò *in cap.licèt, de elect. num.*12. Suarez *loco cit.num.*14. Alterius *loco cit.col.*6.& alij diſtinguunt hoc pacto, vel metus incutitur ad faciendam electionem, relicta electoribus facultate eligendi, quem velint ex certo corpore, & genere perſonarum; vel metus incutitur ad eligendum certum aliquem: ſi metus incutitur ad eligendum certum aliquem, electio irrita eſt, vtpote carens debita libertate; nam de ratione intrinſeca electionis eſt, vt vnus è pluribus voluntariè eligatur; ſi verò metus incutiatur ad eligendum aliquem ex certo numero, vel ad admittendum in electione abuſum poteſtatis ſecularis, electio valida eſt, niſi aliud obſtet, quia vnus voluntariè eligitur. Hæc opinio mihi probatur, eámque ſubſtitui in tractatu de electione Pontificis, vbi de hac re fuſiùs egi.

6 Quæres quartò, vtrùm diſpoſitio iſtius textus cadat in electiones ad quælibet beneficia, & in quoſlibet delectores Eccleſiaſticos.

Reſpondeo affirmatiuè, quia textus indiſtinctè, & generaliter loquitur, niſi fortè excipias Epiſcopos, quos ſæpiùs in præcedentibus dictum eſt excipi à ſuſpenſionibus, & interdictis generaliter latis, *cap.quia periculoſum, & cap.ſi compromiſſarius, de electione in* 6. Ita Abbas *hîc*, Suarez *n.*14. Alter. *loco cit.cap.*5.*ſub finem*, & alij communiter, contra Hoſtienſem aſſerentem hoc locum habere ſolùm in electione ad dignitatem Epiſcopalem. Et hæc de eligentibus per abuſum ſecularis poteſtatis. Gradum hinc faciamus ad acceptantes huiuſmodi electionem.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Conſentiens electioni de ſe factæ ab electoribus Eccleſiaſticis cum abuſu poteſtatis ſecularis, non gaudet illa electione; imò ineligibilis efficitur, & ad aliquam dignitatem eligi non poteſt abſque diſpenſatione, vt expreſsè habetur *in cap.quiſquis, citato, de electione*, vbi dicitur, *quiſquis electioni de ſe facta per ſecularis poteſtatis abuſum conſentire præſumpſerit contra canonicam libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec abſque diſpenſatione ad aliquam valeat eligi dignitatem.*

Hinc aliqui Doctores colligunt conſentientem huiuſmodi electioni eſſe ipſo facto ſuſpenſum, quia priuatur commodo electionis, & eligi non poteſt ad dignitatem abſque diſpenſatione, quod eſt proprium pœnæ ipſo iure latæ. Ita gloſſa hîc *verb.fiat*, Alterius *loco citato, colum.*2. *dub.*1. & alij.

Oppoſita tamen ſententia, quoad ineligibilitatem ad alia beneficia, probabilior mihi videtur, quia in textu dicitur, *ineligibilis fiat*, quod indicat actionem faciendam, & cùm verſemur in materia pœnali, benignior interpretatio facienda eſt.

8 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm conſentiens huiuſmodi electioni promoueri poſſit ad canonicatum, ad beneficium ſimplex, vel ad beneficium parochiale.

Reſpondeo affirmatiuè, quia in præfato textu efficitur ſolùm inhabilis ad dignitatem; præfata autem beneficia non ſunt dignitates, cùm annexam non habeant fori externi iuriſdictionem. Ita Abbas *loco citato*, Alterius *loco citato, dub.*4. & alij.

9 Secundò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus cum eo, qui huiuſmodi electioni de ſe factæ conſenſit, diſpenſare poſſit, illúmque habilem efficere ad recipiendam dignitatem.

Reſpondeo negatiuè, quia Epiſcopus in iure communi, regulariter loquendo, diſpenſare non poteſt, niſi diſpenſandi facultas concedatur. Ita Panormit.hîc *num.*8. Alterius *loco citato, dub.*3. & alij, quos retuli *de diſpenſationibus*, contra gloſſam hîc *verſ.fiat*.

PVNCTVM VI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui electum ad Epiſcopatum, vel ad dignitatem Epiſcopatu maiorem confirmat, vel conſecrat, non præmiſſa inquiſitione, an is, qui appellationem in electione interpoſuerat apud Sedem Apoſtolicam, & poſtea renunciauerat appellationi, renunciauerit appellationi abſque prauitate.

1 *Conceſſio Gregorij III. circa appellationes ad Sedem Apoſtolicam in cauſis electionum Epiſcoporum, aut ſuperiorum Epiſcopatu dignitatum.*
2 *Quænam ſit materia huius ſuſpenſionis.*
3 *Incurritur per confirmationem electionis, aut per conſecrationem electi.*
4 *Quid intelligatur nomine prauitatis, de qua hoc loco inquirere debet Epiſcopus.*
5 *Licèt omittatur eiuſmodi inquiſitio, conſecratio non eſt irrita quoad ſubſtantiam.*
6 *Quódnam ſit ſubiectum huius ſuſpenſionis.*
7 *Epiſcopi aſſiſtentes tali conſecrationi non incurrunt ſuſpenſionem.*
8 *Sicut neque omnes Epiſcopi omittentes prædictam inquiſitionem.*
9 *Quis ſit effectus huius ſuſpenſionis.*
10 *Et quandónam incipiat.*
11 *Abſolutio eius eſt reſeruata Papæ.*

1 Gregorius III. *in cap.quamuis, de electione*, concedit, vt qui appellauit ad Sedem Apoſtolicam in cauſis electionum Epiſcoporum, aut aliarum dignitatum, Epiſcopatu maiorum, renunciare poſſit appellationi, antequam appellatio præſentata ſit Sedi Apoſtolicæ, modò renunciatio fiat abſque ſimonia, ſeu prauitate.

Bonifacius tamen VIII. *in cap. prouida, de electione*, mandat Epiſcopo, vt inquirat, an renunciatio appellationis facta ſit ex prauitate, alioquin ſi Epiſcopus hac inquiſitione prætermiſſa confirmet, vel conſecret electum in Epiſcopum, vel in ſuperiorem dignitatem, incurrat ſuſpenſionem per annum à confirmatione, & conſecratione Epiſcoporum. Hoc poſito breuiter explicabo materiam, ſubiectum, effectum, & ceſſationem iſtius ſuſpenſionis, quamquam illam ad praxim ratò cenſeo reuocandam, cùm electio Epiſcoporum, vtplurimum fiat à Summo Pontifice.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt temere confirmare electores, conſecrare electos ad Epiſcopatum, vel ad dignitatem Epiſcopatu maiorem, non præmiſſa inquiſitione, an is, qui in cauſa electionis appellauerat, & poſtea renunciauerat appellationi antequam appellatio præſentata eſſet Sedi Apoſtolicæ, renunciauerit appellationi ex prauitate. hæc propoſitio perſpicuè conſtat ex *cap.prouida, citato.*

Hinc ſequitur Epiſcopum, qui ſe in huiuſmodi cauſa ingerit, ſed electionem non confirmat, aut electum non conſecrat, non ligari hac cenſura, quia licèt faciat contra *cap. quamuis, de electione*, non tamen præſtat actionem ſub pœna ſuſpenſionis ipſo iure prohibitam, *in c.prouida, cit.* Ita Suarez *diſp.*31.*ſect.*5.*num.*8. Alterius *col.*2. Fillinciùs *tract.*17.*c.*8.*quæſ.*4.*n.*146. contra Syluestrum *verb.ſuſpenſio.* §.6.*verſ.*12. & Angelum *eodem verbo.*

3 Sed

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem ſufficiat altera iſtarum actionum, videlicet confirmatio electionis, aut conſecratio electi, vel vtraque requiratur. Ratio dubitandi ad probandum vtramque requiri deſumitur ex modo loquendi Bonifacij VIII. *in dicto cap. prouida*, vbi loquitur per dictionem coniunctiuam *&*, ibi, *ad confirmandas electiones, & conſecrandos electos temere procedendo.*

Reſpondendum mihi probabilius videtur, alterutram iſtarum actionum ſufficere; ſic enim colligitur ex *dicto cap. prouida*, vbi contra confirmantem imponitur ſuſpenſio à confirmatione per annum, & contra conſecrantem iniungitur pœna ſuſpenſionis à conſecratione per annum, vt in eo, in quo peccauerit, puniatur, vt *in citato cap.* habetur. Ita gloſſa hîc *verſ. in quo Geminianus, ibidem num.6.* Francus *num.2.* Suarez *diſp.31. ſect.5. num.8. ad finem*, Alter. *tom.2. diſp.16. cap.2. col. verſ. ſed quæri.*

4 Secundò dubium eſt, quid nomine *prauitatis* intelligatur, circa quam Epiſcopus, antequam ad confirmationem electionis, aut ad conſecrationem electi procedat, inquirere debet, an ipſa interuenerit in renunciatione appellationis.

Reſpondeo cum gloſſa *in cap. quamuis, de electione, verb. prauitate*, intelligi pactionem ſimoniacam, ſeu dationem, vel promiſſionem illicitam, aut vim, vel metum iniuſtè incuſſum. Idem innuit Suarez *n.8.* vbi etiam claré ſignificat, intelligi fraudem.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm confirmatio, aut conſecratio facta omiſſa præfata inquiſitione, valida ſit.

Reſpondeo, *in cap. prouida*, irritari quidem, ſed tamen conſecratio ipſa non eſt irrita quoad ſubſtantiam; ſed quoad vſum, & executionem, vt bene gloſſa hîc *in verb. firmitatis*, Sayrus *cap.12. num.10.* & alij, quos alibi adduxi, & probaui.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Subiectum iſtius ſuſpenſionis videntur eſſe Epiſcopi, ad quos cognitio huiuſmodi cauſarum ſpectare ſolet, quando appellatio præſentata non fuit Sedi Apoſtolicæ, & quando appellatio reuocata fuit abſque vlla prauitate. Ratio iſtius propoſitionis eſt, tum quia ſubiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt illi, ad quos pertinet cognitio ordinaria electionis ad Epiſcopatum: cognitio autem ordinaria electionis pertinet ad Epiſcopum; cùm enim electio ad Epiſcopatum ſit res grauiſſima, & inter cauſas maiores enumeretur, vt dicitur *in cap. quamuis, citato*, illius ordinaria cognitio pertinet ad Epiſcopum, Archiepiſcopum, & Patriarcham, qui poſt Summum Pontificem ſunt omnibus ſuperiores; licèt reſpectu Summi Pontificis ſint inferiores. tum quia iſta ſuſpenſio lata eſt in confirmantes electionem, & conſecrantes Epiſcopum electum; Epiſcopi autem ſunt qui electionem confirmant, & conſecrant Epiſcopos. Ita Suarez *loco cit. num.8.* Alterius *loco cit. col.2.*

Obiicies, Epiſcopi non ligantur ſuſpenſione, niſi exprimantur; hîc autem non exprimuntur, cùm ſermo ſit tantummodo de iudicibus.

Reſpondeo Epiſcopos ſufficienter exprimi, cùm materia, de qua agitur, ipſis tantùm conueniat, alioquin inutilis redderetur diſpoſitio.

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm Epiſcopi aſſiſtentes conſecrationi vinculo iſtius ſuſpenſionis ligentur.

Reſpondeo negatiuè, quia ipſi non conſecrant Epiſcopum; vnus enim tantummodo conſecrat; iſta autem ſuſpenſio lata eſt in confirmantem, & conſecrantem. Ita Geminianus hîc *num.4.* Alter. *loco cit. col.4.* & alij.

8 Secundò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio afficiat quemlibet Epiſcopum conſecrantem ante præmiſſam præfatam inquiſitionem.

Reſpondeo afficere ſolùm eos Epiſcopos, ad quos iure ordinario ſpectat huiuſmodi inquiſitionem facere; de his enim tantùm ſermo eſt *in cap. prouida, citato*, ibi, *cùm nonnulli conceſſione huiuſmodi abutentes ſuam (inquiſitione præfata omiſſa) cognitionem in iiſdem negotiis interponant ad confirmandas electiones, & conſecrandos electos temere procedendo*, &c. Ita Geminianus, Francus, & Alterius *locis cit.*

Ex quo ſequitur Epiſcopum, ad quem non pertinet inquirere, an renunciatum ſit appellationi abſque vlla ſimoniaca prauitate, non ligari hac ſuſpenſione, conſecrando Epiſcopum electum. Geminianus tamen, Francus, & Alterius putant ligari Archiepiſcopum, qui conſecrationem, omiſſa præfata inquiſitione, mandauit alteri Epiſcopo.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur (niſi fortè ipſe confirmauerit electionem; tunc enim incurrit ſuſpenſionem quatenus confirmauit electionem, non quatenus mandauit conſecrationem.) Ratio eſt, quia ſubiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt illi, qui temere confirmant electionem, aut conſecrant electos, omiſſa præfata Inquiſitione.

TERTIA PROPOSITIO.

9 Effectus iſtius ſuſpenſionis eſt ſuſpendere à confirmatione, & conſecratione Epiſcoporum per annum continuum, cum hac videlicet proportione, vt confirmans ſuſpenſus ſit à confirmatione Epiſcoporum, conſecrans à conſecratione eorundem; confirmans verò, & conſecrans ſuſpenſus ſit à confirmatione, & conſecratione ſimul.

10 Sed modò dubium eſt, quandónam incipiat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo annum ſuſpenſionis à confirmatione incipere à die confirmationis, annum verò ſuſpenſionis à conſecratione incipere à die conſecrationis; cùm enim ipſo facto incurratur, effectum ſuum ſtatim operare debet. Ita gloſſa hîc *in verbo annum continuum*, & Alterius *loco citato, col.2.*

QVARTA PROPOSITIO.

11 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis reſeruata eſt Papæ. Ratio eſt, quia ſuſpenſio ad tempus iure communi lata, reſeruata eſt Summo Pontifici, vt ſæpiùs in præcedentibus dixi.

PVNCTVM VII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui religioſum abſque licentia ſui ſuperioris promouet ad clericatum, vel maiorem monaſterij in ſuo monaſterio conſtituit.

1 *Quinam Epiſcopus repellatur à communione aliorum.*
2 *A quorum communione arceatur.*
3 *Hæc pœna eſt potius prohibitio quàm ſuſpenſio.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Epiſcopus qui præfata facit repellitur à communione aliorum, *cap. ſi quis, diſt.58.*

2 Rogabis primò, à quorum communione repellatur præfatus Epiſcopus.

Reſpondendum videtur repelli à participatione cum aliis fidelibus, exceptis ſubditis propriæ diœceſis, nam in præfato textu abſolutè dicitur, *à cæterorum communione ſtrinctius, ſua tantùm plebis communione contentus ſit.* Alij tamen DD. communiter, quorum opinio valde probabilis eſt, putant repelli ſolùm à communione aliorum Epiſcoporum. Vide Sylueſtrum *verb. ſuſpenſio. §.6. verſ.5.* Tabienam *eodem verbo, n.7. caſu 5.* Angel. *verb. ſuſpenſio. 1. num.6.*

num.6. Sayrum *lib.4.cap.12.num.24.* Henriquez *lib.13.c.38. n.1.* Alter. *tom.2. diſp.16. c.1.ad finem.* Filliucium *tract.17. num.139.& 144.*

3 Rogabis ſecundò, vtrùm iſta pœna ſit ſuſpenſio propriè dicta.

Reſpondeo videri potiùs prohibitionem, quæ ad quandam minoris excommunicationis ſpeciem reuocari poteſt. Ita nonnulli ex præcitatis DD.

An autem Epiſcopus, qui in hanc pœnam incidit, grauiter peccet participando cum aliis, patet à ſimili ex dictis de excommunicatione in genere, dum loquerer de excommunicatis cum aliis participantibus.

PVNCTVM VIII.

De ſuſpenſione contra electores Epiſcoporum, qui electionem electo non præſentant infra octo dies, poſtquam eam commodè illi præſentare potuerunt.

1 *Quænam ſit materia huius ſuſpenſionis.*
2 *Quandónam quis commodè poſſit electionem præſentare.*
3 *Subiectum huius ſuſpenſionis.*
4 *Epiſcopus hac pœna ligatur, ſi ad ipſum ſpectet eligere Epiſcopum, aut Metropolitanum.*
5 *Effectus huius ſuſpenſionis.*
6 *Et quandónam incipiat.*
7 *Eius abſolutio reſeruata eſt Papæ.*

ISta ſuſpenſio lata fuit à Nicolao III. *in cap. cupientes, de electione lib. 6.* Circa quam quatuor breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis poſſit illius abſolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt omiſſio, qua electores cathedralium, aut regularium Eccleſiarum, facta electione culpabiliter omittunt electionem præſentare electo infra octo dies, poſtquam eam illi commodè præſentare potuerunt. hæc propoſitio clarè conſtat ex *cap.cupientes, citato, ibi, cæterùm ſi eligentes, electiones ipſas concorditer, vel in diſcordia celebratas infra octo dies, poſtquam commodè potuerunt, electis præſentare diſtulerint, ipſos qui culpabiles in hoc extiterint (quoad ſe) à proceſſus proſecutione totaliter excludentes, omnibus beneficijs ſuis, quæ in ipſa Eccleſia, de cuius electione agitur, obtinent, per triennium continuum, ex tunc inchoandum volumus eo ipſo fore ſuſpenſos, ad quæ ſi infra illud tempus ſe propria temeritate, vel alio quæſito colore ingeſſerint, illis ipſo iure perpetuò ſint priuati.*

Dixi, *culpabiliter omittunt.* tum quia cenſura grauis ſupponit culpam grauem. tum quia in textu dicitur, *qui culpabiles in hoc extiterint.*

Dixi, *infra octo dies, poſtquam electionem electo commodè præſentare potuerunt*, vt indicarem tempus, intra quod electio præſentanda eſt. hoc enim non incipit ab hora electionis, ſed ab hora, qua electio commodè præſentari poteſt, vt clare conſtat ex verbis textus proximè citatis. Idem communiter tradunt DD.

2 Rogabis, quandónam quis dicatur commodè poſſe electionem præſentare.

Reſpondeo tunc dici poſſe commodè præſentare, quando poteſt ſine incommodo; quando autem quis dicatur non poſſe ſine incommodo, ſtandum eſt iudicio prudentis viri, ex gloſſa *cap.quàm ſit, de elect. lib.6.* & aliis.

Ex dictis ſequitur primò, eos non affici hac ſuſpenſione, qui nullam in hoc culpam admiſerunt, vt ſi nuncium, de cuius diligentia non dubitabant, tranſmiſerunt ad electum, vt electionem deferret, ſed nuncius longiorem moram interpoſuit, aut aliò acceſſit.

Secundò eos non ligari hac ſuſpenſione, qui abſque ſanitatis, famæ, aut grauis facultatum diſpendio, electionem deferre non potuerunt.

Obſerua tamen eos in foro externo præſumi ſuſpenſos, & aliis pœnis obſtrictos, qui lapſis octo diebus, electionem non præſentarunt, niſi probent ſe in culpa non fuiſſe, ſeu electionem commode præſentare non potuiſſe, argumento *cap.plerunque, de reſcriptis.* Ratio eſt, quia poſſeſſio ſtat pro lege; conſequenter in ipſius fauorem iudicandum eſt. Ita gloſſa hic *verb.qui culpabiles.* Alter. *tom.1. diſp.13.cap.3.col.3.*

SECVNDA PROPOSITIO

3 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici electores, qui electionem Epiſcoporum intra præfatum tempus præſentare omittunt; hæc propoſitio patet ex verbis *cap.cupientes*, in prima propoſitione relatis.

4 Sed modò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus hac pœna afficiatur, ſi ad ipſum ſpectet eligere alium Epiſcopum, aut Metropolitanum.

Reſpondeo non affici pœna ſuſpenſionis, quia *in cap. cupientes*, non fit expreſſa mentio Epiſcoporum eligentium, Epiſcopus enim non afficitur cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti, niſi exprimatur, *cap.quia periculoſum, de ſententia excomm. lib.6.* excluditur tamen à proſecutione electionis, quia *cap.cupientes*, generaliter loquitur, nec vllo iure ſancitum eſt, vt expreſſa mentio Epiſcoporum fiat in hac parte. Ita gloſſa *hic*, & Alterius *loco cit. col.4.* Extant etiam in præcitato textu aliæ pœnæ contra eligentes, & poſtulantes, & contra electos, niſi ſeruent formam in eo textu expreſſam; verùm ego illas omitto, quia non ſpectant ad iſtam ſuſpenſionem ipſo iure latam.

TERTIA PROPOSITIO.

5 ISta ſuſpenſio ſuſpendit per triennium ab omnibus beneficiis, quæ obtinentur ab electoribus in ea Eccleſia, de cuius electione agitur. hæc propoſitio non indiget probatione, quia in textu clara, & perſpicua eſt. Quid autem importet ſuſpenſio à beneficiis, ſæpiùs explicatum eſt, & patet ex dictis *de cenſuris in genere.*

Hinc ſequitur primò electorem, qui hanc ſuſpenſionem contraxit, non poſſe per triennium beneficij fructus percipere, quia ſuſpenſus eſt à beneficiis.

Secundò electorem, qui iam ſuſpenſus eſt, poſſe electionem Epiſcopi facere, ſi ſuſpenſione durante Sedes Epiſcopalis vacet. Ratio eſt, quia non eſt priuatus poteſtate actiua iterum eligendi; ſed beneficij fructibus. ipſe tamen non poteſt ſuſpenſione durante eligi in dicta Eccleſia, quia per electionem acquiritur ius ad fructus. ille autem non poteſt ius ad fructus acquirere, qui ſuſpenſus eſt à beneficiis; ſuſpenſio enim à beneficiis tollit ius ad fructus. Ita gloſſa hic *verſ. beneficijs*, vbi alios allegat.

6 Sed modò dubium ſupereſt, quandónam inchoandum ſit triennium, intra quod præfati electores ſuſpenſione ligantur.

Reſpondeo inchoandum eſſe poſt octo dies, de quibus dictum eſt in prima propoſitione, nam in textu dicitur, *per triennium continuum extunc inchoandum*, vbi gloſſa *in verb.extunc.* ait, *ſcilicet poſt prædictos octo dies.* quomodo autem computandum ſit nouum triennium, ſi intra primum triennium noua ſimilis ſuſpenſio incurratur, ſufficienter in præcedentibus explicatum eſt *quæſt.1.diſp.3.*

QVARTA PROPOSITIO.

7 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis reſeruata eſt Summo Pontifici, iuxta communiorem DD. ſententiam. Ratio

Ratio eſt, quia ſuſpenſio lata ad tempus, nondum elapſo eo tempore reſeruata eſt Summo Pontifici, etiam ſi nulla de reſeruatione mentio fiat in textu, vt ſæpiùs dictum eſt in præcedentibus.

PVNCTVM IX.

De ſuſpenſione contra impugnantes electionem, poſtulationem, vel aliam prouiſionem, opponendo aliquid in perſonam electi, vel prouiſi, ſed poſtea deficientes in probatione.

1 *Hæc ſuſpenſio eſt ipſo iure lata.*
2 *Eius materia.*
3 *Non incurritur occaſione cuiuſlibet beneficij.*
4 *Defectus plenæ probationis ſufficit ad illam incurrendam.*
5 *Qui plura obijcit in perſonam crimina, & vnum ſolum probat, non ligatur hac pœna.*
6 *Sicut neque appellans ab electione.*
7 *Subiectum huius ſuſpenſionis.*
8 *Suſpendit per triennium à beneficijs.*
9 *Quam pœnam incurrat beneficiarius qui durante hac ſuſpenſione immiſcet ſe beneficijs.*
10 *Obijciens aliquid in perſonam, & non probans, condemnandus eſt in expenſis.*
11 *Hæc ſuſpenſio reſeruata eſt Summo Pontifici.*

ISta ſuſpenſio habetur *in cap. ſtatuimus, de elect. in 6. & cap. ſi compromiſſarius. eodem tit. & lib.* Circa quam quatuor de more explicabo.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Quartò, quis in ea diſpenſare poſſit.

1 Sed in primis, & ante omnia aduertendum eſt, iſtam ſuſpenſionem ipſo iure latam eſſe, quia *in cap. ſtatuimus, cit.* dicitur, *nouerit ſe ſuſpenſum*; licèt enim verbum illud *nouerit*, ſit modi ſubiunctiui, & poſſit eſſe temporis præteriti, aut futuri; nihilominus adiungitur participio temporis præteriti; conſequenter indicat cenſuram latam, non ferendam. Ita Geminianus hîc *num.* 7. Alter. *diſp.* 13. *cap.* 4. *col.* 3. & alij communiter. His poſitis, ſit

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt deficere in probatione illius, quod oppoſuit contra perſonam electi, vel prouiſi de dignitate, præſtimonio, vel canonicatu, vel Epiſcopatu.

Vt hæc propoſitio clariùs intelligatur, aduertendum eſt, electionem, aut prouiſionem tripliciter impugnari poſſe. *Primo*, ob defectum eligentium. *Secundo*, ob defectum electionis, eo quòd ſeruata non fuerit debita forma. *Tertio*, ob defectum perſonarum electarum.

Iſta ſuſpenſio non eſt lata contra impugnantem electionem primo, & ſecundo modo, & deficientem in probatione, ſed contra impugnantem electionem tertio modo, videlicet ob defectum electi, & poſtea deficientem in probatione illius, quod obiecerat in perſonam electam.

Quòd ſuſpenſio non ſit lata contra impugnantes electionem ob defectum eligentium, probatur. tum quia ius clariùs locutum fuiſſet. tum quia in textu dicitur, *obijcit in perſonam*, quod cùm in ſingulari proferatur, non poteſt cadere in electores ſimul, & electum, vt bene gloſſa *in cap. ſtatuimus, citato, verb. perſonam.* Alterius *tom.* 2. *diſp.* 4. *col.* 2. Innocentius, & alij apud gloſſam.

Quòd ſuſpenſio edita non ſit contra impugnantes electionem, aut prouiſionem ob defectum formæ, & ſolemnitatis, patet, quia præcitata iura clarè imponunt ſolùm ſuſpenſionem contra deficiétem in probatione eius, quod obiecit in perſonam, & deficientem in probatione eius, quod obiecerat in formam, condemnandum ſtatuit in expenſis, quas electus ob id ſe feciſſe docuerit.

Quòd verò ſuſpenſio lata ſit in eum, qui deficit in probatione illius, quod obiecit in perſonam; probatur, quia *in cap. ſtatuimus, citato*, dicitur, *qui verò in probatione defecerit eius, quod obiecit in perſonam, à beneficijs Eccleſiaſticis triennio nouerit ſe ſuſpenſum.* Idem habetur *in cap. ſi compromiſſarius, de elect. in* 6. vbi lata ſuſpenſione per triennium à beneficio contra compromiſſarium eligentem indignum, ità ſubiungitur, *& idem in illius beneficijs eſt cenſendum, qui alicuius electionem, poſtulationem, aut prouiſionem impugnans, in probatione deficit eius, quòd obijcit, in perſonam.*

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur occaſione cuiuſlibet beneficij, dum quis deficit in probatione criminis, vel defectus obiecti in perſonam.

Reſpondendum mihi videtur, non incurri occaſione cuiuſlibet beneficij, ſed ſolùm occaſione dignitatum, perſonatuum, & canonicatuum, de quibus ſermo eſt *in cap. ſtatuimus, citato*, & occaſione Epiſcopatuum, & dignitatum Epiſcopatibus ſuperiorum, de quibus loquitur *cap. ſi compromiſſarius, de elect. in* 6. Ita ſentire videtur Ioannes Andreas *hîc*, gloſſa hîc *verb. ſtatuimus*, & Alter. *tom.* 2. *diſp.* 13. *cap.* 4. *col.* 1. *verſ. quantum*, Suarez *de cenſuris, diſp.* 31. *ſect.* 3. *num.* 12. Filliucius *tract.* 17. *cap.* 6. *quæſ.* 8. *num.* 113.

Hinc ſequitur obiicientem aliquid in perſonam parochi electi, aut prouiſi, non puniri pœna iſtius cenſuræ, etiamſi poſtea deficiat in probatione. Ratio eſt, quia beneficium parochiale non continetur ſub nomine prædictorum beneficiorum.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm defectus plenæ probationis ſufficiat ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem, hoc eſt, vtrùm deficiens à plena probatione, non autem à ſemiplena, incidat in iſtam ſuſpenſionem.

Reſpondeo ſufficere defectum plenæ probationis; conſequenter eum qui ſemiplenè ſolùm probat afficì hac ſuſpenſione. Ratio eſt, tum quia, qui non plenè probat, dicitur deficere à probatione, cùm nomine probationis intelligatur plena probatio, non autem ſemiplena, ex gloſſa *in Clement. conſtitutionem, verb. fides, de elect.* & aliis. tum quia impugnans electionem ob defectum formæ condemnandus eſt in expenſis, ſi non plenè probauerit, vt expreſsè dicitur *in cap. ſtatuimus, citato*, ibi, *adijcientes, vt qui plenè non probauerit*, &c. ergo etiam pœna ſuſpenſionis punitur, qui deficit in plena probatione defectus, ſeu criminis obiecti in perſonam. tum quia Gregorius X. *in cap. vt circa, de elect. lib.* 6. confirmans ea, quæ Innocentius IV. decreuerat *in cap. ſtatuimus, citato*, clarè indicat intelligenda eſſe de plena probatione, ibi, *illa ſanè, quæ fel. record. Innocentius IV. contra non plenè probantes ea, quæ in formam, vel in perſonam obiecerant, ſtatuit, in ſuo volumus robore permanere.* Ita gloſſa *in cap. ſtatuimus, verb. qui verò in probatione*, Geminianus *ibid. num.* 5. Ancharan. *num.* 6. Alter. *tom.* 2. *diſp.* 13. *cap.* 4. *col.* 2. Archidiaconus, & alij, contra Hoſtienſem apud gloſſam *loco cit.*

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm obiiciens plura crimina, vel defectus in perſonam, ſed vnum ſolùm plenè probans, ligetur ſuſpenſione.

Reſpondeo non ligari ſuſpenſione, quia iſta ſuſpenſio lata eſt in calumniatorem, qui electionem temere impugnat; cùm autem plenè probauerit vnum defectum, non cenſetur temerè impugnaſſe, & dolosè egiſſe ad calumniandum. Ita Innocentius, Hoſtienſis, Archidiaconus, & alij, quos in margine citat gloſſa, *in cap. ſtatuimus, in verb. defecerit.*

6 Quartò dubium eſt, vtrùm appellans ab electione, incurrat iſtam ſuſpenſionem.

Reſpondeo negatiuè, quia iſta ſuſpenſio lata eſt in eum, qui ſuſcipit in ſe onus probandi crimen, vel defectum, quem in perſonam electam obiecit; qui autem ſimpliciter appellat, non ſuſcipit in ſe huiuſmodi onus. Ita gloſſa *in cap. ſtatuimus, citato, in verſ. defecerit.* Alterius *tom.* 2. *diſp.* 13. *cap.* 4. *col.* 2. *verſ. & licet.*

SECVN

SECVNDA PROPOSITIO.

7 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici beneficiarij obiicientes aliquid in perſonam electi, vel prouiſi de dignitate, præſtimonio, canonicatu, Epiſcopatu, vel ſuperiori dignitate, & culpabiliter deficientes in probatione. Ratio eſt, quia ſubiectum cenſuræ ſunt illi, quibus verba diſpoſitionis & effectus cenſuræ accommodari poſſunt; ſed verba prædictorum iurium, & effectus ſuſpenſionis à beneficiis, accommodari tantùm poſſunt clericis beneficiariis obiicientibus, vt ſuprà. Ergo ſubiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici beneficiarij obiicientes, vt ſuprà.

Dixi, *culpabiliter deficientes in probatione.* nam ſi abſque propria culpa in probatione deficiant, vt quia teſtes renuunt teſtari, aut quia electus, cui obiecta fuerat excommunicatio, oſtendit ſe latenter abſolutum fuiſſe, obiiciens defectum in perſonam, in foro ſaltem conſcientiæ excuſatur à cenſura; cùm hæc non incurratur abſque culpa. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 ISta ſuſpenſio ſuſpendit per triennium à beneficiis. nam in vtroque textu ſuperiùs citato continetur ſuſpenſio per triennium à beneficiis.

Hoc tamen limitandum videtur in beneficiis, quæ obiiciens aliquid in perſonam, & in probatione deficiens obtinet in illa Eccleſia, ad quam alter electus, vel poſtulatus fuerat. nam *in cap. ſi compromiſſarius, cit.* idem ſtatuitur de iſta ſuſpenſione, quod ſtatutum fuerat de ſuſpenſione lata in compromiſſarium eligentem indignum, vt clarè conſtat ex verbis illius textus ſæpiùs citatis, ſed ſuſpenſio lata contra compromiſſarium intelligitur de ſuſpenſione à beneficiis obtentis in eadem Eccleſia, quam offendit electione indigni. ergo, &c. Ita gloſſa *in cap. ſi compromiſſarius, verſ. in illius beneficijs,* Suarez, & Filliucius *locis citatis.* Si verò obiiciens defectum electo, ſeu prouiſo, & deficiens in probatione, non habeat beneficium in dicta Eccleſia, puniendus eſt pœna iudicis arbitraria; quia pœna contra ipſum taxata non eſt, vt bene gloſſa *in cap. ſi compromiſſarius, verſ. in illius beneficijs. de electione in 6.*

9 Sed modò dubium eſt primò, quam pœnam incurrat præfatus beneficiarius, qui contracta dicta ſuſpenſione à beneficiis, intra triennium immiſcet ſe in dictis beneficiis.

Reſpondeo, ſi temere ſe in illis ingeſſit, ante completam vltimam diem triennij, remanet ipſo facto priuatus beneficiis abſque vlla ſpe iterum illa obtinendi, niſi probauerit ſe rationabilem cauſam habuiſſe impugnandi electionem, ſéque calumniatorem non fuiſſe; ſic enim habetur *in cap. ſtatuimus, ad finem.* Ita Gemin. *hic n. 7.* Alter. *col. 3. & 4.* & alij.

Ex quo inferunt gloſſa, & Alterius, poſſe illius beneficia alteri conferri ſtatim, ac beneficiarius, durante ſuſpenſione, in illis ſe immiſcuit.

Sed ego probabilius cenſeo illius beneficia alteri conferri non poſſe ante ſententiam priuationis declaratoriam; quia delinquens priuatur beneficiis abſque miſericordia, niſi ſe à calumnia immunem probauerit. ergo beneficium alteri conferri non debet, donec reus citetur, & conſtet à vitio calumniæ non excuſari.

10 Secundò dubium eſt, vtrùm aliquid obiiciens in perſonam, ſed deficiens à probatione, non ſolùm ſuſpenſionem incurrat, verùm etiam condemnandus ſit in expenſis.

Reſpondeo affirmatiuè, ex *cap. accedens, in fine, de accuſat.* Ratio eſt, quia cenſetur cauſa iniuſta damni.

QVARTA PROPOSITIO.

11 ISta ſuſpenſio reſeruata eſt Summo Pontifici, iuxta communiorem ſententiam. nam lata eſt ad triennium, elapſo verò triennio ceſſat, quia non ligat vltra tempus præſcriptum, & definitum.

PVNCTVM X.

De ſuſpenſione contra Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Priores, alióſque monaſteriorum Prælatos, promotos à Sede Apoſtolica, aut ab ea recipientes munus confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis, & poſtea adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum ſine litteris Apoſtolicis recipientes.

1 *Quam pœnam incurrant prædicti Prælati qui adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum abſque litteris Sedis Apoſtolicæ ſuſcipiunt.*
2 *Aut ſi à Sede Apoſtolica diſcedant antequam iuramentum fidelitatis & obedientiæ præſtiterint.*
3 *Quam pœnam incurrant Archiepiſcopi diſcedentes à Sede Apoſtolica abſque litteris traditionis pallij.*
4 *A quibúſnam beneficijs capitula ſuſpendantur.*

1 PRæfati Prælati, ſi ad ſuas Eccleſias accedant, ſeu adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum abſque litteris Sedis Apoſtolicæ ſuſcipiant, nihil validè agunt, & præterea ſuſpenduntur, ſeu potiùs repelluntur à perceptione fructuum dictarum Eccleſiarum; capitula verò, conuentus huiuſmodi Eccleſiarum, & alij, qui præfatos Epiſcopos, vel Prælatos abſque litteris Apoſtolicis recipiunt, aut eis obediunt, ſuſpenduntur à beneficiis, donec gratiam abſolutionis à Sedę Apoſtolica obtineant; ſic enim decernitur *in Extrauag. iniunctæ, de electione*, in qua etiam

2 Præfatis Epiſcopis, & Prælatis obligatio iniungitur præſtandi iuramentum fidelitatis, & obedientiæ, antequam à Sede Apoſtolica diſcedant, alioquin interdicuntur percipere prouentus dictarum Eccleſiarum, donec iuramentum præſtiterint.

3 Eadem pœna priuationis fructuum imponitur Archiepiſcopis, ſeu Pontificibus diſcedentibus à Sede Apoſtolica abſque litteris traditionis pallij, quæ pœna ipſos ligat, donec litteras traditionis pallij obtinuerint, vt dicitur in præfata Extrauaganti, in cuius explicatione non immorabor, quia textus clarus eſt.

4 Hic ſolùm dubium eſſe poſſet, vtrùm capitula ſuſpendantur à beneficiis, quæ capitulariter, ſeu communiter poſſident, vel potiùs à beneficiis, quæ ſinguli obtinent. Suarez *diſp. 31. ſect. 5. n. 23.* iuxta alibi dicta innuit ſuſpendi ſolùm à beneficiis, quæ communiter poſſident. Ego verò in hoc caſu probabilius cenſeo ſuſpendi ſimpliciter à perceptione ſuorum beneficiorum, quia Bonifacius VIII. in dicta Extrauaganti non ſuſpendit ſolum capitulum & conuentus, vt ſic, verùm etiam ſingulares perſonas, vt colligitur ex illis verbis, *Capitula verò, conuentus Eccleſiarum, & monaſteriorum ipſorum, & alij quicumque ipſos abſque huiuſmodi dictæ Sedis litteris recipientes, vel obedientes, tandiu ſint à beneficiorum ſuorum perceptione ſuſpenſi, donec ſuper hoc eiuſdem Sedis gratiam meruerint obtinere.*

PVNCTVM XI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores non ſeruantes Extrauagantem, *ſuſcepti regiminis*, quæ eſt Ioannis XXII. in tit. *ne Sede vacante*, circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium.

1 *Quinam & quorſum ſuſpendantur Epiſcopi ſuperioréſve Prælati ab ingreſſu Eccleſiæ ac Pontificalibus.*
2 *Prælatus qui per mandatarium accipit Sede vacante Eccleſiaſticos fructus ſibi indebitos, ſuſpenditur.*
3 *Niſi paruitas materiæ eum excuſet.*
4 *Aut ſi infra menſem reſtituere non potuit.*

5 *Non ſufficit tamen verbalis promiſſio ſatisfaciendi.*
6 *Hac ſuſpenſio arcet à Pontificalibus,& ab ingreſſu Eccleſiæ.*
7 *Tollitur facta reali ſatisfactione abſque alia abſolutione.*

1 EPiſcopi, aliíque Prælati Epiſcopis ſuperiores, ſuſpenduntur à Pontificalibus, & ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi non ſeruauerint ea, quæ in dicta Extrauag. ſtatuta ſunt; Capitulum verò, collegium, vel vniuerſitas interdicitur; aliæ verò ſingulares perſonæ Eccleſiaſticæ, vel laicæ excommunicationis cenſura ligantur, ibi, *& ſi quicquam aliquis prædictorum vltra præmiſſa perceperit, illúdque his, ad quos pertinebit intra menſem non reſtituerit cum effectu, eo ipſo ſi Epiſcopus, vel ſuperior Prælatus fuerit, à Pontificalibus, & ingreſſu Eccleſiæ nouerit ſe ſuſpenſum. Si autem Capitulum, vniuerſitas, vel collegium, Eccleſiaſtico interdicto ſe nouerit (donec prædicta cum integritate reſtituerit) ſubiacere. Si verò aliqua ſingularis perſona Eccleſiaſtica, vel mundana id fecerit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, à qua niſi reſtitutione præmiſſa (præterquam in articulo mortis) minimè abſoluantur, non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, vel indulgentijs, aut contrarijs conſuetudinibus*, &c.

Vt hæc intelligantur, obſeruandum eſt in dicta Extrauaganti, hanc formam circa perceptionem fructuum vacantium præſcriptam fuiſſe, vt illi, qui ex priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto ius habent ad fructus beneficij vacantis, poſſint in futurum decimas percipere, relictis reſiduis, quæ ſuperſunt beneficiario electo, vel percipere reſiduum, relictis decimis beneficiario electo, & datur ipſis tempus octo dierum ad eligendum an velint decimas, vel reſiduum; elapſis octo diebus, ſi ipſi non elegerunt, datur facultas beneficiario de nouo creato, eligendi quam velit partem, ſicque vtrique dabuntur fructus. In iis verò Eccleſiis, in quibus non eſt facta taxatio decimarum, fructus, & obuentiones beneficij tunc vacantis, quæ in decimis ſolui conſueuerunt, diuidendæ ſunt, & media pars tradenda eſt habenti priuilegium, altera tradenda eſt beneficiario, pro ſuſtentatione ſua, & Eccleſiæ oneribus ſupportandis, & ſi quis non eſt contentus hac medietate, & alter eſt contentus, is qui contentus eſt vtramque partem accipiat, cum onere, vt faciat Eccleſiæ inſeruire; & ſi aliquis accipiat aliquid vltra præmiſſa, illúdque infra menſem non reſtituat illi, cui debetur, cenſuram ſuſpenſionis, interdicti, vel excommunicationis incurrit, iuxta qualitatem, & gradum perſonæ in dicta Extrauaganti expreſſæ. Epiſcopus enim, & Epiſcopo ſuperior ſuſpenditur à Pontificalibus, & ingreſſu Eccleſiæ, donec integrè reſtituat. Capitulum, vniuerſitas, vel collegium interdicitur, donec integram reſtitutionem faciat; alia verò perſona tam Eccleſiaſtica, quàm mundana excommunicationem incurrit, à qua extra mortis articulum abſolui nequit, niſi facta reſtitutione.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm hac cenſura ligetur, qui per ſe ipſum immediatè non accepit, ſed per mandatarium.

Reſpondeo affirmatiuè, quia adhuc ipſe dicitur percepiſſe; ſecus dic contra gloſſam *verb. prædictorum*. & Alterium *de interdicto diſp.* 12. *cap.* 1. *col.* 10. *verſic.* 2. de auxiliante, fauorem præbente, vel ratum habente; nam cenſura lata in facientes, non afficit conſulentem, fauentem, vel ratum habentem.

3 Secundò dubium eſt, vtrùm paruitas materiæ excuſet ab hac cenſura. Alterius *de interdicto loco citato, verſic. ad declarationem*, & alij putant non excuſare, quia in textu dicitur, *quicquam*, quæ dictio de qualibet re, etiam parua, & modica verificatur.

Ego verò cenſeo paruitatem materiæ excuſare, quia excuſat à mortali peccato, conſequenter etiam à graui cenſura, quæ mortale peccatum ſupponit.

Ad rationem in contrarium reſpondeo, prohiberi quidquam ſub cenſura accipere, modò ſcilicet ſit materia cenſuræ. quæ autem quantitas cenſeatur materia cenſuræ, conſtat ex dictis *de contractibus*, & conſtabit ex infrà dicendis *punctio vltimo*.

4 Tertiò dubium eſt, vtrùm ab hac cenſura excuſetur, qui infra menſem reſtituere non potuit,

Reſpondeo excuſari, quia cenſura ſupponit grauem culpam; poſita autem impotentia non committitur culpa, quia impoſſibilium non eſt obligatio. *l. ſi quis in graui, & l. ſi ſtipulor. ff. de verb. obligat.*

5 Quartò dubium eſt, vtrum ſufficiat promiſſio ſatisfaciendi, ſeu obligatio verbalis ſatisfaciendi.

Reſpondeo non ſufficere, quia in Extrauaganti dicitur, *cum effectu.*

6 Quintò dubium eſt, quem effectũ pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo ſuſpendere à Pontificalibus, & ab Eccleſiæ ingreſſu; quo autem pacto huiuſmodi ſuſpenſio intelligenda ſit, conſtat ex dictis in præcedentibus, ſicut etiam conſtat, quomodo computandus ſit menſis, intra quem reſtitutio facienda eſt.

7 Sextò dubium eſt, vtrùm hæc ſuſpenſio, facta reali reſtitutione, tollatur abſque alia abſolutione.

Reſpondeo affirmatiuè, quia ſuſpenſio ſub conditione, vel ad certum tempus lata ceſſat adimpleta conditione, vt alibi ſæpiùs dixi; quamuis Alterius *tom.* 2. *diſp.* 16. *cap.* 3. *col.* 6. Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 5. *num.* 21. & alij oppoſitum ſentiunt. Idem dic de interdicto, ad differentiam excommunicationis, quæ non tollitur, niſi per abſolutionem, vt docui *de cenſuris in genere*, vbi etiam docui, an abſolutio ab Epiſcopo collata ante factam reſtitutionem valida ſit.

PVNCTVM XII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos priuantes beneficiis eos, qui in Romana curia commorantur.

1 *Materia huius ſuſpenſionis.*
2 *Subiectum.*
3 *Tres caſus, in quibus qui priuant curiales beneficijs, non incurrunt ſuſpenſionem.*
4 *Effectus eius eſt ſuſpendere ab officio & beneficio.*
5 *Quis poſſit in cenſura huius ſuſpenſionis & interdicti diſpenſare.*

QVæ occaſione iſtius ſuſpẽſionis latæ ab Eugenio IV. *in Extrauag. diuina, de priuileg.* hic diſſeri poſſent, iam à me ſuprà explicata ſunt *diſp.* 2. *quæſt.* 7. *puncto* 5. vbi tenorem Bullæ attuli. Quamobrem hic paucis explicabo,

Primò, materiam.

Secundò, ſubiectum.

Tertiò, afferam caſus, in quibus iſta ſuſpenſio non incurritur.

Quartò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Quintò, quis in ea diſpenſare poſſit.

1 Quæres igitur primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.

Reſpondeo, eam conſiſtere in duplici actione, quarum *prima* eſt, conferre aliis beneficia curialium. *Secunda* recipere illa beneficia, vt explicaui ſuprà *loco citato*.

2 Quæres ſecundò, quódnam ſit ſubiectum iſtius ſuſpenſionis.

Reſpondeo & dico primò, eſſe ordinarios locorum commiſſarios, & delegatos eorum, qui priuant curiales beneficiis, eaque aliis conferunt. Ex quo ſequitur Epiſcopos hac cenſura ligari; quia licèt cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti non liget Epiſcopos, niſi exprimantur. *cap. quia periculoſum, de ſent. excommun.* nihilominus hic ſufficienter exprimuntur; tum quia ordinarius præcipuè accipitur pro Epiſcopo. tum quia Eugenius in ſua Extrauagant. generaliter loquitur, & neminem excludit, ibi, *& nihilominus in omnes, & ſingulos ordinarios.* Ita Alterius *tom.* 2. *diſp.* 13. *cap.* 6. *col.* 4. *verſ. ex quibus.* Vide ſupradicta *quæſt.* 7. *punct.* 3.

Reſpon

Reſpondeo & dico ſecundò huic ſuſpenſioni ſubiici recipientes huiuſmodi beneficia, vt patet ex dicta Extrauag. quam ad verbum in hac parte retuli *loco citato*.

3 Quæres tertiò, quinam caſus excipiantur, in quibus facientes præfatas actiones ſuſpenſione non ligantur.

Reſpondeo tres enumerari, de quibus ſuprà *loco citato* diſſerui.

Primus eſt, quando quis à curia receſſit animo non redeundi, aut quando longo tempore extra curiam commoratur.

Secundus, quando quis ceſſit priuilegio Eugenianæ.

Tertius eſt reſpectu eorum, quæ pertinent ad beneficia, vt eſt onus reſidendi, reparandi Eccleſiam, celebrandi, & ſimilia, ad quæ beneficiarius tenetur ratione beneficij; in his enim Curiales ſubiiciuntur ordinariis locorum, in quibus extant beneficia, vt conſtat ex Tridentino *ſeſſ.23.cap.1.prope finem.& ſeſſ.24.cap.11.ſub finem.* Ex quo patet Epiſcopum, vel alium Prælatum priuantem Curialem beneficio, eiúſque beneficium alteri conferentem non ligari cenſuris Eugenianæ, ſi hoc faciat ratione beneficiorum, vt quia parochus contumaciter abfuit, & nunquam reſidere noluit. Secus ſi beneficiarium apud Sedem Apoſtolicam commorantem priuet beneficiis, alia de cauſa, quàm occaſione beneficiorum. Vide Marcheſanum *parte 2. de commiſſ. ſuper Eugeniana. §. vnico, pag.453. & ſeqq.* & Alterium *loco citato*.

4 Quæres quartò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo ſuſpendere ab officio, & beneficio; ſuſpenſio enim abſolutè prolata, intelligitur ab officio, & beneficio. Ita Suarez *diſp.31. ſect.3.num.15.* Alterius *loco citato*. Syluester, Sayrus, & alij, quos retuli *de cenſuris in genere diſp.3.quæſt.6. punct.o 2. num.1.* Idem cum proportione dicendum eſt de interdicto; cùm enim abſolutè feratur, intelligitur quoad omnes effectus interdicti, vt cum Henriquez, Auila, & aliis docui *de cenſuris in genere diſp.5. puncto 3. num.1.*

5 Quæres quintò, quis poſſit in cenſura huius ſuſpenſionis, & interdicti diſpenſare.

Reſpondeo Epiſcopum, & alium quemlibet legitimè approbatum ad abſoluendum à cenſuris. Ratio eſt, tum quia iſta cenſura abſolutè fertur abſque vlla mentione reſeruationis; ergo non eſt reſeruata; in cenſura autem non reſeruata Epiſcopus, & alius ad hoc legitimè approbatus abſoluere poteſt. *cap. nuper, de ſent. excommunic.* tum quia in dicta Eugeniana fertur excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum, & reſeruatur ſolùm abſolutio excommunicationis; ergo cenſetur conceſſa facultas abſoluendi à ſuſpenſione, & interdicto, excluſio enim vnius, cenſetur conceſſio alterius; ſicut conceſſio vnius, eſt excluſio alterius. *l.cum prætor. ff. de iudic. & cap. nónne, de præſumpt.*

PVNCTVM XIII.

De ſuſpenſione contra Prælatos, tam ſeculares, quàm regulares, procurantes clericos capi à dominis temporalibus, vt beneficia reſignent, vel vt citati ad Sedem Apoſtolicam non accedant, & contra ipſoſmet citatos procurantes capi, ne ſtatuto tempore comparere valeant.

1 *Materia huius ſuſpenſionis.*
2 *Procuratio, quæ hanc ſuſpicionem cauſat, an fieri debeat apud dominum temporalem.*
3 *Prælatus Eccleſiaſticus procurans clericum capi apud alium Prælatum Eccleſiaſticum habentem dominium temporale, an ligetur hac cenſura.*
4 *Prælatus qui eſt dominus temporalis ligatur hac cenſura ſi curet clericum capi per ſuos miniſtros.*
5 *Hac ſuſpenſio non incurritur, ſi reſignatio non ſequatur, aut ſi perſona citata non fuerit re ipſa impedita ab acceſſu ad Sedem Apoſtolicam.*
6 *Ad incurrendam hanc ſuſpenſionem ſufficit per ſe, vel per alium capiendi actionem exercere.*
7 *Quædam conditiones neceſſariæ ad illam incurrendam.*
8 *Subiectum huius ſuſpenſionis.*
9 *Vtrùm Epiſcopi ſint eius ſubiectum.*
10 *Effectus iſtius ſuſpenſionis.*
11 *Lata eſt ipſo iure.*
12 *Eius abſolutio ſpectat ad Papam.*

Iſta ſuſpenſio lata eſt *in Clementina multorum, de pœnis.* circa quam quatuor explicabo.

Primò, materiam.

Secundò, ſubiectum.

Tertiò, effectum.

Quartò, ceſſationem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt duplex actio. *Prima* eſt, procurare, vt beneficiarius capiatur à domino temporali, vt beneficium reſignet, vel vt perſona Eccleſiaſtica, citata ad Sedem Apoſtolicam ab homine, vel à iure, ad illam non accedat. *Secunda actio*, quam ipſemet citatus facit, eſt, procurare capi à ſeculari poteſtate, vt ipſe citatus excuſet ſe hoc titulo ab acceſſu ad Sedem Apoſtolicam. Iſtæ actiones clarè ſatis exprimuntur in dicta Clementina. Videndus eſt textus, vt iſtæ duæ actiones clariùs percipiantur.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta procuratio fieri debeat apud dominum temporalem, an ſufficiat apud Eccleſiaſticum.

Reſpondeo fieri debere apud dominum temporalem; nam textus clarè loquitur de procurantibus capi apud obtinentes temporale dominium, ſeu à poteſtate ſeculari. Ita gloſſa *hic in verb. ſeculari.* Alterius, Suarez, & alij locis proximè citandis.

3 Rogabis primò, vtrùm Prælatus Eccleſiaſticus procurans clericum capi apud alium Prælatum Eccleſiaſticum, habentem dominium temporale, incidat in hanc cenſuram.

Reſpondent affirmatiuè gloſſa *hic verb. dominium.* Alter, *diſp.16.cap.3.col.3.* Panormit. *hic.*

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel procurauit clericum capi à Prælato tanquam à domino temporali, vel tanquam ab habente iuriſdictionem Eccleſiaſticam. Si primum, incidit in ſuſpenſionem, quia verificantur verba dictæ Clementinæ; túncque poteſtas ſpiritualis acceſſoriè ſolùm ſe habere videtur. Si verò curat capi ab eo, tanquam Eccleſiaſtico, non incurrit ſuſpenſionem, quia non procurat capi à poteſtate ſeculari. Ita Suarez *num.19.* In dubio autem, cuius poteſtatis virtute capi procurauerit, probabile eſt præſumi procuraſſe capi poteſtate Eccleſiaſtica; hoc enim pacto minus deliquiſſe præſumitur, iuxta *l.merito. ff. pro ſocio.*

4 Rogabis ſecundò, vtrùm Prælatus, qui ſimul eſt dominus temporalis, ligetur hac cenſura, ſi ipſe non curet clericum capi ab alio domino temporali, ſed ipſe mittat ſuos miniſtros, & procuret ab ipſis capi.

Reſpondeo ligari, quia dicitur procurare, vt clerici capiantur à ſeculari poteſtate. Neque in hac Clementina præſcribitur, vt procuratio fiat apud ipſum dominum, ſeu ſuperiorem. Ita Suarez *num.20.* Alterius *col.3.* & Filliucius *tract.17.cap.8.quæſ.7.num.155.*

5 Secundò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur, etiamſi reſignatio non ſequatur, aut etiamſi perſona citata re ipſa impedita non fuerit ab acceſſu ad Sedem Apoſtolicam.

Reſpondeo ſuſpenſionem non incurri niſi reſignatio re ipſa ſequatur, vel impediatur acceſſus ad Sedem Apoſtolicam. Ratio eſt, quia cenſura non incurritur, nondum ſecuto effectu ſub cenſura prohibito, ſeu delicto non-

dum conſummato; delictum autem in præfata Clementina prohibitum,non videtur completum, & conſummatum, niſi reſignatio facta ſit, aut niſi citatus impeditus fuerit accedere ad Sedem Apoſtolicam, vt conſtat ex illis verbis, *Eccleſiaſticos capere, captóſque donec ſua reſignent beneficia,aut ne citati ad Sedem Apoſtolicam venire valeant,auſu ſacrilego detinere non verentur.* Ita Cardinalis hic *n.*13. Bernardus Diaz *in pract.canonic.cap.*104. Suarez *diſput.*31. *ſect.*5 *num.*21. Alterius *tom.*2.*diſp.*16.*cap.*3.*col.*4. Filliucius *tract.*17.*num.*155.& alij.

Hinc ſequitur, illum non ligari hac ſuſpenſione, qui clericum capi procurauit, ſed reſignatio ſecuta non fuit, aut captus dimiſſus fuit, ita vt carceratio in cauſa non fuerit, cur ad Sedem Apoſtolicam debito tempore non accederet. Ita DD.citati.

Obiicies primò, procurans aliquem à domino temporali capi, vt beneficium reſignet,vel ne citatus coram Sede Apoſtolica compareat,ligatur excommunicatione canonis, *ſi quis ſuadente* 17.*quaſt.*4. etiamſi reſignatio ſecuta non fuerit, aut captus non ob id impeditus fuerit, ne debito tempore ad Sedem Apoſtolicam accederet. ergo etiam, &c.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia excommunicatio canonis incurritur ob iniuſtam detentionem, quia tunc completur actio ſub excommunicatione prohibita, non verò completur actio prohibita ſub pœna ſuſpenſionis,niſi ſequatur reſignatio, vel impedimentum acceſſus ad Sedem Apoſtolicam.

Obicies ſecundò, iſta ſuſpenſio lata eſt contra procurantes capi, poteſt autem quis procurare, vt alter capiatur, etiamſi re ipſa non capiatur, vel non ſequatur reſignatio.

Reſpondeo iſtius ſuſpenſionis materiam eſſe procurationem, non præciſè, ſed dependenter à reſignatione, vel impedimento realis acceſſus ad Sedem Apoſtolicam.

6 Tertiò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem opus ſit, vt quis actionem capiendi per ſe ipſum exerceat, & non per alium? Cardinalis hic *num* 6. cui adhæret Alterius *loc.cit.col.*2.*verſ.quadam*, ſed ſibi contrarius *in verſ.oppoſitum*, reſpondet requiri, vt quis procuret per alium capi,& non ſufficere,vt per ſe ipſum capiat; nam in textu dicitur, *procurantes*; in materia autem pœnali ſtandum eſt ſtrictæ verborum ſignificationi. Hæc opinio mihi probatur.

Oppoſita tamen ſententia, aſſerens ſufficere, ſiue per ſe ipſum capiat, ſiue per alium,valde probabilis eſt. Ratio eſt, tum quia in textu ſermo eſt priùs de capientibus, & poſtea de procurantibus, vt patet ex illis verbis, *capere, captóſque detinere non verentur*, & infrà, *procurantes, vt ipſa perſona*, &c. tum quia capiens per ſe ipſum immediatè, & phyſicè delictum operatur; procurans verò magis remotè, & moraliter; qui autem phyſicè, & magis proximè delictum operatur, non eſt dignus minori pœna. Ita Suarez *num.*20. & Alter. *col.*3. *verſ. oppoſitum*. Verùm ad has rationes reſponderi poteſt,hunc textum,dum pœnam infert, loqui ſolùm de procurantibus, prætereà procurans grauiùs delinquere videtur, cùm ſit cauſa non ſolùm ſui, verùm etiam alieni peccati, argument. *l. athletas.* §. *Pomponius,ff.de his qui notant. infam.* conſequenter pœna cenſuræ punitur.

7 Ex dictis in hac propoſitione colligi poſſunt nonnullæ conditiones neceſſariæ ad hanc cenſuram incurrendam, quas hîc maioris perſpicuitatis gratia referre decreui.

Prima eſt, vt perſona, quæ capit, vel capi procurat, ſit perſona Eccleſiaſtica.vt patet ex illis verbis,ibi, *procurantes ipſi perſona Eccleſiaſtica exiſtentes.*

Secunda eſt, vt non capiat per ſe, ſed procuret capi, vt dictum eſt in ſolutione dubij tertij.

Tertia, vt perſona capta, ſit Eccleſiaſtica, vt patet ex illis verbis, *viros ſæpe Eccleſiaſticos capere.*

Quarta, vt capiatur ob aliquem finem in præfata Clementina expreſſum, ſcilicet vt captus reſignet beneficium, vel ne citatus compareat legitimo tempore coram Summo Pôtifice, vel vt ipſemet citatus hoc fine procuret capi, ne ad Sedem Apoſtolicam venire poſſit, vt patet ex illis verbis, *viros ſæpe Eccleſiaſticos capere, captóſque, donec ſua reſignent beneficia,aut ne citati ad Sedem Apoſtolicam venire valeant.* & infrà, *qui ne citati ad Sedem Apoſtolicam veniant, ſed vt ſe ſub obtentu huiuſmodi à veniendo excuſent, à poteſtate ſeculari ſe capi procurauerint.*

Quinta, vt procuratio fiat apud dominum temporalem, vt ſuprà probaui.

Sexta conditio eſt, vt ſequatur effectus, videlicet, vt reſignatio beneficij fiat, vel vt citatus re ipſa ob detentionem impeditus fuerit, ne ad Sedem Apoſtolicam accederet, vt dictum eſt *dub.*2.

Ex quo ſequitur eum, qui procurat clericum à ſeculari poteſtate capi, non ligari hac ſuſpenſione, donec beneficium reſignatum ſit, aut donec elapſum ſit tempus aſſignatum ad comparendum coram Summo Pontifice. Ita Cardinalis, Diaz, & Alterius *locis cit.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Prælati Eccleſiaſtici, qui apud dominos temporales procurant capi perſonas Eccleſiaſticas ob reſignationem beneficij,vel ob impedimentum acceſſus ad Sedem Apoſtolicam,vt in prima propoſitione explicaui. Ratio eſt,quia dicta Clementina, dum ſuſpenſionem infert, loquitur ſolùm de Prælatis, ibi, *procurantes ipſi perſona Eccleſiaſtica exiſtentes à perceptione fructuum Eccleſiarum ſuarum, ſi fuerint Prælati triennio ſint ſuſpenſi.* Idem dic de ipſis Prælatis citatis, qui procurant ſe capi à poteſtate ſeculari, vt hoc prætextu excuſentur ab acceſſu ad Sedem Apoſtolicam, vt dicitur *in dicta Clementina.*

Hinc ſequitur primò, laicos, qui præfatas actiones faciunt, non ſubiici huic cenſuræ. An autem ligentur excommunicatione canonis, aut Bullæ Cœnæ, conſtat ex dictis *diſp.*1.& 2.

Secundò colligitur differentia inter Prælatos, & alios clericos, Prælatis inferiores, quòd Prælati ligantur ſuſpenſione, alij verò ipſo facto priuantur beneficiis obtentis, ibi, *quòd ſi inferiores extiterint, eo ipſo obtentis beneficijs ſint priuati*; quid autem operetur priuatio beneficij ipſo facto, patet ex dictis *de legibus, & de contractibus.*

9 Sed modò dubium eſt, vtrùm Epiſcopi ſubiiciantur huic ſuſpenſioni, præfatas actiones faciendo. Ratio dubitandi pro parte negatiua eſt, quia ipſi in hac Bulla expreſsè non exprimuntur; Epiſcopi autem non ligantur ſuſpenſionibus, vel interdictis, niſi expreſſa mentio de ipſis fiat, *cap.quia periculoſum,de ſent.excomm.in* 6.

His non obſtantibus, probabilius cenſeo, Epiſcopos huic cenſuræ ſubiici, quia in dicta Clementina ſermo eſt de Prælatis; nomine autem *Prælatorum* principaliter, & quaſi per antonomaſiam intelliguntur Epiſcopi. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *locis cit.*

Addo non ſolùm Epiſcopos huic cenſuræ ſubiici, verùm etiam alios Eccleſiaſticos iuriſdictionem ordinariam habentes, ſiue ſint clerici ſeculares, ſiue regulares. nam iſti omnes propriè vocantur Prælati. Ita Suarez *loco citato, num.*18. Filliucius *num.*154. Alterius *loco cit. col.*2. vbi hoc probabilius eſſe arbitratur.

TERTIA PROPOSITIO.

10 ISta ſuſpenſio ſuſpendit per triennium à beneficiis; nam in Clementina dicitur, *à perceptione fructuum Eccleſiarum ſuarum, ſi fuerint Prælati, triennio ſint ſuſpenſi.*

11 Roga

11 Rogabis, vtrùm iſta ſuſpenſio ſit ipſo iure lata, ſtatímque hos effectus operetur. Sanchez, Nauarrus, & alij, quos alibi retuli, putant iſtam loquendi formam non continere cenſuram ipſo facto latam, ſed ferendam.

Sed oppoſitum ſuſtinendum eſt, quia hæc loquendi forma continet cenſuram ipſo facto latam, vt patet ex pluribus locis Concilij Trident. in quibus hæc loquendi forma, *Anathema ſit*, indicat cenſuram excommunicationis ipſo facto latam, vt communiter ſentiunt DD.

QVARTA PROPOSITIO.

12 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis Summo Pontifici reſeruata eſt. nam lata eſt ad tempus; elapſo verò triennio ceſſat, vt ſæpiùs in præcedentibus dictum fuit.

PVNCTVM XIV.

De ſuſpenſione contra eum, qui Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis debitis grauare præſumit.

1 *Quæ duæ actiones prohibeantur ſub pœna ſuſpenſionis* in cap. ſi quorundam.
2 *Eccleſia pro alienis debitis grauata non tenetur ijs ſatisfacere.*
3 *Et qui eam pro alienis debitis ſic grauauit, tenetur ad reſtitutionem.*
4 *Manétque ſuſpenſus, etiam poſtquam Eccleſiam ſeruauit indemnem.*
5 *Subiectum huius ſuſpenſionis.*
6 *Suſpenſio quam quis contraxit grauando Eccleſiam alienis debitis priuat adminiſtratione temporalium & ſpiritualium.*
7 *Prælatus Eccleſiæ hoc pacto ſuſpenſus, non incurrit irregularitatem celebrando.*
8 *Probabile eſt iſtius ſuſpenſionis abſolutionem conferri poſſe ab Epiſcopo.*

QVatuor breuiter explicabo in hoc puncto.
Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.
Secundò, quódnam ſit ſubiectum.
Tertiò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.
Quartò, quiſnam conferre poſſit abſolutionem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 IN *cap. ſi quorundam, de ſolutionibus*, duæ actiones ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto prohibentur.

Prima eſt, grauare Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis debitis.

Ex quo ſequitur primò beneficiarium affici hac ſuſpenſione pecuniam mutuo accipiendo, eámque alteri tradendo, relicta Eccleſiæ obligatione ſoluendi mutuum. Idem dic ſi pro altero fideiubeat, aut alia ratione alienam obligationem transferat in Eccleſiam. Secus ſi aliquam Eccleſiæ pecuniam mutuo tradat pauperibus; hic enim non dicitur Eccleſiam grauare alienis debitis. Ita gloſſa *hic verb. grauare*. Ioan. Andreas *hic*. Panormitan. & Alterius. An verò mutuans pecuniam deſtinatam ad bona immobilia emenda, ligetur excommunicatione, explicatum fuit *de contractibus, & in lib. var. tractationum quæſt. 2.*

Secundò ſequitur eum non affici hac ſuſpenſione, qui pecuniam mutuo accipit ad ſui ſuſtentationem. hic enim non dicitur Eccleſiam obligare pro alienis debitis; ſed propriis & ad Eccleſiam ſpectantibus. nam Eccleſiæ ſumptibus alendus eſt, cùm illi inſeruiat, vt ſuppono; dignus eſt enim mercenarius mercede ſua, & operarius cibo ſuo; caueat tamen Eccleſiæ cuſtos, ne in hac parte alias conſtitutiones transgrediatur. Vide Panormit. *hic*, & Alterium *tom. 2. diſp. 12. cap. 2. verſ. 2.* Ad quem autem pertineat onus ſoluendi debita à beneficiario contracta, patet ex dictis *in lib. variar. tractat. quæſt. 5.*

Secunda actio eſt, concedere alicui litteras, ſeu ſigilla, quibus Eccleſiæ obligari poſſent, vt ſi quis tradat alicui chartam impreſſo ſigillo, & nihil in ea ſcripto, data tamen alteri facultate ſcribendi quicquid velit; aut ſi quis ſigillum alteri tradat, vt eo vtatur ad firmandum debitum ſoluendum nomine Eccleſiæ. Ita Panormitanus & Alterius *locis citatis*.

Obſerua tamen ad incurrendam ſuſpenſionem ob præfatas actiones requiri ſcientiam, vel ingentem temeritatem; nam textus vtitur verbo *præſumpſerit*, quod ſcientiam, ſeu dolum importat, vt alibi ſæpiùs dixi.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm Eccleſia, quæ pro alienis debitis grauata fuit, teneatur his debitis ſatisfacere.

Reſpondeo negatiuè, quia ſic expreſsè decernitur *in cap. ſi quorundam, citato*, ibi, *deſcernentes ſi ſecus fuerit attentatum, ad ſolutionem talium debitorum Eccleſias non teneri.*

Hoc tamen intelligendum eſt, niſi quatenus aliquid in Eccleſiæ vtilitatem conuerſum fuit, tunc enim perſpicuum eſt Eccleſiam teneri; tum quia nullus ex re aliena locupletari debet, inuito domino. tum quia ſic in ſimili decernitur *in cap. quod quibuſdam, de fideiuſſoribus.*

3 Secundò dubium eſt, vtrùm qui Eccleſiam pro alienis debitis grauauit, teneatur ad reſtitutionem.

Reſpondeo affirmatiuè, quia iniuſtè egit, & cauſam damni dedit. Ita gloſſa *in cap. ſi quis presbyterorum, de rebus Eccleſiæ non alienand.* Alterius *loco cit. verſ. quarto.*

4 Tertiò dubium eſt, vtrùm qui Eccleſiam alienis debitis grauauit, ſuſpenſus remaneat, etiám poſtquam damnum Eccleſiæ reſtituit, eámque indemnem ſeruauit.

Reſpondeo adhuc remanere ſuſpenſum. Ratio eſt, quia reſtitutio non tollit actionem, ſeu delictum propter quod cenſura impoſita fuit, & cenſura ob delictum contracta, non tollitur reſtitutione damni illati. Ita gloſſa *hic verb. ſuſpenſum*, & alij communiter, teſte Panormitano *in cap. quod ſicut, de elect.* contra nonnullos alios.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ Epiſcopis inferiores, quæ præfatas actiones facere præſumunt. Ratio eſt, quia in textu generaliter dicitur, *ſi quis autem contra præmiſſa venire præſumpſerit.*

Dixi, *Epiſcopis inferiores*, quia ex regula generali conſtat Epiſcopos non comprehendi in ſuſpenſionibus, vel interdictis generaliter latis, niſi exprimantur. *cap. quia periculoſum, de ſentent. excommunic. lib. 6.*

TERTIA PROPOSITIO.

6 SVſpenſio, quam quis contraxit grauando Eccleſiam alienis debitis, priuat adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium; nam in textu dicitur, *ſi quis contra præmiſſa de cætero venire præſumpſerit, ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium nouerit ſe ſuſpenſum.*

Hinc ſequitur Prælatum, qui Eccleſiam ſuam alienis debitis grauauit, non poſſe iuriſdictionem temporalem, vel ſpiritualem exercere, quia ſuſpenſus eſt ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium.

7 Maior difficultas eſt, vtrùm Prælatus Eccleſiæ hoc pacto ſuſpenſus, incurrat irregularitatem celebrando.

Reſpondeo negatiuè, quia irregularitas incurritur ab eo, qui cenſuram violat per exercitium ordinis ſacri; hic autem celebrando non violat cenſuram, cùm non ſit ſuſpenſus ab ordine, ſed ab adminiſtratione Eccleſiæ; adminiſtratio autem Eccleſiæ non eſt actus ordinis. Ita Panormitanus *hic num. 8.* Alterius *loco citato, colum. 4. dub. 3.* & alij, contra Hoſtienſem apud Panormitanum *loco citato*.

QVARTA PROPOSITIO.

8 Probabile eſt iſtius ſuſpenſionis abſolutionem conferri poſſe ab Epiſcopo, quamuis hoc facere non debeat, niſi priùs Eccleſiæ ſatisfactum ſit. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutionem ſibi non reſeruat. Ita Syluester *verb. ſuſpenſio. §. 6. verſ. 10.* Angelus *verb. ſuſpenſio. 1. caſu 10.* & alij contra Panormitanum *hic num. 5.* Alterium *tom. 2. diſp. 12. cap. 2. col. 4. dub. 2.* Suarez *diſp. 31. ſect. 3. num. 8.* Filliucium *tract. 17. cap. 6. quaeſt. 5. num. 107.* & alios, quorum opinio valdè probabilis eſt, præſertim ſi hæc ſuſpenſio lata fuit tanquam pœna pro delicto, non autem ob contumaciam per modum cenſuræ, vt aſſerunt Panormitanus, & Alterius *locis citatis.* Vide ſupradicta *diſp. 2. quaeſt. 7. puncto 5. num. 7. & 8.*

PVNCTVM XV.

De ſuſpenſione contra occupantes bona Eccleſiæ Sede vacante, pertinentia ad ipſam Eccleſiam, vel ad Prælatum defunctum, vel ad ſucceſſorem.

1 *Variæ actiones quæ ſunt materia huius ſuſpenſionis. limita vt num. 2.*
3 *Quid nomine bonorum hoc loco intelligatur.*
4 *Quódnam ſit ſubiectum huius ſuſpenſionis.*
5 *Quandónam totum Capitulum ligetur ſuſpenſione.*
6 *Virùm præter ſuſpenſionem incurratur etiam hic interdum excommunicatio.*
7 *Prædicta ſuſpenſio ſuſpendit ab officio & beneficio.*
8 *Suſpenſio ab officio arcet ab officio ordinis & iuriſdictionis.*
9 *Suſpenſio à beneficio ſuſpendit à fructibus beneficij.*
10 *Quem effectum habeat hac ſuſpenſio in monacho illam incurrente.*
11 *Abſolutio huius ſuſpenſionis ante reſtitutionem reſeruata eſt Papæ.*
12 *Vt tollatur ſuſpenſio, reſtitutio debet totaliter fieri.*
13 *Nec ſufficit præbere cautionem de reſtitutione facienda cùm primùm delinquens poterit.*
14 *Ceſſat tamen ſuſpenſio, ſi Prælatus condonet reſtitutionem.*

Iſta ſuſpenſio habetur *in cap. quia ſæpe, de elect. lib. 6.* circa quam quatuor breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Quartò, quis poſſit abſolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis ſunt actiones proximè ſequentes.

Prima eſt, occupare Sede vacante bona Eccleſiæ cathedralis regularis, vel collegiatæ, dimiſſa à Prælatis, aut vacationis tempore obuenientia, quæ deberent in vtilitatem dictarum Eccleſiarum expendi, aut ſucceſſoribus reſeruari; ſic enim expreſsè habetur *in præfato cap. quia ſæpe, de elect. in 6.*

Secunda actio eſt, inter ſe diuidere præfata bona.

Tertia ſubripere.

Quarta dilapidare, diſſipare, vel conſumere præfata bona.

Hinc ſequitur Prælatum, qui bona Eccleſiæ vacantis malè adminiſtrat, & expendit, affici hac ſuſpenſione, quia dicitur diſſipare, vel conſumere præfata bona. Imò probabile eſt hoc verum eſſe, etiamſi bona, quæ malè adminiſtrat, communia ſint Capitulo, & Prælato defuncto, ſeu ſucceſſori. Ratio eſt, tum quia militat eadem ratio. tum quia *in Clementina ſtatutum, de elect.* extenditur iſta ſuſpenſio ad diſſipantes quodlibet emolumentum vndecumque proueniat. Contrarium in hac parte docent Geminianus *hic num. 6.* Francus *num. 1.* & alij.

Hæc propoſitio intelligitur cum quinque limitationibus.

2 Prima eſt, modò præfatæ actiones fiant cum præſumptione; nam in textu dicitur, *de cætero præſumpſerint.*

Secunda eſt, modò præfatæ actiones fiant, vacante Eccleſia, ibi, *Eccleſiis vacantibus.*

Tertia, modò ſint bona Eccleſiarum collegiatarum, de his enim ſermo eſt in præfato textu.

Quarta, modò præfatæ actiones fiant in graue damnum ipſarum Eccleſiarum.

Ex quo licet inferre facientem præfatas actiones cum leui damno dictarum Eccleſiarum excuſari ab hac cenſura; ſicut enim leuitas materiæ excuſat à mortali; ita etiam excuſat à cenſura graui.

Quinta eſt, modò huiuſmodi bona non pertineant ad aliquam particularem perſonam ratione dignitatis, vt dicam *num. 3.*

3 Sed modò dubium eſt primò, quid nomine *bonorum* hoc in loco intelligatur.

Reſpondeo intelligi quælibet bona tam mobilia, quàm immobilia, quæ Prælatus poſſidebat, aut quæ vacationis tempore proueniunt ex bonis Eccleſiæ, vt ſunt fructus, & reliqua emolumenta. Ratio eſt, quia textus indefinitè, & abſque diſtinctione vtitur verbo, *bona*; ergo generaliter explicari debet, vt fusè Couarr. *1. variar. cap. 13.* & in terminis Suarez *diſp. 31. ſect. 3. num. 3.* & alij commentatores in hunc locum.

Rogabis, vtrùm ſub nomine *bonorum* comprehendantur etiam fructus, & emolumenta, quæ proueniunt ex iuriſdictione, e.g. ex pœna condemnationis, ex ſigillo, aliáve ſimili cauſa.

Reſpondeo comprehendi ex diſpoſitione Clementis V. *in cap. ſtatutum, de elect. & elect. poteſt.* vbi diſpoſitio *cap. quia ſæpe, citati,* extenditur ad bona prouenientia ex iuriſdictione, & ſigillo curiæ Eccleſiaſticæ, vel ſecularis, aut aliàs vndecumque, quæ ad Prælatos Eccleſiis non vacantibus pertinerent. hoc tamen intelligitur cum duplici limitatione. *Prima* eſt, vt deducantur rationabiles expenſæ, nam iſtæ non ſunt enumerandæ inter bona alicuius. *Secunda* eſt, vt huiuſmodi bona ex conſuetudine, ſtatuto, vel iure aliquo ſpeciali non pertineant ad aliquam particularem perſonam ratione dignitatis, quam obtinet, alioquin iuriſdictio ad huiuſmodi perſonam deuoluitur cum emolumento. tum quia acceſſorium in hoc caſu ſequitur principale. tum quia hæc limitatio apertè habetur *in cap. ſtatutum, citato*; ſecus dicendum eſt, ſi priuilegium ſit perſonale, & non conceſſum ratione dignitatis, ſed perſonæ; tunc enim emolumentum tradi non debet illi perſonæ. tum quia non competit illi ratione iuriſdictionis, vt dicitur *in cap. ſtatutum.* tum quia *in cap. quia ſæpe, citato,* reuocantur conſuetudines, & quæcumque priuilegia, excepta tamen limitatione, quæ poſtmodum addita eſt *in cap. ſtatutum,* quam modò explicauimus.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt capitula, conuentus, collegia & perſonæ ſingulares Eccleſiarum cathedralium, regularium, vel collegiatarum, quæ aliquam ex præfatis actionibus facere præſumunt. Hæc propoſitio apertè colligitur *ex cap. quia ſæpe, citato,* ibi, *capitula, conuentus, collegia, & ſingulares earundem perſonæ.* Ex quo ſequitur

Primò extraneos, & alios, qui non ſunt de collegio illius Eccleſiæ, cuius bona occupantur, &c. non affici hac ſuſpenſione, faciendo præfatas actiones. Ratio eſt, quia textus loquitur de perſonis earundem Eccleſiarum. Ita gloſſa *hic verb. earundem,* & alij communiter.

Obſerua

Obſerua tamen *in cap. præſenti, de officio ordinarij in 6.* latam eſſe ſuſpenſionem ab officio, & beneficio contra omnes Eccleſiaſticas perſonas Epiſcopis inferiores, quæ vacantibus dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, vel Eccleſiis quibuſcunque ſibi ſubiectis, ſeu ad ſuam collationem, ordinationem, præſentationem, vel cuſtodiam pertinentibus, præſumunt occupare, aut quomodolibet in ſuos vſus conuertere bona in ipſis Eccleſiis inuenta, ſiue vacationis tempore obuenientia, quæ in vtilitatem rectorum defunctorum expendi, vel futuris ſucceſſoribus reſeruari debent, niſi ſpeciale priuilegium, vel conſuetudo legitimè iam præſcripta, ſeu alia rationabilis cauſa hoc permittat. Contra Epiſcopos verò latum eſt interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, vt dicam illatione ſequenti.

Secundò Epiſcopos facientes actiones in prima propoſitione explicatas non ligari ſuſpenſione iſtius textus; nam ipſi non exprimuntur; ex regula autem generali conſtat Epiſcopos non ligari ſuſpenſionibus, vel interdictis, niſi exprimantur; verum tamen eſt *in cap. præſenti, de officio ordinat. in 6.* ferri ſuſpenſionem, ſeu potiùs interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ contra Epiſcopos, & eorum ſuperiores, qui præſumunt facere actiones quas dixi in præcedenti illatione interdictas eſſe quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis Epiſcopo inferioribus, ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto ab officio, & beneficio.

Tertiò ſequitur, ſi totum capitulum contra *cap. quia ſæpè*, delinquat ſingulos ligari ſuſpenſione.

5 Dices, ſi omnes canonici, ſeu capitulares ſuſpenderentur ab officio, & beneficio, vacarent omnia diuina officia in Eccleſia, quod non videtur admittendum.

Reſpondeo in tali euentu conducendos eſſe clericos, qui vices ipſorum ſuppleant, & Eccleſiæ oneribus ſatisfaciant. tum quia par non eſt, vt Eccleſia detrimentum patiatur ob delictum miniſtrorum. tum quia ſic colligitur ex *cap. peruenit, de appellat. cap. cum ex eo, de elect. in 6. & cap. cupientes, eodem tit.* Vide gloſſas *ibidem*, & Alterium *tom. 2. diſp. 12. cap. 3. col. 4. verſ. quod ſi.*

6 Sed modò dubium ſupereſt, vtrùm qui præfatas actiones faciunt, præter ſuſpenſionem afficiantur etiam excommunicatione.

Reſpondeo fieri poſſe, vt afficiantur excommunicatione Concilij Tridentini *ſeſſ. 22. cap. 11.* quoties occupant, aut vſurpant bona Eccleſiaſticorum, vel piorum locorum, aut impediunt, ne percipiantur ab iis, ad quos de iure pertinent; ſed de iſta excommunicatione ſatis dictum eſt in præcedentibus *diſp. 1. quæſt. 18. punct. 2.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 SVſpenſio lata contra occupantes præfata bona, aut facientes alias præfatas actiones, ſuſpendit ab officio, & beneficio, nam *in cap. quia ſæpè*, dicitur, *ab officio, & beneficijs quibuſcumque ſint ſuſpenſi.*

8 Sed modò dubium eſt primò, quem effectum pariat ſuſpenſio ab officio.

Reſpondeo, iuxta dicta *de cenſuris in genere, diſputat. 3. punct. 2. num. 9.* ſuſpendere ab officio ordinis, & iuriſdictionis, quia vſus ordinis, & iuriſdictionis competit ratione officij. contrarium docent Geminianus *cap. hoc conſultiſſimo, de reb. Eccleſ. non alienand.* Francus *ibid. n. 4.* Alter. *tom. 2. diſp. 12. cap. 4. col. 4. verſ. ſed quærunt*, aſſerentes iſtam ſuſpenſionem ſuſpendere ab officio ordinis, non dignitatis.

Hinc ſequitur eum, qui præfata ſuſpenſione obſtrictus eſt, irregularitatis pœnam incurrere celebrando, aut alias ſacrorum ordinum functiones exercendo. Ratio eſt, quia violans cenſuram per exercitium ordinis ſacri, incurrit irregularitatem, vt ſuo loco probaui. Ita Alterius *loco cit. cap. 3. col. 9. verſ. ad hanc.* Nauarr. Tolerus, Auila, Suarez, Coninchus, & alij, quos retuli *de cenſuris in genere, diſp. 3. punct. 4. n. 5. & diſp. 7. quæſt. 3. punct. 5.* contra Ancharanum hîc *num. 3.* Francum *num. 2.* & alios.

9 Secundò dubium eſt, quem effectum pariat ſuſpenſio à beneficio.

Reſpondeo, iuxta dicta *de cenſur. in genere, diſp. 3. punct. 2. num. 12.* ſuſpendere à fructibus beneficij.

Si quæras, vtrùm ſuſpenſus ob actiones in hoc puncto explicatas cenſeatur ſuſpenſus ab omnibus beneficiis, quæ vbique poſſidet, an ſolùm à beneficiis illius Eccleſiæ, cuius bona vſurpauit.

Reſpondeo cenſeri ſuſpenſum ab omnibus beneficiis, quæ vbique poſſidet. Ratio eſt, quia textus generali forma loquendi vtitur, ibi, *beneficijs quibuſcumque*, vbi notanda eſt illa dictio, *quibuſcunque*, quæ generalis eſt, & omnia comprehendit, *l. à procuratore, C. mandati, & cap. ſolitæ, de maiorit. & obed.* Contrarium in hoc caſu docet Alterius *cap. 3. citato, col. 6. verſ. 3.* Panormitanus, & alij, quia quando cauſa ſuſpenſionis eſt determinata ad certam & determinatam Eccleſiam, ſuſpenſio à beneficiis indefinitè prolata intelligitur ſolùm de beneficiis in illa Eccleſia; ſed cauſa ſuſpenſionis in noſtro caſu limitata eſt ad certam & determinatam Eccleſiam. ergo intelligitur ſolùm de beneficiis in ea Eccleſia. Verùm hæc ratio facilè ſoluitur, aſſerendo id verum, niſi ſuſpenſio feratur verbis generaliſſimis, vt in noſtro caſu.

10 Tertiò dubium eſt, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio in monacho præfatas actiones faciente, omiſſis reſponſionibus Geminiani hîc *num. 31. & ſeqq.* Franci *num. 2.* Alterij *loco cit. col. 6.* & aliorum. Dico ſuſpendere ab officio & beneficiis regularibus, quæ habet; cenſura enim non operatur vltra id quod expreſſum eſt; quid autem nomine *officij* in religionibus intelligatur, explicaui *in tractatu de clauſura.*

QVARTA PROPOSITIO.

11 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis ante præſtitam reſtitutionem reſeruata eſt Summo Pontifici, quia Summus Pontifex vult delinquentem vinculo iſtius ſuſpenſionis obſtrictum detineri, donec plenè reſtituerit; facta tamen reſtitutione ſuſpenſio ceſſat, quia lata eſt ad tempus.

An autem Epiſcopus diſpenſare poſſit in delicto occulto, ſæpiùs dictum eſt, poſſe, ex Tridentino *ſeſſ. 24 cap. 6.*

12 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta ſuſpenſio tollatur, ſi reſtitutio quidem fiat, ſed non totaliter.

Reſpondeo negatiuè, ſi delinquens deficiat in reſtitutione rei notabilis ſufficientis ad mortale. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *donec plenè reſtituerint quicquid de bonis perceperint.* Secus dicendum cenſeo, ſi res leuis non ſufficiens ad mortale retineatur; tunc enim arbitror ſuſpenſionem ceſſare. tum quia ſicut hæc materia non eſt ſufficiens ad incurrendam cenſuram, ita neque ſufficere videtur ad impediendam ipſius ceſſationem. tum quia lex curare non ſolet de re leui, iuxta illud, *de modico non eſt curandum, l. omnino, ff. de impenſ. in rebus dotalib. fact. & l. virum, ff. de donat. inter virum, & vxorem.* Contrarium docent gloſſa hîc *verb. plenè.* Geminianus *hic*, & Alterius *tom. 2. diſp. 12. cap. 3. col. 9.*

13 Secundò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio ceſſet, quoties delinquens non actu reſtituit, ſed debitam cautionem præbuit de reſtitutione facienda, quamprimum poterit.

Reſpondeo negatiuè, quia textus requirit plenam reſtitutionem; cautio autem non eſt reſtitutio. Ita gloſſa hîc *verb. reſtituerint*, Geminianus hîc *num. 17.* Alterius *loco cit.* & alij.

14 Tertiò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio ceſſet, ſi Prælatus remittat, & condonet reſtitutionem.

Reſpondeo affirmatiuè, quoties ipſi reſtitutio facienda eſt, ſeu quoties ipſe liberam habet de re illa diſponendi facultatem. Ratio eſt, quia remiſſio, & condonatio debiti facta à creditore, æquiualet reſtitutioni, tollitque

onus reſtituẽdi; ſublato autem onere reſtituendi ſuſpenſio ceſſat. Secus ſi Prælatus non habeat facultatem remittendi, tunc enim non adimpletur conditio reſtitutionis, quam Summus Pontifex requirit, vt ſuſpenſio ceſſet. Ita Gemin. hîc *num.* 18. Francus *n.* 2. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 12. *cap.* 3. *ſub finem*, & alij.

PVNCTVM XVI.

De ſuſpenſione contra Prælatos, qui bona Eccleſiarum laicis ſubmittunt, & contra clericos, qui non denunciant Prælatos præſumentes præfata bona laicis ſubmittere.

1 *Quæ ſit materia huius ſuſpenſionis.*
2 *Quod ſubiectum.*
3 *Nomen Prælati antonomaſticè conuenit Epiſcopis.*
4 *Quinam clerici præter Prælatos hac ſuſpenſione ligentur.*
5 *Non eſt præſumendum clericum ſciuiſſe Prælati crimen niſi probetur.*
6 *An & quando teneatur clericus crimen Prælati denunciare, remiſſiuè.*
7 *Quinam ſit effectus huius ſuſpenſionis.*
8 *Suſpenſio ab adminiſtratione non ſuſpendit ab adminiſtratione rerum ſpiritualium.*
9 *Hæc ſuſpenſio eſt temporalis, & triennalis.*
10 *Eius abſolutio ſpectat ad Papam.*

ISta ſuſpenſio habetur *in cap. hoc conſultiſſimo, de reb. Eccleſ. non alienand.* in quo etiam continetur excommunicatio contra laicos, qui Prælatos, aut alias perſonas Eccleſiaſticas compellunt ad ſubmittenda laicis bona Eccleſiaſtica. Verùm, quia de iſta excommunicatione iam diſſerui *diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 20. in eius explicatione hîc non immorabor. Sed quatuor breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Quartò, quis poſſit abſolutionem impendere.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt ſubmittere, ſeu ſubiicere laicis bona immobilia, aut iura Eccleſiarum abſque conſenſu capituli, & ſpeciali Summi Pontificis licentia; ſic enim in præcitato textu habetur. Quid autem ſit *ſubmittere bona laicis*, explicatum eſt ſuprà *diſp.* 2. *quæſt* 2. *punct.* 20. *num.* 3.

Limitatur tamen iſta propoſitio. Primò, quando ſubmittuntur bona mobilia; nam textus loquitur de ſubmiſſione bonorum immobilium.

Limitatur ſecundò, quando ſubmiſſio fit in caſibus à iure permiſſis, vel de conſenſu ſui capituli, & ſpeciali Summi Pontificis licentia; ſic enim expreſsè habetur in præcitato cap. quæ autem dicatur licentia ſpecialis, explicat Geminian. hîc *num.* 6. Francus *n.* 6. Alter. *tom.* 2. *diſp.* 12. *cap.* 4. *col.* 3. *verſ.* 4. & alij. Sed quid ego ſentiam, ſæpiùs in præcedentibus aperui.

Limitatur tertiò, quando alienatio fit ad breue tempus; nam in textu dicitur, *ad tempus non modicum.* Quod autem tempus dicatur breue, aut longum, explicaui ſuprà *punct.* 20. *cit. num.* 5.

Limitatur quartò, quando alienatio fit inter clericos; nã in textu ſermo eſt de ſubmiſſione bonorũ laicis facta.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Prælati Eccleſiarum, qui Eccleſias ſibi commiſſas, bona immobilia, ſeu iura laicis ſubmittunt, vt patet ex illis verbis, *Prælatos, qui ſecus fecerint*, &c.

Ex quo ſequitur non ſolùm Prælatos Epiſcopis inferiores, verùm etiam Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Patriarchas affici hac ſuſpenſione, ſubmittendo bona Eccleſiarum laicis; nam ipſi propriè vocantur Prælati. Ita Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 5. *num.* 10. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 12. *cap.* 4. *verſ.* 3. quamquam oppoſita ſententia circa Epiſcopos, alióſque Epiſcopis ſuperiores carere non videtur probabilitate, vt conſtabit ex obiectione proximè ſequenti.

3 Obiicies, Epiſcopi, & eorum ſuperiores non ligantur cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti, niſi de Epiſcopis expreſſa mentio fiat in lege, edicto, vel ſententia, in qua prædicta cenſura continetur, *cap. quia periculoſum, de ſent. excomm. in* 6. Sed hîc non fit expreſſa mentio Epiſcoporum. ergo Epiſcopi, Archiepiſcopi, & Patriarchæ non ligantur iſta ſuſpenſione.

Reſpondeo Epiſcopos cenſeri ſufficienter expreſſos *in verbo Prælatos*, quod præcipuè, & quaſi antonomaſticè conuenit Epiſcopis, aliis verò Prælatis quaſi per participationem, & analogiam.

4 Quæres, vtrùm alij præter Prælatos ligentur ſuſpenſione illius textus.

Reſpondeo clericos ſcientes Prælatum præſumpſiſſe bona Eccleſiarum laicis ſubmittere, ſuſpenſos eſſe per triennium à perceptione beneficiorum, quæ in Eccleſia ſic grauata obtinent, ſi neglexerint Prælatum ſuperiori denunciare; ſic enim expreſsè decernitur *in præcitato cap. hoc conſultiſſimo, de rebus Eccleſ. non alienand.* ibi, *clericos etiam, qui ſcientes contra inhibitionem prædictam aliquid eſſe præſumptum, id ſuperiori denunciare neglexerint, à perceptione beneficiorum, quæ in Eccleſia obtinent, ſic grauata triennio ſtatuimus eſſe ſuſpenſos.*

5 Rogabis primò, an præſumendum ſit clericum ſciuiſſe tale crimen à Prælato perpetratum.

Reſpondeo negatiuè, quia agitur de facto alieno: non præſumitur autem quis factum alterius ſciuiſſe, niſi probetur. *reg. præſumitur, de reg. iur. in* 6. Ita Geminianus hîc *num.* 7. & alij.

Hoc tamen limitatur, niſi publicè de tali delicto conſtaret in eo loco; nullus enim præſumitur ignorare ea, quæ publicè in eo loco ſciuntur. Ita gloſſa *in reg. citata, verb. præſumitur ignorantia.*

6 Rogabis ſecundò, vtrùm clericus, qui cum iuramento promiſit non denunciare, aut qui denunciare non poteſt abſque ſuo graui incommodo, teneatur adhuc denunciare.

Reſpondeo ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex dictis *diſp.* 2. *quæſt.* 1. *punct.* 2. vbi regulas generales in hac materia tradidi.

TERTIA PROPOSITIO.

7 EFfectus iſtius ſuſpenſionis reſpectu Epiſcoporum, & Prælatorum eſt excludere ab officio, & adminiſtratione, vt patet ex illis verbis, *ab officio, & adminiſtratione.* Suſpenſio ab officio excludit ab officio ordinis, & iuriſdictionis. Ita Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 5. *num.* 9. contra Geminianum hîc *num.* 5. Francum *num.* 4. & Alterium *cap.* 4. *column.* 4. aſſerentes ſuſpendere ab officio ordinis, non dignitatis.

8 Suſpenſio ab adminiſtratione excludit ab adminiſtratione rerum temporalium, non verò ſpiritualium; nam Summus Pontifex, dum vult ſuſpendere ab adminiſtratione ſpiritualium, ſolet hoc exprimere.

Addo probabiliſſimum eſſe, iuxta ſententiam Panormitani, Alterij, Suarez, & aliorum non ſuſpendere ſimpliciter à beneficio, vel ab adminiſtratione bonorum temporalium; ſed ſolùm ab adminiſtratione bonorum temporalium illius Eccleſiæ, cuius bona Prælatus laicis ſubmiſit. Ratio eſt, tum quia hoc pacto punitur in eo, in quo deliquit. tum quia in materia cenſurarum mitior interpretatio facienda eſt. tum quia ſicut clericus non

denun

denuncians huiuſmodi Prælatum ſuſpenditur ſolùm à perceptione beneficiorum in ea Eccleſia, ita etiam Prælatus ſuſpenditur ſolùm ab adminiſtratione bonorum temporalium illius Eccleſiæ.

9 Rogabis, vtrùm iſta ſuſpēſio ſit perpetua, an tēporalis.

Reſpondeo temporalem eſſe, & triennio durare; nam in textu dicitur, *triennio ſtatuimus eſſe ſuſpenſos.* Ita gloſſa hîc *verb. triennio*, vbi hoc refert ad ſuſpenſionem tam Prælatorum, quàm clericorum, contra Suar. *diſp.* 31. *ſect.* 5. *n.* 9.

QVARTA PROPOSITIO.

10 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis impendi debet à Papa, ſi communiorem DD. ſententiam ſequamur, aſſerentium ſuſpenſionem latam ad tempus reſeruatam eſſe Summo Pontifici; elapſo verò tempore præfixo ceſſare. In explicatione iſtius propoſitionis non immoror, quia clarè conſtat ex dictis à ſimili in præcedentibus punctis.

PVNCTVM XVII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, vel Abbatem alienantem bona Eccleſiaſtica abſque licentia Summi Pontificis, aut non ſeruata forma Extrauag. *Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienand.*

1 *Quam ſuſpenſionem incurrat Epiſcopus, aut Abbas alienans bona Eccleſiaſtica abſque licentia Papæ, aut non ſeruata forma præſcripta.*

2 *Abſolutio pœnarum quas incurrunt prædicti Prælati non eſt Papæ reſeruata.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Epiſcopus, vel Abbas alienans bona Eccleſiaſtica abſque licentia Papæ, aut non ſeruata forma Extrauagantis, ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſi infra ſex menſes non reſipuerit, ſuſpenditur ipſo facto in temporalibus, & ſpiritualibus, ab adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, vel monaſterij, cui præſidet; quòd ſi fuerit Prælatus inferior, vltra excommunicationem, priuatur ipſo facto officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis; ſic enim decernitur in Extrauaganti *ambitioſæ*, Pauli II. *de reb. Eccleſ. non alienand.* quamquam in dubium vocari fortè poſſet, vtrùm priuatio officiorum, & beneficiorum incurratur ſtatim poſt alienationem, vel poſt ſex menſes. Sicut Epiſcopus, aut Abbas ſuſpenditur ab adminiſtratione ſolùm pòſt ſex menſes. Plura, quæ hic diſputari poſſent, ſufficienter explicata fuerunt *in tract. de contract. & reſtit. & ſuprà diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 11. *& in lib. var. tract. q.* 2. Sicut etiam ex dictis in præcedentibus patet, quem effectum pariat ſuſpenſio ab adminiſtratione in temporalibus, & ſpiritualibus.

2 Hîc ſolum ſupereſt dubium, vtrùm abſolutio præfati interdicti, & ſuſpenſionis Summo Pontifici reſeruata ſit.

Reſpondeo negatiuè, quia in dicta Extrauaganti nulla fit mentio reſeruationis; ſicut neque reſeruata eſt excommunicatio. Quid autem ſentiendum ſit de excommunicatione in Concil. Trid. lata contra vſurpantes bona Eccleſiaſtica, vel impedientes, ne ab iis recipiantur, ad quos de iure pertinent, patet ex dictis in præcedentibus diſputationibus, *diſp.* 1. *quæſt.* 18. *punct.* 4. *num.* 1. *& ſeqq.*

PVNCTVM XVIII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, & alios delegatos, conſentientes alienationi bonorum Eccleſiaſticorum per ſordes.

1 *Quinam Epiſcopi, aut his ſuperiores, ſuſpendantur ab executione officij, in cauſa alienationis bonorū Eccleſiaſticorū.*

2 *Quid requiratur ad incurrendam hanc ſuſpenſionem.*

3 *Non eſt reſeruata Papæ.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Epiſcopi, aliique Epiſcopis ſuperiores, delegati à Sede Apoſtolica in cauſa alienationis bonorum Eccleſiaſticorum, ſi in damnum Eccleſiæ conſenſum alienationis præſtant per gratiam, timorem, vel ſordes, afficiuntur ſuſpenſione ab executione officij ex Bulla Pauli II. incipit, *Cum omnibus.*

2 Obſerua tamen primò, ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem requiri, vt Epiſcopus decretum, ſeu ſententiam, vel conſenſum præſtet per gratiam, timorem, vel ſordes; ſic enim in dicta Bulla præſcribitur.

Secundò, vt huiuſmodi decretum, vel conſenſum præbeat in damnum Eccleſiæ; conſequenter Epiſcopus non ligatur hac ſuſpenſione, ſi conſentiat alienationi, ex qua damnum Eccleſiæ non ſequitur.

Obſerua ſecundò, iſtam ſuſpenſionem ſuſpendere ab officio, ſeu ab executione officij. Quid autem ſignificet *ſuſpenſio ab officio*, patet ex ſæpiùs dictis in præcedentibus, & ex regulis generalibus traditis *de ſuſpenſionibus in genere.*

3 Obſerua tertiò iſtam ſuſpenſionem Papæ reſeruatam non eſſe, quia nulla fit mentio reſeruationis in Bulla. Verùm ſi Epiſcopus ſuſpenſione durante ingerat ſe diuinis, incurrit irregularitatem, cuius diſpenſatio Papæ reſeruatur. Vide præfatam Bullam.

An autem excommunicatio, tam lata contra delegatos, Epiſcopis inferiores, conſentientes huiuſmodi alienationi, quàm contra procurantes decretum alienationis, reſeruata ſit, conſtat ex dictis *diſp.* 2. *q.* 5. *punct.* 5. vbi dictam excommunicationem ex profeſſo explicaui.

QVÆSTIO V.

De ſuſpenſionibus latis contra iudices Eccleſiaſticos, ſeculares, vel regulares in iudiciis, vel ſententiis ferendis delinquentes.

Prima ſuſpenſio, ſeu cenſura interdicti in hac quæſtione explicanda, eſt contra ferentes cenſuram ſine debita ſolemnitate.

Secunda contra conſeruatores, qui de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis ſcienter cognoſcunt.

Tertia contra iudicem Eccleſiaſticum, qui per gratiam, vel ſordes aliquid facit in iudicio contra conſcientiam, & iuſtitiam in damnum partis.

Quarta contra viſitatores ordinarios, qui occaſione viſitationis aliquid vltra victualia accipiunt.

Quinta contra promouentes ad doctoratum, vel magiſterium, niſi iuramentum priùs extorqueant à promouendis, vt in ſolemnitate recipiendi doctoratum, vel magiſterium, non expendant vltra ſummam trium millium Turonenſium argenteorum.

Sexta contra Epiſcopum, qui poſt celebrationem Concilij Prouincialis non conuocat Abbates, presbyteros, & clericos, & vniuerſam ſuæ diœceſis plebem, vt illis referat geſta in Concilio Prouinciali.

Septima contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores, qui præſcriptis temporibus ad Apoſtolorum limina non accedunt.

Octaua contra Epiſcopos, & alios Epiſcopis ſuperiores, ob quæſtum publicantes, vel concedentes indulgentiam, aut facultates abſoluendi.

Nona contra Archiepiſcopum, vel Epiſcopum relaxantem

xantem incendiariis pœnam ipſis impoſitam *in cap. peſſimam 33. quæſt. 8.*

Decima contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores, vt Patriachas, & Archiepiſcopos, qui ex odio, amore, gratia, vel lucro, ſeu commodo temporali omittunt procedere contra ſuſpectos, vel diffamatos de hæreſi, aut temere vexant aliquem, imponendo illi notam, vel ſuſpicionem hæreſis, vel impedimenti ab eo illati in officio Inquiſitionis.

Vndecima contra Epiſcopum, qui neceſſariam correctionem non adhibet contra ſimoniacos in ſacramentis, vel in ordinibus.

PVNCTVM I.

De cenſura ſuſpenſionis, & interdicti contra ferentes cenſuram ſine debita ſolemnitate.

INter cætera, quæ in cenſura ferenda præſcribuntur à iure, non infimum locum tenent admonitio, ſcriptura, & expreſſio cauſæ, de quibus in duobus proximè ſequentibus §§. diſtinctè, & ſeorſim diſſerere decreui; & quamuis iura ſint diuerſa, nec eandem pœnam tranſgreſſoribus imponant, tamen quia hæc omnia aliquam inter ſe connexionem habent, & ad ſolemnitatem in cenſura ſaltem excommunicationis edenda faciunt, ad alium locum eorum explicationem transferre nolui.

§. I.

De cenſura interdicti per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, lata contra eum, qui excommunicationis ſententiam profert abſque præuia competenti admonitione.

1 *Materia huius cenſuræ eſt temerè ferre ſententiam excommunicationis abſque præuia competenti admonitione, & præſentibus idoneis teſtibus.*
2 *Sententiam, inquam, excommunicationis; non item ſuſpenſionis & interdicti.*
3 *Non requiritur particularis admonitio eius, quem ipſo facto excommunicat Prælatus, quòd delictum ſub cenſura comminatoria vetitum commiſerit.*
4 *Citatio debet ſemper præmitti actibus iudicialibus.*
5 *Quænam ſit admonitio competens de qua hic agitur.*
6 *Non eſt neceſſarium eam fieri ſcripto.*
7 *Quænam ſint perſonæ idoneæ, quæ monitionem probare poſſint, remiſſiuè.*
8 *Quódnam ſit ſubiectum huius interdicti.*
9 *Suſpendit per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ.*
10 *Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ non fit irregularis celebrando ſub tentorio, ſub dio, aut in domo priuata.*
11 *Abſolutio huius interdicti ſpectat ad Summum Pontificem.*

ISta cenſura habetur *in cap. ſacro, de ſent. excomm.* Circa quam quatuor breuiter explicabo.

Primò, quænam ſit eius materia,

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis eius abſolutionem conferre poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius cenſuræ eſt temere ferre ſententiam excommunicationis abſque præuia competenti admonitione, & præſentibus idoneis teſtibus. nam in præcitato cap. dicitur, *ſacro approbante Concilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti admonitione præmiſſa, & perſonis præſentibus idoneis, per quas (ſi neceſſe fuerit) poſſit probari monitio, promulgare præſumat, &c.*

Ampliatur hæc propoſitio, etiamſi alioquin ſententia ſit iuſta; ſic enim expreſsè in dicto capite habetur, ibi, *etiamſi iuſta fuerit excommunicationis ſententia.*

2 Limitatur verò, & reſtringitur ad promulgationem ſententiæ excommunicationis. Ratio eſt, tum quia in *cap. ſacro*, ſermo eſt tantummodo de excommunicatione, ibi, *excommunicationis ſententiam.* tum quia ſuſpenſio, & interdictum aliquando ferri poſſunt abſque præuia admonitione, quando ſcilicet feruntur pro delicto præterito per modum pœnæ vindicatiuæ, vt docui *de cenſuris in genere, diſp. 1. q. 1. punct. 9.* Ita Suar. *de cenſuris diſp. 37. ſect. 1. n. 3. ad finem*, Filliucius, & alij, contra Felinum *in cap. ſacro, cit.* Henriquez *lib. 13. c. 39. n. 4.* Alterium *tom. 2. diſp. 14. c. 1. initio*, ſibi contrarium *de interdicto, diſp. 12. c. 2. col. 5. verſ. ad declarationem*, & alios aſſerentes, pœnam interdicti *cap. ſacro*, extendi ad ferentes cenſuram ſuſpenſionis abſque præuia competenti admonitione, & perſonis idoneis.

Dixi in limitatione, *ad promulgationem ſententiæ excommunicationis*, vt diſtinctionem facerem inter excommunicationem latam per ſententiam, & excommunicationem latam per edictum, ſtatutum, vel legem. nam in excommunicatione lata per ſtatutum, vel legem, non requiritur promulgatio diſtincta à promulgatione ipſius legis, vel ſtatuti, quia lex, ſeu ſtatutum ſemper admonet ſubditos, vt delictum ſub cenſura impoſitum caueant, vt bene Palud. *in 4. ſent. diſt. 18. quæſt. 7. art. 3. concluſ. 10.* Alterius *loco cit. col. 2.* Vaſquez, Suarez, Vgolinus, & alij, quos retuli *de cenſuris in genere, loco cit. num. 1.*

3 Maior difficultas eſt, vtrùm neceſſaria ſit particularis admonitio, quando excommunicatio ipſo facto fertur contra aliquem, qui delictum aliquod antea ſub cenſura comminatoria prohibitum commiſit.

Couarruuias, Caietanus, & alij, quos innui *loco citato, de cenſuris, num. 3. dub. 1.* in poſterioribus editionibus, exiſtimant neceſſariam eſſe admonitionem.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, tum quia, ſicut ſuſpenſio, & interdictum ferri poſſunt per modum pœnæ pro delicto præterito abſque vlla admonitione, ita etiam ferri poſſe videtur excommunicatio in hoc caſu, cùm iam præceſſerit admonitio legis comminantis excommunicationem delinquenti. tum quia adeſt ſufficiens admonitio ex parte iudicis, qui legem antea promulgauerat, & adeſt ſufficiens contumacia ex parte delinquentis, qui nouit prohibitionem continentem cenſuram comminatoriam. tum quia non eſt maior ratio, cur ad ferendam ipſo facto cenſuram antea comminatoriè latam noua requiratur admonitio, diſtincta à prohibitione, ſeu promulgatione legis; non autem requiratur, dum præceptum, vel prohibitio edita eſt ſub pœna cenſuræ ipſo facto impoſitæ, ſed ad hanc non requiritur noua publicatio. ergo neque ad illam.

4 Obſerua tamen me hîc loqui de monitione, non de citatione; differt enim monitio à citatione; monitio adhibetur, vt ſubditus obediat, ſicque cenſuram euitet, citatio verò præmittitur, vt pars certior fiat de eo quod iudex facturus eſt; in iudicio autem nihil fieri & definiri debet, non citata parte, vt bene Alterius *tom. 2. diſput. 14. cap. 1. col. 2. verſ. 3.* & alij. Videnda ſunt quæ tradidi *de cenſuris in genere, loco cit.* vbi etiam explicaui, *Primò*, vtrùm admonitio ſit de eſſentia cenſuræ. *Secundò*, quotuplex admonitio requiratur. *Tertiò*, vtrùm cenſura lata cum vna ſolùm admonitione teneat. *Quartò*, cuius auctoritate facienda ſit admonitio. *Quintò*, cui facienda ſit.

5 Hîc ſolùm breuiter explicandum ſupereſt, primò, quænam dicatur admonitio competens, de qua ſermo eſt *in cap. ſacro, citato.*

Reſpondeo cum gloſſa hîc *verb. competenti*, & aliis communiter, competentem admonitionem eſſe trinam, *cap. contigerit, de ſent. excomm. & cap. de illicita 24. quæſt. 3.*

6 Secundò explicandum eſt, vtrùm admonitio facienda ſit in ſcriptis.

Reſpon

Reſpondeo negatiuè, quia hoc *in cap. ſacro*, non præcipitur; ſed decernitur, vt fiat coram idoneis perſonis, vt per eas probari poſſit monitio, ſi opus fuerit, vt dicitur *in cap. ſacro, cit.* Ita Alterius *loco cit. col. 1. verſ. notandum eſt 2.* & alij.

An autem ipſamet ſententia excommunicationis ferri debeat in ſcriptis, conſtabit ex dicendis §. *ſequenti*.

7 Tertiò explicandum eſſet, quænam ſint perſonæ idoneæ, quæ monitionem probare poſſint.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis *in 8. Decalogi præcepto*.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 SVbiectum iſtius interdicti ſunt omnes, qui ſententiam excommunicationis ferunt abſque præuia admonitione, & perſonis idoneis. Ratio eſt, quia *in cap. ſacro*, dicitur, *ne quis in aliquem*, &c. illa autem dictio, *ne quis*, generalis eſt, & omnes comprehendit, vt ex *l. qui filiabus. ff. de legat. 1. & ex l. ſi neceſſaria. §. ſi annua. ff. de pignorat. act.* obſeruat Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verb. omnia, n. 40. in fin. C. de reuocand. donat.*

Hinc ſequitur Prælatum Eccleſiaſticum, tam ſecularem, quàm regularem ſubiici pœnæ interdicti, ferendo excommunicationem abſque præuia admonitione, & perſonis idoneis. Ita Vgolinus *lib. 1. c. 14. §. 6. n. 2.* Maiolus *lib. 5. cap. 45. n. 13.* Sayrus *lib. 1. cap. 13. n. 15.* contra Felinum *in cap. ſacro, n. 5.* Angelum *verb. excommunicatio. 2. n. 3.* & Alterium *loco cit. col. 1. verſ. pro declaratione*, & alios putantes Prælatum excommunicantem Monachum ſibi ſubditum abſque præuia monitione non affici hac pœna.

Excipiendi tamen ſunt ab hac propoſitione Epiſcopi. Ratio eſt, quia licet Epiſcopus peccet ſententiam excommunicationis ferendo ſine admonitione, & perſonis idoneis; nihilominus non ligatur pœna iſtius interdicti, quia Epiſcopi non comprehenduntur in cenſuris ſuſpenſionis, & interdicti, niſi exprimantur. *cap. quia periculoſum, de ſent. excom.* Ita Henriquez *lib. 13. c. 39. num. 4.* Suarez *loco cit. n. 4.* Alterius *loco cit. cap. 1. initio*, Sayrus *loco cit.* & alij.

TERTIA PROPOSITIO.

9 EFfectus iſtius interdicti eſt ſuſpendere per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ; nam in textu dicitur, *ingreſſum Eccleſiæ per menſem vnum ſibi nouerit interdictum; alia nihilominus pœna mulctandus ſi viſum fuerit expedire.*

Quando autem ſpacium menſis incipiat, & finiatur, conſtat ex dictis in præcedentibus; ſicut etiam ex alibi dictis patet, vtrùm interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ poſſit diuina facere extra Eccleſiam; cùm enim cenſura ſit res pœnalis, & odioſa, extendenda non eſt; ſed potiùs reſtringenda; conſequenter

10 Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi diuina celebret in tentorio, ſub dio, vel in domo priuata, non afficitur irregularitate. Ita gloſſa *in cap. is cui, de ſent. excomm. in 6.* Alterius *tom. 1. lib. 3. diſp. 4. cap. 3. col. 4.* & alij.

QVARTA PROPOSITIO.

11 ABſolutio iſtius interdicti ſpectat ad Summum Pontificem; nam eſt latum ad tempus. Vide quæ in ſimili tradidi in præcedentibus.

§. II.

De ſuſpenſione ab ingreſſu Eccleſiæ, & à diuinis per menſem contra iudicem Eccleſiaſticum ferentem cenſuram excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſine ſcriptis, vel ſine expreſſione cauſæ, aut non tradentem, ſi requiſitus fuerit, exemplar, id eſt, copiam ſententiæ infra menſem.

1 *Materia huius ſuſpenſionis, conſiſtit in tribus omiſſionibus, disiunctiuè.*

2 *Qui non profert in ſcriptis cenſuram excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, incurrit hanc ſuſpenſionem.*

3 *Quod intellige de excommunicatione maiori.*

4 *Et lata per ſententiam hominis, ac etiam niſi neceſſitas, periculum in mora, ignorantia, aut bona fides excuſet.*

5 *Non eſt neceſſarium vt index per ſe ipſum excommunicationem proferat.*

6 *Nec etiam, vt ſcriptura, ex qua profertur cenſura, ſit authentica, & publica.*

7 *In ferenda cenſura debet exprimi cauſa ob quam fertur.*

8 *Etiam quando fertur in genere.*

9 *Requiritur ad ferendam cenſuram cauſa rationabilis, & manifeſta.*

10 *Cur requiratur eius expreſſio.*

11 *Cenſura lata ſine ſcriptura, aut expreſſione cauſa, valida eſt.*

12 *Iudex cenſuram ferens debet tradere exemplar cenſuræ ſi requiſitus fuerit.*

13 *Qualibet actionum propoſitarum num. 2. 7. & 12. ſeorſim ſumpta, ſufficit ad pœnas, de quibus hic ſermo eſt, incurrendas.*

14 *Quónam ſit ſubiectum huius interdicti, ſeu ſuſpenſionis.*

15 *Iudices omittentes prædictas ſolemnitates, incurrunt hanc ſuſpenſionem, etiamſi inualidè ſententiam ferant.*

16 *Prælatus ferens cenſuram abſque ſcriptura, vel expreſſione cauſæ, ſubiacet pœnis capitis* cùm medicinalis, *licèt poſtea cenſura ab eo lata ſuum effectum non ſortiatur.*

17 *Quinam ſit effectus ſuſpenſionis quam iudex incurrit ferendo cenſuram abſque prædicta ſolemnitate, aut non tradendo exemplar ſententiæ, infra menſem, ſi petatur.*

18 *Abſolutio huius ſuſpenſionis reſeruata eſt Papæ.*

ISta cenſura ſuſpenſionis, ſeu interdicti edita fuit *in cap. cùm medicinalis, de ſentent. excommunic. in 6.* circa quam de more explicabo materiam, ſubiectum, effectum, & ceſſationem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis conſiſtit in tribus actionibus, ſeu potiùs omiſſionibus, quarum ſingulæ ſufficiunt ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem, & ideo ſeorſim examinandæ ſunt.

2 *Prima actio*, quæ præcipitur, eſt, vt cenſura excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti proferatur in ſcriptis; nam in textu dicitur, *quiſquis excommunicat, excommunicationem in ſcriptis proferat*, & ratio eſt, ne iudex temere, & ex quauis cauſa cenſuram ferat; nam quæ ſcribuntur, maturiori iudicio fiunt.

Hinc colligitur cenſuram, quæ ab homine fertur per ſententiam, ſcribendam eſſe, antequam proferatur. Ratio eſt, quia non poteſt quis in ſcriptis proferre, quod nondum ſcriptum eſt; *in cap.* autem, *cum medicinalis*, præſcribitur, vt cenſura in ſcriptis proferatur.

Ex quo patet, eum huic cenſuræ ſubiici, qui prolata cenſura ſine ſcriptura, eam poſtea in ſcriptum redigit. Ita Suarez *diſp. 3. ſect. 13. num. 2.* & alij, qui etiam obſeruant cenſuræ promulgationem ex ſcripto faciendam eſſe; hoc enim eſt proferre cenſuram in ſcriptis, *vt in cap. ſacro*, decernitur.

3 Hæc tamen limitantur, & intelliguntur primò de maiori, non de minori excommunicatione, quia nomine *excommunicationis* abſolutè prolatæ intelligitur maior excommunicatio. *cap. ſi quem, de ſent. excomm.* Ita Marianus Socinus *in cap. ſacro, n. 210. & in cap. perpendimus, num. 69. de ſentent. excommunic.* Vgolinus *tab. 1. cap. 21. §. 1. num. 3.* & alij, quos citat, & ſequitur Sayrus *de cenſuris, lib. 1. cap. 13. num. 2.*

4 Secundò intelliguntur de excommunicatione lata per ſententiam hominis, non verò de excommunicatione lata à iure, ſeu per modum ſtatuti. Ratio eſt, quia in

præfato

præfato textu ſermo eſt de illis cenſuris, quarum exemplar cum expreſſione cauſæ tradendum eſt delinquenti, vt ſe ipſum coram alio ſuperiore tueatur; hoc autem contingere ſolet in cenſuris latis ab homine. Ita Geminianus *in cap. cum medicinalis, citato*, Stephanus Coſta hic *num.* 73. Sayrus *loco cit. n.* 2. *&* 17. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 4. *cap.* 2. *initio*, & alij. Diſſenſio tamen eſt inter DD. an hoc etiam valeat in cenſura lata ab homine per ſententiam contra perſonam incertam, de qua re infrà *num.* 8.

Tertiò limitantur, niſi periculum ſit in mora, nec aliud ferat neceſſitas. Ratio eſt, tum quia neceſſitas caret lege; tum quia non dicitur temerarius violator. Ita communiter DD.

Quartò limitantur, niſi ignorantia, vel bona fides excuſet, nam *in cap. cum medicinalis*, ſermo eſt de temerario violatore iſtius conſtitutionis; is autem dicitur temerarius, qui ſcienter, & per dolum aliquid facit contra conſtitutionem. Ita Gemin. *num.* 2. Suarez *diſp.* 37. *ſect.* 1. *num.* 2. Francus hîc *num.* 3. contra gloſſam hîc *in verb. temerarius*, Alterium *lib.* 3. *diſput.* 4. *cap.* 3. *colum.* 3. ſibi contrarium, *de interdicto*, *diſput.* 12. *cap.* 2. *columu.* 3. Sayrum *lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 15.

5 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm cenſura proferri debeat ab ipſomet iudice, cuius auctoritate fertur, an proferri poſſit per notarium, vel ſcribam.

Nauarr. *conſ.* 1. *de ſent. exc.* & alij, cenſent proferendam eſſe ab ipſomet iudice Eccleſiaſtico. tum quia *in c. cum medicinalis*, dicitur; *quiſquis excommunicat, excommunicationem in ſcriptis proferat*; ſed notarius, vel ſcriba non excommunicat, cùm poteſtate excommunicandi careat. ergo cenſura proferri debet ab ipſo iudice; non autem à notario, vel alio. tum quia *in cap. fin. de ſent. & re iudic. in* 6. præcipitur iudicibus, vt per ſe ipſos ſententias ferant. Stephanus à Coſta *in cap. cum medicinalis, num.* 26. Vgolinus *tab.* 1. *cap.* 21. §. 1. *num.* 2. Sayrus *lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 3. & alij putant iudicem Eccleſiaſticum poſſe cenſuram per notarium proferre, modò ipſe ſit præſens, & recitata per alium ſententia, dicat, nos talem in ſcriptis excommunicamus.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Suarez *diſp.* 3. *ſect.* 13. *num.* 4. Alterio *tom.* 1. *diſp.* 4. *c.* 2. *lib.* 3. & aliis, neceſſarium non eſſe, vt iudex excommunicationem per ſe ipſum proferat. Ratio eſt, tum quia iudex, qui per alium profert, dicitur etiam ipſe proferre; alioquin deberet etiam ipſe ſententiam ſcribere, quod nullus dicit; tum quia vſu, & conſuetudine magis receptum videtur, vt cenſura per alium proferatur.

Ad primam rationem in contrarium patet reſponſio ex dictis, is enim dicitur ſententiam proferre, qui per ſe, vel per alium profert.

Ad ſecundam reſpondeo, *in dicto cap. finali*, ſermonem non eſſe de ſententia excommunicationis, ſed de ſententiis definitiuis; alioquin ſequeretur excommunicationem non prolatam ab ipſo iudice inualidam eſſe, quod neque præfati DD. concedunt. Vide Suarez *num.* 11. Alterium *loco cit. dub.* 3. & alios aſſerentes in ferendis cenſuris peculiarem formam præſcriptam eſſe, diſtinctam ab aliis ſententiis.

6 Secundò dubium eſt, vtrùm ſcriptura, ex qua profertur cenſura, debeat eſſe authentica & publica, ſeu manu notarij conſcripta.

Reſpondeo negatiuè, quia hoc nullo iure præſcribitur. Ita Innocentius *in cap.* 1. *verb. in ſcriptis, de ſent. excom.* Stephanus Coſta *in cap. cùm medicinalis, num.* 25. Sayrus *lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 5. Suarez *diſput.* 3. *ſect.* 13. *num.* 3. & alij communiter.

Hinc ſequitur non requiri, vt ſcriptura manu notarij ſcripta ſit, aut manu ipſius iudicis ſubſcripta; talis tamen eſſe debet, vt ipſius exemplar in iudicium adduci poſſit, ſi petatur; nam finis Summi Pontificis præſcribentis ſcripturam in promulgatione cenſuræ eſt, vt cenſura maturiori iudicio feratur, & in iudicium deducatur, ſi reus voluerit. Ita Alterius *tom.* 1. *lib.* 3. *diſp.* 4. *cap.* 2. *quæſ.* 1. *col.* 3. Suarez *loco cit.* & alij communiter.

Obiicies, exemplar cenſuræ, quod traditur reo illud petenti, debet eſſe authenticum. ergo etiam authentica debet eſſe ſcriptura originalis, in qua cenſura continetur.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia exemplar, quod in iudicium adducitur, ita confectum eſſe debet, vt fidem in iudicio faciat, eóque vti poſſit iudex ad rei veritatem, de qua diſputatur, indagandam. Quamobrem hoc exemplum continere debet non ſolùm ipſammet cenſuram de verbo ad verbum; verùm etiam annum, & diem, quo lata fuit; hæc enim requiri ſolent in ſcripturis, quæ in iudicium adducuntur, *cap. cum te, de reſcript. & cap. libellorum, quæſt.* 8. Ita Stephanus à Coſta hic *num.* 38. Sayrus *loco cit. num.* 10. & alij.

7 *Secunda actio*, quæ *in præfato cap. cùm medicinalis*, præſcribitur, eſt, vt in ferenda cenſura exprimatur cauſa, ob quam fertur; in textu enim dicitur, *& cauſam excommunicationis expreſſè conſcribat, propter quam excommunicatio proferatur.*

8 Et hoc ab aliquibus ampliatur, non ſolùm quando cenſura fertur in ſpecie contra certam perſonam, verùm etiam quando fertur in genere, non expreſſa certa perſona. Ratio eſt, tum quia *in cap. cùm medicinalis*, ſermo non eſt de cenſura ſpeciatim, & contra certam perſonam edita. tum quia in vtroque caſu militat eadem ratio; fieri enim poteſt, vt reus, qui poſt cenſuram generaliter latam in iudicio accuſatur, velit ſe tueri, vel ſuperiorem adire; conſequenter indigeat exemplari cenſuræ cum expreſſione cauſæ. Ita Ioannes Andreas, & alij, quos citat, & ſequitur Sayrus *loco cit. num.* 7. *&* 10. contra Alterium *loco cit. cap.* 2. *col.* 4. qui ſibi contrarius videtur *col.* 6. *verſ. ſimiliter.* & contra Suarez ex parte *num.* 6.

Hæc tamen intelliguntur cum limitationibus allatis in explicatione primæ actionis; in omnibus enim militat eadem ratio.

9 Sed modò dubium eſt primò, qualis cauſa requiratur.

Reſpondeo requiri cauſam rationabilem, & manifeſtam; nam *in cap. ſacro, de ſent. excomm.* dicitur, *caueat diligenter, ne ad excommunicationem cuiuſquam abſque manifeſta, & rationabili cauſa procedat*; illa cauſa cenſetur rationabilis, quæ accommodata, & proportionata eſt tali cenſuræ; illa cenſetur manifeſta, quæ iudicialiter conſtat. Ita Suarez *diſp.* 3. *ſect.* 13. *num.* 5.

10 Secundò dubium eſt, cur requiratur expreſſio cauſæ.

Reſpondeo requiri, tum ob ipſum reum, vt ſciens cauſam, ob quam cenſura ligatus fuit, eam tollere poſſit. tum propter ipſum iudicem cenſuræ latorem, vt ſciens cauſam cenſuræ ad ſuperiorem deducendam, cautè, & prudenter ſe gerat in cenſuris ferendis. tum propter iudicem ſuperiorem, ad quem reus recurſum habet, vt perſpecta cenſuræ cauſa, de ipſius iuſtitia meliùs iudicare valeat. tum propter alios, vt ſcientes cauſam, ob quam aliquis cenſura obſtrictus fuit, illum vitare valeant, iuxta dicta in præcedentibus diſputationibus. Ita communiter DD.

11 Tertiò dubium eſt, vtrùm cenſura lata ſine ſcriptura, vel ſine expreſſione cauſæ, valida ſit.

Reſpondeo validam eſſe, tum quia ſcriptura, & expreſſio cauſæ non pertinent ad formam cenſuræ ſubſtantialem; ſed accidentalem, vt alibi docui. tum quia nullo iure irritatur cenſura ſine ſcriptura, vel ſine cauſæ expreſſione edita. tum quia *in cap. cùm medicinalis*, decernitur, vt ſuperior, ad quem reus ſine ſcriptura, vel ſine expreſſione cauſæ excommunicatus, ſuſpenſus, vel interdictus recurrit, cenſuram ſine difficultate relaxet, & iudicem in expenſis, & intereſſe condemnet; ſed relaxatio ſupponit vinculum; ergo cenſura ſupponitur valida; cùm cenſura inualida non liget, nec relaxatione indigeat. Ita gloſſa hic *verſ. propter quam*, Vgolinus *tab.* 1. *cap.* 21. Suarez *loco cit. num.* 8. Sayrus *num.* 8. Filliucius *cap.* 4. *num.* 109. Alterius

lib. 3.

lib.3.diſp.4.cap.2.dub.3. & alij communiter, contra Ripam *in rubrica de conſtit.num.48.*

12 *Tertia actio* præcepta *in cap.cùm medicinalis, citato*, eſt, vt iudex, qui cenſuram tulit, tradat exemplar cenſuræ, ſi requiſitus fuerit; alioquin cenſuram incurrit; nam *in dicto cap.* dicitur, *exemplar verò huiuſmodi ſcripturæ teneatur excommunicato tradere infra menſem, ſi fuerit requiſitus.*

Hoc tamen intelligitur primò, modò requiſitus ſit congruo loco, & tempore; nam ſi eo tempore petatur, quo exemplar ſine incommodo exhibere non poteſt, excuſatur, vt ſi petatur, dum in lecto decumbit, dum officium recitat, vel dum iter peragit; tunc enim non dicitur temerarius violator, tenetur tamen ſublato eo incommodo, quam primùm exhibere cùm ceſſet cauſa denegandi exemplar, quod de iure tradere tenetur. Ita Stephanus Coſta *loco cit.* Sayrus *num.11.* & alij.

Secundò intelligitur, & limitatur ab aliquibus Doctoribus, modò iudex requiſitus ſit intra illum menſem, in quo lata fuit cenſura; menſis enim, infra quem iudex tenetur exemplar cenſuræ tradere, eſt à die ſententiæ, non autem à die requiſitionis. Ratio eſt, quia in textu non dicitur, teneatur tradere exemplar infra menſem, poſtquam requiſitus fuerit, ſed dicitur, *ſi requiſitus fuerit*; ergo non eſt ſpectandus menſis à die requiſitionis, ſed à die ſententiæ. tum quia ſequeretur, iudicem, à quo poſt multos menſes, & annos, exemplar cenſuræ petitur, affici ſuſpenſione, non tradendo huiuſmodi exemplar. hoc autem non videtur admittendum; præſertim cùm huiuſmodi ſcripturæ frequenter amittantur, nec iudex maximam in illis cuſtodiendis curam adhibeat. Ita Stephanus à Coſta hic *n.41.* Innoc. & alij, quos citat., & ſequitur Sayrus *loco cit. n.12.* Gigas *in tract. de penſ. q.27.n.6.* Alterius *loco cit. cap.2. col.6. verſ. poſtrema.*

Sed mihi improbabile non videtur ſpatium menſis inchoandum eſſe à die requiſitionis, ita vt iudici competat ſpatium menſis, poſt requiſitionem, ad tradendum exemplar. Ratio eſt, tum quia iſta expoſitio mitior, & benignior eſt, alioquin ſequeretur iudicem, a quo vltima die, & hora menſis petitur exemplar, ſubiici pœnis *in cap.cùm medicinalis* impoſitis, non tradendo exemplar intra tam modicum, & breue tempus. tum quia iſta expoſitio conformior videtur textui, nam dicitur, *teneatur excommunicato tradere infra menſem, ſi requiſitus fuerit*; vbi notandum eſt poni virgulam inter verbum, *menſem*, & dictionem, *ſi requiſitus fuerit*; tum quia ſi vera eſſet oppoſita ſententia, Summus Pontifex clariùs locutus fuiſſet, dixiſſet enim, infra menſem à die ſententiæ, vel dixiſſet, ſi requiſitus fuerit infra menſem. Ita Hoſtienſis, & Archidiaconus.

Ex dictis ſequitur iudicem, qui ſemel denegauit exemplar, ſi poſtea illud tradat, antequam elapſus ſit terminus menſis, à die requiſitionis inchoati, non affici pœnis *cap. cùm medicinalis.* quomodo autem ſe gerere debeat iudex, qui ſemel denegauit exemplar, & illud poſtea tradere cupit, ſed non inuenit eum, cui tradendum eſt, videri poteſt apud Coſtam *loco cit. n.40.* Sayrum *lib.1.cap.13.n.12.*

Tertiò intelligitur, & limitatur, modò iudex exemplar temere deneget. nam textus loquitur de temerario violatore, *cap.cùm medicinalis.*

13 Sed modo dubium eſt. vtrùm quælibet prædictarum actionum ſeorſim ſumpta ſufficiat ad pœnas iſtius conſtitutionis incurrendas.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia qui vnã tantùm prædictarum actionum, ſeu omiſſionum temere facit, dicitur temerarius violator iſtius conſtitutionis: temerarius autem violator iſtius conſtitutionis afficitur pœnis iſtius conſtitutionis. Ita Alter. *tom.1.lib.3.diſp.4.cap.3.ad finem.*

SECVNDA PROPOSITIO.

14 SVbiectum iſtius interdicti, ſeu ſuſpenſionis ſunt omnes iudices, qui cenſuram ſine ſcriptis, aut ſine cauſæ expreſſione proferunt, aut exemplar renuunt infra menſem tradere. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur, ibi, *ſi quis autem iudicum.*

Hinc ſequitur primò, non ſolùm iudices Eccleſiaſticos ſeculares, verùm etiam regulares huic cenſuræ ſubiici, faciendo aliquam ex præfatis actionibus. Ratio eſt, tum quia textus generaliter loquitur. ergo generaliter intelligendus eſt de omnibus iudicibus Eccleſiaſticis, tam ſecularibus, quam regularibus, niſi ſpeciali priuilegio Summi Pontificis gaudeant, ſeu niſi aliud in ipſorum regulis à Papa confirmatis præſcribatur. tum quia militat in omnibus eadem ratio. Ita Nauarr. *cap.27. num.7.* Vgolinus *tab.1.cap.14. §.6. num.2.* Stephanus Coſta *loco cit. num.79.* Alter. *tom.1.lib.3.diſp.4.c.2.dub.1.* Auila *3.part.diſp.3.dub.1. poſt 4. concluſ.* contra Felinum *in cap.ſacro, de ſent. excomm. num.7.* Lapum *alleg.at.73. de ſent. excom.* Henriquez *lib.13. cap.34.* Angelum *verb. excommunicatio.2. num.3.* & alios id negantes de religioſis.

Excipiuntur tamen Epiſcopi, & ipſi ſuperiores, quia licèt peccent non ſeruando iuris communis diſpoſitionem, non tamen ligantur ſuſpenſione, aut interdicto, niſi exprimantur, *cap. quia periculoſum, de ſent. excomm. in 6.* Ita communiter DD.

Secũndò ſequitur, iudices, qui non ferunt cenſuram, ſed aliquid aliud faciunt, non ſubiici huic cenſuræ. Ratio eſt, quia ſubiectum iſtius cenſuræ, ſunt illi, qui præfatas actiones faciunt; illi autem non faciunt præfatas actiones, vt ſuppono. Quamobrem qui abſque præfata ſolemnitate denunciat aliquem ab alio, vel a ſe antea excommunicatum, non ligatur hac cenſura, quia aliud eſt excommunicare, aliud denunciare; præterea qui abſque dicta ſolemnitate ſimplicem affert prohibitionem, non intendens vllam cenſuram ferre, non ligatur his pœnis, vt ſi præfectus chori, abſque ſcriptura expellat aliquem à choro, non intendens illum propriè ſuſpendere; aut ſi Prælatus religioſo præcipiat, ne Eccleſiam ingrediatur, dum ad illam certum hominum genus confluit. Ratio eſt, quia textus loquitur de excommunicante, aut cenſuram ſuſpenſionis, vel interdicti ferente, non verò de ferente ſimplicem prohibitionem. Imo Henriquez *lib.14. cap.5. num.2. in fine.* Rodriquez *in ſumma, cap.158. concl.7.* Auila *loco citato*, & alij exiſtimant Prælatum, qui alicui ſolo verbo præcipit, ne celebret, non præſumi propriè ſuſpendere, quia nullus præſumitur delinquere; ferens autem ſuſpenſionem propriè dictam ſine ſcriptura, delinquit. Secus ſi prohibeat in ſcriptis, tunc enim præſumitur ſuſpendere.

Ruſus ſuperior, qui priuilegium à ſe alicui conceſſum reuocat tanquam iure ſuo vtens, non ſubiicitur his pœnis, quia hæc non eſt ſuſpenſio, ſed reuocatio conceſſionis pendentis ex voluntate concedentis. hoc pacto intelligendus eſt Palud. *in 4. diſt. 28. q.7. art.3. concl.10.* & Alter. *tom.2. diſt.14.c.1.col.3.verſ.1.* vbi hoc idem ſentiendum putat de ſuperiore regularium ſuſpendente religioſum ſubditum à poteſtate audiendi confeſſiones quorumcumque ad ſe confluentium, etiam laicorum; nam conceſſio facultatis audiendi confeſſiones aliqua ratione pendet ab ipſo ſuperiore; cùm Summus Pontifex non concedat religioſo facultatem audiendi confeſſiones abſolutè, ſed cum ſubordinatione ad ſuperiorem religionis, neque Epiſcopus vllum religioſum ad confeſſiones approbet abſque teſtimonio ſuperioris, teſtimonium exhibentis de vita, & moribus religioſi.

Ego verò hanc rationem non approbo; excuſarem tamen Prælatum regularium ob aliam rationem, nempe ſi hoc faciat, non tanquam ferens cenſuram in pœnam alicuius delicti, ſed potiùs tanquam ſimplicem prohibitionem ex cauſa, quæ Prælato iuſta videatur, religioſus enim ſubiicitur voluntati ſuperioris; conſequenter ſuperior poteſt aliquam actionem prohibere ſimplici prohibitione, dum cum cenſura prohibere non intendit.

15 Sed modò dubium ſupereſt primò, vtrùm præfati iudices in hanc cenſuram incidant, dum abſque præfata ſolemnitate aliquam cenſuram inualide ferunt.

Ratio dubitandi pro parte negatiua eſt, quia textus loquitur de excommunicante, ſeu ferente cenſuram; cenſura autem inualida, non eſt cenſura. Præterea Summus Pontifex in præcitato cap. mandat ſententiam illius, in quem cenſura lata fuerat abſque ſcriptura, vel ſine expreſſione cauſæ, aut cui exemplar denegatur, relaxari ſine difficultate. ergo ſupponi videtur cenſuram antea latam, validam fuiſſe. Ita ſentire videtur Lapus *loco proximè citando.*

Sed mihi dicendum videtur, præfatos iudices incidere in hanc cenſuram, etiamſi cenſura ab ipſis lata, irrita ſit, & inualida. Ratio eſt, tum quia militat eadem ratio, nam Summus Pontifex ſcripturam, & expreſſionem cauſæ præſcribit, vt ſuperior, ad quem recurritur, inquirere, & inſpicere valeat, an cenſura valida ſit, néce; cùm ergo hæc ratio militet in vtroque caſu, eadem etiam iuris diſpoſitio in vtroque militare debet. tum quia, qui cenſuram inualidam infert abſque dicta ſolemnitate, grauius peccat, quàm qui validam profert abſque dictâ ſolemnitate; ſed hic incidit in hanc cenſuram; ergo multo magis ille. tum quia lex non curat de valore actus, quando reſpicit factum aliquod, habens formam facti, in lege contenti. ex Bartol. *in l. quid ergo. §. cum autem. ff de his qui notant. infam.* cenſura autem abſque dicta ſolemnitate inflicta habet formam cenſuræ, quæ *in cap. cùm medicinalis,* ferri præſcribitur cum præfata ſolemnitate. Ex quo patet reſponſio ad rationes in contrarium. Ita Cardinalis *Clement. 1. oppoſit. 8. de conſang.* & alij, quos citat, & ſequitur Alterius *tom. 1. lib. 5. diſp. 4. cap. 5. dub. 4.*

16 Secundò dubium eſt, vtrùm Prælatus ferens cenſuram abſque ſcriptura, vel expreſſione cauſæ ſubiiciatur pœnis latis *in cap. cùm medicinalis,* ſi poſtea cenſura ab ipſo lata ſuum effectum non ſortiatur, vt ſi reus ante diem termini appellauit, vel obediuit, vel ex hac vita migrauit, vel iudex ſententiam reuocauit.

Reſpondeo ſubiici, quia Summus Pontifex non reſpexit effectum; ſed ipſammet ſententiam cenſuræ, quam cum dicta ſolemnitate ferri præcepit; ſed hic tulit ſententiam cenſuræ abſque dicta ſolemnitate. ergo ſubiicitur pœnis. *cap. cùm medicinalis.* Ita Alterius *loco cit.* & alij.

TERTIA PROPOSITIO.

17 SVſpenſio, quam iudex Eccleſiaſticus incurrit, ferendo cenſuram abſque dicta ſolemnitate, aut non tradendo infra menſem exemplar ſcripturæ, ſi petatur, repellit ab ingreſſu Eccleſiæ & à diuinis officiis, vt patet ex illis verbis, *ab ingreſſu Eccleſiæ, & à diuinis officijs nouerit ſe ſuſpenſum.* Ita communiter DD. quamuis aliqui, vt Suarez *diſp. 37. ſect. 1. num. 2.* putant hoc potius vocandum eſſe interdictum, quàm ſuſpenſionem, cùm ſuſpenſio ab ingreſſu Eccleſiæ competat potius interdicto, quàm ſuſpenſioni.

Hinc ſequitur primò iudicem, qui vltra dictum menſem mortuus eſt, non poſſe in Eccleſia ſepeliri. Imò Suarez *loco cit.* innuit neque ſepeliri poſſe in cœmeterio, ſeu alibi cum diuinis officiis. Ratio eſt, quia hic priuatus eſt diuinis officiis non ſolùm actiuè, verùm etiam paſſiuè. nam in textu abſolutè dicitur, *à diuinis officijs nouerit ſe ſuſpenſum.* An verò ſepeliens aliqua cenſura ligetur, in præcedentibus explicaui.

Secundò ſequitur iudicem, qui contracta dicta ſuſpenſione celebrat, vel alia diuina officia facit cum actu alicuius ſacri ordinis, affici pœna irregularitatis. tum quia violat cenſuram per exercitium ordinis ſacri. tum quia ſic expreſsè decernitur *in hoc cap. cùm medicinalis, ad finem,* ibi, *irregularitatem non effugiunt iuxta canonicas ſanctiones, ſuper quas non niſi per Summum Pontificem poterunt diſpenſari.* An autem Epiſcopus virtute Concilij Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 6. de reformat.* diſpenſare poſſit, quoties delictum eſt occultum, patet ex alibi dictis poſſe.

QVARTA PROPOSITIO.

18 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis, ſeu interdicti reſeruata eſt Summo Pontifici. Ratio eſt, quia lata eſt ad certum tempus. Ita Suarez *diſp. 37. ſect. 1. num. 3.* Elapſo tamen menſe ceſſat, quia non obligat vltra terminos præſcriptos. Ita Alter. *tom. 1. lib. 3. diſp. 4. cap. 3. col. 3. quæſito 3.*

Sed modò dubium eſt, vtrùm ille, in quem lata fuit cenſura abſque ſcriptura, aut ſine expreſſione cauſæ, aut cui exemplar cenſuræ denegatur, abſoluendus ſit abſque cautione ſtatim ac recurſum ad ſuperiorem habet.

Reſpondeo diſtinguendo, ſi de iniuſtitia conſtat, ſtatim abſoluendus eſt abſque cautione; nam in textu dicitur, *ſententiam ipſam ſine difficultate relaxans.* imò lator cenſuræ condemnandus eſt ad expenſas, & intereſſe, & aliis condignis pœnis puniri debet, vt in præfato cap. *cùm medicinalis,* habetur; ſi verò dubium ſit de iuſtitia, abſolutio quidem impendi debet, ſed præſtita cautione; fieri enim poteſt, vt alioquin innocens damnum patiatur. Ita Stephanus à Coſta *loco cit.* Sayrus *lib. 1. cap. 13. num. 13.* & alij; quis autem ſit ſuperior, ad quem recurſus fieri poteſt, conſtat ex ſupradictis in Bulla Cœnæ.

PVNCTVM II.

De ſuſpenſione ab officio contra conſeruatores, qui de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis ſcienter cognoſcunt.

1 *Quænam ſit huius ſuſpenſionis materia.*
2 *Quod ſubiectum.*
3 *Conſeruator à conſeruatore conſtitutus iiſdem pœnis afficitur ſi intromittat ſe abſque facultate in alijs quàm in manifeſtis iniurijs.*
4 *Hæc ſuſpenſio repellit ab officio per annum.*
5 *Officio, inquam, conſeruatoris, non item ordinis.*
6 *Eius abſolutio reſeruata eſt Papæ.*

DE hac ſuſpenſione ſufficienter egi *diſput. 2. quæſt. 2. puncto 35.* dum explicarem excommunicationis cenſuram, latam contra partem, quæ procurat, vt conſeruator de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis ſe intromittat. Quamobrem opus hîc non eſt in expoſitione iſtius ſuſpenſionis diutius immorari; ſed ſatis erit innuere materiam, ſubiectum, effectum, & ceſſationem iſtius materiæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt exceſſus iuriſdictionis, quem conſeruator committit, ſcienter intromittendo ſe de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis, & violentiis, aut extendendo ſuam poteſtatem ad ea, quæ iudicialem indaginem, id eſt, ritum iudicialem requirunt; ſic enim expreſsè decernitur *in cap. hac conſtitutione, de offic. legat. in 6.*

Dicitur *ſcienter*, quia textus hac dictione vtitur, vt ab hac cenſura excludantur conſeruatores, terminos conceſſæ ſibi iuriſdictionis ignoranter excedentes, etiamſi ignorantia ſit craſſa, ſupina, vel affectata, modò cum ingenti temeritate coniuncta non ſit, vt ſupra *loco cit.* innui cum Sanchez, & aliis. Idémque de ignorantia craſſa tradunt Suarez, & Filliucius *locis ibi citatis.* ſcientia enim opponitur ignorantiæ.

An autem conſeruator præſumendus ſit ignorare, docui *ibidem num. 11.* non præſumi ignorare, quia nullus præſumitur ignorare ius commune, & ea quæ ad proprium pertinent officium.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Svbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes conſeruatores; nam textus citatus indiſtinctè loquitur. Ita Suarez, Alterius, Filliucius, & Moneta, quos *loco citato num.* 9. adduxi.

Hinc colligi poſſe videtur, capitulum, cui officium conſeruatoris demandatum fuit, ſubiici huic ſuſpenſioni ab officio, ſi actionem hic vetitam faciat; quem autem effectum pariat ſuſpenſio ab officio, quam capitulum contraxit, in præcedentibus explicatum eſt, & iterum infrà declarabo.

Excipiuntur tamen Epiſcopi, ob regulam generalem *in cap. quia periculoſum, de ſent. excommun. in 6. & in cap. ſi compromiſſarius, de elect. & electi poteſt.* Ita Suarez, Alterius, & Filliucius, quos retuli *loco citato, num.* 9. contra Monetam *de conſeruatoribus cap.* 7. *quæſt.* 12. *num.* 571.

Addo probabiliter ſuſtineri poſſe Cardinalem, qui non eſt Epiſcopus, non affici hac ſuſpenſione, ſi conſeruatoris poteſtatem excedens contra iſtam conſtitutionem faciat. Ita Gemin. *de ſacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 5. Gonzalez & alij, quos retuli *de cenſuris in genere diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *& de legibus diſp.* 1. *q.* 1. *puncto* 6. Sed contrarium probabilius eſt, quia Cardinales tenentur legibus generalibus, vt *loco cit.* docui cum Vgolino & aliis quampluribus, quibus adde Monetam *de conſeruator. cap.* 7. *quæſt.* 12. *num.* 573.

3 Rogabis an ſubconſeruator conſtitutus à conſeruatore, ligetur his pœnis, ſi abſque ſpeciali facultate intromittat ſe in aliis, quàm in manifeſtis iniuriis.

Reſpondet affirmatiuè Moneta *de conſeruatoribus cap.* 7. *quæſt.* 12. *num.* 575. quia militat eadem ratio in conſeruatore, & ſubconſeruatore.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, tum quia gerens vices officialis non ligatur excommunicatione lata in officialem, *cap.* 1. *de offic. vicarij in* 6. ergo neque ſubconſeruator afficitur ſuſpenſione lata in conſeruatorem, tum quia ſubrogatus non ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur in priuilegiis, & in pœnalibus, ex Rota Romana apud Seraphinum *deciſ.* 537. *num.* 4. & apud Farinacium *lib.* 1. *quæſt. crimin. quæſt.* 24. *num.* 67. & aliis apud Simonem Vaz Barboſam *verb. ſubrogatum.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 Iſta ſuſpenſio repellit ab officio per annum; nam in textu dicitur, *eo ipſo per vnum annum ab officio ſint ſuſpenſi.* An autem hic annus debeat eſſe continuus, & quandónam ſuſpenſio, quam conſeruator, contracta ſemel ſuſpenſione iterum delinquendo incurrit, ſuum effectum habere incipiat, explicaui *loco cit. num.* 12.

5 Sed modò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio intelligi debeat ab officio conſeruatoris, ſeu iuriſdictionis tantùm, vel etiam ab officio ordinis.

Reſpondeo intelligi ab officio conſeruatoris. tum quia in eo quis puniri debet, in quo deliquit, vt pœna proportionata ſit culpæ, illámque non excedat. *cap. quæ fuit, de his quæ fiunt à maiori part. cap.* ſed deliquit in officio conſeruatoris; ergo in illo tantùm puniri cenſetur. tum quia in dubio in materia pœnali ſtrictior, & benignior interpretatio facienda eſt. tum quia ſic expreſsè decernitur in Bulla Gregorij XV. incipit, *Sanctiſſimus,* ibi, *per annum ab officio conſeruatoris huiuſmodi ſuſpenſi ſint.* nonnulli tamen DD. ante conſtitutionem Gregorij ſenſerunt iſtam ſuſpenſionem ſuſpendere ab officio, tam ordinis, quàm iuriſdictionis, quia Bonifacius VIII. *in cap. hac conſtitutione, de offic. leg. in* 6. abſolutè loquitur; ſuſpenſio autem ab officio abſolutè prolata intelligitur de officio ordinis, & iuriſdictionis, ex communi DD. ſententia. Idémque in terminis docet Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 3. *num.* 17. Moneta *de conſeruatoribus cap.* 7. *quæſt.* 12. *num.* 161. Sed quod ego dixi, hoc tempore ſuſtinendum eſt.

Addit gloſſa *in verbo, ab officio,* iſtam ſuſpenſionem intelligi etiam à beneficio.

Sed hæc mihi non probantur. tum quia Gregorius XV. expreſsè dicit, *ab officio conſeruatoris.* tum quia ſuſpenſio ab officio diſtinguitur à ſuſpenſione à beneficio, & à diſparatis non valet illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.* Ita in terminis Moneta *loco cit. num.* 568. idémque docent alij ferè communiter, quos retuli *de ſuſpenſione in genere.* Vtrùm verò ſuſpenſus ab officio poſſit beneficij fructus, vel diſtributiones percipere, ſaltem dum tempore ſuſpenſionis munus ſuum non præſtat, vel choro non aſſiſtit, patet ex dictis *de horis canonicis.*

QVARTA PROPOSITIO.

6 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis reſeruata eſt Summo Pontifici, quia lata eſt ad certum tempus, nempe ad annum; anno verò elapſo ceſſat, quia non ligat vltra intentionem conditoris, vt ſæpiùs aliàs dixi.

Hæc tamen propoſitio intelligenda eſt, modò delictum ſit publicum; nam ſi delictum ſit occultum, Epiſcopus, vel ab eo deputatus abſoluere poteſt, ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. Ita Henriquez *lib.* 13. *cap.* 35. Auila 3. *parte diſp.* 6. *dub.* 1. *concluſ.* 3. & alij.

PVNCTVM III.

De ſuſpenſione contra iudicem Eccleſiaſticum, qui per gratiam, vel ſordes aliquid facit in iudicio contra conſcientiam, & iuſtitiam in damnum partis.

1 *Quænam ſit huius ſuſpenſionis materia.*
2 *Nonnullæ conditiones neceſſariæ ad hanc ſuſpenſionem incurrendam, & num.* 3.
3 *Index aliquid omittens in iudicio, ex quo damnum parti ſequitur, non incurrit hanc cenſuram.*
4 *Quid dicatur fieri per gratiam, vel ſordes.*
5 *Omnes prædictæ conditiones ſunt ſimul neceſſariæ ad incurrendam hanc ſuſpenſionem.*
6 *Sententia per gratiam, vel ſordes in præiudicium partis lata, inualida eſt, qua parte cedit in grauamen partis.*
7 *Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes iudices Eccleſiaſtici tam ordinarij, quàm delegati.*
8 *Suſpendit per annum ab executione officij.*
9 *Etiam ordinis & iuriſdictionis.*
10 *Abſolutio reſeruata eſt Papæ.*
11 *Quot diebus ſeruanda ſit hæc ſuſpenſio ſi in anno biſſextili contrahatur, remiſſiuè.*

Iſta ſuſpenſio exprimitur *in cap. cùm æterni, de ſentent. & re iudic. in* 6. circa quam de more explicabo materiam, ſubiectum, effectum, & eius abſolutionem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt facere aliquid in iudicio per gratiam, vel ſordes contra cōſcientiam, & iuſtitiam in grauamen partis; nam in præcitato cap. *cùm æterni,* dicitur, *ſi quis autem iudex Eccleſiaſticus ordinarius, aut etiam delegatus, famæ ſuæ prodigus, & proprij perſecutor honoris contra conſcientiam, & contra iuſtitiam in grauamen partis alterius in iudicio quicquam fecerit, per gratiam, vel per ſordes, ab executione officij per annum nouerit ſe ſuſpenſum, &c.*

Ex quibus verbis colliguntur nonnullæ conditiones neceſſariæ ad hanc cenſuram incurrendam.

2 Prima eſt, vt iudex aliquid faciat contra conſcientiam, & contra iuſtitiam, vt patet ex verbis iam allatis; imò non ſufficit ſi faciat contra conſcientiam, non verò contra iuſtitiam, vel econtra; ſed opus eſt vt faciat contra conſcientiam, & iuſtitiam ſimul; textus enim copulatiuè loquitur. Ita communiter DD.

Hinc ſequitur primò, iudicem, qui ex odio, vel gratia alicuius, alteram partem in iudicio grauat, non excedendo terminos iuſtitiæ, non affici hac ſuſpenſione, quia non facit contra iuſtitiam, cùm grauet partem intra latitudinem iuſtitiæ, vt ſuppono, licèt faciat contra conſcientiam, id agendo fortè in gratiam alterius, vel in odium partis. Ita communiter DD.

Secundò ſequitur, iudicem, qui partem vltra iuſtitiæ terminos grauat, non ſcienter, & voluntariè, ſed ex imprudentia, inconſideratione, vel ignorantia, non ligari hac ſuſpenſione, quia non facit contra conſcientiam, ſed contra iuſtitiam, non formaliter, ſed materialiter. Ita gloſſa hîc *verbo, & contra*, Nauarr. *in manuali cap.27.n.157.* Toletus *lib.1.cap.15.* Suarez *diſp.31.ſect.3.num.16.* Alterius *tom.2.diſp.14.cap.2.col.2.quæſ.1.* Sayrus *lib.4.cap.13.num.3.* & alij communiter.

Secunda conditio eſt, vt iudex aliquid faciat in grauamen partis; nam in textu dicitur, *in grauamen partis alterius.*

Nomine *partis* intelligitur actor, vel reus, vt bene Geminianus hîc *num.5.* Franc. *num.5.* Alterius *loco cit.quæſ.3.* Hinc ſequitur

Primò, iudicem, qui aliquid in iudicio facit abſque damno partis, non incidere in hanc ſuſpenſionem, quia non dicitur aliquid facere in grauamen partis.

Secundò iudicem non ligari hac cenſura faciendo aliquid in iudicio in præiudicium notarij, Aduocati, vel tertiæ perſonæ; tunc enim non dicitur facere aliquid in grauamen alterius partis. Ita Doctores citati.

Tertia conditio eſt, vt hoc fiat in iudicio; nam in textu dicitur, *in iudicio.* Quamobrem ſi iudex aliquid in præiudicium partis faciat extraiudicialiter, non eſt reus iſtius cenſuræ. Ita Gemin. *num.6.* Alterius *loco cit.dub.4.*

3 Sed modò dubium eſt, vtrum iudex, qui aliquid facere omittit in iudicio, ex quo damnum parti ſequitur, in hanc cenſuram incidat.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, quia in hoc textu non fertur ſuſpenſio propter omiſſionem, ſed propter actionem iniuſtam, ibi, *quicquam fecerit*; in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. Ita nonnulli DD. apud Geminian. *num.7.* contra ipſum Geminianum, Alterium *loco cit. col.3.ante 5. dubium*, Hoſtienſem, & alios.

Quinta conditio eſt, vt id fiat per gratiam, vel ſordes, ibi, *per gratiam, vel per ſordes.*

4 Sed modò dubium eſt, quidnam dicatur fieri per gratiam, vel per ſordes. Gloſſa hîc *in verbo, vel per ſordes.* Alter. *loco cit.quæſ.7.* Sayrus *n.3.ad finem*, & alij putant id fieri per gratiam, vel per ſordes, quod fit precibus, pretio, timore, vel odio.

Ego verò probabilius arbitror id dici fieri per gratiam, quod fit ad alicuius inſtantiam, ſeu ob alicuius fauorem; gratia enim accipitur pro fauore, vt ex *l.7.§.quæſitum.ff.de minor. & l.3. C. de iur.fiſc.* obſeruat P. Prateius *in ſuo lexico verb. Gratia*, id verò dicitur fieri per ſordes, quod fit ob pretium, ſeu pecuniam, vt ex *l.3.§.fin.ff.de arbit. & l.1.§.1. ff.de mag. conuen.* obſeruat idem Prateius *in verbo, Sordes*, idémque ſentire videtur Gemin. hîc *n.8.* & Alter. *diſp.16. c.2.col.3.verſ.4.* vbi ait, nomine *ſordium* ſignificari iniquas donationes, vel promiſſiones.

5 Quæres primò, vtrùm omnes præfatæ conditiones ſimul neceſſariæ ſint ad hanc cenſuram incurrendam.

Reſpondeo omnes neceſſarias eſſe, & vna earum deficiente, cenſuram non incurri. Ratio eſt, quia omnes ſub vno verborum contextu exprimuntur abſque vlla disiunctione. Ita gloſſa hîc *in verbo, vel ſordes*, Alter. *loco cit.quæſ.6.*

6 Quæres ſecundò, vtrùm ſententia per gratiam, vel per ſordes in præiudicium partis lata, valida ſit.

Reſpondeo inualidam eſſe, ſaltem qua parte vergit in grauamen iniuſtum partis. Ratio eſt, quia ſententia eſt actus iuſtitiæ; hæc autem non eſt actus iuſtitiæ, ſed iniuſtitiæ. Ita Gemin. hîc *num.8.* Alterius *loco cit.col.4.* Caſtro, Suarez, Sotus, Arragonius, Valentia, Leſſius, & alij, quos retuli *in tract. de legibus, diſp.10.quæſt.2.punct.4.n.3. & ſeqq.* vbi de hac re fuſiùs egi.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes iudices Eccleſiaſtici, tam ordinarij, quam delegati, vt patet ex verbis textus in prima propoſitione allatis, ibi, *ſi quis autem iudex Eccleſiaſticus ordinarius, aut etiam delegatus.*

Hinc ſequitur primò actorem, aut alium, qui in cauſa eſt, vt iudex iniquè, & contra conſcientiam alterum grauet, non affici hac cenſura, quia ſubiectum iſtius cenſuræ ſunt iudices Eccleſiaſtici, aliquid facientes in iudicio, &c.

Secundò ſequitur, arbitrum, compromiſſarium, Auditorem iudicis, aut merè executorem, non incidere in hanc ſuſpenſionem, quia iſti non ſunt iudices ordinarij, vel delegati; & cùm verſemur in materia pœnali, non eſt facienda extenſio, ſed reſtrictio. Ita gloſſa hîc *verb. in iudicio*, Suarez *diſp.31.ſect.3.n.16.* Hoſtienſ. Nauarr. Syluſter, Angelus, & alij apud gloſſam *loco cit.* Sayrum *lib.4.cap.13. n.3.verſ.tertium*, & apud Alter. *loco cit.col.3.dub.5.*

Excipitur tamen ab hac propoſitione Epiſcopus; quamuis enim grauiter peccet, iudicando per ſordes, vel per gratiam in detrimentum partis, & teneatur ad reſtitutionem damni inde prouenientis, non tamen afficitur ſuſpenſione; quia Epiſcopus non comprehenditur in cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti, niſi exprimatur, *cap. quia periculoſum, de ſent.excom.in 6.* Ita communiter DD.

TERTIA PROPOSITIO.

8 Effectus iſtius ſuſpenſionis eſt, ſuſpendere ab executione officij per annum; nam in textu dicitur, *ab executione officij per annum nouerit ſe ſuſpenſum.*

9 Nomine *officij* hoc in loco non ſolùm intelligitur poteſtas, & iuriſdictio, ſed officium ordinis, & iuriſdictionis. Ratio eſt, tum quia in textu dicitur, *ab executione officij*; ſuſpenſio autem ab officio abſolutè prolata ſuſpendit ab officio ordinis, & iuriſdictionis, vt ſuo loco probaui. tum quia in hoc textu habetur, *iudicem, qui ſe durante ſuſpenſione ingerit diuinis officijs, laqueo irregularitatis obſtringi, iuxta canonicas ſanctiones, à qua liberari nequeat, niſi per Summum Pontificem.* Sed iuxta canonicas ſanctiones non irretiretur vinculo irregularitatis ingerendo ſe diuinis, niſi ſuſpenſus eſſet à diuinis, ſeu ab officio ordinis, ſuſpenſus enim non incurrit irregularitatem celebrando diuina officia, niſi faciat contra ſuſpenſionem per exercitium ordinis ſacri. Ergo præfatus iudex ſuſpenſus eſt, non ſolùm ab officio iuriſdictionis, verùm etiam ordinis. Ita Nauarr. *cap.27. n.157.* Gemin. hîc *n.8.* Alter. *loco cit.col.3.verſ.quæris.* Sayrus *num.3.* Suarez *loco cit.* & alij communiter.

QVARTA PROPOSITIO.

10 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis reſeruata eſt Papæ. nam ligat per annum; abſolutio autem cenſuræ latæ ad tempus, reſeruata eſt Papæ, cum lata videatur in vindictam, & pœnam; inferior autem non poteſt pœnam à ſuperiore impoſitam relaxare, vt ſæpiùs in præcedentibus dictum fuit.

Verum tamen eſt, elapſo anno, ſtatim ceſſare; quia non ligat vltra intentionem legiſlatoris.

11 Rogabis, quot diebus ſeruanda ſit huiuſmodi ſuſpenſio ſi in anno biſſextili contrahatur.

Reſpondent gloſſa *hîc in verbo annum*, Geminianus *hîc num.13.* Alterius *loco cit.col.4.verſ.deinde.* Hoſtienſis & alij apud præcitatos DD. ſeruandam eſſe 366. diebus. Ratio ipſorum eſt, tum quia agitur de pœna ſpirituali ad animam pertinente, in qua tutior pars ſuſtinenda eſt. tum

quia

quia qui præfatam ſuſpenſionem contraxit, tenetur illam ſeruare eo anno, quo illam contraxit, ſed ille annus conſtat 366. diebus; ergo tenetur præfatam ſuſpenſionem ſeruare 366. diebus. Verùm quid ego in hac re ſentiam, conſtat ex ſupradictis *diſp.* 3. *quæſt.* 1. vbi de hac re ſufficienter egi, & contrarias ſententias retuli.

PVNCTVM IV.

De cenſura ſuſpenſionis, & interdicti contra viſitatores ordinarios, qui occaſione viſitationis aliquid vltra victualia accipiunt.

1 *Epiſcopi aliique viſitatores prohibentur aliquid accipere occaſione ſua viſitationis præter victualia.*
2 *Eiuſmodi acceptio eſt materia huius ſuſpenſionis.*
3 *Poteſt tamen accipi pecunia loco victualium.*
4 *Non licet plura victualia accipere eo die, quo plura loca viſitantur.*
5 *Nec poteſt victualia recipere, qui per alium viſitat.*
6 *Subiectum huius ſuſpenſionis.*
7 *Regulares accipientes in viſitatione aliud quàm victualia ſubiacent huic cenſuræ, niſi aliud ferat conſuetudo.*
8 *Similiter etiam familiares viſitatorum.*
9 *Epiſcopus non poteſt recipere victualia, aut aliud quidpiam dum exit per villas & oppida ſacramentum Confirmationis miniſtraturus.*
10 *Epiſcopus tempore viſitationis non poteſt accipere victualia ab hoſpitalibus aliiſve pijs locis pauperibus.*
11 *Vtrùm viſitator recipere poſſit victualia dum viſitat loca ſpecialiter exempta ab onere præſtandi victualia, ſeu procurationem, & quid ſignificet procuratio.*
12 *Qui accipit victualia, dum viſitat loca priuilegio vel conſuetudine exempta, tenetur ad duplum, incurrítque ſuſpenſionem.*
13 *A quo viſitator accipere poſſit victualia.*
14 *Quis teneatur ad expenſas neceſſarias ad reſtaurationem Eccleſiarum, veſtium ſacrarum, & cæterorum huiuſmodi, cùm viſitator decretum fecit de ijs reparandis.*
15 *Ad quam reſtitutionem teneantur viſitator vel eius adiuncti, qui aliquid accipiunt vltra victualia.*
16 *Quid reſtituendum, ſi non ab Eccleſia, ſed à communitate acceptum ſit aliquid vltra victualia.*
17 *Quid nomine Eccleſiæ hoc loco intelligatur.*
18 *Prælatus non tenetur ad reſtitutionem in defectum familiæ non reſtituentis, ſi particeps culpæ non fuit.*
19 *Hæc cenſura interdicti & ſuſpenſionis durat donec delinquens reſtitutionem dupli faciat.*

1 CVm viſitator non debeat ſibi ſubditis, quos ex officio viſitat, oneroſus eſſe, *l. obſeruare. ff. de offic. proconſ. & cap. inter cætera* 10. *quæſt.* 3. iure merito *in cap. Romana. cap. exigit. cap. felicis, de cenſibus.* & in Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 3. *de reformat.* cautum eſt, ne Epiſcopi aliique viſitatores aliquid occaſione viſitationis accipiant, præter victualia, alioquin duplum infra menſem reddere teneantur, impoſita Epiſcopis cenſura interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ; inferioribus verò Prælatis pœna ſuſpenſionis, cuius materiam, ſubiectum, effectum, & ceſſationem in hoc puncto breuiter explicare intendo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius ſuſpenſionis, vel interdicti eſt, recipere aliquid ratione viſitationis vltra victualia. Hæc propoſitio patet ex *cap. Romana, de cenſibus*, vbi hoc vetitum eſt ſub obligatione reſtituendi duplum, & ex *cap. exigit, eodem titulo*, vbi recipiens aliquid vltra victualia obligatur ad reſtitutionem dupli intra menſem, alioquin cenſuram incurrit, & ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de reformat. ſub finem*, vbi præcitata iura confirmantur, ibi, *interim caueant, ne inutilibus ſumptibus cuiquam graues, oneroſive ſint, néve ipſi, aut quiſquam ſuorum quicquam procurationis cauſa pro viſitatione, etiam teſtamentorum ad pios vſus; præter id, quod ex relictis pijs iure debetur, aut alio quouis nomine, nec pecuniam, nec munus quodcumque ſit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant*, &c.

Hæc propoſitio ampliatur primò, etiamſi aliquid titulo muneris accipiatur, hoc enim expreſsè interdicitur *in cap. exigit*, ibi, *recipiendo munera*, & in Concilio Tridentino *loco citato*, ibi, *nec munus quodcumque ſit.*

Ampliatur ſecundò, etiamſi id, quod recipitur, non exigatur, ſed ſponte tradatur, vt patet ex *cap. exigit*, ibi, *etiam à volente*, & in Tridentino, ibi, *etiam qualitercumque offeratur.*

Limitatur primò, ratione paruitatis materiæ; quamuis enim viſitator, & ipſius officiales conſultiùs agant abſtinendo à receptione cuiuſlibet rei, nihilominus grauiter non peccant, nec cenſura afficiuntur, accipiendo rem leuis momenti. Imò gloſſa *in cap. Romana, verſ. aliquod munus.* Alterius *loco cit. col.* 3. & alij putant à mortali excuſari, accipiendo eſculenta, etiam ſi viſitator illa ſecum aſportet extra viſitationem; hæc enim communiter non vetantur, cùm non ſoleant à recto auertere. Sed hoc ego non facilè admiſerim, niſi paruitas materiæ excuſet. nam Concilium Tridentinum prohibet quodcumque munus; præter victualia, viſitationis tempore debita; ergo ſi eſculenta tradantur alio titulo, quàm victualium viſitationis tempore debitorum, accipi non poſſunt. Ita Imola, & alij apud Barboſam 3. *parte allegat.* 73. *num.* 54.

Limitatur ſecundò, niſi aliud ferat conſuetudo, vel antiqua conſtitutio, vel pactum in fundatione appoſitum; ſicut enim Concilium Tridentinum præſcribit, vt nihil accipiatur in iis locis vbi conſuetudo eſt, vt nec victualia, nec pecunia, nec quicquam aliud accipiatur à viſitatoribus; ita neque derogare videtur iis, quæ debentur ratione conſuetudinis, vel ratione pacti in fundatione appoſiti. Ita gloſſa *in cap. exigit. verſ. viſitationis.* Alter. *loco citato col.* 2. *verſ.* 1. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 26. Franciſcus Leo *in theſauro fori cap.* 16. *num.* 45. aſſerens ita declaratum eſſe à ſacra Cardinalium congregatione. Verùm hæc limitatio mihi non probatur quoad id, quod in ea dicitur de conſuetudine; nam Concilium reprobat huiuſmodi conſuetudinem, & prohibet quicquam accipi, non obſtante quacumque conſuetudine, etiam immemorabili.

Ex dictis ſequitur primò, viſitatorem non poſſe ſalarium pro vectura equorum accipere, quia huiuſmodi ſalarium non pertinet ad victualia. Ita Geminianus *in cap. exigit, num.* 8. Franciſcus Leo *cap.* 16. *num.* 44. Zerola *in praxi Epiſcoporum verb. viſitatio.* §. 6. *dub.* 3. Barboſa 3. *parte allegat.* 73. *num.* 57. Alter. *tom.* 2. *diſp.* 13. *cap.* 6. *col.* 2. contra gloſſam *in cap. exigit, verſ. pecuniam*, & alios.

Idem dic de expenſis factis circa laminas ferreas equorum; hæc enim nomine victualium non veniunt. Ita DD. citati, contra gloſſam *loco cit.* & alios; nonnulli tamen DD. hoc limitant, niſi Epiſcopi indigeant; tunc enim putant equos, veſtes, familiam, & ſimilia Epiſcopo viſitanti præſtanda eſſe. tum quia magnum non eſt ſi ab eo metantur temporalia, per quem ſpiritualia ſeminantur, 2. *Corinth. cap.* 9. & *cap. ſi Epiſcopus. de offic. ordin.* tum quia quod licitum non eſt in lege, neceſſitas licitum facit. *cap. quod non eſt, de reg. iur.* Ita gloſſa *verb. pecuniam.* Franciſcus Leo *n.* 43. Alterius *loco cit. col.* 2.

Secundò viſitatorem non poſſe medicinas à viſitatis recipere, quia licèt medicinæ inter ſumptus ad vitam neceſſarios comprehendantur, tamen inter expenſas victualium in hoc caſu non recenſentur, vt patet ex propria nominis victualium ſignificatione. Ita Zerola *in praxi verbo viſitatio.* §. 6. *dub.* 1. vbi ait, nomine *expenſarum victualium* intelligi ea, quæ conſiſtunt in victu, non autem alia neceſſaria perſonæ, vt medicinæ, aut alia extra victum.

Tertiò Epiſcopum, vel eius ſecretarium, auditorem, Cancellarium, aut alios ipſi adiunctos, non poſſe quicquam ab iis, qui viſitantur, accipere pro decretis & ordinationibus ſpectantibus ad viſitationem, ſeu pro labore, vel ſcriptura circa decreta viſitationis conficienda. Ita nonnulli ferunt à ſacra Cardinalium Congregatione declaratum. Idem in terminis docet Zerola *loco cit. dub.* 4. & alij.

Ego tamen exiſtimo competentem mercedem accipi poſſe pro copia actorum, ſeu decretorum viſitationis ab iis, qui ea petunt. Ita Nauarr. *conſil.* 1. *de cenſibus, in nouis*, Barboſa *loco cit. n.* 42. & alij, contra Zerolam *loco cit.*

Quartò Epiſcopum non ligari pœnis horum textuum, accipiendo tempore viſitationis cathedraticum, quod ſingulis annis exigi ſolet. Ratio eſt, quia hoc non accipit ratione viſitationis. Ita ſacra Cardinalium Congregatio die 8. Octobris 1582. apud Marzillam.

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm accipi poſſit pecunia loco victualium.

Reſpondendum videtur affirmatiuè, iuxta *cap. felicis, de cenſibus*, ibi, *pecuniam licitè recipere valeant pro ſumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus, quibus viſitationis officium perſonaliter exercebunt*; liberum tamen eſt iis, qui viſitantur, tradere pecuniam pro expenſis victualium, aut ipſamet victualia præſtare, vt patet ex *cap. felicis, de cenſibus*, ibi, *à volentibus*, & ex Concilio Trid. *loco cit.* ibi, *ſit tamen in optione eorum, qui viſitantur*, &c.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm licitum ſit plura victualia accipere eo die, quo plura loca viſitantur.

Reſpondeo negatiuè, quia *in cap. felicis, citato*, dicitur, *non liceat viſitanti niſi vnam procurationem recipere vna die, ſiue vnum locum ſolum viſitauerit, ſiue plura*; alioquin poſſet quis, inquit gloſſa, totam ciuitatem vna die viſitare, & tot procurationes recipere, quot ſunt Eccleſiæ illius ciuitatis, quod eſt abſurdum.

Obſeruant tamen gloſſa *in cap. felicis*, Alterius *de interdicto, diſp.* 12. *cap.* 2. *col.* 1. & alij, Prælatos hoc tempore priuilegium obtinuiſſe viſitandi vno die plura loca, & accipiendi à ſingulis procurationem.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm qui per alium viſitat, poſſit victualia recipere.

Reſpondeo negatiuè, nam victualia debentur impendenti officium viſitationis, vt dicitur *in cap. exigit, citato*, ibi, *viſitationis officium perſonaliter exercebunt*, & ibi, *viſitationis officio non impenſo*; hic autem non impendit officium viſitationis, ſed alter ab eo delegatus. Ita gloſſa *in cap. exigit, verſ. non impenſo*. Zerola *loco cit. dub.* 5. Barboſa *ad ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *num.* 9.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 PErſonæ, quæ pœnis prædictorum iurium ſubiiciuntur, ſunt Epiſcopi, & alij Prælati, qui iure ordinario viſitant ſuos ſubditos. hæc propoſitio patet ex *cap. Romana, de cenſibus*, ibi, *hanc autem viſitandi formam ab vniuerſis etiam Epiſcopis, aliiſque Prælatis ordinario iure ſuos ſubditos viſitantibus*, & ex *cap. felicis, citato*, ibi, *Epiſcopi, & alij, quibus ex officio competit viſitare*, hoc pacto intelligendum eſt *cap. exigit, de cenſibus*, quod editum fuit in confirmationem *cap. Romana*.

Hinc ſequitur legatos, vel nuncios Sedis Apoſtolicæ his pœnis non ſubiici accipiendo aliquid in viſitatione. Ratio eſt, quia, ſtrictè loquendo, non dicuntur iure ſuo ordinario viſitare ſuos ſubditos. Ita Palud. *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 7. *art.* 2. *caſu* 5. gloſſa *in cap. exigit, verſ. viſitationis*, Saytus *lib.* 4. *cap.* 15. *n.* 26. Barboſa *de poteſt. Epiſc.* 3. *p. alleg.* 73. *ad finem*, vbi cum Azorio ait, delegato à Papa deberi viaticum, & mercedes equorum.

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm regulares his pœnis ſubiiciantur, accipiendo in viſitatione aliquid vltra victualia.

Reſpondeo ſubiici, niſi aliud ferat conſuetudo, & ipſorum inſtitutum. Ratio eſt, quia *cap. Romana* generaliter loquitur, & eximit religioſos ſolùm, dum aliquid accipiunt ex laudabili religionis conſuetudine, vel inſtituto, vt clarè colligitur ex illis verbis, *ſaluis ſuper hoc rationabilibus, & approbatis religioſorum conſuetudinibus, & regularibus inſtitutis*. Ita Palud. *loco cit.* Saytus *loco cit. n.* 27. contra nonnullos alios apud Paludanum.

8 Secundò dubium eſt, vtrùm familiares viſitatorum ſubiiciantur his pœnis, accipiendo aliquid occaſione viſitationis.

Reſpondeo affirmatiuè, modò ſint familiares Prælatorum iure ordinario viſitantium; iſti enim comprehenduntur *in cap. Romana*, ibi, *ne ipſe, vel quiſquam ſuorum*, & *in cap. exigit*, ibi, *viſitatoribus eorúmque familiaribus*, & in Concilio Trid. *loco cit.* ibi, *néve ipſi, aut quiſquam ſuorum*.

9 Tertiò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus recipere poſſit victualia, vel quid aliud, dum per villas, & oppida exit, vt ſacramentum confirmationis conferat.

Reſpondeo negatiuè, dum exit ſolùm cauſa confirmationis. Ratio eſt, tum quia nullum ius hanc facultatem ei tribuit. tum quia ſacra Cardinalium Congregatio declarauit laicos, aut rectores Eccleſiarum non teneri ad expenſas Epiſcopo accedenti cauſa tantùm confirmationis ad loca ſuæ diœceſis. Exiſtimabit tamen fortè aliquis Epiſcopum victualia, vel quid aliud tunc temporis accipientem non affici pœnis prædictorum textuum, quia non accipit prætextu ſeu ratione viſitationis.

Sed oppoſitum mihi longè probabiliùs videtur, quia dicitur accipere procurationem non impenſo viſitationis officio; accipiens autem procurationem non impenſo viſitationis officio, ligatur interdicto, vel ſuſpenſione, niſi duplum infra menſem Eccleſiæ grauatæ reſtituat, *cap. exigit, de cenſibus*.

10 Quartò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus tempore viſitationis recipere poſſit victualia, ſeu procurationem ab hoſpitalibus, vel aliis piis locis pauperibus.

Reſpondeo negatiuè, quia pauperes potius ſubleuandi, quàm onerandi ſunt. Ita Zerola *loco cit. dub.* 7. Surdus *de aliment. tit.* 4. *quæſt.* 22. *num.* 6. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi* 3. *p. allegat.* 73. *num.* 50. & alij. Non facilè tamen viſitatorem recipientem ſolùm victualia à pauperibus quos viſitat damnarem ad reſtitutionem, quia virtutem potius charitatis, quàm iuſtitiæ violat accipiendo huiuſmodi victualia.

11 Quintò dubium eſt, vtrùm viſitator recipere poſſit victualia, dum viſitat loca ſpecialiter exempta ab onere præſtandi victualia, ſeu procurationem (procuratio enim ſignificat id quod Epiſcopo luſtranti, & viſitanti prouinciam dari ſolet, vt docet Caniſius *in ſumma iuris canonici tit.* 25. *de cenſibus verſ. à procuratione*, & P. Prateius *in ſuo lexico. v. Procuratio.*)

Reſpondeo cum Rodriquez *quæſt. regul. tom.* 2. *quæſt.* 63. *art.* 7. Barboſa 3. *p. allegat.* 73. *num.* 47. & aliis, non poſſe recipere, quia viſitator derogare non poteſt priuilegiis eorum, qui à legitimo ſuperiore exempti fuerant. Idem militat vbi conſuetudo inualuit, vt nihil prorſus in viſitatione accipiatur; nam huiuſmodi conſuetudo approbatur in Concilio Trident. ibi, *in ijs verò locis, ſeu prouinciis, vbi conſuetudo eſt, vt nec victualia, nec pecunia, nec quicquam aliud à viſitatoribus accipiatur, ſed omnia gratis fiant; ibi id obſeruetur.*

12 In dubium tamen verti poſſet, an accipiens victualia, dum viſitat loca priuilegio, vel conſuetudine exempta, teneatur ad duplum, & afficiatur pœna ſuſpenſionis, vel interdicti lata *in cap. exigit, de cenſibus*.

Reſpondendum mihi probabilius videtur affirmatiuè, quia Concilium Tridentinum intendit ſeruari illæſum ius monaſteriorum, aliorúmque locorum piorum, & extendere videtur diſpoſitionem *cap. exigit* ad accipientem aliquid omnibus caſibus, in quibus aliquid *in dict.* 6. accipi vetat,

vetat, ibi, *quòd ſi quiſquam (quod abſit) aliquid amplius in ſupradictis omnibus caſibus accipere præſumpſerit, is præter dupli reſtitutionem, intra menſem faciendam, alijs etiam pœnis iuxta conſtitutionem Concilij Generalis Lugdunenſis, quæ incipit, Exigit, necnon & alijs pœnis in Synodo prouinciali arbitrio Synodi abſque vlla ſpe veniæ mulctetur.*

13 Sextò dubium eſt, cuius expenſis alendus ſit viſitator, ſeu à quónam viſitator accipere poſſit victualia.

Reſpondeo ſi rei naturam ſpectemus, alendum eſſe à loco, quem viſitat; par enim eſt, vt quis temporalia ab eo metat, cui ſeminat ſpiritualia.

Hoc tamen intelligitur, niſi aliud poſtulet conſuetudo. Quamobrem ſi conſuetudo inualuit, vt victualia præſtentur à communitate, conſuetudo ſeruanda eſt; liberum tamen erit communitati victualia præſtare, vel pecuniam loco victualium, iuxta Concilij Tridentini diſpoſitionem. Ita Ioannes Franciſcus Leo *loco cit. num.* 53. Barboſa 3.*part.allegat.*73.*num.*45. & alij, qui tamen ex ſacra Congregatione aduertunt, ſi conſuetudo ſit, vt viſitator victualia recipiat à laicis, cogendos non eſſe laicos, dum recuſant alimenta præſtare.

14 Hìc obiter quæri poſſet, quiſnã obligandus ſit ad expenſas, & ſumptus neceſſarios ad inſtaurationem, & reparationem Eccleſiarum, oratoriorum, capellarum, altarium, & veſtium, cultui diuino inſeruientium, quoties viſitator decretum fecit, vt præfata fiant, ſeu reſtaurentur, & reparentur.

Reſpondeo in hac re conſulendum eſſe Ioann. Franciſcum Leonem *in theſauro fori Eccleſiaſtici part.* 2. *cap.*16. *num.*46. *& ſeqq.* cùm enim ſolutio iſtius difficultatis non ſpectet ad rem, de qua agimus, & longiori diſcurſu, ſeu digreſſione indigeat, ſatius duxi prætermittere innuendo ſolùm auctorem, à quo ſolutio peti poteſt.

TERTIA PROPOSITIO.

15 VIſitator, qui iure ordinario viſitat, vel eius adiuncti, ſi aliquid vltra victualia accipiant, tenentur infra menſem ad reſtitutionem dupli, alioquin menſe elapſo, ſi fuerit Patriarcha, vel Epiſcopus, incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; ſi fuerit inferior Epiſcopo, ſuſpenditur ab officio, & beneficio, non obſtante quauis remiſſione, ſeu condonatione. nam *in cap. exigit, de cenſibus*, dicitur, *duplum eius quod receperint, Eccleſiæ, à qua id receptum fuerit, infra menſem reddere teneantur; alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi duplum ipſum, vltra prædictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum ſibi Eccleſiæ ſentiant interdictum; inferiores verò ab officio, & beneficio nouerint ſe ſuſpenſos, quo vſque de duplo huiuſmodi grauatis Eccleſiis plenariam ſatisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remiſſione, liberalitate, ſeu gratia valitura.* Ex quibus verbis

Colligitur primò cui facienda ſit reſtitutio; colligitur enim faciendam eſſe Eccleſiæ, ſeu loco pio, à quo id receptum fuit.

16 Dices, ſi aliquid vltra victualia, acceptum non fuit ab Eccleſia, ſed à communitate, ſeu à laicis, tenebitúrne viſitator ſub pœna ſuſpenſionis, vel interdicti ad reſtitutionem dupli.

Reſpondebit aliquis fortè non improbabiliter viſitatorem non affici his pœnis, non reſtituendo duplum infra menſem; nam cui verba diſpoſitionis non conueniunt, nec conuenit ipſa diſpoſitio; diſpoſitio autem *cap. exigit*, loquitur de iis, qui non reſtituunt duplum Eccleſiæ grauatæ, à qua aliquid aliud præter victualia occaſione viſitationis acceptum fuit, & Concilium Tridentinum videtur accommodare ſe diſpoſitioni *præcitati c.exigit*. Quamobrem viſitator in hoc caſu ſatisfacere videtur, ſi reſtitutionem faciat illi, à quo aliquid vltra victualia accepit. nam iniuſtè accepit; cauſa autem iniuſta damni tenetur ad reſtitutionem.

Probabilis tamen videtur opinio aſſerentium viſitatorem teneri ad reſtitutionem dupli. tum quia *cap. Romana*, abſolutè loquitur, & ad illius corroborationem, & confirmationem editum fuit *cap. exigit*. tum quia *in cap. exigit*. reprobatur remiſſio, & condonatio dantium; ergo ſignum eſt reſtitutionem dupli faciendam eſſe, etiamſi res ab Eccleſia immediatè accepta non fuerit; ſed ab alio. nam loco Eccleſiæ ſoluit. tum quia Eccleſia frequentiùs accipitur pro miniſtris Eccleſiarum. *tit. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Quamobrem

17 Si quæras, quid nomine *Eccleſiæ* hoc in loco intelligatur.

Reſpondeo cum Nauarr. *in manuali cap.* 27. *num.* 44. *verſ.*8. Toleto *lib.*1.*cap.*36.*num.*6. Panormit. & aliis, quos ſuprà retuli *diſp.*2.*quæſt.*3.*punct.*12. *num.*6. hoc in loco intelligi non ſolùm templa Deo dicata, & benedicta, verùm etiam hoſpitalia, monaſteria, & alia pia loca ad diuinum cultum deputata, vel etiam ipſos miniſtros Eccleſiarum; nam iſta interpretatio, materiæ de qua agitur, & præfatis textibus maximè congruit.

Secundò colligitur Epiſcopum, ſeu familiares Epiſcopi, vel alterius Prælati, accipientes aliquid tempore viſitationis vltra victualia obligari in conſcientia ſub mortali ad reſtitutionem dupli. Ratio eſt, tum quia in textu dicitur, *reddere teneantur*, quæ loquendi forma indicat obligationem in conſcientia, vt docui *de horis canonicis*, & alibi. tum quia omiſſione dictæ reſtitutionis incurritur grauis cenſura; grauis autem cenſura ſupponit mortale peccatum, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere*.

18 Rogabis, vtrùm Epiſcopus, ſeu Prælatus teneatur ad reſtitutionem in defectum familiæ non reſtituentis. gloſſa *in verb. teneantur.* Alterius *loco cit. col.*3. *verſ. quare*, & alij affirmatiuè reſpondent. Ego verò probabilius cenſeo non teneri, quoties Prælatus culpæ particeps non fuit. Ratio eſt, tum quia hoc nullo iure ſufficienter probatur. tum quia par non eſt, vt innocens pro alterius culpa pœnam luat.

Tertiò colligitur eum, qui elapſo menſe duplum non reſtituit, cùm alioquin ſine graui incommodo reſtituere poſſet, affici pœna irregularitatis violando ſuſpenſionem, vel interdictum per exercitium ordinis ſacri.

QVARTA PROPOSITIO.

19 PRæfata cenſura interdicti, & ſuſpenſionis durat, donec delinquens reſtitutionem dupli faciat; ſic enim apertè conſtat ex verbis *cap. exigit*, in tertia propoſitione relatis; facta verò dupli reſtitutione ceſſat abſque abſolutione, quia cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti lata ſub conditione, ſeu ad certum tempus, eo elapſo ceſſat, vt ſæpiùs in præcedentibus dixi. Idémque in hoc particulari caſu docent gloſſa *in verbo quouſque*, Alterius *tom.*2.*diſp.*13. *cap.*6.*col.*3.*verſ. quare.*

PVNCTVM V.

De ſuſpenſione ad ſex menſes ab officio doctorandi lata contra promouentes ad doctoratum, vel magiſterium, niſi iuramentum priùs extorqueant à promouendis, vt in ſolemnitate recipiendi doctoratum, vel magiſterium non expendant vltra ſummam trium millium Turonenſium argenteorum.

1 *Quæ ſit materia huius ſuſpenſionis.*
2 *Quid nomine doctoratus, & magiſterij intelligatur.*
3 *Quam pecuniæ ſummam faciant tres mille Turonenſes.*
4 *Quónam ſit ſubiectum iſtius ſuſpenſionis.*
5 *Repellit à collatione doctoratus per ſex menſes.*

6 *Qui hanc ſuſpenſionem contraxit, grauiter peccat doctoratum conferendo, ſed non fit irregularis.*
7 *Validéque confert doctoratum.*
8 *Abſolutio huius ſuſpenſionis ſpectat ad Papam.*

ISta ſuſpenſio habetur *in Clementina, cùm ſit, de magiſtris*, & licèt hoc tempore multis in locis vſu recepta non ſit, nihilominus, cùm fieri poſſit, vt alicubi moribus vtentium comprobata ſit, cúmque tanquam lex generalis pro quolibet loco edita fuerit, vt patet ex illo verbo dictæ Clementinæ, *vbilibet*, breuem ipſius explicationem ſilentio præterire nolo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt omiſſio extorquendi iuramentum à doctorando, vt non expendat in ea ſolemnitate vltra tria millia Turonenſium argenteorum. hæc propoſitio expreſsè habetur *in dicta Clementina*, ibi, *volentes igitur*, &c.

Dixi, *in ea ſolemnitate*, vt excludatur examen priuatum. tum quia illud non eſt ſolemnitas doctoratus; ſed præparatio, & via ad dictam ſolemnitatem. tum quia ſicut promouentes ad doctoratum non tenentur fidei profeſſionem in priuato examine extorquere, ita neque tenentur præfatum iuramentum elicere. Ita gloſſa hîc *verſ. doctoratum.*

2 Quæres primò, quid nomine *doctoratus, & magiſterij* intelligatur. Gloſſa hîc *verb. doctoratus*. Alter. *tom. 2. diſp. 14. cap. 4. col. 2.* nomine *doctoratus* intelligendum putant gradum, ad quem quis promouetur in iure canonico; nomine verò *magiſterij* intelligi gradum in Theologia; ego verò cenſeo intelligi gradum doctoratus, ſiue in iure canonico, ſiue in ſacra Theologia, vel artibus, is enim qui ad doctoratus lauream aſſumitur, aliquibus in locis vocatur Magiſter, alibi Doctor. Ita ſentire videntur Sanch. Salas, & Reginaldus, quos retuli *de legibus, diſp. 1. quæſt. 2. punct. 2. num. 3. verſ. hinc patet.*

3 Quæres ſecundò, quam pecuniæ ſummam conſtituant tres mille Turonenſes. Gloſſa hic *verb. argenteorum*, ait ſpectata moneta Bononienſi conſtituere quingentas libras Bononiorum paruorum. Couarruuias verò *in tract. de veter. collat. numiſm. cap. 5. §. 2. num. 7.* & Alterius *loco cit. verſ. quanta*, exiſtimant, tres mille Turonenſes non excedere ducentos aureos, quorum quilibet vndecim nummis argenteis æſtimatur; conſequenter cooptandum ad doctoratus lauream non poſſe vltra ducentos aureos expendere.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt illi omnes, ad quos pertinet doctoratum, vel magiſterium conferre. Ratio eſt, quia Clemens V. *in præfato cap.* generaliter loquitur, ibi, *ſi quis autem Pontificali etiam dignitate præfulgens*, &c. Ex quo patet etiam Epiſcopos huic cenſuræ ſubiici, quia ſufficienter exprimuntur; cùm Epiſcopi Pontificali gaudeant dignitate.

TERTIA PROPOSITIO.

5 ISta ſuſpenſio repellit à collatione doctoratus, ſeu magiſterij per ſex menſes. nam in præfata Clementina dicitur, *ſi quis autem Pontificali etiam dignitate præfulgens non recepto prius præfato iuramento honorem cuiquam tribuerit ſupradictum, à collatione magiſterij, ſeu doctoratus cuiuſlibet per ſex menſes ſequentes eo ipſo nouerit ſe ſuſpenſum.*

Ex quibus verbis colligitur huiuſmodi ſuſpenſionem non ſolùm ſuſpendere à poteſtate conferendi doctoratum in ea facultate, cuius inſignia præbuit, non recepto iuramento; verùm etiam ſimpliciter à facultate conferendi doctoratus gradum in qualibet ſcientia. Ita gloſſa hîc *verb. cuiuſlibet*. Cardinalis hîc *verſ. ſi quis, n. 1.* Alterius *loco cit. col. 3.* contra Archidiaconum, & alios apud Cardinalem *loco cit.*

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm is, qui hanc ſuſpenſionem contraxit, grauiter peccet, & irregularitatem incurrat doctoratum conferendo, antequam abſoluatur.

Reſpondeo grauiter quidem peccare, quia facit contra ſuſpenſionem in re graui; non tamen irregularitatem incurrit. Ratio eſt, tum quia non eſt inducenda irregularitas, niſi ſit in iure expreſſa. tum quia non violat ſuſpenſionem per exercitium ordinis ſacri; collatio enim doctoratus non eſt functio ordinis.

Addo huiuſmodi ſuſpenſum non fieri irregularem celebrando diuina officia, quia non eſt ſuſpenſus à diuinis, ſed a collatione doctoratus. Ita gloſſa hîc *verb. ſuſpenſum.* Alterius *loco cit. quæſ. 3.*

7 Secundò dubium eſt, vtrùm ſuſpenſus à facultate conferendi doctoratum, validè illum conferat.

Reſpondeo validè conferre, niſi fortè denunciatus ſit ſuſpenſus. Ratio eſt, quia poſt Extrauagantem *ad euitanda*, verſari poſſumus cum eo, qui non eſt vitandus, & valida ſunt ipſius acta, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere.* Ita intelligenda eſt gloſſa hîc *in verb. ſequentes*, & Alterius *loco cit. quæſ. 2.*

Dixi, *niſi fortè denunciatus ſit ſuſpenſus*; tunc enim inualidè confert, cùm acta alicuius vitandi irrita ſint, modò in illis actibus vitandus ſit. Ita intelligenda eſt gloſſa, & Alterius *locis citatis.* An autem doctoratus collatus alicui excommunicato teneat, patet ex dictis *de cenſuris in genere, diſp. 2. quæſt. 2. punct. 7. num. 4.*

QVARTA PROPOSITIO.

8 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis pertinet ad Summum Pontificem, tum quia inferior diſpenſare non poteſt in lege ſuperioris. tum quia lata eſt ad certum tempus, ſcilicet ad ſex menſes, quibus elapſis ceſſat. Vide dicta in ſimili in præcedentibus.

PVNCTVM VI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui poſt celebrationem Concilij Prouincialis, non conuocat Abbates, presbyteros, & clericos, & vniuerſam ſuæ diœceſis plebem, vt illis referat geſta in Concilio Prouinciali.

1 *Epiſcopus prædictam conuocationem omittens excommunicationem duorum menſium incurrit.*
2 *Quæ magis propriè eſt ſuſpenſio, quàm excommunicatio.*

VNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus, qui præfata non fecit, ſeu parui pendenda crediderit, ſententia excommunicationis duorum menſium curriculo perſiſtit vſquequaque multatus, vt loquitur *cap. decernimus, diſt. 18. ad finem.*

2 Obſeruant tamen multi DD. primò nomine *excommunicationis ad duos menſes* non intelligi excommunicationem propriè dictam, ſed ſuſpenſionem; frequenter enim ferri ſolet ſuſpenſio ſub nomine excommunicationis ad tempus latæ, vt dicitur *in cap. tanta, diſt. 86. & cap. vnico, in fine, 10. quæſt. 3.* nam excommunicatio ferri non ſolet ad tempus. Ita gloſſa *in cap. decernimus, cit. verb. excommunicationis.* vbi ait nomine bimeſtris excommunicationis intelligi ſuſpenſionem ab officio. Syluester *verb. ſuſpenſio. 6. 6. verſ. 1.* Tabiena *eodem verb. num. 7.* Henriq. *lib. 13. cap. 58. num. 3.* Alterius *tom. 2. cap. 2. col. 1.* & alij.

Mihi tamen valde probabile videtur intelligi excommunica-

municationem propriè acceptam, quia verba præſertim in materia pœnali propriè accipienda ſunt, nec implicat Summum Pontificem ferre excommunicationem ad tempus; excommunicatio enim lata ad tempus hanc vim habet, vt infra tempus præfixum auferri non poſſit ab inferiore; elapſo verò termino poſſit, vt docui *de cenſuris in genere.*

Obſerua ſecundò cum Suarez *diſputat.* 31. *ſect.* 5. *num.* 7. iſtam cenſuram hoc tempore vſu receptam non eſſe, etiam in Hiſpania, vbi hoc decretum editum fuit in Concilio Toletano.

PVNCTVM VII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores, qui præſcriptis temporibus ad Apoſtolorum limina non accedunt.

1 *Epiſcopus qui debito tempore ad limina Apoſtolorum non accedit, incurrit ſuſpenſionem, & interdictum latum à Sixto V.*
2 *Qui, quo fine, & qua obligatione ad limina accedere teneantur.*
3 *Qui extra Vrbem exiſtens fuit creatus Cardinalis tenetur intra annum ſe conferre Romam ſub pœna priuationis Cardinalatus ipſo facto.*
4 *Diuerſum tempus diuerſis Epiſcopis præfigitur ad viſitanda limina Apoſtolorum.*
5 *Quo die incipiat prædictum tempus.*
6 *Quas cenſuras incurrat Prælatus, huius conſtitutionis violator.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Epiſcopus, qui debito tempore ad limina non accedit, incurrit ſuſpenſionem, & interdictum, latum à Sixto V. in Bulla XV. incipit, *Romanus Pontifex*, quæ Bulla cùm valde clara ſit, & perſpicua, ea ſolùm proponam, quæ in ea diſponuntur.

2 Quæres igitur primò, quínam, & quo fine, & qua obligatione ad limina accedere teneantur.

Reſpondeo teneri Epiſcopos, Patriarchas, & Archiepiſcopos, etiam Cardinalatus honore inſignitos; tenentur autem ex vi præſtiti iuramenti per ſe ipſos accedere, ſi legitimo non detinentur impedimento, vel ſaltem per alium, vt referant ſtatum ſuæ diœceſis, vt prolixè ſatis, & dilucidè in dicta Sixti V. conſtitutione habetur, ibi, *Perpetua conſtitutione ſancimus, decernimus, & mandamus, vt omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi per vniuerſum terrarum orbem conſtituti, à nobis deinceps ordinandi, etiamſi Cardinalatus honore præfulgeant, antequam munus conſecrationis ſuſcipiant, ſeu eis conſecratis pallium de Beati Petri corpore ſumptum tradatur, aut ſi in aliam Eccleſiam transferantur, antequam illius regimini, ſeu adminiſtrationi ſe immiſceant, ſi quidem præſentes in curia fuerint in manibus S.R.E. Diaconi Cardinalis ordine prioris, ſi verò abſentes, in manibus Antiſtitis, qui ad impendendum munus prædictum, aut ad tradendum pallium huiuſmodi à Sede Apoſtolica delegabitur, iurent iuxta formam in libro Cancellariæ Apoſtolicæ. Quinterno appellato, nuper deſcriptam, ſe Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli limina ſtatutis in hac noſtra conſtitutione temporibus, perſonaliter, ac per ſe ipſos viſitaturos, ac nobis, & ſucceſſoribus noſtris, pro tempore exiſtentibus, Romanis Pontificibus rationem reddituros de toto eorum paſtorali officio, déque rebus omnibus ad ipſarum, quibus præſunt, Eccleſiarum ſtatum, ad Cleri, & populi diſciplinam, animarum denique, quæ illorum fidei creditæ ſunt, ſalutem quouis modo pertinentibus, & viciſſim mandata Apoſtolica humiliter recepturos, & quàm diligentiſſimè executuros. Quòd ſi legitimo impedimento detenti fuerint, iurent ſe prædicta omnia adimpleturos per certum nuncium, ad id ſpeciale mandatum habentem, de gremio ſuorum capitulorum, aut alium in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutum, ſeu aliàs perſonatum habentem, aut ſi huiuſmodi hominem Eccleſiaſtica dignitate, & perſonatu præditum non habeant, per diœceſanum ſacerdotem, & ſi Clero careant omnino, per aliquem alium presbyterum, ſecularem, vel regularem ſpectatæ probitatis, & religionis, de ſupradictis omnibus plene inſtructum. De huiuſmodi autem impedimento docere debeant per legitimas probationes ad dictum primum Diaconum Cardinalem, per ſupradictum nuncium tranſmittendas.*

3 Prædictis addo eos, qui ad Cardinalatus gradum euecti ſunt, dum extra Vrbem exiſtunt, teneri intra annum ſub pœna priuationis Cardinalatus ipſo facto intra annum Romam ſe conferre, vt ſtatuit idem Sixtus V. in Bulla, incipit, *Poſtquam*, quæ conſulenda erit, dum opus fuerit.

4 Quæres ſecundò, quódnam tempus Epiſcopis præfigatur ad viſitanda limina Apoſtolorum.

Reſpondeo diuerſum præfigi, iuxta variam locorum diſtantiam, vt ex ipſa Bulla conſtat, ibi, *Ad hoc autem debitum viſitationis officium commodè explendum ſupradicti omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, Itali videlicet, vel ex Italicis Inſulis, vnde in Italiam commodius trajici poteſt. Veluti Siculi, Sardi, Corſi, & alij adiacentium Prouinciarum Italiæ, ac etiam Dalmatiæ, & Græcarum, quæ è regione ipſis Italiæ, & Siciliæ oris ſunt, tertio anno; Germani verò, Galli, Hiſpani, Belgæ, Bohemi, Vngari, Angli, Scoti, Iberni, & cæteri omnes, qui in Europa ſunt citra mare Germanicum, & Balticum, ac omnium inſularum maris Mediterranei quarto anno, & qui intra Europæ fines ſunt, his prouincijs remotiores, ac etiam Africani, littoribus noſtris aduerſi, ac inſularum maris Oceani Septentrionalis, & Occidentalis Europæ, & Africæ citra continentem noui Orbis, tam qui nunc ſunt, quàm qui ad catholicam fidem per miſericordiam Dei aliquando redierint, quinto anno; Aſiatici verò, & qui extra Aſiam, & in alijs nouis terris Orientalibus, Meridionalibus, Occidentalibus, & Septentrionalibus, tam in inſulis, quàm in continentibus, & denique in quibuſlibet mundi partibus decimo anno iter ſuſcipiant, & Deo concedente perficiant. Idémque inſtitutum tertio quoque, quarto, quinto, & decimo anno repetant, & obſeruent. Hæc autem annorum ſpatia tempore ſuſcepti muneris conſecrationis, vel pallij traditionis, aut tranſlationis, vt præfertur, incipiant.*

5 Rogabis, vtrùm tempus aſſignatum ad viſitanda limina Apoſtolorum incipiat à die, qua quis ad Epiſcopatum promotus fuit.

Reſpondeo incipere à tempore, quo prædeceſſor Romæ fuit; conſequenter computandum eſſe tempus prædeceſſoris, vt patet ex illis Bullæ verbis, *quæ ne longius differatur, volumus quod tempus qualecumque excurſum alicui ex ſupradictis Præſulibus, qui ſine morte proueniens, ſiue alia quacumque de cauſa ob non finitum tempus ei præſcriptum dicta limina non viſitauerit, ita illius ſucceſſoris effluxiſſe, & excurriſſe intelligatur, vt termino ipſo iuxta prædeceſſoris ſui iuſiurandum completo, debitam tunc viſitationem quamprimum conficere teneatur.*

6 Quæres tertiò, quas cenſuras incurrat Prælatus huius conſtitutionis violator.

Reſpondeo ſuſpendi, ſeu interdici ab ingreſſu Eccleſiæ, ab adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium, & à fructibus ſuarum Eccleſiarum, vt patet ex illis verbis, *Si verò, quod abſit, non egerint, eos, ab ingreſſu Eccleſiæ, ac etiam ab adminiſtratione, tam ſpiritualium, quàm temporalium, necnon à perceptione fructuum ſuarum Eccleſiarum, à capitulis eorum omni exceptione, & mora ceſſante interim liberè exigendorum, & opus fabricæ, ſeu ornamentorum Eccleſiæ emptionem, prout maior exegerit neceſſitas, inſumendorum, ipſo facto tamdiu ſuſpenſos eſſe volumus, dum à contumacia reſipiſcentes relaxationem ſuſpenſionis huiuſmodi à Sede prædicta meruerint obtinere.*

Ex quibus verbis colligi poſſe videtur primò præfatos non ſuſpendi à fructibus penſionum, & aliorum beneficiorum; ſed Eccleſiarum Epiſcopalium, Archiepiſcopalium, Patriarchalium. Ratio eſt, tum quia hæc videtur ſignificatio illorum verborum, *Eccleſiarum ſuarum*, tum quia verſamur in materia pœnali, in qua ſtrictior, & benignior interpretatio facienda eſt, niſi aliud ferat vſus, & praxis.

Secundò abſolutionem iſtius cenſuræ Summo Pontifici reſeruatam eſſe, etiamſi Prælati reſipuerint, & ad limina ſe contulerint. Quid autem nomine liminum intelligatur, patet ex ſupradictis in Bulla Cœnæ, ſicut etiam in præcedentibus centies repetita ſunt, quæ in iſtius conſtitutionis explicatione hîc dici poſſent.

PVNCTVM VIII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, & alios Epiſcopis ſuperiores, ob quæſtum publicantes, vel concedentes indulgentiam, aut facultates abſoluendi.

VNICA PROPOSITIO.

PRæfati Epiſcopi incurrunt ſuſpenſionem Papæ reſeruatam, ſeu potiùs interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, & à perceptione fructuum ex Bulla 99. Pij V. incipit, *Quàm plenum*, in qua Bulla fertur etiam excommunicatio contra alios Epiſcopis inferiores. Vide ſupradicta *diſp.2.q.3.punct.*30. vbi has cenſuras ex profeſſo explicaui.

PVNCTVM IX.

De ſuſpenſione contra Archiepiſcopum, vel Epiſcopum relaxantem incendiariis pœnam, ipſis impoſitam *in cap. peſſimam*, 23. *quæſt.*8.

1 *Archiepiſcopus, vel Epiſcopus pœnam incendiario debitam relaxans, damnum tenetur reſtituere, & per annum ab officio Archiepiſcopatus abſtinere debet.*

2 *Quænam pœna ſit incendiario impoſita* cap. peſſimam, 23. quæſt. 8.

VNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus, vel Archiepiſcopus pœnam incendiario debitam relaxans damnum ipſe reſtituere, & per annum ab officio Archiepiſcopali abſtinere debet, *cap. peſſimam, citato.*

2 Pœna autem *in dicto cap.* impoſita contra incendiarium eſt, vt non ſolùm excommunicetur, & non abſoluatur nondum facta damni reſtitutione, præſtitóque iuramento non patrandi ampliùs huiuſmodi facinus, verùm etiam iniungatur pœnitentia permanendi per annum in ſeruitio Dei Hieroſolymis, aut in Hiſpania.

An autem iniungi poſſit pœnitentia permanendi per annum in ſeruitio Dei alibi, quàm Hieroſolymis, vel in Hiſpania.

Reſpondendum videtur affirmatiuè, iuxta gloſſam *in dicto cap. initio*, hoc enim apponi videtur exemplariter, & non taxatiuè. hæc opinio probabilis eſt; quamuis oppoſitum probabilius videatur; in textu enim hæc verba adhibentur, *pœnitentia autem ei detur, vt Hieroſolymis, & in Hiſpania in ſeruitio Dei per annum integrum permaneat*, quamquam iſta pœna hoc tempore forſan vſu recepta non eſt.

Quis autem dicendus ſit *incendiarius*, & an excommunicationem hoc tempore ipſo facto incurrat, explicatum eſt *diſp.2 quæſt.3.punct.*43.

PVNCTVM X.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores, vt Patriarchas, & Archiepiſcopos, qui ex odio, gratia, amore, vel lucro, ſeu commodo temporali omittunt procedere contra ſuſceptos, vel diffamatos de hæreſi, aut temere vexant aliquem, imponendo illi notam, vel ſuſpicionem hæreſis, vel impedimenti ab eo illati in officio Inquiſitionis.

VNICA PROPOSITIO.

PRæfati Epiſcopi, vel Prælati, qui prædictas actiones faciunt, ſuſpenduntur per triennium ab officiis; alij verò inferiores Epiſcopis ligantur excommunicatione *in Clement. 1. §. verùm, de hæreticis.* Quæ hîc diſputari poſſent, à me iam pertractata fuerunt *diſp.2.q.7.punct.*5. propterea opus non eſt hîc eadem repetere.

PVNCTVM XI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui neceſſariam correctionem non adhibet contra ſimoniacos in ſacramentis, vel in ordinibus.

VNICA PROPOSITIO.

EPiſcopus præfatam correctionem non adhibens ſubiacet excommunicationi, *cap. quicquid. 1. quæſt. 1.* nomine autem *excommunicationis* intelligitur ſuſpenſio, iuxta gloſſam *in dicto cap. quidquid. verb. excommunicationis.* Alterium *tom.2.diſp.16.c.3. ad finem.* Sayrum *lib.4.cap.12. n.45.* & alios, quia excommunicatio non fertur ad tempus. Iuxta nonnullos alios nomine *excommunicationis duorum menſium* intelligitur ſeparatio, ſeu excluſio à perceptione ſacramentorum.

Sed quid ego ſentiam, in præcedentibus explicaui *punct.6.* dum loquerer de ſuſpenſione lata contra Epiſcopum, qui poſt Concilium Prouinciale non conuocat Synodum diœceſanam.

QVÆSTIO VI.

De ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, Prælatos, & alios, ob alia delicta diſtincta à præcedentibus.

PRima ſuſpenſio in hac quæſtione explicanda, eſt contra Epiſcopum concubinarium non reſipiſcentem poſt admonitionem Synodi Prouincialis.

Secunda contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Pontificali dignitate præditos ingredientes monaſteria monialium ſibi ſubiecta extra caſus neceſſitatis.

Tertia tam contra eos, qui iuramentum præſtant de tenendo ſchiſmate, quàm contra ipſos ſchiſmaticos.

Quarta contra impugnantes immaculatæ, & Beatiſſimæ Virginis conceptionem, vel in alterutram partem diſputantes, aliam refellendo.

Quinta contra Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Patriarchas locantes, aut alia ratione concedentes domos manifeſtis vſurariis alienigenis, ſcientes eos illis abuſuros ad fœnus, quaſi ex officio exercendum.

Sexta contra clericos vtentes veſtibus prohibitis.

Septima contra eos, qui imagines eorum, de quibus fama, vel opinio ſanctitatis, vel martyrij inualuit, proponunt cum laureolis, radiis, vel ſplendoribus, aut libros continentes geſta, miracula, reuelationes, vel beneficia,

tanquam

tanquam ipſorum interceſſionibus obtenta, publicant, aut tabellas, ſeu imagines, fictas, pictas, vel exſculptas appendunt, aut lampades, ſeu lumina ad ipſorum ſepulcra ſine debita facultate accendunt.

PVNCTVM I.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum concubinarium non reſipiſcentem poſt admonitionem Synodi Prouincialis.

1 *Epiſcopus concubinarius, qui non reſipiſcit poſtquam à Synodo Prouinciali admonitus fuit, ipſo facto ſuſpenſus manet.*

2 *Epiſcopus accedens ad mulierem, quam ante conſecrationem Epiſcopalem cognouerat, non repellitur ipſo facto ab ordinis executione.*

VNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus concubinarius, qui non reſipiſcit, poſtquam à Synodo Prouinciali admonitus fuit, ipſo facto ſuſpenſus remanet, ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 14. *de reformat.* circa quam ſuſpenſionem nihil mihi diſſerendum occurrit, præter id, quod infrà quæſt. proximè ſequenti *punct.* 4. adnotabo, dum loquar de ſuſpenſione contra clericum concubinarium.

Nonnulli etiam inter ſuſpenſiones contra Epiſcopos latas enumerant id, quod decernitur *in cap. habuiſſe, diſtinct.* 33. vbi

2 Epiſcopus accedens ad mulierem, quam ante conſecrationem Epiſcopalem cognouerat, repellitur ab ordinis executione. Ita gloſſa *in dicto cap. verbo depoſito.* Alterius *tom.* 2. *diſp.* 16. *cap.* 3. *col.* 7. *verſic. inter has*, & alij.

Ego verò exiſtimo huiuſmodi Epiſcopum non ligari ſuſpenſione ipſo facto. tum quia Concilium Tridentinum ſuſpendit Epiſcopum concubinarium, niſi reſipuerit poſt admonitionem ſibi à Synodo Prouinciali factam. tum quia ex *dicto cap.* habuiſſe potius colligitur ſuſpenſio ferenda, quàm ipſo iure lata, vt colligitur ex illis verbis, *ſacerdotij honore depoſito adminiſtrandum nullo modo præſumat accedere.* nam depoſitio requirit actionem iudicis. Ita Sayrus *lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 4.

PVNCTVM II.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alióſque Prælatos Pontificali dignitate præditos ingredientes monaſteria monialium ſibi ſubiecta extra caſus neceſſitatis.

VNICA PROPOSITIO.

EPiſcopus, aut alij Prælati ingredientes extra neceſſitatem monaſteria monialium ſibi ſubiecta, *prima* vice incurrunt ſuſpenſionem, ſeu potiùs interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ. *Secunda* vice ſuſpenduntur à diuinis. *Tertia* vice ligantur excommunicatione, vt patet ex Bulla Gregorij XIII. quam explicaui *diſp.* 3. *quæſt.* 8. *punct. vlt.* & *in tractatu de clauſura*, vbi etiam explicaui pœnas, & cenſuras contra religioſos, & alios clauſtra monialium ſine debita facultate ingredientes.

PVNCTVM III.

De ſuſpenſione, tam contra eos, qui iuramentum præſtant de tenendo ſchiſmate, quàm contra ipſos ſchiſmaticos.

1 *Qui præſtant iuramentum de tenendo ſchiſmate, à ſacris ordinibus, & dignitatibus ſunt ſuſpenſi.*

2 *Materia huius ſuſpenſionis eſt iuramentum de tenendo ſchiſmate.*

DE ſuſpenſione, & priuatione Eccleſiaſticæ poteſtatis impoſita ſchiſmaticis, ſufficienter egi *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 5. propterea hîc ſolùm, remanet explicanda ſuſpenſio lata contra clericos, qui ſchiſma tenere iurant.

1 Iſta ſuſpenſio expreſſa eſt *in cap.* 1. *ad finem, de ſchiſmaticis*, ibi, *illi verò, qui ſponte iuramentum de tenendo ſchiſmate præſtiterint, à ſacris ordinibus, & dignitatibus decernimus manere ſuſpenſos.*

2 Ex quibus verbis patet materiam iſtius ſuſpenſionis eſſe iuramentum de tenendo ſchiſmate. Opus tamen eſt, vt iuramentum non fiat per vim, dolum, metum, ignorantiam, aliámve ſimilem cauſam, quia textus vtitur dictione, *ſponte*, quod puram libertatem connotat, & metum excludit. *l. ſi quis maior. C. de tranſact.* vbi Alciatus *verb. nullo cogente*, & *Authentica ſacramenta puberum*, vbi plures DD. quos enumerat Auguſtinus Barboſa *diſi.* 332. *num.* 2. & 3.

Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes ſuſpenſiones capaces, qui præfatum iuramentum præſtant; nam textus generaliter loquitur. Alterius *tom.* 2. *diſput.* 15. *cap.* 6. *initio*, innuit ſubiectum iſtius ſuſpenſionis eſſe clericos, non verò laicos.

Effectus iſtius ſuſpenſionis eſt repellere ab vſu ordinum, & eorum ſuſceptione, atque à dignitatibus. quem autem effectum pariat ſuſpenſio ab ordinibus, & dignitatibus, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere, diſp.* 3. *punct.* 2.

Abſolutio iſtius ſuſpenſionis conferri poteſt ab Epiſcopo, quia in præcitato cap. non reſeruatur.

PVNCTVM IV.

De ſuſpenſione contra impugnantes immaculatæ, ac Beatiſſimæ Virginis conceptionem, vel in alterutram partem diſputantes, aliam refellendo.

1 *Quam pœnam incurrat qui alterutram partem diſputat in cœtu virorum, aut mulierum, de conceptione immaculata Beatiſſimæ Virginis, aliam refellendo, aut qui hanc quæſtionem vulgari lingua dictat, aut ſcribit.*

2 *Bulla Gregorij XV. etiam priuatam de hoc argumento diſputationem vetantis.*

DE hac re ſufficienter egi *diſp.* 2. *quæſt.* 3. *punct.* 34. Ideo hîc breuitate vtar, ne eadem ſæpiùs repetam.

VNICA PROPOSITIO.

1 NOn ſolùm, qui præſumit in concione populari, aut vbi adeſt virorum & mulierum multitudo, diſputare in alterutram partem de conceptione B. M. V. aſſerendo propriam ſententiam rationibus, vel auctoritatibus, & alteram refellendo, verùm etiam qui præſumit de hac ipſa quæſtione cuiuſuis pietatis, aut neceſſitatis prætextu, vulgari lingua ſcribere, vel dictare, ſuſpenditur à diuinis, ſi eſt in ſacris, nec non priuatur ipſo iure omni gradu, & dignitate, & ad ſimilem redditur inhabilis, & à ſolo Papa diſpenſari poteſt, ex Bulla Pij V. quæ incipit, *Super ſpecula.*

Idem Paul. V. die 19. Iulij 1616. & die 31. Auguſti 1617. ſub iiſdem pœnis, & cenſuris decreuit contra eos, qui in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & aliis quibuſcunque actibus publicis aſſerere audēt Beatiſſimam Virginem cum originali peccato conceptā fuiſſe.

Eandem pœnam extendit ad eos, qui tenentur in publicis actibus Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe, ſi oppoſitam ſententiam impugnent, aut de illa aliquo modo agant, vel tractent.

Nouiſſi

Nouiſſimè autem Gregorius X V. non ſolùm id vetuit in actibus publicis, verùm etiam priuatim. Videri poteſt ipſius Bulla, quam hic ad verbum referre cenſui, ne lector in ea inquirenda defatigetur, vt mihi contigit.

2 *Sanctiſſimus Dominus noſter, auditis votis Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium contra hæreticam prauitatem Generalium Inquiſitorum, decretum aliàs editum à felic. record. Paulo V. eius prædeceſſore, tenoris ſequentis, videlicet:*

Sanctiſſimus D. N. poſt longam, & maturam diſcuſſionem, auditis votis Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium contra hæreticam prauitatem Generalium Inquiſitorum, re accuratè, & diligenter perpenſa, prouidè conſiderans, quod quamuis in conſtitutione felic. record. Sixti IV. ſuper conceptione Beatiſſimæ Virginis Mariæ pro ſubmouendis inter Chriſti fideles ſcandalis, rixis, & contentionibus edita, à ſancta Tridentina Synodo innouata, & deinde in alia conſtitutione ſanct. mem. Pij V. ſuper eadem re, quas ſimiliter ſanctitas ſua innouauit, cum quibuſdam prouiſionibus, & adiectionibus pœnarum pro efficaciori earum obſeruatione, relinquatur vnicuique libera facultas tenendi, & etiam aſſerendi vtramque partem, quòd ſcilicet fuerit, vel non fuerit concepta cum peccato originali, dum tamen neutra, veluti erronea, aut hæretica damnetur, nihilominus ex occaſione aſſertionis affirmatiuæ in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & actibus publicis, quòd eadem Beatiſſima Virgo fuerit cum peccato originali concepta, oriuntur in populo Chriſtiano, cum magna Dei offenſa, ſcandala, iurgia, & diſſenſiones. Propterea volens huiuſmodi ſcandalis ex debito ſui muneris prouidere decreuit, & præcepit, ac præſentis decreti virtute mandat, & præcipit omnibus, & ſingulis cuiuſuis ordinis, & inſtituti regularibus, & alijs quibuſcunque tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus perſonis, cuiuſuis conditionis, ſtatus, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Eccleſiaſticæ, quàm ſecularis, etiam ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua earum eſſet neceſſaria mentio tenenda, vt in poſterum donec articulus huiuſmodi à ſancta Sede Apoſtolica fuerit definitus, vel per ſanctitatem ſuam, & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum, non audeat in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & alijs quibuſcumque actibus publicis aſſerere, quòd eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali; contrafacientes autem eadem ſanctitas ſua voluit, & declarauit ſubiacere debere, & ſubiecit cenſuris, & pœnis contentis in ſupradictis conſtitutionibus ſuorum prædeceſſorum, & ſua ipſo facto incurrendis; per huiuſmodi tamen prouiſionem ſanctitas ſua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei vllum prorſus præiudicium conferre, eam relinquens in eiuſdem ſtatu, & terminis, in quibus de præſenti reperitur, præterquam quòd ſuprà diſpoſita. Vlterius ſub eiſdem cenſuris, & pœnis mandans, quòd negatiuam opinionem, videlicet, quòd non fuerit concepta cum peccato originali in prædictis publicis actibus aſſerentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, ſeu tractent. Inſuper voluit, & expreſsè mandauit, vt extra hos caſus expreſſos publicorum actuum, in reliquis omnibus ſupradictæ conſtitutiones firmæ, & illæſæ remaneant, & exactè obſeruentur, perinde, ac ſi præſens decretum non emanaſſet. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obſeruari, non obſtantibus in hac parte ſupradictis conſtitutionibus, & alijs omnibus in contrarium facientibus, &c.

Hoc ſuo præſenti decreto ex eiſdem cauſis euitan. ſcandala, diſſenſiones atque diſcordias in populo Chriſtiano, quæ pari ratione oriri poſſunt, &, vt accepit, in aliquibus regionibus orta iam ſunt ex ſermonibus priuatis occaſione aſſertionis affirmatiuæ, extendit, & amplianit etiam ad priuata colloquia, & ſcripta, mandans, & præcipiens omnibus, & ſingulis ſupradictis, ne de cætero, donec articulus huiuſmodi à Sede Apoſtolica definitus, vel per ſanctitatem ſuam, & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum, neque etiam in ſermonibus, & ſcripturis priuatis audeant aſſerere, quòd eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, ſeu tractare; exceptis tamen, quibus à ſancta Sede Apoſtolica fuerit ſuper hoc ſpecialiter indultum. Per hoc tamen ſanctitas ſua non intendit reprobare hanc opinionem, nec ei vllum prorſus præiudicium inferre, eam relinquens in eiuſdem ſtatu, & terminis, in quibus reperitur, præterquam quod in ſupradicto felicis recor. Pauli V. & hoc ſuo decreto diſpoſita. Eadémque ſanctitas ſua voluit, & expreſsè mandauit; vt in reliquis omnibus, vbi huiuſmodi decretis non aduerſantur, conſtitutiones Sixti IV. Alexandri VI. & Pij V. ac Pauli V. eius prædeceſſorum ſuper conceptione Beatiſſimæ Virginis firmæ, & illibatæ remaneant, ac exactè obſeruentur, perinde, ac ſi huiuſmodi decretum non emanaſſet. Et inſuper eadem ſanctitas ſua cum ſancta Romana Eccleſia de Beatiſſima Virginis conceptione feſtum ſolemniter, & officium celebret, omnibus & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, tam ſecularibus, quàm cuiuſuis ordinis, & inſtituti regularibus mandat, ac præcipit, vt in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio, ac diuino officio celebrandis, tam publicè, quàm priuatim non alio, quàm Conceptionis nomine vti debeat. Contrauenientes autem ſanctitas ſua voluit, & declarauit ſubiacere debere, & ſubiecit cenſuris, & pœnis, contentis in ſupradictis conſtitutionibus, ac prælato decreto ſuorum prædeceſſorum, ipſo facto incurrendis. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obſeruari, non obſtantibus in hac parte conſtitutionibus ſupra ſcriptis, decreto Pauli V. conſuetudinibus etiam immemorabilibus, necnon omnibus, & ſingulis quæ prædeceſſores prædicti voluerunt non obſtare, ac alijs quibuſcumque in contrarium facientibus. Volens, & decernens pro obſeruatione, & executione præſentis decreti, & omnium in eo contentorum, quòd contra huiuſmodi tranſgreſſores etiam, regulares cuiuſuis ordinis, & inſtituti, etiam quomodolibet exemptos, & alias quaſcumque Eccleſiaſticas, & ſeculares perſonas, cuiuſque ſtatus, conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Eccleſiaſticæ, quàm ſecularis, tam Epiſcopi, & Prælati ſuperiores, aliique ordinarij locorum, quàm hæreticæ prauitatis vbique locorum deputati Inquiſitores procedant, & in eos ſeuerè animaduertant, tribuens eis, & eorum cuilibet liberam facultatem, & authoritatem contra eoſdem tranſgreſſores procedendi, & pœnis coërcendi & puniendi. Voluit denique, ne prædictorum ignorantia à quoquam prætendi poſſit, quòd præſens decretum, ſeu illius exempla ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in acie Campi floræ affixa omnes ita arctent, & afficiant, perinde ac ſi vnicuique perſonaliter intimata fuiſſent, quódque præſentium tranſumptis etiam impreſſis manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, & oſtenſæ.

P V N C T V M   V.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Patriarchas locantes, aut alia ratione concedentes domos manifeſtis vſurariis alienigenis, ſcientes eos illis abuſuros ad fœnus, quaſi ex officio exercendum.

1 *Variæ pœnæ variorum Prælatorum domos vſurarijs locantium.*

2 *Hæc ſuſpenſio repellit ab officio, & beneficio.*

VNICA PROPOSITIO.

1 PRædicti Epiſcopi concedentes domos præfatis vſurariis ligantur ſuſpenſione; alij verò inferiores excommunicantur. collegia verò & vniuerſitates interdictum ipſo facto incurrunt, in qua cenſura, videlicet ſuſpenſionis, excommunicationis, & interdicti, ſi per menſem animo indurato perſtiterint, terræ ipſorum ipſo facto remanent interdictæ. Ita decreuit Gregor. X. in Concilio Lugdunenſi, & refertur in *cap. vſurarum, de vſuris.*

Quæ circa iſtius ſuſpenſionis intelligentiam hic explicari poſſent, à me prolixè ſatis, & abundè explicata fuerunt *diſp. 3. quæſt. 4. punct. 9.* ideo hic annotari neceſſe non eſt.

2 Expli

2 Explicandum ſolùm ſupereſt, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo ſuſpendere ab officio, & beneficio. Ratio eſt, tum quia textus generaliter, & ſine diſtinctione loquitur. ergo generaliter intelligendus eſt. tum quia non eſt maior ratio, cur de vno potius effectu, quàm de alio intelligatur. ergo generaliter intelligi debet. Vide Suarez *diſputat.* 31. *ſect.* 5. *num.* 13. Sayrum *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 48. Alterium *tom.* 2. *diſputat.* 16. *cap.* 2. *colum.* 6. & 7. Filliucium *tract.* 17. *num.* 152.

PVNCTVM VI.

De ſuſpenſione contra clericos vtentes veſtibus prohibitis.

1 *Quam pœnam incurrat clericus beneficiarius, ac etiam non beneficiarius, publicè vtentes veſtibus prohibitis.*
2 *Non incurrunt cenſuram ſi id faciant ex rationabili cauſa, aut ex loci conſuetudine, aut citra mortalem culpam.*
3 *Quid intelligatur nomine veſtis virgata, aut partita, cuius delatione cenſura incurritur.*
4 *Quódnam ſit ſubiectum huius ſuſpenſionis.*
5 *Suſpendit à fructibus beneficiorum.*
6 *Quo nomine non intelliguntur diſtributiones.*
7 *Ad quem pertineant fructus ex beneficio percepti dum beneficiarius ſuſpenſus manet à fructibus beneficij.*
8 *Clericus ſuſpenſus à fructibus beneficij quòd virgatas veſtes ferat, non eſt ſuſpenſus à fructibus penſionis quam habet.*
9 *Clericus qui ob publicam delationem veſtium diuerſicolorium eſt inhabilis per ſex aut duodecim menſes ad beneficium Eccleſiaſticum, non poteſt obtinere beneficium.*
10 *Abſolutio huius ſuſpenſionis, iuxta communiorem ſententiam ſpectat ad Papam.*

IN hoc puncto priùs explicabo, quandónam clerici ſuſpenſionem incurrant vtendo veſtibus prohibitis.
Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.
Tertiò, quis poſſit abſolutionem impendere.

PRIMA PROPOSITIO.

1 CLericus habens beneficium incurrit per ſex menſes ſuſpenſionem à perceptione fructuum, ſi publicè vtatur veſte virgata, vel partita. Clericus verò non habens beneficium; ſed conſtitutus in ſacro ſubdiaconatus, vel Diaconatus ordine, inhabilis efficitur per ſex menſes ad recipiendum beneficium. Eadem pœna inhabilitatis ad beneficium per ſex menſes punitur clericus, qui præfato veſtium genere vtitur, dum clericalem tonſuram defert. Sacerdos verò, vel religioſus, aut alius obtinens dignitatem, vel beneficium, cui animarum cura adnexa eſt, ſuſpenſionem incurrit per annum à perceptione fructuum, ſi publicè deferat veſtem virgatam, vel partitam, aut in capite pileum lineum, vulgo apud Longobardos *la ſcuffia*, in Hetruria, *la beriola di notte*, quòd ſi præfati ſacerdotes, vel religioſi beneficium non habeant, efficiuntur inhabiles per annum ad beneficium Eccleſiaſticum. Hæc omnia expreſsè ſancita fuerunt à Clemente V. in Concilio Viennenſi, *in Clementina* 2. *quoniam, de vita & honeſtate clericorum*, vbi etiam clericis quibuſcumque ſecularibus, vel regularibus deferentibus Epithogium, ſeu tabardum, ſeu mantellum, ac feraiolum, vt vulgo dicunt, foderatum vſque ad oram, & adeò breue, vt veſtis inferior notabiliter appareat, & videatur, iniungitur obligatio illud tradendi pauperibus, modò præfati clerici, vel religioſi adminiſtrationem habeant; ſi autem adminiſtrationem non habent, obligantur illud tradere ſuperiori, vt in pios aliquos vſus conuertatur, alioquin clerici ſeculares, vel regulares ſuſpenduntur per annum à perceptione fructuum, ſi beneficium habent. Si verò beneficium non habent, efficiuntur inhabiles per annum ad beneficia Eccleſiaſtica. Denique in eadem Clementina præſcribitur, vt clerici, præſertim beneficiati, publicè non vtantur caligis ſcacatis, vel coloris rubei, aut viridis, nulla tamen adiicitur pœna, vt bene obſeruat gloſſa hic *in verb. partita*. Hæc Clementina confirmata, & ampliata fuit in Tridentino *ſeſſ.* 14. *cap.* 6. *ad finem & ſeſſ.* 22. *cap.* 1. *de reformat.*

Ex dictis ergo conſtat, quandónam clerici ſuſpenſionem incurrant vtendo veſtibus interdictis.

Hoc tamen intelligendum, & limitandum eſt primò; modò clerici præfatis veſtibus vtantur publicè, nam in præfata Clementina dicitur, *publicè vtantur*; quamobrem deferens huiuſmodi veſtes domi, non incurrit iſtam ſuſpenſionem, quia domus rem ſecretam, & non publicam denotat, iuxta gloſſam hîc *verb. publicè*. Bernardum Diaz *in pract. cap.* 75. *num.* 3. & alios communiter. Idem dic de eo, qui præfatas veſtes extra domum ſub aliis veſtibus ita defert, vt publicè non appareant; hic enim non dicitur publicè deferre, ſed potiùs occultè.

2 Secundò intelligitur, & limitatur, niſi id faciant ex rationabili cauſa. nam in dicta Clementina ſic habetur, *niſi cauſa rationabilis ſubſit*; quamobrem excuſatur, qui præfatis veſtibus vtitur, dum tranſiturus eſt per loca infidelium, vel hæreticorum, aut ſi hoc faciat ob metum ſeruitutis, verberum, vel alterius grauis incommodi; leges enim Eccleſiaſticæ non obligant cum graui incommodo, & periculo; ob id quidam clericus à Papa reprehenſus, quòd clericalem habitum dimiſiſſet, excuſauit ſe his verſibus apud gloſſam *in cap. ſi quis de clericis, de vita & honeſtate clericorum.*

Tutius vt peterem laici ſub imagine Romam,
Fas fuit vt ſinerem luxuriare comam.

Addunt etiam aliqui licitum eſſe ſeculares veſtes induere, dum peregrinatio longinqua ſuſcipitur, *cap. Epiſcopi* 21. *quæſt.* 4. Verùm hoc intelligendum eſt, modò habitus non adeò mutetur, vt quis laicus exiſtimetur, & clericus non dignoſcatur; vetitum enim eſt, habitum abſolutè transformare, niſi aliqua iuſta ſubſit cauſa, *cap Epiſcopi, cit. & cap. contingit.* 2. *de ſentent. excommunicat.* ob id vſu receptum eſt, vt veſtes quædam breuiores, & expeditiores in itinere adhibeantur, non tamen ob id habitus ita transformari debet, vt clericus non appareat. Ita Syluester *verb. clericus* 2. §. 2. Alterius *tom.* 2. *diſputat.* 12. *cap.* 1. *colum.* 4. *verſ. ſeptimo.*

Tertiò intelligitur, & limitatur, niſi conſuetudo alicubi in contrarium extet; conſuetudo enim ſicut legem inducit, ita etiam abrogare poteſt. Quamobrem nonnulli recentiores apud Auilam aſſerunt iſtam ſuſpenſionem conſuetudine ſublatam eſſe. Sed hoc ego non facilè conceſſerim, quia Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. conſuetudines in contrarium abrogat.

Quartò limitatur, modò culpa mortalis intercedat; ad incurrendam enim cenſuram grauem, grauis culpa requiritur. Quamobrem Cardinalis *in dicta Clem. n.* 4. Nauarr. *in manuali c.* 27. *n.* 159. Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 3. *n.* 1. Alterius *loco cit. col.* 3. *verſ.* 2. Scortia *in ſelectas conſtitut. epitom.* 149. *theoremat.* 381. arbitrantur illum à mortali excuſari, qui ſemel, aut iterum ex aliqua cauſa id facit, vt ſi hoc faciat ob celebrationem nuptiarum, aut ob aliam ſolemnitatem, vel feſtiuitatem condecorandam, & cohoneſtandam. Verùm ego cenſeo in caſibus particularibus iudicio prudentis viri ſtandum eſſe, attentis circumſtantiis tunc temporis contingentibus.

3 Sed modò dubium eſt primò, quid intelligatur nomine *veſtis virgata*, vel *partita*, cuius delatione cenſura incurritur.

Reſpondeo cum gloſſa hîc *verb. partita* intelligi veſtem habentem diuerſos colores intextos cum ipſo pano, vel artificioſè ſuperinductos, & ſuperimpoſitos.

4 Secundò dubium eſt, in quibus caſibus ſuſpenſio dictæ Clementinæ incurratur, ſeu quódnam ſit ſubiectum iſtius ſuſpenſionis.

Reſpondeo incurri ſolùm, dum deferens habet beneficium Eccleſiaſticum, vt patet legenti textum, in reliquis caſibus inducitur inhabilitas, vel prohibitio, iuxta explicationem a me traditam *in 1. propoſitione.* Ita Suarez, Alterius, & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SVſpenſio, de qua hîc agimus, ſuſpendit à fructibus beneficiorum; ſic enim habetur *in dicta Clementina,* ibi, *à perceptione fructuum.*

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm nomine *fructuum* intelligantur diſtributiones.

Reſpondendum mihi videtur, negatiuè, iuxta dicta de horis canonicis. Ratio eſt, quia diſtributiones in materia pœnali ſub nomine fructuum comprehendi non ſolent. Secus ſi ſuſpenſio lata eſſet à beneficio; tunc enim comprehenderentur diſtributiones, quæ intereſſentibus choro conferuntur intuitu beneficij, vt docui *de cenſuris in genere,* in vltimis impreſſionibus, *diſp. 3. puncto 2. num. 14.* vbi etiam oſtendi cum Sayro *lib. 4. cap. 6. num. 15.* Vgolino & aliis, fructus patrimonij in titulum aſſignati non venire nomine fructuum beneficij.

7 Secundò dubium eſt, ad quem pertineant fructus ex beneficio percepti, dum quis ſuſpenſus remanet à fructibus beneficij.

Reſpondeo conuertendos eſſe in vtilitatem Eccleſiæ, vt aliàs in ſimili docui *de excommunicato.* Diſtributiones verò, quibus priuatur excommunicatus, vel ſuſpenſus à beneficio, iure accreſcendi pertinent ad alios intereſſentes, vt pluribus probaui *de horis canonicis;* cum Rota, & aliis, quibus adde Cardinalem *in hac Clementina, num. 9.* Sayrum *lib. 4. cap. 6. num. 16.* Alterium *tom. 2. diſp. 12. cap. 1. col. 6. verſ. 8.*

8 Tertiò dubium eſt, vtrùm clericus ob virgatas veſtes ſuſpenſus à fructibus beneficiorum, ſit etiam ſuſpenſus à fructibus penſionis, quam habet.

Reſpondeo negatiuè, quia in præfata Clementina ſuſpenditur clericus à perceptione fructuum beneficiorum, quæ clericus obtinet. Penſio autem non eſt beneficium. An verò id valeat in clerico abſolutè ſuſpenſo à fructibus beneficij, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere, loco cit.* & alibi.

9 Quartò dubium eſt, vtrùm clericus, qui ob publicam delationem veſtium diuerſi coloris, inhabilis per ſex menſes, vel per annum effectus eſt ad beneficium Eccleſiaſticum, validè poſſit obtinere beneficium.

Reſpondeo negatiuè intra tempus inhabilitatis; quia inhabilitas tollit capacitatem. Ita Cardinalis, & Alterius *locis citatis,* & alij, quos retuli *de beneficijs.*

TERTIA PROPOSITIO.

10 QVamuis probabile alicui fortè videatur Epiſcopum poſſe abſolutionem iſtius ſuſpenſionis conferre, tum quia nulla ſit mentio reſeruationis *in Clementina quoniam, de vita, & honeſt. cleric.* tum quia Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 6. & ſeſſ. 22. cap. 1. de reformat.* mandat clericos contra decentiam & honeſtatem habitus delinquentes, arbitrio ordinarij puniri; ergo etiam permittere videtur, vt Epiſcopi abſoluere valeant, quoties abſolutionem impendendam eſſe iudicauerint. Nihilominus ſi communiorem ſequamur DD. ſententiam, aſſerentium abſolutionem ſuſpenſionis, latæ ad tempus, pertinere ad conditorem legis; dicendum erit iſtam abſolutionem obtinendam eſſe à Summo Pontifice, vt in præcedentibus probaui cum Suarez *diſp. 29. ſect. 1. num. 15. & ſeqq.* Alterio, & aliis.

PVNCTVM VII.

De ſuſpenſione comminatoria, & aliis pœnis contra eos, qui imagines eorum, de quibus fama, vel opinio ſanctitatis, vel martyrij inualuit, proponunt cum laureolis, radiis, vel ſplendoribus, aut libros continentes geſta, miracula, reuelationes, vel beneficia, tanquam ipſorum interceſſionibus obtenta publicant, aut tabellas, ſeu imagines fictas, pictas, vel exſculptas appendunt, aut lampades, ſeu lumina ad ipſorum ſepulcra ſine debita facultate accendunt.

1 *Prohibitio Vrbani VIII. de honorando per quaſdam actiones eo, qui cum fama ſanctitatis, vel martyrij mortuus eſt.*
2 *Variæ actiones in quibus conſiſtit materia huius ſuſpenſionis.*
3 *Quódnam dicatur longiſſimum tempus in iure.*
4 *Quódnam ſit ſubiectum huius ſuſpenſionis.*
5 *Quiſnam intelligatur nomine ordinarij.*

1 SAnctiſſ. D. N. Vrbanus VIII. in generali congregatione S. Inquiſitionis die 4. Aprilis anno 1625. præcepit ſub pœna ſuſpenſionis, ne quædam actiones fiant in honorem illius, qui cum fama, ſeu opinione ſanctitatis, vel martyrij ex hac vita migrauit; & licèt hæc ſuſpenſio non ſit ipſo iure lata, ſed ferenda, nihilominus, quia eſt de re, quæ ad praxim maximè conducit, decreui de ea hîc agere, & ipſius materiam & ſubiectum explicare.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius ſuſpenſionis ferendæ, conſiſtit in actionibus proximè ſequentibus.

Prima actio eſt, imagines illorum, qui cum ſanctitatis, vel martyrij fama, vel opinione defuncti ſunt, vel quid aliud, venerationem, & cultum indicans, apponere in Eccleſiis quorumcumque, tam ſecularibus, quàm regularibus, oratoriis, vel aliis locis publicis, vel priuatis, antequam canonizentur, vel beati declarentur à Sede Apoſtolica, aut non amouere, quæ iam appoſita fuerunt.

Secunda eſt, libros huiuſmodi virorum continentes geſta, miracula, reuelationes, ſeu beneficia quælibet, tanquam ipſorum interceſſionibus obtenta imprimere ſine recognitione, & approbatione ordinarij. Ordinarius tamen in recognitione huiuſmodi librorum debet vti conſilio Theologorum, aliorúmque piorum, & eruditorum hominum. Deinde rem, ſeu negotium inſtructum Sedi Apoſtolicæ deferre, ab eáque reſponſum expectare debet; ſic enim expreſsè decernitur in præcitata Bulla, ſicque in ſimili ſancitum fuit in Concilio Lateranenſi, de quo ſuprà *diſp. 2. quæſt. 5. puncto 3.*

Tertia eſt tabellas, aut imagines ex cera, aut alia materia confectas ad ipſorum ſepulcra appendere, vel affigere, aut lampades, vel lumina accendere, nondum facta ab ordinario recognitione, eáque approbata à Sede Apoſtolica.

Excipiendum tamen eſt ab hac Bulla, dum præfata fiunt erga illos viros, qui coluntur communi Eccleſiæ conſenſu, vel immemorabili tempore, aut Patrum, & Sanctorum virorum ſcriptis, aut ſcientia & tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel ordinarij; modò ſcientia, & tolerantia ſit longiſſimi temporis.

3 Longiſſimum autem tempus videtur eſſe ſpatium 30. vel 40. annorum, *tit. C. de longi temp. præſcript.* Ita Prateius *in ſuo Lexico, verb. Longiſſimum,* & alij, quamquam nonnulli putant longiſſimum tempus vocari ſpatium centum annorum. Quod autem dicatur tempus immemorabile, docui *de præſcriptione,* & alibi.

SECVN

SECVNDA PROPOSITIO.

4 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt viri Eccleſiaſtici, ſiue ſint clerici ſeculares, ſiue regulares, cum hac tamen differentia, quòd regulares ſuſpendendi ſunt à diuinis, & priuantur officiis, ac voce actiua, & paſſiua; clerici verò ſeculares non ſolùm priuantur officiis, verùm etiam comminatoriè ſuſpenduntur à diuinis ab adminiſtratione ſacramētorum, & executione ſuorum ordinum; imò etiam aliis pœnis pro qualitate culpæ puniendi ſunt arbitrio Ordinariorum, vel Inquiſitorū, quibus Summus Pontifex diſtrictè præcipit, vt circa iſtius conſtitutionis obſeruantiam ſedulò inuigilent, & delinquentes puniant, etiam ipſos artifices, qui libros impreſſerint, aut imagines pinxerint, aut alias actiones in prima propoſitione recenſitas fecerint. nam in dicta conſtitutione ſic habetur, *Vt præmiſſa diligentius obſeruentur, vniuerſis, ac ſingulis, tam ordinariis, quàm hæretica prauitatis inquiſitoribus diſtrictè præcipit, vt in ſua quiſque diœceſi, vel prouincia ſedulò peruigilent, ne ſine approbationibus prædictis imagines cum memoratis ſignis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliáve contra ſuperius diſpoſita fiant; tranſgreſſores verò, ſi regulares fuerint, priuationis ſuorum officiorum ac vocis actiua & paſſiua, necnon & ſuſpenſionis à diuinis; ſi verò clerici ſeculares, priuationis pariter ſuorum officiorum, ſuſpenſionis à diuinis, & ab adminiſtratione ſacramentorum, executionéque ſuorum ordinum reſpectiuè, aliiſque arbitrio prædictorum Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo. Qui autem libros impreſſerint, aut imagines pinxerint, ſculpſerint, ſeu quoquomodo effinxerint, vel formauerint, cæteríque artifices circa præmiſſa qualitercumque delinquentes prædicta omnia amittant, & inſuper pecuniariis, aliiſque etiam corporalibus pœnis iuxta criminis grauitatem eorundem Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum arbitrio afficiantur, contrariis quibuſcumque non obſtantibus.*

Qui autem ſint Inquiſitores hæreticæ prauitatis, à quibus præfata cenſura, vel pœnæ infligi poſſunt, notum eſt omnibus.

5 Maior difficultas eſt, quiſnam veniat nomine *ordinarij*.

Reſpondeo nomine ordinarij eum venire, qui in certa prouincia, diœceſi, ciuitate, vel loco, iuriſdictionem certis limitibus circumſcriptam habet, vt Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus. Papa tamen non venit nomine ordinarij, quia iuriſdictionem certis limitibus definitam non habet, ſed iuriſdictionem & poteſtatem in toto orbe exercet, ipſique totus mundus pro territorio inſeruit.

Hinc ſequitur primò, Epiſcopum poſſe hanc cenſuram ferre, quia nomine *ordinarij* appellatur, cùm iuriſdictionem externam, & ordinariam in ſua diœceſi habeat. *cap. cum Epiſcopus. de offic. ordin. in 6.*

Secundò Abbatem exemptum, & alium Prælatum poteſtatem quaſi Epiſcopalem habentem, nullique diœceſano ſubiectum poſſe hac cenſura delinquentes in ſuo territorio punire; nam iſti vocantur ordinarij. *cap. ordinarij. de offic. ordin. in 6.* gloſſa *ibi. verb. locorum.* Panormit. *in cap. poſt ceſſionem, num. 1. de probat.* Alterius *tom. 1. lib. 5. diſp. 22. col. 7.* & alij.

Tertiò Vicarium generalem Epiſcopi, aut Vicariū capituli Sede vacante, poſſe hanc cenſuram ferre, quia vocantur ordinarij, & ordinaria poteſtate gaudent. gloſſa *cap. Romana, in verb. generaliter, de appellat. in 6.* Pariſius *de reſignat. lib. 3. quæſt. 11. num. 19.* Sanchez *de matrimonio lib. 3. diſp. 7. num. 10. & diſp. 29. num. 16.* Auguſtinus Barboſa *de poteſtate Epiſcopi 2. parte allegat. 32. num. 28.* Sbrotius *de officio Vicarij lib. 2. quæſt. 55.* & alij quamplures apud præcitatos DD.

Quartò ſequitur parochos, alióſque animarum curatores non poſſe hanc cenſuram ferre, quia non ſunt ordinarij, cùm iuriſdictione fori externi careant.

Idem dic de aliis habentibus iuriſdictionem delegatam; iſti enim non ſunt ordinarij, ſed delegati; conſequenter ipſi nequeunt iure ordinario hanc cenſuram ferre.

Qua autem pœna puniantur publicantes ſuas reuelationes, & ſimilia, patet ex ſupradictis *diſp. 2. quæſt. 5. puncto 2.*

QVÆSTIO VII.

De nonnullis ſuſpenſionibus, quæ ab aliquibus Doctoribus afferuntur, & aſſeruntur; ſed ab aliis refelluntur, & reiiciuntur.

PRima ſuſpenſio dubia in hac quæſtione explicanda eſt contra publicum peccatorem.

Secunda contra committentes nefandum ſodomiæ crimen.

Tertia contra clericum raptorem mulieris.

Quarta contra clericum publicum, ſeu notorium concubinarium, vel fornicatorem.

Quinta contra ſimoniacum in beneficio.

Sexta contra clericum prouocantem ad duellum, vel in eo pugnantem.

PVNCTVM I.

Verùm publicus peccator ſit ipſo facto ſuſpenſus.

1 *Peccator publicus eſt, iuxta nonnullos, ipſo iure ſuſpenſus.*
2 *Reuera tamen non eſt ſuſpenſus ſuſpenſione propriè dicta.*

1 PRima ſententia videtur nonnullorum affirmantium peccatorem publicum ipſo iure ſuſpenſum eſſe. Probatur ex *cap. finali, de tempor. ordinat.* vbi habetur notatum crimine adulterij, periurij, aut falſi teſtimonij, peracta pœnitentia repellendum non eſſe à miniſterio ſuſceptorum ordinum, vel à ſuſceptione aliorum, niſi talia crimina notoria fuerint. ergo à contrario ſenſu infertur, repelli ab ordinibus ſuſceptis, & ſuſcipiendis, ſi crimina notoria ſint. nam argumentum à contrario ſenſu validum eſt. *l. 1. §. huius rei. ff. de offic. eius. & cap. cum Apoſtolicam, de his quæ fiunt à prælat. ſine conſen. cap.*

2 Secunda ſententia communis, eſt peccatorem publicum non eſſe ſuſpenſum ſuſpenſione propriè dicta. Ratio eſt, tum quia nullibi reperitur textus, quo hæc cenſura ſufficienter probetur. tum quia ſi huiuſmodi peccator eſſet ſuſpenſus, fieret irregularis celebrando; ſed non fit irregularis celebrando, cùm nullus ſoleat de huiuſmodi irregularitate diſpenſationem petere (loquor autem de peccatis non atrocibus, & quæ infamiam non inducunt. nam quæ infamiam pariunt, adnexam habent irregularitatem, ratione infamiæ, de qua ſatis diſſerui *de cenſuris in genere diſp. 7. quæſt. 3. puncto 1.*) tum quia in Concilio Tridentino *ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis in celebrat. Miſſa*, monentur Epiſcopi, vt curent, ne quis publicus, & notorius peccator, ſi ſit clericus, altari miniſtret, ſi laicus, ne ſacris interſit, vbi Concilium non imponit ſuſpenſionem, ſed docet & admonet Epiſcopos, quo pacto ſe gerere debeant ad comprimendam publici peccatoris improbitatem. Ita Couarruuias *in Clementina ſi furioſus, de homicid. parte 1. §. 1. num. 5.* Toletus *lib. 1. cap. 47.* Alterius *tom. 2. diſp. 15. cap. 1.* Suarez *diſp. 31. ſect. 4. num. 2.* Auila *de cenſuris 3. parte diſp. 5. dub. 1.* Henriquez *lib. 13. cap. 36.* & alij.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo primò, ibi non eſſe latam ſuſpenſionem, ſed ferendam, vt patet ex ipſo textu.

Secundò huiuſmodi delinquentes non eſſe ſuſpenſos quoad alios, licet ſuſpenſi ſint quoad ſe, hoc eſt, licèt ipſi nequeant licitè in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.

Tertiò in materia cenſurarum non valere argumentum à pari, à maiori ad minus, vel è contra, aut à contrario ſenſu, ſed ſtandum eſſe diſpoſitioni iuris.

PVNCTVM II.

Vtrùm committens nefandum Sodomiæ crimen, ſit ipſo iure ſuſpenſus.

1 *Committens Sodomiæ crimen ſiue publicum, ſiue occultum, non eſt ipſo iure ſuſpenſus.*

2 *Clericus Sodomiæ crimen committens eſt irregularis ratione infamiæ huic crimini ex iuris diſpoſitione annexæ; modò delictum ſit notorium maiori parti loci in quo degit clericus.*

1 PRima ſententia affirmatiua eſt Couarruuiæ *in Clement.ſi furioſus part.*1. §.1. *num.*6. Lambertini *de iur. patron.*1.*part.lib.*12.*quæſt.*9.*art.*18. *num.*4. Maioli *de irregular. lib.*5. *cap.*43. Azorij 3. *part. lib.*3. *cap.*19. Iulij Clari *in pract.crimin.*§.*Sodomia.verſ.item clericus*, Salſedo apud Diaz *cap.*86. Alterij *tom.*2. *diſp.*15. *cap.*3. *col.*3. & aliorum, qui hoc aſſerunt, etiamſi delictum ſit occultum. hæc ſententia probari poteſt rationibus, quas afferam in obiectionibus.

Secunda ſententia affirmat, modò delictum ſit publicum. Ratio eſt, quia idem iudicium ferendum eſt de ſodomita, quod fertur de concubinario; ſed concubinarius notorius eſt ſuſpenſus. ergo etiam ſodomita.

Tertia ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, negat ſiue delictum ſit occultum, ſiue publicum. Ratio eſt, quia ſuſpenſio inducenda non eſt, niſi in iure ſit expreſſa; nullum autem ius afferri poteſt, in quo iſta ſuſpenſio contineatur.

Ex quo patet reſponſio ad rationem ſecundæ ſententiæ, præſertim cùm in materia pœnali non ſit argumentandum à pari, vel à maiori ad minus. Ita Henriquez *lib.*13. *cap.*36. Suarez *diſp.*31. *ſect.*4.*n.*19. *& ſeqq.* Auila 3.*p.diſp.*5. *dub.*3. Filliucius *tract.*17.*cap.*7. *quæſ.*4. *num.*125. Graſſius, Vgolinus, Valentia, & alij apud Garziam *de benefic. p.*11. *cap.*10.§.2.*num.*195.

Obiicies primò peccatum, quod ipſo iure irrogat infamiam, etiam peracta pœnitentia inducit ſuſpenſionem; impedit enim executionem ordinis, *cap.infames*, 3.*quæſt.*7. ſed ſodomiæ crimen, etiam peracta pœnitentia, impedit ordinis executionem. ergo inducit ſuſpenſionem.

Reſpondeo negando maiorem propoſitionem, abſolutè loquendo, vt patet ex dictis *de irregularitate, quæ ob infamiam contrahitur.* Ad minorem reſpondeo huiuſmodi crimen impedire ordinis executionem ratione infamiæ, dum crimen eſt notorium; non autem ratione ſuſpenſionis.

Obiicies ſecundò, crimen Sodomiæ, ſaltem ſi frequenter committatur, priuat omni gradu, dignitate, priuilegio clericali, officio, & beneficio; ergo inducit ſuſpenſionem. Antecedens patet ex Bulla Pij V. vbi dicitur, *omnes, & quoſcumque presbyteros, & alios clericos ſeculares, & regulares, cuiuſcumque gradus, & dignitatis, tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omníque officio, dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico præſentis canonis auctoritate priuamus.*

Reſpondent Henriquez *lib.*14. *cap.*5. Auila *parte* 7. *diſputat.* 4. *dub.* 7. *ad finem*, hanc Bullam vſu receptam non eſſe in foro conſcientiæ. Suarez verò *loco citato*, *num.*10. ait in dicta Bulla non ferri ſuſpenſionem, ſed irregularitatem; conſequenter etiam Epiſcopos pœnis illius conſtitutionis ligari, etiamſi explicitè non exprimantur. Epiſcopi enim ligantur irregularitatibus in iure latis, non verò ſuſpenſione, vel interdicto, niſi exprimantur. Idem ſentire videtur Filliucius *tract.*17.*c.*7.*quæſ.*4. Garzias *p.*11. *cap.*10.§.2.*num.*196.*& ſeqq.* vbi quamplures alios Doctores commemorat.

Ego verò cenſeo in dicta Bulla non induci ſuſpenſionem, aut irregularitatem, ſed grauiores pœnas in ea imponi contra exercentes tam nefarium ſcelus, & illas pœnas in conſcientia non obligare ante iudicis ſententiam, vt cum Azorio, & Stephano Quaranta, & aliis docui *de matrimonio, quæſtione* 4. *punct.*11. *numero* 2. Idémque ſentire videtur Nauarr. *cap.* 27. *numero* 248. *dicto* 6. Henriquez *lib.*14.*cap.*5.*num.*1. *in comment. litt.F.* Auila *loco citato, concluſ.*8.

Hinc patet contra Suarez, & alios clericum conſcium huiuſmodi criminis, non eſſe per ſe, & directè ratione huius delicti irregularem.

2 An autem clericus Sodomiæ crimen committens ſit irregularis ratione infamiæ, quæ huiuſmodi crimini ex iuris diſpoſitione adnexa eſt, conſtat ex dictis *de irregularitate, diſp.*7.*quæſt.*2.*punct.*1.*n.*2. vbi affirmatiuè reſponſum eſt cum Nauarro, Tabiena, & aliis, modò delictum, notorium ſit maiori parti viciniæ, collegij, ſeu loci in quo huiuſmodi clericus degit. Vide quæ ibi tradidi.

PVNCTVM III.

Vtrùm clericus raptor mulieris ſit ipſo iure ſuſpenſus.

1 *Sententia affirmans clericum, qui mulierem rapuit, aut fauorem, conſilium auxiliúmve cauſa ineundi matrimonij præbuit, eſſe ipſo facto ſuſpenſum.*

2 *Reuera tamen non eſt ipſo facto ſuſpenſus.*

DE excommunicatione lata contra raptorem mulieris ſufficienter diſſerui *diſp.*2.*quæſt.*2. *punct.*9. hîc ſolùm explicandum eſt, vtrùm clericus raptor mulieris ſit ipſo iure ſuſpenſus.

1 Prima ſententia affirmat, modò clericus rapuerit mulierem, aut fauorem, conſilium, vel auxilium præbuerit, cauſa ineundi matrimonij. Ratio eſt, quia raptor, & alij conſilium, auxilium, vel fauorem præbentes ſunt ipſo iure excommunicati. ergo etiam clericus eſt ipſo iure ſuſpenſus.

Antecedens patet, quia in Concil.Trid.*ſeſſ.*24.*c.*6. dicitur, *ſint ipſo iure excommunicati*; conſequẽtia probatur, quia illa verba, *ipſo iure*, non ſolùm referuntur ad excommunicationem, verùm etiam ad alias pœnas ſubſequentes; clauſula enim in principio poſita refertur ad omnia ſubſequentia, poſita ſub eodem verborum contextu; in noſtro autem caſu ponitur ſub eodem verborum contextu, vt patet legenti verba Concilij, ibi, *raptor ipſe ac omnes illi conſilium, auxilium, vel fauorem præbentes, ſint ipſo iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniúmque dignitatum incapaces, & ſi clerici fuerint, de proprio gradu decidant.* Ita Salſedo apud Bernardum Diaz *in pract.canonic.cap.*78.*verſ.clemens autem.* Alterius *tom.*2.*diſſ.*15.*cap.*6.*ad finem.*

2 Secunda ſententia negat clericum eſſe ipſo facto ſuſpenſum, licèt ſit ipſo facto excommunicatus, & ſuſpendendus. Ratio eſt, tum quia Concilium vtitur verbo *decidant*, quod eſt futuri temporis. tum quia illa verba à proprio gradu decidant, deſumpta videntur ex *cap. eos, & cap.de puellis* 36. *quæſt.*2. in quibus textibus hæc pœna non videtur ipſo iure lata, ſed ferenda. tum quia in materia pœnali in dubio mitior interpretatio facienda eſt, *cap. odia, de regul. iur. in* 6. Ita Suarez *de cenſuris, diſputat.*31 *ſect.*4.*num.*48. *ad finem.* Filliucius *tract.*17. *num.*134. & alij.

Ad

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo, illa verba, *ipſo iure*, referri ad excommunicationem, non autem ad verbum, *decidant à proprio gradu*, vt patet ex duabus vltimis rationibus allatis ad probandam ſecundam ſententiam.

PVNCTVM IV.

Vtrùm clericus publicus, ſeu notorius concubinarius, vel fornicator ſit ipſo iure ſuſpenſus.

1 *Quis dicatur concubinarius, quis fornicarius.*
2 *Clericus concubinarius, aut fornicator non eſt iure nouo ſuſpenſus.*
3 *Monitio Epiſcopo facienda, antequam pœnam incurrat, debet eſſe ſpecialis.*
4 *Epiſcopus notorius concubinarius, aut fornicator qui admonitus à Synodo Prouinciali non reſipiſcit, eſt ipſo facto ſuſpenſus.*
5 *Sufficitque vnica admonitio.*
6 *Quandónam Epiſcopus cenſendus ſit non emendatus vt hanc pœnam incurrat.*

1 PRæmittendum eſt concubinarium illum dici, qui abuti ſolet aliqua fœmina, ac ſi eſſet propria vxor. Fornicarius verò dicitur, qui modò vnam, modò aliam carnaliter cognoſcit. Hoc poſito,

2 Prima ſententia affirmat clericum concubinarium, ſeu fornicatorem, etiam minoribus ordinibus tantùm initiatum, ſuſpenſum eſſe. Ita Syluester *verb. concubinarius.* §.4. S. Antonin. 3. *part. tit.* 27. *cap.* 3. Nauarr. *cap.* 25. *num.* 76. Diaz *in pract. cap.* 79. *num.* 2. Maiolus *lib.* 5. *cap.* 37. & alij. colligitur ex *can. nullus* 32. *diſt. cap. præter, eadem diſt. can. ſi qui ſunt. & cap. miniſtri diſt.* 81. *& cap. vlt. de cohabitat. cler. & mulier.*

Secunda ſententia affirmat ſolùm de clerico ſacris ordinibus initiato. Ita Couarruuias *Clement. ſi furioſus. p.* 1. §. 1. *n.* 5. *de homicid.* Valentia *tom.* 4. *diſp.* 7. *quæſt.* 18. *puncto* 1. *ſub finem.* Turrecremata *in cap. præter, diſt.* 32. Ludouicus Lopez *in inſtruct. p.* 2. *cap.* 23. *&* 31. Rodriquez *in ſumma tom.* 1. *cap.* 202. *num.* 3. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 15. *cap.* 2. & alij quamplures apud præcitatos DD. Ratio eſt, quia *in cap. præter, citato*, ſermo eſt de initiatis ſacris ordinibus; ipſis enim prohibetur Miſſam celebrare, cantare Euangelium, vel Epiſtolam. Idem habetur *in cap. ſi qui ſunt, & in cap. miniſtri, diſt.* 81.

Effectus autem iſtius ſuſpenſionis excludebat ab officio & beneficio. *cap. præter, diſtinct.* 32. *& cap. ſi quis, diſtinct.* 81. *in fine.* Ita Panormitanus *in cap. veſtra, num.* 7. *de cohabitat. cleric. & mulier.* Alterius *loco citato.* Diaz *loco citato*, & alij quamplures apud Garziam *de benefic. parte* 7. *cap.* 14. *num.* 15. & apud Farinacium *in praxi crimin. parte* 4. *quæſt.* 138.

Tertia ſententia, quæ mihi hoc tempore probabilior videtur, eſt clericum notorium concubinarium, vel fornicatorem iure quidem antiquo ſuſpenſum fuiſſe, vt probatum fuit in primis duabus ſententiis, licèt oppoſitum ſentiat Suarez; iure tamen nouo non eſſe ipſo iure ſuſpenſum, ſed ſuſpendendum, exceptis Epiſcopis qui non ſe emendarunt, poſtquam à Synodo Prouinciali admoniti fuerunt. Ratio eſt, tum quia ſacri canones hac in parte abrogati ſunt per contrariam conſuetudinem, teſtibus Soto, Henriq. Auila, Suarez, Garzia, Gutierez, & aliis *locis proximè citandis.* tum quia ſuſpenſio, quæ ipſo facto iure antiquo incurrebatur, hoc tempore commutata videtur à Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 14. *de reformat.* in ſuſpenſionem comminatoriam, & in alias pœnas; nam Concilium vtitur verbis futuri temporis, ibi, *puniantur, ſuſpendantur*, &c. gradatim enim procedi iubet à leuioribus pœnis ad grauiores, contra clericos audentes detinere domi, vel extrà, concubinas, aut alias mulieres, de quibus haberi poſſit ſuſpicio, aut audentes cum iis vllam conſuetudinem habere. Videndum eſt ipſummet Concilium quod clarè ſatis loquitur, modúmque procedendi Epiſcopis præſcribit. iſtius ſententiæ eſt Sotus 4. *ſentent. diſt.* 1. *quæſt.* 5. *art.* 6. *ad ſecundum. & diſtinct.* 13. *quæſt.* 2. *art.* 9. *ad finem.* Medina *in ſumm.* 1. *parte cap.* 11. §. 8. *circa medium.* Toletus *lib.* 1. *cap.* 47. Gutierez *canonic. quæſt. cap.* 1. *num.* 43. Henriquez *in ſumma lib.* 13. *cap.* 36. Lazarius *verb. concubinarius.* Garzias *loco citato, num.* 33. Auila *de cenſuris* 3. *parte diſp.* 5. *dub.* 2. Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 4. *num.* 10. *&* 11. vbi etiam conatur oſtendere clericos concubinarios iure antiquo ſuſpenſos ipſo facto non fuiſſe. Filliucius *tract.* 17. *num.* 124.

Nonnulli tamen DD. obſeruant primò hoc decretum de ſordibus impudicitiæ, & immundo concubinatu clericorum non procedere in ſimplici incontinentia, non habente adnexam qualitatem concubinatus.

Sed hoc ego limitandum cenſeo, niſi ſimplex incontinentia coniuncta ſit cum familiaritatè, & conſuetudine mulierum inhoneſtarum, vel ſuſpicioni obnoxiarum. Concilium enim interdicit clericis ne vllam conſuetudinem cum mulieribus, de quibus poſſit haberi ſuſpicio, habere præſumant.

3 Obſeruant ſecundò ex declaratione ſacræ congregationis, monitionem, quæ huiuſmodi clericis facienda eſt, antequam priuatio fructuum, aut aliæ grauiſſimæ pœnæ in Concilio præſcriptæ incurrantur, debere eſſe ſpecialem, & non ſufficere generalem, e. g. per edictum. Exiſtimo tamen non opus eſſe, vt hæc monitio iudicialiter fiat, quia Concilium dat Epiſcopo facultatem cognoſcendi de huiuſmodi delicto abſque ſtrepitu, & forma iudicij.

Addo non eſſe præfixum, & determinatum tempus, inter vnam & alteram monitionem, ſed arbitrio Epiſcopi relinqui; in iis enim quæ à ſuperioribus præcipiuntur, non aſſignato termino, ſtandum eſt prudentis arbitrio illius ſuperioris, ad quem rei cognitio pertinet, vt alibi docui.

4 Dixi in tertia ſententia, *exceptis Epiſcopis*, quia Epiſcopi concubinarij, ſi à Synodo Prouinciali admoniti non reſipuerint, ipſo facto ſuſpenſi remanent; ſic enim in præfato Concilij Tridentini decreto ad finem decernitur, & hæc ſuſpenſio, quam præfati Epiſcopi incurrunt, eſt ab officio, & beneficio; quia in Concilio Tridentino abſolutè dicitur, *ipſo facto ſint ſuſpenſi*; ſuſpenſio autem abſolutè prolata ſuſpendit ab officio, & beneficio, vt docui *de cenſuris in genere diſput.* 3. *quæſt.* 6. *puncto* 2. cum Syluestro, Vgolino, & aliis. Idémque in terminis terminantibus tradunt Henriquez & Auila *locis citatis.* Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 5. *num.* 24. Fillincius *tract.* 17. *cap.* 8. *num.* 158. & Alterius *diſp.* 16. *cap.* 3. *ſub finem, verſic. cùm hæc.*

Hinc colligunt Alterius *tom.* 2. *diſput.* 9. *cap.* 5. & alij, eum, qui recipit ordines ab Epiſcopo notorio concubinario, vel fornicario, remanere ſuſpenſum ab ordinis executione. Sed hoc non admitto, niſi Epiſcopus denunciatus ſit ſuſpenſus ob concubinatum; tunc enim recipiens ordines ab huiuſmodi Epiſcopo remanet ſuſpenſus ab ordinis executione. Ratio eſt, quia Epiſcopus, denunciatus ſuſpenſus ob huiuſmodi crimen, caret vſu, & executione ordinis, ſeu miniſterij; conſequenter neque poteſt vſum, & executionem ordinum aliis conferre, vt patet ex *diſp.* 3. *quæſt.* 1. *puncto* 10.

5 Sed modò dubium eſt primò, quotuplex admonitio requiratur, vt Epiſcopus non reſipiſcens hanc cenſuram incurrat.

Reſpondeo vnicam ſufficere, quia Concilium plures admonitiones fieri non præſcribit. Ita Suarez *num.* 24. Alterius *loco citato.*

6 Secundò dubium eſt, quandónam Epiſcopus cenſendus ſit non emendatus, vt hanc cenſuram incurrat.

Reſpondeo Epiſcopum ſuſpenſione ligari, ſtatim ac concubinam poſt admonitionem carnaliter cognoſcit, tunc enim verificantur verba Concilij, *ſuſpendentis Epiſcopum, ſi ab huiuſmodi crimine non abſtinuerit, & à Synodo Prouinciali admonitus non ſe emendauerit.* imò Suarez *loco citato, num.* 24. & Alterius *loco citato*, exiſtimant Epiſcopum affici ſuſpenſione, niſi ſtatim, & abſque morali dilatione tollat occaſionem delicti, & ſcandali, ſi adſit.

Plura de concubinariis, & fornicatoribus videri poſſunt apud Toletum, Bernardum Diaz, & apud alios præcitatos DD. præter ea, quæ ego tradidi *in meo tractatu de matrim. quæſt.* 4. *puncto* 14.

PVNCTVM V.

Vtrùm ſimoniacus in beneficio, ſit ipſo iure ſuſpenſus.

1 *Simoniacus in beneficio eſt ipſo iure ſuſpenſus ab ordine & beneficio, iuxta nonnullos Doctores.*

2 *Iuxta alios non item.*

1 PRima ſententia affirmat ſimoniacum in beneficio ſuſpenſum eſſe ab ordine, & beneficio, ſicut ſuſpenſus eſt ſimoniacus in ordine. Ita Syluester *verb. ſuſpenſio, quæſ.* 6. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 37. *num.* 5. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 15. *cap.* 5. *col.* 3. *verſic. ad hanc dubitationem.* Hæc ſententia probari poteſt rationibus, quas attuli in obiectionibus, dum ſuperiùs loquerer de ſuſpenſionibus contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè.

2 Secunda ſententia negatiua, eſt Nauarri *in manuali cap.* 25. *num.* 111. *verſ.* 3. Innocentij, Panormitani, & aliorum, quos citat, & ſequitur Suarez *lib.* 4. *de ſimonia cap.* 56. *num.* 16. *& de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 4. *num.* 42. *& ſeqq.* Auila 3. *parte diſp.* 5. *dub.* 9. *concluſ.* 5. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *quæſt.* 16. *p.* 6. & Garzias *de beneficijs parte* 8. *cap.* 1. *num.* 70. Ratio eſt, quia cenſura non incurritur, niſi ſit in iure expreſſa; nullum autem ius extat, in quo iſta ſuſpenſio exprimatur.

Neque obſtat *Extrauagans* 2. *de ſimonia*, vt patet ex dictis *de ſuſpenſionibus contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè.* An autem ob ſimoniam confidentialem cenſura incurratur, conſtat ex ſupradictis. Vide ſupradicta *diſp.* 2. *q.* 3. *puncto* 2. *& diſp.* 3. *quæſt.* 1. *puncto* 5.

PVNCTVM VI.

Vtrùm clericus prouocans ad duellum, vel in eo pugnans, ſit ipſo iure ſuſpenſus.

1 *Clericus prouocans, vel acceptans duellum, eſt quidem excommunicatus, ſed non ipſo facto ſuſpenſus.*

2 *Imò neque ſuſpendendus, ex vi capitis* 1. de clericis pugnantibus, *niſi actus ſecutus fuerit.*

3 *Depoſitionis nomine intelligitur ſuſpenſio.*

1 PRima ſententia eſt Sylueſtri *verb. ſuſpenſio.* §. 6. *verſ. vndecimò.* Angeli *verb. ſuſpenſio.* 1. *caſu* 11. Tabienæ *verb. ſuſpenſio. verſ.* 6. *caſu* 10. affirmantium, clericum prouocantem, vel acceptantem duellum ipſo facto remanere ſuſpenſum, licèt ab Epiſcopo diſpenſari poſſit, ſi mors, aut mutilatio ſecuta non fuit; hæc ſententia probatur ex *cap.* 1. *de clericis pugnantibus in duello*, vbi dicitur, *huiuſmodi clericum euadere ſententiam depoſitionis, ſi Epiſcopus cum eo miſericorditer diſpenſandum duxerit*; ſupponit ergo ipſum eſſe ſuſpenſum, alioquin non indigeret diſpenſatione.

Secunda ſententia communis eſt, huiuſmodi clericum eſſe quidem excommunicatum, vt probaui *diſp.* 2. *quæſt.* 3. *puncto* 48. non tamen eſſe ipſo facto ſuſpenſum; ſed ſuſpendendum. Ratio eſt, quia ſuſpenſio ipſo iure inducenda non eſt, niſi ex verbis alicuius diſpoſitionis ſufficienter colligatur; ex verbis autem præcitati textus non colligitur ſuſpenſio ipſo iure lata, ſed ferenda, cùm verbis futuri temporis enuncietur, ibi, *de rigore iuris eſt meritò deponendus.* Ita Nauarrus *cap.* 22. *num.* 156. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 15. *cap.* 6. *col.* 1. Henriquez, Becanus, Suarez, Peregrinus, & alij, quos ſuprà retuli *loco cit. num.* 21.

2 Addo præfatum clericum ex vi huius textus non eſſe ſuſpendendum ob prouocationem, vel acceptationem duelli, niſi actus ſecutus fuerit: nam in textu dicitur deponendus, ſiue victor, ſiue victus fuerit. hoc autem ſupponit pugnam. Ita Alterius *loco citato.*

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo, in eo cap. dari facultatem Epiſcopo diſpenſandi in dicta ſuſpenſione, poſtquam clericus ob huiuſmodi crimen ſuſpenſus fuerit, modò mutilatio, vel homicidium ſecutum non fuerit; ſecuta enim mutilatione, vel homicidio incurritur irregularitas, in qua Epiſcopus non diſpenſat.

An autem Epiſcopus diſpenſare poſſit in irregularitate contracta ob mutilationem occultam, ſuo loco explicaui.

3 Rogabis quid nomine *depoſitionis* intelligatur.

Reſpondeo intelligi ſuſpenſionem; quamuis enim textus vtatur verbo *deponendus*; nihilominus cùm det Epiſcopo facultatem diſpenſandi, ſufficienter indicat hanc non eſſe depoſitionem propriè acceptam, cùm depoſitus careat ſpe conſequendi id, à quo depoſitus fuit; ſuſpenſus verò ſpem habeat, vt communiter aſſerunt DD. teſte Molina *de iuſt. & iur. tom.* 4. *diſp.* 49. *tract.* 3. *num.* 18.

QVÆSTIO VIII.

De ſuſpenſionibus contra religioſos.

1 *Religioſi non ligantur ſuſpenſionibus, vel interdictis contra laicos latis.*

2 *Secus eſt de ſuſpenſionibus, vel interdictis generaliter latis.*

PRima ſuſpenſio, in hac quæſtione explicanda, eſt contra religioſos, qui ad ordines nondum facta profeſſione promouentur.

Secunda contra Abbates, alióſque Prælatos religionum à Sede Apoſtolica promotos, accipientes adminiſtrationem ſuarum Eccleſiarum abſque litteris authenticis eiuſdem Sedis.

Tertia contra Abbates, & alios quoſcumque concedentes litteras dimiſſorias aliis, quàm religioſis ſibi ſubditis.

Quarta contra conſurgentem in matrimonium, aut benedicentem ſponſos alienæ parœciæ abſque facultate proprij parochi, vel ordinarij.

Quinta contra religioſos mendicantes, qui admittunt aliquem ad profeſſionem, nondum expleto probationis anno.

Sexta contra religioſos pecuniam, vel munera in viſitatione recipientes.

Septima contra Prælatos religioſos, præſidentes monaſteriis, Prioratibus, Eccleſiis, vel adminiſtrationibus, ſi iura, reditus, aut poſſeſſiones alicui concedant.

Octaua contra religioſos, qui iniquè ſibi vſurpant decimas Eccleſiarum, eaſque intra duos menſes non reſtituunt, aut prohibenti eas ſolui, & intra menſem à prohibitione, ſeu impedimento non deſiſtunt.

Nona contra religioſos non admonentes pœnitentes de onere ſoluendi decimas, poſtquam à rectoribus Eccleſiarum requiſiti fuerunt, vt admoneant.

Decima contra Prælatos religioſorum non ſatisfacientes intra menſem partibus læſis, quoties ad ipſos Prælatos aliquid peruenit occaſione exceſſuum commiſſorum à ſuis religioſis, & requiſiti ſatisfactionem intra menſem non præſtiterunt.

Vndecima contra Apoſtatas à religione.

Duodecima contra religioſum à religione eiectum.

Decimatertia contra religioſos præſumentes introducere mulieres in monaſteria.

Decimaquarta contra monachos nigros, non vtentes habitu, & veſtitu, iuxta formam præſcriptam *in Clement.* 1. *§. ſi quis autem. de ſtatu monach.*

Decimaquinta contra monachos nigros, qui venationi, aut aucupationi clamoroſæ, aut alias cum canibus, aut auibus ex propoſito interſunt.

Decimaſexta contra fratres prædicatores præſumentes perturbare officium Inquiſitionis contra hæreticos exercitum à fratribus minoribus.

Decimaſeptima contra fratres Ordinis Prædicatorum promotos ad prælaturam, ſi poſtquam promoti fuerunt ad Epiſcopatum, vel ad aliam prælaturam, ſuſcipiant conſecrationem, antequam reſtituant ordini libros, & alia, quæ tempore promotionis habebant.

Antequam ad explicationem ſuſpenſionum in particulari contra religioſos accedam, explicandum eſt, vtrùm religioſi ligentur ſuſpenſionibus, vel interdictis contra clericos latis.

1 Ad quam difficultatem negatiuè mihi reſpondendum videtur, iuxta probabiliorem Doctorum ſententiam. Ratio eſt, tum quia religioſi, iuxta communem loquendi modum, non vocantur clerici, vt patet ex *Clement.* 1. *de priuileg.* vbi tres ordines diſtinguuntur, clerici, religioſi, & laici; ergo non afficiuntur pœnis contra clericos latis. nam ſtandum eſt communi, & propriæ verborum intelligentiæ, præſertim in materia pœnali, & odioſa. tum quia clerici ſeculares non ligantur pœnis contra religioſos editis, vt patet ex *dicta Clement.* 1. *de priuileg.* ergo neque religioſi ſubiiciuntur pœnis contra clericos impoſitis; cùm eadem ratio militet, nec religioſi deterioris conditionis exiſtant. Ita Vgolin. *tab.* 4. *cap.* 11. §. 2. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 22. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 17. *cap.* 2. *col.* 1. *&* 2. & alij, contra Geminianum *in cap. ſi ſententia. n.* 3. *de ſent. excomm.* Nauarrum, Suarez, & alios, quos retuli *de cenſuris in genere, diſp.* 5. *punct.* 1. *num.* 11.

2 Secus dicendum eſt de ſuſpenſionibus, vel interdictis generaliter latis. tunc enim comprehenduntur omnes, niſi peculiari priuilegio excipiantur, ſicut re ipſa excipiuntur Epiſcopi à cenſuris interdicti, & ſuſpenſionis, vt ſæpiùs in præcedentibus docui.

PVNCTVM I.

De ſuſpenſione contra religioſos, qui ad ordines ſacros nondum facta profeſſione promouentur.

ISti ſuſpenſi ſunt ab executione ordinum ex Bulla 75. Pij V. Idem militat in religioſo inualidè profeſſo ſacrum ordinem ſuſcipiente, ex ſacra Cardinalium Congregatione. Quæ de hac ſuſpenſione hîc dici poſſent, à me ſufficienter explicata fuerunt *quæſt.* 1. *punct.* 8. dum loquerer de ſuſpenſione contra ſuſcipientes ordines abſque titulo.

PVNCTVM II.

De ſuſpenſione contra Abbates, alióſque Prælatos religionum à Sede Apoſtolica promotos, accipientes adminiſtrationem ſuarum Eccleſiarum abſque litteris authenticis eiuſdem Sedis.

ISti ſuſpenſi ſunt ab adminiſtratione fructuum earundem Eccleſiarum *Extrauag.* 1. *de elect.* quam in præcedentibus explicaui *quæſt.* 4. *punct.* 10.

PVNCTVM III.

De ſuſpenſione contra Abbates, & alios quoſcumque concedentes litteras dimiſſorias aliis, quàm religioſis ſibi ſubditis.

1 *Quinam Abbates aliíue Prælati ſuſpendantur, litteras dimiſſorias concedendo.*

2 *Abbas conferens ordines, vel tonſuram clerico ſeculari, ſeu religioſo ſibi non ſubdito, ſuſpenſus manet per annum à collatione ordinum.*

3 *Non tamen ſuſpenditur conferendo minores ordines de licentia proprij Epiſcopi.*

4 *Aut ſi inuitatus fuerit ad conferendam tonſuram, & minores ordines in clauſtris aliorum religioſorum exemptorum, etiam abſque licentia diœceſani Epiſcopi.*

5 *Aut ſi conferat dimiſſorias nouitio ad recipiendam ſolam primam tonſuram.*

VNICA PROPOSITIO.

1 ABbates, & alij quicumque concedentes dimiſſorias aliis, quam religioſis, non ſibi ſubditis, ſuſpenſionem per annum ipſo facto incurrunt ab officio, & beneficio, ex decreto Tridentini *ſeſſ.* 23. *cap.* 10. *ad finem.*

Hinc ſequitur Abbatem, aut alium Prælatum regularem concedentem dimiſſorias clerico ſæculari, vinculo iſtius cenſuræ ligari, etiamſi ille clericus alias pertineat ad iuriſdictionem ipſius Abbatis; hic enim non eſt regularis. Secus ſi dimiſſarias concedat religioſo ſibi ſubdito. nam Concilium loquitur de concedentibus litteras dimiſſorias clericis ſecularibus.

Vtrùm verò capitulum Sede vacante, aut alij concedentes dimiſſorias ſubiiciantur huic cenſuræ, explicatum eſt in præcedentibus *q.* 2. *punct.* 7. vbi etiam docui, vtrùm recipientes ordines, vel tonſuram abſque litteris dimiſſoriis, vel iis obtentis ab eo, qui eas concedere non poterat, ſuſpenſionem incurrat.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ſicut Abbas concedens litteras dimiſſorias clerico ſeculari ſuſpenſionem incurrit, ita etiam eam incurrat conferendo ordines, vel tonſuram clerico ſeculari, ſeu religioſo ſibi non ſubito.

Reſpondeo remanere ſuſpenſum à collatione ordinum per annum, iuxta decretum Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. ibi, *ſi ſecus fiat, ordinarius à collatione ordinum per annum ſit ſuſpenſus.* Imò Sayrus *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 5. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 17. *cap. initio,* & alij putant affici ſuſpenſione ab officio, & beneficio per annum, ſi ſubditis laicis conferant tonſuram, vel minores ordines, idque probant ex Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 10. Sed hoc mihi in hac parte diſplicet, quia Tridentinum ibi non imponit ſuſpenſionem conferentibus ordines; ſed concedentibus litteras dimiſſorias clericis ſecularibus, quibus præfatas litteras concedi poſſe duntaxat ab Epiſcopis decernit, vt ſuperiùs explicaui. An autem alio titulo ſit ſuſpenſus, ſuperiùs explicaui *quæſt.* 2. *punct.* 7.

3 Rogabis, vtrùm Abbas ligetur ſuſpenſione, conferendo minores ordines clericis ſecularibus de licentia proprij Epiſcopi.

Reſpondeo negatiuè, quia Concilium Tridentinum *loco cit. cap.* 8. prohibet ordines conferri ab alio, quam à proprio Epiſcopo, niſi conferantur de licentia proprij Epiſcopi, teſtimonium perhibentis de probitate, & moribus. Ita Geminianus, Stephanus Quaranta, Maiolus, Alterius, & alij, quos ſuprà retuli *quæſt.* 2. *punct.* 7.

4 Idem ſentiendum videtur de Abbate inuitato ad conferendam tonſuram, & minores ordines religioſis in clauſtris aliorum religioſorum exemptorum, etiamſi hoc faciat abſque licentia Epiſcopi diœceſani. Ratio eſt, quia non violat poteſtatem diœceſani Epiſcopi, cùm non conferat tonſuram, vel ordines clericis ſecularibus; ſed regularibus de licentia propriorum Abbatum, vt ſuppono.

Ita Gemin. *in cap. Abbates, num.6. de priuileg.lib.6.* Maiolus *lib.3. de irregular.cap.23.num.12.* Alterius *tom.2.diſp.17.c.1. ſub initium*, & alij.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm Abbas concedens litteras dimiſſorias nouitio, aut ei minores ordines conferens, ligetur ſuſpenſione. Sayrus *loco cit.* Henriquez *lib.13.c.38. num.2. ſub finem, in comment. litt. A.* Alterius *loco cit. col.2.* Ioann. Andreas Lupus, & alij exiſtimant Abbatem peccare quidem conferendo tonſuram, vel minores ordines nouitio, non tamen remanere ſuſpenſum, quia nouitius eſt ſubditus Abbati quamdiu religionis habitum defert, & religione non egreditur. quamquam ſi egrediatur priuilegio tonſuræ non gaudet.

Ego verò dicendum exiſtimo primò, Abbatem concedentem nouitio dimiſſorias ad recipiendam primam tonſuràm, non incurrere ſuſpenſionem ab officio, & beneficio latam in Trid. *ſeſſ.23.cap.10.* quia Concilium loquitur de iis, qui concedunt litteras clericis ſocularibus ad recipiendum ordines; cùm autem nouitius carens prima tonſura nondum ſit clericus, ſequitur Abbatem, ſeu Prælatum religionis non ligari ſuſpenſione ab officio, & beneficio concedendo dimiſſorias nouitio ad primam tonſuram recipiendam.

Dico ſecundò Abbatem, qui dimiſſorias nouitio clericali tonſura initiato concedit ad ordines recipiendos ab alieno Epiſcopo, affici ſuſpenſione ab officio, & beneficio. Ratio eſt, quia nouitius non eſt clericus regularis, cùm profeſſionem nondum emiſerit, liberúmque ei ſit ad profeſſionem aduolare, vel eam omittere; ergo eſt clericus ſecularis. Sed Abbas, aut alius, excepto proprio Epiſcopo, concedens dimiſſorias clerico ſeculari afficitur ſuſpenſione per annum ab officio, & beneficio. ergo, &c.

Dico tertiò probabile mihi videri Abbatem, vel alium conferentem ordines minores nouitio ſuſpendi à collatione ordinum per annum lata in Concilio *ſeſſ.23. cap.8.* Ratio eſt, quia Abbates, aut alij quantumuis exempti non poſſunt ordines, vel tonſuram conferre cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, vt dicitur in præfato Concilio; ſed nouitius non eſt regularis, cùm efficiatur regularis per profeſſionem; ergo Abbas, aut alius Prælatus ordinans nouitium incurrit ſuſpenſionem, contra conferentem ordines non ſibi ſubdito, latam in Concilio *cap.8.*

Dices, ibi ſermo non eſt de conferentibus, vel recipientibus quoſlibet ordines, ſed maiores, & ſacros.

Reſponderi poſſe videtur Concilium loqui de quibuſlibet ordinibus, quos vocat ſacros, non ad diſtinctionem maiorum ordinum, ſed quia ſinguli ordines ſunt ſacri, & ſacramenta.

PVNCTVM IV.

De ſuſpenſione contra religioſum coniungentem in matrimonium, aut benedicentem ſponſos alienæ parœciæ abſque facultate proprÿ parochi, vel ordinarÿ.

HVIuſmodi religioſus ſuſpenſus ab officio remanet, donec ordinario parochi viſum fuerit, ex Trident. *ſeſſ.24.cap.1. de reformat.* hanc ſuſpenſionem prolixiùs explicaui *in hac diſputat. 3. quæſt. 3. punct. 4.* ad ibi dicta te remitto.

PVNCTVM V.

De ſuſpenſione contra religioſos mendicantes, qui admittunt aliquem ad profeſſionem nondum expleto probationis anno.

1 *Materia huius ſuſpenſionis, & excommunicationis comminatoriæ, eſt recipere aliquem ad profeſſionem nondum expleto anno probationis, niſi obſtent priuilegia.*

2 *Et niſi nouitius, & monaſterium iuſta de cauſa renunciauerint anno nouitiatus.*

3 *Quinam religioſi ante nouitiatus annum profeſſionem emittant.*

4 *Hac ſuſpenſio incurritur ab admittente aliquem ad profeſſionem non computato die biſſexti.*

5 *Aut ſi annus nouitiatus factus fuerit tempore impubertatis.*

6 *Legitima ætas ad nouitiatum eſt pubertas completa.*

7 *Hac ſuſpenſio incurritur ſi annus probationis fuit interruptus.*

8 *Niſi nouitius receſſerit ad breue tempus animo ſtatim redeundi.*

9 *Non incurritur hac ſuſpenſio ſi nouitius expleto anno nouitiatus egrediatur, & poſtea redeat ad idem, vel aliud eiuſdem ordinis monaſterium, in quo ſtatim profeſſionem emittat.*

10 *Neque item incurritur licèt nouitius aliqua anni parte tulerit habitum ſecularem, de licentia ſuperioris.*

11 *Aut ſi ex legitima ſuperioris licentia nouitiatus peractus fuerit extra monaſterium.*

12 *Subiectum huius ſuſpenſionis ſunt omnes religioſi mendicantes, qui aliquem ad profeſſionem admittunt non expleto probationis anno.*

13 *Etiam illi mendicantes, qui poſt Alexandrum IV. & Bonifacium VIII. inſtituti ſunt.*

14 *Qui in Capitulo ſuum ſuffragium ferunt poſt ſufficientem ſuffragiorum numerum, ligantur ſuſpenſione admittendo religioſum ante annum nouitiatus.*

15 *Singulares Capituli perſonæ hanc ſuſpenſionem incurrunt.*

16 *Quæ repellit à receptione religioſum in eodem ordine.*

17 *Religioſus hac ſuſpenſione ligatus grauiter peccat admittendo profeſſum, non tamen fit irregularis.*

18 *Epiſcopus poteſt religioſos ſibi ſubditos ab hac ſuſpenſione abſoluere.*

19 *Hæc pœna viget etiam poſt Tridentinum.*

20 *Quod inualidam decernit huiuſmodi profeſſionem.*

ISta ſuſpenſio lata fuit ab Alexandro IV. *in cap. non ſolum, de regular. in 6. & cap. conſtitutionem, eodem titulo*, cuius materiam, ſubiectum, & effectum hîc breuiter explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis, & excommunicationis comminatoriæ eſt, recipere aliquem ad profeſſionem, nondum expleto anno probationis, nam *in cap. non ſolum, cit.* ſic habetur. *In virtute obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis diſtrictius inhibemus, ne ante annum probationis elapſum quemquam ad profeſſionem veſtri ordinis, ſeu renunciationem in ſeculo faciendam recipere præſumatis*, &c.

Obſerua tamen receptioni debere adiungi dolum, & ſcientiam, vel ignorantiam cum ingenti temeritate coniunctam, quia *in dicto cap.* habetur verbum, *præſumatis*.

Hæc propoſitio intelligitur primò, niſi obſtent priuilegia; nonnulli enim DD. fatentur aliquos religioſos peculiari priuilegio in aliquibus caſibus gaudere; quamobrem Paſſarelus *de priuileg. minim. fol.123.* Henriquez *lib.13. cap.40. num.2. in comment. litt. R.* teſtantur Pium V. facultatem ordini Prædicatorum conceſſiſſe, vt nouitia morbo vexata, & iudicio medicorum morti proxima profeſſionem emittat, & monaſterium dotem acquirat, & in illius bona ſuccedat. De qua re plura diſſerit Sanchez *in opere morali, lib.5. cap.4. num.16.* & ego egi *in meo tractatu de clauſura*.

2 Secundò intelligitur, & limitatur ab aliquibus, niſi nouitius, & monaſterium iuſta aliqua de cauſa renunciauerint anno nouitiatus; tum quia quilibet cedere poteſt fauori ſuo. tum quia id permiſſum videtur *in cap. ad Apoſtolicam*, cui Concilium Tridentinum *ſeſſ.25. cap.15.*

non derogat, cùm illius mentionem non faciat. Ita Henriquez *loco cit. num.* 2. & alij. Sed oppoſitum ſuſtinendum eſt cum Sanchez *loco cit. num.* 18. Azorio *lib.* 12. *cap.* 4. *quæſito* 9. & aliis. tum quia Alexander IV. abſolute prohibet recipi nõ expleto anno probationis. tum quia fruſtrà lata eſſet lex de non recipiendo ad profeſſionem ante completum annum probationis, quia ſemper nouitius, & monaſterium nouitiatus anno cederet. tum quia etiam Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. excludit hanc renunciationem cùm ſtatuat ne ante nouitiatus annum profeſſio emittatur, & irritet aliter factam.

3 Tertiò limitatur in equitibus S. Iacobi, S. Ioannis, Alcantaræ, & Calatrauæ; iſti enim ſtatim elapſo 13. anno, & ante nouitiatus annum, profeſſionem emittunt. Neque hoc reprobatur à Concilio Trid. vt ſacra Cardinalium Congregatio declarauit, teſtibus Azorio *lib.* 13. *cap.* 4. *quæſ.* 2. P. Marzilla, & aliis, quibus adhæret Sanchez *loco cit. num.* 17.

Ex dictis colligitur Patres, ſeu Generalem Almæ Societatis IESV non ligari hac ſuſpenſione, ſi aliquẽ ad profeſſionem admittãt, completo vno probationis anno, etiamſi nondum expletum ſit bienniũ, quo nouitij in ea religione probari ſolent; nam in dicto cap. ſermo eſt de recipientibus ante completum annum, non verò ante completum biennium; ſi verò recipiant ad profeſſionem ante completum annum, ſuſpenſione ligantur; & hoc mihi probabile videtur, non ſolùm ſi admittant ad ſolemnem profeſſionem, verùm etiam ad vota ſimplicia; hæc enim rationem habent profeſſionis. nam Patres Societatis peracto biennio ſunt veri religioſi; veri autem religioſi conſtituuntur per profeſſionem in approbata religione. Oppoſita tamen ſententia non caret probabilitate, vt patet ex dictis *de clauſura.*

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur, admittendo aliquem ad profeſſionem, non computato die biſſexti, qui cadit in eum annum, quo nouitius ad profeſſionem recipitur.

Reſpondeo affirmatiuè, quia tempus debet eſſe completum de momento ad momentum, & duplex dies in anno biſſextili tanquam vna reputatur, vt alibi probaui.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur, ſi nouitiatus vno quidem anno integro factus fuit, ſed non legitimo tempore; vt ſi factus fuit tempore impubertatis.

Reſpondeo incurri, quia nouitiatus in legitima ætate fieri debet; alioquin inualidus eſt, ex communi DD. ſententia.

6 Legitima autem ætas ad nouitiatum eſt pubertas completa, iuxta communẽ DD. ſententiam, nouitius enim aſperitates religionis, & onus caſtitatis plenè experiri nequit ante completam pubertatem. Hac de cauſa Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de regular.* irritat profeſſionem factam ante decimumſextum annum completum; etiamſi fortè nouitiatus ante decimumſextum annum completus fuerit.

7 Tertiò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur, dum annus probationis quidem fuit completus, ſed non fuit continuus, vt quia peracto tribus, vel quatuor menſibus nouitiatũ aufugit, vel reiectus fuit, & poſtea iterum receptus.

Reſpondeo ſuſpenſionem incurri. tùm quia dum in lege præſcribitur aliquod tempus, debet eſſe continuum, vt pluribus probat Couarruuias 3. *variarum reſolutionum, cap.* 1. *num.* 1. Gutierez *canonic. quæſt. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 24. & alij. tum quia ideo petitur annus probationis, vt nouitius onera religionis ritè, & perfectè experiatur; ritè autem, & perfectè non experitur, ea per aliquod tempus intermittendo; ſicut ieiunium longi temporis non perfectè experitur is, qui cum intermiſſione, & interuallo illud perſoluit.

Et hoc verum eſt, etiamſi nouitius à monaſterio aufugerit animo redeundi, & interim regulas monaſterij ſeruauerit, & onera ſuſtinuerit; adhuc enim nouitiatus dicitur interruptus; interrumpitur enim recedendo a religione contra obedientiæ præſcriptum.

8 Niſi fortè receſſerit ad breue tempus animo ſtatim redeundi, vt ſi cauſa conuiuij, aut repræſentationis, aut fornicationis quadam nocte monaſterio diſceſſit ſtatim reuerſurus, etiamſi interim habitum exuerit, ne dignoſceretur, vel vt commodiùs peccare poſſet. hic enim non dicitur deſertor religionis, vel eius habitus, & modicum pro nihilo reputatur, nec moralem continuationem tollit. Secus dicendum videtur ſi duorum, vel trium dierum mora interceſſit; tunc enim annus non cenſetur continuus. nam res illa non dicitur continua, intra quam intercedũt qualitates contrariæ; in hoc autem caſu intercedit factum contrarium, videlicet dimiſſio nouitiatus, & regularis obſeruantiæ, & obedientiæ. Ita Nauarr. *de regular. conſil.* 32. & 33. Sanchez *in opere morali, lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 31. & *ſeq.*

9 Quartò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur, ſi nouitius expleto nouitiatus anno egrediatur, ſed poſtea iterum redeat ad idem, vel aliud eiuſdem ordinis, & obſeruantiæ monaſterium, in eóque ad profeſſionem ſtatim admittatur.

Reſpondeo non incurri, & profeſſionem validè emitti, etiamſi longa mora interceſſerit; quia non dicitur recipi ante annum probationis elapſum, cùm integro anno religionis onera expertus ſit; niſi fortè conditio, & circunſtantiæ perſonæ, aut religionis adeò mutatæ fuerint, vt nouitius onera, & aſperitates religionis ſufficienter expertus non cenſeatur. Ita Rodriquez *quæſt. reg. tom.* 3. *q.* 15. *art.* 10. *ad finem.* S. Antonin. Sylueſter, Armilla, & alij apud Sanchez *loco cit. num.* 34.

10 Quintò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur, ſi nouitiatus vno anno, vel aliqua anni parte fuit peractus, non in habitu religionis, ſed in ſeculari.

Reſpondeo non incurri, ſi eum habitum detulit de mandato ſuperioris. Ratio eſt, tum quia hic non dicitur recipi ante annum probationis. tum quia hoc non reprobatur, ſed potiùs approbatur *in cap. legem. diſt.* 53. & *cap. multos, diſt.* 54. Hoc tamen tempore nouitiatus peragendus eſt in habitu religionis, alioquin irritus videtur. Ratio eſt, tum quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de regul.* ſtatuit annum nouitiatus menſurandum eſſe à die habitus. tum quia nouitiatus inſtitutus fuit, vt nouitius exploraret, & experiretur aſperitates, & onera religionis; delatio autem habitus religionis inter onera, & aſperitates religionis iure merito recenſetur. tum quia ita vſu, & praxi religionum receptum fuit. Ita Sylueſter *verb. religio.* 5. *quæſ.* 5. Azor *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 2. *quæſ.* 9 Rodriquez *tom.* 3. *quæſt.* 15. *art.* 9. & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 29. contra Panormit. *in cap. ſuper eo, in fine, de regular.* & alios. Ex quo patet quid hoc tempore dicendum ſit ad caſum propoſitum.

11 Sextò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur, ſi nouitiatus extra monaſterium peractus fuit.

Reſpondeo non incurri, ſi nouitiatus extra monaſterium peractus fuit ex legitima ſuperioris licentia. Ratio eſt, tum quia ſuperior per annũ explorauit eo pacto mores nouitij, & nouitius ea ratione expertus eſt onera religionis, quatenus ei permiſſum fuit à ſuperiore. tum quia nouitius extra monaſterium degens de licentia ſui ſuperioris cenſetur in monaſterio commorari; cùm ibi exiſtat dependenter à voluntate, & præcepto ſui ſuperioris, ſeu ſub obedientia ſui Prælati; alioquin non liceret nouitio de licentia ſui Prælati peregrinationem ſuſcipere, aut hoſpitali inſeruire, & alia pietatis opera dependenter à Prælati ſui voluntate præſtare. Ita Nauarrus *de regularibus, conſilio* 32. Azorius *tomo* 1. *libro* 12. *capite* 2. *quæſito* 8. *in fine.* Sanchez *libro* 5. *capite* 4. *numero* 27. & *ſequentibus.*

SECVN

SECVNDA PROPOSITIO.

12 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes religioſi mendicantes, qui aliquem ad religionem admittunt, non expleto probationis anno. Ratio eſt, quia licèt *in cap. non ſolum, de regular. in* 6. ſermo ſit dumtaxat de religioſis ordinum Prædicatorum, & Minorum, nihilominus Bonifacius VIII. *in cap. conſtitutionem, eodem titulo,* id extendit ad ordines aliorum mendicantium.

13 Et hoc verum cenſeo non ſolùm de ordinibus mendicantibus, qui tempore Alexandri IV. & Bonifacij VIII. inſtituti erant, verùm etiam de illis, qui poſtmodum creati, inſtituti, & approbati fuerunt. nam lex perpetuò durat, nec afficit ſolùm natos tempore conſtitutionis, verùm etiam eos, qui naſcuntur eo tempore, quo lex viget, & durat, vt docui *de legibus, & de cenſuris,* idémque in terminis docent Suarez *tom. 5. diſp. 31. ſect. 6. num. 7.* Alterius *tom. 2. diſp. 17. cap. 1. col. 9.*

An autem moniales ordinum mendicantium huic cenſuræ ſubiiciantur.

Reſponderi probabiliter poteſt affirmatiuè, quia materia, & effectus iſtius ſuſpenſionis eſt communis iuris, & fœminis religioſis, & maſculinum concipit, & includit etiam fœmininum; nonnulli tamen oppoſitum ſentiunt apud Syluestrum *verbo religio. 3. quaeſ. 3.*

Ex dictis ſequitur, tam Prælatum, quàm Capitulum huic cenſuræ ſubiici, recipiendo aliquem ante completum probationis annum; cùm enim poteſtas recipiendi regulariter reſideat penes capitulum & conuentum, vt pluribus probat Sanchez *in opere morali, lib. 5. cap. 4. num. 65.* ſequitur capitulum hac cenſura ligari recipiendo aliquem ante completum probationis annum.

14 Et hoc verum cenſeo, non ſolùm de illis, qui primo loco ad aliquem recipiendum concurrunt, verùm etiam de illis, qui ſuum votum, & ſuffragium ferunt poſt præſtitum ſuffragiorum numerum ſufficientem; nam etiam iſti dicuntur recipere.

15 Maior difficultas eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio afficiat ſingulares perſonas capituli, an verò capitulum vt capitulum.

Reſpondeo afficere potius ſingulares perſonas, quàm capitulum vt ſic. Ratio eſt, tum quia verba diriguntur potius ad ſingulares perſonas, quàm ad capitulum, ibi, *vobis de fratrum noſtrorum conſilio, &c.* & infrà, *vóſque à receptione quorumlibet, &c.* tum quia, dum Summus Pontifex ſuſpenſionem ipſo facto infligit, eos ligare intendit, quibus antea excommunicationem ferendam comminatus fuerat; ſed excommunicatio non cadit in capitulum, vel vniuerſitatem; ſed in ſingulas perſonas. ergo etiam iſta ſuſpenſio cadit in ſingulas perſonas. Ita Suarez *diſput. 31. ſect. 6. n. 6.* Alter. *loco cit. verſ. de qua,* vbi hanc opinionem probabiliorem vocant.

Hinc ſequitur, religioſum, qui in vno monaſterio cum aliis eiuſdem monaſterij religioſis receperat aliquem ad profeſſionem ante completum probationis annum, non poſſe, ſi ad aliud monaſterium transferatur, recipere ad profeſſionem. Ratio eſt, quia non eſt ſuſpenſus tantùm, vt pars capituli, ſed etiam vt ſingularis perſona; perſona autem ſecum defert vinculum cenſuræ quo detinetur. Ita DD. citati.

Secus dicendum arbitror, ſi ad aliam religionem conuolet, quia hæc ſuſpenſio videtur religioſum afficere ſolùm, ne recipiat ad profeſſionem eiuſdem ordinis, vt patebit ex verbis textus in tertia propoſitione referendis.

Obiicies, in Concilio Trident. *ſeſſ. 25. cap. 15. de regular.* irritatur profeſſio facta ante decimumſextum annum, & nondum elapſo anno à die ſuſcepti habitus. ergo recipientes ad profeſſionem anno nondum completo non videntur ſuſpenſione ligari.

Reſpondeo negando conſequentiam, Concilium enim non derogat, nec tollit pœnas antea inflictas, nec lex poſterior abrogat priorem, niſi quoad expreſſa. Vide tradenda *num. 19.*

TERTIA PROPOSITIO.

16 ISta ſuſpenſio repellit à receptione religioſorum in eodem ordine; nam *in cap. non ſolum, citato,* dicitur, *vóſque à receptione quorumlibet ad profeſſionem eiuſdem ordinis fore ipſo facto ſuſpenſos, & inſuper pœnæ ſubiiciendos, quæ fratribus ipſius ordinis pro culpis infligi grauibus conſueuit.*

17 Rogabis, vtrùm religioſus hac ſuſpenſione ligatus grauiter peccet, admittendo ad profeſſionem, & irregularitatem incurrat.

Reſpondeo grauiter quidem peccare, quia facit contra grauem prohibitionem in re graui, non tamen incurrit irregularitatem, admittendo aliquem ad religionem, ſeu profeſſionem, quia non violat ſuſpenſionem per exercitium ordinis. Ita communiter DD.

18 Quis autem ab hac ſuſpenſione abſoluere poſſit, conſtat a ſimili ex dictis in præcedentibus; probabile enim cenſeo Epiſcopum diſpenſare poſſe cum religioſis ſibi ſubditis; quia nulla reſeruationis mentio fit *in dicto cap. non ſolùm.*

Addunt gloſſa hic *verbo ſuſpenſos,* & Hoſtienſis, ſuperiorem, qui non peccauit, poſſe abſolutionem conferre; verùm ego cenſeo in hac re conſulenda eſſe religioſorum priuilegia, & iudicium ex ipſorum tenore ferendum.

19 Maior difficultas eſt, vtrùm hæc pœna vigeat poſt decretum Trident. *ſeſſ. 25. cap. 15.* vbi profeſſio ante annum probationis facta irritatur.

Reſpondendum mihi probabilius videtur adhuc vigere. Ratio eſt, tum quia *in cap. non ſolum, citato, ſpectatur factum,* non autem valor actus. tum quia profeſſio hoc tempore facta ante completum probationis annum, eſt grauius delictum, quàm olim. nam olim erat prohibita, ſed valida; hoc verò tempore prohibita eſt, & inualida. tum quia

20 Factum contra legem habetur pro infecto in vtilitatem facientis; non verò quoad damnum, ſeu pœnam, iuxta Bartolum *in l. non dubium, num. 10. C. de legibus,* & alios apud Pariſium *de reſignat. lib. 7. quaeſt. 1. num. 23.* idemque in terminis tradunt Suarez, Alterius, & alij, qui huius ſuſpenſionis meminerunt, contra Sanchez *in opere morali, lib. 5. cap. 4. num. 10.* & alios.

Obiicies, nomine actus, regulariter loquendo, intelligitur actus validus, vt probat Tiraquell. *l. boues. ff. de verb. ſignific.* & paria ſunt non eſſe, & eſſe nullum, *l. duo ſunt Titij, ff. de teſtament. tut.*

Reſpondeo id verum eſſe, quoties lex reſpicit valorem actus; non autem factum ipſum. in noſtro autem caſu reſpexit factum ipſum, vt patet, tum ex allatis rationibus, tum ex verbis textus, ibi, *ne ante annum probationis elapſum, quemquam ad profeſſionem veſtri ordinis recipere præſumatis.*

PVNCTVM VI.

De ſuſpenſione contra religioſos pecuniam, vel munera in viſitatione recipientes.

ISti religioſi ſuſpenduntur ab officio, & beneficio, niſi intra menſem duplum reſtituant, *cap. exigit, de cenſibus.* Hæc ſuſpenſio in præcedentibus explicata fuit, *quaeſt. 5. punct. 5.* ideo opus non eſt hic iterum in eius explicatione detineri. Quomodo autem religioſi poſſint reſtitutionem facere, cùm voto paupertatis detineantur, explicaui *in lib. variar. tract.* dum loquerer de largitione munerum regular. interdicta.

PVNC

PVNCTVM VII.

De ſuſpenſione ab officio contra Prælatos religioſos præſidentes monaſteriis, Prioratibus, Eccleſiis, vel adminiſtrationibus, ſi iura, reditus, aut poſſeſſiones alicui concedant.

1 *Quænam ſit materia huius ſuſpenſionis.*
2 *Quiſnam nomine proprij Prælati intelligatur.*
3 *Quónam in caſu religioſus concedens iura, reditus, aut penſiones abſque aſſenſu Prælati, à ſuſpenſione eximatur.*
4 *Adminiſtrator bonorum monaſterij non incurrit hanc ſuſpenſionem concedendo huiuſmodi bona in caſu neceſſitatis, aut vtilitatis, de conſenſu conuentus.*
5 *Quódnam dicatur tempus modicum.*
6 *Quódnam ſit huius ſuſpenſionis ſubiectum.*
7 *Religioſus præſidens Eccleſiæ ſeculari non incurrit hanc cenſuram concedendo bona eius ad longum tempus.*
8 *Neque item clericus ſecularis præſidens ex diſpenſatione, Eccleſiæ regulari.*
9 *Hæc ſuſpenſio arcet ab officio tam ordinis, quàm iuriſdictionis.*

Iſta ſuſpenſio lata eſt *in Clement. 1. de reb. Eccleſ. non alien.* cuius materiam, ſubiectum, effectum, & durationem hîc breuiter explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt concedere alicui quouis modo iura, reditus, aut poſſeſſiones religioſorum ad vitam recipientis, vel concedentis, ſeu ad alium certum tempus, etiamſi pecunia ob id recipiatur. Ita decernitur *in dicta Clementina*, vt patebit legenti textum.

Limitatur tamen hæc propoſitio primò, niſi aliud poſtulet neceſſitas, vel vtilitas monaſterij, ſeu Eccleſiæ, ſeu adminiſtrationis; præſes tamen in tali euentu extorquere debet aſſenſum conuentus, ſi conuentum habet; ſi verò non habet conuentum, exigere debet conſenſum Prælati, nam *in dicta Clement.* ſic dicitur, *niſi neceſſitas, aut vtilitas monaſterij, Prioratus, Eccleſiæ, aut adminiſtrationis huiuſmodi hoc expoſcat, conuentus ſui, aut ſi conuentum non habeat, Prælati proprij aſſenſu ad hoc nihilominus accedente.*

2 Nomine proprij Prælati reſpectu non exemptorum intelligitur Epiſcopus, reſpectu verò exemptorum intelligitur Abbas præditus iuriſdictione quaſi Epiſcopali, & plenum ius habens in illis bonis. Ita gloſſa hîc *verb. proprij*, Alterius *tom. 2. diſp. 17. cap. 2. colum. 7.* & alij apud gloſſam *loco citato.*

3 Rogabis primò, vtrùm religioſus concedens iura, reditus, aut poſſeſſiones abſque aſſenſu Prælati, eximatur ab hac ſuſpenſione, dum neceſſitas adeò grauis, & vrgens eſt, vt aditum ad ſuperiorem non permittat, ſummamque celeritatem requirat.

Reſpondent Cardinalis *loco cit. num. 27.* Alterius *loco cit. col. 7.* eximi. Ratio eſt, quia hic caſus per epiikeiam non videtur ſub lege comprehenſus. Hæc opinio mihi probatur, modò iura, ſeu bona non concedantur, niſi pro tempore, quo Prælatus adiri non poteſt. Ratio eſt, quia nulla ratio ſuadet præfata bona ad longius tempus concedi poſſe.

4 Rogabis ſecundò, vtrùm adminiſtrator, ſeu præſes bonorum monaſterij incurrat iſtam ſuſpenſionem, concedendo tempore neceſſitatis, vel vtilitatis præfata bona de conſenſu ſolùm conuentus, non verò Prælati.

Reſpondeo non incurrere iſtam ſuſpenſionem, quia in hac Clementina exigitur conſenſus Prælati, ſolùm in defectum conuentus.

An autem alienatio facta abſque Prælati conſenſu, valida ſit, & alias pœnas inducat, patet ex dictis *in lib. var. tract. quæſt. 2.* & ex ſupradictis de excommunicatione ob alienationem bonorum Eccleſiaſticorum impoſita, inualidam eſſe, & pœnas inducere *Extrauag. Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.*

Limitatur ſecundò præfata propoſitio in locationibus, aut venditionibus redituum, aut fructuum ad tempus modicum. nam in dicta Clementina ſic habetur; *Verum præmiſſa ad locationes, vel etiam redituum, aut fructuum venditiones ad tempus modicum faciendas, declaramus vllatenus non extendi.*

5 Rogabis, quódnam dicatur tempus modicum.

Reſpondeo varias in hac re percenſeri opiniones apud gloſſam hîc *verb. ad tempus*, & apud Prateium *in lexico verb. tempus modicum.* Alij enim putant modicum tempus dici tempus duorum, vel trium dierum, alij ſpatium triginta dierum; alij duos annos, alij quinque, alij ſpatium infra decennium. Ego in hoc caſu probabilius cenſeo, aut id relinqui iudicis arbitrio cùm non definiatur, *l. ab hoſtibus. §. fin. ex quibus cauſis maior.* Ita Prateius *loco cit.* aut intelligi ſpatium trium annorum, iuxta dicta in explicatione *Extrauag. Ambitioſæ.* Vide Nauarr. *cap. 27. num. 157.* Suarez *diſp. 31. ſect. 6. num. 8.* Alterium *loco cit.* Sayrum *lib. 4. cap. 13. num. 12.* Henriquez *lib. 13. cap. 40. n. 1.* Filliucium *cap. 17. num. 168.* Viuald. *de ſuſpenſionibus, num. 73.*

Ex quo ſequitur religioſum non ligari hac ſuſpenſione locando prædium ad triennium pro conſueta penſione, aut colono partiario, vt dimidiam, vel aliam certam fructuum partem ſibi tradat; quia hæc eſt locatio, aut venditio fructuum ad breue tempus. Ita Cardinalis, & Alterius *locis citatis.*

Limitatur tertiò, niſi aliud ferat rationabilis conſuetudo alicubi legitimè præſcripta. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex non præſumitur particulares conſuetudines abrogare, niſi exprimat. tum quia conſuetudo legem abrogare poteſt. Ita Cardinalis, & Alter. *locis cit.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt religioſi præſidentes monaſterio Eccleſiæ, prioratui, ſeu adminiſtrationi, præfata bona ad longum tempus concedentes; nam in dicta Clementina dicitur, *ne quis religioſus*, &c. quæ loquendi forma cùm generalis ſit, extenditur ad quoſlibet religioſos, tam mares, quàm fœminas, etiam ad religioſos militares, iuxta nonnullorum ſententiam, quam probabilem arbitror, cùm verba generalia ſint, & materia communis ſit omnibus religioſis.

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm religioſus præſidens Eccleſiæ ſeculari afficiatur hac cenſura, concedendo bona dictæ Eccleſiæ ad longum tempus.

Reſpondeo negatiuè, quia Clemens V. loqui videtur ſolùm de religioſis præſidentibus monaſteriis, & adminiſtrationibus regularibus, quorum diſpendiis occurrere intendit, vt patet ex illis verbis, *monaſteriorum, & aliarum adminiſtrationum regularium diſpendijs occurrere cupientes,* &c. Ita gloſſa hîc *verb. cuius Cardinalis hic, num. 12.* Alterius *diſp. 17. cap. 1. col. 7.*

8 Secundò dubium eſt, vtrùm clericus ſecularis præſidens ex diſpenſatione, Eccleſiæ regulari, ſeu monaſterio, ligetur hac ſuſpenſione.

Reſpondeo negatiuè, quia diſpoſitio, præſertim in materia pœnali, extendenda non eſt vltra propriam verborum ſignificationem. In præfata autem Clementina dicitur, *ne quis religioſus*, quæ verba accommodari nequeunt clerico ſeculari, etiamſi Pontifex bonis regularibus proſpicere præcipuè intenderit. Contrarium docent Cardinalis, & Alterius *locus cit.*

An autem ligetur excommunicatione lata in Extrauag. *Ambitioſæ*, ſuperiùs explicatum eſt.

TERTIA

TERTIA PROPOSITIO.

9 Effectus iſtius ſuſpenſionis eſt ſuſpendere ab officio. nomine autem officij intelligo officium tam ordinis, quam iuriſdictionis; ſuſpenſio enim ab officio abſolutè prolata, intelligitur ab officio ordinis, & iuriſdictionis, vt docui *de cenſuris in genere, diſp. 5. punct. 3. n. 9.* quamuis Cardinalis hîc *n.* 8. hanc ſuſpenſionem interpretatur ſolùm de ſuſpenſione à diuino officio.

Hinc ſequitur, religioſum tempore iſtius ſuſpenſionis celebrantem fieri irregularem, vt ſæpiùs in præcedentibus dixi.

QVARTA PROPOSITIO.

Abſolutio iſtius ſuſpenſionis conferri poteſt ab Epiſcopo, quia ſuſpenſio fertur abſque determinatione, nec Summus Pontifex eam ſibi reſeruauit. Ita Cardinalis hic *num.* 4.

PVNCTVM VIII.

De ſuſpenſione contra religioſos, qui iniquè ſibi vſurpant decimas Eccleſiarum, eáſque intra duos menſes non reſtituunt, aut prohibent eas ſolui, & intra menſem à prohibitione, ſeu impedimento non deſiſtunt.

1 *Quam pœnam incurrant religioſi ratione decimarum quas ſibi vſurpant, aut quarum ſolutionem impediunt.*
2 *Modò in ſtatu religioſo viuant, adſintque aliæ quædam conditiones.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Religioſi, qui ſolutionem decimarum Eccleſiis debitarum impediunt, vel eas ſine rationabili cauſa, aut priuilegio ſibi vſurpare præſumunt, ſi requiſiti ab illis, quorum intereſt, non deſiſtant intra menſem, vel de vſurpatis, vel retentis intra duos menſes non ſatisfaciant, ſuſpenſi ſunt ab officiis, adminiſtrationibus, & beneficiis ſuis, donec deſtiterint, & ſatisfecerint. *Clement. 1. de decimis.* Quòd ſi huiuſmodi religioſi nec officia, nec adminiſtrationes, nec beneficia habeant, ligantur vinculo excommunicationis, à qua nequeunt abſolui donec ſatisfaciant. *Clement. 1. citata.*

Amplia primò, & extende hanc propoſitionem ad eos, qui decimas animalium à familiaribus, & paſtoribus ſuis ſolui non permittunt, modò requiſiti non deſtiterint, vt dicitur *in Clement. 1. cit.* ibi, *non permittunt.*

Amplia, & extende ſecundò ad quoſcumque religioſos, etiam fœminei ſexus. nam in Clementina dicitur, *religioſi quicumque*; imò etiam probabile eſt extendi ad equites militares, qui verè ſint religioſi, vt patet ex allata ratione, idémque tradit Suarez *num.* 9.

Limita primò, niſi vſurpantes intra duos menſes reſtituant, aut niſi prohibentes, & impedientes deſtiterint intra menſem, poſtquam requiſiti fuerunt ab ipſis rectoribus Eccleſiarum; quandiu enim requiſiti non ſunt, hanc cenſuram non contrahunt; quia cenſura non incurritur, niſi adimpleta conditione, ſub qua fertur; præfata autem cenſura fertur à iure ſub ea conditione. Vide Sayrum *lib. 4. cap. 13. num.* 10. Viuald. *de ſuſpenſ. n.* 101. Henriquez *lib. 13. cap. 49. num.* 3. Suarez *diſp. 31. ſect. 6. num. 9.*

2 Limita ſecundò, modò iſti in ſtatu religioſo viuant; verba enim formaliter intelligenda ſunt. Ob id religioſus ad Eccleſiam ſecularem tranſlatus non afficitur hac cenſura. Nauarr. *cap. 27. num.* 38. Suarez *num. 9.* & alij, contra Roſellam *verb. excommunicatio caſu* 39.

Limita tertiò, modò interueniat prohibitio, vel vſurpatio, &c. conſequenter hac cenſura non ligatur religioſus, qui decimas ſimpliciter non ſoluit. Secus ſi dicat, non eſſe debitas, eáſque ſub ea ratione retineat, aut ſi ſciens illas eſſe debitas ſolui prohibeat, hic enim ligatur cenſura, quia in præfata Clementina habentur hæc verba, *appropriare, vſurpare, retinere, prohibere,* &c. quæ iuxta propriam ſignificationem non cadunt in quancumque negationem ſolutionis, vt bene ponderat Suarez *loco citato.*

Limita quartò, modò adſit præſumptio in appropriantibus, & vſurpantibus; nam in textu habetur verbum, *præſumpſerint*; in prohibentibus verò, vel non permittentibus, requiritur admonitio.

Ex quo infertur, ignorantiam, etiam culpabilem excuſare, & à fortiori bonam fidem; vt ſi credant ex priuilegio, vel conſuetudine ius decimarum ſibi competere. Filliucius *num.* 169. Suarez *num.* 9. & alij. Vide ſupradicta *diſp. 2. quæſt. 7. punct.* 12. de excommunicationibus contra religioſos, vbi ea, quæ ad hanc ſuſpenſionem pertinent, clariùs explicaui.

PVNCTVM IX.

De ſuſpenſione ab officio prædicandi contra religioſos non admonentes pœnitentes de onere ſoluendi decimas, poſtquam à rectoribus Eccleſiarum requiſiti fuerunt, vt admoneant.

1 *Materia huius ſuſpenſionis eſt ſcienter prætermittere admonitionem pœnitentibus obſtrictis onere decimarum.*
2 *Subiectum huius ſuſpenſionis ſunt religioſi, qui conſcientiam pœnitentibus non faciunt de onere ſoluendi decimas.*
3 *Non item religioſi concionatores, qui de hac re à rectoribus requiſiti, negligunt hortari populum ad eiuſmodi ſolutionem.*
4 *Hæc ſuſpenſio repellit ab officio prædicandi.*
5 *Idque ſub pœna excommunicationis.*
6 *Abſolutio huius ſuſpenſionis reſeruata eſt Papæ.*

Iſta ſuſpenſio lata eſt *in Clement. cupientes, de pœnis,* cuius materiam, ſubiectum, effectum, & durationem hic paucis innuam, cùm de hac ſuſpenſione, & excommunicatione ſufficienter egerim *diſp. 2. quæſt. 7. punct. 13. num.* 11. *& ſequentibus.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt ſcienter prætermittere admonitionem pœnitentibus, obſtrictis onere decimarum; nam *in Clement. cupientes,* dicitur, *qui verò ſcienter prætermiſerint confitentibus conſcientiam facere de ſoluendis huiuſmodi decimis, ab officio prædicationis tam diu maneant ipſo facto ſuſpenſi,* &c.

Hoc tamen intelligitur primò, modò requiſiti fuerint ab Eccleſiarum rectoribus, vel Vicariis, aut loca tenentibus earundem, vt in dicta Clement. dicitur.

Secundò intelligitur, modò id commodè facere poſſent. Ratio eſt, tum quia præcepta humana ſuauia ſunt, nec obligant cum graui incommodo. tum quia cauſa eximens religioſum à ſuſpenſione iam contracta, excuſat etiam à contrahenda. Sed incommoditas admonendi, & conſcientiam faciendi pœnitentibus de obligatione ſoluendi decimas eximit à ſuſpenſione, vt patet ex illis verbis, *maneant ipſo facto ſuſpenſi, donec confitentibus ipſius (ſi hoc ipſum ſibi dicendi commodè facultatem habuerint) conſcientiam fecerint.*

Quando autem quis dicatur commoditatem admonendi habere, explicaui *loco ſuprà cit. num.* 14.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt religioſi omnes, qui conſcientiam pœnitentibus non faciunt de

DDDDd

onere ſoluendi decimas; nam in dicta Clement. dicitur, *religioſis omnibus iniungimus*, &c.

Excipiuntur tamen rectores Eccleſiarum, & religioſi monaſteriorum percipientium decimas, vt expreſsè dicitur *in præfata Clement. ad finem.*

3 Rogabis, vtrùm religioſi concionatores, qui de hac re à rectoribus requiſiti negligunt ſuadere, & hortari populum ad ſolutionem decimarum, in hanc cenſuram incidant.

Reſpondeo non incidere in hanc cenſuram, ſed puniendos eſſe à ſuis Prælatis, vt *in dicta Clementina* habetur. Ita Suarez, Alterius, & alij *locis infrà citandis*, contra nonnullos alios.

TERTIA PROPOSITIO.

4 Iſta ſuſpenſio repellit ab officio prædicandi, ibi, *ab officio tamen prædicationis.*

5 Rogabis, quam pœnam incurrat religioſus, qui hac ſuſpenſione obſtrictus concionatur.

Reſpondeo incurrere cenſuram excommunicationis, vt *in dicta Clement.* decernitur, quam excommunicationem loco ſuprà citato explicaui.

QVARTA PROPOSITIO.

6 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis reſeruata eſt Papæ, quia lata eſt ad tempus, & quaſi ſub conditione, donec religioſus conſcientiam pœnitentibus fecerit; ſtatim verò ac conſcientiam fecit, liber videtur à ſuſpenſione; conſequenter ſi poſtea concionetur, excommunicationem non incurrit. Vide Suarez *diſp. 31. ſect. 6. num. 12. & 13.* Sayrum *lib. 4. cap. 13. num. 18.* Henriquez *lib. 13. c. 40.* Alterium *tom. 2. diſputat. 17. cap. 2. colum. 5. & 6.* Filliucium *tract. 17. num. 172.*

PVNCTVM X.

De ſuſpenſione contra Prælatos religioſorum non ſatisfacientes intra menſem partibus læſis, quoties ad ipſos præfatos aliquid peruenit occaſione exceſſuum commiſſorum à ſuis religioſis, & requiſiti ſatisfactionem infra menſem non præſtiterunt.

1 *Vbi lata ſit hac ſuſpenſio.*
2 *Eius materia.*
3 *Subiectum.*
4 *Quinam exceſſus religioſis prohibeantur in Clementina 1.* §. quibus.
5 *Hac ſuſpenſio repellit ab officio, & beneficio.*
6 *Eius abſolutio ante præſtitam ſatisfactionem videtur Papæ reſeruata.*

1 Iſta ſuſpenſio lata eſt *in Clement. 1. §. quibus. verſ. cæterùm, de priuilegijs*, cuius materiam, ſubiectum, effectum, & durationem hic breuiter explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius ſuſpenſionis conſiſtit in omiſſione ſatisfactionis præſtandæ infra menſem iis, qui læſi fuerunt ob delictum in dicta Clementina religioſis prohibitum, ſi occaſione alicuius delicti, ibi expreſſi, aliquid ad Prælatum religionis peruenit; nam in dicta Clementina dicitur, *cæterùm Prælati eorum, niſi de his; qui occaſione præmiſſorum exceſſuum ad eos quoquemodo peruenerint, Eccleſiis, aut perſonis Eccleſiaſticis damnificatis, vel læſis ſatisfactionem plenariam exhibuerint, infra menſem poſtquam ſuper hoc fuerint requiſiti ſuſpenſionis ſententiam vſque ad ſatisfactionem debitam eo ipſo incurrant.*

Ex quibus verbis colliguntur duæ conditiones neceſſariæ ad hanc cenſuram incurrendam.

Prima eſt, vt Prælati aliquid acceperint occaſione exceſſuum patratorum à ſuis religioſis; nam in textu dicitur, *quæ occaſione præmiſſorum exceſſuum ad eos quoquomodo peruenerint*; ſufficit tamen vt acceperint pro ſe, vel pro monaſterio, vel pro aliis, vt patet ex illa dictione, *quoquomodo.*

Ex quo licet inferre cum gloſſa hîc *in verb. peruenerint*, huic pœnæ locum non eſſe, ſi nihil ad eos vllo modo peruenit.

Qui autem ſint exceſſus, quorum occaſione hæc cenſura incurritur, omittendo ſatisfactionem, conſtabit ex infrà dicendis.

Secunda conditio eſt, vt Prælati integrè non reſtituerint intra menſem, poſtquam requiſiti fuerunt; ſufficit tamen vnica requiſitio facta ab iis, quibus ſatisfactio præſtanda eſt, quia in textu ſimpliciter dicitur, *requiſiti*. Ita Cardinalis *hic*, Alterius *tom. 2. diſput. 17. cap. 1. colum. 6. verſ. quæris.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Svbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Prælati religioſorum non plenè reſtituentes infra menſem id, quod occaſione prædictorum exceſſuum acceperunt. nam in præfata Clementina dicitur, *Prælati eorum.*

Ex quo ſequitur ipſoſmet religioſos, qui exceſſus illius Clementinæ commiſerunt, non ligari ſuſpenſione, quia textus in hac parte loquitur ſolùm de Prælatis, vt bene Suarez *diſput. 31. ſect. 6. num. 11.* Sayrus *lib. 4. cap. 13. num. 11.* Henriquez *lib. 13. cap. 49. num. 4.* Alterius *loco cit. verſ. hac ſunt.* Filliucius *tract. 17. n. 171.* & alij, contra Sylueſtrum *verb. ſuſpenſio. §. 6. verſ. 36.* & alios, exiſtimantes religioſos ligari ſuſpenſione.

An autem religioſi patrantes aliquod delictum in præfata Clementina expreſſum, excommunicatione ligentur, ſufficienter explicaui *diſp. 2. quæſt. 8. punct. 5.*

4 Quæres, quinam ſint exceſſus in dicta Clementina religioſis prohibiti.

Reſpondeo plures eſſe.

Primus eſt, in concionibus detrahere Prælatis Eccleſiarum.

Secundus eſt, retrahere laicos, ne ad parochias accedãt.

Tertius eſt, pronunciare indulgentias indiſcretas, id eſt, non conceſſas.

Quartus eſt, retrahere teſtatorem, ne legata matricibus Eccleſiis faciat. Eccleſia matrix eſt cathedralis, *cap. cùm venerabilis, de verb. ſignif.* vel etiam parochialis, ſaltem vbi non eſt cathedralis, vt ſuperiùs dictum fuit.

Quintus eſt procurare vt legata debita, vel malè ablata incerta relinquantur ſibi, vel fratribus, vel conuentibus, in præiudicium alterius. Veritum tamen non eſt religioſis admonere ægrum, ſeu teſtatorem de ſua neceſſitate, ipſúmque hortari, vt aliquid ſuo monaſterio relinquat; hoc enim non vergit in iniuſtum alterius præiudicium, nec in præfata Clementina prohibetur, vt bene præcitati DD. obſeruant.

Sextus eſt, abſoluere à caſibus reſeruatis Pontifici; vel locorum ordinariis.

Septimus eſt, præſumere iniuſtè vexare perſonas Eccleſiaſticas, præſertim coram iudicibus delegatis, aut eas conuenire ad plura loca, præſertim valde remota.

TERTIA PROPOSITIO.

5 Iſta ſuſpenſio ſuſpendit ab officio, & beneficio. Ratio eſt, quia hic eſt effectus ſuſpenſionis abſolutè & indefinitè prolatæ; in præfato autem caſu ſuſpenſio abſolutè, & indefinitè profertur, ibi, *ſuſpenſionis ſententiam.* Ita Suarez *loco cit.* Alter. *loco cit. verſ. hac ſunt.* nec diſſentire videtur gloſſa hîc *verb. ſuſpenſionis.*

Ex quo ſequitur, Prælatum diuina celebrantem tempore iſtius ſuſpenſionis, in pœnam irregularitatis incidere, quia violat cenſuram ſuſpenſionis per exercitium ordinis ſacri.

QVARTA PROPOSITIO.

6 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis ante præſtitam ſatisfactionem videtur Papæ reſeruata, quia lata eſt ad tempus, & ſub hac conditione; præſtita verò ſatisfactione ceſſat, quia ligare videtur ſolùm donec plena ſatisfactio præſtetur, vt patet ex illis verbis, *ſuſpenſionis ſententiam vſque ad ſatisfactionem debitam, eo ipſo incurrant*; licèt contrarium teneant Cardinalis *hic num.* 8. Alterius *quæſtio* 5. & alij.

An autem Epiſcopus diſpenſare poſſit, dum delictum eſt occultum, patet ex ſupradictis iuxta decretum Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 6.

PVNCTVM XI.

De ſuſpenſione, ſeu irregularitate contra apoſtatas à religione, &c.

1 *Apoſtatæ prohibentur ad clericatus officium admitti, aut miniſtrare in ſacro ordine ſic recepto, ante diſpenſationem Papæ, etiamſi ſint reconciliati ſuo ſuperiori.*
2 *Quis dicendus ſit apoſtata.*
3 *Et quomodo differat à fugitiuo.*
4 *Materia huius ſuſpenſionis eſt, recipere ſacrum Ordinem in apoſtaſia.*
5 *Religioſus aduolans ad aliam religionem, & in ea ſacrum aliquem ordinem recipiens non manet ſuſpenſus ab ordine ſic ſuſcepto.*
6 *Subiectum huius ſuſpenſionis ſunt Religioſi recipientes ſacrum ordinem in apoſtaſia.*
7 *Quis hoc loco intelligatur nomine Monachi & Abbatis.*
8 *Hæc ſuſpenſio impedit ab executione ordinis tempore apoſtaſiæ ſuſcepti.*
9 *Apoſtata qui tempore apoſtaſiæ ſacrum ordinem ſuſcepit, non poteſt poſt apoſtaſiam ad alium ordinem aſcendere abſque diſpenſatione.*
10 *Abſolutio huius ſuſpenſionis ſpectat ad Papam.*

1 In *cap. hi qui, diſt.* 50. prohibentur apoſtatæ ad clericatus officium admitti. & *in c. conſultationi, de apoſtatis*, decernitur, Monachum qui aliquem ſacrum ordinem in apoſtaſia recipiens, quantumlibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitentiam, non poſſe abſque diſpenſatione Romani Pontificis in ordine ſic ſuſcepto miniſtrare. In quibus textibus colligitur potius irregularitas, quàm ſuſpenſio. nam impedimentum à iure inductum, ne quis ad clericatum promoueatur, eſt irregularitas; *in cap.* autem *hi, qui, diſt.* 50. extat prohibitio, & impedimentum, ne apoſtata ad clericalem ſtatum, & officium admittatur. Idem colligi poſſe videtur ex *cap. conſultationi.* Ideo enim apoſtata prohibetur in ordine ſacro ſuſcepto miniſtrare, quia vetitum illi erat ordinem ſacrum ſuſcipere; pœna enim ſupponit culpam, & prohibitionem: quæ prohibitio vocari poteſt impedimentum canonicum, & irregularitas, vt docui *de cenſuris in genere*, cum S. Antonin. 3. *parte tit.* 27. *de ſuſpenſione cap.* 4. *verſ. Apoſtata.* Vgolino *de irregular. cap.* 36. §. 4. Maiolo *lib.* 5. *cap.* 30. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 40 *n.* 1. contra Sanctarellum *de Apoſtaſia cap.* 3. *dub.* 2. *n.* 16. & Sanchez *lib.* 6. *cap.* 8. *n.* 26.

2 Verùm, quia multi putant apoſtatam à religione non eſſe irregularem, ſed ſuſpenſum, data pro nunc eorum opinione, hîc conabor explicare, iuxta ipſorum ſententiam, quænam ſit materia, ſubiectum, effectus, & duratio iſtius ſuſpenſionis. Sed priùs præmittendum eſt, apoſtatam eum dici, qui monaſterio diſcedit animo deſerendi ſtatum religioſum, & hoc verum eſt ſiue diſcedat cum habitu, ſiue illo dimiſſo; poteſt enim aliquis eſſe apoſtata cum habitu, & poteſt aliquis non eſſe apoſtata, etiamſi habitum exuerit.

3 Addo non idem eſſe apoſtatam, & fugitiuum. Apoſtata dicitur, qui à monaſterio recedit animo non redeundi, ſed excutiendi à ſe iugum obedientiæ; fugitiuus verò dicitur, qui egreditur non animo recedendi à religione, ſed ob Prælati metum, & rigorem, aut ob vagandi voluntatem, aut alia ſimili de cauſa. Ita Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 12. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15 *num.* 109. Azor. 1. *part. lib.* 12. *cap.* 16. *quæſ.* 1. Arragonius 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 1. Sanctarellus *de apoſtaſia cap.* 3. *dub.* 1. *num.* 1. Sanchez *in opere morali lib.* 6. Suarez *cap.* 8. *num.* 1. *de relig. tom.* 4. *lib.* 3. *cap.* 2. Hic loquimur de apoſtata, non de fugitiuo, quamuis etiam fugitiuus grauiter peccet, & in foro externo aliquando præſumatur apoſtata.

PRIMA PROPOSITIO.

4 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt recipere ſacrum ordinem in apoſtaſia; nam in textu dicitur, *ſacrum ordinem in apoſtaſia recipiens.* Nomine autem ſacri ordinis intelligo ſubdiaconatum, Diaconatum, Sacerdotium, & conſecrationem Epiſcopalem, hæc enim eſt extenſio ordinis ſacerdotalis. Ita Suarez *tom.* 4. *de relig. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 30.

Ex quo licet inferre primò, illum non remanere ſuſpenſum, qui minorem ordinem in apoſtaſia ſuſcepit. Ita Suarez, Sanchez, Alterius, Sanctarellus, & alij *locis proximè citandis*, contra plures alios; conſequenter eum, qui minores ordines in apoſtaſia ſuſcepit, non indigere diſpenſatione, niſi fortè illos ſuſceperit in excommunicatione; tunc enim eſt irregularis, ſi ſequamur ſententiam, quam tradidi *de irregularitate diſp.* 7. *quæſt.* 3. *punct.* 4. *num.* 1.

Secundò eum non affici ſuſpenſione, qui ſacrum ordinem ſuſcepit ante apoſtaſiam, conſequenter non repelli ab executione illius ordinis. Idem dic de eo, qui ordinem ſuſcepit poſt apoſtaſiam, poſtquam diſpenſationem à Summo Pontifice obtinuerat; hic enim non recipit ordinem in apoſtaſia, vt bene Suarez *num.* 5. Alterius, Sanctarellus, & alij. Qui verò recepit poſt apoſtaſiam, & poſt reconciliationem cum Abbate, ſed ante Summi Pontificis diſpenſationem, miniſtrare non poteſt, non ſolùm in ordine ſuſcepto tempore apoſtaſiæ, verùm neque in ſuſcepto poſt apoſtaſiam. Ratio eſt, quia ordo ſuſceptus poſt apoſtaſiam eſt ordo ſuperior ſuſcepto in apoſtaſia; qui autem ſuſpenſus eſt ab executione inferioris ordinis, ſuſpenſus etiam eſt ab executione maioris, quia maior virtualiter continet minorem, vt alibi cum communi DD. ſententia docui.

Tertiò apoſtatam, qui depoſita apoſtaſia ad ſuam religionem rediit, & in ea ordines ſuſcepit, poſſe ordinibus vti, quia eos non ſuſcipit in apoſtaſia. Ita communiter Doctores.

Obiicies, Paulus IV. in Bulla 14. quæ incipit, *Poſtquam diuina bonitas*, ſuſpendit apoſtatas ab omni cuiuſvis ordinis executione, & omni gradu, priuatque omnibus officiis, & beneficiis, &c.

Reſpondeo illam Bullam ad terminos iuris communis redactam fuiſſe à Pio V. in Bulla 3. incipit, *Sedis Apoſtolicæ.*

5 Rogabis, vtrùm religioſus, qui ad aliam religionem aduolauit, & in ea ſacrum ordinem ſuſcepit, ſuſpenſus remaneat ab ordine in ea religione ſuſcepto.

Reſpondeo negatiuè, ſi aduolauit ad religionem arctiorem. Ratio eſt, tum quia ita declaratur *in cap. ex parte, de temp. ordinat.* tum quia non eſt apoſtata, & hoc verum eſt, etiamſi fortè peccauerit quoad modum, tranſeundo ad aliam religionem, vt quia ad illam tranſiuit ſine debita licentia; hic enim non eſt apoſtata.

Addo probabiliter non remanere ſuſpenſum ab ordine ſuſcepto, etiam ſi tranſierit ad religionem laxiorem. tum quia hic non videtur ſimpliciter apoſtata. tum quia hoc videtur declaratum *in cap. ex parte, citato*, vbi Pontifex quendam monachum, qui ad monachos nigros ſe tranſtulerat, & ad ſacerdotij ordinem eo tempore promotus fuerat, mandat in executione officij ſacerdotalis liberè permitti. Ita gloſſa *in cap. conſultationi*. Maiolus *lib. 2. de irregular. cap. 1. num. 15*. Saytus *lib. 4. cap. 13. num. 16*. Sanchez *in opere morali lib. 6 cap. 8. num. 8. & 28*. Alterius *tom. 2. diſp. 17. cap. 2. col. 7. & 9. dub. 3*. Azor. *1. parte lib. 12. cap. 17. quæſito 5*. Leſſius *lib. 2. cap. 41. dub. 13. num. 102*. Sanctarellus *in tractatu de Apoſtaſia cap. 3. dub. 2, num. 17*. & alij apud Alterium, Sanctarellum, & Sanchez *locis citatis*, contra Syluestrum *excommunicatio. 9. §. 54. quæſito 6. & verb. Apoſtaſia. §. 2. verſic. quod intelligo*. Nauarr. *in manuali cap. 27. num. 131*. Caietan. *in ſumma verb. excommunicatio caſu 61*. Maiolum *lib. 2. cap. 1. num. 15*. Suarez *diſp. 31. ſect. 6. num. 4*. Filliucium *tract. 17. num. 163. & ſeqq.* & alios, quorum opinio probabilis eſt.

Obiicies, recedens ab vna religione animo non redeundi, & in laxiori profeſſionem faciens eſt apoſtata, & inualidè profitetur. ergo ligatur pœnis apoſtatarum.

Reſpondeo inualidè quidem profiteri, ſed non eſſe propriè apoſtatam, cùm non habeat animum recedendi ab inſtituto religioſo; conſequenter non afficitur pœnis apoſtatarum.

An autem hic ligetur excommunicatione, ſaltem tanquam deſertor habitus ſuæ religionis, ſuperiùs explicaui *diſp. 2. quæſt. 8. puncto 6*.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Svbiectum iſtius prohibitionis, ſeu ſuſpenſionis ſunt religioſi recipientes ſacrum ordinem in apoſtaſia. Ratio eſt, quia in præcitatis iuribus ſermo eſt de apoſtatis à religione.

7 Apoſtatæ autem à religione ſunt religioſi iam profeſſi; nomine autem *monachi in cap. conſultationi* intelligitur quilibet religioſus, & nomine *Abbatis* intelligitur religioſi ſuperior. Ita Suarez *tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 29*. vbi ait hanc eſſe veriorem Doctorum ſententiam. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex *in cap. 2. de poſtulando*, declarat in canone prohibente monacho aduocatum eſſe, comprehendi canonicum regularem, licèt in canone expreſſa mentio fiat tantummodo de monachis. tum quia diſpoſitio facta eſt intuitu religioſi ſtatus. ergo comprehendit omnes religioſos. Ita innuit Panormitan. *in cap. quod Dei timorem, de ſtatu monach.* Nauarr. *commentar. 3. de regul. num. 41*. Suarez *tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 29*. & alij aſſerentes diſpoſitionem etiam odioſam loquentem de monachis extendi ad canonicos regulares quando fundamentum diſpoſitionis tale eſt vt monachi & canonici regulares æquiparentur ſecundùm ius antiquum; legiſlator enim intendit eos omnes comprehendere, licèt monachos dumtaxat quaſi materialiter nominauerit.

TERTIA PROPOSITIO.

8 Effectus iſtius prohibitionis, ſeu ſuſpenſionis eſt impedire, ſeu ſuſpendere ab executione ordinis tempore apoſtaſiæ ſuſcepti, vt patet ex verbis cap. *conſultationi*, initio citati.

Ex quo ſequitur primò, apoſtatam poſſe vti ordine ſuſcepto ante apoſtaſiam, quia repellitur ſolùm ab executione ordinis ſuſcepti in apoſtaſia, niſi fortè alia cenſura ſit obſtrictus, de qua hic non loquimur, aut niſi abſtinere debeat ob lethalem culpam nondum deletam, iuxta dicta *de ſacramentis*. Ita Suarez *de cenſuris*, Alterius, & alij *locis citatis*.

Secundò apoſtatam poſſe relicta apoſtaſia ordines ſuſcipere, & in eis miniſtrare, quia per pœnitentiam, & reditum ad priſtinum ſtatum tollitur hoc impedimentum, iuxta Suarez *de relig. tom. 4. lib. 3. cap. 1. num. 28*. & alios; textus enim loquitur de recipiente ſacrum ordinem in apoſtaſia.

9 Maior difficultas eſt, vtrùm apoſtata, qui tempore apoſtaſiæ ſacrum ordinem ſuſcepit, poſſit poſt apoſtaſiam ad alium ſuperiorem ordinem aſcendere abſque diſpenſatione.

Reſpondeo negatiuè. tum quia ſuſpenſus ab executione minoris ordinis, ſuſpenſus etiam eſt ab executione ſuperioris ordinis, vt in prima propoſitione dictum fuit. ergo ſuſpenſus eſt etiam à ſuſceptione maioris ordinis; cùm ordines ſuſcipiantur propter ipſorum exercitium. tum quia quibus vetitum eſt minus, cenſetur etiam vetitum maius, *cap. cùm illorum, de ſentent. excommunicat. cap. illud, diſtinct. 95. & l. qui indignus, ff. de ſenator.* Miniſtrare autem in minori ordine iam ſuſcepto minus eſt, quàm ſuperiorem ordinem ſuſcipere. Ita Panormitanus *in cap fin. num. 2. de apoſtaſia*. Suarez *num. 3*. Alterius *loco citato dub. 2. col. 8*. Cardinalis, Tabiena, Armilla, & alij apud Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 8. num. 22*. & apud Sanctarellum *loco cit. num. 3*. contra nonnullos canoniſtas, teſte Ioanne Andrea *hic*, Sanchez *loco citato, n. 22*. & Suarez *de cenſuris, n. 3*. & hæc à fortiori vera ſunt in mea ſententia, qua tueor apoſtatam eſſe irregularem; irregularitas enim impedit ſuſceptionem ordinum, & illorum exercitium.

Verum tamen eſt in ſententia aſſerentium apoſtatam non eſſe irregularem, ſed ſuſpenſum ab executione ſacri ordinis ſuſcepti in apoſtaſia, ſublata ſuſpenſione ordinis ſuſcepti tempore apoſtaſiæ, non indigere alia diſpenſatione, vt ad ſuperiores ordines aſcendat. Ratio eſt, quia impediebatur ſuperiorem ordinem ſuſcipere, eo quòd ſuſpenſus eſſet ab executione ſuſcepti, ex qua ſuſpenſione acceſſoriè conſurgebat impedimentum ſuſcipiendi maiores ordines; ſublato autem impedimento principali ceſſat etiam acceſſorium, vt bene Suarez *num. 23*.

QVARTA PROPOSITIO.

10 Abſolutio, ſeu diſpenſatio in hac ſuſpenſione, ſeu potiùs impedimento canonico, pertinet ad Summum Pontificem, nam *in cap. conſultationi*, habetur, eum, qui ſacrum ordinem ſuſcipit in apoſtaſia, non poſſe in eo miniſtrare abſque diſpenſatione Romani Pontificis, etiamſi religioſus ſuo Abbati reconciliatus fuerit, & receperit pœnitentiam.

An autem apoſtata ligatus excommunicatione ſuſpenſionem, vel irregularitatem incurrat ſuſcipiendo ordines, & diſpenſationem obtinere poſſit ab Epiſcopo, ſuperiùs explicatum eſt *diſp. 3. quæſt. 1. puncto 6*.

Prædictis obiter addendum eſt primò nonnulla decreta circa apoſtatas, & eiectos à religione edita fuiſſe, quæ ſacra Cardinalium Congregatio die 21. Septembr. 1624. præcepit à ſuperioribus religionum obſeruari, ſimúlque priuationem officiorum, vocis actiuæ, & paſſiuæ, & inhabilitatis ad illa in poſterum obtinenda inflixit ſuperioribus illa decreta non obſeruantibus, & huius pœnæ ceſſationem Summo Pontifici reſeruauit, vt patet ex dictis *de clauſura*, vbi hoc punctum de verbo ad verbum retuli.

Secundò addendum eſt Prælatos teneri, per ſe loquendo, fugitiuos & apoſtatas data opportunitate reuocare, tum quia ex officio tenentur ſaluti ſubditorum conſulere. tum quia ſic declaratur *in cap. vltimo, de regular.* Vide Suarez *tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 37. & ſequentib.* & quæ tradidi *de clauſura quæſt. 2. puncto 11. & 12*.

PVNCTVM XII.

De ſuſpenſione ab executione ordinum contra religioſum à religione eiectum.

1 *Religioſus à religione eiectus. ſuſpenſus eſt.*
2 *Non item nouitius ob delictum eiectus.*
3 *Religioſus eiectus, eximitur ab hac cenſura, ſi iterum recipiatur, aut ad aliam religionem tranſeat.*
4 *Hæc ſuſpenſio repellit ab exercitio ordinum.*
5 *Eiectus à religione, fit irregularis celebrando, aut functiones ſacrorum ordinum exercendo.*
6 *Abſolutio huius ſuſpenſionis pertinet ad Papam.*

IN hoc §. explicabo primò, vtrùm eiectus à religione ſit ſuſpenſus.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, ad quem pertineat abſolutio, ſeu diſpenſatio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 REligioſus à religione eiectus ſuſpenſus eſt, nam ita ſancitum fuit à ſacra Cardinalium Congregatione facultate Summi Pontificis Vrbani VIII. die 21. Septembris 1624. ibi, *Item vt eiecti extra religionem degentes ſint perpetuò ſuſpenſi ab exercitio ordinum.*

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm hoc militet in nouitio ob delictum eiecto.

Reſpondeo negatiuè, tum quia ſacra Cardinalium Congregatio loquitur de religioſis eiectis; nouitius autem nondum eſt religioſus, licèt fortè religioſorum priuilegiis fruatur. tum quia ſicut nouitij impunè ſua ſpontè exeunt, ita etiam impunè eiici poſſunt.

3 Secundò dubium eſt, vtrùm religioſus eiectus, ſi iterum recipiatur, vel ad aliam religionem tranſeat, eximatur ab hac cenſura.

Reſpondeo affirmatiuè, quia Summus Pontifex loquitur de religioſis degentibus extra religionem, & hoc verum videtur, etiamſi tranſeat ad laxiorem, aut etiamſi nouum ineat, & peragat nouitiatum; hic enim non dicitur degere extra religionem.

Quo autem pacto licitum ſit eiecto ad nouam religionem ſe transferre, docui *in tractatu de clauſura, quæſt. 2. punct. 9.* videri poteſt Rodriquez *tom 1. quæſt. regular. q. 30. art. 22.* Nauarr. *conſil. 78. de regular.* Sorbus *in compend. priuilegiorum verb. eijcere, in fine annotat.* Leſſius *lib. 2. de inſtit. cap. 41. dub. 15.* Sanctarellus *in tractatu de Apoſtaſia, c. 4. 5. & 6.* vbi plura de eiectis a religione diſſerunt, quæ etiam à me pertractata fuerunt *in tractatu de clauſura, q. 2. punct. 12.* vbi etiam hoc punctum ad verbum retuli.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 ISta ſuſpenſio repellit ab exercitio ordinum, vt patet ex verbis ſacræ Congregationis ſuperiùs citatis. Nomine autem *ordinum* hoc in loco probabilius cenſeo non ſolùm intelligi maiores, verùm etiam minores, quia ſacra Congregatio abſolutè loquitur.

5 Hinc ſequitur eiectum à religione incidere in irregularitatem celebrando, aut functiones ſacrorum ordinum exercendo, quia violat cenſuram per exercitium ordinis ſacri. An autem idem valeat in eo, qui functiones minorum ordinum exercet, diſſenſio eſt inter Doctores, de qua re ſufficienter egi *de cenſuris in genere, diſp. 7. quæſt. 3. punct. 5. num. 16.*

TERTIA PROPOSITIO.

6 ABſolutio, aut moderatio iſtius ſuſpenſionis Summo Pontifici reſeruata eſt. Ratio eſt, quia in præfato ſacræ Congregationis decreto dicitur, ſublata ordinariis locorum facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, aut moderandi.

PVNCTVM XIII.

De ſuſpenſione contra religioſos præſumentes introducere mulieres in monaſteria.

ISti incurrunt ſuſpenſionem à diuinis, priuantur beneficiis, & ad illa inhabiles redduntur, ex Bulla Pij V. quæ incipit, *Regularium*, de qua plura diſſerui *in meo tractatu de clauſura*, quæ ibi videri poſſunt.

PVNCTVM XIV.

De ſuſpenſione contra monachos nigros non vtentes habitu, & veſtitu iuxta formam præſcriptam *in Clem. 1. § ſi quis autem, de ſtatu monachorum.*

1 *Materia huius ſuſpenſionis eſt ferre habitum contra formam præſcriptam in Clement. 1.*
2 *Subiectum eius ſunt monachi nigri.*
3 *Qui dicantur monachi nigri.*
4 *Quis ſit effectus huius ſuſpenſionis.*
5 *Suſpenſus ab adminiſtratione priuatur ſolis fructibus ei competentibus ratione adminiſtrationis.*
6 *Suſpenſus à collatione, vel adminiſtratione non fit irregularis conferendo beneficia, aut adminiſtrando. ſed grauiter peccat.*
7 *Ad quem pertineat beneficiorum collatio, quo anno Abbas ſuſpenſus manet.*
8 *An valida ſit collatio facta à ſuſpenſo, remiſſiuè.*
9 *Abſolutio huius ſuſpenſionis ſpectat ad Papam.*

CIrca iſtam ſuſpenſionem explicabo

Primò, materiam.

Secundò, ſubiectum.

Tertiò, effectum.

Quartò collationem, & abſolutionem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt portare habitum contra formam in dicta Clementina præſcriptam, ibi, *ſi ſotulares non corrigiatos, & alios, aut caputia non fiſſa portare præſumpſerit*, &c.

Hæc propoſitio limitatur primò, niſi hoc fiat bona fide, vel ex ignorantia; nam in textu ponitur verbum, *præſumpſerit*, quod indicat ſcientiam, & dolum, vt ſæpiùs in præcedentibus dictum fuit.

Secundò limitatur, niſi hoc fiat ad modicum, & breue tempus. Ratio eſt, tum quia paruitas materiæ excuſat à mortali; conſequenter etiam à graui pœna. tum quia Clemens V. in dicta Clement. vtitur verbo, *portare*, quod indicat delationem quaſi per modum ordinarij habitus, ex Suarez *de cenſuris, tom. 5. diſp. 31. ſect. 6. num. 10.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt monachi nigri; de his enim ſermo eſt in præfata Clementina, ibi, *ne in agro Domini, ſacra videlicet monachorum nigrorum religione, indecorum aliquid obrepat*, &c. Verum tamen eſt, non omnes eadem pœna puniri, ſed varia pro qualitate perſonarum, vt conſtabit ex dicendis in tertia propoſitione.

3 Monachi nigri vocantur illi religioſi Benedictini, qui vtrumque habitum nigrum, videlicet ſuperiorem, & inferiorem geſtant.

Hinc ſequitur monachos Ciſtercienſes, Camaldolenſes, & his ſimiles, non ſubiici huic cenſuræ, quia non ſunt

monachi nigri. Ita gloſſa *hic, verb. nigrorum.* Alterius *tom. 2. diſp. 17. cap. 1. col. 3.* Suarez *loco cit.* Henriquez *lib. 13. cap. 58.* Sayrus *lib. 4. cap.* 8. *num.* 6. & alij.

TERTIA PROPOSITIO.

4 EFfectus iſtius ſuſpenſionis eſt ſuſpendere per annum à collatione beneficiorum, ſi delinquens ſit Abbas, aut Prior non habens proprium Abbatem; ſi verò ſit inferior, habens aliquam adminiſtrationem, priuatur per annum adminiſtratione, ſi nullam habeat adminiſtrationem, eo ipſo per annum redditur inhabilis ad adminiſtrationem, & Eccleſiaſticum beneficium obtinendum, vt dicitur *in præfata Clementina.*

Hinc ſequitur, Abbatem non poſſe beneficium eo anno conferre; poſſe tamen beneficij fructus percipere, quia ſuſpenſus eſt à collatione beneficiorum, non autem à beneficio, ſeu à fructibus beneficiorum. Alius verò ſuſpenſus ab adminiſtratione non poteſt exercere poteſtatem, quam habet circa temporalia; poteſt verò circa ſpiritualia; alioquin in dicta Clementina additum fuiſſet, in temporalibus, & in ſpiritualibus.

5 Addunt Cardinalis *hic*, & Alterius *loco citato*, ſuſpenſum ab adminiſtratione priuari perceptione fructuum, eo quòd ſuſpenſio ab adminiſtratione indicet ſubtractionem fructuum temporalium.

Ego verò hoc generaliter non approbo, ſed exiſtimo ſuſpenſum ab adminiſtratione priuari fructibus, quatenus ei competunt ratione adminiſtrationis; ſecus de aliis, vt à ſimili patet ex dictis *de horis canonicis.*

6 Rogabis primò, vtrùm ſuſpenſus à collatione, vel adminiſtratione grauiter peccet, aut irregularitatem incurrat conferendo beneficia, aut ingerendo ſe adminiſtrationi.

Reſpondeo grauiter quidem peccare, quia facit contra prohibitionem Eccleſiæ in re graui; non tamen irregularitatem contrahere, quia hæc non eſt in iure expreſſa, nec violatur cenſura per exercitium ordinis ſacri. Ita Cardinalis *hic*, & Alterius *loco citato.*

7 Rogabis ſecundò, ad quem pertineat beneficiorum collatio eo anno, quo Abbas ſuſpenſus remanet.

Reſpondeo pertinere, & deuolui ad Priorem clauſtralem cum conſilio, & aſſenſu conuentus, vel maioris partis; ſic enim in hoc caſu ſtatuitur *in præfata Clementina.*

8 An autem valida ſit collatio facta à ſuſpenſo à collatione, patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris*, & *de beneficijs*, videri validam, ſi collator nondum eſt denunciatus ſuſpenſus; ſecus ſi denunciatus ſit.

QVARTA PROPOSITIO.

9 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis obtinenda eſt à Papa. Ratio eſt, quia lata eſt ad tempus; elapſo verò anno ceſſat, quia non ligat vltra conditoris voluntatem.

PVNCTVM XV.

De ſuſpenſione contra monachos nigros, qui venationi, aut aucupationi clamoroſæ, aut aliàs cum canibus, aut auibus ex propoſito interſunt.

1 *Vbi lata ſit hæc ſuſpenſio.*
2 *Eius materia.*
3 *Subiectum.*
4 *Effectus.*

1 ISta ſuſpenſio lata fuit *in Clementina* 1. §. *ſi quis, de ſtatu monachorum*, & eoſdem effectus parit, quos parit ſuſpenſio in præcedenti puncto explicata, præterquam quòd illa ligat ſolùm ad annum, hæc ad duos.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt aſſiſtere ex propoſito venationi, aut aucupationi clamoroſæ, aut cum canibus, vel auibus.

Ex quo ſequitur eum, qui ex accidenti intereſt venationi, non ligari hac ſuſpenſione, quia non intereſt ex propoſito; idem dic ſi interſit aucupationi, aut venationi non clamoroſæ, id eſt, factæ cum tumultu, & ſtrepitu, aut ſi aſſiſtat venationi ſine auibus, vel canibus; ſed cum retibus, & laqueis, aut alia ratione cum decentia, & honeſtate, vt bene gloſſa *hic in verbo auibus.* Alterius *loco citato, col.* 4. & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt monachi nigri, vt probatum eſt *in præcedenti puncto.* quamuis Nauarrus *comment.* 4. *quæſt.* 9. *num.* 26. *de regular.* & Alterius *loc citato, col.* 4. volunt hac conſtitutione ligari non ſolùm monachos nigros, verùm etiam omnes alios monachos.

An autem, & quatenus venatio licita ſit clericis, conſtat ex dictis *de reſtit. diſp.* 2. *quæſt. vlt. puncto* 1.

TERTIA PROPOSITIO.

4 ISta ſuſpenſio ſuſpendit per biennium à collatione beneficiorum, ſi delinquens ſit Abbas, aut Prior non habens proprium Abbatem. Si verò ſit alius, ſuſpenditur per biennium adminiſtratione, ſi quam habet: ſi nullam habeat adminiſtrationem, redditur inhabilis per duos annos ad adminiſtrationem, & Eccleſiaſticum beneficium recipiendum.

Cui autem facultas diſpenſandi in hac ſuſpenſione competat, patet ex dictis *puncto præcedenti, num.* 9.

PVNCTVM XVI.

De ſuſpenſione contra Fratres Prædicatores, præſumentes perturbare officium Inquiſitionis contra hæreticos exercitum à Fratribus Minoribus.

ISti ligantur ſuſpenſione ab exercitio ſacrorum ordinum, donec abſolutionem à Sede Apoſtolica, aut ab illo, cuius officium perturbarunt, obtineant; eadem ſuſpenſio afficit Fratres Minores perturbare præſumentes officium Inquiſitoris adminiſtratum à Prædicatoribus, vt patet ex quodam Clementis IV. priuilegio, incipit, *Paupertatis altiſſima*, de quo mentionem faciunt S. Anton. 3. *part. tit.* 28. *cap.* 4. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 13. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 40. *num.* 3. *ad finem.*

PVNCTVM XVII.

De ſuſpenſione contra Fratres ordinis Prædicatorum promotos ad Prælaturam, ſi poſtquam promoti fuerunt ad Epiſcopatum, vel ad aliam Prælaturam, ſuſcipiant conſecrationem, antequam reſtituant ordini libros, & alia, quæ tempore promotionis habebant.

ISti religioſi contrahunt ſuſpenſionem à Pontificalibus, Papæ reſeruatam, teſte S. Antonino 3. *parte tit.* 27. *de ſuſpenſione cap.* 4. vbi hoc probat ex quodam priuilegio Clementis IV. quod ego nondum vidi, & propterea hoc dixi innixus fidei, & teſtimonio tanti viri.

QVÆSTIO IX.

De ſuſpenſionibus contra capitula, & conuentus.

SVſpenſiones contra capitula, & conuentus iam explicaui occaſione aliarum, quæ contra ſingulares perſonas editæ ſunt; ideo hìc eas ſolùm innuere ſufficiet, eo ordine, & iiſdem verbis, quibus eas *in tractatu de cenſuris in genere* enumeraui.

Primò capitula Eccleſiæ, vel monaſterij, quæ Epiſcopum, aut Prælatum religioſum à Sede Apoſtolica prouiſum ſine litteris eiuſdem ſedis recipiunt, aut illi obediunt, ſuſpenduntur à beneficiis. *Extrauag.* 1. *de elect.* de qua re ſuperiùs egi cùm ſuſpenſiones in Epiſcopos latas explicarem *quæſt.* 4. *puncto* 10.

Secundò capitula, & collegia, quæ ſede cathedrali, collegiata, vel regulari vacante occupant, vel dilapidant bona ad Prælatum defunctum, vel ad ipſam Eccleſiam, vel ad ſucceſſorem pertinentia, ſuſpenduntur ab officio, & beneficio, donec plenam reſtitutionem fecerint. *cap. quia, de elect.*

Eadem cenſura fertur in ſingulares perſonas huiuſmodi delictum patrantes, vt ſuo loco oſtendi cum Suarez, Conincho, & Filliucio, quibus adde Sayrum non ſolùm *loco* ibi *citato*, verùm etiam *cap.* 13. *num.* 26.

Tertiò capitula, & conuentus, qui aliquid directè, vel indirectè accipiunt, aut petunt ob receptionem alicuius in religionem, aut poſt illam, incurrunt ipſo iure ſuſpenſionem totalem, id eſt, ab officio, & beneficio, Papæ reſeruatam, ſiue quod accipiunt, ſint pecuniæ, ſiue cibaria, prandia, cœnæ iocalia, aut alia etiam, ad pium vſum pertinentia, *Clement. ſanè, de ſimonia.* Nauarrus *loco cit.* Sayrus *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 27. Filliucius *num.* 161. Viualdus *in candelabro tit. de ſuſpenſ. num.* 45. & alij. Iſta ſuſpenſio explicata eſt ſuprà *de excommunicationibus quæſt.* 3. *p.* 29. *num.* 9. *& ſeqq.* vbi etiam explicaui, vtrùm moniales conuentionem de dote facientes ante receptionem, excommunicationi ſubijciantur.

Quartò capitula, aut ſingulæ perſonæ reſignationem beneficiorum admittentes extra caſus, & formam Bullæ Pij V. quæ incipit, *Quanta Eccleſia*, incurrunt ſuſpenſionem à collatione, præſentatione, & inſtitutione, & capitulum faciens contra iſtam ſuſpenſionem, afficitur ſuſpenſione à diuinis Papæ reſeruata, de hoc caſu quatenus ſingulares perſonas afficit actum eſt *diſputat.* 3. *quæſt.* 4. *puncto* 2.

Quintò capitula, vel potiùs ſingulares perſonæ, aliquem ad profeſſionem admittentes nondum expleto probationis anno. De qua re ſuprà *quæſtione præcedenti puncto* 5.

Sextò præſumentes perturbare, vel impedire ea, quæ pro Eccleſia Toloſana ſtatuta ſunt *in Extrauag. ſalubriter, de præbend.* de hac cenſura vide infrà dicenda *diſp. ſequenti quæſt.* 1. *puncto* 6.

DISPVTATIO IV.

De Interdictis in particulari.

CASVS, in quibus incurritur interdictum, ad tria capita reuocari poſſunt.

Primum eſt de interdictis localibus.

Secundum de perſonalibus generalibus.

Tertium de perſonalibus ſpecialibus.

De ſingulis ſeorſim hìc, Deo fauente, diſſeram.

QVÆSTIO I.

De interdictis perſonalibus generalibus.

NOmine *interdicti perſonalis generalis* hoc in loco appello id, quod fertur contra plures perſonas, vt capitulum, collegium, vel vniuerſitatem. An autem hoc, propriè loquendo, appellandum ſit interdictum generale, explicaui *de cenſuris in genere diſp.* 5. *puncto* 1. *num.* 9. *& ſeq.* hoc poſito enumerabo caſus, in quibus interdictum perſonale generale incurritur.

PVNCTVM I.

De interdicto contra eos, qui cauſam dederunt interdicto locali.

1 *Qui dat cauſam interdicto locali, perſonale interdictum incurrit.*

VNICA PROPOSITIO.

1 DAns cauſam interdicto locali, perſonale interdictum incurrit, iuxta communiorem ſententiam *cap. ſi ſententia, de ſentent. excommunic. lib.* 6. Quamobrem ſi vniuerſitas, ſeu collegium cauſam interdicto locali generali dedit, etiam ipſum remanet perſonaliter interdictum (videlicet quo ad perſonas, quæ cauſam culpabilem interdicti dederunt, innocentes enim puniri non debent.) Item ſi Princeps, ciuis, aut alius delictum commiſit, propter quod oppidum fuit interdictum, etiam ipſe remanet interdictus; conſequenter non ſolum in eo oppido diuina audire non poteſt, verùm neque alibi, vt patet ex *cap. ſi ſententia, citato.* Syluester *verb. interdictum* 4. *quæſ.* 2. Nauarr, *in manuali cap.* 27. *num.* 169. Suarez *diſp.* 37. *ſect.* 1. *num.* 15. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 12. *n.* 11. Alter. *tom.* 2. *de interdicto, c.* 1. *col.* 3. Filliucius *tract.* 18. *cap.* 6. *quæſ.* 7. *num.* 144. Reginaldus *lib.... num.* 67. & alij apud Sayrum.

Quem autem effectum pariat interdictum perſonale, explicatum eſt *de cenſuris in genere,* vbi regulas generales, quæ ſingulis caſibus, in quibus interdictum incurritur, accommodantur.

PVNCTVM II.

De interdicto contra capitulum, quod Sede vacante litteras dimiſſorias concedit infra annum à die vacationis alicui, qui non ſit arctatus ratione beneficij recepti, vel recipiendi, ex Tridentino ſeſſ. 7. cap. 10.

DE hac re vide ſupradicta *de ſuſpenſionibus diſput.* 3. *quæſt.* 1. *puncto* 11.

PVNCTVM III.

De interdicto contra vniuerſitates imponentes, exigentes, vel recipientes taleas, decimas, ſeu alia tributa, aut conſilium, auxilium, vel fauorem præbentes. cap. clericis, de immunitate.

HVius interdicti meminit Filliucius *tract.* 18. *cap.* 6. *quæſito* 6.

Alij tamen obſeruant hunc textum, & eius declarationes reuocatas fuiſſe à Clemente V. *in cap. quoniam, de immunitate*, vbi præcipit ſuper huiuſmodi exactionibus ſeruari præſcripta *in cap. non minus, & cap. aduerſus, de immunitate,* vbi fertur excommunicatio, de qua re in præcedentibus ſufficienter egi *diſp.* 1. *quæſt.* 19. *& diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 21. ideo hìc non immorabor.

PVNC

PVNCTVM IV.

De interdicto contra vniuerſitatem quæ concedit repreſſalias, vel conceſſas extendit contra perſonas Eccleſiaſticas, vel ipſarum bona, etiam prætextu cuiuſlibet conſuetudinis, niſi conceſſionem, vel extenſionem reuocet infra menſem.

PRæfata vniuerſitas ſubiicitur interdicto Eccleſiaſtico lato *in cap. vnico, de iniurijs in 6.* vbi contra particulares perſonas fertur excommunicatio, contra vniuerſitatem fertur interdictum, in cuius explicatione hîc detineri nolo, quia quæ hîc dici poſſent, ſufficienter à me pertractata fuerunt *diſp. 2. q. 2. punct. 22.* ad ibi dicta te remitto.

PVNCTVM V.

De interdicto contra vniuerſitatem, capitulum, & collegium, quod à ſententijs Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut conſilium, vel fauorem præbet.

PRæfata vniuerſitas, capitulum, & collegium ſubiicitur interdicto lato in Bulla Cœnæ, de quo ibi ſufficienter egi, *diſp. 1. quæſt. 3. punct. 2.* vbi etiam contra particulares perſonas fertur excommunicatio. Hæc tamen eſt differentia inter abſoluentem ab interdicto, & abſoluentem ab excommunicatione, quòd abſoluens ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ abſque legitima facultate ligatur excommunicatione, non autem abſoluens ab interdicto, quia Bulla meminit abſoluentium ab excommunicationibus, non autem abſoluentium ab interdicto. Ita Suarez *diſput. 37. ſect. 1. num. 13.* Alterius *de interdicto, diſput. 12. cap. 1. ſub finem.* Filliucius *tract. 18. cap. 6. quæſ. 7. num. 144.* Vide quæ *ibi* tradidi.

PVNCTVM VI.

De interdicto contra præſumentes perturbare, vel impedire ea, quæ pro Eccleſia Toloſana ſtatuta ſunt *in Extrauaganti ſalubriter, de præbendis.*

1 *Hæc cenſura lata in fauorem Eccleſiæ Toloſanæ, eſt perpetua.*
2 *Et parit omnes effectus quos parit cenſura ſuſpenſionis, & interdicti abſolutè lata.*
3 *Eius ſubiectum eſt vniuerſitas.*

IN præfato textu fertur excommunicatio in perſonas particulares, interdictum in vniuerſitatem, ſuſpenſio in conuentus, capitula, ſeu collegia, vt patet ex textu, quem ſuprà retuli *diſp. 2. quæſt. 3. punct. 18.*

In expoſitione iſtius cenſuræ defatigari nolo. tùm quia pertinet ad Eccleſiam Toloſanam. tum quia in dubium verti poſſet, an huiuſmodi cenſura hoc tempore vigeat, cùm edita videatur ſub conditione, niſi tranſgreſſores infra octo dies poſt promulgationem reſipuiſſent.

1 Ego tamen arbitror legem, & cenſuram perpetuam eſſe, & ſpatium octo dierum aſſignatum fuiſſe illis, qui Eccleſiæ Toloſanæ tunc tẽporis infenſi erant, & obſtabant.

2 Si quæras primò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio, & interdictum.

Reſpondeo parere omnes effectus, quos parit cenſura ſuſpenſionis & interdicti abſolutè prolata. Vide quæ tradidi *de cenſuris in genere.*

3 Si quæras ſecundò, quódnam ſit iſtius interdicti ſubiectum.

Reſpondeo eſſe vniuerſitatem; diſtinguitur autem in hac Extrauag. vniuerſitas à capitulo, ſeu collegio, ac conuentu, quòd hæc ſuſpenduntur, illa interdicitur. & hoc interdictum eſt generale perſonale, iuxta dicta *de cenſuris in genere, diſp. 5. punct. 1.*

PVNCTVM VII.

De interdicto contra capitulum, vniuerſitatem, vel collegium non ſeruans conſtitutionem Ioannis XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, iuxta Extrauag. vnicam, ne Sede vacante.

IStius Extrauagantis explicationem ſuperiùs attuli *diſp. 3. quæſt. 4. punct. 11.* dum loquerer *de ſuſpenſionibus in particulari,* & hîc nihil addendum occurrit.

PVNCTVM VIII.

De interdicto contra collegium, vel vniuerſitatem, quæ vſurariis manifeſtis permittit conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum.

1 *Collegium, vel vniuerſitas permittens vſurarijs conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum interdicitur.*
2 *Non tamen interdicitur vniuerſitas laica.*

VNICA PROPOSITIO.

1 COllegium, vel vniuerſitas permittens vſurariis conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum, interdicti cenſura ligatur. *cap. vſurarum, de vſuris, lib. 6.* quæ circa iſtius interdicti cognitionem hic diſſeri poſſent, ſufficienter explicata fuerunt ſuprà *diſputat. 2. quæſt. 4. punct. 9.*

Hic ſolùm mihi dubium occurrit,

2 Vtrùm non ſolùm collegium, vel vniuerſitas Eccleſiaſtica huic interdicto ſubiiciatur, verùm etiam laica.

Reſpondeo iuxta probabiliorem ſententiam huic interdicto ſubiici ſolum collegium, & vniuerſitatem, ſeu communitatem Eccleſiaſticam; laicos verò puniendos eſſe ab ordinariis per cenſuram. nam Summus Pontifex in dicto textu primo loco fert pœnas contra Eccleſiaſticos, diuerſas pro diuerſitate graduum, ita vt, ſi ſint Epiſcopi, aut maiores Epiſcopis, incurrant ſuſpenſionem; ſi ſint ſingulares perſonæ inferiores Epiſcopis, excommunicatione afficiantur; ſi verò ſint collegium, vel vniuerſitas, ligentur interdicto. quam cenſuram, ſi per menſem animo indurato ſuſtinuerint, ipſorũ terræ interdicto Eccleſiaſtico ſubiiciuntur, quandiu vſurarij in eis commorantur. Secundo verò loco loquens de laicis decernit ipſos per cenſuram compeſcendos, & retrahendos eſſe. quod valet ſiue laici ſint perſonæ ſingulares, ſiue ſint communitas, & vniuerſitas. nam Summus Pontifex vniuerſaliter, & indefinitè loquitur de laicis, ibi, *Cæterùm ſi laici.* Ita Gemin. hic *n. 4.* Francus *n. 2.* Alter. *de interdictis, diſput. 12. cap. 1. col. 5.* & alij, contra Ancharanum *hic*, & alios.

QVÆSTIO II.

De interdictis perſonalibus ſpecialiter latis, & nonnullis etiam generalibus, ſeu mixtis.

PVNCTVM I.

De interdicto contra ferentem excommunicationem abſque prænia admonitione, & teſtibus cap. ſacro, de ſent. excomm.

FErens excommunicationem abſque præuia admonitione, & teſtibus, interdicitur per menſem ab ingreſſu

ingreſſu Eccleſiæ, *cap. ſacro, citato*, & contra ferentem cenſuram ſine ſcriptis, vel expreſſione cauſæ, aut non tradentem exemplar, ſi petatur infra menſem. *cap. cùm medicinalis, de ſent. excomm.* iſtas cenſuras explicaui *de ſuſpenſionibus, quæſt. 5. punct. 1. & 2.*

PVNCTVM II.

De interdicto contra recipientem Epiſcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici.

1 *Recipiens prædictas dignitates de manu laici, ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ quouſque reſipuerit.*
2 *Quæ ſit materia huius interdicti.*
3 *Vt incurratur oportet poſſeſſionem illius dignitatis iam accepiſſe.*
4 *Quódnam ſit ſubiectum huius cenſuræ.*
5 *Quis effectus.*
6 *Quandiu duret.*

1 REcipiens præfatas dignitates Eccleſiaſticas de manu laici, remanet interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ quouſque reſipuerit, *cap. ſi quis 16. quæſt. 7.*

2 Quæres primò, quænam ſit materia iſtius interdicti.

Reſpondeo reſpectu recipientium eſſe, recipere Epiſcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici, vt patet ex textu.

3 Exiſtimo tamen ad incurrendam hanc cenſuram opus eſſe, vt quis poſſeſſionem illius dignitatis iam acceperit. tum quia tunc dignitas capta cenſetur, & tunc conſummatur delictum. tum quia Summus Pontifex hac cenſura punit recipientem, quouſque locum deſeruerit. Ergo ſupponere videtur cenſuram incurri capiendo loci poſſeſſionem. Ita Alterius *diſp. 12. c. 2. col. 5.* Filliucius *tom. 2. tract. 18. n. 145.* Suarez *diſp. 37. ſect. 1. num. 9.*

4 Quæres ſecundò, quódnam ſit ſubiectum iſtius ſuſpenſionis.

Reſpondeo eſſe illos omnes, qui aliquam dignitatem recipiunt, & præterea ipſoſmet laicos, qui eam conferre præſumunt; nam pœna lata contra recipientes extenditur etiam in eod. text. ad laicos conferentes.

5 Quæres tertiò, quinam ſit effectus huius cenſuræ.

Reſpondeo effectum iſtius cenſuræ eſſe gratiam Beati Petri, & introitum Eccleſiæ interdicere. nam in textu dicitur, *gratiam beati Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus.* & licèt aliqui putent hanc cenſuram non eſſe ipſo iure latam; ſic enim explicant verbum, *interdicimus*, id eſt, interdicendum dicimus: verùm iſta expoſitio nimis extorta eſt, & impropria, tollítque rectam cenſurarum expoſitionem. propterea dicendum eſt cenſuram ipſo iure latam eſſe, quia verbum, *interdicimus*, eſt præſentis temporis. Ita gloſſa hîc *verbo interdicimus*, Suarez, Alterius, & Filliucius *locis citatis.*

Obſerua tamen illa verba, *gratiam beati Petri interdicimus*, non ſignificare peculiarem effectum interdicti, ſed arguere iuſtam indignationem, quam erga huiuſmodi delinquentes Sedes Apoſtolica habet.

6 Quæres quartò, quandiu duret iſta cenſura.

Reſpondeo reſpectu recipientis durare, donec recipiens reſipiſcat, deſerendo dignitatem acceptam; ea tamen dimiſſa probabile eſt non indigere peculiari abſolutione, quia videtur lata ſub hac conditione, & ad hoc vſque tempus, vt patet ex illis verbis, *introitum Eccleſiæ interdicimus, quouſque locum, quem ſub crimine tam ambitionis, quàm inobedientiæ cepit, reſipiſcendo non deſerit.*

Imò probabiliter cenſeo, etiam ipſum laicum conferentem, liberum à cenſura remanere, ſi ipſe reſipuerit, & recipiens iam reſignauerit; nam in textu dicitur, *eiuſdem ſententiæ vinculo ſe eſſe ſciat obſtrictum.* Sicut ergo eodem pacto ligatur, ita etiam ſoluitur.

PVNCTVM III.

De interdicto contra Epiſcopos, & Abbates, qui in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum non ſeruant formam præſcriptam in Extrau. Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienand.

PRæfati delinquentes interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ, & niſi intra ſex menſes reſipuerint, ſuſpenduntur ipſo facto à regimine, & adminiſtratione in temporalibus, & ſpiritualibus. De hac cenſura ſufficienter egi *de excommunicationibus in particulari, & de ſuſpenſionibus.*

PVNCTVM IV.

De interdicto contra Epiſcopos, & Epiſcopis ſuperiores, aliquid ſibi vſurpantes ex reddítibus Eccleſiarum vacantium, cap. præſenti, de officio ordinarij in 6.

COntra præfatos delinquentes fertur interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; contra alios verò Epiſcopis inferiores fertur ſuſpenſio ab officio, & beneficio. De qua ſuperiùs ſufficienter egi *diſp. 3. quæſt. 4. punct. 11.*

PVNCTVM V.

De interdicto contra iudices Eccleſiaſticos, qui officiales Romanæ Curiæ, aut aliàs in Romana Curia pro ſuis negotijs exiſtentes priuant beneficijs, eaque alijs conferunt, Extrauag. 3. de priuilegiis.

IN præfata Extrauaganti non ſolùm fertur excommunicatio, & ſuſpenſio, verùm etiam interdictum. Vide ſupradicta *diſp. 2. quæſt. 7. punct. 3. & diſp. 3. quæſt. 4. punct. 12.* vbi etiam explicaui, an ſinguli his tribus cenſuris afficiantur.

PVNCTVM VI.

De interdicto contra quoſcunque, qui interdictum locale generale violant, celebrando, aut faciendo celebrare diuina in locis interdictis, aut qui admittunt excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam.

1 *Quódnam interdictum incurrant prædicti delinquentes.*
2 *Duæ actiones in quibus conſiſtit materia huius interdicti.*
3 *Tum localis particularis, tum etiam generalis.*
4 *Tertia actio in qua conſiſtit materia huius interdicti.*
5 *Quiſnam dicatur hoc in loco admittere.*
6 *Requiritur, vt excommunicatus, vel interdictus, qui admittitur, ſit nominatim denunciatus.*
7 *Qui celebrat coram aliquo cui dubitat interdictum eſſe ab Epiſcopo ingreſſum Eccleſiæ non ligatur hac cenſura, licèt poſtea comperiat re ipſa fuiſſe interdictum.*
8 *Confeſſarius excipiens confeſſionem alicuius nominatim interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, non ligatur hac cenſura.*
9 *Quódnam ſit huius cenſuræ ſubiectum.*
10 *Quis effectus.*
11 *Quandiu duret.*

1 PRæfati delinquentes incurrunt interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, donec ſatisfecerint ad arbitrium illius, cuius ſententiam neglexerunt, *cap. Epiſcoporum, de priuilegijs in 6.* De quo principaliter quæram,

Primò, quænam ſit materia iſtius cenſuræ.

Secun

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quandiu duret.

2 Quæres igitur primò, quænam ſit materia iſtius interdicti.

Reſpondeo conſiſtere in triplici actione, qua violatur obligatio excommunicationis, vel interdicti.

Prima actio eſt, ſcienter celebrare in loco interdicto; nam in textu dicitur, *ſcienter celebrent*.

Secunda eſt, facere celebrare in locis interdictis; nam in textu dicitur, *vel faciendo celebrari diuina in ciuitatibus, caſtris, villis, ſeu locis alijs interdictis, niſi quatenus eis à iure conceditur.*

Exiſtimo tamen etiam in hac ſecunda actione requiri ſcientiam. tum quia illa dictio, *ſcienter*, etiam huic actioni ritè accommodatur. tum quia in textu habetur verbum, *præſumpſerint*.

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm hoc militet, tam in interdicto locali particulari, quàm generali.

Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 5. Filliucius *tract.* 18. *queſ.* 9. *num.* 147. putant hoc valere ſolùm in interdicto locali generali. Ratio eſt, tum quia verba textus ritè accommodantur interdicto locali generali, & cùm verſemur in materia pœnali, benignior, & ſtrictior interpretatio facienda eſt. tum quia hæc cenſura lata eſt propter abuſum exemptorum non ſeruantium interdicta, vt in præfato textu dicitur. Sed hoc locum habet ſolùm in interdictis generalibus, *Clement.* 1. *de ſent. excomm.*

Sed oppoſita ſententia mihi non diſplicet, quia textus generaliter loqui videtur, tam de interdicto locali generali, quàm particulari, ibi, *duximus ſtatuendum, ne ſcienter celebrent, vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus, caſtris, villis, ſeu locis alijs, interdictis ab ordinarijs, ſiue delegatis iudicibus, vel à iure.*

Ad rationes in contrarium reſponderi poteſt, occaſionem iſtius conſtitutionis condendæ deſumptam fuiſſe à violatione interdicti generalis, ſed conſtitutionem generalem eſſe.

4 *Tertia actio* eſt, admittere excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, vel ad ſacramenta, vel ad Eccleſiaſticam ſepulturam. nam in textu dicitur, *excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam admittant.*

Secus dicendum videtur de admittente ſuſpenſum, vel ligatum minori excommunicatione ad præfata. quia textus de his non loquitur, & diſpoſitio, præſertim in pœnalibus, extendenda non eſt vltra verborum ſignificationem, & nomine *excommunicationis* abſolutè prolatæ non intelligitur minor, ſed maior, vt alibi probaui. Ita Suarez *num.* 6. & alij. Quid autem nomine *diuinorum officiorum, ſacramentorum, & Eccleſiaſticæ ſepulturæ* intelligatur, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere.*

5 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur hoc in loco admittere.

Reſpondeo illum propriè dici admittere, qui aliquem ad præfata recipit, vt ſi religioſus conferat excommunicato, vel interdicto ſacramentum, aut ſepeliat, aut dum celebrat, eum non excludat; ſecus ſi comitetur cadauer ad ſepulturam, aut ſi ab excommunicato recipiat ſacramentum; tunc enim ipſe non dicitur recipere excommunicatum ad ſacramentum, ſed recipere ſacramentum ab excommunicato, & ipſius ſacrilegæ actioni cooperari.

Addunt Suarez, & Filliucius *locis citatis*, Auila, & alij, illum dici propriè admittere, qui ex officio debet prohibere, & non prohibet: vt ſi ſacellarius, ſiue adminiſtrator Eccleſiæ permittat interdictum accedere diuina. Secus ſentiendum putant de clericis, qui more laicorum diuina ſimul cum interdictis audiunt, nec regimen Eccleſiæ habent. Sed quid mihi ſentiendum ſit, patet ex dictis *de clauſura*, dum loquerer de admittentibus in monaſterium contra obligationem clauſuræ, *& de cenſuris in genere, diſp.* 5. *punct.* 7. *num.* 9.

6 Secundò dubium eſt, vtrùm ad incurrendam hanc cenſuram opus ſit, vt excommunicatus, vel interdictus, qui ad præfata admittitur, ſit nominatim denunciatus.

Reſpondeo affirmatiuè, quia poſt Extrauag. *ad euitanda*, non tenemur quemquam euitare, niſi ſit denunciatus, ſeu vitandus. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis*, & alij, quos retuli *diſp.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 31. *& quæſt.* 3. *punct.* 20. *& quæſt.* 8. *punct.* 14. Idem dic de loco interdicto, vt conſtabit ex dicendis *quæſt.* 3. *punct.* 2. *ad finem.*

7 Tertiò dubium eſt, vtrùm celebrans coram aliquo, cui dubitat interdictum fuiſſe ab Epiſcopo Eccleſiæ ingreſſum, ligetur hac cenſura, ſi poſtea comperiat re ipſa interdictum fuiſſe.

Reſpondeo negatiuè, quia iſte non dicitur præſumere, cùm neſciat ipſum interdictum; iſta autem cenſura lata eſt contra præſumentes, ibi, *qui verò contrà præſumpſerint.* contrarium ſuſtinet Alterius *de interdicto, diſput.* 9. *cap.* 4. *col.* 2. *dub.* 1.

8 Quartò dubium eſt, vtrùm confeſſarius excipiens in Eccleſia confeſſionem alicuius nominatim interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, ligetur hac cenſura.

Alterius *loco citato dub.* 2. affirmatiuè reſpondet, etiamſi eius peccata tantùm audiat, & non abſoluat, quia dicitur admittere ad diuina nominatim interdictum; auditio enim peccatorum eſt functio ordinis.

Sed contrarium mihi probatur. Ratio eſt, quia interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ poteſt ſacramenta recipere in Eccleſia, ſaltem eo tempore, quo diuina non celebrantur, vt cum Auila, Sayro, & Henriquez docui *de cenſuris in genere, diſp.* 5. *punct.* 5. *num.* 12.

9 Quæres ſecundò, quódnam ſit ſubiectum iſtius cenſuræ.

Reſpondeo ſubiectum iſtius cenſuræ eſſe omnes, & ſingulos Eccleſiaſticos, tam ſeculares, quàm religioſos, qui præfatas actiones faciunt. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur, ibi, *ne aliqui ſeculares, aut regulares quantumcumque exemptionis, ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ priuilegio communiti.* Addo probabiliſſimum mihi videri id valere non ſolùm in exemptis, verùm etiam in alijs; quia verba textus generalia ſunt, & illa verba, *quantumcumque exemptionis*, &c. non adduntur limitatiuè, & reſtrictiuè, ſed ampliatiuè, ita vt velint, non ſolùm non exemptos, verùm etiam exemptos comprehendi. Ita gloſſa hîc *verb. ingreſſum*, Syluest. *verb. interdictum* 6. §. 2. *dict.* 3. Angel. *interdictum* 6. *n.* 5. & alij apud Alter. *de interdicto, diſp.* 9. *c.* 4. *col.* 1. contra Couarruuiam *cap. alma part.* 1. §. 6. *n.* 9. Nauarr. *c.* 27. *n.* 157. Suarez *loco cit. num.* 5. Auilam *part.* 5. *diſp.* 5. *dub.* 4. Alterium *diſp.* 12. *cap.* 2. *col.* 2. *verſ. ſecundum*, Emanuelem Sà *verb. ſuſpenſio, num.* 18. Filliucium *loco cit.* Henriquez, & alios arbitrantes hanc cenſuram extendi ſolùm ad Eccleſiaſticos exemptos ab ordinaria iuriſdictione Epiſcoporum.

10 Quæres tertiò, quem effectum pariat iſta cenſura, quam quis incurrit faciendo aliquam ex actionibus in prima propoſitione explicatis.

Reſpondeo ſuſpendere ab ingreſſu Eccleſiæ, quia in textu dicitur, *præter alias pœnas à iure ſtatutas ingreſſum Eccleſiæ ſibi nouerint interdictum.*

Quem autem effectum pariat cenſura interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, ſufficienter explicaui *de cenſuris in genere, diſput.* 5. *punct.* 5. *quæſ.* 6. *num.* 11. *& ſeqq.* & ibidem *punct*... explicaui, quóſnam alias pœnas incurrat violans interdictum, & in ſpecie de excommunicationibus latis contra violantes interdictum, egi ſupra *diſp.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 31. *& quæſt.* 3. *punct.* 20. *& quæſt.* 8. *punct.* 14.

11 Quæres quartò, quandiu duret huiuſmodi interdictum.

Reſpondeo durare, donec præſtita ſit ſatisfactio ad arbitrium illius, cuius cenſura violata fuit. in textu enim dicitur, *ingreſſum Eccleſiæ ſibi nouerint interdictum, donec*

de

de tranſgreſſione huiuſmodi ad arbitrium eius, cuius ſententiam contempſerunt, ſatisfecerint competenter. Præſtita tamen ſatisfactione ceſſare videtur interdictum, vt ſæpiùs in ſimili in præcedentibus docui cum gloſſa, contra Alterium, & alios.

PVNCTVM VII.

De interdicto contra Metropolitanum, qui per nuncium, aut litteras non defert intra tres menſes Epiſcopos ſuffraganeos, abſque iuſta, & rationabili cauſa non reſidentes vltra annum, & contra Epiſcopum ſuffraganeum antiquiorem reſidentem, qui non defert Metropolitanum vltra annum abſque legitimo impedimento, ſeu iuſta cauſa abſentem vltra annum.

ISti ligantur interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ ex decreto Trident *ſeſſ.6.cap.1.ad finem, verſ.creſcente vero contumacia, de reformat.* quod decretum clarum eſt, eique accommodari poſſunt regulæ generales, quas attuli *in lib.variar. tract.quæſt.vltima.*

PVNCTVM VIII.

De interdicto contra Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos accipientes occaſione viſitationis aliquid vltra victualia.

PRæfati delinquentes ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ, ex Trid. *ſeſſ.24.c.3.* vbi innouatur *cap.exigit, de cenſibus.* vbi hæc cenſura fertur, ibi, *alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi duplum ipſum vltra prædictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum ſibi Eccleſiæ ſentiant interdictum*; quæ de hac cenſura hic diſputari poſſent, ſufficienter à me explicata fuerunt ſuprà *de ſuſpenſionibus, diſp.3.quæſt.5.punct.5.*

PVNCTVM IX.

De interdicto contra Prælatos edentes, ſeu publicantes gloſſas, ſcholia, aut interpretationes circa Concilium Tridentinum abſque licentia Papæ.

PRæfati Prælati interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ; alij verò inferiores excommunicantur ex Pio I V. in Bulla confirmationis Concilij Tridentini; de qua excommunicatione ſufficienter egi *diſp.2. quæſt.2.punct.17.* Quæ ibi dixi de excommunicatione, accommodari etiam poſſunt huic interdicto, cùm eadem ſit vtriuſque cenſuræ materia.

PVNCTVM X.

De interdicto contra presbyteros, Diaconos, vel Subdiaconos, qui in crimine fornicationis iacent.

1 *Prædicti clerici ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ donec emendentur.*

2 *Hoc interdictum ceſſat poſita pœnitentia.*

PRæfati delinquentes ſuſpenſi ſunt ab ingreſſu Eccleſiæ vſque dum ipſos pœniteat, & emendent, *cap.ſi qui ſunt diſt.81.* Ita Suarez *diſput.37.ſect.1.num.11.* Filliucius *tractat. 18. num. 145.* Alterius *loco proximè citando*, & alij quamplures.

Exiſtimo tamen iſtud interdictum hoc tempore vſu receptum non eſſe, vt probaui *de ſuſpenſionibus contra concubinarios.* Vide quæ ibi tradidi *diſp.3.quæſt.7.punct.4.*

2 Addo probabiliſſimum mihi videri huiuſmodi interdictum, etiamſi vſu receptum eſſet, ceſſare poſita pœnitentia, quia videtur latum ſolùm, donec delinquens reſipuerit. nam *in dicto cap.* dicitur, *interdicimus eis ex parte Dei omnipotentis, & S. Petri auctoritate Eccleſiæ introitum, vſque dum pœniteant, & emendent.* Ita gloſſa *in verbo emendent*, contra Alterium *diſputat.12. cap.2. column. penultima*, & alios.

PVNCTVM XI.

De interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ contra capitula, collegia, ſocietates, congregationes, & locorum piorum ſuperiores, & alios, ad quos pertinet, ſi non auferant capſam cum inſcriptione, Pro eleemoſynis Miſſarum, dum alio celebrandarum Miſſarum onere detinentur, aut ſi pecunias acceptas pro perpetuo onere celebrandarum Miſſarum non deponant apud ædem ſacram, vel perſonam fidei dignam, & idoneam, vt quamprimum in bonis immobilibus frugiferis implicetur.

Hoc punctum continet varia ſacræ Cardinalium Congregationis ſtatuta circa eleemoſynas, quæ pro celebratione Miſſarum dari, & accipi conſueuerunt. Continet inſuper varias eiuſdem Congregationis in hanc rem declarationes, quas, quia breuiſſimè perſtrictæ ſunt, ſummatim hic proponere ſuperfluum duximus.

SAcra Cardinalium Concilij Tridentini Congregatio, vt effrænatæ nonnullorum cupiditati habenas imponeret, & voluntati tradentium eleemoſynas pro celebratione Miſſarum morem gereret; iure merito anno 1625. die 22. menſis Septembris ſtatuit,

Primò, vt Epiſcopi, aut Generales religionum nullo modo reducant onera Miſſarum impoſita poſt Concilium, aut in limine fundationis beneficij.

Secundò, vt nullus plures accipiat eleemoſynas pro eodem Miſſæ ſacrificio. Imò reuocat omnia priuilegia quibuſcumque locis, vel perſonis conceſſa, quibus concedebatur, vt certarum Miſſarum, vel anniuerſariorum celebratione, aut aliquibus collectis, ſeu orationibus ſatisfieret pluribus oneribus Miſſarum in futurum ſuſcipiendis.

Tertiò prohibet, ne ſacerdos, qui Miſſam celebrandam pro certa eleemoſyna ſuſcepit, eandem Miſſam alteri celebrandam committat, retenta ſibi eiuſdem eleemoſynæ parte; cuſtodibus tamen Eccleſiarum, aut aliis, quibus pecunia traditur, vt curent Miſſas celebrari, interdictum non eſt eleemoſynæ partem pro ſuo labore, & induſtria, ſeu pro expenſis altaris detrahere, vel ſibi retinere. Ratio eſt, tum quia omnis labor optat præmium. tum quia nullus tenetur damnum pati, vt alter locupletior fiat. tum quia decretum ſacræ Congregationis loquitur ſolùm de ſacerdote, qui Miſſam cum certa eleemoſyna celebrandam ſuſcepit, non verò de eo, qui ſtipem accepit, vt Miſſam celebrari curet.

Quartò præcipit ſub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ ipſo facto incurrenda ab iis, ad quos pertinet, vt pecuniæ, ac bona mobilia, Eccleſiis, capitulis, collegiis, hoſpitalibus, ſocietatibus, congregationibus, monaſteriis, conuentibus, ac locis omnibus tam ſecularibus, quàm regularibus, atque illorum perſonis in futurum ſimpliciter acquirenda cum onere perpetuo Miſſarum celebrandarum, ſtatim deponi debeant à die realis acquiſitionis penes ædem ſacram, vel perſonam fide, & facultatibus idoneam ad effectum illa, ſeu illorum pretium quamprimum inueſtiendi in bonis immobilibus fructiferis cum expreſſa, & indiuidua mentione oneris, quod illis annexum reperitur; ac ſi eadem bona immobilia auctoritate Apoſtolica deinceps alienari contigerit, pretium eorundem cum eadem pœna debeat deponi, & in aliis bonis ſtabilibus cum repetitione eiuſdem oneris conuerti.

Quintò

Quintò prohibet ſecularibus ſub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ ipſo facto incurrenda; regularibus verò ſub pœna priuationis ipſo facto vocis actiuæ, & paſſiuæ, officiorum, quæ tunc obtinent, ac inhabilitatis ad alia in poſterum obtinenda, ne onera Miſſarum perpetua ſuſcipiant ſine licentia in ſcriptis, & gratis concedenda ab Epiſcopo, vel eius Vicario generali, ſi ſeculares ſint, vel à generali, aut Prouinciali, ſi ſint regulares; & hæc prohibitio cadit in capitula, collegia, ſocietates, congregationes, aliósque omnes, & ſingulos Eccleſiarum, & piorum locorum, tam ſecularium, quàm regularium ſuperiores, & alios, ad quos pertinet præfatum celebrandarum Miſſarum onus ſuſcipere. Imò ſacra Cardinalium Congregatio *in caſu 16.* declarauit in hoc decreto comprehendi etiam ſacerdotes aliter facientes.

Sextò prohibet capitulis, aliiſque præfatis perſonis, ne eleemoſynas pro Miſſis celebrandis, etiam ſponte oblatas, accipiant, ſi oneri aliarum Miſſarum celebrandarum nondum ſatisfecerunt; ſecus ſi oneribus antea impoſitis ſatisfecerunt.

Septimò præcipit præfatis capitulis, ſuperioribus, & perſonis, ad quas pertinet, vt dum onere Miſſarum celebrandarum detinentur, auferant capſulas ab Eccleſiis cum inſcriptione illa, Eleemoſyna pro Miſſis, vel alia ſimili, alioquin ſeculares incurrant ipſo facto pœnam interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ; regulares verò priuationem vocis actiuæ, & paſſiuæ, priuationem officiorum, & inhabilitatem ad illa in poſterum obtinenda.

Ex dictis conſtat pœnam interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ incurri in quarto, quinto, & ſeptimo caſu; hæc tamen cenſura iure communi non eſt reſeruata, quia ſacra Congregatio nullam iniunxit reſeruationem.

Plura hic diſſererem circa præfatos caſus, niſi de illis ſufficienter egiſſem *in tractatu de ſacramentis*, quæ ibi videri poſſunt; hîc ſolùm referam de verbo ad verbum nonnullas ſacræ Congregationis declarationes occaſione iſtius decreti editas, quarum rationes, & probationes ego adduxi *in tractatu de ſacramentis*, & alibi ſuis propriis locis.

1 Quæritur primò, quid ſi legatum ſit ita tenue, vt non ſit qui velit onus illi iniunctum ſubire, & ſi recurrendum ſit ad Sedem Apoſtolicam pro moderatione oneris, totum, aut ferè totum inſumendum ſit pro expenſis ad id neceſſariis.

Et quid, ſi permittatur Epiſcopo in fundatione vt poſſit huiuſmodi onera moderari.

Sacra Cardinalium Congregatio reſpondit, etſi legatum ſit adeò tenue, nihilominus pro reductione oneris, vt ſuprà impoſiti, ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apoſtolicam eſſe adeundam, quæ abſque vlla impenſa id ſtatuet, quod magis in Domino è re eſſe iudicauerit. Verumtamen ſi in ipſa beneficij erectione expreſsè cautum fuerit, vt liceat Epiſcopo iniunctum onus reducere, ac moderari, legem hanc fundationis, quam decreta hac de re edita, non ſuſtulerunt, eſſe validam, & obſeruandam.

2 Secundò, ſuper ſecundo eiuſdem Congregationis decreto, quo cauetur, vt celebrentur tot Miſſæ, quot ad rationem tributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint.

Quæritur an verba illa, *præſcripta fuerint*, intelligenda ſint de præſcriptione facta ab offerente, vel ab ordinario?

Reſpondit eſſe intelligenda, de præſcriptione facta ab eo, qui eleemoſynam tribuit, non autem ab ordinario. Quòd ſi tribuens eleemoſynam numerum Miſſarum celebrandarum non præſcripſerit, tunc tot Miſſas celebrari debere, quot præſcripſerit ordinarius ſecundùm morem ſuæ ciuitatis, vel prouinciæ.

3 Tertiò, an cùm ordinarius præſcripſerit eleemoſynam congruam, iuxta qualitatem loci, perſonarum, ac temporum, ſacerdotes accipientes ſtipendium minus congruo, teneantur Miſſas illis ab offerente præſcriptas celebrare.

Reſpondit teneri.

4 Quartò, an ſacerdotes, qui tenentur Miſſas celebrare ratione beneficij, ſeu capellæ, legati, aut ſalarij, poſſint eſſe manualem eleemoſynam, pro Miſſis votiuis, aut defunctorum recipere, & vnico Miſſæ ſacrificio vtrique oneri ſatisfacere.

Reſpondit ſacerdotes, quibus diebus tenentur Miſſas celebrare ratione beneficij, ſeu capellæ, legati, aut ſalarij, ſi eleemoſynas pro aliis etiam Miſſis celebrandis ſuſceperint, non poſſe eadem Miſſa vtrique obligationi ſatisfacere.

5 Quintò, poſito, quòd teſtator relinquat, vt celebrentur pro eius anima centum Miſſæ abſque vlla præſcriptione eleemoſynæ: quæritur, an liberum ſit hæredibus eleemoſynam ſibi bene viſam præſcribere, an verò eadem eleemoſyna præſcribenda ſit ab ordinario.

Cenſuit, vbi nullam certam eleemoſynam teſtator reliquit, eſſe ab Epiſcopo præſcribendam eleemoſynam congruam, quæ reſpondeat oneribus Miſſarum celebrandarum, ſecundùm morem ciuitatis, vel prouinciæ.

6 Sextò, ſuper tertio Congregationis decreto, in quo eadem Congregatio reuocat priuilegia, quibus indulgetur, vt certarum Miſſarum, vel anniuerſariorum celebratione, aut aliquibus collectis, ſeu orationibus pluribus Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat,

Quæritur, an verba, *in futurum ſuſcipiendis*, intelligenda ſint de oneribus ſuſcipiendis poſt priuilegium.

Reſpondit ita eſſe intelligenda.

7 Septimò ſuper quarto eiuſdem Congregationis decreto, quo prohibetur ſacerdoti, qui Miſſam ſuſcepit celebrandam cum certa eleemoſyna, ne eandem Miſſam alteri, parte eiuſdem eleemoſynæ ſibi retenta, celebrandam committat.

Quæritur, an permittendum ſit adminiſtratoribus Eccleſiarum, vt retineant aliquam eleemoſynarum portionem pro expenſis manutentionis Eccleſiæ, altarium, inſeruientium, paramentorum, luminum, vini, hoſtiæ, & ſimilium.

Reſpondit permittendum non eſſe, vt Eccleſiæ, ac loca pia, ſeu illorum adminiſtratores, ex eleemoſynis Miſſarum celebrandarum, vllam vtcumque minimam portionem retineant ratione expenſarum, quas ſubeunt in Miſſarum celebratione, niſi cùm Eccleſiæ, & loca ipſa, alios non habent reditus, quos in vſum earundem expenſarum erogare licitè poſſint, & tunc, quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expenſarum, quæ pro ipſomet tantùm Miſſæ ſacrificio neceſſariò ſunt ſubeundæ, & nihilominus eo etiam caſu curandum eſſe, vt ex pecuniis, quæ ſuperſunt, expenſis, vt ſuprà, deductis, abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot præſcriptæ fuerint ab offerentibus eleemoſynas.

8 Octauò, an hoc decretum habeat locum in beneficiis, quæ conferuntur in titulum, id eſt, an rector beneficij, qui poteſt per alium celebrare, teneatur ſacerdoti celebranti dare ſtipendium ad rationem reddituum beneficij.

Reſpondit non habere locum, ſed ſatis eſſe, vt rector beneficij, qui poteſt Miſſam per alium celebrare, tribuat ſacerdoti celebranti eleemoſynam congruam, ſecundùm morem ciuitatis, vel prouinciæ, niſi in fundatione ipſius beneficij aliud cautum fuerit.

9 Nonò an ſacerdotes, quibus aliquando offertur eleemoſyna maior ſolita pro celebratione Miſſæ, debeant dare eandem eleemoſynam integram iis, quibus Miſſas celebrandas committunt, an verò ſatis ſit, vt dent celebrantibus eleemoſynam conſuetam.

Reſpondit, debere abſolutè integram eleemoſynam tribuere ſacerdoti celebranti, nec vllam illius partem ſibi retinere poſſe.

10 Decimò ſuper quinto eiuſdem Congregationis decreto, quo inter cætera ſtatuitur in hæc verba: Eleemoſynas verò manuales, & quotidianas pro Miſſis celebrandis

dis ita demum iidem accipere poſſint, ſi oneribus antea impoſitis ita ſatisfecerint, vt noua quoque onera obire valeant, alioquin omnino abſtineant ab huiuſmodi eleemoſynis, etiam ſponte oblatis, in futurum recipiendis, & capſulas auferant, &c.

Quæritur, an hoc decretum prohibeat abſolutè, quominus accipiant nouas eleemoſynas ij, qui acceptis non ſatisfecerunt; & quid ſi congruo tempore poſſint omnibus ſatisfacere.

Reſpondit non prohibere abſolutè: ac propterea, etſi oneribus iam ſuſceptis non ſatisfecerint, poſſe tamen noua etiam onera ſuſcipere Miſſarum celebrandarum, dummodo intra modicum tempus poſſint omnibus ſatisfacere.

11 Vndecimò, quid ſi offerens eleemoſynas audito impedimento conſentiat, vt ſacerdos Miſſam celebret cùm primùm poterit.

Reſpondit, quamuis onera ſuſcepta intra modicum tempus adimpleri nequeant, ſi tamen tribuens eleemoſynam pro aliarum Miſſarum celebratione, id ſciat, & conſentiat, vt illæ tunc demum celebrentur, cùm ſuſceptis oneribus ſatisfactum fuerit, decretum non prohibere, quominus eleemoſyna eo caſu accipiatur pro iiſdem Miſſis, iuxta conſenſum benefactoris celebrandis.

12 Duodecimò, an pœna interdicti, & aliæ appoſitæ in eodem decreto, afficiant tam eos, qui accipiunt eleemoſynas contra formam ibi præſcriptam, quàm eos, qui non auferunt capſulas ab Eccleſiis, vt ibidem præcipitur.

Reſpondit has pœnas non habere locum, niſi in ſuſcipientibus onera perpetua Miſſarum celebrandarum ſine licentia Epiſcopi, vel eius generalis Vicarij, aut Generalis, vel Prouincialis.

13 Decimotertiò, an in hoc decreto comprehendantur illæ capſulæ, quæ apponi ſolent in Eccleſiis in die commemorationis omnium Sanctorum, & vulgo dicuntur (*caſſe de morti.*)

Reſpondit comprehendi.

14 Decimoquartò an adminiſtratores Eccleſiæ magnæ deuotionis & concurſus, poſſint eleemoſynas pro Miſſis celebrãdis accipere, ſi iiſdem Miſſis non niſi poſt longum tempus ſatisfacere valeant, ne aliàs cultus Eccleſiæ, & deuotio, ac concurſus fidelium, vt aiunt, minuantur.

Reſpondit non poſſe, niſi de conſenſu eorum, qui eleemoſynas tribuunt, vt ſuprà in reſponſione ad duodecimum.

15 Decimoquintò, quia prohibitio dicti decreti videtur aliquibus directa ſolis capitulis, collegiis, ſocietatibus, congregationibus, nec non omnibus, & ſingulis Eccleſiarum, & piorum locorum, tam ſecularium, quàm regularium ſuperioribus, de quibus fit expreſſa mentio, non autem priuatis ſacerdotibus, qui tamen comprehendi videntur ſub clauſura generali (*& aliis, ad quos pertinet*) ſupplicatur pro opportuna declaratione.

Reſpondit comprehendi, etiam priuatos ſacerdotes.

16 Decimoſextò, ſuper ſeptimo eiuſdem ſacræ Congregationis decreto, quo cauetur, vt in ſingulis monaſteriis religioſorum præfigatur numerus, qui ex conſuetis redditibus, aut eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.

Quæritur, an vbi hæc præfixio facta iam fuit in vim ſimilis decreti ſanct. mem. Pauli V. abſque tamen computatione redditũum cuiuſque religioſi, ſit denuo facienda, néne.

Reſpondit, numeri præfixionem eſſe iterum faciendam ſeruata forma vltimi decreti hac de re editi.

17 Decimoſeptimò, an nouitij ad habitum regularem admiſſi, poſſint admitti ad profeſſionem in monaſteriis, in quibus habita, vt ſuprà, præfixione numeri, commodè ali non poſſunt.

Reſpondit, eſſe admittendos ad profeſſionem, ſi aliàs habiles exiſtant, ac deinde in aliquo alio monaſterio eiuſdem religionis eſſe collocandos, vbi commodè ali poſſint.

18 Decimooctauò, ſuper vltimo, quo cauetur, vt nullibi recipiantur conuentus regularium, niſi præter alia ad id requiſita, duodecim ſaltem fratres in eis degere, & competenter ſuſtentari valeant, ita vt alioquin ſubſint iuriſdictioni ordinariæ.

Quæritur, an hoc decretum, quod videtur edictum in ordine ad celebrationem Miſſarum, comprehendat eas religiones, quæ non conſueuerunt onera Miſſarum recipere, vt ſunt religiones Capucinorum, ac Societatis IESV.

Cenſuit comprehendere.

19 Vltimò an idem decretum, vbi diſponit, vt nullibi recipiantur monaſteria, niſi, &c. habeat locum in Italia dumtaxat, ad quam eſt reſtrictum decretum proximè antecedens, an verò etiam extra Italiam.

Reſpondit, habere locum etiam extra Italiam.

PVNCTVM XII.

De interdicto contra conferentes ordines ſimoniacè.

SIxtus V. in Bulla, quæ incipit, *Sanctum, & ſalutare*, inter cæteras pœnas, ſimoniacis ordinantibus impoſitas, adiunxit pœnam interdicti, ab ingreſſu Eccleſiæ, Papæ reſeruatam, in cuius explicatione hîc non immorabor, quia conſtat ex dictis *diſputat. 3. quæſt. 2. punct. 11.* vbi explicaui ſuſpenſionem latam contra ordinantes ſimoniacè.

PVNCTVM XIII.

De interdicto contra Cardinales, Epiſcopos, & alios Prælatos recipientes beneficia, vel penſiones in confidentiam.

PIus IV. in Bulla, quæ incipit, *Romanum Pontificem*, interdicti pœnam Sedi Apoſtolicæ reſeruatam impoſuit Cardinalibus, & Prælatis recipientibus beneficia, vel penſiones in confidentiam; aliis verò pœnam excommunicationis, de qua ſuperiùs egi *diſput. 2. quæſt. 3. punct. 25.* ad ibi dicta te remitto.

QVÆSTIO III.

De interdictis localibus generalibus, & ſpecialibus.

PVNCTVM I.

De interdicto contra ciuitatem, cuius domini temporales, rectores, & officiales non obſeruant ea, quæ ſeruanda ſunt in electione ſummi Pontificis, quoties ſummus Pontifex mortuus eſt in illa ciuitate, & in ea futuri Pontificis electio facienda eſt.

SIcut præfati domini, ſeu officiales, qui præfata non obſeruant, vinculo excommunicationis afficiuntur, ita etiam ipſamet ciuitas Eccleſiaſtico interdicto ſupponitur, & Epiſcopali, ſeu Pontificali dignitate priuatur, *cap. vbi periculum, de elect. in 6.* quæ autem obſeruanda ſint à dominis temporalibus in ciuitate, in qua Summus Pontifex moritur, videnda ſunt *in præfato cap.* & ſimul conſulenda ſunt quæ ſuprà tradidi *diſp. 2. quæſt. 9. punct. 1.* vbi excommunicationem dicti cap. explicaui, & quæ tradidi *in tractatu de electione Papæ*, vbi explicaui, quænam ſeruanda ſint in electione Papæ.

PVNC

PVNCTVM II.

De interdicto contra ciuitatem, caſtrum, vel locum, cuius collegium, aut vniuerſitas exigit, ſeu extorquet, aut ſoluere compellit per ſe, vel per alium, ſuo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, exceptis rebus, quas cauſa negotiationis deferunt.

1 *Prædicta loca interdicuntur, & ſingulares perſonæ excommunicantur.*
2 *Quænam ſit materia huius interdicti.*
3 *Quod ſubiectum.*
4 *Eius relaxatio ſpectat ad Papam ante factam reſtitutionem.*
5 *Cui ſit facienda reſtitutio.*
6 *An cenſuræ* cap. quamquam, *lata adhuc vigeant.*
7 *Quas pœnas incurrat qui violat interdictum locale.*
8 *Non tenemur ſeruare interdictum locale, antequam locus denuncietur interdictus.*

1 PRæfata loca Eccleſiaſtico interdicto ſubiiciuntur, & ſingulares perſonæ vinculo excommunicationis obſtringuntur, *cap. quamquam, de cenſibus, lib. 6.* quæ hoc loco à me dici poſſent, ſufficienter explicata fuerunt in præcedentibus *diſputat. 1. quæſt. 19. & diſputat. 2. quæſt. 2. punct. 21.* Ideo hic libenter innuam ſolùm materiam, ſubiectum & ceſſationem iſtius interdicti, quod eſt locale, non perſonale. nam in textu dicitur, *ipſa ciuitas, caſtrum, vel locus interdicti ſententias ipſo facto incurrant.* Ita Gemin. hic *n. 9.* Francus *num. 2.* Alter. *tom. 2. diſp. 12. cap. 2. col. 1.*

2 Quæres primò, quænam ſit materia iſtius interdicti.

Reſpondeo materiam, ſeu actiones, propter quas hoc interdictum incurritur, eſſe exigere, ſeu extorquere pedagia, aut alias exactiones ab Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis, per ſe, vel per alium, nomine proprio, vel alieno, aut compellere ad ſoluendum, vt patet ex verbis textus à me relatis *punct. 21. citato.* Iſtæ tamen actiones fieri debent à collegio, vel vniuerſitate, alioquin ſi à ſingularibus perſonis fiant, non incurritur interdictum locale, ſed excommunicatio; ſufficit tamen, vt fiat ab vniuerſitate ſeculari, vel Eccleſiaſtica, iuxta gloſſam hic *verbo vniuerſitas*, Gemin. *num. 10.* Alter. *loco cit.* & alios. Vide quæ tradidi *diſp. 1. q. 19. punct. 2. num. 8.*

3 Quæres ſecundò, quódnam ſit ſubiectum iſtius interdicti.

Reſpondeo eſſe ciuitatem, caſtrum, ſeu locum, cuius collegium, vel vniuerſitas præfatas actiones facit, vt patet ex ipſo textu ad verbum ſuprà relato.

An autem hoc valeat, etiamſi collegium illius loci locum illum tyrannicè regat, & iniquè vſurpauerit, patet ex dictis *diſp. 1. q. 19. punct. 2. num. 2.*

4 Quæres tertiò, vtrùm abſolutio, ſeu relaxatio iſtius interdicti reſeruata ſit.

Reſpondeo reſeruatam eſſe ante factam reſtitutionem, & præſtitam competentem ſatisfactionem. nam in textu dicitur, *nec ab excommunicatione huiuſmodi abſolutionem interdicti, nec relaxationem obtineant, donec exacta plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter.*

Ex quo licet inferre cautionẽ de præſtanda ſatisfactione non ſufficere, quia in textu requiritur reſtitutio, & ſatisfactio. gloſſa hic *in verbo reſtituerint.* Hoc tamen intelligendum eſt, iuxta dicta *de cenſuris in genere, diſput. 1. q. 3. punct. 9.* præſtita verò ſatisfactione & reſtitutione Prælatus inferior abſoluere poteſt, quia Summus Pontifex relaxationem interdicti in hoc caſu non reſeruat. Ita Gemin. hic *n. 8.* Francus *num. 2.* Alterius *loco cit. col. 2.* & alij.

5 Rogabis primò, cuinam facienda ſit reſtitutio, & ſatiſfactio.

Reſpondeo reſtitutionem rei faciendam eſſe illi, à quo iniquè accepta fuerat; ſatisfactionem verò non ſolùm exhibendam eſſe illi, à quo res per iniuriam accepta fuerat, verùm etiam Eccleſiæ, ſeu Prælato, nomine Eccleſiæ; cùm enim priuilegium exemptionis inductum ſit in fauorem ſtatus, & ordinis Eccleſiaſtici, ſequitur violatione iſtius priuilegij, irrogatum fuiſſe ſtatu Eccleſiaſtico iniuriam; conſequenter ſatisfactionem illi exhibendam eſſe. Ita Geminian. & Francus *locis citatis*, & alij, quos in ſimili ſuprà retuli *de ſatisfactione præſtanda ob clerici percuſſionem.*

6 Rogabis ſecundò, vtrùm hæc cenſura, ſeu pœnæ *cap. quamquam*, adhuc vigeant.

Calderinus apud Syluestr. *verb. interdictum 4. §. 1. verſ. tertiò*, exiſtimat conſuetudine abrogatam fuiſſe. Quamuis enim non poſſit induci conſuetudo iuri naturæ, vel diuino contraria, & immunitas Eccleſiaſtica ſit de iure diuino, nihilominus cenſura lata eſt ab Eccleſia, & præceptis ab Eccleſia impoſitis conſuetudo derogare poteſt, niſi conſuetudo in futurum introducenda reprobetur, & irrita reddatur.

Syluester *loco cit.* Alter. *diſp. 12. c. 2. col. 3.* & alij exiſtimant has cenſuras adhuc vigere.

Suarez verò *diſp. 37. ſect. 1. num. 14.* & Fillincius *tract. 18. cap. 6. n. 144.* exiſtimant conſulendam eſſe locorum conſuetudinem; cùm enim hæc ad factum pertineat, non præſumitur, niſi probetur; & cùm de lege conſtet, in dubio in ipſius fauorem iudicandum eſt.

7 Rogabis tertiò, quas pœnas incurrat celebrans in loco interdicto, ſeu violans interdictum locale.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis *de cenſuris in genere*, & ex ſupradictis *de excommunicationibus.*

8 Rogabis quartò, vtrùm teneamur ſeruare interdictum locale, antequam locus denuncietur interdictus.

Reſpondeo negatiuè, quia poſt Extrauagantem *ad euitanda*, non tenemur quemquam euitare ante denunciationem. Eccleſia tamen cenſetur ſufficienter denunciata, ſi dicatur, ſingulæ Eccleſiæ talis loci ipſo facto ſint interdictæ. Ita Suarez *diſp. 37. ſect. 2. n. 3. & 5.* Coninch. *diſp. 17. dub. 5. in fine*, Sayrus *lib. 5. cap. 12. n. 24.* Auila & alij, quos retuli *de cenſuris in communi, diſp. 5. quæſt. 7. ad finem*, & hoc aduertendum etiam eſt pro ſubſequentibus caſibus.

PVNCTVM III.

De interdicto contra ciuitatem, quæ inſequentibus hoſtiliter Cardinales auxilium, conſilium, vel fauorem præbet, aut huiuſmodi delinquentes infra menſem punire negligit, dum punire poteſt, *cap. felicis, de pœnis in 6.*

1 *Ob quáſnam iniurias Cardinali irrogatas incurratur excommunicatio Papæ reſeruata.*
2 *Quænam ſit huius interdicti materia.*
3 *Quandónam incipiat menſis, infra quem ciuitas delinquentes in Cardinalem punire debet.*
4 *Quódnam ſit ſubiectum huius cenſuræ.*
5 *Nomine ciuitatis non intelligitur diœceſis.*
6 *Quomodo ciuitas poſſit prædictas actiones facere, & ſubijci interdicto.*
7 *Vtrùm ciuitas interdicatur, quoties non poteſt abſque graui incommodo, aut difficultate delinquentem punire.*
8 *Abſolutio huius interdicti non eſt Papæ reſeruata.*

1 HOſtiliter inſequentes Cardinalem, percutientes, capientes, ſociantes hoc facientem, aut ſieri mandantem, ratum habentes, conſulentes, fauentes, receptantes, & ſcienter dependentes, ligantur excommunicatione Papæ reſeruata, de qua fusè diſſerui *diſp. 1. q. 12. & d. 2. q. 3. punct. 7.* Vide ibi dicta. hic ſolùm breuiter explicabo materiam, ſubiectum, & relaxationem iſtius cenſuræ.

2 Quæres igitur primò, quænam ſit materia iſtius cenſuræ.

Reſpondeo materiam iſtius interdicti eſſe primò, dare auxilium, conſilium, vel fauorem ad inſequendum, capiendum, vel percutiendum Cardinales.

An autem hæc cenſura incurratur ſtatim præſtito auxilio, conſilio, vel fauore, docui *punct. 7. cit. n. 4.*

Secundò, nolle præfatos delinquentes infra menſem punire; nam in præfata Clementina dicitur; *Ciuitas verò quæuis alia, præter Vrbem, quæ talia facienti, vel facientibus, ſeu præſumentibus in his auxilium, vel conſilium dederit, aut fauorem, vel infra menſem ſaltem taliter delinquentes, prout tanti facineris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit, non duxerit puniendos, Pontificali, vt ſuprà. ſit eo ipſo dignitate priuata, & nihilominus remaneat interdicta.*

3 Rogabis, quandónam incipiat menſis, infra quem ciuitas huiuſmodi delinquentem punire debet.

Reſpondeo incipere ſtatim à die ſcientiæ patrati delicti. Ratio eſt, quia cùm ſpatium menſis illis aſſignatum ſit, non videtur hoc tempus computandum à die delicti, cùm fieri poſſit, vt ciuitas illud intra menſem ignorauerit. ergo inchoandum videtur à die, ſeu hora ſcientiæ. Ita Gemin. hîc *n. 4.* Francus *n. 2.* Alter. *de interdicto, diſp. 12. c. 3. col. 3.* & alij, exiſtimantes tempus currere à die ſcientiæ, etiam per famam habitæ de momento ad momentum, cùm enim hæc conſtitutio in fauorem perſonarum Eccleſiaſticarum, & in deteſtationem tanti criminis edita ſit, tempus potius coarctandum, quàm ampliandum eſt.

4 Quæres ſecundò, quódnam ſit ſubiectum iſtius cenſuræ.

Reſpondeo ſubiectum iſtius interdicti eſſe quamlibet ciuitatem, excepta vrbe Romæ. nam in Clement. citata dicitur; *ciuitas quæuis alia, præter Vrbem.*

5 Nomine autem *ciuitatis* non intelligitur diœceſis; conſequenter diœceſis non ligatur hoc interdicto. Ratio eſt, tum quia ciuitas, & diœceſis ſunt diuerſa, *cap. Rodulphus, & cap. ſtatutum, de reſcriptis, lib. 6.* tum quia dum Summus Pontifex intendit extendere pœnam pro ciuitate & diœceſi, ſolet hoc exprimere, vt *in Clement. 1. de pœnis.*

Hinc ſequitur primò, hoc interdictum non cadere in totam prouinciam, ſeu rempublicam, cuius ſenatus præfatas actiones facit; ſed ſolùm cadere in illam ciuitatem, in qua ſenatus reſidet, niſi fortè etiam aliæ ciuitates illius prouinciæ contra hanc conſtitutionem deliquerint. Ita Suarez *diſp. 37. num. 17.* & Filliucius *num. 159.*

Secundò villam, ſeu caſtrum, ſeu populum, ciuitate inferiorem, non ligari hac cenſura, ſi præfatas actiones faciat; nam hæc cenſura lata eſt in ciuitatem, in materia autem pœnali verba ſtrictè, & propriè accipienda ſunt, neque argumentandum eſt à pari. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

6 Rogabis primò, quo modo ciuitas poſſit præfatas actiones facere, & conſequenter ſubiici interdicto, cùm ſit res inanimata, quæ delinquere non poteſt.

Reſpondeo quoad actiones accipi continens pro contento, id eſt, pro hominibus ciuitatis, ſeu pro collegio, & cœtu præcipuo, à quo populus regitur, & gubernatur; conſequenter tunc ciuitas delinquit, dum homines ciuitatis delinquunt, non quidem tanquam ſinguli, ſed tanquam vniuerſitas, ſeu communitas ciuium. Ita Doctores citati.

7 Rogabis ſecundò, vtrùm ciuitas huic interdicto ſubiiciatur, quoties non poteſt abſque graui incommodo, vel difficultate delinquentem punire.

Reſpondeo non ſubiici, quia in textu additur limitatio hæc, *ſi facultas affuerit.* Ita DD citati.

8 Quæres tertiò, vtrùm abſolutio iſtius interdicti reſeruata ſit Summo Pontifici, ſicut reſeruata eſt abſolutio excommunicationis.

Reſpondeo negatiuè, quia reſeruatio circa interdictum non exprimitur in hac Clementina.

PVNCTVM IV.

De interdicto contra territorium, & loca illius, qui iniurioſè, aut temerè Epiſcopum percutit, capit, bannit, vel hoc fieri mandat, conſulit, vel ratum habet.

1 *Territorium prædicti delinquentis interdicitur, donec ipſe ſatisfecerit, & Epiſcopus dimiſſus ſit.*
2 *Variæ actiones, in quibus ſita eſt materia huius interdicti.*
3 *Interdictum locale non incurritur cùm delictum à priuata perſona patratur.*
4 *Incurritur hæc cenſura cùm dictæ actiones fiunt contra proprium, aut alienum Epiſcopum.*
5 *Contra quæ loca feratur hoc interdictum.*
6 *Si terra in qua patratum eſt delictum non ſit tota delinquentis pars ad hunc ſpectans interdicitur, non item ea quæ alterius eſt domini.*
7 *Vtrùm terra poſſeſſa à tyranno qui hoc crimen committit, nullúmque in ea terra ius habet, interdicatur, remiſſiuè.*
8 *Si Epiſcopus detineatur captus in aliqua domo, tota ciuitas interdicitur, non item tota diœceſis, vel ſola domus.*
9 *Quandiu duret huiuſmodi interdictum.*
10 *Eius ſubiectum eſt territorium ciuitatis cum ſuburbijs.*

1 TErritorium præfati delinquentis interdicto ſubiicitur, donec delinquens condignam dederit ſatisfactionem, & donec Epiſcopus dimiſſus ſit, *Clement. 1. de pœnis*; in qua non ſolùm fertur interdictum contra loca, verùm etiam excommunicatio Papæ reſeruata contra delinquentes, à cuius explicatione hic ſuperſedebo, quia ſufficienter explicata fuit in Bulla Cœnæ *diſp. 2. quæſt. 12.* Quamobrem

Hîc innuam ſolùm materiam, ſeu actiones, propter quas hæc cenſura incurritur.

Secundò, ſubiectum.

Tertiò durationem, & ceſſationem.

2 Quæres igitur primò, quænam ſit materia iſtius interdicti.

Reſpondeo eſſe actiones in dicta Clementina prohibitas, quarum

Prima eſt, iniurioſè, aut temerè percutere Epiſcopum; percuſſio verò facta ad ſui defenſionem, non eſt materia iſtius cenſuræ, quia non dicitur iniurioſa, vel temeraria, ſaltem ſi fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ.

Secunda capere.

Tertia bannire.

Quarta mandare hæc fieri.

Quinta rata habere.

Sexta ſocium huius criminis eſſe comitando.

Septima conſilium, aut fauorem dare.

Octaua ſcienter defendere, vt patet ex ipſo textu, ibi, *qui quemuis Pontificem iniurioſè, vel temerè percuſſerit, aut cœperit, ſeu bannierit, vel hæc mandauerit fieri, vel facta ab alijs rata habuerit, vel ſocius in his fuerit facientis, aut conſilium in his dederit, aut fauorem, ſeu ſcienter defenſauerit eundem, &c.*

3 Rogabis primò, vtrùm ob præfatas actiones interdictum locale incurratur à quouis fiant.

Reſpondeo fieri debere à domino, ſeu rectore illius loci, ſeu territorij. nam in Clementina citata dicitur, *terra quoque ipſius.* Ex quo ſequitur terram, in qua huiuſmodi delictum à priuata perſona patratur, non ſubiici huic interdicto, quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio vltra ſtrictam, & propriam verborum ſignificationem. Ita Alterius *tom. 2. de interdicto, diſp. 12. cap. 3. col. 6.* Suarez *diſput. 37. ſect. 1. num. 19.* Filliucius *tract. 18. cap. 6. quæſ. 6. num. 136.*

4 Rogabis ſecundò, vtrùm iſta cenſura incurratur; non ſolùm

ſolùm ſi præfatæ actiones fiant contra proprium Epiſcopum, verùm etiam contra alios.

Reſpondeo incurri, etiam ſi præfatæ actiones fiant contra alios Epiſcopos. nam in textu dicitur, *qui quemuis Pontificem.* hoc tamen intelligendum videtur iuxta dicta *num. 3.*

5 Quæres ſecundò, quódnam ſit ſubiectum iſtius interdicti, ſeu contra quæ loca feratur.

Reſpondeo ferri in terram ipſius delinquentis, modò non excedat fines vnius diœceſis, id eſt, Epiſcopatus; ſi verò delinquens habeat territorium vltra vnam diœceſim, tunc terra, ſeu ciuitas, ſeu diœceſis principalis domicilij remanet interdicta, & præterea terra, ſeu ciuitas, in qua delictum fuit commiſſum cum duabus aliis magis vicinis, modò illæ terræ ſint ipſius delinquentis, vt patebit ex verbis textus proximè referendis.

Præterea locus, in quo Epiſcopus captus detinetur, eodem interdicto ligatur, donec Epiſcopus dimittatur, vt expreſsè in dicto textu habetur, ibi, *Terra quoque ipſius (dum tamen vltra vnam diœceſim non contineat) vſque ad condignam ſatisfactionem eiuſdem. Nec non locos, aut loca, in quibus captus Epiſcopus detinebitur, quandiu detentio ipſa in eiſdem durauerit, Eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto; quòd ſi terra eiuſdem duas diœceſes, vel vltrà contineat, diœceſis domicilij principalis ipſius, & illa etiam, in qua fuerit delictum commiſſum, ſi ſua ſit, & duæ aliæ, quæ ſub ipſo ſint eidem loco magis vicinæ, interdicto ſubiaceant ſupradicto.* Adduntur etiam aliæ pœnæ, quæ in præfata Clementina videri poſſunt.

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm tota terra, in qua patratum fuit delictum, interdicta remaneat, ſi non ſit tota delinquentis, ſed communis cum alio.

Reſpondeo remanere interdictam partem ipſius delinquentis, non verò aliam; quia alia pars non dicitur terra ipſius. hoc tamen intelligitur, ſi vnuſquiſque ſuam partem ab alio diuiſam habeat. Si verò terra ab vtroque indiuiſa poſſideatur, probabiliſſimum eſt, terram non ſubiici interdicto, quia par non eſt, vt innocens pro alio patiatur. Ita Cardinalis hîc *n. 6.* Alter. *de interdicto, diſp. 12. cap. 3. col. 7. verſ. item quæris.*

7 Secundò dubium eſt, vtrùm terra poſſeſſa in tyranno, qui hoc crimen commiſit, nullúmque in dicta terra ius habet, huic interdicto ſubiaceat.

Reſpondent Cardinalis, & Alterius non ſubiacere, niſi terra huiuſmodi tyrannum permittat, & tacitè approbet. Ratio eſt, quia interdictum cadit in terras delinquentis. Illa autem terra non eſt tyranni, cùm ipſe dominio, & iuriſdictione careat. Verùm quid ego ſentiam, colligitur ex dictis *diſp. 1. q. 6. punct. 3. num. 5. & 6.*

8 Tertiò dubium eſt, vtrùm ſi Epiſcopus captus detineatur in vna domo, remaneat interdicta ſola domus, an tota ciuitas, vel diœceſis.

Reſpondeo remanere interdictam totam ciuitatem, non autem diœceſim, vel ſolam domum; in textu enim dicitur, *locus, ſeu loca, in quibus captus Epiſcopus detinebitur;* nomine autem *locorum* in plurali, intelligi non videtur ſola domus, nec intelligenda videtur tota diœceſis, quia lata nimis, & ampla eſſet interpretatio. Ita Suarez *loco cit. num. 19.* Alterius *loco cit. verſ. 3.* Filliucius *tract. 18. cap. 6. quæſ. 3. num. 436.*

Obſerua tamen huiuſmodi interdictum afficiens locum, in quo Epiſcopus detinetur, deambulatorium eſſe, & tranſire de loco ad locum, in quo Epiſcopus ſucceſſiuè cuſtoditur.

9 Quæres tertiò, quamdiu duret huiuſmodi interdictũ.

Reſpondeo interdictum latum in locum, in quo Epiſcopus detinetur, durare, quandiu in eo detinetur; interdictum verò latum in terras delinquentis, perſeuerat, donec delinquens condignam dederit ſatisfactionem; conſequenter præſtita ſatisfactione ceſſat, quia interdictum latum ad tempus, vel ſub conditione, ceſſat elapſo tempore, vel adimpleta conditione, vt probaui *de cenſuris in genere, diſp. 5. punct. vlt. n. 1.* cum Suarez, Sayro, Conincho, & aliis, contra Cardinalem *loco cit. num. 3.* Alter. *loco cit. col. 7. quæſ. 3.* & alios.

Prædictis addendum eſt, ſimile interdictum in eadem Clementina ferri contra ciuitatem, quæ aliquam ex præfatis actionibus facit contra ſuum Epiſcopum. nam in dicta Clementina ſic habetur. *Ciuitas autem, quæ præmiſſa, vel eorum aliquid in Epiſcopum ſuum commiſerit, interdicto, donec ſatisfecerit, ſubiaceat memorato.* huius interdicti intelligentia colligitur ex dictis in præcedentibus. materia enim ſunt actiones præfatæ, vel earum aliqua.

10 Subiectum videtur territorium ipſius ciuitatis cum ſuburbiis; videtur enim ferri in ciuitatem; in interdicto autẽ ciuitatis comprehenduntur etiam ſuburbia, vt docui *de cenſuris in genere.* Addo non ſolùm cenſeri latum interdictum locale, verùm etiam perſonale contra ipſos ciues, ſeu delinquentes, qui cauſam interdicto dederunt, vt patet ex regulis generalibus. Non tamen cenſetur interdicta tota diœceſis, aut aliæ terræ; ſicut interdictæ remanent, quando delictum ab ipſorum domino committitur iuxta dominij quantitatem, vt ſuprà dictum fuit *num. 5. & ſeqq.*

Obiicies, in textu dicitur, ciuitatem ſubiici memorato interdicto; illa autem dictio, *memorato*, relationem habet ad præcedentia; conſequenter eodem pacto explicandum eſt.

Reſpondeo illud nomen adiectiuum, *memorato*, referri ad antecedentia, quoad qualitatem interdicti, non autem quo ad quantitatem; innuit enim interdictum eſſe locale; ſicut ſunt præcedentia expreſſa in dicto capitulo, licèt non tot loca complectatur, ſicut complectitur vltimum; niſi fortè illa ciuitas ſit reſpublica, quæ aliorum locorum domina ſit.

Quomodo autem ciuitas delinquere poſſit, patet ex dictis puncto præcedenti *num. 6.*

Obſerua tamen ciuitatem huic interdicto non ſubiici, niſi præfatas actiones fecerit contra ſuum Epiſcopum, nam in textu dicitur, *in Epiſcopum ſuum commiſerit.* ex quo patet differentia inter ciuitatem, & dominum alicuius loci aliquam ex præfatis actionibus facientem, vt ſuprà dictum eſt *verſ. rogabis 2.*

Hoc interdictum ciuitatis durat, donec ciuitas ſatisfecerit, vt patet ex verbis dictæ Clementinæ ſuprà citatis.

PVNCTVM V.

De interdicto contra regna, terras, & loca eorum, qui impedire præſumunt Legatum, ſeu Nuncium Summi Pontificis, ne terras ſibi ſubiectas ingrediatur.

1 *Loca prædictorum delinquentium tandiu interdicto ſubiecta remanent, quandiu impedientes non deſiſtunt impedire, qui inſuper excommunicantur.*

1 LOca prædictorum delinquentium tandiu interdicto ſubiecta remanent, quandiu impedientes non deſiſtunt impedire. *Extrauag. ſuper gentes, de conſuetudine,* ibi, *Regna, terræ, & loca quælibet ſubiecta eiſdem tandiu ſint eo ipſo Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, quandiu in huiuſmodi contumacia duxerint perſiſtendum.* Imò impedientes ligantur excommunicatione in Extrauag. cuius excommunicationis memini *diſp. 1. quæſt. 12. n. 8. & diſp. 2. q... punct. vlt. ad finem.* Ideo de ea hîc diſſerere opus non eſt. Hîc ſolùm aduertendum cenſeo, præfatam excommunicationem, & interdictum incurri, etiamſi Principes impediant prætextu conſuetudinis; quamuis enim præfata Extrauagans edita ſit occaſione conſuetudinis, qua Principes nolebant Legatos Sedis Apoſtolicæ ad ſe tranſmiſſos admittere, niſi ab eis petiti fuiſſent, vel de beneplacito ipſorum tranſmiſſi, nihilominus Summus Pontifex Ioann. XXII.

præfatam conſuetudinem abrogat, & in futurum vult liberè admitti Legatos à Sede Apoſtolica tranſmiſſos pro quibuſlibet cauſis, ibi, *qui verò de cætero ſuper prædictis dictos Legatos, aut Nuncios, quos ad quaſcumque partes pro cauſis quibuſlibet Sedes ipſa tranſmiſerit, præſumpſerint impedire, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, regna, terra*, &c. vbi notanda eſt illa dictio *ſuper*, accipitur enim pro dictione *vltra, l.diuortio.§.quod in anno.verſ.item ſi locati, & l.1.de pericul.& com.rei vend.* Ruinus *conſil.94.lib.4.* Barboſa *dict.341.n.6.* Anton.Augel.Grat.*dict.249.n.6.* & alij.

Contrarium innuit Suarez *diſp.37.ſect.1.num.22.* & Alterius *de interdicto diſp. 12. cap. 3. ſub finem*, aſſerentes excommunicationem latam eſſe contra eos, qui Legatos Summi Pontificis prætextu conſuetudinis terras aliquas ingredi non permittunt.

PVNCTVM VI.

De interdicto contra terras Eccleſiaſticorum, qui per menſem animo indurato perſtiterunt in cenſura contracta, eo quòd permiſerint vſurarium manifeſtum in terris ſuis commorari ad fœnus exercendum, ipſorum enim terræ Eccleſiaſtico interdicto ſubijciuntur quandiu in illis terris vſurarij commorantur, cap. vſurarum, de vſuris in 6.

DE hac re ſufficienter egi *diſp.2. q.4. punct.9. & ſuprà de interdictis perſonalibus.*

Hîc ſolùm ſupereſt dubium, vtrùm iſtud interdictum ceſſet, ſtatim ac vſurarij à dictis terris recedunt.

Reſpondeo ceſſare, quia non ligat vltra voluntatem conditoris, verbis expreſſam; conditor autem ligat, quandiu ibi commorantur vſurarij, vt patet ex illa dictione, *quandiu*, quæ ex ſua natura eſt diuiſiua temporis, & reſtrictiua ad id, quod expreſſum fuit, vt docet Gonzalez *ad regul.8.Cancell.gloſſ.43.num.14.*

PVNCTVM VII.

De interdicto contra locum, in quo ſcienter ſepultus fuit hæreticus, aut eius receptator, defenſor, vel fautor.

1 *Eiuſmodi locus Eccleſiaſtica ſepultura priuatur.*
2 *Vtrùm tota Eccleſia, in qua hæreticus ſepelitur, hac pœna puniatur, an tantummodo tumulus, remiſſiuè.*
3 *Alia quædam interdicta localia à Doctoribus recenſita.*

1 PRæfatus locus Eccleſiaſtica ſepultura priuatur, *cap. quicunque, de hæreticis in 6.* vbi non fertur interdictum ſimpliciter; ſed potiùs prohibitio, ſeu inhabilitas ad aliquem ibi ſepeliendum, vt bene obſeruat Suarez *diſp.37.ſect.1.ad finem*, & Alterius *tom.2.diſp.12. de interdicto, cap.4. initio, n.28.* contra Tabienam *verbo interdictum 2.n.2.* Palud. *in 4.diſt.18 quæſt.8.art....* Filliucium *tract.18. cap.6. quæſ.4. ad finem, num.140.* Sayrum *lib.5.cap.12.n.10.* & alios.

Ratio eſt, quia in textu dicitur, *locus ille perpetua careat ſepultura.* In hac pœna non poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt concedunt etiam Palud. Tabiena, & Sayrus *locis citatis*. quia diſpenſare non poteſt in iure communi, & illa vox, *perpetua*, diſpenſandi facultatem ab inferioribus remouet, illamque conditori reſeruat.

2 An autem tota Eccleſia, in qua hæreticus ſepelitur, hac pœna puniatur, an tantummodo tumulus, ſeu paruus locus, in quo reconditum eſt cadauer, patet ex dictis in præcedentibus *diſp.2.quæſt.2.punct.30. ad finem*, vbi etiam explicaui excommunicationem contra ſepelientes huiuſmodi hæreticos, receptatores, fautores, vel defenſores, ſimúlque oſtendi hoc valere ſolùm, dum his, qui ſepelitur, vitandus eſt. Vide tradita *præfato punct.30.& 31.*

3 Prædictis interdictis localibus nonnulli DD. vt Syluester *verb.interdictum 4.* Armilla *eod.verb. num.22.* & alij, plures alios caſus addunt, in quibus interdictum incurri putant.

Primus, quando Eccleſia polluta fuit ſanguinis, vel ſeminis effuſione, vel alia ratione.

Secundus, quando Eccleſia per ſimoniam conſecrata fuit. *cap.Eccleſia.1.quæſt.4.*

Tertius, quando Eccleſia ædificata fuit, non cauſa deuotionis, ſeu quæſtus cupiditate, *cap. ſi quis baſilicam, de conſecrat.diſt.1.*

Quartus, quando aliqua Eccleſia noua, ſine auctoritate Epiſcopi dedicata fuit, *cap.præterea, de conſecrat.diſt.1.*

Quintus, quando diſſenſio oritur inter patronos alicuius beneficij, ita vt diuina officia à presbyteris perſolui nequeant, *c.1.& 2.de iure patron.* Verùm in his caſibus non fertur interdictum, vt quilibet facilè percipiet, legendo ipſoſmet textus, quorum explicatio breuitati, quam mihi ſemper propoſui, non leuiter obeſſet. Vide, ſi lubet, Suar.*diſp.37.ſect.1.n.27.* & Alter.*de interdicto, diſp.12.cap.4.*

Et hæc dicta ſint ad laudem omnipotentis Dei, Beatiſſimæ Virginis, & omnium beatorum ſpirituum, ſaluo ſemper in omnibus ſanctæ Matris Eccleſiæ, & peritiorum iudicio.

FINIS.

Excom

Excommunicatio per obliuionem omiſſa, pertinens ad finem pag. 246.

PRædictis addi poteſt excommunicatio, quæ occaſione impreſſionis Breuiarij contrahitur, non ſeruata forma quam Clemens VIII. ſeruandam præſcripſit.

Vt enim Breuiaria iuxta præſcriptum Concilij Tridentini, & Pij V. imprimantur, & vnitas rituum in diuini officij recitatione ſeruetur; iure merito Clemens VIII. die 10. Maij anno 1602. ſtatuit,

Primò, vt Typographi, & Bibliopolæ præfatum Breuiarium imprimant, aut vendere nõ præſumant, abſque licentia in ſcriptis Inquiſitorum hæreticæ prauitatis, vbi exiſtunt, aut Ordinariorum locorum, vbi Inquiſitores non exiſtunt; alioquin Typographi, & Bibliopolæ extra Vrbem excommunicationem ipſo facto Papæ reſeruatam, incurrant. Typographi verò, & Bibliopolæ commorantes in Vrbe, & reliquo ſtatu Eccleſiaſtico, incidant in pœnam quinquaginta ducatorum auri, & amiſſionis librorum, & typorum omnium eo ipſo Cameræ applicandorum.

Secundò ſtatuit, vt Inquiſitores, vel Ordinarij locorum antequam huiuſmodi licentiam concedant, Breuiaria imprimenda, & poſtquam impreſſa fuerint, conferant cum Breuiario auctoritate ipſius Clementis recognito, nec aliquid addi, vel adimi ſinant, & in ipſa licentia originali manu propria fidem faciat de collatione facta, & conformitate, alioquin Inquiſitores ipſo facto priuati ſint ſuis officiis, & inhabiles ad illa, & alia impoſterum conſequenda. Ordinarij verò ſuſpenſione à diuino, & interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ ipſo iure afficiantur; ipſorum verò Vicarij vinculo excommunicationis ſtatim ligentur, & præterea officiorum, & beneficiorum priuationem, atque inhabilitatem ad illa, & alia in poſterum obtinenda, eo ipſo incurrant.

Obſerua tamen, præfatas cenſuras contra Ordinarios locorum, & eorum Vicarios latas, iure communi reſeruatas non eſſe, quia nullum reſeruationis verbum in præfata Clementis VIII. conſtitutione initio Breuiarij relata continetur.

INDEX EORVM OMNIVM QVÆ IN HOC TERTIO TOMO CONTINENTVR.

A

ABBAS non ligatur ſuſpenſione, conferendo minores ordines de licentia ipſius Epiſcopi. diſput.3.quæſt.8. punct.3.num.1

Abbas an ligetur ſuſpenſione conferendo ordines, vel tonſuram clerico ſeculari. d.3.q.8.p.3.n.2

Abbas concedens dimiſſorias nouitio, vel ordines conferens, an ſuſpenſione ligetur. d.3.q.8.p.3.n.5

Abbas, Archidiaconos impediens, ne ſua iuriſdictione vtantur, an excommunicationi ſubijciatur. d.1.q.17.p.1.n.11

Abbates, qui in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum non ſeruant formam præſcriptam in Extrauag. Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien. interdictum incurrunt. d.4.q.2.p.3

Abbatiam, vel aliam dignitatem recipiens de manu laici incurrit interdictum. d.4.q.2.p.2

Abortui cooperans non ligatur excommunicatione, nondum ſecuto effectu. d.2.q.2.p.10.n.11

Abortui cooperans ex ignorantia iuris, vel facti, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.10.n.10

Abortum fœtus animati procurans, videtur in caſum reſeruatum incidere, etiamſi abortus re ipſa non ſequatur. d.2.q.2.p.10.n.4

Abortum fœtus animati procurans afficitur excommunicatione, ſiue procuret per ſe, ſiue per alium. d.2.q.2.p.10.n.5

Abortum fœtus animati procurans, non ligatur excommunicatione, nondum ſecuto abortu. d.2.q.2.p.10.n.6

Abortum procurans ante quadrageſimum diem, an teneatur ſe tanquam irregularem gerere. d.2.q.2.p.10.n.8

Abortum fœtus animati procurans, excommunicationem incurrit quouis facto procurat. d.2.q.2.p.10.n.1

Abortus fœtus animati non eſt interdictus ſub excommunicatione. d.2.q.2.p.10.n.2

Abſoluens excommunicatum à peccatis, non autem ab excommunicatione Bullæ, non incurrit excommunicationem. d.1.q.22.p.3.n.6

Abſoluens plures vnica abſolutione, non incurrit plures excommunicationes. d.1.q.22.p.3.n.7

Abſoluens ab excommunicationibus Bullæ incurrit excommunicationem reſeruatam in decreto Clementis VIII. ſi abſoluat prætextu priuilegij. d.1.q.22.p.3.n.8

Abſoluens eum, qui excommunicationem reſeruatam in decreto Clementis VIII. contraxit abſoluendo in caſibus ibi expreſſis, non incurrit excommunicationem in præfato decreto expreſſam. d.1.q.22.p.3.n.11

Abſoluens à caſibus Bullæ, non incurrit alias pœnas præter excommunicationem. d.1.q.22.p.3.n.12

Abſoluens ab excommunicationibus Bullæ ex ignorantia, non incurrit excommunicationem. d.1.q.22.p.3.n.4

Abſoluens ab excommunicationibus Bullæ per metum grauem, non incurrit excommunicationem. d.1.q.22.p.3.n.5

Abſoluendus ab excommunicatione Bullæ propoſitum habere debet non relabendi. d.1.q.22.p.4.n.1

Abſoluendus ab excommunicatione ob delicta contra libertatem Eccleſiaſticam quid præſtare debeat. d.1.q.22.p.4.n.6

Abſoluendus in articulo mortis, aut tempore impedimenti, quidnam præſtare teneatur. d.1.q.22.p.2.n.26

Abſoluendi priuilegia à quibuſdam caſibus in indiuiduo expreſſis, poteſt etiam hoc tempore abſoluere, non obſtante priuilegio Clementis VIII. d.1.q.22.p.2.n.21

Abſoluendi priuilegium habentes, non poſſunt à caſibus Epiſcopo reſeruatis abſoluere, etiamſi caſus illi adnexam habeant excommunicationem. d.1.q.22.p.2.n.19

Abſoluendi facultas in quibuſdam caſibus reſeruatur in decreto Clementis VIII. d.1.q.22.p.2.n.18

Abſolutio cenſuræ impendi poteſt à Sacerdote, non ſolùm in articulo mortis, verùm etiam in proximo eius periculo. d.1.q.22.p.2.n.11

Abſolutio ab excommunicationibus Bullæ impendi poſſet, etiamſi in Bulla articulus mortis non exciperetur. d.1.q.22.p.2.n.12

Abſolutio impendi poteſt non ſolum in articulo mortis, verùm etiam tempore impedimenti, quod aditum ad Sedem Apoſtolicam non permittit. d.1.q.22.p.2.n.15

Abſolutio impendi poteſt ab Epiſcopo, vel ab ipſius delegato, dum irretitus cenſura non poteſt Romam adire. d.1.q.22.p.2.n.22

Abſolutio ſolemnis quænam dicatur. d.1.q.22.p.4.n.2

Abſolutio collata pœnitenti, qui aliquid à regularibus accepit, inualida eſt, niſi reſtitutio præceſſerit. d.2.q.vlt.p.1.n.3

Abſolutio quæ ad actum aliquem gerendum conferri ſolet, an proſit obſtricto excommunicatione Bullæ. d.1.q.22.p.4.n.4

Abſolutio quæ ad aliquem actum gerendum cum reincidentia confertur, in quibuſnam caſibus non proſit. d.1.q.22.p.4.n.5

Abſolutionem ſolemnem an alius, quàm Sacerdos poſſit conferre. d.1.q.22.p.4.n.3

Abſolutionem excommunicationis extorquens, ligatur excommunicatione, etiamſi excommunicatio iniuſta eſſet. d.2.q.2.p.2.n.6

Abſolutionem cenſuræ per vim, vel metum extorquens ligatur excommunicatione, ſiue cenſura lata ſit ab homine, ſiue à iure. d.2.q.2.p.15.n.7

Abſolutionem cenſuræ per vim vel metum extorquens, mandans, vel conſulens, non ligatur excommunicatione in ſententia auctoris. d.2.q.2.p.15.n.9

Abſolutiones validè Summus Pontifex poteſt ſibi reſeruare, etiam in articulo mortis. d.1.q.22.p.2.n.13

Abſolutionis impendendæ forma circa excommunicationem ob Clerici percuſſionem, quænam ſit. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.25

Abſoluens eum qui aliquid à regularibus accepit an teneatur ipſe confeſſarius ad reſtitutionem ſi pœnitentem abſoluat ante præſtitam reſtitutionem à pœnitente. d.2.q.vlt.p.1.n.4

Abſolutus à Sede Apoſtolica cum onere præſentandi ſe Epiſcopo, vel alteri, an ſatisfaciat præſentando ſe per procuratorem. d.2.q.3.p.23.n.7

Abſolutus in articulo mortis, vel tempore legitimi impedimenti reincidit in excommunicationem ſi ſublato impedimento omittit ſe præſentare legitimo ſuperiori, modò iſta omiſſio ſcienter & malitioſè contingat. d.2.q.3.p.23.n.3

Abſolutus ad reincidentiam cum onere præſentandi ſe Epiſcopo, vt ſatisfaciat parti læſæ, reincidit in excommunicationem, etiamſi renuat præſentare ſe Epiſcopo, eo quòd parti læſæ non ſatisfecit. d.2.q.3.p.23.n.8

Abſolutus ab Epiſcopo, vel eius Vicario, ſub conditione, & onere ſatisfaciendi parti læſæ, non reincidit in excommunicationem, etiamſi oblata opportunitate renuat ſatisfactionem præſtare. d.2.q.3.p.23.n.9

Abſoluere quis poſſit à ſuſpenſione contracta occaſione conceptionis.

Abſolutio cenſuræ contra Inquiſitores, alióſve Officiales, omittentes procedere contra ſuſpectos de hæreſi, impendi poteſt in arti-

culo mortis, etiam non præſtita ſatisfactione quoties pœnitens nullam iuriſdictionem vel cautionem præſtare poteſt. diſp.2.q.7. p.5 n.9
Abſolutio excommunicationis latæ contra exigentes tributa ab Eccleſiaſticis ante præſtitam ſatisfactionem, reſeruata eſt. d.2.q.2. p.21 n.8
Abſolutus ab excommunicatione ab Epiſcopo, abſolutionem conferente ob timorem amittendi gratuita ſolita beneficia non ligatur excommunicatione. d.2.q 2.p.15.n.4
Accipiens aliquid à Religioſo non habente facultatem expendendi obligatur ad reſtitutionem. d.2.q.vlt p.1.n.29
Accipiens aliquid à Religioſo non habente facultatem diſtrahendi, quandonam ſatisfaciat reſtituendo ipſimet Religioſo. d.2.q 2. p.5.n 2
Accuſator, aut alij interponentes querelam contra Eccleſiaſticam perſonam, excommunicatione huius canonis non afficiuntur. d.1. q 20 p.2.n.11
Actio, per quam oriri poteſt diſcordia in electionibus faciendis in congregationibus fœminarum, quæ verè non ſunt religioſæ, non eſt materia excommunicationis. d.2.q 2.p.5.n.3
Actionem acceſſoriam in canone prohibitam præſtans, non incurrit excommunicationem nondum ſecuta alia actione principali. d.1. q.21.p.1.n.29
Actiones plures faciens ſub excommunicatione prohibitas, tot excommunicationes incurrit, quot ſunt actiones moraliter interruptæ. d 1.q.21.p.1.n.30
Additiones ſeu ſcholia hæreticorum in libris Catholicorum legens, an efficiatur excommunicatione. d.1.q 2.p.4.n.6
Additiones faciens dum liber imprimitur, non incurrit excommunicationem, ſi antea obtinuerat approbationem. diſp.2.q 2.p.10. num 8
Admittens ad profeſſionem non expleto nouitiatus anno, ligari videtur ſuſpenſione, etiamſi nouitius renunciauit anno nouitiatus. d.3.q.8.p.5.n.2
Admonitio particularis an neceſſaria ſit, dum excommunicatio fertur contra aliquem, qui delictum antea prohibitum ſub cenſura commiſit. d.3.q.5.p.1.§.1.n.3
Admonitio competens quænam dicatur. d.3.q.5.p.1 §.1 n.5
Admonitio in ferenda cenſura an facienda ſit in ſcriptis. d 3.q.5. p.1.n 6
Adnotationes, ſeu gloſſas quinam dicantur edere. d.2.q.2.p 17.n.2
Adnotationes aliquas edens ſupra aliquo Tridentini tantum decreto incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.17.n.7
Adnotationes, ſeu gloſſas edens circa alia decreta, quæ in Concilio Tridentino non continentur, non ligatur excommunicatione. d.2.q 2.p.17.n.10
Aduocati quinam dicantur. d.1.q.19.p.2.n.9
Affinium, & conſanguineorum nomine, non comprehenduntur cognati cognatione legali aut ſpirituali aut habens impedimentum publicæ honeſtatis.
Aggrediens inuitè aliquod oppidum Romanæ Eccleſiæ, vel illud deſtruens, excommunicationem incurrit, etiamſi hoc faciat animo ſubtrahendi ab Eccleſia Romana. d.1.q.21.p.1.n.9
Agitantes feras, vel tauros incurrunt interdictum ſeu priuationem Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſi moriantur in congreſſu, exceptis tamen laicis non agitantibus in die feſto. d 2.q.4.p.7.n.14
Agitationem ferarum, ſeu taurorum permittens ligatur excommunicatione. d 2 q.10.p.17.n.2
Agitationi ferarum aſſiſtens an incurrat excommunicationem ipſo facto. d.2.q.4.p.7.n.3
Agitationis ferarum prohibitio non videtur reuocata. d.2.q.4. p.7.n.15
Agnos Dei pictos, vel deauratos detinens, non videtur excommunicatus, niſi eos tanquam venales retineat. d.2.q.2.p.14.n.4
Alchimiſta tradens ſecretum infidelibus conficiendæ pecuniæ excommunicationem incurrit quoties præuidet damnum inde Chriſtianis ſecuturum. d 1.q.8.p.2.n.12
Alienandi promiſſio, ſeu tractatus interdictus non eſt. d.2.q 4. p.11.n.9
Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum facta cum hac conditione, ſaluo Summi Pontificis conſenſu, inualida eſt. d.2.q.4 p.11.n.11
Alienatio fructuum Eccleſiaſticorum licita eſt. d.2.q.4 p.11.n 8
Alienationem bonorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ fiſco addictorum ob debita, procurans, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3. p.41.n.6
Alienationem fieri procurans in detrimentum Eccleſiæ, ligatur excommunicatione. d.2 q.5.p.5.n.6
Alienationem procurans bonorum Romanæ Eccleſiæ, quæ Camera Apoſtolica emit à latronibus, non ſubiicitur excommunicationi. d 1 q.3.q.41 n.7
Alienationi bonorum Eccleſiæ conſentiens, in grauamen Eccleſiæ, aut decretum, vel auctoritatem præſtantes, ſubiiciuntur excommunicationi. d 2.q.5.p 5 n.3
Alienationis nomine quid intelligatur. d 2.q.4 p.11.n.3
Alienationis decretum extorquens à Commiſſariis, vel delegatis excommunicationem incurrit. d 2.q.5.p.5.n.7
Alienationis decretum extorquens in damnum Eccleſiæ, ligari videtur excommunicatione, etiam non ſecuta alienatione. d.2.q.5. p.5 n.9
Alienigena quinam dicatur. d.2 q.4 p 8.n.8
Aliquem impediens, ne votum religionis emittat, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2 p.3.n 7
Alumina conduci faciens ex partibus infidelium, vendens, emens, in illis laborans, ſeu circa illa ſe immiſcens, ſubiicitur excommunicationi. d.1.q.3.p 44.n.3
Ambiens ſeu procurans Papatum incurrit excommunicationem, etiamſi id faciat viuente Summo Pontifice. d 2 q 3.p.1.n.3
Annus, ſeu tempus à lege præſcriptum debet eſſe continuum. d.1. q.16.p.6.n.12
Applicantes pœnas, aut confiſcationes alteri quàm fiſco, aut Cameræ Apoſtolicæ ligantur excommunicatione, vel ſuſpenſione, prout ipſi elegerint. d.2.q.10.p.15.n.4
Applicatio pœnarum & confiſcationum alteri, quàm fiſco facta, excommunicationem incurrit. d.2 q.10.p 13 n.2
Apoſtata an ſit hæreticus, & quotuplex ſit apoſtata. d 1 q.2 p.1.n.8
Apoſtata à fide, denunciandus eſt ſancto inquiſitionis officio. d.2. q 1.p.1.n 10
Apoſtata fugiens cum habitu ſacræ religionis iure communi non afficitur excommunicatione. d.2.q 8.p 6.n.6
Apoſtata à religione iure communi non eſt excommunicatus. d.2. q 9 p.2.n 3
Apoſtata quinam dicatur. d 3 q 8.p.11.n.2
Apoſtata, qui tempore apoſtaſiæ ſacrum ordinem ſuſcepit, non poteſt poſt apoſtaſiam ad ſuperiorem ordinem promoueri. d.3 q.8. p.11.n.9
Apoſtata, & fugitiuus non ſunt idem. d 3 q 8.p 11 n.3
Apoſtatas ordinis prædicatorum detinens, ligatur excommunicatione. d 2 q.3.p 36.n.4 & q.9.p.3
Apoſtatæ ex priuilegio nonnullarum religionum ſunt excommunicati, vt ex priuilegio Societatis Ieſu. d.2.q 9.p.3.n.3
Apoſtatæ religionum participantium priuilegia Societatis Ieſu, non ligantur excommunicatione d.2.q 9.p 3.n.4
Apoſtolicæ ſedis nomine quid intelligatur. d 1.q.10 p.1 n.2
Appellans non ſolum ab ordinationibus Papæ, vt Papa eſt, verùm etiam vt princeps temporalis, excommunicatione non ligatur. d.1.q.3 p 2.n 4
Appellans ad Concilium prouinciale, vel Synodale, non ligatur hac cenſura. d 1.q 3.p.2.n.5
Appellans à Collegio Cardinalium ad futurum Pontificem non ligatur hac cenſura. d 1.q.1 p.2.n.6
Appellans non ſolum excommunicatur, verùm etiam fautorem præſtans. d.1.q.3.p.2.n.7
Appellans ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium, ligatur excommunicatione: ſecus ſi contradicat excommunicationi ſententiæ. d.1 q.3.p.2.n 10
Appellantes ab ordinationibus Epiſcoporum, non ligantur excommunicatione. d.1.q 3.p 2.n.2
Appellantes ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium, vel fautorem, omnes ligantur excommunicatione. d.1.q.3.p 2.n 1
Appellatio ab ordinationibus Papæ cur vetita ſit. d.1.q.3.p.1.n.2
Appellatio quid ſit. d.1.q 3.p.1.n 1
Appellatio coram quo facienda ſit, dum cauſa ſemel fuit deciſa per duos iudices, vnum laicum, & alium Eccleſiaſticum. d.1.q.16. p.5 n 11
Appellatio friuola quænam dicatur. d 1.q.14.p.2.n.3
Appellationem conſulentes, non ligantur excommunicatione Iulij I I. à qua poteſt abſolutio conferri virtute priuilegiorum. d.1. q 3 p.2.n.9
Archiepiſcopi accipientes aliquid vltra victualia occaſione viſitationis ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ. d.4.q.1 p.8
Archiuia & Capitularia quænam ſint. d.2.q.12.p.4 n.7
Arma tam defenſiua, quàm offenſiua deferri prohibentur infidelibus. d.1.q.8 p.2.n.8
Arma breuioris menſuræ trium palmorum ferentes in ſtatu Eccleſiaſtico, excommunicationem incurrunt, ſi deferant virtute facultatum, exceptis tamen cultellis, aptis ad ſcindendum panem. d.1. q.10 p.16.n.1
Armorum delationem ad infideles ratam habens, non obſtringitur cenſura huius canonis. d 1.q 8.p 2.n.28
Aſpiciens obiter fœminam inuoluntariè ingredientem monaſterium, non ligatur excommunicatione. d.2.q 1.p.2.n.11
Aſſaſſinij reus priuatur immunitate. d.2.q 3.p.16 §.9 n.1
Aſſaſſini nomine quis intelligatur. d.2.q 3.p 16 §.9 n 2
Aſſaſſinij cooperatores priuantur immunitate. d.2.q 3 p.16 §.9.n 6
Aſſaſſinium committitur tam occidendo infidelem, quàm Chriſtianum, licet alij contrarium ſentiant. d 2 q.3 p 16.§ 9.n 9
Aſſaſſinium propriè committitur ex mandato ad occidendum, non verò ex mandato ad vulnerandum. d.2.q.3.p.16.§.9.n.7
Aſſaſſinus non vocatur is, qui aduerſarium occidit ſociis pecunia conductis. d.2.q.3 p.16 §.9 n.5
Aſſaſſinus non vocatur, qui ſine pretio, vel eius promiſſione aliquem occidit. d.2.q.3.p.16.§.9 n.3
Aſſiſtens electioni Monialium non incurrit excommunicationem non deſiſtendo à diſcordiis, quoties ad dirigendas Moniales vocatus

catus non fuit. d.2.q.2.p.5.n.5
Attentans vſurpare regalia tributa titulo defenſionis, vel ſimilem in Eccleſiis, locíſque piis, ſimúlque attentans vſurpare bona, ſeu iura prædictorum locorum, incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.23.n.3
Auditores quinam dicantur. d.1.q.13.p.2.n.10
Auocare cauſas quid ſit. d.1.q.15.p.1.n.2
Auocatio cauſarum auctoritatiuè fieri debet, vt cenſura incurratur. d.1.q.15.p.1.n 4
Auocatio cauſarum, an ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, ſi propria fiat auctoritate, abſque prætextu priuilegij Apoſtolici. d.1.q.15.p.1.n.5
Auocatio cauſarum an vetita ſit ſub excommunicatione, non ſolum ſi fiat à iudicibus Sedis Apoſtolicæ, verùm etiam ſi fiat ab aliis iudicibus. d.1.q.15.p.1.n.7
Auocatio cauſarum ſpiritualium ad laica tribunalia, an vetita ſit, quando iudices Eccleſiaſtici negligentes ſunt in huiuſmodi cauſis cognoſcendis. d.1 q.15 p.1.n 8
Auxiliari quid ſit. d.1.q.12.p.1.n.26

B

BAnniens, ſeu proſcribens perſonam Eccleſiaſticam afficitur excommunicatione. d.2.q.10 p.18.n 2
Bannire, ſeu relegare quid ſit. d.1.q.20 p.1 n.11
Banniti, aut alij, qui ciuitatem ingrediuntur oſtentantes ſe Commiſſarios, vel Legatos Summi Pontificis excommunicationem incurrunt. d.1.q 21.p.1 n 8
Bannitos recipiens in terris Eccleſiæ ſubiectis hoc tempore non incurrit excommunicationem. d.2 q 10.p.18 n 4
Baptiſmi occaſione præciſa, an liceat nomen ſibi proprium priuata authoritate immutare. d.1.q.1.p.2.n.4
Beguinarum ſtatum aſſumentes, & religioſi auxilium Beguinis præbentes excommunicationem incurrunt. d.2 q.8 p.4.n.1
Beguinæ quædam fuerint. d 2.q.2 p.26.n.1
Benedicens ſecundis nuptiis nullam cenſuram incurrit. d.3.q 3.p.4
Beneficia extra Romanam curiam animo reſignandi procurans excommunicationem non incurrit. d.2.q 3.p 26.n 4
Beneficiarius incidens arbores frugiferas an excommunicationem incurrat. d.1 q.18.p 4 n.5
Beneficiis priuans exiſtentem in Romana curia quandonam excuſetur a cenſura. d.3 q 4.p 12.n.3
Beneficiorum collatio ad quem pertineat, dum collator ſuſpenſus eſt. d.3.q.8 p.14.§ 2.n.7
Beneficiarius, cui beneficium reſignatur, quomodo cognoſcere poſſit beneficium ſibi in confidentia reſignari. d.2.q.3.p 25.n.6
Beneficiarius ſubiicitur excommunicationi aſſiſtendo agitationi ferarum. d.2.q.4.p.7.n.5
Beneficiarius obtinens beneficium à Papa cum obligatione & iuramento obtinendi, & perſonaliter interueniendi, an ſemper ligetur excommunicatione, ſi poſtea perſonaliter non interueniat. d.2.q.5.p 1.n.3
Beneficij nomine quid intelligatur. d.2.q 3.p.24 n.4
Beneficiorum in collatione aliave prouiſione petens aliquid non incurrit excommunicationem; niſi adſit traditio. d.2.q.3 p.2.n.3
Beneficiorum in prouiſione exigens aliquid conuertendum in pios vſus iuxta conſuetudinem, vel conſtitutiones Eccleſiarum non ligatur excommunicatione. d.2.q 3.p 26 n.5
Beneficiorum prouiſiones nunciantes, non incurrunt excommunicationem. d 2 q.3 p.27.n.4
Beneficium conferens religioſo poteſt aliquid ab eodem religioſo cauſa remunerationis recipere, modò adſit legitimi ſuperioris conſenſus. d 2 q.vlt.p.1.n 2
Beneficium procurans pro ſe intentione illud reſignandi, non incidit ſtatim in excommunicationem, niſi poſtea beneficium re ipſa conſequatur. d.2.q.3.p.28.n.7
Beneficium impetrans principaliter pro ſe cum animo poſtea reſignandi in fauorem alterius ligatur excommunicatione. d.2.q 3.p 28.n 5
Beneficium impetrans animo illud permutandi cum alio, aut illud poſſidendi, donec pinguius obtinuerit, non afficitur excommunicatione. d.2.q 3.p.28 n.4
Beneficium acquiſitum fuiſſe per ſimoniam ab altero commiſſam ipſo inſcio, cognoſcens tenetur quidem Beneficium reſignare, ſed non incurrit excommunicationem illud retinendo. d 2.q.3.p.24 n.14
Beneficium recipiens abſque intentione recipiendi illud in confidentiam non videtur affici excommunicatione, etiamſi alter ei beneficium reſignet. d 2.q 3.p 25 n.5
Beneficium per ſimoniam ab altero contractam obtinens ipſo inſcio non incurrit excommunicationem, ſi cognito ſimoniæ crimine reſtituat pecuniam, quam alter pro conſecutione beneficij erogauerat. d 2 q 3.p 24 n 14
Bigamum percutiens non incurrit excommunicationem. d.2.q 3 p 6.ſect 4.n.24
Biſſexti dies computandus eſt in ætate ad ſuſceptionem ordinum requiſita. d 3.q.1.p.1
Biſſexti dies, an computandus ſit, in anno nouitiatus. d.3.q.8.p.5.n 4
Blaſphemi priuilegio immunitatis gaudere videntur in ſententia auctoris. d.2.q.3.p.16.§.4.n 4
Bona in Eccleſiaſticos tranſlata oneri tributorum ſubiiciuntur, quoties dominus illorum bonorum pro ſe, & ſuis hæredibus promiſit ſolutionem tributorum antequam illa bona in Eccleſiaſticos transferentur. d.1.q.14.p 3.n.18
Bona quæ ſurripiuntur in naufragio debent eſſe Chriſtianorum, vt cenſura huius canonis incurratur. d.1.q.5.p 3.n.1
Bona naufragantium bona fide accipiens, comperta rei veritate tenetur reſtitutionem facere ſub excommunicatione contenta in cap. excommunicationi, de raptorib. d 1 q 5.p 2.n.5
Bona naufragantium ſurripiens non excuſatur à cenſura titulo præſcriptionis. d.1.q 5.p.4.n.10
Bona ad quoſnam pertinere debeant, quando vſurpatione, vel ſequeſtratione, cenſura huius Canonis incurritur. d.1.q.18.p 2.n 11
Bona Eccleſiæ, vel Monaſterio relicta, non conſignans non incurrit excommunicationem. d.1.q.18.p.2.n 14
Bona patrimonialia Eccleſiaſticorum, vel ab ipſis acquiſita, immunia ſunt à tributis & collatis iuxta probabiliorem ſententiam. d.1.q.14 p.3 n.12
Bona patrimonialia donata, vel aſſignata pro titulo ſacrorum ordinum gaudent priuilegio immunitatis a collectis & oneribus. d.1.q.14.p.3.n.13
Bona donata Eccleſiis gaudent priuilegiis immunitatis, etiamſi donans hoc animo donaret, vt ex ipſis collecta non ſolueretur. d.1.q 14 p.3.n.15
Bona ab Eccleſiaſticis empta immunia ſunt ab oneribus. d.1.q.14.p.3.n.16
Bona quænam pro derelictis haberi cenſeantur. d.1.q.5.p.4 n.7
Bona Eccleſiaſticis acquiſita obnoxia ſunt tributis, quæ ipſis bonis ex præmio partium pacto impoſitæ fuerant ipſis bonis antequam Eccleſiaſticis acquirerentur. d.1 q 14 p 3 n 17
Bona naufragorum accipiens in cuſtodiam à ſurripientibus non contrahit cenſuram. d 1.q 5.p 1.n 5
Bona naufragantium titulo depoſiti ab ipſo naufragium paſſo accipiens non afficitur excommunicatione, etiamſi poſtea reſtituere nolit. d.1 q.5.p.1.n 6
Bona naufragantium accipiens animo reſtituendi vero domino non incurrit excommunicationem Bullæ, etiamſi poſtea re ipſa non reſtituat; ſed afficitur excommunicatione cap. Excommunicationi, de raptoribus. d.1.q 5.p.4 n.5
Bona Eccleſiæ alienans excommunicationem incurrere videtur iuxta probabilem auctoris ſententiam, etiamſi alienationem reuocet ante realem & ſpecificam traditionem. d.2.q 4.p.11.n.17
Bona Eccleſiaſtica alienans in euidentem Eccleſiæ vtilitatem, ſed abſque conſenſu Summi Pontificis excommunicationem incurrit iuxta ſententiam auctoris. d 2.q 4 p.11.n.16
Bona loci pij occupans excommunicatione ligatur. d.2.q.3.p.10
Bona Cardinalium diripiens quandónam excommunicatione ligetur. d.2.q.3 p 9
Bona occupans Eccleſiæ cathedralis, vel collegiatæ ſuſpenſionem incurrit. d.3 q 4 p.15.n.2
Bonorum nomine quid intelligatur. d.3 q.4 p.5.n.2
Bonorum naufragantium quælibet ſurreptio non ſufficit, ſed ea, quæ ſit ex bonis nauium, quæ aliquo modo naufragium paſſæ ſunt. d.1.q.5.p 2.n.8
Bulla quid ſit, vnde dicatur, & de varia illius appellatione. d.1.q.1.p 1.n 1
Bulla Cœnæ vim haberet etiamſi Summus Pontifex in ea nomen ſibi immutaret. d 1 q 1.p 2.n.10
Bulla cur vocetur litteræ lectæ in die Cœnæ. d.1.q 4.p.3 n.2
Bulla vtrùm valeat, etiamſi non legatur. d.1.q.1 p 3 n.3
Bulla valida eſt, etiamſi ederetur ſine data anni, menſis, & diei. d 1.q 1.p.3.n.5
Bulla ſi ederetur ſine data anni & diei non fidem faceret in iudicio apud eos, apud quos de ipſius editione non conſtaret. diſp.1.q 1.p 3 n.6
Bulla Cœnæ tenet, donec alia edatur. d.1.q.1.p 5.n.1
Bulla quamdiu duret. d.1 q 22 p.1.n.1
Bulla præcedens extinguitur per publicationem nouæ Bullæ, etiamſi publicatio fiat alia die, quàm feria quinta. d.1.q.22 p.1.n 3
Bulla à quibuſnam publicanda ſit extra Vrbem. d 1.q 22.p 6.n 5
Bulla quo tempore publicanda ſit in Eccleſiis. d 1.q.22 p 6 n.14
Bullam materialem perfringens, vel coinquinans an peccet. d.1.q 22 p 1.n 11
Bullam confringens, aut impugnans præter grauem culpam puniendus eſt pœna arbitraria Summi Pontificis. d 1.q.22 p.7.n.vlt.
Bullæ tranſumptum non habens non peccat ſi caſus Bullæ memoriter teneat. d.1.q 22 p.3.n.5

Bullæ tranſumptum non habens non peccat ſi caſus Bullæ memoriter teneat. d.1.q.22.p.3.n.5
Bullæ tranſumpto fides adhibenda eſt. d.1.q.22.p.7.n.8
Bullæ tranſumpto fides adhibenda eſt, modò tranſumptum Bullæ munitum ſit manu publici Notarij, & ſigillo iudicis.
Bullæ vſus quandónam, & quo primùm incœperit. d.1.q.1.p.1.n.3
Bullæ acceptationem & promulgationem Principes nequeunt impedire. d.1.q.1.p.3.n.4
Bullæ Cœnæ quænam ſit cauſa efficiens. d.1.q.1.p.2.n.1
Bullæ conditor quibus nominibus appelletur. d.1.q.1.p.2.n.2
Bullæ Cœnæ cauſa formalis quænam ſit. d.1.q.1.p.3.n.1
Bullæ Cœnæ cauſa materialis excommunicationis quænam ſit. d.1.q.1.p.4.n.1.

C

CAdauer exenterati, vt aliò transferatur punitur pœna priuationis ſepulturæ Eccleſiaſticæ. d.2.q.3.p.45.n.7
Cadauer exenterati an carere debeat Eccleſiaſtica ſepultura ante ſententiam iudicis declaratoriam. d.2.q.3.p.45.n 8
Caducitas an remitti poſſit à beneficio. d.2.q.4.p.11.n.4
Cameræ Apoſtolicæ miniſtri retinentes aliquid titulo iuſtæ compenſationis non videntur ligari excommunicatione. d.2.q.2.p.7.n.3.
Cancellariæ, & Curiæ nomine quid intelligatur. d.1.q.17.p.1.n.24
Canonici Eccleſiæ cathedralis cenſentur perſonæ in dignitate conſtitutæ. d.2.q.4.p.6.n.10
Canonici omnes, in quorum capitulo emittitur iuramentum illicitum & impoſſibile, vel contrarium libertati Eccleſiæ, aut decreti Concilij Tridentini, afficiuntur pœna interdicti niſi contradicant. d.2.q.3.p.17..n.5
Canonicis omnibus ſuſpenſis quid agendum ſit vt onera Eccleſiæ ſuppleant. d.3.q.4.p.5.n.5
Capiens aliquem ex familia accedentis, vel recedentis à Sede Apoſtolica, an ſit excommunicatus. d.1.q.10.p.1.n.24
Capiens iuſtè accedentes ad Sedem Apoſtolicam non punitur pœna excommunicationis. d.1.q.10.p.1.n.27
Capiens aliquem de mandato ſuperioris non incurrit excommunicationem. d.1.q.10.p.1.n.29
Capiens vel interficiens Epiſcopum electum tantummodo, & confirmatum, ſed nondum conſecratum afficitur excommunicatione. d.1.q.12 p.2 n.7
Capiens præcisè perſonam Eccleſiaſticam non videtur incurrere excommunicationem canonis Bullæ Cœnæ. d.1.q.16.p 4 n.18
Capientes Chriſtianos in terris Turcarum, aut cogentes ad remigandum aut taleam imponentes, aut ipſorum bona diripientes ſubiiciuntur excommunicationi quicumque illi ſint. d.2.q.3.p.46.n.3
Capitulum Sede vacante an poſſit ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem abſoluere. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.6
Capitulum Sede vacante concedere poteſt diſpenſationem interſtitiorum. d.3.q.1.p.4.§.2 n.5
Capitulum Sede vacante quandónam dimiſſorias concedere poſſit. d.3.q.1 p.11.n.24
Capituli acta valida ſunt, etiam finita Capituli auctoritate. d.3.q.1.p.11.n.27
Capitulum ſuſpenſum à beneficiis an cenſeatur ſuſpenſum ſolùm à beneficiis, quæ capitulariter poſſident. d.3.q.4. punct.10.§.2.n.4
Capituli ſuſpenſio an afficiat ſingulos, an Capitulum in Capitulo. d.3.q.8.p.5.n.15
Capitula, & vniuerſitates appellantes ab ordinationibus ad futurum Concilium ſubiiciuntur interdicto perſonali, & hoc verum eſt, etiamſi Capitulum ipſum non appellet, ſed appellanti fauorem, vel auxilium præſtet. d.1.q.2.p.3.n.11
Capitula, conuentus, collegia Eccleſiarum veniunt nomine perſonarum Eccleſiaſticarum. d.1.q.16.p.3.n.19
Capitulum, quod Sede vacante literas dimiſſorias concedit infra annum à die vacationis alicui, qui non ſit arctatus ratione beneficij recepti, vel recipiendi, interdictum incurrit. d.4.q.1.p.2
Capitulum, quod à ſententiis Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut conſilium, vel fauorem præbet, interdicto ſubiicitur. d.4.q.1.p.5
Capitulum non ſeruans conſtitutionem Ioannis XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, interdictum incurrit. d.4 q.1.p 7
Capucini recipientes fratres Minores de Obſeruantia ſine facultate Summi Pontificis excommunicationem incurrunt. d.2.q.8.p.3.n.2
Carcerare, capere, aut detinere quid ſit. d.1.q.12.p.1.n.4
Carcerans, aut alia ratione moleſtiam inferens agentibus, familiaribus, conſanguineis, vel affinibus Prælatorum ordinariorum excommunicationem incurrit, ſi hoc pacto vſum iuriſdictionis impediat. d.1.q.1.p.1.n.15
Cardinalem, Epiſcopum, vel Nuncium iuſtè occidens non ligatur excommunicatione. d.1.q.12.p.3.n.4
Cardinalem, Epiſcopum, vel Nuncium occidens turpiter inuentum cum propria matre, vxore, filia, & ſorore excommunicationem incurrit iuxta probabilem ſententiam. d.1.q.12.p 3.n 5
Cardinalem eiiciens ab Eccleſiis ſuis titularis incurrit excommunicationem. d.1.q 12 p.1.n 16
Cardinales, Epiſcopi, vel Nuncij quandónam declarare poſſint delinquentem in cenſuram contra percuſſores Cardinalium, vel Epiſcoporum incurriſſe. d.1 q.12.p.4.n.3
Cardinalis ſeipſum ferro, veneno, vel alia ratione occidens, percutiens, aut vulnerans excommunicationem non incurrit, iuxta probabiliorem auctoritatem. d 1.q.12.p.3 n 3
Cardinalis, vel Epiſcopi percuſſionem non impediens cum poſſit impedire, non incurrit excommunicationem iuxta ſententiam auctoris. d.1 q 12.p 3.n 14
Cardinalitia dignitas gallerum neceſſariò non requirit. d.1.q.12.p.2.n 3
Cardinalis nomine quid intelligatur. d.1.q 12.p 2.n.1
Cardinales, minores in Eccleſiis ſui tituli conferre poſſunt. d 3.q.1 p.11.n.5
Cardinales de recenti creati tenentur intra annum Romam ſe conferre. d.3.q.5.p.1.§.2.n.3
Cardinales in conclaui exiſtentes non ligantur excommunicatione ſecretò inter ſe loquendo, aut nuncium & litteras inter ſe mittendo. d 2 q.2 p 34 n 6
Cardinales in conclaui exiſtentes recipientes nuncium, vel litteras, vel loquentes cum ſecretò loquentibus grauiter peccant, ſed non incurrunt excommunicationem. d.2 q 2 p.34 n 7
Cardinales, & alij prælati committentes ſimoniam confidentialem videntur potiùs affici pœna interdicti, quàm excommunicationis. d 2 q.3.p.25.n.12.
Cardinales non ſeruantes formam præſcriptam in electione Summi Pontificis ligantur excommunicatione. d 2.q.7 p.1.n.7
Cardinales non ſeruantes formam præſcriptam in reſignatione beneficiorum, an ſuſpenſionem & excommunicationem incurrant, controuerſia eſt inter DD. d.2.q.7 p.4.n.6
Cardinales an ligentur excommunicatione generaliter lata. d 2.q.3.p.31 n.16
Cardinales accipientes aliquo prætextu, eſculenta, & poculenta, dum rectoris, vel gubernatoris officium gerunt, non ligantur excommunicatione d.2.q 7 p.8.n.6
Cardinalem offendens immunitate priuatur. d 2. q.3. p.16.§.6.n 29
Cardinali in conclaui exiſtenti litteras mittens non ligatur excommunicatione, ſi litteræ ad Cardinalem non perueniunt. d.2.q.2.p.34.n.3
Cardinali in conclaui exiſtenti litteras mittens ligatur excommunicatione ſiue ſecretò, ſiue publicè mittat. d.2.q.2.p.34.n.4
Cardinalis, cui Summus Pontifex aliquid indixit ſub ſecreto, non videtur in excommunicationem incidere, loquendo de ea re poſtquam ab aliis publicata fuit. d.2.q 7 p 2.n 8
Cardinalium famulos in conclaui exiſtentes alloquens, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p 34 n 8
Cardinales recipientes beneficia, vel penſiones in confidentiam, interdictum incurrunt. d.4.q 2.p.13
Caſtrum, cuius collegium, aut vniuerſitas exigit, ſeu extorquet, aut ſoluere compellit per ſe, vel per alium, ſuo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Eccleſiaſticis perſonis, exceptis rebus, quas cauſa negotiationis deferunt, interdicto Eccleſiaſtico ſubiicitur. d 4 q.1 p 2
Caſus aliàs expreſſi in curia, & ſimul in Bulla Cœnæ remanent ſub diſpoſitione iuris communis, ſi modò in Bulla reticeantur. d.1.q 1 p 5 n.4
Caſus iuris in Bulla renouati, an acquirant reſeruationem Bullæ remiſſiuè. d.1 q.1.p.5.n.5
Caſuum nomine quid intelligatur. d.2.q 3 p.30 n 3
Catechumenus an poſſit dici hæreticus. d.1.q.2.p.1.n.2
Cauſa, in qua de beneficij poſſeſſione agitur, an pertineat ad Eccleſiaſticum, vel ad ſecularem iudicem. d.1.q.15 p.1.n.22
Cauſam ſuam in Romana curia proſequi quiſnam dicatur, & quinam procurantes. d.1.q.12.p.2.n.7
Cauſarum Eccleſiaſticarum curſus impediri non poteſt. d.1.q.15 p.1.n.13
Cauſarum ſpiritualium auocationem à iudicibus Eccleſiaſticis ratam habens non incurrit excommunicationem. d.1.q.15.p.1.n.26
Cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis conatus auocare, ſed re ipſa non auocauit, non incurrit excommunicationem. d.1.q.15 p.1.n.3
Cauſæ ſpiritualibus annexæ quænam dicantur. d.1.q.15 p.1.n.11
Cauſæ ſpirituales quænam ſint. d.1.q.15.p.1.n.10
Cauſa, ob quam datur facultas accedendi ad monaſteria monialium, debet eſſe rationabilis, & manifeſta. d.2.q.4. p.vlt.ſect.2.§.5 n 4
Cauſa ſola conſanguinitatis per ſe loquendo non eſt iuſta frequentandi monaſteria monialium. d2 q.4 p.vlt.ſect 2.§.5.n 10
Cauſa quænam iuſta cenſeatur ad ferendam cenſuram. d.3.q.5.p.1.§ 2.n.9.
Cauſa an exprimenda ſit in ferenda cenſura. d 3.q.5.p.1.§.2.n 10
Celebrans, vel celebrari faciens in loco interdicto, interdicitur interdicto Eccleſiæ. d.3.q.3 p.1.n.3

Celebrans

Celebrans, vel celebrari faciens in cœmeterio cuius Eccleſia eſt interdicta, an ligetur interdicto. d.3.q.3.p.1.n.3
Celebrans vel celebrari faciens in loco interdicto, non incurrit interdictum, niſi locus denunciatus ſit interdictus. d.3.q.3.p 1.n.4
Cenſura, in quam quis reincidit an ſit eadem numero cum præcedenti. d.2.q.5.p.23.n.10
Cenſura in ſcriptis præferenda eſt. d.3.q.8.p.1.§.2.n.2
Cenſura an proferri debeat ab ipſomet conditore. d.3.q.5.p.1.§.2.n.5
Cenſura an proferri debeat in ſcriptura authentica. d.3.q.5.p.1.§.1.n 6
Cenſura ſine ſcriptura, vel ſine expreſſione cauſæ lata, valida eſt. d.3.q.5.p.1.§.2.n.11
Cenſuræ lator tenetur exemplar cenſuræ tradere parti petenti. d.3.q.5.p.1.§.2.n.12
Cenſura lata per annum quótnam diebus ſeruanda ſit in anno biſſextili. d.3.q.5.p 3.n 18
Cenſuræ lator abſque ſcriptura, vel expreſſione cauſæ, an ligetur ſuſpenſione, ſi cenſura ab eo lata ſuum non ſortiatur effectum. d.3.q.5 p.1.§.1.n.16
Cenſuræ Bullæ Cœnæ non iterantur, iterata publicatione Bullæ. d.1.q 1.p 5.n.3
Cenſuras non incurrunt illi, quibus ſub cenſuris interdictum eſt litteras monialibus ſcribere, niſi ipſæmet litteræ ad moniales non perueniant. d.2.q 4.p vlt ſect.2.n.6
Ceſſationis tempore faciens aliquam actionem in Clementina: *Grauis*, prohibitam, non videtur in excommunicationem incidere iuxta ſententiam auctoris. d.2.q.3.p.10.n 20
Chriſtiani militantes in caſtris infidelium contra alios infideles non incurrunt excommunicationem. d.1.q.8.p 2.n.14
Chriſtiani militantes in caſtris, vel nauibus infidelium contra Chriſtianos ſubiiciuntur excommunicationi. d.1.q.8.p 2.n.13
Chriſtiani nauigantes in nauibus Turcarum metu mortis, excuſantur à cenſura lata contra tradentes arma infidelibus, vel certiores facientes de rebus catholicorum, &c. d.1.q.8.p.4.n.7
Chriſtiani piratæ, an incurrant excommunicationem ſurripientium naufragantium bona. d.1.q 5.p 3.n 2
Chriſtianorum naufragantium bona capiens excommunicationem incurrit, etiamſi prædicta bona nauibus infidelium veherentur, vel etiamſi ab infidelibus aſſecutata fuerint. d.1. q.5.p.3.n 4
Chriſtianorum naufragantium bona ſurripiens, omnes & ſinguli etiam hæretici ligantur excommunicatione. d.1 q.5.p 1.n.1
Chriſtianorum in damnum conſulens infidelibus aliquid, an excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrat etiamſi nullum damnum Chriſtianis inde ſequatur. d.1.q.8 p.2 n.25
Chriſtianorum in damnum conſulens aliquid infidelibus non ligatur cenſura, quoties ſuo conſilio non influit, vt quia infideles iam parati erant damnum inferre. d 1 q.8 p.2.n.26
Chriſtianus occidi faciens infidelem per aſſaſſinos non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.35.n.6
Chriſtianus vendens in ſua domo, vel ſtatu ſui Principis arma infidelibus, an ſubiiciatur excommunicationi. d.1.q.8.p 2.n.17
Citatio quid ſit. d.1.q.14.p.1.n.10
Citatio an neceſſaria ſit, dum excommunicatio fertur contra aliquem, qui delictum commiſit antea prohibitum ſub cenſura. d.3.q.5.p.1.§.1.n.4
Ciuitas, cuius domini temporales, rectores, & officiales non obſeruant ea, quæ ſeruanda ſunt in electione Summi Pontificis, quoties Summus Pontifex mortuus eſt in illa ciuitate, & in ea futuri Pontificis electio facienda eſt, interdicto Eccleſiaſtico ſupponitur. d 4.q.3 p.1
Ciuitas, cuius collegium, aut vniuerſitas exigit, ſeu extorquet, aut ſoluere compellit per ſe, vel per alium, ſuo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, exceptis rebus, quas cauſa negotiationis deferunt interdicto Eccleſiaſtico ſubiicitur. d.4.q.3.p.2.
Ciuitas, quæ inſequentibus hoſtiliter Cardinales auxilium, conſilium, vel fauorem præbet, aut huiuſmodi delinquentes infra menſem punire negligit, dum punire poteſt, interdicto ſubiicitur. d 4 q.3 p.3
Clericalem ſtatum per fraudem deſumptum fuiſſe cuinam incumbat onus probandi. d.1.16.p.5.n 12
Clericalem ſtatum ſuſcipiens præciſè non gaudet priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.6
Clericalis ſtatus quomodo probari poſſit. d.1.q.16.p.6 n.32
Clericalis ſtatus quomodo cognoſci poſſit aſſumptio in fraudem fori ſæcularis. d.1. q.16.p.5.n.10
Clerici & prælati Eccleſiaſtici à quibus puniendi ſint. d.1.q.15.p.4.§.4 n.2.
Clerici quoad cauſas ſpirituales exempti ſunt iure diuino. d.1.q.16.p.2.n.6
Clerici, ſeu Eccleſiæ Prælati non vtentes litteris ſibi à Summo Pontifice conceſſis, antequam accedat Principis, vel magiſtratus beneplacitum, vel examen, excommunicationem Bullæ Cœnæ non incurrit. d.1.q 14 p 2.n.14
Clerici in minoribus conſtituti gaudent priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.2.
Clerici, an teneantur ſolùm ex vi directiua ad ſeruandas leges Principum. d.1.q.16.ſect.2 p.2.n.12
Clerici non ſeruantes leges Principum ſecularium in communi bonum editas, à quibus puniri debeant. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.13
Clerici cædentes arbores frugiferas ſuorum beneficiorum an incurrant excommunicationem Bullæ, vel ſaltem Extrauagantis Pauli II. vel Concilij Tridentini. d.1.q 18.p 2.n.30
Clerici percuſſionem mandans vel conſulens aliquando ligatur excommunicatione, etiamſi ea non ligetur executor, & è contra. d.2.q.3.p 6.§ 2.n.6
Clerici percuſſionem permittens ligatur excommunicatione, dum obſtare tenebatur ex ſola charitate. d.2.q.3.p.6.§.2.n.7
Clerici percuſſionem permittens, incurrit excommunicationem, dum eam impedire tenebatur ex iuſtitia. d.2.q 3.p.6 § 2.n.8
Clerici percuſſionem quiſnam ex officio impedire teneatur. d.2.q.3.p.6 §.2 n.9
Clerici percuſſionem ratam habens ſuo nomine factam incurrit excommunicationem. d 2 q 3.p.6.§.2 n 10
Clerici percuſſionis ratihabitio quas conditiones habere debeat, vt ſufficiens cenſeatur ad incurrendam excommunicationem. d.2.q.3.p.6 §.2.n.11
Clerici percuſſionem mandans, ligatur excommunicatione, etiamſi collegium vel vniuerſitas ſit. d.2.q.3.p.6.ſect.2.n.4
Clerici nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.6.ſect.3.n.1
Clerici non opponentes ſe iis, qui regalia, cuſtodia, vel ſimilem titulum vſurpare conantur, ſimulque locorum piorum bona occupare præſumunt. d.2.q.2 p.23.n 6
Clerici veſtes dilacerans non incurrit excommunicationem quoties illæ veſtes clerico non adhærent. d.2.q.3.p.6 § 1.n.8
Clerici percuſſio quandónam ſufficiens cenſeatur ad incurrendam excommunicationem. d 2 q.3.p 6.§ 1.n.13
Clerici inferiores Prælatis an ligentur ſuſpenſione. d.3.q 4.p.16.n 4
Clerici percuſſionem conſulens aut mandans ligatur excommunicatione. d 2 q 3 p 6 §.2 n.1
Clerici percuſſionem conſulens aut mandans non ligatur excommunicatione niſi ſequatur percuſſio. d.2.q 3 p 6 § 2.n 2
Clerici percuſſionem mandans incurrit excommunicationem, etiamſi conatus fuerit mandatum reuocare, ſed re ipſa non reuocauerit. d.2.q 3 p 6.§ 2 n.4
Clerici percuſſionem mandans ligatur excommunicatione, etiamſi in gratia exiſtat, dum mandatarius mandatum exequitur. d.2.q.3.p.6 § 2.n 5
Clerici aſſiſtentes agitationi aprorum, aliarúmque ferarum loco aperto & libero non incurrunt excommunicationem. d.2.q.4 p.7.n.16
Clericis & religioſis interdicta eſt peregrinatio ſine licentia ſuperioris. d 1.q.11 p 2.n.18
Clerico pecuniam tradens ad ſoluendum pedagium, ſeu aliud onus non incurrit excommunicationem. d.1.q 10 p.1.n.17
Clerico iniuriam inferens à quo puniri debeat. d.1.q.16.p.5.n.22
Clericum cauſa negotiorum Romam proficiſcentem percutiens, duplicem incurrit excommunicationem. d.1.q.13 p.5.n 8
Clericum iniuriis afficiens non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6 §.1.n.10
Clericum, qui è fundo exire cogit per metum aliquem nulla vi, non incidit in excommunicationem. d.2.q 3.p 6 §.1.n.10
Clericum percutiens effectum militem, aut immiſcentem ſe enormitatibus non incurrit excommunicationem. d.2 q.3.p 6.ſect.4.n.11
Clericum percutiens coniugatum exercentem officium cauponis, vel macellarij, excuſatur ab excommunicatione, quoties ille poſt trinam admonitionem à præfato officio non deſiſtit. d.2.q.3 p.6.ſect.4.n.12
Clericum percutiens non deſiſtentem per trinam admonitionem à delatione armorum vel ab arte mimicâ publicè exercenda non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.6.ſect.4.n.13
Clericum capiens de mandato ſui Prælati non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6.ſect 4 n 16
Clericum percutiens excommunicationem incurrit, etiamſi impubes ſit. d.2.q.3.p 6.§.2.ſect.2.n 2.
Clericum non conſentientem percutiens incurrit excommunicationem, quoties percuſſio eſt iniurioſa. d.2 q.3 p.6.ſect 2.n.5
Clericum coniungatum percutiens, qui cum virgine contraxit, & habitum gerit, excommunicationem incurrit. d.2.q 3.p.6.ſect.3.n 3
Clericum coniugatum degradatum verbaliter percutiens, pœnam excommunicationis ſubit. d.2.q 3 p 6 ſect.3 n.4
Clericum percutiens irregularem, vel excommunicatum, excommunicatione afficitur. d.2.q.3 p 6.ſect.3 n.5
Clericum percutiens qui matrimonium contraxit poſt acceptionem ſacrorum ordinum, ligatur excommunicatione. d.2 q.3.p 6.ſect 3.n. 6
Clericum percutiens in continenti, vim vi repellendo, excuſatur ab excommunicatione. d.2.q 3.p.6.ſect.4.n.1
Clericum percutiens ex ignorantia probabili excuſatur ab excommunicatione. d.2.q.3.p.6.ſect.4 n.2

Clericum percutiens per iocum non incurrit excommunicationem, niſi poſt percuſſionem ex odio, vel ira proſequatur. d.2.q.3.p.6. ſect.4 n.2

Clericum percutiens cauſa correctionis & diſciplinæ non incurrit excommunicationem, modo facultatem percutiendi habeat, & modò in puniendo modum non excedat. d.2.q.3.p.6 ſect.4.n.4

Clericum percutiens turpiter inuentum cum matre, filia, vxore, vel ſorore excuſatur ab excommunicatione, modo percutiat in continenti, & non ex interuallo. d 2.q.3.p.6.ſect 4.n 6

Clericum percutiens turpiter inuentum excuſatur ab excommunicatione, etiamſi non inuenerit in actu carnalis copulæ, ſed in alio turpi actu. d.2.q.3 p.6.ſect.4.n.8

Clericum percutiens non deferentem habitum, & ter à legitimo ſuperiore admonitum, vt habitum deferat, non ligatur excommunicatione. d.2.q 3.p.6.ſect. 4.n.9

Clericum percutiens implicantem ſe negotiis ſecularibus, & aliis poſt trinam admonitionem non deſiſtentem, non ligatur excommunicatione. d.2.q 3.p.6.ſect.4.n.10

Clericus coniugatus gaudet priuilegio fori, modò non ſit bigamus, & modò habitum & tonſuram deferat. d.1.q.16.p.3.n 3

Clericus non bigamus mortua vxore recuperat priuilegia clericalia, modò ſeruet præſcripta in Tridentino. d.1.q 16.p.3 n.4

Clericus initiatus prima tonſura, vel ordinibus gaudet priuilegio, etiamſi ordines ſuſceperit ſine dimiſſoriis, aut etiamſi eos ſuſceperit ab Epiſcopo excommunicato d.1 q.16 p.3.n.5

Clericus ſacris ordinibus initiatus priuilegio fori gaudet, etiamſi non ſeruet ea, quæ præſcribuntur in Concil. Trident. ſeſſ 23.cap.6. d 1 q 16 p.5.n.5

Clericus degradatus non gaudet priuilegio fori. d 1 q 16.p.5.n.6

Clericus, qui dimiſſo habitu, & tonſura enormitatibus ſe immiſcet an priuilegio fori gaudeat. d.1.q.16 p.4.n 7

Clericus, qui patrato delicto tempore laicalis ſtatus, ſtatum clericalem aſſumpſit intentione ſubtrahendi ſe à laica poteſtate, an gaudeat priuilegio fori. d.1.q.16.p.5.n.9

Clericus non poteſt pro depoſito coram iudice laico conuenire. d.1. q 16 p 5 n 19

Clericus, qui cum laicis delictum commiſit conueniri non poteſt coram laico iudice. d.1.q.16 p.5.n.20

Clericus à laica poteſtate capi non poteſt, dum ab ea puniri nequit. d 1.q.16 p 5 n.23

Clericus in flagranti crimine deprehenſus capi poteſt à laico iudice, ſi periculum ſit vt aufugiat. d 1.q.16.p.5.n.24

Clericus incedens ad patrandum delictum capi poteſt à laico iudice, Eccleſiaſtico iudici conſignandus. d 1.q 16.p.5.n.25

Clericus debitor de fuga ſuſceptus, an capi poſſit. d.1.q.16.p.5. n 27

Clericus licet illegitimus capi non poteſt à laica poteſtate, modò ſit ordinibus, ſaltem minoribus initiatus d 1.q.16.p.5.n.28

Clericus degradatus ſubiicitur laicæ poteſtati. d.1.q 16 p.6.n.3

Clericus bigamus ſubiicitur laicæ poteſtati d 1.q 16.p.6.n 14

Clericus habitum ſecularem in fraudem ſecularis iuſtitiæ ſuſcipiens, ſubiicitur laicæ poteſtati. d.1.q.16.p 6.n 5

Clericus cauſa feudi ſubiicitur laicæ poteſtati. d.1 q.16.p.6.n 6

Clericus tenetur ſtare iuramento fidelitatis. d.1 q 16 p.6,n.7

Clericus ſubiicitur laicæ poteſtati, cauſa renunciationis in ciuilibus tantùm, & modò renunciatio fiat in continenti. diſp.1. q.16. p.6. n 8

Clericus immiſcens ſe enormitatibus vt nonnulli Doctores affirmant ſubiicitur laicæ poteſtati. d.1.q.16.p.6.n 9

Clericus dum effectus eſt incorrigibilis ſubiicitur Curiæ ſeculari, quanquam incorrigibilitas per ſe loquendo ſufficit, ſed adhuc requiritur vt clericus incorrigibilis brachio ſeculari tradatur.d.1. q.16.p 6 n 10

Clericus incorrigibilis in quibus caſibus amittat priuilegium,etiamſi brachio ſeculari non tradatur. d.1 q.16.p 6 n.11

Clericus, qui ob artem in lege prohibitam priuilegium fori amiſit poteſt priuilegium per diſpenſationem Epiſcopi recuperare poſtquam artem deſeruit. d.1 q 16.p 6 n.13

Clericus negotia ſecularia exercens, an priuilegium fori amittat. d.1 q 16 p 6 n 14

Clericus lanionem aut cauponem publicè agens, quandónam fori priuilegium amittat. d.1 q.16 p 6.n.15

Clericus aſſaſſinus an poteſtati ſeculari ſubiiciatur ante ſententiam criminis declaratoriam. d 1.q 16.p.6.n 17

Clericus quandónam priuilegium fori amittat ex præſcripto. d.1. q.16 p 6 n 19

Clericus prima tonſura initiatus ex conſuetudine alicubi recepta, non priuatur priuilegio fori etiamſi præſcripta in Concilio Tridentino non obſeruet. d.1.q 16.p.6 n 20

Clericus habens beneficium gaudet priuilegio fori, licet non ſeruet cætera in Concilio ſancita. d 1.q 16.p.6.n.21

Clericus, cui reſeruata eſt penſio tanquam clerico, non gaudet priuilegio fori, dum habitum, & tonſuram non defert, ſecus ſi habeat præſtimonium, vel aliud, quod in titulum dari ſoleat. d.1. q.16.p.6 n.23

Clericus, qui beneficii collationem obtinuit gaudet priuilegio fori, etiamſi nondum obtinuerit poſſeſſionem; licet aliqui oppoſitum ſentiant. d.1.q.16.p.6.n.24

Clericus vt fori priuilegio gaudeat debet vtplurimùm Eccleſiæ inſeruire, non autem rarò. d.1.q 16.p.6.n.25

Clericus qui conſuetudinem habet dimittendi habitum, ita vt publicè laicus exiſtimetur amittit priuilegium fori: ſecus ſi aliquoties dimittat, & clericus adhuc exiſtimetur. d.1 q 16.p 6.n.26

Clericus minoribus initiatus ſi habitum & tonſuram non deferat amittit priuilegium abſque alia admonitione, ſi verò beneficium habeat, & ſacris ordinibus initiatus ſit, non amittit priuilegium, niſi ter ſpecialiter admonitus vt habitum clericalem deferat. d.1. q.16 p.6 n 27

Clericus, qui ob impotentiam, vel ob aliam iuſtam cauſam clericalem habitum non defert, non amittit priuilegium fori. d.1.q.16. p.6 n.28

Clericus non deferens habitum an grauiter peccet. d.1.q.16 p 6. n.29

Clericus qualem habitum deferre debeat, vt fori priuilegio gaudeat. d.1.q.16.p.6 n 30

Clericus non ſeruans præſcripta in Concilio an ſubiiciatur non ſolùm foro laicali, verum etiam Eccleſiaſtico. d.1.q.16.p 6 n.33

Clericus minoribus initiatus non gaudet priuilegio fori ſi inſeruiat alteri Eccleſiæ, quam Epiſcopus non præſcripſit. d.1.q.16.p.6. n.34

Clericus, qui priuilegio fori priuatur, an etiam priuilegium canonis amittat. d.1.q.16.p.6 n 35

Clericus gaudet priuilegio canonis etiamſi habitum non deferat, & non ſeruet reliqua in Concilio Tridentino præſcripta. d.1.q.16. p.6.n.36

Clericus an teneatur bona ſibi pro titulo à patre aſſignata adducere in partitionem hæreditatis paternæ. d.1.q.19.p.1 n.14

Clericus bona Eccleſiaſtica occupari conſentiens excommunicationem incurrit. d.2.q.5.p.5 n.4

Clericus matrimonium fictè celebrans altero contrahente, incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.7 n.9

Clericus contrahens matrimonium incurrit excommunicationem, etiamſi matrimonium non ſit conſummatum. d.2 q.2.p.7.n.8

Clericus ſacris ordinibus initiatus excommunicationem incurrit celebrando matrimonium. d.2.q.2 p.7.n 7

Clericus ſola tonſura, vel minoribus initiatus non incurrit excommunicationem aſſiſtendo agitationi ſcenarum. d 2.q 4 p 7.n 6

Clericus matrimonium celebrans ligatur excommunicatione, ſi ordinem ſacrum tempore amentiæ vel impubertatis accepit. d.2. q 4.p.1.n.2

Clericus à miniſtris Eccleſiaſticis extrahi poteſt à loco ſacro in iis caſibus, in quibus laici à laica poteſtate extrahi non poſſunt; quanquam multi Doctores oppoſitum ſentiant. d.2.q.3.p.16.§.5.n.5

Clericus priuilegio immunitatis gaudet in iis caſibus, in quibus alias à laica poteſtate capi poteſt. d.2 q.3.p.16 § 5.n.4

Clericus, qui ſeruum percuſſit, quinam ſatisfactionem præſtare debeat, dum abſolutionem obtinere intendit. d.2.q.3 p.6. ſect.5. n 13

Clericus per quem percuti debeat, quando percuti meretur. d.2.q.3. p.6.ſect.4 n.5

Clericus coniugatus quandónam gaudeat priuilegio canonis.d.2 q.3. p 6.ſect 3.n 2

Clericus percutiens ſeipſum, excommunicatus eſt.d.2 q.3.p.6.ſect.2. n 7

Clericus conſentiens in ſui percuſſionem excommunicatus eſt. d.2. q.3.p.6.ſect.2.n.6

Clericus, qui actibus prohibitis vtitur, quas pœnas incurrat. d.3. q 6.p 6 n.1

Clericus Sodomita an ſit irregularis. d.3.q.7.p.2.n.2

Clericus raptor mulierum in ſententia aliquorum eſt ſuſpenſus. d.3. q 7.p.3.n.1

Clericus prouocans ad duellum non videtur ſuſpenſus, niſi actus ſecutus fuerit. d.3.q.7.p.6.n.2

Coadiutor cum futura ſucceſſione incurrit ſuſpenſionem, ſuſcipiendo ſacros ordines abſque alio titulo. d 3.q.1.p.8.n.12

Cogens metu leui fœminam ad religionem non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.2.n.3

Cogens fœminam non ſolùm ad ingrediendum monaſterium, verùm etiam ad ſuſcipiendum habitum, vel ad emittendam profeſſionem laqueo excommunicationis ſuſpenditur. d.2.q 2 p.2.n.6

Cogens fœminam ad emittendum votum ingrediendi religionem non ligatur excommunicatione. d.2 q.2 p 2 n 7

Cogens fœminam ad ingrediendum religionem non incurrit excommunicationem ſtatim præſtita actione coactiua, ſed requiritur actualis ingreſſus, vel ſuſceptio habitus, vel profeſſio. d.2.q 2. p.2.n 8

Cogens virum ad religionem non incurrit excommunicationem. d 2.q.2.p.2.n.15

Cogens ad matrimonium celebrandum non videtur iuxta probabiliorem ſententiam excommunicationem incurrere, niſi cogens iuriſdictionem ſecularem habeat. d 2.q 2 p 4.n 9

Cogens aliquem quomodolibet ad celebranda diuina officia in locis interdictis excommunicationem incurrit. d 2.q 3.p.10 n.3

Cogens aliquem ad celebrandum tempore interdicti, aut faciens aliquam actionem prohibitam non incurrit excommunicationem effectu nondum ſecuto. d.2.q.3 p 2 n. 9

Cogens

Cogere quid ſit. d.2.q.2.p.6 n.2
Cogere, quid ſignificet. d.2.q.2.p.2.n.2
Collatio facta à ſuſpenſo à collatione an valida ſit. d.3.q.8.p.14. n.8
Collectas exigens ab iis, qui fructus Eccleſiaſticorum emerunt, excommunicationem non incurrit. d.1.q.1.p.2.n.21
Collegium Cardinalium non venit nomine Sedis Apoſtolicæ. d.1. q.14.p.1.n.19
Collegium, quod à ſententiis Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut conſilium, vel fauorem præbet, interdictum incurrit. d.4.q.1.p.5
Collegium non ſeruans conſtitutionem Ioannis XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, interdicto ſubijcitur. d.4.q.1.p.7
Collegium quod vſurariis manifeſtis permittit conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum, interdicitur. d.4.q.1.p.8
Coloni partiarij, aut conductitij an obligentur ad collectas & onera. d.1.q.19.p.3.§.1.n.8
Coloni non recenſentur inter familiares. d.1.q.14.p.2.n.7
Coloni Eccleſiæ an ſtatutis laicorũ ligentur. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.34
Colonis Eccleſiaſticorum quandonam imponi poſſint onera. d.1.q.19. p.3.§.1.n.7
Comitans cadauer vſurarij manifeſti non ligatur ſuſpenſione. d.3. q.3.p.5.§.2.n.4
Commoditas quomodo intelligenda ſit. d.2.q.3.p.23.n.6
Communicare in crimine criminoſo quiſnã dicatur. d.2.q.3.p.21.n.5
Compellens auctoritatiuè partes actrices ad conſentiendum abſolutioni excommunicatur. d.1.q.15.p.1.n.19
Compellens iudicem ad impendendam abſolutionem non incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ, ſed illam, quæ habetur in cap. vnico, de his, quæ vi, &c. d.1.q.15.p.1.n.21
Commiſſarij quinam dicantur. d.2.q.10.p.10.n.7
Comitans ad ſepulcrum cadauer vſurarij excommunicati, vel interdicti non videtur ſubijci excommunicationi, iuxta probabiliorem ſententiam. d.2.q.2.p.31.n.10
Compromiſſarius eligens indignum non ligatur ſuſpenſione, niſi ſcienter eligat. d.3.q.4.p.3.n.3
Compromittens, an ligetur ſuſpenſione ratam habendo electionem indignam à compromiſſario factam. d.3.q.4.p.3.n.5
Concedentes deferri, vel deferentes arma breuioris menſuræ trium palmorum in ſtatu Eccleſiaſtico non ſolùm ligantur excommunicatione, verum etiam ſuſpenſione à diuinis. d.2.q.10.p.16.n.5
Conceptionem Beatæ Mariæ Virginis impugnans. d.2.q.3.p.34. & d.3.q.6.p.4
Concionator prædicare non poteſt tempus præfixum alicuius mali, vel aduentum Antichriſti, vel iudicij. d.2.q.5.p.1.n.9
Concubinarius quiſnam dicatur. d.3.q.7.p.4.n.1
Concubinarius Epiſcopus non reſipiſcens poſt monitionem Concilij prouincialis ſuſpenſus eſt. d.3.q.7.p.4.n.4
Concubinarius Epiſcopus non reſipiſcens poſt admonitionem ſibi à Synodo prouinciali factam ſuſpenſus eſt. d.3.q.6.p.1.n.1
Conditiones quænam requirantur ad incurrendam excommunicationem contra Magiſtros docẽtes religioſos leges vel phyſicam, poſtquam dimiſerunt habitum. d.2.q.2.p.31.n.3
Confeſſarius generalem habens facultatem abſoluendi à cenſuris, an validè poſſit abſoluere à ſuſpenſione contracta ob defectum tituli, vel ob malam ordinum ſuſceptionem. d.3.q.1.p.8.n.3
Confeſſarius habens facultatem abſoluendi à cenſuris an poſſit ab hac ſuſpenſione abſoluere. d.3.q.2.p.1.n.8
Confeſſarius excipiens confeſſionem alicuius nominatim interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, non interdicitur. d.4.q.2.p.6
Confeſſionem aſſerens neceſſariam non eſſe ante communionem in iis locis, in quibus Tridentinum non eſt acceptatum, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.14.n.5
Confeſſionem docens poſſe fieri in abſentia, incurrit excommunicationem, etiamſi non dicat abſolutionem impendi poſſe abſente confeſſario, vel è contra. d.2.q.3.p.33.n.3
Confidentia ſimoniaca in beneficio committitur & excommunicatione punitur, etiamſi in factum expreſſum non deducatur ex parte vtriuſque. d.2.q.3.p.13.n.5
Confirmatio, aut conſecratio facta ſine inquiſitione, an ſit valida. d.3.q.1.p.6.n.5
Conflictus, qui fiunt in bello inter hoſtes, non ſunt duellum. d.2. q.3.p.48.n.4
Conflictus, qui ſubito iræ furore naſcuntur, non ſunt duella. d.2.q.3. p.48.n.5
Confugiens ad curiam ſecularem, & ab ea petens admitti appellationem, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.1.n.20
Coniecturas probabiles faciens ex actis, & ex aliis cauſis, non grauiter peccat. d.2.q.2.p.18.n.6
Coniugatus recipiens minores ordines non ligatur ſuſpenſione. d.3. q.1.p.7.n.7
Coniugatus ſuſcipiens minores ordines non ſuſpenditur ab executione ordinum ſuſceptorum ante matrimonium. d.3.q.1.p.7.n.8
Conſeruator quiſnam eſſe poſſit. d.2.q.2.p.35.n.6
Conſeruatoris officium quandiu duret. d.2.q.2.p.35.n.7
Conſeruator excedendo limites ſuæ poteſtatis ſuſpenſionem ab officio per annum incurrit. d.2.q.2.p.35.n.8
Conſeruator Epiſcopo inferior non incurrit ſuſpenſionem excedendo limites ſuæ poteſtatis ex ignorantia. d.2.q.2.p.35.n.10
Conſilium faciens ſupra decretum Concilij Tridentini, illudque apud ſe retinens, non incurrit excommunicationẽ. d.2.q.2.p.17.n.3
Conſilium, auxilium, vel fauorem præbens dum fœmina inuoluntariè monaſterium ingreditur, non ligatur excommunicatione nondum ſecuto effectu. d.2.q.2.p.2.n.12
Conſilium, vel mandatum præbens ad pugnandum in duello, non ligatur excommunicatione, ſi influxum ſui conſilij, vel mandati reuocauit ante prouocationem, & pugnam. d.2.q.3.p.48.n.35
Conſilium, auxilium, vel fauorem præſens raptori mulieris, excommunicationem incurrit. d.2.p.2.p.9.n.5
Conſilium ſufficit, vt petitum ſit à maiori parte conuentus, etiamſi non adſit conſenſus, dum ſuperior concedit religioſo facultatem eundi ad ſtudia. d.2.q.8.p.8.n.10
Conſiliarij, qui de mandatis Principis ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam faciunt, excommunicationem incurrunt. d.1.q.16. ſect.2.p.3.n.3
Conſpirationem in Cardinales non reuelans excommunicationem incurrit latam à Pio V. d.2.q.12.p.3.n.15
Conſpuens in faciem, aut aquam emittens è feneſtra contra proficiſcentem ad Romanam Curiam excommunicationem non incurrit. d.1.q.13.p.1.n.3
Conſuetudo licet immemorabilis non excuſat auocantes cauſas ſpirituales à iudicibus Eccleſiaſticis. d.1.q.15.p.4.§.3.n.3
Conſuetudo non ſemper idem operatur, quod priuilegium. d.1.q.15. p.4.§.3.n.4
Conſuetudo, vel priuilegium non excuſat à cenſura lata contra rapientes bona naufragorum, niſi forte iuſta de cauſa concelſum ſit. d.1.q.5.p.4.n.8
Conſuetudo immemorabilis confugiendi ad laicos non excuſat ab excommunicatione lata contra fugientes ad laicos iudices appellationis prætextu. d.1.q.14.p.1.n.6
Conſuetudine acquiri non poteſt facultas condendi ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam. d.1.q.16.ſect.2.p.3.n.44
Conſuetudinem inducens, vel ea vtens contra libertatem Eccleſiaſticam excommunicationem non incurrit. d.1.q.16.ſect.2.p.3.n.8
Conſtitutiones Societatis IESV, aut Bullam Gregorij abſque facultate explicans, grauiter peccat. d.2.q.2.p.3.§.5.n.6
Conſulens, faciens, vel mandans cauſas ſpirituales à iudicibus Eccleſiaſticis auocari, non incurrit excommunicationem, effectu nondum ſecuto. d.1.q.15.p.1.n.28
Conſulens aliquid infidelibus in damnum Chriſtianorum, incurrit excommunicationem. d.1.q.8.p.2.n.24
Conſulens, faciens, & receptans ſumptores bonorum naufragantium, non incidit iſtam excommunicationem. d.1.q.5.p.1.n.3
Conſulens recurſum, vel aliam actionem in canone 16 prohibitam, non incurrit excommunicationem, nondum ſecuta actione principali. d.1.q.17.p.5.n.39
Conſulens, vel mandans clerici percuſſionem, non ligatur excommunicatione, niſi conſilio, vel mandato profluxerit in percuſſionem. d.2.q.3.p.6.§.2.n.3
Conſulens extrahi aliquem ab Eccleſia contra conſtitutionem Gregorij, non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.16.n.7
Conſulere quid ſit. d.1.q.12.p.1.n.27
Contumeliis afficiens, aut detrahens de proficiſcente, ad Romanam Curiam laqueo cenſuræ non innodatur. d.1.q.13.p.1.n.5
Contumeliis afficiens electorem eo quòd noluerit eum eligere, pro quo rogabatur, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.19.n.3
Conuentum omnem non eſt neceſſe conuocare, dum alicui religioſo concedenda eſt facultas eundi ad ſtudia. d.2.q.8.p.8.n.11
Correctio fraterna præmittenda eſt, antequam denuncietur delinquens, qui delictum aliquod perpetrauit contra Bullam de datis & permiſſis, modo fructus ſperetur ex correctione. d.2.q.3.p.31. n.20
Corrector Cancellariæ Apoſtolicæ an ſubiiciatur excommunicationi intromittendo ſe in cauſis interdictis à Pio IV. d.2.q.10.p.3.n.4
Corrigens errorem Grammaticæ non incurrit excommunicationem, quæ contrahitur ob falſificationem litterarum Apoſtolicarum. d.1. q.7.p.2.n.4
Corrigens litteras Apoſtolicas iuxta Summi Pontificis mentem, excommunicationem non contrahit. d.1.q.7.p.2.n.7
Crimen læſæ maieſtatis priuationem immunitatis patit. d.2.q.3. p.16.§.6.n.27
Crimen læſæ maieſtatis in perſonam Principis quando immunitate Eccleſiaſtica priuet. d.2.q.3.p.16.§.6.n.30
Crimen læſæ maieſtatis committi debet à ſubdito, vt cenſeatur crimen læſæ maieſtatis. d.2.q.3.p.16.§.6.n.32
Curiales conuenıri non poſſunt extra Curiam, non tamen alios conuenire, & ad Curiam trahere poſſunt. d.1.q.13.p.3.n.4
Curiæ Romanæ nomine quid veniat. d.1.q.9.p.1.n.11

D

DEambulans ante inimicum, aut torua facie intuens, aut enſem diſtringens & ſimilia, non afficitur excommunicatione d.2. q.3.p.38.n.6
Debitor, ſeu penſionarius, qui præuidet ſe non poſſe tempore præ-

ſtā-

fixo reſtituere,excommunicationem incurrit,ſi reſtitutionem non fecit,dum impotentiam futuram præuidit. d.2.q.1.p.vnico.n 14
Debitor,qui termino præfixo ob impotentiam non reſtituit, tenetur adhuc ſublata impotentia, reſtitutionem facere. d.2.q.1.p vnico, n 15.
Debitor quandónam dicatur fugitiuus. d.1.q 10.p.1.n.25
Debitores in loco ſacro exiſtentes, priuilegio immunitatis gaudent. d.2.q.3.p.16.§.5.n.2
Decertantes ſaxis, cultellis, baculis, & fuſtibus committere poſſunt duellum,modò hæc pugna fiat ex recondito. d.2.q.3.p 48.n 12
Deciſio ad quem iudicem pertineat, dum ſatellites aſſerunt aliquem in loco ſacro cepiſſe,captus vero teſtatur ſe captum in loco ſacro. d.2.q.2.p.6.n 13
Decreta in curia ſæculari edita ad iuſtitiam Iudicis Eccleſiaſtici,qui deleri curat, non incurrit excommunicationem. d.1.q 17.p.1. n.30
Decretis Tridentini an derogetur ſine expreſſa illorum mentione. d.1 q 2 p 2.n.8
Decretorum nomine quid intelligatur. d.1.q.14.p.1.n.16
Defendens iuſte,vel recipiens interficientes, vel percutientes Cardinales,vel Epiſcopos,non incurrit excommunicationem. d.1.q.12. p 3 n 13
Defendens per ſe, vel per alios victualia ad Romanam Curiam deferri,excommunicationem incurrit. d.1.q.9.p.2.n.23
Defendens, ſeu protegens poſt ſecutum effectum impedimenti, vel inuaſionis excuſatur ab excommunicatione. d.1.q 9 p.2 n.24
Defenſor, vel receptator interficientis, vel percutientis Cardinales vel Epiſcopos non ligatur cenſura huius canonis, ſed *cap.felicis,& Clementina,Si quis,de pœnis.* d.1.q.12.p.3.n.12
Deferens,vel tranſmittens equos ad infideles ſubiicitur excommunicationi huius, etiamſi deferant abſque praua intentione. d.1. q 8.p.2.n.9
Deferens, vel tranſmittens equos vel arma ad infideles ſubiicitur excommunicationi cuiuſuis dignitatis exiſtat. d.1.q.8.p.2.n.10
Deferens pecuniam ad infideles excommunicationem incurrit, ſaltem ſi deferat tempore belli. d.1.q 8.p.2 n.11
Deferens arma ad Hæreticos ab Epiſcopo, Nuncio, vel alio prælato declaratos,non verò à Papa, vel eius Officialibus excommunicationem non incurrit. d.1.q.8 p.3.n.3
Deferens arma ad Hæreticos notorios, & manifeſtos, ſed non expreſsè,& nominatim à Sede Apoſtolica declaratos licet actu, vel habitu Catholicos impugnent,non incurrit excommunicationem. d.1.q.8.p 3.n 4
Deferens arma ad Catholicos Principes infideli ſubiectos, an incurrat excommunicationem. d 1 q.8.p.3.n.6
Deferens arma ad Schiſmaticos pugnantes contra Eccleſiam non ligantur cenſura huius Canonis. d.1.q 8.p.3.n.7
Deferens arma ad infideles,ſed non tradens,excuſatur ab excommunicatione. d.1.q.8.p.4.n.3
Deferens arma,pecuniam, & alia infidelibus pro redemptione captiuorum, excuſatur per ſe loquendo ab hac cenſura. d.1.q 8.p.4. n.12
Deferens arma infidelibus pro neceſſaria ſui,vel ſuorum defenſione à cenſura excuſatur. d.1.q 8 p.4.n.13
Deferens arma infidelibus in vtilitatem Chriſtianorum,excuſatur ab hac cenſura. d.1.q 8 p 4 n.15
Delinquens in Eccleſia priuatur immunitate, excepto delicto homicidij,vel mutilationis patrato in Eccleſia d.2.q.3 p.16.§.7.n.11
Delinquens prope Eccleſiam ſpe immunitatis, gaudet immunitate. d.2.q.3.p 16 §.7 n 12
Delinquentes contra Bullam de datis & promiſſis dando, vel recipiendo aliquid pro gratia,vel iuſtitia in Romana Curia, ligantur excommunicatione, non ſolùm dum aliquid tradunt vel promittunt pertinens,ad aliquam communitatem, vel locum ſtatus Eccleſiaſtici, verum etiam in aliis caſibus expreſſis in conſtitutionibus Bonifacij VIII. & Gregorij XIII. d.2.q.3 p.32.n 5
Depopulator agrorum quiſnam dicatur. d 2.q.3.p.16.§.6.n.6
Depopulatores agrorum carent immunitate Eccleſiaſtica. d.2.q.3. p.16 §.6 n.5
Depoſitionis nomine quid intelligatur. d.3.q.7.p 6.§ 2.n 3
Deprædantes ſolum in lacu aut fluuio non incurrunt excommunicationem. d.1.q 4.p.1.n.9
Deprædantes muliones accedentium ad Curiam an excommunicationem incurrant. d.1.q.10.p.1.n.25
Deprædari quid ſignificet. d.1.q.11.p.1.n.7
Deputatis Fabricæ ſancti Petri moleſtiam inferens, ſubiicitur excommunicationi quicumque ille ſit. d.2.q.2.p.25.n.4
Deputatus ſpecialiter ad aliquos caſus quiſnam cenſeatur. d.2.q.2. p 1[illegible].n.16
Deſtruere quid ſit. d.1.q.21 p.1.n.6
Detinens vel detineri iuuans Clericum in domo vel cuſtodia, excommunicationem incurrit. d 2.q.3 p.16.§ 1.n 9
Diaconus qui in crimine fornicationis iacet ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ vſque dum ipſum pœniteat,& emendet. d.4.q.2.p.10. n.1.& 2
Dictio,ſeu particula,&,quandónam diſiunctiuè accipiatur. d.2.q.2. p.9 n 5
Diœceſis nomine quid intelligatur. d.1.q.12.p.1.n.10
Diffidans alterum non animo pugnandi, ſed ex... notis propriè defendendi non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.48. n. 14
Diffidantes ſe ad pugnandum in aliquo loco, quò ſtatim tendunt, duellum committunt. d 2.q.3 p 48.n.7
Digladiantes cauſa ioci,vel exercitij non committunt duellum. d.2. q.3.p.48.n.10.
Dignitatem habere quænam perſonæ dicantur. d.1.q.22 p.1.n.10
Dignitatem obtinens nondum ſuſceptis ordinibus ad illam dignitatem requiſitis,an ſuſpenſionem incurrat. d.3.q.1.p.2.n.8
Dimiſſoriæ litteræ à quonam obtinendæ ſint. d.3.q.1 p.11.n.23
Dimiſſoriæ litteræ num expirant morte concedentis. d.3.q.1.p.11. n.26
Dimiſſoriæ litteræ quo pacto concedendæ ſint. d.3.q.1.p.11.n.25
Dimiſſorias concedentes Religioſis non ſibi ſubditis ſuſpenſionem per annum incurrunt ab officio & beneficio. d.3.q.8 p.3.n.1
Diſpenſatus ad ſuſcipiendum ordinem prætermiſſum cenſetur eſſe diſpenſatus ad exercendum ordinem ſuſceptum per ſaltum. d.3. q.1.p.1.n 14
Diſputatio de inſtituto Societatis Ieſu cur vetita ſit ſub excommunicatione,ſi interdictum non eſt de rebus fidei diſputare. d.2.q.3. p.35.n.4
Diſtributiones an veniant nomine fructuum. d.3.q.6.p.6.n.6
Diuinatores exercentes ſortilegia, &c. aliquid contra fidem ſentiant,ligantur excommunicatione. d.2.q.2.p.38.n 2
Diuinatores exercentes ſortilegia, & his ſimiles, non ligantur ipſo facto excommunicatione iuxta probabiliorem ſententiam. d.2. q.2.p 38.n.1
Diuinatores,diuinationem,ſeu natiuitatem facientes,quas pœnas incurrant. d.2.q.2.p.38.n.3
Diuinatores natiuitatem hominum,ſeu iudicia facientes circa futuros effectus contingentes,ісt ſunt Aſtrologiæ iudicialis, ſi abſolutum ferant iudicium. d 2.q.2.p.38.n.4
Docens Religioſum profeſſum ſcienter leges, vel phyſicam poſt dimiſſionem habitus,excommunicationem incurrit. d.2 q.2.p.32. n.2
Docens leges vel medicinam coram Religioſo non grauiter peccat, nec excommunicationem incurrit. d.2.q.8.p.7.n.9
Doctor, ſeu Magiſter docens aliquos, dum nouit Religioſum in domo propinqua ipſum audire non ligatur excommunicatione. d.2. q 2 p 32 n 9
Doctor,ſeu Magiſter docens Religioſum in ſuis ſcholis, qui habitum dimiſit, excommunicationem incurrit, etiamſi eum non doceat. d.2.q.2 p.32 n.5
Doctor,ſeu Magiſter detinens in ſcholis Religioſum habitu exutum, non ligatur excommunicatione, ſi eum retineat dum lectio non habetur. d.2.q.2.p.32.n.8
Doctor ſeu Magiſter quidnam facere teneatur, dum aduertit Religioſum adeſſe in ſua ſchola, qui dimiſſo habitu intendit ipſum audire. d.2.q.2.p.32.n.10
Doctores & ſcholares Academiæ Bononienſis excommunicationem incurrunt conducendo hoſpitium aliorum ſcholarium abſque ipſorum licentia ante finitum conductionis tempus. d.2.q 2. p.37.n.2
Doctoris & Magiſtri nomine quid intelligatur. d 2.q 2.p.32.n.13
Doctoratus gradum ſuſcipientes non facta fidei profeſſione, non ligantur excommunicatione iuxta probabiliorem Doctorum ſententiam. d.2.q.10.p.14.n.4
Domini temporales,Rectores, aliique Officiales illius loci, in quo Papa moritur, excommunicationi ſubiiciuntur, non ſeruando in electione ſummi Pontificis, ea quæ præſcribuntur in *cap vbi periculum,de electione* in 6. d 2.q.10 p.1.n.3
Domini temporales interdicentes ſuis ſubditis ſolo verbo, ne contractus,vel obſequia perſonis Eccleſiaſticis exhibeant, excommunicationem incurrunt. d 2.q.10.p.4.n.3
Domini temporales ſeu iudices recipientes hæreticos condemnatos, excommunicationem incurrunt, quoties punitionem differunt. d.2 q.10.p.8.n.3
Domini ſupremi locorum,vt Reges,Comites, &c non ligantur excommunicatione, non tranſmittentes delinquentes in carceres ſanctæ inquiſitionis. d.2.q.10.p.11 n.4
Dominij nomine quid intelligatur. d 1.q.12.p.1.n.13
Dominium bonorum Eccleſiaſticorum penes quos exiſtat. d.1.q.19. p.2.n.5
Dominium bonorum Eccleſiaſticorum non pertinet ad congregationem fidelium. d.1.q.19 p 2 n.6
Dominus temporalis interdicens alicui extraneo, ne obſequia præſtet Eccleſiaſticis incurrit excommunicationem. d.2.q.10.p.4. n.4
Dominus temporalis non incurrit excommunicationem recipiens aliquem de hæreſi condemnatum, ſi eum recipit animo non puniendi,ſed poſtea mutata voluntate punit. d.2.q.10 p.8.n 4
Dominus temporalis cōgens aliquem ad celebrandum tempore interdicti pœnam excommunicationis incurrit. d.2.q.10.p.18. n.1
Dominus temporalis faciens aliquam actionem prohibitam in Clementina *Grauis*, non incurrit excommunicationem, niſi eam faciat tanquam dominus temporalis. d.2.q.3.p.20.n.17

Dubitans an ſua percuſſio ſufficiat ad conſtituendum vulnus, probabiliter non remanet excommunicatus. d.1.q 11.p.1.n 5
Duelli pœnas non incurrit, qui domum accedit ad capienda arma, & nulla facta ad duellum prouocatione rediens inimicum diffidit, & ſtatim aggreditur. d.2.q.3.p.48.n.13
Duello dirimi non poteſt lis, etiamſi aliter dirimi nequeat. d.2.q.3. p.36.n.19
Duello decertantes priuantur Eccleſiaſtica ſepultura, etiam ante iudicis ſententiam. d.2 q.3 p.36.n.22
Duello decertanti accommodans arma, in pœnas incidit. d.2.q.3. p.48.n.31
Duellum quot modis accipiatur. d.2.q.3 p 48.n.1
Duellum quid ſit. d.2.q.3 p.48.n 2
Duellum offerens alteri, illúmque eodem tempore aggrediens, duellum non committit. d 2.q.3.p.48.n.9
Duellum proponéns grauiter peccat per ſe loquendo. d.2.q.3.p.48. n.17
Duellum mandans, vel conſulens ligatur excommunicatione. d.2. q.3 p.48 n 27
Duellum conſulens, vel mandans, an ligetur excommunicatione. d.2. q.3.p.48.n.28
Duellum acceptans incurrit pœnam ſtatim ac acceptauit. d.2. q.3. p 48.n.29
Duellum ratum habens non ligatur excommunicatione. d.2. q.3. p 48 n.37
Duellum permittens in terris ſuis gladio excommunicationis feritur. d.2.q.10.p.18.n.5

E

ECcleſia particularis non habet dominium Eccleſiaſticorum. d. 1 q 19.p.2.n.7
Eccleſia Romana, ſeu Summus Pontifex an dominium in totum orbem obtineat. d.1.q.21.p.3.n.1
Eccleſia gaudet priuilegio immunitatis, etiamſi diruta ſit. d.2. q.3. p 16.§ 3.n.4
Eccleſia auctoritate Epiſcopi conſtructa gaudet priuilegio immunitatis. d 2.q 3 p.16.§ 3.n.1
Eccleſia auctoritate Epiſcopi conſtructa gaudet immunitate, etiamſi nondum ſit benedicta. d.2.q.3.p.16 §.3.n 2
Eccleſia quid ſignificet. d.2.q.3 p.16 § 1.n.1
Eccleſia matrix quænam dicatur. d.2 q 8 p.14 n 6
Eccleſia pro alterius debitis grauata non tenetur ſatisfacere. d.3. q.4.p.14.n.2
Eccleſiam frangens non incurrit excommunicationem ob fractionem præciſe, niſi etiam aliquid furetur. d 2.q.3.p.12.n.9
Eccleſiam ſpolians & frangens incurrit excommunicationem, quæ Summo Pontifici reſeruata eſt, poſtquam ipſe delinquens denunciatus fuit excommunicatus. d.11.q.3.p 12.n.13
Eccleſiam frangens, ſimúlque damnum inferens frangendo aliquid, vel comburendo ligatur excommunicatione. d 2.q.3.p.12.n.10
Eccleſia Toloſana, v. Interdictum.
Eccleſiaſtica ſepultura quænam dicatur. d.2.q.2.p.24.n.3
Eccleſiaſticam perſonam banniens, excommunicationem incurrit. d.1.q.20.p.1.n.10
Eccleſiaſtica loca enumerantur, quorum inuaſio, occupatio & detentio in hoc canone ſub excommunicatione prohibetur. d.1.q.21. p 3.n 2
Eccleſiaſticas perſonas etiam grauando habentes ius præſentationis, inſtitutionis, confirmationis & poſtulationis, excommunicatio incurritur. d.2.q.2.p.19.n.7
Eccleſiaſtici iure diuino immunes ſunt à laica poteſtate in cauſis ſpiritualibus. d.1.q.19.p 3.§.2.n.1
Eccleſiaſtici quoad perſonas exempti ſunt à laica poteſtate iure canonico & diuino. d.1.q.19 p.3 §.2 n 2
Eccleſiaſtici iure canonico, diuino, & ciuili exempti ſunt quoad collectas & onera. d.1.q.19.p.3.§.2.n.3
Eccleſiaſtici habentes iuriſdictionem ſecularem ligantur excommunicatione, quoties ab Epiſcopo requiſiti renuunt auxilium ferre circa clauſuram Monialium. d.2 q 10.p.7.n.5
Eccleſiaſtici facientes ſtatuta de ſoluendis vſuris, vel de ſolutis non repetendis ligantur excommunicatione, quoties id faciunt auctoritate laica. d 2 q.10.p.15.n.14
Eccleſiaſticis ſuper bonis non licet abſque debita licentia contractum emphyteuticum, precarium, aliúmve his ſimilem, inire. d.2. q.4.p 11.n.5
Eccleſiaſticorum nomine quinam veniant. d 1.q.19.p.3.§.1.n.2
Eccleſiaſticorum famulis, quandonam imponi poſſint collectæ. d.1. q.19 p.3.§.1.n.7
Eccleſiaſticos ad ſeculare tribunal trahens non incurrit excommunicationem, niſi hoc authoritatiuè faciat. d. 1. q. 16. p. 4 n.10
Eccleſiaſticos ordinarios iudices impediens, ne iuriſdictione ſua vtantur, an incurrat excommunicationem. d. 1. q. 17. p. 1. n 9
Eccleſiaſtico conſilium dans, vt ſoluat tributum, excuſari poſſe videtur ab excommunicatione, etiamſi id faciat in fauorem exactorum. d.1.q.19.p.1.n.18
Eccleſiaſticos iudices impediens, ne iuriſdictione vtantur, an incurrat excommunicationem, etiamſi effectus impedimenti non ſequatur. d.1.q 17.p.1.n.21
Eccleſiaſticos iudices per mandatum, ſeu per aliud impediens, ne iuriſdictione vtantur, an incurrat excommunicationem. d.1.q.17. p.1.n.20
Eccleſiaſticus iudex dum adiri non poteſt, an liceat ad laicos confugere. d.1 q.14 p 1.n 4
Eccleſiaſticum iudicem impediens ne iuriſdictione vtatur in cauſis in quibus iuriſdictio ex conſuetudine ad ipſum ſpectat, quandónam excommunicationem incurrat. d.1.q.17.p.1.n.18
Eccleſiaſticus iudex dum auxilio brachij ſecularis indiget, cogere poteſt iudices ſeculares ad præſtandum auxilium. d.1.q.10.p.2. n.2
Eccleſiaſticus qui ſponte patitur ſe trahi pro cauſis ſpiritualibus ad iudices ſeculares, non afficitur excommunicatione iuxta ſententiam auctoris. d.1 q.15.p 4 §.4.n.3
Eccleſiaſticæ perſonæ inferiores Epiſcopis locantes domum vſurariis alienigenis manifeſtis, ſubiiciuntur excommunicationi. d.2. q.4 p 9.n 11
Eccleſiæ, ſeu loca, quibus ornamenta allata ab Eccleſiis vrbis Romæ applicantur. d.2.q.3.p.13.n.5
Eccleſiæ nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.12.n.6 & d 3.q.5.p.4. n.19
Eccleſiæ nomine non intelliguntur oratoria priuata. d.2.q 3.p.20. n.12
Eccleſiæ bona attentans fiſco etiam Eccleſiaſtico applicare, non incurrit excommunicationem, ſi re ipſa non applicauit. d.2.q 10. p 10.n.5
Eccleſiæ auctoritate Epiſcopi fundatæ gaudent immunitate, etiamſi pollutæ aut interdictæ ſint. d.2.q.3 p 16.§.3.n.3
Eccleſiæ nomine venit tota Eccleſiæ fabrica. d 2 q.3 p.16.n.5
Eccleſiæ, à quibus publicè excommunicati, vel interdicti, prohibentur ab aliquo exire, opus non eſt, vt ſint interdicto ſuppoſitæ ad hoc vt excommunicatio incurratur ab eo, qui prohibet excommunicatos publicè, vel interdictos exire ab Eccleſiis tempore Miſſæ. d.2 q 3 p.2. n.11
Edens librum in laudem Concilij Tridentini non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.17.n.6
Edens aliquas adnotationes ſuper aliquo tantùm Concilij decreto, excommunicationem incurrit. d.2.q.2 p.7 n.17
Edictum ſeu monitorium non obligat ad reuelandum, niſi eos quos iudex intendit obligare, vel quos pars intendit in monitorio includi. d 2.q 1 p.1.n.16
Effectus conſummatus non requiritur ad incurrendam excommunicationem. d.2.q 3 p.31.n.22
Effringens & ſpolians Eccleſias videtur ipſo facto excommunicatus. d 2 q.3.p.12.n.1
Eiectus à religione ſuſpenſus eſt. d.3.q 8 p.12.n.1
Eiectus ſi iterum recipiatur non remanet ſuſpenſus. d.3.q 8.p 12. n.3
Eiectus à religione incurrit irregularitatem celebrando. d.3.q.8. p.12.n.5
Eiicere quid ſignificet. d.1.q.12.p.1.n 7
Electio per abuſum poteſtatis ſecularis quandónam contingat. d.3. q.4 p.4.n.2
Electio facta per metum quandónam irrita ſit. d 3.q.4.p.5.n.7
Electionem indigni confirmans pœnam ſuſpenſionis incurrit. d.3. q 4.p 4 n.1
Electionem impugnans, vel aliam prouiſionem opponendo aliquid in perſonam electi vel prouiſi incurrit ſuſpenſionem, ſi deficiat à plena probatione. d 3.q 4 p 9 n.4
Electionem impugnans vel prouiſionem, non ligatur ſuſpenſione, ſi obiectis plurimis criminibus, vnum ſolummodò probet. d.3.q.4. p.9.n 5
Electionis Summi Pontificis forma quænam ſeruanda ſit. d.2.q 7. p.1.n.6
Electorem contumeliis afficiens eò quòd noluerit eum eligere pro quo rogabatur, non ligatur excommunicatione. d.2 q.2.p.19 n.3
Eleemoſynis colligendis deputati, quænam ſeruare teneantur, ſeu quænam Ordinarij locorum in ipſis requirere debeant. d.2.q.3. p.30.n.10
Eligendi quænam forma ſeruanda eſt. d 3.q.4.p.1.n.2
Eligens indignum ad beneficium inferius Epiſcopatu non incurrit hanc cenſuram. d.3.q 4.p 3 n 2
Eligens ad beneficium per abuſum poteſtatis ſæcularis, ſuſpenſus eſt, & eligendi poteſtate priuatur. d 3.q 4 p.5.n.2
Eligens per metum grauem cum abuſu poteſtatis ſæcularis, non eſt ſuſpenſus. d 3.q.4.p.5 n.4
Emphyteutæ bona ſubiecta minori collecta grauanda ſunt. d.1.q.19. p 3 § 1.n.10
Emphyteutæ bonorum Eccleſiaſticorum an teneantur ad collectas, & onera. d.1.q.19.p.3.§.1.n.9
Epiſcopi, Cardinales, aut Nuncij, occidentes vel capientes alios Cardinales, Epiſcopos, vel Nuncios ſubiiciuntur excommunicationi. d.1.q.12 p.3.n.2
Epiſcopi, aliíque Prælati negligentes publicare Bullam grauiter peccant. d.1.q.22.p.6 n.6

Epiſcopi extra diœceſim exiſtentes non tenentur Bullam in loco, in quo tunc exiſtunt, publicare. d.1.q.22.p.6.n.9

Epiſcopi non ſatisfaciunt curando Bullam publicari ſolum in vrbe d.1.q.22.p.6.n.8

Epiſcopi titulares non tenentur Bullam publicare. d.1.q.22.p.6.n.12

Epiſcopi, aliique prælati quandónam à publicatione Bullæ excuſentur ob metum & minas. d.1.q.22.p.6.n.13

Epiſcopi, Prælati & Confeſſarij tenentur Bullam legere, & quæ in ea continentur percipere. d.1.q.22.p.7.n.7

Epiſcopi, aliique iudices Eccleſiaſtici brachium ſæculare implorare poſſunt. d.1.q.2.p.3.§.2.n.1

Epiſcoporum cauſæ criminales ad Summum Pontificem hoc tempore ſpectant. d.1.q.15.p.4.§.4.n.3

Epiſcopus impediens ne iuriſdictionem exerceant in iis caſibus, in quibus illam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati exercere valent, ex Concilij præter pro excommunicationem incurrit. d.1.q.17.p.1.n.12

Epiſcopum eiiciens, qui Epiſcopatui renunciauit, à regno, excommunicationem incurrit. d.1.q.12.p.1.n.18

Epiſcopum eiiciens è terris patrimonialibus incurrit excommunicationem, iuxta probabiliorem ſententiam. d.1.q.12.p.1.n.17

Epiſcopum electum canonicè, & confirmatum, ſed nondum conſecratum capiens, vel interficiens, ligatur excommunicatione. d.1.q.12.p.2.n.7

Epiſcopum ſuſpenſum, excommunicatum, aut degradatum occidens, afficitur excommunicatione. d.1.q.12.p.2.n.8

Epiſcopum impellens, ne iuriſdictione ſua vtatur, excommunicatione adſtringitur, etiamſi Epiſcopus, nondum ſit conſecratus. d.1.q.17.p.1.n.13

Epiſcopum impediens ne abſolutionem ſacramentalem alicui conferat, non videtur excommunicationem incurrere. d.1.q.17.p.1.n.16

Epiſcopum impediens ne poteſtatem Ordinis exerceat, non incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p.1.n.17

Epiſcopum iactans & oſtentans ſe talis Eccleſiæ, non incurrit excommunicationem. d.1.q.18.p.2.n.5

Epiſcopum mandans percuti non incurrit excommunicationem, ſi mandatarius alium Epiſcopum percutiat. d.1.q.12.p.3.n.13

Epiſcopus non poteſt hoc tempore ab excommunicationibus Bullæ, etiam occultis abſoluere d.1.q.22.p.2.n.2

Epiſcopus an poſſit facultatem laicis concedere cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas. d.1.q.16.p.2.n.10

Epiſcopus, vel etiam alius iniuſtè impediens, ne quis diſpenſatione, aliove priuilegio in Romana Curia obtento vtatur, excommunicationem non incurrit. d.1.q.14.p.3.n.12

Epiſcopus an poſſit laico facultatem concedere extrahendi Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal. d.1.q.16.p.6.n.1

Epiſcopus ſeu Ordinarius quomodo ſe gerere debeat, dum animaduertit aliquod ſtatutum libertati Eccleſiaſticæ aduerſari. d.1.q.15.ſect.2.p.2.n.41.

Epiſcopus ſi vnus ſit de Capitulo, & in appellatione à Papa ad Concilium concurrat, tanquam vnus de capitulo, non incurrit interdictum; ſi verò concurrat tanquam particularis perſona, excommunicationem incurrit. d.1.q.3.p.2.n.12

Epiſcopus, vel alius Prælatus vſurpans iuriſdictionem accedentium ad Romanam Curiam, aut occidens, aut mutilans aliquem ex ſibi ſubditis in Curia commorantem, excommunicationem contrahit. d.1.q.10.p.1.n.5

Epiſcopi nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.16.§.10.n.6

Epiſcopi an teneantur excommunicationem ferre, vel publicare contra incendiarios d.2.q.3.p.42.n.7

Epiſcopi latenter, & cum praua intentione Romam accedentes, ligantur excommunicatione. d.2.q.6.p.4.n.9

Epiſcopi non procedentes contra ſuſpectos de hæreſi, vel imponentes notam hæreſis, ligantur ſuſpenſione, & aſſignatur ratio, cur ipſi ſuſpenſione, alij verò excommunicatione afficiantur. d.2.q.7.p.5.n.5

Epiſcopi extorquentes pecuniam prætextu officij inquiſitionis, aut applicantes fiſco bona Eccleſiæ, non incidunt in illam excommunicationem. d.2.q.10.p.13.n.8

Epiſcopo certò conſtare debet delinquentem non gaudere priuilegio immunitatis, antequam illum laicæ poteſtati tradat. d.2.q.3.p.6.§.10.n.9

Epiſcopum, aliúmve Prælatum latenter, & cum praua intentione Romam venientem, recipiens, non admonito Papa de illius aduentu, excommunicatione ligatur. d.2.q.6.p.4.n.1

Epiſcopum, aliumque Prælatum latenter, & cum praua intentione Romam venientem, recipiens, non admonito Papa, excommunicatione ligatur, etiamſi titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ recipiat. d.2.q.6.p.4.n.5

Epiſcopum, aliúmque Prælatum latenter, & cum praua intentione Romam venientem, recipiens, excommunicatione ligatur, ſciens ipſum latenter Romam accedere cum praua intentione, etiamſi Prælatus promittat ſe perſonaliter ſignificaturum Papæ. d.2.q.6.p.4.n.6

Epiſcopum latenter venientem bona fide recipiens, non ligatur excommunicatione, ſi non denunciet Pontifici poſtquam cognouit latenter eum egreſſum, & prauam eius intentionem. d.2.q.6.p.4.n.7

Epiſcopus an poſſit virtute Concilij Tridentini abſoluere ab excommunicatione lata contra non reuelantes. d.2.q.1.p.1.n.37

Epiſcopus iuſta de cauſa poteſt perſonam laicam excommunicare. d.2.q.1.p.1.n.37

Epiſcopus cogens aliquem ad celebrandum matrimonium non incurrit excommunicationem iuxta probabiliorem ſententiam, niſi temporale dominium habeat. d.2.q.2.p.6.n.6

Epiſcopus cogens aliquem ad celebrandum matrimonium, non incurrit excommunicationem, etiamſi matrimonium ſit conſummatum. d.2.q.2.p.7.n.8

Epiſcopus ſcienter participans in crimine criminoſo cum nominatim excommunicato à ſe, incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.21.n.5

Epiſcopus, aliique Prælati extrahentes, vel extrahi mandantes aliquem non ſeruata forma Bullæ Gregorij 14. excommunicationem incurrunt, quoties id auctoritate laica faciunt. d.2.q.3.p.16.§.4.n.11

Epiſcopus, vel eius Vicarius non incurrunt excommunicationem, dum renuunt laico Iudici concedere facultatem extrahendi aliquem in loco ſacro exiſtentem. d.2.q.3.p.16.§.9.n.12

Epiſcopus an ligetur excommunicatione dum renuit dare facultatem extrahendi delinquentem non gaudentem immunitate remiſſiuè d.2.q.3.p.16.§.12.n.2

Epiſcopus, vel eius Vicarius non poteſt facultatem dare extrahendi aliquem ab Eccleſia in caſibus in iure non expreſſis. d.2.q.16.§.12.n.3

Epiſcopus non tenetur ſtare proceſſui facto à laica poteſtate, dum quæritur vtrum delinquens gaudeat immunitate Eccleſiaſtica. d.2.q.3.p.16.§.12.n.9

Epiſcopus dum aliquem non gaudentem priuilegio immunitatis tradit Curiæ ſæculari non tenetur cautionem exigere à Iudice ne delinquentem puniat pœna ſanguinis. d.2.q.3.p.16.§.12.n.12

Epiſcopus abſoluere poteſt ab excommunicatione contracta ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ, modo facta ſit reſtitutio, & ſatisfactio à delinquente. d.2.q.3.p.16.§.11.n.2

Epiſcopus non incurrit pœnam ſuſpenſionis excedendo conſeruatoris poteſtatem. d.2.q.2.p.35.n.9

Epiſcopus abſoluere poteſt ab excommunicatione contracta ob percuſſionem Clerici. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.3

Epiſcopus quandonam abſoluere poſſit ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem, etiamſi percuſſio mediocris ſit, vel enormis. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.9

Epiſcopus abſoluere poteſt ſuos ſubditos ab excommunicatione contracta ob quamlibet percuſſionem, modò delictum ſit occultum. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.19

Epiſcopus non ſolum per ſe, verum etiam per alium abſoluere poteſt ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.20

Epiſcopus abſoluere poteſt ab excommunicatione contracta ob duellum, modo delictum ſit occultum. d.2.q.3.p.48.n.39

Epiſcopus non poteſt abſoluere ab excommunicatione contracta ab eo, qui formam in electione Summi Pontificis non ſeruauit, ſeu conſtitutionem Gregorij XV. de electione Papæ tranſgreſſus fuit. d.2.q.7.p.1.n.9

Epiſcopus, aliique collatores beneficiorum quænam ſeruare teneantur, dum reſignationem admittunt. d.2.q.7.p.4.n.3

Epiſcopus quænam ſeruare teneatur in conferendis beneficiis reſignatis. d.2.q.7.p.4.n.4

Epiſcopus non poteſt interdictum ſpeciale generale in Eccleſiis exemptis ponere. d.2.q.8.p.14.n.5

Epiſcopus diſpenſare non poteſt, vt vir coniugatus miniſtret in ſacris ordinibus, conſtante matrimonio. d.3.q.1.p.7.n.12

Epiſcopus ordinans aliquem ſine titulo quam obligationem contrahat. d.3.q.1.p.8.n.26

Epiſcopus quandónam alere teneatur eum, cui contulit beneficium, & poſtea eiectus fuit. d.3.q.1.p.8.n.27

Epiſcopus qui Epiſcopatui ceſſit, an cenſuram aliquam incurrat conferendo ordines. d.3.q.1.p.8.n.10

Epiſcopus conſecratus ab alio Epiſcopo, qui renunciauerat Epiſcopatui, non remanet ſuſpenſus. d.3.q.1.p.9.n.12

Epiſcopus conſecratus ab aliquo excommunicato, vel ſuſpenſo, ſuſpenſionem incurrit d.3.q.1.p.10.n.4

Epiſcopus ordinare poteſt ſuum triennalem familiarem, modò beneficium ipſi ſtatim conferat. d.3.q.1.p.11.n.7

Epiſcopus ordinare poteſt ſuum triennalem familiarem ad titulum patrimonij, vel penſionis. d.3.q.1.p.11.§.2.n.11

Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum familiari triennali ſuper interſtitia temporum. d.3.q.1.p.11.n.13

Epiſcopus non poteſt ordinare extraneum ſub ſpe ratihabitionis. d.3.q.1.p.11.n.14

Epiſcopus conferens tonſuram extraneo incurrit ſuſpenſionem per annum à collatione tonſuræ. d.3.q.1.p.11.n.19

Epiſcopus an poſſit calices, & ſimilia benedicere extra propriam diœceſim. d.3.q.1.p.12.n.3

Epiſcopus conferens primam tonſuram infanti, in ſuſpenſionem incidit, niſi infans religionem intret. d.3.q.2.p.1.n.1

Epiſcopus conferens tonſuram nondum elapſo anno, ſuſpenſionis

contractæ

contractæ ob collationem primæ tonſuræ infanti, an ligetur irregularitate. d.3.q.2.p.1.n.5
Epiſcopus iniuſtè ordinans inuitum, Miſſas per annum celebrare prohibetur. d.3.q.2.p.2.n.1
Epiſcopus ordinando ſacerdotem indignum ſuſpenditur à collatione ordinum. d.3.q.2.p.3.n.1
Epiſcopus conferens ordinem religioſo ante profeſſionem, incurrit ſuſpenſionem per annum à collatione ipſorum ordinum. d.3.q.2.p.10.n.1
Epiſcopus an poſſit ex priuilegio Tridentini in hac ſuſpenſione, & pœnis diſpenſare. d.3.q.2.p.11.n.7
Epiſcopus exercens Pontificalia in aliena diœceſi, abſque licentia ordinarij loci, vel in perſonas eiuſdem ordinarij non ſubiectas ſuſpenditur ab exercitio Pontificalium. d.3.p.2.p.12.n.1
Epiſcopus non poteſt in aliena diœceſi conferre ordines perſonis non ſubiectis Epiſcopis illius loci. d.3.q.12.p.1.n.6
Epiſcopus aſſiſtens prauatæ conſecrationi non ligatur ſuſpenſione. d.3.q.4.p.6.n.7
Epiſcopus conſecratus non præmiſſa inquiſitione, an ligetur ſuſpenſione. d.3.q.4.p.6.n.8
Epiſcopus promouens religioſum ad clericatum, vel prælaturam monaſterij, à quorum communione repellatur. d.3.q.4.p.7.n.2
Epiſcopus non præſentans electionem electo non ligatur ſuſpenſione. d.3.q.4.p.8.n.4
Epiſcopi, aliique prælati prouiſi à Sede Apoſtolica ſuſpenſionem incurrunt accedendo ad ſuas Eccleſias ſine litteris Apoſtolicis. d.3.q.4.p.10.n.1
Epiſcopi, aliique prælati à Sede Apoſtolica prouiſi tenentur iuramentum fidelitatis præſtare, antequam à Sede Apoſtolica diſcedant. d.3.q.4.p.10.n.2
Epiſcopus, aliuſve prælatus non ſeruans Extrauagantem ſuſcepti regiminis ſuſpenditur à Pontificalibus, & ab ingreſſu Eccleſiæ. d.3.q.4.p.11.n.1
Epiſcopus an huic cenſuræ ſubiiciatur. d.3.q.4.p.13.n.9
Epiſcopus, vel Abbas alienans bona Eccleſiaſtica non ſeruata forma Extrauag. *Ambitioſæ*, ſuſpenſus eſt. d.3.q.4.p.17.n.1
Epiſcopus delegatus à Papa in cauſa alienationis bonorum Eccleſiaſticorum, ſuſpenditur ab officio, conſentiendo alienationi per gratiam, timorem, vel ſordes in damnum Eccleſiæ. d.3.q.4.p.18.n.1
Epiſcopus an poſſit victualia recipere, dum per villas, & oppida Sacramentum Confirmationis confert. d.3.q.5.p.4.n.9
Epiſcopus an in præfato canone ligetur ſuſpenſione, accipiendo victualia, vel quod alij ei dant. d.3.q.5.p.4.n.10
Epiſcopus an poſſit in viſitatione accipere victualia ab hoſpitalibus, aliiſque locis piis pauperibus. d.3.q.5.p.4.n.11
Epiſcopus non conuocans Synodum poſt Concilium Prouinciæ, ligatur ſuſpenſione. d.3.q.5.p.6.n.1
Epiſcopi non accedentes intra debitum tempus ad limina Apoſtolorum, quas pœnas incurrant. d.3.q.5.p.7.n.6
Epiſcopus accedens ad mulierem, quam cognouerat ante conſecrationem Epiſcopalem an ſuſpenſione ligetur. d.3.q.6.p.1.n.2
Epiſcopi, & alij, prælati quas pœnas incurrant ingrediendo monaſteria monialium. d.3.q.6.p.1.n.1
Epiſcopus non ſeruans formam præſcriptam *in Extrauag. Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.* alienando bona Eccleſiaſtica interdicitur. d.4.q.2.q.3
Epiſcopi, & Epiſcopis ſuperiores aliquid ſibi vſurpantes ex redditibus Eccleſiarum vacantium, interdictum incurrunt. d.4.q.2.p.4
Epiſcopus accipiens occaſione viſitationis aliquid vltra victualia interdictum incurrit. d.4.q.2.p.8
Epiſcopi recipientes beneficia, vel penſiones in confidentiam interdicuntur. d.4.q.2.p.13
Epiſcopus ſi detineatur captus in aliqua domo, tota ciuitas interdicitur, non item tota diœceſis, vel tota domus. d.4.q.3.p.4
Epiſcopatum recipiens de manu laici, interdicto ſubiicitur. d.4.q.2.p.2
Equites S. Ioannis, S. Iacobi, & alij an gaudeant priuilegio fori. p.1.q.16.p.3.n.16
Equites religioſi, ſeu commendatarij quandónam gaudeant priuilegio canonis. d.2.q.3.p.6.ſect.3.n.9
Equites religioſi profiteri poſſunt ante nouitiatus annum. d.3.q.8.p.5.n.3
Equos validos pro inualidis permutans cum infidelibus, vel arma apta pro ineptis, excommunicationem incurrit; etiamſi prædictus equus, & arma è locis infidelium priùs extraxiſſet. d.2.q.8.p.7.n.15
Equum ſibi furto ſublatum è manibus furis ſubtrahens, non incurrit excommunicationem. d.2.q.9.p.2.n.15
Eremitæ, vel etiam alij religioſum habitum aſſumentes, & locis piis inſeruientes quandónam gaudeant priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.18
Euchariſtiam ſumens in peccato mortali non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.14.n.3
Eugeniana in aliquibus locis non prodeſt curialibus neque paſſiuè. d.2.q.7.p.3.n.5
Eugenianam violans priuando curialem beneficij alia de cauſa, quàm ratione beneficiorum, ſimúlque aliis conferendo, incurrit excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum. d.2.q.7.p.3.n.7
Euocans aliquem ad diuina officia in locis interdictis, excommunicationem incurrit. d.2.q.3.p.20.n.5
Exactionis nomine quidnam intelligatur. d.1.q.6.p.2.n.5
Exactor vectigalium, qui aliquid ſupra taxam à Principe præſcriptam exigit, cenſuram huius canonis non contrahit, iuxta probabiliorem auctorum ſententiam. d.1.q.6.p.3.n.15
Examini ſe ſupponens pro alio, vt beneficium conſequatur, incurrit excommunicationem. d.2.q.6.p.7.n.3
Excipiens piratam domi, titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ, non ligatur excommunicatione. d.1.q.4.p.1.n.21
Excommunicati omnes à delegato Papæ perſiſtentes in excommunicatione per annum contrahunt reſeruationem. d.2.q.3.p.21.n.3
Excommunicatio ferri poteſt pro cauſa temporali, modò intentio ferentis ſit recta. d.2.q.2.p.vnico n.1
Excommunicatio, quæ ad reſtitutiones faciendas imponitur, ferri poteſt etiam contra perſonam determinatam. d.2.q.1.p.vnico n.5
Excommunicatio lata contra auferentes oblationes de Eccleſiis non eſt reſeruata. d.2.q.2.p.1.n.7
Excommunicatio lata contra vexantes eos, qui cenſuras in aliquem tulerunt, quandónam ſit Summo Pontifici reſeruata. d.2.q.3.p.15.n.8
Excommunicatio lata contra raptorem mulieris non eſt reſeruata iuxta communem ſententiam. d.2.q.2.p.9.n.8
Excommunicatio contracta ob procurationem abortus, an ſit reſeruata. d.2.q.2.p.10.n.15
Excommunicatio, quæ lata eſt contra vexantes aliquos in cauſa ſancti officij reſeruata non eſt. d.2.q.2.p.13.n.6
Excommunicatio, in quam qui reincidit remanet reſeruata illi, cui prior erat reſeruata. d.2.q.3.p.23.n.4
Excommunicatio per ſimoniam contracta incurritur ſtatim ac pretium traditur, vel accipitur, poſtquam Ordo, vel beneficium ſimoniacè collatum fuit. d.2.q.3.p.24.n.8
Excommunicatio contracta ob ſimoniam an retrahatur ad tempus commiſſæ ſimoniæ. d.2.q.3.p.24.n.9
Excommunicatio contracta ab eo, qui docet confeſſionem fieri poſſe in abſentia, aut hanc propoſitionem defendit, aut eam imprimi facit, reſeruata eſt Summo Pontifici. d.2.q.3.p.33.n.7
Excommunicatio lata contra aſportantes triticum, an hoc tempore ſit Summo Pontifici reſeruata. d.2.q.3.p.42.n.16
Excommunicatio lata contra incendiarios, an cenſeatur reſeruata, ſi publicatio excommunicationis fiat in genere contra incendiarios, & non contra determinatam perſonam. d.2.q.3.p.43.n.6
Excommunicatio lata contra offendentes Officiales Marchiæ, afficit tantummodo commorantes in prouincia. d.2.q.3.p.47.n.4
Excommunicatio lata ob inuaſionem domus Cardinalis an reſeruata ſit. d.2.q.3.p.9.n.7
Excommunicatio lata ob fractionem & ſpoliationem Eccleſiæ reſeruata eſt Summo Pontifici. d.2.q.3.p.12.n.12
Excommunicatio lata contra Eccleſiaſticos conuenientes alios Eccleſiaſticos coram laico iudice, reſeruata eſt iuxta ſententiam auctoris. d.2.q.6.p.6.n.4
Excommunicatio, & aliæ pœnæ an incurrantur ſtatim ac præſtita eſt actio aliqua, etiamſi duellum non ſequatur. d.2.q.3.p.48.n.33
Excommunicatio lata contra ſeruantes ſtatuta vel conſuetudines de ſoluendis vſuris, afficit ſolùm poteſtates, Iudices, & alios Officiales. d.2.q.10.p.15.n.9
Excommunicatio dum propter conſilium incurritur opus eſt, vt conſilium influat in opus prohibitum. d.1.q.12.p.1.n.28
Excommunicatio, quæ ob ratihabitionem incurritur, à quo tempore incurratur. d.1.q.12.p.1.n.24
Excommunicatio minor an neceſſariò ferenda ſit in ſcriptis. d.3.q.5.p.1.§.2.n.3
Excommunicatio à iure lata ſcripturam neceſſariam non requirit. d.3.q.5.p.1.§.2.n.4
Excommunicatio ad duos menſes, an ſit propriè excommunicatio, vel potius ſuſpenſio. d.3.q.5.p.6.n.2
Excommunicatione non ligatur tradens vel recipiens aliquid poſt gratiam vel iuſtitiam in Romana Curia obtentam, modò det vel recipiat ſolùm titulo gratitudinis & liberalitatis. d.2.p.3.p.31.n.15
Excommunicationem incurrere non videtur promittens aliquid pro gratia vel iuſtitia in Romana Curia obtinenda, niſi promiſſio acceptetur. d.2.q.3.p.31.n.9
Excommunicationem non incurrit diſputans de rebus ad inſtitutum Societatis Ieſu pertinentibus, niſi diſputet ad impugnandum. d.2.q.3.p.35.n.3
Excommunicationem ad reſtitutiones faciendas quiſnam ferre poſſit. d.2.q.1.p.vnico n.3
Excommunicationem ferre poteſt Vicarius Capituli Sede vacante, & alij Prælati exempti, iuriſdictionem Epiſcopalem habentes. d.2.q.1.p.2.n.4
Excommunicationem incurrit conſulens, vel prouocans ad duellum, etiamſi conatus fuerit influxum reuocare, ſed re ipſa non reuocauerit. d.2.q.3.p.48.n.36
Excommunicationem reſeruatam incurrit abſoluens à caſibus prætextu priuilegij. d.2.q.4.p.3.n.2
Excommunicationem incurrit reuelans aliquid de quo Papa in Conſiſtorio, aut alibi ſilentium indixit. d.2.q.7.p.2.n.3

Excommunicationem incurrit reuelans aliquid, quod Papa ſub ſecreto legendum præcipit, etiamſi ex illius ſecreti manifeſtatione nullum alteri damnum ſequatur. d.2.q.7.p.2.n.4
Excommunicationem incurrere videtur in ſententia auctoris reuelans aliquid ab eo, cui Summus Pontifex ſilentium, & ſecretum indicit. d.2.q.7 p.2 n.7
Excommunicationis ſententiam promulgans abſque admonitione, an ligetur ſuſpenſione. d.3 q.5.p.1 § 1.n.2
Excommunicationes plures non incurrit exercens aliquam actionem ſub excommunicatione prohibitam in Bulla contra percuſſores Cardinalium & Epiſcoporum, & etiam in aliis iuribus. d.1.q.12.p.4.n.2
Excommunicationem ferens abſque præuia admonitione, & teſtibus, interdictum incurrit. d 4 q.2 p 1
Excommunicatus ob crimen aliàs in Bulla expreſſum remanet excommunicatus, etiamſi poſtmodum caſus iſte in Bulla non exprimatur donec abſoluatur d.1 q 1 p.5 n.6
Excommunicatus vel interdictus, aut nominatim monitus à celebrante, vt de Eccleſia exeat tempore Miſſæ, excommunicationem incurrit, ſi nolit exire. d 2.q 3 p 20.n.13
Executionem ab Epiſcopo vel Inquiſitore iniunctam tenuens adimplere, punitur excommunicatione. d 2.q 3 p.45 n.6
Executores quinam dicantur. d.1.q.10.p.2.n 5
Exemptio mendicantium ordinum in quo conſiſtat. d 2.q 10.p.2. n 3
Exenterans corpora infidelium, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p 45.n.6
Exhibitio quid ſit. d.1.q.14.p.1.n.11
Exire de Clauſtro quiſnam dicatur. d 2 q 8.p.7 n 2
Extorquens abſolutionem cenſuræ per vim, vel metum, ligatur excommunicatione, ſiue cenſura lata eſſet ab homine, ſiue à iure. d.2 q 2 p.15.n 7
Extorquens vel procurans decretum alienationis & damnum Eccleſiæ, incurrit excommunicationem reſeruatam. d.2.q.5 p.5 n 10
Extorquens frumentum & alia præter pecuniam occaſione officij ſanctæ Inquiſitionis incurrit excommunicationem iuxta communem Doctorum ſententiam; licet forte contraria opinio aliqua probabilitate carere non videatur. d.2.q.10 p.10.n.3
Extractionem olearum conſulens non ligatur excommunicatione. d 2 q 3.p.42 n.9
Extrahens aliquem ab Eccleſia blanditiis vel precibus, non peccat contra iuſtitiam. d 2.q 3.p.16.§.13.n.2
Extrahere aliquem è loco ſacro quiſnam dicatur. d.2.q.3 p.16.§.14. n.3
Extranei deferentes arma breuioris menſuræ dum per ſtatum Eccleſiaſticum tranſeunt, non ligantur excommunicatione. d 2.q.10. p.16 n 4
Exules ſeu latrones, qui viatores ad Sedem Apoſtolicam accedentes ſpoliant, excommunicationem incurrunt. d.1.q.10.p.1.n.20

F

FActum contra legem quandónam pro infecto habeatur. d 3 q 8. p 5 n.20
Facultatem habens abſoluendi ab omnibus cenſuris, exceptis excommunicationibus Bullæ abſoluere poteſt ab excommunicatione lata contra impedientes executionem ſacræ Pœnitentiariæ. d 2.q.3. p.19.n 7
Facultatem alicui concedens, vt tantummodo poſſit à Clerico ſibi debitore accipere, quantum ſibi debetur, non ligatur excommunicatione. d.2 q.2 p.22 n.5
Falſificans litteras Apoſtolicas incurrit excommunicationem, etiamſi præfatæ litteræ inualidæ ſint ob ſurreptionem. d.1.q.7.p.3. n 9
Falſificans litteras à Summo Pontifice ſcriptas tanquam à perſona priuata immunis eſt ab hac cenſura. d 1 q.7 p.3.n.10
Falſificans litteras Apoſtolicas excommunicatione afficitur, licet illis poſtea non vtatur, modo litteræ iam ſint expeditæ. d.1.q.7 p.3 n.11
Falſificans litteras animo illis non vtendi, ſed perdendi, non incurrit excommunicationem iuxta ſententiam auctorum. d.1.q.7 p.3. n.13
Falſificare incipiens litteras Apoſtólicas, ſed non perficiens, excommunicationis pœnam euadit. d.1.q.7.p.3 n 12
Falſificatio quot modis contingat. d.1.q.7.p.1.n.4
Falſificationem litterarum Apoſtolicarum conſulens, fauens, aut mandans, non incurrit excommunicationem huius Canonis; ſed excommunicationem cap. *Ad falſariorum.* d.1.q.7.p.3.n.8
Falſificationis nomine quid intelligatur. d.1.q.7.p.1.n.3
Familiares quinam dicantur. d.1.q.10 p.1.n 22
Familiares Papæ, aut Cardinalis, quinam dicantur. d.1.q.12 p.2 n.13
Familiaris triennalis Epiſcopi ab eo poteſt ordinari. d.3.q.1.p.11. n.7
Familiaris ordinatus ab Epiſcopo, an ſuſpenſus ſit. d.3.q.1.p.11. n 12
Familiaritatis qualitas plenè probanda eſt, dum quis ordinandus eſt ab Epiſcopo, cuius eſt familiaris. d.3.q.1.p.11.n.8
Familiarium nomine quinam intelliguntur. d.1.q.14.p.2.n.6
Famuli, aut familiares Cardinalium, Epiſcoporum, aut aliorum clericorum, non gaudent priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.7
Farinam transferens extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel ad loca mediate ſubiecta, ſubiicitur excommunicationi. d.2.q.3.p.42.n.4
Fauere quid ſit. d.1.q.12.p 1.n.29
Ferrum tradens artifici infideli, vt ex eo arma ſibi conficiat, non incurrit cenſuram. d.1 q 8.p.4 n.4
Ferrum tam factum, quàm nondum perfectum vetitum eſt ad infideles deferri: idem dic de ſtagno, pecunia, & omni alio metaliorum genere. d.1.q.8.p.2.n.5
Fideles omnes gaudent immunitate. d.2.q.3.p.16.§.5.n.1
Fides cuinam præſtanda ſit, dum ſatellites aſſerunt ſe aliquem in loco profano cepiſſe; captus verò teſtatur ſe captum in loco ſacro. d 2.q.3.p.16 § 7 n.12
Filij impuberes abſolui poſſunt ab Epiſcopo ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem etiam enormem, etiamſi abſolutionem petant poſt pubertatem. d.2.q.3.p.6 ſect.5 n.12
Filios, vel vxores Romipetarum abducens, an excommunicationem incurrat. d.1.q 11.p.1.n.9
Filiusfamilias, aut ſeruus, quandónam abſolui poſſit ab Epiſcopo ob excommunicationem canonis. d.2.q.3.p.6.n.3
Finem principalem à minus principali, quomodo diſcernere poſſimus. d.1.q.11.p 2 n 15
Fingens, vel fraudem committens, vt Iudex ſe perſonaliter conferat ad fœminam, non ligatur excommunicatione, effectu nondum ſecuto. d.2.q.2.p.36.n 5
Fingentes ſe nepotes, vel familiares Cardinalium, aut aliorum, vt litterarum expeditionem gratis aſſequantur, ſubiiciuntur excommunicationi; eidem etiam ſubiiciuntur officiales complices huius delicti. d.2.q.3 p.5.n 3
Fœmina, cum qua religioſus contrahit matrimonium, excommunicatione non ligatur. d.2 q.2.p.7.n.8
Fœmina ipſa prægnans ſocia, aut conſcia abortus, ſubiicitur excommunicationi. d.2 q.2.p.10.n.15
Fœmina rapiens virum non incurrit excommunicationem. d.2. q.2. p 9 n.7
Fœmina confingens aliquid, vt Iudex perſonaliter ad illam ſe conferat, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.36.n.6
Fœmina percutiens clericum, aut cooperans percuſſioni, ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6.ſect.2.n.3
Fœminam cogens ad emittendum votum ingrediendi religionem, vinculo excommunicationis non obſtringitur. d.2.q.2 p.2 n.7
Fœminam impediens ne monaſterium ingrediatur, & religionem ſuſcipiat, incurrit excommunicationem d 2.q 2 p.3.n.3
Fœminam impediens ne votum faciat ingrediendi religionem, excommunicationem non incurrit. d.2.q.2.p.2 n.3
Fœminam retrahens ſolis precibus à religione non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.3.n 5
Fœminam dolo retrahens à religione incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.3.n.6
Fœminæ conantes vſurpare regaliam cuſtodiam, aut titulum defenſionis in locis piis, excommunicationi ſubiiciuntur. d.2.q.2. p.23 n 8
Fœminæ Beguinarum ſtatum aſſumentes, vel ſectantes, excommunicationi ſubiiciuntur. d.2.q.2.p.26.n.3
Fœminæ religioſe, & piè viuentes in ſuis vel alienis domibus, nullis pœnis afficiuntur. d.2.q.2.p.26 n.4
Fœminæ excommunicatæ ob clerici percuſſionem abſolui poſſunt ab Epiſcopo. d.2.q.3.p.6.ſect 3 n.13
Fœtus quandónam animatus cenſeatur. d.2 q.2 p 10 n 7
Forma quænam ſeruanda ſit, dum aliquis è loco ſacro extrahendus eſt. d 2.q.3.p 16.§.6 n.2
Fratres & moniales S. Claræ, vtentes Bulliis cruciatæ, aut ſimilibus contra obedientiam ordinis, excommunicationi ſubiiciuntur. d.2.q.8.p.11 n.3
Fratres, & ſorores tertij ordinis quinam dicantur. d.2 q 9.p.6 n.4
Fratres minores admittentes Tertianos tempore interdicti ad diuina officia in aliena Eccleſia, ſubiiciuntur excommunicationi. d.2.q.9 p.6.n.3
Fratres, & ſorores tertij ordinis quinam dicantur. d.2 q.9.p.6 n 4
Fructus Eccleſiaſticorum de licentia iudicis ſecularis ſequeſtrans, afficitur excommunicatione. d 1.q.18 p.3.n.13
Fructus beneficiorum Eccleſiaſticorum ab alio ſublatos, ſed apud ſe exiſtentes, non reſtituens ex negligentia, non ligatur excommunicatione. d.1.q.18.p 1.n 5
Fructus beneficij ad quem pertineant, dum quis ſuſpenſus eſt a fructibus beneficij. d.3 q.6.p.6 n.7
Fructuum nomine, & redituum nomine quid intelligatur. d.1.q 18. p.2 n.6
Frumenti nomine an intelligatur etiam farina, aut panis. d.1.q.11. p.1.n.14
Frumentum extra ſtatum aſportans non incidit in excommunicationem, donec perueniat ad locum, ad quem frumentum deferri prohibeatur. d.2.q.3 p.42 n.10
Frumentum extra ſtatum aſportans in ſui, vel familiæ vſum an ligetur excommunicatione. d.2.q 3.p 42.n.11
Frumentum aſportans extra ſtatum Eccleſiaſticum in modica quantitate, excuſari videtur ab excommunicatione. d.2.q.3.p.42.n.12

Frumentum,

Frumentum, & alia id genus aſportans extra ſtatum an grauiter peccet, & an ad reſtitutionem teneatur. d.2.q.3.p.42 n.17
Fures in loco ſacro exiſtentes, immunitate gaudent. d.2.q.3.p.16.§.5. n.3
Fures, qui fructus vel prouentus Eccleſiaſticorum furantur, non incurrunt excommunicationem Bullæ. d.1.q.18.p.1.n.4

G

Gabella quid ſit. d.1.q.6.p.1.n.2
Gabellam imponi, & exigi mandans, excommunicationem incurrit. d.1.q.14 p.1.n.14
Gabellas defraudantes capiens, ipſóſque ad exactores ducens, non ligatur excommunicatione. d.1.q.6.p.3 n.16
Gabellas imponens in terris alienis non incurrit excommunicationem. d.1.q.6.p.3.n.9
Gabellas antiquitus impoſitas, ſed aliqua de cauſa intermiſſas de nouo exigens, non ligatur hac cenſura. d.1.q.6 p.3 n.12
Gabellam imponere quinam poſſint abſque periculo contrahendi cenſuram. d.1.q.6.p.3.n.2
Generalis, vel prouincialis poteſt facultatem concedere religioſo ſibi ſubdito accedendi ad ſtudia. d.2.q.8.p.8.n.8
Gloſſas, & adnotationes quinam dicatur edere. d.2.q.2.p.17 n.2
Gloſſas ſeu adnotationes edens circa alia decreta, quæ in Concilio Tridentino non continentur, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.17.n.10
Graſſatores viarum immunitate priuantur. d.2.q.3.p.16.§.6.n.3
Gratiæ nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.31.n.2
Grauans, vel moleſtans ſuo proprio motu ſiue iudices Eccleſiaſticos, qui cenſuram tulerunt, vel eos, quorum occaſione cenſura lata eſt, vel aliquem ſuorum, excommunicationem cap. *quicumque*, incurrit. d.1.q.17.p.3.n.5
Grauans Eccleſiam pro alienis debitis tenetur ad reſtitutionem. d.3.q.4 p.14 n.3
Grauans Eccleſiam pro alienis debitis, remanet ſuſpenſus etiam reſtitutione facta. d.3.q.4 p.14 n.4
Græcus coniugatus non eſſet ordinandus ſi ad noſtras regiones ſe conferret. d.5.q.1 p.7 n.6
Gubernator ſtatus Eccleſiaſtici recipiens aliquid præter eſculenta, & poculenta, non incurrit excommunicationem. d.2.q.7.p.8.n.4
Gubernator prouinciæ vel ciuitatis, qui triticum ex ſua ditione extrahi prohibet, nec ad Romanam Curiam deferri permittit, vt ſuæ prouinciæ conſulat excuſatur ab excommunicatione, contra prohibentes deferri victualia ad vrbem Romanam. d.2.q.9.p.2.n.8
Gubernatores, vel rectores ſtatus Eccleſiaſtici recipientes aliquid præter eſculenta, & poculenta, tenentur rem acceptam & aliud tantummodo reſtituere ante iudicis ſententiam. d.2.q.7.p.8.n.8

H

Habitum nouum, ſeu nouam religionem aſſumens ſine Summi Pontificis facultate, non ſubiicitur excommunicationi. d.2.q.2.p.17.n.2
Habitum aliquem aſſumens humilitatis gratia non afficitur excommunicatione. d.2.q.8.p.1.n.6
Habitum ſuæ religionis dimittere quinam dicantur. d.2.q.8.p.6.n.3
Habitus clericalis cognitio ad quem iudicem pertineat, dum ſuboritur controuerſia, an clericalis ſit. d.1.q.16.p.6.n.31
Hæreſim pronuncians per verba æquiuoca an excommunicationem incurrat. d.1.q.2.p.2.n.6
Hæreſim an committat, qui errat ex ignorantia craſſa, & adhuc erraret, ſi ſciret errorem illum eſſe contra fidem. d.1.q.2.p.1.n.7
Hæreſim, vel mortale peccatum affirmans ab eo committi, qui credit beatiſſimam Virginem ab originali præſeruatam fuiſſe, excommunicationem incurrit etiamſi hoc proferat oretenus, & non ex animo. d.2.q.3.p.34.n.2
Hæreſim, vel mortale peccatum aſſerens committi ab eo, qui tenet beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.34.n.8
Hæreſis quid ſit. d.1.q.2.p.1.n.1
Hæreſis qualibet manifeſtatio an ſufficiat ad incurrendum excommunicationem. d.1.q.2.p.2.n.7
Hæreſis crimen priuationem immunitatis inducit. d.2.q.3.p.16.§.10.n.1
Hæreſis notam ex odio alicui imponens, excommunicationem incurrit, etiamſi prauum affectum exteriùs non manifeſtet. d.2.q.7.p.5 n.3
Hæreſis criminis cognitio pertinet ad forum Eccleſiaſticum. d.2.q.10.p.8.n.6
Hæretici an vitandi ſint. d.1.q.2.p.2.n.9
Hæretici expreſsè, & nominatim à Sede Apoſtolica declarati, quinam dicantur. d.1.q.8.p.3.n.5
Hæreticorum receptores, fautores, defenſores, &c. an ligentur excommunicatione. d.1.q.2.p.3.n.1
Hæreticum, vel reum mortalis culpæ aſſerens illum eſſe, qui tenet libros affirmantes beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.34.n.4
Hæreticum de rebus ad ſtatum reipublicæ pertinentibus in damnum Catholicæ religionis certiorem faciens, excommunicationem incurrit. d.1.q.8.p.1.n.30
Hæreticus eſt, qui negat hunc eſſe verum Papam. d.1.q.2.p.1.n.9
Hæreticus an incurrat excommunicationem. d.1.q.2.p.2.n.2
Hæreticus mentalis à quonam abſolui poſſit. d.1.q.2 p.2.n.3
Hæreticus an ligetur excommunicatione, non aperiens caput imaginibus. d.1.q.2 p.2 n.4
Hæreticus an adhiberi poſſit ad ſuſcipiendum infantes de ſacro fonte. d.1.q.2.p.2.n.10
Hæreticus an ſit, qui dubitat de fidei veritate. d.1.q.2 p.1.n.3
Hæreticus an ſit, qui non credit articulum reuelatum. d.1.q.2.p.1.n.4
Hæreticus quibus pœnis afficiatur. d.1.q.2.p.2.n.1
Hæreticus an ſit negans Chriſtum eſſe viſibilem. d.1.q.2.p.1.n.5
Hæreticus an ſit, qui ex ignorantia craſſa errat circa fidem; ſed erat paratus corrigi, cognita veritate. d.1.q.2.p.1.n.6
Hæreticus non caret immunitate ob crimina diſtincta ab hæreſi. d.2.q.3.p.16.§.10.n.2
Hieroſolymitanos peregrinos iure antiquo vetitum erat ſub excommunicatione vexare. d.1.q.11.p.1.n.2
Homicidium, aut mutilationem non impediens an incurrat excommunicationem. d.1.q.10.p.2.n.7
Homicidæ, ſeu mutilatores in Eccleſiis, ſeu earum cœmeteriis, priuantur immunitate. d.2.q.3 p.16.§.6.n.7
Homicidis priuilegium immunitatis ſuffragatur per ſe loquendo. d.2.q.3.p.16.§.5.n.5
Hoſpitale an præſumendum ſit erectum auctoritate Epiſcopi. d.2.q.4 p.6 n.3
Hoſpitalium Rectores an comprehendantur ſub nomine perſonarum Eccleſiaſticarum. d.1.q.16 p.3.n.20
Hoſtiliter inſequi quid ſit. d.1.q.12.p.1.n.6

I

Iactans & oſtentans ſe Epiſcopum talis Eccleſiæ non incurrit excommunicationem. d.1.q.18.p.2.n.3
Ignorantia probabilis quo pacto excuſetur. d.1.q.11.p.3.n.2
Ignorantia quandónam præſumatur. d.2.q.2.p.35.n.11
Ignorantia excuſat à cenſura. d.3.q.4.p.1.n.5
Illiterati nomine quiſnam intelligatur. d.3.q.2.p.1.n.2
Immunitas Eccleſiaſtica violatur dum capitur aliquis, qui fracto carcere ſe receperat in Eccleſiam, oratorium, vel alium religioſum locum. d.2.q.3.p.16.§.3.n.11
Immunitas ſuffragatur in omnibus caſibus, exceptis iis, qui ſunt in iure expreſſi. d.2.q.3.p.16.§.5.n.1
Immunitas ſuffragatur deferentibus arma in Eccleſiis. d.2.q.3.p.16.§.5.n.6
Immunitas ſuffragatur periuris. d.2.q.3.p.16.§.5.n.7
Immunitas ſuffragatur ſimoniacis. d.2.q.3.p.16.§.5.n.8
Immunitas ſuffragatur blaſphemis. d.2.q.3.p.16.§.5.n.9
Immunitas ſuffragatur adulteris. d.2.q.3.p.16.§.5.n.10
Immunitas amittitur ob crimen læſæ maieſtatis in perſonam Principis, etiam effectu non ſecuto. d.2.q.3.p.16.§.11.n.11
Immunitas Eccleſiaſtica quibus locis conceſſa ſit. d.2.q.3.p.16.§.1.n.2
Immunitas priuilegium parit, vt qui capi nequeant in loco ſacro. d.2.q.3.p.16.§.7.n.1
Immunitas hunc effectum parit, vt exiſtens in Eccleſia impediri non poſſit, ne ad ipſum deferantur ea, quæ ad victum neceſſaria ſunt. d.2.q.3.p.16.§.7.n.3
Immunitas exiſtenti in Eccleſia adeo ſuffragatur, vt à laica poteſtate impediri nequeat donec declaretur an Eccleſiaſtica immunitate gaudeat. d.2.q.3.p.16.§.7.n.4
Immunitas adeo ſuffragatur exiſtenti in Eccleſia, vt ei nulla vis, vel damnum inferatur. d.2.q.3.p.16.§.7.n.6
Immunitas an proſit confugienti ad Eccleſiam, ita vt bonis, quæ extra Eccleſiam poſſidet ſpoliari non poſſit, quoties citatus à iudice ad comparendum, negligit comparere. d.2.q.3.p.16.§.7.n.8
Immunitas hunc effectum parit, vt per vim extractus ab Eccleſia reſtituendus ſit Eccleſiæ. d.2.q.3.p.16.§.7.n.9
Immunitas irritat actum, quo delinquens à ſeculari iudice extrahitur. d.2.q.3.p.16.§.7.n.11
Immunitate priuantur proditores. d.2.q.3.p.16.§.6.n.15
Immunitate non priuatur, qui proditoriè vulnus infligit, ſed non occidit. d.2.q.3.p.16.§.6.n.18
Immunitatem non amittunt illi, qui alia delicta in Eccleſia committunt præter homicidia, vel mutilationes. d.2.q.3.p.16.§.6.n.13
Immunitatem non ſolùm violat perſona publica, verùm etiam priuata, extrahendo aliquem ab Eccleſia. d.2.q.3.p.16.§.9.n.9
Immunitatem violans attentando aliquem capere, vel extrahere è loco ſacro, incurrit excommunicationem, etiam effectu non ſecuto. d.2.q.3.p.16.§.9.n.4
Immunitatem amittunt non ſolùm aſſaſſini, verùm etiam ipſorum fautores, &c. d.2.q.3.p.16.§.6.n.22
Immunitatis ius eſt valde conforme iuri diuino, & naturali. d.2.q.3.p.16.§.2.n.2

Immunitatis Eccleſiaſticæ priuilegium an competat Sacerdoti deferenti Euchariſtiam. d.2.q 3.p.16.§ 3.n.12

Immunitatis priuilegium extenditur ad perſonam interdictam. d 2. q 3 p.16 § 4 n 6

Immunitatis priuilegio gaudet excommunicatus. d.2.q.3.p.16. § 4 n 7

Immunitatis priuilegium conſuetudine amitti non poteſt. d.2.q.3. p.16.§ 5.n.11

Immunitatis priuilegium non amittit is,qui mandat aliquem occidi, vel mutilari in Eccleſia. d 2 q 3 p 16 §.6 n 12

Immunitatis priuilegium non amittit is, qui delictum prope Eccleſiam committit, ipſe confugiendi ad Eccleſiam. d.2 q.3 p.16.§.6. n.14

Immunitatis Eccleſiaſticæ violator quas pœnas incurrat. d.2.q.3. p.16 § 8 n.3

Immunitatis violator quot peccata committat. d.2.q 3.p.16.§.8. n.1

Impediens iuſta de cauſa litteras ſacræ Pœnitentiariæ, non afficitur excommunicatione. d 2.q.3 p 19.n 4

Impediens executionem Epiſcopi, vel Inquiſitionis, incidit in excommunicationem, etiamſi hoc faciat ex odio talis perſonæ, & non ex odio fidei, vel fauore hæreſis. d.2.q.10.p 8,n.10

Impediens iudicium Epiſcopi, vel inquiſitionis ligatur pœna excommunicationis. d.2 q 10.p.8 n 9

Impediens fœminam ne monaſterium ingrediatur,& religionem ſuſcipere incurrit excommunicationem. d 2 q 2 p 3.n.3

Impediens deferri ad Romanam Curiam oues, capras, gallinas, &c. excommunicationem incurrit. .d.1.q 9.p.2 n.4

Impediens eos, qui deferre volebant, ſed nondum cœperant deferre, excommunicationi ſubiicitur. d.1.q 9.p 2.n 5

Impediens victualia Romam deferri, ligatur excommunicatione, etiamſi ea quæ deferuntur emi non ſoleant a curialibus,ſed ab aliis incolis eiuſdem loci. d 1 q 9.p 2.n.6

Impediens victualia Romam deferri ligatur excommunicatione, etiamſi impediat auctoritate priuata, vel publica. d 1 q 9 p 2 n.7

Impediens deferri pisces putridos ad Romanam Curiam non ligatur excommunicatione d.1 q.9 p.2 n 18

Impediens ex iuſta cauſa deferentes victualia ad Romanam Curiam excuſatur ab hac excommunicatione. d.1 q 9 p 3.n 1

Impediens victualia ad vrbem Romanam in dubio an præſumendum ſit iuſtè, & iniuſtè impediſſe. d 1 q.9 p 3.n 2

Impediens executionem litterarum ſacræ Pœnitentiariæ, excommunicationem incurrit. d 1.q 14 p 1.n.22

Impediens litteras ſacræ Congregationis Cardinalium,quæ de mandato Papæ ſcribuntur excommunicationem incurrit. d.1.q.14. p.1 n.23

Impediens ne executor, cui litterarum Apoſtolicarum executio demandata eſt,ciuitatem ingrediatur, excommunicationem incurrit. d 1 q 14 p 2 n 15

Impediens executionem litterarum Apoſtolicarum iuri patronatus derogantium peccat contra Bullam Cœnæ. d.1.q 14 p.2.n.16.

Impediens iuſtè ne quis ad Romanam Curiam accedat, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p 3 n.5

Impediens iuſtè, ne quis ad Romanam Curiam accedat non incurrit excommunicationem, niſi impediat occaſione litterarum, vel gratiarum Apoſtolicarum. d 1 q.14 p 3.n 6

Impediens non ſolùm indirectè, verum etiam directè recurſum ad Romanam Curiam excommunicationis pœna punitur. d.1.q.14. p.3 n.7

Impediens aliquem non ſolùm in particulari, ne ad Romanam Curiam accedat, excommunicationem incurrit, verùm etiam, qui in genere præſcribit, ſeu ſtatuit ne aliquis accedat. d.1.q.14.p.3. n.8

Impediens ne aliquis ſuum negotium in Curia Romana tractet per litteras, quod tractare decreuerat, excommunicationi ſubiicitur. d 1 q 14 p 3.n.9

Impediens iniuſtè, ne quis ad Romanam Curiam perſonaliter accedat, remanet excommunicatus, etiamſi impeditus in eadem Curia negotium tractet. d.1.q.14.p.3 n.10

Impediens curſum cauſarum Eccleſiaſticarum, non incurrit excommunicationem, niſi etiam ſe tanquam iudicem in cauſarum cognitione interponat. d.1.q.15.p.1.n 14

Impediens auctoritate iudiciaria executionem litterarum Apoſtolicarum, excommunicationem incurrit. d 1.q 15.p.1.n 21

Impediens non ſolùm executionem litterarum Apoſtolicarum,verùm etiam aliorum iudicum Eccleſiaſticorum, an excommunicationi ſubiiciatur. d.1.q.15 p.1.n.23

Impediens ne quis litteras à Sede Apoſtolica impetret, vel litiget coram iudice Eccleſiaſtico in cauſis Eccleſiaſticis excommunicationi ſubiicitur. d.1.q.15.p 3.n 2

Impediens malitioſè litterarum Apoſtolicarum executionem, non excuſatur à cenſura contra impedientes cauſarum Eccleſiaſticarum curſum, etiamſi id faciat prætextu ſupplicationis Summo Pontifici exhibendæ. d 1.q 15 p 4 §.2.n.2

Impediens iuſtè prælatos, ne ſua iuriſdictione vtantur, non incurrit excommunicationem. d 1.q.17 p.1.n.4

Impediens prælatum, quem dubitat iuſtè vti iuriſdictione, an excommunicationem canonis incurrat. d.1.q.17.p.1.n.6

Impediens ordinarios Eccleſiaſticos, ne iuriſdictione laica vtantur, an excommunicationi ſubiiciatur. d.1.q.17.p.1.n.9

Impediens vſum iuriſdictionis delegatæ non incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p.1.n.10

Impediens Abbates, Archidiaconos, & ſimiles ne ſua iuriſdictione vtantur excommunicationem incurrit d.1 q.17.p.1.n.11

Impediens tranſlationem victualium ad Romanam Curiam, quas pœnas præter excommunicationem incurrant. d.1.q.9.p.2.n.22

Impediens Epiſcopos ne iuriſdictionem exerceant in iis caſibus, in quibus illam tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati exercere valeant ex Concilij præſcripto, excommunicationem incurrit. d 1. q 17.p 1.n 12

Impediens Epiſcopum ne ſua iuriſdictione vtatur excommunicatione afficitur,etiamſi Epiſcopus nondum ſit conſecratus. d.1.q 17. p.1.n.13

Impediens iudicem Eccleſiaſticum ne ſua iuriſdictione vtatur in cauſis mixti fori, quandonam excommunicationis cenſuram contrahat. d.1.q.17 p.1.n.14

Impediens Epiſcopum ne abſolutionem ſacramentalem alicui conferat non videtur excommunicationem incurrere. d.1.q.17.p.1. n.16

Impediens Epiſcopum ne poteſtatem ordinis exerceat, non incurrit excommunicationem. d.1.q 17.p 1 n.17

Impediens iudicem Eccleſiaſticum, ne iuriſdictione vtatur in cauſis, in quibus iuriſdictio ex conſuetudine ad ipſum ſpectat, quandónam excommunicationem incurrat. d.1.q 17 p.1 n.18

Impediens prælatum ne iuriſdictione vtatur iuxta ſtatuta Conciliorum prouincialium an excommunicationem incurrat diſcrimen eſt inter Theologos,quæ hic dirimitur. d.1 q 17 p.1.n.19

Impediens per mandatum,ſeu per aliud, ne iudex Eccleſiaſticus ordinarius ſua auctoritate vtatur verum excommunicationem incurrat. d.1.q.17.p.1.n.20

Impediens iudices Eccleſiaſticos ne iuriſdictione vtantur,an incurrat excommunicationem etiamſi effectus impedimenti non ſequatur. d 1 q 17 p.1.n.21

Impedimento legitimo detentus abſolui poteſt, ab Epiſcopo ob clerici percuſſionem. d.2.q.3.p.6.lect.5.n.10

Impedimentum legitimum quiſnam habere dicatur. d.1.q.22.p.2. n 23

Impedire intendens viſitatorem monialium non incurrit excommunicationem, quia requiritur effectus conſummatus. d.2.q.2. p 4 n 3

Impediri debet auctoritatiuè curſus cauſarum Eccleſiaſticarum, vt excommunicatio incurratur. d.1.q.15.p.1.n 15

Impeditus conſulens executionem litterarum Apoſtolicarum, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.2.n 10

Impoſitionem vel exactionem onerum, & tributorum contra Eccleſiaſticos non impediens cum alias impedire poſſit, non videtur reus excommunicationis. d.1.q.19.p.1.n.19

Impoſitio tributi præciſe non eſt materia excommunicationis latæ *in cap. quicunque.* d.2.q 2 p 21 n 3

Impotens ad iter Romanum conficiendum obtinere poteſt ab Epiſcopo abſolutionem excommunicationis contractæ ob clerici percuſſionem. d.2.q 3.p.6 lect.5.n.15

Impreſſor non videtur ligari excommunicatione imprimendo aſſertionem affirmantem confeſſionem fieri poſſe in abſentia. d.2.q.3. p 31 n.5

Impreſſores quandónam ligentur excommunicatione, imprimendo libros ſine licentia. d 1 q.2.p.4.n 19

Imprimendo libros quænam conditiones ſeruandæ ſint. d.2 q.2. p 15.n 6

Imprimens libros cum hac loquendi forma, De licentia ſuperiorum, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.16.n.7

Impugnans litteras Summi Pontificis non ligatur excommunicatione, niſi eas impugnet ex opinione, quòd nequeat ſe de prouiſionibus, & gratiis faciendis intromittere ante ſuam coronationem. d.2.q.2.p.11.n.3

Impugnans litteras Summi Pontificis confectas ante coronationem, incurrit excommunicationem, etiamſi hoc tempore impugnet. d.2.q.2.p.11.n.5

Incendiarij ipſo facto excommunicationem incurrunt in ſententia auctoris, quanquam iſta excommunicatio non eſt reſeruata, niſi poſt publicationem. d.2 q.3.p.43.n.1

Incendiarij an ſint interdicti. d.2.q 3.p.43.n.2

Incendiarij quiſnam dicantur. d.2.q.3.p.43.n.3

Incendiariis quænam pœna impoſita ſit. d.3.q 5 p 9 n.2

Incendiarius an dici debeat, qui tantùm ſemel incendit. d.2.q.3. p.43.n.4

Indulgentias publicans ob quæſtum cenſuram incurrit, ſiue id per ſe, ſiue per alium faciat. d.2.q 3.p.30 n 6

Indulgentias de nouo conceſſas, religioſus publicare non poteſt in ſua Eccleſia, abſque licentia ordinarij. d.2.q.3.p.30.n.9

Infantis nomine quiſnam intelligatur. d.3.q.1.p.1.n.2

Infideles quandónam ligentur excommunicatione imprimendo libros ſine licentia. d.1.q 2.p.4.n.19

Infideles de ſtatu reipublicæ Chriſtianæ in damnum Chriſtianorum certiores faciens, excommunicationem incurrit. d.1.q.8.p.2. n.29

Infideles quandónam priuilegio immunitatis gaudeant. d.2.q.3. p.16.§.4.n.5

Infidelibus in terris Chriſtianorum arma tradens excommunicationem incurrit, iuxta probabiliorem ſententiam. d.1.q.8.p.2.n.31

Infidelibus, qui non ſunt hoſtes Chriſtianorum, arma tradens, non ſubiicitur excommunicationi. d.1.q 8.p.3.n.2

Inhabilis per aliquod tempus ad beneficium, an validè illud obtineat intra præfatum tempus. d.3.q 6.p.6.n.9

Iniectio manuum violenta in clericum quid ſignificet. d.2.q.3.p.6. §. 1.n.1

Iniuriis afficiens clericum, non ligatur excommunicatione. d.2 q.3. p.6 §.1 n.10

Inquiſitionis officiales omittentes procedere ex odio, gratia, vel amore, aut lucro contra ſuſpectos, vel diffamatos de hæreſi, excommunicationem incurrunt. d 2 q.7 p.37.n.3

Inquiſitionis prætextu cogens aliquem ad mutuandam ſibi pecuniam, non videtur in excommunicationem incidere. d.2.q.10. p.10.n.4

Inquiſitores poſſunt abſoluendi facultatem in crimine hæreſis alteri delegare. d 1.q 22 p.2.n 6

Inquiſitores poſſunt ab excommunicatione, ob hæreſim contracta abſoluere, etiamſi crimen hæreſis ad officium ipſorum delatum non ſit. d.1.q.22.p.2.n.5

Inſinuare quid ſignificet. d.2 q 3.p.41.n 4

Inſequens Cardinalem, vel Epiſcopum, ſtatim ligatur excommunicatione; vexans verò alia ratione ligatur excommunicatione ſecuta actione principali. d 2 q 3 p.7.n.4

Inſtrumenta fabriferrariorum, agricolarum, &c. non ſunt materia remota huius cenſuræ. d.1.q 8 p 2 n.4

Inſultum faciens ad domum Cardinalis quandónam ligetur excommunicatione. d.1 q.12.p.1.n.5

Interdicti violatoris quænam vocatio requiratur, vt excommunicationem incurrat. d 2.q 3 p.20.n.6

Interdicti localis tempore vocans aliquem ad audienda diuina extra locum interdictum non incurrit excommunicationem. d.2. q.3.p.20.n.1

Interdictos publicos in loco ſacro ſepeliens excommunicatione afficitur. d 2.q.1.p.31 n.5

Interdictum violans in aliis caſibus non expreſſis in Clement. *Grauis*, non videtur ipſo facto excommunicationem incurrere. d 2.q.3. p.20.n 21

Interdictum locale generale quódnam dicatur. d.2.q 8.p.14 n 4

Interdictum violans etiam hoc tempore excommunicationem incurrit, ſi illud violet in caſibus *in Clementina grauis, de ſententia excommunicationis*, expreſſis. d 2 q.3 p.20 n.1

Interdicto ligantur qui præſumunt perturbare, vel impedire ea, quæ pro Eccleſia Toloſana ſtatuta ſunt in Extrauag. ſalubriter, de præbendis. d 4.q.1.p 6

de Interdictis perſonalibus generalibus, & ſpecialibus: item localibus generalibus, & ſpecialibus, vide d 4 q 2 & 3. vſque ad finem.

Interdictus ob celebrationem in loco interdicto præſtita ſatisfactione, ſtatim remanet abſolutus. d 3.q 3 p.1.n.7

Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ non afficitur irregularitate, celebrando in domo priuata. d.3 q 5 p 1 § 1 n.10

Interficere quinam dicantur. d 1.q.10 p 1 n.10

Interficiens de mandato ſuperioris, iuriſdictionem non habentis, excommunicationem non incurrit. d.1.q 10.p.1.n.45

Interficiens Epiſcopum ſuſpenſum, excommunicatum, vel degradatum, afficitur excommunicatione. d 1 q.12 p 2 n 8

Interponens appellationem apud Curiam ſecularem, non ſolum excommunicationem incurrit, verùm etiam alia ratione recurrens. d.1.q.14 p.1 n.24

Interponens ſe in cognitionem cauſarum ſpiritualium, excuſatur ab excommunicatione. d 1.q.15 p.1 n 16

Interpretans Concilium Tridentinum ligatur excommunicatione. d.2.q 2 p.17.n.7

Interſtitiorum tempus quomodo computandum ſit. d.3.q.1.p.4.§.2. n 2

Interſtitiorum diſpenſatio à quo obtinenda ſit. d.3.q.1 p 4.§.2.n.4

Interſtitiorum diſpenſatio non eandem cauſam in omnibus ordinibus requirit. d.3.q.1 p 4 §.2.n.4

Interſtitiorum diſpenſatio ab Epiſcopo, etiam religioſis concedi poteſt. d 3 q.1 p 4.§.2.n 8

Inuadens deferentem victualia ob priuatas inimicitias, non incurrit excommunicationem. d 1.q 9 p 2.n.14

Inuadens, vel occupans ciuitatem, vel oppidum cauſa compenſationis faciendæ, aut iniuriæ vlciſcendæ, excommunicationem incurrit, ſi hoc iniuſtè faciat. d.1.q 21.p.1.n.12

Inuadens portam oppidi, vel prouinciæ S.R.E. excommunicationem incurrit. d.1.q 21 p.1.n.5

Inuadens, vel iniuſtè occupans bona S.R.E. non incurrit excommunicationem. d.1.q 21.p.2.n.2

Inuadens, deſtruens, vel occupans bona priuatorum, non incurrit excommunicationem Bullæ d.1.q.21.p 3.n.4

Inuadens domum alicuius Cardinalis non incurrit excommunicationem, niſi etiam aliquid rapiat; an autem aliam incurrat, explicatum eſt. d.2.q.3.p.9.n.3

Inuadens domum Cardinalis quas pœnas præter excommunicationem incurrat. d.2.q.3.p.9 n 8

Inuadens domum Cardinalis armata manu, incurrit excommunicationem, etiamſi vox non prodierit ipſum in Papam electum fuiſſe. d.2.q 3.p.9.n.4

Inuadere quid ſit. d.1.q.9.p.1 n.5

Inuitans ad pugnandum ob priuatas inimicitias non committit duellum. d 2.q 3 p 42 n.6

Iudex in carcerem coniiciens aliquem per vim extractum ab Eccleſia a perſonis priuatis excommunicationem incurrit, etiamſi ipſe particeps non fuerit extractionis. d.2.q.3.p 16 §.9.n 10

Iudex nolens extractum ab Eccleſia reſtituere ligatur excommunicatione. d.2.q 3.p.16.§.6.n.3

Iudex obſidere poteſt exiſtentem in Eccleſia, vt illum capiat, dum extra locum ſacrum ſe receperit. d.2.q.3.p.16.§.7.n.5

Iudex contingens caſum, quo ſe transferat ad fœminam, vt ipſius teſtimonium excipiat, excommunicationem incurrit. d.2.q 2. p.36.n.7

Iudex non incurrit excommunicationem, ſi ipſe non confingat caſum accedendi ad fœminam, ſed accedat ob alterius deceptionem. d.2 q 2.p.16 n 8

Iudex non incurrit excommunicationem ſi accedat vt ipſius teſtimonium excipiat, etiamſi id ad alterius fictionem aduertat. d.2.q.2. p.36 n.9

Iudex non incurrit excommunicationem conſulens, auxilians, aut conſenſum præſtans accedendi ad fœminam, ſed ipſius teſtimonium excipiat. d.2.q.3 p.2.n.5

Iudex Eccleſiaſticus poteſt in defectum Principis iuriſdictionem exercere. d.1.q.15 p 4 § 4 n.11

Iudex laicus poteſt auctoritate priuata periculo occurrere, & damnum impedire, dum periculum eſt in mora. d.1.q.15.p.4.§.4. n 12

Iudex laicus damnum impedire poteſt auctoritatiuè, dum periculum eſt in mora, interpoſita legitima ſupplicatione apud Summu Pontificem. d.1 q.15 p.4.§ 4 n 13

Iudex laicus non poteſt litterarum Apoſtolicarum executionem impedire, ſi interpoſita ſupplicatione Summus Pontifex adhuc velit has litteras executioni mandari. d.1 q 15 p.4 § 4 n 14

Iudex non afficitur excommunicatione, dum clericus propria ſponte ſiſtit ſe coram ipſius tribunali. d.1 q 16 p 4 n 18

Iudex curans clericum ad tribunal alterius trahi, non incurrit excommunicationem. d.1.q 16 p 4 n 13

Iudex iniquè vexans famulos, vel conſanguineos Eccleſiaſticorum, vt ipſi Eccleſiaſtici cogantur ad ſuum tribunal accedere incurrit excommunicationem. d 1 q.16 p 4.n.16

Iudex inualide ferens cenſuram abſque debita ſolemnitate, an cenſuram contrahat. d 3.q 5.p 1.§ 1 n 15

Iudex trahens, vel trahi procurans Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal, incurrit excommunicationem, licet Eccleſiaſticus ille vinculo excommunicationis, vel irregularitatis detineatur. d.1.q.16 p 4. n 77

Iudex Eccleſiaſticus incurrit excommunicationem trahendo auctoritate laica Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal. d 1.q 16 p 5 n 2

Iudex Eccleſiaſticus non incurrit excommunicationem trahendo alium Eccleſiaſticum ſibi non ſubditum, ad ſuum tribunal. d 1. q.16 p 5.n.3

Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal, etiamſi illum trahat ob grauiſſima delicta. d.1. q 16 p.5.n.4

Iudex laicus ſubiicitur huic excommunicationi trahendo clericum ad ſuum tribunal ob delicta tempore laicalis ſtatus ab ipſo perpetrata. d.1.q.16 p 5 n 8

Iudex laicus afficitur excommunicatione trahendo clericum ad ſuum tribunal, etiamſi trahat intentione ipſum abſoluendi. d.1. q.16.p.5 n.13

Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo clericum ad ſuum forum ob falſum coram ſe depoſitum. d.1.q.16.p.5.n.16

Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo ad ſuum tribunal clericum cauſa officiorum ſecularium. d.1.q.16.p 5.n.17

Iudex laicus non poteſt clericum ad ſuum tribunal trahere, etiamſi illum trahere intendat, tanquam ſucceſſorem & hæredem bonorum laici, etiamſi lis coram laico, cuius eſt hæres, inchoata fuiſſet. d.1.q 16 p.5 n.18

Iudex cuius auctoritate ſequeſtratio bonorum religioſorum fit, excommunicationem incurrit. d.1 q.18 p 3 n 8

Iudex concedens facultatem ſequeſtrandi bona Eccleſiaſtica, an excommunicationem incurrat. d.1.q.18.p.3.n 17

Iudex Eccleſiaſticus adeundus eſt dum ſuboritur dubium inter Eccleſiaſticum, & exactorem vectigalium. d.1.q.19.p.3 § 3 n.11

Iudex, qui ſuo mandato, conſilio, &c. concurrit ad proceſſum, afficitur excommunicatione. d.1.q 20 p.1 n.2

Iudex omittens aliquid facere, ex quo damnum parti ſequitur, non incidit in ſuſpenſionem. d 3 q 5.p 3 n.3

Iudex laicus, qui in cauſa criminali informationem iudicialiter capit contra Eccleſiaſticam perſonam, excommunicationem incurrit. d.1 q.20.p.1 n 8

Iudex laicus, qui proceſſum in crimili contra Eccleſiaſticos ex propoſito

poſito non inſtituit, non ſubiicitur excommunicationi. d.1.q.20. p.1.n.9
Iudex laicus interponens ſe in cauſis criminalibus contra clericum contendentem, excommunicationem incurrit. d.1 q.20.p.2.n 9
Iudex laicus, qui non facit proceſſum, ſed tantummodò examinat clericum tanquam teſtem, non incidit in excommunicationem, modò illum non examinet, tanquam principalem, aut contra alium Eccleſiaſticum. d 1 q 20.p 2.n.10
Iudex laicus, aliique officiales ſecularis Curiæ excommunicationi non ſubiiciuntur proceſſando, capiendo, &c. perſonas Eccleſiaſticas, dum id faciunt ad inſtantiam fori Eccleſiaſtici. d.1.q.20. p 2.n 12
Iudex laicus non incurrit excommunicationem proceſſando, vel capiendo Eccleſiaſticum degradatum, & Curiæ ſeculari traditum. d.1.q 20.p.3.n.2
Iudex laicus capiens, & proceſſans clericum perpetuò diffidatum, & bannitum ab Eccleſiaſtico iudice, excommunicationem non incurrit. d.1.q.20.p.3.n 2
Iudex laicus capiens, vel proceſſans clericum bigamum, non incidit in excommunicationem. d.1.q.20 p.3 n 3
Iudex laicus capiens clericum non deferentem habitum & tonſuram non incurrit excommunicationem. d.1.q.20 p 3.n.4
Iudex capiens clericum, quem clericum eſſe ignorabat, tenetur illum ſub excommunicatione dimittere, vel ad Eccleſiaſticum iudicem remittere poſtquam cognouit eſſe clericum. d.1 q.20.p 3.n.5
Iudex capiens clericum, qui minores ordines accepit intra annum à morte Epiſcopi cum litteris dimiſſoriis Capituli, non incurrit excommunicationem, modo clericus non eſſet coactus. d.1.q.20. p.3.n.6
Iudex capiens clericum in flagranti crimine deprehenſum, vt ſuperiori Eccleſiaſtico conſignet, non incurrit excommunicationem. d.1.q.20 p 3 n.7
Iudex capiens clericum debitorem fugientem, non incurrit excommunicationem. d.1 q 20 p 3.n.8
Iudex laicus capiens, aut ſententiam exequens contra Eccleſiaſticum, non afficitur excommunicatione, dum id facit tanquam miniſter & auditor fori Eccleſiaſtici. d.1 q 20.p.3.n.11
Iudex ſecularis negligens Eccleſiaſtico iudici petenti auxilium præſtare, qua pœna puniendus ſit. d 1 q 20 p 3 § 2 n.3
Iudex ſecularis tenetur auxilium præſtare iudici Eccleſiaſtico petenti, etiam non examinata iuſtitiæ cauſa. d.1.q 20 p.3.§ 3.n.1
Iudex ſecularis tenetur auxilium præſtare iudici Eccleſiaſtico, etiam dum iudex Eccleſiaſticus aliquem ſeculari Curiæ puniendum tradit. d 1.q 20.p.3.§.3.n.3
Iudex laicus non tenetur auxilium iudici Eccleſiaſtico præbere, dum conſtat de iniuſta ſententia. d.1.q 20.p.3 § 3 n.4
Iudicem Eccleſiaſticum priuata authoritate impediens, ne ſua iuriſdictione vtatur, an ligetur excommunicatione. d.1.q.17.p.1. n.7
Iudicem Eccleſiaſticum, vel aliquem ſuorum grauari mandans, incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p.3.n 8
Iudicem Eccleſiaſticum impediens, ne ſua iuriſdictione vtatur in cauſis mixti fori, quandónam excommunicationis cenſuram contrahat. d.1 q.17.p.1.n.14
Iudicem in aliqua neceſſitate circa ipſius iuriſdictionem impediens, aut vexans, non incurrit excommunicationem. d 1.q.21.p.1.n.20
Iudices quinam dicantur. d.1.q.13.p.2.n.11.& d.1 q.20.p 2.n.2
Iudices Eccleſiaſticos ordinarios impediens directè, vel indirectè, ne ſua iuriſdictione vtantur, non incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p.1 n.2
Iudices Eccleſiaſtici auctoritate Eccleſiaſtica inuicem ſe impedientes, non incurrunt excommunicationem. d.1.q.17.p 2.n.2
Iudices Eccleſiaſticos impediens in ſua iuriſdictione, non animo impediendi vſum iuriſdictionis non incurrunt excommunicationem. d.1.q 17.p 2.n.3
Iudices Eccleſiaſtici interponentes ſe in cauſis criminalibus, excommunicationem non incurrunt. d.1.q.20.p.2.n.8
Iudici ſuadens, ne ſua iuriſdictione vtatur non afficitur excommunicatione, ſi hoc faciat ſine vi & metu. d.1.q.17.p.1.n.3
Iudici Eccleſiaſtico prohibens, ne excommunicationem contra aliquem ferat, aut mandans, vt excommunicationem latam reuocet, an excommunicationem incurrat. d.1.q.17.p.1.n.5
Iudices Eccleſiaſtici, qui officiales Rom. Curiæ, aut aliàs in Rom Curia pro ſuis negotiis exiſtentes priuant beneficiis, eaque aliis conferunt, interdictum incurrunt. d.4.q.2.p 5
Iudicium fori eludere quinam dicatur. d.1 q.17.p.1.n.25
Iudicium fori quodnam dicatur. d.1.q.17 p.1.n.26
Iudicum Apoſtolicorum litteras apud Iudicem laicum, vel alibi exiſtentium impediens, incurrit excommunicationem. d.1.q.14. p.1 n 21
Iuriſdictio Eccleſiaſtica non poteſt ad poteſtatem laicam redire, tanquam ad principium. d.1.q 15.p 4.§.4.n.7
Iuriſdictio ſpiritualis & Eccleſiaſtica à Chriſto collata fuit. d.1.q.15. p 4 § 4 n.8
Iuriſdictio, quam ſimplices ſacerdotes in articulo mortis habent, non eſt ordinaria, ſed delegata. d.1 q.22.p.2.n.14
Iuriſdictione Eccleſiaſtica vſi ſunt Eccleſiaſtici ante Conſtantini, & Syluestri tempora. d.1 q.15.p.4.§ 4.n.9
Iuriſdictionem ſupremam exigens, vel retinens ex legitima conceſſione excommunicationem non incurrit. d 1.q.21 p 1.n.13
Iuriſdictiones ſupremæ, aut locorum Eccleſiæ Romanæ ſubiectorum vſurpationem & perturbationem approbans, excommunicationem incurrit. d.1 q.21.p.1.n.18
Ius dicere quandónam quis poſſit in propria cauſa. d.1.q.12.p.4. n.4
Iuramentum impoſſibile, vel damnoſum libertati Eccleſiaſticæ attentans extorquere, non ligatur excommunicatione, niſi re ipſa extorqueat. d.2.q.1.p.17 n 4
Iuſtitiæ, vel gratiæ nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.31.n 3

L

LAcerans, aut commaculans edictum Epiſcopi in loco publico affixum an afficiatur excommunicatione Bullæ. d.1.q.17 p.1. n 8
Laici Principes non poſſunt litteras Apoſtolicas petere à Legato, vt illas auctoritatiue recognoſcant. d.1.q.14.p.2 n 23
Laici facientes appellationem admitti ab Eccleſiaſticis iudicibus, excommunicationem non incurrunt. d.1.q.14.p.1.n.25
Laici auocantes cauſas Eccleſiaſticas ex priuilegio Summi Pontificis, excuſantur ab excommunicatione. d.1.q.15.p.4.§ 1.n 2
Laici non acquirunt ius imponendi collectas ob conſuetudinem d.1. q.19 p.3.§ 3.n.14
Laicis quænam bona ſubmitti debeant, & an compellens ad ea ſubmittenda ligetur excommunicatione. d.2 q.2.p.20.n.4
Laicus ſibi vſurpans oblationes extra Eccleſiam exiſtentes non incurrit excommunicationem. d.2.q 2.p.1.n.6
Laicus impugnans montem pietatis non ligatur excommunicatione. d.2.q.4.p.4.n.4
Laicus non poteſt auctoritatiuè litteras Apoſtolicas cognoſcere, & illarum executionem impedire, etiamſi conſtet illas ſurreptitias, & inualidas eſſe. d.1 q.14 p.2.n.20
Laicus iudex, cui conſtat litteras Apoſtolicas ſurreptitias eſſe, poteſt dum aditus ad ſuperiorem non patet, illarum executionem impedire, & interim Summum Pontificem certiorem cum humilitate facere. d.1 q.12.p.2.n.21
Laicus bona Eccleſiaſtica poſſidens ſine debita licentia, excommunicationem incurrit. d.1.q 18 p.4 n.6
Laicus poteſt ad Eccleſiaſticum iudicem in defectum ſecularis iudicis refugere, remiſſiuè. d.1.q.14 p.1.n.8
Laicus non gaudet priuilegio fori, quoties non mutato habitu, ſe, ſuáque bona, religioni mancipauit. d.1.q.16.p.3.n 12
Laicus extorquens ſententiam contrà perſonam Eccleſiaſticam, excommunicationem incurrit. d 1.q.20.p.1.n.16
Laicus, aut clericus nondum ſacerdotali ordine inſignitus, non poteſt etiam in articulo mortis ab excommunicationibus abſoluere. d.1.q.22.p 2.n.10
Laicus abſolutionem impendens, fingendo ſe ſacerdotem excommunicationem incurrit. d.1.q.22.p.3.n 2
Latro vnde dictus ſit. d.1 q.4 p 1 n 6
Latro publicus quiſnam dicatur. d.2.q 3 p.16 §.6.n.2
Latrones publici non gaudent priuilegio immunitatis. d.2.q.3.p.16. § 6.n.1
Latrones capientes clericos, eiſque taleam imponentes pro eorum redemptione, excommunicationem non incurrunt. d.1.q.19.p.2. n.13
Lædens ciuem Romanum ſacra Vrbis loca viſitantem, non incurrit excommunicationem, modò ille ciuis alibi non habitet. d.1.q.11. p.2 n.4
Legati, ſeu Nuncij an gaudeant priuilegio contra mutilantes, aut vexantes perſonas Eccleſiaſticas, dum redeunt à legatione, ſeu nunciatione. d.1.q.12.p.2.n.10
Legatos, vel Nuncios non admittens, vel impediens ingredi terras ſibi ſubiectas, an ligetur excommunicatione. d.1.q 12.p 1.n 8
Legati, vel hæreditatis repudiatio, an ſub nomine alienationis comprehendatur. d.2.q.4.p.11.n 6
Legatorum, & Nunciorum nomine quid intelligatur. d.1.q.12.p.2.n 9
Legatus à latere non poteſt abſoluere ab excommunicationibus Bullæ. d.1 q.21.p 2.n 4
Legens libros impreſſos ſine licentia, non ligatur excommunicatione, modò illos apud ſe non retineat, aut liber non ſit ex alio capite prohibitus. d.2.q 2.p 16 n 4
Legens, aut retinens libros prohibitos an ligetur excommunicatione. d.1.q 2.p 4.n 4
Leges libertati Eccleſiaſticæ repugnantes irritæ ſunt, & inualidæ. d.1 q.15.p.4.§.4.n.4
Legum nomine quid intelligatur. d.2.q.2.p.32 n 4
Lecticam, ſellam, aut alia huiuſmodi ad animi relaxationem inſeruientia tradens infidelibus non incurrit excommunicationem. d.1. q.8.p.2.n.7
Libellos famoſos edens, retinens, vel publicans contra prædicatores vel minores excommunicationis laqueo ſuſpenditur. d.2.q 3. p.36.n.5
Libellos famoſos conficiens contra aliquos, quibus communicata ſunt priuilegia prædicatorum, aut minorum, excommunicationem incurrit. d.2.q.3 p 36 n.7

INDEX RERVM.

Libellos famoſos conficiens contra alias perſonas, excommunicandus eſt. d.2.q.3.p.36.n.8

Libellos famoſos conficiens aliquibus in locis eſt ipſo facto excommunicatus. d.2 q.3 p.36.n.9

Libellum prouocationum faciens, ſed non affigens, non ligatur excommunicatione; ſecus ſi affigat, vel publicet. d.2.q.3.p.48.n.3

Libellum famoſum conficiens contra aliquem religioſum, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.36.n.6

Liber imprimi debet cum nomine compoſitoris. d.2.q.2.p.16.n 9

Liber imprimi poteſt cum nomine Academiæ, Collegij, vel ciuitatis. d.2.q.2.p.16.n.10

Liberans ex carcere captum pro crimine hæreſis abſque licentia, excommunicationem incurrit. d.2.q.10.p.8.n.7

Libertas Eccleſiaſtica quid ſit. d.1.q 16.p.1.n.1

Libri canonici, & canones non ſunt idem. d.2.q 2.p.16.n.17

Libertas Eccleſiaſtica quotuplex ſit. d.1 q.16.p.1.n.3

Libertas Eccleſiaſtica, verum formaliter lædi debeat, vt cenſura incurratur. d 1 q.16.p.2.ſect.2.n 31

Libertas Eccleſiaſtica quænam dicatur. d.1 q.16.p.2.ſect.2.n.39

Libri hæreticorum quotuplices. d.1.q.2 p.2.n.1

Libros docentes mortale peccatum ab eo committi, qui credit beatiſſimam Virginem immunem fuiſſe peccato originali, legens vel retinens, non incurrit excommunicationem, ſi non habeat pro veris, ſed retineat vt impugnet, vel ob alios fines. d.2.q.3.p.34.n.3

Libros imprimens cum hac loquendi forma: De licentia ſuperiorum, non incurrit excommunicationem. d 2 q.2 p.16 n 7

Libros hæreticorum tranſcribens, aut aliò transferens, quibus pœnis afficiatur. d 2 q 2.p.16.n.13

Libros Catholicorum corrumpens incurrit excommunicationem comminatoriam. d 2 q 2 p.16.n 14

Libros canonicos, aut traditiones Apoſtolicas non ſuſcipiens, excommunicatione afficitur. d.2 q.2 p.16.n.16

Libros vetitos ob excitationem ad turpem libidinem veneream legens, an excommunicatione afficiatur. d.1.q.2.p 4 n.5

Libros hæreticorum legens, retinens, imprimens, aut defendens, tractantes de religione, aut hæreſim continentes, an incurrant excommunicationem. d.1.q.2.p 4 n.7

Libros hæreticorum legendi facultas, à quónam obtinenda ſit. d.1.q.2.p.4.n 10

Libros hæreticorum defendens, quandónam excommunicatione afficiatur. d.1.q 2 p.4.n.20

Libros prohibitos retinens, quomodo excommunicationem incurrat. d.1.q.2.p 4 n.15

Libros hæreticorum, an requiratur, vt aliquis pe ſe ipſum legat, vt incurrat excommunicationem. d.1.q.2.p 4 n.11

Libros hæreticorum oculis tantùm percurrens, an ligetur excommunicatione. d 1 q 2 p 4.n.12

Libros hæreticorum legens, vt incurrat excommunicationem, requiritur vt intelligat. d.1.q.2 p.4.n 12

Librum hæreſiarchæ legens, an ligetur excommunicatione. d.1.q 12 p.4.n.3

Librum hæreticum retinens, quandónam præſumatur hæreticus. d.1.q.2 p.4 n 17

Librum hæreticum habens tenetur illum tradere inquiſitoribus. d.1.q 2.p 4 n.18

Librum edens in laudem Concilij Tridentini non ligatur excommucatione. d 2.q.2.p.17.n.6

Librum examinatum, & iam approbatum non admittens, nullam pœnam incurrit, exceptis libris canonicis, & traditionibus Apoſtolicis. d.2 q.2.p 16.n.15

Licentia debet eſſe expreſſa, dum aliquis à loco ſacro extrahendus eſt. d 2.q.3 p.16.§.10.n.7

Licentia generalis conceſſa parochiano ad recipiendum Sacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ à quolibet religioſo excuſat religioſum ab excommunicatione, adminiſtrando præfata Sacramenta. d.2.q 9 p.5.n.5

Licentia tacita non excuſat religioſum euntem vltra mare ſine licentia ſui ſuperioris, ſed licentia debet eſſe in ſcriptis expreſſa. d.2.q.9.p.8 n 3

Licentia Epiſcopi an debeat eſſe expreſſa. d.1.q.16.p.6.n.22

Licentia ſequeſtrandi fructus Eccleſiaſticorum petita, ſed denegata, non excuſat ab excommunicatione. d.1.q 18 p.3.n.16

Licentia interponendi ſe in cauſis Eccleſiaſticorum, vt excommunicationem euadat, qualis eſſe debeat. d 1.q.20.p.1.n.18

Licentia legati ad interponendum ſe in cauſis criminalibus an ſufficiat. d.1.q.20.p.1 n.19

Licentiam extendens contra perſonas Eccleſiaſticas, vltra caſus expreſſos in excommunicationem incidit. d.1.q.20.p.1.n.18

Licentiam iuſtè petens vexandi eum, qui cenſuram tulit, vel eos, quorum occaſione cenſura lata eſt, non incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p 3.n 7

Limina Apoſtolorum an idem ſignificent quod Roma, ſeu Vrbs. d.1.q.11.p.3.n.9

Limina Apoſtolorum quinam accedere teneantur. d. 3. q. 5. p.7.n.1

Litteram breuem, ſeu modicum chirographum mittens in conclaui, ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.34.n.13

Litterarum Apoſtolicarum excuſationem non impediens in aliqua cauſa, in quo rationabiliter putat illos locum non habere. non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.1.n.4

Litterarum Apoſtolicarum excuſationem impediens, excommunicationem incurrit, ſiue id faciat priuata, ſiue publica auctoritate. d 1.q.4.p 2.n.10

Litterarum Apoſtolicarum falſificatio, interdicta eſt ſub excommunicatione. d.1.q.7.p.2.n 1

Litterarum Apoſtolicarum nomine, non ſolùm intelliguntur illæ, quæ à Summo Pontifice conceduntur, verum etiam aliæ, quæ in canone conceduntur. d.1.q 14 p.1.n.18

Litterarum Apoſtolicarum nomine quid intelligatur. d.1.q.14 p.1.n.9

Litterarum Apoſtolicarum falſificationem conſulens, fauens, aut mandans, non incurrit excommunicationem contra falſitatem, ſed excommunicationem *cap. ad falſariorum.* d.1.q 7.p.3.n.8

Litterarum ſacræ Pœnitentiariæ executionem impediens, excommunicationem incurrit. d.1.q.14.p.1.n.22

Litterarum Apoſtolicarum executionem impediens, excommunicationem incurrit, ſiue id per ſe, ſiue per alium faciat. d.1.q.4.p.1.n.11

Litterarum Apoſtolicarum actionem impediendi executionem ratam habens, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14 p.2.n.12

Litteras Summi Pontificis impugnans, non ligatur excommunicatione, niſi eas impugnet ex opinione, quòd nequeat ſe de prouiſionibus, & gratiis faciendis intromittere ante ſuam coronationem. d.2.q.2.p.11.n.3

Litteras Summi Pontificis confectas ante coronationem impugnans, incurrit excommunicationem, etiamſi hoc tempore impugnet. d.2.q.2.p.11.n.5

Litteras mittens Cardinali in conclaui exiſtenti, non ligatur excommunicatione, ſi litteræ ad Cardinalem non perueniant. d.2 q.2.p.34.n.3

Litteras mittens Cardinali in conclaui exiſtenti, ligatur excommunicatione, ſiue ſecretè, ſiue publicè mittat. d.2.q.2.p.34.n.4

Litteras, vel ſcripta deferens in conclaui, non ligatur excommunicatione. d.2.q 2 p 34.n.12

Litteras Apoſtolicas falſas apud ſe habentes, excommunicationem incurrunt, etiamſi ipſi eas non impetrauerint. d.2.q.3.p.4 n.7

Litteras Apoſtolicas falſas habentes, excommunicationem incurrunt reſeruatam Papæ, etiamſi ipſi in ſententia excommunicationis nominatim non exprimantur. d 2.q.3.p.4 n 8

Litteras à Summo Pontifice obtinens falſas ob defectum expreſſionis, excommunicationem non incurrit. d 1.p.7.p.3.n.3

Litteras à Summo Pontifice obtinens falſas pro mentito nomine, excommunicationem non incurrit. d.1.q 7 p 3.n.4

Litteras Apoſtolicas obtentas comburens, aut dilacerans, ita vt ad vſum adhiberi nequeant alio ſenſu, quàm Summus Pontifex intenderit, excommunicationem non incurrit. d.1.q.7.p.3.n.5

Litteras falſificatas apud ſe retinens non remanet excommunicatus excommunicatione Papæ, ſed potiùs ordinariis, ſi ea ab ordinario lata ſit iuxta *cap. dura, de crimine falſi.* d.1.q 7 p 3.n.6

Litteras Apoſtolicas petens ſibi exhiberi, vt illas examinet, non incurrit excommunicationem. d.1.q 14.p.2.n.2

Litteras falſificans, quibus nullus antequam vtatur ſubiicitur excommunicationi; ſecus ſi adſit paruitas materiæ, aut ſi litteræ iam euanuerunt. d 1 q 7.p.3 n 2

Litteras Apoſtolicas falſificans incurrit excommunicationem, etiamſi præfatæ litteræ inualidè ſint ob ſurreptionem. d 1.q.7.p 3.n 9

Litteras Apoſtolicas Summo Pontifici ſcriptas, falſificans tanquam ſcriptas à perſona priuata immunis eſt ab hac cenſura. d.1.q.7.p 3 n 11

Litteras Apoſtolicas falſificare incipiens, ſed non perficiens, excommunicationis pœnam euadit. d.1.q 7 p.3 n.12

Litteras Apoſtolicas falſificans animo illis non vtendi, non incurrit excommunicationem iuxta ſententiam auctoris. d.1.q.7 p.3.n.13

Litteras ſacræ Congregationis Cardinalium impediens, quæ de mandato Papæ ſcribuntur excommunicationem incurrit. d.1.q 12.p.1.n.23

Litteras Summi Pontificis falſas fabricantes excommunicationi ſubiiciuntur. d.1 q.7 p 3 n 1

Litteræ Apoſtolicæ, breuia, & ſupplicationes quænam dicantur. d.1.q 7 p.1.n.1

Litteræ executoriales quænam dicantur. d 1 q 14 p.1.n.15

Litteræ ſacræ Congregationis, Pœnitentiariæ, Epiſcoporum, &c non comprehenduntur ſub nomine litterarum Apoſtolicarum. d.1.q.7.p.1.n.2

Litteris falſificatis vtens, non remanet excommunicatus; excommunicatione Bullæ, ſed contrahit excommunicationem *cap. ad falſariorum, de crimine falſi,* modò vtens ſi laicus. d.1.q.7 p.3.n 7

Litteris Apoſtolicis aliquid addens, licet modicum, mutans ſenſum à Summo Pontifice intentum, incurrit excommunicationem, etiamſi parti, aut fiſco damnum inde non ſequatur. d.1.q.7 p.2.n.5

Litteris Apoſtolicis non obediens, aut conſenſum non præſtans, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p 2.n.3

Loca mediatè, vel immediatè ſubiecta Romanæ Eccleſiæ quænam dicantur. d.2.q.22 p.3 n.3

Locantes vel concedentes domos manifeſtis vſurariis, cenſuris ſubiiciuntur. d.3.q.6 p.1 §.2.n.1

Locum in cauſa duelli concedens, ligatur excommunicatione. d.2. q.10 p 17.n 2

Locus in quo ſepultus fuit hæreticus, Eccleſiaſtica carere debet ſepultura, quoad eam partem, in qua hæreticus ſepultus fuit. d.2. q 2.p 30.n 8

Locus, in quo ſcienter ſepultus fuit hæreticus, aut eius receptator, defenſor, vel fautor, Eccleſiaſtica ſepultura priuatur. d 4.q 3.p.7

M

MAgiſter, ſeu Doctor, detinens religioſum in ſuis ſcholis, qui habitum dimiſit, excommunicationem incurrit, etiamſi eum non doceat. d.2 q.2.p 31.n.5

Magiſter, ſeu Doctor retinens in ſcholis religioſum habitu exutum, non ligatur excommunicatione, ſi eum retineat, dum lectio non habetur. d.2 q 2 p.31.n.8

Magiſter, ſeu Doctor docens aliquas, dum nouit aliquem religioſum in domo propinqua ipſum audire, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.31.n 9

Magiſter, ſeu Doctor quidnam facere teneatur, dum aduertit religioſum adeſſe in ſua ſchola, qui dimiſſo habitu intendit ipſum audire. d 2.q.2.p 31.n.10

Magiſter an teneatur ſacerdotem phyſicam, vel legem audientem è ludo expellere. d.2.q.4 p 6.n.8

Magiſtri non incurrunt excommunicationem docendo ſacerdotes legem, vel phyſicam. d.2.q.4.p.6.n.7

Magiſtri & Doctoris nomine quid intelligatur. d.2 q 2.p.31.n.13

Magiſter, & ſcholares Academiæ Bononienſis, excommunicationem incurrunt conducendo hoſpitium aliorum abſque ipſorum licentia ante finitum conductionis tempus. d 2.q 2.p.31 n.2

Magiſtratus ſeculares non præbentes auxilium circa clauſuram monialium, ſubiiciuntur excommunicationi. d.2 q.10 p.7.n 3

Magiſtratus, & officiales excommunicationem incurrunt, non tranſmittendo ad carceres Inquiſitionis delinquentem delatum ad ſanctum Inquiſitionis officium, & in carceribus ipſorum magiſtratuum exiſtentem. d.2 q.10 p.9.n.3

Magiſtratus impediens litteras Apoſtolicas executioni mandari antequam aduenìat conſenſus ſui principis, remanet excommunicatus. d.1.q.14.p.2.n.17

Magiſtratus ſciens ſeruari ſtatum contra libertatem Eccleſiaſticam, vtrum excommunicationem incurrat non impediendo. d.1.q.16. ſect 2.p.3 n.10

Magiſtratuum ſecularium nomine quid intelligatur. d.2.q.10.p.7. n 4

Magnam frumenti quantitatem aſportans extra ſtatum, ſed modicam ſingulis vicibus, quandónam ligetur excommunicatione. d.2.q.3.p.42.n.14

Mandans verberare aliquem an incurrat excommunicationem ſecuto homicidio, vel mutilatione. d.1.q.10 p.2.n.4

Mandans, ratum habens, conſulens, fauens, & auxilians occiſionem, vel mutilationem Cardinalis, vel Epiſcopi, excommunicationem non incurrit, ſtatim præſtito auxilio, vel conſilio, nondum ſecuto effectu principali. d.1.q 12.p 3.n.10

Mandans percuti vnum Epiſcopum non incurrit excommunicationem, ſi mandatarius alium Epiſcopum percutiat. d.1.q 17.p.3. n.11

Mare ingrediens animo deprædandi toties excommunicationem incurrit, quoties exercet actionem diſcurrendi moraliter interruptè. d.1 q.4 p.2.n.3

Materia parua, aut grauis reſpectu transferentis triticum extra ſtatum, quænam cenſeatur. d.2.q.4.p.42.n.13

Materia parua non ſufficiens ad incurrendam excommunicationem contra impedientes deferri victualia ad Romanam Curiam, quænam cenſeatur. d.1.q.9.p.3.n.4

Matrimonij celebrationem impediens non incurrit excommunicationem, iuxta probabiliorem DD. ſententiam. d.2.q.2.p.6.n.5

Matrimonij celebrationi aſſiſtens, fauens, vel conſulens, non incurrit excommunicationem, etiamſi matrimonium celebratum ſit in caſibus *in Clementina vnica* prohibitis. d.2.q.3 p.7.n.21

Matrimonio aſſiſtens cum licentia per dolum extorta ſuſpenſione ligatur. d.3 q.3.p.5.n.5

Matrimonio clandeſtino aſſiſtens non ligatur ſuſpenſione latæ ſententiæ, ſed ferendæ. d.3.q.3.p.5 n.9

Matrimonium ſcienter contrahens in gradibus conſanguinitatis excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.7.n.1

Matrimonium ſcienter contrahens cum affine ligatur excommunicatione. d.2.q 2.p 7 n.2

Matrimonium ſcienter contrahens cum moniali, excommunicationem incurrit. d 2 q.2.p 7 n.3

Matrimonium contrahens cum ea quam putabat conſanguineam, affinem, vel monialem, cum re ipſa non eſſet, non incurrit excommunicationem. d.2.q 2.p.7.n 4

Matrimonium ſictè celebrans altero ex animo contrahente in caſibus prohibitis non incurrit excommunicationem, imo neque illam incurrit celebrans matrimonium ex animo. d 2.q 2 p.7 n.10

Matrimonium celebrans in præfatis caſibus cum impubere non incurrit excommunicationem. d.2 q 2 p 7 n 11

Matrimonium celebrans per vim, aut metum in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.7.n.12

Matrimonium celebrans per verba de futuro in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.7.n.13

Matrimonium contrahens in caſibus prohibitis abſente parocho, vel teſtibus, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.7.n.17

Matrimonium contrahens bona fide in caſibus prohibitis, altero mala fide contrahente non incurrit excommunicationem, alter verò incurrit. d.2.q.2 p.7.n.18

Matrimonium contrahens ex ignorantia in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem, etiamſi poſtea mala fide in matrimonio iam contracto perſeueret. d 2 q 2.p 7 n.19

Matrimonium celebrans in aliquo impedimento dirimente, incurrit excommunicationem exceptis caſibus prohibitis *in Clement. vnic. de conſanguinitate.* d 2.q 2 p.7 n.20

Matrimonium ſolemnizare quiſnam dicatur. d.2.q.9.p.5.n.13

Matrimonium clandeſtinum celebratum in iis locis, in quibus Tridentinum acceptatum non fuit, aſſerens inualidum eſſe, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.8.n.9

Matrimonium ſine conſenſu parentum celebratum aſſerens irritum eſſe, vel à parentibus irritari poſſe, afficitur excommunicatione. d 2 q.2.p.8.n.4

Membrum iam debilitatum abſcindens excommunicationem incurrit. d.1.q.10 p.1.n 17

Mentio Concilij Tridentini non eſt neceſſaria in reuocatione decretum ipſius. d 1 q.2 p 3 n.8

Merces, vel victualia infidelibus abſque priuilegio deferens, quandónam excuſetur à cenſura. d.1.q.8.p.4 n.16

Metropolitanus, qui per nuncium, aut litteras non defert intra tres menſes Epiſcopos ſuffraganeos, abſque iuſta, & rationabili cauſa non reſidentes vltra annum, & contra Epiſcopum ſuffraganeum antiquiorem reſidentem, qui non defert Metropolitanum vltra annum abſque legitimo impedimento, ſeu iuſta cauſa abſentem vltra annum, interdicto ſubiicitur. d.4 q 2.p.7

Metu leui cogens fœminam ad religionem non incurrit excommunicationem. d 2.q.2.p.2 n.3

Metum iniuſtum incutiens ad religionem. d 2 q.2.p 2 n 4

Miniſtri, & officiales locorum ſtatus Eccleſiaſtici quandonam ligentur excommunicatione concedendo licentiam deferendi arma breuioris menſuræ trium palmorum. d.2.q.10 p 16.n.2

Miracula incerta, aut ficta prædicari non poſſunt, non tamen ob id excommunicatio incurri videtur in ſententia auctoris. d.2.q.5. p.2.n.10

Miſſam inchoatam dimittens ſine graui cauſa ſuſpenditur à corpore & ſanguine Chriſti, niſi dimittat ob aliam paſſionem. d 3 q.3.p 2. n 1

Miſſam inchoatam dimittens, non ob paſſionem, ſed ob aliam cauſam non remanet ſuſpenſus, ſi cauſa rationalis ſit. d 3.q 3 p.2. n.2

Mittens ſcripturam in conclaui ligatur excommunicatione, etiamſi ſcriptura non agat de Summi Pontificis electione. d.2.q.2.p 34. n.10

Moyſes non ſolùm temporale dominium, verùm etiam ſpiritualem iuriſdictionem habebat. d.1 q 15 p.4.§ 4 n 6

Monachus, qui bono animo ingreſſus eſt curiam, ſed poſtea in curia commoratur intentione damnum inferendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis, excommunicationem non videtur incurrere iuxta probabiliorem auctoris ſententiam. d 2.q 8 p 9 n 4

Monachus accedens ad curias Principum animo nocendi, excuſatur ab excommunicatione, ſi hoc faciat ex ignorantia. d.2 q 8 p.9. n.14

Monachus tenens ligna, vel lapides in ſuo cubiculo, non incurrit excommunicationem. d 2.q 8 p 16 n 4

Monachus gaudens priuilegio canonis quiſnam dicatur. d.2.q.3.p.6. ſect 3.n 7

Monaſteria, & domus religioſorum gaudent priuilegio immunitatis. d.2.q 3 p 16.§.3 n.8

Monaſterij nomine quid ſignificetur. d.2.q.18.p.2.n.15

Monaſterio an licitum ſit mutuam pecuniam, vel depoſitum, vel commodatum recipere à parentibus, vel curatoribus puellæ. d.2.q.3. p 29 n 7

Monetam falſam expendens in regno Franciæ ligatur excommunicatione. d.2.q 3 p.50 n 4

Monetarum tonſores, & fures iis ſimiles, gaudent immunitate. d.2. q 3 p.16.§ 6 n.4

Moniales nouitiæ, vel etiam conuerſæ, gaudent priuilegio fori. d.1. q.16 p 3 n 13

Moniales aſſiſtentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione in ſententia auctoris. d.2 q 4 p.7 n 10

Monialium viſitatorem impedire intendens non incurrit excommunicationem, quia requiritur effectus conſummatus d.2 q 2 p 4 n 3

Monialium viſitatorem impediens incurrit excommunicationem, ſi monitione præmiſſa ceſſet impedire. d 1.q 2. p 4 n 4

Monialium viſitandarum munus ad quem pertineat. d.2.q.2.p 4. n.1

Monitio

Monitio ſpecialis an requiratur ad incurrendam excommunicationem, dum quis impedit viſitatorem monialium in ſuo munere. d.2.q.2.p.4.n.5

Monitio quotuplex requiratur, vt impediens viſitatorem monialium in ſuo munere ligetur excommunicatione. d.2. q.2.p.4. n.6

Monitio à quónam fieri debeat, dum quis impedit viſitatorem monialium in ſuo munere. d.2.q.2.p.4.n 7

Monitio legitima quænam cenſeatur. d.2.q.2.p.20.n.6

Monitio facienda clericis concubinariis debet eſſe ſpecialis. d.3.q.7. p 4.n.3

Monitorium quid ſit. d.1.q.14.p.1.n.13

Montem pietatis impugnantes ſubiiciuntur excommunicationi. d.2.q 4 p.2.n.3

Mortis periculum eſt ſufficiens cauſa, vt Epiſcopus abſoluere poſſit ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem. d.2.q.3. p.6.ſect.5.n.12

Mulierem rapiens excommunicationem incurrit, etiamſi cum ipſa matrimonium non celebret, aut eam carnaliter non cognoſcat.d.2. p.9.n.3

Mulieres capillos ad inuicem euellentes, aut pugnis, aut alio inſtrumento non periculoſo ſe petentes, non incurrunt pœnas ob duellum impoſitas. d.2.q.3.p.48.n.11

Munera recipientes præter eſculenta, & poculenta, dum Rectoris, & Gubernatoris officium gerunt in ſtatu Eccleſiaſtico, quam pœnam præter excommunicationem incurrant. d.2.q 7.p.8 n.7

Munera tradens Gubernatori locorum ſtatus Eccleſiaſtici præter eſculenta, & poculenta excommunicationem incurrit, & quomodo poſſit hanc excommunicationem incurrere. d.2.q.7.p.8. n 3

Mutatio nominis reſpectu Summi Pontificis originem traxit à Sergio Papa. d.1.q.1.p.2.n.7

Mutilans exiſtens in Eccleſia immunitate priuatur, etiamſi non occidat. d.2.q 3.p.16 § 6.n.11

N

NArrans aliquid, ex quo pendet aliquos duelli occaſionem arrepturos, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.48. n.38

Natiuitates hominum, vel indicia faciens circa futuros effectus non contingentes, reus eſt Aſtrologiæ iudiciariæ, ſi abſolutum ferat iudicium. d.2.q.2.p.36 n 4

Nauigationis cauſa nauigans, ſed oblata opportunitate deprędatus, non ligatur excommunicatione. d.1 q 4.p.1.n.3

Nauigationem ſuſcipiens cauſa nauigandi, & ſimul deprædandi excommunicatus eſt, etiamſi animum habeat agendi prædas contra vnam ſolum nationem. d.1.q.4 p 1 n 8

Nautæ, muliones, & ſimiles, arma & alia hic prohibita infidelibus deferentes, vel tranſportantes ipſos infideles cum ſuis armis, aut accommodantes naues, equos, vel ſeruum ad deferendum, gladio huius cenſuræ feriuntur. d.1.q 8.p.2.n.18

Neceſſaria ad Romanam Curiam quænam dicantur. d.1.q.9 p.1. n 9

Nomine pedagij, guidagij, portorij, ſeu gabellæ, ac vectigalis non venit taxa, talea, collecta, præſtantia, perticatus, domus panis, & his ſimilia. d.1.q.6.p. 1.n 4

Nomine auctionis quid intelligatur. d.1.q 6.p.2 n 3

Nominis mutatio qua de cauſa introducta ſit. d.1.q.1.p 2.n 8

Notarij quinam dicantur. d.1.q 20.p.1.n 3

Notarius, vel alij officiales accipientes aliquid pro litteris dimiſſoriis, vel pro ſigillo, an incidant in excommunicationem, & an incurrant, qui aliquid ipſis tradunt. d 2.q.3.p 14.n.15

Noualia quænam dicantur. d.2.q.8 p 13 n 2

Noui pedagij impoſitio quænam dicatur. d.1 q.6.p 2 n 1

Nouitiatus quo tempore peragi debeat. d.3 q.8.p.5.n 5

Nouitiatus annus an debeat eſſe continuus. d.3.q 8 p 5 n.7

Nouitiatus annus non videtur interrumpi ob receſſum ad breue tempus. d 3.q 8 p 5 n 8

Nouitiatus peragi debet in habitu religionis. d.3.q 8 p.5 n 10

Nouitiatus an peragi poſſit extra monaſterium. d.3 q.8 p 5.n.11

Nouitij poſſunt in religione abſolui à cenſuris reſeruatis, à quibus abſolui poſſunt reliqui religioſi d.1.q.16 p.3 n.11

Nouitij admittentes Fratres vel ſorores tertij ordinis ad diuina officia tempore interdicti, non ligantur excommunicatione. d.2. q 9 p.6 n.6

Nouitij intereſſentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione. d.2.q.4 p.7 n 8

Nouitius non incurrit excommunicationem exeundo è clauſtro, ad audiendas leges, vel medicinam d 2.q 8 p.7.n.13

Nouitius adminiſtrans Extremam vnctionem ſine licentia, non ligatur excommunicatione. d 2.q.9 p.5.n 28

Nouitius deferens religionem à quo puniri poſſit ob delictum in religione patratum. d.1.q.16.p.3.n.14

Nuncij, aliique miſſi à Summo Pontifice ſubiiciuntur excommunicationi impetrando commendationes, & fauores, pro ſe, vel ſuis conſanguineis, & neceſſariis. d.2.q.6.p.3.n.3

Nuncij miſſi à Summo Pontifice incurrunt excommunicationem impetrando fauores, etiamſi miſſi fuerint pro cauſa temporali. d.2.q.6.p.3.n.4

Nuncij miſſi à Collegio Cardinalium Sede vacante non afficiuntur excommunicatione impetrando fauores. d.2 q.6 p.3.n.5

Nuncium, vel Epiſcopum expellens à loco, in quo iuriſdictionem habere poteſt, afficitur excommunicatione. d.1.q.12.p.1.n.15

Nuncius impetrans fauores, ſeu commendationes ab Imperatrice, ſubiicitur excommunicationi. d.2.q 6 p.3.n.6

Nuncius miſſus ad Ducem, vel ad Principem, & ab ipſius vxore impetrans commendationes, ſeu fauores, ſubiicitur excommunicationi. d.2.q 6.p.3 n.7

Nuncius impetrans commendationes, vel fauores, à filiis Regis, vel Principis ad principatum nondum promotis, non ſubiicitur excommunicationi. d.2 q 6 p.3.n.8

Nuncius miſſus ad rempublicam videtur excommunicatione affici, impetrando fauores ab aliquo illius magiſtratus. d 2.q.6.p.3.n.9

Nuncius non ligatur excommunicatione, quoties Rex, vel Princeps, ad quem miſſus fuerat, ſponte litteras ſcribit, vel per ſe ipſum, aut per alium, Summum Pontificem rogat, vt gratiam Nuncio, vel eius conſanguineis conferat. d 2.q.6.p.3.n.10

Nuncius ligatur excommunicatione, quoties ipſius conſanguinei inducunt Principem ad commendationes, & fauores conferendos, Nuncio hoc aduertente. d.2 q.6.p 3.n.11

Nuncius non ligatur excommunicatione procurando fauores ad dignitatem obtinendam, non in Curia Summi Pontificis, ſed alterius Principis. d.2 q 6.p 3 n.12

Nuncius non incurrit excommunicationem procurando fauores pro amicis, vel affinibus. d.2.q 6.p 3.n.13

Nuncius non ligatur excommunicatione impetrando fauores poſt completum legationis munus. d.2.q.6.p.3.n.14

O

OBiiciens aliquem defectum, & deficiens in probatione, condemnari debet in expenſis. d.3.q.4.p.9.n.10

Oblationes ad quem pertineant. d 2.q 2.p.1.n.1

Oblationes de ſacris Eccleſiis auferens, ligatur excommunicatione, iuxta probabiliorem ſententiam. d.2.q.2 p.1.n.2

Oblationes de ſacris altaribus auferens, afficitur excommunicatione, etiamſi auferens non ſit Romanus. d.2 q 2.p 1 n 3

Oblationes ſurripiens non ligatur excommunicatione, ſi ſit Eccleſiaſticus. d.2.q.2.p.1.n.5

Oblationes accipiens ab vſurariis manifeſtis, aut eos ſepeliens, ligatur ſuſpenſione. d 3.q 3 p.6.n.1

Oblationes accipens à raptoribus Eccleſiarum ſuſpenſus eſt, modò raptor ſit nominatim denunciatus. d 3.q 3 p.6.n 7

Oblationum nomine quid intelligatur. d.3.q 3 p 5 n.3

Oblationum actualis oblatio requiritur ad incurrendam excommunicationem, & non ſufficit conatus. d.2 q 2 p.1.n.4

Obſidentes vias, & adorientes Romipetas, illiſque pecuniam, veſtes, & alia ſubtrahentes, excommunicantur in hoc canone. d.1.q.11. p.1.n.8

Occidens aliquem extra Eccleſiam exiſtentem non priuatur immunitate, etiamſi ipſe homicida alium occidat, dum in Eccleſia exiſtit. d.2 q.3 p 6 § 6.n.9

Occidens, vel mutilans eum, qui in Curia moratur, non afficitur excommunicatione. d.1 q.10.p 1.n.8

Occidens, aut vexans denunciatorem, vel accuſatorem in cauſa officij ſancti, excommunicationem incurrit d 2.q 2 p.13 n.3

Occidens, vel mutilans recedentes à Sede Apoſtolica in hanc cenſuram an incurrant, ſi in Bulla de recedentibus nulla mentio fiat.d.1. q.10 p.1.n.9

Occidens vnum dumtaxat hominem ad Romanam Curiam accedentem, an ligetur excommunicatione. d.1.q.10.p.1.n.13

Occidens, mutilans, capiens, ſpolians, &c. accedentes ad Romanam Curiam, excommunicationem incurrunt, modò prædicta priuata auctoritate faciant. d 1 q.10.p.1.n 36

Occidens, vel mutilans plures vno ictu, an pluribus afficiatur excommunicationibus. d 1.q 9 p.2.n.11

Occidens, ſpolians, vel mutilans Turcas, aliúmve infidelem, an excommunicationem incurrat. d.1.q.10 p.2.n 12

Occidens, aut mutilans accedentes ad Sedem Apoſtolicam, num occidendi, & mutilandi ſint, tanquam accedentes, & non ex alia cauſa. d 1 q.10.p 2.n.13

Occidens, aut ſpolians Romipetas, aut peregrinos ad Vrbem, cauſa deuotionis accedentes, excommunicationem incurrit. d.1.q.11. p 2 n.1

Occidens, aut mutilans proficiſcentem ad Vrbem cauſa deuotionis, excommunicationem incurrit, etiamſi ibi non exiſtat. d.1.q 11. p 2 n 3

Occidens, mutilans, aut ſpolians Turcas, hæreticos, vel excommunicatos Romam deuotionis gratia proficiſcentes, excommunicationem incurrit. d.1.q 11.p 1 n 10

Occidens, vel detinens clericum de familia Cardinalis, Epiſcopi, vel Nuncij, non ligatur cenſura. d.1.q 12.p.2 n.11

Occidens, vel tenens Clericum de familia Cardinalis, Epiſcopi, vel Nuncij, an excommunicationem incurrat *cap. felicis, de pœnis.* d.1. q.12.p.1.n.12

INDEX RERVM.

Occidens aliquem in Eccleſia exiſtentē priuatur immunitate, etiamſi illum occidat pila, vel ſaxo foris exiſtens. d.2 q 3.p.6 §.6.n.8

Occidens, vel ſpolians iudicem, Aduocatum, vel procuratorem extra Romanam Curiam exiſtentem cauſa negotij, quod in Romana Curia peragitur, an ligetur excommunicatione. d.1.q.13 p.2.n 12

Occidens, percutiens, & ſpolians conſanguineum recurrentis ad Romanam Curiam, non incurrit excommunicationem. d.1.q.13.p.2. n.13

Occidens, vel ſpolians iuſtè recurrentem ad Romanam Curiam, excuſatur ab excommunicatione. d.1.q.12.p.3.n.2

Occidens, vel ſpolians iniuſtè recurrentem ad Sedem Apoſtolicam excommunicationem incurrit iuxta ſententiam auctoris d.1.q.13. p 3 n.3

Occidens, vel mutilans vagabundum à Sede Apoſtolica recedentem, non ligatur excommunicatione. d.1 q.10 p.2.n.7

Occidi iubens, vel mandans aliquem, excommunicationem incurrit, etiamſi in gratia exiſtat tempore executionis mandati. d.1. q.10.p.2 n 3

Occidi iubens, vel mandans aliquem, excommunicationem incurrit. d.1.q.10.p.2.n.7

Occiſionem, vel ſpoliationem ratam habens, non ligatur excommunicatione. d.1.q.13 p..3n.5

Occiſionem, vel ſpoliationem recurrentium ad Romanam Curiam non impediens, non incurrit excommunicationem. d.1.q.13 p.3. n 6

Occiſionem, vel mutilationem Cardinalis, vel Epiſcopi ratam habens, conſulens, fauens, & auxilians, excommunicationem non incurrit ſtatim præſtito auxilio, vel conſilio, nondum ſecuto effecta principali. d.1 q.12.p.3.n.10

Occiſionem, vel mutilationem Cardinalis ratam habens, an excommunicationem incurrat. d 1.q 10 p.21.n 6

Occultans, vel retinens bona à piratis ablata per ſe loquendo non afficitur excommunicatione. d 1.q 4 p.1.n 20

Occultans arma accedentium ad Sedem Apoſtolicam, an remaneat excommunicatus, ſecuta illorum morte, aut mutilatione. d.1. q.10.p.2.n.8

Occupans ciuitates, vel loca Eccleſiæ Romanæ, excommunicationem incurrit. d.1.q.21.p.1.n.7

Offendens famulos, ſeu familiares accedentis ad Vrbem, afficitur excommunicatione, quoties famuli, vel familiares ſunt in comitatu Domini. d 1 q.11 p 2 n.5

Offendens infidelem recurrentem ad Sedem Apoſtolicam excommunicationem contrahit. d.1.q 13 p.2.n.3

Offendens Epiſcopos excommunicationem incurrit, quæ hoc tempore reſeruata eſt in Bulla Cœnæ. d 2.q 3 p 7 ſect 5.n.2

Offendens familiares Cardinalis, vel Papæ, an ligetur excommunicatione. d.2.q 3.p.7.n.6

Officiales Papæ non ligantur excommunicatione occidendo, vel mutilando, commorantes in Romana Curia. d.1.q 10 p 1.n.58

Officialis Epiſcopi nomine quiſnam intelligatur. d.2.q 3.p.6.§.10. n.5

Officiorum diuinorum nomine quid intelligatur. d.3.q.3.p.1.n.2

Olei nomine, an intelligantur etiam oleæ d.2 q 3.p 42 n.1

Oleum transferens extra ſtatum Eccleſiaſticum an ligetur excommunicatione. d.2.q 3.p.42.n.6

Omnibus interdictum eſt accedere ad monaſteria monialium. d.2. q 3 p.vit.ſect 4.§.2.n 1

Opinionem Caietani ſuſtinens, qui aſſerit confeſſionem non requiri ex iure diuino ante communionem, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.14.n.4

Opus non eſt, vt Eccleſia. de qua excommunicatus, vel interdictus tenuit exire, ſit interdicta. d 2.q 3.p.20 n.14

Oratorem mittendum ad Sedem Apoſtolicam proponens, vt tractet de alienatione bonorum Sedis Apoſtolicæ, an excommunicationem incurrat. d 2.q 3 p 41 n.3

Oratorium priuatum frangens non ligatur excommunicatione. d.2. q 3 p.12 n.8

Oratorium auctoritate Epiſcopi conſtructum gaudet priuilegio immunitatis. d 2.q 3.p.16 § 3.n 10

Ordinans bigamum, vel pœnitentem publicum, non poteſt per annum Miſſam celebrare. d 3.q 2 p.6.n.1

Ordinans infantem, illiteratum, coniugatum an ſuſpenſionem incurrat. d.3.q.2.p.7.n.3

Ordinans alienum ſubditum ſuſpenſus remanet à collatione. d 3.q.2. p 7.n.4

Ordinare quid ſit. d.1.q.16.ſect 2 p.1.n.5

Ordinarij nomine quinam intelligantur. d.3.q.2.p.12.n.4.& d.3.q.6. p.7.n 5

Ordinatus à proprio Epiſcopo in aliena diœceſi ſimúlque in eadem functiones exercens ordinis, an incurrat irregularitatem. d.3.q.1. p.12 n 4

Ordinatus ſimoniacè ſuſpenſus eſt. d.3 q.2.p.11 n.1

Ordinatus per ſaltum incurrit irregularitatem exercendo functiones ordinis. d.3.q.1.p.2.n.2

Ordinatus per ſaltum, validè ordinatus eſt. d.3.q.1 p.2.n.4

Ordinatus per ſaltum non remanet ſuſpenſus. d 3.q 1 p.2.n 5

Ordinatus per ſaltum non remanet ſuſpenſus ab ordinibus antea ritè ſuſceptis. d.3.q.1 p.2.n.10

Ordinatus probans ſe ſacerdotali ordine inſignitum eſſe, non præſumitur promotus per ſaltum. d 3.q 1.p.2.n.18

Ordinatus per ſaltum ex ignorantia non afficitur ſuſpenſione. d.3. q 1.p.2 n.15

Ordinatus per ſaltum ex ignorantia, non poteſt exercere functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, nondum ſuſceptis inferioribus ordinibus prætermiſſis. d.3 q.1 p.2.n 16

Ordinatus per ſaltum non poteſt ſuperiorem ordinem ſuſcipere, nondum ſuſceptis inferioribus prætermiſſis. d.3.q 1.p.2 n 16

Ordinatus extra tempora abſolui poteſt ab Epiſcopo. d.3.q 1 p 3.n.6

Ordinatus eodem die pluribus minoribus ordinibus, non ligatur ſuſpenſione, ſecus ſi minores cum aliqua maiore eadem die ſuſcipiat. d 3 q.1 p 4.§.1 n 2

Ordinatus eodem die ſacro ordine, & conſecratione Epiſcopali, non ligatur ſuſpenſione. d 3.q 1.p 4 § 1.n 3

Ordinatus per ſimoniam ab alio commiſſam, non ligatur ſuſpenſione, etiamſi poſt ordinationem approbet ſimoniam ab alio commiſſam. d.3.q.1.p.5.n.3

Ordinatus ordine ſacro abſque vllo titulo ſuſpenſus eſt. d 3.q.1.p.8. n.1

Ordinatus cum pacto non petendi ſuſtentationem, vel quid aliud ab ordinante, vel præſentante incurrit ſuſpenſionem ab executione ordinis ſuſcepti. d 3.q.1.p.8.n.2

Ordinatus ſine titulo, vel patrimonio, ſuſpenſionem incurrit. d.3. q.1.p 8 n 3

Ordinatus ſine titulo duplicem incurrit ſuſpenſionem, ſi ficto titulo litteras dimiſſorias obtinuit. d.3.q.1.p.8 n.5

Ordinatus ſine titulo incurrit irregularitatem exercendo functiones ordinis antequam abſoluatur. d.3.q.1.p 8.n.6

Ordinatus cum vero patrimonio non incurrit ſuſpenſionem, ſi ſuſcepto ſacro ordine patrimonium retrodicat, & renunciet. d 3. q.1.p 8 n.7

Ordinatus ad titulum patrimonij, vel penſionis non eſt ſuſpenſus. d.3.q.1.p 8.n.10

Ordinatus ad titulum beneficij, ſed ſolùm in potentia incurrit ſuſpenſionem, ſecus probabiliter dici videtur de eo, qui beneficij collationem obtinuit, ſed eius poſſeſſionem nondum cœpit. d.3. q.1.p 8 n.11

Ordinatus ad titulum patrimonij quandónam ligetur ſuſpenſione, ſi ære alieno ita grauatus ſit, vt ſolutis debitis non remaneant bona ad titulum ſufficientia. d.3.q.1 p.8.n 16

Ordinatus ſine titulo de licentia proprij Epiſcopi à quonam alendus ſit. d.3 q.1.p.8.n.18

Ordinatus ſine titulo mortuo Epiſcopo ordinante, alendus eſt à ſucceſſore. d.3.q.1.p.8.n.9

Ordinatus ordine minori ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciauit non incurrit ſuſpenſionem. d.3 q 1 p.9 n.2

Ordinatus ordine Subdiaconatus ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciauit, ſuſpenſionem incurrit. d.3 q.1 p 9 n.3

Ordinatus ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciauit ligatur ſuſpenſione, etiamſi de licentia proprij Epiſcopi ſit ordinatus. d.3.q.1. p 9.n.5

Ordinatus ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprij ſuſpenſionem incurrit. d 3.q.1.p 9 n.6

Ordinatus ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciauerit, valide ordinatus eſt. p 3.q 1.p 9 n.8

Ordinatus ab Abbate, qui ſuæ dignitati renunciauit, non remanet ſuſpenſus. d 3 q.1 p 9 n 11

Ordinatus ab Epiſcopo, qui renunciauit dignitati, à quónam diſpenſari poſſit. d.3.q 1 p.9.n.14

Ordinatus ab aliquo obſtricto cenſura, ſuſpenditur ab executione ordinum ab eo ſuſceptorum, modò ille vitandus eſſet, & modò ordinans non poſſet præfatos ordines conferre. d.3 q.1.p 10 n.1

Ordinatus ab excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, vel irregulari vitando, ſuſpenſionem incurrit, etiamſi ignoraurit ordinantem huiuſmodi impedimento obſtrictum eſſe. d 3.q 1.p.1 n.4

Ordinatus per vim, vel metum ab Epiſcopo, ſubiicitur ſuſpenſioni. d.3.q.1.p.10.n.5

Ordinatus ab excommunicato, validè ordinatus eſt. d.3.q.1 p 10.n 7

Ordinatus ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprij ſuſpenditur ab executione ordinum ita ſuſceptorum. d.3.q.1.n.11.n.2

Ordinatus ab alieno Epiſcopo ſine dimiſſoriis ligatur ſuſpenſione, non verò irregularitate. d 3 q 1.p 11 n 2

Ordinatus ab Abbate, vel alio abſque licentia proprij ordinarij ſuſpenſione ligatur. d.3.q.1 p.11 n.4

Ordinatus ab alieno Epiſcopo ignorans prohibitionem, non videtur ſuſpenſus. d 3 q 1.p.11 n 15

Ordinatus ab alieno Epiſcopo minoribus ordinibus, ſuſpenſionem Concilij incurrit. d 3.q 1 p.11 n 17

Ordinatus à proprio Epiſcopo in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi illius diœceſis, ſuſpenſus eſt. d.3.q.1 p.12.n.1

Ordines ſacros recipiens ante legitimam ætatem ſuſpenditur ab executione ordinum. d.3.q.1 p.1 n.2

Ordines minores recipiens ante legitimam ætatem non eſt ſuſpenſus. d.3.q 1 p.1.n.3

Ordines ſacros recipiens ante legitimam ætatem, an præter ſuſpenſionem incurrat etiam irregularitatem, exercendo functiones ordinis tempore ordinationis. d.3.q.1.p.1.n.8

Ordines

Ordines ſuſcipiens per ſaltum afficitur ſuſpenſione. d.3.q.1.p.2.n.11
Ordines per ſaltum ſuſcipere quiſnam dicatur. d.3.q.1.p.2.n.3
Ordines ſuſcipiens ante Baptiſmum, vel confirmationem, non validè recepit. d.3.q.1.p.2.n.5
Ordines quibus temporibus conferri debeant. d.3.q.1.p.3.n.1
Ordines recipiens extra tempora, ſuſpenſionem incurrit. d.3.q.1.p.3.n.4
Ordines plures eodem die ſuſcipiens, ſuſpenſionem incurrit. d.3.q.1.p.4.§.1.n.1
Ordines plures eodem die ſuſcipiendi quiſnam facultatem concedere poſſit. d.3.q.1.p.4.§.1.n.6
Ordines recipiens non ſeruatis interſtitiis grauiter peccat, ſed non incurrit ſuſpenſionem. d.3.q.1.p.4.§.2.n.1
Ordines ſuſcipiens, dum vinculo ſuſpenſionis, vel interdicti detinetur, non ligatur ſuſpenſione ſuſcipiendo ordines. d.3.q.1.p.6.n.2
Ordines ſuſcipiens aſſignato ſibi patrimonio cum pacto reſtituendi patrimonium donatario, ſeu non petendi quidquam, non videtur afficere ſuſpenſione, modò non reſtituat ante ordinationem, & non inierit hoc pacto cum ordinante. d.3.q.1.p.8.n.8
Ordines minores ſuſcipiens ſine titulo, non ligatur ſuſpenſione. d.3.q.1.p.8.n.9
Ordines ſuſcipi non poſſunt ſub titulo Doctoratus, litteraturæ, vel gradus. d.3.q.1.p.8.n.18
Ordines ſuſcipi non poſſunt ſub titulo cuiuſlibet beneficij, penſionis, vel patrimonij. d.3.q.1.p.8.n.19
Ordines ſuſcipi poſſunt ad titulum conflatum ex beneficio, & patrimonio ſimul, quando alterum eorum non eſt ſufficiens ad ſuſtentationem. d.3.q.1.p.8.n.21
Ordines ab alieno Epiſcopo, quaſi donum, ſine licentia proprij Epiſcopi conferri poſſunt. d.3.q.1.p.11.n.7
Ordines, vel decreta facere quid ſit. d.1.q.10.ſect.2.p.1.n.2
Ordines, vel beneficia a ſchiſmatico recipiens, quam pœnam incurrat. d.1.q.2.p.5.n.14
Ordinum nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.24.n.2
Ordinum ſuſceptorum functiones exercens ante legitimam ætatem, duplici titulo ſuſpenſus eſt. d.3.q.1.p.1.n.13
Ordines conferentes ſimoniacè interdicto ſunt ſubiecti. d.4.q.2.p.12
Oſtiarius, ſeu officialis principis non incurrit excommunicationem, quoties turbam arcendo, ſimul arcet clericum. d.2.q.3.p.6.ſect.4.n.15

P

PAlatium Epiſcopi gaudet immunitate Eccleſiaſtica. d.2.q.3.p.16.§.3.n.9
Panem extrahens è ſtatu Eccleſiaſtico an incurrat excommunicationem. d.2.q.3.p.42.n.15
Pallium Cardinalis auferens, aut frangens non ligatur excommunicatione. d.1.q.12.p.1.n.3
Papa non ligatur excommunicatione dando, vel recipiendo aliquid pro gratia, vel iuſtitia. d.2.q.3.p.31.n.17
Papa poteſt abſoluere ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.1
Papa, cur in excommunicatione contra Romipetas expreſſerit interficientes, & mutilantes, cum alioquin ſufficienter expreſſi cenſeantur in verbo, *vulnerantes*. d.1.q.11.p.1.n.6
Papa an poſſit facultatem laico concedere cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas. d.1.q.16.p.2.n.9
Papa poteſt concedere laico facultatem iudicia exercendi contra perſonas Eccleſiaſticas. d.1.q.16.p.6.n.2
Papa non poteſt eſſe hæreticus, neque vt Papa, neque vt priuatus Doctor. d.1.q.2.p.1.n.12
Papa poteſt in controuerſiis errare, imò etiam in rebus fidei poteſt tanquam priuatus Doctor ex ignorantia falli, & errare. d.1.q.2.p.1.n.13
Papa, cur ſe ſeruum ſeruorum in Bulla appellet. d.1.q.1.p.2.n.3
Papæ liberum eſt, quod ſibi velit nomen aſſumere. d.1.q.1.p.2.n.7
Papam eligens per ſimoniam ligatur excommunicatione. d.2.q.7.p.1.n.1
Papatum ambiens poſt mortem Summi Pontificis, ligatur excommunicatione, ſaltem ſi per ſimoniam procuret. d.2.q.3.p.1.n.4
Papæ electionis formam non ſeruans excommunicatur. d.2.q.7.p.1.n.5
Papæ officiales, aliique venientes ad vrbem pro ſuis negotiis, quónam priuilegio gaudere debeant ex vi Eugenianæ. d.2.q.3.p.5.n.3
Parochi, aliique ſacerdotes inferiores non tenentur ex vi Bullæ ad publicationem Bullæ. d.1.q.22.p.6.n.12
Parochorum, canonicorum, aliorúmque Eccleſiaſticorum domus exiſtentes intra triginta paſſus prope Eccleſiam, gaudent priuilegio immunitatis. d.2.q.3.p.16.§.4.n.7
Parochus peccat non detinendo apud ſe tranſumptum Bullæ, etiamſi nondum ſacerdotali ordine inſignitus ſit. d.1.q.22.p.7.n.6
Parochus inducens aliquem ad eligendam ſepulturam in ſua Eccleſia, vel ad non mutandam iam electam, non ligatur excommunicatione. d.2.q.5.p.4.n.5
Parochus, vel confeſſarius, an poſſit à ſuſpenſionibus non reſeruatis abſoluere. d.3.q.3.p.3.n.8
Parochus, vel alius ſacerdos aſſiſtens matrimonio, vel benedicens abſque licentia proprij parochi ſuſpenſus eſt. d.3.q.3.p.4.n.2
Parochus dans licentiam alteri benedicendi, vel aſſiſtendi matrimonio non ſibi ſubdito, non ligatur hac ſuſpenſione. d.3.q.3.p.4.n.4
Participantes cum excommunicatis à Papa, eóſque admittentes ad diuina officia, ſubiiciuntur excommunicationi. d.2.q.5.p.3.n.4
Particula, *quomodolibet*, quidnam ſignificet. d.2.q.10.p.1.n.3
Patriarchæ accipientes occaſione viſitationis aliquid vltra victualia ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ. d.4.q.2.p.8
Patriarcharum, Epiſcoporum, & Archiepiſcoporum nomine quinam veniant. d.1.n.12.p.2.n.4
Patrimonij nomine quid intelligatur. d.3.q.1.p.8.n.14
Patrimonium alicui aſſignans hoc pacto, vt ordinatus illud reſtituat adepto beneficio, non videtur grauiter peccare. d.3.q.1.p.8.n.15
Patrimonium, ad quod aliquis ordinatus eſt, an poſſit obtento beneficio alienari abſque licentia Epiſcopi. d.3.q.1.p.8.n.23
Patrocinium, auxilium, conſilium, vel fauorem præbens, ne iudices Eccleſiaſtici ſua iuriſdictione vtantur, excommunicationem incurrit. d.1.d.17.p.1.n.37
Pecunia ex venditione fructuum redacta, an inter fructus, ſeu redditus computetur. d.1.q.18.p.3.n.12
Pecuniam aliquam exigens ab Eccleſiaſticis non incurrit excommunicationem Bullæ ad *cap. quamquam. de cenſibus*, quoties hoc onus non fuit Eccleſiaſticis impoſitum. d.1.q.19.p.1.n.6
Pecuniam, aut alia furtim, vel clam Romipetis ſubtrahens, excommunicationem non incurrit. d.1.q.11.p.1.n.10
Pecuniam exigens pro fluminis tranſitu, non incurrit excommunicationem, idem valet in facultate tenendi cimbam, quâ viatores transferantur. d.1.q.6.p.3.n.13
Pecuniam tradens, vt in religionem admittatur excommunicationem incurrit, etiamſi mentem ſuam recipienti non aperiat. d.2.q.3.p.24.n.3
Peccator publicus in ſententia aliorum eſt ſuſpenſus. d.3.q.7.p.1.n.1
Pedagia exigens incurrit excommunicationem Bullæ iuxta ſententiam auctoris. d.1.q.19.p.1.n.7
Pedagij noui impoſitio quænam dicatur. d.1.q.6.p.1.n.4
Pedagij, guidagij, portorij, ſeu gabellæ, ac vectigalis, non venit taxa, talea, collecta, præſtantia, perticatus, domus, panis, & his ſimilia. d.1.q.6.p.6.n.4
Penſionarius, qui termino præfixo non potuit penſionem ſoluere, excuſatur ab excommunicatione. d.2.q.1.p.2.n.9
Penſionarius non incurrit excommunicationem non ſoluendo penſionem, donec is, qui ius penſionis habet, declaret cum decreto iudicis velle excommunicationem à penſionario incurri. d.2.q.1.p.vnic.n.10
Penſionarius, qui ob ſolutam penſionem declaratur excommunicatus, non cenſetur excommunicatus à die, qua eſt in mora ſoluendi, ſed ſolum, dum creditor declarat velle, vt debitor excommunicationem incurrat. d.2.q.1.p.vnic.n.13
Penſionem pro altero impetrans animo poſtea aliquid paciſcendi circa penſionem, non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.28.n.3
Percuſſio leuis, grauis, mediocris quænam dicatur. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.8
Percuſſio leuis, & non ſufficiens ad mortale non ſubiicitur excommunicationi. d.2.q.3.p.6.§.1.n.4
Percuſſio clerici, cur violenta manuum iniectio nuncupetur. d.2.q.3.p.6.§.1.n.3
Percuſſionem clerici mandans, aut conſulens non ligatur excommunicatione, niſi ſequatur percuſſio. d.2.q.3.p.6.§.2.n.2
Percutere quid ſit. d.1.q.12.p.1.n.2
Percutiens clericum ex ignorantia probabili excuſatur ab excommunicatione. d.2.q.3.p.6.ſect.4.n.2
Percutiens eum, qui inchoato itinere Romam verſus reuertitur, vt aliquid ibi faciat, non incurrit excommunicationem iuxta ſententiam auctoris. d.1.q.11.p.2.n.26
Percutiens leuiter, an ligetur cenſura, ſi prorſus ex propria culpa, vel incuria medicorum percuſſus periit. d.1.q.10.p.1.n.12
Peregrinatio, & deuotio quomodo differant. d.1.q.11.p.2.n.10
Peregrinationem incipiens, ſed non perficiens verſus ſepulchrum Domini abſque licentia Papæ non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.19.n.3
Peregrinationem vouens ad ſepulcrum Domini, an teneatur votum adimplere. d.2.q.3.p.39.n.5
Permutans cum infidelibus equos validos pro inualidis, vel arma apta pro ineptis, excommunicationem incurrit, etiamſi prædictus equus, & arma è locis infidelium priùs extraxiſſet. d.1.q.8.p.7.n.15
Perſecutio, vel ſpoliatio contra quas perſonas fieri debeat, vt incurratur excommunicatio lata contra grauantes perſonas Eccleſiaſticas, eo quod eligere noluerit eum, pro quo rogabatur. d.2.p.2.p.19.n.7
Perſonaliter aliquem comprehendens, ſed poſtea illum liberum mittens, excommunicationem Bullæ incurrit, ſecus ſi conatus eſt tantummodò capere, ſed non cepit. d.1.q.10.p.1.n.26
Perſonæ Eccleſiaſticæ quænam ſint. d.1.q.16.p.3.n.1
Perſonæ quænam incurrant excommunicationem recurrendo prætextu appellationis ad Curiam ſecularem. d.1.q.14.p.1.n.2

Perturbans iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ in excommunicationem incidit. d.1.q.21.p.2.n.14
Perturbare quid ſit. d.1.q.9.p.1.n.7
Pictura, ſeu infectio fieri debet circa ipſammet ceram, vt incurratur excommunicatio lata contra pingentes Agnos Dei. d.2.q.2.p.19.n.3
Pilatus an poteſtatem ſupra Chriſtum haberet. d.1.q.16 p.2 n 8
Pirata fidelis, ſi mare Pontificium diſcurrat animo ſolum deprædandi infideles, non ligatur excommunicatione; ſecus dicendum ſi animum habeat deprædandi quoſcumque. d.1.q.4.p.1.n.14
Piratæ quinam dicantur. d.1.q.4 p.1.n 4
Piratæ Chriſtiani an incurrant excommunicationem ſurripiendo bona naufragantium. d.1.q.5 p.3.n.2
Piratis operi præſtans ex metu graui an excuſetur à cenſura, licet à peccato non excuſetur ſi auxilium ferat ad rem intrinſece malam d.1.q.4.p.1.n.17
Piratis interuenientes excommunicationem incurrunt d.1.q 4.p.1.n 19
Piraticus ſolummodo diſcurſus in mari immediate, vel mediate ſubiecto Summo Pontifici excommunicatione punitur, non verò diſcurſus in alieno mari. d.1.q.4.p.2.n.4
Pœnitens an poſſit abſolui, dum confeſſarium accerſiuit per internuncium, & adueniente confeſſario nullum peccatum exprimere poteſt, nec vllus adeſt, qui petitæ confeſſionis fidem faciat. d.2.q.1.p.31.n.4
Pœnitens publicus quiſnam dicatur. d.3.q.2.p.6.n.4
Pontificalium nomine quid intelligatur. d.3.q.2.p.12.n.2
Pontificis nomine intelligitur iam Epiſcopus. d.3.q.1.p.9.n.15
Portorium quid ſit. d.1.q.6.p.1.n.3
Poſſidens bona Eccleſiæ, non tenetur illa ſuperueniente dubio reſtituere, niſi de rei veritate conſtet. d.1.q.21.p.2.n.4
Poſtulans indignum an ligetur ſuſpenſione. d.3.q.4.p.1.n.4
Præcepto impeditus, ne domo exeat, & conſequenter ne ad Sedem Apoſtolicam accedat, excommunicationem non incurrit. d.1.q.10 p.1.n.33
Præcones, aliique miniſtri inferiores, qui ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam publicant, an excommunicationem Bullæ incurrant. d.1.q.16.ſect.2.p.1 n.8
Prædam agentes contra infideles non baptizatos, non incurrunt excommunicationem: idem valdè probabiliter dici poteſt de ſpoliantibus hæreticos. d.1 q.4.p.1 n.10
Prædicens ex aſtris præcipuè futuros effectus contingentes, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.38.n.5
Prælati, & alij ſacerdotes, Epiſcopis inferiores non poſſunt abſoluere ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem. d.2.q.1.p.6.ſect.5.n.7
Prælati edentes, ſeu publicantes gloſſas, ſcholia, aut interpretationes circa Concil. Trid. abſque licentia Papæ, ab ingreſſu Eccleſiæ interdicuntur d.4.q.2.p.9
Prælati facientes contra conſtitutiones de non aſportando tritico extra ſtatum, non videntur hoc tempore ligari ſuſpenſione. d.2.q.3.p.42.n.15
Prælati locorum tenentur delinquentes ad locos ſacros confugientes tradere Curiæ ſeculari, eos requirenti, modò conſtet de delicto priuante immunitate. d.2.q.3.p.16.§.10.n.1
Prælati Eccleſiarum aliquando poſſunt laicorum auxilium implorare, vel etiam clericorum opera vti ad tuendam Eccleſiam. d.2.q.2.p.16.§.7.n.2
Prælati recipientes beneficia, vel perſonas in confidentiam interdictum incurrunt. d.4.q.2.p.13
Prælati Eccleſiaſtici imponentes onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis, excommunicationem incurrunt, iuxta probabiliorem auctoris ſententiam. d.1.q.19.p.2.n.8
Prælatorum nomine intelliguntur Epiſcopi. d.3.q.4.p.16.n.3
Prælatum impediens, ne ſua iuriſdictione vtatur quem dubitat iuſtè vti, an incurrat excommunicationem. d.1.q.17.p.1.n.6
Prælatum impediens ne iuriſdictione ſua vtatur iuxta ſtatuta Conciliorum Prouincialium, an excommunicationem incurrat, diſſenſio eſt inter Doctores, quæ hic dirimitur. d.1.q.17.p.1.n.19
Prælatus an poſſit ſub cenſura obligare ad reſtitutionem cum notabili debitoris incommodo. d.2.q.1.p.vnic.n.13
Prælatus monaſterij non afficitur excommunicatione accedendo ad ſtudia ſine licentia. d.2.q.8.p.8.n.14
Prælatus Eccleſiaſticus procurans clericum capi apud alium Prælatum Eccleſiaſticum habentem dominium temporale, quandónam ligetur cenſura. d.3.q.4.p.13.n.3
Prælatus procurans clericum capi à miniſtris ſuis, ligatur ſuſpenſione, ſi ipſe Prælatus dominium temporale habeat. d.3.q.4.p.17.n.4
Prælatus an incurrat ſuſpenſionem, ſiue procuret clericum capi per ſe, ſiue per alios. d.3.q.4.p.13.n.6
Præpoſitus Societatis IESV facultatem concedere poteſt ſuis religioſis tranſeundi ad alias quaſlibet religiones. d.2.q.9.p.1.n.6
Præſtans iuramentum illicitum, vel damnoſum, vel libertati Eccleſiaſticæ contrarium, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.17.n.4
Prætextus ſupplicandi, vel informandi Summum Pontificem excuſare poteſt impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum. d.1.q.15.p.4.§.2.n.1
Prætextus prohibendæ violentiæ non excuſat auocantes cauſas Eccleſiaſticas, aut litterarum Apoſtolicarum executionem impedientes. d.1.q.15.p.4.§.4.n.1
Prætextus Bullæ alicubi non publicatæ, non excuſat tranſgreſſores Bullæ. d.1.q.15.p.4.§.5.n.1
Prætextus Bullæ non acceptæ non excuſat tranſgreſſores ab excommunicatione. d.1.q.15.p.4.§.5.n.2
Presbyteri, qui in crimine fornicationis iacent, ſuſpenſi ſunt ab ingreſſu Eccleſiæ. d.4.q.2.p.10
Prima tonſura an veniat nomine ordinum. d.2.q.3.p.24.n.3
Princeps, Gubernator, aliique ſimiles, non prohibentes exemptionem ordinum mendicantium violari, non incurrit excommunicationem. d.2.q.11.p.2.n.5
Princeps laicus, ſiue magiſtratus, dubitans de veritate, vel falſitate litterarum Apoſtolicarum non excuſantur ab excommunicatione contra impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum, ſi illarum executionem impediunt auctoritatiue cum prætextu cognoſcendi veritatem. d.1.q.14.p.2.n.19
Princeps impediens poſſeſſionem beneficij capi abſque ſuo beneplacito, excommunicationem contrahet. d.1.q.14.p.2.n.14
Princeps laicus non incurrit excommunicationem petendo litteras à Legato, vt ſciat an ſit verus Legatus, vel Nuncius. d.1.q.14.p.2.n.23
Princeps laicus non incurrit excommunicationem petendo litteras ſibi exhiberi, vt eas examinet & recognoſcat; non autem vt illarum executionem impediat. d.1.q.14.p.2.n.24
Princeps, qui non facit ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam, ſed ab alio factum promulgari curat, excommunicationem incurrit. d.1.q.16.ſect.2.p.1.n.7
Princeps iuramentum adhiberi prohibens in contractibus, ad vitanda periuria, non videtur contra libertatem Eccleſiaſticam delinquere. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.26
Princeps laicus faciens ſtatutum quo prohibetur ne ſeculares cum monialibus loquantur, etiam obtenta ab ordinario facultate, contra Eccleſiaſticam libertatem peccat. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.27
Princeps iuſtam habens cauſam imponendi gabellas in ſuo territorio, ſi eam præſcribat ſolui, non ſolum à laicis, verùm etiam à religioſis, in excommunicationem contra imponentes gabellas clericis incidit iuxta probabiliorem ſententiam. d.1.q.6.p.3.n.7
Princeps Chriſtianus bellum inferens aduerſus alium Principem Chriſtianum, vt deſiſtat ab obſidione, vel bello contra Turcas, aliòſque infideles, laqueo excommunicationis ſuſpenditur. d.1.q.8.p.2.n.19
Princeps temporalis non eſt abſolutus dominus bonorum in ſuo territorio exiſtentium. d.1.q.19.p.2.n.4
Princeps permittens è ſuo ſtatu extrahi ad partes infidelium, excommunicationem incurrit. d.1.q.8.p.2.n.20
Princeps permittens infidelibus tranſitum, laqueo excommunicationis ligatur. d.1.q.8.p.2.n.22
Princeps permittens arma deferri infidelibus, non ligatur cenſura d.1.q.8.p.2.n.23
Princeps præſtans auxilium, conſilium, vel fauorem infidelibus contra Principem Chriſtianum, ne ita fortis & potens fiat, vt ei auctæ potentiæ reſiſti nequeat, excommunicationem incurrit. d.1.q.8.p.4.n.10
Princeps impediens deferri victualia ad Romanam Curiam abſque iuſta cauſa, excommunicationis gladio feritur d.3.q.9.p.2.n.19
Princeps per cuius territorium ad Romanam Curiam victualia aduehuntur, an poſſit impedire, & detinere, vt illa in ſuorum ſubditorum vſum impendantur. d.1.q.9.p.2.n.20
Principes non ſunt abſoluti domini omnium bonorum temporalium. d.1.q.15.p.4.§.4.n.10
Princeps concedens locum duelli in ſuo territorio duobus infidelibus non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.48.n.26
Principes temporales, aut alij officiales à principe conſtituti, facientes aliquam actionem in hac *Clementina vni.* de vſuris, expreſſam, iuxta tutiorem ſententiam excommunicationem incurrent. d.2.q.10.p.15.n.15
Principes, conſules, aliique officiales quænam præſtare teneantur, ne excommunicationem *cap. felicis*, incurrant. d.2.q.10.p.5.n.3
Principes, & alij ſecularem dignitatem habentes incurrunt excommunicationem ipſo facto, quoties munus ſui officij obire negligunt poſt trinam admonitionem. d.2.q.10.p.6.n.2
Principes, aliique officiales ſeculares non incurrunt excommunicationem, non defendendo Eccleſias, populos, aut viduas, dum probabiliter credunt ſe ad hoc onus non teneri. d.2.q.10.p.6.n.4
Principes aliique ſecularium dignitatum adminiſtratores, incurrunt excommunicationem, quoties poſt trinam admonitionem negligunt tueri perſonas Eccleſiaſticas, & loca Eccleſiaſtica. d.2.q.10.p.7.n.6
Principes, aliique ſecularem dignitatem habentes non ligantur excommunicatione, dum negligentes ſunt in illis actionibus, ad quas tenentur ex ſola charitate. d.2.q.10.p.6.n.8
Principes, & poteſtates ſeculares negligentes munus ſui officij obire, remanent excommunicati, donec dignam præſtent ſatisfactionem. d.2.q.10.p.7.n.9
Principes, aliique officiales non facientes ſeruari conſtitutiones *cap. felicis*, ligantur excommunicatione. d.2.q.3.p.7.n.7

Principes,

Principes, & Rectores negligentes in inquirendis per domos Iudæorum libris Talmud, & inuentis comburendis, ligantur excommunicatione. d.2.q.3.p.40.n.5
Principibus laicis licitum eſt conſenſum petere, vt maior auctoritas, & facilior fides à populo litteris Apoſtolicis præſtetur. d.1.q.14.p.2.n.26
Priuilegia conceſſa auocandi cauſas ſpirituales ante hanc Bullam reuocata ſunt. d.1.q.15.p.4.§.1.n.6
Priuilegia libertatis Eccleſiaſticæ quænam cenſeantur. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.2
Priuilegij reuocatio à legitimo ſuperiore facta, valida eſt. d.1.q.22.p.5.n.4
Priuilegij limites ſeruandi ſunt, in auocandis cauſis ſpiritualibus, &c. d.1.q.15.p.4.§.1.n.3
Priuilegium Principibus conceſſum auocandi cauſas ſpirituales, poteſt reuocari. d.1.q.15.p.4.§.1.n.7
Priuilegium Epiſcopi, aliorúmve Prælatorum, non excuſat auertentes cauſas ſpirituales, &c. d.1.q.15.p.4.§.1.n.4
Priuilegium auocandi cauſas ſpirituales non inducitur per tolerantiam Summi Pontificis. d.1.q.15.p.4.§.1.n.5
Priuilegium, ſeu facultas abſoluendi à caſibus Bullæ quomodo concedenda ſit. d.1.q.22.p.2.n.8
Priuilegium habens abſoluendi circa caſus reſeruatos, & cenſuras, non poteſt ab excommunicationibus Bullæ abſoluere, etiam præciſo Bullæ decreto. d.1.q.22.p.2.n.17
Priuilegium validè reuocari poteſt, etiamſi per modum contractus conceſſum ſit. d.1.q.22.p.5.n.4
Priuilegium Eccleſiæ conceſſum reuocari non poteſt. d.1.q.22.p.5.n.5
Priuilegium habens abſoluendi ab excommunicationibus Bullæ, abſoluere poteſt. d.1.q.22.p.2.n.7
Priuilegium habens abſoluendi, poteſt à caſibus in decreto Clementis VIII. expreſſis abſoluere in Vrbe, & extra Italiam, non verò in Italia. d.1.q.22.p.2.n.20
Priuilegium aſſerens ſe habere, incumbit onus probandi. d.1.q.15.p.4.n.2
Priuilegium Apoſtolicum habens recipiendi ordines à quolibet Epiſcopo, impunè ordinari poteſt abſque litteris dimiſſoriis ſui Epiſcopi, non verò abſque commendatitiis. d.3.q.1.p.11.n.22
Priuilegium religioſorum ad celebrandum tempore interdicti localis an reuocatum ſit in Concilio Tridentino. d.1.q.8.p.14.n.11
Probatio monitorij à quo, & quam facienda ſit. d.3.q.5.p.1.§.2.n.7
Proceſſare quid ſit. d.1.q.20.p.1.n.6
Proceſſus quid ſit. d.1.q.14.p.1.n.14
Proceſſus genus quotuplex ſit. d.1.q.1.p.1.n.2
Procurans decerni mandata à curiis ſecularibus contra iudices Eccleſiaſticos, excommunicationem incurrit. d.1.q.17.p.1.n.31
Procurans abortum fœtus animati excommunicationem incurrit, quouis pacto procuret. d.2.q.2.p.10.n.1
Procurans, vt conſeruator intromittat ſe in aliis, quàm in manifeſtis iniuriis, non ligatur excommunicatione, antequam conſeruator ſe intromittat. d.2.q.2.p.35.n.3
Procurator, vel pars curans Eccleſiaſticum ad ſeculare tribunal trahi, non incurrit excommunicationem. d.1.q.16.p.4.n.11
Procuratores, Rectores, & Actores negotiorum quinam dicantur. d.1.q.13.p.2.n.8
Proditoriè occidens infidelem nihil tale præuidentem, non priuatur immunitate, iuxta probabilem ſententiam. d.2.q.3.p.16.§.6.n.17
Proferens ſententiam contra perſonas Eccleſiaſticas, excommunicationem incurrit. d.1.q.10.p.1.n.14
Proferre ſententiam quid ſit. d.1.q.10.p.1.n.15
Proferre quid ſit. d.1.q.9.p.1.n.6
Profeſſio an valida ſit dum nouitius expleto nouitiatus anno egreſſus fuerat, & poſtea admiſſus ad profeſſionem, abſque alio nouitiatu. d.3.q.8.p.5.n.9
Profeſſio eſt titulus, ad quem religioſus promoueri poteſt. d.3.q.1.p.8.n.17
Prohibens, vel impediens litterarum Apoſtolicarum executionem, excommunicationem incurrit. d.1.q.14.p.2.n.27
Prohibens acceſſum ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis, aut alias actiones hic vetitas faciens, incurrit excommunicationem, non ſolùm eas faciens publica, verùm etiam priuata auctoritate. d.1.q.14.p.3.n.4
Prohibens excommunicatos publicè, vel interdictos exire de Eccleſiis tempore Miſſæ, dum à celebrantibus moniti ſunt, excommunicationem incurrit. d.2.q.3.p.10.n.9
Prohibens, vel prohiberi mandans, & conſulens delationem victualium, iuxta probabiliorem ſententiam, excommunicationem contra impedientes victualia ad vrbem deferri, incurrit. d.1.q.9.p.2.n.21
Prohibitiones, vel mandata, quæ contra iudices Eccleſiaſticos procurantur, an debeant eſſe penalia. d.1.q.17.p.1.n.32
Prohibitiones, vel mandata procurans contra iudices Eccleſiaſticos executioni mandari, ligatur excommunicatione. d.1.q.17.p.1.n.33
Prohibitiones, vel mandata faciens contra iudices Eccleſiaſticos excommunicationem incurrit. d.1.q.17.p.1.n.34
Prohibitiones, aut mandata exequens contra iudices Eccleſiaſticos, excommunicationis pœna punitur. d.1.q.17.p.1.n.35
Promiſſio ficta non inducit excommunicationem latam contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iuſtitia in Romana Curia. d.2.q.3.p.31.n.8
Promiſſio debiti ex gratitudine, an puniatur pœna excommunicationis latæ contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iuſtitia in Romana Curia obtinenda. d.2.q.3.p.31.n.10
Promittens, vel tradens aliquid pro gratia, vel iuſtitia in Romana Curia obtinenda, excommunicationem incurrit, etiamſi non tradat pecuniam, ſed aliquid aliud. d.2.q.3.p.31.n.11
Promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iuſtitia in Romana Curia obtinenda, an paruitas materiæ excuſet. d.2.q.3.p.31.n.12
Promulgatio Bullæ, an ſufficiat ad interrumpendam præſumptionem d.1.q.21.p.2.n.3
Proponuntur rationes, ad oſtendendum non eſſe valida geſta Summi Pontificis ante coronationem. d.1.q.1.p.1.n.12
Prouentus vnde dicatur. d.1.q.18.p.2.n.8
Prouocantes ſe ad pugnam nullo ſtatuto loco, & tempore, non afficiuntur excommunicatione d.2.q.5.q.18.n.15
Publicantes decreta contra libertatem Eccleſiaſticam, an illa reuocare teneantur, dum abſolutionem obtinere intendunt. d.1.q.22.p.2.n.7
Publicatio Bullæ vbi facienda ſit. d.1.q.22.p.6.n.2
Publicatio Bullæ Romæ facta ſufficit ad inducendam vbique obligationem d.1.q.22.p.6.n.4
Publicatio Bullæ an ſemel tantùm in anno ex obligatione facienda ſit. d.1.q.22.p.6.n.7
Publicationi, vel conceſſioni indulgentiarum ob quæſtum cooperantes non ſubijciuntur excommunicationi. d.2.q.3.p.30.n.8
Pugnam inchoans in Eccleſia non videtur incidere in pœnas duellum committentibus propoſitas, ſi Eccleſia egrediantur, ob ipſius reuerentiam, & pugnam extra Eccleſiam committant. d.2.q.3.p.48.n.8

Q

QVænam forma ſeruanda ſit in reſignationibus. d.3.p.4.p.2.n.2
Quandonam Epiſcopus cenſendus ſit non emendatus d.3.q.7.p.4.n.6
Quinam teneantur ad limina accedere. d.3.q.5.p.7.n.2
Quotuplex admonitio requiratur, vt Epiſcopus non reſipiſcens à concubinatu, ſuſpenſionem incurrat. d.3.q.7.p.4.n.5

R

RApere fœminam quid ſit, an dicatur. d.2.q.2.p.9.§.2
Rapiens aliquid è manibus clerici per vim, aut inferens violentiam rebus clerico adhærentibus, excommunicationem incurrit. d.2.q.3.ſect.1.§.1.n.5
Rapiens vxorem, filios, vel ſeruos, quos accedens ad Sedem Apoſtolicam ſecum ducebat, an excommunicatione ligetur. d.1.q.10.p.1.n.21
Raptores virginum priuilegio immunitatis gaudent. d.2.q.3.p.15.§.5.n.4
Raptori mulieris conſilium, auxilium, aut fauorem præbens excommunicationem incurrit. d.2.q.3.p.24.n.12
Ratam habens ſimoniam in ordine, vel beneficio ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.9.n.4
Ratam habens vexationem alicuius, qui cenſuram tulerat, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.15.n.7
Ratam habens delationem armorum ad infideles, non obſtringitur cenſura contra deferentes arma, vel equos infidelibus. d.1.q.8.p.2.n.28
Ratam habens mutilationem, vel occiſionem, an excommunicationem incurrat. d.1.q.10.p.1.n.6
Ratam habens actionem impediendi executionem litterarum Apoſtolicarum non incurrit excommunicationem d.1.q.14.p.2.n.12
Ratam habens auocationem cauſarum ſpiritualium à iudicibus Eccleſiaſticis non incurrit excommunicationem. d.1.q.15.p.1.n.26
Ratum habere quid ſit. d.1.q.12.p.1.n.22
Recedere à Sede Apoſtolica quinam dicantur. d.1.q.9.p.1.n.6
Receptatores, vel fautores piratarum, non ligantur excommunicatione, antequam piratæ ingreſſi fuerint mare. d.1.q.4.p.1.n.16
Recipiens tributum ab Eccleſiaſtico ſponte dato, non incidit in excommunicationem. d.1.q.19.p.1.n.10
Recipiens aliquem in nauim, vt in altum ducat, & vita vel rebus ſpoliet, excommunicationem incurrit d.1.q.4.p.1.n.7
Recipiens litteras in conclaui miſſas, quandónam ligetur excommunicatione. d.2.q.2.p.34.n.9
Rectores piorum locorum excommunicationem incurrunt cædendo arbores, illáſque in proprios vſus conuertendo. d.1.q.18.p.4.n.7
Recurrens ad iudicem ſecularem, incurrit excommunicationem, etiamſi recurrat poſt ſententias, vel ante. d.1.q.17.p.1.n.23
Recurrens à iudicibus Eccleſiaſticis ad laicos incurrit excommunica-

tionem, etiamſi ſententia contra recurrentem ab Eccleſiaſtico iudice lata, iuſtitiam contineret. d.1.q.17.p.1.n.27
Recurrens ad Curias ſeculares an excommunicationem incurrat, etiamſi à iudice laico, ad quem recurrit, nihil obtineat. d.1.q.17.p.1.n.28
Recurrens ad Curias ſeculares, & ab illis obtinens prohibitiones, eaſque executioni mandari curans, an plures excommunicationes incurrat. d.1.q.17.p.1.n.29
Recurrens ad iudices laicos excommunicationem incurrit, etiamſi ſubditi ſint Eccleſiæ, imo etiamſi Eccleſiaſtici ſint, & temporali iuriſdictione gaudeant. d.1.q.14.p.1.n.26
Reditus vnde dicatur d.1.q.18.p.2.n.7
Reformans vectigalia iam impoſita, non ſubiicitur excommunicationi, modo rem aliam maioris valoris non exigat, aut ſolum imponat. d.1.q.6.p.3.n.17
Regalium nomine, ſeu cuſtodiæ, guardiæ quid intelligatur. d.2.q.2.p.23.n.4
Reges ante Chriſti aduentum non ſolùm temporalem, verum etiam ſpiritualem iuriſdictionem habebant. d.1.q.15.p.4.§.4.n.5
Reges non poſſunt auctoritate ſue Epiſcopos conuocare. d.1.q.16.p.3.n.15
Reges aliique Principes in cenſuram non incidunt proceſſando perſonas Eccleſiaſticas. d.1.q.20.p.2.n.7
Reges, vel Imperator non ligantur excommunicatione, cogendo fœminam ad ingreſſum in monaſterio aut aliam actionem hic vetitam faciendo, iuxta probabiliorem nonnullorum ſententiam. d.2.q.2.p.2.n.1
Regna, terræ, & loca eorum, qui impedire præſumunt Legatum, ſeu Nuncium Summi Pontificis, ne terras ſibi ſubiectas ingrediatur, interdicto tandiu ſubiecta manent, quandiu impedientes non deſiſtunt impedire, qui inſuper excommunicantur. d.4.q.3.p.5
Religioſæ dominæ retrahentes ſe à ſolutione decimarum non incurrunt excommunicationem in ſententia auctoris. d.2.q.8.p.2.n.10
Religioſi mendicantes recipientes nouas domos, vel loca ad habitandum ſine licentia Papæ ligantur excommunicatione. d.2.q.8.p.2.n.6
Religioſi reformati nequeunt ad fratres conuentuales tranſire, nec conuentuales poſſunt eos recipere. d.2.q.8.p.3.n.1
Religioſi S. Franciſci de Paula ligantur excommunicatione recipiendo ſine licentia fratres ordinis Minorum de Obſeruantia. d.2.q.8.p.3.n.3
Religioſi profeſſi matrimonium contrahentes, excommunicationem incurrunt, vt hic innuitur, & alibi fuſius ab auctore explicatur. d.2.q.8.p.5.n.1
Religioſi cuiuſuis ordinis, & alij prædicantes, aut priuatim nunciantes indulgentias S. Mariæ ad populum, in vrbe Roma percipi poſſe à ſecularibus viſitantibus Eccleſias priuilegiatorum, ſubiiciuntur excommunicationi. d.2.q.8.p.10.n.3
Religioſi Societatis IESV ligantur excommunicatione dimittendo habitum religioſum. d.2.q.8.p.6.n.25
Religioſi, qui contracta ſuſpenſione ob negligentiam in admonendis confitentibus de obligatione ſoluendi decimas prædicare audent. d.2.q.8.p.13.n.13
Religioſi quandonam dicantur commoditatem habere admonendi confitentes de obligatione ſoluendi decimas. d.2.q.8.p.13.n.14
Religioſi quibus conſcientiam facere teneantur obligationes ſoluendi decimas, vt à cenſura ſuſpenſionis, & excommunicationis eximantur. d.2.q.8.p.13.n.15
Religioſi non tenentur admonere pœnitentes de obligatione ſoluendi decimas, quoties certo ſciunt monitionem non profuturam. d.2.q.8.p.13.n.16
Religioſi an teneantur interdictum ſeruare, dum vident illud ſeruari ab Eccleſia cathedrali, non verò à parochiali loci. d.2.q.8.p.14.n.7
Religioſi non ſeruantes interdictum, vel ceſſationem à diuinis, incurrunt excommunicationem, quoties interdictum aut ceſſatio obſeruatur à cathedrali, vel parochiali loci, modò impoſita fuerit auctoritate Sedis Apoſtolicæ, &c. d.2.q.8.p.14.n.9
Religioſi non poſſunt tempore interdicti localis generalis celebrare, virtute priuilegiorum conceſſorum ante *Clementinam, ex frequentibus*. d.2.q.8.p.14.n.10
Religioſi mendicantes & parochi non ſeruantes pacem inter ſe factam in partibus Germaniæ, ſubiiciuntur excommunicationi. d.2.q.8.p.15.n.3
Religioſi mendicantis receptio & admiſſio in ordinem mendicantium non ſolùm eſt illicita, verùm etiam inualida. d.2.q.9.p.1.n.5
Religioſi, qui poſt Extrauagantem Martini V. in ordinem mendicantium à ſeipſis fuerunt, ligantur excommunicatione tranſeundo ad ordinem non mendicantium. d.2.q.9.p.1.n.8
Religioſi ordinis Humiliatorum admittentes aliquem ad ſuam religionem, excommunicationi ſubiiciuntur. d.2.q.9.p.2.n.2
Religioſi cuiuſcumque ordinis recipientes aliquem ex fratribus Societatis IESV ſine licentia excommunicationem incurrunt, exceptis Carthuſianis. d.2.q.9.p.2.n.22
Religioſi clauſtrales recipientes Minimos ſine licentia, excommunicationem incurrunt. d.2.q.9.p.2.n.3
Religioſi minores recipientes fratres ordinis Prædicatorum ſine debita licentia, laqueo excommunicationis obſtringuntur. d.2.q.9.p.2.n.4
Religioſi Minimi ſubtrahentes ſe ab obedientia correctorum, in pœnam excommunicationis incidunt. d.2.q.9.p.2.n.5
Religioſi an poſſint abſoluere ab excommunicatione contracta ob duellum. d.2.q.3.p.48.n.40
Religioſi non poſſunt abſoluere à caſibus duelli, expreſſis in conſtitutione Gregorij & decreto Concilij. d.2.q.3.p.48.n.42
Religioſi profeſſi ſubiiciuntur excommunicationi, intereſſendo agitationi ferarum. d.2.q.4.p.7.n.9
Religioſi, vel clerici agitantes, vel aſſiſtentes agitationi vituli non incurrit excommunicationem. d.2.q.4.p.7.n.11
Religioſi aſſiſtentes bellicis equorum ſimulacris, non incurrunt excommunicationem. d.2.q.4.p.7.n.13
Religioſi non ligantur excommunicatione admittendo excommunicatos à Papa ad diuina officia. d.2.q.5.p.3.n.5
Religioſi, an interdictum incurrant, admittendo excommunicatos ad diuina officia. d.2.q.5.p.3.n.6
Religioſi non poſſunt hoc tempore virtute priuilegiorum abſoluere ab excommunicatione contracta in electione Papæ contra conſtitutiones Gregorij XV. d.2.q.7.p.1.n.10
Religioſi, qui paupertatem in communi profitentur, ſubiiciuntur excommunicationi, admittendo aliquem ad profeſſionem, aut nouam domum acquirendo, aut loca iam habita alienando ſine licentia Sedis Apoſtolicæ. d.2.q.8.p.1.n.5
Religioſi nouum ordinem inſtituentes, non ligantur excommunicatione. d.2.q.8.p.1.n.5
Religioſi poſſunt antiquas domos recipere. d.2.q.8.p.2.n.3
Religioſi poſſunt in alio oppido domum acquirere. d.2.q.8.p.2.n.4
Religioſi aliique transferentes, vel alienantes loca antea acquiſita, non ſubiiciuntur excommunicationi *cap. vnico, de excommunicationibus*. d.2.q.8.p.2.n.5
Religionem ingrediens ſimoniam quidem committit, ſed excommunicationem non incurrit, dum aliquid ex pacto petit, vel accipit à monaſterio, vt ingrediatur. d.2.q.3.p.29.n.12
Religionem eorum, quibus communicata ſunt priuilegia religionis S. Benedicti, impediens aliquem ingredi, an ſubiiciatur excommunicationi. d.2.q.3.p.37.n.4
Religioſi, quibus communicata ſunt priuilegia fratrum Minorum, ſeu mendicantium, non incurrunt excommunicationem, admittendo Tertiarios ſuæ religionis ad diuina officia tempore interdicti. d.2.q.9.p.6.n.7
Religioſi S. Franciſci de Obſeruantia incurrunt excommunicationem, dum ad Curias ſeculares recurrunt, contemnentes ordinationes commiſſariorum ſui Miniſtri Generalis. d.1.q.17.p.3.n.3
Religioſi abſoluentes ab excommunicationibus reſeruatis incurrunt excommunicationem. d.1.q.22.p.3.n.10
Religioſi & clerici poſſunt peregrinationem Romam verſus ſuſcipere cauſa proſequendæ appellationis, aut vitandæ grauis, & iuſtæ vexationis. d.1.q.11.p.2.n.29
Religioſi an ligentur ſuſpenſionibus, ſeu interdictis contra laicos latis. d.3.q.8.n.1
Religioſi ligantur interdictis, ſeu ſuſpenſionibus generaliter latis. d.3.q.8.n.2
Religioſi impedientes ſolutionem decimarum, vel eas ſibi vſurpantes, quandónam ſuſpenſionem incurrant. d.3.q.8.p.8.n.1
Religioſis, & clericis interdicta eſt peregrinatio ſine licentia ſuperioris ſuſcepta. d.1.q.11.p.2.n.18
Religioſum retinens in ſuis ſcholis poſt dimiſſum habitum, non afficitur excommunicatione, ſi retinens non ſit Doctor. d.2.q.2.p.32.n.12
Religioſum ordinis Prædicatorum conueniens coram iudice ſeculari, ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.28.n.1
Religioſus contrahens matrimonium, ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.7.n.5
Religioſus bigamus gaudet priuilegio canonis. d.2.q.6.ſect.3.n.8
Religioſus in omni loco & tempore habitum ſuæ religionis deferre debet, ſaltem ex honeſtatis debito. d.2.q.8.p.6.n.4
Religioſus à monaſterio fugiens indutus ſuis veſtibus, non afficitur excommunicatione, quamuis fugiat abſque ſuperioris licentia. d.2.q.8.p.6.n.5
Religioſus, qui per ſententiam carceri perpetuo condemnatus fuit non ligatur excommunicatione, fugiendo ſine veſtibus. d.2.q.8.p.6.n.7
Religioſus, qui nudus fugit, vel cum ſolis femoralibus, in excommunicationem incidit. d.2.q.8.p.6.n.8
Religioſus excommunicationem incurrit, non ſolùm dum tantùm ſuæ religionis habitum dimittit, verùm etiam dum partem detinet, alia parte dimiſſa, ſed ex parte detenta ne poſſit religioſus dignoſci. d.2.q.8.p.6.n.9
Religioſus profeſſus excommunicationem incurrit induendo habitum nouitiorum, quoties nouitij diuerſo habitus genere vtuntur. d.2.q.8.p.6.n.10
Religioſus excommunicationem incurrit, occultando veſtes ſuæ religionis, alio habitu ſuperimpoſito. d.2.q.8.p.6.n.12
Religioſus excommunicationem incurrit accedendo ad aliquem locum ſine habitu, etiamſi facultatem à ſuo ſuperiore ad illum lo-

cum.

cum accedendi obtinuerit. d.2.q.8.p.6.n.12

Religioſus non deferens habitum in ſuo monaſterio excommunicationem incurrit, iuxta probabiliorem ſententiam. d.2.q.8.p.6.n.13

Religioſus non incurrit excommunicationem, ob quamlibet habitus dimiſſionem. d.2 q.8 p.6.n 14

Religioſus excuſatur ab excommunicatione, dimittendo habitum cauſa ſeruandæ vitæ, dum per loca Turcarum, vel inimicorum tranſiturus eſt. d 2.q 8 p.6 n.15

Religioſus non incurrit excommunicationem dimittendo habitum cauſa alicuius lubricæ actionis. d.2.q 8.p.6.n.16

Religioſus aſſumens habitum alterius religionis ſtrictioris, non incurrit excommunicationem. d.2.q.8.p.6.n.7

Religioſus aſſumens habitum alterius religionis contra iura, excommunicationem incurrit, licet multi Doctores oppoſitum ſentiant. d.2.q.8 p.6.n.18

Religioſus dimittens habitum ſuæ religionis ignorans prohibitionem, non incurrit excommunicationem. d.2.q 8.p.6 n.19

Religioſus dimittens habitum ſuæ religionis incurrit excommunicationem, etiamſi animum habeat illum iterum aſſumendi d.2.q 8.p 6.n.20

Religioſus dimittens habitum breui tempore non incurrit excommunicationem, etiamſi intentionem habuerit diutius dimittendi. d.2 q.8.p.6.n 21

Religioſes dimittens habitum, ligatur excommunicatione, etiamſi ipſius ordo inſtitutus fuerit poſt *cap. 2. vt periculoſa, de religioſis domibus.* d 2 q 8 p.6.n.24

Religioſus promotus ad beneficium parochiale incurrit excommunicationem dimittendo habitum ſuæ religionis. d.2. q.8.p.6.n.26

Religioſus creatus Epiſcopus non tenetur ſub excommunicatione habitum ſuæ religionis deferre. d.2.q 8.p 6 n.27

Religioſus ad dignitatem Abbatis electus, habens propriam diœceſim, nulli Epiſcopo ſubiectam, non tenetur ſub excommunicatione habitum ſuæ religionis deferre. d.2.q 8 p.6.n 28

Religioſus creatus Epiſcopus, vel Abbas cum dignitate quaſi Epiſcopali, tenetur adhuc tribus votis religionis. d.2. q. 8. p.6. n 29

Religioſus ad Cardinalatus apicem euectus, non ſubijcitur excommunicationi, deferendo habitum ſuæ religionis. d.2.q 8 p.6. n.30

Religioſus dimittens habitum ſuæ religionis, excommunicationem incurrit, etiamſi phyſicam vel leges ſine ſuperioris licentia audire non intendat. d.2.q.8 p.6.n.31

Religioſus audiens leges, vel medicinam in eadem ciuitate non incurrit excommunicationem. d 2.q 8.p 7 n.3

Religioſus exiens de clauſtro alia de cauſa, quàm occaſione audiendi phyſicam vel leges, non incurrit excommunicationem. d 2. q.8 p.7 n 4

Religioſus non exiens animo audiendi medicinam, vel leges non videtur in excommunicationem incidere, etiamſi poſtea extra clauſtrum permaneat animo eas audiendi. d.2.q.8.p.7.n.5

Religioſus, qui clauſtro exiuit animo audiendi phyſicam vel leges, excommunicationem incurrit, etiamſi illas poſtea non audiat, modo ad monaſterium intra duos menſes non reuertatur. d.2.q.8.p.7.n.6

Religioſus monaſterio egreſſus animo audiendi medicinam, vel leges, excommunicationem incurrit, etiamſi poſtquam egreſſus eſt, mutauerit intentionem illas audiendi. d.2. q.8. p.7. n.7

Religioſus egrediens monaſterium ad docendum medicinam, vel leges, non incurrit excommunicationem iuxta communiorem DD. ſententiam. d.2.q.8 p.7.n 8

Religioſus, qui clauſtro egreſſus eſt animo audiendi leges, vel phyſicam, non incurrit excommunicationem, ſi infra duos menſes ad monaſterium non reuertatur. d.2.q.8.p.7.n 10

Religioſus accedens ad ſtudia ſui oppidi ſine licentia ſui Prælati, non incurrit excommunicationem. d.2.q.8.p.8.n.4

Religioſus non afficitur excommunicatione accedendo ad aliud monaſterium, in quo ſtudia exercentur. d.2.q.8.p.8.n.5

Religioſus transferens ſe ad aliud monaſterium ſuæ religionis, intentione operam dandi ſtudiis, quæ extra monaſterium exercentur, non incurrit excommunicationem, ſi intentionem habeat egrediendi in monaſterium ſui ordinis, & accedendi ad ſcholas iuxta receptum vſum. d.2.q.8.p.8.n.6

Religioſus accedens ad ſtudia ex licentia inualida, non eximitur ab excommunicatione. d.2.q.8.p.8.n.9

Religioſus non eximitur ab excommunicatione dum egreditur ad ſtudia non conuocato conuentu etiamſi alioquin adſit conſenſus maioris partis religioſorum. d.2 q.8.p.8 n.12

Religioſus ad Curiam Principum accedens animo damnum inferendi, ligatur excommunicatione, etiamſi nullum damnum re ipſa inferat. d.2.q.8.p.9.n 5

Religioſus accedens ad Curias Principum intentione damni inferendi ſuis Prælatis, vel monaſterio, ſubiicitur excommunicationi, etiamſi ad præfatas Curias accedat cum licentia ſui Prælati. d.2. q.8.p 9.n.6

Religioſus quibúſnam perſonis intentionem nocendi habere debeat, vt incurrat excommunicationem, latam contra accedentes Curias Principum animo nocendi. d.2.q 8.p 9.n.8

Religioſus accedens ad Curiam animo nocendi alteri religioſo, qui non ſit Prælatus, non ligatur excommunicatione. d.2.q.8.p.9. n.9

Religioſus habens intentionem nocendi alteri religioſo, aut alteri monaſterio, non obſtringitur vinculo excommunicationis. d.2. q.8.p.8.n.10

Religioſus appropriãns, vel vſurpans ſibi decimas Eccleſiis debitas, aut prohibens, vel non permittens illas ſolui, ſubiicitur excommunicationi. d 2.q.8.p.12.n.9

Religioſus vſurpans ſibi decimas, vel prohibens eas ſolui poteſt abſolui ante præſtitam ſatisfactionem. d.2.q 8.p.12.n.10

Religioſus, qui contraxit excommunicationem vſurpatione decimarum non remanet abſolutus ſtatim præſtita ſatisfactione, ſed abſolutione adhuc indiget. d 2 q.8.p.12.n.11

Religioſus ſcribens epiſtolam alicui, ne decimas ſoluat, non incurrit excommunicationem. d.2.q.8 p.13.n.2

Religioſus proferens ex inaduertentia vel ignorantia verba aliqua, quibus alter retrahitur à ſolutione decimarum non incurrit excommunicationem. d.2 q.8.p 13.n.4

Religioſus proferens aliqua verba, quibus auditores retrahuntur, non incurrit excommunicationem, niſi id faciat intentione retrahendi. d.2.q.8.p.13.n.5

Religioſus in ſententia auctoris incurrit excommunicationem retrahendo auditores à ſolutione decimarum parochis, ſeu miniſtris Eccleſiæ debitarum. d.2.q.8.p.13.n 6

Religioſus non incurrit excommunicationem, niſi retrahat auditores à ſolutione decimarum ex iuſtitia debitarum. d.2.q.8 p.13. n.7

Religioſus in ſententia auctoris incurrit excommunicationem proferendo aliqua verba intentione retrahendi auditores à ſolutione decimarum, etiamſi re ipſa, & actualiter non retrahat. d.2. q.8 p.13.n.8

Religioſus ordinis mendicantium ad quóſnam ordines tranſire prohibeatur. d 2.q 9 p.1 n 3

Religioſus mendicans tranſeundo ad ordinem monaſticum excommunicatione afficitur, ſolum dum ad illum ordinem tranſit prætextu priuilegij. d.2.q.9.p.1.n 4

Religioſus ordinis mendicantium eiectus in perpetuum à religione poteſt in ſententia auctoris abſque periculo excommunicationis ad alium ordinem tranſire. d 2.q.9.p.1.n.9

Religioſus ſubornans pro ſe, vel pro aliis in electionibus, aut procurans fauorem extra religionem, ad officium in religione obtinendum ſubiicitur excommunicationi. d.2.q 9 p.4.n.3

Religioſus adminiſtrans Sacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ ſine licentia, excuſatur ab excommunicatione, quoties id facit credens parochum ratam habiturum adminiſtrationem. d 2.q 9.p 5 n 3

Religioſus adminiſtrans Sacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ, exiſtenti in articulo mortis, non incurrit excommunicationem. d.2 q 9 p.5.n.4

Religioſus excuſatur ab excommunicatione adminiſtrando Sacramentum Euchariſtiæ, vel Extremæ vnctionis, ſiue ſibi data ſit licentia, ſiue illi, cui Sacramenta adminiſtranda ſunt. d.2.q 9.p.5. n.5

Religioſus, vt excuſetur ab excommunicatione incurrenda, à quónam licentiam obtinere debeat adminiſtrandi Sacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ. d.2.q 9.p.5 n.7

Religioſus obtinens facultatem à parocho adminiſtrandi Sacramentum Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ, excuſatur ab excommunicatione. d 2.q.9.p.5.n.8

Religioſus non incurrit excommunicationem conferendo Baptiſmum, aut Confirmationem, aut Pœnitentiam, vel ordinationem. d.2.q 9.p 5.n.11

Religioſus mandans alicui, vt hortetur alterum ad non ſoluendam decimam non ligatur excommunicatione. d.2. q.8. p 13. n.3

Religioſus conferens Sacramentum Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, vel Extremæ vnctionis alteri religioſo non incurrit excommunicationem. d.2.q 9 p.5.n.12

Religioſus benedicens, ſeu ſolemnizans matrimonium ſine licentia an incurrat excommunicationem, & ſuſpenſionem ſimul. d.2 q.9. p 5 n 14

Religioſus abſoluens ab excommunicatione canonis, vel Concilij Prouincialis, aut Synodalis excommunicationem incurrit. d.2. q.9.p 5.n.15

Religioſus excommunicationem incurrit non ſolùm ſi abſoluat ab excommunicationibus Papalibus, verùm etiam ſi abſoluat ab excommunicationibus Concilij Prouincialis vel Synodalis; ſecus ſi abſoluat ab aliis cenſuris iuxta communiorem DD. ſententiam. d.2.q 9 p.5.n 18

Religioſus abſoluens ab excommunicatione lata à Legato à latere, non videtur excommunicationem incurrere. d.2.q.9.p 5.n.19

Religioſus abſoluens ab excommunicatione minori non incurrit excommunicationem. d.2.q 9 p.5.n.20

Religioſus abſoluens à peccatis, non ab excommunicatione, non incurrit excommunicationem. d.2.q.9.p.5 n 21

Religioſus abſoluens ab excommunicatione non reſeruata, non afficitur excommunicatione. d.2.q.9.p.5.n.22

Religioſus impendens indulgentiam plenariam excommunicationem incurrit. d.2.q.9.p.5.n.24

Religioſus conferens indulgentiam plenariam ligatur excommunicatione, etiamſi eam non conferat eo animo, ſed fingat eam conferre. d.2.q.9.p.5.n.25

Religioſus fictè præbens Extremam vnctionem, vel Euchariſtiam incurrit pœnam excommunicationis. d.2.q.9.p.5.n.26

Religioſus adminiſtrans Extremam vnctionem, vel Euchariſtiam, incurrit pœnam excommunicationis. d.2.q.9.p.5.n.27

Religioſus parochus non afficitur excommunicatione, adminiſtrando Sacramentum Euchariſtiæ, vel Extremæ vnctionis iis, qui ſuæ curæ commiſſi ſunt. d.2.q.9.p.5.n.29

Religioſus inferior non ligatur excommunicatione non denunciando alium religioſum de hæreſis labe infectum. d.2.q.9.p.7.n.6

Religioſus transferens ſe ſine licentia ad partes tranſmarinas, vbi eſt maior pars fidelium, non ligatur excommunicatione. d.2.q.9.p.8.n.4

Religioſus conferens ſe ad partes tranſmarinas ſine licentia excommunicationem incurrit, etiamſi id faciat abſque prauo animo, vel ſcandali periculo. d.2.q.9.p.8.n.9

Religioſus dum decimas ſolui prohibet, aut non permittit excommunicatur, & quotuplex monitio requiratur ad incurrendam excommunicationem. d.2.q.8.p.11.n.6

Religioſus accedens ad ſtudia, vt immunis ſit ab excommunicatione, quænam licentia requiratur. d.2.q.8.p.8.n.7

Religioſus exemptus recipiens ordinem ſine licentia ſuorum ſuperiorum ſuſpenſionem incurrit. d.3.q.1.p.11.n.3

Religioſus aſſiſtens matrimonio abſque licentia parochi, non incurrit excommunicationem, ſed ſolam ſuſpenſionem. d.3.q.3.p.4.n.6

Religioſus admittens ad profeſſionem non expleto nouitiatus anno ligatur ſuſpenſione, etiamſi ipſius religio inſtituta fuerit poſt ipſam prohibitionem. d.3.q.8.p.5.n.13

Religioſus concedens iura, reditus, ex neceſſitate abſque licentia Prælati non ligatur ſuſpenſione. d.3.q.8.p.7.n.3

Religioſus concedens iura, reditus, de conſenſu conuentus an ligetur ſuſpenſione. d.3.q.8.p.7.n.4

Religioſus tranſlatus ad Eccleſiam ſecularem non ligatur ſuſpenſione, vſurpando ſibi decimas. d.3.q.8.p.8.n.2

Religioſum, vel alium ordinans abſque titulo, quandónam ſuſpenſionem incurrat. d.3.q.1.p.8.n.29

Religioſus concionator, qui non admonet populum ad ſolutionem decimarum, non incidit in ſuſpenſionem. d.3.q.8.p.9.n.3

Religioſus quam pœnam incurrat concionando poſt prætermiſſam admonitionem pœnitenti faciendam de onere decimarum. d.3.q.8.p.9.n.5

Religioſus tranſiens ad alienam religionem, & in ea ſacrum ordinem ſuſcipiens non eſt ſuſpenſus ab ordine ibi ſuſcepto. d.3.q.8.p.11.n.5

Religioſus, qui patrato delicto religionis habitum ſuſcipit, non gaudet priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.15

Reliquias extrahens è catacumbis, excommunicatione ligatur. d.2.q.3.p.13.§ incidenti.

Remigantes in triremibus Turcarum aggredientium naues Chriſtianorum excuſatur à mortali & à cenſura, ſi id faciat ex metu grauis damni. d.1.q.4.p.1.n.18

Remiſſiones DD. circa Concilium Tridentinum non videntur materia excommunicationis latæ in Tridentino contra edentes adnotationes ſuper Concilij Tridentini decretis. d.2.q.2.p.17.n.5

Renuncians Epiſcopatui in dubio præſumitur renunciaſſe ſolum quoad locum, non verò quoad locum & dignitatem ſimul. d.3.q.1.p.9.n.7

Renunciatio Epiſcopatus quot modis fieri poſſit. d.3.q.1.p.9.n.4

Repreſſalia quid ſint. d.2.q.2.p.22.n.5

Repreſſalias vel pignorationes concedens contra perſonas Eccleſiaſticas, aut eas extendens, ſubiicitur excommunicationi. d.2.q.2.p.22.n.3

Repreſſalias vel pignorationes concedens contra perſonas Eccleſiaſticas, non ligatur excommunicatione ſtatim poſt conceſſionem, ſed poſt menſem. d.2.q.2.p.22.n.4

Repreſſalias concedens contra perſonas Eccleſiaſticas incurrit excommunicationem. d.2.q.10.p.17.n.1

Reſignatio beneficij ſub confidentia ſimoniali non eſt vetita ſub excommunicatione, ſed receptio beneficij. d.2.q.3.p.25.n.3

Reſignatio beneficij facta extra Curiam prætextu facultatis Apoſtolicæ eſt materia excommunicationis latæ contra reſignantes fictè beneficia. d.2.q.4.p.8.n.2

Reſignatio verò facta in Curia non eſt materia. d.2.q.4.p.8.n.3

Reſignatio facta extra Curiam non eſt materia excommunicationis, quoties non eſt facta prætextu facultatis Apoſtolicæ. d.2.q.4.p.8.n.4

Reſignationis quæ forma ſeruanda ſit. d.3.q.4.p.2.n.2

Reſignationem admittens non ſeruata forma à Pio V. præſcripta, excommunicationi ſubiicitur. d.2.q.7.p.4.n.5

Reſignationem admittens non ſeruata Pij V. forma, ſuſpenditur à collatione, præſentatione, &c. d.3.q.4.p.2.n.1

Reſtitutio totalis an requiratur vt ceſſet ſuſpenſio lata contra occupantes bona Eccleſiæ cathedralis Sede vacante. d.3.q.4.p.15.n.12

Reſtitutionem omittens ob impotentiam infra menſem excuſatur ab hac cenſura. d.3.q.4.p.11.n.4

Reſtitutionem fructuum cuínam facere teneatur is, qui eos vſurpauit tempore ſequeſtri. d.2.q.2.p.24.n.5

Retinere aliquem in ſcholis quíſnam dicatur. d.2.q.2.p.32.n.6

Retinens religioſum in ſuis ſcholis poſt dimiſſum habitum, non afficitur excommunicatione ſi retinens non ſit Doctor. d.2.q.2.p.32.n.12

Retrahens metu mendacij, aut alia ſimili ratione adducentem victualia ad vſum Romanæ Curiæ cenſuram incurrit. d.1.q.9.p.1.n.4

Reuelationem aliquam recipiens quo facto ſe gerere debeat, antequam illam publicet, vel populo denunciet. d.2.q.5.p.1.n.13

Reuelandi ab obligatione non eximitur is, qui promiſit cum iuramento non reuelare. d.2.q.1.p.15.n.19

Reuocatio licentiæ ad vexandum aliquem, qui cenſuram tulerat excuſat ab excommunicatione eum, qui licentiam dederat, etiamſi is, cui licentia data fuerat, non excipiatur. d.2.q.3.p.15.n.3

Reus in Eccleſia exiſtens damnari non poteſt ad mortem, vel ad pœnam ſaltem corporalem. d.2.q.3.p.16.§.7.n.7

Rex Hiſpaniarum exercens ſupremam iuriſdictionem in Sicilia, an excuſetur ab excommunicatione. d.1.q.21.p.1.n.24

Romam pergens ad viſitandas Eccleſias dicitur peregrinus cauſa deuotionis. d.1.q.11.p.2.n.11

Romam pergens ad implendum votum dicitur peregrinus cauſa deuotionis. d.1.q.11.p.2.n.12

Romam pergens cauſa negotij, vel litis, non dicitur peregrinus deuotionis. d.1.q.11.p.2.n.14

Romam cauſa deuotionis, vel peregrinationis quiſnam dicatur accedere. d.1.q.11.p.2.n.18

Romanam Curiam recurrere quiſnam dicatur. d.1.q.3.p.2.n.2

Romanam Curiam is accedere non dicitur, qui arrepto iam itinere mutauit propoſitum, aut longo tempore ab inchoato itinere deſtitit. d.1.q.10.p.1.n.4

Romanæ Curiæ nomine venit Summus Pontifex, non ſolùm quatenus iuriſdictionem habet ſpiritualem, verùm etiam temporalem. d.1.q.13.p.2.n.6

Romanum ciuem ſacræ vrbis loca viſitantem lædens, non incurrit excommunicationem, modò ille ciuis alibi non habitet. d.1.q.11.p.2.n.4

S

SAcerdos poteſt in articulo mortis ab omnibus excommunicationibus abſoluere. d.1.q.22.p.2.n.9

Sacerdos ſuſcipiens munus Viceregis, ſeu Præpoſiti ſecularis, non incurrit excommunicationem, niſi admonitus deſiſtere noluerit. d.2.q.4.p.5.n.6

Sacerdos ſuſpenſus à corpore, & ſanguine Chriſti ob dimiſſam Miſſam incompletam, poteſt more laicorum communicare. d.3.q.3.p.2.n.4

Sacerdos Miſſam faciens, & in ea non communicans, ſuſpenſus eſt per annum à communione. d.3.q.3.p.3.n.1

Sacerdos conſecrans in vna tantùm ſpecie, & illam ſumens non incurrit ſuſpenſionem. d.3.q.3.p.3.n.2

Sacerdos celebrans cum Epiſcopo tempore ordinationis non incurrit ſuſpenſionem, non communicando in ea Miſſa. d.3.q.3.p.3.n.4

Sacerdos qui ſuſpenſionem contraxit ob omiſſam in ea Miſſa communionem, poteſt more laicorum communicare. d.3.q.3.p.3.n.6

Sacerdotes Orientales non incurrunt ſuſpenſionem ſuſcipiendo ſacros ordines poſt contractum matrimonium. d.3.q.1.p.7.n.5

Sacerdotes non poſſunt officium Viceregis, Gubernatoris Regni, vel Prouinciæ, tanquam officiales Principum ſecularium percipere. d.2.q.4.p.5.n.3

Sacerdotes poſſunt munus conſiliarij apud Principem ſuſcipere, modò illud non exerceant in cauſa ſanguinis in caſu particulari. d.2.q.4.p.5.n.4

Sacerdotes grauiter peccant ſuſcipiendo munera Regis, vel Præpoſiti ſecularis. d.2.q.4.p.5.n.5

Sacerdotes ſuſcipientes munus Principis, vel Præpoſiti ſecularis ſubiiciuntur excommunicationi etiamſi Prælati, vel Cardinales ſint; ſecus dicendum eſt de illis, qui ſacerdotali ordine inſigniti non ſunt. d.2.q.4.p.5.n.8

Sacerdotes, aliíque clerici dignitatem habentes, non ſtatim ligantur excommunicatione, auditione legum, vel phyſicæ, ſed opus eſt, vt auditio prædictarum ſcientiarum infra duos menſes non intermittatur. d.2.q.4.p.5.n.2

Sacerdo

INDEX RERVM.

Sacerdotes, aliíque Prælati phyſicam, vel leges domi priuatim audientes, non videntur incidere in excommunicationem. d.2.q.4. p.6.n.5
Sacerdotes, aliſque Prælati non incurrunt excommunicationem, docendo alios phyſicam vel leges. d.2.q.4.p.6.n.6
Sacramentis in adminiſtrandis ſe ingerere quiſnam dicatur. d.2.q.4. p.4.n.3
Sacriſtiam frangens, & res Eccleſiaſticas auferens non ligatur excommunicatione. d.2.q.9.p.12.n.7
Sanctus Paulus an peccauerit appellando Cæſarem. d.1.q.16.p.2 n. 7
Satellites, aut alij, qui mandata contra iudices Eccleſiaſticos exequuntur in excommunicationem incidunt. d.1.q.17.p.1 n.36
Satellites, aliſque officiales cooperantes ſolutioni collectarum, & onerum, in excommunicationem incidunt. d 1.q 19.p.1.n.16
Satellites capiendo Eccleſiaſticos, an incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ. d.1.q.16.p.4.n.14
Satisfactio cuinam præſtanda ſit dum obtinenda eſt abſolutio ob percuſſionem, vel homicidium religioſi. d.2. q.3. p.6. ſect.5. n 24
Satisfactio cuinam præſtanda ſit ab eo, qui ſepeliuit excommunicatum vitandum, vel alium in caſibus prohibitis. d.2.q.2.p 31. n. 12
Schiſma quid ſit. d.1.q.2.p.5.n.1
Schiſma quoad definitionem, & eſſentiam quid ſit. d.1.q 2.p.5. n.2
Schiſma eſt peccatum mortale ex ſuo genere. d.1.q.2.p 5.n 4
Schiſma non poteſt fieri peccatum veniale ex paruitate materiæ. d.1.q 12.p 5 n.5
Schiſma vtrùm vnam tantummodò malitiam habeat. d.1. q.2. p.5.n.6
Schiſmatici, an ſtatim priuentur iuriſdictione. d.1.q 2.p.5.n.9
Schiſmaticum quiſnam abſoluere poſſit. d.1.q.2.p.5 n.7
Schiſmaticus quibus pœnis afficiatur. d.1.q.2.p.5.n 8
Schiſmaticus an ligetur, & quando. d.1.q.2.p.5.n.10
Schiſmaticus incurrit pœnam inhabilitatis ad beneficia. d.1. q.2. p.5.n.11
Schiſmaticus non incurrit ipſo facto priuationem beneficiorum priùs adeptorum, præciſo alio delicto. d.1.q.2.p.5 n.12
Schiſmaticus non incurrit irregularitatem, quamdiu delictum non ſit notorium. d.1.q 2.p 5.n.13
Scholia, ſeu additiones hæreticorum contentas in libris Catholicorum legens, an afficiatur excommunicatione. d.1. q.2. p.4. n.6
Scientia, an requiratur ad incurrendam excommunicationem, contra dantes vel recipientes aliquid promittentes, vel promiſſionem acceptantes pro gratia, vel iuſtitia obtinenda in Curia Romana. d 2.q.3.p.31 n.23
Scientiam alieni delicti an præſumatur quis habuiſſe. d 3. q. 4. p.16.n.5
Sclopum explodens in Clericum, qui ob terrorem ex hac vita decedit, excommunicationem incurrit, etiamſi pila eum non attingat. d.2.q.3.p.6.ſect.1.§ 1.n 12
Scholaris Academiæ Bononienſis conducens alterius domum abſque ipſius damno ante finitum locationis tempus, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p 36.n.4
Scribens, vel dictans ſententiam, quâ præſcribitur, vt vſuræ ſoluantur, vel ſolutæ non repetantur, non ligatur excommunicatione. d.2.q.10.p 15.n.4
Scripturam mittens in conclaui ligatur excommunicatione, etiamſi ſcriptura non agat de Summi Pontificis electione. d.2.q.2.p.34. n.10
Scripturam mittens in conclaui, ligatur excommunicatione etiamſi in illa ſcriptura aliquid aliud inuoluat, aut credat fore, vt non ligatur. d.2.q.2.p.34 n 11
Scripturam breuem, ſeu modicum chirographum mittens in conclaue, ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.34 n 13
Scripturam ſacram contra proprium ſenſum interpretans, ſeu negans, quandónam ligetur excommunicatione Bullæ Cœnæ. d.2. q.5.p 2 n 3
Scripturam ſacram interpretari poſſumus præter proprium ſenſum à patribus expreſſum. d.2.q.5.p.2.n.4
Scripturæ teſtimonia quotupliciter citari poſſint. d.2.q.5.p.1.n.8
Scripturas Cameræ Apoſtolicæ retinens, aut retinentes non reuelans, ſubiicitur excommunicationi. d 2.q.3.p.11.n.3
Scripturæ per ſe loquendo exhibendæ, & manifeſtandæ ſunt, quoties fertur excommunicatio contra exhibentes, vel non reuelantes ſcripturas. d.2.q.1.p.1.n 25
Secretum Chriſtianæ Reipublicæ reuelans infidelibus, non ligatur excommunicatione. d.1.q.8.p.4 n.9
Sedem Apoſtolicam accedere quinam dicantur. d.1.q 10 p.1.n.3
Sedem Apoſtolicam accedere is non dicitur qui Romam venit putans hic Curiam adeſſe cum alibi exiſtat ex ſuppoſitione. d. 1. q.20.p.1.n.5
Sedes Apoſtolica quid ſignificet. d.2.q.3.p 31.n.4
Senatores, aut alij, qui ſuo voto ad legem contra libertatem Eccleſiaſticam concurrunt, excommunicationi ſubiiciuntur. d.2.q.16. ſect.2.p.3.n.4
Senſus ſcripturæ quotuplex ſit. d 2.q.5.p.1.n.5
Senſus litteralis quinam dicatur. d.2.q 5 p 1 n.6
Senſus myſticus quiſnam ſit, & quotupliciter ſubdiuidatur. d.2.q.5. p.1.n.7
Sententia, & decreta quid ſint. d 1.q.17.p.1.n.24
Sententia criminis declaratoria contra Clericum aſſaſinij reum, à quo ferenda ſit. d.1.q.16 p.6.n.18
Sententia lata per gratiam in præiudicium partis, an valida ſit. d.3. q.5.p.3.n.6
Sepeliens ante ſententiam corpus excuterati non videtur peccare. d.2-q 3.p.45.n.29
Sepeliens hæreticum nondum denunciatum, vel eius fautorem, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.30.n 4
Sepeliens mortuos in loco ſacro tempore interdicti localis in caſibus non conceſſis, excommunicationem incurrit. d.2. q.2. p.31.n.3
Sepeliens excommunicatum denunciatum, aut notorium clerici percuſſorem, afficitur excommunicatione. d 2.q.2.p.31.n.4
Sepeliens in loco ſacro interdictum, excommunicatione afficitur. d.2.q 2.p.31.n.5
Sepeliens vſurarios manifeſtos, excommunicationem incurrit. d.2 q 2.p.31.n.6
Sepelire, ſeu tradere Eccleſiaſticæ ſepulturæ quiſnam dicatur. d.2. q.2 p 30 n.6
Sepulchrum Domini ſine licentia vouens accedere, an teneatur votum adimplere. d 1.q.3 p.29 n.6
Sepulchrum Domini accedens abſque licentiâ Summi Pontificis alia de cauſa, quàm deuotionis, non ſubiicitur excommunicationi. d.2. q.3.p.19.n.4
Sepultura Eccleſiaſtica, quænam dicatur. d.2.q.2.p 30 n.3
Sequeſtrans, vel ſurripiens fructus alicuius beneficij, excommunicationem non incurrit, etiamſi beneficium vacet. d.1.q 8.p 4. n.9
Sequeſtrans ex ratihabitione bona Eccleſiaſticorum, non ligatur excommunicatione. d.1.q.18 p.3.n.15
Sequeſtrandi facultatem quiſnam concedere poſſit. d.1.q.18.p.3. n.4
Sequeſtrare quid ſit. d.1.q 18.p.1.n.8
Sequeſtratio bonorum Eccleſiaſticorum, in quibus caſibus licitè fieri poſſit. d.1.q.18.p.3.n.18
Sequeſtrationem fructuum Eccleſiaſticorum, ſibi concedi conſulens, mandans, vel procurans, non incurrit excommunicationem. d.1 q.18.p.3 n.10
Sequeſtrationem impediens circa beneficium, aut præſumens vſurpare fructus ſequeſtratos, ſubiicitur excommunicationi. d.2.q.2. p.14 n 3
Sequeſtrum faciens ad tollendas lites, non ligatur excommunicatione. d 1.q 18.p.3.n.11
Sequeſtrum quid ſit. d.1.q.14.p.1.n.12
Simonia non inducit ſuſpenſionem, niſi ſit completa. d.3.q.2.p.5. n 4
Simonia quænam requiratur ad incurrendam excommunicationem. d.2 q.3.p 24.n.6
Simonia confidentialis quænam dicatur. d.2.q.3.p.25.n.1
Simonia confidentialis in beneficio committitur, & excommunicatione punitur, etiamſi in pactum non deducatur ex parte vtriuſque. d.2.q 3.p.25 n.4
Simonia confidentialis committitur, etiam dum conferens, præſentans, aut eligens ad beneficium confidit quòd beneficiarius reſignabit beneficium iuxta ſuam voluntatem, aut fructus, vel eorum partem ſibi, vel alteri tradet, & hoc verum eſt, etiamſi conferat, præſentet, vel eligat perſonam alioquin dignam. d.2. q.3. p 25.n.7
Simonia confidentialis inducit excommunicationem, ſtatim ac penſio, vel beneficium ſub ſpe & confidentia receptum fuit. d.2.q.3. p.25.n.8
Simonia confidentialis inducit excommunicationem ſtatim poſt receptionem beneficij, etiamſi nondum capta ſit pacifica beneficij poſſeſſio. d.2 q 3.p 25 n.9
Simonia confidentialis ſub excommunicatione vetita eſt in penſionibus ac beneficiis. d.2.q.3.p.25.n.10
Simonia confidentialis quomodo dignoſci poſſit. d.2. q.3. p.25. n.13
Simonia non committitur dum aliquid traditur, vel recipitur pro ſuſtentatione ingredientis religionem: licet multi DD oppoſitum ſentiant. d.2 q.3.p.29.n.4
Simonia committitur non ſolùm dum aliquid traditur vel recipitur tempore profeſſionis, verùm etiam in ipſo ingreſſu & receptione ad habitum, quanquam in hoc ſecundo caſu non incurritur cenſura. d.2.q.3.p.29 n.11
Simoniaca publicatio, vel conceſſio alicuius facultatis, non inducit pœnam cenſuræ, exceptis indulgentiis, & facultatibus abſoluendi. d 2.q.3 p 30 n 4
Simoniaca confidentia in beneficio committitur, & excommunicatione afficitur, etiamſi in pactum non deducatur ex parte vtriuſque. d.2.q.3 p 25 n.4
Simoniaci in aliis materiis an ipſo iure incurrant pœnas & cenſuras, quæ iure antiquo non erant ipſo iure latæ, ſed ferendæ

ſententiæ. d.2.q.3 p.24 n.18

Simoniaci abſolui debent à Summo Pontifice ob excommunicationem contractam in ſimoniaca collatione, vel receptione Ordinis, vel beneficij. d.2.q.3.p.24.n.20

Simoniacis quænam pœnæ impoſitæ ſint à iure. d.2. q.3. p.24. n.19

Simoniacus in collatione, aut conſecutione penſionis, non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.24.n.5

Simoniacus in ordine vel beneficio non ligatur excommunicatione, effectu nondum ſecuto. d.2 q.3 p 24.n.7

Simoniacus in beneficio an ſuſpenſionem incurrat. d.3. q.1. p.5. n.12

Simoniacus in beneficio non poteſt fructus beneficij percipere. d.3. q.1.p.5.n.13

Simoniacus in beneficio an validè poſſit aliud beneficium obtinere. d.3.q.1.p.5.n.13

Simoniacus in collatione ordinum, vel conferæ, quam pœnam incurrat, non ſeruando ſuſpenſionem contractam ob præfatam ſimoniam. d.3.q 2 p.11.n 5

Simoniacus in beneficio non videtur ipſo facto ſuſpenſus, quamuis ſit excommunicatus. d.3.q.7.p.5.n.2

Simoniæ cenſuram in ordine quis tollere poſſit. d.3.q.1.p.5.n.10

Simoniæ cenſuram quis tollere poſſit. d.3.q 1 p.5.n.11

Solemnitas præſcripta in libris imprimendis ſeruanda eſt etiam in edendis concluſionibus, & aliis ſcripturis. d.2. q.2. p.16. n.11

Solemnitas quænam ſeruanda ſit in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum. d.2.q.4 p 11.n.12

Spirituales cauſas à iudicibus Eccleſiaſticis auocari mandans, & ipſarum curſum impediri, excommunicationi ſubiicitur. d.1.q 15. p.1.n.24

Spectator duelli ligatur excommunicatione. d.2.q.3 p.48 n.30

Spolians pecuniis proficiſcentem ad Romanam Curiam ſine victualibus, excuſatur à cenſura lata contra impedientes deferri victualia ad Romanam Curiam. d.1.q.9 p.2 n 9

Spolians pecuniis proficiſcentem Romam cum victualibus, non ligatur excommunicatione, modò victualiis non ſpolietur. d.1.q.9. p.2.n.10

Spolians victualibus aliquem quæ deferebantur ad vſum certæ perſonæ, excommunicationem contra impedientes victualia Romam deferri, incurrit. d.1.q.9 p 2 n 9

Spolians peregrinum iam ab aliis occiſum excommunicationem non incurrit. d.1.q.11.p.1.n.11

Spolians muliones Romipetarum ſarcinas deferentium, excommunicationem incurrit, ſaltem ſi mulione comminabantur ipſos Romipetas. d.1.q.11 p.1.n.12

Spolians infideles aduehentes merces ad portas fidelium, cum priuilegio, ſeu ſaluo conductu, excommunicationem incurrit iuxta probabilem ſententiam. d.1.q 4 p.1.n.11

Spolians infideles aduehentes merces in vtilitatem fidelium, ligatur excommunicatione; ſecus ſi ſpoliat aduehentem merces in damnum fidelium. d.1.q.4.p.1.n.12

Spolians naues infidelium mercibus onuſtas non ligatur excommunicatione, modò id faciat ſine damno fidelium. d.1.q.4.p.1. n.13

Spoliatio quælibet vel perſecutio contra electorem non ſufficit ad incurrendam excommunicationem. d.2.q.2.p.19.n.4

Spoliationis nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.12.n.5

Spoliatio vel perſecutio contra quas perſonas fieri debeat, vt incurratur excommunicatio lata contra grauantes perſonas Eccleſiaſticas eo quòd eligere noluerint eum, pro quo rogabantur d.2.q. 2.p.19.n.6

Sponſalia celebrans cum aliqua in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem, etiamſi eam poſtea turpiter agnoſcat. d.2. q.2.p.7.n.14

Sponſio, vel quilibet alius contractus ſuper morte, vel futura electione Summi Pontificis, aut ſuper promotione alicuius Cardinalis, punitur pœna excommunicationis. d.2.q 3.p.2.n 3

Sponſionem fieri permittens in ſuis terris ſuper vita & morte, vel electione Pontificis, aut ſuper promotione alicuius Cardinalis, punitur pœna excommunicationis. d.2.q.3.p.2.n.4

Statuta de ſoluendis vſuris facta poſt Clementinam vnicam non delens, non ligatur excommunicatione, iuxta ſententiam auctoris. d.2.q.10.p.15.n 7

Statuta ſeruare præſumens, vel conſuetudines de vſuris ſoluendis editas poſt Clementinam vnicam *de vſuris*; ligatur excommunicatione. d 2.q 10.p.15.n.8

Statuta non delens, quibus decernitur vſuras ſolui, vel ſolutas non reſtitui, ligatur excommunicatione, ſi is, qui delet, poteſtatem habeat delendi huiuſmodi ſtatuta. d. 2. q.10. p.15. n.5

Statuta non delens, quibus decernitur vſuras ſolui, non ligatur excommunicatione, etiamſi omittat delere abſque ſcientia, & præſumptione. d.2.q.10.p.15.n.6

Statuta contra libertatem Eccleſiaſticam faciendi, auxilium, conſilium, vel fauorem præſtans, non incurrit excommunicationem, niſi pro voto, vel alio ſimili modo ad ſtatutum concurrat. d.1. q.16. ſect.2.p.3.n.5

Statuta quomodo publicè renocentur. d.1.q 22 p.4.n.8

Statutis, vel decretis contra libertatem Eccleſiaſticam factis, quiſnam vti dicatur. d.1.q.16.ſect.2.p.1.n.9

Statutis contra libertatem Eccleſiaſticam factis priuata vtens auctoritate, an excommunicationem incurrat. d.1. q.16. ſect.2. p.1.n 10

Statutum faciens contra libertatem Eccleſiaſticam non incurrit excommunicationem, antequam ſtatutum promulgatum ſit. d.1. q.16.ſect 2.p 1.n 3

Statutum edens contra libertatem Eccleſiaſticam ligatur excommunicatione, etiamſi ſtatuti executio non ſequatur. d.1.q 16.ſect.2. p.1 n 4

Statutum, quo decernitur, ne litteræ Apoſtolicæ, quibus iuri patronatus laicorum derogatur, admittantur, vel ne penſio exteriùs ſoluatur, libertati Eccleſiaſticæ aduerſatur. d.1.q.16 ſect 2. p.2 n 3

Statutum, quo laici prohibentur cum Clericis contractus inire, libertati Eccleſiaſticæ repugnat. d.1 q.16.ſect.2.p.2 n 5

Statutum edens, quo Clerici fiunt timidiores, laici vero audaciores, libertati Eccleſiaſticæ repugnat. d.1.q.16.ſect.2.p.2. n.6

Statutum edens, quo perſonæ Eccleſiaſticæ, vel ipſorum bona poteſtati laicæ ſubiiciuntur, libertati Eccleſiaſticæ repugnat. d.1. q.16.ſect.2.p.2.n.7

Statutum arctans pœnas in monaſteriis faciendis, quandónam ſit contra libertatem Eccleſiaſticam. d 1 q 16 ſect 2 p 3 n.8

Statutum, quo cauetur, ne quis beneficij poſſeſſionem capiat ſine licentia Principis, libertati Eccleſiaſticæ opponitur. d.1. q.16. ſect 2.p 2 n.9

Statutum prohibens ædificari Eccleſias ſine licentia principis laici, repugnat Eccleſiaſticæ libertati. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.10

Statutum laicorum puniens concubinas clericorum, libertati Eccleſiaſticæ aduerſatur in ſententia multorum DD. ſed contrarium ab Auctore probatur. d.1.q.16.ſect 2 p.2.n.36

Statutum repugnat libertati Eccleſiaſticæ, etiamſi tantùm contra certas perſonas Eccleſiaſticas feratur. d 1. q.16. ſect.2. p.1. n 37

Statutum laicorum repugnat libertati Eccleſiaſticæ, etiamſi prætextu boni communis feratur. d.1.q 16.ſect.2.p 2 n.38

Statutum faciens, ordinans, publicans, vel vtens illo contra iura totius Eccleſiæ, vel Sedis Apoſtolicæ, vel etiam particularis Eccleſiæ, pœnam excommunicationis incurrit. d.1. q.16. ſect.2. p.2. n 40

Statutum fieri mandans contra libertatem Eccleſiaſticam, vtrùm ſententiam excommunicationis incurrat. d.1. q. 6. ſect 2. p 3. n.6

Statutum, vel decretum contra libertatem ſcribens, non videtur reus excommunicationis. d.1.q.16.ſect.2.p.3.n.7

Statutorum ſcriptores, & alij violatores libertatis Eccleſiaſticæ per ſtatuta, vel conſuetudines, ligantur excommunicatione *cap. nouerit, de ſentent. excommunic.* quod hic explicatur. d.1.q.16.ſect.2. p.3 n.4

Statutum præſcribens aliquam formam, non ſolùm à laicis, verùm etiam à Clericis in contractibus ſeruandam, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. d.1.q 16.ſect.2 p 2.n 11

Statutum, quo in publicam vtilitatem decernitur, ne oriza prope vrbem ſeminetur, aut linum madefiat, non ligat Clericos ex vi coactiua. d.1.q.16.ſect 2.p 2 n.14

Statutum excludens Eccleſiaſticos à Collegio Doctorum eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. d 1.q.16 ſect.2 p.2 n.16

Statutum, quo cauetur ne bona immobilia ad Eccleſiaſticos, vel ad pia loca transferantur, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. d.1.q. 16 ſect 2.p 2.n.17

Statutum, quó decernitur vt bona, quæ ad Eccleſiaſticos, vel ad pia loca peruenerunt intra tantum temporis vendantur, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.18

Statutum quo decernitur, vt de re ad pias cauſas relicta, aliquid fiſco, vel etiam alteri Eccleſiæ ſoluatur, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.19

Statutum præſcribens bona in ſubditos alienari, nulla Eccleſiaſticorum facta mentione, libertati Eccleſiaſticæ non repugnat. d.1.q. 16.ſect 2.p.2 n.20

Statutum excludens ingreſſum, aut volentem ingredi religionem, aut alios Eccleſiaſticos à ſucceſſione, libertatem Eccleſiaſticam offendit. d.1.q.16 ſect.2 p.2.n.21

Statutum quo prohibetur laicis, ne ad Eccleſiaſticos appellent, offendit libertatem Eccleſiaſticam. d.1.q.16. ſect.2.p.2. n.22

Statutum, quo præcipitur vt oppreſſi ab Eccleſiaſticis ad ſeculares iudices confugiant, offendit libertatem Eccleſiaſticam. d.1.q.16. ſect.2.p 2.n.23

Statutum decernens, vt pater filios etiam Clericos coram iudice laico emancipet, quoties eos emancipare intendit, libertati Eccleſiaſticæ non derogare, probabile eſt. d.1. q.16. ſect.2. p.2. n.24

Statutum præcipiens, vt Eccleſiaſtici gabellas ſoluant pro rebus ad ſui, vel familiæ ſuſtentationem neceſſariis, Eccleſiaſticam libertatem lædit. d.1.q.16.ſect.2.p 2.n 25

Statutum,

Statutum, quo cauetur vt Eccleſiaſtici non gaudeant priuilegiis ſtatutorum ab ipſo ſtatuente editorum, videtur contra libertatem Eccleſiaſticam. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.28

Statutum quo cauetur, ne illis, qui ſtatuenti ſubditi non ſunt, non ſuffragetur, libertati Eccleſiaſticæ non aduerſatur. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.29

Statutum laicorum decernens omne debitum ſpatio quinque annorum intelligi præſcriptum, libertati Eccleſiaſticæ opponitur, ſi de Eccleſiaſticis in ipſo ſermo ſit. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.30

Statutum quo emphyteutæ, ſeu coloni Eccleſiæ grauantur ratione bonorum, ſeu fructuum ex bonis Eccleſiæ perceptorum libertati Eccleſiaſticæ aduerſatur. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.33

Statutum, quo reuocatur priuilegium, ſeu aliud ſtatutum laicorum editum in fauorem Eccleſiæ, aut Clericorum repugnat libertati Eccleſiaſticæ. d.1.q.16.ſect.2.p.2.n.35

Sterilitatis venena propinans alicui viro, vt impotens fiat ad generandum non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.10.n.14

Suadens alicui ad occidendum, aut mutilandum exiſtentem in Romana Curia excommunicationem incurrit. d.1.q.10.p.1.n.42

Suadens fœminæ ingredi religionem iuncto metu priuationis alicuius boni, ad quod fœmina alias non habebat ius, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.2.n.5

Suadens alicui aliquem occidere, non ligatur excommunicatione, modò non ſit ſecutus effectus. d.1.q.10.p.1.n.43

Subdiaconus, vel Diaconus aſſiſtens matrimonio, vel benedicens abſque licentia parochi non ligatur ſuſpenſione. d.3.q.3.p.4.n.3

Subditi dubitantes de iuſtitia vectigalis, an teneantur ad illius ſolutionem remiſſiuè. d.1.q.6.p.3.n.19

Subditum cogens ne matrimonium liberè contrahat, incurrit pœnam excommunicationis. d.2.q.10.p.17.n.5

Submiſſio bonorum ad breue tempus non ſufficit ad incurrendam excommunicationem latam *in cap. hoc conſultiſſimo.* d.2.q.2.p.20.n.5

Subtrahens è manibus furis equum ſibi furto ſublatum, non incurrit excommunicationem. d.1.q.9.p.2.n.15

Subtrahens veſtes & alia proficiſcenti Romam, excommunicationi ſubiicitur, etiamſi proficiſcens, eas res ſecum non deferret, ſed domi reliquiſſet. d.1.q.13.p.1.n.4

Succeſſor illius, qui gabellam impoſuit, non afficitur excommunicatione Bullæ, non ſatisfaciendo intra menſem. d.1.q.19.p.4.n.6

Succeſſores, ſeu hæredes imponentium gabellas Eccleſiaſticis, excommunicationem incurrunt illas exigendo. d.1.q.19.p.2.n.3

Succeſſores imponentium collectas, excommunicationem incurrunt, dum ſunt in mora ſatisfaciendi. d.1.q.19.p.4.n.2

Succeſſores imponentium tributa Eccleſiaſticis, ad quam ſatisfactionem teneantur. d.1.q.19.p.2.n.2

Summi Pontificis electionem attentans ipſo viuente, ſeu inconſulto, excommunicationem incurrit. d.2.q.3.p.1.n.5

Summi Pontificis electionem conſulens non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.1.n.6

Summus bonæ lairis quid ſignificet. d.2.q.2.p.20.n.3

Summum Pontificem offendens, ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.7.n.5

Summus Pontifex poteſtatem accepit à Deo & non ab hominibus. d.2.q.2.p.11.n.1

Summus Pontifex poſſet inuitis principibus exemptionem inducere. d.1.q.16.p.2.n.2

Summus Pontifex poteſt aliquando priuilegia & leges principum ſæcularium reuocare. d.1.q.5.p.4.n.9

Summus Pontifex poteſt alteri facultatem gabellam imponendi concedere, quoties bono ſpirituali expedire iudicauerit. d.1.q.6.p.3.n.4

Summus Pontifex cur in Bulla contra lædentes Romipetas expreſſerit interficientes, & mutilantes, cum alioquin ſufficienter expreſſi cenſeantur in verbo, *vulnerantes.* d.1.q.11.p.1.n.6

Superior religionis prohibens, ſeu retardans religioſum, ne alterum de hæreſis labe infectum denunciet, excommunicationem incurrit. d.2.q.9.p.7.n.4

Superior religionis eximitur ab excommunicatione, quoties alium religioſum de hæreſis labe ſuſpectum denunciat per ſe, vel per alium. d.2.q.9.p.7.n.2

Superior concedens facultatem alicui religioſo litterato, ſed non prouido, & experto transferendi ſe ad partes tranſmarinas non eximitur ab excommunicatione. d.2.q.9.p.8.n.5

•Superior concedens licentiam Religioſo alterius ordinis eundi vltra mare, ligatur excommunicatione. d.2.q.9.p.8.n.6

Superior alicuius ordinis non incurrit excommunicationem, transferendo ſe vltra partes tranſmarinas ſine licentia. d.2.q.9.p.8.n.8

Superiores religionum non poſſunt aliquem ad religionem admittere, quoties ex conuentus eleemoſynis commode non poteſt illum ſuſtentare. d.2.q.3.p.29.n.5

Supplicationes ſignatæ comprehendi videntur ſub nomine decretorum. d.1.q.14.p.1.n.17

Supremæ iuriſdictionis nomine quid intelligatur. d.1.q.21.p.1.n.16

Surreptio bonorum naufragantium facta ante naufragium, vel in ipſa naufragij trepidatione, non ſufficit ad excommunicationem incurrendam. d.1.q.5.p.2.n.6

Surripiens bona naufragantium, & poſtea illorum reſtitutionem differens, ligatur excommunicatione Bullæ, & excommunicatione contenta in *cap. excommunicationi, de raptoribus.* d.1.q.5.p.2.n.3

Surripiens bona in mare proiecta leuandæ nauis gratia, excommunicationem incurrit. d.1.q.5.p.2.n.9

Surripiens nauem ipſam iam exoneratam, vel nauis inſtrumenta, excommunicationem incurrit. d.1.q.5.p.2.n.10

Surripiens bona naufragantium, excuſatur ab hac cenſura, quoties excuſatur à mortali culpa. d.1.q.5.p.1.n.1

Surripiens munus adminiſtrationis, dum multi diuerſæ nationis & linguæ ſub eadem fide ad aliquem locum accedunt, in quo permanſuri non ſunt, non ligatur excommunicatione. d.2.q.4.p.4.n.4

Surripiens clam crumenam Clerico, aut dormientem veſtibus ſpolians, non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6.§.1.n.7

Suſpenſio lata contra Collegium, vel Conuentum ob ſimoniacam receptionem alicuius in religionem, quem effectum pariat. d.2.q.3.p.9.n.10

Suſpenſio lata à Paulo V. & Gregorio XV. occaſione Conceptionis, quem effectum pariat. d.2.q.3.p.39.n.4

Suſpenſio ab officio quid operetur. d.3.q.4.p.15.n.8

Suſpenſio à beneficio, quem effectum pariat. d.3.q.4.p.15.n.9

Suſpenſio non ceſſat præſtita ſola ſatisfaciendi cautione. d.3.q.4.p.15.n.12

Suſpenſio ceſſat, dum creditor obligationem reſtituendi condonat. d.3.q.4.p.15.n.13

Suſpenſio lata contra ſimoniacum in ordine, an ſuſpendeat etiam à beneficio, & officio. d.3.q.1.p.5.n.8

Suſpenſio lata contra ſimoniacos in ordine perpetua eſt. d.3.q.1.p.5.n.9

Suſpenſio lata contra ſuſcipientem ordinem tempore excommunicationis, non ſuſpendit ab executione ordinum ſuſceptorum ante excommunicationem. d.3.q.1.p.6.n.6

Suſpenſione afficiuntur delinquentes contra Bullam Pauli V. & Gregorij XV. de impugnantibus immaculatam beatæ Virginis Conceptionem. d.2.q.3.p.34.n.12

Suſpenſionem incurrere non videtur diſputans in academiis, aliiſque locis publicis de quæſtionibus Conceptionis. d.2.q.3.p.34.n.9

Suſpenſionis tempus quandónam inchoetur. d.3.q.4.p.8.n.6

Suſpenſus à fructibus beneficiorum, an ſit etiam ſuſpenſus à fructibus penſionis. d.3.q.6.p.6.n.8

Suſpenſus ob ſuſceptionem ordinum mala fide ſuſceptorum abſque debita facultate, non incurrit irregularitatem, exercendo ordines bona fide. d.3.q.1.p.11.n.16

Suſpenſus à Miſſæ celebratione, an poſſit Pontificalia exercere. d.3.q.2.p.2.n.2

Suſpenſus ab Officio Sacerdotali Pontificalia exercere non poteſt. d.3.q.2.p.2.n.3

Suſpenſus à Pontificalibus poteſt iuriſdictionem exercere. d.3.q.2.p.1.n.4

Suſpenſus à Pontificalibus, an poſſit cenſuram conferre. d.3.q.2.p.12.n.3

T

TAbellarios impediens, ne ad Romanam Curiam deferant litteras, an incurrat excommunicationem latam contra illos, qui impediunt victualia aducentes ad Romanam Curiam. d.1.q.9.p.1.n.10

Talearum, vel collectarum nomine quid intelligatur. d.1.q.19.p.1.n.2

Tempus, ſeu ſpatium anni, in quo ſuſpenſus remanet conſeruator ob exceſſum ſuæ pubertatis debet eſſe continuum. d.2.q.2.p.35.n.12

Tempus viginti dierum, quibus elapſis excommunicatio incurritur ab eo, qui litteras Apoſtolicas falſas retinet, à qua die computari debeat. d.2.q.3.p.4.n.5

Tempus duorum menſium, intra quod Sacerdotes ab auditione legum, vel phyſicæ deſiſtere debent, à quo die computandum ſit. d.2.q.4.p.6.n.4

Tempus, intra quod Principes tenentur vſurarios è terris ſuis expellere quandónam incipiat. d.2.q.4.p.8.n.7

Tempus, ſeu ſpatium duorum menſium, intra quod Religioſus ad monaſterium redire debet, vt ab excommunicationis vinculo ſit exemptus, quo die computandum ſit. d.2.q.8.p.7.n.11

Tempus, ſeu ſpatium, intra quod Principes temporales curare debent, vt contenta in *cap. felicis,* obſeruentur, quomodo computandum ſit. d.2.q.10.p.1.n.6

Tempus modicum quódnam dicatur. d.3.q.3.p.7.n.5

Tempus triennij quando incipiat, dum familiaris triennalis Epiſcopi ab ipſo ordinandus eſt. d.3.q.1.p.11.n.9

Tempus

Tempus Epiſcopis aſſignatum accedendi ad limina Apoſtolorum, quodnam ſit. d.3.q.5 p 7 n 4
Terra nomine quid intelligatur. d.1.q 12.p 1.n.10
Terræ Eccleſiaſticorum, qui per menſem animo indurato perſiſterent in cenſura contracta, eo quod permiſerint viuariorum manifeſtum in terris ſuis commorari ad fœnus exercendum, eo iam interdicti incurrunt d 4 q 3.p.6
Territorium, & loco illius qui iniurioſe, aut temerè Epiſcopum percutit, capit, bannit, vel hoc fieri mandat, conſulit, vel ratum habet, interdicto ſubiicitur. d.4.q.3.p.4
Territorij nomine quid intelligatur. d 1 q 12 p 1.n 11
Tertiarij S. Franciſci, S. Dominici, &c. quandonam gaudeant priuilegio fori. d 1.q 16.p.3 n 17
Tertiarij quandónam gaudeant priuilegio canonis. d.2. q.2. p.6. ſect 3 n 10
Tertiarij Eremitæ deferentes habitum minorum excuſantur ab excommunicatione. d.2.q 9 p.2 n.6
Tyrannus ſolo regimine & adminiſtratione iuxta probabiliorem ſententiam, excommunicatione ligatur, gabellas imponendo iniuſte. d 1.q.6 p 3.n.6
Tyrannus vſurpatione Regni poteſt probabiliter leges imponere, quoties poſſidet locum, cui alias competebat ius imponendi vectigalia. d.1.q.6.p 3 n.5
Tyrannus iniquè Regnum poſſidens, ligatur excommunicatione. d.1. q.19.p.2 n 2
Titulus, ad quem aliquis ordinari poſſit, quotuplex ſit. d.3. q.1. p.8.n.15
Titulus, ad quem aliquis ordinatur quánam bonorum quantitate conſtare debeat. d 3 q.1 p.11.n 20
Tolerantia Summi Pontificis an excuſet facientes ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam. d 1.q 22.p.4.n.10
Tonſura quolibet die conferri poteſt. d 3.q 1.p.3 n 4
Tonſura infanti conferri non poteſt, niſi infans ſeptennium compleuerit. d 3.q.1 p 1 n 8
Tonſuram recipiens ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprij ſuſpenſionem incurrit iuxta ſententiam plurimorum DD. d.3.q.1. p.11.n.18
Tonſuram recipiens ſine licentia Epiſcopi, carere debebit priuilegio clericali. d 3 q.1.p 11 n 20
Tonſuram recipiens ſine licentia proprij Epiſcopi non poteſt beneficium ſine diſpenſatione Apoſtolica obtinere. d 3 q.1.p.11. n.21
Tonſuram conferens conſegrato incurrit ſuſpenſionem à collatione primæ tonſuræ per annum. d 3 q 2 p.5.n 1
Tonſuram conferens non ſibi ſubdito, excommunicationem incurrit d.3.q 2.p 7 n 1
Tonſuram conferens non ſubdito, an ſuſpenſus ſit à collatione omnium ordinum. d 3.q 2 p 7 n.2
Tractans de bonis Sedis Apoſtolicæ infeudandis, ſeu alienandis, excommunicationis ſententiam incurrit. d 2.q 3 p.41.n.2
Tradens pecuniam Clerico ad ſoluendum tributum, ſeu aliud onus, non incurrit excommunicationem. d.1.q.19.p.1.n.17
Tradens, vel tradi conſulens oppidum, vel arcem infidelibus, cenſuram incurrit. d 1.q 8.p.2 n.16
Tradens arma infidelibus in terris Chriſtianorum incurrit excommunicationem iuxta probabiliorem ſententiam. d.1. q 8.p.2. n 31
Tradens arma infidelibus, qui non ſunt hoſtes Chriſtianorum, non ſubiicitur excommunicationi. d.1.q.8 p.3.n.2
Tradens ferra artifici infideli, vt ex eo arma ſibi conficiat, non incidit in excommunicationem. d 1.q.8.p.3 n 4
Tradens, vel trahi procurans indirectè perſonas Eccleſiaſticas ad ſæculare tribunal excommunicationem contrahit. d.1. q.16. p.4. n.15
Tradens in carcerem deferentem victualia ad vrbem excuſatur ab excommunicatione. d.1.q 9 p.2 n 17
Trahere ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis ad ſæculare tribunal quid ſit. d.1 q.16.p 4 n.3
Tributa à laicis Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis impoſita ſoluentes, an excommunicationem incurrant. d 1.q.19 p.2 n 9
Tributa à laicis Eccleſiaſticis impoſita exigens, excommunicatione incurrit. d.1.q.19.p.1 n.5
Tributa aliis imponens, excommunicationem incurrit, quoties impoſitio cadit in damnum Eccleſiaſticorum. d.1. q.19 p.1. n 15
Tributa imponi nequeunt Eccleſiaſticis. d.1 q 19.p.3.§.1.n.1
Tributa imponi nequeunt Eccleſiaſticis, licet irretitis cenſura, vel etiam verbaliter degradatis. d.1.q.19.p.3.§.1.n.3
Tributa & onera imponi poſſunt à laicis de conſenſu Summi Pontificis. d 1.q.19 p 3.§.3.n.12
Tributa, & onera non poſſunt à laicis imponi Eccleſiaſticis de conſenſu Epiſcoporum, aliorúmve Prælatorum, etiamſi Princeps velit ea imponere ob publicam vtilitatem. d.1. q.19. p.3. §.3 n 16
Tributa non poſſunt à laicis imponi Eccleſiaſticis pro præparatione fontium, pro munitione caſtri, &c. d.1. q.19. p.3. §.3. n 15
Tributa, & onera directè & immediatè reſpicientia vtilitatem bonorum Eccleſiaſticorum an ſoluenda ſint à Clericis, ſaltem ex æquitate & ex vi directiua. d.1.q.19.p.3 §.3 n.17
Tributum ex ſtructibus, ſeu redditibus Eccleſiaſticorum an ſoluendum ſit, poſtquam in laicos tranſlati ſunt. d.1. q.19. p.3. § 1 n.20
Tributum ab Eccleſiaſtico ſponte datum recipiens, non incurrit excommunicationem. d.1 q.19 p.1 n 10
Tributum, ſeu onus hoſpitandi milites non poteſt imponi Eccleſiaſticis. d 1 q 19 p 3.§. 1.n.5
Tributum, ſeu gabella quo pacto ſoluenda ſit ex bonis, quæ in communi, & pro indiuiſo poſſidentur à Clericis, & laicis ſimul. d.1. q 19 p 3 § 1 n 19
Tributum, & aliorum onerum tam realium, quam perſonalium impoſitio, an vetita ſit ſub excommunicatione. d.1. q.19. p.1 n.3
Tributum exigens à ſponte dantibus, non incurrit excommunicationem. d 2 q.2.p 21.n 4
Tributum exigens à Clericis, excommunicationem incurrit, etiamſi tributum impoſitum ſit tantummodò laicis. d.2.q 2. p.21.n.5
Tributum exigens ligatur vinculo excommunicationis, ſiue exigat per ſe, ſiue per alium, ſiue nomine proprio, ſiue alieno. d.2.q.2. p 21.n.6
Tributorum impoſitio vetita eſt ſub excommunicatione decimi quinti canonis, etiam præciſa exactione. d.1.q 19.p 1 n 4

V

VEctigalia, ſeu tributum exigens per metum grauem, aut probabiliter ignorans iniuſtitiam vectigalis, excommunicationem non incurrit. d 1.q.6.p.3.n.18
Vectigalia imponere poteſt qui facultatem habet à ſupremo principe. d.1.q.6.p 3.n 3
Velitationis voti nomine quid intelligatur. d.2.q.2.p 3.n 2
Vendens oppida ſtatus Eccleſiaſtici excommunicationem incurrit. d 1.q 21 p.1.n.15
Venenum Clerico propinans, ligatur excommunicatione. d.1 q.3. p 6 § 1.n 6
Verba an ſemper formaliter accipienda ſint. d.2.q.3 p 31.n 5
Verborum quantitas non eſt attendenda ad cognoſcendam materiæ grauitatem, & grauitatem, ſed attendenda eſt verborum ſignificatio. d 1.q 7.p 2.n.3
Verbum impedire quid ſignificet. d 1 q 9 p 1.n 2
Verbum duplicem habens ſignificationem, genericam ſcilicet & ſpecificam in generalibus accipiendum eſt in ſpecifica ſignificatione. d 1 q 12 p 1 n.23
Verbum contrahere quid ſignificet. d.1.q.22 p.7.n.12
Veſtibus prohibitis ex iuſta cauſa vtens non ligatur cenſura. d.3. q 6 p.6 n.2
Veſtis virgatæ, vel partitæ nomine quid intelligatur. d.3.q.6. p 6.n.3
Vexans peregrinum volentem ſolùm loca ſacra viſitare extra Vrbis Romæ exiſtentia non incurrit excommunicationem iuxta ſententiam auctoris contra alios. d.1.q.11.p.2.n.7
Vexans peregrinum ad S. Iacobum Compoſtellanum, vel ad Domini ſepulchrum, vel ad ædem Lauretanam accedentem, non incurrit excommunicationem. d.1.q.11.p 3.n.6
Vexans eum, qui Romam proficiſcitur cauſa deuotionis, & ſimul cauſa negotij in Curia peragendi, vnam tantùm excommunicationem incurrit iuxta ſententiam auctoris. d 1.q 11.p 3. n.16
Vexans Clericum ſeu Religioſum peregrinationis gratia Romam proficiſcentem ſine licentia ſui Superioris excommunicationem incurrit. d.1.q 11.p.3 n.17
Vexans, mutilans, ſpolians, &c. commorantes in Vrbe cauſa deuotionis, non ligatur excommunicatione. d.1. q.11. p.3. n 21
Vexans, mutilans, & ſpolians incolas Vrbis Romæ, non ligatur excommunicatione. d.1.q.11 p.3.n.22
Vexans, ſpolians, aut mutilans recedentes ab Vrbe, ad quam cauſa deuotionis venerant, ſubiicitur excommunicationi. d.1. q.11. p 3.n.23
Vexans accedentes ad Vrbem cauſa deuotionis, ſed poſtea ibi nulla opera pia exercentes, non incurrit excommunicationem. d.1. q.11.p.3 n.24.
Vexans peregrinum incurrit excommunicationem, etiamſi eum vexet, non vt peregrinum ad Vrbem. d.1 q.11.p.3 n 3
Vexans Cardinalem non afficitur excommunicatione lata contra offendentes Epiſcopum. d.1.q.12 p.2.n.6
Vexans aliquem qui cenſuram inualidam tulerat, non incurrit excommunicationem. d 2 q 3 p.15.n 5
Vicaria temporalis, aut beneficium annuale non eſt ſufficiens titulus, ad quem aliquis promoueri poſſit. d.3.q.1 p 8 n.24
Vicarij Imperatoris nomen retinens ligatur excommunicatione. d.2.q 10 p 17 n.4
Vicarius generalis non poteſt abſque ſpeciali mandato facultatem concedere alieno Epiſcopo exercendi Pontificalia in ſua diœceſi. d 3.q.2.p.12 n.5

Vicarius

INDEX RERVM.

Vicarius Capituli Sede vacante, & alij Prælati exempti, iuriſdictionem Epiſcopalem habentes, excommunicationem ferre poſſunt contra eos, qui non reſtituunt. d.2 q.1.p vnico, n.4

Vicarius Epiſcopi poteſt excommunicationem ferre contra eos, qui non reſtituunt. d.2.q.1.p.vnico, n.3

Vicarius Generalis poteſt abſoluere ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem. d.2.q 3.p 6.ſect.5.n 4

Vicarius Generalis non poteſt in impedimentis matrimonij diſpenſandi facultatem alijs delegare, imo neque poteſt per ſe ipſum. d 2.q.3.p.6.ſect 5.n.21

Vicarius etiam amouibilis curam animarum gerens, facultatem concedere poteſt Religioſis adminiſtrandi Sacramentum Extremæ Vnctionis, vel etiam Euchariſtiæ. d 2.q.9 p.3 n.9

Victualia & veſtimenta an comprehendantur in Bulla contra transferentes equos, aut arma ad infideles. d.1.q 8.p.2.n.6

Victualia ad Vrbem adduci, abſente ſummo Pontifice impediens, an incurrat excommunicationem. d.1 q 9.p.1.n 12

Victualia non quatenus ad Romanam Curiam deferuntur, ſed alio titulo, deferri impediens, excuſari poteſt ab excommunicatione. d 1 q 9 p.2 n.2

Victualia deferri impediens ad Romanam Curiam, incurrit excommunicationem. d.1.q.9.p.2.n 7

Victualia adducentes ad vſum Romanæ Curiæ retrahens metu, mendacijs, vel alia ſimili ratione, excommunicationem incurrit. d.1.q.9.p.1.n.4

Violentiam faciens contra loca Prædicatorum, vel Minorum, aut impediens, ne celebrent in ſuis Eccleſijs, vel prædicent, aut eleemoſynam recipiant, afficitur excommunicatione. d.2. q.3. p 36 n.3

Viro alicui ſterilitatis venena propinans, vt impotens fiat ad generandum, non incurrit excommunicationem. d.2. q.2. p.10. n.14

Vis quandónam licitè repelli poſſit, & quas conditiones requirat. d.1.q.15.p.4 §.3 n.2

Viſitans per alium non poteſt victualia accipere. d.3.q 5 p 4.n.5

Viſitator an poſſit victualia accipere a loco exempto ab hoc onere. d.3.q 5 p 4.n 11

Viſitator à quo poſſit victualia accipere. d.3.q.5 p.4 n.13

Viſitator, vel ipſius adiuncti, accipiendo aliquid vltra victualia, tenentur infra menſem ad reſtitutionem duplicem, alioquin cenſura ligantur. d 3 q.5 p.4 n.15

Viſitator viſitans eodem die plura loca an poſſit plura victualia accipere. d 3 q.5 p 4 n.4

Viſitandi moniales munus, cui incumbat. d 2.q 2 p 4 n.1

Viſitator an poſſit loco victualium pecuniam accipere. d.3.q 5.p.4. n.3

Viſitator, qui accipit victualia, dum viſitat loca priuilegio, vel conſuetudine exempta, tenetur ad duplum, incurrit que ſuſpenſionem d 3.q.5 p.5.n 12

Viſitator, ſeu Prælatus, an teneatur ad reſtitutionem in defectum familiæ non reſtituentis, ſi particeps non fuit. d.3 q.5. p.5. n.13

Viſitationem monialium impedire intendens non incurrit excommunicationem, quia requiritur effectus conſummatus. d.2 q.2. p 4. n.3

Viſitatorem monialium impediens, non incurrit excommunicationem, ſi monitione præmiſſa ceſſet impedire. d.2 q 2 p.4 n.4

Viſitatorem monialium dum quis impedit, verùm monitio ſpecialis ad incurrendam excommunicationem requiratur. d.2. q.2. p.4 n 5

Viſitatorem monialium impediens vt ligetur excommunicatione, quotuplex monitio requiratur. d.2 q 2 p 4 n.6

Viſitatorem monialium, dum quis impedit in ſuo munere, a quónam monitio fieri debeat. d 2 q 2.p 4.n.7

Viſitatorem monialium impediendo in munere viſitationis, quænam perſonæ excommunicationi ſubijciantur. d.2.q.2 p 4.n 8

Viſitatores regulares, an cenſuræ ſubiaceant recipiendo aliud, quam victualia. d 3.q 5 p 5.n.7

Viſitatorum familiares an ſubijciantur pœnis, recipiendo aliquid occaſione viſitationis. d.3.q.5.p 5.n.8

Vniuerſitas, ſeu communitas offendens officiales prouinciæ Marchiæ afficitur interdicto Eccleſiaſtico. d 2.q 2 p.7.n 5

Vniuerſitates imponentes, exigentes, vel recipientes taleas, decimas, ſeu alia tributa, aut conſilium, vel fauorem præbentes, interdictum incurrunt. d 4 q 1.p 3

Vniuerſitas quæ concedit repreſſalias, vel conceſſas extendit contra perſonas Eccleſiaſticas, vel ipſarum bona, etiam prætextu cuiuſlibet conſuetudinis, niſi conceſſionem, vel extenſionem reuocet infra menſem, interdicto ſubijcitur. d.4.q.1 p 4

Vniuerſitas, quæ a ſententia Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut conſilium, vel fauorem præbet, interdicitur. d 4.q.1.p.5

Vniuerſitas non ſeruans Conſtitutionem Ioannis XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, interdicto ſubijcitur, remiſſiuè. d.4.q.1.p.7

Vniuerſitas, quæ vſurarijs manifeſtis permittit conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum, interdicti cenſura ligatur. d.4.q.1.p.8

Vniuerſitas permittens vſurarijs conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum interdicitur. d.4 q.1.p.8.n.1

Non tamen interdicitur vniuerſitas laica. d.4 q.1.p.8.n.2

Vocans aliquem ad diuina officia audienda, incurrit excommunicationem, etiamſi vocet perſonam irregularem. d.2.q.3.p.20.n.8

Votum reuelans, aut aliquid aliud dictum, vel factum in conſiſtorio, quod Papa ſub ſilentio, tegendum præcepit, excommunicationem incurrit in ſententia auctoris. d.2.q.7.p.2.n.5

Votum habens ingrediendi religionem non incurrit excommunicationem audiendo leges, vel phyſicam. d.2.q 8 p.7.n.14

Votum ſuum præbens poſt alios, an ligetur ſuſpenſione lata contra admittentes ad profeſſionem expleto nouitiatus anno. d.3. q.8. p.5 n.14

Vſurarij cadauer comitans ad ſepulturam, non videtur ſubiacere excommunicationi iuxta probabilem ſententiam. d.2. q 2 p.31. n.10

Vſurario domum concedens ad alium finem, quàm ad fœnus exercendum, non incurrit excommunicationem. d.2.q.4 p.9.n.5

Vſurario extraneo non permittitur vſum domus concedi titulo locationis, precarij, vel alia de cauſa. d 2.q 4.p 9.n.3

Vſurarios manifeſtos in loco ſacro ſepeliens, excommunicationem incurrit. d.2.q.2 p 31.n.7

Vſurarium domi recipiens titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ non peccat. d.2 q 4 p.9.n.4

Vſurarium permittens conducere domum, vel habitare in terris, non incurrit excommunicationem. d.2.q 4 p 9 n 6

Vſurarium non expellens de terris ſuis, non ligatur excommunicatione, ſi præfatus vſurarius originem traxit a loco ſubiecto domino eidem, qui eum non expellit. d.2.q 4 p.9.n.9

Vſurarius manifeſtus quinam dicatur. d.2.q.2.p.3.n.7

Vſuras alicui ſtatuens ligatur excommunicatione. d 2 q 10.p 15

Vſurpans ſibi bona a ſuis prædeceſſoribus Eccleſijs tradita incurrit excommunicationem. d.1.q.18.p.1.n.6

Vſurpans bona Eccleſiaſtica incurrere videtur excommunicationem, quamuis intentione vſurpet. d.1.q.18.p.1.n.7

Vſurpans ſibi quamcumque iuriſdictionem excommunicationem incurrit. d.1.q.18.p.2.n.3

Vſurpans iuriſdictionem ſpiritualem Epiſcopi, vel etiam temporalem adnexam Epiſcopatui, excommunicationem incurrit. d.1. q.18.p.2.n.12

Vſurpans fructus monaſterij, vel etiam annuum reditum religioſo relictum de conſenſu Prælati, aut bona patrimonialia monacho à parentibus tradita, quorum adminiſtratio eidem à ſuperiore conceſſa fuit excommunicationem incurrit. d.1.q 18.p.2. n 13

Vſurpans fructus alicuius Oratorij approbati, & deputati ad celebrandum in eo diuina officia, ligatur excommunicatione. d.1. q.18.p.2.n.16

Vſurpans fructus alicuius Oratorij nondum approbati, non incurrit excommunicationem. d.1.q.18.p.2.n.17

Vſurpans fructus alicuius cœmeterij an excommunicationem incurrat. d 1.q 18.p.2.n 18

Vſurpans fructus, vel reditus hoſpitalium excommunicationem incurrit. d.1.q.18 p.2 n.19

Vſurpans iuriſdictionem alteri delegatam, incurrit excommunicationem. d.1 q.18.p.2.n 20

Vſurpans fructus commendarum pertinentes ad Equites S. Ioannis, vel ad alios Religioſos, incurrit excommunicationem. d 1.q 18. p 2.n 21

Vſurpans ea quæ Sacerdos acquiſiuit occaſione audiendarum confeſſionum, vel funerum, vel concionum, & ſimilium, ligatur excommunicatione. d.1.q.18 p.2 n 22

Vſurpans fructus bonorum patrimonialium, ad quorum titulum Sacerdos ſacris ordinibus initiatus fuit, non incurrit excommunicationem. d.1 q.18.p.2 n 23

Vſurpans fructus bonorum, quæ beneficiarius nomine proprio emit, non incurrit excommunicationem; etiamſi ea emerit ex fructibus beneficij. d.1.q.18.p.2.n.24

Vſurpans fructus pertinentes ad Sacerdotem ratione altaris, ſeu capellaniæ, cuius titulum ipſe non habet, non ligatur excommunicatione. d.1.q.18.p.2.n.25

Vſurpans fructus beneficij, quod alter beneficiarius conduxit, non incurrit excommunicationem. d.1.q.18 p.2.n 26

Vſurpans iuriſdictionem Epiſcopo competentem titulo paternæ ſucceſſionis, ſeu titulo patrimonij, incurrit excommunicationem. d 1 q 18.p.2.n 27

Vſurpans prædia Eccleſiaſtica, vel ipſamet beneficia, an incurrat excommunicationem. d.1 q.18 p.2.n.28

Vſurpans prædia beneficij temporalis, non ſubijcitur excommunicationi. d.1.q.18.p.2.n.29

Vſurpans iuriſdictionem, vel fructus ab alio vſurpatos, incurrit excommunicationem, ſtatim ac eos tanquam proprios retinere incipit. d.1.q.18 p.3.n.3

Vſurpans fructus, vel prouentus beneficij vacantis, an incurrat excommunicationem. d.1.q.18 p 2 n 31

Vſurpans fructus Sedis Apoſtolicæ, mortuo Summo Pontifice, incurrit excommunicationem. d.1.q.18 p.2.n 32

Vſurpans fructus pertinentes ad Summum Pontificem, non vt Summus

mus Pontifex eſt, ſed vt Princeps ſæcularis, an incurrat excommunicationem. d.1.q.18 p.2 n.33
Vſurpans fructus Eccleſiaſticos, & ſibi tanquam proprios adſcribens, incurrit excommunicationem. d.1.q.18.p.3.n.4
Vſurpans iuriſdictionem, vel fructus ad Eccleſiaſticum pertinentes, titulo patrimonij, non incurrit excommunicationem. d.1.q.18. p.3.n.5
Vſurpans quotidianas diſtributiones excommunicationem incurrit. d.1 q.18.p.4 n.8
Vſurpans ſummam iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ excommunicationem incurrit. d.1.q.21.p.1 n.13
Vſurpans ſupremam iuriſdictionem, excommunicationem incurrit, ſiue iuriſdictio temporalis ſit, ſiue ſpiritualis. d.1.q.21.p.1.n.15
Vſurpans, vel perturbans ſupremam iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ Sede vacante, excommunicationem incurrit. d.1.q.21.p.1. n.21
Vſurpans iuriſdictionem Eccleſiaſticam incurrit excommunicationem, etiam præciſis alijs actionibus. d.1.q.21 p.1.n.22
Vſurpans, vel inuadens loca Romanæ Eccleſiæ ex ignorantia, non incurrit excommunicationem. d.1.q.21 p.1 n.25
Vſurpantes ſibi iuriſdictionem contra morantes in Curia Romana eos occidendo, mutilando, ſpoliando, capiendo, & detinendo, &c. excommunicationem incurrunt, modo id auctoritatiue faciant. d.1 q.10.p.1.n.34
Secus dicendum, ſi priuata auctoritate faciant. d.1.q.10.p.1.n.36
Vſurpantes ſibi iuriſdictionem contra accedentes ad Romanam Curiam, eaſdem actiones exercendo, excommunicationem incurrunt. d.1.q.10 p.1.n.35
Vſurpantes iuriſdictionem, fructus, vel prouentus Eccleſiaſticos, excommunicationem incurrunt, ſiue laici ſint, ſiue Eccleſiaſtici. d.1. q.18.p.3.n.2
Vſurpans bona Romanæ Eccleſiæ adhærens, excommunicationem incurrit. d.1.q.21.p.1 n.26
Vſurpatio bonorum Eccleſiaſticorum pluribus in locis interdicta eſt. d.1.q.18 p.4.n.1
Vſurpatio diſtribuentium bonorum Eccleſiaſticorum, an ſub excommunicatione vetita ſit. d.1.q.18.p.2.n.10
Vſurpationis nomine quid intelligatur. d.1.q.18 p.4.n.3
Vulnerans, occidens, vel ſpolians peregrinos iuſta de cauſa, non incurrit excommunicationem. d.1.q.11 p.3 n.4
Vulnerans, occidens, mutilans, vel ſpolians peregrinum in adulterio deprehenſum cum propria vxore, matre, filia, vel ſorore, non ligatur excommunicatione iuxta ſententiam auctoris d.1.q.11. p.3 n.5
Vulnerans aliquem in domo Cardinalis poſtquam eam domum armata manu inuaſit, incurrit excommunicationem d.2.q.3.p.9.n.5
Vulnerans lethaliter aliquem in Eccleſia, priuilegium immunitatis amittit, etiamſi is vulneratus accepto vulnere extra Eccleſiam ſe conferat ibique moriatur. d.2.q.3.p.16.§.10.n.10
Vxor clerici Græci, vel etiam Latini, an poſſit coram iudice ſeculari conueniri. d.1.q.16.p.2.n.8
Vxor filia, mater, & ſoror quænam dicatur. d.2.q.3.p.6.ſect.4 n.7

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google